

KÖPRÜLÜ K
610

فهرست الجزء الاول من شرح المواقف

صحيفه

حمد بیحد * وثنای لایعد * اول جناب واجب الوجوده که زبدة الحقایق اولان درر غرر نوع انسانی * ملتقای
دریای علم وکمال * ومجمع بحرین جمال وجلال ایتمکین * بعض افرادنی مظهر لطف وجمال ایدوب * بدایه
ونهایه دن منزه کنز لایفنای عنایه سنك جوهره نیرهٔ غایة البیانیله مانند آفتاب روشندل وعالی منزل *
وبعض آخری منهج مختارك غیرنی اختیار ایدوب وقایه ایله سالك مسالك هدایه اولمدقلری اجلدن معرض
قهر وجلال ایدوب تیره خاطر وغمکین دل قلمشدی * وصلوة باکمال اول محرم حرمسرای ازل لایزاله که جانب
جناباحدیدن عباد اللهه مبلغ دین مبین * ودرکاه شارع مقدسدن شاهراه هدایته هادی شرع متین اولوب *
وما ارسلناك الا رحمة للعالمین * خطاب مستطابی مقتضاسنجه کافهٔ انامدن بالاعتقاد اولوب آلودهٔ معصیت
اولنلره شفیع مشفق یوم الدین * وضامن فردوس برین اولدیغندن غیری علو درجات علمایی (اقرب الناس
من درجة النبوة اهل العلم) قول شریفیله متعین وممتاز * وسمو مراتب فقهایی * من یرد الله به خیرا یفقهه
فی الدین * کلام لطیفیله بین اهل الاسلام سرافراز بیورمشلردر * ودخی آل عظام سعادت انتظامنه که هر بری
حرم خاص نبوتده شبچراغ روشنا * وگلستان باغ رسالتده عندلیب خوش نوا اولوب جواهر گرانبهای
محبتلری قلوب مسلمینه سرمایهٔ قوی * وزواهر طراوت افزای مودتلری درون مؤمنینه روح معنوی
اولمشدر * واصحاب کرام کرامیت ارتسام واتصالنه که رایات دین محمدیی خورشید جهان آرا کبی عالی قلعه
اقدام تاملری جهتندن جهاد اکبر واصغرده اهتمام تاملری ذصکره اجتهاد اصول وفروع اسلامه کمال اشتغال ایله
اعلام شریعتك فرقنی فرقدانه یتورمشلردر (امابعد) بو فقیر وحقیر محمد موقوفاتی پرتقصیر زمان ایام جوانی
وربعان هنگام کامرانیکه وقت هوا وهوس وپر آرزوی نفس ایکن اوقات رخصتده اکتساب فضائله تشمیر
ساق اجتهاد ایدوب * الفقیه الواحد اشد علی الشیطان من الف عابد جاهل * فحواسنی تفکر ایلدکده علم
ومعرفته رغبتم زیاده اولوب لیل ونهار انیسم کتاب وجلیسم فصل وباب اولوب هر قنده فضائل ایله انتساب ایتمش
بر ادیب ولبیبی بولسم صحبتنه جان ایله خریدار اولوردم * لکن لکل شئ مانع وللعلم موانع مضمونی اوزره نیجه
عوایق دنیویه تلاطم امواج بحار کبی بر بری تعاقب ایدوب نیجه زمان معطل اولوب اما اوقات لیالیده خواب
راحتی کوزیمه حرام ایدوب نیجه کیجه لری مطالعهٔ کتاب ایله صباحه دکین احیا ایدردم بدرقهٔ خضر هدایت

رفیقم اولوب * من یرد الله به خیرا یفقهه فی الدین مضمونی اوزره اول طرفه دخی بذل جهد واهتمام ایدوب بین
الناس متداول اولان ملتقی الابحر نام کتابك دائما مطالعه سنه صرف انظار ایدوب مسائلنی حفظ ایدردم
حقیقة بو کتاب جلیل القدر بین الناس متداول اولان مسائل شرعیه وامور مهمه یی مشتمل وجامع اولوب
حتی بعضلر مجموع مسائلی اون بیدی بیکدر دیو تعداد وبیان ایلمشلردر لکن الفاظ وعباراتی مغلق اولوب هر کس
منتفع اولمغله ترکی لسان ایله شرح اولنوب مغلقاتی بیان اولنسه قلیل البضاعه اولان اخوان مؤمنینه دخی
نفعی عام اولوردی دیو فکرده ایکن * ابتغاء لوجه الله الکریم ترکی عبارت ایله شرح اولنمق داعیه سی ظاهر اولوب
(یوم لا ینفع مال ولا بنون) مصداقنجه اجر جزیله نائل اولمق امیدیله اصطلاحات وعبارات وتکلفاتدن عاری
الفاظ ترکی ایله شرحه شروع اولندیکه خواص وعوام مستفید اوله لر ومصنف رحمه الله کتاب مزبوری وقایه
وقدوری وکنز ومختار ومجمع البحرین وهدایه دن آلوب جمع ایلمکله جمیع متون وشروحده جمع اولنان مسائل
ایله مشحون اولوب کتب فتاوایه مراجعت لازم اولمغین هدایه واکمل ابن همام وغایة البیان ونهایه ومعراج
الدرایه وکفایه وزیلعی وبحر رایق وعینی وشرح مجمع البحرین وشرح وقایه شیخ زاده وصدر الشریعه واصلاح
ایضاح ودرر وغرر وشمینی وقاضیخان وذخیره وولوالجیه وخلاصه وظهیره وبزازیه وخزانة الفتاوی وجامع
الفتاوی وقنیة الفتاوی وتاتارخانیه ومنظومه وشرح مختصر طحاوی للاسبیجابی وحاوی واختیار نام کتابلری
جمع ایدوب اکثر مسائل مشکله سنی کتب مذکوره یه تطبیق ایلدم ومقصود ومرامم (اذا مات ابن آدم انقطع عمله
الا عن ثلاث علم ینتفع به) مفهومنه مظهر اولمقدر واوقیان اخوان صفادن امید ورجام بودر که دائما دعاء خیر ایله
بو فقیری یاد ایده لر * من صنف فقد استهدف موجبنجه مقتضای حال اگرچه تیر دخل وتعرضه هدف وخدنك
طعنهٔ معارضه یه نشانه اولمقدر * لکن علماء متورعین وفضلای متبحرینك اخلاق حمیده واشفاق پسندیده لرندن
رجا اولنور که * اگر اثناسنده سهو وقصور وغلط بولنورسه قلم عفو ایله اصلاح ایدوب واقع اولان خطاسنی دامن
فضل واحسان ایله عفو وستر بیوروب (فمن عفی واصلح فاجره علی الله) فحواسی اوزره مأجور ومثاب اوله لر
(بیت) هنربین درکذر از عیب جویی * بدی بکذر به بیش آور نکویی (نثر) سلطان سلاطین ممالك عرب وعجم *
سلطان ابراهیم خان خلد الله سلطانه وافاض علی العالمین احسانه اشبو کتاب شریف انتصاب نعت رسالت
خاتم الانبیاء علیه السلام ایله معنون اولدیسه لایقدر که القاب پادشاه اسلام ایله زینت افزا اوله * اصحاب عقول
متفقلردر که دین ودولت توأمان وحماء شرع بی حمایت تیغ پادشاه فلك تمکین بی امن وامانددر * اگرچه جویبار
شمشیر شاهی وسقایت سیاست عدل پادشاهی سایه گستر اولمیدی گلستان اسلامده گل انتظام شکفته
وخندان اولمزدی وحدیث شریفده دخی وارد اولمشدر که (الدین اس والملك حارس وما لا اس له فهدوم
وما لا حارس له ضایع) بو فضائل علیه ومناقب جلیه پادشاه دین پناه وشهریار شریعت دستگاه سلیمان تخت
جوان بخت خادم الحرمین الشریفین ثانی اسکندر ذی القرنین حامی ممالك بالطول والعرض مظهر فحوای
السلطان العادل ظل الله فی الارض السلطان ابراهیم خان ابن السلطان احمد خان حضرتلرینه مخصوصدر
حق سبحانه وتعالی سبب آسایش عالم اولان نهال وجود شریفلرین حدایق سلطنتده اصلها ثابت وفرعها
فی السماء ایدوب اطول عمر ایله معمر ایلیه

سبب تألیف کتاب

باعث تألیف کتاب وبادئ تسطیر حکمت نصاب بودرکه * ارباب فضائل ومعارفدن اکثرمن ان یحصی بو فقیرك
کتاب ملتقی یه میلی کوریجك بسط بساط کلام ایدوب کوش وگردن عروس سخنی بو یوزدن پیراسته ایلدیکه
حالا صدر اعظم ومشیر اکرم سمی رسول مکرم مصطفی پاشا یسر الله له ما یتمنا ومایشا حضرتلرینك زمان
سعادت اقترانلرنده متاع علم وکمال رواج بولوب هر کس طالب معارف اولوب صغیر وکبیر وغنی وفقیر شرع شریفه
بردرجه انقیاد کوسترمشلردر که زمانلری عمر بن عبد العزیز زمانلرینه مماثل اولمشدر * کتاب ملتقی که مسائل
شرعیه نك زبده سیدر رومی لسان ترکی زبان ایله شرح ایلسك صناعات عربیه دن بی خبر اولنلر دخی بهرمند اولوب
فوائدی عام اولوردی خصوصا اول سلیمان زمانك اسم سامی ونام گرامیلری ذکر اولندقده سنك دخی مورد مثال
ذکریکه باعث اولوردی دیو ختم کلام ایلدکده * اول ناصح مشفقك کلامنی تلقی بالقبول ایدوب بو نصایح خیر انجام

مقتضای سوق ربانی ومبتغای الهام سبحانیدر بو طریق رضا ومسلك ارتضایه سلوك ایلدم حقیقتحال بو مقوله
امر مندوب وكار مستحسنه‌یی تماما فرض عین وامر واجب الدین اولمق ملاحظه ایدوب * لكن اصحاب تألیف
وارباب تصنیفه خفی دكلدر كه محرر اولان تصنیف مقبول ومعتبر اولمق حسن نظر پادشاه روی زمین ایله منظور
ویاخود التفات آصف زمان ایله مأنور اولمغه موقوف درامدی * بو كتاب مستطابی اول ذات ملك صفاتك نام نامی
واسم سامیلریله نامزد ایلدم كه (لكل زمان واحد یقتدی به * وهذا زمان هو لاشك واحده) بروزیر پرتدبیر
وعصرده دكل بلكه دوران آل عثمانده دخی عروهٔ وثقای شرع الهی‌یه متمسك وزهد وتقوی ایله سنت رسالتپناهی‌یه
معتصم بر وزیر عالیشان كادیكی كتب تواریخده مسطور دكلدر * اویله ایسه بو محلده مناقب ومدایحی
ذكر كویا كه دریادن قطره وآفتاب عالمتابدن ذره ادا اولمش اولور لكن * القلیل یدل علی الكثیر والقطرة تدل
علی الغدیر فحواسنجه مدح وثناسنده حضرت یوسف علیه السلامك خریداری اولان پیره‌زن عمائلی انجق
دعاجیلری زمره‌سنده بولنمش اولورز * ارباب عقوله خفی دكلدركه بوعصرده وجود شریفلری سد یأجوج فتنه
ایدوكی اظهر من الشمسدر بو تقدیرجه دعا وثنالری خلوص بال ایله صغیر وكبیر وبرنا و پیر اوزرینه لازم بلكه
الزمدر * حق سبحانه وتعالی سایهٔ نهال وجود شریفلرین امت محمد اوزرلرندن خالی ایلیوب مسند عدل صدارتده
الی یوم القیام ثابت قدم ایلیه ویرحم الله عبدا قال امینا بر ذات سعادت آیاتدر كه جادهٔ مستقیم اوزره ثابت قدم
اولوب زمانلرنده آثار ظلم وبدع مرفوع ویأجوج مكر وفتن مدفوع اولوب ستمدیدكان حوادث روزكار
والم كشیدكان دهر ناهموار ظل حمایتنده مهد راحتده آسوده وسایهٔ عدالتنده بستر رفاهیتده غنوده اولوب
اكرچه ملك شاهیده كلیدی وزیری نظام الملك نظام ملكی اول حضرتدن تعلم ایدردی وشجاعت وشهامتی
تعریفدن مستغنیدر * هنوز رتبهٔ وزارته قدم باصمامش ایكن خسرو پاشا عصرنده مهربان جنكی مشهور
دوراندر اول جنكه مأمور اولان یكیچری طائفه‌سنه آغا تعیین اولنوب (كم من فئة قلیلة غلبت فئة كثیرة
باذن الله) فحواسنجه یدی سكز بیك عسكر ایله اللتمش بیك قزلباشی بوزمغه كندیلری علت مستقله اولوب اول
معركه‌ده بالذات كندیلری بیك سر بازلقلری وتفنك وتیراندازلقلری یازلمق لازم كلسه بر مدون كتاب اولمق لازم
اولوردی * ومرحوم سلطان مرادخان غازی قلعهٔ روانی محاصره ایلدكده كندیلری یكیچری آغالغی خدمتنده
بولنغله مترس قازدرمدین آشكاره قلعه‌یه یوریش ایدوب سكز كونده فتح حصاره باعث اولدیغی صغار وكبارك
معلومیدر * خصوصا برج اولیا ومرقد امام اعظم وهمام اكرم رضی الله عنه اولان بغداد بهشت آبادك فتح
فتوحی آیینهٔ تصورده محال ایكن وقت ظهورده پایهٔ صدارته وضع قدم ایلیوب وزیر اعظم سابقك مترسنه
داخل اولدیغی ساعت روم ایلی سربازلرینه درهم ودیناری برمرتبه نثار ایلدیكه هركس برج وباروی حصاره
چیقمغه جان آتوب اوچ كونلك یوریشی برساعتده اجرا ایدوب اخشامه دكین قلعه‌یی فتح ایتمكله تجدید
زمانی ایچرودن الامان ای آصف زمان دیو طلب امان ایچون آدملر چیقوب صباح وقتنده بكتاش خان
چیقوب قلعه‌یی تسلیم ایلمشلردر * بوذكر اولنان تعریفده نقصانمز اولوب اصلا مبالغه اولمدیغی قریب العهد
اولدیغی جهتدن جمله عالمیانك معلومیدر * بونلردن اغرب واعجبدر كه مرحوم سلطان مرادخان غازینك
آستانهٔ سعادته رجوعی عسكر اسلامه ضعف واعدای دین ودولته قوت ویرمشیكن مشار الیه حضرتلری
زمان عزیمتلرنده شاه بدپناه طرفنه عطف عنان ایدوب بر وجهله رأی وتدبیر ایلمشدركه شاه مقاومته اقتداری
اولمیه جغنی ملاحظه ایدوب بویله صاحب تدبیر ایله مقاومت ممكن دكلدر دیو انواع هدایا ایله ایلچیلر كوندروب
صلح وامان ایلمشدر * وبوندن قطع نظر سلطان مرادخان غازینك دار آخرته انتقالنده چشم فتنه بیدار اولوب
واراذل واشخاص حشرات ارض كبی بدیدار اولوردی بو هركس وادئ حیرتده دمبسته وحیران وسرگردان
ایكن مشار الیه حضرتلری رأی وتدبیر ایله نظام عالمی بردرجه ایلمشدركه لسان ایله تعبیر وقلم ایله تحریری امر
محال اولوب واوصاف حمیده‌لری تعداد وشماردن مستغنی اولمغین بو مقدار ایله اكتفا اولندی
(الحمد لله) جمیع حامدینك حمدی الله ایچون ثابتدر یاخود محمودیت الله ایچون ثابتدر یعنی الله‌یه مخصوصدر
بو محلده حمدك معنای لغوی وعرفیسی والف لامك جنس واستغراق ایچون اولمسی تفصیلی لازم اولمغین
نوعا اطنابه جرأت اولندی * حضرت قاضی تفسیر شریفنده حمدك تعریفنی الحمد هو الثناء علی الجمیل

الاختیاری كلامیله تسطیر ایلمشدر بو ایسه تعریف لفظیدر زیرا ثناء حمدك معنای لغویسنی بیان ایچوندر
ومعنای عرفیسی * هو فعل ینبیء عن تعظیم المنعم بسبب كونه منعما وهو الشكر اللغوی * دیو توصیف
بیورمشلردر بو محلده حمد ایله شكر بر معنایه اولمش اولور لكن بینلرنده عموم وخصوص من وجه واردر
حمد مورد اعتباریله خاص متعلق اعتباریله عامدر زیرا حمدك موردی لسان ومتعلقی نعمت ونعمتدن
غیریدر اما شكرك موردی عامدر لسان وجنان وجوارحدر لكن متعلقی خاصدر كه مقابلهٔ نعمتده‌در
حتی حضرت علی رضی الله عنه حقنده اعرابینك * افادتكم النعماء منی ثلاثة * یدی ولسانی والضمیر
المحجبا * بیتی شكرك موردی لسان وجنان وجوارح اولدیغنه دلیلدر ونبی علیه السلام (الحمد رأس
الشكر وما شكر الله من لم یحمده) بیورمشلردر بو حدیث شریف دلالت ایدركه حمد شكردن برشیدر
زیرا شیئك رأسی انك جزئی اولور وعرفده حمد درت معنایه ذكر اولنمشدر (بری) حق سبحانه وتعالینك
افعال حسنه‌سی اوزرینه ثنادر (ایكنجیسی) شكر معناسنه (اوچنجیسی) رضا معناسنه‌در (دردنجیسی)
مدح معناسنه‌در معنای اول (الثناء علیه فی كل ما فعل امات او احیی افقر او اغنی ابلی او ابتلی ابهج او اشجی)
ثنا بو افعال اوزرینه‌در زیرا هر فعل كه جناب رب العزتدندر اول فعل فضلدر یاخود عدل وحكمتدر و اول
فعالك عاقبتی حمیده‌در وحمدك ایكنجی استعمالی انعام اوزرینه شكر معناسنه‌در مثلا (الشكر علی نعمه التی
لا تحصی ومننه التی لا تنسی) یعنی اللهك شول انعامی اوزرینه شكر ایدرمكه اول نعم احصا اولنمز ودخی
شول منتی اوزرینه شكر ایدرمكه اونودلمز وحمدك اوچنجی استعمالی رضا معناسنه‌در زیرا (حمدت سیرة فلان
ومذهبه یعنی رضیت بقضیته وقسمته بلا اعتراض علی فعله ولا اعراض عن حكمه) دیمكدر وحمدك دردنجی
استعمالی مدح معناسنه‌در یعنی (المدح لله تعالی علی صفاته الحسنی)دیمكدر اكر لام استغراق جنس
ایچون اولمسنه حمل اولنورسه ذكر اولنان معانئ اربعه‌یه شامل اولمش اولور * زیرا بو معانئ اربعه حمدك
حقیقت متحدهٔ شامله‌سنك مواردیدر بو خصوصه مشترك جمیع معانیده استعمال دكلدر كه كانه حامد
اولان عبد (اثنی علی الله بكل افعاله فهی جمیلة و اشكره علی كل نعمائه فهی جزیلة وارضی بكل احكامه
فهی حمیدة وامدحه بكل صفاته فهی جلیلة) یعنی الله تعالینك كل افعالی اوزرینه ثنا ایدرمكه اول افعال
جمیله‌در ودخی كل نعماسی اوزرینه شكر ایدرمكه اول نعماء جزیله‌در وكل حكمنه راضیم كه اول احكام حمیده‌در
وكل صفاتی اوزرینه مدح ایدرمكه اول صفات جلیله‌در دیمش اولور (قطعه) ثنا كوتانتایابی * شكر كن
تا عطایابی * رضا ده تا رضایابی * دوا جوتا دوایابی * چونكه حمد (وصف الجمیل علی جهة التعظیم) اولدیسه
امدی جمیع جمال وكمالك وجمال وكمال صاحبینك وافعالندن حمده مستحق اولان جمیع شیئك خالقی حق سبحانه
وتعالی حضرتلریدر حقیقتده جمیع محامد الله ایچوندر اكر بحسب الظاهر آخره دخی اضافت اولنورسه ینه حمد
الله ایچوندر اما طیبی حاشیهٔ كشافده لله دراقائل (قولك زید حسن الوجه وصف لزید وحمد لبارئه اذ كل حسن
صنیع بجمال فطرته وكل محسن رضیع لبان نعمته وهذا الكلام جدیر بان یتق علی صفحات عینی انسان
المعانی ولا غرو فی ذلك لانه انسان العین فی المعانی) بیوردیغی حقیقت حمد الله‌یه راجع ایدوكنی بیان
بیورمشلردر و بعض محققلر بو كاذاهب اولمشلردركه حقیقت حمد اظهار صفات كمالیه‌در و بو اظهار قول
وفعل ایله اولور اما فعل ایله اولمسی اقوادرز یرا دلالات فعلیه قطعیه‌در حق سبحانه وتعالینك كندی ذاتنه ثناسی
بو قبیلدندر نته كیم نبی علیه السلامك (لا احصی ثناء علیك انت كما اثنیت علی نفسك) قول شریفی بوكا دالدر
جناب رب العزتك بو آثار علوی وسفلی‌یی وجوده كتورمسی (الاتیان بما یدل علی كون المحمود متصفا بالجمیل)
مضمونی حمد فعلی معناسنه ایدیكی بدیهیدر وحمد مصدردر ومصادر صیغه‌دن اكر اصله نسبتله استعمال
اولنورسه اكا معنای مصدردیرلر اكر مصدردن حاصل اولان هیئت ایچون استعمال اولنورسه اكا حاصل
بالمصدر دیرلر كرك اول هیئت معنویه اولسون كرك حسیه اولسون حركتدن وقیامدن حاصل اولان متحركیت
وقائمیت كبی و بو هیئت فعل لازمدر انجق فاعل ایچون كاور اما فعل متعدیدن فاعل ومفعول ایچون
كاورینه علمدن عالمیت ومعلومیت كبی بونلره حاصل بالمصدر تسمیه اولنور وبو تقدیرجه حامدیت ومحمودیت الله
ایچون ثابتدر (الذی وفقنا للتفقه فی الدین) اویله الله كه دیننده تفقه ایچون بزه توفیق اعطا ایلدی یعنی فقهی

تعلم وفهمه داعیه اولان قدرتی بزده خلق ایلدی * وتوفیق بعضلر التوفیق جعل الله فعل عباده موافقا لما یحبه ویرضاه * کلامیله تعریف ایدوب وبعضیلر * التوفیق جعل الله الاسباب موافقة للمسببات * ایله توصیف ایلشلردرو بعضیلر * التوفیق خلق الله تعالی القدرة الداعیة الی الطاعة * عبارتیله تخصیص ایلشلردر الامر یسرلی ونبتنی علی ذلك * ومعنای تفقه شیئا فشیئا برشیئی اخذدر وتفقه لغتده فهمدر فهم ایسه معنی * کلام شرعی ادراکدر واصطلاحده * معرفة النفس مالها وما علیها * ایدوکنی امام همام ابو حنیفه رحمة الله علیهدن نقل ایلشلردر اکر بو عبارت عقاید بنیه‌ده ذکر اولنوب اکا متعلق اولورسه مراد علم کلامدر اکر وجدانیاته متعلق اولورسه علم اخلاق مراد اولنور اکر احکام شرعیه وعملیه یه متعلق اولورسه علم فروعدر بو محلده ایسه علم فروعدر چونکه تفقه فی الدین حق سبحانه وتعالینك رضاسنه موصله اولان اسبابدن اولدیسه مصنف رحمة الله علیه کتابك اولنده وفقنا للتفقه فی الدین ذکری نبی علیه السلامك (من یرد الله به خیرا یفقهه فی الدین وما عبد الله تعالی افضل من فقه فی الدین والفقیه الواحد اشد علی الشیطان من الف عابد ولکل شیء عماد وعماد الدین الفقه وافضل العبادة الفقه) احادیث شریفه سنه اشارت ایچوندر وبونك تعریفنده بعضلر * هو وضع الهی سائق لذوی العقول باختیارهم المحمود الی الخیر بالذات * کلامیله بیان ایلشلردر (الذی هو حبله المتین وفضله المبین) اویله دین که اللهك حبل متینی وفضل مبینیدر (ومیراث الانبیاء والمرسلین) دخی انبیاء ومرسلینك میراثیدر رسول ایله نبی خصوصنده علما بیننده اختلاف اولنوب بعضیلر رسول اکا دیرلر که انکیچون کتاب اوله ونبی اکا دیرلر که انکیچون مستقل کتاب اولمیه دیو جواب ویرمشلردر * وجمهور دخی بونك اوزرینه درکه رسول نبیدن اخص اوله زیرا حق سبحانه وتعالینك (وما ارسلنا من قبلك من رسول ولا نبی) قول شریفنك دخی ظاهری بوکا دلالت ایدر * ونبی علیه السلامدن عدد انبیا سؤال اولندقده یوز یکرمی درت بیکدر اوچیوز اون اوچی رسولدر بیوردقلری حدیث شریفی دخی بوکا دلالت ایدر * وصاحب کشف بوکا ذاهب اولمشدر رسول شول کمسنه درکه اکا مخصوص کتاب وحی اولنه کشافك بو کلامنی رد ایلشلردر زیرا اکثر رسل مستقل کتاب صاحبی اولمامشدر * بعضیلر دخی رسول نبیدر وانلر ایله کتاب واردر اولمشدر دیمشلر بو قوله ذاهب اولنلره دخی نقض وارد اولور زیرا انبیاء بنی اسرائیل ایله کتاب وارایدیکه اول توراتدر لکن ینه کندیلر رسول دکل ایدیلر بو کلامی قائل اولنلره صاحب دعوت کرك ایدی دیمك قیدی لازم ایدی اول دعوت ایدن دخی کرك شریعت جدیده صاحبی اوله موسی وعیسی علیهما السلام کبی ویاخود غیرینك شریعتنده اوله وینه صاحب دعوت اوله داود علیه السلام کبی ویاخود غیره منضم اوله هارون کبی بو یلجه برقید لازم ایدی * حاصل کلام رسول ایله نبی بیننده فرق نه یوزدن ایدیکنه بریسی جازم اولوب قطعی جواب ویرمشلردر حتی قاضی وکشاف وامام فخر الدین الرازی هر بری برطریقه ذاهب اولمشیکن سعدی افندی اوچینك دخی کلامنی رد ایتمشدر بونلرك فرقنك مدرکی سمعدر بونده اصلا رأیك مدخلی یوقدر دیو جواب ویرمشدر بو محلده کندیلرینك عبارتنی یازلق مناسبدرکه نظر ایدن اخوان مؤمنین تفسیر کبیر وقاضی وکشاف وصاحب کشف وسعدی افندی یه مراجعت ایلمك زحمتندن بری اولهلر حضرت قاضی تفسیرنده * وانما سماه رسولا بالاضافة الی الله تعالی ونبیا بالاضافة الی العباد بیورمشدر وصاحب کشف حاشیه سنده * قوله الرسول الذی یوحی الیه کتابا مختصا به هذا تفسیر ذکره المصنف فی سورة مریم وکذلك فی سورة الحج وهو غیر سدید لان اکثر الرسل لم یکونوا اصحاب کتاب مستقل کیف وقد نص تعالی علی ان لوطا واسمعیل والیاس من المرسلین ولم یوح الیهم کتاب وکم والتحقیق ان النبی هو الذی ینبیء عن ذات الله تعالی وصفاته ومالا یستقل العقول بدرایته ابتداء بلا واسطة بشر والرسول هو المأمور مع ذلك باصلاح النوع نظرا فیهما الی الانباء عن الله والرسالة الی المبعوث الیهم والثانی وان کان اخص وجودا الا انهما مفهومان مفترقان ولهذا لم یکن رسولا نبیا مثل انسان وحیوان * بو محلده کشف کلامی تمام اولدی وسعدی افندی حاشیه سنده * قلت الفرق بین الرسول والنبی سواء کان بما ذکر المصنف او الزمخشری او الامام الرازی یدرکه السمع لامدخل فیه للرأی وکل واحد منهم ما اسند ما اختاره الی مستند یصح علیه الاعتماد والله ولی الرشاد * دیو ختم کلام ایلشدر بو تقدیرجه رسول ایله نبینك فرقی سمعه موقوف اولوب توقیفیه اولدیغی ظاهر اولوب قطعی جواب اولمشدر (وحجته الدامغة علی الخلق اجمعین) دخی اول دین جمیع خلقك

اوزرینه اللهك حجت قاطعه وغالبه وقاهره سیدر زیرا دامغه دماغه ایرشن باش یاریغنه دیرلر مصنف حجتی دامغه ایله وصف ایلمسی قهر وغلبه ده مبالغه ایچوندر (ومحجته السالکة الی اعلی علیین) دخی دین اللهك اعلای علیینه راقیه یعنی اولاشدیریجی طریق مستقیمیدر * ابن عباسدن روایتدرکه علیون زبرجددن تحت العرش معلق برلوحدرکه اعمال ابرار آنده مکتوبه‌درو کعب وقتاده قائمهٔ عرش اولمسنه ذاهب اولمشلردرو عطا جنت کندیسیدر دیمشدر روضحاك سدرة المنتهادر دیدی (والصلاة والسلام علی خیر خلقه محمد) دخی صلاة وسلام اللهك خلقنك خیرلوسی اولان محمد علیه السلام اوزرینه اولسون (المبعوث رحمة للعالمین) اویله محمد که عالمینه رحمت ایچون بعث اولنمشدر مصنف صلاة ایله سلامی جمع ایلمسی حق سبحانه وتعالینك (وسلموا تسلیما) قولنه امتثال واحراز فضیلت ایچوندر (وعلی آله وصحبه والتابعین والعلماء العاملین) دخی صلاة وسلام رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك آل واصحابی وتابعین وعلماء عاملین اوزرینه اولسون آل نبیدن مراد اهل وعیال واتباعیدرو بعضیلر قتنده آل بنی هاشم ومطلبدر و بعضیلر قتنده اتقیاء مؤمنیندر حتی نبی علیه السلامدن یا رسول الله آلك کیملردر دیو سؤال اولندقده (کل مؤمن تقی نقی فهو آلی) بیورمشلردر بو تقدیرجه صحابهٔ کرام رضوان الله علیهم اجمعین دخی داخللردر وصحابی اولدرکه نبی علیه السلامی مشاهده ایلیه وایمان کتوره واول ایمان اوزرینه فوت اوله (وبعد) اللهه بالذات حمد ورسول اکرمه بالقصد واصحابنه بالتبع صلاة وسلامدنصکره (فیقول المفتقر الی رحمة ربه الغنی ابراهیم بن محمد بن ابراهیم الحلبی) پس ایدی غنی اللهه مفتقر اولان حلبه منسوب ابراهیم اوغلی محمد ومحمد اوغلی ابراهیمدر المفتقر محذوف اولان عبدك صفتیدر تقدیر کلام فیقول العبد المفتقر دیمکدر * مصنف رحمة الله علیه حلبیدر اوائل عصرده اولان علمادن تلمذ ایدوب بعده مصره واروب علماء مصردن علم حدیث وتفسیر واصول وفروع اوقیوب بعده استانبوله کلوب بعض جامعلرده امام اولوب و بعده فاتح سلطان محمد خان جامع شریفنده امام وخطیب اولوب ومفتی سعدی افندی دار قراءه سنده مدرس اولوب خطیب ومدرس ایکن طقوز یوز اللی التی سنه سنده متوفی اولمشدر رحمة الله علیه * وعمری طقسانی تجاوز ایلمش ایدی وتقوی وورعی برمرتبه‌ده ایدیکه جامع شریفه کتدکده یوزنی نقاب ایله ستر ایدردی (قد سألنی بعض طالبی الاستفادة) استفاده‌یی طالب اولنلرك بعضیسی بندن سؤال ایلدی یعنی طلب ایلدی طالبی اصلنده طالبین ایدی اضافتله نون ساقط اولدی (ان اجمع له کتابا) اول بعض ایچون برکتاب جمع ایلیم که (یشتمل علی مسائل القدوری والمختار والکنز والوقایه) اویله کتابکه قدوری ومختار وکنز ووقایه مسائلنی مشتمل یعنی محیط وشامل اوله (بعبارة سهلة) عبارت سهله ایله جمع ایلیم که قدوری ومختار عبارتی کبی (غیر مغلقة) مغلق اولمیه کنز ووقایه عبارتی کبی * غیر مغلقه لفظی صفت عبارة سهله‌در (فاجبته الی ذلك) پس ایدی بندخی اول بعضك سؤالنی که کتاب جمع ایلمك ایدی آنی قبول ایلدم (واضفت الیه بعض ما یحتاج الیه من مسائل المجمع) دخی اول جمع ایلدیکم کتابه مجمع البحرین مسائلندن محتاج الیه اولان شیئك بعضیسنی مضاف ایلدم یعنی الحاق ایلدم (ونبذة من الهدایه) وهدایه‌دن دخی شیء یسیر یعنی آسان وقولای اولانی مضاف ایلدم (وصرحت بذکر الخلاف بین ائمتنا الاشراف) ائمهٔ اشرافمز بیننده اولان اختلافك ذکرینی دخی تصریح ایلدم (وقدمت من اقاویلهم ماهو الارجح) واماملریمزك ارجح اقوالنی تقدیم ایلدم ائمه‌دن مراد ابو حنیفه وابو یوسف وامام محمد رحمهم اللهدر (واخرت غیره) وراجحدن غیری اولان قوللرینی تأخیر ایلدم (الا ان قیدته بما یفید الترجیح) الا شول شیئی که ترجیحی افاده ایدر شیئله تأخیر ایلدم مجرد تأخیر ایله مرجوح دکلدر زیرا ترجیحی افاده ایدر شیئله تقیید ایلدم (واما الخلاف الواقع بین المتأخرین) اما مشایخدن متأخرین بیننده واقع اولان خلاف (او بین الکتب المذکورة) یاخود کتب مذکوره بیننده واقع اولان خلاف (فکل ما صدرته بلفظ قیل) هرشیئی که یعنی مسائل که لفظ قیل ایله تصدیر ایلدم یعنی یازدم (او قالوا) یاخود لفظ قالوا ایله تصدیر ایلدم (وان کان مقرونا بالاصح ونحوه) اکر لفظ قیل ایله قالوا اصح ونحوی ایله مقرون ایسه ده (فانه مرجوح بالنسبة الی ما لیس کذلك) پس ایدی قیل وقالوا ایله اولان مسئله بو لفظلر ایله اولمیانه نسبة مرجوحدر میل اولنمشدر دیمکدر (ومتی ذکرت لفظ التثنیة من غیر قرینة تدل علی مرجعها) تثنیه ضمیری رجوع ایده جکی یر اوزرینه دلالت ایدر هر بار که تثنیه نك مرجعنه دلالت ایدر قرینه سز لفظ تثنیه یی ذکر ایلیم (فهو لابی یوسف ومحمد

رحمهما الله) اول لفظ تثنیه ابو یوسف ومحمد رحمهما الله ایچوندر مصنفك قرینه دیدیکی اولدرکه برمسئله‌ده
امام یوسف ذکر اولنسه بعده انهما کلسه اول وقت مراد امام ابو حنیفه وامام محمددر واما اصلا بر یده ذکر
اولنمیوب عندهما ویاخود لهما ذکر اولنسه اول زمان مراد ابو یوسف ایله امام محمددر (ولم آل جهدا فی التنبیه
علی الاصح والاقوی) اصح واقوی اوزرینه تنبیهده بن سعی واجتهادیمی ترك ایلمدم یعنی سعی واجتهادده بن
تقصیر ایلمدم (وماهو المختار للفتوی) وفتوی ایچون مختار اولان شیئده دخی اجتهادیمی ترك ایلمدم (وحیث
اجتمع فیه الکتب المذکورة) کتب مذکوره بنم کتابمده مجتمع اولدیغی جهتدن (سمیته بملتقی الابحر) بن اول کتابه
ملتقی الابحر تسمیه ایلدم (لیوافق الاسم المسمی) اسم مسماسنه موافق اولسون ایچون ابحر بحرك جمعیدر
بو تقدیرجه نیجه بحرلر برینه التقا یعنی اولاشمق ایدوکنه اشارت ایلمشدر (والله سبحانه اسأل ان یجعله خالصا
لوجهه الکریم) جمع ایلدیکم کتابی کندینك رضای کریمی ایچون خالص قیلمغی انجق جناب رب العزتدن رجا
ایدرم (وان ینفعنی به یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب سلیم) بو آیت کریمه نك مضمونی ظاهر اولان
کونده بو کتاب سببیله بنی نفعلندرمکی حق سبحانه وتعالیدن رجا ایدرم

كتاب الطهارة

کتابك طهارته اضافتی ولغت واصطلاحاتی بیاننده وطهارتك لغة وشرعا معناسی واعرابی وفصل وبابك اعرابی
وکتاب وفصل وبابك مواردی ولفظ طهارتك مفرد صیغه‌سیله ایرادی وسائر متعلقاتندن فحول علمانك قتی
چوق زاده طبع همایونلری اولمغله بو محلده تتبع اولنان کتب معتبره نك هر برندن خوشه چینلك طریقه‌سی
اوزره زیور کوش وکردن عروس معارف اولمغه لایق انوار جواهر الفاظ جمع اولنوب لکن بر برندن تمیز وصنفی
علی حده نوع اولمق طالبینه انفع واولی اولمق ملاحظه‌سیله برقاچ نوع اوزرینه ترتیب اولندی (النوع الاول)
اولکی نوع کتابك لغتی بیاننده در کتاب لغتده مطلقا جمع معناسنه در مثلا کتب الانجیل دینلور جمع معناسنه
بو محلده جمع حروف وجمع الفاظدر وکتاب یا مصدردر مفعول معناسنه ویا مکتوبکه حروف والفاظدن مجموع
معناسنه زیرا مصدر مبالغه ایچون ویاخود محل اقتضاسی ایچون مفعول معناسنه کلور هذا ضرب الامیرای
مضروب الامیر دیمکدر بو معنا مبالغه افاده ایدر شول معنایه که اول نفس ضربدر ولفظ ملفوظ معناسنه اولور
امابو معنا اقتضاء محل ایله مبالغه ایچون دکلدر ومصدر فاعل معناسنه دخی کلور عدل عادل معناسنه کلدیکی
کبی زید عدل ای زید نفس العدل دیمك اوله ویاخود فعال اوله ده مفعول ایچون بنا اولنه وکتاب مصدر اولمیوب
بلکه اسمدر مکتوب معناسنه ایچنده یازیلان شیئك اطلاقی اوزره امام کبی امام دخی اسمدر فعال وزنی اوزره
ذات مأموم اوزرینه اطلاقی ایچون * بو تقدیرجه کتاب وامام ایکیسی دخی مصدرده کلوردر اسملردر * اسمدی
کتاب اشبو ایکی معنی اوزرینه مجموعه اولان مکتوب اوزرینه اطلاق اولنور و بو محلده مراد اولنان مجموع
طهارتدر الفاظی اعتبار یله یوخسه معانیسی دکل زیرا معانی کتب اولنمز و بو محلده اوچ اعتبار وار در بری
کتابت و بری نقش و بری تصویردر و بونلرك هر برنده جمع حروف معناسی واردر واکر جمع حروف معانی
اوزرینه دلالت اعتباری اولورسه کتابت وکتاب دینلور مکتوب معناسنه اکر اول جمع حروف زینت اعتبار یله
اولورسه اکا نقش دینلور منقوش معناسنه واکر صورت اعتبار اولنورسه اکا تصویر دینلور مصور معناسنه
اما بونده مراد اولان اولکیدر معانی اوزرینه دلالت ایلمك اعتبار یله جمع حروف والفاظدر * حاصل کلام کتاب
مکتوب معناسنه ومکتوب ایسه شول مجموع معناسنه که صراحت وکنایتله معانی مقصوده‌یی مفیده اولان
حروف والفاظ اوله تلفظ وکتابت اعتبار یله یوخسه نقش وصورت اعتبار یله دکلدر بو یله اولدیغی اجلدن
کتاب دینلدی وقبل الکتابه کتاب اطلاقی تحقق ووقوعی اعتبار یله ویاخود مبالغه قصدیله‌در (النوع الثانی)
کتابك اصطلاحی بیاننده‌در کاه اولورکه کتاب مسائلدن طائفه ایله تعبیر اولنور مطلق اولدقده مستقلا اعتبار
اولنور کرك انواعه شامل اولسون کرك اولمسون وکتاب برطائفه‌در مستقلا کاه اولورکه مقیدا تعبیر اولنور
مسائل فقهیه‌دن برطائفه‌در دینلور اولدخی مستقلا اعتبار اولنور کرك انواعه شامل اولسون کرك اولمسون
وکتاب برطائفه‌در مستقلا اعتبار اولنور * دینلدیکه بعض کتاب تابعدر و بعضیسی مستتبعدر بو تقدیرجه
استتباع استقلاله منافی دکلدر وکتاب طهارت کتاب صلاته تابعدر زیرا صلاة عبادتده مقصوددر وکتاب

صلاتده مستتبعدر کتاب طهارتی زیرا طهارت صلاتك شرطی ومفتاحیدر * معلوم اوله که کتابك استقلالی
آخردن یا باعتبار الذات اوله * کتاب لقطه نك کتاب ابقدن استقلالی کبی ویاخود باعتبار الصفة اوله * کتاب
صلاتك کتاب زکاتدن استقلالی کبی زیرا صلاتك صفتی زکاتك صفتی کبی دکلدر ویاخود بر معنی آخر اعتبار یله
مستقلا اوله * کتاب صرفك کتاب بیعدن استقلالی کبی وکتاب شهود کلمیه‌دن یازیلان مسائل اوزرینه عرف
عام اولدی (النوع الثالث) بو نوع طهارتك لغة وشرعا معناسی بیاننده‌در * طهارت طهر الشیئ الملوث دن
مصدردر نظافت معناسنه هانك فتحی وضمی ایله جائزدر حرف حلق قرینه‌سیله فتحله اولمق اولیدر * لغتده
طهارت مطلقا نظافتدر کرك خبائثدن نظافت اولسون نظافة الثوب عن النجاسة کبی * کرکسه خبائثدن
غیری اولسون بقیهٔ طعامدن اوانی نظافتی کبی شرعده طهارت ایسه نجاست حقیقیه‌دن ونجاست حکمیه‌دن
نظافتدر * نجاست حقیقیه خبثدر نجاست حکمیه حدثدر خبث ایسه نجاست ظاهره‌در حدث ایسه
نجاست خفیه‌در ثبوتی دلالت عقل ونقل ایله‌در * دلالت عقل بودرکه وضوء عبادت ایچوندر عبادت ایسه
قربتدر امدی عقلا عبادتده نظافت لازمدر * اما دلالت نقل آیت وضوء اعضاء مفروضه‌یی تطهیرده نص
قاطعه‌در تطهیر ایسه ازالهٔ نجاستدر پس امدی عقلا ونقلا نظافت لازمدر * اکر دینلورسه که آیت وضوء
بعد الهجرة مدنیه‌در وفرضیت صلاة قبل الهجرة مکیه‌در بالاتفاق * بو تقدیرجه لازم کلورکه آیت وضوء نازل
اولمزدن مقدم صلاة بلا وضوء اوله * قائله جواب ویریلورکه وضوء بالفرض مکیه‌در وبالتلاوة مدنیه‌در * اسامه
رضی الله عنه روایت ایلدیکه جبرائیل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلمه کلوب وحی ایله وضوئی
تعلیم ایلمشلردر وقتا که نبی علیه السلام وضوءدن فارغ اولدقده مبارك آوجلرینه صو آلوب فخذینی ماییننه
صاچمشدر بو حدیث ایله مکی تلاوتله مدنیه‌در * محصل کلام فرضیت وضوء مکه‌ده دخی علم الهی والهام
ربانی ایله‌در * ودینلمشدرکه بعض منکرینك انکارینی دفع ایچون شرایع سابقه‌دن اخذ اولنوب صکره آیت
مستقله نازل اولدی * ودخی دینلمشدرکه آدم علیه السلام جنتده بغدایی اکل ایلدکده یوزی ایله بغدایه توجه
ایلدی الیله تناول ایلدی وبد شریفه‌لرین باشنه اصابت ایلدی وایاغیله یورودی * وقتا که توبه‌سی قبول
اولدی الهام اولندیکه عضونده اسباب خطا اولنلری غسل ایلیه وباشنه الی اصابت ایلمش ایدی انی دخی مسح
ایلیه * کبار مشایخدن قتی چوق کمسنه اعضاء مفروضه نك غسلنه حکمت بودر دیو نقل ایلمشلردر (الفصل
الاول) فصل اول کتاب وباب وفصلك اعرابی بیاننده‌در (کتاب الطهارة) کتاب یا مرفوعدر مبتداء محذوفك
خبری اولمق اوزره تقدیر کلام هذا کتاب الطهارة دیمك اوله * یعنی بنم ذهنمده بو کتاب طهارة ملاحظه وحفظ
اولنمشدر لفظ هذا فی نفسه حاضر وملحوظ اولان معانی ومسائله اشارتدر تجوزا * زیرا اسماء اشارات امور
مبصره وحاضره ایچون موضوعه‌در * نکتهٔ تجوز بودرکه مسائل ومعانی یه کمال علمی اولدیغیچون کندی
قتنده کانه مبصره منزله‌سنده اولوب هذا ایله اشارته قادر اولور کرك مشار الیه خارجده موجود اولسون کرکسه
ذهنده موجود اولسون ومشار الیه خارجده موجود کرکدر دیه نك قولی بو کلامله مندفع اولور ویاخود کتاب
الطهارة خبری محذوف مبتدا اوله * تقدیر کلام کتاب الطهارة هذا ویاخود منصوبدر فعل مقدرك مفعولی
اولمق اوزره * تقدیر کلام اذکر کتاب الطهارة * اذکر لفظی صیغهٔ امر ایله وصیغهٔ متکلم ایله جائزدر وفعل آخر
تقدیری دخی جائزدر * وباب اعرابی دخی کتاب اعرابی کبیدر هذا باب المسح دیمك اولوب مبتداء محذوفك
خبری اوله ویا باب المسح هذا دیمك اولوب خبری محذوف مبتدا اولور * اذکر باب المسح فعل مقدرك مفعولی
اولمق اوزره‌در اما فصلك اعرابی برمقدمه بیانینه موقوفدر زیرا فصل یا اضافتله استعمال اولنه ویاخود فی ایله
استعمال اولنه ویاخود اضافتسز وفی‌سز استعمال اولنه * اکر اضافتله استعمال اولنورسه مبتداء محذوفك
خبری اولمق اوزره مرفوعدر هذا فصل الاستنجاء * ویاخود خبری محذوف مبتدا اوله فصل الاستنجاء هو الذی
یذکر او یجیء ویاخود فعل مقدر ایله منصوب اوله تقدیری اذکر فصل الاستنجاء * اکر فی ایله استعمال اولنورسه
مبتداء محذوفك خبری اولمق اوزره مرفوع اولور هذا فصل فی بیان الاستنجاء ویاخود فعل مقدر ایله منصوب
اولور اذکر فصلا فی بیان الاستنجاء * اما ابتدائیت اوزره مرفوع اولمق جائز دکلدر زیرا فصل نکرهٔ محضه‌در واکر
اضافتسز وفی‌سز استعمال اولنورسه فصل سکون اوزره مبنیدر مابعدندن ماقبلنی فرق وقطع ایچون

استعمال اولنورزيرا اسم مفردده اصل سكوندر بعد التركيب اعراب عارضدر (الفصل الثانى)
كتاب وباب وفصلك اضافتى بيانده در بو اضافت معنويه در ✻ پس امدى اضافت معنويه لام ايله
وياخود من ايله وياخود فى ايله استعمال اولنور بو محلده مضاف اليهك مضاف اوزرينه حملى يا صحيح اوله
وياخود صحيح اولميه ✻ اكر حملى صحيح اولورسه بمعنى من اولور ومن اولمسنك وجهى اضافتده من مقدر
اولورزيرا مضاف اليه جنس مضافدندر ✻ پس امدى بيانى افاده ايدر بو تقديرجه من بيانيه دن لابددر خاتم
فضة ونعل حديد بونلرك حملى صحيحدر ✻ اكر دينلورسه كه چون خاتم فضه دن ونعل حديددن اولسه
مضاف اليه ايله مضاف بيننده جنسيت متحقق اولوب اتحاد بولنور بو تقديرجه حمل الشئ على نفسه اولمق
لازم كلور بو ايسه جائز دكلدر ومفيد اولماز ✻ جواب ويريلوركه حمل الشئ على الاخر افاده سنك شرطى ذاتده
متحد ومفهومده مغاير اولمقدرزيرا خاتم برشئ ايچون موضوع ومصنوعدركه بارمق اكا ادخال اولنور اما فضه
بونك خلافنجه در ✻ وياخود مضاف اليهك مضاف اوزرينه حملى صحيح اولميه اولدخى شوندن خالى دكلدركه
مضاف اليه مضافك ظرفى اوله وياخود اولميه ✻ امدى ظرفى اولورسه اضافت ظرفيه دينلور كرك ظرفده
حقيقى اولسون كرك غير حقيقى اولسون حقيقى اولان ظرف زمان وظرف مكان وظرف وعاء ✻ مثلا ضرب
اليوم وجلوس الخلف وماء الكوز يوم ضربك ظرفيدر خلف جلوسك ظرفيدر كوز ماءك ظرفيدر حقيقة ✻
اما غير حقيقى اولان ظرف مجازيدر محل معنوى اعتبار يله علاقهٔ ظرفيت سببيله نكيم (النجاة فى الصدق
والهلاك فى الكذب) كلامنده صدقك نجاته ظرف اولمسى محل معنوى اعتبار يله مجازدر ✻ ايكنجيسى
اضافت لاميه در ولاميه اولمسنك وجهى زيرا مضاف عامدر ومضاف اليه خاصدر ✻ پس امدى عامك خاصه
اضافتى مضافى مضاف اليهه تخصيص ايدر ✻ اول تقديرجه لام اختصاصك مقدر اولمسى لابددر ✻ وكتابك
طهارته اضافتى لاميه در زيرا كتاب عامدر طهارت خاصدر عامك خاصه اضافتى البت لاميه در غلام زيد وعلم
الفقه كبى زيرا غلام عامدر وزيد خاصدر وعلم عامدر فقه خاصدر ✻ امدى خاصك عامه حملى صحيح دكلدر زيرا
علم جنسدر علومك كافه سنه يعنى انواع وافرادنه شاملدر ✻ امدى نوع وفردك جنس اوزرينه حملى صحيح دكلدر
زيرا مفيد دكلدر مثلا الحيوان انسان والحيوان زيد ديمك جائز دكلدر ✻ وفردى دخى نوع اوزرينه حمل صحيح
دكلدر الانسان زيد كبى ✻ امدى كتابك طهارته اضافتى عامك خاصه اضافتى قبيلندندر حملى صحيح اولمز
تقدير كلام هذا كتاب الطهارة اى كتاب مخصوص للطهارة ديمكدر ✻ كتابدن مراد الفاظدر طهارتدن مراد
اول الفاظك مدلولاتيدر ✻ اكر دينلورسه كه بو اضافتدن كتاب ايله طهارتك مساواتى لازم كلورزيرا الفاظ معانى
مقداريدر بو تقديرجه عامك خاصه اضافتى صحيح اولمز بو محلده اضافت لاميه در ديمك نيجه صحيح اولور ✻ جواب
ويريلوركه بو مساوات كتابك طهارته اضافتندنصكره در بو خسه اضافتدن اول كتاب عامدر طهارت خاصدر
كتابك طهارته اضافتى بيانيه اولمق دخى جائزدر من تقديرى ايله هذا كتاب من جنس الطهارة ديمكله لكن
بو اضافتك جوازنه اعتراض اولندى زيرا اضافتك شرطى مضاف اليهى مضافه حمل ايلمك صحيح اولمقدر بونده
ايسه صحيح دكلدر زيرا كتاب الفاظدر طهارت معانيدر اويله اولسه معانى بى الفاظ اوزرينه حمل صحيح دكلدر
بو اعتراضه جواب ويريلوركه بونده مضاف مقدردر كتاب مسائل الطهارة ديمكدر ✻ بو جوابه دخى اعتراض
اولندى زيرا مسائلدن مراد يا معانيدر ويا الفاظدر ✻ امدى معانى بى الفاظ اوزرينه حمل صحيح دكلدر اكر
مسائلدن الفاظ مراد اولنورسه حمل الشئ على نفسه لازم كلور ✻ بوكا جواب صحيح بودركه مضاف مقدر الفاظى
ياندر بو تقديرجه كتاب اوزرينه بيانى حمل جائز اولورزيرا الفاظك شانى معانى بى بياندر ✻ وكتابك طهارته
اضافتى ظرفيه دخى اولمق جائزدرزيرا اضافت ظرفيه نك شرطى مضاف اليه ايچون ظرف اولمقدر كرك حقيقى
اولسون كرك غير حقيقى اولسون تفصيلى مرور ايلمشدر ✻ تقدير كلام هذا كتاب فى الطهارة ديمكدر اكر اضافت
ظرفيه ده بيان تقدير اولنسه اولى واحرادر زيرا بيان حل معانى ايچون مسبوق اولان الفاظى محيط برشئ
منزله سنده در ✻ حقير پرتقصيرظن ايدرمكه ذكر اولنان اوچ اضافتدن اضافت لاميه اولى اوله زيرا بونده
ارتكاب حذفدن غيرى ايله صحت معنى حاصل اولماز نتكيم اضافت بيانيه ده حذفه ارتكاب اولنديغى واضافت
ظرفيه ده مجازه ارتكاب اولنديغى كبى ✻ محصل كلام كتاب الطهاره لفظنده ظرف اولمسى مجازدر محل معنوى

اولمسى اعتبار يله زيرا ظرفده توسع اعتبارى واردر چونكه بو محلده طهارت شريعتده نظافتدر دينلوب
شرع ذكر اولنديسه اجمالا مشروعات ذكر اولنمق مناسب اولمشدر ✻ مشروعات شارع دورت نوعدر
نوع اول خالصا حقوق اللهدر ✻ نوع ثانى خالصا حقوق عباددر ✻ نوع ثالث حق عبد ايله حق الله جمع اوله
لكن حق الله غالب اوله حد قذف كبى ✻ نوع رابع حق عبد ايله حق الله جمع اوله لكن حق عبد غالب اوله
قصاص كبى ✻ اما حقوق الله خالصا سكز نوع ايله متنوع اولور برى عبادات خالصه در ايمان كبى جميع
توابع ولواحق واصول وفروعيله ✻ برى دخى عقوبات كامله در حد شرب وحد زنا كبى ✻ برى دخى
عقوبات قاصره در قتل سببيله ميراثدن محروم اولمق كبى ✻ برى شول حقوقدركه عبادتله عقوبت بيننده
دائردر كفارات كبى ✻ برى دخى شول عبادتدركه انده معناى مؤنت واردر صدقهٔ فطر كبى ✻ برى دخى
شول مؤنتدركه انده معناى عقوبت واردر خراج كبى ✻ برى دخى كندى ذاتنده ثابت وقائم برحقدركه
موجب اولور برسبب سبق ايلميه معادن وغنايمك خمسى كبى ✻ اما حقوق عباد معاملات ماليه دن
بيع وشرا كبى ✻ وغير ماليه دن نكاح وطلاق كبى اكثر من ان يحصى در (قال الله تعالى يا ايها الذين آمنوا
اذا قمتم الى الصلاة فاغسلوا وجوهكم وايديكم الى المرافق وامسحوا برؤسكم وارجلكم الى الكعبين) مصنف
رحمه الله كتاب طهارتى بو آيت كريمه ايله بدأ ايدوب ففرض الوضوء قولنى ماقبلنك مضمونى كنديدنصكره كلن
حكمه علت مستلزمه اولمق اوزره داله اولان فاء تعقيبيه ايله آيت كريمه نك اوزرينه ترتيب ايلدى اكرچه مشهور
اولان مدعى دليل اوزرينه تقديم اولنمق ايدى لكن بو آيت كريمه ايله تبركا قصد ايلدى واندن غيرى دليل اصل
اولوب حكم فرع اولمغين فرعى اصل اوزرينه تقديم ايلمسون ايچون آيت كريمه ايله بدأ ايلدى وحق سبحانه
وتعالينك (اذا قمتم الى الصلاة) قول شريفنده كى قيام مجاز مرسلدرزيرا مراد ارادهٔ قيامدر ذكر مسبب ارادهٔ
سبب قبيلندندر كلام ظاهرى اوزرينه اجرا اولنوب وفاء جزائيه معناى تعقيبدن منسلخه اولسه نفس وضوء
صلاته قيامدنصكره واقع اولمق لازم كلوردى وقيامدنصكره اولان وضوء اثناى صلاتدنصكره واقع اولوردى
بونلر خود جائز دكلدر آنكيچون قيامى ارادهٔ قيامدن مجاز قيلديلر كذا فى الكافى ✻ پس امدى معناى ايت كريمه
(يا ايها الذين آمنوا) يا شونلركه ايمان كتورمشلردر (اذا قمتم الى الصلاة) چون سز مجاسكزدن صلاته قيام مراد
ايلسكز صلاته متوجهين اولديغكز حالده بر قيام ايله زيرا صلاته منهى اولديغكز حالده ديمك اولاجق تفسير آيت
كريمه اذا اردتم القيام الى الصلاة ديمك اولور ✻ وظاهر آيت هر نمازه قيام مراد ايدن كمسنه نك اوزرينه وضوء
ايجاب ايدر كرك محدث اولسون كرك اولمسون زيرا (يا ايها الذين آمنوا اذا قمتم الى الصلاة) قولنك عمومى آنى
اقتضا ايدر لكن بالاجماع بويله دكلدر ✻ صاحب الكشف دلالت حال قرينه سيله خطاب خاصة محدثينه دردبو
جواب ويرمشدر و برقرينه دخى بودركه تيمم وضوءك بدلى ايدر وتيمم ايچون حق سبحانه وتعالينك (او جاء احد
منكم من الغائط او لامستم النساء فلم تجدوا ماء فتيمموا صعيدا طيبا) قول شريفنده حدث ذكر اولنمشدر ياخود
سزدن بريكز غائطدن كلسه يعنى خلادن ياخود سزدن بريكز عورتلره ياپشسه يعنى جماع ايلسه ✻ چونكه
بونده حدث ذكر اولنجق اصلده دخى محدثين تقدير اولنمق لازمدر زيرا فرع اصله شرط وسببله مفارق اولمز
يا شونلركه ايمان كتورمشلردر چون سز صلاته قيام مراد ايلسكز يوزيكزى يوڭ دخى اللريكزى ديرسكلريكزه
وارنجه وديرسكلر بيكزى معا يولڭ دخى باشلريكزه مسح ايدڭ دخى آياقلريكزى طوپوقلريكزه وارنجه
يعنى طوپوقلريكزى معا يولڭ ديمكدر والله تعالى اعلم ✻ آيت وضوءده حق سبحانه وتعالى اذا ذكر ايلدى وآيت
غسل كه (وان كنتم جنبا فاطهروا) انده ان ذكر ايلدى ديو برسائل سؤال ايدرسه جواب ويريلوركه اذا كثرت ايله
استعمال اولنان اشياده ذكر اولنور ان ايسه متردد الوجود اولان اشياده ذكر اولنور وقتاكه آيت كريمه فرائض
وضوءيه دال اولديسه ففرض الوضوء قولنه فاء تعقيب ادخال ايدوب (ففرض الوضوء) ديدى امدى پس
وضوءك فرضى (غسل الاعضاء الثلاثة) اوچ اعضايى يركره يومقدر وفرض لغتده قطعه ديرلر وفرض دخى ايكى
نوعدر برى فرض اعتقاديدر وبرى فرض عمليدر ✻ فرض اعتقادى اولدركه دليل قطعيله ثابت اوله وحكمى
تاركى عقابه مستحق اولور ومنكرى كافر اولور ✻ فرض عملى اولدركه كندى فوت اولمغله آخر شيئك جوازى
فوت اولور ومنكرى كافر اولمز اصاحب ترتيب اولان كمسنه صلاة وترى ادا ايلمسه صلاة فجرى ادا ايدركن

تذکر ایلسه فجرك جوازی فوت اولور * مادامکه وتری ادا ایلمیه صلاة فجر جائز اولماز بو کا فرض عملی دیرلر * ودخی
دینلدیکه فرض لغتده تقدیره دیرلر نتکیم کلام عربده (فرض القاضی النفقة) دینلور قدرها معناسنه شریعتده
بر حکم مقدردن عبارتدر که زیاده ونقصانی محتمل اولمیه وبر دلیل ایله ثابت اوله که انده شبهه اولمیه * ووضوء دخی
اوچ نوعدر بر نوعی ارادهٔ صلاتده حدثدن وضوءدر کیم کرك جنازه وسجدهٔ تلاوت وکرك مس مصحف شریف
اولسون بر نوعی دخی واجبدر طواف وزیارت ایچون اولان وضوء کبی وبر نوعی دخی مندوبدر ارادهٔ نوم
ووضوء علی الوضوء کبی ومحافظهٔ وضوء وبعد الغیبة وبعد انشاد الشعر وبعد القهقهة فی غیر الصلاة وغسل
میت ایچون اولان وضوء کبی وضوء لغتده وضاءه دن حسن ونظافت معناسنه در شریعتده اعضاء ثلاثه یی
غسل ایله باش ایلمکدر (ومسح الرأس) ودخی باشه مسح ایلمکدر مراد ربع رأسدر مسح رأس وغسل اعضاء ثلاثه
قطعی الثبوتدر اختلاف مقدار مسح ایله حدود اعضاده در برکمسنه ربع رأسی انکار ایلسه اکفار اولنمز زیرا
فرض عملیدر فرض اجتهادی دخی دیرلر (والوجه ما بین قصاص الشعر واسفل الذقن وشحمتی الاذنین) وجه
اطلاقی طولا باشده شعرك منتهاسیله چکه التنك ما بیندر وعرضا ایکی قولاق یومشاقلرینك اره بریدر * امدی
بوذکر اولنان حدودك ما بیننه وجه تسمیه اولندیسه (فیفرض غسل ما بین العذار والاذن) یکاق ایله قولاق
ما بینی یونمق فرض اولندی عذاردن مراد موضع لحیه در * امدی اول محل ایله قولاق ما بینی یقامق
فرضدر زیرا اول وجهه داخلدر (خلافا لابی یوسف) رحمه الله ابو یوسف ایچون خلاف واردر غسل
عذار ماوراسنی اسقاط ایدر عذار ایله اذن ما بینی غسل لازم دکلدر (والمرفقان والکعبان یدخلان فی الغسل)
ایکی دیرسك وایکی طوپوق غسلده داخلدر جمهور فقهاء دخولده متفقلردر اما امام زفر خلاف ایدوب
غایت مغیاده داخل اولمز زیرا (اتموا الصیام الی اللیل) قول شریفی دلیل کتورور بزم ایچون دلیل بودر که
اکر غایت مغیا جنسندن واسقاط ماورا ایچون اولورسه غایت مغیاده داخل اولور ومرفق وکعب ایسه
اسقاط ماورا ایچوندر وغایت مغیا جنسندندر ودخولده شبهه یوقدر اکر غسل یده اطلاق اولنسه
قولتوغه دکین متناول اولوردی زیرا ید اطلاقی بو جمله یه در (والمفروض فی مسح الراس قدر الربع)
مسح رأسده مفروض یعنی مقدر اولان رأسك ربعیدر امام مالك واحمد بن حنبل استیعابه ذاهب اولوب
آیتك اطلاقی اوزره عمل ایلدیلر و(بروسکم) ده اولان بایی صله در دیدیلر وامام شافعی رحمه الله بانك تبعیض
ایچون اولمسنه ذاهب اولوب مسح رأسده ادنی ما یطلق علیه البعض مراددر دیو ایکی قیل اوزرینه مسح
ایلمکی جائز کورمشلردر زیرا مسح امرار یددر امرار ایسه ایکی قیلده حاصل اولور اما بزم ائمه مز قتنده
(بروسکم) ده اولان با الصاق ایچوندر رچن با آلته داخل اولسه وفعل مسح بنفسه محله متعدی اولسه اول محل
مفعول به اولور مسحت الحائط بیدی کبی با آلته داخل اولوب مفعول به اولدی وفعل مسح حائطه بنفسه
متعدی اولدی * بو تقدیرجه کله متناول اولوب استیعاب کل حائطه لازم کلدی اما چون با محله داخل اولسه
(وامسحوا بروسکم) ده کی با کبی محل مسح آلته تشبیه اولنوب ومفعول به ذکر اولنمامق ایله محل آلته تعدی
ایتمش اولور اول تقدیرجه استیعاب لازم کلیوب بعض اقتضا ایدر * وربع رأسده مسح خبر واحد ایله ثابت
اولمشدر اول خبر قول مغیره در که (ان النبی علیه السلام اتی سباطة قوم فبال وتوضأ ومسح علی ناصیته وخفیه)
حدیث شریفی روایت ایلمشدر بوایسه خبر واحددر زیاده علی الکتاب لازم کلمزمی دیو سؤال اولنورسه جواب
ویریلور که آیت مسح مجملدر خبر واحد ایله مقداری بیان اولنور یوخسه زیاده علی الکتاب لازم کلمز وبو حدیث
شریف ایکی حدیثدر بریسی (اتی سباطة قوم فبال وتوضأ) حدیث شریفیدر وبری دخی (مسح علی ناصیته
وخفیه) حدیث شریفیدر صاحب قدوری ایکیسنی بریره جمع ایلمشدر اما ایکیسی دخی مغیره روایتیدر
ومسح رأسده یعنی مقدارنده بش مسئله واردر بزم ائمه مزدن ایکی قول واردر برقولکه مقدار ناصیه که ربع
رأسدر وبرقولکه اوچ بارمق مقداریدر * وشافعینك قولی هو ادنی ما یطلق علیه اسم المسح دیو بر ایکی قیل
اوزرینه اکتفا ایلدی * وامام مالك استیعاب لازمدر دیو جمله باشه مسح ایلمك اوزره ذاهب اولمشدر وحسن
بصریدن برقول واردر که باشك اکثرنی مسح ایلمکدر (وقیل یجزئ وضع ثلاث اصابع) دخی دینلدی اوچ
بارمغی وضع کفایت ایدر * زیرا واجب اولان الصاق یددر یدی بارمقلر ایسه یدك اصلیدر اوچ بارمق ایسه یدك

اکثریدر اکثرده ایسه حکم کل اولدیغی مقرردر لکن مصنف قیل ایله ایراد ایتمکین بو کلامی ضعفه نسبت
ایلمشدر وفقا کیم (بروسکم) ده بانك معناسی الصاق اولوب معناى مسح امرار شیء علی شیء اولدیسه شك یوقدر که
شیء اولدن مراد بودر که آلت تطهیردر وید ایسه مقدارده ربع رأسه قریبدر رچن الی باشنه ادنی امرار ایله امرار
ایلسه مسح ربع رأس حاصل اولور * بو تقدیرجه بزم اصحابمزدن اوچ بارمق مقداری مسح کفایت ایدر زیرا
واجب اولان الصاق یددر واصابع ایسه یدك اصلیدر واوچ اصبع ایسه یدك اکثریدر اکثرده ایسه حکم کل
واردر دیدکاریننك عدم صحتی ظاهر اولدی * وصاحب نهایه نك دخی قولی بو که ایلدرکه ابن رستم نوادرنده ذکر
ایلدیکی تصریح ایدوب بر کمسنه اوچ بارمغی باشنه وضع ایدوب مد ایلسه امام محمد قتنده مسح جائزدر اما
ابو حنیفه وابو یوسف قتنده اوچ بارمغی وضع ایلدکدنصکره مد ایدوب باشلق ربع رأسه اصابت ایلمینجه مسح
جائز دکلدر واکثر ایچون حکم کل واردر دین کمسنه لرك قوللری حیز منعده در یعنی ممنوعدر مسح مقدرات
شرعیه دندر بونده اعتبار شرع تقدیر ایلدیکی مقدارده در (ولو مد اصبعا او اصبعین لا یجوز) اکر بر بارمغی
ویاخود ایکی بارمغی مسح ایچون چکسه جائز دکلدر اما امام زفر قتنده جائزدر (ویفرض مسح ربع اللحیة
فی روایة) امام ابو حنیفه دن بر روایتده صقالك ربعنی مسح ایلمك فرض اولور زیرا لحیه نك تحتی غسلدن ساقط
اولمغین جبیره کبی مسح واجب اولدی ممسوحك ایسه استیعابی واجب دکلدر بو تقدیرجه ربع لحیه اعتبار
اولندی (والاصح مسح ما یلاقی البشرة) اصح اولان بشره یه ملاقی اولان یری مسح ایلمکدر (وسنته غسل
الیدین الی الرسغین ابتداء) آبدستك سنتی بلکلرینه وارنجه ایکی اللرین بو مقدار ابتداء یعنی چناغه ادخال
ایلمزدن اول * سنت لغتده طریق معتاده یه دیرلر اصطلاحده دینده مسلوکه اولان طریقه دیرلر اما صاحب
المحیط دیمشدرکه سنت ایکیدر * بری سنت رسولدر که (هی الطریقة المسلوکة التی فعلها الرسول علیه السلام
وواظب علیها کرکعتی الفجر والاربع قبل الظهر واشباهها وسنة الصحابة هی الطریقة التی سلکها الصحابة
وواظبوا علیها کالتراویح یقال لها سنة عمر لانه فعلها وواظب علیها) سنت اولدرکه فعلنده ثواب وترکنده
عتاب اوله اما عقاب اولمیه وغسل یدین اکرچه وضوءده فرض ایسه لکن بلکلرینه دك اوچ کره یومق سنتدر زیرا
رسول الله صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که چن سزدن بریکز اویقودن اویانسه اللرین چناغه ادخال ایلمسون
حتی الی یقامینجه زیرا اول کمسنه بلمز که اللری نه یرده کیجه لدی * جمهور فقهانك مختاری بودرکه غسل یدین
ابتدا سنتدر کرك کمسنه آبدست آلان کمسنه مستیقظ اولسون کرك اولمسون * محیطدن وتحفة الفقهادن
نقل اولنان بو منوال اوزرینه در لکن مصنفین استیقاظ قیدینی سنت اولدیغیچون شرط قیلدیلر (والتسمیة
ابتداء وضوءده تعوذدنصکره (بسم الله الرحمن الرحیم) دیمك سنتدر زیرا نبی علیه السلام (لا وضوء لمن لم
یسم الله) بیورمشدر وبو حدیث شریفك معناسی نفی وضوء اولمیوب فضیلت اولمقدر * دینلمشدرکه مشایخدن
وضوءده تسمیه خصوصنده نقل اولنان (بسم الله العظیم والحمد لله علی دین الاسلام) دیمکدر اما افضل اولان
(بسم الله الرحمن الرحیم) دیمکدر وشرع شریف جمیع افعال واحوالده بسمله ذکر ایتمکی مرغوب ومندوب
طوتمشدر جمله دن اکل وشرب وجماع وطهارت ورکوب بر وبحر وافعالدن بونلره بکزرینه وار ایسه * نتکیم حق
سبحانه وتعالی کلام مجیدنده (فکلوا مما ذکر اسم الله علیه) بیورمشدر وینه بر غیری یرده (وقال ارکبوا
فیها بسم الله مجریها ومرسیها) بیورمشدر ونبی علیه السلام (اغلق بابك واذکر اسم الله واطف المصباح واذکر
اسم الله وخمر اناءك واذکر الله) بیورمشلردر ومحل آخرده (لو ان احدهم اذا اراد ان یأتی اهله وقال بسم الله اللهم
جنبنا الشیطان وجنب الشیطان ما رزقتنا فانه ان یقدر بینهما ولد فی ذلك لم یضره الشیطان ابدا) بیورمشلردر
وینه دخی بر محلده عمرو بن ابی سلمه یه (یا غلام سم الله وکل بیمینك وکل مما یلیك) بیوردیلر ودخی ابن ماجه
وترمذی روایت ایلدیلر که نبی علیه السلام بیورمشدرکه (ستر ما بین الجن وعورات بنی آدم اذا دخل الکنیف
ان یقول بسم الله) چونکه بو محلده بسمله ستر اولدیسه ثابت اولدیکه هر کارك وهر امرك اولنده تسمیه
مستحبه در نتکیم صاحب هدایه (والاصح انها مستحبة) دیدی ومستحبه اولمسنی مبسوطدن نقل ایلمشدر
(وقیل مستحبة) دینلدیکه ابتداء وضوءده تسمیه مستحبه در سنت اولمسی صاحب قدورینك اختیاریدر والله
اعلم سنت اولمسنك وجهی بودرکه حدیث شریف ایله ثابت اولمش اوله ودخی بوامی تسمیه یه ترغیب وتقویت

مكروه دكلدر* وقتيه ابو بكر ديديكه بركمسنه وضوءده اعضاء مغسوله يى اوج دفعه غسل ايلسه جمله سى فرضدن
صايلور (والنية) وضوءده نيت دخى سنتدر امام شافعى قتنده نيت فرضدر (والترتيب المنصوص عليه) آيت
وضوءده منصوص اولان ترتيب اوزره آبدست آلمق دخى سنتدر اول يوزينى بعده قوللرينى غسل ايده و بعده
اياقلرينى* ترتيب فرض اولمسنك دليلى حق سبحانه وتعالينك (فاغسلوا وجوهكم) قول شريفيدر زيرا
فاغسلوده اولان فاء تعقيب ايچون اولمسنه ذاهب اولمشلردر و بزم ايچون دليل بودركه آيت وضوءده مذكور
اولان واو مطلق جمع ايچوندر اهل لغتك اجماعيله* و آيت وضوءده ترتيبه و عدم ترتيبه تعرض اولنمامشدر
كانه معنى) اذا اردتم القيام الى الصلاة فافعلوا عقبه هذه الافعال) ديمك اولدى ظاهردركه بو كلام
ترتيب فعلى يه دلالت ايلمز فكيف نص و فرض اوله* قره كمال صدر الشريعه حاشيه سنده تاتارخانيه دن
نقل ايدوب ديركه ترتيب مشهور سنتدر مكر ترتيبده ضرر اوله (واستيعاب الرأس بالمسح) و باشى قابليو
مسح ايتمك سنتدر امام مالك و احمد بن حنبل قتلرنده فرضدر (وقيل هذه الثلاثة مستحبة) بعضلر ديديلركه
بو افعال ثلاثه يعنى نيت منصوص و استيعاب مسح رأس مستحبدر بو قول قدورينك اختياريدر بزم ايله
شافعى بيننده مسح رأسك استيعابى سنت اولمسنده اختلاف يوقدر انجق خلاف استيعابك تثليثنده در
شافعى ديركه سنت محلنده اكمال فرض ايچوندر اكمال فرض غسل تثليث ايله اولديغى كبى اكمال
فرض مسح دخى تثليث ايله اولور شافعى عثمان و على رضى الله عنهمادن روايت ايدوب آنلر نبى عليه السلامك
وضوسنى حكايت ايدوب اندنصكره كندولر آبدست آلديلر و اعضاى مغسوله يى اوجر دفعه غسل ايتديلر
و باشلرينه بر دفعه مسح ايلديلر و هذا وضوء رسول الله صلى الله عليه وسلم ديديلر * اما اول ايكى صاحب
سعادتدن مشهور اولان بودركه آنلر اعضاء مغسوله يى اوجر دفعه غسل ايتديلر و باشلرينه بر دفعه مسح ايتديلر
تسليم ايده لمكه آنلردن امام شافعى رحمة الله عليه تثليث مسحده روايت ايلديكى ثابت اولديغى تقديرجه
اوج دفعه مسحى تكرار ايلمك استيعاب رأس ماء واحد ايله حاصل اولسون ايچون جائزدركه نبى عليه
السلام مبارك بارمقلرينى مبلولا مقدم رأسنه وضع ايتدكدنصكره مؤخر رأسنه يعنى قفاسنه چكوب
تكرار ثانيا و ثالثا بو يله ايتمش اوله ماء واحد ايله استيعاب رأس حاصل اولسون ايچون بو خود مشروعدر*
بر دليل عقلى دخى بودركه مطلقا مسحده تثليث مسنون دكلدر تيممده و مسح على الخفينده و جبيره اوزرينه
مسحده تكرار مسنون اولمديغى كبى ممسوحى ممسوحه قياس ممسوحى مغسوله قياسدن اولى در (والولاء)
اعتدال هواده آبدست آلدقده بر عضوندن اولان صو قورومدن آخر عضوى غسل سنتدر* مضمراتده ولائى
تفسير ايدوب ديركه وضوء اثناسنده وضوء جنسندن اولميان شيئه مشغول اولميه و امام مالك فرض اولمسنه
ذاهب اولمشدر * واما قهستانى جامع الرموز نام كتابنده ديركه متوضى يوزينى و اللرينى اياقلرينى غسل ايلمدن
قورتسه سنت ولايى ترك ايتمش اولمز اما تحفه و اختيار و مصفى نام كتابلرده ولايى تفسيرده افعال وضوء
بيننده شيء آخره مشغول اولميه ديو تسطير ايلمشلر بو كلامك اوزرينه اكر منديل ايله دخى قورتسه
سنت ولايى ترك ايتمش اولورا نكيچون بعض مشايخ تجفيفدن منع ايلدى (ومسح الاذنين بماء الرأس) باشه
مسح ايلديكى صو ايله قولاقلرينه مسح ايلمك سنتدر بزم قتمزده * امام شافعى بو قوله مخالفت ايلمشدر آنك قتنده
ماء جديد ايله مسح اولنمقدر شافعينك دليلى ابو امامة باهلى روايت ايلديكى حديث شريفدركه نبى عليه السلام
مبارك قولاقلرى ايچون ماء جديد اخذ ايلدى ديو* بزم دليلمز نبى عليه السلامك (الاذنان من الرأس) قول
شريفيدر بو حديث شريف بيان حكمدر زيرا نبى عليه السلام بيان خلقت ايچون مبعوث اولمدى چونكه
اذنان حكم جهتندن اجزاء رأسدن اولديسه رأس ايچون اخذ اولنان صو ايله مسح اولنمسى واجب اولدى
چونكه اجزاء رأسدن هر جزؤ ايچون تجديد مايه محتاج اولمديغى كبى مسح اذنين ايچون دخى تجديد مايه
احتياج اولمز* اكر شافعى طرفندن بزه سؤال اولنورسه سز ديديكزكه اذنان رأسدن اولنجه اذنينه مسح ايلمك
باشه مسح ايتمك مقامنه قائم اولوب فرض مسحدن كفايت كرك ايدى حالبوكه بويله دكلدر* اكا جواب
ويريلوركه بو مقدمانه بز تسليم اولمزز زيرا مسح رأسك فرضيتى دليل قطعى ايله ثابت اولمشدر اذنينك رأسدن
اولمسى خبر واحد ايله ثابتدر قولاقلرينه مسح باشه مسحدن كفايت ايلديكى مقطوع به دكلدر* بو تقديرجه

دليل قطعى ايله ثابت اولان مسحك مقامنه قائم اولمز (ومستحبه التيامن) آبدستك مستحبى تيامندر
يعنى صاغدن باشلمقدر مستحب لغتده محبوب اولان شيئه ديرلر مكروهك ضديدر (ومسح الرقبة)
دخى بوينينه مسح ايلمك مستحبدر اما بوغازينه مسح بدعتدر* مولانا محمد قهستانى امام مطرزيدن
نقل ايدوب ديركه تيامنده اصل جانب يمينى اخذدر يعنى هر امرده صاغدن بدأ ايلمكدر و بو محلده
تيامندن مراد صاغ اللرى اول يومقدر كذلك صاغ اياغنى اول يومقدر اما يوز و يكا قلر و قولاقلر
دفعة واحده ده يونمقدر و تيامنك جميع احوالده حكمى عام اولديغيچوندر كه مصنف رحمة الله عليه تيامنى
تخصيص بالذكر ايلدى * مثلا لبس ثوب و خف و دخول مسجد و استعمال سواك و اكتحال و طرنق كسمك
و صقال طرامق و قولتق يولمق و حلق رأس و خلادن خروج و اكل و شرب و ادهان بونلرك امثالى نه وار ايسه
جمله سنده صاغدن باشلمق مندوب و مستحبدر* و آداب آكا ديرلركه نبى عليه السلام بر دفعه يا ايكى دفعه ايشلمش
اوله اما مواظبت و مداومت ايتمامش اوله و ياخود مواظبت ايتمش اوله اما على سبيل العباده ايتمامش بلكه
على سبيل العاده ايتمش اوله بو مثللو يه سنن زوائد تسميه اولنور و بونلرك فعلى تركندن اولى درمتنده
مذكور اولان تيامن بو قبيلدندر نبى عليه السلام جميع امورنده تيامن سيوردى (وان الله تعالى يحب
التيامن فى كل شئ) بيورلردى و هر نسنه يه كه رسول الله صلى الله عليه وسلمك تلقاء نفسندن
مواظبت صادر اوله و اول مواظبت اولنان على سبيل العباده اوله اكا سنن هدى ديرلر تركنده كراهت
و اساءت اولور صلاة خمسى جماعتله ادا ايتمك كبى انكيچون نبى عليه السلام (الجماعة سنة من سنن الهدى)
ديو بيورمشلردركه بو محلده وضوءده قراءت اولنه جق بعض ادعيه نك ذكرى لازم اولمغين شروع اولندى
مضمراتده مسطوردركه وضوءده كمال سنت بودركه اولا (انما الاعمال بالنيات) لخواسنجه نيت صحيحه
و تسميه ايله بدأ ايدوب اللرين بلكلرينه دكين اوج دفعه غسل ايليه اندنصكره (بسم الله العظيم والحمد لله
على دين الاسلام) ديه اندنصكره صاغ ايله صول اللك اوزرينه صو دوكه و فرجنى غسل ايليه و اللرين ديواره
و طپراغه يكجه سوره اندن رايحه زائل اوله و عورت يرينى ستر ايليه و بو دعايى اوقويه زنهار ستر عورت ايتمدين
اوقوميه (اللهم اجعلنى من التوابين واجعلنى من المتطهرين واجعلنى من عبادك الصالحين) ديدكدنصكره
بر صعيدده متوضى هيئتنده قبله يه قارشو جلوس ايليه ماء مستعمل جريان ايدوب اكلميه اندنصكره تكرار
اللرين بلكلرينه دكين اوج دفعه غسل ايليه اندنصكره اوج دفعه مضمضه و استنشاق ايليه و بو محلده
(اللهم ارحنى من رايحة الجنة وارزقنى من نعيمها) ديه مضمضه و استنشاقده مبالغه سنتدر مكر صائم اوله
اندن يوزينى اوج دفعه يو يه و بو دعايى اوقو يه (اللهم بيض وجهى بنورك يوم تبيض وجوه اوليائك ولا تسود
وجهى يوم تسود وجوه اعدائك) اندنصكره قوللرينى ديرسكلرى ايله معا غسل ايليه صاغ قولنى يوركن
(اللهم اعطنى كتابى بيمينى وحاسبنى حسابا يسيرا) ديه و صول قولنى يوركن (اللهم لا تعطنى كتابى بشمالى
ولا من وراء ظهرى ولا تحاسبنى حسابا شديدا) ديه اندنصكره باشنه مسح ايدركن (اللهم اغشنى برحمتك)
ديه اندنصكره قولاقلرينه مسح ايدركن بركره بو دعايى اوقو يه (اللهم اجعلنى من الذين يستمعون القول فيتبعون
احسنه) اندن بوينينه مسح ايليه و بو دعايى اوقو يه (اللهم اعتق رقبتى من النار واحفظنى من السلاسل
والاغلال) اندنصكره ايكى اياقلرينى اوچر كره يو يه (اللهم ثبت قدمى على صراطك المستقيم يوم تزل فيه الاقدام)
دعاسنى اوقو يه بو قاروده ذكر اولنديغى اوزره بركمسنه دفعة صو يى آقتسه كفايت ايدر لكن سنتى ترك ايتمش اولور
اساءت ايدر متوضى اولان كمسه يه ذكر اولانك جمله سنى ايشلمك لازمدر فرائض اوزرينه اقتصار ايليه * و فتاواى
حجه ده ذكر اولنمشدركه وضوءده عدد مسنوندن زياده اسراف مادن حذر ايليه * خبرده كلمشدركه امتك شرارى
وضوءده اسراف ايدنلردر و محيطده ذكر اولنمشدركه صو يى اسراف ايتمامك آداب وضوءدندر و شمس الائمة
الحلوانى عدم اسراف ماء سنتدر ديدى آداب وضوءدندركه هر عضوى غسل اثناسنده (اشهد ان لا اله الا الله
وحده لا شريك له واشهد ان محمدا عبده ورسوله) ديمكدن غفلت ايليه و بونك حقنده اثر دخى وارد اولمشدر و دخى
آداب وضوءدندركه اثناء وضوءده كلام ناس مقوله سندن اولان شيئى تكلم ايليه و وضويه كنديسى بالذات
قائم اوله اما شول شرطله كه غاسل غيرى اوليه بلكه بنفسه كندى غسل ايليه شرعده امر وضوءده بركمسنه دن

عون طاب ایلیه شارحی اولان سید علی زاده تسهیلدن نقل ایدوب وضوءده استعانت مکروهدر غسلده اولدیغی
کبی الا مکرکه عاجز اوله ونبی علیه السلامك مغیره بن شعبه دن استعانتی جوازی بیان وتعلیم ایچوندر *
ابن ملك مشارق شرحنده درکه مطلق استعانت مکروه دکلدر مکرکه غاسل غیری اوله اول صورتده مکروهدر
ودخی وضونك آدابندندرکه بعد الاستنجا عورت یرینی مکشوف قالورلك ایلیه ودخی وضونك آدابندندرکه صلاتك
وقتندن اول حاضر وتهییء اوله وضوءدن فارغ اولدقدنصکره (سبحانك اللهم وبحمدك اشهد ان لا اله الا انت
استغفرك واتوب الیك اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله) دیه ودخی آداب وضوءدندر موضع
استنجایی مسح ایتدیکی مندیل ایله اعضاء وضویی مسح ایلیه ودخی وضونك آدابندندرکه وضوءدن فارغ
اولدقده یاخود اثنای وضوءده (اللهم اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین واجعلنی من عبادك
الصالحین) دیو اوقویه آبدست صوینك فضله سن ایچمك دخی آداب وضوءدندر کرك اباغ اوزره اولسون کرك
اوتورر کن اولسون زیرا اباغ اوزرنده صو ایچلمز الا ایکی یرده بری عقیب وضوءده وبری زمزم یانندە وبعد الوضوء
ایکی رکعت شکر وضوء قیلمق دخی آداب وضوءدندر * برکون نبی علیه السلام بلاله خطاب ایدوب یا بلال
بوکیجه سن جنته بندن ایلرو سبق ایتدکسبی ندر زیرا که بو کیجه اوکمجه برنعلین صوتن اشتدم نظر ایتدم
کوردم که سن سن دیدکده بلال رضی الله عنه عهد ایتدمکه هر وقتکه آبدست الهم ایکی رکعت شکر وضوء
قیلهم دیدی نبی علیه السلام بیوردیلرکه جنتده سنك نعلینك صوتنی اشتمکه سبب بودر دیو کلام درربارلرنی
ختم بیوردی (والمعانی الناقضة له) آبدسنی ناقضه اولان معنالر (خروج شیء من احد السبیلین) قبل ودبردن
برشیئك خروجیدر معانیدن مراد نقض وضوءده مؤثر اولان علتلردر مصنفك معانیله تعبیر ایلمسی حدیث
شریفه اقتدادر زیرا نبی علیه السلام (لا یحل دم امرئ مسلم الا باحدی معان ثلاث) بیورمشلردر واحد
سبیلیندن خروج ایدن شیء کرکسه معتاد اولسون بول وغائط کبی وکرکسه غیر معتاد اولسون کوچك قورد
وطاش کبی وبرکسنه نك ذکرندن ویاخود فرجندن قورد چقسه بالاجماع ناقض وضوءدر وچون نقض
اجسامه مضاف قیلنسه تألیفك ابطالی مراد اولنور چون معانی یه مضاف قیلنسه مطلوب اولان شیئك
ابطالی مراد اولنور بو محلده ایسه معنایه مضاف اولان وضونك حکمی که جواز صلاتدر اول جوازی
ابطال مراد اولنور (سوی ریح الفرج والذکر) فرج وذکردن خروج ایدن ریح ناقض وضوء دکلدر زیرا فرج
وذکر مقر نجاست دکلدرکه مجاورتیله ریح دخی نجس اوله اول اجلدن ناقض وضوء دکلدر (وخروج نجس
من البدن) بدندن خروج ایدن نجس دخی ناقض وضوءدر اصطلاح فقهاده نجس جیمك فتحیله عین نجاست
معناسنه در وجیمك کسریله مطلق طاهر اولمیان نسنه در (ان سال بنفسه الی موضع یلحقه حکم التطهیر)
اکر خروج ایدن نجس حکم تطهیره لاحق اولان موضعه سیلان ایدرسه ناقض وضوءدر * معلوم اولەکه
بدندن نجسك خروجنه اوچ شرط قلندی * شرط اول بودرکه بدندن خارج اولان نجس اوله زیرا اجماع بونك
اوزرینه درکه بدندن خارج اولان نجس طاهر اوله جق اولورسه براق ومخاط کبی آنکله آبدست بوزلمز شرط ثانی
بودرکه خارج اولان سائل یعنی آقیجی ومخرجندن متجاوز اوله بوشرطه احتیاجك وجهی بودرکه مخرجندن
متجاوز اولمینجه خروج نجاست متعین اولمز * شرط ثالث بودرکه سیلان ومتجاوز فی الجمله تطهیری واجب
اولان موضعه خروجیدر یا وضوءده ویاخود غسلده بوشرطه احتیاج لازم کلدی زیرا مجرد سیلان نقض
وضوءده کفایت ایلمز زیرا آز اولورکه انتقاض وضوء موجود اولمدن سیلان موجود اولور * مثلا برکسنه نك
کوزلرینك ایچنده قبارجق اولسه اندنصکره قشر اولسه یعنی صو یلتق ایله صاری صولر آقسه شویله که
کوزلرندن طشره چقماسه آبدست بوزلمز علت بودرکه داخل عینك وضوءده وغسلده تطهیری واجب دکلدر
(والقیء ملاء الفم) دخی آغز طولوسی قوصمق ناقض وضوءدر وقیء جر ایله شیء اوزرینه عطف ورفع ایله خروجه
عطف ایکیسی دخی جائزدر اولی اولان رفعله خروج اوزرینه عطف اولمقدر ملاء الفم قرینه سیله (ولو طعاما
او ماء او مرة او علقا) اکر قیء اولنان طعام وصو وصفرا وسودا دخی اولورسه ینه ناقض وضوءدر مره کسر میم ایله
صفرادر علق فتح عین ایله دم غلیظدرکه منعقد اوله مراد اوبوشمش قاندر علق که دم غلیظ ومنجمددر ناقض وضو
دکلدر مادامکه آغز طولدرمیه زیرا حقیقتده قان دکلدر بلکه سوداء محرقه در سوداء محرقه ایسه معده دن

چقار معده دن چقان ایسه ملاء فم اولمینجه ناقض وضو اولمز (لا بلغما مطلقا) مطلق بلغم ناقض وضوء دکلدر
زیرا بلغم ایکی قسمدر بری باشدن نازل اولاندر وبری معده دن یوقارو صعود ایدندر مطلقا قیدی هرقنغیسی
اولورسه اولسون ناقض وضوء دکلدر (خلافا لابی یوسف فی الصاعد من الجوف) ابو یوسف حضرتلری خلاف
ایدوب معده دن صاعد اولان بلغم ناقض وضوءدر زیرا مجاورت حسبیله نجسدر زیرا جوفیتنه اعتبار ایلمز
(ویشترط فی الدم المائع والقیح مساواة البزاق لا الملاء) دم مایعده وایرکده توکرك برابرلکی شرط قلندی آغز
طولوسی شرط اولنمدی دم رقیق مایع آز اولورسه دخی ناقض وضوءدر اما برابر اولوب یاخود غالب اولمق شرطیله
کرك باشدن اینسون کرك جوفدن صاعد اولسون ناقض وضوء اولەده هیچ فرقی یوقدر باشدن اینوب غالب
اولدیغی صورتده ناقض وضوء اولدیغی حضرت علیه السلامك (الوضوء من کل دم سائل) قول شریفی ایله در
زیرا دم غالب قوت نفسله سیلان ایلر امادم مغلوب غالبك قوتیله سیلان ایدر اما براق ایله دم برابر اولدیغی
صورتده ینه ناقضدر احتیاطا احتمالدرکه قوت نفسله سیلان ایلیه اما جوفدن صاعد اولان دم واقع اولان
قرحه دن خارج اولمش کبیدر زیرا معده موضع دم دکلدر اولیله اولنجه سائر یرلردن خارج اولان دم کبی ناقض
وضوء اولدی (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ایدوب سائر قیلرده شرط اولندیغی اوزره ملاء فم اعتبار ایلدی
(وهو یعتبر اتحاد السبب) امام محمد سببك اتحادنی اعتبار ایدوب سبب دیدیکی غثیان کبی قیء ایراث ایدر
مرضدر (بجمع ما قاء قلیلا قلیلا) آز آز قیء ایتدیکنی جمع ایلمك ایله وغثیان واحد ایله ملاء فم مقداری واقع
اولورسه ناقض وضوءدر اکر مجلس مختلف ایسه ده زیرا اتحاد سبب اتحاد حکم منزله سنده در مثلا برکسنه
برکسنه یی مجروح ایلسه واول جرح او کلدین فوت اولسه موجب دیت اولور حتی برکسنه نك قولی عدد
عبیدن اولان برمرضه مبتلا اولوب شفا بولدقدنصکره بیع ایلسه واول قول مشتری النده دخی مریض اولسه
اکر بایع النده ایکن اولان مرض سبب اولمش ایسه مشتری عبد مریضی بایعه رد ایلمکه قادر اولور اکر بایعده
اولان مرض دکلسه رد اولمز زیرا سبب متحد اولمامش اولور (وابو یوسف یعتبر اتحاد المجلس) ابو یوسف اتحاد
مجلسی اعتبار ایدر زیرا اتحاد مجلس متفرقاتی جمعنده مؤثردر اتحاد مجلس متفرقاتی جمعده مؤثر اولدیغی
اجلدن اقوال متفرقه مجلس واحده متحد اولور نکاح وبیع وسائر عقود کبی وبرکسنه مجلس واحدده سجده
آیتنی مکرر قراءت ایلسه مجلس متحد اولوب وآیت دخی اول اولمغین برسجده لازم اولور اکر مجلس متعدد
اولورسه سجده دخی متعدد اولور (وما لیس بحدث لیس بنجس) دخی شول شیکه حدث اولمیه نجس دکلدر
اعلای معده دن خارج اولان قیء قلیل ناقض وضوء دکلدر بدن وثوبه اصابت ایلسه جواز صلاتی منع ایلمز زیرا
نجس دکلدر امام محمد قولی اوزره نجسدر حتی برپنبه اوزرینه آلنوب صویه القا اولنسه صویی افساد ایدر
(والجنون) جنون دخی ناقض وضوءدر زیرا مجنون مسلوب العقل اولاندە ایسه ابدسنی حفظ متصور دکلدر
(والسکر) سرخوشلق دخی ناقض وضوءدر مثلا مستلکده اعتبار یورر کن ایکی طرفه میل ایلیوب
دوشر شکلنی کوسترمکدر بعضیلر دیدیلرکه سماء ایله ارضی وطول ایله عرضی وسنتله فرضی فرق ایتمیه
وبعضیلر دیدیلرکه رجل ایله مرأه یی فرق ایتمیه (والاغماء) اغماء دخی ناقض وضوءدر اغما اولدرکه
عقلی مسلوب اولمیوب آنجق مغلوب اوله واغما برمرضدرکه قوایی ضعیف ایدر عقلی زائل ایلمز سببی
بلغم غلیظ بارددن بطون دماغك امتلاسیدر انبیاء علیهم السلامده اغما واقع اولوب اما جنون واقع اولمامشدر
(وقهقهة بالغ) بالغ اولان کسنه نك صلات ایچنده قهقهه سی ناقض وضوءدر وقهقهه ناقض وضوء
اولمسنه نه حدث حقیقی ونه حکمی وار قیاس ناقض وضوء اولمامق ایدی لکن خلاف قیاس اوزرینه
نص وارد اولمغین مورد نه اقتصار اولندی برکون نبی علیه السلام صحابه ایله نماز ادا ایدرکن کوزلری علیل
براعرابی کچرکن برقیویه دوشوب حضرتك خلفنده اولنلرك بعضیسی قهقهه ایلدیلر نبی علیه السلام
نمازی ادادنصکره (الا من ضحك منکم قهقهة فلیعد الوضوء والصلاة ومن تبسم فلا شیء علیه) بیورمشلردر
معناسی بودرکه آکاه اولنکه برکسنه که سزدن قهقهه ایله کولمشدر اول کسنه آبدست وصلاتنی اعاده
ایلسون اما تبسم ایلین کسنه یه برشیء یوقدر یعنی اعاده ایلمسون دیمکدر * قهقهه اولدرکه کندیسی
ویانده اولنلر استماع ایلیه ضحك اولدرکه انجق کندیسی استماع ایلیه ضحك صلاتی باطل ایدر اما آبدسنی باطل

ایلمز بسم ایسه هیچ بر نسنه ضرر ویرمز بالغ قیدی صبیدن احترازدر وصبینك قهقهه سی ناقض وضوء دكلدر (فی صلاة ذات ركوع وسجود) ركوع وسجود صاحبی اولیان نمازدن احترازاولندی جنازه نمازنده قهقهه ایله نماز فاسد اولور آبدست بوزلمز سجدهٔ تلاوت دخی جنازه نمازی كبیدر وذات ركوع وسجوددن مراد اصلنده ركوع وسجود صاحبی اولاندر بركسنه عذری اولوب ایما ایله ویاخود راكبا نفل وفرضی اداده قهقهه ایلسه ناقض وضوءدر (ومباشرة فاحشة) مباشرت فاحشه دخی ناقض وضوءدر مباشرت فاحشه اولدركه زوجله زوجه عورت غلیظه لرین بربرلرینه بلا حائل طوقندرمقدر وآلت دخی منتشر اوله بومقوله مباشرت ناقض وضوءدر بومقامده خروج مذی احتمالی خروج منزلهسنه تنزیل اولنمشدر (خلافا لمحمد رحمه الله) امام محمد خلاف ایدوب ناقض وضو اولمامسنه ذاهب اولمشدر وقیاس بوایدیكه ناقض وضوء اولمیه زیرا ناقض وضوء خروج نجسدر اول ایسه موجود دكلدر (ونوم مضطجع اومتكیء اومستند الی مالوازیل سقط) ویانی اوزرینه یاتان كسنهنك نومی ودیزلرینه ویاخود اللرینه اتكا ایدنك نومی یابرآخر شیئه استناد ایدنك نومی كه اول شیء ازاله اولنسه اول مستند اولان كسنه ساقط اوله بومقوله نوم ناقض وضوءدر اضطجاع یانی اوزرینه یاتمقدر وبوبابده اصل حضرت نبی علیه السلام (لاوضوء علی من نام قائما اوقاعدا اوراكعا اوساجدا انما الوضوء علی من نام مضطجعا فانه اذا نام مضطجعا استرخت مفاصله) قول شریفیدر (لانوم قائم اوقاعد اوراكع اوساجد) قائمك وقاعدك وراكعك وساجدك نومی ناقض وضوء دكلدر بونك عدم نقضنه دلیل (لاوضوء علی من نام قائما اوقاعدا اوراكعا اوساجدا انما الوضوء علی من نام مضطجعا فانه اذانام استرخت مفاصله) حدیث شریفیدر وصاحب نهایه مبسوطدن نقل ایلدیكه بر كسنه اوتورركن برشیئه استناد ایدوب اویوسه ابوجعفر طحاوی بوكا ذاهب اولمشدركه اكر اول كسنه برحال ایله اویوسه كه استناد ایتدیكی شیئی ازاله ایتدكلرنده ساقط اولسه استمساك زائل اولدیغیچون آبدستی بوزیلور وامام اعظم رحمه اللهدن روایت اولنان بودركه علی كل حال آبدستی بوزلمیه زیرا اول كسنهنك مقعدی ارض اوزرینه قرار طوتمشدر برشیئك خروجندن امیندر وبركسنه قاعدا اویوسه اویوركن ساقط اولسه ابوحنیفهدن روایت اولندیكه اول كسنهنك جبینی ارضه واصل اولمدین اویانسه وضوسی باطل اولمز (ولاخروج دودة من جرح اولحم سقط منه) یارهدن خروج ایدن قوردك دخی چقمهسی ناقض وضوء دكلدر زیرا دوده ولحم بونلر نجس دكلدر سبیلیندن اولمینجه ناقض وضوء دكلدر زیرا محل نجاستدن منبعث اولمامشلردر اما سبیلیندن اولنجه قلیل وكثیر ناقض وضوءدر (ومس ذكر اوامرأة) ذكره ومطلقا مرأیه مس ایلمك ناقض وضوء دكلدر مادامكه مذیدن برشیء خروج ایلمیه * امام شافعی قتنده مس مرأه ناقض وضوءدر الله تعالینك (اولامستم النساء) قول شریفیله تمسك ایدر ودیركه اولامستم النساء قرائتی لمس بالیده حقیقیدر ولمس بالیده محمولدر مفاعله بابی واحد ایچونده اولور (طارقت النعل وعاقبت اللص) كبی بزم دلیلمز حضرت عائشه رضی الله عنهادن روایت اولنلاندر حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم بعض ازواج مطهرهیی تقبیل ایدوب آندن نمازه چقارلردی تجدید وضوء ایتمزلردی اولوردی وآیت مذكورهده اولان لمس جماعدن كنایهدر تكیم ابن عباس رضی الله عنه بویله روایت وتفسیر ایدرلردی لمس بالیده مراد دكلدر ابن عباس ایسه اعلم صحابهدر (وفرض الغسل غسل الفم والانف وسائر البدن) غسلك فرضی اغزنی وبورنی وسائر بدنی بومقدر امامتعذر اولان یرلر یكه كوز ینك وكوبكینك دلوكنك ایچنی یومق لازم دكلدر زیرا متعذردر اما اللده اولان خاتم واسع ایسه تحریك ایلمهسی سنتدر اكرشك اولوب النه صو داخل اولمز ایسه تحویل ایلمهسی فرضدر (لادلكه) بدنی اوممهسی فرض قلنمدی بلكه سنتدر بعضیلر مستحبدر دیمشلر غسل فم وانف عملا فرضدر اعتقادا دكلدر اعتقادا اولمدیغی اجلدن منكری كافر اولمز مضمضه واستنشاق كه غسل فم وانفدر وشافعی قتنده سنتدر زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم (عشر من الفطرة) بیوردیلر مضمضه واستنشاقی بیله عد ایلدیلر یعنی اون خصلت فطرهٔ اسلامدندر یعنی سنت اسلامدندر * معلوم اولدیكه سنت ایمش * بزم جوابمز بودركه حدیث وضوءده سنت اولملرینه دلالدر زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم حدیث آخرده (انهما فرضان فی الجنابة وسنتان فی الوضوء) دیو بیوردیلر اكر سؤال اولنورسه مضمضه واستنشاق غسلده نیچه فرض اولورلر بونك برله كه شافعی قتنده سنتلردر زیرا فرض اكادیرلركه اعتقادی

واجب اوله جاحدی كافر اوله دلیل قطعیله ثابت اولدیغیچون * اكر فرض اولسهلر امدی مجتهدین بیننده اختلاف واقع اولورمیدی * بوكا جواب ویریلوركه فرض آز اولوركه مجتهد فیه اوزرینه اطلاق اولنوردر زیرا فرض ایكی نوع اوزرینهدر بری فرض قطعیدر سنك ذكر ایتدیكك كبی وبری دخی فرض ظنیدر مجتهدك زعمی اوزرینه فرض اولان كبی مثلا فصد وحجامت ایله طهارتك وجوبی كبی ابوحنیفه قتنده * پس امدی غسلده مضمضه واستنشاق فرضدر دیدك زیرا الله تعالی كلام مجیدنده (وان كنتم جنبا فاطهروا) بیوررلر اطهار تطهیرده مبالغهدر كانه دیمش اولدیكه (طهروا ابدانكم غایة ما یمكن من التطهیر) یعنی بدنلریكزی زیادهایله تطهیر ایدك تطهیردن ممكن اولدیغی شیئك نهایتنه وارنجه * امدی بوندن فهم اولندیكه بدندن تطهیری ممكن اولان شیئك غسلی واجب ایمش باطن فم وانف عادت وعبادت وضوءده غسل اولنورلر بواجلدن وضوءده نافله اولور غسلده فرض اولور اما كوزلرینك داخلی غسل اولنمز زیرا غسلده حرجدر زیرا كوزلره ضرر وادی واردر حرج ایسه شرعا مدفوعدر بواجلدندركه بركسنه كحل نجس ایله اكتحال ایلسه غسل ایله امر اولنمز وضوءده مضمضه واستنشاق ایچون فرض قلنمدی زیرا وضوءده واجب اولان غسل وجهدر وجه مواجههدندر مواجهه ایسه وجه ایله اولور باطن فم وانف ایله اولمز * وغسلك اوچنجی فرضی جمیع بدنك ظاهرینی بومقدر تكیم مصنف بوكا اشارت ایلدی وسائر البدن دیمكله ومصنفك لادلكه قولی امام مالكك قولندن احترازدر زیرا امام مالك قتنده شرطدر صحت وضوءده امام مالك حضرتلری تطهیر بدنی تطهیر ثوبه قیاس ایلدی شمدی تطهیر ثوب دلك وعصرله اولمق لازم ایسه تطهیر بدنه دخی دلكدن لازمدر دیر بزم دلیلمز بودركه ماهیت غسل اكا دیرلركه صویی بشرهیه اقتمق بوانه دلك ایسه اول اسالهنك تماتندندر اویله اولنجه سنت اولدی وبرروایتده مستحب اولدی امام مالك بونی ثوبه قیاس ایتمسنك هیچ وجهی یوقدر زیرا ثوبه نجاست حلول ایتمشدر دلك وعصر ایتمینجه چقمز اما بدن بونك خلافنجهدر بدنه نجاست حكمیهدن برشیء حلول ایتمزكه اخراجنده دلك وعصره محتاج اوله ای لیس بواجب (قیل ولاادخال الماء تحت جلدة الاقلف) بعضیلر دیدیلركه سنتسزك جلدهسنه ادخال ماء واجب دكلدر وبعض مشایخ قتنده ایصال ماء واجبدر اصح اولاننده بودر حتی امام كردی بعض مشایخدن نقل ایلدیكه اقلف یعنی سنتسز جنابتدن غسل ایلدكده انك اوزرینه لازمدركه داخل جلدهیه ایصال ماء ایلیه بواجلدندركه اقلفك قلفهسنه یعنی جلدهسنه بول نازل اولسه طشره چیقمسه وضوسی ناقض اولور * ودخی صاحب ذخیره دیركه مقاتل ابوحنیفهدن روایت ایدركه اقلفك بولی قلفهسنه نازل اولسه آبدستی بوزیلور اكرچه طشره چیقمازایسه ده وجنب اولسه جلدهنك تحتنی غسل ایلیه (وسنته غسل یدیه وفرجه) غسلك سنتی ایكی النی وفرجنی غسل ایلمكدر مصنف ضمیری مذكر ایرادندن انجق مذكره اختصاصی توهم اولنمسون زیرا ذكر وانثیدن هر بری جمله بدنی غسل ایلمك واجبدر حتی كوبكنه وقولاغنه ایصال ماء واجبدر امانسانك داخل فرجلرینه صویی ایصال وپارمقلرینی ادخال واجب اولمدی (ونجاسة ان كانت فی بدنه) بدننده نجاست وارایسه انی دخی غسل ایلمك سنتدر سائر اجزاء بدنه شایع اولمسون ایچون (والوضوء) غسلده وضوء دخی سنتدر (الا رجلیه) الا ایكی ایاغنی دكل یعنی آخر غسله تأخیر ایلیه استثناء متصلدر زیرا آبدست الماق اعضاء وضوء وظائفندن برفعلدركه كرك غسل اولسون كرك مسح اولسون كانه دیمك اولدیكه اندن صكره اعضاء وضوء وظائفنی ایشلیه الا ایاقلرینی غسل وظیفهسنی دكل صاحب الكفایه ایدر الا رجلیه قولی حسن بن زیادك ابوحنیفهدن روایت ایتدیكی قولدن احترازدركه جنب اولان كسنه آبدست السه باشنه مسح ایتمیه زیرا مسحده فائده یوقدر اسالهٔ ماده مسح موجوددر اما صحیح اولان ظاهر روایتدركه روایت اولندیكه حضرت رسول صلی الله علیه وسلم آبدست آلوركبی آبدست الدی الا ایاقلرینی غسل ایتمدی پیغمبرك وضوسی غسل ومسحه شاملدر نهایهده بویله واقع اولدی قره كمال تاتارخانیهدن نقل ایدر مذهب صحیح بودركه باشنه مسح ایلیه وضویی جنابتدن غسل اوزرینه تقدیم سنتدر فرض دكلدر حتی بركسنه غسل ایدركن آبدست السه یالكز مضمضه واستنشاقدن صكره صویی باشنه وجمیع بدننه اساله ایلسه كفایت ایدر ودخی جامع الجوامعده بركسنه جنابتدن غسل ایدركن وضوء واجبدر دیسه اول غلط ایتمش اولور (وتثلیث الغسل المستوعب) استیعاب ایدر غسلی اوچ كره ایلمك دخی

سنتدر (ثم غسل الرجلين لا فی مكانه ان كان فی مستنقع الماء) اندنصكره ایكی ایاقلرنی غسل ایلیه اما غسل
ایلدیكی مكانده بوماییه اكر اول مكان صو جمع اولور مكان اولورسه اكر اولمزسه تأخیر غسل رجلین سنت اولمز
انك كبی یرده مثلا لوح اوزرنده یاحجر اوزرنده غسل ایلیه بلاتأخیر ایاقلرینی غسل ایلیه (ولیس علی المرأة
نقض ضفیرتها) عورتك اوزرینه اورلمش صاچنی چوزمك یوقدر یعنی واجب دكلدر (ولا بلها ان بل اصلها)
اكر اول صاچلك اصلی اصلانمش ایسه كندوسنی اصلاتمق واجب دكلدر زیرا اصول شعر اصلندقدنصكره
كفایت ایدر * بونك اصلی ام سلمه رضی الله عنها حدیثیدر ام سلمه دیدیكه یا رسول الله بن خاتونم كه شیم
بوضفیرهٔ رأسمی یعنی باشمده كی اوریلی صاچی محكم بندایتمشمدر غسل و جنابتده چوزوب اچایمی
حضرت رسول علیه السلام جوابنده (ألا انما یكفیك ان تفیضی الماء علی رأسك وسائر جسدك ثلاثا) دیدی
نهایه ده بو یله ذكر اولندی اما صدرالشریعه عبارتی (یكفیك اذا بلغ الماء اصول شعرك) وارد اولمشدر شعر
اورلمش تقدیرجه در اورلمامش اولسه غسلی واجب اولور مصنفك (ولیس علی المرأة) قولنده رمز واشارت
واردركه بركسنه نك اوقلدن اورلمش صاچی اولسه علویه واتراك كبی اول كسنه نك اوزرینه واجبدركه
صاچنك اوركوسنی نقض ایده یعنی بوزه شیخ زاده حضرتلری دیركه نقض ضفیرتها قولنده تشبیه
واردركه بو حكم نسایه مخصوصدر اماشول رجالكه اورلمش ضفیره وصاچی اوله اول بو حكمده مخصوص
دكلدر یعنی نقض ضفیره اكا واجبدر مضمراتده ایدر اماشول رجلكه اوقلدن معتادی صاچلر بله كزمك ایدی
یعنی ایصال ماء واجبیدرد كلیدر باشنده اورلمش صاچی اولسه * تكیم علویه واتراك اویله ایدرلر جنابتدن
غسل ایدركن اثناء شعر ینه ایصال ماء واجبیدرد كلیدر جابر حدیثینك ظاهری دلالت ایدركه واجب
دكلدر اما صدرالشهید ذكر ایلدیكه واجبدر واحتیاط صوینی اثناء شعره ایصالده در اكر دینلورسه كه ایصال
ماده حرج واردر شرعده حرج یوقدر صاچی اولان كسنه زحمتی اختیار ایدوب نقض ضفیره وایصال ماء
ایتمك لازمدر زحمتدن قورقرسه تراش ایلسون زیرا مثله یوقدر اما نساطائفه سنده صاچ زیب وزینتدر تراش
مثله در (وفرض لانزال منی ذی دفق وشهوة) وقتا كه مصنف كیفیت اغتسالدن فارغ اولدیسه فرایض
وسننی بیان ایتمكله سبب وجوبی امور اربعه دن اولدیغنه شروع ایلدیكه اول درتدر انزال منیدر
وغیبوبت حشفه در ومستیقظك منی كورمه سیدر وانقطاع حیض ونفاسدر یعنی دفق منینك صفتیدر
دفق غسلك وجوبنه شرطدر وشهوت ایسه بالاتفاق شرطدر و بو محلده منینك ذی دفق وشهوت اولمسی
اعتبار اولندی زیرا حضرت علیه السلام (اذا حذفت الماء فاغتسل وان لم تكن حاذفا فلا تغتسل) دیو وجوب
اغتسالده حذف اعتبار ایتدیلر كه دفق واسقاطدر حذف ایسه اولمز الا شهوت ایله اولور صحاحده
حذف الشئ اسقطه دیرو دفقت الماء ادفقه دفقا ای صببته فهو ماء دافق ای مدفوق معناسنه (ولو فی نوم
عنداانفصاله) اكر اول انزال منی دفق وشهوت طریقیله اویقوده دخی اولورسه (لا خروجه) یعنی منینك
ذكردن خروجی قتنده دكل یعنی دفق وشهوت طریقیله یوقاروdن قوپدقدنصكره غسل واجب اولور خروجی
شرط دكلدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب منینك خروجنی اعتبار ایلدی * بنا یعده ایدر
بزم اصحابمز بو مسئله ده اختلاف ایتدیلر ابو حنیفه ایله امام محمد شرط منینك مكانندن شهوتله انفصالیدر
دیدیلر حتی بركسنه دن انزال منی واقع اولسه شهوتسز غسل واجب اولمز * مثلا بركسنه اغر یوك كوتورسه
یاخود دیواردن دوشسه اول سبب ایله انزال منی اولسه اول كسنه یه غسل لازم دكلدر ابو یوسف منینك دفق
وشهوت طریقی اوزرینه خروجیدر دیدی مثلا دفق وشهوتدن بری بولنسه بری بولنمسه اول كسنه نك
اوزرینه غسل لازم دكلدر ثمرهٔ خلاف ایكی مسئله ده ظاهر اولور بری بودركه چقن بركسنه احتلام اولوركن
اویانوب ذكرینك باشین طوتسه شهوتی ساكن اولنجه اندنصكره منی اقسه ابو حنیفه ایله امام محمد قتلرنده
غسل واجب اولور ابو یوسف قتنده غسل واجب اولمز * ایكنجی بودركه بركسنه عورتنه جماع ایلسه همان اول
ساعت بول ایتمدین غسل ایلسه بعده بقیهٔ منی خروج ایلسه ابو حنیفه ایله امام محمد دیرلركه تكرار غسل
ایلسون اما ابو یوسف دیركه غسل لازم دكلدر اكر بولدن اول مذی دخی چیقسه انده اولان كلام منیده
اولان كلام اختلافی كبیدر اكر بولدنصكره غسل ایدوب منی چیقسه بالاتفاق جمله نك قولنده غسل لازم

دكلدر كمال شمنی شرح وقایه ده دیركه شافعی قتنده شهوت شرط دكلدر بلكه نه طریقله اولورسه اولسون
منینك خروجیدر نبی علیه السلامك (الماء من الماء) حدیث شریفنی دلیل كتورمشدر و بزم دلیلمز حق
سبحانه وتعالینك (وان كنتم جنبا فاطهروا) قول شریفیدر (ولرؤیة مستیقظ لم یتذكر احتلاما بللا ولو مذیا)
ودخی تذكر ایتمیان مستیقظك بلل یعنی یاش كورمسی ایچون غسل فرض اولندی اكر مذی اولورسه ده
(خلافا له) خلاف ابو یوسفكدر بونك امثالنده غسل لازم كلمزدیر * بنا یعده دیركه اكر بركسنه اویخوسندن
اویانسه فراشنده ویاخود فخذنده مذی كورسه كرك احتلامی تذكر ایتسون كرك ایتمسون اول كسنه نك
اوزرینه غسل لازمدر امام اعظم ایله امام محمد قتلرنده اما ابو یوسف قتنده غسل لازم دكلدر مادامكه یقین ایله
احتلامه علم حاصل اولمیه اما بو صورتده مستیقظك كوردیكی منی اوله حتی اولورسه جمله نك قولنده بالاتفاق
غسل واجب اولور اكرچه احتلامی تذكر ایتمسه ده * اكر مستیقظ ودی كورسه ینه جمله نك قولنده غسل لازم
اولمز * كمال شمنی امام اعظم وامام محمد وابو یوسفك اختلافلرنی ذكر ایتدكدنصكره ابو حنیفه ایله امام محمدك
دلیلنی ذكر ایدوب ابو داود وترمذی عائشه رضی الله عنهادن روایت ایلدیلركه حضرت عائشه دیدیكه رسول
اكرم صلی الله علیه وسلمدن سؤال ایتدیلركه نه بیورورسز شول كشی حقنده كه اویخوسندن اویاندی و بلل
كوردی اما احتلامی تذكر ایتمدی حضرت علیه السلام غسل ایدر دیو بیوردیلر ودخی نه بیورورسز یا رسول الله
بركسنه احتلام اولدم ظن ایدر اما اویاندقده بلل كورمدی حضرت علیه السلام غسل لازم دكلدر دیدكده
امهات مؤمنیندن ام سلمه رضی الله عنها دیدیلر برخاتون احتلامی تذكر ایدوب اما بلل كورمسه حضرت
علیه السلام جوابنده نعم غسل ایدر دیو بیوردیلر * صدرالشریعه ده دیركه چقن برخاتون احتلام اولسه واحتلام
وانزال لذتنی تذكر ایلسه اما بلل كورمسه اول خاتونك اوزرینه غسل لازمدر بعض مشایخ بونی اخذ ایتدی
اما وجهی بودركه احتلام اولان خاتون شوندن خالی دكلكه یا صاغ یانی اوزرینه یا صول یانی اوزرینه
یا ارقه سی اوزرینه اوله او یخودن اویاندقدنصكره كندوینی یا صاغ یا صول یانی اوزرینه یاتور كورسه
احتلامی تذكر ایدوب بلل كورمسه غسل لازم دكلدر شیخ الاسلامك دخی قولی بودر اما اویاندقده آرقه سی
اوزرینه یاتور كورسه واحتلامی تذكر ایدوب بلل كورمسه آنك اوزرینه غسل لازمدر زیرا جائزدركه
اول خاتونك احتلامی حالنده خروج منی واقع اولمش اوله نهایت ارقه سی اوزرینه یاتمق ایله منی كیرویه عودت
ایتمش اوله * قره كمال دیركه ظاهر روایتدركه مرأه نك احتلامنده منینك فرج داخلندن فرج خارجنه خروجی
شرط قیلندی غسل واجب اولمسنه حتی مرأه نك منیسی مكانندن منفصل اولسه ده فرج داخلندن خارجنه
چیقمسه اول مرأه یه غسل لازم دكلدر واصح دخی بودر * حاصل كلام انزال منینك غسلی موجب اولمسی
حالت یقظه ده اولمسی شرط دكلدر بلكه انزال منی غسلی موجبدر كرك حالت یقظه ده اولسون كرك حالت نومده
اولسون زیرا سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم هر احتلام اولان كسنه نك اوزرینه غسلی واجب قیلدی * حتی
روایت اولنوركه ام سلمه رضی الله عنها پیغمبریمز علیه السلامه سؤال ایتدیكه رجل منامنده یعنی دوشنده
كوردیكی كبی مرأه دخی كورسه یعنی احتلام اولسه حالی نیجه اولور دیدكده رسول علیه السلام بیوردیلركه
بو معناده لذت بولورمی ام سلمه نعم دیدكده رسول علیه السلام فلیغتسل یعنی غسل ایلسون دیو بیوردیلر
(ولا یلاج حشفة فی قبل اودبر من آدمی حی) ودخی آدمی حینك اوكندن و یاخود آردندن ایلاج حشفه
ایچون غسل فرض اولندی (وان لم ینزل) اكر انزال منی اولمسه ده ینه غسل فرض اولنور حشفه حاء مهمله ایله
ذكردن محل ختانك مافوقنه دیرلر ختان دیو ذكر وانثادن موضع قطعه دیرلر وانثادن موضع قطع دینلدی
زیرا عربده نسانی دخی سنت ایدرلر بو معنایه حضرت علیه السلام بیورور (ختان الرجل سنة وختان المرأة
مكرمة) یعنی زوج حقنده زیرا جماع الذ اولور مصنف والتقاء الختانین دیمدی هدایه ده واقع اولدیغی كبی بوكا
اشارت ایلدیكه التقاء ختانیندن مراد ایلاج حشفه طریقیله اولان التقادر بو خسه مجرد فرج فرجه ملاقی
اولمق دكلدر اما ایلاج حشفه اولمسه اول التقا غسلی ایجاب ایلمز لكن وضوئی ایجاب ایدر شیخین قتنده تكیم
مرور ایلدی * ذخیره ده ایدركه اون یاشنده بر اوغلانك بر بالغه عورتی اولسه اول اوغلان عورتنه جماع ایلسه
عورتنه غسل لازم اوغلانه لازم دكل زیرا اوغلانك نزول ماسنه سبب دكلدر حتی نزول مقامنه قائم اوله نهایت

اوغلانه غسل ایلدیه‌لر تاکه جنابت ایله کزمکه معتاد اولمسون اکر رجل بالغ مرأه مراهقه اولسه رجلك اوزرینه
غسل واجب مراهقه یه واجب دکلدر اکر دینلورسه که حضرت صلی الله علیه وسلمك (الماء من الماء) حدیث
شریفی دفق وشهوت طریقی اوزره خارج اولان منیدن غسل لازم اولمق معناسنه حمل ایتدیکمز بو ایسه اقتضا
ایدرکه انزال اولمقسزین مجرد غیبوبت حشفه ایله غسل واجب اولمیه * حالبوکه حضرت صلی الله علیه وسلمك
(اذا التقی الختانان وتوارت الحشفة وجب الغسل انزل اولم ینزل) بیوردیغی حدیث شریفه مناقضدر وبو ایکی
حدیثك بیننی توفیق ایچون جواب ویریلورکه ماء منی التقاء ختانینده تقدیرا موجوددر اکرچه حقیقتده
موجود دکل ایسه ده زیرا التقاء ختانین انزاله سببدر بو مثللوده غالب انزالدر انزال ایسه کوزدن غائبدر
حس ایله بلنمزقلیق اولدیغیچون * اوبله اولسه سبب ظاهرکه التقاء ختانیندر احتیاطا انزال مقامنه قائم اولدی
چونکه التقاء ختانین ماء منینك نزولی منزله سنده اولدیسه بلا انزال غیبوبت حشفه صورتنده
غسلك وجوبی تقدیرا ماء منینك وجودی ایچوندر دیمك اولور وصحیحدر (علی الفاعل والمفعول به) فاعل
ومفعول اوزرینه غسل فرض اولندی لفظ علی ابتداء کلامده اولان فرضه متعلقدر * مولانا کمال قریمی
صدر الشریعه حاشیه سنده ایدر بزم اصحابمزك عباری جنابت ثابت اولان ایلاجده مختلف اولدی امام
محمددن روایت اولنان بودرکه تحقق ختانان متلاقی اولسه وحشفه کیزلنسه غسل واجب اولور ابو یوسفدن
روایت اولنان بودرکه حشفه متواری اولسه آدمینك دبر وقبلندن فاعلده ومفعول بهده غسل واجب
اولور کرك انزال اولسون کرك اولمسون بزم علمامز قتنده غسلك وجوبی التقاء ختانینه مقصور دکلدر زیر
قبله ایلاج فاعله ومفعول بهه بالاجماع غسل ایجاب ایدر اکرچه التقاء ختانین بولنمزسه ده جماعی قابل
اولمیان صغیره یه ایلاج غسل ایجاب ایلمز مادامکه انزال اولمیه اما شرح طحاوییده غسل ایجاب ایدر دیر انزال
اولمزسه ده (ولانقطاع حیض ونفاس) ودخی حیض ونفاسك انقطاعی وقتنده غسل فرض اولندی
حیضك موجب غسل اولمسنده تمسك الله تعالینك (ولا تقربوهن حتی یطهرن) قول شریفیدر حتی
یغتسلن معناسنه زیرا تطهر اغتسال ایله اولور زیرا اقرب معانی باب تفعل تکلف ایچون اولمق وتکلف
ایسه قصد واراده نك مدخلی اولان یرده اولور اما بو آیت ایله تمسك صحیح اولمز تخفیف ظاهر ایله قرائت
اولندیغی اوزره زیرا طهر حیضك نقیضیدر (معنی حتی یطهرن من حیضهن) دیمك اولور قرائتین بیننده
وجه توفیق بودرکه قرائت تشدیده دم حیضی مادون عشره‌ده منقطع اولان خاتون حقنده اوله وجه تمسك
بودرکه الله تعالی زوجی وطئندن منع ایلدی خاتون غسل ایتمزدن اول بونك برله که زوجك وطئنده حتی
انقطاع حیض حالنده ثابتدر الله تعالینك قول شریفیله که بیوررلر (فأتوا حرثکم انی شئتم) اکر غسل ایتمك
خاتونك اوزرینه واجب اولمسه زوج حتی ثابتدن منع اولنورمیدی حالبوکه قربانده منع اولندی غسل
ایدنجیه دك معلوم اولدیکه غسل خاتونك اوزرینه فرض ایمش ونفاسك غسلی موجب اولمسنك دلیلی
اجماع ایله ثابتدر بعضیلر دیدیلرکه حیضه قیاس اولنمشدر زیرا بو نفاس دم حیضدرکه مدت حملده رحم
امده حبس اولنمشدر و جنین ایچون غذادر (لا لمذی وودی واحتلام بلا بلل) مذی وودی ایچون وبلل
موجود اولمیان احتلام ایچون غسل فرض اولنمدی مذی ذال معجمه نك سکونیله شول صویك اسمیدرکه بیاضه
مائلدر رقیقدرکشی اهلی ایله ملاعبه ایتدیکی زمانده خروج ایدر بعضیلر مذی ودی ومنی تشدید ایله جائزدر
دیدیلر ودی دال مهمله نك سکونیله بولدنصکره چقان صویك اسمیدر بریسی غسل ایجاب ایلمز انجق
وضوء ایجاب ایدر بوقاروده ولرؤیة مستیقظ بللا قولنده مصنفك بللدن مرادی حقیقتده مذی اولورسه
غسل فرض ولازمدر دیمك اولمز بلکه مرادی بودرکه او یاتوب فراشنده مذی صورتنده بلل کورسه غسل
لازمدر منی اولمق احتمالی ایچون دیمکدر شمدی برکسنه اویخوسندن اویانسه فراشنده یاخود بدننده بلل
کورسه حالبوکه اول کسنه احتلامی تذکر ایلمسه اوچ وجهدن خالی دکلدر وجه اول بودرکه اویانوب اول
بلل منی ایدیکنه یقین حاصل ایدرسه بالاتفاق غسل واجب اولور وجه ثانی بودرکه ودی ایدیکنه یقین حاصل
ایدرسه غسل بالاتفاق واجب اولمز وجه ثالث بودرکه صورت مذیده اوله احتمالدر حقیقتده مذی اوله
ویاخود احتمالدر منی اوله ده هوا ایله حرارت ایله رقیق اولمش اوله بو صورتده غسل واجبدر امام اعظم ایله

امام محمد قتلرنده کرك احتلامی تذکر ایلسون کرك ایلسون احتیاطا * ابو یوسف قتنده غسل واجب اولمز
مکر احتلامی تذکر ایلیه (وایلاج فی بهیمة اومیتة بلا انزال) ودخی حیوانه ومیته یه انزالسز ادخال ایچون
غسل فرض اولنمدی مثلا برکسنه حیوانه ومیته یه یاخود مادون فرج آدمی یه وطئ ایلسه نخذ کبی مثلا
غسل واجب اولمز مادامکه انزال اولمیه (وسن للجمعة والعیدین والاحرام وعرفة) جمعه وعیدین واحرام
وعرفه ایچون غسل مسنون اولدی اما جمعه ایچون غسل سنت اولدیغی حضرت پیغمبر علیه السلامك
(من توضأ یوم الجمعة فبها ونعمت ومن اغتسل فالغسل افضل) حدیث شریفی ایچوندر آندنصکره
ابو یوسف ایله حسن بن زیاد اختلاف ایتدیلرکه جمعه ده غسل صلوة ایچونمیدر یاخود یوم جمعه ایچونمیدر
حسن دیدیکه یوم جمعه ایچوندر وفضیلت یومی اظهار ایچوندر * نتکیم حضرت رسول علیه السلام (سید الایام
یوم الجمعه) بیوردی ابو یوسف دیدیکه صلاة ایچوندر زیرا صلاة جمعه جم غفیر وجمع کثیر ایله ادا اولنور بو صلاة
جمعه ده برفضیلت واردرکه غیری صلاتده یوقدر فائدۀ خلاف بو محلده ظاهر اولورکه برکسنه جمعه کوننده
غسل ایلسه اندنصکره حدث واقع اولوب تکرار آبدست السه وجمعه نمازنی قیلسه ابو یوسف قتنده سنتی
اقامت ایتمش اولمز امام حسن بن زیاد قتنده اقامت سنت ایتمش اولور اما جمعه دن ماعداسنك سنت اولمسی
نقل صحیح ایله ثابت اولمشدرکه حضرت رسول علیه السلام عیدین واحرام وعرفه ایچون غسل ایدردی * معلوم
اوله که غسل اون برنوع اوزرینه در اون بردن بشی فرضدر اول ایکیسی غیبوبت حشفه دن غسل ایلمکدر ایکنجی
انزال منیدن اوچنجی احتلامدن دردنجی حیضدن بشنجی نفاسدن * دردی دخی سنتدر جمعه کونی غسل
ایلمك وعرفه کوننده واحرام وقتنده وعیدینده غسل ایلمکدر * برغسل دخی بطریق الکفایه واجبدر
اول غسل میتدر حتی برجماعتدن بعضی ایشلسه بعض آخردن ساقط اولور هیچ بریسی ایشلمسه جمله سی آثم
اولور * زیرا حضرت رسول علیه السلام بیوردیلرکه مسلمك مسلم اوزرنده آلتی حقی واردر صحابه رضی الله
عنهم دیدیلرکه اول آلتی حق ندر یورلك پس بیوردیلرکه حین ملاقاتده سلام ویرمکدر دعوت ایلسه اجابت
ایلمکدر برکسنه خیر ایله نصیحت استسه بلدیکنی دریغ ایتمیوب نصیحت ایلمکدر اغسرسه تسمیت
ایلمکدر یعنی یرحمك الله دیو دعا ایلمکدر خسته اولسه عیادتسنه وارمقدر فوت اولسه جنازه سنه
حاضر اولوب غسل ایلمکدر اکر کندوسنه منحصر ایسه * وبرغسل دخی مستحبدر کافر اسلامه کلدکده
غسل ایلمکدر زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم جنابت کوب اسلام مراد ایدنه غسل ایله امر ایدردی
اما بو غسلك مستحب اولمسی کافر جنب اولمدیغی زمانده در اکر جنب اولورسه اول زمان فرضدر اصح
اقوال اوزرینه (ووجب للمیت کفایة وعلی من اسلم جنبا والا ندب) میتك غسلی واجب اولدی فرض
کفایه طریقی اوزرینه ودخی شول کافره که جنب ایکن اسلامه کله آنك اوزرینه غسل واجبدر اکر اسلامه
کلدیکی وقتده جنب دکل ایسه اول زمان غسل مندوب ومستحبدر بو مسائلك احکامی ماسبقدن فهم
اولندی اعاده یه حاجت یوقدر (ولا یجوز لمحدث مس مصحف) آبدستسز اولان کسنه ایچون مصحف
شریفه یاپشمق جائز دکلدر طاهر اولمدقجه (الا بغلافه المنفصل لا المتصل فی الصحیح) الا منفصل اولان
غلافنه یاپشمق جائز اولور اما متصل اولان غلافنه یاپشمق دکل حاصلی محدث اولان کسنه ایله مصحف
شریف بیننده برشیء ثالث کرکدرکه مصحفه تابع اولمیه جلد مشرز کبی مس آدمه تابع اوله زیرا جلد
مشرز مصحفه تابعدر متصل اولدیغیچون انکیچون مصحف بیع اولنسه جلد مشرز ذکر اولنمدین بیعه داخلدر
(وکره بالکم) مصحف شریفه کم ایله یعنی یکی ایله یاپشمق مکروهدر صاحب کافی غلافی مطلق ذکر ایلدی
اتصال وانفصال ایله قید ایلمدی بلکه (ولا یمس هؤلاء مصحفا الا بغلافه) دیدکدنصکره الله تعالینك
(لا یمسه الا المطهرون) آیت کریمه سی علت نهی ذکر ایلدی آندنصکره دیدیکه غلاف جلد مشرزدر اصح
قول اوزره * بعضیلر دیدیلرکه منفصل اولاندر خریطه وغیری کبی جنب وحائض ونفسا ایچون جلد مشرزه
مس ایتمك جائز کورلدی * صاحب هدایه وتابعلری غلافدن مراد مصحف مجلده ظرف اولاندر مسی جائز
اولمیان جلد مشرزدر زیرا ایکیسی شیء واحددر دیدیلر * ودخی فخر الاسلامدن روایت اولندیکه کتب فقهیه
وسنن احادیث وسائر کتب شرعیه ده محدث وحائض وجنب ونفسانك یاپشملری مکروهدر زیرا

بو كتب مذكوره آيات قرآندن خالي دكللردر اما يكلريله يا پشمقده ضرر يوقدر عموم بلوى اولديغيچون *
دخي كفايه دن ذكر اولنديكه جنب مضمضه ايدوب اللرين غسل ايلسه امام اعظمدن روايت اولنديكه
قرآن اوقومده وياخود يا پشمده ضرر يوقدر * علامه نجم الدين زاهدي ايدر بن استادم نجم الدين البخارينك
فتواسنده كوردمكه لا بأس درديمش (ولامس درهم فيه سورة الا بصرته) اوزرنده سورة اخلاص
يا غيري سوره يازلمش آقچه يه دخي مس ايلمك جائز اولمز الا مكركيسه سيله مس اولنه اول صره غلاف منفصل
منزله سنده در (ولا الجنب دخول المسجد الا لضرورة) ودخي جنب ايچون مسجده دخول ايلمك جائز دكلدر
الا مكركه ضرورت ايچون اوله الضرورات تبيح المحظورات ديلمشدر (ولا قراءة القرءآن) جنب ايچون
قراءت قرآن دخي جائز دكلدر (ولو دون آية) اكر بر آيتدن اقل ايسه ده كمال شمني شرح وقايه ده ديركه
جنب وحيض تلاوت قرآندن منع اولنديغي كرخينك اختياريدر اما طحاوي ولا بأس اولمسن اختيار
ايلدي وما دون آيت اولنجه * بخاريده آيت تامه قراءتنده ضرر يوقدر وابن عباس حضرتلري جنب ايچون
قراءت قرآنه بأس كورمزدي كرخي قولنك وجهي بودركه ترمذي وابن ماجه ابن عمر رضي الله عنهمادن روايت
ايلديلر كه حضرت رسول عليه السلام بيورديلر (لا يقرأ الجنب ولا الحائض شيأ من القرءآن)
شيخ زاده ديركه شيأ من القرءآن قولي طحاوينك عليهنه حجتدر زيرا شيئا لفظي نكره در سياق نفيده
واقع اولمشدر عموم افاده ايدر اويله اولنجه مادون آيتي قراءتدن ممنوع اولمغه نص اولور * پس امدى
طحاوينك ذكر ايتديكي مقابله نصده تعليل اولور بو ايسه جائز اولمز * كرخي ديركه حائض آيت تامه دن
تلاوت قرآن قصدي اوزرينه منع اولنديغي كبي ما دون آيتدن قراءت قرآن قصدي اوزرينه منع اولندي
زيرا جمله قرآندر * وينه شرح وقايه ده ديركه بزم ديديكمزده كرخي قوليدر تلاوت قرآن قصدي اوزرينه
اولديغي زمانده در اما ذكر وثنا قصد ايدوب تلاوت ايلسه مثلا (بسم الله الرحمن الرحيم والحمد لله رب العالمين)
ياخود جنب وحائض صبيانه تعليم ايلسه لر حرف حرف اول زمانده بالاتفاق ضرر يوقدر معذور
اولديغيچون زيرا ضرورت واردر ودخي ديركه جنب وحائضه تورات وانجيل تلاوتي مكروهدر زيرا جمله سي
الله كلاميدر وجنابتله تلاوتده الله كلامنه ترك تعظيم واردر ودخي جنب وحائض ايچون دعاء قنوت
اوقومق مكروه دكلدر ظاهر روايتده زيرا قرآن دكلدر * امام محمددن روايت اولنديكه مكروهدر زيرا قرآنه
مشابهتي واردر * ومضمراتده ديركه صبيانه مصحف ويرمكده ضرر يوقدر زيرا منع ايلمكده حفظ قرآني تضييع
واردر صبيانه طهارت ايله امرده حرج واردر صحيح دخي بودر ودخي فتاواي كبيردن نقل اولنوركه جنب
قرآني يازميه اكر صحيفه يي ارض اوزرينه دخي وضع ايدوب يازرسه ده * وينه مضمراتك موضع آخرنده ديركه
متأخرين رحمهم الله حائض وجنبه تعليم قرآن ايتمده اختلاف ايلديلر اصح بودركه ضرري يوقدر كلمه كلمه
اوكرنوب آيت تامه اولمامق قصديله (الا على وجه الدعاء او الثناء) مكركه دعا وثنا وجهي اوزرينه
قراءت ايليه (ويجوز له الذكر والتسبيح والدعاء) جنب ايچون ذكر وتسبيح ودعا جائز اولور * شمس الائمة
الحلواني ابو حنيفه دن روايت اولنديغني ذكر ايدوب جنبه سورة فاتحه يي دعا طريقي اوزره قراءتنده ضرر
يوقدر ديرفقيه ابو جعفر هندواني بن بو كا فتوى ويرمم ديو جواب ايلمشدر * امام تمرتاشيدن روايت اولنوركه
آيت تامه طويله اولديغي زمانده تلاوتي حرام اولمسي ظاهردر اما قصيره اولسه وبو مثللو تلاوت قصد اولنمدن
السنه ناسده جاري اولسه مثلا الله تعالينك (ثم نظر) ودخي (لم يلد) قول شريفي كبي اول زمانده حرام اولمز *
كتاب عيونده جنبه فاتحه يي دعا طريقي اوزره قراءتنده ضرر يوقدر يا آيات قرآنيه دنكه انده دعا معناسي
مشابهتي اوله آنده ضرر يوقدر * بوندن معلوم اولديكه حكم قرآن قاري اولانك نيتنه قصديله تغيير
اولنمش اوله * صاحب نهايه محيطدن نقل ايدركه دعاء قنوتكه اللهم انا نستعينك الى آخره جنب وحائض
كبيلره قراءتي مكروهدر (والحائض والنفساء كالجنب) حائض ونفسا احكام مذكوره ده جنب كبيدر
ضمنا وصراحة بياني كچمشدر اعاده يه حاجت يوقدر (فصل) صاحب نهايه ديركه معناي فصل لغتده
ظاهردر بو يله تعريف اولنوركه طائفة من المسائل الفقهية تغيرت احكامها بالنسبة الى ما قبلها غير ترجمة
بالكتاب والباب * اكر ما بعدنه متصل اولورسه منون اولور اكر متصل اولمز ايسه شارح تحفه ديركه فصل

مصدردر فاصل معناسنه يا مفعول معناسنه اكر فصلدن صكره لفظ في ذكر اولنورسه فصل في الوضوء كبي
مثلا اولور زمانده منون ومرفوع اولور مبتدأ محذوفك خبري اولمق اوزره يعني هذا فصل ديمك اولور *
اكر لفظ في ذكر اولنمز ايسه مثلا فصل الوضوء شرط للصلاة كبي اول تقديرجه لام ساكن اولور زيرا بر كلمه
اوزرينه وقف اولنسه آخري ساكن اولور وقتا كه مصنف طهارت صغرى وكبرانك بياندن فارغ اولديسه
طهارت نه شيئله حاصل اولورانك بيانته شروع ايدوب (ويجوز الطهارة بالماء المطلق) ديدى طهارت
ماء مطلق ايله جائز اولور (كماء السماء والعين والبئر والاودية والبحار) ماء سما ايله يعني يغمور صويي كبي
ماء سما ايله طهارت جائز اولور زيرا الله تعالينك (وانزلنا من السماء ماء طهورا) قول شريفي دليل كافيدر ماء
سما ايله مرادن نزولي مشاهده اولنانه مراد ايلدي يغمور صويي كبي وقاردن وطلودن اريوب مجتمع اولان
صولردر ارض صويي وماء عيون ماء ارضدركه ارضدن خروجي مشاهده اولنور وماء بحار ماء عيون كبيدر حاصلي
ارض اوزرنده اولان صولر جمله سي حقيقتده ماء سمادر ماء سما اولديغنه صاحب كشاف الله تعالينك
(الم تر ان الله انزل من السماء ماء فسلكه ينابيع في الارض ثم يخرج به زرعا مختلفا الوانه) قول شريفي دليل
ايراد ايلدي وديديكه هر صوكه ارض اوزرنده در اول صو سمادن صخره يه نازل اولور اندن صكره
الله تعالى اول صويي وجه ارضه تقسيم ايدر اول صو سببيله وجه ارضده چشمه لر وانهار حاصل اولور
تكيم انسانك جسدي آدمده عروق اولديغي كبي (وان غير طاهر بعض اوصافه) اكر اول صونك اوصافندن
بعضيسني بر طاهر شئ تغيير ايدرسه اول صو ايله ابدست آلمق جائزدر اوصاف ماءدن مراد طعمدر
لوندر ريحدر طعم فمله يعني ذوق ادا ايتديكي شيئدر كلام عربده طعم مره ديرلر وبو محلده صويي تغيير ايدن
شيئك طاهر اولمسين شرط ايلدى زيرا تغيير ايدن شئ نجس اولنجه آبدست جائز اولمز كرك ماء جاري اولسون
كرك ماء راكد اولسون (كالتراب والزعفران والصابون) اول طاهر اولان شئ طپراق وزعفران وصابون
كبي بونلر طاهر اولمغله مجرد احد اوصافني تغيير ايلسه جوازينه خلل ويرمز بو ذكر اولنان صويي تغيير
ايدوب وكندي طاهر اولانك مثاللريدر مصنف اوچ مثال ايرادي تمثيله بو معنايه تنبيه ايلديكه مغير وطاهر
اولان بر قاچ نوعدر بري جنس ارضدن اوله تراب كبي وبري دخي بودركه جنس ارضدن اوليه ولكن
صويه مناسب اوله يعني صويي استعمالدن مقصود اولان تطهيره مناسب اوله اشنان وصابون كبي وبري
دخي بودركه جنس ارضدن اوليه وصويه دخي مناسب اوليه بلكه آنك خلطيله تطهيردن غيري برغرض
قصد اولنه زعفران كبي * شرح نقايه ده ديركه اشياء مذكوره ايله وضوء جائز اولديغنه دليل بودركه مسلم
ايله بخاري ابن عباسدن روايت ايلديلر بودركه بركشي پيغمبر صلى الله عليه وسلم ايله محرم ايكن دوه دن دوشوب فوت
اولدي حضرت عليه السلام بيوردي (اغسلوه بماء وسدر وكفنوه في ثوبه ولا تحنطوه ولا تخمروا رأسه)
بو حديث شريفدن معلوم اولديكه غسل تصور اولنمز الا الخلط ايله تصور اولنور * پس امدى اشياء
مذكوره مختلط اولديغي صو ايله وضوء جائز ايمش (او انتن بالمكث) ياخود اول صو بر مكانده چوق
طورمغله قوقسه اول صو ايله دخي آبدست الـمق جائزدر مجرد قوقمغله جوازينه خلل كلمز (لا بماء خرج
عن طبعه بكثرة الاوراق او بغلبة غيره) شول صو ايله آبدست آلمق جائز دكلدركه شجردن حاصل اولان
اوراقك كثرت وقوتي سببيله وياخود ميوه نك كثرت وقوتي سببيله طبيعتندن چقمش اوله (او بالطبخ
كالاشربة) ياخود شربتلر كبي پشمك ايله طبيعتندن چيقه (والخل وماء الورد وماء الباقلاء والمرق)
دخي سركه وكل صويي وبقلا صويي واتلر صويي وشوربا صويي كبي بو مذكوراتك بريسي ايله وضوء جائز اولمز
(ولا بماء قليل وقع فيه نجس) ودخي شول صو ايله آبدست آلمق جائز اولمزكه آز اوله وايچنده نجس واقع اوله
(مالم يكن غديرا) مادامكه نجس واقع اولان صو كول اوليه وضوء جائز دكلدر (لا يتحرك طرفه المتنجس
بتحريك طرفه الآخر) اويله كولكه طرف آخرك تحريكيله متنجس اولان طرف متحرك اوليه حاصل
كلام علما اتفاق ايتديلر ماء راكد قليلده نجاست واقع اولسه اول صو متنجس اولور كرك نجاست كثير
اولسون كرك قليل اولسون اما ماء كثيرده نجاست واقع اولسه متنجس اولمز * لكن بوندن صكره
ذلك ايله كثرتك بيننده اختلاف ايتديلر امام مالك ديديكه چقن صو بر حال ايله اولسه كه نجاست واقع

اولدقده یا طعمی یا ریحی متغیر اولسه اوزمانده قلیل حکمنده در اکر متغیر اولمز ایسه کثیر حکمنده در
نجاست واقع اولمسیله متنجس اولمز * امام شافعی دیرکه قلتین دن اشاغه ایسه قلیل حکمنده در نجاست
واقع اولمسیله متنجس اولور کرك متغیر اولسون کرك اولمسون اکر قلتین مقداری یا زیاده اوله جق
اولورسه کثیر حکمنده در (اولم یکن عشرا فی عشر) یاخود اول نجس واقع اولان صو عشرا فی عشر
اولمدقجه وضوء جائز اولمز (وعمقه مالا تنحسر الارض بالغرف) عشرا فی عشر اولان غدیرلك در یکلکی
اول قدر اوله که غرف ایله صویك آلنده اولان ارض منکشف اولمیه انحسار انفعال بابندندر آچلق
معناسنه غرف غین معجمه نك فتحی ورانك سکونیله ایله صویی آلمقدر (فانه کالجاری) بوصفتله موصوف
اولان غدیر ماء جاری کبیدر (وهو مایذهب بتبنة) ماء جاری شول صودرکه صمانی کیدره یعنی صمان قونلدقده
کوتوره آکنمیه (فیجوز الطهارة به) بوقاروده ذکر اولنان صولر شرائطیله بولنور ایسه بو مقوله صو ایله آبدست
المق جائز اولور (مالم یر اثر النجاسة فیه) مادامکه اول صوده اثر نجاست کورنمیه (وهو لون او طعم او ریح)
اثر دیدیکی لون وطعم وریحدر بونلر مرئیاتدن دکل ایکن مصنف ادراکی رؤیتله تعبیر ایلدی مالم یر محلنه
مالم یحس ایراد اولنسه بلا تکلف لون وطعم وریحه شامل اولوردی (والماء المستعمل طاهر غیر مطهر
هو المختار) ماء مستعمل ابو حنیفه ایله ابو یوسف قتلرنده طاهردر مطهر دکلدر مختار اولان دخی بودر فتوی
بونك اوزرینه در * معلوم اوله که علماء حنفیه اتفاق ایتدیلرکه ماء مستعمل مادامکه بدنده در طاهر در مطهر
دکلدر زیرا طاهرك طاهره ملاقاتی تنجس ایجاب ایلمز تکیم ثوب طاهر ماء طاهر ایله غسل اولندیغی کبی
(وعن الامام انه نجس مغلظ) امام اعظمدن حسن روایتی اوزره نجاست مغلظه اولمق اوزره نجسدر
(وعند ابی یوسف انه مخفف) ابو یوسف قتنده نجاست مخففه در (وهو ما استعمل لقربة) اول ماء مستعمل
نیتله قربت ایچون استعمال اولان صودر (او لرفع حدث) یاخود رفع حدث ایچون استعمال اولنان صودر
(خلافا لمحمد) امام محمد قتنده انجق رفع حدث ایچون اولان صو مستعملدر قربت ایچون اولان مستعمل
دکلدر (و یصیر مستعملا اذا انفصل عن البدن) اول صو چقن بدندن منفصل اولسه مستعمل اولور * مادامکه
بدنه ملاصقدر مستعمل دکلدر (وقیل اذا استقر فی مکانه) بعضیلر دیدیلرکه اول صو واقع اولدیغی مکانده مستقر
اولدقده ماء مستعمل اولور (ولو انغمس جنب فی البئر بلا نیة) اکر بر جنب نیتسز برقیویه طالسه (فقیل الماء
والرجل نجسان عند الامام) دینلدیکه رجل وصو ایکیسی دخی نجسلردر امام اعظم قتنده زیرا جنبك
نجاستی صویه سرایت ایدوب صویی نجس ایلدی ونیت اولمغله صو جنابتی ازاله ایلدی (والاصح
ان الرجل طاهر) اصح اولان بودرکه رجل طاهردر (والماء مستعمل عنده) دخی صو مستعملدر
امام اعظم قتنده قول اولده نیتی شرط طوتوب قول ثانیده شرط طوتمشدر اصح اولان بودر (وعند ابی یوسف
هما بحالهما) ابو یوسف قتنده رجل جنب صو طاهردر نیتی شرط ایلمکله بونده ایسه فعل عدم نیته
مقارن اولوب جنابت صویه سرایت ایلدی وصو دخی جنابتی ازاله ایلمیوب حاللری اوزره باقی قالدیلر
(وعند محمد ان الرجل طاهر والماء طهور) امام محمد قتنده رجل طاهر وصو دخی طهور اولمسی نیت
اولمدیغیچوندر (وموت ما یعیش فی الماء فیه لا ینجسه) صوده معیشت ایدنك موتی صویی نجس ایلمز
(کالسمك) بالق کبی زیرا بالغك دمی یوقدر وقان کبی قرمزی کورونن شیئك کونشده طوردقده
قرمزیلغی زائل اولور (والضفدع) دخی قورباغه کبی کسرایله فتحه برابردر اکر بری ایسه نجسدر دیمشلر
(والسرطان) دخی ینکچ کبی حاصل کلام شول حیوانك که توالدی صوده اوله اول حیوانك مقامی
ومعیشتی صوده اولور چقن اول حیوان صوده اولسه صویی افساد ایلمز (وکذا موت ما لا نفس له سائلة)
صوده تعیش ایدن حیوانلرك حکمی کبیدر نفس سائله سی یعنی آقارقانی اولمینلر دخی (کالبق والزنبور
والعقرب والذباب) سوری سکك وآری وعقرب وسکك کبی زیرا بونلرده دم یوقدر نجس اولان ایسه
دمدر روبوکه دلیل ایچون بخاری حضرتلری ابو هریره دن نبی علیه السلامك (اذا وقع الذباب فی شراب احدکم
فلیغمسه کله ثم لینزعه فان فی احد جناحیه داء وفی الآخر شفاء) حدیث شریفنی روایت ایلمشدر اکر ذبابك
موتی ضرر ویرسه نبی علیه السلام غمس ونزعله امر ایلمزدی (وکل اهاب دبغ فقد طهر) هر جلد که دباغت اولنه

تحقیق پاك اولور بو مسئله کرچه متعلقاتیله باب انجاس مسائلندندر لکن مصنف بو محلده مناسبتی
اولدیغیچون ذکر ایلدی زیرا دباغتله اهابك طهارتی بیانندن مقصود اهابده محفوظ اولان صو ایله وضوء
جائز اولور دیمکدر کانه دینلمش اولدیکه اراوه ده محفوظ اولان صو ایله وضوء جائز اولور دیمکدر
مغربده دیرکه اراوه دیو جلددن ایشلنمش مطهره یه دیرلر جمعی راوین کاور اهاب جلد غیر مدبوغك
اسمیدر دباغت اولندقده ادیم دیرلر یا جراب دیرلر دباغت تتینی یا رطوبت نجسه یی ازاله یه دیرلر بو دباغت
ایکی نوعدر بریسی حقیقیدرکه اول ادویه ایله اولور مازو و بونك مثلی نه وار ایسه و بری دخی حکمیدر
تتریب وتشمیس والقاء فی الریح کبی بو ایکی نوعله طهارت حاصل اولور اما ادویه ایله دباغت اولنانك
ابدی نجاستی عودت ایلمز کرك صو اصابت ایلسون کرك ایلمسون وشمس وتراب ایله دباغت اولنان
اصلندیغی زمانده نجاستی عودت ایدوب عودت ایتمه سنده ابو حنیفه دن ایکی روایت واردر
خلاصه ده جلد میته قوریسه اندنصکره ماء قلیله دوشسه صویی افساد ایلمزدیر * بعض محققین فقد طهر
قولنده ذکر ملزوم واراده لازم مراد ایدوب فقد طهر قولنی فقد یجوز به الانقطاع ایله تفسیر ایلمشدر
(الا جلد الآدمی لکرامته) الا جلد آدمی دکل کرامتی اولدیغیچون جلد آدمی کرچه دباغت ایله
پاك اولور لکن شرعا انکله انتفاع جائز دکلدر انسانه احتراما (والخنزیر لنجاسة عینه) دخی خنزیرك
جلدی دباغت ایله پاك اولمز عین نجاست اولدیغیچون انکله انتفاع جائز اولمدیغنه الله تعالی حضرتلرینك
(او لحم خنزیر) قول شریفی دلیل کافیدر و برهان وافیدر (والفیل کالسبع) فیل یرتیجی جانورلر کبیدر
دباغتله پاك اولور شرعا وحقیقة منتفع به اولور سائر سباع کبی (وعند محمد کالخنزیر) امام محمد قتنده
خنزیر کبیدر دباغت ایله پاك اولمز وتحفة الملوکده دیرکه فیلك عظمی طاهردر شیخین قتنده عظمنی بیع
وانتفاع جائز اولور وجلدی دباغت ایله طاهر اولانك لحمی ذکات ایله سائر سباع کبی طاهر اولور
ولکن حرام اولدیغیچون اکل اولنمز امام محمد قتنده نجس العیندر خنزیر کبی (قالوا وما طهر جلده بالدباغ
طهر بالذکاة) فقها دیدیلرکه شول حیوانکه جلدی دباغت ایله پاك اوله ذبح شرعی ایله ذبح اولندقده
دخی پاك اولور زیرا ذبح جلدك رطوبات قبول ایلمسنه مانع اولور نتکیم دباغت رطوباتی دفع ایلدیکی کبی
(وکذا لحمه وان لم یؤکل) جلدی دباغت وذبح ایله پاك اولانلرك لحمی دخی پاك اولور اکر اکل اولنمزسه ده * زیرا
طهارت اکلك حلنی مستلزمه دکلدردکی وسائر اکلی حرام اولنلر کبی مثلا برکسنه اوزرنده درهمدن
زیاده مذبوح دلکی لحمی اولسه صلاتی جائزدر (وشعر المیتة وعظمها وعصبها وقرنها وحافرها طاهر)
خنزیردن غیری میته نك قیلی وکمکی وسکری و بوینوزی وطرناغی طاهردر شافعی دیرکه بو مذکوراتك
جمله سی نجسدر * زهری رحمه الله دیدیکه سلف سالفین علماسندن بر جماعته یتشدم که انلر فیل کمکندن
طراق اتخاذ ایدوب انکله امتشاط وادهان ایدرلردی وبیهقی انسدن روایت ایدرکه حضرت علیه السلام
فیل کمکندن ایشلنمش طراق ایله امتشاط ایدرلردی کذا فی شرح النقایه (وکذا شعر الانسان وعظمه)
بنه بویلجه انسانك شعری و کمکی طاهردر شافعی دیرکه انسانك شعری وعظمی ایکیسی بیله نجسدر کرك
انسان حی اولسون کرك میت اولسون زیرا بونلر ایله انتفاع جائز دکلدر و بیع اولنمز اولیله اولنجه خمر وخنزیر کبی
نجسدر بزدیرزکه انسان مکرمدر انسانك اجزاسیله انتفاع و بیع اهانته دلیلدر * پس امدی حرام اولمسی
کرامت ایچوندر یوخسه نجاست ایچون اولمدی ذخیره ده دیرکه شعر آدمیده امام محمددن ایکی روایت
واردر بر روایتده نجسدر امام الهدی ابو منصور ماتریدی بونی اخذ ایلدی بر روایتده طاهردر حتی برکسنه
اوزرنده شعر آدمی موجود ایکن صلاتی جائزدر فقیه ابو جعفر وابو القاسم الصفاری بونی اخذ ایتدیلر و بونی
روایت ایدنه اعتماد ایلدیلر اکر برسائل سؤال ایدوب (قل یحییها الذی انشأها اول مرة) قول شریفی
عظامك حیاتنه دالدر حیات یوقدر دیمك صحیح اولمز دیرسه جواب ویریلورکه بو دلالت قطعی دکلدر زیرا
جائزدرکه بو احیادن مراد اولکی اسلوب کبی بدنه عود اولمق اوزره تازه ودیری وطری رد اولنمق اوله عظامدن
مراد نفوس اوله وطهارتنه بر دلیل دخی بودرکه حضرت علیه السلام تراش اولوب مبارك شعرلرینی تقسیم
ایدرلردی (فتجوز الصلاة معهم وان جاوز قدر درهم) انسانك شعری وعظمیله صلات جائز اولور اکر درهمدن

متجاوز دخی اولورسه حسن بن زیادك ابو حنیفه دن روایتنده شعر بسط اولندیغی تقدیرجه درهم مقدارندن
اکثر اولورسه صلاتی جائز اولمز ودخی فتاوای ظهیریه دن نقل اولنورکه عظم آدمی نجسدر ابو یوسفدن روایت
اولندیکه طاهردر (وبول ما یؤکل لحمه نجس) لحمی اکل اولنانك بولی نجسدر نجاست خفیفه ایله * برقیوده
واقع اولسه قیو نجس اولور جمله صویی اخراج اولنور ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده (خلافا لمحمد) امام محمد
خلاف ایدوب طاهردر دیر عرنیین ایله استدلال ایدر امام ابو حنیفه وابو یوسف (استنزهوا عن البول
فان عامة عذاب القبر منه) حدیث شریفی ایله استدلال ایدرلر بو حدیث شریف عرنیین حدیثندن
متأخردر و بول عامدر دیر جمیع ابواله متناول اولور عام ایسه متناول اولدیغی شیئده قطعی حکمی موجبدر
خاصی فسخ ایلمك جائزدر (ولا یشرب ولو للتداوی) ابو حنیفه قتنده علاج ایچون دخی اولورسه ایچلمز
زیرا نجسدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب جائزدر دیر امام محمد قتنده مطلقا جائزدر
(فصل) بو فصل بئر واسئار بیاننده در وقتا که بئر حوض صغیر منزله سنده وماء بئر ماء راکد منزله سنده
اولدیسه قیاس بو ایدیکه بئره نجاست واقع اولوب متنجس اولمغله منتفع به اولمیه اگرچه بئرده اولانك
جمله سی نزح اولنورسه الا بو قدر وارکه قیاس ترك اولندی (تنزح البئر) بئر نزح اولنوب یعنی قیوده اولان
صو چقاریلور مضاف حذف اولنوب مضاف الیه مقامنه قائم اولمشدر ویاخود ذکر محل اراده حال
قبیلندندر (لوقوع نجس) نجس واقع اولدیغیچون (لا بنحو بعر) دوه نجسی مثلی ایله نزح اولنمز (وروث)
فرس ومرکب نجسی مثللو ایله دخی نزح اولنمز (وخثی) دخی صغر نجسی مثللو ایله نزح اولنمز وخثی خانك
کسریله در (مالم یستکثر) مادامکه چوق اولمیه بونلرك قلیلی بئری نجس ایلمز (ولا بخرء حمام وعصفور
فانه طاهر) وکوکرجین وسرچه نجسیله دخی نزح اولنمز زیرا بونلر طاهردر (فاذا علم وقت الوقوع) قچن
نجاستك قیویه واقع اولدیغی وقت معلوم اولسه (حکم بالتنجیس من وقته) اول دوشدیکی وقتدن صونك
نجس اولدیغنه حکم اولنور (والا فمن یوم ولیلة) اگر وقت وقوعی بلنمز ایسه برکون برکیجه دن حکم اولنور
(ان لم ینتفخ الواقع اولم یتفسخ) اگر قیویه دوشن شیشمش اولسه ویاخود طاغلمش ایسه برکون برکیجه دن
حکم اولنور صلاة وسائر اعاده سی لازم اولنلر اول وقتدن اعاده اولنور (ومن ثلاثة ایام ولیالیها ان انتفخ
او تفسخ) اگر شیشوب یاخود طاغلمش ایسه اعادهٔ صلاة اوچ کون اوچ کیجه دندر زیرا شیشمك وطاغلمق
متقادمنه دلیلدر انکیچون اوچ کون ایله تقدیر اولندیکه کثرتك ادناسی اوچ اولمغله اوچ کون تقدیر
اولندی حتی برمیت بلا صلاة دفن اولنسه اوچ کونه دکین قبری اوزرنده نماز قیلنور اوچ کوندنصکره قول
اصح بودرکه نماز قلنمز (وقالا من وقت الوجدان) امامین دیدیلرکه بولندیغی وقتدن حکم اولنور زیرا یقین
شك ایله زائل اولمز بو تقدیرجه اول صو ایله ادا اولنان فرض اعاده اولنمق لازم کلمز نهایت ابدست منتقض اولور
زیرا برکمسنه ثوبنده درهمدن زیاده نجس بولسه نه زمان اصابت ایتدیکی معلوم اولمسه بالاتفاق صلاتدن
برشئ اعاده ایلمز صحیح دخی بودر (وعشرون دلوا وسطا الی ثلاثین بموت نحو فأرة اوعصفور اوسام ابرص)
اورته قوغه ایله یکرمی قوغه نزح اولنور اوتوز قوغه یه وارنجه فاره مثللونك و یاخود سرچه مثللونك
ویاخود صاری کاردیدکاری جانور مثللونك موتی سببیله امدی یکرمی قوغه چکلمسی بطریق الایجاب
اوتوز قوغه اولمسی بطریق الاستحبابدر مأخذ حکمی ایکیدر بری مبسوطده انسدن روایت اولنان
حدیث شریفدرکه حضرت علیه السلام (الفأرة اذا وقعت فی البئر فماتت فیها ینزح منها عشرون دلوا
او ثلاثون) بیوردیغی ابو علی سمرقندی یه اسناد ایله بو یلجه روایت ایلدی لفظ اوایکی شیئك بری ایچوندر *
پس امدی اقلی یقینا ثابت اولوب حکمی وجوبا اخذ اولندی اکثری دخی کتورلدیکی مروی اولان لفظ
ترك اولنمق لازم کلمسون ایچون واکثری کتورلمك معنی رأی استحباب اولدی ایکی معنانك بری دیمکله
روایت مختلف اولمشدر برروایتده قوغه لر برنده یدی قوغه برنده یکرمی قوغه و برنده اوتوز قوغه و برنده
قرق قوغه بعضیلر فاره مثللوده یکرمی قوغه وجوبا * زیاده سنی استحبابا دیدیلر (واربعون الی ستین
بنحو حمامة اودجاجة اوسنور) قرق قوغه نزح اولنور التمش قوغه یه وارنجه کوکرجین وطاوق وکدی
مثللونك موتی سببیله قرق قوغه سی وجوبا یکرمیسی استحبابادر زیرا ابو سعید خدریدن روایت اولندیکه

دجاجه نك بئرده موتی ایچون قرق قوغه نزح اولنه حمامه دخی جثه ده دجاجه یه مماثلدر حکمده دجاجه یه
قیاس اولنور (وکله بنحو کلب اوشاة اوآدمی اوانتفاخ الحیوان اوتفسخه) قیوده اولان صونك کلیسی نزح
اولنور کلب وقیون وآدم مثللونك موتی سببیله ویاخود برحیوانك شیشمسی یا طاغلمسی ایله * ابن عباسدن
وابن زبیردن روایت اولنورکه زمزم قیوسنه برزنجی دوشوب فوت اولدقده کلی صویی نزح اولنمق ایچون
فتوی ویرمشلردر وکوچك حیوان دوشوب شیشسه وطاغلسه ینه کلیسی نزح اولنور زیرا آنك رطوبت
جیفه سی اجزاء مایه منتشر اولمغین صویك کلیسن تنجیس ایدر وکلبك دوشمسنده ایکی روایت واردر امامین
قتنده نجس العیندر امام اعظم قتنده نجس العین دکلدر شرح زیلعیده کلب صویی افساد ایلمز مادامکه
آغزنه صو کیرمیه زیرا کلب نجس العین دکلدر بروکلب ایله حفظ وحراست وصید واجاره وبیع اولنوب انتفاع
جائز اولدیغیچون وخزانه ده مسطوردرکه سکز شئ قیویه دوشسه وحیا اخراج اولنسه صویك کلیسی اخراج
اولنور بو سکز حیوان قاتر وحمار وکلب وخنزیر وپارس وقپلان وارسلان وقورددر (وان لم یمکن نزحها نزح
قدر ما کان فیها) اگر اول قیوده اولان صویك نزحی یعنی کلیت اوزره اخراجی ممکن اولمزسه قیوده اولان
صو مقداری اخراج اولنور ایکی اهل خبره تخمیننه اعتبار اولنور (ویفتی بنزح مائتی دلو الی ثلاثمائة) ایکیوز
قوغه دن اوچیوز قوغه یه وارنجه اخراج اولنمغه فتوی ویریلور ایکیوزی وجوبا و یوزی استحبابا * بو قول
امام محمددن مرویدر قنیه وخلاصه ده دخی بویله در فتوی بونك اوزرینه در (وما زاد علی الوسط احتسب به)
ودخی شول شیئکه وسط قوغه اوزرینه زیاده اولدی یعنی بیوك قوغه ایله چکلدی اول چکلان صو اورته
قوغه ایله حساب اولنور (وقیل یعتبر فی کل بئر دلوها) دینلدیکه هر قیونك کندی قوغه سی اعتبار اولنور
وبعضیلر دیمشدرکه اول دلوه برصاع بغدای صیغه اگر بیوك قوغه ایله برکره ده نزح اولنسه یکرمی قوغه ایسه
کفایت ایدر (وسؤر الآدمی والفرس وما یؤکل لحمه طاهر) آدمینك سؤری دخی فرسك سؤری دخی
شول حیوانکه اکل اولنور انك سؤری طاهردر زیرا سؤر لعاب ایله مخلوط اولور بونلرك ایسه لعابی طاهردر
زیرا لحم طاهردن متولددر * شیخ زاده رحمة الله علیه دیمشدرکه وقتا که بعض مسائل ابارك وانواع سؤرك
معرفتنه واحکامنه موقوفه اولدی مباحث بئری اسئار ایله تعقیب ایلدی زیرا سابقده مرور ایلدیکه کلب
وخنزیر بردن غیریسی قچن قیویه دوشسه واغزی صویه واصل اولسه اول صویك حکمی اول حیوانك
سؤری حکمی کبیدر اسئار درت نوعدر طاهردر نجسدر ومکروهدر ومشکوکدر مصنف رحمة الله علیه
انواع اربعه یه اشارت ایلدی وهر برینك حکمنی بیان ایلدی آدمی مطلق ذکر ایتمکله اسئار کرك مؤمنك
اولسون کرك کافرك اولسون کرك جنبك اولسون کرك حائض ونفسانك اولسون وکرك صغیر وکبیر وذکر
وانثانك اولسون هیچ فرق یوقدر دیمکله تنبیه ایلدی حضرت علیه السلام بیوردر (المؤمن لاینجس)
بو حدیث شریف دلالت ایدرکه جنابت وامثالی مؤمنی مردار ایلمز ودخی حضرت عائشه رضی الله عنها
روایت ایلدیکه بن حائض ایکن صو ایچردم بعده رسول اکرمه صونردم حضرت رسول علیه السلام
مشربه یی آغزم قیوب ایچدیکم یردن ایچردی وبوندن غیری برحدیث شریف دخی وارد اولمشدرکه
(ان النبی علیه السلام اتی حذیفة فمد یده لیصافحه فقبض یده فقال انی جنب فقال علیه السلام المؤمن
لاینجس) بیوردقلری دخی دلیل وافیدر وکافر دخی سؤر آدمیده داخلدر زیرا نبی علیه السلام ثقیف
قبیله سنك ایلچیسنی مسجدده قوندردیلر حال بوکه حق سبحانه وتعالی (انما المشرکون نجس فلا یقربوا
المسجد الحرام) قول شریفی خود مشرکینك نجس اولدیغنه دلیلدر دیو برسائل سؤال ایدرسه جواب
ویریلورکه بوندن مراد عین نجس دکل اعتقادلرنده نجسدر اگر عین نجس اولسه لر ایدی نبی علیه السلام
مسجده قوندرمزلر ایدی * اگر سؤال اولنورسه آدمی لفظی علی الاطلاق شارب خمر ایدنه دخی متناول
اولور حال بوکه فقها تصریح ایتدیلرکه شارب خمرك سؤری نجسدر الا مکر براقنی اوچ دفعه بلع ایلیه
ودوداقلرینی اوچ دفعه مسح ایلیه یاخود غسل ایلیه اویله اولنجه آدمینك سؤری طاهردر دیمك نیجه صحیح
اولور بز جواب ویریرزکه شارب الخمرك سؤری نجس اولمسی آدمینك مطلقا سؤری طاهر اولمسنه منافی اولمز
زیرا بونك معناسی عوارض منجسه دن قطع نظر آدمینك سؤری طاهر دیمکدر بونده شبهه یوقدرکه برکمسنه

بول ایچسه یاخود آغزینی نجاسته وضع ایتدکدنصکره صو ایچسه سؤری نجس اولور (وسؤر الکلب والخنزیر وسباع البهائم نجس) کابک وخنزیرک وییرتیجی حیوانلرک سؤری نجسدر امام شافعی قتنده قوردک وپارسک وارسلانک وبونلره بکزر جانورلرک سؤری طاهردر خنزیر وکابدن غیری امام مالک قتنده سؤر کلب وخنزیر طاهردرزیرا کلب طوافیندندرکدی کبی خنزیر ایسه نجسدر لکن لعابی صویه تأثیر ایلمز آنک قتنده ایسه تأثیر شرطدر (وسؤر الهرة والدجاجة المخلاة وسباع الطیر وسواکن البیوت کالحیة والفأرة مکروه) هره‌نک ویانده کزن طاوغک وییرتیجی قوشلرک واولرده ساکن اولان ییلان وصیچان کبیلرک سؤرلری مکروهدر قیاس بوایدیکه سؤرهره نجس اوله زیرا هره دخی سباعدندر لکن نبی علیه السلام (انها لیست بنجسة انما هی من الطوافین علیکم) بیورمشدر بو تقدیرجه نجاستی نفی ایدوب کراهتی باقی قالدی جامع الصغیر حسامیده مذکوردرکه اگر هره بر فاره اکل ایدوب علی الفور صو ایچسه ابوحنیفه‌دن روایتدرکه صو نجس اولور بر ایکی ساعت مکث ایدوب بعده شرب ایدرسه نجس اولمز ابو یوسفک دخی قولی بودر امام محمد دیرکه ایکی حالده دخی سؤری نجس اولور امام ابوحنیفه رحمه الله دیرکه بر ایکی ساعت مرورندنصکره لعابی ایله اغزینی غسل ایدر هره‌نک لعابی خود طاهردر ومایع ایله ازالهٔ نجاست بزم قتمزده جائزدر بوندنصکره اغزی طاهردر وابو یوسف دیرکه نجاست حسی ماه اولمیجه زائل اولمز ایسه‌ده لکن بومقوله موضع ضرورت ایچون ازالهٔ نجاست ایله حکم اولنور * امام محمد دیرکه ازالهٔ نجاست مایع ایله جائزدکلدر هره‌نک اغزی کما کان نجسدر ودجاجهٔ مخلات دجاجهٔ محبوسه‌نک خلافنجه درماء طاهرلک وجودی وارایکن سؤر دجاجهٔ مخلات ایله آبدست آلمق مکروهدر وکوچک اوغلانجقلرلارین صوندیغی صو ایله دخی آبدست آلمق مکروهدر قیاس بودرکه سواکن بیوتدن ییلان وعقرب وفاره وکلرک سؤری نجس اوله زیرا بونلردخی صوبی اسانلریله ایچرلر حالبوکه لحم حرامدن متولد اولان لعابلری رطبدر لکن استحسانا مکروهدر وکراهت ایکی نوع اوزرینه‌در بری کراهت تنزیهیه‌در بوذکر اولنان کراهت تنزیهیه‌در * زیرا نبی علیه السلام سؤر هره ایله آبدست المشلردر اگر حرام اولیدی وضوء ایتمزلر ایدی امدی تنزیهیه‌در کراهت اوزره ماء طاهر وارایکن آبدست آلمق جائزدر نبی علیه السلامک سؤرهره ایله وضوء ایلمسی جوازنی تعلیم ایچوندر * بومحلده برسائلک سؤالی لازم کلدی نبی علیه السلامک (الهرة سبع) قول شریفندن سؤرهره نجس اولمق اقتضا ایدردی لکن معنی بویله دکلدر هره من حیث الخلقة والصورة سبعدرزیرا نبی علیه السلام بیان خلقت ایچون بعث اولنمدی بلکه احکامی ایچون بعث اولندی هره سبعدن من حیث الحکمدر وسباعک حکمی ایسه لحمک حرمتیدر ونبی علیه السلامدن نقل اولنمشدرکه سباعدن ذی ناب اولان حیوانک اکلندن نهی بیورمشلردر بوقول دلالت ایدرکه سؤرهره نجس اوله لکن (الهرة لیست بنجسة انما هی من الطوافین علیکم) حدیث شریفی طهارت سؤره دلالت ایدر بو تقدیرجه ایکی حدیث شریف تعارض ایلمکله شک واقع اولوب سؤرهره مشکوک اولمق اقتضا ایدرسز ایسه طاهردرومکروهدر دیدیکز * جواب ویریلورکه نبی علیه السلامک (الهرة سبع) قول شریفی نجاست لحم وسؤرنی اقتضا ایلمزکه (الهرة لیست بنجسة) قول شریفیله تعارض ایلیه * بوذکر اولنان حکم اول زمان اقتضا ایدردیکه سبعک حکمی انجق حرمت لحمه منحصر اولیدی بوحکم ایسه بویله دکلدر بلکه سباعده اوچ حکم واردر اولکیسی نجاست سؤریدر سباع بهایم کبی ایکنجیسی کراهتیدر سباع طیر کبی اوچنجیسی حرمت لحمیدر بوحرمت ایسه جمیع سباعده متحققدر امدی نبی علیه السلامک (الهرة سبع) قول شریفنک مضمونی نجاست سؤروحرمت لحمی حیثیتندن حکم سباعدن اولمق مراد اولمدیسه مراد کراهیت سؤر جهتندن اولمش اولور بوتقدیرجه (الهرة سبع) حدیث شریفی (الهرة لیست بنجسة) قول شریفنه معارض اولمز وسؤرهره امام یوسف قتنده مکروهدر بوقول شافعینکدر دیوایکی حدیث شریف ایله احتجاج ایدنمشدربری کتاب صیدده امام محمدک (ان النبی علیه السلام کان یصغی لها الاناء ویشرب منه ثم یشرب علیه السلام مابقی ثم یتوضأ منه) قولیدر ابو یوسف بوحدیث شریفی روایت ایلدکده بویله دلیل وارایکن سؤرهره‌یه مکروهدر دیمک نیجه ممکندر ایکنجیسی عائشه رضی الله عنهادن

روایت اولنوب برکون اونده برچناق ایچنده هریسه اولوب کندیسی نماز قیلورکن هره اول هریسه‌دن اکل ایدوب بعده جاریه‌لری موضع فم هره‌دن صاقنورلر ایدی حضرت عائشه موضع فم هره‌دن اکل ایدوب دیدیکه نبی علیه السلامدن ایشتدمکه (الهرة لیست بنجسة انما هی من الطوافین علیکم) بیورمشلردر (فالکن لاتأکلن) دیو جاریه‌لرینه خطاب بیورمشلردر * پس بو روایت طهارتنه دلالت ایدر اما ابوحنیفه وامام محمد ابن عمردن (یغسل الاناء ولوغ الهرة) حدیث شریفنی نقل ایلمشلردر وابوهریره‌دن دخی (الهرة سبع) حدیث شریفنی روایت ایدوب بونلر نجاستنه دلالت ایلمکین فقها ایکیسی بیننده اولان کراهیتی اختیار ایلدی (وسؤر الحمار والبغل مشکوک) وسؤر حمار وسؤر بغل مشکوکدر یعنی مشکوک فیه‌در ومشکوک اولمسی اباحت وحرمتنده اولانک تعارضی ایچوندر تعارض اولدیغی بودرکه جابر رضی الله عنه روایت ایلمشدرکه نبی علیه السلامدن (اینوضأ بماء افضلت الحمر) دیو سؤال اولندقده نعم دیو جواب بیورمشلردر وانس رضی الله عنهدن روایتدر پیغمبر علیه السلام حمر اهلیه‌نک لحومندن بزی نهی ایلیوب (انها رجس) بیوررلردی بو روایت دلالت ایدرکه سؤری نجس اوله واقوال صحابه‌نک تعارضی بودرکه ابن عمر سؤر الحمار نجس بیورمشدر ابن عباس حضرتلری الحمار یعلف التبن فسؤره طاهر بیورمشدر امام محمد رحمه الله طهارتنه نص ایراد ایدوب نبی علیه السلام بیورمشدرکه (اربع لوغمس فیها الثوب لم یتنجس وهی سؤر الحمار والماء المستعمل وبول مایؤکل لحمه ولبن الاتان) دینلمشدرکه سؤر حمار وبغل طاهردر زیرا عرق ولبنی طاهردر سؤری خود بطریق الاولی طاهردر شک مطهر اولمسنده‌در یقین طهارتنده شک واقع اولسه سؤر حمار ایله باشنه مسح ایدن کمسنه‌یه واجب اولورکه صو بولدقده احتیاطا باشنی غسل ایلیه ونهایه‌ده مذکوردرکه سؤر حمار ایله آبدست آلان کمسنه ماء مطلق بولسه وضوءنک اعاده‌سی واجب اولور (یتوضأ به ان لم یجد غیره ویتیمم وایاقدم جاز) وسؤر حمار وبغل ایله آبدست النور اگراندن غیری صو بولنمزایسه دخی تیمم ایدر وقنغیسین تقدیم ایدرسه جائزدر دیلرسه اول آبدست آلور دیلرسه اول تیمم ایدر آندنصکره آبدست آلور * وقاضیخانده تصریح اولنمشدرکه ماء مشکوک بولان کمسنه ماء مشکوک وارایکن انجق تیمم ایله اکتفا ایلسه کانه اول کمسنه اصل موجود ایکن خلفی ایله تطهیر ایتمش اولور واگر ماء مشکوک ایله آبدست آلوب انجق انکله اکتفا ایلسه کانه اول کمسنه مطهر اولمیان شیئی استعمال ایتمش اولور * امدی یقینا حدث مرتفع اولمق ایچون احتیاطا ایکیسی دخی جمع ایدر قنغیسنی تقدیم ایدرسه جائزدر اگر صو مطهر اولورسه تیمم لغو اولور کرک تقدیم اولسون کرک تأخیر اولسون واگر صو مطهر اولمزسه وضوء لغو اولور تیمم حق اولور (وعرق کل شیء کسؤره) هرشیئک عرقی سؤری کبیدر زیرا سؤردن حاصل اولان لعاب وعرق لحمدن متولد اولورلر اویله اولیجق هربری صاحبنک حکمنی اخذ ایدر * دینلسونکه سؤری مشکوک وعرقی طاهردر زیرا حمارک سؤرینک طهوریتنده اختلاف واردر لکن عرقنک طهارتی خلاف قیاس حدیث شریف ایله ثابتدر زیرا نبی علیه السلام ثقل نبوت ایله حجازک شدت حرارتنده چبلاق حمار اوزرینه راکب اولمشدر اویله حرارتده ارتکاب رکوب طاهریت عرقه دلالت ایدر عرقک طاهریتی فعل رسول ایله ثابت اولیجق سؤرینک حکمی اصل قیاس اوزرینه باقی قالمش اولور (وان لم یوجد الا نبیذ التمر تیمم ولا یتوضأ به عند ابی یوسف وبه یفتی) اگر صو بولنیوب نبیذ تمر بولنورسه اول کمسنه تیمم ایدر نبیذ تمر ایله آبدست آلمز ابو یوسف قتنده فتوا دخی بونکله‌در (وعند الامام یتوضأ به) ابوحنیفه قتنده نبیذ تمر ایله آبدست آلور تیمم ایلمز ابوحنیفه حضرتلرینک دلیلی بودرکه ابن عباس رضی الله عنه روایت ایلمشدرکه (ان النبی علیه السلام خطب ذات لیلة ثم قال لیقم معنا من لم یکن فی قلبه مثقال ذرة من کبر فقام ابن مسعود فحمله رسول الله علیه السلام مع نفسه فقال عبدالله بن مسعود وخرجنا من مکة وخط رسول الله حوله خطا وقال لی لاتخرج من هذا الخط فانک ان خرجت منه لم تلقنی الی یوم القیامة الحدیث) بیوردقدنصکره پیغمبر علیه السلام کیدوب جنلری دعوت ایلدی وانلره قرآن شریف تلاوت ایلدی حتی فجر طالع اولوب آبدست ایچون صو وارمیدر دیو بکا خطاب ایلدی صو یوقدر لکن نبیذ تمر واردر دیو جواب ایلدیکمده (التمر طیبة وماؤها طهور) بیوردوب

ونبيذ تمر ايله آبدست آلوب صلاة فجرى ادا ايلدى وابو يوسف قتنده نبيذ تمر ايله آبدست آلنمز تيمم اولنور زيرا
حديث ليلة الجن آيت تيمم ايله منسوخدر زيرا دعوت جن مكه ده اولمشدر آيت تيمم ايسه مدينهٔ منوره ده
نازل اولمشدر (وعند محمد يجمع بينهما) امام محمد قتنده نبيذ تمر آبدستى وتيممى جمع ايدرز زيرا حديث ليلة الجن
قطعى الثبوت دكلدر بلكه ثبوتنده ترددونجه كلام واردر زيرا بو حديثك مدارى ابو زيددر وبر روايتده
ابو فرازه در اول ايسه نقله قتنده مجهولدر وابو عبيد بن عبد الله بن مسعوددن روايتدركه نبى عليه السلام ايله
ليلة الجنده بابالك بيله ميدى ديو كنديدن سؤال اولندقده معاذ كل ايدى خصوصا معا اولمسى بزه فخر
عظيم ايدى وعقبنده منقبه اولوردى ديو جواب ويرمشدر وتسليم اولسونكه ابن مسعود ليلة الجنده
معا اولسون لكن ليلة الجن بر دفعه دكلدر بلكه برقاچ دفعه اولمشدركه بلمزكه ابن مسعود اولديغى كيجه
نزول آيت تيممدن مقدم ميدر يوخسه مؤخرميدر تاريخده جهالت واردر بو تقديرجه نبيذ تمر ايله آبدست آلمق
مشكوك اولور امام محمد قتنده احتياطا ايكيسنى جمع ايتمك اولور اما ابو حنيفه حضرتلرى ديركه حديث
شريفك مدارى ابو فرازه در اول ايسه كبار صحابه دن اولوب مطعون دكلدر وكتاب صحيح صاحبى ابو فرازه نك
اسمى راشد بن كيسان زاهددر ديو تسطير ايلمشدر كمال ديانتى ايچون وبيع نبيذ طعنى ايجاب ايلمز
اباحتنه ناسك اتفاقى واردر وابو زيد دخى ائمهٔ كبار تابعيندندر وابن مسعودك ليلة الجنده پيغمبر عليه السلام
ايله معا اولديغنى محمد بن اسماعيل البخارى اون ايكى وجهله اثبات ايلمشدر وبر دليلى دخى بودركه
ابن مسعود حضرتلرى كوفه شهرنده لعب ايدر بر قومى كوردكده * ما رأيت قوما اشبه بالجن الذين رأيتهم
مع رسول الله عليه السلام ليلة الجن * ديو جواب ايلديكندن ليلهٔ مذكوره ده نبى عليه السلام ايله معا
اولديغى محقق اولور وبو تقديرجه نبيذ تمر ايله آبدست آلنور تيمم اولنمز ديو روايت اولنمشدر ابو حنيفه
حضرتلرى ابو يوسف رحمه الله قولنه رجوع ايدوب تيمم اولنور ونبيذ تمر ايله آبدست آلنمز بيورمشلردر
وشافعى ومالكك قولى دخى بودر وفتوا دخى بونك اوزرينه در

باب التيمم

بو باب مسائل تيمم بيانندهدر وبابك تيممه اضافتى كتابك طهارته اضافتى كبيدر تيمم لغتده مطلق قصده
ديرلر شكيم صحاحده تيممته اى قصدته تسطير اولنمشدر وحق سبحانه وتعالينك (فتيمموا صعيدا طيبا)
قول شريفى اى اقصدوا الصعيد الطيب ايله تفسير اولنمشدر صعيد ايسه ترابدر وثعلبى صعيد وجه ارض
ايدوكنه ذاهبدر وشرعده ازالهٔ حدث ايچون صعيده قصددر لكن كثرت استعمال ايله صعيد اوزرينه ايكى
ضربه نك علمى اولمشدر اول برى ايله يوزنى مسح ايدر وضربهٔ اخرى ايله اللرينى ديرسكلريله معا مسح ايدر
وتيممك ثبوتى كتاب وسنت ايله در اما كتاب ايله اولان حق سبحانه وتعالينك (فلم تجدوا ماء فتيمموا
صعيدا طيبا) قول شريفيدر وبو آيت كريمه نك سبب نزولى غزوهٔ مريسيع كه غزوهٔ مصطلق دخى ديرلردر
اول غزادن رجوع اولندقده بر محلده تعريس اولنوب بر مقدار استراحتدنصكره حضرت رسول نهضت
بيوردقده حضرت عائشه رضى الله عنهادن بر قلاده دوشوب خيلى مسافه مروردنصكره خاطر
شريفلرينه خطور ايدوب نبى عليه السلامه فقد قلاده دن خبر ويردكلرنده ضايع اولان قلاده ايچون
ايكى آدم تعيين بيوردقلرندنصكره بر صوسز يرده نزول بيورديلر اتفاقا حال انتظارده ايكن صباح اولوب
آبدست ايچون صو بولنمدى حضرت ابو بكر حضرت عائشه يه نوعا عجبرت كوستروب نبى عليه السلامى
وسائر مسلمينى بو مقوله صوسز يرده طوردرمغه باعث اولدك ديو حددن بيرون اذا كوستردى بو اثناده جناب
كبريادن آيت تيمم نازل اولدى * پس امدى جملهسى تيمم ايدوب نمازى ادا ايلديلر حتى اسيد بن الحصين
عائشه رضى الله عنهانك چادرينه واروب * ما اكثر بركتكم يا آل ابى بكر حالا سنك سببك ايله امر نزول ايلديكه
مسلمينه فرح ونعمت اولدى ديو وافر نوازش وخير دعا ايلدى * ونهايه ده ذكر اولنمشدركه تيمم بر امته مشروع
اولميوب آنجق امت محمده مشروع اولدى وتيممك سنت ايله ثبوتى پيغمبر عليه السلامك (جعلت لى الارض
مسجدا وترابها طهورا اينما ادركتنى الصلاة تيممت وصليت) قول شريفيدر وينه نبى عليه السلامك
(التراب طهور المسلم ولو الى عشر حجج مالم يجد الماء) قول شريفى برهان قاطعدر (يتيمم المسافر ومن هو خارج

المصر

المصر لبعده عن الماء ميلا) مسافر ومصردن خارج كسنه تيمم ايدر صودن بر ميل مقدارى بعيد
اولديغيچون ميلا لفظى مطلق ذكر اولنوب يمين ويسار وامام وخلف ذكر اولنمدى هر قنغى جانبده اولورسه
على السويه در * حسن بن زياد رحمه الله ديمشدركه اكر صو امامنده اولورسه ايكى ميل اعتبار اولنور
اكر يمين ويسار وخلفنده اولورسه بر ميل اعتبار اولنور زيرا ذهاب واياب ايله ايكى ميل اولور وامام محمددن
روايت اولنمشدركه صو ايكى ميل مقدارى بعيد اولدقده تيمم جائز اولور وكرخيدن دخى روايت اولنمشدركه
اكر صو قربنده اولان كسنه لرك صوتى استماع اولنورسه اول صو قريبدر اكر صوت استماع اولنمزسه
بعيددر كذا فى النهايه وامام زفر ديمشدركه اكر صلاتك فوتى خوف اولنورسه تيمم جائزدر صو ميلدن اقرب
ايسه ده اكر خوف اولنمزسه تيمم جائز دكلدر اكر ميلدن بعيد ايسه ده زيرا تيممك مشروعيتى صلاتى وقتنده
ادا ايلمك ضرورتى ايچوندر بزم ايچون دليل بودركه تيممك اباحتى صويى بولميان كسنه ايچوندر
كرك فوت صلاتدن خوف ايلسون كرك ايلمسون كورمزميسنكه بر كسنهنك صو ايله كندى ما بينى مسافهٔ
قريبه اولسه اكا اجماعا عادم ماء دينلمز واكر بعيد اولورسه اجماعا عادم ماء دينلور پس بو اجلدن
قريب ايله بعيدك ما بيننى فصل ايدوب ميل ايله قطع ايلديلر * وابو يوسفدن روايت اولنوركه اكر صو بر وجهله
اولسه كه متوضى صويه توجه ايدوب آبدست السه اكن قافله كيدوب نظردن غائب اولسه اول صو بعيددر
اول كسنه ايچون تيمم جائزدر وبو قول حسندر كذا فى الذخيره وميل ثلث فرسخدر فرسخ
طقوز بيك ذراعدر اون ايكى بيك ذراعه دكين وميل درت بيك ادمدر هر ادمى بربچق ذراعدر واول
ذراع يكرمى درت بارمقدر كلمهٔ شهادت حروفنك عددى مقدارى ومصنفك ومن هو خارج المصر
قولى مسافردن غيرينك تيممى جائز دكلدر دين كسنهنك قولنى رد ايچوندر وشرح طحاويده ذكر
اولنمشدركه مصرده تيمم جائز اولمز الا اوچ محلده جائز اولور * مثلا صلاة جنازه حاضر اولسه ووليدن غيرى
كسنه آبدست آلورسه صلاة جنازه فوت اولمق خوفى اولورسه وبرى دخى صلاة عيدك خوفى ايچون
وبرى دخى جنب اغتسال ايدرسه صوغقدن مرض خوفى اولورسه بونلره تيمم جائز اولور (اولمرض خاف
زيادته اوبطوء برئه) وياخود اول مرض ايچون تيمم ايدركه زياده اولمقدن خوف ايليه وياخود اول مرض
كيچ اوكلمق خوفى اوله مثلا بر كسنه مصرده ساكن اولسه لكن چيچك وحصبه مرضى اولوب استعمال
ماده خوف ايدرسه تيمم جائزدر اكر زياده دن وطول برءدن خوف اولنمزسه جائز دكلدر وفتاواى ظهيريه دن
منقولدركه اكر مريض آبدست آلمغه بنفسه قادر اولمسه وآبدستنه معين كسنه دخى اولمسه تيمم جائزدر
لكن معاونت ايدر كسنه وار ايكن اجرتسز معاونت ايلمسه ابو حنيفه قتنده اول كسنه ايچون تيمم
جائزدر كرك اجرت قليل اولسون كرك كثير اولسون برابردر * امامين ديديلركه اجرت ربع درهم اولورسه تيمم
جائز دكلدر وينه ديديلركه اكر مريض وضوء وتيممه قادر اولمسه وياننده معين اولور كسنهسى اولمزسه انلر
قتنده اول نمازى قيلمز وظهيريه ده مسطوردركه وضوء وتيمم ايچون عذر اكر عباد طرفندن كاورسه فرض
طهارت ساقط اولمز زندانده حبس اولان كسنه كبى اكر صو بولمزسه تيمم ايله صلاتى ادا ايدوب خلاص
اولدقدنصكره اعاده ايدر * خلاصه ده مذكوردركه اكر مريضه استعمال ماء ضرر ويرمسه لكن بنفسه
استعماله قادر اولمسه اول كسنهيه تيمم جائزدر * اكر مريضك آبدست آلمسنه معين اولسه اكر معين اولان
حر كنديك منكوحهسى وياخود اجنبى اولسه ابو حنيفه اول كسنهيه تيمم جائزدر دير اما امامين قتنده جائز
دكلدر * اكر معين اولان مريضك مملوكى اولورسه ابو حنيفه قولى اوزره بو مسئلهده مشايخك اختلافى واردر
حر ايله مملوك بيننده فرق بودركه منكوحه اولان قچن مريضه اولسه زوجك اوزرينه مريضهنك معاهدهسى
واجب دكلدر اما عبد وجاريه ده واجبدر * ذخيره ده مسطوردركه آبدست وتيممه قادر اولميان كسنهنك
بر جاريهسى اولسه جاريهنك اوزرينه لازمدركه مولاسنه آبدست ايچون معين اوله زيرا معصيتدن
خالى اولميجق مملوكك مالكه اطاعتى واجبدر اما منكوحهسى اولسه آبدست آلدرمق واجب دكلدر زيرا
بو اعانت حقوق نكاحدن دكلدر لكن اعانت ايدوب تبرع ايدرسه عبادت ايچون اعانت ايدوب مثاب اولور
وبر كسنهنك عبدى مريض اولسه مولاسى اوزرينه عبده آبدست آلدرمق واجبدر اما خاتونى مريضه اولسه

زوج اوزرینه آبدست آلدرمق واجب دکلدر (اولخوف عدوا وسبع اوعطش اولفقد آلة) ویاخود
عدو خوفی ایچون یاخود برنجی حیوان خوفی ایچون یاخود عطش ایچون یاخود فقد آلت ایچون تیمم ایدر
واقع اولان خوف کرک نفسنه وکرک مالنه کرکسه شرعا فعلی حلال اولمیان شیء اوزرینه اکراه خوفی اوله
برابردر * مثلا صو اوزرنده برنجه فاسق کمسنه‌لر اولسه اکر خاتون صویه وارسه کندوبی زنایه اکراهدن
خوف ایلسه انك ایچون تیمم جائزدر وسبع و ییلان وآتش وحرامی و بونلره مشابه اولان عدوبه ملحق اولور
بومقوله اعذار ایله تیمم ایدوب اداء صلاة ایتمك جائزدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة)
قول شریفی ایله هلاکه القاء نفس حرامدر لکن عذر زائل اولدقده آبدست آلور صلاتی اعاده ایدرز یرا
عذر عباد طرفندن کلمشدر اویله اولسه عباد طرفندن ممنوع اولدقده اول کمسنه‌یه تیمم ایدوب نماز قیلمق
جائزدر لکن لایق اولان بودر که صلاتی اعاده ایلیه زیرا شول منع که عباد طرفندن کله وضونك فرضیتنی
اسقاطده مؤثر اولمز زندانده حبس اولان کمسنه کبی کذا فی الذخیره وعطشده کندی نفسنه ودابه‌سنه
خوف اوله دیمشلردر زیرا حاضر اولان صو حق عبد وقضاء حوائج اصلیه ایچون معدومه ملحق اولور
وفقد آلت دیدیکی قوغه وحبل و بونلره مشابه اولان شیدن عبارتدر بو تقدیرجه قیونك صویی عدمه
ملحق اولور (بما کان من جنس الارض) مسافر وخارج مصرده اولان کمسنه شول شیء ایله تیمم ایدرکه
اول شیء ارض جنسندن اوله بماده اولان ما تیممه متعلقدر (کالتراب والرمل والنورة والجص والکحل
والزرنیخ والحجر ولو بلا نقع خلافا لمحمد رحمه الله) تراب وقوم ونوره وکیرج وکحل وزرنیخ کبی وحجر غبارسز دخی
اولورسه تیمم جائزدر امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده غبار شرطدر رودینلمشدرکه حطب وحشیشدن
محترق اولوب کل اولان وآتش ایچره‌ده مورجیلر مطرقه‌سیله ملایم اولان دمور وسائر معادن جنس
ارضدن دکلدر بونلردن ماعدا‌سی جنس ارضدندر و جنس ارضدن اولان ایله ابو حنیفه ایله امام محمد
رحمهما الله قتنده تیمم ایلمك جائزدر (وخصه ابو یوسف بالتراب والرمل) ابو یوسف تیممی تراب ورمله
مخصوص ایلدی وابتداده تیمم تراب ورمل ایله جائزدر غیری ایله جائز دکلدر دیمش ایدی لکن صکره بو قولدن
رجوع ایدوب ولا یجوز التیمم الا بالتراب الخالص دیمشدر وشافعینك دخی قولی بودر یاقوت وزبرجد
ومرجان ایله تیمم جائزدر اما زاج ومردسنج ایله جائز دکلدر کما فی الخزانه وغیره وزاهدیده وغیریده رصاص
ونحاس ایله تیمم جائزدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده * وخلاصه‌ده برارضك اوزرینه صودوکلسه برمقدار یاتجق
قالسه تیمم جائزدر اما یاتجق ایله تیممده اختلاف اولنمشدر الا مکر برشی صولنوب قورومش اوله * بالاجماع
رماد ایله تیمم جائز دکلدر مضمراتده ابو القاسم الصفان قتنده رماد ایله تیمم جائزدر خزانه‌ده رماد ایله تیمم جائز
دکلدر الا مکر که حجردن اولمش اوله اول ایسه کیرجدر آنکله جائزدر زیرا بعض بلاد ترکستانده آنلرك
اودونی طاشدر وملح جبلی ایله تیمم جائزدکلدر اصح اوزره کما فی المضمرات انجو ایله دخی جائزدر کما فی الخلاصه
واکر طپراق آتشده یانسه ویاخود طاش دوکلوب اینجه اولسه تیمم جائزدر وفتوا دخی بونك اوزرینه‌در
وظهیره‌ده تراب جنس ارضدن اولمیان شیئله مخلوط اولسه غلبه‌یه اعتبار اولنور تیممك تراب ایله جوازی
ابن عباس رضی الله عنه حق سبحانه وتعالینك (صعیدا طیبا) قولنی تراب طاهر ایله تفسیر ایلمشدر ودخی
پیغمبریز علیه السلامك (جعلت لی الارض مسجدا وترابها طهورا) قول شریفی ایله‌در اکر تطهیر ترابه
تخصیص اولنمامش اولسه حدیث شریفده ترابها ذکر اولنمیوب آنجق وطهورا ذکر اولنور ایدی وتیممك
رمل ایله جوازی اهل بادیه ایچون ورود ایدن حدیث شریف ایله‌در اهل بادیه‌دن برقاچ کمسنه
نبی علیه السلامه کلوب یارسول الله بز رمالده ساکن اولورز برآی بلکه ایکی آی اولورکه صو بولمزز حالبوکه
قبیله‌مزده جنب وحائض ونفسا واردر حالمز نیجه اولور دیدکلرنده نبی علیه السلام (علیکم بارضکم)
بیورمشلردر اسم ارضی بعض اجزاسنه اطلاق طریقی اوزرینه ای برملکم دیمکدر وابو حنیفه وامام محمد
رحمهما الله جنس ارضدن هرشیئك اوزرینه تیممی جائز کوروب حق سبحانه وتعالینك (فتیمموا صعیدا
طیبا) قول شریفی ایله استدلال ایلمشلردر وجه استدلال بودرکه تحقیقا صعید وجه ارضك اسمیدر کرك
تراب اولسون کرك غیری اولسون وصعید فعیل الصاعد علی وجه الارض ویاخود الصعود علیه معناسنه

اوله نتکیم نبی علیه السلامك (یحشر العلماء فی صعید واحد کانه سبیکة فضة فیقول الله تعالی یا معشر العلماء
انی لم اضع علمی فیکم الا بعلمی بکم انی لم اضع حکمتی فیکم وانا ارید ان اعذبکم انطلقوا مغفورا لکم)
قول شریفی صعید ارض کندوسی اولدیغنه دلالت ایدر وعلما اتفاق ایتدیلرکه ترابدن غیری جنس ارضدن
اولان تراب کبیدر مکان صلاة اولمقده وطهور اولمقده دخی تراب کبیدر کذا فی النهایة (و یجوز بالنقع
حال الاختیار) حال اختیارده بلا عذر غبار ساده ایله تیمم جائز اولور حتی برکمسنه‌نه لباسنك غباریله
ویاخود اوینی سپوردکده طاهر اولان غبار ایله یاخود بغدای کیل ایلسه یاخود دیوار یقلسه ویاخود
روزکار اسوب غباری قالدردقده یوزینه وقوللرینه توز اصابت ایلسه اول کمسنه تیمم نیتیله مسح ایلسه
تیممی جائز اولور لابد مسح ایچون امر ایدر لازمدر اکر امرار ایدیلمز ایسه تیممی جائز دکلدر حال اختیارده
بویله اولیجق حال عجزده بطریق الاولی درو حتی عمر رضی الله عنهدن روایت اولندیکه اصحابی ایله سفرده جابیه
نام موضعده عظیم یغمور یاغدی عمر رضی الله عنه امر ایلدی یغمور اقلرین و یورکلرین سلکوب غباریله
تیمم ایده‌لر زیرا غبار تراب رقیقدر ترابك خشینی ایله علی کل حال تیمم جائزدر رقیقی ایله دخی جائز ایدوکی محققدر
(خلافا له) ابو یوسف ایچون خلاف واردر ابو یوسف عدم جوازنه ذاهب اولمشدر (وشرطه العجز
عن استعمال الماء حقیقة او حکما) تیممك شرطی صویی بولوب استعمالدن عجزدر کرك عجز حقیقة اولسون
صویی بولمامق کبی کرك حکما اولسون صویی بولوب استعمالنه قادر اولمق کبی چونکه عجز شرط
اولدیسه محیطدن نقل اولنوب صویه قدرت ایله دخول مسجد ومس مصحف ایچون تیمم جائزدر دینلنك
قولنك بطلانی ظاهر اولدی (وطهارة الصعید) تیممك شرطنك بری دخی طپراغك طهارتیدر زیرا حق
سبحانه وتعالی (صعیدا طیبا) بیورمشدر (والاستیعاب فی الاصح) استیعاب دخی تیممك شرطیدر
قول اصحده حتی بو یننك ایکی طرفینك اورته‌یرنده اولان محلی دخی مسح ایلیه زیرا وجه اول محل داخلدر
اسم وجه بو جمله‌یه اطلاق اولنور بعضی مسح ایدوب وبعضی ترك ایدنه ماسح وجه دینلمز واللر دخی
بویله‌در زیرا تیمم وضودن خلفدر وضوده ایسه استیعاب فرضدر * امدی اصلده فرض اولیجق خلفده دخی
فرضدر خلف شرائطده اصله مخالف اولمز * پس امدی چون استیعاب واجب اولدیسه معلوم اولدیکه
برکمسنه قاشلرینك ما بینینی یا کوزلرینك ما بینینی یا قاشلرینك آلتنی یاخود کوزلرینك اوستنی مسح ایلسه
تیممی جائز اولماز ودخی معلوم اولدیکه نزع خاتم وتخلیل اصابع لازم اولور * دینلمشدرکه تحریك خاتم کفایت ایدر
اخراج لازم دکلدر حسن بن زیاد ابو حنیفه‌دن روایت ایدوب تیممده استیعاب واجب دکلدر بلکه اکثری
کل مقامنه قائم اولور زیرا ممسوحاتده استیعاب شرط دکلدر خف ورأسده مسحك استیعابی شرط
اولمدیغی کبی * اما اصحابمزدن حکایت اولندیغی اوزره مسح عذار شرطدر ناس ایسه بوندن غافللردر وکذا
فی النهایه (والنیة) تیممده نیت دخی شرطدر اما امام زفر خلاف ایدوب تیمم وضونك خلفیدر خلف ایسه
شرائطده اصله مخالف اولمز اصلده ایسه شرط دکل ایدی خلفده دخی شرط اولمزا کرشرط اوله جق اولورسه
خلف اصله مخالف اولمش اولور بزم ایچون دلیل بودرکه تیمم وضویه قیاس اولنمز زیرا صو کندی ذاتنده
مطهردر کرك نیت بولنسون کرك بولنمسون صو طهارت عملنی ایدر اما تراب صوینك خلافنجه درکندی نفسنده
مطهر اولمیوب بلکه ملوثدر آنك مطهر اولمسی نیت ایله‌در (ولا بد من نیة قربة مقصودة لا تصح بدون الطهارة)
بدون الطهارة صحیح اولمیان قربت مقصوده‌نك نیتندن لازمدر قربت مقصوده‌دن مراد اداسی آخره تبعیت ایله
اولمیوب عبادت مقصوده اولاندر زیرا تیمم اصلده اداء صلاة واباحتی ایچوندر (فتیمموا صعیدا) ایله مراد
فتیمموا للصلاة دیمکدر حق سبحانه وتعالینك (اذا قمتم الی الصلاة فاغسلوا) قول شریفی قرینه‌سیله * زیرا
فاغسلوا للصلاة دیمکدر چونکه اصلده بویله شرط اولیجق خلفده دخی کذلك * حاصل کلام نیت تیمم اداء صلاة
ایچون اولمق کرکدر مبسوطده ابو یوسفدن روایت اولنمشدرکه نیت طهارة کفایت وتیممده اشتراط
نیت برقاچ مسئله بسط اولنمشدر مثلا برمحدث کرك حدث اصغر کرك حدث اکبر اولسون کرکدرکه
حدثنی ملاحظه ایدوب اول حدثی ازاله ایچون تیممه نیت ایلیه اکر محدثده ایکی حدث اولورسه بری جنابت
وبری وضوء ایجاب ایدن حدث کبی لایقدرکه ایکیسی ایچون دخی نیت ایلیه اکر بریسی ایچون نیت ایدرسه

اول نيت آخر ايچون واقع اولمز اما تيمم واحد ايله ايكى حدثك ازالهسنه معا نيت ايلسه اول تيمم ايكى
حدثدن طهارت اولور بو قولى شراح هدايه ابو بكر الرازى والجصاصه نسبت ايلمشلردر انلر حدث ايله
جنابت نيتنى تميز ايلمشلردر اما صاحب هدايه بو قوله اعتماد ايلمشدر ومصنف دخى ولايشترط تعيين
الحدث اوالجنابة هو الصحيح ديو تصريح ايلمشلردر وبركمسنه اذان واقامت وقرائت قرأن ومس مصحف
ايچون تيمم ايلسه اول تيمم ايله اداء صلاة جائز دكلدر زيرا بونلر عبادت مقصوده دكلدر غيره تابعدر اما جنازه
وسجدهٔ تلاوت ايچون تيمم ايلسه اداء مكتوبات جائز اولورز يرا بونلرك اداسى طهارتسز جائز اولميان قربت
مقصوده دندر (فلو تيمم كافر للاسلام لاتجوز صلاته به) اكر كافر اسلام ايچون تيمم ايلسه مسلمان اولدقده
اول تيمم ايله انك صلاتى جائز دكلدر زيرا كافر نيته اهل دكلدر تيممك ايسه نيتى شرطدر شرط بولنمجق مشروط
بولنمز مصنف اسلام قيدى ايله تقييد ايلدى زيرا كافر صلات ايچون تيمم ايلسه بالاتفاق جائز دكلدر
(خلافا لابى يوسف) ابو يوسف خلاف ايدوب ديركه كافرك اسلامه نيتى قربت مقصوده يه نيتدر اسلام
قربت مقصوده در اول تيمم ايله اداء صلات جائزدر اما دخول مسجد قربت مقصوده دكلدر (ولايشترط تعيين
الحدث اوالجنابة هو الصحيح) حدث وجنابتى تعيين شرط قلنمدى صحيح اولان دخى بودر حتى جنابت وحدث
ايچون تيممه نيت ايلسه ايكيسى ايچون برتيمم كفايت ايدر اكر برى ايچون تيممه نيت ايلسه انجق
برى ايچون واقع اولوب حدث آخر ايچون تيمم آخر ايدر مصنفك وهو الصحيح قولى ابو بكر الرازى قولندن
احترازايچوندر (وصفته ان يضرب بيديه على الصعيد) تيممك صفتى ايكى النى صعيده اوزرينه اورمقدر
(فينفضهما ثم يمسح بهما وجهه) وايكى النى سلكوب بعده ايكى النى وجهنه مسح ايلمكدر ونفض برشيئى
تحريك ايلمكدر كه اوزرنده اولان غبار وغيرى هرنه وار ايسه دوشمك ايچون (ثم يضرب بهما كذلك)
اندنصكره ينه ايكى النى طپراغه ضرب ايلمكدر (ويمسح بكل كف ظاهر ذراع الاخرى وباطنها مع المرفقين)
ودخى مسح ايلمكدر بركف ايله آخر قولنك ظاهرو باطننى ديرسكلريله بيله * مصنفك تصويرندن غيرى
برصفت دخى اولدر كه ذكر اولنديغى اوزره ايكى اللرينى صعيده ضرب بدنصكره هركفك كوچك بارمقلرى
طرفى ايله اولا آخر قولنك طشره طرفندن بارمقلرى اوجندن ابتدا ايدوب تاديرسكه دكين مسح ايدوب
بعده كفنك جانب سبابه من دونديروب قولنك ايچ طرفندن طرنقلرينه وارنجه مسح ايلمكدر
وبركسنه الى صعيده ضرب ايلدكده الى اقبال ايتديره ياخود ادبار ايتديره اندنصكره ابو يوسف قتنده
ايكى كره الى نفض ايليه امام محمد قتنده بركره نفض ايليه كذا فى المحيط والى صعيده ضرب ايليوب مسح
ايلمزدن مقدم حدث واقع اولسه ضربه يى اعاده ايلمز كذا فى المضمرات اما متيمم مريض اولوب آخر كمسنه
تيمم ايتدرسه اوچ ضربه لازمدر برى يوزى برى صاغ الى وبرى صول الى ايچون كما فى العماد وتيممده مسحى
متكرر ايلمك بالاجماع مكروهدر كما فى الكشف ومسحده استيعاب شرطدر بو قول ظاهر الروايه نكدر وصحيح
دخى بودر حتى عضودن شئ قليل ترك اولنسه جائز دكلدر كما فى الجامع لقاضيخان اكر برشعرك مسحى
ترك اولنسه جائز اولمز كما فى الخزانة امامزم اصحابمزدن روايت اولنان ربعدن اقل عضو مسح اولنمسه تيمم
جائز اولور ابو جعفر امام اعظم رحمه الله دن روايت ايدوب اكثر اعضا مسح اولنسه كفايت ايدر ديمشدر
بو روايت حفظ اولنمق كركدر كثرت بلوى ايچون (ويستوى فيه الجنب والمحدث والحائض والنفساء) صفت
تيممده جنب ومحدث وحائض ونفسا برابردر (ويجوز قبل الوقت) تيمم وقتدن مقدم جائزدر زيرا تيمم
ايچون وارد اولان نصوصده وقتلردن بر وقت فصل اولنمامشدر وقت مطلقدر مطلق ايسه اطلاق اوزرينه
جاريدر اكر مصنف وقت ايله تقييد ايلسه نصه مخالفت ايلمش اولوردى شافعى ديركه قبل الوقت تيمم جائز دكلدر
زيرا تيمم طهارت ضرورى اولوب صلاة ايچون مباح اولمشدر وحدث هنوز باقيدر حدثى رافع دكلدر
طهارت مستحاضه كبى زيرا تراب ملوثدر نيجه مطهر اولوب حدثى رفع ايدر ضرورت متحقق اولدقده تيمم
طهارت اعتبار اولنور قبل الوقت خود ضرورت يوقدر * بزم ايچون دليل بودركه تيمم طهارت مطلقه در
واستعمال مادن عجز حالنده حدثى رافعدر وصعيد رفع حدثده مادن بدلدر امدى بدل مبدل منهك حكمنى
اخذ ايدر صو بولنمدقده وضونك حكمى خود مطلقا طهوردر كذلك صعيد دخى صودن بدلدر * پس امدى

قبل الوقت تيمم صحيح اولور (ويصلى به ماشاء من فرض ونفل كالوضوء) تيمم واحد ايله فرض ونفلدن
اداء وقضاء ديلديكنى وقت واحدده ياخود اوقات متعدده ده ادا ايدر مادامكه صو بولميه ياخود حدث واقع
اولميه زيرا بزم ائمه مز قتنده تيمم حدثى ازاله ايديجى طهارت مطلقه در آبدست كبى امام شافعى قتنده
طهارت ضروريه در هر فرض ايچون تيمم اولنور زيرا تراب نفسنده ملوثدر بويله اولديغى اجلدن
صو كورلدكده حدث سابق عودت ايدر اما فرض واحدى ادا ايلدكدنصكره ضرورت منتفى اولور وقت
آخر كلدكده بر ضرورت دخى متجدد اولور تيمم سابق خروج وقت ايله مرتفع اولور (ويجوز لخوف فوت
صلاة جنازة اوعيد ابتداء) تيمم صلاة جنازه ايله صلاة عيد فوتنك خوفى ايچون جائز اولور مثلا شهرده
صو موجود ومتيمم صحيح ايكن تيممى صحيح اولورز يرا صلاة جنازه ايله صلاة عيدك خلفى يوقدر اما وقتيه نك
خلفى قضادر وجمعه خلفى ظهردر خلفى اولميانده عجز متحقق اولمغين جائز اولور ابتداء جنازه وبيرام نمازينه
ابتداء شروعده بلا خلاف تيمم جائز اولور (وكذا بناء بعد شروعه متوضيا وسبق حدثه) ابتداء شروعده تيمم
جائز اولديغى كبى آبدست ايله صلاة جنازه وعيده شروعدنصكره حدث سبق ايدن كمسنه نك
بناسى ايچون تيمم جائز اولور (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف وار درآنلر قتنده بنا ايچون تيمم جائز دكلدر
زيرا لاحق امامك فراغتندنصكره قيلمق جائزدر بو دخى جماعت ايله صلاة حكمنده در فوت اولمق خوفى يوقدر
اكر تيمم ايله شروع اولنمش ايسه ينه تيمم ايدوب بنا ايدر بالاتفاق اكر تيمم ايله شروع ايدن بنانى آبدست ايله ايتسون
ديو ايجاب اولنسه صلاتنده صويى بولمش كبى اولوب نمازى فاسد اولور ايدى (لا لخوف فوت جمعة او وقتية)
جمعه نمازى و وقتيه فوت اولمق خوفى ايچون تيمم جائز دكلدر زيرا جمعه نمازى فوت اولورسه صلاة ظهر آنك
خلفيدر و وقتيه فوت اولورسه قضاسى انك خلفيدر بو تقديرجه خلفى اولان ايچون تيمم جائز دكلدر (ولا ينقضه
ردة) ردت تيممى نقض ايلمز يعنى بركمسنه مرتد اولسه و ينه اسلامه كلسه تيممى منتقض اولمز انكله
نمازى ادا ايدر * اكر دينلورسه كه حق سبحانه وتعالينك (ومن يكفر فقد حبط عمله) قول شريفى ايله ردت
عملى حبط ايدر وضوء وتيمم خود عملدندر نيجه باقى قالور * جواب ويريلوركه ثواب عملى حبط ايدر
كورمزميسنكه بركمسنه رياء آبدست آلسه انك حدثى زائل اولور اكر آبدستنك ثوابى دخى اولمزسه ينه حدثى
زائل اولور * وينه براعتراض دخى وارد اولوب بركمسنه نماز قيلسه اندنصكره مرتد اولسه واول وقتده ينه
اسلامه كلسه قيلديغى نمازى ينه اعاده ايدر * ثوابى حبط اولوب عملى حبط اولمديسه نيچون نمازى اعاده ايدر
بو تقديرجه صلاة ايله وضوء بيننده فرق اولمش اولور * بوكا جواب ويريلوركه ردت عبادت اولان شيئى حبط
ايدر صلاة ايسه عبادت محضه در ثوابا وعملا حبط اولنوب اعادهسى لازم اولور اما وضوء طهارت مخصوصه در
اباحت صلاة ايچون شرط قلندى محض عبادت دكلدر لكن وضوء نيت ايله عبادت اولور ردت ايسه وضونك
عبادت اولمسنى حبط ايدر بو خصوصه طهارت اولمسنى حبط ايلمز بو تقديرجه وضوء وتيمم طهارتلردر
بو ايكيسى ايله اداء صلاة صحيح اولور امام زفر ديركه ردت تيممى باطل ايدر زيرا كفر عملى ابتداء وبقاء منافيدر
وردت ارتداددن اسمدر (بل ناقض الوضوء) بلكه ناقض وضوء اولان تيممى ناقض اولور زيرا تيمم وضونك
خلفيدر بو تقديرجه وضونك حكمنى اخذ ايدر (والقدرة على ماء كاف لطهارته) دخى متيممك طهارتنه كافى
اوله جق صويه قدرت ناقض تيممدر بو محلده ناقض صويه قدرت ايله حدث سابقك ظهوريدر حقيقتده
قدرت ناقض دكلدر زيرا بو محلده نقض حقيقة وحكما نجسك خروجى دكلدر انجق ترابك طهوريتى صو قتنده
منتهى اولمقدر چونكه طهوريت منتهى اولدى حدث سابق دخى عودت ايلدى وصويه قدرتده حاجت
اصليه سندن فضله اولمق شرطدر * اكر دينلورسه كه لفظ ما نكره در الله تعالينك (فلم تجدوا ماء) قول شريفى
سياق نفيده واقع اولدى صويك قليل وكثيرينه شاملدر * اكا دينلوركه بونده مراد مايحل به الصلاتدر
كورمزميسن ماء نجس وار ايكن تيمم بوزلمز حالبوكه نكرهٔ مذكوره ماء نجسى دخى متناول اولمشدر لكن
حال موقوفدر ماء كافى اوزرينه (وعلى استعماله) اول مانك استعماله دخى قادر اولمق ناقض تيممدر
(فلو وجدت وهو فى الصلاة) پس اكر ماء كافى يه قدرت بولنسه حالبوكه متيمم صلاتده اولسه (بطلت صلاته)
اول متيممك صلاتى باطل اولور كرك مسافر اولسون كرك مقيم اولسون ائمهٔ حنفيه قتنده مطلقا اولكسنه نك

صلاتی باطل اولورامااامام شافعی قتنده مطلقا باطل اولمز حرمت صلاتی بطلاندن مانعه درزیرا اول کمسنه
صوبی استعمالدن حکما عاجزدر * بزدیرزکه متیمم حقیقت مایه قادر اولوب صلاتی باطل اولدی زیرا اول صلاة
ایچون حرمت باقی قالمدی شرط فوت اولدیغیچون شرط دیدیکمز طهارتندر (لان حصلت بعدها)
بالاتفاق صلاتی باطل اولمز نمازی ادادنصکره قدرت حاصل اولورسه * واکر صلاته شروعدن اول صویه قدرت
حاصل اولورسه بالاتفاق تیمم باطل اولور (ولونسیه المسافر فی رحله وصلی بالتیمم لا یعید) اکر مسافر رحلنده
صوبی اونتسه وتیمم ایله صلاتی ادا ایلسه اول اعاده ایلمز امام اعظم وامام محمد قتنده (وقال ابو یوسف یعید
مادام فی الوقت) ابو یوسف دیدیکه مادامکه وقتنده در اعاده ایدر ولونسی المسافر لفظی شول خلافه
اشارتدرکه اکر مسافر صوبی رحلنده کندوسی وضع ایلسه یاخود کندی امریله وضع اولنسه ویاخود
کندی امرنسز وضع اولنسه لکن وضع اولندیغی بلنسه ائمه بیننده خلاف بونلرده درزیرا بونلرده کندینک
علمی لاحق اولمش ایدی اما غیری کمسنه وضع ایلسه واول کمسنه وضع اولندیغی بلمسه تیمم ایدوب
اداء صلاة ایلمک بالاتفاق جائزدر واکر کندوسی وضع ایدوب لکن صو قالمدی دیو جزم ایدوب تیمم ایدوب
صوایسه وضع ایندیکی کبی یرنده اولسه بالاتفاق صلاتنی اعاده ایدر * ابو یوسف احتجاج ایدوب دیرکه حق
سبحانه وتعالی تیممی مشروع قیلدی صو بولنمدیغی حالده بونسیان ایدن کمسنه صوبی بولمش کبیدر
بوتقدیرجه تیممی جائز دکلدرز برا نسیان ذکرک ضدیدر بوخسه وجودک ضدی دکلدر ابو حنیفه وامام محمد
رحمهما الله احتجاج ایدوب دیرلرکه حق سبحانه وتعالینک (فلم تجدوا ماء) قول شریفندن مراد صوبک
استعماله قدرتدر یوخسه حقیقت انعدام ماء دکلدر اکر بویله اولسه اشتداد مرض خوفی ایچون
نیچون تیمم جائز اولوردی ونامی استعمال ماده عجزده مریض کبیدر علتده مشارکت حکمده مشارکتی
مستلزمدر (ویستحب لراجی الماء تأخیر الصلاة الی آخر الوقت) صوبی رجا ایدن کمسنه ایچون آخر وقتده دک
صلاتی تأخیر ایلمک مستحب اولور تأخیردن مراد اول صلاة اکمل طهارتله ادا اولسون ایچوندر یوخسه
علی طریق الوجوب تأخیر دکلدرزیرا عدم ماحقیقة ثابتدر شک ایله انک حکمی زائل اولمز برکمسنه اول
وقتده ادا ایلسه جائزدر بعده صوبولسه ووقت باقی اولسه صلاتی اعاده ایلمز (ویجب طلبه ان ظن قربه
قدرغلوة) صویه طالب اولان کمسنه یه صوبی طلب ایلمک واجب اولور اکر غلوه مقداری یقین اولدیغن
ظن ایدرسه وغلوه اوق آتمی مقداری یردر بعضیلر اوچیوز ذراعدن درتیوز ذراعه دک بن درد دیمشلر
(والا فلا) اکر صونک قربی ظن اولنمزایسه طلبی واجب اولمز (ویجب شراء الماء ان کان له ثمنه ویباع بثمن
المثل) صو طالبی اولان کمسنه یه صوبی اشترا ایلمک واجب اولور اول طالبک ثمنی اکر وار ایسه وثمن مثلی ایله بیع
اولنورسه (والا فلا) اکر ثمنی یوغیسه ویاخود ثمنی وار لکن ثمن مثلی ایله بیع اولنمزسه اول کمسنه ایچون اشتراء ماء
واجب اولمز غنی دخی اولورسه تیمم ایدوب صلاتی ادا ایدر (وان کان مع رفیقه ماء طلبه قبل ان یتیمم) اکر صویه
طالب اولان کمسنه نک رفیقنده صو اولسه تیمم ایلمزدن مقدم طلب ایلیه (فان منعه تیمم) اکر رفیقی صوبی منع
ایدرسه اول کمسنه تیمم ایدر اکر بعد المنع نمازی ادا ایدوب صکره رفیقی صوبی ویرسه تیممی منتقض اولور
لکن ادا ایلدیکی صلاتی اعاده ایلمز (وان تیمم قبل الطلب جاز والجنب فی المصر لخوف البرد جاز) واکر قبل
الطلب تیمم ایلسه جائزدر ویاخود مصرده جنب صوغق خوفیچون تیمم ایلسه جائزدر ابو حنیفه قتنده
(خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب ایکی مسئلهده دخی جائز دکلدر دیدیلر (ولا یجمع بین الوضوء والتیمم)
متوضی اولان کمسنه آبدست ایله تیممی جمع ایلمز اصل ایله بدلی جمع ایلمک لازم کلور اول ایسه باطلدرزیرا تیمم
اصلدن بدلدر واصلی اکالدر اما سؤر حمار ایله تیمم جائز اولور اندن غرض بر وسیله ادا ایلمکدر یوخسه
ایکیسی ایله ادا ایلمک دکلدرز برا امکان شک اولمغین جمع اولور (فان کان اکثر الاعضاء جریحا تیمم) اکر متیمم اولان
کمسنه نک اکثر اعضاسی جریح اولسه تیمم ایدر بونده جنب ومحدث برابردر (والا غسل الصحیح ومسح علی
الجریح) واکر اکثر اعضاسی جریح اولمیوب بلکه مساوی اولورسه ویاخود اکثری صحیح اولوب اقلی جریح
اولورسه صحیح اولان یری غسل ایدر وجراحات اولانک اوزرینه مسح ایدر تیمم ایلمز جنب دخی بوبلجه در
اما اکثر بدنی مجروح اولورسه تیمم ایدر مسئله اختلافیدر بعضیلر تیمم ایلسنه ذاهب اولدیلر وبعضیلر صحیح

یرغسل اولنور جریح مسح اولنور دیدیلر اکر ضرر ویرمزسه ضرر ویررسه تیمم ایدر

(باب المسح علی الخفین)

بو باب خفین اوزرینه مسحک بیانندهدر مصنف مسحی تیممدنصکره ایراد ایلدی زیرا تیمم کلدن خلفدر
مسح ایسه بعضدن خلفدر واندن ماعدا تیمم کتاب وسنت ایله ثابتدر مسح ایسه انجق سنتله ثابتدر وتیمم مزیل
حدث اصغر واکبردر مسح ایسه مزیل بعض حدث اصغردر من کل الوجوه تیمم تقدیمه اولیدر
(یجوز بالسنة) خفین اوزرینه مسح جائز اولور سنت ایله زیرا مسح حقنده نبی علیه السلامدن فعلا وقولا
روایت کثیرهدر ابو بکر وعبادله وصحابهدن چوق کمسنهلر خفین اوزرینه مسح روایت ایلمشلر * عمر وعلی
رضی الله عنهما وصحابهدن برجماعت روایت ایلمشلردرکه نبی علیه السلام ایله سفرده اولوب وسعادتله
آبدست آلدقلرنده آبدست صوینی بن دوکردم حالبوکه نبی علیه السلامک اوزرنده یکاری تنک برجبه شامیه
وارایدی ومبارک اللرینی اخراج ایدوب خفین اوزرینه مسح ایلدی وبن کندولره یارسول الله مبارک
ایاقلریکزی غسل ایتمکی اونتدیکز دیدیکمده (بهذا امرنی ربی) بیورمشلردر وصفوان بن عساکر
رضی الله عنهدن روایتدرکه نبی علیه السلام ایله سفرده مسافر اولدیغمز حالده خفلرمزی اخراج ایتمکی
امر ایدرلردی اما جنابت حالنده اخراجنی امر ایدرلردی * وحسن بصری روایت ایلمشلردرکه اصحاب
رسول اللهدن یتمش کمسنهیه ایرشدم جملهسی خفین اوزرینه مسحی جائز کوررلردی ابتدا مسحی جائز
کورمینلردن بری ابن عباس رضی الله عنه وعائشه رضی الله عنهادر لکن صکره بوقولدن رجوع ایدوب
مسحه متعلق نیچه احادیث شریفه نقل ایلمشلردر امام اعظم حضرتلری ماقلت بالمسح حتی جاءنی فیه مثل
ضوء النهار دیو بیورمشلردر وامام کرخی اخاف الکفر علی من لم یمسح علی الخفین دیو ذکر ایلمشدر
وشیخ الاسلام دیمشدرکه برکمسنهنک ضال ومبتدع اولمسنه دلیل بودرکه خفین اوزرینه مسحی جائز کورمیه
وقتاده حضرتلری کوفهیه داخل اولدقده ابو حنیفه حضرتلری صبی اولوب کندویه بولشدقده * فقال قتاده
من این انت قال من الکوفة فقال انت من القوم الذین اتخذوا دینهم شیعا قال لا ولکن افضل الشیخین واحب
الحسنین وأؤدی الصلاة خلف کل بر وفاجر ولا اکفر احدا بذنب ولا اخرج احدا من الاسلام الا من الوجه
الذی دخل فیه وأری المسح علی الخفین فقال له قتاده اصبت * بو قدر مقدماتدن مراد مسح علی الخفین
جائز کورمهنک استدلالیدر وصاحب نهایه دیمشدرکه برکمسنه مسح علی الخفینی جائز کورسه لکن مسح
ایتمیوب دائما ایاغنی یقسه مأجور اولور (من کل حدث موجب الوضوء لا لمن وجب علیه الغسل)
مسح علی الخفین جائز اولور هر حدثدنکه اول حدث موجب وضوء اوله اما مسح الخفین جائز اولمز شول کمسنه
ایچونکه اول کمسنه اوزرینه غسل واجب اولمشدر (ان کانا ملبوسین علی طهر تام وقت الحدث) حدثدن
اول طهر تام اوزرینه اول ایکی خف کیلمش اولورسه مسح ایلمک جائز اولور وقت الحدث دیمک قبل وقت
الحدث دیمکدر (یوما ولیلة للمقیم وثلاثة ایام ولیالیها للمسافر) مسح علی الخفین برکون برکیجه جائز اولور
مقیم ایچون اوچ کون اوچ کیجه مسافر ایچون * امام مالکدن ایکی روایت واردر بری مقیم اصلا مسح ایلمز
ومسافر مؤبدا مسح ایدر وبر روایتده دخی مقیم مسافر کبیدر مؤبدا مسح ایدر مسافر ایچون اولان احتجاج
مسح ضرورید رمقیده ایسه ضرورت یوقدر مسافر ایچون حدیث عمار بن یاسر ایله احتجاج ایدنمشدر
(انه قال قلت یارسول الله امسح علی الخفین یوما قال نعم فقلت یومین قال نعم حتی انتهیت الی سبعة ایام فقال
اذا کنت فی سفر فامسح ما بدا لک) ثانیده سعد بن ابی وقاص وجریر بن عبد الله وصحابهدن برجماعت
روایتنده (ان المسح علی الخفین غیر موقت) وبزم ایچون دلیل اولان حدیث شریف قوله علیه السلام
(یمسح المقیم یوما ولیلة والمسافر ثلاثة ایام ولیالیها) (من وقت الحدث) حدث وقتنده مقیم ایچون برکون
برکیجه ومسافر ایچون اوچ کون اوچ کیجهدر (وفرضه قدر ثلاث اصابع من الید علی الاعلی) مسحک
فرضی الک پارمقلرندن اوچ پارمق مقداری یدرخفینک ظاهری اوزرینه * حضرت علیدن روایت اولنورکه
اکر مسح رأی ایله اولسه باطنه مسح اولی ایدی لکن کوردم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ظاهر خف
اوزرینه مسح ایدردی اکر برکمسنه دیرسه که فرض دلیل قطعی ایله ثابت اولاندرکه جاحدی کافر اولور

مسح ایسه یجوز بالسنة قیدی ایله مقیددر بونده ایسه قطعی افاده ایتمیوب انجق علم طمأنینتی افاده ایدر
ومسح علی الخفینی انکار ایدن کافر اولمز انجق مبتدع اولور مسح علی الخفین فرضدر دیمك نیجه صحیح اولور
اکا جواب و یریلور که فرض ایکی نوعدر بری فرض اعتقادیدر که دلیل قطعی ایله ثابت اولوب جاحدی
کافر اولور بری دخی عملیدر که کندینك فوتی ایله آخرك جوازی فوت اولورسه اولدخی فرضدر دینلمش ایدی
بودخی اول قبیلدندر (وسنته ان یبدأ من اصابع الرجل و یمد الی الساق) مسحك سنتی ایاغك پارمقلرندن
ابتدا ایدوب ساقه وارنجه چکمکدر زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم بو یلجه ایلمشدر بر کمسنه
انجو کندن باشلیوب پارمقلرینه وارنجه مسح ایلسه مقصود حاصل اولور لکن سنته مخالفت ایلمش اولور
(مفرجا اصابعه خطوطا ظاهرة واحدة) پارمقلرینی آچیجی اولوب خط ایدیجی اولدیغی حالده برکره اصابع رجلدن
ساقه وارنجه مد ایلمکدر (و یمنعه الخرق الکبیر) خرق کبیر مسحی منع ایدر (وهو مایبدو منه قدر ثلاث اصابع
الرجل اصغرها) خرق کبیر شول شیئدر که خفدن ایاغك کوچك پارمقلرندن اوچ پارمق مقداری ظاهر
اوله اصغر قیدی احتیاط ایچوندر اصابع رجل دیدیکی * زیرا قدمده اصل پارمقدر بلا کف ایاغك
پارمقلرینی بر کمسنه قطع ایلسه دیت واجب اولور اوچ پارمق ایسه اکثریدر اکثرده حکم کل وارددر اوچ
پارمغك ظاهر اولمسی حکما کلك ظاهر اولمسی اولدی (و یجمع فی خف لا فی خفین) بر خفده اولان خرق
جمع اولنور ایکی خفده اولان دکلدر یعنی بر خفده اوچ پارمق مقداری وار ایسه جمع اولور یوخسه بر پارمق
مقداری خفك هر برنده اولورسه جمع اولمز (بخلاف النجاسة) نجاست بونك خلافنجه در زیرا نجاستده
ایکی خفده اولان نجاست جمع اولنور حتی بر خفده بر درهم و خف آخرده نصف درهم واقع اولسه جواز
صلاته مانع اولور (والانکشاف) انکشافده دخی خرق کبیر جمع اولنور اگر عورتك فرجندن برمقدار
وظهرندن برمقدار وقارندن برمقدار آچلسه جمع اولور وصلاتی منع ایدر ارده دخی عورتده اطلاق
اولندیغی موضعدن آچلسه بنه بو یلجه در (و ینقضه ناقض الوضوء) ناقض وضوء مسحی دخی نقض ایدر
(ونزع الخف) ایقدن خفك چقمسی دخی ناقض مسحدر زیرا خف ایله استتار قدم سرایت سابقه مانع ایدی
عند النزع حدث سابق ظهور ایدوب اول نزعه نقض مضاف اولورز یرا مسح خفین موقتدر ودخی خفینك
برینه و یاخود ایکیسنه خارجدن نسنه داخل اولوب اکثر قدمه اصابت ایلسه بنه ناقض مسح اولور
حتی خفینك برینه صو داخل اولوب اکثر قدمه اصابت ایلسه بنه ناقض مسح اولور حتی خفینك برینه
صو داخل اولوب اکثر قدم اصلنسه بنه مسحی نقض ایدر زیرا مسح ایله غسل حالت واحده ده جمع اولمش اولور
بو ایسه جائز دکلدر (ومضی المدة) مدتك کچمسی دخی ناقض مسحدر (ان لم یخف تلف رجله من البرد)
اگر صوغقدن ایاقلرینك تلفی خوفی ایلمزسه یعنی مسافرك مدت مسحی کچمش لکن اگر خفینی اخراج ایتمدن
مسح ایدر ایسه صاحب تسهیل دیمشکه جبایره مسح اولندیغی کبی استیعاب طریقی اوزره باشدن باشه
مسح خفین ایلیه (فلو نزع او مضت وهو متوضیء غسل رجلیه فقط) اگر خفینی اخراج ایلسه یاخود مدت
کچسه حالبوکه کندوسی آبدست ایله انجق ایکی ایاغنی غسل ایدر اعادهٔ وضوء لازم دکلدر شافعی دیرکه اعادهٔ
وضوء لازمدر زیرا طهارت رجلین نزع ایله ومضی مدت ایله منتقض اولدی انتقاض طهارت ایسه متجزی
اولور شیئدن دکلدر اول تقدیرجه حدث ایله منتقض اولان کبی اولدی * شافعی یه جواب و یریلور که حدث
دیدیکمز شیء نجسك خروجی ایچون اسم اولدی نزع خفین ومضی مدت خود نجسدن دکلدر حدث ایسه قبل
النزع ومضی المدة ایاقلره خاصة سرایت ایلمش ایدی سائر اعضاده غسل بولنمغین ثانیا لازم اولمز * بوشول
کمسنه نك آبدستنه بکزرکه آبدست آلدی ایاغنی ییقمدی اول کمسنه نك اوزرینه واجب اولان انجق ایکی
ایاغنی ییقمقدر انجق موالات بولنمش اولدی موالات ایسه بزم قتمزده شرط دکلدر * ودلیلمز دخی ابو عمردن
روایت اولندیکه حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم غزاده آبدستی وار ایکن خفینی نزع ایدوب ایاقلرینی
غسل ایدردی اعادهٔ وضوء ایلمزدی اندن غیری اصحابدن چوق کمسنه روایت ایلمشدر (وخروج اکثر القدم
الی ساق الخف نزع) ایاغك اکثری خفك ساقنه وارنجه چقمسی نزعدر اکثره حکم کل و یرلدیکی اجلدن نزع
اعتبار اولنور ابو حنیفه قتنده اوکچه نك اکثری خفك اوکچه سندن خروج ایلسه مسح منتقض اولور

امام محمد دیرکه اوزرینه مسح ایلمك جائز اولدیغی مقدار خفدن باقی قالورسه منتقض اولمز واکثر مشایخ دخی
بونك اوزرینه درز یرا ساق محل مسح دکلدر امدی محل مسح اولمیان یره قدمك خروجی ناقض مسح اولمدی
(ولو مسح مقیم فسافر قبل یوم ولیلة یتم مدة المسافر) اگر مقیم مسح ایلسه بعده بر کون و بر کیجه تمامندن
مقدم مسافر اولسه مدت سفرك مسحنی تمام ایلیه زیرا مسحده حکم وقته متعلقدر اوقانده ایسه آخر وقت
اعتبار اولنور بو ایسه آخر وقتده مسافر بولندی پس حکم آخر وقته تعلق ایلدی (ولو مسح مسافر فاقام
لتمام یوم و لیلة نزع) اگر مسافر مسح ایلسه و بر کون بر کیجه تمامنده اقامت ایلسه خفینی نزع ایلسون زیرا
رخصت مشقت سفر ایچون ایدی اول ایسه باقی قالمدی (والا اتمها) اگر بر کون بر کیجه اولمامش ایسه یوم
ولیلی تمام ایتسون زیرا مقیم کبیدر حکمنی تمام ایدر (والمعذور ان لبس علی الانقطاع فکالصحیح) معذور
اگر خفینی عذردن انقطاع اوزره کیرسه غیر معذور کبیدر مقیم ومسافر اولدیغی حالده (والا) اگر انقطاع
اوزره کیممش ایسه (مسح فی الوقت) اول وقت ایچنده مسح ایدر مثلا وقت ظهرده آبدست آلوب عذری
غیر منقطع ایکن کیسه واول وقت ایچنده اول عذردن غیری آبدستنك نقضنی ایجاب ایدر نسنه ظهور
ایلسه اول وقت ایچنده مسح ایدر (لا بعد خروجه) اول وقتك خروجندنصکره مسح ایلمز (و یجوز المسح
علی الجرموق فوق الخف) فوق الخف اولان جرموق اوزرینه مسح جائز اولور و جرموق شول شیئدرکه
خفی نجاست و چاموردن صیانت ایچون کییلور (ان لبسه قبل الحدث) اگر اول جرموقی حدثدن اول
کیمش ایسه یعنی خفی کیدکن آبدست ایله کیمش ایسه امام شافعی خلاف ایدوب دیرکه جرموق اوزرینه
مسح جائز دکلدر زیرا خف رجلدن بدلدر جرموق ایسه خفدن بدلدر و بدله ایسه رأی و عقل ایله بدل
اولمز اما بزم دلیلمز اولدرکه حضرت عمردن روایت اولندی (قال عمر رأیت رسول الله صلی الله علیه وسلم
مسح علی الجرموقین) دلیل عقلی دخی اولدرکه جرموق رجلدن بدلدر یوخسه خفدن بدل دکلدر کانه جرموق
آلتنده خف یوقدر (وعلی الجورب مجلدا) مجلد اولان جورب اوزرینه دخی مسح جائز اولور مجلد اولدرکه
خف کبی التی اوستی قابلنمش اوله دری ایله (او منعلا) یاخود منعل اولدیغی حالده مسح جائز اولور منعل
اولدرکه التی دری قابلنمش اوله تشدید ایله وتشدیدسز دخی روایت اولنمشدر (وکذا علی الثخینین) جورب
منعل و مجلد اوزرینه جائز اولدیغی کبی قالین و پکی اولان جورب اوزرینه دخی مسح جائز اولور پکلیکی
وقالنلغی شو یله کرکدرکه ساقه بغلنمدین طوره (فی الاصح عند الامام) قول اصحده ابو حنیفه دن جوازنه
برقول اولوب (وهو قولهما) اول اصح اولان قول امامینك قولیدر وفتوی دخی بونك اوزرینه در زیرا
ابتدادن امام اعظم ثخینین اوزرینه مسحی تجویز ایلمزدی وناسی منع ایدردی صکره مرضی حالنده کندیسی
مسح ایدردی * فقال لعواده فعلت ما کنت امنع الناس دیرایدیکه ناسدن منع ایلدیکم شیئی بن اشلدم
بو قول دلالت ایدرکه اولکی قولدن امامینك قولنه رجوع ایلمشدر (لا علی عمامة) عمامه اوزرینه مسح
جائز دکلدر احمد بن حنبل واوزاعی خلاف ایدوب عمامه اوزرینه مسحی جائز کورمشلردر حضرت
رسول الله علیه السلام عمامه وخفینی اوزرینه مسح ایلمشدر دیرلر بز دیرزکه مسح علی الخف رخصتی دفع
حرج ایچون ثابت اولمشدر نزع عمامه ده حرج یوقدر حدیث ایله تمسك ضعیفدر الله تعالینك (وامسحوا
برؤسکم) قول شریفی رأسدن غیرینك عدم جوازنی اقتضا ایدر خبر واحد ایله عمل ایلمك زیادة علی الکتاب
لازم کلور بو ایسه نسخدر جائز دکلدر لفظ عمامه بکسر العیندر (وقلنسوة وبرقع) قلنسوه و برقع اوزرینه
مسح جائز اولمز قلنسوه قاووقدر و برقع ضم با وفتح قاف ایله خمارکه عورتلرك باش اورتوسیدر (وقفازین)
الدوان اوزرینه دخی مسح جائز دکلدر کرك صوغق ایچون اولان اولسون کرك طوغان ایچون اولان اولسون
(و یجوز المسح علی الجبیرة) جبیره اوزرینه مسح جائزدر و جبیره جبایرك واحدیدر اغاج پارچه لریدرکه
انکله صنق کمکلری باغلرلر وابن ماجه ودار قطنی حضرت علیدن روایت ایدوب (انه قال انکسرت احدی
زندی فسألت النبی علیه السلام فامرنی ان امسح علی الجبائر) بیورمشلردر (وخرقة القرحة ونحوها)
جرح وموضع فصد و باقی کبی شیلرك اوزرینه باغلنان خرقه اوزرینه دخی مسح ایلمك جائز اولور (وان شدها
بلا وضوء) اگر اول خرقه یی آبدستسز دخی باغلمش ایسه ده جائز اولور زیرا حضرت رسول علیه السلام

اشلدی وعلی یه امر ایلدی (ان النبی علیه السلام فعل وامر علیا به کسر زنده یوم احد وقیل یوم خیبر فانه کان حامل رأیة رسول الله صلی الله علیه وسلم فکسر زنده وسقط اللوآء من یده فقال علیه السلام اجعلوها فی یساره فانه صاحب لوآئی فی الدنیا والآخرة فقال ما اصنع بالجبائر فقال علیه السلام امسح علیها من غیر فصل) زنده زانک فتحی ونونک سکونیله بیلک دیمکدر * صاحب نهایه تتمه فتاواسنده مسح علی الجبائر مسح خفینه اوچ حکمده مخالف اولمشدر بری جبیره اوزرینه بلاوضوء شداولندقده مسحک جوازیدر ایکنجیسی مسح علی الجبیرة موقت اولمیوب مسح علی الخفین موقت اولمسیدر اوچنجیسی ماسح الخف اولان کسنه خفینک برینی اخراج ایلسه ایکی ایاغنی یومق لازم کلوب وجبیره اوکلمدین دوشسه غسل ایلمک لازم اولمسیدر وجبیره ده محدث و جنب برابردر اما خفده بو یله دکلدر بو تقدیرجه مسح جبیره ایله مسح خفک بیننده مخالفت اوچ اولمیوب درت اولور (وهو کالغسل) یعنی مسح علی الجبیرة التی غسل کبیدر (فیجمع معه) مسح علی الجبیره غسل ایله جمع اولور (ولا یتوقت) وقت ایله موقت اولمز (ویمسح علی کل العصابة) عصابه نک جمیع اطرافنه دخی مسح اولنور عصابه اولدرکه جراحت اوزرینه قونیلان خرقه یی بغلامق ایچون صاریلور (مع فرجتها ان ضره حلها) اول عصابه نک فرجه سیله یعنی اول عصابه نک تحتنده بدن غیر معذور اولسه ده اکر اول مجروحه محل عصابه حلی ضرر ایدرسه مسح جائز اولور (کان تحتها جراحة اولا) اول عصابه نک تحتنده کرک جراحت اولسون کرک اولمسون (ویکفی مسح اکثرها) اول عصابه نک اکثرینی مسح ایلمک کفایت ایدر زیرا اکثرده حکم کل مقرردر وفتوی دخی بونک اوزرینه در (فان سقطت عن برء بطل والا فلا) اکر جبیره وعصابه اوکلدقدنصکره دوشسه مسح باطل اولور اکر اوکلمدین دوشسه مسح باطل اولمز زیرا عذر اول محلده باقی اولور (ولو ترکه من غیر عذر جاز) اکر مسحی جبیره اوزرینه عذرسز یعنی ضرر و یرمزکن ترک ایلسه امام ابو حنیفه قتنده جائزدر زیرا انک قتنده مسح فرض دکلدر (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب انلر قتنده عذرسز ترک جائز دکلدر فتوی دخی امامین قولی اوزرینه در * غایة البیانده صحیح اولان بودرکه مسح علی الجبیرة واجبدر فرض دکلدر زیرا مسحسز صلات جائز اولور دیو تصریح اولنمش (ولو وضع علی شقاق رجله دواء) برکسنه ایاقلرینک یارقلری اوزرینه دوا وضع ایلسه (لا یصل الماء تحته یجزیه اجرآء الماء علی ظاهر الدواء) او یله دوا که التنه صو واصل اولمسه ظاهر دوا اوزرینه صو آقتمق کفایت ایدر صدر الشریعه ده دیمشدرکه اکر اعضاده شقاق واقع اولسه وغسلدن عاجز اولورسه مسح لازم اولور اکر مسحدن دخی عاجز اولورسه شقاقک اطرافنی غسل ایدوب کندوسنی ترک ایدر (ولا یفتقر الی نیة فی مسح الخف والرأس) مسح خف ورأسده ماسح اولان کسنه نیته محتاج اولمز شافعی دیرکه ایکیسنده یله نیته محتاجدر

(باب الحیض)

بو باب حیضک بیاننده در وحیض لغتده چقمقدن عبارتدر شریعتده (هو دم ینفضه) اول حیض برقاندرکه اول قانی تحریک ایدر (رحم امرأة بالغة) مرأهٔ بالغه نک دخی رحمی تحریک ایدر اقل حد بلوغ طقوز یاشدر (لا دآء بها) او یله مرأهٔ بالغه که انده مرض اولمیه لا داء قیدی مرضدن رحم بالغه اخراج ایلدیکی قاندن احترازدر ولادت دخی بوکا بکزرنه وارایسه زیرا نفسا مریض حکمنده در تبرعاتی ثلثدن اعتبار اولنور یعنی حال نفاسده بعض تبرعات ایلیوب اول حالده ایکن فوت اولسه ایلدیکی تبرعات ثلث مالدن اعتبار اولنور ولا ایاس دیمدی زیرا ایاسده اختلاف چوقدر اکثر مشایخ التمش سنه در دیو تقدیر ایلمشلر ومشایخ بخاری وخوارزم اللی بش سنه در دیمشلردر بو مرتبه یه واردقدنصکره کوردکاری حیض دکلدر ظاهر مذهبده اما مختار اولان بودرکه اکر کوردیکی قان سیاه ویاخود احمر اولورسه حیضدر واکر کوردیکی صاری ویشل وتراب رنکی ایسه استحاضه در (واقله ثلاثة ایام بلیالیها) وحیضک اقل مدتی اوچ کون اوچ کیجه در (وعن ابی یوسف یومان واکثر الثالث وعند الشافعی اقله یوم ولیلة) ابن سماعه ابو یوسفدن روایت ایدوب حیضک اقلی ایکی کون واوچنجی کونک اکثریدر امام شافعی قتنده برکون وبرکیجه در بزم ایچون دلیل حضرت عمر وعلی وابن مسعود وابن عباس روایت ایلمشلردرکه جاریهٔ بکر وثیبک حیضی

اوج کون اوج کیجه در مقادیر ایسه قیاسا بلنمز انجق سماعه موقوفدر (واکثره عشرة ایام وما نقص عن اقله اوزاد علی اکثره فهو استحاضة) حیضک مدتنک اکثری اون کوندر دخی شول حیضکه مدت اقلندن ناقص اوله یاخود اکثرندن زیاده اوله اول قان استحاضه در * امام شافعی قتنده اکثر حیض اون بش کوندر رسول اکرمک بو حدیث شریفی ایله استدلال ایدرلر (انهن ناقصات العقل والدین) بیوردقده نقصان دینلری نوجهله در دیو سؤال ایتدیلر پس بیوردیلرکه (انهن یقعدن فی قعر بیتها شطر عمرها لا تصوم ولا تصلی) بو حدیث شریفدن حیض اون بش کون اولمسنه اشارت ایله حکم اولنور اما بزم دلیلمز عبارت ایله اولان حدیث شریفدرکه (اقل الحیض ثلاثة ایام واکثرها عشرة ایام) در بو حدیث عبارتیله عمل اولنمشدر عبارت نص اشارت نصدن اقوی ایدیکی ظاهردر * معلوم اوله که نص شریفی درت وجهله استدلال ایدرلر عبارت نص واشارت نص ودلالت نص واقتضاء نصدر علی الترتیب مقدمک وجودنده مؤخر ایله عمل اولنمز (وما تراه المرأة من الالوان فی مدته سوی البیاض الخالص فهو حیض) ودخی شول قانکه عورت انی کورر رنکلردن مدت حیضده بیاض خالصدن غیری اول کوردیکی قان حیضدر * حیضک انواعی التیدر بری سواد بری حمرت و بری صفرت و بری کدرت و بری خضرت و بری ترابیه اما سواد حیض اولدیغی مقرردر (قال علیه السلام الحیض اسود وعبیط محتدم) عبیط طری معناسنه محتدم شدید الحمرة المائل الی السواد در حمرت خود اصل قانک لونیدر مکر سودا غلبه ایلیه اول زمان سیاهه مائل اولور اکر صفرا غلبه ایدرسه رقیق اولور وصاریلغه میل ایدرسه اولدخی حیضدر صفرت دخی حیضدر زیرا صاریلق دخی قانک الوانندندر رنکی رقیق اولسه * کدرت بونک لونی بولانق صولونی کبیدر بودخی حیضدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده برابردر کرکسه حیضک اوائلنده کورنسون کرک آخرنده کورنسون ابو یوسف قتنده حیضک اوائلنده اول کدرتی کورسه حیض اولمز وآخر مدتنده کورسه حیضدر بزم بعض مشایخمز حضراتی بونک وجودنه منکر اولمشلردر ابو نصر بن سلام حضرتندن سؤال اولندقده کانها اکات فصیلا دیو علی طریق الاستبعاد جواب و یرمشدر وترابیه بونک لونی تراب کبیدر بودخی کدرتک بر نوعیدر حاصل کلام بونلرک جملهسی حیضدندر اختلاف کدرتده وخضرتده در قوله تعالی (ویسئلونک عن المحیض قل هو اذی) بوذکر اولنان الوان اذی حقنده برابردر (وکذا الطهر المتخلل بین الدمین فیها) یینه حیضدر ایکی قانک ما بیننه حلول ایدن پاکلک مدت حیضدر زیرا اعتبار مدت حیضک ایکی طرفنی احاطه ایلدیکنه در او یله اولیجق دم متوالی کبیدر امام محمدک ابو حنیفه روایتنده مدت حیضده دمک استیعابی شرط قلنمامشدر بالاجماع اول وآخرنه اعتبار اولنور باب زکاتده نصاب کبی * ابتدا کورن عورت برکون یا ایکی کون قان کورسه وسکز کون کورمسه واونجی کون کورسه جملهسی حیض اولور اما برکون کورسه طقوز کون کورمسه اون برنجی کون کورسه بو جمله کونلر حیضدن دکلدر (وهو یمنع الصلاة والصوم) حیض صلاة وصومی بالاجماع منع ایدر (وتقضیه دونها) صومی قضا ایدر صلاتی قضا ایلمز زیرا حیض صلاتک وجوبنه واداسنک صحتنه مانعدر اما صومک وجوبنه مانع اولمیوب انجق اداسنک صحتنه مانعدر * پس امدی اداسی وقتنده صحیح اولمدیسه نفس وجوبک ثبوتی ایچون قضاسی لازمدر صاحب النهایه قولی اوزره حیضک احکامی اون ایکیدر سکز احکامنده نفاس ایله مشترکدر دردی حیضه مختصدر اما مشترک اولان سکز احکام قضاسز صلاتی ترکدر صومی قضا اولمق اوزره ترکدر دخول مسجدک حرمتی وطواف کعبه نک حرمتی وقرائت قرآنک حرمتی ومس مصحفک حرمتی وجماعک حرمتی ومنقطع اولدقده غسلک وجوبیدر اما درت احکامکه حیضه مخصوصدر انقضاء عدت واستبراء وبلوغنه حکم وطلاق سنت وبدعت ما بینینی فصلدر * صلات قضا اولنمیوب صومک قضا اولنمسنه علت بعضیلردن روایت اولنورکه وقتاکه حوا انامز حائض اولوردی حضرت آدمه کلوب حیضه مبتلا اولدم نمازی نیجه ایدهیم دیرایدی حضرت آدم مناجات ایلدکده جبریل امین کلوب عفو اولندیغنی خبر و یردی تکرار رمضان آینده حائض اولوب ینه حضرت آدمه مراجعت ایلدکده اولکی یه قیاسا افطار ینه حکم ایدوب الله تعالی یه مناجات ایلدی جناب رب العزة عتاب ایدوب قضاسنی امر ایلدی دیو نقل ایلدیلر * ابتداده برقز بالغه اولدیغی زمانده

اون کون دم کورردی اندنصکره التی آی طاهر اولوردی اندنصکره قانی دائما قاردی اول بالغه نك عدتی
اون طقوز آی اولور الا اوج ساعت دکل زیرا بز محتاجز اوج آی حیضه که هر برحیض اون کون اوله دخی
اوج طهره محتاجز که هر طهری التی آی اوله الا برساعت دکل ابو یوسف قتنده طهر متخللك ایکی طرفی حیض
اولمق لازمدر اکر دم حیض اوج کوندن اقل ایسه ده طهر اون کوندن اکثر ایسه ده * زیرا طهرك اقلی
اون بش کوندر چونکه اون بش کوندن اقل اولدیسه اول طهر متخلل ایکی دمك بینی فصل ایتمکه
صالح اولمدی زیرا طهر صحیح اولمیوب طهر فاسد اولدی شرعا صحیح اولان حکم ایسه فاسده تعلق ایلمز *
پس امدی ابتداسی حیض انتهاسی طهر اولمق ویاخود ایکی طرفی طهر اولمق جائز اولدی باقی احوال خمسه
بوکه مخالفدر ٧ (عشر اولی د) (oooooooooo) (وعشر بعد اربعة عشر د) (oo) (عشر بعد الثمانیه د)
(ooooooo) (دد عشر بعد السبعه دد) (ooooooo وار بعة اخیره د) (oo) (وستة الاولی
من العشرة دد) (ooo) (د) امام محمد قتنده حیضك ایکی طرفی دم کرکدر بوقولی امام اعظمدن روایت
ایلمشدر وکندی قتنده نصاب دم شرطدر دیمش واندن غیری برشرطی دخی بودرکه طهره مساوی اوله
ویاخود دمدن اقل اوله (د) (ooooooo) (و) بر قولی بودر (دو) (ooo) (و) ooo (و) ایکی قولی دخی
بونلرك ایچنده مندرجدر بونده نصاب حیض بولنمش اولور طهر ایکی دمه مساوی دیدیکی اوقلده ایکی دم
واورته ده بردم بو ایکی دمك اورتاسنده اولان اوج طهره مساوی اولدی اما بو صورتده کی دملر ماییننده
التی طهر واردر حساب اولنورسه دمه غالب اولور لکن بو قاروده اولان ایکی دمك ماییننده طهر دم
حکمی عد اولنورسه اشغه ده طهر اقل اولوب اولدخی حیض اولور ابن مبارك حیضك ایکی طرفنی دم احاطه
ایلمسی شرطدر دیر امادم حیضکه اقلی اوج کوندر اولدخی بولنمق شرطدر دیر (د) (ooooooo) (دو)
ابوسهیل ایکی دمی واوج طهری و بردمی آلوب عشرهٔ اخیره نك التی کونی حیضدر دیو حکم ایلمشدر
(دد) (ooo) (د) حسن احاطهٔ دم شرطدر دیوب اربعهٔ اخیره یی حیض حکم ایلمشدر (o) (د) (oo) (د)
(ودخول المسجد) ومسجده دخولی حیض منع ایدر (قال علیه السلام فانی لا احل لحائض ولا جنب
(والطواف) دخی طوافی منع ایدر (وقربان ماتحت الازار) تحت ازارده اولان شیئك قربانی یعنی
استعمالنی حیض منع ایدر مافوق الازارك قربانی منع ایلمز ابن عمردن روایت اولنورکه انه قال سألت
رسول الله صلی الله علیه وسلم عما یحل للرجل من امرأته الحائض قال مافوق الازار وعن عائشة رضی الله
عنها قالت کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یأمرنی فاتزر فیباشرنی وانا حائض (وعند محمد قربان الفرج
فقط) محمد قتنده حیض آنجق قربان فرجی منع ایدر (قوله علیه السلام یصنع الرجل بامرأته الحائض کل شیٔ
الا الجماع (ویکفر مستحل وطئها) حائضك وطئی حلال کورن کافر اولور زیرا حرمتی نص قطعی ایله
ثابت اولمشدر (وان انقطع لتمام العشرة حل وطؤها قبل الغسل) اول حیض اون کون تماممنده منقطع
اولورسه وطئی حلال اولور غسلدن اول زیرا اکثر مدت تماممندنصکره انقطاع طهارتدر (وان انقطع لاقل
لا یحل حتی تغتسل او یمضی علیها ادنی وقت صلاة کاملة) اکر اون کوندن اقلده حیض منقطع اولورسه
اول عورتك وطئی حلال اولمز حتی غسل ایتمینجه یاخود اول عورتك اوزرینه صلات کامله نك ادنا وقتی
مرور ایتمینجه زیرا قان احیانا سیلان ایدر او یله اولسه اغتسال ایله جانب انقطاع مترجح اولور (وان کان
دون عادتها لا تحل وان اغتسلت) اکر اول انقطاع عادتدن ناقص اولورسه وطئی حلال اولمز اکر غسل دخی
ایدرسه زیرا دم عودتی غالبدر اجتنابده احتیاط لازمدر (واقل الطهر خمسة عشر یوما) طهرك اقلی
اون بش کوندر اتفاق صحابه دخی بونك اوزرینه در (ولا حد لاکثره) طهرك اکثرینه حد یوقدر معناسی
بودرکه مادامکه طهری کورر نماز قیلور واورج طوتار زیرا طهر کاه اولور ممتد اولور برایکی سنه یه دکین
(الا عند نصب العادة فی زمن الاستمرار) الا مکرکه زمن استمرارده نصب عادت قتنده حد اوله بر عورت
اون کون دم کوردی والتی آی طهر کوردی اندنصکره دمی مستمر اولدی هیچ منقطع اولمدی انك حیضی
اون کوندر بومقوله عورتك عدتی اون طقوز آیدن اوج ساعت نقصانده منقضی اولور زیرا اوج حیضه که
هر حیض اون کوندر واوج طهره که هر طهر التی آیدن برساعت نقصان مدته محتاجز مجموعی اون طقوز

ایدن

٧ امرأة مبتدأة رأت یوما دما واربعة عشر
طهرا ثم یوما دما فالعشرة من الاول ما رأت
حیض ....
عشر اولی
فی روایة ابی یوسف حیض یحکم بلوغها ....
عشر بعد اربعة عشر
فی روایة محمد حیض ....
عشر بعد الثمانیه
فی روایة ابن مبارك شاه حیض ....
عشر بعد السبعه
فی روایة ابی یوسف کلها حیض ....
اربعة اخیره
فی روایة حسن بن زیاد حیض ....
ستة الاولی من العشر
فی روایة سهل حیض ....
ذهب صدر الشریعة واکثر المتقدمین
والمتأخرین الفتوی علی قول محمد فی باب
الحیض وذهب الصدر الشهید الفتوی علی
قول ابی یوسف فی باب الحیض تسهیلا
علی النساء

آیدن اوج ساعت ناقص مدت اولور * حاکم شهید ایکی آی تقدیر ایلمشدر امام برهان الدین دخی بویله دیمشدر
وفتوی دخی بونك اوزرینه در زیرا بوقول مفتی به ونسایه قولایدر (واذا زاد الدم علی العادة فان جاوز
العشرة فالزائد کله استحاضة والا فحیض) یعنی اون کون اوزرینه زیاده اولمیوب تمام اون کونده منقطع
اولورسه اول کونلرك جملهسی حیضدر اکر قان عادت اوزرینه زیاده اولسه پس امدی اون کونی
متجاوز اوزره اولورسه عادت اوزره زائد اولان استحاضهدر اکر اون کون اوزرینه زیاده اولمیوب تمام
اون کونده منقطع اولورسه اول کونلرك جملهسی حیضدر مثلا بر عورت عادتی یدی کون اولسه ویدی کون
دم کورسه ویدی کونی تجاوز ایلسه اکر اون کونده منقطع اولورسه اون کونك جملهسی حیضدر
اکر ممتد اولوب اون ایکی کونه وارسه عادتی اولان یدی کون حیض اولوب یدیدن یوقاروا اولان بش کون
استحاضهدر (وان کانت مبتدأة وزاد علی العشرة فالعشرة حیض والزائد کله استحاضة) اکر اول حیض
کورن ابتدا کوردیکی ایسه واون کون اوزرینه زیاده اولمش ایسه اون کون حیضدر واون کوندن
زیادهسی استحاضهدر بومقوله نك حیضی اون کون وطهری یکرمی کون اولور زیرا حیض اون کونی
تجاوز ایلمز وکندینك عادتی یوقدرکه عادتی اوزره حکم اولنه امدی اکثر حیض اون کون اولمغین اولوجهله
حکم اولنور (والنفاس دم یعقب الولد) ونفاس بردمدرکه ولدی تعقیب ایدر (وحکمه حکم
الحیض) نفاسك حکمی حیضك حکمی کبیدر منع صلات وصومی قضا ایدوب صلاتی قضا ایلمکده
ومنع دخول مسجد وطواف وقراءت قرآنده دخی بوکه بکزرنه وار ایسه جملهسنده حیض حکمی کبیدر
(ولا حد لاقله) نفاسك اقلنه حد یوقدر واصل خلاف انقضاء عدتده در برکمسنه خاتوننه (اذا ولدت
فانت طالق) دیسه خاتون دخی انقضت عدتی دیسه ابو حنیفه قتنده یکرمی بش کون اعتبار اولنور
(واکثره اربعون یوما) نفاسك اکثری قرق کوندر قرق کون اولمسنه سبب زیرا روح درت آیدن مقدم
ولده داخل اولمز درت آیلق دم مجتمع اولور چقن روح ولده داخل اولورسه قان ولده غذا اولور چقن روح ولده
دخولدن مقدم محتبس اولان درت آیلق دمکه هر آیده اکثر حیض اون کون ایدی اول مجتمع اولان درت آیلق
حیض قانیکه قرق کونلکدر اولدم چقمش اولور امام شافعی بوکا قائل اولمیوب آنك قتنده اکثر نفاس
التمش کوندر (وماتراه الحامل حال الحمل وعند الوضع قبل خروج اکثر الولد استحاضة) شول دمکه حامل
حال حملنده کورر و یاخود ولدك اکثرینك خروجندن اول عند الوضع کوردیکی دم استحاضهدر حیض
دکلدر حملده ایسه رحمك اغزی منسد اولور بو تقدیرجه اقان قان استحاضه اولور (وان زاد علی اکثره
ولها عادة فالزائد علیها استحاضة) اکر دم نفاسك اکثری اوزرینه که قرق کوندر زیاده اولسه حالبوکه
انك عادتی اوتوز کون اولسه پس عادت اوزرینه زیاده اولان دم استحاضهدر (والا) اکر عادتی یوغیسه
(فالزائد علی الاکثر فقط استحاضة) آنجق اکثر اوزرینه که قرق کوندر عادتی انك اوزرینه زیاده اولان
استحاضهدر (والعادة تثبت وتنتقل بمرة فی الحیض والنفاس عند ابی یوسف وبه یفتی) مذهب ابی یوسف
اوزرینه حیض ونفاسده عادت بر دفعه ایله ثابت و بر دفعهده دخی منتقل اولور وفتوی دخی بونك
اوزرینه در (وعندهما لابد من المعاودة) امامین قتنده عادتك عودتندن لابددر زیرا امامین عادتی معاودتدندر
دیو اعتبار ایدرلر زیرا اول حالدن برقاچ دفعه عودت ایلمینجه عادت اولمز دیرلر امام یوسف دیرکه عادتده
معاوده لازم دکلدر بر کون کوردیکی عادت اولور وانك اوزرینه احکام جاری اولور دیو بیوردیلر
(ونفاس التوأمین من الاول خلافا لمحمد) بطن واحددن ایکی ولد طوغرن عورتك ابتداء مدت نفاسی اول ایکی
اوغلاندن در امام ابو حنیفه وابو یوسف قتنده اکر ولدینك مابینی قرق کون ایسه ده امام محمد خلاف ایدوب
ثانیدن اعتبار ایدر (وانقضاء العدة من الاخیر اجماعا) عدتك منقضی اولمسی اخیردندر اجماع اوزرینه
خلاف یوقدر حق سبحانه وتعالی نك (حتی یضعن حملهن) قول شریفی ایکیسنی دخی متناول اولور زیرا
اول عورت اول ایکی ولدی وضع ایلدکدنصکره ولد ثانییه حامل بولندیغی محققدر انقضاء عدت خود وضع
حمله متعلق اولمشدر (والسقط ان ظهر بعض خلقه) سقط یعنی دوشت اکر بعض خلقی ظاهر اولورسه
مثلا ال وایاق و بارمق وطرنق و قول کبی بونلردن ظاهر اولورسه (فهو ولد تصیر به امه نفساء)

اول سقط ولددر اول ولد سببیله امی نفساء اولور (والامة ام ولد ویقع الطلاق المعلق بالولادة) وجاریه ام ولد اولور ولادته متعلق اولان طلاق اول سقط سببیله واقع اولور (وتنقضی به العدة) اول سقط سببیله عدت دخی منقضیه اولور (ودم الاستحاضة کرعاف دائم لایمنع صلاة ولاصوما ولاوطئا) دم استحاضه دائما اقان بورن قانی کبیدر صلاتی و صومی ووطئی منع ایلمز (فصل) (المستحاضة ومن به سلس البول او استطلاق بطن او انفلات ریح او رعاف دائم او جرح لایرقأ یتوضؤن لوقت کل صلاة) مستحاضه ودخی شول کسنه که انک ایچون سلس البول اوله واستطلاق بطن وانفلات ریح ودائم بورن قانی وبر جراحتکه اصلا او کلمسه بو مقوله کسنه لر هر وقتده آبدست آلورلر انفلات ریح یل قورتلمقدر ولکن مراد اولنان امساکده عدم قدرتدر (ویصلون به فی الوقت ماشاؤا من فرض ونفل) اول آبدست ایله ادا ایدرلر وقتنده فرض ونفلدن مراد ایلدکلرینی ونذور وواجبات اولان نمازلری دخی ادا ایدرلر مادامکه وقت باقیدر ابراهیم النخعی رحمه الله دیمشدرکه ظهرک آخر وقتنده آبدست آلسون ظهری آخر وقتنده ادا ایدوب عصری دخی اول وقتنده ادا ایلسون واخشام ایچون آخر وقتنده آبدست آلوب وآخر وقتنده ادا ایدوب عشائی دخی اول وقتنده ادا ایلسون نهایه صاحبی واوزاعی دیرکه معذور کسنه ظهر ایچون آبدست آلسون وقت عصر داخل اولمینجه اندنصکره آبدست آلوب ظهری وعصری ادا ایلسون امام شافعی قتنده اداء فرض ایچون نیت ایدوب آبدست آلوب اما نوافلی فرضه تبعیت ایله ادا ایدر (ویبطل) معذورک آبدستی باطل اولور (بخروجه فقط) انجق وقتک خروجیله باطل اولور (وقال زفر بدخوله فقط) زفر انجق وقتک دخولی ایله باطل اولوردیدی (وقال ابو یوسف بأیهما کان) ابو یوسف هم دخول هم خروجیله باطل اولوردیدی (فالمتوضئ وقت الفجر لایصلی به بعد الطلوع) وقت فجرده آبدستی اولان کسنه اول آبدست ایله طلوع شمسدن نصکره اداء صلات ایلمز ائمۀ ثلاثه قتنده * زیرا خروج وقت بولنمش اولور (الا عند زفر) امام زفر قتنده ادا ایدر زیرا انک قتنده دخول شرطدر اولیه اولنجه وقتک دخولی بولنمدی (والمتوضئ بعد الطلوع) شمس طلوعندنصکره متوضی اولان (یصلی به الظهر) اول آبدست ایله اویلن نمازینی ادا ایدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده * زیرا خروج وقت بولنمدی (خلافا له ولابی یوسف) امام زفر ایچون خلاف واردر انک قولنده دخی دخول بولنمش اولور زیرا دخول وقتیله ایکیسنک قتنده دخی آبدستی باطل اولور (والمعذور من لایمضی علیه وقت صلاة الا والعذر الذی ابتلی به یوجد فیه) معذور شول کسنه درکه انک اوزرینه بر وقت صلاة کچمیه الا مبتلا اولدیغی عذر انده بولنه

(باب الانجاس)

بو باب نجسلر بیانده در وقتا که مصنف نجاست حکمیه یی وآنک تطهیرنی بیان ایلدیسه نجاست حقیقیه وانک تطهیرنی بیانه شروع ایلدی زیرا بو ایکیسندن طهارت جواز صلاتک شرطیدر نجاست حکمیه نجاست حقیقیه دن اقوادر زیرا حکمیه نک قلیلی جواز صلاته مانع اولور بالاتفاق * اما نجاست حقیقیه نک اقلی معفودر شافعی قتنده و بزم قتمزده بر درهم مقداری نجاست مغلظه معفودر ومخففه دن ربع ثوب مقداری معفودر (یطهر بدن المصلی وثوبه ومکانه) مصلینک بدنی وثوبی ومکانی طاهر اولور لقوله تعالی (وثیابک فطهر الآیة) بو آیت کریمه تطهیر ثیابه امر در امر ایسه وجوب ایچوندر اکر دینلورسه که مفسرلر فطهرک معناسنی فقصر ایله تفسیر ایلمشلردر ازالۀ نجاسته دلیل تام اولمز جواب ویریلور که بو تفسیر مجازدر بنا اصلی حقیقتدر زیرا تقصیر ثیاب عادتا تطهیری مستلزمدر بو تقدیر جه اقتضاء تطهیر ثوبه امردر بدن ومکان دخی ثوبه قیاس اولندی طهارت مکاندن مراد مصلینک ایاغی باصدیغی یردر حتی برکسنه صلاته افتتاح ایلسه وایاغی التنده بردرهمدن زیاده نجاست اولسه صلاتی فاسد اولور زیرا قیام رکندر موضع سجودده اولسه ابو حنیفه دن امام محمدک بر روایتی اوزرینه سجود جائز اولمز زیرا سجود دخی قیام کبی رکندر واو یوسفک ابو حنیفه دن بر روایتی اوزره درهمدن زیاده نجاست اولان موضعده سجود جائز اولور (من النجس الحقیقی بالماء وبکل مائع طاهر مزیل کالخل وماء الورد) مصلینک بدن وثوب ومکانی نجس حقیقیدن صو ایله طاهر اولور ودخی هر صو یق وطاهرکه ازاله ایدیجی اوله سرکه وکل صوبی کبی انکله دخی

طاهر اولور مایع صقمق ایله ثوبدن چقان شیدر (لا الدهن) یاغ دکلدر یعنی یاغ ایله ازالۀ نجاست اولمز سود دخی بوکا مشابهدر (وعند محمد لایطهر الا بالماء) امام محمد قتنده مایع ایله طاهر اولمز الا صو ایله طاهر اولور (والخف ان تنجس بنجس له جرم بالدلک المبالغ ان جف) اکر خف جرمی اولان نجس ایله متنجس اولورسه مبالغه ایله اوغمق ایله طاهر اولور اکر اول نجس قوریمش ایسه امام اعظم وابو یوسف قتنده طاهر اولور جرم دیدیکی روث وقذره وقان ومنی کبیدر (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ایدوب انک قتنده دلک ایله طاهر اولمز (وکذا ان لم یجف عند ابی یوسف وبه یفتی) امام ابو یوسف قتنده اول نجاست قورومامش ایسه ده ینه دلک ایله طاهر اولور وفتوی دخی بونک اوزرینه در عموم بلوی ایچون وحدیث شریفک اطلاقی ایچون (قال النبی علیه السلام اذا جاء احدکم الی المسجد فلینظر فان رأی فی نعلیه اذی او قذرا فلیمسحهما ولیصل بهما) وقال النبی علیه السلام اذا وطئ احدکم الاذی بنعلیه او خفیه فطهورهما التراب) ترابه دلک ایله طاهر اولور * امام ابو حنیفه ومحمد قتلرنده طاهر اولمز زیرا طپراغه سورمکله نجس چوق اولور طاهر اولمز دیدیلر اما فتوی ابو یوسف قولی اوزره در (وان تنجس بمائع فلابد من الغسل) اکر مایع ایله متنجس اولورسه غسل ایلمک لازمدر مایع دیدیکی بول وخمر کبی که جرمی اولمیه زیرا خف نجاستی تشرب ایدر تشرب ایلدکدنصکره اخراج اولمز الا غسل ایله اولور اکر دینلورسه که حدیث شریفده رطب ویابس وجرمی اولان اولمیان فرق اولنمامشدر واجب اولان حکمده برابر اولمقدر جواب ویریلورکه ماییننده فرق واردر وجرمی اولمیان تقلیل ایله اخراج اولنمشدر زیرا نبی علیه السلامک (فان الارض لهما طهور) قول شریفی مزیل نجاست اولمسنه دلیلدر چونکه بول وخمری خف تشرب ایلسه مسح ایله زائل اولمز وجلدک اجزاسندن اخراج اولنمز * پس امدی اطلاقی جرمی اولوب ازاله سی مسح ایله ممکن اولان نجاسته مصروف اولور (والمنی نجس ویطهر ان یبس بالفرک والا یغسل) منی نجسدر قوری اولدقده اوغمق ایله پاک اولور اکر قوری اولمز ایسه غسل اولنور نبی علیه السلامک عائشه رضی الله عنهایه (فاغسلیه ان کان رطبا وافرکیه ان کان یابسا) حدیث شریفی منینک طاهر اولمسنده شافعی یه دخی حجتدر وشافعی حدیث ابن عباس ایله استدلال ایدوب (قال النبی علیه السلام المنی کالمخاط فأمط عنک ولو باذخرة) زیرا منی آدمینک اصل خلقتیدر تراب کبی طاهردر انبیا علیهم السلام نجسدن خلق اولنمدی دیدیلر اما بزم منی نجس اولمسنه ایکی دلیلمز واردر بری حدیث عائشه درکه ذکر اولندی بری دخی شول حدیث شریفدرکه (ان النبی صلی الله علیه وسلم مر بعمار بن یاسر وهو یغسل ثوبه من النخامة فقال علیه السلام ما نخامتک ودموع عینیک والماء الذی فی رکوتک الاسواء وانما یغسل الثوب من خمس من البول والغائط والدم والمنی والقیء) اسرار روایتی اوزره فی ءمکانته خمر واقع اولمشدر * اکر سؤال اولنورسه امام شافعی بر حدیث شریف ایله طهارتنه وابو حنیفه بر حدیث شریف ایله نجاستنه استدلال ایدوب و بزم روایت ایلدیکمز دخی اکا حجتدر دینلک فائده سی ندر * جواب ویریلورکه انک وجهی بودرکه شافعینک روایت ایلدیکی حدیث کندویه دلیل اولهمز زیرا کالمخاط قول شریفی انک طاهر اولمسنی مقتضی دکلدر جائزدرکه لزوجتده وقلت تداخلده تشبیه اوله اما مخاط ایله امر نجس اولمسنی استدعا ایدر زیرا امر وجوب ایچوندر نجس اولمیان شیئک ازاله سی واجب دکلدر بو حدیث شریف موقوف علیهدر انک ایله احتجاج صحیح دکلدر * ابو حنیفه دن روایت اولنورکه منی بدنه اصابت ایلسه فرک ایله طاهر اولمز زیرا حرارت بدن جاذبه در اول منی جرمنه ینه عودت ایلمکه مانع اولور وبدنی فرک ممکن دکلدر صویه محتاج اولور اما ثوب بونک خلافنجه در فقیه ابو اسحق الحافظ دیمشدرکه منیء یابس اول زمان فرک ایله طاهر اولورکه ذکرک رأسی طاهر اوله وقت خروجده اکر ذکرک رأسی طاهر دکل ایسه فرک ایله طاهر اولمز اکر دینلورسه که رأس ذکرک طاهر اولمسنده فائده ندرکه مجرای منی مجرای بولدر خروجده خود ملاقات بول مقرردر بوکا جواب ویریلورکه فقها نجاست باطنه یی اعتبار ایلمامشلردر نتکیم ابو حنیفه دن روایتدرکه برقیون اولسه وممهسندن سود چقسه اول سودک اکل وشربی حلال اولور ودخی انک نجاستی ایله متنجس اولمز حدادیه ده دخی بو منوال اوزره مسطوردر چون منیء یابس ثوبده اوغاسه طهارتنه حکم اولنور صکره صو اصابت ایلسه نجس اول عودت ایدرمی

بونده ایکی روایت واردر بری خلاصه ده مختار اولان عودت ایلامکدر قاضیخانده صحیح اولان نجس
اول عودت ایلامکدر (والسیف ونحوه بالمسح مطلقا) سیف وسیفه مماثل اولان آیینه و بچاق کبیلره
نجاست اصابت ایلسه کرك یابس اولسون کرك رطب اولسون مسح ایله طاهر اولور مطلقا قیدی رطب
ویابس وقذره وبول هرقنغیسی اولورسه دیمکدر زیرا صحابهٔ کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
کفاری قتل ایدرلردی وقلجلرین مسح ایدوب اول قلج ایله نماز قیلورلردی سیف اکر مصیقل اولمیوب
حش یاخود منقش اولورسه مسح ایله طاهر اولمز (والارض بالجفاف وذهاب الاثر) ارض نجس طاهر اولور
قورومق ایله ودخی اثرینك کتمسیله (للصلاة لاللتیمم) صلات ایچون طاهر اولور تیمم ایچون طاهر اولمز صلات
ایچون طاهر اولمسنه دلیلمز (قوله علیه السلام زکاة الارض یبسها ای طهارتها جفافها) امم سببی مسببه
اطلاق قیلندندر زیرا ذبح ذبیحه نك طهارتنه سببدر (وکذا الآجر المفروش) آجر مفروش یعنی دوشنمش
طوغله دخی قورومق ایله طاهر اولور ارض منزله سنده در (والخص المنصوب) خص منصوب دخی قورومق
ایله طاهر اولور خص منصوب قامشدن اولان او اوسیدر (والشجر والکلاء غیر المقطوع هو المختار)
اغاج واوتلق غیر مقطوع اولدیغی حالده قورومق ایله طاهر اولور مختار اولان بودر (والمنفصل والمنقطع
لابد من غسله) آجر وخصدن منفصل وشجر وکلأدن منقطع اولنلری غسلدن لابددر قورومق ایله طاهر اولمز
(وطهارة المرئی بزوال عینه) کوریلان نجاستك طهارتی عیننك زوالی ایله در * نجاست ایکی نوعدر
بری مرئی و بری غیر مرئیدر زیرا نجاست بعد الجفاف یا جسم صاحبیدر غائط ودم کبی یاخود جسم
صاحبی دکلدر بول واکابکزرشیلر کبی امدی متجسم اولانك طهارتی زوال عینی ایله در غسلك عددی
شرط دکلدر (و یعفی اثر یشق زواله) زوالی مشقتلی اولان اثر عفو اولنور یعنی اول نجاستکه غسل ایله
رنکی زائل اولمیه رنکنك بقاسیله طهارتنه حکم اولنور شیخ الاسلام مبسوطنده صو ایله اثری زائل
اولمیان نجاست ضرر ویرمز دیو بو حدیثی ایراد ایدوب (روی عن خولة بنت یسار انها قالت یارسول الله
ان لی ثوبا واحدا وانی احیض فیه فقال صلی الله علیه وسلم یکفیك الماء فلا یضرك اثره) وابو اسحق حافظ
بر عورت حناء نجس ایله الینی بویاسه یاخود نجس بویا ایله بر ثوبی بویاسه الینی واول ثوبی پاك صو ایله غسل
ایدوب بیاض صو آقدقدنصکره اول ثوبی ویاخود الینی اوج کره غسل ایلسه الك وثوبك طهارتنه حکم
اولنورمی دینلدکده طاهردر بالاجماع دیو جواب ویرمشدر (وطهارة غیر المرئی بالغسل ثلاثا او سبعا)
غیر مرئی اولان نجاست اوج دفعه یاخود یدی دفعه غسل ایله طاهر اولور سبعا قیدی مختاردن غیری
متنلرده اولمیوب شرحی اختیار قطع وسوسه ایچوندر دیو تعلیل ایلمشدر (والعصر کل مرة ان امکن عصره)
ودخی هر غسل اولندقده صقمق ایله طاهر اولور اکر صقمق ممکن اولورسه کل مرة قیدی ایکی دفعه
دیمیوب اوچنجیده صقمق روایتندن احترازدر * صاحب درر دیمشدر که اوج کره صقمق واوچنجیده
مبالغه ایلمك لازمدر بر وجهله که صو طاملیه اکر ثوبی صیانت ایدرسه طاهر اولمز کفایه ومحیط صاحبی
ابو یوسفدن روایت ایدوب اکر ثوب نجس اوزرینه صو جاری اولسه اندنصکره طاهر اولدیغنه ظن غالبی
اولسه صقمقسزین طاهر اولور دیمشلر (والا فبالتجفیف کل مرة حتی ینقطع التقاطر) اکر صقمق ممکن
دکل ایسه هر غسل ایلدکجه قطره لری منقطع اولنجه قوریق ایله طاهر اولور صقمسی ممکن اولمیان حصیر کبی
ومنفصل طوغله یاخود نجاست تشرب ایلمش بغدای کبی یاخود نجاست ایله دباغت اولنمش جلد کبی
ویاخود نجس صو ایله صوارلمش بچاق کبی ویاخود نجس صو ایله پشمش ات کبی بچاغك طاهر اولمسی
اوج کره طاهر صو ایله صوارلمقدر وبغدایی طاهر صویك ایچنه قویوب بر زمان طوروب بعده قورودوب
اوج کره بو اسلوب اوزره ایلمك ایله طاهر اولور یاغی دخی بر دیکی دلك چناغه قویوب صو ایله قارشدیروب
اندنصکره دلکی آچوب صوبی آقیده اوج دفعه بو یلجه ایلمکله پاك اولور بونلردن ماعداسی ییقیوب
قورقغله طاهر اولور (وقال محمد بعدم طهارة غیر المنعصر ابدا) امام محمد دیدیکه صقلمسی ممکن اولمیان
شیء ابدی طاهر اولمز زیرا نجاست متخلله نك خروجی ممکن اولمزدیر اما فتوی قول اول اوزرینه در (ویطهر
بساط تنجس یجری الماء علیه یوما ولیلة) متنجس اولان بساط طاهر اولور بر کون و بر کیجه اوزرنده

صویك جریانی ایله (ونحو الروث والعذرة بالحرق حتی یصیر رمادا عند محمد هو المختار) آت تزسی وانسان
تزسی کبیلر امام محمد قتنده کل اولنجه یانمق ایله طاهر اولور مختار اولان دخی بودر زیرا حرق اولنمغله عین
حقیقت آخره مبدل اولدقدنصکره وصف خود بالطریق الاولی مبدل اولور کورمزمیسنکه چقن تازه شیره
خمر اولسه نجس اولور چقن سرکه اولسه بالاتفاق طاهر اولور (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف
ایدوب انك قتنده یانمغله طاهر اولمز زیرا تغیر وصفنده اولدی عین ینه باقی اولمغله نجاست دخی باقیدر دیر
(وکذا یطهر حمار وقع فی المملحة فصار ملحا) ینه روث وعذره حرق ایله طاهر اولدیغی کبی بر حمار مملحه یه
دوشسه وملح اولسه طاهر اولور عینی حقیقت آخره متبدل اولمش اولور (وعفی قدر الدرهم مساحة بعرض
الکف فی الرقیق) درهم مقداری عفو اولندی نجاست رقیقده الی ایاسی دکلی مساحه جهتندن
(ووزنا بقدر مثقال فی الکثیف) وزن جهتندن نجاست کثیفده مثقال مقداری عفو اولندی * صاحب
عنایه دیدیکه درهم مقداری دیمکدن مراد موضع خروج نجاستدر نخعی دیدیکه مقعدی مجلسلرنده ذکر
ایلمکه استقباح ایدرلردی درهم ایله کفایت ایدرلردی (من نجس مغلظ کالدم والبول) نجس مغلظدن
قان و بول کبی رقیقندن الی آیه سی مقداری کثیفندن درهم مقداری عفو اولندی (ولو من صغیر لم یأکل)
اکراول اکل ایلمین کوچك رضیعدن ایسه ده ولو من صغیر لم یأکل قیدی طعام اکل ایلمین صبینك بولی
طاهردیدین قائلك قولنی رد ایچوندر (وکل ما یخرج من بدن الادمی موجبا للتطهیر) دخی تطهیر ایجاب
ایدن هر نسنه که بدن انساندن خروج ایتدی * موجبا للتطهیر قولی کوز یاشی وسومك وتوکرك وعرقدن
احترازدر (والخرء وخرء الدجاج ونحوه) دخی خرء وطاوغك نجسی دخی بونلره مشابه اولنلرك نجسی کبی
(و بول الحمار والهرة والفأرة) دخی حمار وهره وفاره نك بولی کبی بو مجموعك رقیقندن الی آیه سی وکثیفندن
درهم مقداری عفو اولندی * بول درت نوعدر بر نوعی بیولك آدمك بولی بری غیر مأکول اولان حیوانك
بولی و بری دخی رضیعك یعنی ممه امر اوغلانك بولی جمهور قتنده جمله سی نجسدر (وکذا الروث والخثی)
آت تزسی واوکوز تزسی دخی حمار وهره وفاره کبیدر زیرا روث حقنده نص وارد اولمشدر
(ان النبی علیه السلام سأل ابن مسعود رضی الله عنه لیلة الجن عن احجار الاستنجاء فجاء بحجرین وروثة
فاخذ الحجرین ورمی الروثة وقال انه رجس اورکس) بو حدیث شریفه نص آخر تعارض ایلمیوب
غلیظلك اوزرینه باقی قالمغین خثی دخی بوکا قیاس اولنمشدر (خلافا لهما) امامین مخففه اولمسنه
ذاهب اولمشلر اکثر زقاقلرده روث وخثی بولندیغندن ناشی (وما دون ربع الثوب من المخفف کبول الفرس
وما یؤکل لحمه) بول فرس وانی اکل اولنان حیوانلرك بولی کبی مخففدن ربع ثوب مقداری عفو اولندی بو بابده
ایکی حدیث شریف تعارض ایلمشدر بریسی قوله علیه السلام (استنزهوا عن البول) حدیث شریفیدر که
نجاستنه دلالت ایدر و بری دخی حدیث عرنیین که طهارتنه دلالت ایدر دلیل نجاست مترجح اولدی لکن
(استنزهوا) حدیث شریفنك تعارضی تأثیر ایلمکله نجاست مخففه اولدی تفسیر ثوبده اختلاف اولنمشدر
بعضیلر دیدیکه ثوب اولدرکه انکله صلاة جائز اوله طون کبی بو قول ابو حنیفه دن مرویدرکه ابو بکر الرازینك
ثوبی تفسیرنده احتیاط اسر اوبل اعتبار اولنور زیرا سراوبل اقصر ثیابدر دیدیکی امام اعظم حضرتلرینك
قولنه قریبدر و بعضیلر ثوبك تفسیرنده نجاست اصابت ایلدیکی موضعك ربعیدر دیمشلر انك کبی
ابو یوسفدن روایت اولندیکه شبر فی شبردر یعنی طول وعرضی بر قارش اوله (وخرء طیر لا یؤکل) انی اکل
اولنمیان طیرك نجاستی دخی مخففه درکرك سباع طیر اولسون کرك غیریسی اولسون امام محمد قتنده طاهردر
دیمش بوندن غیریسی اصح اولان نجسدر دیدی (و بول انتضح مثل رؤس الابر عفو) بول که ایکنه لر باشی
کبی انسانك اوزرینه صچراسه عفو اولنمشدر بو مقوله شیء ابن عباسدن سؤال اولندقده (فقال انی لارجو
من عفو الله ما هو اوسع من ذلك) صاحب نهایه دیمشدرکه احیانا ساکن نجاست اوزرینه قونوب بعده
مصلینك اوزرینه قونر بونك قناد وایاغنده نجاستدن اثر اولدیغی مقرردر بوندن کسنه امتناعه قادر دکلدر
اویله اولسه بو مقوله لر دخی معفو اولمق لازمدر دیمش * سیواس مفتیسی اسمعیل افندی ملتقی شرحنده
دیمشدر که بعض استادلریمزدن اشتمشزدر که مثل رؤس الابر اولان بولك اوزرینه الینی مسح ایلدکده بر بر ینه

اولا شورسه صلاة جائز اولمز اكر اولا شمزسه جائز اولور * حسن بصری حضرتلرندن روایت اولنوركه بر رجل کندو سندن سوری سکك قانندن سؤال ایلدی حسن بصری اول کمسنه یه سن نه دیاردنسن دیدكده شامی یم دیو جواب ویردكده اصحابنه خطاب ایدوب شو آدمك قلت حیاسنی كوركه بو بر قومدندركه رسول الله صلی الله علیه وسلم اولادینك قانی دوكرلر وسوری سکك قانندن سؤال ایدرلر یعنی حسن بصری بو منوالی عمیق عد ایلمشدر اسلامده ایسه حرج یوقدر (لقوله علیه السلام بعثت بالحنفیة السمحة السهلة ولم ابعث بالرهبانیة الصعبة) (ودم السمك وخرء طیور مأكولة طاهر الا الدجاج والبط ونحوهما) بالغك قانی وانی واكل اولنان قوشلرك نجاستی طاهردر الا طاوغك وقازك و بونلره مشابه اولانك نجاستی طاهر دكلدر زیرا بالغك قانی حقیقتده قان دكلدر زیرا كونشده بیاض اولور (ولعاب البغل والحمار طاهر) قاترك وحمارك لعابی طاهردر * صاحب الهدایه دیمشدركه لعاب بغل وحمار مشكوك فیه در طاهر انكله متنجس اولمز * صاحب الكنوز دیمشدركه لعاب بغل وحمار معفودر زیرا نجاست شك ایله ثابت اولمز چونكه طهوریتنده شك اوله طاهر اولمسنده شك یوقدر (وعند ابی یوسف مخفف) ابو یوسف قتنده نجاست مخففه در زیرا نصوص تعارض ایلمشدر و ابن ملك كندی شرحنده دیمشدركه ابو حنیفه وامام محمد طاهردر صلاتی منع ایلمز دیو حكم ایلمشلردر (وماء ورد علی نجس نجس كعكسه) بر صوكه نجس اوزرینه ورود ایده اول صو عكسی كبی نجسدر یعنی صو اوزرینه نجس ورود ایلسه ینه اول صو نجسدر شافعی دیدیكه نجس اوزرینه وارد اولان صو نجس دكلدر زیرا رسول اكرم صلی الله علیه وسلم زمان شریفلرنده بر اعرابی كلوب مسجده تبول ایلدكده حضرت رسول علیه السلام بولك اوزرینه بر قوغه صو دوكك دیو امر ایلدی اكر نجس اوزرینه ورود ایدن ماء نجس اولیدی حضرت رسول بویله بیورمزدی زیرا صو دوكك تكثیر نجاسته مفضی اولور ائمهٔ حنفیه جواب ویروب دیرلركه احتمالدركه اول امر رایحه نك ذهابی ایچون اوله یوخسه تطهیری ایچون دكلدر (ولو لف ثوب طاهر فی رطب نجس فظهرت فیه رطوبته ان كان بحیث لو عصر قطر تنجس) اكر ثوب طاهر بر یاش ثوب نجس ایچنه دورلسه اول یاش ثوبك رطوبتی ثوب طاهرده ظاهر اولسه بر وجهله كه اكر ثوب طاهر صقلسه متقاطر اولورسه متنجس در انكله نماز جائز اولمز (والا فلا) اكر صقلدقده متقاطر اولمزسه نجس اولمز انكله صلاة جائز اولور (كما لو وضع رطبا علی مطین بطین نجس جاف) بر یاش ثوب نجس بالچق ایله صوانمش قوری دیوار اوزرینه وضع اولنمق كبیدر اول ثوب متنجس اولمز زیرا جفاف رطوبت ثوبی جذب ایدر اما عكسی اولسه متنجس اولور مثلا قوری ثوب یاش دیواردن صقمق ایله متقاطر اوله جق مرتبه رطوبت جذب ایلسه اول ثوب متنجس اولور (ولو تنجس طرف فنسیه وغسل طرفا بلا تحر حكم بطهارته) اكر ثوبك بر طرفی متنجس اولسه واول متنجس اولان طرفی مصلی اونتسه بر طرفنی تحریسز غسل ایلسه اول ثوبك طهارتنه حكم اولنور (كحنطة بالت علیها حمر تدوسها فغسل بعضها او ذهب ظهر كلها) ذكر اولنان ثوبك طاهر اولمسی شول بغدای كبیدركه حمارلر اول بغدایك اوزرینه تبول ایلدیلر خرمن دوكركن اول بغدایك بعضیسی غسل اولنسه یاخود بر مقداری كیدرلسه جمله سی طاهر اولور بونلرده تحری شرط دكلدر مصنف بول حماری تخصیص بالذكر ایلدی حمارك بولی نجاست غلیظه اولدیغنه اشارتدر (وانفحة المیتة ولبنها طاهر) میته نك قورصغی وسودی طاهردر كرك جامد اولسون كرك مایع اولسون انفحه همزه نك كسریله وفانك فتحیله هنوز طوغان قوزی واوغلاق قارنندن وقورصغندن چقان ابن جامده یكزر پنیر مایه سی كبی بر شیئدر (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب انفحه ولبن میته نجس محللری اولمغله كندولری دخی نجسدر دیرلر اما جامد اولان غسل ایله طاهر اولور مایعی طاهر اولمز دیرلر (والاستنجاء سنة) استنجا سنتدر لغتده استنجاء بطندن چقان شیئدن واثرندن فراغ طلبیدر یعنی موضع نجاستی صو ایله یاخود تراب وغیری شیئله پاك ایلمكدیرلر حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم استنجایه كاه مواظبت كاهی ترك ایلمشدر مواظبت واحیانا تركی دلیل سنتدر شافعی قتنده فرضدر اكر استنجا ترك اولنسه صلاة جائز اولمز دیرلر (مما یخرج من احد السبیلین غیر الریح) ریحدن غیری احد سبیلیندن چقان شیئدن استنجا سنتدر اما ریحدن استنجا بدعتدر زیرا ریح نجس دكلدر اكرچه قارندن دخی چقار ایسه (وماسن فیه عدد)

استنجاده عدد مسنون اولمدی شافعی قتنده تثلیثدن لابد در بو حدیث شریف ایله استدلال ایدوب قوله علیه السلام (واستنج بثلاثة احجار) امر وجوب ایچوندر حدیث شریف ایسه وجوبنه كتب معلومه ایله دلالت ایدر دیرلر * بزم ایچون دلیل قوله علیه السلام (من استجمر فلیوتر) ایتار ایسه واحده دخی شامل اولور (بل یمسحه بنحو حجر) احد سبیلینی حجر مثللو ایله كه كسك وخشب وتراب در مسح ایلیه (حتی ینقیه) تا اول موضع نجاستی پاك ایده نجه (یدبر بالحجر الاول) حجر اول ایله ادبار ایلیه یعنی خایه لری التندن دبر طرفنه چكه (ویقبل بالثانی) ایكنجی طاش ایله خایه لری طرفنه اقبال ایدیره (ویدبر بالثالث) اوچنجی طاش ایله ینه ادبار ایلیه اول كبی (فی الصیف) یاز كونلرنده خصیتین بر مقدار مرخی اولور مسح اولده اقبال ایلسه خصیتین ملوث اولمق احتمالی اولور مصنفك عدد مسنون اولمدی دیدیكنه یدبر بالحجر الاول الی آخره قولنده نوعا ركاكت وار دروبالمسح الاول دیسه اولی اولوردی (ویقبل الرجل بالاول ویدبر بالثانی والثالث فی الشتاء) شتاده رجل حجر اول ایله اقبال وثانی وثالث ایله ادبار اما عورت شتاده صیفده اولان كبی ایشلیه (وغسله بالماء بعد الحجر افضل) موضع نجاستی حجردنصكره صو ایله یومق افضلدر اهل قبا حقنده نص شریف اولوب قوله تعالی (رجال یحبون ان یتطهروا والله یحب المطهرین) (یغسل یدیه اولا ثم المخرج ببطن اصبع او اصبعین او ثلاث) اول ایكی اللرین غسل ایلیه اندنصكره مخرجی بر بارمغك بطنی ایله اولدخی كفایت ایلمزسه ایكی ویاخود اوچ بارمغك بطنی ایله غسل ایلیه (لا برؤسها) بارمقلرك اوجلریله غسل ایلیه طرنقلر اظفاره نجاست حلولندن احتراز ایچون (ویرخی مبالغة) مبالغه ایله ارخا ایلیه یعنی مخرجی اشاغه قیوویره (ان لم یكن صائما) اكر صائم دكل ایسه ومحل استنجاده ذكر الله ایلیه وبوكورمیه وسومكرمیه (ویجب ان جاوز النجس المخرج اكثر من قدر الدرهم) درهم مقدارندن زیاده نجس مخرجی تجاوز ایدرسه غسل واجب اولور (ویعتبر ذلك وراء موضع الاستنجاء) درهم مقدارندن زائد نجاستك تجاوزی موضع استنجادن غیریده اعتبار اولنور ابو حنیفه وابو یوسف قتنده اما امام محمد قتنده موضع استنجا ایله معادر * استنجا بش وجه اوزره در ایكیسی واجبدر وبری مخرجك نجاستنی غسلدر جنابتدن وحیض ونفاسدن غسل محلنده * ایكنجیسی امام محمد قتنده مخرجی متجاوز اولان نجاست ایله مخرجده اولان نجاست درهمدن زیاده اولدیغی حالده در احوط اولان دخی بودر * اما امام اعظم ایله ابو یوسف متجاوز اولان نجاستك درهمدن زائد اولدیغن اعتبار ایدرلر * اوچنجیسی سنتدر استنجاسی نجاست مخرجی تجاوز ایلمكسزین غسل ایلمكدر بوكا ادب دخی دیمشلردر * دردنجیسی مستحبدر واستنجا مستحب بلا تغوط تبول ایله استنجا با مخرجی غسل ایلمكدر * بشنجیسی بدعتدر ریحدن استنجا كبی (ولا یستنجی بعظم وروث) استنجا مراد ایدن كمسنه كموك ایله دخی آت تزكی ایله استنجا ایلمز نبی علیه السلام بونلردن نهی ایلمشدر زیرا روث كندیسی نجسدر وعظم زاد جنیدر اما كومر ایله واوراق اشجار ایله وعلف حیوان ایله استنجا دخی مكروهدر (وطعام) طعام ایله دخی استنجا اولنمیه (ویمینه) دخی صاغ ال ایله استنجا ایلمیه زیرا صاغ ال ایله استنجادن حضرت رسول علیه السلام بزی منع ایلمشدر قال علیه السلام (الیمین للوجه والیسار للمقعد) (وكره استقبال القبلة واستدبارها بالبول ونحوه) تبول ایچون دخی اكابكزرنی ایچون قبله یه قارشو وقبله یه ارقه ویروب اوتورمق وطورمق مكروه اولدی قوله علیه السلام (اذا اتیتم الغائط فعظموا قبلة الله فلا تستقبلوها ولا تستدبروها ولكن شرقوا او غربوا) ابو حنیفه دن روایت اولنمشدركه استدبار لا بأسدر زیرا قبله یه مقابل دكلدر (ولو فی الخلاء) اكر خلاده ایسه ده ینه استقبال واستدبار ایلمیه طورن صویه تغوط وتبول دخی مكروهدر ومسلمانلرك استراحت ایتدكاری كولكه ده وطریقده ویمش اغاجنك التنده دخی مكروهدر

(كتاب الصلاة)

بو كتاب صلات بیاننده در صلاة فرض عیندر فرضیتنه منكر اولان كافر اولور كتاب ایله قوله تعالی (واقیموا الصلاة) وقوله تعالی (حافظوا علی الصلوات والصلاة الوسطی) سنت ایله قوله علیه السلام (ان الله تعالی فرض علی كل مسلم ومسلمة فی كل یوم ولیلة خمس صلوات) اجماع امت بودركه تحقیق

امت محمد حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلمدن بو كونه كلنجه صلاتك فرضيتنه اجماع ايدوب برمنكر
انكارو بر رادردايلمامشدر بركسنه شرعيتنه انكارايلسه كافراولور صلاة لغتده دعايه ديرلر شرعنده
افعال معلومه واركان مخصوصه دن عبارتدر (وقت الفجر من طلوع الفجر الثانى وهو البياض المعترض
فى الافق الى طلوع الشمس) صلاة فجرك وقتى فجر ثانينك طلوعندندركه فجر ثانى افقده بر بياض معترضدركه
طلوع شمسه دكيندر * صباح نمازين ابتدا حضرت آدم جنتدن هبوط ايلدكده كيجه نك ظلمتندن خوف
اوزره ايكن فجر طلوع ايلدى پس شكرا لله ايكى ركعت نمازقيلدى اولكى ركعتى ظلمت ليلدن خلاص
ايچون ايكنجى ركعتى ضوء نهارلر جوعى ايچون * بياض معترضه ديديكى بياض مستطيلدن احترازدر
قوله عليه السلام (لايغرنكم اذان بلال ولا الفجر المستطيل انما المعتبر هو الفجر المستطيل فى الافق) مصنفك
اول وآخر وقتى تصريح ايلديكى حضرت جبرائيلك رسول اكرمه امامت ايلديكنه اشارتدر كه ذكر اولنور
(ان جبريل عليه السلام ام برسول الله صلى الله عليه وسلم فيهما حين طلوع الفجر فى اليوم الاول وفى اليوم
الثانى اسفر جدا وكادت الشمس تطلع ثم قال مابين هذين الوقتين وقت لامتك (ووقت الظهر من زوالها)
ظهرك وقتى شمسك زوالندندر (الى ان يصير ظل كل شئ مثليه سوى فىء الزوال) فىء زوالدن غيرى هر شيئك
كولكه سى ايكى كندى مثلى اولنجه دكين (وقالا الى ان يصير مثله) وابو يوسف ايله ابو محمد فىء زوالدن
غيرى كندو مثلى اولنجه دكين ديديلر ظهرك آخر وقتنده ابو حنيفه دن روايات مختلفه در امام محمد
بنه ابو حنيفه دن روايت ايدوب فىء زوالدن غيرى هر برشيئك ظلى ايكى كندو مثلى اولدقده ظهرك آخر وقتى
اولوب عصرك اول وقتى دخول ايدر ديمش ابو حنيفه دخى بو قول اوزره در * وحسن بن زياد بنه ابو حنيفه دن
روايت ايدوب فىء زوالدن غيرى هر شيئك ظلى كندو مثلى اولدقده ظهرك وقتى چيقوب عصرك وقتى
داخل اولور ديمش ابو يوسف وزفر ومحمد وامام شافعى بو قولى اخذ ايلمشلردر * واسد بن عمرو بنه ابو حنيفه دن
روايت ايدوب فجن هر شيئك ظلى فىء زوالدن غيرى كندو مثلى اولدقده وقت ظهر خروج ايدر لكن وقت
عصر دخول ايلمز حتى هر شيئك كولكه سى ايكى كندو مثلى اولدقده وقت عصر داخل اولور ديمش بو تقديرجه
بين الظهر والعصر وقت مهمل اولمش اولور صباح نمازى ايله اويله نمازينك ما بيننده اولديغى كبى * دينلمشدركه
ظهرى بعد الزوال ابراهيم عليه السلام قيلمشدر اوغلينك ذبحنه امر اولندقده درت ركعت نماز قيلدى
اولكيسى غم ولد زائل اولمق شكرانه سيچون ايكنجيسى فدا نازل اولديغى شكرانه سيچون اوچنجيسى
رضاء الله ايچونكه (قد صدقت الرؤيا) خطابيله ندا اولنديغى حينده دردنجيسى ولدينك صبرى ايچون اكا تطوع
ايدى بزه فرض اولدى * فىء زوال بلمك مراد اولنسه برسطح مستقيم پيدا اولنوب وسطنه برمقياس نصب
اولنه اول مقياسك ظلى هر قنده منتهى اولورسه فىء زوال اول كولكه در اول منتهاى ظلدن اطراف مقياسه
على السويه بر دائره مستديره پيدا اولنه اول دائره دن هر بار ظل مقياس بر نقطه مقدارى خروج ايلسه
صلاة ظهرك وقتى دخول ايدر بر درلو دخى فىء زوال بلمك مراد اولنسه برسطح مستقيم اوزره بر دائره
چزيلوب اورتاسنه برمقياس نصب اولنوب واول مقياسك دائره دن مدخل ظل اولان محلنه اشارت
اولنه بعد الزوال بنه اول دائره دن مخرج ظل اولان محله دخى اشارت اولنوب مدخل ايله مخرج اشارت
اولنان محللرك وسط حقيقيسى اخذ اولنوب اول مقياسك ظلى اول وسطه نه زمانده ملاقى اولورسه
اول ملاقى اولديغى محل فىء زوالدر اندن بر نقطه تجاوز ايلدكده صلاة ظهرك وقتى دخول ايدر (ووقت
العصر من انتهاء وقت الظهر الى غروب الشمس) عصرك وقتى ظهرك آخر وقتندن غروب شمسه دكيندر
قوله عليه السلام (من ادرك ركعة من العصر قبل ان تغرب الشمس فقد ادركها) وابتداء عصرى قيلان
حضرت يونس عليه السلامدر حق سبحانه وتعالى كندويى درت ظلمتدن خلاص ايلدكده اول درت
ظلمات ظلمت زلت ظلمت ماء ظلمت بطن حوتدر شكرانهٔ خلاص ايچون درت ركعت صلات عصرى ادا ايلمش
ديو روايت اولنور (ووقت المغرب من غروبها الى ان يغيب الشفق) مغربك وقتى شمسك غروبندن شفق
غائب اولنجيه دكيندر شافعى حضرتلرينك قتنده وقت مغرب اوچ ركعت نماز ادا اولنجيه دكيندر زيرا
حضرت جبرائيل عليه السلامك ايكى كونده اخشام نمازى ايچون امامت ايلديكى بر وقتده واقع اولمشدر

انك امامتى خود تعليم ايچون ايدى ديو بو قول شافعينك ايكى قولندن بريدر امام غزالى حضرتلرى ديديكه
وقت مغربده ايكى قول واردر بر قول وقت مغرب غروب شفقه دكين مداولنه واحمد بن حنبل دخى
بوكا ذاهب اولمشدر بر قول دخى غروب شمسدنصكره بر آبدست آلنوب واذان واقامت وبش ركعت
نماز ادا اولنجيه دكيندر اصحاب صفه دن عبد الله بن عمروك روايتنى احتجاج ايتديلر (ان النبى عليه
السلام قال وقت المغرب مالم يسقط نور الشفق وروى ابو هريرة ان النبى عليه السلام قال اول المغرب
حين تغرب الشمس وآخره حين يغيب الشفق) اخشام نمازينى ابتدا قيلان حضرت عيسى عليه السلامدر
حق سبحانه وتعالى (ءانت قلت للناس اتخذونى وامى الهين من دون الله) آيت كريمه سى ايله عيسايه
خطاب ايلدكده اوچ ركعت نماز قيلدى اولكى ركعتى كندى نفسندن الوهيتى نفى ايچون وايكنجى ركعتى
والده سندن نفى ايچون واوچنجى ركعتى جناب حقك الوهيتنى اثبات واقرار ايچون بونكله مخاطب
اولدقده اخشام نمازينك وقتى ايدى ديو روايت اولنمشدر (وهو البياض الكائن فى الافق بعد الحمرة
وقالا هو الحمرة قيل وبه يفتى) مغيب شفق ديديكمز اول بياضدركه افقده حمرتدنصكره واقع اولور امامين
ديديلركه مغيب شفق حمرت كندوسيدر حمرتدنصكره اولان بياض دكلدر دينلديكه فتوى دخى بونك
اوزرينه در * شفقده علما اختلاف ايلمشلردر ابو حنيفه ديديكه هو البياض فى الافق بعد الحمرة ابو بكر ومعاذ
وانس وابن زبير دخى بوكا ذاهب اولمشلردر وامامين ديديلركه شفق قزللقدر بو دخى ابو حنيفه دن روايت
اولنمش قولدر شافعى دخى بونى اخذ ايلمشدر وبو حديث شريف ايله استدلال ايلمشلركه (قال النبى
صلى الله عليه وسلم الشفق هو الحمرة) ابو حنيفه نك استدلالى ابو هريره روايت ايلديكى حديث شريفدر
(قال النبى عليه السلام آخر وقت المغرب اذا اسود الافق والشفق هو الحمرة) حديث شريفنى كه روايت
ايلديلر ابن عمر اوزرينه موقوفدر مالك موطأده ذكر ايلمشدركه بو حديث شريف حجت اولمغه صالح دكلدر
زيرا بونده اختلاف صحابه واردر اختلاف صحابه اولان حديث ايله ايسه تمسك جائز دكلدر زيرا عدم قبوله
دليل اولمق احتمالى واردر * شيخ اسمعيل سيواسى ديمشدركه ابو حنيفه نك روايت ايلديكى مترجحدر زيرا
حديث شريف مرفوعدر انلرك روايت ايلديكى موقوفدر مرفوع موقوف اوزرينه مرجح اولديغى علم
اصولده بياندن مستغنيدر لكن اختلاف صحابه مرفوع وموقوفدن تأخير ايدر فتوى امامين قولى اوزره در
اهل لسان بونك اوزرينه اتفاق ايلدكلريچون * حتى نقل اولنوركه امام اعظم حضرتلرى بو قولدن رجوع
ايلمشلردر (ووقت العشاء والوتر من انتهاء وقت المغرب الى الفجر الثانى) عشانك ووترك دخى وقتى مغرب
وقتنك انتهاسندن فجر ثانيه دكيندر فجر ثانى صبح صادقدر ابو هريره دن روايت اولنديكه (ان النبى عليه
السلام قال آخر وقت العشاء حين يطلع الفجر) دينلديكه عشاى اول حضرت موسى عليه السلام قيلمشدر
مدين شهرندن چيقوب يولى ضايع ايلديكى حينده خاتونى غمى وقرنداشى هارون غمى وعدوسى اولان فرعون
غمى واولادى غمى حق تعالى بو غملردن خلاص ايليوب وادئ ايمنده ندا ايلدكده درت ركعت نماز قيلديكه
وقت عشاء ايدى اكا تطوع ايدى بزه فرض اولدى (ولا يقدم الوتر عليها للترتيب) وتر تقديم اولنمز عشاء اوزرينه
ترتيب ايچون لاجل وجوب الترتيب ديمكدر بر كسنه عشاى اونوتسه وترى قيلسه اندنصكره عشائى قيلسه
جائز اولور نهايت ترتيب ساقط اولور بو قول ابو حنيفه نك قتنده در زيرا وتر فرض عمليدر امامين قتنده جائز اولمز
زيرا انلرك قتنده وتر عشانك سنتيدر وعشايه تابعدر عشا قيلنمينجه وترك وقتى دخول ايلمز سقوط ترتيب
ايچون دكلدر عدم دخول وقت ايچوندر (ومن لم يجد وقتهما) شول كسنه كه عشا ووترك وقتنى بولمسه يعنى
بر يرده اولسه لركه شمس غروب ايلديكى كبى فجر طلوع ايلسه بلغار ولايتى كبى (لا يجبان عليه) عشا ووتر
اول كسنه نك اوزرينه واجب اولمز (ويستحب الاسفار بالفجر) فجرى اسفار ايلمك يعنى كوك كنارى
بياض اولنجيه بر مقدار متأخر قيلمق مستحبدر (قوله عليه السلام اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر بحيث
يمكن اداؤه بترتيل اربعين آية او اكثر) بر حيثيتله اسفار اولنه كه قرق آيت كريمه يى ترتيل ايله اداسى ممكن
اوله ويا خود قرق آيتدن زياده نك اداسى ممكن اوله (ثم ان ظهر فساد الطهارة يمكنه الوضوء واعادته
على الوجه المذكور) اندنصكره اكر طهارتنك فسادى ظاهر اولورسه اول كسنه يه وضوء ممكن اوله

ونمازینی اعاده ایلیه ذکر اولنان وجه اوزره یعنی قرق آیت کریمه یاخود دخی زیاده‌یی ترتیل ایله ادا ایلمك ممکن اوله (قال عليه السلام من صلى الفجر ومكث حتى تطلع الشمس فكانما اعتق اربع رقاب من ولد اسمعيل
(والابراد بظهر الصيف) یاز کونلرینك ظهرینی تأخیر دخی مستحب اولور (عن انس رضى الله عنه انه عليه السلام اذا كان الحر ابرد بالصلاة واذا كان البرد عجل بالصلاة والحديث ابى سعيد الخدرى انه صلى الله عليه وسلم قال ابردوا بالظهر فان شدة الحر من فيح جهنم (وتأخير العصر مالم تتغير الشمس) عصرك تأخیری مستحب اولور مادامکه شمسك لونی متغیر اولمیه (والعشاء الى ثلث الليل) عشانك تأخیری دخی مستحب اولور ثلث لیله دکین (قال عليه السلام لولا ان اشق على امتى لاخرت العشاء الى ثلث الليل
(والوتر الى آخره لمن يثق بالانتباه) دخی صلاة وتر آخر لیله دکین تأخیر اولنمق مستحب اولور شول کمسنه ایچونکه اویانمغه اعتمادی اوله (والا فقبل النوم) اکر اویانمغه اعتمادی یوق ایسه نومدن اول ادا ایلیه (قال النبى عليه السلام من خاف ان لا يقوم آخر الليل فليوتر اوله ومن طمع ان يقوم آخر الليل فليوتر آخر الليل
(وتعجيل ظهر الشتاء) قیش کونلرینك ظهرینی تعجیل دخی مستحب اولور (والمغرب) قیش و یاز کونلرینك مغربنی تعجیل اولنمق دخی مستحب اولور (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تزال امتى بخير ما عجلوا المغرب واخروا العشاء (وتعجيل العصر والعشاء يوم الغيم) عصر و عشانك تعجیلی دخی بولتلی کونده مستحب اولور
(وتأخير غيرهما) عشا و عصردن غیریسنده تأخیر اولنمق مستحب اولور زیرا تأخیرده قضا ایله ادا بیننده تردد وارددر * امدی بو تقدیرجه تأخیر اولیدر (ومنع عن الصلاة وسجدة التلاوة وصلاة الجنازة عند الطلوع
والاستواء والغروب) شمسك طلوعی واستواسی و غروبی زماننده مصلی صلاتدن و سجدهٔ تلاوتدن و صلاة جنازه‌دن منع اولندی * عقبه رضى الله عنه‌دن روایت اولندیکه نبی علیه السلام اوچ وقتده نماز قلمقدن وجنازه‌یی قبره قویمقدن نهی ایدردی وسجدهٔ تلاوتك مکروه اولدیغی کندیده معنای صلاة اولدیغیچوندر زیرا صلاتده شرط اولان طهارت وستر عورت واستقبال قبله سجدهٔ تلاوتده دخی شرطدر * وفتاوای قاضیخانده مسطوردرکه طقوز وقتده نافله جائز کلدر بری طلوع فجردنصکره سنت فجرك غیری نافله قیلمق بری فجرك فرضندن صکره شمسك طلوعندن اول بری دخی صلاة عصردنصکره تغیر شمسدن اول و بری دخی غروب شمسدنصکره صلاة مغربدن اول و بری دخی یوم جمعه‌ده خطبه اوقنورکن و بری دخی جمعه کونی عند الاقامة و بری دخی بیرام نمازینك خطبه‌لری اوقنورکن و بری دخی استسقا وکسوف خطبه‌لری اوقنورکن نافله قیلمقدر بو طقوز وقتده نافله قیلمق جائز دکلدر نهی اولنان اوچ وقتکه طلوع شمس واستواء وغروب وقتلری ایدی بونلردن غیریدر بو طقوز وقتلرده فائته‌نك قضاسی وصلاة جنازه وسجدهٔ تلاوت اداسی جائز اولور لکن مکروهدر (الا عصر يومه) الا اول کونك عصری منع اولنمدی (وعن التنفل وركعتى
الطواف بعد صلاة الفجر والعصر) صلاة فجر وصلاة عصردنصکره طوافك ایکی رکعتندن ونافله نمازدن منع اولندی (وقال عليه السلام لا صلاة مع صلاة الفجر حتى تطلع وبعد العصر حتى تغرب (لا عن قضاء فائتة
وسجدة تلاوة وصلاة الجنازة) قضاء فائته‌دن وسجدهٔ تلاوتدن وصلاة جنازه‌دن منع اولنمز (وعن التنفل
بعد طلوع الفجر باكثر من سنته) طلوع فجردنصکره فجرك سنتندن اکثر نافله‌دن دخی منع اولندی (قال عليه السلام لا صلاة بعد الصبح الا ركعتين (وقبل المغرب) مغربدن اول دخی نافله منع اولندی (ووقت
الخطبة اياً كانت) خطبه وقتنده دخی نافله منع اولندی هر قنغی خطبه اولورسه اولسون کرك جمعه و عیدین وحج خطبه‌لری کرك خطبهٔ کسوف واستسقا جمله‌سی برابردر (وقبل صلاة العيد) صلاة عیددن مقدم دخی تنفل منع اولندی کرك مصلاده اولسون کرك غیری یرده کرك امام کرك غیری اولسون صحابه‌دن بو کامی وانکار وارد اولمشدر * روایت اولنورکه ابن مسعود وحذیفه یوم فطرده ایکیسی قالقوب امامدن اول ناسی صلاتدن منع ایدرلردی روایت اولنمشدرکه * ان عليا رضى الله عنه خرج الى المصلى فرأى قوما يصلون فقال ما هذه الصلاة التى لم نكن نعرفها على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم فقيل له الا تنهاهم فقال اكره ان اكون الذى ينهى عبدا اذا صلى (وعن الجمع بين الصلاتين فى وقت) وقت واحدده ایکی صلاتك بیننی جمعدن دخی منع اولندی سفر وحضر برابردر وقوله تعالى (ان الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا) موقتادیمکدر

جمع ایسه تغیر وقتندر فعلا جمعی جائزدر اما وقتا جائز دکلدر صلاة ظهری آخر وقتنه تأخیر ایدوب عصری اول وقتنده قیلوب ایکیسنی بر یرده قیلمق جائزدر امام شافعی خلاف ایدوب انك قتنده ظهر ایله عصری ومغرب ایله عشایی یغمور ومرض وسفر عذرلری ایله جمع ایلمك جائزدر (الا بعرفة ومزدلفة) الا عرفه‌ده ومزدلفه‌ده ایکیسنی جمع ایلمك منع اولنمدی عرفه‌ده وقت ظهرده عصر معا ادا اولنوب جمع اولنور ومزدلفه‌ده عشا وقتنده اخشام ایله عشا معا ادا اولنوب جمع اولنور (ومن طهرت فى وقت عصر او عشاء
صلتهما فقط) دخی شول خاتون که حیضدن وقت عصرده یاخود وقت عشاده طاهر اولسه انجق ایکیسندن برینی ادا ایدر امام شافعی خلاف ایدوب عصرده طاهر اولان ظهری وعشاده طاهر اولان اخشامی ادا ایدر دیر انك قتنده ظهر ایله عصر ومغرب ایله عشا وقت واحد کبیدر عذر ایله ایکی وقت بر یره جمع اولنور
(ومن هو اهل فرض فى آخر وقت يقضيه لا من حاضت فيه) شول کمسنه که آخر وقتده اهل فرض اوله اول کمسنه قضا ایدر اما آخر وقتنده حایض اولان قضا ایلمز مثلا بر صبی آخر وقتنده بالغ اولسه ویاخود بر کافر مسلم اولسه اول وقتدن انجق تحریمه مقداری باقی اولسه اول وقتك فرضنك قضاسی انك اوزرینه واجب اولور اما حایض اولان یا نفسا اولان اوزرینه واجب اولمز زیرا سببدن اعتبار آخر وقتنه‌در ابو حنیفه قتنده وشافعی قتنده اعتبار وقت اوله‌در صورت اولی‌ده قضا واجب اولور وصورت ثانیه‌ده واجب اولمز

(باب الاذان)

بو باب اذان بیاننده‌در اذان لغتده اعلامه دیرلر کما قال الله تعالى (واذان من الله ورسوله) اى اعلام شرعده اوقات مخصوصه‌ده اعلام مخصوصه‌دن عبارتدر حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم مدینهٔ منوره‌یه کلدکده صلاتی کاه تأخیر وکاه تعجیل ایدردی صحابهٔ کزین وقت صلاتی بلمك ایچون مشاوره ایلدیلر بعضیسی دیدیلرکه بر بیراق نصب ایده‌لم اول بیراق نصب اولندقده وقت صلاة ایدیکی معلوم اوله وکورمینلره کورنلر اعلام ایلیه و بعضیسی دیدیلرکه چاك چالالم چاك چالمق نصارایه مخصوصدر دیو کریه کوردیلر بعضیسی دیدیلرکه آتش یاقلسون آتش یقمق مجوسیلره مخصوص اولمغین اولدخی کریه کورلدی بعضیسی دیدیلرکه بوری چالینه بوری چالمق یهودیلره مخصوصدر دیو اولدخی کریه کورلدی آخر مشاوره قرارداده اولمدی صحابهٔ کزین هرکس اوینه کتدی عبد الله بن زید بن عبد الانصاری دیدیکه یاتمش ایدم بین النوم والیقظه کوردمکه کوکدن بر شخص نازل اولدی اوزرنده ایشل قفتان والنده ناقوسه شبیه بر نسنه وار ایدی دیدمکه الکده اولان شیئی بکا بیع ایدرمیسن اول شخص بونکله نه ایشلرسن دیدی بندخی صلاة نمازك وقت وزماننده اعلام ایچون ضرب ایدرم دیدم بوندن خیرلو بر شیئه سکا دلالت ایده‌یم می دیدکده بیورك دیو الحاح ایلدم اول شخص بر سطح اوزرینه چیقوب وقبله‌یه استقبال ایدوب واذان اوقیوب وبر مقدار مکث ایدوب بعده قالقوب اولکی کبی اذان ویروب آخرنده ایکی کره قد قامت الصلاة دیدی بندخی رسول اکرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرینه کلوب بو رؤیایی خبر ویردم (فقال رؤيا صدق وحق) بلاله القا ایله دیو امر ایدوب بندخی ایشتدیکم کبی القا ایلدم وبلال مدینه‌ده بر سطح اوزرینه چیقوب اذان ویردکده حضرت عمر رضى الله عنه سعی ایدرك کلدی عبد اللهه کلن شخص بو کیجه بکا دخی کلدی لکن عبد الله بندن مقدم حضرتنه کلمش دیو بیوردی روایت اولندیکه صحابه‌دن یدی کمسنه اول کیجه او یلجه دوش کوردیلر ایدی ابو حفص محمد بن على بوکا انکار ایلمشدر معالم الدیندن اولان شیء رؤیا ایله ثابت اولدی دیمك تعهددر لکن حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم اسرا کیجه‌سی مسجد اقصایه واردقده انبیا علیهم السلام جمع اولدیلر برملك اذان ویردی واقامت ایلدی وانلر ایله رسول الله علیه السلام نماز قیلدی ودخی دینلمشدرکه جبریل رسول الله علیه السلامه اذانی کتورمشدر حتى کثیر بن مره دیدیکه جبرائیل علیه السلام سماده اذان اوقیدی حضرت عمر رضى الله عنه اشتدی صکره بلال حبشی‌یه تعلیم ایلدیلر
(سن للفرائض دون غيرها) اذان فرائض خمسه وجمعه ایچون مسنوندر اولدی فرائضدن غیری واجباتدن صلاة عیدین وصلاة وتر ایچون مسنون اولدی کرچه صلاة وتر ابو حنیفه قتنده فرض ایسه‌ده دخی وقت عشاده ادا اولنمق ایله عشا اذانیله اکتفا اولندی (ولا يؤذن لصلاة قبل وقتها) وقتندن اول صلاة ایچون

اذان اوقمق مسنون اولدی (ویعاد فیه لوفعل) اکر وقتندن اول اذان اوقندی ایسه وقتنده اعاده اولنور
(خلافا لابی یوسف فی الفجر) ابو یوسف ایچون صلاة فجرده خلاف واردر ایلدن نصف اخیرده اذان اوقنسه
اعاده اولنمز دیو بیورمشلردر (و یؤذن للفائتة و یقیم) فائته ایچون اذان واقامت اولنور زیرا حضرت
رسول الله صلی الله علیه وسلم لیلة تعریسده فجری قضا ایلدی اذان واقامت ایله * بو قول شافعی یه جتدر
شافعی ایکی قولک برنده لا یؤذن ولا یقیم دیمشدر استدلالی بودر که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
خندق غزاسنده کفاره شغللرندن درت وقت صلاتی فوت اولمش ایدی اول درت وقتی اذان واقامتسز
قضا ایلمشدر بزم ایچون دلیل ابو یوسفدن رسول اکرمه اسناد ایله روایتده اول درت وقتی اذان واقامت ایله
قضا ایلدیکی قصه سیدر (لکن الفصل للمیت مسنون (وکذا لاولی الفوائت) فائته لرک اولی ایچون اذان
واقامت اولنمق دخی مسنون قلندی (وخیر فیه للبواقی) فوائتک باقیلری ایچون مخیر قیلندی دیلرسه هم اذان
وهم اقامت ایدر قضا بحسب الادا اولدیغیچون دیلرسه اقامت ایدر (وکره ترکهما للمسافر) مسافر
ایچون اذان واقامتک ترکی مکروه اولدی لقوله علیه السلام (لابنی ابی ملیکة اذا سافرتما اذنا واقیما ولیؤمکما
اکبرکما سنا (لا للمصلی فی بیته فی المصر) شهرده اونده اولان مصلی ایچون اذان واقامتک ترکی مکروه قیلنمدی
لقول ابن مسعود رضی الله عنه اذان الحی یکفینا الاذان والاقامة وفی روایة یکفینا اذان الحی واقامته
(وندبا لهما) مسافر ومقیم ایچون اذان واقامت مندوب قیلندی امام مالک خلاف ایدوب انک قتنده
صحراده واونده یالکز نماز قیلان کمسنه ایچون اذان واقامت لازم دکلدر زیرا اذان واقامت شعار جماعتدندر
یالکز اولدقده خود جماعت بولنمش اولوردیر (لا للنساء) نساء ایچون اذان مندوب قیلنمدی (وصفة الاذان
معروفة) اذانک صفتی معروفه در اذان درت کره الله اکبر وایکی کره اشهد ان لا اله الا الله وایکی کره
اشهد ان محمدا رسول الله وایکی کره حی علی الصلاة وایکی کره حی علی الفلاح در والله اکبر الله اکبر
لا اله الا الله کلمۀ شریفه سیدر معنای اذان شریف (الله اکبر) ای الله اعظم واجل دیمکدر یعنی عمل دنیاده
مشغول اولدیغکز شیئلرک جمله سندن الله تعالی اعظم واجلدر و بو وقت شول وقتدر که سزک اوزرکزه
صلاتک عملی واجب اولمشدر امدی واجب اولان شیئه اشتغال ایدک اعمال دنیایی بو وقتده ترک ایدیکز دیمکدر
تکبیری تکرار ایلمک غفلتدن زیاده تنبیه ایچوندر زیرا برشی مکرر اولسه زیاده بی تقرر ایدر اندنصکره شهادتی
ذکر ایلمک بوکا اشارتدرکه مؤذن امر اولده اذانه مخالف سویلیوب بلکه انلره طاعت رب العزته موافق
سویلیوب قبلارنده تقرر ایچوندر اندن شهادت رسول اللهی ذکر ایدوب زیرا الله تعالی رسولنک ذکرنی
عالی ایدوب اسمی اسمنه مقارن ایلدی کما قال الله تعالی (ورفعنا لک ذکرک) اندنصکره (حی علی الصلاة)
صلاته کلک دیوندا ایدوب بو وقت صلاة وقتیدر سرعت ایدیکز اداسنه زنهار تأخیر ایلمیکز وقتندن
دیمکدر تکرار خود تقرر ایچون اولدیغی ذکر اولنمشدر اندنصکره (حی علی الفلاح) دیوندا ایدر بونده وعد
واردر زنهار تکاسل ایلمیکز نجاتکز صلاتدندر دیمکدر اندنصکره تکبیری ذکر ایدوب افتتاح واختتام
جناب رب العزتک اسم شریفیله بولنسون ایچوندر (لا اله الا الله) عبادتکزی الله ایچون خالص قیلک
دیوندا ایدرامدی مؤمنیندن هر کیم اذانی بو منوال اوزره اشیدرسه طوبی له وحسن مآب (و یزاد بعد فلاح
اذان الفجر الصلاة خیر من النوم مرتین) اذان فجر فلاحدنصکره ایکی کره الصلاة خیر من النوم کلامی ایله
زیاده قیلنور زیرا بلال رضی الله عنه صلاة فجرده عائشه یه کلوردی الصلاة یا رسول الله دیردی حضرت
عائشه رسول نائمدر دیو جواب ایلدکده بلال دخی الصلاة خیر من النوم دیو جواب ایدیجک حضرت
رسول علیه السلام دخی بو کلامی استحسان ایدوب (یا بلال اجعله فی اذانک) دیو بیورمشلردر (والاقامة مثله
و یزاد بعد فلاحها قد قامت الصلاة مرتین) اقامت دخی اذان مثللودر * پس ایکی کره قد قامت الصلاة
لفظلری اذانک فلاحندنصکره زیاده قیلنور (و یترسل فیه) اذانده ترسل اولنور یعنی بلا سرعة مهل اوزره
اوقنور (ویحدر فیها) اقامتده سرعت اولنور (ویکره الترجیع) ترجیع مکروه اولور ترجیع شهادتینده مؤذن
صوتنی آشغه وبوقاری ایتمکدر (والتلحین) تلحین دخی مکروه اولور تلحین تغنی معناسنه در تحسین صوت
ایچون کلمه سنک حروفنی تغییر ایدوب مدایتمیه جک یرده مد قصرایتمیه جک یرده قصر ایلمکدر (ویستقبل بهما
القبلة

القبلة) اذان واقامتده مؤذن قبله یه استقبال ایلیه زیرا الله تعالی یه ذکر وثنا اوزره اولوب واحدانیتنه
شهادت ودخی پیغمبر علیه السلام اوزرینه رسالتله شهادت محلیدر * پس لایق اولان بودرکه قبله یه
قارشو اوله (ویحول وجهه یمنة و یسرة عند حی علی الصلاة وحی علی الفلاح) مؤذن وجهنی صاغه وصوله
دوندوره حی علی الصلاة وحی علی الفلاح دیدیکی حینده واذانی استماع ایدنلره لایقدرکه مؤذن
حی علی الصلاة وحی علی الفلاح دیدکده لا حول ولا قوة الا بالله وماشاء الله کان ومالم یشأ لم یکن وما قدر
یکون دیه لر (ویستدیر فی صومعته ان لم یقدر علی التحویل واقفا) طوررکن ایکی یانته دونمک فائده
ویرمز ایسه اذان ویره جک یرده اردن دونوب اذان اوقیه (و یجعل اصبعیه فی اذنیه) دخی ایکی پارمغی
ایکی قولاغنه وضع ایلیه (ولا یتکلم فی اثنائهما) اذان واقامت اراسنده تکلم ایلمیه (و یجلس بینهما) اذان
واقامت بیننده اوتوره لقوله علیه السلام اجعل بین اذانک واقامتک قدر ما یفرغ الآکل من الاکل
(لا فی المغرب فیفصل بسکتة) الا صلاة مغربده اوتورمیه پس بر سکته ایله فصل ایلیه جزئی فصلده اتفاق
اولنمشدر نهایت مقدارنده اختلاف اولنمشدر وابو حنیفه قتنده ایکیسنک بینی سکته ایله فصل ایلمک
مستحبدر اوچ قصه آیت یاخود بر طویل آیت قرائت ایده جک مقداری ویاخود اوچ ادیم مقداری سکته
اولنه بعده اقامت اولنه (وقالا بجلسة خفیفة) امامین دیدیلرکه جلسۀ خفیفه لازمدر ایکی خطبه بیننده
اوطورلدیغی مقداری (واستحسن المتأخرون التثویب فی کل الصلاة) متأخرون تثویبی مستحسن
کورمشلردر هر برصلاتده تثویب اعلام بعد الاعلامدر یعنی اذانی استماع ایتمینلره وقت نماز یاخود الصلاة
دیوندا ایتمکدن عبارتدر (ویؤذن ویقیم علی طهر) مؤذن اذان اوقیه واقامت ایلیه طهارت اوزرینه زیرا
ذکر اللهدر قرآن کبی طهارت مستحبدر (وجاز اذان المحدث) آبدستسز کمسنه نک اذانی جائز اولور مقصود
حاصل اولدیغیچون مکروه دکلدر دینلمشدرکه مکروهدر زیرا کندیسی اجابت ایلمدیکی شیئه دعوت ایتمکله
حق سبحانه وتعالی حضرتلرینک (اتأمرون الناس بالبر وتنسون انفسکم) خطابنک تحتنه داخل اولور
(وکره اقامته) محدثک اقامتی مکروه اولدی (واذان الجنب) دخی جنبک اذانی مکروه اولدی (ویعاد)
اکر جنب اذانی اوقودی ایسه اعاده اولنور (کاذان المرأة والمجنون والسکران) مرأه نک ومجنونک
وسکرانک اذانی اعاده اولندیغی کبی زیرا مرأه نک صوتی دخی عورتدر مجنون وسکران خود سویلدکارین
بلمزلر بونلردن غیری معتوهک اذانی اعاده اولنمق کرکدر ظاهر روایت اوزره اما ظاهر روایتدن غیریده
اعاده اولنمز دیمشدر (ولا تعاد الاقامة) اقامت اعاده اولنمز زیرا اقامتک تکراری مفید اولمز بلکه مشروع
دکلدر (ویستحب کون المؤذن عالما بالسنة والاوقات) مؤذنک سنت واوقاته عالم اولمسی مستحب اولدی
لقوله علیه السلام (یؤذن لکم خیارکم) وفی الفائق قال عمر رضی الله عنه (لو اطیق الاذان مع الخلیفی
لاذنت) یعنی مع الخلافة وقد اذن رسول الله واقام فی بعض الاوقات حتی روی عن عقبة بن عامر قال کنت
مع رسول الله صلی الله علیه وسلم فی سفر فلما زالت الشمس اذن واقام وصلی الظهر (وکره اذان الفاسق
والصبی والقاعد) فاسق وصبی وقاعدک اذانی مکروهدر اذان فاسق وصبی مکروه اولمسنه حدیث شریفکه
(یؤذن لکم خیارکم) دلیل قویدر اذان قاعدک مکروه اولمسی مقصود اولان اعلامده خللی اولدیغیچوندر
(لا اذان العبد والاعمی والاعرابی وولد الزنا) عبد واعمی واعرابی وولد زنانک اذانی مکروه اولمدی مقصود
اولان اعلام ایدی حاصل اولدی (واذا قال حی علی الصلاة قام الامام والجماعة) وقتا که مؤذن حی علی الصلاة
دیسه امام وجماعت قائم اوله (واذا قال قد قامت الصلاة شرعوا) وقتا که مؤذن قد قامت الصلاة دیسه نمازه
شروع ایلیه لر مؤذنی تکذیب ایلمک ایچون (واذا کان الامام غائبا او هو المؤذن لا یقومون حتی یحضر)
اکر امام غائب اولسه یاخود مؤذن اولان امام اولسه جماعت قائم اولمیه لر امام حاضر اولمینجه اکر امام
طشره ده بولنورسه کاوب قاوشدقده جماعت قیام ایده لر دینلمشدر هر قنغی صفه داخل اولورسه اول
صف قیام ایلسون قوله علیه السلام (لا تقوموا حتی ترونی قمت من مقامی)

(باب شروط الصلاة)

بو باب صلاتک شرطلری بیاننده در شروط شرطک جمعیدر رانک سکونیله اما شرائط شرطک جمعیدر رانک

انه لم یفد التحویل

فتحه ايله ايكيسی علامت معناسنه در اصطلاحده شرط شول شيئدركه اول شيئك وجودی اوزرينه شيء آخر
توقف ايليه اما كندوسی اول شيئه داخل اولميه بونده مراد صحتك شرطيدر بوخسه وجودك شرطی دكلدر
شرط مشروطدن مقدم ايدوكی بيندر حتی كتاب الهدايه باب الشروط التی يتقدمها ديو تصريح ايلمشدر صاحب
نهايه ديركه يتقدمها قولی شروطك صفت مؤكده سيدر رمزی دكلدر امدی تقديم ايلين شروطدن اولمامش
اولورامدی شروط نفسنده اوچ نوعدر بری شروط عقليه در عالم ولدنك حياتله وجودی كبی و بری دخی
جبليه دركه عباداتی شرط قيلرز امانفسنده شرط دكلدر دخول داره تعليق ايله وقوع طلاق كبی و بری دخی
شرعيه دركه صلاة كبی طهارت ايله بونده مراد اولان صلاته مختصه اولان شروط شرعيه در و جائزدركه
صلاتی تقدم ايتمين شروط صلاتدن احترازا اوله قعدهٔ اخيره كبی زيراد بنلمشدر كه قعدهٔ اخيره فرضدر ركن اصلی
دكلدر بلكه صلاتدن خروجه شرطدر تحريمه دخول شرط اولديغی كبی (هی طهارة بدن المصلی من حدث
وخبث وثوبه ومكانه) صلاتك شرطلری مصلينك بدنی حدث وخبثدن پاك اولمقدر ولباسی ونماز قيله جق
يری خبثدن پاك اولمقدر حدثدن طهارتنه دليل قوله تعالى (وان كنتم جنبا فاطهروا) خبثدن طهارتنه
دليل قوله تعالى (وثيابك فطهر) وقوله عليه السلام اغسلی عنك الدم وصلی (وستر عورته) شروطك
بری دخی مصلی عورتنی ستر ايلمكدر ستر عورته دليل قوله تعالى (خذوا زينتكم عند كل مسجد) ای ثيابكم
عند كل صلاة او طواف * ستر عورت صلاة ايچوندر ناس ايچون دكلدر اكر ناس ايچون اولسه ايدی عند
دخول الاسواق و ياخود عند الجمع بيورلوردی (خذوا زينتكم) قولی اطلاق اسم الحال على المحل
وعند كل مسجد قولی اطلاق اسم المحل على الحال قبيلندندر اكر ديلورسه ابن عباس حضرتلرندن روايت
اولنمشدركه بو آيت كريمه طواف حقنده نازله اولدی صلاة حقنده نازله اولمدی حتی صلاتده ستر عورتك
وجوبنه نيجه حجت اولور جواب و بريلوركه اعتبار عموم لفظه در خصوص سببه دكلدر بونده ايسه
كل مسجد بيورلدی عموم اولاجق بری دخی مسجد حرامدر (واستقبال القبلة) قبله يه توجه دخی صلاتك
شروطندندر شرط اولديغنه دليل (فولوا وجوهكم شطره) ای شطر المسجد الحرام ظهيريه ده بعض عارفيندن
منقولدركه بشرك قبله سی كعبه واهل سمانك قبله سی بيت معموردر وكروبيونك قبله سی كرسی وحملهٔ عرشك
قبله سی عرشدر (والوقت) شروطك بری دخی وقتدر (والنية) شروطك بری دخی نيتدر شرط اولديغنه دليل
قوله عليه السلام (انما الاعمال بالنيات) ای حكم الاعمال زيرا صلاة قيام وقعود وعبادت بيننده تردد واردر
البته تمييز لازمدر تمييز اولمز الا نيت ايله اولور (وعورة الرجل من تحت سرته الى تحت ركبته) رجلك عورتی
يعنی عورت يری كوبكنك التندن ديزلرينك التنه وارنجه يه دكينه دكيندر (والامة مثله مع زيادة بطنها وظهرها)
جاريه دخی رجل كبيدر قارنی وارقه سی زياده سی ايله يعنی امه ده رجلدن زياده عورت يری قارنی وارقه سيدر
سائر اعضاده رجل ايله برابردر مدبره وام ولد ومكاتب دخی امه كبيدر حضرت عمر رضی الله عنه خمار اورتنمش
بر جاريه يه راست كلدككده * القی عنك الخمار يا دفار اتتشبهين بالحرائر ديوب دره ايله ضرب ايدوب منع
بيورمشدر (وجميع بدن الحرة عورة الا وجهها وكفيها وقدميها فی رواية) حرهنك جمله بدنی عورتدر الا يوزی
وايكی ال اياسی وايكی اياقلری عورت دكلدر وجهی استثنايه سبب بعض احيانده كمال احتياج ايچوندر
شهادت كبی ومحاكمه كبی الاری استثنايه علت احوالك ظهوريله ضرورت اولوب عمل ممكن اولمديغيچوندر
مادامكه مكشوف اوليه قدمين استثناسندن مراد مشيده ضرورت احتياج ايچوندر خصوصا فقرادن اوله
(وكشف ربع عضو هو عورة) ربع عضولك كشفی دخی عورتدر (يمنع كالبطن والفخذ والساق وشعرها
النازل وذكره بمفرده والانثيين وحدهما وحلقة الدبر بمفردها) ربع عضولك كشفی جواز صلاتی منع ايدر
قارن كبی واوياق كبی وعورتك بالدری كبی وعورتك باشدن نازل اولان صاچی كبی و بالكز ذكر كبی وخايه لرك
ايكيسی بر عضو اولمسی كبی و بالكز دبر حلقه سی كبی (وعند ابی يوسف انما يمنع انكشاف الاكثر وفی النصف
عنه روايتان) ابو يوسف قتنده عضولك اكثرينك انكشافی ممنوعدر ونصفك انكشافنده ابو يوسف حضرتلرندن
ايكی روايت واردر ائمه من انكشاف عورتك قليلی معفو اولوب كثيری معفو اولمديغنده اتفاق ايلمشلردر
اما قلت وكثرتده اختلاف ايلمشلر ابو حنيفه ومحمد ديديلر كه ربعك مادونی قليلدر زيرا ربع كامله مشابهدر

وكل مقامنه مواضع كثيره ده قائم اولمشدر ابو يوسف ديركه نصفك مادونی قليلدر زيرا بر شيئك اكثر ايله
صفتلنوركه انك مقابلی اقل اوله زيرا قليل اسماء مقابله دندر ونصفده ينه امام ابو يوسفدن بر روايتده منع
ايدر زيرا نصف حد قلتدن چقمشدر بر روايتده جواز صلاتی منع ايلمز حد كثرته داخل اولمشدر
(وعادم ما يزيل النجاسة يصلی معها ولا يعيد) نجاستی ازاله ايدر شيئی بوليان كمسنه اول نجاست ايله
نمازی ادا ايدر واعاده ايلمز لفظ ماهم صويه وهم مايع اولانه متناول اولور (ولو وجد ثوبا ربعه طاهر
وصلی عاريا لا يجزيه) اكر مصلی ربعی طاهر ثوب بولسه وعريانا قيلسه كفايت ايلمز اول ثوب ايله ادا ايلمك لازمدر
(وفی اقل من ربعه يخير) ربعدن اقل طاهر اولان ثوبده مصلی مخيردر ديلرسه ثوب ايله ادا ايدر ديلرسه
عريانا ادا ايدر بونلردن هر بريسی حال اختيارده جواز صلاتی منع ايدر حتی مقدارده برابر اولدقلری
ايچون * زيرا انكشاف قليل ونجاست قليل معفودر و بونلرك كثيرلری مانعدر او يله اولجق بينلرنده
مانعيتده من غير رجحان برابرلك اولديسه مصلی ديلديكنی اختيار ايدر (والافضل الصلاة به) افضل
اولان اول ثوب ايله نماز قيلمقدر (وعند محمد يلزم) امام محمد قتنده اول ثوب ايله نماز قيلمق لازمدر زيرا ثوب
نجس ايله نماز قيلرسه فرضی ترك ايتمش اولوركه طهارت ثوبدر عريانا قيلورسه نيجه فرائض ترك ايتمش اولور
ستر عورت وقيام وركوع وسجود كبی (وان لم يجد ما يستر عورته فصلی قائما بركوع وسجود جاز والافضل
ان يصلی قاعدا بايماء) اكر مصلی عورت يرينی ستر ايده جك بر شيء بولمز ايسه ركوع وسجود ايله قائما قيلسه
جائزدر افضل اولان ايما ايله قاعدا قيلمقدر زيرا اصحاب نبی عليه السلام بو يله ايتمشلردر وستر عورتك خلفی
يوقدر ايما ايسه اركاندن خلفدر خلفی اولان اولميان ايچون ترك اولنور * بردخی بونك ايچونكه قيام وركوع
وسجود صلاة ايچون واجبدر ستر عورت ايسه هم صلاة وهم ناس ايچون واجبدر ايكی حق ايچون واجب
اولانی اختيار ايلمك افضلدر (وقبلة من بمكة عين الكعبة) مكه ده اولان كمسنه نك قبله سی عين كعبه در
حتی بر مكی اونده نماز قيلسه ديواری قالدرسه لر انك استقبالی شطر كعبه يه اولمق لازمدر (ومن بعد جهتها)
شول كمسنه كه كعبه دن بعيد اوله انك قبله سی جهت كعبه در (فان جهلها ولم يجد من يسئله عنها تحری
وصلی) اكر مصلی كعبه يی بيلمسه و بر كمسنه دخی بولمسه كه قبله دن اكا سؤال ايليه اول كمسنه تحری ايدر
ونمازی قيلر * زيرا اصحابهٔ كزين رضی الله تعالى عنهم اجمعين تحری ايدرلر قيلورلردی حضرت رسول الله
صلی الله عليه وسلم انكار ايلميوب نهی دخی ايلمدی تجنيسده دخی مسطوردركه بر آدم صحراده ايكن
قبله كندويه شبهه لو اولسه ايكی آدم قبله بودر ديو خبر و يرسه لر اكن كندولر دخی مسافر اولوب قبله يی
بيلمسه لر ومصلينك كندی تحريسی آنلرك خلافی اولسه اول ايكی آدمك قولنه التفات ايتميوب كندی
اجتهادی اوزره عمل ايليه غيرك اجتهادی ايله كندی اجتهادينی ترك ايليه (فان علم بخطائه بعدها لا يعيد)
اكر مصلی قبله ده خطاسنی صلاتدن صكره بيلسه اعاده ايلمز امام شافعی ديركه اعاده ايلر شول شيئه قياس
ايلمشكه بری نجس و بری طاهر ايكی ثوبده تحری ايدوب تحری اوزره بری ايله اداء صلاة ايلمش صكره كندويه
يقين حاصل اولمشكه نماز قيلديغی ثوب نجس ايمش اتفاقا اعاده ايدر لكن بو كا قياس فاسددر زيرا اول
كمسنه ثوب طاهر ايله صلاته مأموردر و بزم مسئله مز اكا مخالفدر اشتباه قتنده قبله من جهت تحريدر
قوله تعالى (فاينما تولوا فثم وجه الله) (وان علم به فيها استدار وبنی) اكر خطاسنی بيلسه يعنی قبله ده خطا
ايتديكنی بيلسه صلاتده ايكن دونر و بنا ايدر استداره يه دليل قوی (روی عن ابن عمر رضی الله عنه بينا الناس
فی صلاة الصبح اذ جاءهم آت فقال ان رسول الله صلی الله عليه وسلم قد انزل عليه الليلة قرآن وقد امر
ان يستقبل الكعبة فاستقبلوها وكانت وجوههم الى الشام فاستداروا الى الكعبة (وكذا ان تحول رأيه)
ينه حكم سابق كبيدر اكر مصلينك رأيی تحول ايدرسه يعنی اكر رأيی بعد الصلاة تحول ايدرسه اعاده ايلمز
زيرا تبدل اجتهاد فسخ نص كبيدر ماضيده ظاهر اولور (وان شرع بلا تحر لا يجوز
وان اصاب) اكر تحريسز صلاته شروع ايلسه جائز اولمز اكر قبله يه اصابت دخی ايدرسه زيرا مشتبه اولان
قبله جهت تحريدر * ديمشلديكه اجتهادسز نماز قيلسه صلاتی جائز اولمز حتی ابو حنيفه دن روايت اولنديكه
دينی استخفاف ايلديكی ايچون اكفار اولنور و بر كمسنه دخی قصدا قبله دن غيری يره توجه ايلسه لكن

قبله‌سی کعبه‌یه موافق دوشسه ابو حنیفه دیرکه اول کمسنه کافر اولمشدر ابو یوسف دیرکه صلاتی جائز اولور وفقیه ابو اللیث دیرکه قول امام اعظم حضرتلرینکدر (وعند ابی یوسف ان اصاب جازت) امام ابی یوسف قتنده اکر قبله‌یه اصابت ایدرسه صلاة جائز اولور (وان تحری قوم جهات فی لیلة مظلمة وجهلوا حال امامهم جازت صلاة من لم یتقدمه) اکر بر قوم قرا کاقی کیجه‌ده جهات ایچون تحری ایلسه‌لر واماملرینك حالنی بلمسه‌لر شول کمسنه‌نك صلاتی جائز اولور که امامه تقدم ایلمشدر جهت تحری‌یه توجه بولندیغیچون ودخی مانع اولمدیغیچون مانعکه تقدمدر اکر بعضینك ارقه‌سی امامك ارقه‌سنه کاورسه جائزدر بونده سائلك سؤالی وارد اولورکه جماعت حال امامی بیلمك اولمز ایل مظلمه ایسه صلاة لیل جهریه‌در امام نه جانبده اولدیغی صوتدن معلوم اولور کوندز ایسه بو مرتبه اولمق احتمالی محالدر جواب ویریلورکه جائزدرکه صلاة قضا اوله یاخود نهارده برقرا کاقی مغاره‌ده اوله یاخود شمسه کسوف واقع اولمش اوله بروجهله که کوندز لیلهٔ مظلمه‌یه مشابه اولور زیرا اوار بخده ازمنهٔ ماضیه‌ده واقع اولمشدر بو جوابلرك جمله‌سی احتماللاتدندر (بخلاف من تقدمه) شول من بونك خلافیدرکه امامه تقدم ایلمشدر (او علم حاله وخالفه) یاخود امامك حالنی بیلدوا کامخالفت ایلیه انکدخی نمازی فاسد اولور زیرا امامنك خطا اوزره اولدیغنه معتقد اولمشدر (وقبلة الخائف جهة قدرته) قورقوجی اولان کمسنه‌نك قبله‌سی کندینك قدرتی اولان جهتدر خائف اولان اکر عدودن اکر ارسلاندن اکر غرقدن واکر خرسزدن ایسه برابردر (ویصل قصد قلبه الصلاة بتحریمتها) مصلی قلبنك قصدینی صلاته اولاشدره اول صلاتك تحریمه‌سی ایله یعنی نیتنی تکبیر افتتاحه مقارن ایلیه بلافصل بزم قتمزده نیته مقارن اولمیوب تحریمه اوزره مقدم دخی اولورسه جائزدر مابینده صلاته منافی برشیء بولنمز ایسه اکل وشرب کبی * قران بزده شرط دکلدر شافعی قتنده قران شرطدر (وضم التلفظ الی القصد افضل) تلفظی قصد قلبه ضم ایلمك افضلدر نیتسز ذکر باللسان ایچون اعتبار یوقدر زیرا اول کلام نیت دکلدر اکر ایکیسنی جمع ایدرسه افضل اولانی اشلمش اولور (ویکفی مطلق النیة للنفل والسنة والتراویح فی الصحیح) نفل وسنت وتراویح ایچون مطلق نیت کفایت ایدر صحیح اولان قول بودر فی الصحیح قولی سنت وتراویحه راجعدر وشول شیئدن احترازدرکه بعض کمسنه‌لر سنتده نیت لابددر دیدیلر نویت ان اصلی سنة الرسول والتراویح دیمك لازمدر وجه صحیح بودرکه سنن وتراویح اصلده نوافلدر مطلق نیت کفایت ایدر (وللفرض شرط تعیینه کالعصر مثلا) فرض ایچون تعیین اولنمق شرط قیلندی مثلا عصر کبیکه نویت ان اصلی عصر الیوم دیمك لازمدر نویت الفرض دیمك کفایت ایلمز زیرا فرضلرك اختلافی اولمغله تمییز ایلمك لازمدر (والمقتدی ینوی المتابعة ایضا) مقتدی امامه متابعتی نیت ایدر فرضه نیت ایلدیکی کبی یعنی نویت عصر الیوم متابعا اومقتدیا بالامام * بعض مشایخدن منقولدرکه برکسنه جمعه وعیدده نیت ایلسه اما امامه اقتدایه نیت ایلمسه جائزدر زیرا بوایکیسی امامسز اولمز زاهدیده مسطوردرکه برکسنه امامه اقتدا ایلسه اما بیلسه زیدمیدر یوخسه عمرومیدر صحیحدر اما زیده اقتدا ایلسه امام عمرو اولسه جائز اولمز زیرا اقتدا ایتدیکی نمازی قیلمامش اولور (وللجنازة ینوی الصلاة لله تعالی والدعاء للمیت) جنازه نمازنده صلاتی الله ایچون دعایی میت ایچون نیت ایلیه (ولا نشترط نیة عدد الرکعات) هر قنغی صلاة اولورسه اولسون رکعتلرك عددیچون نیت شرط قلنمدی

(باب صفة الصلاة)

بو باب صلاتك صفتی بیاننده‌در صفت ووصف ایکیسی الفاظ مترادفاتدندر اهل لغت قتنده صفتده اولان هاء واودن عوضدر وعد وعدة کبی بزم اصحابمزدن متکلمین قتنده وصف واصف کلامیدر صفت ایسه موصوفك ذاتیله قائم برمعنادر بونده صفت ایله مراد اولان صلاة ایچون ارکان وعوارض ایله حاصل اولان هیئتدر اکر دینلورسه که صفت عرضدر وصلاة دخی عرضدر عرض ایله عرض خود قائم اولمق جائز دکلدر صفة الصلاة دیمك صحیح اولورمی جواب ویریلورکه قیام عرض بالعرض جائز اولمامسنی تسلیم ایلمزوز زیرا بعض کمسنه‌لر قیامنی تجویز ایلمشلردر سرعة الحرکة وبطؤها قوللرنك دلیلی ایله اکر تسلیم اولنورسه که قیام عرض بالعرض جائز اولمیه لکن صفة الصلاة اول بابدن اولدیغنه تسلیم اولنمز زیرا احکام شرعیه‌ده حکم جواز

واردر * پس بو اجلدن صحت وفساد وبطلان وقبح وحسن وجواز ووجوب وفسخ واقاله صفتلری ایله متصف اولور (فرضها التحریمة) صلاتك فرضی تحریمه‌در تکبیر افتتاح الله اکبر دیمکدر دخی الله اکبر مقامنه قائم اللهك تعظیمنی مشعر اولان اجل واعظم کبی یاخود الرحمن اکبر یاخود تسبیح ایله سبحان الله یاخود تهلیل ایله لا اله الا الله کبی * تحریمه دیمك کندودن اول اولان اشیاء مباحی حرام ایدردیمکدر سائر تکبیرات بویله دکلدر تحریمه‌ده اولان تا انتقالدر وصفیتدن اسمیته انتقال ایلدیکیچون (وهی شرط) تحریمه شرطدر بزم قتمزده شرط اولوب رکن اولمدیغنه دلیل (وذکر اسم ربه فصلی) الایة شافعی قتنده رکندر زیرا صلاته شروع تحریمه ایله اولور * پس امدی برشیئه شروع اول شیئك جزء اولی اولور بویله اولنجه رکن اولور زیرا برکسنه امامدن اول الله اکبر دیسه باطل اولور شرط بویله دکلدر بو مسئله خلافنك فائده‌سی بودرکه صلاة نافله‌یی تحریمهٔ فرض اوزرینه بنا ایلمك جائزدر فرضك اتمامندنصکره نافله‌یه ابتدادن تحریمه‌سز امام شافعی قتنده جائز دکلدر زیرا رکن ایسه شرط فرضك اولدقدنصکره نافله‌نك اولمز بزم قتمزده جائزدر زیرا فرضك شرطی نافله‌نك شرطی دخی اولمق جائزدر برکسنه فرض ایچون آبدست آلسه انکله نافله‌یی قیلر وکذا نافله ایچون آبدست آلسه انکله فرضی دخی قیلر (والقیام) قیام دخی فرضدر فرضیتنه دلیل قوله تعالی (وقوموا لله قانتین) ای مطیعین او خاشعین * ابن عمردن روایت اولنورکه قنوت صلاتده طول قیامدر قیامدن مراد قیام فی الصلاتدر (والقراءة) قراءت دخی فرضدر فرضیتنه دلیل (فاقرؤا ماتیسر من القرءآن) بو آیت کریمه صلاة ایچون نازله اولمشدر خارج صلاتده قرأن واجب دکلدر داخلنده واجبدر بالاجماع (والرکوع والسجود) رکوع وسجود دخی فرضدر فرضیتنه دلیل قوله تعالی (وارکعوا واسجدوا) (والقعود الاخیر قدر التشهد) تشهد مقداری قعدهٔ اخیره‌ده اوطورمق دخی فرضدر وحدیث شریف ایله ثابت اولمشدر عبده ورسوله لفظنه دکین قراءت اولندقده صلاتی تمام اولور حتی مقتدی قبل الامام فراغت ایلسه یاخود تکلم ایلسه صلاتی تمام اولور (لان النبی علیه السلام اخذ بید عبد الله ابن مسعود رضی الله عنه وعلمه التشهد الی قوله واشهد ان محمدا عبده ورسوله ثم قال اذا فعلت هذا وقلت هذا فقد قضیت صلاتك ان شئت ان تقوم فقم وان شئت ان تقعد فاقعد) حضرت رسول صلی الله علیه وسلم صلاتی تشهدده تعلیق ایلدی وشول شیئکه فرض انکله تمام اولور اول دخی فرضدر امام ابو حنیفه وابو یوسف قتنده تشهد مقداری اوطورمق فرضدر اما قراءتی فرض دکلدر (وهی ارکان) قیام وقراءت ورکوع وسجود وقعدهٔ اخیره ارکاندر زیلعی وغیریسی قعدهٔ اخیره فرضدر رکن دکلدر دیمشلر (والخروج بصنعه فرض) مصلینك صنعی ایله نمازدن خروجی دخی فرضدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب خروج بصنعه فرض دکلدر دیرلر ازاولورکه خروج معصیت اولور اول معصیتی فرضیت ایله وصف جائز دکلدر زیرا حدیث ابن مسعودده تشهد تعلیم اولندقده (اذا قلت هذا وفعلت فقد تمت صلاتك) بیورلمش ایدی خروج صلاتك ضدی اولدی * پس امدی صلاتدن اولمز ابو حنیفه حضرتلری دیرکه صلاة ایچون تحریمه وتحلیله واردر امدی اندن خروج ممکن دکلدر الا صنع ایله تکمیل صنع ایله داخل اولاندی حتی اداء صلاة اخری ممکن دکلدر الا خروج ایله اولور هر شیئکه فرضه موصلدر اول دخی فرضدر (وواجبها) صلاتك واجبی (قراءة الفاتحة) فاتحهٔ شریفه‌یی اوقومقدر فاتحهٔ شریفه‌یی ترك ایله فاسد اولمز زیرا حنفیه قتنده ترك واجب ایله صلاتك فسادی لازم کلمز شافعی قتنده فرضدر برحرفی ترك اولنسه صلاة فاسد اولور شافعینك فرضیتنه دلیلی قوله علیه السلام (لا صلاة الا بفاتحة الکتاب) بزم دلیلمز قوله تعالی (فاقرؤا ماتیسر من القرءآن) نص شریفیدر هر قنغی آیت اوقنورسه جائزدر شافعینك دلیلی خبر واحددر خبر واحد ایله خود زیاده علی النص جائز دکلدر (وضم سورة) ضم سوره دخی واجبدر ابو حنیفه قتنده اوچ آیت دخی قراءت ایدرسه اداء واجب ایلمش اولور امام مالك قتنده فرضدر شافعی قتنده مستحبدر (وتعیین القراءة فی الاولیین) ایکی اولکی رکعتده تعیین قراءت دخی واجبدر شافعی دیرکه جمله‌سنده قراءت فرضدر قوله علیه السلام (لا صلاة الا بالقراءة) زیرا رکعت صلاتدر بویله اولدیغی اجلدن برکسنه نماز قلمامقلغه یمین ایلسه بر رکعت قیلسه حانث اولور شافعی قتنده بزم دلیلمز قوله علیه السلام (القراءة فی الاولیین قراءة فی الاخرین) حدیث

شریفیدر شافعینك روایت ایلدیکی حدیث شرعده معهوده اولان صلاة اوزرینه محمولدرکه اول صلاة
معهوده ایکی رکعتدر بر کمسنه صلاة قلمیایم دیو یمین ایلسه برزم قتمزده حانث اولمز مادامکه ایکی رکعتی
ادا ایلمیه ✱ اگر ایکی اولکیده قرائتی ترك ایلسه وآخر ایکی رکعتلرده ادا ایلسه صلاتی جائز اولور لکن سجدهٔ سهو
لازم کلور امام مالك قتنده اوچ رکعتده قرائت فرضدر اکثر ایچون حکم کل اولدیغیچون زفر دیدیکه بر رکعتده
قراءت فرضدر زیرا امر تکراری اقتضا ایلمز ابو حنیفه طرفندن دینلورکه رکعت ثانیه اول کبیدر
چونکه شفع اولك رکعت اولی سنده قراءت فرض اولدی ثانیه ده دخی فرض اولدی اما شفع ثانی اول کبی
دکلدر زیرا سفر ایله سقوطی محققدر (ورعایة الترتیب فی فعل مکرر) فعل مکررده ترتیب رعایتی دخی واجبدر
رکعت واحده ده سجده کبی بر کمسنه برسجده دنصکره قیام ایلسه وقیامده ایکن سجدهٔ ثانیه یی تذکر ایلسه
فی الحال قضا ایدر وقیامی بنه معتبردر ✱ معلوم اوله که تحقیقا صلاتده واقع اولان ارکان شوندن خالی
دکلدرکه یا افعال جنسندن اوله افعال جنسندن اولورسه اول وآخر شوندن خالی دکلدرکه هر رکعتده
متکرر اوله یاخود اولمیه اگر متکرر اولورسه ترتیب واجب اولور حتی قصدا ترك ایدرسه آثم اولور اگر ناسیا ترك
ایدرسه سجدهٔ سهو لازم کلور ثانی که هر رکعتده متکرر اولمیاندر ترتیب آنده فرضدر عامدا وناسیا ترك ایدرسه
صلاتی فاسد اولور اگر اقوال جنسندن اولورسه قراءت کبی ترتیب انده واجبدر اگر قراءتدن اول رکوع ایلسه
اگر عامدا ایسه آثم اولور اگر ساهیا ایسه سجدهٔ سهو لازم کلور (وتعدیل الارکان) تعدیل ارکان دخی
واجبدر (وعند ابی یوسف هو فرض) ابو یوسف قتنده تعدیل ارکان فرضدر ابو یوسفك دلیلی حضرت
حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم بر اعرابی یی خروس منقار ایله دانه دیوشدرر کبی صلاتده سجده ایدر
کوردیکنده (قم صل فانك لم تصل) قول شریفیدر تعدیل ارکان رکوعدنصکره قیام وسجدتین بیننده
قعود ایله بر مقدار قرار دررکوعدنصکره قائم اولمغه قومه تسمیه ایدرلر ایکی سجده ما بیننده اولانه جلسه دیرلر
ابو یوسف قتنده طمأنینه بر تسبیح مقداریدر بوقول شافعینکدر (والقعود الاول) قعود اول دخی واجبدر
کرك رباعی وکرك ثلاثی اولسون کرك نافله کرك فرض اولسون امام محمد وشافعی وزفر قتلرنده نافله نك رباعی
اولنلرنده فرضدر ذخیره ده مذکوردرکه قعدهٔ اولی سنتدر وثانیه سی فرضدر (والتشهدان) ایکی تشهد قراءتی
دخی واجبدر هدایه ده قعدهٔ اولی ده سنتدر وثانیه ده واجبدر دیمش اما مصنف اولی وثانیه اعتبار ایلیوب
ایکیسنده دخی واجبدر دیو تشهدان لفظی ایله تصریح ایلدی (ولفظ السلام) لفظ سلام دخی واجبدر یعنی
السلام علیکم ورحمة الله دیمك دخی واجبدر شافعی قتنده فرضدر دلیلی قوله علیه السلام (تحلیلها
التسلیم) بزم دلیلمز انه علیه السلام (قال اذا قعد الامام فی آخر صلاته ثم احدث قبل ان یسلم فقد تمت صلاته)
امام محمد قتنده سلام الامام یکفی للمقتدی ✱ اما بن دیدیلرکه مقتدی صلاتدن خروج ایدهمز بنفسه سلام
ویرمینجه (وقنوت الوتر) وترده قنوت اوقومق دخی واجبدر قنوت لغتده طاعته دیرلر قوله تعالی (والقانتین
والقانتات) اندنصکره صلاتده قیامه دیدیلر قنوت بو محلده دعاء الوتر دیمکدر کرك رمضانده اولسون کرك
رمضاندن غیریده اولسون اما شافعی قتنده رمضانك نصف اخیرنده انجق واجبدر (وتکبیرات العیدین)
ایکی بیرام تکبیرلری دخی واجبدر (والجهر فی محله والاسرار فی محله) محلنده جهر محلنده اسرار واجبدر
سنت دخی دیمش واردر (وسننها رفع الیدین للتحریمة) صلاتك سنتلری ایکی اللرین اول صلاتده تحریمه ایچون
رفع ایلمکدر ابهامینی قولاغنك یومشغی یرینه وضع ایلیه یاخود برابرینه قالدیره خاتون کتفلری اموزلرینه
برابر قالدیره لر (ونشر اصابعه) تکبیر ایلدکده بارمقلرینی نه تفریج ونه ضم ایلیه همان کندی حالی اوزره ترك
ایلیه (وجهر الامام بالتکبیر) امامك تکبیرده جهری دخی سنتدر زیرا امام صلاته دخولی اعلام ایلمك
لازمدر اول اجلدن ایکی اللرینی رفع ایلمك صاغر ایچون وجهر ایلمك اعمی ایچون سنت اولمشدر (والثناء)
سبحانك اللهم الی آخره قراءت ایلمك دخی سنتدر (والتعوذ والتسمیة والتأمین سرا) اعوذ بالله من الشیطان
الرجیم دیمك وبسم الله الرحمن الرحیم دیمك ولا الضالین دنصکره آمین دیمك سنتدر سرا قیدی ذکر اولنان
سنتلر بعده دن هر بریسیچون ندرکرکسه ادا اولنان نافله اولسون کرکسه فرض اولسون کرکسه جهریه
اولسون برابردر امام مالك دیرکه امام فاتحه یه باشلر ثنا سز وتعوذ سز وتأمین سز بو قولی ابو حنیفه دن روایت

ایلمشدر امام مالك بنه دیمشدرکه تسمیه سنت دکلدر شافعی دیدیکه امام تسمیه وتأمینی جهریه ده جهر ایدر
(ووضع یمینه علی یساره تحت سرته) صاغ الینی صول الینك اوزرینه کوبکی التنده وضع ایلمك سنتدر
امام مالك قتنده اللرین ارسال عزیمتدر وضع ایلمك رخصتدر (وتکبیر الرکوع) رکوعك تکبیری دخی
سنتدر واجب دخی دینلمشدر (وتسبیحه ثلاثا) رکوعك تسبیحی اوچ کره سنتدر (قال النبی علیه السلام
(من قال فی رکوعه سبحان ربی العظیم ثلاثا فقد تم رکوعه) اگر منفردا ادا ایدن بش ویدی وطقوز کره قراءت
تسبیح ایتسه اولیدر امام اوچ دفعه قراءت ایلمك کرکدر زیرا جماعتده نیجه اختیار لر وضعیفلر واردر احتمالدرکه
تحمل ایدهمیه لر اول اجلدن اوچ کره ایلمسی احسندر ✱ ابو مطیع دیمشدرکه تسبیح الرکوع والسجود
واجب وقال مالك لا تسبیح فی الرکوع اصلا (والرفع منه) رکوعدن رفع رأس دخی سنتدر شافعی قتنده
فرضدر ✱ ابو حنیفه بر روایتده رکوع وسجوددن رفع رأس فرضدر دیمش بو قول محمدکدر (واخذ رکبتیه
بیدیه وتفریج اصابعه وتکبیر السجود وتسبیحه ثلاثا) ایکی الیله دیزلرینی اخذ ایلمك وبارمقلرینی آچمق
وسجودك تکبیری وسجودك اوچ کره تسبیحی سنتدر سجودك تسبیحی سبحان ربی الاعلی دیمکدر
(ووضع یدیه علی رکبتیه) ایکی الینی دیزلری اوزرینه وضع ایلمك دخی سنتدر (وافتراش رجله الیسری)
صول ایاغنی دوشه مك دخی سنتدر (ونصب الیمنی) صاغ ایاغنی قبله طرفنه دیکمك دخی سنتدر (والقومة)
رکوعدن قیام دخی سنتدر (والجلسة بین السجدتین) ایکی سجده بیننده اوطورمق دخی سنتدر
ابو یوسف قتنده فرضدر (والصلاة علی النبی صلی الله علیه وسلم) حضرت پیغمبر علیه السلام اوزرینه
صلاة کتورمك دخی سنتدر (والدعاء بعد التشهد) دعا دخی بعد التشهد سنتدر مثلا اللهم اغفر لی ولوالدی
کبی یاخود حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلمدن مروی اولان دعا کبی (اللهم انی ظلمت نفسی ظلما
کثیرا وانه لا یغفر الذنوب الا انت فاغفر لی مغفرة من عندك انك انت الغفور الرحیم) کلام ناس ایله دعا ایلمیه
(وآدابها نظره الی موضع سجوده) صلاتك آدابی مصلینك موضع سجودینه نظریدر ومصلی ایاق اوزرنده
ایکن موضع سجوده نظر ایلیه رکوعده ایکن ایاغنك اوزرینه نظر ایلیه سجده ده ایکن ایکی بورننك قنادلرینه
نظر ایلیه قعودده حجرینه یعنی قوجاغنه نظر ایلیه صاغه سلام ویردکده صاغ اموزینه صوله سلام
ویردکده صول اموزینه نظر ایلیه اگر بویله ادا ایلمزسه آثم اولمز آنجق ترك ادب ایتمش اولور
(وکظم فمه عند التثاؤب) اسنمك وقتنده آغزینی یومق دخی آدابندندر اشاغی دوداغنی دیشی ایله اخذ ایلیه
اگر متعذر اولورایسه الینك ارقه سنی اغزی اوزرینه وضع ایلیه قال النبی علیه السلام (التثاؤب فی الصلاة
من الشیطان واذا تثاءب احدکم فلیکظم ما استطاع (واخراج کفیه من کمیه عند التکبیر) ایکی اللرین یکلرندن
اخراج تکبیر ایلمکده آدابندندر ✱ زیرا تواضعه اقرب وجبابره یه تشبهدن ابعددر بو معنی رجال حقنده در
اما نساء اللرین یکلرینه قومق لازمدر (ودفع السعال ما استطاع) قادر اولدیغی مرتبه اوکسرکی دفع
ایلمك دخی آدابندندر زیرا اوکسرك افعال صلاتدن دکلدر بغیر عذر اولورسه صلاتی فاسد اولور
(والقیام عند حی علی الصلاة) مؤذن حی علی الصلاة دیدکده صلاته قیام ایلمك دخی آدابندندر (وقیل عند
حی علی الفلاح) دینلدیکه قیام حی علی الفلاح دینلدکده لازمدر (والشروع عند قد قامت الصلاة)
مؤذن قد قامت الصلاة دیدکده نمازه شروع دخی آدابندندر (فصل) بو فصل صلاته شروعك صفتنی واحکام
واحوالنی بیان ایچوندر (ینبغی الخشوع فی الصلاة) صلاتده خشوع لایقدر یعنی خضوع وخشوع
ایلمك لازمدر قوله تعالی (قد افلح المؤمنون الذین هم فی صلاتهم خاشعون) حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم نچن نمازه قیلوردی قلب شریفی چوملك کبی قینردی (واذا اراد الدخول فیها) نچن
مصلی صلاته دخول مراد ایلسه (کبر حاذفا) حاذفا تکبیر ایلیه حذفدن مراد لفظة اللهك همزه سنی واکبرك
باسنی مد ایلمکدر تکبیره دلیل قوله تعالی (وربك فکبر) وقوله علیه السلام (تحریمها التکبیر حاذفا
(بعد رفع یدیه محاذیا بابهامیه شحمتی اذنیه) ایکی النی رفع ایلدکدنصکره باش بارمقلرینی قولاقلرینك
یومشاقلرینه محاذی یعنی مساوی ایلدیکی حالده تکبیر ایلیه بارمقلرینی نه زیاده آچه ونه زیاده
ضم ایلیه اما رکوعده آچه وسجودده ضم ایلیه (وقیل ماسا) دینلمشدرکه باش بارمقلرینی قولقلرینك

بومشاقلرينه طوقنديره قيل ديديكى قاضيخاندر امام شافعى اموزباشلرينه دكين قالديره دير وامام مالك
باشنه برابر قالديره دير بزم ائمه مز خير الامور اوساطها اى اختيار ايلديلر (وعند ابى يوسف يرفع مع التكبير لا قبله)
اى اليدين ابو يوسف قتنده تكبير ايله معا رفع ايليه مقدم ايليه رفع يد مع التكبير سنتدر زيرا نبى عليه السلام
بوكا مواظبت ايلمشدر بو قول ابو يوسفدن مروى وطحاويدن محكيدر اصح اولان رفع يد ايدوب بعده تكبير
ايلمكدر زيرا رفع نفى كبرياء عن غير الله در نفى ايسه اثبات اوزرينه مقدمدر كلمهٔ شهادتده كى كبى
(والمرأة ترفع حذاء منكبيها) خاتون كشى رفع ايدر اموزلرينه برابر زيرا اللرى عورت دكلدر * پس بو فعلده
رجل كبيدر (ومقارنة تكبير المؤتم تكبير الامام افضل) مقتدينك تكبيرى امامك تكبيرينه مقارن اولمسى
افضلدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب مقارنت لازم دكلدر بلكه مقتدينك تحريمه سى
امامك تحريمه سندنصكره اولمق اولى در ديرلر * ديناديكه خلاف جوازده در يعنى اكر تكبيرى امامه مقارن
ايلسه ابو حنيفه قتنده جائزدر وامامين قتنده جائز اولماز الا بعده تكبير ايليه امامينك دليلى قوله عليه
السلام (انما جعل الامام ليؤتم به فاذا كبر فكبروا واذا قرأ فانصتوا واذا ركع فاركعوا) بيورمشدر بونده فاء
تعقيب ايچوندر * امدى تأخيردن لازمدر وجوبا ياخود ندبا ابو حنيفه ايچون دليل لفظ اذا ظرفيت
ايچوندر يعنى كبروا فى زمان يكبر فيه الامام ديمكدر * پس اذا معيتى افاده ايلدى بر روايتده قران واجب
اولدى و بر روايتده وجوب ساقط اولدى حرج ايچون پس امدى اول نيت ايله صحت باقى قالدى (ولو قال
بدل التكبير الله اجل او اعظم او الرحمن اكبر او لا اله الا الله اكبر) الله اكبر بدلنه بو كلاملر ايله تكبير ايلسه
(او كبر بالفارسية صح) ياخود فارسى ايله تكبير ايلسه خدا بزركست ياخود نام خدا بزركست كبى مطلقا صحيح
اولور كرك عربيه يى برخوشجه تكلم ايلسون كرك ايلمسون ابو حنيفه قتنده * وامامين قتنده صحيح اولماز الا عربيه يى
برخوشجه تكلمه قادر اولمين ايچون صحيح اولور (وكذا لو قرأ بها عاجزا عن العربية) بنه لسان فارسى ايله
تكبير كبيدر عربيدن عاجز اولديغى حالده فارسيه ايله قراءت ايلسه (او ذبح وسمى بها) ياخود ذبح ايلسه
وفارسيه ايله تسميه ايلسه صحيح اولور (وغير الفارسية من الالسن مثلها) فارسيدن غيرى لسانلردن
بريله قراءت ياخود تسميه فارسى مثللودر (فى الصحيح) قول صحيحده ابو سعيد برذعى فارسيدن غيرى ايله
جائز دكلدر دير زيرا فارسينك غيرى لسانلر اوزرينه مرتبه سى واردركه (قال النبى عليه السلام لسان اهل
الجنة العربية والفارسية الدرية) (ولو شرع باللهم اغفرلى لا يجوز) اللهم اغفرلى لفظلريله شروع ايلسه
جائز اولماز زيرا خالصا تعظيم ايچون دكلدر كندو حاجتى ايچون اولان اغفرلى يه قارشمقدر (وقال ابو يوسف
ان كان يحسن التكبير لا يجوز الا به) ابو يوسف ديديكه اكر مصلى تكبير ايلمكه قادر اولورسه فارسى ايله
تكبير ايلمك جائز دكلدر الا تكبير عربى ايله جائز اولور (ثم يعتمد بيمينه على رسغ يساره تحت سرته) آندنصكره
مصلى صاغ الينى صول بلكى اوزرينه قويوب كوبكى التنده قرار ايتديره (قوله عليه السلام ان من السنة
وضع اليمين على الشمال تحت السرة) (فى كل قيام سن فيه ذكر) هر قيامده كه ذكر اول قيامده مسنون اوله * سن
فيه ذكر قولى موصلينك واصحابنك قولندن احترازدر زيرا آنلر قتنده صلاة جنازه وتكبيرات عيدين
و بين الركوع والسجود اولان قومه ده اللرين ارسال سنتدر (وعند محمد فى كل قيام شرع فيه قراءة) امام محمد
قتنده قراءت مشروع اولان قيامده اعتماد ايليه (فيضع فى القنوت وصلاة الجنازة) قنوتده وصلاة جنازه ده
وضع ايليه يعنى كوبكى التنده صول بلكى اوزرينه صاغ الينى وضع ايدر زيرا امام ابو حنيفه وابو يوسف
قتنده ذكر مسنوندر (خلافا له) امام محمد خلاف ايدوب انك قتنده ارسال ايلمك كركدر زيرا بو ايكيده
قراءت مشروع دكلدر (ويرسل فى قومة الركوع وبين تكبيرات العيدين اتفاقا) مصلى اللرين ارسال ايدر
ركوع قومه سنده دخى تكبيرات عيد بينده ائمه نك اتفاقى اوزره زيرا بو ايكيسنده ذكر وقراءت مسنون دكلدر
اكر اعتراض اولنورسه قومهٔ ركوعده ذكر كه سمع الله لمن حمده وربنا لك الحمد در مسنوندر جواب
ويريلوركه بونده ذكر مسنوندن مراد ممتد اولمسيدر (ثم يقرأ سبحانك اللهم وبحمدك الى آخره) اندنصكره
سبحانك اللهم يى آخرنه وارنجه اوقويه وجل ثناؤك قولنى امام محمد زياده ايلدى امام مالك ديركه مصلى
چن تكبير ايلسه قراءته مشغول اوله وثنا وتعوذ وتسميه يه مشغول اولميه (ولا يضم وجهت وجهى الى آخره)

وجهت وجهى لفظنى ضم ايلميه (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف خلاف ايدوب انك قتنده ضم اولنور
(ثم يتعوذ سرا) اندنصكره سرا تعوذ ايليه امام مالك قتنده تعوذ اولنمز حضرت انسك قولى ايله استدلال ايدر
انسدن روايت اولنديكه بن خلف رسول الله صلى الله عليه وسلمده وابو بكر وعمر رضى الله عنهمانك خلفنده
نماز قيلدم انلر الحمد لله رب العالمين ايله افتتاح ايدرلر ايدى امابزم ايچون دليل قوله تعالى (فاذا قرأت
القرءآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم) نص شريفيدر بونك ظاهرى فرض اولمسنى مقتضيدر
لكن سنت اولمسنه اجماع ايلمشلردر (للقراءة) قراءت ايچون تعوذ ايليه يعنى تعوذى قراءته تابع قيله ثنايه
تابع قيلميه (فيأتى به المسبوق عند قضاء ما سبق) مسبوق تعوذى كتورر سبقت ايدن ركعتى قضاده زيرا
تعوذ قراءته تابعدر اما ثناء كتورمز (لا المقتدى) امامه اقتدا ايدن تعوذ ايلمز زيرا انك اوزرينه قراءت
واجب دكلدر اما ثنا ايدر (ويؤخر عن تكبيرات العيدين) مصلى تعوذى تكبيرات عيديندن تأخير ايلر قراءته
متصل اولسون ايچون (وعند ابى يوسف هو تبع للثناء فيأتى به المقتدى) ابو يوسف قتنده تعوذ ثنايه تابعدر
امدى مقتدى ثنايى كتورر (ويقدم على تكبيرات العيد) ومصلى ثنايى تكبيرات عيد اوزرينه تقديم ايدر
ديمشلردركه تعوذ قراءته تابعدر امام محمد قتنده وثنايه تابعدر ابو يوسف قتنده ابو حنيفه دن ايكى روايت
واردر بر روايتى محمد ايله در و بر روايتى ابو يوسف ايله در اما مختار اولان محمد ايله اولان روايتدر (ويسمى سرا
اول كل ركعة) هر ركعتك اولنده سرا بسمله اوقويه (قوله عليه السلام ثلاث يخفيهن الامام التعوذ والتسمية
والتأمين) اندنصكره ابو حنيفه دن ايكى روايت واردر برى كندوسى انجق تسميه ايدردى و بنه اندن
روايتدركه هر ركعتك اولنده تسميه ايدردى بو قول ابو يوسف وامام محمد قوليدر واحتياطه اقربدر
(لا بين الفاتحة والسورة) مصلى فاتحه ايله سوره بيننده تسميه ايلمز (خلافا لمحمد فى صلاة المخافتة) امام محمد
خلاف ايدوب انك قتنده اخفا اولنان صلاتده فاتحه ايله سوره بيننده تسميه اولنور (وهى آية من القرءآن
انزلت للفصل بين السور ليست من الفاتحة ولا من كل سورة) بسمله قرءآندن بر آيتدر سوره لرى بيننى فصل ايچون
نازل اولمشدر نه فاتحه دندر ونه سائر سوره لرك برندندر الا سورهٔ نملده اولان بسمله بويله دكلدر زيرا حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم فاتحهٔ شريفه يى قراءت ايلدى اندنصكره بسمله يى اوقودى وانى آيت
عد ايلدى (ثم يقرأ الفاتحة وسورة او ثلاث آيات) اندنصكره فاتحه وبر سوره ويا اوچ آيت قراءت ايليه قوله
عليه السلام (كل صلاة لم يقرأ فيها فاتحة الكتاب فهى خداج اى ناقصة) ورسول اكرم صلى الله عليه وسلم
حضرتلرى بوكا مواظبت ايدردى (واذا قال الامام ولا الضالين امن هو والمؤتم سرا) چن امام ولا الضالين
ديسه كندوسى ومقتدى سرا آمين ديه لر (قوله عليه السلام اذا امن الامام فامنوا فانه من وافق تأمينه تأمين
الملائكة غفرله ما تقدم من ذنبه) امام مالك قتنده امام آمين ديمز وحسن بن زياد دخى ابو حنيفه دن روايت
ايدوب (اذا قال الامام ولا الضالين قولوا آمين) حديث شريفنى دليل ايراد ايلمشدر امابزم ايچون دليل ذكر
اولنان حديث شريفك آخريدركه (فان الامام يقولها) قول شريفيدر (ثم يكبر راكعا) اندنصكره راكع
اولديغى حالده تكبير ايليه (ويعتمد بيديه على ركبتيه ويفرج اصابعه) دخى ايكى الينى ديزلرى اوزرينه اعتماد
ايليه و پارمقلرينى آچه (قوله عليه السلام لانس اذا ركعت فضع يديك على ركبتيك وفرج بين اصابعك
(باسطا ظهره) ارقه سنى دوشيجى اولديغى حالده زيرا حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم مبارك ظهر
شريفلرينى شويله بسط ايدرلرديكه صو ايله طولمش برقدح ظهر شريفلرينه قونسه لر دوكلمز ايدى اما شرط
اولنديكه نصف اسفل طوغرى اوله زيرا اهل اصول قتنده ركوع قيامه تشبيهدر حقيقة حتى امامه
ركوعده مدرك اولان اول ركعته يتشمش اولور (غير رافع رأسه ولا منكس له) ركوعده باشنى رفع ايلمديكى
حالده واشاغه ايندرمديكى حالده (ويقول ثلاثا سبحان ربى العظيم) دخى اوچ كره سبحان ربى العظيم ديه
(قوله عليه السلام اذا ركع احدكم فليقل فى ركوعه سبحان ربى العظيم ثلاثا (وهو ادناه) بو اوچ كره اوقومق
تسبيحك ادناسيدر ادناسى ديمك كمالك ادناسيدر يوخسه جوازك ادناسى دكلدر (ويستحب الزيادة
مع الايتار للمنفرد) اوچدن زياده مستحب اولدى منفرد اولان كسنه يه وترايله يعنى بش ياخود يدى و ياخود
طقوزتك اولمق اوزره (ثم يرفع الامام قائلا سمع الله لمن حمده) اندنصكره امام باشنى قالديره سمع الله لمن حمده

قولنی قائل اولدیغی حالده سمع قبل معناسنه درای قبل الله حمد من حمده زیرا سماع قبول معناسنه ده استعمال
اولنور سمع الامیر کلام فلان اذا قبل * وحمده ده اولان ها یا سکته ایچون یاخود استراحت ایچون ماهیه
وحامیه هاسی کبی بویله اولدیغی اجلدن تحریکی جائز دکلدر * دینلدیکه کنایه اوله یعنی ضمیر اوله که الله‌ه
راجع اوله وامامه کفایت ایدر سمع الله لمن حمده دیمك امام ربنا لك الحمد دیمك لازم دکلدر بو قول ابو حنیفه نکدر
(و یکتفی به) امام سمع الله لمن حمده ایله اکتفا ایلیه (وقالا یضم الیه ربنا لك الحمد) امامین دیدیلرکه
امام ربنا لك الحمد قولنی سمع الله لمن حمده قولنه ضم ایدر (ویکتفی المقتدی بالتحمید اتفاقا) مقتدی تحمید
ایله اکتفا ایدر تخفیف ایچون اتفاقا (والمنفرد یجمع بینهما فی الاصح) منفرد ایکیسنك بیننی جمع ایدر
اصح روایتده (وقیل کالمقتدی) دینلدیکه منفرد مقتدی کبیدر آنجق تحمید ایدر جامع الصغیرده مذکور
اولان بودر نوادرك روایتی اوزرینه تسمیع کفایت ایدر زیرا امام تسمیع ایلدی منفرد دخی نفسنك
امامیدر واوزرینه قران واجبدر امامه واجب اولدیغی کبی مصنفك اصح قولی مقتدی کبی احترازدر
(ثم یکبر و یسجد فیضع رکبتیه ثم یدیه ثم وجهه بین کفیه ضاما اصابع یدیه محاذیة اذنیه) اندنصکره تکبیر
ایلیه ودخی سجده ایلیه ودیزلرینی ارضه وضع ایلیه اندنصکره ایکی النی وضع ایلیه قولاقلرینك برابرینه
اندنصکره وجهنی ایکی کفنك ماییننه قویه ایکی الینك بارمقلرینی بر برینه ضم ایلدیکی حالده زیرا
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بویلجه ایشلردی امام شافعی دیرکه حین سجده‌ده اللرینی
اموزلری برابرینه وضع ایلیه (و یبدی ضبعیه) بازولرینی اظهار ایلیه قوله علیه السلام (ابد ضبعیك)
ضبع عضد معناسنه‌در (و یجافی بطنه عن فخذیه) اویلقلرندن قارننی بعید ایلیه رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم سجده ایلدکده شوقدر بعید ایدردیکه برقوزو کچمك قابل اولوردی اما مصلی صفده
اولورسه اول درجه ایلیه جارینه اذا اولمسون ایچون (و یوجه اصابع رجلیه نحو القبلة) ایکی ایاقلرینك
بارمقلرینی قبله جانبنه توجه ایتدیره (قوله علیه السلام اذا سجد المؤمن سجد کل عضو معه فلیوجه
من اعضائه القبلة ما استطاع (والمرأة تنخفض و تلزق بطنها بفخذیها) خاتون کشی بازولرینی خفض ایدوب
قارننی اویلقلرینه اولاشدیره تلزق تلصق دیمکدر (و یقول سبحان ربی الاعلی ثلاثا) مصلی اوچ دفعه
سبحان ربی الاعلی دیه (وهو ادناه) اوچ کره دیمك کمالك ادناسیدر (و یسجد بانفه و جبهته) مصلی سجده ایدر
بورنی وآلنی ایله یعنی ایکیسی ایله زیرا حضرت رسول علیه السلام مواظبت ایلمشدر مصنف بورنی
جبهه‌دن مقدم ذکر ایلدی حالبوکه وضع جبهه سجده‌ده بورندن اقوی‌در لکن بورن ارضه قریب اولمغین
اول وضع اولندیغنه بناءدر (فان اقتصر علی احدهما او سجد علی کور عمامته جاز مع الکراهة) اکر بورن
وجبهه‌نك بریسی اوزرینه ویاخود عمامه‌سنك کوری اوزرینه اقتصار ایدرسه کراهت ایله جائزدر یالکز
بورنی اوزرینه سجده ایلسه ابو حنیفه قتنده جائزدر مع الکراهه اکر جبهه اوزرینه سجده ایدوب
من غیر عذر اکتفا ایدرسه بالاتفاق کراهتسز جائزدر (وقالا لا یجوز الاقتصار علی الانف من غیر عذر)
امامین دیدیلرکه بورن اوزرینه عذرسز اقتصار جائز دکلدر ابو حنیفه‌دن مرویدرکه (قال النبی علیه السلام
امرت ان اسجد علی سبعة اعظم) جبهه‌یی بورندن عد ایلمشلردر * امدی واجبدرکه مجرد انف ایله سجده اولمیه
تکمیل بکا قاکاك ایله اولمدیغی کبی ابو حنیفه‌دن مرویدرکه سجده یوزك بعضیسنی وضع ایلمکله متحقق اولور
جمله‌سنی وضع ممکن دکلدر انف وجبهه ایکی مرتفع کمو کیدر یوزك جمیعنی وضعه مانعلردر چونکه کلك وضعی
متعذردر مصلی بعضیسنی وضع ایله مأمور اولور خدودقن بالاجماع چقدیلر بونلره تعظیم مشروع اولمدی
اکر دینلورسه که امامین ایچون (امرت ان اسجد علی سبعة اعظم) حدیث شریفی نیجه دلیل اولور بر کمسنه
اللرین ودیزلرین وضع ایلمیوب ترك ایلسه سجده لازم اولور بالاجماع بو درت اعضا خود اول یدی اعضادندر
بوندن غیری ابو حنیفه ایچون امامین اوزرینه ترك جبهه‌نك جوازنی بو حدیث شریف ایله احتجاج ایدنمك
مستقیم اولور درت اعضانك ترکی جائز اولدیغی کبی سائله جواب ویریلورکه حدیث شریف بیان ایچوندرکه
شول اعضا الر محل سجده‌در اول بیان دکلدر که لا محاله اعضای سبعه لازمدر دینله انف ایسه بو یدی اعضادن
غیریدر لازم اولورکه بورن ایله سجده اولیه همان محل سجده‌یی بیاندر (و یجوز علی فاضل ثوبه) مصلی

کیدیکی ثوبك بکی واتکی اوزرینه سجده جائز اولور بونده حکایت غریبه واردر * برکون ابو حنیفه
حضرتلری برخرقه اوزرینه نماز قیلوردی برکمسنه یاندن کچوب یا شیخ بویله ایشلمه بو مکروهدر دیدی
ابو حنیفه اول کمسنه‌یه سن قنده‌سن دیو سؤال ایلدی خوارزمدنم دیو جواب ویردی الله اکبر
علم شریف بوندن خوارزمه کیدر بوخسه اندن بوراره کلمز دیدی اندنصکره دیدیکه سزلك مسجد کزده
حشیش وارمیدر واردر دیدی یا حشیش اوزرینه سجده جائز اوله خرقه اوزرینه جائز اولمامق عجبدر دیدی
(او علی شیء یجد حجمه و تستقر جبهته علیه) دخی شول شیء اوزرینه سجده صحیح اولورکه مصلی اول شیئك
حجمنی بوله ده جبهه‌سی اول شیئك اوزرینه مستقر اوله یعنی قرار بوله * امدی حلاج لنمش پنبه اوزرینه ودخی
صمان اوزرینه وداری اوزرینه سجده ایلمك جائز دکلدر (لا علی ما لا تستقر) مصلی شول شیء اوزرینه سجده
ایلمزکه آلنی اول شیء اوزرنده قرار ایلمز (وان سجد للمزاحمة علی ظهر من هو معه فی صلاته جاز) اکر ازدحام
محلنده کندی ایله بر صلاتده اولان کمسنه‌نك ارقه‌سی اوزرینه سجده ایلسه جائز اولور اکر کندی قیلدیغی
صلاة اولمیوب آخر صلاة اولورسه جائز اولمز (وهی تتم بالرفع عند محمد) امام محمد قتنده سجده رفع ایله تمام
اولور زیرا سجود انخفاضدن عبارتدر بونده ایسه وضع رأسده سجده بولنمش اولور * امدی اول تقدیرجه
وضع ایله تمام اولور فائدهٔ خلاف شول کمسنه‌ده ظاهر اولورکه اول کمسنه اویله نمازینی بش قیلدی دردنجیده
اوتورمدی بشنجی‌یه قائم اولدی و بشنجی سجده ایله قید ایلدی سجده‌ده ایکن حدث واقع اولدی
(وعند ابی یوسف بالوضع) ابو یوسف قتنده مجرد وضع ایله خامسه تمام اولدی قعدهٔ اخیره فوت اولمغین
صلاة فاسد اولدی وفاسد اوزرینه بنا ایسه صحیح دکلدر * امام محمد قتنده خامسه تمام اولمزباشنی رفع ایلمینجه
اول کمسنه آبدست آلور وقعده‌یه اوتورور فرضی قعود ایله وتشهد وسلام ایله تمام ایدر (ثم یرفع رأسه مکبرا
و یجلس مطمئنا) اندنصکره تکبیر ایدیجی اولدیغی حالده باشنی رفع ایلیه ومطمئنا اوطوره یعنی بر تسبیح
مقداری اوطوره * دینلدیکه مقدار رفع اول درجه کرکدرکه جلوسه قریب اوله زیرا سجده‌یه قریب اولان
سجده‌دن عد اولنور جلوسه قریب اولان جلوسدن عد اولنور * دینلدیکه قچن ساجدك جبهه‌سی ارضدن
بروجهله آیراسه‌که ارض ایله جبهه بیننده یل کچمك ممکن اوله اول مقوله اولان سجده دخی جائز اولور
(و یکبر و یسجد مطمئنا) اندنصکره تکبیر ایلیه ومطمئنا سجده ایلیه (ثم یکبر للنهوض فیرفع وجهه
ثم یدیه ثم رکبتیه) اندنصکره قیام ایچون تکبیر ایلیه و بورنی سجده‌دن قالدیره اندنصکره اللرینی اندنصکره
دیزلرینی رفع ایلیه (و ینهض قائما من غیر قعود) دخی قیام ایتمکله قیام ایلیه اوتورمقسزین قائما ینهض نك
مفعول مطلقیدر (ولا اعتماد بیدیه علی الارض) دخی ایکی النی ارض اوزرینه اعتماد ایلمکسزین قائم اوله
وقالقدیغی وقت و بلکه دیزلری اوزرینه اعتماد ایلیه * امام شافعی جلسهٔ خفیفه ایدوب ارضه اعتمادا قیام
ایلمکه ذاهب اولمش دلیلی حدیث مالك بن الحویرثدر (ان النبی علیه السلام کان اذا رفع رأسه من السجود
قعد ثم ینهض) و بزم ایچون دلیل حدیث ابو هریره‌در (ان النبی صلی الله علیه وسلم کان ینهض فی الصلاة
علی صدور قدمیه) دلیلین تعارض ایلدکده امام شافعینك دلیلی حال کبره بزم دلیلمز حال قدرته محمول اولمق
لازمدر (والثانیة کالاولی) رکعت ثانیه اولی کبیدر (الا انه لا یثنی ولا یتعوذ) الا بو قدر واردرکه مصلی ثانیه‌ده
ثنا وتعوذ اوقومیه (ولا یرفع یدیه الا فی فقعس صمعج) مصلی اللرین رفع ایلمز الا حرفلر دلالت ایتدیکی شیئلرده
رفع ایدر * فا ایله مراد تکبیر افتتاحدر قاف ایله مراد قنوت وعین ایله مراد عیدین سین ایله مراد استلام حجردر
صاد ایله مراد صفا میم ایله مراد مروه عین ایله مراد عرفات جیم ایله مراد جمرتیندر * اکر دینلورسه که حدیث
شریفده (لا ترفع الایدی الا فی سبع مواطن) دیو بیورلمشدر بونده ایسه سکز یرده ذکر اولندی * جواب
و یریلورکه صفا ومروه حکم واحدده‌در پس یدی مواطن قالور (فاذا رفع رأسه من السجدة الثانیة
من الرکعة الثانیة افترش رجله الیسری فجلس علیها ونصب یمناه نصبا ووجه اصابعها نحو القبلة)
قچن مصلی رکعت ثانیه‌ده سجدهٔ ثانیه‌دن باشنی رفع ایلسه صول ایاغنی دوشه‌یه واناك اوزرینه
اوطوره وصاغ ایاغنی دیکه و بارمقلرینی قبله جانبنه توجه ایتدیره و حضرت عائشه رضی الله عنها
رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك قعودینی بویلجه وصف ایلمشدر (ووضع یدیه علی فخذیه و بسط اصابعه

موجهة نحو القبلة وقرأ تشهد ابن مسعود) دخی ایکی الینی او یلقلری اوزرینه وضع ایلیه والینك پارمقلرینی
قبله طرفنه دوشه یوب توجه ایتدردیکی حالده ودخی تشهد ابن مسعودی اوقویه (وهو التحيات لله
والصلوات والطيبات السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين
اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله) ابن مسعودك تشهدی بودر * معلوم اوله که صحابهٔ کرین
تشهدده اختلاف ایلدیلر حضرت عبدالله بن عباسك وعبدالله بن مسعودك وحضرت عائشه نك تشهدلری
واردر وجابرك و بونلردن غیرینك دخی تشهدلری واردر بزم علمامز تشهد ابن مسعودی اخذ ایتدیلر وشافعی
تشهد عبدالله بن عباسی اخذ ایلدی انك تشهدی (التحيات المباركات الصلوات الطيبات لله سلام عليك
ايها النبي ورحمة الله وبركاته سلام علينا وعلى عباد الله الصالحين اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
واشهد ان محمدا رسول الله) شافعی دیرکه بزم اخذ ایلدیکمز تشهد ابن مسعودك تشهدندن درت وجهله
اولیدر بریسی بودرکه بونده زیاده کلمه واردرکه مبارکات کلمه سیدر ایکنجیسی قرآنه موافقدرکه (قال الله تعالى
تحيتهم فيها سلام (من عند الله مباركة طيبة) اوچنجیسی سلام الف لامسز ذکر اولنمشدر (قال الله تعالى
سلام عليكم وقالوا سلاما قال سلام وسلام عليه يوم ولد) نص شریفلریدر اشرف کلام ایسه قرآنه موافق
اولاندر * دردنجیسی ابن مسعوددن متأخردر زیرا ابن عباس صغیر السن ایدی شرعدن متأخر اولانلری
نقل ایدرلر شافعینك جوابی بو محلده تمام اولدی * بزم اصحابمز دیرلرکه ابن مسعودك تشهدینی اخذ برنجیه
وجهله اولیدر اولکیسی (ان ابن مسعود رضی الله عنه قال اخذ النبی علیه السلام بیدی وعلمنی التشهد
كما كان يعلمنی سورة من القرآن وقال قل التحيات لله) امر ایسه استحبابدر * ایکنجیسی الف لام استغراق
افاده ایدر * اوچنجیسی والصلوات والطيبات ده اولان واو عطف ایچوندر زیرا معطوف معطوف علیهك
غیریدر هر بریسی برثنا اولور واو اولمزسه اولیجق جمله سی برثنا اولوب بعضیسی بعضینك صفتی اولمق لازم کلور
* دردنجیسی اسم الله تقدیم اولنمشدر چونکه ممدوحك اسمی ابتداء کلامده ذکر اولنمیوب تأخیر اولنسه
محتمل اولور امدی ابتداء کلامده ازالهٔ احتمال اولیدر * بشنجیسی بودرکه تمام صلاة ابن مسعودك تشهدینه
تعلیق اولنمشدرکه رسول الله صلی الله علیه وسلم ابن مسعوده تشهدی تعلیم ایلدکدنصکره (ان فعلت هذا
وقلت هذا فقد تمت صلاتك) بیورمش ایدی دلالت ایدرکه صلاة بونکله تمام اوله بوندن غیری ایله اولمیه
* التنجیسی تشهد ابن مسعود تشهدلرك احسنیدر ائمهٔ حدیث بویله دیمشلردر * یدنجیسی
عامهٔ صحابهٔ کرین ابن مسعودك تشهدینی اخذ ایلمشلردر (ان ابا بكر رضی الله عنه علم الناس على منبر
رسول الله التشهد مثل ما قال ابن مسعود وسلمان الفارسی وابن جابر ومعاویة رضوان الله تعالى عليهم اجمعين)
بویله روایت ایلمشلردر * سکزنجیسی التحيات قولی عامدر قربت صلاتیه وغیریه متناول اولور چونکه
صلاة واو سزذکر اولنسه تخصیص وبیان اولنور شافعی تحیات ایله انجق صلاة مراد ایدر غیری مراد ایلمز
هر بارکه واو ایله ذکر اولنسه عام اولمق اوزره باقی قالور ثناده ابلغ اولور بویله اولیجق بر وجه دخی اولیدر
* طقوزنجیسی بزم دیدیکمز قیاسه اوفقدر زیرا صلاتك ایکی طرفنه ممتد ومشروع ذکردر * پس امدی
واوذکر اولنان شانك بریسی ایچون استفتاح اولور وشافعینك اختیار ایلدیکی تشهدده زیاده کلمه واردر
دیدیکنه بز دیریزکه زیاده ایله ترجیح لازم اولسه تشهدمزده دخی واو ولر والف لام وعبده کلمه سی زیاده در
وشافعینك یوافق القرآن دیدکارنده بز دیریزکه قرآنه موافق اولمسی اولویت اقتضا ایلمز زیرا قعدهٔ اخیره ده
قراءت قرآن مکروهدر نه کیفیت ایله مستحب اولور قرآنه موافق اولان الله تعالى (تحية مباركة)
نظم شریفلرینی آدمیلره خطاب اثناسنده ذکر ایلدی اذکار صلاة ایسه خطاب آدمیاندن بعید اولمق اولیدر
شافعینك قولیکه نظم شریف اکثر یا الف لامسز وارد اولمشدر دیدیکی ایکی جوابك بری مرور
ایتمشدر اول مکروهدر * جواب باقی سلام قرآنده الف ولام ایله کلمشدر قوله تعالى (والسلام على
يوم ولدت والسلام على من اتبع الهدى) شافعینك بزم خبر یمز متأخر دیدیکی غلطدر زیرا ابو وائل الاسدی
عبدالله بن مسعوددن روایت ایلدیکه بزلر حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك خلفنده نماز قیلردق
السلام على الله دیردك رسول اکرم حضرتلری برکونلك نمازینی قضا ایلدی اندنصکره بزه اقبال ایدوب

یوردیکه

بیوردیکه لا تقولوا السلام على الله فان الله هو السلام ولكن قولوا التحيات لله والصلوات والطيبات الى آخره)
وینه کرخی حدیث ابن مسعودی روایت ایدوب اول سلامده التحيات الطاهرات المباركات الزاكيات
السلام على جبرائيل والملائكة" دیو قراءت ایدردك دیو نقل ایلمشدر بو دلالت ایلدیکه ابن عباس روایتندن
متأخر اوله * زیرا ابن عباس صغر سننده روایت ایلمشدر شافعینك بو سوزی روایتده متأخر اولدیغی
صورتده دخی برشیء دکلدر زیرا براحد صحابهٔ صغارك روایتنی کبار صحابه اوزرینه ترجیح ایلمشدر *
روایت اولندیکه برکون ابو حنیفه اصحابی ایله اوتوردقلری براعرابی کلوب * یرحمك الله فی الصلاة واوان
دیو سؤال ایلدی ابو حنیفه جوابنده واوان دیدی واعرابی * بارك الله عليك كما بارك فی لا و لا دیدی و کتدی
مجلسنده حاضر اولنلر سؤال وجوابه واقف اولمیوب ابو حنیفه دن سؤال ایلدیلر * جواب بیوردیکه تشهدده
برواومیدر بوخسه ایکی واومیدر دیو سؤال ایلدی بز دخی ایکی واودر دیو جواب ویردکده برکت ایله بزه دعا
ایلدی * کما بارك فی الشجرة الزيتونة لا شرقية ولا غربية دیدی المعنی (التحيات لله) عبادات قولیه الله ایچوندر
(والصلوات عبادات فعلیه دخی الله ایچوندر (والطيبات) طیبات دخی الله ایچوندر (السلام عليك ايها النبي
ورحمة الله وبركاته) بو قول مقابله سنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری لیلهٔ معراجده جناب رب
العزته اوچ کلمه ایله که تحیات وصلوات وطیباتدر ثنا ایلدی جناب حق اوچ کلمه ایله مقابله بیوروب بری
سلام وبری رحمت وبری برکتدر السلام علیك کلمه سی اول مقابله یی حکایتدر (السلام علينا وعلى عباد الله
الصالحين بو قول لیلهٔ معراجده رسول اکرم حضرتلرینك قول شریفیدر (ولا يزيد عليه فی القعدة الاولى)
بو تشهدك اوزرینه زیاده ایلمیه قعدهٔ اولیده یعنی صلوات کتورمیه اکر ساهیا کتوررسه سجدهٔ سهو ایدر
(ويقرأ فيما بعد الاوليين الفاتحة خاصة) ایکی اولکی رکعتدنصکره یالکز فاتحهٔ شریفه قراءت ایلیه کرك
رباعیه اولسون کرك ثلاثیه اولسون (وهی افضل وان سبح او سكت جاز) قراءت فاتحه افضلدر اکر موضع
فاتحه ده تسبیح ایدرسه یاخود سکوت ایدرسه جائزدر ابو حنیفه دن روایتدرکه فاتحهٔ شریفه آخرینده
واجبه در ساهیا ترکی ایله سهو سجده سی لازم اولور عمدا ترکی ایله مسیء اولور (والقعود الثانی كالاول) قعود
ثانی اولکی کبیدر یعنی صول ایاغنی دوشه یوب انك اوزرینه اوتوروب صاغنی نصب ایلمك کبی (والمرأة تتورك
فيهما) عورت تورك ایلر ایکیسنده یعنی ایکی قعده ده (وهی ان تجلس على اليتها اليسرى وتخرج كلتا رجليها
من الجانب الايمن) تورك اولدرکه عورت صول اوتوراغنك اوزرینه اوتوره وایکی ایاقلرینی صاغ جانبندن
اخراج ایلیه مصنفك تورك دیدیکنك تفسیری بودر (فاذا تم التشهد فيه) قعود ثانیده چونکه تشهدی تمام ایلیه
(صلى على النبی صلى الله عليه وسلم) پیغمبر علیه السلامه صلاة کتوره بزم قتمزده سنتدر شافعی قتنده
فرضدر فرضیتنه دلیل الله تعالى حضرتلرینك (صلوا عليه) نص شریفیدر امر وجوب ایچوندر وجوب ایسه
خارج صلاتده اولمز انجق صلاتده اولور بزم ایچون دلیل (ان النبی علیه السلام قال لابن مسعود بعد ما علمه
التشهد ان فعلت هذا او قلت هذا فقد تمت صلاتك) بیورمشدر زیرا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
صلاتك تمامنی بو ایکیسنه تعلیق ایلدی شول کمسنه که تشهدی صلاة على النبی ایله تعلیق ایلدی اول کمسنه
نصه مخالفت ایلدی * زیرا صلاة على النبی ذکردر اخفا اولنور اخفا اولندیغیچون سنتدر رکوع وسجود
تسبیحلرینه قیاسا اما شافعینك دلیلی اولان آیت کریمه یه جواب (صلوا عليه) امردر امر ایسه ایجاب
ایچوندر لکن لا وجوب خارج الصلاة دیدیکنی تسلیم ایتمززه * زیرا بزم قتمزده صلاة على النبی عمرده برکره واجبدر
کرخی دخی بویله دیمشلردر زیرا امر بالفعل تکراری مقتضی دکلدر (وفی المحيط قال ابو الحسن الكرخی الصلاة
على النبی واجبة على الانسان فی العمر مرة ان شاء فعلها فی الصلاة او فی غيرها) وقال الطحاوی بل الصلاة
على النبی كلما سمع ذكر النبی خارج الصلاة واجب) کیفیت صلاة بودر (اللهم صل على محمد وعلى آل محمد
كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم وبارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم
انك حميد مجيد) ابن عباس وابو هریره بویله صلاة ایدرلردی لکن (وارحم محمدا وآل محمد كما رحمت
على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد) لفظ شریفلرینی زیاده ایدرلردی ومحمد بن عبدالله بن عمردن
حکایت اولندی مصلی (وارحم محمدا وآل محمد) دیمکده انبیانك تقصیرینه نوعا ظن واردر * زیرا برکمسنه دن

ناملایم نسنه صدورایتمیجه رحمته محتاج اولمز انبیادن ایسه ناملایم نسنه صدور ایتدی دیمك جائز اولمز
حالا که بز انبیانك تعظیم وتوقیرلری ایله مأمورز بواجلدندرکه بڅن نبی ذکر اولنسه رحمة الله علیه دینلمز لکن
صلوات الله علیه دینلور * شمس الائمة السرخسی مبسوطده دیمشدرکه وارحم محمدا دیمك لابأسدر زیرا
بونك ایچون اثر وارد اولمشدر اثره اتباعده عیب یوقدر ودخی برکسنه اللهك رحمتندن مستغنی دکلدر
وشیخ ابوالحسن دیرکه بوکلمه یی سویلمك لابأسدر وارحم محمدا قولی وارحم امة محمد دیمکدر بونك نظیری
برشیخ فانینك اوغلی برخباثت ایلسکه اقامت حد مراد اولندقده خلق اول جرمك عفوینی رجا ایتسه‌لر
بومجرمك حالنه مرحمت ایلك دیمیوب بلکه بوشیخ فانی یه مرحمت ایلك دیو طلب عفو وخلاص ایلدکاری
کبیدر * چونکه بومثالده حقیقت طلب مرحمت مجرمه راجع اولدیسه وارحم محمدا ده دخی طلب مرحمت
مجرمین امته راجعدر (ودعا بما شاء مما یشبه الفاظ القرءآن) ودعا ایلیه مراد ایلدیکی شیء ایله اول شیء الفاظ
قرآنه مشابه اوله اللهم اغفرلی و لوالدی کبی واغفر لابی مثلی شیخ خلیل ابی بکر بن محمد بن فضل
رحمه اللهدن نقل اولندی دعا که قرآنده واردر اکر مصلی اول دعا ایله دعا ایدرسه صلاتی فاسد اولمز حتی
اللهم اغفر لوالدی دیسه صلاتی فاسد اولمز زیرا قرآنده واردر و اللهم اغفر لابی دیسه ینه فاسد اولمز
اما اللهم اغفر لاخی دیسه صلاتی فاسد اولور و اللهم اغفر لزید یاخود لعمرو دیسه صلاتی فاسد اولور
اللهم ارزقنی بقلها وقثاءها وفومها وعدسها وبصلها) دیسه صلاتی فاسد اولمز زیرا عینی قرآنده واردر اما
اللهم ارزقنی بقلا وعدسا و بصلا دیسه صلاتی فاسد اولور زیرا بو لفظك عینی قرآنده یوقدر (والادعیة
المأثورة) دخی ادعیهٔ مأثوره الفاظنه مشابه الفاظ ایله دعا ایلیه زیرا نبی علیه الصلاة والسلام حضرتلرینه
صلاتدنصکره دعا ایلك اجابته اقربدر ادعیه نصب ایله الفاظه عطف اولمق وجهیله قرآنه عطف ایلمك جائزدر
مما یشبه قولنه معطوف اوله اول وقت معنی ودعا بما شاء من الادعیة المأثورة دیمك اولور مأثوره مرویه
عن رسول الله معناسنه‌در * مرویدرکه حضرت ابوبکر رضی الله عنه یا رسول الله بزه بر دعا تعلیم ایله که
صلاتده اوقویه‌لم دیدی (فقال اللهم انی ظلمت نفسی ظلما کثیرا وانه لایغفر الذنوب الا انت فاغفر لی
مغفرة من عندك انك انت الغفور الرحیم) ابن مسعود رضی الله عنه (اللهم انی اسألك من الخیر کله
ما علمت منه ومالم اعلم واعوذبك من الشر کله ما علمت منه ومالم اعلم) دعاسنی اوقوردی (لا بما یشبه
کلام الناس) کلام ناسه مشابه شیء ایله دعا ایلمیه یعنی اللهم زوجنی فلانة مثللو ایله دعا ایلمیه (ثم یسلم
عن یمینه مع الامام) اندنصکره صاغ جانبنه امام ایله سلام ویره نهایه‌ده و مبسوطده دینلمشدرکه شول
کسنه صلاة ایچون تحریمه ایدر کو یاکه اول کسنه ناسدن غائب اولورنه اول ناسه تکلم ایدرونه ناس
اکا تکلم ایدرکانه تحلیله رجوع ایدوب فیقول السلام علیکم ورحمة الله دیو سلام ویردی ابوحنیفه
قتنده مع الامام سلام ویره امامین قتنده بعده بودخی ابوحنیفه دن روایتدر (وعن یساره کذلك) صولنه
دخی صاغنده اولان کبیدر تسلیمین جمهور علما و کبار صحابه نك قول شریفیدر * ابن مسعود روایت ایلدیکه
(ان النبی علیه السلام کان یسلم عن یمینه حتی یری بیاض خده الایمن وعن یساره حتی یری بیاض خده
الایسر) امدی صحابهٔ کزینك قوانی اخذ ایتمك اولی در مالکك حکم ایلدیکی شیئی اخذ ایلمکدن زیرا مالك
تلقاء وجهنه برسلام ویروردی شول شیء ایچونکه عائشهٔ صدیقه رضی الله عنها وسهل بن سعد الساعدی
روایت ایلدیلرکه رسول علیه السلام حضرتلری بویلجه ایشلمشلردر کبار صحابه حضرت رسول اکرم ایکی
طرفنه سلام ویردیکنی کورمشلردر برلر حضرت عائشه صف نساده سهل ایسه صبیاندن اولمغله بوکلام انلرك
اشتمدیکنه حمل اولنور روایت اولنان بودرکه حضرت پیغمبر علیه السلام تسمیهٔ ثانیه‌ده تسلیمهٔ اولیدن
اخفض یعنی آشاغه جه ایدردی (وینوی الامام به من عن یمینه و یساره من الحفظة والناس الذین معه
فی الصلاة) امام سلام ایله نیت ایدر صاغنده و صولنده اولان حفظه و ناسدن شول کسنه‌لرکه انلر کندو ایله
صلاتده‌در حفظه تقدیم اولنمقده افضلیتنه دلالت ایدر برشیء یوقدر و اراسه مطلق جمع ایچوندر (والمقتدی
کذلك) مقتدی دخی سلام ایله صاغ وصولده حفظه و ناسدن شول کسنه‌لرکه کندی ایله صلاتده بیله‌در
نیت ایدر (وینوی امامه فی الجانب الذی هو فیه وفیهما ان حاذاه) مقتدی صاغ وصولده حفظه وناسدن

اولنلری سلام ایله نیت ایتدیکندن غیری امامی دخی نیت ایلیه که امام سلام ویردیکی جانبده اوله ایکی دفعه‌ده
دخی سلام ایله امامی نیت ایلیه اکر امامك اردنده برابرنده ایسه زیرا اردنده برابرنده اولور ایسه ایکی دفعه‌ده
دخی سلامه نیت لازم اولور ابو محمد قتنده وابوحنیفه دن روایتدر * اما ابویوسف قتنده امامك حذاسنده
اولان کسنه صاغ طرفنه سلام ویردکده امامه نیت کفایت ایدر زیرا جانبین متعارض اولدی
امدی صاغ طرفی ترجیح اولندی (والمنفرد الحفظة فقط) منفرد اولان مصلی انجق حفظه‌یی نیت ایدر
ابن مالك دیرکه تحقیقا سلامده ملائکه‌یی نیت شریعت منسوخه کبی اولمشدر انجق فقها ایدرانلرده دخی
نظر واردر دینلدی حفظه‌دن مراد انجق کراما کاتبین دکلدر بعضیسی زعم ایلدیلرکه بریسی صاغده
حسنات وبریسی صولده سیئات یازر مراد کندی ایله اولان ملائکه‌در ملائکه نك عددنده اختلاف اولنمشدر
ابن عباسدن روایت اولندیکه هر مؤمن کشیده بش ملك واردر بری صاغنده و بری صولنده در صاغنده
اولان حسنات یازر صولنده اولان سیئات یازر و بری اوکنده خیراته القا ایدر و بری اردنده کندیسندن
مکاره وبلیاتی دفع ایدر و بری الننده طورر نبی علیه السلام اوزرینه ایلدیکی صلوات شریفه‌یی
یازوب رسول اکرم حضرتلرینه تبلیغ ایدر * بعضیسی دیمشدرکه هر مؤمنده التمش ملك واردر بعض
اخبارده یوز التمش ملك واردر دینلمشدر چونکه عددنده اختلاف اولندی بر ایکی‌یه حصر ایلمیوب جمله
ملائکه‌یه نیت لازمدر بو مثال انبیا علیهم السلامك جمله‌سنه ایمان کبیدر عددی حصر اولنسه ایچنده اولمیان
خارج اولمق لازم کلور ملکین کاتبینده اختلاف اولنمشدرکه کیجه و کوندزده تبدیل اولنورمی
حدیث صحیحده مسطوردرکه تبدیل اولورلر وقرطبی شرح مسلمده اظهر اولان بودرکه کیجه ملکی
کوندز ملکندن غیری اوله دیمش ودینلمشدرکه تبدیل اولمز مادامکه اول آدمجی اوله ومحل جلوسلرنده دخی
اختلاف اولنمشدر * دینلمشدرکه محل جلوسلری اغزدر زیرا لسان انلرك قلمیدر وریق مدادلریدر وحدیث شریفده
وارد اولمشدرکه (نقوا افواهکم بالخلاف فانها مجالس الملکین الحافظین) ودینلمشدرکه یمین ویسارده‌در
ودینلمشدرکه حنك اوزرنده اولان شعرك الننده‌در اندنصکره دیدیلرکه کاتب سیئات غائط و جماع زماننده
غائب اولور قرطبی صلاتی دخی زیاده ایلدی زیرا صلاتده سیئه ایشلنمز (فصل یجهر الامام بالقراءة فی الجمعة
والعیدین والفجر واولی العشائین اداء وقضاء) امام قراءتی جهر ایدر صلاة جمعه‌ده دخی عیدینده دخی
فجرده و عشانك ایکی اوللرنده اداء و قضاء عشائیندن مراد مغرب و عشادر تغلیب جهتی ایله
نبی علیه السلام وصحابه وتابعیندن منقولدرکه یعنی متواتردر قضا جهر اولنسی زیرا رسول علیه السلام
لیلهٔ تعریسده فجری قضا ایلدی جماعت ایله جهر ایلدی (وخیر المنفرد فی نفل اللیل وفی الفرض الجهری
ان کان فی وقته) منفرد مخیردر کیجه نك نفلنده دخی جهری اولان فرضده اکر وقتنده اولورسه نفل ایلدن
مراد تراویح ووتردر منفرد اولدیغی صورتده دیلرسه جهر ایدر دیلرسه اخفا ایدر (والافضل الجهر)
افضل اولان جهردر جماعت هیئتی اوزره اولمق ایچون روایت اولنمشدرکه (ان من صلی علی تلك الهیئة
صلت بصلاته صفوف من الملائکة) (ویخفیان حتما) امام ومنفرد اخفا ایدرلر وجوبا (فیما سوی ذلك)
ذلكدن غیریده یعنی تراویح ووتردن وفرض جهریدن غیریده (وادنی الجهر اسماع غیره وادنی المخافتة
اسماع نفسه فی الصحیح) قول صحیحده جهرك ادناسی غیریه اشتدرمکدر واخفانك ادناسی کندو نفسنه
اشتدرمکدر بوهندوانینك اختیار ایلدیکیدر اما کرخینك اختیار ایلدیکی ادناء جهر کندو نفسنه
اشتدرمکدر مخافته ایسه تصحیح حروفدر دیمشدر (وکذلك کل ما یتعلق بالنطق کالطلاق والعتاق
والاستثناء وغیرها) ینه حکم جهر ومخافته کبیدر نطقه متعلق اولان شیئك کلیسنده طلاق وعتاق
وان شاء الله کبی بونلردن غیریلرده ذبیحه‌ده تسمیه کبی ایلاء بیع کبی برکسنه انت طالق ومعتق دیسه
نفسی اشتمسه طلاق وعتاق واقع اولور کرخی قتنده اما هندوانی قتنده واقع اولمز ینه برکسنه طلاق
وعتاق ایله جهر ایلسه ان شاء الله لفظنی اخفا ایلسه کرخی قتنده واقع اولور هندوانی قتنده واقع اولمز
(ولو ترك سورة اولی العشاء قضاها فی الاخریین مع الفاتحة) اکر مصلی عشانك ایکی اول رکعتلرینك
سوره‌سنی ترك ایلسه آخر ینده فاتحه ایله سوره‌لری قضا ایدر مصنفك اولی العشاء قولی قیدی اتفاقیدر

زیرا هر فرض رباعینك اولکی رکعتلرنده سوره ترك اولنسه ایکی آخر رکعتلرده قضا لازم اولور (وجهر بهما) مصلی فاتحه وسوره ایله جهر ایلیه تاتارخانیه‌ده ذکر اولندیکه برکسنه صلاة جهریه‌دن برینه شروع ایلسه حالبوکه یاننده کسه یوقدرکه اقتدا ایلیه اول اجلدن فاتحه‌یی سرا قراءت ایلدی اندنصکره بر جماعت اقتدا ایلسه‌لر اول کسنه‌یه لازمدرکه ضم سوره‌یی جهر ایلیه (ولوترك فاتحتهما لایقضیها) اکر مصلی ایکی اولکی رکعتك فاتحه‌لرینی ترك ایلسه رکعتین اخریینده قضا ایلمز اکر قضا ایلسه بر رکعتده ایکی کره فاتحه قراءتی لازم کلور (وفرض القراءة آیة) قراءتك فرضی بر آیتدر کرك قصیره کرك طویله اولسون اول آیت دخی کرك فاتحه‌دن اولسون کرك غیریدن اولسون ابوحنیفه قتنده قوله تعالی (فاقرؤا ما تیسر من القرآن) نص شریفنده آیتك مافوقی فصل اولنمامشدر زیرا آیت واحده حقیقة وحکما قرآندر حقیقة قرآن اولدیغی ظاهردر حکما قرآن حائض وجنب بر آیت قراءت ایلمسی حرامدر من القرآن قول شریفی کرچه مطلقدر اما بویله محلده مطلق کماله منصرف اولور قرآندن کامل اولان ایسه قرآندر حقیقة وحکما وبر آیتك مادونی اکر قرآن ایسه حقیقة لکن حکما قرآن دکلدر زیرا جنب وحائض قراءتی جائزدر نیچون آیت قصیره اولسه که اول آیتده ایکی کلمه یاخود بر قاچ کلمه اولسه قوله تعالی (فقتل کیف قدر ثم نظر) مثللو ایله جائزدر بلاخلاف اما نیچون آیت قصیره که کلمهٔ واحده اوله کدهامتان ویا آیت قصیره که حرف واحد اوله ص ون وق کبی کرچه بونلر قراء قتنده آیتلردر بونلرده مشایخ اختلاف ایتمشلردر واصح بودرکه جائز اولمیه اما برکسنه آیة الکرسینك نصفنی بر رکعتده ونصفنی بر رکعتده قراءت ایلسه بعضیلر دیدیلرکه جائز دکلدر زیرا هر رکعتده آیت تامه قراءت ایلمدی اما عامهٔ علما جائز کورمشلردر زیرا بو مثللو آیتك نصفی اوچ قصار آیتدن چوقدر یاخود اکا معادل اولور * امدی بو نصفك قراءتی اوچ آیت قصاردن اولی اوله جق دکلدر (وقالا ثلاث آیات قصار او آیة طویلة) امامین دیدیلرکه فرض قراءت اوچ آیات قصاردر ویاخود بر آیت طویله‌در ابوحنیفه‌دن روایتدرکه مصلی قراءت ایله مأموردر بو مقداردن آشاغه یاخود بر آیتدن آشاغه قراءت ایدنه عرفا قاری دینلمز بو اختلاف شول مختلف فیه اولان اصله راجعدر اول مختلف فیه اولان اصل بودرکه حقیقت مستعمله مجاز متعارفدن اولیدر ابوحنیفه قتنده امامین قتنده مجاز متعارفدن اولیدر زیرا امامین دیدیلرکه آیت قصیره قراءت اولندیغی متعارف دکلدر برکسنه (لم یلد وثم نظر) قراءت ایلسه عرفا کا قاری قرآن تسمیه اولنمز زیرا قرآن معجزدر بو ایسه معجز دکلدر * لان ادنی مایقع الاعجاز به سورة او آیة تعادلها ایدیکی بیندر ابوحنیفه دیرکه مقدار آیت قرآندر حقیقة * واسم القرآن ینطلق علی آیة وان قصرت ایدیکی بیاندن مستغنیدر زیرا قرآن منزل منظوم خاصك اسمیدر * پس امدی بو اجلدن حقنده وجوب تعظیم وجاحدینك کفری ثابت اولور لایقدر بر آیتدن قلیل ایله صلاة جائز اوله لکن اجماع ایله عدم جوازی ثابت اولدی زیرا آیتدن قلیل اولان کندی معناسنه اولمق ممکن اولدی * پس بو اجلدن جنب وحائض اوزرینه قراءتی حرام اولمدی اما آیت بونك خلافنجه‌در (وسنتها فی السفر عجلة) سفرده عجله ایدیجی اولدیغی حالده قراءتك صلاة سفرده سنتی (الفاتحة وای سورة شاء) فاتحه‌در ودیلدیکی هرقنغی سوره اولورسه اولسون (ان النبی علیه السلام قرأ فی صلاة الفجر فی السفر بالمعوذتین) زیرا سفر شطر صلاتك اسقاطنده مؤثر اولدی تخفیف قراءتین تأثیری خود بطریق الاولیدر (وامنة) امین اولدیغی حالده (نحو البروج وانشقت فی الفجر) صلاة فجرده سورهٔ بروج وانشقت مثللو اوقومق سنتدر زیرا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سفرده امین اولدقلری حالده صلاة فجری سورهٔ تکویر وانفطار ایله قیلمشلردر (وفی الحضر اربعون آیة او خمسون) قراءتك حضرده سنتی قرق یاخود اللی آیتدر یعنی صلاة فجرده مصلی قرق یاخود اللی آیت اوقویه فاتحه‌دن غیری بعضیلر قتنده فاتحه ایله بیله ایکی رکعتده اوله که هر برنده یکرمی آیت اوله نهایه وعنایه وکافیده بویله مسطوردر (واستحسنوا طوال المفصل فی الفجر وفی الظهر) مستحسن کوردیلر طوال مفصلی صلاة فجرده وصلاة ظهرده بو ایکی وقتده آسان اولدیغی ایچون (واوساطه فی العصر والعشاء وقصاره فی المغرب) اوساطنی مستحسن کوردیلر صلاة عصرده وعشاده وقصارنی مستحسن کوردیلر صلاة مغربده حضرت

عمر رضی الله عنه ابوموسی اشعری‌یه (اقرأ فی الفجر والظهر بطوال المفصل وفی العصر والعشاء باوساط المفصل وفی المغرب بقصار المفصل) بو منوال اوزره یازوب کوندرمشدر مقادیر بلنمز الا سماع ایله بیلنور حضرت عمردن منقول نبی علیه السلامدن مروی کبیدر (ومن الحجرات الی البروج طوال ومنها الی لم یکن اوساط ومنها الی الاخر قصار) سورهٔ حجراتدن سورهٔ بروجه دکین طوالدر سورهٔ بروجدن لم یکنه دکین اوساطدر سورهٔ لم یکندن آخر مصحفه دکین قصاردر (وفی الضرورة بقدر الحال) ضرورتده حال اقتضا ایلدیکی مقداری اوقویه حالت ضرورت وقت فوت اولمقدن اوله یاخود عدو خوفی اوله اول زمان بقدر ما اقتضی الحال نه ایسه او مقدار اوقویه * معلوم اوله که امامه لایق اولان بودرکه جماعته نظر ایلیه ایچلرنده مریض وضعیف قوجاجقلر وار ایسه طاقتلری مقداری اوقویه * زیرا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه معاذدن عشاده تطویل قراءت ایلدیکی ایچون شکایت ایلدیلر (قال النبی علیه السلام افتان انت یا معاذ این انت من سبح اسم ربك الاعلی والشمس وضحیها) اما اکر ضعیفلر وقوجه‌لر یوغیسه دیلدیکی مقداری اوقویه روایت اولنمشدرکه حضرت ابوبکر رضی الله عنه یا خلیفهٔ رسول الله قریب اولدیکه شمس طلوع ایلیه دیدیلر حضرت ابوبکر اکر شمس طلوع ایلسه بزی غافل بولمز دیکز دیو بیوردی (وتطال الاولی علی الثانیة فی الفجر فقط) رکعت اولینك قراءتی رکعت ثانیه اوزرینه زیاده قیلنور انجق صلاة فجرده بو اطاله ناسك جماعته یتشمه‌سنه اعانتدر (وعند محمد فی الکل) امام محمد قتنده کل صلاتده اطاله اولنور اما رکعت ثانیه‌یی رکعت اولی اوزرینه زیاده تطویل ایلمك مکروه اولدی بالاجماع قصیر وطویل بر ایکی آیت ایله اولور ایسه مکروه اولمز زیرا حضرت رسول صلاة مغربده معوذتین اوقومشدر اولکیدن ایکنجیسی بر آیت زیاده اولور (ولا یتعین شیء من القرآن لصلاة بحیث لا یجوز غیره) برشیء تعیین اولنمز قرآندن صلاة ایچون بر حیثیت ایله که آندن غیریسی اول صلاتده جائز اولمیه (فاقرؤا ما تیسر من القرآن) نص شریفنك اطلاقی اولدیغی ایچون (وکره التعیین) صلاة ایچون تعیین سوره مکروه اولدی مثلا سورهٔ سجده‌یی یوم جمعه‌نك فجری ایچون سورهٔ جمعه‌یی صلاة یوم جمعه ایچون تعیین ایدوب وبونلردن غیری جائز دکلدر دیو اعتقاد ایله قراءت ایلمك مکروهدر (ولا یقرأ المؤتم بل یستمع وینصت) امامه اقتدا ایدن قراءت ایلمز بلکه سکوت ایدوب استماع ایدر اهل کوفه صلاتده برشیء اوقومزلر مذهبلری بودر اهل مدینه که مالك دخی انلردندر صلاة ظهرده وعصرده اوقورلر صلاة جهریه‌ده اوقومزلر شافعی هر صلاتده فاتحه اوقور الا صلاة جهریه‌ده دکل (لا صلاة الا بقراءة) حدیث شریفی ایله استدلال ایدوب قراءت ارکان صلاتدندر امامه اقتدا ایله ساقط اولمز دیرلر بزم ایچون دلیل (واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا) نص شریفیدر واکثر اهل تفسیر بو خطاب مقتدی ایچون اولمسنه ذاهب اولمشلردر (وقال النبی علیه السلام من کان له امام فقراءة الامام له) قراءت شافعینك دلیلی اولان (لا صلاة الا بقراءة) حدیث شریفنی بزدخی تسلیم ایدرز لفظ حدیثده کلام بو قدر کلام امامك قراءتی مقتدی قراءتی اولمسنده‌در بونده ایسه امامك قراءتنده نفی واثباتدن برشیء یوقدر بزم دلیلمزده ثبوتنه دلالت واردر ومقتدینك خلف امامده قراءتدن منع ایچون کبار صحابه‌دن سکسان نفر کمسنه‌دن روایت اولنمشدر * وقال سعد بن ابی وقاص من قرأ خلف الامام فسدت صلاته (وقال النبی علیه السلام من قرأ خلف الامام فقد اخطأ الفطرة ای السنة) (وان قرأ امامه آیة الترغیب او الترهیب او خطب او صلی علی النبی صلی الله علیه وسلم) اکر امام آیت ترغیب وآیت ترهیب اوقورسه‌ده یاخود خطبه یاخود نبی علیه السلام اوزرینه صلوات شریفه دخی ایدرسه ینه مقتدی استماع ایدوب سکوت ایلیه (والنائی والدانی سواء) بعید وقریب افتراض انصاتده برابردر یعنی مستمع سکوت اولمقده برابردر * معلوم اوله که آیت ترغیب وترهیبده اوچ مسئله واردر یعنی آیت ترغیبده طلب رحمت وآیت ترهیبده عذابدن تعوذده اوچ مسئله واردر بری منفرد حقنده‌در بو مسئله‌ده جواب اکر منفرد تطوعده اولورسه آیت ترغیب وترهیب اوقودقده طلب رحمت واستعاذه عن العذاب ایتمك احسندر حدیث حذیفه استدلالی ایله (قال صلیت مع رسول الله صلی الله علیه وسلم صلاة اللیل فما مر بآیة فیها ذکر الجنة الا وقف وسأل الله تعالی الجنة وما مر بآیة فیها ذکر النار الا وقف وتعوذ بالله من النار) صلاة لیلدن مراد نافله‌در فرض مراد

اولنورسه استدلال صحيح اولمز اما فرضده اولسه مكروهدر زيرا فرضده حضرت رسولدن بو مقوله برشئ ايشدلمامشدر وائمه دن دخی روایت اولنمامشدر بو مسئله نك بری امام حقنده در بو امام حقنده اولان مسئله دن جواب امام اولان كمسنه آيت ترغيب وترهيبده سؤال رحمت واستعاذة عن العذاب ايلميه زيرا حضرت رسولدن امامتی حالنده بويله فعل نقل اولنمامشدر وجماعت ايچون تطويل صلاته مؤدی اولور و برمسئله دخی مقتدی حقنده در زيرا مقتدی سكوت واستماع ايله مأموردر ودعايه اشتغال ايله مأمور دكادر قال الله تعالى (واذا قرئ القرءآن فاستمعوا له وانصتوا) سكوت واستماع ايله امردر امر ايسه وجوب ايچوندر دعا ايسه انصاتی مخلدر جائز دكادر اما خطيب خطبه ده اوقوركن وحبيب اكرم حضرتلرينه صلاة ايدركن جماعت استماع وانصات ايلديكی نبی عليه السلام اوزرينه صلاة فرض اولميوب استماع خطبه فرض اولديغيچوندر فرض اولميان شئ ايچون فرضی ترك ايلمك ايسه جائز دكادر اما صاحب الهدايه ديركه اكر خطيب (يا ايها الذين آمنوا صلوا عليه) ديرسه سامع كندی نفسندن صلاة ايلسون زيرا خطيب (ان الله وملائكته يصلون على النبی) ديمسی ايله الله تعالى وملائكه نبی عليه السلامه صلاة ايتديكنی حكايه ايتمش اولدی بعده (يا ايها الذين آمنوا صلوا عليه) ديمكله اللهك امری بويله در ديدكده ناس صلوات شريفه يه اشتغال ايلملری لازمدر ديو تصريح ايلمشدر عنايه دخی بويلجه دير ومنبردن بعيد اولان ايچون اختلاف ايلمشلردر احوط اولان انصاتك فرضيتنی اقامت ايچون سكوتدر واختلاف اولنمشدر كه بعيد اولان قرأنمی اوقوسين يوخسه سكوتمی ايلسون انصات اولى در ديمشلر كرخی وصاحب هدايه دخی بو قولی اختيار ايلمشلردر وبعضيلر ديديلر كه قراءت قرآن اولى در بو اختيار فضيلدر مضمراتده بعضيلر ديديلر كه ما دامكه خطيب حمد وثنا وموعظه ده در سكوت ايلسون مدح ظلمه يه باشلدقده كلام لا بأسدر قاضيخانده امام الحلوانيدن نقل ايدوب صحيح اولان بودركه استماع وسكوت ايلسون اولندن آخرينه دكين * كتاب خلاصه ده مذكوردركه حرمت كلام خطيبه قريب ايچوندر بعيد اولوب خطبه يی استماع ايلمين ايچون اختلاف واردر ابو يوسفدن روايت اختيار سكوتدر ومشايخدن بعضيسی قراءت قرآنی اختيار ايلمشلردر اما فقه تعليم ايلمك وكتب فقهيه يه نظر ايلمكی حال خطبه ده كريه كورمشلردر وبعضيلر لا بأس ديمشلر اما ابو يوسف حضرتلری فقه كتابنه نظر ايدردی وقلم ايله تصحيح كتب ايدردی عبارت مصنفده قرأنه متعلق تفصيل اولنمديغندن زلة القاری اسمی ايله مسمی بر فصل ايراد اولنديكه صلاتده قراءتك صحت وفسادنی بيان ايدر

(فصل) الشيخ الامام الاجل الزاهد نجم الدين ابو حفص عمر بن محمد النسفی حضرتلرينك مذهبی اوزره معلوم اوله كه قرأنده خطا التی نوع اوزره در بری آيتده وبری كلمه ده وبری حرفده وبری اعرابده وبری قطع كلمه ده وبری وقفده * وابتداده اولان خطا دخی التی وجه اوزره در بری زياده وبری نقصان وبری تقديم وبری تأخيردر وبری ابدال وبری تكراردر اولكی خطا كه زياده در شول شيئدركه سوره دن اولمين برآيتی ايكی آيت بيننه ادخال ايلمكدر مثالی (مالك يوم الدين ان الله هو الرزاق ذو القوة المتين اياك نعبد واياك نستعين * ايكنجيسی نقصاندر نقصان ايكی آيت بيننده برآيتی ترك ايلمكدر مثالی (الحمد لله رب العالمين مالك يوم الدين * اوچنجيسی ودردنجيسی تقديم وتأخيردر مثالی (الحمد لله رب العالمين مالك يوم الدين الرحمن الرحيم * بشنجيسی ابدالدر ابدال برآخر سوره دن برآيتی برسوره نك آيتی يرينه اقامت ايلمكدر مثالی (الحمد لله رب العالمين ان الله هو الرزاق ذو القوة المتين مالك يوم الدين * التنجيسی) تكراردر مثالی (مالك يوم الدين مالك يوم الدين كبی بو ذكر اولنانك كليسنه جواب بودركه اكر آيتده مصلی وقف ايدرسه صلاتی جميع حالده فاسد اولمز واكر وصل ايدرسه ايكی معنی بيننده مخالفت بوغيسه بينه فاسد اولمز اكر معناده اختلاف اولورسه وقف اقامنده ذكر اولنسه كركدر اما خطا كلمه ده اولورسه شوندن خالی دكلدر كه اول كلمه ده يا زياده ايليه سن اول زياده ايلديكك دخی يا قرأندن اوله ياخود قرأندن غيری اوله يا اول زياده ايله معنی متغير اوله ياخود اولميه اكر قرأندن اولوب معنی متغير اولمزسه صلاة فاسد اولمز مثالی (الحمد لله رب العالمين اجمعين) وياخود (الرحمن الرحيم الكريم) اكر معنی متغير اولورسه صلاة فاسد اولور بالاتفاق مثالی (ان الذين آمنوا وكفروا وعملوا الصالحات اولئك هم خير البرية) اكر قرأندن اولميوب انكله معنی متغير اولمزسه (فيها فاكهة ونخل

وتفاح ورمان) كبی ابو حنيفه ومحمد قولنه قياس ايله صلاة فاسد اولمز زيرا تفاح ورمان فاكهه دندر ابو يوسف قولنه قياس ايله صلاة فاسد اولور زيرا بو لفظ قرأنده يوقدر (الله اكبر) مقامنه الله اجل ديلدكده * ابو يوسف لفظك مراعاتنه شرط ايدر امام ابو حنيفه ومحمد لفظلرينی شرط ايلميوب معنالرينه اعتبار ايدرلر اما قرأنده اولميوب معنی متغير اولورسه بالاجماع صلاة فاسد اولور مثالی (فلعنة الله على الكافرين والموحدين) كبی ايكنجی خطا آيتدن بر كلمه يی ناقص ايدرسن انك نقصانی ايله معنايه خلل كلميه صلاة فاسد اولمز بالاتفاق مثالی فاتحه دن (الرحمن الرحيم) لفظلرينی ترك ايلمك كبی اما ترك اولنان كلمه ايله معنی متغير اولورسه (فما لهم لا يؤمنون) آيتنده كلمهٔ لا ترك اولنمق كبی بعضيلر قتنده صلاة فاسد اولمز نوع ضرورت ايچون زيرا كلمه احيانا كلامده ايراد اولنور وكاه اسقاط اولنور معنی متغير اولمز تكيم (انا افعل كذا) دينلور معناى استفهام ايله حقيقتده خود معنی كلام منفيدر (لا افعل كذا) ديمكدر اما صحيح اولان بودركه صلاة فاسد اولور معنی متغير اولديغيچون * اوچنجی ودردنجيسی كلمه يی تقديم وتأخير ايلمكدر مثالی الرحيم الرحمن) ياخود (لهم فيها شهيق وزفير) صلاة فاسد اولمز زيرا معنی متغير اولمدی اما معنی متغير اولان مثالی (ان الابرار لفی جحيم وان الفجار لفی نعيم) بو مسئله ده اختلاف اولندی * امام قاضی بلعمی ابو الحسن الرستغفيدن اولدخی محمد مقاتلدن اولدخی امام محمددن روايت اولنديكه صلاة فاسد اولور وبو ذكر اولنان اوچ عزيز دخی امام محمده اعتماد ايلمشلردر * بشنجيسی بر كلمه يی بر كلمه مقامنه اقامت ايلمكدر قرأندن اوله ياخود اولميه معنانی تغيير ايليه ياخود تغيير ايلميه * قرأندن اولوب معنانی تغيير ايلمين قسمك مثالی (الرحمن الكريم) صلاة فاسد اولمز بالاتفاق اكر قرأندن اولوب معنی فاسد اولورسه مثالی (انا كنا غافلين) ديه سن فاعلين ديه جك يرده بعضيلر نوع ضرورت اولمغله صلاة فاسد اولمز ديديلر لكن فاسد اولور صحيح اولان بودر زيرا معنی متغير اولدی * اما قرأندن اولميوب معنی متغير اولورسه مثالی (فلعنة الله على الموحدين) كبی بالاتفاق صلاة فاسد اولور زيرا معنی متغير اولدی * اما معنی متغير اولمزايسه مثالی (ان المتقين فی بساتين) كبی ابو حنيفه قتنده فاسد اولور امامين قتنده فاسد اولمز اكر (لنتخذن عليهم مسجدا) مكاننه منزلا ياخود (جزاء بما كانوا يعملون) مكاننه سزاء ديسه فاسد اولمز ابو حنيفه قتنده زيرا بو مسئله فارسی ايله قراءت قرأن كبيدر * امامين قتنده فاسد اولور اكر عربيه يی تكلمه قادر اولورسه * بر كمسنه (يا عيسى ابن عمران ياخود يا موسى ابن مريم ياخود مريم ابنة لقمان) اوقوسه ابو يوسفدن ايكی روايت واردر بر روايتده فاسد اولور وبر روايتده فاسد اولمز وابو حنيفه ومحمددن اولان روايتده فاسد اولور صحيح دخی بودر * التنجی تكراردر اكر تكرار ايله معنی متغير اولمزسه (الحمد لله الحمد لله رب العالمين) كبی بالاتفاق صلاة فاسد اولمز اكر معنی متغير اولورسه (رب رب العالمين) ياخود (مالك مالك يوم الدين) كبی صلاة فاسد اولور * اما حرفده خطا اول دخی التی وجه اوزره در اولكيسی بر حرف زياده اولمقدر اولدخی ايكی وجهله در اول زياده ايله معنی متغير اولميه مثالی (واولئك فاولئك) اوقويه (اولئك) مكاننه ياخود (وان الذين آمنوا فان الذين آمنوا) اوقويه ان الذين مكاننه ياخود والتائبون والعابدون) ياخود (والرحمن الرحيم) ياخود (واهدنا الصراط المستقيم) صلاة فاسد اولمز ايكی وجهك بری دخی معنی متغير اولاندر (وزرابيب مبثوثه) بو صلاتی فاسد ايدر بعضيلر ديمشدركه بر كمسنه (وما خلق الذكر والانثى وان سعيكم لشتى) واوك زياده سيله اوقوسه صلاتی فاسد اولور زيرا قسم انك اوزرينه واقع اولوب معناسی زائل اولور وكذلك (يس والقرءآن الحكيم وانك لمن المرسلين) واوك زياده سيله معنی زائل اولوب صلاة فاسد اولور * ايكنجيسی بر كلمه ده بر حرف نقصان اوله اولدخی ايكيدن خالی دكلدر معنانی تغيير ايليه ياخود تغيير ايلميه معنانی تغيير ايلسه مثالی (والذين آمنوا) يرينه (الذين آمنوا) اوقويه ياخود (ان الله) اوقويه (فان الله) مكاننه ياخود (كان الله غفورا رحيما) اوقويه (وكان الله غفورا رحيما) مكاننه ياخود (ما ادراك ماهيه) اوقويه (وما ادراك ماهيه) مكاننه ياخود (ما جاءهم البينة) اوقويه تانك حذفی ايله صلاة فاسد اولمز زيرا بو حروف زوائدك تركی ايله معنی متغير اولمدی اكر محذوف اولان حروف اصليه ايسه محل نداده ترخيم جائز اولمغله فاسد اولمز اما (وما خلق الذكر والانثى) واوك حذفيله اوقونسه عامهٔ مشايخ قتنده فاسد اولور معنی متغير اولديغيچون اكر خلقده اولان لام ياخود قاف حذف اولنسه

ماخلق مكانته لق ياخود حق ديسه فاسد اولور زيرا لغو اولور * اوچنجی ودردنجی برحرفی حرف آخردن
تقديم ياخود تأخير ايلمك كبی (كعصف مأكول) اوقويه جق يرده (كعفص مأكول) اوقويه ياخود
(فرت من قوسرة) اوقويه (من قسورة) مكانته ابو يوسفدن روايت اولندی فاسد اولور اولدخی امام
محمددن روايتدر فاسد اولور اما تجن معنی متغير اولمسه مثلا (فاذا بقر البصر) اوقوسه برق مكانته ياخود
(فانفجرت) مكانته فانفرجت اوقوسه بوقريب المعنی در صلاة فاسد اولمز اعتبار ايدن كمسنه لر قتنده *
بشنجيسی برحرفی آخر حرف مكانته اقامت ايلمكدر اولدخی شوندن خالی دكلدركه بينهما ده قرب مخرج اوله
ياخود اولميه اولدخی شوندن خالی دكلدركه يامعنی متغير اوله ياخود اولميه واولدخی شوندن خالی دكلدركه
ياقرأنده بولنه ياخود بولنميه * اماقرب مخرج اولوب معناسی تغيير ايلمسه صلاتی فاسد ايلمز مثالی (السراط
والزراط) اوقوسه الصراط مكانته وياخود (بمزيطر) اوقوسه (بمصيطر) مكانته ياخود بصطة اوقونسه (بسطة)
مكانته * امامعناسی تغيير ايلسه مثالی (الصيف) مكانته السيف اوقونسه (والنصر) مكانته (والنسر)
اوقونسه محمد بن سلمه ديركه عموم بلوی ايچون فاسد اولمز * وابو مطيع و برجماعت ديرلركه فاسد اولور بركمسنه
اياب اوقوسه (اواب) مكانته محمد ديديكه بومسئله بزه واقع اولدی ابو يوسفدن سؤال ايلدم فاسد اولور ديدی
كسائی يه سؤال ايلدم اولمز ديدی * زيرا ايكيسی دخی لغتدر ديدی اول اجلدن بندخی عدم فسادنه
ذاهب اولدم ديدی * اماحرف آخر مقامنه اقامت اولنان حرف بيننده بعد مخرج اولسه ومعنی دخی متغير
اولسه مثلا (فسحقا لاصحاب الشعير) اوقومق كبی سعير مكانته ابو مطيع فسادنه ذاهب اولمشدر اما معنی
متغير اولمزسه صلاة فاسد اولمز (انا انطيناك الكوثر) كبی اعطيناك يرينه ولا تكهر ولا تنهر مكانته اوقوسه
ابو يوسف قياسی اوزره فاسد اولور زيرا بو كلمه لر قرأنده يوقدر * اماعظيم مكانته عليم ياخود حكيم محلنده حليم
قراءت اولنسه بالاتفاق فاسد اولمز زيرا قرأنده موجوددر * التنجی تكراردر اكر تكرار تضعيفی اظهار
ايچون اولورسه (ومن يرتدد منكم عن دينه) اوقومق كبی ياخود (تبت يدا ابی لهب وتب
مااغنی عنه ماله) اوقومق كبی صلاتی فاسد اولمز زيرا اصلی اولدر اما زياده ال الحمد لله كبی اولنسه يعنی ال
الحمد لله اوقوسه صلاتی فاسد اولور زياده لغو اولور * اما اعرابده خطا اولديغی التی وجه اوزره در بری تشديد
وتخفيف بری مد وقصر بری همزه ولين بری اظهار وبری ادغام بری تسكين وتحريك بری تبديل الحركه در
جمله سنده بعضيلر قتنده فاسد اولمز نوع ضرورت ايچون مخففی مشدد ومشددی مخفف وممدودی قصر
وقصری ممدود وهمزه يی لين ولينی همزه وادغامی اظهار واظهاری ادغام وساكنی متحرك وحركه يی ابدال ايله
صلاة فاسد اولمز ظاهر نظم باقی اولوب عموم بلوی ايچون * محمد ابن مقاتل الرازيدن روايت اولنديكه بركمسنه
(يدع اليتيم) دالك سكونيله اوقوسه صلاتی فاسد اولمز جواب صحيح بودر اكر معناسی تغيير ايدرسه فاسد اولور
تغيير ايلمزسه فاسد اولمز وديمشلردركه (فظللنا عليهم الغمام) ترك تشديد ايله ياخود لما جاموسی مدسز وجامعهم
مدسز فاسد اولورز يرا جاموس حيوان معلومدر وجامع مجامعتندندر * وديمشلردركه فاسد ايلمز زيرا مجامعت
اجتماعدندركه تعاون ايچون جمع اولمق ايله اكر معنی تغيير اولمز ايسه ضرر ايلمز قتلوا تقتيلا كبی بركمسنه اياك
نعبد ده اياك تشديدنی ترك ايلسه ديديلركه تخفيف ايله اياشمسدن اولور كانه ضوء شمسك تغييری ديمش اولور
اما ابدال الحركه ده معنی متغير اولمز ايسه فاسد اولمز اما بركمسنه (لاترفعوا اصواتكم) كسرتا ايله (ولقد ارسلناه
آياتنا) تانك نصبی ايله (وقتل داود جالوت) بنصب الدال ورفع التاء اوقوسه ياخود (وعصی آدم ربه) نصب ميم
ورفع با ايله ياخود (واذا ابتلی ابراهيم ربه) رفع ميم ونصب با ايله اوقوسه صلاتی فاسد اولور بعضيلر قتنده فاسد
اولمز زيرا ابتلا بونده سؤال معناسنه در بركمسنه كسر ذال ايله (منذرين) لفظنی فتحله اوقوسه ياخود فتح ذال ايله
منذرين كسر ايله قراءت ايلسه فاسد اولورز يرا منذرين بكسر الذال رسلدر والمنذرين بالفتح كفاردر *
پس معنی متغير اولديغی ظاهردر * وديمشلر ديكه فاسد اولمز زيرا رسل دخی فتحله موصوف اولورز يرا كفار رسلی
قتل ايله قورقودرلر بويله اولنجق كفار اول فعلك فاعلی اولورلر ينه بونك كبيدر يعنی فاسد اولمديغی كبيدر
وقوله تعالی (فانظر كيف كان عاقبة المنذرين) ذالك كسريله فاسد اولمز زيرا هر قوم ايچون عاقبت واردر
ياحسنه وياخود سيئه اوله * الله تعالی نك قول شريفی (برئ من المشركين ورسوله) كسر لام ايله فاسد اولور

زيرا

زيرا معنی متغيردر * وبعضيلر ديمشلردركه وحق رسوله ديو قسم قيلنورسه فاسد اولمز اكر (البارئ المصوّر)
واوك فتحی ايله قراءت اولنورسه فاسد اولور وقراء ديديلركه واو مفتوح قراءت اولنسه فاسد اولور وديمشلردركه
فاسد اولمز بونك ايچون معنی غامض واردر * اماقطع كلمه ده خطا فاسد ايلمز كيف ماكان ضرورت
ايچون * بودخی التی وجه اوزرينه در اولكی الحمد لله دن ال لفظنی قطعدر فاسد اولمز ديديلر زيرا الف لام
اسم معرفه ده فعلده قد منزله سنده در پس امدی كلمه لغو اولمز * ايكنجيسی اسم وفعل اوله وآخرنه
متصل اوله كاننده قطع اولنسه (اهدنا) ديه جك يرده اهد ديسه انعمت ديه جك يرده انعم ديسه * اوچنجی لفظ
جمع اولوب واحد اوزرينه وقف ايلسه (العالمين) مكانته العالمی ديسه ياخود (والذين) مكانته والذی اوقوسه
دردنجی اسم واحد اولوب بعض كلمه سنك اوزرينه وقف ايلسه الرحمن مكانته الرحما اوقوسه بشنجی نصف كلمه ده
وقف ايلسه كرچه لغو دكلدر لكن اول اسم معناسنه دخی دكلدر مالك ديه جك يرده مال اوقوسه بونك جمله سی
لغو دكلدر فاسد اولمز * التنجيسی نعبد ديه جك يرده نع حذف اولنسه لغو در فاسد اولور * اما وقف وابتداده
خطا فاسد ايلمز ضرورت ايچون بوقول اختيار قاضی امام صدر الاسلامكدر * حكايت اولنمشدر كه اردن
بركمسنه (يخرجون الرسول) اوقودی ووقف ايتدی اندنصكره (واياكم ان تؤمنوا بالله ربكم) ديدی بو كا طعن
ايلديلر اول كمسنه صلاتی اعاده ايلدی وبعضيلر ديديلركه (لا اله) ده وقف ايلسه اندنصكره (الا هو)
ديسه ياخود (عزير) ديسه وقف ايلسه صكره (ابن الله) ديسه لغودر صلاتی فاسد اولور بومعنايی شمس الائمة
الحلوانی اختيار ايلمشدر جمله بيان اولنان قرأنده فاحشدر (فصل) بو فصل قرب مخرج وبعد مخرج
بياننده در * عين وحا وهمزه وخا برمخرجدندر واو ويا والف برمخرجدندر قاف وكاف برمخرجدندر طا وتا
ودال برمخرجدندر ظا وثا وذال برمخرجدندر با وفا وميم برمخرجدندر اما صاد وظا برمخرجدن دكلدر
ابن مطيع ومشايخ بلخدن برجماعت ديديلركه بركمسنه ظالمون مكانته ضالمون اوقوسه صلاتی فاسد اولور
زيرا معنی لغو اولور (الجماعة سنة مؤكدة) فرائضده جماعت سنت مؤكده در جماعت برسنتدركه
قوتده واجب مثابه سنده در جماعته معاهده ايدن كمسنه نك مؤمن اولديغنه استدلال اولنور سائر
مشروعاتده بويله دكلدر فقها جماعته سنن هدی تسميه ايلمشلردر (قال النبی عليه السلام الجماعة
من سنن الهدی لايتخلف عنها الا منافق) احمد بن حنبل واصحاب شافعی فرضدر حتی يالكز نماز جائز دكلدر
ديمشلر امابو صحيح دكلدر اصحاب شافعينك اكثری وكرخی وطحاوی (واركعوا مع الراكعين) قول شريفيكه
آيت موده در بونكله ودخی واحد ايله استدلال ايدوب فرض كفايه در ديمشلر بو ايكيسی دخی جماعتك
فرضيتنی مفيد اولدی * جماعته وارمغه عذر مفلوج اولمق ياخود يغمور وبالجق وبرد شديد وظلمت شديد
وسلطاندن اختفا وشيخ فانی واعمی اولمق كبی بونلر جمله سی عذردر وكذا فقه شريفه مطالعه دخی جماعته
وارمغه عذردر اماغيريسی دكلدر (واولی الناس بالامامة اعلمهم بالسنة) ناسك امامته اولاسی اول ناسك
سنته اعلم اولانيدر يعنی احكام صلاتك صحت وفسادينی بيلن كشيدر (ثم اقرأهم) آندنصكره قرأنه اعلم
اولاندر (وعند ابی يوسف بالعكس) ابی يوسف قتنده عكسيدر يعنی امامته اولی مجود اولاندر بعده اعلم
اولاندر (قوله عليه السلام يؤم القوم اقرأهم بكتاب الله تعالی) ايكيسی برابر اولورسه اعلم اولان تقديم
اولنور (ثم اورعهم) اندنصكره امامته اولی اولان ورع صاحبيدر ورع شبهاتدن اجتناب ايدن كمسنه يه
ديرلر متقی محرماتدن اجتناب ايدن كمسنه يه ديرلر (قال النبی عليه السلام ملاك دينكم الورع) وقال
عليه السلام (من صلی خلف عالم تقی فكانما صلی خلف نبی) (ثم اسنهم) اندنصكره سن جهتندن اكبر اولان
امامته اولی در (قال النبی عليه الصلاة والسلام لابنی مليكة وليؤمكما اكبركما سنا) (ثم احسنهم خلقا)
اندنصكره حسن خلق صاحبی اولان امامته اولی در حسن خلقده اختلاف اولنمشدر * بعضيلر ديديلركه
ناس ايله معاشرت وحسن معامله ايليه بعضيلر حديث شريف ايله استدلال ايدوب كيجه ايله چوق نماز قيلان
كمسنه نك وجهی كوزل اولور ديو اكا ذاهب اولمشلردر (قال النبی عليه السلام من كثر صلاته بالليل
حسن وجهه بالنهار) ابو مسعود الانصاری البدريدن روايت اولنديكه رسول عليه السلام قومه امامت
ايلسون اقرأ اولان اكر برابر اولورسه اعلم بالسنه اولان ينه برابر اولورسه هجرتده اقدم اولان اكر برابر

اولورسه سنا اكبر ينه برابر اولورسه خلقى حسن اولان ينه برابر اولورسه يوزى كوزل اولان * صاحب الدرر
ديركه بعده نسب جهتندن اشرفى ينه برابر اولورسه لباسى پاك اولان زيرا بو صفات تكثير جماعته سببدر
بونلرده دخى برابر اولورسه قومك خيارنه حواله اولنور معراج الدرايه ده دخى بويلجه در بعضيلر ديديلركه
برى دخى خاتونى حسنا اولمقدر (وتكره امامة العبد) عبدك امامتى مكروه اولدى ومكروه اولمسى ناس اكا
متابعتدن استنكاف ايدوب تقليل جماعته سبب اولديغيچوندر * شافعى ديركه حر قول اوزرينه ترجيح اولنمز
اكر قرائده برابر اولورسه (قوله عليه السلام اسمعوا واطيعوا ولو امر عليكم عبد حبشى اجدع (والاعرابى)
دخى اعرابينك امامتى مكروه اولورز يرا باديه ده ساكن اولمغله جهل كندويه غالب اولمشدر باديه ده ساكن
اولدقدنصكره اعرابيله اعجمى برابردر (والاعمى) اعمانك دخى امامتى مكروهدر زيرا نجاستدن صاقنمق ممكن
اولميوب قبله يه دخى كندو نفسى ايله مهتدى اولمغله واستيعاب وضوده دخى عدم قدرتى اولمغين امامتى
مكروه اولور * بدايعده مسطوردركه اكر اعمانك كندى مسجدنده فضل جهتندن كندويه مساوى اولور
بركمسنه بولنميسه امامتى جائز اولور زيرا رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مدينه ده ابن ام مكتومى استخلاف
ايلمشدر (والفاسق) فاسقك دخى امامتى مكروه اولور امر دينده اهتمامى اولديغيچون (والمبتدع) مبتدعك
دخى امامتى مكروه اولور مبتدع شول كمسنه دركه مرتكب هوى اوله برهوى كه فاعلى اكفار اولنميه اول مقوله
مبتدعك امامتى مكروهدر اما برهوى واردركه فاعلى اكفار اولنه اول مقوله نك امامتى اصلا جائز دكلدر
(وولد الزنا) ولد زنانك دخى امامتى مكروهدر زيرا باباسى اولمغله علمه مقيد اولميوب غلبۀ جهل ايچون مكروه
اولمشدر بعضيلر ديمشلردركه صلاة جمعه ده اقتدا اولنه انك امامتى ايچون صلاة جمعه ترك اولنميه اما جمعه دن
غيرى صلاة مكتوبه ده لابأسدر آخر مسجده كيده آنك اردنده نماز قلميه بونك ايچونكه آثم اولميه لر
(فان تقدموا جاز) اكر تقدم ايدرلرسه جائزدر اما عبدك امامتنك جوازى ابى سعيددن روايت اولندى
ابو اسيدك مولاسى ايدى اول ديديكه كويكو اولدم حالبوكه عبد ايدم اصحاب رسول اللهدن برجماعت نمازه
حاضر اولديلر ابوذر حضرتلرى امامت مراد ايلدى اكا ديديلركه غيرك اونده امامت ايدرميسن ديوب
بنى تقديم ايلديلر و آنلره نمازى ادا ايلدم * اما اعرابى امامتنك جوازى حق سبحانه وتعالى اعرابك بعضيسنى
(ومن الاعراب من يؤمن بالله واليوم الآخر) قول شريفيله مدح و بعضيسنى دخى (الاعراب اشد كفرا
ونفاقا) قول شريفى ايله ذم ايدوب دليلينك تعارضى اولديغى ايچوندر اما اعمى امامتنك جوازى پيغمبر
عليه السلام بركره ابن ام مكتومى مدينه ده استخلاف ايلديكيچوندر وعتبان ابن مالكى دخى بركره استخلاف
ايلمشدر بونلرك ايكيسى دخى اعمى ايديلر * اما فاسقك امامتنك جوازى كبار صحابه دن عبد الله بن عمر وانس
ابن مالك و بونلردن غيرى صحابه وتابعيندن چوق كمسنه صلاة جمعه يى حجاج ظالمك آردنده قيلمشلردر اول
خود زمانك افسقى ايدى حتى حسن وعمر بن عبد العزيز ديمشلردركه اكر جميع امت خبيثلرينى كتورسه لر
بز حجاجى كتورسك جمله امته غلبه ايدردك اما مبتدع وولد زنانك وفاسقك امامتنك جوازى (قال النبى
عليه السلام صلوا خلف كل بر وفاجر) نص شريفيدر شافعى يه دخى اقتدا مكروهدر اما سندى ديمشدركه
مختار اولان كراهتسز جائز اولمقدر اصلا عدم كراهتدر الا مكر كه مقتدى اولان بيله كه شافعى قصد ايدوب
آبدست آلدى ياخود منيدن اسبابى غسل ايتدى ياخود قاتين متنجسدن آبدست آلدى دخى بونلره مشابه
اولان شيلرى بلدكده اقتداسى مكروهدر كفايه دن ابن مالك جائز دكلدر ديو نقل ايلمشدر (ويكره تطويل
الامام الصلاة) امامك صلاتى تطويل ايلمسى مكروه اولور (قوله عليه السلام من ام قوما فليصل بهم صلاة
اضعفهم) مرويدركه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم فجرى معوذتين ايله ادا ايدوب فراغدنصكره
(قال سمعت بكاء صبى فخشيت على امه ان تفتن) بو حديث شريف دلالت ايلدى امام مقتضاى حاله رعايت
ايلمك لازمدر (وكذا جماعة النساء وحدهن) امامك تطويلى كبى مكروهدر يالكز نسانك جماعت اولمسى
زيرا آنلردن برى تقدم ايدرسه زياده كشف اولور اكر اورطه لرنده طورورسه امامك شانى تقدم ايدى آنى ترك
ايلمش اولور اول اجلدن مكروه اولور (فان فعلن تقف الامام وسطهن) اكر نسا طائفه سى جماعت اولسه لر
امام اولان خاتون اورطه لرنده طورسون يعنى امام اولان برابر طورسون زيرا حضرت عائشه رضى الله عنها

بويلجه

بويلجه ايشلمشلردر تقدمده زياده كشف اولوب بو تقديرجه اورطه ده طورمق بعض الشر اهون من بعض
قبيلندن اولور (كالعراة) عرات كبى جماعتك اورطه لرنده طوره برجماعت جمله سى عريان اولوب نمازده
اولسه لر امام لرى اورطه لرنده طوره اكر تقدم ايدرسه كشف عورت لازم كلور اما عرات اوطورديغى يرده
قيلمق افضلدر (ولا يحضرن الجماعات لخوف الفتنة الا العجوز فى الفجر والمغرب والعشاء) نساء طائفه سى
جماعته حاضر اولمسونلر فتنه خوفى ايچون الا قوجه قاريلر حاضر اولسونلر صلاة فجرده ومغربده وعشاده
زيرا فسقه ظهرده وعصرده و جمعه ده مجتمع اولورلر مغربده ايسه طعامه مشغوللردر وعشاده و فجرده
اويخوده اولورلر اول وقتلرده عجائز جماعته حاضر اولسونلر (وجوزا حضورها فى الكل) امامين عجوزلك
هر صلاتده حاضر اولمسنى تجويز ايلديلر عجوزده عدم رغبت اولديغيچون لكن فتوى كراهيت اوزره در
(ومن صلى مع واحد اقامه عن يمينه) شول من كه برآدم ايله نماز قيله اول كمسنه يى صاغنده اقامت ايتديره
يعنى صاغ جانبنه آله زيرا رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابن عباس ايله قيلدقده صاغنه آلمشدر
(ويتقدم على الاثنين فصاعدا) امام تقدم ايدر جماعت ايكى ياخود زياده اولسه واقامه لفظى مصلى بر اولدقده
امر آتى يه اشارت واردر اما ايكى اوچ اولدقده كبرو طورلك ديو امر ايلمز (ويصف الرجال ثم الصبيان ثم الخناثى
ثم النساء) رجال صف باغليه امامه قريب اندنصكره صبيان اندنصكره خنثالر اندنصكره نساء طائفه سى
صف باغليه لر بوكا دليل (ليلينى منكم اولوا الاحلام والنهى) حديث شريفيدر نهى عقلدر نهيه نك جمعيدر
(فان حاذته مشتهاة فى صلاة مطلقة مشتركة تحريمة واداء فى مكان متحد بلا حائل فسدت صلاته ان نوى
امامتها) بركمسنه يه برمشتهيه عورت اداسى بر تحريمه ايله مشترك صلاة مطلقه ده بلا حائل برمكانده برابر
اولسه اكر امام عورتلر ايچون نيت ايتمش ايسه اول كمسنه نك صلاتى فاسد اولور اكر امام عورتلر ايچون
نيت ايتمامش ايسه اول كمسنه نك صلاتى فاسد اولميوب بلكه عورتك نمازى فاسد اولور * معلوم اوله كه رجالك
صلاتى فاسد اولديغى حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى (اخروهن من حيث اخرهن الله
تعالى) قول شريفنه عدم متابعتندر زيرا حديث شريفك وجوبا دلالتى اولمغله تركندن ترك فرض
لازم كلور و عورتك نمازينك فسادى امام اولان كمسنه امامت نسايه نيت ايلمديكندندر * معلوم اوله كه محاذاة
مرأه مفسد صلاة اولديغى نيجه امور ايله مشروطدر * اولكيسى اداء ركن واحد مقدارى مكث در اكر اداء
ركندن اقل اولسه مفسد صلاة دكلدر * ايكنجيسى محاذيه اولان عورت مشتهاة اولمق لازمدر يعنى قابل
جماع اوله اكر مجنون وصغيره اولوب مشتهيه اولمسه فاسد ايلمز اكر مشتهاة اولان محرم و عجوز اولوب طباع
آندن نفرت ايدرسه ينه فاسد ايدر * اوچنجيسى بونلرك صلاتى ذات ركوع وسجود اوله اكر ايما ايله دخى
قيلرلرسه پس امدى صلاة جنازه ده فاسد اولمز * دردنجيسى صلاتده مشترك اوله لر اداده بريسى آخره
امام اولمق اوزره ينه ياخود اول ايكى كمسنه ايچون برآخر كمسنه امام اولمق اوزره اندنصكره بو ايكيسنك
صلاتده اشتراكى يا حقيقة اوله مدرك كبى ياخود حكما اوله لاحق كبى زيرا قضا ايلديكى صلاتده كانه
امامك خلفيدر اويله اولسه محاذاتكه عامدر شروطى بولندقده اداده وقضاده وفرائضده و بونلردن
غيرى صلاة عيد وتراويح ووتر رمضان كبيلرده مفسد صلاتدر * بشنجيسى بلا حائل مكان متحد اوله لر
اكر حائل اولورشى وار ايسه محاذات رفع اولور و محاذاتك ادناسى دوه حاودينك اوكى وآردى ما بينى مقداريدر
زيرا ادنا احوال قعوددر فرجه دخى رجل مقامنه قائم اولور فرجه برآدم صغاجق مقداريدر * التنجى
جهتلرى متحد اوله حتى اختلاف اولورسه فاسد اولمز بوايسه طواف كعبه ده ياخود ليلۀ مظلمه دن غيرى
يرده متصور دكلدر * يدنجيسى اول مشتهانك امامتنه اول كمسنه نيت ايله ياخود وقت شروعده امامت نسايه
نيت ايلدرو محاذات ديديكمز جميع اعضاسى محاذى اولمق دكلدر بلكه بعض اعضاسى محاذى اولمقدر
حتى مرأه بوكسك يرده اولسه ورجل اندن آشاغه يرده اولسه وعورتدن برشئ رجله محاذى اولورسه
رجلك صلاتى فاسد اولور (ولا تدخل فى صلاته بلا نية اياها) مرأه امامك صلاتنه داخل اولمز امام عورتى
نيت ايلمكسزين يعنى امام جماعته نيت ايلدكده عورته دخى نيت ايدرسه عورت امامك صلاتنه داخل اولور
نيت ايلمزايسه داخل اولمز * خلاصه ده مسطوردركه جمعه وعيدينده امامك نيتى اولمدن عورتك اقتداسى

جائزدر واصح اولان دخی بودر زیرا ازدحامده امامه محاذاة ممکن دکلدر وخاتون یالکز جمعه وعیدین
نمازین ادا ایلمك ممکن دکلدر اول اجلدن جائز اولوردیر (وفسد اقتداء الرجل بامرأة) رجلك عورته اقتداسی
فاسد اولدی (قال النبی علیه السلام اخروهن من حیث اخرهن الله) زیرا امرأه نك رجله تقدمی جائز دکلدر
(اوصبی) دخی رجلك صبی یه اقتداسی فاسد اولدی زیرا صبی مکلف دکلدر فرض نافله اولور مفترض
متنفله اقتدا ایلمك جائز دکلدر نافله دخی اولورسه جائز دکلدر صبینك نفلی مضمونی دکلدر (وطاهر بمعذور)
طاهرك معذوره اقتداسی دخی فاسد اولدی زیرا بناء قوی علی الضعیف لازم کلور اکر معذورك اثناء صلاتده
عذری زائل اولسه بنا اولنمق لازم اولور ومعذور معذوره اقتداده دخی فاسد اولور اکر عذرلری مخالف ایسه
اکر ایکیسنك عذری برابر اولورسه جائزدر (وقارئ بامی) اوقومش اولانك امی یه اقتداسی فاسد اولور
امی لغتده امه منسوب دیمکدر یعنی اوقویوب یازمیوب کویا که اناسندن طوغدیغی کبی اولمغین امی دینلمشدر
(ومکتس بعار وغیرموم بموم ومفترض بمتنفل) مکتسی اولان کمسنه نك عریان اولانه اقتداسی وایما ایلیان
کمسنه نك ایما ایدنه اقتداسی وفرض قیلانك نافله قیلانه اقتداسی فاسد اولدی قوی یی ضعیف اوزره
بنا ایلمك لازم کلسون ایچون (او بمفترض فرضا آخر) ودخی فرض قیلانك فرض آخر قیلانه اقتداسی
فاسد اولدی امام ایله مأمومك صلاتلری بیننده اشتراك اولمدیغیچون * اقتداده شرکت وموافقت لازمدر
شافعی قتنده بوجمله یه اقتدا صحیح اولور انك قتنده علی سبیل الموافقه وبزم قتمزده علی سبیل التضمندر
اکر دینلورسه که معاذ عشائی حضرت رسول علیه السلام ایله ادا ایدردی صکره رجوع ایدوب قومنه نماز
قیلدیرردی حالبوکه قومنك نمازی فرض ایدی معاذ ایسه نافله قیلرایدی جواب ویریلورکه جائزدرکه
معاذ نبی علیه السلام ایله نافله یه نیت ایلیه وکندی قومیله فرض ادا ایلیه (ویجوز اقتداء غاسل بماسح)
ایاغنی غسل ایدنك مسح ایدنه اقتداسی جائز اولور زیرا خف سرایت حدثدن قدمی منع ایدر مسح ایسه
خف اوزرنده اولان شیئی ازاله ایدر (ومتنفل بمفترض) دخی متنفلك مفترضه اقتداسی جائز اولور زیرا مصلی
اصل صلاتی نیته محتاجدر امامده ایسه اول اصل نیت موجوددر عکسنده موجود دکلدر (ومؤم بمثله)
دخی ایما ایدن کمسنه نك کندو مثلی اولنه اقتداسی جائز اولور زیرا ایکیسنك دخی احوالی برابردر اما اکر مؤتم
قاعد اولوب امام مضطجع اولورسه جائز دکلدر (وقائم باحدب) قائم اولان کمسنه نك بوکری یه اقتداسی
جائز اولور زیرا بوکری یه عرفا ینه قائم دینلور (وکذا اقتداء المتوضئ بالمتیمم) ذکر اولنان کبی جائز اولور
متوضینك متیمم اولان کمسنه یه اقتداسی زیرا تیمم صو بولنمدیغی یرده طهارت مطلقه در وضوء کبی
(والقائم بالقاعد) وقائمك قاعده اقتداسی جائز اولور نبی علیه السلام آخر صلاتده قاعدا امامت ایلدی
حالبوکه خلفنده اولان جماعتك جمله سی قائم ایدیلر (خلافا لمحمد فیهما) امام محمد متوضی متیممه وقائم قاعده
اقتدا ایلمسنده خلاف ایدوب تیمم ضروریدر صوایله طهارت اصلیه در وقائمك حالی قاعدك حالندن
اقوی در بوتقدیرجه اقتدالری جائز دکلدر دیو بومسلکه ذاهب اولمش (وان علم ان امامه کان محدثا اعاد)
اکر مصلی بیلسه که تحقیقا امامی آبدستسز ایدی نمازینی اعاده ایدر (قوله علیه السلام ایما رجل صلی بقوم
ثم تذکر جنابته اعادوا) زیرا امامك صلاتی دخی فاسد اولور * امامك سهویله مقتدی یه دخی سجده سهو لازم
کلور (وان اقتدی امی وقارئ بامی فسدت صلاة الکل) اکر برامی وبرقاری برامی یه اقتدا ایلسه جمله سنك
صلاتی فاسد اولور ابو حنیفه قتنده اما قارینك صلاتنك فسادی قرائته قدرتی وارایکن ترك ایلدیکیچون
اما ایکی امیلرك صلاتنك فسادی جماعته راغب اولدیلر واوزرلرینه واجب ایدیکه قاری اولان کمسنه یه
اقتدا ایلیه لر قرائت تقدیره یی ترك ایلدیلر * حالبوکه برقاری یه اقتدایه قدرتلری وارایدی اول اجلدن نمازلری
فاسد اولدی (وقالا صلاة القاری فقط) امامین دیدیلرکه انجق قارینك صلاتی فاسد اولور زیرا قاری قرائت
تحقیقه یی ترك ایلدی اما امی کندی کبی امی یه اقتدا ایلدی ایکیسنك صلاتی تمامدر امامین قرائت تقدیری
اعتبار ایلمزلر (ولواستخلف الامام القارئ امیا فی الاخرین فسدت) امام قاری برامی یی استخلاف ایلسه
یعنی حدث واقع اولمغله یرینه چکسه ایکی آخرکی رکعتلرده جمله سنك صلاتی فاسد اولور زیرا قرائت
جمیع صلاتده واجبه در تحقیقا وتقدیرا بونده ایسه ایکیسی دخی بولندی

(باب الحدث فی الصلاة)

بو باب صلاتده واقع اولان حدثك حکمی بیاننده در (من سبقه الحدث فی الصلاة) شول کمسنه یه که صلاتده
حدث سبق ایلسه یعنی بلا اختیار حدث عارض اولسه (توضأ وبنی بغیر مکث) یعنی اکلنمکسزین آبدست
آلسون وبنا ایلسون اکر برمقدار مکث ایدوب بعده آبدست آلسه صلاة باطل اولور زیرا اکلنمك ایله
صلاتدن برجزئی حدث ایله ادا ایلمش اولدی برجزئی فاسد اولنجق ضرورة جمله سی فاسد اولور * زیرا صلاة
واحده صحت وفساده بنا جهتندن متجزی اولمز شافعی قتنده حدث صلاته منافیدر ومشی وانحراف
صلاتی افساد ایدر زیرا حدث عمده مشابهدر امابزم ایچون دلیل (قوله علیه السلام من قاء اورعف
اوامذی فی صلاته فلینصرف ولیتوضأ ولیبن علی صلاته مالم یتکلم) (والاستئناف افضل) استیناف دخی
افضلدر شبهه خلافدن تحرز ایچون دینلمشدر منفرد استیناف ایلسون امام ومقتدی بنا ایلسون
جماعت فضیلتی ایچون (وان کان اماما جرآخر الی مکانه) اکر حدث سبق ایدن امام اولورسه کندی
مقامنه امامته صالح کمسنه یی چکه وطشره یه کیتدکده النی آغزنه وبورننه قویه که بورنی قنامشدر
دیو غیری حدث معیوبدن خلقك ظنی منقطع اوله وامام مکانته چکدیکی کمسنه یه تکلم ایلمیه اکر رکوعی
ترك ایتمش ایسه الیله دیزینه اشارت ایلیه اکر قراءتده ایسه الیله اغزینه اشارت ایلیه ابن ملکده دخی
بویله مسطوردر (فاذا توضأ) حدث سبق ایدن کمسنه اکر امام واکر مقتدی ایدرچون آبدست آلسه
(عاد واتم فی مکانه حتما ان کان امامه لم یفرغ) آبدست آلان کمسنه عودت ایدر ویرنده اتمام ایدر وجوبا
اکر امامی فارغ اولمدیسه (والا فهو مخیر بین العود وبین الاتمام حیث توضأ) اکر امام صلاتدن فارغ
اولدیسه مصلی یعنی حدث سبق ایدن امام ویاخود مقتدی عودت ایدوب مکاننده ادا ایلمکله آبدست
آلدیغی مکانده اتمام ایلمك بیننده مخیردر آبدست آلدیغی یرده اتمام ایلمسی قلت مشی ایچوندر وعودت
ایدوب یرینه کلمك صلاتی مکان واحدده ادا ایلمك ایچوندر (کالمنفرد) منفرد کبیدر زیرا منفرد عودت
ایلسه آبدست آلدیغی یرده اداده مخیردر (ولواحدث عمدا استأنف) اکر عمدا حدث ایدر ایسه استیناف ایدر
تشهد مقداری قعوددن صکره دکل ایسه اکر تشهد مقداری قعوددن صکره اولور ایسه نمازی تمام اولور
(وکذا لوجن اواغمی علیه اواحتلم) حدث ایدن کبیدر اکر مصلی مجنون اولسه ویاخود مغمی علیه
اولسه یعنی مصروع کبی یاخود احتلام اولسه یااوبوسق یامس ذکر ویاتفکر ایله انزال اولسه (اوقهقه)
یاخود قهقهه ایلسه زیرا قهقهه کلام قاطع منزله سنده در (اواصابته نجاسة مانعة) یاخود مصلی یه
صلاتی مانعه نجاست اصابت ایلسه اول نجاست غلیظه دن درهمدن زیاده خفیفه دن ثوبك ربعی
اوزرینه زیاده اولسه (اوشج) یاخود باشی یارلسه وقانی آقسه (اوظن انه احدث فخرج من المسجد)
یاخود ظن ایلسه که حدث ایلدی ومسجددن چقسه * صلاة مسجد ایچنده اولدیغنه اشارت اوله
(او جاوز الصفوف خارجه) یاخود صفوفی تجاوز ایلسه مسجدك خارجندن غالبا صحراده اولمغه اشارتدر
(ثم ظهرانه لم یحدث) اندن صکره ظاهر اولسه که اول کمسنه حدث ایلمش بوجمله ده صلاتی استیناف ایده
(ولولم یخرج من المسجد) اکر مسجددن چقمدیسه (اولم یجاوز) یاخود صفوفی تجاوز ایلمدیسه * صحراده
امامت ایدنك ویاخود اقتدا ایدنك حالیدر (بنی) بنا ایلسون زیرا حدث ظنی ایله انصراف قصد صلاح
ایچوندر اول قصد حقیقت مقامنه اقامت اولنور مادامکه مکان مختلف اولمیه * امام محمددرکه استیناف
ایلسون عذرسز انصراف اولدیغیچون قیاس دخی استینافدر دیر (ولوسبقه الحدث بعد التشهد
مصلی یه بعد التشهد حدث سبق ایلسه (توضأ وسلم) آبدست آلور وسلام ویرر زیرا سلام واجبدر اداسی
وضو ایله در اول اجلدن آبدست آلمق لازمدر (وان تعمده فی هذه الحالة اوعمل ماینافیها تمت) اکر مصلی
حدثه تعمد ایدرسه یعنی قصد ایدرسه تشهد مقداری اوطوردقدن صکره یاخود صلاته منافی برعمل ایشلرسه
صلاتی تمام اولور زیرا فرائضدن اوزرنده برشئ قالمامشدر صنعی ایله خروج بولنمغله صلاة تمام اولدی
(وتبطل عند الامام) صلاة باطل اولور ابو حنیفه قتنده (ان رأی فی هذه الحالة وهو متیمم ماء) اکر مصلی
شول حالده یعنی تشهد مقداری قعوددن صکره صوکورسه حالبوکه کندوسی متیمم اولسه یعنی مانك استعمالنه

قادر اولسه (اوتمت مدة المسح) یاخود مصلینك مسحنك مدتی تمام اولسه (اونزع خفیه بعمل قلیل)
یاخود مصلی خفینی عمل قلیل ایله چقارسه یعنی واسع اولمغین جزئی حرکت ایله ایاغی خفیندن چقسه * زیرا عمل
کثیر اولهجق صنع بولنمش اولور (اوتعلم الامی سورة) یاخود امی مصلی برسوره اوکرنسه بونده تعلمدن مراد
تذکر ایله یاخود غیریدن سماع ایله اولور زیرا اشتغال ایله تعلم ایدرسه صلاة تمام اولور خروج بصنعه بولنمش
اولور آیت سوره اختیار اولندی زیرا تعلمی بالاتفاق مبطلدر بر آیت ابو حنیفه قتنده مبطل دکلدر
(اووجد العاری ثوبا) یاخود عریان ثوب بولسه (اوقدر المومی علی الارکان) یاخود ایما ایله نماز قیلان
ارکان اداسنه قادر اولسه یعنی رکوع وسجوده قادر اولسه (اوتذکر صاحب الترتیب فائتة) یاخود
صاحب ترتیب اولان فائته سنی تذکر ایلسه (اواستخلف القاری امیا) یاخود قاری امی یی استخلاف ایلسه
(اوطلعت الشمس فی الفجر) یاخود صلاة فجرده شمس طلوع ایلسه (اودخل وقت العصر فی الجمعة)
یاخود وقت عصر دخول ایلسه صلاة جمعه ده * اکر دینلورسه بو خلاف نیجه متحقق اولور که ابو حنیفه قتنده
وقت عصرك دخولی هر شیئك ظلی ایکی کندی مثلی اولدقده در وامامین قتنده هر شیئك ظلی کندی
مثلی اولدقده در * بوکا جواب ویریلور که بو کلام حسن بن زیادك قولی اوزره در زیرا انك قتنده بین الظهر
والعصر بر وقت مهمل واردر * پس هر شیئك ظلی کندی مثلی اولدقده ظهرك وقتی خروج ایدر جمهور قتنده
وصلاة تمام اولور امامین قتنده وابو حنیفه قتنده باطل اولور (اوزال عذر المعذور) یاخود معذورك عذری
زائل اولسه (اوسقطت الجبیرة عن برء) یاخود جراحتك اوکالدیغندن جبیره دوشسه بو جمله تشهد مقداری
اوطوردقدنصکره واقع اولسه صلاتی باطل اولور زیرا خروج بصنعه بولنمامش اولور (ولو استخلف الامام
مسبوقا صح) اکر امام بر مسبوقی استخلاف ایدرسه صحیح اولور تحریمه ده مشارکت اولدیغیچون اولی اولان
مدرکی استخلافدر زیرا مدرك سلام ایچون آخری استخلافه محتاج دکلدر (قال النبی علیه السلام من قلد
انسانا عملا وفی رعیته من هو اولی منه فقد خان الله ورسوله وجماعة المؤمنین) (فاذا اتم صلاة الامام) پس
استخلاف اولنان مسبوق امامك صلاتنی اتمام ایلسه (یقدم مدرکا یسلم بهم) استخلاف اولنان امام مسبوق
بر مدرکی تقدیم ایدر جماعت ایله سلام ویرمك ایچون (ثم لو فعل منافیا بعده) اندنصکره مسبوق امام صلاتنه
منافی بر شیء ایشلسه قهقهه وکلام وبونلره مشابه اولان شیء کبی (یضره) اول صلاته منافی اولان شیء مسبوقه
ضرر ویرر (والاول) وامام اوله دخی ضرر ویرر زیرا اول منافی ایکیسنك صلاتی ایچنده بولنمش اولور
(ان لم یکن فرغ) اکر امام اول نمازدن فارغ اولمدیسه مسبوقه وامام اوله ضرر ویرر (ولا یضر من فرغ)
اما امام اوله یعنی نمازدن فارغ اولان کمسنه یه ضرر ویرمز * مثلا امام اول مسجد ایچنده صو بولوب عجله ایله
رکوع ایتمزدن مقدم ایریشوب امام مستخلف آردنده نمازی تمام ایدوب فارغ اولدیسه مسبوقك منافیء
صلاة ایشلدیکی شیء امام اوله ضرر ویرمز (ولو قهقه الامام عند الاختتام) اکر امام قهقهه ایلسه اختتام
قتنده یعنی تشهد مقداری اوطوردقدنصکره قهقهه ایلسه (اواحدث عمدا) یاخود عمدا آبدستی نقض ایلسه
(فسدت صلاة من کان مسبوقا) مسبوق اولانك صلاتی فاسد اولور زیرا مسبوقك خلال صلاتنده منافیء
صلاة بولنمش اولور مدرکك صلاتی بالاتفاق فاسد اولماز صلاة لاحقده ایکی روایت واردر (لا ان تکلم اوخرج
من المسجد اجماعا) امام تکلم ایلسه یاخود مسجددن چقسه مسبوقك صلاتی فاسد اولماز اجماعا علة زیرا قهقهه
امامك صلاتی ملاقی اولدیغی جزء اخیری فاسد ایدیجیدر بو تقدیرجه مقتدینك دخی صلاتندن اول مثللو
جزئی افساد ایدر نهایت بنایه محتاج دکلدر اما مسبوق بنایه محتاجدر فاسد اوزرینه ایسه بنا فاسددر
اما عند الاختتام واقع اولان بویله دکلدر زیرا کلامده معنای سلام واردر سلام ایسه نهایت ویریجیدر
بوخسه منافی دکلدر زیرا کلام وسلام ایله شرط صلاتکه طهارتدر فوت اولمدی صلاة ایچنده قهقهه وعمدا
حدث بونك خلافیدر که شرط صلاة فوت اولور خروج بصنعه دخی قاطع صلاتدر مفسد دکلدر
(ومن سبقه الحدث فی رکوع اوسجود اعادهما لو بنی) شول کمسنه یه که رکوعده یاخود سجده ده حدث
سبق ایلسه ایکیسنی دخی وجوبا اعاده ایدر اکر بنا ایدرسه * یعنی رکوعده سبحان ربی العظیم دیوب
اوچنجیده حدث واقع اولسه آبدست آلوب بنایه شروع ایلسه ینه رکوعی ابتداسندن باشلیوب اعاده ایدر

زیرا

زیرا بر رکندن بر رکنه طهارت ایله انتقال شرطدر اکر اعاده ایلمز ایسه انتقال بولنمامش اولور * امدی اعاده دن
لازمدر (ومن تذکر سجدة فی رکوع اوسجود) دخی شول کمسنه که رکعت اولی ده سجده یی ترك
ایلدیکنی رکوعده یا سجودده تذکر ایلسه (فسجدها ندب اعادتهما) اول تذکر ایلدیکی سجده یی ایلسه
رکوع وسجودی اعاده ایلمك مندوب اولور * ابو یوسف دیرکه رکوعك اعاده سی لازمدر زیرا بین الرکوع
والسجود قومه انك قتنده فرضدر (ومن ام فردا فاحدث فان کان المأموم رجلا تعین للاستخلاف
وان لم یستخلفه) دخی شول من که بر کمسنه یه امامت ایلسه وامامه حدث واقع اولسه اکر مأموم رجل ایسه
اول کمسنه استخلاف ایچون متعین اولور اکر استخلاف ایلمدیسه ده * تنکیم بر کمسنه ایکی قولنه
احدکما حر دیسه بیان ایتمدن ایکیسندن بری فوت اولسه باقی قلانجی ایچون حریت متعین اولور (والا)
اکر مأموم رجل اولمیوب بلکه صبی یاخود مرأه اولسه (فقیل یتعین فتفسد صلاتهما) دینلدیکه مأموم
اولان امامته متعین اولور ایکیسنك دخی صلاتی فاسد اولور (والاصح انه لا یتعین فتفسد صلاته دون الامام)
اصح اولان بودرکه اول مأموم اولان فرد امامته متعین اولمز صلاتی فاسد اولور اما امامك فاسد اولمز
بو مسئله ده مشایخ اختلاف ایلمشلردر بعضیلر دیدیلر که انجق امامك صلاتی فاسد اولور امامته صالح
اولمیان کمسنه یی حکما استخلاف ایلدیکی ایچون * زیرا اول مأموم امامته متعین اولدقده امام اکا مقتدی
اولمش اولور اول ایسه امامته صالح دکلدر * ودینلدیکه فاسد اولمز زیرا حقیقة وحکما استخلاف یوقدر زیرا
حقیقة خلیفه ایلمدی وحکما ایسه امامته صلاحیتی یوق ومشایخدن بر طائفه ایکیسنك دخی
صلاتی فاسد اولور دیدیلر عدم صلاحیتی اولان کمسنه امامته متعین اولدقده کانه استخلاف ایلمش کبی
اولدی جملهسنك صلاتی فاسد اولور * ومشایخدن بر طائفه خاصة مقتدینك صلاتی فاسد اولور دیدیلر صحیح
اولان دخی بودر زیرا اول مأموم وقتاکه حقیقة وحکما استخلاف اولنمدیسه امام منفرد قالوب صلاتی
فاسد اولمز مقتدینك صلاتی فاسد اولور امامتك مکانی امامسز قالدیغیچون (ولو حصر عن القراءة جاز له
الاستخلاف) اکر امام قراءتدن حصر اولسه اول امام ایچون آخر آدمی استخلاف ایلمك جائزدر (خلافا لهما)
امامین خلاف ایدوب انلرك قتنده استخلاف جائز دکلدر زیرا استخلاف وقوعی مکرر و وجودی عام اولان
امرده خلاف قیاس ایله ثابت اولمشدر * حصر ایسه نادر اولوب جنابته شبیهدر بو حصر صلاة جائز
اوله جق مقداری قراءت ایلمدیکی صورتده در واکر اول مقدار قراءت بولنور ایسه رکوع ایلیه استخلاف
جائز دکلدر احتیاج جائز اولمدیغیچون محیطده مسطوردرکه بر رجل بر رجله امامت ایلدی وایکیسنه
دخی حدث واقع اولدی مسجددن چقدیلر امامك صلاتی بنا اولنوب مقتدینك صلاتی فاسد اولور زیرا
اول مقتدی ایچون مسجدده امام باقی قالمدی

(باب ما یفسد الصلاة وما یکره فیها)

بو باب شول شیئك بیاننده درکه اول شیء صلاتی فاسد ایدر ودخی شول شیء بیاننده درکه اول شیء صلاتده
مکروه اولور (یفسدها الکلام ولو سهوا) کلام صلاتی افساد ایدر اکر سهوا دخی اولورسه فسادنه دلیل
(قوله علیه السلام ان صلاتنا هذه لا یصلح فیها شیء من کلام الناس وانما هی التسبیح والتهلیل وقراءة القرآن)
نص شریفیدر ولفظ شیء سیاق نفیده واقع اولمش نکره در جمیع کلامه عام اولور * شافعی دیرکه خطا ونسیان
صلاتی افساد ایلمز دلیلی (قوله علیه السلام رفع عن امتی الخطأ والنسیان) نص شریفیدر بزم جوابمز
بو رفع کناهه محمولدر (اوفی نوم) یاخود نومده دخی تکلم ایدرسه ینه صلاتی فاسد اولور * فخر الاسلام دیمشدرکه
نائمك نمازده تکلمی فاسد ایلمز زیرا کلام تمیزی اولمیان کمسنه دن صدور ایلدی * واقعات حسامیه ومختصر
اجناس ناطفی وغیریلرده مسطوردرکه او یخوده اولان احکام ایچون یکرمی بش محلده حکم یقظه واردر
اولکیسی مصلی او یوسه وکلام ناس ایله تکلم ایلسه صلاتی فاسد اولور * ایکنجیسی مصلی او یوسه وقراءت
ایلسه بر روایتده قراءتدن اعتبار اولنور کبراده ومختارده قراءتدن اعتبار اولنمز دیو تصریح اولنمشدر
* اوچنجیسی اکر بر نائم سجده آیتنی قراءت ایلسه وبر رجل اندن استماع ایلسه اول رجل اوزرینه سجده
لازم اولور اویانقدن ایشتدیکی کبیدر * دردنجیسی پس مصلی نائم اویانسه سجده آیتنی اوقودیغی

خبرو یرسه‌لر بعض مشایخ دیدیلرکه انك اوزرینه سجده لازمدر صحیح اولان دخی بودر امر عبادتده
احتیاط ایچون * بشنجیسی بچن صلاتده اویوسه واحتلام اولسه غسل واجب اولور بنا صحیح اولماز
کو یاکه انك کوزی خاتونك فرجنه اصابت ایدوب انزال اولدی * التنجیسی بچن نائم برکون
برکیجه یاخود ایکی کون ایکی کیجه اویوسه صلاة انك اوزرینه دیندر * تکیم او یاتقلقده دین اولدیغی کبی
* یدنجیسی بر رجل او یقوده اولوب اولدخی باشنی دیزینه قویسه یاخود قواتوغنه قوسه واویوسه
شمس الائمة الحلوانی ابو یوسف قولی اوزرینه حدث اولمزدیر وامام محمد روایتنده حدثدر دیر * سکزنجیسی
متیمم اولان کمسنه‌نك دابه‌سی استعمالی ممکن اولان صودن مرور ایلسه حالبوکه کندیسی نائم اولسه
تیممی ناقض اولور * طقوزنجیسی بر صائم نائم آغزینی آچسه آغزینه صو یاخود قار کتسه صومی بوزیلور
* اوننجیسی بچن حاجی دوه اوزرنده اویورکن عرفاته اوغرسه تحقیقا اول کمسنه عرفاته وج شریفه
ایرشمش اولور * اون برنجیسی بچن حاجی حرمده اویوسه حالت نومده برقتلی جائز اولمیان نفسی قتل ایلسه
جزاء لازم اولور اویاتق کبی * اون ایکنجیسی بر محرم اویوسه برکمسنه کلوب باشنی تراش ایلسه
انك اوزرینه جزاء واجب اولور * اون اوچنجیسی بر محرمه عورت اویورکن زوجی کندویه جماع ایلسه
اوزرینه جزاء واجب اولور اویاتقلقده واجب اولدیغی کبی * اون دردنجیسی بر رجل صیده اوق آتوب
واروب صید برنائمك اوکنه دوشوب اول سهمدن اولسه صائد اولان کمسنه بعده ایرشسه اکا اول
صید حلال اولمزکانه اول صید بر اویاتق آدمك اوکنده واقع اولدی وذبح ایتمکه قادر ایدی ایلمدی
* اون بشنجیسی بر رجل بر عورت ایله بر خلوت مکانده اولسه لکن اول خلوتده برنائم کمسنه اولسه اول
خلوت خلوت صحیحه اولمز یقظه‌ده اولدیغی کبی * اون التنجیسی بر رجل اونده اویوسه کندوسنه
نکاح ایلدکاری عورتی کلسه یاننده برساعت مکث ایلسه خلوت صحیحه اولمش اولور یقظه‌ده اولدیغی کبی
* اون یدنجیسی بر عورت اویوسه زوجی کلسه برساعت عورتك یاننده مکث ایلسه حالبوکه مانع اولمسه
خلوت خلوت صحیحه اولور * اون سکزنجیسی بر رجل یمین ایلسه فلان کمسنه‌یه سویلیه‌م دیو انذنصکره یمین ایدن
کمسنه اول فلان کمسنه‌نك اوزرینه مرور ایلسه حالبوکه اول فلان اویقوده اولسه واکاقم دیسه
اما او یانمسه بونده اختلاف ایلمشلردر صحیح اولان بودرکه حانث اولور یمیننده ایشتدرمك شرط دکلدر
* اون طقوزنجیسی برکمسنه عورتنه طلاق رجعی ایله طلاق ویرسه اول کمسنه عورتنی نائمه ایکن
شهوت ایله مس ایلسه مراجع اولمش اولور * یکرمنجیسی اکر طلاق ویرن آدم نائم اولسه عورت کلوب اری
مس ایلسه شهوت ایله ابو یوسف قتنده مراجعه اولور * یکرمی برنجیسی ار اویورکن برعورت کلوب ارك
ذکرینی فرجنه ادخال ایلسه رجل دخی بیلسه بونکله مابینلرنده حرمت مصاهره ثابته اولور * یکرمی
ایکنجیسی بچن برار ایله برعورت ایکیسی بیله نومده ایکن عورت اری شهوت ایله اوپسه دخی بونك اوزرینه
اتفاق ایلسه‌لر ایکیسنك مابیننده حرمت مصاهره ثابت اولور * یکرمی اوچنجیسی بچن برنائم برکمسنه‌نك
مالنی اتلاف ایلسه ضامن اولور * یکرمی دردنجیسی بچن برکمسنه‌نك باباسی بر دیوار التنده اویوسه
اول کمسنه باباسنك اوزرینه سطحدن دوشسه و باباسی هلاك اولسه اول ابن میراثدن محروم اولور
عند البعض * یکرمی بشنجیسی اکر برکمسنه او یقوده ایکن رفع اولنسه وتحت جدارده وضع اولنسه وجدار
اوزرینه دوشوب هلاك اولسه اول کتورن آدم اوزرینه ضمان لازم کلز تاتارخانیه‌ده بویلجه مسطوردر
(وکذا الدعاء بمایشبه کلام الناس وهو ما یمکن طلبه منهم) کذلك کلام افساد ایلدیکی کبی ناسك کلامنه
مشابه اولان دعا دخی صلاتی افساد ایدر کلام ناسه مشابه اولان دعا شول کلامدرکه کرك ناسدن طلبی ممکن
اوله مثلا اللهم البسنی ثوبا او زوجنی فلانة وارزقنی الف دینار کبی شافعی قتنده قرآنه مشابه دعا افساد ایلمز
(والانین والتأوه والتأفیف ولو کانت بحرفین خلافا لابی یوسف) انین وتأوه وتأفیف دخی صلاتی افساد ایدر
انین آه دیمکدر وتأوه واه دیمکدر وتأفیف ایکی حرف ایله دخی اولورسه ینه صلاتی افساد ایدر ابو یوسف
خلاف ایدوب ایکی حرف ایله اولان صلاتی افساد ایلمز و برآه کبی اوچ حرف ایله اولورسه افساد ایدر بالاتفاق
مکرکه مریض اوله انین وتأوه وتأفیفدن نفسنی منعه قادر اولمیه زیرا مریض نفسنی ضبطه قادر ومالك

اولیجق عطسه وککرمك کبی اولورا کرچه نیجه حروف ایله دخی اولورسه (والبکاء بصوت لوجع اومصیبة)
وجع یاخود مصیبت ایچون صوتله بکا دخی صلاتی افساد ایدر زیرا بونده اظهار تأسف وجزع واردر
بکا اعانت ایلك دیمکدن ناشیدر بو تقدیرجه کلام ناس اولور (لالذکر جنة اونار) ذکر اولنان صفات ایله بکاء
جنت یاخود نار ذکری ایچون اولورسه افساد ایلمز زیرا ذکر اولنان بکاء زیاده خشوعه دلالت ایدر اکر جنت
ذکر اولندقده (اللهم انی اسألك الجنة) ونار ذکر اولندقده (اعوذبك من النار) دیسه صلاتنه ضرر ویرمز
حق حضرت عائشه رضی الله عنهادن صلاتده انیندن سؤال اولندی دیدیکه اکر خشیة الله ایچون
اولورسه افساد ایلمز اکر امر آخر ایچون اولورسه صلاتی افساد ایدر دیو بیورمشلردر * سراجیه‌ده
مسطوردرکه برکمسنه امامك قراءتنی عجبلیوب اغلاسه و بلی ونعم دیسه و یاخود آری دیسه صلاتی فاسد
اولمز (والتنحنح بلا عذر) عذرسز تنحنح دخی صلاتی افساد ایدر اکر مضطر اولمز ایسه اکر صلاتنی اصلاح
وقراءتنی حسن ایتمك ایچون اولورسه افساد ایلمز واکر امام خطا ایلسه ومقتدی خطاسنه اشارت ایچون
تنحنح ایلسه افساد ایلمز (وتشمیت عاطس) عاطس ایچون تشمیت دخی صلاتی افساد ایدر یعنی عطسه
ایدن کمسنه‌یه یرحمك الله دیمك افساد ایدر * افسادینك وجهی بودرکه بین الناس بو مقوله‌یه کلام متناول
اولور اول اجلدن افساد ایدر اما عطسه ایدن یاخود استماع ایدن الحمد لله دیسه صلاتی فاسد اولمز زیرا عرفا
بو کلام جواب دکلدر ومصلی عاطس کندی نفسنه یرحمك الله دیسه افساد ایلمز * ظهیریه‌ده مسطوردرکه
ایکی آدمدن بری صلاتده ایکن عطسه ایلسه خارج صلاتده برکمسنه یرحمك الله دیسه اول ایکی مصلی
آمین دیسه‌لر عاطسك صلاتی فاسد اولوب آخرك صلاتی فاسد اولمز زیرا عاطس اولمیان آمین دیمسی کندی
نفسی ایچون دعا دکلدر وابو حنیفه‌دن روایت اولندیکه عاطس مصلی کندی نفسنده حمد ایلسون اما لسانی
تحریك ایلمسون اکر لسانی تحریك ایدرسه صلاتی فاسد اولور (وقصد جواب بالحمدلة اوالهیللة او السبحلة
اوالاسترجاع اوالحوقلة) حمدله یاخود هیلله و یاسبحله و یا استرجاع و یاحوقله ایله جواب قصدی دخی
صلاتی افساد ایدر حمدله ایله جوابه مثال برکمسنه مصلی‌یه استدیکك فلان شیء حاصل اولدی دیسه اولدخی
جواب قصدی ایله الحمد لله دیسه * وهیلله ایله جوابه مثال برکمسنه صلاتده ایکن دینلسه‌که اللهدن غیری اله
وارمیدر اولدخی جواب قصدی ایله لا اله الا الله دیسه * سبحله ایله جوابه مثال مصلی‌یه برکمسنه تعجب
ایده‌جك برسوز سویلسه اولدخی جواب قصدی ایله سبحان الله دیسه * استرجاع ایله جوابه مثال مصلی‌یه
برکمسنه کلوب فلان فوت اولدی دیسه اولدخی جواب قصدی ایله انا لله وانا الیه راجعون دیسه * حوقله‌یه
مثال برامر عجیبده لا حول ولا قوة الا بالله دیسه جمیعنده صلاة فاسد اولور ابو حنیفه ومحمد قتلرنده زیرا
کلام مخرج جوابه اخراج اولندی همان تسمیه‌ته جواب کبی اولمشدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف
ایدوب جمیعنده صلاة فاسد اولمزدیرز یرا بو صیغه سیله ثنادر عزیمت ایله متغیر اولمز نتکیم کلام ناس عزیمت ایله
ثنا اولمدیغی کبی اما شیخ الاسلام ذکر ایلمشدرکه استرجاع اجماعا قاطع صلاتدر لکن صحیح اولان بودرکه
خلاف اوزره اوله غیریلر کبی (ولو اراد بذلك اعلامه بانه فی الصلاة لا تفسد اتفاقا) اکر مصلی ذکر اولنان
کلاملر ایله کندوسی صلاتده اولدیغی اعلام مراد ایلسه صلاتی فاسد اولمز اتفاقا عدم فسادنه حدیث
شریف دخی وارد اولمشدر (قال النبی علیه السلام اذا نابت احدکم نائبة فی الصلاة فلیسبح) (ولو فتح علی غیر
امامه فسدت) اکر مصلی امامندن غیری کمسنه‌نك اوزرینه فتح ایلسه صلاتی فاسد اولور اول فتح ایلدیکی
کمسنه کرك صلاتده وکرك خارج صلاتده اولسون زیرا بو تعلیمدر کلام ناس کبی اولوب فاسد اولور اکر مرادی
فتح وتعلیم ایسه فاسد اولورا کر مرادی قراءت قرآن ایسه فاسد اولمز بوکا نظیره برکمسنه نماز قیلوب اوکنده
کتاب اولسه وخلفنده یحیی اسمنده برآدم اولسه اول مصلی (یا یحیی خذ الکتاب بقوة) دیسه مرادی قراءت
ایسه فاسد اولمز اول آدمه خطاب ایسه فاسد اولور (لا ان فتح علی امامه مطلقا فی الاصح) اکر امامی
اوزرینه فتح ایدرسه مطلقا صلاتی فاسد اولمز اصح اولان دخی بودر صلاة جائز اولان مقداری قرائتدنصکره
اولسون یاخود قرائتدن اول اولسون برابردر و برآیتدن برآیته انتقالدنصکره اولسون یاخود اول اولسون
مقتدی‌یه لایق اولان بودرکه فتحده تعجیل ایلمیه وامامه دخی لایق اولان بودرکه جماعته فتح ایچون الجا ایلمیه

اکر مفروض مقداری اوقودیسه رکوع ایلیه برغیره انتقال ایلمیه اکر مفروضدن اقاده حصر اولدیسه برآیتدن برآیته انتقال جائزدر اکر مصلیدن غیری فتح ایدوب امام دخی انک فتحنی اخذ ایدرسه صلاتی فاسد اولورز یرا تعلیم وتعلمدر (والسلام عمدا) قصد اسلام دخی صلاتی افساد ایدر اما سهوا اولورسه فاسد اولمز زیرا سلام اذکار صلاة جنسندندر واسماء اللهدندر کلام حکمنی کاف خطابدن اخذ ایدرز عند القصد * چون ناسیا اولورسه اذکاره تشبیه ایدرز چون عمدا اولورسه کلام ناسه تشبیه ایدرز * خلاصه ده مذکوردرکه برکسنه ناسیا یاخود ساهیا سلام ویرسه اندنصکره بیلسه وسکوت ایلسه صلاتی فاسد اولور (ورده) رد سلام دخی صلاتی افساد ایدر عمدا قیدی اولمغدی زیرا رد سلام عمدا وسهوا مفسد صلاتدر محض کلام اولدیغیچون (وقرآئته من مصحف) مصحفدن قراءت دخی مفسد صلاتدر قلیل وکرک کثیر اولسون زیرا مصحفدن اوقومق غیریدن تلقین کبیدر (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب انلرک قتنده مفسد صلاة دکلدر زیرا مصحفه نظر عبادتدر صلاة عبادته منضم اولور بوکا دلیل (قال النبی علیه السلام اعطوا اعینکم من العبادة حظها قیل وما حظها من العبادة قال النظر الی المصحف) نص شریفیدر عبادت واحده مفسد اولمیوب برعبادت دخی اولیجق نیجه مفسد اولور نهایت مکروهدرز یرا اهل کتابک فعلیدر آنلره تشبهدن نهی اولنمشدر وقراءت مقدارنده اختلاف اولنمشدر بعضیلر برآیت مقداری وبعضیلر فاتحه شریفه مقداری دیدیلر ظاهر اولان بودرکه قلیل وکثیر ابو حنیفه قتنده مفسددر وامامین قتنده مجموعی دخی غیر مفسددر (واکله وشربه) مصلینک اکل وشربی دخی مفسددر زیرا عمل کثیردر اما دیشلری اراسنده ماکول اولان طعامدن بقیه اولسه آنی صلاتده ایکن یوتسه مفسد صلاة دکلدر (وسجوده علی نجس خلافا لابی یوسف فیما اذا اعاده علی طاهر) مصلینک نجس اوزرینه سجودی دخی مفسد صلاتدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده وابو یوسف شول شیده خلاف ایدرکه مصلی طاهر اوزرینه سجده سنی اعاده ایلدیکی زمان یعنی چون مصلی نجس اوزرینه سجده ایتسه سجده سی فاسد اولور اما صلاتی فاسد اولمز چون موضع طاهر اوزرینه سجده یی اعاده ایلسه سجده سی صحیح اولورز یرا نجاست اوزرینه اولان سجده سی عدم کبیدر فابو حنیفه وامام محمد ایچون دلیل قیاس بودرکه صلاة تجزی قبول ایلمز چون بعضیسی فاسد اولسه جمله سی فاسد اولور طاهر اوزرینه اعاده سی فائده ایلمز اما وضع یدو وضع رکبتین بونک خلافنجه درز یرا بونلری وضع اصلا ده ترک کبیدر بونلرک ترکی ایدنه جواز صلاتی منع ایلمز اما بورنی وضع ایلمیوب ترک ایلسه صلاتی جائز اولمز (والعمل الکثیر) عمل کثیر دخی صلاتی افساد ایدر عمل کثیرک حدنده اختلاف اولنمشدر بو اختلاف بش قول اوزره در (بری) شول عملدرکه عادتا ایکی ال ایله ایشلنمکه محتاج اوله اکر بر ال ایله ایشلر ایسه ده * صاریغنی باشنه قومق کبی وکوملک وطون کیمک وبایدن اوق آتمق کبی صلاتی فاسد ایدر وشول عملکه عادتا بر ال ایله ایشلنمکه محتاج اوله ایکی ال ایله ایشلرسه ده اول عمل قلیلدر طونی چوزمک وقاوغنی کیمک واخراج ایلمک کبی ونزع خاتم کبی صلاتی افساد ایلمز * ایکنجیسی اول عملدرکه مصلی انی استکثار ایدر * سرخسی دیدیکه بو قول ابو حنیفه مذهبنه قریبدر زیرا ابو حنیفه رأیندندرکه بو مثللو یی اکا مبتلا اولانلرک رأینه تفویض ایدردی * اوچنجیسی اول عملدرکه ایراقدن کورن انی مصلی دکل ظن ایلیه زیلعی صحیح اولان بودر دیمشدر * دردنجیسی عمل کثیر اولدرکه ایشلیان کسنه نک مقصودی اوله عمل قلیل فاعلک مقصودی اولمیان فعلدر * بشنجیسی عمل کثیر اولدرکه برشیئی بری بری اردنجه اوچ دفعه ایشلیه سن اوچ مادونی قلیلدر حتی اوچ کره یلپزه صالاه سن یاخود اوچ کره بدنک قاشیه سن ویاخود اوچ کره طاش آته سن ویاخود بدنکدن اوچ قیل قوپره سن اکر بری بری اردنجه اولورسه صلاة فاسد اولور اکر فصل اولورسه فاسد اولمز اکر چوق دخی اولورسه * وبونک اوزرینه قیاسدر کهله قتل ایلمک اما صلاتده ایکن برصف مقداری مشی ایله صلاة فاسد اولمز اما ایکی صف مقداری دفعة واحده ده مشی ایدرسه فاسد اولور اما برصفه وارسه برمقدار مکث ایلسه بعده برصفه دخی وارسه ینه مکث ایلسه ینه برصفه وارسه فاسد اولمز اکر یوریوب صفدن خروج ایدوب صحرایه چقسه صلاتی فاسد اولور اکر برمصلیه عورت اوغلانجغی امزرسه یاخود اوغلانجق کلوب اناسی صلاتده ایکن امسه وسود نازل اولسه صلاتی فاسد اولمز اما اوچ دفعه مص ایلسه فاسد اولور اکر سودی نازل اولمز ایسه ده * اکر برمصلیه عورتی اری جماع

ایلسه عورتک صلاتی فاسد اولور اکر منی نازل اولمز ایسه ده * مصلی عورتی قوجسه یا شهوت ایله اوپسه یاخود شهوتسز اوپسه ینه فاسد اولور زیرا بونلرده معنای جماع واردر اما برعورت قوجه سنی صلاتده ایکن اوپسه اما شهوت ایله اولمسه ارلک صلاتی فاسد اولمز بو عبارتلر خلاصه نکدر * وینه خلاصه ده مسطوردرکه برکسنه طلاق رجعی ایله مطلقه سنک فرجنه شهوت ایله نظر ایلسه اول کسنه مراجع اولمش اولور صلاتی فاسد اولمز مختار اولان بودر * وبرمصلی دابه سنی بررکعتده بردفعه ضرب ایلسه رکعت آخرده بردفعه دخی ضرب ایلسه صلاتی فاسد اولمز بررکعتده ایکی دفعه دخی ضرب ایلسه صلاتی فاسد اولمز اما بررکعتده اوچ دفعه ضرب ایلسه فاسد اولور اما قامچی ایله برانسانی اورسه یاخود ال ایله اورسه ضاربک صلاتی فاسد اولور اما قلیچ چقارسه صلاتی فاسد اولمز اکر مصلی یلپزه ایله یاخود یکی ایله صالسه صلاتی فاسد اولمز اکر مصلینک صاریغنک کوری بوزلسه برکره دوزلتسه یاخود ایکی کره دوزلتسه فاسد اولمز اما اوچ کره یاخود زیاده دوزلتسه فاسد اولور * اکر مصلی برعورتک باش اورتوسنی آلوب باشنی اورتسه صلاتی فاسد اولور اما صلاتده ایکن قپویی قپاسه صلاتی فاسد اولمز اکر قپویی آچسه فاسد اولور اکر مصلی عمامه سنی باشندن چقاروب ارض اوزرینه وضع ایلسه یاخود یرده ایکن باشنه قوسه صلاتی فاسد اولمز * بونلرک اصلی بودرکه برال ایله حاصل اولور برال ایله اولان عمل قلیلدر اما ایکی ال ایله اولان عمل کثیردر بو قول ابو بکر محمد بن فضلکدر خلاصه ده دخی بویله در * خلاصه ده رفع یدین صلاتی افساد ایلمز دیو مسطوردر (وشروعه فی غیرها) مصلینک صلاتندن غیریه شروعی دخی صلاتی افساد ایدر مثلا ظهردن بررکعت قیلدقدنصکره صلاة عصره یاخود تطوعه افتتاح ایلسه ظهری منتقض اولوب غیره شروعی صحیح اولور اول ظهردن چقمش اولور (لا شروعه فیها ثانیا) اول مصلینک قیلدیغی صلاته ثانیا شروعی افساد ایلمز اکر نیتی قلبی ایله ایدرسه مثلا ظهردن بررکعت قیلدی اندنصکره تکرار ظهره افتتاح ایلدی صلاتی فاسد اولمز واول اولکی رکعت محسوب اولور اوچ رکعت دخی قیلوب صلاتی تمام اولور اما اولکی رکعت منتقض اولدی ظن ایدوب اوچنجیده اوطورمیوب دردی تمام ایلسه صلاة فاسد اولور اما قلبی ایله نیت ایلمیوب نویت ان اصلی الظهر دیسه صلاتی باطل اولور زیرا بو قول کلام ناسدندر اما صورت اولیده فقها دیدیلرکه اکر مصلی صاحب ترتیب اولمز ایسه ظهردن عصره انتقال جائز اولور اکر صاحب ترتیب اولور ایسه ظهردن عصره منتقل اوله مز بلکه نفله منتقل اولور زیرا صاحب ترتیب حقنده عصر صحیح اولمز مادامکه ظهری ادا ایلمیه (ولا ان نظر الی مکتوب وفهمه) اکر کتابه نظر ایدوب معناسنی فهم ایدرسه صلاتی فاسد اولمز کرک قرآن وکرک غیری اولسون بالاجماع فاسد اولمز بعض مشایخ امام محمدک قولی اوزرینه فاسد اولور دیدیلر یمین مسئله سنه قیاسا * مسئله یمین بودرکه بر کسنه یمین ایلسه که فلان کسنه نک کتابنی اوقومیایم اکا نظر ایدوب فهم ایتسه که امام محمد قتنده حانث اولورز یرا حلفدن مراد عدم فهمدر بونده ایسه فهم بولندی اما صلاتک فسادی عمل کثیر ایله در نظر وفهم ایله عمل کثیر بولنمدی انکیچون مفسد صلاة اولمدی (واکل ما بین اسنانه دون الحمصة) یاخود دیشلری مابیننده نخوددن آز اولان طعامی اکل دخی مفسد صلاة دکلدر ومفطر صوم دخی دکلدر (وتفسد فی قدرها) صلاتی افساد ایدر ما بین الاسنان اولان شئ نخود مقداری اولدقده خلاصه ده نخود مقداری فاسد ایلمز دیو مسطوردر * بقالی دیدیکه صحیح اولان بودرکه شول شیکه صومی افساد ایدر صلاتی دخی افساد ایدر (وان مر مار فی موضع سجوده اذا کان علی الارض او حاذی الاعضاء اذا کان علی الدکان اثم المار ولا تفسد) واکر مرور ایدیجی مصلینک سجودی موضعنده مصلی ارض اوزرنده نماز قیلرایکن مرور ایلسه یاخود دکان اوزرنده نماز قیلرایکن اول کسنه نک اعضاسنه مرور ایدنک اعضاسی برابر اولسه مرور ایدن کنهکار اولور اما صلاة فاسد اولمز اما دکان برآدم بویی مقداری اولسه آثم اولماز او یوکسکلک ستره اولمش اولور ما بیننده اولمقده بویله در اما برمصلینک اوکندن ایکی شخص یان یانه مرور ایلسه بری آثم اولور بری اولمز زیرا بریسی آخره حائل اولور مرور ایدن کسنه نک حقنده وعید وارد اولمشدر (قال النبی علیه السلام لو علم المار بین یدی المصلی ماذا علیه من الوزر لوقف اربعین) راوی دیدیکه بیلمدم اربعین عاما او شهرا او یوما * دینلدیکه ابو هریره دن روایت اولنان حدیثده

صحیح بودرکه مراد اربعین سنة اوله اما صلاتك عدم فسادی (قوله علیه الصلاة والسلام لا یقطع الصلاة
مرور شیئ (و ینبغی ان یغرز امامه فی الصحرآء سترة طول ذراع وغلظ اصبع) مصلی یه لایق اولان بودرکه
صحراده اوکنه برستره دیکه اوزنلغی برارشون قالنلغی بر پارمق اوله (قوله علیه السلام ایعجز احدکم اذا صلی
فی الصحرآء ان یکون امامه مثل مؤخرة الرحل) اکر بر یومشق ایسه اول شیئی دیکسون اکر دیکمك ممکن
دکل ایسه طولا یاخود عرضا اوکنه یوراقسون (و یقرب منها) دخی اول ستره یه قریب اوله (قوله علیه السلام
اذا صلی احدکم الی سترة فلیدن منها لا یقطع الشیطان علیه صلاته (و یجعلها علی احد حاجبیه) مصلی اول
غرز ایلدیکی شیئی حاجبینك بریسی اوزرینه ایلیه (قوله علیه السلام ما صلی الی شجرة ولا الی عود
ولا الی عمود الا جعله علی حاجبه الایمن او الایسر) ودیکلن شیئ مقابل اولمیه بلکه جزئی میلاوجه اوله
(ولا یکفی الوضع ولا الخط) اول شیئی وضع یاخود وضع ایلیوب خط چکمك کفایت ایلمز زیرا مانع دکلدر
مقصود اولان ایسه منعدر بونکله اول مقصود حاصل اولمز بودیدیکمز ارض یومشق اولدیغی صورتده در
اکر دکل ایسه ضروری طولا ابقا اولنمق لازمدر اکر خشبه بوغیسه مشایخ متأخریندن بعضیسی
طولاسنی چکه کی تجویز ایلمشلردر و بوقول شافعینکدر اما متقدمین اعتبار ایتممشلردر زیرا بونکله
مقصود حاصل اولمز مقصود مصلی ایله مرور ایدنك بیننده حائل اولقدر بونده ایسه وجودی ایله عدمی
برابردر و بو کلام ابو حنیفه و امام محمددن مرویدر عنایه ده دخی بو یلجه مسطوردر (و یدرأ المار بالاشارة)
مصلی اشارت ایله مرور ایدن کمسنه یی منع ایلیه الیله یاخود باشیله ویا کوزیله (قال النبی علیه السلام
فادرؤا ما استطعتم) حضرت نبی علیه السلام ام سلمه نك اونده صلاتده ایکن ام سلمه نك اوغلی قالقدیکه
رسول اکرمك اوکندن کچه حضرت قف دیو اشارت ایلدی اوغلان دخی طوردی بعده قزی قالقدی
اکا دخی قف دیو اشارت ایلدی ابا ایدوب مرور ایلدی حضرت علیه السلام صلاتدن فارغ اولدقدنصکره
انلر حقنده (ناقصات العقل ناقصات الدین صواحب یوسف صواحب کرسف یغلبن الکرام و یغلبهن اللئام)
دیو بیورمشلردر (او التسبیح) یاخود تسبیح ایله منع ایلیه (قوله علیه السلام اذا نابت احدکم نائبة فی الصلاة
فلیسبح (لا بهما) ایکیسی ایله ایلمیه یعنی هم اشارت هم تسبیح ایله دفع ایلمیه زیرا بریسی ایله مقصود حاصل
اولور (ان عدمت السترة او قصد المرور بینه و بینها) اکر ستره بولنمز ایسه یاخود مرور ایدن کمسنه مصلی ایله
ستره بیننده مروره قصد ایلسه اول زمان اشارت ایله یاخود تسبیح ایله منع اولنور (و جاز ترکها عند امن
المرور) وستره نك ترکی جائز اولور مرور اولمز دیو امین اولورسه زیرا رسول علیه السلام بو یلجه ایشلمشدر
(وسترة الامام مجزئة عن القوم) امامك ستره سی قومه کفایت ایدر (لان النبی علیه السلام صلی ببطحاء مکة
الی عنزة ولم یکن للقوم سترة (ولو صلی علی ثوب بطانته نجسة صح ان لم یکن مضربا) اکر بر کمسنه بر ثوب
اوزرنده نماز قیلسه که اول ثوبك ایچ طرفی نجس اولسه صلاتی صحیح اولور اکر ثوب مضرب دکل ایسه*
مضرب اولمیان شول ثوبدرکه هر طرفی دیکلی اولوب اورطه سی دیکلی اولمیوب اول ثوب ایکی ثوب
حکمنده در اوزرنده صلاتك اداسی جائز اولور اما اورطه سی دیکلی اولورسه ثوب واحد حکمنده در جائز
اولمز اما ابو یوسف رحمه الله قتنده مطلقا جائز دکلدر (وکذا لو صلی علی الطرف الطاهر من بساط طرف منه
نجس سوآء تحرك احدهما بحرکة الاخر اولا) بنه ثوب اوزرینه صلاة صحیح اولدیغی کبیدر اکر مصلی بر طرفی
نجس بساطك طرف طاهری اوزرینه نماز قیلسه صلاتی صحیح اولور اول بساطك بر طرفی تحریك ایله طرف
آخری متحرك اولسون کرك اولسون برابردر یعنی کرك یولك اولسونکه حرکتی ممکن اولمیه کرك کوچك
اولسون حرکتی ممکن اوله بو جهته سی برابردر* خلاصه ده مذکوردرکه بر خشب اوزره نماز قیلسه اما طرف
آخری نجس اولسه اکر غلیظ اولوب قطعه قابل دکل ایسه جائزدر اکر قطعه قابل ایسه جائز دکلدر (فصل
وکره عبثه بثوبه او بدنه) مصلی ثوبیله یاخود بدنیله لعب ایلمك مکروه اولدی بر فعلکه خارج صلاتده دخی
منهیدر فکیف که صلاة ایچنده واقع اوله (قال النبی علیه السلام ان الله تعالی کره لکم ثلاثا وذکر منها العبث
فی الصلاة والرفث فی الصیام والضحك فی المقابر) بدنی ایله او ینامق مثلا پارمقلرینی بر بر ینه صاروب
اوتدرمك کبیدر (وقلب الحصی الا مرة لیمکنه السجود) قلب حصی یعنی سجده ایتمك ایچون طاشی یرندن

کیدرمك مکروه اولدی الا سجود ممکن اولسون ایچون بر کره الیله کیدرمك مکروه اولمدی زیرا ابو ذر غفاری
حضرتلری سجده یرنده تسویه حجر ایلمك بابنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن سؤال ایلدکده
(یا اباذر مرة او ذر) ای سوه مرة او اترك* زیرا بونده اصلاح صلاة واردر اما عبث بویله دکلدر حاصل کلام هر عملکه
مصلی ایچون مفید اوله اول عملی ایشلمك لا بأسدر اما مفید اولمیان مکروهدر (وفرقعة الاصابع) و مصلی
پارمقلرینی چاتلتمق دخی مکروهدر (قوله علیه السلام لا تفرقع اصابعك وانت تصلی (والتخصر) والینی
بوش بوکرنه قومق دخی مکروهدر زیرا بو فعلدن نهی اولنمشدر (قال النبی علیه السلام الاختصار فی الصلاة
راحة اهل النار) ودخی شیطان یریوزینه سورلدکده ایکی اللری بوش بوکرنده ایدی اول اجلدن صلاتده
تخصر کریه اولدی کذا فی عرائس الثعلبی (والالتفات) مصلینك التفاتی دخی مکروهدر رسول اکرم
صلی الله علیه وسلمدن صلاتده التفاتدن سؤال ایلدکلرنده (تلك خلسة یختلسها الشیطان من صلاتکم)
بیورمشلردر والتفات اوچ نوعدر بر نوعی مکروهدر مکروه اولان بوینی صاغه وصوله دوندرمکدر
بری دخی مباحدر مباح اولان کوزی ایله صاغه صوله نظر ایلیه اما بوینی دوندرمیه زیرا رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم اصحابنه بو یلجه نظر ایدردی بری دخی بودرکه صلاتی مبطل اوله مبطل اولان صدرنی
قبله دن تحویل ایلمکدر (والاقعاء وافتراش ذراعیه) صلاتده رکبتینی نصب ایدوب الیتین اوزرینه
اوطورمق دخی مکروهدر وقوللرینی یره دوشه مك دخی مکروهدر (لقول ابی ذر رضی الله عنه نهانی خلیلی
عن ثلاث ان انقر نقر الدیك وان اقعی اقعاء الکلب وان افترش افتراش الثعلب (ورد السلام بیده) الی ایله
رد سلام دخی مکروهدر صاحب المجمع مفسدات صلاتده ردیوذکر ایلمشدر (والتربع بلا عذر) عذرسز تربع
دخی مکروهدر زیرا تربع جبابره نك جلوسیدر اما خارج صلاتده جائزدر (وکف ثوبه) صلاتده لباسنی
الیله دوشرمك یعنی سجده مراد ایلدکده بین یدی اولان لباسنی رفع دخی مکروهدر زیرا بورفعده نوع تجبر
وعظمت واردر مصلی ایسه مقام تواضعده در (وسدله) مصلینك سدلی دخی مکروهدر زیرا رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم نهی ایلمشدر وسدل شول فعلدرکه بر کمسنه ثوبنی باشی اوزرینه یاخود اموزلری اوزرینه
قویه اندنصکره طرفلرینی صالیویره خلاصه ده مذکور اولان ردایی یاخود قبایی اموزلری اوزرینه قویه
واللرینی یکلرینه کچورمیه (والتثاؤب) اسنمك دخی صلاتده مکروهدر اکرکیم غلبه ایدرسه الی
یاخود یکنی اغزینه قویه (قال النبی علیه السلام ان الله یحب العطاس و یکره التثاؤب فاذا تثاءب احدکم
فلیرده ما استطاع (والتمطی) کرنمك دخی صلاتده مکروهدر (وتغمیض عینیه) صلاتده کوزلرین یومق
دخی مکروهدر اعزه کرامدن بری کوزین یومغك خود جمعیت خاطرده مدخلی واردر بر ایسه صلاتده
جمعیت خاطر ایله مأمورز الله تعالی رحمت ایلسون شول کمسنه یه که نهی اولنمسنك سرندن بزی آکاه ایلیه
دیو جواب ایلمشدر (والصلاة معقوص الشعر) صلاتده مکروه اولور معقوص الشعر اولدیغی حالده* عقص
صاچینی دیه یه جمع ایدوب برابیلك ایله باغلیوب یاخود بر خرقه ایله و یاخود ضمغ ایله بر بر ینه ضم ایلمکدر
نتکیم خاتونلر ایدرلر (او حاسر الرأس) یاخود مکشوف الرأس اولدیغی حالده صلاة مکروهدر زیرا
مکشوف الرأس نماز قیلمق تکاسل وقلت رعایتی اشعاردر (لا تذللا) تذلل جهتندن اولورسه مکروه دکلدر
(او فی ثیاب البذلة) ثیاب بذله ایله دخی صلاة مکروه اولور ثیاب بذله اولدرکه اوده کیلوب کار قتنده انکله
کیدلمیه بو مقوله ثیاب ایله صلاة مکروه اولمسی ثوب آخرك وجودی قتنده در اما ثوب آخر اولمدیغی حالده
ثیاب بذله ایله صلاة مکروه دکلدر (ومسح جبهته فیها من التراب) مصلی صلاتده آلنی مسح ایلمك دخی
مکروهدر الا مکر که اذی اوله (ونظره الی السماء) مصلینك کوکه نظر ایلمسی دخی مکروهدر زیرا سنت قیام
ورکوع و سجودده اوکنه باقمق ایدی مخالفتنده ترك سنت بواندی (وعد الآی والتسبیح بیده) دخی آیتلری
وتسبیحی الیله صایمق مکروه اولدی (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب انلر قتنده عد ایلمك لا بأسدر
(وقیام الامام فی طاق المسجد) ومسجدك محرابنده یالکز قیام دخی مکروهدر زیرا امامك تقدیمی قومه تسییر
ایچون مشروع اولمشدر بو خسه اول محل امامه تخصیص ایچون دکلدر یالکز محرابده قیامی ایسه تخصیص
ایهام ایدر واهل کتابه تشبه اولور (وانفراده علی الدکان او الارض) دکان اوزرنده انفراد یاخود ارض

اوزرنده انفرادی دخی مکروهدر یعنی امام بوکسك یرده طوروب یانده برفرد اولسه وقوم آشاغه ده اولسه
یاخود امام آلچق یرده اولسه خلق یوکسك یرده اولسه امامك یالکز اولمسی مکروهدر (والقیام خلف
صف فیه فرجة) برآدم صیغه جق فرجه‌یی اولان صفك آردنده طورمسی مکروهدر (قال النبی
علیه السلام من نظرالی فرجة فی صف فلیسدها) زاهدی دیمشدرکه برکمسنه خلق نمازده ایکن ارالرینه
کیرسه ایچلرندن بری توسع ایچون برطرفه میل ایلسه صلاتی فاسداولورز یرا اول کمسنه‌اللهدن غیریه امتثال
ایتمش اولور (ولبس ثوب فیه تصاویر) تصویرلری اولان ثوبی کیمك دخی مکروهدرز یراصنمه مشابه
اولمش اولور (وان تکون فوق رأسه او بین یدیه اوبحذائه صورة) دخی صلاتده ایکن باشی اوزرنده یاخود
قارشوسنده ویاخود برابرنده صورت اولمق مکروهدربوکاحدیث جبریل امین قولی دلیلدر (عن ابی هریره
رضی الله عنه قال استأذن جبریل علی النبی علیه السلام فقال ادخل فقال کیف ادخل وفی بیتك سترة فیها
تصاویر فانا معاشر الملائکة لاندخل بیتافیه تصاویر) دیدی * دینلدیکه اکرصورت مصلینك خلفنده اولسه
مکروه اولمزلکن مطلقا اوده صورت اولمسی مکروهدرز یرادخول ملائکه‌یه مانع اولاندن تنزیه مستحبدر
(الاان تکون صغیرة لاتبدو للناظر) الامکرکه اول صورت صغیراوله نظراولنسه ظاهراولمیه زیراعادتا
کوچك صورته عبادت اولنمامشدراول اجلدن مکروه اولمز امااوهریره خاتمنده ایکی سکك نقش اولمش
ودانیالك خاتمنده ایکی صورت اسد ومابینده براوغلانجق یاتمشکه اول ایکی ارسلان اوغلانی یلارهیئتنده
بونك سرنده بومنوال اوزره حکایه اولنورکه وقتاکه بخت نصرقدس شریفه استیلاایلدکده زماننده
طوغان اوغلنجقلری قتل ایلمك ایچون تقییدایدوب بولدیغنی قتل ایلدی ودانیالی انامی قتلدن خلاص ایچون
برمیشه‌اکه آتدی حق سبحانه وتعالی حضرتلری دانیالی حفظ ایچون برارکك ارسلانه وارضاع ایچون بردیشی
ارسلانه حواله ایلدی حضرت دانیال الله تعالینك کندی حقنده وجوده کلان احسان عجیبنی تذکرایچون
خاتمنه نقش ایتدرمش ایدی (اولغیرذی روح) یاخود ذی روحدن غیری اوله اشجاروازهارور یاحین کبی
اولورسه مکروه اولمز (اومقطوع الرأس) یاخودصورت حیوان اوله مقطوع الرأس اوله اول زمان مکروه
دکلدرز یرابومقوله‌یه عادتا عبادت اولنه کلمامشدر (لاقتل الحیة والعقرب) صلاتده حیه وعقربی قتل
مکروه اولمدی (قوله علیه السلام اقتلوا الاسودین ولوکنتم فی الصلاة) حدیث شریفی دلیل قویدر
وشمس الائمة السرخسی برضربه ایله می قتل اولنمق کرك یوخسه برقاچ ضربه‌لرایله قتله محتاج اولورمی
دیوفرق ایدوب تصریح ایلامشدرز یراحدیث شریف دخی (اقتلوا الاسودین) اولوب فصل بیورمشلردر
و بعضیلرا کرضربهٔ واحده‌ایله قتلی ممکن اولورسه قتل ایلسون واکرضربه‌لره محتاج اولورسه صلاتی
استیناف ایلسون زیرا بوعمل کثیردر دیوتصریح ایلمشلردر (وقیام الامام فی المسجد ساجدا فی طاقه)
امامك مسجدده قیامی مکروه دکلدرمحرابنده ساجد اولدیغی حالده یعنی کندوسی مسجد ایچنده اولوب
سجده‌سی محرابده اولورسه مکروه دکلدر (والصلاة الی ظهر قاعد یتحدث) اوطوروب سویلشن کمسنه‌نك
ظهرنه دخی صلاة مکروه دکلدر یعنی اوکونده سویلشور آدم وارایکن نمازقیلمق جائزدرزیرا رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرتلری صحراده نمازقیلمق مراد ایلدکلرنده عکرمه‌یه اوکنده اوطورمق ایچون امر
بیورورلردی زیراصف اول امامك ظهرنه قالورصف اول ظهرنه صف ثانی قالورمعلوم اولدیکه بوفعل لابأسدر
انجق کراهت برآدمك وجهنه طوغری قیلمقده در حتی حضرت عمررضی الله عنه بررجلی آخرك یوزینه
قارشو نمازقیلورکن کوردکده ایکیسنی دخی قامچی ایله ضرب ایدوب منع ایلمشدرناسدن بعض کمسنه‌لر
بونی کریه کوردیلردیالری (ان النبی علیه السلام نهی ان یصلی الرجل وعنده قوم یتحدثون اونائمون)
بونك تأویلی بودرکه تحدث ایدنلرك صلاتی مصلی‌یی یاکثمق خوفیدر امانائمون تأویلی بودرکه اول نائمدن
احتمالدرکه برصورت ظاهراولوب صلاتده ضحك ایلیه ونائم خجل اوله اماکریه اولمغه دلیل اصحاب رسول
اللهدن بعضیسی نمازقیلردی وبعضی قراءت قرآن ایدردی وبعضیسی فقه تعلیم ایدرلردی رسول علیه السلام
بونلری منع ایلمزدی (والی مصحف اوسیف معلق اوالی شمع اوسراج) دخی مصحف یاخود سیف معلقه
ویاخود شمعه ویاخود سراجه قارشوصلاة مکروه دکلدر (اوعلی بساط ذی تصاویر) دخی تصویرلری اولان

بساط اوزره صلاة مکروه دکلدرزیرابونده تحقیر واهانت واردرتعظیم بولنمز (ان لم یسجد علیها) اکراول
تصویرلرك اوزرینه سجده ایلمزسه اکرتصویرلك اوزرینه سجده ایدرسه مکروه اولورعبدهٔ اوثانه تشبیه
بولنور (وکره البول والتخلی والوطئ فوق مسجد) بول وتغوط وجماع مسجد اوزرنده مکروه اولدی
(وغلق بابه) دخی مسجدك قپوسنی قپامق مکروه اولدی ومصلی‌یی مسجددن منع ایلمك حرامدر
(لقوله تعالی ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان یذکرفیها اسمه) قال النبی علیه السلام یامعشربنی عبدمناف
لاتمنعوا احدا یطوف بهذا البیت ایة ساعة من لیل اونهار) چونکه رسول اکرم دخول مسجد حرامدن
منع ایلمیجك سائرمسجدلره خودمنع ایلمك نیجه ممکندر (والاصح جوازه عندالخوف علی متاعه)
اصح اولان تغلیق بابك جوازیدرچن مسجدك یاخود مصلینك متاعی اوزره خوف اولنورسه خصوصا
فی زماننا (ویجوزنقشه بالجص وماء الذهب) مسجدی کرج ایله وماءذهب‌له نقش ایلمك جائزاولورزیراحضرت
عمروعثمان مسجدنبی علیه السلامی تزیین ایلمشلردر وبعضیلرکریه کوروب حدیث شریف ایله استدلال
ایتمشلردر (ان النبی علیه السلام عد ذلك من اشراط الساعة قال (تزخرف المساجد وتطول المنارات)
(وعن علی رضی الله عنه قال حین مر بمسجد مزخرف لمن هذه البیعه) اکرمتولی مال وقفدن تزیین ایلسه
ضامن اولور (والبول ونحوه فوق بیت فیه مسجد) بول وانك کبی یعنی تغوط جائزدرشول بیتك اوزرنده‌که
اول بیتده مسجداوله حقیقتده اول مسجددکلدر اکرحقیقتده مسجداولیدی بیعی جائزاولمزدی

(باب الوتروالنوافل)

بوباب وتر ونوافل بیانده‌در (الوترواجب) صلاة وترواجبدرابوحنیفه قتنده (وقالاسنة) امامین دیدیلرکه
وترسنتدرامامینك سنت اولمسنه حجتلری حدیث اعرابیدر (ان النبی علیه السلام علمه خمس صلوات فی الیوم
واللیلة فقال هل علی غیرهن قال لاالاان تطوع) واجب اولمسنه دلیل (الوترحق علی کل مسلم) وروایت
اخراده (اوتروا قبل ان تصبحوا) حدیث شریفلریدر ودرجه جهتندن فرضدن آشاغه‌درزیراجاحدی
اکفاراولنمزودخی اوچنجی رکعتده قراءت واجبدر وسنتدن درجه جهتندن اعلادرحتی ناسیا وساهیا
ترکی ایله قضاسی لازم اولور * ودخی عذرسزراحله اوزرنده ادا اولنمز وبی‌نیتسزاداسی دخی جائزدکلدر اماسائر
تطوع وسنن بوکامخالفدراکرسنت اولیدی صلاته نیت ایلمك کفایت ایدردی (وهوثلاث رکعات)
صلاة وتراوچ رکعتدرامام شافعی دیرکه مصلی دیلرسه بررکعت یااوچ رکعت ویابش رکعت ویایدی
ویاطقوز ویاخود اون برر کعت قیلر اون برر کعت اوزرینه زیاده ایلمز (عن ابن مسعود رضی الله عنه
الوترثلاث کالمغرب) حدیث شریفی اوچ اولدیغنه دلیل قویدر (بسلام واحد) سلام واحدایله اوچ رکعتدر
روایت اولنان ایچونکه (ان النبی علیه السلام کان یوتربثلاث لایسلم الافی آخرهن (یقرأفی کل رکعة منه
الفاتحة وسورة) مصلی وتردن هررکعتده فاتحه وسوره قراءت ایدر * روایت اولندیکه رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم رکعت اولی ده (سبح اسم ربك الاعلی) وررکعت ثانیه ده (قل یاایها الکافرون)
وررکعت ثالثه ده (قل هوالله احد) سوره‌لرین اوقوردی (ویقنت فی الثالثة دائما قبل الرکوع) دائما قنوت
اوقویه رکعت ثالثه ده * دائما قیدی امام شافعی قولندن احترازدرزیرا مذهب شافعی (لایقنت فی الوتر
الافی النصف الاخیرمن رمضان) درقبل الرکوع قیدی ینه شافعی قتنده قنوت رکوعدنصکره دردیدیکندن
احترازدروقنوت فعل نبی علیه السلام ایله ثابت اولمشدرومشهوراولان قنوت (اللهم انانستعینك ونستغفرك
ونستهدیك ونؤمن بك ونتوب الیك ونتوکل علیك ونثنی علیك الخیرکله نشکرك ولانکفرك ونخلع ونترك
من یفجرك اللهم ایاك نعبد ولك نصلی ونسجد والیك نسعی ونحفد نرجو رحمتك ونخشی عذابك ان عذابك
بالکفار ملحق) اکرقنوتی قرآته قادراولمزایسه بدلی که (اللهم اغفرلی) دراوچ کره قراءت ایلیه ویاخود
برکره (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة وفی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار) قراءت ایلیه (بعدما کبرورفع یدیه)
قنوتی اوقویه تکبیره الربنی قالدردقدنصکره (ولایقنت فی صلاة غیرها) صلاة وتردن غیریده قنوت
اوقومیه امام شافعی دیرکه صلاة فجرك رکعت ثانیه سنده رکوعدنصکره قنوت اوقویه حدیث انس ایله
اثبات ایدوب (ان النبی علیه السلام کان یقنت فی کل صلاة الفجرالی ان فارق الدنیا) بزم ایچون دلیل

حدیث ابن مسعوددرکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم صلاة فجرده برآی قنوت اوقویوب احیاء
عربدن حی اوللره دعا ایدردی صکره ترك ایلدی او بله اولسه ترك فعل دلیل نسخدر ٭امدی وتردن غیری
صلاتده قنوت اوقومق جائز دکلدر (ویتبع المؤتم قانت الوتر ولو بعد الرکوع) مقتدی تابع اولور قانت
وتراولنه اکر رکوعدنصکره دخی اولورسه زیرا اختلافلری فجرده در فجرده ایسه منسوخ اولمشدر قنوتك
وترده اولمسنده خلاف یوقدر کرك رکوعدن اول اولسون کرك صکره اکر حنفی شافعی یه رمضانك نصف
اخیرنده وترده اقتدا ایلسه متابعت ایلسون زیرا اولدخی مجتهددر اکر امام وترده مقتدی قنوتنی تمام ایلمزدن
مقدم رکوع ایلسه امامه تابع اولسون اکر امام قنوت اوقومدن رکوع ایلسه ومقتدی دخی قنوتدن
برشیء اوقومیوب اکر فوتندن خوف ایدرسه رکوع ایلسون اکر رکوع فوتندن خوفی اولمزسه قنوتی
اوقویه اندنصکره رکوع ایلیه اکر برکمسنه قنوتی اونتسه رکوعدن باش قالدردقدنصکره تذکر ایلسه
اول کمسنه قنوت اوقومسون وسهو ایچون سجده ایلسون بش اشیایی چن امام ایشلسه انلری قوم دخی
ایشلمز٭اولکیسی قنوتدرکه ذکر اولندی٭ایکنجیسی چن تکبیرات عیدینی ترك ایلسه قوم دخی ترك ایدر
٭اوچنجیسی چن امام ذوات اربع صلاتك ایکنجی رکعتنده اوطورمسه واو چنجیده دخی اوطورمسه
قوم دخی اوطورمیه لر٭دردنجیسی امام آیت سجده اوقوسه وسجده ایلسه قوم دخی سجده ایلمز٭
بشنجیسی چن امام سهو ایلسه وسجده ایلسه قوم دخی ایلمز٭ودرت موضعده مقتدی امامه متابعت ایلمز
اکر امام صلاتده بر سجده زیاده ایلسه وتکبیرات عیدینی زیاده ایلسه واکر آفاویل صحابه دن خروج
بولنورسه تابع اولمزو امام صلاة جنازه ده بش تکبیر ایدرسه مقتدی تابع اولمز اکر امام ساهیا بشنجی رکعته
قالقارسه مقتدی متابعت ایلمز٭وطقوز شیده اکر امام ایشلمزسه قوم انی ترك ایلمزبری تحریمه ده رفع یدیندر
وبری ثنادر مادامکه امام فاتحه ده در اکر سوره یه دخی شروع ایدرسه بنه مقتدی ثنایی اوقویه امام محمد
وامام ابو یوسف قتلرنده بونك خلافنجه در وبری دخی تکبیر رکوع وسجود وایکیسنده معا تسبیح ودخی
تسمیع وقراءت تشهد وسلام وتکبیرات تشریق (ولا یتبع قانت الفجر) حنفیء مقتدی صلاة فجرده قنوت
اوقویان شافعی یه قنوتده تابع اولمز زیرا فجرده قنوت منسوخه در منسوخه متابعت باطلدر جنازه ده بشنجی
تکبیره متابعت اولنمدیغی کبی (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف بونك خلافنجه در زیرا مقتدی امامه تابعدر
قنوت ایسه مجتهد فیه در تکبیرات عیدین کبی ووترده دخی بعد الرکوع قنوتده متابعت کبیدر (بل یقف
ساکتا فی الاظهر) بلکه سکوت ایله دیکی حالده طوره یعنی قراءت ایلمیه اظهر اولان دخی بودر بل یقف کلمه سی
لا یتبع کلمه سنه متصلدر تقدیر کلام لا یتبع بل یقف دیمکدر (والسنة قبل الفجر وبعد الظهر والمغرب والعشاء
رکعتان) سنت مؤکده فجردن اول وظهر ومغرب وعشادنصکره ایکی رکعتدر (وقبل الظهر والجمعة
وبعدها اربع) ظهردن وجمعه دن اول وجمعه دنصکره سنت مؤکده درت رکعتدر وسنت فجرك اقوی
اولدیغی متفق علیه در بوندنصکره اقوی اولانده اختلاف اولنوب حلوانی دیدیکه سنت مغرب اقوی در
زیرا نبی علیه السلام سفر وحضرده ترك بیورمامشدر بعده ظهردنصکره اولان ایکی رکعت اقوی اولدیغی
متفق علیه در اما ظهردن اول اولانده اختلاف اولنمش بعده عشادنصکره اولان ایکی رکعتدر واندنصکره
قبل الظهر اولان درت رکعتدر اندنصکره قبل العصر اولان سنت غیر مؤکده در اندنصکر قبل العشاء اولان
سنت غیر مؤکده در٭دینلدیکه سنت فجردنصکره قبل الظهر اولان سنت مؤکده غیریلردن مؤکددر٭زیرا
قبل الظهر اولان سنت ایچون وعید وارد اولمشدرکه (قال النبی علیه السلام من ترك اربعا قبل الظهر
لم تنله شفاعتی) وبخاریدن غیری برجماعت ام حبیبه بنت سفیان حدیث شریفنی روایت ایلشدرکه (انها سمعت
رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ما من عبد مسلم یصلی کل یوم اثنتی عشرة رکعة تطوعا من غیر الفریضة
الا بنی الله له بیتا فی الجنة) اما جمعه دنصکره اولان درت رکعت سنت حقنده دخی حدیث شریف وارد
اولمشدر (قال النبی علیه السلام من کان منکم مصلیا بعد الجمعة فلیصل اربعا (وعند ابی یوسف بعد الجمعة
ست) ابو یوسف قتنده جمعه دنصکره التی رکعتدر هر صلاتدنصکره که سنت واردر اول صلاتدنصکره
اوطورمق مکروهدر بلکه اوطورمیوب سنته مشغول اوله که سنت ایله مکتوبه ماییننی فصل لازم کلمیه

اما حضرت عائشه رضی الله عنهادن روایتدرکه رسول علیه السلام برمقدار قعود ایدوب (اللهم انت السلام
ومنك السلام والیك یعود السلام تبارکت یاذا الجلال والاکرام) اوقوردی وسنته قالقاردی وسنتی فرض
مکاننده ادا ایلمزدی برمقدار صاغ ویاصوله ویاخود خلفنه چکیلوردی وسنت ایله فرض ماییننده تکلم
سنتی اسقاط ایدوب ایتمامسنده اختلاف اولندی بعضیلر مطلقا ساقط اولور دیدیلر وبعضیلر ساقط اولمز
لکن ثوابی ناقص اولور دیدیلر (وندب الاربع قبل العصر اورکعتان) عصردن اول درت رکعت یاخود ایکی
رکعت مندوب اولدی امام محمد اختلاف ایدوب آثار ایچون ایکیسنك بیننده مخیر ایلمشدر (قال النبی
علیه السلام رحم الله امرأ صلی قبل العصر اربعا وروی انه علیه السلام کان یصلی قبله رکعتین) اما درت
رکعت افضلدر (والست بعد المغرب) صلاة مغربدنصکره التی رکعت دخی مندوب اولدی ابو هریره دن
روایت اولندیکه (قال النبی صلی الله علیه وسلم من صلی بعد المغرب ست رکعات لم یتکلم بینهن بسوء عدلن
بعبادة اثنتی عشرة سنة) وقال النبی علیه السلام من صلی بعد المغرب ست رکعات کتب من الاوابین)
بونك ایچون صلاة اوابین تسمیه اولنمشدر حضرت عائشه دن روایت اولنمشدرکه (قال النبی علیه السلام
من صلی بعد المغرب عشرین رکعة بنی الله له بیتا فی الجنة) ذکر اولنان التی رکعتده مختار اولان اوچ سلام ایله
اولمقدر هدایه ده دخی بو یلجه در کرچه بعضیلر سلام واحد ایله اولمسنه ذاهب اولمشلردر لکن اصح اولان
ایکی رکعتده بر سلامدر (والاربع قبل العشاء وبعدها) عشادن اول درت صکره درت رکعتده مندوب
اولدی زیرا صکره کی دردك ایکیسی سنت مؤکده در وایکیسی نافله در اما اولکی دردی وصکره کی دردك
ایکیسی ترك اولنسه مسیء اولمز اما سنت مؤکده اولان ایکی رکعتی ترك ایلسه کنهکار اولور (وکره الزیادة
علی اربع بتسلیمة فی نفل النهار) کوندزده اولان نافله بر سلام ایله درت رکعت اوزرینه زیاده مکروه اولدی
زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بونی ایشلمامشدر (لا فی نفل اللیل الی ثمان) کیجه نفلنده سکز رکعته
وارنجه بر سلام ایله مکروه اولمدی (خلافا لهما) امامین اختلاف ایدوب کیجه سکز رکعت نافله بر سلام ایله
جائز دکلدر دیرلر (ولا یزاد علی الثمان) سکز رکعت اوزرینه زیاده اولنمز زیرا زیاده یه اثر وارد اولمامشدر
(والافضل فیهما) کیجه وکوندزده افضل اولان (رباع) درت رکعتدر امام ابو حنیفه قتنده (وقالا فی اللیل
المثنی افضل) امامین دیدیلرکه کیجه ده مثنی افضل وفتوی دخی امامین قولی اوزره در (وطول القیام افضل
من کثرة الرکعات) وطول قیام افضلدر رکعاتك کثرتندن قوله علیه السلام (افضل الصلاة طول القنوت
ای القیام) زیرا طول قیامده چوق قراءت بولنور کثرت رکوع وسجودده تسبیح بولنور اویله اولسه کثرت
قراءت کثرت تسبیحدن افضلدر متن مصنفده غیری ذکورنیجه سنن اولمغین محله مناسب ذکر اولنمشدر فروع
مسجده وصول ده اوطورمزدن مقدم ایکی رکعت تحیة المسجد دخی سنتدر (لقول النبی علیه السلام اذا دخل
احدکم المسجد فلا یجلس حتی یرکع رکعتین) ومتوضیء اولان کمسنه یه مستحب اولورکه عقیب الوضوء
ایکی رکعت نماز ادا ایلیه (قوله علیه السلام ما من احد یتوضأ فیحسن الوضوء ویصلی رکعتین یقبل بقلبه
ووجهه علیهما الا وجبت له الجنة) وصلاة ضحی دخی مستحبدر درت رکعتدر وزیاده دخی اولور ضحانك
اعتباری ربع نهاردر (والقراءة فرض فی رکعتی الفرض) فرضك ایکی رکعتنده قراءت فرضدر اکر کلیسنده
اوقومسه یاخود بر رکعتده اوقومسه صلاتی فاسد اولور ایکی اوللرنده اوقومق واجبدر حتی اوللرنده
اوقومیوب آخرلرنده اوقوسه صلاتی جائز اولور لکن سهو ایچون سجده لازم اولور اکر عمدا ایدرسه آثم اولور٭
اما شافعی دیرکه جمله سنده اوقومق کرکدر (ولا صلاة الا بقراءة) حدیث شریفی ایله استدلال ایدر زیرا هر رکعت
صلاتدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم هر رکعتده قراءت ایدردی حضرتك قراءتی آیت مجملی بیان واقع
اولمشدر دیرحسن قتنده بر رکعتده قراءت کفایت ایدر زیرا امر تکراری مقتضی دکلدر (وکل النفل والوتر)
وکل نفل ووترده دخی قراءت فرضدر اما نفلده فرض اولدیغنه دلیل عقلی نفلك هر شفعی بشقه بر صلاتدر
اوچنجی یه قیام ابتداء تحریمه منزله سنده در بواجلدن تحریمهء اولی ایله جائز اولان انجق ایکی رکعتدر اصحابمزدن
مشهور اولان بودر اما وترك اوچ رکعتنده دخی قراءت اولمق احتیاط ایچوندر زیرا وترك فرضیتی شبهه لی
دلیل ایله ثابت اولمغین سنت کبی اولدی زیرا بشقه اذان واقامت اولنمز و جاحدی اکفار اولنمز اول اجلدن

جمله سنده قراءت ایجاب ایلدی (ویلزم نفل شرع فیه قصدا) یعنی قضا لازم اولور برنفلده کذا کاقصد
شروع اولنه حتی برکمسنه نافله یه شروع ایلسه وبعده افساد ایلسه قضا لازم اولور* شافعی دیرکه انك اوزرینه
قضا لازم کلمز زیرا نافله متبرع فیه در متبرع اوزرینه ایسه برشیء لازم کلمز بزم ایچون دلیل بودرکه مؤدی
اولان شیء محض قربتدر* امدی قربت اولان شیئده ابطال عمل اولمسون ایچون بالضروره اتمامی لازم اولور
زیرا ابطال عمل حرامدر قصدا قیدی ظن ایله اولان شروعدن احترازدر (ولو عند الطلوع والغروب)
شروع طلوع شمس وغروب شمس زماننده ایسه دخی لازم اولور وافساد ایدرسه قضاسی لازم اولور امام زفر
خلاف ایدوب یوم عیدده صومه قیاس ایدوب افسادنده برشیء لازم کلمدیکنه ذاهب اولمشدر بزم ایچون
دلیل بودرکه یوم عیدده صومه مباشر اولان معصیته مباشر اولمشدر زیرا یوم عیدك جمیع اجزاسنده
صوم حرام اولمغین صومه شروع اولنان جزء منهی عنه اولدیغندن صائم یوم عیدده قطع صوم ایله امر اولنمشدر
بوجهتدندرکه نیت ایله قضاسی دخی لازم اولان اوقات مذکوره ده صلاته شروع ایدن معصیته مباشر دکلدر
(لان شرع ظانا انه علیه) قضاسی لازم اولماز اکر مصلی شروع ایلسه بعده قیلدیغی حالده خاطرنه ادا ایلدیکی
نفل کلسه نفلی نقض ایلسه قضا لازم کلمز (ولو نوی اربعا وافسد بعد القعود الاول اوقبله قضی رکعتین)
اکر مصلی درت رکعت نافله یه نیت ایلسه قعود اولدنصکره یاخود قعود اولدن مقدم افساد ایلسه ایکی رکعتی
قضا ایلرز زیرا نفلدن هر شفع علی حده صلاتدر اما ایکنجیده بلا قعود اوچنجیه شروع ایتدکدنصکره
افساد ایلسه دردنی دخی قضا ایدر (وقال ابو یوسف یقضی اربعا لو افسد قبله) ابو یوسف نذره تشبیه
ایدوب درت رکعتی قضا ایدر اکر قعوددن اول افساد ایدرسه دیدی زیرا درتده نیت سبب وجوب اولان
شروعه مقارن اولدی بوتقدیرجه دردنك قضاسی لازم اولور (وکذا الخلاف لو جرد الاربع من القراءة)
بونده خلاف بعینه اولکی خلاف کبیدر اکر درت رکعتی قراءتدن تجرید ایلسه یعنی درت رکعتده دخی
اوقومسه ابو حنیفه ومحمد قتنده ایکی رکعتی قضا ایدر علتلری قریبده ذکر اولندیغی اوزره در اما ابو یوسفك
بردلیلی دخی ترك قراءت تحریمه یی ابطال ایلمز کورمزمیسن که صلاتك وجودی قراءتسز بولنور مثلا
امی ودلسز ومقتدینك قراءتسز صلاتلری جائزدر بواجلدن برکمسنه افعاله عاجز اولسه اما قراءته قادر اولسه
اکا صلاة لازم اولمز اما قراءته عاجز اولوب افعاله قادر اولسه اول کمسنه یه صلاة لازم اولور لکن ترك قراءت
انجق اداسنی افساد ایدر شیمدی وزیلعیده بویلجه دیمشدر (اوقرأ فی احدی الاخرین فحسب) یاخود ایکی
آخرلك برنده اوقوسه کافیدر امامین بطلان تحریمه یه ذاهب اولوب رکعتینی ابو یوسف رکعت اربعه یی
قضا ایدردیر (ولو قرأ فی الاولین اوالاخرین فقط اوترکها فی احدی الاولین اواحدی الاخرین فقط
قضی رکعتین اتفاقا) اکر ایکی اولده یاخود ایکی آخرده اوقوسه یاخود ایکی اولك برنده قراءتی ترك ایلسه
یاخود آخرلك برنده ترك ایلسه اتفاقا ایکی رکعتی قضا ایدر* مثلا برکمسنه درت رکعت نافله یه شروع ایلدی
ایکی اولکی رکعتنده قراءت ایلدی وایکی آخر رکعتلرده قراءت ایلمدی آخرکی رکعتلری قضا ایدر اجماعا زیرا
تحریمه باطل اولمیوب ثانی یه شروع صحیح اولدی وشروع ایله قضاسی لازم اولدی اما اخریینده قراءت
ایلسه واولکی ایکی رکعتنده قراءت ایلمسه ایکی اولکی یی قضا ایدر بالاجماع زیرا ابو حنیفه ومحمد قتنده ایکی
اولکیده قراءت تحریمه یی ابطال ایتدیکیچون ثانی یه شروع صحیح دکلدر* پس امدی انجق ایکی رکعتك
قضاسی لازم اولور وابو یوسف دیرکه شفع ثانی یه شروع صحیح اولور لکن ثانیه یی قراءت ایله ادا ایلدی اولکی
ایکی رکعتك قراءتی ترك اولنمغله قضاسی لازم اولور اکر اولیینك بررکعتنده قراءت اولنسه واخریینك ایکی
رکعتنده معا ترك اولنمسه یعنی قراءت اولنسه اولکی شفع قضا اولنور بالاجماع اکر اولیینده قراءت اولنوب
آخریینك برنده قراءت ترك اولنسه اخریین قضا اولنور بالاجماع (ولو قرأ فی احدی الاولیین لاغیر
اوفی احدی الاولیین واحدی الاخریین قضا اربعا) اکر انجق اولکی رکعتلرك برنده قراءت ایلیوب
غیریده قراءت ایلمسه یاخود اولکی رکعتلرك برنده یاخود آخرکی رکعتلرك برنده قراءت ایلسه دردنی دخی
قضا ایدر زیرا ابو حنیفه وابو یوسف قتنده تحریمه باقیدر ابو حنیفه قتنده شفعك بررکعتنده قراءت ترك
اولنمغله باطل اولماز ابو یوسف قتنده ترك قراءت ایله تحریمه باطل اولماز بلکه ایکی شفعك بطلانی ترك قراءت ایله

اولور بو ایکی صورتده دخی دردی بیله قضا اولنور (وقال محمد یقضی رکعتین) امام محمد دیدیکه مصلی
ایکی رکعتی قضا ایدر زیرا ترك قراءت ایله تحریمه مرتفع اولدی انجق ایکی اولکی رکعتلری قضا ایدر (ولو ترك
القعدة الاولی فیه لاتبطل) برکمسنه نافله ده قعدهٔ اولی یی ترك ایلسه صلاة نافله باطل اولمز یعنی برکمسنه نافله دن
درت رکعت نماز قیلوب ایکی شفعه بیننده قعود ایلمسه لایق اولان بودرکه شفع اول فاسد اولوب قضاسی
لازم اوله زیرا نافله دن کل شفع بشقه صلاتدر لکن فرضه قیاسا فاسد اولمز زیرا قعده نك فرض
اولمسی کندی ایله تخلل وخروج بولنسون ایچوندر متنفل اولان کمسنه ایسه وقتا که قعدهٔ اولی یی ترك ایدوب
اوچنجی یه قائم اولدی صلاة ظهر کبی جمله سی برصلاة اولوب قعدهٔ اولی فرض اولمدی (خلافا لمحمد) امام محمد
خلاف ایدوب صلاة نافله باطل اولور زیرا کل شفع نافله دن مسافرك صلاة ظهری کبیدرکه هر شفعده قراءت
واجب وشفع ثانینك فسادی اوله سرایت ایتمز* صاحب تسهیل برکمسنه بیك رکعت نافله نك انجق آخرنده
قعود ایلسه امامین قتنده اول نافله صحیح اولور اما امام محمد قتنده درت رکعت دخی اولورسه هر شفعده قعود
ایلمسه صحیح اولمز دیو تصریح ایلمشدر (ولونذر صلاة فی مکان فاداها فی ادنی مکان شرفا منه جاز) اکر برکمسنه
برشریف مکانده برصلاة نذر ایلسه واول صلاتی شرف جهتندن اول مکاندن ادنی مکانده ادا ایلسه
جائزدر مثلا مسجد حرامده قیلمغه نذر ایلسه بعده خارجده بریرده اول نذری ادا ایلمك جائزدر وصوم وصدقه
دخی بونك کبیدر زفر قتنده جائز دکلدر (واوفوا بعهد الله اذا عاهدتم) نص شریفنی استدلال ایدوب
هر نه مقوله ایله قید اولنمش ایسه اول قید ایله اداسی لازمدر دیو بشقه مسلکه سالك اولمشدر بزم ایچون دلیل
عبد عبادتنی برمکانده تخصیص ایلمك لغودر تخصیص اول زمان اعتبار اولنورکه شارع طرفندن اولمش
اوله بوتقدیرجه نذر مطلق اولور ناذر اولان کمسنه دیلدیکی مکانده ادا ایلر (ولو نذرت المرأة صلاة اوصوما
فی غد فحاضت فیه لزمها القضاء) اکر برخاتون یارین صلاته یاخود صومه نذر ایلسه ونذر ایلدیکی کون
حائض اولسه اول صلاتك یاخود صومك قضاسی لازم اولور مصنف غد ایله قید ایلدی زیرا اکر خاتون
یوم حیضده بوقدر نماز قیلمق وصائم اولمق اوزریمه نذر اولسون دیسه اتفاقا اوزرینه برشیء لازم کلمز
امام زفر قتنده غد قیدی ایله اولنده دخی قضاسی لازم کلمز زیرا عبادتی بریومه مضاف قیلدیکه نذر اولان
فعل اول کون ایشلنمکه صالح دکلدر بوتقدیرجه جائز اولمز یوم حیضه حواله کبیدر بزم ایچون دلیل بودرکه
تحقیقا غد کندی ذاتنده ادایه قابلدر لکن اول ادایی مانع سماوی صرف ایلمکله قضاسی لازم اولور
یوم حیضده نذر بونك خلافیدر زیرا منذورده منافی اولان شیء شیئه مقارن اولمغله اداسی صالح اولمدیغیچون
قضاسی دخی واجب اولمدی (ولایصلی بعد صلاة مثلها) برصلاتدنصکره اول صلاة مثلی قلنمز بو لفظ
حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلمدن علی وعبد الله بن مسعود روایتیله منقولدرکه معناسی
(لا یصلی النفل مثل الفرض بل یقرأ فی جمیع رکعات النفل ویقرأ فی الرکعتین الاولیین من الفرض الفاتحة
وسورة وفی الاخریین الفاتحة وحدها) بر معنی دخی بو اوله که بعض صحابه فرض ادا ایلدکدنصکره اجر زیاده
اولمق ایچون نافله یی دخی فرض مثلی قیلرلردی اول مقوله قیلنمسون دیو نهی اولنمشدر* بر دخی برمسجدده
جماعت ایله ادا اولندقدنصکره تکرار بنه اولکی کبی جماعت ایله اولماز دیمکدر بو قول حسنك تأویلیدر
بزم مشایخمز بوکا ذاهب اولمشلردر مصلی فرائضدن ادا ایلدیکی نمازی شیطان وسوسه سیله تکرار
ادا ایلمسون زیرا نبی علیه السلام صلاة فجری لیلهٔ تعریسده قوشلق وقتنده قیلدی ایرته سی اصحاب دیدیلرکه
دونکی نمازی اعاده ایدرمیسز* پس نبی اکرم (ان الله تعالی ینهیکم عن الربا فیقبله عنکم) دیو بیان
بیورمشلردر (وصح النفل قاعدا مع القدرة علی القیام) قاعدا نفل صحیح اولور قیامه قدرتی وار ایکن ابتدا
کراهتسز یعنی اصح روایت بودرکه عذرسز صلاة نافله یی قاعدا قیلمق صحیح اولور ومکروه دخی اولماز زیرا وارد
اولان حدیث شریفك دلالتی عذرسز اولمقدر (قوله علیه السلام صلاة القاعد علی النصف من صلاة القائم)
صلاة معذور ایسه نصف اوزرینه دکلدر بلکه صلاة قائم کبیدر (ولوقعد بعد ما افتتحه قائما جاز ویکره
ولوقعد بلا عذر) اکر مصلی قائما افتتاح ایتدکدنصکره اوطورمغله تمام ایلسه جائز اولور اما مکروه اولور
اکر عذرسز اولورسه ده زیرا فعل قاعدا جائزدر بقاسی خود دخی اولیدر (وقالا لایجوز الا لعذر)

امامین دیدیلر که قائما افتتاح ایلدکدنصکره قعود جائز دکلدر الا عذر ایله جائزدر امامینک دلیلی قائما شروع
قیامی مستلزمدر نتکیم قائما صلاته نذر ایدن کبی بزدخی دیرزکه صلاة قیامنه نذر حد ذاتنده ملتزمدر زیرا
مصلی قیامی التزام ایلمشدر اما شروع ذاتنده ملتزم دکلدر انجق مؤداسی بطلاندن صیانت ایچوندر بوصیانت
ایسه قیامه محتاج دکلدر لکن امام ابو حنیفه کریهدر دیدیکه مصنف دخی ویکره دیو ذکر ایلمشدر (ویتنفل راکبا
خارج المصر مومیا الی ای جهة توجهت دابته) مصلی خارج مصرده راکب ومومی اولدیغی حالده صلاة
نافله یی قیلور دابه سی هر قنغی طرفه توجه ایدرسه بوکا دلیل حدیث ابن عمر رضی الله عنه در (قال رأیت
رسول الله صلی الله علیه وسلم یصلی علی حمار وهو متوجه الی خیبر یومی ایماء) دینلدیکه ابتداء صلاتده قبله یه
توجه شرطمیدر دکلمیدر نهایه ده ومحیطده مسطوردرکه علمادن برطائفه تطوعی دابه اوزرنده تجویز
ایلمشلردر الا که دابه لرین افتتاح حالنده قبله یه توجه ایتدیردکلرنده تجویز ایدرلردی بعده منحرف اولدیغی
لا بأسدر دیمشلردر اما افتتاح صلاتی قبله دن غیریه بلا ضرورة جائز کورمشلردر زیرا ابتداء حالنده ضرورت
یوقدر ضرورت حال بقاده در لکن بزم اصحابمزدن افتتاح قبله دن توجه ایتدرمکی اخذ ایلمامشلردر زیرا نص
شریفده تفصیل یوقدر اکر برمعارض دابه اوزرنده تطوع قیلمقده منفعت یوقدر دیرسه جواب ویریلورکه
بوفعلده حفظ لسان وخواطر فاسد ووسواسدن نفسنی حفظ واردر لسان ونفسنی حفظ منفعتی خود
منفعت کامله در ومسافر عذرسز مکتوبه یی دابه اوزرنده قیلماز زیرا اوقات مخصوصه ده در ادا ایچون نزوله
جدا مشقت اولماز اما تطوع بونک خلافنجه در دابه اوزرنده صلاتی قیلوب نزول ایلمکه عذر خرسزدن
و یرتیجی حیوانلردن خوف کبی ومکان بالچقلو یر اولوب ایقلمق ممکن اولمامق کبی ودابه سی چاموش اولمق کبی
یاخود مسافر براختیار کسنه اولوب نزول ایدرسه بنمکه قادر اولمامق کبی بو احوال موجود اولدقده
دابه اوزرنده مکتوبه جائز اولور (وبنی بنزوله) مصلی دابه اوزرنده قیلدیغی تطوعی بنا ایدر نزول ایلدکده
زیرا راکبک ایماسی قوتده رکوع وسجودی کبیدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب جائز
دکلدر دیر زیرا بنا اولنه جق رکوع وسجود ایله در بوتقدیرجه قوی یی ضعیف اوزرینه بنا ایلمک لازم کلور
مریض مومینک عذری زائل اولوب بناسی صحیح اولمدیغی کبی بونکدخی بناسی صحیح دکلدر (وبرکوبه لا یبنی)
رکوبی ایله بنا ایلمز برکسنه ارضده ایکن بررکعت قیلسه بعده راکب اولسه بناسی صحیح اولماز استیناف
ایدر زیرا یرده ایکن افتتاحی رکوع وسجودک وجوبی ایچون منعقد اولمش ایدی بغیر عذر ما لزمی ترک ایتمکه
قادر اولماز اما راکبک تحریمه سی بونک خلافنجه در (فصل التراویح سنة مؤکدة) تراویح سنت مؤکده در
یعنی روافض سنت عمر دیمشلردر اما بزم ائمه مز قتنده سنت رسولدر (لقوله علیه السلام ان الله تعالی فرض
علیکم صیامه وسن لکم قیامه) بو حدیث شریف دلالت ایدرونبی علیه السلام بعض لیالیده اقامت ایدوب
ورمضانک کیجه لرندن برکیجه چقوب یکرمی رکعت تراویح قیلیو یروب ایکنجی کیجه اولدقده ناس مجتمع
اولوب وینه چقوب اولکی کبی یکرمی رکعت قیلیو یروب اوچنجی کیجه اولدقده چقمیوب (عرفت
اجتماعکم لکن خشیت ان یکتب علیکم) بیورمشلردر اول وقتدن حضرت عمر رضی الله عنه زماننه دکین
ناس تراویحی منفردا ادا ایدرلردی حضرت عمر کندی زماننده ابی بن کعب که شیخ شیوخ قراءدر اکا جماعتله
قیلمغه امر ایلمشدر وصحابه دن عثمان وعلی وابن مسعود وابن عباس وطلحه وزبیر ومهاجرین وانصاردن
چوق کمسنه لر معا حاضر اولوب برفرد رد ایلمامشدر بلکه موافقت ومساعده ایتمشلردر امام علی کرم الله
وجهه ورضی الله عنه (نور الله مضجع عمر کما نور مساجدنا) وانما لم یواظبها النبی علیه السلام خشیة ان تکتب
علینا) دیو ثنا ایلمشدر وابو حنیفه دیمشدرکه تراویح برسنت مؤکده در عمر رضی الله عنه کندی نفسندن
مواظبت ایلمامشدر اما کندی قتنده براصل واردرکه اول اصل (قوله علیه السلام ان لعمر فیکم سنة مهدیة
فاتبعوه ولا تخالفوه) قول شریفیدر بوسنتدن حبیب اکرم تراویحی مراد ایلدی زاهدیده دخی بو منوال
وزره ذکر اولنمشدر (علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین من بعدی) حدیث شریفی دخی سنت مؤکده
اولسنه دلالت ایدر مواظبت رسول الله علیه السلام اولمغله سنت مؤکده اولماسی لازم کلمز ترک
امواظبت عذر کبی (خشیة ان یکتب علینا) دربیان اولنمشدر لفظ تراویح ترویحه نک جمعیدر واصلی

مصدردر

مصدردر ترویحه تسمیه اولندیغی هر درت رکعت ماییننده استراحت اولندیغی ایچوندر واتباعله عدم
مخالفتنه توصیه دخی بر برینه مؤکددر (فی کل لیلة من رمضان بعد العشاء) تراویح سنت مؤکده در
رمضانک هر کیجه سنده عشادنصکره حتی اکر برکسنه قبل العشا تراویحی ادا ایلسه جائز دکلدر مشایخ بلخدن
برجماعت کیجه نک کلیسی تراویح ایچون وقتدر قبل العشاء وبعد العشاء جائزدر زیرا قیام اللیل تسمیه اولنمغله
وقتیدر دیمشلر (قبل الوتر وبعده) وتردن اول ووتردنصکره قلمق سنت مؤکده در اما مشایخ بخارا دیمشدرکه
برکسنه عشادن اول یاخود وتردنصکره تراویحی ادا ایلسه وقتنده ادا ایلامش اولور زیرا تراویحک وقتی
فعل صحابه ایله بلنمشدر آنلر ایسه بعد العشاء وقبل الوتر قیلمشلردر (بجماعة) جماعت ایله اداسی سنت
مؤکده در ابو یوسفدن روایت واردرکه برکسنه امام ایله مسجدده قیلدیغی کبی اونده قیلمغه قادر اولسه
اونده قیلمق افضلدر اما صحیح اولان جماعت ایله قیلمق افضلدر قاضیخان جماعت ایله قیلمسی مستحبدر دیمش
مالک وشافعی انفراد افضلدر سائر سنت کبی زیرا اخلاصه اقربدر وریادن دخی ابعددر دیمشلر بعضیلر
دیمشلردرکه برکسنه تراویحی یالکز اونده ادا ایلسه جماعتی ترک ایله مسیء اولوب تارک سنت اولمش اولور
(عشرون رکعة) یکرمی رکعتدر وتردن غیری مالک قتنده اوتوز التی رکعتدر (بعشر تسلیمات) اون سلام ایله
یعنی ایکی رکعتده برسلام اولیجق یکرمی رکعتده اون سلام اولور (وجلسة بعد کل اربع بقدرها) هر درت
رکعتدنصکره درت رکعت مقداری جلسه ایله یکرمی رکعتدر بو مقدار اوطورمق مستحبدر اصحاب زماننده ن
بوکونه دکین متوارث اولان بودرت رکعت ماییننده اوطورمق انتظاردر مصلی مخیردر دیلرسه تسبیح
اوقور دیلرسه تهلیل ایدر دیلرسه نماز قیلر دیلرسه سکوت ایدر هر قنغیسنی ایشلرسه احسندر (لقوله علیه السلام
المنتظر للصلاة کمن فی الصلاة) واهل مکه تراویحین ماییننده طواف ایدرلر اهل مدینه نماز قیلرلر دیمشلردر
اما بعضیلر طواف وصلاة متحقق دکلدر دیمشدر (والسنة فیها الختم مرة) تراویحده سنت برکره ختم ایلمکدر
مقدار قراءتده مشایخ اختلاف ایلمشلردر بعضیلر شفعنده صلاة مغربده قراءت اولنان مقداری کرکدر زیرا
تطوع فرضدن آشاغه در * امدی تطوعده مکتوباتک اخذ اولنانی اخذ اولنمق اولیدر دیمشلردر بعضیلر
عشاده قراءت اولنان مقداری کرکدر زیرا تراویح عشایه تابعدر دیمشلردر وبعضیلرک قولی حسنک
ابو حنیفه دن روایتی هر رکعتده اون آیت مقداری اوقومقدر صحیح اولان دخی بودر زیرا هر رکعتده
اون آیت اولیجق ناسه تخفیف اولور وبونکله (السنة فیها الختم مرة) مضمونی دخی حاصل اولور زیرا اوتوز
کیجه ده بیکرمیشر رکعتدن التیوز رکعت اولور وآیات قرآن التی بیک وبرمقدار آیتدر هر رکعتده اون آیت
قراءت اولنیجق ختم حاصل اولمش اولور نهایه ده دخی مسطور اولان بودر بوبابده برسؤال وارد اولورکه مفسرلر
ذکر ایلدیکی اوزره آیات قرآن التی بیک التیوز التمش التیدر بو قاروده مذکور اولان حساب اوزره التی بیک
قراءت اولنوب باقیسی حاصل اولمامش اولور * اللهم الا ان یراد التقریب کما یرشد الیه مقوله سی اوله صاحب
نهایه دیمشدرکه افضلی ایکی کره ختم ایلمکدر اهل اجتهاد اون کونده ختم ایدرلر ایمش ابو حنیفه دن روایتدرکه
شهر رمضانده التمش برختم شریف ایدرمش اوتوز ختم کوندزده واوتوز ختم کیجه ده وبرختم تراویحده واقع
اولمش اولور (فلا یترک لکسل القوم) ختم ترک اولنمز قومک کسلی ایچون لکن فی زماننا افضل اولان قومی
جماعتدن نفرت ایتدرمیه جک دروینده تراویح یاخود سنت اللیل ویاخود قیام اللیل دیو نیت اولنسه جائزدر
(قیل ویکره قاعدا مع القدرة علی القیام) تراویحی قائما قیلمغه قدرت وار ایکن قاعدا قیلمق مکروه اولور
قاضیخان فتواسنده فقهاء اتفاق ایتدیلرکه عذرسز قاعدا قیلمق مستحب اولمیه دیمش وجوازنده اختلاف
اولنمشدر بعضیلر عذرسز قاعدا جائز اولمز دیو ابو حنیفه دن حسنک روایتیله استدلال ایدرلر اول روایت بودرکه
برکسنه عذرسز صباح نمازینک سنتنی قاعدا قیلسه جائز دکلدر وتراویح دخی بویلجه در سنت مؤکده
اولمغله * وبعضیلر عذرسز قاعدا تراویح قیلمق جائزدر دیمشلر وسنت فجر ایله تراویح بیننی فرق ایلمشلردر واصح
اولان دخی بودر نهایت قاعدا ادا ایده نک ثوابی قائما ایدندن ناقص و بلکه نصف اوزره در ووجه فرقلری
بودرکه سنت فجر خلافسز سنت مؤکده در وتراویح تأکیده اندن آشاغه در برابر عد ایلمک جائز دکلدر
اکر امام عذر ایله وعذرسز تراویحی قاعدا قیلسه وقوم قائما اقتدا ایلسه لر بو مسئله ده مشایخ اختلاف

ایلدیلر بعضیلر امام محمد مذهبنه ذاهب اولوب قائمك قاعده تراویحده اقتداسی صحیح اولور دیدیلر قول صحیح
دخی بودر (ویوتر بجماعة فی رمضان فقط) انجق رمضانده جماعت ایله وتر قیلنور وفقط سائر نوافلی اخراج
ایچوندر سؤال اولنورسه که وتر رمضانده جماعت ایله می افضلدر یاخود منفردا قیلمقمی افضلدر جواب
ویریلورکه جماعت ایله قیلمق افضلدر زیرا عمر رضی الله عنه جماعتله وترده اقامت ایلمشدر (والافضل
فی السنن المنزل) سنتلرده افضل اولان منزلده قیلمقدر زیرا ریادن بعیددر (قوله علیه السلام افضل صلاة
الرجل فی بیته الا المکتوبة) (الا التراویح) الا تراویح دکل یعنی تراویح منزلده قلمق افضل دکلدر بلکه بونده
جماعت افضلدر اکر بر جماعت عشانك فرضنده جماعتی ترك ایلسه‌لر اول جماعت تراویحی قیلمسونلر
اما جماعت منفردا عشاء وتراویحی ادا ایلسه‌لر بعده امام ایله وتری ادا ایلمك جائزدر زیرا جماعت ایله
وتر قیلمق رمضانه مخصوصدر و بعضیلر دیدیلرکه امام ایله وتر قیلمسونلر زیرا وتر تراویحه تابعدر
معلوم اوله که جماعتله تطوع رمضاندن غیریده قیلنمز شمس الائمه‌دن مرویدرکه جماعت ایله تطوع علی سبیل
التداعی اولورسه مکروه اولور نافله نماز قیلان امامه اقتدا ایتمسنك کراهتنده اختلاف اولنمشدر اما مقتدی
درت اولدقده کراهتنده اختلاف یوقدر یعنی مکروه اولمسی متفق علیهدر نافله جماعت ایله مکروه اولدیغندن
رغائب و براءت وقدر نمازلرنده امامه اقتدا مکروه اولدیغنی فقها تصریح ایلمشلردر حتی ابن ملك بو نمازلرك
واضعنه (قتل الله واضعها) دیو بددعا ایلمشدر (فصل) یصلی امام الجمعة بالناس عند کسوف الشمس
رکعتین) کونش طوتلدیغی وقت امام جمعه ناس ایله ایکی رکعت نماز قیلر کسوف لغتده شمسك ضیاسی
کیدوب سیاه اولمسیدر مشهور اولان کسوف شمس ایچون خسوف قمر ایچوندر ابی مسعود انصاریدن
روایتدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك اوغلی ابراهیم وفات ایلدیکی حینده شمس طوتلمش ایدی ناس
دیدیلرکه شمسك طوتلمسی موت ابراهیم ایچوندر نبی علیه السلام استماع بیوردقده دیدیکه (ان الشمس والقمر
آیتان من آیات الله تعالی لا تنکسفان بموت احد ولا بحیاته فاذا رأیتم شیئا من هذه الافزاع فافزعوا
الی الصلاة) صحابه‌دن بر جماعت روایت ایلمشلردرکه نبی علیه السلام کسوف شمسده ایکی رکعت نماز
قیلمشدر (فی کل رکعة رکوع واحد) هر رکعتده بر رکوع ایله ایکی رکعت نماز قلیوبرر امام شافعی
هر رکعتده ایکی رکوع ایله قیلنه دیمشدر وشافعینك دلیلی حدیث عائشه رضی الله عنهادرکه (ان النبی
علیه السلام صلی صلاة الکسوف رکعتین باربعة رکوعات واربع سجدات) بزم ایچون دلیل حدیث
عبد الله بن عمر والنعمان بن بشر وابی بکر وسمرة بن جندبدرکه الفاظ مختلفه ایله روایت ایلمشلردر
نبی علیه السلام کسوف شمسده ایکی رکعت نماز قیلدی شمس منجلی اولنجه صلاتی تطویل ایلدی * امدی
چون روایتلر تعارض ایلسه‌لر روایت رجال ترجیح اولنور ایکی رکوع ایله روایت اولنانك تأویل وتوفیقی
بو اوله که نبی علیه السلام رکوعی اوزادوب چوق طورمغله صف اوّلده اولنلر رسول علیه السلام رکوعدن
قالقمش ظن ایدوب باشلرین قالدیروب خلفنده اولان صف دخی صف اولی قیامده کوروب باشلرین
قالدیروب واولکیلر ایسه نبی علیه السلامی رکوعده کوروب تکرار رکوع ایدوب صف ثانی دخی کذلك
رکوع ایتمکله صکره‌کی صفده اولنلر حضرتی ایکی کره رکوع ایتمش ظن ایلیه‌لر بو یله اشتباه قتی چوق
واقع اولور خصوصا حضرت عائشه صف نساده درکه صف اخیردر * اکر دینلورسه که شافعینك دلیلی اولان
حدیث کسوفی رجالدن ابن عباس دخی روایت ایلمشدر جواب ویریلورکه اول زمان ابن عباس حضرتلری
صبیاندن اولمغین نساء صفنك اوکنده ایدی وانلر دخی بعید اولمغله ایکی دفعه رکوع ایتمش ظن ایلیه
(ویطیل القراءة) امام قراءتی تطویل ایلیه تطویل ایلمکده نبی علیه السلامه متابعت ایتمش اولور زیرا
نبی علیه السلام رکعت اولیده سورهٔ بقره وثانیه‌ده سورهٔ آل عمران مقداری اوقومش (ویخفیها)
امام قراءتی اخفا ایدر ابو حنیفه قتنده (وقالا یجهر) امامین دیدیلرکه امام قراءتی جهر ایدر (ثم یدعو
بعدها حتی تنجلی الشمس) نمازی ادا ایلدکدنصکره شمس منجلی اولنجه دعا ایلیه امام دیلرسه اوطورر کن
دیلرسه قائما دیلرسه قبله‌یه قارشو طوره ودیلرسه جماعته قارشو طوروب دعا ایلیه وقوم دخی آمین دیه‌لر
(قوله علیه السلام اذا رأیتم شیأ من هذه الافزاع فافزعوا الی الله تعالی بالدعاء (ولا یخطب الامام)

امام خطبه اوقومیه شافعی دیرکه بعد الصلاة ایکی خطبه اوقویه بیرامده اوقودیغی کبی دلیلی عائشه
رضی الله عنهانك روایتیدرکه نبی علیه السلام نماز قیلدقدنصکره خطبه اوقویوب الله‌ه حمد وثنا ایلدی
بزم ایچون جواب بو روایت حضرت عائشه‌نك غیریدن نقل اولنمامشدر اکر نقل صحیح اولورسه تأویلی
بو اوله که ناس کسوفی موت ابراهیم ایچون دیرلر ایدی انلرك جوابلرینی رد ایچون خطبه اوقومش اوله
یوخسه خطبه شرط دکلدر یاخود حضرت عائشه‌نك خطبه قولی دعادیمك اوله زیرا دعایه خطبه تسمیه
اولنمشدر (وان لم یحضر صلوا فرادی) اکر امام جمعه حاضر اولمز ایسه تقدیم وتقدمده منازعه فتنه‌سی
اولمسون ایچون جماعت منفردا ادا ایلسونلر زیرا تطوعده اصل اولان منفردا ادا اولنمقدر (رکعتین
اواربعا کالخسوف) ایکی رکعت یاخود درت رکعت قیله‌لر صلاة خسوف کبی اما صلاة خسوفده
امام جمعه حاضر اولورسه‌ده ینه منفردا ادا ایدرلر زیرا کیجه‌ده اجتماع متعسردر امام شافعی دیرکه چون قمر
منخسف اولسه امام مسجد ناسه ایکی رکعت نماز قلیویره وهر رکعتده ایکی رکوع ایدر وقراءتی جهر ایدر صلاة
کسوفده ایلدیکی کبی (والظلمة والریح والفزع) ظلمت وریح وفزع کبی احوالده نماز قیلرز لزله شدیده وصاعقه
وانتشار الکواکب والامطار الدائمة وعموم الامراض ایچون دخی نماز قلنور (فصل) ولا صلاة بجماعة
فی الاستسقاء بل هو دعاء واستغفار) استسقاده جماعت ایله نماز یوقدر بلکه دعا واستغفاردر (لقوله تعالی
واستغفروا ربکم انه کان غفارا یرسل السماء علیکم مدرارا) جناب رب العزة استغفاری ارسال مطر
ایچون سبب قیلمشدر وصلاة ذکر اولنمدی ورسول علیه السلام استسقایه چقوب نماز قیلیوب مروی
اولان دعادر * وانسدن روایت اولنورکه ناس قورقلقدن نبی علیه السلام منبرده ایکن شکایت ایلدیلر
نبی علیه السلام منبرده دعا ایدوب بر هفته متوالیا یغمور یاغوب منقطع اولدی عمر رضی الله عنه دخی
استسقا ایچون صحابه ایله مشاوره ایدوب صحابه‌دن کعب یا امیر المؤمنین بنی اسرائیل پیغمبرلرینك
عصبه‌سیله استسقا ایدرلردی وحالا عباس حاضر وعم رسول علیه السلامدر دیدکده عمر رضی الله عنه
عباسی منبر اوزرینه اجلاس ایدوب وکندیسی دخی یاننه طوروب (اللهم نتوسل الیك بعم نبیك) دیو دعا
ایدوب منبردن نزول ایلمدین عظیم یغمورلر یاغمشدر استسقاده نبی علیه السلامدن مروی اولان دعا بودر
(اللهم اسقنا غیثا مغیثا هنیئا مریئا مریعا غدقا مجللا سحا طبقا عاما اللهم اسقنا الغیث ولا تجعلنا
من القانطین اللهم ان بالبلاد والعباد والخلق من اللأواء والضنك ما لا نشکوه الا الیك اللهم انبت لنا الزرع
وادر لنا الضرع واسقنا من برکات السماء وانبت لنا من برکات الارض اللهم انا نستغفرك انك کنت غفارا
فارسل السماء علینا مدرارا) چون یغمور یاغه (اللهم صیبا نافعا) دیه دخی جماعت دیه‌که (مطرنا بفضل الله
وبرحمته) غیث مطر معناسنه‌در (مغیثا مریئا) محمود العاقبة دیمکدر (مریعا) میمك فتحی ایله اوجوزلق
دیمکدر ضم میم وباء موحده وتاء مثناة ایله دخی مرویدر مربعا ومریئا کبی (غدقا) فتح غین ودال ایله صویك
وخیرك چوقلغیدر ویغمور قطره‌لرینك بیوکی اولمق دخی دینلمشدر و (مجللا) بکسر اللام شول بواتدرکه
یغموری یریوزینه عام اوله ازهری دیمشدرکه بلاد وعباده نفعی عام اوله (سحا) فتح سین ایله مطر شدیددر عاما
طبقا ای مستوعبا للارض مطبقا علیها کثیرا (قانطین) مأیوسین معناسنه‌در (من اللأواء) بالمد شدة المجاعة
(الضنك) ضیق معناسنه‌در (برکات سماء) کثرت امطاردر (برکات ارض) یردن حاصل اولان زرع ومرعادن
عبارتدر (فان صلوا فرادی جاز وقالا یصلی الامام بالناس رکعتین) اکر جماعت منفردا قیلرلرسه جائزدر
امامین دیدیلرکه امام ناسه ایکی رکعت نماز قیلیویرر امامین ایچون دلیلی ابن عباس روایت ایلمشدر
نبی علیه السلام صلاة عید کبی ایکی رکعت نماز قیلیویردی بز دیرزکه برکره اشلمشدر وبرکره دخی ترك ایلمشدر
بو تقدیرجه سنت اولمامش اولور (یجهر فیهما بالقراءة) ایکی رکعتده قراءتی جهر ایدر صلاة عیده اعتبار
ایتمکله وبعض کتبده‌لر امام محمددن روایت ایلمشلردرکه امام ایکی رکعتده دخی تکبیرات عید کبی تکبیر ایلیه
ابو یوسف قتنده تکبیر اولنمز مشهور اولان دخی بودر (ویخطب بعدها خطبتین) صلاتدنصکره ایکی خطبه ایدر
(کالعید عند محمد وعند ابی یوسف خطبة واحدة) امام محمد قتنده اول ایکی خطبه‌یی بیرام خطبه‌سی کبی
اوقویه تکبیرات زوایدایله وابو یوسف قتنده خطبهٔ واحده اوقویه اکر خطبه اوقنورسه جاسه ایله قطع ایلیه

زیرا مقصود اولان دعادر وامام منبره چقمیوب برده قلیجه یاخود قوسه یاخود عصایه اتکا ایلیه برابعده
(لا یکبر فیهما فی المشهور ومن الروایة عنهما وروی عن محمد انه یکبر) دیو ذکر اولنمشدر ظهیریه ده (وقال محمد
یصلی فیهما رکعتین و بجماعة کصلاة العید الا انه لیس فیهما تکبیرات) عبارتلری مسطوردر ابو حنیفه قتنده
خطبه یوقدر زیرا خطبه جماعت ایله قلنان صلاته تابعدر بونده ایسه جماعت یوقدر * ابن عمردن روایتدرکه
نبی علیه السلام استسقایه چقمشدر نه نماز قیلمشدر ونه خطبه اوقومشدر انجق دعا ایلمشدر امانبی
علیه السلام خطبه اوقودی دیو اولان روایت جوازنک بیانی ایچون اولمغه محمول اوله سنته محمول اولمیه
وعمر رضی الله عنهک استسقایه چقوب نماز قیلدیغی خود ثابت اولمشدر اگر سنت اولیدی عمر رضی الله عنه
ترک ایلمزدی خصوصا سنت رسوله اتباعده جمله دن اشد ایدوکی بیاندن مستغنیدر رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم بردفعه ایشلدی و بردفعه ترک ایلدی دینلمش ایدی عمر رضی الله عنه سنت رسول اللهه اتباعده آخردن
اشد ایکن استسقایه چقوب نماز قیلدیغی سنت اولمامسنی مؤیددر وسنت مواظبت ایله ثابت اولاندر
احیانا ایشلیوب واحیانا ترک ایله سنت ثابت اولمز (ولا یقلب القوم اردیتهم) قوم ردالرینی تقلیب ایلمزلر
(و یقلب الامام عند محمد) امام محمد قتنده امام رداسنی تقلیب ایدر زیرا نبی علیه السلام استسقایه چقدقده
قبله یه استقبال ایدوب رداسنی تقلیب ایلمشدر صفت تقلیب بودرکه ردا مربع ایسه یوقاروسنی آشاغه
وآشاغه سنی یوقارو ایلیه واگر مدور ایسه صاغنی صول وصولنی صاغ اوزرینه تقلیب ایده لر اما ابو حنیفه
قتنده امام دخی رداسنی تقلیب ایلمز زیرا نبی علیه السلام یوم جمعه ده استسقایه چقدی رداسنی تقلیب ایلمدی
اگر سنت اولیدی ترک ایلمزدی امام محمدک روایتی تفاؤلا اوله یعنی ردانی تغییر ایله هوا متغیر اولمق ایچون
ومحتملدرکه نبی علیه السلام دخی اویله ایلمش اوله که الله تعالی حالی تغییر ایلیه ردانی تغییر ایلدکله * بو ایسه
غیریده بولنمز نبی علیه السلامه مخصوص اولمش برفعل اولور یاخود وقتا که اخبار تعارض ایلسه قیاسی
عمل ایدرز قیاس ایسه تقلیب اولمامقدر صلاة کسوف و جمعه وعیدینده اولمدیغی کبی (ویخرجون
ثلاثة ایام فقط) جماعت متوالیا انجق اوچ کون استسقایه چقارلر اوچ کوندنصکره چقمیه لر و چقدقلری
وقت یایان واسکی قفتان و یاخود اسکی خرقه لر کیوب ذلیل ومتواضع وخاشع اولدقلری حالده باشلرینی
اکه لر وچقمزدن مقدم صدقه ایلیه لر وتوبه واستغفارلرینی تجدید ایلیه لر مابینلرنده عداوت اولنلر
بربرلرینی راضی ایلیه لر ضعفا وشیوخ و صبیان استسقایه چقالر یعنی دعایه کتدکده بونلر ایله معا
کیده لر * مختصر السراج الوهاجده مسطوردرکه امام ایچون مستحب اولورکه اوچ کون خلق صائم اولمق
ایچون امر ایلیه اندنصکره دردنجی کونده مصلایه چقه لر صبیانی معا استسقایه چقارمقده مدخل
عظیم اولدیغنه اشبو حدیث شریف دلالت ایدر (قال النبی علیه السلام لولا صبیان رضع وبهائم رتع
وعباد لله رکع لصب علیکم العذاب صبا) وحدیث آخر دخی ضعفا ایچون قوی حجتدر (قال النبی علیه السلام
ان نبیا من الانبیاء استسقی فاذا هو بنملة رافعة قوائمها الی السماء فقال ارجعوا فقد استجیب لکم
من اجل النملة وقال النبی علیه السلام هل تنصرون وترزقون الا بضعفائکم) (ولا یحضره اهل الذمة)
اهل ذمت استسقایه چقمیه لر زیرا استسقا استنزال رحمت ایچوندر کفره اوزرینه رحمت نازل اولمز
الا عذاب ولعنت نازل اولور امام مالک قتنده اگر کندولر چقرلر ایسه منع اولنمیه لر انلر استسقادن منع اولنمق
ایچون اثر دخی وارد اولمشدر وبعض خلفا عهدنده معا چقمشلردر منع ایلمامشلردر ائمه مز قتنده حاضر
اولملری جائز دکلدر ناس دعا ایچون چقارلر (وما دعاء الکافرین الا فی ضلال) ایدیکی اظهر من الشمسدر
رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلمدن تبعید مشرکین ایچون (انا بریء من مسلم مع مشرک) امر شریفی
خود دلیل قاطع ایدیکی قتی ظاهردر بزازیه ده وغیریده امام رستغفیدن (لا یجوز ان یقال دعاء الکافر
یستجاب لانه لا یعرف الله تعالی لیدعوه) قولی نقل اولنمشدر بوکا مناسب برحکایه عجیبه که بغداده قحط
عظیم اولوب خلیفه ناسی جمع ایدوب استسقایه چقاروب بردفعه چقوب دعالری قبوله قرین اولمیوب
ایکنجیده کذلک اوچنجیده دخی اصلا اثری ظهور ایلمدی دردنجیده خلیفه یهود ونصارایه امر ایدوب
چقدقلری حینده عظیم یغمورلر یاغدی بونک ایچون علمایی جمع ایدوب بوغریبه نک اصلنی سؤال ایدوب

برکسنه

برکسنه جواب و یرمکه قادر اولمیوب لکن برزاهد کمسنه وارایدی انی دعوت ایدوب سؤال ایلدکده
الله تعالی مؤمنلری سور ودعاوتضرعلرینی محبت ایله قبول ایلمزکه دعاوتضرعلرینی زیاده ایلسونلر اما یهود
ونصارایی الله تعالی سومز ودعالرینی قبول ایلدیکنه سبب تکرار تضرع ایلسونلر ایچوندر
دیو جواب ایلدکده خلیفه عظیم پسند ایلمشدر

(باب ادراک الفریضة)

بوباب فریضه اولان صلاته ادراکک بیاننده در (شرع فی فرض فاقیم) برشارع فریضه اولان صلاته شروع
ایلسه واقامت اولنسه یعنی امام نمازه شروع ایلسه (ان لم یسجد للاولی یقطع و یقتدی) اگر شارع مزبور
رکعت اولی ایچون سجده ایلمدیسه قطع ایلیه وامامه اقتدا ایلیه * صورت مسئله بودرکه برکمسنه فرضه شروع
ایلسه اول کمسنه شروع ایلدیکی فرضک هنوز رکعت اولیسنک سجده سنی ایلمدیسه قطع ایدوب امامه
اقتدا ایلر بلا عذر نقض عبادت حرامدر لقوله تبارک وتعالی (ولا تبطلوا اعمالکم) لکن بومحلده نقض اکمال
ایچوندر یعنی اکمال جائزدر مثلا مسجدی احیا وتعمیر ایلمک ایچون وصلاة ظهری جمعه ایچون منفردا
صلاتی جماعت نقض ایلمک جائزدر (وان سجد وهو فی الرباعی یتم شفعا) اگر رکعت اولی ایچون سجده ایلسه
حالبوکه مصلی فرض رباعیده اولسه شفع اولی تمام ایلیه ادا اولنان بررکعتی صیانتی ایچون * اندنصکره قطع
ایدوب امامه اقتدا ایلر واو ایلدیکی ایکی رکعت نافله اولور (ولو سجد للثالثة یتم) اگر اوچنجی رکعتک
سجده سنی سجده ایلمش ایسه درت رکعتی اتمام ایلیه زیرا اکثرینی ادا ایلدی اکثره ایسه حکم کل واردر اتمام
ایلمسی لازمدر (ویقتدی متطوعا) متطوعا امامه اقتدا ایدر (الا فی العصر) الا صلاة عصرده اقتدا ایلمز زیرا
عصردنصکره نافله قیلمق مکروهدر (ولو فی الفجر والمغرب یقطع ویقتدی مالم یقید الثانیة بسجدة) اگر صلاة
فجرده یاخود مغربده اولورسه قطع ایلر مادامکه ثانیه یی سجده ایله تقیید ایلمدکجه (فان قیدها یتم ولا یقتدی)
اگر رکعت ثانیه یی سجده ایله قید ایلدیسه اتمام ایلیه وامامه اقتدا ایلمیه زیرا بعد الفجر تنفل مکروهدر
وبعد المغرب اگر امامه موافقت ایدرسه اوچ رکعت نافله ایله موافقت ایتمش اولور نافله ده ایسه اوچ رکعت
یوقدر سنته مخالفت ایتمش اولور اگر نافله یی درت رکعت ایلمک ایچون سنته موافقت ایلسه بوتقدیرجه امامه
مخالفت ایلمش اولور بونلرک هر بریسی بدعتدر (ولو کان فی سنة الظهر او الجمعة فاقیم او خطب) واگر اول
شارع اولان کمسنه ظهرک سنتنده یاخود جمعه نک سنتنده اولسه امدی ظهرک فرضنه اقامت اولنسه
یاخود خطبه یه شروع اولنسه (یقطع علی شفع) اول سنتی ایکی رکعت اولمق اوزره قطع ایلر زیرا اول سنت نوافل
سنتیدر فرائض دکلدر بوروایت ابو یوسفدندر (وقیل یتمها) دینلدیکه سنت ظهری تمام ایلیه یاخود سنت
جمعه یی * وهدایه ده دخی لفظ قیل ایله حکایه اولنمشدر اما ظهیریه ده هذا هو الصحیح دیو مسطوردر مرغینانی
دخی وهو الصحیح دیمشدر وامام جلیل ابو بکر محمد بن البخاری صلاة واحده منزله سنده در دیو درت رکعتی
اتمامه فتوی و یرمشدر (وکره خروجه من مسجد اذن فیه قبل ان یصلی ما اذن لها) صلاة ایچون اذان
اوقونن مسجددن مصلینک قبل الادا خروجی مکروهدر شول مسجدده که اذان اوقونمشدر اول اذان ایچون
اولان صلاتی قیلمزدن مقدم مصلینک خروجی مکروه اولدی (لقوله علیه السلام لا یخرج من المسجد
بعد النداء الا منافق اورجل یخرج لحاجة یرید الرجوع) (الا من یقام به جماعة اخری) الا شول کمسنه نک
مسجددن خروجی مکروه اولمزکه اول کمسنه ایله جماعت اخری قائم اوله اول مقوله کمسنه بعد الاذان
مسجددن خروج ایلسه مکروه اولمز (وان صلی مرة لا یکره الا فی الظهر والعشاء ان شرع فی الاقامة) اگر
برکره قیلرسه مکروه اولمز الا ظهر وعشادنصکره اقامته شروع ایلدکده تنفل جائزدر (ومن خاف فوت الفجر
بجماعة ان ادی سنته یترکها و یقتدی) شول من که اگر فجرک سنتنی ادا ایدرسه جماعت ایله فجرک فوتنی
خوف ایلسه اول سنتی ترک ایدر وامامه اقتدا ایدر زیرا ثواب جماعت اعظمدر و جماعتک ترکنه وعید لازمدر
امدی جماعت فضیلتنی احراز اولیدر * روایت اولنمشدرکه (قال النبی علیه السلام لقد هممت ان استخلف
من یصلی بالناس وانظر الی من لا یحضر الجماعة فآمر بعض الفتیان بان یحرقوا بیوتهم وسئل ابن عباس
عن رجل یقوم باللیل ویصوم بالنهار ولا یحضر الجماعة قال هو فی النار) محشی صدر الشریعة اخی چلبی

دیمش که برکسنه خوف ایلسه کدا اکر فجرك سنتنه اشتغال ایدرسه فجرك کندوبی فوت ایدر اول کسنه
سنتنه شروع ایدوب تکبیر ایلسون بعده ثانیا فرضه تکبیر ایلسون بو تکبیر ایله سنتدن چقوب فرضه شارع
اولمش اولور فجرك فرضدن فارغ اولسه قبل طلوع الشمس قضا ایلسه بو منوال اوزره قضا اولنق مکروه اولمز
وعلی دخی باطل اولمز انجق بر عملدن بر عمله تجاوز ایلمش اولوردیو تفصیل ایلمشدر (وان رجا درك ركعة
لا يترك‌كها) اکر فرضك بر رکعتنه ایرشمکی رجا ایدرسه یعنی ایرشمك ممکن اولدیغنه قلبی جازم اولورسه
اول سنتی ترك ایلیه زیرا سنت فجر جماعت کبی مؤکددر ممکن اولدیغی مرتبه ایکیسنك ماینینی جمع ایلیه
ورکعتك برینه ایرشمك صلاتك کاملسنه ایرشمك کبی اولمق بابنده حدیث شریف دخی وارد اولمشدر
(قال النبي عليه السلام من ادرك ركعة من الصلاة فقد ادركها (بل يصليها عند باب المسجد و يقتدي)
بلکه اول سنتی مسجد قپوسنده ادا ایدر وامامه اقتدا ایدر (ولا تقضى الا تبعا للفرض) فجرك سنتی قضا اولنمز
الا فرضه تبعیت ایله قضا اولنور مثلا برکسنه صباح نمازینی ترك ایلمش فرضنی قضا ایلدکده معا سنت
قضا اولنور یالکز سنت قضا اولنمز قیاس بو ایدیکه سنتده قضا اولمیه زیرا قضا واجب ایچون مخصوصدر
لکن قبل الزوال فرضه تبعیت ایله قضاسی ایچون اثر وارد اولمشدر واثر مذکور غداة ليلة التعريس ده
مع الفرض نبي عليه السلامك قضاسیدر (وعند محمد تقضى بعد الطلوع) امام محمد قتنده طلوعدنصکره
قضا اولنور وقبل طلوع الشمس بالاتفاق قضا اولنمز زیرا سنتك صفتی وقتك ذهابی ایله فوت اولدی مطلق
نفله مشبه اولدی نفل ایسه بعد طلوع الصبح و بعد ارتفاع الشمس مکروه اولدی امامین قتنده اما امام محمد
قتنده بعد ارتفاع الشمس الى الزوال قضا ایلمك جائزدر حقیقتده نظر اولنسه ماینلرنده خلاف یوقدر ابو حنیفه
وابو یوسف دیرلرکه قضا یوقدر اکر ایشلنورسه لابأسدر وامام محمد دیرکه قضا اولنمق بکا سوکلودر
اما ایشلمزسه قضا ایلمسنك اوزرینه برشیء لازم کلمز (و يترك سنة الظهر في الحالين) ظهرك سنتی ترك اولنور
ایکی حالده دخی یعنی کرکسه فرضك فوتی خوف اولسون کرکسه اولمسون ترك اولنور زیرا بعد الفرض
اداسی ممکندر (ويقضيها في وقته قبل شفعه) اول سنتی قضا ایدر و قتنده ایکی رکعتدن اول امام محمد قتنده
ابو یوسف قتنده ایکی رکعتی ادا ایدر اندنصکره باقی درت رکعتی قضا ایدر و بعضیلر عکسنی ذکر ایلمشدر
(وغيرهما وغير الفرائض الخمس والوتر لا يقضى اصلا) سنت فجردن وسنت ظهردن غیری فرائض خمسه
ووتردن غیری اصلا قضا اولنمز ذکر اولنانلردن ماعدانه سنتلره یالکز ونه فرضه تبعیت ایله قضا اولنمز سنت فجرك
قضاسنه دلیل غداة ليلة التعريس اثریدر وواجبه قریبدر وسنت ظهرك قضاسنه دلیل نبي عليه السلامك
فعل شریفلری اولدیغنه عائشه رضی الله عنهانك حدیثیدر وترك قضاسی خود سنتدن اولی ایدیکی
بیاندن مستغنیدر (ومن ادرك ركعة واحدة من الظهر بجماعة لم يصلها بجماعة بل ادرك فضلها)
برکسنه صلاة ظهری جماعت ایله ادا اولنورکن بر رکعتنه ایرشسه اول کسنه ظهری جماعت ایله قیلمش
بلکه فضیلتنه ایرشمش اولور * جماعته مدرك اولدیغنه مثال برکسنه قولنه اکر ظهر نمازینی جماعت ایله
ادا ایدرسك آزاد اول دیسه اوقول دخی جماعتك دردنجی رکعتنه ایرشسه آزاد اولمز زیرا نمازی جماعت ایله
قیلمش اولوب واوزرینه قراءت لازمدر جماعته ایرشمك اکثرینه ایرشمکدر امااوچ رکعتنی جماعت ایله
قیلسه آزاد اولوردی زیرا اوچ رکعتی جماعت ایله قیلان جماعته ایرشمش اولور برینه ایریشن جماعته ایرشمش
اولوردیومر و یدر لکن ایکی رکعتنه ادراکده اصلا تعرض اولنمامش عدم تعرضك حکمی طرفینك حکمنده
فهم اولنورکه بر رکعتنه ایریشن فضیلت جماعته ایریشجك ایکی رکعتنه ایریشن بالطريق الاولى فضل
جماعته ایرشمش اولور لکن نمازی جماعت ایله قیلمش اولمز (ومن اتى مسجدا ولم يدرك جماعة يتطوع
قبل الفرض ماشاء مالم يخف فوته) شول کسنه که مسجده کلسه و جماعته ایرشمسه مادامکه اول صلاتك
فوتندن خوف ایلمیه فرضدن اول دیلدیکی نافله‌یی قیلر (ومن ادرك الامام راكعا فكبر ووقف حتى رفع
رأسه لم يدرك تلك الركعة) برکسنه امامی راکع اولدیغی حالده ایرشسه دخی تکبیر ایلسه وقیامده طورسه
حتی امام باشنی رفع ایدنجه اول کسنه رکعتنه ادراك ایلمش اولمز (ومن ركع قبل امامه فادركه امامه فيه
صح ركوعه) ودخی شول کسنه که امامندن اول رکوع ایلسه وامام رکوعده اول مقتدی‌یه ادراك ایلسه

اول مقتدینك رکوعی صحیح اولور زیرا شرط جزء واحدده مشارکت ایدی رکوعك طرفیندن برنده مشارکت
کافی اولمغله اول شرکت بو محلده بولندی وامامدن مقدم سجده و رکوع حقنده وارد اولان حدیث شریف
(قال النبي عليه السلام لا تبادروني بالركوع والسجود وقال النبي عليه السلام اما يخشى الذي يركع قبل
الامام ويرفع ان يحول الله رأسه رأس حمار)

(باب قضاء الفوائت)

بو باب فوت اولان نمازلرك قضاسی بیاننده در (الترتيب بين الفائتة والوقتية و بين الفوائت شرط) فائته ایله
وقتیه بیننده ودخی فائته‌لر بیننده ترتیب شرطدر زیرا ابن عمر رضی الله عنهدن روایت اولنور نبي
عليه السلام بیورمشدرکه (من نسي صلاة فلم يذكرها الا وهو مع الامام فليصل التي نسيها ثم ليعد التي صلاها
مع الامام) اکر ترتیب شرط اولیدی نبي عليه السلام مع الامام قیلنان صلاتی اعاده ایله امر ایلمزدی حتی
روایتدرکه یوم خندقده نبي عليه السلامدن درت وقت نماز فوت اولمش ایدی نبي عليه السلام ترتیب اوزره
قضا ایدوب وبعد القضا (صلوا كما رأيتموني اصلي) دیو بیورمشلردر (فلو صلى فرضا ذاكرا فائتته فسد فرضه
موقوفا) برکسنه اکر بر فرض فائته‌سنی ذاکر اولدیغی حالده ادا ایلسه اول کسنه‌نك فرضی موقوفا فاسد اولور
امام اعظم قتنده (وعندهما باتا) امامین قتنده قطعیا فاسد اولور زیرا بونلرك قتنده موقوف دکلدر
لکن امام ابو یوسف قتنده وصف فرضیت فاسد اولور امام محمد قتنده اصل فاسد اولور * مثلا برکسنه صلاة
عصری ادا ایدرکن صلاة ظهری ادا ایلمدیکن ذاکر اولسه عصری فاسد اولور اکر آخر وقت دکل ایسه زیرا
اعتبار ابو حنیفه وابو یوسف قتنده اصل وقتده در امام محمد قتنده وقت مستحبه در حتی برکسنه عصره
شروع ایلسه وادادنصکره صلاة ظهری قیلدیغنی تذکر ایلسه اکر صلاة ظهره مشغول اولورسه عصر وقت
مکروهه قالور اول کسنه ابو حنیفه وابو یوسف قتنده ظهری قیلر بعده عصری قیلر امام محمد قتنده
عصری قیلر بعد غروب الشمس ظهری قیلر چونکه فرضیت فاسد اولسه اصل صلاة باطل اولمز ابو حنیفه
وابو یوسف قتنده اما امام محمد قتنده باطل اولور اندنصکره عصر ابو حنیفه قتنده موقوفا فاسد اولور امامین
قتنده قطعیا فاسد اولور (فلو قضاها قبل اداء ست بطلت فرضية ما صلى) اکر فائته‌یی التی وقت صلاتدن
مقدم قضا ایلسه قیلدیغی صلاتك فرضیتی باطل اولور نهایت نفله منقلب اولور اما امام محمد قتنده اصل صلاة
باطل اولور اما ابو یوسف وصفیتی باطل اولور دیمش * امدی وصف باطل اولمغله اصل صلاة باطل اولمق
لازم کلمز (والا) اکر التی وقتی ادا ایدنجه فائته‌یی قضا ایلمزسه (صحت عنده لا عندهما) قیلدیغی التی وقت
صلاة صحیح اولور امام اعظم قتنده امامین قتنده صحیح اولمز زیرا امام اعظم قتنده موقوفا فاسد اولمش
ایدی اول اجلدن صحیح اولمز * ترتیب اوچ شیء ایله ساقط اولور بری نسیان و بری ضیق وقت و بری کثرت
فوائتدر بو محلده ایسه التی وقت اولمغله ترتیب ساقط اولور بو محلده درکه بر وقت نماز بش وقتی افساد ایدر
و بر وقت دخی بش وقتی اصلاح ایدر * صورت مسئله بودرکه برکسنه صباح نمازینی فوت ایدوب وظهری
وعصری ومغربی وعشایی وایرته‌سی کونك فجرینی قیلسه هر برینی قیلدقجه قضایه قلان صباح
نمازینی ذاکر اولسه اول کسنه وقت ظهری قیلرسه وقت التی اولور قیلدیغی بش وقتی تصحیح ایتمش
اولور اکر التنجی صلاتکه ظهردر قیلمزدن مقدم قضایه قلان صباح نمازینی قضا ایدرسه قیلدیغی بش
وقت فاسد اولور بو تقدیرجه مصحح اولان ظهردر مفسد اولان فجردر (والوتر كالفرض عملا) صلاة
وتر دخی عمل جهتندن فرض کبیدر (فذكره مفسد خلافا لهما) وترك دخی ذکری مفسد صلاتدر امامین
خلاف ایدوب انلر قتنده مفسد دکلدر زیرا وتر انلر قتنده سنتدر سنت اولیجق فرض ایله سنت بیننده ترتیب
شرط دکلدر ترتیبك شرطی فرض ایله فرض بیننده در (ولو صلى العشاء بلا وضوء ناسيا ثم صلى السنة
والوتر به يعيد السنة لا اعادة العشاء) برکسنه آبدستسز ناسیا صلاة عشایی قیلسه اندنصکره سنت و وتری
آبدست ایله قیلسه سنتی اعاده ایدر عشانك اعاده‌سیچون زیرا سنت فرضه تابعدر (ولا يعيد الوتر) وتری اعاده
ایلمز زیرا صلاة وتر مستقلا صلاتدر امام اعظم حضرتلری قتنده (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب وتری
دخی قضا ایدر دیرلر زیرا انلر قتنده وتر سنتدر (و بطلان الفرضية لا يبطل اصل الصلاة) فرضیتك بطلانی ایله

اصل صلاة باطل اولماز ابو حنيفه وابو يوسف قتلرنده تحريمه فرضيتك وصفيله اصل صلاة ايچون عقد اولنمشدر * پس بو تقديرجه وصف ضرورتدن بطلان اصل لازم كلمز مكفر صوم كبي * بر كمسنه معسر ايكن كفارتي ايچون صائم اولوب اداء صوم اثناسنده غني اولوب تحرير رقبه ايلسه حالت اعسارده اولان صيامي تطوعه منقلب اولور (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ايدوب انك قتنده اصل صلاة باطل اولور زيرا تحريمه فرض ايچون عقد اولنمشدر چونكه فرضيت باطل اولسه اول فرضيت ايچون منعقد اولان تحريمه دخي باطل اولور (ويسقط الترتيب بضيق الوقت) ضيق وقت ايله دخي ترتيب ساقط اولور زيرا ضيق وقتده قضا ايلسه صلاة وقتيه وقتنده ادا اولنميوب فوت اولمق لازم كلوردي اول اجلدن ضيق وقت ترتيبي اسقاط ايدر (وبالنسيان) نسيان ايله دخي ترتيب ساقط اولور زيرا ناسي وقتيه اوزرينه فائته يي تقديمه عاجزدر او تمسي سببيله اكر تكليف اولنسه عاجز مقوله سي اولوردي (لا يكلف الله نفسا الا وسعها) نص شريفي عاجزي تكليفدن خلاصه قوي حجتدر امام مالك قتنده ضيق وقت ونسيان ايله ترتيب ساقط اولمز (وبصيرورة الفوائت ستا) وفوائتك التي اولمسيله دخي ترتيب ساقط اولور (حديثة او قديمة ولا يعود بعودها الى القلة) فوائت كرك حديثه اولسون ياخود كرك قديمه اوله فوائت جديده ترتيبي اسقاطده متفق عليهدر قديمه ده مشايخك اختلافي واردر * اول اختلافك بياني بودركه بر كمسنه بر آيلق صلاتي ترك ايلسه وبر آيلق دخي قيلسه وترك اولناني قضا ايلسه بعده هر كون قيلديغي نمازدن بروقتي ترك ايلسه وبروقتي دخي ادا ايدركن فائته جديده ذكر اولنسه بعضيلر قتنده ادا ايلديكي وقت جائز اولمز كويا كه قديمه اولان فوائتي صلاته تهاوني ايچون زجرا انك يوق مقامنه اقامت اولنور وبعضيلر ديديلر كه جائزدر وفتوى دخي بونك اوزرينه در زيرا قديمه ترتيبي ابطال ايلدي كثرتي ايچون فوائت جديده دخي زياده اولوب سقوطي تأكيد ايلمشدر بو تقديرجه قديمه وحديثه ساقط اولور (فمن ترك ستا او اكثر وشرع يؤدي الوقتيات مع بقاء الفوائت ثم فاته فرض جديد فصلي وقتية بعده ذاكراله صحت وقتيته) شول كمسنه كه التي وقتي ياخود دخي زياده وقتي ترك ايلسه وفائته باقي ايكن وقتياتي ادايه شروع ايلسه اندنصكره اول كمسنه يي بر وقت فرض جديد فوت ايلسه بعده اول كمسنه فرض جديدي ذكر ايلسه ذاكر اولديغي حالده وقتيه يي قيلسه اول كمسنه نك وقتيه سي صحيح اولور وبو قيود حديثه او قديمه قولينك نعم يفيدر (وكذا لو قضى تلك الفوائت الا فرضا او فرضين فصلى وقتية ذاكراله) اكر مصلي فوائتي قضا ايلسه الا بر فرض ياخود ايكي فرض قيلسه بو باقي قلاني ذاكر اولديغي حالده وقتيه يي قيلسه بو قاروده ذكر اولنديغي اوزره وقتيه سي صحيح اولور بو قيد ولا يعود بعودها الى القلة قولنك نعم يفيدر (ولا يقتل تارك الصلاة عمدا مالم يجحد) قصدا صلاتي ترك ايلين قتل اولنمز مادامكه صلاتك فرضيتني انكارا تميه (اما من ترك الصلاة متعمدا فقد كفر) حديث شريفي انكاري اوزرينه محمولدر تنكيم اصولده بيان اولنمشدر (ولو ارتد عقب فرض صلاة ثم اسلم في الوقت لزمه اعادته) اكر بر كمسنه قيلديغي فرضك عقبنده عياذا بالله تعالى مرتد اولسه اندنصكره اول وقتده اسلامه كلسه اول كمسنه يه اول وقتك اعاده سي لازم اولور شافعي قتنده اعاده سي لازم اولمز زيرا نفس ردت عملي ابطال ايلمز بلكه حالت ردتده اصابت ايلين موت عملي ابطال ايدر * بو كلامه دليل قوله تعالى (ومن يرتدد منكم عن دينه فيمت وهو كافر فاولئك حبطت اعمالهم) بزم ايچون دليل نفس كفر ايله عمل باطل اولورو بطلانه حق سبحانه وتعالينك (ومن يكفر بالايمان فقد حبط عمله) قول شريفي دليل كافيدر اويله اولسه عمل باطل اوليجق اول كمسنه كويا كه اول نمازي قيلمامشدر وقتنده اسلامه كلنجه اعاده سي واجب اولور (ولا يلزم قضاء مافاته في زمان الردة) زمان ردتده فوت اولان صلاتك قضاسي لازم كلمز امام شافعي قتنده قضاسي واجب اولور بزم ايچون زمان ردتده قضاء مافات لازم كلديكنه دليل الله تعالينك (قل للذين كفروا ان ينتهوا يغفر لهم ماقد سلف) قول شريفيدر لفظ سلف عموم اوزره در مرتده دخي متناولدر اما شافعي ايچون دليل مرتد عمومدن مخصوصدر زيرا اصلنده كافر اولان كان اسلامي بلمز تكاليفدن اولان شيئي دخي التزام ايلمامشدر اكر كافره حال كفرنده قضاء متروكات واجب اولسيدي اسلامدن كندولريني منع ايدرلردي اسلامه دخوللري ايچون تخفيف اولندي اما مرتد بويله دكلدر

اسلامك حسنني بيلوب ترك اسلام ايلديكي عنادادر بو تقديرجه تخفيفه مستحق دكلدر بو علت ايچوندركه مرتددن جزيه قبول اولنمز (ولا قضاء ما فاته بعد اسلامه في دار الحرب ان جهل فرضيته) دار حربده اسلامه كلدكدنصكره فوت ايلديكي صلاتك دخي قضاسي لازم كلمز اكر فرضيتني بلمز ايسه يعني بر كمسنه دار حربده مسلمان اولسه ووجوب صلاتي بيلمسه وبر قاچ زمان دار حربده مكث ايلسه اندنصكره وجوب صلاتي بيلسه قضاسي لازم اولمز اما امام زفر قتنده قضاسي لازمدر وشرايعده جهل وجوبي مانع دكلدر نتكيم جهل ايمانك وجوبني مانع اولمديغي كبي ودار اسلامده بر كمسنه اسلامه كلسه وشرايعي بيلمسه ينه اوزرينه واجبدر * دار حرب دخي بوكا مثالدر بو قول امام زفر كدر وبزم ايچون دليل انسان قبل العلم شرايع ايله صلاتي ادايه عاجزدر بو تقديرجه قضاسي لازم كلمز اما ايمان بونك خلافنجه درزيرا وجود صانعه ووحدانيته دليل ظاهردر

(باب سجود السهو)

بو باب سهولك سجده لري بيانده در سجود السهو اضافتي حكما سببه اضافتي قبيلندندر اضافتده اصل بودر زيرا اضافت اختصاص ايچوندر وجوه اختصاصك اقواسي مسببك سببه اختصاصيدر سجود سهو صلاتده واقع اولان نقصاني جبر ايچوندر سجده اولان دم كبي (اذا سهى بزيادة او نقصان سجد سجدتين) چونكه مصلي افعال صلاتدن برفعلي زياده ايله ياخود نقصان ايله سهو ايلسه ايكي سجده ايليه يعني بر كمسنه افعال صلاتدن بر محلي اولميان يرده زياده ايلسه ياخود ماوجبه دن برفعلي ترك ايلسه جبر صلاة ايچون ايكي سجده ايليه (بعد التسليمتين وقيل بعد واحدة) ايكي طرفه سلام ويردكدنصكره سجده ايليه وديديلركه بر سلامدنصكره سجده ايليه امام شافعي قتنده قبل السلام سجده ايلمكدر نبي عليه السلامدن دخي سجدهٔ سهو قبل السلام اولديغي مرويدر زيرا سجدهٔ سهو فائته نك جبري ايچوندر فائته ايسه قبل السلامدر سجدهٔ سهو دخي قبل السلام كركدر اما بزم ايچون دليل حديث ابن مسعوددركه رسول عليه السلام سجدهٔ سهو ايلمشدر ديو روايت ايلمشدر وحتا كه نبي عليه السلامك فعلي روايتنده مخالفت اولنسه ثوبانك روايت ايلديكي قوله مراجعت اولنور وثوبانك روايت ايلديكي (لكل سهو سجدتان بعد التسليم) حديث شريفيدر وهدايه ده ذكر اولنمشدركه بو اختلاف جوازنده دكلدر اولويتده در مثلا بزم قتمزده بعد السلام سجده اولنسه اولى در قبل السلام دخي اولنسه جائزدر ولكن اولى اولان بعد السلامدر امام مالك قتنده اكر سجده نقصان ايچون اولورسه قبل السلام واكر زياده ايچون اولورسه بعد السلام كركدر صاحب درر وصاحب هدايه وشمس الائمه وامام ابو الليث وامام ظاهر الدين المرغيناني سجدهٔ سهوي ايكي سلامدنصكره اختيار ايتمشلردر اما مختار اولان منفرد ايچون ايكي سلام وامام ايچون بر سلامدنصكره سجدهٔ سهو ايلمكدر (ويتشهد ويسلم ويأتي بالصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم والدعاء في قعدة السهو هو الصحيح) قعدهٔ سهوده دخي تشهد اوقويه وسلام ويره نبي عليه السلامه صلاة شريفه ودخي دعا اوقويه صحيح اولان بودر زيرا صلاة دعانك موضعي صلاتك آخريدر (ويجب ان قرأ في ركوع او قعود) سجدهٔ سهو واجب اولور اكر ركوع وقعودده قراءت ايدرسه زيرا ركوع وقعود محل قراءت دكلدر افعال صلاتدن برفعل محلسز اولمش اولور (او قدم ركنا او اخره او كرره او غير واجبا او تركه كركوع قبل القراءة) ياخود بر ركعتي تقديم ايلسه ياخود اول ركعتي تأخير ايلسه ياخود اول ركعتي تكرار ايلسه ياخود واجبي تغيير ايلسه ياخود اني ترك ايلسه قبل القراءة ركوع كبي بو افعالك جمله سنده سجدهٔ سهو واجب اولور (وتأخير القيام الى الثالثة بزيادة على التشهد) وتشهد اوزرينه زياده ايله ركعت ثالثه يه قيامي تأخير كبي فعلده سجدهٔ سهو واجبدر مثلا بر كمسنه قعدهٔ اولى ده تشهددن زياده بر شيء اوقومغله اوچنجي قيامي تأخير ايلسه سجدهٔ سهو واجب اولور زياده ده اختلاف اولنمشدر ابو حنيفه دن بر روايتده بر حرف زياده ايلمكله سجدهٔ سهو لازم كلور وبعضيلر اللهم صل على محمد ديمكله سجدهٔ سهو لازم كلور وبعضيلر وعلى آل محمد ديمينجه مجرد اللهم صل على محمد ديمكله لازم كلمز ديديلر صحيح اولان بودركه بر ركن ادا اولنه جق مقداري تأخير اولنمغله سجدهٔ سهو واجب اولور (وركوعين) وركوعين ايلمك كبي فعلده سجدهٔ سهو واجب اولور (والجهر فيما يخفى وبالعكس) اخفا اولنه جق محلده

جهر و جهر اولنه جق یرده اخفا کبی بو مقوله فعللرده دخی سجدهٔ سهو واجب اولور صاحب هدایه‌نك ذكر
ایلدیکی اوزره بو مجاده بو جهر و مخافته خصایص جماعتدندر امامه مخصوصدر منفرد ایچون دکلدر زیرا
منفرد بین الجهر و المخافته مخیردر اما مخافته اولان محلده جهر ایلسه سجدهٔ سهو واجب اولور
(وترك القعود الاول) وقعود اولی ترك ایلسه دخی سجدهٔ سهو واجب اولور (وقیل كله یؤل الی ترك الواجب)
ودینلدیکه ذكر اولنانك کلیسی ترك واجبه راجع اولور* محیطده ذكر اولندیغی اوزره اكر بر كمسنه قیام
محلنده قعود ایلسه وقعود ایده جك محلده قیام ایلسه وایکی اول ركعتلرده فاتحه اوزرینه سوره تقدیم ایلسه
ویاخود ایکی اوللرده ترك ایلسه ویاخود برنده ترك ایلسه ویاخود ایکی اولدن قراءتی تأخیر ایلسه ویاخود
قنوتی ویاخود قراءت تشهدی و تكبیرات عیدینی ترك ایلسه یاخود بر سجده ویاخود بر ركوع
زیاده ایلسه ویاخود تعدیل اركانی ترك ایلسه یاخود بین الركوع والسجود قومه‌یی ترك ایلسه یاخود
ساهیا سلام ویرسه ونمازی اتمام ایلسه سهو سجده‌سی لازمدر بر كمسنه اخریینده ایکی كره فاتحه اوقوسه
سجده ایلمز اكر اولیینده فاتحه اوقوسه وسوره اندنصكره ینه فاتحه اوقوسه سجدهٔ سهو ایلمز سورهٔ طویله
اوقومش كبی اولور اكر بر كمسنه سوره‌نك بعضیسنی اوقویوب اول حالده فاتحه اوقومدیغنی
ذكر ایدوب فاتحه‌یی اوقویوب بعده ضم سوره ایلسه سجدهٔ سهو ایلمز بر كمسنه فاتحه‌نك بعضنی اوقویوب
اكثرینی ترك ایلسه سهو سجده‌سی لازم اولور اما فاتحه‌نك جمله‌سنی ترك ایدرسه سجدهٔ سهو لازم كلمز كذلك
ظهرده وعصرده وعشاده فاتحه اوقویوب شفع اخیرده سهوا ضم سوره ایلسه سهو ایچون سجده ایلمك
لازم اولمز كذافی قاضیخان بر كمسنه بعض تشهدی ترك ایلسه سجدهٔ سهو ایلر (وان تشهد فی القیام
اوالركوع لا یجب) اكر قیام ویا ركوعده تشهد اوقوسه سهو سجده‌سی واجب اولمز زیرا قیام محل ثنا دكلدر
(وان سها مرارا یكفیه سجدتان) اكر مصلی نیجه كره سهو ایلسه ایکی سجده كفایت ایدر و بوكا دلیل (سجدتان
بعد السلام تجزیان عن كل زیادة ونقصان) حدیث شریفیدر (و یلزم المقتدی بسهو امامه ان سجد)
مقتدی‌یه امامك سهوی ایله سجده لازم اولور اكر امام سجده ایدرسه اما امام سجده ایلمز ایسه مقتدی دخی
سجده ایلمز (لا بسهوه) مقتدینك سهو یله سجده‌سی لازم كلمز (والمسبوق یسجد مع امامه ثم یقضی)
مسبوق اولان كمسنه امام ایله سجده ایدر اندنصكره فوت اولانی قضا ایدر* محیطده ذكر اولنمشدركه اكر
مسبوق امام ایله سهو ایچون سجده ایلمز ایسه صلاتك آخرنده سجده ایلمك انك اوزرینه واجب اولور وقایه
شرحی ابن ملك وتحفة الفقهاده مسطوردركه اكر مؤتم مسبوق اولورسه امام ایله سلام ویرمیوب منتظر اوله
اكر امام سجده ایدرسه مؤتم دخی سجده ایلیه اندنصكره قالقوب ماسبقه‌یی قضا ایلیه واكر امام ایله سجده
ایلمزسه آخر صلاتده انك اوزرینه استحسانا سجدهٔ سهو واجب اولور* نوادرده مسطوردركه عمدا مسبوق سلام
ویرسه صلاتی فاسد اولور واكر ساهیا اولورسه امام ایله سلام ویردیسه اكا سجود لازم دكلدر زیرا مقتدیدر
واكر امامدنصكره سلام ویرسه سجدهٔ سهو لازم اولور زیرا منفرددر اكر مسبوق ماسبقه‌یی قضایه قائم اولسه
اندنصكره امام سهوینی تذكر ایدوب سجده ایلسه مسبوقه لازمدركه اكر اول ركعتی سجده ایله قید ایلمدیسه
عودت ایدوب امام ایله معا سجده ایلیه اكر سجده ایله قید اولنمش ایسه عودت ایلیه زیرا امامندن منفرد اولوب
اول ركعت صلاتیله مقید اولمشدر اكر عودت ایدرسه صلاتی فاسد اولور زیرا زیاده ركعت ایله منفرد
اولدقدنصكره اقتدا ایلمش اولور موضع انفراده بر فعل ایله اقتدا صلاتی افساد ایدر* درر ده مسطوردركه
بر كمسنه لاحق اولسه نمازده اویوسه ویا بر كمسنه‌نك دخی آبدستی بوزلمغله آبدست آلمغه مشغول اولسه امام
سهو ایلسه ایکیسنه دخی سجدهٔ سهو لازم اولور زیرا ایکیسی دخی امامك خلفنده مصلی منزله سنده‌در
(سهی عن القعود الاول وهو الیه اقرب) مصلی قعدهٔ اولیده سهو ایلسه حالبوكه مصلی قعوده اقرب اولسه
یعنی دیزلرین قالدرمامش ایسه (عاد) عودت ایلیه اوطوره وتشهد اوقویه زیرا شیء قریب بنده اولانك حكمنی
اخذ ایلر صلاة عیدین و جمعه حقنده فناء مصر مصر حكمنده اولدیغی كبی عودت ایلدكدنصكره وجوب
سجده‌ده اختلاف اولنمشدر بعضیلر دیمشلردركه سجده ایدر زیرا قیام ایله اشتغال ایده جك مقداری واجبی
تأخیر ایلدی و بعضیلر دیمشلردر سجده ایلمز صحیح اولان بودر (والالا) اكر اقرب اولمزسه عودت ایلسون زیرا

معنی قائم كبیدر وقعدهٔ اولی واجبدر او چینجی یه قیام فرضدر واجب ایچون فرضی ترك ایلمك جائز دكلدر
بعضیلر دیمشلردركه قعوده عودت ایلیه مادامكه استقامت اوزره قائم اولمیجه اصح اولان بودر زیلعیده دخی
بو منوال اوزره مسطوردر (ویسجد للسهو) سهو ایچون سجده ایلیه زیرا واجبی ترك ایلمشدر (وان سهی
عن الاخیر عاد مالم یسجد) اكر قعدهٔ اخیره‌دن سهو ایلسه عودت ایلیه مادامكه سجده ایلمیه زیرا سجدهٔ سهو ایله
اصلاح صلاة ممكندر بطلاندن احترازا ایچون اصلاحی ممكن اولان عمل واجبدر (وسجد للسهو) سهو ایچون
سجده ایلیه فرضی تأخیر ایلدیكی ایچون زیرا قعدهٔ اخیره فرضدر تأخیری ایله سجدهٔ سهو لازمدر اتفاقا
اما قعود اولی بونك خلافنجه‌در زیرا قعدهٔ اولی واجبدر تركی ایله سجود واجب اولور تأخیر ایله وجوبنده
اختلاف اولنمشدر اصح اولان عدم وجوبیدر قعدهٔ اولی ایله قعدهٔ اخیره بو محلده بربرندن متفرق اولدی
وقعدهٔ اولینك سهوی قعدهٔ اخیره‌نك سهوی كبیدر دینلمسون زیرا قعدهٔ اولیده قیام ثالثه‌ده ذكر ایدوب
سجدهٔ سهو قعده‌یه رجوعی ایچوندر اما قعدهٔ اخیره‌دنصكره قعوده رجوع قیامی ایچوندر* پس امدی
بو محلده بربرندن متفرق اولدی (فان سجد بطل فرضه) اكر بشنجی ركعتنده سجده ایلسه فرضی باطل اولور
زیرا اول مصلی اركان مكتوبه‌نك اكمالندن اول نافله‌یه شروعن مستحكم ایلدی زیرا ركعت سجدهٔ واحده ایله
حنیفه قتنده صلاتدر حتی نماز قیلمیه‌یم دیو یمین ایدن كمسنه بو مقوله‌ده حانث اولور* امام شافعی قتنده اكر عامدا
ایسه باطل اولور اكر ساهیا ایسه باطل اولمز زیرا دلیل عقلی اول ركعت انك قتنده عبثدر وافعال صلاتده
ترتیب فرضدر و دلیل نقلیسی نبی علیه السلامك ظهری بش قیلوب وقعدهٔ رابعه‌ده اوطوردیغیدر وصلاتی
اعاده ایلدیكنه بر خبر نقل اولنمدی (برفعه عند محمد) امام محمد قتنده باشنی سجده‌دن رفع ایله باطل اولور
فتوی ایچون مختار اولان بودر زیرا هر شیئك تمامی آخری ایله‌در* پس امدی سجده‌نك آخری رفع رأسله‌در
(وبوضعه عند ابی یوسف) ابو یوسف قتنده باشی سجده‌یه وضع ایله باطل اولور زیرا سجود انخفاضدن
عبارتدر مجرد وضع ایله سجود حاصل اولور وشول كمسنه‌كه سجودی رفع رأس ایله شرط ایلدی كندو رأیی ایله
نقص اوزرینه زیاده ایلدی* بونك ثمرهٔ خلافی بونده ظاهر اولوركه بر كمسنه النی یره وضع ایلسه واكا حدث
سبق ایلسه وآبدست ایچون باشنی رفع ایدوب آبدست آلسه اندنصكره دردنجی ركعتده اوطورسه یعنی
تذكر ایلسه اول كمسنه قعده‌یه اوطوروب بنا ایدرمی دیو سؤال اولندقده ابو یوسف قتنده عودت ایلمز زیرا
فرض فاسد اولدی مجرد وضع رأسیله فرضدن نفله انتقال متحقق اولدی امام محمد قتنده قعده‌یه عودت
ایدوب فرضنی تمام ایدر زیرا سجده‌نك تمامی انتقال ایله‌در انتقال ایله حدث حاصل اولمغله صحیح اولمدی
انتقالسز ایسه سجده صحیح اولمز كویاكه اول كمسنه اصلا سجده ایلمامشدر اول تقدیرجه قعوده عودت ایدوب
بنا ایدر بو حكایه ابو یوسف امام محمددن روایت اولندقده زه صلاة فسدت یصلحها الحدث دیدی* وفواید
ظهیریه‌ده بو مسئله‌یه مسئلهٔ زه تسمیه اولنمشدر زه زاء مكسورهٔ معجمه ایله دروزه كلمهٔ استحساندر بو محلده تهكم ایله
استحساندر* امام ابو یوسف حضرتلری بو لفظی سویلمسنه سبب بودركه بر كون امام محمد بر مسجد یانندن
مرور ایدوب ایچنه اوكوزلر باغلنوب وكلاب بول ایدوب خراب اولمغله بو مسجد ابو یوسفكدر قیامته دكین
بو منوال مسجد باقیدر دیو جواب ایلمشلردر زیرا ابو یوسف قتنده وقف تحریر اولنمشدر ملكه عودت ایلمز
دیو بیوردیلر اما امام محمد قتنده واقف حیاتنده اولدقده ینه ملكنه عودت ایدر وفاتندنصكره ورثه‌یه دخی
انتقال ایدر نهایه‌ده دخی بو یلجه مذكوردر (وصارت نفلا) باطل اولان فرض ابو حنیفه
وابو یوسف قتنده نفل اولور (خلافا لمحمد) امام محمد قتنده وصف باطل اولمغله اصل صلاة دخی باطل اولور
(فیضم سادسة ان شاء) مراد ایدرسه سجده ایله قید ایلدیكی بشنجی‌یه التنجی ركعتی ضم ایلیه زیرا نفل
وتر اولمز نفل اولمق ایچون شفع ایلیه امام محمد بونك خلافنجه‌در (وان قعد فی الرابعة ثم قام عاد وسلم مالم یسجد)
اكر ركعت رابعه‌ده اوطورسه اندنصكره قائم اولسه عودت ایلیه و سلام ویره مادامكه بشنجی
سجده ایله قید ایلمدی (وان سجد تم فرضه) اكر بشنجی ركعتك سجده‌سنی ایلسه فرضی تمام اولور زیرا مصلینك
اوزرنده لفظ سلامدن غیری بر شیء باقی قالمامشدر سلام ایسه فرض دكلدر (ویسجد للسهو) سهو ایچون
سجده ایلیه (ویضم سادسة) التنجی ركعتی ضم ایلیه شفع اولمغیچون زیرا ركعت واحده مشروع دكلدر

نبی علیه السلام صلاة تیرادن نهی بیورمشلردر (والرکعتان نفلا) اثنینك ایكی رکعتی نافله‌در (ولا عهدة
لو قطع) اوزرینه برشیٔ یوقدر اكر بشنجی رکعتی قطع ایدرسه یعنی التنجی یی ضم ایلمیوب بشنجیده قطع ایدرسه
برشیٔ لازم كلمز (ولا تنوبان عن سنة الظهر) درتدن زیاده اولان ایكی رکعت ظهرك سنت اخیرندن نائب
اولمز زیرا رسول علیه السلام سنت ظهره مواظبت بیورمشلردر * امدی مظنون اولان سنت مؤكده مقامنه
قائم اولمز (ومن اقتدى به فیهما) شول مصلی که ضم اولنان ایكی رکعتده امامه اقتدا ایلیه (صلاهما فقط) انجق
ایكیسنی قیلر ابو حنیفه وابو یوسف قتنده * زیرا امام فرضدن خروجنی مستحكم ایلدی كویا كه ابتداء تحریمه
كبی اولمشدر (ولو افسد قضاهما) اكر امام ایكی رکعتی افساد ایدرسه مقتدی قضا ایدر زیرا مقتدینك
قصدیله مشروع اولدی امام بونك خلافنجه‌در امامدن قضانك سقوطی اكا مخصوص برعارض سببیله‌در
اول عارض تطوّعه بلاقصد امامك شروعیدر بو فعل ایسه امامه مخصوصدر مقتدی‌یه تعدی ایلمز
(وعند محمد یصلی ستا) امام محمد قتنده اول كمسنه التی رکعت قیلر (ولا قضاء لو افسد) دخی مقتدی‌یه قضا
یوقدر اكر امام افساد ایدرسه امام قضا ایلمدیكی كبی مقتدی دخی قضا ایلمز زیرا مأمومك حالی امامدن اقوی
دكلدر اكر اقوی اولورسه زیادة الفرع علی الاصل لازم كلور (ولو سجد للسهو فی شفع التطوّع لا یبنی علیه)
اكر ایكی رکعت تطوّعده سهو ایچون سجده ایلسه اول سهو ایلدیكی تطوّعك اوزرینه بنا ایلمز اكر بنا ایلسه
وسط صلاتده ایلدیكی سجده‌سی باطل اولور (ولو بنی صح) اكر بنا ایدرسه صحیح اولور تحریمه‌سی باقی
اولدیغیچون لكن سجود سهوی اعاده ایدر زیرا خلال صلاتده بولنغله باطل اولور (وسلام من علیه السهو
یخرجه من الصلاة موقوفا) دخی اوزرینه سهو سجده‌سی لازم اولان كمسنه‌نك سلامی اول كمسنه‌یی موقوفا
صلاتدن اخراج ایدر ابو حنیفه ایله ابو یوسف قتنده * موقوف اولمسنك بیانی بودر كه بركمسنه‌نك اوزرینه سجدهٔ
سهو لازم اولسه سجده ایلمزدن اوّل سلام ویرسه موقوفا اول كمسه صلاتدن چقمش اولور زیرا سلام نفسنده
محللدر لكن مصلینك اداء سجده‌یه حاجتی ایچون موقوف اولور اول كمسه سجده ایدرسه حاجتی متحقق اولوب
سلامدن معنیٔ تحلیل ساقط اولوب صلاته عودت ایدر اكر سجده‌یه عودت ایلمزسه حاجت منتفی اولوب سلام
ایچون تحلیل ثابت اولور (ان سجد عاد الیها) اكر سجده ایدرسه صلاته عودت ایدر (والا) اكر سجده ایلمزسه
(لا) صلاته عودت ایلمز سلام ایله صلاتدن چقمش اولور (فیصح اقتداء من اقتدى به بعد سلامه) پس امدی
سهو ایچون سجده‌دن مقدم اولان سلامدنصكره امامه اقتدا ایدن كمسنه‌نك اقتداسی موقوفا صحیح اولور
یعنی اكر امام سهو ایچون سجده ایدرسه اول كمسنه‌نك امامه اقتداسی صحیح اولور اكر سجده ایلمزایسه اقتداسی
صحیح اولمز (ویصیر فرضه اربعا بنیة الاقامة) ومصلینك فرضی درت اولور اقامت نیتیله * صورت مسئله
بودر كه بركمسنه مسافر اولوب ظهری ایكی رکعت قیلركن اوزرینه سجدهٔ سهو لازم كلوب سلامدنصكره
سجدهٔ سهو ایلمزدن مقدم اقامته نیت ایلسه اكر سجدهٔ سهوی ایدرسه صلاته عودت ایدوب نمازی
درت رکعت قیلر اكر سجده ایلمیوب ترك ایدرسه نمازی درت رکعت اولمز زیرا نیت اقامت خارج صلاتده
واقع اولدی مقدم ایسه مسافر نمازی ادا ایتمش اولدی خارج صلاتده اولان نیتی كندویی صلاته عودت
ایتدرمز (ویبطل وضوءه بقهقهة) سلامدنصكره وسجدهٔ سهودن مقدم قهقهه ایلسه اول قهقهه سببیله
مصلینك آبدستی باطل اولور (ان سجد) اكر سجده ایدرسه (والا) اكر سجده ایلمزسه (فلا) باطل اولمز
اوچ صورتده بیله اكر سجده ایلمزایسه اقتداسی صحیح اولمز وفرضی درت اولمز وقهقهه ایله وضوءسی دخی باطل
اولمز (وعند محمد لا یخرجه) امام محمد قتنده اوزرینه سجدهٔ سهو لازم كلن كمسنه‌نك سلامی انی صلاتدن اخراج
ایلمز نه موقوفا ونه قطعا زیرا سجده نقصانی جبر ایچون واجب اولدی (فتثبت الاحكام المذكورة) احكام
مذكوره كه صحت اقتدا وفرضك درت اولمسی وقهقهه‌نك سببیله وضونك بطلانیدر ثابت اولور (سجد اولا)
كرك سجده ایلسون كرك سجده ایلمسون بو احكام ثابت اولور وامام زفرك دخی قولی بودر (ولو سلم من علیه
السهو بنیة ان لا یسجد بطلت نیته وله ان یسجد) اوزرنده سجدهٔ سهو اولان كمسنه سجده ایلمامك نیتیله
سلام ویرسه نیتی باطل اولور واول كمسنه ایچون سجده ایلمك واردر مادامكه تكلم ایلمیه وقبله‌دن دونمیه وصلاته
منافی برشیٔ ایلمیه (وان شك فی صلاته كم صلی ان كان اول ما عرض له) واكر مصلی صلاتده نه مقدار قیلدیغنه

شك ایلسه اكر كندویه ابتدا عارض اولمش ایسه یعنی اولدن بو مقوله شك ایلمك عادتی اولمیوب ابتدا
عارض اولمش ایسه (استأنفه) صلاتنی استیناف ایلیه یعنی دونده‌ره واول ما عرض له‌نك معناسنده
اختلاف اولنمشدر صاحب اجناس مدت عمرنده اولان سهولك اولیدر دیمش شمس الائمة السرخسی اول
كمسنه‌نك شك عادتی اولمیه انجق بركره سهو واقع اولمش اوله دیمك دكلدر دیمش فخر الاسلام هنوز اداسنده
اولدیغی صلاتده دیمش (والا) اكر ما عرض له‌نك اولی اولمیوب اكثر یا واقع اولسه (تحری وعمل بغلبة ظنه)
تحری ایلیه وظن غالبی ایله عمل ایلیه زیرا ما عرض له كثیر اولمغله استیناف ایدرسه حرج لازم كلور
(فان لم یكن له ظن بنی علی الاقل) اكر اول مصلی ایچون ظن غالب اولمسه اقل اوزرینه بنا ایلیه بو بابده
نبی علیه السلامدن اخبار مختلفه وارد اولمشدر (قال النبی علیه السلام اذا شك احدكم فی صلاته انه كم صلی
فلیستقبل الصلاة) وقال النبی علیه السلام (من شك فی صلاته فلم یدر اثلاثا صلی ام اربعا بنی علی الاقل)
وقال النبی علیه السلام من شك فی صلاته فلیتحر الصواب) معلوم اوله كه اوچ حدیث شریفك بینی ممكن
اولدیغی مرتبه توفیق ایلمك لازمدر * امدی (فلیستقبل الصلاة) حدیث شریفی ما عرض له نادر واقع اولمغله
اكا حمل اولنمق ایكنجی حدیث شریفكه (بنی علی الاقل) درغلبهٔ ظن ایله تحری‌یه حمل اولنمق واوچنجی كه
(فلیتحر الصواب) در بنا اكا حمل اولنمق اولی‌در (وقعد فی كل موضع احتمل انه موضع القعود) وهر موضعده
قعود ایلیه احتمالدر اول موضع موضع قعود اوله یعنی قعدهٔ اخیره اوله * مثلا بركمسنه صلاة فجرده شك ایلسه كه
قیلدیغی بر ركعتمیدر یوخسه ایكی ركعتمیدر هر بر ركعت اوزرینه بنا ایدر وتشهد مقداری اوطورر ایكی
ركعت قیلمش احتمالی ایله وبر ركعت دخی ضم ایدر شول احتمال ایله كه مقدم قیلدیغی بر ركعت اوله فجرده
بو یلجه كركدر * اكر مصلینك شكی درت ركعت اولان صلاتده ایسه مثلا بركمسنه صلاة ظهرده بر ركعتنی
یاخود ایكیمی قیلمشدر دیو شك ایدوب وتحریسی دخی برشیئك اوزرینه قرارداده اولمسه بر ركعت قیلوب
اوطوره اندنصكره قالقوب بر ركعت دخی قیلوب ینه قعود ایلیه تكرار بر ركعت دخی قیلوب ینه قعود ایلیه
تكرار بر ركعت دخی قیلوب ینه قعود ایلیه بو تقدیرجه درت ركعتده دخی اوطورمش اولور خلاصه‌ده دخی
مسطوردر و بویلجه‌در * بركمسنه صلاتده شك ایلسه وزیاده‌جه تفكر ایدوب بروجهله فكری اوزانسه صلاتدن
بر ركعتك اداسی ممكن اوله‌جق مقداری اولسه اول كمسنه‌نك اوزرینه سجدهٔ سهو واجب اولور اكر بركمسنه
صلاتنی اداده وعدم اداده شك ایلسه اكر شكی اول صلاتك وقتی ایچنده ایسه ظاهر اولان بودر كه ادا ایلمامشدر
ادا ایلسون اكر وقت چقدیسه ظاهر اولان بودر كه ادا ایلمشدر شكنك اصلی اولمامش اولور (توهم مصلی الظهر
انه اتمها فسلم ثم علم انه صلی ركعتین اتمها وسجد للسهو) ظهری مصلی اولان كمسنه صلاة ظهری تمام ایلمشدر
دیو توهم ایدوب سلام ویرسه اندنصكره بلسه كه ایكی ركعت قیلمشدر اول كمسنه صلاتی تمام ایدوب
سهو ایچون سجده ایلیه زیرا مصلینك سلامی كندویی صلاتدن اخراج ایلمز حتی نبی علیه السلام بویله
ایشلمشدر اما بركمسنه كندویی مسافر ظن ایلیوب یاخود صلاة جمعه‌یی قیلر ظن ایدوب ایكی ركعتده سلام
ویرسه انك صلاتی فاسد اولور بو مسئله اولكی مسئله‌نك خلافنجه‌در زیرا اول كمسنه ادا ایلدیكی ركعتك
مقدارنه عالمدر بو تقدیرجه سلامی عمدا اولمش اولور پس صلاتی باطل اولور

(باب صلاة المریض)

بو باب مریضك صلاتی بیاننده‌در (عجز عن القیام) مریض قیامدن حقیقة عاجز اولسه (او خاف زیادة المرض)
یاخود مرضك زیاده اولمسندن خوف ایلسه (بسببه) اول قیام سببیله مثلا قیامه قالقمق ایله كیج اولمق
وباشی طونمق یاخود الم شدید خوفی اولسه (صلی قاعدا یركع ویسجد) اول مریض قاعد اولدیغی حالده
ركوع وسجود ایدوب نماز قیلر بو فعله دلیل نقلی عمران بن الحصین ایچون وارد اولان حدیث شریف
كافیدر (قال النبی علیه السلام لعمران بن الحصین صل قائما فان لم تستطع فقاعدا فان لم تستطع فعلی الجنب
تومی ایماء) زیرا طاعت بحسب الطاقه‌در قال الله تعالی لا یكلف الله نفسا الا وسعها (وان تعذر الركوع
والسجود اومی برأسه قاعدا) واكر ركوع وسجود متعذر اولورسه قاعدا باشیله ایما ایلیه (وجعل سجوده
اخفض) واول مریض مصلی ایماده سجودنی ركوعندن آشاغه ایلیه زیرا ركوع وسجودك ایماسی اصل ری

مقامنه قائم اولوراصلاده سجودركوعدن آشاغه در خلافنده دخی او یلجه کرکدر (ولا یرفع الی وجهه شیأ
للسجود) مصلی مریض سجود ایچون یوزینه برشیء قالدیرمیه (فان فعل) واکرایشلرسه یعنی سجده ایلمك
ایچون یوزینه برشیء قالدررسه (وهو یخفض راسه صح ایماؤه) حالبوکه اول مصلی مریض سجده ایچون
باشنی رکوعندن آشاغه ایدرسه ایماسی صحیح اولور (والا) اکر رکوعندن سجودی آشاغه اولمزسه (فلا)
ایماسی صحیح اولمز زیرا نبی علیه السلام برمریضی عیادت ایلدیکنده کوردیکه اول مریض بر یصدق اوزرینه
سجده ایدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم یصدیغی رفع ایلدی اول مریض برتخته یی آلوب انك اوزرینه
سجده ایلمك استدکده انی دخی رفع ایلدی و بیوردیکه (صل علی الارض ان استطعت والا فأوم ایماء واجعل
سجودك اخفض من رکوعك (وان تعذر القعود اومی مستلقیا ورجلاه الی القبله) اکر قعود متعذراولورسه
ارقه سی اوزرینه ایماء ایلیه وایکی ایاقلری قبله جانبنه اولدیغی حالده و باشی التنه یصدق قونیله که قاعده
شبیه اوله ورکوع وسجود ایچون ایماء ممکن اوله (اومضطجعا ووجهه الیها) یاخود صاغ جانبنه
یاتوراولدیغی حالده ایماء ایلیه ووجهی قبله یه قارشو اولدیغی حالده (وان تعذر الایماء برأسه اخرت الصلاة)
واکر باشی ایله ایماء متعذراولورسه صلاة تأخیراولنور ابن عمرك روایتنده نبی علیه السلامك (فان لم یستطع
فالله احق بقبول العذرمنه) قول شریفی دلیل وافیدر بو حدیث شریفك معناسنده اختلاف اولنمشدر
شول کمسنه که ایمایه قدرتی اولمدیغه قضانك سقوطی لازم کلمزدیدی اول کمسنه نك قتنده قبول عذرتأخیریدر
یوخسه اسقاطی دکلدر واخرت قولی دخی بوکا اشارتدرکه شول کمسنه که سقوطنه ذاهب اولمشدر
(فالله احق بقبوله عذرالاسقاط) دیمك معناسیله تأویل ایلمشدر صحیح اولان دخی بودر وعنایه ده دخی
بویلجه در صاحب هدایه دیمشدرکه اخرت قولی صلاتك عدم سقوطنه اشارتدر اکر عجز برکون و برکیجه دن
دخی زیاده اولورسه مفیق اولدقده قضا ایدر صحیح اولان بودر مضمون خطابدن منفهم اولان بودر
مغمی علیه بونك خلافنجه در ٭ وشیخ الاسلام وفخر الاسلام وقاضیخان وغیریلرده صحیح اولان بودرکه اول
کمسنه دن صلاة ساقط اوله فتاوای قاضیخانده اصح اولان عدم وجوب قضادر مجرد عقل توجه خطاب
ایچون کافی دکلدر حتی نوادرده مسطوردرکه برکسنه نك ایکی الی دیرسکاره وارنجه قطع اولنسه وایکی
ایاقلری ساقدن قطع اولنسه انك اوزرینه صلاة یوقدر بوندن ثابت اولدیکه مجرد عقله خطابك توجهی
ممکن دکلدر ٭ صاحب اختیار دیمشدرکه بو حالده فوت اولسه اوزرینه برشیء لازم اولمز اما اکر افاقت میسر
اولورسه صحیح اولان برکون و برکیجه نك صلاتنی قضا ایدر غیری ایلمز دفع حرج ایچون جنون واغماده
اولدیغی کبی (ولا یومی بعینیه ولا بحاجبه ولا بقلبه) باشی ایله ایمایه عدم قدرتی اولان مریض کوزلری
وقاشی ایله وقلبی ایله ایماء ایلمیه زیرا نبی علیه السلام (ان قدرت ان تسجد علی الارض فاسجد والا فاوم برأسك)
بیورمشلردر ٭ پس موضع بیانده ایمایی اقتصار ایلدی اکر غیری ایله دخی جائز اولیدی بیان بیورورلرایدی
(وان قدر علی القیام وعجز عن الرکوع والسجود یومی قاعدا) اکر مریض قیامه قادر اولوب رکوع
وسجوددن عاجز اولسه قاعد اولدیغی حالده ایما ایلیه (وهوافضل من الایماء قائما) قاعدا ایماء قائما ایمادن
افضلدر زیرا قاعدا ایما سجوده شبیه در باشی ارضه قریب اولمغله ٭ اما امام شافعی قتنده مریضدن قیام ساقط
اولمز زیرا قیام رکندرورکن آخره قادر اولمق عجز ایله ساقط اولمز (ولو مرض فی اثناء الصلاة بنی بما قدر) اکر اثناء
صلاتده مریض اولسه قادر اولدیغی ایله بنا ایدر (ولو افتتحها قاعدا یرکع و یسجد فقدر علی القیام بنی قائما)
اکر مریض صلاته قاعدا رکوع وسجود ایلدیکی حالده افتتاح ایلسه پس قیامه قادر اولسه قائما بنا ایدر
(وقال محمد یستأنف) امام محمد دیدیکه مریض مصلی صلاتی استیناف ایدر زیرا امام محمد قتنده قائم قاعده
اقتدا ایلمك صحیح دکلدر (وان افتتحها بایماء فقدر علی الرکوع والسجود استأنف) واکر صلاتی ایما ایله افتتاح
ایلسه وسجود ورکوعه قادر اولسه استیناف ایدر زیرا راکعك مومی یه اقتداسی جائز دکلدر کذلك بناسی
دخی جائز دکلدر امام زفر قتنده دخی جائز دکلدر (وللمتطوع ان یتکی علی شیء ان اعیی) قائما نافله قیلان کمسنه
اکر یورلورایسه یعنی عجز چکرایسه برشیئه اتکا ایلمك واردر زیرا یورلمق عذردر ابو حنیفه قتنده عذرسز
اتکا مکروهدر (ولو صلی فی فلك جاز قاعدا بلا عذر صح) اکر برکمسنه یوررکیده بلا عذر قاعدا نماز قیلسه

صحیحدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب انلر قتنده صحیح دکلدر زیرا قیام رکندر بلا عذر
ترکی صحیح دکلدر (وفی المربوط لا تجوز بلا عذر) باغلو اولان کمیده بلا عذر قاعدا صلاة جائز دکلدر (ومن اغمی
علیه اوجن یوما ولیلة قضی) شول من که برکون و برکیجه مغمی علیه اولسه و یاخود مجنون اولسه
برکون و برکیجه نك صلاتنی قضا ایدر شافعی قتنده قضا ایلمز چن بروقت صلاة کاملا مغمی علیه اوزرندن
مروراتسه وجوب صلاة آندن ساقط اولور بزم ایچون دلیل علی رضی الله عنه مغمی علیه اولوب اوزرندن
درت وقت صلاة مرورایدوب زائل اولدقده جملهسنی قضا ایلمشدر وعبدالله بن عمر اوچ کون مغمی علیه
اولوب برشیء قضا ایلمدی جنون دخی بو یلجه در برکون و برکیجه دن اکثر اولورسه قضا ساقط اولور
امانقصانند ده ساقط اولمز (وان زاد ساعة لا یقضی وعند محمد یقضی مالم یدخل وقت سادسة) اکر برکون
و برکیجه دن برساعت زیاده اولورسه قضا ایلمز وامام محمد قتنده قضا ایدر مادامکه التنجی وقت داخل اولمیه

(باب سجود التلاوة)

بو باب سجدهٔ تلاوت بیاننده در بو محلده سؤال وارد اولوب سجود التلاوة والسماع دیمك کرك ایدی زیرا سماع
تلاوت کبی سجده یه سببدر جواب و یریلورکه تلاوت ایچون سبب اولدیسه ذکری من وجه سماعی مشتملدر
وتلاوتك شرطی طهارتدر حدث وخبثدن واستقبال قبله در وسترعورتدر ورکنی ارضه وضع جبهه در صفتی
وجوبدر ابو حنیفه دن برروایتده ابو یوسف قتنده متوسعا واجب اولور ابو حنیفه دن برروایتده امام محمد
قتنده فورا واجب اولور ٭ شافعی دیرکه عمر رضی الله عنهك قولی موجبنجه مسنوندر تلاوت ایچون سزه برشیء
واجب اولمدی زیرا نبی علیه السلام آیت سجده یی اوقودی وسجده ایلمدی دیو روایت بیورمشدر بزم ایچون
دلیل نبی علیه السلامك (السجدة علی من سمع اوتلاها) حدیث شریفیدر وکلمهٔ علی وجوب ایچوندر وآیات
سجده نك بعضیسی سجده یه امردر و بعضیسی تارکنی ذمدر و بعضیسی انبیاء علیهم السلامك افعالندن
خبردر ٭ پس امدی انلره اقتدا بزه واجبدر عمر رضی الله عنهك (لم تکتب علیکم) قولی (لم تفرض بل هی
واجبة) دیمکدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سجده ایلمدی دیدیکی عجله اوزره ایلمکه محمولدر تأخیری دخی
جائزدر ابو هریره رضی الله عنهدن روایتدرکه (قال النبی علیه السلام اذا تلا ابن آدم آیة السجدة فسجد اعتزل
الشیطان وهو یبکی و یقول امر ابن آدم بالسجود فسجد فله الجنة وامرت بالسجود فلم اسجد فلی النار) امدی
بو تفصیل اوزره سجدهٔ تلاوت واجبدر (تجب علی من تلا آیة سجدة من اربع عشرة آیة) شول کمسنه نك
اوزرینه واجبدر اون درت سوره دن بر سجده آیتنی اوقویه (فی الاعراف والرعد والنحل والاسرا ومریم والحج
اولا والفرقان والنمل والم تنزیل وص وفصلت والنجم والانشقاق والعلق) بو سوره لرده اولان آیات سجده دن
برینی تلاوت ایده نك اوزرینه سجده واجب اولور شافعی عدد ده بزه موافقدر نهایه ده سورهٔ حجده ایکی سجده
وارد ورص ده سجده یوقدر وحم ده اولان موضع سجده (قوله تعالی واسجدوا لله الذی خلقهن ان کنتم ایاه
تعبدون) دیدی شافعی سورهٔ حجده ایکی سجده اولدیغنه عقبة بن عامرك حدیثی ایله استدلال ایدوب قال النبی
علیه السلام (فضلت الحج بسجدتین من لم یسجدهما لم یقرأهما) بزم مذهبمز ابن عباس وابن عمردن مرویدرکه
حجده سجدهٔ تلاوت اولکیدر ثانیی سجدهٔ صلاتدر وسجدهٔ صلاتیه اولدیغی رکوعه مقارن اولمسی مؤیددر
(قال الله تعالی یا ایها الذین آمنوا ارکعوا واسجدوا) (وفضلت الحج بسجدتین) حدیث شریفنك تأویلی بو اوله که
اولکی سجدهٔ تلاوت وثانیی سجدهٔ صلاة اوله زیرا نبی علیه السلام سجدهٔ قراءتی عد ایلدکده سورهٔ حجده بر سجده
عد ایلمشدر شافعینك سورهٔ ص ده سجده یوقدر دیدیکنك اصلی یوقدر زیرا روایت اولنمشدرکه صحابه دن بریسی
نبی علیه السلامه کلوب یا رسول الله بو کیجه رؤیاده سورهٔ ص اوقوردم سجده آیتنه کلدکده دوات وقلم سجده
ایلدی دیو حکایت ایلدکده بز دوات وقلمدن احقز دیوب سورهٔ ص قراءتنه فرمان ایدوب اول محله کلدکده
کندولر وجمله اصحاب سجده ایلدیلر نهایه ده دخی بو یلجه در (وعلی من سمع ولو غیر قاصد) واستماع ایدن کمسنه
اوزرینه دخی واجب اولور اکر استماعه دخی قصدی یوغیسه کرك فهم ایلسون کرك فهم ایلمسون بر معترض
اعتراض ایدوب اکر سجدهٔ تلاوت واجب اولیدی سجدهٔ صلاة ورکوع صلاتله وتداخل ایله ونزوله قادر راکبك
ایماسیله نیچه ادا اولنوردی ضمن اشیاده حاصل اولان اشیانك یعنی عملك وجوبی لازم کلمزدیو اوچ سؤال ایراد

ایلسه اکا جواب ویریلورکه برعملك ضمن اشیاده اداسی نفسنده وجوبی منافی دکلدر جمعه سعیی تجارت ضمننده
حاصل اولدیغی کبی مثلا (اذا نودی للصلاة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکرالله وذروا البیع) یوم جمعه ده سعی الی
ذکرالله وترك بیع ایله مخاطب اولان کسنه جامعه سعی ایدرکن یولده بیع وشرا ایلسه ومشینده اصلا توقف
بولنمیوب انجق بیع وشرا سی جامعه وارنجه لسانا اولسه ضمن سعی تجارتنده سعی الی الجمعه بولنمش اولور *
وتداخل که مجلس واحده اوچ درت یاخود زیاده برآیت سجده یی مکرر قراءت ایلسه برسجده ایله کفایت
ایلدیکی تداخلی دخی جائزدر زیرا سجده دن مقصود اظهار خضوع وخشوعدر بو ایسه بردفعه ده بولنور
* ودابه اوزرنده ناقصا اداسی ایچون جواب بودرکه دابه اوزرنده قراءت ایلدی واول محلده واجب اولان ایما
ایله دراوزرینه واجب اولدیغی اوزره ادا ایلمش اولدی بونك نظیری برکسنه دابه اوزرنده صلاة تطوعه شروع
ایدوب اداسی جائز اولدیغی کبی بودخی جائزدر وسامعك وجوبه اهل اولمسی لازمدر زیرا صبی وحائض ونفساء
وکافر اوزرینه واجب دکلدر * ومحیطده مسطوردرکه اکر برکسنه آیت سجده یی کافر وصبی عاقل وحائض
وجنب ونفساء ومحدثدن استماع ایلسه واجب اولور اکر مجنون مطبقدن استماع ایدرسه مسئله اختلافیدر
اصح اولان واجب اولمقدر زیرا تلاوت تمییز ومعرفتی اولمیان کسنه دن صادر اولمشدر واکر سکراندن استماع
اولنورسه واجب اولور اما طائردن استماع اولنسه واجب اولمز * قاضیخانده مسطوردرکه اکر نائمدن استماع
اولنورسه مختلف فیهادر اما صحیح اولان وجوبیدر واکر فارسی ایله تلاوت اولنسه مستمع اولانه سجده واجب
اولور اکر فهم ایتمزسه ده مجمعده فهمی شرط قلندی لکن ابن ملك شرحنده اتفاقا موجبه دردیو ذکر ایلمشدر زیرا
فارسی ایله قراءت اکر لفظا دکل ایسه ده معنا قراءتدر و برکسنه دابه سی یوررکن آیت سجده یی تکرار ایلسه
کندوسنه برسجده واجب اولور پیاده یوریین کسنه یه هرآیتده برسجده لازمدر کذا فی التوفیق (وعلی المؤتم
بتلاوة امامه) امامك تلاوتی ایله مؤتم اوزرینه سجدهٔ تلاوت واجب اولور ایشتمزایسه ده زیرا مؤتم اقتدا ایله
متابعتی التزام ایلمشدر اکر سجده ایلمزایسه امامنه مخالفت ایلمش اولور بو ایسه منهیدر (ولا تجب بتلاوته اصلا)
مؤتمك تلاوتی ایله نه صلاتده ونه خارج صلاتده نه کندویه ونه امامه وسائر جماعته سجده واجب اولمز ابوحنیفه
وابویوسف قتنده * وامام محمد قتنده جماعت سجده ایدرلر صلاتدن فارغ اولدقدنصکره زیرا سبب تلاوت سماع
ایدی متحقق اولدی ومانع سجده که صلاة ایدی اولدخی مرتفع اولدی هرشیکه انده سبب متحقق اوله مانع دخی
منتفی اوله البته او لشیء ایشلمك لازمدر امام محمدك کلامی منتهی اولدی * اکر مصلی آیت سجده یی رکوع
وسجودنده یاخود تشهدنده قراءت ایلسه قراءتدن محجور اولمغله اوزرینه سجده لازم کلمز امام غیناتی مصلی
اوقودیغی رکوع وسجودنده سجدهٔ تلاوت ایدردیمشدر (الا علی سامع لیس معه فی الصلاة) الاشول سامعك
اوزرینه واجب اولورکه اول سامع تالینك صلاتده شریك اولمیه بوقول متفق علیهدر (ولو سمعها المصلی
ممن لیس معه لایسجد فی الصلاة) اکر مصلی کندو ایله صلاتده معا اولمیان کسنه دن آیت سجده یی استماع ایلسه
صلاتده سجده ایلمیه زیرا بو سجده صلاتیه دکلدر وافعال صلاتدن دخی دکلدر زیرا افعال صلاة یا فرض یا واجب
یا سنتدر بو استماع ایسه بونلردن بریسندن دکلدر بوتقدیرجه صلاة ایچنده ایلمك جائزدر (ویسجد بعدها)
صلاتدنصکره سجده ایلیه زیرا سببی که سماعدر محجور اولمیان کسنه دن ایشدلمشدر (فان سجد فیها لاتجوز
ولاتبطل الصلاة) اکر مصلی سامع صلاتده ایکن سجده ایلسه جائز دکلدر وصلاة دخی باطل اولمز اما عدم
جوازی دخی بودرکه افعال صلاتدن اولمیان شیئی صلاته ادخال ایلدیکی شارع نهی ایتمکله بو سجود مکان
نهیدن اولمغین ناقص اولدی ناقص ایسه کاملك مقامنه اقامت اولنمق جائز دکلدر اما صلاتك عدم بطلانی
بودرکه حد ذاتنده سجده افعال صلاتدندر اول تقدیرجه اول سجده صلاتی مفسد دکلدر اما نوادرده
مسطوردرکه صلاة فاسد اولور زیرا صلاتدن غیریده اشلنن فعلی صلاتده ایشلمش اولدی (ولو سمعها من امام
فاقتدی به قبل ان یسجد سجد معه) اکر برکسنه آیت سجده یی امامدن ایشتسه وامام سجده ایلمزدن مقدم
اقتدا ایلسه امام ایله معا سجده ایلیه زیرا مقتدای مامه تابعدر استماع ایتمامش اولسه بنه امام ایله سجده ایدردی
بونده خود هم استماع هم اقتدا بولندی (وان اقتدی بعدما سجد فان کان فی تلك الرکعة لایسجد اصلا) اکر
امام سجده ایلدکدنصکره اقتدا ایدرسه واکر اقتدا تلاوت اولنان رکعتده اولورسه یعنی اول رکعتده تلاوت

ایدوب وعلی الفور سجده ایلدکدنصکره اقتدا ایلمش ایسه اصلا سجده ایلمیه یعنی نه صلاتده ونه خارج صلاتده
زیرا مقتدی اول رکعته ایرشمکله سجده یی ادا ایلمش اولدی برکسنه وترده امامك اوچنجی رکوعنه ایرشسه
قضا ایلدیکی رکعاتده قنوتی اوقومز (وان فی غیرها سجدها خارج الصلاة) اکر اول رکعتدن غیریده اقتدا
ایلمش ایسه خارج صلاتده سجده ایلیه زیرا قبل الاقتدا استماع ایلمش اولدی (کما لو لم یقتد) اقتدا ایلمیان کسنه
کبی خارج صلاتده سجده ایلیه (ولا تقضی الصلاتیة خارجها) صلاتیه اولان سجده خارج صلاتده قضا اولنمز
برکسنه صلاتنده آیت سجده یی تلاوت ایلسه اکر آیت سجده وسطنده ایسه افضل اولان فی الحال تلاوت
ایچون رکوع یاخود سجده ایلمکدر اندنصکره قالقوب اوقویه وصلاتنی اتمام ایلیه اما اکر سجده آیتندنصکره
ایکی آیت یاخود اوچ آیت اوقورسه صلاة ایچون رکوع وسجده ایلسون جائزدر وسجدهٔ تلاوت آندن ساقط
اولور سجده دنصکره بومقدار وقت فوریتی قطع ایلمز بنه علی الفور ایلمش اولور * مشایخ بلخ سجده ساقط اولمز
الانیت ایله ساقط اولور دیمشلردر اما عامهٔ مشایخ نیته احتیاج یوقدر سجدهٔ تلاوت صلاتیه ادا اولور زیرا سجدهٔ
صلاتیه اقوادر ادنی ایچون نائب اولور الا مکرکه درت بش آیت قراءتدنصکره قطع ایلسه بالاتفاق نیته محتاج
اولور خزانة الفتاوادہ دخی مسطور اولان بودر (تلاها ثم دخل فی الصلاة واعادها) آیت سجده اوقوسه
اندنصکره صلاته داخل اولسه اول آیت سجده یی اعاده ایلسه اما مجلسی تبدیل ایلسه (وسجد کفته عن
التلاوتین) دخی سجده ایلسه اول سجده ایکی تلاوتدنصکره کفایت ایدر یعنی ایکی تلاوت ایچون کافیدر زیرا
ثانیه که صلاتیه در اولکیدن اقوادر * اما نوادرده مسطوردرکه مصلی صلاتدن فارغ اولدقدنصکره غیری
سجده ایدر اکرچه صلاتیه اقوا ایسه ده لکن اولکی ایچون سبق اولمغین ایکیسی دخی قوتده برابر اولدی بریسی
آخردن اولی دردیمك ممکن دکلدر بوکا جواب ویریلورکه کرچه قوتده برابر اولدیغی تسلیم ایدهلم لکن صلاتیه نك
مقصوده قوت اتصالی واردر یعنی تلاوت ثانیه نك سجوده اتصالی واردر بوتقدیرجه ثانی مترجح اولمشدر (وان
سجد للاولی ثم شرع واعادها یسجد اخری) اکر تلاوت ایچون سجده ایلسه اندنصکره صلاته شروع ایلسه وآیت
تلاوتی اعاده ایلسه بردفعه دخی سجده ایلر وصلاتی تلاوته الحاقده وجه یوقدر زیرا حکم سبب اوزرینه سبق
ایلمك لازم کلور (ولو کرر آیة واحدة فی مجلس واحد کفته سجدة واحدة) اکر آیت واحده یی مجلس واحدده
مکرر ایلسه برسجده اکا کفایت ایدر زیرا نبی علیه السلام آیت واحده یی تکرارده برسجده ایدردی زیرا آیت
سجده یی تکرار ایلمك یا حفظ ایچون یاخود تعلیم ایچوندر دفع حرج ایچون سجده برکره اولمشدر (وان بدلها
او المجلس لا) اکر آیت سجده یی تبدیل ایلسه ویاخود مجلسی تبدیل ایلسه برسجده کفایت ایلمز * معلوم اوله که
سجده نك مبناسی دفع حرج ایچوندر ومسلمانلر تعلیم وتعلم ایچون قراءته محتاجدر اکر هر تلاوتده سجده اولوب
تداخل اولمیدی حرجه مفضی اولوردی بو ایسه مدفوعدر زیرا جبرائیل علیه السلام آیت سجده یی نبی علیه
السلامه اوقویوب نیجه دفعه تکرار اوقوردی وبرسجده ایدرلردی تداخل دخی شوندن خالی دکلدرکه یا سببده
تداخل اوله یاخود حکمده تداخل اوله لایق اولان بودرکه عباداتده سببده اوله عقوباتده حکمده اوله (وتسدیة
الثوب) تسدیهٔ ثوب یعنی بزچوزمك تسدیه لغتده جلاح اریش چوزمك ایچون دیواره یاخود یره بعضی
خشبلرة ومغه دیرلر یراسدی بفتح السین فارسی تار ترکی ارشدر (والدیاسة والانتقال من غصن الی آخر
تبدیل) خرمن دوکك وبربواقدن بربواغه انتقال دخی تبدیلدر سجدهٔ واحده کفایت ایلمز حقیقتده اختلاف
موجوددر اما مسجد کوشه لری واوکوشه لری بونك خلافنجه در زیرا اول کوشه لر حکم واحده دراقتدا صحیح
اولمق دلیلی ایله (ولو تبدل مجلس السامع تکرر الوجوب علیه وان اتحد مجلس التالی) واکر سامعك مجلس
سماعی متبدل اولورسه سجدهٔ تلاوت انك اوزرینه تکرار واجب اولور اکر تالینك مجلسی متحد ایسه ده زیرا
سبب سماع ایدی بونده ایسه موجود سجده دخی تکرار مکرر واجب اولور (وان تبدل مجلس التالی واتحد
مجلسه) اکر تالینك مجلسی متبدل اولوب سامعك مجلسی متحد اولسه (لا) سجده مکرر اولمز (وکیفیته
ان یسجد بشرائط الصلاة) سجدهٔ تلاوتك کیفیتی صلاتك شروطی ایله سجده ایلمکدر شرائط صلاتکه طهارت
وستر عورت واستقبال قبله در رکنی ایسه جبهه سنی ارض اوزرینه وضع ایتمکدر (بین تکبیرتین من غیر
رفع ید) ایکی تکبیر بیننده رفع ید ایتمیوب سجده ایتمکدر من غیر رفع ید قیدی مذهب شافعیدن احترازدر زیرا

شافعی قتنده رفع يد ايله تكبير ايدوب بعده سجده ايچون تكبير ايدر (ولا تشهد ولا سلام) سجدهٔ تلاوتده نه تشهد
ونه سلام واردر زيرا تشهد ذات ركوع و سجود اولان صلاتدن غيريده اولمدی بو اجلدن صلاة جنازه‌ده دخی
مشروع اولمدی وسلام اولمق عدم تحريمه ايچوندر (وكره ان يقرأ سورة ويدع آية السجدة) دخی مكروه اولور
بر سوره‌يی قراءت ايليوب وآيت سجده‌يی ترك ايلمك قراءتی كرك صلاتده اولسون كرك خارجده اولسون آيت
سجده‌يی ترك ايلمك استنكافی ايهام ايدر بوايسه مؤمنك شانی دكلدر اكر استنكاف ايدرسه عياذا بالله تعالى كافر
اولور (لا عكسه) عكسی مكروه دكلدر يعنی آيت سجده‌يی اوقويوب غيری آيتی ترك ايلمك مكروه دكلدر زيرا
بونده سجوده مبادرت واردر (وندب ان يضم اليها آية او آيتين قبلها) آيت سجده‌يه بر آيت ياخود ايكی آيت ضم
ايلمك مندوبدر سجده آيتندن اول سجده آيتی سائراوزرينه فضيلتی اولق توهمنی دفع ايچون (واستحسن
اخفاؤها عن السامعين) سامعيندن آيت سجده تلاوتنی اخفا ايلمك مستحسن اولدی سامعينه شفقت ايدوب
احتمالدركه آيدستلری اولميوب كندولره مشقت اوله آيت سجده‌يی تلاوت ايدن كسنه‌نك يقينی اوله كه خلق
منهیء در اصلا سجده‌دن كندولره مشقت يوقدر كركدركه جهر ايله قراءت ايليه بر كسنه آيت سجده‌يی تهجی
ايلسه اوزرينه سجده واجب اولمز اول حروفی اوقومغله صلاتی دخی فاسد اولمز زيرا حروف قرآندر لكن قراءت
مقامنه قائم اولمز تحفة الملوك شرحنده دخی بويله‌در (وتقضی) اول اخفا اولان سجده قضا اولنور زيرا سجدهٔ
تلاوت واجبدر

(باب المسافر)

بو باب مسافر بيانندهدر (من جاوز بيوت مصره من جانب خروجه) مسافر شول كسنه‌دركه مصرينك بيوتنی
تجاوز ايليه خروجی جانبندن (مريدا سيرا وسطا ثلاثة ايام) اوچ كونلك سير وسطی مريد اولديغی حالده بيوت
مصرينی تجاوز ايليه سيرا لفظی مريدك مفعوليدر وسطا سيرا لفظنك صفتيدر ثلاثة ايام سير وسطك صفتيدر
نحاتك بعضيسی ثلاثه لفظی مريدا لفظنك مفعولی ديمشلردر ملا خسرو دررو غررنده ديمشدركه علما مزك
مدت سفرك ادناسی اوچ كونلك مسيره‌در ديدكلرينك معناسی شول سيردركه انك اراسنده استراحت اوله
و بعضيسنده اكل وشرب اوله بو مقوله مسيره‌ده اوچ كوندر امام شافعی قتنده ايكی كون ايله مقدردر وايكی كونك
مسيره‌سی الی فرسخدر وبر قولنده بر كون وبر كيجه‌در (فقصر فرض الرباعی وصار فرضه فيه ركعتين) مسافر
رباعی‌يی قصر ايدر واول مسافرك فرضی سفرده ايكی ركعت اولور زيرا قصر عزيمتدر بزم قتمزده امام شافعی
واحمد بن حنبل قتنده رخصتدر عزيمت البته تركدر رخصت ايسه استرايسه ترك ايدر استرايسه ادا ايدر
وكتاب مسلمده يعلی بن اميه‌دن روايتدركه بن عمر بن الخطاب رضی الله عنه حضرتلرينه ليس عليكم جناح
ان تقصروا من الصلاة ان خفتم ان يفتنكم الذين كفروا) نص شريفنی قراءت ايلدم عمر رضی الله عنه (عجبت
مما عجبت منه) بيوردقده بن نبی عليه السلامدن سؤال ايلدكده (صدقة تصدق بها الله عليكم فاقبلوا صدقته)
بيورمشلردر صحيحنده عائشه رضی الله عنهادن روايت اولنديكه (فرضت الصلاة ركعتين فاقرت صلاة السفر
وزيدت فی الحضر) ابن عباسدن روايت اولنوركه نبی عليه السلام بيورمشلردركه (فرض عليكم الصلاة علی لسان
نبيكم فی الحضر اربعا وفی السفر ركعتين) وقال الشعبی (من اتم الصلاة فی السفر فقد رغب عن ملة ابراهيم)
معلوم اوله كه مسافر ايچون ترك سنت لا بأسدر عمر رضی الله عنهك روايتی اوزره (انه قال انا كنت وابو بكر
وعثمان مع النبی عليه السلام فی السفر فلم نصل سوی الفرض) احوط اولان سنن حالت سعتده ترك اولنميه وقت
مشقتده بالكليه ترك اولنه ديمشلردر خاصه سنت فجر قيلنه وسنت مغرب دخی كذلك (واعتبر فی الوسط فی السهل
سير الابل ومشی الاقدام) صحراده سير وسطده سير ابل ومشی اقدام اعتبار اولندی (وفی البحر اعتدال الريح)
بحرده اعتدال ريح اعتبار اولندی (وفی الجبل ما يليق به) جبلده جبله لايق اولان اعتبار اولندی جبلده
دخی سير اوچ كون اعتبار اولنور حتی دينلمشدركه بر مصرك ايكی طريقی اولسه اكر بعيد اولان طريقه
كيدرسه قصر ايليه اكر قريبه كيدرسه قصر ايلميه (فلو اتم المسافر ان قعد فی الثانية صحت واساء) اكر مسافر
صلاتنی اتمام ايلسه يعنی درت ركعت قيلسه اكر ايكنجی ركعتده قعود ايلسه اول صلاة صحيح اولور وكنهكار
اولور زيرا قعدهٔ اولی مسافره فرضدر سلامی تأخير ايلديكی ايچون والالهك صدقه‌سنی عدم قبولده شبهه‌سی
ايچون مسیء اولور ايكی اولكی فرض اولور ومابعدی نافله اولور * زاهديده مسطوردركه مسافر صلاتی

درت قيلسه سنته مخالفت ايلمش اولور شول كسنه‌يه بكزركه صلاة فجری درت قيله زيرا قصر صلاة رباعيه
بزم قتمزده رخصت اسقاطدر وحكمی عزيمت ايله عاملی آثم اولمقدر (والا) اكر ثانيده اوطورمديسه
(فلا يصح) صلاتی صحيح اولمز نفله منقلب اولور زيرا قعدهٔ اخيره‌ده ركندر انی ترك ايلديكی ايچون صلاتی
صحيح اولميوب نافله اولدی (ولا يزال علی حكم السفر حتی يدخل وطنه) مسافره حكم سفر زائل اولمز
وطننه داخل اولنجيه دكين حكم سفركه جواز قصر صلاة وجواز افطار واوچ كون كيجه‌سيله امتداد مسح
وسقوط وجوب عيدين واضحيه وتكبير تشريق‌در اماچقن وطننه داخل اولسه اتمام ايدر نيت
اقامت لازم كلمز (او ينوی مدة الاقامة ببلد آخر او قرية) ياخود اول مسافر مدت اقامت نيت ايلسه بلدهٔ
آخرده وياخود بر قريه‌ده * مصنفك بلد ايله قريه‌يه تقييد ايلمسی صحرايه نيت اقامت صحيح اولمديغی اشعاردر
(وهی خمسة عشر يوما او اكثر) مدت اقامت اون بش كوندر ياخود اون بش كوندن زياده‌در اكر اوندن
اقلده نيت ايلسه بزم قتمزده قصر ايدر * امام شافعی قتنده بر روايتده درت كون اقامت ايله مقيم اولور
(ولو نواها بموضعين كمكة ومنی لا يصير مقيما الا ان يبيت باحدهما) اكر مسافر مكه ومنی كبی ايكی موضعده
اقامته نيت ايلسه مقيم اولمز مكركه برنده كيجه‌ليه (وقصر ان نوی اقل منها) اكر اون بش كوندن اقلده
نيت ايدرسه صلاتی قصر ايدر (اولم ينو وبقی سنين) وياخود نيت ايلميوب بو كون يارين كيدرم ديه‌رك نيجه
ييللر باقی قالسه ينه قصر ايدر بوكا دليل ابن عمر رضی الله عنه آذربيجانده التی آی اقامت ايدوب صلاتی
قصر ايلمشدر وكذلك علقمه بن قيس نيجه ييللر خوارزمده اقامت ايدوب وصلاتی قصر ايلدی وينه
ابن عباسدن وانسدن روايت اولنوركه اصحاب رسول الله سوسده طقوز آی اقامت ايليوب صلاتی قصر
ايلمشلردر * محيطده مسطوردركه اكر خارج شامه واصل اولسه وبيلسه‌لركه قافله اون بش كوندنصكره
چقاروكندولر دخی قافله ايله عزيمتی مقرر ايلسه‌لر انلر صلاتی قصر ايلمزلر زيرا انلر اقامتی نيت ايلمش كبی اولديلر
(وكذا عسكر نواها بارض الحرب او حاصروا مصرا فيها) كذلك اكر عسكر ارض حربده اقامته نيت ايلسه‌لر ياخود
ارض حربده برشهری محاصره ايلسه‌لر صلاتی قصر ايدرلر زيرا دار حرب موضع اقامت دكلدر * روايتدركه نبی
عليه السلام تبوكده يكرمی كون اقامت ايلدی وصلاتی قصر ايلدی (او حاصروا اهل البغی فی دارنا فی غيره)
ياخود اهل بغی اسلام ولايتنده شهرلردن غيری يرده عسكری محاصره ايلسه‌لر محصور اولنلر صلاتی قصر
ايدرلر (ويتم اهل الاخبية لو نووها فی الاصح) اهل اخبيه صلاتی تمام ايدرلر اقامته نيت ايدرلرسه اصح قول
بودر نهايه‌ده اهل اخبيه‌نك نيت اقامتلرنده اختلاف واردر بعضيلر قتنده نيت اقامتلری صحيح اولمز زيرا انلر ابدا
مقيمين اولمزلر زيرا انلرك وضع اقامتلری يوقدر اما اصح اولان بودركه انلر مقيم اوله‌لر بو قول ابو يوسفدن مرويدر
ومفتی به دخی بودر زيرا انسان ايچون اقامت اصلدر وسفر عارضدر انتقال زماننده حاصل اولور اهل اخبيه‌ده
ايسه بو قصر يوقدر انلرك انتقالی بر صودن بر صويه وبر مرعادن بر مرعايه‌در * پس ابدی انلر دائما مقيم اولوب
مسافر حكمنده دكلردر اما شارح تحفه ديمشدركه بر صحراده نصف شهر اقامته نيت ايلسه‌لر صحيح اولور زيرا
انلر حقنده صحرا امصار وقری كبی اولور * وينه ابو يوسفدن روايتدركه اهل اخبيه چقن اوتلو وصولو يربولسه‌لر
وچادرلرينی قورسه‌لر واون بش كون اقامته نيت ايلسه‌لر واوتلری وصولری اون بش كونه كفايت ايلسه اول
تقديرجه مقيم اولورلر تركمان واعراب طائفه‌سی بويله‌در (ولو اقتدی المسافر بالمقيم فی الوقت صح ويتم) اكر
مسافر مقيمه اقتدا ايلسه وقت ايچنده صحيح اولور وصلاتنی اتمام ايدر زيرا مسافرك مقيمه اقتداسی وجوبه
تكميلده اقامته نيت ايلمش منزله‌سنده اولور واقتداسی صحيح اولمغله فرضی درده منقلب اولور اكر مسافر امامه
اقتدا ايلمش ايكن صلاتنی افساد ايلسه ينه اوزرينه ايكی ركعت لازم اولور زيرا لزوم اربعه متابعت ايچون
ايدی اول ايسه زائل اولدی اما نفلنی نيت ايله اقتدا ايلسه اندنصكره افساد ايلسه شروع ايله درت ركعت لازم
اولور (وبعده لا يصح) بعد الوقت اقتداسی صحيح اولمز زيرا فرض بعد الوقت منقلب اولمز سبب مقتضی
اولديغيچون * پس ابدی اقتدا ايلسه مفترض متنفله اقتدا ايلمش كبی اولور اكر شفع اولده اقتدا ايدرسه قعدهٔ
اولی‌ده مسافر حقنده مفرض مقيم حقنده نفلدر وياخود حق قراءتده اكر شفع ثانيده اقتدا ايدرسه مسافر
حقنده قراءت فرضدر مقيم حقنده فرض دكلدر * اويله اولسه مفترض متنفله اقتدا ايلمك لازم كاور اول ايسه

جائزدكلدر (واقتداء المقيم به صحيح فيهما) مقيمك مسافره اقتداسى صحيح اولور وقتنده ووقتندنصكره زيرا مقيم
ايكى ركعتده متابعتى التزام ايلدى باقيده مسبوق كبى منفرد اولدى (ويقصر هو) مسافر قصر ايدر (ويتم المقيم
بلا قراءة فى الاصح) مقيم صلاتى اتمام ايدر بلاقراءه اصحده يعنى اصح قولده (ويستحب له ان يقول لهم اتموا
صلاتكم فانى مسافر) مسافر مقيم اولنلره سز صلاتكزى اتمام ايديكز تحقيقا بن مسافرم ديمك مستحبدر زيرا
نبى عليه السلام اهل مكه يه مسافر ايكن نماز قيلدقده بو يلجه بيورمشلردر (ويبطل الوطن الاصلى بمثله)
وطن اصلى كندو مثلو ايله باطل اولور * معلوم اوله كه وطن اوچدر اولكيسى وطن اصليدر ايكنجيسى وطن
اقامتدر اوچنجيسى وطن سفردر وطن اصلى انسانك طوغديغى ياخودانده تاهل ايلديكى مكاندر ووطن
اقامت انده اقل مرتبه اون بش كون اقامته نيت ايلديكى مكاندر شول شرطله كه اول مكان انك مولدى وانده
انك اهلى اولميه ووطن سفر انده اون بش كوندن اقل اقامت ايلديكى مكاندر شول شرطله كيم اول مكانده انك
مولدى وانده انك اهلى اولميه وبوكا وطن سكنى دخى ديرلر اما عند الفقهاء معتبر دكلدر ووطن اصلى كندى كبى
بر وطن اصلى ايله منتقض اولور * مثلا بر كشينك وطن اصليسى اولسه واندن انتقال ايلسه غيرى يرده وطن
طوتسه اول مكان انك وطنى اولمدن چقار حتى اندنصكره اكا داخل اولسه مادامكه اقامته نيت ايتميه
اكا اتمام لازم اولمز زيرا حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم واصحابدن مهاجرين رضى الله عنهم اجمعين مكهٔ
مكرمه ده قصر ايتديلر بونك برله كه مكهٔ مشرفه آنلرك وطنلرى ايدى زيرا مدينهٔ منوره يى وطن قيلمشلر ايدى *
پس مكه نك وطن اولمسى زائل اولدى (لا بالسفر) سفر ايله وطن اصلى منتقض اولمز حتى مسافر وطن اصليسنه
كلسه مجرد دخول ايله مقيم اولور (ووطن الاقامة بمثله) وطن اقامت دخى مثلى ايله منتقض اولور مثلا بر كمسنه
وطن اقامتدنصكره بر وطن اقامت دخى اتخاذ ايلسه وايكى وطن اراسنده مدت سفر اولمسه صكره كى وطن
اقامته داخل اولسه مقيم اولمز الا نيت ايله اولور زيرا موضع اول وطن اقامتدن چقدى (والسفر الاصلى) دخى
سفر ايله ووطن اصلى ايله وطن اقامت باطل اولور * مثلا بر كمسنه بر بلده ده اقامته نيت ايلسه بر قاچ كوندنصكره
قالقوب سفره كتسه تكرار وطن اقامته كلسه باطل اولور مادامكه اقامته نيت ايلميه صلاتى قصر ايدر
وبر كمسنه بر بلده ده اقامته نيت ايلسه اندنصكره وطن اصليسنه داخل اولسه اندنصكره اقامته نيت ايلديكى
بلده يه داخل اولسه اولكى نيت باطل اولور وصلاتى قصر ايدر مادام نيت تكرار اولميه (وفائتة السفر تقضى
فى الحضر ركعتين وفائتة الحضر تقضى فى السفر اربعا) وسفرك فائتهسى حضرده ايكى ركعت قضا اولنور
وفائتهٔ حضر سفرده درت ركعت قضا اولنور زيرا قضا يجب الادادر اما ايما ايله مصلى اولان مريضك فائتهسى
حال صحتده قائما ادا اولنور (والمعتبر فى ذلك آخر الوقت) وقضاده معتبر اولان وقتك آخريدر * مثلا بر كمسنه
وقتك آخرنده سفره كتسه اول وقتك صلاتى فوت اولسه قضا اولندقده مسافر صلاتى كبى قضا ايدر وبر كمسنه
آخر وقتده مقيم اولسه اول وقتده صلاتى فوت اولسه قضا اولندقده مقيم صلاتى كبى قضا اولنور زيرا اعتبار
آخر وقتده در وسفر واقامت وحيض وطهر وبلوغ واسلام دخى بو اعتبار اوزره در (والعاصى كغيره) وعاصى
مطيع كبيدر بزم قتمزده سفرده وحضرده * وسفر اوچ قسمدر برى سفر طاعتدر حج وجهاد كبى ايكنجيسى دخى
سفر مباحدر تجارت كبى اوچنجيسى سفر معصيتدر قطع طريق وقول افنديسندن فرار ايلمك كبى وعورت
محرمسز حج ايتمك كبى ايكى اولكيسى رخصت ايچون سببدر خلافسز اما اخيركى سفر معصيتدر بزم قتمزده
اولكيلر كبيدر شافعى قتنده خلافيدر زيرا رخصت تخفيف ايچون ثابت اولمشدر معصيتده رخصت جائز دكلدر
بزم ايچون دليل نصوصك اطلاقيدر (قال الله تعالى فمن كان مريضا او على سفر فعدة من ايام اخر) رخصت
افطار نفس سفره تعليق اولندى (وقال النبى عليه السلام فرض المسافر ركعتان) پس امدى نفس سفر
معصيت دكلدر خروج مديدر معصيت سفره خروجدنصكره اولور قطع طريقه قصد كبى * پس امدى
بو تقديرجه سفر رخصته صالح اولور زيرا سفر قبيح فى عينه دكلدر مجاوره حسبيله تعبيرده قبيح اولدى قبيح
مجاوره احكامنى نفى ايلمز وقت نداده بيع وارض مغصوبه ده نماز قيلمق كبى (ونية الاقامة والسفر تعتبر من
الاصل دون التبع) نيت اقامت ونيت سفر اصلدن اعتبار اولنور تابعده اعتبار اولنمز (كالعبد والمرأة والجندى
عبد ومرأه وجندى كبى مثلا عبد اقامته ياخود سفره نيت ايلمك معتبر دكلدر اعتبار مولى سندندر مرأه نك

زوجندن جندينك پادشاه ياخود سردار وامير ندن اعتبار اولنور * شارح تحفه ديمشدر كه قچن زوج اقامته
نيت ايلسه زوجه مقيمه اولور زوجه تبعيت ايله مهر معجلنى كاملا ويرمش ايسه اكر ويرممش ايسه زوجه نك
نيتنه اعتبار اولنور زيرا بويله اولجق اول زوجه ايچون نفسنى زوجندن منع ايلمك واردر جيش دخى اميرلر ايله
بو يلجه در اكر جيشك رزقلرى اميرك اوزرينه ايسه اميرك نيتنه اعتبار اولنور زيرا مادام ايلديكى يره كيدرلر اكر
هر كسك رزقى كندى اوزرينه ايسه نيتلرينه اعتبار اولنور غريم مديون مفلس ايله بو يلجه در واجير
مستأجرى ايله دخى كذلك

(باب الجمعة)

بو باب صلاة جمعه بياننده در * معلوم اوله كه تحقيقا جمعه فرضدر تركى جائز دكلدر جاحدى اكفار اولنور
وجمعه نك فرضيتى كتاب وسنت واجماع امت ومعنادن بر نوعله ثابت اولدى اما كتاب الله ايله ثابت اولان
قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اذا نودى للصلاة من يوم الجمعة فاسعوا الى ذكر الله) نص شريفيدر وبو محلده ذكر
اللهدن مراد صلاة جمعه در وحديث شريف ايله ثابت اولديغنه دليل (عن جابر رضى الله عنه قال خطبنا
رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا ايها الناس توبوا الى بارئكم قبل ان تموتوا وتقربوا الى الله بالاعمال
الصالحة قبل ان تشتغلوا واعلموا ان الله تعالى كتب عليكم الجمعة فى يومى هذا فى شهرى هذا فى عامى هذا
فى مقامى هذا فمن تركها تهاونا بها واستخفافا بحقها وله امام جائر او عادل الا فلا جمع الله شمله الا فلا صلاة له
الا فلا زكاة له الا فلا صوم له الا ان يتوب فمن تاب تاب الله تعالى عليه * وقال النبى عليه السلام الجمعة حق
واجب على كل مسلم فى جماعة الا اربعة مملوك وامرأة وصبى ومريض * وقال النبى عليه السلام من ترك ثلاث
جمع بلا عذر كتب من المنافقين * وقال النبى عليه السلام من ترك الجمعة ثلاث جمع متواليات فقد نبذ الاسلام
وراء ظهره * وامت فرضيتنه اجماع ايلمشلردر اختلافلرى انجق وقتنده در اما معنادن بر معنا ايله ثابت اولمسى
بر صلاة ظهرك تركى ايله امر اولندق جمعه يى اقامت ايچون ظهر ايسه فرضدر فرضك تركى جائز اولمز الا اول
فرضدن مؤكد بر فرض ايله اولور * امدى بو تقديرجه صلاة جمعه ظهردن مؤكد فرض اولمق لازم اولور
معلوم اوله كه جمعه ايچون اون ايكى شرط واردر بو شروطك التيسى اداء التيسى وجوب ايچوندر اما اداسى
ايچون اولان شروطك برى مصر ياخود مصليسى * ايكنجيسى سلطان ياخود نائبى * اوچنجيسى وقت ظهر
* دردنجيسى خطبه * بشنجيسى جماعت * التنجيسى اذن عامدر اما وجوب ايچون اولان شروطك
اولكيسى اقامتدر * ايكنجيسى ذكوردر * اوچنجيسى صحتدر * دردنجيسى حريتدر * بشنجيسى سلامة
العينين در * التنجيسى سلامة الرجلين در * ادا ايچون اولانك جملهسى صلاته متعلقدر ووجوب ايچون اولانك
جملهسى مصلينك صفتيدر ادا ايله وجوبك ماييننده فرق بودر كه ادا ايچون اولان شرطك انتفاسى ايله جمعه نك
اداسى صحيح اولمز اما وجوب ايچون اولان شرطك انتفاسى ايله ادا جمعه صحيح اولور مثلا اعمى ومريض وعبد
وسائرلرى جمعه يى ادا ايلسهلر صحيح اولور (ولا تصح الا بستة شروط) جمعه صحيح اولمز الا التى شرط ايله صحيح
اولور (المصر او فناؤه) شروطك برى مصردر ياخود مصرك فناسيدر فنا ايسه مصر منزلهسنده در فنا اول
محلدر كه مصرك حوايجى ايچون اعداد اولنمش اوله ياخود مصليسى اوله اول فنا مصره متصل اولمق لابددر
اكر فنا ايله مصر ماييننده مرعى ومزارع كبى فرجه اولورسه فنا اولمامش اولور بعيد اولجق قريه اولمش
اولور قريه ده جمعه اقامتى صحيح اولمز (قال النبى عليه السلام لا جمعة ولا تشريق ولا صلاة فطر ولا اضحى
الا فى مصر جامع (والسلطان او نائبه) شرطك ايكنجيسى سلطان ياخود نائبيدر (ووقت الظهر) شرطك برى
دخى وقت ظهردر صلاة جمعه وقت ظهردر صلاة جمعه ظهردن مقدم ومؤخر صحيح دكلدر (والخطبة قبلها
فى وقتها) شرطك برى خطبه در صلاة جمعه نك مقدمنده ظهر وقتنده كى جمعه وقتيدر (والجماعة) شرطك برى
دخى جماعتدر (والاذن العام) شرطك برى دخى اذن عامدر حتى امير جامعك قپوسنه قپوجيلر قويوب جامعه
دخولدن منع ايلسهلر جائز دكلدر (والمصر كل موضع له امير وقاض ينفذ الاحكام ويقيم الحدود) مصر
بر موضعدر كه اول موضعده احكام تنفيذ ايدر و حدود اقامت ايدر امير وقاضى اوله (وقيل مالو اجتمع اهله
فى اكبر مساجده لا يسعهم) وديلديكه مصر شول موضعدر كه اول موضعك اهلى اجتماع ايلسهلر يعنى اوزرينه

جمعه واجب اولنلر مسجدلرك اكبرنه صغمایه لر (وفناؤه ما اتصل به معدا لمصالحه) ومصرك فناسی شول
موضعدركه مصره متصل اوله اهالینك مصالحی ایچون معد فنانك بعد وقربی براوق آتمی ویرآت قوشمی
مقداری اوله بعضیلر مصرایله فناسی بیننده مزارع اولمغی اعتبار ایتمشلر لكن بوقول مرجوحدر (وتصح
فی مصرفی مواضع هو الصحیح) جمعه صحیح اولور مصرده نیجه موضعلرده صحیح اولان دخی بودر (وعن الامام
فی موضع فقط) ابو حنیفه دن برروایتده بویله واردر كه جمعه انجق برموضعده صحیح اولور (وعند ابی یوسف
فی موضعین ان حال بینهما نهر) ابو یوسف قتنده ایكی موضعده جمعه صحیح اولور اگر اول ایكی موضعك مابیننده
نهر حلول ایدرسه (وبمنی مصرفی الموسم تصح الجمعة فیها) منی دخی مصردر موسمنده انده جمعه صحیح اولور
اما امام محمد صلاة عیده قیاس ایدوب جائز دكلدر دیر زیرا مصر دكلدر دیر (للخلیفة او امیر الحجاز) خلیفه ایچون
یاخود امیر حجازك وجودی ایچون مناده جمعه صحیح اولور بوایكیسنده ولایت واردر (لا لامیر الموسم) امیر موسم
اولمغله جمعه صحیح اولمز زیرا امیر موسمك ولایتی انجق امور حجه مقصوردر اول اجلدن بونك وجودیله اولمز
(ولا بعرفات) عرفاتده دخی جمعه صحیح اولمز عرفات دینمكه سبب برقاچ وجه یازلمشدر بریسی حضرت
ابراهیم صلوات الله علی نبینا وعلیه غائبانه عرفات وصف اولنمغین كورنجه بلدیكندن عرفات تسمیه اولندی
بریسی دخی حضرت آدم علیه السلام حوا انامزله اول محلده كوریشوب بلشدكلرندن عرفات دینلدی
(وفرض الخطبة) خطبه نك فرضی ابو حنیفه قتنده (تسبیحة او نحوها) برتسبیح یاخود تسبیحه بكزر شیئلردر
خطبه قصدی ایله (وعندهما لابد من ذكر طویل یسمی خطبة) امامین قتنده خطبه ایچون ذكر طویلدن
لابد دراویله ذكر طویل كه عرفا خطبه تسمیه اولنه * شافعی دیر كه ایكی خطبه اوقویه هر بری حمد وصلاتی ووعظی
مشتمل اوله (فاسعوا الی ذكر الله) قول شریفندن متعارف اولان ذكر طویلدر دیو بوكا ذاهب اولمشلردر
ابو حنیفه رضی الله عنه (فاسعوا الی ذكر الله) قول شریفنك اطلاقی اوزرینه حمل ایدوب خطبه تسبیح
مقداری اولدیغنه ذاهب اولمشدر حتی انك قتنده تسبیح وتحمید ایلسه عطاس یاخود تعجب ایچون دخی
اولورسه خطبه تمام اولور روایتدر كه حضرت عثمان رضی الله عنه خطبه ده الحمد لله دیدی وحصر اولدی
ومنبردن ایندی ونمازی قیلدی وصحابه دن بركسنه معارضه ایلمدی بو دلالت ایدر كه بو مقدار كفایت ایدیه
امامین ایچون دلیل بودر كه خطبه واجبه در تسبیح وتحمیده ایسه عادتا خطبه تسمیه اولمدی * اویله اولیجق
خطبه دن مراد ذكر طویلدر امام كرخی اوچ آیت مقداری اولمغی اعتبار ایلمشدر وبعضیلر تشهد مقداری
اعتبار ایلمشلر (وسننها) خطبه نك سنتی (ان یخطب قائما علی طهارة) طهارت اوزره قائم اولدیغی حالده خطبه
اوقومقدر قیام اوزره اوقومق متواتردر یعنی اگرچه حقنده نص وارد دكلدر لكن حضرتدن بوكونه كلنجه
خطبه قائما قراءت اولنمشدر سیف ایله فتح اولنان بلادده سیف ایله اوقنه كندیلر اسلامه كلن قومك
بلادنده بلا سیف خطبه اوقنه طهارتسز خطبه ینه جائزدر لكن مكروهدر (خطبتین یفصل بینهما بجلسة)
ایكی خطبه اوقویه وایكیسنك مابینی برجلسه ایله فصل ایده جلسه نك تعریفی انسان اوطوردقده هر عضوی
موضعنده قرار ایلیه (مشتملتین علی تلاوة آیة والایصاء بالتقوی والصلاة علی النبی علیه السلام) اویله
خطبتین كه برآیتك تلاوتی دخی تقوایه وصیتی دخی نبی علیه السلام اوزرینه صلاتی مشتمل اوله مشتملتین قولی
خطبتین قولنك صفتیدر * شارح تحفه هدایه دن نقل ایدوب خطبه ایچون اون برسنت واردر اوا ایكیسی
تعوذدر قبل الخطبه اخفا ایله ایكنجیسی حمد ایله بدایه در اوچنجیسی ثنادر شول ذات شریفك اوزرینه كه
انكا اهلدر دردنجیسی شهادتدر بشنجیسی تصلیه در التنجیسی وعظ وتذكیردر یدنجیسی قراءت
قرآندر تاركی مسیء اولور زیرا نبی علیه السلام خطبه ده سورۂ عصری اوقومشدر وبرغیری خطبه ده
(ونادوا یا مالك لیقض) الآیه بونلری اوقومشدر سكزنجیسی بین الخطبتین جلوسدر شافعی قتنده واجبدر
طقوزنجیسی خطبۀ ثانیه ده حمد وثنا وصلاتی اعاده ایلمكدر ووعظ مكاننده دعا ایلمكدر اوننجیسی دعادر
مؤمنین ومؤمناتی زیاده ایلمكدر اون برنجیسی خطبتینی طوال مفصل اولان سوره مقداری تخفیف
ایلمكدر طوال مفصلدن زیاده تطویل مكروهدر (فیكره ترك ذلك) ترتیب سنتی ترك ایلمك مكروه اولور (واقل
الجماعة ثلاثة سوی الامام) جمعه ده جماعتك اقلی امامدن غیری اوچدر (وعند ابی یوسف اثنان) ابو یوسف

قتنده اقل جماعت امامدن غیری ایكیدر (وقیل محمد معه) ودینلدیكه امام محمد ابو یوسف ایله معادر اما اصح
اولان امام محمد ابو حنیفه ایله در ابو یوسف قتنده مثنی ده معنیء اجتماع واردر زیرا واحد برآخر ایله اجتماع
ایلدكده ایكی اولور جمعه دخی معنیء اجتماعدن مبتنیدر اثنینده ایسه بو معنی واردر ابو حنیفه ومحمد ایچون
دلیل جمع صحیح اوچدر خطاب دخی جمع ایچوندر قوله تعالی (فاسعوا) نص شریفی مؤیددر اگر دینلورسه كه
ابو یوسف دخی امام ایله اوچ مراد ایلمشدر جواب ویریلور كه جماعت علی حدة شرطدر امام جماعتدن اولمز
(فاسعوا) نص شریفی اوچ اقتضا ایدر و(الی ذكر الله) نص شریفی بر ذاكر اقتضا ایدر اول تقدیرجه امام ایله درت
اولور ایچلرنده صبی ومجنون اولمق اوزره عبد ومسافر بونك خلافنجه در زیرا بونلر جماعت اولورلر شافعی قتنده
جمعه ایچون امامدن غیری قرق رجل حر مقیم لازمدر (فلو نفروا قبل سجوده یستأنف الظهر) اگر امامك
سجودندن اول جماعت نفرت ایلسه لر یعنی داغلسه لر امام اعظم قتنده امام ظهری استیناف ایدر یعنی
جمعه دن فارغ اولوب ظهره ابتدا ایدر شرط منتفی اولدیغیچون زیرا صلاته شروعك منعقد اولمسی بر ركعت
اولنجه تمام اولمز بر ركعتك تمامی ایسه سجده دن اول اولمز * امدی سجده دن اول جمعه یه شرط اولان جماعتك
طاغلمسندن صلاة جمعه نك فسادی لازم اولوب امامه صلاة ظهری قیلمق لازم اولور اما خطبه صلاتك
خلافنجه در یعنی خطبه اوقنور ایكن جماعت طاغلوب صلاة محلنده ینه كفایت مرتبه سی جماعت اولسه
جمعه نمازی صحیح اولور (وعندهما لا یستأنفها) امامین قتنده صلاة ظهری استیناف ایلمز بلكه جمعه نمازین
ادا ایدر زیرا جماعت انعقاده شرطدر دوامی شرط قیلنمدی خطبه كبی (الا ان نفروا قبل شروعه) الا مگر كه
امامك شروعندن اول نفرت ایتمش اوله لر اول زمان اتفاقا صلاة ظهری استیناف ایدر اگر سجده دن صكره
نفرت ایدرلرسه امام جمعه یی ادا ایدر * زفر قتنده تا كه تشهد مقداری اوطورمزدن اول جماعت نفرت
ایلسه لر امام ینه ظهری استیناف ایدر زیرا جماعت ادایه شرطده وقت كبیدر * امدی زفر قولنجه صلاة
تمام اولنجه جماعتك دوامی لازمدر (وتبطل بخروج وقت الظهر) صلاة جمعه باطل اولور وقت ظهرك خروجی ایله
زیرا وقت ظهر جمعه نك شروطندندر (وشروط وجوبها ستة الاقامة بمصر) صلاة جمعه نك وجوبنك
شروطی التیدر بری مصرده اقامتدر زیرا مسافر اوزرینه وقریه ده مقیم اولان كسنه لر اوزرینه واجب
دكلدر (والذكورة) صلاة جمعه نك شروطنك بری دخی ذكوریتدر یعنی ارككاولمقدر زیرا عورت اوزرینه
صلاة جمعه واجب دكلدر (والصحة) شروطك بری دخی صحتدر مریض اوزرینه جمعه واجب دكلدر (والحریة)
وشروطك بری دخی حریتدر زیرا عبد اوزرینه صلاة جمعه واجب دكلدر افندیسی صلاة جمعه ایچون اذن
ویرورسه بعضیلر دیدیلر كه عبد اوزرینه واجب اولور بعضیلر مخیر اولمسنه ذاهب اولمشلردر ومعتق البعض
دخی بویله در * دینلمشدر كه اجیر مستأجری منع ایدر صلاتدن اما صحیح اولان منع ایلمكدر لكن صلاته
اشتغالی مقداری اجرتدن ساقط اولور اگر بعید اولورسه اگر قریب اولورسه برشیء ساقط اولمز (وسلامة العینین
والرجلین) وشروطك بری دخی كوزلری وایاقلری سالم اولمقدر (فلا تجب علی الاعمی وان وجد قائدا)
واعمی اوزرینه صلاة جمعه واجب دكلدر اگر بر یدركسنه دخی بولنورسه ابو حنیفه قتنده زیرا اعمی بنفسه
سعیدن عاجزدر مریض كبی (خلافا لهما) اعمانك قائد بولدیغنده امامین اختلاف ایلمشلر (وكذا الخلاف
فی الحج) حجده اولان خلاف دخی بو خلاف كبیدر یعنی اعمی قائد بولسه امام ابو حنیفه قتنده واجب اولمز
امامین قتنده واجب اولور صاحب كافی وتسهیل دیمشلردر كه حق سبحانه وتعالینك (اذا نودی للصلاة
من یوم الجمعة فاسعوا الی ذكر الله وذروا البیع ذلكم خیر لكم ان كنتم تعلمون) قول شریفندن اون ایكی شیء
اقتباس اولنور بعضیسی عبارة وبعضیسی اشارة وبعضیسی دلالة وبعضیسی اقتضاء * اذن عام
(اذا نودی) قول شریفندن اقتباس اولنور وجماعت (فاسعوا) قول شریفندن اقتباس اولنور وبوندن
فهم اولنان بودر كه امامدن غیری اوچ كسنه اوله * ومصر ووقت (وذروا البیع) قولندن اقتباس اولنور
زیرا اول ذكر ایچون برذاكر لازمدر باقی شروطی (فاسعوا) قول شریفندن مستفاددر مرضی وكوترم
وكورلر ونسوان ایچون سعی یوقدر وسؤال ایچون خود اولرنده قراره نص شریف وارد اولمشدر وعبد ومسافره
واجب اولمدیغی كندو خدمتلرینه اشتغال لازم اولدیغیچوندر (ومن هو خارج المصر ان كان یسمع النداء

تجب علیه عند محمد و به یفتی) شول من که خارج مصرده اوله اکر ندایی اشیدرسه صلاة جمعه اتمك اوزرینه واجب اولور امام محمد قتنده وفتوی دخی بو قول ایلهدر (قوله علیه السلام الجمعة علی من یسمع النداء) و بعضیلره مصر ایله رجل ما بینی بر فرسخ اولورسه واجب اولور دیمشلردر ابو یوسفدن بر روایتده ایکی فرسخ اولورسه واجب اولور دیمشدر وامام محمد رجل ایله مصر ما بینی اوچ فرسخ اولورسه واجب اولور دیمشدر فتوی دخی بونك اوزرینهدر اکر برکویلی یوم جمعهده مصره داخل اولسه اکر جمعه نمازنه دکین مکثه نیت ایلسه صلاة جمعه اکا واجب اولور اکر وقت جمعه دخولندن اول خروجه نیت ایلسه لازم اولمز اما وقتك دخولندنصکره خروجه نیت ایلسه صلاة جمعه اکا لازم اولور فقیه ابو اللیث لازم اولمز دیمشدر وقاضیخانك دخی مختاری بودر جمعه کونی اکر مسافر مصره داخل اولسه عزیمتی اول کون مصرده اولمق اوزره اولسه اوزرینه جمعه لازم اولمز مادامکه اون بش کون اقامته نیت ایلمیه (ومن لا جمعة علیه ان اداها اجزأته عن فرض الوقت) واوزرینه جمعه واجب اولمیان کمسنه اکر جمعه نمازینی ادا ایدرسه وقتك فرضندن اکا کفایت ایدر واوزرینه جمعه لازم اولمیان مسافر وخاتون وعبد واعمی دخی بونلره مشابه اولنلردر (وللمسافر والعبد والمریض ان یؤم فیها) مسافر وعبد ومریض ایچون صلاة جمعهده امام اولمق جائزدر انلر امامته اهلدر انلردن وجوبك سقوطی رخصت ایچوندر چون حاضر اولسهلر اوزرلرینه فرض اولور اول تقدیرجه سائر صلاتلر کبی امامتلری جائزدر نبی علیه السلام مکهده ناس ایله جمعهیی ادا ایلدیلر حالبوکه کندولر مسافر ایدیلر بو دلیل جوازنه کافیدر امام زفر قتنده جائز دکلدر زیرا اوزرینه واجب دکلدر صبی ومرأه کبی (وتنعقد بهم) مسافر ومریض وعبد ایله جمعه منعقد اولور یعنی امامك خلفنده بونلردن غیری کمسنه اولماسه جمعه منعقد اولور شافعی بونك خلافنجهدر (ومن لا عذر له لو صلی الظهر قبلها جاز مع الکراهة) شول کمسنهنك عذری اولماسه ظهری صلاة جمعهدن اول قیلسه جائزدر اما کراهت تحریمیه ایله مکروهدر وامام زفر جمعه اصالة فرضدر ظهر جمعهدن بدل کبیدر اصله قدرت وار ایکن بدله رجوع جائز دکلدر دیر و بزم ایچون دلیل اصل فرض ظهردر کافه حقنده زیرا تکلیف بحسب القدرهدر صلاة ایله مکلف اولان کمسنه صلاة ظهری اداقتنده انجق بنفسه اداء ظهره قادردر صلاة جمعهیه قادر دکل زیرا صلاة جمعه نیجه شرائطه توقف ایدر یالکز شرط ایله تمام اولمز بو تقدیرجه جمعهیی تکلیف وسعندن خارج اولانه تکلیف اولور الا بو قدر واردرکه اجتماع شرائط ایله جمعه نمازینی ادا ایدن کمسنه صلاة ظهرك اسقاطی ایله مأمور اولوب بو اسقاطه قدرت وار ایکن بلا عذر عدول ایلهکن صلات ظهری ادا ایلمسی مکروه اولدی (ثم اذا سعی الیها والامام فیها بطل ظهره) اندنصکره عذرسز ظهری قیلان مصلی جمعهیه سعی ایلسه حالبوکه امام صلاتده اولسه اول کمسنهنك صلاة ظهری باطل اولور وجمعهیه سعی خصایص جمعهدندر اکا سعی احتیاطا ترك ظهر منزلهسنه تنزیل اولنور اما امام صلاتده اولمسه کویا که جمعهیه سعی ایلمامش کبی (وقالا لا تبطل ما لم یدرك الجمعة ویشرع فیها) امامین دیدیلرکه مادامکه جمعهیه ایرشوب وصلاة جمعهیه شروع ایلمینجه ظهری باطل اولمز (وکره للمعذور والمسجون اداء الظهر بجماعة فی المصر یومها) ومعذور ومسجون ایچون جمعه کونی مصرده جماعت ایله اداء ظهر مکروه اولدی کرك امامك فراغندن اول اولسون کرك صکره اولسون برابردر جماعتی جامعه اولان جمعهیه خلل ویردیکیچون مکروه اولدی اما اهل قریه بونك خلافنجهدر زیرا انلرك اوزرینه واجب دکلدر اکر جماعت ایله ادا ایدرلرسه کفایت ایدر جوازنك شرائطی موجود اولدیغیچون (ومن ادرکها فی التشهد او سجود السهو یتم جمعة) شول من که جمعهیه تشهدده یاخود سجدهٔ سهووده ایرشسه اول کمسنه جمعهیی تمام ایدر ایرشدیکی امام ایله قیلر باقیسنی بنا ایدر حدیث شریف دلالتی ایله (قال النبی علیه السلام ما ادرکتم فصلوا وما فاتکم فاقضوا) وما فاتکمدن مراد ما ادرکتم فصلوا قرینهسیله امامك صلاتندن دیمکدر (وقال محمد یتم ظهرا ان لم یدرك اکثر الثانیة) امام محمد دیدیکه ظهری تمام ایدر اکر جمعهنك ایکنجی رکعتنك اکثرینه ایرشمزسه ثانیهنك اکثرینه ایرشمك ایکنجی رکعتك رکوعندن باشنی قالدرمدین ایرشمکدر اکر اکثرینه ایرشمزسه ظهری ادا ایدر زیرا من وجه جمعهدر اول اعتبار ایله جمعه نیتسز ادا اولنمز من وجه ظهردر بعض شرائطی که جماعت ایدی اناك فوتی ایچون * امدی اول کمسنه درت قیلر ظهر

اعتباریله

اعتباریله وایکی رکعتده اوطورر جمعه اعتباریله وایکی آخرنده قراءت ایدر نافله اولمق احتمالیله اما امامین قولی اوزره اول کمسنه جمعهیه ایرشمشدر حتی جمعهیه نیت وایکی رکعت اولمسی مشروطدر وامام محمدك دلیلی ایچون شرط یوقدر زیرا ظهر ایله جمعه بر برینه مخالفدر برینك تحریمهسیله آخر اوزرینه بنا صحیح اولمز اکر رکعت ثانیهنك اکثرینه ایرشسه جملهنك اتفاقی اوزره جمعهیه ایرشمش اولور (واذا خرج الامام فلا صلاة ولا کلام حتی یفرغ من خطبته) چون امام خطبه ایچون منبره چقسه امام خطبهدن فارغ اولنجه جماعت ایچون اصلا صلاة وکلام یوقدر اکر برکمسنه سنت جمعهیی ادا ایدرکن خطیب خطبهیه باشلسه ایکی رکعتی ادادنصکره قطع ایدر اکر بر رکعت قیلدیسه بردخی ضم ایدر وسلام ویرر اکر اوچ قیلدیسه دردی تمام ایدر (وقالا یباح الکلام بعد خروجه ما لم یشرع فی الخطبة) وامامین دیدیلرکه کلام مباح اولور امامك منبره خروجندنصکره مادامکه خطبهیه شروع ایلمیه همان شروع ایلدکده مکروه اولور زیرا خطبهیی استماع فرض ایدی اول فرضی ترك ایلمکله کراهت واقع اولدی (قوله علیه السلام اذا خرج الامام فلا صلاة ولا کلام (ویجب السعی وترك البیع بالاذان الاول) جمعهیه سعی وترك بیع واجب اولور اذان اولده دیمشلردرکه سعی وترك بیع اذان ثانیده واجب اولورز زیرا اذان اول نبی علیه السلام زماننده اولمشدر وثانی حضرت عثمان رضی الله عنه زماننده اولمشدر (فاذا جلس علی المنبر اذن بین یدیه ثانیا) چون امام منبر اوزرینه جلوس ایلسه ثانیا امامك اوکنده اذان اوقنه بو منوال اوزره اوقنمق متواتردر زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم زماننده بو یلجه ایدی (واستقبلوه مستمعین) جماعت خطبهیی استماع ایدر اولدقلری حالده امامه استقبال ایدرلر یعنی اردلرین یا خود یانلرین دونمیهلر استماع واستقبالده قریب وبعید برابردر بعضیلر امامه قریب اولمق افضلدر دیدیلر و بعضیلر وجوب استماع خطبهٔ اولی یه مخصوصدر دیدیلر اما اصح اولان اولندن آخرینه دکین استماع ایلمکدر * تاتارخانیهده مسطوردرکه هر بلدهکه قلیج ایله فتح اولنمشدر آنده خطیب منبره سیف ایله چقوب خطبه اوقومق کرکدر (فاذا اتم الخطیب الخطبة اقیمت) پس امدی خطیب خطبهیی چون تمام ایلسه اقامت اولنور امام هر رکعتده فاتحه ودیلدیکی سورهیی قراءت ایلیه * وایکنجیسی دخی جهر ایلیه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك قراءتنده اختلاف اولنمشدر و بعضیلر سورهٔ جمعه ومنافقین اوقومشلردر دیدیلر و بعضیلر (سبح اسم ربك الاعلی وهل اتاك حدیث الغاشیة) اوقومشلردر دیدیلر یوم جمعهده اجابت دعا ساعتنده اختلاف اولنمشدر اما اصح اولان امام منبرده اوطوروب صلاتی اتمام ایدنجه اولان ما بینندر

(باب صلاة العیدین)

بو باب صلاة عیدین بیانندهدر عیدك اشتقاقی عوددندر رجوع ومعاودت معناسنه هر سنهده عودت ایلدیکی ایچون * اصلی واویدر واحدنده دخی واو لازمدر اول یا اولسه واو یایه قلب اولنمشدر میقات ومیزان کبی وجمعی اعیاد کلور قیاس اعواد وزنی اوزره کلمك ایدی لکن اصح اولان عودك جمعنه التباس لازم کلسون ایچون اعیاد وزنی اوزره کلدی (تجب صلاة العیدین) ایکی بیرام نمازی واجب اولور سبب وجوبی (ولتکبروا الله علی ما هداکم) نص شریفیدر وتواتر اخبار نبی علیه السلام دخی وجوبنه دلیلدر انس رضی الله عنهدن روایت اولندیکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مدینهٔ منورهیه دخول بیوردقلرنده اهل مدینهنك ایکی کونلری وار ایدیکه اول کونلرده لعب ایدرلردی نبی علیه السلام بیوردیکه (قد ابدلکم الله بهما خیرا منهما الاضحی والفطر) وامت دخی رسول علیه السلامدن بو کونه کلنجه اجماع ایدوب برکمسنه انکار ایتمامشدر عند الجمهور واجبهدر و بعضیلر سنتدر دیمشلر اصح اولان واجب اولمقدر چون برکونده ایکی عید یعنی جمعه وعید جمع اولسه اولی سنت ثانی فرضدر بونلرك بریسی ترك اولنمز (وشرائطها کشرائط الجمعة وجوبا واداء سوی الخطبة) صلاة عیدینك شرطلری خطبهدن غیری وجوبا واداء جمعهنك شرطی کبیدر زیرا جمعهده خطبهسز صلاة جائز دکلدر اما عیدینده خطبهسز نماز جائزدر زیرا سنتدر شرط دکلدر نهایت ترك ایلمکله سنته مخالف بولنوب اساءت ایلمش اولور اکر خطبه صلاتدن اول اولمش اولورسه ینه جائزدر زیرا مقصود حاصل اولور لکن متوارث اولان سنته مخالفت ایلهکین مکروه اولور عید شریفك خطبهسیچون اذان واقامت یوقدر (وندب فی الفطر ان یأکل شیأ قبل صلاته) عید فطرده صلاتدن اول برشیء اکل ایلمك

مندوب اولدی انس رضی الله عنهدن روایتدرکه صلاة عیده کتمزدن مقدم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوج
یاخود بش یاخود یدی تمرا کل ایدرلردی (ویستاك ویغتسل ویتطیب) مسواك استعمالی وغسل وکوکلك
قوقولر ایلمك مندوب اولدی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بویلجه ایلردی زیرا بوم اجتماعدر و برقوقو رایحه
کریههدن متأذی اولمسون ایچون (ویلبس احسن ثیابه) واحسن ثیابی کیمك مندوب اولدی (ویؤدی
فطرته) وصلاتدن اول فطرهسنی ویرمك دخی مندوبدر زیرا نبی علیه السلام حضرتلری بویلجه ایشلرلردی
ومقدم ویرمك فقرانك فراغ بالنه سببدر یوم عیدده رسول علیه السلام (اغنوهم عن المسئلة فی هذا الیوم)
بیوررلردی اکرچه تأخیر دخی جائزدر اما تعجیلی افضلدر (ویتوجه الی المصلی) مصلایه توجه دخی مندوب
اولدی (ولا یجهر بالتکبیر فی طریقه) طریق مصلاده تکبیری جهر ایلمك دخی مندوب اولدی امام اعظم
قتنده (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب طریقده تکبیری جهر ایلمك مندوبدر دیدیلر * ابو حنیفه قولنك
وجهی بودرکه ثناده اصل اخفادر اما عید اضحیده جهر شارعك تعیینیدر زیرا اول کون یوم تکبیردر
قال الله تعالی (واذکروا الله فی ایام معدودات) بوذکردن مراد تکبیرات عید اضحیدر اما عید فطر بویله
دکلدر (ولا یتنفل قبلها) صلاة عیددن مقدم نافله قیلنمز زیرا نبی علیه السلام صلاته حریص ایکن ایلمامشدر
روایت اولنورکه یوم فطرده علی کرم الله وجهه مصلایه چقوب برنیچه خلقی نماز قیلرکن کوریجك بونیچه
نمازدرکه هیچ حضرت رسول زماننده اولمش دکلدر دیدکده حاضر اولنلر بونی نهی ایلرمیسز دیو سؤال
ایلدکلرندنصکره (ارأیت الذی ینهی عبدا اذا صلی) زمرهسندن اولمقدن خوف ایدرم دیو جواب
بیورمشلردر (ووقتها من ارتفاع الشمس قدر رمح او رمحین الی زوالها) صلاة عیدینك وقتی شمسك بر رمح
یاخود ایکی رمح مقداری ارتفاعندن زوالنه وارنجهدر انس رضی الله عنهدن روایت اولندیکه بر هلال
شوالده هوا بولطلو اولوب اصحاب اول کونی صائم اولدیلر زوالدنصکره برقاچ کمسنه کلوب نبی علیه السلام
حضورنده هلالی دون کوردك دیو شهادت ایلدیلر حضرت افطار ایلمکه امر ایدوب و یارین مصلایه چقمغه امر
وتنبیه بیوردیلر اکر بعد الزوال صلاة عید قیلنمق جائز اولیدی حضرت رسول علیه السلام صلاتی یارینه تأخیر
ایتمزدی (وصفتها ان یصلی رکعتین یکبر تکبیرة الاحرام) صلاة عیدك صفتی ایکی رکعت قیلمقدر احرام تکبیری
کبی تکبیر ایدر اولدیغی حالده الینی بغلیه قراءت حالنده اولدیغی کبی (ثم یثنی) اندنصکره ثنا ایلیه یعنی
سبحانك اللهم اوقویه آخرینه وارنجه (ثم یکبر ثلاثا ثم یقرأ الفاتحة وسورة) اندن ال قالدرمغله اوچ کره
تکبیر ایده اندنصکره فاتحه وسوره اوقویه (ثم یرکع ویسجد ویبدأ فی الثانیة بالقراءة ثم یکبر ثلاثا ثم اخری
للرکوع) اندنصکره رکوع وسجده ایلیه وثانیهده قراءت ایله باشلیه تمام قراءتدنصکره اوچ کره ال قالدرمغله
تکبیر ایلیه اندنصکره رکوع ایچون بر تکبیر دخی ایلیه بو قول ابن مسعودکدر و بزم ائمهمزك قولی دخی بودر
وابن عباس دیدیکه امام اولیده بر تکبیر افتتاح ایچون و بش دخی افتتاحدنصکره ورکعت ثانیهده بش تکبیر
واندنصکره قراءت ایلیه و بر روایتده درت تکبیر ایلیه وقتاکه خلافت عباسیلره انتقال ایلدیسه ناسه
ابن عباسك قولی اوزره امر ایلدیلر ومنشورلرنده یازدیلر وابو یوسف بغداده کلوب صلاة عیدی تکبیرات
ابن عباس ایله قیلوب ویردی زیرا هارون الرشید ابو یوسفك خلفندهایدی امام محمددن روایتدرکه بو تکبیراته
نه مذهبا و نه اعتقادا عمل اولنمز مذهب معمول اولدرکه ابن مسعودك قولیدی زیرا ابن مسعودك قولی عمر
و ابو موسی اشعری وحذیفه وابن زبیر وابو هریره وابن مسعود انصاری رضی الله تعالی عنهم اجمعین
مذهبلریدر اخذه بو اولیدر و بین التکبیرات ذکر مسنون قیلنمدی زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدن
بر حدیث شریف نقل اولنمدی اما امام شافعی قتنده هر تکبیر بیننده (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله
والله اکبر) دیمك لازمدر (ویرفع یدیه فی الزوائد) امام تکبیرات زوائدده ایکی الینی رفع ایلیه (قوله علیه
السلام لا ترفع الایدی الا فی سبع مواطن) اول یدی موضعك بری تکبیرات صلاة عیدیندر ابو یوسف دیرکه
رفع اولنمز زیرا رفع ید افتتاح ایچون سنتدر زوائدده ایسه افتتاح یوقدر * پس امدی رفع ید لازم دکلدر اما بزم
حجتمز آنفا ذکر ایلدیکمزدر وامام تعوذ ایدر تکبیراتدن اول ثنا کبی ابو یوسف قتنده وتکبیراتدنصکره تعوذ ایدر
امام محمد قتنده زیرا انك قتنده تعوذ قراءته تابعدر امام اکر سهوا زوائددن اولان تکبیراتدن ترك ایلسه

رکوعده تذکر ایلسه ینه رکوعده قضا ایدر سهوا ایچون سجده ایلمز * زبدة الاسرار و تحفة الملوك شرحنده نقل
اولنمشدر (ویخطب بعدها خطبتین) صلاة عیددنصکره ایکی خطبه اوقویه ما بینلرنده اوچ آیت مقداری
جلسه ایله فصل ایده (یعلم الناس فیهما احکام الفطر) احکام فطری خطبهده ناسه تعلیم ایلیه (ولا تقضی
ان فاتت مع الامام) امام ایله ادا اولنمیان صلاة عید برکمسنهیی فوت ایلسه قضا اولنمز یعنی اول کمسنه منفردا
صلاة عیدی قضا ایلمز جماعت شرط قیلندیغیچون کلمهٔ مع فاتت ضمیری راجع اولان صلاته متعلقدر
یوخسه فاتت لفظنه متعلق دکلدر * حاصل معنا ادی الامام صلاة العید لم یؤدها هو دیمکدر وشافعی دیرکه یالکز
صلاة عید قیلنور تکبیرات عید دخی ادا اولنور (وان منع عذر عنها فی الیوم الاول) اکر اولکی کونده
بر عذر صلاة عیددن منع ایلسه اول عذر هواده بولت اولمق کبی و یاخود بعد الزوال امام حضورنده شاهدلرك
شهادتی کبی یاخود زوالدن اول ثابت اولوب اما ناسك اجتماعی ممکن اولمامق کبی یاخود یوم غیمده صلاة عید
قیلنمش لکن صکره ظاهر اولسه که زوالدنصکره ایمش بو مقوله عذرلر اولسه (صلوها فی الثانی ولا یصلی بعده)
ایکنجی کونده صلاة عیدی قیلرلر ولکن ایکنجی کوندنصکره قیلنمز یعنی اوچنجی کونده قیلنمز اکر ایکنجی کونده
دخی عذر اولسه قضا اولنمز جمعه قضا اولنمدیغی کبی (والاضحی کالفطر لکن یستحب تأخیر الاکل فیها
الی ان یصلی) دخی عید اضحی احکام وصفتده عید فطر کبیدر لکن اضحاده صلاة عید ادا اولننجه تأخیر اکل
مستحبدر * روایتدرکه نبی علیه السلام یوم نحرده طعام اکل ایلمزدی نمازدنصکره کلوب اضحیهسندن
اکل ایدردی (ولا یکره قبلها فی المختار) عید اضحانك صلاتندن مقدم اکل اولنمق مکروه دکلدر مختار اولان
بودر (ویجهر بالتکبیر فی طریق المصلی) عید اضحاده مصلی طریقنده تکبیر جهر اولنور عید فطر بونك
خلافنجهدر بر روایتده همان طریقده تکبیر اولنه مصلاده اولمیه بر روایتده امام صلاته شروع ایدنجیه دکین
تکبیر ایلیه (ویعلم فی الخطبة تکبیر التشریق والاضحیة) وامام خطبهده تکبیر تشریقی وقربانی ناسه تعلیم ایلیه
(ویجوز تأخیرها الی الثانی والثالث بعذر وبغیر عذر) صلاة اضحایی ایکنجی واوچنجی کونه عذر ایله دخی عذرسز
تأخیر ایلمك جائزدر زیرا صلاة اضحیه وقتی ایله موقتدر * پس بو اجلدن اضحیهنك ایامی ایله تقیید اولندی
لکن تأخیر ایله مسیء اولور بغیر عذر منقوله مخالفت ایلدیکی ایچون * واما اوچنجی کوندنصکره جائز دکلدر
وقضا اولنمز بو محلده عذرك کراهیتی نفی ایچوندر صلاة فطر بونك خلافنجهدر اکر صلاة فطری جماعت بلا عذر
یارینه تأخیر ایلسهلر جائز دکلدر (والاجتماع یوم عرفة تشبها بالواقفین لیس بشیء) یوم عرفهده واقفین
فی العرفات اولنلره تشبها اجتماع ایدوب طورمق برشی دکلدر یعنی برشیئی مفید دکلدر ابو یوسف و محمددن
روایت اصولدن غیریده نقل اولنمشدرکه مکروه اولمیه اما اصح اولان اولکی کلامدر رویت اولنمشدرکه تعریف
فعل روافضدر و بعضیلر بو فعل مستحبدر زیرا اهل کتابه تشبیهدر اهل کتابه تشبیه ایدن کمسنه ایچون ثواب
حاصل اولور دیمشلردر * ابن عباسدن دخی روایت واردرکه بصرهده کندوسی بو فعلی ایشلمشدر اما بزم ائمهمز
قتنده بو مقوله فعلی ارتکاب افعال حسنهدن دکلدر عرفهده وقوف مکان مخصوصده عبادت مخصوصهدر
اویله اولسه غیری مکانده اول عبادت متصور دکلدر برکمسنه کعبهدن غیری بر مسجدك اطرافنی طواف ایلسه
عیاذا بالله تعالی یخشی علیه الکفر مقولهسی بر فعلدر زیرا نبی علیه السلامدن تعریف نقل اولنمامشدر
دینده اختراع جائز دکلدر ابن عباسدن نقل اولنان وعظ وتذکیردر یوخسه تشبه دکلدر (ویجب تکبیر
التشریق عقیب الصلاة) تکبیر تشریق واجب اولور صلاة عقیبنده (قوله تعالی واذکروا الله فی ایام معدودات)
بوندن مراد تکبیردر تکبیر تشریقی سنت دخی دیمشلردر لکن اصح اولان واجب اولمسیدر تشریق لغتده
تقدید اللحم یعنی ات قورتمق معناسنه اکثری بونده ات قورتمق واقع اولدیغیچون تکبیر تشریق تسمیه اولنمشدر
(قال النبی علیه السلام لا جمعة ولا تشریق ولا فطر ولا اضحی الا فی مصر جامع) نبی علیه السلامك تشریقی
واجبات مابیننده ذکر ایلدیکی واجب اولمسنه دلالت ایدر * ثقاتدن نیچه کمسنهلر علی کرم الله وجههدن نقل
ایدوب وجوب تکبیری نفی ایدوب صکره واجب دیمشدر بو مثللو وجوبی اقتضا ایدر اختیارده دخی مسطوردر
صاحب کنز سنت اولمسنه ذاهب اولمشدر وقدوری وهدایه مختلف فیه اولمق ایله اطلاق اوزرینه ذکر
ایلمشلردر (من فجر یوم عرفة) تکبیر تشریق عرفه کونك صلاة فجرندن (الی عصر یوم العید) بیرام کونك

عصر بنه دکین در تکبیر تشریقك ابتدا وانتهاسنده بین الصحابه اختلاف اولدیغی ابو حنیفه دن روایت اولنمشدر که کبار صحابه دن عمر وعلی وابن مسعود رضی الله عنهم یوم عرفه نك صلاة فجرندن ابتدا اولنه دیمشلر وعلمامز دخی بونی اخذ ایتمشلردر وصغار صحابه دن عبدالله بن عباس وعبدالله بن عمر وزید بن ثابت یوم نحرك صلاة ظهرندن ابتدا اولنه وبعض روایتده ابو یوسف دخی بو کا رجوع ایتدی دیمشلردر ومذهب شافعی بودر اما انتهاسنده اختلاف اولنوب ابن مسعود رضی الله عنه عرفه نك فجرندن ایام نحرك عصرینه وارنجه تکبیر اولنور دیمشدر بو تقدیرجه تکبیر سکز وقت صلاة عقیبنده اولور وجهرده بدعت اولمغین اقل ایله اخذ ایلمشدر (قال الله تعالی ان الله لا یحب المعتدین ای الجاهرین بالدعاء وقوله تعالی (ادعوا ربکم تضرعا وخفیة) وقال الله تعالی (واذکر ربك فی نفسك تضرعا وخفیة ودون الجهر) ورأی النبی علیه السلام اقواما یرفعون اصواتهم عند الدعاء فقال انکم لن تدعوا اصم ولا غائبا) چون برشیء اکثر ایله اوله اقلی اخذ ایلمك اولیدر وابو حنیفه رضی الله عنهك حجتی چونکه بدایه برکونده واقع اولدیکه حجك رکنی انده ادا اولندی قطع دخی برکونده کرکدر حجك بر رکنی دخی آنده ادا اولنه اول رکن طوافدر یوم نحرده تمام اولور * امدی تکبیر دخی عرفه نك فجرندن یوم نحرك عصرینه دکین اولنجه ارکان حج ایله تمام اولمشدر (علی المقیم بالمصر) تکبیر تشریق مقیم مصر اوزرینه واجب اولور مسافر واهل قرایه واجب دکلدر (عقیب کل فرض) هر فرضك عقیبنده واجب اولور * اما بعد الوتر وبعد الصلاة النافله تکبیر اولنمز (ادی بجماعة مستحبة) اویله فرض که جماعت مستحبه ایله ادا اولنه جماعت ایله دیمکله منفرددن احترازدر ادی دیمکله قضاده تکبیر اولنمامغه اشارتدر مستحبة دیمکله جماعت نسادن احترازدر مادامکه ایچلرنده رجل اولمیه انلره تکبیر واجب دکلدر (وبالاقتداء یجب علی المرأة والمسافر) امامه اقتدا ایتمکله تکبیر تشریق خاتون ومسافر اوزرینه واجب اولور زیرا خاتون ومسافر اوزرینه واجب دکل ایدی لکن امامه تبعیت ایله واجب اولور اما خاتونلره صوتلرینی اخفا ایلمك لازمدر (وعندهما الی عصر آخر ایام التشریق) امامین قتنده تکبیر تشریق ممتد اولور آخر ایام تشریقك عصرینه دکین بو قول علی کرم الله وجهه نکدر امامدن روایت اولنان قوللك بری دخی بودر احتیاطا بونی اخذ ایلدی زیرا امر عبادتده هرقچنکه وجوب ایله عدم بیننده برشیء دوران ایلسه احتیاطا وجوب طرفی اخذ اولنور * ابن عمردن روایتدرکه آخر ایام تشریقك فجرندن قطع اولنه شافعی بو قولی اخذ ایلمشدر (علی من یصلی الفرض) تکبیر تشریق فرض قیلان کمسنه نك اوزرینه واجب اولور تقدم ایدن شیئلردن بریسی شرط قیلمدی نقوله ادا ونقوله آدم اولورسه اولسون فرضی ادا ایلدکدنصکره انك اوزرینه تکبیر واجب اولور (وعلیه العمل) ناسك عملی امامینك قولی اوزرینه در (وصفته ان یقول مرة الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر ولله الحمد) تکبیرك صفتی بو کلام سعادت انجامی برکره دیمکدر مرة قیدی شافعینك قولندن احترازدر زیرا انك قتنده اوچ کره الله اکبر دیمك اوزره در بزم قتمزده تکبیر معهودی برکره دیمکدر شول کمسنه لرکه ایکی اوچ کره دیرلر تحقیقا انلر سنته مخالفت ایلمش اولورلر بو تکبیر ابراهیم پیغمبر صلوات الله علی نبینا وعلیه دن مأثوردر * دینلدیکه جبریل علیه السلام قربانی کتوردکده حضرت ابراهیم ذبح اسمعیله عجله ایلمك خوفندن جبریل علیه السلام الله اکبر الله اکبر دیدی حضرت ابراهیم جبریل امینی کوردکده لا اله الا الله والله اکبر دیدی حضرت اسمعیل دخی فدا کلدیکن بلدکده الله اکبر ولله الحمد دیدی اخبرین که حضرت ابراهیم واسمعیل علیه السلامك تکبیرلریدر اما واجب یا سنت اوله * ابن عمردن روایت اولندیکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیورمشدرکه (افضل ماقلت انا والانبیاء من قبلی یوم عرفة الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر الله اکبر ولله الحمد) (ولا یترکه المؤتم ان ترکه امامه) مقتدی تکبیر تشریقی ترك ایلمز اکر امامی ترك ایدرسه ده زیرا تکبیر صلاتدنصکره اولور بونده امامه تابع اولمز حتی امام ابو یوسفدن روایت اولنورکه یوم عرفه ده صلاة مغربده ناسه امامت ایلدم استادم ابو حنیفه بکا اقتدا ایلمش ایدی تکبیری سهو ایلدم استادم تکبیر ایلدی * پس امدی دلالت ایدرکه امام تشریق تکبیرینی ایلسه مقتدی ایلمك لازمدر ترك ایتمامك کرکدر

(باب صلاة الخوف)

بو باب

بو باب صلاة خوف بیانده در (ان اشتد الخوف من عدو او سبع) انسانك عدودن یاخود یرتیجی جانورلردن خوفی زیاده اولسه * فخر الاسلام مبسوطنده ذکر ایلمشدرکه عند البعض خوف ایله مراد عدونك حاضر اولمسیدر یوخسه حقیقت خوف دکلدر عدونك حضوری خوف مقامنه اقامت اولندی تکمیم رخصت مشقته تعلیق اولنیوب نص سفر ایله تعلیق اولنمشدر زیرا سفر سبب مشقتدر سبب مسبب مقامنه اقامت اولندی عدو دخی بو محلده سبب خوفدر حقیقة خوف مقامنه اقامت اولندی عامهٔ مشایخ قتنده اشتداد خوف شرط دکلدر بلکه صلاة خوفك جوازنه سببدر (جعل الامام طائفة بازاء العدو وصلی بطائفة رکعة ان کان مسافرا او فی الفجر) امام بر طائفه یی عدونك مقابله سنده قویوب بر طائفه ایله بر رکعتی ادا ایدر اکر مسافر ایسه یاخود صلاة فجرده ایسه زیرا صلاة سفرك وفجرك وجمعه نك وعیدینك شطرلری بر رکعتدر (ورکعتین ان کان مقیما او فی المغرب) ایکی رکعت ادا ایدر اکر مقیم یاخود صلاة مغربده ایسه طائفهٔ اولی ایله ایکی رکعت ادا ایدر زیرا صلاة مغرب تنصیف قبول ایتمز اکر امام خطا ایدوب طائفهٔ اولی یه بر رکعت وطائفهٔ ثانیه یه ایکی رکعت قیلورسه ایکی طائفه نك دخی صلاتی فاسد اولور اما اولکی طائفه نك صلاتنك فسادی وقتسز انصرافلری ایچوندر اما طائفهٔ ثانیه نك صلاتنك فسادی وقتا که انلر رکعت ثانیه یه ایرشدیلر انلر شفع اوله ادراك ایلدکلری ایچون طائفهٔ اولی دن اولدیلر * پس بو تقدیرجه رجوعلری زماننده انصراف ایلدیلر صلاتلری باطل اولدی (ومضت هذه الی العدو) امام ایله ادا ایدن طائفه عدو جانبنه کیده (وجاءت تلك) وعدو جانبنده اولانلر کله لر (لقوله تعالی ولتأت طائفة اخری لم یصلوا فلیصلوا معك) (وصلی بهم ما بقی) امام عدو جانبنده اولان طائفه ایله قیلر باقی قلان رکعتی (وسلم وحده) امام یالکز سلام ویره زیرا امامك صلاتی تمام اولدی اما قوم سلام ویرمیه لر صلاتلری ناقص اولدیغیچون (وذهبوا الی العدو وجاءت الطائفة الاولی واتموا بلا قراءة) بر طائفه عدو طرفنه کیده لر وطائفهٔ اولی کله لر بلا قراءة صلاتلری تمام ایده لر زیرا بونلر لاحقلردر کویا که امام خلفنده طورورلر حکمنده در (ثم الطائفة الاخری واتموا بقراءة) اندنصکره طائفهٔ اخری کله لر قراءت ایله تمام ایده لر زیرا انلر مسبوقلردر (ویبطلها المشی والرکوب والمقاتلة) یعنی صلاة خوفده عدو مقابله سنده طوردقدنصکره صلاة خوفی مشی ورکوب ومقاتله ابطال ایدر زیرا بونلر عمل کثیردر اما عدو طرفنه مشی تجویز ایتمشلر شافعی قتنده مقاتله ابطال ایلمز زیرا حق تعالی اخذ سلاح ایله امر ایتمشدر (قوله تعالی ولیأخذوا حذرهم واسلحتهم) اخذ سلاح ایله امر قتالك جوازی ایچوندر بزم ایچون دلیل قتال صلاتی منافی عمل کثیردر اخذ اسلحه عدویه خوف ویرمك ایچوندر یوخسه جواز قتل ایچون دکلدر * روایت اولندیکه نبی علیه السلامدن یوم خندقده درت وقت نماز فوت اولدی کیجه ایله قضا ایلدی (وقال علیه السلام ملأ الله بیوتهم وقلوبهم نارا کما شغلونا عن الصلاة الوسطی وفی روایة وقبورهم نارا) اکر مع القتال صلاة جائز اولیدی نیچون تأخیر ایدرلردی حالبوکه یوم خندق صلاة خوف مشروع اولدقدنصکره درز یرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم صلاة خوفی غزوهٔ ذات الرقاعده قیلمشلردر بو غزا ایسه خندق غزاسندن مقدمدر واقدی وابن اسحق بو یلجه ذکر ایلمشدر (وان اشتد الخوف وعجزوا عن الصلاة بهذه الصفة) اکر خوف مشتد اولوب ذکر اولنان صفتله صلاتی ادادن عاجز اولورلر ایسه اکر نمازه شروع ایدرلر ایسه اعدا هجوم ایلمسی مقرر اولسه (صلوا وحدانا رکبانا یومون الی ای جهة قدروا ان عجزوا عن التوجه) یالکز اولدقلری حالده قادر اولدقلری جهته ایما ایله صلاتی ادا ایده لر اکر اقل قبله طرفنه توجهدن عاجز اولورلر ایسه الله تعالی الینك (فان خفتم فرجالا او رکبانا) فاینما تولوا فثم وجه الله) نص شریفی حجت اتخاذ ایدوب (فرجالا ای قیاما علی ارجلکم) دیمکدر رورا کب اولدقلری حالده وقدرتلری اولان طرفه توجه ایله اداء صلاة ایلیه لر (ولا تجوز بلا حضور عدو) صلاة خوف جائز اولمز عدو حاضر اولمیجه زیرا ضرورة جواز صلاة خوفی منع ایدر اکر مکان بعیددن بر آلای آتلو کوروب عدو ظن ایلسه لر ویاخود توز کورنسه صلاة خوفی قیلسه لر صکره عدو اولدیغی ظاهر اولسه صلاة جائز اولمز (وابو یوسف لا یجیزها بعد النبی علیه السلام) ابو یوسف صلاة خوفی نبی علیه السلام زماننده نصکره جائز کورمز صلاة خوف خاصة نبی علیه السلامك حال حیاتنده مشروع اولدی (واذا کنت فیهم) نص شریفی بو کا دلالت ایدر زیرا هر طائفه نبی علیه السلامك خلفنده فضیلت

صلاته نائل اولمق ایچون ایدی بو ایسه نبی علیه السلامدن صکره مرتفع اولدی هر طائفه ایچون بر امام ایله اداء صلاة ممکندر بو تقدیرجه ذهاب وایاب صفتی ایله اداء صلاة جائز دکلدر * دینلمشدر که ابو یوسف صکره بو کلامدن رجوع ایلمشدر بزم ایچون دلیل صحابهٔ کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین صلاة خوفی نبی علیه السلام حضر قلرندن صکره اقامت ایتمشلردر وصلاة خوفه سبب خوفدر خوف ایسه حضرتک زماننده اولدیغی کبی بعده مع الزیاده اولمشدر وصلاة خوف نبی علیه السلامك خلفنده فضیلت صلاة ایچون دکلدر زیرا صلاتده ترك مشی واستقبال قبله فرضدر خلف نبیده اداء صلات فرضیتدر احراز فضیلت ایچون ترك فرض جائز دکلدر وخطاب علی الرسول یالکز اکا مختص دکلدر خطابیاتده اکثر خطاب عامدر الله تعالینك (خذ من اموالهم صدقة) قول شریفنده وارد اولدیغی کبی زیرا نبی علیه السلام وخلفا وامرا ایچون عامدر علی الخصوص که شرطه تعلیق اولنان عدم حکم ایجاب ایلمز بزم قتیمزده اصولده بلندیکی اوزره بلکه قیام دلیل اولنجه موقوف طورر بونك ایسه وجودنه دلیل قائم اولدیکه بعد النبی علیه السلام فعل صحابه در * روایت اولنور که سعید بن ابی وقاص وابو عبیدة بن الجراح وابو موسی الاشعری بونلر صلاة خوفی اصفهانده اقامت ایلمشلردر * وینه روایت اولنور که سعید بن ابی العاص طبرستانده مجوس طائفه سیله جنك ایلدکده کندی ایله حذیفة بن الیمان وعبد الله بن عمر موجود اولوب صلاة خوفی قیلمشلر وبر کمسنه بونلره انکار ایلمامش * پس امدی صحابه نك بو فعلی اجماع محلنه حلول ایلدی

(باب صلاة الجنازة)

بو باب صلاة جنازه نك بیاننده در جنازه فتح جیم ایله میت وکسر جیم ایله سریردر الاعلی للاعلی والاسفل للاسفل بو دخی فتح وکسری مشعر اولدیغی بیاندن مستغنیدر (یوجه المحتضر الی القبلة) محتضر اولان کمسنه قبله طرفنه دوندریلور محتضر موته مشرف یعنی موته قریب اولان دیمکدر کانه موت اکا حاضر اولدی یاخود ملائکهٔ موت ویا عذاب حاضر اولدی دیمك اوله وعلامت احتضار ایکی ایاقلری مرخی اولمق وبورنی اکری اولمق دخی یکاقلری باتمق وبونك امثالی بعض شیلردر (علی شقه الایمن) صاغ طرفی اوزره ینه قبله یه توجه ایتدیریلور زیرا قبرده دخی وضع او یلجه در (واختیر الاستلقاء) استلقاء اختیار اولندی یعنی متأخرین فقهاسی اوزره ینه توجهی اختیار ایلدیلر زیرا استلقاء تغمیض عینه وشد لحیه یه وخروج روحه اسهلدر فی زماننا معتاد اولان دخی بودر (ویلقن الشهادة) شهادت تلقین اولنور ابو سعیددن روایت اولنور که (قال النبی علیه السلام لقنوا موتاکم لا اله الا الله) موتادن مراد موته قریب اولان کمسنه در لایق اولان بودر که محتضرك اطرافنده اولان کمسنه لر (لا اله الا الله محمد رسول الله) دیو تلقین ایده لر احتمالدر که ضجرده واقع اوله وتلقین اولنمق سنتدر (قوله علیه السلام من کان آخر کلامه لا اله الا الله دخل الجنة) حدیث شریفی دخی تلقینه دلالت ایدر زیرا حال احتضارده شیطان ایمانه تعرض ایلمك خوفی واردر وملك الموت روح انسانی بدندن نزع ایدر بو یله محلده مستعان اللهك عنایتی طلبی تلقینه محتاجدر ووقت تلقینده (یا فلان اذکر دینك الذی کنت علیه ورضیت بالله ربا وبالاسلام دینا وبمحمد صلی الله علیه وسلم نبیا وبالقرآن اماما وبالکعبة قبلة) دیمك کرکدر اکر دینلورسه که تلقینك فائده سی ندر که ایمان ایله اولمش اولور ایسه تلقینه حاجت یوقدر اکر کافر اولمش ایسه اکا تلقینك فائده سی یوقدر بو سؤال تردیدیه بعد الموت تلقین اوزره در یوخسه عند الاحتضار اولان تلقین اوزره دکلدر ممکندر که ایمان ایله کیمسی تلقینه معلق اوله اصول کلامده مسئلهٔ تعلیقده بیان اولنمشدر وبعد الموت تلقینده اختلاف اولنمشدر وبعضیلر تلقین اولنور دیدیلر وبعضیلرنه امر اولنمشدر ونه نهی اولنمشدر حالی اوزره دیمشلردر امام الصفار دیمشدر که تلقین مشروعدر زیرا بعد الدفن روح وعقل عودت ایدر وتلقین اولنانی فهم ایدر صاحب عنایه دیمشدر که بن استادم قاضیخاندن اشتدمکه مرغینانیدن حکایت ایدوب کندوسی بعض اصحابنه بعد الدفن تلقین ایدردی وتلقین ایتمکی بزه وصیت ایدردی * وفقها دیمشلردر که حائض وجنب ونفسا محتضر حضورندن اخراج ورایحهٔ طیبه قونیلور وسورهٔ یس اوقنور وقارنی اوزرینه قلیچ قونیلور اللری وایاقلری اوزادیلور (فاذا مات شدوا لحییه وغمضوا عینیه) بر کمسنه چون فوت اولسه متوفانك صقالی

باغله کز

باغله کز وکوزلرینی یومکز زیرا رسول علیه السلام ابی سلمه یه بو یلجه ایلمشلردر اکر مفتوح العین ترك اولنسه کریه المنظر اولوب اعین ناسده قبیح اولوردی توارث امت دخی (ما رآه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن) قول شریفنك اوزرینه در (ویستحب تعجیل دفنه) میتك دفننك تعجیلی مستحب اولور (عجلوا موتاکم فان یك خیرا قدمتموه الیه وان یك شرا فبعدا لاهل النار) یعنی اکر خیرلو ایسه محلنه ایلتمش اولورسز اکر شرلو ایسه اهل ناری کندیکزدن بعید ایتمش اولورسز وفی روایة (فبعدوا اهل النار) وموتی ناسه اعلام ایلمك لابأسدر زیرا بونده طاعت اوزرینه تحریض واردر (واذا ارادوا غسله) چون میتی غسل مراد ایلسه لر غسل میت احیا اوزرینه سنت واجماع امت ومعنادن برنوعله واجبدر * اما سنت اولان ابی بن کعب رضی الله عنهدن روایت اولنمشدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیورمشلردر که وقتا که حضرت آدم محتضر اولدقده ملائکه جنتدن کفن وحنوط ایله نازل اولدیلر وفات ایلدکده صو وسدر ایله اوچ کره غسل ایدوب وثیابدن وترایله تکفین ایتدیلر وجبریل امین امام اولوب بیت شریفده نمازنی قیلدیلر وبو فعل آدم اوغللرینه سنتدر دیدیلر واجماع امت دخی بونك کبیدر اما معنالردن برمعنی دیندیکه میت جنازه نمازنده قومه امام منزله سنده درزیرا امامسز صلاة جائز اولمز بو اجلدن ابن مسعود دیمشدر که (الجنازة سنة متبوعة) بو اجلدن امام کبی قوم اوزره میتك تقدیمی شرط قیلندی زیرا امامك طهارتی جواز صلاتده شرطدر ومیتك دخی طهارتی کذلك تحقیقا بعد الموت اللهه عرض اولنور ورجوع دخی اکادر تعظیما لله تعالی غسل واجب اولدی * بو اجلدندر که کافرلك دخی غسلی مسنون اولدی اکر اوزرینه نماز قیلنمزسه ده ینه رجوعی اللهه در مجردا کارجوع اولنغله تعظیما لله تعالی غسل اولنور بونك ایچون سنت وارد اولمشدر حق کافرده حدیث ابی طالبده * نهایه ده بو یلجه در ابی بن کعب روایت ایلدیکه حدیثده وجوب اولمدی زیرا ملائکه هذه سنة ولد آدم دیدیلر وجوب اولمامش اولدی صاحب کافی ایراد ایلدیکی حدیث شریف ایله استدلال اولی ایدی اول حدیث بودرکه (قال النبی علیه السلام للمسلم علی المسلم ستة حقوق) اندن صکره مشایخ اختلاف ایلدیلر که میتك غسلی نه ایچون واجب اولور عبد الله بلخی حدث ایچوندر ثابت اولان نجاست ایچون دکلدر اکر نجاست ایچون اولیدی غسل ایله زائل اولمزدی سائر حیوانلرده اولدیغی کبی اما حدث حال حیاتنده غسل ایله زائل اولدیغی کبی موتنده دخی زائل اولور موت عقلی زائل ایدر ومفاصلی ارخا ایدر دیدی شیخ ابو عبد الله الجرجانی ومشایخ عراقدن غیریلر غسل میت موت ایچون ثابت اولان نجاست ایچون واجبدر دیدیلر زیرا اومیتك دم سائله سی موت ایله منجس اولور سائر حیوانلره قیاسا بونلره دلیل برمسلم برقیو یه دوشوب فوت اولسه صویك جمله سنی اخراج ایلمك واجب اولور ینه بونك کبیدر بررجل برمیتی غسل اولنمدین کوتورسه وانك اوزرینه نماز قیلسه صلاة جائز اولمز اکر غسل ازالهٔ حدث ایچون واجب اولسه قبل الغسل میت ایله نماز جائز اولوردی نیکیم برکسنه برمحدثی کوتورسه وانکله نماز قیلسه جائزدر * پس امدی ظاهر اولدیکه غسل میتك وجوبی موت ایله ثابت اولان نجاست ایچوندر وبو نجاست غسل ایله ازاله اولوب سائر حیوانلرده اولمامسی انسانك کرامتی ایچوندر عنایه ونهایه ده دخی بو یلجه در شارح تحفه دیمشدر که اکر برمیت صوده بوغلسه ینه غسلی لازمدر زیرا خطاب غسله توجه ایلمشدر غسل ایسه اولمز الا قصد ایله اولور (وضع علی سریر مجمر وترا) تك بخورلنمش سریر اوزرینه وضع اولنه زیرا ایتار ایچون نص شریف وارد اولمشدر (قال النبی علیه السلام ان الله وتر یحب الوتر) کیفیت بخور بر کره ویاخود اوچ کره ویاخود بش کره دوران ایتدیریله (وتستر عورته) میتك عورتی ستر اولنور زیرا ستر عورت واجبدر آدم حیا ومیتا محترمدر رجال نسائی ونساء رجالی غسل حلال دکلدر خانیه ده صغیر وصغیره حد شهوته بالغ اولمینجه بو ایکیسنی رجال ونساء غسل ایدرلر زیرا بونلرك اعضالری عورت حکمنده دکلدر دیو تصریح اولنمشدر (ویجرد) میت صویلور یعنی اوزرنده اولان ثیابی چقاریلور شافعی قتنده یکلری واسع کوملك ایچنده غسل اولنمق سنتدر اعنی غاسل اللرین یکلرینه صوقوب بدننی غسل ایلیه اکر صیق اولورسه یکلرین برنه لر زیرا نبی علیه السلام متوفی اولدقده اوزرنده بولنان قمیصده غسل اولندی شول شیئ که کندو حقنده سنت اوله غیریلر حقنده دخی سنتدر مادامکه تخصیصه بر دلیل قائم اولیه بو شافعینك سوزلیدر

بزدیرزکه بزم ایچون دلیل حضرت عائشه رضی الله عنها روایت ایلدیکه وقتاکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
متوفی اولدی صحابهٔ کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین غسلی ایچون اجتماع ایدوب بیلمزلر نیجه غسل
ایده لم کندی موتامز کبی می غسل ایده لم دیو تحیرده ایکن حق تعالی طرفندن بونلره نوم غلبه ایدوب واثناده
برمنادی رسول اکرمی اوزرنده اولان ثیابی ایله غسل ایدك دیو ندا ایلدکده صحابه اجتماع ایلدیلرکه سائر
موتاده تجرید سنتدر انجق بغیر تجرید رسول اکرم حضرتلرینه مخصوص اولدی عظیم حرمت وشرفیچون
(ویوضأ بلا مضمضة واستنشاق) آبدست آلیویریلور مضمضه واستنشاقسز وضوء اغتسالك سنتیدر
انلرك ایکیسی ترك متعذر اولدیغیچوندر زیرا مضمضه آغزده صویی اداره بعده اخراجدر استنشاق ایسه
برونه صویی بالنفس چکمکدر بونلرك میتده حصولی ممکن دکلدر * شافعی دیرکه حیاتده اولدیغی کبی
مضمضه واستنشاق ایلمك کرکدر بو اعتبار فاسددر نبی علیه السلام بیورمشدرکه (المیت یوضأ ولا یمضمض
ولا یستنشق) (ویغسل بماء مغلی بسدر اوحرض) میت غسل اولنور سدر ایله قاینامش صو ایله ویاخود
اشنان ایله قاینامش حرض حانك ضمی ورانك سكونیله اشنان دیدکاری اوتدر ترکجه چوغان دیرلر
(ان وجدوا والا فالقراح) اکر سدر وحرض بولنمزسه ماء خالص ایله غسل اولنه قراح قافك فتحیله خالص
معناسنه در (وغسل رأسه ولحیته بالخطمی) میتك باشی ولحیه سی خطمی ایله غسل اولنه استخراج
وسخنه جلدن ابلغدر اکر باشنده صاچی وارایسه خطمی بولنمزایسه صابون ایله غسل اولنه قاموسده
خطمی کسر خا ایله برمشهور اوتدر مفتح ومحلل ومنضجدر وملیندر حبس بوله وحصابه وقرحهٔ امعایه
وارته باشه وجراحاتك نضجنه وتسکین وجعه نافعدر سرکه ایله بهقه نافعدر و جع اسنانه مضمضه ایله نافعدر
ونهش الهوام وحرق الناره دخی نافعدر (واضجع علی یساره) صول طرفنه طیاندریله (فیغسل حتی یصل
الماء الی مایلی التخت منه) پس امدی غسل اولنور حتی واصل اوله شول محله که میتك صول طرفندن التنه
ولی ایلش اوله (ثم علی یمینه کذلك) اندنصکره صاغ طرفنه طیاندریله غسل اولنه حتی صو واصل اوله
شول محله که صاغ طرفندن التنه ولی ایلش اوله (ثم یجلس مستندا ویمسح بطنه برفق) اندنصکره میت
اوطوردیله مستندا اوقارنی رفق ایله مسح اولنه * روایت اولندیکه حضرت علی کرم الله وجهه وقتاکه رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینی غسل ایدوب مبارك قارننی رفق ایله مسح ایلدی ومیتدن طلب اولنان
شیئی اندن طلب ایلدی برشیئ کورمدی (طبت حیا ومیتا) دیو جواب ایلدی (فان خرج منه شیئ غسله
ولا یعید غسله) اکر میتدن برشیئ چقارسه غسل ایلیه اما غسلنی اعاده ایلیه (ولا وضوءه) وضوسنی دخی
اعاده ایلیه (وینشفه بثوب) وبرثوب ایله باشنی آله یعنی سیله کفن یاش اولمسون ایچون (ویجعل الحنوط
علی رأسه ولحیته) باشنه ولحیه سنه حنوطی قویه یعنی وضع ایده حنوط حانك فتحیله اصناف طیبدن
میت ایچون قلنان شیئه دیرلر زعفران وسدردن وغیری هرنه قدر طیب وارایسه خلط اولنسه لابأسدر
(والکافور علی مساجده) کافوری سجده ایدن اعضالرینه قویه سجده ایدن سکز اعضادر آلنی وبورنی
وایکی ایاقلری وایکی اللری وایکی دیزلریدر بونلره کافور وضع اولنه بو اعضاره مواضع سجود تسمیه سی
مجازدر انجق سجود بونلر ایله حاصل اولور یوخسه موضع سجود ارضدر وکافوره تخصیص اولنمغه باعث
رایحه سندن قوردلر قاچدیغیچوندر (ولا یسرح شعره ولحیته ولا یقص ظفره وشعره) میتك شعری
ولحیه سی تسریح اولنمز وطرنقلری وشعری دخی کسلمز تسریح لغتده شعرلك بعضیسی بعضندن تخلیصدر
وبعضیلر طراق ایله تحلیلدر دیمشلر شافعی اصبع ایله تسریح اولنور وظفر وشعری قص اولنور دیو نبی
علیه السلام (اصنعوا بموتاکم ماتصنعون بعرائسکم) بیوردیغی حدیث شریفی ایله استدلال ایلمشدر
(ولا یختن) ختان دخی اولنمز ختان حقا احیاده سنتدر اما امواتده دکلدر (ثم یکفنه) اندنصکره تکفین اولنور
واکر مالی اولمسه اول میتك کفنی نفقه سی اوزرینه لازم اولان کمسنه نك اوزرینه درسنتی من جهة العدددر
اما اصلنده واجبدر شول دلیل ایله که دین وارث ووصیت اوزرینه مقدم اولدیغیچون (وسنة کفن الرجل
قمیص وهو من المنکب الی القدم) رجلك کفننك سنتی برکوملکدر کوملك اموز باشلرندن قدمه دکیندر
(وازار ولفافة وهما من القرن الی القدم) بری ازار وبری لفافه در * بو ایکیسی دپه دن قدمه وارنجه

(واستحسن بعض المتأخرین العمامة) متأخرینك بعضی عمامه یی مستحسن کورمشلردر قاضیخان
بزم قتمزده کفنده عمامه یوقدر دیمشدر متأخرین استحسان ایتمشلردر وابن عمردن مرویدر ومالك دخی بونك ایله
اخذ ایلمشدر وقایه شرحی ابن ملکده بعض کمسنه لر عمامه یی کریه کورمشلردر اکر ایشلنورسه کفن شفع اولمق
لازم کلوردیمشلر * ومحیطده مسطوردرکه اکر نباش یعنی کفن صویجی کفنی سرقه ایلسه اکر تازه ایسه
وطاغلمامش ایسه ثانیا تکفین اولنور رأس مالندن اول نیجه تکفین اولندیسه * کرکسه مالی تقسیم اولسون
کرکسه اولمسون برابردر (وکفایته ازار ولفافة) رجلك کفن کفایه سی ازار ولفافه در حضرت ابو بکر
رضی الله عنهك (اغسلوا ثوبی هذین وکفنونی فیهما) قول شریفی موجبنجه ایکیسی کافیدر (وسنة کفن
المرأة درع وازار وخمار ولفافة وخرقة تربط بها علی ثدییها) خاتون کفننك سنتی درع وازار وخمار ولفافه در
وبرخرقه درکه ایکی ممه سی اوزرینه ربط اولنور درع خاتونك کوملکیدر خمار باشنه اورتنه جك شیئ خمارك طولی
ایکی ذراع وعرضی قولتوغی التندن دیرلرینه وارنجه در * دینلمشدرکه کوبکنه وارنجه در اما شول خرقه که
وقت غسلده میتك عورتی اوزرینه وضع اولنور بریچق ذراعدر وعرضی ایکی ذراعدر بونك اوزرینه زیاده
یاخود ناقص ایدن فقد تعدی وظلم کلامنك مضمونی ایله عمل ایتمش اولور (وکفایته ازار وخمار ولفافة)
کفن مرأه نك کفایتی ازار وخمار ولفافه در بوندن اقل اولورسه مکروه اولور ابو یوسف قتنده ازار ولفافه دخی
کفایت ایدر بو ایکیسی ایله ستر عورت بولندیغیچون (وعند الضرورة یکفی الواحد) ضرورتده برکفن
کفایت ایدر مقصود حاصل اولدیغیچون (ولا یقتصر علیه بلا ضرورة) بلا ضروره واحد اوزرینه اقتصار
اولنمز (ویستحب الابیض) ابیض مستحبدر (ولا یکفن الا فیما یجوز له لبسه حال حیاته) رجل تکفین اولنمز
الا شول شیئ ایله تکفین اولنورکه حال حیاتنده انك ایچون کیمسی جائز اوله (وتجمر الاکفان وترا) کفنلر
بخورلنور وترا یعنی تك مجمری اوچ دفعه یاخود بش یاخود یدی دفعه طیب ایله دوران ایتدیرهلر (قبل
ان یدرج فیها) میت اکفانه درج اولنمزدن مقدم تجمیر اولنور زیرا نبی علیه السلام قزی ایچون تجمیری
امر ایلمشدر میت ایچون تجمیر اوچ موضعده اولور بری تسلیم روح محلنده اولور رایحهٔ کریهه یی ازاله
ایچون و بری غسل اولندقده و بری تکفین اولندقده خلفنده تجمیر اولنمز (وتبسط اللفافة ثم الازار علیها)
لفافه بسط اولنور اندنصکره لفافه اوزرینه ازار بسط اولنور (ثم یقمص ویوضع علی الازار) اندنصکره
تقمیص اولنوب ازار اوزرینه وضع اولنور (ثم یلف الازار من قبل یساره) اندنصکره صاریلور
صول طرفنه (ثم یمینه) اندنصکره صاغ طرفندن لف اولنور (ثم اللفافة کذلك) اندنصکره لفافه دخی لف
اولنور ازار لف اولندیغی کبی (والمرأة تلبس الدرع ویجعل شعرها ضفیرتین علی صدرها فوقه) عورت
درع ایله لباسلنور دخی مرأه نك شعری ایکی بلوك قیلنور مرأه نك صدری اوزرینه که اول صدرده درع
اوزرینه چیلاق صدر ینه اولمیه (ثم الخمار فوق ذلك تحت اللفافة) اندنصکره خمار لبس اولنور درع اوزرینه
لفافه آلتنه (ویعقد الکفن ان خیف ان ینتشر) وکفن باغلنور اکر منتشر اولمقدن خوف اولنورسه
(فصل والصلاة علیه فرض کفایة) میتك اوزرینه صلاة فرض کفایه در اکر بعض قوم ادا ایدرسه بعضندن
ساقط اولور اکر بری ادا ایلمزسه جمله سی آثم اولورلر (وشرطها اسلام المیت) میت اوزرینه صلاتك شرطی
میت مسلم اولمقدر زیرا الله تعالی کافر اوزرینه صلاتدن نهی ایلمشدر (قال الله تعالی ولا تصل علی احد منهم
مات ابدا ولا تقم علی قبره انهم کفروا بالله ورسوله) (وطهارته) شرطلك بری دخی طهارتدر حتی میت حقنده
اوزرینه نماز قیلمق ایچون معتبره در نیکیم میت اوزرینه نماز قیلان کمسنه لره طهارت معتبره اولدیغی کبی
(واولی الناس بالتقدیم فیها السلطان) صلاة جنازه ده تقدیم ایله ناسك اولیسی سلطاندر * روایت اولندیکه
وقتاکه حسن بن علی رضی الله عنهما متوفی اولدی قرنداشی امام حسین سائر ناس ایله جنازه سنه چیقدیلر
سعید بن العاصی والئ مدینه ایدی حسین رضی الله عنه سعیدی تقدیم ایلدی سعید ابا ایلدکده حسین
رضی الله عنه بیوردیلرکه اکر سنت اولمیدی تقدیم ایلمزدم (ثم القاضی) سلطاندنصکره تقدم ناسك اولیسی
قاضیدر (ثم امام الحی) اندنصکره جماعتی امامیدر زیرا حیاتده انك امامتنه راضی ایدی مماتده دخی
صلاتنه احق اولان امام حیدر (ثم الولی) اندنصکره ولیسی اولی در * اصلاح وایضاحده مسطوردرکه تقدیم

سلطان واجب دراكر حاضر اولورسه باقیسنك تقدیمی بالطریق الافضلدر (الاقرب فالاقرب) یعنی عصبه‌ده
ترتیب اولندیغی اوزره اولیاده دخی اقربی اختیار اولنه اكر اول بولنمز ایسه اندنصكره ثم وثم بنی الاعیانكه
لابوین قرنداشلردر انلر تقدیم اولنلر دربنی العلات اوزرینه كه بابابر قرنداشلردر (الا الاب فانه یقدم علی الابن)
الا اب دكل پس امدی اب ابن اوزرینه تقدیم بچن باباسی ایله اوغلی جمع اولسه‌لر اب اوغلدن افضلدرز یرا
ولیسیدر (وللولی ان یأذن لغیره فان صلی غیر من ذكر) ولی ایچون غیره اذن و یرمكلك واردر پس امدی اكر
غیر من ذكر كه سلطان وقاضی وامام وولیدر بونلردن غیریسی صلاة میتی قیلسه (بلا اذن اعاد الولی ان شاء)
اذنسز قیلسه‌لر ولی دیلرسه اعاده ایدر (ولا یصلی غیر الولی بعد صلاته) ولینك صلاتندنصكره ولیدن غیری
كمسنه تكرار قیلمازز یرا ولینك صلاتیله ادا اولنمشدر بردخی قیلنورسه نافله اولور صلاة جنازه‌ده نافله مشروع
دكلدر اما سلطان حاضر اولسه و لینك قیلدیغی نمازی اعاده ایدر اما شافعی قتنده صلاة جنازه مكرر جائزدر
اكردینلورسه كه نبی علیه السلام حمزه رضی الله عنه اوزرینه یتمش كره نماز قیلمشدر * جواب و یریلور كه
انك تأویلی نبی علیه السلام احد قتلی سنده یتمش نفس اوزرینه مرة بعد مرة هر بریسی ایچون صلاة
قیلمشدر نهایت موضوع اولان حمزه رضی الله عنه ایدی نبی علیه السلام هر صلاتده اكا دخی دعا ایدردی
بو تقدیرجه حمزه اوزرینه صلاة تكرار اولمق لازم كلمز (وان دفن بلا صلاة صلی علی قبره) اكر میت بلا صلاة
دفن اولنسه اول میتك قبری اوزرینه نماز قیلنور زیرا نبی علیه السلام انصاردن برخاتونك قبری اوزرینه
نمازینی قیلمشدر (مالم یظن تفسخه) مادامكه اول میتك طاغلمسی ظن اولنمیه اكر طاغلدیغی ظن اولنورسه
قیلنمیه ابو یوسفدن امالیسنده روایت اولنمشدر كه بلا صلاة میت دفن اولنوب بعده نماز قیلنمسنك مدتی
اوچ كوندر اوچ كوندنصكره قبری اوزرینه نماز قیلنمز نوادرده ابن رستم دخی بو یلجه ذكر ایلمشدر * امانبی
علیه السلام شهداء احد اوزرینه سكز كوندنصكره اداء صلاة ایلدیكی روایتنك معناسی انلر ایچون دعا ایلدی
دیمكدر (و یقوم حذاء الصدر للرجل والمرأة) امام رجلك ومرأه‌نك صدری برابرینه قائم اولورز یرا صدر
موضع قلبدر ونور ایمان قلبده‌در (و یكبر تكبیرة و یثنی عقبها) بركره تكبیر ایلیه وعقبینده ثنا ایلیه ثناده
اختلاف اولنمشدر بعضیلر اللهه حمد ایلیه و بعضیلر سبحانك اللهم اوقویه دیمشلردر فاتحه اوقومیه
الا مكركه ثنا نیتیله اوقویه شیخ ده بو یلجه مذكوردر (ثم ثانیة یصلی علی النبی صلی الله علیه وسلم بعدها)
اندنصكره ثانیة تكبیر ایلیه ونبی علیه السلام اوزرینه صلاة شریفه اوقویه تكبیر دنصكره تشهدده اولدیغی كبی
(ثم ثالثة یدعو لنفسه وللمیت وللمسلمین بعدها) اندنصكره ثالثة تكبیر ایلیه وتكبیردنصكره كندی نفسیچون
ومیت ایچون وسائر مسلمانلر ایچون دعا ایلیه اوچنجی تكبیردنصكره (اللهم اغفر لحینا ومیتنا وشاهدنا
وغائبنا وصغیرنا وكبیرنا وذكرنا وانثانا اللهم من احییته منا فاحیه علی الاسلام ومن توفیته منا فتوفه علی
الایمان وخص هذا المیت بالروح والراحة والمغفرة والرضوان اللهم ان كان محسنا فزد فی احسانه وان كان
مسیئا فتجاوز عن سیأته ولقه الامن والایمان والكرامة والزلفی وخلصه من عذاب القبر والنیران واسكنه
فی دار الجنان مع الولدان اللهم اجعل قبره روضة من ریاض الجنة ولا تجعل قبره حفرة من حفر النیران
برحمتك یا ارحم الراحمین) بو دعا اكر میت مذكر ایسه بلافرق خص قولنه وارنجه بو منوال اوزره اوقویه
مؤنثنده هذه المیتة قراءت ومؤنث ضمیری كلدكده اجرا ایلیه (ثم رابعة و یسلم عقبها) اندنصكره دردنجی
تكبیری ایدوب عقبنجه سلام و یره زیرا رابعه‌دنصكره زمان تحللدركه سلامدر ودردنجی تكبیردنصكره
سلامدن غیری دعا یوقدر امابعض مشایخ (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار
برحمتك یا ارحم الراحمین) اوقومغی اختیار ایتمشلردر و بعضیلر (ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا
من لدنك رحمة انك انت الوهاب) قراءتنی اختیار ایتمشلردر (وان كبر خمسا لا یتابع) اكر بش كره تكبیر ایدرسه
متابعت اولنمز (ولا قراءة فیها) صلاة جنازه‌ده قراءت یوقدر اما امام شافعی قتنده فاتحه قراءت اولنورزیرا
صلاة جنازه من وجه صلاتدر اویله اولیجق فاتحه سز صلاة اولمز دیر بزم ایچون دلیل ابن مسعودك قولیدركه
نبی علیه السلام صلاة جنازه ایچون قراءت تعیین بیورمدی لكن فاتحه دعا نیتیله اوقونسه لا بأسدر
اما تلاوت نیتیله اوقونسه مكروهدر اختیارده دخی بو یلجه مسطوردر (ولا تشهد) صلاة جنازه‌ده تشهد دخی

یوقدرز یرا بلا قعود تشهد مشروع دكلدر (ولا رفع ید الا فی الاولی) صلاة جنازه‌ده تكبیر اولیدن غیری رفع ید
یوقدر شافعی قتنده هر تكبیرده رفع ید جائزدر * ابن عمردن روایت اولنمشدركه كندولری هر تكبیرده رفع ید ایدرلر
ایمش بزم دلیلمز نبی علیه السلامدن روایت اولنان (لا یرفع یدیه فی صلاة الجنازة سوی تكبیرة الافتتاح) حدیث
شریفیدر (ولا یستغفر لصبی) صبی ایچون استغفار اولنمز مجنون ایچون دخی استغفار اولنمزز یرا بوایكیسنده
كناه یوقدر (و یقول بعد الثالثة اللهم اجعله لنا فرطا) اما اوچنجی تكبیردنصكره بو یله دیه معناسی
بودركه یا الله اول صبی یی امور آخرتمز ایچون تكبیر متقدم ایله فارط قیل وفرط لفظنك اصلی بركمسنه كه
صو واوتلق طلبی ایچون قومنی تقدیم ایلمش اوله وحدیث شریف دخی بو كلامی مؤیددر وقال النبی
علیه السلام (انا فرطكم ای متقدمكم) (اللهم اجعله لنا اجرا وذخرا) یا الله اول صبی یی بزه اجر وذخیره قیل
(واجعله لنا شافعا مشفعا) دخی اول صبی یی بزم ایچون شافع مقبول الشفاعه ایله (ومن اتی بعد تكبیر الامام
لا یكبر حتی یكبر اخری فیكبر معه) بركمسنه امامك تكبیرندنصكره كلورایسه تكبیر ایلمیه حتی امام تكبیر آخر
ایلمینجه وتكبیر آخر ایلدكده امام ایله معا تكبیر ایلیه بچن امام سلام و یرسه مقتدی اوزرینه لازم كلان تكبیری
قضا ایلیه جنازه رفع اولنمزدن مقدم زیرا صلاة جنازه‌ده تكبیرتین متصوردكلدر (وقال ابو یوسف
یكبر ولا ینتظر) ابو یوسف رحمه الله صلاة جنازه‌یه بعد تكبیر الامام كلن كمسنه منتظر اولمیوب تكبیر ایلیه
بیورمشدر وشافعینك دخی قولی بودرز یرا اول كمسنه امامه یتشمشدر هر حالده متابعت ایدر سائر صلاتده
ایلدیكی كبی اما ابو حنیفه ومحمد ایچون دلیل صلاة جنازه نك هر تكبیری بر ركعت مقامنه قائم اولور
حتی صحابه كرام رضوان الله علیهم اجمعین جنازه‌نك درت تكبیری ظهرك درت ركعتنه مشابهدر اكر
بو تكبیرلردن بری ترك اولنسه صلاتی جائز اولمازز یرا ظهرك بر ركعتنی ترك ایلمش كبی اولور اكر امامك
تكبیرینه انتظار ایلمزسه اول كمسنه امامه ایرشدیكی تكبیرلری ایلمزدن مقدم فوت اولان تكبیری قضا ایلمش
اولور بو ایسه منسوخدر اما تكبیر رابعدنصكره ایرشسه امام ابو حنیفه ومحمد قتنده تكبیر ایلسون زیرا
صلاة جنازه انی فوت ایلمشدر اما ابو یوسف قتنده تكبیر ایلسون وامام سلام و یردكدنصكره اوچ تكبیری
قضا اولنور (كمن كان حاضرا حالة التحریمة) حال تحریمه‌ده حاضر اولان كمسنه كبی تكبیر ایلیه (ولا یجوز
راكبا استحسانا) نزوله قادر اولان راكب صلاة جنازه‌یی راكبا قیلمق جائز دكلدر استحسانا زیرا صلاة جنازه
من وجه صلاتدر تحریمه بولندیغیچون امدی احتیاطا اول راكب نازل اولوب صلاة جنازه‌یی قیلسون
وقیاس بو ایدیكه قاعدك صلاتی جائز اوله زیرا قاعدك دعاسی قائم دعاسی كبیدر (وتكره فی مسجد جماعة)
جماعته مسجد ایچنده صلاة جنازه مكروه اولور برروایتده كراهت تحریمیه و برروایتده كراهت تنزیهیه‌در
(ان كان المیت فیه) اكر میت مسجد ایچنده اولورسه اول زمان مكروه اولور (قوله علیه السلام من صلی
علی جنازة فی المسجد فلا اجر له) زیرا مسجد اداء مكتوبات ایچون بنا اولنمشدر (وان كان خارجه اختلف
المشایخ) اكر میت خارج مسجدده اولورسه كراهت وعدم كراهتنده مشایخ اختلاف ایلمشلردر شونلركه
مسجد اداء مكتوبات ایچون اولدیغنه نظر ایلدیلر میت خارج مسجدده اولدقده دخی صلاتی كریه كوردیلر
اما شونلركه تلویث مسجد احتمالنه نظر ایلدیلر میت خارج مسجدده اولدقده صلاتی كریه كورمدیلر شافعی
قتنده صلاة هر حالده مكروه دكلدر شافعینك دلیلی شول روایتدركه سعید بن ابی وقاص فوت اولدی عائشه
رضی الله عنها جنازه‌یی مسجده ادخال ایچون امر ایدوب حتی ازواج نبی علیه السلام صلاتنی معا
قیلدیلر و بعض كمسنه‌لر عائشه حضرتلرینی تعییب ایلدیلر بو فعل ایچون كندوسی بو كا واقفه اولدقده
رسول اكرم صلی الله علیه وسلم سهل بن البیضانك صلاة جنازه‌سنی مسجدده قیلدیغنه عجب تیز اونوتمشلر
صلاة جنازه دعادر امدی مسجد دعایه غیریدن اولی درردیدی بو محلده دلیل شافعی تمام اولدی * بزم ایچون
دلیل (من صلی علی جنازة فی المسجد فلا اجر له) حدیث شریفیدر وحدیث عائشه دخی بزه دلیلدرزیرا
انك زماننده اكثریا مهاجرین وانصار ایدی انلر تعییب ایدیجك دلالت ایدركه كراهت مابینلرنده معروف
ایمش ورسول علیه السلام سهلك نمازینی مسجدده قیلدیغنك تأویلی بو اوله كه نبی علیه السلام مسجدده
معتكف اولدیغندن طشره چقمدی (ولا یصلی علی عضو) برعضو اوزرینه نماز قیلنمز برمیتك نمازی قیلنور

بالاتفاق اکر نصفی بلا رأس یاخود مع الرأس اوله نصفندن اقلی بولنورسه اوزرینه نماز قیلنمز بزم قتمزده * امام
شافعی قتنده بونك خلافنجه در ابن ملکده دخی بو یلجه در (ولا علی غائب) دخی غائب اوزرینه نماز قیلنمز امام
شافعی دیرکه غائب اوزرینه نماز قیلنور زیرا نبی علیه السلام نجاشی فوت اولدقده غائب ایکن نمازینی
قیلمشدر امابزم ایچون دلیل بودرکه اکر غائب ایچون نماز قیلمق جائز اولیدی نبی علیه السلام انتقال بیوردقده
جمیع امصارده نمازینی قیلرلردی بوایسه اصلا نقل اولنمامشدر اما نجاشی اوزرینه رسول علیه السلامك
صلاتی کشف مقوله سیدر حتی جنازه سنی مشاهده بیورمشلردر بوخصوصده ارتیاب وتردد اصلا جائز
دکلدر بلکه اعتقادنده حضرت رسول اکرمه کمال تعظیم واردر نجاشی وفات ایلدکده (قال النبی علیه السلام
لاصحابه هذا اخوکم النجاشی قدمات فقوموا فصلی علیه) پس کندیسی وصحابه کزین رضوان الله علیهم
اجمعین نمازینی قیلمشلردر * ابن ملك اختیارده بو یلجه ذکر ایتمشدر (ومن استهل بعد الولادة) ولادتدنصکره
برصبی رفع صوت ایلسه استهلال واهلال لغتده هنوز طوغان اوغلانك صوتنه دیرلر استهلال صبی ایچون
دیمشلردرکه انده حیاته دلالت ایدر شیء بولنقدر * امدی تحریك عضو وکوزینی آچوب وقپامق کبی بونلر
بولندقده (غسل وسمی وصلی علیه) غسل اولنور دخی اسمی قونیلور واوزرینه نماز قیلنور (قوله علیه السلام
(استهل المولود صلی علیه) (والا غسل فی المختار) واکر مستهل اولمزسه غسل اولنه مذهب مختارده هدایه
وکافیده دخی بو یلهدر زیرا اول مستهل اولمیان صبی من وجه جزءدر لکن همان غسل اولنور نفس اولمق
اعتبار یله ظاهر الروایه ده غسل اولنمز لکن مختار اولان غیر ظاهر الروایه در (وادرج فی خرقة ولا یصلی علیه)
غسل اولندقدنصکره خرقه ایچنه درج اولنه اوزرینه نماز قیلنمیه * صاحب العنایه دیمشدرکه اول مولود
اکر مستهل اولورایسه من وجه جزء حکمنده در ومن وجه نفس حکمنده در بوتقدیرجه ایکی شبهه دن
اکا نصیب ویریلور نفس اعتبار یله غسل اولنور اجزا اعتبار یله نماز قیلنمز ارث دخی بوتردد اوزرینه در
اکر مستهل اولورسه وارث اولور اکر مستهل اولمزسه وارث اولمز (ولو سبی صبی مع احد ابویه لا یصلی علیه)
اکر برصبی احد ابوینی یعنی اناسی یاخود باباسی ایله اسیر اولسه وفوت اولسه اوزرینه نماز قیلنمز زیرا اول صبی
کافردر ابوینه تبعیت ایله (الا ان اسلم احدهما) الا مکرکه ابوینیدن بریسی اسلامه کلمش اوله اول زمان صبی
غسل اولنور ونمازی قیلنور احد ابوینك اسلامنه تبعا (للولد یتبع خیر الابوین دینا) حدیث شریفی بوکا
حجت کافیه در ویاخود دار اسلامه تبعا نمازی قیلنور اما لقیطده اختلاف اولنمشدر بعضیلر مکانه تابعدر
وبعضیلر بولانه تابعدر دیمشلردر (او اسلم هو عاقلا) یاخود اول صبی صفت اسلامی تعقل ایلدیکی حالده مسلمان
اولسه (اولم یسب احدهما معا) یاخود باباو اناسندن بریسی کندیله سبی اولنمسه اسلامه کلسنه حکم
اولنوب غسل اولنور ونمازی قیلنور (ولو مات لمسلم قریب کافر غسله غسل النجاسة) اکر برمسلمانك کافر
قریبی اولسه اول مسلم انی نجاست غسل ایدر کبی غسل ایلسون (وکفنه فی خرقة والقاه فی حفرة) انی خرقه
ایچنده تکفین ایلیه و برچقوره القا ایلیه (او دفعه الی اهل دینه) یاخود اهل دیننه تسلیم ایلیه * روایت
اولندیکه ابوطالب فوت اولدقده علی کرم الله وجهه رسول علیه السلامه کلوب یارسول الله (ان عمك
الضال قدمات) برروایتده (ان الشیخ الضال قدمات) دیدی نبی علیه السلام غسل وتکفین ایله دیو بیوردیلر
وبر رجل ابن عباسدن سؤال ایلدیکه بنم انام نصرانیه فوت اولدی غسل وتکفین ایله نمازینی قیلمه ودفن ایله
بیوردیلر (وسن فی حمل الجنازة اربعة) جنازه یی حملده درت کسنه مسنون اولدی (وقال النبی علیه السلام
من حمل جنازة اربعین خطوة کفرت عنه اربعون کبیرة) (وان یبدأ) واول درت کسنه بدأ ایلیه
(فیضع مقدمها علی یمینه ثم مؤخرها ثم مقدمها علی یساره ثم مؤخرها) پس امدی جنازه نك صاغندن
مقدمنی صاغ اموزینه اندنصکره مؤخرنی قویه ینه صاغ اموزینه اندنصکره صول طرفندن مقدمنی قویه
صول اموزینه اندنصکره مؤخرنی قویه ینه صول اموزینه بواسلوب اوزرینه کوتوررلر ایسه قرق آدم
بورودکده قرق کناه کبیره سی کفارت اولور (ویسرع به دون الخبب) سرعت ایله مشی ایدهلر اما خبب ایله
دکل زیرا ایلهنك برنوع عیدرومیت عجله اوزره کوتورلمسنك سببی نبی علیه السلامدن سؤال اولندقده (فان یکن
الخیر عجلتموه الیه وان یکن شرا وضعتموه عن رقابکم) بیورمشلر و یاخود (فبعدا لاهل النار) بیورمش اولهلر

روایت اولندیکه ابوهریره رضی الله عنه محتضر اولدقده وصیت ایلدیکه بنی قبریمه عجله اوزرینه قویه سز زیرا
نبی علیه السلامدن (العبد الصالح اذا وضع علی السریر یقول قدمونی واذا وضع العبد المسیء یقول یا ویلی
این تذهبون بی) حدیث شریفنی استماع ایلدم ایدی * امدی عجله ده مبالغه ایده سز دیو سپارش ایدردی
(والمشی خلفها افضل) جنازه نك خلفنده مشی افضلدر (قوله علیه السلام الجنازة متبوعة) حتی نبی
علیه السلام سعد بن معاذك جنازه سی خلفنده مشی بیوردیلر علی کرم الله وجهه دخی معا یوررلردی
نبی علیه السلام حضرتنه دیدیلرکه ابوبکر وعمر رضی الله عنهما اوکنده یوررلر بوکا سبب ندر بیوردیلرکه
انلر جنازه نك خلفنده یوریمکك افضلیتنی بیلورلر لکن ناسه تیسیر ایچون بویله ایدرلر زیرا ناس جنازه نك
اوکنده یوریمکدن احتراز ایدرلردی اکر انلر خلفی اختیار ایلسهلردی طریق غایت مضیق اولوردی انلرك
فعلی تیسیر امر ایچوندر بیورمشلردر * وابن مسعوددن مرویدرکه خلف جنازه ده مشی ایده نك اوکنده مشی
ایدندن فضیلتی مکتوبه ایله مکتوبه کبیدر اما شافعی اوکنده یوریمك افضلدر دیمش زیرا ابوبکر وعمر
رضی الله عنهما اوکونده یوریمشلردر دیو احتجاج ایدر تفصیل سابقده اکا جواب ویرلمشدر جنازه نك
اوکنده ذکر وقراءت رفع صوت ایله مکروهدر زیرا بومقوله فعل کتابیدر انلره خود تشبه جائز دکلدر نهایه ده
دخی بویلجه مسطوردر جنازه ایله کیدن کسنه یه لایق بودرکه دنیا کلامنی سویلمیه وکولمیه حتی ابن مسعود
جنازه ده برکسنه ضحك ایلدیکنی اشتدکده سنکله ابدی سویلشمیه لم دیو جواب ایلمشدر نسا طائفه سی
معا چقمیه لر بلکه کراهت تحریمیه ایله مکروهدر و جنازه ده نوحه وشق جیوب وخمش الخدود حرامدر
(قال النبی علیه السلام لیس منا من شق الجیوب وخمش الخدود ودعی بدعوی الجاهلیة) بکا ایله ارسال
دموع لا بأسدر (واذا وصلوا الی قبره کره الجلوس قبل وضعه عن الاعناق) چون قبرینه واصل اولسهلر
بیونلرندن ایندروب وضع ایلمدین جلوس مکروه اولدی (قال النبی علیه السلام من تبع الجنازة فلا یجلس
حتی یوضع) محیطده افضل اولان جنازه نك اوزرینه تراب ایله تسویه اولنمینجه اوطورمامقدر وینه محیطده
برکسنه سفینه ده فوت اولسه غسل وتکفین اولنوب نمازی قیلندقدنصکره کفنی ایله بحره القا اولنور
(ویحفر القبر ویلحد) وقبر حفر اولنه وقبله دن طرفی شق اولنه (ویدخل المیت فیه من جهة القبلة) میت قبره
ادخال اولنور قبله جانبندن (ویقول واضعه بسم الله وبالله وعلی ملة رسول الله) دخی میتك واضعی بسم الله
وبالله وعلی ملة رسول الله دیه زیرا نبی علیه السلام ابی دجانه یی قبره وضع ایلدکده بویله دیمشدر هدایه
ونهایه ده بویلجه مسطوردر واما صحیح اولان ابودجانه نك غیریدر دیمشلر زیرا ابودجانه نبی علیه السلامدنصکره
خلافت ابوبکرده فوت اولمشدر وفاضل سعدی دیمشدرکه ابودجانه عثمان رضی الله عنه زماننده فوت
اولمشدر غایة البیان صاحبی دیمشدرکه ابودجانه هجرتدن اون ایکی سنه مرورنده یمامه ده شهید اولمشدر
(ویسجی قبر المرأة) خاتونك قبری ستر اولنور (لا الرجل) رجلك قبری ستر اولنمز شافعی قتنده ستر اولنور زیرا
نبی علیه السلام سعد بن معاذك قبرینی ستر ایلدیکی روایت اولنمشدر اما بزم ایچون دلیل علی رضی الله عنه
میت دفن اولنورکن مرور ایدوب قبرینی ستر ایلدکلرین کوردکده ستر مزبوری نزع ایدوب بوررجلدر
رجلك حالی انکشافدر دیو بیورمشلردر اما سعدك قبری ستر اولنمقلغی تأویلی بودرکه سعدك کفنی بدنی احاطه
ایلمامشدر قبری ستر اولندیکه اعضاسندن برعضونه کسنه مطلع اولمیه (ویوجه الی القبلة) میت قبله
جانبنه توجیه ایدریلور (وتحل العقدة) عقده دخی حل اولنور یعنی چوزیلور (ویسوی علیه اللبن
او القصب) میت اوزرینه کرپیچ وقامش تسویه اولنور (ویکره الآجر والخشب) طوغله وخشب ایله تسویه
اولنمق مکروهدر (ویهال التراب) تراب صب اولنور یعنی اوزرینه برمقدار طپراق دوکیلور (ویسنم القبر)
قبر اورکجلنور یعنی یردن برقارش یادخی زیاده مرتفع اولور (ولا یربع) قبر تربیع اولنمیه شافعی قتنده
تربیع اولنور تسنیم اولنمز زیرا روایت اولنمشدرکه نبی علیه السلامك اوغلی ابراهیم فوت اولدقده مسطح
ومربع ایلدیلر بزم ایچون دلیل نبی علیه السلام تربیع قبوردن بزی نهی ایلمشدر * ابراهیم النخعیدن روایتدر
کندیلر دیمشدرکه بکا خبر ویرمشدر شول من که نبی علیه السلامك وابوبکر وعمر رضی الله عنهمانك قبر
شریفلرین مسنم کورمشدر وقبر ابراهیم اولا مسطح اولوب صکره مسنم اولمشدر عنایه ونهایه ده دخی بویلجه در

(ويكره بناؤه) قبرك بناسى مكروهدر (بالجص والآجر والخشب) كرج وطوغله وخشب ايله بنا ايلمك مكروه اولدى زيرا بونلر بقا وزينت ايچوندر قبر ايسه بقا وزينت محلى دكلدر (ولا يدفن اثنان فى قبر الا لضرورة) ايكى كشى برقبره دفن اولنمز الامكر ضرورت ايچون دفن اولنه وايكيسنك ماببننه تراب قونيله ايكى قبر حكمنده اولمق ايچون (ولا يخرج من القبر) ميت قبردن اخراج اولنمز (الا ان تكون الارض مغصوبة) الامكركه ارض مغصوبه اوله كفن دخى بو يلجه در يعنى كفن مغصوب اولسه صاحبى راضى اولمسه قبرى آچيلوب اوزرندن اخراجى مراد ايلسه قبر آچيلوب اوزرندن كفن نزع اولنور بالاتفاق * حاكم عبد الرحمانك جامع صغيرنده يعنى ميت كفنسز دفن اولنسه قبر اچلمز اما بركسنه قبر ايچنده براسباب ياخود كيسه ايله اقچه اونوتسه قبرى نبش ايدر واكر ميت دفن اولندقدنصكره ارض شفعه ايله النسه ميت اخراج اولنور (ويكره وطئ القبر والجلوس والنوم عليه) قبرى باصمق وقبرده اوطورمق وقبر اوزرنده اويومق مكروه اولور زيرا نبى عليه السلام نهى بيورمشلردر (والصلاة عنده) دخى قبر قتنده نماز قيلمق مكروه اولور برنصرانيه برمسلمدن حامل اولوب فوت اولسه بعضيلر مقابر مسلمينه دفن اولنور ولد حرمتنه وبعضيلر كندى مقابرينه دفن اولنور ديمشلردر اكر برحامل فوت اولسه وقارننده اوغلان حركت ايلسه صول جانبندن قارنى شق اولنوب اوغلان اخراج اولنور اما بركسنه آخرك برانجوسنى يوتسه اولسه قارنى شق اولنمز الله تعالى اعلم

(باب الشهيد)

بوباب شهيد بياننده در فعيل بمعنى المفعول اوله وبوكا شهيد تسميه اولنمسى ملائكه اكراماله موتنه حاضر اولدقلرى ايچوندر وياخود جنت ايله شهود اولديغيچوندر ياخود فعيل بمعنى فاعل اوله زيرا شهيد حى در كويا كه ربى قتنده حاضردر (هو من قتله اهل الحرب او البغى او قطاع الطريق) شهيد شول كسنه دركه اهل حرب ياخود اهل بغى ياخود قطاع طريق اول كسنه يى قتل ايليه كرك حديد وكرك حديددن غيرى حرق وغرق كبى هرنه مقوله شيئله اولورسه اولسون اول مقوله اولان كسنه شهيددر (او وجد فى معركة وبه اثر جراحة) ياخود اول كسنه معركه ده بولنسه وآنده اثر جراحت اوله اول جراحت ياظاهره ياباطنه اوله باطنه اولان كوزدن وقولاقدن قان چقمق كبى زيرا بونلردن عادتا قان چقمق اولمز وبوغازدن صافى قان چقمق كبى زيرا بونلردن خروج ايدن دم باشه ضربدن حاصل اولور امازكردن حاصل اولان قانه اعتبار اولنمز ختاندن صادر اولمق احتمالى واردر دبردن اقان قانه دخى اعتبار اولنمز باسوردن اولمق احتمالى واردر وبورندن اقانه دخى اعتبار اولنمز رعاف اولمق احتمالى واردر وبوغازدن اقانه دخى اعتبار اولنمز براسودادن اولمق احتمالى واردر بونلر قتله دلالت ايلمز غسل اولنور (او قتله مسلم ظلما) ياخود اول كسنه يى برمسلم ظلما قتل ايلسه ظلما قيدى رجما ياقصاصا مسلما نلر قتل ايلديكندن احترازدر (ولم يجب بقتله دية) دخى اول كسنه نك قتلى ايله ديت واجب اولميه بوقيد شبهه عمد وخطادن احترازدر (فيكفن ويصلى عليه ولا يغسل ويدفن بدمه وثيابه) پس امدى تكفين اولنور واوزرينه نماز قيلنور وغسل اولنمز وقانى وثوابى ايله دفن اولنور زيرا اول كسنه شهداء احد معناسنه در نبى عليه السلام انلر حقنده (زملوهم بكلومهم ودمائهم ولا تغسلوهم) وبر روايتده (لا تغسلوهم فان كل جارحة تفوح مسكا يوم القيامة) بيورمشلردر شول كسنه لركه آلت جارحه ايله ظلما قتل اولنه حالبوكه اول كسنه طاهر وبالغ اولوب قتل ايله عوض مالى اولميه شهداء احد معناسنه در وانلره الحاق اولنور شافعى قتنده شهيد اوزرينه نماز قيلنمز زيرا سيف ذنوبى محو ايديجيدر اول تقديرجه شهيد شفاعتدن مستغنيدر بز ديرزكه ميت اوزرينه صلاة كرامتى ايچوندر شهيد خود كرامته دخى اولى در (الا ما ليس من جنس الكفن كالفرو والحشو والخف والسلاح) الا جنس كفن اولميان شيء ايله دفن اولنمز كورك وپنبه لى اثواب وادلك وسلاح كبيلر نزع اولنور معادفن اولنمز شافعى رحمة الله عليه (زملوهم) حديث شريفنى اطلاق اوزره حمل ايدوب مقتولك اوزرندن برشيء نزع اولنمامق طرفنه ذاهب اولمشدر امابزم ايچون دليل سننده ابن عباسدن روايت اولنان امردركه نبى عليه السلام قتلاى احددن حديد وجلودلك نزعنى امر ايلمشدر (ويزاد وينقص مراعاة لكفن السنة) كفن سننه رعايةً زياده ونقص اولنور مثلا برمقتولك اوزرندن برشيء نزع اولنمق جائزدر اكر كفن سنتدن زياده ثوب اولسه واكر ناقص ايسه زياده ايلمك لازمدر (فان كان صبيا او جنبا او مجنونا

اوحائضا اونفساء يغسل) اكر مقتول صبى وياجنب ويامجنون وياحائض ويانفسا اولورسه غسل اولنور ابوحنيفه قتنده * اماصبى غسل اولنمز زيرا سيف كناهى محو ايلمك صفتيله متصفدر صبيده خود كناه يوقدركه انى ازاله ايليه * امدى شهداء احد معناسنده اولميان غسل اولنور مجنون صبى كبيدر اماجنبك شهادتى غسلى مانعدر لكن جنابتى رافعه ايديكى بلنمدى اول تقديرجه جنابت رفع اولنديغى معلوم اولمغله غسل لازم كلدى * روايتدركه حنظلة بن ابى عامر الثقفى شهيد اولدقده نبى عليه السلام بيورمشلردركه حنظله يى ملائكه غسل ايلمشلردر حتى خاتوندن سؤال اولندقده جنب ايدى برصوت هائله مفزعه استماع ايتدكله النه قلج آلوب عجله اوزره كتمش ايدى ديو جواب ويردكده نبى عليه السلام صحابه يه خطاب ايدوب (غسله ملائكة) ديو بيورمشلردر حائض ونفسا دخى جنبه الحاق اولندى (خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب غسل اولنمامق جانبنه ذاهب اولمشلردر زيرا شهيدده غسلك سقوطى قتلده مظلوميتك اثرينى ابقا ايچوندر اكراماله حتى صبى ومجنونده خود مظلوميت دخى زياده در اول تقديرجه سقوط غسل بونلرده اولى در اماجنب وحائض ونفسايه جنابت وحيض ونفاس ايله واجب اولان غسل موت ايله ساقط اولدى وغسل ثانى دخى واجب اولمدى شهيد اولديغيچون (ويغسل ان قتل فى المصر ولم يعلم انه قتل عمدا ظلما) اكر بركسنه شهرده قتل اولنسه واول كسنه عمدا ظلما قتل اولنديغى بلنمسه غسل اولنور زيرا اول قتلده واجب اولان قسامه وديتدر اكر بلنسه كه عمدا ظلما قتل اولنديغى مقرردر وقاتلى دخى معلوم اولسه غسل اولنمز زيرا بونده واجب قصاصدر يعنى بلنمسه عمدا ظلما قتل اولنديغى لكن قاتلى معلوم اولسه غسل اولنور زيرا بنده واجب اولان قسامه وديتدر (وكذا ان ارتث) ينه غسل اولنور ارتثاث واقع اولورسه يعنى احكام حيوتدن برحكم آنك ايچون ثابت اولورسه (بان اكل وشرب او عولج او باع او اشترى او عاش اكثر يوم عند ابى يوسف) اكل ايتمكله ياخود ايچمك ايله ياخود معالجه ايتمكله ياخود بيع وشرا ايتمكله ياخود بركونك اكثرنده حياتده اولمغله بونلر احكام دنيادندر بونلردن برسى بولنورسه غسل اولنور ابو يوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ايدوب نهار كامل ياخود برليل كامل كركدر ديمشدر (او مضى عليه وقت صلاة وهو يعقل) ياخود اول كسنه نك اوزرينه بروقت صلاة مرور ايليه حالبوكه اول كسنه نك عقلى باشنده اوله اوزرينه صلاة واجب اولور وجوب احكام دنيادندر (او آواه خيمة) ياخود اول كسنه يى چادره كتوره لر (او نقل من المعركة حيا) ياخود معركه دن زنده نقل اولنه (او اوصى مطلقا عند ابى يوسف) ياخود وصيت ايلسه مطلقا كرك امور دنيا ايچون وكرك امور آخرت ايچون اولسون برابردر ابو يوسف قتنده (وقال محمد ان اوصى بامر اخروى لا يغسل) امام محمد قتنده غسل اولنمز اكر برامر اخروى ايچون وصيت ايدرسه * حاصلى خلاف امور دنيا ايچون وصيت ايدرسه اتفاقا غسل اولنور واكر امور آخرت ايچون وصيت ايدرسه ابو يوسف قتنده غسل اولنور اما امام محمد قتنده غسل اولنمز خانيه ده وصيت ايكى كلمه ايله اولنورسه شهادتى باطل اولمز * معلوم اوله كه بركسنه ارتثاث ايلسه اندنصكره فوت اولسه شهيد اولمز لكن آخرتده ثواب شهدا كبيدر واينچون محققدر * معلومدركه عمر وعلى رضى الله عنهما ايكى بعد الطعن اول يينه كوتورديلر ايكيسى دخى شهيددر * صحيح مسلمده ابوهريره دن روايتدركه نبى عليه السلام حرا طاغنه ياخود شك راوى اولمغله احد طاغنه كالدكده طاغ حركت ايدوب نبى عليه السلام ايله عمر وعثمان وعلى وطلحه وزبير رضوان الله تعالى عليهم اجمعين بيله ايديلر (قال النبى عليه السلام اسكن ياحراء او يا احد وروى اهدأ فما عليك الا نبى وصديق وشهيد) بيورمشلردر ابن ملك ديمشدركه شهيددن مراد جنسدر زيرا حديث شريفده مذكور اولانلردن ابو بكردن غيريسى شهيد اولمشلردر بو تقديرجه بونلرك شهادتى احد قتلى سننك معناسنده اولمسنده حديث شريفك ورودنه اقتصار اولندى * صحيح مسلمده وارد اولمشدركه شهدا بشدر مطعون ومبطون وغرق وهدمى ومقتول فى سبيل الله * ابن ملك ديمشدركه فى سبيل الله مقتول مؤخر ذكر اولنديغى ترقى بابندندر بوندن معلوم اولديكه شهيد اعلى مجاهد فى سبيل الله قتل اولناندر ظاهر اولان بودر اندنصكره معلوم اوله كه بعض فقها مجاهد فى سبيل الله اولان مقتولى شهيد حكمى تسميه ايدوب بوندن غيريسنى شهيد حقيقى تسميه ايلمشدر * پس امدى معنى شهيد حكمى شول شهيددركه حكمى شهدانك اوزرينه جارى اوله واول مقوله شهيد حقيقة وحكما شهيددر وشهيد حقيقينك

معناسی شهید اولور حقیقتده نظر ایله اما حکم شرعه نظر ایله شهید اوله مز و بعضیلر شهید حکمی فی سبیل الله
مقتول اولاندن غیری یه اطلاق ایلدیلر* پس امدی شهید حکمینک معناسی شول شئ اولورکه حقیقة شهید
اوله بو تقدیرجه هر شهید حکمی حقیقی حکمی اوله مز اولورا ما هر شهید حقیقی حکمی اوله مز اولوقلکی وجه اوزره ما بینلرنده
عموم وخصوص مطلق وارد ر وثانی اوزره تباین در فافهم * و بعضیلر اولی ترجیح ایلدیلر و بعضیلر ثانی یی
ترجیح ایلدیلر اما راجح اولان اولکیدر بلکه حق دخی اولدر (ومن قتل بحد او قصاص غسل وصلی علیه)
شول من که حد سببیله یا خود قصاص سببیله قتل اولنه غسل اولنور و اوزرینه نماز قیلنور زیرا حق مستحقی
ایفا ایچون نفسنی ازاله در * روایت اولنمشدر و قتا که ماعز رجما قتل اولندیسه عمی نبی علیه السلامه کلوب
یا رسول الله ماعز قتل اولندی کلاب قتل اولندیغی کبی امر شریفکز ندر دید کده (قال النبی علیه السلام لا تقل
هذا قد تاب توبة لو قسمت توبته علی اهل الارض لوسعتهم اذهب فاغسله وکفنه وصل علیه) بیورمشلردر
(ومن قتل لبغی او قطع الطریق غسل ولا یصلی علیه) شول من که اهل بغی اولدیغیچون یا قطاع طریق
اولدیغیچون قتل اولنسه غسل اولنور و اوزرینه نماز قیلنمز زیرا انلر ساعی بالفساد اولوب حقلرنده نص شریف
وارد اولمشدر (قال الله تعالی لهم خزی فی الدنیا) صلاة ایسه شفاعتدر انلر ایسه شفاعته مستحق دکللردر
علی کرم الله وجهه بغاة اوزرینه نماز قیلمامشدر و بنه علی کرم الله وجهه دن اهل بغی کفار میدر دیو سؤال
اولندقده دکلدر قرنداشلر یمزدر لکن بزم اوزریمزه بغی ایتمشلردر نمازلرک ترکی انلره عقوبت وغیریلره زجر
ایچوندر امام شافعی دیمشدر که اوزرلرینه نماز قیلنور زیرا مؤمنلردر و حق ایله قتل اولندیلر اول تقدیرجه رجم
وقصاص مقتوللری کبی اولمشدر (وقیل لا یغسل ایضا) و دینلمشدر که نماز قیلنمدیغی کبی غسل دخی اولنمز
ابو یوسفدن انلردخی ابو حنیفه دن روایت اولنمشدر غسل اولنمزلر دخی نمازلری قیلنمز زیرا علی کرم الله وجهه
حضرتلری خوارجی نهروانده غسل ایلیوب و نمازلرین دخی قیلمامشدر (ویصلی علی قاتل نفسه) نفسنی
قتل ایدنک غسل اولندقدنصکره نمازی قیلنور ابو حنیفه و محمد قتنده فاسقدر ساعی بالفساد دکلدر فسادی
انجق کندی نفسنه در (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب انک قتنده غسل اولنمز و نمازی قلنمز باغی
کبی سائره زجر ایچون بو صورت عمدا اولورسه اما خطأ ایلسه غسل اولنور و نمازی قیلنور

(باب الصلاة فی الکعبة)

صح فیها الفرض والنفل) کعبهٔ شریفه ده فرض و نفل قیلمق صحیح اولدی بزم قتمزده زیرا نبی علیه السلام یوم فتحده
جوف کعبه ده نماز قیلمشدر* اما اخی چلبی و زاهدی شرح قدوریده و مالک و شافعی بر قولده کعبه ایچنده اداء
مکتوبات جائز دکلدر و بعضیلر دخی فرض و نفل قیلنمزدیمشلردر (ومن جعل ظهره علی ظهر امامه جاز) شول
من که ظهرینی امامک ظهرینه ایلیه جائزدر یعنی ارقه سنه کاسه جائزدر زیرا استقبال کعبه و عدم تقدم امام
بولنمش اولور (ولوالی وجهه لا یجوز) اکر ظهرینی امامک وجهنه ایدوب قیلرسه جائز دکلدر اقتداسی صحیح
اولمدیغی امامه تقدم ایلدیکی ایچوندر (وکره ان یجعل وجهه الی وجهه) مصلی کندی وجهنی امامک وجهنه
ایلمک یعنی مواجهه اولمق مکروه اولدی اما جوازی امامه متابعت بولندیغیدر و تقدم امام که مانع جواز صلاتدر
اولدخی منتفی اولدیغیدر اما کراهتی مقابله اولمغله عبدهٔ صنمه تشبه بولنمسیدر لاین اولان مواجهه اولدقده
ما بینه بر ستره قومقدر (ولو تحلقوا حولها) اکر جماعت امامک اطرافنه حلقه اولسه لر (وهو فیها) وحالبوکه
امام کعبه ایچنده در (جاز) جائزدر اکر قپوسی مفتوح ایسه غیری مساجدده محرابده امامک قیامی کبی
اولور اختیارده بو یلجه مسطوردر بو قول لایقدر که مکروه اوله زیرا امامک محرابده قیامی مکروهدر نتکیم
مکروهات صلاتده بیان اولنمشیدی (وان کان خارجها) واکر کعبه نک خارجنده اولسه و ناسک حلقه سی
کعبه نک صولنده اولسه (جازت صلاة من هو اقرب الیها) شول کمسنه نک صلاتی جائز اولورکه اول کمسنه
کعبه یه اقربدر (منه) امامدن (ان لم یکن فی جانبه) اکر اول اقرب امام جانبنده اولمزسه اکر اول اقرب امام
جانبندن اولورسه جائز اولمز زیرا امامه تقدم بولنمش اولور (وتجوز الصلاة فوقها) کعبه نک اوزرنده
صلاة جائز اولور (وتکره) لکن مکروه اولور کراهتی ترک تعظیم بولنمش اولور نبی علیه السلام یدی موضعده
صلاتی نهی بیورمشلردر بری مجزره ده و بری مزبله ده و بری مقبره ده و بری حمام و بری قوارع الطریق

و بری معاطن الابل و بری ظهر بیت الله الحرام

(کتاب الزکاة)

بو کتاب زکاة بیانندهدر زکاة لغتده زیاده معناسنه در زکی المال نمی وازداد دیمکدر و طهارت معناسنه ده کلور
(قال الله تعالی وتزکیهم بها ای تطهرهم) پس زکاتده دنیاده مال و آخرتده ثواب زیاده لکی وارد ر و صاحبنک
طهارتنه باعثدر (قال الله تعالی خذ من اموالهم صدقة تطهرهم وتزکیهم بها) و صدقه تسمیه اولنمسی
قولک عبودیتده صدقنه دلالت ایدر اول اجلدن بو اسم ایله تسمیه اولندی و زکاة سنت و اجماع امت ایله
فرضدر (کما قال الله تعالی اقیموا الصلاة وآتوا الزکاة) وقال النبی علیه السلام (بنی الاسلام علی خمس شهادة
ان لا اله الا الله واقام الصلاة وایتاء الزکاة الی اخر الحدیث) و رسول علیه السلامدن بو کونه کلنجه اجماع
امت فرضیتنه منعقد اولمشلردر* مشروعات بشدر بری اعتقادات بری عبادات بری معاملات بری عقوبات
بری کفاراتدر* اعتقادات دخی بشدر الله ایمان و ملائکه یه ایمان و کتبه ایمان و رسله ایمان و یوم آخرته ایماندر
معاملات دخی بشدر معاوضات مناکحات مخاصمات امانات شرکات* عقوبات دخی بشدر قتل نفسده
قصاص سرقه ایچون اخذ مالده قطع ید زناده جلد و رجم عرض مؤمنی هتک ایلمده حد قذف کبی مرتد
اولنه قتل کبی* کفارات دخی بشدر کفارة القتل کفارة الظهار کفارة الافطار کفارة الیمین کفارة جنایات
الحج* عبادات خمس دخی اوچ نوعه متنوعه اولور بریسی عبادت محض بدنیدر صلاة و صوم و جهاد کبی
بریسی عبادت مالیه در زکاة کبی بریسی مالیه و بدنیه ایله مرکبه اولاندر حج کبی (هی تملیک جزء من مال
معین شرعا) زکاة مالدن شرعا جزء معینی تملیکدر معین جزؤک صفتیدر شرعا قیدی ایله صدقهٔ نافله خارج قالور
(من فقیر مسلم) مالدن جزؤ معینی فقیر مسلمه تملیکدر (قال الله تعالی انما الصدقات للفقراء والمساکین)
فقیر مسلم قیدی ایله غنی و کافر خارج قالور (غیر هاشمی) هاشمیدن غیری فقیر مسلمه تملیکدر هاشمی بنی هاشمه
منسوب اولاندر انلر آل علی و عباس و آل عقیل و آل جعفر و آل حارث بن عبد المطلبدر و ذات سعادت
آباتلری غسالهٔ ایادیٔ ناس ایله ملوث اولمامق ایچون اوساخ و غساله دن کندیلرینی تبعید و خمس الخمس
بهره سی ایله تبشیر ایدوب یا بنی هاشم (ان الله تعالی حرم علیکم غسالة ایدی الناس واوساخهم وعوضکم منها
بخمس الخمس) بیورمشلردر (ولا مولاه) و هاشمینک معتقنه دخی تملیک اولنمیه موالیٔ قریشدن بریسی
نبی علیه السلامدن سؤال ایدوب (اتحل لی الصدقة فقال لا انت مولانا) بیورمشلردر لفظ مولی اضداددندر
هم معتق و هم افندی معناسنه کلور بو محلده مراد اولان معتقدر (مع قطع المنفعة عن المملک من کل وجه)
تملیکندن قطع منفعت ایله هر وجهله یعنی ویریلن زکاة مالکک منفعتندن منقطع اولمق ایله یعنی اقربا
و تعلقاتنه مثلا اوغلنه و اوغلی اوغلنه وان سفل و باباسنه و جدینه و جدینک جدینه وان علا و احد
زوجین آخره ویرمیه زیرا بونلره ویریلمجک قطع منفعت اولمامش اولور (لله تعالی) الله ایچون تملیکدر
مصنفک لله تعالی دیدیکی علی وجه النیة مع الاخلاص دیمکدر زیرا زکاة عبادتدر ایسه اخلاص لابدر
(قوله تعالی وما امروا الا لیعبدوا الله مخلصین له الدین) لله تملیکه متعلقدر (وشرط وجوبها) زکاتک
وجوبنک یعنی فرضیتنک شرطی* بو محلده وجوبدن مراد فرضدر زیرا حق سبحانه و تعالینک (وآتوا الزکاة)
قول شریفی کبی دلیل قطعی ایله ثابت اولمشدر (ادوا زکاة اموالکم) حدیث شریفی دخی وارد اولمشدر
بو محلده وجوب تعبیری یا بودرکه مقدارینک و کیفیاتنک بعضی خبر آحاد ایله ثابت اولدیغندندر یا خود
فرض و وجوب مواضع آخرده ایکیسندن برینک استعمالی جائز اولمغله مجاز شایع قبیلندن اولمقدر
(العقل والبلوغ) وجوبنک شرطی عقل و بلوغدر زیرا بو ایکیسی اولمینجه تکلیف صحیح اولمز شافعی دیرکه
واجبدر ولیسی یا خود وصیسی مالندن اخراج ایدر زیرا حق مالیدر ایکیسندن دخی مالندن واجب اولور
نفقهٔ زوجات و عشر و خراج کبی اما بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامک قول شریفیدر (رفع القلم عن ثلاث
عن النائم حتی یستیقظ وعن الصبی حتی یحتلم وعن المجنون حتی یعقل* پس بزم مذهبمزده بونلرک اوزرینه
زکاة واجب دکلدر (والاسلام) و وجوبنک بر شرطی دخی اسلامدر زیرا کافر فروع ایمان ایله مخاطبدر و اسلام
عباداتک صحتنده شرطدر (والحریة) شرطک بری دخی حریتدر رقیق اوزرینه واجب دکلدر زیرا رقیق تملک

وتمليكه مالك دكلدر (وملك نصاب) شرطلر بری دخی نصابه مالك اولمقدر نصابدن اقلده زكاة واجب دكلدر
(حولی) نصابك صفتیدر اویله نصابكه حولی اوله (قوله عليه السلام لا زكاة فی مال حتی يحول عليه
الحول) نص شريفی دلالت كافيه‌در زيرا حول فصول اربعه‌يی مشتملدر بوقدر مدتده نما متحقق اولمغين
شرع شريف حول تقدير ايلدی (فارغ عن الدين) اويله نصاب حوليكه دیندن فارغ اوله يعنی عباد
طرفندن مطالبه اولنه جق دیندن فارغ اوله اول دين دخی معجل ومؤجل واصالة وكفالة هر قنغيسی
اولورسه اولسون بونلردن فراغ كركدر امادين نذر وكفارت ووجوب حج وصدقهٔ فطر وهدی ومتعه واضحيه
بعد التعريف اقطه بونلر مانع زكاة دكلدر ودين زكاة دخی مانع زكاتدر ✱ مثلا بر كمسنه نصابه مالك اولسه
لكن اوزرندن كچن سنه‌نك زكاتی دينی ذمتنده اولسه سنهٔ آتيه‌نك زكاتی اخراج اولندقده نصابه نقصان
كلسه كچن سنه‌نك زكاتنی ويردكدنصكره ثانيه‌نك زكاتنی منع ايدر عباد طرفندن مطالبه اولان دين كبی
بعد الهلاك دخی دين زكاة كبی مانعه‌در (وحاجته الاصليه) واول نصاب حاجت اصليه سندن فارغ اوله
نبی عليه السلام (المرؤ احق بكسبه) حديث شريفی (وابدأ بنفسك) قول لطيفی حوایج اصليه سنك تقدمنه
دلالت ايدر وحوایج اصليه ساكن اولديغی اولر وكيديكی اثواب واثاث بيت وبنديكی آتلر وخدمت ايچون
اولان قوللر واستعمال اولنان سلاح وكتب فقه وتفسير وحديث وآلات حرفت دخی معاشنه لازم اولان شيلر
حاجت اصليه‌در (نام ولو تقديرا) اگر تقديرا دخی اولورسه اول نصاب نامی اوله يعنی زياده اوله نما دخی يا حقيقی
اوله توالد وتناسل وتجارات كبی ياخود تقديری اوله كه استنما ممكن اوله زيرا تفارق اسعاردن وفصول اربعه‌نك
كچمسندن استنما ممكندر كرك نما بولنسون كرك بولنمسون حولان حول مقامنه قائم اقامت اولنور (ملكا تاما)
اول نصاب صفات مذكوره ايله متصف اولدقدنصكره ملك تام ايله مالك اوله يعنی براءاولميه زيرا مكاتب
كرچه الندہ اولان ماله مالكدر اما حقيقتده اول مال مكاتبك افنديسنك ملكيدر (فلا يجب علی مجنون
ولا صبی ولا مكاتب) پس امدی مجنون وصبی ومكاتب اوزرينه زكاة واجب دكلدر (ولا مديون مطالب
من العباد فی قدر دينه) عبادن مطالبه اولنان دين ايچون مديون اوزرينه مطالبه مقداری دينده زكاة
واجب دكلدر ✱ مثلا درت يوز درهمی اولسه ومطالبه اولنان دين دخی درت يوز درهم اولسه زكاة واجب
دكلدر اما درت يوز درهمه مالك اولسه مطالبه اولنان دخی ايكيوز درهم اولسه باقی ايكيوز درهمدن زكاة
واجب اولور (ولا فی مال ضمار وهو المفقود) مال ضمارده دخی زكاة واجب دكلدر اول مال ضمار مفقود
اولاندر وضمارك اصلی اضماردندر اضمار تغيب واخفا ايلمكدر واضمر فی قلبه بوندندر ضمار شول شيدركه
كوزدن غائب اوله وعينی قائم اوله لكن انكله انتفاع قابل اولميه مال مفقود وعبد آبق كبی بونلره بكزرنه
وارايسه ائمهٔ ثلاثه قتنده بونلردن زكاة واجب دكلدر ✱ زفر وشافعی خلاف ايدوب چقن اول مال ضماره واصل
اولسه سنين ماضيه‌نك زكاتنی ويرر زيرا سبب متحقق اولدی وضمار ايكن اله ايرشمامك زكاتك وجوبنی
مخل دكلدر ابن سبيلك مالی كبی بزم ايچون دليل حضرت علی كرم الله وجهه‌نك (لا زكاة فی المال الضمار)
قول شريفيدر زيرا سبب نمای نافيدر ونما ايسه تصرفه قدرتده اولور اول تقديرجه سنين ماضيه‌نك زكاتی
واجب اولمز (والساقط فی البحر) وبحره دوشن مالك دخی زكاتی واجب دكلدر (والمغصوب لا بينة عليه)
دخی مال مغصوبده كه انك اوزرينه شاهدی اولمسه اول دخی مال ضمار حكمنده‌در (ومدفون فی برية نسی
مكانه وما اخذ مصادرة) دخی شول مال كه بريه‌ده مدفون اولوب مكانی اونودلمش اوله انده دخی زكاة
واجب دكلدر دخی شول مال كه مصادرة اخذ اولنمش اوله كرك مصادره ايدن سلطان اولسون كرك غيری
اولسون (ودين كان قد جحد ولا بينة عليه) وشول دين كه انكار اولنمش اوله وانك اوزرينه بينه دخی اولميه
انك حكمی دخی مال ضمار حكميدر ✱ بو ذكر اولنان مال برقاچ سنه‌دنصكره اله كلسه سنين ماضيه‌نك زكاتی
واجب اولمز (بخلاف دين علی مقر ملیء او معسر او مفلس او جاحد عليه بينة او علم به قاضی) شول دين كه مقر غنی
ياخود مقر فقير اوزرنده اوله ياخود مقر مفلس اوزرنده اوله وياخود بر منكر اوزرنده اوله امادين اولديغنه
بينه‌سی اوله ياخود بينه‌سی اولمديغی تقديرجه قاضينك علمی اوله يعنی دين قاضينك معلومی اوله بو جمله
بو قاروده ذكر اولنان بونك خلافنجه‌در زيرا بونلر مال ضمار حكمنده دكلدر (خلافا لمحمد فی المفلس) امام محمد

مفلسده

مفلسده خلاف ايدوب افلاسی حكم اولندقدنصكره هلاك مرتبه‌سنه وارمشدر زكاة واجب اولمز زيرا
ابو يوسف امام محمد ايله افلاسك تحقيقنده موافقت ايدوب قبض اولندقده زكاة ماضی ويرملك واجب اولمسنه
ذاهب اولمشلردر (وبخلاف ما دفن فی البيت ونسی مكانه) دخی خلاف شول مالده كه كندی بيتنده
دفن اولنوب ومكانی فراموش اولنه اومقوله مالدن زكاة واجبدر زيرا قازمق ايله وصول ممكندر (وفی المدفون
فی الارض المملوكة او الكرم اختلاف) دخی ارض مملوكه‌ده ياخود باغده مدفون اولان مالك زكاتنده
اختلاف واردر جمله ارض قازلمق ايله وصول ممكندر زكاة لازمدر ديديلر وبعضيلر جمله ارضی قازمقده حرج
واردر زكاة واجب اولماز ديديلر (ويزكی الدين عند قبضه) دينی قبض اولنديغی مقداردن زكاة ويريلور
معلوم اوله كه دين اوچ نوعدر بری قوی بری وسط بری ضعيفدر قوی‌يه مثال (فنحو بدل مال التجارة عند قبض
اربعين) پس امدی بدل مال تجارت مثلا اوده قرق درهم قبض ايلدكده بر درهم زكاتنی ويرمك واجبدر
ثمن سوائم دخی دين قوی جنسندندر ودين وسطه مثال (وبدل ما ليس كذلك عند قبض نصاب) وشول بدل
مالكه مال تجارت وثمن سوائم مثلا اولميه نصاب مقداری قبض اولندقده زكاة ويريلور كرك حولان حول
اولسون كرك اولمسون برابردر ومال تجارتدن غيری ديديكی خدمتنده اولان عبيدك ثمنی وثيابی بزلرينك ثمنی
واجرت دار كبی ماللردر وضعيفه مثال (وبدل ما ليس بمال عند قبض نصاب وحولان حول) وشول شیء بدلی
مثلا كه مال اولميه نصاب قبضنده وحولان حولده زكاة واجب اولور مال اولميان شیء كه مهر ووصيت وبدل
خلع وبدل صلح وديت وبدل كتابت وبدل مبيعات كبی بونلردن نصاب قبض اولنسه حول حولان ايلدكده
زكاة واجب اولور (وقالا يزكی ما قبض منه مطلقا) امامين ديديلر كه مزكی دیندن قبض ايتديكی شيئك
زكاتنی ويره كرك حول حولان ايلسون كرك ايلمسون وكرك قليل اولسون وكرك كثير اولسون زيرا بونلرك
جمله‌سی برابردر ماليتده ✱ ودين عينه ملحقدر وملحق اولديغی اجلدن دين ايله اشترا اولنور ومديون ذمتنده
دينك حولان حول ايلمسی كويا كه كندی قتنده حولان ايلمشدر (الا الدية والارش وبدل الكتابة فعند
قبض نصاب وحولان حول) الا ديت وارش وبدل كتابتده نصابك قبضنی وحولان حولی شرط قيلديلر زيرا
بدل كتابت حقيقتده دين دكلدر بو اجلدن بدل كتابته كفيل اولمق صحيح دكلدر وارش وديت دخی حقيقتده
دين دكلدر عاقله اوزرينه واجب اولمسی نائرهٔ قتل وجنايتی اطفا ايچوندر صله طريقی ايله اعتبار اولنمشدر ✱
پس صله طريقی ايله اولان شيئه قبل القبض اعتبار اولنمز وبو اجلدندر كه اگر عاقله فوت اولسه تركه‌سندن
استيفا اولنمز ✱ صاحب تسهيل ديمشدر كه لا يقدر كه ديت وارش ايله دخی كفالت صحيح اولميه بدل كتابت ايله
صحيح اولمديغی كبی (وشرط ادائها نية مقارنة للاداء او لعزل المقدار الواجب) وزكاتك اداسنك شرطی ادايه
وياخود مقدار واجبی تفريقه مقارن اولان نيتدر زيرا زكاة عبادتدر ايسه نيت شرطدر وزكاة اصل نيتك
ادايه مقارن اولمسيدر لكن توزيع ايدوب متفرق اولمغله حالت عزلده نيتك وجودی ايله اكتفا اولندی
تيسير ايچون وصومده نيت تقديم اولنديغی كبی اگر بر سائل سؤال ايدوب امام بر كمسنه‌دن كرها زكاتی اخذ
ايدوب اهلنه توزيع ايلسه اول كمسنه‌نك عهده‌سندن زكاة ساقط اولور حالبوكه ادايه مقارن نيت يوقدر
بلا نيت اولمغله صحيح اولمق كرك ايدی ديو جواب ويررسه ✱ بز ديرز كه امام ايچون صدقاتی اخذ ايلمكده ولايت
واردر امدی دفعی مالكك رضا ونيتيله ويرمك مقامنه قائم اولور باباسنك ولد صغير ايچون صدقهٔ فطری
اعطاسی كبی زيرا حين اعطاده من له الولايه‌نك نيتی مقارن اولمسی كافيدر (ولو تصدق بالكل ولم ينوها
سقطت) اگر مزكی نصابك جمله‌سنی بلا نية تصدق ايلسه زكاة ساقط اولور استحسانا قياس بوايديكه ساقط
اولميه ساقط اولمق زفرك قوليدر زيرا نفل فرض مشروعلردر صلاتده اولديغی كبی تعيين لازمدر ✱ اكا جواب
ويريلوركه واجب اولان جمله مالندن جزءدركه ربع عشردر جميع مالده خود متعيندر ✱ پس امدی بو بابده
تعيينه احتياج يوقدر (ولو بالبعض لا تسقط حصته عند ابی يوسف) اگر نصابك بعضنی تصدق ايلسه اول
بعضك حصه‌سی ساقط اولماز ابو يوسف قتنده زيرا بعض متعين دكلدر باقيده ايسه واجب محل اولمغين
ساقط اولمز (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ايدوب بعض دخی كلدن معتبردر زيرا واجب اولان كل ايچنده
شايعدر دير (وتكره الحيلة لاسقاطها عند محمد) امام محمد قتنده زكاتی اسقاط ايچون حيله مكروه اولور

مثالی بدنده اولان نصابی اولاد صغارنه هبه ایتمك كبی حیله ضمننده سبب وجود منعقد اولدقدنصكره حق
فقرا ابطال اولنور (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب حیله مكروه دكلدر دیر زیرا حق فقرایی ابطال
دكلدر انجق وجوبدن امتناعدر چوق اولور كه مزكی كماهو حقه وجوبی اداده قصور ایدوب كناهكار
اولمق خوفندن حیله یه سالك اولور او بلا اوله معصیتدن فرار دخی طاعتدر صحیح اولان بودر * محیطده
دخی بو یلجه‌در (ولو اشتری عبدا للتجارة فنوی استخدامه بطل كونه للتجارة) بركمسنه تجارت ایچون بر قول
اشترا ایتسه استخدامه نیت ایلسه تجارت ایچون اولسی باطل اولور وزكاة واجب اولمز هدایه‌ده
مسطوردركه نیت عمله متصل اولوركه اول ترك تجارتدر اگرچه امر عدمی ایسه‌ده ینه عمل تسمیه اولنور
حقیقتده ترك تجارت استخدام ایچون امساكدر بو امساك خود عملدر (وما نوی للخدمة لا یصیر للتجارة
بالنیة مالم یبعه) دخی شول شی كه خدمت ایچون نیت اولنمشدر نیت اخری ایله تجارت ایچون اولمز مادامكه
اول شیئی بیع ایلمیه زیرا تجارت عملدر مجرد نیت ایله اعتبار اولنمز بو اجلدندركه مسافر مجرد نیت ایله مقیم اولور
اما مقیم نیت ایله مسافر اولمز الا حقیقة سفر ایله اولور (وكذا ما ورث) نیت ایله تجارت ایچون اولمدیغی كبی
میراث اولان شیء دخی نیت ایله تجارت ایچون اولمز عمله مقارن اولمدیغی ایچون زیرا موروث وارثك ملكی
اولور كندینك صنعی یوغیكن * بو اجلدندركه جنین دخی وارث اولور اندن خود عمل متصور دكلدر
اما بندنصكره وارث اولدیغی شیئی تصرف ایلسه تجارت ایچون اولور نیتك عمله اقترانی ایچون * لكن چقن
موروث التون وكومش اولسه مجرد ارث ایله تجارت ایچون اولور زكاة دخی واجب اولور (وان نوی التجارة
فی ما ملكه بهبة او وصیة او نكاح او خلع او صلح عن قود كان لها عند ابی یوسف) اگر تجارته نیت ایلسه
شول شیئده كه هبه یاخود وصیت یاخود نكاح یاخود خلع یاخود قوددن صلح سببیله مالك اولمش اولسه
اول شیء تجارت ایچون اولور ابو یوسف قتنده زیرا نیت عمله مقارن اولمشدر اول عمل دیدیكمز قبض
وقبولدر و تجارت اكتساب مالدر ملكه داخل اولمز الا قبول ایله اولوركه كسبیدر * پس امدی
بو تقدیرجه تجارت ایچون اولمق صحیح اولور (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ایدوب نیت عمله یعنی تجارته متصل
اولمدی زیرا تجارت دیدیكمز مبادلة المال بالمالدر بونده ایسه بولنمدی و بو تجارت ایچون صحیح اولمدیغنه ذاهب
اولمشدر (وقیل الخلاف بالعكس) دینلدیكه خلاف عكس ایله‌در یعنی امام محمد قتنده نیت ایله تجارت ایچون
اولور ابو یوسف قتنده تجارت ایچون اولمز بو بحثك حاصلی شول شیء كه انسانك ملكنه داخل اولور ایكی نوع
اوزره‌در برنوعی بغیر صنع داخل اولاندر ارث كبی و برنوعی ارث ایله داخل اولاندر اولدخی ایكی نوعدر
برنوعی بدل مالیدر شرا و اجاره كبی و برنوعی دخی بدل غیر مالیدر مهر بدل خلع ودم عمددن بدل صلح وغیر بدل
هبه وصدقه ووصیت كبی شول شیء كه بغیر صنع داخل اولور آنده مجرد نیت تجارت معتبر دكلدر بالاتفاق
وشول شیء كه بدل غیر مالی و یاخود بغیر بدل داخل اولور بالاده ذكر اولندیغی اوزره خلاف اولنمشدر
بركمسنه تجارت ایچون ارض عشری یاخود ارض خراجی اشترا ایلسه انك اوزرینه زكاة تجارت اولمز زیرا
ارضك حقی عشر یاخود خراجدر وزكاة ایله عشر وخراجی بر یره جمع ایلمك متعذردر دخی عشر وخراج ایسه
زكاتدن اقوی‌در بو ایكیسی حولان حول اعتبار اولنمدین واجب اولور بیانی‌ده بو یلجه‌در (ولغا تعیین
الناذر للتصدق الیوم والدرهم والفقیر) ناذرك فلان كون شو درهمی فلان فقیره تصدق ایده‌یم دیو تعیین
ایتمسی لغودر یعنی بركمسنه جمعه كونی شو اقچه‌یی فلان فقیره تصدق ایده‌یم دیو نذر ایلسه سبت كونی بر غیری
اقچه‌یی بر غیری فقیره تصدق ایلسه نذرینی ادا ایتمش اولور بزم قتمزده اما زفر قتنده كفایت ایلمز زیرا نذرندن
غیری‌یی التزام ایلمشدر بزم ایچون دلیل شول شیء كه قربتدر تصدقك دخی اصلی اولدر اول قربت ایسه نذر
تحتنده داخلدر اول كمسنه ایسه آنی اعطا ایلدی تعیین ایسه قربت دكلدر اول تقدیرجه تعیین باطل اولدی

(باب زكاة السوائم)

بو باب سوائم زكاتی بیاننده‌در سوائم سائمه‌نك جمعیدر (السائمة هی التی تكتفی بالرعی فی اكثر الحول) سائمه
شول چارپادركه ییلك اكثرنده اوتلغله اكتفا ایلیه اگر نصف حولده یاخود اكثرنده علف ویرلسه اول
چارپا سائمه اولمیوب علوفه اولور اگر سائمه نسل ایچون اولورسه زكاة واجب اولور اگر یولك ایچون

وبعض ایچون اولورسه اصلا زكاة واجب اولمز (ولیس فی اقل من خمس من الابل زكاة) دوه‌ده بشدن اقلده
زكاة یوقدر (واذا كان خمسا سائمة ففیها شاة) اول بش دوه سائمه اولورسه اول سائمه‌ده بر قیون زكاة واردر
وطقوزه وارنجه كذلك بر قیون ویررا گر دینلورسه زكاتده اصل هر نوعك كندی جنسندن ویرلمك واجب
ایكن دوه‌ده قیون ویرلمكه سبب ندر جواب ویریلوركه علی خلاف القیاس نص ایله‌در زیرا بشده بر خمسدر
حالبوكه واجب اولان ایسه ربع عشردر او بیله تجزیه‌ده ضرر وعیب شركت اولمغین بشده بر شاة واجب اولدی
شاة ایلك ربع عشرنه قریب اولدیغیچون * زیرا بر شاة قیمتده بش درهم تقویم اولنوردی و بر بنت مخاض قرق درهم
تقویم اولنجه بش ابلده بر قیون واجب اولمق معنی ایكیوز درهمده بش درهمك واجب اولمسی كبی اولور
(وفی العشر شاتان) واون دوه‌ده ایكی قیوندر (وفی خمس عشرة ثلاث شیاه) اون بشده اوچ قیوندر
(وفی عشرین اربع شیاه) یكرمیده درت قیوندر (وفی خمس وعشرین الی خمس وثلاثین بنت مخاض
وهی التی طعنت فی الثانیة) و یكرمی بش دوه‌دن اوتوز بش دوه‌یه وارنجه بنت مخاض ویریلور بنت مخاض
شول دیشی كوشكدركه ایكی یاشنه كیرمش اوله وانا سی غیری‌یه حامل اوله * وصاحب التحفه زكاتده اناثدن
غیری جائز دكلدر مگر كه قیمت طریقی ایله اوله دیو ذكر ایلمشدر ونصابینك مابینی عفودر (وفی ست وثلاثین
الی خمس واربعین بنت لبون وهی التی طعنت فی الثالثة) واوتوز التیدن قرق بش دوه‌یه وارنجه بنت لبون
واردر بنت لبون شول دیشی دوه‌دركه اوچ یاشنه وارمش اوله بنت لبون تسمیه‌سی اناسی طوغروب ذات لبن
اولدیغیچوندر (وفی ست واربعین الی ستین حقة وهی التی طعنت فی الرابعة) وقرق التی دوه‌دن التمش دوه‌یه
وارنجه حقه واردر وحقه شول دوه‌دركه ركوبه وحمله مستحق اوله (وفی احدی وستین الی خمس وسبعین
جذعة) والتمش بر دوه‌دن یتمش بش دوه‌یه وارنجه بر جذعه واردر (وهی التی طعنت فی الخامسة)
جذعه اول دوه‌دركه بش یاشنه كیرمش اوله (وفی ست وسبعین الی تسعین بنتا لبون وفی احدی وتسعین حقتان
الی مائة وعشرین) یتمش التی دوه‌دن طقسان دوه‌یه وارنجه ایكی بنت لبونكه اوچ یاشر دوه‌در وطقسان بردن
یوز یكرمی‌یه وارنجه ایكی حقه واردر ركوب وحمله مستحق اوله * پس ایكی واجب اراسنده عفو بشدن
یكرمی بشه وارنجه درتدر و یكرمی بشدن اوتوز التی‌یه وارنجه اوندر واوتوز التیدن قرق التی‌یه وارنجه
طقوزدر وقرق التیدن التمش بره وارنجه اون دردر و یتمش التیدن طقسان بره وارنجه ینه اون دردر
وطقسان بردن واجب آخره وارنجه عفو اولنان اوتوز اوچدر (ثم فی كل خمس شاة) اندنصكره فریضه
استیناف اولنوب هر بشده بر قیون یعنی یوز یكرمی بش دوه‌ده ایكی حقه و بر بلور و یوز یكرمی بش دوه اولدقده
ایكی حقه و بر قیون و بر یلور یوز اوتوزده ایكی حقه وایكی قیون و بر یلور و یوز اوتوز بشده ایكی حقه
واوچ قیون و بر یلور و یوز قرقده ایكی حقه درت قیون و بر یلور (الی مائة وخمس واربعین ففیها حقتان
وبنت مخاض) یوز قرق بش دوه‌یه وارنجه آندن ایكی حقه و بر بنت مخاض واردر یعنی زكاة ایچون بونلر
ویریلور (الی مائة وخمسین ففیها ثلاث حقاق) یوز اللی‌یه وارنجه اندن اوچ حقه واجب اولور یعنی زكاة
ایچون حقه و بر یلور (ثم فی كل خمس شاة) اندنصكره ینه استیناف اولنوب هر بش دوه‌ده بر قیون اونده
ایكی اون بشده اوچ یكرمیده درت قیون واردر (الی مائة وخمس وسبعین ففیها ثلاث حقاق و بنت مخاض)
یوز یتمش بش دوه‌یه وارنجه اندن اوچ حقه و بر بنت مخاض واجب اولور (الی مائة وست وثمانین ففیها
ثلاث حقاق و بنت لبون) یوز سكسان التی‌یه وارنجه اندن اوچ حقه و بر بنت لبون واجب اولور (الی مائة
وست وتسعین ففیها اربع حقاق الی مأتین) یوز طقسان التی‌یه وارنجه اندن درت حقه واجب اولور ایكیوزه
دكین (ثم یفعل فی كل خمسین كما فعل فی الخمسین التی بعد المائة والخمسین) اندنصكره هر اللیده اشلنور
اللیدنصكره اولان یوز اللیده اشلندیكی كبی * مثلا ایكیوزده درت حقه واجب اولدی ایكیوزدنصكره بشده
بر قیون اونده اوچ قیون یكرمیده درت قیون یكرمی بشده بر بنت مخاض اوتوز التیده بنت لبون
وقرق التیده حقه واجب اولور اللی‌یه وارنجه بعده ایكیوز اللیدنصكره فریضه بو یلجه استیناف اولنور
قاضیخانده ومبسوطده مسطوردركه چقن دوه ایكیوز اولسه مزكی مخیردر استرسه درت حقه و یر استرسه
بش بنت لبون و یرركه قرقده بر بنت لبون دوشر و دوه‌ده واجب اولان دیشیدر اركك واجب اولمز مگر قیمتی

طريقى ايله اولورسه جائزدر (والبخت والعراب سواء) دوه ده بخت وعراب برابردر بخت بختينك جمعيدر عربى وعجمى دوه دن مولد اولوب ايكى اوركجى واردر بخت نصره منسوبدر وعراب عربينك جمعيدر زيرا اسم ابل ايكيسنى دخى متناولدر اختلاف صفتده در صفت ايسه بخت وعرابى نوعندن اخراج ايلمز (فصل) وليس فى اقل من ثلاثين من البقر زكاة) بقرده اوتوزدن اقلده زكاة يوقدر يعنى واجب دكلدر (فاذا كانت ثلاثين سائمة ففيها تبيع وهو ماطعن فى الثانية او تبيعة) پس امدى چن اوتوز صغر سائمه اولورسه اول اوتوزده بر تبيع واجب اولور تبيع اول بوزاغودركه اوزرندن بر حول حولان ايدوب ايكنجى يه داخل اولمش اوله ياخود بر ياشر بوزاغو اوله (الى اربعين ففيها مسن وهو ماطعن فى الثالثة او مسنة) قرق صغر اولدقده اول قرقده بر مسن واجب اولور مسن شول طانه دركه ايكى سنه يى تمام ايدوب اوچنجى سنه يه داخل اوله وياخود بو مسنده ديشى طانه اوله (ولا شئ فيما زاد) قرق اوزرينه زياده اولانده برشئ يوقدر (الى ان يبلغ ستين) التمشه وارنجه ماييننده اولان زياده نك زكاتى معفودر (وعند الامام فيه بحسابه) امام اعظم قتنده ماييننده اولان زياده ده زكاة حسابيله در بو زياده ده امام ابو يوسفدن اوج روايت واردر مبسوطده روايت اولنديغى اوزره التمشه وارنجه زياده حسابى اوزره زكاة واجب اولور مثلا قرق براولسه مسنه نك بهاسنك عشرينك ربعى ويرلك لازمدر قرق ايكى اولدقده مسنه بهاسنك عشرينك نصفى ويرلك لازمدر بو ذكر اولنان مسنه نك عشرينك ربعى قرق جزئندن بر جزؤدر زيرا قرقك عشرى دردر دردك ربعى بردر وعشرك نصفى قرق جزئندن ايكى جزءدر زيرا قرقك عشرى دردر دردك نصفى ايكيدر * حسن بن زيادك ابو حنيفه دن روايتنده زياده ده برشئ لازم دكلدر مادامكه اللى عدده ايرشميه واللى يه واردقده برمسنه وربع مسنه ويريلور ياخود برمسنه وثلث تبيع ويريلور واسد بن عمرودن برروايتده كه اول روايت قول ابى يوسف ومحمددر التمشه وارنجه برشئ يوقدر ديمشدر اما وجه اولكه اوتوز وقرق والتمش ماييننده ودخى بونلرك مافوقنده على خلاف القياس نص ايله ثابت اولمشدر زيرا شوندن اوتريكه عفوده واجبدن مالى خالى ايلمك بوانور ومقتضانك قيامى كه الله تعالى حضرتلرينك (خذ من اموالهم صدقة) قول شريفنك اطلاقيدر اولدخى قائم واهلينك قيامى دخى موجود وزياده ايسه نص اولمامغله حالى ايله واجب زياده قيلندى وتشقيص زكاة موضوعنك خلافى ايكن مالى واجبدن اخلا متعذر اولمق ضرورتندن اولدخى اختيار اولدى وحسن بن زياد روايتنك وجهى بو نصابك معناسى هر عقدينك يعنى هر زكاة واجب اولان عددك ماينى وقص در وهر عقدده ايسه واجبدر قرقك ماقبلى والتمشك مابعدى دليلى ايله بويله اولمجق قرق ايله التمشك ماينى دخى اويلجه در لكن مزكى مسنه نك ربعى وتبيعك ثلثى ويرمكده مخيردر زيرا قرق اوزرينه زياده اوندر بو اون ايسه اوتوزك ثلثيدر واربعينك ربعيدر * پس امدى مزكى بو بابده مخيردر واسد بن عمروك روايتنك وجهى كه امامينك قوليدر نبى عليه السلامك معاذ بن جبله رضى الله عنه (لا تأخذ من اوقاص البقر شيأ) بيورديغى حديث شريفدر اوقاص ايسه اربعين ايله ستين ماييندر بو تقديرجه قرق ايله التمش ماينى عفودر اسبيجابيده مسطوردركه فتوى امامين قولى اوزره در وتصحيح قدوريده دخى بويلجه مذكوردر (وفى ستين تبيعان وفى سبعين مسنة وتبيع) والتمشده ايكى تبيع ويتمشده برمسنه وبرتبيع واجب اولور (وهكذا يحسب كلما زاد عشر) ينه بويلجه حساب اولنور هر باركه اون زياده اوله وفرض تبيعدن مسنه يه متغير اولور (ففى كل ثلاثين تبيع وفى كل اربعين مسنة وفى ثمانين مسنتان) وهر اوتوزده بر تبيع وهر قرقده برمسنه واجب اولور وسكسانده ايكى مسنه طقسانده اوچ تبيع اندنصكره يوزده ايكى تبيع وبرمسنه ويوز اونده برتبيع وايكى مسنه ويوز يكرميده درت تبيع ياخود اوچ مسنه نهايتنه وارنجه بويلجه حساب اولنه (والجواميس كالبقر) جاموسلر دخى بقر كبيدر احكام زكاتده اسم بقر ايكيسنه دخى متناولدر (فصل) وليس فى اقل من اربعين من الغنم زكاة) زكاة قرق قيوندن اقلده يوقدر يعنى واجب دكلدر (فاذا كانت اربعين سائمة ففيها شاة) چن قرق قيون سائمه اولسه انده برقيون واجب اولور (الى مائة واحدى وعشرين ففيها شاتان) يوز يكرمى بره وارنجه آنده ايكى قيون * قرق ايله يوز يكرمى برك ماينى عفودر (الى مائتين وواحدة ففيها ثلاث شياه) ايكيوز بره وارنجه انده اوچ قيون واجب اولور (الى اربعمائة ففيها اربع شياه) درتيوزه وارنجه انده درت قيون

واجب

واجب اولور (ثم فى كل مائة شاة) اندنصكره هر يوز قيونده برقيون واجب اولور نبى عليه السلام وابو بكر رضى الله عنهمك كتابنده بويلجه بيان اولنمشدر واجماع امت دخى بونك اوزرينه منعقد اولمشدر وبالجمله علما بيننده خلاف دخى اولمامشدر (والضأن والمعز سواء) خالصا ضأن اولسون كرك خالصا معز اولسون كرك قيون وكجى مختلفا اولسون برابردر ضأن اركك ايچون اسمدر نعجه ديشى ايچون اسمدر وتيس اركك ايچون اسمدر معز ديشى ايچون اسمدر اما شاة اسم جنسدر غنمه دخى شامل اولور (وادنى ما يتعلق به الزكاة ويأخذ بالصدقة الثنى وهو ما تمت له سنة منها) وجوب زكاة تعلق ايلديكى شيئك ادناسى وزكاة اخذ اولنان شيئك ادناسى ثنيدر ثنى شول برشيئدركه اشيادن انكچون برسنه تمام اولور (فصل) اذا كانت الخيل سائمة ذكورا واناثا ففيها الزكاة) چن خيل سائمه اولسه كرك آيغر آت اولسون كرك قسراق اولسون آنده زكاة واجبدر * مجمع الفتاوى وخزانة الفتاويده اتك نصابى بشدر بشدن اقل اولسه زكاة واجب اولمز وابو احمد العياضى ديمشدركه اتك نصابى اوچدر اوچدن اقل اولسه زكاة واجب دكلدر اما ركوب وحمل ايچون اولورسه زكاة واجب اولمز اكر تجارت ايچون اولورسه مال زكاتى كركدر خيل زكاتى كبى ويرلمز (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر (فان شاء اعطى من كل فرس دينارا وان شاء قومها واعطى من قيمتها ربع العشر ان بلغت نصابا) پس اكر مزكى ديلرسه هر فرسدن بر التون ويرر ديلرسه قيمته طوتر وقيمتدن ربع عشرين ويرر اكر اول قيمت نصابه بالغ اولورسه وتقويم مأثوردر زيرا عمر رضى الله عنه وابو عبيده رضى الله عنه بويلجه يازمشلردر (وليس فى الذكور الخلص شئ اتفاقا) خالص اركك آتلر ايچون برشئ يوقدر اتفاقا زيرا ذكورده تناسل يوقدر وعدم نما مقرردر ظاهر الروايه ده بويلجه در امامدن نوادرده بر روايتده يالكز آتدن دخى زكاة واجب اولور سائر سوائمه قياس ايله (وفى الاناث الخلص عن الامام روايتان) وخالص قسراقده زكاة واجب اولمسنده ابو حنيفه دن ايكى روايت واردر زكاة واجب اولمامق روايتنده عمل مستفاد ايله تناسل ممكن اولديغيچوندر (ولا شئ فى البغال والحمير ما لم تكن للتجارة) قاطر وحمارده برشئ واجب دكلدر مادامكه تجارت ايچون اولميه نبى عليه السلامدن حمار ايچون سؤال اولندقده (لم ينزل على فيها شئ الا هذه الاية الجامعة وهى قوله تعالى (فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره) بيورمشلردر مسئول حماردر وحمارده اولمجق قاطرده دخى واجب اولمز الا مكركه تجارت ايچون اوله (وكذا الفصلان) فصلان دخى حمير وبغال كبيدر برشئ يوقدر فصلان جمع فصيلدر دوه كوشكنه ديرلر (والحملان) حملان ايچون دخى برشئ يوقدر حملان قوزيلردر حملان ضم حا ايله وكسر حا ايله جائزدر (والعجاجيل) دخى بوزاغيلردن برشئ يوقدر يعنى زكاة واجب دكلدر عجاجيل جمع عجولدر عينك كسرى وجيمك تشديديله برايكى آيلق بوزاغودر * ديلديكه صورت مسئله ده اشكال واردر زيرا زكاة حول حولان ايتدين واجب اولمق بلا نص اولمز دخولدن صكره خود اسم حمل وفصيل وعجول اطلاقى صحيح اولمز زيرا اول اسم ايله مسمى اولمدن چقوب اوزرلرينه حكم آخر جارى اولور * صورت مسئله ده بررجل يكرمى بش فصلان وياخود اوتوز عجاجيل وياخود قرق حملان اشترا ايلسه ياخود كندويه هبه ايلسه لر بونك اوزرينه حول منعقد اولورمى ياخود اولمزمى ديو سؤال اولندقده ابو حنيفه ومحمد رحمهما الله قولى اوزرينه قوزى اولديغى حالده منعقد اولمز بلكه حين كبرنده كه اول مسنه در اول زمانده حول حولانه دكين انعقادى اعتبار اولورو بو ايكيسندن غيريلر قتنده منعقد اولور يعنى مالك اولديغى حينده حول حولانه دكين انعقادى معتبر اولور * وديلديكه برصورتى دخى مثلا بركسنه نك يكرمى بش ناقه سى وياخود اوتوز بقرى وياخود قرق ديشى قيونى اولسه وبونلر حول تمامندن اول طوغرسه لر وانالرى هلاك اولوب اولادلرى باقى قالسه اصولك حولى اولادلرى اوزرينه باقى قالمز ابو حنيفه ومحمد قتنده حول اصول اولاد اوزرينه باقى قالور غيريلرك قتنده صاحب عنايه وصاحب هدايه وطحاوى وعلمانك خلافنى ذكر ايدوب نقل ايدرلركه ابو يوسف رحمه الله حكايت ايدوب بركون ابو حنيفه حضورنه واردم شول كسنه حقنده نه ديرسنكه قرق قوزويه مالكدر زكاة ويرسونمى ديدم برشاة مسنه ويرسون ديو بيوردى بن دخى خطاب ايدوب چوق اولوركه برشاتك بهاسى قوزيلرك نصفى بهاسنك اكثرينه بالكه جمله سنه شامل ومحيط اولور * پس مسنه ويرمك نيجه صحيح اولور ديديكمده برساعت تأمل ايدوب مسنه ويرلز لكن

برقوزی و بر بلوردیدی * و ینه جوابه متصدی اولوب قوزیدن زکاة و بر بلورمی دیدیکده ینه بر ساعت تأمل ایدوب برشیء لازم اولمزدیو جواب و یردی اوالکی قولکه مسئله در اول قولی زفر اخذ ایلدی ایکنجی قوالکه قوزی و یرلمك ایدی انی ابو یوسف اخذ ایلدی واوچنجی قوالکه لاشیء فیها ایدی امام محمد اخذ ایلدی (الا ان یکون معها کبیر) الامکرکه انلر ایله کبیر اوله یعنی یبوکاری اوله * مثلا برکسنه نك قرق قیونی اولسه وقیون ایله معا اللی قوزی دخی اولسه وجمله قیون هلاك اولوب انجق برقیون قالسه برمسنه و یرمك واجب اولورو برکسنه نك یوز یکرمی قوزیسی و برمسنه سی اولسه امام اعظم قتنده انجق مسنه واجب اولورابو یوسف قتنده برمسنه وبرحمل واجب اولوربو قیاس اوزره ینه دوه نك واوکوزك فصلان وعجاجیلی ایله عمل اولنور مثلا برکسنه نك اللی طقوز بوزاغیسی اولسه و برتبیعی اولسه انجق تبیع و یریلور ابو حنیفه وامام محمد قتنده اما ابو یوسف قتنده برتبیع و برعجل واجب اولور و ینه بو یلجه در برکسنه نك یتمش بش فصلانی و بر بنت لبونی اولسه ابو حنیفه وامام محمد قتنده انجق بر بنت لبون واجب اولور ابو یوسف قتنده بر بنت لبون و برفصلان واجب اولور (وعندابی یوسف فیها) ابو یوسف قتنده اوحملان وفصلان وعجاجیلده (واحدة منها) اول حملانك یاخود غیر یلرك جنسندن بری واجب اولور اکر کباردن واجب اولان صغارده دخی واجب اولسه مالك متضرر اولوردی اکر صغارده بو برشیء واجب اولمسه فقرا متضرر اولور * پس جانبینی رعایت ایچون کندی جنسندن بری ایجاب اولندی (ولافی الحوامل والعوامل والعلوفة) حوامل وعوامل وعلوفه ایچون برشیء لازم دکلدر حوامل که یوك کوتورمك ایچون حاضرلنمش اوله عوامل اعمال ایچون اوله مثلا یر سورمك وسقالق ایلمك ایچون اعداد اولنه علوفه ایسه اوتلوق و یریلاندر بونلرده زکاة اولمامغه باعث دینلمشدر که زکاته سبب مال نامیدر بونلرده ایسه نامیلك یعنی ارتق بوقدر اویله اولمیجق حکم دخی اولمز وعلوفه ده دخی نما یوقدر بلکه علف و یرمکه مشقت دخی زیاده در یعنی عدم نما متحقق اولمغین زکاة واجب دکلدر (وکذا السائمة المشترکة) سائمهٔ مشترکه ده دخی زکاة واجب دکلدر (الاان یبلغ نصیب کل منها نصابا) الامکرکه هر برینك نصیبی نصابه بالغ اوله یعنی نصابه ایریشه اکر ایکی کسنه نك بیننده اون دوه اولسه یاخود سکسان قیون اولسه هر برینك اوزرینه برقیون واجب اولور امابو شرکت برصبی ایله بر بالغ بیننده اولسه بالغه برشاة و یرمك واجب اولور (ومن وجب علیه مسن) شول کسنه که اوزرینه مسن واجب اولسه بنت لبون یاخود بنت مخاض کبی (فلم یوجد عنده) واجب اولان مسن مزکی قتنده بولنمسه (دفع ادنی منه مع الفضل) فضلی ایله مثلا واجبك قیمتی بوزالتجه اولسه و یردیکی زکاة واجب اولاندن ادنانی دفع ایدر (مع الفضل) فضلی ایله مثلا واجبك قیمتی بوزالتجه اولسه و یردیکی زکاة سکسان التجه قیمتلو اولسه یکرمی دخی واجب اولور (اواعلی منه واخذ الفضل) یاخود واجبندن اعلایی و یرد فضلنی زکاة جمع ایدندن اخذ ایدر (وقیل الخیار للساعی) هو جامع الزکاة ودینلدیکه خیار ساعی ایچوندر برکسنه نك اوزرینه حقه واجب اولسه دیلرسه بنت مخاض ایله فضلنی آلور یاخود بنت مخاض واجب ایکن حقه آلور فضلنی مالکه دفع ایدر (ویجوز دفع القیم فی الزکاة والعشر والخراج والکفارات والنذور وصدقة الفطر) زکاة وعشر وخراج وکفارات ونذور وصدقهٔ فطرده قیمتنی و یرمك جائز اولور واجب اولان یاعیندر یاخود قیمتیدر وقیمت واجبدن بدلدر دینلماز زیرا اصل وار ایکن بدل جائز دکلدر اما منصوص علیهك وجودیله دفع جائز اولمسی ابتداء دفع قیمتك وجوبنه دلالت ایدر غیر کبی بو خصوصده بدلیت اوزره دکلدر (وتسقط الزکاة بهلاك المال بعد الحول) حول دونکره مالك هلاکی ایله زکاة ساقط اولور (وان هلك البعض سقطت حصته) اکر مالك بعضیسی بعد الحول هلاك اولسه اول هلاك اولان مالك حصه سی ساقط اولور (ویصرف الهلاك الی العفو اولا) وهالك عفوه صرف اولنور اول لا اکر هلاك عفوی تجاوز ایلیوب واجب حالی اوزره قالورسه * مثلا برکسه نك التمش قیونندن بعد الحول یکرمی قیونی هلاك اولسه یاخود التی دوه دن بری هلاك اولسه برشاة که واجب ایدی ینه اول باقیدر هالك عفوه صرف اولنور (ثم الی نصاب یلیه) اکر هالك عفوی تجاوز ایلسه اندنصکره اول عفوی ولی ایدن نصابه صرف اولنور * مثلا برکسنه قرق دوه یه مالك ایکن مذکور قرق دوه دن اون بشی هلاك اولسه دردی عفوه صرف اولنور اون بری عفوی ولی ایدنکه اوتوزالتی نصابی ایدی اندن صرف اولنور یکرمی بش قالور اول یکرمی بشده بر بنت مخاض وار ایدی انی ادا ایدر (ثم وثم

عند الامام) امام اعظم قتنده هلاك اولان عفوه صرف اولنور بعده عفوی ولی ایدن نصابه صرف اولنور تامنتهی اولنجه * مثلا برکسنه نك قرق دوه سی اولسه ذکر اولنان دوه لردن یکرمیسی هلاك اولسه دردی عفوه صرف اولنوب اون التیسی نصاب اولان اوتوز التیدن صرف اولنور باقی یکرمی دوه دن درت قیون زکاة و یرر اما یکرمی بش هلاك اولسه دردی عفودن صرف اولنوب باقی اون بش قالور اوچ قیون و یرر اما اوتوز هلاك اولسه دردی عفودن صرف اولنور یکرمی التیسی اوتوزدن صرف اولنور باقی اون قالور ایکی قیون و یرر اما اوتوز بش هلاك اولسه نصاب انجق بش دوه قالور برقیون و یرر (وعند ابی یوسف الی العفو والی النصب شائعا) ابو یوسف قتنده هلاك عفوه و نصب شایعه صرف اولور * مثلا برکسه نك قرق دوه سی اولوب اون بشی هلاك اولسه دردی عفوه صرف اولنور اون بری نصاب اولان اوتوز التیدن صرف اولنور اوتوز التیده بنت لبون واجب ایدی هلاك اولان اوتوز التینك مجموعندن حساب اولنور مثلا بنت لبونك ربعی وتسعنك نصفی هلاك اولشدر وثلثان وربع وتسع باقی قالمشدر (والزکاة تتعلق بالنصاب دون العفو وعند محمد بهما) زکاة نصابه تعلق ایدر عفوه تعلق ایتمز ابو حنیفه وابو یوسف قتنده وامام محمد قتنده نصابله عفولك ایکیسنه دخی تعلق ایدر (فلو هلك بعد الحول اربعون من ثمانین شاة تجب شاة کاملة) واکر سکسان قیوندن بعد الحول قرق قیون هلاك اولسه برکامل قیون واجب اولور ابو حنیفه وابو یوسف قتنده (وعند محمد نصف شاة) وامام محمد قتنده نصف شاة واجب اولور امام محمد هلاکی شایعا کله صرف ایتمکله نصف شاة لازم کلوردیر (ولو هلك خمسة عشر من اربعین بعیرا تجب بنت مخاض) واکر قرق دوه دن اون بش دوه هلاك اولسه مزکی اوزرینه بر بنت مخاض واجب اولور (وعند ابی یوسف خمسة وعشرون جزأ من ستة وثلاثین من بنت لبون) وابو یوسف قتنده بنت لبونك اوتوزالتی جزءندن یکرمی بش جزء واجب اولور (وعند محمد نصف بنت لبون وثمنها) امام محمد قتنده بنت لبونك نصفی وثمنی واجب اولور مثلا بنت لبون قیمتی قرق درهم اولسه نصفی یکرمیدر وثمنی بشدر بو تقدیرجه یکرمی بش درهم واجب اولور (ویأخذ الساعی الوسط) صدقاتی جمع ایدیجی زکاتك وسطنی آلور (لا الاعلی ولا الادنی) اعلاسنی وادناسنی اخذ ایلمز بو بابده حدیث شریف دخی وارد اولوب (قال النبی علیه السلام لا تأخذوا من خردات اموال الناس وخذوا من حواشی اموالهم) معناسی شریفی ناسك کرایم اموالنی اخذ ایلمکز بلکه اوساطنی اخذ ایلکز دیمکدر خردات خرده نك جمعیدر خیار مال معناسنه در (ولو اخذ البغاة زکاة السوائم والعشر والخراج) اکر بغاة زکاة سوائمی وعشری وخراجی اخذ ایلسه لر (یفتی اربابها ان یعیدوها خفیة) اربابنه فتوی و یریلورکه اول زکاتی خفیة اعاده ایلیه لر (ان لم یصرفوها فی حقها الا الخراج) اکر اول زکاتی بغاة حقنه صرف ایلمدیلر ایسه اعاده ایدرلر الا خراجی اربابی اعاده ایتمزلر

(باب زکاة الفضة والذهب والعروض عشرون مثقالا)

ذهبك نصابی یکرمی مثقالدر (ونصاب الفضة مأتا درهم) فضه نك نصابی ایکیوز درهمدر (وفیها ربع العشر) وذهب وفضه ده واجب اولان ربع عشردر التونك یکرمی مثقالنده نصف مثقال و کومشك ایکیوز درهمنده بش درهم لازم کلور مثقال یکرمی قیراطدر و درهم اون درت قیراطدر قیراط بش شعیردر عمر رضی الله عنه زماننده دراهم مختلفه ایدی برصنفی اون درهم اون مثقال وزنی اوزره ایدی و برصنفی اون درهم التی مثقال وزنی اوزره ایدی و برصنفی اون درهم بش مثقال وزنی اوزره ایدی بو ولك درهم ایله جمع اولنمق مراد اولدقده رعایا تخفیف رجا ایلدیلر عمر رضی الله عنه اصحاب ایله مشاوره ایدوب اون درهمیدی مثقال اوزره جمع اولنمغه قرار اولندی * بونك تفصیلی بودرکه اون مثقالك ثلثی اوچ مثقال و بر مثقالك ثلثیدر والتی مثقالك ثلثی ایکی مثقالدر و بش مثقالك ثلثی بر مثقال و بر مثقالك ایکی ثلثیدر مجموعی یدی مثقال اولور بو منوال اوزره جمع اولندی والان استعمال اولنان درهم ومثقال بودر و یدی مثقال یکرمیشر قیراطدن یوز قرق قیراط اولور واون درهم دخی اون درت قیراطدن یوز قرق قیراط اولور * امدی اون درهم یدی مثقال اولیجق تفاوت اولمامش اولور (ثم فی کل اربعة مثاقیل واربعین درهما بحسابه) اندنصکره التونك هر درت مثقالنده و کومشك هر قرق درهمنده حسابیله واجب اولور التونك درت مثقالنده ایکی قیراط و کومشك قرق درهمنده بر درهم

لازم اولور (وقالا مازاده بحسابه وان قل) امامين ديديلركه زياده حسابى ايله زكاة واجب اولورا كردرتدن وقرقدن اقل اولورسه (والمعتبرفيهما الوزن وجوبا واداء) التونده وكومشده معتبراولان وزندر (فى الدراهم وزن سبعة) دراهمده معتبر اولان يدى وزندر (وهوان يكون العشرة منها وزن سبعة مثاقيل) بووزن دراهمدن اونى يدى مثقال وزنى اولمقدر (وماغلب ذهبه اوفضته فحكمه حكم الذهب والفضة الخالصين) وشول شيئك التونى ياخود كومشى غلبه ايليه اول شيئك حكمى خالص ذهب وفضه حكمى كبيدر (وماغلب غشه تعتبرقيمته لاوزنه) شول شئ كه غشى غالب اوله نصابده قيمتى اعتبار اولنور وزنى اعتبار اولنمز امافضه نك غشى مساوى اولسه ابو النصرديشدركه احتياطا زكاة واجب اولور وديلديكه واجب دكلدر وبعضيلرديشلرايكيوزدرهم فضهٔ مغشوشده ايكى درهم ونصف درهم زكاة واجب اولور (وتشترط نيته التجارة فيه كالعروض) مغشوش اولان شيده نيت تجارت شرط قيلندى سائر عروض كبى (وتجب فى تبرهما وحليهما وآنيتهما) والتون وكومشك تبرلرنده وحليلرنده وآنيه لرنده يعنى صحن وتبسى وسائر استعمال اوانه جق شيلرده زكاة واجب اولور * عمرو بن العاصدن روايت اولنوركه نبى عليه السلام كعبهٔ شريفه ده ايكى عورتى كورديكه طواف ايدرلر و بونلرك قوللرنده التون بلازكارى وار بونلرك زكاتنى ويرمايسزديوسؤال بيورديلرانلردخى ويرمزز ديديلر استرميسزالله تعالى سزه ناردن بلازك ايليه ديدكده استمززديديلر چونكه استمزسز بونلرك زكاتنى ويرك ديوامرايلدى وام سلمه بركون التوندن برخلخال كيدى ونبى عليه السلامه يارسول الله بوكنزميدرديوسؤال ايلدى اكرزكاتى ويرلمش ايسه دكلدر وويرلمامش ايسه كنزدر (كما قال الله تعالى والذين يكنزون الذهب والفضة الاية) حق سبحانه وتعالى وجوبى اسم ذهب وفضه يه تعليق ايلدى بوخود موجوددر كنزدن مراد زكاتى اخراج اولنميان مالدر (قال النبى عليه السلام كل مال يؤدزكاته فهو كنزوان كان ظاهرا) واما زكاتى ويريلان مال مدفون دخى اولورسه كنز اولمز (وفى عروض تجارة بلغت قيمتها نصابا من احدهما) التون وكومشدن قيمتى نصابه بالغ اولان عروض تجارت ايچون زكاة واجب اولور (تقوم بماهوانفع للفقراء) عروض تجارت قيمته طوتيلور فقرايه انفع اولان شئ ايله اكرفضه ايله تقويم فقرايه انفع ايسه انكله تقويم اولنوروا كرالتون ايله انفع ايسه انكله تقويم اولنور عنايه ده مسطوردركه احدنقدينك برى ايله تقويم اولندقده نصابده نقصان اولوب اجزا ايله اولورسه كامل تقويم اولنمق كركدر بالاتفاق امام ابو يوسفدن روايتدركه نقوددن خمس ايله اشترا اولنان شئ ايله تقويم اولنور امانقوددن غيرى ايله اشترا اولنورسه نقد ايله تقويم اولنمق كركدر حق عباده معتبر اولان تقويم حق اللهده دخى معتبردر (وتضم قيمتها اليهما) عروضك قيمتى التون وكومشه ضم اولنور (ليتم النصاب) نصاب تمام اولسون ايچون * مثلا بركسنه يوزدرهمه ياخود اون مثقال التونه مالك اولسه ايكيسى بربرينه ويوزدرهملك ياخود اون مثقال عروضه مالك اولسه ايكيسى بربرينه ضم اولنوب زكاة واجب اولور زيراجملهسى تجارت ايچوندرا كرجهت ادالرى مختلف ايسه ده ثمن تجارت ايچون اولمىوضعادرعروضك تجارت ايچون جعلادر (ويضم احدهما الى الاخر بالقيمة وعندهما بالاجزاء) التون وكومشدن برى آخره قيمتى ايله ضم اولنور ابو حنيفه قتنده وامامين قتنده احدهمانك برى آخره اجزاء ايله ضم اولنور * ثمرهٔ خلاف برى برمحلده ظاهر اولوركه بركسنه نك يوزاللى درهمى وبش مثقال التونى اولسه بوبش مثقال التون اللى درهمه مساوى اولمسيله امام اعظم قتنده زكاة واجب دكلدر زيرا قيمت ايله نصاب حاصل اولدى امامين قتنده زكاة واجب اولورز يرا ايكيسنده نصاب بولنور اجزا جهتيله مثلا يوزاللى درهمده فضه نك نصابندن اوچ ربع واردروالتونك نصابندن دخى برربع واردر ايكيسى بربرينه ضم اولنجق كامل اولور زكاة واجب اولور (ويضم مستفاد من جنس نصاب اليه فى حوله وحكمه) جنس نصابدن مستفاد اولان نصابه ضم اولنور نصابك حولنده وحكمنده يعنى نصاب حكمنده ضم اولنوركه وجوب زكاتدر * مثلا بركسنه نك ايكيوز درهمى اولسه وبونك اوزرينه التى آى مرورايتدكدنصكره يوزدرهم فائده ايدوب الى آيدنصكره اصلك حولى تمام اولسه اول كسنه اصلك زكاتنى حول تمامى ايچون ويرر يعنى ادا ايدر مستفاد اولانك زكاتنى دخى اصله تبعيتله ادا ايدر (ونقصان النصاب فى اثناء الحول لايضران كملا فى طرفيه) نصابك اثناء حولده نقصانى

ضرر ويرمز اكر ايكى طرفندن كامل اولورسه مثلا بركسنه نك سنه اولنده ايكيوزدرهمى اولوب سنه اورتاسنده يوزدرهمى هلاك اولسه ويننه سنه آخرنده كامل اولسه ينه زكاتى كامل اولديغى حالده ادا ايدر (ولوعجل ذونصاب لسنين اولنصب صح) اكرنصاب صاحبى برنصابك برقاچ يللق زكاتنى عجله ايلسه ياخود نصابلرك زكاتنى عجله ايلسه صحيح اولور مثلا بركسنه نك ايكيوزدرهمى وار ايكن اول سنه اوزرينه واجب اولان بش درهمدن غيرى درت يللق زكاة ايچون يكرمى درهم دخى ويرسه صحيح اولور ونصبه مثال بركسنه نك ايكيوزدرهمى اولسه اوزرينه لازم اولان بش درهم ايكن سنه تمامنده دكين اوچ درت نصاب قدرى كاروكسبه قادرم ديودرت نصاب زكاتنى ويرسه ينه صحيحدرز يراسبب وجوب زكاةناميدر حولان حول ايسه وجوب ادايه شرطدر اصولده متقرر اولديغى اوزره چون سبب بولنسه اداسى صحيح اولور چون نصاب بولنسه حولان قبل الحول اداسى صحيح اولور بردفعه دخى ويرمسى لازم كلمز (ولاشئ فى مال الصبى التغلبى وعلى المرأة منهم ما على الرجال) تغلبى صبيانك مالنده برشئ يوقدر ورجالى اوزرنده اولان شئ نسالرى اوزرنده دخى واردر يعنى لازمدر تغلبى لامك كسريله برقبيله نك باباسيدر قبيله يه نسبت اولنورسه لامك فتحيله اوقنور قوم مزبور عرب مشركلرندندر عمر رضى الله عنه بونلردن جزيه طلب ايلدكده ابا ايدوب جزيه دن عار ايدرز لكن ايكى قات صدقه ويره لم ديوراضى اولوب صلح اولديلر عمر رضى الله عنه (هذا جزيتكم فسموه ماشئتم) بيورمشلردر چونكه صلح بومنوال اوزره اولدى نصكره صبيلرندن برشئ النميوب رجال ونسالرندن برابر النمشدر

(باب العاشر)

بو باب عاشر احوالى بياننده در (هومن نصب على الطريق ليأخذ صدقات التجارة) عاشر شول كمسنه دركه طريق اوزرينه سلطان طرفندن نصب اولنمشدر صدقات تجارى اخذ ايچون (يأخذ من المسلم ربع العشر) اول عاشر مسلمدن نصابك عشرينك ربعنى اخذ ايلر (ومن الذمى نصفه) ذميدن عشرينك نصفنى اخذ ايلر (ومن الحربى تمامه) وحربيدن تمام عشرينى اخذ ايلر شرح مختصر كرخيده منذ كوردركه عمر رضى الله عنه عشارى نصب ايلدكده محضر صحابه ده بو يلجه امر ايدوب بركمسنه مخالفت ايلامشدر خلاف اولميجق اجماع اولمش اولورو زكاة ربع عشر اولديغنه (هاتوا ربع عشر اموالكم من كل اربعين درهما) حديث شريفى دخى حجت وافيه در (ان بلغ ماله نصابا) اكر حربينك مالى نصابه بالغ اولسه عشرى النور (ولم يعلم قدرما يأخذون منا) واكر انلر بزدن اخذ ايلدكارى شيئك قدرى بيلنمزسه (وان علم اخذ مثله) اكر بزدن الدقلرى شيئك مقدارى بيلنورسه انك مثلى اخذ اولنور (لكن ان اخذوا الكل لا يأخذه) لكن اكر حربى بزدن جمله مالى اخذ ايدرلرسه عاشر انلردن جملهسنى اخذ ايلمز بلكه (بل يترك قدرما يبلغه مأمنه) عاشر اول حربى يى مأمننه يعنى دارامانه ايرشديره جك مقدارى شيئى اللرنده ترك ايده بزه لايق دكلدركه انلركبى جملهسنى اخذ ايده وز (وان كانوا لا يأخذون شيأ لا يأخذ منهم شيأ) واكر انلر بزدن برشئ اخذ ايلمزلر ايسه عاشر اولان كمسنه دخى انلردن برشئ اخذ ايلمزز يرامكارم اخلاقه برانلردن احق واولى يز (ولا من القليل وان اقربان فى بيته مايكمل النصاب) وعاشر قليلدن اخذ ايلمز اكر اونده نصابى تكميل ايدر برشيئى اولديغنه اقرار دخى ايدرسه يعنى اكر النده اولان شئ نصاب اولميوب لكن اونده اولان مالى ايله نصاب اولديغنه اقرار ايلسه زيرا اعتبار النده موجود اولانه درانكيچون اخذ اولنمز (ويقبل قول من انكر تمام الحول) تمام حولى انكار ايدن كمسنه قولى مقبول اولور (والفراغ من الدين) دخى ديندن فراغى انكار ايدن كمسنه نك قولى مقبول اولور يعنى دينم واردر ديسه يمينى ايله مصدق اولور (او ادعى الاداء الى الفقراء بنفسه فى المصر فى غير السوائم) ياخود شهرده فقرايه كندوسى اداسى دعوى ايله سوائمدن غيريده يمينى ايله تصديق اولنور سوائمده تصديق اولنمز زيرا اموال ظاهره نك اداسى سلطانه مفوضدر (او الاداء الى عاشر آخر ان وجد عاشر آخر مع يمينه) ياخود عاشر آخره ادا ايلديكنى دعوى ايلسه اكر عمرنده عاشر آخر بولنورسه يمينى ايله مصدق اولوردعواسى مقبول اولور اكر عمرنده عاشر آخر يوغيسه تصديق اولنمز (ولا يشترط اخراج البراءة) عاشر آخره وبردم ديديكنه اخراج براءت شرط قيلنمدى اكر عاشر آخر وار ايسه تصديق اولنور يوق ايسه تصديق اولنمزاصلده

اخراج برات شرط قیلندی زیرا اول کمسنه‌نك عاشر آخره ویردم دیدیکی اخباردر ابراز برات صدقنه حجتدر
اکر اول عاشر تمسکاته موافق ایسه مقبول اولور موافق دکل ایسه مقبول اولمز* مثلا بر عورت ولادتنی خبر
ویرسه قابله دخی ولادتنی شهادت ایلسه مقبول اولور علامت ایله متمسك اولمق بابنده حق سبحانه وتعالی
حضرتلرینك (وان كان قمیصه قد من قبل) قول شریفی حجت قویه‌در (ولا یقبل فی اداء نه بنفسه خارج المصر)
اول کمسنه‌نك خارج مصرده کندم ادا ایلدم دیدیکی قولی مقبول اولمز (ولا فی السوائم ولو فی المصر) وسائمه‌ده
دخی کندم ویردم دیدیکی مقبول اولمز اکر مصرده دخی اولورسه زیرا سوائم اموال ظاهره‌دندر انك اخذی
سلطانه مفوضدر جزیه کبی (وما قبل من المسلم قبل من الذمی) وشول شیکه مسلمدن مقبول اولورذمیدن
دخی مقبول اولور (لا من الحربی الا قوله لامته هی ام ولدی) بوذکر اولنان شیلرك بریسی حربیدن قبول
اولنمز الا جاریه‌سنه شو جاریه بنم ام ولدمدر دیدیکی قول معتبر اولور (وان مر الحربی ثانیا قبل مضی الحول
فان مر بعد عوده الی داره عشر ثانیا والا فلا) والا حربی حول حولاندن مقدم ثانیا عاشره مرور ایتسه
اکر اول حربینك مروری کندی دارینه عودت ایلدیکندنصکره ایسه ثانیا تعشیر اولنور اکر دارنه عودت
ایتمدین مرور ایلسه تعشیر اولنمز اکر هر مرور ایلدکجه تعشیر اولنورسه استیصال مال لازم کلور حق اخذ
ایسه حفظ مال ایچوندر اول حربی امان اولدقجه باقیدر بعد الحول تعشیری امانی تجدید ایچوندر *روایت
اولنورکه برنصرانی عمر رضی الله عنهك عاشری اوزرینه برفرس ایله مرور ایلدی عاشر دخی فرسی تعشیر ایلدی
تکرار مرور ایدوب ینه تعشیر ایتمکه قصد ایلدکده هر اوغرادقجه تعشیر اولنورسه فرسك جمله‌سی کیدر
دیو فرسی عاشر یانده براغوب مدینه‌یه کلوب مسجدده عمر رضی الله عنهه بولشوب قصه‌یی حکایت
ایلدکده عمر رضی الله عنه (انا الغوث) بیوردیلر یعنی سکا مدد کلدی دیدیلر نصرانی ظن ایلدیکه احقاق
حق اولمیه* پس ینه مکانه رجوع ایدوب کوررکه کندندن اول عاشره کاغد کلمشکه سنه تمامندن اول
بردخی تعشیر ایلمیه نصرانی بوعدالتی کوردکده دینك حق ایمش دیو مسلمان اولمشدر (ویعشر قیمة الخمر
لا قیمة الخنزیر) خمرك قیمتی تعشیر اولنور خنزیرك قیمتی تعشیر اولنمز زیرا خمر ذوات امثالدندر قیمتنه حکم عین
ویرلمز وقیمتی عینی کبی اولمز اما خنزیر ذوات قیمدندر انك قیمتی عینی کبیدر * مسلمان ایسه عینی اخذ ایلمك
جائز دکلدر شافعی قتنده ایکیسنده دخی تعشیر اولنمز زیرا انلر ایچون قیمت یوقدر زفر قتنده ایکیسینده دخی تعشیر
اولنور زیرا مالیتده ایکیسی دخی برابردر (وعند ابی یوسف ان مر بهما معا عشرهما) ابو یوسف قتنده اکر خمر
خنزیر ایله معا مرور ایلسه عاشر ایکیسینی دخی تعشیر ایدر خمره تبعیت ایله (ولا یعشر مال ترك فی المصر) شهرده
الیقونیلان مال دخی تعشیر اولنمز زیرا حق اخذ معامرور ایلدیکی مال ایله اولور حمایته محتاج اولدیغیچون اونده
اولان مال خود حمایته داخل اولمامشدر (ولا بضاعة) مال بضاعت دخی تعشیر اولنمز بضاعت شول مالدرکه
برکمسنه برآدمه تجارت ایچون ویرمشدر انده دخی برشی یوقدر زیرا اول کمسنه مالك دکلدر واداء زکاته دخی
نائب دکلدر (ولا مضاربة) دخی مال مضاربه تعشیر اولنمز زیرا مضارب ماله مالك دکلدر واداء زکاته دخی
نائب دکلدر ابو حنیفه رحمه الله‌ك ابتداء قولنده تعشیر اولنور زیرا مضارب حق مضاربه‌ده مالك منزله‌سنده
بیورمشلردی بعده قولندن رجوع ایدوب تعشیر اولنمیه دیدیلر بو قول امامینك قولیدر اما اکر مالده
مضاربك نصیبی اولان ربحدر مضاربه بالغ اولمش ایسه اول ربحدن اخذ اولنه زیرا مضارب اول ربحه
مالکدر صاحب ایضاح وتحفه بویله دیمشلردر بو قول مسلم وذمی حقنده‌در حربی حقنده دکلدر اکر حربی شو مال
بضاعه ومضاربه‌در دیسه مقبول اولمز (ولا کسب ماذون الا ان کان لا دین علیه ومعه مولاه) ماذونك
کسبی دخی تعشیر اولنمز الا اول زمان تعشیر اولنورکه اوزرنده دین اولمیه وافندیسی بیله اوله (ومن مر بالخوارج
فعشروه عشر ثانیا) شول من که خوارجه مرور ایلسه پس اول خوارج اول کمسنه‌یی تعشیر ایلسه‌لر تکرار
تعشیر اولنور زیرا تقصیر کندی طرفندن بولندیکه بغاة اوزرینه کندی کیدر اکر بغاة بیله اوزرینه مستولی
اولسه وتعشیر ایلسه تقصیر امامدن اولمش اولور تکرار تعشیر اولنمز

(باب الركاز)

بو باب رکاز بیانده‌در رکاز لغتده اثبات معناسنه‌در مطرقی یره رکز ایتدی دیرلر چن یره دیدیکی زمان وشرعا

حق

حق سبحانه وتعالینك تحت الارض خلق ایلدیکی معدنه وعباد دفن ایلدیکی ماله علم اولمشدر بر ینه معدن
وبرینه کنز تسمیه اولنمشدر رکاز ایکیسنه دخی شاملدر (مسلم او ذمی وجد معدن ذهب او فضة او حدید
او رصاص او نحاس فی ارض عشر او خراج اخذ منه خمسه) بر مسلم یاخود بر ذمی ارض عشرده یاخود ارض
خراجیه‌ده التون یاخود کومش یادمور یا قورشون یاخود باقر معدنی بولسه اول بولدیغی معدندن خمس
اخذ اولنور بو بابده حدیث شریف دخی وارد اولمشدر (قال النبی علیه السلام وفی الركاز الخمس)
امام شافعی دیرکه تخمیس اولنمز زیرا رکاز مباحدر بولان کمسنه‌نك الی سبقت ایلمشدر صید کبی بزم ایچون
دلیل تحقیقا اول معادن کفره النده ایدی غلبه طریقیله اول اراضی‌یه مستولی اولدق اول تقدیرجه
قیمته مشابه اولوب خمسی لازم کلدی اما صید بونك خلافنجه‌در زیرا بر کمسنه‌نك یدنده دکل ایدی چونکه
بولان کمسنه‌نك الی حقیقة ایسه غانمینك الی حکما اولمش اولور حقیقت ایسه حکمدن اقوی‌در خمس امام
ایچون وار بعه اخماس بولان ایچون تعیین اولندی بولان کمسنه‌لر حر اولسون کرك عبد وکرك ذمی اولسون
برابردر ارض عشریه وخراجیه دیدیکی کندی دارنده بولناندن احترازدر زیرا دارده بولنان تخمیس اولنمز
(والباقی له ان لم تکن الارض مملوكة) باقیسی یعنی خمسنك باقیسی بولان ایچوندر اکر ارض مملوکه دکل ایسه
(والا فلمالکها) واکر ارض مملوکه ایسه باقیسی مالکی ایچوندر (وما وجد الحربی فکله فیء) شول معدنیکه
حربی بولور جمله‌سی فیئدر یعنی غنیمتدر (وان وجده فی داره) اکر مسلم یاخود ذمی دارنده بولسه
(لا یخمس) تخمیس اولنمز (خلافا لهما) امامین خلاف ایدوب تخمیس اولنمسنه ذاهب اولمشلردر
(وفی ارضه روایتان) اول مسلم یاخود ذمی دار حربك ارضنده رکاز بولسه ابو حنیفه‌دن ایکی روایت واردر
بر روایتده تخمیس اولنمز دارنده بولندیغی کبی و بر روایتده تخمیس اولنور (وان وجد کنزا فیه
علامة الاسلام) واکر بر کمسنه کنز بولسه اول کنزده علامت اسلام اولسه کلمهٔ شهادت وقرآن کبی
(فهو کاللقطة) اول کنز لقطه کبیدر (وما فیه علامة الکفر) دخی شول شیئی بولسه‌که اول شیده علامت
کفر اوله صنم کبی وصلیب کبی (خمس) تخمیس اولنور (وباقیه له) واول کنزك باقیسی بولان ایچوندر
(ان کانت ارضه غیر مملوكة) اکر بولدیغی ارض مملوکه دکل ایسه (وان کانت مملوكة فکذلك عند ابی یوسف)
واکر ارض مملوکه اولورسه ینه کذلك تخمیس اولندقدنصکره باقیسی بولان ایچوندر ابو یوسف قتنده
(وعندهما باقیه لمن ملکها اول الفتح ان علم) وامام اعظم وامام محمد قتنده باقیسی اول فتحده کیم مالك
اولدیسه انکدر اکر بیلنورسه (والا) اکر بیلنمزسه یعنی اول فتحده کیم مالك ایدیکی بیلنمز ایسه (فلاقصی مالك
عرف لها فی الاسلام) اسلامده معروف اولان مالکنك اقصاسی یعنی نهایتی ایچوندر بو قول شمس الائمه‌نك
اختیاریدر اما ابو اللیث بیت المال ایچون قبض اولنور دیمشدر (وما اشتبه ضربه) دخی شول شیئکه ضربی
مشتبه اوله یعنی اسلامی میدر یاخود کافری میدر معلوم اولمز ایسه (یجعل کافریا فی ظاهر المذهب)
کافری قیلنور ظاهر مذهبده بو یلجه ذکر اولنمشدر (وقیل اسلامیا فی زماننا) دینلمشدرکه اسلامی قیلنور
فی زماننا تقادم عهد ایچون (ومن دخل دار الحرب بامان فوجد فی صحرائها رکازا) دخی شول کمسنه‌که
امان ایله دار حربه داخل اولوب پس اول دار حربك صحراسنده رکاز بولسه (فکله له) اول رکازك کاسی بولان
کمسنه ایچوندر تخمیس اولنمز زیرا واجدك الی مال مباحه سبقت ایلدی اخذده مجاهر دکلدر بلا امان دخی
کیرسه ینه بو یلجه‌در (وان وجده فی دار منها رده علی مالکها) واکر اول رکازی دار حربده براوده بولسه غدر
وخیانت اولمسون ایچون مالکنه رد ایدر اکر رد ایتمیوب دار اسلامه اخراج ایدرسه مالك اولور شراء فاسد ایله
مالك اولدیغی کبی اکر مستأمن اولمیان بولسه رد ایلمز وتخمیس دخی اولنمز زیرا انك اخذی ملتصصا اولمشدر
بو مسائل اون وجه اوزره اولور شول ذهب وفضه‌یی‌که بولمشدر شوندن خالی دکلکه یا اسلام سکه‌سی اوله
یا کافر سکه‌سی اوله یاخود مشتبه اولوب ایکیسندن قنغیسی ایدیکی معلوم اولمیه جمله‌سی اون بش وجه اولمشدر
وجمله اشبو متنده موجوددر (وان وجد رکاز متاعهم فی ارض منها غیر مملوكة خمس وباقیه له)
واکر اهل حربك رکازنی دار حربك مملوکه اولمیان ارضنده بولسه تخمیس اولنور وباقیسی بولان کمسنه
ایچوندر (ولا خمس فی نحو فیروزج وزبرجد وجد فی جبل) طاغده بولنان زبرجد وفیروزج مثللو

تخمیس اولنمز زیرا حجر حقنده (لاخمس فی الحجر) حدیث شریفی دخی وارد اولمشدر ودینلمشدرکه معدندن
مستخرج اولان اوچ نوعدر بر نوعی جامد در آتشده اریوبده منطبع اولور التون وکومش وقورشون
وقلای کبی و بر نوعی جامد درار یمز فیروزج وزبرجد وکحل وزرنیخ و یاقوت کبی و بر نوعی دخی مایعدر منجمد
اولمز صو وقطران وزفت کبی و حجر اجزاء ارضدن بر جزءدر حجر ایله تیمم جائزدر اما ذهب وفضه وحدید اجزاء
ارضدن اولمامغله بونلر ایله تیمم جائز دکلدر (و یخمس زئبق) زئبق تخمیس اولنور (لا لؤلؤ وعنبر) لؤلؤ وعنبر
تخمیس اولنمز (وعند ابی یوسف بالعکس) ابو یوسف قتنده عکس ایله در یعنی زئبقدن النمز لؤلؤ وعنبردن
النور زیرا عمر رضی الله عنه عنبردن خمس آلمشلردر

(باب زکاة الخارج)

بو باب خارجك زکاتی بیانندهدر (فیما سقته السماء) سما یعنی یغمور سقی ایلدیکی ارضده واردر (او سقی سیحا)
یاخود ساقی اول ارضی ماء جاری ایله سقی ایلیه اول مقوله ارضده واردر سیحا لفظنك انتصابی مفعول ثانی اولمق
اوزرهدر کتب لغتدن منفهم اولان بودرکه لفظ سقی کاه مفعول واحده تعدی ایدر (سقی الله ثراه) کبی وکاه ایکی
مفعوله تعدی ایدر (سقی الله الغیث الثراء) کبی و سما به مطر اطلاقی حق سبحانه وتعالینك (وارسلنا السماء علیهم
مدرارا) قول شریفنده دخی ظاهر اولمشدر وشاعرك (اذا نزل السماء بارض قوم * رعیناه ولو کانوا غضابا)
قولی دخی سما یه مطر اطلاق اولندیغنه دلیلدر (او اخذ من ثمر جبل العشر) یاخود ثمر جبلدن اخذ اولنان
شیده عشر واردر العشر مؤخر مبتدا و فیما سقته السماء معطوفاتیله مقدم خبردر (قل او کثر بلا شرط نصاب
و بقاء حول) اول اخذ اولنان شیء کرك قلیل اولسون کرك کثیر اولسون نصاب و بقانك شرطنسز
زکاة واجب اولور (وعندهما انما یجب فیما یبقی سنة اذا بلغ خمسة اوسق) امامین قتنده واجب اولور شول
شیده که بر سنه باقی قاله و بش وسقه بالغ اوله امام اعظم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (ما اخرجت
الارض ففیه العشر) قول شریفیدر زیرا حدیث شریفده بغیر فصل ذکر اولنمشدر امامینك دلیلی
نبی علیه السلامك (لیس فیما دون خمسة اوسق) قول شریفیدر بونده متحقق اولمغله نصاب شرط قیلندی
(والوسق ستون صاعا) وسق التمش صاعدر و صاع سکسان رطلدر وهر رطل اون وقیهدر وهر وقیه قرق
درهمدر (وما لا یوسق) شول شیکه وسق اولنمیه مثلا زعفران و پنبه کبی (فاذا بلغ قیمته) ایچون وسق اولمیان
شیئك قیمتی بالغ اولسه (خمسة اوسق من ادنی ما یوسق) وسق اولان شیئك ادناسندن بش وسقه بالغ اولسه
(عند ابی یوسف) ابو یوسف قتنده عشر واجب اولور (وعند محمد اذا بلغ خمسة امثال من اعلی ما یقدر به نوعه)
امام محمد قتنده ایچون اول شیء کندی نوعی تقدیر اولنان شیئك اعلاسندن بش مثلنه بالغ اولسه عشر
واجب اولور و برشیء تقدیر اولنمق لازم کلسه اقل وادنی اولورسه صاع ایله وسط اولورسه کیل ایله اعلی واکثر
اولورسه وسق ایله تقدیر اولنور (فاعتبر فی القطن خمسة احمال) پنبهده بش یوك اعتبار اولندی وجوب زکاة
ایچون اعلی ما یقدر به القطن اعتبار حملدر بونده دخی ابتدا تقدیر اولنان استار ایله در استار التی بچق درهمدر
اوسطی بطمان ایله در و بطمان ایکیوز التمش درهمدر واعلاسی حمل ایسه اوچیوز بطماندر وقیه حسابی
اوزره بوز طقسان وقیه اولور (وفی الزعفران خمسة امناء) زعفرانده وجوب زکاة بش بطمانده اعتبار اولندی
(ولا شیء فی حطب وقصب فارسی) حطبده وقصب فارسیده برشیء یوقدر قصب فارسی دیدیکی قلمدر
(وحشیش وتبن وسعف) حشیش وتبن وسعفده دخی برشیء یوقدر سعف دیدیکی خرما دالیدر (وفیما سقی بغرب)
ودخی شول شیئکه بیوك قوغه ایله سقی اولنور (او دالیة) یاخود دولاب ایله سقی اولنور (او سانیة) یاخود
ناقه ایله سقی اولنور (نصف العشر) بونلردن نصف عشر واجبدر (قبل رفع مؤن الزرع) زرعك مؤنتی رفعدن
اول نصف عشر واجبدر مؤنت دیدیکی اجرت وارغاد واوکوز نفقهسی وکرانها و اجرت حافظ دخی بونلره
بکزرنه وار ایسه زیرا وارد اولان حدیث شریفده مؤنت ذکر اولنمیوب اطلاق اوزرهدر (قوله علیه السلام
فیما سقته السماء العشر وفیما سقی بالسانیة نصف العشر) (وفی العسل العشر) عسلده دخی عشر واجبدر
(قل او کثر) او عسل کرك قلیل اولسون کرك کثیر اولسون واجبدر (اذا اخذ من جبل او ارض عشریة)
ایچون جبلدن و یاخود ارض عشریهدن اخذ اولنسه عشر واجب اولور ابو هریرهدن روایت اولنمشدرکه

نبی علیه السلام اهل یمنه (ان فی العسل العشر) دیو یازمشدر زیرا نحل اشجارك چچك ومیوهسنی اکل ایدر
چچك ومیوهده عشر واردر اول اجلدن عسلده دخی عشر واجب اولور اما اراضیء خراجیهده برشیء لازم کلمز
(وعند محمد اذا بلغ خمسة افراق والفرق ستة وثلاثون رطلا) امام محمد قتنده بش فرقه بالغ اولدقده عشر
واجب اولور فرق اوتوز التی رطلدر رطل اون ایکی وقیهدر وقیه قرق درهمدر بو تقدیرجه هر رطل درتیوز
سکسان درهم اولور امام محمد قتنده بو مقداره اولمایجه عشر واجب اولمز (وعند ابی یوسف اذا بلغ عشر قرب)
ابو یوسف قتنده اون قربهیه بالغ اولدقده عشر واجب اولور قربه اللی بطماندر معلوم اوله که عسلده
اوچ روایت واردر * اولکیسی ارض عشردن یاخود جبلدن اخذ اولنسه قلیل وکثیر اعتبار اولنمیوب
عشر واجب اولور * ایکنجیسی بش فرقه بالغ اولسه عشر واجب اولور بو قولی امام محمد اخذ ایلمشدر *
اوچنجیسی وسق اولمیان شیئك ادناسندن بش وسقك قیمتی اعتبار اولنوب عشر واجب اولور بو دخی
ابو یوسفدن روایتدر هدایهده دخی بو یلجه مسطوردر (ویؤخذ عشران من ارض عشریة لتغلبی)
تغلبینك ارض عشریهسندن ایکی عشر اخذ اولنور (وعند محمد عشر واحد ان کان اشتراها من مسلم)
امام محمد قتنده بر عشر اخذ اولنور اکر ارضی تغلبی مسلمدن اشترا ایلدیسه * معلوم اوله که ارض اوچ نوعدر
بری عشری و بری خراجی و بری تضعیفیدر مالك دخی اوچ نوعدر بری مسلم و بری ذمی و بری تغلبیدر
(ولو اشتراها منه ذمی اخذ منه العشران) اکر بر ذمی اول ارضی تغلبیدن اشترا ایلسه اول ذمیدن ایکی
عشر اخذ اولنور العشرانده الف لام عهد خارجیدر یعنی عشر الارض دیمکدر (وکذا لو اشتراها منه مسلم)
و ینه ایکی عشر اخذ اولنور اکر اول اراضی تغلبیدن بر مسلم اشترا ایلسه زیرا تغلبی تصرف ایلدکاری
ارضك عشرینك تضعیفی اول ارضه وظیفه منابهسندهدر اول تقدیرجه ارض مزبوره مسلمه انتقال
ایلدکده وظیفهسی ایله انتقال ایتمش اولور (او اسلم هو) یاخود اول تغلبی مسلم اولسه ینه ایکی عشر اخذ
اولنور بو جمله ابو حنیفه قتندهدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف خلاف ایدوب اکر تغلبی اسلامه کلوب
یاخود بر مسلم تغلبیدن ارض اشترا ایلسه عشر واحده عودت ایدر کورمزمیسنکه تغلبینك بش سائمه دوهسی
اولسه ایکی شاة النوردی ذکر اولنان دوهلری بر مسلم اشترا ایلسه یاخود کندوسی مسلمان اولسه بر شاة اخذ
اولنور (وقیل محمد معه) ودینلدیکه محمد ابو یوسف ایله معادر اما صاحب هدایه دیمشدرکه اصح اولان بودرکه
ابو یوسف ابو حنیفه ایله متفقدر (وعلی المرأة والصبی منهم ما علی الرجل) تغلبینك رجالی اوزرینه اولان شیء
انلردن صبیان ونسانك اوزرینه دخی لازمدر عشریه ایسه عشر خراجیه ایسه خراج (ولو اشتری ذمی عشریة
مسلم فعلیه الخراج) واکر بر ذمی بر مسلمك ارض عشریهسن اشترا ایلسه اول ذمی اوزرینه خراج لازم اولور
ابو حنیفه قتندهدر زیرا عشرده معنای عبادت واردر کافر ایسه عبادته اهل دکلدر بو تقدیرجه اوزرینه خراج
واجب اولور (وعند محمد تبقی علی حالها) امام محمد قتنده اول ارضك حکمی علی حالها باقیدر مسلمانده ایکن
عشر اخذ اولندیغی اوزره ینه عشر آلنور (وان اخذها منه مسلم بشفعة او ردت علی البایع لفساد البیع
عاد العشر) اکر اول ارضی بر مسلم شفعه طریقیله کافردن اخذ ایلسه یاخود اول ارض بیع فاسد اولدیغی
ایچون بایع مسلمك اوزرینه رد اولنسه مسلمه رد اولنمغله ینه عشر عودت ایدر یعنی عشر النور (وفی دار
جعلت بستانا خراج ان کانت لذمی) بستان قیلنان دارده خراج واردر یعنی خراج النور اکر اول دار ذمینك
اولورسه وماء عشریه ایله دخی سقی ایدرسه ینه خراج النور (او اسلم سقاها بمائه) یاخود بستان قیلنان
دار مسلمك اولوب ماء خراجیه ایله سقی ایدرسه ینه عشر النور (وان سقاها بماء العشر فعشر) اکر اول داری
صو ایله صولرسه عشر اونده بردر (ولا شیء فی الدار ولو لذمی) دارده برشیء یوقدر اکر ذمینك دخی اولورسه
زیرا عمر رضی الله عنه خراجی وضع ایلدکده مسکن ایچون سؤال ایلدکارنده عفودر دیو دیمشلردر
(وماء السماء والبئر والعین عشری) یغمور صویی وقیو صویی و پیکار یعنی چشمه صویی عشریدر (وماء انهار
حفرها العجم خراجی) عجم قازدیغی نهرلرك صویی خراجیدر نوشروان و یزدجردك نهرلری کبی
ودخی ارض خراجیهده بر قیو قازلسه یاخود بر پیکار ظهور ایلسه اول دخی خراجیدر زیرا زمان
سابقده کفره یدنده ایدی بز اول ارضه قهرا غالب اولدق بزه غنیمت اولدی بو یله اولیجق خراجیه اولور

(وكذا سيحون وجيحون ودجله والفرات عند ابی یوسف) دخی سیحون وجیحون ودجله وفرات خراجیه در
ابو یوسف قتنده زیرا بونلرده کیمکوپری قورلدقده صکره خراجی اولور سیحون ترکستانده بر نهرک اسمیدر
جیحون بلخده بر نهرک اسمیدر ودجله بغدادده بر نهرک اسمیدر وفرات نهر کوفه نک اسمیدر ابو هریره دن
روایتدر (سیحان وجیحان والنیل والفرات کل من انهار الجنة) بو حدیث شریفی مسلم دخی روایت ایلمشدر
غایة البیانده دخی بویلجه در (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ایدوب بونلرک صویی عشریدر زیرا کیمسنه نک
دکلدر * پس جمله سیده کیمسنه نک اولمیحق بحار وامطاره مشابه اولور اول تقدیرجه عشریه اولوردیر
(ولیس فی عین قیر اونفط فی ارض عشر شیء) ارض عشریه ده زفت ونفط پیکارنده برشیء یوقدر زیرا بونلر
غلهٔ ارضدن دکلدر ملح دخی بویلجه در (وان کانت فی ارض خراج ففی حریمها الصالح للزراعة الخراج لا فیها)
اکر عیون مذکوره ارض خراجده اولسه زراعته صالح اولان حریمندن خراج النور اما عیننک کندوسندن النمز
(ولا یجتمع عشر وخراج فی ارض واحدة) مسلمک ارض واحده سنده عشر وخراج مجتمع اولمز عدم اجتماعنه
(لا یجتمع علی مسلم عشر وخراج) نص شریفی وارد اولمشدر وعشرینک اخذینک وقتی ابو حنیفه قتنده
میوه سی ظاهر اولدقده در وابو یوسف قتنده وقت میوه سی ایرشدکده در ومحمد قتنده یشل اولدقده در
ثمرهٔ خلاف اتلاف اولندقده ضماننک وجوبنده ظاهر اولور

(باب المصرف)

بو باب مصرف بیانندهدر وقتا که مصنف زکاة وعشر بیانندن فارغ اولدیسه مصارفنک بیانینه
شروع ایلدی مصرفده اصل (انما الصدقات للفقراء والمساکین والعاملین علیها والمؤلفة قلوبهم
وفی الرقاب والغارمین وفی سبیل الله وابن السبیل فریضة من الله والله علیم حکیم) نص شریفیدر
ومصارف سکز صنفدر بری مؤلفهٔ قلوبدر شمدی بونلردن ساقط اولدی ومؤلفهٔ قلوب اوچ نوعدر بر نوعی
نبی علیه السلام انلره تألیف ایدردی یعنی حاصل اولان عشروزکاتدن شیء ویردیکه کندولر مسلمان اوله لر
وقوملری دخی مسلمان اوله لر وبر نوعی دخی انلردن اسلامه کلدی لکن اعتقادلرنده ضعف اکلامغله
ویرلردیکه ثابت قدم اوله لر وبر نوعی دخی رؤسای عرب اولمغله اعطا ایدردی شرلرینی دفع ایچون انلر
اون اوچ نفردر ابی سفیان بن حرب وصفوان بن امیه وعیینه بن حصین واقرع بن حارس وعلقمه بن عکرمه
وعباس بن مرداس وزید الخیل دخی بونلره مشابه کیمسنه لردر * اکر دینلورسه که انلره صرف صدقه نیجه
جائزدرکه انلر کافر ایدیلر یوخسه فقرا وغزات حقیدر جواب ویریلورکه مشرکینک شرلرینی دفع ایلمک فقرا
واغنیا اوزرینه واجبدر اویله اولسه انده فقرا مالندن برشیء ویریلوب شرلرینی دفع ایلمک جهاد مقامنه قائم
اولوراولوقتده بعد النبی علیه السلام اجماع ایله ابو بکر رضی الله عنهک خلافتی زماننده نصیبلری ساقط اولدقده
مؤلفهٔ قلوب ابو بکر رضی الله عنهه عرضحال ویروب نصیبلرینی طلب ایلدیلر ابو بکر رضی الله عنه
ویرلمسیچون کاغد ویردی عمر رضی الله عنهه واردقده خط صدیقی یرتدی ودیدیکه بو معنی برشیدرکه
نبی علیه السلام سزه تألیف ایچون ویرمشدر اما الان الله تعالی دین اسلامی عزیز ایدوب سزدن اغنا ایلدی
شمدنصکره یا اسلام یاخود قلیچ دیو جواب ویردی وینه مؤلفهٔ قلوبدن اولوب عرضحال ویرنلر حضرت
ابو بکر رضی الله عنهه کلوب خلیفه سز میسز یوخسه عمرمیدر شمدی کاغدیکی یرتدی ویزه بو مقوله
جواب ویردی دیدیلر ابو بکر جوابنده خلیفه در ان شاء الله دیدی بو تقدیرجه منعنه اجماع منعقد اولدی لکن
مؤلفهٔ قلوبک نصیبلری کتاب ایله ثابت اولمش ایکن بعد النبی علیه السلام سقوطنک وجهنده قومک اختلافی
واقع اولمشدر انلردن بعضیسی شویلردرکه کتاب ایله ثابت اولان شیئک اجماع ایله نسخنی جائز کورورلر زیرا اجماع
حجت قاطعه در کتاب کبی مذهبده ایسه بو جائز دکلدر وبعضیسی شویلردرکه مؤلفهٔ قلوبک بعضیلرینک
سقوطنک انتهاسیله حکمنک انتهاسی قبیلندندر صوم رمضانک انتهاسی شهرک منتهی اولمسیله اولدیغی کبی
بودخی رد اولنمشدر زیرا حکمک بقاسنده علته احتیاج یوقدر احسن اقوال بودرکه نبی علیه السلام زماننده
مؤلفهٔ قلوب ایچون نصیب ویرمک اسلامی اعزاز ایچون ایدی زیرا اول وقت اسلام ضعف اوزره وکفر
ظاهر اغلبه اوزره ایدی اول زمان ویرمک دینی اعزاز ایدی وقتا که حال متبدل اولوب اسلام غلبه ایلدیسه

بودفعه اعزاز دینی ویرمکده اولدی اول اجلدن اجماع ساقط اولندی (هو الفقیر وهو من له شیء دون نصاب)
مصرف فقیر ایچوندر وفقیر شول کیمسنه درکه انک ایچون برشیء اوله اما نصابه بالغ اولمیه (والمسکین من لا شیء له)
ومصرف مسکین ایچوندر ومسکین شول کیمسنه درکه انک ایچون برشیء اولمیه قوله تعالی (او مسکینا ذا متربة)
یعنی جوع وعریانلقدن ترابه ملتصق اوله (وقیل بالعکس) دینلمشدرکه عکس ایله در یعنی فقیر برشیئی اولمیان
اوله ومسکین نصابدن قلیل شیئه مالک اولان کیمسنه اوله (والعامل یعطی بقدر عمله ولو غنیا) عامله عملی
مقداری اعطا اولنور زیرا کندی نفسنی عمل مسلمین ایچون فارغ ایلمشدر (والمکاتب یعان فی فك رقبة)
مکاتب زکاة خارج ایله فك رقبه ده معاونت اولنور اکر افندیسی غنی دخی اولورسه منقولدرکه نبی علیه السلام
حضرتلرینه برکیمسنه کلوب یا رسول الله بنی بر عمله دلالت ایله دخول جنته سبب اوله دیدکده (فك الرقبة)
بیورمشلردر (ومدیون لا یملك نصابا فاضلا عن دینه) دینندن فاضل نصابه مالك اولمیان مدیون دخی زکاة
خارجدن معاونت اولنور (ومنقطع الغزاة عند ابی یوسف والحج عند محمد ان کان فقیرا) ابو یوسف قتنده
منقطع الغزاة دخی معاونت اولنور وامام محمد قتنده منقطع الحاج دخی معاونت اولنور اکر فقیر اولورسه
منقطع غزاتدن مراد فقراسیدر منقطع حاجدن مراد دخی فقراسیدر * روایت اولندیکه برکیمسنه فی سبیل الله
بردوه حاضر ایلدم دیو نبی علیه السلامه عرض ایلدکده فقراء حاجدن برینی تحمیل ایلمک ایچون امر ایلدی
اصل مصرف فقرا ایچوندر (قوله علیه السلام خذها من اغنیائهم وردها فی فقرائهم) دلیل واضحدر
(ومن له مال فی وطنه لا معه) دخی شول کیمسنه معاونت اولنورکه وطننده مالی اولوب اکن کندیله
مال اولمیه بوندن مراد ابن سبیل وتسمیه سنک وجهی طریقه کثرت ملازمتی اولمغله کویاکه ولد الطریق
اولمشدر صوفیء ابن الوقت دیدکلری کبی (ویجوز دفعها الی کلهم والی بعضهم) وزکاتی فقرانک کیمسنه
وبعضیسنه ویرمک جائزدر شافعی قتنده یا یدی صنفه یا یدی صنفدن برینه ویرمک جائز دکلدر مادامکه اصناف
سبعه ده هر صنفدن اوچ کیمسنه یه صرف اولنمیه زیرا لام تملیك ایله اضافت اکرچه حقیقت ملکی ایجاب
ایلمز ایسه استحقاقی افاده ایدر مستحق اولدقلری مقرردر برکیمسنه مالنک ثلثنی اصناف سبعه یه وصیت ایلسه
بونلردن بریسی محروم اولمق جائز دکلدر اویله اولیجق بودخی انک کبیدر بزم ایچون دلیل بو محلده اضافت
مصارفی بیان ایچوندر یوخسه اثبات استحقاق ایچون دکلدر خصوصا ابن عباس حضرتلری بوندن
مراد بیان مصارفدر بیان استحقاق دکلدر هر قنغیسنه صرف اولنورسه کفایت ایدر بیورمشلردر تنکیم
صلاتده استقبال قبله یه امر اولنمشدر اول کعبه دن بر جزئنه استقبال ایلسه امره امتثال ایتمش اولور
وحق سبحانه وتعالی اول اصنافی محتاجیندن اخبار ایلدی اوصاف ایله ذکر ایلدی بزبلدککه بوندن مقصود
محتاجک حاجتنی قضا ایلمکدر * پس بو تقدیرجه جمله اصناف حقیقتده معنا جهتندن صنف واحد اولمش
ایدی جمع ایسه جنسدن مستعاردر زیرا قچن جمعه الف لام داخل اولسه معنای جمعیت مضمحل اولور
والف لام کلام عربده درت معنایه استعمال اولنور بریسی جنس ایچون الرجل خیر من المرأة کبی
وبری دخی استغراق جنس ایچون (ان الانسان لفی خسر) کبی وبری دخی عهد خارجی ایچوندر (کما ارسلنا
الی فرعون رسولا فعصی فرعون الرسول) کبی وبری دخی عهد ذهنی ایچوندر ادخل السوق کبی
(واخاف ان یأکله الذئب) کبی چونکه استعمال بویله اولیجق بو محلده عهد استغراقه حمل ممکن اولمیوب
جنس مراد اولنور (کما فی قوله تعالی لا یحل لك النساء من بعد) بو آیت کریمه ده دخی عهد استغراق ممکن
دکلدر استغراق مراد اولنسه یدی لازم کلوردیکه دنیانک جمیع صدقاتی جمیع فقرا ایچون اوله بو تقدیرجه برفرد
محروم اولمق جائز اولمزدی بوکا ایسه برفردک اقتداری یوقدر لکن بو محلده احسن قول بو اوله که استغراق
حقیقی یه حمل اولنمیوب استغراق عرفی یه حمل اولنه تنکیم جمع الامیر الصاغة دینلور بونده بلدینک صاغه سن
ویاخود اطراف مملکتک صاغه سن جمع ایلدی دیمکدر بو تقدیرجه استغراق عرفی ایسه وسع بشردن خارج
دکلدر (ولا تدفع لبناء مسجد وتکفین میت) مال زکاة بناء مسجد وتکفین میت ایچون دفع اولنمز یعنی ویرلمز
زیرا زکاتده واجب اولان قطع ملکدر غیره تملیك ایله وزکاتده تملیك رکندر واکر بر قائل التملیك زکاة قولکز
بلا دلیل مجرد بر دعوادر حق سبحانه وتعالینک (انما الصدقات للفقراء) قولندن غیری بوکا دلالت ایدر دلیل

بوغيكن حالبوكه اول لامى دخى تمليك ايچون قيليوب عاقبت ايچون قيلديكزديو جواب طلب ايدرسه جواب
ويريلوركه بزم لام عاقبت ايچوندر ديديكمزك معناسى صدقاتدن فقرانك مقبوضى اولان عاقبت ملكى اولور
ابتداء مصارف دربوخسه مستحق دكلردر نتكيم توضيحده فخر اسلامدن (الصدقة تقع فى كف الرحمن قبل ان تقع
فى كف الفقير) حديث شريفنك معناسنده صدقه ابتداء يد فقيرده ينه الله ايچوندر ويد فقيرده دوام وبقا
اعتبار يله حق عبد اولورزيرا ابتدا حق فقير دكلدر * پس مقبوضلرى اولدقدنصكره عاقبت ملكلرى اولور
لام دلالتيله ديمكدر بلا دليل دعواى مجرد ديدكارى صحيح اولمدى اندنصكره تكفين ميتده تمليك محقق
اولديغنه دليل برميتى قوردا كل ايلسه اول كفن مكفن ايچوندر وارث ايچون دكلدرزيرا تمليك محقق اولمدى
(او قضاء دينه) وميتك دينى قضا ايچون دخى زكاة ويرلمز زيرا بونده دخى تمليك يوقدر (او ثمن قن يعتق)
آزاد اولمغه عبدك ثمنى ايچون دخى زكاتدن برشئ ويرلمز زيرا اعتاقده اسقاط ملك واردر تمليك يوقدر
(ولا الى ذمى وصح غيرها) ودخى ذمى يه مال زكاتدن ويرلميه اما مال زكاتدن غيرى ويرلك صحيح اولور
(ولا الى غنى يملك نصابا من اى مال كان) دخى نصابه مالك اولان غنى يه اكر زكاة مالندن واكرسائر نذوردن
هر قنغيسندن اولورسه ويرلميه (او عبده) وغنينك عبدنه دخى مال زكاة ويرلميه زيرا العبد وما يملكه
كان لمولاه فحواسى اوليجق اعطا اولنان مال زكاة افنديسنه ويرلمش اولور (او طفله) كوچك اوغلونه دخى
ويرلميه زيرا اول طفل باباسى مالندن غنى عد اولنور (بخلاف ولده الكبير) اول غنينك ولد كبيرى عبد وولد
صغيرينك خلافنجه دراكا زكاة ويرمك صحيح اولور اكر نفقه سى اول اب غنى اوزرينه ايسه دهينه ويرلك
جائزدر انك غناسى ايله ولد كبير غنى عد اولنمز (وامرأته ان كانا فقيرين) اول غنينك خاتوننه دخى زكاة ويرمك
صحيح اولور اكر ايكيسى دخى فقير اولورسه (ولا الى هاشمى من آل على او عباس او جعفر او عقيل او الحارث
ابن عبد المطلب ولو كان عاملا عليها) وهاشمى يه دخى زكاة ويرلميه كه هاشمى آل على وآل عباس وآل جعفر
وآل عقيل ياخود آل حارث بن عبد المطلبدر اكر زكاة اوزرينه عامل دخى اولورسه ينه زكاتدن برشئ ويرلميه
زيرا نبى عليه السلام بنى هاشمه خطاب ايدوب (يا بنى هاشم ان الله تعالى حرم عليكم غسالة اموال الناس
واوساخهم وعوضكم عنها بخمس الخمس) بيورمشلردر معلوم اوله كه حارث وعباس نبى عليه السلامك
عملريدر وجعفر وعقيل على كرم الله وجهه نك قرنداشلريدر بونلرك جمله سى هاشمه منسوبلردر زيرا
نبى عليه السلام حضرتلرينك نسب شريفلرى محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد منافدر
(قيل بخلاف التطوع) ديلديكه تطوع بونلرك خلافنجه در يعنى جوازنده اختلاف ايلمشلردر بعضيلر
ديديلركه صدقۀ واجبه ايله صدقۀ نفل بيننده فرق يوقدر وقف دخى بنى هاشمه حلال دكلدر * بدايعده ذكر
اولنمشدركه اكر واقف بنى هاشمه برنسنه شرط ايلسه جائزدر يعنى مشايخ ديديلركه صدقۀ نفل بنى هاشمه
حلال دكلدر زيرا نفل ايله مالكدن برشئ زائل اولمز فرض ايله اولديغى كبى ابو جعفر طحاوينك امارى شرحنده
ابو حنيفه دن روايت ايدوب صدقاتك كليسى هاشمه جائزدر حرمت نبى عليه السلام عهدنده ايدى زيرا
خمسك خمسى كندولره واصل اولوردى نبى عليه السلامك موتى ايله خمس الخمس ساقط اولدى وصدقه
جائز اولدى (ومواليهم مثلهم) بنى هاشمك مواليسى دخى كنديلرى كبيدر انلره دخى مال زكاة ويرلمز زيرا
بنى هاشمك معتق قوللرندن برى نبى عليه السلامدن سؤال ايدوب (اتحل لى الصدقة) ديدكده (لا انت مولانا)
بيورمشلردر وبر حديث شريفده دخى (موالى القوم من انفسهم) واقع اولمشدر (ولا يدفع المزكى زكاته الى اصله
وان علا او فرعه وان سفل) مزكى زكاتنى اصلنه ويرميه يعنى بابا وانا سنه هر نقدر يوقارى دخى اولورسه
وفرعنه دخى ويرميه هر نقدر آشاغه دخى اولورسه يعنى باباسنه وجدينه وجدينك جدينه هرنه قدر يوقارو
اولورسه اشاغيسيده بويلجه در بونلرك ما بينلرنده منافع متصله در شرط ايسه ملكندن قطع منفعتدر
(او زوجته) زوجه سنه دخى ويرميه بالاتفاق عادتا منافعده اشتراكارى اولديغيچون جائز دكلدر (وكذا
لا تدفع الى زوجها) اوعورتنه ويرمديكى كبى عورت دخى ارينه زكاة ويرميه ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما)
امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده عورت ارينه زكاة ويرمك جائزدر ابن مسعودك خاتونى
نبى عليه السلامدن زوجنه تصدق ايچون سؤال ايلدكده (لك اجران اجر الصدقة واجر الصلة) بيورمشلردر

ابو حنيفه رضى الله عنه بو صدقۀ نافله يه محمولدر ديو جواب ويرمشلردر (ولا الى عبده او مكاتبه او مدبره
او ام ولده) دخى مزكى زكاتنى قولونه ومكاتبنه ومدبرنه وام ولدنه ويرميه اكر ويراسه قطع منفعت بولنمامش
اولور جائز دكلدر (وكذا عبده المعتق بعضه) ينه مزكى زكاة ويرمك جائز دكلدر بعض اعضاسى معتق اولان
عبدينه * زيرا اول عبد مكاتب حكمنده در ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب زكاة ويرلك
جائزدر ديرلر زيرا اول عبد معتق البعض حر مديون كبيدر (ولو دفع الى من ظنه مصرفا فبان انه غنى او هاشمى
او كافر او ابوه او ابنه اجزأه) اكر مزكى دفع ايلسه شول كمسنه يه كه آنك ظننده اول كمسنه مصرف اوله * پس
بيان اولنسه كه اول كمسنه غنى ياخود هاشمى ياخود كافر ياخود مزكينك باباسى ياخود اوغلى ايش كفايت ايدر
يعنى زكاتنى ويرمش اولور ابو حنيفه ومحمد قتنده بونلرك دليلى حديث معن بن يزيددر * روايت اولنديكه يزيد
زكاتنى توزيع ايلمك ايچون بركمسنه يى وكيل ايدوب اولدخى حين توزيعده يزيدك اوغلى معنه دخى ويرمش
صباح اولدقده يزيد زكاتنى اوغلنك النده كوريجك رسول الله صلى الله عليه وسلمك حضور عاليلرنده
مرافعه اولديلر (فقال النبى عليه السلام يا معن لك ما اخذت ولك يا يزيد ما نويت) بيورمشلردر
(خلافا لابى يوسف) ابو يوسف خلاف ايدوب اعاده سى لازمدر يقين حاصل اولديغيچون ديرلر (ولو بان انه عبده
او مكاتبه لا يجزيه فيعيد) مزكى مصرف ظن ايدوب زكاتنى دفع ايلدكدنصكره ظاهر اولسه كه اول مصرف
ظن ايلديكى كنديسنك عبدى ياخود مكاتبى ايمش ويرديكى زكاة كفايت ايلمز اعاده ايلرزيرا حقيقت ملكندن
خروج بولنميوب عبد ومكاتبده دخى اهليت اولمامغله اعاده سى لازم اولور (وندب دفع ما يغنى عن السؤال يومه)
بركونلك سؤالدن اغنا ايده جك شيئ ويرمك مندوب اولدى يعنى مال زكاتدن بركون كفايت ايده جك
مقدارى ويرمك مندوبدر (وكره دفع نصاب او اكثر الى فقير غير مديون) مديون اولميان فقيره نصاب ياخود
نصابدن اكثر زكاة ويرمك مكروه اولدى اما مديون اولان فقيره نصابدن زياده ويراسه لابأسدر (ونقلها
الى بلد آخر) ومال زكاتى بلد آخره نقل ايلمك دخى مكروه اولدى زيرا حق جارى رعايت ايلامش اولور
(الا الى قريبه) الا مكركه كندى قريبى ايچون نقل ايليه اولزمان مكروه دكلدر زيرا كندى قريبنده هم اجر
صدقه هم اجر صله بولنمش اولور (او احوج من اهل بلده) ياخود كندى اهل بلدنده اولان فقرادن دخى افقر
واحوج اوله اولدخى مكروه دكلدر زيرا مقصود محتاجك حاجتنى قضادر احوج اوليجق دخى اولى در
(ولا يسأل من له قوت يومه) بركونلك قوتى اولان كمسنه سؤال ايتميه يعنى ديلنميه * معلوم اوله كه بيت المال
ايچون جمع اولان مال درت نوعدر نوع اول زكاة سوائم واعشاردر وتجارت ايچون مرور ايدن مسلمانلردن
اخذ اولنان شيئدر ومصرفى ايسه حق سبحانه وتعالينك (انما الصدقات للفقراء والمساكين) قول شريفنده
بيان اولنديغى اوزره سكز صنف اولوب مؤلفۀ قلوب ساقط اولمغله يدى صنف قالمشدر نوع ثانى غنائم
ومعادن وركازك خمسيدر مصرفى ايسه حق سبحانه وتعالينك (واعلموا انما غنمتم من شئ فان لله خمسه
وللرسول ولذى القربى واليتامى والمساكين وابن السبيل) قول شريفيدر الله سهمى ايله رسولك سهمى بردر
بونك تبرك وكلامى افتتاح وبو مالك فضيلتنى اظهار ايچوندر نبى عليه السلامك وفات شريفلرى ايله ساقط
اولدى وذى القربى كه قرائب رسول عليه السلامدر انلرك سهمى بزم قتمزده ساقطدر اما امام شافعى قتنده
ثابتدر فى زماننا اوچ صنفه صرف اولنور برى يتامى وبرى مساكين وبرى ابن سبيلدر نوع ثالث خراج
وجزيه دركه مستأمن واهل ذمتدن اخذدر بونلرك مصارفى كاربانسرايلرك وكوپريلرك بناسى وسد ثغور
وسائر بونلره بكزر اولان شيلردر دخى ارزاق قضاة وولاة ومفتى ومحتسب وحفاظ ومفسرين ومعلمين ومتعلمين
ومقاتله ايچوندر * حاصل كلام بو نوعك مالى عمارت دين وصلاح دار الاسلام والمسلمين ايچوندر ونوع رابع
شول مالدركه بركمسنه فوت اولوب ورثه سى اولمدقجه متروكاتى بيت المالدن قبض اولنور اول مقوله مالك
مصرفى مرضى نك نفقه وادويه سيچوندر ودخى مالى اوليان فقرا موتاسنك كفنى ايچوندر ولقيطك
نفقه سيچون وجنايتى ايچون وكسبدن عاجز اولان كمسنه لرك نفقه سيچون سلاطين وولاة اوزرينه
واجبدركه ذكر اولنان ايراد ومصارفى اربابنه ايصالده بذل اجتهاد ايده لر غاية البيانده بويلجه مسطوردر

(باب صدقة الفطر)

بو باب صدقهٔ فطر بیانندهدر صدقهٔ فطر عبادتدر زیرا بونده معنای مؤنت واردر بواجلدن نیت شرط قیلندی وغیرك سببی ایله واجب اولمشدر عقل و بلوغدن دخی کمال اهلیت شرط قیلنمدی (هی واجبة) صدقهٔ فطر واجبهدر وجوبی معنای اصطلاحیسی اوزره درواجب دلیل شبهه ایله ثابت اولاندر انکیچون جاحدی اکفار اولنمز زیرا عملا واجب واعتقادا دکلدر اما صدقهٔ فطرك وجوبنه دلیل نبی علیه السلام خطبه سنده (ادوا عن کل حر وعبد صغیر او کبیر نصف صاع من بر او صاع من شعیر) قولندهادوا امر شریفیدر وبو مجاهده وجوبك ذکری بین الفرض والسنة دیمکدر امام محبوبی دیمشدرکه واجبات اسلامیهدر صدقهٔ فطر نفقهٔ ذوی الارحام ووتر واضحیه وعمره وخدمت والدین وعورتك ارینه خدمتی کبی (علی الحر المسلم المالك لنصاب فاضل عن حوایجه الاصلیة) حوایج اصلیهسندن فضله نصابه مالك اولان حر مسلمك اوزرینه صدقهٔ فطر واجبهدر وغنی اولمق شرطدر زیرا (لاصدقة الا عن ظهر غنی) حدیث شریفی دخی دالدر (وان لم یکن نامیا) اکر نامی دخی اولمزسه ینه صدقهٔ فطر واجبدر بونده حولان حول لازم دکلدر (وبه تحرم الصدقة وتجب الاضحیة) اول نصاب سببیله کندویه صدقه آلمق حرام اولور واضحیه یعنی قربان واجب اولور * معلوم اوله که نصاب اوچ نوعدر برنوعی شول نصابدرکه انده زکاة شول ماله متعلق اولان احکام کبی واجب اولور * وبرنوعی دخی شول نصابدرکه انده احکام اربعه واجب اولور مثلا کندویه صدقه حرام اولمق واضحیه واجب اولمق وصدقهٔ فطر واجب اولمق ونفقهٔ اقارب واجب اولمق کبی و بونده تجارت ایله نما وحولان حول شرط قیلنمدی * وبرنوعی دخی شول نصابدرکه کندویه سؤال یعنی دیلنمك حرام اولور بعضیلر قتنده قوت یومیهیه مالك اولمقدر بعضیلر قتنده اللی درهمه مالك اولمقدر (عن نفسه) صدقهٔ فطر انسانك کندو نفسندن واجبهدر عن نفسهده اولان عن بوقاریده اولان واجبه لفظنه متعلقدر واجبة عن نفسه دیمکدر وابن عمر رضی الله عنه نبی علیه السلام زکاة فطری ذکور واناث اوزرینه فرض قیلمشدر دیو حدیث شریف نقل ایلمشدر (وولده الصغیر الفقیر) فقیر اولان ولد صغیری ایچون دخی صدقهٔ فطر واجبدر زیرا مؤنت کاملهسی واردر واوزرینه دخی ولایتی واردر (وعبده للخدمة ولو کافرا) خدمتی ایچون اولان عبدی ایچون دخی افندیسی اوزرینه صدقهٔ فطر واجبهدر اکر کافر ایسهده ولایت ومؤنتی اوزرینه اولدیغیچون عبدك افندیسی اوزره واجب اولمغه سبب (رأس یمونه ویلی علیه) قولیدر کویا که عبدك رأسی کندی رأسیدر شافعی خلاف ایدوب انك قتنده عبدده جائز دکلدر (وکذا عن مدبره وام ولده) ینه عبد کبی مدبردن وام ولدندن دخی صدقهٔ فطر واجبهدر زیرا بونلردهدخی مؤنت واوزرلرینه ولایت واردر (لا عن زوجته وولده الکبیر) زوجهسی وولد کبیری ایچون واجب دکلدر مؤنت ولایتده قصوری اولدیغیچون زیرا حقوق نکاحدن غیریده والی اولمز ومؤنت یعنی قوتهدن تعیین اولدیغندن زیاده ویرلمز حق صاحب فراش اولسه ادارهسی زوجی اوزرینه لازم کلمز شافعی قتنده زوج اوزرینه زوجهسیچون صدقهٔ فطر واجبهدر (وطفله الغنی بل من مال الطفل) وغنی اولان طفلدن دخی اب اوزرینه صدقهٔ فطر واجب دکلدر بلکه طفلك کندی مالندن واجبدر ابوحنیفه وابویوسف قتنده امام محمد ویوزفرك قولی دخی بودرکه قیاس اولان بودرکه باباسی کندی مالندن واجبدر ویره اکر طفلك مالندن ویررسه ضمان لازم کلور وصدقهٔ فطر شرعیتنده زکاتدر مال زکاتی کبی * پس امدی صغیر اوزرینه واجب دکلدر زیرا صدقهٔ فطر عبادتدر صغیر ایسه عبادته اهل دکلدر (ولا عن عبد آبق) وعبد آبق ایچون دخی مولی اوزرینه واجب دکلدر یعنی قاچقون کوله ایچون (الا بعد عوده) الا کلدکدنصکره واجبدر یعنی مال مضی یی ادا ایدر (والمجنون کالطفل) مجنون طفل کبیدر اکر فقیر ایسه باباسی ادا ایدر اکر غنی ایسه مالندن ادا ایدر ابوحنیفه وابویوسف قتنده * امام محمد قتنده باباسی ادا ایدر (ولا عن مکاتبه) ومکاتبی ایچون دخی واجبه دکلدر (ولا عن عبیده للتجارة) دخی تجارت ایچون اولان قوللری ایچون صدقهٔ فطر واجب دکلدر (ولا عن عبد او عبید بین اثنین) ایکی کمسنه بیننده یعنی مشترك برقول یاخود برنیچه قوللر ایچون صدقهٔ فطر واجبه دکلدر ولایت ومؤنتده هربرینك قصوری اولدیغیچون (وعندهما یجب علی کل فطرة مایخصه من الرؤس دون الاشقاص) امامین قتنده هربرینك اوزرینه رؤسدن کندویه مخصوص اولان شیئك فطرهسی واجبدر

انقاصدن دکل امامین قسمت رقیقی جائز کورمشلردر * پس اویله اولیجق مثلا ایکی کمسنهنك درت عبدی اولسه هربرینه ایکی عبدك فطرهسی واجبدر او چنجیسی معقوددر * دینلمشدرکه عدم وجوب ائمهٔ ثلاثهنك اجماعی ایلهدر زیرا شریکلرندن هربرینك نصیبی قبل القسمة جمع اولوب تمامارقبهیه مالك اولمامشدر کامل رقبهیه مالك اولمیان خود واجب اولمدیغی بوقاروده کچمشدر (ولو بیع عبد بخیار فعلی من یتقرر الملك له) واکر عبد خیار ایله بیع اولنسه صدقهٔ فطر شول کمسنهنك اوزرینه واجب اولورکه ملك انك اوزرنده متقرر اوله اکر خیار فسخ اولنورسه فطره بایع اوزرینهدر اکر فسخ اولمزایسه مشتری اوزرینهدر (وتجب بطلوع فجر یوم الفطر) صدقهٔ فطر یوم فطرده طلوع فجردهواجب اولور شافعی قتنده رمضانك یوم اخیرنده غروب شمسدهواجب اولور زیرا صدقهٔ فطره مختص قیلندی * پس غروب شمسده تمام وقتیدر دیرلر ایچون دلیل اضافت اختصاص ایچوندر اختصاص ایسه یومهدر لیله دکلدر اول تقدیرجه غرهٔ شوالده لازم کلور (فمن مات قبله او اسلم او ولد بعده لا تجب فطرته) پس امدی برکمسنه طلوع فجردن اول فوت اولسه یاخود طلوع فجردنصکره اسلامه کلسه یاخود طوغسه اول کمسنهنك فطرهسی واجب اولمز زیرا وجوب اداسنك شرطی معدومدر شافعی قتنده برکمسنه رمضانك اخیرنده بعد غروب الشمس فوت اولسه فطره واجب اولور (وصح تقدیمها) صدقهٔ فطری تقدیم ایلمك صحیح اولدی (بلافرق بین مدة ومدة) برمدت ایله برمدت بیننی فرقسز تقدیمی صحیحدر یعنی وجوبدن اول یاخود وجوبدنصکره بومدتلرده فرق ایلمك لازم دکلدر * خلاصهده مسطوردرکه برکمسنه اون یللق یاخود دخی زیاده سنهلرك فطرهسنی ادا ایلسه جائزدر وحسن بن زیاد دیمشدرکه تعجیل فطره اصلا جائز دکلدر اضحیهنك تعجیلی جائز اولمدیغی کبی وخلف بن ایوب دیمشدرکه رمضان شریفك نصف اخیرندنصکره تعجیل اولنسه جائزدر (وندب اخراجها قبل صلاة العید) قبل صلاة العید فطرهیی اخراج ایلمك مندوب اولدی زیرا نبی علیه السلام مصلایه چقمزدن مقدم اخراج بیورورلردی (واغنوهم عن المسئلة) بیورمشلردر (ولا تسقط صدقة الفطر بالتأخیر) فطره صلاة عیددنصکره تأخیر ایله ساقط اولمز (وهی نصف صاع من بر او دقیقه او سویقه او صاع من تمر او شعیر) صدقهٔ فطر بغدایدن بچق صاعدر یاخود اول بغدایك دقیقندن یاخود سویقندن نصف صاعدر یاخود تمردن یاشعیردن برصاعدر (والزبیب کالبر) قوری اوزم بغدای کبیدر بوتشبیه جامع الصغیر روایتیدر زیرا اوزم ایله بغدای معنادهبربرینه متقاربدر ایکیسی دخی جمله اجزالری ایله اکل اولنور اما خرما وشعیر بونلره مخالفدر خرمانك چکردکی وشعیرك نخالهسی یعنی کپکی اخراج اولنور (وعندهما کالشعیر وهو روایة الحسن عن الامام) امامین قتنده زبیب شعیر کبیدر وبوزبیب شعیر کبی اولمسی ابوحنیفه حضرتلرندن حسنك روایتیدر زیرا اوزم وتمر بربرینه متقاربلردر میوه اکده وطتلولقده (والصاع مایسع ثمانیة ارطال بالعراقی من نحو عدس او مج) وصاع شول ظرفدرکه اکا سکز رطل عراقی صغه مرجمك وبوکرلجه مثلندن صاع سکز رطلدر ورطل یکرمی استاردر واستار کسره همزه ایله التی بچق درهمدر * پس هر رطل یوز اوتوز درهم اولور اول تقدیرجه برصاع بیك قرق درهم اولور (وعند ابی یوسف خمسة ارطال وثلث رطل) وابویوسف قتنده بش رطل وثلث رطلدر اما اسبیجابی امام اعظم ایله امام محمد قولنی تصحیح ایلمشدر (ولو دفع منوی بر صح خلافا لمحمد) اکر برکمسنه ایکی من بغدای ویرسه صحیح اولور اما امام محمد خلاف ایدوب انك قتنده صحیح دکلدر معتبر اولان کیلدر وزن دکلدر (ودفع البر فی مکان تشتری به الاشیاء فیه افضل) بغدای ویرمك افضلدر شول مکانده که اول بغدای ایله اول مکانده اشیا اشترا اولنه (وعند ابی یوسف الدراهم افضل) ابویوسف قتنده دراهم یعنی اقچه ویرمك افضلدر

(کتاب الصوم)

بو کتاب صوم بیانندهدر صوم لغتده امساکدن عبارتدر هرنه زمان وهرنه وقتده اولورسه اولسون الله تعالینك حضرت مریمدن حکایة قولی کبی (انی نذرت للرحمن صوما) ای امساکا عن الکلام وقال علیه السلام صوموا عاشوراء ومن اکل فلیصم بقیة یوم (وهو ترك الاکل والشرب والوطئ من الفجر الی الغروب) شرعده اول صوم اکل وشرب وجماعی ترك ایدروقت فجردن غروب شمسه دکین ترك اکل وشرب ابتداسی وقت فجردن اولدیغی نص شریف ایله ثابتدر (قوله تعالی کلوا واشربوا حتی یتبین لکم الخیط الابیض

من الخیط الاسود) انتهاسی غروبه دکین اولدیغنه دخی نص شریف واردر (قوله تعالی اتموا الصیام الی اللیل
مع نیة من اهله) اهلندن نیت ایله ترک اکل وشرب ووطئدر نیت قیدی (انما الاعمال بالنیات) ایدیکنه
اشارتدر من اهله دیدیکی حائض ونفساء وکافردن احترازدر (وهو مسلم عاقل طاهر من حیض ونفاس)
اول اهل اولان کمسنه مسلم وعاقل وحیض ونفاسدن طاهر اولاندر (وصوم رمضان فریضة علی کل مسلم
مکلف) صوم رمضان هر مسلم مکلف اوزرینه فرضدر فرضیتی کتاب وسنت واجماع امت ایله ثابتدر (قوله تعالی
کتب علیکم الصیام) (وقوله علیه السلام فی حدیث بنی الاسلام الی آخره) بو یله اولدیغی اجلدن منکری کافر
اولور مسلم دیدیکی کافردن احترازدر زیرا کافر حکم دنیاده فروع ایمانله مخاطب دکلدر مکلف دیدیکی صبی
ومجنوندن احترازدر (اداء) اداء فرضدر (قوله تعالی فمن شهد منکم الشهر فلیصمه (وقضاء) قضاء دخی
فرضدر (قوله تعالی فعدة من ایام اخر) (صوم النذور والکفارة واجب وغیر ذلک نفل) نذرلر وکفارت صومی
واجبدر وانک غیری نافله نذور * الله تعالینک (ولیوفوا نذورهم واوفوا بعهد الله اذا عاهدتم) قول شریفی ایله
ثابت واجماع امت دخی منعقد اولمشیکن نذورمذکوره نیچون فرض قیلنمدی دیو سؤال اولنورسه جواب
و یریلورکه بو ایکی آیتکه نذورلک وجوبنه دالدرنذر معصیت ونذر طهارت وعیادهٔ مرضی وصلاة جنازه کبی
بونلر ایسه دلیل ظنی ایله ثابت اولمشدرکه عام مخصوصدر حالبوکه فرضیتی تواتر ایله ثابت اولمامشدر مرتبهٔ
وجوبده باقی قالدی (وصوم العیدین وایام التشریق حرام) یوم عیدده دخی ایام تشریقده صوم حرامدر
ایام تشریق قربان بیرامنک ایکنجی واوچنجی ودردنجی کوننه دیرلر زیرا نهی اولنمشدر (روی عقبة بن عاص قال
نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن صوم یوم الفطر ویوم النحر وایام التشریق وقال علیه السلام فی الایام
المنهیة انها ایام اکل وشرب وبعال وهو المباعلة ای ملاعبة الرجل اهله وقال ایضا الا لا تصوموا هذه الایام)
(ویجوز اداء رمضان والنذر المعین بنیة من اللیل والی ما قبل نصف النهار) اداء رمضان ونذر معین کیجه دن
نیت ایله ودخی نهارک نصفندن مقدم نیت ایله صحیح اولور وبونده یجوز یصح معناسنه در مراد اولان نهار
شرعیدر نهار لغوی دکلدر نهار شرعی اولدرکه صبح صادقدن مغربه دکیندر بو تقدیرجه نصفی ضحوهٔ کبرادر
ونهار لغوی طلوع شمسدن مغربه دکیندر اول تقدیرجه نصف نهار وقت زوال اولور (لا عنده فی الاصح)
نصف نهارده نیت صحیح اولمز اصح اولان دخی بودر بین المسافر والمقیم فرق یوقدر * زفر قتنده فرق واردر
(وبمطلق النیة) اداء رمضان ونذر معین مطلق نیت ایله صحیح اولور (نویت ان اصوم) دیمکله (وبنیة النفل)
ونفل نیتیله دخی صحیح اولور (نویت ان اصوم للنفل) دیمکله ائمهٔ حنفیه قتنده رمضانده هر کون ایچون
مستقل نیت لازمدر * امام مالک قتنده شهر رمضانک اولنده نیت واحده کفایت ایلرزیرا صوم رمضان عبادت
واحده در نیت واحده کفایت ایدر برآی اعتکاف ایدنه نیت واحده کفایت ایلدیکی کبی بزم ایچون دلیل
تحقیق اصومک هر کونی علی حدة بر عبادتدر زیرا ایکی کونک ماییننه برلیل تخلل ایدر بو تقدیرجه رمضان
ایچون بر نیت کفایت ایلمز اعتکاف بونک خلافنه ملابسدر زیرا اعتکاف عبادت واحده در جمیع اوقاتی
اعتکافه صالحدر بر نیت کفایت ایدر (وصوم رمضان بنیة واجب آخر للصحیح المقیم) صوم رمضان صحیح
اولور واجب آخر نیتیله صحیح مقیم ایچون برکمسنه صاغ وسالم ومقیم صوم رمضان شریفده واجب آخره که
قضایه قالمش رمضانی اولوب نیت ایلسه اول نیت ایلدیکی صوم رمضاندن اولور (قوله علیه السلام
اذا انسلخ شعبان فلا صوم الا رمضان) (لا لنذر المعین بل عما نواه) نذر معین صحیح اولمز بلکه نیت ایلدیکی شیء واقع
اولور برکمسنه بر یوم معینه یی صوم ایچون نیت ایلسه بعده اول کون کاسه قضایه قالمش رمضانی نیت ایلسه
قضایه قالمش صحیح اولور مقدما نذر ایلدیکی صحیح اولمز صوم رمضان ایله نذر معینک فرقی بودرکه رمضان
تعیین شارع ایله اولمغین قویدرکندندن ماعداسنی ابطال ایدر نذر معینده اول قوت یوقدر زیرا نذرلک تعیینیدر
(ولو نوی المریض او المسافر فیه واجبا آخر وقع عما نوی) اکر مریض یاخود مسافر رمضانده آخر واجبه
نیت ایلسه نیت ایلدیکی شیء واقع اولور (وعندهما یقع عن رمضان) امام محمد قتنده نیت ایلدیکی رمضاندن
واقع اولور زیرا رخصت معذوره مشقت اولسون ایچوندر چونکه صومه تحمل ایلدی غیر معذور مرتبه سنه
ملحق اولدی (والنفل کله یجوز بنیة قبل نصف النهار) صوم نفلک جمله سی نصف نهاردن اول نیت ایله

صحیح اولور (عن عائشة رضی الله عنها ان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان یدخل علی نسائه ویقول
هل عندکن من غداء فان قلن لا یقول علیه السلام انی اذا لصائم (والقضاء والنذر المطلق والکفارات لا تصح
الا بنیة معینة من اللیل) صوم قضاء ونذر مطلق وکفارات صحیح اولمز الا کیجه دن نیت معینه ایله صحیح اولور
(ویثبت رمضان برؤیة هلاله او بعد شعبان ثلاثین) رمضان ثابت اولور هلالنی کورمکله یاخود شعبان
اوتوز کون عد ایله ثابت اولور * لا یقدرکه شعبانک یکرمی طقوزنده هلالی التماس ایده لر زیرا رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم (الشهر هکذا وهکذا اشار باصابعه وخنس ابهامه فی الثالثة اقوله علیه السلام صوموا
لرؤیته وافطروا لرؤیته فان غم علیکم الهلال فاکملوا شعبان ثلاثین یوما (ولا یصام یوم الشک الا تطوعا)
شک کونی اوروج طوتلمز الا مکرکه تطوعا طوتیله (لقوله علیه السلام لا یصام الیوم الذی یشک فیه انه من رمضان
الا تطوعا (وهو احب ان وافق صوما یعتاده) یوم شکده صوم مستحبدر اکر صوم معتادی اولان کمسنه نک
صومی نیته موافق اولورسه موافقدن مراد برکمسنه اثنین وخمیس کونلرینی یاخود آیک آخری اون کونی
یاخود بتون شهری طوتق معتادی اولسه یوم شک دخی صائمک معتادی کوننه راست کلسه اول یوم شکده
صوم مستحب اولور اکر رمضان اولورسه رمضاندن اولور زیرا یوم شکده صوم نهی اولنمشدر (قوله
علیه السلام لا تقدموا رمضان بصوم یوم الا من کان یصوم یوما فلیصمه (والا فیصوم الخواص ویفطر غیرهم
بعد نصف النهار) پس امدی خواصدن اولان صائم اولور خواصدن غیریسی افطار ایدر نصف نهاردنصکره
فخر الاسلام ابو یوسفدن بر حکایه ذکر ایدوب اسد بن عمرو دیدیکه برکون باب رشیده کلوب قاضی ابو یوسفه
راست کلدم باشنده عمامهٔ سوداء واوزرنده درع سواد وایاغنده خف اسود برسیاه آت اوزرنده برسیاه ایر
محصل کلام صقالندن غیری بر آق شیء یوق ایدی حالبوکه اول کون یوم شک ایدی ناسه افطار ایلک دیو فتوی
و یرردی بن اکا دیدمکه سن مفطرمیسن ابو یوسف صائم دیدی معلوم اولدیکه خواصکه مفتی وقاضی کبیلر
صائم اولمق لازم ایمش یوم شکده افطار ایچون بو حدیث شریف دخی کافیدر (قوله علیه السلام اصبحوا
یوم الشک متلومین ای غیر آکلین ولا صائمین (وکره صومه عن رمضان او عن واجب آخر) یوم شکده
رمضاندن یاخود واجب آخردن نیت ایله صوم مکروه قلندی (قوله علیه السلام من صام یوم الشک
فقد عصی ابا القاسم (وکذا ان نوی ان کان رمضان فعنه والا فعن نفل او عن واجب آخر) یعنی یوم شکده
صوم مکروهدر اکر نیت ایدرسه اکر یوم شک رمضان اولورسه اول صوم رمضان اولسون واکر یوم شک
رمضاندن اولمزایسه اول صوم نافله اولسون یاخود واجب آخردن اولسون دیسه (وصح فی الکل عن
رمضان ان ثبت) یوقاروده ذکر اولنان کلامک جمله سنده صوم رمضاندن اولور اکر رمضان ثابت اولورسه
جمله سی ایکی صورت اولدی * اما صورت اولی اول کمسنه شهری کوردی شهر رمضانه قطعی نیت ایلدی
اصل نیت موجود اول تقدیرجه واجب آخرلک جهتی لغو اولدی اما صورت ثانیه که رمضان ایله نافله بیننده
تردیددر اصل نیت موجود واصل نیت عدم تردیددر (والا) اکر یوم شک رمضاندن ثابت اولمزسه (فان نوی
ان جزم) واجب ونفلدن نیت ایلدیکی اولور اکر جزم ایلمش ایسه (ونفل ان تردد) اکر تردد ایلمش ایسه
یوم شکده اولان صوم نافله اولور زیرا رمضان اولورسه رمضاندن اکر اولمزسه نافله اولسون دیمک تردددر
(وان قال ان کان رمضان فانا صائم عنه والا فلا) اکر دیرسه اکر یوم شک رمضان اولورسه بن رمضاندن
صائم اولورم اکر رمضاندن اولمزسه صائم اولمم دیسه (لا یصح ولو ثبت رمضانیته ولا یصیر صائما) اول کمسنه نک
صومی صحیح اولمز زیرا عزیمتی قطعی اولمامش اولدی کویا که اکر یارین غدا بولورسم اکل ایدرم اکر بولمز ایسم
صائم اولورم کبی دیمش اولدی واصل نیت متردد اولمغله کویا که نیت ایلمامشدر مصنف لا یصح دیدکدنصکره
ولا یصیر صائما دیمکه حاجت یوغیدی زیرا عدم صحت عدم صومی مستلزم ایدی (واذا کان بالسماء علة)
دخی چن سماده علت اولسه بولت وغبار ودخان کبی که رؤیته مانع اوله (قبل فی هلال رمضان خبر عدل)
قبول اولنور هلال رمضانده عدل واحدک خبری یعنی کوردم دیو خبرو یرمسی زیرا بو دینه متعلق خبردر
عدالت شرط قیلندی شروط شهادتدن اولدیغیچون اخباردن دخی شرط قیلندی (ولو عبدا او انثی
او محدودا فی قذف تاب) او عدل عبد یاخود انثی ویاخود قذف ایچون حد اولوب تائب اولنلردن ایسه ده

زيرا بو شهادت دكلدر انجق خبردر خبر واحدی حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم قبول ايلمشدر (قال ابن عباس جاء اعرابى الى النبى عليه السلام قال انى رأيت الهلال) يعنى هلال رمضانى ايچون (فقال اتشهد ان لا اله الا الله قال نعم فقال اتشهد ان محمدا رسول الله قال نعم فقال يا بلال اذن ان صوموا غدا) (ولا يشترط لفظ الشهادة) هلال رمضانى كوردكده لفظ شهادت شرط اولمندى زيرا بو شهادت دكلدر خبردر (وفى هلال الفطر وذى الحجة شهادة حرين او حر وحرتين) وهلال فطرده وهلال ذى الحجه ده ايكى حرلك ياخود بر حر ايله ايكى حره نك شهادتنى قبول اولنور (بشرط العدالة) عدالت شرطيله زيرا بونده الزام واردر (ولفظ الشهادة) دخى لفظ شهادت شرطيله زيرا بونده نفع عبد واردر اول نفع فطر وقربان اتمكدر چونكه عيددر سائر حقوقه شبيه اولمغين لفظ شهادت شرط قيلندى (لا الدعوى) دعوى شرط دكلدر (وان لم يكن بالسماء علة فلا بد فى الكل) اكر سماده علت اولمز ايسه رمضان وفطر واضحيه ده لابددر (من جمع عظيم يقع العلم بخبرهم) جمع عظيمدن لابددر او يله جمع كه خبرلريله علم واقع اوله زيرا مطالعده موانع يوق ابصار صحيحه جملنك همتى بربرينه متقارب بو يله زمانده تفرد ايلمك غلطى ايهام ايدر او يله اولسه توقفى ايجاب ايدر حتى جمع كثير اولنجه كثرتك حدى اهل محله در ابو يوسف ديركه اللى آدم اقسام اعتباريله امام محمد هر طرفدن خبرلر وارد اوله دير (وفى رواية) ابو حنيفه دن بر روايتده (يكتفى باثنين) ايكى كمسنه نك شهادتى ايله اكتفا اولنور سائر حقوق شهادتى اعتباريله (وقال الطحاوى يكتفى بواحد ان جاء من خارج البلد او كان على مكان مرتفع) طحاوى ديديكه بر كمسنه نك شهادتيله اكتفا اولنور اكر اول كمسنه خارج بلددن كلمش اوله ياخود مكان مرتفعدن كورمش اوله منارة وجبل كبى (ولو صاموا ثلاثين ولم يروه حل الفطر ان صاموا بشهادة اثنين) اكر اوتوز كون صائم اولسه لر وهلال فطرى كورمسه لر افطار ايلمك حلال اولور اكر رمضان اولنده ايكى كمسنه نك شهادتيله صائم اولديلر ايسه زيرا نصاب شهادت موجود اولمشدر (وان صاموا بشهادة واحد لا يحل) اكر اولده برشاهدك شهادتيله صائم اولمشلر ايسه فطر حلال اولمز (ومن رأى هلال رمضان او الفطر) بر كمسنه هلال رمضانى ياخود هلال فطرى كورسه (ورد قوله) واول كورن كمسنه نك قولى رد اولنسه يعنى قاضى شهادتنى قبول ايلمسه (صام) اول كمسنه صائم اولسون (وان افطر قضى فقط) اكر افطار ايدرسه بلا كفارة قضا ايدر اما قاضى شهادتنى رد ايلمزدن اول افطار ايلسه صحيح اولان بودركه انك اوزرينه كفارت لازم اولميه و بر كمسنه هلال رمضانى كورسه وبالكز صائم اولسه واوتوز كونى تكميل ايلسه اول كمسنه افطار ايلمسون الا قاضى ايله معا افطار ايلسون اكر افطار ايدرسه اوزرينه كفارت لازم كلمز (ويجب على الناس التماس الهلال فى التاسع والعشرين من شعبان ومن رمضان) ناسك اوزرينه واجبدركه هلالى شعبانك ورمضانك يكرمى طقوزنده التماس ايده لر يعنى طالب اوله لر (قال عبد الله بن مسعود ما صمنا على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم رمضان تسعة وعشرين يوما اكثر مما صمنا ثلاثين يوما) (واذا ثبت) اكر هلال ثابت اولور ايسه (فى موضع لزم جميع الناس) بر موضعده ثابت اولسه جميع ناسه لازم اولور اختلاف ومطالعه اعتبار يوقدر حتى ديمشلردركه اكر اهل مغرب هلال رمضانى كورسه اهل مشرق اوزرينه انلرك كورمسى ايله صوم واجب اولور فقيه ابو الليث فتواسى بونك اوزرينه در وقاضيخان دخى بو يلجه ذكر ايلمشدر (وقيل يختلف باختلاف المطالع) دخى ديلمشدركه اختلاف مطالع ايله مختلف اولور فتاواى حساميه ده ديمشدركه بر مصرك اهلى اوتوز كون صائم اولسه لر رؤيت ايله وآخر مصر اهلى دخى رؤيتله يكرمى طقوز كون صائم اولسه لر يكرمى طقوز كون صائم اولنلره بر كونك قضاسى لازمدر اكر شهرلرى بربرلرينه يقين ايسه زيرا قريبده اختلاف مطالع اولمز اما بعيد اولسه اختلاف مطالع ايله اهل مصر آخره برشى لازم كلمز وحضرة عائشه رضى الله عنهادن مرويدركه (فطر كل بلدة يوم يفطر جماعتهم واضحى كل بلدة يوم يضحى جماعتهم)

(باب موجب الفساد)

بو باب افساد صومى ايجاب ايدن شى بيانندەدر معلوم اوله كه صائمدن صادر اولان افعال اوچ قسمدر * اولكى قسمى شول فعلدركه توهم اولنوركه مفسد اوله حالبوكه مفسد دكلدر * ايكنجى قسمى شول فعلدركه صومى افساد ايدر لكن كفارت ايجاب ايلمز * اوچنجى قسمى شول فعلدركه صومى افساد وكفارت دخى ايجاب ايدر *

پس بو اجلدن مصنف ابتدا صومى افساد ايدوب كفارت ايجاب ايدنى ذكر ايلدى (يجب القضاء والكفارة ككفارة الظهار على من جامع او جومع فى رمضان عمدا فى احد السبيلين او اكل او شرب عمدا غذاء او دواء) قضا وكفارت واجب اولور شول كمسنه نك اوزرينه كه رمضانده عمدا احد سبيلينه جماع ايليه ياخود جماع اولنه ياخود اكل ايده وياخود شرب ايده قصدا غذا جهتندن ياخود دوا جهتندن كفارت ظهار كبى كفارت ظهار قول آزاد ايتمكدر اكر قادر دكل ايسه ايكى آى متتابعا صائم اولمقدر اكر ضعيف اولوب عدم استطاعتى اولور ايسه التمش مسكينى اطعام ايتديره (وكذا لو احتجم او اغتاب فظن انه افطر فاكل عمدا) بالاده ذكر اولنان حكم كبيدر اكر بر كمسنه حجامت ايتدرسه ياخود غيبت ايلسه * پس بو معنالردن ناشى كندوبى افطار ايلدى ظن ايليوب عمدا اكل ايلسه بنه كفارت لازمدر (قال النبى عليه السلام ثلاث يفطرن الصائم وينقضن الوضوء ويهدمن العقل الغيبة والنميمة والنظر الى محاسن المرأة) غيبت مفطر صوم اولمسنده معناى ذهاب ثواب ايله بالاجماع مأولدر كانه اولمامش كبى اولور (ولا كفارة بافساد صوم غير رمضان) رمضاندن غيرى صومك افسادنده كفارت يوقدر (ويجب القضاء فقط لو افطر خطأ او مكرها) انجق قضا واجب اولور اكر خطأ و ياخود مكرها افطار ايدرسه (او احتقن او استعط) ياخود احتقان ايتسه ياخود بورننه دوا صب ايدوب قصبه سنه واصل اولسه (او اقطر فى اذنيه) ياخود قولاغنه دوا تقطير ايلسه (او داوى جائفة) ياخود جوفه بالغه اولان جراحت ايچون مداوى ايلسه (او آمة) ياخود باش ياريغى كه دماغه ايرشمش اوله اكا دوا ايلسه (فوصل الدواء الى جوفه او دماغه) پس دوا اجوفنه ياخود دماغنه واصل اولسه صوم فاسد اولور لكن كفارت لازم كلمز * معلوم اوله كه چن دوا رطب اولسه ابو حنيفه ايله امامين ما بيننده اختلاف واردر چن يابس اولسه صوم فاسد اولمز بالاجماع بو قول ظاهر الروايه نكدر واكثر مشايخك اعتبارى جوفه وصوله درحتى يابس اولوب جوفه وصولى معلوم اولسه صوم فاسد اولور ودوانك رطب و يابسنده فرق يوقدر مادامكه جوفه واصل اولميه (او ابتلع حصاة او حديدا) حصاة يعنى كوچك طاشجغز يوتسه ياخود دمور يوتسه مثلا شول شى كه عادتا غذا دكلدر غذا اولميان شيئه الحاق اولنور حتى بر كمسنه پشمامش اربه اكل ايلسه وكاغد وطپراق وايرشمامش وطبخ اولمامش حبوب اكل ايلسه كفارت يوقدر اما طين ارمنى اكل ايلسه كفارت واردر زيرا عادتا دوا ايچون اكل اولنه كلمشدر (او استقاء ملء فيه) ياخود اغز طولوسى قوصمغه طالب اولسه يعنى تكلف ايله قوصسه (او تسحر يظنه ليلا والفجر طالع او افطر يظن الغروب ولم تغرب) ياخود كيجه ظن ايدوب تسحر ايلسه يعنى سحور طعامنى اكل ايلسه حالبوكه فجر طالع اولسه ياخود شمس غروب ايلدى ظن ايدوب افطار ايلسه حالبوكه شمس غروب ايتمامش اولسه كفارت لازم كلمز اما صومك فسادى غلط ايله ركن منتفى اولديغيچوندر زيرا بوندن احتراز ممكن ايدى نسيان بونك خلافنجه در اما صومك قضاسى شرعا مثلى ايله مضمون بر حقدر مريض ومسافرك قضاسى كبى اما عدم كفارت جنايت قاصره اولديغيچوندر زيرا قصد اولمامشدر بو صورتى عمر رضى الله عنهدن روايت اولنان قول تأييد ايدر عمر رضى الله عنه مسجد كوفه نك ساحه سنده اصحابى ايله رمضان شريفده وقت غروبده اوتورركن بر قدح سود كتوردیلر اول سودى كندوسى واصحابى ايچدى ومؤذنه اذان مغربى اوقومغى امر ايلدى * پس مؤذن اذان اوقيه جق يره چقدقده كونش غروب ايلمديكن كوردى الشمس يا امير المؤمنين ديدى عمر رضى الله عنه (بعثناك داعيا ولم نبعثك راعيا ما تجانفنا الاثم قضاء يوم علينا يسير) ديو بيورمشلردر حضرت عمرك بو كلامى لزوم قضاء وعدم كناهه دلالت ايدر اكرچه بو موضع دمللوده واجب اولان شيئك بيانى ايضاح قيلاجق اولورسك اول موضع عدم لزوم كفارته دلالت ايدر زيرا بيانه حاجت محلنده سكوت بنه بياندر (او اكل ناسيا فظن انه افطر فاكل عمدا) ياخود ناسيا اكل ايلسه وصومى افطار ايلدى ظن ايدوب پس عمدا اكل ايلسه اول كمسنه يه قضا لازمدر كفارت لازم دكلدر (او صب فى حلقه نائما) ياخود بوغازينه نائم اولديغى حالده صو دوكلسه (او جومعت نائمة) ياخود بر عورت نائمه اولديغى حالده جماع اولنسه (او مجنونة) ياخود مجنونه اولديغى حالده جماع اولنسه بو معنى ايسه قتى نادردر و مجنونك اوزرينه صوم واجب دكلدركه حتى جماع ايله قضا لازم كله بو مسئله مأولدركه اول خاتون كيجه دن مجنونه

اولمیوب صومه نیت ایتمش اوله صکره کوندزده جنون عارض اولوب اول حالده جماع اولنسه و جماعدنصکره
افاقت بولسه وجماع اولندیغنی کندینه دیسه لرخاتون مزبور صومنی قضا ایدر کفارت لازم دکلدر عنایه
ونهایه ده مسطوردرکه ابی سلمان الجرجانی رحمه الله حکایت ایلدیکه وقتاکه بومسئله یی امام محمد حضرتلرینه
قراءت ایلدکده بکا خطاب ایدوب بوقراءت ایلدیکک خلق لساننده سویلنور سوزدر کلام معتمد دکلدر
واصلنده مجنونه دکلدر مجبوره در دیو جواب بیورمشلردر (اولم ینو فی رمضان صوما ولا فطرا) یاخود
رمضانده صومه وفطره نیت ایلمسه اکل ایلسه قضا لازم اولور کفارت لازم اولمز (وکذا لو اصبح غیرناو للصوم
فاکل وعندهما تجب الکفارة ایضا) یعنی ینه قضا لازم اولوب کفارت اولمدیغی کبیدر اکر برکشی صومی
نیت ایتمدیکی حالده صباحه داخل اولسه و اکل ایلسه امامین قتنده کفارت واجب اولور کیروده یکن کبی
حقیقتده بومسئله مطلق دکلدر مقیددر یعنی قبل الزوال اکل ایدرسه کفارت لازم کلور دیمکدر نتکیم هدایه
وشروحی بونی بیان ایتمشلردر (ولو اکل اوشرب اوجامع ناسیا لا یفطر) اکر برکشی ناسیا اکل ویا شرب ویا جماع
ایلسه صومی بوزلمز ینه کما کان باقیدر (وکذا لونام فاحتلم او انزل بنظر) ینه صومی بوزلمدان کبیدر
اکر برکشی اویوسه واحتلام اولسه یاخود برکسه یه برنظر ایله انزال اولسه (اوادهن او اکتحل اوقبل) یاخود
یاغلنسه یاخود اکتحال ایلسه یاخود اوپسه (اواغتاب اواحتجم اوغلب علیه القیء) یاخود غیبت ایلسه
یاخود حجامت ایتدرسه یاخود اکا قوصمق عارض اولسه (اوتقیأ قلیلا) یاخود تکلف ایله قلیلا قوصسه
(اواصبح جنبا اوصب فی اذنه ماء) یاخود جنبا صباحه داخل اولسه یاخود قولاغنه صو دوکسه ینه صومی
متغیر اولمز (وکذا لوصب فی احلیله دهن اوغیره خلافا لابی یوسف) و ینه صومی بوزلمیان کبیدر اکر احلیلنه
یعنی ذکرینک دلکنه دهن یاخود غیرشیء صب اولنسه ابو حنیفه قتنده صومی بوزلمز ابو یوسف خلاف ایدوب
انک قتنده مفسد صومدر (وان دخل حلقه غبار اودخان اوذباب لا یفطر) اکر برکشینک بوغازینه غبار یعنی
توز یاخود دخان یاخود سکک داخل اولسه صومی بوزلمز اما دخول ایله ادخالده فرق واردر اکر کندینک
صنعیله اولورسه مفسد صومدر (ولو مطر اوثلج افطر فی الاصح) اکر صائمک بوغازینه یغمور صویی داخل
اولسه ویاخود قار داخل اولسه صومی بوزیلور اصح روایتده (ولووطئ میتة او بهیمة اوفی غیرالسبیلین)
واکر صائم میته یی و یاخود بهیمه یی یعنی حیوانی یاخود اولک وآردن غیری بود وقولتق وکوبک کبی
محللری وطئ ایلسه (اوقبل اولمس ان انزل افطر) یاخود اوپسه و یاخود لمس ایلسه یعنی طوتوب
اوخشاسه اکر انزال اولورسه صومی بوزیلور قضا ایدر کفارت لازم کلمز قصور جنایت ایچون زیرا حیوان
ومیته محل مشتهی دکلدر باقیسی ایله صورت جماع دکلدر اول اجلدن کفارت لازم کلمز (والا فلا) اکر انزال
اولمزسه صومی بوزلمز (وان ابتلع مابین اسنانه فان کان قدر الحمصة قضی وان کان دونها لا یقضی) واکر صائم
دیشلری اراسنده اولان شیلری یوتسه اکر نخود مقداری اولسه قضا ایدر اکر نخوددن آشاغه یعنی کوچک
اولورسه قضا ایلمز (الا اذا اخرجه ثم اکله) الا انجق اول نخوددن کوچک وقلیل اولان شیئی اخراج ایلسه
اندنصکره اکل ایلسه قضا ایدر (ولو اکل سمسمة من الخارج ان ابتلعها افطر وان مضغها فلا) واکر صائم
خارجدن بردانه سمسم اکل ایلسه اکر بودارسه صومی بوزیلور واکر بوتموب چینیر ایسه بوزلمز (والقیء ملاء الفم
ان عاد او اعید یفسد عند ابی یوسف وان کان قلیلا لا یفسد وعند محمد یفسد باعادة القلیل لا بعود الکثیر)
واغز طولوسی قوصمق اکر عودت ایدرسه یاخود صائم کندوسی اعاده ایدرسه فاسد اولور یعنی صومی بوزیلور
ابو یوسف قتنده واکر قلیل اولورسه صومی افساد ایلمز ومحمد قتنده اعادهٔ قلیل ایله صومی افساد ایدر عود کثیر ایله
افساد ایلمز (وکره ذوق شیء ومضغه بلا عذر ومضغ العلک والقبلة ان لم یأمن علی نفسه) برشیئک ذوقی
وچیکنه سی مکروه اولدی وساقز چیکنمک دخی مکروه اولدی واوپمک دخی مکروه اولدی اکر نفسنه امین اولمز
ایسه (لا ان امن) اکر نفسنه امین ایسه مکروه دکلدر (ولا الکحل) صائم ایچون اکتحال دخی مکروه دکلدر
(ودهن الشارب) وصائم ایچون بیغی یاغلمق مکروه دکلدر (والسواک ولو عشیا) وصائم اولان کسنه استعمال
سواک ایلمک دخی مکروه دکلدر اکر اویله دنصکره دخی اولورسه (ومضغ طعام لابد منه لطفل) طفل ایچون
لابد اولان طعامی چیکنمک مکروه دکلدر (ولا الحجامة) حجامت دخی مکروه دکلدر زیرا نبی علیه السلام

صائم ایکن حجامت ایلمشدر (ویکره عند الامام الاستنشاق للتبرد امام اعظم قتنده تبرد ایچون یعنی صوغوقلنمق
ایچون استنشاق مکروهدر (وکذا الاغتسال والتلفف بثوب) ینه مکروهدر تبرد ایچون اغتسال
ومبلول اولان ثوب ایله تلفف یعنی بورنمک دخی مکروهدر (ولا یکره ذلک عند ابی یوسف) تبرد ایچون
استنشاق واغتسال وتلفف ابو یوسف قتنده مکروه اولمز زیرا نبی علیه السلام شدت حرارتده مبارک باشلرینه
صوغق صو صب ایدرلردی حالبوکه کندولری صائم ایدی بوذکر اولنان اشیا عبادته مانع دکلدر (وقیل یکره
المضمضة بغیر عذر) ودینلدیکه بغیر عذر مضمضه مکروه اولور (والمباشرة والمعانقة والمصافحة فی روایة)
مباشرت فاحشه ومعانقه یعنی بر برینک بوینینه صارلمق دخی مصافحه ایتمک بر روایتده مکروه اولدی
(ویستحب السحور وتأخیره وتعجیل الفطر) وسحور وتأخیر سحور وفطرک تعجیلی مستحب اولور تأخیر
سحور وتعجیل افطارده نبی علیه السلام (ثلاث من اخلاق المرسلین تعجیل الافطار وتأخیر السحور والسواک)
بیورمشلردر و بردفعه دخی (فرق ما بین صیامنا وصیام اهل الکتاب اکل السحور) بیورمشلردر (فصل) یباح
الفطر لمریض خاف زیادة مرضه بالصوم) فطر مباح اولور شول مریض ایچونکه صوم ایله مرضک زیاده
اولمسندن خوف ایلیه مباح اولوب قضا اولمسنده حق سبحانه وتعالینک (فمن کان منکم مریضا اوعلی سفر
فعدة من ایام اخر) قول شریفیله استدلال اولنور وکتاب منتقیده افطار ایچون مباح اولان عذرلرک بریسی
سفردر * و بریسی دخی شول مرضدرکه صوم ایله زیاده اوله یاخود کبج اوکه بریسی دخی حامل عورتدر
یاخود اوغلان امزرن عورتدر اکر اوغلانه صوم ضرر ایدرسه * وبریسی دخی عطش شدیددر و بریسی دخی
بر آجلقدرکه اول آجلقدن هلاک اولمق خوفی اوله (وللمسافر) دخی مسافر ایچون افطار مباح اولور
(وصومه احب ان لم یضره) اول مسافرک صومی احبدر اکر اکا ضرر ایتمزسه حق سبحانه وتعالینک
(وان تصوموا خیر لکم) قول شریفی دخی بوکا دلیلدر (ولیس من امبر امصیام فی امسفر) حدیث شریفی
حالت مشقته حمل اولنور (ولا قضاء ان ماتا علی حالهما) اکر اول مریض ومسافر مرض ومسافرت حالنده
اولسه لر آنلرک اوزرلرینه قضا یوقدر زیرا انلر (فعدة من ایام اخر) قول شریفنک مضمونی اولان وقته
ایرشمدیلر (و یجب بقدر ما فاتهما ان صح او اقام بقدره) مریض ومسافر صومدن فوت ایلدکاری مقداری
قضا واجب اولور اکر مریض فوت ایلدیکی مقداری زمان صحیح اولورسه یاخود مسافر فوت ایلدیکی
مقداری اقامت ایدرسه * مثلا برکسنه رمضان شریفک آخرنده اون کون مریض اولسه رمضاندنصکره
اون کون صحیح اولسه یاخود مسافر اون کون رمضانی اکل ایتمش اولسه و بعده اون کون اقامت ایلسه
بعد الاقامه فوت اولسه لر بو مقدار زمانک قضاسی اوزرینه واجب اولور (والا فبقدر الصحة والاقامة)
اکر مریض فوت اولان زمان مقداری صحیح اولمیوب ومسافر اولزمان مقداری اقامت ایلسه انجق بش
کونک قضاسی واجب اولور (فیطعم عنه ولیه لکل یوم کالفطرة) پس ولیسی انک ایچون فوت اولان
هر کونی ایچون فطره کبی اطعام ایدر فطره که بغدایدن نصف صاع وسائرندن بر صاع ایدی هر کونی ایچون
اول منوال اوزره اطعام ایدر (و یلزم من الثلث ان اوصی) اول اطعام اولنان شیء ثلثدن لازم کلور
اکر وصیت ایدرسه (والا فلا لزوم) اکر وصیت ایتمزسه ورثه یه اطعام ایلمک لازم کلمز (وان تبرع به صح)
اکر ولی فدا ایلدیکی شیء ایله تبرع ایدرسه صحیح اولور وثوابی اول میت ایچون اوله (والصلاة کالصوم)
صلاة دخی صوم کبیدر یعنی صومده نه مقدار اطعام اولنمش ایسه صلاتده دخی او یلجه اطعام اولنور
(وفدیة کل صلاة کصوم یوم هو الصحیح) وهر صلاتک فدیه سی بر کون صومنک فدیه سی کبیدر صحیح اولان
بودر وهو الصحیح لفظی محمد بن مقاتل رضی الله عنهک اولکی قولندن احترازدر اولکی قول بودرکه صومه
قیاس ایدوب هر کونک صلاتی ایچون نصف صاع بغدای و یریله دیمش ایدی بعده بو قولدن رجوع ایدوب
هر صلاة فرضدر هر بری بر کونک صومی منزله سنه دردیمشدر ابو حنیفه مذهبی اوزره وتر دخی فرضدر اول
تقدیرجه التی فرض اولور اون ایکی بطمان بغدای ویرمک لازمدر زیرا صاع بیک فرق درهمدر نصف صاع
بشیوز یکرمی درهمدر وایکی من دخی ایکیشر یوز التمشدن بشیوز یکرمی درهم اولور بو حساب اوزره
هر کونک صلاتی ایچون اوچ صاع بغدایکه یدی بچق وقیه و یوز یکرمی درهم بغدای و یرمک ایجاب ایدر

(ولا يصوم عنه وليه ولا يصلي) اول ميتك وليسى انكيچون صائم اولمز ونمازدخى قيلمز بزم مذهبمز بودر
اما امام شافعى (من مات وعليه الصيام صام عنه وليه) حديث شريفيكه عائشه رضى الله عنهادن روايت
اولنمشدر انى استدلال ايدوب وليسى صائم اولمنك جوازنه ذاهب اولمشدر * امابزم ايچون دليل عمر
رضى الله عنهدن روايت اولنان (لا يصوم احد عن احد) حديث شريفيدر وعائشه رضى الله عنهانك روايت
ايلديكى حديث شريفك تأويلى بواوله كه ميتك وليسى ووصيسى اولمز ايسه وليتك اطعام ايلديكى فعل
وليتك ميت ايچون صومى مقامنه قائم اوله (وقضاء رمضان ان شاء فرقه وان شاء تابعه) ورمضانك قضاسنى
قضا ايدن كمسنه ديلرسه تفريق ايدر وديلرسه بربرينه تابع قيلار يعنى تفريق ايلمز زيرا نص شريفكه
(فعدة من ايام اخر) درمطلق اولمغين مراد ايلديكى اوزره قضا ايدر لكن مستحب اولان متتابع اولمقدر
واسقاط واجبده مسارعت دخى مستحبدر * كتاب الاهده مذكور اولان صوم سكز نوعدر دردى متتابعه در
ودردى تفريق وتتابعده صاحبى مخيردر تتابع اولان صوم رمضان وكفارت قتل وكفارت ظهار وكفارت
يمين ايچون اولان صوملردر صاحبى مخير اولان صوم قضاء رمضان وصوم متعه وصوم كفارت حلق
وصوم جزاء صيد ظهار اما صوم رمضان اداسنك وجوب تتابعنده اصلا بر كمسنه نك سوزى يوقدر
اما غيريلرده مشايخ حنفيه ضبط ايلمشلردر كه شول شيده عتق رقبه شرط اوله انده تتابع واجبدر اما عتق
مشروع اولميانده تتابع واجب دكلدر صاحبى مخيردر (فان اخره حتى جاء آخر قدم الاداء ثم قضى
ولا فدية عليه) اكر قضاء رمضانى رمضان آخره كلنجه تأخير ايلسه اداء صوم رمضانى تقديم ايدر اندنصكره
اولكى قضايه قلان رمضانى قضا ايدر اوزرينه فديه لازم كلمز زيرا وجوب قضا تراخى اوزرينه در يعنى
غير مقيددر وشافعى قتنده قضا ايدر وهم هر كون ايچون بر مسكينى اطعام ايدر انك مذهبى ابن عمردن
مرويدر وبزم مذهبمز على وابن مسعود رضى الله عنهمادن مرويدر (والشيخ الفانى اذا عجز عن الصوم
يفطر ويطعم لكل يوم كالفطرة) شيخ فانى چن صومدن عاجز اولسه افطار ايليه وهر كون ايچون فطره كبى
اطعام ايده وشيخ فانى لفظيله توصيف يا فنايه قريب اولديغيچوندر وياخود قوتى فانى اولديغيچوندر
وشيخ فانى اوزرينه فديه نك وجوبى بزم مذهبمزده در * امام مالك ديمشدر كه شيخ فانى اوزرينه فديه واجب
دكلدر زيرا صومكه اصلدر اول واجب اولميجق خلفى اولان فديه دخى واجب دكلدر بزدر بزكه سبب شهود
شهردر اول ايسه انك حقنده بولندى اكر مشقته تحمل ايدوب صائم اولسه فرضندن دافع اولور افطارينك
مباح اولمسى دفع حرج ايچوندر وبونك عذرى زائل اولوردكلدر كه حتى قضايه رجوع اولنه مرض
وسفر كبى شيخ فانيده فديه دليل قطعيله ثابت اولمشدر (وقوله تعالى وعلى الذين يطيقونه فدية) اهل تفسير
لا يطيقون اوقومشلردر وحق سبحانه وتعالينك (يبين الله لكم ان تضلوا) قول شريفنده اولديغى كبى
اى لئلا تضلوا ديمكدر * اكر سائل شعبى رضى الله عنهدن روايت ايدوب وقتا كه (وعلى الذين يطيقونه فدية)
نص شريفى نازل اولديسه اغنيا افطار ايدوب فديه ويررلردى وفقرا صائم اولوردى شو كا بناء كه اسلامك
اوائلنده بين الصوم والفدية مخير ايديلرصكره (فمن شهد منكم الشهر فليصمه) نص شريفى نازل اولدقده اولكى
آيت منسوخ اولدى منسوخ ايله استدلال خود جائز دكلدر ديرسه * اكا جواب ويريلوركه اول آيت شيخ فانى
حقنده وارد اولديسه بنه اول سلفه ذاهب اولديغى خود ظاهردر واكر تخيير ايچون وارد اولديسه بنه اول
سلفه ذاهب اولديغى اوزره فسخ صوم قادر اولان حقنده در * پس امدى شيخ فانى على حاله كما كان
باقى قالدى (وان قدر بعد ذلك لزمه القضاء) اكر شيخ فانى فديه ايلدكدنصكره صومه قادر اولسه فوت اولان
صومك قضاسى اوزرينه لازم اولور * اكر دينلورسه كه خلف ايله مقصود حاصل اولدقدنصكره اصله قدرت
خلفى ابطال ايلمز نتكيم تيمم ايله ادا ايلدكدنصكره صويه قدرت صلاتى ابطال ايلمديكى ظاهردر اكا جواب
ويريلوركه بو محلده اصله قدرت خلفيله مقصود حاصل اولمزدن مقدم اولمشدر زيرا خلفك صحتنك شرطى
مونه دلك دوام عجز ايدى بونده ايسه دوام عجز بولنمدى * پس اصله قدرت خلف ايله مقصود حاصل اولمزدن
مقدم بولنمش ايدى اول تقديرجه قضا لازمدر (وحامل اومرضع خافت عن نفسها اوولدها تفطر وتقضى
بلا فدية) كندو نفسندن ياخود ولدندن خوف ايدن مرضع وحامل افطار ايدوب بلا فديه قضا ايدر

ويلزم صوم نفل شرع فيه) نافله صومكه اكا شروع اولنمش ايدى اكر افطار اولنورسه اول صومك قضاسى لازم
اولور زيرا مشروع ملزومدر نذركبى (الا فى الايام المنهية) الا ايام منهيه ده قضا ايلمز منهيه ايكى بيرام كونلرى
واوچ دخى ايام تشريقدر (ولا يباح له الفطر بلا عذر فى رواية) صوم نفل ايچون عذرسز افطار ايلمك مباح
دكلدر بر روايتده * زيرا بونده ابطال عمل واردر حق سبحانه وتعالينك (ولا تبطلوا اعمالكم) نص شريفى
دلالتيله وابو يوسفدن بر روايتده افطارى جائزدر زيرا خلفى واردر خلفى اولدقده ابطال عمل يوقدر قضاسى لازم
اولور (ويباح له بعذر الضيافة ويلزم القضاء ان افطر) صوم نافله يى ضيافت عذريله افطار ايلمك مباحدر
وقضاسى لازم اولور اكر افطار ايدرسه * زيرا مشروع ملزومدر كرك كندوسى صاحب ضيافت اولسون كرك
ضيافتنه وارسون * ذخيره ده مذكوردركه قبل الزوال ايسه مباحدر امابعد الزوال لايق دكلدر افطار اولنه مكركه
عدم افطارده حقوق والدين اوله وفقيه ديمشدركه اولى اولان افطار ايدوب بعده قضا ايلمكدر اما خاتون صائم
اولمسون الا مكركه زوجنك اذنيله اوله اكر شروع ايدوب بعده افطار ايلسه زوجنك اذنيله قضاء واجب اولور
ياخود اول زوجدن بينونت واقع اولدقده قضا ايدر واكر قول نافله يه شروع ايلسه جائز دكلدر اكر افطار ايدرسه
افنديسنك اذنيله قضاسى واجب اولور ياخود بعد العتق قضا ايدر (ولو نوى المسافر الفطر ثم اقام ونوى
الصوم فى وقتها صح) اكر مسافر صومى افطاره نيت ايلسه اندنصكره مقيم اولسه وافطاره نيت ايلديكى وقتده
صومه دخى نيت ايلسه اول نيت ايلديكى صومى صحيح اولور كرك نافله اولسون زيرا مسافر صومه اهلدر تراخى
سفر ايچون انجق وجوب اداده در اول ايسه اقامتيله زائل اولدى (ويلزم ذلك ان كان فى رمضان)
دخى نيت ايلديكى صوم لازم اولور اكر رمضانده واقع ايسه نيتى وقتنده مرخص اولان سفرك زوالى ايچون
لكن افطار ايلسه قضا لازم اولور كفارت لازم كلمز (كما يلزم القضاء مقيما سافر فى يوم منه) نتكيم قضا لازم
اولور شول مقيمه كه رمضان كوننده سفر ايلدى (لكن لو افطر فلا كفارة فيهما) لكن اكر افطار ايدرسه
ايكيسنده دخى كفارت يوقدر * اختيارده مذكوردركه بعد طلوع الفجر مسافر اولورسه اول كونى افطار
ايلمسون اول كونك صومى اكا لازمدر زيرا اول مقيم حكمنده در اختياريله ابطال ايلمسون اكر افطار
ايدرسه قضا وكفارتى لازم اولور (ومن اغمى عليه ايامًا قضاها الا يوما حدث فيه او فى ليلته) شول كمسنه كه
نيچه كونلر كه مغمى عليه اوله اول كونلرى قضا ايدر الا مغمى عليه اولديغى كونى قضا ايلمز وياخود
كيجه سنده مغمى عليه اولسه بنه كونى قضا ايلمز زيرا اول ليلده امساكه نيت بولنمغله وجود صوم
بولنمش اولور اول كونك صومنى قضا ايلمز (ولو جن كل رمضان لا يقضى) اكر بر كمسنه جمله رمضانده
مجنون اولسه قضا ايلمز زيرا جنون بر آفتدركه انساندن عقلى اسقاط ايدر اغمابونك خلافنجه در اغماده
عقل اولور (وان افاق ساعة منه قضى ما مضى) اكر اول مجنون رمضانك كيجه سنده ياخود كوندزنده
برساعت افاقت بولسه ماضى يى قضا ايدر يعنى كچمش كونلرى قضا ايدر (سواء بلغ مجنونا او عرض له بعده
فى ظاهر الرواية) برابردر كرك مجنون اولديغى حالده بالغ اولسون كركسه بلوغدنصكره عارض اولسون
مبسوطده بومنوال اوزره ذكر اولنمشدر (ولو بلغ صبى او اسلم كافر او اقام مسافر او طهرت حائض فى يوم
من رمضان لزمه امساك بقية يومه) رمضاندن بر كونده اكر صبى بالغ اولسه ياخود كافر مسلمان اولسه ياخود
مسافر مقيم اولسه ياخود حائض طاهر اولسه اول يومك بقيه سنى امساك لازمدر رمضانه حرمت وكندولرينى
صائمه تشبيه ايچون (ولا يلزم الاولين قضاؤه) اول كونك قضاسى ايكى اولكيسنه كه بالغ اولان صبى ومسلم
اولان كافردر انلره قضاسى لازم اولمز واول يومده عدم اهليت اولمغين اداسى واجب اولميجق قضاسى
دخى واجب اولمدى اكر نصف نهاردن مقدم بالغ ياخود مسلمان اولسه لر وصومه نيت ايلسه لر بعده افطار
ايلسه لر قضاسى واجب اولمز * اكر سؤال اولنورسه صوم ايله صلاة بيننده فرق ندر صلاتى ايكيسى دخى
قضا ايدرلر واكر وقتدن جزء اخيرده ادراك ايلسه لر * جواب ويريلوركه مابينلرنده فرق بودركه صلاته سبب
ادايه متصل اولان جزءدر بونلرك اهليتى بولنمامشدر صومده ايسه سبب يومدن جزء اولوراول محلده ايسه
اهليت منعدمه در اول تقديرجه صلاتك قضاسى لازم اما صومك قضاسى لازم دكلدر (بخلاف الاخرين)
آخرين اولكينك خلافنجه در آخرين كه اقامت ايدن مسافر وطاهر اولان حائضدر انلر اكر افطار

ایلمشلر ایسه اول کونی قضا ایدرلر اندنصکر بقیهٔ یومك امساکنده اختلاف اولندیکه استحباب
طریقیله میدر یوخسه ایجاب طریقیله میدر محمدبن شجاع ذکر ایلمشدرکه علی طریق الاستحبابدر
زیرا انلر مفطر ایدیلر مفطری اندن منع ایلمك نیجه واجب اولور وکتاب صومده ابوحنیفه رضی الله عنه
دیمشدرکه کوندزك بعض نهارنده حائض طاهر اولسه انکچون حسن دکلدر خلق صائم ایکن اول اکل
وشرب ایلیه بوقول استحبابه دلالت ایدر شیخ امام زاهد صفار دیمشدرکه علی طریق الایجابدر زیرا امام محمد
کتاب صومده فلیصم بقیهٔ یومه دیو تصریح ایلمشدر امر ایسه ایجاب ایچوندر * و بر آخر موضعده الحائض
اذ اطهرت فی بعض النهار فلتدع الاکل والشرب بیورمشلردر بودخی امردر وامام اعظم که لایحسن
بیورمشیدی اندن دخی مراد قبحدر دیمکدر اول تقدیرجه علی طریق الایجاب ایلمش اولور (فصل)
وقتاکه مصنف حق سبحانه وتعالی عبادنه واجب قیلدیغی شیئدن فارغ اولدیسه عبدکندونفسنه واجب
قیلدیغی شیئه شروع ایلدی عبدك نفسنه ایجاب ایلدیکی شیٔ حق تعالینك ایجاب ایلدیکی ایله معتبردر
وانك اوزرینه مترتب اولور * صاحب نهایه دیمشدرکه تحقیق نذر صحیح اولمز الا ایکی شرط ایله مکر خلافنه
دلیل اقامت اولنه شرطك بری شرعا واجبك جنسندن اولمق کرك ایکنجی شرط اول نذر اولان شیٔ مقصود اوله
وسیله اولمیه * پس بوا جلدن عیادت مریض ایچون نذر صحیح اولمز شرط اول منعدم اولدیغیچون وضویه
نذردخی صحیح دکلدر شرط ثانی منعدم اولدیغیچون (نذر صوم یوم العید وایام التشریق صح) برکسنه
ایکی بیرامك اولکی کونلرین وایام تشریقی صومه نذر ایتسه صحیح اولور (وافطر وقضی عندنا) وافطار
ایدوب بعده قضا ایدر بزم قتمزده اما امام زفر وشافعی مخالفت ایدر ایام مذکوره صومك نهیی ایچون وارد
اولان (الا لاتصوموا ای هذه الایام) حدیث شریفی ابوحنیفه دن ابن مبارك روایت ایلمشدر دیو استدلال
ایدوب ومعصیته نذر صحیح دکلدر خصوصا (ولا نذر فی معصیة الله) حدیث شریفی دخی وارد اولمشدر دیو
صحیح اولمامسنه ذاهب اولمشلردر بزم ایچون دلیل صومه نذر مشروعدر نهی غیری ایچوندرکه اول ضیافت
اللهدر اول کمسنه نك نذری صحیح اولور لکن مجاوره حسبیله حاصل اولان معصیتدن احترازا ایچون افطار ایدر
بعده واجبی اسقاط ایچون قضا ایدر (وکذا لو نذر صوم السنة یفطر هذه الایام ویقضیها) بنه اولکی کبیدر
اکر برکمسنه برسنه صائم اولمغه نیت ایلسه بو ایام منهیه یی افطار ایدوب دخی قضا ایدر واجبی اسقاط ایچون
صاحب عنایه دیمشدرکه برسنه صومه نذر ایلسه شوندن خالی دکلدرکه یا اول سنه یی تعیین ایدوب * نذرت
صوم هذه السنة دیر یا خود اطلاق اوزره * نذرت صوم سنة دیر اکر تعیین ایدرسه اول سنه نك صومی لازم
اولور نهایت اول بش کون افطار ایدوب سنهٔ آتیه ده قضا ایدرز پراسنهٔ معینه یی نذر ایام خمسه یی دخی نذردر
اما رمضانك قضاسی لازم دکلدر وقضاسی بو نذره داخل دکلدر اکر ایام خمسه یی صائم اولسه کفارت
ایدر بو قول سنهٔ معینه اولدیغی حالده در اما اطلاق اوزره اولدقده یعنی نذرت صوم سنة دیسه اول دخی
شوندن خالی دکلدرکه یا تتابعی شرط ایلیه یا خود ایلمیه اکر تتابعی شرط ایلمدیسه بو ایامك صومی جائز دکلدر
اول کمسنه اوتوز بش کونی قضا ایدر بش کونی ایام منهیه ایچون واوتوز کونی رمضان ایچون
(ولا عهدة لو صامها) اکر ایام منهیه یی صائم اولورسه اوزرینه قضا لازم کلمز التزام ایلدیکی اوزره ادا ایلمش اولور
(ثم ان نوی النذر فقط) اندنصکره * علی صوم هذه الایام او السنة دیو لفظ ایله انجق نذره نیت ایلسه (او نواه
ونوی ان لا یکون یمینا) یا خود اکا نیت ایلسه و یمین اولمامغه نیت ایلسه (اولم ینو شیأ کان نذرا فقط) یا خود
برشیئه نیت ایلسه یعنی نه نذره نه یمینه نیت ایلسه اوچ صورتده دخی انجق نذر اولور یمین اولمز (وان نوی الیمین
وان لا یکون نذرا کان یمینا الحسب فیجب بالفطر کفارة الیمین لا القضاء) نذر اولمامق ایله اکر یمینه نیت ایلسه
انجق یمین اولور نذر اولمز * پس افطار ایله کفارت یمین واجب اولور قضا واجب اولمز زیرا * علی صوم هذه الایام
او السنة کلامی یمینه محتملدر نیت ایدن کمسنه ایسه یمینی تعیین ایدوب غیری نفی ایتمش اولدی (وان نواهما
او نوی الیمین فقط کان نذرا و یمینا فیجب القضاء والکفارة ان افطر) واکر نذره ویمینه نیت ایلسه یا خود
انجق یمینه نیت ایلسه نذر خاطرینه کلسه هم نذر وهم یمین اولور * پس اکر افطار ایدر ایسه قضا وکفارت
واجب اولور (وعند ابی یوسف نذر فی الاول ویمین فی الثانی) وابو یوسف قتنده اولکیده ان نواهما لفظی

نذر

نذردر و ثانیده یمیندر معلوم اوله که * والله علی صوم یوم النحر کلامنده نظر حقیقته در نیته توقفی اولمدیغیچون
و یمین مجازدر نیته توقفی ایچون * پس امدی لفظ واحد حقیقت ومجازی متضمن اولمز تحقیق نذر و یمینه
نیت ایلسه مراد اولان حقیقتدر مجازدکلدر تحقیق یمینه نیت ایلسه نیتیله مجاز متعین اولور حقیقت مراد
اولنمز ابوحنیفه ایله امام محمد رحمهما الله قتنده نحن فیه اولان کلامده حقیقت ومجازی جمع ایلمك بابنده دکلدر
دیو بربرندن تنافی ایلمدیلر * والله علی صوم کلامی وجوب ایچون موضوعدر ووجوبده مستعملدر
و وجوبدن غیریده مستعمل دکلدرکه حقیقتله مجاز جمع اولمق لازم کله الا بوقدر واردرکه اول صیغه و وجوبده
ایکی جهتدن استعمال اولنور برجهتی نذردن نشأت ایدر زیرا نذر اول کلامك صیغه سیله اقتضا ایدر
اول اجلدن ترکی ایله قضا واجب اولور وبرجهتی یمیندن نشأت ایدرکه اول صیغه غیر ایچون اقتضا ایتمسیدر
نیتیله یمین اولور کفارت یمین ایسه اسم اللهی هتکدن صیانتدر بو اجلدن قضا واجب اولمیوب بلکه
کفارت واجب اولور وذکر اولنان منشأت یمیندن هر بریسی ایچون دلیل شرعی واردرکه انکله عمل واجب
اولور بو محلده ایسه ایکیسیله عمل ممکندر ما بینلرنده عدم تنافی اولدیغیچون ایکی دلیل ایله عمل ایدوب
ما بینلرین جمع ایلمك ممکن ایکی عوض شرطیله اولان هبه ده تبرع ومعاوضه بینلری جمع اولدیغی کبی
(ولا یکره اتباع الفطر بصوم ستة من شوال) فطری شوالك التی کوننك صومنه تابع قیلمق مکروه اولمدی
یعنی بیرامك اولکی کونی افطار ایدوب بعده التی کونی بلا فصل صائم اولمق مکروه دکلدر
(وتفریقها ابعد من الکراهة والتشبیه بالنصاری) واول ایام ستهٔ یی فطردن تفریق کراهتدن وتشبه
نصارادن ابعددر (قال النبی علیه السلام من صام رمضان فاتبعه ستا من شوال کان کمن صام سنة)
بعضیلر فاتبعه لفظنده اولان فانی تعقیب اولمسنی توهم ایتمشلردر اکر فا تعقیب ایچون اولیدی اول یوم عیدك
دخی صومی لازم کلوردی انك ایسه فسادی ظاهردر

(باب الاعتکاف)

بو باب اعتکاف بیاننده در اعتکاف لغتده عکفدن افتعالدر و بو فعل متعدی ولازم کلور متعدینك
مصدری عکف کلور ولازمك مصدری عکوف کلور متعدی اولدقده منع وحبس معناسنه در حق سبحانه
وتعالینك (والهدی معکوفا ان یبلغ محله) قول شریفی دخی منع معناسنه اولور بوکا دلیلدر الاعتکاف
فی المسجد لفظی دخی بو معنایه در اما فعل لازم اولدقده علی طریق المواظبة برشیئه اقبالدر جناب
رب العزتك (یعکفون علی اصنام لهم) قول شریفی مواظبت اوزره اقبال علی الشیٔ ایدوکنه دلیل کافیدر
(هو سنة مؤکدة) اعتکاف سنت مؤکده در رمضانك عشر اخیرنده مدینهٔ منوره یه قدوم ایلدیکی زمان
آخر عمر شریفلرینه دکین اعتکاف ایدرلردی * زهری دیمشدرکه اعتکاف اشرف اعمالدر زیرا ایکی عبادتی
جمع ایتمشدر بری صوم و بری مسجده جلوسدر ناسه تجب اولنورکه بو عبادتده امور دنیادن قلبنی تفرغ
ونفسنی مولاسنه تسلیم ودخی حصین لطف واحساننده تحصن ایتمزلر عطا دیمشدرکه معتکفك مثالی شول
برکسنه یه بکزرکه بر ذیشاندن حاجت مهمه سی اولوب قپوسنده اوتوروب مادامکه حاجتم روا اولمیه
قپودن کتمزم دیو تضرع ایلسه بودخی حق سبحانه وتعالینك قپوسنده اوتوروب اول صاحب حاجت
کبی تضرع ونیاز ایلمکدر بوایسه اشرف اعمالدر اکر برسائل سؤال ایدرسه که نبی علیه السلامك بلا ترك
مواظبتی وجوبه دلیلدر * پس لازم کلورکه اعتکاف دخی واجب اوله اکا جواب ویریلورکه
نبی علیه السلامك ذاتندندرکه واجبده مواظبت ایدردی واول فعلی آخره امر وتارکنه انکار ایدردی
بونده ایسه فعلنه امر وتارکنه معارضه ایلمدی اویله اولسه ترك معارضه واجب اولمامسنی مقتضیدر
واعتکاف اوچ قسمه منقسمدر بری واجبدرکه اعتکاف نذر اولنمش اوله و بری دخی سنتدرکه رمضانك
عشر اخیرنده اولان اعتکافدر و بری مستحبدرکه غیری ایامده اولان اعتکافدر (ویجب بالنذر) اعتکاف
نذر ایله واجب اولور (وهو اللبث فی مسجد جماعة مع النیة) اعتکاف بش وقتده ادا اولنان مسجده اکلمکدر
اعتکاف نیتیله (واقله یوم عند الامام) واعتکافك اقلی برکوندر امام اعظم قتنده (واکثره عند ابی یوسف)
وابو یوسف قتنده اعتکافك اقلی اکثر یومدر زیرا اکثرده حکم کل اولدیغی مقرردر (وساعة عند محمد)

امام محمد قتنده بر ساعتدر (والصوم شرط فى الاعتكاف الواجب) اعتكاف واجبده صوم شرطدر يعنى
منذورده (وكذا فى النفل فى رواية) امامدن بر روايتده نافلده دخى صوم شرطدر (لا اعتكاف الا بالصوم)
حديث شريفى اعتكافده صومك شرط اولمسنه دليلدر بو تقديرجه بر كوندن اقلده اعتكاف اولمامشدر
اما على رضى الله عنهدن منقولدر (ليس على المعتكف صوم الا ان يوجبه على نفسه) بويله اولمجق نذر اولمش
اولورو بو بلجه ده مذكوردركه بركسنه تطوعا صائم اولسه اندنصكره اول كونك اعتكافنه نذر ايلسه
صحيح اولمز زيرا اندر ايله اعتكاف واجب اولمغله صوم دخى واجب اولدى لكن تطوعا صومى اول نهاردن
نافله يه منعقد اولوب صكره واجب قيلمق متعذر اولدى اول اجلدن اول كونك اعتكافنه نذر صحيح دكلدر
(والمرأة تعتكف فى مسجد بيتها) مرأه اعتكاف ايده كند بيتك اوى مسجدنده يعنى او بيتك بر كوشه سنده
اما اعتكافده ايكن مرأه حائض اولسه اعتكافدن چقمق كركدر (ولا يخرج المعتكف الا لحاجة
الانسان) معتكف مسجددن چقميه الا انسانك حاجتى ايچون* مثلا بول دخى بوكا بكزر شئ ايچون
چقماغى جائز كورمشلردر (او الجمعة فى وقت يدرك بها مع سنتها) ياخود جمعه ايچون بر وقتده چيقه كه
سنتيله اول جمعه يه ادراك ايليه وحسندن بر روايتده تحية المسجده دخى ادراك ايليه (ولا يلبث فى الجامع
اكثر من ذلك فان لبث فلا فساد) جامعده اداء صلاة جمعه دن اكثر مكث ايتميه* پس اكر مكث ايدرسه
اعتكاف فاسد اولمز زيرا جامع دخى موضع اعتكافدر لكن معتكفه مستحب اولان مكث ايلمامكدر انكيچونكه
اعتكافى بر مسجدده ادايه التزام ايلمشدر بلا ضرورة ايكى مسجدده ادا ايلمك لايق دكلدر اما ضرورة اولسه*
مثلا بر مسجدك انهدامى كبى اول وقت مسجد آخرده اتمام ايلمك لازمدر (فان خرج ساعة بلا عذر فسد)
اكر معتكف بلا عذر بر ساعت مسجددن خروج ايلسه اعتكافى فاسد اولور منافيسى بولنديغيچون زيرا
خروج لبثك منافيسيدر قليل وكثيرى برابردر اكلك قليلى صومى وحدثك قليلى طهارتى افساد ايلديكى كبى
(وعندهما لا يفسد مالم يكن اكثر اليوم) امامين قتنده اعتكاف فاسد اولمز مادامكه خروج يومك اكثرى
اولميجه (واكله وشربه ونومه فيه) معتكفك اكل وشرب ونومى مسجده در يعنى معتكف بو افعالى
مسجدده ايشلر (ويجوز له ان يبيع ويبتاع فيه بلا احضار السلعة) اول معتكف ايچون مسجدده بيع وشرا
جائزاولور متاعى احضار ايتمز (ولا يجوز لغيره) معتكفدن غيرى يه مسجدده بيع وشرا جائز دكلدر زيرا
مسجدده بيع وشرايى نهى ايچون (جنبوا مساجدكم عن صبيانكم ومجانينكم وبيعكم وشرائكم)
حديث شريفى وارد اولمشدر* وبو محلده سعدى افندى ديمشدركه بو عمومدن معتكف نيجه مخصوص اولور
جواب ويريلوركه بو معنى ضرورت ايچوندر الضرورات تبيح المحظورات قبيلندندر (ويحرم عليه الوطئ
ودواعيه) معتكف اوزرينه وطئ ووطئك دواعيسى دخى حرام اولور (لقوله تعالى ولا تباشروهن وانتم
عاكفون فى المساجد الاية) ودواعى ديديكى اوپمك وياپشمق كبى شيلردر اكر ديلورسه اعتكافده حرام
اولديغى كبى صومده وحالت حيضده دواعى نيچون حرام اولمدى جواب ويريلوركه صوم وحيض كثير
الوجوددر اكر دواعى انلرده حرام اوليدى حرج لازم كلوردى حرج ايسه شرعا مدفوعدر (ويفسد بوطئه
ولو ناسيا او فى الليل) اعتكاف وطئ ايله فاسد اولور اكر ناسيا دخى اولورسه ياخود كيجه ده دخى اولورسه
ينه فاسد اولور (وباللمس والقبلة والوطئ فى غير فرج ايضا ان انزل والا فلا) لمس واوپمك ايله اعتكاف
فاسد اولور وفرجدن غيريده دخى وطئ اعتكافى فاسد ايدر اكر انزال اولورسه واكر انزال اولمزسه فاسد ايلمز
اكر ديلورسه كه من غير انزال نفس مباشرة حق سبحانه وتعالينك (ولا تباشروهن وانتم عاكفون فى المساجد)
قول شريفينك ظاهره دلالتيله مفسد قيلنمشيدى بونده ايسه مباشرت فرجدن غيرى وطئده دخى متحققدر
بو تقديرجه انزال اولمزسه اعتكاف فاسد اولمز ديمك نيجه صحيح اولور* بو مسئله يه جواب ويريلوركه
مباشرتده جماع مجازدر اكر مباشرت ايله جماع مراد اوليدى حقيقت مراد اولنمق باطل اولوب لمس اصلى
اوزره يعنى حقيقتى اوزره قالمش اولور (ويكره له الصمت) ومعتكف ايچون صمت دخى مكروه اولور زيرا
نبى عليه السلام صوم صمتدن نهى بيورمشلردر زيرا مجوسى يه تشبهدر اما استراحت ايچون اولمجق
مكروه دكلدر وابو حنيفه دن صوم صمت ايچون سؤال ايلدكلرنده (ان تصوم ولا تكلم احدا) بيورمشلردر

حميد الدين ديمشدركه صمت قربه اولور قربت اعتقاد اولنورسه اكر قربت اعتقاد اولنمزسه قربه اولمز
(من صمت نجا) حديث شريفى قربت اعتقاد اولنمجق سكوت احسن ايدوكنه دليلدر (والكلام الا بخير)
ومعتكف ايچون كلام دخى مكروهدر الا مكركه كلام خير ايله تكلم ايليه (ومن نذر اعتكاف ايام لزمته
بلياليها) بر كسنه نيجه ايام اعتكاف نذر ايلسه اول كسنه يه نذر ايتديكى كيجه سيله لازم اولور زيرا
على سبيل الجمع ذكر ايام اراسنده اولان كيجه لر اكا دخى متناول اولور تكيم مارأيتك منذ ايام ديلسه
كيجه سى دخى داخل اولور حق سبحانه وتعالينك (ثلاثة ايام الا رمزا وثلاث ليال سويا) قول شريفلرنده
واقع اولديغى كبى (وان نذر يومين لزماه بليلتيهما) واكر ايكى كون اعتكاف نذر ايتسه معتكفه اول
ايكى كونك اعتكافى كيجه سيله لازم اولور زيرا تثنيه ده معنى جمع واردر برايله برايكيسى بربره كلسه معنى
جمعيت بولنور امر عبادتده احتياطا تثنيه يى جمعه الحاق ايلديلر (خلافا لابى يوسف فى الليلة الاولى منهما)
اول ايكى كيجه دن اولكى كيجه ده ابو يوسف داخل اولمز ديو مخالفت ايدر زيرا تثنيه جمعدن غيريدر وليله
متوسطه يومه ضرورة اتصالى اولمغله اول داخلدر اما اولكى كيجه اصلا داخل دكلدر بونك بيانى تحقيقا مثنى
وقتا كه جمعك غيرى اولديسه مفرد ايله مثنى برابر اولدى بر كسنه* على ان اعتكف بوماديسه اتفاق ايله ليل داخل
اولمز تثنيه دخى بو بلجه در الا بوقدر واردركه ليلهٔ وسطى البتده داخل اولور بعض اجزاسى بعضنه ضرورة
اتصالى اولديغيچون بو ضرورت ليلهٔ اولى ده بولنمدى* اكر ديلورسه كه چونكه مثنى جمعدن غيريدر امدى اوليله
اولمجق صلاة جمعه ده امامدن غيرى ايكى آدم كفايت ايلمامك كرك بونده ايسه كفايت ايلدى تكيم جمعه
بابنده ذكر اولنمشدر اكا جواب ويريلوركه انده ذكر اولنان واحد وجمع كه ايكى واحدى بربره كتورسك
معنى اجتماع بولنوب بوايسه جمعه دن غيريده بولنمز انكيچون جمعه تسميه اولنمشدر معنى اجتماع ايسه
هم تثنيه ده وهم جماعتده بولنور* پس جمعه ده بونكله اكتفا اولندى (وان نوى النهر خاصة صحت) واكر
خاصة كوندزلره نيت ايدرسه صحيح اولور زيرا اول كسنه حقيقة نيت ايتمشدر بر كسنه بر آى اعتكافه
نيت ايندكدنصكره خاصة شهره دخى نيت ايلسه صحيح اولمز زيرا شهر اوتوز كون اوتوز كيجه نك ياخود يكرمى
طقوز كون وكيجه نك اسميدر بوندن آشاغه محتمل دكلدر (ويلزم التتابع وان لم يلتزمه) اعتكافده تتابع
لازمدر اكر معتكف التزام ايتمامش ايسه ده زيرا نيت اعتكاف تتابع اوزره در اما صوم بونك خلافنجه در
(ويلزم الاعتكاف بالشروع) اعتكاف شروع ايله لازم اولور بر كسنه اعتكافه شروع ايدوب بر كون
تمام اولمدين اعتكافدن چقسه قضاسى لازم اولور زيرا شروع ايله كندويه لازم اولمشدر (الا عند محمد)
امام محمد عندنده لازم كلمز زيرا انك قتنده اعتكافك اقلى بر ساعتدر اول ايسه حاصل اولدى اعتكافدن
چقمغله قضا لازم كلمز

(كتاب الحج)

بو باب كتاب حج بياننده در حجك شروطى وفروضى وواجباتى وسنتى واردر وشروط حج ايكى قسمدر بر قسمى
وجوبنه شرطدر وبر قسمى اداسنه شرطدر وجوبنك شرطى يديدر اسلام وحريت وعقل وبلوغ واستطاعت
ووقت وزاد وراحله در* وقتنده اختلاف اولنمشدر بعضيلر وقتى شروط ادادن قيلديلر پس اول قول اوزره
وقتدن اول اسلامه كلن كافر وبالغ اولان صبى وجنوندن خلاص اولان مجنونه ومعتق اولان عبده زاد
وراحله يه قادر اولدقلرى حالده احجاج بالمال وصيتى جائز دكلدر اما قول ثانيكه شروط ادادن اولمقدر
اول قول اوزره واجبدر وبرى دخى امن طريقدر ياخود دشمندن ياخود غرقدن خوف متحقق اولدقده
حج فرض دكلدر برده وبحرده اعتبار غالبه در اكر غالب اولان سلامت ايسه واجبدر اكر غالب اولان عدم
سلامت ايسه واجب اولمز وبو شرطى بعضيلر شروط ادادن قيلديلر ثمرهٔ خلاف احجاج بالمال وصيتى
لازم كلورمى كلمزمى اندن معلوم اولور اما عند المتأخرين صحيح اولان وجوبه شرط اولمقدر وحجك اداسنك
شرطى بشدر* اولكى شرطى صحت بدن وسلامت اعضادر بعضيلر بو شرطى وجوبدن قيلديلر پس
بو قول اوزره اعمانك دخى معقدك ومفلوجك ومقطوع الرجل اولنلرك اوزرينه حج فرض دكلدر ومختار
اولان بودر اكرچه كافيده بونلر حقنده اختلاف اولنوب امام اعظمدن ظاهر روايتده كه مبسوط وجامع

الصغير وسير كبير وجامع الكبيردر وامام ابو يوسف ايله محمددن برروايتده انلره حج فرض دكلدر زاد وراحله يه
دخی قادر اولورلرسه وينه امام اعظم رحمه الله برروايتده وامامين ظاهر روايتده زاد وراحله يه قدرتلری
اولديغنده حج فرض اولور ديمشلردر* لكن بودخی اختلافيدر بعضيلر نفسلری اوزرينه وبعضيلر ماللری
اوزرينه فرض اولور ديمشلردر* اما اصح وراجح اولان قول ماللرينه اولمقدر ثمرهٔ خلاف استطاعتی معذور
ايكن بولمش ايسه حج فرض اولمزاكر صحتده ايكن معذور اولمش ايسه اكا حج بالاتفاق فرضدر اكا احجاج
لازمدر* ايكنجی شرطی احرامدر زيرا حج وعمره وياخود مصلحت ايچون مكه يه دخوله قصد ايدن احرامسز
ميقاتلری كچمك جائز دكلدر اكر كچرسه اكا قربان لازم اولور* اوچنجی شرطی عدم حبس ومنعدر*
دردنجيسی عورت حقنده محرمدر* بشنجيسی خاتون حقنده عدم عدتدر اول شهرك حاجيلری قافله ايله
خروج ايده جك محلده معتده اولسه اوزرينه حج فرض اولمز حجك فرضی اوچدر* اوّلكيسی احرامدر
واحرام نيتله تلبيه دن عبارتدر ياخود انك مقامنه قائم اولان هدی وتقلدن عبارتدر فرض ثانی
عرفه ده وقوفدر وعرفات جمله سی موقفدر الابطن عرفه دكلدر زيرا نبی عليه السلام شيطانی اول محلده
كوروب احتراز ايچون اول محلده طورمقدن منع ايلمشدر* اوچنجی فرض طواف زيارتدر احرام
شرطدر لكن وقوف ايله طواف ركنلردر بواوچدن بری فوت اولسه حج باطل اولور وسنهٔ آتيه ده قضاسی
لازم كلور وحجك واجباتی يكرمی بردر* اوّلكيسی صفا ايله مروه اراسنده سعيدر* ايكنجيسی
مزدلفه ده وقوفدر ورمی جماردر* اوچنجيسی ماشيا سعيدر* دردنجيسی احرامدن خروجده تراش
اولمقدر* بشنجيسی طواف صدردر* التنجيسی عرفاتده كوندزده طوران كمسنه نك وقوفی غروبدنصكره يه
دكين ممتد اولمقدر اما غروبدنصكره طورانه امتداد واجب دكلدر* يدنجيسی آفاقی حقنده احرام ميقاتدن
ومكی حقنده حلدندر* سكزنجيسی طواف زيارتك اكثری اوزرينه زائديدر زيرا آنده فرض اولان درديدر
باقيلری واجبدر* طقوزنجيسی حدث وخبثدن طهارتدر* اوننجيسی طهارت ثوبدر* اون برنجيسی
سترعورتدر* اون ايكنجيسی طواف خطبه نك اردندن اولمقدر* اون اوچنجيسی طوافی صاغدن ايلمكدر
يعنی ابتدا ايدوب بيتی صول جانبنه آلمقدر* اون دردنجيسی صفا ايله مروه اراسنده اكثر اشواطده
يوريمكدر* اون بشنجيسی طواف زيارتك ايام نحرده اولمسيدر* اون التنجيسی طوافدنصكره كرك فرض
كرك نافله اولسون ايكی ركعت نماز قيلمقدر* اون يدنجيسی آفاقی حقنده طواف صدردر* اون سكزنجيسی
آخر كونك رمينی يارنكی كونه تأخير ايتممكدر* اون طقوزنجيسی تراش اولمقدر* يكرمنجيسی تراشی
ايام نحرده وحرمده اولمسيدر* يكرمی برنجيسی افاضه ده امامه متابعتدر* امدی واجبك حكمی
كرك عمدا كرك سهوا اولسون تركنه جزا لازم اولور وحجی صحيح اولور* وسنن حج اون بردر اوّلكيسی آفاقی
ايچون طواف قدومدر كرك مفرد بالحج اولسون كرك قارن اولسون* ايكنجيسی حجرالاسوددن ابتدا
ايلمكدر* اوچنجيسی امامك اوچ مكانده خطبه سيدر* دردنجيسی مكه دن عرفاته ترويه كونی
چيقمسيدر* بشنجيسی عرفه كيجه سی منی ده ياتمقدر* التنجيسی منادن عرفاته طلوع شمسدنصكره
كتمكدر* يدنجيسی مكه دن عرفاته يوم ترويه ده چيقمق* سكزنجيسی مزدلفه ده ياتمقدر* طقوزنجيسی
مزدلفه دن منايه طلوع شمسدن اول كتمكدر* اوننجيسی عرفاتده غسل ايتمكدر* اون برنجيسی ابطحه
نزول ايتمكدر* وبو ذكر اولنان سنن مؤكده در سنت مطلق بونلردن زياده در سنتك حكمی اولدركه تاركی
آثم اولور اما جزا لازم كلمز بعده تفصيل آتی البيان دخی اقسام حج بياننده در محرم درت نوعدر بری مفرد
بالحجدر وبری دخی مفرد بالعمره در وبری دخی قارندر حج ايله عمره يی جمع ايدر وبری متمتعدر متمتع شول
كمسنه دركه عمره سبيله اشهر حجده ياخود دخی اول احرامه كيره احرامدن چيقه وحج ايچون احرامه كيره اول
سنه ده اهلی ايله جمع اولمزدن اوّل حج ايليه قران تمتعدن افضلدر وتمتع افراددن افضلدر وافراد بالحج افراد
بالعمره دن افضلدر كرچه ذكر اولنان شروط وفروض وواجبات وسنن هر بری محللرنده ذكر اولنسه كركدر
لكن پراكنده اولوب ومتنده دخی جمله سی ذكر اولنمامغين بو محلده جمله سی ذكر اولنمق مناسب كوريلوب
تحرير اولندی (هو زيارة مكان مخصوص) حج مكان مخصوصی زيارتدر واول مكان مخصوص بيت الله

وعرفاتدر (فی زمان مخصوص) زمان مخصوصده زمان مخصوص اشهر حجدر (بفعل مخصوص)
فعل مخصوص ايله كه افعال حجدر (وفرض فی العمر مرة علی الفور) حج علی الفور عمرده بركره فرض اولدی
اما حجك فرضيتی كتاب وسنت واجماع امت ايله ثابت اولمشدر* اما كتاب الله ايله ثبوتی (ولله علی الناس
حج البيت من استطاع اليه سبيلا ومن كفر فان الله غنی عن العالمين) نص شريفی ايله ثابت اولمشدر صاحب
كشاف بو محلده انواع تأكيد وتشديد اولديغنی ذكر ايلمشدر انواع تأكيددن بری (ولله علی الناس حج البيت)
قول شريفنده حج شريف رقاب ناسه لله فرض وواجبدر عهده سندن منفك اولمز الا ادا ايله زيرا لفظ
علی التزام ايچوندر وينه انواع تأكيددن بری كه حق سبحانه وتعالی ناسی ذكر ايدوب اندنصكره
(من استطاع اليه سبيلا) قول شريفنی لفظ ناسدن بدل ايلدی بونده دخی ايكی تأكيد واردر* بريسی
ابدالدر ابدالده ايسه مراد ايچون تثنيت وتكرير واردر* ايكنجيسی ايضاحدر بعد الابهام ايضاح
وبعد الاجمال تفصيلی صورتين مختلفتين ده ايراددر اول انواعدندركه (ومن كفر) مكاننه ومن لم يحج قيدی
واقع اولمديغی تارك حجی تغليظ ايچوندر ونبی عليه السلامك (من مات ولم يحج فليمت ان شاء يهوديا اونصرانيا)
قول شريفی دخی بونی تأييددر وينه اول انواعدندركه (فان الله غنی) ذكر ايلدی وبوغنا ذكری دخی
مقت وسخط وخذلانه دلالت ايدر واول انواعدندركه (عن العالمين) قول شريفی لم يحج دن بدل ذكر اولندی
استغنايه دلالت واردر واستغنا كامل اولمغه سخط عظيم اول ايديكی ظاهردر اما حجك سنتله ثابت اولمسی
نبی عليه السلامك (بنی الاسلام علی خمس) حديث شريفی ايله در واجماع دخی بغير نكير فرضيتنه منعقددر
اما عمرده بركره فرض اولمسی اشبو جهتدندركه حجك فرض اولمسنك سببی بيت شريفدر وحج شريف
بيته مضاف در حالبوكه احكام سببه مضاف بيت شريف ايسه متكرر اولمزكه احكام متكرر اوله اول اجلدن
عمرده بركره فرض اولدی وابو يوسف قتنده علی الفور واجبدر حتی تأخير ايدن آثم اولور بشير ومعلی
ابو يوسفدن روايت ايلمشلردر وابو حنيفه دن علی الفور وجوبنه دلالت ايدر كلام روايت اولنمشدر واول
روايت اولنان ابن شجاعك ذكر ايلديكی شيئدركه ابو حنيفه دن بر كمسنه نك مالی واردر حج ايلسونمی
يوخسه تزوجمی ايلسون ديو سؤال اولندی جواب ويرلديكه بلكه حج ايلسون بوقول دخی امام قتنده وجوب
علی الفور اولديغنه دلالت ايدر زيرا تزوج ايله تحصين نفس حاصل اولور تحصين نفس ايسه هرحالده واجبدر
اكر علی الفور واجب اولمسه هرحالده واجب اولان تزوج اوزرينه حج شريفی امر ايلمزدی حتی حجی
تأخير ايدن تفسيق اولنور وشهادتی رد اولنور علی الفور واجبدر ديين قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد
خلاف ايدوب وجوبی علی الفور دكلدر تراخی اوزرينه در ديمش وامام شافعينك قولی دخی امام محمدك
قوليدر حج شريف وظيفهٔ عمردر وصلاة وقتك آخرنده جائز اولديغی كبی حج شريف آخر عمرنده جائزدر زيرا
نبی عليه السلام حج شريف فرض اولندقدنصكره تأخير بيورمشلردر زيرا فرضيت حج هجرت نبويه نك
التنجی سنه سنده واقع اولدی كندولر اوچنجی سنه ده حج شريف ايتمشلردر بو جمله امام محمدك استدلاليدر
وابو حنيفه وابو يوسف حج شريف نبی عليه السلامك (من وجد زادا وراحلة يبلغان الی بيت الله ولم يحج
فلا عليه ان يموت يهوديا اونصرانيا) حديث شريفيله استدلال ايتمشلردر وعمر رضی الله عنه ديمشدركه
بن قصد ايلدم مكه خلقنك احوالنه مطلع اولوب شول كمسنه كه زاد وراحله يه قادر اولوب حج ايتمزسه اولری
كندولر ايله احراق ايليم (والله ماهم مسلمين والله ماهم مسلمين) اوچ كره بويلجه
ديمشدر اما بعض مشايخ التنجی سنه ده نازل اولان (واتموا الحج والعمرة لله) آيت كريمه سيدر اوننجی
سنه ده نازل اولان (ولله علی الناس حج البيت) آيت كريمه سيدر ديو اختلاف ايتمشلردر ونبی عليه السلام
فوت حجدن امين ايديلر زيرا كنديلر ناسه بيان احكام ايچون مبعوث ايديلر حج دخی اركان ديندندر بالفعل
اركان دينی ناسه بياندن اول فوتدن امين اولدقلری مقرر ايدی وبوندن غيری نبی عليه السلامك تأخيری
دخی عذر ايله ايدی زيرا مشركلر بيت شريفی عريانا طواف ايدوب وشرك ايله مشوب كلام ايله تلبيه ايدرلردی
اول عهده تعيين ممكن دكل ايدی چونكه مدت تمام اولدی نبی عليه السلام علی كرم الله وجههی كعبهٔ
شريفه يه كوندروب سورهٔ (براءة من الله ورسوله) قرائت ايدوب بوسنه دنصكره مشرك عريان بيت شريفی

طواف ایلسون دوندا ایلدی وسنهٔ قابلهده نفس نفیسلریله حج ایتمشلردر و برعذری دخی یالکز خروج
ممکن دکل ایدی بلکه اصحاب معا اولمق لازم ایدی اصحابك ایسه هر برینك خروجه اقتدارلری یوق ایدی
اول اجلدن تأخیر اولندی و بو اختلافکه وجوب علی الفور یاخود علی التراخیدر بونك ثمرهسی کناهکار
اولمسندهدر یوخسه ادا وقضاده تطوعك مشروعیتی نفیده دکلدر * فخر الاسلام دیمشدرکه اوزرینه
حج لازم اولان کسنه تطوعا حج ایتسه صحیح اولور اوزرینه صلاة ظهر لازم اولانك نافلهسی صحیح اولدیغی کبی
(بشرط اسلام) حج اسلام شرطیله فرض قیلندی زیرا کافره واجب دکلدر (وحریة) دخی حریت شرطیله
فرض قیلندی عبد اوزرینه واجب دکلدر (قال النبی علیه السلام وایما عبد حج عشر حجج ثم اعتق فعلیه
حجة الاسلام) حج ایله صوم وصلاة بیننده فرق بودرکه حج زاد وراحلهیه محتاجدر عبد ایسه مالدن برشیئه مالك
دکلدر صوم وصلاة بونك خلافنجهدر واکر عبد حج ایتسه بوقدر مدت طویلهده حق مولی فوت اولمق لازم
کلوردی بوتقدیرجه حق عبد حق الله اوزرینه تقدیم اولندی (وعقل وبلوغ وصحة) دخی عقل وبلوغ وصحت
شرطیله فرض قیلندی * پس مجنون اوزرینه حج واجب دکلدر زیرا عقل جمله تکالیفلره شرطدر وصبی
اوزرینه دخی واجب دکلدر زیرا نبی علیه السلام (ایما صبی حج عشر حجج ثم بلغ فعلیه حجة الاسلام)
بیورمشلردر وحج عبادتدر عبادتك خود جملهسی صبیدن مرفوعدر ومریضه دخی واجب دکلدر زیرا مریض
تحمل مشقت سفره قادر دکلدر (وقدرة زاد وراحلة ونفقة ذهابه وایابه) دخی زاد وراحلهیه قدرت وذهاب
وایابه نفقهٔ قدرت شرطیله فرض قیلندی یعقوب پاشا صدر الشریعه حاشیهسنده زاد وراحله
ذکرندنصکره نفقهٔ ذهاب وایاب قیدینه حاجت یوغیدی دیمشدر (فضلت عن حوائجه الاصلیة ونفقة عیاله
الی حین عوده مع امن الطریق) زاد وراحله حوائج اصلیهسندن وکلنجه عیالنك نفقهسندن فضله اولمق
وطریقجه امین اولمق شرطیله فرض قیلندی * حوائج اصلیه سکن وخادم واثاث بیت وثیابدر دخی
بونلره بکزرنه وار ایسه محمد بن شجاع دیمشدرکه برکسنهنك ساکن اولدیغی اوندن غیری اوی واستخدام اولنان
قوللر وجاریهلردن غیری وبونلره بکزر اشیایه مالك اولسه بیع ایدوب جمع ایلسون یعنی بیع ایدوب
حج ایلسون وفضلت قولی ماقبلنه صفت واقع اولمق ممکندر لفظ قد تقدیریله حال واقع اولمق اولیدر
حق سبحانه وتعالینك (اوجاؤکم حصرت صدورهم) قول شریفنده اولدیغی کبی (وزوج اومحرم للمرأة
ان کان بینها وبین مکة مسافة سفر ولا تحج بلا احدهما) عورت ایچون زوج یاخود محرم اولمق شرطیله
فرض اولندی اکر اول مرأه ایله مکه ما بیننده مدت سفر وار ایسه زوج ومحرم شرطدر * اول عورت حج ایلسون
زوج ویاخود محرمدن بری اولمینجه * ومحرمدن مراد ابدی اکا نکاح حلال اولمیه مثلا قرابت ورضاع
ومصاهرت جهتندن بروجهله نکاحی صحیح اولمیه (وشرط کون المحرم عاقلا بالغا غیر مجوسی ولا فاسق)
محرمك عاقل وبالغ اولمسی شرط قیلندی ومجوسی اولمامسی دخی فاسق اولمامسی شرط قیلندی
(ونفقته علیها) ومحرمك نفقهسی حج ایدن عورتك اوزرینهدر (وتحج معه حجة الاسلام بغیر اذن زوجها)
زوجنك اذنی یوغیسه کن اول عورت محرمی ایله حجة الاسلام ایدر یعنی ادا ایدر اما امام شافعی قتنده
زوج ایچون عورتی سفر حجه خروجدن منع واردر زیرا حجه خروجده حق زوج فوت اولور اول اجلدن
منع اولنور بزم ایچون دلیل بودرکه حق زوج فرائضده ظاهر اولمز * اما نفلده منع ایلمك واردر سعدی افندی
دیمشدرکه بودلیل اولزمان صحیح اولورکه اکر وجوب علی الفور اوله امارجا اولنور بوخلاف آخر بودرکه
سلامت بدن ابوحنیفه قتنده وامن طریق وعورت ایچون محرم شرائط وجوبدندر یوخسه شرائط
ادادن میدر دیو اختلاف اولنمشدر شرائط وجوبدندر دیین کسنهنه قولی اوزره حج قبل الحج متوفی اولسه
احجاج بالمال وصیتی لازم کلمز وشرائط ادادندر دیین کسنهنك قولی اوزره قبل الحج متوفی اولسه اکا احجاج
بالمال وصیتی لازم کلور بوتقدیرجه شرائط وجوبدن اولوب وصیت لازم کلمز ایسه زوج زوجهیی حجدن منع
ایلمك اولور ومرأه بلا اذن کتمکه قادره اولمیز * اما شرائط ادادن اولوب وصیت لازم اولورسه منعه قادر
اولمیز * اما حج شرائط وجوب وادا جمع اولسه حج ایتمك لازم کلور (فلو احرم صبی او عبد فبلغ او عتق فمضی)
پس عبد یاخود صبی محرم اولسه وبعد الاحرام صبی بالغ وعبد معتق اولسه وافعال حجی ادا ایلسه لر ۱

(لایجوز عن فرضه) بالغ وعبد ایکن ایلدیکی حج فرضدن جائز اولمز زیرا نافلهیه منعقد اولمشدر فرضه منقلب
اولمز ضرورت کبی یعنی حج ایلمامش آدم نافلهیه محرم اولسه انکله فرض ادا اولنمز وصلاة ایچون دخی محرم
اولسه نافله ایچون عقد اولندقدنصکره اول کسنه ایچون فرضی ادا ایلمك بوقدر یعنی جائز اولمز اکر سؤال
اولنسه که احرام حنفیه قتنده شرطدر اول احرام ایله اداء فرض جائز اولمق واجب ایدی نتکیم برصبی آبدست
السه بعده بالغ اولسه اول آبدست ایله نماز قیلمق جائز ایدی نیچون احرام ایله حج جائز اولمیه ائمهٔ حنفیه طرفندن
جواب بودرکه احرام من وجه رکنه مشابهدر آنك اول احرامه اتصالی حیثیتیله لکن حج عبادت اولمغین
بر احتیاطی اخذ ایلدك احتیاطکه جائز اولمامق ایدی (فان جدد الصبی احرامه للفرض صح بخلاف العبد)
واکر صبی محرم اولدقدنصکره بالغ اولسه وبعد البلوغ احرامنی عرفهیه وقوفدن اول فرض ایچون تجدید
ایلسه صحیح اولور لکن عبد بونك خلافنجهدر زیرا صبینك احرامی کندینه لازم دکل ایدی اهلیتی اولمدیغیچون
بو اجلدنکه اکر صبی حرام تناول ایلسه اوزرینه برشیء لازم کلمز صبینك احوالی بویله اولیجق فسخی وغیری یه
شروعی جائزدر * اما عبدك احرامی لازمدر زیرا کندوسی لزوم ایچون اهلدرکه عقل وبلوغدر احرام آخره
شروع ایله احرام اولدن خروجی ممکن دکلدر کرك نیتی تجدید ایلسون کرك ایلسون اولکی احرام اوزرنده
باقیدر * پس بو اجلدن حجة الاسلامی صحیح اولمز (وفرضه الاحرام وهو شرط) وحجك فرضی احرامدر واحرام
افعال حجده شرطدر وشافعی قتنده رکندر ثمرهٔ خلاف شول زمان ظاهر اولورکه برکسنه اشهر حجدن
اول محرم اولسه بزم قتمزده جائزدر شافعی قتنده جائز دکلدر (والوقوف بعرفة وطواف الزیارة وهما رکنان
اتفاقا) فرضك بریسی دخی عرفهده وقوفدر وبریسی دخی طواف زیارتدر بو ایکیسی رکندر اتفاقا
اکر بونلردن بریسی فوت اولورسه حج باطل اولوب عام قابلده قضاسی واجب اولور (و واجبه الوقوف
بمزدلفة) حجك واجبی مزدلفهده وقوفدر مزدلفه زلفیدن مأخوذدر و زلفی قربت معناسنهدر آدم
علیه السلام حوا ایله اوراده جمع اولوب اکا یقین اولدیغیچون بو اسم ایله تسمیه اولنمشدر وشافعی قتنده
مزدلفهده وقوف رکندر حق سبحانه وتعالینك (فاذکروا الله عند المشعر الحرام) قول شریفیله زیرا
بومثللوده دلیل ایله رکنیت ثابت اولور اما بزم ایچون دلیل روایت اولنمشدرکه نبی علیه السلام کندی ایله
اولان ضعفایی کیجه ایله ایلرویه کوندردی اکر مزدلفهده وقوف رکن اولیدی بونلری ایلرویه کوندرمزدی
وشافعینك تلاوت ایلدیکی ذکردر ذکر ایسه بالاجماع رکن دکلدر بزوجوبی نبی علیه السلامك
(من وقف معنا فی الموقف وقد کان افاض قبل ذلك من عرفات فقد تم حجه) قول شریفی ایله ایثبات ایتمشزدر
وحجك تمامنی بوکا تعلیق ایلدی زیرا بو امارت وجوبه صالح اولور تمامنه تعلیق اولندی نفینه اولنمدی زیرا
اکر عذر ایله ترك اولنسه یاخود ضعف وعلت ایله ترك اولنسه یاخود زحامدن خوف ایدن مرأه دخی ترك ایلسه
اوزرلرینه برشیء لازم کلمز * اما عذرسز ترك ایتسه دم لازم اولور هدایهده دخی بویلهدر صاحب عنایه
دیمشدرکه وقوف مزدلفهیی رکن اولمق اوزره شافعییه نسبت ایلمك قلم کاتبدن سهودر زیرا شافعینك
کتابلرنده مزدلفهده وقوف سنتدر دیو تصریح اولنمشدر ومبسوطده شافعی مکانته لیث بن سعد ذکر
اولنمشدر رواسرارده شافعی مکانته علقمه ذکر اولنمشدر وفتاوای قاضیخانده شافعی یرینه مالك ذکر اولنمشدر
وتحفه وایضاح واصطلاحده وغیریلرده براحدك خلافی اولمیوب وجوب ذکر اولنمشدر صاحب عنایهیه صاحب
نهایهدن نقل ایلدکدنصکره جائزدرکه مصنف شافعینك مذهبندن برنقله مطلع اولمش اوله دیو ذکر ایلمشدر
وصاحب بیانیه ذکر ایلمشدرکه شافعی وجیز نام کتابنده وقوف مزدلفه سنتدندر دیمش رجا اولنورکه
صاحب هدایه شافعی قتنده رکن اولمسنه برنقل صحیح بولمش اوله اما نافع نام کتابده * الوقوف بالمشعر رکن
فمن لم یقف به لیلا ولا بعد الفجر عامدا ابطل حجه ولا یبطل لو کان ناسیا * لازم کلورکه بو بابده شافعینك ایکی قولی
اوله بری وجیزده سنت دیو ذکر اولنه وایکنجی وجوب اوله نافعده اولدیغی کبی (والسعی بین الصفا والمروة)
صفا ایله مروه بیننده سعی دخی واجبدر شافعی قتنده رکندر زیرا نبی علیه السلامك (ان الله کتب علیکم
السعی فاسعوا) قول شریفی رکنیتنه دلالت ایدر اما بزم ایچون دلیل حق سبحانه وتعالینك (فلا جناح علیه
ان یطوف بهما) قول شریفیدر زیرا بومثللو اباحت استعمال اولنور نتکیم حق سبحانه وتعالینك

(ولا جناح عليكم فيما عرضتم به من خطبة النساء) قول شريفيدر چونكه اباحت ايچون استعمال اولنه
ركنيت وايجابى نفى ايدر لكن آيتك اولى (ان الصفا والمروة من شعائر الله) كلام شريفيدر شعائر شعيره نك
جمعيدر شعيره ايسه علامتدر وبو مثللو ايسه فرضدر آيتك اولى فرضيتنه وآخرى اباحتنه دلالت ايدر
ائمه مز ايكيسى ايله عمل ايدوب وجوبنه قائل اولمشلردر نهايه ده دخى بويلجه در (ورمى الجمار)
رمى جمار دخى واجبدر زيرا نبى عليه السلام منايه كلدكده برشيئه مشغول اولمدين رمى جمرهٔ عقبه يه
اهتمام ايدردى (وعليكم بحذف الحصى لا يؤذى بعضكم بعضا) بيورردى بوندن مقصود حضرت خليل
اللهه اتباعدر وقتا كه ذبح ولده امر اولندى شيطان عليه اللعنه كلوب وسوسه ويروب ابراهيم عليه السلام
شيطانى كوردكده طاش آتوب طرد ايلدى انكيچون طرد بزم ايچون عبادت اولدى (وطواف الصدر
للآفاقى) آفاقى ايچون طواف صدر يعنى طواف وداع دخى واجبدر طواف صدر امام شافعى قتنده سنتدر
طواف قدوم منزله سنده در وطواف صدر وطواف قدومى آفاقى اولان ايشلر امامكى اولان ايشلمز اكر واجباتدن
اوليدى آفاقى ومكى برابر اولوردى بزم ايچون (والحلق او التقصير) وتراش ياخود قرقمق واجبدر زيرا
نبى عليه السلام باشنده شعرى اولميان بر كمسنه يه تراش ايله دوام ايلمشدر ابن ملك ديمشدركه تراش اولمغك
وجوبى حد امكان ايله مشروطدر بر كمسنه نك باشنده چبانلر ويارهلر اولسه كه اوستره يورمك ممكن اولمسه
بلا حلق وتقصير حلال اولور وديمشدركه حلق وتقصير سنتدر امر ايسه استحبابه حمل اولنور (وكل مايجب
بتركه الدم) وهر شيء كه تركى ايله دم واجب اوله اول دخى واجبدر بو كلام اجمال اوزره واجبى بياندر
ان شاء الله تعالى تفصيلى عن قريب كلور (وغيرهما سنن وآداب) فرائض وواجباتدن غيريسى سنن وآدابدر
وبونلرك جمله سنى پيغمبريز عليه السلام ايشلمشدر (وخذوا عنى مناسككم) قول شريفى دخى بيورمشلردر
(واشهره شوال وذو القعدة والعشر الاول من ذى الحجة) حجك آيلرى شوال وذى القعده وذى الحجه دن عشر
اولدر عبادله دن بويلجه روايت اولنمشدر برى عبدالله بن مسعود وبرى عبدالله بن عمر وبرى عبدالله
ابن عباسدر عرف فقهاده عبدالله بن زبير بونلره داخلدر عبدالله بن مسعود داخل دكلدر عنايه ده دخى
بويلجه در تحقيقا ذى الحجه نك اون كونى كچمكله حج فوت اولور معلوم اولديكه حق سبحانه وتعالينك (الحج
اشهر معلومات) قول شريفندن مراد ايكى آى وشهر ثالثك بعضيسى اولوب كليسى دكلدر كذا فى الهدايه
سعدى افندى ديمشدركه بو محلده چوق بحث واردر زيرا آفاقينك طوافى اون برده اون ايكى برده جائزدر
وامام مالك ديمشدركه اشهر حج شوالك اولندن ذى الحجه نك آخرينه دكيندر بو كلامه دليل حق سبحانه
وتعالينك (الحج اشهر معلومات) قول شريفيدر زيرا اشهر كامل اوزرينه واقع اولور حقيقة يوخسه ناقص
اولانه شهر دينلمزديو امام مالك بوكا ذاهب اولمشدر ابوبكر رضى الله عنه دن روايت اولنوب نبى عليه السلام
حضرتلرى بيورمشلردركه (ان الزمان قد استدار كهيئته يوم خلق السموات والارض) معناى شريفى تحقيقا
زمان يعنى سنه عودت ايلدى شول هيئته كه حق سبحانه وتعالى سموات وارضى خلق ايلديكى كونده اولان
هيئتى كبيدر يعنى اوزريمزده اولان شهر ذى الحجه جناب رب العزة سموات وارضى خلق ايلديكى كونده
نه هيئت اوزرينه وضع ايلمش ايسه الآن اول هيئته عودت ايلمشدر بيورمشلردر * بو حديث شريفك ذكرينه
سبب طائفهٔ اعراب اشهر حرمك تحريمنه اعتقاد ايدرلردى حتى اوغلنى قتل ايدن قاتله يولده ياخود برنهاده
راست كلسه لر برينه تعرض ايتمزلردى ابراهيم عليه السلامك ملتنى تمسك ايتمشلردى لكن چقن ماينلرنده
قتال ضرورى واقع اولسه اشهر حرمده قتالك بالكليه استحلالنى كريه كوروب غيرى آيلره تبديل ايدرلردى
منادىلرى بائل ايچنده بو وجهله ندا ايدرديكه ماه محرمى صفره تأخير ايلمشسزدر وشهر محرمده محاربه واكابدل
ترك ايدهلم ديو جنك ايدرلردى واكر صفرده دخى حاجتلرى مشتد اولورسه ماه محرمى صفردن دخى قالديروب
ربيع اوله تبديل ايدوب صفرده جنك وربيع الاولده ترك ايدرلردى احوال بو منوال اوزره اولمغين حج شريفى
برآيدن برآيه نقل ايدرلر كاه محرم وكاه صفرده وكاه ربيع الاولده حج ايدرلردى سائر آيلر دخى بوكا شبيهدر
نبى عليه السلام حجة الوداعده عرفه ده خطبه ده تحقيقا ذى الحجه موضعنه واصل اولمشدر حجى بونده ايلكز
جاهليتده اولديغى كبى غيرى آيلره تبديل ايلمكز بيورمشلردر * اشهر حرم ذى القعده وذى الحجه ومحرم ورجبدر

(ويكره الاحرام له قبلها) اشهر حجدن مقدم حج ايچون احرام مكروه اولدى لكن مع كراهة جائزدر منعقد اولور
شافعى خلاف ايدوب احرام انك قتنده ركن اولمغين عمره يه محرم اولمش اولور ووقتندن اول اولمغله حج منعقد
اولمزدير احرام بزم قتمزده شرطدر ووقت اوزرينه تقديمنك جوازنده شرطه شبيهدر اكر دينلورسه كه احرام شرط
اولسه وقتندن اول نيچون مكروه اولور حالبوكه قبل الوقت طهارت مكروه دكلدر بوكا جواب ويريلوركه
كراهت وقت اوزرينه تقديم ايچون دكلدر بلكه طول زمان اولمغله برحرام شيء واقع اولمق احتمالى ايچوندر زيرا
احرام قتل صيد ودكلمش لباس كيمك وباش تراش ايتمك وبونلره بكزر شيلرى حرام ايدر (والعمرة سنة)
عمره دخى سنت مؤكده در شافعى قتنده فرضدر نبى عليه السلامك (العمرة كفريضة الحج) حديث شريفى
استدلال ايتمشدر بزم ايچون دليل نبى عليه السلامك (الحج فريضة والعمرة تطوع) قول شريفيدر زيرا
عمره بر وقت ايله موقت دكلدر وغيرى بر نيتله عمره دخى حاصل اولور وبر كمسنه حجى فوت ايلسه عمره دخى
فوت اولور امام شافعينك روايت ايلديكى حديث شريف مكر اعمال ايله مقدر اولمغله تأويل اولنه
على الخصوص آثارده تعارض ايله فرضيت ثابت اولمز كذا فى النهايه والعنايه (والمواقيت) شول مواقيتكه
انسان اول مواقيتى احرامسز تجاوز ايلمك جائز دكلدر مواقيت ميقاتك جمعيدر بو ايسه وقت محدوددر
مكان ايچون استعاره اولنمشدر نتكيم مكان وقت ايچون استعاره اولنور حق سبحانه وتعالينك (هنالك الولاية)
قول شريفى كبى * معلوم اوله كه بيت شريف وقتا كه معظم ومشرف اولديسه انكيچون حصين قيلنديكه
اول مكه در دخى قيلنديكه اول حرمدر وحرم ايچون دخى برحرم قيلنديكه اول مواقيتدر * پس مواقيتى
احرامسز كچمك جائز دكلدر بيت شريفه تعظيم ايچون (للمدنيين ذو الحليفة) مدنيلر ايچون ميقات
ذو الحليفه در مدينه دن محل مزبوره كلنجه التى يايدى ميلدر عوام لسانده على قيوسى ديمكله مشهوردر
مواقيتده بوندن بعيد ميقات يوقدر الله اعلم (وللشاميين الجحفة) شاميلر ايچون جحفه در اصلده اسمى
مهيعه در سيل كلوب اهالى استيصال ايدوب يعنى جمله سنى هلاك ايتمكله جحفه تسميه اولندى جحفه ايله
مكه ماينى اوچ مرحله در (وللعراقيين ذات عرق) عراقيين ايچون ميقات ذات عرقدندر خراسان
واهل مشرق دخى بونلردندر (وللنجديين قرن) نجديين ايچون ميقات قرندر اويس القرنى بوكا منسوبدر
(وللىمنيين يلملم) يمنيين ايچون ميقات يلملمدر محل مزبوردن مكه يه ايكى مرحله در (ولاهلها ولمن مر بها)
ومحل مزبوره اهلى ايچون وخارجدن اول محله مرور ايدهنك ميقاتيدر زيرا نبى عليه السلام بويله توقيت
ايدوب (وهن لهم ولمن اتى عليهن من غير اهلهن) بيورمشلردر اكر دينلورسه اهل عراق وشام نيجه توقيت
اولنوركه انلر مسلمان دكل ايديلر جواب ويريلوركه نبى عليه السلام انلرك اعيانه كه جكارين طريق وحى
والهام ايله بلمكين توقيت تعيين بيورمشلردر (ويحرم تأخير الاحرام عنها لمن قصد دخول مكة) دخول
مكه يه قصد ايدن كمسنه ايچون مواقيتدن احرامى تأخير حرام اولور كرك حج وعمره يه قصد ايلسون كرك
ايلمسون احرامسز دخول حرامدر اما شافعى قتنده اكر حج وياعمره يه مراد ايدرسه اولزمان حرام اولور
يوخسه غيرى مراد اولورسه بلا احرام جائزدر زيرا جابردن روايت اولنديكه نبى عليه السلام مكه فتح اولديغى
كون اوزرنده سياه عمامه احرامسز مكه يه داخل اولمشدر زيرا احرام اداء عبادت ايچون مشروع اولمشدر
اكر نيت ايدرسه احرام لازم اولور نيت ايتمزسه لازم اولمز احرام بقعه نك تعظيم وعبادت ايچوندر چونكه تعظيم
وعبادت ايچون اولمحق احرام لازم دكلدر بزم ايچون دليل ابن عباس رضى الله عنهك نقل ايلديكى
(لا يدخل احد مكة الا باحرام) حديث شريفيدر زيرا احرام بقعهٔ شريفه نك تعظيمى ايچوندر بونده تاجر
ومعمر وبونلردن غيريلر دخى برابردر * پس احرامى ترك جائز دكلدر وشافعينك روايت ايلديكى حديث
شريف اول ساعته مختصدر نبى عليه السلامك قول شريفى دلالتيله زيرا نبى عليه السلام (مكة حرام لم تحل
لاحد قبلى ولا تحل لاحد بعدى وانما احلت لى ساعة من نهار ثم عادت حراما) بيورمشلردر بلا احرام
دخول جائز دكلدر حرامدر بعد النبى عليه السلام اجماع ايله حل اولور وقتال ايچون اكر بغاة وكفار
غلبه ايلسه لر پس اول وقت حل اولور (وجاز التقديم وهو افضل) احرامى ميقاتدن اول تقديم ايلمك
جائزدر وتقديم افضلدر وابن مسعود شامدن وابن عمر دخى بيت مقدسدن محرم اولمشلردر حجن حرامدن

نفسنه امين اولدقدنصكره افضلدر (ويحل لمن هو داخلها دخول مكة غير محرم) ميقاتك داخلنده اولان
من ايچون بلا احرام مكه يه دخول حلال اولور (ووقته الحل) داخل ميقات اولانك احرامى حل وحل حرم ايله
ميقات ما بيننده بر مكاندر (وللمكى فى الحج الحرم وفى العمرة الحل) حجده وعمره ده مكى ايچون ميقات حلدر
نبى عليه السلام اصحاب رضى الله عنهم حضراتنه جوف مكه ده محرم اولهلر ديو امر ايلمش اما عائشه رضى الله
عنهانك قرنداشنه امر ايلديكه عائشه يه عمره يى تنعيمده ايتديره وتنعيم چولده بر موضعك اسميدر وفضائل حجده
وارد اولان احاديث شريفه نك نهايتى اولميوب لكن بر قاچ حديث شريف بو محلده ايراد اولنمق لازم اولمشدر
(قال النبى عليه السلام) اعظم الناس ذنبا من وقف عرفة وظن ان الله لم يغفر له) وقال عليه السلام (ان الحجر
ياقوتة من يواقيت الجنة وانه يبعث يوم القيامة له عينان يبصر بهما ولسان ينطق ويشهد لمن استلم بحق وصدق)
وقال النبى عليه السلام حجة مبرورة خير من الدنيا وما فيها والحجة المبرورة ليس لها جزاء الا الجنة) وقال النبى
عليه السلام (الحجة المبرورة كفارة سبعين سنة) وورد فى الخبر النظر الى الكعبة بغير طواف و بغير صلاة افضل
عند الله من عبادة سنة بصيام نهارها وقيام لياليها وروى عن الحسن البصرى ان الصوم فى مكة يعدل
بمائة الف يوم فى غيرها وتصدق درهم بمائة الف درهم وكذا كل حسنة تعدل بمائة (فصل) واذا اراد الاحرام ندب
ان يقلم اظفاره ويقص شاربه ويحلق عانته) يعنى حجه قصد ايدن كمسنه احرامى مراد ايلسه طرنقلرينى كسمك
و بيغنى قرقمق وقاسقنى تراش ايلمك مندوبدر لغة احرام احرمك مصدريدر يعنى حرمه داخل اولسه تكيم
اشتى دينلور يعنى شتايه داخل اولسه عرف فقهاده مباح اولان شيئى كندى نفسنه حرام ايلمكدر وصلاتك
تحريم وتحليلى اولديغى كبى حجك دخى تحريم وتحليلى اولديغى مقرردر (ثم يتوضأ او يغتسل وهو افضل)
اندنصكره آبدست آله ياخود اغتسال ايليه اغتسال افضلدر مراد باكلكدر نظافتده خود غسل اليقدر
اكر آبدست ايله اكتفا اولنورسه جائزدر جمعه ده اولديغى كبى وحائض ونفسا دخى اغتسال ايدر
مرويدركه نبى عليه السلام ابو بكر رضى الله عنه خاتونى اسما ايچون نفاسى حالنده غسل ايلسون
وحج ايچون محرم اولسون ديو امر ايلمشلردر وابن عباسدن مرويدركه نفسا وحائض غسل ايدوب محرم
اولورلر بيت شريفى طوافدن غيرى مناسكك جملهسنى قضا ايدر (كذا فى الزيلعى و يلبس ازارا ورداء جديدين
ابيضين وهو افضل) احرام مراد ايدن كمسنه يكى و بياض ردا وازار كيرز برا نبى عليه السلام ازار وردا كيمشدر
(ولو كانا غسيلين اولبس ثوبا واحدا يستر عورته جاز) واكر اول ردا وازار يونمش اوله ياخود بر ثوب كيه كه
عورتنى ستر ايليه جائزدر زيرا لبس مخيط ممنوعدر وستر عورت ودفع حر وبرد ايچون ردا وازار لازم اولور
(و يتطيب قبل الاحرام) تطيب ايليه وعائشه رضى الله عنهادن منقولدركه نبى عليه السلام قبل الاحرام
تطيب ايدردى اما امام محمددن روايتدركه بعد الاحرام عينى باقى قالان طيبكه مسك وغاليه كبى
بونلرى كريه كورمشدر اما عائشه رضى الله عنهانك روايت ايلديكى مطلقدر هرنه مقوله طيب اولنورسه
جائزدر وممنوع اولان بعد الاحرام تطيبدر (ويصلى ركعتين) وايكى ركعت نماز قيلر جابردن روايتدركه
نبى عليه السلام ذوالحليفه ده ايكى ركعت نماز قيلمشدر پيغمبر عليه السلام بيورمشلركه جبريل امين
عليه السلام كلوب بو وادئ مباركده نماز و حج وعمره ايچون ايت ديو ديديكى محلدن قراءت ايله ديو تعليم
ايتمشدر اكر محرم اولان كمسنه فاتحهيى وقل يا ايها الكافرون سورهسنى ركعت اولى ده وفاتحهيى
واخلاص سورهسنى ركعت ثانيهده قراءت ايلسه نبى عليه السلامك فعلنه اقتدا ايتمش اولور افضل اولان
دخى بودر (فان كان مفردا بالحج) واكر مفرد بالحج اولورسه (يقول عقيبها اللهم انى اريد الحج فيسره لى
وتقبله منى) اول ايكى ركعتك عقيبنده بو دعايى اوقويه معناسى بالله تحقيقا بن حجى مراد ايدرم اول حجى
بكا ميسر ايله وبندن قبول ايله ديمكدر (وان نوى بقلبه اجزأه) واكر قلبى ايله نيت ايدوب لسانيله سويلمزسه
اكا كفايت ايدر واما اولى اولان لسانيله سويلمكدر ودلسز اولان لسانى تحريك ايدر ومطلق حجه
نيت ايلسه ينه فرضدن واقع اولور زيرا جميع عبادتده نيت شرطدر حق سبحانه وتعالينك (وما امروا
الا ليعبدوا الله مخلصين) قول شريفنده اولان اخلاص نيت ايله اولديغى شرط اولمسنى مؤيددر
واكر تطوعه نيت ايدرسه تطوع واقع اولور زيرا وقت معيار دكلدر بلكه مشكلدر معياره وظرفه شبيهدر

اكر معيار ظرف اولسه نيت تطوع جائز اولميوب اصل فرض واقع اولوردى صوم رمضان كبى (ثم يلبى)
اندنصكره تلبيه ايده ونبى عليه السلامك تلبيهسنده ناس اختلاف ايتمشلردر ابن عباسدن مرويدركه صلاة
عقيبنده تلبيه ايتمشلردر وابن عمر ديمشدركه دوه يه بنديكى زمان تلبيه ايتمشلردر ديو مرويدر وسعيد
ابن جبيردن مرويدركه ابن عباس رضى الله عنهدن تلبيهنك اختلافندن سؤال ايلدم بيورديلركه بو بابده
بزم معلوممز جملهدن زيادهدر نبى عليه السلام بر كره حج ايتمشدر عقيب صلاتده تلبيه ايليوب ودوه يه بندكده
وصحرايه چيقدقده تلبيه ايتمشلردر خلق ايسه فوج فوج كلكده ايدى عقيب صلاتده استماع ايدنلر انى حفظ
ايدوب اول تلبيه اولمسنى نقل ايلديلر وراكب اولديغى حالده استماع ايدن اول اولمسنى نقل ايلدى سبب
اختلاف بودر (فيقول لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك لبيك ان الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك)
پس ايمدى آخرينه دكين لبيك اللهم لبيك دعاسنى قراءت ايليه لبيك لفظنك اصلى الب لك البابين در الب
فعل ماضى لك مفعول غير صريح مصدر البابين ده اولان ياونون تثنيه ايچوندر بو محلده معناى تثنيه تكثير
ايچوندر وفعل الب حذف اولنوب مصدر فعلنه دلالت ايلديكيچون فعل مقامنه اقامت اولندى والبابين
لفظنك زوايدى حذف اولنوب ثلاثى يه نقل اولندى واندنصكره مفعولده حرف جر حذف اولنوب مصدر
دخى كافه مضاف اولوب لبيك اولدى معناسى بن سنك خدمتكه مقيم اولوب وامركه امتثال ايدوب
دخى مكانمدن زائل اولمام اقامت كثيره ايله اقامت ايتمكدن ديمكدر زيرا تكرير تكثير ايچوندر وتلبيه دعوته
جواب ايدوكنده خلاف يوقدر اما داعيده اختلاف اولنمشدر بعضيلر داعى الله تعالى در (فاطر السموات
والارض ليغفر لكم من ذنوبكم) نص شريفيله استدلال ايلمشلردر وبعضيلر داعى يى پيغمبر عليه السلامدر
(قال النبى عليه السلام ان سيدا بنى دارا واتخذ فيها مائدة مأدبة وبعث داعيا) بو حديث شريفله استدلال
ايتمشلردركه داعى لفظندن مراد كندى نفس نفيسلريدر اما اظهر بودركه داعى ابراهيم خليل الله در وقتاكه
مكة مكرمه يى بنا ايلدى (واذن فى الناس بالحج يأتوك رجالا وعلى كل ضامر) فحواسى اوزره ناسى حجه
دعوت ايلمكه امر اولندقده يارب نه كيفيت ايله دعوت ايدهيم ديو نياز ايديجك (قل يا ايها الناس اجيبوا
ربكم) خطابيله مخاطب اولوب بعده حضرت خليل جليل ابى قبيس طاغنه چيقوب (يا ايها الناس
اجيبوا ربكم) ديو ندا ايلدكده حق سبحانه وتعالى حضرت خليلك نداسنى اصلاب آبا وارحام امهاتده
اولوب الى يوم القيام آبائى وجوديله متلبس اوله جق ارواح مؤمنينه اسماع ايدوب انلر دخى دعوته اجابت
ايدوب لبيك ديمشلردر اول كمسنه كه بر كره ديمشدر بر كره حج ايدر ايكى كره دين ايكى كره حج اوچ كره دين
اوچ حج ايدر وقس على هذا ولبيك ديين حج ايتمامشدر (ان الحمد) كسر الف ايله در زيرا كسر الف ايله ثنايه ابتدا
اولنمش اولور فتح الف ايله اولورسه وصف اولور واكر بر كمسنه بو الفاظى تغيير ايدوب ثنا وتسبيحدن بر غيرى
الفاظ اوقوسه ائمه حنفيه قتنده جائزدركه تلبيه يى ادايه قادر اولسون كرك اولمسون برابردر وينه تلبيهيى
فارسيله بيلمك جائزدر اما ابو حنيفه قولى اوزره تكبير افتتاحده عربى وفارسى برابردر وامام محمد رحمه الله
تكبير افتتاح ايله تلبيهنك ما بيننى فرق ايدوب تلبيهده فارسى ايله تكلم جائز زيرا بونده ذكردن غيرى اولان ذكر
مقامنه قائم اوليجق عربيتدن غيريسى عربيت مقامنه قائم اولور اما صلاة بونك خلافنجه دردير (ولا ينقص
منها) بو تلبيهدن ناقص ايليه (ويجوز الزيادة) زياده ايلمك جائز اولور امام شافعى خلاف ايدوب تشهده قياسا
بونده دخى جائز اولمسنه ذاهب اولمشدر بزم ايچون دليل كبار صحابهدن ابن مسعود وابن عمر وابو هريره
رضى الله عنهمدن مأثور اوزره ينه زياده ايلدكلرى مرويدر ابن مسعود اللهم لبيك عدد التراب لبيك لبيك
وبر روايتده لبيك حقا حقا تعبدا ورقا لبيك عدد التراب لبيك والرغباء اليك لبيك من عبد آبق لبيك ديرلردى
عمر رضى الله عنه لبيك ذا النعماء والفضل الحسن لبيك مرغوبا ومرهوبا اليك لفظلرينى زياده وابن عمر
رضى الله عنه (لبيك وسعديك والخير كله فى يديك اله الخلق غفار الذنوب لبيك ستار العيوب لبيك كشاف
الكروب لبيك) الفاظنى زياده ايلردى (فاذا لبى ناويا للحج فقد احرم) يعنى حج ايچون نيت ايلديكى حالده تلبيه
ايتسه تحقيقا اول كمسنه محرم اولور اما بيان اولنديكه قنغيسيله شارع اولور حسام الدين شهيد ذكر
ايلمشدركه اول كمسنه نيتدنصكره حجه تلبيه ايله شارع اولور بوخسه تلبيهدن دكل تكيم صلاتده نيتدنصكره

شارع اولور تلبیه بز شافعی قتنده دخی بویله در زیرا اول کسنه احرام ایله حرامدن منعی التزام ایلمشدر*
پس امدی مجرد نیتله شارع اولمش اولور صوم کبی بزم ایچون دلیل حق سبحانه وتعالینک (فمن فرض فیهن
الحج فلا رفث ولا فسوق ولا جدال فی الحج) قول شریفیدر ابن عباس دیمشدرکه حجک فرضی اهلالدر
وابن عمر دیمشدرکه تلبیه در وابن مسعود دیمشدرکه احرامدر وعائشه رضی الله عنها دیمشدرکه (لا احرام
الا لمن أهل ولبی) زیرا حج نیجه ارکانی مشتملدر* پس امدی واجب اولدیکه تعظیمی مراد اولنان ذکر
مشروط اوله صلاة اوله اما صوم بونک خلافنجه درز یرا صوم رکن واحددر اما شافعی حرامدن منعی التزامدر
دیمش ایدی بز بوکا تسلیم ایتمزز زیرا بونده منعی التزام دکلدر بلکه اداء افعالی التزامدر حرامدن منع ضمنا بولنمش
اولور صوم بونک خلافنجه درز یرا صوم کف عن الحرام ورکندن انی التزام قصدی اولور صلاة ایله صوم
بینی فرق ایتمشلردرز یرا باب حج اوسعدر حتی حجده نیابت جاری اولور تلبیه دن غیریسی تلبیه مقامنه قائم اولور
تقلید ابدن کبی عربیه دن غیریسی عربیه مقامنه قائم اولور ومحرم اولدقدنصکره نبی علیه السلامه صلاة
شریفه کتوره* ودارقطنی روایت ایلمشدرکه تلبیه دنصکره (اللهم اعنی علی اداء فرائض الحج وتقبله منی
واجعلنی من الذین استجابوا لک وآمنوا بوعدک وامتثلوا امرک واجعلنی من وفدک الذین رضیت عنهم
وارتضیت وقبلت اللهم لک قد احرم شعری وبشری ولحمی ودمی ومخی وعظامی) دیمکی بعضیلر مستحب
کورمشلردر (فلیتق الرفث) اول کسنه رفثدن صاقنسون رفث جماعدر تکیم حق سبحانه وتعالی
(احل لکم لیلة الصیام الرفث الی نسائکم هن) یاخود کلام فاحشدر یاخود عورت یاننده ذکر جماعدر
ابن عباسدن روایت اولنورکه* وهن یمشین بنا همیسا* ان یصدق الطیر ننل لمیسا* وقتا که بو بیتی انشا ایلدی
کندو یه رفث ایدرمیسن حالبوکه محرمسن دیدیلر جوابنده رفث اودرکه نساء قتنده ذکر جماعدر وهن
ضمیری انلره راجعدر همیس ایلک ایاقلرینک صوتیدر لمیسا ایسه اسم جاریه در (والفسوق والجدال)
دخی فسوق وجدالدن صاقنسون فسوق معاصیدر وجدال رفیق وحمار وخدام ایله مجادله ایلمکدر
ودینلمشدرکه وقت حجک تقدیم وتأخیرنده مشرکین ایله مجادله در حق سبحانه وتعالی حضرتلرینک (فلا رفث
ولا فسوق ولا جدال فی الحج) قول شریفیله نهی اولنمشدر (وقتل صید البر لا البحر) قتل صید بردن دخی
اتقا ایلیه صید بحردن اتقا ایلمیه (ولا تقتلوا الصید وانتم حرم) نص شریفیله نهی اولنمشدر بر قیدی بحردن
احترازدرزیرا صید بحر جائزدر (والاشارة الیه والدلالة علیه) دخی اول صیده اشارتدن وانک اوزرینه
دلالت ایتمدن اتقا ایله اشارة قیدی حاضر ایچون ودلالة قیدی غائب ایچوندر ومنقولدرکه ابو قتاده
رضی الله عنه محرم دکل ایدی بر حمار وحشی صید ایلمش ایدی لکن یاننده اولان کسنه لر محرم ایدیلر صید
اولنان وحشک لحمی ایچون نبی علیه السلامدن سؤال اولندقده (هل اشرتموا هل دللتموا هل اعنتموا)
بیوردقلرنده اصلا بومقوله فعل بزدن صادر اولمدی دیو جواب ویردیلر نبی علیه السلام (اذا فکلوا) بیوردیلر
یعنی بویله اولیجق اکل ایدیکز دیو اذن شریفلری اولدی (وقتل القملة) وکهله قتلندن دخی اتقا ایده لر اما پیره
وسوری سکک وقاره سکک ویلان وعقرب وفاره وقورد وقاره قرغه وآله قرغه وسائر سباع که اوزرینه
حمله ایده بونلری قتل ایتمک جائزدر (والتطیب) دخی رایحۀ طیبه دن اتقا ایده لر (وقلم الظفر) طرنق کسمه دن
دخی اتقا ایده لر (وحلق شعر رأسه او بدنه وقص لحیته) دخی باشینک وبدنینک قیللی تراش ایتمه دن وصقالنی
قرقمقدن اتقا ایده تکیم حق سبحانه وتعالی (ولا تحلقوا رؤسکم) قول شریفیله نهی ایلمشدر بو آیت کریمه
بعبارته باشی تراشدن نهیدر اما دلالتیله بدنک شعرینی دخی تراشدن نهیدرزیرا شعرده نامیه واردر بیوروزیاده
اولور چونکه باش قیللی تراشدن نهی اولنوب ازاله دن امنه مستحق اولدی بدن قیللی کانشیه اولنوب اولدخی
منع اولدی (وستر رأسه او وجهه) وباشنی ویوزینی ستر ایلمکدن دخی اتقا ایده شافعی رضی الله عنه
نبی علیه السلامک (احرام الرجل فی رأسه واحرام المرأة فی وجهها) حدیث شریفیله استدلال ایدوب ار آدم
یوزینی ستر ایلمک ومرأه باشنی ستر ایلمک جائزدرزیرا اثر احرام رجلده کشف رأس مرأه ده کشف وجه در
دردی بزم ایچون دلیل بودرکه براعرابی محرم دوه دن دوشوب بوینی قیرلدقده یولداشلری یوزینی اورتمک
مراد ایتدکلرنده پیغمبر علیه السلام (لا تخمروا وجهه ولا رأسه فانه یبعث یوم القیامة ملبیا) بیورمشلردر

بوحدیث شریف بزه دلیل کافیدر وشافعی روایت ایلدیکی حدیثک فائده سی رجل احرامیله امرأه
احرامنک بینی فرق شویله که مرأة محرمه باشنی اورتمک جائزدر اما رجل محرم باشنی اورتمک جائز دکلدر
شافعیه طرفندن سؤال اولنمشکه اعرابی حدیثیله عمل ایدوب محرم حیاتنده تغطیۀ رأس ووجه ایتمز
اما محرم فوت اولدقدنصکره تغطیۀ رأس ووجه اولسون دیرسز برماده ده عمل ایدرسز وبر ماده ده عمل
ایتمزسز بونیجه راست کاور* غایة البیانده ائمۀ حنفیه طرفندن جواب ویریلورکه بو اعرابی حدیثی (اذا مات
ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث) حدیث شریفیله معارضه اولنمشدر زیرا کشف وجه ورأس حالت
احرامده در محرم فوت اولمغله احرام باطل اولور انکچونکه محرما وفات ایدن کسنه نک احرامنی مأمور
بالحج اولان بنایه قادر دکلدر بالاتفاق* بوندن معلوم اولدیکه محرم فوت اولمغله احرامی باطل اولدی
اما حدیث اعرابی مجردا کا مخصوصدر زیرا نبی علیه السلام حضرتلرینک (لا تخمروا وجهه ولا رأسه فانه
یبعث یوم القیامة ملبیا) حدیث شریفی دلالتیله در بو معنی ایسه هر محرمده موجود اولمیوب اکا مخصوص
اولدی* بوندن غیری محرما فوت اولانک تغطیۀ وجه ورأسنده بردلیلمز دخی واردر عطا رضی الله عنه
روایت ایلدیکه نبی علیه السلامدن محرما وفات ایدن کسنه ایچون سؤال اولندقده (خمروا رأسه
ووجهه ولا تشبهوه بالیهود) دیو جواب بیورمشلردر (وغسل رأسه او لحیته بالخطمی) دخی باشنی وصقالنی
خطمیله غسل ایلمیه خطمی براوتدرکه اکثریا انکله باش غسل اولنور ابو حنیفه قتنده خطمی طیبدر
امامین قتنده طیب دکلدر خطمیله هوام قتل اولنور وشعری ملایم ایدر ثمرۀ خلاف بونک سببیله واجب اولان
شیده در ابو حنیفه قتنده دم لازم اولور امامین قتنده صدقه لازم اولور خطمی ایله قید ایتدیکی شول
جهتدندرکه اکر برکسنه اشنان وصابون ایله باشنی غسل ایتسه بالاتفاق اوزرینه برشیء لازم کلمز (ولبس
قمیص او سراویل اوقباء اوعمامة اوقلنسوة او خفین الا ان لا یجد نعلین فیقطعهما من اسفل الکعبین)
کوملک یاطون یاخفتان یادلبند یاصارق یاقاوق کیمدن صاقنه ودخی خفین کیمدن الا مکرکه نعلین بولمیوب
طبوقلرینک آشاغه سندن قطع ایدوب کیمش اوله خفین اولوب اوزرینه مسح ایلمک جائز اولورسه کیمیه
زیرا نبی علیه السلام ذکر اولنان اشیایی کیمدن منع ایتمشدر اکر ازار بولمزسه پشتمالی شق ایدوب باغلیه
واکر ردا بولمزایسه قمیصی شق ایده وبورینه (ولبس ثوب صبغ بزعفران او ورس او عصفر) زعفران وورس
وعصفر ایله بویانمش ثوب کیمدن دخی اتقا ایده زیرا نبی علیه السلام نهی ایدوب (لا یلبس المحرم ثوبا مسه
زعفران ولا ورس) حدیث شریفنی بیورمشلردر ورس بر صاری بویادر اینجه اولمش ودوکلمش زعفرانه
بکزر یمندن کلور (الا ماغسل حتی لا ینفض) الا مکرکه غسل اولنوب رایحه سی کتمش اوله زیرا منع رایحه
ایچوندرلون ایچون دکلدر (ویجوز له الاغتسال) محرم ایچون غسل ایلمک جائز اولور زیرا نبی علیه السلام
دخی محرم ایکن غسل ایتدیکی متفق علیهدر وعمر رضی الله عنه دخی محرم ایکن غسل ایلمشدر
(ودخول الحمام) ومحرم ایچون دخول حمام جائز اولور زیرا اصحاب کزین رضوان الله علیهم اجمعین محرمی
دخول حمامدن نهی ایلمزدی (والاستظلال بالبیت والمحمل) محرم اولان کسنه بیت ایله دخی محمل ایله کولکه لنمک
جائز اولور اما باشی ویوزی بیته ومحمله طوقنمامق کرکدر زیرا حرام اولان کیمکدر بونده کیمک ایسه بولنمز
اول اجلدن امام محمد چادر ایله واکا مشابه شیء ایله استظلالی کریه کورمشدر زیرا بومقوله ده باشنی اورتمکه
مشابهت بولنور بزم ایچون دلیل عثمان رضی الله عنه محرم ایکن چادر قورمشدر مسجده دخول خود
جائزدر اول دخی بوقولی مؤیددر وروایت اولنور نبی علیه السلام ایچون بر صریغه ثوب باغلنوب
کولکه لنمشدر (وشد الهمیان فی وسطه) التون واقچه قویه جق کیسه یی بیلنه باغلمق جائز اولور
امام مالک دیرکه اکر غیرینک نفقه سی اولورسه مکروهدر بزدیرزکه بولبس مخیط معناسنه دکلدرکه مکروه اوله
وقوشاق وقلج وسلاح قوشانمق وپارمغنه خاتم کچورمک وطیبدن غیریله اکتحال ایتمک جائز اولور وامام
ابو یوسف دیمشدرکه اکر قوشاق ابریشم اولورسه مکروهدر (ومقاتلة عدوه) ومحرم اولان کسنه
عدوسیله مقاتله جائز اولور کندی نفسندن ضرری دفع ایچون (ویکثر التلبیة رافعا بها صوته عقیب
الصلاة وکلما علا شرفا او هبط وادیا او لقی رکبانا و بالاسحار) محرم اولان کسنه تلبیه یی عقیب صلاتده چوق

ایده اول تلبیه ایله صوتنی رافع اولدیغی حالده وهر بارکه یوکسك یره چیقسه لر یاخود بر وادی یه هبوط ایلسه لر
یاخود اتلولره ملاقی اولسه لر ودخی سحرلرده تلبیه یی چوق ایده لر زیرا احرامده تلبیه صلاتده تکبیر کبیدر
اولی شرطدر باقیسی سنتدر بویله اولیجق بر حالدن بر حاله انتقال اولندقده ینه تلبیه کتوریلور * ابن مسعود
رضی الله عنه پیغمبر علیه السلامدن (افضل الاعمال العج والثج) حدیث شریفنی روایت ایلمشدر وابو بکر
رضی الله عنهدن منقولدرکه نبی علیه السلامدن ای الحج افضل دیو سؤال اولندقده (العج والثج) بیورمشلردر
العج تلبیه ایله رفع صوتدر والثج اراقهٔ دمدر یعنی قربان ایلمکدر بزم ائمه مز قتنده دعا واذکارده مستحب
اولان اخفادر مگرکه اعلامه مقصود تعلق ایلیه اذان وخطبه کبی اویله اولسه تلبیه دخی اعلام دیننده اولان
شیئه شروعی اعلام ایچوندر بو تقدیرجه رفع صوت مستحبدر (فصل) فاذا دخل مکة ابتدأ بالمسجد) یعنی
محرم مکه یه داخل اولسه مسجددن ابتدا ایلیه زیرا انله مقصود زیارت بیتدر بیت ایسه مسجدده در *
پس امدی تلبیه ایدیجی اولدیغی حالده باب شیبه دن مسجده داخل اوله کرك لیلا داخل اولسون کرك نهارا
ضرر ایتمز مراد دخول بلده در کیجه وکوندزی برابردر ونبی علیه السلام خرسز خوفندن کوندز داخل
اولمشدر وعمر رضی الله عنه دخی حاجی کیجه ایله دخولدن منع ونهی ایدردی خرسز خوفی ایچون اما حسن
وحسین رضی الله عنهما کیجه ایله کیرمشلردر ومکه یه حین دخولده (اللهم هذا حرمك ومأمنك قلت وقولك
الحق ومن دخله کان آمنا اللهم فحرم لحمی ودمی علی النار وقنی عذابك یوم یبعث عبادك) دیه ومسجده چپلاق
اباق ایله داخل اوله الا مگرکه ایاغنه ضرر اوله ومسجده دخول وقتنده (بسم الله وعلی ملة رسول الله الحمد لله
الذی بلغنی بیته الحرام اللهم افتح لی ابواب رحمتك ومغفرتك وادخلنی فیها واغلق عنی ابواب معاصیك
واجنبنی العمل فیها (فاذا عاین البیت کبر وهلل) یعنی محرم بیتی معاینة کورسه تکبیر وتهلیل ایدر مستحبدرکه
الله اکبر الله اکبر اللهم انت السلام ومنك السلام فحینا ربنا بالسلام وادخلنا دار السلام اللهم زد
بیتك هذا تشریفا ومهابة وتعظیما اللهم تقبل توبتی واقل عثرتی واغفر خطیئتی یا حنان یا منان) وعطادن
مرویدرکه نبی علیه السلام یعنی بیتی جانبنه کیرسه لر (اعوذ برب البیت من الدین والفقر وضیق الصدر
وعذاب القبر) دیرلردی دخی بیت شریف طقوز دفعه بنا اولنمشدر بری ملائکه نك بناسیدر وبری بناء آدم
وبری بناء ابن آدم وبری بناء خلیل علیه السلام وبری بناء عمالقه جرهم وبری بناء قصی بن کلاب وبری بناء
قریش وبری بناء عبد الله بن زبیر وبری بناء حجاج بن یوسفدر (وابتدأ بالحجر الاسود فاستقبله وکبر وهلل
رافعا یدیه کالصلاة) وحجر اسوده استقبال ایدوب انکله ابتدا ایده وتکبیر وتهلیل ایلیه الینی صلاتده کبی
رفع ایلدیکی حالده ورفع ید سکز یرده اولور بری تکبیر افتتاحده وقنوتده وعرفاتده واستلام حجر اسودده
وصفاده ومزدلفه ده وعید بنده وجمرهٔ عقبه ده اولور (ویقبله ان استطاع من غیر ان یؤذی) وحجر اسودی
بوس ایده برکسنه یه ایذاسز وتعدیسز اگر قادر اولورسه * مثلا ایکی لبنی حجر اسودك اوزرینه وضع ایده واوپه
واوپدکدنصکره صوت ایلیه تقبیلدنصکره حجر اسوده سجود مستحبمیدر دیو سؤال اولندقده عبد الله بن
عباس رضی الله عنهدن مرویدرکه نبی علیه السلام حجر اسودی تقبیل ایدوب سجده ایدردی نبی علیه
السلام حجر اسودی استلامده عدم ایذا ایله شرط ایلدی زیرا استلام حجر سنتدر اذاء مسلمدن احتراز واجبدر
واجب ایچون سنت ترك اولنور ونبی علیه السلام شفتینی حجر اسود اوزرینه وضع ایدوب چوق بکا ایدرلردی
وعمر رضی الله عنه یا عمر بو محلده کوز یاشین دوکلورسن برقوی آدمسن ضعیفلره مزاحمه ویرمه اگر بر فرجه
بولورسن استلام ایله والا استقبال وتکبیر وتهلیل ایله بیورمشلردر (او یستلمه) یاخود اگر تقبیل ممکن اولمز
ایسه حجر اسودی استلام ایده (او یمس شیأ فی یده ویقبله) یاخود النده اولان بر شیئی حجر اسوده مس ایتدیره
واول شیئی تقبیل ایده اگر الی ایله استلام ممکن دکل ایسه زیرا روایت اولنمشدرکه نبی علیه السلام راحله اوزرنده
چوکان ایله استلام ایدوب چوکانی اوپمشدر (او یشیر الیه مستقبلا مکبرا مهللا حامدا لله تعالی ومصلیا
علی النبی صلی الله علیه وسلم) یاخود حجر اسوده مستقبل اولوب حق سبحانه وتعالی یه مکبر ومهلل وحامد
ورسول اکرم حضرتلرینه مصلی اولدیغی حالده اشارت ایلیه وحجر اسوده استقبال ایتدکده (بسم الله الله اکبر
اللهم ایمانا بك وتصدیقا بکتابك ووفاء بعهدك واتباعا لسنة نبیك اللهم هذا البیت بیتك وهذا الحرم حرمك

وهذا الامن امنك وهذا مقام العائذ بك من النار) بو دعایی اوقویه * دینلمشدرکه استلام حجرده حکمت ندر
نبی علیه السلام بیورمشلردرکه حق سبحانه وتعالی ارواحدن اخذ میثاق ایچون (الست بربکم قالوا بلی)
خطاب وجوابنی مقرر ایتدکده بو میثاقی بر ورقه یه یازوب حجر اسوده امانة وضع ایتمشدر شول کسنه
حجر اسودی تقبیل ایدر کانه عهد سابقی تجدید ایدر وحجر اسود دخی قیامت کوننده اول کسنه ایچون شهادت
ایدر (ویطوف آخذا عن یمینه مما یلی الباب) بعد الاستلام طواف ایده کندی صاغ طرفندن شارع
اولدیغی حالده باب کعبه یی ولی ایدن طرفدن * بوکا طواف القدوم وطواف التحیه وطواف اللقاء دخی دیمشلردر
وبو طواف آفاقی ایچون سنتدر مکی ایچون مسنون اولمدی وآفاقی ایچون طواف افضلدر صلاة نافله دن
طوافده بیت شریف صول طرفنده اولمق گرکدر وبیت شریف طائفك صول طرفنده اولمغه حکمت بودرکه
طواف ایدن کسنه مؤتم کبیدر زیرا بر آدم امام ایله نماز قیلدقده امام مؤتمك صول طرفنده اولور قلب صول
طرفده اولمغله قلبك بیت شریفه قریب اولماسی مقصوددر (وقد اضطبع رداءه بان جعله تحت ابطه الایمن والقی
طرفیه علی کتفه الایسر) محرم رداسنی صاغ قولتوغی التنده صول اوموزینك اوزرینه قویه (ویجعل طوافه
وراء الحطیم) طائف اولان کسنه طوافنی وراء حطیمدن ایده اگر بیت شریفله حطیم ما بینی طواف اولنسه
جائز دکلدر زیرا حطیم بیتدندر * روایت اولندیکه عائشه رضی الله عنها اگر مکهٔ مکرمه فتح اولورسه
بیت شریف ایچنده ایکی رکعت نماز قیلمغه نذر ایتمشیدی مکهٔ مکرمه فتح اولدقده نبی علیه السلام
حضرتلری عائشه نك الینی اخذ ایلیوب حطیمه کوندردی حطیم بیتدندر نذریکی بونده ادا ایله بیورمشلردر
زیرا سنك قومك نفقه ضایقه اوزره اولمغین قصر ایدوب بیتدن اخراج ایتمشلردر اگر قومك جاهلیتدن حدیث
العهد اولمیدی بناء بیتی نقض ایدوب قواعد خلیلی اظهار ایدردم حطیمی بیته داخل ایدردم وعتبه یی ارضه
ملصق ایدوب وایکی قپونك برینی شرقی وبرینی غربی ایدردم واگرکه جك سنه صاغ اولورسم بویله ایده یم
بیورمشلر ایدی لکن عمر وفا ایتمیوب میسر اولمدی حتی خلفاء راشدیندن عبد الله بن زبیر بو حدیث شریفی
استماع ایلدکده قواعد خلیل علیه السلامی اظهار ایدوب بیت شریفی اول منوال اوزره بنا وحطیمی
بیت شریفه داخل ایلمشیدی وقتاکه عبد الله بن زبیر حضرتلری قتل اولندقده حجاج زبیرك بناسنی نقض
ایدوب زمان جاهلیتده اولدیغی اوزره بنا ایتمشدر چونکه حطیم بیتدن اولیجق طوافده داخل اولمق لازمدر
زیرا حطیمك کلیسی بیتدن دکلدر دیو نبی علیه السلامك (ستة اذرع من الحجر من البیت وما زاد
لیس من البیت) قول شریفیله کتابنده استدلال ایدوب ذکر ایلمشدر التی ذراعی بیت شریفدن اولوب
سائری بیت شریفدن اولمدیغنه بو حدیث شریف ایله استدلال ایتمشدر وهاجر واسماعیل علیهما السلامك
قبر شریفلری حطیمده در دیو غایة البیانده ذکر اولنمشدر یعنی طواف ایدن کسنه باب شریفه مقابل
اولدقده (اللهم بیتك عظیم ووجهك کریم وانت ارحم الراحمین واعذنی من النار ومن الشیطان الرجیم
وحرم لحمی ودمی علی النار وآمنی من اهوال یوم القیامة واکفنی مؤنة الدنیا والاخرة) ویعنی رکن عراقی یه
ایرشدکده (اللهم انی اعوذ بك من الشرك والشك والنفاق والشقاق وسوء الاخلاق وسوء المنظر فی الاهل
والمال والولد) دیه ویعنی میزابه ایرشدکده (اللهم اظلنی تحت ظل عرشك یوم لا ظل الا ظلك ولا اله غیرك
یا ارحم الراحمین اللهم اسقنی بکأس محمد علیه السلام شربة لا اظمأ بعدها ابدا) دیه ویعنی رکن شامی یه ایرشه
اللهم اجعله حجا مبرورا وسعیا مشکورا وذنبا مغفورا وتجارة لن تبور یا عزیز یا غفور وارحم وتجاوز عما تعلم
انك انت الاعز الاکرم) دیه یعنی رکن یمانی یه ایرشه (اللهم اعوذ بك من الکفر واعوذ بك من الفقر
ومن عذاب القبر ومن فتنة المحیا والممات واعوذ بك من الخزی فی الدنیا والاخرة) دیه ورکن یمانی ایله حجر اسود
ما بیننده (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة وفی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار وعذاب القبر) دیه وحجر اسوده
ایرشدکده (اللهم اغفر لی برحمتك واعوذ برب هذا الحجر من الدین والفقر وضیق الصدر وعذاب القبر)
وبو ذکر اولنان بر شوطدر (سبعة اشواط) یدی اشواط ایله طواف ایلیه سبعة فیطوف نك مفعولیدر
(یرمل فی الثلاثة الاول منها) اشواطدن اوچ اولکیده رمل ایدر ورمل ایلمك یوریدکده اموزلرینی تحریك
ایدوب سلکمکدر * معلوم اوله که اوچ اولکی شوط سنتدر ابن عباس دیمشدرکه طوافده رمل بو قدر

نبی علیه السلام رمل فعلی عمرهٔ قضا ایچون ایتمشدر بونك بیانی بودر که نبی علیه السلام عمره ایچون
مکهٔ مکرمه یه کلوب حدیبیه یه قوندقدنصکره مشرکاره بزجنکه کلمامشزدر انجق زیارته کلدك دیو عثمان
رضی الله عنهی کوندردکده مشرکار رضا ویرمیوب بوسنه رجوع ایتسونلر سنهٔ آتیه ده مکهٔ مکرمه یی
تخلیه ایده لم کلوب زیارت ایلسونلر دیو بومنوال اوزره مصالحه ایدوب رجوع بیورمشلرایدی * سنهٔ
آتیه ده نبی علیه السلام صلح اولندیغی اوزره مکهٔ مکرمه یه کلوب سلاحسز داخل اولوب اضطباع ایدوب
کندیلر رمل ایلدکارنده اصحاب کرام رضوان الله علیهم اجمعینه خطاب ایدوب الله تعالی رحمت ایلیه
شول کمسنه یه که اموزلرینی حرکت ایتدیروب اظهار جلادت ایلیه زیرا سببی بو ایدیکه حماء یثرب
حضرت پیغمبری واصحابنی زبون ایتمشدر مدانه حرکته قادر دکللردر دیو مشرکار بربرلرینه سویلرلردی
نبی علیه السلام استماع ایتدکده مشرکاره اظهار جلادت ایچون بویلجه ایلمشلردر وابن عباسك
(لا رمل فی الطواف) دیو روایت ایلدیکی اظهار جلادت اول زمان مشرکین ایچون ایدی شمدی ایسه اول
معنی یوقدر امدی رمل دخی اولمامق ایجاب ایدر * جواب ویریلورکه اول رمله سبب کرچه مشرکین ایدی
لکن اول شیء بزه ابدی سنت اولدی نتکیم خلیل الرحمن شیطانی کوروب رمی جمار ایلمش ایدی اول سبب
خود شمدی یوقدر لکن خلیل علیه السلامك فعلی بزه ابدی سنت اولدی وسفرده قصر صلاته سبب مشقتدر
لکن مشقت یوغیکن ینه قصر اولنور وجابر وابن عمر رضی الله عنهما روایت ایلمشلردرکه نبی علیه السلام
حجة الوداعده طواف ایلدکده اوج اوّلکیده رمل ایتمشلردر بزه دخی سنت اولمشدر ترکی جائز دکلدر
اگر خلقك مزاحمه‌سی ایچون رمل ایتمك ممکن اولمزسه برمقدار توقف ایدوب بعده رمل ایده استلام حجر اسود
بونك خلافنجه‌در (ویمشی فی الباقی علی هیئته) اوج اوّلکیسندن ماعداسنده سکینت ووقار اوزره یعنی
تأنی اوزره مشی ایده (ویستلم الحجر کلما مربه) هر بارکه حجر اسوده مرور ایده استلام حجر ایده زیرا طوافك
هر شوطی صلاتك رکعتلری کبیدر وهر رکعت تکبیر ایله افتتاح اولندیغی اوزره هر شوط دخی استلام
حجر اسود ایله افتتاح اولنه (ویختم طوافه بالاستلام) طوافنی استلام حجر اسود ایله اختتام ایده استلامده
اولان الف ولام مضاف الیهدن عوضدر تقدیری استلام الحجر دیمکدر (واستلام الرکن الیمانی کلما مربه حسن)
هر مرور ایلدکجه رکن یمانی‌یی استلام ایتمك حسندر یعنی مستحبدر ابو حنیفه وابو یوسف قتنده * امام محمد
قتنده سنتدر زیرا نبی علیه السلام رکن یمانی‌یی تقبیل ایتمشدر دارقطنی دخی روایت ایتمشلردرکه
نبی علیه السلام رکن یمانی‌یی تقبیل ایلمشلردر یانك تشدیدیله یمنی تخفیفیله یمانی ایکیسی دخی نسبیه‌در لکن
تخفیف ایله اولان یمانی نك الفی نسبی اولان یانك برندن بدلدر (ثم یصلی رکعتین عند المقام) اندنصکره مقام
ابراهیمده ایکی رکعت نمازقیله اول مقام شول حجردرکه انده ابراهیم علیه السلامك قدم مبارکارینك اثری
واردر مقام فتح میم ایله موضع قیامدر ضم میم ایله موضع اقامتدر (او حیث تیسر من المسجد) یاخود مسجد
حرامدن میسر اولان موضعده ایکی رکعت نمازقیله زیرا صلاة برمکانه مخصوص اولوب برینه اولمامق یوقدر
ممکن اولان محلده ادا ایتمك کرکدر رکعت اولی ده (قل یا ایها الکافرون) وثانیه ده (قل هو الله احد) سوره‌سن
قراءت ایده وبونلردن غیری سوره قراءت ایدرسه جائزدر وذکر اولنان وقتلرده قیلمق کرکدر شول کمسنه که
صلاة طواف جمیع اوقاتده مباحدر دیه انك قولی صحیح دکلدر زیرا یوم فطرده ویوم نحرده صومدن نهی کرك
مکه ده وکرك خارجده اولسون برابردر اوقات مکروهه ده دخی صلاة کرك مکه ده اولسون وکرك سائر بلادانده
اولسون برابردر (وهما واجبان بعد کل اسبوع) هر یدی شوطدنصکره ایکی رکعت نماز واجبدر شافعی دیرکه
ذکر اولنان ایکی رکعت نماز سنتدر زیرا وجوبنه دلیل یوقدر اما بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك
(ولیصل الطائف لکل اسبوع رکعتین) قول شریفیدر زیرا امر وجوب ایچوندر شافعی طرفندن
بزه ایکی وجهله اعتراض اولنوب بریسی بو حدیثك اصلی اولیوب کتب حدیثده یوقدر دیرلر وبریسی
دخی حدیث اعرابیدرکه نبی علیه السلام براعرابی یه بش وقت تعلیم ایلدکده بونلردن غیری نماز وارمیدر
دیو سؤال ایدوب یوقدر الا مکرکه تطوع اوله دیو بیورمشلردر بویلجه اولیجق وجوب افاده‌سی نه کیفیتله
حاصل اولور * جواب ویریلورکه اوّلکی اعتراض اگر راوی عادل اولورسه کتب حدیثده بولنمه‌سی موجب

قدح دکلدر اما حدیث اعرابی متروك الظاهردر یعنی ظاهری مراد دکلدر واجماع امّت بونك اوزرینه‌درکه
صلاة جنازه وصلاة عیدین واجبلردر بو اعرابی حدیثنده صلاة جنازه‌نك وعیدینك بیانی یوقدر * پس
بونقدیرجه معارضه یه صالح دکلدر وامام مالك فرضیتنه ذاهب اولمشدر وحق سبحانه وتعالینك
(واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی) قول شریفیله متمسك اولمشدر امام مالك طرفنه جواب ویریرزکه بو آیت
کریمه ماأولدردیلمشدرکه مقام ابراهیم شول موضعدرکه مسجد حرام اول موضعده قیلنمشدر مصلیدن
مراد مسجددر * پس امدی اول موضعی مسجد اتخاذ ایتمکله مأمور اولمشزدر (وهذا طواف القدوم
وهو سنة لغیر المقیم بمکة) وشول ذکر اولنان طواف قدومدر وبو طواف قدوم مکه ده مقیم اولمیانلر ایچون سنتدر
امام مالك نبی علیه السلامك (من اتی البیت فلیحیه بالطواف) حدیث شریفنی تمسك ایدوب واجب اولمسنه
ذاهب اولمشدر بزم ایچون دلیل حق سبحانه وتعالی طوافی مطلق امر ایلدی امر مطلق ایسه تکراری
مقتضی دکلدر حالبوکه طواف زیارت بالاجماع متعین اولمشدر وشول محلده که تحیه تسمیه اولنمشدر اولدخی
دلیل استحبابدر معلوم اوله که حج شریفده طواف اوچدر * اوّلکیسی طواف قدومدر انك دخی اوچ اسمی واردر
طواف التحیة وطواف اللقا وطواف اوّل العهد بو سنتدر مکه ده مقیم اولمیان کمسنه لره * ایکنجیسی طواف
زیارتدر طواف الافاضه وطواف یوم النحر بو فرضدر * واوچنجیسی طواف وداعدر بونك براسمی دخی
طواف صدردر وطواف صدر آفاقی یه واجبدر امام مکی یه طواف زیارتدن غیریسی مشروع اولمدی قدوم
وصدر اولمدیغی ایچون (ثم یعود) اندنصکره مقام ابراهیمده ایکی رکعت نماز قیلدقدنصکره حجر اسوده عودت
ایلیه (ویستلم الحجر) دخی حجر اسودی استلام ایده (ویخرج الی الصفا) وصفایه چیقه هرقنغی قپودن
دیلرسه وعطا رضی الله عنه دیمشدرکه نبی علیه السلام باب بنی مخذومدن چقمشدرکه اکا باب صفا دخی
تسمیه اولنمشدر نبی علیه السلامك باب صفادن چیقه‌سی بزم قتمزده سنت دکلدر نبی علیه السلامك
اول قپودن چیقه‌سی صفایه قریب اولدیغی ایچوندر یوخسه سنت اولمق ایچون دکلدر اما فعل نبی یه
اقتداء باب صفادن اولی‌در (فیصعد علیه) بیت شریف کورینه جك مقداری صفانك اوزرینه صعود
ایلیه (ویستقبل البیت ویکبر ویهلل ویصلی علی النبی صلی الله علیه وسلم) وبیت شریفه استقبال ایدوب
وتکبیر وتهلیل ایده ونبی علیه السلامه صلاة شریفه کتوره تحفه ده مسطوردرکه صفا ومروه بیننده اولان
سعی طواف زیارته دکین تأخیر اولنمق اولی‌درز یرا سعی واجبدر فرضه تابع قیلمق اولی‌در لکن علمامز طواف
قدومکه سنت ایدی عقبنده سعی ایتمکه رخصت ویرمشلردر زیرا یوم نحر وقت طواف زیارتدر وذبح ورمی
جمار شغللری اولمغله سنت اولان طواف قدومی تخفیف ایچون اکا تابع قیلدیلر (رافعا یدیه للدعاء ویدعو
بما شاء) دعا ایچون اللرینی رافع اولدیغی حالده درود ودیلدیکی شیء ایله دعا ایلیه * مثلا تکبیر وتهلیل
وتصلیه دنصکره (لا اله الا الله وحده لا شریك له له الملك وله الحمد یحیی ویمیت وهو حی باقی لا یموت بیده الخیر
وهو علی کل شیء قدیر لا اله الا الله ولا نعبد الا ایاه مخلصین له الدین ولو کره الکافرون) (ثم یحط نحو المروة
ویمشی علی مهل فاذا بلغ بطن الوادی بین المیلین الاخضرین سعی سعیا حتی یجاوزهما) اندنصکره مروه
جانبنه نزول ایلیه وتأنی ایله یوریه * پس چون بطن وادی یه ایرشدکده میلین اخضرین ما بیننده سعی ایتمکله
سعی ایده حتی اول ایکی میلی تجاوز ایده * ورب اغفر وارحم وتجاوز عما تعلم انك انت الاعز الاکرم * دیه میلین
اخضرین علی طریق التغلیبدر زیرا میلینك بری اخضر وبری احمردر (ویفعل علی المروة کفعله علی الصفا)
صفاده ایشلدیکی فعلی مروه ده دخی اشلیه استقبال وتکبیر وتهلیل وصلاة علی النبی علیه السلام ودعاده
رفع ید کبی (وهذا شوط) صفادن مروه یه وارنجه یورمك وسعی ایلمك برشوطدر (فیسعی بینهما سبعة اشواط
یبدأ بالصفا ویختم بالمروة) صفا ایله مروه بیننده یدی کره سعی ایده صفادن باشلیوب مروه ده ختم ایده
وصفا ومروه ما بیننده سعی بزم قتمزده واجبدر رکن دکل مالك وشافعی رکن اولمسنه ذاهب اولمشلردر
وحبیبه بنت ابی تجرانك روایت ایلدیکی حدیثی استدلال ایتمشلردر حبیبهٔ مذکوره روایت ایتمشلردرکه
نبی علیه السلام صفا ایله مروه ما بینی طواف ایدوب حالبوکه ناس فوج فوج اوکنجه کندوسی ازدلرنجه
سعی ایدوب شدت سعیدن ترلردی دخی الم ویرمشیدی وهم سعی ایدردی وهم (اسعوا فان الله کتب علیکم

السعی) بیورردی اما بزم ایچون دلیل حق سبحانه وتعالینك (ان الصفا والمروة من شعائر الله فمن حج البیت
او اعتمر فلا جناح علیه ان یطوف بهما ومن تطوع خیرا فان الله شاکر علیم) قول شریفیدر زیرا لفظ فلا جناح
وخیرا فرض اولمسنی مقتضی دکلدر بونك مثللو اباحت ایچون استعمال اولنور رکنیت وایجابنی نفی ایدر لکن
ائمهٔ حنفیه رکنیتدن ایجابه عدول ایتدیلر ودینلمشدر که بو محلده سعیك مشروع اولمسنه سبب ابراهیم
علیه السلام هاجر واسماعیلی اول محلارده قویوب صوسزلقدن صفایه چیقوب اطرافده صو بولمق ایچون
نظر ایدوب برشیء کورمکله نزول ایدوب بطن وادیده سعی ایدوب حتی هاجر واسماعیلی مروه جانبندن
چیقوب کوندردیکی کبی اولاد شفقتندن اول محلده سعی ایتمشدر* پس امدی بو سعی بزه عبادت اولدی
ابن عباس رضی الله عنهمادن مرویدر که مناسك ایله امر اولنوب سعی ایلمك محلنده شیطان کندویه کورینوب
سبقت ایتمکله سبقت ایتمکه سعی ایلدکده حضرت ابراهیم زیاده سعی ایدوب شیطانی کچمشدر (ثم یقیم
بمکة محرما) اندنصکره مکه ده اقامت ایدر محرم اولدیغی حالده زیرا محرم بالحجدر افعال حجی کتورمزدن
مقدم اول احرامدن چقامز (ویطوف بالبیت نفلا ما اراد) دخی بیت شریفی نافله جهتندن دیلدیکی مقدار
طواف ایلیه زیرا طواف صلاته مشابهدر ونبی علیه السلام (الطواف بالبیت صلاة والصلاة خیر موضع
فمن شاء استقل ومن شاء استکثر) بیورمشلردر ودینلمشدر که طواف تطوع غربا ایچون طواف فوت اولور
اهل مکه ایچون فوت اولمز بو طوافلردنصکره بو مدتده سعی ایتمك واجب دکلدر زیرا سعی بردفعه اولور سعیده
تنفل مشروع دکلدر (فاذا کان الیوم السابع من ذی الحجة خطب الامام خطبة) پس امدی چن ذی الحجه دن
یدنجی کون اولدقده بعد صلاة الظهر امام برخطبه اوقویه (یعلم الناس فیها المناسك) اول خطبه ده ناسه
مناسك حجی تعلیم ایلیه (وکذا یخطب فی التاسع بعرفات) ویینه ذی الحجه نك طقوزنده عرفاتده خطبه اوقویه
جمعه خطبه سی کبی (وفی الحادی عشر بمنی) ذی الحجه نك اون برنجی کونی خطبه یی مناده اوقویه
هر خطبه یی برکون ایله فصل ایلیه امام زفردیرکه متوالیا اوچ کون خطبه اوقویه بری ترویه ده و بری یوم
عرفه ده و بری یوم نحرده مناده بزم ایچون دلیل بودرکه خطبه دن مقصود افعال حجی تعلیمدر و یوم ترویه
ونحر اشتغال کونلریدر و بزم ذکر ایلدیکمزك نفعی وقلوبه تأثیری اکثردر (فاذا صلی الفجر یوم الترویة)
پس امدی چن یوم ترویه ده صلاة فجری ادا ایلسه (خرج الی منی) منایه چیقه ودینلمشدر که اول کونه ترویه
تسمیه سی لیلهٔ ترویه ده رؤیا سنده کویا برکسنه کندویه الله تعالی اوغلوکی ذبح ایلمکله امر ایلمشدر
دیو سویلدی وقتا که صباح اولدی ابراهیم علیه السلام عجبا بو اشارت اللهدن میدر یوخسه شیطاندن میدر
دیو تفکر ایدوب چونکه اخشام اولدی ینه لیلهٔ سابقه ده کوردیکی کبی اشارت اولندقده بلدیکه اللهدندر
اول کونه عرفه دیدیلر واوچنجی کیجه ینه کوردیکی قصد ایلدیکه نحر ایلیه یعنی بوغازلیه اول کونه یوم نحر
دیدیلر و برروایتده دخی ترویه نك تسمیه سی بودرکه ناس اول کون صوسزلقدن کندولرینی ودوه لرینی
قاندروب منایه وعرفاته صو کتورمك ایچون راویه لرین صو ایله طولدردقلری ایچون ترویه دیدیلر* و یوم
عرفه یه وجه تسمیه جبرائیل علیه السلام خلیله مناسکی تعلیم ایدوب جمله سنی بلدیردیکیدر یعنی هل عرفت
دیمك ابراهیم علیه السلام دخی عرفت دیدی* پس اول کونه عرفه دیدیلر اوننجی کوننه یوم اضحی دیدیلر زیرا
اول کونده هرکس قربانلرینی ذبح ایدر و برروایتده عرفه تسمیه سی حضرت آدم علیه السلام هندده هبوط
ایدوب حوا انامز سنده هبوط ایلدیسه بونلر عرفه کیجه سی بر برینه ملاقی اولدیلر عرفه تسمیه سنه سبب
بودر دیمشلردر (فیقیم بها الی صلاة فجر یوم عرفة) پس امدی مناده یوم عرفه نك صلاة فجرینه دك اقامت ایده
زیرا نبی علیه السلام یوم ترویه ده صلاة فجری مکه ده ادا ایدوب شمس طلوعندنصکره منایه توجه بیوروب
مناده صلاة ظهر وعصر ومغرب وعشا وفجری ادا ایتدکدنصکره عرفاته توجه بیورمشلردر (ثم یتوجه
الی عرفات) اندنصکره یوم عرفه ده مناده صلاة فجری ادا ایلدکدنصکره عرفاته توجه ایلیه (فاذا زالت
الشمس خطب الامام کالجمعة وعلم فیها المناسك) پس امدی چن شمس زواله وارسه امام جمعه کبی ایکی خطبه
اوقویه یعنی خطبتین بیننده جلوس ایلیه واول خطبه ده ناسه مناسکی تعلیم ایده عرفاتده وقفه یی
ومزدلفه یی و رمی جمار و نحر و تراش و طواف زیارت کبی دخی لازم اولان مناسکی تعلیم ایده

(وصلی بعد الخطبة بالناس الظهر والعصر معا باذان واقامتین) امام خطبه دنصکره ناسه صلاة ظهر وعصری
براذان وایکی اقامت ایله قیلوویره* مثلا امام منبره چقدقدنصکره جلوس ایده جمعه ده اولدیغی کبی
مؤذنلر اذان اوقویه چن مؤذن فارغ اوله امام چادرندن خروج ایده امام ابو یوسفدن مرویدرکه
امام چادرندن چقمزدن مقدم اذان اوقویه و ینه ابو یوسفدن برروایتده خطبه دنصکره اذان اوقنه دیمشدر
(وشرط الجمع صلاتهما مع الامام) صلاة ظهر وعصرك بر یره جمع اولمسنك شرطی امام ایله معا اولمقدر
(خلافا لهما) امامینك امام ایله جمع اولمسنك شرطنده اختلافلری واردر و مبنای خلاف صلاة عصرك
وقتندن اول قلنمسنده در ابو حنیفه قتنده جماعتی محافظه ایچوندر امام اعظم قتنده محافظه علی الوقت
فرضدر حق سبحانه وتعالینك (حافظوا علی الصلوات والصلاة الوسطی) و برمحلده دخی (ان الصلاة کانت
علی المؤمنین کتابا موقوتا) نص شریفیله هرشیء که بونلر کبی اوله ترکی جائز دکلدر الا مکر که ترکنه دلیل قطعی
وارد اولمش اوله (وکونه محرما فیهما) اول کسنه نك صلاة ظهر وعصرده محرم اولمسیدر ائمهٔ ثلاثه قتنده
احرام شرطدر* اما امام زفر انجق صلاة عصرده شرط اولمسنه ذاهب اولمشدر وثمرهٔ خلاف شونده ظاهر
اولورکه برکسنه ظهری امام ایله قیلسه اندنصکره حجه محرم اولسه وعصری امام ایله قیلسه عصری جائز اولمز
الا و قتنده جائز اولور* اما زفر قتنده مطلقا جائز اولور احرامدن مراد احرام بالحجدر اکر احرامی قبل الزوال
اولورسه ظهر وعصری جمع ایتمك جائز اولور اکر بعد الزوال اولورسه جمع ایلمك جائز دکلدر (ثم یقف راکبا
مع الامام بوضوء او غسل وهو السنة) اندنصکره وضوء یاخود غسل ایله راکب اولدیغی حالده امام ایله
واقف اوله و وقوفده غسل سنتدر (قرب جبل الرحمة) جبل رحمتك قربنده واقف اوله وقرب یقف لفظنك
مفعول فیهیدر جبل رحمت تسمیه سی اول کون حق سبحانه وتعالینك رحمتی حجاج اوزرینه نازل اولدیغی
ایچوندر پیغمبر علیه السلام بیورمشدرکه (افضل الایام یوم عرفة والموقف یوم جمعة وهو افضل من سبعین
حجة فی غیر جمعة) اثرده وارد اولمشدرکه حق سبحانه وتعالی اهل موقفك جمله سنی مغفرت ایلیه* پس حدیثده
یوم جمعه یه تخصیص ایلمك وجهی ندر الله اعلم جواب بو اوله که حق سبحانه وتعالی جمله اهل موقفی
یوم جمعه ده بغیر واسطه مغفرت ایده و جمعه دن غیری کونده برقومه هبه ایدوب واسطه ایله مغفرت ایده
(وعرفات کلها موقف الا بطن عرفة) وعرفاتك کلیسی موقفدر الا بطن عرفه موقف دکلدر (ویستقبل
القبلة رافعا یدیه باسطا) امام قبله یه استقبال ایده اللرینی رافع و باسط اولدیغی حالده یعنی شویله بسط ایلیه که
کویا که برمسکین احسان واطعام طلب ایلرانك کبی مسکنت اوزره بسط ایلیه (حامدا مکبرا مهللا
ملبیا مصلیا علی النبی صلی الله علیه وسلم داعیا بحاجته بجهد) حامد ومکبر ومهلل وملبی ونبی علیه السلام
اوزرینه مصلی اولدیغی حالده استقبال ایده حاجتنی جهد ایله داعی اوله رق* روایت اولندیکه نبی علیه السلام
(افضل دعائی ودعاء الانبیاء من قبلی بعرفات لا اله الا الله وحده لا شریك له له الملك وله الحمد یحیی ویمیت
وهو حی باقی لا یموت ابدا بیده الخیر وهو علی کل شیء قدیر اللهم اجعل فی قلبی نورا وفی سمعی نورا وفی بصری نورا
اللهم اشرح لی صدری ویسر لی امری) عبارتیله اولان دعادر (ویقف الناس وراء الامام بقربه مستقبلین
القبلة سامعین لقوله) ناس امامه قریب اردنده قبله یه استقبال وامامك قولنی استماع اوزره اولدقلری حالده
واقف اوله لر (ثم یفیضون معه بعد الغروب) اندنصکره بعد الغروب امام ایله رجوع ایده لر نبی علیه السلام
بویله ایشلمشلردر زیرا بونده مشرکینه مخالفت اولنور* نبی علیه السلام بیورمشدرکه ای ناس اهل جاهلیت
واهل اوثان عرفه دن غروب شمسدن مقدم رجوع ایدرلردی امدی بزه اولان هدایت انلره اولان کبی
دکلدر سز بعد غروب الشمس رجوع ایلکز دیو امر ایلمشدر (الی مزدلفة) مزدلفه یه رجوع ایده لر
مزدلفه تسمیه سی انده ناسك اجتماعی ایچوندر حق سبحانه وتعالینك (وازلفنا ثم الآخرین) قول شریفی
بوکا دالدر وازلفنا ای جمعناهم ودینلمشدرکه تقرب معناسنه اولان ازدلافدندر بویله اولدیغنه حق سبحانه
وتعالینك (وازلفت الجنة) قول شریفی دلیلدر عرفاتدن مزدلفه یه برفرسخدر وهر برفرسخ اوچ میلدر
(وینزل بقرب جبل قزح) جبل قزح قربنه نزول ایده جبل قزح شول موضعدرکه جاهلیت زماننده
اوزرینه آتش یقارلرایمش ودینلمشدرکه حضرت آدم علیه السلامك اوجاغی ایمش حضرت پیغمبر

عليه السلام اول جبل قربنه نزول ايتمشدر (و يصلى المغرب والعشاء باذان واقامة) مغرب وعشايى
بر اذان و بر اقامت ايله ادا ايده و زفر بر اذان وايكى اقامت اولمسنه ذاهب اولمشدر امابزم ايچون دليل
جابر رضى الله عنه روايت ايلديكى حديث شريفدركه نبى عليه السلام مغرب وعشايى بر اذان و بر
اقامت ايله جمع ايتمشدر زيرا عشا وقتنده در اعلام ايچون بشقه اقامت ايتمكه حاجت يوقدر وصلاتدن فارغ
اولدقدنصكره (اللهم حرم لحمى وشحمى وشعرى ودمى وعظمى وجميع جوارحى على النار ياارحم الراحمين)
ديه وخصملرينك ارضاسنى طلب ايليه زيرا الله تعالى اول كيجهده ارضاى خصمى طلب ايدن كمسنه ايچون
وعد ايلمشدر (ومن صلى المغرب فى الطريق او بعرفات فعليه اعادتها مالم يطلع الفجر خلافا لابى يوسف)
وشول كمسنه كه صلاة مغربى يولده ياخود عرفاتده ادا ايلسه اول صلاتى اعاده ايلمك انك اوزرينهدر يعنى
اعادهسى لازمدر مادامكه فجر طلوع ايتميه * ابو يوسف خلاف ايدوب اعادهسى لازم دكلدر زيرا وقتنده
ادا ايتمشدر لكن بعد طلوع الفجر اعادهٔ صلاة مغرب بالاتفاق واجب دكلدر انجق سنتى ترك ايتمكله كناهكار
اولور بزم ايچون دليل نبى عليه السلامدن روايت اولنان حديث شريفدركه طريق مزدلفهده اسامهيه
خطاب ايدوب (الصلاة امامك) بيورمشلردر معناسى وقت اوكيكدهديمكدر زيرا صلاة فعل مصليدر اوكنده
اولمق متصور دكلدر لكن امام ذكر اولنوب وقت مراد اولنور حق سبحانه وتعاليننك (فخلف من بعدهم خلف
اضاعوا الصلاة) قول شريفنده كى بعض مفسرين بو آيتك معناسنى وقت صلاة ايله تفسير ايتمشلردر
و نبى عليه السلامك اسامهيه (الصلاة امامك) بيورديغى مزدلفهدر بو تقديرجه ذكر حال ارادهٔ محل
قبيلندندر بو كلامك صدورندن صلاتك تأخيرى واجب ايدوكنه اشارتدر اكر تأخيرى واجب اولمسيدى
وقتدنصكره قضا اولمق لازم كلوردى صلاتى وقتندن تفويت برى عرفه و برى مزدلفهدهدر بو محللردن
غيرى تفويت صلاة جائز دكلدر خصوصا نبى عليه السلامدن امر اوله امابو كلامه اعتراض اولنوب حديث
شريف خبر آحاددر سزايسه آحاد ايله حق سبحانه وتعاليننك (ان الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا)
قول شريفنى ابطال ايتمك استرسز بو نيجه صحيح اولور صاحب العنايه شيخى شيخ العلام بو اعتراضه جواب
ويرديكنى نقل ايدوب بو حديث شريف حديث مشهوردر اول حديث شريفى صدر اولده امت تلقى
بالقبول ايليوب انكله عمل ايتمشلردر * پس بو تقديرجه زياده على الكتاب جائزدر حق سبحانه وتعاليننك
(ان الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا) قول شريفنده تعيين اوقاته قطعى دلالت يوقدر بونك دلالتى
صلاة ايچون وقتلر وارديمكدر * پس امدى بو وقتلرك تعيينى يا حديث جبريل ياخود حديث آحاد ايله
ياخود فعل نبى عليه السلام ايله ثابت اولمشدر ياخود حديث آحاد ايله بو مثللو ايسه فعلى ايجاب ايلمز بو يله
اولنجق خبر واحد ايله معارضه اولنوب فعل نبى عليه السلام ايله عمل جائزدر و بو عمل ديديكمز مزدلفهده
مغرب وعشاى جمع ايلمكدر قضا اولمسى وقتى اولزمان متعلق اولدى و بر اعتراض دخى شول صلاة مغربكه
طريقده ادا اولنمشدر يا صحيح اوله وياخود غير صحيح اوله اكر صحيح اولورسه نه وقتده ونه وقتدنصكره اعادهسى
واجب اولمز اكر صحيح اولمزايسه وقتده ووقتدنصكره ادا وقضاسى واجب اولور واكر شول شئ كه فاسد اوله
وقت كچمك ايله صحته منقلب اولمز بو اعتراضه جواب ويريلوركه تحقيقا فساد موقوفدر اثر ثانى حالده ظاهر
اولور و بو كلام اول مسئلهيه مبنيدركه صاحب ترتيب اولان كمسنه بر وقت صلاتى ترك ايدوب ذاكرا بش وقتى
قيلسه اول بش وقت صلاة صحيح اولور موقوفا اكر التنجى وقتى ادا ايدر ايسه صحيح اولور اكر التنجيسنى ادا
ايتمزدن مقدم خامسهدن صكره قضا ايدرسه موقوفا صحيح اولان بش وقت فاسد اولور * ثانيجى حالده ديديكى
بو مسئله كبيدر (و يبيت بمزدلفة فاذا طلع الفجر صلى بغلس) مزدلفهده كيجهليه پس چقن فجر ثانى طلوع
ايتسه صلاة فجرى غلسده ادا ايده غلس كيجه آخرنده اولان قرانلقدر هنوز ضياء صباح منتشر اولميه مشعر
حرامده امتداد وقوف حاصل اولمسون ايچون (ووقف بالمشعر الحرام وصنع فيه كما فى عرفة) صلاة فجرى
ادا ايتدكدنصكره مشعر حرامده واقف اوله وعرفهده ايتديكى كبى اشليه يعنى استقبال قبله وتكبير وتهليل
وتلبيه و نبى عليه السلامه صلوات شريفه و حاجتى ايچون دعا ايده زيرا نبى عليه السلام بو مقامده وقف
ودعا ايلدى وابن عباس حضرتلرندن روايت اولنديكه اول محلده نبى عليه السلامك ايلديكى دعا كندو ايچون

وامتى ايچون مستجاب اولمشدر (ومزدلفة كلها موقف الا وادى محسر) ومزدلفهنك كليسى موقفدر
الا وادئ محسر دكلدر محسر كسر سين وتشديد ايله مزدلفهنك صولنده بر موضع معلومدر (فاذا اسفر نفر
قبل طلوع الشمس الى منى) پس چقن صبحك ضياسى ظاهر اوله قبل طلوع الشمس منايه توجه ايده زيرا
نبى عليه السلام قبل طلوع الشمس كتمشدر و بطن محسره بالغ اولدقده سرعت ايده (فيبدأ فيها)
منادهبدأ ايليه (برمى جمرة العقبة) جمرهٔ عقبه رمينه (من بطن الوادى) بطن واديدن (بسبع حصيات
كحصى الخذف) حصاء خذف كبى يدى طاشى يعنى جمرهٔ عقبهيى منادهبدأ ايليه بطن واديدن * خذف خاء
معجمه ايله بارمقلرك اوجى ايله طاش اتمغه ديرلر كيفيت رمى بودركه كوچك طاشى باش بارمق اوزرينه قويوب
شهادت بارمغى معاونتيله رمى ايده واتيلان طاش بش ذراع كتمك كركدر (يكبر مع كل حصاة) هر طاش
اتدقجه تكبير ايده * ابن مسعود وابن عمر بو يلجه روايت ايتمشلردر اكر تكبير يرينه تسبيح ايتسه كفايت ايدر
اما تكبير آداب رميدندر و كوچك طاش اتلمق شيطانه اهانت ايچوندر و طاش بيوك اولنجق ازدحامده
غيريلره اذى اولمق لازم كلوردى اولنهجق طاشى هرنه يردن آلورسه جائزدر الا اتيلان طاشلردن آلميه زيرا
اول طاشلرده شئامت واردر * سعيد بن جبير رضى الله عنه ديمشدركه حضرت خليل عليه السلام زماندنبرو
اتيلان طاش نيچون انى سد ايدهجك قدر بر طاغ اولميه اكا جواب ويريلوركه هر حج كه قبول اولور
انك جمرهسنى رفع ايدرلر انكچون قبول اولمز طاشى رفع اولنمز مجاهد رضى الله عنه وقتاكه بو كلامى
اشتدم اتديغم طاش اوزرينه علامت ايلدم بعده طلب ايلدم اول طاشلردن برينى بولمق ممكن اولمدى * بر كمسنه
ذهب وفضه وجوهر آتسه جائز دكلدر زيرا بونلر رمى دكلدر نثاردر وهر طاش اتدقجه (بسم الله الله اكبر رغما
للشيطان وزجرا اللهم اجعل حجى مبرورا وسعيى مشكورا وذنبى مغفورا) ديه يدى طاشى بردفعهده آتسه
بركره حكمندهدر زيرا منصوص عليه اولان متفرقا يدى دفعه آتمقدر (و يقطع التلبية باولها) جمرهٔ عقبه
ايچون رمى اولنان حصاتك اولنده تلبيهيى قطع ايده زيرا نبى عليه السلام اول رمى حصاتده رمى قطع
ايتمشدر (ولا يقف عندها) جمرهٔ عقبهده واقف اولميه زيرا نبى عليه السلام واقف اولمامشدر وصاحب نهايه
ديمشدركه رميده اون ايكى كلام واردر * اولكيسى علما اتفاق ايلمشلردر وقت رمى يوم نحردر و يوم
نحردنصكره اوچ كوندر * ايكنجيسى رمى اولنان شئ ارض جنسندن اوله حصاة ومدر كبى * اوچنجيسى
رمى اولنان طاشك مقداريدر حصاة خذف كبى كوچك اوله * دردنجيسى طاشك صفتيدر لايق اولان
بودركه طاش مغسول اوله وطاشى اتيلان يردن آلميوب بولدن آله * بشنجيسى كيفيت رميدر طاشى باش
بارمغنك اوزرينه قويوب شهادت بارمغى معاونتيله رمى ايده * التنجيسى راميننك صفتيدر راكبا وماشيا
رمى ايلمك جائزدر * يدنجيسى محل رمى ومحل رمى اوچدر سكزنجيسى قنغى موضعدن رميدر بطن واديننك
اسفلندن اعلاسنه رمى ايلمكدر * طقوزنجيسى وقوع حصياتدر لايق اولان بودركه طاش جمرهلرده واقع اوله
حتى اكر طاش بعيد اولورسه جائز دكلدر * اوننجيسى عدددهدر هر جمرهده يدى طاش آتيله * اون برنجيسى
هر طاشده تكبيردر * اون ايكنجيسى يوم اولده رمى جمرهٔ عقبهدر و بقيهٔ اولده رمى ايامده كليسى اتلمشدر
(ثم يذبح ان احب) جمرهٔ عقبهدنصكره ديلرسه ذبح ايده زيرا مفرد بالحج اولان كشىيه دم واجب دكلدر
(ثم يحلق وهو افضل) اندنصكره تراش اوله وتراش افضلدر نبى عليه السلامدن (ان اول نسكنا فى هذا اليوم
ان نرمى ثم نذبح ثم نحلق) حديث شريفى روايت اولنمشدر و تراش اسباب تحللدندر (او يقصر) تقصير باشنك
قيلندن بر بارمق مقدارى قيلى قرقمقدر (وقد حل له غير النساء) تحقيقا نسادن غيرى شئ اكا حلال اولور
نبى عليه السلامك (اذا رميتم وحلقتم فقد حل لكم كل شئ الا النساء) قول شريفيله (ثم يذهب من يومه
او الغد او بعده الى مكة) اندنصكره يوم نحرده يوم نحرك ايرتهسى ياخود ايرتهسندنصكره مكهيه كيده
(فيطوف للزيارة بلا رمل ولا سعى ان كان قدقدمهما) بيت شريفى زيارت ايچون طواف ايده رمل وسعيسز
اكر رمل وسعى طواف قدومده تقديم ايتمش ايسه (والا رمل فيه وسعى بعده وقد حل له النساء) واكر رمل
وسعى تقديم ايلمامش ايسه طواف زيارتدنصكره ايده تحقيقا اكا نساء حلال اولور بو طواف حجده
فرضدرو ركندر و بوكا دليل حق سبحانه وتعاليننك (وليطوفوا بالبيت العتيق) قول شريفيدر

(ووقته بعد طلوع فجر يوم النحر وهو فيه افضل) وطواف زيارتك وقتى يوم نحرك فجرى طلوعندنصكره در
و يوم طواف يوم نحرده اولمق افضلدر زيرا بو بابده (افضلها اولها) حديث شريفى وارد اولمشدر
(وكره تأخيره عن ايام النحر) طواف زيارتى ايام نحردن تأخير ايلمك مكروه اولدى زيرا بو زيارت موقتدر
حتى بر كسنه تأخير ايلسه ابو حنيفه قتنده دم لازم كلور سببى ان شاء الله باب جناياتده ذكر اولنور
(ثم يعود الى منى) اندنصكره منايه رجوع ايليه (فيرمى الجمار الثلاث فى اليوم الثانى بعد الزوال) يوم ثانيده
بعد الزوال جمار ثلاثه يى رمى ايده (يبدأ بالتى تلى المسجد فيرميها بسبع حصيات يكبر مع كل حصاة)
مسجد خيفى ولى ايدن جمرات ايله باشليه * پس امدى يدى طاش جمره رمى ايده وهر طاشى اتدقجه تكبير ايده
(ويقف عندها ويدعو ثم بالتى تليها كذلك) مسجد خيفى ولى ايدن جمره قتنده واقف اوله ودعا ايده اندنصكره
جمره يى ولى ايدن جمرات قتنده دخى يدى طاش آته وواقف اوله ودعا ايده مسجد خيفى ولى ايدن جمره ده
ايتديكى كبى (ثم بجمرة العقبة كذلك) اندنصكره جمرۀ عقبه يى يدى طاش آته هر طاشى آتدقجه تكبير ايده
ودعا ايليه (الا انه لا يقف عندها) الا بو قدر واردركه جمرۀ عقبه ده واقف اوليه پيغمبر عليه السلام نسكى
بو يلجه ايتمشدر ديو جابر رضى الله عنهدن روايت اولنمشدر (ثم يفعل فى اليوم الثالث كذلك) اندنصكره
يوم ثالثده ايشليه يوم ثانيده ايشلديكى كبى يعنى شروطى ايله رمى جمار ايليه (ثم ان شاء نفر الى مكة)
اندنصكره ديلرسه مكه يه توجه ايليه يعنى كيده (وله ذلك قبل طلوع فجر اليوم الرابع) دردنجى كونك
فجرى طلوعندن اول حاج ايچون مكه يه كتمك واردر يعنى محل مزبوردن مكه يه كتمك وقتى بودر
(لا بعده حتى يرمى) طلوع فجردنصكره مكه يه خروج ايليه رمى ايلمينجه زيرا وقت رمى دخول
ايتمكله واجب اولدى (وان شاء اقام فرمى كما تقدم وهو احب) ديلرسه مقيم اولوب ورمى جمار ايدر اولكى
كونلرده ايلديكى كبى و بو رمى جمار احبدر زيرا نبى عليه السلام صبر ايدوب دردنجى كونده رمى جمار
ثلاثه ايتمشدر تحقيقى فاضل ومفضول بيننده واقع مسافر كبى كه صوم ايله افطار بيننده تخيير اولنمشدر
اما ينه صوم افضلدر بو دخى انك كبيدر (وان رمى فيه قبل الزوال جاز) واكر يوم رابعده زوالدن مقدم رمى
اولنورسه جائزدر و بو جواب استحساندر (خلافا لهما) امامين سائر ايامه اعتبار ايدوب اختلاف
ايتمشدر (وجاز الرمى راكبا) راكب اولديغى حالده رمى جائزدر (وغير راكب افضل فى غير جمرة العقبة)
جمرۀ عقبه دن غيريده ماشيا رمى افضلدر ابراهيم بن الجراح ابو يوسفدن حكايت ايدوب مرض موتنده
حضورنه واردم كوزينى آچوب بكا خطاب ايدوب رمى جمار راكبا مى افضلدر يوخسه ماشيا مى ديديم مكه
ماشيا افضلدر خطا ايلدك ديدى بعده ديديكه هر رميدنصكره وقوف اوله انده ماشيا افضلدر وشول رميده كه
اندنصكره وقوف اوليه راكبا رمى افضلدر * بو كلامى استماع ايتدكدنصكره طشره چيقدم بر فرياد اشتدم مكر
ابو يوسف حضرتلرى انتقال بيورمش علمه حريص اولمغين بو يلجه كركدر (ويبيت ايالى الرمى بمنى) ورمى
كيجه لرى منا ده بيتوتت ايليه يعنى كيجه ليه (وكره تقديم ثقله الى مكة قبل نفره) كنديسى كيتمزدن اول متاعنى
مكه يه كوندرمك مكروه اولدى ثقل فتحتين ايله متاع مسافردر و جمعى اثقالدر حتى عمر رضى الله عنه
اسباب واثقالنى مقدم كوندرنلرى منع ايدوب تأديب ايدردى زيرا ايلرو اسباب كوندرمك اكا شغل قلب
ايجاب ايدر كويا كه اسباب يانده اولمغين نفسه خروج ايلمش كبى اولور اول تقديرجه مكروه اولدى
(فاذا نفر الى مكة نزل بالمحصب ولو ساعة) پس چون مكه يه توجه ايلسه محصب نام محله نزول ايده اكر بر ساعت
دخى اولورسه محصب ضم ميم وفتح حا وتشديد صاد ايله منى ايله مكه بيننده مكه يه قريب بر موضعدر اكا ابطح دخى
ديرلر بر طاشلى يردر * فقها ديشلردركه موضع مزبوره ورودنده افعال خيريه دن طواف وصلاة وصدقه وتلاوت
وذكر الله ودعايى چوق ايده وافشا وسعيدن وكلام فحشدن ومالا يعنيدن اجتناب ايليه حتى حديث شريفده
(ان الحسنة فيها تضاعف الى مائة الف وكذلك السيئة) ابو حنيفه رضى الله عنه مجاورتى مكروه كورمشدر
سيئه نك مضاعف اولماسى ايچون شول كسنه كه كندو نفسنه اعتمادى اوله اول مقوله كسنه يه مجاورت
افضلدر (فاذا اراد الطعن عنها) چون مكه دن كتمك مراد ايتسه طعن طا ايله ذهاب وظاء معجمه ايله سيردر اما بو محلده
ذهاب معناسنه اولمق اولى در (طاف للصدر سبعة اشواط بلا رمل ولا سعى) صدر ايچون يدى كره رمل وسعيسز

طواف ايليه بو صدر ايچون اولان طوافه طواف وداع وطواف آخر العهد تسميه ايتمشلردر زيرا
نبى عليه السلام (من حج هذا البيت فليكن آخر عهده بالبيت الطواف) بيورمشلردر (وهو واجب الا على
المقيم بمكة) طواف صدر آفاقى يه واجبدر مكه ده مقيم اولانه واجب دكلدر (ثم يستقى من زمزم ويشرب)
اندنصكره زمزمدن صو ايچه وصويى ايچديكى وقت (اللهم انى اسئلك علما نافعا ورزقا واسعا وشفاء من كل داء)
ديه وماء زمزمى ولايتنه تبركا واحبابنه عطيه ايچون كوتورمك جائزدر و يولده صو بولنمسه يانده ماء زمزم
اولان كسنه يه تيمم ايتمك جائز دكلدر (ثم يأتى الباب ويقبل العتبة) اندنصكره باب كعبه يه كله وعتبه يى
تقبيل ايده (ويضع صدره وبطنه وخده الايمن على الملتزم بين الباب والحجر الاسود) صدرنى وقارنى
وصاغ يكاغنى ملتزم اوزرينه وضع ايده كه اول ملتزم باب كعبه ايله حجر اسود ما بيننده در زيرا نبى عليه السلام
بو يلجه ايشلمشدر (ويتشبث بالاستار ساعة) بر ساعت مقدارى استار كعبه يه تشبث يعنى تعلق ايده
(ويدعو مجتهدا ويبكى ويرجع القهقرى حتى يخرج من المسجد) اجتهاد ايتديكى حالده دعا ايده واغليه
ويوزينى بيت شريفه دونوب كيرو كيرو چكله حتى مسجددن چيقنجه * نبى عليه السلام بيورمشدركه
(من حج هذا البيت فلم يرفث ولم يفسق خرج من ذنوبه كيوم ولدته امه) (فصل) ان لم يدخل المحرم بمكة وتوجه
الى عرفة ووقف بها سقط عنه طواف القدوم) اكر محرم مكه يه داخل اولميوب عرفه يه توجه ايتسه وعرفه ده
واقف اولسه اول محرمدن طواف قدوم ساقط اولور ترتيب فوت اولديغيچون طواف زيارت محرمى طواف
قدومدن اغنا ايدر فرضى تحية المسجددن اغنا ايتديكى كبى (ولا شئ عليه لتركه) طواف قدومى ترك ايلديكى
ايچون محرمك اوزرينه بر شئ لازم دكلدر زيرا سنتدر وترك سنت ايله جبر ايده جك شئ واجب اولماز
(ومن وقف او اجتاز بعرفة ساعة ما بين زوال الشمس من يوم عرفة وطلوع الفجر من يوم النحر فقد ادرك الحج)
دخى شول منكه يوم عرفه نك زوال شمسندن و يوم نحرك طلوع فجرندن ما بيننده بر ساعت عرفه ده واقف
اولسه ياخود عرفه يى تجاوز ايتسه تحقيقا حجه ادراك ايتمشدر (ولو نائما او مغميا عليه او لم يعلم انها عرفة)
اكر عرفه يى نائما ياخود مغمى عليه ياخود اول ارضى عرفه اولديغن بيلميه ده تجاوز ايلسه ينه حجه ادراك
ايتمش اولور زيرا نبى عليه السلام يوم عرفه ده زوال شمسدنصكره واقف اولمشدر كتاب مجمل اولمغله فعل
نبى عليه السلام عرفه نك اول وقتنه بيان واقع اولدى اما عرفه نك آخر وقتى ايچون نبى عليه السلام
(من شهد معنا هذه الصلاة) بيورمشلردركه (ومن فاته ذلك) شول كسنه كه عرفه ده وقوفنى ترك ايده
(فقد فاته الحج) تحقيقا اول كسنه حجى فوت ايلدى (فيطوف ويسعى ويتحلل ويقضى من قابل ولا دم عليه)
پس اول كسنه طواف ايده وسعى ايده ومتحلل اوله وسنۀ آتيه ده قضا ايده بو افعالى ايتمكله سائر حجاج كبى
اوزرينه دم لازم دكلدر وچونكه سنۀ آتيه ده قضا لازمدر بو ذكر اولنان افعال لازم اولمامق كرك ايدى
لكن احرام صحيحا منعقد اولدقدنصكره اول احرامدن خروجه طريق بو قدر الا ايكى نسكك برينى ادا ايله
اولور احرام مبهم ده اولان كبى چونكه بو محلده حجدن عاجز اولدى اوزرينه عمره متعين اولدى عمره يى
ادا ايتمكله افعال عمره ايله متحلل اولدى اوزرينه دم لازم اولمدى (ولو امر رفيقه ان يحرم عنه عند اغمائه
ففعل صح) بر كسنه رفيقنه اغماسى حالنده كندى ايچون محرم اولمغه امر ايتسه رفيق دخى اول فعلى ايشلسه
انكيچون احرام صحيح اولور (وكذا ان فعل بلا امر) اكر رفيق بلا امر فعل احرامى ايشلسه امر ايله ايشلديكى
كبى انك احرامى دخى صحيح اولور (خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب انلرك قتنده بلا امر اولان فعل احرام
صحيح اولمز (والمرأة فى جميع ذلك كالرجل) خاتون كشى افعال حجك جمله سنده رجل كبيدر زيرا حق سبحانه
وتعالينك (ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا) قول شريفى رجال ونسايه متناولدر
(الا انها تكشف وجهها لا رأسها) الا بو قدر واردركه عورت يوزينى كشف ايلر باشنى كشف ايلمز زيرا
نبى عليه السلام (احرام المرأة فى وجهها) بيورمشلردر بوندن معلوم اولديكه عورت يوزينى ستر ايلمك
جائز دكلدر (ولو سدلت على وجهها شيأ وجافته جاز) اكر خاتون يوزينه بر شئ صارقتسه ويوزندن بعيد ايتسه
جائزدر عائشه رضى الله عنها كنديلر محرم ايكن ياغمزدن اتلولر وارايدوب بز دخى باشمزده اولان چارشف ايله
يوزمزى اورتدكوم وراينده كاركندنصكره ينه كشف ايتدك ديو روايت ايتمشلردر (ولا يجهر بالتلبية)

وتلبيه يي جهرا ايتميه انجق كندوسي استماع ايده جك مرتبه اوله زيرا انك صوتي عورتدركه فتنه يه مؤدي اولور
(ولا ترمل ولا تسعى بين الميلين) خاتون كشي ميلين اخضرين بيننده رمل وسعي ايتميه زيرا رمل وسعي ستر
عورت مخليدر (ولا تحلق بل تقصر) خاتون كشي تراش اولميه بلكه صاچندن قرقه زيرا پيغمبر عليه السلام
(انما على النساء التقصير) بيورمشلردر عورتلر حقنده تراش مثله در رجل حقنده حلق لحيه كبي مثله ايسه
حرامدر (وتلبس المخيط) ودكلمش ثوب كيه نبي عليه السلام سرايل وقيصي محرم اولان نساء ايچون مباح
قيلمشدر غير مخيط كشف عورته سببدر (ولا تقرب الحجر اذا كان عنده رجال) خاتون كشي ياننده رجال
اولورسه حجره يقين وارميه (ولو حاضت عند الاحرام اغتسلت واتت بجميع المناسك الا الطواف) واكر خاتون
كشي عند الاحرام حائض اولسه غسل ايدر وجميع مناسك حجي يرينه كتورر الا طواف ايلمز حائضك مسجده
دخولي جائز دكلدر وبو اغتسال احرام ايچون صلاة ايچون دكلدر عائشه رضي الله عنها شرف نام موضعده
حائض اولدي نبي عليه السلام اوزرينه داخل اولدي اغلر كوردكده سني كيم اغلتدي يوخسه حائضمي
اولدك ديو سؤال ايلدكده بلي حائض اولدم ديو جواب ويرجك نبي عليه السلام بيورديلركه بو برشيدر
حق سبحانه وتعالى بنات آدمه تقدير ايتمشدر طواف ايلمه وغير مناسكي سائر حجاج كبي ايشله (وان حاضت
بعد طواف الزيارة سقط عنها طواف الصدر ولا شئ عليها لتركه) واكر طواف زيارتدنصكره حائض اولسه اول
خاتوندن طواف صدر ساقط اولور وترككي ايچون اوزرينه برشئ لازم دكلدر زيرا نبي عليه السلام حائض اولان
نسايه ترك طواف صدرده رخصت ويرمشدر (كما يسقط عمن اقام بمكة) مكده اقامت ايدن كمسنه دن
طواف صدر ساقط اولديغي كبي (بعد طواف الزيارة) طواف زيارتدنصكره حائض اولاندن دخي ساقط اولدي
(ولو بعد النفر عند ابي يوسف وعند محمد لا يسقط بالاقامة بعده) ابو يوسف قتنده وامام محمد قتنده بعد الرجوع
اقامت ايله طواف صدر ساقط اولمز يعني قچن حجاج يوم نحردن اوچنجي كوني رجوع ايتدكدنصكره مكه ده اقامت
نيت ايلسه لر ابو يوسف قتنده ساقط اولور وامام محمد قتنده ساقط اولمز (ومن قلد بدنة تطوع او نذر او جزاء
صيد او نحوه وتوجه معها يريد الحج فقد احرم وان لم يلب) وشول كمسنه كه بدنه نافله ياخود بدنه نذر ياخود بدنه
جزاء صيد دخي بونلره بكزر شيلر ايچون بدنه تقليد ايلسه اول بدنه ايله ارادهٔ حج ايدوب توجه ايلسه تحقيقا محرم
اولور اكر تلبيه ايلديسه ده زيرا نبي عليه السلام (من قلد بدنة فقد احرم) بيورمشلردر زيرا سوق هدي معناي
تلبيه دردر زيرا اول هديي تقليد ايتمز الا حج وعمره مراد ايدن كمسنه ايدر * اوايله اولسه اظهار اجابت كاه فعل ايله
اولور وكاه قول ايله اولور * مثلا بر كمسنه يه يا فلان ديو ندا ايتسك كاه اولوركه جواب ايلمدين كنديسي كلور
اول تقديرجه سوق هدي ايله محرم اولور زيرا نيتي بر فعله متصل اولمشدركه خصايص احرامدندر (فان بعث بها
ثم توجه فلا حتى يلحقها) پس اكر بدنه يي بعث ايلسه يعني كوندرسه اندنصكره كنديسي توجه ايتسه
اول كمسنه محرم اولمز بدنه يه ملحق اولمينجه زيرا توجه زماننده سوق اولور هدي يوغيسه مجرد نيت ايله محرم
اولمز * بو مسئله ده اصحاب اختلاف ايتمشدر بعضيلر تقليد بدنه ايلديكي كبي محرم اولور ديديلر وبعضيلر
هديك اردنجه كتمك ايله محرم اولور ديديلر وبعضيلر كوندرديكي هديه ايرشوب سوق ايدرسه محرم اولور ديديلر
(الا في بدنة المتعة) الا متعه بدنه سنده دكل زيرا اول كمسنه حين توجهده احرامه نيت ايلدكده محرمدر
اول تقديرجه كوندرديكي بدنه يه ايرشديكي وايرشمديكي برابردر بو ديديكمز اشهر حجده اولورسه محرم اولور
اشهر حجدن غيريده اولورسه محرم اولمز (فان جللها او اشعرها او قلد شاة لا يكون محرما) پس اكر بدنه يي
تجليل ايلسه ياخود اشعار ايلسه ياخود قيوني تقليد ايتسه اول كمسنه محرم اولمز زيرا دوه نك اوزرينه جل
قومق خلوص اوزره افعال حجدن دكلدر بلكه بو فعل حر و برد وذباب ايچون مباحدر واشعار ايسه ابو حنيفه
قتنده بدعتدر نسكدن دكلدر وتقليد شاة ايسه معتاد اولميوب ومسنون دخي دكلدر تقليد بدنه اعلامدر
كمسنه راكب اولمسون ويولي بوكاتمسون ايچون قيون ايسه بونلره صالح دكلدر امدي اول كمسنه بونلر ايله محرم
اولمز (والبدن من الابل والبقر) بدن دوه واوكوزدندر يعني بدنه ديدك بو ايكيسندندر

باب القران والتمتع

بو باب قران وتمتع بياننده در وقتاكه مصنف مفرد بالحج اولاني ذكر ايلديسه مركب بيانته شروع ايلدي

قران مصدر وقارن جامع ديمكدر حج ايله عمره ماينني جمع ايلديكيچون قارن ديرلر وتمتع متاعدن ياخود
متعه دن اوله كه انتفاع ياخود نفع معناسنه اوله * معلوم اوله كه محرم درت نوعدر بري مفرد بالحجدر وبري دخي
مفرد بالعمره در بو شول كمسنه دركه انجق عمره يه نيت ايده ولبيك بعمرة ديه صكره افعال عمره يي كتوره
وبري دخي قارندر وقارن شول كمسنه دركه احرامده حج ايله عمره يي جمع ايده وايكيسنه نيت ايده لبيك بحج
وعمرة ديه وافعال حجي كتوره ايكيسنك بيننده تحلل واردر وبري دخي متمتعدر متمتع شول كمسنه دركه
اشهر حجده عمره يي كتوره ومتحلل اوله اما جماع ايتميه وزماننده حج ايچون محرم اوله (القران افضل مطلقا)
قران افضلدر مطلقا تمتع وافراددن شافعي ديركه افراد على حدة احرام ايله اولان حج وعمره دن افضلدر
ومالك ديركه تمتع قراندن افضلدر زيرا قرآنده تمتع ايچون ذكر واردر شافعي رضي الله عنه نبي عليه السلامك
(القران رخصة والافراد عزيمة) قول شريفني استدلال ايدوب عزيمت ايله شروع اولي دردبو افرادك
افضليتنه ذاهب اولمشدر خصوصا افراده احرامك وسفرك وتراشك زياده لكي واردر قارن ايسه ايكي نسكي
بر سفر وبر تلبيه وبر تراش ايله ادا ايده * امدي صفت كمال ايله شروع اولي دردبو كاذاهب اولمشدر بزم ايچون
دليل طحاوي شرحنده روايت ايتديكي حديث شريفكه (قال النبي عليه السلام يا آل محمد اهلوا بحج وعمرة
معا) كلام شريفلريدر زيرا قرآنده ايكي عبادتي جمع واردر اول تقديرجه قران افضلدر * تكميم صوم ايله
اعتكاف يعني وجهاد في سبيل الله وكيجه ايله غزاتي حمايه ايدوب واول كيجه ده نماز قيلمق يعني جمع ايلمك
نيجه افضل ايسه قران دخي ايكي عبادتي جمع ايتمكله افضلدر * صاحب نهايه ديمشدركه افراد ايله مراد افراد
بالحج ميدر يوخسه افراد بالعمره ميدر ياخود بونلردن هر بريني بوسنه ده احرام ايله افراد ميدر بيانه
محتاجدر لكن افضلدن مراد اولنان بوسنه هر بريني بر احرام ايله اولان افراددر ياكرحج قراندن افضل اولمسي
بر فرد قائل اولمامشدر بوندن معلوم اولديكه افراددن مراد افراد بالحج والعمره در على حدة احرام ايله
وبيتلرنده امام صحيح ايله اكر بيتلرنده امام صحيح اولمسه اول معنى عين تمتع اولمش اولور (وهو ان يهل بالعمرة
والحج معا من الميقات ويقول بعد الصلاة اللهم اني اريد الحج والعمرة فيسرهما لي وتقبلهما مني) بو قران
ميقاتدن عمره وحج ايله معا تهليل ايلمكدر وبعد الصلاة (اللهم اني اريد الحج) ديه من الميقات قولي غالبه بناء
اتفاقا واقع اولمشدر حتى اكر ايكيسي ايچون اهلك اوندن محرم اولسه ياخود بلدندن خروج ايتدكدنصكره
ميقاته كلمزدن اول تلبيه ايتسه ينه قارن اولمش اولور اما اوندن احرام افضلدر (فاذا دخل مكة ابتدأ فطاف
للعمرة وسعى ثم طاف للحج طواف القدوم وسعى) پس قچن ابتدا مكه يه داخل اولسه پس عمره ايچون
طواف ايده دخي سعي ايده اندنصكره حج ايچون طواف قدومي طواف ايليه وسعي ايده * افعال عمره مقدم اولمسي
حق سبحانه وتعالى نك (فمن تمتع بالعمرة الى الحج) قول شريفنه اتباعا در زيرا عمره دنصكره اولان كلمهٔ
الى انتهاء غايت ايچوندر لايق اولان بودركه عمره مقدم اولوب انتهاسي حج اوله كرچه كتاب الله ده تمتع وارد
اولمشدر لكن ينه قران معناسنه در زيرا بونلرك هر بريسي ايكي نسكي جمع ايدروبين العمرة والحج تراش اولمامق
كركدر زيرا بو جنايتدر يوم نحرده مفرد بالحج تراش اولديغي كبي تراش اوله (فلو طاف لهما طوافين وسعى
سعيين جاز واساء) پس اكر عمره وحج ايچون وقدوم طوافي ايچون ايكي طواف وايكي سعي ايتسه جائزدر
لكن مسيء اولور يعني بر دفعه ده اون درت طواف ايدوب يديسي عمره ويديسي قدوم ايچون اولسون
ديسه كرچه جائزدر لكن اساءت ايتمش اولور ومسيء اولمسنه سبب عمره نك سعيي اوزرينه طواف قدوم
تقديم اولنديغيچوندر (ثم يحج كما مر) اندنصكره حج ايده مرور ايلدين كبي (فاذا رمى جمرة العقبة يوم النحر
ثم طاف ذبح دم القران شاة او بدنة او سبع بدنة) پس جمرهٔ عقبه يي يوم نحرده رمي ايلسه دم قران ايچون برشاة
ذبح ايده ياخود بر بدنه ياخود بر بدنه نك سبعني ذبح ايده زيرا قرآنده معناي متعه واردر هدي ايسه متعه
ايچون حق سبحانه وتعالى نك (فمن تمتع بالعمرة الى الحج فما استيسر من الهدي) قول شريفيله ثابت اولمشدر
(فان عجز عنه) پس امدي هديدن عاجز اولسه (صام ثلاثة ايام قبل يوم النحر) يوم نحردن مقدم اوچ كون
صائم اوله (والافضل كون اخرها يوم عرفة) افضل اولان اول اوچ كونك آخري يوم عرفه اوله يعني
ذي الحجه نك يديسني وسكزيني وطقوزيني صائم اولمق كركدر (وسبعة اذا فرغ ولو بمكة) ويدي كوندخي

صائم اوله چون افعال حجدن فارغ اولسه اگرچه مکروه ایسه ده یدنجی کون صائم اولور حق سبحانه وتعالینك
(فمن لم يجد فصيام ثلاثة ايام فى الحج وسبعة اذا رجعتم تلك عشرة كاملة) قول شریفی موجبنجه گرچه نص
تمتع ایچون وارد اولمشدر لکن قران دخی تمتع مثللودر ایکی نسکك اراسنی جمع ایلدیکیچون (فان لم يصم الثلاثة
قبل يوم النحر تعين الدم) پس اگر یوم نحردن مقدم اوچ کون صائم اولمدیسه دم متعین اولور (وان وقف
القارن بعرفة قبل طوافه للعمرة) اگر قارن بر زمان مکه‌یه داخل اولمیوب عمره‌یی طواف ایلمزدن مقدم
عرفه‌ده واقف اولسه (فقد رفضها) تحقیقا عمره‌یی ترك ایتمش اولور (فعليه دم لرفضها) عمره‌یی ترك ایلدیکیچون
اول کمسنه‌نك اوزرینه دم لازم اولور (ويقضيها وسقط عنه دم القران) وعمره‌یی قضا ایدر واندن دم قران
ساقط اولور زیرا دم قرانك وجوبی ایکی عبادتی جمع نعمتنك شکری ایچون ایدی تارك عمره اولان خود
نعمتله متنعم اولمدی اول اجلدن ساقط اولدی (والتمتع افضل من الافراد) تمتع افراددن افضلدر
(وهو ان يأتى بالعمرة فى اشهر الحج ثم يحج من عامه) بو تمتع اشهر حجده عمره‌یی کتورمکدر اندنصکره اول سنه‌ده
حج ایتمکدر (فيحرم بها من الميقات ويطوف لها ويسعى ويتحلل منها) پس عمره ایچون میقاتدن محرم اوله
وعمره ایچون طواف ایلیه وسعی ایده وعمره‌دن متحلل اوله یعنی احرامدن چیقه (ان لم يسق الهدى)
اگر هدی سوق ایتمدیسه تراش اولور اگر هدی سوق ایلدیسه تراش اولمیه وصاچنی قرقمیه واحرامدن
چیقمیه یوم نحر اولمینجه (ويقطع التلبية باول الطواف) عمره‌نك اول طوافنده تلبیه‌یی قطع ایده * ابن عباس
رضی الله عنه حضرتلرندن مرویدرکه نبی علیه السلام عمره‌ده حجر اسودی استلام ایتدکده تلبیه‌یی قطع
ایدردی (ثم يحرم بالحج من الحرم يوم التروية وقبله افضل) اندنصکره یوم ترویه‌ده حجه حرمدن محرم اوله
ویوم ترویه‌دن اول محرم اولمق افضلدر برکمسنه عمره سببیله مکی اولمشدر مکینك احرامی خود حرمدندر
یوم ترویه‌دن مقدم محرم اولمقلغك افضلیتی عبادته مسارعت ایتمش اولور (ويحج ويذبح كالقارن)
وحج ایده ودم تمتع ذبح ایده قارن کبی (فان عجز فكحكمه) پس اگر هدیدن عاجز اولورسه حکمی قارن حکمی
کبیدر یوم نحردن مقدم اوچ کون ویدی کون حجدن منایه رجوع ایلدکده صائم اوله (وجاز صوم الثلاثة
قبل طوافها) عمره وعمره‌یی طوافدن مقدم اوچ کون صائم اولمق جائزدر (ولو فى شوال بعد الاحرام بها) عمره‌یه
احرامدنصکره اگر صوم شوالده دخی اولورسه جائزدر امام شافعی خلاف ایدوب حج ایچون محرم اولمینجه
اوچ کونك صومی جائز دکلدر حق سبحانه وتعالینك (فصيام ثلاثة ايام فى الحج) قول شریفنی استدلال
ایتمکله * بزم ایچون دلیل بودرکه صومکه سببی منعقد اولان شیئدنصکره ادا اولنمش اولدی اویله‌که عمره‌یه
احرامدر * امدی اداء سبب تحقق سببدنصکره جائزدر نص شریفده مذکور اولان حجدن مراد وقتی بیاندر
(لا قبله) عمره‌یه احرامدن اول اوچ کون صوم جائز دکلدر زیرا صومك سبب وجوبی تمتعدر بو حالتده
اول کمسنه متمتع دکلدر * پس امدی سببدن اول اداسی جائز دکلدر افضل اولان تأخیردر آخر وقتی عرفه
کوننده اولمق اوزره (فان شاء سوق الهدى وهو افضل) پس اگر متمتع اولان سوق هدی مراد ایتسه افضل
اولان سوق هدیدر زیرا نبی علیه السلام بنفسه هدیسنی سوق ایلمشدر (احرم بالعمرة وساقه وهو اولى من قوده)
عمره‌یه محرم اوله وهدیی سوق ایده سوق اولیدر قوددن یعنی یدمکدن زیرا نبی علیه السلام ذی الحلیفه‌دن
محرم اولوب هدیسی اوکنده سوق اولنوردی وکندولر دخی سوق ایدرلردی (وان كان بدنة قلدها بمزادة
او نعل وهو اولى من التجليل) اگر هدی بدنه اولورسه اول بدنه‌یی مزاده ایله یاخود نعل ایله تقلید ایلیه یعنی
قلاده ایلیه بو قلاده تجلیلدن اولیدر مزاده ایکی دریدن مثلث ایدرلر ایچنه صو قورلر عند العامه راویه دیرلر
وتقلید حق سبحانه وتعالینك (والهدى والقلائد) قول شریفندن اولمغین تجلیلدن اولیدر قلائد اعلام
ایچوندر اما تجلیل زینت ایچوندر تجلیل دوه‌یی چول الامقدر (والاشعار جائز عندهما وهو شق سنامها
من الايسر وهو الاشبه بفعله عليه السلام او من الايمن) واشعار جائزدر امامین قتنده اشعار بدنه‌نك سنامنی
یعنی اورکجنی شق ایلمکدر صول جانبندن وبو اشعار فعل نبی علیه السلامه اشبهدر یاخود صاغ طرفندن
شق ایتمکدر (ويكره عند الامام) امام اعظم قتنده اشعار مکروهدر زیرا اشعارده تعذیب حیوان واردر
بوایسه منهیدر پیغمبر علیه السلامك فعلی انکیچون ایدیکه هدی دوه‌لرینه مشرکین تعرض ایلمه‌دن

خالی دکللر ایدی الا اشعار اولندقده معارضه‌دن قطع ید ایدرلردی ودینلمشدرکه ابو حنیفه گرایه کوردیکی
زمانه‌ده اشعار ایتدکارنی مبالغه اوزره شق ایدرلردی خوف هلاك اولمغله گرایه کوردی (ثم يعتمر كما تقدم
ولا يتحلل) اندنصکره افعال عمره‌یی یوقاریده بیان اولندیغی کبی کتوره احرامدن چیقمیه زیرا سوق
هدی تحلیله مانعدر (ويحرم بالحج كما مر) یوم ترویه‌ده حرمدن حجه احرام کیه یوقاریده بیان اولندیغی کبی
(فاذا حلق يوم النحر حل من احرامه) پس چون یوم نحرده تراش اولسه احرام عمره‌یه حجدن چقمش اولور
صلاتدن سلام ایله چیقدیغی کبی (ولا تمتع ولا قران لاهل مكة) اهل مکه ایچون تمتع وقران یوقدر اهل مکه
ایچون خاصة افراد بالحج واردر شافعی خلاف ایدوب اهل مکه‌یه دخی تمتع وقران اولمسنه ذاهب اولمشدر
اما حق سبحانه وتعالینك (ذلك لمن لم يكن اهله حاضرى المسجد الحرام) قول شریفی شافعینك علیهنه حجتدر زیرا
تمتع وقرانك مشروعیتی اول ایکی سفرلردن بری اسقاط اولنمغله رفاهیت اولسون ایچوندر بوایسه آفاقی حقنده
صحیح اولور بوخسه مکی حقنده صحیح اولمز (ومن هو داخل المواقيت) دخی شول کمسنه‌که داخل میقاتده‌در
اکا دخی تمتع وقران یوقدر اول کمسنه مکی منزله‌سنده‌در (فان عاد المتمتع الى اهله بعد العمرة ولم يكن
ساق الهدى بطل تمتعه) افعال عمره‌یی ادا ایتدکدنصکره متمتع اولان کمسنه اگر اهلنه عودت ایلسه وهدی دخی
سورمامش اولورسه اول کمسنه‌نك تمتعی باطل اولور اهلنه المام صحیح اولدیغیچون (وان كان قد ساقه لا)
اگر هدی سوق ایتمش اولورسه اهلنه عودت ایله تمتعی باطل اولمز ابو حنیفه وابو یوسف قتنده زیرا سوق هدی
تحلیلدن منع ایدر اول تقدیرجه المامی صحیح امام محمد قتنده تمتعی باطل اولور (ومن طاف للعمرة قبل
اشهر الحج اقل من اربعة واتم بعد دخولها وحج كان متمتعا) وبر کمسنه اشهر حجدن مقدم عمره ایچون
درت شوطدن اقل طواف ایلسه واشهر حجك دخولندنصکره اشواطی تمام ایدوب وحج ایلسه اول کمسنه
متمتع اولور زیرا اکثر اشواطی حجك دخولندنصکره ایتمش اولدی اکثرده ایسه حکم کل اولمغین تمتعی صحیح
اولمش اولور (وان كان طاف اربعة فلا) واگر اشهر حجدن مقدم عمره ایچون درت شوط طواف ایلسه
اول کمسنه متمتع اولمز زیرا اول کمسنه طوافك اکثرینی اشهر حجدن مقدم ادا ایتمش اولدی (ولو اعتمر
كوفى فى اشهر الحج وتحلل واقام بمكة وحج صح تمتعه) واگر بر کوفی اشهر حجده عمره ایتسه واحرامدن چیقسه
ومکه‌ده اقامت ایلسه بعده حرمده احرام کیسه وحج ایتسه تمتع ایتمسی صحیح اولور (وكذا لو اقام بالبصرة
وقيل لا يصح عندهما) وبصره‌ده اقامت ایدن کمسنه‌نك تمتعی دخی صحیح اولور دینلدیکه اول کمسنه‌نك تمتعی
امامین قتنده صحیح اولمز (ولو افسد عمرته واقام بالبصرة وقضاها وحج لا يصح تمتعه) واگر کوفی عمره‌سنی
افساد ایلسه ومیقاتدن چیقوب بصره‌ده مقیم اولسه وعمره‌سنی قضا ایدوب حج ایتسه اول کمسنه‌نك
تمتعی صحیح اولمز (الا ان يعود الى اهله ثم يأتى بهما) الا مگرکه اهلنه عودت ایده بعده عمره وحجی ادا ایده
اول زمان متمتع اولور زیرا صحیح اولمیان صورتده مادامکه وطننه عودت ایتمیه حکم سفر اول باقیدر
بصره‌ده اتخاذ دار مکه‌ده مکث وقرار کبیدر اما صکره‌کی صورتده اهلنه رجوع ایله سفر اولك نهایت بولوب
ابتدادن سفر انشا ایتمش اولدی اول زمان تمتعی صحیح اولور (وعندهما يصح وان لم يعد) امامین قتنده
اول کمسنه‌نك تمتعی صحیح اولور اگر اهلنه عودت ایتمامش ایسه‌ده (وان بقى بعد الافساد بمكة وقضى وحج
من غير عود لا يصح تمتعه اتفاقا) اگر عمره‌یی افساددنصکره اول کمسنه مکه‌ده باقی قالسه اهلنه عودت
ایلمدین عمره‌یی قضا وحجی ادا ایلسه اتفاقا تمتعی صحیح اولمز زیرا اول کمسنه‌نك عمره‌سی مکی اولدی
وسفر اولی خود عمرهٔ فاسده ایله منتهی اولدی اهل مکه‌یه ایسه تمتع یوقدر اول تقدیرجه تمتعی صحیح اولمز
(وما افسده المتمتع من عمرته او حجه مضى فيه وسقط عنه دم التمتع) شول شیئی متمتع عمره ویاخود حجدن
افساد ایتسه اول افسادك اوزرینه کیدر یعنی افعال حجی سائر حجاج کبی ادا ایدر واندن دم تمتع ساقط اولور
(ومن تمتع فضحى لا يجزيه عن دم المتعة) شول کمسنه‌که تمتع وتضحیه ایلسه دم تمتعدن اکا کفایت ایتمز زیرا
دم تمتع واجبدر تضحیه ایسه واجب دکلدر امدی غیر واجب واجبدن بدل اولمز

(باب الجنايات)

بو باب جنایات بیاننده‌در وقتاکه مصنف احکام محرمیتی بیان ایتدیسه انك عوارضندن اعتبار اولنان

شیئکه جنایات واحصار وفوائدرانك بیاننه شروع ایلدی * وجنایات جمع جنایه در وجنایه شرعا حرام بر فعلك
اسمیدر و بوندن مراد بر فعللر که اول فعلی محرم اولان کمسنه ایچون ایشلمك یوقدر اول فعل دخی نیجه نوعدر
(ان طیب المحرم عضوا لزمه دم) باش وساق ودخی فخذ کبی بر عضو کاملنی طیبلسه یعنی بومقوله عضوه
طیب استعمال ایلسه اول محرمه بر دم لازم اولور (وکذا لو ادهن بزیت) بر عضوینی طیبلیوب دم لازم
اولدیغی کبی اکر زیت ایله بر عضوینی یاغلسه ینه دم لازم اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما صدقة) امامین
قتنده دم لازم دکلدر صدقه لازم اولور (ولو خضب رأسه بحناء او ستره یوما کاملا فعلیه دم) واکر محرم باشنی
حنا ایله بویاسه یاخود باشنی بر کون کاملا ستر ایلسه اول کمسنه نك اوزرینه دم لازم اولور زیرا حنا طیبدر
وطیب اولدیغنه نبی علیه السلامك (الحناء طیب) قول شریفی دالدر وکاملا بر کون ستر رأس ممنوعدر
اما بعض رأسنی ستر ایتسه ابو حنیفه دن مرویدر که انلر ربع رأس اعتبار ایتمشلردر (وکذا لو لبس مخیطا یوما
کاملا) ینه ذکری سبق ایدن جنایت کبی دم لازم اولور اکر محرم بر کون کاملا مخیط کیسه (او حلق ربع
رأسه او لحیته او حلق رقبته او ابطیه او احدهما او عانته) یاخود ربع رأسنی یاخود ربع لحیه سنی یاخود
رقبه سنی یاخود ایکی قولتوغنی و یا بر قولتوغنی و یا قاسق یرینی تراش ایتسه دم لازم اولور (وکذا لو حلق
محاجمه) واکر حجامت یرینی تراش ایلسه دخی دم لازم اولور ابو حنیفه قتنده محاجمه فتح میم ایله محجمه نك
جمعیدر محجمه ایسه موضع حجامتدر (وعندهما صدقة) امامین قتنده اول کمسنه نك اوزرینه صدقه
لازمدر (وان قص اظافیر یدیه ورجلیه فی مجلس واحد فعلیه دم) واکر محرم ایکی ال وایکی ایاقلرینك
طرنقلرینی مجلس واحدده قطع ایلسه انك اوزرینه بر دم لازم اولور زیرا محظورات جنس واحددندر
(وکذا لو قص اظافیر ید واحدة او رجل) اکر بر الك و یا بر ایاغنك طرنقلرینی قطع ایتسه ذکر اولنان اوزرینه
دم لازم اولور (وان قص اظافیر یدیه ورجلیه فی اربعة مجالس فعلیه اربعة دماء) واکر محرم اللرینك
وایاقلرینك طرنقلرینی درت مجلسده قطع ایتسه اول کمسنه اوزرینه درت دم لازم اولور ابو حنیفه وابو یوسف
قتنده بونده معنای عبادت غالبدر * پس امدی تداخل اتحاد مجلس ایله متقید اولدی آیت سجده ده اولدیغی
کبی (وعند محمد دم واحد) امام محمد قتنده بر دم لازم اولور (وان طیب اقل من عضو او ستر رأسه او لبس المخیط
اقل من یوم فعلیه صدقة) واکر بر عضودن اقلده طیب استعمال ایتسه یاخود بر شیئله رأسنی ستر ایتسه یاخود
بر کوندن اقل مخیط کیسه اول کمسنه نك اوزرینه صدقه لازمدر جنایت قاصره اولدیغیچون (وکذا لو حلق
اقل من ربع رأسه ولحیته او حلق بعض رقبته او عانته او احد ابطیه او رأس غیره) اکر محرم باشنك ربعندن
اقلنی یاخود رقبه سنك بعضیسنی یاخود قاصغینك بعضیسنی یاخود قولتغینك برینك بعضنی یاخود آخر
محرمك باشنی تراش ایلسه ینه صدقه لازم اولور اما غیرك باشنی تراشده کرك امر ایله اولسون کرك امری اولمسون
برابردر تراش ایدنه صدقه و تراش اولنه دم لازم اولور * شافعی دیرکه تراش اولان کمسنه نك اذنی اولمیوب
اویور کن تراش ایتمشلرسه بر شیء لازم کلمز زیرا اکراه مکرهی حکم فعل ایله مؤاخذه دن اخراج ایدر نوم ایسه
اکراهدن دخی ابلغدر اول تقدیرجه اکا بر شیء لازم کلمز ائمۀ حنفیه قتنده نوم واکراه سببیله اثم منتفی اولور
یوخسه حکم منتفی اولمز زیرا اول تراش ایله کندویه راحت وزینت حاصل اولمشدر اول تقدیرجه
سبب متقرر اولوب وجوبا اوزرینه دم لازم کلور * اما مضطر بونك خلافنجه در مضطر اوچ شیء بیننده مخیردر
بری دم وبری اوچ کون صوم وبری آلتی مسکینه اوچ صاع صدقه در (او قص اقل من خمسة اظفار او خمسة
متفرقة) یاخود بش طرنقدن اقلنی قطع ایلسه یاخود بش طرنغی متفرقه قطع ایلسه یعنی بر ایکیسی
برالدن و بر ایکیسی بر الدن وایاقدن قطع ایلسه ینه صدقه لازمدر (وعند محمد فی الخمسة المتفرقة دم)
امام محمد قتنده خمسه متفرقه ده دم لازم اولور زیرا بش طرنق جمله طرنقلرك ربعیدر و اول تقدیرجه بر الینك
جمله طرنقلرینی قطع ایتمش کبی اولور (وان طیب او لبس او حلق لعذر خیر ان شاء ذبح شاة وان شاء تصدق
بثلاثة اصوع علی ستة مساکین وان شاء صام ثلاثة ایام) واکر محرم عذر ایله طیب استعمال ایتسه و یاخود مخیط
کیسه یاخود تراش اولسه مخیردر دیلرسه بر قیون ذبح ایدر ودیلرسه التی مسکینه اوچ صاع تصدق ایدر
ودیلرسه اوچ کون صائم اولور حق سبحانه وتعالینك (فمن کان منکم مریضا او به اذی من رأسه ففدیة

من صیام او صدقة او نسك) قول شریفیله مخیردر حرف او تخییر ایچوندر وآیت دخی معذور ایچون نازل
اولمشدر بو محالده نسك شاة معناسنه در (ولو ارتدی) واکر ردایی اموزلری اوزرینه القا ایتسه (او اتشح
بالقمیص) یاخود قمیص ایله اتشاح ایده یعنی کوملکی صاغ النك التندن چیقاروب صول اموزینه القا ایلسه
(او اتزر بالسراویل) یاخود سراویل ایله اتزار ایلسه یعنی طونی حمام پشتمالی کبی بیلینه باغلسه
(فلا بأس به) بو افعالك بریسنده بأس یوقدر زیرا لبس مخیط کبی بونلری کیمامشدر (وکذا لو ادخل منکبیه
فی القباء ولم یدخل یدیه فی کمیه) اکر اموزلرینی قفتانه ادخال ایدوب اللرینی یکلرینه ادخال ایتمزایسه
ینه بأس یوقدر (فصل) وقتا که مصنف احرام اوزرینه اولان جنایتی بیاندن فارغ اولدیسه طواف
اوزرینه اولان جنایته شروع ایلدی (وان طاف للقدوم او للصدر جنبا فعلیه دم) اکر طائف اولان کمسنه
قدوم ایچون یاخود صدر ایچون جنابتی حالنده طواف ایلسه انك اوزرینه دم لازم اولور اکر سنت ایسه ده
شروع ایله واجب اولور (وکذا لو طاف للرکن محدثا او ترك طواف الصدر او اربعة منه او دون اربعة
من الرکن او افاض من عرفة قبل الامام او ترك السعی او الوقوف بمزدلفة او رمی الجمار کلها او رمی یوم او رمی
جمرة العقبة یوم النحر او اکثره) اکر رکنی یعنی طواف زیارتی آبدستسز طواف ایتسه یاخود طواف صدری
ترك ایلسه یاخود طواف صدردن دردنی ترك ایلسه یاخود رکندن دردن اشاغی طوافی ترك ایتسه بوندن
نقصان ازدر دم ایله جبر اولنور یاخود عرفه دن امامدن مقدم رجوع ایلسه و یاخود بین الصفا والمروه سعی
ترك ایلسه و یاخود مزدلفه ده وقوفی ترك ایلسه و یاخود رمی جمارك کلیسنی ترك ایلسه و یاخود بر کونك
رمیینی ترك ایلسه یاخود جمرۀ عقبه نك رمینك اکثرینی ترك ایلسه ینه دم لازم اولور (ولو طاف للقدوم
او الصدر محدثا فعلیه صدقة) واکر طواف قدومی وطواف صدری آبدستسز ایلسه اول کمسنه نك اوزرینه
صدقه لازم اولور زیرا طواف صدر واجبدر کرچه طواف قدوم سنتدر لکن شروع ایله واجب اولور
(وکذا لو ترك دون اربعة من الصدر او رمی احدی الجمار الثلاث) اکر طواف صدردن دردن آشاغه سنی
ترك ایلسه یاخود جمار ثلاثك برینك رمیینی ترك ایلسه ینه انك اوزرینه صدقه واردر (ولو ترك طواف الرکن
او اربعة منه بقی محرما ابدا حتی یطوفها) واکر طواف رکنی ترك ایلسه یاخود طواف رکندن درت شوطنی
ترك ایلسه احرامده ابدی قالور حتی طواف رکنی ایلمینجه احرامدن چیقمز ونساده دخی کندویه حرام اولور
(وان طاف جنبا فعلیه بدنة) واکر طواف رکنی جنابت ایله طواف ایلسه اول کمسنه نك اوزرینه
بدنه لازم اولور زیرا جنابت ایله اولان نقصان حدث ایله اولان نقصاندن اعظمدر اول تقدیرجه نقصان
اعظمی جبر ایچون بدنه لازم اولور (والافضل ان یعیده مادام بمکة ویسقط الدم) افضل اولان طوافی اعاده
ایلمکدر مادام که مکه ده در اعاده ایلدکده دم ساقط اولور (ولو طاف للصدر طاهرا فی آخر ایام التشریق
بعد ما طاف للرکن محدثا فعلیه دم ولو کان بعد ما طاف للرکن له جنبا فدمان وعندهما دم فقط ایضا)
طواف رکنی محدثا طواف ایتدکدنصکره ایام تشریقك آخرنده طواف صدری طاهرا طواف ایلسه انك
اوزرینه دم لازم اولور واکر طواف رکنی جنبا طواف ایتدکدنصکره طواف صدری جنبا طواف ایتسه
ایکی دم لازم اولور ابو حنیفه قتنده ولامامین قتنده انجق بر دم لازم اولور کیرو ده کچدیلر (وان طاف لعمرته
وسعی محدثا یعیدهما) واکر عمره یی طواف ایدوب و سعی آبدستسز ایلسه طواف وسعیی اعاده ایلر
(فان رجع الی اهله ولم یعدهما فعلیه دم) واکر اول طائف وساعیء محدث اهلنه رجوع ایدوب طواف
وسعیی اعاده ایتمسه انك اوزرینه دم لازم وواجب اولور (ولا شیء لو اعاد الطواف فقط هو الصحیح) اکر انجق
طوافی اعاده ایدرسه بر شیء لازم کلمز صحیح اولان بودر اما بعض مشایخ اکر سعیی اعاده ایتمز ایسه اوزرینه
دم لازم اولور دیمشلر هو الصحیح قولی انلرك قولندن احترازدر (وان جامع المحرم فی احد السبیلین قبل
الوقوف بعرفة ولو ناسیا فسد حجه ویمضی فیه ویقضیه وعلیه دم) واکر محرم عرفه یه وقوفدن مقدم
احد سبیلیندن برنده جماع ایتسه اکر ناسیا دخی اولورسه ده حجی فاسد اولور اما حجی فاسد اولدقدنصکره
فراغت ایلمز افعال حجی سائر حجاج کبی ادا ایدوب سنۀ آتیه ده قضا ایدر واوزرینه دم لازم اولور
حتی بر کمسنه خاتونی ایله محرم ایکن جماع ایتسه نه لازم کلور دیو نبی علیه السلامدن سؤال اولندقده

(يريقان دما ويمضيان في حجهما وعليهما الحج من قابل) يورمشلردر (وليس عليه ان يفترق عن زوجته
في القضاء) فاسد اولان حجك قضاسنده اول كمسنه نك اوزرينه زوجندن مفارقت ايتمك يوقدر
زفر و مالك وشافعي ديرلر كه قضاده اول كمسه يه زوجندن مفارقت واردر زيرا اصحاب رضوان الله
عليهم اجمعين افتراقي واجب قيلديلر *امام مالكك قولي منزللرندن چيقدقلرنده مفارقت ايدهلر وامام
شافعينك قولي اجتماع ايتدكاري مكانه كلدكلرنده مفارقت ايدهلر وامام زفرك قولي محرم اولدقلري حالده
مفارقت ايليهلر ديو هر بري برمذهبه ذاهب اولمشدر ائمه حنفيه ايچون دليل افتراق اداء نسك دكلدر كه
قضاده دخي لازم كله انجق قضاني حاليدر او يله اولسه ادا ايله عودتك ما بيني جامع اولان نكاحدر اول ايسه
قائمدر بو تقديرجه قبل الاحرام و بعد الاحرام افتراقك معناسي يوقدر معا اولملري تذكره باعث اولور كه لذت
يسيره ايله بو قدر مشقت عظيمه چكدك ديو ندامت وتحرزلري دخي زياده اولور معناى افتراق صحيح دكلدر
خصوصا حالت صوم و حالت حيضده فراشدن منع اولنمز صحابه دن منقول اولان افتراق استحباب
اوزرينه محمول اوله يوخسه ايجاب اوزرينه محمول اولميه (وان جامع بعد الوقوف قبل الحلق لا يفسد
وعليه بدنة) واكر وقوفدنصكره تراشدن اول جماع ايتسه حجي فاسد اولمز اول كمسنه نك اوزرينه بدنه لازم اولور
شافعي ديركه فاسد اولور زيرا چن مفسد عبادتك آخرنده بولنسه عبادتك اول وآخريني دخي افساد ايدر
صوم كبي بزم ايچون دليل پيغمبر عليه السلامك (من وقف بعرفة فقد تم حجه) قول شريفيدر اما اكر جماعي
مرارا ايلسه اول ايچون بر بدنه وصكره اولان جماعلرك هر بريسي ايچون بر شاة لازمدر بزم قتمزده*
اما امام شافعي رحمه الله قتنده جملهسنه بر جزا لازمدر زيرا جنس واحددر تداخل ايلمشدر بز ديرزكه
جزا علي حسب الجنايات در جماع اول جنايت كامله در احرامه مصادف اولديغي ايچون اول اجلدن
بدنه اولندي (ولو بعد الحلق قبل طواف الزيارة فعليه دم) واكر تراشدنصكره طواف وزيارتدن اول جماع
ايدرسه انك اوزرينه دم لازم اولور حق نساده احرامنك بقاسي ايچون شاة ايله اكتفا اولندي زيرا جنايت
دخي خفيفدر (وكذا لو قبل او لمس بشهوة وان لم ينزل) اكر خاتوني تقبيل ايلسه ياخود شهوت ايله لمس ايلسه
انزال اولمز ايسه ده ينه دم لازم اولور (وكذا لو جامع في عمرته قبل طواف الاكثر فسدت وقضاها)
اكر بر كمسنه عمره ده ايكن اكثر اشواطي طوافدن اول جماع ايلسه وعمرهسي فاسد اولسه وقضا ايتسه
ينه دم لازم اولور (وان كان الجماع بعد طواف الاكثر لزم الدم ولا يفسد) واكر جماع اكثر اشواطي طوافدنصكره
واقع اولسه دم لازم اولور وعمرهسي فاسد اولمز اكثر عمره اشواط وقوف منزلهسنده در زيرا اكثرده
حكم كل واردر (ولا شيء عليه ان انزل بنظر ولو الى فرج) محرم اولان اكر نظر ايله انزال اولسه انك اوزرينه
برشيء يوقدر اكر انزالي فرجه نظر ايله دخي اولورسه (وان اخر الحلق او طواف الزيارة عن ايام النحر فعليه دم)
واكر تراش ايلمكي ايام نحردن تأخير ياخود طواف زيارتي تأخير ايلسه انك اوزرينه دم لازم اولور (خلافا لهما)
امامين خلاف ايدوب قضاء مافات اولدقدنصكره برشيء لازم دكلدر دم فوت اولان افعال جبر ايچوندر
بونده ايسه قضا اولدي قضا اولدقدنصكره برشيء لازم كلمز (وكذا الخلاف لو اخر الرمي او قدم نسكا على نسك
هو قبله) وخلاف ينه بو يلجه در يعني دم لازم اولور اكر رمي تأخير ايتسه ياخود برنسككي برنسك اوزرينه تقديم
ايلسه كه اول تأخير اولنان نسك تقديم اولناندن مقدم ايدي زيرا پيغمبر عليه السلامك (من قدم نسكا
على نسك فعليه دم) حديث شريفي تقديم وتأخيرده لزوم دمه دليل قويدر (وان حلق في غير الحرم لحج
او عمرة فعليه دم خلافا لابي يوسف) واكر حرمدن غيريده حج ايچون ياخود عمره ايچون تراش اولسه
اول كمسنه نك اوزرينه دم لازم اولور ابو يوسف بونك خلافنجه در وامام ابو يوسفك دليلي بودر كه تراش
حرمه مخصوص دكلدر زيرا نبي عليه السلام واصحابي حديبيه ده احصار اولنوب وانده تراش اولديلر
حديبيه خود حرم دكلدر *امدي حرمدن غيريده تراش اولمق ايچون دم لازم دكلدر ابو حنيفه وامام محمد ايچون
دليل بودر كه وقتا كه تراش محلل اولديسه آخر صلاتده اولان سلام كبي اولمشدر پس تراش نسك اولديسه
حرمه مختص اولور ذبح كبي وحديبيه نك بعضي حرمدر جائزدر كه پيغمبر عليه السلام حرم اولان محلده تراش
اولهلر *حاصل كلام تراش ابو حنيفه قتنده زمان ايله موقت اولور كه يوم نحردر ومكان ايله موقت اولور كه حرمدر

وابو

وابو يوسف قتنده بريسي ايله موقت اولمز وامام محمد قتنده انجق مكان ايله موقت اولور وزفر قتنده انجق
زمان ايله موقتدر (فلو عاد المعتمر بعد خروجه فقصر فلا دم اجماعا) پس اكر معتمر حرمدن خروجندنصكره
عودت ايتسه وتقصير ايتسه اجماعا انك اوزرينه دم لازم كلمز زيرا مكاننده اولمشدر جائز ولازم دكلدر
اما بو فعلي حجاج ايشلسه اندن دم تأخير ساقط اولمز ابو حنيفه قتنده (ولو حلق القارن قبل الذبح لزمه دمان)
واكر قارن ذبحدن مقدم تراش اولسه اكا ايكي دم لازم اولور ابو حنيفه قتنده بري قران ايچون و بري ذبحي
تراشدن تأخير ايتديكيچون (وعندهما دم) امامين قتنده بر دم لازم اولور زيرا تأخير ايچون انلر قتنده
دم لازم دكلدر (والدم حيث ذكر شاة تجزئ في الاضحية والصدقة ما يجزئ في الفطر) هر موضعده كه دم ذكر
اولندي مراد شول قيوندر كه قربان اولمغه كفايت ايده وصدقه فطره كفايت ايدهجك مقداري شيدر كه بغدايدن
نصف صاعدر و جميع مواضعده دينلمش ايدي لكن ايكي موضعده دكل بري جنبا طواف زيارتدر و بري دخي
عرفه ده وقوفدنصكره جماعدر بونلرده شاة دكلدر بدنه در (فصل) ان قتل محرم صيدا او دل عليه من قتله
فعليه الجزاء) اكر محرم صيد بري قتل ايتسه ياخود صيدك اوزرينه قتل ايدن كمسنه يي دلالت ايلسه
اول دلالت ايدن محرمك اوزرينه جزا لازم اولور حق سبحانه وتعالينك (ولا تقتلوا الصيد وانتم حرم
ومن قتله منكم متعمدا فجزاء مثل ما قتل من النعم) قول شريفي موجبنجه قاتل اوزرينه جزا لازمدر
اما دلالت ايله جزانك لزومي استحساناً در قياس بو ايديكه دلالت ايدن كمسنه نك اوزرينه جزا لازم كلميه
حتى شافعي جزا اولماسني اخذ ايدر زيرا جزا قتل صيده نص ايله تعلق ايلمشدر دلالت ايسه معنىٔ قتل
دكلدر زيرا قتل قاتلدن مقتوله متصل برفعلدر دلالتده ايسه اتصال فعل يوقدر شول شيكه نص ايله ثابت
اوليه اني نص ايله ثابت اولان معناسنه اثبات ايلمك جائز دكلدر بزم ايچون دليل پيغمبر عليه السلامك
(هل اشرتم هل اعنتم هل دللتم) قول شريفيدر *پس امدي دلالت واشارت واعانت محظورات احرامدن
قيلندي اول تقديرجه محظورات احرامي ارتكاب موجب جزادر (وهو قيمة الصيد بتقويم عدلين
في موضع قتله) اول جزا صيدك قيمتيدر موضع قتلده ايكي عادلك تقويمي ايله يعني بهاسني تقدير ايتمسيله
اكر اول موضعده قيمتي اولورسه (او في اقرب موضع منه ان لم يكن له فيه قيمة) و ياخود قتل ايلديكي موضعه
قريب يرده ايكي عادلك تقويمي ايله اولان قيمتيدر اكر موضع قتلده قيمتي يوغيسه (ثم ان شاء) اندنصكره
مقومينك تقويميله قيمتي معلوم اولدقدنصكره قاتل ديلرسه (اشترى بها هديا ان بلغت فذبحه بالحرم)
تقويم اولنان صيدك قيمتيله هدي اشترا ايدر وحرمده ذبح ايليه اكر قيمت هدي بهاسنه ايرشورسه
(وان شاء اشترى بها طعاما فتصدق به على كل فقير نصف صاع من بر او صاع من تمر او شعير لا اقل)
وقاتل صيد اكر ديلرسه اول تقويم اولنان قيمت ايله طعام اشترا ايده واول طعامدن هر فقيره بغدايدن
نصف صاع ياخود خرمادن برصاع وآرپهدن برصاع تصدق ايده و بوذكر اولناندن اقل تصدق ايتميه
(وان شاء صام عن طعام كل فقير يوما فان فضل اقل من طعام فقير تصدق به او صام عنه يوما كاملا)
واكر ديلرسه هر فقيرك طعامي ايچون بركون صائم اوله اكر فقيرك طعامندن اقل باقي قالورسه اول باقي
قلاني تصدق ايليه ياخود اول باقي قلاندن ايچون بريوم كامل صائم اوله (وعند محمد الجزاء نظير الصيد
في الجثة في ماله نظير) وامام محمد قتنده جزاء جثه ده صيدك نظيريدر شول صيدده كه اكا نظير اوله زيرا حق
سبحانه وتعالينك (فجزاء مثل ما قتل من النعم) قول شريفي مثل لازم ايدوكنه دليلدر تقدير كلام فعليه جزاء
من النعم مثل المقتول ديمكدر وحقيقت عمل متعذر اولدقده در نظير او لان صورة ومعنى مثلدر اما قيمت
صورة اولميوب انجق معنى مثلدر (ففي الظبي شاة وفي الضبع شاة وفي الارنب عناق وفي اليربوع جفرة)
پس امدي قتل ظبي ده جزاء بر قيوندر وقتل ضبعده دخي جزاء بر قيوندر زيرا نبي عليه السلام (الضبع صيد
وفيه شاة) يورمشلردر وطوشاني قتل ايتمه ده جزاء عناقدر يعني فتح عين ايله اوغلاقدر ديشيسيدر و بر صچانك
قتلنده جزاء فتح جيم ايله وفا ايله اولان جفره در يعني دورت آيلق اوغلاقدر (وفي النعامة بدنة) دوه قوشنك
قتلنده جزاء بدنه در (وفي الحمار الوحشي بقرة) وحمار وحشي قتلنده جزا او كوزدر (وما لا نظير له فكقولهما)
وشول شيئده نظير اولميه ابو حنيفه وابو يوسف قولي كبيدر اول زمان ايكي عادلك تقويمي ايله قيمتندر كوكرجين

وسر چه دخی بونلره بکزر حیوانات کبی (والعامد والناسی والعائد والمبتدی فی ذلك سوآء) قصدا صیدی قتل ایدن وناسیا قتل ایدن وبر دفعه قتل ایدوب جزا ویردکدنصکره ینه قتل ایدن وابتداء قتل ایدن برابردر (فان جرح الصید اوقطع عضوه اونتف شعره ضمن مانقص من قیمته) واکر محرم بر صیدی مجروح ایتسه یاخود صیدك بر عضوینی قطع ایلسه یاخود قیلنی یولسه قیمتندن نقص شیء ضامن اولور بعضه کله اعتبار اولنمغله * نتکیم حقوق عباددن برکسنه برر جلك کلی مالنی اتلاف ایتسه کلیسنی ضامن اولور بعضنی اتلاف ایدرسه ینه بعضنی ضامن اولور (وان نتف ریشه اوقطع قوائمه فخرج عن حیز الامتناع فعلیه قیمته کاملا) واکر صیدك قنادینی یولسه یاخود ایاقلرینی قطع ایلسه واول صید حیز امتناعدن چقسه یعنی کندوینی صیاددن منعه یاخود طیرانه یاخود یوریمکه قادر اولمسه اول کمسنه نك اوزرینه کاملا قیمتی لازم اولور زیرا اول صیددن امن فوت اولمشدر آلت امتناع فوت اولمغله اول تقدیرجه جزاء کامل اولور (وان حلبه فقیمة جزآء لبنه وان کسر بیضه فقیمة البیض) اکر محرم صیدی صاغسه اکا جزاء سودینك قیمتیدر واکر بیضه سنی کسر ایلسه اکا جزا بیضه نك قیمتیدر (وان خرج من البیض فرخ میت فقیمة الفرخ) واکر کسر بیضه ایتدکده بیضه دن میته یاوری چقارسه اکا جزا یاورینك حیا قیمتیدر استحسانا * قیاس بوایدیکه جزاء قیمت بیض اولوب فرخ اولمیه اما وجه استحسان بودرکه بیضه محل خروج فرخ حیدر اصل ایله تمسك واجبدر حتی خلافی ظهور ایده کسر بیضه ایسه موت فرخه سببدر وقتندن اول حاصل اولسه چونکه کسردنصکره موت ظاهر اولدی اول کسره مضاف اولنور احتیاطا * وینه بو مسئله کبیدر بر ظبیه نك قارننه ضرب ایتسه بر میت جنین براقسه اندنصکره کندیسی اولسه کندینك وجنینك قیمتی لازم اولور زیرا ضرب ایکیسنك موتنه سببدر اما انسان بونك خلافنجه در بر کمسنه بر خاتونك قرننه ضرب ایتسه جنین دوشوب کندی دخی فوت اولسه انجق اصلا ضمانی لازم کلور زیرا جنین من وجه جزءدر من وجه نفسدر عبادلك ضمانی احتیاط اوزره بنا اولنمدی * پس بو تقدیرجه شك ایله واجب اولمز صیدك جزئی احتیاط اوزره مبنیدر شبه نفس ترجیح اولنوب ضمان جزء واجب اولدی (ولا شیء بقتل غراب وحدأة وذئب وحیة وعقرب وفارة وکلب عقور وبعوض ونمل وبرغوث وقراد وسلحفاة) قارغه و چایلاق وقورد و ییلان وعقرب وصیچان وکلب عقور وسوری سکك وقارنجه وپره وکنه وقابلو بغه یی قتل ایله قاتله برشیء لازم کلمز حدأه چایلاقدر (وان قتل قملة اوجرادة تصدق بما شاء وتمرة خیر من جرادة) واکر محرم بر قمله یعنی کهله یاخود چکرکه یی قتل ایلسه جزا ایچون دیلدیکی شیء تصدق ایده و بر تمره خیرلودر بر جراده دن * بما شاء ایله مراد طعامدن بر آوچ شیئدر بروایتده واوچ ودرت کهله قتل اولنیجق هر برینه بر آوچ طعام اولیجق نصف صاعه قریب اولور کهله بدندن متولددر هر بریسی ازاله اولنمغله بدنه کثرت ارتفاع حاصل اولمش اولورو جراده صید بردندر واخذی انواع حیل ایله ممکن اولور اول تقدیرجه جزا لازم اولور (وتمرة خیر من جرادة) عمر رضی الله عنهك قولیدر * بونك قصه سی بودرکه اهل حمص محرم ایکن چوق چکرکه یه راست کلوب قتل ایتمشلردر هر بر جراده نك مقابله سنده بر درهم تصدق ایدرلردی عمر رضی الله عنه اهل حمصه خطاب ایدوب بن حلف ایدرمکه سزلك اقچه کز چوقدر * امدی (تمرة خیر من جرادة) بیورمشلردر بو حساب اوزره بر جراد مقابله سنده بر تمره جزا اولمق جائزدر (ولا یتجاوز شاة فی قتل السبع وان صال فلا شیء بقتله) شاتی تجاوز ایلمز قتل سبعده واکر سبع حمله ایتسه قتلی ایله محرمه برشیء لازم کلمز یعنی یرتیجی حیوانلرده انجق قیون زیاده اولنمز (وان اضطر المحرم الی قتل الصید فقتله فعلیه الجزآء) واکر محرم قتل صیده مضطر اولسه یعنی حالت مخمصه یه وارسه وصیدی قتل ایلسه انك اوزرینه جزا لازم اولور (وللمحرم ذبح شاة وبقرة وبعیر ودجاج وبط اهلی) ومحرم ایچون قیون واوکوز ودوه وطاوق وقاز بوغازلامق واردر (وصید سمك) ومحرم ایچون بالق صیدا یتمك واردر حق سبحانه وتعالینك (احل لکم صید البحر) قول شریفی سمك حلال اولدیغنه دلیل کافیدر (وعلیه الجزآء بذبح حمام مسرول اوظبی مستأنس) حمام مسرولی ذبح ایله محرم اوزرینه جزا لازم اولور یاخود ظبی مستأنس ذبح ایله جزا لازم اولور (ولو ذبح صیدا فهو میتة ولو اکل منه فعلیه قیمة ما اکل مع الجزآء) واکر محرم صیدی ذبح ایلسه مذبوح اولان میته در کرچه ذبح فعل مشروعدر لکن محرمه فعل حرامدر ذبیحه سی مجوسی ذبیحه سی کبی

اولور اکر اول ذبیحه دن اکل ایتسه جزا ایله اکل ایلدیکی مقدارینك قیمتی لازم اولور وامامین قتنده اکل ایلدیکی مقدارینك قیمتی لازم کلمز * اما امام تمرتاشی دیمشدرکه اکر محرم ذابح جزاینی ادا ایتدکدنصکره اکل ایلدیسه اکل ایلدیکنك قیمتی واجب اولور واکر جزاینی ادا ایتمزدن مقدم اکل ایلدیسه جزا لازم کلمز اکل ایتدیکی شیئك قیمتی جزایه تداخل ایدر (بخلاف محرم آخر اکل منه) ومحرم آخر اول میته دن اکل ایتسه بوکا بمخالفدر برشیء لازم کلمز اتفاقا (ویحل للمحرم لحم صید صاده حلال وذبحه ان لم یدله علیه ولا امره بصیده ولا اعانه) ومحرمه حلال اولور محرم اولمیان کمسنه نك صید ایدوب ذبح ایتدیکی صیدك لحمی اکر صید اوزرینه دلالت وصیدی ایچون امر ومعاونت ایلمدی ایسه طلحه رضی الله عنهك روایتنده لحم صید محرم حقنده نیجه در دیو ما بینمزده مذاکره ایدوب نبی علیه السلام حجرهٔ مطهره لرنده قائم ایدیلر صوتمزی استماع بیوروب سویلشدیککز ندر دیو سؤال بیوردقلرنده کلامزی اعاده ایلدك (لا بأس به) بیورمشلردر (ومن دخل الحرم وفی یده صید فعلیه ارساله فان باعه رد البیع ان کان باقیا وان فات لزمه الجزآء) وشول کمسنه که حرمه داخل اولوب النده طشره دن کتورمش بر صید اولسه اول کمسنه نك اوزرینه لازمدرکه اول صیدی ارسال یعنی اطلاق ایده واکر اول صیدی بیع ایتسه بیعی رد اولنور اکر عینی باقی ایسه * اکر عینی باقی اولمیوب الندن کتمش ایسه اول کمسه یه جزا لازم اولور * شافعی دیرکه حق شرع عبدك ملکندن ظاهر اولمز عبدك اکا حاجتی اولدیغیچون شول اشجار کبی که انی انسان دیکمشدر حرمت حرم اول اشجارده لازم اولماز * بزم ایچون دلیل وقتا که صید ایله حرمه داخل اولدی ترك تعرض واجب اولدی حرم ایچون یاخود حرمه دخول ایله اول صید حرمدن اولمش اولور * پس بو تقدیرجه صید امنه مستحق اولور لا ینفر صیدها * موجبنجه (ومن احرم وفی بیته اوفی قفصه صید لا یلزم ارساله) وشول کمسنه که احرامه کیره حالبوکه اونده یاخود قفصنده صید اولسه ارسالی یعنی اطلاقی لازم اولمز زیرا اصحاب رضوان الله تعالی علیهم اجمعین محرم اولورلردی واولرنده صیدلری وار ایدی صقر وشاهین وغزال کبی (وان اخذ صیدا ثم احرم فارسله احد ضمن المرسل بخلاف ما اذا اخذه محرم) واکر محرم اولمیان کمسنه بر صید اخذ ایدوب بعده محرم اولسه واول صیدی بر کمسنه ارسال یعنی اطلاق ایلسه اول کمسنه اول صیدی ضامن اولور اما محرم ایکن صید ایدنك صیدنی اطلاق بوذکر اولنانك خلافنجه در زیرا محرم ایکن صید ایدن صیده مالك اولمامشدر وارسال اولنان صیدانك مالکی دکلدرکه ضمان لازم کله (فان قتل ما اخذه المحرم محرم آخر ضمنا) واکر محرمك اخذ ایتدیکی صیدی محرم آخر قتل ایلسه ایکیسی دخی ضامن اولور یعنی ایکیسی دخی جزا ویررلر اولکی اخذ ایدن اولان صید ایلدیکیچون ضامن اولدی قاتل ایسه اخذك تعرضی مقرر ایتمش اولدی مقرر ایسه حق تضمینده قبل الدخول طلاقه شهادت ایدوب ینه رجوع ایدن کمسنه لرك شهادتی کبی تضمین اولنور زیرا اول شاهدلر شهادتلری ایله شرف سقوطده اولان شیئی تقریر ایلدکاری سببیله شاهدلره تضمین لازم کلور * مثلا زوجه رضاسی ایله زوجك اوغلی خاتون مزبوری تقبیل ایتسه اول ساعت فرقت واقع اولور فرقت ایسه قبل الدخول فسخ معناسنه در وجنایت مرأه طرفندن اولمغله زوج ایچون مهر ویرمك لازم کلمزدی وشرف سقوط دیدیکی عدم مهر ایدی شاهدلر ایسه طلاقه شهادت ایتدکله نصف مهر لازم کلدی ینه شاهدلر رجوع ایتدکله زوج ایچون لازم کلان نصف مهری کندیلر تضمین ایدرلر (ورجع آخذه علی قاتله) وآخذ محرم ضامن اولدیغی جزا ایله قاتل اوزرینه رجوع ایدر یعنی تضمین ایتدیرر * امام زفر دیرکه آخذ قاتل اوزرینه رجوع ایده مز زیرا کندی صنعی ایله مؤاخذه در (وان قتل الحلال صید الحرم فعلیه قیمته) اکر حلال صید حرمی قتل ایتسه اول قاتلك اوزرینه قیمتی لازمدر (وان حلبه فقیمة لبنه) واکر صید حرمك سودینی صاغسه سودك بهاسی لازم اولور (ومن قطع حشیش الحرم اوشجره غیر منبت ولا مما ینبته الناس ضمن قیمته) وشول کمسنه که حشیش حرمی یاخود شجرنی قطع ایلسه اوله شجرکه دیکلمش اولمیه وانسان دیکه کلدیکی شجردن دخی اولمیه اول قطع اولنان شیئك قیمتنی ضامن اولور * معلوم اوله که شجر حرم درت نوعدر اوچ نوعنك قطعی وانکله انتفاع جائز وحلال اولور اما بر نوعنك قطعی وانکله انتفاع بلا جزاء حرامدر اما حلال اولان اوچ نوعك بری شول شیدرکه اول شجری انسان دیکمش اوله اولدخی عادتا دیکدیکی جنسندن

اوله * ایکنجیسی شول شجردرکه انی انسان دیکمش اوله اولدخی عادتا انسان دیکدیکی جنسندن اولمیه * اوچنجیسی اول شجردرکه بنفسه بتمش اوله لکن عادتا انسان دیکه کلدیکی جنسندن اوله بونلرك قطعی وبونلرله انتفاع حلالدر * امادردنجیسی بنفسه بتمش اوله لکن عادتا انسان انی دیکه کلمش اولمیه انك قطعی وانکله انتفاع بلا جزا حرامدر زیرا نبی علیه السلام (ألا لا یختلی خلاها ولا یعضد شوکها) قول شریفی ایله نهی بیورمشلردر الخلاء النبات الرطب اختلاء الکلاء قطع النبات یقال خلی الفلات ای قطع نبات الارض العضد القطع الشوك النبت (الاماجف) الامکرکه قوریمش اوله اولزمان قطع اولنسه برشیء لازم اولمز (والتصدق له متعین فی هذه الاربعة ولا یجزئ الصوم) تصدق شول درتده اکا متعیندر صوم کفایت ایلمز * درتدن مراد بری ذبح صید و بری صاغمق و بری حشیش حرمی قطعدر و بری شجر حرمی قطعدر امابو جنایتلرده صدقه متعین اولوب صومی کافی اولمامسنه علت بودرکه ذکر اولنان درت فعلك حرمتی حرم سببیله دکلدر * پس ضمان محلدن اولوب جزاء افعالدن اولمدی صوم ایسه قربةدر فعل محرم ایچون جزا اولمغه صالحدر بوتقدیرجه بوضمان محل اعتباری ایله اولیجق ضمان اموالهشبیه اولوب بوقعلده صوم کافی اولمدی (وحرم رعی حشیشه وقطعه الا الاذخر) وحرمك حشیشنی اوتلاتمق وقطع ایتمك حرامدر الاالاذخر دیدکاری اوتی قطع ایتمك واوتلاتمق حرام دکلدر ابو یوسف حشیش حرم رعی اولنمق لابأسدر دیر زیرا بونده ضرورت واردر ابو حنیفه ایله امام محمدك دلیلی نبی علیه السلامك (لا یختلی خلاها) قول شریفیدر ضرورت اول یرده اعتبار اولنورکه خلافنه نص اولمیه بونده ایسه (لا یختلی خلاها) قول شریفی واردر ضرورة اول اعتبار اولنمز زیرا حلدن حشیش نقلی خود ممکندر وبواستثناء تلقیندردیمشلر * روایت اولندی وقتاکه پیغمبر علیه السلام (لا یختلی خلاها ولا یعضد شوکها) بیوردقده عباس رضی الله عنه الا الاذخر یارسول الله زیرا بز اذخری قبرلریمز واولریمزه قورز دیدکده نبی علیه السلام دخی الا الاذخر بیورمشلردر بونك تأویلی بودرکه نبی علیه السلام بولفظی استثنا ایتمکه قصد ایلدی لکن عباس رضی الله عنه سبقت ایلدی یاخود حق سبحانه وتعالی اولوقتده عباسك مشیئتنه رخصت ویرمك ایچون وحی ایتمش اوله (وکل ماعلی المفرد به دم فعلی القارن به دمان) وهرجنایتکه مفرد بالحج اولان کسنهنك اوزرینه اوله اول جنایت سببیله قارن اوزرینه ایکی دم لازم اولور بردم حج ایچون و بردم عمره ایچون (الا ان یجاوز المیقات غیر محرم) الامکرکه میقاتی محرم اولمدیغی حالده تجاوز ایده عمره وحج ایچون دم واحد لازم اولور زیرا جنایت بردر جزا دخی براولورکه حق میقاتی قضادر امام زفردیرکه هراحرام ایچون بردم لازمدر سائر محظوراتده اولدیغی کبی * بزم ایچون دلیل میقاتده محرم براحرامه مستحقدر برکسنه عمره ایچون میقاتده احرام کیسه جائز اولور واوزرینه برشیء لازم کلمز حالبوکه قارندر واجب واحدی تأخیر ایله جزاء واحد لازم کلور (وان قتل محرمان صیدا فعلی کل واحد منهما جزاء کامل) واکر ایکی محرم برصیدی قتل ایتسهلر هربریسنك اوزرینه جزاء کامل لازم کلور بونك هربریسی شرکت ایله برجنایته جانی اولمشدر بو جنایت خود دلالت جنایتدن معفودر اول تقدیرجه هربرینه جنایت کامله لازم اولور (وان قتل حلالان صید الحرم فعلیهما جزاء واحد) واکر ایکی حلال یعنی محرم اولمیان ایکی آدم حرم صیدنی قتل ایتسهلر اول ایکی کسنهنك اوزرینه برجزا لازم اولور زیرا بو جزا جنایت ایچون دکلدر بلکه صیدك قیمتی ضمانیدر و بو جزاء محل اوزرینه دلالت ایلمشدر و بو محل اتحادی ایله متحد اولدی نتکیم ایکی کسنه برآدمی خطأ قتل ایلسهلر ایکیسنه بردم لازم اولور ولکن هربرینه مستقل کفارت لازمدر (ویبطل بیع المحرم الصید وشراوه) ومحرمك صید حرمی بیع ایتمسی واشترا ایلمسی باطل اولور اکرحیا بیع اولنورسه امین اولان صیده تعرض ایتمش اولور واکر بعد القتل بیع ایدرسه میته بیع ایتمش اولور علی کلا التقدیرین بیعی باطل اولور (ومن اخرج ظبیة الحرم فولدت وماتا ضمنهما) شول کسنهکه ظبیۀ حرمی حرمدن اخراج ایتسه وطوغرسه وفوت اولسهلر ظبیهیی وولدینی ضامن اولور زیرا صید حرمدن اخراج اولندقدنصکره شرعا امنه استحقاقی باقیدر بواجلدن صیدی امنه رد ایلمك واجبدر و بو صفت شرعیهدرکه اولادنه دخی سرایت ایلدی حریت وکتابت وغیریلرده سرایت ایتدیکی کبی لکن ولد مغصوبه ایله بوکلامه سؤال وارد اولوب مغصوب اولان شیئك مالکنه ردی واجب اولور بودخی صفت شرعیهدر لکن ولدنه

سرایت ایلمدی زیرا ولید غصب مضمونه دکلدر * مثلا برکسنه برآدمك قصراغنی غصب ایدوب برقاچ زماندنصکره قصراق طای طوغرسه وقصراغی صاحبی دعوی ایدوب السه طایی آلمغه قادر دکلدر بوکا جواب ویریلورکه صفت شرعیه اولاده اولزمان سرایت ایدرکه برمانع اولمیه صفت مغصوبیت ایسه مانعدر زیرا صید حرمده سبب ضمان ازالۀ امن ایدی ولدنده دخی بولندی مغصوبده ایسه سبب ضمان یدملکی ازالهدر ولدده اول سبب بولنمدی بوتقدیرجه اکا قیاس اولنمدی (وان ادی جزاءها ثم ولدت لا یضمن الولد) واکر اول ظبیهنك جزاسنی ادا ایتسه اندنصکره ولد کتورسه وفوت اولسه ولدی ضامن اولمز زیرا اداء جزادنصکره ظبیهده امن قالمز وصول خلف وصول اصل کبیدر یعنی فقراء مکهیه قیمت صیدك وصولی بولمسی صیدك حرمه وصولی کبیدر مثلا ظبیه حرمه وصول بولوب حرمده ولد کتورسه وفوت اولسه اوزرینه برشیء لازم اولمز

(باب مجاوزة المیقات بلا احرام)

بوباب بلا احرام میقاتی تجاوز ایلمك بیاننده در (من جاوز المیقات غیر محرم ثم احرم لزمه دم) شول کسنهکه میقاتی محرم اولمدیغی حالده تجاوز ایتسه صکره محرم اولسه اول کسنهیه بردم لازم اولور منهی عنه اولان شیئی ارتکاب ایتدیکیچون (فان عاد الیه محرما ملبیا اسقط الدم) واکر اول کسنه میقاته تلبیه ایدیجی اولدیغی حالده عودت ایلسه لازم اولان دم ساقط اولور (وعندهما یسقط بعوده محرما وان لم یلب) وامامین قتنده دم ساقط اولور اول کسنهنك محرما عودی ایله اکرتلبیه ایتمزسه ده * امام زفردیرکه اکرتلبیه ایلسون اکر ایلسون اندن دم ساقط اولمز زیرا انك جنایتی عود ایله رفع اولمز حق میقات انشاء احرام ایدی مجرد رجوع ایله احرامی انشا ایدهمز همان عرفاتدن دونوب وبعد المغرب ینه عودت ایلین کسنه کبی اولور بزم ایچون دلیل بودرکه تارك احرام اولان کسنه متروکی وقتنده تدارك ایتمشدر و بو عود ایسه افعال مزبورهیه شروعدن اقدم متروك اولان شیئی وقتنده تدارك کفارتی اسقاط ایدر * اما افاضه بونك خلافنجهدر زیرا بعد الغروب عرفاته رجوعده متروکی تدارك بوقدرانده ایسه متروك غروب شمسهدکین وقوفدر اول ایسه حاصل اولمدی (وان عاد قبل ان یحرم فاحرم منه سقط) اکر احرام کیمزدن مقدم عود ایدوب میقاتدن احرام کیسه اول کسنهدن دم ساقط اولور بالاتفاق (وکذا لو احرم بعمرة ثم افسدها وقضاها) وینه ذکر اولنان کبیدر یعنی دم ساقط اولور اکر برکسنه عمرهیه احرام کیسه اندنصکره عمرهیی افساد ایدوب قضا ایتسه (وان عاد بعد ماشرع فی الطواف لا یسقط) واکر طوافه شروع ایتدکدنصکره میقاته عودت ایلسه لازم اولان دم ساقط اولمز * حاصل کلام میقاتدن بلا احرام تجاوز ایدوب بعده عود ایلمك اوچ وجه اوزرینهدر بریسی بالاتفاق دم ساقط اولمزکه بومسئلهدر وبریسی بالاتفاق ساقط اولورکه احرام کیمزدن مقدم عوددر اوبریسیکه سقوط وعدم سقوط ایچون اختلاف اولنماندر (وان دخل کوفی البستان لحاجة فله دخول مکة غیر محرم ومیقاته البستان) واکر برکوفی بستانه یعنی بستان بنی عامره برحاجت ایچون داخل اولسه * پس اول کسنه ایچون محرم اولمدیغی حالده مکهیه دخول ایلمك واردر وانك میقاتی بستان بنی عامردر و بستان بنی عامرك تعظیمی واجب دکلدر * اویله اولسه برکسنه بستان بنی عامره داخل اولسه اهلنه ملحق اولمش اولور بستان اهلی مکهیه بلا احرام داخل اولور (ومن دخل مکة بلا احرام لزمه حج او عمرة) وشول کسنهکه مکهیه بلا احرام داخل اولسه اکا حج یاخود عمره لازم اولور (فلو عاد واحرم بحجة الاسلام فی عامه سقط مالزمه بدخول مکة ایضا) پس بلا احرام مکهیه داخل اولدقدنصکره میقاته عودت ایدوب اول سنهده حجة اسلامه احرام کیسه دخول مکه سببیله اولان مالزمه یعنی حج وعمره ساقط اولور دم ساقط اولدیغی کبی (وان کان بعد عامه لا یسقط) واکر عود واحرام اول سنهدنصکره اولسه دخول مکه سببیله اولان مالزمه ساقط اولمز وقت کچمکله ذمتنه دین اولور (وان جاوز مکی او متمتع الحرم غیر محرم فهو کمن جاوز المیقات ووقوفه کطوافه) واکرمکی یاخود متمتع بلا احرام حرمی تجاوز ایلسه * پس اول کسنه میقاتی کچن کسنه کبیدر یعنی اوزرینه دم لازم اولور ووقوف مکی یاخود متمتع میقاتی احرامسز کچن کسنهنك طوافی کبیدر دم ساقط اولمز * حاصل کلام برکسنه میقاتی بلا احرام تجاوز ایتسه و بعد الطواف عود ایدوب میقاتدن احرام کیسه دم ساقط اولماز اماقبل الطواف میقاتدن احرام کیسه دم ساقط اولور اکر بعد الوقوف عود ایدوب احرام کیسه دم ساقط اولماز

(باب اضافة الاحرام الى الاحرام)

بو باب احرامی احرامه اضافه بیاننده در مکی ومکی معناسنده اولان کمسنه‌لره احرامی احرامه اضافه جنایتدر
وآفاقی عمره احرامنی حج احرامنه اضافه دخی جنایتدر اما احرام حجی احرام عمره‌یه اضافه بونك خلافنجه‌در
(مکی طاف لعمرته شوطا فاحرم بالحج رفضه وعلیه دم وقضاء حج وعمرة) برمکی عمره‌سیچون برشوط طواف
ایتسه وتمام ایتمزدن مقدم حجه احرام کیسه اول حجی ترك ایدر واول کمسنه‌نك اوزرینه دم وحج وعمره‌نك
قضاسی لازمدر عند ابی حنیفه اما ترك ایلمك مکی‌یه ایکی احرامی جمع ایلمك منهی عنه اولدیغیچوندر اما لزوم
دم احرامی ترك ایلدیکیچوندر (فلو اتمهما صح وعلیه دم) پس اکر ایکیسنی اتمام ایدرسه صحیح اولور حج ایله عمره
واوزرینه دم لازم اولور (ومن احرم بحج ثم باخر یوم النحر) شول کمسنه‌که حجه محرم اولسه اندنصکره یوم نحرده *
حج آخره محرم اولسه (فان کان قد حلق فی الاول لزمه الثانی ولا دم علیه) پس احرام ثانیدن اقدم تراش اولسه
اکا احرام ثانی لازم اولور ودم لازم اولمز (والا لزمه وعلیه دم سواء قصر بعد احرامه الثانی اولم یقصر)
واکر احرام اوّل ایچون تراش اولمیوب حج آخر ایچون احرام کیسه اکا سنهٔ آتیه‌ده حج ثانی لازم اولور وانك
اوزرینه دم لازم اولور احرام ثانیدنصکره کرك تقصیر ایلسون کرك ایلمسون برابردر * ابو حنیفه قتنده دم لازم
اولمسی اول کمسنه احرام اوزرینه تقصیر ایله جنایت ایتدیکی ایچوندر اکر تقصیر ایتمدیسه تأخیر ایتدیکی
جنایت اولمغین انکیچون دم لازم اولور (وعندهما ان لم یقصر فلا دم علیه) وامامین قتنده اکر تقصیر ایتمش
دکل ایسه آنك اوزرینه دم لازم اولمز احرام اوزرینه جنایت ایلمدیکیچون تأخیر ایتسه دم ایجاب ایلمز
الا ابو حنیفه قتنده ایجاب ایدر (ومن فرغ من عمرته الا التقصیر فاحرم باخری لزمه دم) وشول کمسنه‌که
عمره‌سندن فارغ اوله یعنی طواف وسعی ایده اما تراش یاخود قرقسه وبرغیری عمره‌یه احرام کیسه اکا دم لازم
اولور ایکی عمره احرامنی جمع ایتدیکی ایچون زیرا بو ایکی احرامی جمع مکروهدر وبودمه جبر وکفارت دخی
دیمشلردر (ولو احرم آفاقی بحج ثم بعمرة لزماه) واکر آفاقی حجه احرام کیسه اکا حج وعمره دخی لازم اولور زیرا
آفاقی حقنده حج ایله عمره‌یی جمع ایلمك مشروعدر لکن عمره‌یی تأخیر ایله سنته مخالفت ایتمش اولوردی
(فان وقف بعرفة قبل افعال العمرة فقد رفضها) واکر افعال عمره‌دن مقدم عرفه‌ده واقف اولسه تحقیق
اول کمسنه عمره‌یی ترك ایتمشدر (لا لو توجه ولم یقف) ترك ایتمش اولمز اکر عرفاته توجه ایلسه وواقف اولمیوب
حتی رجوع ایدوب اعمال عمره‌یی ادا ایدوب اندنصکره واقف اولسه صحیح اولور (فان احرم بها بعد طوافه
للحج ندب رفضها ویقضیها وعلیه دم) واکر حج ایچون طوافدنصکره عمره‌یه احرام کیسه عمره‌یی ترك ایتمك
مندوبدر وعمره‌یی قضا ایدر واوزرینه دم لازم اولور (فان مضى علیهما صح ولزمه دم وهو دم جبر فی الصحیح)
پس اکر بو ایکیسی اوزرینه بکرسه یعنی افعال عمره‌یی افعال حج اوزرینه تقدیم ایتمکله بکرسه صحیح اولور
وانك اوزرینه دم لازم اولور وبو دم جبردر روایت صحیحه‌ده (وان اهل الحاج بعمرة یوم النحر او ایام التشریق
لزمته ولزمه رفضها وقضاؤها ودم) اکر حاج یوم نحرده یاخود ایام تشریقده عمره‌یه تهلیل ایلسه یعنی
تلبیه ایتسه اکا عمره لازم اولور شروعی صحیح اولدیغی ایچون وعمره‌یی دخی ترك لازم اولور زیرا حجك رکنی
ادا ایتمشدر * پس اول کمسنه افعال عمره‌یی افعال حج اوزرینه بنا ایتمش اولور بو ایامده ایسه عمره کرهدر
ونه قضاء عمره لازم اولورز براشروعی ایله کندویه لازم قیلمشیدی وترك ایتدیکیچون دم لازم اولور
(فان مضى علیها صح وعلیه دم) پس اکر عمره اوزرینه کچسه یعنی عمره‌یه تهلیل ایتمش ایدی ترك ایتمیوب
اول منوال اوزره ایشلسه صحیح اولور واوزرینه دم لازم اولور زیرا احرامده عمره ایله حجی جمع ایلدیکی ایچون
یاخود بقیهٔ افعال حجده عمره کتوردیکی ایچون دم لازم اولور اکر برسائل سؤال ایدوب براحرامده حج وعمره‌یی
جمع ایتدلر دیرایسه حالبوکه اول کمسنه عمره ایچون محرم اولمدی الا احرام حجك تحللندنصکره وتراش وطواف
زیارتدنصکره اولمشدر بو کا جواب ایکرندر دیرسه بزدیرزکه واجبات حجك بعضی باقی قالمشدر که اول ایام
تشریقده رمی جماردر * پس بو تقدیرجه ایکیسنی جمع ایتمش اولور واوزرینه دم لازم اولور (ومن فاته الحج
فاحرم بحج او عمرة لزمه الرفض والقضاء والدم) وشول کمسنه‌که حجی فوت ایلسه * پس اول کمسنه حجه
یاخود عمره‌یه احرام کیسه کیدیکی حجمیدر یاخود عمره‌میدر انی ترك ایلمك اکا لازمدر لکن قضا ودم لازمدر

مثلا اکر حج ایچون احرام کیمش ایسه حجك ایکی احرامنی جامع اولمق ایچون ترك ایتمك کرکدر وقضاسنك
لزومی احرامه شروعنك صحتی ایچوندر ودمك لزومی وقتندن اول ترك متحلل اولدیغیچوندر واکر عمره‌یه
براحرام کیمش ایسه افعال عمره ایله انقلاب احرام ایتمدن متحلل اولور بو تقدیرجه ایکی عمره‌یی جمع ایتمش اولور *
پس عمره‌یی ترك ایلمك کرکدر واندنصکره قضا وقربان ایلیه

(باب الاحصار والفوات)

بو باب احصار وفوات بیاننده‌در احصار لغتده مطلق منعه دیرلر (احصره العدو او احصره المرض) دینلور
حق سبحانه وتعالینك (للفقراء الذین احصروا فی سبیل الله) قول شریفنده دخی بو معنایه اشارتدر
وشرعده وقوف وطوافك منعنه دیرلر اما ایکیسندن برینه قادر اولسه اکا محصر دینلمز (ان احصر المحرم
بعدو او مرض او عدم محرم او ضیاع نفقة فله ان یبعث شاة تذبح عنه فی الحرم فی وقت معین ویتحلل بعد ذبحها
من غیر حلق ولا تقصیر خلافا لابی یوسف) اکر محرم عدو یاخود مرض یاخود محرمه خاتون عدم محرم
سببیله یاخود نفقه‌سنی ضایع ایتمکله محصر اولسه اول محصر ایچون برشاة کوندرمك لازمدر حرمده
وقت معیننده انکیچون ذبح اولنه اول شاتی ذبح ایتدکدنصکره تراشسز وقرقمسز متحلل اوله ابو یوسف ایچون
خلاف واردر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (فان احصرتم فما استیسر من الهدی) قول شریفی بوکا دلیلدر
نبی علیه السلام واصحاب کزین رضوان الله تعالى علیهم اجمعین عام حدیبیه‌ده عمره‌یه محرم اولدقلرنده
محصر اولوب یعنی مشرکین طرفندن ممنوع اولوب مصالحه ایتمشلر ایدی واول زمان نبی علیه السلام برشاة
بعث ایدوب ذبح ایتدکدنصکره متحلل اولوب سنهٔ قابله‌ده قضا ایتمشلردر (وان کان قارنا یبعث دمین
ویجوز ذبحهما قبل یوم النحر لا فی الحل) واکر محصر قارن اولسه ایکی دم کونده‌ره واول شاتی یوم نحردن
اوّل ذبح ایدرسه جائزدر اما حلده ذبح ایدرسه جائز اولمز واکر قارن حج ایچون حلال اولمغه برشاة کوندرسه
عمره ایچون اولان احرامی باقی قالمش اولور اول تقدیرجه برشاة ایله ایکی احرامدن چقمق ممکن دکلدر
(وعندهما لا یجوز قبل یوم النحر ان کان المحصر محرما بالحج) امامین قتنده یوم نحردن مقدم ذبح جائز دکلدر
اکر محصر محرم بالحج اولورسه واما احرام عمره ایله محرم اولورسه زمان ایله موقت اولمز یوم نحردن اوّل دخی
ذبح اولورسه جائز اولور اما احرام حجله محرم اولان یوم نحره مختصدر تراش کبی مقدم جائز دکلدر (وعلى المحصر
بالحج اذا تحلل قضاء حج وعمرة) حجه محرم اولان محصرك اوزرینه متحلل اولدیغی وقتده حج وعمره‌نك
قضاسی واردر ابن عباس وابن عمر رضی الله عنهمادن مرویدرکه پیغمبر علیه السلام (من فاته
عرفة بلیل فقد فاته الحج فلیتحلل بعمرة وعلیه الحج من قابل) بیورمشلردر وحجك قضاسی شروعنك صحتی
ایچوندر وعمره‌نك قضاسی آنده فائت حج معناسی اولدیغی ایچوندر فائت حج ایسه افعال عمره ایله متحلل اولور
(وعلى المعتمر قضاء عمرة) وعمره‌یه محرم اولان محصرك اوزرینه عمره‌نك قضاسی واردر عمره حقنده احصار بزم
قتمزده متحققدر لکن امام مالك دیرکه عمره موقت دکلدر انك حقنده احصار متحقق اولمز بزم ایچون دلیل نبی
علیه السلام واصحابی عام حدیبیه‌ده محصر اولدیلر حالبوکه جمله‌سی معتمر ایدیلر اولیاء اولیجق تحللك مشروعیتی
دفع حرج ایچوندر حرج ایسه احرام عمره‌ده موجوددر چون احصار متحقق اولسه انك اوزرینه قضا لازم
اولور حج کبی هرچون‌که متحلل اولسه (وعلى القارن حجة وعمرتان) وقران ایچون محرم اولان محصرك
اوزرینه هم حج وهم ایکی عمره‌نك قضاسی واردر اما حجك وبرعمره‌نك قضاسی فائت حجك اوزرینه لازم
اولان حج وعمره ایچوندر اما عمرهٔ ثانیه‌یه کندیسی قارن اولوب شروع ایتدیکی عمره‌درکه اندن چقمش ایدی
انك ایچوندر (فان زال الاحصار بعد بعث الدم وامکنه ادراکه قبل ذبحه) محصر اولان محرم قربانی بعث
ایتدکدنصکره چون احصار زائل اولسه واول محرم هدیه‌یی ذبحدن مقدم ایرشمك ممکن اولسه (وامکن
ادراك الحج لا یجوز له التحلل) وحجه ایرمك دخی ممکن اولسه اول کمسنه ایچون متحلل اولمق جائز دکلدر
زیرا خلف ایله مقصود حاصل اولمزدن مقدم اصله قدرت حاصل اولمشدر متیمم صلاتده صویه ومکفر بالصوم
فراغندن اوّل عتقه قدرتی اولسه تیمم وصوم جائز اولمدیغی کبی بو وجه‌له دخی جائز دکلدر (ولزمه المضی) اول
کمسنه‌یه افعال حج وعمره‌یی ادا واتمام ایلمك لازمدر (وان امکن ادراکه الهدی فقط تحلل وان امکن ادراك

الحج فقط جاز التحلل استحسانا) و اکر انجق هدیه ایرشمك ممکن اولسه اصل که حج ایدی اکا عاجز اولدیغی ایچون متحلل اولور و اکر انجق یالکز حجه ایرشمك ممکن اولسه استحسانا تحلل جائزدر قیاس بو ایدیکه جائز اولمیه (ومن منع بمکة عن الرکنین) وشول کمسنه که مکه ده رکنیندن منع اولنسه یعنی طواف ووقوف عرفه دن منع اولنسه (فهو محصر) اول کمسنه محصردر (وان قدر علی احدهما فلیس بمحصر) واکر ایکیسندن برینه قادر اولسه اول کمسنه محصر دکلدر * مثلا طوافه قادر اولوب وقوفه قادر اولمسه اول کشی صبر ایلسونکه حج کندندن فوت اولسون بعده طواف وسعی ایله متحلل اولسون اما وقوفه قادر اولوب طوافه قادر اولمسه فوت اولمق احتمالی ایله احرام باقیدر طواف ایتمیجه احرامدن متحلل اولمز (ومن فاته الحج بفوات الوقوف بعرفة فلیتحلل بافعال العمرة وعلیه الحج من قابل) وشول کمسنه که عرفه ده وقوفنك فوتیله انی حج فوت ایتسه * پس امدی اول کمسنه افعال عمره ایله متحلل اولسون سنهٔ آتیه ده انك اوزرینه حج لازمدر یعنی قضاسی لازمدر (ولا دم علیه) واوزرینه دم لازم اولمز زیرا افعال عمره حج اولمز (ولا فوت للعمرة وهی احرام وطواف وسعی) وعمره ایچون فوت یوقدر و بو عمره احرام وطواف وسعیدر و احرام عمره نك شرطیدر وطواف وسعی رکنلردر و عمره سنتدر شافعی دیرکه فرضدر نبی علیه السلامك (العمرة فریضة کفریضة الحج) حدیث شریفنی استدلال ایدر بزم ایچون دلیل ابو عیسیٰ ترمذی جامعنده محمد بن اسکندر اسنادیله جابردن روایت ایتدیکی حدیث شریفدر که نبی علیه السلام (او اجبة هی) دیو عمره دن سؤال اولندقده (لا وان تعتمروا هو افضل) دیو بیورمشلردر و ینه ابن عباس حضرتلرندن مرویدرکه نبی علیه السلام (الحج جهاد والعمرة تطوّع) بیورمشلردر زیرا عمره نسك غیری ایله موقتدر طواف نفل کبی اول تقدیرجه واجبه اولمز اکر بر سائل حق سبحانه وتعالینك (واتموا الحج والعمرة لله) قول شریفنی دلیل ایراد ایدوب بو آیت کریمه ده عمره نك وجوبنه دلالت ایدر برشیٔ یوقدر اتمام خلاف نقصدر اصلده وجوب اولمسنی اقتضا ایدرمی ایتمز زیرا عمره یی نافله یی وصلاة نافله یی اتمام ایدلك دیمك صحیح اولور یاخود اتمام شروعدن صکره اولان شیده استعمال اولنور بزم کلامیز ایسه شروعدن اوّل اولانده در آینده ایسه قبل الشروع عمره نك وجوبنه دلالت یوقدر (وتجوز فی کل السنة) سنه نك کلیسنده عمره جائز اولور وسلف شهر حجده عمره یی کتورمکده اختلاف ایتمشلردر عمر رضی الله عنه اشهر حجده عمره دن نهی بیوروب و بعد النهی الحج فی الاشهر والعمرة فی غیرها اکمل بحجتکم وعمرتکم بیوررلرایدی اما صحیح اولان بلا کراهه عمره نك جوازیدر بخاری صحیحنده پیغمبر علیه السلامه اسنادایله روایت ایتمشدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ذی القعده ده درت عمره کتورمشدر بعده حجده کتوردیکندن غیری (وتکره یوم عرفة النحر وایام التشریق) یوم عرفه ده و یوم نحرده و ایام تشریقده عمره مکروه اولور زیرا عائشه رضی الله عنها عمره یی بو ایامده کریه کورمشدر بونلر حج ایچون متعیندر (ویقطع التلبیة فیها باول الطواف) و عمره ده اول کمسنه تلبیه یی قطع ایده اول طواف ایله

(باب الحج عن الغیر)

بو باب غیر ایچون اولان حج بیانند ه در انسان کندی عملنك ثوابنی غیری ایچون قیلمق اهل سنت وجماعت قتنده جائزدر اول عمل کرك صلاة وصوم و حج وکرك صدقه وقرآن واذکار وغیری ایلکلردن هر قنغیسی اولورسه ایشلیوب ثوابنی غیری یه هبه ایتمك جائزدر وثواب مذکور میته واصل اولوب منتفع اولور * معتزله دیرلرکه بونك اصلی یوقدر میته واصل اولمیوب انتفاع دخی ممکن دکلدر حق سبحانه وتعالینك (وان لیس للانسان الا ما سعی) قول شریفی بوکا دلیلدر و عبدده اول قدرت یوقدر که کندی عملنك ثوابنی آخر ایچون قیله کندی نفسنه قیلمغه قدرتی یوقدر فکیف که آخر ایچون قیله مالك وشافعی دیرلرکه بو ثواب عملی آخر ایچون قیلمق انجق صدقه ده و عبادت مالیه ده و حجده در و بونلردن غیری صلاة وصوم وقراءت قرآن کبی اولان عباداتده جائز دکلدر بیورمشلردر بزم ایچون دلیل شول روایت اولنان شیدرکه برکمسنه نبی علیه السلامدن سؤال ایدوب انام وبابام حیاتده ایکن بکا غایت ایلك اوزره ایدیلر ممکنمیدرکه انلرك موتندنصکره بردخی انلره ایلك ایدهلم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انلره ایلك بودرکه انلر ایچون نماز قیله سن واورج طوته سن دیو تعلیم

بیورمشلردر ودارقطنی علی رضی الله عنهدن روایت ایدوب نبی علیه السلام بیورمشلردرکه برکمسنه مقابردن مرور ایدوب اون برکره (قل هو الله احد) قراءت ایلسه واجرینی موتایه هبه ایلسه حق سبحانه وتعالی اول امواتك عددی مقداری اول کمسنه یه اجر احسان ایدر وانس رضی الله عنه پیغمبر علیه السلامدن سؤال ایدوب یا رسول الله بز موتامز ایچون صدقه و حج ایدرز ودعا ایدرز بزم انلر حقنده ایشلدیکمز اعمالزك ثوابی انلره واصل اولورمی دیدکده (نعم انه لیصل و یفرحون به کما یفرح احدکم بالضیف اذا اهدی الیه) دیو جواب بیورمشلردر وابوداود روایت ایتمشدرکه نبی علیه السلام ایکی قوچ قربان ایتمشدر برینی کندو نفسی ایچون و برینی امتی ایچون بو بزه تعلیمدر وانسان غیرینك عملی ایله منتفع اولدیغنه اشارتدر * وابن عباس رضی الله عنهدن مرویدرکه حق سبحانه وتعالینك (وان لیس للانسان الا ما سعی) قول شریفی (والذین آمنوا واتبعتهم ذریتهم بایمان) آیت کریمه سی ایله منسوخدر ودینلمشدرکه بو آیت قوم موسی و ابراهیم علیهما السلامه مخصوصدر زیرا انلرك صحفلرنده (ام لم ینبأ بما فی صحف موسی و ابراهیم الذی وفی) حکایة واقع اولمشدر ودینلمشدرکه بو طریق عادل دکلدر بلکه طریق فاضلدر ودینلمشدرکه (للانسان) ده اولان لام علی معناسنه در حق سبحانه وتعالینك (وان اسأتم فلها) قول شریفنده اولان فلها کبی ای فعلیها (ولهم اللعنة) ای علیهم وعبادات دخی براوچ نوعدر بریسی محض مالیه درکه زکات وعشر وکفارات کبی وبری دخی محض بدنیه درکه صلاة وصوم واعتکاف وقراءت قرآن واذکار کبی وبری دخی حج کبی مرکبه در (تجوز النیابة فی العبادات المالیة مطلقا) عبادات مالیه ده نیابت جائزدر کرك کندینك قدرتی اولسون وکرك عدم قدرتی اولسون هر حالده جائزدر بوندن مقصود سد خلة المحتاجدر یعنی محتاجك حاجتنی وضرورتنی دفع ورفعدر بو ایسه نائبك فعلیله حاصل اولور (ولا تجوز فی البدنیة بحال) نیابت جائز دکلدر عبادت بدنیهٔ محضه ده احوالدن برحال ایله یعنی کرك عجزی اولسون وکرك اولمسون جائز دکلدر زیرا بونده مقصود رضاء الله ایچون نفس امارهیی اتعابدر بو ایسه فعل نائب ایله اولمز (وفی المرکب منهما کالحج تجوز عند العجز لا عند القدرة) عبادات مالیه وبدنیه دن مرکب اولان حج کبی عبادتده عاجز اولدقده جائز اولور قدرتی اولدقده جائز اولمز زیرا حج ایکی معنایی مشتملدر بری تنقیص مال ایله اکتفا اولنور (ویشترط الموت او العجز الدائم الی الموت) نیابت جهتیله حج ایتمك جوازی ایچون موت شرط قیلندی یاخود موته دککین عجز دائم شرط قیلندی وحج فرض عمریدر چونکه حج فرض عمری اولدیسه اثنای عمرنده اداسنه قادر اولدقده وقتنده اصالتنه قادر اولمش اولور کبی اولوب اوزرینه حج واجب اولور اکر نائب کندی ایچون مامضاده حج ایتمش ایسه کان لم یکن اولور شول شیخ فانیکه فدیه یی ادا ایتدکدنصکره صومه قادر اولسه انك اوزرینه صوم واجبدر (وانما شرط العجز للحج الفرض لا للنفل) عجزك شرطی فرض ایچون اولان حجدر بو خسه نافله اولان حج ایچون دکلدر زیرا حج نفلده قدرت وار ایکن نائب قیلمق جائزدر زیرا باب نفل اوسعدر صلاة نافله ده قاعد اوراکیا قیلمق جائزدرکه قیام ونزوله قدرتی وار ایکن (فمن عجز فاحج صح ویقع عنه وینوی النائب عنه) پس امدی شول کمسنه که حجدن عاجز اولوب حج ایتدیرسه اول حج صحیح اولور وعاجز اولوب نائب اولان کمسنه دن واقع اولور ونائب اولان کمسنه اندن نیت ایدر (فیقول لبیك بحجة عن فلان) ایکی رکعت نمازدنصکره (اللهم انی ارید الحج فیسره لی وتقبله منی ومن فلان) دیه الاعمال بالنیات در اکر نیت دخی ایتمزایسه جائزدر زیرا حق سبحانه وتعالی مطلع سرائردر (ویرد ما فضل من النفقة الی الوصی او الورثة) نائب اولان کمسنه نفقه دن فضله قلان شیئی وصیسنه یاخود ورثه سنه رد ایده یاخود آخره رد ایلیه ویریلان شیٔ نفقه ایچوندر اجرت ایچون دکلدر (ویجوز احجاج الصرورة) حج ایتمامش کمسنه یی حج ایتدیرمك جائزدر زیرا نبی علیه السلام خثعمه باباسی ایچون حج ایلمکی تجویز ایتدی سن کندك ایچون حج ایلدکمی دیو سؤال ایلمدی الا اکر اول لازم اولایدی تعلیم و بیان ایچون سؤال بیوررلردی (والمرأة والعبد) ومرأه وعبدی دخی حج ایتدیرمك جائزدر بو ایکیسنده افعال حج بوانده یغیچون (وغیرهم اولی) ومرأه وعبددن غیریلری احجاج اولی در یعنی مختار اولان عاقل وبالغ حج ایتمش واحوال حجدن خبردار اولان بر رجلی احجاج ایتدیرمکدر بو مقوله آدم اولیجق اکمل وجوه اوزره اولمش اولور (ومن امره رجلان فاحرم بحجة عنهما ضمن

نفقتهما والحجة له) وشول كمسه يه ايكى رجل كندولر ايچون حجى امر ايتسه لر * پس اول ايكى كمسنه ايچون حجه
احرام كيسه ايكيسندن الديغى نفقه يى ضامن اولور وحج ايدن كمسنه ايلديكى حج ايله حج الاسلامدن چقار
اما امر ايدنلر عهده سندن چيقه مز وحجه مزبوره يى ايكيسندن برينه دخى ايقاع ممكن دكلدر عدم ولايتى ايچون
بو تقديرجه نفقه يى كندى صرف ايلمشدر ضامن اولور (وان ابهم الاحرام ثم عين احدهما قبل المضى صح)
واكر احرامى مبهم كيسه اندنصكره اداء آخر افعالى كچمزدن مقدم ايكيسندن برينه تعيين ايلسه صحيح اولور
ابو حنيفه وامام محمد قتنده زيرا احرام مقصود دكلدر بلكه افعاله وسيله در ومبهم ايسه تعيين واسطه سيله وسيله
اولمغه صلاحيتى واردر (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر زيرا مأمور بالحج اولان تعيينه
مأمور در ابهام ايسه تعيينه مخالفدر * پس بو تقديرجه حج مأمورك كندى نفسندن اولور (وبعده لا) افعال
حجى ادا ايلدكدنصكره تعيين صحيح اولوردكلدر بالاتفاق زيرا ادا اولان شيء تعيينه محتمل دكلدر (ودم المتعة
والقران على المأمور) جمع ايتمكى حق سبحانه وتعالى كندويه توفيق ايتديكى اجلدن شكرا كندى اوزرينه
لازم اولور بو نعمته ايسه مختص اولان مأموردر زيرا حقيقت فعل اندن صادر اولمشدر اول تقديرجه دم
متعه وقران مأمور اوزرينه در (وكذا دم الجناية) دم جنايت دخى مأمور اوزرينه واجبدر زيرا جانى
اولان كنديسيدر دم دخى كندويه لازمدر (ودم الاحصار على الآمر) دم احصار آمرك اوزرينه در زيرا
مأمور آمرك عهده سنده در تخليص دخى آمرك اوزرينه در كذلك اذن مولاسى ايله محرم اولان عبدك دم
احصارى مولاسى اوزرينه اولديغى كبى (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر زيرا متحلل
ايچون ضرر امتداد احرامى دفع ايلمك واجبدر بو ضرر ايسه حاج اوزرينه راجعدر اول تقديرجه دم احصار
دخى مأمور اوزرينه لازمدر (وان كان ميتا ففى ماله) واكر حج اولنان كمسنه ميت اولورسه دم احصار ميتك
مالندن لازمدر ابو حنيفه ومحمد قتنده وابو يوسف خلاف ايدوب انك قتنده مال ميتدن لازم دكلدر
اندنصكره ديلديكه ميتك ثلث مالندندر زيرا اول دم احصار صله در زكاة وفديه كبى اما قتل صيد وتراش
وتطيب ولبس مخيط كبى اولان جنايتلر جزاسى مأمور اوزرينه در زيرا اختيارى ايله جانى كندوسيدر جنايت
دخى كندو اوزرينه لازمدر (وان جامع قبل الوقوف فسد وضمن النفقة) واكر مأمور قبل الوقوف جماع ايتسه
حجى فاسد اولور واوزرينه دم لازم اولوب نفقه يى ضامن اولور زيرا مأمور اولان صحيحه مأموردر فاسده مأمور
دكلدر وبو تقديرجه نفقه ايچون ويريلان اقچه يى محلنه صرف ايتمكله ضمان لازم كلور بعده سنه آتيه ده
على وجه الصحه حجى قضا ايلسه اول حج مأموردن واقع اولوب ميتدن ياخود آمردن واقع اولمز زيرا مأمور سنه
ماضيه ده افساد ايله امره مخالفت ايلمكله احرام مأموردن واقع اولمشدر وسنه قابله ده ايلديكى حج ايله اولكى
حجى قضا ايتمش اولور بو تقديرجه حج مأموردن واقع اولور (وان مات المامور فى الطريق يحج من منزل آمره)
واكر مأمور بالحج اولان طريقده فوت اولسه برآخر كمسنه مأمور اولدقده آمرك منزلندن حج ايدر ابو حنيفه
قتنده وقياس دخى بودر زيرا سفردن حاصل اولان مقدارى احكام دنيادن اولمغله كويا كه خروج بولنمدى
حاصل اولان مقدار باطل اولدى ونبى عليه السلامك (اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث) حديث
شريفى دخى بوكا دليلدر وتنفيذ وصيت دخى احكام دنيادن اولمغين كويا كه خروج بولنميوب وصيت
وطنده باقى (بثلث مابقى من ماله) ميتك ثلث مالى بقيه سى ايله منزل آمردن حج ايده ابو حنيفه قتنده
(وعندهما من حيث مات المأمور) واماميين قتنده مأمور فوت اولديغى مكاندن حج ايده آمرك منزلندن ايلمك
لازم دكلدر زيرا حق سبحانه وتعالينك (ومن يخرج من بيته مهاجرا الى الله) قول شريفيدر ورسول اكرم
حضرتلرينك (من مات فى طريق كتبت له حجة مبرورة فى كل سنة) حديث شريفى ايله عمل مأمور باطل
اولمامش اولور * امدى مأمور فوت اولديغى مكاندن حج ايلمك جائزدر (لكن عند ابى يوسف يحج بما بقى
من الثلث) لكن ابو يوسف قتنده حج ايلر ثلث مالك بقيه سى ايله زيرا وصيتك محل نفوذى ثلثدر (وعند محمد يحج
بما بقى من المال المدفوع) وامام محمد قتنده مأموره ويريلان اقچه نك بقيه سى ايله حج ايدر اكر باقى برشيء قالمش
ايسه واكر قالمامش ايسه وصيت باطل اولور (ويرد ما فضل من النفقة الى الورثة او الوصى) نفقه دن فضله قلان
ميتك ورثه سنه ياخود وصيسنه رد اولنور بو مسئله اختلاف اوزره در * مثلا بر كمسنه نك درت بيك اقچه سى

اولوب حج ايتدرمك ايچون وصيت ايدوب فوت اولسه ومؤنت حج بيك اقچه اولوب بر كمسنه يه حج ايچون ويراسه
و يولده سرقه اولنسه امام ابو حنيفه قتنده باقى قلان تركه سنك ثلثندن بيك اقچه اخذ اولنور واكر ثانيا
سرقه اولنسه تكرار بقيه مالندن اخذ اولنور اما دفعه ثالثه ده سرقه اولنور ايسه تكرار اخذ اولنمز وامام
محمد قتنده اول ويريلان بيك اقچه نك جمله سى سرقه اولنديسه وصيت باطل اولور واكر جمله سى
سرقه اولنميوب برشيء باقى قالمش ايسه انكله حج اولنور غيرى اقچه ضم اولنمز ومأمور يولده فوت اولدقده
دخى بويلجه در (ومن اهل بحجة عن ابويه ثم عين احدهما جاز) شول كمسنه ابوينى ايچون حجه تهليل ايلسه
اندنصكره ايكيسندن برينه تعيين ايتسه جائزدر زيرا اول كمسنه نك عملنك ثوابندن ايكيسندن برينه متبرع
اولمش اولور اما ايكى رجلك بر آدمه سپارش ايتدكارى بوكا مخالفدر زيرا مأمور بالحج آمرك امريله
ايشلر بونده ايسه آمر ايكى اولمغله امرلرينه مخالفت ايتمكله بريسندن واقع اولمز وابوين ايچون حج ايلمك
مستحبدر ونبى عليه السلام بيورمشدركه (من حج عن ابويه اوقضى عنهما مغرما بعث يوم القيامة مع الابرار)
وينه جابردن مرويدركه (من حج عن احد ابويه فقد قضى عنه حجته وكان له فضل عشر حجج) وزيد بن ارقمدن دخى
مرويدركه (اذا حج الرجل عن والديه تقبل منه ومنهما واستبشرت ارواحهما وكتب عند الله (وللانسان ان يجعل
ثواب عمله لغيره فى جميع العبادات) انسان ايچون جميع عباداتده عملينك ثوابنى غيرى ايچون قيلمق واردر

(باب الهدى)

بو باب هدى بياننده در وهدى تقرب ايچون حرم شريفه اهدا اولنان شيئك اسميدر (هو من ابل او بقر
او غنم) اول هدى دوه واو كوز وقيون ندر (واقله شاة) وهدينك اقلى شاةدر زيرا پيغمبر عليه السلام شاتى
هدينك ادناسيدر بيورمشدر (ولا يجب تعريفه) هدينك تعريفى واجب دكلدر (ويجزئ فيه ما يجزئ
فى الاضحية) اضحيه ده كفايت ايدن شيء هديه ده دخى كفايت ايدر زيرا هدى قربتدر اراقه دم تعلق ايدر
اضحيه كبى اول تقديرجه جمله عيبدن سالم كركدر (ويجزئ الشاة فى كل موضع الا اذا طاف للزيارة
جنبا او جامع بعد وقوف عرفة قبل الحلق فلا يجزئ فيهما الا البدنة) جناياتك هر موضعنده شاة كفايت
ايدر الا انجق طواف زيارتى جنب طواف ايتسه ياخود عرفه يه وقوفدنصكره تراشدن مقدم جماع ايتسه
بو ايكيسنده بدنه دن غيرى كفايت ايتمز اما تراشدنصكره اولسه شاة كفايت ايدر (ويأكل من هدى
التطوع والمتعة والقران) تطوع ومتعه وقران هدينده اكل ايده زيرا هدى دم نسكدر اضحيه منزله سنده در
اكلى جائزدر وجابر رضى الله عنهدن روايتدر وقتاكه نبى عليه السلام نحره متصرف اولدقده كندى مبارك
اللريله آلتمش اوچ بدنه بوغازليوب اندنصكره على رضى الله عنهه امر ايدوب اولدخى بوغازليوب وهر بدنه دن
بر ر پارچه النوب طبخ اولنوب ايكيسى اكل بيورمشلردر (لا من غيرها) بونلردن غيريسنده اكل اولنمق
جائز دكلدر (وخص ذبح هدى المتعة والقران بايام النحر) متعه وقران هدينك ذبحى ايام نحره مخصوص
اولدى (دون غيرهما) متعه وقراندن غيريسى ايام نحره مخصوص دكلدر اكر جبر نقصان ايچون واجب
اولورسه تعجيل اولى در (والكل بالحرم) كلى دم اكر متعه واكر قران وسائر تطوعك كليسى حرمه مختصدر
(ويجوز ان يتصدق به على فقير الحرم وغيره) ذبح ايتدكدنصكره هديى حرم شريفك فقيرينه وغيرى فقيره تصدق
جائزدر زيرا صدقه قربت معقوله در اول تقديرجه هر فقيره اعطا قربت معقوله در (ويتصدق بجله وخطامه
ولا يعطى اجر الجزار منه) وهديه اولان جل وبولارى تصدق ايليه وجزارك اجرتنى اندن ويرميه وتصدق ايتمك
ايچون على رضى الله عنه امر ايلمشدر (ولا يركبه الا عند الضرورة) وهديه راكب اولميه الا مكركه ضرورتده
اوله امام شافعى ديركه كرك مضطر اولسون كرك اولمسون ركوبى جائزدر زيرا نبى عليه السلام بر كمسنه يى
بدنه سوق ايدر كوردكده (اركبها ويحك) بيورمشلردر بزم ايچون دليل اولان بودركه اهل هدى انك
نفعندن كندى نفسنه برشيء صرف ايتميه مكر غايت مضطر اوله (فان نقص بركوبه ضمنه) پس اكر هدى
ركوبندن ناقص اولورسه اول نقصى ضامن اولور (ولا يحلبه فان حلبه تصدق به) وهديى صاحبى
اكر صاغرسه صاغديغى سودى فقرايه تصدق ايليه زيرا هدينك سودى كنديدن جزءدر اغنيايه انتفاع
جائز دكلدر (وينضح ضرعه بالماء البارد لينقطع لبنه) وهدينك سودى منقطع اولمق ايچون ممه سنه صوغق

صوصب اولنه بوفعل وقت قريب اولدقده در اكروقت بعيد اولوب صاغلمق ايله هديه ضرر ايلمسى متحقق اولجق صاغله فقرايه تصدق اولنه واكر كندى حاجتى ايچون صرف ايدرسه قيمتنى تصدق ايده (فان عطب الهدى الواجب) پس اكر هدى واجب هلاك اولسه (اوتعيب فاحشا اقام غيره مقامه) ياخود جواز اضحيه يى منع ايدر عيب ايله معيوب اولان هديك مقامنه غيريسنى اقامه ايده (وصنع بالمعيب ماشاء) ومعيوب اولان هدى ايله ديلديكنى ايشليه زيرا كندينك خالصا ملكيدر (وان عطب هدى التطوع نحره وصبغ نعله بدمه وضرب به صفحته) واكر هدى تطوع هلاكه قريب اولسه اول هدى بوغازليه قلادهسنى قانى ايله صبغ ايده ودخى اورکجنك بر جانبنى قانى ايله صبغ ايده كه هدى ايدوكى معلوم اوله (ولاياكل منه هو ولاغنى) اول هديدن صاحبى اكل ايليه وغنى دخى اكل ايليه (وليس عليه غيره) اول كمسنه نك اوزرينه غيرى هدى اقامتى يوقدر زيرا تطوعدر (وتقلد بدنة التطوع والمتعة والقران) تطوع ومتعه وقران بدنه سى تقليد اولنور زيرا بونلر دم نسكدر تقليد ايسه اشهاردر اول تقديرجه تقليد اولى در (لاغيرها) بونلردن غيرى تقليد اولنمز جنايات وكفارات واحصار ايچون اولان هدى كبيلر ستر اولنمق اولى در ومحيطده مسطوردركه دم نذر دخى تقليد اولنور زيرا اولدخى دم نسكدر (مسائل منثوره) بومحل مسائل منثوره بياننده در اى هدى مسائل منثوره ديمكدر (شهدوا ان هذا اليوم الذى وقف فيه يوم النحر بطلت) برجماعت شهادت ايتديلركه تحقيقا وقفه يه طور يلان كون يوم نحر در شهادتلرى باطل اولوب وحج شريف استحسانا صحيح اولور زيرا بوشهادت نفى اوزرينه قائمه در واندن غيرى بر امرك اوزرينه قائمه دركه تحت حكمده داخلدر بوشهادتدن مقصود ناسك حجنى نفيدر حج ايسه تحت حكمده داخل اولان شول شيدركه حاكم اول شئ ايله محكوم عليهى جبر ايدر حج ايسه عبادتدر عبادتده ايسه جبر يوقدر اول تقديرجه حكمه داخل دكلدر بونده ايسه اعاده يه امر حرجدر مسلمانلرى صيانت ايچون عند الاشتباه انكله اكتفا اولنوب شهادتلرى قبول اولنميه (ولوشهدوا انه يوم التروية صحت) واكر عرفه ده واقف اولدقلرى كون يوم ترويه در ديو شهادت ايلسه لر شهادتلرى صحيح اولور اما مؤخرك جوازنك نظيرى واردر صلاة وصومده قضا كبى اما مقدمك جوازنده نظير يوقدر فقها ديديلركه حاكمه لايق اولان بودركه شهادتلرينى استماع ايلميه (ومن ترك الجمرة الاولى فى اليوم الثانى) وشول كمسنه كه جمرهٔ اولى يى يوم ثانيده ترك ايتسه (فان شاء رماها فقط) اكر ديلرسه انجق جمرهٔ اولايى رمى ايدر (والاولى ان يرمى الكل) اولى اولان جملهسنى رمى ايلمكدر ترتيب مسنونى رعايت ايچون على الترتيب جملهسنى رمى ايلمك اولى واليقدر (ومن نذر ان يحج ماشيا مشى من بيته حتى يطوف للزيارة) وشول كمسنه كه ماشيا حج ايتمكه نذر ايتسه اوندن طواف زيارتنى ايدنجه مشى ايليه (وقيل من حيث يحرم) ديلنمشدركه احرام كيديكى مكاندن مشى ايده مبسوطده ركوب ايله مشى بيننده تخيير اولنمشدر وجامع الصغيرده وجوبنه اشارت اولنمشدر اصل دخى بودر زيرا اول كمسنه قربتى صفت كمال ايله التزام ايتمشدر * پس امدى التزام ايتديكى اوزره اوزرينه لازمدر صومى متتابعا التزام ايدن كمسنه كبى زيرا ماشيا حج افضلدر زيرا نبى عليه السلامك (من حج ماشيا كتب له بكل خطوة حسنة من حسنات الحرم) قول شريفى افضليتنه دليل كافيدر حتى حسنات حرم ندر يارسول الله ديو سؤال ايتدكلرنده (واحدة بسبعمائة) ديو بيورمشلردر لكن دفع حرج ايچون شرع شريف ركوبه رخصت ويرمشدر (فان ركب لزمه دم) اكر نذردنصكره ركوب ايتسه اكا دم لازم اولور روايت اولنمشدركه عقبه دن عامر الجهنى نبى عليه السلامه كلوب يارسول الله بنم قز قرنداشم ماشية حافية حج ايلمك ايچون نذر ايلمشدر ديدكده نبى عليه السلام (ان الله لغنى عن تعذيب اختك فلتركب ولتذبح لركوبها شاة) ديو جواب بيورمشلردر (حلال اشترى امة محرمة بالاذن) برحلال يعنى محرم اوليان كمسنه افنديسنك اذنى ايله محرم اولمش برجاريه يى اشترا ايلسه (له ان يحللها) پس اول مشترى ايچون اول جاريه يى تحليل ايلمك واردر زفر ديركه مشترى ايچون جاريه يى اتفاق ايله تحليل ايتمك يوقدر زيرا احرام برعقددركه مشترينك ملكى اوزره سبق ايلمشدر اول تقديرجه فسخه قادر دكلدر نتكيم جاريهٔ منكوحه يى اشترا ايدوب وطئنه قادر اولمديغى كبى بزم ايچون دليل بودركه مشترى بايعك مقامنه قائم اولمشدر زيرا بايعك جاريه يى تحليل ايتمكه قدرتى

وارايدى

بو فصل مسائل منثوره بياننده اولديغى ظاهر [illegible]

وارايدى لكن بايعه مكروهدر خلاف وعده اقتضاسى ايچون ابتدا احرامه اذن ويردى بعده اذنندن رجوع ايديجك خلف ايتمش اولور اما مشترى يه مكروه دكلدر (والاولى تحليلها بقص شعر اوظفر قبل الجماع) اول جاريه نك متحلله اولمسى قبل الجماع صاچنى قرقمق ياخود طرنغنى قطع ايلمك اولى در تم العبادات

(كتاب النكاح)

بو كتاب احكام نكاح بياننده در وقتاكه مصنف عبادات ذكرندن فارغ اولديسه معاملاته شروع ايدوب نكاحى سائر معاملات اوزرينه تقديم ايلدى ونكاحى حجدنصكره ايراد ايلمسى نكاح ايله حج ماييننده بر قاچ وجه ايله مناسبت اولديغى ايچوندر زيرا حج ظاهر ا اهل وعيالى ترك در نكاح ايسه اخذ وماينلرنده تناسب وتقابل واردر ايكنجى وجه دخى حج كبى عبادت ماليه وبدنيه در بلكه نكاح امر جامعدر ومن وجه عبادتدر حتى ديلنمشدركه نكاحه استقبال عبادات نافله يه اشتغالدن افضلدر محققين ذكر ايتمشلردركه نكاحده اولان اتفاق احكامدن برحكمده واقع اولمامشدر زيرا نكاحده اوچ دواعى مختلفه جمع اولمشدر برى داعيهٔ شرع وبرى داعيهٔ عقل وبرى داعيهٔ طبعدر اما داعيهٔ شرعكه حق سبحانه وتعالينك (فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثنى وثلاث ورباع) قول شريفيدر ونبى عليه السلامك (تناكحوا تكثروا فانى مباه بكم الامم يوم القيامة) وحديث آخرده (النكاح سنتى فمن رغب عن سنتى فليس منى) قول شريفيدر اما دواعىٔ عقل هر عاقل لبيب نجنكه كنديننك آدينى فكر وتأمل ايليوب موتدنصكره اسمنك بقاسنى استيوب بالكليه منسى اولمغى اراده ايدر بو ايسه بقاء نسلدن غيرى ايله اولمازانك حصولى ايسه طريق نكاحدر وطباع انسانده محبت اولاد مقرردر لكن اوغل محبتى قز محبتندن زياده اولديغى اظهر من الشمسدر * حتى روايت اولنوركه هارون الرشيد بر اوغلانك اوغلى و برقزينك اوغلى حضورنه كتوروب اوغلى اوغلنه سن كيمك اوغلوسن ديو سؤال ايتدكده انا ابن فلان ابن هارون الرشيد ديدى وقزى اوغلنه سؤال ايتدكده انا ابن فلان ابن فلان ديدى او غلو اوغلنده احياء اسم زياده ايدوكن مشاهده ايديجك * بنونا بنوا ابنائنا وبناتنا * بنوهن ابناء الرجال الاباعد * ديو بيتى اوقومشدر اما دواعىٔ طبيعيه ذكر اولنادن طبع بهيمى مباضعات شهوانيه ومضاجعات نفسانيه يه ميل ايتديكى محققدر لكن امر شرعله اولمجق منع اولنمز بلكه نفس انكله مأجور اولور وجماع لذات جسمانيه نك نهايتيدر انك فوقنده برلذت جسمانيه يوقدر كمال لذت اولديغيچون حق سبحانه وتعالى تطهير اولنمغى امر ايلمشدركه اول تطهيره غسل تسميه اولندى زيرا لذت جماع كمالنده اولمغله غيبت كامله اولمش اولور حقدن غيبت ايسه نجاست وجنابتدر حقيقت التذاذ نوعنه حق ايله در بو ايسه التذاذ عن غير الحق ايلمكله كويانجس اولدى اول تقديرجه تطهيرى واجب اولدى * معلوم اوله كه نكاحده يدى شيئك ذكرى لازمدر برى لغوى معناسى وبرى شرعى وبرى سببى وبرى شرطى وبرى ركنى وبرى وصفى وبرى حكمى * اما نكاحك معناى لغويسى وطئدر وطئ اوزرينه موضوعدر عقد اوزرينه اطلاقى مجازدر مسببك اسمى سببك اوزرينه اطلاقى قبيلندندر زيرا عقد برسببدركه وطئه مفضيدر وشرعا معناسى و ينعقد بالايجاب والقبول بيان اولندقده بيان اولنور سببى تناسل وتوالد ايله بقاء عالمه تعلقدر وشرطى ايكى نوعدر برى عام وبرى خاصدر وعام اولان محل قابلدر وعقل وبلوغده اهليتدر خاص اولان اشهاددر وركنى ايجاب وقبولدر وحكمى ثبوت حالدر يعنى استمتاع ووجوب مهر وثبوت حرمت مصاهره در ووصفى ياواجب ياخود سنت ياخود مكروهدر توقان يعنى جماعه شدت ميل ورغبت محلنده واجبدر * اما نفسنك ضبطنه قادر اولوب صبر ايدن حقنده اختلاف اولندى ائمهٔ حنفيه قتنده عبادات نوافله اشتغالدن نكاحه اشتغال افضلدر وشافعى قتنده نكاحى ترك ايدوب نوافله اشتغال افضلدر زيرا شافعينك دليلى نكاح معاملاتدندر مؤمن وكافر بوفعلده مشتركدر بوفعل هر بريسندن صحيح اولور اول تقديرجه عبادته مقصوره اولمامش اولور ولذاتها مقصوره اولان عباداته اشتغال افضل واولى در * بر قوم بوكا جواب ويرمشلردركه بعض قوم طلاق نسوانه قصد ايدوب عباداته مشغول اولمق استدكلرنده رسول اكرم صلى الله عليه وسلم (تناكحوا توالدوا) قول شريفيله منع بيورمشلردر * حاصل كلام بركمسنه نك صبره قدرتى اولوب ونكاحه قدرتى اولسه بو تقديرجه نكاحى ترك ايتسه بو محل نزاعدن خارجدر وبو حديث شريف شافعى يه رد واقع اولمشدر ظاهرا

لكن حقيقتده رده صالح اولمز زيرا ابتداء اسلامده مؤمنين ومسلمين قلت او زره اولدقلرينه بناء اولمق
جائزدر واحتمالدركه حديث شريف بالكليه تركدن منع اوله (هو عقد يرد على ملك المتعة) نكاح بر عقددركه
ملك متعه اوزرينه وارد اولور ملك متعه دن مراد رجلك نسادن انتفاعيدر ملك متعه ديمكله بيعدن احتراز
اولندى زيرا بيع ملك عين ايچون موضوع بر عقددر وعقددن مراد حاصل بالمصدر ديدكلرى معنادر
وحاصل بالمصدر اولدركه اجزاء تصرف شرعينك ارتباطى حاصل اوله زوجيت وتزوجيت كبى كه ايجاب
وقبولدر * معلوم اوله كه بونده علل اربعه واردر متعاقدين علت فاعليه در ايجاب وقبول علت ماديه در
ارتباط اجزا علت صوريه در استمتاع علت غائيه در قصدا من حيث القصد عقد اوله قصد اولمسى * عقد يرد
على ملك المتعة ضمنا كالبيع والهبة * بومثللو اولان عقددن احترازدر (قصدا يجب عند التوقان)
نكاح عمدا واجب اولور توقان قتنده زيرا زنا ارتكابندن خوف اولنور (ويكره عند خوف الجور)
نكاح مكروه اولور جور خوفى قتنده جوردن مراد حقوق زوجيتى رعايتده قصوردن ناشيدر
(ويسن مؤكدا حالة الاعتدال) حال اعتدالده سنت مؤكده اولدى (وينعقد بايجاب وقبول) ايجاب
وقبول ايله منعقد اولور يعنى حاصل ومتحقق اولور بايجاب ده اولان باملابسه ايچوندر نتكيم بنيت البيت بالحجر
والمدر ده اولان باكبى استعانت ايچون دكلدر كتبت بالقلم ده اولان باكبى زيرا استعانت اولمق ايجاب
وقبولك اجزاء ماديه اولمسى منافيدر وعاقديندن هرقنغيسى اول تكلم ايدرسه ايجاب اولور صكره كى كلام
قبول اولور (كلاهما بلفظ الماضى) بو ايجاب وقبول لفظ ماضى ايله منعقد اولور (او احدهما) ياخود
برى ماضى برى مستقبل اولمق ايله منعقد اولور مستقبلده امر دخى داخلدر (كزوجنى فقال زوجت) نتكيم
مرأه نك بنى تزوج ايله ورجلك دخى تزوج ايتدم ديديكى قولى كبى بوقول ايله مجلس واحدده نكاح منعقد
اولور زيرا خاتونك زوجنى قولى رجلك وكالتنه اذندر وارلك زوجت قولى حكما هم ايجاب وهم قبولدر زيرا
بركسنه نكاحده زوج وهم زوجه يه وكيل اولمق جائزدر (وان لم يعلما معناهما) اكر زوج وزوجه او ايكى لفظك
معنالرينى بلمزلر ايسه ده ينه نكاح بو ايكى لفظ ايله منعقد اولور * صاحب الخزانه وشيخ الاسلام بو ايكى لفظك
معناسنى بلميان كسنه لرك نكاحى منعقد اولمز ديمشلردر (ولو قال دادى) اكر بركسنه برعورته * خويشتن
برنى بفلان دادى * يعنى فارسى عبارت ايله كنديكى فلان كسنه يه عورتلكه ويردكمى ديسه (او پذيرفتى)
ياخود امرى قبول ايتدكمى ديسه (فقال داد) پس اول عورت ويردى ديسه (او پذيرفت) ياخود قبول
ايتدى ديسه (بلاميم صح) ميمسز اول نكاح صحيح اولور كرچه دادم وپذيرفتم ديمك كركايدى (كبيع وشراء)
بيع وشرا كبى ميمسز صحيح اولور مثلا بركسنه يه ديسه كه فروختى يعنى بيع ايلدكمى اول دخى فروخت ياخود
خريدى يعنى اشترا ايتدكمى اول دخى خريد ديسه صحيح اولور اصح اولان فروختم وخريدم ايدى لكن
بو يلجه دخى صحيح اولور (ولو قالا عند الشهود مازن وشو بيم لا ينعقد) اكر رجل ومرأه شهود قتنده
بز ار وعورتز ديسه لر نكاح منعقد اولمز براسابقده عقد واقع اولميان بر كذبى اقرار ايلمش اولديلر ينه بويله در
هذه امرأتى وهذا زوجى ديسه لر ينه منعقد اولمز زيرا بو دخى واقع اولمامش شيئى اخبار در مكر بونده
انشاء عقد مراد ايليه اولزمان منعقد اولور (وانما يصح بلفظ نكاح وتزويج) ايجاب وقبول ايله اولان عقد
لفظ نكاح ولفظ تزويج ايله صحيح اولور (وما وضع لتمليك العين فى الحال) وفى الحال تمليك عين ايچون وضع
اولنان شئ ايله دخى نكاح صحيح اولور بالفظ قيدى وصيتدن احترازدر (كبيع وشراء وهبة وصدقة وتمليك)
بيع وشراء وهبه وصدقه وتمليك كه زوج نكحت منك وخاتون قبلت ديسه ياخود زوج زوجتك
عورت دخى قبلت ديسه واكر عورت بعت نفسى منك ديسه زوج دخى قبلت ديسه ياخود اشتريت ديسه
واكر عورت وهبت نفسى منك ديسه زوج دخى قبلت ديسه واكر عورت تصدقت بنفسى عليك زوج دخى
قبلت ديسه نكاح صحيح اولور (لا باجارة واعارة واباحة ووصية) اجاره واعاره واباحه ووصيت لفظلرى ايله
نكاح منعقد اولمز * مثلا اكر خاتون اجرتك نفسى ديسه رجل دخى قبلت ياخود استأجرت ديسه واكر خاتون
ابحتك نفسى لك ديسه رجل دخى قبلت ديسه واكر خاتون اعرتك نفسى ديسه رجل دخى قبلت ديسه
واكر خاتون اوصيت بضع جاريتى بعد موتى رجل دخى قبلت ديسه بو الفاظ ايله نكاح صحيح اولمز زيرا

اجاره ملك عينى ايجاب ايلمز وصيت ايسه فى الحال اولنوب بعد الموت ايجاب ايدر اول اجلدن نكاح
منعقد اولمز (وشرط سماع كل من العاقدين لفظ الآخر) عاقدينك هربريسى آخرك لفظنى استماع ايلمك
شرط قيلندى زيرا بربرينك كلامنى استماع ايلمدكجه طرفيندن رضا محقق اولمز اول تقديرجه نكاح
منعقد اولمز وحاضرده اولان كسنه لرك كتابى ايله نكاح منعقد اولمز (وحضور حرين او حر وحرتين
مكلفين مسلمين ان كانت الزوجة مسلمة سامعين معا لفظهما) وايكى مكلف مسلم حر كسنه نك
ياخود بر حر وايكى حره نك حضورى شرط قيلندى اكر زوجه مسلمه ايسه وشاهدين عاقدين لفظلرينى
استماع ايده لر (فلا يصح ان سمعا متفرقين) نكاح صحيح اولمز اكر شاهدلر عاقدينك كلامنى متفرقا استماع
ايدرلر ايسه (وجاز كونهما فاسقين) وشاهدلر فاسق اولسه لر شهادتلرى جائزدر بزم قتمزده * امام شافعى قتنده
جائز دكلدر زيرا شهادت كرامت بابندندر فاسق كندى نفسنده ايسه اهل خيانتدر امابزم ايچون
دليل فاسق كندى نفسنده اهل ولايتدندر زيرا فاسق كندى نفسنى وعبيد واماسنى تزويج ايلمك جائزدر *
پس بو تقديرجه اهل شهادتدن اولمش اولور (او محدودين فى قذف او اعميين او ابنى العاقدين او ابنى احدهما)
ياخود اول ايكى شاهد قذفده حد اورلمش اوله لر ياخود ايكيسى دخى اعمى اوله لر ياخود عاقدينك اوغللرى
اوله لر ياخود عاقدينك برينك اوغلى اوله لر بونلرك حضورنده جائزدر بونلرك جمله سى اهل شهادتدر واهل ولايت
اولدقلرى ايچون (ولا يظهر شهادتهما عند دعوى القريب) ايكى اوغلك شهادتى ظاهر اولمز قريبك
دعواسى قتنده مثلا زوجك ايكى اوغلو حضورنده نكاح اولسه وصكره زوج دعوى ايلسه اوغللرينك
شهادتى مقبوله اولمز اما دعوى مرأه طرفندن اولسه زوجك اوغللرينك شهادتى مقبوله اولور واكر مرأه نك
ايكى اوغلو حضورنده نكاح اولنسه اكر دعوى مرأه طرفندن اولورسه كندى اوغللرينك شهادتلرى
مقبوله اولمز اما دعوى رجل طرفندن اولورسه مقبوله اولور (وصح تزوج مسلم ذمية عند ذميين)
برمسلم ايكى ذمى حضورنده برذميه يى تزوج ايلمك صحيحدر ابو حنيفه وابو يوسف قتنده (خلافا لمحمد)
امام محمد ايچون خلاف واردر وبو خلاف قول زفردر زيرا ايجاب وقبولدن عاقدينك كلامنى نكاحده
استماع شهادتدر كافرلك خود مسلم اوزرينه شهادتى جائز دكلدر بو ايسه بالاتفاقدر كويا كه بونلر زوجك
كلامنى استماع ايتديلر كلامك استماعى خود بو قاروده بيان اولنمش ايدى ابو حنيفه وابو يوسف ايچون
دليل نكاحده شهادت عورت اوزرينه اثبات ملك متعه اعتبارى اوزره شرط قيلندى بوخسه وجوب
مهر اوزره قيلنمدى بو تقديرجه ذميلرك ذميه اوزرينه شهادتى جائزدر (ولا يظهر شهادتهما ان ادعت)
ذكر اولنان ذميلرك شهادتلرى ظاهر اولمز دعوى عورت طرفندن اولورسه زيرا كافرلك مسلم اوزرينه
شهادتلرى جائز دكلدر واكر دعوى رجل طرفندن اولورسه ذميلرك شهادتى جائز اولور (ومن امر رجلا
ان يزوج صغيرته فزوجها عند رجل صح ان كان الاب حاضرا والا فلا) بركسنه صغيره سنى تزويج ايلمك
ايچون بر رجله امر ايلسه اول دخى بر رجل حضورنده تزويج ايلسه صحيح اولور اكر باباسى حاضر اولورسه
واكر باباسى حاضر اولمزسه صحيح اولمز (وكذا لو زوج الاب بالغة عند رجل ان حضرت صح والا فلا)
وينه صحيح اولور اكر اب بالغه يى برآدمك حضورنده تزويج ايتسه اكر اول بالغه حاضره اولورسه صحيح اولور
اكر حاضره اولمز ايسه عقد صحيح اولمز كويا بالغه نك حضورنده كنديسى حكما عاقده اولوب باباسى وحاضر
اولان رجلك ايكيسى شاهد اولمش اولور

(باب المحرمات)

بو باب وطئ حرام اولان نسنه بياننده در معلوم اوله كه محرمات اون برقسمدر * اولكيسى قرابت جهتيله
حرام اولاندر اولدخى يدى صنفدر كه انالر وقزلر وقزقرنداشلر وعمه لر وخاله لر وقرنداشى قزلرى وقزقرنداشى
قزلرى * ايكنجيسى ظهريت جهتندن اولان حرامدر اول دخى درت صنفدر برى عورتك اناسى وعورتك
قزى وباباسنك عورتى واوغلنك عورتى * اوچنجى قسمى رضاعا اولان حرامدر * دردنجى قسمى
ايكى قزقرنداشى جمع ايلمكدر نكاحا ووطئا ودخى ايكى عورتى جمع ايلمكدركه اكر برى اركك فرض اولنسه
آخرك نكاحى اكا حرام اوله بونلرى جمع ايلمك دخى اكا حرامدر * بشنجى قسمى مصاهره جهتيله حرام اولاندر

يعنى مصاهره اولان ايله مراديمز بودركه عورتك اناسى وقزى ارى اوزرينه حرام اوله وارلك اوغلى وباباسى دخى عورت اوزرينه حرام اولمقدر زنا ومس ونظر شهوت ايله دخى حرمت مصاهره ثابت اولور * التنجيسى ملك ايله نكاح جمع اولمق مولى امه سنى ودخى سيده كوله سنى نكاح ايلمك * يدنجيسى كافره ايله مجوسيه يى ياخود وثنيه يى جمع ايلمك كبى * سكزنجيسى تقديم ايلمك مثلا امه يى حره اوزرينه تقديم كبى ياخود برابر جمع ايلمك كبى بونلرك بريسى جائز دكلدر وحره نك عدتنده دخى امه نك نكاحى جائز دكلدر * طقوزنجيسى شرع شريف تقدير ايلديكندن زياده ايتمك كبى مثلا عبد ايكيدن زياده دخى حردرتدن زياده ايتمك كبى * اونجيسى غيرك زوجه سنى تزوج كبى * اون برنجيسى نكاحدن حامل اولان خاتونى نكاح ايلمك كبى بونلرك جمله سى حرامدر (يحرم على الرجل امه وجدته وان علت) رجل اوزرينه اناسى وجده سى حرام اولور هرنقدر عالى اولورسه زيرا حق سبحانه وتعالينك (حرمت عليكم امهاتكم) قول شريفى خود دليل كافيدر جده كرك رجال طرفندن اولسون كرك نسا طرفندن اولسون برابردر وجده نك حرمتى دخى نص ايله ثابتدر وانكار ايدن كمسنه لرك قتنده اجماع ايله ثابتدر ياخود دلالت نص ايله وياخود عموم مجاز ايله ثابتدر زيرا ام لغة اصلدر بنت ايسه فرعدر ام الكتاب وام القرى اصل كتاب واصل ارض ديمكدر (وبنته وبنت ولده وان سفلت) ورجل اوزرينه كنديننك قزى واوغلنك قزى حرام اولور هرنقدر آشاغه دخى اولورسه (واخته وبنتها وبنت اخيه وان سفلتا) ورجل اوزرينه قزقرنداشى وقزقرنداشنك قزى وقرنداشنك قزى حرام اولور هرنقدر آشاغه دخى اولورسه (وعمته وخالته وام امرأته مطلقا) ورجل اوزرينه عمه سى وخاله سى وعورتنك اناسى حرام اولور كرك وطئ ايلسون كرك ايلسون زيرا (نكاح البنات يحرم الامهات) ايديكى ظاهردر (وبنت امرأة دخل بها) وشول خاتونك قزى دخى حرام اولوركه اول خاتونه دخول ايتمش اوله اما مدخول بها اولميجق حرام اولمز (وطئ الامهات يحرم البنات دون نكاحها) مضمونك حقيقى اناسنك وطئنده وعدم وطئنده ظاهر اولور اكر مدخول بها اولميوب طلاق ياخود موت ايله مفارقت اولورسه قزينى آلمق حرام اولمز (وامرأة ابيه وان علا وابنه وان سفل) وباباسنك خاتونى دخى اكا حرام اولور هرنقدر عالى اولورسه وباباسنك اوغلى دخى اكا حرام اولور هرنقدر آشاغه دخى اولورسه حق سبحانه وتعالينك (ولا تنكحوا ما نكح آباؤكم) واوغل حقنده (وحلائل ابنائكم الذين من اصلابكم) قول شريفى بوكا دليلدر (والكل رضاعا) محرماتدن ذكر اولنلرك كليسى رضاع جهتندن دخى حرام اولور بوحرمت حق سبحانه وتعالينك (وامهاتكم اللاتى ارضعنكم واخواتكم من الرضاعة) قول شريفيله ونبى عليه السلامك (يحرم من الرضاع ما يحرم من النسب) حديث شريفيله ثابت اولمشدر (والجمع بين الاختين نكاحا) وايكى قزقرنداشى نكاح جهتندن جمع ايلمك حرام اولور كرك نسب جهتندن اختين اولسون كرك نكاح جهتندن (ولو فى عدة من بائن او رجعى) اكر اول جمع بائن ورجعى طلاق عدتنده ايسه ده ينه حرامدر حق سبحانه وتعالينك (وان تجمعوا بين الاختين) قول شريفى وپيغمبر عليه السلامك (من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يجمعن ماءه فى رحم اختين) حديث شريفى خود دليل قاطعدر زيرا ايكيسنك جمعى بغضايه مفضيدر واجماع امت دخى حرام اولمسى اوزرينه در وعدت ايچنده اولمسنه سبب نكاح اولك بعض احكاميكه نفقه در وخروجدن منعدر باقى اولديغيچوندر حقوق نكاحدن برشى قائم اولنجق عينى ايله نكاح دخى قائم اولمش اولور ورجعيده خود وطئك حلال اولمسى ظاهردر (او وطئا بملك يمين) ملك يمين ايله وطئا ايكى قزقرنداشى جمع ايتمك حرام اولور اما وطئسز جمع اولنمق جائزدر (فلو تزوج اخت امته التى وطئها لا يطأ واحدة منهما حتى يحرم الاخرى) پس اكر وطئ ايتديكى جاريه سنك قزقرنداشنى تزوج ايلسه انلردن برينه وطئ ايده مز حتى كندويه برينى حرام ايلمينجه بعده بريسنى منع ايلمكله ياخود برآخره نكاح ايلمكله ياخود بركمسنه يه هبه ايلمكله كندى ملكندن اخراج ايتمينجه آخرك وطئ اكا حلال اولمز (ولو تزوج اختين فى عقدين ولم تعلم الاولى فرق بينه وبينهما ولهما نصف المهر) واكر ايكى قزقرنداشى ايكى عقدده تزوج ايلسه وقنغيسى اول عقد اولمشدر بيلنمسه اول رجل ايله ايكى قرنداشك مابينلرى تفريق اولنور وايكيسى ايچون نصف مهر لازم اولور زيرا ايكيسندن برينك نكاحى باطلدر وقنغيسى اول ايديكى معلوم

اولمامغله تعيينك وجهى يوقدر ترجيح بلامرجح جائز دكلدر ايكيسندن بريسنى نفيه دخى وجه يوقدر زيرا تقديم وتأخيرده جهالت اولمغله عدم فائده ايچون معين برى نفى اولنمز ورجله ايكيسندن برينك استمتاعى جائز دكلدر وبونلردن هر بريسى معلقه قالوب نه اوصاحبى اولدى نه مطلقه اولدى بويله اولمقده ايكيسنه دخى ضرر اولدى * پس بالاخره تفريق متعين اولدى وايكيسنه نصف مهر اولمسنه سبب زيرا نكاح آخر باطلدر مهرى موجب دكلدر نكاح اول ايسه صحيحدر مهرى موجبدر اولى ده ايسه قبل الدخول مفارقت اولمغله نصف مهرى ايكيسى بينلرنده تنصيف ايدرلر (والجمع بين امرأتين لو فرضت احديهما ذكرا تحرم على الاخرى) وايكى عورتك جمعى دخى حرام اولور اكر ايكيسندن برى اركك فرض اولنسه آخر اوزرينه حرام اوله بومقوله يى جمع ايلمك حرام اولور مثلا عمه ايله قرنداشى قزى وخالته ايله قزقرنداشى قزى بونلرك برى اركك فرض اولنسه آخره نكاحى جائز دكلدر (بخلاف الجمع بين المرأة وبنت زوجها لامنها) شول خاتون ايله زوجنك قزى بيننى جمع ايلمك بوكا مخالفدر يعنى بوجائزدر اما قز عورتدن اولميه مثلا بر كمسنه برخاتون نكاح ايدوب كندينك دخى آخر عورتدن قزى اولسه اول كمسنه نك فوتندنصكره ياخود طلاقدنصكره برآخر كمسنه اول خاتونى وسابقده اولان ارينك قزينى جمع ايتمك جائزدر (والزنا يوجب حرمة المصاهرة) زنا حرمت مصاهره ايجاب ايدر * امام شافعى ايلمامسنه ذاهب اولمشدر زيرا مصاهره بر نعمتدر اجنبيلرى دخى محارمه الحاق ايدر وهرشيئكه نعمت اوله اول شيئه حرام ايله نائل اولنمز وزنا كه سببدر وحرمتكه حكمدر بونلرك بينلرنده مناسبت واجبه يوقدر اول تقديرجه حرمت ثابته اولمامشدر * وبزم ايچون دليل بودركه ولد وطئ واسطه سيله سبب جزئيدر زيرا ولد واطئ وموطوئه نك هر برينه نسبت اولنور وموطوئه نك اصول وفروعى رجلك اصول وفروعى كبيدر * پس بو تقديرجه رجلك كندى جزئيله استمتاع حرام اولور وبو حرمته سبب ولددر وولده سبب وطئدر * پس سبب حرمت ولد اولميجق زنا اولمامش اولور لكن زنا كه وطئ ايدى ولد مقامنه اقامه اولندى سفر مشقت مقامنه اقامه اولنديغى كبى وقاعده مقرره دركه برشيء آخر شيئك مقامنه اقامه اولنسه اول شيء كندى صفتيله تعبير اولنيوب يرينه قائم اولديغى شيئك صفتيله تعبير اولنور تيممده تراب كبى حقيقتده تراب مطهر دكلدر لكن صويك قائم مقامى اولمغله صوده اولان صفتكه طهوريت ايدى تراب دخى اول صفت ايله موصوف اولدى * وشافعينك تمسك ايلديكى پيغمبر عليه السلامك (الحرام لا يحرم الحلال) حديث شريفى صحيح دكلدر صحيح اولديغى تقديرجه متروك الظاهردر انكله احتجاج اولنمز زيرا حرام حلالى حرام ايدر كورمزميسنكه بر قطره خمر ماء قليل ايچنه دوشسه جمله سى حرام اولور اما عطادن روايت اولنوب (الحرام لا يحرم الحلال) حديث شريفى (لا يحرم الوطئ الزنى العقد الحلال) مضمونى اوزره مقدما زنا ايتمش اوله بعده تزوج ايتسه ديمكه محمول اوله يوخسه غيرى معنا احتمالى بعيددر (وكذا المس بشهوة من احد الجانبين) ايكى جانبك برندن دخى شهوتله مس حرمت مصاهره يى ايجاب ايدر زيرا نبى عليه السلامك (من مس امرأة بشهوة حرمت عليه امها وابنتها) حديث شريفى حرمت مصاهره يه دليل كافيدر * شافعى بوكلامك خلافنجه در (ونظره الى فرجها الداخل ونظرها الى ذكره بشهوة) ورجلك فرج داخل مرأه يه نظرى وعورتك رجلك ذكرينه شهوتله نظرى دخى حرمت مصاهره يى ايجاب ايدر * شافعى ديركه مس ونظر معنىء دخولدن دكلدر بو اجلدنكه فساد صوم واحرام ووجوب اغتسال بومس ونظر دخوله تعلق ايتمز بويله اولنجق حرمت مصاهره ثابت اولمز * بزم ايچون دليل مس ونظر وطئه سبب وداعيدر پس امدى احتياطا سبب مسبب مقامنه قائم اولور زيرا نبى عليه السلامك حرمت بضعده كمال اعتناسى اولمغله شهوة بضعيتكه سبب رضادر اثبات حرمتده حقيقت مقامنه اقامه اولنمشدر وفساد صوم واحرام ووجوب اغتسال حرمت بضعده دكلدركه سبب وطئ مقامنه اقامه اولنه (وما دون تسع سنين غير مشتهاة وبه يفتى) وطقوز سنه دن آشاغه اولان قز مشتهاة دكلدر ومفتى به اولان قول دخى بودر بوتقديرجه حرمت مصاهره ايجاب ايتمز اما عجوزيونك خلافنجه در علوق احتمالى ايچون زيرا زكريا صلوات الله على نبينا وعليهك زوجه سنه عجوز ايكن علوق واقع اولدى اول احتمال ايله حرمت مصاهره ثابت اولور (ولو انزل مع المس لا تثبت الحرمة هو الصحيح) واكر مس ايله انزال اولسه حرمت مصاهره ثابت اولمز صحيح اولان بودر شمس الائمة السرخسى

ونفر الاسلام اختیار ایتدکاری بودرز یرا مع الانزال اولان مس وطئه مفضی دکلدر محرم اولان مس وطئه
مفضی اولاندر * صاحب عنایه دیرکه فقهانک المس بشهوة لایوجب الحرمة بالانزال دیدکاری بودر حرمت
ابتدا مس ایتدکده انزال واقع اولنجه حکما موقوفا واقع اولورا کرانزال واقع اولورسه حرمت مصاهره واقع اولماز
اکرانزال اولمزایسه حرمت ثابت اولور (وصح نكاح الكتابية) کتابیه اولان خاتونک نکاحی صحیح اولور
حق سبحانه وتعالینک (والمحصنات من الذین اوتوا الکتاب من قبلکم) قول شریفی دلالتیله نکاحی تجویز
ایلمشدر (والصابئة المؤمنة بنبی المقرة بکتاب) وصابئیه نک نکاحی صحیح اولور اویله صابئیه که بر نبی یه ایمان
و برکتابه اقرار ایتمش اوله امام اعظم قتنده کتابیه در انجق کواکبه تعظیم ایدرلر بز قبله یه تعظیم ایتدیکمز کبی
وامامین قتنده کتابیه دکلدرز یرا کواکبه عبادت ایدرلر (لاعابدة کواکب) کواکبه عبادت ایدنک نکاحی
صحیح اولمز (وصح نكاح المحرم والمحرمة) محرم ومحرمه نک نکاحی دخی صحیح اولدی زیرا نبی علیه السلام محرم
ایکن میمونه یی تزوج ایتمشدر (والامة المسلمة والكتابية ولو مع طول الحرة) وامهٔ مسلمه نک وکتابیه نک
نکاحی صحیح اولدی واکرحره یه قدرتی اولورسه ده یعنی مهر ونفقه سنه قادر اولورسه ده امام شافعی قتنده حر
اولان کمسنه یه جائز دکلدر امه وکتابیه یی تزوج ایده جواز نکاحی خود ضرورة در زیرا ولد امه تابعدر حره
وحری رقه بلا ضرورة تخلیط جائز دکلدر * بزم قتمزده جائزدرز یرا حق سبحانه وتعالینک (فانکحوا ما طاب لکم
من النساء) قول شریفنک اطلاقی ایله (والحرة علی الامة) وحره نک نکاحی امه اوزرینه صحیح اولور نبی علیه
السلامک (تنکح الحرة علی الامة) قول شریفی بوکا دلیل کافیدر (واربع فقط للحر من حرائر واماء) وحرایچون
حرائر وامادن یعنی حره لردن وجاریه لردن انجق درت نکاح ایتمک صحیح اولور زیاده سی صحیح اولمز حق سبحانه
وتعالینک (فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع) قول شریفی درت اوزرینه نصدرز یاده سی
منع اولمشدر (وللعبد ثنتان) عبد ایچون ایکی یی نکاح صحیح اولور امام مالک دیرکه احرار کبی عبد ایچون
دخی درت نکاح جائزدر حق نکاحده حر کبیدر حتی مولاسنک اذنی یوغیکن نکاح ایتمکه مالک اولور
تطلیقه بغیر اذن مالک اولدیغی کبی * بزم ایچون دلیل بودرکه رقیت منصفدر حریتک شرفنی اظهار ایچون
عبد ایکیدن زیاده یه مالک دکلدر (وحبلی من زنی) وزنادن حامل اولانک نکاحی دخی صحیح اولور ابو حنیفه
ومحمد قتنده زیرا خاتونک نکاحی مطلقا صحیحدر لکن حامل اولدقده وطئی حرام اولمق صاحب مائی احترام
وزراعتی ماء غیر ایله سقی ایلمک وقایه سیچوندر زنا ایسه اول احترامه مستحق دکلدر اویله اولیجق نکاحی
صحیح اولور (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر نکاح حبلی ممنوع اولمسی حملک احترامی
ایچوندر بونده ایسه نکاح صحیح ایله زنادن اولان حملک بیننده فرق یوقدر بونه زنادن اولان حملک دخی احترامی
لازمدرز یرا ولدک صنعی یوقدرکه جنایته مستحق اوله عدم جنایت مقرر اولمغله اسقاطی جائز دکلدر * امدی
نکاحی دخی صحیح دکلدر (ولا توطأ حتی تضع) زنادن حبلی اولان عورت نکاح اولدقده وضع ایتمینجه
وطئ اولنمز زیرا نبی علیه السلامک (من کان یؤمن بالله والیوم الاخر فلا یسقین ماءه زرع غیره) حدیث
شریفی عدم وطئنه دلیل کافیدر (وموطوءة سیدها) وسیدی موطوئه سنک نکاحی صحیح اولور زیرا
امه نک فراشی ضعیفدر حتی جاریه ولد کتورسه دعوة اولنمینجه نسبی ثابت اولمز اماسیده مستحبدرکه
حامل اولمق احتمالیله کندی صوینی استبرا ایده صیانت ایچون (اوزان) یاخود زنادن موطوئه سنک نکاحی
صحیح اولور وقبل الاستبراء وطئی جائزدر (ولو تزوج امرأتین بعقد واحد واحداهما محرمه صح نكاح
الاخری) واکر بر کمسنه عقد واحدده ایکی خاتونی تزوج ایلسه وایکیسندن بریسی کندینک محرمی اولسه
محرم اولمیانک نکاحی صحیح اولور محرمک نکاحی باطل اولور (والمسمی کله لها) ومسمی نک کلیسی نکاحی
صحیح اولان عورت ایچوندر ابو حنیفه قتنده (وعندهما یقسم علی مهر مثلهما) امامین قتنده مسمی اولان
مهر ایکیسنک مهر مثلی اوزرینه تقسیم اولنور (ولا یصح تزوج امته او سیدته) بر کمسنه جاریه سنی یاخود
عبدی کندی قادنجغی نکاح ایتمک صحیح دکلدرز یرا نکاح متنا کحین بیننده مشترکه اولان ثمرات ایچون
مشروع اولمشدر مثلا زوج ایچون زوجه اوزرینه بر حق واردرکه اول حق زوجک مالکیتنی اقتضا ایدر
وطئه تمکین کبی واودن خروجنی منع کبی ونامحرمه کورنمکی منع کبی وسائر بوکا مشابه اولان شیلردن

منع کبی وکذلک زوجه ایچون دخی زوج اوزرینه برحق واردرکه اول حق زوجه نک زوج اوزرینه
مالکیتنی اقتضا ایدر نفقه ومسکن وکسوه وقسم طلب ایلمک کبی وعزلی منع ایلمک کبی وسائر لوازم
شرعیه سنی طلب کبی * پس امدی بوتقدیرجه زوج ایله زوجه ما بیننده هم مالک هم مملوک اولورلر اویله
اولسه بو ایکیسنک ما بیننده منافات واردرز یرا مالکیت قاهریت اقتضا ایدر ومملوکیت مقهوریت
اقتضا ایدر بینلرنده تنافی اولدیغیچون بونلرک نکاحی صحیح دکلدرز یرا عبد سیده نک مقهوری ضد در رقیتی
ایچون سیده سنه قاهر اولمق ممکن دکلدر امه دخی کذلک (او مجوسية او وثنية) ومجوسیه ووثنیه نک نکاحی
صحیح دکلدر مجوسی نک حکمی نکاحده وثنی حکمی کبیدر حق سبحانه وتعالینک (ولا تنکحوا المشرکات
حتی یؤمن) قول شریفی عدم جوازنه دلیلدر وثنی شول کمسنه درکه صنمه عبادت ایدر نص ایسه عامدر جمله
مشرکلر داخل اولور و بعض کمسنه لر وثن ایله صنم بیننی تفریق ایتمشلردر اکر خشب وذهب وفضه دن
معمول اولورسه صنمدر واکر طاشدن معمول اولورسه وثندر (ولا خامسة فی عدة رابعة ابانها) مباین اولمش
دردنجی عورتک عدتنده بشنجینک نکاحی صحیح دکلدر مثلا بر کمسنه نک درت عورتی اولوب برینی طلاق
باین ایله تطلیق ایتسه مادام عدت ایچنده در خامسه یه نکاح صحیح دکلدرز یرا عدة چقمدین بشنجی یه نکاح
ایتسه بشی جمع ایتمش اولور و بر کمسنه خاتونی تطلیق ایلسه عدة ایچنده اول خاتونک قزقرنداشی نکاح ایلمک
جائز دکلدر طلاق رجعی ایله اولیجق خود بالاتفاق جائز دکلدر (ولا نکاح امة علی حرة او فی عدتها) امه نک
حره اوزرینه نکاحی دخی صحیح دکلدر پیغمبر علیه السلامک (لا تنکح الامة علی الحرة) قول شریفی بونک
عدم صحتنه دلیلدر عدتنده صحیح اولمامسنه سبب زیرا نکاح حره دن بعض احکام باقی اولمغله من وجه نکاح

حره باقی اولمش اولور (خلافا لهما فیما اذا کانت عدة البائن) پس عدة طلاق باینده اولسه امامین ایچون
خلاف واردر انلر قتنده عدت مزبوره ده امه نک نکاحی صحیح اولور زیرا باین طلاقده حره نک نکاحندن
برشیء باقی قالمامشدر وحره اول کمسه یه حرامدر * پس بو اجلدن بر کمسنه اول حره یی تزوج ایتمکه یمین
ایتسه طلاق باینده عدتنده آخره تزوج ایلسه حانث اولمز اما طلاق رجعی قتنده اتفاقا جائز دکلدر
(ولا حامل من سبی) وسبی دن حامل اولان مرأه نک نکاحی دخی صحیح دکلدر یعنی حامل ایکن سبی اولنمش
جاریه نک نکاحی صحیح دکلدر مادامکه وضع حمل ایتمیه زیرا نسبی زوجندن ثابتدر * پس امدی آنک صوبی
حرامدر اندن صیانت لازمدر ابو حنیفه رحمه الله نکاحنی تجویز ایدر لکن وطئنی تجویز ایتمز
(او حامل ثبت نسب حملها او لو من سیدها) وحملک نسبی ثابت اولمش حاملک نکاحی صحیح دکلدر اکر اول
حملک ثبوتی سیدندن دخی اولورسه ینه جائز دکلدرز یرا سیدی حملنی دعوی ایلسه بعده آخره حامل ایکن
نکاح ایلسه باطلدرز یرا مولاسنک فراشی هنوز باقیدر اکر نکاح صحیح اولسه ایکی فراشی جمع ایلمک لازم
کلوردی بو ایسه صحیح دکلدر معلوم اوله که فراش اوچ نوعدر بری قوی و بری وسط و بری ضعیفدر وقوی
اولان منکوحه نک فراشیدر بلا اقرار ولدک نسبی ثابت اولور ولدنفی اولنمز الا لعان ایله اولور وسط اولان
فراش ام ولدک فراشیدر بلا اقرار ولد ثابت اولور بنم دکلدر دیمه سیله ولدنفی اولور بلا لعان وضعیف اولان
فراش امه نک فراشیدر بلا دعوی ولدک نسبی ثابت اولمز (ولا نکاح المتعة) ونکاح متعه دخی صحیح دکلدر
نکاح متعه اولدرکه بر خاتونه اتمتع بک کذا مدة بکذا من المال یاخود خذ هذه العشرة لاتمتع بک ایاما یاخود
متعینی نقد ایاما او عشرة ایاما یاخود ایام اکلمه قدر بویله دیمکله طرفیندن رضا بولنوب استمتاع ایلمکدر
وبو نکاح بزم قتمزده باطلدر ربیع ابن میسره دن روایتدر که نبی علیه السلام عام فتحده نکاح متعه یی
اوچ کونه حلال ایتمشیدی حتی بن وعمم بر خاتونک قپوسنه واردق هر برمزک اوزرنده برده سی وار ایدی
لکن عممک برده سی بنم برده مدن اوجه ایدی ایچرودن خاتون چیقدی ایکیمزه دخی نظر ایلدی دیدیکه بونک
برده سی کبی برده وار میدر و بونک کبی یکیت وار میدر دیوب شبابمز ایچون بنی اختیار ایلدی چونکه صباح
اولدی کوردمکه منادیلر ندا ایدوب تحقیقا حق سبحانه وتعالی ورسولی سزی نکاح متعه دن منع ونهی
ایتمشدر دیو تنبیه ایدرلردی وخلق دخی متنبه اولمشلردر اندنصکره صحابهٔ کزین رضوان الله تعالی علیهم
اجمعین بونک اوزرینه جمع اولمشلردرکه متعه حیاة رسول الله ده منسوخ اولمشدر * پس امدی احادیث

شريفه ناسخه اولدی واجماع دخی اول نسخه مظهر اولدی زیرا کتاب وسنت واجماع ایله نسخ اولمز مذهب
صحیح دخی بودر وامام مالک قتنده نکاح متعه صحیحدر (والموقت) ونکاح موقت دخی صحیح دکلدر مثلا
برعورتی ایکی شاهد شهادتیله اون کونه دکین نکاح ایلمک کبی اما نکاح متعه ایله نکاح موقتک بیننده
فرق هدایه نک عبارتندن مفهوم اولان ایکی شیدر مثلا نکاح متعه ده اشتقاقدن متعه یه مشارک برلفظک
وجودیدر ثانیده که نکاح موقتدر شهود شاهدیندر ولفظ تزوجک ویاخود نکاحک ذکری ومدة
معینه نک ذکری در بوتقدیرجه ماینلرنده فرق اولنمش اولدی زیرا بر برینه مشابهت تامه سی مقرر ایدی
امام زفر دیرکه نکاح موقت صحیح ولازمدر زیرا توقیت شرط فاسددر عقد نکاحک مقتضاسنه مخالف
اولدیغیچون ونکاح ایسه شروط فاسده ایله باطل اولمز بزم ایچون زوج معنای متعه یی که توقیت ایدی لفظ
نکاح ایله معنای متعه ایسه خاتون ایله استمتاعدر مقاصد نکاح قصدی ایچون دکلدر وعدم مقاصد نکاح
مانحن فیه ده موجوددر زیرا مقاصد نکاح مدة قلیله ده حاصل اولمز وعقودده اعتبار معانیدر بوخسه
الفاظ دکلدر

(باب الاولیاء والاکفاء)

بو باب اولیاء واکفانک احوالی بیانده در اولیا ولینک جمعیدر مالک معناسنه اکفا کفوک جمعیدر نظیر
معناسنه غایة البیانده مسطوردرکه ولی میراثه اهل اولان عاقل وبالغ کمسنه یه دیرلر صبی ومجنونک ولایتی
ثابت دکلدر عقل وبلوغ جهتندن وکافرک دخی مسلم اوزرینه ولایتی یوقدر عدم وراثت ایچون وعبدک
دخی کذلک (نفذ نکاح حرة مکلفة بلا ولی) حرة بالغه یی عاقله نک ولیسنک اذنیسز نکاحی نافذ اولور اول حرة
مکلفه کرک بکر اولسون کرک ثیب اولسون برابردر ابوحنیفه وابو یوسف قتنده اما ابو یوسفدن برروایتده
نکاح صحیح منعقد اولمز الا ولینک اذنیله منعقد اولور وامام مالک وشافعی قتنده نسانک عبادتی ایله نکاح
اصلا منعقد اولمز (وله الاعتراض فی غیر الکفؤ) کفوء اولمیانده ولی ایچون اعتراض ایلمک واردر دیلرسه
فسخ ایدر دیلرسه اجازت ویرر اکر ولد کتورمش ایسه ولی ایچون فسخ یوقدر زیرا
عدم ولی ایله ولد ضایع اولمق احتمالی ایچون خلاصه تاتارخانیه ده دخی بو بلجه در لکن شیخ الاسلام مبسوطده
ولدد نصکره ولی ایچون ماینلرین تفریق واردر دیو مسطوردر (وروی الحسن عن الامام عدم جوازه)
حسن امام ابوحنیفه دن کفؤدن غیریه نکاحک عدم جوازینی روایت ایلدی زیرا اشیاده چوق شیٔ
واردرکه وقوعدنصکره دفعی ممکن دکلدر (وعلیه فتوی قاضیخان) فتوای قاضیخان دخی بونک اوزره دریعنی
عدم جوازنده در (وعند محمد ینعقد موقوفا ولو من کفؤ) امام محمد قتنده ولینک اجازتنه موقوفا منعقد اولور
اکر کفوء دخی اولورسه روایت اولنورکه امام محمد وابو یوسف ابوحنیفه قولنه رجوع ایتمشلردر ودخی غایة
البیانده مسطوردرکه رجای ابی رجا امام محمددن ولینک اذنیسز اولان نکاحدن سؤال ایلدم جائز دکلدر
دیدی ولی اولمیحق نیجه اولمق کرک دیدم قاضینک اذنی کرکدر دیدی وبرموضع اولسه که انده قاضی اولمسه
دیدم سفیان دیدیکی کبی ایشلیه دیدی وسفیان دیدیکی ندر دیدم برامر یکی تفویض ایدرکه واروب برمسلمانه
تزویج ایلیه دیو بیوردیلر بوندن فهم اولنورکه موقوفا منعقد اولور دیدیکی کلامدن رجوع ایلمامشدر
(ولا یجبر ولی بالغة ولو بکرا) بالغه یه ولیسی جبر ایلمز اکر بکر اولورسه ده ائمۀ حنفیه قتنده امام شافعی قتنده
ولیسی جبر ایدر بالاتفاق حاصل کلام بکر صغیره یی ولیسی جبر ایدر بالاتفاق وثیبۀ بالغه یی جبر ایلمز
بالاتفاق بکر بالغه ده ائمۀ حنفیه ایله شافعیه بیننده خلاف واردر بزم قتمزده هر ولی ایچون اجبار واردر
وشافعی قتنده بابا وجد صحیحدن غیریده جبر یوقدر (فان استأذن الولی البکر فسکتت او ضحکت او بکت
بلا صوت فهو اذن ومع الصوت رد) اکر ولی بکردن استیذان ایتسه وبکر دخی سکوت ایلسه یاخود کلسه
یاخود بلا صوت اغلسه اول اذندر اغلامسی صوت ایله اولورسه رددر وبکرک سکوتی رضادر زیرا رغبت
کوسترمکه استحیا ایدر عائشه رضی الله عنها بکرک ضحکی رضایه سکوتدن اولادر اکر علی وجه الاستهزا
اولمازایسه وپیغمبر علیه السلام فاطمه رضی الله عنها یی علی کرم الله وجهه یه تزویج مراد ایتدکده
فاطمه نک یانینه واروب (ان علیا یذکرک) بیوردقد نصکره طشره چیقوب تزویج بیورمشلردر وبوکا

ابو یوسف قتنده رضادر وامام محمد قتنده رضا دکلدر دلیل کراهتدر رد کبی اولور امابعضیلر دیمشلردرکه
اکر دموعی حار ایسه رضا دکلدر زیرا اول دموع غمدن کلور اکر بارد ایسه رضادر زیرا سروردن کلور فقیه
ابو اللیث دیرکه بزم قتمزده صوت ایله اولان بکاء رددر سکوت ایله اولان بکا اجازتدر (وکذا لو زوجها فبلغ بالخبر)
وینه ذکر اولنان کبیدر یعنی ولیسی بکری تزویج ایتسه وخبر کندویه بالغ اولدقده سکوت ایلسه یاخود
بلاصوت بکا ایتسه رضادر (وشرط فیهما تسمیة الزوج لا المهر هو الصحیح) استیذانده وتبلیغ خبرده زوجک
اسمی ذکر اولنمق شرط قلندی مهرک تسمیه سی شرط قلنمدی مذهب صحیح بودر زیرا زوجک ذکر اولنمیحق
رغبت وعدم رغبت ظاهر اولمز (ولو استأذنها غیر الولی الاقرب فلابد من القول) واکر اول ولی اقربندن
غیریسی استیذان ایلسه قولدن لابددر یعنی البته قول لازمدر بونده سکوت وبکا رضا اولمز اما شمس
الائمة السرخسی دیمشدرکه اجنبینک استیحاری زماننده سکوت رضادر زیرا بکر اجنبیدن دخی زیاده
استحیا ایدر ٭ پس انک سکوتی رضادر واکر قزدن رضا طلب ایدن ولینک رسولی ایسه ولی مقامنه قائمدر
اول زمان سکوتی رضادر (وکذا لو استأذن الثیب) اکر ثیبدن استیذان اولنسه ینه قولدن لابددر
(ومن زالت بکارتها بوثبة او حیضة او جراحة او تعنیس فهی بکر) شول مرأه نک که بکارتی صچرامق ایله
یاخود چوق حیض کورمکله یاخود جراحت ایله یاخود بالغ اولدقدنصکره چوق زمان مکث ایتمکله
زائل اولسه ینه اول بکردر یعنی احکام بکرانک اوزرینه اجرا اولنور (وکذا لو زالت بزنی خفی خلافا لهما)
احکامده زناء خفیدن بکارتی زائل اولان مرأه نک احکامی بوقاروده ذکر اولنان احکام کبیدر ابوحنیفه
قتنده امامین خلاف ایدوب بومقوله مرأه ثیب حکمنده در احکام بکرانک اوزرینه اجرا اولنمز
(ولو قال لها الزوج سکتت وقالت رددت ولا بینة له فالقول لها) واکر زوج عورته دیسه که نکاح ایچون
استیذان اولندقده سن سکوت ایتدک وعورت رد ایلدم دیسه وزوجک بینه سی اولمسه قول عورتکدر زیرا
زوج لزوم عقد وتملک بضعی دعوی ایدر عورت ایسه انی دفع ایدوب انکار ایدر ٭ پس بوتقدیرجه مودع کبی
اولور چون مودع رد ودیعه یی ادعا ایلسه قول مودعکدر زیرا رد ودیعه معناتقیدر مودع ایسه یدمودعده
ودیعه نک بقاسنی دعوی ایدر بوتقدیرجه قول مودعکدر امام زفر دیرکه قول زوجکدر زیرا سکوت اصلدر
رد ایسه عارضدر (ویحلف عندهما لا عند الامام) امامین قتنده عورته یمین ویریلور امام اعظم قتنده
یمین ویریلمز (وللولی انکاح المجنونة والصغیر والصغیرة ولو ثیبا) ولی ایچون مجنونه وصغیر وصغیره یی نکاح
ایلمک واردر اکر ثیب ایسه ده زیرا نبی علیه السلام (الا لا یزوج النساء الا الاولیاء ولا یزوجن الا من الاکفاء)
بیورمشلردر وابوبکر رضی الله عنه قزی عائشه رضی الله عنها یی یدی یاشنده نبی علیه السلامه تزویج
ایتمشلردر وعلی رضی الله عنه قزی ام کلثومی عمر رضی الله عنه یه تزویج ایلدی حالبوکه ام کلثوم صغیره ایدی
(فان کان ابا او جدا لزم) اکر اب وجد صحیح اولورسه ایلدیکی عقد لازم اولور (وان کان غیرهما فلهما الخیار
اذا بلغا) واکر بابا وجددن غیری ولی اولورسه اول صغیر وصغیره ایچون خیار واردر وقتاکه ایکیسی دخی بالغ
اولسه لر ابوحنیفه ومحمد رحمهما الله قتنده زیرا قرابت اخ ناقصه در نقصان ایسه قصور شفقتی مشعردر
اول تقدیرجه مقاصده خلل تطرق ایدر زیرا نکاحده کفؤ ومهرک وراسنده نیجه مقاصد واردر حسن
خلق وسوء خلق ولطافت عشرت وغلظت عشرت وکرم صحبت وتوسیع نفقه بوکا مشابه اولان شیلرکبی
بونلر ایسه کفائت ومهردن اهمدر بوکا ایسه موافق اولوب اجرا ایلمک جد بلیغ ونظر صائب ایله اولور اب
وجددن غیریده نقصان قرابت اولمغله قصور شفقت ظهور ایدوب چندان مقید اولمامغله خلل واقع اولور
پس بوتقدیرجه حیاء ادراک ایله تدارک اولنمق لازم کلور وغیر الاب والجد اطلاقی انایه وقاضی یه متناول
اولور صحیح اولان دخی بودر انانک قصور رأیی وقاضینک قصور شفقتی اولمغله حین بلوغده مخیر اولورلر
(او علما بالنکاح بعد البلوغ) یاخود بعد البلوغ نکاح اولندیغن بلسه لر ینه مخیرلردر زیرا حین بلوغده
نکاحدن خبردار دکلر ایدی (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر یتیم ویتیمه ایچون کرک بالغ
اولدقلرنده کرک بعد البلوغ عالم اولدقلرنده مخیر اولمق یوقدر دیر (وسکوت البکر رضا) بکرک بلوغ وعلمندنصکره
سکوتی رضادر (ولا یمتد خیارها الی آخر المجلس وان جهلت به ان لها الخیار بخلاف المعتقة)

اول بكرك مخير اولديغي مجلس آخر ينه دك ممتد اولمز اكر كندي ايچون خيار اولديغني بلمز ايسه ده اما معتقه نك
جهلي بونك خلافنجه در * مثلا بر صغيره يي باباسي وده سندن غيري وليسي بر كمسنه يه تزويج ايلسه
يا كندوسي نكاح اولديغني بلسه ياخود بلمسه بالغ اولدقده اول بكر ايچون مخيرلك واردر اكر مجلس اولنده
سكوت ايدرسه رضادر انك سكوتي مجلس آخرينه دكين ممتد اولمز همان اشتدوكي ساعت ديلرسه رد ايدر
ديلرسه قبول ايدر يوخسه اول مجلسك آخرنده راضي اولم فسخ ايدرم ديديكي معتبر دكلدر اما معتقه بويله
دكلدر مثلا بر كمسنه جاريه سني آخره تزويج ايدوب بعده اعتاق ايلسه عتق خبري جاريه يه واصل اولديغي
ساعت سكوت ايدوب و مجلس آخرنده نكاحي فسخه قادردر زيرا خيار بلوغ بكرك كندي النده در
اول مجلسده جهلندن سكوتي كندويه عذردر اول اجلدن آخر مجلسه دكين خيار بلوغي ممتد اولور
اما حرائره جهلي عذر اولمز زيرا (طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة) مضموني اوزره تعلم ايتملري
لازم ايدي زيرا نبي عليه السلام (وأمروا صبيانكم بالصلاة اذا بلغوا سبعا واضربوهم اذا بلغوا عشرا)
بيورمشلردر واول اجلدن حرائره جهل عذر اولمز (وخيار الغلام والثيب لا يبطل) غلام وثيبده سكوت
ايلسه خيار باطل اولمز او يلك و ياپشمق وغلام مهري ويروب وثيب دخي قبول ايلمك كبي دخي بوكا بكزر
فعللر ايسه (ولو قاما عن المجلس مالم يرضيا صريحا او دلالة) اكر ايكيسي دخي مجلسدن قالقارلر ايسه ده
مادامكه رضايه متعلق صريحا ياخود دلالة برشيء ايشلميه خيار باطل اولمز او يلك و ياپشمق وغلام مهري
ويروب ثيب دخي قبول ايتمك كبي دخي بوكه بكزر فعللر ايشلمينجه سكوت ايله خيار باطل اولمز
(وشرط القضاء للفسخ في خيار البلوغ لا في خيار العتق) خيار بلوغده فسخ ايچون قضا شرط قلندي
اما خيار عتقده قضا شرط قلنمدي زيرا خيار بلوغده ضرر قصور شفقتدن متوهم اولان خللدر اول ايسه
غايت خفيدر ذكروانثي يه شامل اولدي زيرا ايكيسي ما بيننده اولان حقوقدن بريني حق آخره الزام قيلمغه
قضا لازمدر زيرا دفع ضرر خفي اولمغله هر فهمده عاجزدر قاضينك قضاسنه محتاجدر اما خيار عتقده
ضرر جليدر رفع ايله احتياج يوقدر زيرا معتقه نك زوجي ايكي طلاق ايله كندويه مالك ايدي معتقه اولدقده
اوج طلاق ايله مالك اولدي بو ايسه امر جليدر انكاره مجال يوقدر كه الزامه محتاج اوله بو اجلدن انجق
اناثه مختص اولوب قضايه احتياج اولنمدي (فان مات احدهما قبل التفريق ورثه الآخر بلغا اولا)
پس اكر قبل التفريق ايكيسندن بري فوت اولسه باقي قلان فوت اولانه وارث اولور كرك خبر بالغ اولسون
كرك اولمسون زيرا ايديلمزنده فرقت قضاء قاضي ايله واقع اولمق شرط ايدي بونده ايسه شرط بولنمدي مشروط
دخي كذلك بو تقديرجه نكاح باقيدر بر برينه وارث اولورلر ومهرك كليسي واجب اولور قبل الدخول
اولورسه ده كذا في الزيلعي (والولي هو العصبة نسبا او سببا على ترتيب الارث) ولي نسب جهتندن عصبه
اولاندر وياخود سبب جهتندن عصبه اولاندر ترتيب ارث اوزرينه يعني ترتيب عصبات ولايت انكاحده
دخي ارثده ترتيبلري كبيدر * پس امدي اقرب اوليا اوغلدر اندنصكره اوغلي اوغليدر هر نقدر آشاغه
اولورسه بو كلام معتوهه ومجنونه ده متصوردر يوخسه صغيره ده متصور دكلدر اندنصكره بابا وبعده جد صحيح
هر نه قدر يوقاري اولورسه اندنصكره بابا وانا بر قرنداش اوغلي اندنصكره لاب وام عمي اندنصكره لاب عمي
بعده لاب وام ابن عمي واندنصكره لاب ابن عمي اندنصكره مولئ عتاقه بونده ذكور واناث برابردر اندنصكره
عصبه مولئ عتاقه در (وابن المجنونة مقدم على ابيها) مجنونه نك اوغلي باباسي اوزرينه مقدمدر ابو حنيفه
وابو يوسف قتنده زيرا ابن عصوبتده مقدمدر نكاحده اولان ولايت ايسه عصوبت مبنيه در (خلافا لمحمد)
امام محمد ايچون خلاف واردر زيرا بابا اوغلدن شفقتده اوفردر شول دليل ايله كه بابانك نفسه وماله ولايتي
عامدر اما اوغلنك ولايتي انجق نفسه در ماله دكلدر (ولا ولاية لعبد ولا صغير ولا مجنون) عبد وصغير ومجنون
ايچون ولايت يوقدر كندي نفسلرينه دخي ولايتلري يوقدر فكيف كه آخره ولايتلري اوله (ولا كافر على ولده
المسلم) دخي كافرك مسلم اولان ولدي اوزرينه ولايتي يوقدر حق سبحانه وتعالينك (وان يجعل الله للكافرين
على المؤمنين سبيلا) قول شريفي عدم ولايتنه دلالت ايدر * پس امدي بو اجلدن كافرك ولد مسلمي اوزرينه
شهادتي مقبول اولمز و بر برينه دخي وارث اولمزلر (فان لم يكن عصبة فللام ثم للاخت لابوين ثم للاخت لاب

ثم لولد الام ثم لذوي الارحام الاقرب فالاقرب التزويج عند الامام) پس اكر عصبه بنفسه بولنمز ايسه صغيره يي
تزويج ام ايچوندر اكر ام دخي بولنمز ايسه لابوين قز قرنداشي ايچوندر اكر اول دخي بولنمز ايسه لاب قز قرنداشي
ايچوندر اندنصكره ولد ام ايچوندر اندنصكره ذوي الارحام ايچوندر اندنصكره درجه ده اقرب اولان
ترجيح اولنور وبو ذكر اولنان اوليا ايچون ولايت تزويج واردر ابو حنيفه قتنده التزويج مؤخر مبتدادر فللام
مقدم خبردر اني تقديم ايلدي زيرا اصحاب فرائضده اصلدر (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر
انك قتنده ولايت عصبات ايچوندر غيري ايچون دكلدر و پيغمبر عليه السلامك (الانكاح الى العصبات)
قول شريفي بوكا دليل ايدوكنه ذاهب اولمشدر (وابو يوسف معه في الاشهر) وابو يوسف امام محمد ايله در
ايكي روايتك اشهرنده (ثم لمولى الموالات) اندنصكره تزويج مولئ موالات ايچوندر ومولئ موالات عبارتي
اولدر كه بر كمسنه مجهول النسب اولوب اصلا وارثي اولمسه * پس بر كمسنه يه سن بنم وارثم اول اكر جنايت
ايدرسم جنايتم و يرديسه اول دخي قبول ايتسه بو مقوله يه مولئ موالات دينلور بو مقوله نك تزويجي مولئ
موالات ايچوندر يعقوب پاشا ديمشدر كه مولئ موالاتك اجنبي وصغير وصغيره بيننده وجودينك صحتي
محل نظردر الا بوقدر وارد ركه بلا واسطه موالات اولمق واجب اولمز بلكه موالات صغير وصغيره نك باباسي ايله
متحقق اولور دينله (ثم للقاضي في منشوره ذلك) اندنصكره تزويج براتنده ولايته اذن يازلمش قاضي ايچوندر
(وللابعد التزويج اذا كان الاقرب غائبا) چون ولي اقرب غائب اولسه ولي ابعد ايچون تزويج ايلمك واردر
اما امام زفر قتنده ابعدك انكاحي جائز دكلدر زيرا اقربك ولايتي قائمه در و بر حق كه شخص ايله قائم اولسه
غيبتيله باطل اولمز و بو اجلدن ولي اقرب هر قنده ايسه تزويج صغيره ايتسي جائزدر غيبتده دخي ولايت
ثابته در بو تقديرجه ابعد ايچون ولايت تزويج يوقدر بزم ايچون دليل بودر كه ولايت نظريه در ونظر
وشفقتده دكلدر كه رائي ايله منتفع به اولميان كمسنه يه تفويض اولنه * پس امدي ولي اقرب غائب موتي
منزله سنه تنزيل اولنوب ابعده ولايت تزويج تفويض اولندي وولي اقرب اولديغي يرده تزويج ايلسه
جوازنه تسليم اولنمز وتسليم اولنديغي تقديرجه ولي ابعد ايچون اكر بعد قرابت وار ايسه قرب تدبير واردر
وولي اقرب ايچون كرچه قرابت وار ايسه لكن بعد تدبير واردر * پس ايكيسي متساوي اولان ايكي ولي
مقامنه اقامت اولنوب هر قنغيسي عقد ايدر ايسه نافذ اولور (بحيث لا ينتظر الكفوء الخاطب جوابه)
ولي اقربك غيبتي بر مكانده اولسه كه كفوء خاطب يعني صغيره نك كفوي اولوب تزوجه طالب اولان كمسنه
ولي اقربك جوابنه منتظر اولميه (وقيل مسافة السفر) وديلديكه ولي اقربك غيبتي مسافه سفر مقداري
اوله (وقيل بحيث لا يصل القوافل اليه في السنة الا مرة) وديلمشدر كه ولي اقرب بر مكانده اوله كه سنه ده
قوافل اول مكانه انجق بر كره واصل اوله اول مرتبه يه غيبت دينلمشدر بو مرتبه قدوري نك اختياريدر
وبعضيلر برايلق يوله غيبت ديمشلردر وبوكا مشابه مسافه خصوصنده اقوال كثيره يازلمشدر (ولا يبطل بعوده)
ولي ابعدك ولايتي ولي اقربك عودي ايله باطل اولمز (ولو زوجها وليان متساويان) اكر اول صغيره يي
مرتبه ده مساوي اولان ايكي ولي تزويج ايلسه لر مثلا قوائين ايكي قرنداش كبي (فالعبرة للاسبق) اعتبار
ابتدا تزويج ايدن ايچوندر زيرا نبي عليه السلامك (اذا انكح الوليان فالاول اولى) حديث شريفي بوكا دليلدر
(وان كانا معا بطلا) اكر ايكي وليلك آخره تزويجي معا اولورسه يعني مقدم ومؤخر اولميوب برابر واقع اولورسه
ايكيسي دخي باطل اولور (ويصح كون المرأة وكيلة في النكاح) خاتونك نكاحده وكيل اولمسي صحيح اولور
زيرا نكاحده معتبر اولان بلوغ وعقلدر * پس رجل اوزرينه مترتب اولان مرأة اوزرينه مترتب اولور
(فصل) تعتبر الكفاءة في النكاح نسبا) نكاحده برابرلك يعني بر بر ينه نسبا نظير اولمق اعتبار اولنور زيرا
نبي عليه السلام (الا لا يزوج النساء الا الاولياء ولا يزوجن الا من الاكفاء) بيوردقلري كفاءتك لزومنه
دليل قويدر اما سفيان ثوري حضرتلري ديديكه نكاحده كفاءة اولنمز زيرا ناس بر برينه نظيردر تكيم
نبي عليه السلام حضرتلرينك (الناس سواسية كاسنان المشط لا فضل لعربي على عجمي انما الفضل بالتقوى)
حديث شريفي عدم كفاءته دالدر وحق سبحانه وتعالينك (ان اكرمكم عند الله اتقاكم) نص شريفي دخي بو قولي
مؤيددر انتهى اما بزم ايچون دليل حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك (قريش بعضهم اكفاء لبعض

بطن بعد بطن والعرب بعضهم اكفاء لبعض قبيلة بقبيلة والموالى بعضهم اكفاء بعض رجل برجل)
قول شريفيدر وموالیدن مراد عتقادر وكفاءة مصدردر وكفو اسمدر (فقريش بعضهم اكفاء بعض
وغيرهم من العرب ليسوا كفو الهم بل بعضهم اكفاء بعض) پس قريشك بعضيسى بعضيسنه كفودر وعربدن
قريشدن غيرى قبيله قريش قبيله سنه كفو دكللردر بلكه عربك بعضى بعضنه كفودر وقريش ما بيننده
تفاضل اعتبار اولنمز حتى هاشمى قريشى تزوج ايلسه رد اولنمز زيرا نبى عليه السلام قزنى عثمان رضى الله عنهه
تزويج ايلمشدر حالبوكه عثمان حضرتلرى دخى بنى عبد الشمس قبيله سندن ايدى وعلى كرم الله وجهه
قزى ام كلثومى عمر رضى الله عنهه تزويج ايتدى وحضرت عمر قريشى ايدى هاشمى دكل ايدى (وبنو باهلة
ليسوا كفوء غيرهم من العرب) بنو باهله قبيله سى عربدن كنديلردن غيريلرك كفوى دكللردر بنو باهله
قبيله نك اسميدر اصلده همدانده برعورتك اسميدر وقبيلهٔ مزبوره خساست ودنائت ايله مشهوره در بقيهٔ
طعامى مرة بعد اخرى اكل ايدرلر وعظام ميته يى طبخ ايدوب ياغنى آلورلر و برعارف ديمشدر كه كشينك
نفسى باهله دن اولدقده نصكره اصليده هاشمدن اولمق آدمه نفع ويرمز (وتعتبر فى العجم اسلاما وحرية)
عجمده يعنى عربدن غيريده كفاءة اسلام وحريت جهتندن اعتبار اولنور يوخسه نسب جهتندن
اعتبار اولنمز حتى صحابهٔ كزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين نسب ايله افتخار ايتدكلرنده سلمان فارسى
رضى الله عنه (انا افتخر بالاسلام لا ب لى سواه) ديو جواب ايدردى (فسلم او حر ابوه كافرا ورقيق) پس امدى
مسلم ياخود حر كه اول مسلمك ياخود حرك باباسى كافر ياخود رقيق اولسه (غير كفوء لمن لها اب فى الاسلام
او الحرية) كفوء دكلدر شول خاتونه كه انك اسلامده ياخود حريتده باباسى اوله وزوج طالب اسلامه كندوسى
كلمش اوله (ومن له اب فيه اوفيها غير كفوء لمن لها ابوان) وشول كمسنه نك اسلامده ياخود حريتده باباسى
اولسه كفوء اولمز شول خاتونه كه اسلامده ياخود حريتده باباسى ودده سى اولسه زيرا رق اثر كفردر وكفرده
ايسه معنىٔ ذل واردر وحكم كفاءتده نسبه اعتبار اولنور (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف
واردر ابوان اعتبارى لازم دكلدر زيرا ابو يوسف رحمه الله واحدى مثنى يه الحاق ايلمك كندى مذهبيدر چونكه
شاهدلر برغائب كمسنه نك اسمنى وباباسى اسمنى ذكر ايتسه لر انك حقنده تعريف حاصل اولوب جدك ذكرينه
حاجت يوقدر اما ابو حنيفه وامام محمد قتنده جدا كلمق لازمدر (ومن له ابوان كفوء لمن لها اباء)
وشول كمسنه نك كه اسلامده ياخود حريتده باباسى وجدى اولسه اول كمسنه كفوءدر شول عورته كه انك
اسلامده ياخود حريتده بابالرى ودده لرى اوله زيرا تعريف اب وجد ايله حاصل اولور فضل اولان عفودر نقص
اولان محذوردر (وتعتبر ديانة) كفاءة ديانة اعتبار اولنور ديانت ديديكى تقوى وصلاحدر (خلافا لمحمد)
امام محمد خلاف ايدوب ديانة اعتبار اولنمز برا ديانت امر آخرتدر انك اوزرينه احكام دنيا مبنى اولمزدخى
بو يلجه در اما امام محمده جواب ويريلور كه قبول شهادت امور دنيادندر لكن ديانت اوزره بنا اولنور
بو تقديرجه كفاءتده معتبردر (فليس فاسق كفوا لبنت صالح) پس فاسق صالح كمسنه نك قزينه كفوء دكلدر
(وان لم يعلن فى اختيار الفضلى) اكر اول فاسق فسقنى آشكارا ايتمزسه كفوء دكلدر اختيار فضليده
بويلجه در اما بعض مشايخ قتنده فاسق اكر اعلان ايتمزايسه صالحك قزى ايچون كفوء اولور حتى امام
ابو يوسفدن مرويدركه چونكه فاسق اصحاب مروتدن اولوب احوالى مستتر اولورسه كفوء اولور زيرا اظهار
ايتمكله خاتونه عار لاحق اولمز فليس ده اولان فافاء فصيحه در ديانة قولى ايچون تفريعدر بو تقديرجه
ديانت اعتبار اولنجق فاسق بنت صالح ايچون كفو دكلدر (وتعتبر مالا) مال جهتندن كفاءة دخى
معتبر اولور مهر ونفقه يه مالك اولمق اعتبار اولنور (فالعاجز عن المهر المعجل او النفقة غير كفو لفقيرة)
پس امدى مهر معجلدن ياخود نفقه دن عاجز اولان رجل فقيره يه كفو دكلدر زيرا مهر بدل بضع در وفاسى
لازمدر ونفقه ايسه ازواجك قوام ودوامنه سببدر امام ابو يوسف قتنده نفقه يه قادر اولديغى كفايت ايدر
ونفقه دن مراد هر كون خاتونك نفقه سى مقدارى شىء كسب ايتمسيدر وبعضيلر قتنده برسنه نك نفقه سيدر
وبعض آخر قتنده التى آيك نفقه سيدر (والقادر عليهما) نفقه ومهر اوزرينه قادر اولانه (كفو لذات اموال
عظام عند ابى يوسف رحمه الله) اموال عظام صاحبى ايچون كفودر ابو يوسف قتنده زيرا مال معرض زوالده

اولمغله غنانك ثباتى يوقدر زيرا كثرت مال مذمومه در پيغمبر عليه السلامك (هلك المكثرون الا من قال
بماله هكذا اى تصدق به) قول شريفى مالك عدم اعتبارينه دليلدر (خلافا لهما) ابو حنيفه وامام محمد
ايچون خلاف واردر انلر قتنده غناده كفاءت معتبردر (وتعتبر حرفة عندهما وعن الامام روايتان)
امامين قتنده كفاءتده شرف حرفت اعتبار اولنور وامام اعظمدن ايكى روايت واردر برى حرفتك اعتبارى
وبرى دخى عدم اعتباريدر زيرا كاه اولور برخسيس حرفتده ايكن شريف حرفته نقل ايلمك ممكن اولور
بو تقديرجه اعتبار اولنمز (فحائك او حجام او كناس او دباغ غير كفو لعطار او بزاز او صراف وبه يفتى)
پس جلاه وحجام وكناس ودباغ عطار ايچون وصراف وبزاز ايچون كفو دكللردر (ولو تزوجت غير كفو
فللولى ان يفرق بينهما) واكر خاتون كفوندن غيرى تزوج ايلسه وليسى ايچون ما بينلرين تفريق ايلمك واردر
(وكذا لو نقصت عن مهر مثلها له ان يفرق ان لم يتم مهر مثلها) بنه مسئلهٔ سابقه كبيدر اكر خاتون
مهر مثلندن نقصان ايلسه ولى ايچون تفريق ايلمك واردر وياخود مهر مثلنى اتمام ايتدرمك واردر
(خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب مهر مثلنده ولى ايچون حق اعتراض يوقدر (وقبضه المهر او تجهيزه
او طلبه بالنفقة رضا) ولينك مهر مثلى ياخود جهازى قبض ايلمسى ياخود نفقه طلب ايلمسى رضادر
(لا سكوته) ولينك سكوتى رضا دكلدر وسكوت برقاچ محلده نطق مقامنه اقامت اولنور * اولكيسى بكرك
وليسى تزويج ايچون اذن طلب ايلدكده بكرك سكوتى نطق كبيدر * ايكنجيسى مهرنى قبض ايتدكده
سكوت ايلمسيدر * اوچنجيسى بكر بالغه اولدقده سكوتيدر * دردنجيسى برخاتون تزوج ايتمكه يمين
ايدوب باباسى كندوبى تزويج ايتدكده سكوتى نطقدر وحانث اولور * بشنجيسى بركمسه يه برشىء تصدق
اولندقده سكوت ايتمسى قبولدر اول سكوت نطق مقامنه قائم اولور اما موهوب لهك سكوتى نطق مقامنه
قائم اولمز * التنجيسى بركمسنه مجلسده بركمسنه يه برشىء هبه ايلسه لكن هبه اولنان شىء اول حينده قبض
اولنميوب مجلس دخى ممتد اولسه وآخر مجلسده موهوب عليه اول شيئى قبض ايتدكده * يدنجيسى
وكيلك سكوتى دخى قبولدر مثلا بركمسنه بنى فلان شيئه وكيل ايلدم ديدكده سكوت ايلسه قبولدر
وصكره رده قادر اولور * سكزنجيسى مقر لهك سكوتيدر يعنى بركمسنه يه سن بنم قزم سن ديدكده اول سكوت
ايلسه اول سكوت قبولدر وصكره رده قادردر * طقوزنجيسى مفوض اليهك سكوتى تفويض وقبولدر
واولدخى رده قادردر * اوننجيسى موقوف عليهك سكوتيدر ورده قادردر دينلمشدركه رده قادر دكلدر
اون برنجيسى بيع تلجيه ده احد متبايعينك سكوتيدر مثلا بريسى ديه كه ما بينمزده بيعه متعلق اولان معنانى
صحيح ايدهلم ديدكده آخر سكوت ايلسه بودخى نطق مقامنه قائم اولور * اون ايكنجيسى مالك قديمك
بين القاسمين مالى قسمت اولندقده سكوتيدر * اون اوچنجيسى خيار ايله عبد اشترا ايدن كمسنه عبدى بيع
وشرا ايلدوكين كوردكده سكوت ايلسه سكوتى خيارى مسقطدر * اون دردنجيسى مشترى مبيعى قبض
ايلدكده بايع سكوت ايلسه سكوتى اذندر كرك بيع صحيح اولسون كرك فاسد اولسون * اون بشنجيسى
شفيعك سكوتيدر * اون التنجيسى مولى عبدك بيع وشراسن كوروب سكوت ايلديكيدر بو سكوت تجارت
ايچون اذندر * اون يدنجيسى اكر مولى يمين ايتسه كه عبدينه تجارت ايچون اذن ويرميه بعده بيع وشرا
ايلدوكين كوردكده سكوت ايلسه حانث اولور سكوتى نطق مقامنه قائم اولور * اون سكزنجيسى بركمسنه
عبدنى بيع ايلسه ياخود رهن ايچون ويرسه ياخود جنايت ايچون تسليم ايلسه مزبورك سكوتى عبد
اولديغنه اقراردر اكر عاقل ايسه اما جاريه ويرمك ايچون كندويه بيعه عرض ايچون ياخود تزويج ايلمك ايچون
استيذان اولندقده سكوت ايتسه اقرار دكلدر بو سكوت يوقاروده ذكر اولناناك خلافيدر * اون طقوزنجيسى
بركمسنه فلان كمسنه يى خانمه نزول ايتدرميه يم ديو يمين ايتسه حالبوكه اول كمسنه داره نزول ايتمش اولسه
اكر سكوت ايتسه حانث اولور اما اوندن چيق ديوسويلسه بعده سكوت ايتسه حانث اولمز * يكرمنجيسى
بركمسنه برشىء اشترا ايلمزدن مقدم عيبنى خبرويردكلرنده سكوت ايدرسه عيبه رضادر اما اكر مخبر عادل ايسه
اكر فاسق ايسه امام اعظم قتنده رضا دكلدر اما امامين قتنده فاسق ايسه ده رضادر * يكرمى برنجيسى
بركمسنه نك خاتونى وضع حمل ايلدكده سكوت ايلسه اقراردر * يكرمى ايكنجيسى بركمسنه نك خاتونى ياخود

قریبی کندینک عقارینی بیع ایدر ایکن کوروب سکوت ایلسه اقرار درکه اول شیٔ کندینک اولمیه* بکرمی اوچنجیسی برکمسنه کوردیکه کندونک قوماشنی یاخود اوبنی بیع ایتدیلر و برکمسنه دخی آلوب نیجه زمان تصرف ایتدی حالبوکه بوکمسنه سکوت اوزره اولدی انک دعواسی ساقط اولور من بورلک سکوتی کندونک اولماسنی اقراردر* یکرمی دردنجیسی شرکت عنان ایله شریک اولانک بریسی آخره دیسه شو جاریه یی خاصة کندی نفسم ایچون آلمشمدر شریک آخر سکوت ایتسه یالکزانک ایچون اولماسی اقراردر* یکرمی بشنجیسی برکمسنه نک وکیلی شرا معیننده شو شیٔی کندم ایچون اشترا ایدرم دیو سؤال ایتدکده موکل سکوت ایلسه اذندر اول شیٔ واینک اولور* یکرمی التنجیسی صبی عاقل بیع وشرا ایتدکده ولیسی سکوت ایتمسی اذندر اول شیٔ وکیلک اولور* یکرمی یدنجیسی برکمسنه نک طلومی ایله صویی اولوب بر آخر کمسنه شق ایدوب طلومک صوینی دوکسه صاحبی سکوت ایلسه رضادر* یکرمی سکزنجیسی برکمسنه عبدن استخدام ایتمکه یمین ایتسه عبد بلااذن کندویه خدمت ایتدکده سکوت ایدوب نهی ایتمسه حانث اولور* یکرمی طقوزنجیسی برخاتون قزینک جهازی ایچون باباسنک متاعندن برمقدار شیٔ ویرسه حالبوکه باباسی حاضر اولوب سکوت ایتسه رضادر باباسی استردادیه قادر دکلدر* اوتوزنجیسی خاتون قزینک جهازندن عادتا اولان طعام ایچون باباسنک مالندن انفاق ایدوب وباباسی سکوت ایتسه اذندر اناسنه چکدرمکه قادر دکلدر* اوتوز برنجیسی برکمسنه برجاریه بیع ایدوب وافرحلی وقولاغنده ایکی منکوشی اولسه اکر بیع وشراده شرط اولمسه ومشتری جاریه یی ذکر اولنان اشیا ایله قبض ایدوب کتسه وبایع سکوت ایلسه تسلیمدر اول شیٔ مشترینکدر انک اولور* اوتوز ایکنجیسی برکمسنه برشیخدن قراءة ایتسه حالبوکه شیخ سکوت ایدوب جواب ایلمسه شیخک سکوتی جواب واذن منزله سنده در* اوتوز اوچنجیسی تزکیهٔ شاهدین ایچون برقاچ کمسنه دن سؤال اولنسه انلر دخی جواب ویرمیوب سکوت ایلسه لر سکوتلری تعدیلدر* اوتوز دردنجیسی برکمسنه برشیئی رهن قومق ایچون آخره سویلسه اولدخی قبول ایتمسه ومابیننده برقاچ ساعت مرور ایدوب بعده مرتهن رهنی آلوب قبض ایتدکده راهن سکوت ایتسه اذندر ذکر اولنان مسائلک برمقداری خلاصه دن و برمقداری جامع الفصولیندن و برقاچی قنیة المفتا وادن و برقاچی ظهیریه دن نقل اولنمشدر و بو اشباه ونظایرده مسطوردر شبهه سی اولان اشباه ونظایره مراجعت ایلسون (وان رضی احد الاولیاء فلیس لغیره الاعتراض) اکر صغیره نک متساوی اولان اولیاسندن بریسی نکاحه راضی اولوب انکاح ایتسه غیریسی ایچون اعتراض یوقدر یعنی عقد نکاحی فسخه قادر دکللردر اما قاعد اولان ولیدن اقرب ولیسی وار ایسه انکچون فسخ ایلمک واردر (فصل) (ووقف تزویج فضولی او فضولیین علی الاجازة) برفضولینک ویاخود ایکی فضولینک تزویجی اجازت اوزره موقوف اولدی مثلا برکمسنه بر رجلک خبری یوغیکن برعورته نکاح ایتسه یاخود عورتک دخی خبری یوغیکن برآخری دخی خبری اولمیان رجله تزویج ایتسه ایکسنک دخی نکاحی اجازته موقوفدر (ویتولی طرفی النکاح واحد بان کان ولیا من الجانبین) نکاحک ایکی طرفندن برکمسنه ولی اولور ایکی جانبندن ولی اولمقلق ایله مثلا برکمسنه قرنداشی قزینی برآخر قرنداشی اوغلونه نکاح ایچون ایکی طرفک ایجاب وقبولنه ولی ایتمک اولور (او وکیلا منهما) یاخود ارعورت طرفندن وکیل اوله (او ولیا واصیلا) یاخود برطرفدن ولی و برطرفدن اصیل اولمق ایله ایکی طرفدن ولی اولور* مثلا برکمسنه عمه سنک صغیره قزینه کندی نفسیچون نکاح ایتسه کندی طرفندن اصیل قز طرفندن وکیل اولمش اولور (او ولیا ووکیلا) یاخود برطرفدن ولی و برطرفدن وکیل اولسه* مثلا کندی قزینی برآخرک وکیلی اولوب نکاح ایلمک کبی (او وکیلا واصیلا) یاخود وکیل واصیل اوله* مثلا برخاتونک وکیلی اولوب کندی نفسیچون نکاح ایلمک کبی (ولایتولاهما فضولی ولو من جانب) نکاحک ایکی طرفنه برفضولی تولی ایده من اکر بر جانبندن دخی اولورسه (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر انک قتنده فضولی واحد ایکی طرفک نکاحنه تولی ایدر حاصل کلام فضولی ایچون التی مسئله واردر التی مسئله نک اوچی اجازته موقوفدر اتفاقا اولکیسی برفضولی غائب وغائبه اولان ار وعورت ایچون (تزوجت فلانة) دیسه فضولی آخر زوجتها منک دیسه

یاخود برعورت برغائب ار ایچون (زوجت نفسی من فلان) دیسه فضولی دخی قبلت دیسه بو اوچ مسئله ده اتفاق اوزره اجازته موقوفدر واوچ مسئله ده دخی اختلاف فیدر اولکی مسئله برفضولی (زوجت فلانة من فلانة) دیسه حالبوکه ایکیسی دخی غائب اولسه وقبلت دیر برکمسنه اولمسه یاخود (تزوجت فلانة) دیسه حالبوکه عورت غائبه اولسه قبلت دیر برکمسنه اولمسه یاخود برعورت (زوجت نفسی من فلان) دیسه واول آدم غائب اولسه وقبلت دیر برکمسنه اولمسه بو اوچ مسئله قتنده اجازته موقوفدر زیرا حاضر اولدقلرنده اذن ایله تمام اولور ابو حنیفه وامام محمد قتنده بو قوللر باطلدر ابو یوسفک قیاسی بودرکه اکر ایکی جانبدن مأمور اولسه لر نکاح منعقد اولوردی چونکه فضولی اولدی ینه منعقد اولور انجق اجازته توقف ایدر ابو حنیفه وامام محمد ایچون دلیل بودرکه عقدک شرطی یعنی نصفی موجود بولندی حتی آخردن قبول بولنمزدن مقدم رجوعه قادر اولور مجلسدن قیام ایله باطل اولوب ماورای مجلسه توقف ایلمز بیع کبی امام ابو یوسف ایچون ایکی جانبدن مأمور اولدقلرنده نکاح منعقد اولوردیدیکی بوکا مخالفدر زیرا انده جاری اولان عقد تامدر ایجاب وقبول بولندیغیچون انلرده اجازته توقف ایدر ما نحن فیه ده اولانه بقمز مسئله باطلدر اجازته توقف ایلمز (ولو امر ان یزوجه امرأة فزوجه امة لا یصح عندهما وهو الاستحسان) اکر بر رجل برکمسنه یه امر ایلسه که کندویه برخاتون تزویج ایده اول کمسنه اکابر آخرک جاریه سنی تزویج ایتسه امامین قتنده صحیح دکلدر استحسان دخی بودر زیرا مطلق متعارفه مصروفدر که اول متعارف تزویج اکفادر (وعند الامام یصح) امام اعظم قتنده صحیح اولور زیرا لفظ مرأه نک اطلاقی حره یه وامه یه شامل اولور حتی برکمسنه عورت تزوج ایلمیه یم دیو یمین ایلسه حره وامه یه شامل اولوب هرقنغیسنی تزوج ایلسه حانث اولور (ولو زوجه امرأتین فی عقدة لا یلزم واحدة منهما) واکر امر ایلدیکی کمسنه ایکی عورته بر عقدده تزویج ایلسه اول ایکی عورتدن بریسی لازم کلمز زیرا ایکیسنک نکاحی تنفیذه وجه یوقدر امره مخالفت اولدیغیچون وایکیسندن برینی تنفیذ ممکن دکلدر جهالت اولدیغیچون و برینی تعیین دخی ممکن دکلدر قنغیسی اولی ایدوکی بیلنمکله بو تقدیرجه تفریق واقع اولوب بریسی لازم کلمز (ولو زوج الاب او الجد الصغیر الصغیرة بغبن فاحش فی المهر او من غیر کفو جاز) اکر باباسی یاخود دده سی صغیر وصغیره یی مهردن غبن فاحش ایله یاخود کفوندن غیریه تزویج ایلسه جائزدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر ولایت شرط نظر ایله مقیددر شرط نظر اولمدقده عقد باطل اولور زیرا مهر مثلندن آشاغه اولیجق شرط نظر بولنمامش اولور عدم کفاءة خود ضرر فاحشدر جائز دکلدر (ولیس ذلک لغیر الاب والجد) مهرده غبن فاحش وکفوندن غیریه تزویج اب وجددن غیری ایچون دکلدر

(باب المهر)

بو باب مهر بیاننده در ومهرک نیجه اسامیسی واردر بری صداق و بری نحله و بری اجر و بری فریضه و بری عقردر (یصح النکاح بلا ذکره ومع نفیه) مهری ذکر ایتمکله ومهری نفی ایتمکله یعنی بلا مهر اولسون دیمکله نکاح صحیح اولور ومهرک عدم تسمیه سیله نکاحک صحتنده برفردک خلافی یوقدر زیرا حق سبحانه وتعالینک (فانکحوا) قول شریفی بوکا دلالت ایدر ونکاح لغة انضمامی وازدواجی اخبار ایدر* پس امدی مهردن سکوت ایله متنا کحین بیننده نکاح تمام اولور اکر دینلورسه که لایق اولان بو ایدیکه مهرسز نکاح صحیح اولمیه زیرا مهر دخی واجبدر بیع وثمن کبی نکیم بیعده ذکر ثمن ترک اولنسه فاسد اولدیغی کبی بو دخی فاسد اولمق کرک ایدی بوکا جواب ویریلورکه وجوب مهر نکاحک صحتی ایچون دکل ایدی بلکه محلک شرفنه ابانت ایچوندر اول تقدیرجه صحت نکاح ایچون مهرک ذکرنه حاجت یوقدر (واقله عشرة دراهم) ومهرک اقلی اون درهمدر و پیغمبر علیه السلامک (لا مهر اقل من عشرة دراهم) قول شریفی بوکا دالدر زیرا وجوبا حق شرعدر محلک شرفنی اظهار ایچون (فلو سمی دونها لزمت العشرة) واکر اون درهمدن اقل تسمیه اولنورسه ینه اون درهم لازم اولور (وان سماها او اکثر لزم المسمی بالدخول او موت احدهما) اکر اون یاخود اوندن زیاده تسمیه اولنسه دخول ایله یاخود ایکیسندن برینک موتی ایله مسمی لازم اولور زیرا دخول ایله مبدل منهک تسلیمی متحقق اولوب بدلک لزومی مقتضی اولدی وموت ایله نکاح منتهی اولدیکه دفعه قابل

محل قالمدى برشئ كه منتهى اوله مقتضى موجود ومانع منتفى اولديغيچون جميع لوازمى ايله متأكد ومتقرر اولور (ونصفه بالطلاق قبل الدخول والخلوة الصحيحة) دخول وخلوة صحيحه اولمزدن مقدم طلاق ايله مسمانك نصفى لازم اولور حق سبحانه وتعالينك (وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فنصف ما فرضتم) قول شريفى بوكا حجت قاطعه در وخلوة صحيحه دخول مقامنه قائم اولور ائمهٔ حنفيه قتنده (وان سكت عنه او نفاه لزم مهر المثل بالدخول او الموت) واكر مهرى بياندن سكوت ايتدى ايسه ياخود مهرى نفى ايتدى ايسه يعنى مهر اولمامق اوزره نكاح ايتدى ايسه دخول ياخود موتله مهر مثل لازم اولور (وبالطلاق قبل الدخول والخلوة متعة معتبرة بحاله فى الصحيح) دخول وخلوتدن مقدم طلاق ايله متعه لازم اولور اويله متعه كه رجلك حالى ايله معتبره در روايت صحيحه ده * ومعتبره متعه نك صفتى اوله ياخود متعه دن حال اولوب مبين هيئت فاعل اوله ومتعه نك لزومى حق سبحانه وتعالينك (ومتعوهن على الموسع قدره وعلى المقتر قدره) قول شريفى ايله در (لا تنقص عن خمسة دراهم ولا تزاد على نصف مهر المثل) متعه بش درهمدن ناقص اولمز ومهر مثلك نصفى اوزرينه دخى زياده قلنمز (وهى درع وخمار وملحفة) متعه درع وخمار وملحفه در درع بدنى ستر ايدندر خمار باش اورتوسى در ملحفه طشره چقدقده جمله بدنى ستر ايدن شيدر متعه نك اعلاسى ابريشمدر اوسطى قزكه ابريشم جنسندندر ادناسى بزدندر (وكذا الحكم لو تزوجها بخمر او خنزير) ينه مهر مثل ياخود متعه واجب اولور اكر خمره ياخود خنزيره تزوج ايلسه (او بهذا الدن من الخل فاذا هو خمر) ياخود سركه دن شول كوپه ديو تزوج ايلسه حالبوكه اول خل ديديكى خمر اولسه ينه مهر مثل لازم اولور ابو حنيفه قتنده زيرا شرط فاسددر (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده وزنى مقدارى سركه لازمدر مهر مثل لازم دكلدر (او بهذا العبد فاذا هو حر) ياخود شو عبده ديو تزوج ايلسه حالبوكه عبد ديديكى حر اولسه ينه مهر مثل لازم اولور ابو حنيفه ومحمد قتنده (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف خلاف ايدوب خمرده سركه نك وزنى مقدارى لازم اولديغى كبى بونده دخى عبدك قيمتى لازم اولمسنه ذاهب اولمشدر صاحب عنايه ديمشدركه امام محمد ذوات امثالده ابو يوسف ايله معادر زيرا حكم تسميه يه تعلق ايتمشدر وذوات قيمتده ابو حنيفه ايله در (او بثوب او بدابة لم يبين جنسهما) ياخود ثوبه ياخود دابه يه تزوج ايدوب جنسلرينى بيان ايتمسه ينه مهر مثل لازم اولور زيرا مسمى اولان مجهول الجنسدر ثوب مذكور ابريشمدن اولمق واروبنبه دن ياخود كتاندن اولمق واردر اختلاف مقرردر دوابه دخى اجناسدر (او بتعليم القرآن) ياخود قرآنه تعليم ايتمكه تزوج ايتسه ينه مهر مثل لازم اولور زيرا تعليم مال متقومدن دكلدر (او بخدمة الزوج الحر لها سنة) ياخود زوج حر برسنه خدمت ايتمكه تزوج ايلسه ينه مهر مثل لازم اولور ابو حنيفه وابو يوسف قتنده زيرا خدمت جائز اولسه مرأه مالكهٔ مستخدمه وزوج مملوك وخادم اولوردى بو ايسه خلاف شرعدر شافعى ديركه خدمت وتعليم قرآن مهردن اولمق جائزدر (وعند محمد لها قيمة الخدمة) امام محمد قتنده خاتون ايچون خدمتك قيمتى واردر يعنى اول خدمتك اجرتى نه مقدار اولورسه آنى آلور (وكذا يجب مهر المثل فى الشغار وهو ان يزوجه بنته او اخته على ان يزوجه بنته او اخته معاوضة بالعقدين) ينه نكاح شغارده مهر مثل لازم اولور وشغار بر رجل قزينى ياخود قزقرنداشنى عقد ينده معاوضة اولمق اوزره تزويج ايلمكدر بو تقديرجه آخردن عوض اولان عقد صحيح اولور لكن شرط باطل اولوب هر برندن مهر مثل لازم اولور (ولو تزوجها على خدمته لها سنة وهو عبد فلها الخدمة) اكر اول خاتونى برسنه خدمت ايلمك اوزره تزوج ايلسه حالبوكه تزوج ايدن عبد اولسه عورت ايچون زوجنى استخدام ايلمك جائزدر مهر مثل يوقدر وعبدك خدمتى مال ايله مطلوبدر تسليم رقبه يى متضمن اولديغيچون اما حر بونك خلافيدر (ولو اعتق امته على ان يتزوجها فعتقها صداقها عند ابى يوسف) اكر جاريه سنى كندوسى تزوج ايلمك اوزره آزاد ايلسه اول جاريه نك عتقى صداقيدر ابو يوسف قتنده زيرا نبى عليه السلام صفيه يى اعتاق ايلدى وصكره تزوج ايدوب عتقى صداقى اولسون ديو بيوردى (وعندهما لها مهر المثل) ابو حنيفه ومحمد قتنده مهر مثل لازم اولور زيرا مهر البته مال ده لازمدر عتق ايسه مال دكلدر عتقى صداقى اولمق تسميه سى باطل اولوب مهر مثل

واجب

واجب اولور (ولو ابت ان تتزوجه فعليها قيمتها له اجماعا) اكر جاريه معتقه اعتاق ايدن افنديسنه تزوجدن ابا ايدرسه اجماعا افنديسنه كندى قيمتنى ويرمك جاريه نك اوزرينه لازم كلور زيرا جاريه صاحبى عتق مقابله سنده منفعت شرط قيلمندى چونكه منفعت فوت اولدى قيمتى لازم كلدى چونكه منفعت فوت اولدى عتق دخى منتقض اولدى ديمك كرك ايدى لكن بعد الوقوع اولمغله عتق منتقض اولدى نقض بولنمش اولوركه قيمتنى ويرمكدر وحر اولمغله جبر اولنمز (وللمفوضة ما فرض لها بعد العقد ان دخل او مات) بلا مهر مفوضه ايچون بعد العقد فرض اولنان شئ واردر اكر خاتون مدخول بها اولورسه ياخود فوت اولورسه يعنى ابتداء بلا مهر عقد اولنوب بعده ما بينلرنده مهر ديو برشئ تسميه ايتسه لر اول تسميه اولان لازم اولور (والمتعة ان طلق قبل الدخول) اكر قبل الدخول طلاق ويرسه متعه لازم اولور (وعند ابى يوسف نصف ما فرض) ابو يوسف قتنده بعد العقد فرض اولان شيئك نصفى لازم اولور (وان زاد فى مهرها بعد العقد لزمت) اكر زوج بعد العقد خاتونك مهرنده زياده ايدرسه اول زياده لازم اولور امام زفر خلاف ايدوب ديركه بعد العقد اولان زياده هبه در اصل عقده داخل اولمز (وتسقط بالطلاق قبل الدخول) قبل الدخول اولان طلاق ايله زياده اولان مهر ساقط اولور ابو حنيفه ومحمد قتنده (وعند ابى يوسف تتنصف ايضا) ابو يوسف قتنده بعد العتق زياده اولنان مهر تنصيف اولنور ما مضى ده اولان كبى (وان حطت عنه من المهر صح) اكر خاتون مهرندن زوجنه حط ايلسه صحيح اولور زيرا مهر خاتونك بقاء حقيدر يعنى معجل ومؤجله انكچون حق لازمدر تنزيل ايسه رجله ملاقى اولمسى حالت بقاده اولور كرچه حالا برشئ وجوده كلمز لكن بعده حق مزبورو ويرلمك لازم كلدكده تنزيل مذكور دخى ملاقى اولمش اولور حالت بقادر اول اجلدن جائز اولور (واذا خلا الزوج بها بلا مانع من الوطئ حسا او شرعا او طبعا كمرض يمنع الوطئ ورتق) اكر زوج خاتون ايله حسا وشرعا وطبعا وطئه مانع شئ اولمدين خلوة اولسه وطئ منع ايدر مرض كبى دخى رتق كبى ورتق اصيلق ديدكارى شيئدر او ستره ايله شق ايتميجه جماعى ممكن دكلدر بوذكر اولنان ايكى مرض حسا اولديغنه دليلدر (وحيض ونفاس) دخى حيض ونفاس كبى بو ايكيسى مانع طبعيدر (وصوم رمضان واحرام فرض او نفل وحيض ونفاس لزمه تمام المهر) بوذكر اولنان علتلردن خالى اولوب خلوة صحيحه اولجق تمام مهر لازم اولور (ولو كان خصيا او عنينا) اكر خصى وعنين دخى اولورسه ينه تمام مهر لازم اولور خلوتلرى خلوة صحيحه در زيرا آلتلرى سالمدر * پس حكم سلامتى اوزره جارى اولور خصى اولدركه آلتى برنده اولوب خصيتين قطع اولمش اوله عنين اولدركه ذكر وخصيتين برنده اوله اما جماعه قادر اولميه (وكذا لو كان مجبوبا) وينه كامل مهر لازم اولور اكر مجبوب دخى اولورسه زيرا مجبوبك خلوتى خلوة صحيحه در ابو حنيفه قتنده وعورت اوزرينه مستحق اولان كندوبى مجبوبك حالنه كوره تسليم ايدر مجبوبك حالى كه مستحقدر اول درجه تسليم بولندقدنصكره كل بدلكه تمام مهر در تمام مستحق اولور (خلافا لهما) امامين خلاف ايدوب مجبوبك اوزرينه تمام مهر لازم كلمز نصف مهر لازم اولور زيرا مجبوبك عجزى مريضك عجزندن دخى زياده در مريضدن زوال مرضدنصكره وطئ توقع اولنور بونده اصلا توقع يوقدر خصى وعنينه تشبيه ايلمكده مناسبت يوقدر زيرا انلرك آلتلرى سالمدر اما مجبوبده آلت يوقدر ابو حنيفه طرفندن جواب ويريلوركه مجبوب تزوج ايتدوكى انزال واستمتاع ايچوندر ايلاج ايچون دكلدر اما مريضك تزوجى ايلاج ايچوندر * پس امدى مجبوبك احوالى بويله اولجق خلوتى خلوة صحيحه اولور (وصوم القضاء غير مانع فى الاصح) صوم قضا اصح روايتده خلوة صحيحه يى مانع دكلدر زيرا افادتده كفارة يوقدر و بر روايتده مانعدر زيرا ابطالى صحيح اولمز الا عذر ايله اولور اول تقديرجه خلوة صحيحه يه مانع اولور (وكذا صوم النذر فى رواية وفرض الصلاة مانع) صلاتك فرضى خلوة صحيحه اولمغه مانعدر صاحب الهدايه ديمشدركه صلاة صوم منزله سنده در وصلاتك فرضى صوم فرضى كبيدر ونافلهٔ صلاة نافلهٔ صوم كبيدر وصاحب اختيار ديمشدركه سنن روايت صحيحه يى منع ايتمز الا صلاة فجرك ايكى ركعتى وظهرك دردت ركعت اولسى مانعدر زيرا مؤكددر وشول مكانده خلوة صحيحه اولوركه برفرد انلرك احواللرينه مطلع اولميه بو اجلدندركه مسجدده ياخود حمامده ياخود طريقده خلوة صحيحه اولمز وكذلك اعمى وصبى وعاقل ياخود مجنون اولسه صحيح اولمز

وخاتونك بركاب عقورى اولسه اولدخى مانعدر (والعدة تجب بالخلوة ولو مع المانع احتياطا) خلوة صحيحه ايله
عدة واجبه اولور اكر مانع ايله اولور ايسه ده احتياطا يعنى اغلب احتمالى وطئ اولمق توهمى ايچون عدت
لازم اولور عدت حق شرعدر زوجين بو عدتى اسقاط ايدرزديمكه قادر دكالردر وعدتده حق شرع تداخل ايدر
مثلا صاحب قدورى كندى شرحلرنده ديمشلردركه اكر مانع شرعى اولورسه حقيقة تمكن ثابت اولديغيچون
عدت واجب اولور واكر مانع حقيقى اولورسه مرض وصغر كبى حقيقة تمكن منعدم اولمغله عدت واجب اولمز
اما صاحب بيانيه ديمشدركه هر موضعده كه حقيقة وطئ تمكن اوله ولكن بر مانع منع ايلسه انده عدت
واجب اولور مثلا اصيلقده فتق ايله وطئ تصور اولنور و مجبوبده سحق ايله اما هر موضعده كه حقيقة وطئ
تمكن اولميه مريض ونحيف صغير وصغيره كبى بونده اتفاقا عدة واجب اولمز (والمتعة واجبة لمطلقة
قبل الدخول مالم يسم لها مهر) مهر تسميه اولنميوب قبل الدخول مطلقه اولان خاتون ايچون متعه
واجبدر زيرا انتفاع بضع مالدن منفك اولمق ممكن دكلدر چونكه خاتون مهردن برشىء المجق متعه لازم اولور
مجرد بضع مالدن منفك اولمق ايچون (ومستحبة لمطلقة بعد الدخول) بعد الدخول مطلقه اولان ايچون
متعه مستحبه دركرك مهر تسميه اولنسون كرك تسميه اولنمسون كرچه متعه مهردن خلفدر اما مفوضه ده
اصل ايله خلف جمع اولمز وطريق وجوب ايله متعه لازم كلمز مستحب اولمسى طريق فضل ايله در
(وغير مستحبة لمطلقة قبله سمى لها مهر) مهر تسميه اولنور قبل الدخول مطلقه اولان خاتون ايچون متعه
مستحب دكلدر حاصل كلام مطلقه درت قسمدر * اولكيسى مهر تسميه اولنميوب مدخول بها اولميانلدر
اكا انجق متعه واجب اولور * ايكنجيسى مهر تسميه اولنوب مدخول بها اولانلدر اكا تسميه اولنان
مهر واجبدن فضله متعه ويرمك مستحبدر * اوچنجيسى مهر تسميه اولنميوب مدخول بها اولانلدر اكا مهر
مثلندن فضله متعه ويرمك مستحبدر * دردنجيسى مهر تسميه اولنوب مدخول بها اولميانلدر اكا نصف مهر
ويردكدنصكره متعه ويرمك مستحب دكلدر (ولو سمى لها الفا وقبضته ثم وهبته له ثم طلقها قبل الدخول
رجع عليها بنصفه) اكر برخاتون بيك اقچه مهر تسميه ايلسه ياخود تسميه اولنسه واول مهرى خاتون قبض
ايلسه اندنصكره زوجنه اول مهرى هبه ايلسه اندنصكره قبل الدخول خاتونه طلاق ويرسه رجل اول بيك
اقچه مهرك نصفى ايله خاتونه رجوع ايدر يعنى طلب ايدر (وكذا كل مكيل وموزون ولو قبضت النصف
ثم وهبت الكل او الباقى لا يرجع خلافا لهما) هر مكيل و موزونده دخى بويله در اكر خاتون مهرك نصفنى
قبض ايلسه اندنصكره مهرك كلينى هبه ايلسه ياخود نصف باقيسنى هبه ايلسه قبل الدخول طلاق
ويرمكله زوج خاتون اوزرينه برشىء ايله رجوع ايتمز يعنى طلب ايدهمز امامين ايچون خلاف واردر انلر
قتنده خاتون قبض ايتديكى شيئك نصفى ايله رجوع ايدر يعنى طلب ايدر يعنى كله اعتبار ايله مثلا اكر كليسنى
قبض ايدوب هبه ايتسه قبض ايتديكى نصف ايله رجوع اولنوردى * پس امدى بعض قبض اولندقده
يعنى مقبوضى اولانك نصفى ايله رجوع ايدر زيرا مقبوض اولميان بعض مهرك هبه سى حطه در
يعنى مهردن آشاغه ايندرمكدر حط ايسه اصل عقده ملحق اولور كويا كه ابتداء بشيوزه مقبوض درهمه
تزوج ايتمشدر ابو حنيفه ايچون دليل بودركه زوجك مقصودى بلا عوض هبه اولان نصفه مهرك
سلامتيدر بو ايسه طلاقدن اول حاصل اولدى عند الطلاق رجوعى ايجاب ايتمز بونك مثالى مؤجل
اولان مديون كبيدر قبل حصول الاجل استعمال اولنه امامينك حط ايلمك اصل عقده ملحق اولور ديديكى
قوللرى نكاحده اصلا ملحق اولمز مثلا عقدندصكره مهرك اوزرينه زياده ايلديكى شىء اصل عقده ملحق
اولمزكه تنصيف اولنه اما حط اولزمان ملحق اولوركه عقد معاينه اوله اولوقت طرفيندن زياده حط دفعه
محتاج اولور نكاح ايسه بويله دكلدر عنايه ده دخى بويلجه در (ولو وهبت اقل من النصف وقبضت الباقى
رجع عليها الى تمام النصف وعندهما بنصف المقبوض) اكر خاتون مهرينك نصفندن اقلنى هبه ايدوب
وباقيسنى قبض ايلسه زوج نصف تمامى ايله خاتونه رجوع ايدر يعنى طلب ايدر مثلا بركمسنه بيك اقچه
اوزرينه تزوج ايلسه وايكيوز اقچه سنى خاتونه هبه ايدوب سكز يوز اقچه سنى قبض ايلسه وقبل الدخول
طلاق واقع اولسه خاتوندن اوچيوز اقچه سنى طلب ايدركه نصف تمام اولور زيرا خاتونك نصف مهرى

بشيوز ايدى اوچيوز اقچه يى ويريجك كندوسنده اولان بشيوز اقچه حقى اولمش اولور امامين ديركه
ويرديكى سكز يوز اقچه نك نصفيكه درتيوز اقچه در انى طلب ايدر زيرا خاتونك هبه ايتديكى اصلدن حطدر
اول تقديرجه مقبوضى اولان اقچه نك نصفى ايله رجوع ايدر (ولو لم تقبض شيأ ووهبته لم يرجع احدهما
على الآخر) اكر خاتون مهردن برشىء قبض ايتميوب جمله سنى هبه ايلسه زوج وزوجه بر برينك اوزرينه
رجوع ايلمز يعنى بر برندن برشىء طلب ايلمز (وكذا لو كان المهر عرضا فوهبته قبل القبض او بعده)
واكر مهر عرض اولوب قبل القبض ياخود بعد القبض هبه ايلسه ينه بر برندن طلب ايلديكى كبيدر
(وان تزوجها بالف على ان لا يخرجها من البلد او على ان يتزوج عليها فان وفى فلها الالف والا فمهر المثل)
بركمسنه برخاتونى شهردن اخراج ايلمك اوزره ياخود اوزرينه برآخر خاتون تزوج ايلمك اوزره بيك اقچه يه
تزوج ايتسه اكر عهدنه وفا ايدرسه اول خاتون ايچون مسمى اولان بيك اقچه واردر واكر عهدنه وفا ايتمزايسه
مهر مثل واردر اكرچه بو شرط فاسد ايسه ده ينه نكاح صحيح اولور واكر وفا ايدرسه مسمى لازم اولور اكر عدم
وفا ظهور ايدرسه مهر مثل لازم اولور اقل اولورسه ينه مسمى لازم اولور (ولو تزوجها على الف ان اقام بها
وعلى الفين ان اخرجها فان اقام بها فلها الالف والا فمهر المثل لا يزاد على الفين ولا ينقص عن الف) واكر خاتونى
شهرده اقامت ايتديررسه بيك اقچه اوزرينه تزوج ايليه * پس اكر شهرده اقامت ايتديرميوب اخراج ايدرسه
ايكى بيك اقچه اوزرينه تزوج ايليه * پس اكر شهرده اقامت ايدرسه خاتون ايچون بيك اقچه واردر
واكر شهرده اقامت ايتديرميوب طشره يه اخراج ايدر ايسه مهر مثل واردر ايكى بيكك اوزرينه زياده اولمز
وبيكدندخى ناقص اولمز (وعندهما لها الالف ان اقام والالفان ان اخرجها) امامين قتنده شرطلر جائزدر اكر وفا ايدرسه
بيك اقچه واكر وفا ايتمزسه ايكى بيك لازم اولور اما امام اعظم قتنده شرط اول صحيحدر وشرط ثانى فاسددر
امام زفر ديركه شرطك ايكيسى دخى فاسددر كرك شهرده قائم اولسون كرك اخراج ايتسون مهر مثل لازم اولور
(ولو تزوجها بهذا العبد او بذلك العبد) اكر خاتونى شو عبده ياخود شو عبده ديو تزوج ايلسه يعنى مهرى
عبدك برى اولمق اوزره ايكى عبدنه اشارت ايله تزوج ايلسه لكن ذكر اولنان عبدينك بهالرى بر برندن
متفاوت اولسه (فلها الاعلى ان كان مثل مهر مثلها او اقل) خاتون ايچون اعلاسنى المق واردر اكر اعلاسنك
قيمتى مهر مثلنه مماثل اولورسه ياخود مهر مثلندن اقل اولورسه (والادنى ان كان مثله او اكثر)
وخاتون عبددن ادنى آلور اكر اول عبد مهر مثلنه مماثل اولورسه ياخود مهر مثلندن اكثر اولورسه
(ومهر مثلها ان كان بينهما) خاتونه مهر مثل لازم اولور اكر اعلى ايله ادنى بيننده اولورسه امام اعظم قتنده
(وعندهما لها الادنى بكل حال) امامين قتنده كل حالده خاتون ايچون ادنى المق واردر (وان طلقها قبل
الدخول فلها نصف الادنى اجماعا) واكر قبل الدخول طلاق ويرسه اجماعا اول خاتونه ادنانك نصفى واردر
يعنى قيمتده دون اولان عبدك نصفنى آلور (وان تزوجها بهذين العبدين فاذا احدهما حر فلها العبد فقط
عند الامام ان ساوى عشرة) اكر شو ايكى عبده ديو اشارت ايدوب تزوج ايلسه ناكاه اول ايكينك بريسى
حر اولسه اول خاتون ايچون عبدى آلمق واردر امام اعظم قتنده اكر عبدك قيمتى اون درهمه مساوى اولورسه
اكر عبدك قيمتى اونه مساوى اولمزايسه اونى تمام ايلمك لازمدر زيرا مهر اوندن اقل اولمز (وعند ابى يوسف
العبد مع قيمة الحر ان كان عبدا) ابو يوسف قتنده عبد ايله حرك قيمتى لازم اولور اكر اول حر عبد اولسه نه مقدار
بها ايدرسه (وعند محمد العبد وتمام مهر المثل ان كان هو اقل منه) امام محمد قتنده خاتون ايچون عبد وتمام
مهر مثل واردر اكر اول مهر مثلندن اقل اولورسه (وان تزوجها على فرس او ثوب هروى بالغ فى وصفه
او لا خير بين دفع الوسط او قيمته) واكر خاتونى فرس ياخود ثوب هروى اوزرينه تزوج ايتسه عاقد كرك
وصفنده مبالغه ايلسون كرك ايلمسون وسط ايله قيمتى بيننده زوج مخيردر يعنى ديلرسه بر فرس وسط
ويرر ديلرسه فرسك قيمتنى ويرر ثوب هروى دخى كذلك (وكذا لو تزوجها على مكيل او موزون بين جنسه
لا صفته) وينه وسط ايله قيمتى بيننده مخيردر اكر مكيل ياخود موزون اوزرينه تزوج ايتسه اويله مكيل
وموزونكه جنسنى بيان ايدوب صفتنى بيان ايتمامش اولسه مثلا حنطه وشعير ياخود زعفران اوزرينه
تزوج ايدوب صفتنى ذكر ايلمسه وسط ايله قيمتى بيننده مخيردر (وان بين صفته ايضا وجب هو لا قيمته)

واكر اول شيئك صفتنی بيان ايلسه اول وصف ايتديكی شیء لازم اولور قيمتی واجب اولمز زيرا مكيل
وموزوندن موصوف اولان ذمتنده ثبوت صحيح ايله ثابت اولور كرك حالا وكرك مؤجلا بويله اولديغی
اجلدن استقراضی وسلمی صحيح اولور (وقيل الثوب مثله ان بولغ فی وصفه) دينلمشدركه ثوب مكيل وموزون
كبيدر اكر ثوبك وصفنده مبالغه اولنورسه بوقول زفركدر (وان شرط البكارة فوجدها ثيبا لزمه كل المهر)
واكر تزويجده بكارته شرط ايلسه اول خاتونی ثيبه بولسه رجل اوزرينه كلی مهر لازم اولور شرطك بطلانی
وخلوة صحيحه ايله عقدك صحتی بولنديغيچون (وان اتفقا علی قدر فی السر واعلنا غيره عند العقد) اكر عاقدان
كزلوجه مهرده برمقداره اتفاق ايدوب عند العقد سرده اتفاق ايلدكلرينك غيريی اعلان ايتسه‌لر يعنی
سرده بيك اقچه‌يه اولسون وخلق ايچنده ايكی بيك اقچه اعلان ايتسه‌لر (فالمعتبر ما اعلناه) ابوحنيفه
وامام محمد قتنده معتبر اولان اعلان ايلدكلريدر (وعند ابی يوسف ما اسراه) ابو يوسف قتنده كزلو ايتدكلری
معتبردر (ولا يجب شیء بلا وطیء فی عقد فاسد) عقد فاسدده وطئسز برشیء واجب اولمز مثلا بلاشهود اولان
نكاح ودخی برقز قرنداشنك طلاق باين ايله اولان عدتنده آخر قرنداشی نكاح دردنجی نكاحده عدتده
بشنجی‌يه نكاح كبی اولان عقود فاسده‌ده بلاوطیء برشیء واجب اولمز (وان خلا) اكر خلوة صحيحه دخی
اولورسه‌ده بونده مجرد عقد ايله مهر واجب اولمز عقد فاسد اولديغيچون ومهرك وجوبی منافع بضعی
استيفا ايله اولور خلوتدنصكره دخی بويله‌در زيرا نكاح فاسدده مجرد خلوة ايله ممكن ثابت اولمز وطئك
حرمتی ايچون بوتقديرجه خلوة وطیء مقامنه قائم اولمز حتی حرمت مصاهره دخی ثابت اولمز وعدت چكمز
(فان وطیء وجب مهر المثل لا يزاد علی المسمی) واكر عقد فاسدده وطیء ايدرسه مهر مثل واجب اولور مسمی
اوزرينه زياده قيلنمز (وعليها العدة) اول خاتون اوزرينه عدت لازم اولور موضع احتياطده شبهه حقيقيه‌يه
الحاقا واشتباه نسبدن تحرز ايچون (وابتداؤها من حين التفريق لا من آخر الوطئات هو الصحيح)
ابتداء عدة حين تفريقدن دراياديكی وطئك آخرندن دكلدر صحيح اولان بودر زيرا عدت شبهه نكاح
اعتباری ايله كه واجب اولور شول حيثيتدنكه نكاحك ركنی ايجاب وقبول ايدی اول ركن بولنمغله
(ويثبت فيه النسب) نكاح فاسدده نسب ثابت اولور زيرا نسبك اثباتنده احياء ولد ايچون احتياط اولنور
بوتقديرجه من وجه اوزرينه ثبوت ترتب ايدر (ومدته من حين الدخول عند محمد وبه يفتی) ونسبك مدتی
حين دخولدندر امام محمد قتنده وبونكله فتوی دخی ويرلمشدر اما ابوحنيفه وابو يوسف قتنده وقت
نكاحدندر نتكيم نكاح صحيح اولور زيرا نكاح فاسد دخوله داعی دكلدر ونكاحك مقام وطئه اقامتی
وطئه داعی اولديغيچوندر نكاح فاسد ايسه وطئه داعی دكلدر وطیء مقامنه قائم اولمز وابوحنيفه
وابو يوسف ديركه اكا حين نكاحدن وقت متعينه‌يه دكين التی آی اولورسه نسب ثابت اولور اكر اقل اولورسه
نسب ثابت اولمز (ومهر مثلها يعتبر بقوم ابيها ان تساويا سنا وجمالا ومالا وعقلا ودينا وبلدا وعصرا
وبكارة وثيابة) وخاتونك مهر مثلی باباسی قومی ايله اعتبار اولنور اكرسن وجمال ومال وعقل ودين وبلد
وعصر وبكارة وثيابت جهتندن برابر اولورسه‌ز زيرا برشيئك اصلی بلنمز الا جنسنك قيمتنه نظر ايله بيلنور ومهر
مثل اختلاف اوصاف ايله مختلف اولور زيرا مهر مثل قيمت بضعدر وشيئك قيمتی اول صفت اوزره اولان
رجوع ايله بيلنورسه ديديكی وقت تزوج اولان سندر وبعضيلر اهل بيت شرف وحسبده جمالی اعتبار
ايتمامشلردر جمال اوسط ناسده اعتبار اولنور ديمشلردر (فان لم يوجد منهم فمن الاجانب) پس اكر باباسنك
قومنده بواوصاف اوزره بولنمز ايسه اجانبده اولوب مماثله اولان قبيله‌دن اعتبار اولنور ابوحنيفه‌دن
برروايتده اجنبيادن اعتبار اولنمز كذا فی الزيلعی حتی زيلعی مماثله‌ده علم وادب وحسن خلق دخی زياده
ايلمشدر (فان لم يوجد جميع ذلك فما يوجد منه) اكر بواوصاف مذكوره‌نك جمله‌سی بولنمز ايسه اول
اصنافدن بولنديغی ايله اعتبار اولنور زيرا ايكی خاتونده بومقدار اوصافك اجتماعی معتبردر اويله اولسه
بولنديغی مقداری اعتبار اولنور (ولا يعتبر بامها وخالتها ان لم تكونا من قوم ابيها) خاتونك امی وخاله‌سی ايله
مهر مثل اعتبار اولنمز اكر بونلر باباسی قومندن اولمزلر ايسه اما عميسی قزين آلمش ايسه ينه باباسی قومندن
اولمش اولور اولوقت اعتبار اولنور اما ابن ابی ليلی اناسنك قومی ايله اعتبار اولنور ديمشدر زيرا مهر قيمت

بضع بوتقديرجه نساء جهتندن اولانك دخی اعتبار اولنمسنه ذاهب اولمشدر (وصح ضمان وليها مهرها)
خاتونك وليسنك مهره ضمانی صحيح اولور مثلا حين عقدده ولی اولان كمسنه سنك مهر يكه بن ضامنم ديسه
صحيح اولور (وتطالب من شاءت منه ومن الزوج) اول خاتون ديلرسه ضامن اولندن طلب ايدر ديلرسه
زوجندن طلب ايدر سائر كفالاتده اولديغی كبی (ويرجع الولی علی الزوج اذا ادی ان ضمن بامره والا فلا)
ولی زوج اوزرينه رجوع ايدر چقن ولی مهری خاتونه ادا ايلسه اكر زوجك امری ايله ولی ضامن اولورسه
رجوع ايدر بلاامر ضامن اولديسه رجوع ايده‌مز سائر كفالاتده دخی بويله‌در (وللمرأة منع نفسها
من الوطیء والسفر حتی يوفيها قدر ما بين تعجيله من مهرها كلا او بعضا) خاتون ايچون وطئدن وسفردن
نفسنی منع ايلمك واردر مهرندن تعجيل بيان اولنان شيئك مقداريني يعنی اول مهردن تعجيل كل شرط اولنمش
ايسه ياخود بعض شرط اولنمش ايسه اول بعضی وفا ايدنجه نفسنی منع ايدر حق زوجكه بضعدر متعين
اولديغی كبی خاتونك حقی اولان مهری دخی متعين اولمغله بيع كبی اولدی زيرا بايع مبيعی حبس ايدوب
ثمنی اخذ ايتمينجه ويرمديكی كبی خاتون دخی كندی نفسينه مبيعدر مهرينی آلمينجه وطئدن وسفردن منع
ايدركادن وبعضدن شرط ايلدكلری هرنه ايسه (ولها السفر والخروج من المنزل ايضا) حتی ايفا اولنمدين
خاتون ايچون بلا اذن سفر ومنزلندن خروج واردر وطئدن وسفردن منع ايتديكی كبی (ولها النفقة لو منعت
لذلك) وخاتون ايچون زوجك اوزرينه نفقه واردر اكر معجلنی آلمق ايچون وطئدن كندوينی منع ايدرسه
اكرچه مهر معجل ايسه ناشزه‌لك اولمامش اولور نفقه‌سی لازمدر اكر مهر معجلی ادادنصكره خاتون طرفندن
نشوز بولنسه نفقه لازم دكلدر (وهذا قبل الدخول وكذا بعده) خاتون مهرينی آلمدين نفسنی منع ايلمك
وسفر ومنزلندن خروجه قادراولمق قبل الدخولدر وبعد الدخول دخی بويله‌در امام اعظم قتنده بعد وقبل
مابيننده فرق يوقدر (خلافا لهما فيما لو كان الدخول برضاها غير صبية ولا مجنونة) امامين ايچون خلاف
واردر شول شيئده‌كه خاتونك رضاسی ايله دخول اولورسه بعده منع ايتمكه قادره اولمز صبيه ومجنونه
اولماديغی حالده (وان لم يبين قدر المعجل فقدر ما يعجل من مثله عرفا) واكر قدر معجل بيان اولنمز ايسه عرفا مهر
معجل مثليدن تعجيل اولنان مقداری لازمدر (غير مقدر بربع ونحوه) تعجيل اولنان شیء ربع وربع مثللی
اولان شيئله مقدر اولماديغی حالده (وليس لها ذلك لو اجل كله) خاتون ايچون نفسنی منع ايلمك يوقدر اكر مهرك
كليسی تأجيل اولنسه بعده اولديغی كبی * صاحب بيانيه ديمشدركه اكر مؤجل وقت معلومه‌يه دكين
اولورسه ابوحنيفه وامام محمد قتنده خاتون ايچون نفسنی منع ايلمك يوقدر وينه نفسنی منع ايلمكه قادره دكلدر
اكر مؤجل جهالت متقاربه ايله مجهول اولسه حصاد وخرمن زمانی كبی (خلافا لابی يوسف) ابو يوسف
ايچون خلاف واردر يعنی خاتون نفسنی منع ايدر * صاحب نهايه ديمشدركه لو اجل ده فتوی ابو يوسف
قولی اوزره‌در (واذا اوفاها ذلك فله نقلها حيث شاء ما دون السفر) واكر رجل مهر معجلی خاتونه وفا ايدرسه
پس رجل ايچون ديلديكی يره كوتورمك واردر سفر دكل يعنی سفره كوتورمز (وقيل له السفر فی ظاهر الرواية
والفتوی علی الاول) ودينلمشدر رجل ايچون خاتون ايله سفر ايلمك واردر ظاهر روايتده * اما فتوی قول اول
اوزره‌در يعنی سفره كوتورمك اوزره‌در زيرا حق سبحانه وتعالينك (اسكنوهن من حيث سكنتم من وجدكم)
قول شريفی سفره كوتورممكه حجت قويه‌در صاحب نهايه تجنيس وتحفه‌دن ذكر ايدوب فتوی سفره
كوتورمك اوزره ديمشلردر وفقيه ابو الليث ابو القاسم الصغاردن كندی بلدندن غيری‌يه اخراج ايلمك يوقدر
زيرا غربتده زحمت چكرديديكنی نقل ايلمشدر وظهير الدين المرغينانی ديمشدركه فقيه ابو الليث قولی ايله
اخذدن حق سبحانه وتعالينك (اسكنوهن من حيث سكنتم من وجدكم) قول شريفی ايله اخذ ايلمك اولیدر
صاحب نهايه ديركه ابو القاسم الصغاردن شول كمسنه خاتوننی مدينه‌دن قريه‌يه وقريه‌دن مدينه‌يه
اخراج ايدرانك حقنده نه ديرسن ديو سؤال اولندقده بوسفر دكلدر تبديل مكاندر اما بر بلددن بر بلده‌يه
اخراج تبديل مكان دكلدر سفردر ديو جواب ويرمشدر وطرسوسی انفع الوسائلده اقوال ائمه‌يی نقل
ايتدكدنصكره حاكمه لايق بودركه امعان نظر ايدوب خاتونك وطیء اولان يرده عشائر وقومی اولوب انلرك
بيننده تزوج ايدوب بعده بلدهٔ آخره نقل ايلمك استرسه منع ايله حاكم حكم ايليه واكر خاتون اولديغی شهرده

عشیرت وقومی اولمیوب آنده تزوّج ایتدیسه خاتونك اصلی آخر شهردن ایسه لا یقدر که منع اولنمیه
(وان اختلفا فی قدر المهر فالقول لها ان کان مهر مثلها کما قالت او اکثر) اکر مهرك مقدارنده زوج ایله زوجه
اختلاف ایلسه لر * پس امدی قول زوجه نکدر یمینی ایله اکر مهر مثلی خاتونك دیدیکی کبی یاخود دیدیکندن
اکثر اولورسه اکر دینلورسه که نکاحده یمین یوقدر نیچون بونده یمین اوله جواب ویریلور که بو مسئله مهردر
نکاح دکلدر بونده یمین جائزدر (وله ان کان کما قال او اقل) رجلکدر یمینی ایله اکر مهر مثل رجلك دیدیکی کبی
یاخود دیدیکندن اقل اولورسه (وان کان بینهما) اکر مهر مثلك مقداری ایکی قوللك ما بیننده اولورسه
(تحالفا ولزم مهر المثل) ایکیسی یمین ایدیشرلر هر قنغیسی نکول ایدرسه سوز آنکردر اکر ایکیسی دخی
یمین ایدرسه مهر مثل لازم اولور (وفی الطلاق قبل الدخول القول لها ان کانت متعة المثل کنصف ما قالت
او اکثر) قبل الدخول طلاقده قول خاتونکدر اکر متعهٔ مثل خاتون دیدیکینك نصفی کبی یاخود دخی
اکثر اولورسه (وله ان کانت کنصف ما قال او اقل) قول رجلکدر اکر متعة المثل رجلك دیدیکینك
نصفی یاخود نصفندن اقل اولورسه مثلا بر کمسنه بر خاتونی قبل الدخول تطلیق ایلسه زوج اللی درهم مهر
دیو دعوی ایلسه وخاتون یوز درهمدر دیو دعوی ایلسه ابو حنیفه وامام محمد قتنده حکما متعهٔ مثل قلنور
اکر متعهٔ مثل خاتون دیدیکی یوز درهمك نصفی یاخود نصفندن اکثر اولورسه قول خاتونکدر یمینی ایله اکر متعهٔ
مثل رجلك دیدیکی اللی درهمك نصفی یاخود نصفندن اقل اولورسه یمینی ایله قول رجلکدر زیرا متعه
بعد الطلاق موجب عقددر مهر مثل کبی * پس امدی متعه دخی مهر مثل کبی حکم اولنور (وان کانت
بینهما تحالفا ولزمت المتعة) اکر متعهٔ مثل رجل وخاتون دیدکلرینك ما بیننده اولورسه یمین ایدرلر ومتعه
لازم اولور اما هر قنغیسی نکول ایدرسه آخرك قولی لازم اولور * فقهاء دیمشلردر که ابتداء یمین ایلمکه قرعه لازمدر
تقدیرده بر برندن رجحان یوقدر قدوری دیمشدر که ابتدا زوج یمین ایدر کذا فی البیانیه (وعند ابی یوسف
القول له قبل الدخول وبعده) ابو یوسف قتنده قول قبل الدخول وبعد الدخول زوجکدر زیرا زیاده
خاتون دعوی ایدر بو بابده رجل منکردر امدی یمین ایله قول منکرکدر (الا ان یذکر ما لا یتعارف مهرا لها)
الا مکر که زوج شول شیئی ذکر ایلیه که خاتونه مهر اولمغه متعارف اولمیه یعنی عادتا اول ادعا ایتدیکی شیء
قلیل مهر اولمغه صالح اولمیه اول زمانده قول خاتونکدر (وایهما برهن قبل) وزوج ویا زوجه نك هر قنغیسی
بینه اقامت ایدرسه قبول قلنور (وان برهنا فبینته اولی حیث یکون القول لها وبینتها اولی حیث یکون
القول له) اکر زوج وزوجه بینه اقامت ایدرلر ایسه رجلك اول محلده بینه سی اولیدر که قول خاتونك اوله
وخاتونك شول محلده بینه سی اولیدر که قول رجلك اوله مثلا زوج بش بیك اقچه ادعا ایلسه وخاتون ایکی بیك
اقچه ادعا ایلسه ومهر مثل ایکی بیك یاخود اکثر اولورسه رجلك بیك اوزره ادعا ایلدیکینك بینه سی قبول
اولنور زیرا بینات خلاف ظاهری اثبات ایچوندر یمین ایسه اصلی ابقا ایچوندر نکاحده ایسه اصل مهر
مثلدر اول تقدیرجه خلافنی ادعا ایدن کمسنه نك بینه سی اولیدر (وان اختلفا فی اصله وجب مهر المثل)
واکر اصل مهرده اختلاف ایلسه لر مهر مثل واجب اولور اجماع مرکبله اجماع مرکبك معناسی اولدر که
حکمده اتفاق اوله مأخذده اختلاف اوله نتکیم علم اصولده بیان اولنمشدر صاحب درر دیمشدر که اکر اصلده
ایلسه لر مهر مثل واجب اولور مثلا زوجینك بریسی دیسه که مهر تسمیه اولنمدی وآخر دیسه که تسمیه
اولندی اکر بینه اقامت ایلسه قبول اولنور والا منکره یمین ویریلور اکر نکول ایدرسه دعوای تسمیه
ثابت اولور واکر یمین ایدرسه مهر مثل واجب اولور (وموت احدهما کحیاتهما) ایکیسندن برینك
موتی حالی حیاتلری حالی کبیدر هر وجهدن زیرا مهر مثل ایکیسندن برینك موتی ایله ساقط اولمز
(وفی موتهما ان اختلف الورثة فی قدره) اکر ورثه زوج وزوجه نك موتی حالنده مهرك مقدارنده اختلاف
ایلسه لر (فالقول لورثة الزوج عند الامام) پس ابو حنیفه قتنده قول زوجك ورثه سی ایچوندر زیرا مهر مثل
اعتباری خاتونك موتی ایله ساقط اولور (ولا یستثنی القلیل) وقلیل استثنا اولنمز یعنی ورثهٔ زوج شیء قلیل
دخی استثنا ایدرلر ایسه تصدیق اولنورلر بو محلده قلیل وکثیری برابردر ابو حنیفه قتنده وابو یوسف قتنده
دخی زوجك قولی ورثه سنکدر اکر قلیل ادعا ایلمزلر ایسه (وعند محمد کالحیاة) امام محمد قتنده حیات کبیدر

یعنی

یعنی حال حیاتده نیجه ایسه ینه حکم او یلجه در (وان اختلفوا فی اصله) اکر ورثه مهرك اصلنده اختلاف
ایلسه لر یعنی مهر تسمیه اولنمشدر واولنمامشدر دیو اختلاف ایلسه لر (یجب مهر المثل عندهما وبه یفتی)
امامین قتنده مهر مثل واجب اولور وفتوی دخی بونکله در (وعند الامام القول لمنکر التسمیة ولا یجب شیء)
ابو حنیفه قتنده قول تسمیه یی منکر اولانکدر برشیء واجب اولمز مادامکه مهر مسمی اوزرینه بینه اقامت
ایلمیه لر زیرا خاتونك موتندنصکره مهر مثل اعتبار اولنمز (وان بعث الزوج الیها شیئا فقالت هو هدیة وقال
مهر فالقول له فی غیر ما هیئ للاکل) اکر زوج خاتونه برشیء کوندرسه خاتون دیسه که اوشیء هدیه در
وزوج دیسه که مهردر مأکولات قسمندن دکل ایسه قول زوجکدر (وان نکح ذمی ذمیة او حربی حربیة
ثمة علی میتة او بلا مهر وذلك جائز فی دینهم فلا شیء لها) اکر بر ذمی ذمیه یی وبر حربی حربیه یی دار حربده
میته اوزرینه یاخود مهر اولمق اوزره نکاح ایلسه حالبوکه میته اوزرینه ومهر اولمق اوزرینه نکاح انلرك
دیننده جائز اولسه ایکیسی دخی مسلمان اولسه لر خاتونه برشیء لازم کلمز ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما سواء
وطئت او طلقت قبله او مات احدهما) امامین ایچون خلاف واردر کرك وطیء اولنسون وکرك وطیدن اول
مطلقه اولسون برابردر یاخود ایکیسندن بری فوت اولسه ینه بویله در سوق کلام امامینك ذمی وحربیده
خلافنی ایهام ایدر لکن خلاف انجق ذمیده در * حتی صاحب هدایه دیمشدر که بر نصرانی بر نصرانیه یی میته
اوزرینه یاخود مهر اولمق اوزره نکاح ایتسه ودینلرنده جائز اولسه ودخول ایتسه یاخود قبل الدخول
تطلیق ایتسه یاخود ایکیسندن بری فوت اولسه خاتون ایچون مهر یوقدر دار حربده دخی بویلجه در بو قول
ابو حنیفه قتنده در حربیده دخی امامینك قولی بودر اما ذمیده امامین قتنده مهر مثل لازمدر وقبل الدخول
طلاق ویرمش ایسه متعه لازمدر زفر قتنده حربیده دخی مهر مثل لازمدر امام زفرك دلیلی بودر که شرع
ابتغاء نکاحی مشروع قیلمدی الا ماله مقارن قیلدی حق سبحانه وتعالینك (ان تبتغوا باموالکم) قول شریفی
دخی بو کا دلالت ایلدر وبو شرع عامدر وبو حکم عموم اوزره ثابتدر زیرا نکاح معاملاتدندر کفار دخی معاملات
ایله مخاطبدر امامینك دلیلی بودر که اهل حرب احکام اسلامی ملتزم دکلردر حکم ایسه انلرك اوزرینه جاری
اولمز الا التزام ایله اولور وتباین دارین ایله ولایت منقطعدر اما اهل ذمت بونك خلافنجه در زیرا اهل ذمت
معاملاته رجوع اولنان اشیاده بزم احکامزی التزام ایتمشدر وعقد ذمتنده بیله التزام بولنمش اولور زیرا
زنا ور بادن اهل ذمت دخی منع اولنورلر وانلرك اوزرینه حدود دخی اقامت اولنور وتسلیم اولنسونکه
انلر احکامی التزام ایتمشلر لکن اتحاد دار ایچون ولایت التزام متحققدر ابو حنیفه ایچون دلیل بودر که
تحقیقا اهل ذمت دیانتده بزم احکامزی التزام ایلمامشلردر صوم وصلاة کبی دخی شول شیده خلافنه
منعقدلردر بیع خمر وخنزیر کبی ولایت التزام ایسه سیف ومحاجه ایله در بو قوللرك جمله سی اهل ذمتدن
منقطعدر عقد ذمت ایلدکاری ایچون (فانا امرنا ان نترکهم وما یدینون) معناسی اوزره ترك اولندقده پس
امدی انلر عدم التزام وانقطاع ولایتده اهل حرب کبی اولمشدر زنا بونك خلافنجه در زیرا زنا جمیع ادیانده حرامدر
انلرك دینلرنده حلال دکلدر که حالی اوزرینه ترك اولنه * ربا ایسه عقودلرندن مستثنادر نبی علیه السلامك
(الا من اربی فلیس بیننا وبینهم عهد) قولی ایله ربا دخی مستثنا اولور صاحب کنز دیمشدر که اکر بر ذمی
بر ذمیه یی میته یاخود مهر اولمق اوزره نکاح ایلسه حالبوکه کندی دینلرنده جائز اولسه پس وطیء
اولنسه یاخود وطیدن مقدم طلاق ویرلسه یاخود مرد اولسه ذمیه ایچون مهر یوقدر وحربی دخی بویلجه در
کنزك شراحی دخی لا مهر لها دیدیکندنصکره بو قول ابو حنیفه قتنده در وامامین دیدیلر که خاتونه
مهر مثل لازم اولور موتده ووطیده ووطیدن اول طلاقده متعه لازم اولور (وکذا الحربیان)
ائمه قولندنصکره شراح دیدیلر که اکر حربی حربیه یی دار حربده نکاح ایلسه حکمی ذمی حکمی کبیدر
ائمهٔ ثلاثه قتنده * وانجق خلاف زفرکدر چونکه اقوال ائمه معلوم اولدی معلوم اولسونکه مصنفك بیان
مذاهبده نوعا خلل واردر اکر خلافلهما قولی ذمیه یه صرف اولنسه کلامنده نوعا عی یعنی بوزغنلق
وضعیفلق واقع اولورو بلا مهر قولی دخی نفی مهره ومهرده سکوته محتملدر ودینلمشدر که میته وسکوتده
ایکی روایت واردر اصح اولان جمله سی خلاف اولمق اوزره در (وان نکحها بخمر او خنزیر معین ثم اسلما او اسلم

احدهما قبل القبض فلها ذلك) اکر بر ذمی بر ذمیه یی معین خمر وخنزیر مقابله سنده نکاح ایلسه اندنصکره
ایکیسی اسلامه کلسه لر یاخود ایکیسندن بری قبل القبض اسلامه کلسه خاتون ایچون معین اولان شیئی
قبض ایلمك واردر ابو حنیفه قتنده زیرا خمر وخنزیر وقت عقدده معین اولمشیدی اسلام ایسه معین اولان
شیئك قبضنی مانع دکلدر نتکیم بر ذمیه مسلمان اولسه وآخر کسنه ده خمر وخنزیری اولسه خاتون ایچون
خمر وخنزیری قبض ایلمك واردر (وان کان غیر معین فقیمة الخمر ومهر المثل فی الخنزیر) اکر خمر وخنزیر معین
دکل ایسه خمرك قیمتی لازمدر وخنزیرده مهر مثل لازمدر ابو حنیفه قتنده اما خمرك قیمتنك لزومی ملك غیر
قبض ایله حاصل اولور دین ایسه مثلی ایله قضا اولنور اسلام ایسه مثلی منافیدر بو تقدیرجه لازمدر زیرا
وقت عقدده تسمیه سی صحیحدر قیمتنی آلمق عینی آلمق کبی دکلدر زیرا ذوات امثالدندر اما خنزیرده مهر مثلك
لزومی واردر زیرا خنزیر ذوات قیمدندر قیمتنی اخذ ایلمك عینی اخذ کبیدر انکیچون مهر مثل لازمدر
(وعند ابی یوسف مهر المثل فی الوجهین) وابو یوسف قتنده ایکی وجهده یعنی معین وغیر معینده قیمتی لازم
اولیوب مهر مثل لازمدر (وعند محمد القیمة فیهما) امام محمد قتنده معینده وغیر معینده قیمتی لازمدر زیرا
تسمیه وقت عقدده صحیح اولمشدر وانلر قتنده مسمی مالدر چونکه اسلام ایله مسمانك تسلیمی جائز اولمیجق
قیمتی لازم اولور (وفی الطلاق قبل الدخول تجب المتعة عند من اوجب مهر المثل ونصف القیمة عند من اوجبها)
قبل الدخول طلاقده متعه واجبدر مهر مثل واجبدر دین قتنده ونصف قیمت واجبدر قیمتی واجبدر دین
قتنده * مهر مثل واجبدر دین ابو یوسف وقیمتی واجبدر دین امام محمددر

(باب نکاح الرقیق)

بو باب عبدك نکاحی بیاننده در (نکاح العبد والامة والمدبر والمکاتب وام الولد بلا اذن السید موقوف)
عبد وامه ومدبر ومکاتب وام ولدك افندیلرینك اذنی یسز نکاحی موقوفدر * اما عبدك نکاحی موقوف اولمسی
نبی علیه السلامك (ایما عبد تزوج بغیر اذن مولاه فهو عاهر) قول شریفی ایله در عاهر زانی معناسنه در * عبدده
امام مالکك خلافی واردر زیرا عبد طلاقه مالکدر نکاحه دخی مالك اولمسنه ذاهب اولمشدر اما امه نك
نکاحنك موقوف اولمسی مولی بضع امه یه مالك ومهر ایله کندینك تحت ملکنده اولان بضعه آخر مالك اولمز
مکر کندینك اذنی اوله بلا اذن نکاحی صحیح اولمز ومدبر ومکاتبده حکم رقیت باقیدر وام ولدده ملکیت قائم
اولمغله نکاحلری اجازته موقوفدر (فان اجاز نفذ وان رد بطل) پس امدی اکر افندیسی اجازت ویررسه
نکاح نافذ اولور واکر رد ایدرسه باطل اولور (وقوله طلقها رجعیة اجازة) سیدده اذن تزوج ایدن عبده
طلقها رجعیة قولی نکاحه اجازتدر زیرا طلاق رجعی نکاح صحیحده اولور بو تقدیرجه سیدك طلاق
رجعی ایله تطلیق ایله دیدیکی قولی اجازتدر (لا طلقها او فارقها) طلقها او فارقها قولی اجازت دکلدر زیرا
بو قول رده محتملدر (فان نکحوا باذنه) واکر عبد وغیریلر افندیسینك اذنی ایله نکاح ایلسه لر (فالمهر علیهم)
پس امدی مهر کندیلرینك اوزرلرینه در (یباع العبد فیه) مهر ایچون عبد بیع اولنور زیرا مهر دینیدر
رقبهٔ عبدده واجب اولدی تزوج سببیله ابتداء مولاده اذنی سببیله ظاهر اولدی بعده اصحاب دیونده مضرتی
دفع ایچون رقبهٔ عبده انتقال ایلدی (ویسعی المدبر والمکاتب ولا یباعان) مدبر ومکاتب سعی ایدرلر ومهر
ایچون بیع اولنمزلر زیرا بو ایکیسینك کتابت وتدبیری وار ایکن بر ملکدن بر ملکه انتقال ایتملری محتمل دکلدر
بو تقدیرجه کسبلرندن ادا اولنمز بو خسه نفسلرندن ادا اولنور (واذنه لعبده بالنکاح یشمل جائزه وفاسده)
سیدك عبد ایچون نکاحه اذنی نکاحك جائز وفاسدینه شامل اولور (فیباع فی المهر لو نکح فاسدا فوطی)
اکر عبد فاسدا نکاح ایدوب وطی ایتسه مهر ایچون بیع اولنور ابو حنیفه قتنده زیرا نکاحه اذن جائز
وفاسده شامل اولور * پس مهر حق مولاده ظاهر اولور اول اجلدن عبد بیع اولنوب مهر ادا اولنور
امامین دیرکه اذن نکاح جائزه متصرف اولور بو تقدیرجه مهر حق مولاده ظاهر اولمیوب حق عبدده
ظاهر اولور لکن بعد الاعتاق اخذ اولنور مقدم طلب اولنمز (ویتم الاذن به) نکاح فاسد ایله اذن تمام اولور
(حتی لو نکح بعده جائزا توقف علی الاجازة) حتی عبد نکاح فاسد دنصکره اکر جائزا نکاح ایتسه مولاسندن
اجازته توقف ایدر زیرا افندیسینك اذنی نکاح فاسدده منتهی اولوب تکرار اذنه محتاج اولور ابو حنیفه قتنده

اما امامین قتنده اذن منتهی اولمز ثانیا نکاح ایلسه صحیح اولور (وان زوج عبده المأذون المدیون صح)
واکر سید عبد مأذون ومدیونی تزویج ایتسه نکاح صحیح اولور (وهی اسوة للغرماء فی مهر مثلها)
اول خاتون مهر مثلنده غرما ایله برابردر عبد مزبور بیع اولنوب غرما ایله خاتون بینلرنده حقلری منقسم اولنور
(ومن زوج امته لا یلزمه تبوئتها ویطأ الزوج متی ظفر) بر کسنه جاریه سنی آخره تزویج ایتسه اول کسنه
جاریه یه مکان حاضر ایلمك لازم دکلدر وزوج جاریه یه ظفر بولدیغی وقتده وطی ایدر وامه نك استخدامنده
مولانك حقی باقیدر اکر مکان حاضر ایلسه حق خدمتی ابطال ایلمك لازم کلور (ولا نفقة علیه الا بالتبوئة)
زوج اوزرینه نفقه یوقدر الا مکان وطی احضار اولنمغله واردر زیرا نفقه خاتونی حبس مقابله سنده در
حبس اولمیجق نفقه نك دخی عدم لزومی مقرردر (وهی ان یخلی بینها وبین الزوج فی منزله ولا یستخدمها)
تبوئه جاریه ایله زوج بینینی خالی ایلمکدر زوجك منزلنده ودخی استخدام ایلمامکدر یعنی ایکیسی زوجك
منزلنده ما بینلرینی اغیاردن خالی ایلمکدر (فان بوأها ثم رجع صح) واکر امه یه سید مکان حاضر ایلسه
صکره رجوع ایلسه صحیح اولور زیرا افندی ایچون امه ده بقاء ملك هنوز موجود اولمغله تبوئه ایله
ساقط اولمز نکاح ایله ساقط اولمدیغی کبی (وسقطت النفقة) مولی رجوع ایلمکله زوج اوزرندن نفقه ساقط
اولور زیرا نفقه جزاء احتباس ایدی احتباس زائل اولمیجق نفقه دخی زائل اولور (وان خدمته بلا استخدامه
لا تسقط) مکان حاضر ایتدکدنصکره مولاسی بلا خدمت ایله دوام ایلمکسزین جاریه خدمت ایلسه
نفقه سی زوجدن ساقط اولمز (وان زوج امته ثم قتلها قبل الدخول سقط المهر) اکر بر کسنه جاریه سنی
تزویج ایلسه اندنصکره قبل الدخول جاریه یی افندیسی قتل ایلسه زوجدن مهر ساقط اولور ابو حنیفه قتنده
زیرا معقود علیهی تقررندن مقدم اتلاف ایلدی که اول تقرر زوجك وصولی ایدی وامامین دیرکه مهر
ساقط اولمز زیرا * فان المقتول میت باجله عند اهل الحق مضمونی اوزره قتل موجب اسقاط مهر دکلدر
(بخلاف ما لو قتلت الحرة نفسها قبله) خلاف شول شیئك درکه اکر حره کندی نفسنی قبل الدخول قتل ایلسه
مهر ساقط اولمز امام زفر خلاف ایدوب دیرکه بضع که مبدل منه ایدی تسلیمدن اول فوت اولیجق بدل دخی
فوت اولمق مقرردر جاریه مقتوله نك مهری کبی کندینك قاتلی اولان حره نك مهری ساقط اولور بزم ایچون
دلیل انسانك کندی نفسنه جنایتی احکام دنیاده اصلا معتبره دکلدر حتی کندی نفسنی قتل ایدن کسنه
غسل اولنور واوزرینه نماز قیلنور اما مولانك جاریه سنی قتل بونك خلافنجه در انده احکام دنیا معتبردر
ومولانك اوزرینه کفارت واجب اولور (والاذن فی العزل عن الامة للسید) امه دن عزلده اذن سید ایچوندر
زیرا امه ده ولد حاصل اولسه سیدك حقی اولوردی اول تقدیرجه سیدك رضاسی معتبر اولور (وعندهما لها)
امامین قتنده عزلده اذن جاریه ایچوندر زیرا وطی جاریه نك حقیدر ومطالبه دخی انك ایچون ثابتدر
اکر عزلده اذن کندینك اولسه حقی ناقص اولمق لازم کلور اول تقدیرجه جاریه نك رضاسی معتبر دکلدر
وعزل رجلك قصدیله حین جماعده خارج فرجده انزال اولمقدر * صاحب عنایه دیمشدرکه بو مسئله ده
عزلك جوازنه دلالات واردر وعزل خصوصنده ابن مسعوددن سؤال اولندقده لا بأسدر حق سبحانه وتعالی
ابناس وجود ایله ملبس اوله جق ارواحدن اخذ میثاق ایتمشدر اکر وجوده کله جك منی صخرهٔ صمایه القا اولنسه
ینه خلق اولنور بیورمشلردر وابو سعید الخدری رضی الله عنه دخی بونك مثلنی روایت ایلمشدر صاحب نهایه
کراهیة الفتاوی محلنده ذکر ایلمشدرکه بر کسنه بد خوی وفاسق اوغلان ظهورندن خوف ایلسه اول کسنه
ایچون عزل ایلمك لا بأسدر واسقاط ولد ایچون معالجه ایتسه لر آثم اولمزلر مادامکه خلقتدن برشیء ظاهر
اولمیه اما ظاهر اولدقدنصکره جائز دکلدر (وان تزوجت امة او مکاتبة بالاذن ثم عتقت فلها الخیار فی الفسخ
حرا کان زوجها او عبدا) واکر جاریه یاخود مکاتبه سیدك اذنی ایله تزوج ایلسه اندنصکره معتقه اولسه
نکاح فسخ ایتمه ده جاریه ایچون خیار واردر زوجی کرك حر اولسون کرك عبد اولسون (وان تزوجت بلا اذن
فعتقت نفذ النکاح) اکر جاریه افندیسینك اذنی یوغیکن تزوج ایلسه ومعتقه اولسه نکاحی نافذ اولور
(وکذا العبد ولا خیار لها) وبلا اذن عبدك نکاحی دخی نافذ اولور خاتون ایچون خیار یوقدر مثلا بر عبد
افندیسینك اذنی یوغیکن نکاح ایلسه بعده معتق اولسه ینه نکاحی کما کان نافذدر خاتون ایچون خیار یوقدر

(والمسمى للسيد ان وطئت قبل العتق ولها ان وطئت بعده) مهر مسمى سيد ايچوندر اكر جاريه قبل العتق وطئ اولنمش ايسه * واكر بعد العتق وطئ اولنمش ايسه مهر مسمى جاريه ايچوندر (ومن وطئ امة ابنه فولدت فادعاه ثبت نسبه منه ولزمه قيمتها لا مهرها ولا قيمة ولدها وتصير ام ولده) بر كمسنه اوغلنك جاريه سنى وطئ ايلسه واول جاريه ولد كتورسه و وطئ ايدن كمسنه دعوى ايلسه اول ولدك نسبى دعوى ايدن كمسنه دن ثابت اولور و دعوى ايدن كمسنه يه جاريه نك قيمتى لازم اولور مهرى لازم اولمز و ولدك قيمتى دخى لازم اولمز واول جاريه يى وطئ ايدن كمسنه نك ام ولدى اولور زيرا بابا ايچون اوغلنك مالنى تملكه ولايت واردر نتكيم نبى عليه السلام (ولد الرجل من كسبه فكلوا من اموالهم) بيوردقلرى و ينه دفعهٔ ثانيه ده (ان اولادكم من اطيب كسبكم فكلوا من كسب اولادكم) امر شريفلرى بابانك مالى ولده تملكه ولايتى اولديغنه دليلدر بر كمسنه نك كه كندى بقاسنه حاجتى ايچون اوغلنك مالنى تملكه ولايتى اوله اول كمسنه اوغلنك جاريه سنه دخى مالى صيانت ايچون تملكه ولايت واردر زيرا بقاء نسلنه حاجت بقاء نفسنه اولان حاجتندن دون يعنى آشاغه ايدوكى ظاهردر * پس امدى ابقاء نسل حاجتى ابقاء نفس حاجتندن آشاغى اولديغى اجلدن بابا اوغلنك جاريه سنه قيمت ايله مالك اولور اما طعامنه قيمتسز مالك اولور چونكه بابا اوغلنك جاريه سنى وطئ ايتدى كوره لم جاريه نك كندى يه ملكيتى نه وقت ثابت اولور امدى بو ملكيت استيلاددن مقدمجه ثابت اولور استيلادده شرط ايچون زيرا استيلادى صحيح اولان يا حقيقت ملكدر ياخود حق ملكدر ذكر اولنان بابا ايچون جاريه حقنده ثابت دكلدر زيرا اول جاريه يى بابا تزوج ايتسه جائزدر * پس امدى بو تقديرجه تقديم ملك لازمدر و علوق ولددنصكره بابا اول ولدك صيانتنه محتاج اولور صيانت ايسه ثبوت نسب ايله اولور وثبوت نسب ايسه ملكدن غيرى ايله اولمز ملك وطئ اوزرينه تقديمى لازمدركه بابانك فعلى حرام اولميه ايچون ملك وطئ اوزرينه تقديم اولنسه بابانك ملكنده واقع اولمش اولور بو تقديرجه عقد ولدك قيمتى لازم اولمز زيرا قبل الاستيلاد ملكه استنادا تمكله اول ولد حرا علوق ايلمش (والجد كالاب بعد موته لا قبله) و جد بابا كبيدر بابانك موتندنصكره اما قبل الموت دكلدر بو اجلدندركه بابا وار ايكن جد وارث اولمز (وان زوج امته اباه جاز) اكر بر كمسنه جاريه سنى باباسنه تزويج ايلسه جائزدر * اما امام شافعى ديركه اوغلى باباسنه جاريه سنى تزويج ايلمك جائز دكلدر زيرا مال ولده بابا ايچون حق ملك واردر حتى بر كمسنه اوغلنك جاريه سنه حرام ايدوكن بيلور كن وطئ ايلسه حد لازم كلمز بو قول شافعينكدر (وعليه مهرها لا قيمتها) جاريه نك مهرى باباسنك اوزرينه در قيمتى دكلدر زيرا ملك رقبه يوقدر (فان اتت بولد لا تصير ام ولد) واكر جاريه ولد كتورسه ام ولد اولمز (وهو حر بقرابته) اول ولد جاريه صاحبينك قرابتى ايله حردر پيغمبر عليه السلامك (من ملك ذا رحم محرم منه عتق عليه) قول شريفى ايله معتق اولمسى مقرردر (حرة قالت لسيد زوجها اعتقه عنى بالف ففعل فسد النكاح ولزمها الالف) بر حره خاتون زوجنك افنديسنه زوجى بيك اقچه يه بندن اعتاق ايله ديسه و افنديسى دخى ايشلسه نكاح فاسد اولور و خاتونه اول بيك اقچه لازم اولور (والولاء لها ويصح عن كفارتها لو نوت به) واول زوج معتقك ولاسى يعنى ميراثى خاتون ايچوندر و خاتون كنديسنك كفارتندن عتقنه نيت ايلسه صحيح اولور (وان لم تقل بالف لا يفسد والولاء له) واكر خاتون اعتقه ديدكده بالف ديمسه نكاح فاسد اولمز و ولا سيد ايچوندر (خلافا لابى يوسف) خلاف ابو يوسف ايچوندر (وللمولى اجبار عبده وامته على النكاح) مولى ايچون عبدينى وامه سنى نكاحه جبر ايلمك واردر امام شافعى ديركه جبرا اولنمز زيرا بونلر افنديلرينك مملوكلريدر مال جهتندن يوخسه آدمى اولدقلرى جهتندن دكلدر نكاح ايسه آدمى خواصندندر بو تقديرجه اجباره مالك دكلدر اما ائمهٔ حنفيه ايچون دليل بودركه مولى عبد وامه سنى نكاح ايلمك ملكنى اصلاح ايلمكدركه زنايى ارتكاب ايلميه بو فعلى ارتكاب ايدجك معيوب اولوب مالنه نقصان عارض اولور بويله اولجق اصلاح ايچون اجباره مالك اولور وامه نك منافع بضعنه كندوسى مالكدر و غيريه تمليكه دخى قادردر انكيچون امه نك مهرى مولاسى ايچوندر * حقايق نام كتابده عبد وامه بيوك اولدقلرنده در اما كوچك اولسه لر اول وقت امام شافعى قتنده دخى اجبار جائز اولور (دون مكاتبه ومكاتبته) مكاتب ومكاتبه اجبار اولنمز زيرا انلر تصرفده احراره ملحق اولمشلردر بو اجلدندركه

مكاتبه نك مهرى كندو ايچون اولوب سيدى ايچون دكلدر

(باب نكاح الكافر)

بو باب كافرلك نكاحى بيانندهدر (اذا تزوج كافر بلا شهود او فى عدة كافر وذلك جائز فى دينهم ثم اسلما اقرا عليه) يعنى بر كافر بلا شهود ياخود بر كافرك عدتنده تزوج ايلسه حالبوكه بلا شهود و عدة كافرده تزوج دينلرنده جائز اولسه اندنصكره زوج وزوجه مسلمان اولسه لر مقدما دينلرنده عقد اولنان نكاح اوزرينه اقرار قيلنورلر ابو حنيفه قتنده * مصنف فى عدة كافر لفظى ايله تقييد ايلدى اكر عدة مسلمده اولسه بالاجماع نكاح فاسد اولوردى (خلافا لهما فى العدة) عدتده امامين ايچون خلاف واردر امام زفر ديركه نكاح فاسددر كرك ايسه بلا شهود اولسون كرك ايسه عدتده اولسون زيرا خطابات عامه در نتكيم پيغمبر عليه السلامك (لا نكاح الا بشهود) بيوردقلرى بلا شهود اولان نكاحك بطلاننه دليلدر وانلر بزه مرافعه يه كلسه لر وياخود مسلمان اولسه لر ينه اول اولكى حرمت قائمه در تفريق واجب اولور حق سبحانه وتعالى اينك (وان احكم بينهم بما انزل الله ولا تتبع اهواءهم) قول شريفى ايله عمل ايلمك ايچون * امامين ايچون دليل بودركه نكاح معتده نك حرام اولمسى مجمع عليهادر و كفره نكاح معتده يى التزام ايلمشلردر اما بلا شهود نكاحك حرمتى مختلف فيهادر زيرا مالك وابن ابى ليلى تجويز ايلديلركه كفره بزم احكاممزى جميع اختلافاتى ايله التزام ايتمامشلردر لكن اهل ذمت اولدقلرى سببيله بز تعرض ايلمز ايچون ايكيسى مرافعه اولسه ياخود برى مرافعه يه كلسه ياخود برى مسلمان اولسه حالبوكه عدت منقضيه اولدقدنصكره مرافعه يه كلسه لر بالاجماع بينلرى تفريق اولنور اما ابو حنيفه ايچون دليل بودركه حرمت نكاح عدت ايچوندر زيرا من وجه منكوحه نكاحى اولمش اولور و ثبوت عدت يا شرع ايچون اوله ياخود زوج ايچون اوله شرع ايچون اولمغه مساغ يوقدر زيرا كفار حقوق شرعله مخاطب دكللردر اول اجلدن خمر وخنزير ايچون انلره تعرض اولنمدى و ثبوت عدت زوج ايچون اولمغه دخى مساغ يوقدر زيرا حرمت عدته زوج معتقد دكلدر بو تقديرجه ابتداء نكاح صحيح اولمش اولدى مقتضيسنك وجودى ايچونكه ركننك اهلندن صدوريدركه عاقل و بالغدر وركن كه ايجاب وقبولدر بونلر بولنغله ابتداء نكاح صحيح اولمش اولور و اما تحت مسلمده واقع اولسه بونك خلافنجه در چونكه ابتداء صحيح اوله اسلام ومرافعه ايله اول نكاح مرتفع اولمز زيرا اولكى حالت كفرده اولان نكاح حالت بقادر وشهادت ايسه حال كفرده اولان نكاحه مشروط دكلدر امدى كما كان اولكى نكاح اوزره اقرار قيلنورلر (ولو تزوج المجوسى محرمه ثم اسلما او احدهما فرق بينهما وكذا لو ترافعا الينا) واكر مجوسى محرمنى تزوج ايلسه اندنصكره ايكيسى مسلمان اولسه لر ياخود ايكيسندن بريسى مسلمان اولسه انلرك ما بينى تفريق اولنور مسلمان اولدقلرى حالده تفريق اولندقلرى كبى اكر كفرلرى حالنده بزه مرافعه اولسه لر ينه تفريق اولنورلر بر برينه محرم اولور ابتداء نكاح جائز دكلدر زيرا محل نكاح دكلدر (وبمرافعة احدهما لا يفرق خلافا لهما) مجوسيلردن بريسنك مرافعه سيله ما بينلرى تفريق اولنمز ابو حنيفه قتنده * امامين ايچون خلاف واردر انلرك قتنده تفريق اولنورلر (والطفل مسلم ان كان احد ابويه مسلما او اسلم احدهما) طفل مسلمدر اكر ابويندن بريسى مسلم ايسه ياخود ايكيسندن بريسى مسلمان اولسه اكر دينلورسه بو تعميم نيجه صحيح اولور كه مسئله نك كافر ايله نكاحنك وجودى يوقدر بوكا جواب ويريلوركه بو تعميم حالت بقايه محمول اولور مثلا بر ذميه خاتون مسلمان اولسه و زوجنه اسلام عرض اولنديغندن مقدم ولد كتورسه اول ولد مسلمدر احد ابوين قيدى بونكله تصحيح اولنور (وكتابى ان كان بين كتابى ومجوسى) طفل كتابيدر اكر كتابى ايله مجوسى بيننده اولورسه حتى اول طفل قز اولورسه مسلمه نكاح جائز اولور و ذبيحه سى حلال اولور بونده نظر واردر هدايه ده دخى بو بابده وصاحب بيانيه ان المجوسية اشر من النصرانية واليهودية ديمشدر ان النصرانية واليهودية خير من المجوسية ديمشدرز زيرا انلرك دينلرنده خير يوقدر (ولو اسلمت زوجة الكافر او زوج المجوسية) اكر كافرك زوجه سى ياخود مجوسيه نك زوجى مسلمان اولسه (عرض الاسلام على الآخر) آخر اوزرينه اسلام عرض اولنور (فان اسلم فهى له والا فرق بينهما فان ابى الزوج فالفرقة طلاق) اكر اول آخر مسلمان اولسه زوجه زوج ايچوندر يعنى اولكى نكاح اوزره ثابت اولور نكاح آخره محتاج دكلدر واكر اسلامه كلمزايسه ما بينلرى تفريق اولنور

اکرزوج ابا ایدرسه پس امدی فرقت طلاقدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنك
قتنده فرقت طلاق دکلدر فسخدر (لان اباه هی) بالاتفاق طلاق دکلدر اکر خاتون ابا ایدرسه
(ولها المهر لو بعد الدخول) خاتون ایچون مهر واردر اکر اسلام زوج دخولندنصکره اولورسه (والا فنصفه
لو ابی الزوج) واکر اسلام زوج دخولندن اول ایسه نصف مهر واردر اکر زوج ابا ایدرسه (ولا شیء لو ابت)
اکر قبل الدخول خاتون اسلامدن ابا ایدرسه برشیء یوقدر * حاصل کلام چون قاضی بونلری تفریق ایلسه
اکر ابا رجل طرفندن اولورسه اولوقت طلاق اولور اکر ابا خاتون طرفندن اولورسه طلاق اولمیوب فسخ اولور
زیرا طلاق رجال طرفندندر نسا طرفندن دکلدر بوتقدیرجه خاتون طرفندن فسخ اولمغله برشیء لازم کلمز
(ولو کان ذلك فی دارهم) اکر مجوسینك اروعورتدن برینك اسلامی یاخود کتابینك اسلامی دارحربده اولسه
(لاتبین حتی تحیض ثلاثا قبل اسلام الاخر) آخرك اسلامندن اول اوچ حیض کورمینجه بینونت واقع اولمز
کرك مدخول بها اولسون کرك اولمسون ونفس اسلام سبب تفرقه اولمز وعرض اسلام دخی آخر اوزرینه ممکن
دکلدر زیرا دار حربده اولمغله اهل اسلامك ولایتی منقطعدر وقتا که اعتبار سبب متعذر اولسه شرط سبب مقامنه
اقامه اولنور وبو محلده شرط اوچ حیضك انقضاسیدر بعده عرض اسلام ابا مقامنه اقامه اولنور زیرا حکم
شرطه مضاف اولور چون علت وسببه مضاف متعذر اولسه تکیم برکمسنه طریق عامده برقیو قازوب ایچنه
برانسان دوشسه اصل بودرکه تلف وهلاك دوشن کمسنه نك ثقلنه مضاف اولورز یراعلت هلاك انك ثقلیدر
لکن اول ثقله اضافت متعذر در امر طبیعی اولدیغیچون بعده هلاکه سبب اولانکه مشیدر اکا دخی مضاف
قیلمق متعذر در زیرا ولده یوریمك برمباح شیدر اصلا تعدی وتجاوزا یتمز * پس امدی سبب علته مضاف اولمق
متعذر اولیجق شرطه مضاف قلنور که اول حفر بئردر وبو حفر علته مشابهدر شول حیثیت ایله که حکم اول
شرطه وجودا تعلق ایلمشدر وبونده تعدی واردر زیرا قیو اولان ارض قازان کمسنه نك ملکی دکلدر (وان اسلم
زوج الکتابیة بقی نکاحها) اکر کتابیه نك زوجی دخی مسلمان اولسه ایکیسنك نکاحی باقی قالور زیرا ابتداء
مسلمك کتابیه یی تزوج ایتمسی جائزدر بقاء جوازی دخی اولیدر زیرا حالت بقا حالت ابتدادن اسهلدر
(وتباین الدارین سبب الفرقة لا السبی فلو خرج احدهما الینا مسلما او اخرج مسبیا بانت وان سبیا معا لا)
وتباین دارین فرقته سببدر یعنی اسیرلك فرقته سبب دکلدر * پس امدی اکر زوجیندن بری مسلم اولدیغی
حالده بزه چیقسه یعنی دار اسلامه کلسه یاخود اسیرلك ایله خلاص واخراج اولنسه بینونت واقع اولور
واکر زوج وزوجه معا سبی اولنسه بینونت واقع اولمز شافعی قتنده سبب فرقت سبی در حق زوجیندن
بری مسلما دار اسلامه کلسه یاخود عقد ذمت ایله یعنی خراجی قبول ایله کلسه بینونت واقع اولمز زیرا سبی
بولنمدیغی ایچون اما اکر احد زوجین سبی اولنسه ماینلرنده فرقت واقع اولور اتفاقا ائمهٔ حنفیه قتنده سبب
فرقت تباین داریندر وامام شافعی قتنده سبی در اکر زوجین معا سبی اولنسه لر بزم قتمزده فرقت واقع اولمز
اما شافعی قتنده واقع اولور شافعینك دلیلی بودرکه مکهٔ مکرمه فتح اولنمزدن مقدم نبی علیه السلامك دختر
سعد اختری زینب زوجی اولان ابو العاصی مکهٔ مکرمه ده قویوب کندولری مدینهٔ منوره یه هجرت بیوردیلر
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نکاح اول ایله زینبی مکهٔ مکرمه ده زوجنه کوندردی بوندن معلوم اولدیکه
تباین دارین موجب فرقت دکلدر تباین دارینده احد زوجینده انقطاع ولایت اثری واردر بوخسه
انقطاع نکاح دکلدر بو اجلدندرکه برحربی امان ایله دار اسلامه داخل اولسه یاخود برمسلم امان ایله دار حربه
داخل اولسه فرقت واقع اولمز مع هذا تباین دارین موجوددر وبو مسئله یی ایضاح ایدرکه اهل عدل ایله اهل بغی
بیننده نکاح باقیدر مع هذا ولایت منقطعه ایکن اماسبی بونك خلافنجه در زیراسبی مسبینك سابی
ایچون صافیلکنی اقتضا ایدر وسبی ده سابی ایچون ملك صافی اولمز الاسبیده انك زوجندن نکاحی
منقطع اولمغله اولور بو اجلدندرکه سبی اوزرنده کفارلك دینی باقی قالمز انقطاع کلی ایله منقطع اولور * بو محله
کلنجه شافعینك دلیلیدر اما بزم ایچون دلیل بودرکه حق سبحانه وتعالی حضرتلرینك (یا ایها الذین آمنوا
اذا جاءکم المؤمنات مهاجرات فامتحنوهن الله اعلم بایمانهن فان علمتموهن مؤمنات فلا ترجعوهن الی الکفار)
قول شریفیدر اهل تفسیر بو آیت کریمه نك سبب نزولنده دیمشلردرکه عام حدیبیه ده مکهٔ مکرمه نك مشرکلری

نبی علیه السلام ایله مصالحه ایدوب شول وجهله صلح اولندیکه اهل مکه دن هرکیم نبی علیه السلامه
کلورسه ینه انلره رد اولنه نبی علیه السلامدن مکهٔ مکرمه یه کلان اهل مکه دن اولوب رد ایلمیه لر بومنوال
اوزره عهدنامه یازیلوب مهرلندکدنصکره نبی علیه السلام حدیبیه ده ایکن سبیعه بنت الحارث
اسلامیه فرار ایدوب نبی علیه السلامه کلدی وزوجی اولان کافر دخی عقبنجه کلوب یا محمد بنم خاتونمی
رد ایله حالبوکه بزدن کلنلری رد ایلمك اوزره شرط ایلدیکز هنوز یازیلان عهدنامه کزك مرکبی قورومدی
دیدکده بو آیت کریمه نازل اولدی بوندن معلوم اولدیکه تباین دارین موجب فرقتدر اندنصکره حق سبحانه
وتعالینك (ولا جناح علیکم ان تنکحوهن) قول شریفی تباین دارین موجب انقطاع نکاح ایدوکنه
حجت قاطعه در (ومن هاجرت الینا بانت ولا عدة علیها) وشول خاتونکه بزه هجرت ایلیه زوجندن باین اولور
اول خاتون اوزرینه عدت لازم اولمز ابو حنیفه قتنده اکر حامل اولمزسه واکر حامل اولورسه وضع حمل ایدنجه
نکاح اولنمق جائز دکلدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده خاتونه عدت لازمدر زیرا
فرقت دار اسلامه دخولندنصکره واقع اولدی بوتقدیرجه خاتونه اسلام حکمی لازم اولور (وارتداد
احد الزوجین فسخ فی الحال) احد زوجینك ارتدادی فی الحال فسخدر طلاق دکلدر (وعند محمد ارتداد
الرجل طلاق وللموطوءة المهر ولغیرها نصفه ان ارتد) وامام محمد قتنده رجلك ارتدادی طلاقدر موطوءه
ایچون تمام مهر لازم اولور کرك ردت رجل طرفندن اولسون کرك عورت طرفندن اولسون وموطوءه دن
غیری ایچون نصف مهر لازم اولور اکر ردت رجل طرفندن اولورسه (ولا شیء لها ان ارتدت) اکر خاتون
مرتده اولورسه مهردن برشیء یوقدر زیرا تفریق خاتون طرفندن اولمغله معصیت اول جانبدن اولمش اولور
بو معصیت ایسه موجب سقوط مهردر (وان ارتدا معا واسلما معا لا تبین) اکر زوج وزوجه معا مرتد
اولسه لر معا اسلامه کلسه لر فرقت واقع اولمز اما قیاس بو ایدیکه فرقت واقع اوله وبو قول زفرکدر وشافعی
دخی بونکله حکم ایلدی اما بزم ایچون دلیل بودرکه بنی حنیفه که عربدن برقبیله در زکاتی ویرمك ایچون
جمله سی مرتد اولدیلر ابو بکر رضی الله عنه اوزرینه عسکر کوندردکده جمله سی مسلمان اولدیلر لکن تجدید
نکاح ایله امر اولنمدیلر وصحابه دن برفرد تجدید نکاحی امر ایلمامشدر بونلرك اجماعی ترك قیاس اولنمغه حجتدر
(وان اسلما معاقبا بانت) اکر زوج وزوجه معاقبا اسلامه کلسه لر فرقت واقع اولور زیرا برینك اسلامی آخرك
ردتی اوزرینه مقدم اولمغله ماینلرنده اختلاف متحقق اولمش اولور اول تقدیرجه فرقت مقرردر (ولا یصح
تزوج المرتد ولا المرتدة احدا) مرتد ومرتده نك برکمسنه یی تزوج ایتمسی صحیح دکلدر مادامکه اسلامه کلمیه لر

(باب القسم)

بو باب قسم بیاننده در قسم قافك فتحی وسینك سکونی ایله وکسر قاف ایله اقسامك ونصیبك بریدر بو محلده
قسمدن مراد زوج تحت نکاحنده اولان نسانك حقنی عدالت اوزره اعطا ایلمکدر (یجب العدل فیه
بیتوتة لا وطأ) قسمده بیتوتت جهتندن عدل واجب اولور وطیء جهتندن دکل مأکول وملبوسده دخی
عدل واجب اولور وبعضی بعضندن برشیده ترجیح جائز دکلدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (فان خفتم
ان لا تعدلوا فواحدة او ما ملکت ایمانکم) قول شریفی بین النساء تسویه نك وجوبنه دالدر ونبی علیه السلامك
(من کان له امرأتان فمال الی احدیهما جاء یوم القیامة وشقه مائل) قول شریفنك وعیده اشتمالی اولمغله
تسویه نك وجوبنه دلیل قویدر وعائشه رضی الله عنهادن مرویدرکه نبی علیه السلام نسای ماینلرنده
عدالت ایدردی (اللهم هذا قسمی فیما املك ولا تؤاخذنی فیما لا املك) دیو دعا ایدردی وعدلك وجوبی
بیتوتت ومأکولات وملبوسات وموانست ومصاحبتده در یوخسه جماعده دکلدر زیرا جماع نشاطه
منوط برفعلدر انده تسویه ممکن دکلدر (والبکر والثیب والجدیدة والقدیمة والمسلمة والکتابیة فیه سواء)
ذکر اولنانك جمله سی قسمده برابردر زیرا قسم حقوق نکاحدندر اول تقدیرجه ماینلرنده تفاوت یوقدر
اکر تفضیل اولنمق جائز اولسه بین النساء مأکول وملبوس وسائر حقوقی تسویه دنصکره قدیمه یی تفضیل
وحرمت ایلسه اولیدر تکیم لکل جدید لذة ولکل قدیم حرمة دینلمشدر اما امام شافعی دیرکه جدیده
ثیب اولورسه انك قتنده اوچ کیجه بیتوتت ایلمك کرکدر اکر بکر ایسه یدی کیجه بیتوتت ایلمك کرکدر

اندنصكره على السويه دور ايليه * انس بن مالك رضى الله عنه روايت ايلمشلردركه نبى عليه السلام بكر
تزوج ايتدكده يدى كيجه وثيب تزوج ايتدكده اوچ كيجه بيتوتت ايدردى وينه مبارك لسان دربارلرندن
(للبكر سبع وللثيب ثلاث) قول شريفنى استماع ايلدم ديو روايت ايلمشدر ونبى عليه السلام ام سلمه يى تزوج
ايلدكده اوچ كيجه كيجه ليوب كتمك مراد ايتدكلرنده ام سلمه كتملرينه رضا ويرميوب بردهٔ شريفه لرين
طوتدقده نبى عليه السلام (انه ليس بك على اهلك هوان ان شئت سبعت لك وسبعت لنسائى والا فثلث
ثم ادور) بيوردقده انلر دخى راضى اولمشلردر بو حديث شريفك معناى لطيفى وشان كلامى بودركه سنك
سببك ايله اهلك اوزرينه خورلق ومذلت يوقدر يعنى سنده اوچ كيجه يى اقتصارايتمكله قوم وقبيله كه
مذلت يوقدر سنك موانست ومصاحبتكه عدم رغبتدن دكلدركه قوم وقبيله كه عار ومذلت اوله استرسك
يدى كيجه سنده كيجه لهيم ويدى كيجه سائر نساده كيجه لهيم اكر استمز ايسك اوچ كيجه لدكدنصكره
ينه دور ايده يم ديو بيورمشلردر (وللامة والمكاتبة والمدبرة وام الولد نصف الحرة) جاريه ومكاتبه ومدبره
وام ولد ايچون حره نك نصفى واردر على رضى الله عنه (للحرة الثلثان من القسم وللامة الثلث) بيورمشلردر
وبركسنه دن بونك خلافنجه برقول روايت اولنمامشدر (ولا قسم فى السفر فيسافر بمن شاء والقرعة احب)
سفرده قسم يوقدر زوج ديلديكى خاتون ايله سفر ايدر وقرعه ايلمك مستحبدر وقرعه مجرد قلبلرين تطييب ايچوندر
اول تقديرجه باب استحبابدن اولمش اولور يرا خاتونك حين مسافرتده زوج اوزرينه حقى يوقدر مصنفك
ولا قسم فى السفر قولى مرضدن احترازدرز يرا مرض حالنده قسمده زوجات مطهراتى حضور شريفلرينه
دعوت حقى ساقط اولمزو عائشه رضى الله عنهادن مرويدركه پيغمبر عليه السلام مرض حالنده زوجات
مطهراتى حضور شريفلرينه دعوت ايتدكلرنده جملهسنه خطاب ايدوب ديديلركه قسم خصوصنده
ما بينكزده دور ايلمكه اقتدارم يوقدر اكر جائز كوروب جمله كز اذن ويررسكز عائشه رضى الله عنهانك
يانده اولايم ديو استيذان ايتدكده جملهسى اذن ويرمشلردر اكر قسم مرض ايله ساقط اوليدى نبى عليه السلام
زوجات مطهره دن استيذان ايلمزايدى كذا فى البيانيه (وان وهبت قسمها الضرتها صح) اكر برخاتون قسمنى
ضرهسنه يعنى اورتاغنه باغشلسه صحيح اولور زيرا ام المؤمنين سوده بنت ربيعه وقتاكه خسته اولدى
پيغمبر عليه السلام كندوسنه اعتدى بيوردقده سوده حضرتلرى دخى مراجعت ايلمك ايچون رجا ايتدى
وكندى نوبتنى عائشه رضى الله عنهايه هبه ايلدى زيرا نبى عليه السلام يوم حشرده ازواج مطهره ايله
حشر اولنمغين اول سلكده بولنمق ايچون مراجعتى رجا ايتدكده حق سبحانه وتعالينك (وان امرأة خافت
من بعلها نشوزا او اعراضا فلا جناح عليهما ان يصلحا بينهما صلحا والصلح خير) قول شريفى نازل اولمشدر
(ولها ان ترجع) وقسمنى هبه ايدن خاتون ايچون هبه سندن رجوع واردر والله تعالى اعلم

(كتاب الرضاع)

بو كتاب رضاع بياننده در رضاع فتح را ايله در وكسر را ايله دخى لغتدر (هو مص الرضيع من ثدى الآدمية
فى وقت مخصوص ويثبت حكمه بقليله وكثيره) رضاع رضيعك مص ايتمسيدر وقت مخصوصده آدميه نك
ممه سندن ورضاعك حكمى ثابت اولور قليلى دخى كثيرى ايله برم قتمزده * شافعى قتنده تحريم ثابت اولمز
الا بش رضعات ايله يعنى بش دفعه مص ايتمكله ثابت اولور نبى عليه السلامك (لا يحرم المصة ولا المصتان
ولا الاملاجة ولا الاملاجتان) قول شريفى برايكى مصه وبرايكى املاجله تحريم ثابت اولماديغنه دليل ايراد
ايلمشدركه مصه فعل رضيعدر املاج فعل مرضعه دركه ارضاعدر بو قول شافعينك كندى مذهبى اوزرينه در
برم ايچون دليل حق سبحانه وتعالينك (ارضعنكم) قول شريفى اطلاق اوزرينه در قليل ايله كثير مابينى فصل
اولنمامشدر خبر واحد ايله زياده على الكتاب جائز دكلدر نتكيم علم اصولده معلومدر امام شافعينك روايت ايلديكى
كتاب ايله مردود در ياخود منسوخدر وابن عمر بيورديلركه قضاء الله ابن زبير قضاسندن اولى در ديو بو قولى رد
بيورمشلردر (ارضعنكم) قولنك اطلاقنه مخالف اولديغيچون (فى مدته لا بعدها وهى حولان ونصف
وعندهما حولان) رضيعك مدتنده مصى رضاعدر مدتندنصكره مصى رضاع دكلدر وبو مدت ايكى بچق
يلدر * امامين قتنده ايكى سنه در وامام زفر قتنده مدت اوچ سنه در زيرا حول برحالدن برحاله تحوله صالحدر

بو تقديرجه ايكى حولك اوزرينه زياده لك لازمدر زيرا كوكا ايكى سنه دنصكره دفعة حاصل اولمز تدريجله
حاصل اولور * امدى برمدت لازمدركه صبى طعامه معتاد اوله وانى خاطرندن كيدره بويله اولنجق اوچ حول
لازمدر وامامين ايچون دليل حق سبحانه وتعالينك (وحمله وفصاله ثلاثون شهرا) قول شريفيدر وحملك
اقل مدتى التى آيدر فصال ايچون ايكى حول قالور ونبى عليه السلامك (لا رضاع بعد الحولين) قول لطيفى
دخى بوكا حجتدر وابو حنيفه ايچون دليل ينه بو آيت كريمه در زيرا حق سبحانه وتعالى ايكى شئ ذكر ايلدى
واول ايكى شئ ايچون برمدت تعيين بيوردى * پس امدى برمدتده اول ايكى شئ كمال ايله اولمق لازم اولدى ايكى
دين ايچون بر وقت تعيين اولنديغى كبى اولدى مثلا بركسنه ديسه كه فلان كمسنه نك بنم اوزرمده بيك اقچه سى
وبش كيل بغدايى واردر ايكى آيه دكين * بو تقديرجه ذكر اولنان ايكى آى دين ايچون بطريق الكمال وقت مؤجل
اولمش اولوراا بوقدر واردركه حمل حقنده عائشه رضى الله عنهانك (لا يبقى الولد فى بطن امه اكثر من سنتين
ولو بفلكة مغزل) قول شريفى وارد اولمغله لفظ انفصال ظاهرى اوزرينه قالنجق مدت انفصال اوتوز آى اولمش
اولور البته زياده مدت لازمدركه لبن ايله حاصل اولان لحم تغيير غذا ايله منقطع اولسون ايچون * اما امامينك
روايت ايتديكى (لا رضاع بعد الحولين) حديث شريفى استحقاقك مدتى اوزرينه محمولدر يعنى لا رضاع بعد
الحولين حديث شريفندن مراد بابا اوزرينه نفى استحقاق اجرت اولمغه حمل اولنه زيرا اجرت ايكى سنه ايله
مقدره در بالاتفاق مطلقه اولان خاتون ايكى سنه دنصكره اجرت رضاعه مستحق دكلدر بالاجماع * وچون
مدت رضاع كچسه بعده رضاع ايله حرمت ثابت اولمز كرك ممه دن كسلسون كرك كسلمسون اما مدت رضاعدن
مقدم ممه دن كسلسه وبر خاتون انى اوتحلده امزرسه حرمت رضاع ثابت اولور * وصاحب عنايه ديمشدركه
بعضيلر قتنده اون بش سنه يه دكين حرمت ثابت اولور وبعضيلر قتنده قرق سنه يه دكين وبعضيلر قتنده
جميع عمرنده حرمت ثابت اولور (فيحرم به ما يحرم من النسب الا جدة ولده) پس امدى رضاع ايله حرام
اولور نسب ايله حرام اولان شئ الا رضاعا ولدينك جده سى حرام اولمز ونسبا ولدينك جده سى كنديينك
يا اناسى ياخود قاين اناسى اولور اول ايسه حرام اولور اما رضاعا بويله دكلدر (واخت ولده) ورضاعا ولدينك
قز قرنداشى حرام اولمز يعنى بر رجلك صلبى اوغلى برآخر كمسنه نك قزى ايله معا سوده امسه لر اول بابايه صلبى
ولدينك رضاعا قز قرنداشى حرام اولمازو نسبا ولدينك قز قرنداشى يا كندينك قزيدر ياخود خاتونينك
قزيدر بو ايسه حرام محضدر اما رضاعا اولان حرام دكلدر (وعمة ولده) ورضاعا ولدينك عمه سى حرام
اولمز نسبا ولدينك عمه سى كندينك قز قرنداشيدر اول ايسه حرام محضدر اما رضاعا بويله دكلدر
(وام اخيه واخته) ورضاعا ار قرنداشنك ياخود قز قرنداشنك اناسى حرام اولمز * نسبا ار قرنداشنك
وقز قرنداشنك اناسى كندينك اناسيدر بو ايسه حرام محضدر اما رضاعا بويله دكلدر * اجنبيات دن
برصبى وبر صبيه بر اجنبى خاتوندن امسه لر وصبيه نك رضاعدن بر اناسى دخى اولسه اول اوغلنجغه رضاعدن
اولان قز قرنداشنك رضاعدن اولان اناسى حلال اولور (وام عمه او عمته) رضاعا عمنك ياخود رضاعا عمه سنك
اناسى حرام اولمز * نسبا باباسنك اناسى اولور ياخود جدينك موطوءه سى اولور بو ايسه حرام محضدر اما رضاعا
بويله دكلدر (وام خاله او خالته) رضاعا خالنك ياخود رضاعا خالته سنك اناسى حرام اولمز * نسبا بويله دكلدر
حرام محضدر (والا اخا ابن المرأة لها) دخى خاتونك اوغلنك رضاعا قرنداشى اول خاتونه حرام دكلدر * بو عباره
مكرردر زيرا بو قاروده وام اخيه قولى كه رضاعا قرنداشنك اناسى حرام دكلدر ديمك ايدى والا اخا ابن المرأة
لها قولى دخى عينى ايله مرأه نك اوغلنك رضاعا قرنداشى اول خاتونه حرام دكلدر ديمكدر بو تقديرجه لفظده
مغايرت واردر لكن معناده ايكيسى دخى بردر * حتى صدر الشريعه دخى مكرر اولديغن بيان ايلمشدر
وشراحدن شيخ اسمعيل افندى فرائد ملتقى الابحر كتابنده تولدى بليد مكه مصنف بو لفظى نيچون ذكر ايلمشدر
خصوصا صدر الشريعه ده اعلم ان هذا مكرر قولنى خود كوروب قراءت ايلمشدر (وقس عليه) استثناسى
ممكن اولان صورى انك اوزرينه سن قياس ايله (ويحل اخت الاخ رضاعا ونسبا كاخ من الاب له اخت من امه
تحل لاخيه من ابيه) رضاعا ونسبا ار قرنداشك قز قرنداشى حلال اولور * مثلا بابا بر قرنداشك غيرى انادن
بر قز قرنداشى اولسه اول قرنداشك قز قرنداشى بابا بر قرنداشنه حلال اولور * نسبا جائز اولنجق رضاعا اولان

قرنداشی قزقرنداشنك جوازی اولی ایدوکی قتی ظاهردر (ولا حل بين رضيعي ثدي وان اختلف زمانهما) بر ممه دن امن ایکی کسنه نك بيننی جمع ایتمك حلال دکلدر واکر زمانلری مختلف دخی اولورسه زیرا رضاعا ارقرنداشی وقزقرنداشی اولور * صاحب عنایه دیمشدرکه ثديدن مراد آدمینك ثديدر حتی ایکی کسنه ضرع بهیمه ده جمع اولسه لر حرمت ثابت اولمز زیرا بو حرمتك ثبوتی کرامت طریقیله در او یله اولیجق لبن آدمی یه مختص قیلندی (ولا بين رضيع وولد مرضعته وان سفل) رضيع ایله مرضعه نك ولدی بيننی جمع ایلمك جائز دکلدر و حلال دکلدر هرنقدر آشاغی دخی اولورسه (وولد زوج لبنها منه فهو اب للرضيع وابنه اخ وبنته اخت واخوه عم واخته عمة) رضيع ایله زوجك ولدی بيننی جمع دخی حلال اولمز اما رضيعك لبنی اول زوجدن اولسه * پس امدی بویله اولیجق اول زوج رضيعك رضاعا باباسیدر واوغلو قرنداشیدر وقزی قزقرنداشیدر وقرنداشی عمیسیدر وقزقرنداشی عمه سیدر (ولا حرمة لو رضعا من شاة) حرمت یوقدر اکر برصبی وبرصبیه برقیوندن امسه لر زیرا ذکر اولنمش ایدیکه طریق کرامت ایله انسانه مختصدر بهیمه یه دکل * صاحب عنایه دیمشدرکه مبسوطده محمد بن اسماعیل النجاریدن حکایت اولنمشدر مزبور محمد بن اسماعیل النجاری بهیمه ده دخی حرمت رضاع ثابت اولور دیردی وشیخ ابوحفص کبیر زماننده بخارایه داخل اولدقده حرمتنه فتوی وبردی شیخ مشار الیه کندویه نصیحت ایدوب بومقوله سوزی سویلمه دیو تنبیه ایلدی لکن نصیحتی قبول ایلمکله خلق جمع اولوب محمد بن اسماعیل النجاری یی صکره بخارادن اخراج ایتدیلر (او من رجل) یاخود رجلدن امسه لر حرمت رضاع یوقدر زیرا رجلك لبنی حقیقتده لبن دکلدر (ولا في الاحتقان بلبن المرأة) خاتونك لبنی ایله احتقاندن دخی حرمت ثابت اولمز (ولبن البكر والميتة محرم) بکرك واولمش خاتونك لبنی محرمدر یعنی بونلرك لبننه حرمت ثابتدر زیرا حقیقتده لبندر بونلردن انبات لحم وانشاء عظم حاصل اولور وصبی بونلردن متغذی اولمغله شبهه جزئیت ثابت اولور زیرا نبی علیه السلام حرمت رضاعی انشاء عظم وانبات لحمه تعلیق بیورمشلردر نتکیم (الرضاع ما انشأ العظم وانبت اللحم) بیورمشلردر (وكذا الاسعاط) لبن مرأه یی صبینك بورننه صب ایلمکله دخی حرمت رضاع ثابت اولور زیرا بورندن معده یه واصل واندن نشو ونما حاصل اولور * صاحب اختیار دیمشدرکه برخاتون ممه سنك باشنی برصبینك اغزینه ادخال ایلسه اما لبنی بوغازینه کیدوب وکتمسنده شبهه سی اولوب حقیقة بیلمسه حرمت ثابت اولمز برصبیه یی اهل عربك بعضیسی ارضاع ایلسه وبیلنمسه که قنغیسیدر اول اهل عربدن بر رجل اول صبیه یی تزوج ایلسه جائزدر زیرا نکاحك اباحتی اصلدر واول اباحت شك ایله زائل اولمز (واللبن المخلوط بالطعام لا يحرم) طعام ایله مخلوط اولان لبن محرم دکلدر ابوحنیفه قتنده (خلافا لهما عند غلبة اللبن) امامین ایچون خلاف واردر لبنك غلبه سنده زیرا عبرت غلبه ایچوندر (ويعتبر الغالب لو خلط بماء او دواء او لبن شاة) اکر لبن ماء ایله یاخود دوا ایله یاخود لبن شاة ایله خلط اولنسه اعتبار غالبه در (وكذا لو خلط بلبن امرأة اخرى) وینه اعتبار غالبه در اکر برآخر خاتونك لبننه مخلوط اولسه ابو یوسف قتنده جمله سی شیء واحد حکمنده اولور واقل دخی اکثرك حکمنده قیلنور (وعند محمد تتعلق الحرمة بهما) امام محمد قتنده ایکیسنه دخی حرمت تعلق ایدر جنس جنسنه غالب اولمز وبرشیء کندی جنسندن مستهلك اولمز مقصود بر اولدیغیچون ابوحنیفه دن بو مادده ایکی روایت واردر بر روایتده تحریمی اغلبه تعلیق ایلمکدر وشافعی بونکله حکم ایتمشدر وبر روایتی دخی تحریمی ایکیسنه تعلیق ایلمکدر وبو قول امام محمدك وزفرك قولیدر (وان ارضعت ضرتها حرمتا) واکر برخاتون ضره سی اولان صغیره یی ارضاع ایتسه زوج اوزرینه ایکیسی دخی حرام اولور زیرا رضاعا انا وقزی جمع ایلمك لازم کلور بو ایسه حرامدر * صاحب بیانیه دیمشدرکه کبیره یی ابدی تزوج جائز دکلدر اما صغیره یی تزوج جائزدر اکر کبیره مدخول بها اولمدی ایسه * اکر مدخول بها اولدیسه جائز دکلدر (ولا مهر للكبيرة ان لم توطأ) کبیره ایچون مهر یوقدر اکر موطوئه دکل ایسه زیرا فرقت کندی طرفندن واقع اولمشدر (وللصغيرة نصفه ويرجع به على الكبيرة ان علمت بالنكاح وقصدت الفساد) پس امدی زوج صغیره یه وبردیکی نصف مهر ایله کبیره اوزرینه رجوع ایدر اکر کبیره صغیره نك نکاحنی بیلوب فساد قصد ایلدی ایسه (لا ان لم تعلم به او قصدت دفع الجوع والهلاك او لم تعلم انه مفسد) زوج صغیره یه وبردیکی مهر ایله

رجوع ایده مز اکر کبیره صغیره نك نکاحنی بلمسه یاخود کبیره نك آجلغنی یا هلاکنی دفع قصد ایلسه یاخود کبیره صغیره یی ارضاع مفسد ایدیکنی بلمسه کبیره یه رجوع ایده مز زیرا رضاع فساد نکاحه علت دکلدر وارضاع فساد ایچون موضوع دکلدر وضمان تسبب تعدی اوزرینه مبنیدر وقچن تعدی بولنسه ضمان واجب اولور والا تعدی بولنمزایسه ضمان واجب اولمز * نتکیم برآدم یول اوزرنده قیو قازوب برکسنه دوشسه اول حفر بئراین کسنه تعدی ایتمش اولدی ضمان لازم اولور اما کندی ملکنده اولسه تعدی ایتمامش اولور اول وقت ضمان لازم کلمز (والقول قولها فيه) قول خاتونکدر بو فعلده یعنی فسادینی بلمدم ودفع جوع ایچون ایلدم دیدکده یمینی ایله تصدیق اولنور (وانما يثبت الرضاع بما يثبت به المال) رضاع ثابت اولور شول شیء ایله که انکله مال ثابت اولور * مثلا مال ایکی رجلك یاخود بر رجلك شهادتی ایله ثابت اولدیغی کبی رضاع دخی بومقوله شهادت ایله ثابت اولور * امام مالك دیرکه برخاتونك شهادتی ایله ثابت اولور قچن عدالت ایله موصوفه اولسه زیرا بو حقوق شرعدن برمقدر وغیر واحد ایله ثابت اولور نتکیم برکسنه لحم اشترا ایلسه وبرکسنه خبر ویرسه که ذبیحه مجوسیدر اول لحم اکا حرام اولور (ولو قال هذه اختي من الرضاع ثم ادعى الخطأ صدق) اکر بر رجل شو خاتون بنم رضاعا قزقرنداشمدر دیسه اندنصکره خطا ایتدیکنی ادعا ایلسه تصدیق اولنور * مثلا بر رجل ظن ایتدیکه کندی ایله فلانه بیننده رضاع اوله بعده تفحص وسؤال دنصکره حقیقت حاله واقف اولدیکه یوغمیش عذری مقبول اولوب قولی تصدیق اولنور

(كتاب الطلاق)

بو کتاب طلاق بیاننده درکه طلاق اسمدر تطلیق معناسنه سلام تسلیم معناسنه اولدیغی کبی لغتده مطلق رفع قیددن عبارتدر نتکیم اطلاق الفرس والاسير دینلور ونکاحده تفعیل ایله استعمال اولنور لکن نکاحدن غیرنده افعال ایله استعمال اولنور بو اجلدندرکه برکسنه خاتوننه تشدید لام ایله انت مطلقة دیسه نیته محتاج اولمز اما تخفیف لام ایله دیسه نیته محتاج اولور * معلوم اوله که اصلده طلاق حرامدر زیرا سنت انبیا اولان نکاحی قطعدر نتکیم نبی علیه السلام (ابغض المباحات عند الله تعالى الطلاق) بیورمشلردر لکن نسانك افعال قبیحه لرندن خلاص اولمق ایچون مشروع اولمشدر زیرا خواتین طائفه سنك اکثری رأیلری وعقللری ناقص وسفاهتلری غالب وقلت یقین وسوء تدبیر وکفران نعم ازواج وتضییع اموال مقسومه وهدم اعراض وافشاء اسرار ه کتومه دن خالی دکللردر اکر طلاق مشروع اولمسه رجال حزن ابدیه قالمق لازم کلوردی بومقوله یه مبتلا اولنلره خلاص ممکن اولمز ایدی (هو رفع القيد الثابت شرعا بالنكاح) طلاق شرعا نکاح ایله ثابت اولان قیدی رفعدر طلاق ویرن کسنه عاقل بالغ اولمق شرطدر وخاتون دخی نکاحده اولمق کرکدر یاخود بر عدتده اوله که طلاقه محل اوله مصنفك شرعا قولی ایله حل وثاق کبی حسا ثابت اولان قیدك رفعی خارج اولدی وبالنكاح قولی ایله قید عتاق رفعی خارج قالدی وبعض ناس دیمشلردرکه ایقاع طلاق مباح دکلدر الا ضرورت حالنده مباحدر نتکیم نبی علیه السلام (لعن الله كل ذواق مطلاق) بیورمشلردر وعامهٔ علما اطلاق نصوص ایله که حق سبحانه وتعالینك (ولا جناح عليكم ان طلقتم النساء) قول شریفی وینه (يا ايها النبي اذا طلقتم النساء فطلقوهن لعدتهن) قول شریفی ایله استدلال ایدوب اباحتنه ذاهب اولمشلردر (احسنه تطليقها واحدة في طهر لا جماع فيه وتركها حتى تمضي عدتها) وطلاق اوچ قسمدر بری احسن وبری حسن وبری بدعیدر * امدی طلاقك احسنی خاتونی تطلیقهٔ واحده ایله تطلیق ایلمکدر برطهرده که انده جماع اولمیه وخاتونی ترك ایده حتی عدتی کچه زیرا اصحابهٔ کزین رضوان الله علیهم اجمعین طلاقده واحد اوزرینه زیاده نك ترکنی مستحسن کوردیلر زیرا بویله اولیجق مراجعته تدارك ممکن اولوب صکره ندامت چکلمز (وحسنه وهو سني تطليقها ثلاثا في ثلاثة اطهار لا جماع فيها ان كانت مدخولا بها) وطلاقك حسنی سنیدر واول سنی تطلیق خاتونی اوچ طهرده اوچ دفعه تطلیقدرکه اول اطهارده جماع اولمیه اکر مدخول بها اولورسه امام مالك دیدیکه اوچ طهرده اوچ طلاق بدعیدر مباح اولان انجق واحده در طلاقده اصل حرامدر خلاص حاجتی ایچوندر بو ایسه واحده ایله حاصل اولور بزم ایچون دلیل حدیث ابن عمر رضی الله عنهمدر ابن عمر خاتونی حالت حیضده تطلیق ایتدکده نبی علیه السلام حضرتلری

(ماهكذا امرك الله تعالى انما السنة ان تستقبل الطهر استقبالا فطلقها لكل قرء تطليقة) بيورمشلردر
(واغيرها طلقة ولو فى الحيض) وطلاقك حسنى مدخول بهادن غيرى ايچون طلقهٔ واحده درا كرحيضده
دخی اولورسه (والآيسة والصغيرة والحامل يطلقن للسنة عند كل شهر واحدة) آيسه وصغيره وحامل طلاق
سنى ايله تطليق اولنورلر هر آيده برطلاق ايله بونلر حقنده شهر حيض مقامنه قائم اولور نتكيم حق سبحانه
وتعالينك (واللائى يئسن من المحيض من نسائكم ان ارتبتم فعدتهن ثلاثة اشهر) قول شريفى بوكا دليلدر
(وعند محمد لاتطلق الحامل للسنة الا واحدة) امام محمد قتنده حامل طلاق سنى ايله مطلقه اولمز
الا برطلاق ايله مطلقه اولور (وجاز طلاقهن عقيب الجماع) آيسه وصغيره وحاملك طلاقى جماع عقيبنده
جائزدرز يرا بعد الجماع طلاقك مكروه اولمسى حبل توهمى ايچوندر بونلرده ايسه اول توهم يوقدر
(وبدعيه تطليقها ثلاثا اوثنتين بكلمة واحدة) طلاقك بدعيسى كلمهٔ واحده ايله خاتونى اوچ ياخود ايكى
طلاق ايله تطليق ايلمكدر مثلا انت طالق ثلاثا ياخود انت طالق ثنتين ديمكدر بوايسه ائمهٔ حنفيه قتنده
حرام دكلدر لكن بوفعلى ايشلرسه بينونت واقع وحرمت غليظه ايله حرام اولور* بدعى دخی ايكى نوعدر برى
من حيث العدد وبرى دخی من حيث الوقتدر ثلاث وثنتين لفظى من حيث العدد اولان طلاقدر (اوفى طهر
واحد لارجعة فيه ان كانت مدخولا بها) ياخود طهر واحدده كه انده رجعت اولميه* مثلا طهر واحدده
ابتدا بردفعه ده برطلاق ويره وبش كوندنصكره برطلاق دخی ويره كرچه دفعهٔ واحده ايله ايكى واقع اولمدى
لكن برطهرده واقع اولمغله ينه بدعى اولدى اكر خاتون مدخولا بها اولورسه (اوفى طهر جامعها فيه)
ياخود برطهرده طلاق واحده ايله تطليق ايليه كه اول طهرده خاتونه جماع ايلمش اوله اكرچه من حيث
العدد مخالفت اولمدى لكن من حيث الوقت مخالفت بولنمش اولدى بودخی بدعيدر (وكذا تطليقها فى الحيض
وتجب مراجعتها ان كانت مدخولا بها فى الاصح وقيل تستحب) ينه طلاق بدعيدر اكر حيضده تطليق ايدرسه
واكر مدخول بها اولورسه خاتونه مراجعت واجب اولور اصح روايتده* ومستحب دخی دينلمشدر واجب اولانه
مثال ابن عمر رضى الله عنه عهد رسول الله صلى الله عليه وسلمده خاتوننه طلاق ويرمشدى باباسى عمر
رضى الله عنه نبى عليه السلامدن سؤال ايتدكده (مرابنك فليراجعها ثم ليمسكها حتى تطهر من الحيض
ثم ان شاء امسك بعد وان شاء طلقها قبل ان يمسها) حديث شريفى ايله جواب ويرمشلردر (فاذا طهرت
ثم حاضت ثم طهرت طلقها ان شاء) پس مراجعت اولنان خاتون طاهر اولسه اندنصكره حائض اولسه
اندنصكره ينه طاهر اولسه زوجى ديلرسه اول خاتونى تطليق ايدر ديلرسه امساك ايدر زيرا ايكى طلاقك
بيننى حيض كامل ايله فصل سنتدر (وقيل يجوز ان يطلقها فى الطهر الذى يلى تلك الحيضة) دينلديكه خاتونه
طلاق ويرمك جائز اولور شول طهرده كه ذكرى سبق ايدن حيضى ولى ايده زيرا حالة حيضده ويرديكى طلاق
مراجعت ايله منعدم اولوب كانه طلاق ويرمش اولدى صكره كلان طهرده ويرديكى طلاق مسنون اولور
بوقول طحاوينكدر (ولو قال للموطوءة انت طالق ثلاثا للسنة وقع عند كل طهر واحدة) واكر موطوئه سنه
سن اوچ طلاق ايله طالق سن سنت ايله ديسه اما نيتى اولسه هر طهرده بر طلاق واقع اولور نيت دخی ايلسه
ينه هر طهرده برطلاق واقع اولورزيرا للسنة ده اولان لام وقت ايچوندر يعنى وقت السنة طهر لاجماع فيه
ديمكدر* ابن همام ديمشدركه لام اختصاص ايچوندر يعنى طلاقا مختصا بالسنة ديمكدر سنت ايسه مطلقدر
مطلق ايسه كماله منصرفدر اول سنى درعدد اووقتا بوتقديرجه ثلاثا لفظى اطهار اوزرينه صرف ايلمك
واجبدركه هر طهرده برطلاق واقع اوله واكر موطوئه اولان خاتون ذوات الحيضدن اولورسه اكر ذوات
اشهردن اولورسه فى الحال برطلاق واقع وبردخی شهر ثانيده واقع اولور وبردخی شهر ثالثده واقع اولور واكر
موطوئه دكل ايسه فى الحال برطلاق واقع اولور اندنصكره خاتون اوزرينه برشىء واقع اولمزتزوجدن
اوّل تقدير كلام انت طالق ثلاثا وقت السنة ديمش اولدى خاتون حقنده ايسه وقت سنت باقى قالمدى
اوزرينه عدت اولمديغيچون اما موطوئه بونك خلافنجه در (وان نوى الوقوع جملة صحت نيته) اكر انت طالق
ثلاثا للسنة قولى ايله ثلاثك جملةً وقوعنى نيت ايلسه اول كمسنه نك نيتى صحيح اولور يعنى طلاق ثلاثه
واقع اولور (ويقع طلاق كل زوج عاقل بالغ ولو مكرها) هر عاقل بالغ زوجك طلاقى واقع اولور اكر مكرها

دخی اولورسه امام شافعى ديركه مكرهك طلاقى واقع اولمز زيرا ايقاع طلاق قصد اختياره معتمددر
مكرهده ايسه اختيار يوقدر اما هازل بونك خلافنجه در زيرا هازل لفظ طلاقى اختيار ايله تكلم ايدر*
بزديرزكه مكره منكوحه سنه ايقاع طلاق قصد ايلدى زيرا مكره اولان شرنى بيلمشدركه برى طلاق
وبرى هلاكدر* پس امدى اهون اولان طلاقدر انى اختيار ايلدى اهون شرنى اختيار ايلمك قصدى
ايدوكى خودقتى ظاهردر (اوسكران) ياخود سكران دخی اولورسه طلاقى واقع اولور وعتاق وخلعى دخی
واقع اولور ائمهٔ حنفيه عندنده* اما امام شافعينك بوقولنده كه كرخى وطحاوينك قوللريدر سكرانك طلاقى
واقع اولمز زيرا ايقاع طلاق قصد صحيحه معتمددر سكرانك ايسه قصد صحيحى يوقدر بوتقديرجه سكران نائم
حكمنده اولمش اولور بلكه نائمدن دخی اشددر زيرا نائمى اويارسه لر اويانور اما سكران اويانمز ائمهٔ حنفيه
ايچون دليل سكران اولان كمسنه حرام اولان شىء ايله سكران اولمشدر مثلا خمر ونبيذ كبى وازالهٔ عقلنه سبب
معصيت اولان شيئدر* پس امدى زجرا له انك عقلى باقى حكمنده قلندى (اواخرس باشارته المعهودة)
ياخود دلسز دخی اولورسه اشارت معهوده سيله طلاق واقع اولور زيرا دلسزك اشارت معهوده سى دفع
حاجتده عبارت مقامنه قائم اولور (لاطلاق صبى ومجنون ونائم) صبى ومجنون ونائمك طلاقى واقع اولمز زيرا
پيغمبر عليه الصلاة والسلام (كل طلاق جائز الاطلاق الصبى والمجنون) بيوردقلرى عدم وقوعنه دليل
قاطعدر نائمك طلاقنك عدم وقوعى تكلمده عدم اختيار اولديغيدر (وسيد على زوجة عبده) وسيدك
قولنك زوجه سى اوزرينه طلاقى واقع اولمز* ابن عباسدن مرويدركه بررجل پيغمبر عليه السلامه كلوب
يارسول الله افنديمز بكا جاريه سنى تزويج ايلدى شمدى تفريقمزى مراد ايلدى ديدكده نبى عليه السلام
منبره صعود ايدوب (ياايها الناس مابال احدكم يزوّج عبده من امته ثم يريد ان يفرق بينهما انما الطلاق
لمن اخذ بالساق) بيورمشلردر بوحديث شريف سيد عبدك زوجه سنه طلاق ويرمكه مالك اولمديغنه
دليلدر (واعتباره بالنساء فطلاق الحرة ثلاث ولو تحت عبد وطلاق الامة ثنتان ولو تحت حر) طلاقك
اعتبارى نسايه در* پس امدى حره نك طلاقى اوچدر اكر تحت عبدده دخی اولورسه وامه نك طلاقى
ايكيدر اكر تحت حرده دخی اولورسه* امام شافعى ديركه عدد طلاق رجال ايله معتبردر زيرا نبى عليه السلام
(الطلاق بالرجال والعدة بالنساء) بيورمشلردر زيرا صفت مالكيتده كرامتدر آدميت ايسه كرامتى
مستدعيه در معتاد آدميت حرده اكملدر اوبله اولسه مالكيتى دخی ابلغدر واكثر اولور بزم قتمزده اعتبار
عدد طلاق نسايه درزيرا جميع طلاق حره اوچدر وجميع طلاق امه ايكيدر كرك زوجى حر اولسون كرك عبد
اولسون حق عائشه رضى الله عنها نبى عليه السلامدن (طلاق الامة ثنتان وعدتها حيضتان) حديث
شريفنى روايت بيورمشلردر

(باب ايقاع الطلاق)

بو باب ايقاع طلاق بياننده دروقتاكه مصنف اصل طلاقدن ووصفندن فارغ اولديسه نوعنه شروع ايلدى
اولدخی ايكى نوعدر برى صريح وبرى كنايه در* پس امدى صريح اصوليين قتنده شول لفظدركه مراد انكله
مكشوف اولوب مجرد سماع ايله سامعك فهمى اكا سبق ايليه كرك حقيقة اولسون كرك مجازا اولسون
(صريحه مااستعمل فيه خاصة ولايحتاج الى نية) طلاقك صريحى شول لفظدركه اول لفظ خاصة استعمال
اولنه ونيته محتاج اولميه (وهو) طلاقده استعمالى مخصوص اولان لفظ (انت طالق ومطلقة وطلقتك
ويقع بكل منها واحدة رجعية) انت طالق وانت مطلقة وطلقتك لفظلريدر وبو لفظلردن هر برى ايله طلاق
رجعيهٔ واحده واقع اولور الفاظ مذكوره صريحه در طلاقده استعمال اولنوب غيريده استعمال اولنمز
صريح ايسه حق سبحانه وتعالينك (الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسريح باحسان) قول شريفى ايله
رجعى تعقيب ايدرز يرا بوقول شريف طلاق صريحدنصكره زوج رجعته مالك اولديغنه دلالت ايدر زيرا
علما (فامساك بمعروف) ايله مراد رجعتدر (اوتسريح باحسان) ايله مراد تركدر ديمشلردر وجناب رب العزة
رجعته امساك تسميه ايلمشدر زيرا امساك بقاء الشىء على ما كان فمادامت العدة باقية ايديكى قى ظاهردر
بعد طلاق الصريح نكاح باقى ايديكنه حق سبحانه وتعالينك (وبعولتهن احق بردهن) قول شريفى دالدر

زیرا بعد الطلاق بعل تسمیه اولندی بوندن معلوم اولدیکه طلاق رجعی زوجیتی رفع وابطال ایلمز (وان نوی اکثر او بائنة) واکر واحدهٔ رجعیه دن اکثر دخی نیت ایلدیسه یاخود واحدهٔ بائنه یی نیت ایلدیسه ینه واحدهٔ رجعیه واقع اولور (وقوله انت الطلاق او انت طالق الطلاق او انت طالق طلاقا ویقع بکل منها واحدة رجعیة وان نوی ثنتین او بائنة) رجلک انت الطلاق قولی یاخود طالق الطلاق یاخود انت طالق طلاقا قولی بو قوللرک کلیسی ایله واحدهٔ رجعیه واقع اولور اکر ایکی طلاقه یاخود باین طلاقه دخی نیت ایتمش ایسه زیرا بونده لفظ طلاق صریحدر ذکر اولندی صریحده ایسه واحدهٔ رجعیه واقع اولور کرک نیت ایلسون کرک ایلسون وکاه مصدر ذکر اولنوب اسم مراد اولنور رجل عدل ای عادل کبی وفلان علم ای عالم دیمکدر (وان نوی بانت طالق واحدة وبطلاق اخری وقعتا) لان کل واحد منهما صالح للایقاع فکانه قال انت طالق وطالق الطالق فتقع رجعیتان اذا کان مدخول بها هدایه * واکر انت طالق ایله واحده وبطلاق ایله طلقهٔ اخری نیت ایلسه ایکی طلاق رجعی واقع اولور * زیرا بونلرک هر بریسی ایقاع طلاقه صالحدر * صاحب عنایه دیمشدر که بر کمسنه انت طالق الطلاق دیسه وطالق لفظی ایله واحده والطلاق لفظی ایله طلقهٔ اخری مراد ایلسه اکر زوجه موطوئه دکل ایسه طلاق ثانی لغو اولور واکر موطوئه ایسه ایکی طلاق رجعی واقع اولور (وان نوی الثلاث وقعن) واکر انت الطلاق یاخود انت طالق الطلاق ایله ثلاث نیت ایدرسه اوچ طلاق واقع اولور زیرا مصدر جنسدر احتمال کل ایله ادنایه محتملدر ولفظ مصدر مفرددر عدد اوزرینه دلالت ایلمز ثلاث ایسه واحد اعتباریدر تمام جنس اولدیغیچون * ثنتان دخی امه حقنده واحد اعتباریدر اما حره حقنده عدد محضدر اکر زوجه سی امه ایسه طلاق کامل واقع اولور زیرا امه نک طلاق کاملی ایکیدر (ویقع باضافته الی جملتها کامر) طلاق واقع اولور خاتونک جمله وجودینه طلاق اضافت اولنغله یعنی انت طالق دیمکله نتکیم مرور ایلمشدر (او الی مایعبر به عن الجملة) وجمله وجودندن تعبیر اولنور شیئه اضافت ایله دخی طلاق واقع اولور (کالرقبة والعنق والرأس والوجه والروح والبدن والجسد والفرج) جمله وجودندن تعبیر اولنور شیئلر بونلردر زیرا بونلرک هر بر لریله وجوددن تعبیر اولنور مثلا رقبه ده حق سبحانه وتعالینک (فتحریر رقبة) قول شریفی وعنقده (فظلت اعناقهم لها خاضعین) قول شریفی ایله ذاتلری مراد ایدیکی محققدر ورأسه مثال (فلان رأس القوم وبحیاة رأسک) ای بقاء نفسک وذاتک دیمکدر وحق سبحانه وتعالینک (ویبقی وجه ربک) قول شریفیدر وجهه مثال لسان عربده ماوجه العرب وامری حسن مادام رأسک سالم دینلور ولسان عربده هلک وجهه استعمال اولنور نفسه معناسنه وبدن وجسد خود ظاهردر فرجه مثال پیغمبر علیه السلامک (لعن الله الفروج علی السروج) قول شریفندن مراد اولنان نساءدر وذکر اولنان عضولرک هر بریسنه مثال رقبتک طالق وعنقک ورأسک ووجهک وروحک وبدنک وجسدک وفرجک طالق دیسه طلاق واقع اولور اما الرأس منک طالق دیسه واقع اولمز کذا فی البنایة (او باضافة طلاق الی جزء شائع منها کنصفها وثلثها) یاخود خاتونک جزء شایعنه طلاقک اضافتی ایله دخی طلاق واقع اولور خاتونک نصفی وثلثی کبی زیرا شایع وتصرفات سائره ایچون محلدر بیع کبی نصف وثلث دخی محل طلاقدر لکن بو قدر وار در که طلاق متجزی اولمز ضرورة کامله واقع اولور (لا باضافته الی یدها او رجلها او ظهرها او بطنها) خاتونک الینه وایاغنه وارقاسنه وقارننه طلاقی اضافت ایله طلاق واقع اولمز زیرا بونلرک بریسی ایله کلادن تعبیر اولنمز * اکر بر سائل دیرسه که یده اضافت ایله طلاق واقع اولمز زیرا ید ایله جمله بدندن تعبیر اولنمز دیرسن یا حق سبحانه وتعالینک (تبت یدا ابی لهب) قول شریفنده ونبی علیه السلامک (علی الید ما اخذت) قول شریفنده وینه حق تعالینک (فانه آثم قلبه) (وما الفت بین قلوبهم) قول شریفنده نه دیرسن * دیو جواب طلب ایدرسه جواب ویریلور که ید وقلبک لغة استعمالی عرفا معروف دکلدر وبو ید وقلبک جمله بدندن تعبیر اولنمسی ندرت اوزره واقعدر النادر کالمعدوم قبیلندندر اما اکر بو قاریده کی ید وقلب جمله بدندن اعتبار اولنمق عادتلری ایسه انلرده طلاق واقع اولور (ولو طلقها نصف تطلیقة او ربعها او سدسها طلقت) اکر زوج خاتونی نصف تطلیقه ایله تطلیق ایلسه یاخود ربعی یاخود سدسنی تطلیق ایلسه طلاق واحد ایله مطلقه اولور زیرا طلاق متجزی اولمز ومتجزی اولمیان شیئک جزئنی ذکر کلی ذکر کبیدر وقصاصدن بعضی عفو کبیدر زیرا کلام عاقلی الغادن

صیانت ومحرمی مبیح اوزرینه تغلیب ایچون که صرف اولنور * ودلیلی علی قدر الامکان اعمال ایچوندر زیرا قچن متجزی اولمیان شیئ اوزرینه دلیل اقامت اولنسه حکم الکل اوزرینه واجب اولورا کر حکم الکل اوزرینه اولمسه ابطال دلیل لازم کلوردی (ویقع فی انت طالق ثلاثة انصاف تطلیقتین ثلاث) سن ایکی طلاقک اوچ نصفی ایله طالقسن قولنده اوچ طلاق واقع اولور زیرا ایکی طلاقک نصفی بر طلاقدر وایکی طلاقک اوچ نصفی ضرورة اوچ طلاق اولور * صاحب عنایه دیمشدر که بعض کمسنه لر بو کلام بر مهمل کلامدر بونده برشیئ واقع اولمزدیمشلر وانلردن بعضیلری بر طلاق واقع اولور عددک ذکری لغو اولوب انجق انت طالق قولی قالوب بو قول ایله ایسه بر طلاق واقع اولور دیمشلردر * بر قائل ایچون دیمک وار در که بو کلام اراده اولنان محلده یا حقیقت یاخود مجاز اوله اویله اولسه حقیقت اولمغه طریق یوقدر زیرا لفظ ما وضع له ده استعمال اولنمدی ومجازه دخی طریق یوقدر زیرا عدم تصور حقیقت وعدم اتصال اولمغله * جواب ویریلور که اول کلام مجازدر وتصور حقیقت ابو حنیفه قتنده جوازنه شرط دکلدر اتصال ایسه موجوددر بو کلام ذکر جزء اراده کل قبیلندن اولور عدم اتصال دیدیکینک اصلی یوقدر (وفی ثلاثة انصاف تطلیقة یقع ثنتان) وانت طالق ثلاثة انصاف تطلیقة قولنده ایکی طلاق واقع اولور بو قول امام محمددن منقولدر ناطفی اجناسنده وعتابی جامع الصغیر شرحنده بوکا ذاهب اولمشلردر زیرا ثلاثة انصاف تطلیقة دیمک بر تطلیقه ونصف تطلیقه دیمکدر طلاق ایسه تجزی قبول ایلمکله ایکی طلاق واقع اولور (وقیل ثلاث) ودینلمشدر که اوچ طلاق واقع اولور زیرا اوچ نصف هر بری تطلیقهٔ واحده اولور زیرا تجزی قبول ایلمز (وفی من واحدة الی ثنتین او ما بین واحدة الی ثنتین واحدة) وانت طالق من واحدة الی ثنتین یاخود انت طالق ما بین واحدة الی ثنتین قولنده بر طلاق واقع اولور یعنی بردن ایکی یه دکین طالقسن یاخود سن بر ما بیننده ایکی یه دکین طالقسن دیسه بر طلاق واقع اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما ثنتان) امامین قتنده ایکی طلاق واقع اولور (وفی الی ثلاث ثنتان) وانت طالق من واحدة او ما بین واحدة الی ثلاث قولنده ایکی واقع اولور ابو حنیفه قتنده غایت اولی تحت مغیایه داخل اولور ثانیه داخل اولمز (وعندهما ثلاث) امامین قتنده اوچ طلاق واقع اولور انلرک عندنده ایکی غایت مغیایه داخل اولور حتی اولیده ایکی طلاق واقع اولور وثانیه ده اوچ واقع اولور * امام زفر دیر که غایتینده برشیئ مغیا تحتنه داخل اولمامغله اولیده برشیئ واقع اولمز اما ثانیه ده بر طلاق واقع اولور وقیاس دخی بودر زیرا بر کمسنه شو دیواردن شو دیواره دک بیع ایلدم دیسه بیع اولان ایکی دیوارک ما بینی اولمش اولور امامین قولرینک وجهی استحساندر چنکه بو مقوله کلامک مثلی عرفده ذکر اولنسه کل مراد اولنور نتکیم سن بر غیری کمسنه یه خذ من مالی من درهم الی مائة دیمکله یوز درهمک اخذنه رضا ویرمش اولورسن زیرا مطلق متعارف اوزرینه محمولدر * ابو حنیفه ایچون دلیل عقلی بودر که بو مقوله کلام مثللودن عرفا مراد الاکثر من الاقل والاقل من الاکثر مفهومیدر یعنی آزدن چوق چوقدن آز مراد اولنور ایسه واحد ایله ثلاثه نک ما بینی ثنتیندر * پس امدی مراد اولنان ثنتیندر مثلاسنی من ستین الی سبعین دینلدکده او ما بین ستین الی سبعین دینلدکده مراد اولنان اکثردن اقل اقلدن اکثردر وبو قاروده امام زفر اولیده برشیئ واقع اولمیوب ثانیه ده بر واقع اولور ومبیع دخی ما بین الحائطین دردر بو نظیر ایلدیکی اجلدن اصمعی هارون الرشید قپوسنده دیدیکه زفره نه دیرسز شول رجل حقنده که کندویه قاچ یاشنده سن دیو سؤال اولندقده من ستین الی سبعین دیسه اول آدم طقوز یاشنده می اولور بوخسه زیاده می اولور دیو سؤال ایتدکده امام زفر متحیر اولدی (وفی واحدة فی ثنتین واحدة ان لم ینو شیئا او نوی الضرب والحساب) انت طالق واحدة فی ثنتین قولنده بر طلاق واقع اولور اکر برشیئه نیت ایلمسه یاخود ضرب وحسابی نیت ایدرسه زیرا ضرب مضروبده برشیئ زیاده ایلمز اثر ضرب تکثیر اجزاده در یوخسه مضروبده اثری یوقدر بو تقدیرجه تعدد اقتضا ایلمز * صاحب کافی دیمشدر که اکر مضروب ضرب ایله زیاده اولسه دنیاده بر فرد فقیر اولمزدی زفر وشافعی دیرلر که ایکی واقع اولور ضرب ایله عمل ایدوب زیرا بری ایکی یه ضرب ایلسک ایکی اولور امدی بونده دخی ایکی واقع اولور (وان نوی واحدة وثنتین او مع ثنتین فثلاث) اکر انت طالق واحدة وثنتین ویاخود انت طالق واحدة مع ثنتین دیو نیت ایلسه اوچ طلاق واقع اولور زیرا

اول کمسنه معنیء اجتماع ومقارنتی محتمل اولان کلمه‌یی نیت ایلدی واو عاطفه معطوف ایله معطوف علیهی
جمع ایدر ظرف مظروفی واکا مقارن ومتصل اولان شیئی جمع ایتدیکی کبی وفی مع معناسنه کلور حق سبحانه
وتعالینك (فادخلی فی عبادی) قولی ای مع عبادی دیمکدر بو تقدیرجه اوچ طلاق واقع اولور (وفی غیر الموطوئة
یقع واحدة فی مثل واحدة وثنتین) غیر موطوئه‌ده انت طالق واحدة وثنتین مثللو طلاقده بر واقع اولور زیرا
غیر موطوئه‌ده بر کره طلاق واقع اولدقدنصکره طلاق آخره محل قالمز (وان نوی مع ثنتین فثلاث فیهما)
اکر انت طالق واحدة لفظنده مع ثنتین نیت ایدرسه اوچ طلاق واقع اولور غیر موطوئه‌ده (ایضا) موطوئه
اولان خاتونده اولدیغی کبی (وفی ثنتین فی ثنتین ثنتان وان نوی الضرب) انت طالق ثنتین فی ثنتین
قولنده ایکی طلاق واقع اولور اکر ضربی دخی نیت ایدرسه زیرا ضرب مضروبك اجزاسنی زیاده ایدر
یوخسه نفس مضروبه برشیء زیاده ایلمز (وفی انت طالق من هنا الی الشام واحدة رجعیة) وانت طالق
من هنا الی الشام قولنده طلاق واحدهٔ رجعیه واقع اولور * امام زفر دیرکه طلاق باین واقع اولور زیرا طلاقی
طول ایله وصف ایلدی طول قوتده استعمال اولنور وشیئك قوتی ابطالده قبول امتناعی ایله ظاهر اولور
بو ایسه باینده‌در رجعی دکلدر اکر دینلورسه‌که چون طلاق طول ذکری ایله تصریح اولنسه مثلا انت طالق
تطلیقة طویلة دینسه امام زفر قتنده طلاق رجعی واقع اولور طول ایله کنایه ایسه تعلیلی نیجه صحیح اولور سائله
جواب ویریلورکه چون الی الشام دیو طول ایله کنایه ایسه صریحدن اقوادر * بزم دلیلمز بودرکه طلاق حقیقة
قصره محتمل دکلدر زیرا طلاق جسم دکلدرکه بنفسه قصره محتمل اوله بلکه مراد حکمنك قصریدر بو ایسه
رجعیده‌در باین اولمغه غیر محتملدر (وفی انت طالق بمکة اوفی مکة تطلق للحال حیث کانت) وانت طالق بمکة
اوفی مکة قولنده فی الحال طلاق واقع اولور خاتون هر قنغی مکانده وهر قنغی شهرده اولورسه زیرا طلاقك بر مکانه
اختصاصی یوقدر (ولو قال اذا دخلت مکة اوفی دخولك لایقع الطلاق مالم تدخلها) واکر رجل خاتوننه
چون سن مکه‌یه داخل اولورسك یاخود سنك مکه‌یه دخولکده سن طالقسن دیسه مادامکه مکه‌یه داخل اولمیه
طلاق واقع اولمز (وکذا الدار) دارده دخی حکم بویله‌در مادامکه دخول بولنمیه طلاق واقع اولمز (فصل)
مصنف طلاق بحثنده برقاچ فصول ذکر ایتمشدر بو فصل طلاقی زمانه اضافه کلمهٔ شرطی ذکر ایلدی وطلاقی
زمانه اضافتدن مراد اولنان معنی وقت تکلمده طلاقك حکمنی تأخیردر (قال انت طالق غدا اوفی غد
یقع عند الصبح) اکر زوج خاتوننه یارین سن طالقسن یاخود یارین طلاقده سن دیسه طلاق صباح وقتنده
واقع اولور زیرا اول خاتون کلیء غدده طلاق ایله موجود اولدی وغد تکلم ایتدیکی کوندنصکره کلان نهارك
جمیعنك اسمیدر اول تقدیرجه جمیع نهارده طالقدر واول جزءکه بومده وقت فجردر اولوقتده واقع اولور
وفی غدده دخی وقت فجرده واقع اولور اما اویله دکلدرکه کلی وقتده طلاق ایله موصوف اوله انجق غدك
بر جزئنده مطلقه یوخسه کلیسنده دکل بویله اولیجق جزء اول سائر اجزادن اولی درسبق ایتدیکی ایچون
ومعارضی اولمدیغیچون (وان نوی الوقوع وقت العصر صحت دیانة) واکر وقوع طلاقی انت طالق غدا
لفظنده وقت عصرده نیت ایلسه دیانة صحیح اولور قضاء دکل زیرا زوج عمومده تخصیص نیت ایلدی
وتخصیص ایسه محتملدر ونیت محتمل صحیحه‌ده دیانة تصدیق اولنور لکن ظاهرده مخالفدر زیرا غدا لفظی
جمیع اجزاء نهارك جمله‌سنك اسمیدر اول اجلدن قضاء تصدیق اولنمز * واکر بر سائل سؤال ایدرسه‌که
عامکه متفق الحدود اولسه افرادنه متناول اولور ولفظ غد بویله دکلدر وغدده اول واوسط وآخر توهم اولنمز
زیرا غدا اجزا ایله‌در افراد ایله دکلدر بو تقدیرجه آخر نهارده تخصیص اولنمز * جواب ویریلورکه تخصیص ایله
مراد حقیقت ومجازدر زیرا اطلاق کل وارادهٔ جزء قبیلندندر بویله اولیجق حقیقت ترك اولنوب مجاز
ارتکاب اولندی * وسعدی افندی دخی بو قولی تأیید ایدوب بیوردیلرکه بونده مجاز واردر زیرا مراد کلدن
جزئیدر بویله اولیجق اجزاء افراد منزله‌سنه تنزیل اولنمش اولدی اکر معنی بویله مراد اولنمسه لفظ
غد نکره در سیاق اثباتده واقع اولمغله عام اولوردی (وفی الثانی یصدق قضاء ایضا) ثانیده یعنی انت طالق
فی غد لفظنده وقوع طلاقی وقت عصرده نیت ایلسه قضاء تصدیق اولنور دیانة تصدیق اولندیغی کبی
ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا امامین دیرلرکه اولده اولدیغی کبی دیانة

تصدیق اولنور اما قضاء تصدیق اولنمز زیرا اول کمسنه طلاقی جمیع غد ایله وصف ایلدی بو تقدیرجه
غدا منزله‌سنده اولدیغی اجلدن طلاق اول جزئنده واقع اولدی نیت اولمدیغی زمانده زیرا فی کلمه‌سنك
حذفی واثباتی برابردر وغدا ایکی حالده بیله ظرفدر * اما ابو حنیفه ایچون دلیل بودرکه زوجك نیتی حقیقت
کلامنه مصادف اولمشدر کلمهٔ فی ایسه ظرف ایچوندر ظرفیت ایسه استیعابی اقتضا ایلمز * صاحب عنایه
دیمشدرکه بر کلامك حاصلی خلاف ظاهر اولسه قضاء تصدیق اولنمز مادامکه نیتی حقیقت کلامنه مصادف
اولمیه بونده ایسه مصادف اولدی اول تقدیرجه قضاء تصدیق اولنور * کورمزمیسنکه بر کمسنه نسا تزوج
ایلیم دیو یمین ایلسه جمیع نسایه نیت ایلسه قضاء ودیانة تصدیق اولنور اکر ظاهر کلامی مخالف ایسه‌ده زیرا
نیتی حقیقت کلامنه مصادف اولمشدر * وصاحب هدایه دیمشدرکه (اذا قال والله لاصومن عمری یاخود
لاصومن فی عمری دیو یمین ایلسه اولکی صورتده یعنی فی ذکر اولنمینده جمیع عمرنی صوم ایله کچورمك لازم
اولور اما ثانیده که فی ذکر اولنمشدر عمرنده برکونده صوم ایله یمیننده حانث اولمز بو قیاسك قولی اوزرینه‌در
لاصومن الدهر فی الدهر ونیت حقیقة نیته محتاج دکلدر اویله اولسه محتاج اولان محتملات کلامدر
مجاز کبی یوخسه حقیقت اولدیغی جهتدن نیته محتاج دکلدر اویله اولسه ممکندرکه فی غد لفظی استیعابی
اقتضا ایلمدیکی حقیقت اولدیغی وغدا استیعابی اقتضا ایتدیکی حقیقت اولدیغی بلندکدنصکره
حق سبحانه وتعالینك (انا لننصر رسلنا والذین آمنوا فی الحیاة الدنیا ویوم یقوم الاشهاد) قول شریفی
دلیل اتخاذ ایلمکله متنازع فیه اولان کلامه جواب ویریلورکه (وفی الحیاة الدنیا) قول شریفنده اولان
فی استیعاب ایلمدیکی ثابتدر زیرا حق سبحانه وتعالی نصرت رسلی ومؤمنلری دنیاده حرف فی ایله مقرون
ذکر ایلدی وآخرتده نصرتی حرف فی یه مقرون ایلمدی زیرا الله تعالینك آخرتده نصرتی دائمه‌در اما دنیاده
بعض اوقاتده واقع اولور زیرا بودار ابتلادر زیرا حقیقت کلامه نیت بیان تقریر بابندندر بیان تقریر ایسه
توکید الکلام بما یقطع احتمال المجاز اولدیغی ظاهردر * حاصل کلام فی ایله اولان کلام استیعاب اوقات ایلمز
فی سز اولان استیعاب اوقات ایدر دیمکدر (ولو قال انت طالق الیوم غدا اوغدا الیوم یعتبر الاول ذکرا)
واکر زوج خاتوننه سن بوکون یارین طالقسن یاخودسن یارین بوکون طالقسن دیسه اول ذکر اولنان اعتبار
اولنور ثانی اعتبار اولنمز لغو اولور (ولو قال انت طالق قبل ان اتزوجك فهو لغو) اکر زوج دیسه‌که سن
طالقسن سنی بن تزوج ایتمزدن اول * بو کلام لغودر زیرا اول کمسنه طلاق حالنه منافی اولان شیئه اسناد
ایلدی بو تقدیرجه کلامی لغو اولدی (وکذا انت طالق امس وقد نکحها الیوم) وینه کلام لغو اولور سن
دون طالقسن دیسه حالبوکه خاتونی بوکون نکاح ایلدی یعنی بوکون نکاح ایلدیکی خاتونه سن دون
طالقسن دیسه کلامی لغو اولور زیرا اول کمسنه دونکی کون اول خاتونه مالك دکل ایدی طلاقی مالك
اولمدیغی کبی وقته مضاف قیلدی اول اجلدن لغو اولور (وان نکحها قبل امس یقع الان) واکر دونکی
کوندن اول نکاح ایلمش ایسه اول ساعت طلاق واقع اولور اول کمسنه ایچون قدرت یوقدرکه زمان
ماضیده ایقاع ایلیه همان سویلدیکی ساعت واقع اولور (ولو قال انت طالق مالم اطلقك اومتی لم اطلقك
اومتی مالم اطلقك وسکت طلقت للحال) اکر بو لفظلر ایله زوج خاتوننه سن طالقسن دیسه وسکوت ایلسه خاتون
فی الحال طالق اولور زیرا اول کمسنه طلاقی تطلیقدن خالی بر زمانه مضاف قیلدیکه اول زمان حین سکوتده
بولندقده ومتی ومتی ما معناسی وقتده صریحدر زیرا بونلر ظروف زماندندر وکلمهٔ ما وقت ایچون استعمال
اولنور نتکیم حق سبحانه وتعالینك حضرت عیسی صلوات الله علی نبینا وعلیه‌دن حکایه طریقیله
(مادمت حیا) قول شریفنده استعمال اولندیغی کبی ای مدة حیاتی دیمکدر (حتی لو علق الثلاث وقعن
بسکوته) حتی اکر ثلاثه تعلیق ایلسه زوجك سکوتی ایله طلاق ثلاثه واقع اولور مثلا انت طالق ثلاثا
مالم اطلقك کبی (وان وصل انت طالق وقع واحدة) اکر مذکورات ایله انت طالق لفظنی وصل ایدرسه طلقهٔ
واحده واقع اولور مثلا انت طالق مالم اطلقك انت طالق کبی (ولو قال ان لم اطلقك فانت طالق لایقع مالم یمت
احدهما) اکر زوج ان لم اطلقك فانت طالق دیسه ایکیسندن بری فوت اولمینجه طلاق واقع اولماز زیرا کلمهٔ
ان حقیقة شرط ایچوندر زوج طلاقی عدم تطلیقه تعلیق ایلدی بو شرط ایسه عند الناس محقق اولور

بوتقديرجه موتنه دكين منتهى اولور (واذا بلانية مثل ان وعندهما مثل متى ومع نية الشرط او الوقت فيما نوى)
نيتسز اولان لفظ اذا ان كبيدر ابو حنيفه قتنده وامامين قتنده متى كبيدر مثلا ان معناسنه اولورسه
آخر عمرنه دكين‌ده طلاق واقع اولماز اكر متى معناسنه اولورسه سكوتى ايله فى الحال واقع اولور شرط نيتى
ياخود وقت نيتى ايله اولورسه نيت ايتديكى شيئده واقع اولور يعنى شرط نيت ايتديسه ان معناسى اولور
آخر عمرنده واقع اولور وقت نيت ايلديسه متى معناسنه اولور سكوتى ايله فى الحال واقع اولور (واليوم للنهار
مع فعل ممتد واطلاق الوقت مع فعل لا يمتد فلو قال امرك بيدك يوم يقدم زيد فقدم ليلا لا تتخير وان قال يوم
اتزوجك فانت طالق فنكحها ليلا وقع) يوم نهار ايچون فعل ممتد ايله مثلا امرك بيدك كبى فعل غير ممتد ايله
مطلق وقت ايچوندر مثلا طلاق وعتاق وتزوج وكلام كبى زيرا ظرف زمان فى سز بر فعله تعلق ايلسه
اول فعلك معيارى اولور صمت السنة كبى اما صمت فى السنة بونك خلافنجه در پس فعل ممتد كه امرك بيدكدر
معيار ممتد اولسه اول زمان يوم ايله وقت مراد اولنور * حاصل كلام بونده اوچ لفظ واردر برى نهار برى ليل
برى يومدر نهار خاصة بياض ايچوندر ليل ايسه خاصة سواد ايچوندر بو ايكيسنك حقيقت لغويه لرى بودر
اما يوم بياض نهارده ومطلق وقتده اشتراك ايله استعمال اولنور بعضيلر قتنده واكثرك مذهبى دخى بودر
اما مطلق وقتده اطلاقى مجازدر اشتراكه حمل ايتمه‌دن مجازه حمل ايتمه اولى در تنكيم مطلق وقتده استعمالى
حق سبحانه وتعالينك (ومن يولهم يومئذ دبره الا متحرفا لقتال) قول شريفنده واقع اولمشدر يومدن
مراد مطلق وقتدر زيرا قتالدن فرار ايدن وعيده ملحق اولور كرك ليل اولسون كرك نهار اولسون والله تعالينك
(وذكرهم بايام الله قولى) اى باوقات نعمائه وبلائه ديمكدر وشول كسنه نك قولى كه * فيوم علينا ويوم لنا * ويوم
نسر ويوم نساء * در وقت ايچون اولديغى محققدر و يومك بياض نهارده استعمالى حق سبحانه وتعالينك
(واذا نودى للصلاة من يوم الجمعة) قول شريفنده متبين اولمشدر بو محلده مراد نهاردر * پس امدى بونلرك
هر برنده بونك استعمالى شايع اولنجق بر ضابط لازمدر كه احد استعمالين آخردن متميز اوله اكر يومه فعل ممتد كه
امرك بيدك ايدى مقارن اولورسه انكله بياض نهار مراد اولنور واكر فعل غير ممتد مقارن اولورسه طلاق
وتزوج كبى اول زمان مطلق وقت مراد اولنور * مثلا فعل ممتدكه امر باليد وصوم ولبس وركوب كبى
اولان فعللردر توقيتى قبول ايدرلبست يوما وركبت يوما وصمت يوما وامرى بيدى ديمك صحيح اولور فعل
غير ممتد طلاق وتزوج وعتاق كبى اولان فعللردر بونلر توقيتى قبول ايلمز زيرا طلقت شهرا ديلوب بو كلام
ايله جميع شهرده ايقاع طلاق مراد اولنمق ياخود شهرك تمامنه دكين امتداد مراد اولنمق ممكن دكلدر
وتزوجت يوما ديوب امتداد يوم مراد اولنمق دخى ممكن دكلدر لايق اولان بودر كه فعل ممتده مقرون اولان
يوم زمان غير ممتده حمل اولنه كه اول زمان غير ممتد مطلق وقتدر بو يله حمل اولنمق اهل عرفك استعماللرينه موافقدر
(ولو قال انا منك طالق فهو لغو وان نوى) واكر بر كسنه زوجه سنه بن سندن طالقم ديسه اول كسنه نك
كلامى لغو اولور اكر نيت دخى ايدرسه زيرا اول كسنه طلاقى محل اوليان موضعه مضاف قيلدى زوج
كندوسى محل طلاق دكلدر طلاق ايسه قيدى ازاله ايچوندر ومحل طلاق زوجه در بو يله اولديغى اجلدن
حق سبحانه وتعالينك (واذا طلقتم النساء فطلقوهن) قول شريفنده طلاقى زوجه اوزرينه مشروع ايلدى
زوج ايسه كندى نفسنى تطليق ايليوب مشروعى تغيير ايتمكله كلامى لغو اولدى (ولو قال انا منك باين
او عليك حرام بانت ان نوى) اكر زوج خاتوننه بن سندن باينم ياخود بن سنك اوزريكه حرام ديسه باين اولور
اكر نيت ايدرسه زيرا ابانت وتحريم ايكيسنك بيننده اولان وصلتى ازاله ايچوندر * پس بونلرك هر بريسى
زوجين بيننده مشتركدر اضافتى صحيح اولور (ولو قال انت طالق مع موتى او مع موتك فهو لغو) واكر زوج
خاتوننه سن طالقسن بنم موتم ايله ياخود سنك موتك ايله ديسه بو كلام لغودر زيرا اول كسنه طلاقى كندى
ايچون منافى اولان حاله مضاف قيلدى و كنديسنك موتى ايسه اهليت طلاقى منافيدر ولفظ مع
حقيقة قران ايچوندر ايكيسندن برينك موتى ارتفاع نكاح حاليدر طلاق ايسه نكاحك بقاسى حالنده
واقع اولور اول تقديرجه كلامى لغو اولور (وكذا لو قال انت طالق واحدة اولا خلافا لمحمد فى رواية)
واكر انت طالق واحدة اولا ديسه ينه زوجك كلامى لغو اولور زيرا واحدة لفظى مصدر محذوفك صفتيدر

تقدير

تقدير كلام انت طالق طلقة واحدة اولا ديمكدر ونچن وصف مصدره ياخود اسم فاعله مضاف اولسه وقوع
طلاق مصدر ايله ياخود نعت ايله اولور وصف ايله اولمز چونكه شكى مصدر ياخود نعتدنصكره ذكر ايلدى
ايقاعده شك داخل اولدى بو يله اولنجق انت طالق اولا كبى اولدى وامام محمد ايچون خلاف واردر بر روايتده
واحده رجعيه واقع اولور ديمشدر (وان ملك امرأته او شقصها او ملكته او شقصه بطل العقد فلو طلقها
بعد ذلك لغا) واكر بر كسنه خاتوننه مالك اولسه ياخود بر جزئنه ياخود خاتون زوجنه مالك اولسه ياخود
زوجنك بر جزئنه مالك اولسه عقد باطل اولور * پس بو ذكر اولنان شيئلردنصكره خاتوننى تطليق ايتسه
طلاقى لغو اولور زيرا ايكيسندن بريسى صاحبنه مالك اولسه ابتداء نكاحى منع ايدر طلاقه محل قالمز
(ولو قال لها وهى امة انت طالق ثنتين مع اعتاق سيدك اياك فاعتقها ملك الرجعة) اكر زوج آخرك
جاريه سى اولوب كنديسنك خاتونى اولان مرأه يه انت طالق ثنتين مع اعتاق سيدك اياك ديسه و جاريه نك
سيدى زوج مزبورك موطوئه سى اولان جاريه سنى اعتاق ايلسه زوج رجعته مالك اولور قياس بو ايديكه
جاريه حقنده ايكى طلاق حرمت غليظه ايله حره‌ده اوچ طلاق واقع اولديغى كبى اوله لكن اعتاق مولى تطليقه
شرطدر شرط ايسه مشروطدن مقدمدر * پس امدى عتق مولى وقوع طلاقدن مقدم واقع اولدى
بو تقديرجه جاريه تطليقدن مقدم حره اولدى بو يله اولنجق زوج طلاقه مالك اولور * اكر بر سائل سؤال ايدوب
كلمه مع قران ايچوندر پس اعتاق وقوع طلاقدن مقدم اولور ديمك نيجه متصور اولور ديرسه جواب
ويروب ديرزكه كلمه مع بعد معناسنه دخى استعمال اولنور حق سبحانه وتعالينك (ان مع العسر يسرا)
قول شريفنده واقع اولمشدر و ينه بلقيسدن حكايه (واسلمت مع سليمان) قول شريفنده واقع اولمشدر
(وان علق طلقتها بمجىء الغد وعلق مولاها عتقها به فجاء لا تحل له الا بعد زوج آخر) واكر زوج آخرك جاريه سى
اولوب كنديسنك خاتونى اولان مرأه نك ايكى طلاقنى يارينكى كونك كلمسنه تعليق ايلسه وافنديسى دخى جاريه نك
عتقنى يارينك كلمسنه تعليق ايلسه و يارين كلسه اول خاتون زوجنه حلال اولماز الا زوج آخردنصكره
حلال اولور مثلا رجل خاتوننه يارين كلدكده سن ايكى طلاق ايله طالقسن ديسه وافنديسى دخى يارين
كلدكده سن حره سن ديسه زوج رجعته مالك اولمز ابو حنيفه وابو يوسف قتنده * زيرا زوج ومولى
ايكيسى دخى طلاق وعتقى بر شيئه تعليق ايتديلر بو تقديرجه ايكيسنك تعليقى خاتونه امه ايكن مصادف
اولدى زيرا اعتاق عتقك علتيدر وتطليق طلاقك علتيدر چونكه ايكى علت بر زمانده مقترن اولسه معلوللرى
دخى بر زمانده مقترن اولور بو بابده عتق وطلاق دخى امه ايكن مصادف اولمش اولور بو يله اولنجق زوج آخره
محتاج اولور (وعند محمد يملك الرجعة) امام محمد قتنده زوج رجعته مالك اولور كرچه عتق وطلاق ايكيسى
دخى بر وقتده واقع اولدى لكن عتق مقدم واقع اولور ووقوع جهتندن اسرعدر زيرا مندوبدر تطليق ايسه
محظوردر حكمده ايسه محظور تأخير اولنور (وتعتد كالحرة اجماعا) مطلقه اولان جاريه عدت چكر حره كبى
احتياطا بالاجماع (فصل) (قال لها انت طالق هكذا مشيرا باصابعه وقع بعددها وان اشار بظهورها اعتبر المنشورة)
اكر زوج خاتوننه پارمقلرى ايله اشارت ايدوب بو حالده سن شو قدر طالقسن ديسه اصابعك عددى مقدارى طلاق
واقع اولور واكر اصابعك بطونى ايله اشارت ايدرسه آچق اولان پارمقلره اعتبار اولنور زيرا اشارت عبارت
مقامنه قائم اولور زيرا نبى عليه السلام (الشهر هكذا وهكذا) بيوروب مبارك پارمقلرى آچق ايكن اشارت
بيورمشلردر ومرة ثانيه‌ده ابهامنى اچيوب ينه (الشهر هكذا وهكذا) بيورمشلردر بوندن مراد شهر
اوتوز كون ويكرمى طقوز كون اولمسنه اشارتدر * بوندن معلوم اولديكه آچق اولان پارمقلره اعتبار اولنور
بو خصوصه مضمومه اولانه اعتبار اولنمز ومتعارف اولان باطن كفى مخاطب جانبنه اولمقدر (وان بظهورها
تعتبر المضمومة) واكر اصابعك ظهورى ايله اشارت ايدرسه مضمومه اولانه اعتبار اولنور (ولو وصف الطلاق
بضرب من الشدة بان قال انت طالق باين او البتة او افحش الطلاق او اخبثه او اشده او طلاق الشيطان
او البدعة او كالجبل او كالف او ملأ البيت او تطليقة شديدة او طويلة او عريضة وقع واحدة باينة بلا نية)
واكر طلاقى شدتدن بر ضرب ايله وصف ايلسه انت طالق باين ياخود انت طالق البتة ياخود انت طالق افحش
الطلاق ياخود انت طالق اخبث الطلاق ياخود انت طالق اشد الطلاق ياخود انت طالق طلاق الشيطان

باخود انت طالق طلاق البدعة یاخود انت طالق کالجبل یاخود انت طالق کالف یاخود انت طالق ملا البیت
یاخود انت طالق تطلیقة شدیدة یاخود انت طالق طویلة یاخود انت طالق عریضة دیمکله واحدهٔ باینه
واقع اولور بلانیة امام شافعی بو جمله ده واحدهٔ رجعیه واقع اولمسنه ذاهب اولمشدر (وکذا ان نوی الثنتین)
ذکر اولندیغی اوزره واحدهٔ باینه واقع اولور حره حقنده اکر ایکی طلاقه نیت ایدرسه (الا اذا نوی بقوله طالق
واحدة و بقوله باین او البتة اخری فیقع باینتان) الا مکرکه یعنی انت طالق قولیله واحده مراد ایدوب باین
وصفی ایله اخری نیت ایده یاخود انت طالق ایله واحده والبتة ایله اخری نیت ایلسه بو تقدیرجه ایکی باین واقع
اولور زیرا بو وصف یعنی باین والبتة ابتدا ایقاع طلاقه صالح اولور برکسنه انت باین وانت البتة دیو بر طلاقه
نیت ایلسه واقع اولور مقدم طالق لفظی ذکر ایتدکدنصکره بونلر ایله تطلیقهٔ آخری نیت ایلسه خبردنصکره
خبر واقع اولور مثلا انت طالق انت باین انت طالق انت البتة دیمش اولور (وصحت نیة الثلاث فی الکل)
نیت ثلاث صحیح اولور کلیسنده یعنی انت طالق لفظندن او عریضة قولنه کلنجه نیت ثلاث صحیح اولور
(فصل) طلق غیر المدخول بها ثلاثا وقعن) زوج مدخول بها اولمیان خاتونی ثلاثا لفظی ایله تطلیق ایلسه
اوج طلاق واقع اولور (وان فرق) اکر حرف عطفسز مدخول بهادن غیرنده ثلاث تفریق ایلسه مثلا انت
طالق طالق طالق دیسه یاخود انت طالق انت طالق دیسه (بانت بالاولی ولا تقع الثانیة) خاتون اولکی
طالق ایله باین اولور ثانیه واقع اولمز زیرا اولکی ایله بلا عدت باین اولدی عدت اولمامغله ثانیه یه محل قالمدی
(ولو قال انت طالق واحدة وواحدة وقع واحدة) واکر انت طالق واحدة وواحدة دیسه طلاق واحده واقع اولور
زیرا خاتون مدخول بها اولمامغله طلاق اول ایله اجنبی اولور طلاق ثانیه یه محل قالمز (وکذا لو قال انت طالق
واحدة قبل واحدة او بعدها واحدة) واکر انت طالق واحدة قبل واحدة او بعدها واحدة دیسه ینه واحده
واقع اولور زیرا قبلیت یعنی مقدملک واحدة قبل واحدة قولنده اول مذکور اولانک صفتیدر چونکه اول ایله
طلاق واقع اولدی ثانیه یه محل قالمدی وبعدیت دخی اخیرک صفتیدر بوندن اول خود ابانت واقع اولمشدر
بو کلام لغو اولمش اولور قبل فی بعدما هاوا حدنا * قاعده سی دخی خود ظاهر اولمش اولور (ولو قال بعد واحدة
او قبلها واحدة او مع واحدة او معها واحدة فثنتان) واکر انت طالق واحدة بعد واحدة دیسه و یاخود انت
طالق واحدة قبلها واحدة دیسه و یاخود انت طالق واحدة مع واحدة دیسه یاخود انت طالق واحدة
معها واحدة دیسه ایکی طلاق واقع اولور وچونکه بعد وقبل ده ضمیر اولسه مابعدنده کان واحده نک صفتی اولور
چون ضمیر اولمسه ماقبلنده اولان واحده نک صفتی اولور و بعدده ضمیر اولمامغله ماقبلنده اولان واحده نک
صفتی اولوب بو یله اولمغین واحدهٔ ثانیه نک وقوع جهتندن واحدهٔ اولیدن تقدمنی اقتضا ایدر زمان ماضیده
وقوعی ایقاعه قادر اولمغین فی الحال واقع اولور * نتکیم انت طالق واحدة فی الحال واقع اولدیغی کبی
ایکیسی دخی افتراق بر محلده واقع اولمغله ایکی طلاق واقع اولور وقبلده ضمیر اولمغله مابعدنده کان واحده نک
صفتی اولور بو یله اولیجق قبلیتک موصوفی اولان واحده دن فی الحال ایقاع اولنان واحده نک تقدمی اقتضا ایدر
بو اقتضا ایسه زمان ماضیده ایقاع ممکن اولمامغله تقدم اقتضا ایدن واحده دخی فی الحال اولمغله ایکیسی دخی
اقتران ایدوب معا واقع اولمغله ایکی طلاق واقع اولور ومع واحدة ومعها واحدة قوللرنده اولان کلمهٔ مع قران
ایچوندر اولی ثانیه یه توقف ایتمکله ایکیسی دخی معا واقع اولور وفضلادن بری * قبل فیها بعد ماها واحدنا *
بعد ماها قبل باها ثنتان * بیتنی انشاد ایدوب ضمائرک وجودی وعدم وجودی ایله واقع اولان معانی یی بیان
ایلمشدر رحمه الله * وابو یوسفدن برروایتده معها واحدة قولندن بر طلاق واقع اولور زیرا کنایه مکنی عنهک
وجود اسبقنی استدعا ایدر وقوع طلاقده * پس امدی بو تقدیرجه ثانیه یه محل قالمز (وفی الموطوءة ثنتان
فی الکل) مدخول بها اولان خاتونده ذکر اولنان الفاظک کلیسنده ایکی طلاق واقع اولور زیرا طلاق اول
واقع اولدقدنصکره طلاق ثانیه یه محل واردر زیرا موطوئه اولان خاتون عدت چکر عدت ایچنده هنوز
اثر نکاح باقیدر اول اجلدن طلاق ثانیه یه محلدر (ولو قال ان دخلت الدار فانت طالق واحدة وواحدة
فدخلت یقع واحدة) اکر زوج زوجه سنه ان دخلت الدار فانت طالق واحدة وواحدة دیسه خاتون دخی
داره داخل اولسه بر طلاق واقع اولور (وعندهما ثنتان) امامین قتنده ایکی طلاق واقع اولور زیرا

ایکی طلاقک وقوعی مطلق جمع ایچون اولان واو ایله شرطک وجودی اوزرینه تعلیق ایتدیلر چونکه تعلیق
ترتیب اوزرینه اولمیوب علی سبیل الاجتماع اولدی طلاقده دخی شرط بولندقده اجتماع اوزرینه واقع اولور
شرط تأخیر اولندقده واقع اولدیغی کبی واو جمع ایله جمع لفظ جمع ایله اولان جمع کبیدر برکسنه
موطوئه سی اولمیان خاتونه انت طالق ثلاث دیسه اوچ طلاق واقع اولور واو جمع ایله دخی بویله در * ابو حنیفه
ایچون دلیل واو مطلق جمع ایچوندر لکن جمع مطلق قران وترتیبه محتملدر اما بحسب الوضع نه ترتیبه ونه قرانه
بو محلده تعرض یوقدر لکن بو جمع وجود وقوعده ایکی امرک برندن خالی دکلدر اکر وقوعده قران مراد
اولنورسه شرط بولندقده جمله واقع اولور اکر وقوعده ترتیب مراد اولنورسه انجق بر واقع اولور وشرط تقدیم
اولندیغی محلده شک ایله ثانی واقع اولور اما شرط تأخیر اولندیغی زمانده بونک خلافنجه در (ولو اخر الشرط
فثنتان اتفاقا) اکر شرطی تأخیر ایلسه اتفاقا ایکی طلاق واقع اولور مثلا انت طالق واحدة وواحدة
ان دخلت الدار دیسه زیرا تأخیر شرط صدر کلامی تنجیزده تعلیقه مغایر اولدی بو یله اولیجق اولکی واقع
اولمیوب ایکی یه توقف ایلمکله ایکیسی دفعة واحدة واقع اولور (و یقع بعدد قرن بالطلاق لا به) طلاقه
مقارن اولان عدد ایله طلاق واقع اولور بوخسه طلاق ایله دکل مثلا انت طالق واحدة دیسه طلاق واقع اولور
بوخسه انت طالق ایله واقع اولمز (فلو ماتت قبل ذکر العدد فی قوله انت طالق واحدة لا تطلق) انت طالق
واحدة قولنده اولان واحده یی ذکردن اول خاتون فوت اولسه اول خاتون مطلقه اولمز زیرا طلاقه مقارن
اولان عدد ذکر اولنمدی (فصل الکنایة) بو فصل کنایه بیانده در (وکنایته ما احتمله وغیره) طلاقک کنایتی طلاقه
وطلاقدن غیریه محتمل اولان شیدر (ولا یقع بها الا بنیة او دلالة حال) کنایه ایله طلاق واقع اولمز الا نیت ایله اولور
یاخود دلالت حال ایله واقع اولور بو الفاظ کنایات طلاق وطلاقدن غیری یی محتمل اولمغین احدهمانی آخردن
ترجیح ایچون مرجح لازمدر * امام شافعی رحمه الله دیرکه دلالت حاله اعتبار یوقدر البته نیت لازمدر زیرا
طلاق و یرن کسنه جمیع احوالنده مختاردر بعید دکلدرکه خلاف ظاهری اضمار ایده وبزم ایچون دلیل دلالت
حال نیتدن اقوادر زیرا دلالت ظاهرده در نیت ایسه باطنده در کورمزمیسنکه افعال حسیه ده برکسنه
سل سیف ایدوب برکسنه یه قصد ایتسه حال دلالت ایدرکه لطیفه وملعبه اوله اول کسنه نک قتلی جائز دکلدر
احتمال جدا اعتبار اولنمز اما اکر حال جد اوزرینه دلالت ایدرسه قتل جائزدر کندی نفسنی خلاص ایچون *
پس امدی حالت ظاهرده نیتدن مستغنی اولدی خاتونه انت طالق دیوب بنم نیتم اطلاق عن وثاق ایدی
دیسه قضاء تصدیق اولنمز وبرکسنه آخره لی علیک الف دیسه اولدخی نعم دیسه ذکر اولنان الف اول کسنه یه
لازم اولور و ینه اعتقت عبدک دیسه اولدخی نعم دیسه اقراری ایله عبد معتق اولور دلالت حال نیتدن اقوی
ایدوکی قتی ظاهردر (فمنها اعتدی واستبری رحمک وانت واحدة یقع بکل منها واحدة رجعیة) کنایاتدن
بعضدر اعتدی لفظی زیرا اعتدی ایکی معنایی محتملدر بری نکاحدن عدت چکمکه وبری دخی حق سبحانه
وتعالینک نعمتلرینی تعداد یاخود خاتونک کندی اوزرینه اولان نعمتلرینی تعداد ایتمکی محتمل اکر زوج
نکاحدن عدت چکمسنی نیت ایدرسه ابهام زائل اولوب طلقهٔ واحدهٔ رجعیه واقع اولور کان طلقتک
یاخود انت طالق فاعتدی دیمش اولدی * زیرا نبی علیه السلام زوجات مطهراتدن سوده بنت زمعه یه
اعتدی دیدی بعده مراجعت ایتدی * اما مدخول بهادن غیریده نکاحدن اعتداد ممکن دکلدر لکن لفظ
اعتدی طلاق ایچون مستعار اولور حکمک سبب ایچون استعاری طریقی اوزرینه زیرا طلاق فی الجمله
اعتداده سببدر اکرچه غیر مدخول بها حقنده طلاق ایچون سبب دخی دکل ایسه ینه استعاره اولنمق جائزدر
حق سبحانه وتعالینک (انی ارانی اعصر خمرا) قول شریفنده اولان مجاز کبی * پس امدی بو دخی صریح
طلاقدن مجاز اولور اما استبری لفظی عدتدن مقصود اولان شیء کندوسیدر تصریحا اولمش اولور
وجائزدرکه استبری استعمال اولنوب نکاحده اعتداد مراد اولنه واحتمالدرکه تطلیق ایچون خاتونک استبراء
رحمی مراد اولنه کانه اول کمسنه خاتونه خطاب ایدوب براءة رحمی بیلسکا طلاق و یرمک استرم دیمش اولدی
چونکه استبری لفظی ایکی امری محتمل اولدی قرینه سز طلاق واقع اولمق ممکن دکلدر البته قرینه یه
محتاجدر اما او چنجیسی که واحده لفظیدر محتملدرکه مصدر محذوفک صفتی اوله مثلا انت طالق طلقة

واحدة ديمك كبى ومحتملدركه خاتونك صفتى اوله يعنى جمال وكمالده قومك قتنده ياخود بنم قتمده برسين
وياخود قبحده وسوء خصالده برسين ديمك اوله * چونكه نيت ايله ياخود دلالت حال قرينه سيله ابهام
زائل اولوب ومآلى صريح طلاق واقع اولمش اولور اول تقديرجه طلاق رجعى واقع اولور و واحدة
قيدى اوزره تنصيص عددى منافيدر عامة مشايخ قتنده واحدهنك اعرابنه اعتبار يوقدر بعضيلر
ديديلر واحده منصوب اولورسه طلاق واقع اولور اكر نيت دخى ايلمز ايسه زيرا مصدر محذوفك
صفتيدر واكر واحدهيى مرفوع ايدرسه نيت دخى ايدرسه برشئ واقع اولمز زيرا لفظ واحده خاتونك صفتى
اولور واكر واحدهيى ساكن قيلورسه ايكى امرك برينه احتماليله نيته محتاج اولور اما صحيح اولان اوكيسيدر
يعنى منصوب اولاندر زيرا عوام وجوه اعرابى فرق ايلمز وواحدهيى مرفوع قيلمق مصدر محذوفك صفتى
اولمغه منافى دكلدر رجل عدل كبى مبالغه قصداولنوب انت طلقة واحدة ديمك اوله ذكر اولنان اوچ لفظدن
هر برى ايله طلاق رجعى واقع اولور اكر ثنتين وثلاث دخى نيت ايدرسه مادامكه مصدر ذكر اولنميه زيرا
بو الفاظك اقتضاسى سابقده وقوع طلاقدر صريح ايله واقع اولان رجعيدر مدخول بهاده وغير مدخول
بهاده ذكر اولنديغى اوزره حكم سببى استعاره اولندى (وماسواها يقع بها واحدة بائنة الا ان ينوى
ثلاثا فيقعن ولا يصح نية الثنتين) ذكر اولنان اوچ الفاظدن غيريسى ايله واحدة بائنه واقع اولور الا مكركه
ثلاثهيه نيت ايليه اول تقديرجه اوچ طلاق واقع اولور زيرا عدد اعتباريدر ثنتين نيتى صحيح دكلدر زيرا
عدد محضدر مكر جاريه حقنده اولمق عدد اعتبارى اولور بو مسئلهده زفرك خلافى واردر (وهى) الفاظ
ثلاثهدن ماعدا اولان كنايات (انت بائن بتة بتلة حرام خلية برية حبلك على غاربك الحقى باهلك وهبتك
لاهلك سرحتك فارقتك امرك بيدك اختارى انت حرة تقنعى تخمرى استترى اغربى اخرجى اذهبى
قومى ابتغى الازواج) بو الفاظ ايله واحدة بائنه واقع اولور اما بينونت برقاچ وجهلهدر وصلت نكاحدن
ياخود معاصيدن ياخود خيراتدن ياخود زوجيتدن نسباو خلقا بينونت اولمق احتمالى واردر و بتله اولدخى
قطع معناسنهدر حق سبحانه وتعاليك (وتبتل اليه تبتيلا) قول شريفنده واقع اولمشدر اى انقطع الى الله
تعالى بتله لفظى بته لفظنك احتمالاتنى محتملدر طلاق واقع اولمز احتمالاتك قيامى ايله مادامكه نيتدن ياخود
دلالت حاليهدن برشئ ايله تعيين اولنميه وحرام لفظى ايله طلاق واقع اولمق ظاهردر ومحتملدركه انت حرام ديمكله
حرام على صحبت عشيرتك معناسى مراد اولمق ممنوع و بته و بتله محتمل اولدقلرى حرام دخى محتمل اوله
وخلية خيراتدن وياخود قيد نكاحدن خالى اولملرنى محتملدر بريه دخى حسنتادن وياخود قيد نكاحدن
برائتى محتملدر حبلك نك معناسى اذهبى حيث شئت در يعنى مراد ايلديكك يره كيت ديمكدر غارب دوه نك
اوركجى ايله بوينى ماييندر عربك قاعدهسى دوهيى اوتلاغنه صاليويردكده النده اولان يولارنى غاربى
اوزرينه القايدر بو عبارت قو بوويرمكدن كنايهدر الحقى باهلك لفظى طلاقى محتملدر سكا اذن ويردم اهلكه
ملحق اول ديمكدر وهبتك لاهلك قولى سندن صدور ايدن جرايمى قومك ايچون عفو ايلدم ديمك اوله سرحتك
فارقتك قولى زوجيتدن وياخود تكاليف شاقهدن تخليهسى محتملدر مفارقت دخى طلاق ايله مفارقت اوله
وياخود مفارقت صورى اوله * امام شافعى ديركه بو ايكى لفظ صريحلردر نيته محتاج دكلدر بز ديرزكه صريح
شول شيئدركه نسادده استعمالى متعين اوله بو ايسه متعين دكلدر زيرا سرحت ابلى وفرقت بالى واصحابى ديلور
بو تقديرجه صريح اولميوب ساير كنايات كبى اولمشدر امرك بيدك قولى عملك بيدك ديمكدر امردن مراد
بونده عملدر حق سبحانه وتعاليك (ومآ امر فرعون برشيد) قول شريفى اى فعله ديمكدر احتمالدركه طلاقه
متعلق عمل مراد اوله * بو تقديرجه طلاق ايچون خاتونه تفويض اولمش اولور واحتمالدركه طلاقدن غيرى عمل
تصرفنه متعلق عمل مراد اوله واختارى قولى دخى احتمالدركه خاتون كندى نفسنى قيد نكاحدن تخليهسى
اختيار ايليه وياخود نفسندن غيرشيئى اختيار ايليه بو ايكى لفظ يعنى بو ايكى امرك بيدك واختارى
لفظلريله نيت طلاق كنايت ايلمز زيرا بو لفظلر باب تفويضدر انت حرة قولى دخى محتملدر يا حقيقت رقدر
وياخود رق نكاحدر وتقنعى لفظى دخى محتملدر يا قناعتدن اوله اقتنعى بما رزقك الله من امر المعيشة وياخود
بوزيكى اورت ديمك اوله تخمرى استترى بو ايكى لفظ دخى محتملدر استترى يا خمارديمك اوله ياخود سن مستورهسن

ديمك اوله اغربى غين معجمه وراء مهمله ايله غربتدندر وعين مهمله وزاء معجمه ايله دخى روايت اولمشدر بو بيله اولمق
عزبتدندر اغربى ديمك ايله بندن بعيد اول بن سكا طلاق وير مشمدر ديمك اوله ياخود بندن بعيد اول اهلك
زيارتى ايچون * غرب عنى فلان ديلور عزب اولى اولميان رجله ديرلر عزبه زوجى اولميان عورته ديرلر اخرجى
اذهبى قومى لفظلرى اغربى مثللودر ابتغى الازواج قولى دخى محتملدر وقتا كه زوج وزوجهيه شامل اولديسه
معناسى بو اوله كه زوج طلب ايليه زيرا بن سنى تطليق ايلدم ديمش اوله واحتمالدركه بكا ايلى اول بر زوجه
بوليو بر تزوج ايدهيم ديمك اوله * مصنف مقدما كنايات ايله طلاق واقع اولمز الا نيت ايله وياخود دلالت حال ايله
ديمش ايدى * حالات دخى اوچدر برى حالت رضا و برى حالت غضب و برى حالت مذاكرۀ طلاقدر وكنايات
دخى اوچ قسمدر برقسمى طلاق طلب ايدن خاتونك سؤالنه انجق جواب اولمغه صالح اوله اما كلامنى رده
وسبه وشتمه صالح اولميه اعتدى امرك بيدك اختارى لفظلريدر دخى بونلرك مرادفى اولان كلمات كبى
و برقسمى دخى جواب وسبه صالح اولان رده صالح اولميه خلية برية بتة بتلة بائن حرام لفظلريدر دخى
بو الفاظك مرادفى اولان كلمات كبى * و برقسميده جواب ورده صالح اوله اما سبه صالح اولميه اخرجى اذهبى
قومى اغربى تقنعى لفظلريدر دخى بو الفاظك مرادفى اولان كلمات كبى * و برقسمى حالت رضاده بو الفاظ ايله
طلاق واقع اولمز الا نيت ايله واقع اولور (فلو انكر النية صدق مطلقا حالة الرضاء) اكر زوج نيتى انكار ايلسه
حالت رضاده مطلقا تصديق اولنور مطلقا لفظى قيد الفاظ ايچون اولان اقسام ثلاثهده ديمكدر قضاء
وديانة تصديق اولنور (ولا يصدق قضاء عند مذاكرة الطلاق فيما يصلح للجواب دون الرد) شول يردهجوابه صالح
اوله اما رده صالح اولميه حالت مذاكرۀ طلاقده قضاء تصديق اولنمز (ولا عند الغضب فيما يصلح للطلاق
دون الرد والشتم) عند الغضب طلاقه صالح اولان يرده دخى تصديق اولنمز رد وشتمه صالح اولميه اعتدى
اختارى امرك بيدك الفاظنده حالت غضب ارادۀ طلاقه دلالت ايدر (ويصدق ديانة فى الكل) ديانة
كناياتك كليسنده تصديق اولنور * حاصل كلام اكر زوج نيتى انكار ايلسه حالت رضاده جميع اقسامده
ديانة وقضاء تصديق اولنور واكر طلاق مذاكرهسى حالنده جوابه صالح اولوب رده صالح اولان يرده
تصديق اولنورسه حالت غضبده ذكر اولنانلرك جملهسنده تصديق اولنور الا طلاقه صالح اولوب رد وشتمه
صالح اولميان يرده تصديق اولنمز اما ديانة كليسنده تصديق اولنور والله اعلم بحقيقة الحال (ولو قال ثلاث مرات
اعتدى ونوى بالاولى طلاقا وبالباقى حيضا صدق) واكر زوج خاتوننه اوچ كره اعتدى ديسه واولكى اعتدى
ايله طلاق وباقيلرى ايله حيض نيت ايلسه قضاء تصديق اولنور ظاهر حال شهادتيله اول كمسنه حقيقت كلامه
نيت ايلمشدر زيرا عادتا زوج زوجهسنه بعد الطلاق اعتداد ايله امر ايده كلمشدر (وان لم ينو بالباقى شيأ وقع
الثلاث) واكر باقيسنده برشئ نيت ايلسه اوچ طلاق واقع اولور زيرا اول كمسنه اولده طلاق نيت ايلدى
حال مذاكره طلاق حالى اولمغله باقيلر دخى دلالت حال ايله طلاقه متعين اولدى اما جملهسنده برشيئه نيت ايلدم
ديسه برشئ واقع اولمز برابر حال بوقدرانى تكذيب ايليه اول اجلدن طلاق واقع اولمز (وتطلق باست لى
بامرأة اولست لك بزوج ان نوى الطلاق) بو لفظلر ايله اكر طلاق نيت ايلديسه زوجه مطلقه اولور * اما امامين
ديركه طلاق واقع اولمز برارجل بو الفاظ ايله خاتونك نكاحنى نفى ايلدى ونفى نكاح ايسه طلاق اولمز بلكه
كذب اولور * ابو حنيفه ديركه بو الفاظ نكاحى انكارده وانشاء طلاقده صالحدر نيت ايله طلاق واقع اولور
(والصريح يلحق الصريح والبائن) صريح صريحه وبائنه لاحق اولور مثلا انت طالق ديدكدنصكره
ينه عدت ايچندهانت طالق ديسه ثانى دخى واقع اولور وانت بائن ديدكدنصكره عدت ايچندهانت طالق ديسه
ينه طلاق ثانى واقع اولور زيرا بينونت لحوقه مانع دكلدر * شافعى ديركه صريح بائنه لاحق اولمز حتى اكر انت
بائن ديسه وياخود مال اوزرينه خلع ايلسه اندنصكره انت طالق ديسه ثانى واقع اولمز زيرا طلاق ملك نكاحى
ازاله ايچون مشروع اولدى ملك نكاح ايسه خلع ايله وياخود مال ايله طلاقده زائل اولمشدر صكره واقع
اولان انت طالق لفظى محلنه مصادف اولميوب انقضاء عدتدنصكره اولان طلاق كبى اولمش اولور * بزم
ايچون دليل حق سبحانه وتعاليك (فلا جناح عليهما فيما افتدت به) قول شريفيدر وبونك ايله مراد خلع
اولوب واندنصكره (فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره) قول شريفى فاء تعقيب ايله

وارد اولدی * پس امدی بو آیت کریمه بعد الخلع ثالثه نك وقوعنه نص اولدی و بو بابده نبی علیه السلامدن
دخی (المختلعة یلحقها صریح الطلاق مادامت فی العدة) مروی بدرکه بزه قید حکمی باقیدر مادامکه عدتده در
احکام باقیدر انجق استمتاع منع اولنور یوخسه تصرف فی المحل منع اولنمز * امدی عدت ایچنده ایکن بعد الخلع
طلاق صریح باینه لاحق اولور حدیث شریف دخی وارد اولمشدر (والبائن یلحق الصریح لا البائن)
طلاق باین طلاق صریحه لاحق اولور طلاق باینه لاحق اولمز مثلا برکسنه مدخول بها اولان خاتوننه
انت طالق دیدکدنصکره عدت ایچنده انت باین دیسه ثانی واقع اولور اما انت حرام دیدکدنصکره عدت
ایچنده انت باین دیسه ثانی واقع اولمز وقتاکه اول کسنه ثانی یی اولدن خبر قیلدیم دیسه انشاء طلاقه حاجت
قالمز (الا اذا کان معلقا بالشرط) و باینه لاحق اولمز الا مکر که شرطه معلق اوله مثلا اذا دخلت الدار
فانت بائن دیسه اندنصکره انت بائن دیسه بعده عدت ایچنده خاتون داره داخل اولسه خاتون مطلقه اولور
باین و باینه اولور باین صریحه لاحق اولدیغی ظاهردر زیرا بقاء عدت ایله قید حکمی باقیدر اما باینك
باینه لحوقی لفظ باین ثانی یی اولدن خبر قیلمق ممکندر لکن حاجت بوقدر که انی انشا ایلیه سن زیرا انشا قیلمق
اقتضای ضرور یدر حتی رجل دیسه که ثانی ایله بنم مرادم بینونت غلیظه یاخود حرمت غلیظه در لایق
اولان بودرکه اعتبار اولنه و حرمت غلیظه ثابت اوله زیرا اولکی باین محلنده ثابت دکلدر * پس امدی
ثانی یی ثانیدن اخبار قیلمق ممکن دکلدر که انشاء ضروری قیلنمه * بو اجلدندر که اکر شرطه معلق اولورسه ثانی یی
اولدن خبر قیلمق ممکن دکلدر زیرا مقدم و عند وجود الشرط تعلیق صحیح اولدیغی ایچون * و اول صحت تعلیق
محل طلاقدر بویله اولیجق باین باینه لاحق اولور کذا فی الکافی

(باب التفویض)

بو باب طلاق تفویض بیانندهدر (واذا قال لها اختاری کما ینوی الطلاق فاختارت نفسها فی مجلسها الذی
علمت به بانت بواحدة) وقتاکه زوج خاتوننه اختاری دیسه و طلاق نیت ایلسه و خاتون دخی نفسنی شول
مجلسده اختیار ایلسه که خاتون بلسه طلقهٔ واحده ایله باین اولور یعنی زوج اختاری لفظنی سویلدکده طلاق
ایلدوکنی خاتون اول مجلسده بلسه باین اولور * صاحب عنایه دیمشدر که قیاس بوایدیکه طلاقه دخی نیت
ایدرسه برشیء واقع اولمیه زیرا طلاق و یرن کسنه بو لفظ ایله ایقاع طلاقه مالك اولمیز حتی اخترتك من نفسی
و یاخود اخترت نفسی منك دیسه برشیء واقع اولمز نیت دخی ایدرسه چونکه بو کلاملر ایله کندی نفسنده برشیئه
مالك اولمیجق غیری ایچون دخی تملیکه مالك اولمیز * لکن فقها اجماع صحابه ایچون ترك قیاسی استحسان ایلدیلر
صحابه رضوان الله تعالی علیهم اجمعین دیدیلرکه چن بر رجل خاتوننی تخییر ایلسه مادامکه خاتون اول مجلسده در
خاتون مخیردر و مجلسدن قالقدقدنصکره خاتونده مخیرلك قالمز بو خصوصده غیریلردن خلاف واقع اولمامغین
اجماع کبی واقع اولمشدر * ینوی الطلاق ایله تقیید ایلدی زیرا اختاری لفظی کنایات طلاقدندر نیتسز
عمل اولنمز و مجلس ایله تقیید ایلدی زیرا اکر بر آخر مجلسده اختاری دیسه و خاتون استماع ایلسه اعتبار اولنمز
اما خاتون اولدیغی مجلسده تفویض خبری واصل اولدیغی کبی اختیار ایلسه طلاق واقع اولور (ولا تصح
نیة الثلاث) ثلاث نیتی صحیح اولمز یعنی اختاری دیوب اوچ طلاقه نیت ایلدم دیسه صحیح دکلدر زیرا اختیار
تنوعی قبول ایلمز انجق خلاصدن انبا ایدر بوایسه غلیظه و خفیفه یه متنوع دکلدر اما ابانت بونك خلافنجه در
زیرا بینونت غلیظه و خفیفه یه متنوع اولور هر قنغیسنه نیت ایدرسه واقع اولور (وان قامت منه او اخذت
فی عمل آخر بطل) اکر خاتون اول مجلسدن قالقسه و یاخود عمل آخره شروع ایلسه خاتونك خیاری باطل
اولور زیرا مجلسدن قیام اعراضه دلیلدر اکر خاتون صلاة مکتوبه ده یاخود صلاة وترده بولنسه
و بو لفظی استماع ایلدکده صلاتی تمام ایلدکدنصکره نافله یه شروع ایلسه مجلس متبدل اولور و اکر نافله صلاتنده
بولنسه و ایکی رکعتی قیلدقدنصکره اوچنجی رکعته شروع ایلسه خیاری باطل اولور (ولا بد من ذکر النفس
او الاختیارة فی احد کلامیهما) زوج زوجه نك کلاملرینك برنده نفسی ذکر دن و یاخود اختیارة لفظی
ذکردن لابد در یعنی لازمدر مثلا اختاری نفسك دیسه خاتون دخی اخترت و یاخود اختاری دیدکده خاتون
دخی اخترت نفسی دیسه طلاق واقع اولور و یاخود رجل اختاری اختیارة دیدکده خاتون دخی اخترت دیسه

یاخود رجل اختاری دیدکده خاتون اخترت اختیارة دیسه طلاق واقع اولور و اختیارة لفظی نفسی ذکر
کبیدر اما زوج اختاری دیسه خاتون دخی اخترت دیسه بو سوز باطلدر برشیء واقع اولمز زیرا وقوع طلاق
بو کلام ایله بالاجماع عرفدر اجماع ایسه ایکی جانبك برنده مفسرده وارد اولدی مبهم ایسه مبهمی تفسیره صالح
دکلدر و ابهام ایله تعیین دخی اولمز و اختاری لفظی خود کنایاتدندر ایکی معنایه محتملدر البته تعیین لازمدر
لفظ نفس و اختیارة ذکر اولنمیجق برشیء واقع اولمز (وان قال لها اختاری فقالت انا اختار نفسی
او اخترت نفسی تطلق طلاقا بائنا) و اکر زوج خاتوننه اختاری دیسه خاتون دخی مضارع صیغه سیله
انا اختار نفسی دیسه و یاخود ماضی صیغه سیله اخترت نفسی دیسه طلاق واقع اولور اکر زوج نیت ایدرسه
قیاس بو ایدیکه اختار نفسی لفظی ایله طلاق واقع اولمیه زیرا بو لفظ مجرد وعددر اکر زوج خاتوننه استقبال
مراد ایدرسه * اکر استقبالی مراد ایلمز ایسه وعدی محتملدر پس امدی بویله اولیجق کویا که زوج خاتوننه
طلقی نفسك دیدکده خاتون دخی انا اطلق نفسی دیمش کبی اولدی بو کلام ایله ایسه طلاق واقع اولمز وجه
استحسان حدیث عائشه رضی الله عنهادرکه وقتاکه حق سبحانه و تعالینك (یا ایها النبی قل لازواجك
ان کنتن تردن الحیاة الدنیا و زینتها فتعالین امتعکن و اسرحکن سراحا جمیلا) قول شریفی نازل اولدی
نبی علیه السلام عائشه رضی الله عنهایه خطاب ایدوب (انی مخبرك بشیء فلا تجیبینی حتی تستأمری ابویك)
بیوردقدنصکره آیت تخییری کندویه قرائت ایدوب عائشه رضی الله عنها دخی (انی هذا لا استأمر ابوی
بل اختار الله و رسوله والدار الآخرة) دیو جواب و یردکده نبی علیه السلام عائشه نك کلامی ایله که صیغهٔ
مضارعدر کندولرك سؤالندن فی الحال جواب اولمغی اعتبار ایلدی اکرچه عائشه نك رضی الله عنها جوابی
وعدی محتمل اولان مضارع صیغه سی اوزرینه ایسه ده سؤالندن جواب قیلدی * و بر دلیلمز دخی بودرکه
صیغهٔ مضارع حالده حقیقت استقبالده مجازدر بونده ایسه حقیقت مراد اولنمق ممکندر حقیقت ممکن
اولیجق مجازه رجوع اولنمز کلمهٔ شهادتده اولدیغی کبی مثلا برکسنه (اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا
عبده و رسوله) دیسه بو کلمهٔ طیبه ایله اول کسنه ده ایمان اعتبار اولنور یوخسه وعد اعتبار اولنمز فی الحال
اللهه و رسولنه ایمان کتوردم دیمش اولور یوخسه استقبالده ایمان کتوررم دیمکه وعده اولمز و شاهدك اشهد
بکذا دیمسی حالا شهادت ایدرم دیمکدر یوخسه استقبالده شهادت ایتمکه وعد دکلدر * امدی اختار نفسی ایله
مضارع صیغه سیله جواب و یرلمش ایدی قیاس بو ایدیکه طلاق واقع اولمیه لکن حقیقته حمل اولنمق ممکن
اولمغله مجازه رجوع اولنمغه حاجت یوقدر کویا که فی الحال نفسیمی اختیار ایلدم دیمش اولدی اما اذا اطلق
نفسی دیمك بونك خلافیدر زیرا بو کلامی حقیقته حمل ایلمك متعذردر زیرا محادثه متکلم ایله قائم اولور بر حالت
یوقدر حتی انا اطلق نفسی دیمك اول حالتدن حکایه ده فی الحال طلاق واقع اوله زیرا ایقاع طلاق لسان ایله در
قلب ایله دکلدر فعل لسان قائم باللسان اولان فعلدن علی سبیل الحال حکایه صحیح دکلدر زیرا هنوز حکایه
ایلدیکی شیء معدومدر حکایه ایسه محکی عنهك وجودنی مقتضیدر مع هذا حکایه تغایر اقتضا ایدر حالبوکه
فعل لسان ایله فعل قائم باللسان بیننده مغایرت یوقدر که حکایه صحیح اوله اما اختار نفسی بویله دکلدر
زیرا اختار نفسی قلب ایله قائمه بر حالتدن حکایه درکه اول خاتونك اختیاریدر زیرا اختیار عمل قلبلرندندر
پس امدی اختار لفظی لسان ایله ذکر ایلمك قلب ایله قائم بر امردن حکایه در اول اجلدن فی الحال طلاق
واقع اولور (وان قال لها ثلاث مرات اختاری فقالت اخترت الاولی او الوسطی او الاخیرة یقع الثلاث
بلا نیة) و اکر زوج خاتوننه اوچ کره اختاری اختاری اختاری دیسه خاتون اخترت الاولی و یاخود اخترت
الوسطی و یاخود اخترت الاخیرة دیسه لفظ اختارینك تکراری طلاق اوزرینه دلالت ایلدیکی ایچون
ابو حنیفه قتنده نیتسز اوچ طلاق واقع اولور زیرا اختاری حق طلاقده متکرر اولان شیئدر * پس امدی
طلاق متعین اولوب ابهام زائل اولمغله ذکر نفسه احتیاج قالمز * صاحب بیانیه درکه بلا نیة
کلمه سنده نظر واردر زیرا امام محمد رحمه الله نیته عدم احتیاج ایچون مبسوطنده و جامع الصغیرنده
ذکر ایلدیکی اجلدن فخر الاسلام دخی جامع الصغیر شرحنده ذکر ایلدی اما صدر الشهید و عنایه جامع الصغیره
اولان شرحلرنده نیتی ذکر ایدوب ظاهر اولان بودرکه نیت شرطدر و اختاری ایسه الفاظ طلاق صریحدن

دکلدر و تکرار طلاق اوزرینه دلالت ایلمز انجق تأکیدی افاده ایدوب بویله اولدیغی اجلدن امام محمد جامع
کبیرنده مقدمه سنی شرط قیلدی و ابو المعین النسفی وغیریلر جامع کبیر شرحنده اشتراط نیتی تصریح ایلدیلر
اختیاری لفظی تکرار اذکر اولمش ایکن * صاحب بیانیه کلامی بو محلده منتهی اولدی * و ابن ملک مجمع البحرینده
ذکر ایلدی بدایعده و محیطده و زیاداتده مذکوردر که نیت شرطدر و لایق اولان بودر که نیت شرطنی ایچون
حذف اولنه یوخسه شرط اولمدیغی ایچون دکل (وعندهما واحدة بائنة) امامین قتنده واحدهٔ بائنه
واقع اولور زیرا اولی و وسطی و اخیره برفردک اسمیدر بو محل ایسه محل ترتیب دکلدر بویله اولیجق ترتیب
لغو اولور افراد مابقی قالور کانّ خاتون اخترت التطلیقة الاولی دیمش اولدی زیرا اخترت الاولی دیمک
معناسی شول شیئی اختیار ایلدمکه کلمهٔ اولی ایله بکا واقع اولدی اکا ایسه کلمهٔ اولی ایله واقع اولان تطلیقه
ایدی کانه اولی یی اختیار ایلدکله تصریح ایلمش اولدی صریح ایله یاخود واقع اولان واحده در وسطی
واخیره یی دخی اختیار اولی یی اختیار کبیدر * ابو حنیفه ایچون دلیل اولی و وسطی و اخیره لغو بر وصفدر زیرا
ابن ملکده مجتمع اولانده ترتیب یوقدر مکانده مجتمع اولانده اولمدیغی کبی مثلا برمکانده قوم اجتماع ایلسه
دینلمز که بو اولی و بو وسطی و بو اخیره در ترتیب ذوات اعیانده دکلدر انجق فعل اعتبانده در شو اوّل کلدی
دینلور و هر نه یرده که ترتیب اولمیه انده ترتیبه متعلق اولان کلام لغو اولور که اول اولی و خاتونک اختیار لفظلریدر
لکن لفظ من حیث الترتیب لغو اولسه من حیث الافراد دخی لغو اولور فرد سابقک اسمیدر بو تقدیرجه
ترتیب حاصل اولور و وسطی ایسه تأنیث اوسطدر و اوسط ایسه برفرد متوسطک اسمیدر انده دخی ترتیب
حاصل اولدی و اخیره ایسه تأنیث آخردر اول دخی برفردک اسمیدر که کندودن اول شیء اوله اما کندودن صکره
اولمیه بونده دخی ترتیب حاصل اولدی افراد ترتیبک ضروراتندندر لکن اصلده ترتیب لغو اولیجق بناءً دخی
ترتیب لغو اولور لکن خاتون حقنده ترتیب لغو اولیجق انجق اخترت قولی باقی قالور اخترت قولی ایسه جمله سی
ایچون جوابه صالح اولور * پس امدی بویله اولیجق ثلاث واقع اولور کرکسه اولی و کرکسه وسطی و کرکسه
اخیره یی اختیار ایلسون برابردر اصلا فرق یوقدر (ولو قالت اخترت اختیارة وقع ثلاثا اتفاقا) و زوج
اوج دفعه اختاری دیدکدنصکره اکر خاتون اخترت اختیارة دیسه طلاق ثلاثه واقع اولور بالاتفاق زیرا اختیارة
لفظی ایله تقیید ثلاثه یی تصریح کبی اولدی و تقییدسز خود ثلاث واقع اولوردی لفظ اختیارة تأکید
ایچوندر * پس امدی ثلاثه نک تأکیدی ایله وقوعی دخی اولیدر (ولو قالت طلقت نفسی او اخترت بتطلیقة
بانت واحدة فی الاصح) و ینه زوجک اوج دفعه اختاری قولنه جواب ایچون اکر خاتون طلقت نفسی
و یاخود اخترت نفسی دیسه بر طلاق باین واقع اولور اصح روایتده (وقیل یملک الرجعة) دینلدیکه زوج
رجعته مالک اولور بو لفظ یعنی طلقت نفسی او اخترت نفسی بتطلیقة بینونت اقتضا ایدر عدت بجدکدنصکره
زیرا بو قول الفاظ صریحه دندر شول شیء که انقضاء عدتدنصکره بینونت اقتضا ایلیه عند الوقوع رجعی
واقع اولور پس امدی بو لفظ رجعی ایجاب ایدر * اکر دینلورسه که بو تقدیرجه جواب تفویضه مطابق اولمیز
زیرا مفوض الیها اختیار یدر اول ایسه بینونتی افاده ایدر جواب و یریلورکه کویا که خاتون عدت منقضیه
اولدقدنصکره نفسنی اختیار ایتمش کبی اولدی * پس بویله اولیجق جواب تفویضه مطابق اولور شول
حیثیتله که بعد العدة خاتونده اختیار بولنمش اولور * اندنصکره زوجک رجعته مالک اولمسنه قائل اولانک
بریسی دخی صاحب هدایه در لکن صاحب عنایه شرح هدایه دن حکایه دیمشدر که یملک الرجعة لفظی
غلطدر اما طغیان قلم کاتبدندر و روایتده اصح اولان فهی واحدة تملک الرجعة قولیدر زیرا روایت مبسوط
و جامع الصغیر و زیادات و عامهٔ مشایخ و جامع الصغیرک نسخه لری بویلجه در صدر الاسلامک جامع الصغیرنده
هدایه ده ذکر اولندیغی اوزره ذکر اولنمشدر * دررده دینلمشدر که بونده ایکی روایت واردر بریسی واحدهٔ
رجعیه نک وقوعیدر زیرا چون طلقت نفسی یا اخترت نفسی بتطلیقة لفظلری صریحدر * و صدر الاسلام جامع
الصغیرنده ذکر ایلمشدر و غیریسی وقوع باینه دیر و اصح اولان قول بودر * اما صاحب هدایه صدر الاسلامک
روایتنی اختیار ایلدی اویله اولسه غلط اوزرینه حملدن روایت اوزره حمل ایلمک اولیدر و صاحب هدایه
غلطی نجیه حمل ایدرسنکه وقوع رجعیه یی مقید شیء ایله تعلیل ایلمشدر بوندنصکره غلط کاتبدن اولدی دیمک

نجیه صحیح اولور (ولو قال امرک بیدک فی تطلیقة او اختاری تطلیقة فاختارت نفسها وقع واحدة رجعیة)
اکر زوج خاتوننه امرک بیدک فی تطلیقة الخ دیسه و خاتون دخی نفسنی اختیار ایلسه واحدهٔ رجعیه واقع اولور
زیرا زوج معقب رجعیه اولان تطلیقه ایله اختیاری تفویض ایلدی صریح ایسه معقب رجعیه در
(ولو قال امرک بیدک ینوی ثلاثا فقالت اخترت نفسی بواحدة او بمرة واحدة وقع الثلاث) اکر زوج خاتوننه
امرک بیدک دیوب اوج طلاقه نیت ایلسه و خاتون دخی اخترت نفسی بواحدة یاخود اخترت نفسی بمرة واحدة
دیسه طلاق ثلاثه واقع اولور * زیرا لفظ اختیار امر بالید قولنه جواب اولمغه صالح اولور و اما ثلاث اوزرینه
دلالتک کیفیتی زیرا واحدة صفت اختیاردر کانّ خاتون اخترت نفسی بمرة واحدة ای باختیارة واحدة
دیمش اولدی بونک معناسی اخترت جمیع ما فوّضت الیّ اختیارة واحدة دیمکله زوجک نیتی نه ایسه انی اختیار
ایلمش اولدی (وان قالت طلقت نفسی واحدة او اخترت نفسی بتطلیقة فواحدة بائنة) زوجک امرک بیدک
قولنه جواب ایچون خاتون طلقت نفسی واحدة و یاخود اخترت نفسی بتطلیقة دیسه واحدهٔ باینه
واقع اولور معتبر اولان زوجک تفویضیدر یوخسه خاتونک ایقاعی دکلدر و واحدة قولی مصدر محذوفک
صفتیدر طلقت نفسی طلقة واحدة دیمکدر امر بالیدک جوابنده نفسنی ذکر ایلمک شرطدر حتی امرک بیدک
دینلدکده طلقت دینلوب نفسی ذکر اولنمسه برشیء واقع اولمز کذا فی المحیط (ولو قال امرک بیدک الیوم
او بعد غد لا یدخل اللیل) اکر زوج خاتوننه امرک بیدک الیوم و بعد غد دیسه لیل داخل اولمز حتی کیجه ده
خاتون ایچون خیار اولمز زیرا یومدن بریسی مفرد ذکر اولنمشدر یوم مفرد ایسه کیجه یه متناول اولمز * زفر دیرکه
متناول اولور انت طالق الیوم و بعد غد کبیدر (وان ردته الیوم لا یرتد بعد غد) اکر خاتون امری اول کونده
رد ایدرسه اول کونده امر باطل اولور اما غددنصکره اولان یومده امر یدنده در * مثلا الیومده رد ایتمکله
خیار ساقط اولدی لکن بعد غدده اولان یومده خیار باقیدر (وان قال الیوم وغدا یدخل اللیل
وان ردته الیوم لا یبقی غدا) اکر زوج خاتوننه امرک بیدک الیوم وغدا دیسه لیل داخل اولور و اکر خاتون یومده
طلاقی رد ایلسه خاتونک یارنه خیاری باقی قالمز جمله سنی رد ایلمش اولدی یوم و لیل امر واحد حکمنده
اولوب ما بیننه اجنبی شیء متخلل اولمامش اولدی و بعض احیانده مشورت یوم نهایت لیله دکین ممتد اولوب
منقطع اولمز نه بو کون مشورت ایلدک دینلور (ولو مکثت بعد التفویض یوما ولم تقم او کانت قائمة فجلست
او جالسة فاتکأت او متکئة فقعدت او علی دابة فوقفت او دعت اباها للمشورة او شهودا للاشهاد لا یبطل
خیارها وان سارت دابتها بطل لا بسیر فلک هی فیه) اکر تفویضدنصکره بر کون مکث ایلسه و مجلسدن
قالقمسه یا قائمه ایکن اوتورسه یا اوتورر ایکن ایشتسه ده اتکا ایلسه یا متکا ایشیدوب قعود
ایلسه و یا دابه اوزرنده ایکن ایشتسه و دابه سنی توقف ایتدرسه و یا خاتون مشورت ایچون باباسنی دعوت ایلسه
و یا اشهاد ایچون شاهدلر دعوت ایلسه خاتونک خیاری باطل اولمز و اکر دابه سنی یوریتسه خیار باطل اولور
اما کندوسی کمی ایچنده اولدیغی حالده کمینک یورمسیله باطل اولمز (ولو قال لها طلقی نفسک ولم ینو او نوی
واحدة فطلقت وقعت رجعیة) و اکر زوج خاتوننه طلقی نفسک دیسه و طلاق نیت ایلمسه و یاخود واحده نیت
ایلسه و خاتون دخی طلقت نفسی دیسه طلاق رجعیه واقع اولور (وکذا لو قالت ابنت نفسی) زوجک طلقی
نفسک جوابنده اکر خاتون ابنت نفسی دیسه ینه طلاق رجعیه واقع اولور زیرا زوج خاتوننه طلاقی تفویض
ایلدیکه انقضاء عدتدنصکره اول طلاق ایله بینونت واقع اوله خاتون ابانه یی تعجیل ایدوب فی الحال واقع اولمسنی
مراد ایلدی خاتوننه ایسه ابانه تفویض اولمدی بو تقدیرجه خاتونک ارادتی لغو اولوب مطلق طلاق قالدی
اول ایسه رجعیه اولدیغی ظاهردر (وان طلقت ثلاثا ونواه وقعن) زوج طلقی نفسک دیدکدنصکره اکر
خاتون کندویی اوج طلاقله بوشاسه و رجل دخی ثلاثه نیت ایلسه اوج طلاق واقع اولور زیرا طلقی نفسک دیمک
فعل طلاقی ایشله دیمکدر طلاق اسم جنسدر احتمال کل ایله ادنایه واقع اولور سائر اسماء جنس کبی * بو اجلدن
بو محلده نیت ثلاث عمل ایدر (ولغت نیة الثنتین) ایکی طلاقه نیت لغو اولور زیرا ایکی عدد محضدر مکر که
منکوحه جاریه اوله (ولو قالت اخترت نفسی لا تطلق) زوجک طلقی نفسک جوابنده خاتون اخترت نفسی
دیسه طلاق واقع اولمز زیرا اختیار الفاظ طلاقدن دکلدر (ولا یملک الرجوع بعد قوله طلقی نفسک

ویتقید بالمجلس) وزوج طلقی نفسك قولندنصکره رجوعه مالك اولیمز وبوقول مجلس ایله مقید اولور زیرا بونده
معنی یمین واردر اما اکر خاتون مجلسدن قالقسه خیار باطلدر زیرا طلقی نفسك تملیکدر مجلسه اقتضا اولنور
(الا اذا قال متی شئت) الامکرکه زوج طلقی نفسك متی شئت دیسه مجلسده و بعد المجلس خاتونك خیاری
باطل اولمز زیرا کلمهٔ متی اوقاتده عامهدر کویا که زوج خاتونه فی ای وقت دیمش اولدی (ولوقال لها طلقی
ضرتك اولاخر طلاق امرأتی یملك الرجوع ولا یتقید بالمجلس) اکر زوج خاتونه طلقی ضرتك دیسه یعنی
اورتاغکی بوشا دیسه ویاخود آخر کمسنهیه بنم خاتونمه طلاق ویر دیسه زوج رجوعه مالك اولور بو کلام
مجلس ایله مقید اولمز (الا اذا زاد ان شئت) الامکرکه خاتوننه دیسه که ضرهکی بوشا اکر دیلرسك ویاخود آخره بنم
خاتونمی بوشه اکر دیلرسك دیسه خاتون ایچون وآخر کمسنه ایچون اول مجلسده تطلیق ایلمك واردر زوج
رجوعه مالك اولمیز ان شئت لفظی ایله تملیك اولوب مجلس ایله مقید اولدی اما بو کمسنه غیری ایچون عاملدر
وغیری ایچون عامل اولان توکیلدر دینلورسه دینلسون زیرا اول کمسنه شئت اعتباری ایله عامل بنفسه
اولمش اولدی اما توکیل بالبیع بونك کبیدر زیرا توکیل بعده ان شئت لفظی زیاده اولمسه حکم مختلف
اولمز زیرا تعلیقی محتمل دکلدر اما طلاقده تعلیق محتملدر (ولوقال لها طلقی نفسك ثلاثا فطلقت واحدة وقعت
واحدة) واکر زوج خاتونه طلقی نفسك ثلاثا دیسه خاتون دخی کندوبی طلاق واحده ایله تطلیق ایلسه
برطلاق واقع اولور زیرا خاتون اوچ طلاق ایقاعه مالك اولسه ضرورة بره دخی مالك اولور زیرا که مالك
اولان جزئنه دخی مالك اولور (وفی عکسه لا یقع شیء) وعکسنده برشیء واقع اولمز یعنی زوج طلقی نفسك واحدة
دیسه خاتون دخی اوچ طلاق ایله تطلیق ایلدم دیسه برشیء واقع اولمز زیرا کندویه تفویض اولمیان شیئی
کتوردی اول تقدیرجه ابو حنیفه قتنده برشیء واقع اولمز (وعندهما یقع واحدة) امامین قتنده برطلاق
واقع اولور زیرا خاتونك مالك اولدیغیکه بوایدی انی کتوردی وایکی دخی زیاده کتوردی مالك اولدیغی
برواقع اولور زیادهسی لغو اولور بویله اولیجق بیك طلاق ویرن زوج کبی اولدی اوچی واقع اولوب سائری
لغو اولور * ابو حنیفه ایچون دلیل بودرکه خاتون کندویه تفویض اولمیان شیئی کتوردی بویله ایلین کشی مبتدأ نه
اولورنتکیم برکمسنه خاتوننه طلقی نفسك دیسه اول دخی ضرهسنی تطلیق ایلسه اول تطلیق اجازته موقوفدر
اکر دینلورسهکه مذهبمزکه اهل حق مذهبیدر ثابت اولمشدرکه عشردن واحد نه عینیدر ونه غیریدر کذلك
واحد دخی ثلاثهنك نه عینیدر ونه غیریدر ایکیسنك بیننده مغایرت اثباتنك وجهی ندر جواب ویریلورکه
واحد عشرده موجود اولدقدهدر اما ثلاث بو محلده معدومهدر امامین قتنده واقع اولان واحد موجود
وثلاث معدومهنك غیریدر (وفی طلقی نفسك ثلاثا ان شئت فطلقت واحدة لا یقع شیء) وفی طلقی نفسك ثلاثا
ان شئت قولنك جوابنده خاتون کندوبی برطلاق ایله بوشاسه برشیء واقع اولمز زیرا معناسی ان شئت الثلاث
دیمکدر خاتون ایسه واحدا یقاع ایلمکله ثلاث دیلمش اولدی شرط بولنمیجق برشیء واقع اولمز زیرا اجزاء
مشروط اجزاء شرط اوزرینه توزیع اولنمز (وکذا فی عکسه) عکسنده دخی بویلهدر مثلا زوج طلقی نفسك
واحدة ان شئت دیسه وخاتون دخی کندوبی اوچ طلاق ایله بوشاسه برشیء واقع اولماز ابو حنیفه قتنده مشیت
ثلاث مشیت واحده کبی دکلدر (وعندهما یقع واحدة) امامین قتنده برطلاق واقع اولور زیرا مشیت ثلاث
هر بری ایچون مشیتدر (ولو امرها بالبائن او الرجعی فعکست وقع ما امر به) اکر زوج خاتونه باین ایله
امر ایلسه ویاخود رجعی ایله امر ایلسه وخاتون دخی عکس ایلسه زوجك امر ایلدیکی واقع اولور مثلا زوج
طلقی نفسك واحدة بائنة دیسه خاتون طلقت نفسی واحدة رجعیة دیسه باینه واقع اولور خاتونك واحدة
رجعیة قولی لغو اولور زیرا زوج خاتونه تفویض اولان طلاقك صفتنی تعیین ایلدی * پس امدی بوندنصکره
خاتونه لازم اولان اصلی ایقاعدر یوخسه تعیین وصف دکلدر کویا که خاتون زوجك تعیین ایلدیکی صفتکه
اصلدرا کا اقتضا ایلمش اولدی رجعی طلاقه مثال زوج طلقی نفسك واحدة رجعیة دیسه خاتون دخی طلقت
نفسی واحدة بائنة دیسه رجعیه واقع اولور زیاده ایلدیکی وصف لغو اولور (ولوقال انت طالق ان شئت
فقالت شئت ان شئت فقال شئت ینوی الطلاق لا یقع شیء) واکر انت طالق ان شئت دیسه وخاتون دخی شئت
ان شئت دیسه زوج دخی شئت دیسه طلاق نیت ایلسه برشیء واقع اولمز زیرا زوج خاتونك طلاقنی بر مشیته تعلیق

ایلدیکه اول متعلق ایله خاتون باین اولور لکن خاتون مخالفت ایدوب مالا یعنیه مشغول اولدیکه ان شئت
لفظیدر بو تقدیرجه شرط بولنمیوب امر اختیار خاتونك الندن چیقوب شئت قولیله طلاق واقع اولمدی اکر رجل
طلاقه دخی نیت ایدرسه زیرا لفظ طلاق خاتونك کلامنده یوقدرکه رجل خاتونك طلاقنی مراد ایلمش اوله ونیت
ایسه طلاق مذکور اولمیانده عمل ایلمز اما شئت طلاقك دیسه طلاق واقع اولور چونکه نیت ایلسه زیرا بو کلام
ابتداء ایقاعدر وشئت ایسه وجوددن خبر ویرر واصلده شیءدن مأخوذدر شیء ایسه موجودك اسمیدر *
پس امدی شئت لفظی وجود منزلهسنده اولدی ایجاد خود ایقاع ایلهدر اما اردت طلاقك قولی زیرا اردت
وجوددن انبا ایلمز واغتده طلبدن عبارتدر نتکیم نبی علیه السلامك (الحمی رائد الموت) قول شریفی دخی طلب
ایچون اولدیغنه شاهددر * اکر دینلورسهکه بزم علمامز اصول دینده بوکا ذاهب اولمشلردرکه ارادت ومشیئت
بردر بونده تفرقه ندر جواب بو اولهکه ایکیسنك بیننده عباده نسبت ایله تفرقه اوله الله نسبت ایله تفرقه اولمیه
شول شیئکه الله تعالی دیلر واراده ایدر کائندر لا محالة * صاحب بیانیه وشمس الائمة السرخسی دیمشلردرکه
مشیت صفات مخلوقده اغتده ارادتدن الزم * کورمزمیسنکه مشیت عقلادن غیرییه مضافة ذکر اولنمز
اما ارادت مضافة ذکر اولنور نتکیم حق سبحانه وتعالینك (فوجدا فیها جدارا یرید ان ینقض فاقامه)
قول شریفنده ذکر اولندیغی کبی (وکذا لو علقت المشیئة بمعدوم) ینه برشیء واقع اولمز اکر مشیتی معدومه
تعلیق ایلسه مثلا شئت ان شاء ابی ویاخود ان کان کذا دیسه حالبوکه هنوز باباسی استمامش واول امر
متحقق اولمامشدر بوصورتده طلاق واقع اولمز (وان علقت بموجود یقع) اکر موجوده تعلیق ایلسه طلاق
واقع اولور * مثلا خاتون شئت ان کانت السماء فوق الارض دیسه واقع اولور زیرا اول کمسنهنك مشیتی
وجودی متحقق اولان شیئه تعلیق ایلمکله تنجیز اولوب فی الحال طلاق واقع اولور (ولوقال انت طالق
متی شئت او متی ماشئت او اذا شئت او اذا ماشئت فردت الامر لا یرتد ولها ان تطلق واحدة متی شاءت ولا یزید)
اکر زوج ذکر اولنان الفاظ ایله خاتونك طلاقنی تعلیق ایلسه وخاتون دخی امری اول مجلسده رد ایلسه
ینه خیار باقی قالوب رد ایلمامش اولدی خاتون ایچون کندوبی دیلدیکی زمان برطلاق بوشامق واردر زیاده
یوقدر * وبو مشیت مجلسه اقتضا اولنمز زیرا متی ومتی ما وقت ایچوندر واوقات دخی عامدر کان اول کمسنه
فی ای وقت شئت دیمش اولدی بو تقدیرجه ردی رد اولمدی یعنی اول مجلسده بن استمم دیسه بعده ینه استمك
واردر زیرا اوچ صورتده طلاقی خاتونك وقت مشیتنده تملیك ایلدی قبل المشیئة تملیك دکلدرکه رد ایله مرتد اوله
اما کلمهٔ اذا ما ویاخود اذا متی ومتی ما کبیدر امامین قتنده شول حیثیتله که وقت مطلقده حقیقت شرطده
مجازدر عند الاطلاق معنیء حقیقی مراد اولور بو تقدیرجه متی کبی کای اوقاته عام اولور وابو حنیفه قتنده
لفظ اذا ما ایله اذا شرط ایله وقت بیننده مشترکدر اکر شرط ایچون اولورلر ایسه مجلسدن قالقمغله خیاری
باطل اولور اکر وقت ایچون اولورسه مجلسدن قالقمغله خیاری باطل اولمز دیلدیکی زمان طلاق واحدهیه
مالك اولور زیادهیه مالك اولمز (ولوقال لها انت طالق کلما شئت فلها ان تطلق ثلاثا متفرقا لا مجموعا
ولا بعد زوج آخر) اکر زوج خاتونه انت طالق کلما شئت دیسه خاتون ایچون کندوبی متفرقا اوچ طلاق
تطلیق ایلمك واردر اما مجموعا دکل یعنی اوچ طلاق بر اوغردن دکل وزوج آخره واردقدنصکره طلاقی مالك
دکلدر اکر بر اوغردن اوچ طلاق بوشاسه امام اعظم قتنده برشیء واقع اولمز اما امامین قتنده بر واقع اولور زیرا
کلمهٔ کلما عموم انفرادی ایجاب ایدر یوخسه عموم اجتماعی ایجاب ایلمز (ولوقال انت طالق حیث شئت
او این شئت لا تطلق مالم تشأ فی مجلسها) واکر زوج خاتونه انت طالق حیث شئت ویاخود ان شئت دیسه
خاتون طالق اولمز مادامکه اول مجلسده دیلمیه اکر مجلسدن قالقسه خاتون ایچون مشیت قالمز زیرا حیث
وان مکان ایچوندر طلاق ایسه مکانه تعلق ایلمز مطلق مشیت قالور * پس امدی بویله اولیجق مجلسه قصر
اولوب بعد المجلس مشیت قالمز اما زمان بونك خلافنجهدر (ولوقال انت طالق کیف شئت فان شاءت موافقة
لنیة رجعیة او بائنة او ثلاثا وقع کذلك) اکر زوج خاتونه انت طالق کیف شئت دیسه اکر خاتون زوجك
نیتی رجعیه وباینه وثلاثه اولدیغی حالده نیته موافق دیلرسه اویلجه واقع اولور یعنی زوج انت طالق
کیف شئت دیدکده رجعیه مراد ایلسه وخاتون دخی رجعیه دیلسه زوجك نیتی ایله خاتونك مشیتی

موافق اولمغله رجعيه واقع اولور (وان تخالفا يقع رجعية وكذا ان لم تشأ) و ينه طلاق رجعيه واقع اولور
اكرخاتون مراد ايلمزايسه زيرا كلمهٔ كيف وصفى طلبدر بوخسه اصلى طلب دكلدر زيرا رجل طلاقى خاتونه
تفويض ايدوب هرنه وصف ايله استرسك ديمش اولدى (وعندهما لا يقع شئ) امامين قتنده برشئ واقع اولمز
(وان لم يكن له نية يقع ماشاءت) واكر رجلك نيتى اولمسه خاتونك ديلديكى واقع اولور (ولو قال انت طالق
كم شئت او ماشئت طلقت او ماشاءت فى المجلس لا بعده) واكر زوج خاتونه انت طالق كم شئت وياخود انت طالق
ماشئت ديسه مطلقه اولور مجلسده خاتون ديلديكى مقدار اما مجلسدن قالقسه بعده مراد ايلسه واقع اولمز
وكم وما عدده استعمال اولنور (وان قال طلقى نفسك من ثلاث ماشئت فلها ان تطلق مادون الثلاث
لا الثلاث خلافا لهما) واكر زوج خاتونه طلقى نفسك من ثلاث ماشئت ديسه خاتون ايچون اوچدن اشاغه
طلاق ايلمك واردر اما اوچ طلاق ايلمك يوقدر ابو حنيفه قتنده اما امامين خلاف ايدوب اوچ طلاق ايلمك
دخى واردر زيرا كلمهٔ ما تعميده محكمه در و كلمهٔ من ايسه كاه اولوركه تميز ايچون استعمال اولنور

(باب تعليق الطلاق)

بو باب طلاقى تعليق بيانده در (انما يصح فى الملك) تعليق صحيح اولمز الا كه حقيقت ملكده صحيح اولور مثلا
بركسنه عبدنه ان فعلت كذا فانت حر ديمك كبى (كقوله لمنكوحته ان زرت فلانا فانت طالق او مضافا
الى الملك) رجلك منكوحه سنه ان زرت فلانا فانت طالق قولى كبى بو حكم ملك وياخود ملكه مضاف ايلديكى
حالده در (كقوله لاجنبية ان نكحتك فانت طالق فيقع ان نكحها) رجلك اجنبيه خاتونه ان نكحتك
فانت طالق قولى كبيده تعليق صحيح اولور ✻ پس امدى اكر اول خاتونى نكاح ايدر ايسه طلاق واقع اولور
(ولو قال للاجنبية ان زرت فانت طالق فنكحها فزارت لا تطلق) اكر رجل براجنبيه خاتونه ان زرت فانت
طالق ديسه بو كلامى ديدكدنصكره نكاح ايلسه وخاتون دخى زيارت ايلسه خاتون مطلقه اولمز زيرا
ملكه وسببه مضاف اولمامشدر طلاق واقع اولمغه البته ايكيسندن برينه مضاف اولمق لازمدر ✻ ومعلوم
اوله كه اللهك اسماء شريفه سيله حلف اهل لغت وفقها قتنده يميندر اما تعليق بالشرط فقها قتنده يميندر
اهل لغت انى يمين ديمشلردر (والفاظ الشرط ان واذا واذا ما وكل وكلما ومتى ومتى ما) والفاظ شرط بونلردر
ولو ومن واى وايان واين وانى لفظلرى دخى الفاظ شرطدندر وبو لفظلر مستقبله داخل اولور ماضيده موضوعى
امتناع الشئ لامتناع غيره در ولو شرط عملى معنى ايشلمز بوخسه لفظا كل امامىده ذكر اولنان الفاظ هم لفظا
وهم معنى شرط عملى ايشلر حرف شرط ان درانده معناى وقت يوقدر ان دن غيريسى اين لفظنه ملحقدر وكلمهٔ
كل ايسه حقيقة شرط دكلدر زيرا كل لفظى اسم ولى ايدر شرط ايسه جزايه متعلق اولاندر جزا ايسه افعاله
متعلقدر الا يوقدر وارد ركه لفظ كل دخى شرطه الحاق اولندى كندوبى ولى ايدن اسم فعله تعلق ايلديكى
ايچون ✻ مثلا كل عبد اشتريه فهو حر كبى (ففى جميعها) بو الفاظك جميعسنده (اذا وجد الشرط انتهت اليمين)
چن شرط بولنسه يمين منتهى اولور مثلا زوج خاتونه اكر داره داخل اولورسك سن طالقسن ديسه خاتون
دخى داره داخل اولسه طالق اولور بوندنصكره رجل خاتوننه نكاح ايدوب تكرار داره داخل اولمغله برشئ
لازم كلمز يمين عند وجود الشرط منتهى اولدى (الا فى كلما فانها تنتهى فيها بعد الثلاث) الا كلماده منتهى
اولمز ✻ پس امدى كلماده ثلاثدنصكره منتهى اولور زيرا كلما لفظى افعالك عمومنى اقتضا ايدر (مالم تدخل
على التزوج) ثلاثدنصكره يمين منتهى اولمسى كلمهٔ كلما تزوج اوزرينه داخل اولمدقجه (فلو قال كلما تزوجت
امرأة فهى طالق تطلق بكل تزوج ولو بعد زوج آخر) اكر زوج كلما تزوجت امرأة فهى طالق ديسه هر تزوج
ايلدكجه خاتون طالقدر اكر زوج آخردنصكره دخى اولورسه (وان قال كلما دخلت الدار فانت طالق لا تطلق
بعد الثلاث وزوج آخر) واكر رجل خاتونه كلما دخلت الدار فانت طالق ديسه ثلاثدن وزوج آخردنصكره
طالق اولمز (وزوال الملك لا يبطل اليمين) زوال ملك يمينى ابطال ايلمز ✻ مثلا بر رجل خاتونه ان دخلت الدار
فانت بائن ديسه اندنصكره داره داخل اولسه ينه طلاق واقع اولور زوال ملك يمينى ابطال ايلمدى
(والملك شرط لوقوع الطلاق لا لانحلال اليمين) ملك طلاق معلقك وقوعى ايچون شرطدر انحلال يمين ايچون
شرط دكلدر (فان وجد الشرط فيه انحلت اليمين ووقع الطلاق والا انحلت ولا يقع) واكر شرط ملكده ايكن

بولنسه يمين منحل اولوب طلاق واقع اولور واكر شرط ملكده ايكن يمينى منحلل اولورسه طلاق واقع اولمز
بو محلك حاصل كلامى رجل ان دخلت الدار فانت طالق ديسه وداره داخل اولمزدن مقدم طلاق ويرسه
وينه صكره تزوج ايلسه وخاتون داره داخل اولسه يمين منحلل اولور وطلاق واقع اولور اما چن ان دخلت
الدار فانت طالق ديسه اندنصكره طلاق ويرسه وخاتون مطلقه ايكن داره داخل اولسه يمين منحلل اولور
وطلاق واقع اولمز اندنصكره تكرار تزوج ايلسه وخاتون داره داخل اولسه برشئ واقع اولمز اولده دخول ايله
يمين منحلل اولديغيچون (وان اختلفا فى وجود الشرط فالقول له) وجود شرطده زوج ايله زوجه اختلاف
ايلسه لر قول زوجكدر يمينيله ✻ مثلا رجل شرط بولنمدى ديسه وخاتون بولندى ديسه قول زوجكدر اصله
متمسك اولمشدر اول اصل عدم شرطدر زيرا رجل وقوع طلاقه وزوال ملكه منكردر (الا اذا برهنت)
الا مكر كه عورت دعواسنه برهان اقامت ايليه (وفيما لا يعلم الا منها القول لها فى حق نفسها لا فى حق غيرها)
ودخوله تعليق اولنان شرطده كه اول شرطك وجودى بلنمز الا خاتونلرده بيلنور حيض كبى اول بابده كندى
نفسى حقنده قول خاتونكدر غيرى حقنده دكل (فلو قال ان حضت فانت طالق وفلانة فقالت حضت
طلقت هى لا فلانة) واكر زوج خاتونه اكرسن حائض اولورسك سن وفلانه طالقسن ديسه وخاتون دخى
بن حائض اولدم ديسه كندوسى طالق اولور فلانه ديديكى طالق اولمز (وكذا لو قال ان كنت تحبين عذاب الله
فانت طالق وعبدى حر فقالت احبه طلقت ولا يعتق العبد) ينه كندى حقنده قولى قبول ايدوب
آخر حقنده قبول اولمديغى كبيدر اكر زوج خاتوننه اكرسن اللهك عذابنى سورسك طالقسن وبنم عبدم
حردر ديسه ✻ پس امدى عورت دخى اللهك عذابنى سورم ديسه كندوسى طالق اولور اما عبد معتق اولمز زيرا
غيرى حقنده شاهددر شهادت فرد ايسه مردوده در (ولا يقع فى ان حضت مالم يستمر الدم ثلاثا) طلاق
واقع اولمز اكرسن حيض كوررسك قولنده مادامكه اوچ كون دم مستمر اولمسه طلاق دمك ابتداسندن
واقع اولور (فاذا استمر وقع من ابتدائه ولو قال ان حضت حيضة يقع اذا طهرت) اكر زوج خاتوننه ان حضت
حيضة فانت طالق ديسه طاهر اولدقده طلاق واقع اولور زيرا حيضهٔ كامله در انك كمالى ايسه
طهره دكيندر (ولو قال ان ولدت ذكرا فانت طالق واحدة وان ولدت انثى فانت طالق ثنتين فولدتهما
ولم يدر الاول تطلق واحدة قضاء وثنتين تنزها وتنقضى العدة) اكر رجل خاتوننه اكرسن اركك طوغررسك
بر طالقسن واكر قز طوغررسن ايكى طالقسن ديسه پس امدى ايكيسنى طوغرسه واول قنغيسى
طوغدى بلنمسه قضاء بر طلاق واقع اولور تنزها ايكى طلاق واقع اولور وولد اخير ايله عدت منقضيه اولور
(ولو علق بشرطين) واكر زوج طلاقى ايكى شرطه تعليق ايلسه يعنى ان كلمت ابا عمرو وابا يوسف فانت طالق
ديسه (شرط للوقوع وجود الملك عند آخرهما فان وجدا او آخرهما فيه وقع) وقوع طلاق ايچون وجود
ملك شرط قلندى ايكى شرطك بريسى ملكنده ايكن بولنورسه بو ايكى صورتده دخى طلاق واقع اولور مثلا خاتون
زوجك ملكنده ايكن ابا عمرو وابا يوسفه تكلم ايلسه وياخود بوشاسه وعدتى دخى منقضيه اولسه اندنصكره
ابا عمروه سويلسه بعده خاتونى تزوج ايلسه اندنصكره ابا يوسفه سويلسه ايكى صورتده دخى طلاق واقع اولور
(وان وجدا او آخرهما لا فيه لا يقع) واكر شرطك ايكيسى بعد انقضاء العدة بولنسه وياخود شرط آخر ملكنده
ايكن بولنسه ايكى صورتده دخى طلاق واقع اولمز ✻ مثلا اكر تكلمدن اول طلاق ويرسه وعدتى چيقسه
اندنصكره رجل ابا عمرو وابا يوسفه سويلسه وياخود يالكز ابا عمروه سويلسه اندنصكره ينه طلاق ويرسه
وعدتى منقضيه اولسه اندنصكره ابا يوسفه سويلسه بو ايكى صورتده دخى طلاق واقع اولمز (ويبطل تنجيز
الثلاث تعليقه) تنجيز ثلاث تعليق ثلاثه يى ابطال ايدر (فلو علقها بشرط ثم نجزها قبل وجوده ثم تزوجها
بعد التحليل فوجد لا يقع) واكر رجل طلاق ثلاثه يى شرطه تعليق ايلسه اندنصكره شرطك وجودندن
اول ثلاثه يى تنجيز ايلسه اندنصكره بعد التحليل تزوج ايلسه برشئ واقع اولمز ✻ مثلا بركسنه خاتوننه اكرسن
داره داخل اولورسك اوچ طالقسن وخاتون دخى داره داخل اولمزدن مقدم اوچ طلاق بوشاسه وبر آخر
قوجه يه وارسه وبعده طلاق ويرن زوج اول ينه تزوج ايلسه واندنصكره داخل اولسه برشئ واقع اولمز
زيرا تعليق ثلاثه يى تنجيز ثلاث ابطال ايدر (ولو علق الثلاث او العتق بالوطئ لا يجب العقر باللبث بعد الايلاج

ولا يصير به مراجعا فى الرجعى مالم ينزع ثم يولج) واكر طلاق ثلاثه يى و ياخود عتق وطئه يعنى جماعه تعليق
ايلسه عقر يعنى مهرمثل و ياخود مقدار اجرت وطئ ذكرى ادخالدنصكره اكلمك ايله واجب اولمز وطلاق
رجعيه ايدن كسنه دخى ادخالدنصكره اكلمك ايله مراجع اولمز مادامكه اخراج ايدوب تكرار ادخال ايتميجه
(خلافا لابى يوسف رحمه الله) ابو يوسف ايچون خلاف واردرانك قتنده لبث ايله عقر واجب اولور طلاق
رجعيه ايدن كسنه دخى مراجع اولمز (ولو قال ان نكحتها عليك فهى طالق فنكحها عليها فى عدة البائن
لا تطلق) اكر زوج خاتونه اكرسنك اوزريكه خاتون نكاح ايدرسم اول آلديغم خاتون طالق اولسون ديسه
وايكى خاتونه طلاق و يرسه عدت باينده ايكن برخاتون دخى نكاح ايلسه خاتون جديده مطلقه اولمز يرا
شرط بولنمدى اما عدت رجعيه ده نكاح ايلسه جديده مطلقه اولور ابقاء نكاح موجود اولديغيچون

(وان وصل بقوله انت طالق قوله ان شاء الله اوان لم يشأ الله اوماشاء الله اومالم يشأ الله اوالاان يشاء الله
لا تطلق) واكر انت طالق قولنه ان شاء الله قولنى متصل ايلسه و ياخود ذكر اولنان كلمه لرى متصل ايلسه
خاتون مطلقه اولمز يرا نبى عليه السلام (من حلف بطلاق او عتاق وقال ان شاء الله متصلا به فلا حنث
عليه) بيورمشلردر ومتصل اولدقده سائرشروط منزله سنده اولمش اولور بونده ايسه شرط معلوم دكلدر زيرا
حق سبحانه وتعالينك مشيتنى خود عباد بلمز اول تقدير جه بوشرط عدم منزله سنده اولور (وكذا لو مات
قبل قوله ان شاء الله) و ينه بوقاروده ذكر اولنديغى اوزره طلاق واقع اولماز اكر خاتون ان شاء الله قولندن
اول فوت اولسه مثلا رجل خاتونته انت طالق ديوب ان شاء الله ديمزدن مقدم فوت اولسه طلاق واقع اولمز
(وان مات هو يقع) واكر زوج انت طالق ديديكى كبى ان شاء الله ديمزدن مقدم فوت اولسه طلاق واقع اولور
(وفى انت طالق ثلاثا الا واحدة يقع ثنتان) بوقولده ايكى طلاق واقع اولور (وفى الا ثنتين واحدة) انت طالق
ثلاثا الا اثنتين قولنده برطلاق واقع اولور (وفى الا ثلاثا ثلاث) وانت طالق ثلاثا الا ثلاثا قولنده اوچ طلاق
واقع اولور استثناده اصل باقى قلان ايله متكلمدر ٭ پس امدى انت طالق ثلاثا الا اثنتين قولندنصكره
باقى قلان واحده درو الا واحدة قولندنصكره باقى قلان ثنتيندر اما الا ثلاثا قولنده برشئ باقى قالمدى امدى
تكلم ايلديكى شئ باقى قالوب اوچ طلاق واقع اولدى

(باب طلاق المريض)

بو باب مريضك طلاقى بياننده در (الحالة التى يصير بها الرجل فارا بالطلاق ولا ينفذ تبرعه فيها لا من الثلث)
شول حالتكه رجل طلاق ايله فار اولور اول حالتده رجلك تبرعى نافذ اولمز الا ثلثدن نافذ اولور (ما يغلب فيها
الهلاك كمرض يمنعه عن اقامة مصالحه خارج البيت) اول حالت شول شيئدركه اول حالتده هلاك غالب اوله
بو مرض كبى كه اول مرض مريضى خارج بيتنده مصالحنى اقامتدن منع ايليه الحالة مبتدادر وما خبردر
(ومبارزته رجلا) ورجلك برآخر رجل ايله مبارزه سى يعنى محاربه سى كبيدر (وتقديمه ليقتل فى قصاص
اورجم) ودخى قصاص ورجمده قتل اولنمق ايچون رجلى تقديم كبى بو احوالده اغلب احتمالى هلاك كدر ٭ اويله
اولسه حكمى مريض حكمى كبيدر (فلو ابان امرأته وهو بتلك الحالة) اكر خاتونى رضاسى يوغيكن بوشاسه
حالبوكه رجل بو حالتده اولسه (ثم مات عليها بذلك السبب) اندنصكره اول حالت اوزرينه ذكر اولنان سبب ايله
يعنى مرض و ياخود مبارزه ايله فوت اولسه (اوبغيره وهى فى العدة ورثت) حالبوكه خاتون زوجى فوت اولدقده
عدت ايچنده اولسه وارث اولور (وكذا لو طلبت رجعية فطلقها ثلاثا) و ينه وارث اولور اكر خاتون مرضدن
طلاق رجعيه طلب ايلسه ورجل اوچ طلاق تطليق ايلسه (ومبانة قبلت ابنه بشهوة) و ينه مبانه يعنى باين
طلاق بوش اولان خاتون دخى وارث اولور اويله مبانه كه زوجنك اوغلنى شهوتله اوپمشدر زيرا بينونت ابانه ايله
اولمشدر تقبيل ايله دكلدر اما تقبيل ايله مبانه اولان بونك خلافنجه در (ولو ابانها وهو محصور اوفى صف القتال
اومحبوس لقصاص اورجم) واكر رجل خاتونى باين طلاق ايله تطليق ايلسه حالبوكه رجل برقلعه ده محصور
اولسه و ياخود صف قتالده اولسه و ياخود قصاص و ياخود رجم ايچون محبوس اولسه (اويقدر على القيام
بمصالحه خارج البيت لكنه متشك اومحموم لا ترث) و ياخود خارج بيتنده مصالحنك قيامنه قادر اولوب لكن
مرضدن متشكى يا محموم اولسه بو مقوله بينونتده خاتون وارث اوليمز يرا بو احوالده غالب احتمالى صحتدر

(وكذا المختلعة ومخيرة اختارت نفسها) رجلك مرضنده مختلعه اولان ومخيره اولوب نفسنى اختيار ايدن
خاتون دخى ينه وارث اوليمز (ومن طلقت ثلاثا بامرها اوبغير امرها لكن صح ثم مات) وشول خاتونكه كندونك
امرى ايله اوچ طلاق مطلقه اولسه و ياخود كنديننك امرى اولمدين اوچ مطلقه اولسه لكن بعد التطليق
زوج صحت بولسه اندنصكره عدت ايچنده فوت اولسه ينه وارث اوليمز امام زفر قتنده وارث اولور
(ومن ارتدت بعدما ابانها ثم اسلمت) وشول خاتونكه زوجى كندوبى طلاق باين ايله تطليق ايلدكدنصكره
مرتد اولسه اندنصكره ينه مسلمان اولسه وارث اوليمز زيرا خاتون ارثه اهليتى ردت ايله ابطال ايلدى بعده
اسلام ايله سبب عودت ايلمك ممكن اولمز (وكذا مفرقة بسبب الجب اوالعنة اوخيار البلوغ اوالعتق)
و ينه قوجه سى مجبوب وعنين اولمق سببيله و ياخود خيار بلوغ وخيار عتق سببيله تفريق اولان خاتون دخى
وارث اوليمز زيرا سبب تفريق كندو وطئى ايله اولمشدر (ولو فعلت ذلك) واكر خاتون ذكر اولنان خياراتى
ايشلسه (وهى مريضة لا تقدر على القيام بمصالح بيتها ثم ماتت وهى فى العدة ورثها) حالبوكه خاتون
مريضه اولوب بيتك مصالحنه قيامه قادره اولمسه اندنصكره عدت ايچنده ايكن فوت اولسه زوج خاتونه
وارث اولور (ولو ابانها بامرها فى مرضه اوتصادقا انها كانت حصلت فى صحته ومضت العدة ثم اوصى لها
اواقر بدين فلها الاقل من ارثها ومما اوصى اواقر) اكر زوج مرض حالنده خاتونك امرى ايله يعنى طلبيله
تطليق ايلسه و ياخود تصادق ايلسه لركه اول ابانه زوجك صحتنده حاصل اولمشدرو عدت دخى چكمشدر
اندنصكره زوج خاتون ايچون وصيت ايلسه و ياخود خاتونه دين اقرار ايلسه ٭ پس امدى عورت ايچون
ارثدن اقلى اخذ ايلمك واردرو ياخود وصيت ايلديكندن آلمق واردر و ياخود اقرار ايلديكندن آلمق واردر
مثلا ارث وصيت ودينك اقلى ايسه ميراث آلور واكر وصيت واقرار ارثدن اقل ايسه يا وصيتى و ياخود اقرارى
آلور ٭ من ارثها ده اولان من افعل تفضيلك صله سى دكلدر صله ايچون اولسه معنى فاسد اولوردى اويله اولسه
بو محلده بيان ايچوندر ومماده اولان واو اومعناسنه در (وان علق الطلاق بفعل اجنبى او بمجيء الوقت
فوجد فان كان التعليق والشرط فى مرضه ورثت) واكر زوج طلاقى اجنبينك فعلنه و ياخود وقتك
كلمسنه تعليق ايلسه ٭ پس امدى اكر تعليق وشرط زوجك مرضنده اولورسه خاتون وارث اولور ٭ مثلا زوج
ديسه كه فلان كمسنه صلاة ظهرى ادا ايلدكده و ياخود آى باشى كلدكده سن طالقسن ديسه و بو تعليق
وشرط مرض حالنده اولورسه خاتون وارث اولور (وان كان احدهما فى الصحة لا ترث) واكر تعليق و ياخود
شرطدن بريسى صحتده اولورسه خاتون وارث اوليمز (وان علق بفعل نفسه) واكر طلاقى كندو فعلنه
تعليق ايلسه مثلا اكر داره داخل اولورسم و ياخود صلاة ظهرى قيلورسم سن طالقسن ديسه
(وهما فى المرض او الشرط فقط ورثت) حالبوكه تعليق وشرط مرضده اولسه خاتون وارث اولور
(وكذا لو علق بفعلها ولا بد لها منه وهما فى مرضه) اكر زوج طلاقى خاتونك فعلنه تعليق ايلسه حالبوكه
اول تعليق ايلديكى فعل خاتونه لابد اولسه يعنى البته ايشلمسى لازم اولسه و بو تعليق وشرط مرضى حالنده
اولسه ينه خاتون وارث اولور ٭ مثلا اكر طعام اكل ايدرسك صو ايچرسك و باباك وانانك ايله سويلشورسك
و ينكى قضا ايدرسك طالقسن ديسه ينه وارث اولور زيرا بو افعال لابد قبيلندندر (وكذا لو كان الشرط
فقط فيه خلافا لمحمد) ينه خاتون وارث اولور اكر انجق شرط مرض حالنده اولسه ابو حنيفه وابو يوسف قتنده ٭
امام محمد خلاف ايدوب انك قتنده وارث اوليمز ٭ شيخينك دليلى بودركه زيرا زوج خاتونى مباشرته الجا ايلدى
پس امدى فعل زوجه انتقال ايلدى كان خاتون زوجك آلتى اولمش اولدى نتكيم زيد عمروى برآخرك
مالنى اتلافه اكراه ايلسه وعمرو دخى مالى اتلاف ايلسه زيد مكره مالى تضمين ايدركويا كه عمرو زيدك آلت فعلى
اولدى بو تقدير جه عمروك فعلى زيده منتقل اولدى (وان كان لها منه بد لا ترث على كل حال) اكر خاتون
ايچون شرطدن بد اولسه يعنى شرطدن منقطع اولسه ايكى حالده بيله وارث اوليمز كرك تعليق وشرط مرض
حالنده اولسون مثلا ان كلمت زيدا فانت طالق ديسه خاتونك زيد ايله تكلمى لابد دكلدر اول اجلدن شرط
بولنورسه وارث اوليمز (وان قذفها ولاعن وهو مريض ورثت) واكر زوج خاتونى قذف ايلسه وزوج مريض
ايكن ملاعنه ايلسه لر خاتون وارث اولور بو مسئله لابد لها اولان فعله تعليق اولان مسئله يه الحاق اولندى

زيرا خصومت زنا ايچون اولان عارى دفع ايچون اولمشدر وسبب ايسه زوج طرفندن اولمشدر
(وكذا لو كان القذف فى الصحة واللعان فى المرض) وينه خاتون وارث اولور اكر قذف صحتنده اولوب لعان
مرضنده اولسه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر (وان آلى منها و بانت به) اكر زوج خاتوندن
ايلا ايلسه وخاتون دخى ايلا سببيله باين اولسه * مثلا درت آى مدت سكا جماع ايلميه يم ديسه (فان كان
فى المرض ورثت) اكر ايلاء ايله بينونت مرض حالنده اولورسه خاتون وارث اولور (وان كان الايلاء فى الصحة لا)
اكر ايلا صحتنده اولورسه وارثه اولمز (وفى الرجعى ترث فى جميع الوجوه) طلاق رجعيده وارث اولور ذكر اولنان
وجوهك جملهسنده زيرا طلاق رجعيده نكاحك بقاسى هنوز موجوددر (ان مات وهى فى العدة)
طلاق رجعيده وجوه مذكورهنك جملهسنده وارث اولور اكر زوج خاتونك عدتنده فوت اولسه (والالا)
اكر زوج خاتونك عدتنده فوت اولمسه وجوه مذكورهنك جملهسنده وارث اولمز

(باب الرجعة)

بو باب طلاق رجعيه بياننده در (هى استدامة النكاح القائم فى العدة) رجعت نكاح قائمى عدت ايچنده
دوامنى طلبدر وفى العدةده اولان فى على سبيل التنازع استدامة وقائم لفظلرينه متعلقدر بو محلده
برنيجه شرائط واردر اولكيسى صريح طلاق وياخود الفاظ كنايهده اولمق كركدر * ايكنجيسى مقابلهٔ طلاقده
مال اولمقدر * اوچنجيسى طلاق ثلاث اولمهمقدر * دردنجيسى خاتون مدخول بها اولمقدر * بشنجيسى عدت
قائمه اولمقدر * التنجيسى طلاق شدتدن برنوعله موصوف اولميه * رجعيهده بو شرطلر رعايت اولنمق كركدر
(فمن طلق امرأته مادون ثلاث بصريح الطلاق او بالثلاث الاول من كناياته) پس امدى شول كمسنه كه
خاتوننى اوچ طلاقدن آشاغه طلاق صريح ايله تطليق ايلسه انت طالق ومطلقة وطلقتك كبى والفاظ
ثلاث ايله كه اعتدى واستبرى رحمك وانت واحدة لفظلريدر (ولم يصفه بضرب من الشدة) وزوج طلاقى
شدتدن برنوعله وصف ايلمسه انت طالق تطليقة شديدة او مرضية كبى (ولم يكن بمقابلته مال) وطلاق
مقابلهسنده مال اولمسه طلقتك الف كبى (فله ان يراجع وان ابت ما دامت فى العدة) وزوج ايچون مراجعت
ايلمك واردر مادامكه عدت ايچنده در اكر خاتون دخى ابا ايدرسه (بقوله راجعتك) اكر خاتون حاضر ايسه
راجعتك قوليله مراجعت ايلمك واردر بقولهده اولان با يراجع قولنه متعلقدر (او راجعت امرأتى)
اكر خاتون غائبه ايسه راجعت امرأتى قوليله مراجعت ايلمك واردر وياخود امسكتك انت عندى
كما كنت وياخود انت امرأتى ديمك كبى (او بفعل ما يوجب حرمة المصاهرة من وطئ ومس ونحوه
من احد الجانبين) وياخود حرمت مصاهره ايجاب ايدن فعل ايله مراجعت ايليه حرمت مصاهرهيى ايجاب
ايلين فعل وطئدن ومسدن وقبلدن وفرجنه نظردن اولان فعللردر زوج وزوجه طرفندن هر قنغيسى
اولورسه اولسون مراجعت انجق زوج طرفنه مختصهدر (وندب الاشهاد عليها واعلامها بها) رجعت
اوزرينه اشهاد مندوب اولدى وخاتونه رجعتى دخى اعلام مندوب اولدى (ولو قال بعد العدة كنت راجعتك
فيها فصدقته صحت) اكر زوج خاتوننه عدتدنصكره بن سكا عدت ايچنده مراجعت ايلمش ايدم ديسه
وخاتون دخى زوجنى تصديق ايلسه رجعت صحيح اولور زيرا نكاح تصادقله ثابت اولور رجعت خود دخى
اولى (والا فلا) واكر خاتون زوجنى تصديق ايلمز ايسه رجعت صحيح اولمز (ولو قال راجعتك فقالت مجيبة له
انقضت عدتى فالقول لها ولا تصح الرجعة خلافا لهما) واكر رجل خاتونه انشاء مراد ايدوب راجعتك ديسه
خاتون دخى رجله مجيب اولديغى حالده عدتم كچدى ديسه قول يمينيله خاتونكدر ابو حنيفه قتنده رجعت صحيح
اولمز امامين خلاف ايدوب انلر قتنده رجعت صحيح اولور (وان قال زوج الامة بعد العدة كنت راجعتك
فيها فصدقه سيدها وكذبته فالقول لها) واكر جاريهنك زوجى عدتدنصكره عدت ايچنده بن سكا مراجعت
ايلمش ايدم ديسه * پس امدى جاريهنك سيدى زوجى تصديق ايدوب جاريهيى تكذيب ايلسه * پس قول
جاريهنكدر (وعندهما للسيد) وامامين قتنده قول سيدكدر زيرا بضع سيدك ملكيدر خالص حقنه اقرار
ايلمش اولدى امدى قول سيدكدر (وفى عكسه القول لسيد اتفاقا فى الصحيح) عكسنده يعنى قوجهسى
تصديق ايدوب سيدى تكذيب ايلسه اتفاق ائمه اوزره قول سيدككدر رجعت صحيح اولمز اصح اقوالده

(وان قال راجعتك فقالت مضت عدتى وانكرا) واكر زوج امه انشاء مراد ايدوب راجعتك ديسه وجاريه
دخى عدتم كچدى ديسه وزوج وسيد مضى عدتى انكار ايلسهلر * فقالتده اولان فا تعقيب ايچون اولديغنه
اشارتدر اكر برمقدار سكوت ايدوب صكره سويلسه خاتونك قولنه اعتبار اولنميوب رجعت صحيح اولور اجماعا
(فالقول لها) پس امدى قول جاريهنكدر زيرا جاريه مضى عدتده امينه وانقضاء عدتده عالمهدر
(واذا طهرت من الحيض الاخير لعشرة انقطعت الرجعة وان لم تغتسل) چون خاتون حيض اخيرده يعنى
اوچنجى حيضدن اون كون تمامنده طاهر اولسه رجعت منقطع اولور اكر اغتسال ايلمدى ايسهده
(وان انقطع لاقل لا ما لم تغتسل او يمضى عليها وقت صلاة او تتيمم وتصلى) اكر اون كوندن اقلده دم منقطع
اولورسه رجعت منقطع اولمز مادامكه غسل ايلميه وياخود خاتونك اوزرينه وقت صلاة كچه وياخود تيمم ايليه
ونماز قيله امدى برمقدار وقت مرور ايتدكدنصكره رجعت منقطع اولور (وعند محمد تنقطع بالتيمم وان لم تصل)
امام محمد قتنده تيمم ايله رجعت منقطع اولور اكر نماز قلمدى ايسهده زيرا تيمم صو اولمديغى يرده غسل كبيدر
(وفى الكتابية بمجرد الانقطاع اتفاقا) عدت كتابيهده اتفاق اوزره مجرد انقطاع ايلهدر (ولو اغتسلت ونسيت
اقل من عضو انقطعت) واكر خاتون غسل ايلسه وبر عضودن اقل محل اونتسه (وان نسيت عضوا وكل من
المضمضة والاستنشاق كالاقل) واكر خاتون بر عضو اونتسه مضمضه واستنشاقده هر برى اقل عضو كبيدر
زيرا اقل عضوده رجعت منقطع اولمش ايدى بونده دخى رجعت منقطع اولور (وفى رواية عن ابى يوسف
كتمام العضو) ابو يوسفدن بر روايتدن تمام عضو كبيدر زيرا تمام عضوده رجعت منقطع اولمزدى (ولو طلق
حاملا او من ولدت منه وانكر وطأها فله ان يراجع) اكر زوج حامل خاتوننى تطليق ايلسه وياخود كندودن
ولد كتورن خاتوننى تطليق ايلسه وخاتونه جماع ايلمدم ديو انكار ايلسه زوج ايچون مراجع اولمق واردر يعنى
مراجعت ايلسه صحيح اولور * صاحب كافى ديمشدر بركمسنه حامل اولان خاتوننه طلاق ويرسه وجماع ايلمدم
ديو انكار ايلسه يعنى رجعت واردر واكر خاتون وقت طلاقده حامل اولمسه وولد آلتى آيدن اقلده ظاهر
اولسه اوغلانك نسبى ثابت اولور زيرا نبى عليه السلام (الولد للفراش) بيورمشلردر (وان طلق من خلا بها
وانكر وطأها فليس له ان يراجع) واكر خلوت صحيحه اولديغى خاتوننى تطليق ايلسه وجماع ايلديكنى انكار
ايلسه رجل ايچون رجعت يوقدر بعد الانكار مراجعت صحيح دكلدر شرع انى تكذيب ايلمز انكارى كندى
اوزرينه حجت اولور (فان راجعها) اكر زوج خلوت اولوب ولم اجامعها ديو وطئى انكار ايلدككدنصكره
مراجعت ايلسه (ثم ولدت بعد الرجعة لاقل من عامين صحت الرجعة) اندنصكره بعد الرجعة ايكى سنهدن
اقلده خاتون ولد كتورسه رجعت صحيحه اولور (ولو قال لامرأته ان ولدت فانت طالق فولدت ولدا ثم اخر
من بطن اخر فهو رجعة) اكر زوج خاتوننه ان ولدت فانت طالق ديسه پس امدى خاتون دخى بر ولد
كتورسه اندنصكره بطن آخرده يعنى آلتى آيدنصكره بر ولد دخى كتورسه صكره كتورديكى ولد رجعهدر
زيرا خاتون اولكى اوغلان طوغمغله مطلقه اولوب عدت واجبه اولدى * پس ولد ثانى كه عدت ايچنده اولاندر
حادث اولمش اولور بطن آخر قيدى اولمسه بطن واحدده رجعت اولمزدى (وان قال كلما ولدت فانت طالق
فولدت ثلاثة فى بطون فالثانى والثالث رجعة) اكر زوج خاتوننه كلما ولدت فانت طالق ديسه * پس امدى
خاتون دخى بطون مختلفهده اوچ اولاد كتورسه ايكنجى واوچنجى اولاد رجعتدر بطون مختلفه ديديكى يعنى
هر اولاد ما بينى التىشر آى وياخود زياده مدت اولمق كركدر اكر سنه دنصكره اولورسهده مادامكه انقضاء
عدته خاتون مقره اولميه بو ايله اولجق ولد اول ايله طلاق واقع اولوب خاتون معتده اولور ثانى ايله مراجع اولمش
اولور وبو قاروده بيان اولنديغى اوزره اوچنجى ايله مراجع اولمش اولور (وتم الثلاث بولادة الثالث) اوچنجى
ولدك طوغمسيله طلاق ثلاثه تمام اولور وحرمت غليظه ايله حرام اولوب زوج آخره محتاج اولور (وعليها العدة
بالاقراء) حين طلاقده ذوات حيضدن اولمغله خاتون اوزرينه اقراء ايله عدت لازمدر (والمطلقة الرجعية
تتشوف وتتزين) مطلقهٔ رجعيه يوزينى تزيين ايدر وبدننى دخى تزيين ايدر زيرا هنوز ما بينلرنده نكاح
قائمدر وتشوف وجهده خاصدر وتزيين عامدر (وندب ان لا يدخل عليها حتى يعلمها ان لم يقصد رجعتها)
رجله مندوب اولديكه طلاق رجعيه ايله مطلقه سنك اوزرينه داخل اولميه حتى كندونك كلديكن بلدرميجه

اكر خاتون رجعت مقصودی دكل ایسه زیرا احتمالدركه اعلامسز اوزرینه واردیغی كبی خاتون چپلاق
بولنوب مراجع اوله جق محلنه نظری مصادف اولوب تكرار طلاق ویررسه خاتونك اوزرینه عدت طویله
اولمق لازم كاور بو ایسه ضرردر (ولیس له ان یسافر بها حتی یراجعها) ورجل ایچون طلاق رجعیه ایله
مطلقه اولان خاتون ایله سفر ایلمك یوقدر مراجعت ایلمینجه زیرا حق سبحانه وتعالینك (ولا تخرجوهن
من بیوتهن) قول شریفی طلاق رجعیه ایله معتده اولنلر حقنده وارد اولمشدر (والطلاق الرجعی لا یحرم
الوطئ) وطلاق رجعی وطئی حرام ایلمز شافعی ومالك قتنده رجعی ایله مطلقه اولانه وطئ حرامدر زیرا ملك
نكاح شرطدر اول شرط ایسه طلاق ایله زائل اولدی بزم ایچون دلیل حق سبحانه وتعالینك (وبعولتهن
احق بردهن) قول شریفیدر امدی بعول تسمیه سی حقیقت اولیجق قیام زوجیتی مستلزمدر وقیام
زوجیت بولنیجق بالاجماع وطئ حلال اولور (وله ان یتزوج مبانته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها)
وزوج ایچون اوچ طلاقدن آشاغه اولان مطلقه سنی عدت ایچنده وعدتدنصكره تزوج ایلمك واردر زیرا
عدت ایچنده آخره نكاحك منعی صیانت ما ایچوندر بونده ایسه اول محذور یوقدر (ولا تحل الحرة بعد الثلاث
ولا الامة بعد الثنتین الا بعد وطئ زوج آخر بنكاح صحیح ومضی عدته) طلاق ثلاثه دنصكره حره حلال اولمز
وطلاق ثنتیندنصكره جاریه حلال اولمز الا زوج آخرك نكاح صحیح ایله وطئندنصكره جائز اولور وزوج ثانینك
عدتی بیتدكدنصكره حلال اولور (ولا تحل له بملك یمین) رجل ایچون مطلقه ثلاثه ملك یمین ایله حلال اولمز*
مثلا بركسنه جاریه اولان زوجه سنه ایكی طلاق ویرسه بعده افندیسی بیع ایلدكده كندوسی اشترا ایلسه
زوج آخره وارمینجه كندویه حلال اولمز ویاخود حره اولوب اوچ طلاق ویردكدنصكره مرتده اولوب
دار الحربه لاحق اولسه بعده سبی اولنوب كندوسی اشترا ایلسه ینه كندویه حلال اولمز زوج آخره وارمینجه
(ویحلها وطئ المراهق لا السید) مراهقك وطئی خاتونی زوج اوله حلال ایدر اما افندیسنك وطئی حلال
ایلمز زیرا افندیسنه زوج تسمیه اولنمز ومراهق شول اوغلاندركه بلوغه قریب اوله وآلتی حركت ایدوب
جماعه اشتهاسی اوله اما خاتون مفضاة اولسه یعنی آلت كبیره راست كاوب فرج ودبر ایكیسی بر اولسه زوج
ثانی وطئ ایلسه مادامكه حامل اولمیه زوج اوله حلال اولمز (والشرط الایلاج دون الانزال) زوج اول ایچون
حلال اولمغك شرطی ادخالدر انزال دكلدر (فان تزوجها بشرط التحلیل كره) اكر بركسنه اوچ طلاق ایله
مطلقه اولان خاتونی تحلیل شرطیله تزوج ایلسه مكروهدر زیرا نبی علیه السلام (لعن الله المحلل والمحلل له)
بیورمشلردر* صاحب هدایه وامام محمد دیمشدركه حدیث شریفده كراهتدر یوخسه فساد دكلدر وابن مالك
شرح منارده ینه لعن محلل ایچون اولورا كرفراق قصدی ایچون اولورسه نكاح ایسه دوام ایچوندر مشروع
اولدی فراق ایچون اولورسه لباس مستعار كبی اولمش اولور محلل له ایچون لعن بو یله نكاحه سبب اولدیغی
ایچوندر وبونده لعندن مراد بونلرك خساستنی اظهاردر زیرا طبع سلیم بومقوله فعلدن نفرت ایدر یوخسه
حقیقة لعن دكلدر زیرا نبی علیه السلام لعان وطعان بعث اولنمدی وبزازیه ده المحلل مأجور وتأویل اللعن
اذا شرط الاجر دیو مسطوردر (وتحل للاول) خاتون زوج اول ایچون حلال اولور اكر مكروه ایسه ده
(وعن ابی یوسف ان النكاح فاسد ولا تحل للاول) ابو یوسفدن روایت اولندیكه تحلیل شرطی ایله نكاح
توقیت معناسنه در نكاح موقت ایسه فاسددر زوج اول ایچون حلال اولمز (وعن محمد انه صحیح
ولا تحل للاول) امام محمددن روایت اولندیكه تحلیل شرطی ایله نكاح صحیحدر اما زوج اول ایچون حلال
اولمز زیرا زوج اول شرع شریف مؤخر ایلدیكی شیئده استعجال ایلدی نكاح عقدعمرید رشرط تحلیل ایسه
بونك خلافیدر بو یله ایلدیكی ایچون خلاف مقصودی ایله جزا اولنور نتكیم قتل ایله میراثدن محروم قیلنمق كبی
(والزوج الثانی یهدم مادون الثلاث ایضا خلافا لمحمد) زوج ثانی طلاق ثلاثه نك مادوننی هدم ایدر نتكیم
اوچ طلاق هدم ایلدیكی كبی مثلا بركسنه برخاتونی برطلاق ویاخود ایكی طلاق تطلیق ایلسه وعدتی
منقضیه اولوب برآخر قوجه یه وارسه بعده خاتون مزبوری تزوج ایلسه اوچ طلاق ایله مالك اولور تكرار
برطلاق ویرسه مقدما ایكی طلاق دخی وار* امدی بونكله اوچ اولور دینلمز جدید اوچ طلاق ایله مالك اولور
امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده اوچ طلاق ایله مالك اولمز (فمن طلقت دونها) شول خاتونكه مادون

ثلاث تطلیق اولنسه (وعادت الیه بعد آخر) خاتون مزبور زوج آخردنصكره زوج اوله عودت ایلسه
(عادت بثلاث) اوچ طلاق ایله عودت ایدر (وعنده بما بقی) امام محمد قتنده ثلاثدن باقی قلان ایله عودت ایدر
مثلا ازلدن برطلاق ویرمش ایدی صكره تزوج ایلدكده ایكی طلاق ایله مالك اولور اكر مقدما ایكی طلاق
ویرمش ایسه برطلاق ایله مالك اولور بو محلده تكرار طلاق ویرسه مقدما ایكی طلاق ویرمش ایدی بردخی
شمدی ویردیكی حساب اولنوب اوچ طلاق واقع اولوب زوج آخره محتاج اولور سائر حسابی دخی
بو قیاس اوزره در (ولو قالت مطلقة الثلاث انقضت عدتی منك وتحللت وانقضت عدتی والمدة تحتمل ذلك
فله تصدیقها ان غلبت علی ظنه صدقها) واكر مطلقه ثلاث زوج اولنه سندن عدتم منقضیه اولدی دیسه
وزوج آخردن تحلل ایلدم وعدتم دخی منقضیه اولدی دیسه حالبوكه مدت دخی تقرر ایلدیكی زمانی محتمل
اولسه زوج ایچون خاتونی تصدیق ایلمك واردر اكر خاتونك صدقی زوجك ظنی اوزرینه غلبه ایدرسه وتحللت
لفظنك لغت معناسی چقمقدر یعنی زوج ثانینك عورتلكندن خروج ایلدم دیمكدر كذا فی المغرب

(باب الایلاء)

بو باب ایلاء بیاننده در وایلاء لغتده یمیندن عبارتدر (هو الحلف علی ترك وطئ الزوجة مدته) وایلاء
زوجه نك وطئنك تركی اوزرینه مدت ایلاده یمیندر (وهی اربعة اشهر للحرة وشهران للامة) وبو مدت ایلاء
حره ایچون درت آیدر وجاریه ایچون ایكی آیدر (فلا ایلاء لو حلف علی اقل منها) پس امدی اكر حره ایچون
درت آیدن وجاریه ایچون ایكی آیدن اقلده یمین ایلسه ایلاء یوقدر (وحكمه وقوع طلقة بائنة ان بر)
ایلانك حكمی وقوع طلقه بائنه در اكر یمیننده بار اولورسه یعنی یمینی حفظ ایدوب مدت ایلاء كه
درت آیدر خاتونته قریب اولمزایسه (ولزوم الكفارة او الجزاء ان حنث) ودخی لزوم كفارتدر ویاخود جزادر
اكر حانث اولورسه (فلو قال لزوجته والله لا اقربك او والله لا اقربك اربعة اشهر كان مولیا) واكر زوج
زوجه سنه والله لا اقربك دیسه بلا تعیین مدت ویاخود والله لا اقربك اربعة اشهر دیسه ایلاء ایلمش اولور
(وكذا لو قال ان قربتك فعلی حج او صوم او صدقة او فانت طالق او عبده حر) وینه مولی اولور اكر زوج
زوجه سنه اكر بن سكا قریب اولورسم حج ایلمك ویاخود صائم اولمق ویا صدقه ویرمك اوزریمه اولسون
دیسه ویاخود سن طالقسن ویاخود قولوم آزاد اولسون دیسه (فان قربها فی المدة حنث وسقط الایلاء)
اكر ایلا مدتنده یعنی درت آیده خاتونته قریب اولورسه حانث اولور یعنی نفسنه لازم ایلدیكی شیئ اوزرینه
لازم اولور وایلاء ساقط اولور (والا بانت بضیها) واكر خاتونه قریب اولمزسه مدتك كچمسیله خاتون باین اولور
(وسقط الیمین ان حلف علی اربعة اشهر) ویمین ساقط اولور اكر درت آی اوزرینه حلف ایلدی ایسه زیرا
موقتدر مدتك انتهاسیله یمین دخی منتهی اولور (وبقیت ان اطلق) یمینی باقی قالور اكر اطلاق ایدرسه مثلا
والله لا اقربك لفظنی اطلاق اوزره ذكر ایدرسه (فلو نكحها ثانیا عاد الایلاء) پس اكر زوج ثانیا خاتونی
نكاح ایلسه ایلاء عودت ایدر (فان مضت مدة اخری بلا وطئ بانت باخری) اكر مدت اخری یعنی درت آی
دخی بلا وطئ كچسه خاتون بردخی باین اولور (فان نكحها ثالثا فكذلك) پس اكر خاتونی اوچنجی دفعه ده
نكاح ایدوب بلا وطئ مدت كچسه ینه باین اولور بو یله اولدقدنصكره طلقه ثلاثه ایله حرمت غلیظه ثابت اولوب
زوج آخره محتاج اولور (فان تزوجها بعد زوج آخر فلا ایلاء فالیمین باقیة) پس اكر رجل خاتونی زوج
آخردنصكره تزوج ایلسه ایلاء یوقدر یعنی ایلاء تكرار عودت ایلمز اما یمین باقیه در (فان وطئ لزم الكفارة
او الجزاء ولا تبین بمضی المدة وان لم یطأ) واكر خاتونی وطئ ایدرسه كفارت ویاخود جزا لازم اولور مضی
مدت ایله بینونت واقع اولمز واكر وطئ ایلمز ایسه ده یعنی زوج آخردنصكره تزوج ایدوب درت آی جماع ایلمسه
اولكیلر كبی ایلاء واقع اولمز (وكذا لو اجنبیة او من مبانته) بركسنه اجنبیه خاتونه ایلاء ایلسه ویاخود
مبانه سی اولان خاتونه ایلاء ایلسه مولی اولمز زیرا بو ایكیسی نساسی حكمنده اولمغله محل ایلاء دكلدر
(اما الرجعیة فكالزوجیة) اما طلاق رجعیه ایله مطلقه اولان خاتون تحت نكاحده اولان زوجه سی
كبیدر ایلاء صحیح اولور زیرا رجعیه ده زوجیت هنوز ما بینلرنده باقیدر (ولا ایلاء فیما دون اربعة اشهر)
درت آیدن آشاغه ده یعنی اقلده ایلاء یوقدر (فلو قال والله لا اقربك شهرین وشهرین بعدهما كان ایلاء)

پس امدی زوج خاتوننه والله لااقربك شهرين وشهرين بعدهما دیسه زوجك بومقوله تكلمی ایلاء اولور
وبعدهما قولی اتفاقیدر احترازی دكلدر زیرا حكم مختلف دكلدر اكر ذكر اولنمسه معنایه خلل كلمزدی زیرا
حرف جمع ایله جمع لفظی ایله جمع كبیدر (ولو مكث یوما ثم قال لااقربك شهرين بعد الشهرين الاولین فلیس ایلاء)
واكر والله لااقربك شهرين بعد الشهرين الاولین دیسه بوكلام ایلاء دكلدر زیرا ثانی ابتداء ایجابدر بومقوله ده
اصل وقاعده بودركه چون اسم الله معطوفده اعاده اولنمسه وحرف نفی دخی اعاده اولنمسه وایكی كلامك
ماییننده برساعت دخی مكث اولمسه معطوف معطوف علیهك حكمنده اولور تكلم اولكی مسئله ده
اولمش ایدی اماذكر اولنان امورك بریسی اولسه ابتداء ایجاب اولور بوخسه ایلاء اولمز (وكذا لوقال
والله لااقربك سنة الایوما) وینه مولی اولمز اكرلااقربك الایوما دیسه زیرا یوم مستثنی منكردر وایلاء ایدن
كمسنه اختیار ایلدیكی كونی یوم مستثنی ایلمك جائزدر بوبله اولدقده مولی اولمز (فان قربها وقدبقی
من السنة اربعة اشهر صار ایلاء) پس اكر سنه ایچنده زوج خاتوننه قریب اولورسه حالبوكه سنه دن درت آی
وياخود دخی زیاده باقی قالسه ایلاء اولور یوم مستثنی ساقط وعدت ایلاء باقی اولدیغیچون (ولوقال
لاادخل البصرة وامرأته فیها لایكون مولیا) اكر زوج بصره یه داخل اولمیه یم دیسه حالبوكه خاتونی بصره ده
اولسه اول كمسنه مولی اولمز زیرا شهردن اخراج ایدوب قربان ایلمك ممكندر (وان عجز المولی عن وطئها
بمرضه اومرضها اورتقها اوصغرها اوجبه اولان بینه وبینها مسافة اربعة اشهر ففیئه ان یقول فئت
الیها ان استمر العذر من وقت الحلف الی آخر المدة فلو زال فی المدة تعین الفیء بالوطئ) واكر مولی خاتونی
وطئدن عاجز اولسه كندونك مرضی سببیله وياخود خاتونك مرضی سببیله وياخود خاتونك رتقی وياخود
كوچكلكی سببیله وياخود زوجك ذكری مقطوع اولمق سببیله وياخود زوج ایله زوجه ماییننده درت آیلق
مسافه سببیله مثلا بوذكر اولنان شیلرك بری سببیله عاجز اولسه ٭ پس امدی فیء یعنی رجوعی بن خاتوننه
رجوع ایلدم دیمسیدر اكر عذر وقت حلفدن آخر مدته دكین مستمر اولورسه فئت الیها دیمسی رجوعدر
اكر مدت ایچنده عذر زائل اولورسه رجوع وطئ ایله در اویله اولسه چونكه قبل حصول المقصود اصله قادر
اولیجق فرع باطل اولور متیمم صویی كوردكده تیممی باطل اولدیغی كبی (وان قال لها انت علی حرام
كان مولیا ان نوی التحریم اولم ینو شیأ) اكر زوج خاتوننه سن بنم اوزریمه حرامسن دیسه اول كمسنه مولی
اولور اكر تحریمه نیت ایدرسه وياخود برشیئه نیت ایلمز ایسه ینه مولی اولور حلالی تحریمده اصل یمیندر
بزم قتمزده زیرا حق سبحانه وتعالینك (یا ایها النبی لم تحرم ما احل الله لك) الی قوله (قد فرض الله لكم
تحلة ایمانكم) قول شریفی بوكا دلیلدر وبرشیئه نیت ایلمدیكنده مولی اولمسنه سبب زیرا یمین ایله ثابت اولان
حرمت حراملك ادناسیدر زیرا ایلاده قبل الكفاره وطئ حلالدر ظهارده دكل زیرا حرمت ایلاء فی الحال
ثابت اولمز مادامكه درت آی كچمیه اما ظهارده فی الحال حرمت ثابت اولور (وان نوی ظهارا فظهار)
واكر اول كمسنه انت علی حرام دیدكده ظهاره نیت ایدرسه ظهار اولور ابوحنیفه وابویوسف قتنده
امام محمد قتنده ظهار اولمز ٭ شمس الائمة السرخسی نوادرنده نقل ایلمشدر ظهار حلالی حرامه تشبیهدر
وظهارده ركندر انت علی حرام قولنده تشبیه یوقدر اول تقدیرجه ظهار اولمامش اولور ابوحنیفه
وابویوسف ایچون دلیل اول كمسنه حرامی اطلاق ایلدی اطلاق ایسه انواع حرمته محتملدر وظهار ایسه
اول حرمتدن برنوعدر امدی محتمل اولان نیت صحیح اولور وتصدیق اولنور (وان نوی الكذب فكذب)
واكر كذبه نیت ایدرسه كذبدر زیرا اول كمسنه حقیقت كلامنه نیت ایلدی زیرا خاتون كندویه حلال ایدی
انت علی حرام دیمك ایله كویا كه اخبار ایلمش اولدی بوخسه واقعه مطابق دكلدر چونكه واقعه مطابق اولمیوب
نیتی كذب اولمغله اخبار ایلدیكی شیء دخی كذبدر (وان نوی الطلاق فبائن وان نوی الثلاث فثلاث) اكر طلاقه
نیت ایدرسه واحدة بائنه اولور واكر ثلاث نیت ایدرسه ثلاثه در (والفتوی علی وقوع الطلاق به بلانیة)
وفتوی انت علی حرام نیتسز طلاقك وقوعی اوزرینه در (وكذا قوله كل حل علی حرام او هرچه بدست
راست كیرم برمن حرام للعرف) رجلك كل حل علی حرام قولیله دخی بلانیة طلاقك وقوعیدر وياخود
فارسیجه هرنسنه كه صاغ الده دوتارم بنم اوزریمه حرامدر دیسه عرفه بناء اولدخی وقوع طلاقدر

صاحب هدایه ومشایخدن بعضیسی تحریم لفظی طلاقه ضرب ایلمشلردر بلانیة عرف حكمیله ٭ روایت
اولندیكه بومسئله ابوجعفر هندوانی عصرنده واقعه اولوب كندویه مشكل اولوب وكندونفسنده دیردیكه
لایقدركه بونكله طلاق واقع اولمیه وبوسوزی سویلردی ونیچه ایام مغموم ومتفكر اولوردی بركون
كندونك صغیره قزجغزی باباجغم سنی مغموم كوررم سببی ندر دیو سؤال ایلدكده احوالی تفصیل اوزره
قزجغزه نقل ایلدكده باباجغم بونكله طلاق واقع اولور عرف ناسه كوره زیرا رجال بونكله یمین ایدرلر
امانساء طائفه سی دكل اكر طلاق اولمسه نساء دخی حلف ایدرلردی امام هماندن بزدوی مبسوطنده
بلانیة صحیح دكلدر دیمشلر

(باب الخلع)

بوباب خلع بابیدر خلع فتح خا ایله مصدردر خلع ثوبه ونقله دیرسن چون كندونفسندن نزع وازاله ایلسه
اماچون ضم خا ایله استعمال اولنسه لباس زوجیتی ازاله مراد اولنور (هو خلع) شرعده ملك نكاحی ازاله
مقابله سنده لفظ خلع ایله اخذ مالدن عبارتدر شرطی طلاقك شرطی كبیدر حكمی ایسه وقوع طلاق
بائنه در زیرا نبی علیه السلام (الخلع تطلیقة بائنة) بیورمشلردر صفتی رجل طرفندن یمیندر خاتون طرفندن
معاوضه در (هو الفصل عن النكاح) خلع نكاحدن فصلدر یعنی انفصالدر بوتعریف دكلدر تفسیردر
اكر تعریف اولسه طلاق بائن دخی خلعده داخل اولوردی (وقیل ان تفتدی المرأة نفسها بمال ایخلعها به)
دینلدیكه خاتون كندونفسنی مال ایله فدا ایلمكدركه زوج اول مال سببیله كندویه خلع ایلیه ٭ بوتعریف
صاحب مختاركدر لله دره قتی كوزل تعریف ایلمشدر (ولابأس به عند الحاجة) حاجت قتنده خلع لابأسدر
زیرا حق سبحانه وتعالی (فلا جناح علیهما فیما افتدت به) قول شریفی لابأس اولدیغنه دالدر حق سبحانه
وتعالی اسیرلر حقنده اولان فدا كبی فدا بیوردی زیرا نسا طائفه سی دخی عند الازواج عانی كبیدر
نبی علیه السلام (اتقوا الله فی النساء فانهن عوان عندكم) عانی اسیردر جمعی عوانی كاور (وكره له اخذ شیء
ان نشز) زوج ایچون برشیء اخذی مكروه اولدی اكر نشوز كندی طرفندن اولورسه زیرا حق سبحانه
وتعالینك (فلا تأخذوا منه شیأ) قول شریفی دلالتیله برشیء آلمق مكروهدر (واخذا كثر مما اعطاها ان نشزت)
اكر نشوز خاتون طرفندن اولورسه ویردیكی شیدن اكثر آلمق دخی مكروهدر (والواقع به وبالطلاق
علی مال بائن ویلزم المال المسمی) خلع ایله واقع اولان وطلاق صریح ایله مال اوزرینه واقع اولان خاتون
بائنه در واییكیسنده دخی مال مسمی لازم اولور (وما صلح مهرا یصلح بدلا للخلع) شول شیكه مهر اولمغه صالح اوله
خلع ایچون بدل اولمغه صالح اولور (وان بطل العوض فیه یقع بائنا) اكر خلعده عوض باطل اولورسه
طلاق بائن واقع اولور مثلا خمر وخنزیر اوزرینه خلع اولنسه بوعوض باطلدر لفظ خلع ایسه كنایه در بائن
واقع اولور (وفی الطلاق یقع رجعیا بلاشیء) خمر وخنزیر اوزرینه اولان طلاقده طلاق رجعیه واقع اولور
(كما اذا خالعها اوطلقها وهو مسلم علی خمر اوخنزیر اومیتة) نتكیم خاتونی خمر وياخود خنزیر وياخود میته
اوزرینه خلع وياخود تطلیق ایلسه حالبوكه زوج مسلم اولسه عوضدن برشیء لازم اولمز وطلاق بائن
واقع اولور (اوقالت خالعنی علی ما فی یدی ولاشیء فی یدها) وياخود خاتون دیسه كه بنی خلع ایله المده اولان
شیء اوزرینه حالبوكه النده برشیء اولمسه ینه طلاق واقع اولور مالدن برشیء لازم اولمز (وان قالت علی ما فی یدی
من دراهم ولاشیء فی یدها لزمها ثلاثة دراهم) واكر خاتون زوجنه بنی خلع ایله المده اولان دراهم اوزرینه
دیسه حالبوكه النده برشیء اولمسه خاتون زوجنه اوچ درهم ویرمك لازم اولور زیرا خاتون صیغه جمع ایله
دراهم تسمیه ایلدی اقل جمع ایسه اوچدر اول تقدیرجه اوچ درهم ویرمك لازم كاوركرك النده برشیء
اولسون كرك اولمسون زیرا كلمه من بومحلده صله ایچوندر تبعیض ایچون دكلدر زیرا كلام كلمه من سز محتمل
اولور كذا فی الهدایة (وان قالت من مال لزمها رد مهرها) اكر خاتون بنی خلع ایله المدن اولان شیء اوزرینه
دیسه خاتون مهرینی رد ایلمك لازمدر خاتون مال تسمیه ایلدی اویله اولسه مسمایی وياخود قیمتنی ایجاب
ایلمك وجهی یوقدر زیرا ایكیسی دخی مجهولدر ومهر مثل دیمك دخی وجهی یوقدر ٭ پس امدی
بوتقدیرجه زوج اوزرینه لازم اولان مهرك ردی لازم كاور (وان خلعها علی عبدها الا بق علی انها

بريئة من ضمانه لاتبرأ ولزمها تسليمه ان امكن والا قيمته) واكر زوج خاتونى عبد آبقى اوزرينه خلع ايلسه
شونك اوزرينه كه خاتون عبد آبقك ضمانندن بريئه اوله بو يلجه خلع اولنسه خاتون اول قولك ضمانندن برئ اولمز
وخاتونه عبدك تسليمى لازم اولور واكر ممكن اولورسه واكر ممكن اولمزايسه عبدك قيمتى لازم اولور زيرا خلع برعقد
معاوضه در سلامت عوض اقتضا ايدر بويله اولنجق اشتراط براءه فاسددر زيرا عقدى اقتضا ايلمز اول تقديرجه
شرط فاسد اولور اما خلع فاسد اولمز خلع شرط فاسد ايله باطل اولميانلردندر (ولو قالت طلقنى ثلاثا بالف
فطلق واحدة فله ثلث الالف وبانت) واكر خاتون زوجنه بنى بيك اقچه يه اوچ طلاق تطليق ايله ديسه
زوجى دخى برطلاق تطليق ايلسه زوج ايچون بيك اقچه نك ثلثى واردر وخاتون باين اولور زيرا باء اعواضه
مصاحب اولدى بويله اولنجق اعواضك معوض اوزرينه انقسامى مقتضيدر اول تقديرجه الندن ثلث لازم
كلور (وفى على الف يقع رجعيا بلاشئ) واكر خاتون لفظ على ايله طلقنى على الف ديسه زوج دخى برطلاق
تطليق ايلسه بلاشئ طلاق رجعيه واقع اولور زيرا كلمهٔ على شرط ايچوندر ابو حنيفه قتنده امدى شرطه تعليق
ايله طلاق صحيح اولور وشرطك اجزاسى مشروطك اجزاسنه منقسمدر ومعلق بالشرط اولان بولنمز الا شرط
قتنده بولنور (وعندهما كالباء) امامين قتنده باء كبيدرزيرا كلمهٔ على انلر قتنده معاوضاتده باكبيدر
اعمل هذا الطعام بدرهم اواعمل هذا الطعام على درهم ديمكده فرق يوقدر اول تقديرجه باين طلاق واقع اولور
(ولو قال لها طلقى نفسك ثلاثا بالف اوعلى الف فطلقت واحدة لايقع شئ) واكر زوج خاتوننه بيك اقچه يه نفسكى
تطليق ايله ديسه وياخود بيك اقچه اوزرينه نفسكى تطليق ايله ديسه خاتون دخى كندى نفسنى برطلاق تطليق
ايلسه برشئ واقع اولمز (ولو قال انت طالق بالف اوعلى الف فقبلت بانت ولزمها المال) واكرزوج خاتوننه سن
بيك اقچه يه وياخود بيك اقچه اوزرينه طالقسن ديسه خاتون دخى قبول ايلسه باين اولور خاتونه مال وبرمك
لازم اولور (وان قال انت طالق وعليك الف اوقال لعبده انت حر وعليك الف طلقت وعتق مجانا وان لم يقبلا)
واكرزوج خاتوننه سن طالقسن وسنك اوزركده بيك اقچه واردر ديسه وياخود عبدنه سن حرسن
وسنك اوزركده بيك اقچه واردر ديسه زوجه مطلقه وعبد معتق اولور مجانا بونلر ايكيسيده بيك اقچه يى
قبول ايلمزلر ايسه ده زيرا جملهٔ ثانيه مستقل برجمله در اوله ارتباطى يوقدر (وعندهما لا مالم يقبلا واذا قبلا لزم
المال) امامين قتنده خاتون مطلقه اولمز وعبد دخى معتق اولمز مادامكه ايكيسى دخى مالى قبول ايليه وچون
قبول ايلسه لر مال لازم اولور زيرا بو كلام معاوضاتده استعمال اولنور بو تقديرجه بالف منزله سنده اولمش
اولور (والخلع معاوضة فى حقها فيصح رجوعها قبل قبوله بعد ما اوجبت) خلع خاتون حقنده معاوضه در *
پس امدى ايجابى يعنى خالعنى ديدكدنصكره زوجك قبولندن اول رجوعى صحيح اولور (وشرط الخيار لها)
سائر معاوضاتده اولديغى كبى خاتون ايچون شرط خيار دخى صحيح اولور (ويبطل الخلع بالقيام عن المجلس
قبل قبوله) زوجك قبولندن اول خاتونك مجلسدن قياميله خلع باطل اولور (ويمين فى حقه فلا يرجع
بعدما اوجب) زوج حقنده خلع يميندر ايجاب ايلدكدنصكره رجوع ايده مز (ولايصح شرط الخيار له
ولايبطل بالقيام عن المجلس قبل قبولها) زوج ايچون شرط خيار صحيح دكلدر مثلا انت طالق على انى بالخيار
ديمك كبى قول وخلع باطل اولمز خاتون قبول ايلمزدن مقدم زوجك مجلسدن قياميله زيرا زوج ايچون خيار
صحيح دكلدر (وجانب العبد فى العتق على مال كجانبها) مال اوزرينه عتقده عبدك جانبى خاتونك جانبى كبيدر
عبد طرفندن معاوضه در مولى جانبندن يميندر (ولو قال لها طلقتك امس بالف فلم تقبلى فقالت بل قبلت
فالقول له) واكرزوج خاتوننه دونكى كون بيك اقچه يه سنى تطليق ايلمش ايدم وسن قبول ايلمدك ايدى ديسه
پس امدى بلكه قبول ايلمشيدم ديسه قول زوجكدر (ولو قال البايع كذلك فالقول للمشترى) واكر بايع
بو قاروده ذكر اولنديغى كبى ديسه ومشترى دخى قبول ايلمش ايدم ديسه قول مشترينكدر (والمباراة كالخلع)
همزه نك فتحى ايله مفاعله بابندندر وهمزه يى ترك ايلمك خطادر كذا فى المغرب مباراه خلع كبيدر ذكر اولنان
احوالك جمله سنده ومباراه نك معناسى احد زوجينك آخردن دعوالرينى ابرا ايلمكدر (ويسقط كل منهما)
مباراه وخلعدن هر برى اسقاط ايدر (كل حق لكل واحد من الزوجين على الآخر مما يتعلق بالنكاح)
وزوجيندن هر برى ايچون آخر اوزرينه نكاحه متعلق اولان شيدن واقع اولان كل حقى اسقاط ايدر نكاحه

متعلق مهر ونفقهٔ ماضيه در اما نفقهٔ عدتى اسقاط ايلمز مادامكه ذكر اولنميه (فلا تطالب هى بمهر ولا نفقة
ماضية مفروضة) وخاتون مهرى ونفقهٔ ماضيهٔ مفروضه يى طلب ايده مز كرك قبل الدخول وكرك
بعد الدخول اولسون طلب ايده مز (ولا هو بنفقة عجلها ولم تمض مدتها) وزوج دخى مقدمجه ويرديكى
نفقه يى طلب ايده مز حالبوكه اول نفقه نك مدتى دخى كچمسه (ولا بمهر سلمه وخلع قبل الدخول) ودخى
شول مهرى طلب ايده مزكه تسليم ايدوب قبل الدخول خلع ايلمش اوله (وعند محمد لا يسقط الا ما سمياه فيهما)
امام محمد قتنده اسقاط ايلمز الا زوج وزوجه مباراه وخلعده تسميه ايلدكلرى شيئى اسقاط ايدر (ولابى يوسف
مع الامام فى المباراة ومع محمد فى الخلع) ابو يوسف ابو حنيفه ايله بيله در مباراه ده وامام محمد ايله بيله در خلعده
زيرا ابو حنيفه قتنده مباراه ده نكاحه متعلق اولان شئ ساقط اولور تسميه دخى اولمزايسه امام محمد خود
ايكيسنده بيله تسميه اولنميجه برشئ ساقط اولمز ديمشدر (ولو خلع صغيرته من زوجها بمالها لا يلزم المال)
واكر بابا صغيره سنى زوجندن صغيره نك ماليله خلع ايلسه مال لازم اولمز (ولا يسقط مهرها وطلقت فى الاصح)
صغيره نك مهرى ساقط اولمز ومطلقه اولور اصح روايتده زيرا زوج قبول ابه طلاقى تعليق ايلمشدر
اول ايسه حاصل اولدى زيرا بابانك لسانى صغيره نك لسانيدر (وفى الكبيرة يتوقف على قبولها) كبيره ده خلع
كندونك قبولنه توقف ايدر بابانك كبيره اوزرينه ولايتى يوقدر فضولى كبى اولمش اولدى
(ولو على انه ضامن لزم المال وطلقت) واكر بابا صغيره سنى خلع ايلسه شونك اوزرينه كه بدل خلعه ضامن اوله
مال لازم اولور وصغيره مطلقه اولور زيرا بابانك ابتدا التزام ايلمشدر زيرا صغيره ده كفاله دكل اكر صغيره
اوزرينه لازم دكل ايسه ده بابايه لازم كلور زيرا اشتراط بدل صلح اجنبى اوزرينه دخى صحيحدر بابا اوزرينه
خود اولى بالطريقدر كبيره دخى مطلقه اولور اكر خلعى قبول ايدرسه (ولو شرط المال عليها طلقت بلا شئ
ان قبلت) اكر بابا صغيره اوزرينه مال شرط ايلسه بلاشئ مطلقه اولور اكر اهل قبولدن اولوب قبول
ايدرسه يعنى صبى اهل عقل اولورسه (والا فلا تطلق) واكر قبول ايلمزايسه مطلقه اولمز (وخلع المريضة
مرض الموت معتبر من الثلث) مريضه نك خلعى مرض موتنده ثلثدن معتبردر بو خلع تبرعدر زيرا بضع
حال خروجده متقوم دكلدر

(باب الظهار)

بو باب ظهار بابيدر ظهار لغتده مقابلهٔ الظهر بالظهره ديرلر زيرا چون ايكى شخصك ما بيننده عداوت اولسه
يوز يوزه طورميوب بربرينه ارقه لرين ويررلر اما شرعا (هو تشبيه زوجته اوعضو منها يعبر به عن جملتها)
ظهار شول شيدركه رجل زوجه سنى تشبيه ايلمكدر وياخود زوجه دن برعضوى تشبيهدر اول عضوكه
انكله خاتونك جمله بدنندن تعبير اولنه رقبه وعنق زوجه وفرج كبى (او جزء شايع منها بعضو يحرم عليه النظر
اليه من محارمه ولو رضاعا) وياخود زوجه دن جزء شايعى تشبيهدركه تأبيدا محارمندن اول عضوه نظر زوج
اوزرينه حرام اوله اكر مشبه بها اولان محرم رضاعا دخى اولورسه جزء شايع زوجه نك نصف وثلث وربعى كبى
اولان اجزاسيدر (فلو قال لها انت على كظهر امى) پس اكر زوج خاتوننه سن بنم اوزريمه انامك ظهرى
كبيسن (او رأسك) ياخود سنك باشك انامك باشى كبيدر ديسه بو لفظ جمله بدندن تعبير اولنان عضوه تشبيهدر
(ونحوه) وبو كا بكزر اعضايه تشبيه كه ذكرى مرور ايلمشدر (او نصفك) وياخود سنك نصفك بنم انامك
نصفى كبيدر بو لفظ جزء شايعه اولنان تشبيهك نظيريدر (وشبهه) وياخود نصفه شبيه اولان عضوه تشبيهدركه
ربع وثلث بدن كبى (او كبطنها او فخذها او كظهر اختى او عمتى ونحوها) وياخود زوجه سنه سنك
بطنك والده مك بطننه وياخود اويلوغك والده مك اويلوغنه وياظهرك قرقرنداشمك وياعمتمك ظهرنه
بكزر ديسه وبونلره بكزر يعنى كندويه نكاح حرام اولنلره تشبيه كبى (حرم عليه وطؤها ودواعيه
حتى يكفر) خاتونك وطئ ودواعيسيكه مس وتقبيلدر زوجك اوزرينه حرام اولور كفارت
ايدنجيه دكين كفارت عتق رقبه در وياخود ايكى آى متتابعين صومدر وياخود التمش مسكينى اطعامدر
(فلو وطئ قبل التكفير فليس عليه غير الاستغفار والكفارة الاولى) واكر كفارتدن اول وطئ ايلسه
اول كمسنه نك اوزرينه استغفاردن وظهارى موجب اولان كفارت اولى دن غيرى برشئ يوقدر *

سعید بن جبیر دیمشدرکه ایکی کفارت لازمدر وامام نخعی دیمشدرکه اوچ کفارت لازمدر وزوج زوجه
اوزرینه حج دخی لازمدر (ولایعود حتی یکفر) زوج ثانیا وطئی عود ایلمز حتی کفارت ایلمینجه اکر ظهار
مطلق اولورسه (والعود الموجب للکفارة عزمه علی وطئها) کفارتی موجب اولان عود وطئ اوزرینه
عزیمتیدر* شافعی دیرکه موجب کفارت اولان عوددن مراد عقیب الظهار طلاقدن سکوتدر (وینبغی لها
ان تمنع نفسها منه) زوجه یه لایق اولان بودرکه نفسنی زوجك وطئندن منع ایلیه زیرا حرامدر
(وتطالبه بالکفارة) زوجندن کفارتی طلب ایلیه (ویجبره الحاکم علیها) کفارت اوزرینه زوجی حاکم اجبار
ایلر خاتون متضرر اولمسون ایچون (واللفظ المذکور لایحتمل غیر الظهار) لفظ مذکور یعنی انت علی
کظهر امی لفظی ظهاردن غیریه محتمل دکلدر (ولو قال انت علی مثل امی او کامی فان نوی الکرامة صدق
او الظهار فظهار او الطلاق فطلاق بائن وان لم ینو شیأ فلیس بشیء) واکر زوج خاتونه انت علی کمثل امی
ویاخود کامی دیسه پس اکر کرامته نیت ایدرسه زوج تصدیق اولنور اکر ظهاره نیت ایدرسه ظهاردر
اکر طلاقه نیت ایدرسه طلاق بائندر واکر برشیئه نیت ایلمز ایسه برشیء دکلدر (ولو قال انت علی حرام کامی
ونوی ظهارا او طلاقا فکما نوی) واکر زوج انت علی حرام کامی دیسه وظهاره نیت ایلسه ویاخود طلاقه
نیت ایلسه نیت ایلدیکی کبی اولور زیرا تشبیه اعتبار ایله ظهاره محتملدر وحرام اعتبار ایله طلاقه محتملدر*
پس ایدی نیت محتمل اولان ایکیسندن برینی تعیین ایلمش اولور بو ایله اولیجق طلاق اولورسه بائن اولور
زیرا حرام کنایاتدندر حرامی تصریح ایله کرامت احتمالی منتفی اولور واکر نیت اولمسه ادنی اولان ثابت اولورکه
ظهاردر وابو یوسف قتنده ایلاء اولور (ولو قال حرام کظهر امی ونوی طلاقا او ایلاء فهو ظهار)
واکر زوج انت علی حرام کظهر امی دیسه وطلاقه ویاخود ایلایه نیت ایلسه پس بو قول ظهاردر زیرا
ذکر ظهر جانب ظهاری مرجحدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما ما نوی) وامامین قتنده نیت ایلدیکی شیدر
(ولا ظهار الا من الزوجة فلا ظهار من امته) ظهار اولمز الا زوجهدن اولور جاریهدن ظهار اولمز زیرا
حق سبحانه وتعالی (والذین یظاهرون من نسائهم) بیورمشلردر وطئ امه مملوکیته تابعدر ظهار ایسه
طلاقدن منقولدر بو ایسه امهده متصور دکلدر (ولا ممن نکحها بلا امرها فظاهر منها فاجازت النکاح)
دخی ظهار یوقدر شول خاتوندن که امری اولمدین نکاح ایلدی یعنی فضولی نکاح ایلدی واول فضولی
خاتونه ظهار ایلدی وبعد الظهار خاتون دخی نکاحه اذن ویردی زیرا حین ظهارده خاتون کندی ملکنده
دکل ایدی اول اجلدن اجنبی حکمنده اولمش اولور (ولو قال لنسائه انتن علی کظهر امی کان مظاهرا منهن
وعلیه لکل واحدة کفارة) واکر زوج خاتونلرینه سز بنم اوزریمه انامك ظهری کبیسز دیسه جملهسندن
مظاهر اولمش اولور وزوجك اوزرینه هر بر خاتون ایچون بر کفارت واردر زیرا ظهار طلاقدن منقولدر
طلاق جملهسنه اضافت اولنسه جملهسنده واقع اولور ظهار دخی کذلكدر (وان ظاهر من واحدة مرارا
فی مجلس او مجالس فعلیه لکل ظهار کفارة) واکر زوج بر خاتوننه مرارا بر مجلسده ویاخود برقاچ مجلسده
ظهار ایلسه زوج اوزرینه هر ظهار ایچون کفارت لازم اولور (وهی عتق رقبة) کفارت ظهار عتق
رقبهدر (ویجوز فیها المسلم والکافر والذکر والانثی والصغیر والکبیر والاعور والاصم الذی اذا صیح یسمع)
رقبه مسلم وکافر وذکر وانثی وصغیر وکبیر واعور یعنی بر کوزلی دخی شول صاغرکه چقرلدقجه اولنسه
استماع ایلیه بو مقولهلر کفارتده جائز اولور (ومقطوع احدی الیدین واحدی الرجلین من خلاف ومکاتب
لم یؤد شیأ) وایکی الینك بری وایکی ایاغنك بری خلافندن مقطوع اولان دخی جائز اولور وبر مکاتبکه برشیء
ادا ایلمامش اوله اول دخی جائز اولور (ولا یجوز الاعمی والاصم الذی لا یسمع اصلا) اعمی ودخی شول صاغرکه
اصلا استماع ایلمیه کفارت ایچون بو مقوله عبد جائز اولمز (والاخرس ومقطوع الیدین او ابهامیهما او الرجلین
او ید ورجل من جانب واحد) ودلسز وایکی اللری مقطوع ویاخود ایکی باش بارمقلری ویاخود ایکی ایاغی
ویاخود بر ال وبر ایاغی بر جانبندن مقطوع اولان عبدك اعتاقی کفارت ایچون جائز دکلدر (ومجنون مطبق
ومدبر وام ولد ومکاتب ادی بعضا ومعتق بعضه) مجنون مطبق یعنی آیلمز مجنون ومدبر وام ولد وشول
مکاتبکه بعضیسنی ادا ایلمشدر واجزای شایعهسندن بعضیسی معتق اولان عبد کفارت ایچون جائز دکلدر

ولواشتری

(ولو اشتری قریبه بنیتها صح) اکر برکمسنه کفارت نیتیله قریبنی اشترا ایلسه صحیحدر (وکذا لو حرر نصف عبده
عنها ثم باقیه قبل وطئ من ظاهر منها) اکر برکمسنه عبدنك نصفنی کفارتدن اعتاق ایلسه اندنصکره باقیسنی
دخی ظهار ایلدیکی خاتونه وطئندن اول اعتاق ایلسه صحیح اولور (ولو حرر نصف عبد مشترك وضمن باقیه
لا یجوز خلافا لهما) اکر مشترك اولان عبدنك نصفنی قبل الوطئ اعتاق ایلسه وصکره باقی قیمتنی
ضامن اولوب اعتاق ایلسه ابو حنیفه قتنده کفارتده جائز اولمز* اما امامین خلاف ایدوب جائز اولمسنه
ذاهب اولمشلردر (وکذا لو حرر نصف عبده ثم جامع المظاهرة ثم حرر باقیه) وینه ابو حنیفه قتنده جائز اولمیوب
امامین قتنده جائز اولدیغی کبیدر اکر برکمسنه عبدنك نصفنی تحریر ایلسه اندنصکره ظهار اولنان خاتونه جماع
ایلسه اندنصکره باقیسنی تحریر ایلسه (فان لم یجد ما یعتق صام شهرین متتابعین لیس فیهما رمضان ولا شیء من
الایام المنهیة) واکر اعتاق ایلیه جك عبد بولمز ایسه متتابعین ایکی آی صائم اولور اول ایکی آیده رمضان اولمیه
وایام منهیهدن دخی برشیء اولمیه ایام منهیه یعنی یوم فطر وایام نحر وایام تشریق دخی اولمیه (فان وطئها فیهما
لیلا عامدا او نهارا ناسیا استأنف خلافا لابی یوسف) واکر زوج ظهار ایلدیکی خاتونی حال صیامده کیجهده
قصدا ویاخود کوندزده ناسیا وطئ ایلسه ینه صومی استیناف ایدر ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنك قتنده
استیناف اولنمز (وان افطر بعذر او بغیر عذر استأنف اجماعا) واکر سفر ومرض کبی عذر ایله افطار ایلسه
ویاخود عذرسز افطار ایلسه اجماعا استیناف ایدر (فان لم یستطع الصوم اطعم هو او نائبه ستین مسکینا
کل مسکین کالفطرة او قیمة ذلك) واکر مظاهر اولان کمسنه صومه قادر اولمسه کندوسی ویاخود نائبی التمش
مسکینی اطعام ایلسه هر مسکینه فطره کبی ویاخود فطرهنك قیمتنی ویره فطره بغدایدن نصف صاعدر
وخرما واربهدن برصاعدر (ویصح اعطاء من بر ومنوی شعیر او تمر) بر من بغدای وایکی من شعیر ویاخود
ایکی من خرما معا اعطا ایلمك صحیح اولور بر من بغدای ربع صاع اولور وایکی من شعیر اولورسه ینه نصف صاع
اولمش اولور (ویصح الاباحة فی الکفارة والفدیة) کفارت وفدیهده اباحه صحیح اولور یعنی التمش مسکینی
کتوروب طویونجه اکل ایدیکزدیوب طویورمقدر (دون الصدقات والعشر) صدقات وعشرده صحیح دکلدر
(فلو غداهم وعشاهم او غداهم غدائین او عشاهم عشائین واشبعهم جاز وان قل ما اکلوا) واکر التمش
مسکینی صباح طعامنده اطعام ایلسه واخشام طعامنده اطعام ایلسه ویاخود صباح طعامنده ایکی دفعه
اطعام ایلسه ویاخود اخشام طعامنده ایکی دفعه اطعام ایلسه وطویونجه یدرسه جائزدر اکرچه اکل ایلدکلری
اقل ایسهده زیرا لازم اولان شبعدر بوخسه مقدار دکلدر (ولا بد من الادام فی خبز الشعیر دون الحنطة)
اربه اتمکنده ادامدن یعنی قاتقدن لابددر وبغدای اتمکنده لازم دکلدر (ولو اطعم فقیرا واحدا ستین یوما اجزأه)
واکر فقیر واحدی التمش کون اطعام ایلسه کفایت ایدر زیرا مقصود سد خلة المحتاجدر حاجت ایسه
هر کون متجدد اولور* اولیله اولسه یوم ثانیده اول فقیره دفع غیریه دفع کبیدر (وان اعطاه طعام الشهرین
فی یوم واحد لا یجزی الا عن یوم واحد) واکر بر کونده ایکی آیلق طعامنی بر فقیره اعطا ایلسه کفایت ایلمز
الا بر کونك طعامندن کفایت ایدر فرض اولنان عدد ایدی اول بولنمامغله کفایت ایلمدی (وان جامعها
فی خلال الاطعام لا یستأنف) اکر خلال اطعامده خاتونه جماع ایلسه استیناف ایلمز (ولو اطعم ستین فقیرا
کل فقیر صاعا عن ظهارین لا یصح الا عن واحد) والتمش فقیری اطعام ایلسه هر فقیره ایکی ظهار ایچون
بر صاع ویرسه صحیح اولمز الا برندن واقع اولور (ولو عن ظهار وافطار صح عنهما) واکر ظهاردن وافطاردن
کفارت ایچون اولورسه صحیح اولور (وکذا لو حرر عبدین عن ظهارین او صام عنهما اربعة اشهر او اطعم
مائة وعشرین فقیرا صح عنهما وان لم یعین) وینه صحیح اولور اکر برکمسنه ایکی عبدنی ایکی ظهاردن تحریر
ایلسه ویاخود درت آی ایکی ظهاردن صائم اولسه ویاخود یوز یکرمی فقیره اطعام ایلسه ایکی ظهاردن
صحیح اولور اکر تعیین ایلمز ایسهده زیرا جنس متحددر یعنی ایکیسی دخی ظهاردر اول تقدیرجه تعیینه
حاجت یوقدر (وان حرر عنهما رقبة واحدة او صام شهرین ثم عین عن احدهما صح ولو عن ظهار وقتل لا)
واکر ایکی ظهاردن بر عبد تحریر ایلسه ویاخود ایکی آی صائم اولسه اندنصکره ایکی ظهاردن بری ایچون
تعیین ایلسه صحیح اولور واکر بری ظهاردن وبری قتلدن اولورسه تعیین صحیح اولمز (وان ظاهر العبد لا یجزیه

الا الصوم وان اعتق عنه سيده او اطعم) واكر عبد ظهار ايلسه اكا كفايت ايلمز الا الصوم كفايت ايدر اكر افنديسى كندوسى ايچون قول آزاد ايدرسه ده و ياخود اطعام ايدرسه ده زيرا العبد وما يملكه كان لمولاه زيرا كفارت عبادتدر آخرك فعلى ايسه انك فعلى اولمز اول تقديرجه جائز دكلدر * كتاب درردن زيلعيدن نقل حدوده قياس ايدوب بر آى صائم اولور ديو مسطوردر

(باب اللعان)

لعانه متعلق اولان احكام بياننده در (هو) يعنى لعان لغتده طرد وابعاد معناسنه در شرعده (شهادات مؤكدة بالايمان) ايمان ايله مؤكده شهاداتدر (مقرونة باللعن) اويله شهاداتكه لعنه مقرونه در قائمة مقام حد القذف فى حق الزوج) اويله شهاداتكه زوج حقنده حد قذف مقامنه قائمه در (ومقام حد الزنى فى حقها) ودخى خاتون حقنده حد زنا مقامنه قائمه در (فلو قذف زوجته بالزنى) بركمسنه زنا ايله متهم اولان زوجهٔ عفيفه سنه زنا لفظى ايله قذف ايلسه (وكل منهما اهل للشهادة) زوج وزوجه دن هر برى اهل شهادت اولهلر زيرا بين الكافر والمسلم لعان يوقدر (وهى) حالبوكه اول خاتون (ممن يحد قاذفها) قاذفى حد اولنان كمسنه لردن اولسه مكلفه ومسلمه اولمغله (او نفى نسب ولدها) وياخود اول خاتونك ولدينك نسبنى نفى ايلسه بو قول قذف قولنه معطوفدر اويله اولمحق فعل ماضى اولور وبالزنى قولنه معطوف اولمحق مصدر اولور (فطالبته بموجبه) وخاتون زوجندن قذفك موجبنى يعنى حدنى طلب ايلسه (وجب عليه اللعان) زوجك اوزرينه لعان واجب اولورزيرا خاتونه دفع عار ايچون طلب لعان آنك حقيدر (فان ابى حبس حتى يلاعن او يكذب نفسه فيحد) واكر زوج لعاندن ابا ايدرسه ملاعنه ايدنجه وياخود كندو نفسينى تكذيب ايدنجه حبس اولنور اكر كندى نفسنى تكذيب ايدرسه حد قذف كبى حد اولنور عفو وابرا وصلح جائز اولمز (فان لاعن وجب عليها اللعان فان ابت حبست حتى تلاعن) پس اكر زوج ملاعنه ايدرسه خاتون اوزرينه دخى لعان واجب اولور واكر ابا ايدرسه خاتون ملاعنه ايدنجه حبس اولنور (او تصدقه) وياخود خاتون زوجنى قذف ايلديكى شيده تصديق ايليه (فان لم يكن الزوج من اهل الشهادة بان كان عبدا او كافرا او محدودا فى قذف وهى من اهلها حد) واكر زوج اهل شهادتدن اولمسه عبد وياخود كافر وياخود قذفده محدود اولمغله حالبوكه خاتون اهل شهادتدن اولسه زوج حد اولنور (فان كان اهلا وهى امة او صغيرة او مجنونة او محدودة فى قذف او كافرة او ممن لا يحد قاذفها فلا حد ولا لعان) واكر زوج اهل شهادتدن اولسه حالبوكه خاتون جاريه و ياخود صغيره وياخود مجنونه وياخود قذفدن محدود وياخود كافره وياخود شول كمسنه دن اولسه كه آنى قذف ايدن حد اولنمسه مثلا خاتون زانيه اولسه زوج حد اولنمز ومابينلرنده لعان دخى يوقدر (وصفته ان يبدأ بالزوج فيقول اربع مرات اشهد بالله انى لصادق فيما رميتها به من الزنى) لعانك صفتى ابتدا رجل بدأ ايلمكدر امدى درت دفعه اللهه شهادت ايدرمكه بن صادقم شول شيده كه زوجه يه زنادن اول شيء ايله رمى ايلدم (وفى الخامسة ان لعنة الله عليه ان كان كاذبا فيما رميتها به من الزنى يشير اليها فى جميع ذلك) وبشنجيسنده اللهك غضبى رجلك اوزرينه اولسون اكر كاذب اولور ايسه شول شيده كه زوجه يه زنادن اول شيء ايله رمى ايلدم ديوب جمله سنده زوجه طرفنه اشارت ايليه (ثم تقول هى اربع مرات اشهد بالله انه كاذب فيما رمانى به من الزنى) اندنصكره خاتون دخى درت دفعه اللهه شهادت ايدرمكه زوجم كاذبدر شول شيده كه بكا زنادن اول شيئله رمى ايلدى يعنى زنا ايله رمى ايلدى (وفى الخامسة ان غضب الله عليها ان كان صادقا فيما رمانى به من الزنى تشير اليه فى جميع ذلك) بشنجيده اللهك غضبى خاتونك اوزرينه اولسون اكر زوج صادق اولورسه شول شيده كه بكا رمى ايلدى زنا ايله ديه وجمله سنده زوج طرفنه اشارت ايليه (وان كان القذف بنفى الولد ذكره عوض ذكر الزنى) واكر قذف نفى ولد ايله اولورسه زنا ذكرى بدلنه انى ذكر ايليه (وان كان بالزنى ونفى الولد ذكرهما) واكر قذف زنا ونفى ولد ايله اولورسه زوج وزوجه ايكيسنى دخى ذكر ايليه لر * مثلا رجل صادقم شول شيده كه بنى اكا رمى ايلدم زنا ونفى ولددن ديه (فاذا تلاعنا فرق الحاكم بينهما) واكر زوج وزوجه ملاعنه ايلسه لر بينلرين حاكم تفريق ايليه * زيرا نبى عليه السلام زماننده بر رجل خاتونى ايله ملاعنه ايلديلر و بينلرين تفريق ايدوب ولدى والده سنه الحاق ايلدى قبل التفريق بينونت واقع اولمدى و آيرلمزدن مقدم برى فوت

اولسه وارث اولور (وهو طلقة بائنة) لعان طلقهٔ بائنه در (وينفى نسب الولدان كان القذف به) ولدك نسبى نفى اولنور اكر قذف نفى ولد ايله اولورسه (ويلحقه بامه) قاضى ولدى اناسنه الحاق ايدر (فان كذب نفسه بعد ذلك حد) اكر زوج بعد اللعان نفسنى تكذيب ايدرسه حد اولنور وجود حد لازم اولان شيئى اقرار ايلديكى ايچون ولعاندن اول دخى تكذيب ايلسه ينه حد اولنور اما ابانه ايلسه نه حد ونه لعان واردر * مثلا يا زانية انت بائن ديسه برشيء لازم كلمز اما سن باين سن يا زانية ديسه حد ويريلور زيرا قذف بعد البينونه واقع اولمشدر (وحل له ان يتزوجها خلافا لابى يوسف) زوج ايچون اول خاتونى تزوج ايلمك حلال اولدى ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده بعد الملاعنه تزوجى حلال اولمز زيرا نبى عليه السلامك (المتلاعنان لا يجتمعان ابدا) حديث شريفنى استدلال ايدوب حلال اولمامسنه ذاهب اولمشدر اما ابو حنيفه وامام محمد ديديلر كه مادامكه متلاعنان اوله لر اجتماعلرى جائز اما زوج نفسنى تكذيب ايلدكدنصكره ملاعنه لك باقى قالمز زيرا زوج اوزرينه حدك وجوبى كندونك رجوعيله اولمشدر و بطلان لعان ايسه اقامت حدك ضرورتندندر زيرا اصل وخلف ايكيسى بريره جمع اولمز (وكذا ان قذف غيرها فحد او زنت فحدت) زوج نفسنى تكذيب ايدوب حد اولندقدنصكره ملاعنه ايلديكى خاتونى تزوج ايلمك حلال اولديغى كبى اكر ينه زوجه سندن غيرى خاتونى قذف ايلسه وحد اولورسه وياخود خاتون زنا ايدوب حد اولورسه اول خاتونى تزوج ايلمك حلال اولور وحد ايله اهليت لعان باطل اولور زيرا زوجين بيننده لعان عمرنده بر دفعه مشروعدر بو خسه تكرار مشروع دكلدر وخاتونك زناسى دخى احصانى اسقاط ايدر واهليت لعان دخى باطل اولور مصنفك فحدت قولى قيد اتفاقيدر زيرا خاتونك زناسى جلده سز احصانى ساقط ايدر تكرار ذكرنه حاجت يوغيدى اما قذف بونك خلافنجه در زيرا قذف ايله احصان ساقط اولمز حد اولورلمينجه * فقيه مكى رحمه الله ديمشدركه تشديد نون ايله زنت ديمك زنايه نسبت ايلمكدر اول تقديرجه حدك ذكرى شرط اولمش اولور (ولا لعان بقذف الاخرس) دلسزك قذفى ايله لعان يوقدر زيرا لعان بىزبانك اشارت ايله قذفى شبهه دن خالى دكلدر وشبهه ايله ايسه حد مندرى اولور (ولا بنفى الحمل) نفى حمل ايله دخى لعان يوقدر زيرا اول كمسنه قاذف اولمامش اولور احتمالدركه ششمش اوله حمل اولميه (وعندهما يلاعن ان اتت به لاقل من ستة اشهر) امامين قتنده ملاعنه ايدرلر اكر خاتون آلتى ايدن اقلده منفى اولان ولدى كتورورسه (ولو قال زنيت وهذا الحمل منه لاعن اتفاقا) اكر زوج خاتونه سن زنا ايلدك وبو حمل زنادندر ديسه زوج اتفاقا ملاعنه ايدرلر زيرا لفظ زنيت صريحدر بو لفظ ايله قذف بولنمش اولدى (ولا ينفى القاضى الحمل) قاضى حملك نسبنى قاذفدن نفى ايلمز زيرا لعان نفى ولد ايله دكلدر بلكه زنيت قوليله در (ولو نفى الولد عند التهنئة) واكر عند التهنية ولدى نفى ايلسه عادتا تهنيه ولادتدنصكره يدى كون ايله معدوددر (وابتياع آلة الولادة صح ولاعن) آلت ولادتى اشترا ايلمك وقتنده نفى ولد ايلسه ولدك نفيى صحيح اولور ملاعنه ايدرلر (وان نفى بعد ذلك لاعن ولا ينفى) واكر زوج ولدك نسبنى ايام تهنيه نك مرورندنصكره واشتراى آلت ولادتدنصكره نفى ايلسه ملاعنه ايدرلر نسب ولدى نفى ايده مز زيرا بو محللرده سكوت اقراردر لعان واجب اولور لكن ولد نفى اولمز (وعندهما يصح النفى فى مدة النفاس) امامين قتنده مدت نفاسك انقضاسنه دكين نفى ولد صحيح اولور (وان كان غائبا فحال علمه كحال ولادتها) واكر زوج غائب اولورسه انك علمنك حالى خاتونك ولادتى حاليدر وآنك كبيدر يعنى خاتون وضع حمل ايلدكده زوج غائب بولنسه ومدت بعيدكدنصكره خبردار اولسه زوجك معلوم ايدنديكى حالى خاتونك ولادتى حالى كبيدر (وان نفى اول توأمين واقر بالآخر حد) واكر زوج ايكيز اولان اولادندن اول وجوده كلان ولدى نفى ايدوب صكره كى ولده اقرار ايلسه اول كمسنه حد اولنور زيرا ثانى يه اقرار ايله نفسنى تكذيب ايلمشدر (وان عكس لاعن) واكر زوج اوله اقرار ايدوب ثانى يى نفى ايلسه ملاعنه ايدرلر زيرا اوله اقرار ايله عفتنه مقر اولوب ثانى يى نفى ايلمكله قاذف اولمش اولدى (ويثبت نسبهما فيهما) ايكيسنده دخى ايكى ولدك نسبى ثابت اولور زيرا ايكيسى برماده دن مخلوقدر برينك نسبى ثابت اولمحق آخرك نسبى دخى ثابت اولمق ضروريدر

(باب العنين)

بو باب عنين بياننده در (هو من لا يقدر على الجماع) عنين شول كمسنه دركه جماعه قادر اولميه (او يقدر
على الثيب دون البكر) و ياخود ثيبه يعنى بكارتى زائل اولمش خاتونه جماع ايلمكه قادر اوله اما بكره قادر اولميه
(فلو اقر انه لم يصل الى زوجته) زوج خاتون دعوا دنصكره زوجه سنه واصل اولمديغنه اقرار ايلسه
(يؤجله الحاكم سنة قمرية هو الصحيح) حاكم اول كمسنه يى مرافعه اولدقلرى وقتده سنهٔ قمريه ايله تأجيل ايدر
صحيح اولان دخى بودر سنهٔ قمريه اوچيوز اللى درت كوندر و بر كونك ثلثى و بر كونك عشرينك ثلثيدر
و حسن روايت ايلمشدر امام اعظم حضرتلرى زمان شريفلرنده سنهٔ شمسيه ايله تأجيل بيورمشلردر
سنهٔ شمسيه اوچيوز التمش بش كوندر و ربع كوندر و بر سنه تأجيل اولمغه سبب اكر مرض دفع اولمق
ممكن ايسه فصول اربعه نك برنده واقع اولور زيرا مرض درت شيدندركه برى برودت و برى حرارت
و برى يبوست و برى رطوبتدر و سنه نك فصولى ايسه بونلرى مشتملدر ✻ پس امدى ربيع حار و رطبدر
و صيف حار و يابسدر خريف بارد و يابسدر و شتا ايسه بارد و رطبدر چونكه برسنه ده مرض زائل اولمق ممكن
اولمسه غيرى قابل علاج دكلدر (و يحتسب منها رمضان) سنهٔ مقدره دن رمضان حساب اولنور
(و ايام حيضها) دخى ايام حيضى حساب اولنور (لا مدة مرضه او مرضها) زوجك مدت مرضى و ياخود
خاتونك مدت مرضى حساب اولنمز (فان لم يصل فيها فرق بينهما ان طلبته و هو طلقة بائنة) و اكر مقدر اولان
سنه ده زوج خاتونه واصل اولمز ايسه يعنى جماع ايلمز ايسه قاضى بينلرين تفريق ايدر و ياخود ما بينلرى
تفريق اولنور اكر خاتون تفريق طلب ايدرسه و بو تفريق طلقهٔ بائنه در فسخ دكلدر زيرا فعل قاضى زوجه
مضاف اولمغله كانه زوج بنفسه تطليق ايلمش كبى اولدى زيرا مقصود اولان خاتوندن ظلمى دفعدر
(فلو قال وطئت و انكرت ان قبل التأجيل) و اكر زوج وطئ ايلدم ديسه و خاتون دخى وطئى انكار ايلسه
اكر اختلاف قبل التأجيل اولورسه اولدخى ثيب ياخود بكر اولمقدن خالى دكلدر (فان كانت ثيبا او بكرا
فنظرن اليها) پس اكر زوج وطئ ايلدم ديوب خاتون انكار ايتديكى ثيب اولورسه و ياخود بكر اولورسه
نساء طائفه سى اول خاتونك فرجنه نظر ايدر (فقلن هى ثيب فالقول له مع يمينه) پس امدى اكر ناظره
اولان نساء بو خاتون ثيبدر ديرلرسه يمينى ايله قول زوجكدر زيرا خاتون زوجك اوزرينه استحقاق فرقتى
دعوى ايدر زوج ايسه انكار ايدر قول منكركدر يمينى ايله زيرا زوج اصله متمسك اولمشدركه اول اصل
سلامتدر زيرا بكارت وطئسز دخى ازاله اولور يعنى زائل اولور او بله اولسه احتمال موجود اولمغله قول
زوجكدر (وان قلن هى بكر اجل) اكر نساء طائفه سى بو خاتون بكردر ديسه لر برسنه تأجيل اولنور
(و كذا ان نكل) و ينه تأجيل اولنور اكر زوج يميندن نكول ايدرسه (وان بعد التأجيل و هى ثيب او بكر)
و اكر اختلاف تأجيلدنصكره اولورسه حالبوكه خاتون ثيب اولسه و ياخود بكر اولسه (وقلن ثيب فالقول له)
و ناظره اولان نساء ثيبدر ديرلر ايسه قول زوجكدر يمينى ايله بكرى تجربه ده فقها ديمشلردركه طاوغك
كوچك يمرطه سنى فرجنه ادخال ايده لر اكر بلا تكلف داخل اولورسه ثيبدر واصل اولمز ايسه بكردر
و بعضيلر ديمشدركه ديواره تبول ايتديره لر اكر بولى ديواره تجاوز ايدرسه بكردر ايلمزسه ثيبدر و بعضيلر
ديمشدر يمرطه يى كسر ايدوب خاتونك فرجنه صب اولنه اكر داخل اولورسه ثيبدر داخل اولمزسه بكردر
(وان قلن بكر خيرت) اكر نسادن ناظره اولان بكردر ديرلرسه خاتون تخيير اولنور (و كذا ان نكل) اكر زوج
يميندن نكول ايدرسه (و متى اختارته بطل خيارها) هر زمانكه خاتون زوجنى اختيار ايليه طلب تفريقده
خيارى باطل اولور (و الخصى كالعنين) خصى عنين كبيدر جميع احكامده خصى اولدركه ذكرى برنده اولوب
خصيتينلرى مقطوع اولمش اوله (و المجبوب يفرق فى الحال) مجبوب خاتون طلب ايلدكده فى الحال
تفريق اولنور مجبوب ذكرى مقطوع اولاندر (و حق التفريق فى الامة للمولى عند الامام) امه حقنده
حق تفريق مولى ايچوندر ابو حنيفه قتنده (و لها عند ابى يوسف) امام ابو يوسف قتنده حق تفريق
امه ايچوندر زيرا وطئ امه نك حقيدر (و لا خيار لها ان وجدت به جنونا او جذاما او برصا خلافا لمحمد)
خاتون ايچون خيار يوقدر اكر زوجده جنون و ياخود جذام و ياخود برص بولسه امام محمد ايچون خلاف
واردر آنك قتنده خاتون ايچون خيار واردر (و لا خيار له لو جد بها ذلك او رتقا او قرنا) و زوج ايچون دخى

خيار يوقدر اكر زوج خاتونده جنون و يا جذام و برص بولسه و ياخود رتق و ياخود قرن بولسه ✻ رتق فم
فرجده لحم كبى برشئ اولمقدر و قرن فرجده كمك اولمقدر كه دخوله ذكره مانع اوله

(باب العدة)

بو باب عدتك احكامى بياننده در (هى تربص) عدت تربصدر يعنى انتظاردر (يلزم المرأة عدة الحرة للطلاق)
خاتونه حره عدتى لازم اولور طلاق ايچون يعنى مدخول بها و ياخود خلوت صحيحه اولمش خاتون مطلقه اولسه
عدت لازمدر (او الفسخ) و ياخود فسخ ايچون عدت لازم اولور فسخ خيار بلوغ و ياخود خيار عتق و ياخود
عدم كفاءه و ياخود احد زوجين صاحبنه مالك اولمق و ياخود زوجك اوغلنى شهوت ايله تقبيل و ياخود
زوجيندن برينك ردتى ايله فسخ اولدقده عدت لازم اولور (ثلاثة قروء اى حيض) اوچ حيض عدت لازمدر
اوّل ايكى حيض تفريق ايچون و ثانى حرمت نكاح ايچون ثالث فضيلت حريت ايچوندر (و كذا من وطئت
بشبهة) و ينه اوچ حيض عدت چكر شول خاتونكه شبهه ايله وطئ اولندى مثلا بر كمسنه خاتوننى ظن ايدوب
وطئ ايلمك كبى (او بنكاح فاسد) و ياخود نكاح فاسد ايله وطئ اولندى مثلا نكاح موقت و بلا شهود نكاح
كبى بنا كادخى عدت لازمدر (و فرقت او مات عنها زوجها) و خاتون تفريق اولنسه و ياخود زوجى فوت
اولسه اوچ حيض عدت چكر (و ام ولد عتقت او مات مولاها) و ام ولد معتقه اولسه و ياخود افنديسى
فوت اولسه اولدخى اوچ حيض عدت چكر (و لا يحتسب حيض طلقت فيه) عدتدن حساب اولنمز شول
حيضكه اول حيض ايچنده مطلقه اولمشدر (وان كانت لا تحيض لكبر او صغر او بلغت بالسن و لم تحض
فثلاثة اشهر) و اكر خاتون حيض كورر دكل ايسه عجوز و ياخود صغيره اولديغيچون و ياخود سن ايله
بالغ اولوب حيض كورمز ايسه ✻ پس امدى بونلرك عدتى اوچ آيدر حق سبحانه و تعالى شهرى ايسه
حيض مقامنه قائم ايدوب (و اللائى يئسن من المحيض من نسائكم ان ارتبتم فعدتهن ثلاثة اشهر)
بيورمشلردر واندن صغيره حقنده (و اللائى لم يحضن) بيورمشلردر (و للموت فى نكاح صحيح اربعة اشهر
و عشرة ايام) و حره نك موتى ايچون عدتى نكاح صحيحده درت اى و اون كوندر كرك زوج داخل اولسون
كرك اولمسون و خاتون دخى كرك صغيره اولسون و كرك كبيره و كرك مسلمه و كرك كتابيه اولسون برابردر
(و عدة الامة حيضتان) جاريه نك عدتى ايكى حيضه در زيرا نبى عليه السلام (طلاق الامة تطليقتان و عدتها
حيضتان) بيورمشلردر (و فى الموت و عدم الحيض نصف ما للحرة) جاريه نك عدتى موتده و عدم حيضده حره
ايچون اولان شيئك نصفيدر (و عدة الحامل وضع الحمل مطلقا) حامله نك عدتى وضع حملدر مطلقا يعنى
كرك مطلقه اولسون كرك زوج متوفى اولسون و كرك حره اولسون و كرك امه اولسون برابردر (و لو مات عنها
صبى) و اكر فوت اولان صبى ايسه ده عدت وضع حمل ايدنجه در ابو حنيفه و امام محمد قتنده (و عند ابى يوسف
رحمه الله ان مات عنها صبى فعدتها بالاشهر) و ابو يوسف قتنده اكر صبى فوت اولسه اول خاتونك عدتى
اشهر ايله در يعنى درت آى اون كوندر (و ان حملت بعد موت الصبى) و اكر صبينك موتندنصكره خاتون حامل
او لسه مثلا صبينك موتندن آلتى آيده و ياخود دخى زياده ده وضع ايلمكله حامل اولسه (فعدتها بالاشهر
اجماعا) پس امدى اول خاتونك عدتى اشهر ايله در اجماعا زيرا خاتون وقت موتده حامل اولمامش اولدى
(و لا نسب فى الوجهين) ايكى وجهده دخى ولدك نسبى ثابت اولمز يعنى كرك قبل الموت حامل اولسون
كرك بعد الموت حامل اولسون زيرا صبينك مائى يوقدر كه علوق تصور اولنه اكر ديلورسه نكاح مانك مقامنه
قائم اولور زيرا نبى عليه السلام (الولد للفراش) بيورمشلردر بوكا جواب و يريلوركه نكاح اول زمان ماء مقامنه
قائم اولور كه تصور ماء ممكن اوله صبيده ايسه ممكن دكلدر (و من طلقت فى مرض الموت تطليقا رجعيا
كالزوجة) شول خاتونكه زوجك مرض موتنده طلاق رجعيه ايله مطلقه اوله آنك عدتى زوجه كبيدر
(وان كان بائنا تعتد بابعد الاجلين) اكر مرض موتنده مطلقه اولان باين اولورسه ابعد اجلين ايله معتده اولور
ابو حنيفه و امام محمد قتنده مثلا اول باين اولان خاتون عدت طلاقكه اوچ حيض ايدى اول عدت ايچنده ايكن
رجل فوت اولسه و بو خاتونك حيضى بر وجهله ممتد اولسه كه عدت وفاتى تجاوز ايلسه يعنى آيده بر حيض
كورميوب اللى كونده بر حيض كورمكله اوچ حيضى درت آى اون كونده تمام كورسه اول ابعد اجلين

عدت طلاقدر اما هر آیده بر حیض کورر خاتون اولیجق تمام اولمدین وفات ایلسه ابعد الاجلین عدت وفات اولور
عدت طلاقده مرور ایدن کونلر باطل اولوب عدت وفات ایله معتده اولور (وعند ابی یوسف کالرجعی)
ابو یوسف قتنده خاتونك عدتی رجعی کبیدر اوچ حیض ایله عدت چکر (ومن عتقت فی عدة رجعی
تتم کالحرة) شول جاریه که عدت رجعیه ده معتقه اولسه حره کبی عدتی تمام ایدر جاریه نك عدتی حره
عدتنه انتقال ایدر زیرا رجعیه ده هنوز نکاح باقیدر (وان فی عدة بائن اوموت فکالامة) واکر عدت
باینده معتقه اولسه و یاخود عدت موتده معتقه اولسه آنك عدتی ایکیسنده دخی امه عدتی کبیدر
حره عدتنه انتقال ایلمز زیرا بینونت وموت ایله نکاح زائل اولدیغیچون (وان اعتدت الایسة بالاشهر
ثم عاد دمها علی عادتها بطلت عدتها وتستأنف بالحیض هو الصحیح) واکر آیسه یعنی حیضدن کسلان خاتون
اشهر ایله عدت چکسه اندنصکره اول خاتونك دمی عادتی اوزرینه عودت ایلسه اول خاتونك اشهر ایله
چکدیکی عدت باطل اولور وحیض ایله استیناف ایدر صحیح اولان بودرسن ایاس اللی بش یاشنده اولان
خاتوندر وفتوی دخی بونك اوزرینه در (وکذا تستأنف الصغیرة اذا حاضت فی خلال الاشهر) و ینه صغیره
دخی عدتی حیض ایله استیناف ایدر اشهر ایله عدت ماییننده حائض اولدقده (ومن اعتدت البعض بالحیض
ثم آیست تعتد بالاشهر) شول خاتونکه عدتنك بعضیسنی حیض ایله معتده اولسه اندنصکره آیسه اولسه
اشهر ایله معتده اولور بدل ایله مبدل منهی جمع ایلمك لازم کلمسون ایچون مثلا برخاتون اوچ حیض ایله عدت
طلاق چکرکن ایکی آیدن اقلده ایکی حیض کورسه اندنصکره دم منقطعه اولوب آیسه اولسه برآی دخی
مرور ایلمکله عدتی تمام ایلمز بلکه استیناف ایدوب اوچ آی دخی عدت چکر اول ایکی مرور ایدر محسوب اولمز
اکر محسوب اولورسه بدل ایله مبدل منه جمع اولمق لازم کلور بوخود ممنوعدر کذا فی اصلاح الایضاح
(واذا وطئت المعتدة بشبهة وجبت علیها عدة اخری وتداخلتا) یعنی معتده اولان خاتون شبهه ایله وطی
اولنسه اول خاتونك اوزرینه عدت اخری واجب اولور وایکی عدت بر برینه تداخل ایدر (وماتراه المرأة)
شول حیضکه معتده اولان خاتون شبهه ایله وطئدنصکره کورر (یحتسب منهما) اول حیض ایکی عدتدن
حساب اولنور (وتتم الثانیة ان تمت الاولی قبل تمامها) عدت ثانیه یی تمام ایدر اکر ثانینك تمامندن
اقدم عدت اولی تمام اولدی ایسه شك یوقدر که حیضهٔ اولی عدت اولی ایچوندر اما اندنصکره اولان
ایکی حیضه که صکره اولمشدر اول حیضه ایکی عدتدن اولوب درت حیضه منابنه نائب اولور ایکیسی
عدت اولی وایکیسی ثانیه ایچوندر واول حیضه ایله عدت اولی لازم اولور دردنجی حیضه لازمدر که ثانی تمام
اوله (وابتداء العدة فی الطلاق والموت عقیبهما) موت وطلاقده عدتك ابتداسی ایکیسنك عقیبنده در یعنی
موت وطلاقك عقیبنده در (وان لم تعلم بهما) اکر خاتون ایکیسنی بلمز ایسه ده ینه عدت عقیب موت وطلاقده در
مثلا برخاتونك زوجی سفرده فوت اولسه و یاخود تطلیق ایلسه وکندویه خبر درت آی اون کوندنصکره
واصل اولسه خبر واصل اولدیغی ساعت آخره تزوج ایلسه جائزدر زیرا عدتی منقضیه اولمشدر
(وفی النکاح الفاسد عقیب التفریق) نکاح فاسدده عدتك ابتداسی قاضینك تفریقی عقیبنده در
(اوالعزم علی ترك الوطئ) و یاخود جماع ایلمامك اوزره زوجك عزیمتیدر * مثلا ترکتك و یاخود خلیت
سبیلك دیمك کبی (ومن قالت انقضت عدتی بالحیض فالقول لها مع الیمین ان مضی علیها ستون یوما)
وشول خاتونکه بنم عدتم حیض ایله منقضیه اولدی دیسه یمینی ایله قول خاتونکدر اول عدت اوزرینه اکر التمش
کون کچمش ایسه (وعندهما ان مضی تسعة وثلاثون یوما وثلاث ساعات) امامین قتنده اوتوزطقوز کون
اوچ ساعتدر (وان نکح معتدته من بائن) واکر برکسنه باینден معتده سنی نکاح ایلسه (ثم طلقها
قبل الدخول لزم مهر کامل وعدة مستأنفة) اندنصکره قبل الدخول تطلیق ایلسه اول کسنه یه کامل مهر
وعدت مستأنفه لازم اولور ابو حنیفه وابو یوسف قتنده (وعند محمد نصف مهر واتمام الاولی) وامام محمد قتنده
نصف مهر وعدت اولایی اتمام لازمدر زیرا حقیقة دخول یوقدر (ولا عدة فی طلاق قبل الدخول)
قبل الدخول طلاقده بالاتفاق عدت یوقدر زیرا بیکه دخول ایله مؤکد اولان نکاح ایدی اول ایسه محقق
دکل وخلوت صحیحه که نکاح مقامنه قائمدر اولدخی محقق دکل اول اجلدن عدت لازم اولمز (ولا علی ذمیة

طلقها ذمی) وذمی تطلیق ایلدیکی ذمیه اوزرینه دخی عدت یوقدر اکر معتقد کللر ایسه زیرا ذمیه فروع
شرعله مخاطبدر حق شرع ایچون واجب دکلدر زیرا اعتقادلری یوقدر اکر معتقد ایسه لر ذمیه اوزرینه
عدت واجب اولور بالاتفاق زیرا عدت حق زوجدر کافره دخی حقوق عباد ایله مخاطبدر (اوحربیة
خرجت الینا مسلمة خلافا لهما) ودخی شول حربیه اوزرینه عدت یوقدر که مسلم اولدیغی حالده دار اسلامه
چیقه امامین ایچون خلاف واردر انلر قتنده حربیه عدت چکر اکر حامل اولورسه وضع حمل ایدنجه عدت
چکرز یرا قارننده اولان ولدك نسبی ثابتدر (فصل تحد) خاتون منع اولنور یعنی نعمت نکاحك فوتندن
متأسفه اولور اصلده حد منع معناسنه در یقال احدت المرأة احدادا ای منعت نفسها احداد دخی احداد
معناسنه در ایکیسی دخی زوجی وفاتندنصکره ترك زینتده استعمال اولنور (معتدة البائن والموت)
معتدهٔ باین ودخی معتدهٔ موت منع اولنور اما معتدهٔ طلاق رجعیه ترك زینت ایلمز زیرا هنوز نکاحدن
اثر باقی اولدیغیچون (اذا کانت مکلفة مسلمة بترك الزینة) یعنی خاتون مکلفه ومسلمه اولسه ترك زینت ایله
منع اولنور (وبلبس المزعفر والمعصفر والطیب والدهن والکحل والحناء الا من عذر) زعفران وعصفر ایله
صبغ اولنمش ثوب کیمکدن دخی منع اولنور ورایحهٔ طیبه ایله ودهن وکحل وحنا ایله زینت دخی منع اولنور
الا مکرکه عذردن استعمال اولنه دوا ایچون جمله سنك استعمالی جائزدر (لا معتدة العتق والنکاح الفاسد)
معتدهٔ عتق ومعتدهٔ نکاح فاسد ترك زینت ایله منع اولنمز زیرا بو ایکیسی نعمت نکاحی فوت ایتدیلر که
تأسفه مظهر اوله لر * معتدهٔ عتق دیدیکی شول ام ولددر که افندیسی کندوبی اعتاق ایلیه بعده افندیسی
وفات ایلیه اولمقوله خاتون ترك زینت ایله منع اولنمز (ولا تخطب المعتدة) معتده اولان خاتون خطبه اولنمز
(ولا بأس بالتعریض) تعریض لا بأسدر * ابن عباس رضی الله عنه تفسیر ایدوب دیدیکه تعریضك معناسی
بودر که برکسنه معتده اولان خاتونه بن سنی تزوج ایلمك مرادمدر زیرا سن حسناسین وصالحه سین دیو قول
این ایله سویلمکدر بوذکر اولنان بائن طلاق ایله وعدت وفات ایله معتده اولان حقنده در رجعیه ده ممکن دکلدر
زیرا هنوز اثر نکاح آنده باقیدر * ابن ملك دیمشدر که تعریض انجق عدت وفات ایله معتده اولان خاتونه در
بوخسه باین طلاق ایله معتده اولانه دکلدر زیرا که تعریض زوج اول ایله عداوته مفضی اولور (ولا تخرج
معتدة الطلاق من بیتها اصلا) معتدهٔ طلاق اوندن طشره خروج ایلمز کرك کیجه وکرك کوندز زیرا حق سبحانه
وتعالی ینك (لا تخرجوهن من بیوتهن ولا یخرجن) قول شریفی عدم خروجه دلیل قاطعدر (ومعتدة الموت
تخرج نهارا وبعض اللیل ولا تبیت فی غیر منزلها) ومعتدهٔ موت کوندز اوندن طشره چقار ودخی لیلك
بعضیسنده چقار زیرا معتدهٔ موت ایچون نفقه یوقدر اولیله اولنجه طلب معاش ایچون نهارده چیقمغه
رخصت واردر کاه اولورکه خروج ممتد اولوب کیجه یه قالور * انکیچون وبعض اللیل دیدی وکندو منزلندن
غیریده بیتوتت ایلمز اما معتدهٔ طلاق بوکا مخالفدر زیرا انك نفقه سی زوج اوزرینه در اوندن خروجه احتیاج
یوقدر (والامة تخرج فی حاجة المولی) جاریه معتده افندیسنك حاجتی ایچون اوندن خروج ایدر (وتعتد
المعتدة فی منزل یضاف الیها وقت الفرقة اوالموت) معتده اولان خاتون برمنزلده عدت چکر که وقت فرقتده
و یاخود وقت موتده اول منزل سکنی ایله اول خاتونه مضاف اولمش اولور زیرا مفسرین حق سبحانه وتعالی ینك
(ولا تخرجوهن من بیوتهن) قول شریفنی بیوت سکنی ایله تفسیر ایلمشلردر (الا ان تخرج جبرا) الا مکرکه
ورثه خاتونی جبرا اخراج ایلیه لر (اوخافت علی مالها) و یاخود خاتون مالی اوزرینه خوف ایلیه مثلا اکر وقت
فرقتده و یاخود وقت موتده بولندیغی اوده اولورسه مالی ضایع اولمق احتمالی خوفی اولسه خاتون اول اودن
خروج ایدر (اوانهدام المنزل اولم تقدر علی کرائه) و یاخود منزلنك انهدامنه خوف ایلسه و یاخود اولدیغی
اوك کراسنی ادایه قادره اولمسه خاتون معتده اولدیغی حالده اولزمان اوندن خروج ایدر زیرا بونلرك جمله سی
عذردر (ولا بأس بکینونتهما معا فی منزل وان کان الطلاق بائنا اذا کان بینهما سترة) معتده اولان زوج ایله
برمنزلده معا اولمسی لا بأسدر اکر طلاق باین ایله اولورسه ده لا بأسدر یعنی ایکیسنك ماییننده ستره اولسه
یعنی پرده اولسه (الا ان یکون فاسقا) الا مکرکه زوج فاسق اوله اولزمان بر پرده اولمق جائز دکلدر
(فان کان فاسقا اوالبیت ضیقا خرجت) اکر زوج فاسق اولورسه و یاخود بیت ضیق اولورسه خاتون اول اودن

چقارايكيسى بر يرده اولمق لايق دكلدر چقمسى لازمدر (والاولى خروجه) واولى اولان زوجك اودن
خروجيدر زيرا خاتونك منزل زوجده مكثى واجبدر وزوجك مكثى مباحدر امدى مباحى رعايتدن واجبى
رعايت اولى در (وان جعلا بينهما امرأة ثقة تقدر على الحيلولة فحسن) اكر زوج فاسق ايله معتده ما بيننده
معتمد عليها بر خاتون قيلسه لر او يله خاتونكه منعه قادره اولسه حسندر * كافى ديمشدركه اكر قاضى ايكيسنك
بيننه بر معتمد عليها خاتونى تعيين ايلسه حسندر بقدر الامكان واجبى عمل ايلمك ايچون (ولو ابانها او مات عنها
فى سفر وبينها وبين مصرها اقل من مدته رجعت) اكر زوج خاتونى سفرده طلاق باين ايله تطليق ايلسه
وياخود سفرده زوجى فوت اولسه حالبوكه خاتون بينى ايله خاتونك شهرى بينى مدت سفردن اقل اولسه
خاتون شهرنه رجوع ايليه كرك يانجه محرمى اولسون كرك اولمسون (وان كانت مسافته من كل جانب)
هر جانبدن اكر مسافهٔ سفر اولسه يعنى شهرى ايله مقصدى بيننده هر جانبدن مسافهٔ سفر اولسه
(تخيرت معها ولى اولا) خاتون شهرى ايله مقصده توجهده مخير اولور اكر كندوسى ايله وليسى اولسون
كرك اولمسون (والعود احمد) شهرنه عود احمددر بقدر الامكان عدتنى زوجده تمام ايتمك ايچون (وان كان
ذلك فى مصر لا تخرج منه مالم تعتد ثم تخرج ان كان لها محرم) اكر زوجك فوتى وياخود ابانهسى بر شهرده
اولورسه خاتون مادامكه عدت چكمينجه اول شهردن چقميه عدت تمام اولدقدنصكره خروج ايليه
اكر خاتون ايچون محرم اولورسه (وقالا ان كان معها محرم جاز الخروج قبل الاعتداد) امامين ديديلركه
اكر خاتونك محرمى اولورسه عدتدن اول اول شهردن خروجى جائز اولور

(باب ثبوت النسب)

بو باب ثبوت نسبك احكامى بيانندهدر (اقل مدة الحمل ستة اشهر) مدت حملك اقلى آلتى آيدر حق سبحانه
وتعالينك (وحمله وفصاله ثلاثون شهرا) قولندنصكره (وفصاله فى عامين) قول شريفى مدت حمل آلتى آى
اولديغنه حجت قاطعهدر بو قول على وابن عباس رضى الله عنهما حضرتندن منقولدر (واكثرها سنتان)
ومدت حملك اكثرى ايكى سنهدر بزم قمزده امام شافعى قتنده حملك اكثرى درت سنهدر مشهور اولان
دخى بودر امام مالك بش سنهدر ديمشدر و بر روايتده يدى سنه اولمق اوزره ذاهب اولمشدر * و روايت
اولنمشدركه ضحاك درت سنه اناسى قارننده ياتوب طوغدقده ديشلرى ظاهر اولوب ضحك ايدردى اول اجلدن
ضحاك تسميه اولنمشدر وابن عجلان وابن ربيعه دخى اناسى قارننده درت سنه ياتمشدر وابن عجلاندن روايت
اولنمشدركه ولد اناسى قارننده درت سنه و بعض زمان يدى سنه قالور بعده طوغر امابزم ايچون دليل
قول عائشه رضى الله عنهادر (لا يبقى الولد فى بطن امه اكثر من سنتين ولو بظل مغزل) بيورمشلردر
بزم مذهبمزده اكثر مدت حمل ايكى سنهدر (ومن قال ان نكحت فلانة فهى طالق فنكحها فولدت لستة اشهر
منذ نكحها لزمه نسبه ومهرها) بر كمسنه اكر فلانهيى بن نكاح ايدرسم اول خاتون طالقدر ديسه وخاتون
مزبورى نكاح ايلسه وخاتون دخى نكاح وقتندن آلتى آيده ولد كتورسه ولدك نسبى ثابت اولوب خاتونك
مهرى اول كمسنهيه لازم اولور (واذا اقرت المطلقة بانقضاء العدة ثم ولدت لاقل من ستة اشهر من وقت الاقرار
ثبت نسبه) اكر مطلقه اولان خاتون عدتى منقضيه اولديغنه اقرار ايلسه اندنصكره آلتى آيدن اقلده
ولد كتورسه اول ولدك نسبى ثابت اولور كذبى متيقن اولديغيچون (وان ولدت لستة لا) اكر وقت
اقراردنصكره آلتى آيده ولد كتورسه نسبى ثابت اولمز (وان لم تقر يثبت ان ولدت لاقل من سنتين) اكر مطلقه
اولان خاتون انقضاء عدتى اقرار ايلمزايسه ولدك نسبى ثابت اولور اكر ولدى ايكى سنهدن اقلده كتورسه زيرا
حين طلاقده علوقك ثبوتى احتمالى واردر (وان كان لسنتين او اكثر لا) اكر خاتون ايكى سنهده ياخود
ايكى سنهدن اكثرده ولد كتورسه نسبى ثابت اولمز زيرا حدوث حمل بعد الطلاق وطئ حرامدن اولمق احتمالى
واردر (الا فى الرجعى ويكون رجعية بخلاف البائن الا ان يدعيه فيثبت فيه ايضا و يحمل على الوطئ بشبهة
فى العدة) الا طلاق رجعيده ولدك نسبى ثابت اولور وولدك ظهورى رجعت اولور طلاق باين بونك
خلافنجهدر زيرا حدوث حمل بعد الطلاق اولمق احتمالى واردر الا مكركه زوج دعوت ايليه * پس امدى
بو يله اولهجق طلاق باينده دخى ولدك نسبى ثابت اولور رجعيده اولديغى كبى ثبوت عدتده شبهه ايله

وطئ اوزرينه حمل اولنور (وان كانت المبانة مراهقة فان اتت به لاقل من تسعة اشهر ثبت والافلا)
اكر مبانه مراهقه اولسه يعنى صغيره اولوب انك مثلنك جماعى ممكن اولسه اكر اول مراهقه اولان مبانه
طقوز آيدن اقلده ولد كتورسه اول ولدك نسبى ثابت اولور واكر طقوز آيدن اقلده كتورميوب بلكه طقوز آيده
وياخود دخى اكثرده كتورسه نسبى ثابت اولمز (وعند ابى يوسف يثبت فيما دون سنتين) ابو يوسف قتنده ولدك
نسبى ثابت اولور ايكى سنهدن اقلده (ومن مات عنها ان اتت به لاقل من سنتين يثبت) دخى زوجى فوت اولان
خاتون مراهقه اولورسه ايكى سنهدن اقلده ولد كتوررسه نسبى ثابت اولور (وان كانت مراهقة فلاقل
من عشرة اشهر وعشرة ايام) ولد ايچون ثبوت نسب اون آى واون كوندن اقلدهدر زيرا عدت وفات درت آى
اون كوندر واقل مدت حمل ايسه آلتى آيدر جملهسى اون آى اون كوندر (والافلا) اكر بو مدتدن اكثرده
ولد كتورسه نسبى ثابت اولمز (ولا تثبت ولادة المعتدة) معتده اولان خاتونك ولادتى ثابت اولمز
(الا بشهادة رجلين او رجل وامرأتين) الا ايكى رجلك وياخود بر رجلك وايكى عورتك شهادتى ايله
ثابت اولور (وعندهما يكفى شهادة امرأة واحدة) امامين قتنده بر خاتون شهادتى كفايت ايدر (وان كان
حبل ظاهرا واعترف الزوج به يثبت بمجرد قولها) اكر حبل ظاهر اولسه وياخود زوج اول حبله اعتراف
ايلسه مجرد خاتونك قوليله ولادت ثابت اولور (وعندهما لابد من شهادة امرأة واحدة) امامين قتنده
بر خاتونك شهادتندن لازمدر (وان ادعتها بعد موته لاقل من سنتين فصدقها الورثة صح فى حق الارث
والنسب هو المختار) اكر خاتون زوجنك موتندنصكره ايكى سنهدن اقلده ولادتى ادعا ايلسه ورثه دخى
خاتونى تصديق ايلسهلر حق ارثده وحق نسبده ورثهنك تصديقى صحيح اولور مختار اولان بودر (ومن نكح
فاتت بولد لستة اشهر فصاعدا ثبت منه ان اقر بالولادة او سكت) بر كمسنه بر خاتونى نكاح ايلسه اندنصكره
اول خاتون آلتى آيدهو دخى زيادهده بر ولد كتورسه ولدك نسبى اول كمسنهدن ثابت اولور اكر زوج ولادتى
اقرار ايدرسه وياسكوت ايدرسه (وان جحد فبشهادة امرأة واحدة فان نفاه لاعن) واكر زوج ولادتى
انكار ايدرسه بر خاتون شهادتى ايله ثابت اولور واكر ولدى نفى ايدرسه ملاعنه ايدر زيرا نسب فراش ايله
ثابت اولور ومنكوحه ولدينك نسبى دعوتسز ثابت اولور وولد مزبورنفى اولمز الا لعان ايله اولور (وان لاقل
من ستة اشهر لا يثبت) اكر آلتى آيدن اقلده ولد كتورسه نسبى ثابت اولمز (فان ادعت نكاحها منذ ستة اشهر
وادعى الاقل فالقول لها مع اليمين وعند الامام بلا يمين) اكر خاتون ولد كتورسه ونكاحنى آلتى آيدندر
ديو دعوى ايلسه ورجل آلتى آيدن اقلدهدر ديو دعوى ايلسه * پس امدى يمينيله قول خاتونكدر وامام ابو حنيفه
قتنده بلا يمين قول خاتونكدر وولد نكاحدندر زنادن دكلدر (وان علق طلاقها بالولادة فشهدت بها امرأة
لا تطلق خلافا لهما) اكر زوج خاتونك طلاقنى ولادته تعليق ايلسه وبر خاتون ولادته شهادت ايلسه طلاق
واقع اولمز امامين ايچون خلاف واردر آنلرك قتنده طلاق واقع اولور (وان اعترف بالحبل تطلق بمجرد قولها
وعندهما لابد من شهادة امرأة) اكر زوج حبله اعتراف ايلسه مجرد خاتونك قوليله مطلقه اولور وامامين قتنده
بر خاتونك شهادتندن لازمدر (ومن نكح امة فطلقها فاشتراها فولدت لاقل من ستة اشهر منذ شراها لزمه
والافلا) شول كمسنهكه بر جاريهيى نكاح ايلسه وبعد الدخول طلاق باين ايله تطليق ايلسه وعدت ايچنده
ايكن جاريهيى اشترا ايلسه واشترا ايلديكى زماندن آلتى آيدن اقلده بر ولد كتورسه اول ولد بلا دعوت رجل
مزبوره لازم اولور كرك اقرار ايلسون كرك نفى ايلسون واكر آلتى آيدن اقلده كتورمزسه بلا دعوت رجل
مزبوره لازم دكلدر * مثلا اكر وقت شرادن آلتى آيدن اقلده ولد كتورسه علوق شرادن اول اولوب ولد خاتونك
حال اعتدادندهو واقع اولمش اولور بو يله واقع اولان ولد بلا دعوت ثابت اولور حكما فراش قائم اولديغيچون
اما آلتى آيدهو ياخود دها زيادهده كتورسه ولد مملوك اولور وولد مملوك ايسه ثابت اولمز الا دعوت ايله ثابت اولور
بو بابده طلاق كرك رجعى وكرك باين وكرك خلع اولسون برابردر (ومن قال لامته ان كان فى بطنك ولد فهو منى
فشهدت امرأة بالولادة فهى ام ولده) شول كمسنهكه جاريهسنه اكر قارنكده ولد اولورسه اول ولد بندندر
ديسه وابه اولان خاتون ولادتى شهادت ايلسه جاريه اول كمسنهنك ام ولدى اولور ولد كندونك دعوتى ايله
ثابت اولور وولادت ايسه قابلهنك يعنى ابهنك شهادتى ايله ثابت اولور بو مسئله اكر آلتى آيدن اقلده اولورسهده

(ومن قال لغلام هو ابني ومات فقالت امه انا امرأته وهو ابنه يرثانه) شول كمسنه كه برغلام ايچون بنم اوغلومدر ديسه وفوت اولسه واوغلونك اناسى دخى بن انك خاتونى ايدم ديسه اول اوغلان متوفانك اوغليدر اناسى ايله معا متوفايه وارث اولورلر (فان جهلت حريتها وقالت الورثة انت ام ولده فلا ميراث لها) پس اكر خاتونك حريتى بلنمسه وورثه سن متوفانك ام ولديسن ديسه لر خاتون ايچون متوفادن ميراث يوقدر اما اوغلان وارث اولور

(باب الحضانة)

بو باب احكام حضانه نك بياننده در حضانه كسر حا ايله لغة مصدردر معنا جهتندن اناسى صغير وصغيره يى قبل الفرقه وبعد الفرقه تربيه ايلمكدر (الام احق بحضانة ولدها قبل الفرقة وبعدها) فرقتدن اول وصكره ولدينك حضانه سنه احق اولان انادر مادامكه محرمندن غيرى يه تزوج ايلميه (ثم امها وان علت) اندنصكره حضانه يه احق اولان انانك اناسيدر هر نقدر عالى اولورسه ده يعنى هر نقدر يوقارو اولورسه ده (ثم ام الاب) اندنصكره حضانه يه احق اولان باباسنك اناسيدر (ثم اخت الولد لابوين) اندنصكره احق اولان ولدك بابا وانا بر قز قرنداشيدر (ثم لام ثم لاب) اندنصكره انا بر قز قرنداشى اندنصكره بابا بر قز قرنداشى احقدر (ثم خالته كذلك) اندنصكره خالته احقدر قز قرنداشلردن زيرا انا جانبندن قريب اولنلر بو امرده يعنى حضانه خصوصنده بابا جانبندن اولان اقاربدن اولى وار يجدر كذلك يعنى لابوين خالته اولى واحق اولور بعده لام بعده لاب اولديغى كبى خالته دخى بويلجه احقدر يعنى لابوين خالته بولندقده بر طرفدن اولنلردن احقدر (ثم عمته كذلك) اندنصكره عمته دخى خالته اولديغى كبى احقدر (وبنات الاخت اولى من بنات الاخ) ولدك قز قرنداشى قزلرى اركك قرنداشى قزلرندن اولى در (وهن اولى من العمات) بنات اخ اولى در عماتدن بنات وعمات وخالات ايچون حضانه يوقدر زيرا انلر محرم دكلدر بونده اصل وقاعده بودركه ولايت حضانه امهات طرفندن استفاده اولنمشدر بويله اولنجه انا جانبى بابا جانبندن مقدمدر (ومن نكحت غير محرمه سقط حقها) شول خاتونكه ولدك محرمندن غيرى يه نكاح ايلسه خاتونك حق حضانه سى ساقط اولور (لا من نكحت محرمه كام نكحت عمه وجدة نكحت جده) شول خاتونك حق حضانه سى ساقط اولمز كه ولدك محرمنى نكاح ايليه شول انا كبى كه ولدك عمسنى نكاح ايلدى وياخود شول جده كبى كه ولدك جدينى نكاح ايلدى زيرا بونلر بابا مقامنه قائم اولور (ويعود الحق بزوال نكاح سقط به) حق حضانه عود ايدر نكاحك زوالى ايله اويله نكاحكه انك سببيله حق حضانه ساقط اولمش ايدى يعنى حضانه كندونك ايكن ولدك محرمندن غيرى يى تزوج ايلسه بعده موت ايله ياخود طلاق ايله نكاح زائل اولسه حضانه عود ايدر (والقول قولها في نفى الزوج) نفى زوجده قول خاتونكدر يعنى حضانه سى اولان خاتونه سن تزوج ايلدك ديو دعوى ايلسه لر خاتون دخى تزوج ايلمدم ديو انكار ايلسه قول خاتونكدر (ويكون الغلام عندهن حتى يستغنى بان يأكل ويشرب ويلبس ويستنجى وحده) غلام حق حضانه اولنلرك قتنده شول زمانه دكين اولوركه ولد مستغنى اوله يالكز اكل وشرب ايلمكله ويالكز كيوب واستنجا ايلمكله زيرا ولد صغير بو احوال ايله مستغنى اولنجه آداب واخلاق رجال ايله تأدب وتخلقه محتاج اولور بابا ايسه صغيرك تأديب وتسويه امورينه انادن احقدر (وقدر بتسع سنين او سبع) واستغنا طقوز سنه وياخود يدى سنه ايله تقدير اولندى بتسع وسبع ده اولان تنوين تمييزى اولان مضاف اليهدن عوضدركه سنيندر (ثم يجبر الاب على اخذه) اندنصكره ولدى اخذه بابا جبر اولنور زيرا ولدك نفقه سى بابانك اوزرينه واجب اولديغى ايچون اخذه جبر اولنور (والجارية عند الام والجدة حتى تحيض) جاريه يعنى قز انا وجده ياننده حيض كورنجه اولور (وعند محمد حتى تشتهى كما عند غيرهما وبه يفتى لفساد الزمان) امام محمد قتنده حد شهوته بالغه اولنجه ام وجده ياننده طورمقدر بو ايكيسندن غيرينك قتنده اولديغى كبى اهل زمانك فسادى ايچون بونكله فتوى ويرلمشدر (ومن لها الحضانة لا تجبر عليها) حق حضانه سى اولان خاتون حضانه اوزرينه جبر اولنمز حضانه دن عجزى اولمق احتمالى ايچون الا مكركه ولدك آخرك ممه سنى مص ايلميه ياخود ولدك بو خاتوندن غيرى ذى رحم محرمى بولنميه اولزمانده جبر اولنور (فان لم يكن امرأة) اكر حضانه ايچون خاتون بولنمز ايسه (فالحق للعصبات على ترتيبهم) اولزمانده

حق حضانه عصبات ايچوندر عصباتك ترتيبى اوزرينه عصبات نسبيه ده اصل يعنى بابا تقديم اولنور اندنصكره جد هر نقدر عالى اولورسه اندنصكره انا بابا بر قرنداش واندنصكره لاب قرنداش تقديم اولنور اندنصكره لابوين قرنداشى اوغلو اندنصكره لاب قرنداشى اوغلو تقديم اولنور اندنصكره لابوين عمى واندنصكره لابوين عمك اوغلو اندنصكره لاب عمك اوغلو تقديم اولنور (لكن لا تدفع صبية الى عصبة غير محرم كابن العم ومولى العتاقة) لكن صبيه محرم اولميان عصبه يه ويرلمز ابن عم ومولى عتاقه كبى زيرا بونلر محرم دكللردر (ولا الى فاسق ماجن) صبيه فاسق ماجنه دخى ويرلمز ماجن شول كمسنه يه ديرلركه افعالنده مبالاتى اولميه وعارى اولميه (وان اجتمعوا فى درجة) اكر عصبات يعنى حضانه يه احق اولنلر بر درجه ده جمع اولسه لر (فاورعهم اولى ثم اسنهم) صاحب اورع اولنلر اولى در اندنصكره اسن اولنلرى اولى در (ولا حق لامة وام ولد فى الحضانة قبل العتق) جاريه وام ولد ايچون حضانه ده قبل العتق حق حضانه يوقدر (والذمية احق بولدها المسلم مالم يخف عليه الف الكفر) حق حضانه ده ذميه خاتون مسلم اولان ولدنه احقدر مادامكه ولد اوزرينه كفر ايله الفت خوفى اولميه اكر الف كفر خوفى اولورسه احق اولمز (وليس للاب ان يسافر بولده حتى يبلغ حد الاستغناء) بابا ايچون ولدى ايله مسافرت ايلمك يوقدر زيرا بو مسافرتده حق حضانه صاحبه سى خاتونك حقنى ابطال واردر حتى حد استغنايه بالغ اولنجه (ولا للام) وانا ايچون دخى ولد ايله مسافرت ايلمك يوقدر زيرا بونده بابايه ضرر واردر (الا الى وطنها وقد تزوجها فيه) الا كندو وطننه كه آنده خاتون تزوج ايلمش ايدى اول يره مسافرت ايلمك واردر (ان لم يكن دار الحرب) اكر خاتون تزوج ايلديكى وطن دار حرب اولمز ايسه مسافرت ايدر (وليس ذلك لغير الام) ولد ايله وطننه مسافرت انادن غيرى ايچون يوقدر مثلا قز قرنداش ايله مسافرت ايلمك يوقدر الا مكركه ولدك باباسنك اذنى اوله (وان كان ذلك بين المصرين او القريتين ما يمكن الاب ان يطلع عليه ويبيت فى منزله فلا بأس به) اكر وطن ايكى مصر وياخود ايكى قريه ما بيننده اولسه ما بينى بر مسافه اولسه كه بابا ولد اوزرينه مطلع اولوب وكندو منزلنده بيتوتت ممكن اوله * پس امدى بويله اولنجق اناسى ولد ايله بو مقوله محله سفر ايلمك لابأسدر (وكذا النقلة من القرية الى المصر) وينه قريه دن مصره نقل ايلمك لابأسدر (بخلاف العكس) عكس بونك خلافنجه در يعنى مصردن قريه يه نقل جائز دكلدر زيرا بو نقلده ضرر واردر صغيره اخلاق اعراب ايله متخلق اولمق احتمالى اولديغى ايچون (ولا خيار للولد) حق حضانه ده ولد ايچون خيار يوقدر امام شافعى قتنده واردر

(باب النفقة)

بو باب نفقه بياننده در ونفقه اسمدر انفاق معناسنه (تجب النفقة والكسوة والسكنى للزوجة على زوجها ولو صغيرا) خاتون ايچون نفقه وكسوه وسكنى زوج اوزرينه در اكر زوج صغير ايسه ده زيرا مانع وطى خاتون طرفندن دكلدر (مسلمة كانت او كافرة كبيرة او صغيرة توطأ) زوجه مسلمه اولسون وياخود كافره اولسون كرك كبيره اولسون كرك وطى اولنور صغيره اولسون زوج اوزرينه نفقه سى واجبدر اما وطى اولنمز صغيره اولور ايسه نفقه سى واجب دكلدر صغيره كرك زوجك منزلنده اولسون كرك كندو منزلده اولسون (اذا سلمت نفسها فى منزله او لم تسلم لحق لها او لعدم طلبه) زوج اوزرينه نفقه واجب اولور چون خاتون نفسنى زوجك منزلنده تسليم ايلسه وياخود نفسنى تسليم ايلمسه كندويه مهر معجلدن لازم اولان حقى ايچون وياخود زوجك عدم طلبى ايچون بو صورتلرك جمله سنده نفقه واجب اولور (وتفرض النفقة كل شهر وتسلم اليها) نفقه هر شهرده خاتونه تقدير اولنور وتسليم اولنور * مبسوطده ذكر اولنمشدركه نفقه ده رجلك حالى اعتبار اولنور مثلا اهل حرفتدن اولورسه كون بكون ويرمك كركدر اكر تجاردن اولورسه آى بآى ويرمك لازمدر اكر اكنجى اولورسه سنه بسنه ويرمك لازمدر زيرا كندو حاللرينه انسب اولان بودر (والكسوة كل ستة اشهر) كسوه هر آلتى آيده بر فرض اولنور اختلاف بردو حر آلتى آيى مقتضيدر (وتقدر بكفايتها بلا اسراف ولا تقتير) نفقه خاتونه كفايت ايله تقدير اولنور اسراف وتقتيرسز زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم ابى سفيانك خاتونى هنده (خذى من مال زوجك ما يكفيك وولدك بالمعروف) ديو بيوردیلر ودخى بو نفقه ده حد معين يوقدر اختلاف اوقات وطباعده حضيض وعلى حسبيله مختلف اولديغى ايچون

اویله اولنجه نفقه ده وسط اعتبار اولنور (وتعتبر فی ذلك حالهما ففی الموسرین حال الیسار وفی المعسرین حال الاعسار) تقدیر نفقه ده زوج وزوجه نك حالی اعتبار اولنور زوج وزوجه موسرین اولدقلری حالده حال یسارلری اعتبار اولنور معسرین اولدقلری حالده حال اعسارلری اعتبار اولنور * ومحمد اعتبار ایسار در لکن کلام عربده ایسار کلیوب یسار کلمشدر دیو نقل ایلمشدر (وفی المختلفین بین ذلك) زوج وزوجه نك حاللری مختلف اولسه یعنی زوج دولتلو خاتون فقیره اولسه ویاخود خاتون دولتلو زوج فقیر اولسه ایکیسنك مابینی اعتبار اولنور (والقول له فی اعساره فی حق النفقة والبینة لها) حق نفقه ده زوجك اعسارنده قول زوج ایچوندر بینه خاتون ایچوندر زیرا خاتون مدعیه در شاهد اکا لازمدر (وتفرض علیه نفقة خادم واحد لها لو موسرا) زوج اکر دولتلو ایسه اوزرینه خاتونك وخاتونه لایق برخادمه نك نفقه سی تقدیر اولنور (وعند ابی یوسف نفقة خادمین) ابو یوسف قتنده ایکی خادمك نفقه سی فرض اولنور (ولو معسرا لا یلزمه نفقة الخادم فی الاصح) اکر زوج فقیر اولورسه اصح روایتده خادمك نفقه سی زوج اوزرینه لازم اولمز (ولو فرضت لعساره ثم ایسر فخاصمته تم لها نفقة الیسار) اکر نفقه زوجك حال عسارنده تقدیر اولنسه اندنصکره دولتلو اولسه وخاتون خصومت ایلسه قاضی خاتون ایچون نفقهٔ یساری تمام ایدر زیرا مقدما تقدیر نفقه عذر ایله اولمش ایدی چونکه عذر زائل اولدی اولکی تقدیر باطل اولدی (وبالعکس تلزم نفقة العسار) بو قاروده ذکر اولنان مسئله نك عکسنده رجله نفقهٔ عسار لازم اولور مثلا دولتلو ایکن نفقهٔ یسار تقدیر اولنسه بعده فقیر اولسه نفقهٔ عسار لازم اولور (ولا نفقة لناشزة خرجت من بیته بغیر حق) ناشزه خاتون ایچون نفقه یوقدر اویله خاتونکه زوجك بیتندن بغیر حق خروج ایلیه اما اوندن خروج ایلیوب اوایچنده تمکن ایدن خاتون بونك خلافنجه در یعنی نفقه لازمدر زیرا طوعا وطئه قادر اولمز ایسه کرها قادردر (ومحبوسة بدین ومریضة لم تزف ومغصوبة وصغیرة لا توطأ وحاجة لا معه) ودین ایله محبوسه اولان خاتون ایچون وزفاف اولنمیان مریضه ایچون ومغصوبه ووطئی ممکن اولمیان صغیره وزوجی معا اولمیان حجه کیدن خاتون ایچون نفقه یوقدر ابو یوسف قتنده حجه کیدن خاتونه نفقه لازمدر زیرا اقامت فرض عذردر (ولو حجت معه فلها نفقة الحضر لا السفر ولا الکراء) واکر خاتون زوج ایله حج ایلسه خاتون ایچون نفقهٔ حضر واردر نفقهٔ سفر ودخی کراء واجب دکلدر (ولو مرضت فی منزله فلها النفقة) اکر خاتون زوجك منزلنده مریضه اولسه خاتون ایچون نفقه واردر (لا لو مرضت فی بیتها وزفت مریضة) اکر خاتون کندی اونده مریضه اولسه ومریضه اولدیغی حالده زفاف اولسه نفقه واجب اولمز * وزاهدی بحر محیطدن نقل ایدوب ذکر ایلمشدرکه خاتون نفسنی کوندز تسلیم ایدوب کیجه تسلیم ایلمسه ویاخود کیجه تسلیم ایدوب کوندز تسلیم ایلمسه نفقه یه مستحق دکلدر زیرا تسلیم ناقصدر نقصان اوزره اولمغله نفقه یه مستحق دکلدر (ولا یفرق بینهما لعجزه عن النفقة وتؤمر بالاستدانة لتحیل علیه) زوجك نفقه دن عجزی ایچون خاتون تفریق اولنمز استدانه ایله امر اولنور زوجك اوزرینه حواله اولنمق ایچون * مثلا قاضی زوجك نفقه دن عجزی ایچون خاتونی تفریق ایتمز بلکه ودسیه طعام اشترا ایله اقچه سنی زوجك اوزرینه حواله ایله دیو امر ایدر (ولا تجب نفقة مدة مضت الا ان یکون قضی بها او تراضیا علی مقدارها) خاتونك مرور ایدن مدتك نفقه سی واجب اولمز الا مکرکه اول نفقه خاتون ایچون حکم اولنمش اوله ویاخود اول نفقه نك مقداری اوزرینه ایکی طرفدن صلح اولنه زیرا صلح قضا کبیدر بلکه دخی اقوادر (ولو مات احدهما او طلقت بعد القضاء او التراضی قبل قبضها سقطت الا ان تکون استدانت بامر قاض) اکر زوجیندك بری فوت اولسه ویاخود بعد القضاء ویاخود بعد التراضی نفقه قبضندن مقدم مطلقه اولسه نفقه ساقط اولور زیرا صله وهدیه در صله وهدیه موت ایله ساقط اولور موت ایله ساقط اولدیغی کبی طلاق ایله ده ساقط اولور * قاضیخانده طلاق ایله ساقط اولدیغنده علمانك اختلافی واردر استدانه یه مراجعت ایتسون الا مکرکه قاضی امریله استدانه اولنمش اوله زیرا امر قاضی ایله استدانه ایلسه موت وطلاق ایله ساقط اولمز (ولو عجل لها النفقة او الکسوة لمدة ثم مات احدهما قبل تمامها فلا رجوع خلافا لمحمد) اکر زوج خاتون ایچون نفقه یی ویاخود کسوه یی بر مدت ایچون تعجیل ایلسه

یعنی پیشین ویرسه اندنصکره ایکیسندن بری پیشین ویریلان مدتك تمامندن اول فوت اولسه رجوع یوقدر یعنی ویریلان شیء طلب اولنمز امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده مابقی حساب اولنور (واذا تزوج العبد بالاذن) چون عبد مولاسنك اذنیله تزوج ایلسه (فنفقتها دین علیه) خاتونك نفقه سی عبد اوزرینه دیندر (یباع فیه مرة بعد اخری) اول دین مذکورده بردفعه بیع اولنه اندنصکره بردخی بیع اولنور * مثلا بر عبد مولاسنك اذنیله تزوج ایلسه اوزرینه نفقه دن بیك درهم جمع اولسه وبرکسنه عبد مزبورك اوزرنده نفقه دن بیك درهم اولدیغنه عالم اولسه وعبدك قیمتی بشیوزدرهمه اشترا ایلسه عبد مزبورده باقی قلان بشیوز درهم ایچون تکرار بیع اولنور بوندنصکره تکرار نفقه ایچون دین ایدنسه اوچ دفعه درت دفعه بیع اولنور (ولا یباع فی دین غیرها الا مرة) عبد نفقه دن غیری دیننده بیع اولنمز انجق بردفعه بیع اولنور (وعلی الزوج ان یسکنها فی بیت خال عن اهله واهلها) زوج اوزرینه واجب اولورکه خاتونی کندو اهلندن وخاتونك اهلندن خالی براوده اسکان ایلیه زیرا اسکان دخی خاتونك کفایتندندر نفقه کبی حالبوکه حق سبحانه وتعالی سکنایی دخی نفقه یه مقرون ذکر ایدوب واجب قیلمشدر رسول حیثیتله که ابن مسعود رضی الله عنه (اسکنوهن من حیث سکنتم من وجدکم وانفقوا علیهن من وجدکم) دیو قراءت ایلدی (ولو ولده من غیرها الا برضاها) اکر زوجك غیری خاتوندن ولدی اولورسه ده آندن دخی خالی اولمق کرکدر الا مکرکه خاتونك رضاسیله اوله (ویکفیها بیت مفرد من دار اذا کان له غلق) خاتونه داردن بر بیت کفایت ایدر چون اول بیت ایچون غلق اوله یعنی کلیدلی اوله اکر کلیدلی اولور ایسه بر بیت کفایت ایدر زیرا مقصود بونکله حاصل اولور (وله منع اهلها ولو ولدها من غیره عن الدخول علیها) زوج ایچون خاتونك اهلنی وکندودن غیری زوجدن اولان اوغلو دخی اولورسه آنی دخی خاتونك اوزرینه دخولدن منع ایلمك واردر (لا من النظر الیها والکلام معها متی شاؤا) زوج خاتونك اهلنی وولدنی هر نه وقت دیلرلر ایسه نظردن وخاتون ایله تکلم ایلمکدن منع ایلمك یوقدر اکر منع اولنسه قطع رحم لازم کلور اول اجلدن نظر وتکلمدن منع ایلمك یوقدر * فقیر دیرمکه ظاهر بودر خاتونه نظر وکلامدن منع اولنمیانلری محارمیدر اکرچه کتب فقهیه ده بوکا تعرض یوقدر مراد بویله اولمسه محارمدن غیرینك نظری وتکلمی جائز اولوردی بو خود نامشروعدر (والصحیح انه لا یمنعها من الخروج الی الوالدین ودخولهما علیها فی الجمعة مرة وفی غیرهما فی السنة مرة) قول صحیح بودرکه زوج خاتونی جمعه کوننده برکره والدینه خروجدن ووالدینی کندی اوزرینه دخولدن منع ایلمز وبو ایکیسندن غیری محارمه سنه ده برکره خاتونك اوندن انلره خروجنی وانلرك دخولنی منع ایلمز * قاضیخانده مسطوردرکه زوج خاتونی هر جمعه والدینی زیارتدن منع ایلمز منع اولنان کیجه لمسیدر وجله مشایخ دخی بو کلامی اخذ ایلمشلردر وفتوی دخی بونك اوزرینه در (وتفرض نفقة زوجة الغائب وطفله وابویه فی مال له من جنس حقهم عند مودع ومضارب او مدیون یقربه وبالزوجیة او یعلم القاضی ذلك ویحلفها انه لم یعطها النفقة ویأخذ منها کفیلا) غائبك زوجه سنه وطفلنه وابوینه نفقه فرض وتقدیر اولنور غائبك مالندن یعنی قاضی غائب اولان کمسنه نك زوجه سنك نفقه سنی وطفلنك وباباوانا سنك نفقه لرینی غائبك مالندن تقدیر ایلیه اویله مال که نفقه صاحبلرینك حقلری جنسندن اوله دراهم ودنانیر وطعام وکسوه کبی اویله مالکه امانتده اوله ویاخود مضاربه ده اوله ویاخود مدیونده اوله که مال وخاتونك زوجیتنه مقر اوله ویاخود مال ونکاح ونسب قاضینك معلومی اوله نفقه تقدیر ایدر * زیرا علم قاضی حجتدر انکله قضا جائزدر وقاضی خاتونه زوج کندویه نفقه ویرمدیکنه یمین ویرر وخاتوندن کفیل اخذ ایلر (فلو لم یقروا بالزوجیة ولم یعلم القاضی بها فاقامت البینة لا یقضی بها) اکر مودع ومضارب ومدیون هر بری زوجیته اقرار ایلمسه لر وقاضی دخی زوجیتی بلمسه وزوجه زوجیته بینه اقامت ایلسه نفقه ایله قضا اولنمز زیرا غائب اوزرینه قضا جائز دکلدر (وکذا لو لم یخلف مالا فاقامت البینة علی الزوجیة یفرض لها النفقة ویأمرها بالاستدانة علیه لا یسمع القاضی بینتها) وبینه زوجیتنه قضا اولنمز اکر زوج مال قومسه زوجه زوجیت اوزرینه یعنی زوجه سی اولدیغنه بینه اقامت ایلسه که قاضی کندویه نفقه تقدیر ایتمك ایچون وزوج اوزرینه استدانه ایله امر ایتمك ایچون * قاضی خاتونك بینه سنی استماع ایلمز (وعند زفر یسمعها لفرض النفقة لا لثبوت الزوجیة وهو المعمول به الیوم والمختار) امام زفر قتنده نفقه تقدیری

ایچون خاتونك بینه‌سنی استماع ایدرامازوجینی اثبات ایچون استماع ایلمز و بو نفقه ایچون استماع ایدوب نکاح
ایچون اولماسی الآن معمول به و مختار اولان بودر (وتجب النفقة والسكنى لمعتدة الطلاق ولو بائنا)
نفقه وسکنی طلاق ایله معتده اولان خاتون ایچون واجب اولور اکر طلاق باین ایسه‌ده زیرا نفقه جزاء
احتباسدر اول ایسه عدتده باقیدر (والمفرقة بلا معصية كخيار العتق والبلوغ والتفريق لعدم الكفاءة)
بلا معصیة تفریق اولنان خاتون ایچون دخی نفقه وسکنی واجب اولور خیار عتق وخیار بلوغ کبی وعدم
کفاءة ایچون تفریق اولنان خاتونه دخی نفقه وسکنی واجب اولور (لا لمعتدة الموت والمفرقة بمعصية كالردة
وتقبيل ابن الزوج) معتدهٔ موت ایچون نفقه وسکنی یوقدر ومعصیت سببیله تفریق اولنوب معتده اولان
خاتون ایچون دخی نفقه وسکنی یوقدر اول معصیت ردت کبی وزوجك اوغلنی اوپمك کبی * اما مرتده معتده
اولان خاتون ایچون عدم نفقه‌یه سبب خاتونك احتباسی حق رجل دکلدر بلکه حق شرعدر امام مرتده ایچون
نفقه اولماسی شیخ الاسلام مبسوطنده دیمشدرکه مرتده‌نك نفقه‌سی اول زمان ساقط اولورکه زوجنك حبسندن
خروج ایدرسه اکر آندن خروج ایتمیوب عدتنی اونده کچورسه نفقه‌سی ساقط اولمز کذا فی العناية (ولو ارتدت
مطلقة الثلاث تسقط نفقتها الا لو مكنت ابنه) اکر اوچ طلاق ایله مطلقه اولان خاتون مرتده اولسه نفقه‌سی
ساقط اولور * اکر زوجك اوغلنه تمکین ایدرسه نفقه ساقط اولمز زیرا بو ایکیسنك بیننده فرق بودرکه طلاق
ثلاثه ایله اولان فرقتده ردت وتمکین عمل ایلمز الا بو قدر واردرکه مرتده توبه ایدنجه حبس اولنور محبوسه یه
ایسه نفقه یوقدر تمکین ویرن خاتون ایسه حبس اولنمز ماینلرنده فرق انجق بو قدر اولدی زیرا مرتده زوجك
اوندن چقمیوب انده حبس اولنورسه نفقه‌سی لازم ایدیکی مقرردر بو قارووده ذکر اولندیغی اوزره
(فصل) ونفقة الطفل الفقير على ابيه لا يشركه فيها احد كنفقة الابوين والزوجة) طفل فقیرك نفقه‌سی باباسی
اوزرینه‌در نفقه‌ده برا حد بابایه مشارك اولمز ابوینك نفقه‌سی ولد اوزرینه وزوجه‌نك نفقه‌سی زوج
اوزرینه اولدیغی و نفقه یالکز بابا اوزرینه اولدیغی ظاهر الروایه قولیدر * اما ابو حنیفه‌دن روایت اولنمشدرکه
نفقه بابا و انا اوزرینه میراث حسبی اوزرینه اثلاثا ادر زیرا حق سبحانه وتعالینك (وعلى الوارث مثل ذلك)
قولی بونی مؤیددر اما وجه ظاهر حق سبحانه وتعالینك (وعلى المولود له رزقهن وكسوتهن) قول شریفیدر
دینلمشدرکه وجه استدلال بودرکه رزق والد بابا اوزرینه واجب اولماسی ولد سببیله‌در او بیله اولنجق ولدك رزقی
بابا اوزرینه اولماسی بطریق الاولی زیرا حکم مشتق اوزرینه ترتب ایلدی چنکه حکم مشتق اوزرینه
ترتب ایلسه مشتق منهك علیتنه دلیلدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (السارق والزاني) قول شریفنده
واقع اولمشدر اما بو کلامده نظر واردر زیرا زوجه‌نك نفقه‌سی زوج اوزرینه اولماسنه علت احتباسدر
بونده غیری شیء علت اولمق جائزدکادر معلول واحد اوزرینه ایکی علت وارد اولمشدر * اما بوکا جواب علت
ولادتدرزیرا وجوب نفقه‌ده مؤثردر زیرا سبب بین الزوجین والولد وصل اولان جزئیتدر کندو نفسنه
نیجه واجب ایسه جزئنه‌ده دخی او بیلجه واجب اولور واحتباس ایسه علتك علتیدر ومصنف طفلی فقیر ایله
قیدایلدی اکر طفلك مالی اولورسه نفقه‌سی کندو مالندندر واکر غائبده مالی وار ایسه باباسنك نفقه‌سن
ویر بعده مالی کلدکده رجوع ایله دیو امر اولنور اکر قاضینك امری اولمدین انفاق ایدرسه حکمده
رجوعه قادر اولمز الا مکرکه اشهاد ایلمش اوله اکر بابا مملوك اولورسه اوزرینه ولد ایچون نفقه یوقدر اکر طفل
مملوك اولورسه مولاسی اوزرینه‌در کرك باباسی حر اولسون کرك عبد اولسون کرك مدبر اولسون
(ولا يجبر امه على ارضاعه) ولدك امی ارضاع اوزرینه جبر اولنمز البته طوغردیغی اوغلانی امزردیو جبر اولنمز
واکر دینلورسه‌که حق سبحانه وتعالینك (والوالدات يرضعن اولادهن حولين كاملين) قول شریفنك خود
معناسی والداتك ارضاعنه دلیلدر جواب ویریلورکه حق سبحانه وتعالینك (يرضعن) قولنك معناسی والده‌لرك
فعلندن اخباردر یعنی ایشلدکلری زمان بو بیلجه ایشلیه‌لر دیمکدر اکر معناسی امر ایسه‌ده یاخود ندب
اوزرینه محمول اوله (الا اذا تعينت) الا مکرکه امر ارضاع ایچون متعین اوله یعنی برمرضعه بولنمامق ایله
ویاخود ولد اناسندن غیری کمسنه‌نك ممه‌سنی قبول ایلمامك ایله متعین اولدقده ارضاعه جبر اولنور (ويستأجر
الاب من ترضعه عندها) بابا مرضعه خاتونی استیجار ایدرکه اناسنك یاننده ارضاع ایلیه عندها قولی خاتون

ولدك کندی یاننده اولماسنی مراد ایلدکده‌در زیرا حق حضانه کندونکدر یعنی باباسی انك حقنی ابطاله مالك اولمز
(ولو استأجرها وهي زوجته او معتدته من رجعي لترضع ولدها لا يجوز) الاب ولدك امی ولدی ارضاع ایچون
استیجار ایلسه حالبوکه خاتون کندونك زوجه‌سی ویاخود طلاق رجعیدن معتده‌سی اولسه استیجار
جائز اولمز ولدك ارضاعی امی اوزرینه وحضانته مستحقدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (والوالدات يرضعن
اولادهن) قول شریفی صیغهٔ خبر ایله امردر مؤکددر احتمال عجز ایله معذوره اولدی چونکه اجرته اقدام
ایدیجك قدرتی اولدیغی ظاهر اولوب فعل ارضاع کندونك اوزرینه واجب اولور اجر لازم اولمز
(وفي معتدة البائن روايتان) معتدهٔ باینده ایکی روایت واردر بر روایتده جائز دکلدر بر روایتده استحسانا
جائزدر (وبعد العدة يجوز وهي احق ان لم تطلب زيادة على الغير) عدتدنصکره استیجار جائزدر حالبوکه
ارضاعده انا ولده احقدر اکر غیرینك اوزرینه اجرتی زیاده طلب ایلمز ایسه (ولو استأجرها وهي زوجته
لارضاع ولده من غيرها صح) اکر بابا آخر خاتوندن ولدنی ارضاع ایچون کندو خاتوننی استیجار ایلسه
صحیحدر زیرا خاتونه ولدمز بورك ارضاعی دیانةً واجب دکلدر اول تقدیرجه سائرلر کبی اجنبیه اولمش اولور
(ونفقة البنت بالغة والابن زمنا على الاب خاصة وبه يفتى) بالغه قزك وکوترم اوغلانك نفقه‌سی خاصة بابا
اوزرینه‌در و فتوی دخی بو قوله‌در زیرا حق سبحانه وتعالینك (وعلى المولود له رزقهن) نظم شریفی بو قولی
مؤیددر و بو کلامده رمز واردرکه کسبدن عاجز اولانك نفقه‌سی بابا اوزرینه‌در او بیله اولنجق معتوه
ومتشنج الاعضاء و طالب علم داخل اولمش اولور (وقيل على الاب ثلثاها وعلى الام ثلثها) دینلدیکه
بابا اوزرینه نفقه‌نك ثلثانی وام اوزرینه ثلثی لازمدر بو قول خصاف وحسنك روایتیدر و خصاف وحسنك
ثلثان وثلث روایتی ایله ولد صغیرك نفقه‌سی خاصة اب اوزرینه اولماسنك ما بیننده وجه فرق بودرکه صغیره‌ده
بابا ایچون ولایت ومؤنت جمع اولدی حتی صدقهٔ فطری دخی بابا اوزرینه واجب اولمغله کندی نفسی
منزله‌سنده اولدی اما کبیره‌ده بابانك ولایتی یوقدر بالغ اولدیغی ایچون بو تقدیرجه سائر محارم کبی اولوب
نفقه‌سی میراثی اعتباریله اولور (وعلى الموسر يسارا يحرم الصدقة نفقة اصوله الفقراء بالسوية بين الابن
والبنت) کندویه صدقه حرام اولان یسار ایله موسر اولان ولد اوزرینه اصول فقراسنك نفقه‌سی اوغل
وقز بیننده کندولره على السویه واجب اولور اصول فقرا دیدیکی ابوین واجداد وجداتدر (ويعتبر فيها
القرب والجزئية لا الارث) وجوب نفقه‌ده قرب و جزئیت اعتبار اولنور ارث اعتبار اولنمز (فلو كان له بنت
وابن ابن فنفقته على البنت مع ان ارثه لهما) اکر بر کمسنه‌نك بر قزی وبر دخی اوغلنك اوغلی اولسه اول کمسنه‌نك
نفقه‌سی قزینك اوزرینه‌در حالبوکه اول کمسنه‌نك ارثی ایکیسی ایچوندر (ولو كان له بنت بنت واخ
فنفقته على بنت البنت مع ان كل ارثه للاخ) اکر اول کمسنه ایچون قزینك قزی و بر قرنداشی اولسه آنك
نفقه‌سی قزینك قزی اوزرینه‌در حالبوکه اول کمسنه‌نك جمله ارثی قرنداش ایچوندر بو بابده ارثه اعتبار اولنیوب
قرب جزئیته اعتبار اولدی (وعليه نفقة كل ذي رحم محرم منه) کل ذی رحم محرم اولان کمسنه‌لرك نفقه‌سی
موسر اوزرینه واجب اولور (وان كان فقيرا او صغيرا او انثى او زمنا او اعمى او لا يحسن الكسب لحرفة او لكونه
من ذوي البيوت او طالب علم) اکر ذی رحم فقیر ویاخود صغیر ویاخود انثی ویاخود کوترم ویاخود اعمی
اولورسه ویاخود طالب اولدیغی اجلدن برخوشجه کسبه قادر اولمیه ویاخود ذوی البیوتدن اوله ویاخود
طالب علم اوله و بو مقوله ذی رحم محرمك نفقه‌سی موسر اوزرینه واجب اولور و حرفه ضم حا ایله وراء مهمله
وقاف ایله احق معناسنه‌در و حرفه فا ایله فساد عقل معناسنه کلور وذوی البیوت شریف وعظیم اولمقدن
کنایه‌در (ويجبر عليها) موسر اولان کمسنه امتناع ایدرسه نفقه اوزرینه جبر اولنور (وتقدر بقدر الارث)
نفقه بقدر الارث تقدیر اولنور (حتى لو كان له اخوات متفرقات) حتی اکر فقیر ایچون اخوات متفرقه‌سی
اولسه یعنی لابوین ویاخود لام ولاب قزقرنداشلری اولسه (فنفقته عليهن اخماسا) اول کمسنه‌نك نفقه‌سی
اخوات اوزرینه‌در اخماس جهتندن (كما يرثن منه) اخوات اول کمسنه‌دن وارث اولدقلری کبی نفقه
تقدیر اولنور * اصل مسئله التیدندر لکن بشه رد اولنوب اوچ ثلث لابوین قزقرنداشنه و برثلث بابا
بر قزقرنداشنه و برثلث انا بر قزقرنداشنه ویریلور (ويعتبر فيها اهلية الارث لا حقيقته) نفقه‌ده اهلیت

ارث اعتبار اولنور یوخسه حقیقت ارث اعتبار اولنمز اهلیت ارث ایله مراد اسباب حرماندن بری ایله محروم
اولمیاندر اسباب حرماندن بری قتل وبری رقیت وبری اختلاف دین وبری اختلاف داریندر
(فنفقة من له خال وابن عم علی خاله) شول کمسنه نک خالی یعنی دایسی وابن عمی اولسه اول کمسنه نک نفقه سی
خالی اوزرینه در اگر میراث بالکلیه عمیسی اوغلنه ایسه ده (ونفقة زوجة الاب علی ابنه ونفقة زوجة الابن
علی ابیه ان کان صغیرا اوزمنا) فقیر اولان بابانک زوجه سنک نفقه سی غنی اولان اوغلو اوزرینه واوغلونک
زوجه سنک نفقه سی باباسی اوزرینه در اگر ابن صغیر ویاخود کوترم اولورسه زیرا ابن بابا کبی دکلدر که اوغلونک
خدمتی کندو اوزرینه لازم اوله مادامکه صغیر وزمن اولمیه زوجه سنک نفقه سی لازم کلمز ومبسوطده
مذکوردر که ابنک زوجه سی نفقه سی ایچون بابا جبر اولنمز اما بابانک خادمنک نفقه سی ابنک اوزرینه واجبدر
اگر استخدام ایلسکه محتاج اولسه زیرا خدمت اب ابن اوزرینه واجبدر اختیارده دخی بو بلجه در (ولا تجب
نفقة لاغیر علی فقیر الا للزوجة والولد) غیر ایچون یعنی اصول وفروعدن وسائر ذوی الارحام ایچون فقیر
اوزرینه نفقه واجب دکلدر الا زوجه سی وولد صغیری ایچون واجب اولور زیرا حق سبحانه وتعالی (وعلی
المولود له رزقهن وکسوتهن بالمعروف) بیورمشلردر (ولا مع اختلاف الدین) اختلاف دین ایله دخی نفقه
واجب دکلدر اهلیت ارث باطل اولدیغیچون مسلم اولان کمسنه نک اقاربی اولان کفار اوزرینه نفقه واجب
دکلدر عکسی دخی کذلك (الا للزوجة وقرابة الولاد اعلی او اسفل) الا زوجه ایچون وقرابت ولاد ایچون نفقه
واجبدر اختلاف دین موجود ایکن یعنی کرك اعلی وکرك اسفل اولسون اما زوجه نک نفقه سنک وجوبی
عقد نکاح ایله حبس اولنمق اعتباری ایله در اما اصول که بابا وانادر انلرك نفقه سنک وجوبی حق سبحانه
وتعالینك (وصاحبهما فی الدنیا معروفا) قول شریفی ایله درونبی علیه السلام بو آیت کریمه یی حسن عشرت ایله
تفسیر ایلمشدر واما فروع که اولاد اولاد دیدر کندونك جزئیدر نفقه جزء کفر ایله منع اولنمز کندو نفسنه نفقه
منع اولنمدیغی کبی اجداد وجدات ابوین کبیدر واولاد اولاد دخی کندو اولادی کبیدر زیرا بالواسطه
جزئی کبیدر (وللاب بیع عرض ابنه لنفقة لا بیع عقاره) بابا کندو نفقه سیچون ولد غائبك مالنی بیع ایلمك
جائزدر اما عقارنی بیع ایلمك جائز دکلدر (ولا بیع العرض لدین له علی الابن سواها) و بابانك دینی ایچون
متاعنی بیع ایلمك اوغل اوزرینه نفقه دن غیریله واجب دکلدر اما نفقه ایچون واجبدر (ولا للام بیع ماله
لنفقتها) انا ایچون غائب اولان اوغلنك مالنی کندو نفقه سیچون بیع ایلمك یوقدر یعنی جائز دکلدر (وعندهما
لا یجوز للاب ایضا) امامین قتنده انایه جائز اولمدیغی کبی بابا ایچون دخی اوغلنك متاعنی بیع ایلمك یوقدر
یعنی جائز دکلدر قیاس دخی بودر (ولا ضمان علیهما لو انفقا من مال الابن عندهما) اگر بابا وانا اوغلنك
کندو یانلرنده اولان مالندن انفاق ایلسه لر اوزرلرینه ضمان یوقدر زیرا ابوینك نفقه سی اوغل اوزرینه
واجبدر آلوب قبض ایلدکاری کندو حقلری جنسندن اولمش اولور (ولو انفق المودع مال الابن علیهما
بغیر امر القاضی ضمنه ولا یرجع علیهما) اگر مودع یعنی امانت قونلان کمسنه اوغلنك مالنی قاضینك
امری اولمدین ابوین اوزرینه انفاق ایلسه مودع انفاق ایلدیکی مالی ضامن اولور وانفاق ایلدیکی مال
ایچون ابوین اوزرینه رجوع ایده مز متبرع اولمش اولور زیرا مودع حفظ ایچون نائبدر یوخسه غیرك
مالنه تصرفه ولایتی یوقدر اما امر قاضی بونك خلافنجه در زیرا قاضینك عموم ولایتی واردر (ولو قضی بنفقة
غیر الزوجة ومضت مدة بلا انفاق سقطت الا ان یکون القاضی امر بالاستدانة علیه) اگر قاضی زوجه دن
غیری اقارب ایچون نفقه ایله حکم ایلسه وانفاق ایلمدین بر مدت کچسه اول مرور ایدن مدتك نفقه سی ساقط
اولور الا مگر که قاضی اول کمسنه نك اوزرینه استدانه ایله امر ایلمش اوله زیرا قاضینك ولایتی واردر واول ولایت
غائبك اذنی مقامنه قائم اولور بو تقدیرجه ذمتنه دین اولوب مضی مدت ایله ساقط اولمز (وعلی المولی نفقة
رقیقه) قولینك نفقه سی افندیسی اوزرینه در (فان ابی اکتسبوا وانفقوا) اگر افندیسی انفاقدن ابا ایدرسه
قول طائفه سی کسب ایلیه لر وکسبلرندن کندولره انفاق اولنور (وان لم یکن لهم کسب اجبر علی بیعهم)
اگر عبد ایچون کسب اولمسه یعنی کسبه قادر اولمسه مولی عبدلك بیعی اوزرینه جبر اولنور یعنی حاکم
طرفندن بیع ایله دیو جبر اولنور (وفی غیرهم من الحیوان یؤمر دیانة) رقیقك نفقه سندن غیریده حیوان

صاحبی دیانة امر اولنور زیرا حیوان اهل استحقاقدن دکلدر نفقه سی اوزرینه جبر اولنمز انجق بینه وبین الله
دیانة امر اولنور زیرا نبی علیه السلام تعذیب حیواندن نهی بیورمشلردر

(کتاب الاعتاق)

بو کتاب احکام اعتاق بیاننده در واعتاق لغة مطلقا اثبات قوتدر (هو اثبات القوة الشرعیة فی المملوك
شرعا اعتاق مملوکده قوت شرعیه یی اثباتدر بر وجهله درکه اول مملوك سائر احرار کبی هر شیئه اهل اولور
وبو تصرف شرعی مندوب اولدیغنه نبی علیه السلامك (ایما مسلم اعتق مؤمنا اعتق بکل عضو منه عضوا
من النار) قول شریفی دلیلدر (انما یصح من مالك حر مکلف بصریحه وان لم ینو) مالك حر مکلفدن اعتاق
لفظ صریحله صحیح اولدی اگر نیت ایلمدی ایسه ده مالك دیمکله غیر مالکدن احترازدر حر دیمکله مملوکدن
احترازدر مکلف دیمکله مجنون وصبیدن احترازدر (کانت حر او محرر او عتیق او معتق او حررتك او اعتقتك
او هذا مولای او هذه مولاتی او یا حر او یا عتیق ان لم یجعل ذلك اسماله) انت حر ویاخود انت محرر ویاخود
انت عتیق ویاخود انت معتق ویاخود حررتك ویاخود اعتقتك لفظلری کبی بو الفاظ عتقده صریحدر
نیته احتیاج یوقدر ویاخود قوانه خطاب واشارت ایدوب وهذا مولای دیسه ویاخود یا مولای
ویاخود هذه مولاتی لفظلری کبی زیرا لفظ مولا معتق ایله معتق بیننده مشترکدر لکن عبده خطاب اولنغله
ارادهٔ عتقه دلیلدر ویاخود یا حر ویاخود یا عتیق لفظلری کبی اگر بو ایکیسی اسم قلنمامش ایسه
(وکذا لو اضاف الحریة الی ما یعبر به عن البدن) وبنه نیتسز آزاد اولورا گر حریتی جمیع بدندن تعبیر اولنان
شیئه اضافت ایلسه (کرأسك حر ونحوه) رأسك حر وجهك حر ورقبتك حر کبی (وکقوله لامته فرجك حر)
رجلك جاریه سنه فرجك حر قولی کبی زیرا فرج جمله بدندن تعبیر اولنور شیدندر عتق واقع اولور وجزء شایعنه
مضاف قیلسه مثلا نصف وثلث کبی امام اعظم قتنده جزء شایع معتق اولوب باقیسنده سعی ایدر واما امامین قتنده
جمله سی آزاد اولور کما فی الاختیار * اما ید ورجله مضاف ایلسه امام شافعی مذهبنده واقع اولور اما غلام
ایچون فرجك حر دیسه عتق واقع اولمز کما فی النظم ومحیطده ابو یوسفدن روایت اولندیکه غلامده دخی عتق
واقع اولور (وبکنایة ان نوی) کنایة عتق ایله دخی عتق صحیح اولور اگر عتقه نیت ایدرسه وبکنایة لفظی بصریحه
قوانه معطوفدر (کلا ملك لی علیك) لا ملك لی علیك کبی معناسی سنك اوزرکده بنم ایچون ملك یوقدر
بونك کنایه سی بن سنی بیع ایلدم ویاخود اعتاق ایلدم دیمك اولور (او لا سبیل او لا رق او خرجت من ملکی
او خلیت سبیلك او قال لامته اطلقتك) ویاخود لا سبیل لی علیك ولا رق لی علیك ویاخود خرجت من ملکی
ویاخود خلیت سبیلك ویاخود رجل جاریه سنه اطلقتك لفظی که خلیت سبیلك منزله سنده در * وبو قول
ابو یوسفدن مرویدر اما اگر عبدینه اذهب حیث شئت او توجه الی شئت من بلاد الله دیسه عتق واقع اولمز
اگر نیت دخی ایدرسه بو الفاظ زوال یدافاده ایدر عتق اوزرینه دلالتی یوقدر مکاتبده اولدیغی کبی
کذا فی الدرر * محیطده ابو یوسفدن روایت اولنمشدر که اگر بر کمسنه عبدینه الف نون تار یخدر دیسه معتق
اولور اگر نیت ایدرسه کذا فی جامع الرموز (ولو قال طلقتك لا تعتق وان نوی) اگر بر رجل جاریه سنه
طلقتك دیسه معتق اولمز اگر نیت دخی ایدرسه زیرا اول کمسنه نیتی محتمل اولمیان شیئه ذاهب اولمشدر
اعتاق اثبات قوت شرعیه در طلاق ایسه دفع قیددر بو یله عبد جماداته ملحقدر اعتاق ایله احیا اولور
اما منکوحه بو یله دکلدر خاتون هر شیئه قادره در لکن اول قدرته قید نکاح مانعدر طلاق ایله اول مانع دفع
اولوب قوت ظاهر اولور بو تقدیرجه اعتاق طلاقدن اقوادر امدی ادنی اعلی دن مستعار اولمق صالح
دکلدر وملك یمین ملك نکاحدن اقوادر اول اجلدن طلاق ایله عتق صحیح اولمز اما عتق ایله طلاق صحیح اولور
(وکذا سائر الفاظ صریح الطلاق وکنایته) وبنه طلاق صریح وطلاق کنایه نك سائر الفاظیله دخی عتق
واقع اولمز * مثلا بر کمسنه جاریه سنه انت طالق ویاخود انت بائن ویاخود تخمری دیوب عتق نیت ایلسه
بزم قتمزده عتق واقع اولمز (ولو قال انت لله لا یعتق خلافا لهما) اگر بر کمسنه عبدینه انت لله دیسه
ابو حنیفه قتنده معتق اولمز امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده معتق اولور امامین ایچون دلیل لله ده
اولان لام اختصاص ایچوندر اویله اولسه خصوص ملك اولمز الا مالکدن زوال ملك ایله اولور بو تقدیرجه

معتق اولور وابو حنیفه نك دلیلی رجلك بو قولندن اول عبدالله ایچوندر زیرا جمیع اشیا تخلیق حسبیله
الله ایچوندر امدی بو قول اخبار اولور انشا اولمز بو یله اولیجق عبد معتق اولمز (ولو قال هذا ابنی او ابی عتق
بلا نیة) اکر رجل بر کوچك و یاخود بر بیوك عبدنه شو بنم اوغلومدر و یاخود بابامدر دیسه نیتسز
معتق اولور (وکذا هذه امی) جاریه سنه شو بنم انامدر دیسه بلا نیت معتقه اولور ابو حنیفه قتنده کرك
اول جاریه معتقدن مسن اولسون کرك کوچك اولسون (وعندهما لا یعتق ان لم یصلح ان یکون ابناله
او ابا او اماله) امامین قتنده معتق اولمز اکر مخاطب ومخاطبه اولان عبد و جاریه معتق رجله ابن اولمغه
و یاخود بابا و یاخود انا اولمغه صالح اولمز ایسه زیرا کلامی محال اولوب اعتقتك قبل ان اخلق او قبل ان تخلق
قولی کبی لغو اولور (و لو قال لصغیر هذا جدی لا یعتق فی المختار) اکر بر صغیر ایچون هذا جدی دیسه
معتق اولمز مذهب مختارده زیرا حریت ایچون ملکده بابا واسطه سیله مختار قیلنور واسطه ایسه منتفیه اولوب
جدی مجاز قیلمق ممکن اولمدی اما بابالق واوغلق بونك کبی دکلدر زیرا بو ایکیسی بلا واسطه حریته مجاز قیلنور
وصاحب عنایه دیمشدر که اکر واسطه مذکوره ایسه مثلا هذا جدی اب ابی دیسه معتق اولور (وکذا لو قال
هذا اخی) وینه معتق اولمز اکر هذا اخی دیسه ودینلمشدر که بو مسئله اولکینك خلافیدر وبعضیلر دیمشدر که بونده
خلاف یوقدر بلکه اجماعا عتق واقع اولور بو قارو ده ذکر اولندیغی اوزره اخ حریت ایچون ملکده مجاز اولمق
واسطه اب ایله در اول ایسه منتفیدر اول تقدیرجه مجاز اولمق ممکن اولمز * مبسوطده مذکوردر که بو لفظ اکر
مطلق ذکر اولنورسه در اما مقید ذکر اولنورسه * مثلا هذا اخی لابی اولامی دیسه بلا تردد معتق اولور اما مطلق
اخوت ایله اولمز زیرا اخوت مشترکدر کاه اولور که اخوت فی الدین مراد اولنور نتکیم حق سبحانه وتعالینك
(انما المؤمنون اخوة) قول شریفنده وارد اولمشدر وکاه اخا ایله قبیله مراد اولنور (والی عاد اخاهم هودا) نص
شریفنده وارد اولدیغی کبی وکاه اولور که نسبدن اخوت مراد اولنور اویله * اولسه قول مشترك حجت اولمغه
صالح اولمز اکر دینلورسه که بنوت دخی نسب ایله رضاع بیننده مشترکدر هذا ابنی قولنك اطلاقی ایله عتق نیجه
ثابت اولور جواب ویریلور که رضاعدن اولان بنوت یعنی اوغلق مجازدر مجاز ایسه حقیقته معارض اولیمز
(او لعبده ابنتی) ینه معتق اولمز عبدی ایچون بنم قزمدر دیسه زیرا مشار الیه مسمی جنسندن دکلدر
اول تقدیرجه نه حقیقة ونه مجازا بنتدن اعتبار اولنمز بینلرنده عدم ملازمت اولدیغی ایچون ودینلمشدر که
بو مسئله دخی خلاف اوزره در (ولا یعتق بلا سلطان لی علیك وان نوی) لا سلطان لی علیك لفظی ایله دخی
عتق واقع اولمز اکر نیت دخی ایدرسه زیرا سلطان حجت معناسنه در حق سبحانه وتعالینك (او لیأتینی بسلطان
مبین) قول شریفی کبی وسلطان ذکر یله استیلاء مراد اولنور بو محلده سلطانی نفی قوتی نفی اولور کانه دیمش
اولور که لا ید لی علیك بو لفظی دیسه وعتقی نیت ایلسه معتق اولمز زیرا جائزدر که ید زائل اولوب ملك باقی
قاله مکاتبده اولدیغی کبی * لا سبیل لی علیك بونك خلافیجه در زیرا عبده مضاف اولان سبیل ملکدن
کنایه در اکر ملکی نفی ایدوب لا ملك لی علیك دیسه وعتقه نیت ایلسه معتق اولمز بو محلده عنایه ده
سؤال وجواب واردر وحاشیهٔ یعقوب پاشاده وسعدی افندیده چوق بحث واردر تفصیل مراد ایدن
انلره مراجعت ایلسون (ولا بیا ابنی ویا اخی) و یا ابنی و یا اخی ایله دخی عتق واقع اولمز زیرا ندا طلب اقبال
منادیدر اکر بر منادیی بر وصف ایله ندا ایلسه که اول وصفی منادیده انشایه قادر اولسه حریت کبی
اول زمان ندا ذلك الوصف ایله تحقیق اولمش اولور یا حر کبی زیرا منادی بو وصفی منادی ده اثباته فی الحال
قادر اولور اما اکر اول وصفی اثباته قادر اولمز ایسه مجرد اعلام ایچوندر اول وصفی تحقیق ایچون دکلدر
زیرا اوغلقی حالت نداده اثبات ممکن دکلدر وابو حنیفه دن شاذا روایت اولنمشدر که ایکیسنده دخی
معتق اوله * حاصل کلام ظاهر الروایه ده ندا ایله عتقك وقوعی یا حر یا عتیق و یا مولای لفظلریله در اما اعتماد
ظاهر الروایه ده اولدیغی اوزره در کذا فی العنایة برکمسنه عبدنه بچه من دیسه معتق اولمز و یاخود بابا دیسه
ینه معتق اولمز کما فی الصغری واکر تصغیر ایله یا بنی و یا بنیة دیسه اضافتسز معتق اولمز
کما فی الهدایة ابو حفصدن روایت اولنمشدر که ضم با ایله یا بنی دیسه معتق اولمز نصب ایله دیسه معتق اولور
کما فی التجنیس (او انت مثل الحر) و یاخود مولی عبدنه انت مثل الحر دیسه معتق اولمز زیرا مثل عرفا بعض

معاینده مشارکت ایچون استعمال اولنور بو تقدیرجه حریتده شك واقع اولور (وقیل یعتق) دینلمشدر که
معتق اولور نیت ایله کما فی الاختیار (ولو قال ما انت الا حر عتق) اکر مولی عبدنه ما انت الا حر دیسه معتق
اولور زیرا نفی استثنا اثباتدر علی وجه التأکید کلمهٔ شهادتده اولدیغی کبی (ومن ملك ذا رحم محرم منه عتق
علیه ولو کان المالك صغیرا او مجنونا) شول کمسنه که ذا رحم محرمنه مالك اوله اول ذو رحم محرم مالك اوزرینه
معتق اولور اکر مالك صغیر و یاخود مجنون دخی اولورسه * و کمال پاشازاده اصلاح وایضاحده محرم
صفت رحمدر وحقیقتده محرمیته سببدر لکن لسان شرعده نفس محرم تشبیهده مبالغه ایچون قیلنمشدر
دیو تصریح ایلمش * وینه تفسیر فرائضده ذو رحم محرم اولاد رجل واولاد ابوینکه قرنداشلریدر وقرنداشی
اوغللری وقز قرنداشی اوغللری نقدر آشاغه اولورسه وآبا واجدادیدر نقدر یوقارو اولورسه واعمام وعمات
واخوال وخالاتدر لکن بونلرك اولادلری دکل * محصل کلام قرابت حقیقة اوچ نوع اوزرینه در بری قرابت
ذی رحم محرمدر قرابت اولاددن انك حکمی عتقدر مالك اولدقده بالاتفاق بزم بیننمزده واصحاب شافعی
بیننده * اما اهل ظواهر خلاف ایدوب انلردیرلر که مالکك اوزرینه معتق اولمز لکن مالکه لازمدر که اعتاق ایلیه
وبری دخی قرابت بعیده در که اول ذی رحم غیر محرمدر اول دخی کرك رضاعدن اولسون کرك مصاهرة دن
اولسون بالاتفاق حکمی عدم عتقدر بزم قتمزده * اما شافعی قتنده خلافیدر (والمکاتب یکاتب علیه
قرابة الولاد فحسب) مکاتب اوزرینه انجق قرابت ولادی مکاتب اولور مثلا مکاتب اولان کمسنه بابا
وانا سنی اشترا ایلسه آنك اوزرینه مکاتب اولور اما قرنداشی مجراسنده جاری اولنلری اشترا ایلسه مکاتب
اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا مکاتبك تملکی ناقصدر اعتاقه قادر دکلدر وجوب ایسه قدرت اولدقده در
(خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده قرنداشی وانلر مجراسنه جاری اولنلر مکاتب اولور
قرابت ولاد کبی (ومن اعتق لوجه الله عتق) شول کمسنه که لوجه الله عبدی اعتاق ایلسه معتق اولور
(وکذا لو للشیطان او للصنم وان عصی) اکر شیطان ایچون و یاخود صنم ایچون اعتاق ایلسه معتق اولور
اکر عاصی دخی اولورسه زیرا بو فعل کفره وعبدهٔ اصنام فعلیدر (وکذا لو اعتق مکرها او سکران) عبد معتق
اولور اکر مکرها و یاخود سکران اولدیغی حالده اعتاق ایلسه زیرا اکراهده اسقاطان رضایه متوقف اولمز
کورمزمیسن که هزل ایله دخی اعتاق ثابت اولور لکن اعتاق اهلندن محلنه صدوری متحقق اولدیغی ایچوندر
طلاقده اولدیغی کبی (ولو اضاف العتق الی ملك او شرط صح) اکر عتقی ملکه مضاف قیلسه صحیح اولور
مثلا ان ملکت عبدا فهو حر وان دخلت الدار فانت حر دیسه ملك وشرط بولندقده عتق صحیح اولور (ولو خرج
عبد حربی الینا مسلما عتق) اکر عبد حربی مسلم اولدیغی حالده بزه چیقسه یعنی دار اسلامه چیقسه معتق اولور
علی کرم الله وجههدن روایت اولندیکه یوم حدیبیه ده قبل الصلح طائفدن برقاچ عبد فرار ایدوب رسول
علیه السلامه کلمشلر ایدی فرار ایدن قوللرك افندیلری نبی علیه السلامه مکتوب یازوب یا محمد بزم قوللر یمزك
فراری سزلك دینکزه رغبة دکلدر انجق رقیتدن خلاص ایچوندر دیدکلرنده حضور عالیلرنده اولنلر دخی
کرچکدر دیدکلری کبیدر بونلری افندیلرینه رد ایلمك کرکدر دیو جواب ویردکلرنده نبی علیه السلام
غضب ایله خطاب ایدوب طائفك قوللری مسلما اهل اسلامه ملحق اولدقلرنده (هم عتقاء الله) بیورمشلردر
(والحمل یعتق بعتق امه) حمل اناسنك عتقی ایله معتق اولور (وصح اعتاقه وحده) حملك یالکز اعتاقی صحیح اولور
(ولا تعتق امه به) اناسی معتقه اولمز حمل سببیله یعنی حمل اعتاق اولنمغله اناسی معتق اولمز اکر حمل سببیله
اناسی معتق اولسه ام ولده تابع اولمق ایله قلب موضوع لازم کلودی مسئله ایسه عکسیدر (والولد یتبع امه
فی الملك والرق والحریة والتدبیر والاستیلاد والکتابة) ولد امه تابعدر ملکده ورقده وحریتده وتدبیر
واستیلادده وکتابتده (وولد الامة من سیدها حر) جاریه نك سیدندن اولان ولدی حردر (ومن زوجها ملك
لسیدها) جاریه نك زوجندن اولان ولدی جاریه نك سیدنك ملکیدر (وولد المغرور حر بقیمته)
ولد مغرور قیمتی ایله حردر مثلا برکمسنه بایعك ملکی ظنی ایله بر جاریه اشترا ایلسه ولادتدن صکره آخر برکمسنه نك
جاریه سی اولدیغی ظاهر اولسه بو ایکی صورتده دخی قیمتی ایله حر اولور

(باب عتق البعض)

بو باب عتق بعضك احكامی بياننده در (ومن اعتق بعض عبده صح وسعى فى باقيه) بركمسنه عبدينك بعضيسنى
اعتاق ايلسه صحيح اولور وعبد باقيسنده مولاسى ايچون سعى ايدر (وهو كالمكاتب الا انه لا يرد فى الرق لو عجز)
بو معتق البعض اولان عبد جميع احوالده مكاتب كبيدر الا بو قدر وار دركه اول معتق البعض رقه رد اولنمز
اكر سعيدن عاجز اولورسه اما مكاتب عاجز اولدقده رقه رد اولنور زيرا كتابت عقددر اقاله وفسخ اولور اعتاق
ايسه اسقاط محضدر اقاله وفسخى قبول ايلمز * اصل مسئله بودر كه اعتاق ابو حنيفه قتنده متجزى اولور
شو كا بناء كه ابو حنيفه قتنده ازالهٔ ملكدن عبارتدر ملك ايسه متجزى اولور زوالا وثبوتا (وقالا لا يعتق كله
ولا يسعى) واما مين ديديلر كليا معتق اولمز وهم سعى ايتمز زيرا انلرك قتنده اعتاق اثبات عتقدن عبارتدر
وياخود ازالهٔ رقدن عبارتدر بونلردن هر برى متجزى اولمز (وان اعتق شريك نصيبه فللاخر ان يعتق او يدبر
او يكاتب او يستسعى) اكر بر عبدده شريك اولان كمسنه نصيبنى اعتاق ايلسه شريك آخر ايچون معتق النصف
اولان عبدى آزاد ايلك وياخود مدبر ايلك وياخود كتابته كسمك وياخود سعى ايتدرمك واردر (والولاء لهما)
ولاء ايكيسى ايچوندر (او يضمن المعتق لو موسرا) وياخود شريك آخر ديلرسه معتقه تضمين ايتديرر اكر
موسر ايسه (ويرجع به المعتق على العبد والولاء له) معتق ضامن اولديغى شيئله عبده رجوع ايدر وولاء
معتق ايچون اولور (وقالا ليس على الآخر الا الضمان مع اليسار والسعاية مع العسار) امامين ديديلركه
شريك آخر اوزرينه بو قدر الا ضمان واردر يسار ايله يعنى دولتلو ايسه سعايت واردر فقير ايسه مثلا شريك
آخر دولتلو ايسه ضامن اولور فقير ايسه عبده سعايت ايتديرر (ولا يرجع المعتق على العبد لو ضمن والولاء له
فى الحالين) معتق اكر ضامن اولورسه عبده رجوع ايلمز يعنى ضامن اولديغى عبددن طلب ايلمز وولاء معتق
ايچوندر ايكى حالده دخى يعنى ضامن اولديغى حالده وسعايت ايتديرديكى حالده (ولو شهد كل منهما
باعتاق شريكه سعى العبد لهما فى حظهما والولاء بينهما كيف ما كانا) ايكى شريكدن هر برى كنديى
حصه سنى اعتاق ايلدى ديو بر برى اوزرينه شهادت ايلسه لر عبد اول ايكيسى ايچون نصيبلرى مقدارى
سعى ايدر وولاء ايكيسى بيننده در شريكين هر نيجه اولورسه * يعنى ايكى كمسنه بر عبده مالك اولوب بعده بريسى
شريك آخرهسن حصه كى اعتاق ايلدك ديو شهادت ايلسه اولدخى بن اعتاق ايلديكمده سندخى حصه كى
اعتاق ايلدك ديو شهادت ايلسه عبد ايكيسى ايچون سعى ايدر ابو حنيفه قتنده * وكيف ما كان ديدوكى يعنى
شريكيندن هر برى كركسه معسر اولسون كركسه برى معسر و برى موسر اولسون برابردر (وقالا يسعى
للمعسرين لا للموسرين) امامين ديرلركه شريكين معسرين اولورلرسه عبد سعى ايدر موسر اولورسه سعى ايلمز
زيرا معتق معسر اولديغى عبدك سعايتنى ادعايه دلالت ايدر صدقلرى تقديرى اوزره * اما موسر اولورسه
سعايت عبددن متبرئ اولوب شريكينك ضماننك ادعاسنه دلالت ايدر اول اجلدن حالت يسارده سعى ايلمز
(ولو احدهما موسرا والاخر معسرا يسعى للموسر فقط) اكر شريكيندن برى موسر و برى معسر اولسه
انجق موسر ايچون سعى ايدر علتى يسعى للمعسرين محلنده ذكر اولنمشدر (والولاء موقوف فى الاحوال حتى
يتصادقا) ولاء جميع احوالده موقوفدر حتى شريكيندن هر برى صاحبى اوزرينه احاله ايدوب ولائى كندو
نفسندن نفى ايدوب صاحبى اوزرينه اثبات ايليه اول تقديرجه ولاء تصادقه توقف ايدر (ولو علق احدهما
عتقه بفعل غدا والاخر بعدمه فيه فمضى ولم يدر عتق نصفه وسعى فى نصفه لهما مطلقا) اكر شريكيندن
برى عبدك عتقنى يارنده اوله جق بر فعله تعليق ايلسه وشريك آخر اول فعلك يارنده عدمنه تعليق ايلسه
ويارنكى كون كچسه واول فعلك وجودى وعدمى بلنمسه عبدك نصفى معتق اولور ونصفنده ايكيسى ايچون
سعى ايدر * مطلقا قيدى حال اعسار ويسارا ايچوندر مثلا ايكى كمسنه بر عبده مشترك اولوب شريكك برى اكر
فلان كمسنه يارين شو داره داخل اولورسه عبدم معتق اولسون ديسه ويارنكى كون كچسه لكن اول كمسنه نك
دخولى وعدم دخولى معلوم اولمسه عبدك نصفى معتق اولوب نصفى ايچون ايكيسنه سعى ايدر شريكين كركسه
معسر كركسه موسر اولسون كرك مختلفين اولسون (وعندهما ان كانا موسرين فلا سعاية) امامين قتنده
اكر شريكين موسر اولورسه سعايت يوقدر زيرا شريكين هر برى عبددن سعايتى تبرع ايدوب شريكى
اوزرينه ضمانى ادعا ايلكله سعايت واقع اولمز ومعتقك يسارى سعايتى منع ايدر (وان كانا معسرين فنى نصفه

عند ابى يوسف وفى كله عند محمد) اكر شريكينك ايكيسى دخى معسر اولورسه ابو يوسف قتنده عبد نصفنده
سعى ايدر ابو حنيفه قتنده دخى بو يله در امام محمد قتنده عبد كليسنده سعى ايدر (فان كانا مختلفين يسعى للموسر
فقط فى ربعه عند ابى يوسف) اكر شريكين مختلف اولورلرسه يعنى برى فقير وبرى غنى اولورسه ابو يوسف قتنده
عبد ربع قيمتده موسر ايچون سعى ايدر (ولو حلف كل بعتق عبده والمسئلة بحالها لا يعتق واحد) واكر ايكى
كمسنه نك هر برى كندى عبدينك عتقنه يمين ايلسه يعنى رجليندن برى اكر فلان كمسنه يارين داره داخل اولورسه
عبدم معتق اولسون ديسه وبرى دخى اكر داره داخل اولمزسه عبدم معتق اولسون ديسه ويارين كچسه
دخول وعدم دخول دخى معلوم اولمسه مسئله حالى اوزرينه دربريسى معتق اولمز جهالت فاحشه اولديغيچون
(ومن ملك ابنه مع غيره بشراء او هبة او صدقة او وصية عتق حظه) بر كمسنه اوغلونه شرا وياخود
هبه وياخود صدقه وياخود وصيت ايله غيريله برابر مالك اولسه كندونك نصيبى معتق اولور زيرا بر كمسنه
ذى رحم محرمنك شقصنه مالك اولسه اول شقص معتق اولور ومعتق اولمسنه نبى عليه السلامك (من ملك
ذا رحم محرم منه عتق عليه) قول شريفى دليلدر (ولا يضمن) اب شريكينك حصه سنى ضامن اولمز زيرا
بعض صورتده شريكك نصيبنى افساد ايلمكله ضمان لازم كلوردى بو صورتده ضمان لازم كلمز (وا لشريكه
ان يعتق او يستسعى سواء علم الشريك انه ابنه اولا) اوغلونه مالك اولان باباشريكى ايچون اول عبدى اعتاق
ايلك واردر وياخود سعى ايتدرمك واردر كرك انك اوغلو ايدوكنى بلسون كرك بلمسون برابردر يعنى بو صورتده
علم وعدم علم برابردر اكر اوغلو ايدوكنى بلورسه سبب رضا متحقق اولور واكر اوغلو ايدوكنى عالم دكل ايسه
سبب رضا اوزرينه عمل اولنور (وقالا يضمن الاب ان كان موسرا وعند اعساره يسعى الابن) امامين
ديديلركه شريكك حصه سنى اب ضامن اولور اكر بابا دولتلو ايسه اما اعسارى قتنده ابن سعى ايدر يعنى
فقيرلر ايسه باقى حصه سنده باباسنك شريكى ايچون سعى ايدر زيرا باباشريكينك حصه سنى قريبنى اشترا ايلمكله
ابطال ايلدى سائر شركا تضمين ايلديكى بودخى تضمين ايدر (وكذا الحكم والخلاف لو علق عتق عبد بشراء
بعضه ثم اشتراه مع اخرى واشترى نصف ابنه ممن يملك كله) حكم وخلاف دخى كچن مسئله كبيدر
بر كمسنه عبدك بعضيسنى اشترايه عتقنى تعليق ايلسه يعنى سنك نصفكى اشترا ايدرسم معتق اول ديو تعليق ايلسه
صكره بر آخر ايله اول عبدى اشترا ايلسه ياخود اوغلونى مالك اولاندن نصفنى اشترا ايلسه ابو حنيفه قتنده
شريك آخره نصفنى ضامن اولمز وشريك آخر ايچون اعتاق وسعى ايتدرمك واردر وامامين قتنده اب ضامن
اولور اكر دولتلو ايسه اكر فقير ايسه مشترى اولان ابن باقى حصه سيچون سعى ايدر (ولو اشترى الاجنبى نصفه
ثم الاب باقيه موسرا ضمن الشريك او استسعى) اكر بر اجنبى بر ينك نصفنى اشترا ايلسه اندنصكره باباموسر
اولديغى حالده باقيسنى اشترا ايلسه شريك آخر ديلرسه باباسنه تضمين ايتديرر وياخود ديلرسه سعى ايتديرر
(وقالا يضمن فقط) امامين ديديلركه شريك آخر انجق تضمين ايتديرر زيرا امامين قتنده معتقك يسارى
سعايتى منع ايدر (ولو ملكاه بالارث فلا ضمان اجماعا) اكر ايكى كمسنه ارثله عبده مالك اولسه لر اجماعا ضمان
يوقدر * صورت مسئله بودركه بر خاتون فوت اولوب بر عبدنى ترك ايلسه كه اول عبد زوجك اوغلو اولسه
وزوجى ايله بر قرنداشنى ترك ايلسه * پس امدى عبدك نصفنه قرنداش ونصفنه زوج وارث اولور باباك
اوغلونه مالك اولديغى كبى معتق اولور بو صورتده باباشريكك حصه سنه ضامن اولمز زيرا ارث ضروريدر
افساد حصه شريكده كندونك صنعى يوقدر (عبد لموسرين دبره احدهم واعتقه الآخر ضمنه الساكت
مدبره والمدبر معتقه ثلثه مدبرا لا ما ضمن) اوچ موسر كمسنه نك مشترك بر قولى اولوب ايچلرندن برى حصه م
مدبر اولسون ديسه وبرى دخى حصه م معتق اولسون ديسه وبريسى دخى ساكت اولسه سكوت ايدن مدبره
حصه سنى تضمين ايتديرر مدبر دخى معتقه عبد مدبر اولديغى حالده ثلث قيمتنى تضمين ايتديرر بو خسه
كندوسى تضمين ايتديكى تضمين ايتدرمز * صورت مسئله بودركه اوچ كمسنه طقوز التون حصه ايله يكرمى
يدى التونه بر عبد اشترا ايلسه بريسى مدبر ايلسه وبرى اعتاق ايلسه وبريسى ساكت اولسه اول ساكت
اولان مدبره طقوز التونى تضمين ايتديرر ومدبر دخى معتقه رجوع ايدوب مدبر اولدقده عبدك بهاسى
اون سكز التون قالمش ايدى آنك ثلثى كه التى التون ايدر آنى تضمين ايتديرر (والولاء ثلثاه للمدبر وثلثه للمعتق)

ولانك ثلثانی مدبر ایچون وثلثی معتق ایچوندر زیرا ثلث عبد حر اولوب ثلثان مدبر اولمش اولدی بو تقدیرجه
معتقك حقی اولمش اولدی (وقالا ضمن مدبره لشریکه ولو معسرا والولاء کله له) امامین دیدیلرکه مدبر اولان
کمسنه ایکی شریکك حصه سنی ضامن اولور اکرمدبر معسر ایسه ده وولانك کلیسی مدبر ایچون اولور
(وقیمة المدبر ثلثا قیمته قنا) مدبر قیمتی قن اولدیغی حالده یعنی عبد اولدیغی حالده قیمتنك ثلثانیدر (ولو قال
لشریکه هی ام ولدك وانکر تخدمه یوما وتوقف یوما) واکر جاریه ده شریك اولان کمسنه شریکنه جاریه سنك
ام ولدکدر دیسه وشریك انکار ایلسه جاریه منکر اولان شریکه بر کون خدمت ایدر و بر کون موقوف طورر
یعنی شریك مقرك نوبتی ایچون موقوف طورر زیرا مقر اولان شریك بنم جاریه اوزرنده حقم یوقدر شریکمك
ام ولدیدر دیمش اولدی (وقالا للمنکر ان یستسعیها فی حظه ان شاء) امامین دیدیلرکه منکرك حظی ایچون
جاریه سعی ایلك واردر دیلرسه (ثم تکون حرة) اندنصکره جاریه حره اولور مثلا بر کمسنه استیلادی کندو نفسنه
اقرار ایلسه صحیح اولور واکر شریکنه مضاف قیلسه شریکی دخی انکار ایلسه شریکی اوزرینه اولان
اقرار کندو اوزرینه منقلب اولور کندوسی کانه استیلاد ایلمشدر (وما لام ولد تقوم فلا یضمن موسرا عتق
نصیبه منها) ام ولد ایچون قیمت یوقدر یعنی مال متقوم دکلدر* پس امدی جاریه دن نصیبنی اعتاق ایدن
شریك موسر آخرك حصه سنی ضامن اولمز زیرا ابو حنیفه قتنده مال متقوم دکلدر* صورت مسئله بودرکه
ایکی کمسنه نك اشتراکا بر جاریه سی اولوب و جاریه ما بینلرنده بر ولد کتورسه وایکیسی دخی دعوت ایلسه
ایکیسنك دخی ام ولدی اولور اندنصکره شریك موسر حصه سنی اعتاق ایلسه شریك آخر حصه سنی
تضمین ایلمز ابو حنیفه قتنده (وعندهما هی متقومة فیضمن حصة شریکه منها) امامین قتنده ام ولد مال
متقومه در اول تقدیرجه جاریه دن شریکنك حصه سنی ضامن اولور زیرا ام ولد مملوکه در وطأ واجارة
واستخداما منتفع بهادر مدبره کبی متقومه در بویله اولدیغی اجلدن بر کمسنه کل مملوکلی کذا دیسه
ام ولد دخی مملوکه داخل اولور

(باب عتق المبهم)

بو باب عتق مبهم بیاننده در (له ثلاثة اعبد قال لاثنین عنده احدکما حر فخرج احدهما ودخل الاخر فاعاد القول
ثم مات من غیر بیان) بر کمسنه نك اوچ عبدی اولوب اوکنده طوران ایکیسی ایچون احدکما حر دیسه
وبو کلام ایله مخاطب اولانك بریسی چقسه و طشره ده اولانك بری دخی ایچرو کیرسه و مولی احدکما
کلامنی اعاده ایلسه اندنصکره بیان ایتمدین فوت اولسه* و بیانده اولان تنوین مضاف الیهدن عوضدر
تقدیری من غیر بیان مراده دیمکدر (عتق ثلاثة ارباع الثابت ونصف الخارج وکذا نصف الداخل)
ثابت اولان عبدك درت بلوکنده اوچ بلوکی معتق اولور وخارج اولان عبدك دخی نصفی معتق اولور
وکذلك داخلك دخی نصفی معتق اولور بو قول ابو حنیفه وابو یوسف قتنده در (وقال محمد ربعه)
امام محمد دیدیکه داخلك ربعی معتق اولور زیرا ایجاب ثانی داخل ایله ثابت بیننده دائردر ایجاب ثانی اولده
ثابتنك نصفی معتق اولمش ایدی ایجاب ثانیده واقع اولان نصف عتق ثابت ایله داخل بیننده دائر اولیجق
ربع عتق داخل ایچون اولمش اولور (ولو فی مرضه ولم یجز الوارث جعل کل عبد سبعة کسهام العتق
وعتق من الثابت ثلاثة وسعی فی اربعة ومن کل من الاخرین اثنان وسعی کل منهما فی خمسة) واکر مولانك
احدکما حر قولی مرضنده اولورسه ووارث دخی جائز کورمسه هر عبد سهام عتق کبی یدی سهم قیلنور
وثابتدن اوچ سهم معتق اولوب درت سهمنده سعی ایدر و آخر یندن یعنی داخل وخارجدن هر برینك
ایکی سهمی معتق اولوب بش سهمنده سعی ایدرلر زیرا مرضده عتق وصیتدر وصیت ایسه ثلثدن معتبردر
بو تقدیرجه یکرمی بر سهم اولدقده یدی سهمی معتق اون درت سهمی سعی اولمغله مسئله صحیح اولور ثابتدن
اوچ سهم واخر یندن ایکیشر سهمدن درت سهم اولوب مجموعی یدی سهم اولور وثلث اعتباری حاصل اولمش
اولور (وعند محمد یجعل کل عبد ستة کسهام العتق عنده ویعتق من الثابت ثلاثة ویسعی فی ثلاثة ومن الخارج
اثنان ویسعی فی اربعة ومن الداخل واحد ویسعی فی خمسة) وامام محمد قتنده هر عبد سهام عتق کبی التی سهم
قیلنور ثابتدن اوچ سهم عتق اولوب اوچ سهمده سعی ایدر وخارجدن ایکی سهم معتق اولوب درت سهمده

سعی ایدر وداخلدن بر سهمی معتق اولوب بش سهمده سعی ایدر (ولو طلق کذلك قبل الدخول ومات بلا بیان)
بر کمسنه نك اوچ زوجه سی اولسه وجمله سنك مدخول بهاسی اولمسه واوچینك مهری دخی برابر اولسه اکر
احدکما حر دیدیکی کبی احدیکما طالق دیسه وخاتونك بری خارج اولوب اوچنجیسی داخل اولسه ینه احدیکما
طالق دیسه وبیان ایتمدین فوت اولسه (سقط ثلاثة اثمان مهر الثابتة وربع مهر الخارجة وثمن مهر الداخلة
بالاتفاق هو المختار) ثابته نك مهرینك سکز بلوکندن اوچ بلوکی وخارجه نك مهرینك ربعی وداخله نك
مهرینك ثمنی ساقط اولورزیرا ایجاب اول ایله برینك نصفی ساقط اولدی لکن ذکر اولنان نصف مهر ثابته ایله
خارجه بیننده تقسیم اولنجق هر برندن ربع مهر ساقط اولور اندنصکره ایجاب ثانی ایله ربع مهر ساقط اولور
وساقط اولان ربع ثابته ایله داخله بیننده تقسیم اولنجق ثابته دنصکره سکزدن اوچ وداخله دن ثمن
وخارجه دن ربع مهر ساقط اولور (والبیع بیان فی العتق المبهم) عتق مبهمده بیع بیاندر مثلا احدکما حر دیدیکی
کمسنه عبدلرینك برینی بیع ایلمك باقی قلانك معتق ایدوکنی بیاندر (وکذا العرض علی البیع) وینه عتق مبهمده
عبدلرینك برینی بیعه عرض آخرك عتقی ایچون بیاندر (والموت والتحریر والتدبیر والاستیلاد والهبة والصدقة
مسلمتین) احدکما حر خطابیله مخاطب اولان عبدلرینك برینك موتی دخی آخرك عتقنه بیاندر وایکیسندن
برینك تحریر وتدبیری وجاریه ایسه استیلاد وهبه وصدقه که تسلیم اولندقلری حالده بو ذکر اولنان آخرك
عتقنه بیاندر (والوطئ لیس ببیان فیه خلافا لهما) وطئ عتقده بیان دکلدر ابو حنیفه قتنده امامین
ایچون خلاف واردر انلر قتنده احدیکما حر قولی ایله مخاطبه اولان جاریه نك برینه وطئ وموت
بیاندر* مثلا بر کمسنه ایکی خاتونته احدیکما طالق دیدککدنصکره وطئ ایلسه ویاخود خاتونك
بری فوت اولسه واول وطئ وموت آخرك طلاقنه بیاندر (وان قال لامته اول ولد تلدینه ذکرا فانت حرة
فولدت ذکرا وانثی لم یدر اولهما فالذکر رقیق ویعتق نصف کل من الام والانثی) اکر بر کمسنه جاریه سنه
اول طغوره جغك ولد ذکر اولورسه سن حره سن دیسه وجاریه ایکیز طغورسه بر ذکر وبر قز طغورسه وقنغیسی
اول طوغدیغی بلنمسه* پس امدی ذکر رقیقدر وجاریه وقزك هر برینك نصفی معتق اولور (ولا تشترط
الدعوی لصحة الشهادة علی الطلاق وعتق الامة المعینة) دعوی شرط قلنمدی طلاق اوزرینه شهادت
صحیح اولدیغیچون وعتق امه اوزرینه که معینه اوله اکا دعوی شرط قلنمدی دعوی حق عبدده شرطدر
بو خصه حق اللهده شرط دکلدر زیرا تحریم فرج حق اللهدر بر کمسنه خاتوننه طلاق ویرسه ویاخود جاریه سنی
آزاد ایلسه محله سنده اولان قومشولری دعواسز قاضی یه واروب بلا دعوی طلاق وعتقنه شهادت ایلسه لر
شهادتلری مقبوله اولور (وفی عتق العبد وغیر المعینة تشترط) عتق عبدده وجاریه غیر معینه نك عتقنده
دعوی شرط قیلندی ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده دعوی
شرط قلنمدی زیرا مشهود به حق شرعدر شهادتلری بلا دعوی مقبوله در (فلو شهدا بعتق احد عبدیه
او امتیه لا تقبل) اکر ایکی کمسنه قولنك بریسنك عتقنه شهادت ایلسه لر ویاخود ایکی جاریه سنك برینك
عتقنه شهادت ایلسه لر شهادتلری مقبوله اولمز ابو حنیفه قتنده (الا فی وصیته) الا وصیتنده شهادت
مقبوله اولور* مثلا ایکی کمسنه قاضی یه واروب فلان کمسنه مرض موتنده ایکی قولندن برینی اعتاق ایلمشدر
ویاخود تدبیر ایلمشدر دیو شهادت ایلسه لر شهادتلری استحسانا مقبوله اولور (وعندهما تقبل) امامین قتنده
مطلقا اکر وصیتدن غیریده دخی اولورسه شهادتلری مقبوله در (وان شهدا بطلاق احدی نسائه قبلت اتفاقا)
اکر ایکی کمسنه بر آدمك خاتونلرندن برینك طلاقنه شهادت ایلسه لر بلا دعوی اتفاقا شهادتلری مقبوله اولور
اکر سکوت اولنسه تحریم فرج لازم دکلدر تحریم فرج ایسه حق اللهدر وحق اللهده دعوی شرط قلنمدی

(باب الحلف بالعتق)

بو باب عتق ایله یمین بیاننده در (ومن قال ان دخلت الدار فکل مملوك لی یومئذ حر یعتق بدخوله من فی ملکه
عند الدخول سواء کان فی ملکه وقت الحلف او تجدد بعده) اکر بر کمسنه داره داخل اولورسم جمله مملوکم اولان
حردر دیسه حالف اولان کمسنه نك دخولیله عند الدخول ملکنده اولان عبد معتق اولور کرك سه وقت حلفده
ملکنده اولسون کرك سه جدیدا اشترا ایلمش اولسون برابردر جمله سی معتق اولور زیرا یومئذ لفظنك تقدیری
یوم ان دخلت دیمکدر وفعل حذف اولنوب اندن عوض تنوین ویرلمشدر ومعتبر اولان حین دخولده

ملكنده بولنان قوللريدر (ولولم يقل يومئذ لايعتق الامن كان فى ملكه وقت الحلف) اكر يومئذ ديمسه معتق اولمز الاوقت حلفده ملكنده اولان قول معتق اولور (وكذا لوقال كل مملوك لى حر بعد غد) اكر داره داخل اولورسم يارندنصكره جميع مملوكم حردر ديسه ينه حلف ايلديكى زمان مملوك اولان عبد معتق اولور زيرا كل مملوك لفظى اول حالده اولان مملوكه متناول اولورسه بعد الحلف مالك اولديغنه متناول اولمز وبعد غد قولى حر لفظنه ظرفدر يوخسه مملوك لفظنه ظرف دكلدر (والمملوك لايتناول الحمل) مملوك حمله متناول اولمز زيرا جنين انايه تبعيت ايله مملوكدر و من وجه عضودر مملوك ايسه نفسلره متناول اولور يوخسه اعضايه متناول اولمز (فلوقال كل مملوك لى ذكر حران دخلت الدار وله امة حامل فولدت ذكرا لاقل من نصف حول منذ حلف لايعتق) اكر داره داخل اولورسم جمله اركك اولان قوللرم حردر ديسه حالبوكه اول كمسنه نك بر حامل جاريه سى اولوب و جاريه مزبوره مولاسنك حلف ايلديكى زماندن نصف حولدن اقلده بر اركك اوغلان طوغرسه اول اوغلان معتق اولمز (ولولم يقل ذكر عتق الحمل تبعا للامه) اكر كل مملوك لى حردوب ذكر لفظنى ديمسه حمل اناسنه تبعيت ايله معتق اولور زيرا لفظ مملوك ذكور واناثه متناول اولور حتى مدبر وامهات اولاده دخى متناول اولور اكر حالف اولان كمسنه بن رجاله نيت ايلدم نسايه نيت ايلمدم ديسه قضاء تصديق اولنمز و حملك اناسى معتقه اولور زيرا امه كل مملوك تحتنه داخل اولمغله تبعيت ايله حمل معتق اولور (ولوقال كل مملوك لى حر بعد موتى صار من فى ملكه عند الحلف مدبرا) اكر حالف اولان كمسنه جميع مملوكم موتمدنصكره حردر ديسه يمين ايلديكى وقتده ملكنده اولان عبد مدبر اولور (لامن ملكه بعده) يميندنصكره مالك اولديغى عبد مدبر اولمز زيرا كل قولى بلاقرينه اولمجق حال ايچون استعمال اولنور تكميم سين وسوف قرينه سز استقبال ايچون اولديغى كبى چونكه كل حال ايچون استعمال اولندى ايسه جزاكه تدبيردر فى الحال واقع اولوب لفظ مذكور بعد اليمين اشترا اولنان عبده متناول اولمز (لكن يعتق الجميع من الثلث عند موته) لكن حلف ايدن كمسنه نك موتى زماننده وقت حلفده موجود اولان عبدى وبعد اليمين اشترا ايلديكى عبدى ثلثدن معتق اولور چونكه عتق موته مضاف قيلندى بر حيثيتدن ايجاب عتق مملوكى اولانه متناول اولمغله موجود اولانلر مدبر اولورو بر حيثيتدن موته مضاف اولان عتق بعد الموت ايجابدر اول ايسه وصيت اولور وصيت اولمجق حلف ايلدوكى وقتدنصكره اشترا ايلديكى قولله دخى متناول اولور ووصايا ده معتبر اولان حالت موتده ملكنده بولنانلردر بوقول ابو حنيفه وامام محمد قتنده در* اما ابو يوسف بعد اليمين مالك اولديغى معتق اولمز زيرا لفظ حالده حقيقتدر صكره مالك اولديغنه متناول اولمز بواجادندركه وقت يمينده ملكنده اولان مدبر اولور ملكنده بولنميان مدبر اولمز

(باب العتق على جعل)

بو باب جعل اوزرينه عتقك بياننده در ضم جيم ايله جعل بر فعل مقابله سنده تعيين اولنان عوضدر (ومن اعتق على مال اوبه) شول كمسنه كه عبدنى مال اوزرينه اعتاق ايلسه* مثلا انت حر على الف درهم وياخود بالف درهم ديسه (فقبل عتق) پس امدى عبد مخاطب اول مجلسنده مال مذكورى قبول ايلسه معتق اولور (والمال دين عليه) مذكور اولان مال عبده معتق اوزرينه ديندر زيرا عبد قبوليله الفى التزام ايلمشدر (تصح الكفالة به) بدل عتق اولان ماله كفالت صحيح اولورز يرا اول مال دين صحيحدر كفالت دين صحيحده اولور (بخلاف بدل الكتابة) بدل كتابت بونك خلافنجه در بدل كتابت ايله كفالت صحيح دكلدرزيرا دين صحيح دكلدر اثر رقيت باقى اولديغيچون مثلا عبد مكاتب بدل كتابتدن عاجز اولسه ينه رقيت عودت ايدر بوتقديرجه عبد اوزرينه دين صحيح دكلدر دين صحيح اولمجق كفالت دخى صحيح دكلدر (وان قال ان اديت الى الفا فانت حر واذا اديت صار مأذونا لامكاتبا) اكر مولى عبدنه ان لفظى ايله اكر بكا بيكى ادا ايدرسك سن حرسين ديسه وياخود اذا لفظى ايله اكر بكا ادا ايدرسك سن حرسين ديسه اول عبد مأذون اولور مكاتب اولمز زيرا ادايه تعليق اولان عتق صريحدر مولى عبدنى اداء ماله تعليق ايلمسى تجارته تحريض ايلمكدر* وماله تعليق ايله مأذون اولور مكاتب اولمز ديمكدن مقصود افنديسى عبد مزبورى مالى ادا ايلمزدن مقدم بيع ايلمسى جائز اما مكاتبك بيعى جائز اولمز مادامكه كندوسى راضى اولميه اما اكر مكاتبك كندوسى بيعه رضا ويررسه كتابت

فسخ

فسخ اولور (ويعتق ان ادى فى المجلس اوخلى بين المولى و بين المال فيه فى التعليق بان) اكر عبد مال معينى افنديسنك يانته وضع ايلسه بر وجهله وضع ايلسه كه مولى اول مالى اخذ ايلمك ممكن اولسه بومقوله تسليم ايله دخى معتق اولور و بوايكى صورتده معتق اولمسى لفظ ان ايله تعليق اولدقده در زيرا ان شرط ايچوندر وقت ايچون مستعمل اولمز حتى اول مجلسده ادا ايلسه معتق اولمز (ومتى ادى اوخلى فى التعليق باذا) اذا ايله تعليقده هرنه وقت ايچون مال معينى ادا ايلسه وياخود تخليه ايلسه معتق اولورزيرا لفظ اذا وقت ايچون مستعمل اولور مجلس ايله مقيد اولمزمتى كبى (و يجبر المولى على القبض) هرنه وقتكه عبد مال معينى ادا ايلسه وياخود يانته وضع ايلسه مولاسى مال مزبورى قبض ايلمك اوزره جبر اولنور (وان ادى البعض يجبر على القبض ايضا الاانه لايعتق مالم يؤد الكل) اكر عبد مال معيندن بعضيسنى ادا ايلسه ينه قبض ايلمك اوزرينه مولى جبر اولنور الا اول عبد معتق اولمز مادامكه معين اولان مالك كليسنى ادا ايلميه (كما لوحط عنه البعض فادى الباقى) مولى مال معيندن بعضيسنى حط ايدوب باقيسنى عبد ادا ايلدكده معتق اولمديغى كبى بعضيسنى ادا ايلمكله معتق اولمززيرا شرط اداء الف ايدى اول شرط ايسه بولنمدى مثلا بر كمسنه عبدنه ان اديت الى الف درهم فانت حر ديسه ذكر اولنان الفدن برمقدارنى حط ايلسه كامل الفى ادا ايلمينجه معتق اولمز و جملهسنى حط ايلسه ينه معتق اولمز زيرا شرط اداء الف ايدى اول ايسه بولنمدى امدى شرط بولنميجق مشروط دخى بولنمز كتابت دخى بونك خلافنجه درزيرا مكاتبك اوزرينه مال واجب اولور مال واجب اولاندن ابراء بعض وكل جائزدر* وصاحب عنايه ديمشدركه اكر درهم ذكر اولنوب آنك اوزرينه ويرسه ينه معتق اولمز (ثم ان ادى الفا كسبها قبل التعليق رجع المولى عليه بمثلها و يعتق) اندنصكره اكر عبد قبل التعليق كسب ايلديكى بيكى ادا ايلسه معتق اولورلكن مولى عبد اوزرينه اول الف مثلى ايله رجوع ايدر يعنى تكرار بيكى طلب ايدر زيرا و يرديكى الف عبد ايكن كسب اولنمغله العبد وما يملكه كان لمولاه مضمونى اوزره مال مولانك اولمش اولور اول اجلدن الف آخر ايچون عبد اوزرينه رجوع ايدر (وان كسبها بعده لا يرجع) اكر عبد ويرديكى بيكى بعد التعليق كسب ايلدى ايسه مولى عبد اوزرينه رجوع ايدهمز (ولوقال انت حر بعد موتى بالف فاذ قبل بعد موته واعتقه الوارث عتق) اكر مولى بنم موتمدنصكره الف ايله سن حرسن ديسه و مولانك موتندنصكره عبد قبول ايلسه و وارث اعتاق ايلسه معتق اولور (والافلا) اكر عبد مولانك موتندنصكره قبول ايلمزايسه وياخود عبد قبول ايليوب لكن ورثه اعتاق ايلمسه معتق اولمز چن عتق موتدنصكره تأخير اولنسه عتق ثابت اولمزالاوارث وياخود وصى وياخود قاضينك اعتاقى ايله اولور اكر بوذكر اولنان كمسنه لردن اعتاق واقع اولمزايسه معتق اولمز (ولوحرره على ان يخدمه سنة فقبل عتق وعليه ان يخدمه تلك المدة) اكر مولى عبدنى برسنه خدمت ايلمك اوزره تحرير ايلسه وعبد دخى قبول ايلسه فى الحال معتق اوزرينه لازمدركه اول مدتى مولاسنه خدمت ايليه زيرا بوقول عوض اوزرينه عتقدر وعوض اوزرينه واقع اولان عتق قبول ايله قبل الاداء واقع اولور مثلا اعتقتك على ان تخدمنى سنة ديمكله واقع اولور اما ان خدمتنى كذا مدة ديسه فى الحال واقع اولميوب شرط اولان مدت تمام اولدقدنصكره معتق اولور اوايكى صورت معاوضه در صكره كى صورت معلق بالشرطدر (فان مات المولى قبلها لزمه قيمة نفسه) اكر مولى عبدك برسنه خدمتندن اول فوت اولسه ابو حنيفه وابو يوسف قتنده عبده قيمت نفسى لازم اولور (وعند محمد قيمة خدمته) امام محمد قتنده عبده خدمتنك قيمتى لازم اولور (وكذا لو باع المولى العبد من نفسه بعين فهلكت قبل القبض يلزمه قيمة نفسه) و ينه بكن مسئله كبيدر اكر مولى عبدى كندو نفسنه بر عينه يعنى معين شيئه بيع ايلسه وقبل القبض عين هلاك اولسه اول عبده كندو نفسنك قيمتى لازم اولور ابو حنيفه وابو يوسف قتنده (وعند محمد قيمة العين) امام محمد قتنده هلاك اولان عينك قيمتى لازم اولور زيرا اول عين بغير مال اولان شيئه معاوضدر زيرا نفس عبد كندو حقنده مال دكلدر وكندو نفسنه مالك دكلدر *بو كامثال برخاتون بر عبد اوزرينه تزويج اولنسه بعده عبد معتق چقسه خاتون زوج اوزرينه عبدك قيمتى ايله رجوع ايدر يوخسه قيمت بضع كه مهر مثلدر انكله رجوع ايلمز بوتقديرجه هلاك اولان عينك قيمتى لازم اولور ابو حنيفه قتنده* وابو يوسف ايچون دليل عقلى بودركه بوعين مالى مقابلهسنده معاوضه درزيرا عبد مولى حقنده مالدر

بونك مثالی برکسنه بر جاریه مقابله سنده باباسنی اشترا ایلسه و بایع جاریه یی قبض ایلزدن مقدم جاریه
هلاك اولسه بایع مشتری اوزرینه باباسنك قیمتی ایله رجوع ایدر یوخسه جاریه نك قیمتی ایله رجوع ایلمز
کذا فی الزیلعی (ومن قال لآخر اعتق امتك بألف علی ان تزوجنیها ففعل وابت ان تتزوجه فلا شیء علیه)
شول کسنه که آخر کسنه یه جاریه کی بکا تزویج ایلمك اوزرینه بیك درهم مقابله سنده اعتاق ایله دیسه
واول کسنه دخی اعتاق ایلسه وجاریه تزوجدن ابا ایلسه اعتاق ایله دیین کسنه نك اوزرینه برشیء لازم
دکلدر یعنی آمرك تعیین ایلدیکی بیك اقچه کندویه لازم کلمز اما طلاق بونك خلافنجه در مثلا برکسنه آخر
کسنه یه طلق امرأتك علی الف درهم علی دیسه اول کسنه دخی طلاق ویرسه آمر اوزرینه الف لازم اولور
طلاقده اجنبی اوزرینه اشتراط بدل جائزدر اما اعتاقده جائز دکلدر بو محلده بحث واردر (ولو ضم عنی
قسم الالف علی قیمتها ومهر مثلها ولزمه حصة القیمة وسقط ما یخص المهر) اکر عنی لفظنی ذکر وضم ایلسه
مثلا اعتق امتك عنی بالف دیسه مذکور اولان الف جاریه نك قیمتنه ومهر مثلنه تقسیم اولنور وآمره
جاریه نك قیمتی لازم اولور ومهره مختص اولان ساقط اولور * مثلا جاریه نك قیمتی ایکی بیك ومهر مثلی بیك اقچه
اولسه مذکور اولان بیك اقچه اوچ بیك اقچه یه تقسیم اولنور التیوز التمش التی اقچه حصهٔ رقبه واوچیوز
اوتوز اوچ اقچه حصهٔ مهر مثل اولور آمر که اعتق امتك عنی بالف دیدکده بیك اقچه یی ایکی شیئه مقابل
ایلدی بری شرای رقبه وبری بضع نکاحدر ووقوع الاعتاقده لازم تقدمیکه بیعدر طریق اقتضا ایله
واقع اولمشدر کانه جاریه ایچون آمر ابتعها منی ثم اعتقها عنی دیمش اولدی بو تقدیرجه اقتضاء اشترا بولنمش
اولور وجاریه نك قیمتی اولان التیوز التمش التی اقچه آمره لازم اولورکه کندویه تسلیم اولنان رقبه مقابله سنده
ومهر مثل که اوچیوز اوتوز اوچ اقچه در اول باطل اولورکه کندویه تسلیم اولنیان بضعدر (ولو تزوجته
فحصة المهر لها فی الوجهین وحصة القیمة للمولی فی الثانی وهدر فی الاول) بو قاروده ذکر اولنان مسئله جاریه
تزوجدن ابا ایلدیکی صورتده ایدی اما اکر جاریه ابا ایلیوب آمری تزوج ایلسه مهر مثلك حصه سیکه
اوچیوز اوتوز اوچ اقچه ایدی ایکی صورتده دخی جاریه ایچوندر کرکسه عنی لفظنی ذکر ایلسون کرکسه
ایلمسون وقیمتنك حصه سی ثانیده یعنی عنی لفظنی ضم ایلدکده مولی ایچوندر صورت اولی ده یعنی عنی لفظی
ضم اولنمدقده قیمتنك حصه سی هدردر

(باب حکم التدبیر)

بو باب حکم تدبیر بیاننده در وقتا که مصنف اعتاق مطلقدن فارغ اولدی ایسه اعتاق مقیده شروع ایلدی
وتدبیر لغتده عاقبة الامره نظردر شرعده بعد الموت حاصل اولان عتق ایجابدر وتدبیر ایکی نوعدر بر نوعی مطلق
وبر نوعی مقیددر (المدبر المطلق من قال له مولاه اذا مت فانت حر) مطلق مدبر شول کسنه درکه مولاسی اکاچن
بن اولورسم سن حرسین دیه مطلق مدبر بو مقوله خطاب ایله مخاطب اولان عبددر (او انت حر عن دبر منی او یوم اموت
او مع موتی او عند موتی او فی موتی او انت مدبر او قد دبرتك) ویاخود بندنصکره سن حرسین ویا بن اولدیکم کون
ویا موتم ایله ویا موتم عندنده ویا موتمده ویاخود سن مدبرسین ویاخود تحقیقا سنی تدبیر ایلدم دیه (او ان مت
الی مائة سنة) ویاخود بن اکر یوز سنه یه دکین اولورسم سن حرسین دیه (وغلب موته فیها) حالبوکه مولاسنك
موتی یوز سنه ده غالب اولسه یعنی سکسان یاشنده اولسه مثلا بو قول صورتده مقید اما معناده مطلقدر زیرا
موت مقرردر بو قول حسن بن زیادك ابو حنیفه دن روایتیدر وفقیه ابو اللیث ذکر ایلمشدر که اکر
بر رجل عبدنه سن حرسین اکر بن یوز سنه یه دکین اولورسم دیسه حالبوکه موتی غالب اولسه یعنی اختیار آدم
اولسه ابو یوسف دیرکه اول عبد مدبر مقیددر مولاسی اول عبدی بیع ایلمك جائزدر وحسن بن زیاد دیرکه
اول عبد مدبر مطلقدر بیعی جائز دکلدر زیرا یوز سنه یه دکین تعیش ایلمیه جکنی خود مالی بیلور امدی
بو تقدیرجه ان مت فانت حر دیمش اولدی (او اوصیت لك بنفسك او برقبتك او بثلث مالی) ویاخود سنی کندو
نفسکه وصیت ایلدم ویاخود سنی کندو رقبتکه وصیت ایلدم ویاخود ثلث مالمی سکا وصیت ایلدم دیسه
مدبر اولور (فلا یجوز اخراجه عن ملکه الا بالعتق) مولانك ملکندن اول مدبرك اخراجی جائز اولمز الا اعتاق ایله
جائز اولور * امام شافعی قتنده بیعی وهبه سی جائزدر زیرا ذکر اولنان کلام تعلیق بالشرطدر وتعلیق بالشرط

ایسه بیع وهبه یی منع ایلمز سائر تعلیقاتده اولدیغی کبی بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (المدبر لا یباع
ولا یوهب ولا یورث وهو حر من الثلث) قول شریفیدر (ویجوز استخدامه وکتابته واجارته) مدبرك استخدامی
وکتابتی واجاره یه ویرلمسی جائز اولور (والامة توطأ وتزوج) جاریهٔ مدبره وطیء اولنور یعنی مولاسی وطیء ایدر
وهنوز ملك باقی اولمغله آخره تزویج ایلمك دخی جائزدر (واذا مات سیده عتق من ثلث ماله) چون مدبرك سیدی
فوت اولسه مدبر سیدك ثلث مالندن معتق اولور زیرا مدبر وصیت حکمنده در ثلثندن معتبر اولور (وان لم یخرج
من الثلث فبحسابه) اکر مدبرك قیمتی ثلثدن چقمسه ثلث مالی حسابی ایله معتق اولور مثلا سیدك اوچ بیك
اقچه سی قالسه وعبدك دخی قیمتی التی بیك اقچه اولسه جمله سی طقوز بیك اقچه اولور ثلثی اوچ بیك اقچه اولیجق
عبدك نصفی معتق اولوب اوچ بیك اقچه باقیسنده سعی ایدر (وان لم یترك غیره سعی فی ثلثیه) واکر عبد مدبردن
غیری برشی ترك ایتمدیسه عبد مدبر قیمتنك ثلثانده سعی ایدر * مثلا قیمتی التی بیك اقچه اولسه ایکی بیك اقچه سی
معتق اولور دردبیك اقچه سنده سعی ایدر (وان استغرقه دین المولی) اکر مدبری مولاسنك دینی مستغرق
ایلسه (سعی فی کل قیمته) موتنده معتق اولور لکن کل قیمتنده سعی ایدر (ولو دبر احد الشریکین وضمن نصف
شریکه ثم مات) اکر شریکیندن بری حصه سنی ضامن اولسه وفوت اولسه (عتق نصفه بالتدبیر وسعی فی نصفه)
عبدك نصفی تدبیر ایله معتق اولور ونصف قیمتنده عبد سعی ایدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون
خلاف واردر امامین قتنده تدبیر ایله کلیسی معتق اولور زیرا بعضیسنی تدبیر کلیسنی تدبیردر بو مسئله تجزی
عتق مسئله سنك فرعیدر ابو حنیفه قتنده عتق متجزی اولور اما امامین قتنده متجزی اولماز (والمقید من قال له
ان مت من مرضی هذا او سفری هذا او من مرض کذا او الی عشر سنین او الی مائة سنة) مدبر مقید شول
کسنه درکه مولاسی اکا دیسه که اکر بن شو مرضمدن اولورسم ویاخود شو سفرمده اولورسم ویاخود
شو مقوله مرضدن اولورسم ویاخود اون سنه یه دکین اولورسم ویاخود یوز سنه یه دکین اولورسم دیسه
(واحتمل عدم موته فیها) یوز سنه ده اولمامك احتمالی اولسه مثلا بو کلامك قائلی اولان اون بش یاشنده اولسه
(فیجوز بیعه) بو مقوله مدبر مقیدك بیعی جائز اولور وهبه ورهنی دخی جائز اولور زیرا بو ذکر اولنان صفتلرده
موت البته واقع اولسی متیقن اولمغله فی الحال سبب منعقد اولمدی معنای سبب بین الثبوت والعدم
تردد ایچون منتفی اولسه سائر تعلیق کبی بو دخی معلق قالور بو تقدیرجه تعلیقات قبل وجود الشرط
بیعی منع ایلمز (وان وجد الشرط عتق المدبر) اکر شرط بولنورسه عبد مدبر مقید معتق مدبر مطلق معتق
کبیدر زیرا بو صفت اجزاء حیاتندن آخر جزؤندن متعین اولوب مدبر مطلقك حکمنی اخذ ایلدی زیرا موته
اضافت دخی بولنیوب وزوال تردد دخی متحقق اولدی

(باب الاستیلاد)

بو باب استیلادك حکمی بیاننده در استیلاد لغتده ولد طلبنه دیرلر شرعده مولی جاریه سندن وطیء ایله ولد
طلبنه دیرلر (لا یثبت نسب ولد الامة من مولاها الا ان یدعیه) جاریه نك ولدینك نسبی مولاسندن ثابت اولمز
الا مکرکه مولاسی اول ولدی دعوت ایلیه زیرا فراش امه ضعیف اولمغله بلا دعوة ولد ثابت اولمز وفراش
ضعیف اولدیغی اجلدندرکه جاریه ده عزل جائزدر اما ولد منکوحه بونك خلافنجه در آنك ولدی نفی ایله
منتفی اولمیوب کندوده لعان واجب اولور زیرا منکوحه نك فراشی اقوی در (واذا ثبت صارت ام ولد
لا یجوز اخراجها عن ملکه الا بالعتق) چون دعوت ایلسه جاریه نك ولدینك نسبی ثابت اولسه اول جاریه
ام ولد اولور اول جاریه یی ملکندن اخراج جائز دکلدر الا اعتقله جائز اولور حتی ماریه حضرت ابراهیمی طوغردقده
نبی علیه السلامدن سؤال ایلدیلرکه یا رسول الله ماریه یی اعتاق ایلمز میسین (اعتقها ولدها) بو جواب
ویرمشلردر وبر موضعده دخی (من وطیء امة فولدت له فهی معتقة عن دبر منه) قول شریفی وارد اولمشدر
(وله وطئها واستخدامها واجارتها وتزویجها وکتابتها) مولی ایچون جائزدر اول جاریه یی وطیء واستخدام
واجاره یه ویرمك وتزویج ایلمك وکتابته کسمك زیرا هنوز اثر ملك باقیدر حقیقة معتقه دکلدر (وتعتق
بعد موته من جمیع ماله ولا تسعی لدینه) ام ولد اولان جاریه مولاسنك موتندنصکره جمیع مالندن معتقه اولور
ومولاسنك دینی ایچون سعی ایلمز زیرا نبی علیه السلامدن ام ولد جمله مالندن معتقه اولوب ومولاسنك

دینی ایچون سعی ایلدیکنه حدیث شریف وارد اولمشدر (و یثبت نسب ولدها بعد ذلك بلا دعوة) جاریه نك
ولدینك نسبی بلا دعوة ثابت اولور اولکی ولد دنصکره ولد کتورسه زیرا اولکی ولدی دعوت ایله متعین
اولورکه وطئ جاریه دن مقصود ولد ایچون اولوب قضاء شهوت ایچون دکلدر بو تقدیرجه ولد ایچون
اولدیغی متحقق اولوب الولد للفراش حدیث شریفنه موافق اولمش اولور (وان نفاه انتفی) اکر ولد اولده
اعترافدنصکره ولد ثانیی نفی ایلسه ولدك نسبی منتفی اولور* فراش اوچ نوعدر اولکیسی ضعیفدرکه جاریه نك
فراشیدر دعوتسز ثابت اولماز ایکنجیسی متوسطدر اولدخی جاریه نك فراشیدر لکن اولکی ولد دعوت
اولندقدنصکره ولد ثانینك نسبی بلا دعوت ثابت اولور الا بو قدر واردرکه نفی ایله منتفی اولور اوچنجیسی
فراش قویدرکه فراش منکوحه در بلا دعوت ثابت اولور ونفی ایله منتفی اولمیوب لعان واجب اولور
(ولو استولدها بنکاح ثم ملکها فهی ام ولده) اکر برکمسنه برغیرك جاریه سنی نکاح ایله استیلاد ایلسه
اندنصکره اول جاریه یه مالك اولسه اول جاریه اول کمسنه نك ام ولدی اولور (وکذا لو استولدها بملك
ثم استحقت ثم ملکها) اکر ملك یمین ایله جاریه یه استیلاد ایلسه اندنصکره جاریه مستحق چیقسه بعده
جاریه یه مالك اولسه جاریه اول کمسنه نك ام ولدی اولور (بخلاف ما لو استولدها بزنی ثم ملکها) اما زنادن
استیلاددنصکره جاریه یه مالك اولان بونك خلافنجه در زیرا زنادن نسب ثابت اولماز (ولو اسلمت
ام ولد النصرانی عرض علیه الاسلام فان اسلم فهی له وان ابی سعت فی قیمتها وهی کالمکاتبة ولا ترق بعجزها)
اکر نصرانینك ام ولدی اسلامه کلسه نصرانی یه اسلام عرض اولنور اکر اسلامه کلورایسه جاریه انك ایچوندر
واکر اسلامدن ابا ایدرسه جاریه رقه اولدیغی حالده ثلث قیمتنده سعی ایدر و بو جاریه مکاتبه کبیدر مادامکه
قیمتنی ادا ایلیه معتقه اولماز لکن عجزی ایله رقیته عودت ایلمز* اما امام زفر قتنده فی الحال معتقه اولوب سعی
ایلمك جاریه نك اوزرینه دین اولور* هدایه نك عتق بعض محلنده مسطوردر ام ولد مال متقوم اولمسنده
اختلاف اولنوب امام اعظم قتنده متقوم دکلدر لکن امامین قتنده مال متقومدر زیرا ام ولدك وطئ واجاره
واستخدامی ایله منتفع اولنمسی مال متقوم اولمسنه دلالتدر لکن بیع اولنمسی مال متقوم اولمسنه مانع دکلدر
ومدبره ده اولدیغی کبی* کورمز میسنکه ام ولد نصرانی مسلمان اولسه اول جاریه نك اوزرینه قنا ثلث قیمتی
ایچون سعایت واردر مشایخك قولی اوزرینه بویله اولمسی مولاسنك موتندنصکره ام ولدك سعایتی
اولدیغی ایچوندر مدبرك خلافنجه در ابو حنیفه ایچون دلیل تقوم احرازایله در وام ولد ایسه نسب ایچون
محرزه در بوخسه مال متقوم اولدیغی ایچون دکلدر (وان مات عتقت بلا سعایة) واکر مولاسی اولان ذمی
فوت اولسه بلا سعایة معتقه اولور زیرا ام ولدیدر (ومن ادعی ولد امة له فیها شریك ثبت نسبه منه
وصارت ام ولده وضمن نصف قیمتها ونصف عقرها لا قیمة ولدها) اکر برکمسنه مشترکه اولان جاریه نك
ولدنده ادعا ایلسه یعنی دعوت ایدوب ولدم دیرسه ولدك نسبی دعوت ایدن کمسنه دن ثابت اولوب جاریه
اول کمسنه نك ام ولدی اولور و جاریه نك نصف قیمتنی ونصف عقرینی شریکنه ضامن اولور بوخسه ولدینك
قیمتنی ضامن اولماز حرده عقر مهر مثلدر کرك بکر اولسون کرك ثیب اولسون جاریه ده قیمتنك عشریدر
(وان ادعیاه معا ثبت منهما وهی ام ولدهما وعلی کل نصف عقرها وتقاصا ویرث من کل منهما میراث
ابن ویرثان منه میراث اب واحد) اکر شریکینك ایکیسی معا ولدی دعوت ایلسه ایکیسندن دخی نسب
ثابت اولور و جاریه دخی ایکیسنك ام ولدی اولور وهر برینك اوزرینه جاریه نك نصف عقری لازم اولور
وتقاص ایدرلر یعنی سنك بکا ویره جککی بنم سنده اله جغمه حساب ایله دیمکدر واوغلان ایکیسندن دخی
بر اوغل میراثنه وارث اولور وایکیسی اوغلاندن بر بابا میراثنه وارث اولور حتی بویله بر واقعه قاضی شریح
زماننده واقع اولوب قطعی حکم اولنمغله عمر رضی الله عنه حضرتلرینه مکتوب کوندروب مشترك
جاریه نك ولدنده صاحبینك هر بری ولدیندر دیو دعوت ایلشلردر استفتا ایلدکده حضرت عمر
رضی الله عنه قاضی شریحه بویوزدن مکتوب یازدیکه (لبسا فلبس علیهما ولو بینا لبین لهما وهو ابنهما
یرثهما ویرثانه وهو للباقی منهما) ای الولد یکون للاب الباقی من الابوین اذا مات احدهما حتی یکون
کل المیراث للحی دون ان یکون نصفه لورثة الاب المیت) کلامی ایله ختم بیوروب وعمر رضی الله عنه

بو کلامی تحریر بیوردقده اصحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتندن قتی چوق
کمسنه حاضر اولوب برکمسنه بو کلامه تعرض بیورمشدر ومکتوب بو منوال اوزره قاضی شریحه واصل
اولدقده موجبنجه حکم ایلشدر (وان ادعی ولد امة مکاتبه فصدقه المکاتب ثبت نسبه منه وعلیه قیمته
وعقرها) برکمسنه مکاتبنك جاریه سنك ولدینی ادعا ایلسه یعنی بنمدر دیو دعوی ایلسه ومکاتب دخی
مولاسنی تصدیق ایلسه ولدك نسبی مولاسندن ثابت اولور و ولدك قیمتی و جاریه نك عقری مولاسی اوزرینه
لازم اولور (ولا تصیر ام ولده) اول جاریه مکاتبك مولاسنك ام ولدی اولماز زیرا حقیقتده اول جاریه مولاسنك
ملکی دکلدر (وان لم یصدقه لا یثبت نسبه) اکر مکاتب مولاسنی تصدیق ایلمز ایسه ولدك نسبی ثابت اولماز
امام ابو یوسف دیرکه ثبوت نسبده مکاتبك تصدیقنه احتیاج یوقدر زیرا مولانك مکاتبك جاریه سنده حق
اوغلنك جاریه سندن اقویدر بونده بلا تصدیق نسب ثابت اولیجق جاریهٔ مکاتبده خود بطریق الاولی ثابت اولور
بزم ایچون دلیل بودرکه بابا اوغلنك مالنی تملك ایدر پچن احتیاج اولسه اول اجلدن عقر وقیمت ولد لازم کلمیوب
جاریه ام ولد اولور اما مولی ایچون مکاتبك مالنی تملك ایلمك یوقدر زیرا مولی عقد کتابت ایله کندو نفسندن
حجر ایدوب اجنبی یه الحاق ایلمشدر اول اجلدن ولدینك قیمتی و جاریه نك عقری کندو یه واجب اولور و جاریه
ام ولد اولماز (الا ان دخل الولد فی ملکه وقتا ما) الا مکرکه اوقاتدن بر وقتده ولد کندونك ملکنه داخل اوله
اول وقت نسبی ثابت اولور

(کتاب الایمان)

بو کتاب ایمانك احکامی بیاننده در یعنی ایقاع ایمان بیاننده در ایمان یمینك جمعیدر و یمین لغتده قوته دیرلر
حق سبحانه وتعالینك (لاخذنا منه بالیمین) قول شریفی قوت ایدوکنه دالدر زیرا بالیمین قول شریفنی
بالقوة ایله تفسیر ایلمشلردر و یمین شرعده بر عقددرکه یمین ایدن کمسنه غیر یمینی اول عقد ایله قوی ایدر کرك فعل
اوزرینه اولسون کرك ترك فعل اوزرینه اولسون و یمینك شرطی حالف اولان کمسنه مکلف اولمقدر وسببی
قصد ایلدیکی شیئك تحقیقنی اراده در ورکنی شول لفظدرکه انکله یمین منعقد اولور و حکمی بار اولمسی واجب
اولان محلده بار اولمقدر وفوتنده کفارت ایتمکدر (الیمین تقویة احد طرفی الخبر بالمقسم به) یمین خبرك
ایکی طرفندن بر طرفنی مقسم به ایله یعنی اسم الله ایله تقویتدر یعنی قوتلندرمکدر و یمین دخی ایکی نوعدر بری حق
سبحانه وتعالینك اسم ذات واسماء صفاتیله یمیندر وبری جناب رب العزتدن غیری ایله یمیندر نوع اول کتاب
وسنت ایله مشروعدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (تالله لاکیدن اصنامکم تالله تفتؤ تذکر یوسف تالله
لقد آثرك الله علینا) قول شریفی مشروعیتنه دالدر سنت ایله مشروع اولمسی نبی علیه السلام (لاغزون
قریشا) حدیث شریفی ایله در و صحابهٔ کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین یمین ایدرلردی والله دن
غیری ایله دخی یمین مشروعدر بو یمین ایسه جزاسی شرطه تعلیقدر مثلا ان دخلت الدار فانت حر و یاخود فانت
طالق و یاخود علی حج او عمرة دیمك کبی دخی بونلره مشابه اولان شرط وجزا کبی و جزاسی شرطه تعلیق وصفا
یمین دکلدر لکن عند الفقها معنی یمین تسمیه سی یمین بالله ایله حاصل اولان شیئ بونکله حاصل اولدیغیچوندر
حتی برکمسنه یمین اتممکه یمین ایلسه بعده طلاقه و یاخود طلاق مثللو یه حلف ایلسه حانث اولور و یمین ایلمك کرچه
کتاب وسنت ایله مشروعدر لکن تقلیلی تکثیردن اولیدر احتمالدرکه حق سبحانه وتعالینك اسم شریفنك
حرمتی هتك واقع اوله و بعضیلر قتنده حق سبحانه وتعالیدن غیری ایله یمین مکروهدر دیو نبی علیه السلامك
(من کان حالفا فالیحلف بالله حدیثنی) سند کتورررلر واهل شرع قتنده یمینك آلتی اسمی واردر قسم و یمین
وحلف وعهد ومیثاق وایلادر (وهی ثلاث) یمین اوچ نوعدر مصنف بو محلده عدد ایمانی مراد ایلدی زیرا
اکثر من ان یحصادر بلکه مرادی یمین بالله بر یمیندرکه کفارت اولور و برنده کفارت اولماز و برنده اللهدن
رجا اولنورکه حالف مؤاخذه اولنمیه (غموس وهی حلفه علی امر ماض او حال کذبا عمدا وحکمها الاثم
ولا کفارة فیها الا التوبة) نوع اول یمین غموسدر و یمین غموس فعل ماضی و یاخود حالا حالفك یمینی در کذبی
تعمدا ایلدیکی حالده یعنی عمدا کذب ایدوب فعل ماضی اوزره والله فعلت کذا و یاخود والله فعلت الان کذا
دیو یمین ایلمکدر و یمین غموسك حکمی کناهدر زیرا نبی علیه السلام (من حلف کاذبا ادخله النار)

وبرموضعده دخی الیمین الغموس تدع الدیار بلاقع بیوردقلرنده محققدر و یمین غموسده کفارت بوقدر الاتوبه
واردر شافعی قتنده غموسده کفارت واردرهتك حرمت اسم الله ایدن کمسنه نك کناهنی کیدرمك ایچون
مشروع اولمشدر بونده دخی کاذبا جناب رب العزتك اسم شریفنی استشهاد ایلدیکی کناهی خود محققدر
یمین منعقده اولدیغی کبی بونده دخی کفارت لازم اولمسنه ذاهب * و بزم ایچون دلیل بودرکه یمین غموس
کبیرهٔ محضه درزیرا نبی علیه السلام (خمس من الکبائر لا کفارة فیهن) بیورمقده غموسی دخی بشدن عد
بیورمشلردر امدی هرنسنه که کبیرهٔ محضه اوله کفارت ایچون مناط اولمز زیرا کفارت عبادتدرز یرا صوم ایله
دخی کفارت اولوراکرعبادت اولمسه صوم ایله کفارت جائزاولمزدی ونبی علیه السلامك (خمس من الکبائر)
بیوردقلری بری اشراك بالله در وحقوق والدین وقتل نفس و یمین غموس وقطع صلهٔ رحم (ولغو وهی حلفه
علی امر ماض یظنه کما قال وهو بخلافه وحکمها رجاء العفو) نوع ثانی یمین لغودر و یمین لغو حالفك فعل
ماضی اوزرینه یمینیدرکه اول فعلی کندودیدیکی کبی ظن ایدرحالبوکه اول فعل یمین ایلدیکی شیئك خلافیدر
وانك حکمی رجا اولنورکه عفو اوله مثلا برکمسنه والله فعلت کذا و یاخود والله مافعلت کذا و یاخود
وجاءزید دیوب کندونك ظنی بویله اولسه لکن ظن ایلدیکنك خلافی اولسه بومقوله یمین ایچون مؤاخذه
اولنمق رجا اولنور حق سبحانه وتعالینك (لایؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم) قول شریفی مؤاخذه اولنمق
اوزره دلالت ایدرا کرسؤال اولنورسه که یمین لغوده مؤاخذه اولنمق نص ایله ثابتدرنفی مؤاخذه یی رجایه تعلیقك
معناسی ندر * دیرزکه مذکور اولان یمین لغو ایچون نفی مؤاخذه ده شك یوقدر لکن شك لغوك تفسیرنده درزیرا
لغو ایچون بعض اقوال واردر بخاری حضرتلری حق سبحانه وتعالینك (لایؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم)
قول شریفنی عائشه رضی الله عنهادن روایت ایدوب بوکلامده یمین لغو حین تکلمده انسانك لاوالله
وبلی والله قولیدر و بوروایت ابوحنیفه حضرتلرینکدر اما امام محمد وامام شافعی حضرتلری بیوردیلرکه
یمین لغو اولدرکه حرام شیء اوزرینه یمین ایلمکدر واول حرام شیئی ترك ایلمکله حق سبحانه وتعالی اول کمسنه یی
مؤاخذه ایلمز * ونخعی وحسندن روایتدرکه یمین لغوده حالف شول کمسنه درکه برشیء اوزرینه یمین ایلیه صکره
نسیان واقع اوله کرك فعلنده وکرك ترکنده بومقوله یمین لغودر حق سبحانه وتعالی مؤاخذه ایلمز زیرا یمین
لغوده عدم مؤاخذه مفوض علیه درآنده شك یوقدر انجق شك لغوك تفسیرنده درآنده واقع اولمشدر
(ومنعقدة وهی حلفه علی فعل اوترك فعل فی المستقبل وحکمها وجوب الکفارة ان حنث) یمینك اوچنجی
نوعی یمین منعقده در و یمین منعقده مستقبلده یعنی کله جکده برفعلك اوزرینه و یاخود ترك فعل اوزرینه
حالفك حلفیدر و بو یمینك حکمی حانث اولورسه وجوب کفارتدر و حق سبحانه وتعالینك (ولکن یؤاخذکم
بما عقدتم الایمان) قول شریفی ایله مراد مستقبلده یمین اولدیغنه (واحفظوا ایمانکم) نص شریفی دلالت ایدر
وحفظ یمین تصور اولنمز الا مستقبلده اولوروبو (بما عقدتم الایمان) قول شریفنده اولان عقد برکلامی برکلامه
بروجهله ارتباطدرکه ایکیسنه برحکم متعلق اوله بوتقدیرجه سائر عقود شرعیه که برعقد شرعی اولور
واندن غیری برموضعده دخی (لاتنقضوا الایمان بعد توکیدها) نص شریفنده واقع اولان نقض موضع
عقدده اولور بونقض ایسه مستقبلدن غیریده تصور ممکن دکلدر (ومنها ما یجب فیها البر کفعل الفرائض وترك
المعاصی) یمین منعقده نك اقسامندن بعضیدر شول شیکه انده بار اولمق واجب اولور فرائضی ایشلمك ومعاصی یی
ترك ایلمك کبی فعل فرائضه مثال مثلا لاصلین ظهر الیوم وترك معاصی یه مثال والله لااشرب الخمر دیسه
صلوتی ادا ایدوب خمری شرب ایتمیوب بار اولمقدر (ومنها ما یجب فیه الحنث کفعل المعاصی وترك الواجبات
یمین منعقده نك اقسامندن بعضیدر شول شیکه آنده حانث اولمق واجب اولور فعل معاصی وترك واجبات
کبی مثلا برکمسنه والله لاشربن الخمر الیوم دیسه و یاخود لااصلی ظهر الیوم دیسه اول کمسنه یه واجب
اولورکه شربی ترك ونمازی ادا ایدوب کفارت ایلیه زیرا نبی علیه السلامك (من حلف ان یطیع الله فلیطعه
ومن حلف ان یعصیه فلا یعصه) حدیث شریفی بوکا دالدر (ومنها ما یفضل فیه الحنث کهجران المسلم ونحوه)
یمین منعقده نك اقسامندن بعضیدر شول شیکه اول شیده حنث براوزرینه تفضیل اولنور هجران مسلم کبی
واکا بکزر شیء کبی مثلا برکمسنه ایله سویلشمیوب سلام و یرمیه یم دیو یمین ایلسه اول کمسنه بار اولمقدن

حانث

حانث اولمق افضلدر وحانث اولدقدنصکره کفارت ایلسون زیرا نبی علیه السلام (من حلف علی یمین ورأی
غیرها خیرا منها فلیأت التی هی خیر ولیکفر عن یمینه) حدیث شریفی بوکلامه دلیلدر (وما عدا ذلك یفضل فیه
البر حفظا للیمین) ذلکدن ماعدا یعنی فعلی جائز اولمیاندن غیریسنده یمینی حفظ ایچون بار اولمق تفضیل اولنور
زیرا حق سبحانه وتعالینك (واحفظوا ایمانکم) قول شریفی امردر امر ایسه وجوب ایچوندر امدی انسانه
ایماننی حفظ ایلمك واجبدر (ولا فرق فی وجوب الکفارة بین العامد والناسی) و وجوب کفارتده عامد وناسی
بیننده فرق یوقدر کتاب دررك متننده ولو مکرها اوناسیا تحریر اولندقدنصکره شرحنده ای مخطأ ایله تفسیر
ایلیوب مثلا برکمسنه بکا صو کتورك دیمك مرادی ایکن والله لااشرب الماء دیو سویلمش اولدی مولانا
ناسی یی مخطی ایله تفسیر ایلمك بینلرنده فرق بولمدیغنی مشعردر ولکن ممکندرکه نسیان ایله خطا بیننده
فرق اوله مثلا برکمسنه نك قلبی یمین ایتمامك اوزره عازم ایکن لسانته یمین جاری اولسه اکا خطا دینلور
واکر ترکنه عازم اولمیوب قلبی ذاهل ایکن لساندن یمین جاری اولسه اکا نسیان دینلور فرق بویلجه اولمق
ممکندر * اکر دینلورسه که یمین ایدن کمسنه انکله فعل و یاخود ترك فعل اوزرینه تقویت ایدر بوتقدیرجه
افعال اختیاریه دندر ناسی قاصد کبیدر دیمك نه کیفیت ایله در * بز دیرزکه قیاس بودر لکن نص ایله قیاس
ترك اولنمشدر (والمکره فی الحلف اوالحنث) وجوب کفارتده مکره وغیرمکره بیننده و یاخود حنثده فرق
یوقدر زیرا نبی علیه السلام (ثلاث جدهن جد وهزلهن جد) بیورمشلردر ثلاثدن مراد بری نکاح
وبری طلاق وبری یمیندر و بومحله مناسب برقاعده درکه مثلا برکمسنه محلوف علیهی مکرها و یاخود ناسیا
ایشلسه برابردرزیرا فعل حقیقی اکراه ایله متغیر اولماز امدی فعل حقیقی اکراه ایله متغیر اولمدیغی اجلدن
برکسنه برفعلی ایشلمکه یمین ایلسه بعده حالف اولان کمسنه مغمی علیه و یاخود مجنون اولسه بوحالده
ایکن اول فعلی ایشلسه حانث اولورزیرا شرط محلوف علیه اولان فعلدر امدی حقیقة بونلرده دخی
بولنمشدر اکرچه حکما ذنب ایسه ده لکن حکمی دلیل اوزرینه دائر اولان فعلدر بوخسه حقیقة
ذنب اوزرینه دائر دکلدرزیرا اصولده الحکم تراعی فی الجنس لافی کل فرد مضمونی اوزره برقاعده بسط
ایلمشلردر بوتقدیرجه محلوف علیه هرکیمدن صادر اولورسه حانث اولور (وهی عتق رقبة) کفارت یمین عتق
رقبه دریعنی قولی آزاد ایلمکدر وآزاد اولان قول مسلم وکافر وصغیر وکبیر وذکر وانثیدن هرقنغیسی اولورسه
جائزدر اما اعمی ومقطوع الیدین ومقطوع الرجلین اولان جائز دکلدر (او اطعام عشرة مساکین کما فی عتق
الظهار او اطعامه) و یاخود اون مسکینه اطعامدر عتق ظهارده واطعامنده اولدیغی کبی وکلمهٔ
او تخییر ایچوندر بونده واجب اولان اوچ شیئك بریسیدر (اوکسوتهم) و یاخود اون مسکینك کسوتیدر
(کل واحد ثوبا یستر عامة بدنه هو الصحیح) و یاخود اون مسکینك هر بریسی ایچون برثوب لازمدر اویله
ثوبکه بدننك جمله سنی ستر ایلیه صحیح اولان دخی بودر (فلا یجزی السراویل) ثوب مایستر عامة بدنه اولیجق
هربریسنه سراویل و یررسه کفارتدن کفایت ایلمز زیرا عرفا طون کیین آدمه عریان تسمیه اولنور
(فان عجز عن احدها عند الاداء صام ثلاثة ایام متتابعات) اکر اعتاق واطعام واکسادن برینی اداده عاجز
اولسه اوچ کون متتابعا صائم اولور (ولا یجوز التکفیر قبل الحنث) قبل الحنث کفارت جائز اولمز (ولا کفارة
فی حلف کافر وان حنث مسلما) کافرك یمیننده کفارت یوقدر اکر مسلم اولدیغی حالده حانث اولورسه ده زیرا
حق سبحانه وتعالینك (فقاتلوا ائمة الکفر انهم لا ایمان لهم) قول شریفی کفره نك عدم ایماننه برهاندر زیرا
انعقاد یمین جناب رب العزتی تعظیمدر کافر ایسه کفر ایله اللهی تعظیم ایدیجی دکلدر و یمینه دخی اهل دکلدر
زیرا کفارت عبادتدر (ولا یصح یمین الصبی والمجنون والنائم) صبی ومجنون ونائمك یمینی صحیح دکلدر

(فصل) وحروف القسم الواو والباء والتاء

حروف قسم واو وباوتادر زیرا بونلرك هربری ایمانده معهوددر وقرآن عظیم الشانده مذکوردر وقسمده
اصل بادر زیرا مظهر ومضمره داخل اولور (بالله وبك لافعلن) دینلور واو ایسه تادن بدلدر انجق مظهره
داخل اولدیغی اجلدن اسم واحددن غیری یه داخل اولمز تالله لافعلن ترب الکعبة دینلمز (وقد تضمر کالله
افعله) آزاولور حروف قسم اضمار اولنور الله افعله دینلور ایجاز ایچون حروف قسمی حذف ایلمك عربك

عادتیدر * دیمشلدیکه اختیار اهل بصره در منصوب اوقمق کرکدر حرف خافض نزع اولندقده دلالت ایلسون
ایچون و دیمشلدیکه اهل کوفه نك اختیاریدر مکسور اوقمق کرکدر محذوفه دلالت ایلسون ایچون
(والیمین بالله او باسم من اسمائه کالرحمن والرحیم والحق) یمین اللهك اسم شریفیله ویاخود حق سبحانه وتعالینك
اسمالرندن براسم شریفی ایله در الرحمن والرحیم والحق اسم شریفلری کبی (ولا یفتقر الی نیة) یمینده نیته
محتاج اولمز (الا فیما یسمی به غیره) الا شول اسمده محتاج اولورکه اول اسم ایله اللهدن غیریسی دخی تسمیه اولنه
(کالحکیم والعلیم) حکیم وعلیم اسملری کبی بو اسملرده اکر الله تعالی یی مراد ایدرسه یمین اولور اکر غیری
مراد ایدرسه یمین اولمز (او بصفة من صفاته یحلف بها عرفا کعزة الله وجلاله وکبریائه وعظمته وقدرته)
ویاخود حق سبحانه وتعالینك صفاتندن برصفتله در اوبله صفتکه عرفا انکله یمین اولنور عزة الله وجلال الله
وکبریاء الله وعظمة الله وقدرة الله کبی * وبعض مشایخ دیمشلردرکه صفات ذات ایله حلف یمیندر مثلا قدرت
وعزت کبی وصفات فعل ایله حلف یمین دکلدر مثلا رحمت وغضب کبی اما صحیح اولان (الایمان مبنیة
علی العرف) مضمونیدر (لا بغیر الله کالقرآن والنبی والکعبة) اللهدن غیرینك اسمیله یمین اولمز قرآن
عظیم الشان ونبی علیه السلام وکعبهٔ مکرمه اسملری کبی زیرا مالك موطأده نافعدن روایت ایلمشدرکه
نبی علیه السلام عمر رضی الله عنه برمحلده ملاقی اولدیکه اولدخی برقاچ آدم ایله سویلشورلردی وانلر
بابالرینك اسملری ایله حلف ایدرلردی نبی علیه السلام انلره خطاب ایدوب (ان الله ینهاکم ان تحلفوا بآبائکم
فمن کان حالفا فلیحلف بالله اولیصمت) بیورمشلردر * صاحب هدایه دیمشدرکه حاشا اکر انا بریء من النبی
والقرآن دیسه اولور زیرا بوایکیسندن تبری کفردر عیاذا بالله (ولا بصفة لا یحلف بها عرفا کرحمته وعلمه
ورضاه وغضبه وسخطه وعذابه) ودخی شول صفت ایله یمین اولمزکه عرفا اول صفت ایله حلف اولنمز رحمة الله
وعلم الله ورضاء الله وغضب الله وسخط الله کبی زیرا بوصفاتله یمین متعارف دکلدر (وقوله لعمر الله یمین)
حالفك لعمر الله قولی یمیندر زیرا عمر الله بقاء الله دیمکدر بقا ایسه صفات اللهدندر تقدیری لعمر الله
قسمی درمعناسی احلف ببقاء الله ودوامه دیمکدرز زیرا بقا صفات ذاتندر (وکذا وایم الله) دخی لعمر الله کبی
ایم الله یمیندر معناسی ایمن الله دیمکدر ایمن جمع یمیندر کثرت استعمالدن نون ساقط اولدی اهل کوفه قتنده
وبصریون قتنده ادات قسمدندر ومعناسی والله دیمکدر (وسوکندمی خورم بخدای) معناسی احلفه
الان بالله دیمکدر بودخی یمیندرز زیرا بو حال ایچوندر اما اکرمی لفظی اولمیوب سوکندی خورم بخدای دیسه
یمین اولمز (وکذا قوله وعهد الله ومیثاقه) حالفك عهد الله ومیثاقه قولی دخی یمیندرز زیرا حق سبحانه وتعالی
(واوفوا بعهد الله) بیورمشلردر ومیثاق دخی عهددن عبارتدر (واقسم واحلف واشهد وان لم یقل بالله)
اقسم واحلف واشهد لفظلری دخی یمیندر اکر بالله لفظ شریفنی دیمزایسه ده زیرا بو الفاظ یمینده مستعملدر
(وکذا علی نذر او یمین او عهد وان لم یضف الی الله) و ینه یمیندر برکسنه ان فعلت کذا فعلی نذر دیسه
ویاخود ان فعلت کذا فعلی یمین ویاخود فعلی عهد دیسه اکرنذر ویمین وعهدی اللهه مضاف قیلمزایسه ده
ینه یمیندرز زیرا نبی علیه السلامك (من نذر نذرا ولم یسم فعلیه کفارة یمین) قول شریفی یمین ایدوکنه حجتدر
(وکذا قوله ان فعل کذا فهو کافر او یهودی او نصرانی او بریء من الله) و ینه حالفك اکر شو یله ایشلرسه کافر
اولسون ویا یهودی اولسون ویاخود نصرانی اولسون ویاخود اللهدن بریدر قولی یمیندر (ولا یصیر کافرا
بالحنث فیها سواء علقه بماض او مستقبل ان کان یعلم انه یمین) حالف اولان کسنه حنث ایله فهو کافر او یهودی
او نصرانی او بریء من الله قولنده کافر اولمز کرك بو قولی ماضی یه تعلیق ایلسون ویاخود مستقبله تعلیق
ایلسون برابردر اکر حالف اول قول یمین ایدوکن بیلورسه (فان کان عنده انه یکفر یصیر به کافرا) اکر حالفك
قتنده اول یمین ایله کافر اولمق اعتقادی اولورسه بو مقوله یمین ایله کافر اولور کفره رضا ویروب اول فعل
اوزرینه اقدام ایلدیکی ایچون (وقوله ان فعله فعلیه غضب الله او سخطه او لعنته او هو زان او سارق
او شارب خمر او آکل ربا لیس بیمین) حالفك ان فعله فعلیه غضب الله وسائر ذکر اولنان الفاظ ایله اولان
قولی یمین دکلدرز زیرا غضب الله وسخط الله ولعنة الله قولی کندونك اوزرینه دعاء علیه در شرطه تعلق ایلمز
زیرا یمینده متعارف دکللردر او هو زان او سارق او شارب خمر او آکل ربا بونلر دخی یمینده متعارف دکللردر

(وکذا قوله حقا) حالفك حقا قولی دخی یمین دکلدرز زیرا حقا لفظی منکردر بونکله وعدك تحقیقی مراد اولنور
(او حق الله) ویاخود حق الله قولی دخی یمین دکلدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده زیرا چون لفظ حق اللهه
مضاف قلنسه طاعة الله مراد اولنور (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا حق صفات
اللهدندر اول کسنه والله الحق دیمش اولدی بونکله یمین متعارفدر بودخی یمین اولور زیرا الف ولام ایله والحق
دیسه بالاتفاق یمیندر (وکذا قوله سوکند خورم بخدای یا بطلاق زن) الفاظ فارسیه ایله حالفك سوکند خورم
بخدای یاخود سوکند خورم بطلاق زن قولی دخی یمین دکلدرز زیرا بونلر ایله یمین متعارف دکلدر (ومن حرم
ملکه لا یحرم) برکسنه کندویه ملکی حرام ایلسه مثلا حرمت علی ثوبی هذا او طعامی هذا دیسه حرام اولمز
(وان استباحه او شیأ منه) اکر اول کسنه کندویه حرام ایلدیکی شیئی مباح قیلسه اول ثوبی کیمکله وطعامی
یمکله ویاخود اول مالکدن برشیئك مباح لغین طلب ایلسه (فعلیه الکفارة باقدامه) اول کسنه نك اوزرینه
کفارت لازمدر کندو نفسی اوزرینه حرام ایلدیکی شیئه اقدام ایلدیکی سببیله ولا یحرم قولی حراما لعینه
اولمز (قوله کل حل علی حرام یحمل علی الطعام والشراب) حالفك هر حلال بنم اوزریمه حرام اولسون قولی
طعام وشراب اوزرینه حمل اولنور الا مکرکه بونلردن غیری نیت ایلیه (الفتوی علی انه تطلق امرأته بلانیة)
فتوی بونك اوزرینه درکه اول کسنه نك خاتونی بلانیة مطلقه اولور زیرا فی زماننا عرفا الفاظ مستعملهدندر
(ومثله قوله حلال بروی حرام وقوله هرچه بدست راست کیرم بروی حرام) حلال آکا حرام اولسون وهرنه که
صاغ الم ایله طوتام حرام اولسون قولی دخی مقدم کچن مسئله کبیدر فتوی بونك اوزرینه درکه بلانیة طلاق اوله
زیرا غلبهٔ استعمال بونك اوزرینه درامّا هرچه بدست چپ کیرم بروی حرام دیسه نیتسز طلاق واقع اولمز زیرا
بوکلام عرفا استعمال اولنمز (ومن نذر نذرا مطلقا او معلقا بشرط یریده کان قدم غائبی ووجد لزمه الوفاء)
برکسنه نذرمطلق ایله نذر ایلسه لله علی صوم شهر کبی ویاخود اراده ایلدیکی برشرطه تعلیق ایلسه ان قدم
غائبی تعلق کذا کبی وشرط دخی بولنسه ایکی صورتده اول نذرك وفاسی ناذره لازمدر زیرا نبی علیه السلام
(من نذر وسمی فعلیه الوفاء بما سمی ومن نذر ولم یسم فعلیه کفارة یمین) بیورمشلردر (ولو علقه بشرط
لا یریده کان زنیت) اکر نذر ایدن کسنه نذرینی اراده ایلمدیکی شرطه تعلیق ایلسه ان زنیت فعلی صوم شهر کبی
(خیر بین الوفاء والتکفیر هو الصحیح) کفارت ایله وفا بیننده مخیر اولور صحیح اولان دخی بودر وفتوی دخی
بونك اوزرینه در (ومن وصل بحلفه ان شاء الله فلا حنث علیه) برکسنه ان شاء الله لفظنی حلفنه وصل ایلسه
حالفك اوزرینه حنث یوقدرز زیرا نبی علیه السلام (من حلف علی یمین فقال ان شاء الله فلا حنث علیه)
بیورمشلردر

(باب الیمین فی الدخول والخروج والاتیان والسکنی وغیر ذلك)

بو باب دخول وخروج واتیان وسکنی وبونلردن غیری الفاظده اولان یمینك احکامی بیانندهدر معلوم اوله که
ایمانده اصل عرف اوزرینه مبنی اولمقدر حقیقت لغویه اوزرینه دکلدر امام شافعی قتنده حقیقت لغویه
اوزرهدر ومالك استعمال قرآن شریف اوزرینه اولمسنه ذاهب اولمشدر واحمد بن حنبل مطلق نیت اوزرینه
اولمسنه ذاهب اولمشدر بزم قتمزده انجق عرف اوزرینه مبنیدر * مثلا برکسنه سراج ایله استضاءه ایلمیه یم وبساط
اوزره اوطورمیه یم دیوب شمس ایله استضاءه ویربوزنده اوطورسه حانث اولمز اکرچه قرآن عظیم الشانده شمسه
سراج وارضه بساط تسمیه اولنمش ایسه ده ینه حانث اولمز (من حلف لا یدخل بیتا فدخل الکعبة او المسجد
او البیعة او الکنیسة لا یحنث وکذا لو دخل دهلیزا) برکسنه بیته داخل اولمیه یم دیو حلف ایلسه وکعبه یه
داخل اولسه ویاخود مسجده داخل اولسه ویاخود بیعه که معبد نصارادر اکا داخل اولسه ویاخود کنیسه که
معبد یهوددر اکا داخل اولسه حانث اولمز زیرا بونلر بیتوتت ایچون بنا اولنمامشلردر و بعضیلر بیعه معبد یهود
وکنیسه معبد نصارادر دیمشلر و ینه حانث اولمز اکر دهلیزه داخل اولورسه ودهلیز قپو قپاندقده خارج قلاندر
اکر قپو قپاندقده داخلده قالورسه اکا دخول حانث اولور (او ظلة باب دار) ویاخود باب دارك ظله سنه
داخل اولسه ینه حانث اولمز ظله ظانك ضمیله قپو اوکنده اولان کولکه یه دیرلر (ان کان لو اغلق یبقی خارجا
والا حنث کما لو دخل صفة) اکر قپو قپاندقده خارج اولورسه حانث اولمز اکر خارج قالمز ایسه حانث اولور

مثلا صفه یه داخل اولورسه حانث اولدیغی کبی زیرا صفه بیتوتت ایچوندر (وقیل لایحنث فی الصفة ایضا)
ودینلدیکه صفه ده حانث اولمزدهلیز وظله ده اولمدیغی کبی (وفی لایدخل دارا فدخل دارا خربة لایحنث)
حالفك لایدخل دارا قولنده دار خربه یه داخل اولسه یمیننده حانث اولمز (ولو قال هذه الدار فدخلها خربة
صحراء او بعد ما بنیت دارا اخری حنث) اکر حالف شو داره داخل اولمیه یم دیو یمین ایلسه و اشارت ایلدیکی
خراب وصحرا اولدیغی حالده اول دارك عرصه سنه داخل اولسه و یاخود اشارت ایلدیکی دار منهدم اولوب
بر آخر دار بنا اولنسه و بنا اولنان داره داخل اولسه حانث اولور زیرا الوصف فی الحاضر لغو وفی الغائب
معتبر قولی بین الاصولیین مشهوردر وعند العرب دار اسم عرصه در و حالف اولان کسنه هذه الدار دیو یمین
ایلدکده کویاکه شو عرصه یه داخل اولمیه یم دیو یمین ایلمش اولدی بو تقدیرجه دار اق وصفی اسم اشارت ایله
اولان یمیننده لغودر کرك دار اولسون کرك بوزیلوب خراب اولسون عرصه سنه داخل اولدقده حانث اولور
(وکذا الوقوف علی سطحها) حالف اکر حلف ایلدیکی دارك اوزرینه چیقوب طورسه ینه حانث اولور زیرا
سطح داردندر حتی معتکف اولان کسنه مسجدك سطحنه صعود ایلسه اعتکافی بوزلمز (وقیل لایحنث به
فی عرفنا) دینلمشدرکه سطحه چقمق ایله بزم عرفزده حانث اولمز بو کلامك قائلی فقیه ابو اللیثدر
(ولو دخل طاق بابها او دهلیزها ان کان لو اغلق یبقی خارجا لایحنث والا حنث) اکر حالف حلف ایلدیکی دارك
قپوسنك طاقنه داخل اولسه و یاخود دهلیزنه داخل اولسه اکر قپو قپاندقده خارجده قالورسه دخولیله
حانث اولمز و اکر قپو قپاندقده خارج قالمزایسه دخولیله حانث اولور (ولو جعلت مسجدا او حماما او بستانا
او بیتا بعد ما خربت فدخلها لایحنث) اکر اول دار مسجد و یاخود حمام و یاخود بستان و یاخود خراب
اولدقدنصکره بیت اولسه واکا داخل اولسه حانث اولمز (وکذا لو دخل بعد انهدام الحمام واشباهه)
اکر حمام و بوکا مشابه اولنلر منهدم اولدقدنصکره داخل اولسه ینه حانث اولمز (وفی لایدخل هذا البیت
فدخله بعد ما انهدم وصار صحراء او بعد ما بنی بیتا آخر لایحنث بخلاف ما لو سقط السقف وبقی الجدران)
شو بیته داخل اولمیه یم دیو یمین ایلسه اول بیت منهدم اولوب صحرا اولدقدنصکره و یاخود بر غیری بیت
بنا اولندقدنصکره داخل اولسه حانث اولمز اما بیتك سقفی ساقط اولوب دیوارلری باقی قالسه بونك خلافنجه در
وهذه الدار قولنك حکمی هذا البیت حکمنك خلافیدر زیرا عرصه یه دخی دار دینلور اما بیت دینلمز
(وفی لایدخل هذه الدار وهو فیها لایحنث ما لم یخرج ثم یدخل) بر کسنه شو داره داخل اولمیه یم دیو یمین
ایلسه حالبوکه کندوسی دارك ایچنده اولسه مادامکه داردن چیقوب ینه یمین ایلدیکی داره داخل اولمیه
حانث اولمز ولایدخل غائب صیغه سیدر لکن فقهانك دأبیدرکه نفس متکلم صیغه سیله ادا ایلیه جك
محلده غائب صیغه سیله ادا ایدرلر (وفی لایلبس هذا الثوب وهو لابسه او لایرکب هذه الدابة وهو راکبها
او لایسکن هذه الدار وهو ساکنها ان اخذ فی النزع والنزول والنقلة من غیر لبث لایحنث) بر کسنه شو ثوبی
کیمیه یم دیو یمین ایلسه حالبوکه اول کسنه اول ثوبی لابس اولسه یاخود شو دابه یه راکب اولمیه یم دیو یمین
ایلسه حالبوکه دابه اوزرنده اولسه و یاخود شو دارده ساکن اولمیه یم دیو یمین ایلسه حالبوکه ایچنده ساکن
اولسه اکر اول کسنه یمیندنصکره ثوبی نزعه و دابه دن نزوله و داردن نقله بلا توقف شروع ایلسه حانث اولمز
اکر توقف ایدوب بر ساعت اکلنورسه حانث اولور (ثم فی لایسکن هذا البیت او هذه الدار ولابد من خروجه
بجمیع اهله ومتاعه حتی لو بقی وتد حنث) اندنصکره شو بیتده و یاخود شو دارده ساکن اولمیه یم دیو یمین
ایلسه اول کسنه نك جمیع اهلی ومتاعی ایله خروجی لازمدر حتی اکر بر وتدی باقی قالورسه حانث اولور
ابو حنیفه قتنده *محیط وجیزده مسطوردرکه شیء یسیر ترك ایلسه حانث اولور مکر که شیء عد اولمیان ادنی
سپورکه کبی بر شیئی ترك ایلیه (وعند ابی یوسف یعتبر نقل الاکثر) ابو یوسف قتنده متاعنك اکثرینی نقل
معتبردر زیرا اکثر کل مقامنه اقامت اولنور کذا فی الکافی فتوی دخی بونك اوزرینه در (وعند محمد
نقل ما یقوم به کتخدائیه وهو الاحسن والاوفق) امام محمد قتنده اوه کفایت ایدن شیئك نقلی اعتبار اولنور
و نا مه احسن و اوفق اولان دخی بودر (ثم لابد من نقله الی منزل آخر حتی لایبر بنقله الی السکة او المسجد)
اندنصکره متاعنی منزل آخره نقلدن لازمدر حتی متاعنی زقاقه و یاخود مسجده نقل ایلسه بار اولمز

منزل آخره نقلی لازمدر (وکذا فی لایسکن فی هذه المحلة) شو محله ده ساکن اولمیه یم دیو یمین ایلسه ابو حنیفه
قتنده جمله اهلی ومتاعی ایله خروجی لازمدر و ابو یوسف قتنده متاعنك اکثرینی نقل اعتبار اولنور و امام محمد
قتنده اوه کفایت ایده جك شیئك نقلی اعتبار اولنور (وفی لایسکن هذه البلدة او القریة یبر بخروجه
وترك اهله ومتاعه فیهما) و شو شهرده و یاخود شو قریه ده ساکن اولمیه یم دیو یمین ایلسه اول کسنه اهل
ومتاعنی اول شهرده و یاخود قریه ده ترك ایدوب کندونك خروجی ایله بار اولور (وفی لایخرج فامر من حمله
واخرجه حنث) حالف محله دن و یاخود قریه دن و بلده دن چقمیه یم دیو یمین ایلسه و بر کسنه یه کندوبی
کتوروب اخراج ایلمکه امر ایلسه و مأمور اولان کسنه دخی کتوروب اخراج ایلسه حانث اولور (ولو حمل
واخرج بلا امره مکرها او راضیا لایحنث) اکر حالفك امری اولمدین مکرها حمل اولنوب اخراج اولنسه
و یاخود امری اولمدین رضاسیله اخراج اولنسه حانث اولمز یعنی کندوبی اخراج ایلمك استدکلرنده تردد
ایلیوب راضی اولسه دیمکدر زیرا انتقال امر ایله در بو خصوصه مجرد رضا ایله دکلدر (ومثله لایدخل) لایدخل
لفظی ایله اولان یمین دخی لایخرج مثللودر (وفی لایخرج الا الی جنازة فخرج الیها ثم اتی حاجة اخری لایحنث)
حالفك لایخرج الا الی جنازة لفظی ایله اولان یمیننده جنازه یه خروج ایلسه اندنصکره غیری حاجتنه کتسه
حانث اولمز زیرا ابتداء موجود اولان خروج مستثنی اولان خروجدر صکره آخر مصلحتنه کتدیکی حقیقت
خروج دکلدر (وفی لایخرج الی مکة فخرج یریدها ثم رجع حنث) ولایخرج الی مکة لفظی ایله اولان یمیننده
یعنی مکه یه چقمیه یم دیو یمین ایلسه و مکه یی اراده ایدوب خروج ایلسه و خروجدنصکره ینه اوینه رجوع
ایلسه حانث اولور زیرا ابتداء قصد مکه ایله خروج بولنمش اولدی (وفی لایأتیها لایحنث ما لم یدخلها)
یعنی مکه یه وارمیه یم دیو اولان یمیننده مادامکه مکه یه داخل اولمیه اوندن خروج ایله حانث اولمز زیرا اتیان
وصولدن عبارتدر خروج ایله حنث لازم کلمز (والذهاب کالخروج فی الاصح) لفظ ذهاب اصح روایتده
خروج کبیدر* مثلا بر کسنه لاتذهب الی مکة دیو یمین ایلسه لفظ ذهاب احکامده لفظ خروج کبیدر
حاصل کلام بو مقامده اوچ مسئله واردر بری خروج و بری اتیان و بری ذهابدر مثلا بر کسنه مکه یه
چقمیه یم دیو یمین ایلسه مجرد قصد مکه ایدوب شهردن انفصال ایله حانث اولور کرك واصل اولسون کرك واصل
اولمسون زیرا خروج انفصالدن عبارتدر بو خصوصه وصولدن عبارت دکلدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك
(ومن یخرج من بیته مهاجرا الی الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله) قول شریفنده
(ثم یدرکه الموت) دن مراد قبل الوصول ایدیکی محققدر بر کسنه مکه یه وارمیه یم دیو یمین ایلسه مادامکه
داخل اولمیه حانث اولمز زیرا اتیان وصولدن عبارتدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (فأتیاه فقولا
انا رسولا ربك) قول شریفی اتیان وصول ایدیکنه دالدر و بر کسنه لاتذهب الی مکة دیو یمین ایلسه لفظ
ذهابده مشایخ اختلاف ایلمشلردر بعضیلر اتیان منزله سنده در دیدیلر و بعضیلر خروج منزله سنده در دیدیلر زیرا
لفظ ذهاب ایکی امرده دخی استعمال اولنمشدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (اذهبا الی فرعون انه طغی)
قول شریفنده اولان ذهاب اتیان معناسنه در و بر غیری موضعده حق سبحانه وتعالینك (فاذهبا بآیاتنا
انا معکم مستمعون) قول شریفنده اولان ذهاب توجه واقبال معناسنه در چونکه ایکی معنایه استعمال
اولنمق احتمالی اولدیسه مشایخ دخی اختلاف ایلدیلر و بو اختلاف نیت اولنمدیغی شیئده در مثلا خروجه
نیت ایدرسه خروج حکمی واقع اولور اکر اتیانه نیت ایدرسه اتیان حکمی واقع اولور زیرا اول کسنه لفظ
محتمل اولدیغی شیئه نیت ایلمش اولدی فخر الاسلام پزدوی دیمشدرکه بنم قتمده اشبه اولان ذهاب خروج
معناسنه اولمقدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت) قول شریفنده
اولان (لیذهب) نظم شریفی ازاله معناسنه در چونکه اذهاب ازاله معناسنه اولیجق ذهاب زوال وانفصال
معناسنه اولمش اولور (وفی لیأتین فلانا فلم یأته حتی مات حنث فی آخر اجزاء حیاته) حالف اولان کسنه
بر کسنه یه البته وارایم دیو یمین ایلسه وموت اصابت ایدنجه اول کسنه یه وارمسه اجزاء حیاتك آخرنده حانث
اولور زیرا قبل الممات بار اولمسی حیز رجاده ایدی لکن موت ایله یأس متحقق اولدیغی ثابت اولمغله آخر اجزاء
حیاتنده حانث اولور (وان قید الاتیان غدا بالاستطاعة فهو علی سلامة الآلات وعدم الموانع)

اكرحالف اثباتی استطاعت ایله تقیید ایلسه ایلدیکی استطاعت سلامة آلات وعدم موانعه حمل اولنور
بوخسه قدرت حقیقیه اوزرینه محمول اولمز واستطاعت ایکی معنایه اطلاق اولنور اطلاق اولنان معنانك
اولکیسی سلامت اسباب وآلاتدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه
سبيلا) قول شریفنده واقع اولمشدر ونبی علیه السلام استطاعتی زاد وراحله ایله تفسیر ایلدی وایکنجی قدرت
حقیقیه در وقدرت حقیقیه اولدرکه عبد برفعلی ایشلمك مراد ایلدکده حین ارادهده حق سبحانه وتعالی اول فعلی
خلق ایلیه نتکیم حق سبحانه وتعالینك (ما كانوا يستطيعون السمع) قول شریفنده واقع اولمشدر
اما استطاعتدن مراد اولکیدر بوخسه قدرت حقیقیه دکلدر (فلو لم يأت ولا مانع من مرض او سلطان حنث
ولو نوى الحقيقة صدق ديانة لا قضاء في المختار) اثباتی عندنده استطاعت ایله تقیید ایلدیکی موضعدن ویاخود
پادشاهدن برمانع اولمدین وارسه حانث اولور اکرحالف قدرت حقیقیه یه نیت ایلسه دیانة تصدیق اولنور
اما مذهب مختارده قضاء تصدیق اولنمز (وفي لا يخرج الا باذنه شرط الاذن لكل خروج) حالف زوجه سنه
اودن طشره چقمیه الابنم اذنم ایله چیقه دیو یمین ایلسه هر خروج ایچون اذن شرط قیلنور زیرا نکره موضع
نفیده واقع اولدقده عام اولور وفعل ایسه نعت مصدرینه دلالت ایدر ومستثنی ایسه مستثنی منهك جنسندندر
وباایسه الصاق ایچوندر ملصقا به اقتضا ایدر * پس امدی تقدیری (لا تخرج خروجا الا خروجا ملصقا باذني)
دیمکدر بو تقدیرجه اذنه مقرون اولان خروجك ماوراسی تحت خطرعامده باقی قالورچن بلا اذن خروج
واقع اولورسه شرط بولنغله حانث اولور (وفي الا ان اذن يكفي الاذن مرة) وحالف لا تخرج الا ان اذن قولنده
بردفعه اذن ویردیکی کفایت ایدر مثلا بردفعه اذن ویروب خروج ایلدکدنصکره تکرار دفعهٔ ثانیه ده
بلا اذن خروج ایله حانث اولور (وفي لا تخرج الا باذنه لو اذن لها فيه متى شاءت ثم نهاها فخرجت لا يحنث
عند ابي يوسف خلافا لمحمد) حالف لا تخرج الا باذنه قولنده اکر زوج خاتونه هرنه زمان دیلرسك خروج
ایله دیو اذن ویرسه صکره خاتونی خروجدن نهی ایلسه وخاتون دخی چقسه حانث اولمز ابو یوسف قتنده
امام محمد ایچون خلاف واردر (ولو ارادت الخروج فقال ان خرجت) اکرخاتون خروج مراد ایلسه وزوجی
خاتونك ارادهسی حالنده اکرخروج ایدرسك سن طالقسن دیسه (او ضرب العبد فقال ان ضربت) ویاخود
ضرب عبدی مراد ایلسه واول اراده حالنده زوج اکرعبدی ضرب ایدرسك طالقسن دیه (تقيد الحنث
بالفعل فورا حتى لو لبث ثم فعلت لا يحنث) حنث على الفور ایشلمکله مقید درحتی اکرخاتون بوکلامدنصکره
اکلنسه اندنصکره خروج ایلسه ویاخود عبدینی اکلندکدنصکره ضرب ایلسه حانث اولمز بو یمینه یمین فور
تسمیه اولنمشدر (قال لاخر اجلس فتغد معي فقال ان تغديت فكذا لا يحنث بالتغدي لا معه ولو في ذلك اليوم)
برکسنه آخر کسنه یه اوطور بنمله تغدی ایله یعنی طعام اکل ایله دیسه اول کسنه اکرطعام اکل ایدرسهم شویله
اولسون یعنی عبدم حر اولسون دیسه یمین ایدن کسنه غدا اکل ایلمکله حانث اولمز اکراول کونده اکل
ایدرسه ده اما بنمله تغدی ایله دیدین کسنه ایله تغدی اولمیه زیرا بو کسنه نك کلامی جواب مخرجنه خروج ایلمشدر
چونکه بو کلام سؤال اولنه مطابق اوله معیت ایله موصوف اولان غدا مراد اولور (الا ان قال تغديت اليوم)
مکرکه اکر بو کون تغدی ایدرسهم دیسه اول کون تغدی ایلسه حانث اولور کرك بنمله تغدی ایله دیدین کسنه ایله اولسون
کرك غیری ایله اولسون حانث اولور (وفي لا يركب دابة فلان فركب دابة عبده مأذون لا يحنث الا ان نواه
وهو غير مستغرق بالدين) حالف اولان کسنه فلانك دابه سنه بنمیهیم دیو یمین ایلسه ویمین ایلدیکی کسنه نك عبد
مأذوننك دابه سنه راکب اولسه حانث اولمز مکرکه عبد مأذوننك دابه سنه نیت ایلیه واول عبد مأذون دخی
دین ایله مستغرق اولمیه (وعند ابي يوسف يحنث مطلقا ان نواه) ابو یوسف قتنده حانث اولور مطلقا اکرعبده
نیت ایدرسه کرکسه مدیون اولسون کرکسه مدیون اولمسون وکرك اول دین ایله مستغرق اولسون
کرك اولمسون حانث اولور (وعند محمد يحنث مطلقا وان لم ينوه) امام محمد قتنده حانث اولور مطلقا
اکرعبده نیت ایلمدی ایسه ده

(باب اليمين في الاكل والشرب واللبس والكلام)

بو باب اکل وشرب ولبس وکلامده اولان یمین بیانندهدر (لا يأكل من هذه النخلة فهو على ثمرها ودبسها

غير المطبوخ) برکسنه شو خرما اغاجندن اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه بو اکل نخله نك میوه سنه ومطبوخ اولمیان
بکمزینه محمولدر (لا نبيذها وخلها ودبسها المطبوخ) خرمانك نبیذی وسرکهسی وطبخ اولنان بکمزی ایله
حانث اولمز (او من هذه الشاة فهو على اللحم دون اللبن والزبد) ویاخود شو قیوندن اکل ایلمیهیم دیو یمین
ایلسه بو یمین لحمك اکلی اوزرینه محمولدر وسود وقیماغی اوزرینه محمول دکلدر زیرا مأکول اولان
عین شاتدر بو تقدیرجه یمین خاصة لحمنه منصرف اولور بوخسه لبن وقایمق ویاغنه منصرف اولمز
(وفي لا يأكل من هذا البسر فأكله رطبا لا يحنث) وشو بسردن اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه ورطب
اولدیغی حالده اکل ایلسه حانث اولمز بسر یانك ضمی وسینك سکونیله خرما قورو غیدر برمقدار کمال بولدقده
رطب دیرلر بعده تمر دیرلر اوانه طلع دیرلر اندنصکره خلال دیرلر واندنصکره طبخ دیرلر واندنصکره رطب
اندنصکره تمر دیرلر (وكذا من هذا الرطب او اللبن فأكله تمرا او شيرازا) شو رطبدن ویاخود شو سوددن
اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه وتمر اولدیغی ویاخود سود یوغرت اولدیغی حالده اکل ایلسه بنه حانث اولمز زیرا
یبوست ورطوبت یمینده معتبره صفتلردر انلر ایله یمین منعقد اولور واین دخی مأکولدر کندو ایله یمین اولور
کندیدن اتخاذ اولنان شیئه یمین منصرف اولمز (وبخلاف لا يكلم هذا الصبي فكلمه شابا او شيخا او لا يأكل
لحم هذا الحمل فأكله كبشا) شو اوغلانجغه سویلمیهیم دیو یمین ایلسه اول صبی یکت ویاخود قوجه اولدیغی
وقت سویلسه بونك خلافنجه در یعنی حانث اولور ویاخود شو قوزینك اتندن اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه
قوچ اولدیغی حالده ییسه حانث اولور (وفي لا يأكل بسرا فأكل رطبا لا يحنث ولو اكل مذنبا حنث)
بسر اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه رطب اکل ایلسه حانث اولمز اکر بعضیسی بسر وبعضیسی رطب اولسه بویله
اولدیغی حالده یعنی الاجه اولدقده اکل ایلسه حانث اولور (وكذا لو اكله بعد ما حلفه لا يأكل رطبا او قال لا
يحنث فيهما) رطب اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه صکره مذنب اکل ایلسه حانث اولور امامین دیرلرکه
ایکی صورتده دخی حانث اولمز * مثلا بسر اکل ایلمیهیم دیو یمیندنصکره رطب یاخود مذنب که الاجهدر
انی اکل ایلسه امامین قتنده حانث اولمز (ولو اكله بعد حلفه لا يأكل رطبا ولا بسرا حنث اتفاقا) اکر رطب
و بسر اکل ایلمیهیم دیو یمیندنصکره مذنبی یعنی الاجهیی اکل ایلسه بالاتفاق حانث اولور (ولا يشتري رطبا
فاشترى كباسة بسر فيها رطب لا يحنث) حالف لا یشتری رطبا قولنده یعنی رطب اشتری ایلمیهیم دیو یمین
ایلسه برصالقم بسر اشترا ایلسه که انده رطب اولسه حانث اولمز زیرا جمله یه مصادف اولدی مغلوب اولان
غالبه تابعدر اما یمین اکل ایچون اولسه حانث اولور زیرا اکل شیأ فشیأ مصادف اولور بو تقدیرجه هر بری
مقصود اولمش اولور (كما لو اشترى بسرا مذنبا) نتکیم رطب اشترا ایلمیهیم دیو یمین ایلسه و بسر الاجهسنی
اشترا ایلسه حانث اولمز برله مغلوب غالبه تابعدر (وفي لا يأكل لحما او بيضا فأكل لحم سمك او بيضة لا يحنث)
ات ویمرطه یمیهیم دیو یمین ایلسه و بالق اتی و بالق یمرطهسنی اکل ایلسه حانث اولمز قیاس بو ایدیکه حانث اوله
زیرا قرآن عظیم الشانده (لحما طريا) بیورلمشدر لکن بالق اتنه لحم بیورلمسی مجازدر زیرا لحمك منشأی دمدر
بالقده ایسه دم بوقدر اکردم اولسه صوده ساکن اولمق ممکن اولمزدی ومطلق ایسه کامله متناول اولور
بوخسه قاصره متناول اولمز (وكذا في الشراء ألا يأكل لحما) دیو یمین ایدوب لحم سمك اکل ایلدیکنده حانث
اولمدیغی کبی لفظ اشتراده دخی حانث اولمز * مثلا لحمی اشترا ایلمیهیم دیو یمین ایلسه و بالق اشترا ایلسه
حانث اولمز (ولو اكل لحم انسان او خنزير حنث) لحم اکل ایلمیهیم دیو یمین ایلسه اکر انسان اتنی ویاخود
خنزیر اتنی اکل ایلسه حانث اولور زیرا بونلر حقیقتده لحمدر دمدن متولد اولورلر (وكذا لو اكل كبدا او كرشا)
بنه حانث اولور اکر جکر ویاخود اشکنبه اکل ایلسه زیرا بو اشیانك منشأی دمدر صاحب محیط دیمشدرکه
بو یمین اهل کوفه نك عرفیدر اما بزم عرفمزده حانث اولمز زیرا بزم عرفمزده بونلر لحم عد اولنیوب ولحومده دخی
استعمال اولنمز (والمختار انه لا يحنث بهما في عرفنا) مختار اولان بودرکه حالف اولان کسنه کبد وکرش ایله
حانث اولمز بزم عرفمزده (كما لو اكل الية) نتکیم قویرق ییسه حانث اولمدیغی کبی انده دخی حانث اولمز
(وفي لا يأكل شحما يتقيد بشحم البطن فلا يحنث بشحم الظهر) حالفك لحمی اکل ایلمیهیم دیو اولان یمیننده
اولان شحم ایچ یاغی ایله مقید اولور قیونك وسائر حیوانك ارقهسی یاغیله حانث اولمز مثلا برکسنه شحمی

يميه يم ديو يمين ايلسه وارقه دن چيقان شحمى اكل ايلسه حانث اولمز (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده حانث اولور (ولو اكل الية ولحما لا يحنث اتفاقا) حالف اولان كمسنه شحم اكل ايلميه يم ديو يمين ايلدكدنصكره اكر قويرق وياخود لحم اكل ايلسه بالاتفاق حانث اولمز (وفى لا ياكل من هذه الحنطة يتقيد باكلها قضما فلا يحنث باكل خبزها) حالفك شو بغدايدن اكل ايلميه يم ديو اولان يميننده يعنى شو بغدايدن اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه اول يمين محلوف عليه اولان بغدايى چيكنمك ايله مقيد اولور اتمكين اكل ايله حانث اولمز (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده خبزنى اكل ايله حانث اولور قضم فتح قاف وسكون ضاد ايله اطراف اسنان ايله اكل ايلمكدر يعنى چيكنمك ايله ديمكدر و بو خلاف آخر خلافى مبنيدر چن برلفظده هم معناى حقيقى مستعمل اولسه وهم معناى مجازى متعارف اولسه ابو حنيفه حضرتلرى اول لفظى معناى حقيقى اوزرينه حملى ترجيح ايدر (وفى لا ياكل من هذا الدقيق يحنث بخبزه لا بسفه فى الصحيح) حالفك شو دقيقدن اكل ايلميه يم ديو اولان يميننده دقيقك اتمكى ايله حانث اولور اما دقيقى يلامق ايله حانث اولماز صحيح اولان دخى بودر بسف چيكنمدن يلايوب يوتمغه ديرلر (والخبز يقع على ما اعتاده اهل مصره كخبز البر والشعير) حالفك شهرينك اهلنك معتادى اولان شئ اوزرينه واقع اولور بغداى وارپه اتمكى كبى زيرا بونلرك اتمكى حقيقة وعرفا خبزدر (فلا يحنث بخبز القطايف اوخبز الارز بالعراق مطلقا) قطايفك خبزى ايله حانث اولمز وياخود عراقده پرنج اتمكى ايله دخى حانث اولمز زيرا اهل عراق پرنج اتمكى اكلنه معتاد دكللردر واكر عربستانده اولسه وياخود برشهرده اولسه كه طعاملرى پرنج اولسه حانث اولور (الا اذا نواه) مكركه خبزه نيت ايليه بوتقديرجه حانث اولور (والشواء يقع على اللحم لا على الباذنجان او الجزر او البيض الا اذا نواه) بريان لحم اوزرينه واقع اولور يعنى بركمسنه بريان اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه لحم اوزرينه واقع اولور بوخسه باذنجان وهاوچ وييمرطه اوزرينه واقع اولمز مكركه هر برينه نيت ايليه (والطبيخ على ما يطبخ من اللحم بالماء وعلى مرقه الا اذا نوى غير ذلك) طبيخ اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه طبيخ صو ايله لحمدن طبخ اولانه محمولدر ودخى لحمك مرقى اوزرينه محمولدر بونلردن غيريسن اكل ايلسه حانث اولمز الاچن بونلردن غيريله نيت ايلسه حانث اولور (والرأس على ما يباع فى مصره و يكبس فى التنانير) بركمسنه باش اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه باش لفظى تنورلره ادخال اولنور شهرلرده بيع اولنان باش اوزرينه واقع اولور بويله باش اكل ايلسه حانث اولور يوخسه چكركه وسرچه باشى اكل ايلسه حانث اولمز (والفاكهة على التفاح والبطيخ والمشمش) فاكهه لفظى الماو قاون وقاربوز وزردالو اوزرينه محمولدر * مثلا بركمسنه فاكهه اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه امام اعظم قتنده الما وقاون وقاربوز وزردالو ييسه حانث اولور (وعندهما على العنب والرطب والرمان ايضا) امامين قتنده اوزم وخرمانك تازه سى وانار اوزرينه دخى محمولدر تفاح وبطيخ ومشمشه حمل اولنديغى كبى (ولا تقع على القثاء والخيار اتفاقا) بالاتفاق قثا وخيار اوزرينه حمل واقع اولمز (والادام على ما يصطبغ به كالخل والزيت واللبن) ادام يعنى قاتق شول شئ اوزرينه محمولدركه اول شئ ايله اتمك صبغ اولنمق ممكن اوله سركه وزيت وسود كبى مثلا بركمسنه قاتق اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه بونلردن برينى ييسه حانث اولور (وكذا الملح) طوز دخى ادامدر يعنى قاتق اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه ده طوز ييسه حانث اولور (لا اللحم والبيض والجبن الا بالنية) لحم وييمرطه وپنير ادام دكلدر الا نيت ايله ادام اولور مثلا قاتق اكل ايلميه يم ديو يمين ايلسه ولحم وبيض وجبنى نيت ايلسه واكل ايلسه حانث اولور (وعند محمد هى ادام ايضا) امام محمد قتنده لحم و بيض وجبن دخى خل وزيت ولبن وملح كبى ادامدر يعنى قاتقدر زيرا بونلر اتمك ايله اكل اولنه كلمشدر (والعنب والبطيخ ليسا بادام فى الصحيح) عنب و بطيخ مذهب صحيحده ادام دكلدر * حاصل كلام ادام اوچ وجه اوزره در مايصطبغ به اولان يعنى اتمكى بو يايوب بولاشمق ممكن اوله بالاتفاق ادامدر بطيخ وعنب وتمر بونلرك امثالى كه بالكرا كل اولنمق غالب اوله بالاتفاق ادام دكلدر ولحم و بيض وجبن اختلاف اوزره در امام محمد ادام اولمسنه ذاهب اولدى امام اعظم وابو يوسف ادام اولمامسنه ذاهب اولمشلردر (والغداء الاكل فيما بين طلوع الفجر والزوال) غدا طلوع فجر ايله زوال بيننده اولان اكلدر مثلا بركمسنه تغدى ايلميه يم ديو يمين ايلسه ذكر اولنان وقتده طعام ييسه حانث اولور (والعشاء فيما بين الزوال ونصف الليل) عشا زوال ايله نصف الليل بيننده اولان

اكلدر

اكلدر مثلا بركمسنه تعشى ايلميه يم ديو يمين ايلسه اولوقت اكل ايلسه حانث اولور (والسحور فيما بين نصف الليل وطلوع الفجر) سحور نصف ليل ايله طلوع فجر بيننده اولان اكلدر غدا وعشا وسحورك معناسى اكل الغداء واكل العشاء واكل السحور ديمكدر حذف مضاف قبيلندندر زيرا غدا اول وقتده اكل اولنان طعامك اسميدر عشا وسحور دخى كذلك مثلا بركمسنه تسحر ايلميه يم ديو يمين ايلسه بو وقتلرده اكل ايلسه حانث اولور (وفى ان اكلت اوشربت اولبست او كلمت اوتزوجت اوخرجت ونوى معينا لا يصدق) اكر اكل ايدرسم وياخود ايچرسم وياخود كيرسم وياخود تزوج ايدرسم وياخود چقارسم لفظلريله يمين ايدوب وشئ معينه يمين ايلسه ديانة وقضاء تصديق اولنمز زيرا نيت ملفوظده صحيح اولور طعام وشراب وثوب وسائرى ملفوظ دكللردر وطعام وشراب وثوب وغيريلرى اقتضاء مقدر اولور اصولده ايسه ثابت اولمشدركه مقتضى ايچون عموم يوقدر بوتقديرجه تخصيص لغو اولور امام شافعى قتنده تصديق اولنور زيرا انك قتنده مقتضى ايچون عموم واردر (ولو زاد طعاما او شرابا ونحوه صدق ديانة لا قضاء) اكر طعاما لفظى زياده ايلسه مثلا ان اكلت طعاما وان شربت شرابا ودخى بونلره مشابه اولنلرى زياده ايدوب يمين ايلسه ديانة تصديق اولنور اما قضاء تصديق اولنمز زيرا مذكور اولان مفعول محل شرطده نكره در ومحل شرطده اولان نكره موضع نفيده عامدر تخصيص نيت صحيح اولور قضاء تصديق اولنمز (وفى لا يشرب من دجلة لا يحنث بشربه منها باناء مالم يكرع) حالفك دجله دن ايچميه يم ديو اولان يميننده دجله دن چناق ايله ايچمسيله حانث اولمز ابو حنيفه قتنده مادامكه اغزنى دجله يه قويوب ايچميه (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلرك قتنده انا ايله شرب ايلسه حانث اولور (وان قال من ماء دجلة حنث بالاناء اتفاقا) اكر ماء دجله دن شرب ايلميه يم ديو يمين ايلسه بالاتفاق انا ايله حانث اولور زيرا يمين صو اوزرينه منعقد اولدى هر نوجهله ايچرسه حانث اولور (وكذا فى الجب والبئر) جب و بئردن ايچميه يم ديو يميننده دخى انا ايله شرب ايلسه حانث اولور زيرا بو ايكيسنك صوينى انا ايله ايچيلور اول اجلدن حانث اولور جب ايچى اورلمش اولميان قيويه ديرلر (وفى الاناء بعينه) اناده اولان يمين دخى بعينه در يعنى بركمسنه شو چناقدن شرب ايلميه يم ديو يمين ايلسه واول چناقدن شرب ايلسه حانث اولور زيرا متعارف چناقدن ايچمكدر (وامكان البر شرط صحة الحلف خلافا لابى يوسف) باراولمانك امكانى يمينك صحتنك شرطيدر وامام اعظم وامام محمد يمينك منعقد اولمسى ايچون محلوف عليه ممكن الوقوع اوله كركسه يمين بالله اولسون كركسه طلاق وعتاق اولسون و يمينك محلى برخبردركه آنده صدق رجا اولنه زيرا شيئك محلى قابل حكم اولمق كركدر و يمينك حكمى ايسه بار اولمقدر و بار اولمق صدقى رجا اولان شيئده اولور امكان بر اولميجق اصلا يمين منعقد اولمز ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده امكان بر يمينك صحتنك شرطى دكلدر زيرا يمين سائر عقود شرعيه كبى برعقددر واول يمين ايچون برمحل لازمدر محل ايسه مستقبلده برامرك وقوعندن خبرويرمكدر كرك حالف اولان امرك ايقاعنه قادر اولسون كرك اولمسون يمين منعقد اولور (فمن حلف ليشربن ماء هذا الكوز اليوم ولا ماء فيه او كان فصب قبل مضيه لا يحنث) شول كمسنه كه بوكون شو برداغك صوينى البته ايچه يم ديو يمين ايلسه حالبوكه برداقده صو اولمسه وياخود حين يميننده برداقده صو اولسه لكن كون كچمزدن مقدم دوكلسه امام اعظم وامام محمد قتنده حانث اولمز زيرا بار اولمق ممكن دكلدر انلرك قتنده امكان بر يمينك صحتنك شرطيدر بونده ايسه شرط بولنمغله حانث اولمز (خلافا له) امام يوسف ايچون خلاف واردر آنك قتنده امكان بر شرط دكلدر (وكذا ان لم يقل اليوم) حالف اولان كمسنه اليوم لفظى ديمسه بنه حانث اولمز (الا ان كان فصب فانه يحنث بالاتفاق) الامكركه يوم ذكر اولنميان يميننده برداق ايچنده صو اوله ودوكله بالاتفاق يمين ايدن كمسنه حانث اولور (وفى ليصعدن السماء او ليطيرن فى الهواء او ليقلبن هذا الحجر ذهبا او ليقتلن زيدا عالما بموته انعقدت وحنث فى الحال) بركمسنه البته سمايه صعود ايده يم وياخود هواده اوچه يم وياخود شو طاشى التونه قلب ايده يم وياخود زيدك موتنه عالم ايكن زيدى قتل ايده يم ديو يمين ايلسه منعقد اولور فى الحال حانث اولور (وان لم يعلم بموته فلا) اكر زيدك موتنه عالم دكل ايسه يمين منعقد اولميوب حانث اولمز زيرا اول كمسنه نك مرادى بين الناس متعارف اولان قتل ايدى اول ايسه ميت بولنوب حقيقتده قتل

ممتنع اولدی بو تقدیرجه انعقادیمینك شرطی امکان برایدی بولنمامغله حنث لازم کلمز (خلافا لابی یوسف)
ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا آنك قتنده امکان بر انعقادیمینه شرط دکلدر (وفی لا یتکلم فقرأ القرآن
اوسبح اوهلل اوکبر لا یحنث سوآء فی الصلاة اوخارجها فی المختار) حالفك سویلیه یم دیو اولان یمیننده
قراءت قرآن ایلسه ویاخود تسبیح ایلسه ویاخود تهلیل ایلسه ویاخود تکبیر ایلسه حانث اولمز بو افعالی
کرك صلاتده ایشلسون کرك خارج صلاتده ایشلسون برابردر ومختار اولان بودر زیرا عرفا وشرعا بو افعالی
اشلینه متکلم دینلمز بلکه قارئ ومسبح ومهلل دینلور (وفی لا یکلمه فکلمه بحیث یسمع وهو نائم حنث
ان ایقظه) برکسنه فلان کسنه یه سویلیه یم دیو یمین ایلسه وبر وجهله سویلسه که محلوف علیه او یورایکن
استماع ایلسه حانث اولور اکر او کلام انسانی او یاندیررسه * صاحب هدایه مبسوطك بعضی روایتنی نقلا
دیمشدرکه اول کلام نائمی او یاندرمق شرطدر روسایخمزدخی بونك اوزرینه در (وقیل مطلقا) ودینلمشدرکه
مطلقا حانث اولور کرك او یاندرسون کرك او یاندرمسون (ولو کلم غیره وقصد سماعه لا یحنث) فلانه سویلیه یم
دیو یمین ایلدکدنصکره بر آخر کسنه یه سویلسه ومحلوف علیه ایشتدرمك قصد ایلسه حانث اولمز زیرا
حالفك آخره تکلمی حقیقتده محلوف علیه تکلم دکلدر (ولو سلم علی جماعة وهو فیهم حنث) اکر حالف
بر جماعته سلام ویرسه ومحلوف علیه اول جماعت ایچنده اولسه حانث اولور (فان نواهم دونه لا یحنث)
اکر جماعته نیت ایدوب محلوف علیه نیت ایلمسه قصدی او لمدیغی ایچون دیانة حانث اولمز (ولو قال الا باذنه
فاذن ولم یعلم فکلمه یحنث) اکر حالف اولان فلان کسنه یه سویلیه یم الا کندونك اذنیله سویلیه یم دیو یمین
ایلسه ومحلوف علیه دخی حالفه سویلمك ایچون اذن ویرسه لکن کندوسی اذن ویردیکنی بلمسه اول
کسنه یه سویلسه ابو حنیفه وامام محمد قتنده حانث اولور زیرا اذن اعلام اولان اذاندن مشتقدر ویاخود
اذنده واقع اولمقدن مشتقدر بونلرك هر بریسی متحقق اولمز الا ایشتمکله اولور (خلافا لابی یوسف)
ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنك قتنده حانث اولمز (وفی لا یتکلم شهرا فهو من حین حلف) حالفك
برآی فلان کسنه یه سویلیه یم دیو اولان یمیننده انعقاد یمین حلف ایلدیکی وقتدن حساب اولنور
(ویوم اکلمه لمطلق الوقت) حالفك یوم اکلم فلانا فامرأتی طالق دیو اولان یمیننده لیلا ونهارا تکلم ایدرسه
حانث اولور زیرا اسم یوم یچون فعل ممتده مقارن اولسه مطلق وقت مراد اولور (ویصح نیة النهار فقط)
یوم اکلم فلانا لفظی ایله اولان یمیننده حالف اولان کسنه نهاری نیت ایلدم دیسه انجق نیت نهار
صحیح اولور یوم نهارده ذکر اولنه کلمشدر (ولیلة اکلمه علی اللیل خاصة) برکسنه فلانه لیلده سویلرسم
دیو یمین ایلسه انجق کیجه اوزرینه محمولدر حتی کوندز تکلم ایلسه حانث اولمز زیرا لیل مطلق وقت ایچون
استعمال اولنمز ونهار بیاض خالصدن عبارت اولدیغی کبی لیل دخی سواد ایچون اسمدر (وفی ان کلمته
الا ان یقدم زید اوحتی یقدم او الا ان یأذن زید اوحتی یأذن فکلمه قبل ذلك حنث) حالفك اکر فلانه
زید کلنجیه دکین سویلرسم دیو اولان یمیننده ویاخود لفظ حتی ایله یعنی ان کلمته حتی یقدم زید دیو اولان
یمیننده ویاخود الا ان یأذن زید لفظی ایله اولان یمیننده ویاخود حتی یأذن لفظی ایله اولان یمیننده ذکر اولنان
شروطدن مقدم تکلم ایدرسه حانث اولور زیرا قدوم واذن غایت اولمشدر ویمین ایسه قبل الغایه باقیه در
وبعد الغایه ایسه منهیه در امدی قبل الانتهاء تکلم ایله حنث واقع اولور وبعد الانتهاء حنث واقع اولمز
وحتی نك غایت ایچون اولمسی ظاهر اما الا ان غایت ایچون اولمسی الا اصلنده استثناء ایچوندر
وان ایسه مصدریه در چونکه یقدم نك مصدریکه قدومدر تکلمدن متصدر اولدی بومحلده الا وان غایت
ایچون مستعار قلندی استثنا ایله غایت بیننده مناسبت اولدیغی ایچون زیرا غایت مغیانك امتدادنی
نفی وانتهاسنی بیان ایچوندر واستثناء منهی دخی قصر وحکمنك انتهاسنی بیان ایچوندر (وان مات زید
سقط الحلف) اکر زید متوفی اولسه یمین ساقط اولور ابو حنیفه وامام محمد قتنده زیرا امکان بر انلرك قتنده
انعقادیمینه شرطدر بونده ایسه زیدك موتی ایله منتفی اولدی اما ابو یوسف قتنده موتی ایله یمین ساقط اولمز
زیرا امکان بر انك قتنده انعقادیمینه شرط دکلدر بو تقدیرجه غایتك سقوطی ایله یمین مؤبد اولدی یعنی
تأبید اوزره قالدی (وفی لا یأکل طعام فلان اولا یدخل داره اولا یلبس ثوبه اولا یرکب دابته اولا یکلم عبده)

حالفك فلانك طعامنی یمیه یم ویاخود دارنه داخل اولمیه یم ویاخود ثوبنی کیمیه یم ویاخود دابه سنه بنمیه یم
ویاخود عبدنه تکلم ایلمیه یم دیو یمیننده (ان عین وزال ملکه وفعل لا یحنث) اکر حالف طعام وداروثوبی
ودابه یی وعبدی تعیین ایلسه مثلا طعام فلان هذا وداره هذا وثوبه هذا ودابته هذه وعبده هذا دیمکله
تعیین ایلسه وتعیین اولنان اشیا بیع ویاخود هبه ایله اول کسنه نك ملکندن زائل اولسه یمین ایدن کسنه
اول فعلی ایشلسه حانث اولمز زیرا عقدیمین مضاف اولان شیئك عینی اوزرینه واقع اولور واشارتده اولان
تأثیر کبی اضافتده دخی تأثیر واردر اضافت منقطع اولور ملکندن زائل اولیجق تأثیر قالمیوب یمین
منعقد اولمز کویا که اول شیء مادامکه فلانك ملکنده اوله دیمش اولدی (خلافا لمحمد فی العبد والدار) امام محمد
ایچون عبد وداروه خلاف واردر زیرا اضافت تعریف ایچوندر واشارت ایسه تعریفده اضافتدن
ابلغدر و بومحلده اشارت معتبره اولوب اضافت لغو اولور بو تقدیرجه ذکر اولنان عبده تکلم ودارنه
دخول بولنورسه کرکسه فلانك ملکنده اولسون کرکسه اولمسون حانث اولور (وفی المتجدد لا یحنث اتفاقا)
ذکر اولنان صورتلرك کلیسنده مثلا فلانك شو طعامنی اکل ایلمیه یم وشو دارنه کیرمیه یم وسائرنه بویلجه
اشارت ایلسه یمین ایلدکدنصکره جدید طعام ودار وثوب ودابه وعبد اشترا ایلسه وحالف اولان کسنه
اشیاء جدیده دن اکل ودخول ولبس ورکوب وتکلم بونلری ایشلسه بالاتفاق حانث اولمز زیرا یمین
مشار الیه اوزرینه واقع اولمش اولور (وان لم یعین لا یحنث بعد الزوال) اکر حالف طعام وداروثوب ودابه
وتکلمی تعیین ایتمیوب واشیاء مذکوره یی مزبورك ملکندن زائل اولدقدنصکره ایشلسه حانث اولمز
(ویحنث بالمتجدد) اشیاء مذکوره تجدد ایله حانث اولور مثلا متعین اولمدقده حالف اولان کسنه طعام ودار
وثوب ودابه وعبد اشترا ایلسه بونلری ایشلمکله حانث اولور (وفی لا یکلم امرأته اوصدیقه یحنث فی المعین
بعد الابانة والمعادات) برکسنه فلانك خاتوننه وصدیقنه تکلم ایلمیه یم دیو یمین ایلسه معینده خاتون زوجندن
مفارقتدنصکره وصدیقی عداوت ایلدکدنصکره تکلم ایلسه حانث اولور مثلا لا اکلم امرأة فلان هذه لفظیله
یمین ایدوب تکلم ایلسه حانث اولور زیرا بومحلده اضافتك تأثیری اوزره جانب اشارت ترجیح اولنور اشارت
تعریفده اضافتدن ابلغدر (وفی غیره لا) غیر معیننده حانث اولمز * مثلا هذه ویاخود هذا لفظنی سویلیوب
لا اکلم امرأته اوصدیقه دیو یمین ایلسه ابانه ومعاداتدنصکره تکلم ایلسه حانث اولمز (الا فی روایة عن محمد)
الا امام محمددن بر روایتده حانث اولور زیرا مقصود محلوف علیهی هجر ایتدیر بر رواضافت ایسه تعریف ایچوندر
مشار الیه اولمیان مشار الیه کبی اولمشدر اما امام اعظم وابو یوسف ایچون دلیل عقلی بودرکه
اسم اشارت ترك اولنوب هجر اولنسه برکسنه اسمیله ذکر اولنمق غیری ایچون محتملدر بو تقدیرجه احتمال
شك ایله حنث لازم کلمز (ویحنث بالمتجدد) جدیدا اولان صدیق وخاتوننه تکلم ایلسه حانث اولور مثلا
فلانك خاتوننه وصدیقنه تکلم ایلمیه یم دیو یمین ایلسه وبعد الیمین بر آخر خاتون آلوب وغیری صدیق ایدنسه
حالف اولان کسنه جدیدا آلدیغی خاتونه وصدیقنه تکلم ایلسه حانث اولور (وفی لا یکلم صاحب
هذا الطیلسان فباعه فکلمه حنث) برکسنه شو طیلسان صاحبنه سویلیه یم دیو یمین ایلسه وصاحبی
طیلسانی بیع ایلسه وبعده حالف اولان کسنه طیلسانی بیع ایدن کسنه یه سویلسه حانث اولور زیرا
اول کسنه نك ذاتنده در طیلسانده دکلدر امدی طیلسان کتمکله عدم حنث لازم کلمز (لا اکلمه حینا
اوزمانا اوالحین اوالزمان ولا نیة فهو علی ستة اشهر ومعها ما نوی) برشخص آخر کسنه یه لا اکلمه حینا اوزمانا
دیو یمین ایلسه ویاخود لام ایله معرف الحین اوالزمان دیو یمین ایلسه وبرشیئه نیتی اولمسه بو یمین التی آی
اوزرینه واقع اولور وبو الفاظ اکر نیت ایله اولورسه یمین نیت ایلدیکی شیء اوزرینه واقع اولور زیرا حین ایله زمان
قلیل مراد اولنور نتکیم حق سبحانه وتعالینك (فسبحان الله حین تمسون وحین تصبحون) قول شریفنده
واقع اولمشدر بومحلده حیندن مراد وقت صلاتدر ولفظ حین ایله موضع آخرده مراد قرق سنه در نتکیم
حق سبحانه وتعالینك (هل اتی علی الانسان حین من الدهر) قول شریفنده واقع اولمشدر ومحل آخرده
حیندن مراد التی آیدر حق سبحانه وتعالینك (تؤتی اکلها کل حین باذن ربها) قول شریفنده اولدیغی کبی
بو حیندن مراد التی آیدر وعند الاطلاق وسطه حمل اولنور زیرا (خیر الامور اوساطها) ایدیکی بدیهیدر

ابن عباس حضرتلری دخی آلتی آی اولمق اوزره ذاهب اولمشدر لفظ زمان دخی حین استعمالی کبی
استعمال اولنور و حین وزمانك وذكر اولنان قیودلك فائده سی برشیئه نیتی اولدیغنده در اكر نیتی وار ایسه
نیت ایلدیکی شیء اوزرینه واقع اولور (وان قال الدهر او الابد فهو علی العمر) اكر یمین ایدن كسنه لا اكلم
الدهر و یاخود لا اكلم الابد دیو یمین ایلسه بو یمین عمره محمولدر تعریف وتنكیری علی السوادر چونكه بو محلده
حین وزمان آلتی آی اولمق معهود اولدی ایسه تعریف دخی معهوده منصرف اولور وذكر اولنان قیودلك
فائده سی برشیئه نیتی اولدیغنده در اكر نیتی وار ایسه نیت ایلدیکی شیء اوزرینه واقع اولور (ولو قال دهرا
فقد توقف الامام) اكر لا اكلم دهرا دیو یمین ایلسه امام اعظم حضرتلری منكر ذكر اولنان دهرده توقف
بیورمشدر وقتاكه دهردن سؤال اولندقده لا ادری ما مقداره بیوردقلری محققدر (بیت)
ثمان توقف فیه الامام * اوان الختان وسؤر الحمار * وفضل الملائكة والمرسلینا * ودهر وخنثی ولحم جلاله *
وكلب معلم وطفل المشركینا * و امام اعظم حضرتلری منكر اولان دهرك جوابنده توقف بیوردیغندن
غیری یدی شیئده دخی توقف بیورمشلردر بریكه منكور اولان دهردر و اوان ختان سؤر حمار فضل
بین الملائكة والمرسلین وخنثی المشكل ولحم جلاله وكلب معلم و محل اطفال مشركیندر بو سكز شیئدن
سؤال اولندقده جواب بیرمیوب توقف بیوردقلری محل خفاده دكلدر (وعندهما هو كالزمان) امامین قتنده
دهر زمان كبیدر (ولو قال ایاما او شهورا او سنین فعلی ثلاثة) واكر لا اكلم ایاما و یاخود لا اكلم شهورا و یاخود
سنین دیو یمین ایلسه ایامده اوچ كون وشهورده اوچ آی و سنهده اوچ سنه اوزرینه محمول اولور زیرا جمع
منكر جنس وعهد اوزرینه حمل اولنمز اقل جمع اوزرینه واقع اولور (وان عرف فعلی عشرة كایاما كثیرة)
اكر معرف باللام ایسه مثلا لا اكلم الایام او الشهور او السنین دیو یمین ایلسه ایامده اون كون وشهورده
اون آی وسنینده اون سنه اوزرینه محمولدر ایاما كثیرة كبی زیرا ابو حنیفه قتنده معرف باللام اولان
جمع ایله مراد اولان منتهاسیدر بویله جمعك منتهاسی ایسه اوندر (وقالا علی جمعة فی الایام وسنة فی الشهور
والعمر فی السنین) امامین دیدیلركه لا اكلم الایام لفظنده جمعه اوزرینه محمولدر یعنی هفته یه حمل اولنور
ولا اكلم الشهور لفظنده سنه اوزرینه محمولدر ولا اكلم السنین لفظنده عمره محمولدر

(باب الیمین فی الطلاق والعتق)

بو باب طلاق وعتقده واقع اولان یمینك احكامی بیاننده در (قال ان ولدت فانت كذا حنث فی المیت)
بر كسنه خاتوننه اكر سن ولد كتورر ایسك طالق اول دیسه نیت ایله حانث اولور مثلا بر میت اوغلان وجوده
كلمكله حانث اولور زیرا وجوده كلان ولد میته حقیقة وعرفا وحكما مولود تسمیه اولنور وشرعا دخی ولد
تسمیه اولنور زیرا شرع بو مولودی ولد اعتبار ایتمشدر حتی انكله عدت منقضیه اولور واندنصكره خارج اولان
دم نفاسدن عد اولنور و جاریه ایسه ام ولد اولور (ولو قال لامته ان ولدت فهو حر فولدت میتا ثم حیا
عتق الحی) بر كسنه جاریه سنه اكر ولد كتورر ایسك اول ولد حر اولسون دیسه و جاریه بر میت ولد كتورسه
اندنصكره بر حی ولد كتورسه امام اعظم قتنده حی اولان ولد معتق اولور زیرا اسم ولد وصف حیات ایله
مقید اولسه لغو اولوردی (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده معتق اولمز زیرا ولد ایله
اول شرط متحقق اولوب لكن میت محل حریت اولمغین یمین منحل اولوب جزایه مصادف اولمدی یعنی شرط
جزاسز منحل اولدی (وفی اول عبد املكه فهو حر فملك عبدا عتق) و بر كسنه اول عبده مالك اولورسم اول عبد
حردر دیسه و بر عبده مالك اولسه معتق اولور زیرا اول فرد سابقك اسمیدر بو تقدیرجه فرد سابقك اولیتی
عبد آخر اشتراسنه محتاج دكلدر (ولو ملك عبدین معا ثم آخر لا یعتق واحد منهم) اكر معا ایكی عبده
مالك اولسه اندنصكره بر آخر عبده مالك اولسه اول اوچ عبددن بریسی معتق اولمز (ولو زاده وحده
عتق الآخر) اكر وحده قیدنی زیاده ایلسه آخركه ثالثدر معتق اولور مثلا اول عبد املكه وحده فهو حر
دیسه ومعا ایكی عبد اشترا ایدوب بعده بر دخی اشترا ایلسه وحده قیدی اولمغله ایكیدنصكره آلدیغی
اوچنجی عبد معتق اولور زیرا حالف اولان كسنه وحده لفظی ایله حالت ملكده انفرادی مراد ایلمشدر
ولفظ وحده حال ایچوندر مثلا جاءنی زید وحده دیسك ای منفردا دیمكدر اما وحده موضعنده واحدا دیسه

اوچنجی عبد معتق اولمز وحده ایله واحدا بیننده فرق بودركه وحده مقرون اولدیغی فعلده غیرك مشاركتنی
نفی وكندونك اول فعلده انفرادنی اقتضا ایدر بوخسه ذاتده انفرادنی اقتضا ایلمز معلومدركه دارده بر خاتون
وار ایكن فی الدار رجل واحد دیمك صحیح اولور زیرا لفظ واحد ذاتده انفرادی اقتضا ایدركه اول رجل ایله در
بوخسه فعل مقرون كه دارده اولمسیدر آنی اقتضا ایلمز اما دارده خاتون وار ایكن فی الدار رجل وحده دیمك
صحیح دكلدر زیرا وحده لفظی رجلك تفردینك وصفنی اقتضا ایدركه اول رجلك دارده اولمسیدر بوخسه
ذاتده انفرادنی اقتضا ایلمز چونكه بو ذكر اولنان حكم ثابت اولدی ایسه حالفك املكه وحده قولی تملكدن
تفردی اقتضا ایدر عبد ثالث دخی بو صفت ایله متصف اولمغین معتق اولور (ولو قال آخر عبد املكه فهو حر
فمات بعد ملك عبد واحد لا یعتق) اكر آخر عبد املكه فهو حر دیسه بر عبده مالك اولدقدنصكره اولسه
اول عبد معتق اولمز زیرا آخر لفظی فرد لاحقك اسمیدر اول اسمه غیری مشارك اولیجق اولیله اولسه مقدم
بر شیء واقع اولمدیكه بو عبد لاحق اسمیله مسمی اوله اول اجلدن معتق اولمز (ولو بعد ملك عبدین متفرقین
عتق الاخر منذ ملك من كل ماله) اكر حالف متفرقین ایكی عبده مالك اولدقدنصكره فوت اولسه آخركی
معتق اولور زیرا فرد لاحق اولور صحتی حالنده اشترا ایلدی ایسه مالك اولدیغی حیندن كلی مالندن معتق اولور
(وعندهما عند موته من الثلث) امامین قتنده موتی قتنده ثلث مالندن معتق اولور كر كسه وقت شراده
صحیح اولسون كر كسه مریض اولسون زیرا حریتك ثبوتی كندودنصكره عدم شرادر بوایسه موتی ایله
متحقق اولوب ثلثدن اعتبار اولنور (وعلی هذا اخر امرأة اتزوجها فهی طالق ثلاثا فلا ترث) و بو قول
اوزره اكر بر كسنه آخر امرأة اتزوجها فهی طالق ثلاثا دیسه صكره الدیغی خاتونی تزوج ایلدیكی حینده
ابو حنیفه قتنده مطلقه اولور بو تقدیرجه میراثه مستحقه اولمز (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر
انلرك قتنده وقوع طلاق موتنه مقصوردر میراثه مستحقه اولور (وكل عبد بشرنی بكذا فهو حر فبشره ثلاثة
متفرقون عتق الاول وان بشروه معا عتقوا) بر كسنه هر عبدكه فلان شیئی تبشیر ایلیه اول عبد حر اولسون
دیسه واوچ قولی متفرقا تبشیر ایلسه لر اولكیسی معتق اولور واكر اوچی معا تبشیر ایلسه لر اوچی دخی
معتق اولور بشارت جمله سندن واقع اولمشدر (ولو قال من اخبرنی عتقوا فی الوجهین) اكر بشرنی مكاننه
اخبرنی دیسه اخبار ایدن عبدلك اوچی دخی ایكی وجهدن یعنی متفرقا ومجتمعا اخبار ایلدكلرنده معتق اولورلر
زیرا هر برندن اخبار بولنمش اولور (ولو نوی كفارته بشراء ابیه سقطت) اكر باباسنی شرا ایلدكده كفارتی
ایچون نیت ایلسه كفارتی ساقط اولور (لا بشراء امة استولدها بالنكاح) نكاح ایله استیلاد ایچون اولان
جاریه اشتراسی نیت ایله كفارتدن واقع اولمز مثلا بر كسنه بر جاریه یه سنی اشترا ایدرسم كفارت یمینمدن حره
اول دیسه بعده اشترا ایلسه شراء ملك و جودی بولنمغله معتق اولور اما كفارتدن واقع اولمز زیرا جاریه نك
حریتی استیلاد ایله مستحقه اولوب یمینه مضاف اولمز (او عبد حلف بعتقه) و یاخود عتقنه یمین ایلدیكی
عبدك شراسیله كفارت یمیندن اولمق اوزره نیت ایلسه كفارتدن واقع اولمز مثلا ان اشتریت هذا العبد
فهو حر دیسه واشترا ایلدكده كفارت یمینه نیت ایلسه جائز اولمز (الا ان قال ان اشتریتك فانت حر عن كفارتی)
لا مكر كه اكر سنی اشترا ایدرسم كفارتمدن حر اول دیه بو لفظ ایله تكلم ایدرسه كفارتدن واقع اولور
(وفی ان تسریت امة فهی حرة ان تسری من فی ملكه وقت الحلف عتقت) اكر جاریه یه تسری ایدرسم
اول جاریه حره در دیو یمین ایلسه وقت حلفده ملكنده اولان جاریه یه تسری ایلسه معتقه اولور مثلا
نه مقدار جاریه سی بولنورسه هر قنغیسنه جماع ایدرسه معتقه اولور لفظ امة نكره در سیاق شرطده واقع اولوب
عموم افاده ایدر (وان تسری من ملكها بعده لا تعتق) اكر یمیندنصكره مالك اولدیغی جاریه یه تسری ایلسه
معتقه اولمز (وفی كل مملوك لی حر عتق عبیده ومدبره وامهات اولاده لا مكاتبوه الا ان نواهم) بر كسنه
كل مملوك حردر دیسه جمله قوللری ومدبرلری وامهات اولادلری معتق اولور اما مكاتب اولان قوللری
معتق اولمز الا مكر كه مكاتب اولنلره نیت ایلیه (وفی هذه طالق او هذه وهذه طلقت الاخیرة وخیر فی الاولیین)
اوچ خاتونی اولان كسنه نك هذه طالق او هذه وهذه قولنده اخیركی او چنجیسی مطلقه اولور ایكی اولك
طلاقنده مخیر اولور زیرا لفظ او احد مذكورینی اثبات ایچوندر واو ایسه حكمده اشارت ایچوندر كویا كه

حالف اولان كمسنه احديكما طالق وهذه ديمش اولدى (وكذا العتق والاقرار) عتق واقرار دخى بو بلجه در
مثلا بر كمسنه اوچ عبدنه هذا حر اوهذا وهذا ديسه اوچنجيسى معتق اولور ايكى اوّلكيده مخيردر اقراره مثال
بر كمسنه لفلان على الف اولفلان وفلان ديسه اوچنجى ايچون بشيوز لازم اولوب ايكى اولكيده مخيردر

(باب اليمين على الانواع)

بو باب بيع وشرا وتزوج وبونلردن غيرى اولان اشياده يمينك احكامى بياننده در (يحنث بالمباشرة
دون التوكيل فى البيع والشراء والاجارة والاستيجار والصلح عن مال والقسمة وخصومة وضرب الولد)
ذكر اولنان احوالده يمين ايلسه مباشرت ايله حانث اولور ووكيل ايلمكله حانث اولمز مثلا بيع وشرا وسائر ذكر
اولنانلرى ايلميه يم ديو يمين ايلسه كندوسى اول افعالى ايشلسه حانث اولور اما غيرى كمسنه يى بو افعالى
ايشلمكه وكيل ايلسه حانث اولمز زيرا شرط عقد ايدى اول ايسه موكله بولنيوب عاقدده بولندى بو تقديرجه
حانث اولمز (ويحنث بهما فى النكاح والطلاق والخلع والعتق والكتابة والصلح عن دم عمد والهبة والصدقة
والقرض والاستقراض) ذكر اولنان احوالده مباشرت وتوكيل ايله حانث اولور زيرا بونلرده اولان حقك
كليسى موكله عائددر بو تقديرجه وكيل رسول محض اولمش اولور * دررده مسطوردركه قرضه توكيل
باطلدر بو تقديرجه واجب اولوركه موكلك اوزرينه حنث ترتب ايلميه زيرا باطل اوزرينه حكم ترتب ايلمز
(وان نوى المباشرة خاصة صدق ديانة لا قضاء) اكر خاصة كندوسى مباشرته نيت ايدرسه ديانة تصديق اولنور
اما قضاء تصديق اولنمز (وكذا ضرب العبد والذبح والبناء والخياطة والايداع والاستيداع) ذكر اولنان
احوالده دخى مباشرت وتوكيل ايله حانث اولور (والاعارة والاستعارة وقضاء الدين وقبضه والكسوة والحمل
الا انه لو نوى المباشرة يصدق قضاء وديانة) ذكر اولنان احوالده دخى مباشرت وتوكيل ايله حانث اولور
الا مكر كه مباشرته نيت ايليه قضاء وديانة تصديق اولنور مثلا فلانك عبدنى ضرب ايلميه يم وقيونى ذبح ايلميه يم
واويى بنا ايلميه يم وثوبى ديكميه يم وامانت ويرميه يم وامانتنى قبول ايلميه يم وعاريت ويرميه يم
وعاريتنى قبول ايلميه يم ودينى قضا ايلميه يم وقبض ايلميه يم ديو يمين ايلسه وثوبنى كيميه يم وشواسنى حمل
ايلميه يم ديسه غيرى يسنه امر ايلسه كه اكا كيدرسه وياخود يوكلسه ينه حانث اولور زيرا ذكر اولنان اشياء
حسياتندر اثرى فاعلندن ظهورى ايله معلوم اولور بو تقديرجه چقن وكيلندن ظاهر اولسه مجازا موكلنه
نسبت اولنور چونكه بنفسه فعله نيت ايلدى حقيقت كلامنه نيت ايلمش اولور قضاء وديانة تصديق اولنور
(وفى لا يتزوج فزوجه فضولى فاجاز بالقول حنث وبالفعل لا يحنث) تزوج ايلميه يم ديو اولان يمينه
بر فضولى تزويج ايلسه وتزويج ايلديكنى كندويه خبر ويردكده قول ايله اجازت ويرسه حانث اولور زيرا
انتهاده اجازت ابتداده اذن كبيدر اكر فعل ايله اجازت ويرسه حانث اولمز زيرا عقود اقوال ايله مختصدر حالفك
فعلى عقد اولمز انجق آنك فعلى رضا اولمش اولور شرط حنث ايسه عقددر رضا دكلدر (وفى لا يزوج عبده
اوامته يحنث بالتوكيل والاجازة) عبدنى وجاريه سنى تزويج ايلميه يم ديو اولان يميننده توكيل
واجازت ايله حانث اولور زيرا بونلرك تزويجى ولينك ارادتنه توقف ايدر (وكذا فى بنته وابنه الصغيرين)
كوچك اوغل وقزنده دخى توكيل واجازت ايله حانث اولور (وفى الكبيرين لا يحنث الا بالمباشرة) بيوك اوغلو
وقزنده توكيل واجازت ايله حانث اولمز الا مباشرت ايله حانث اولور (ودخول اللام على البيع كان بعت لك
ثوبا يقتضى اختصاص الفعل بالمحلوف عليه بان امره) لامك بيع اوزرينه دخولى يعنى بعت فعلنه مقارن
اولمسى ان بعت لك ثوبا كبى اول لام فعلك محلوف عليه اختصاصنى اقتضا ايلر كنديسنك امريله اولمق اوزره
(سواء كان ملكه اولا) اول ثوب كرك ملكى اولسون كرك اولمسون برابردر لامك بيعه اقترانى مخاطبك
امريله اولمسنى اقتضا ايلدى (ومثله الشراء والاجارة والصباغة والبناء) شرا واجاره وصباغه وبنا بيع كبيدر
مثلا لا يشترى لك ثوبا وياخود لا يؤجر لك دارا اولا يصبغ لك سوادا وياخود لا يبنى لك دارا ديسه بو مقوله
فعل محلوف عليهك امرينى اقتضا ايدر كرك ملكى اولسون كرك اولمسون برابردر (وعلى العين كان بعت ثوبا لك
يقتضى اختصاصها به بان كان ملكه) لامك عين اوزرينه دخولى يعنى ثوبه مقارن اولمسى ان بعت ثوبا لك
قولى كبى اول لام عينك محلوف عليه ملك اولمق اوزره اختصاصنى اقتضا ايدر (سواء امره اولا) كركسه

امر

امر ايلسون كركسه امر ايلمسون برابردر محلوف عليه كه مخاطبدر عين كه ثوبدر ملك اولد قدنصكره
اكر امرى ايله اولمدين اول فعلى ايشلرسه حانث اولور * حاصل كلام ان بعت لك ثوبا قولنده صاحب نهايه ايضاح
ايچون لسان فارسى ايله تسطير ايدوب (اكر فروشم از بهر تو اين جامه را) يعنى اكر سنك ايچون شو جامه يى
بيع ايدرسم ديدكده اول ثوب كرك ملك اولسون كرك ملك اولمسون محلوف عليهك امرى لازمدر اكر بلا امر
ايشلرسه حانث اولمز امّا ان بعت ثوبا لك قولنده (اكر فروشم جامهٔ كه ملك تواست) يعنى سنك مالكك اولان
جامه يى بيع ايدرسم ديدكده اول ثوب آنك ملكى كركدر بويله اولد قده كرك امرى اولسون كرك اولمسون
اول فعلى ايشلرسه حانث اولور (وكذا دخولها على الضرب والاكل والشرب والدخول) لام اختصاصك
ضرب واكل وشرب ودخول اوزرينه دخولى دخى فعل محلوف عليهه اختصاصنى اقتضا ايدر ملك اولمق
اوزره كرك امر ايلسون كرك ايلمسون اكر لا يضرب لك ولدا او لا يضرب ولدا لك وياخود لا يأكل لك طعاما
اولا يأكل طعاما لك وياخود لا يشرب لك شرابا اولا يشرب شرابا لك وياخود لا يدخل لك دارا اولا يدخل
دارا لك ديو يمين ايلسه كرك تقديم ايلسون وكرك تأخير ايلسون حانث اولور زيرا بو افعال نيابتى قبول ايلمز
(وان نوى غيره صدق فيما عليه) اكر غيره نيت ايدرسه يعنى بعت لك ثوبا قولى ايله ثوبا لك قولنه وبعت ثوبا لك
قولى ايله بعت لك ثوبا قولنه نيت ايدرسه ديانة وقضاء كندى اوزرينه تغليظ اولان شيئده تصديق اولنور
بو خصوصه تخفيف اولان شيئده تصديق اولنمز صاحب تسهيل ديانة كليسنده تصديق اولنمسنه ذاهب اولمشدر
(وفى ان بعته او اشتريته فهو حر فعقد بالخيار عتق) اكر اول عبدى بيع ايدرسم وياخود اشترا ايدرسم حردر
ديو يمين ايلسه بعده خيار ايله بيع وياخود اشترا ايلسه شرط عتق كه بيع وشرادر بولنديغى ايچون اول عبد
معتق اولور زيرا مبيعده مادامكه ايام خيارك مدتنده اول عبده مالك اولور بو تقديرجه دخى معتق اولور زيرا
عتقى شرايه تعليق ايلمش اولدى كانه اول كمسنه خيار ايله شرادن صكره معتق اولسون ديمش اولدى
(وكذا لو عقد بالفاسد او الموقوف) اكر عقد فاسد ايله ياخود عقد موقوف ايله اولان شرا اولورايسه دخى معتق
اولور زيرا معناى بيع وشرا بولنمش اولور (ولو بالباطل لا يعتق) اكر عقد باطل ايله بيع وشرا ايلسه معتق اولمز زيرا
شرعا بيع وشرا دكلدر (وفى ان لم ابعه فكذا فاعتقه او دبره حنث) حالفك عبد ايچون ان لم ابعه فكذا كلامنده
يعنى عبدى بيع ايلمزايسم شويله اولسون ديو يمين ايلسه واول قولى اعتاق وياخود مدبر ايلسه حانث اولور
زيرا بيعه محل قالميوب شرط بولنمش اولور (قالت تزوجت على فقال كل امرأة لى طالق طلقت هى ايضا)
بر خاتون زوجنه بنم اوزريمه تزوج ايلدك ديسه وزوج دخى كل امرأة لى طالق ديسه بويله دين خاتون دخى
مطلقه اولور سائرلرى اولديغى كبى زيرا بو خاتون دخى كل امرأة تحتنده داخلدر اصل ايسه عموم ايله عملدر
(الا فى رواية عن ابى يوسف) الا ابو يوسفدن بر روايتده سائرلرى كبى خاتون مذكوره مطلقه اولمز زيرا
اول كمسنه نك غرضى غيرينك طلاقى ايله خاتوننى ارضا ايلمك ايدى بو تقديرجه بو كلام مطلق اولميوب
مقيد اولمش اولدى (وان نوى غيرها صدق ديانة لا قضاء) اكر زوج يمين ويرن خاتوندن غيرى يه نيت ايلمش
اولسه ديانة تصديق اولنور قضاء تصديق اولنمز زيرا كلمهٔ كل عموم ايچوندر بو تقديرجه تخصيص عام
خلاف ظاهردر (ومن قال على المشى الى بيت الله او الى الكعبة لزمه حج او عمرة مشيا فان ركب فعليه دم)
بر كمسنه پياده بيت اللهه وارمق وياخود كعبه يه وارمق اوزريمه نذر اولسون ديسه اول كمسنه يه پياده حج
وياخود عمره ايلمك لازم اولور اكر راكب اولورسه قربان لازم اولور اول كمسنه نك اوزرينه (ولو قال
على الخروج والذهاب الى بيت الله او المشى الى الصفا او المروة لا يلزمه شئ) اول كمسنه بيت اللهه خروج
وياخود بيت اللهه ذهاب اوزريمه اولسون ديسه وياخود صفايه وياخود مروه يه مشى اوزريمه اولسون
ديسه اول كمسنه يه برشئ لازم كلمز زيرا بو عبارتله التزام احرام متعارف دكلدر كه مجازا اوله وحقيقت لفظ
اعتبارى ايله دخى ايجابى ممكن دكلدر اول اجلدن اصلا ممتنع اولوب برشئ لازم كلمز (وكذا لو قال على المشى
الى الحرم او الى المسجد الحرام) ينه برشئ لازم كلمز اكر حرمه مشى وياخود مسجد حرامه مشى اوزريمه اولسون
ديسه زيرا حقيقت لفظ احرامى موجب دكلدر والتزام احرام بو عبارتله متعارف دكلدر (خلافا لهما)
امامين ايچون خلاف واردر زيرا حرم ومسجد حرامك حج وعمره يه شمولى واردر بو ايكيسنى ذكر حج وعمره يى

ذکری کیمدر اماصفا ومروه بونك خلافنجهدر (وفی عبده حران لم یحج العام فشهدا بکونه یوم النحر بالکوفة لایعتق) برکسنه اکر بوسنه حج ایلمزایسم عبدم حراولسون دیسه و حج ایلدم دیسه واول کسنه حج ایلمیوب یوم نحرده کوفهده اولدیغنه ایکی کسنه شهادت ایلسهلر اول قول معتق اولمز زیرا اول شاهدلر نفی حجه شهادت ایلدیلر (خلافا لمحمد) امام محمد خلاف ایدوب معتق اولمسنه ذاهب اولمشدر زیرا شاهدلر برمعلوم اوزرینه شهادت ایلمشلردرکه اول کوفهده تضحیهدر انتفاع حج ایسه بونك ضروراتندندر بوتقدیرجه شرط بولنمامشدر (لایصوم فصام ساعة بنیة حنث) برکسنه صوم ایلمیهیم دیو یمین ایلسه برساعت نیت ایله صائم اولسه حانث اولور زیرا صوم قصد قربت ایله مفطراتدن امساکدر اول ایسه بولندی (وان ضم صوما او یوما لامالم یتم یوما) اکر لایصوم قولنه صوما قولنی ضم ایلسه ویاخود یوما قولنی ضم ایلسه حانث اولمز مادامکه برکونی تمام ایلمیه (وفی لایصلی یحنث اذا سجد سجدة لاقبله) حالفك لایصلی یمیننده برسجده ایلسه اندنصکره صلاتی قطع ایلسه حانث اولور سجدهدن مقدم حانث اولمز اماقیاس بوایدیکه صومه اعتبارا صلاته شروع ایله حانث اوله وجه استحسان بودرکه صلاة ارکان مختلفهدن عبارتدر ارکانك جملهسی اولمینجه صلاة تسمیه اولنمز اما صوم رکن واحددرکه اول امساکدر وجزء ثانیدهدخی متکرر اولان بنه امساکدر اول اجلدن صومه شروع ایله حانث اولور صلاته شروع ایله حانث اولمز (وان ضم صلاة فبشفع لاباقل) اکر یصلی قولنه صلاة قولینی ضم ایلسه شفع ایله حانث اولور شفعدن اقل ایله حانث اولمز صاحب عنایه دیمشدرکه مادامکه قعده ایله ایکی رکعت تمام ایلمیه حانث اولمز (وفی ان لبست من غزلك فهو هدی فملك قطنا فغزلته ونسج فلبسه فهو هدی) برکسنه خاتوننه اکرسنك اکیردیککدن کیرسم اول هدی اولسون دیسه و برمقدار قطنه یعنی پنبهیه مالك اولسه اول پنبهیی خاتون اکیرسه واول ایپلك طوقنسه وزوج کیسه اول طوقنان شی هدی اولور ابوحنیفه قتنده هدیك معناسی مکهده تصدقدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا ملکنده ویاخود ملکك سببنه مضافدر صحیح اولور (فان لبس ماغزلت من قطن فی ملکه وقت الحلف فهدی بالاتفاق) زوج وقت حلفده کندو ملکنده اولان پنبهدن خاتونك اکیردیکنی کیسه اول شی بالاتفاق هدیدر (خاتم الفضة لیس بحلی) فضهدن اولان خاتم عرفا وشرعا حلی دکلدر حتی رجاله استعمالی مباح اولمشدر اماظهیریهده مذکوردرکه اکرفضهدن اولان خاتم نساء طائفهسنك خاتمی هیئتنده اولوب فص اولورسه حانث اولور وهو الصحیح دیو قید ایلمشدر (بخلاف خاتم الذهب) اماذهبدن اولان خاتم بونك خلافنجهدر التون خاتمك رجاله استعمالی حلال دکلدر (وعقد اللؤلؤ ان رصع فحلی والافلا) لؤلؤ اکرترصیع اولنمش ایسه حلیدر اکرترصیع اولنمامش ایسه حلی دکلدر زیرا عرفا ترصیع اولنمیانه حلی دینلمز ایمان ایسه عرفه مبنیدر عقد کسرعین ایله قلادهیه دیرلر (وقالا حلی مطلقا وبه یفتی) امامین دیدیلرکه اکر مرصع اولسون اکراولمسون عقد لؤلؤ حلیدر و بوقول ایله فتوی و یرلمشدر زیرا حقیقتده لؤلؤ حلی اولمسنه حق سبحانه وتعالینك (وتستخرجون منه حلیة تلبسونها) قول شریفی دالدر (وفی لایجلس علی الارض فجلس علی بساط او حصیر لایحنث) ارض اوزرینه اوتورمیهیم دیو یمین ایلسه و بساط اوزرینه ویاخود حصیر اوزرینه اوتورسه حانث اولمز زیرا بساط اوزرینه اوتوران کسنهیه ارض اوزرینه اوتوردی دینلمز (وان حال بینه و بینها ثیابه حنث) اکر کندو ایله ارض بیننه ثیابی حائل اولسه حانث اولور زیرا ثوب کندویه تابعدر حائل عد اولنمز (وفی لاینام علی هذا الفراش فجعل فوقه فراشا فنام علیه لایحنث) شوفراش اوزرینه اویومیهیم دیو یمین ایلسه ومشارالیه اولان فراش اوزرینه آخر فراش وضع اولنسه وانك اوزرنده اویوسه حانث اولمز وان جعل فوقه قرام یحنث یعنی چارشب ایسه فراشه تابعدر حائل اولمسی اعتبار اولنمز (وفی لایجلس علی هذا السریر ان جعل فوقه سریرا آخر فجلس علیه لایحنث) شوسریر اوزرینه جالس اولمیهیم دیو یمین ایلسه اکراول سریرك اوزرینه سریر آخر وضع اولنوب اوتورسه حانث اولمز (وان فوقه بساط او حصیر حنث) اکر مشارالیه اولان سریرك اوزرینه بساط ویاخود حصیر قونوب اوتورسه حانث اولور

(باب انواع الیمین)

بو باب ضرب وقتل و بونلردن غیری شیئلرده اولان یمینك احکامی بیانندهدر (الضرب والکسوة والکلام والدخول یختص فعلها بالحی) ضرب وکسوه وکلام ودخول بونلرك فعلی حیاتده اولانه مختص اولور اماضرب بدنه متصل اولان فعل مؤلمك اسمیدر میتده ایسه ایلام متحقق دکلدر بوتقدیرجه حیاتده اولانه مختص اولور وضرب فعل مؤلمك اسمی اولمسنی حق سبحانه وتعالینك (وخذ بیدك ضغثا فاضرب به ولا تحنث) قول شریفی نقض ایلدی * زیرا حضرت ایوب صلوات الله علی نبینا وعلیه بونك ایله یمیننده باراولدی حالبوکه ضغث ایله ضرب اولنقده ایلام یوقدر بوتقدیرجه جواب ویریلورکه جائزدرکه حضرت ایوب علیه السلام کندو یمینی خاتونی حقنده تخفیفا نص ایله ثابت برحکم اوله بوتقدیرجه غیری حکمی بوکا الحاق اولنمز اما کسوه ایله عندالاطلاق مراد تملیکدر تملیك ایسه میتده متحقق دکلدر الامکرکه کسوه ایله ستر مراد ایلیه اما کلام ایله مراد افهامدر موتاده ایسه فهم متصور دکلدر * اکر دینلورسهکه نبی علیه السلامدن روایت اولنمشدرکه اصحاب قلیب اسملری ایله (هل وجدتم ماوعد ربکم حقا فقد وجدت ماوعدنی ربی حقا) دیو خطاب ایلدکده عمر رضی الله عنه یارسول الله میته می سویلرسز دیدکده (فقال ماانتم باسمع من هؤلاء) سز بونلردن زیاده ایشیدیجی دکلسز بیوردی نبی علیه السلامك موتایه خطابی وانلرك خطاب نبی علیه السلامی احیادن اسمع اولملری معجزهٔ باهرهدر * جواب ویریلورکه عنایهده خطاب نبی علیه السلام بویلجه مذکوردر وعلامهٔ نسفی کافیسنده بوکا جواب ویرمشدرکه بوحدیث شریف ثابت دکلدر وقتاکه بوحدیث شریف عائشه رضی الله عنهایه ایرشدکده نبی علیه السلام اوزرینه افترا ایلمشسزدر دیدی حق سبحانه وتعالینك (انك لاتسمع الموتی وماانت بمسمع من فی القبور) قول شریفی بوکا مناقضدر * امام زیلعی دیمشدرکه بوخطاب جائزدرکه احیا ایچون وعظ اوله بوکه نظیر علی رضی الله عنه روایت ایلمشدرکه هرچن نبی علیه السلام مقابره وارسه (السلام علیکم دار قوم مؤمنین امانساؤکم فقد نکحت واموالکم فقد قسمت ودورکم فقد سکنت فهذا خبرکم عندنا فما خبرما عندکم) بیوررلردی وینه (سل الارض من شق انهارك وغرس اشجارك وجنی ثمارك فان لم تجبك جوابا اجابتك اعتبارا) بیوررلردی (فلا یحنث من قال ان ضربته او کسوته اوددخلت علیه بفعلها بعد موته) برکسنه فلانی ضرب ایدرسم ویاخود کسوه کیدررسم ویاخود اوزرینه داخل اولورسم دیسه یعنی یمین ایلسه محلوف علیهك موتندنصکره اول فعلی ایشلمکله حانث اولمز (بخلاف الغسل والحمل والمس) غسل وحمل ومس بونك خلافنجهدر بوافعال انجق حیه مخصوص دکلدر بعد الموت تحققی ظاهردر (لایضربها فخنق شعرها او خنقها او عضها حنث) برکسنه خاتونی ضرب ایلمکه یمین ایلسه وخاتونك صاچنی چکسه ویاخود بوغازینی بوغسه ویاخود ادیرسه حانث اولور زیرا بوافعال ایله بدنه الم حاصل اولور امدی الم ویرنشی ضرب اولمش اولور امامین ملاعبهده بوافعال صدور ایلسه حانث اولمز دیمشلردر زیرا عرفا بوافعاله ممازحه تسمیه ایدرلر بوخسه ضرب تسمیه ایلمزلر (لیضربنه حتی یموت فهو علی الضرب الشدید) برکسنه فلانی البته اولنجه ضرب ایدهیم دیو یمین ایلسه اول یمین اشد ضربه محمولدر (لیقضین دینه قریبا فمادون الشهر قریب والشهر بعید) برکسنه فلانك دینی البته یقینده قضا ایدرم دیو یمین ایلسه برآیدن نقصان قریبدر برآی بعیددر برآیده قضا ایدرسه حانث اولور نقصانده قضا ایدرسه حانث اولمز (لیقضینه الیوم فقضاه زیوفا او نبهرجة او مستحقة او باعه به شیأ فقبضه) برکسنه فلانك دینی البته بوکون قضا ایدرم دیو یمین ایلسه واول دینی زیوف ویاخود قلب قضا ایلسه ویاخود مستحقه یعنی آخرك شیئی ویرسه ویاخود مدیون حالف داینه دینی مقابلهسنده برشیء بیع ایلسه وداین دخی اول شیئی قبض ایلسه اول کسنه یمیننده بار اولور وزیوف ونبهرجه دراهمی ساب ایلمز بوایکی صفت عیبدر عیب ایسه جنسینی اعدام ایلمز (ولو رصاصا او ستوقة او وهب او ابرأه منه لایبرأ) اکر حالف اولان کسنه قلای ویاخود ستوقه قضا ایلسه ویاخود داین مدیون حالفه دینی هبه ایلسه ویاخود مدیونی دیندن ابرا ایلسه حالف یمیننده بری اولمز حانث اولور زیرا رصاص وستوقه جنس دراهمدن دکلدر وداینك هبه وابراسی قضا دکلدر وقضاء دین ایسه مدیونك فعلی ایله اولور هبه وابرا ایسه داینك فعلیدر وستوقه فارسیدن معربدر سه توقه معناسنهدر یعنی برقات یوزی کومش ایچروسی باقردر (لایقبض دینه درهما دون درهم لایحنث بقبض بعضه مالم یقبض کله متفرقا) برکسنه فلانك دیننك

بعضیسنی قبض ایلمیه‌یم بعضیسی اولمینجه دیو یمین ایلسه بعضیسنی قبض ایله حانث اولماز مادامکه متفرقا
کلیسنی قبض ایلمیه زیرا شرط کلیسنی قبضدر اکن تفرق ایله وصف اولمشدر وقبض دینی معرفه
اضافه ایلدی بو تقدیرجه کله متناول اولور مادامکه مدیون قتنده برشیء باقی اوله داین حانث اولماز
اما برمقداری اول نهارده و برمقداری آخر نهارده قبض ایلسه حانث اولور (وان فرقه بعمل ضروری
کالوزن لا یحنث) اکر قبض وزن کبی عمل ضروری ایله تفریق اولنسه حانث اولماز مثلا دینی قبض ایلسه لکن
استعمالی انجق عمل وزن اولسه بزم قتمزده حانث اولمز زفر قتنده حانث اولور زیرا زفر حقیقته اعتبار ایدر
بز ایسه عرفه اعتبار ایدرز (وان کان لی الا مائة اوغیر مائة او سوی مائة لا یحنث بها او باقل منها) برکسنه
دیسه که اکر بنم ایچون الا یوز ویاخود یوزدن غیری اولورسه خاتونم طالق ویاخود عبدم حر اولسون دیو یمین
ایلسه یوز ایله حانث اولمز یوزدن اقلده دخی حانث اولمز زیرا عرفده بو قول ایله غرض یوزدن زیاده‌سنی نفی درو الا
وغیری وسوی اداة استثنادر استثناء مائه ایسه جمیع اجزاسیله مستثنی اولور بو تقدیرجه اقل ایله حنث لازم کلمز
(لا یفعل کذا ترکه ابدا) برکسنه شویله ایشلمیه‌یم دیو یمین ایلسه اول فعلی ابدی ترک ایدر زیرا نفی فعل مطلق
اولدقده فردشایعنه متناول اولوب تمام اولور بو تقدیرجه جمیع عمرنده اول فعلک ترککی اقتضا ایدر
(وفی لیفعلنه یکفی فعله مرة) حالفک لیفعلنه قولنده یعنی البته فلان فعلی ایشلیه‌یم دیو یمین ایلسه بردفعه
ایشلمسی کفایت ایدر زیرا حالفک ذکری فعل واحده درو مقام ایسه مقام اثباتدر (حلفه وال لیعلمنه بکل داعر
تقید بحال ولایته) برکسنه‌یه والی هرمفسد وفاسقی کندویه بلدرمک ایچون یمین ویرسه اول یمین والینک
حال ولایتنه مقید اولور بعد العزل والموت عدم اعلام ایله حانث اولمز (لیهبه فوهب ولم یقبل) فلان کسنه‌یه
فلان شیئی هبه ایلمیه‌یم دیو یمین ایدوب وهبه ایلسه واول کسنه هبه‌یی قبول ایلمسه واهب یمیننده بار اولور
زیرا هبه بلاعوض تملیکدر بو ایسه نفس هبه تمام اولدی قبول ایسه ثبوت ملکک شرطیدر وملک هبه‌نک
حکمیدر شرط حنث ایسه هبه‌در بو خصوصده حکمی دکلدر (وکذا القرض والعاریة والصدقة بخلاف البیع)
قرض وعاریت وصدقه دخی بویلجه‌در بیع بونک خلافیدر مثلا برکسنه قرض ویره‌یم وعاریت ویره‌یم ویاخود
صدقه ویره‌یم دیو یمین ایلسه وقرض وعاریت وصدقه ویرسه اکن قبول ایلمسه‌لر اول کسنه یمیننده بار اولور
اما بیع معاوضه در جانبیندن فعلی اقتضا ایدر (لا یشم ریحانا فهو علی ما لا ساق له) برکسنه ریحان شم ایلمیه‌یم
دیو یمین ایلسه ساقی یعنی صاپی اولمیان شیئه محمولدر (فلا یحنث بشم الورد والیاسمین) کل ویاسمین شم ایلمکله
حانث اولمز زیرا بونلرک ساقی بوقدر حنث لازم کلمز (وقیل یحنث) دینلدیکه حانث اولور زیرا عرفا ریحان
رایحهٔ طیبه‌سی اولان نباته دینلور بو تقدیرجه شم ورد ویاسمین ایله حانث اولور (لا یشم وردا او بنفسجا
فهو علی ورقه) برکسنه کل وبنفشه شم ایلمیه‌یم دیو یمین ایلسه هربرینک ورقی اوزرینه محمولدر حتی برکسنه
بنفشه وکل اشترا ایلمیه‌یم دیو یمین ایلسه ورقلرینی اشترا ایلسه هربرینک ورقی اوزرینه محمولدر حانث اولور
اما اباقلرینی اشترا ایلسه حانث اولمز کافیده دخی بویلجه‌در اما مبسوطده بونک عکسیدر ورقنی اشترا ایلسه
حانث اولمز اباغنی اشترا ایلسه حانث اولور بو ایسه اهل کوفه عرفیدر اما بزم عرفزده ورقی اوزرینه محمولدر
(لا یدخل دار فلان یتناول الملک والاجارة) برکسنه فلانک دارینه داخل اولمیه‌یم دیو یمین ایلسه اول یمین ملک
واجاره‌یه متناول اولور دارک مالکی اولسون کرک اجاره ایله اوتورسون داخل اولدقده حانث اولور
اما شافعی دیرکه اجاره‌ده حانث اولمز زیرا شافعی حقیقت ومجاز بینینی جمع ایدر بزدر برزکه عموم مجاز
اعتبار ایدرز زیرا سکنی ایکیسنده دخی موجوددر حانث اولور (حلف انه لا مال له وله دین علی مفلس
او ملی لا یحنث) برکسنه مالم یوقدر دیو یمین ایلسه حالبوکه مفلس اوزرنده یاخود غنی اوزرنده الاجق دینی
اولسه حانث اولماز زیرا دین مال دکلدر انجق ذمتنده بر وصفدر والله تعالی اعلم

(کتاب الحدود)

بو کتاب حدودک احکامی بیاننده‌در وقتا که مصنف ایمانک عبادات ایله عقوبات بیننده دائر اولان کفاراتنک
ذکرندن فارغ اولدیسه عقوبات محضه‌یه شروع ایلدی حدودک محاسنی قتی چوقدر حد زنانک مشروع
اولمسنده حکمت صیانت نسب ایچوندر وحد قذف صیانت اعراض ایچوندر وحد قطاع الطریق صیانت

طرق ایچوندر وحد شرب صیانت عقول ایچوندر وحد سرقه صیانت اموال مسلمین ایچوندر وحد لغتده منع
معناسنه‌در و بوابه حداد تسمیه‌سی خلقی دخولدن منع ایلدیکی ایچوندر وشرعده (الحد عقوبة مقدرة تجب
حقا لله تعالی) شرعا مقدر بر عقوبتدر حق الله اولدیغیچون واجب اولور (فلا یسمی تعزیر ولا قصاص حدا)
وحده حق الله اولدیغی اجلدن تعزیر تسمیه اولنمدی زیرا تعزیرده کتاب وسنت مشهوره ایله ثابت برشیء مقدره
یوقدر بلکه امامک رأینه مفوضدر و حدود آلتی نوعدر حد زنا وحد شرب وحد سکر وحد قذف وحد سرقه
وحد قطع طریقدر (والزنی وطئ مکلف فی قبل خال عن ملک وشبهة) زنا مکلفک یعنی عاقل وبالغک ملک نکاح
وملک یمیننده وشبههٔ ملکندن معتدهٔ بائنه وجاریه ولدیدر بونلردن خالی اولان خاتونک اوکندن وطئیدر
(ویثبت بشهادة اربعة رجال مجتمعین) زنا عند الحاکم درت آدمک شهادتی ایله ثابت اولور مجتمعین اولدقلری
حالده یعنی جمله‌سی مجلس واحده‌ده شهادت ایلسه‌لر شهادتلری قبول اولور و بعض محققلر حق سبحانه وتعالینک
(فاستشهدوا علیهن اربعة منکم) قول شریفنده اشتراط اربعه معنای ستری متضمندر زیرا بو مقوله فعله
رؤیت شخصک وقوفی قتی نادردر (بالزنی لا بالوطئ او الجماع) لفظ زنا ایله شهادتلری ثابت اولوب وطئ ویاخود
جماع لفظلریله ثابت اولمز زیرا زنا فعل حرام اوزرینه دال اولان لفظدر وطئ و جماع ایسه زنادن غیری یرده
استعمال اولنور (اذا سألهم الامام عن ماهیة الزنی) درت شاهدک شهادتلری ثابت اولور ایچون امام انلره
ماهیت زنادن سؤال ایلسه اذا سألهم لفظی یثبت فعلنک ظرفیدر زنادن مراد ذاتدن سؤالدرکه ادخال
فرجدرو کافیده‌مذکوردرکه امام زنانک ماهیتندن سؤال ایلیه زیرا ناسدن چوق کسنه هر وطئ حرام زنا
ایدوکن معتقدلردر نبی علیه السلامک (العینان تزنیان والیدان تزنیان والرجلان تزنیان) قول شریفی
فرجدن غیری‌یه اولان فعله دخی زنا تسمیه اولندیغنه حجتدر لکن حد واجب اولمز الا فرجه جماع ایله اولور
(وکیفیته) دخی زنانک کیفیتندن سؤال ایلیه احتمالدرکه مکرها زنا ایلمش اوله احتمالدرکه کندویه حلال
اوله واحتمال شبهه اوله لکن شاهدلر اول احواله واقف اولمیه ویاخود التقاء ختانین واقع اولمامش اوله (وبمن زنی)
ونه مقوله خاتونه زنا ایلدی دیو سؤال ایلیه احتمالدرکه کندویه حلال اوله واحتمال شبهه اوله لکن شاهدلر
اول احواله واقف اولمیه (واین زنی) ونه مکانده زنی ایلدی دیو سؤال ایلیه احتمالدرکه دار حربده زنا ایلمش اوله
اولمقوله حدی موجب دکلدر (ومتی زنی) ونه وقتده زنا ایلدی دیو سؤال ایلیه احتمالدرکه صبی ایکن ویاخود
مجنون ایکن ویاخود بر زمان مرور ایلمش اوله زیرا تقادم حدی منع ایدر اما اقرار بونک خلافیدر مدت تقادم
اصح روایت اوزره بر آیدر (فبینوه وقالوا رأیناه وطئها کالمیل فی المکحلة) وشاهدلر اول زنایی بیان ایلیه‌لر و دخی
زانی‌یی کوردککه اول عورتی وطئ ایلدی سرمه دانک ایچنده میلی کبی دیه‌لر (وعدلوا سرا وجهرا) شاهدلر
سرا وجهرا تعدیل اولنورلر (او بالاقرار عاقلا بالغا اربع مرات فی اربعة مجالس) یاخود عاقل و بالغ
اولدیغی حالده درت دفعه اقرار ایله زنا ثابت اولور زیرا نبی علیه السلام ماعزدن حدی درت دفعه اقرار
ایدنجه تأخیر بیورمشلردر اما مذهب شافعیده سائر حقوق کبی بردفعه اقراری کفایت ایدر (کلما اقر رده
حتی یغیب عن بصره) هربارکه مقر اولان کسنه زنایی اقرار ایلیه قاضی رد ایلیه حتی قاضینک اوکندن غائب
اولنجه (ثم سأله کما مر سوی الزمان) اندنصکره قاضی مقردن سؤال ایلیه بو قاروده مرور ایدن شیء کبی زمانی
سؤال ایلیه زیرا تقادم عهد شهادتی منع ایدر بوخسه اقراری منع ایلمز اما اصح اولان زمانی دخی سؤال
ایلمکدر زیرا احتمالدرکه زمان صباوتده ویاخود حالت جنونده زنا ایلمش اوله (فبینه) پس ایچون سؤال
ایلدکاری شیئی بیان ایلسه اول کسنه‌یه حد لازم اولور (ندب تلقینه لیرجع بلعلک قبلت او لمست او وطئت
بشبهة) حاکمه مقر اولان کسنه اقرارندن رجوع ایلمک ایچون لعلسن انی اوپمش سکدر ویاخود لمس
ایتمش سکدر ویاخود شبهه ایله وطئ ایلمش سکدر دیو بو قول ایله تلقین مندوب اولور (فان رجع قبل الحد
او فی اثنائه ترک) اکر زنایه مقر اولان کسنه حددن مقدم ویاخود حد اثناسنده رجوع ایدرسه ترک اولنور
زیرا انک رجوعی صدقه محتمل بر خبردر بو تقدیرجه شبهه عارض اولدی اویله اولسه (ادرؤا الحدود بالشبهات
ما استطعتم) قولیله عمل اولنور (والحد للمحصن رجمه فی فضاء حتی یموت) محصن ایچون بر صحراده رجمدر
تا فوت اولنجه (یبدأ به الشهود فان ابوا او غابوا او ماتوا سقط) ابتدا شاهدلر رجم ایلیه‌لر ابا ایدسه‌لر ویاخود

غائب اولسەلر وياخود اولسەلر حد ساقط اولور زيرا شرط ابتداء رجم شهود ايدى منعدم اولمغله
شرط بولنمامش اولور (ثم الامام ثم الناس) شهوددنصكره امام امامدنصكره ناس بدأ ايليەلر (وفى المقر
يبدأ الامام ثم الناس ويغسل ويصلى عليه) زنايه مقر اولانك حدنده ابتدا امام باشليه اندنصكره ناس باشليه
وبعد الموت غسل اولنور واوزرينه نماز قيلنور زيرا نبى عليه السلام ماعز ايچون بيورمشلردر حتى ماعز رجم
اولدقده عمسى نبى عليه السلامه كلوب يارسول الله ماعز كلاب قتل اولنمشدر ميتنى نه ايليەلم ديو سؤال
ايلدكده نبى عليه السلام ماعزك عمسنه خطاب ايدوب بومقوله سوزى سويلمه اول بر وجهله توبه
ايلمشدركه انك توبەسى اهل ارضه تقسيم اولنسه كفايت ايدردى وارغسل ايله تكفين ايله واوزرينه نماز قيل
ديو امر ايلمشلردر (ولغير المحصن جلدة مائة) محصن اولميان ايچون يوز جلدەدر حق سبحانه وتعالينك
(الزانية والزانى فاجلدوا كل واحد منهما مائة جلدة) قول شريفى حق محصنده نسخ اولوب فعل نبى ايله
محصندن غيرى عمل اولندى روايت اخرى ايله نسخ اولنوب تلاوتى منسوخ وحكمى باقى قالدى
(وللعبد نصفها) عبد زانى ايچون حد محصن اولان حرك نصفيدركه اللى جلدەدرزيرا حق سبحانه وتعالينك
(فان اتين بفاحشة فعليهن نصف ما على المحصنات) قول شريفى حجت قاطعەدر وبونده نصف ايله مراد
جلدەدر زيرا رجم نصف اولمز بو آيت كريمه جاريەلر حقنده نازل اولمشدر وعبيد جوارينك حكمى
تحتنده داخل اولدى بوايسه خلاف معهوددر زيرا معهود اولان نساء تحت حكم رجالده واقع اولمسيدر
الله تعالى اعلم بو مكاتب اوله كه اسباب سفاح يعنى زنا انلردن غالبه اوله تكيم (الزانية والزانى) قول شريفنده
تقديمى دخى انى اقتضا ايدر (بسوط لاثمرة له) برسوط ايله جلده كه انك عقدەسى وبوداغى اولميه زيرا روايت
اولنديكه على رضى الله عنه وقتا كه حد اقامت ايلمك مراد ايلدكده ثمرة سوطى كسر ايدردى (ضربا وسطا
مفرقا على بدنه) بريره ضرب اولميوب متفرقا جميع بدنه وسط ايله جلدەدرا كرضرب شديد اولورسه احتمالدركه
هلاكه مفضى اوله وخفيف اولورسه مقصود اهلنه ايلام اثر جاردر اول مقصود حاصل اولمامش اولور
اول اجلدن وسط اعتبار اولنمشدر (الا الرأس والوجه والفرج) ورأس ووجه وفرجه ضرب اولنمز
يعنى بواوچ محله ضرب اولنمز رأس مجمع حواسدر ووجه ايسه مجمع محاسندر وفرج ايسه محل احتمال هلاكدر
(وعند ابى يوسف يضرب الرأس ضربة) ابو يوسف قتنده بردفعه ضرب اولنور زيرا ابو بكر رضى الله عنه
اضربوا الرأس فانه فيه شيطان بيورمشلردر لكن بوكا جواب ويريلوركه بوقول شول كمسنه حقندەدركه
قتلى مباح اوله (ويضرب الرجل قائما فى كل حد بلا مد) رجل زانى جميع حدده بلامد قائم اولديغى حالده
ضرب اولنور (وينزع ثيابه سوى الازار) ازاردن غيرى اثوابى نزع اولنور ازار چادر ديدكلرى شيدر
رجالده ايسه چادر مناسب دكلدر ازاردن مراد كوملك اولمقدر (والمرأة جالسة) خاتون جالسه اولديغى حالده
حد اولنور (ولا تنزع ثيابها الا الفرو والحشو) خاتونك ثيابى نزع اولنمز الا كوركى وپنبەلى اولان ثوبى نزع
اولنور (ويحفر لها فى الرجم لا له) خاتون ايچون رجمده بر چقور حفر اولنور رجل ايچون حفر اولنمز زيرا
نبى عليه السلام غامديه ايچون ممەلرينه دكين حفر ايتديرمش ايدى وعلى كرم الله وجهه شراحهٔ همدانيه
ايچون حفر ايتديرمش ايدى (ولا يحد سيد مملوكه بلا اذن الامام) امامك اذنى اولمينجه سيد مملوكن حد ايلمز
امام شافعى ديركه مملوكنه اقامت حد ايدر زيرا سيدك مملوك اوزرينه امام كبى ولايت مطلقەسى واردر بلكه
دخى اولى زيرا سيد مملوكده تصرفه مالك اولديغنه امام مالك دكلدر اقامت حدى دخى تعزير اولمش اولور بزم
ايچون دليل نبى عليه السلامك (اربع الى الولاة) قول شريفيدر زيرا دردك برى حد اولديغنى ذكر
بيورمشلردر وحد حق الله درو حددن مقصود عالمى فساددن خالى ايلمكدر بو اجلدن نائب شرع جانبندن
استيفا اولنمينجه عبدك اسقاطى ايله ساقط اولمز تعزير ايسه بونك خلافنجەدر زيرا تعزير عبدەدر
(واحصان الرجم الحرية والتكليف والاسلام والوطء بنكاح صحيح حال وجود الصفات المذكورة فيهما)
احصان رجم حريت وتكليف يعنى مكلف اولمق واسلام ونكاح صحيح ايله وطءدر بوصفات مذكوره
ايكيسنده بولنديغى حالده * رجمك احصانى يديدر برى حريت وايكنجيسى عقلدر واوچنجيسى بلوغدر
ودردنجيسى اسلامدر وبشنجيسى وطءدر والتنجيسى اول وطء نكاح صحيح ايله اولمقدر يدنجيسى زوجين

زنا حالنده صفت احصان ايله متصف اولمقدر عند الدخول ايكيسنده دخى صفت احصان شرط قلندى
حتى منكوحهٔ كافرەيه وياخود مملوكهٔ مجنونەيه وياخود جنبيەيه دخول ايلسه اول كمسنه محصن
اولمامش اولور * وينه حكم بويلجەدر اكر زوج بوصفات مذكوره ايله متصف اولوب زوجه عاقله وبالغه
ومسلمه اولمسه خاتون محصنه اولمامش اولور اكر سؤال اولنورسه كه زوج كافر وخاتون مسلمه اولمق نيجه
متصوردر جواب ويريلوركه زوج زوجه ايكيسى دخى كافر اولوب زوجه اسلامه كلسه وزوج مسلمه
اولان خاتوننه قبل عرض الاسلام دخول ايلسه ديمكدر زيرا مادامكه قاضى ماينلرين تفريق ايلميه
ايكيسى دخى بربرينك زوج وزوجەسيدر (ولا يجمع بين جلد ورجم ولا بين جلد ونفى الا سياسة)
جلد ايله رجم بينى جمع اولنمز وجلد ايله نفى بينى جمع اولنمز الا مكركه نفى اقتضا ايدر بر مصلحت اولورسه
نفى اولنور سياسة زيرا ابو بكر رضى الله عنه ايكى رجله جلد ايلدى وايكيسنى دخى نفى ايلدى وعمر
رضى الله عنه نصر بن الحجاجى مدينەدن بصرەيه نفى ايلدى زيرا نصر صبيح الوجه بر غلام ايدى نساء
طائفەسى بوكا صباحت وجهندن فتنەيه دوشديلر اول اجلدن نفى ايلدى اكرچه حسن موجب نفى دكلدر
لكن امام لمصلحة نفى ايلدى حتى مزبورى سوردكده ماذنبى يا امير المؤمنين ديدكده (لا ذنب لك وانما الذنب لى
حيث لا اطهر دار الهجرة) بيورمشلردر (والمريض يرجم ولا يجلد ما لم يبرأ) زانى مريض رجم اولنور اكر حدى
جلد ايسه جلد اولنمز مادامكه مرضدن برى اولميه زيرا حد زجر ايچون مشروع اولدى بوخسه اتلاف
ايچون اولدى مريضى جلد احتمالدركه تلفه مفضى اوله (والحامل ان ثبت زناها بالبينة تحبس حتى تلد)
حامل زانيه اكر زناسى بينه ايله ثابت اولورسه وضع حمل ايدنجه حبس اولنور (وترجم اذا وضعت) حامل زانيه
رجم اولنور حملنى وضع ايلدكده نفاسنك خروجنه تأخير اولنمز * بومسئلەده عمر رضى الله عنه ايله على كرم الله
وجهه بيننده بر حكايت لطيفه واردر * حضرت عمر زماننده بر زانيه حامل خاتونى بعد الاثبات رجمه فرمان
ايلدى على رضى الله عنه يا عمر خاتونك كندوسنه حكمك بحسب الشرع جاريدر ديدكده وضع حمل ايدنجه
رجمدن فارغ اولوب (لولا على لهلك عمر) بيوردقلرى مقرردر (ولا تجلد ما لم تخرج من نفاسها) اكر حامل
زانيەنك حدى جلد ايسه مادامكه طوغروب نفاسندن چقميه جلد اولنمز زيرا نفاس دخى بر نوع مرضدر
(وان لم يكن للولد من يربيه لا ترجم حتى يستغنى عنها) اكر ولدى تربيه ايدر كمسنه بولنمسه ولد اناسندن
مستغنى اولنجه رجم اولنمز ولدى صيانت ايچون * روايت اولنوركه غامديه وقتا كه نبى عليه السلامه كلوب
زناسنى اقرار ايلدكده حامل ايدى نبى عليه السلام قارنكده اولان ولدى وضع ايله ديو امر ايلدى بعد زمان
وضع حملدنصكره ينه كلوب زناسنى اقرار ايلدى نبى عليه السلام وار ولديكى تربيه ايله سندن مستغنى اولنجه
ديو امر ايلدكده يارسول الله خوفم بودركه حد اولنمزدن اول فوت اولورسم جزام آخرته تأخير اولنه
ديدكده حضرت رسول الله هده بر كمسنه بن ولدى تربيه ايدرم ديو ولدى الدى وخاتونى رجم ايلديلر * وصاحب
اختيار ديمشدركه روايت اخراده غامديه اوغلنى تربيه ايلدى واوغلو ايله حضور حضرته كلدى واوغلنك النده
اتمك وار ايدى يارسول الله هذا ولدى وقد استغنى ديو رجمنى طلب ايلدى ورجم اولندى

(باب الوطء الذى يوجب الحد والذى لا يوجبه)

بو باب وطئك حد ايجاب ايتمسى وايتمسى احكامى بياننده‌در (الشبهة دارئة للحد) شبهه حدى دارئه‌درزيرا
نبى عليه السلامك (ادرؤا الحدود بالشبهات ما استطعتم) قول شريفى حجت اولغين امت محمد تلقى بالصواب
ايلمشلردر (وهى نوعان شبهة فى الفعل) حدى دارئه اولان شبهه ايكى نوعدر برنوعى فعلده شبهه‌در وبوكا شبههٔ
اشتباه تسميه اولنور (وهى ظن غير الدليل دليلا) شبهة فى الفعل دليل اولميان شيئى دليل ظن ايلمكدر (فلا يحد
فيها ان ظن الحل) شبهة فى الفعلده حد اولنمز اكر واطئ حلنى ظن ايدرسه (والا يحد) اكر حلنى ظن ايلميوب بيلورم
حرامدر ديرسه حد اولنور وفعلده ظن سكز موضعده‌در (كوطئ معتدته من ثلاث او من طلاق على مال)
طلاق ثلاثه‌دن معتده سنه وطئ كبى وياخود مال اوزرينه طلاقدن معتده سنه وطئ كبى (او ام ولد
اعتقها او امة اصله وان علا) واعتاق ايلديكى ام ولدنى وطئ كبى وياخود اصلنك يعنى اناسنك وباباسنك
جاريەسنى وطئ كبى هرنقدر عالى اولورسه (او امة زوجته او سيده) وياخود زوجەسنك جاريەسنه

ویاخود سیدنك جاریه‌سنه وطئ كبی (وكذا وطئ المرتهن المرهونة فی الاصح) مرتهن رهن اولنان جاریه‌یی
وطئ ایلمك كبی اصح روایتده حكمی ذكری سبق ایدن وطئات كبیدر بو ذكر اولنان سكز محلده حلال
ظن ایلدم دیسه حد اورلمز اما حرام اولدیغنی بیلورم دیسه حد اورلور (وشبهة فی المحل وهی قیام دلیل ناف
للحرمة فی ذاته فلا یحد فیهما وان علم بالحرمة) نوع ثانی محلده اولان شبهه‌در و بو شبهه بر دلیلك قیامیدر كه
فی ذاته حرمتی نافی اوله بو تقدیرجه محلده اولان شبهه‌ده حد اولنمز حرمتی بیلورسه‌ده (كوطئ امة ولده
وان سفل) ولدینك جاریه‌سنی وطئ كبی هرنه قدر آشاغه اولورسه‌ده زیرا نبی علیه السلام (انت ومالك
لابیك) قول شریفی حرمتی نافی ایدوكی قتی ظاهردر (اومشتركته اومعتدته بالكنایات دون الثلاث)
ویاخود مشتركه‌و یاخود كنایات ایله معتده‌سنه وطئ كبی معتدهٔ ثلاثه دكل زیرا معتدهٔ ثلاثه‌یی وطئ نوع
اولدندر (اوالبایع المبیعة اوالزوج الممهورة قبل تسلیمها) ویاخود بایع امهٔ مبیعه‌یی وزوج امهٔ ممهوره‌یی
خاتونه تسلیمدن اول وطئ كبی ممهوره اول جاریه‌در كه زوج مهر ایچون خاتونه ویره تسلیمندن اول وطئ ایلسه
حد اورلمز (والنسب یثبت فی هذه عند الدعوة لا فی الاولی وان ادعاه) شبهة فی المحلده نسب ثابت اولور دعوت
ایلدكده اما شبهة فی الفعلده نسب ثابت اولمز اگر دعوت دخی ایدرسه (و یحد بوطئ امة اخیه اوعمه وان ظن
حلها) قرنداشنك جاریه‌سنی ویاخود عمیسنك جاریه‌سنی وطئ ایله حد اورلور (وكذا بوطئ امرأة وجدها
علی فراشه وان كان اعمی) كندو فراشنده بولدیغی خاتونه وطئ ایله ینه حد اولنور اگر واطئ اعمی ایسه
دخی زیرا اعمی كندو زوجه‌سنك اوضاع وهیأتندن تمیزه قادردر (الا ان دعاها فقالت انا زوجتك)
الا مگر كه خاتون بن سنك زوجه‌كم دیمش اوله اول زمان حد اورلمز (لا بوطئ اجنبیة زفت الیه وقیل هی
زوجتك وعلیه المهر) اجنبیه‌نك وطئ ایله حد اورلمز اویله اجنبیه كه اول وطئ ایدن كمسنه ایچون
زفاف اولنه وخاتونلر زفاف اولنان خاتون سنك خاتونكدر دیه‌لر وزوجك اوزرینه مهر لازمدر* وعلی كرم الله
وجهه حكم ایلدی وعدت چكسون دیو بیورمشلردر وهدایه وكافی وشرح كنز وابن ملكده بو یلجه‌در
اما اختیارده عمر رضی الله عنه حكم ایلشدر دیو مسطوردر (ولا بوطئ بهیمة) حیوانی وطئ ایله دخی حد اورلمز
بو جنایتدر یوخسه زنا دكلدر اگر اتی اكل اولنان حیوان دكل ایسه احراق بالنار اولنور بوغازلاندقدنصكره
وفاعلی دابه‌نك قیمتنه ضامن اولور اگر اتی اكل اولناندن ایسه امام اعظم قتنده ذبح اولنور واكل اولنور
امامین قتنده احراق اولنور (اوزنی فی دار حرب او بغی) یاخود دار حربده‌و یاخود دار بغیده زنا ایلسه
انك اوزرینه حد اقامت اولنمز (ولا بوطئ محرم تزوجها) تزوج ایلدیكی محرمه وطئ ایله حد اورلمز
اگر محرمی ایدیكن بیلورسه تعزیر اولنور (اومن استأجرها لیزنی بها خلافا لهما) ویاخود شول كمسنه كه
بر خاتونی زنا ایلمك ایچون استیجار ایلسه آنی وطئ ایدن كمسنه‌یه حد اورلمز ابو حنیفه قتنده* اما امامین ایچون
خلاف واردر انلرك قتنده حد اورلور و بو قول شافعینكدر زیرا رجل ایله مرأة بینده ملك وشبههٔ ملك یوقدر
بو تقدیرجه زناء محض اولمش اولور وامام اعظم ایچون دلیل بودر كه بر خاتون بر رجلدن اقچه استدی ابا ایدوب
نفسنی تمكین ایتمینجه ویرمدی عمر رضی الله عنه ایكیسندن دخی حدی منع ایلدی وهذا مهرها
بیورمشلردر (ومن وطئ اجنبیة فیما دون الفرج یعزر) بر كمسنه اجنبیه‌یه فرجندن غیری‌یه وطئ ایلسه
تعزیر اولنور تفخیذ كه تركجه بوددر انك كبی افعالده تعزیر اولنور (وكذا الوطئها فی الدبر اوعمل عمل قوم لوط)
حد اورلمیوب ینه تعزیر اولنور ابو حنیفه قتنده اگر خاتونی دبرندن وطئ ایلسه و یاخود لوط قومنك عملی
ایشلسه صاحب هدایه دیمشدر كه جامع الصغیرده یازه ایدوب زندانه قونلق گركدر دیمش (وعندهما یحد)
امامین قتنده حد اولنور بو قول شافعینك ایكی قولنك بریدر و بر قولی فاعل ومفعول ایكیسی دخی قتل
اولنورلر زیرا نبی علیه السلام (اقتلوا الفاعل والمفعول) دیو بیورمشلردر (فارجموا الاعلی والاسفل) دخی
روایت اولنمشدر وامامین ایچون دلیل عقلی لواطه زنا معناسنه‌در زیرا اول لواطه محل مشتهی‌ده شهوتی
علی سبیل الكمال قضادر وامام اعظم ایچون دلیل لواطه زنا كبی دكلدر اصحاب رضوان الله علیهم اجمعین
لواطه‌ده اختلاف ایلدیلر بعضیلر احراق بالنار و بعضیلر هدم جدار و بعضیلر مكان مرتفعدن احجار اوزره
باشی آشاغه آتیلدیلر لواطه‌ده معنای زنا یوقدر و جانبیندن دخی داعی یوقدر انجق برجانبدندر اما زناده

داعی ایكی جانبدندر (وان زنی ذمی بحربیة فی دارنا حد الذمی فقط) اگر بزم دارمزده بر ذمی بر حربیه‌یه زنا ایلسه
انجق ذمی حد اولنور (وعند ابی یوسف یحدان) ابو یوسف قتنده ایكیسنه دخی حد اولنور زیرا مستأمن
بزم احكاممزی ملتزمدر مادام كه دارمزده‌در (وفی عكسه حدت الذمیة لا الحربی) حربی ذمیه‌یه زنا ایلسه
ذمیه حد اولنور حربی حد اولنمز (وعند ابی یوسف یحدان وعند محمد لا یحدان) ابو یوسف قتنده ایكیسیده
حد اولنور وامام محمد قتنده ایكیسی دخی حد اولنمز (وان زنی مكلف بمجنونة اوصغیرة حد) اگر بر مكلف
بر مجنونه‌یه و یاخود صغیره‌یه زنا ایلسه حد اولنور (وفی عكسه لا حد علیها الا فی روایة عن ابی یوسف)
عكسنده یعنی مجنون وصغیر مكلفه خاتونه زنا ایلسه اول مكلفه اوزرینه حد یوقدر زیرا مجنون وصغیر مكلف
دكلدر وفعللری دخی زنا دكلدر وخاتون ایسه تابعه‌در الا ابو یوسفدن بر روایتده حد واردر (ولا حد بزناء
المكره) مكرهك زناسیله حد یوقدر مكره كرك زانی وكرك مزنیه اولسون (ولا ان اقر احدهما بالزنا وادعی الاخر
النكاح) زانی ایله مزنیه‌دن بری زنایه اقرار ایدوب وآخر نكاح ادعا ایلسه ینه حد یوقدر اوزرینه مهر لازم
گلور (ومن زنی بامة فقتلها به لزمه الحد والقیمة) بر كمسنه بر آخرك جاریه‌سنه زنا ایلسه وفعل زنا ایله
اول جاریه‌یی قتل ایلسه زانی‌یه هم حد وهم قیمت لازم گلور زیرا اول كمسنه ایكی جنایت ایلمشدر بو تقدیرجه
اول كمسنه‌نك اوزرینه زنا ایچون حد قتل ایچون قیمت حكمی ترتب ایدر (وعند ابی یوسف القیمة فقط)
ابو یوسف قتنده حد لازم اولمیوب انجق جاریه‌نك قیمتی لازمدر (والخلیفة یؤخذ بالمال وبالقصاص لا بالحد)
خلیفه مال ایله وقصاص ایله اخذ اولنور اما حد اورلمز زیرا مال وقصاص حقوق عباددندر واجرا اولنور
اما حد حق اللهدر اقامت حقوق ایسه خلیفه‌یه مفوضدر بو تقدیرجه كندو نفسنه اقامت حد ممكن دكلدر

(باب الشهادة علی الزنا والرجوع عنها)

بو باب زنا اوزرینه شهادت واول شهادتدن رجوع بیانده‌در (ولا تقبل الشهادة بحد متقادم من غیر بعد
عن الامام الا فی القذف) امامدن بعید اولمیان مكانده حد تقادمه شهادت قبول اولنمز الا قذفده شهادتلری
قبول اولنور حقوق الله خالصه اولان حددر وحد سرقه وحد زنا وحد شرب خمرده تقادم ایله شهادت
باطل اولور اما اقرار ایله باطل اولمز الا شرب خمر باطل اولور ابو حنیفه وابو یوسف قتنده و بعد التقادم شهادتی
تهمتی مورثدر مثلا شاهد اولان كمسنه اسباب حدكه زنا وشرب خمردر مشاهده ایلسه حسبتین بیننده
مخیردر بر حسبه كه اقامت حد ایچون اداء شهادتدر و بر حسبه دخی نبی علیه السلام (من ستر علی اخیه المسلم
عورة ستر الله علیه عوراته یوم القیامة) قول شریفی موجبنجه ستردر بو ایكیسی بیننده مخیردر چونكه وقت
معاینه‌ده اداء شهادتی تأخیر ایلدی مرادی ستردر مؤمنه لایق اولان دخی بودر دیو حمل اولنور بعده اداء
شهادت مراد ایلسه مقدما اوزرینه واجب اولان شیئی تأخیر ایلدی امدی تأخیر واجب فسقدر بو تقدیرجه
فاسقك شهادتی قبول اولنمز اما حد قذفده تقادم ایله شهادت باطل اولمز زیرا حد قذف حق عبددر ودعوای
مقذوف شرطدر حد سرقه‌ده شهادت تقادم ایله ساقط اولور لكن سارق سرقه ایلدیكی شیئی ضامن اولور زیرا
وجوب مال تقادم ایله ساقط اولمز حق عبد اولدیغیچون (وفی السرقة یضمن المال) تقادم ایله شهادت ساقط
اولور لكن سرقه ایلدیكی مالی ضامن اولور (ویصح الاقرار به الا فی الشرب) بعد التقادم حده اقرار صحیح اولور
الا شرب خمرده صحیح اولمز (وتقادم غیر الشرب بشهر فی الاصح) اصح روایتده شرب خمردن غیریده تقادم بر آیدر
(والشرب بزوال الریح وعند محمد بشهر ایضا) شرب خمرك تقادمی زوال ریحیدر وامام محمد قتنده غیریلر كبی
بر آیدر (وان شهدوا بزناء بغائبة قبلت بخلاف سرقته من غائب) اگر شاهدلر بر كمسنه‌نك بر غائبه خاتونه
زناسنه شهادت ایلسه‌لر قبول اولور وحد اولنور اما غائبدن سرقه‌یه شهادت بونك خلافنجه‌در مثلا فلان
غائبدن سرقه ایلمشدر دیو شهادت ایتسه‌لر قبول اولنمز وسارقك الی قطع اولنمز زیرا سرقه‌ده دعوی شرطدر
(وان اقر بالزناء بمجهولة حد) اگر بر كمسنه مجهوله بر خاتونه زنا ایلدم دیو اقرار ایلسه حد اولنور زیرا مقربها
اولان مزنیه‌نك جهلی مانع حد دكلدر (وان شهدوا كذلك لا یحد) اگر شاهدلر مجهوله خاتونه زنا ایلدی
دیو شهادت ایلسه‌لر مشهود علیه اولان كمسنه‌یه حد اورلمز زیرا اول خاتون كندونك منكوحه‌سی و یاخود
جاریه‌سی اولمق احتمالی واردر (وكذا لو اختلفوا فی طوع المرأة) وینه حد اولنمز اگر شاهدلر خاتونك مطاوعتنده

اختلاف ایلسه‌لر مثلا شاهدلك ایکیسی کرها وایکیسی طوعا زنا ایلدی دیو شهادت ایلسه‌لر اختلاف اولمغله
حد اولنمز (وعندهما یحد الرجل) امامین قتنده رجل حد اولنور زیرا شاهدلر رجل حقنده موجب حد
اوزرینه اتفاق ایدوب ایکیسی طوعا وایکیسی کرها شهادت ایلدی اختلاف خاتون طرفنده بولندی خاتون
حقنده خود مطاوعت شرطدر اول ایسه بولنمدی بو تقدیرجه خاتونه حد لازم کلمز ابو حنیفه قتنده دلیل بودرکه
مشهود به زنادر اختلاف اولندی زیرا زنا رجل وخاتون ایله قائم اولور برفعلدر هر فعلکه ایکی کسنه ایله قائم
اوله ایکی وصف ضد ایله متصف اولمز زیرا زناده طوع ایکی کسنه‌نك اشتراکنی ایجاب ایدر کره ایسه رجلك
انفرادنی ایجاب ایدوب ایکیسنك اجتماعی متعذر اولور بو تقدیرجه آخره مخالف فعل ایشلمش اولور هر بری
حقنده نصاب شهادت تمام اولمامش اولور وطواعیت شاهدلری خاتونه قاذف اولمش اولورلر قاذف ایسه
خصمدر وخصمك شهادتی خود جائز اولمز وطواعیت شاهدلری اوزرینه اقامت حد اقتضا ایدردی لکن
اکراه شاهدلرینك شهادتی اول حد قذفی اسقاط ایلدی (ولا یحد احد لو اختلف الشهود فی بلد الزنی او شهد
اربعة به فی بلد فی وقت واربعة به فی ذلك الوقت ببلد آخر) بر احد یعنی زانیندن وشهوددن برکسنه حد اولنمز
اکر شهود زنا اولان بلده‌ده اختلاف ایلسه‌لر ویاخود درت شاهد فلان بلده‌ده فلان وقتده ودرت شاهد اول
وقتده آخر بلده‌ده زنایه شهادت ایلسه‌لر براحده حد اورلمز (وکذا لو شهد اربعة علی امرأة به وهی بکر)
وینه زانی‌یه حد اورلمز اکر درت شاهد برخاتونك زناسنه شهادت ایلسه‌لر حالبوکه اول خاتون بکر اولسه مثلا
فلانه خاتونه فلان رجل زنا ایلدی دیو شهادت ایلسه‌لر وخاتونلر مشهود بها اولان خاتونه نظر ایدوب بکردر
دیو حکم ایلسه‌لر حد ساقط اولور زیرا بکارت ایله زنا متحقق اولمز وبو بابده خاتونلرك شهادتلری اسقاط حدده
حجتدر اکرچه ایجابنده حجت دکل ایسه‌ده لکن اسقاطك حجتیدر وشاهدلر اوزرینه دخی حد ایجاب ایلمز
(اوهم فسقة او شهود علی شهود وان شهد به الاصول بعد ذلك) ویاخود شاهدلر فاسق اولسه ویاخود شاهدلر
اغزندن شاهد اولسه‌لر ینه حد اورلمز اکر شاهد اغزندن شاهد اولنلر شهادت ایلدکلرندنصکره اصل شاهدلر
دخی شهادت ایدرلر ایسه‌ده زیرا فروعك شهادتنك ردی من وجه اصولی رددر و برحادثه‌ده شهادت
رد اولندقدنصکره ابدی اول شاهدلرك شهادتی قبول اولمز وحدود وقصاصده شاهد اغزندن اولان شاهدك
شهادتی قبول اولمز اما فساقك شهادتلرینك عدم قبولی فسقلری سببیله اداء شهادتده قصورلری
اولدیغیچوندر زیرا اداء شهادته تحمله اهل اولدقلری حق سبحانه وتعالینك (ان جاءکم فاسق بنبأ فتبینوا)
قول شریفی ایله ثابتدر زیرا تبیین ایله امر اهلیت شهادته دلیلدر اکر اهل اولمسه تبیین ایله امر اولنمزلردی
انجق نقصان وقصور ایچون قبول اولمز * قاضیخانده ذکر اولنمشدرکه شاهد اوچ نوعدر برنوعی صفت کمال ایله ادا
وتحمله اهلدرکه اول عدلدر و برنوعی صفت نقصان وقصور ایله تحمل واداءیه اهلدرکه اول فاسقدر و برنوعی دخی
تحمله اهلدر اما اداءیه اهل دکلدرکه اول اعمی در وقذف ایله محدود اولان کسنه‌در وبونلر تحمله اهل اولدقلری
اجلدن شهادتلریله نکاح منعقد اولور (وحد المشهود علیه لو اختلف شهوده فی زوایا البیت) اکر شاهدلر زوایای
بیتده یعنی اوك زاویه‌سنده اختلاف ایلسه‌لر مشهود علیه حد اولنور قیاس شهادتده اختلاف اولمغله عدم
وجوب حدی ایجاب ایدر لکن استحسانا حد اولنور زیرا توفیق ممکندر * مثلا برکوشه‌سنده مباشرت ایدوب
مضطرب اولمغله آخر کوشه‌ده منتهی اولور * ودررده نقلا مسطوردرکه بیت کوچك ایسه توفیق ممکندر بیوك
ایسه ممکن دکلدر (والشهود فقط لو کانوا عمیانا او محدودین فی قذف) انجق شاهدلر حد قذف اولنورلر اکر اعمی‌لر
ویاخود قذفده محدود اولمشلر ایسه اکر شاهدلر بو صفت ایله موصوف اولسه کندولر حد اولنوب مشهود علیه
حد اولنمز وبو ایکی طائفه تحمل شهادته اهللردر لکن اداءیه اهل دکللردر چونکه اداء شهادته کاملا وناقصا
اهل اولمغله شهادتلری قذفه منقلب اولور بو اجلدن حد اولنورلر (واقل من اربعة او احدهم عبد او محدود)
ویاخود شاهدلر درتدن اقل اوله ویاخود درتدن بری عبد اوله ویاخود محدود فی القذف اوله حد اولنورلر
زیرا قاذف اولمش اولورلر (وکذا لو وجد احدهم عبدا او محدودا بعد حد المشهود علیه) مشهود علیه
حد اولندقدنصکره اکر شاهدلرك بری عبد ویاخود قذف ایله محدود بولنورسه ینه شاهدلر حد اولنورلر
شاهدلر قاذف اولمش اولور چونکه قاذف اولیجق حق سبحانه وتعالینك (والذین یرمون المحصنات

ثم لم یأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلدة) قول شریفی موجبنجه اوزرلرینه حد متوجه اولور
(ودیته فی بیت المال ان رجم) دیتی بیت المالدندر اکر رجم اولنورسه مثلا اکر شهود شهادت ایدوب رجم
اولندقدنصکره شاهدلك بری عبد ایدوکی ظاهر اولورسه مرجومك دیتی بیت المالدن لازم اولور زیرا حکم
قضاء قاضی ایله اولوب خطا دخی قاضی طرفندن اولدی وقاضینك عملی ایسه مسلمینك نفعی ایچوندر
بو تقدیرجه غرامت مسلمانلرك مالندن واجب اولورکه بیت المالدر (وارش جرح ضربه او موته هدر) حددن
جرحك ارشی ویاخود ضرب حددن موتنده ارشی هدردر ابو حنیفه قتنده مثلا زنا ایچون شهود شهادت
ایلدکدنصکره ظاهر اولسه‌که شاهدلك بری عبد ایمش اول محدودك ارشی هدردر زیرا جرح شهادته مضاف
دکلدر شاهدلر شهادتلریله جلدی ایجاب ایلدیلرکه اول ضرب مؤلمدر * بو جلدندرکه غایت حرارت اولان
کونده ویاخود برد شدیدده اقامت حدود حلال دکلدر ومریضه دخی اقامت حد حلال دکلدر زیرا هلاك
احتمالی واردر (وقال فی بیت المال ایضا) امامین دیدیلرکه رجمده اولان دیت کبی بونك دخی ارشی بیت المالدندر
(وکذا الخلاف لو رجع الشهود) اکر شهود رجوع ایدرسه ینه خلاف یوقاروده ذکر اولندیغی کبیدر مثلا
حین جلدده مجروح ویا موت اصابت ایلسه امام اعظم قتنده ارشی هدردر امامین قتنده بیت المالدندر
(ولو رجعوا بعد الرجم حدوا وغرموا الدیة) اکر شهود بعد الرجم رجوع ایدرلرسه حد قذف ایله حد اولنورلر
ودیتی کندولردن آلورلر زیرا رجوعلری ایله شهادت منتقضدر (وکل واحد رجع حد وغرم ربعها بعد الرجم)
شهوددن بری رجوع ایلسه اول رجوع ایدن حد قذف اولنور زیرا رجوعیله قاذف اولمش اولور ودیتك
ربعنی ضامن اولور زیرا شهادتیله تلف اولان ربع دیتی ضامن اولور (ولو رجع احد خمسة فلا شیء علیه) اکر
بش شاهدك بری رجوع ایلسه آنك اوزرینه برشیء لازم کلمز زیرا نصاب شهادت باقیدر (وان رجع آخر حدا
وغرما ربعها) اکر بشنجی ایله بری دخی شهادتدن رجوع ایدرسه ایکیسی دخی حد قذف ایله حد اولنورلر
وربع دیتی ضامن اولورلر زیرا شهادتلری قذفه منقلب اولدی وحد ایسه متجزی اولمز اول اجلدن ایکیسی دخی
حد اولنورلر (ولو رجع واحد قبل القضاء حدوا کلهم) اکر شهوددن بری قبل القضاء رجوع ایلسه شهودك
جمله‌سی حد اولنورلر (ولو بعده قبل الحد فکذلك) اکر قضادن صکره حددن مقدم شهودك بری رجوع
ایلسه ینه شهودك جمله‌سی حد اولنورلر (وعند محمد الراجع فقط) امام محمد قتنده انجق رجوع ایدن حد اولنور
زیرا شهادت قضا ایله مؤکد اولوب انجق راجع اولان حقنده فسخ اولور (ولو شهد وافزکوا فرجم ثم ظهروا
کفارا او عبیدا فالدیة علی المزکین ان رجعوا عن التزکیة والا فعلی بیت المال) اکر شهادت ایلسه‌لر وتزکیه
اولنسه وبعد التزکیه رجم اولنسه اندنصکره شهود کافر ویاخود قول اولدقلری ظاهر اولسه مرجومك دیتی
مزکیلر اوزرینه‌در اکر تزکیه‌دن رجوع ایدرلر ایسه والا بیت المالدندر (وقالا علی بیت المال مطلقا)
امامین دیدیلرکه مرجومك دیتی بیت المالدندر کرکسه مزکیلر رجوع ایلسونلر کرکسه ایلمسونلر (ولو قتل
احد المأمور برجمه فظهروا کذلك فالدیة فی مال القاتل) برکسنه رجمه مأمور اولان کسنه‌یی قتل ایلسه
صکره شهود عبید ویاخود کفار اولدیغی ظاهر اولسه اول کسنه‌نك دیتی قاتلك مالندندر قیاس بوایدیکه قاتله
قصاص واجب اوله زیرا بغیر حق برمعصوم نفسی قتل ایلدی لکن وجه استحسان بودرکه قاضینك قضاسی
مباح اولمق شبهه‌سن ایراث ایلدی بو تقدیرجه قاتلك مالندن دیت واجب اولور زیرا عمدا قتل ایلدی
وقتل عمدده عاقله‌یه برشیء لازم کلمز وذکر اولنان دیتك اوچ سنه‌یه دکین اداسی واجب اولور (ولو اقر الشهود
بتعمد النظر لا یرد شهادتهم) اکر شهود قصدا نظر ایلدك دیو اقرار ایلسه‌لر شهادتلری رد اولنمز زیرا فرج
زانی وزانیه‌یه نظر تحمل شهادت ایچون مباحدر طبیب منزله‌سنده اولمش اولور وبعضیلر دیمشلردرکه غیرك
عورتنه نظر فسقدر شهادتلری مقبول اولمز واکر شاهدلر تلذذ ایچون قصدا ایلدك دیسه‌لر اجماعا شهادتلری
مقبول اولمز (ولو انکر الاحصان یثبت بشهادة رجلین او رجل وامرأتین) واکر مشهود علیه محصن اولدیغن
انکار ایلسه ایکی رجلك ویاخود بررجل وایکی عورتك شهادتی ایله احصان ثابت اولور (او ولادة زوجته
منه) ویاخود احصانی منکر اولان کسنه‌نك زوجه‌سی کندودن اولاد کتورسه خاتونك طوغرمسیله
احصان ثابت اولور مثلا برکسنه‌نك خاتونی اولوب اکن شهود شهادت ایلدکدنصکره دخولی منکر اولسه

خاتونی ولد کتورمکله محصن اولدیغی ثابت اولور

(باب حد الشرب)

بو باب حد شربك احکامی بیاننده‌در (من شرب خمرا ولو قطرة فاخذ وريحها موجود) بر کمسنه خمر ایچسه واکر بر قطره دخی اولورسه واخذ اولنسه حالبوکه خمرك قوقوسی موجود اوله (او جاؤا به سکران ولو من نبيذ اونهم دبذلك رجلان اواقر به مرة وعند ابی یوسف مرتين وعلم شربه طوعا حد اذا صحا) یاخود اول کمسنه‌یی سکران کتورسه‌لر اکر نبیذ ایله دخی اولورسه وایکی رجل شربنه شهادت ایلسه‌لر ویاخود کندوسی ایچدیکنه بر دفعه اقرار ایلسه وابو یوسف قتنده ایکی دفعه اقرار ایلسه ودخی شربی طوعا ایدوکی معلوم اولسه آیق اولدقده حد اولنور (ثمانين جلدة للحر واربعين للعبد متفرقا على بدنه كما في الزنى) حد حر ایچون سکسان دکنکدر وعبد ایچون قرق دکنکدر زناده اولدیغی کبی بدننه متفرقا حد اولنور مثلا جمله بدننه ضرب اولنور الا وجه ورأس وفرجنه ضرب اولنمز (وان اقر او شهدا عليه بعد زوال ريحها لا لبعد المسافة لا يحد خلافا لمحمد) اکر خمرك رایحه‌سی زائل اولدقدنصکره اقرار ایلسه ویاخود ایکی کمسه شهادت ایلسه رایحه بعد مسافه ایچون دکل زیرا بعد مسافه زوال رایحه‌یه مانع دکلدر اما قربده اولیجق رایحه زائل اولدقدنصکره حد اولنمز زیرا تقادم شرب زوال رایحه ایله مقدره‌در ابو حنیفه وابو یوسف قتنده امام محمد خلاف ایدوب حد اولنمسنه ذاهب اولمشدر زیرا امام محمد حدده تقادمی برأی اعتبار ایدر زنا وحد سرقه‌ده اولدیغی کبی زیرا وجود رایحه دلیل اولمغه صالح دکلدر کورمزمیسنکه شرب ایدن کمسنه قارننده خمر موجود ایکن زوال رایحه‌یه تکلف ایدر آز اولورکه خمردن غیریده دخی رایحهٔ خمر بولنور بر کمسنه چوق ابوا اکل ایلسه اول کمسنه‌ده رایحهٔ خمر بولنور نتکیم شاعرك قولنده وارد اولمشدر (بيت) يقولون لی انی شربت مدامة * فقلت لهم لا بل اكلت السفرجلا ابو حنیفه وابو یوسفك دلیل عقلیسی ابن مسعودك (فان وجدتم رايحة الخمر فاجلدوه) قول شریفیدر (ولا يحد من وجد منه رايحة الخمر او تقياها او اقر ثم رجع او اقر سکران) اقرار وشهادتسز حد اولنمز شول کمسنه‌که انده رایحهٔ خمر بولنه ویاخود اول خمری قوصه احتمالدرکه رایحهٔ خمردن غیری اوله ویاخود اکراه ایله اولمش اوله ویاخود شرب خمری اقرار ایلسه اندنصکره رجوع ایلسه ویاخود سرخوش اولدیغی حالده اقرار ایلسه بو جمله‌ده حد اولنمز وسکرانك اقرارده وزناده کذب احتمالی واردر وحد شرب ایسه حق الله‌در شبهه ایله مندری اولور (والسکر الموجب للحد ان لا يعرف الرجل من المرأة والارض من السماء) ابو حنیفه قتنده حدی موجب اولان سکران کمسنه خاتوندن رجلی وکوکدن یری بلمکدر (وعندهما ان يهذی ويخلط كلامه وبه يفتى) امامین قتنده سکران اولان کمسنه نامعقول سویلیه وکلامنی خلط ایلیه وفتوی امامین قولیله‌در صاحب عنایه دیمشدرکه سکران اولان کمسنه‌نك اکثر کلامی هذیان اولور اکر نصفی مستقیم اولورسه اول کمسنه سکران دکلدر واکثر مشایخ بو قوله مائل اولمشلردر * ابن ولیددن روایتدرکه ابو یوسف حضرتلرندن موجب حد سکران اولان سکردن سؤال ایلدیکمده (قل يا ايها الكافرون) سوره‌سنی قراءت ایتدیره‌لر اکر خطا ایدرسه سکراندر دیو جواب ویرمشدر لکن بوکا جواب ویریلورکه بو سوره‌ده سکران اولمیان دخی خطا ایدر بو تقدیرجه سورهٔ مذکوره قراءتیله نیجه متعین اولمش اولور وینه جواب ویروب دیدیکه تحریم خمر شول کمسنه حقنده نازل اولمشدرکه صلاته شروع ایدوب سورهٔ مذکوره‌یی قراءته قادر اولمدی سببی بودرکه عبد الله بن عوف حضرتلری خمر حرام اولمزدن مقدم وافر طعام حاضر ایدوب بعض صحابه‌یی دعوت ایدوب نعمت یدیروب وخمر ایچوردی وصلاة مغربده امامت ایدوب (قل يا ايها الكافرون) سوره‌سنی قراءت ایدوب لالرین حذف ایدوب اوقومغه قادر اولمغله حرمتنه آیت کریمه نازل اولدی وبو اختلاف خمردن غیری شیلرده اولان سکرده‌در بو خصوصه خمرك قطره‌سنی شربده حد مقرردر سکره حاجت یوقدر (ولو ارتد السکران لا تبين امرأته) العیاذ بالله العظیم واکر سکران اولان مرتد اولسه عورتی باین اولمز

(باب حد القذف)

بو باب حد قذف بیاننده‌در وقذف لغتده رمیه دیرلر وشریعتده زنا ایله رمیه دیرلر وزنا ایله رمی اجماع امت ایله کبائردندر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (ان الذين يرمون المحصنات الغافلات المؤمنات لعنوا فی الدنيا والآخرة ولهم عذاب عظيم) قول شریفنده واقع اولمشدر فتح قدیرده دخی کبائردن اولدیغی مذکور اولوب لکن مطلق اولدیغی حالده دکلدر مقذوفك حضورنده اولدقده کبائردندر اما خلوتده مقذف شافعی قتنده صغیره‌دندر نتکیم جمع الجوامع شرحنده مذکوردر وبزم قواعدمز دخی بو قولدن ابا ایلمز زیرا قذفده علت لحوق عار واردر بو ایسه خلوتده مفقوددر املا یق اولان مقذوف محصن اولمق قیدی ایله مقید اوله * شرح جمع الجوامع محشیسی دیمشدرکه بو مقوله عبارتده ایجاب حدی نفیدر بو خصوصه کبیره اولمسنی نفی دکلدر زیرا بر قاچ قیود ایله مقید اولان کلام نفی اولنسه اول نفی قید اخیره توجه ایدر وکلام قید اخیرك نفینه وکندونك ثبوتنه صادق اولور مثلا ایس بکبيرة موجبة للحد کلامنده نفی اولان موجبة للحد قیدیدر بو خصوصه قید اولکه کبیره‌در اول دکلدر (هو كحد الشرب كمية وثبوتا) حد قذف عدد جهتندن حد شرب کبیدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (والذين يرمون المحصنات ثم لم يأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة) قول شریفنده واقع اولمشدر وثبوت جهتندن دخی حد شرب کبیدر مثلا بر دفعه اقراری ایله ثابت اولور ویاخود ایکی رجلك شهادتی ایله ثابت اولور وسائر حدودده مقبول اولدیغی کبی بونده دخی نساطائفه‌سنك شهادتی مقبول دکلدر (فمن قذف محصنا او محصنة بصريح الزنى حد بطلب المقذوف) شول کمسنه‌که بر محصنه ویاخود محصنه‌یه صریح زنا ایله قذف ایلسه مقذوفك طلبی ایله قاذف حد اولنور زیرا مقذوفك حدیدر وانکله مقنع اولور خصوصا کندیدن عاری دفع ایدر اکرچه حق الله غالب ایسه‌ده حقی درردده مسطوردرکه اکر مقذوف قاذفك مجلسندن غائب ایسه‌ده ینه حد اولنور (متفرقا) وجه ورأس وفرجدن غیریه متفرقا حد اولنور (ولا ينزع عنه غير الفرو والحشو) قاذفدن کورکندن وپنبه‌لی ثوابندن غیریسی نزع اولنمز بو ایکیسی نزع اولنور زیرا بدننه المی وصوله مانعلردر وغیری ثوابی نزع اولنمز زیرا سببی مقطوع دکلدر قاذفك صدقی احتمالی ایله اما حد زنا وشرب بونك خلافیدر (واحصانه كونه مكلفا حرا مسلما عفيفا عن الزنا) مقذوفك احصانی یعنی محصن اولمسی مکلف یعنی عاقل وبالغ وحر ومسلم وزنادن عفیف اولمسیدر بو بش شرط حق سبحانه وتعالینك (والذين يرمون المحصنات) قول شریفنده داخل اولور بو شرطلردن بری مفقود اولسه محصن اولمامش اولور زیرا عاقل وبالغك غیریه عار لاحق اولمز عبد دخی کذلك ومقذوف مسلم کرکدر زیرا نبی علیه السلامك (من اشرك بالله فليس بمحصن) قول شریفی دلیل قاطعدر وزنادن عفیف اولمیانه عار لاحق اولمز (ولو نفاه عن ابيه بان قال لست بابيك او لست بابن فلان ان فی غضب حد والا فلا) اکر قاذف مقذوفی باباسندن نفی ایدرسه بو سنك باباك دکلدر یاخود سن فلانك اوغلو دکلسن دیسه اکر حالت غضبده اولورسه حد اولنور واکر حالت غضبده اولمز ایسه حد اولنمز (ولا يحد ان نفاه عن جده او نسبه اليه او الى عمه او خاله او رابه) اکر قاذف مقذوفی جدندن نفی ایلسه مثلا سن فلانك اوغلو دکلسین دیسه حالبوکه اول فلان انك جدی اولسه ویاخود مقذوفی جدنه نسبت ایلسه ویاخود عمیسنه ویاخود دایسنه ویاخود تربیه ایدیجیسنه‌که اناسنك زوجیدر بونلره نسبت ایلسه حد اولنمز زیرا بونلره ایسه اب تسمیه اولنور (او قال يا ابن ماء السماء) ویاخود ماء سمانك اوغلو دیسه ینه حد اولنمز زیرا قاذف اولان کمسنه بو کلامله مقذوفك باباسنی سمایه وکندوسنی مطره تشبیه مراد ایلمشدر (او قال للعربی یا نبطی او لست بعربی) ویاخود بر عربی‌یه یا نبطی دیسه ویاخود سن عربی دکلسین دیسه حد اولنمز نبط عربدن بر قومدر اخلاق ذمیمه ایله موصوفلردر سواد عراقده ساکن اولورلر (ويحد بقذف الميت المحصن ان طالب به الوالد او الولد او ولده ولو محروما عن الارث) میت محصنی قذفله قاذف حد اولنور اکر باباسی حدی مطالبه ایدرسه ویاخود میت باباسی اولوب اوغلو طلب ایدرسه ویاخود اوغلنك اوغلی طلب ایدرسه اکر اوغلو واوغلی اوغلو ارثدن محروم ایسه‌ده ینه طلبیله حد اولنور (وكذا ولد البنت خلافا لمحمد) اکر قزی اوغلی حدی طلب ایدرسه ینه حد اولنور امام محمد خلاف ایدوب انك قتنده ولد بنت ایچون مطالبه یوقدر (ولا يطالب ولد اباه ولا عبد سيده بقذف امه) ولد باباسندن وعبد افندیسندن اناسنه قذف ایله حدی مطالبه ایده‌مز زیرا باباولدنه وسید عبدنه قذفله معاقبلردر حق بونلری

قتل ایله قصاص دخی ساقط اولور (ویبطل بموت المقذوف لا بالرجوع عن الاقرار) مقذوفك موتی ایله حد قذف
باطل اولور حتی حدك بعضیسی اقامت اولنورکن مقذوف فوت اولسه حدك باقیسی باطل اولور امام شافعی
قتنده باطل اولمز موروث اولور اما اقرارندن رجوع ایلسه حد باطل اولمز ورجوعی مقبول اولمیوب حد اولنور
(ولا یصح العفو ولا الاعتیاض عنه) مقذوفك حدی عفو ایلمسی صحیح دکلدر و حد قذف ایچون عوض اولمسی
دخی صحیح دکلدر بزم قتمزده اما امام شافعی قتنده صحیحدر (ولو قال زنأت فی الجبل وعنی الصعود حد)
اکرسن جبلده زنا ایلدك دیسه وصعودی قصد ایلسه حد اولنور زنأت زنیت معناسنه در اکر مهموز اللام
حقیقتده صعود ایچون ایسه ده لکن فحشده استعمال اولنور حالت غضبده خود زنیت معناسنه اولدیغی
مرجحدر (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر آنك قتنده حد اولنمز زیرا مهموز اللام صعود ایچون
و یاخود مشترك ایچوندر بو تقدیرجه (ادرؤا الحدود بالشبهات) قول شریفی اوزره شبهه عارض اولمغین
حد اولنمز (وان قال یا زانی وعکس حدا) اکر برکسنه آخره یا زانی دیسه مقذوف دخی زانی سن سین
دیسه ایکیسی دخی حد اولنورلر زیرا ایکیسی دخی بر برلرینه قاذف اولمش اولور (ولو قال لامرأته وعکست
حدت ولا لعان) اکر زوج خاتوننه یا زانیه دیسه وخاتون دخی عکس ایدوب بلکه زانی سن سین دیسه خاتون
حد اولنور ملاعنه اولمز زیرا زوج وزوجه بر برلرینه قاذف اولمش اولدیلر زوجك خاتونه قذفی لعان
ایجاب ایدر و خاتونك زوجنه قذفی حد ایجاب ایدر ابتداء لعان ساقط اولمغیچون حد اولنور (ولو قالت
زنیت بك بطل الحد ایضا) اکر زوج خاتوننه یا زانیه دیدکده خاتون دخی سنکله زنا ایلدم دیسه حد باطل اولور
لعان باطل اولدیغی کبی * بو مسئله ده ایکی احتمال واردر بر احتمال بودرکه قبل النکاح زنایه اقرار ایلمش
اولور بو تقدیرجه حد لازم اولور ولعان لازم اولمز زیرا خاتون زوجنی تصدیق ایلدی لکن زوج خاتونی
تصدیق ایلمدی وایکنجی احتمالی خاتونك زنا ایله مرادی بعد النکاح مجامعت اوله بو تقدیرجه لعان
واجب اولور زیرا محصنه یه قذف بولنمش اولور و بونلردن هر بریسی بر حالده واجب اولور بر حالده واجب اولمز
بو تقدیرجه شبهه عارض اولمغله لعان وحد دخی باطل اولور (وان اقر بولد ثم نفاه یلاعن وان عکس
حد والولد له فی الوجهین) اکر برکسنه نك خاتونی وضع حمل ایلدکده ولد بنمدر دیو اقرار ایلسه اندنصکره
بنم دکلدر دیو ولدی نفی ایلسه ملاعنه اولنور زیرا اقراری ایله ثبوت نسبدنصکره نفی ایلمك قذفدر
ملاعنه اولور واکر عکس ایدرسه یعنی اول نفی ایدوب بعده بنمدر دیو اقرار ایلسه حد اولنوب لعان باطل اولور
ایکی وجهدن دخی ولد اول کسنه نکدر (ولاشیء ان قال لیس بابنی ولا بابنك) برشیء لازم کلمز بنم اوغلم
سنك اوغلك دکلدر دیمکله اول کسنه ولادتی انکار ایلمشدر بو انکار ایله قاذف اولمز (ولا حد بقذف
امرأة لها ولد لا یعلم له اب) دخی شول خاتونه قذف ایلمکله حد یوقدر اول خاتونك ولدی اوله لکن باباسی
معلوم اولمیه (او لاعنت بولد بخلاف من لاعنت بغیره) و یاخود ولد مقابله سنده ملاعنه ایلیه اول مقوله خاتونه
قذف ایله حد اولنمز اما ولددن غیری ایله ملاعنه اولان خاتون بونك خلافیدر بو مقوله یه قذف ایله حد اولنور
امارهٔ زنا منعدم اولدیغیچون زیرا لعان جانب زوجدن حد قذف مقامنده قائم اولور بو تقدیرجه خاتونك عفتی
مؤکد اولمش اولور (ولا بقذف رجل وطیء حراما لعینه کوطیء فی غیر ملکه من کل وجه) حرام لعینه اولان
خاتونی وطیء ایدن رجلی قذف ایله حد اولنمز من کل وجه کندونك ملکندن غیری کسنه یی وطیء ایلمك کبی
(او من وجه کوطیء امة مشترکة او مملوکة حرمت ابدا کامته التی هی اخته رضاعا) و یاخود من وجه
ملکنده اوله مشترك اولان جاریه یی وطیء کبی و یاخود ابدی حرام اولان مملوکه سنی وطیء کبی اول ابدی حرام
اولان شول جاریه درکه رضاعا قرنداشی اوله ذکر اولنان کسنه لرك وطیء حرام لعینه در قاذفی حد اولنمز
(ولا بقذف مسلم زنی فی کفره او مکاتب وان مات عن وفاء) کفری حالنده زنا ایدن مسلمه قذف ایله دخی
حد یوقدر زیرا جمیع ادیانده زنا حرامدر و یاخود مکاتبنه قذف ایله دخی حد یوقدر اکر بدل کتابته وفا ایده جك
مال ترك ایدوب فوت اولورسه زیرا صحابه کرامین مکاتبك و یاخود عبد حرفوتنده اختلاف ایلمشلردر
بو تقدیرجه شبهه عارض اولمغله حد اولنمز (ویحد بقذف من وطیء حراما لغیره کوطیء امته المجوسیة
او امرأته وهی حائض) حرام لغیره اولان کسنه یه وطیء ایدن رجلی قذف ایله قاذف حد اولنور جاریه

مجوسیه سنی وطیء کبی و یاخود حائض اولان خاتونی وطیء کبی زیرا بونلرده قیام ملك ایله حرمته موقته در
و عارض اولان شیء شرف زوالده در بو تقدیرجه لغیره اولان حرمت زنا اولمامش اولور (وکذا وطیء مکاتبته)
بدل کتابته کفایت ایده جك مالی اولمیان مکاتبه سنه وطیء دخی بویلجه در مثلا برکسنه برجاریه سنی کتابته
کسسه و بدل کتابتی ویرمدین وطیء ایلسه بو مقوله کسنه یه قذف ایدن قاذف حد اولنور (خلافا لابی یوسف)
ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنك قتنده حد اولنمز مکاتبی وطیء احصانی اسقاط ایدر (ویحد من قذف
مسلما کان قد نکح محرمه فی کفره) حالت کفرنده محرمنی نکاح ایدن مسلمه قذف ایدن کسنه حد اولنور
(خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلر قتنده حد اولنمز زیرا نکاحی فاسددر اسلام ایله محصن اولمامش
اولور بو تقدیرجه قاذفی حد اولنمز (ویحد مستأمن قذف مسلما فی دارنا) دارمزده مسلمی قذف ایدن مستأمن
حد اولنور زیرا قذفده حق عبد واردر مستأمن ایسه حقوق عبادی ایفایه التزام ایلمشدر * حاصل کلام
مستأمن اوزرینه حد قذف واجبدر بالاتفاق اما حد خمر واجب دکلدر بالاتفاق و حد زنا وسرقه ابو یوسف
قتنده واجبدر و ابو حنیفه و امام محمد قتنده واجب دکلدر و اوزرینه حد خمردن غیری جمیع حدود
واجب اولور کذا فی البیانیه والکافی (ویکفی حد لجنایات اتحد جنسها) جنسی متحد اولان جنایات ایچون
حد واحد کفایت ایدر (لا ان اختلف) چون جنایاتك جنسی مختلف اولسه حد واحد کفایت ایلمز مثلا
حد زنا وسرقه و حد قذف و حد شرب برکسنه ده جمع اولسه هر بری ایچون بشقه جه حد اولنور اما براوغوردن
حد اولنمز اکر بر دفعه ده حد اولنورسه هلاك اولمق احتمالی واردر حتی حدك بریسی اقامت اولندقدنصکره
اول حدك المی زائل اولدقده بری دخی اقامت اولنه و بو مقوله حدود جمع اولدقده ابتدا حد قذف اقامت
اولنه بعده امام مخیردر دیلرسه حد زنایی اقامت ایدر دیلرسه حد سرقه یی اقامت ایدر زیرا ایکیسی دخی قوتده
برابردر و ایکیسی دخی کتاب ایله ثابتدر و حد شرب تأخیر اولنور و جنایات مختلفه نك مقابله سنده بر حد
کفایت ایلمدیکی هر برینك حدی ایله مقصود حاصل اولور مثلا حد زنا ایله مقصود صیانت انسابدر حد
قذف ایله مقصود صیانت اعراضدر حد سرقه ایله مقصود صیانت اموالدر حد شرب ایله مقصود صیانت
عقولدر بو تقدیرجه بر حد ایله بو مقدار مقاصد حاصل اولمز * حتی حکایه اولنورکه ابن ابی لیلی کوفه ده
قاضی ایکن مسجد قپوسنده بر رجل بر رجله یا ابن الزانیین دیو قذف ایلدیکنی ایشتدکده قاذفی اخذ ایدوب
مسجد ایچنده ایکی حد اقامت ایلدی قاضینك بو مقوله فعلنی ابو حنیفه حضرتلرینه خبر ویردکلرنده
عجبدرکه بلده مزك قاضیسی بو مسئله ده بش وجه ایله خطا ایلدی دیو بیوردیلر بری مقذوفك خصومتی
لازم ایکن عدم خصومت ایله حکم ایلمکدر و بریسی دخی واحد مقامنده ایکی حد اقامت ایلدیکیدر
و بریسی دخی ایکی حدك ماییننی برکون و یاخود زیاده ایله فصل ایلمك لازم ایکن متعاقبا اقامت حد
ایلدیکیدر و بری دخی مسجد ایچنده اقامت ایلدیکیدر زیرا نبی علیه السلام (جنبوا مساجدکم عن صبیانکم
ومجانینکم وسل سیوفکم واقامة حدودکم) قول شریفنه مخالفت ایلمش اولدی و بریسی دخی اول کسنه نك
والدینی حی میدر یوخسه میتمیدر کشف اولنمق کرك ایدیکه خصومت کندولرینکمی اولور یوخسه
والده لرینکمی اولور بونلری ترك ایلمکله خطا ایلدی (فصل فی التعزیر) بو فصل تعزیر بیاننده در
تعزیر تأدیبدر اصلی عزردندر منع معناسنه تعزیر دخی بوندندر زیرا تعزیر فعل قبیحه شروعدن صاحبنی
منع ایدر (یعزر من قذف مملوکا او کافرا بالزنی) مملوك یا خود کافری زنا ایله قذف ایدن کسنه تعزیر اولنور
احصان بولنمامغین وجوب حد منع اولنوب تعزیر اولنور (او قذف مسلما بیا فاسق یا کافر یا خبیث یا لص
یا فاجر یا منافق یا لوطی یا من یلعب بالصبیان یا آکل الربا یا شارب الخمر یا دیوث یا مخنث یا خائن
یا ابن القحبة یا ابن الفاجرة یا زندیق یا قرطبان یا مأوی الزوانی واللصوص یا حرام زاده) بو لفظلر ایله قذف ایدن
قاذف تعزیر اولنور خبیث طیبك ضدیدر فاجر عرفده هر معصیتی مرتکب اولانه دیرلر و زندیق ثنویه دندر
زنددن معربدرکه مجوسی کتابنك اسمیدر و بعضیلر دیمشدرکه کفری اخفا ایدوب اسلامی اظهار ایدن کسنه در
دیوث اهلنك زناسندن کندویه عار لاحق اولمیان کسنه در قرطبان قلتباندن معربدر بعضیلر دیوثك
مرادفیدر دیمشلردر قرطبان شول کسنه درکه خاتونی و یا محرمنی برنامحرم ایله کوروب حالی اوزرینه

ترك ايدنه ديرلر (لا يا حمار يا كلب يا قرد يا تيس يا خنزير يا بقر يا حية يا حجام يا ابن الحجام وابوه ليس كذلك يا بغاء
يا مؤاجر يا ولد الحرام يا عيار يا ناكس يا منكوس يا سخرة يا ضحكة يا كشخان يا ابله يا موسوس) بو الفاظ ايله
قذف ايلسه تعزير اولنمز بغا فعال وزنى اوزرينه بغيدن ظلم وزنا معناسنه در عرف ناسده مخنثدر
صدر الشريعه ده لفظ بغا عوامك شتمندندر عوام بو كلامى سويلرلر لكن نه ديدكارينى بيلمزلر مؤاجر زانيلرك
اجرتلرين اخذ ايدن كسنه يه ديرلر سخره ضم سين وسكون خا ايله ناسى سخره لغه الان كسنه در ضم سين
وفتح ايله ناسى مسخره لغه الان كسنه در ضحكه دخى مسخره كبيدر كشخان شول كسنه دركه خاتوننى رجال ايله
ملامسه ايدركن كوره سكوت ايليه (واستحسنوا تعزيره اذا كان المقول له فقيها او علويا) فقها بو مقوله
الفاظ ايله قذف ايدن كسنه يى تعزير ايلمكه استحسان ايلديلر چونكه مقول له يعنى مقذوف فقيه ياخود علوى
اولورسه (وللزوج ان يعزر زوجته لترك الزينة وترك الاجابة اذا دعاها الى فراشه وترك الصلاة والغسل
من الجنابة وللخروج من بيته) زوج ايچون زوجه سى زينتى ترك ايلديكيچون دخى فراشنه دعوت ايلدكده
اجابتى ترك ايلديكيچون دخى صلاتى وجنابتدن غسلى ترك ايلديكيچون وداريندن بلا اذن خروجى ايچون
تعزير ايلمك واردر فراشنه اجابت واجبدر واول صلاة وجنابتدن غسل فرضدر بونلرى ترك ايلديكيچون
تعزير ايلمك واردر (واقل التعزير ثلاثة اسواط واكثره تسعة وثلاثون) تعزيرك اقلى اوچ قمچيدر اكثرى
اوتوز طقوز قمچيدر لايق اولان بودركه تعزير حد مرتبه سنه بالغ اولميه اكر اول درجه يه بالغ اولورسه
نبى عليه السلامك (من بلغ حدا فى غير الحد فهو من المعتدين) قول شريفنك وعيدنه مظهر اولور
(وعند ابى يوسف خمسة وسبعون) اكثر تعزير ابو يوسف قتنده يتمش بش قمچيدر (ويجوز حبسه بعد الضرب)
بعد الضرب قاذفك حبسى جائز اولور اكر ايام حبسنده بر مصلحت اولديغى حاكم رأى ايدرسه (واشد الضرب
التعزير) اشد ضرب تعزيردر زيرا عدد جهتندن خفيفدر اما وصف جهتندن شديد اولمق لازمدر مشايخ
ضربك شدتنده اختلاف ايلمشلردر شرح طحاويده بعضيلر ديمشدركه عضو واحده جمعدر وسائر حدود كبى
اعضايه متفرقا ضربدر وبعضيلر ديديلركه ضربده شدت كركدر يوخسه جمعده دكلدر (ثم حد الزنى
ثم حد الشرب ثم حد القذف) اندنصكره حد زنادر زيرا كتاب ايله ثابتدر اندنصكره حد شربدر زيرا حد شرب
قول صحابه ايله ثابتدر اندنصكره حد قذفدر (ومن حد او عزر فمات فدمه هدر) شول كسنه كه حد اولنه وياخود
تعزير اولنه واول حد وتعزيردن فوت اولسه دمى هدردر زيرا اقامت حد واجباتدندر وايشلديكى فعل امر
شرعله در و مأمورك فعلى سلامتله مقيد دكلدر فصد فصاد كبى (بخلاف تعزير الزوج زوجته) زوج زوجه سنى
تعزير ايلدكده فوت اولمسى بونك خلافيدر زيرا زوج زوجه سنى تعزير ايلمك تأديب مباحدر وسلامت
شرطيله مقيددر بو تقديرجه زوج اوزرينه ديت واجبدر

(كتاب السرقة)

بو كتاب سرقه نك احكامى بياننده در سرقه لغتده كندو مالى اولميان شيئى آخردن خفية الغه ديرلر (هى اخذ
مكلف خفية قدر عشرة دراهم مضروبة من حرز لا ملك له فيه ولا شبهة) وشرعده سرقه مكلفك يعنى عاقل
وبالغك مكان محرزدن اون درهم مقدارى مضروبه اقچه يى اخذ ايلمكدر وسرقه ايدن كسنه نك او دراهمده
ملكى اولميه وشبهه ملكى دخى اولميه (وتثبت بما يثبت به الشرب) سرقه شرب خمر ايله ثابت اولان شئ ايله
ثابت اولور مثلا ايكى رجلك شهادتيله ثابت اولور يوخسه بر رجل ايكى خاتون شهادتيله ثابت اولور زيرا
حدودده خاتونك شهادتى مقبول دكلدر (فان سرق مكلف حرا وعبد ذلك القدر محرزا بمكان او حافظ واقر بها)
اكر حر مكلف وياخود عبد مكلف مكان ايله وياخود حافظ ايله محرز اولان اول مقدار درهمى سرقه ايلسه
واقرار ايلسه (او شهدا عليه) وياخود سارقك اوزرينه شهادت اولنسه (وسألهما الامام عن السرقة ما هى
وكيف هى ومتى هى واين هى وكم هى وممن سرقت وبيناها قطع) وامام دخى شاهدلردن سؤال ايليه كه مسروق
ندرونه كيفيت ايله اخذ ايلدى خفية مى يوخسه علانية مى اخذ ايلدى ونه زمان سرقه ايلدى ونه مكانده
سرقه اولندى وسرقه نه مقدار ايدى وكيمدن سرقه اولندى بويله سؤال اولنوب جمله يى بيان ايدرلر ايسه سارقك
صاغ الى قطع اولنور (وان كانوا جميعا واصاب كلا منهم قدر نصابها قطعوا وان تولى الاخذ بعضهم)

واكر

واكر سارقلر جماعت اولورسه اول جماعتدن هر برينه سرقه نك نصابى كه اون درهمدر اصابت ايلسه
جمله سنك صاغ اللرى قطع اولنور اكر انلردن بعضيسى اخذدن تولى ايدرلرسه ده زيرا سارقك عادتيدركه
بعضيسى اخذ ايدر و بعضيسى قفادار اولور اكر اخذ ايلمينلردن حد سرقه ساقط اولسه باب فساد فتح اولمق
لازم كلوردى (ويقطع بسرقة الساج والابنوس) ساج وآبنوس سرقه سيله سارقك الى قطع اولنور
(والصندل والفصوص الخضر والياقوت والزبرجد والاناء والباب المتخذين من الخشب) صندل و يشل
فصوص كه مراد زمرد وياقوت وزبرجد وچناق وقپوكه متخذ اوله لر ذكر اولنان اشيايى سرقه ايلمكله
سارقك الى قطع اولنور (لا بسرقة شئ تافه يوجد مباحا فى دارنا كخشب وحشيش وقصب وسمك وصيد
وطير وزرنيخ ومغرة ونورة) دارمزده مباح بولنان شئ حقيرى سرقه ايله قطع اولنمز خشب وحشيش كبى
وقامش وبالق وصيد وقوش وزرنيخ واشو وحرزمه وآلچى كبى اشيا ايله (ولا بما يسرع فساده كلبن ولحم
وفاكهة رطبة وبطيخ) فسادى سريع اولان سود ولحم وياش يمش وقاون وقاربوز كبى شيلرى سرقه ايله
قطع اولنمز (وكذا ثمر على شجر وزرع لم يحصد) شجر اوزرنده اولان ميوه نك وبچلمامش اكينك سرقه سيله دخى
قطع اولنمز (ولا بما يتأول فيه الانكار كاشربة مطربة وآلات لهو كدف وطبل وبربط ومزمار وطنبور
وصليب ذهب او فضة وشطرنج ونرد) ودخى شول شيده قطع يد اولنمزكه انده انكار تأويلى ممكن اوله اشربه
مسكره كبى وآلات لهوى سرقه ايله دخى قطع اولنمز دف وطبل وسائر ذكر اولنان شيلر كبى ابو يوسفدن
روايتدركه اكر صليب ذهب وفضه كفره نك مصللرى اولورسه سرقه سيله قطع يد لازم كلمز زيرا محرز
اولملمش اولور اكر معبد اتخاذ ايتمامش ايسه سرقه سيله قطع يد لازم كلور (ولا بسرقة باب مسجد وكتب علم
ومصحف وصبى حر ولو عليهما حلية) مسجد قپوسنى وعلم كتابلرينى ومصحف وحر اولان صبى يى سرقه ايله
قطع يد لازم كلمز اكر مصحف وصبى اوزرنده حلى دخى اولورسه (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون
خلاف واردر ابو يوسفك دليلى بودركه اكر حلى يى يالكز سرقه ايلسه قطع يد لازم كلور امدى غيرى سرقه اولنجق
كذلك قطع يد لازمدر امام اعظم وامام محمد ايچون دليل بودركه چونكه دليل قطع كه سرقة حلى در ودليل عدم
قطع كه صبيدر ايكيسى جمع اولسه شبهه عارض اولمش اولور الشبهة دارئة للحد فحواسى ظهور ايدر وحر اولان
كسنه مال دكلدر اوزرنده اولان دخى كندونكدر (وعبد كبير ودفتر) عبد كبيرى سرقه ايله قطع يد لازم كلمز
زيرا عبد كبير اخذى غصبدر سرقه دكلدر و دفتر سرقه سيله دخى قطع اولنمز (بخلاف الصغير ودفتر الحساب)
عبد صغير ومحاسبلرك دفترى بونك خلافنجه در بونلرك سرقه اولنمسى ايله قطع يد لازم كلور زيرا صغير ايچون
نفسنده قوت معتبره يوقدر بو تقديرجه دواب كبى اولمش اولور امام ابو يوسف ديركه كبيرده اولديغى كبى
صغيرده دخى قطع يد لازم كلمز (ولا بسرقة كلب وفهد) كلب وپارس سرقه سيله قطع يد لازم كلمز زيرا كلب
وپارس مباح بولنان حيواناتدندر خصوصا مالية كلبده علما اختلاف ايلمشلردر بو تقديرجه شبهه ايراث
ايلمشدر (ولا بخيانة ونهب واختلاس) خيانت ونهب وقاپمق ايله قطع يد لازم كلمز زيرا عدم قطعى ايچون
نبى عليه السلام (ليس على خائن ولا منتهب ولا مختلس قطع) قول شريفى وارد اولمشدر (وكذا النبش)
نبش قبور سببيله دخى قطع يد لازم كلمز زيرا نباش حقنده عدم قطع ايچون نبى عليه السلام (لا قطع على المختفى)
قول شريفى وارد اولمشدر مختفى اهل مدينه لغتى اوزرينه نباشدر (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون
خلاف واردر * صاحب عنايه ديمشدركه صحابه كرامدن نباش حقنده اختلاف ايلمشلردر حضرت عمر وعائشه
وابن مسعود وابن زبير نباش ايچون قطع يد لازمدر ديمشلردر وابن عباس قطع يد يوقدر ديدى بقيه صحابه
بونك اوزرينه اتفاق ايلديلر وعهد مروانده بر نباش اخذ ايلديلر صحابه كرامدن بر قطعى جواب ويرمدكلرى
اجلدن قطع اولنميوب برقاچ سوط اوروب تعزير ايلديلر ابو حنيفه وامام محمد بو قولى اخذ ايلديلر ابو يوسف
وشافعى نبى عليه السلامك (ومن نبش قطعناه) قول شريفن اخذ ايلديلر زيرا كفن مال محرزدر حرز
مثلى ايله محرز اولور * طحاوى ديمشدركه بر شيئك حرزى مثالنك حرزى ايله معتبردر مثلا بر كسنه آخوردن برآت
سرقه ايلسه قطع يد لازم كلور اما آخوردن لؤلؤ سرقه ايلسه قطع يد لازم كلمز وابو يوسفك روايت ايلديكى
حديث شريف مرفوع اوله وياخود سياسته محمول اوله (ولا بسرقة مال عامة او مشترك او مثل دينه او ازيد

حالا كان اومؤجلا) بيت المال ويا خود مال مشتركه ويا خود دينى مثلى ويا خود دينندن زياده شيئى سرقه ايله
قطع يد لازم كلمز كرك اول دين حالا اولسون كرك مؤجلا اولسون قطع يد لازم كلمز وقياس بوايديكه
دين مؤجلده قطع يد لازم كله زيرا قبل الاجل اخذى مباح دكلدر بوتقديرجه دينى اولمامش كبى اولدى
وجه استحسان بودركه دين مؤجلى مديونك ذمتنده حالا كبى ثابتدر انجق تأجيل طالب ايچوندر
(وان كان دينه نقدا فسرق عرضا قطع) اكر اول كمسنه نك دينى نقد اولسه كندوسى عرض يعنى قماش
وامثالى شئ سرقه ايلسه قطع اولنور زيرا دين ايچون عرضدن استيفاء حق ايلمك يوقدر بواستيفاء اولماز
الا بيع ايله ويا خود تراضى ايله اولور (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده قطع يد
لازم كلمز ابو يوسف ايچون دليل بعض علما قتنده ظفر بولدقده خلاف جنسندن حقنى اخذ ايلمك جائزدر
صفت ماليت اعتبارى ايله مجانست بولنديغى ايچون وبعض علما ديمشلردر خلاف جنسى جائز دكلدر
ظفر بولدقده رهن ايچون اخذ ايلمش اوله بوتقديرجه شبهه عارض اولور (الشبهة دارئة للحد) فحواسى
ظهور ايدر (وان كان دراهم فسرق دنانير او بالعكس لا يقطع) اكر دين دراهم اولوب التون سرقه ايلسه
ويا خود عكسى اولسه مثلا دين التون اولوب سرقه ايلدكده دراهم اولسه قطع يد اولمز زيرا نقود جنس
واحد حكمنده در (وقيل يقطع) ديندلديكه قطع اولنور زيرا خلاف جنسنده انكچون حق اخذ يوقدر
(ولا باقطع فيه ولم يتغير) دخى شول شيئك سرقه سيله قطع اولنمز كه اول شئ سببيله قطع اولنمش اوله ومتغير
اولميه مثلا برشئ سرقه ايدوب نصاب سرقه بولنغله قطع اولنوب صاحبنه رد اولندقدنصكره تكرار
اول شيئى سرقه ايلسه اما اولكى حالى كبى اولوب اصلا تغيير بولنمسه قطع يد لازم كلمز (وان كان قد تغير
قطع ثانيا كغزل نسج) اكر مقدم سرقه اولنوب صاحبنه رد اولنان متغير اولوب تكرار سرقه اولنورسه
ثانيا قطع اولنور ايپلك كبى كه بز طوقنمش اوله مثلا اولكى سرقه ده ايپلك ايدى صكره كى سرقه ده اول ايپلك
بز طوقنمش اولدى قطع يد لازم كاور تغيير ايله عين آخر اولدى واسمى ايپلك ايكن بز اولدى * اكر دينلورسه كه
بر كمسنه يه بيع ايدرسه اندنصكره تكرار اول شيئى سرقه ايلسه قطع اولنور بوقوله جواب ويريلوركه چون
بر عينى سرقه ايدوب قطع يد دنصكره اول عينى صاحبى آلسه و برآخر كمسنه يه ويرسه مشايخ عراق قتنده
قطع يد لازم كلمز زيرا اول شئ عين اولور وبزم مشايخمز قتنده قطع يد لازم كاور زيرا اول عين حكما متبدل
اولمشدر واختلاف اسباب اختلاف اعيان منزله سنه تنزيل اولنور كافيده دخى بويلجه در وشرح
طحاويده مسطوردركه بركمسنه التون ويا خود كومشى طاس ويا خود چناق ايتديرسه بعده سارق مقطوع اليد
اول طاسى ويا خود چناغى سرقه ايلسه ابو حنيفه قتنده قطع اولنمز امك قتنده عين متغير اولمامشدر
امامين ديركه قطع اولنور زيرا اول عين متغير اولمشدر وحاوى قدسيده بركمسنه بريتده ديناربولوب اخذ ايدوب
اندنصكره اودن چقمه دقطع يوقدر ظهيريه ده دخى بويلجه در (فصل فى الحرز) بوفصل حرز بياننده در
وحرز لغتده مكان حصيندن عبارتدر صقلى معناسنه در (وهو قسمان) حرز دخى ايكى قسمدر (بمكان كبيت
ولو بلا باب اوبابه مفتوح وكصندوق) برقسمى مكان ايله محرز اولاندر بيت كبى اكر قپوسى اولمزايسه ده ويا خود
قپوسى مفتوح يعنى آچق اوله ودخى صندوق كبى اولديغى حالده محرزدر * صاحب اختيار ديمشدركه اكر باب
دار مفتوح اولوب نهارا بر كمسنه كيروب متاع اخذ ايلسه قطع اولنمز زيرا سرقه دكلدر اكر كيجه ايله داخل
اولوب متاع اخذ ايلسه قطع لازم كاور زيرا حرزدر (وبحافظ كمن هو عند ماله ولو نائما) برقسمى حافظ ايله محرز
اولان مالدر شول كمسنه كبى كه كندو مالى ياننده حاضر اوله اكر نائم ايسه ده اكر سارق صاحبى ياننده ايكن
بو مقوله محرز اولان مالى سرقه ايلسه قطع يد لازم كاور (وفى الحرز بالمكان لا يعتبر الحافظ) مكان ايله محرز
اولان مالده حافظ اعتبار اولنمز زيرا بيت قپوسز دخى اولورسه بلا حافظ ايچنده اولان شئ محرزدر مكان ايله
محرز اولان شيئى سرقه ده مادامكه بيتندن اخراج ايلميه قطع لازم كلمز اما حافظ ايله محرز اولان شيئى اخذ ايلديكى
كبى قطع يد لازم كاور (ولا قطع بسرقة مال من بينهما قرابة ولاد) قطع يد يوقدر شول كمسنه نك مالنى سرقه ايله كه
بينلرنده قرابت ولاد اوله مثلا بابا وانا سنك مالندن سرقه ايلمك كبى هرنقدر عالى اولورسه ويا خود عكسى
اولوب هرنقدر آشاغه اولورسه (ولا بسرقة من بيت ذى رحم محرم ولو مال غيره) ذى رحم محرمك بيتنده

سرقه ايله قطع يد لازم كلمز اكر اول مال غيرينك دخى اولورسه زيرا حرزده شبهه عارض اولدى (ويقطع
بسرقة ماله من بيت غيره) ذى رحم محرمك مالنى غيرينك بيتندن سرقه ايله قطع اولنور زيرا غيرك بيتى حرز
ايديكى محققدر (وكذا بسرقة مال من بيت محرمه رضاعا) رضاعا محرمنك بيتندن سرقه اولان مال ايچون
قطع يد اولنور شبهه منعدم اولديغيچون (خلافا لابى يوسف فى الام) رضاعا امده ابو يوسف ايچون خلاف
واردر زيرا اول كمسنه رضاعا اناسنه بالاستيذان دخول ايلمك عادتا اوله كلمشدر اما رضاعا قز قرنداشى
انا كبى دكلدر (ولا قطع بسرقة مال زوجته او زوجها ولو من حرز خاص له) رجل زوجه سنك مالنى يا خود
خاتون زوجنك مالنى سرقه ايله قطع يد يوقدر اكر حرز خاصندن اولورسه ده زيرا بين الزوجين حرز مالده
عادتا انبساط واردر واتحاد مانع قطعدر اول اجلدن شهادتلرى آخر اوزرينه مقبول دكلدر (وكذا لو سرقه
من سيده او زوجة سيده او زوج سيدته او مكاتبه او ختنه او صهره) وينه قطع يد يوقدر اكر عبد افنديسندن
سرقه ايلسه ويا خود افنديسنك زوجه سندن سرقه ايلسه ويا خود افنديسى خاتون ايمش انك زوجندن
سرقه ايلسه ويا خود رجل كندو مكاتبندن سرقه ايلسه ويا خود ختنى ويا خود صهرندن سرقه ايلسه ختن
كويكو صهر قاين اتا وقاين انادر وعورت وار ايكن نكاحى حرام اولان عورتلردر (خلافا لهما) امامين
ايچون خلاف واردر ختن ايله صهرده (او من مغنم او حمام نهارا وان كان ربه عنده) ويا خود مغنمدن
سرقه ايلسه ويا خود نهارا حمامدن سرقه ايلسه اكر صاحبى ياننده اولورسه دخى قطع يد لازم كلمز زيرا مغنمده
كنديسنك دخى حقى واردر (او من بيت اذن فى دخوله او مضيفة) ويا خود دخولنه اذن ويريلان اودن
سرقه ايلسه ويا خود قونق اوصاحبندن سرقه ايلسه قطع يد لازم كلمز بونلر حقنده بيت حرز اولمامش اولور
زيرا دخوله اذن ويرلمشدر اهل دار منزله سنده اولوب فعللرى خيانت اولور سرقه اولمز (وقطع ان سرق
من الحمام ليلا) اكر كيجه ايله حمامدن سرقه ايدرسه قطع يد اولنور (او من المسجد متاعا وربه عنده)
ويا خود مسجددن متاع سرقه ايلسه وصاحبى متاع قتنده اولسه قطع يد لازم كاور زيرا مسجد حافظ ايله
حرزدر يوخسه مكان ايله حرز دكلدر (وادخل يده فى صندوق غيره او كمه او جيبه) ويا خود سارق النى غيرك
صندوقنه ويا خود يكنه ويا خود يقاسنه ادخال ايدوب اخراج ايلسه قطع اولنور بونلرده ممكن اولان
ادخال يددر يوخسه دخول دكلدر (لا ان سرق جوالقا فيه متاع وربه يحفظه او نائم عليه) ويا خود چوال
سرقه ايلسه كه ايچنده متاع اولسه وصاحبى دخى انى حفظ ايلسه ويا خود اول چوالك اوزرنده اويورايسه
ينه قطع اولنور زيرا محرز اولمشدر (او سرق المؤجر من بيت المستأجر) اكر اجاره يه طوتيلان كمسنه مستأجرك
بيتندن سرقه ايلسه ابو حنيفه قتنده قطع اولنور (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده
قطع اولنمز زيرا دخول داره مأذون اولمش اولور (ولو سرق شيئا ولم يخرجه من الدار لا يقطع) اكر سارق
برشئ سرقه ايدوب داردن اخراج ايلمسه قطع اولنمز اخراجدن لابددر زيرا دارك كليسى حرز واحددر دار
ودارك ايچنده اولان صاحبنك يدنده در بوتقديرجه عدم اخذ شبهه عارض اولدى (بخلاف ما لو اخرجه
من حجرة الى الدار) اكر سرقه ايلديكى شيئى حجره دن صحن داره اخراج ايلسه بونك خلافيدر اكر دارده حجرات
كثير اولوب ساكنلرى صحن داردن مستغنيلر ايسه سرقه اولان شيئى صحن داره اخراجى طريقه اخراج
ايلمك منزله سنده در (او سرق بعض اهل حجرة دار من حجرة اخرى التى لم يكن فيها) اكر دارك حجره لرينك
اهلينك بعضيسى اول دار ايچنده كندوسى ساكن اولمديغى آخر حجره دن سرقه ايلسه * بومقوله حجره مدرسه
حجره لرى اولمقدر بويله اولمجق محله حكمنده اولمش اولور (او اخذ شيئا من حرز فالقاه فى الطريق ثم خرج
فاخذه) ويا خود حرزدن برشئ اخذ ايدوب طريقه القا ايلسه واندنصكره چيقوب اخذ ايلسه قطع اولنور
(او حمله على حمار فساقه فاخرجه من الحرز) ويا خود سرقه ايلديكى شيئى حمار اوزرينه حمل ايدوب وسوروب
حرزدن اخراج ايلسه قطع اولنور زيرا حمارك سيرى سارق حامله مضافدر (ولو دخل بيتا فاخذ فناول
من هو خارج لا يقطعان) اكر بيته داخل اولوب برشئ اخذ وبيتدن خارج اولان كمسنه يه اعطا ايلسه
داخل وخارجك اللرى قطع اولنمز زيرا اولكيسنده اخراج بولنمدى وثانيده دخى هتك حرز بولنميوب
هر برنده سرقه كامله بولنمامغله قطع يد لازم كلمز (وكذا لو ادخل الخارج يده فتناول) اكر خارج اليني بيته

ادخال ایدوب داخلدن تناول ایلسه ینه قطع ید لازم کلمز (وقال ابو یوسف یقطع الداخل فی الاولی ویقطعان فی الثانیة) ابو یوسف دیدیکه مسئلهٔ اولی ده انجق داخل قطع اولنور زیرا داخلده حرز تمام اولوب ومال دخی داخلک فعلی ایله مخرج اولدی بو تقدیرجه داخلک الینی قطع لازم کلور مسئلهٔ ثانیه ده ایکیسنک دخی الی قطع اولنور خارجه قطع لازم کلدیکی الینی حرزه داخل ایلدکله اخراج بولندیغی ایچوندر وداخله قطع لازم کلدیکی کندینک معاونتی ایله محل محرزدن مالک خروجی بولندیغی ایچوندر (وکذا لا یقطع لو نقب بیتا وادخل یده فیه واخذ شیأ) اکر برکمسنه بر بیتی نقب ایدوب یعنی دلوب والنی ادخال ایدوب برشیء اخذ ایلسه ینه قطع ید اولنمز (او طر صرة خارجة من کم غیره) ویاخود غیری کمسنه نک یکندن خارج برکیسه شق ایلسه ینه قطع ید اولنمز (وان حلها واخذ من داخل الکم قطع اتفاقا) اکر صره یی حل ایدوب داخل کمدن اخذ ایلسه اتفاقا قطع اولنور (ولو سرق من قطار جملا او حملا لا یقطع) قطاردن بر دوه یاخود دوه اوزرندن بر یوک سرقه ایلسه قطع اولنمز کرک سورر کن کرک ییدر کن اولسون برابردر وسورمک ویدمکدن مراد قطع مسافه در یوخسه حفظ دکلدر قطار کسر قاف ایله در (وان شق الحمل واخذ منه شیأ قطع) اکر یوکی شق ایدوب ایچندن برشیء اخذ ایلسه قطع اولنور حرزدن سرقه ایلمش اولدی (والفسطاط کالبیت) چادر بیت کبیدر مثلا چادردن سرقه ایلسه قطع اولنور (فصل) فی کیفیة القطع واثباته) بو فصل قطعک کیفیتی وقطعک اثباتی بیانندهدر لکن مصنف بو فصلده قطعک دلیل ایله اثباتنی نه صریحا ونه ضمنا ذکر ایلمامشدر صاحب هدایه فصل فی کیفیة القطع واثباته لفظنی ذکر ایلدی ودلیل ایله اثباتنی دخی بیان ایلدی کرچه مصنف صاحب هدایه یه اقتفا ایلدی لکن اثباتنه تقید بیورمدی (یقطع یمین السارق من زنده ویحسم) سارقک صاغ الی بیلکندن قطع اولنور داغلنور اما قطع اولنمق حق سبحانه وتعالینک (السارق والسارقة فاقطعوا ایدیهما) قول شریفی ایله ثابتدر مشهور اولان دخی بودر (ورجله الیسری ان عاد) اکر تکرار سرقه یه عودت ایدرسه صول ایاغی قطع اولنور (فان سرق ثالثا لا یقطع بل یحبس حتی یتوب) اکر اوچنجی دفعه ده سرقه ایدرسه قطع اولنمز بلکه توبه ایدنجه حبس اولنور (وطلب المسروق منه شرط القطع ولو مودعا او غاصبا او صاحب الربا او مستعیرا او مستأجرا او مضاربا او مستبضعا او قابضا علی سوم الشراء او مرتهنا) اسبابی سرقه اولنان کمسنه نک طلبی قطعنه شرطدر اکر مسروق منه متنده ذکر اولنان طوائف مختلفه دن ایسه ده ینه طلبی شرطدر صاحب ربا دیدیکی مثلا برکمسنه اون درهمی یکرمی درهمه بیع ایلسه وقبض ایلسه واول درهم سرقه اولنسه سارقک یدی قطع اولنور طلبی ایله (ویقطع بطلب المالک ایضا فی السرقة) بوقاروده ذکر اولنان طائفه نک طلبی ایله سرقه ده قطع اولندیغی کبی مالکک طلبیله دخی قطع اولنور (لا بطلب السارق او المالک لو سرقت من السارق بعد القطع) سارقک الی قطع اولندقدنصکره اول قطعه سبب اولان شیء سرقه اولنسه الی قطع اولنان سارقک ودخی مالکک طلبی ایله سارق ثانی یه قطع لازم کلمز زیرا موجب قطع اولان سرقه ید مالکدن ویاخود امیندن ویاخود ضمیندن کرکدر بو مسئله ده ایسه سارق ومالکده قیود حد بولنمغله طلبلری ایله قطع لازم کلمدی (بخلاف ما لو سرقت منه قبل القطع او بعد درء الحد بشبهة) بو مسئله شول شیئک خلافنه ملابسدرکه اکر سارق اولدن قبل القطع ویاخود شبهه ایله حد منع اولندقدنصکره سرقه اولنسه سارق اولک ومالکک طلبیله قطع اولنور زیرا ثانیده بوقاروده ضرورت قطع ایچون ایدی بونده ایسه بولنمدی (وان لم یطلب احد لا یقطع وان اقر هو به او لا بد من حضوره عند الاقرار والشهادة والقطع) اکر برکمسنه طلب ایلمز ایسه قطع اولنمز اکر سارق سرقه یه اقرار ایدرسه ده البته حین اقرار واداء شهادتده وقطعده مسروق منهک حضوری لازمدر (ولو کانت یده الیسری او ابهامها مقطوعة او شلاء او اصبعان سوی الابهام) اکر سارقک صول الی ویاخود صول الینک ابهامی مقطوع اولسه ویاخود شلاء اولسه ویاخود ابهامدن غیری ایکی پارمغی مقطوع اولسه قطع اولنمز (کذلک لا یقطع منه شیء بل یحبس) صول الی وپارمقلری مقطوع اولوب وشلاء اولان قطع اولندیغی کبی برشیء قطع اولنمیوب بلکه حبس اولنور (وکذا لو کانت رجله الیمنی مقطوعة او شلاء) صاغ ایاغی مقطوع ویا شلاء اولسه ینه قطع اولنمز زیرا قطع اولنسه منفعت جنس فوت اولمق لازم کلوردی (ولا یضمن المأمور بقطع الیمنی لو قطع الیسری) صاغ الی ویاخود صاغ ایاغی ایله مأمور اولان کمسنه صولی قطع ایلسه

ضامن اولمز ابو حنیفه قتنده (وعندهما یضمن ان تعمد) امامین قتنده ضامن اولور اکر قصد ایدرسه زیرا معصوم اولان طرفی بلا حق قطع ایلمش اولدی بو تقدیرجه مأمور اولیان قطع ایلدیکی کبی ضامن اولور (ومن سرق شیأ ورده قبل الخصومة الی مالکه لا یقطع) شول کمسنه که برشیء سرقه ایلسه خصومتدن مقدم مالکنه رد ایلسه قطع اولنمز (وکذا لو نقصت قیمته عن النصاب قبل القطع او ملکه بعد القضاء او ادعی انه ملکه وان لم یثبت) اکر سرقه اولنان شیئک قبل القطع قیمتی نصابدن ناقص اولورسه ینه قطع اولنمز ویاخود بعد القضاء هبه ویاخود بیع ایله مالک اولسه ویاخود مالکمدر دیو ادعا ایلسه اکر ثابت اولمز ایسه ده ینه قطع اولنمز (وکذا لو ادعاه احد السارقین) ایکی سارقک بری سرقه اولنان شیده دعوای ملک ایلسه ایکیسینک دخی اللری قطع اولنمز زیرا حق آخرده شبهه ایراث ایلمشدر (ولو سرقا معا وغاب احدهما وشهد علی سرقتهما قطع الآخر) اکر ایکی سارق معا سرقه ایلسه لر وبری غائب اولسه ایکیسینک سرقه سی اوزرینه شهادت اولنسه حاضر اولان قطع اولنور زیرا حاضرک سرقه سی حجت ایله ثابتدر حتی ابو حنیفه حضرتلری (ولا یجب علیه القطع) بیورمشلر ایدی لکن صکره بو قولدن رجوع ایدوب قطع اولنور دیو بیورمشلردر (ولو اقر العبد المأذون بسرقة قطع وردت) اکر عبد مأذون سرقه یه اقرار ایلسه قطع اولنور وسرقه اولنان صاحبنه رد اولنور اکر عین قائم ایسه اکر هلاک اولمش ایسه ضمان یوقدر زیرا قطع ایله ضمان مجتمع اولمز (وکذا المحجور عند الامام) محجور دخی ابو حنیفه قتنده مأذون کبیدر قطع اولنور ورد اولنور (وعند ابی یوسف یقطع ولا ترد) ابو یوسف قتنده قطع اولنور وعین رد اولنمز (ومن قطع بسرقة والعین قائمة ردها) شول کمسنه که برسرقه سببیله قطع اولنسه وعین قائمه اولسه اول سرقه ایلدیکی شیئی صاحبنه رد ایدر (وان لم تکن قائمة فلا ضمان علیه وان استهلکها) اکر عینی قائم دکل ایسه سارقک اوزرینه ضمان لازم کلمز اکر اول عینی کندوسی هلاک ایلمش ایسه ده *قید استهلاک حسنک ابو حنیفه دن استهلاکده لزوم ضمان ایچون بر روایتی وارد راندن احترازایچوندر (وان سرق سرقات فقطع بکلها او بعضها لا یضمن شیأ منها) اکر برکمسنه زید وعمرو وبکردن سرقه ایلسه کلی سرقه مقابله سنده قطع اولنور ویاخود بعضیسی مقابله سنده قطع اولنور وبعد القطع برشیء ضامن اولمز مثلا بر سارق زید وعمرو وبکردن سرقه ایلسه واجب اولان بر قطعدر زیرا حدلر تداخل اوزره در اکر جمله سی حاضر اولمیوب بریسی حاضر اولورسه ینه قطع بردر جمله سی ایچون استیفا اولنور زیرا حد حق الله اولدیغیچون واجبدر یوخسه حق عباد ایچون دکلدر انجق خصومت شرطدر قطعده سرقه نک ظهوری ایچون چونکه بریسنک خصومتی ظاهر اولیجق جمله سندن دخی واقع اولمش اولور (وقالا یضمن ما لم یقطع به) امامین دیدیلرکه شول شیئه ضامن اولورکه اول شیء سببیله قطع اولنمیه یعنی سبب قطع اولمیان شیئه ضامن اولور (وان سرق ثوبا فشقه فی الدار ثم اخرجه قطع) اکر بر ثوب سرقه ایدوب اول ثوبی دارده شق ایلسه اندنصکره اخراج ایلسه قطع اولنور (لا ان سرق شاة فذبحها ثم اخرجها) قطع اولنمز اکر بر قیون سرقه ایدوب ذبح ایدوب اندنصکره اخراج ایلسه زیرا تمام سرقه لحم اوزرینه واقع اولمشدر لحمده ایسه قطع یوقدر انجق قیمتنی ضامن اولور (ولو ضرب المسروق دراهم او دنانیر قطع وردها) اکر سارق مسروقی اقچه ویاخود آلتون ضرب ایدرسه قطع اولنور وصاحبنه رد اولنور (وعندهما لا یردها) امامین قتنده دراهم ویاخود دنانیر صاحبنه رد اولنمز زیرا صنعت متقومه در ضرب ایله شیء آخر اولوب مسروق اولان شیئه مالک اولور ابو حنیفه قتنده صنعت متقومه دکلدر مسروق اولان شیئه مالک اولمز وصاحبنه رد ایدر (ولو صبغه احمر فقطع لا یؤخذ منه ولا یضمنه) اکر سرقه ایلدیکی شیء ثوب اولوب قرمزی یه بویاتسه قطع اولنوب اول ثوب سارقدن اخذ اولنمز وضامن دخی اولمز (وعند محمد یؤخذ منه ویعطی ما زاد الصبغ) امام محمد قتنده ثوب اخذ اولنور صبغ زیاده ایلدیکی شیء اعطا اولنور زیرا مالکک مالی من کل وجه قائمه در واصلدر صبغ ایسه اکا تابعدر بو تقدیرجه اصل اعتبار اولنمق اولی در ابو حنیفه وابو یوسف ایچون دلیل سارقک ثوبده بویاسی صورة معنی قائمدر وصاحب ثوبک حقی انجق صورت قائمدر معنی دکلدر حتی سارقک الندهلاک اولسه ویاخود استهلاک اولسه ضمان واجب اولمز (وان صبغه اسود اخذ منه ولا یعطی شیأ) اکر سیاهه صبغ ایلسه اول ثوب سارقدن اخذ اولنور وصبغ مقابله سنده برشیء اعطا اولنمز (حکما فیه کحکمهما فی الاحمر)

اسودده امامین حکم ایلدیلر اجرده ابو حنیفه وابو یوسف حکم ایلدیکی کبی * صاحب هدایه وصاحب کافی دیمشلردرکه اکر سرقه اولنان ثوب سیاهه صبغ اولنسه ایکی مذهبده دخی اخذ اولنور زیرا ابو حنیفه قتنده سوادده نقصان اولوب زیاده لك یوقدر بو تقدیرجه حق مالك ساقط اولیوب اخذ اولنور وصبغ مقابله سنده برشی ویرلمز امام محمد سوادده زیاده لك واردر اخذ اولنور زیاده لك اولمسنده ابو یوسف وامام محمد ایله در لکن ابو یوسف دیرکه حمرتده حق مالك منقطع اولدیغی کبی سوادده دخی منقطع اولوب مالك اخذه قادر دکلدر وامام محمد دیرکه سوادده حمرتده اولدیغی کبی زیاده لك واردر لکن حق مالك منقطع اولمز اخذ اولنور زیاده سیچون برشی ویریلور وحکم کافیده وحکمه ماده اولان ضمیر تثنیه دیباجه ده تصریح اولندیغی اوزره ابو یوسف وامام محمده راجعدر لکن معنا درست اولمز بونده بحث واردر فتدبر

(باب قطع الطریق)

بو باب قطع طریقه سالك اولنلر بیاننده در وقطع طریقه سرقهٔ کبری تسمیه ایلمشلردر (من قصد قطع الطریق من مسلم اوذمی علی مسلم اوذمی) مسلم ویاخود ذمیدن برکسنه مسلم ویاخود ذمی اوزرینه قطع طریقه قصد ایلسه * قطعك طریقه اضافتی مجازدر وذمی دیدیکی مستأمنك مالندن احترازدر مستأمنك مالی معصوم دکلدر (فان اخذ قبله حبس حتی یتوب) قطع طریقدن اول اخذ اولنسه بعد التعزیر توبه ایدنجه حبس اولنور مجرد قول ایله توبه ایتدم دیمکله دکلدر بلکه سیماسنده صلاح اثری ظاهر اولنجه حبس اولنور (وان اخذ مالا وحصل لکل واحد نصاب السرقة قطع یده الیمنی ورجله الیسری) اکر مال اخذ ایلمش ایسه وهر بری ایچون نصاب سرقه حاصل اولسه صاغ الی وصول ایاغی قطع اولنور اکر صحیح الاطراف اوله جق اولورسه (وان قتل فقط ولو بعصا اوحجر قتل حدا فلا یعتبر عفو الولی) اکر برشیء الیوب انجق قتل ایلمش ایسه اکر عصا ویاخود حجر ایله اولورسه ده حدا قتل اولنور ولینك عفوی اعتبار اولنمز زیرا قصاصا قتل اولنسه عفوی اعتبار اولنور ایدی (وان قتل واخذ مالا قطع ثم قتل اوقطع وصلب) اکر قتل ایدوب ومال اخذ ایدرسه قطع اولنور اندنصکره قتل اولنور ویاخود قطع اولنور وصلب اولنور (وخالف محمد فی القطع) امام محمد قطعده مخالفت ایدوب دیدیکه یالکز قتل ویاخود صلب اولنور اندنصکره کیفیت صلبی بیان ایدوب دیدیکه (ویصلب حیا ویبعج بطنه برمح حتی یموت) وقطاع طریق حیا صلب اولنور اولنجه قارنی مزراق ایله شق اولنور (ویترك ثلاثة ایام فقط) مصلوبا انجق اوچ کون ترك اولنور زیرا اوچ کوندن زیاده اولورسه متغیر اولوب ناس متأذی اولمق لازم کاور (ویرد ما اخذ الی مالکه ان کان باقیا والا فلا ضمان) اکر اخذ ایلدیکی شیء باقی ایسه مالکنه رد اولنور اکر باقی دکل ایسه ضمان لازم کلمز (ولو باشر الفعل بعضهم حدوا کلهم) اکر کادن بعضیسی مباشرت ایلسه لر جمله سی حد اولنورلر زیرا حکم مجازیه تعلق ایدر بو تقدیرجه مباشر ایله غیر مباشر مساویدر (وان اخذ مالا وجرح قطع من خلاف والجرح هدر) اکر مال اخذ ایدوب وجرح ایلسه خلافندن قطع اولنور یعنی صاغ الی وصول ایاغی قطع اولنور جرح هدردر زیرا عصمت نفس حق عبددر حق الله اولان حد ایله ساقط اولور (وان جرح فقط اوقتل فتاب قبل ان یؤخذ فلا حد) الیوب وقتل ایلیوب انجق جرح ایلسه ویاخود قتل ایلسه اخذ اولنمزدن مقدم توبه ایلدیکی ایچون حد یوقدر یعنی جرحده قطع وقتل یوقدر زیرا حد قبل الاخذ توبه ایله ساقط اولور نتکیم حق سبحانه وتعالینك (الا الذین تابوا من قبل ان تقدروا) قول شریفنده واقع اولمشدر (والحق للولی ان شاء عفا وان شاء اخذ بموجب الجنایة) حق ولی ایچوندر دیلرسه عفو ایدر دیلرسه موجب جنایتی اخذ ایدر (وکذا لو کان فیهم صبی او مجنون اوذو رحم محرم من المقطوع علیه لا یحد) کچن مسئله ده حد اولنمدیغی کبی حد یوقدر اکر قطاع طریق ایچنده صبی ویاخود مجنون اولسه ویاخود مقطوع علیهك ذو رحم محرمی اولسه حد اولنمز * اکر جنایت واحده اولوب جمله سیله قائمه اولسه وایچلرندن بریسندن سقوطی لازم اولسه باقیسندن دخی ساقط اولمق لازم کاور * پس امدی بعضینك فعلی بعضنه علت اولیجق انلرك اوزرینه حکم مترتب اولمز علت کامله لازمدر (اوقطع بعض القافلة علی بعض) اکر قافله اهلینك بعضیسی بعضیسنی قطع ایلسه ینه حد یوقدر زیرا قافله دار واحد حکمنده در اول تقدیرجه حرز واحد اولمش اولور بو مسئله ده دخی حق ولی ایچوندر (اوقطع الطریق ایلا

اونهارا بمصر اوبین مصرین) مصرده ویاخود ایکی مصر بیننده ایلا ویاخود نهارا طریق قطع اولنسه ینه حد یوقدر زیرا قطع طریق مرور ایدن کسنه لری قطعدر بو مقوله اماکنده خود قطع ممکن دکلدر زیرا امدادی ایرشمك ممکندر (ومن خنق فی المصر غیر مرة قتل به) شول کسنه مصرده برقاج دفعه آدم بوغسه اول بوغمق سببیله قتل اولنور عباددن شرنی دفع ایچون * وغیر مرة قولی بردفعه قتل اولنمامغه اشارتدر (والا فکالقتل بالمثقل) اکر بوغمق مرارا اولیوب بردفعه واقع اولمش ایسه مثقل ایله قتل کبیدر بو تقدیرجه دیتی عاقله سی اوزرینه لازمدر

(کتاب السیر)

بو کتاب سیرك احکامی بیاننده در وسیر سیره نك جمعیدر سیره ایسه سیردندر بو تقدیرجه سیرك هیئت وحالتنی بیان ایچوندر لکن لسان شرعده امور مغازی یه واکا متعلق اولان احواله اطلاق اولنوب اول اسم غلبه ایلدی نتکیم مناسك امورحجه غلبه ایلمشدر واصل معتبر اولان سیر نبی علیه السلامدر (الجهاد) وجهاد دین حقه دعوتدر اول دعوتی قبولدن امتناع ایدنلر ایله قتالدر (بدأ منا فرض کفایة) ابتدا بزدن مباشرت ایلمك فرض کفایه در وبنی علیه السلام اول امرده صفح واعراض ایله مأمور اولمشلردر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (فاصفح الصفح الجمیل) قول شریفنده واقع اولوب (واعرض عن المشرکین) نص لطیفنده اعراض امری واقع اولمشدر اندنصکره طرق مستحسنه ایله دینه دعوتی امر ایدوب (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن) نظم کریمی ایله مأمور اولمشلردر واندنصکره نبی علیه السلامه بدایت کفاردن مقدم قتاله امر ایدوب (فاذا انسلخ الاشهر الحرم فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم) قول شریفی ایله خطاب بیوروب اندنصکره جمیع ازمانده وجمیع امکنه ده مطلق قتال ایچون (وقاتلوهم حتی لا تکون فتنة * وقاتلوا المشرکین کافة * وقاتلوا الذین لا یؤمنون بالله ولا بالیوم الاخر) نظم شریفلریله خطاب بیورمشلردر (اذا قام به بعض سقط عن الکل ولو ترکه الکل اثموا) کچن بعضیسی جهادی اقامت ایلسه جمله سندن ساقط اولور اکر جمله سی ترك ایلسه عموما آثم اولورلر وجهاد فرض بعینه دکلدر زیرا جهاد قتالدر وحق تعالینك بناسنی تخریبدر وتخریب بنیان رب ایدیکنه دلیل نبی علیه السلامدن (الانسان بنیان الرب ملعون من هدم بنیان الرب) اثری وارد اولمشدر لکن اعلاء کلمة الله واعزاز دین ودفع فساد ایچون فرض اولمشدر چونکه بعضیسیله مقصود حاصل اولیجق باقیسندن ساقط اولور صلاة جنازه ورد سلام کبی (لا یجب علی صبی وامرأة وعبد واعمی ومقعد واقطع) جهاد صبی اوزرینه واجب دکلدر زیرا مرفوع القلمدر وخاتون وعبد اوزرینه دخی واجب دکلدر زیرا خاتونك زوجنك خدمتی اوزرینه اشتغالی وعبدك مولی سنك خدمتنه اشتغالی حق شرع اوزرینه مقدمدر واعمی ومقعد واقطع اوزرینه دخی واجب دکلدر زیرا عاجزلردر دفع حرج ایچون واجب اولمدی (فان هجم العدو ففرض عین) اکر عدو هجوم ایلسه حتی غلبه ایلسه جهاد فرض عین اولور (فتخرج المرأة والعبد بلا اذن الزوج والمولی) عدو غلبه ایدیجك خاتون زوجنك اذننسز وعبد مولی سنك اذننسز جهاده چیقرلر زیرا فرض عین اولمشدر صوم وصلاة کبی وفرض عین ایسه عبد اوزرینه مقدمدر (وکره الجعل ان کان فیء) جعل مکروه اولدی اکر بیت المالده برشیء وار ایسه مثلا امام غزا تقویت بولمق ایچون اصحاب امواله برشیء قیلمق یعنی انلردن برشیء المق مکروهدر زیرا بو جعل اجرته شبیهدر جهادده خود حقیقت اجرت حرامدر واجرته شبیه اولان مکروهدر زیرا ضرورت یوقدر (والا فلا) اکر بیت المالده فیء یوغیسه جعل مکروه دکلدر زیرا نبی علیه السلام صفواندن درعی رضاسی یوغیکن الدی وعمر قاعدك فرسنی غزایه کیدنلره ویردی وارکن اولنلری اولی اولنلره تقدیم ایدردی اولی یرینه ارکن کوندرردی زیرا امور جهادده احوال ناس متفاوتدر (واذا حاصرناهم ندعوهم الی الاسلام) کچن کفاری محاصره ایلسك انلری اسلامه دعوت ایدرز زیرا ابن عباسدن مرویدرکه نبی علیه السلام مادامکه اسلامه دعوت ایلیه قتاله مباشرت بیورمزلردی (فان اسلموا) اکر اسلامه کلورلرسه قتالدن منع اولنورز زیرا نبی علیه السلامدن (امرت ان اقاتل الناس حتی یقولوا لا اله الا الله) قول شریفی شرف ورود بولمشدر سعدی افندی کلمهٔ (لا اله الا الله) کفایت ایلمز مادامکه (محمد رسول الله) ذکر اولنمیه

بیورمشدر لکن اکا جواب ویریلورکه کلمهٔ شهادتک جزء اولی مجموعنه علم اولمشدر نتکیم قرأت (قل هو الله
احد) دینلور شرح بخاریده کرمانی دخی بو یلجه تصریح ایلمشدر (والا فالی الجزیة ان کانوا من اهلها)
اکر اسلامه کلمزلر ایسه اداء جزیه یه دعوت ایدرز اکر جزیه اهلی اولورلر ایسه مثلا اهل کتاب ومجوسی کبی وعجمده
عبدهٔ اوثان کبی بونلر اداء جزیه یه اهللردر امام تدلروعربدن عبدهٔ اوثان بونلر جزیه یه اهل دکللردر واسلامدن
غیریسی قبول اولمز (ویبین لهم قدرها ومتی تجب) وانلره جزیه نک مقداری واوزرلرینه نه زمان واجب اولور
بیان اولنور (فان قبلوا فلهم مالنا وعلیهم ما علینا) اکر جزیه یی قبول ایدرلر ایسه بزم ایچون اولان انلر ایچون
اولور وبزم اوزریمزه لازم کان انلرک اوزرینه لازم کلور زیرا علی رضی الله عنه (انما بذلوا الجزیة لتکون
دماؤهم کدمائنا واموالهم کاموالنا) بیورمشلردر * معلوم اوله که بو حکم عموم اوزره دکلدر اکر عموم اوزره
اولسه بزم اوزریمزه واجب اولان عباداتدن وغیریدن انلر اوزرینه دخی واجب اولمق لازم کلوردی
کفار ایسه عبادات ایله مخاطب دکللردر بزم ائمه مز قتنده * اما بعضیلر قتنده مخاطبلردر بلکه بو قاروده فلهم
مالنا وعلیهم ما علینا قولندن مراد قچن انلرک دماء واموالنه تعرض ایلسه لر ویا خود انلردن بعضیسی بزم دماء
واموالمزه تعرض ایلسه لر واجب اولان حکم نه ایسه وهر نه طرفدن واقع اولورسه اجرا اولنور دیمکدر
(وحرم قتال من لم تبلغه الدعوة قبل ان یدعی) دعوت اولنمزدن اول شول کسنه نک قتالی حرامدرکه اکا دعوت
ایرشمامش اوله زیرا حق سبحانه وتعالی ینک (وما کنا معذبین حتی نبعث رسولا) قول شریفی وارد اولمشدر
(وندب دعوة من بلغته) مجددا اسلامه دعوت ایلمک مندوب اولدی شول کسنه یه که اکا دعوت ایرشمش اوله
انجق ندب مبالغه ایچوندر یوخسه واجب دکلدر زیرا نبی علیه السلام بلادعوة غارت ایتمشدر
(فان ابوا استعین بالله ونقاتلهم بنصب المجانیق) اکر قبول جزیه دن ابا ایدرلر ایسه الله تعالیدن استعانت
ایدوب ونصب مجانیق ایله مقاتله ایدرز زیرا نبی علیه السلام طائف اوزرینه نصب مجانیق ایلمشدر
(والتحریق والتغریق وقطع الاشجار وافساد الزروع) بونلر ذکر اولنان اعمال ایله مقاتله ایدرز زیرا
نبی علیه السلام بویری احراق بالنار ایدوب واوزرلرینه صو آقیدوب وشجرلری قطع واکینلری افساد ایلمشدر
(ونرمیهم وان تترسوا باساری المسلمین ونقصدهم به) وکفاری رمی ایدرز یعنی اکر اوق وغیری هر نه ایسه
آنارز اکر اسارای مسلمینی مترس دخی ایدرلر ایسه ده واول رمی ایله کفاری قصد ایدرز مثلا حین
قتالده اسیر اولان مسلمانلری مترس ایدرلر ایسه ده کفار قصدی ایله رمی اولنور مجرد مسلمانه اصابت ایدر
دیو قتال ترک اولنمز (ویکره اخراج النساء والمصاحف فی سریة لا یؤمن علیها الا فی عسکر یؤمن علیه)
امن اولمیان سریه ده مصحفلر وخاتونلر اخراجی مکروه اولور الا شول عسکرده اولمزکه اول عسکر اوزرینه
امن وسلامت غالب اوله * قاضیخانده مسطوردرکه ابو حنیفه دیمشدرکه اقل سریه درتیوزدر واقل جیش درت
بیکدر مبسوطده مذکوردرکه سریه عددقلیلدر کیجه یوررلر وکوندز کیزلنورلر (ولا دخول مستأمن
الیهم بمصحف ان کانوا یوفون العهد) مستأمن اولان کسنه نک مصحف ایله کفاره دخولی مکروه دکلدر
اکر عهدلرینه وفا ایدرلر ایسه (ونهی عن الغدر والغلول والمثلة) غدر وغلول ومثله دن نهی اولندی
غدر خیانت ونقض عهددر وغلول مغنمدن سرقه در ومثله قطع اعضادر بورن وقولان قطع ایلمک کبی
زیرا نبی علیه السلام (لا تغلوا ولا تغدروا ولا تمثلوا) بیوروب نهی بیورمشلردر وحدیث عرنیین متأخر
اولان نهی ایله منسوخ اولمشدر (ونهی عن قتل امرأة او غیر مکلف) ودخی خاتون وغیر مکلف قتلندن
نهی اولندی غیر مکلف صبی ومجنون کبی (او شیخ او اعمی او مقعد او اقطع الیمنی) شیخ فانی واعمی ومقعد وصاغ
الی قطع اولنمش کسنه لرک قتلندن نهی اولندی نبی علیه السلام (لا تقتلوا شیخا فانیا ولا طفلا ولا صغیرا
ولا امرأة) حدیث شریفی ایله نهی بیورمشلردر (الا ان یکون احدهم قادرا علی القتال او ذا رأی فی الحرب
او ذا مال یحث به او ملکا) الا مکرکه بونلردن بری قتاله قادر اوله ویا خود حربده رأی صاحبی اوله ویا خود
صاحب مال اولوب اول مال ایله قتاله ترغیب ایلیه ویا خود ملک اوله بو مقوله کسنه لر اولورلر ایسه قتل اولنورلر
زیرا نبی علیه السلام درید الصمه یی قتل ایلدی حالبوکه یوز یکرمی یاشنده ایدی زیرا صاحب رأی ایدی
(وعن قتل اب کافر) اوغل کافر اولان باباسنی قتلدن نهی اولندی زیرا حق سبحانه وتعالی ینک (وصاحبهما

فی الدنیا معروفا) قول شریفی قتلدن نهی ایدوکی برهان قاطعدر وبو آیت کریمه ابوین کافر حقنده نازل اولمشدر
وانلری قتل معروف دکلدر وحنظله بن ابی عامر نبی علیه السلامدن کافر باباسنی قتل ایلمکه استیذان ایلدکده
اذن ویرمامشدر (بل یأبی الا بن لیقتله غیره) بلکه ابن اباء ایلیه که آنی غیری کسنه قتل ایلیه زیرا مقصود غیری
ایله حاصل اولور انجق اوغل طرفندن هتک حرمت اولونه حاجت یوقدر (الا ان قصد الاب قتله ولا یمکن دفعه
الا بالقتل) الا مکرکه اب اوغلی قتله قصد ایدوب قتلدن غیری ایله دفعی ممکن دکل ایسه اول وقت قتل جائزدر
بو حالده مسلم اولان باباسی سیف ایدوب اوغلی قتل ایلمک مراد ایلسه دفع ضرر نفس ایچون قتل ایلمک جائزدر
فکیف که اب کافر اوله (ویجوز صلحهم ان کان مصلحة لنا) انلر ایله صلح جائز اولور اکر بزم ایچون مصلحت اولورسه
یعنی خیر اولورسه زیرا حق سبحانه وتعالی ینک (وان جنحوا للسلم فاجنح لها) قول شریفی صلحک جوازنه دلیلدر
ونبی علیه السلام عام حدیبیه ده اهل مکه ایله اون سنه ما بینلرنده حرب وقتال اولمامق اوزره موادعه ایلمشلر
ایدی وبو صلح مسلمین ایچون خیرلو ایدی زیرا اهالی مکه اهل خیبر ایله اتفاق اوزره ایدیلر * وصاحب عنایه
دیمشدرکه (وان جنحوا للسلم) آیت کریمه سی مصلحت ایله مقید دکلدر * پس امامک استدلال مدعایه مخالفت
اولمش اولور بوکا جواب ویریلورکه آیت کریمه مسلمین ایچون مصلحت اولمسنه محمولدر وحق سبحانه وتعالی ینک
(ولا تهنوا وتدعوا الی السلم وانتم الاعلون) قول شریفی دخی مصلحت اولورسه صلحک جوازنه دلیلدر محصل
کلام مصلحت اولوب اقتضا ایدرسه جائز اکر مسلمانلره خیر اولمز ایسه صلح جائز دکلدر (واخذ مال لاجله ان اتانا به
حاجة وهو کالجزیة) وصلح ایچون اخذ مال جائز اولور اکر اول مال ایله بزم ایچون حاجت اولورسه یعنی
اکر ماله احتیاج وار ایسه واول مأخوذ اولان مال جزیه کبیدر (ان کان قبل النزول بساحتهم) اکر اول مال
دیارنه نزولدن اول النمش اولورسه جزیه کبیدر (وکالفیء لو بعده) آلنان مال اکر دیارنه نزولدنصکره اولورسه
غنیمت کبیدر تخمیس اولنور وبقیه سی تقسیم اولنور زیرا معنی مقابله جهتندن عسکرک قوتی ایله حاصل
اولمشدر (ودفع المال لیصالحوا لا یجوز الا لخوف الهلاک) کفار ایله مصالحه ایچون مال ویرمک جائز دکلدر
الا هلاک خوفی ایچون جائزدر زیرا دفع مالده مسلمینه الحاق مذلت واردر علی الخصوص (لیس للمؤمن
ان یذل نفسه) حدیث شریفی عدم جوازنه دلیلدر امام تتمه هلاکده جائزدر زیرا مشرکین یوم احزابده
مسلمانلری احاطه ایلدکده نبی علیه السلام هر سنه مدینهٔ منوره نک میوه سنک ثلثنی ویرمک اوزره مشرکینک
شرلرینی دفع ایچون مصالحه ایلدکده یعنی مصالحه مراد ایلدکده رضا ویرمیوب نصف مراد ایلدیلر
تمسک المق ایچون ایلچی کوندردیلر بو احوال سعد بن معاذ وسعد بن عباده نبی علیه السلامه خطاب ایدوب
یا رسول الله مراد اولنان معنی وحی ایله میدر یوخسه بشریتکز حسبیله رأیکز میدر اکر وحی ایله ایسه فبها
واکر رأی ایله ایسه بز جاهلیتده انلره بزم دیمز بوغیکن ثمار مدینه دن انلری اطعام ایلمز ایدک مکرکه شراء ایله
ویا خود قونق طریقیله اطعام ایدردک حق سبحانه وتعالی بزی دین ایله اعزاز ایدوب وبزه رسول بعث ایلدی
بوندنصکره بز انلره میوه ویرمک اولورمی والله العظیم ویرمزز الا سیف ویررز دیدکلرنده ایلچی یی خائبا رجوع
ایتدردیلر امدی نبی علیه السلام ابتدا مسلمانلرک ضعفنی حس ایدوب صلحه میل ایلدی صکره قوتلرین
مشاهده ایدوب منع بیوردیلر (ویصالح المرتدون بدون اخذ مال وان اخذ لا یرد) مرتدلر ایله مال اخذ اولنمقسزن
مصالحه اولنور اکر اخذ اولنسه رد اولنمز ومرتدلر ایله قتالی تأخیر ایلمک جائزدر احتمالدرکه اسلامه کله لر مال
النمق جائز دکلدر زیرا مال النمق ردتلرنده قرار ویرمکدر اول ایسه جائز دکلدر والنان مال رد اولنمدیغی غیر
معصوم اولدیغی ایچوندر اکر رد اولنسه انلره قتاله قوت ایچون اولمش اولور (ثم ان ترجح النبذ نبذ الیهم) نقض
مصالحه مترجح اولورسه انلره خبر نقض عهد ویررز بنده مصالحه نک خبرنی القا یه دیرلر (ومن بدأ منهم بخیانة قوتل
فقط) مشرکیندن شول کسنه که خیانته بدأ ایلیه انجق اول کسنه قتل اولنور (وان کان باتفاقهم او باذن
ملکهم قوتل الجمیع بلا نبذ) اکر خیانت جمله نک اتفاقی ایله اولورسه ویا خود ملکلرینک اذنی ایله اولورسه نقض
عهدی اعلامسز جمله سی قتل اولنورلر زیرا نقض عهد انلردن اولمشدر (ولا یباع منهم سلاح ولا خیل
ولا حدید ولو بعد الصلح) وانلره سلاح وآت وحدید یعنی قلج بیع اولنمیه اکر صلحدنصکره دخی اولورسه زیرا
مصالحه لری شرف نقضده در صلح منقضی اولدقده ینه قتال مقرردر (ولا یجهز الیهم) فاخر متاع ایله

انلره تجار كوندرلميه * صاحب عنايه ديمشدركه جهازايله مراد سلاح وخيل وحديددر معناى كلام سلاح وخيل وحديد بيع اولنميه وبونلرى تجار كوتورميه ديمكدر (وصح امان حر او حرة كافرا او جماعة او اهل حصن وحرم قتلهم) برحرك ويا خود حره نك كافر واحده ويا خود بر جماعته ويا خود اهل حصاره امانى صحيح اولور وبعد الامان قتللرى حرام اولور (فان كان فيه ضرر نبذ اليهم وادب) اكر ويريلان امانده مسلمينه ضرر اولورسه امام كفاره نقض عهدى اعلام ايچون آدم ارسال ايدوب امان ويرن كمسنه يى تأديب ايدر (ولغا امان ذمى) ذمينك امانى لغو اولدى يعنى باطل اولدى زيرا ذمى ابدى كفره سعى ايدر اوندن غيرى مسلمانلر اوزرينه ولايتى يوقدر (او اسير او تاجر عندهم) كفارده اولان مسلمان اسيرينك وتاجرينك امانى باطل اولدى زيرا بو ايكيسى انلرك تحت قهرنده در (وكذا امان من اسلم ولم يهاجر او مجنون او صبى او عبد غير مأذونين بالقتال) وبوقارودة امان ويرن كمسنه لرك امانى باطل اولديغى كبيدر شول كمسنه نك امانى كه اسلامه كلدى اما هجرت ايلمدى ويا خود مسلم يا مجنون ويا خود صبى وعبدكه قتاله مأذون اولميه لر بونلرك دخى امانى باطل اولدى مجنونك امانى بالاتفاق باطلدر انجق صبى اكر عاقل دكل ايسه مجنون كبيدر واكر عاقل اولورسه قتالدن محجور اولورسه ابو حنيفه قتنده امانى صحيح دكلدر اما مأذون اولورسه امانى صحيحدر بالاتفاق اما عبد اكر قتالدن محجور اولورسه ابو حنيفه قتنده امانى صحيح دكلدر اكر مأذون اولورسه امانى صحيحدر بالاتفاق (وعند محمد يجوز امانهما) امام محمد قتنده صبى عاقل ومحجورك امانى صحيحدر زيرا (امان العبد امان) حديث شريفى بوكا دليل قاطعدر (وابو يوسف معه فى رواية) وابو يوسف امام محمد ايله دركه قدورى دخى بوكا اعتماد ايتمشدر طحاوى روايتنده ابو حنيفه ايله در صاحب اسرار دخى بوكه اعتماد ايتمشدر

(باب الغنائم وقسمتها)

بو باب غنائمك وقسمتنك احكامى بياننده در (وما فتح الامام عنوة قسمه بين المسلمين) بلاد كفره دن هر بلدكه امام قهرا فتح ايليه اخراج خمسدنصكره مسلمين بيننده بلدى قسمت ايدر زيرا نبى عليه السلام حين فتحده خيبرى قسمت بيورمشدر (او اقر اهله عليه ووضع الجزية عليهم والخراج على اراضيهم) ويا خود اهالى اول بلاد اوزرينه اقرار ايتديرركندىلرينك اوزرينه جزيه واراضى اوزرينه خراج وضع ايدر نتكيم عمر رضى الله عنه سواد اراضىء عراقى فتح ايلدكده اولادينى وعقارينى ابقا ايدوب كندولرينك اوزرينه جزيه واراضى اوزرينه خراج وضع ايلمشدر (وقتل الاسارى) امام ديلرسه قبل الفتح اخذ اولنان اسيرلرى قتل ايدر زيرا نبى عليه السلام بنى قريظه يى قتل ايلمشدر (او استرقهم) ويا خود ديلرسه انلرى قول ايدر (او تركهم احرارا ذمة للمسلمين) ويا خود امام انلرى حر اولدقلرى حالده مسلمين ايچون صاحب ذمت ترك ايدر (واسلامهم لا يمنع استرقاقهم مالم يكن قبل الاخذ) وانلرك اسلامى قول اولملرينه مانع دكلدر مادامكه اسلاملرى قبل الاخذ اولميه واكر قبل الاخذ مسلم اولورلرسه رق اولنمزلر (ولا يجوز ردهم الى دارهم) وانلرى دار حربه رد جائز دكلدر انلرى دار حربه كوندرمك كفره يه اعانتدر (ولا المن ولا الفداء بالمال) بر شىء اخذ ايتميوب مجانا ترك ايلمك جائز دكلدر ومال ايله فدا دخى جائز دكلدر زيرا كفره يه تقويتدر (وقيل لا بأس به عند الحاجة اليه) ديلديكه ماله احتياج اولندقده فدا ايله اخذ مال لابأسدر بوقول امام محمدك سير كبيرنده اولان قوليدركه اسارای بدرى استدلال ايلمشدر بزم ايچون دليل بودركه نبى عليه السلام وقتاكه بدرده اسارايى فدا ايلدكده حق سبحانه وتعالى نبى عليه السلامى (لولا كتاب من الله سبق لمسكم فيما اخذتم عذاب عظيم) قول شريفى ايله عتاب بيوردقده نبى عليه السلام ابو بكر ايله اوتوروب بكا ايلرلر ايدى زيرا بو فدا ابو بكر رضى الله عنهك اشارتيله اولمش ايدى وعمر رضى الله عنه نبى عليه السلام وابو بكره رضى الله عنه مخالفت ايلمش ايدى ونبى عليه السلام بيورمشدركه اكر كوكدن عذاب نازل اولسه ايدى عمردن غيرى كمسنه نجات بولمز ايدى (ويجوز بالاسارى عندهما) مال ايله اولميوب اسير ايله فدا امامين قتنده جائز اولور مثلا براسيره بر مسلمان اسير ايچون فدا جائزدر شافعينك قولى دخى بودر اما امام ابو حنيفه قتنده جائز دكلدر زيرا فداده كفره يه معاونت بولنمش اولور (وتذبح مواش شق نقلها وتحرق ولا تعقر) دار اسلامه نقلى مشقتلو اولان مواشى ذبح اولنوب احراق بالنار اولنور اما سكيرلنمز زيرا سكيرلمك مثله در ومثله ايسه منهيدر

ويحرق

(ويحرق سلاح شق نقله) دار اسلامه نقلى مشقتلو اولان سلاح دخى احراق بالنار اولنور احراق اولنسى ممكن ايسه اولميان حديد كبى سلاح دفن اولنه كفره واقف اولميه (ولا تقسم غنيمة فى دار الحرب) دار حربده غنيمت تقسيم اولنمز يعنى تقسيمى جائز دكلدر زيرا بزم قتمزده ثبوت ملك دار بمزده احرازدنصكره اولور امام شافعى بونك خلافنجه در (الا للايداع ثم ترد الامانة) عسكره امانت ويرلمك جائزدر دار حربدن چقدقدنصكره رد اولنور (ولا تباع قبل القسمة) قسمتدن اول مال غنيمتدن حصه سنه دوشه جك مالى بيع ايلمك جائز دكلدر (والمقاتل والردء سواء فى الغنيمة) جنك ايديجى وا كامعين او لان غنيمتده برابردر (وكذا مدد لحقهم قبل احرازها بدارنا) غنيمتى دار مزه احرازدن مقدم عسكره لاحق اولان مدد دخى مقاتل كبى قسمتده برابردر (ولا حق فيها لسوقى لم يقاتل) مقاتله ايتمين سوقى ايچون غنيمتده حق يوقدر زيرا انلرك قصدى تجارتدر يوخسه اعزاز دين دكلدر واكر مقاتله ايدرلرسه غنيمتده مشارك اولورلر (ولا لمن مات فى دار الحرب قبل الاحراز بدارنا) دار بمزه احرازدن مقدم دار حربده متوفى اولان كمسنه ايچون غنيمتده حق يوقدر (ولو بعد الاحراز يورث نصيبه) اكر غنيمتى دارمزه احرازدنصكره متوفى اولورسه نصيبى ميراث اولور زيرا ارث رزقده ملكده جارى اولور بعد الاحراز ملك محقق اولوب نصيبى ورثه سنه ويريلور (وينتفع منها بلا قسمة فى السلاح والركوب واللبس ان احتيج) قسمت اولنازدن مقدم غنيمتدن سلاح استعمالى ودابه يه ركوب وثوبى لبس ايله انتفاع اولنور احتياج اولنيوب كندو سلاح ودابه وثوبنى صيانت ايچون اولورسه مكروهدر زيرا جماعت بيننده مال مشتركه در استعمالى وانتفاعى مباح اولمز (وبالعلف والحطب والدهن والطيب مطلقا) اوتلق واودن وياغ وطيب ايله انتفاع اولنور احتياج اولسون كرك اولمسون (وقيل ان احتيج) ديلديكه بونلر ايله انتفاع اولنور اكر احتياج اولنورسه (لا بالبيع اصلا) مطلقا كرك احتياج وكرك عدم احتياج اولسون دار حربده بيع ايله انتفاع اولنمز زيرا احرازدن مقدم مالك اولديغى شيئى بيع ايلمش اولور بو ايسه جائز دكلدر (ولا التمول) يعنى مال اتخاذ ايلمك دخى جائز دكلدر (ولا بعد الخروج) دار حربدنصكره قبل القسمه دخى انتفاع اولنمز زيرا قبل القسمه جمله نك حقيدر رضالرى اولميجق جائز دكلدر (بل يرد ما فضل الى الغنيمة) بلكه دار اسلامه خروج ايلدكده علف وطعامدن وبونلره بكزر شيئدن فضله قلانى غنيمته رد ايدر اكر قسمت اولنمامش ايسه (وان انتفع به يرد قيمته) مافضله ايله بعد الخروج منتفع اولمش ايسه قيمتنى غنيمته رد ايدر بو قول دليلدركه بعد الخروج اصلا انتفاعى جائز دكلدر اكر بيع دخى ايلمش ايسه ثمنى رد ايدر (وان قسمت قبل الرد تصدق به ولو غنيا) اكر رد ايلمزدن مقدم غنيمت قسمت اولمش ايسه اول رد ايده جك شيئى تصدق ايليه اكر غنى ايسه (ومن اسلم منهم قبل اخذه احرز نفسه وطفله وكل مال هو معه او وديعة عند مسلم او ذمى) كفره دن شول كمسنه كه غزاة كندويى اخذدن مقدم مسلمان اولدى كندو نفسنى احراز ايلدى وطفل اوغلنى دخى احراز ايلدى زيرا طفل باباسنك اسلامى ايله مسلماندر وكندو ايله اولان مالك كليسنى دخى احراز ايلدى ومسلمان وذمى ياننده امانت قوديغى مالى دخى احراز ايلدى زيرا اول امانت قونيلان مال حكما كندو النده در مودعك الى كبيدر زيرا مودع حفظده مودع ايچون عاملدر (وعقاره فىء) عقارى فىء در اتفاقا امام شافعى خلاف ايدوب عقار دخى امانت كبيدر ديركندونك اولمسنه ذاهب اولمشدر (وقيل فيه خلاف محمد وابى يوسف فى قوله الاول) ديلديكه عقارده امام محمدك وابو يوسفك قول اولنده خلاف واردر بونلر قتنده عقار دخى سائر اموال كبيدر فىء دكلدر اما ابو يوسف قول آخرنده ابو حنيفه ايله معادر (وولده الكبير وزوجته وحملها وعبده المقاتل وماله مع حربى بغصب او وديعة فىء) كفره دن مسلم اولان كمسنه نك بيوك اوغلى وخاتوننك حملى وجنك ايدن عبدى وحربيده كرك غصب ايله وكرك امانت ايله اولان مالى فىء در يعنى غنيمتدر اما ولد كبيرى كافر وحربيدر باباسنه تابع دكلدر زوجه سى دخى حربيه در اسلامده زوجنه تابع دكلدر وحملى دخى كذلك وعبد مقاتلى تمردى جهتيله مولاسنك حكمندن چيقوب اهل داره تابع اولدى اهل دار ايسه فىء در اما مقاتل دكل ايسه فىء اولميوب مولاسنه تابع اولور وحربينك يدى يد محترمه دكلدر اندن اولان مال فىء در (وكذا ماله مع مسلم او ذمى بغصب) مسلمده اولان ويا خود ذميده غصب ايله اولان مال دخى فىء در استيلا ايله مالك اولورلر مال معصوم دكلدر

(خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلر قتنده مال معصومدر صاحبنه تابعدر (وقیل ابو یوسف
مع الامام) دینلدیکه ابو یوسف بو مسئله ده امام اعظم حضرتلریله معادر (فصل فی کیفیة القسمة)
بو فصل کیفیت قسمت بیاننده در (تقسم الغنیمة) غنیمت تقسیم اولنور یعنی امام غنیمتدن حق سبحانه
وتعالینک (فان لله خمسه) قول شریفی موجبنجه خمسنی اخراج ایدوب باقیسنی غزاته تقسیم ایدر
(للراجل سهم وللفارس سهمان) پیاده ایچون بر سهم فارس ایچون ایکی سهم قسمت اولنور ابو حنیفه قتنده
(وعندهما ثلاثة اسهم له سهم ولفرسه سهمان) امامین عندنده اوچ سهم اوزره قسمت اولنور کندی ایچون
بر سهم آتی ایچون ایکی سهمدر وشافعینک قولی دخی بودر (ولا یسهم لاکثر من فرس) بر فرسدن زیاده ایچون
سهم اولنمز یعنی نصیب ویرلمز (وعند ابی یوسف یسهم لفرسین) ابو یوسف قتنده ایکی فرس ایچون سهم ویریلور
(والبراذین کالعتاق) براذین سهملری عربی آت کبیدر انلر ایچون دخی سهم ویریلور براذین برذونک جمعیدر
عجم آتیدر عتاق کسر عین ایله عرب آتیدر (ولا یسهم لراحلة ولا بغل) راحله یعنی سیسانه وقاطر ایچون
سهم یوقدر زیرا بو ایکیسی ایله ارهاب عدو واقع اولمز واوزرلرنده مقاتله دخی ممکن دکلدر راجل حکمنده در
(والعبرة لکونه فارسا او راجلا عند المجاوزة) اعتبار دار حربه مجاوزه ده فارس ویاخود راجل اولمسیدر
مثلا عسکر دن هر قنغیسی حد اسلامدن دار حربه دخول وقتنده آتلو بولندی ایسه آتلو سهمنی آلور راجل
بولنور ایسه پیاده سهمنی آلور اعتبار اول محله در (فینبغی للامام ان یعرض الجیش عند دخوله دار الحرب
لیعلم الفارس من الراجل) امام ایچون ویاخود نائبی ایچون لایقدر که دار حربه دخولده عسکری عرض ایلیه
راجلدن فارسی بلمک ایچون (فمن جاوز راجلا فاشتری فرسا فله سهم راجل) شول کمسنه که دار حربه راجلا
تجاوز ایلسه بعده بر فرس اشترا ایلسه اول کمسنه ایچون پیاده سهمی واردر یعنی بر سهم ویریلور
(ومن جاوز فارسا فنفق فرسه فله سهم فارس) شول کمسنه که دار حربه فارسا تجاوز ایلسه وبعده فرسی
هلاک اولسه اول کمسنه ایچون فارس سهمی واردر اعتبار دخولده در شافعی قتنده عکسی اوزره تقسیم اولنور
(ولو باعه قبل القتال او وهبه او آجره او رهنه فسهم راجل فی ظاهر الروایة) اگر قبل القتال فرسنی بیع ایلسه
ویاخود اجرتله آخره ویرسه ویاخود آخره رهن قوسه اول کمسنه یه راجل سهمی واردر ظاهر روایتده
زیرا بو تصرفاته اقدام دلالت ایدر که دار حربه فارسا مجاوزه سی آت ایله قتاله قصدی یوغمش بو تقدیرجه راجل
نصیبی ویریلور ابو حنیفه دن حسن روایتنده ایکی سهمه مستحقدر مجاوزه اعتباری ایله (وکذا لو کان
الفرس مریضا او مهرا لا یقاتل علیه) بنه راجل سهمی ویریلور اگر فرسی مریض ویاخود طای اولوب
اوزرنده مقاتله اولنمق ممکن دکل ایسه (ولا یسهم لمملوک او مکاتب) مملوک ایچون دخی مکاتب ایچون سهم
یوقدر عبد مولاسنک خدمتی ایله داخل اولمغله تاجر کبی اولور مکاتب عبد منزله سنده در زیرا مکاتب حالت
عجزده رقیته رجوع ایدر او لمغله هنوز رقیت باقیدر (او صبی او امرأة) صبی وخاتونه دخی سهم یوقدر زیرا
بونلر قتالدن عاجزلردر (او ذمی) وذمی یه دخی سهم یوقدر زیرا جهاد عبادتدر ذمی ایسه عبادته اهل دکلدر
(بل یرضخ لهم بحسب ما یری الامام ان قاتلوا او داوت المرأة الجرحی او دل الذمی علی عوراتهم او علی الطریق)
بلکه انلره غنیمتدن شیء قلیل ویریلور امام رأی کوردیکی اوزره اگر بونلر مقاتله ایدرلرسه وخاتون مجروحلره
مداوات ایدرسه وذمی کفارک مستور اولان شیلرین کوسترسه ویاخود یول ایچون قولاغوز اولورسه زیرا
دلالتده مجاهدینه نفع عظیم واردر جائزدرکه ذمی یه بر مقدار شیء زیاده ویریله (والخمس للیتامی والمساکین
وابن السبیل) خمس اوچ سهم اوزرینه تقسیم اولنور بر سهمی یتیملر ایچون وبر سهمی مساکین ایچون
وبر سهمی ابن سبیل ایچوندر (یقدم منهم ذو القربی الفقراء) سادات فقراء ایتام ومساکین وابن سبیل
فقراسندن تقدیم اولنور مثلا ایتام ذوی القربی سهم یتامی یه داخل اولوب وانلردن تقدیم اولنورلر وابن سبیل
ذوی القربی ابن سبیل سهمنه داخل اولوب وانلردن تقدیم اولنورلر (ولا حق فیها لاغنیائهم) خمسده
اغنیای ذوی القربی ایچون حق یوقدر (وذکره تعالی للتبرک) حق سبحانه وتعالینک (فان لله خمسه)
قول شریفنده ذکری تبرک ایچوندر ابو العالیه دیمشدرکه حق سبحانه وتعالینک سهمی عمارت کعبهٔ شریفه
صرف اولنور اگر قربنده اولورسه ویاقسمت اولان محلک قربنده اولان جوامعک ومساجدک عمارتنه

صرف اولنور (وسهم النبی صلی الله علیه وسلم سقط بموته کالصفی) نبی علیه السلامک سهمی موتی ایله ساقط
اولمشدر صفی کبی یعنی سقوط صفی کبی مثلا غنیمتده درع وسیف وامه وفرسک مافی یعنی اعلاسی
کندو نفس نفیسلری ایچون الق خصایص نبی علیه السلامدن اولمغله موتی ایله ساقط اولمشدر مثلا غنایم
بدردن ذو الفقاری وفتح خیبردن صفیه یی اصطفا ایلمشدر وقتا که خیبر فتح اولدی صفیه نک جمالی
نبی علیه السلامه ذکر ایلدکلرنده کندو نفس نفیسلری ایچون اصطفا ایلدی * بیانیه ده بخاریدن نقلا
مسطوردرکه ابن عباس دیمشدرکه سهم الله وسهم رسول الله بردر فتح کلام حق تعالینک اسم شریفی ایله تبرک
ایچوندر (وان دخل دار الحرب من لا منعة لهم بلا اذن الامام لا یخمس ما اخذوا) قوت وشوکتی اولمیان
کمسنه امامک اذنی یوغیکن دار حربه داخل اولسه اخذ ایلدکلری شیء تخمیس اولنمز زیرا غنیمت قهر وغلبه
جهتندن مأخوذ اولان شیدر بو خسه سرقه واختلاس یعنی قاپیق طریقیله اولان مال غنیمت دکلدر
(وان کان باذنه ولهم منعة خمس) اگر دخول امامک اذنیله اولورسه وداخل اولنلر ایچون قوت وشوکت
واردر اخذ ایلدکلری شیء تخمیس اولنور زیرا قهرا اخراج اولنمش حکمنده در زیرا امامک اذنی ایله اولمق
کویا که امام نصرت وامداد والتزام ایلمشدر قوت کبی اولمش اولدی (وللامام ان ینفل قبل احراز الغنیمة
وقبل ان تضع الحرب اوزارها) احراز غنیمتدن اول وحرب اوزارنی وضع ایلمزدن اول امام ایچون تنفیل ایلمک
واردر تنفیل غزاته سهملرندن زیاده بر شیء اعطا ایلمکدر اوزارها لفظندن مراد حربک اثقالی یعنی سلاحی
دیمکدر ویاخود اهل حرب اوزار شرکلرو معاصیلرینی وضع ایلمزدن اول دیمک اوله علی کلا التقدیرین انقضاء
حربدن کنایه در حاصل معنی حرب منقضی اولمزدن مقدم امام ایچون تنفیل ایلمک واردر (فیقول من قتل قتیلا
فله سلبه) پس امدی امام من قتل قتیلا فله سلبه لفظی دیه یعنی امام بو قولی دیه ویقول تنفیلک تفسیریدر
وبر کمسنه قتیلی قتل ایلسه اوزرنده اولان اشیاسی قاتل ایچوندر وقتیله قتیل لفظی ما یؤل الیه اعتباریله در
(او من اصاب شیأ فله ربعه) ویاخود امام شول کمسنه که بر شیئه اصابت ایلیه انک ایچون ربع واردر دیه
(او یقول لسریة جعلت لکم الربع بعد الخمس) ویاخود امام سریه یه غنیمتدن بعد اخراج الخمس ربعی سزلک
ایچون قیلدم دیه سریه ضم سین ایله وتشدید یا ایله جیشدن بر قطعه در بو قوللرک جملهسی قتاله تحریضدر
(ولا ینفل بکل المأخوذ ولا بعد الاحراز الا من الخمس) امام ایچون کل مأخوذی یعنی اخذ ایلدکلری شیئک
جملهسنی تنفیل ایلمک یوقدر وغنیمتی دار اسلامه احرازدن صکره دخی تنفیل ایلمک یوقدر الا مگر که خمسدن تنفیل
ایلیه زیرا خمس غانمینک دخی دکلدر * صاحب عنایه دیمشدرکه بو کلامده نظر واردر اگر خمسده ابطال حق
غانمین یوغیسه ابطال حق اصناف ثلاثه واردر بو تقدیرجه جائز دکلدر بوکا جواب ویریلورکه امامک خمسده
تنفیلی اول کمسنه اصناف ثلاثه دن بری قیلنوب اعطا اولنور بو تقدیرجه ابطال حق اولمامش اولور
وصاحب کافی دیمشدرکه بزم قتمزده بونک معناسی بودرکه امامک خمسدن بعض محتاجینه اعطاسی شول
اعتبار ایله درکه اول کمسنه مساکیندن اوله چونکه مقاتله اغنیاء محتاجینه صرف اولنمق مقاتله ایدن
محتاجینه اعطا اولنمق دخی اولیدر (والسلب للکل ان لم ینفل وهو مرکبه وما علیه وثیابه وسلاحه وما معه)
سلب جمیع عسکر ایچوندر اگر امام من قتل قتیلا فله سلبه قولی ایله تنفیل ایلمامش ایسه سلب مقتولک مرکبیدر
ومرکبک اوزرنده اولان شیدر وکندونک سلاح وثیابیدر ودخی کندو ایله اولان مال دخی سلبدر (لا مع غلامه
علی دابة اخری) غیری دابه نک اوزرنده غلامی ایله اولان مال سلب دکلدر (والتنفیل لقطع حق الغیر
لا للملک) تنفیل غیرک حقنی قطعدر بو خسه ملکنی قطع دکلدر زیرا دار اسلامه احرازدن مقدم ملکیت
ثابت دکلدر ابو حنیفه وابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر انک قتنده دار اسلامه
احرازدن مقدم تنفیل ایله ملکیت ثابت اولور (ولو قال من اصاب جاریة فهی له لا یحل لمن اصابها الوطیٔ
ولا البیع قبل الاحراز) اگر امام دیسه که شول کمسنه که جاریه یه اصابت ایدرسه انک ایچوندر یعنی آنک اولسون
دیسه اول جاریه یه اصابت ایدن کمسنه ایچون جاریه یی بعد الاستبرا وطیٔ ایلمک حلال دکلدر وقبل الاحراز بیعی
دخی حلال دکلدر زیرا ملکیت ثابت دکلدرکه وطیٔ وبیعی جائز اوله (خلافا له) امام محمد ایچون خلاف واردر
تنفیل ایله ملکیت ثابتدر بعد الاستبراء وطیٔ وبیعی جائزدر

فتح سین ایله

(باب استيلاء الكفار)

بو باب كفارك بعضيسى بعضيسنك اوزرينه استيلاسنك احكامى بياننده در ابتدا كفارك مسلمانلر اوزرينه استيلاسى افتتاح اولنمق كركه اولمغين برى برى اوزرينه استيلاسى ذكرى مناسب كورلكين مصنف رحمه الله اذا سبى الترك الروم عبارتيله بدأ ايلمشدر (اذا سبى الترك الروم) يعنى كفار تركك نصاراى رومى سبى ايلسه يعنى اسير ايلسه (واخذوا اموالهم ملكوها) ومالارينى اخذ ايلسه لر مالك اولورلر زيرا مالارى مباحدر ومال مباح اوزرينه استيلا خود سبب ملكدر (وتملك ماوجدنا من ذلك اذا غلبنا عليهم) يعنى كفار تركك اوزرينه بز غلبه ايلسك كفار رومدن مالك اولدقلرندن بولديغمز شيئه مالك اولورز (وان غلبوا على اموالنا واحرزوها بدارهم ملكوها) اكر كفار بزم اموالمز اوزرينه غلبه ايلسه لر ودار حربه احراز ايلسه لر اول امواله مالك اولورلر (وكذا لوند منا اليهم بعير) ينه مالك اولورلر بزدن دار حربه بردوه فرار ايلسه (فاذا ظهرنا عليهم فمن وجد ملكه اخذه قبل القسمة مجانا) يعنى انلرك اوزرينه غلبه ايلسك شول كمسنه كه قسمتدن اول ملكنى بوله كرك ملكى كرك قيمى اولسون مجانا اخذ ايدر (وبعدها ان كان مثليا لا يأخذه وان كان قيميا اخذه بالقيمة) اكر ملكنى قسمت اولندقدنصكره بولورسه اكر مثليا تدن التون وكومش وبغداى وارپه كبى اولورسه اخذ ايده مز اكر قيمياتدن اولورسه قيمتى ايله اخذ ايدر زيرا نبى عليه السلام (ان وجدته قبل القسمة فهو لك بغير شيء وان وجدته بعد القسمة فهو لك بالقيمة) قول شريفى وارد اولمشدر (وان اشتراه منهم تاجر واخرجه فهو قيمى يؤخذ بالثمن ان اشتراه به) اكر بر تاجر انلردن قيمى اولان برشيء اشترا ايلسه ودار حربدن اخراج ايلسه تاجردن اول شيء ثمنى ايله اخذ اولنور يعنى مالك قديمى ثمنى ايله اخذ ايدر اكر ثمن ايله اشترا ايلديسه (وان اشتراه بعرض فبقيمة العرض) اكر عرض ايله اشترا ايلمش ايسه عرضك قيمتى ايله اخذ اولنور (وان وهب له فبقيمته) اكر هبه اولنمش ايسه قيمتيله اخذ اولنور زيرا هبه ايله اول كمسنه يه ملك خاص ثابت اولمش اولور (ومثله المثلى فى اشترائه بثمن او عرض) تاجرك مثلياتدن اولان شيء ثمنى ايله وياخود عرض ايله اشترا اسنده قيمى مثليدر مثلا مثلى اولان شيئى ثمن ايله اشترا ايلمش ايسه ثمنى ايله عرض ايله ايسه عرضك قيمتى ايله اخذ ايدر (وان اشتراه بجنسه او وهب له لا يأخذه) اكر مثلياتى كندى جنسيله اشترا ايلسه وياخود كندويه هبه اولنسه مالك قديم اول شيئى اخذ ايده مز مثلا اون كيل بغداى اون كيل بغداى ايله اشترا ايلمك كبى (وان كان عبدا ففقئت عينه فى يد التاجر واخذ ارشها يأخذه بكل الثمن ان شاء) اكر تاجرك اشترا ايلديكى كافرك اسير ايلديكى عبد اولورسه ودار اسلامه اخراج ايلدكدنصكره تاجرده ايكن عبدك كوزى چقارلسه وتاجر ارشنى اخذ ايلسه مالك قديمى ديلرسه كل ثمنى ايله اخذ ايدر ديلرسه ترك ايدر الديغى ارشى اليمز وياخود ارش مقابله سنده قيمتندن نقصانه ويره مز زيرا ارش تاجرك ملكنده ايكن حاصل اولمشدر ملك قديمه اعاده اولنمز (وان اسروه من يد التاجر فاشتراه آخر يأخذه المشترى الاول منه بثمنه ثم المالك منه بالثمنين وليس له اخذه من المشترى الثانى) بر كمسنه نك عبدى اسير اولوب دار حربه داخل اولدقدنصكره بر تاجر اشترا ايلسه بعده اول تاجرك يدندن كفره اول عبدى اسير ايلسه لر بعده بر آخر كمسنه كفره دن اشترا ايدوب دار اسلامه اخراج ايلسه مشترى اول مشترى ثانيدن ثمنيله اخذ ايدر اندنصكره مالك قديمى مشترى اولدن ايكى ثمنيله اخذ ايدر ومالك ايچون مشترى ثانيدن اخذ ايلمك يوقدر (ولا يملكون حرنا ومدبرنا وام ولدنا ومكاتبنا) كفره بزم حرمزه ومدبرمزه وام ولدمزه ومكاتبمزه مالك اولمزلر زيرا محل ملك اولان مالدر بونلر ايسه مال دكلردر مثلا بونلرى اسير ايلسه لر بعده بز غالب اولسق قسمتدن اول وصكره مالكى اخذه قادردر (ونملك عليهم كل ذلك) بو ذكر اولنانلرك كليسنده بز انلرك اوزرينه مالك اولورز زيرا شرع شريف انلرك عصمتنى اسقاط ايلمشدر جنايتلرينه جزا ايچون (ولا يملكون عبدا ابق اليهم فيأخذه مالكه بعد القسمة مجانا ايضا) كفره كنديلره بزدن فرار ايدن عبده مالك اولمزلر و بعد القسمة مالك اول عبدى مجانا اخذ ايدر قبل القسمة اخذ ايلديكى كبى زيرا اهل حربك ملكنه داخل اولميوب بلكه مالكك ملكنده باقيدر (لكن يعوض عنه من بيت المال) لكن بيت المالدن عبد ايچون حصه سنه دوشن كمسنه يه عوض ويريلور (وعندهما كالمأسور) امامين قتنده اسير اولنمش كبيدر بو تقديرجه عبد آبقه مالك اولورلر (وان ابق بفرس ومتاع فاشترى رجل ذلك كله واخرجه اخذ المالك ماسوى العبد بالثمن والعبد مجانا) اكر عبد وفرس ومتاعله فرار ايدوب

دار حربه داخل اولسه وبر رجل عبدى فرس ومتاع ايله اشترا ايدوب دار اسلامه اخراج ايلسه مالك عبددن ماعداسنى ثمن ايله وعبدى مجانا اخذ ايدر زيرا كفره فرس ومتاعه مالك اولورلر اما عبده مالك اولمزلر (وعندهما بالثمن ايضا) امامين قتنده فرس ومتاعى ثمن ايله اخذ ايلديكى كبى عبدى دخى ثمن ايله اخذ ايدر (وان اشترى مستأمن عبدا مسلما وادخله دارهم عتق خلافا لهما) اكر مستأمن بر عبد مسلمى اشترا ايلسه ودار حربه ادخال ايلسه عبد معتق اولور ابو حنيفه قتنده اما امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده معتق اولمز ابو حنيفه ايچون دليل بودر كه ذل كافردن مسلمى تخليص ممكن اولديغى مرتبه واجبدر احد شرطكه تباين دارين در وعلت مقامنه قائم اولديكه اول علت اعتاقدر دار حربده احدزوجينك برى اسلامه كلسه اوچ حيض مقام تفريقه قائم اولديغى كبى * امامين ايچون دليل بزم اوزريمزه واجب اولان بيع ايتدرمكه جبردر مسلمى ذل كافردن خلاص ايچون لكن داخل اولان جبر دار حربه دخولى ايله زائل اولدى * پس امدى يد مستأمنده عبد اولديغى حالده باقى قالوب معتق اولمز (وان اسلم عبد لهم ثمة فجاءنا او ظهرنا عليهم او خرج الى عسكرنا فهو حر) اكر دار حربده كفره نك بر عبدى مسلمان اولسه وبزه كلسه وياخود بز كفره اوزرينه غلبه ايلسك وياخود بزم عسكره بزه چقسه اول عبد حردر * بوكا سبب بودر كه عبيد طائفه سندن الى وياخود يدى نفر عبد مسلمان اولوب نبى عليه السلامه كلديلر بعده افنديلرى كلوب رد اولنمسنى طلب ايلديلر نبى عليه السلام (عتقاء الله) بيوروب معتق اولدقلرينه حكم ايلدى وبونلر ايچون حكم ولايتدر زيرا بو عتق حكميدر

(باب احكام المستأمن)

بو باب مستأمنك احكامى بياننده در هر حربى كه بزم داريمزه امان ايله داخل اوله اكا مستأمن ديرلر وبزدن دخى دار حربه داخل اولنه مستأمن ديرلر (اذا دخل تاجرنا اليهم بامان لا يحل له ان يتعرض لشيء من مالهم او دمهم) يعنى بزم تاجرمز امان ايله دار حربده كفره يه داخل اولسه اول مستأمن ايچون انلرك مالارندن وقتللرندن برشيئه تعرض ايلمك حلال اولمز تعرض اولنجق غدر اولور نبى عليه السلام ايسه غدردن نهى بيورمشلردر (فان اخذ شيأ واخرجه ملكه محظورا فيتصدق به) اكر مستأمن كفره دن برشيء اخذ ايدوب دار اسلامه اخراج ايلسه خبيثا وحراما مالك اولور اول شيئى تصدق ايدر (وان غدر به ملكهم فاخذ ماله او حبسه او فعل ذلك غيره بعلمه حل له التعرض كالاسير) اكر تاجره ملك كفره غدر ايدوب مالنى اخذ ايلسه وياخود حبس ايلسه وياخود بو فعللرى ملكدن غيريسى ايشلسه لكن ملكك علميله اولسه اول تاجر ايچون تعرض ايلمك حلال اولور اسير كبى زيرا انلره هر حالده تعرض جائزدر اما مستأمنه غدر اولدقده جائز اولور اما فروجه تعرض ايكيسنه دخى جائزدكلدر زيرا فروج حلال اولمسى تملك ايله در ملك ايسه بعد الاحراز در الا مكركه خاتوننى ويا ام ولدنى ومدبرنى اسير اولمش بوله وكفره وطئ ايلمامش اوله اكر وطئ ايلمش ايسه وطئ اولنميه زيرا اشتباه نسب لازم كلور وجاريه سنى بولسه وطئ جائزدكلدر كرك حربى وطئ ايلسون كرك ايلمسون زيرا جاريه يى اسير ايلدكلرنده مالك اولورلر بو تقديرجه حربينك مالى اولمش اولور (وان اداناه ثمة حربى او ادان حربيا) اكر دار حربده بر حربى مستأمنى مديون ايلسه وياخود مستأمن حربيى مديون ايلسه (او غصب احدهما من الآخر وخرجا الينا لا يقضى بشيء) وياخود ايكيسندن برى آخردن برشيء غصب ايلسه وايكيسى دخى يعنى مستأمن وحربى بزه چقسه لر بر يسنه برشيء قضا اولنمز (وكذا لو فعل ذلك حربيان وخرجا مستأمنين) وينه برشيء قضا اولنمز اكر ايكى حربى بر برين مديون ايلسه وياخود بر برندن غصب ايلسه لر ومستأمن اولدقلرى حالده دار اسلامه كلسه لر (وان خرجا مسلمين قضى بالدين لا بالغصب) اكر ايكى حربى ذكر اولنان افعالى ايشلدكدنصكره دار اسلامه مسلم اولدقلرى حالده چقسه لر دين ايله قضا اولنور اما غصب ايله قضا اولنمز (ولو اسلم الحربى بعد ما غصبه المسلم ثم خرجا يفتى بالرد ديانة) بر مسلم بر حربيدن غصب ايلدكدنصكره اول حربى اسلامه كلسه اندنصكره ايكيسى دخى دار اسلامه چقسه ديانة رد نه فتوى ويريلور اما قضاء ويرلمز (وان قتل احد المستأمنين المسلمين الآخر ثمة فعليه الدية فى ماله) اكر دار حربده ايكى مسلم مستأمندن برى آخرى يعنى بولداشنى قتل ايلسه ديت اول كمسنه نك كندو مالندن واجب اولور كرك عمدا اولسون

كرك خطأ اولسون (والكفارة ايضا فى الخطأ) ديت واجب اولديغى كبى خطأ قتلده دخى كفارت واجب اولور (وان كانا اسيرين فلاشئ الا الكفارة فى الخطأ) اكر مذكورلر مستأمن اوليوب اسير اولسه‌لر اوزرينه برشئ واجب اولمز الا قتل خطاده كفارت واجب اولور (وعندهما كالمستأمنين) امامين قتلنده اسيرلر دخى مستأمنلر كبيدر وعمد وخطاده ديت واجب اولور وقتل وخطاده كفارت واجب اولور (ولاشئ فى قتل المسلم ثمة مسلما اسلم ولم يهاجر سوى الكفارة فى الخطاء اتفاقا) دارحربده مسلمان اولوب مهاجر اولميان مسلمانك خطأ قتلنده كفارتدن غيرى برشئ يوقدر اتفاقا شافعى قتلنده خطاده ديت عمدده قود واجب اولور زيرا اول كمسنه نفس معصومه‌يى قتل ايلمشدر (فصل) بوفصل مستأمنك باقى قلان احكامى بيانده‌در (لايمكن مستأمن ان يقيم فى دارنا سنة ويقال له ان اقمت سنة نضع عليك الجزية) حربى مستأمن بزم دارمزده سنهٔ كامله اقامتى تمكين اولنمزسه اكا دينلور اكر سنهٔ كامله مقيم اولورسك سنك اوزريكه جزيه وضع ايدرز (فان اقام سنة صار ذميا ولايمكن من العود الى داره) اكر برسنه اقامت ايدرسه ذمى اولور بوتقديرجه كندو ولايتنه عودته تمكين ويرلمز يعنى كتمكه قدرت ويرلمز (وكذا لوقيل له ان اقمت شهرا او نحو ذلك فاقام او اشترى ارضا ووضع عليه خراجها وعليه جزية سنة من حين وضع الخراج) اكر اول حربى مستأمنه اكرسن برآى اقامت ايدرسك وياخود اوچ آى اقامت ايدرسك سكا جزيه وضع ايدرز دينلسه واول بوندنصكره اقامت ايلسه ينه ذمى اولور وياخود برارض خراجى اشترا ايلسه وارضك اوزرينه خراج وضع اولنسه خراج وضعنك وقتندن برسنه‌نك جزيه‌سى كندو اوزرينه واجب اولور (اونكحت المستأمنة ذميا) وياخود حربيه مستأمنه برذمى‌يى نكاح ايلسه دارمزده اقامتى التزام ايدوب زوجنه تبعيت ايله ذميه اولور (لالونكح هو ذمية) ذمى اولمز اكر مستأمن ذميه‌يى نكاح ايلسه زيرا طلاق ويروب ينه بلدينه رجوع ايلمك ممكندر بوتقديرجه التزام ايلمامش اولور (فان رجع الى داره حل دمه) اسباب مذكوره ايله ذمى اولان مستأمن اكر دارنه رجوع ايلسه قانى حلال اولور زيرا انك رجوعى امانى ابطال ايدر (وان كان له وديعة عند مسلم او ذمى اودين عليهما فاسر او ظهر عليهم سقط دينه وصارت وديعته فيأ) اكر اول حربى مستأمنك مسلم يانده وياخود ذمى يانده امانتى اولسه وياخود ايكيسنك اوزرنده دينى اولسه واول كمسنه اسير اولسه وياخود براهل حربه غلبه ايدوب اولدخى ايچنده بولنوب قتل اولنسه دينى ساقط اولور وامانتى مسلمينه غنيمت اولور (وان قتل ولم يظهر عليهم او مات فهما لورثته) اكر قتل اولنسه وبزم عسكريمز انلره غلبه ايلمسه يعنى اول كمسنه غلبه‌سز قتل اولنسه وياخود فوت اولسه اول دين وامانت ورثه‌سى ايچوندر زيرا حكم امان هنوز باقيدر (فاذا جاء حربى بامان وله زوجة هنالك وولد ومال عند مسلم او ذمى او حربى فاسلم هنا ثم ظهر عليهم فالكل فئ) اكر امان ايله برحربى دار اسلامه كلسه ودارحربده زوجه‌سى اولسه وبرمسلم يانده وياخود ذمى وياخود حربى يانده ولد ومالى اولسه وكندوسى دار اسلامده مسلمان اولسه اندنصكره اهل حرب اوزرينه غلبه ايلسك ذكر اولنانلرك جمله‌سى غنيمتدر بونلرك فئ اولمسى ولد صغيرك مسلمان اولمسى باباسنك اسلامنه تبعيت ايله اولورقچن يدنده وتحت ولايتنده اولدقده بوايسه تباين دارين حسبيله ولايت متحقق دكلدر اموال دخى كذلك جمله‌سى فئ اولور (وان اسلم ثمة ثم جاء ثم ظهر عليهم فطفله حر مسلم ووديعته عند مسلم او ذمى له وغير ذلك فئ) برحربى دارحربده مسلم اولوب اندنصكره دار اسلامه كلسه بعده اهل حرب اوزرينه غلبه اولسه اول كمسنه‌نك كوچك اوغلو حر مسلمدر ومسلمان وياخود ذميده اولان امانتى كنديسنكدر اما طفل وامانتدن غيريسى فئ در (ومن اسلم ثمة وله هنالك وارث مسلم فقتله مسلم عمدا او خطأ فلاشئ عليه الا الكفارة فى الخطاء) بركمسنه دارحربده مسلمان اولسه ودار اسلامده مسلم وارثى اولسه وبرمسلم عمدا وياخود خطأ اول كمسنه‌يى قتل ايلسه قاتلك اوزرينه برشئ يوقدر الا قتل خطاده كفارت واردر زيرا عصمت عدم مهاجرت ايله باطل اولوب خطاده ديت وعمدده قود واجب اولدى اما خطاده وجوب كفارت حق سبحانه وتعالينك (ومن قتل مؤمنا خطأ فتحرير رقبة مؤمنة) قول شريفى دار اسلامده دار حرب قيدى ايله مقيد دكلدر بوآيتك اختصاصى انجق خطايه‌در وخطايه اختصاص ايچون عمدده كفارت يوقدر (وان قتل مسلم

لاولى له خطأ) اكر واليسى اولميان برمسلم خطأ قتل اولنسه (او مستأمن اسلم هنا) وياخود دار اسلامده مسلمان اولان مستأمن خطأ قتل اولنسه (فللامام اخذ الدية من عاقلة القاتل) امام ايچون قاتلك عاقله‌سندن ديت اخذ ايلمك واردر زيرا اول كمسنه نفس معصومه‌يى قتل ايلمشدر (وفى العمد له ان يقتص او يأخذ الدية وليس له العفو مجانا) قتل عمدده امام ايچون قصاص ايلمك واردر وياخود طريق صلح ايله ديت اخذ ايدر زيرا امامك ولايت نظريه‌سى واردر ولى نه رأى ايدرسه انى ايشلر حقيقت حال قصاصدن ديت بيت الماله انفعدر امام ايچون مجانا عفو ايلمك يوقدر زيرا عامه‌نك حقيدر

(باب العشر والخراج)

بوباب عشر وخراج بيانده‌در (ارض العرب عشرية) ارض عرب عشريه‌در (وهى ما بين العذيب الى اقصى حجر باليمن بمهرة الى حد الشام) ارض عرب عذيب ما بيننده‌ن يمنده مهره‌ده اقصاء حجره وحد شامه دكيندر وعذيب بنى تميم صوينك اسميدر مهره بر جلك اسميدر بعضيلر برقبيله‌نك اسميدر ديديلر يعنى طولا عذيب وقادسيه‌دن يمن ومهره‌دن حجرك آخرينه دكيندر وعرضا يبرين ودهنا ورمل وعالج ومشارق شامه دكيندر بوذكر اولنان ممالكك كليسى عشريه‌در زيرا نبى عليه السلام وخلفاء راشدين عربدن خراج آلمامشلردر (وكذا البصرة) وبصره دخى عشريه‌در قياس بوايديكه خراجيه اوله زيرا قهرا فتح اولنمشدر واهلى دخى اول اراضى اوزرينه اقرار اولنمشدر واراضئ عراقدندر لكن اجماع صحابه ايله عشريه اولمشدر (وكل ما اسلم اهله او فتح عنوة وقسم بين الغانمين) وهر ارضكه اهلى اسلامه كله وياخود قهرا فتح اولوب بين الغانمين قسمت اولنه اولدخى عشريه‌در (وارض السواد خراجية) ارض سواد عراق عرب خراجيه‌در زيرا حضرت عمرو بن العاص مصرى فتح ايلدكده خراج وضع ايلدى وحضرت عمر سوادى فتح ايلدكده محضر صحابه‌ده خراج وضع ايلدى وصحابهٔ كزين شام اوزرينه خراج وضعنده اجماع ايلمشلردر بوكا سواد تسميه‌سى اغاج واكينلرى يشل اولديغى ايچوندر (وهى ما بين العذيب الى عقبة حلوان ومن الثعلبية او من العلث الى عبادان) ارض سواد عرضا عذيب ما بيننده‌ن عقبهٔ حلوان وطولا ثعلبيه‌دن وياخود علثدن عبادانه دكيندر حلوان اسم بلددر عبادان شط البحر اوزرنده برحصن صغيردر (وكذا كل ما فتح عنوة واقر اهله عليه او صولحوا سوى مكة) هر مملكتكه قهرا فتح اولنه واهلى اول مملكت واراضى اوزرينه اقرار قلنه وياخود صلح اولنه مكه‌دن غيرى اول مقوله اراضينك جمله‌سى خراجيه‌در اما اراضئ مكهٔ مكرمه عشريه‌در قياس بوايديكه مكهٔ مكرمه دخى قهرا فتح اولنمشدر خراجيه اوله لكن نبى عليه السلام ترك ايدوب خراج وضع ايلمامشدر (وارض السواد مملوكة لاهلها ويجوز بيعهم لها وتصرفهم فيها) ارض سواد اهلى ايچون مملوكه‌در يعنى مالكلريدر روسائر اموال واملاك كبى بيع وتصرفلرى جائزدر (وان احى موات يعتبر قربه عند ابى يوسف وماؤه عند محمد) اكر موات احيا اولنسه يعنى برارض موات احيا اولنسه ابو يوسف قتلنده اكر ارض خراجيه‌يه قريب ايسه ارض خراجى اعتبار اولنور اكر ارض عشريه‌يه قريب ايسه ارض عشريه اعتبار اولنور وامام محمد قتلنده صوينه اعتبار اولنور اكر ماء خراجيه ايله سقى اولنورسه خراجيه اعتبار اولنور اكر ماء عشريه ايله سقى اولنورسه عشريه اعتبار اولنور (والخراج نوعان خراج مقاسمة) خراج ايكى نوعدر برنوعى خراج مقاسمه‌در وخراج مقاسمه اولدركه قچان امام بربلده‌يى قهرا فتح ايدوب اراضيسى اوزرينه خراج وضع ايلسه مثلا خارجك خمسنى وياخود ربعنى وياخود نصفنى تعيين ايلمكدر نتكيم نبى عليه السلام اهل خيبره وضع ايلمشدر وبونك حكمى عشر حكميدر اما نصف اوزرينه زياده اولمز (فيتعلق بالخارج كالعشرية) پس امدى بوتقديرجه اول خراج عشر كبى خارجه تعلق ايدر الا بوقدر واردركه موضع خراجده وضع اولنور حقيقتده بودخى خراجدر كذا فى غاية البيان (وخراج وظيفة) وبرنوعى خراج وظيفه‌در ذمته واجب اولان شيئدر تعلق ارض ايله انتفاعدن تمكنه‌در (ولايزاد على ما وضعه عمر رضى الله عنه على السواد) وسواد عراقه حضرت عمر رضى الله عنه وضع ايلديكى شئ اوزرينه زياده قيلنمز (لكل جريب صالح للزرع صاع من بر او شعير ودرهم) زراعته صالح اولان هر جريب ايچون بغداديدن وياخود شعيردن برصاع وبردرهم واردر جريب شول ارضدركه طول وعرضى ملك كسرى ذراعى ايله التمش ذراع اوله وبوذراع يدى قبضه زياده‌در

ذراع عامه نك اوزرینه برقبضه زیاده ایلمش ایدی ذراع عامه ایسه التی قبضه در* ودینلدیکه حسابك ذراعی
التی قبضه در بوتقدیرجه یکرمی درت اصبع در (لا اله الا الله محمد رسول الله) عددنجه وهر اصبع التی شعیره در
ودینلدیکه سواد عراقك جریبیدر اما سائر بلادك جریبی بلدانك متعارفنه کوره در (ولجریب الرطبة
خمسة دراهم) یونجه نك جریبی ایچون بش درهم واردر یعنی بش درهم خراج الینور (ولجریب الکرم
اوالنخل المتصل عشرة دراهم) باغك جریبی ایچون ویاخود نخلك جریبی ایچون اولیه باغ که بربرینه متصل اوله
اون درهم خراج الینور (ولماسواه کزعفران وبستان ماتطیق) جریب مذکورانك ماسواسیچون زعفران
وبستان کبی طاقتنه کوره در حضرت عمر بوایکیسنه برشیء وضع ایلمدی اعتبار طاقتنه کوره در (ونصف
الخارج غایة الطاقة) خارجك نصفی طاقتك غایتیدر زیرا تنصیف عین انصافدر (وان لم تطق ماوظف نقص)
موظف اولان شیئه ارضك طاقتی یوغیسه نقص اولنور زیرا حضرت عمر رضی الله عنه عثمان بن حنیف
وحذیفة الیمانی سواد عراقی مساحه یه کوندروب انلر دخی مساحه ایدوب وضع خراج ایلدکلرنده حضرت
عمر بونلره خطابا (لعلکما حملتما الارض مالا تطیق فقالا لا بل حملناها ماتطیق ولو زدنا لاطاقت) دیو جواب
ویرمشلردر بوکلام عدم طاقتده نقصانك جوازینه دالدر (ولا یزاد وان اطاقت عند ابی یوسف خلافا لمحمد)
ابو یوسف قتنده اکر ارضك طاقتی دخی اولورسه زیاده قیلنمز امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده طاقت
اولدقدر زیاده قلنمق جائز اولور (ولا خراج ان انقطع عن ارضه الماء او غلب علیها او اصاب الزرع آفة) خراج
یوقدر یعنی خراج النمز ارضدن صو منقطع اولورسه ویاخود صو غلبه ایدرسه ویاخود زرعه آفت اصابت
ایدرسه (ویجب ان عطلها مالکها) خراج واجب اولور اکر مالکی اول اراضی یی ابطال ایدرسه (ولا یتغیر
ان اسلم او اشتراها مسلم) ارض خراج صاحبی اولان مسلمان اولسه ویاخود اول ارضی برمسلم اشترا ایلسه خراج
متغیر اولمز صحابه کرین ارض خراجی اشترا ایدرلردی وخراجنی ادا ایدرلردی (ولا عشر فی خارج ارض الخراج)
ارض خراجك خارجنده یعنی محصولنده عشر یوقدر محصل کلام عشر وخراج بریرده جمع اولمز (ولا یتکرر
خراج الوظیفة بتکرر الخارج) تکرر خارج ایله خراج وظیفه برسنه ده متکرر اولمز یعنی سنه ده ایکی محصول
ویرمکله ایکی دفعه خراج وظیفه النمز زیرا حضرت عمر مکررا توظیف ایلمامشدر (بخلاف العشر وخراج
المقاسمة) عشر وخراج مقاسمه بونك خلافیدر یعنی خارجك تکرری ایله خراج متکرر اولور (فصل الجزیة)
وقتا که مصنف خراج اراضی ذکرندن فارغ اولدی ایسه بو فصلده خراج رؤسی که جزیه در انی ذکر ایلدی
زیرا جزیه تسمیه سی ذمی قتلدن کفایت ایلدیکی ایچوندر چونکه کافر جزیه قبول ایلسه قتل اندن بری اولور
حق سبحانه وتعالینك (قاتلوا الذین لا یؤمنون بالله) قول شریفندن (حتی یعطوا الجزیة عن ید وهم صاغرون
قول شریفنه دکین واقع اولان نظم شریف اخذ جزیه ایله قتلدن خلاصلرینه حجتدر اکر دینلورسه کفر
معصیتدر جواب ویریلورکه جزیه کفری تقریردن بدل دکلدر انجق ترك قتل واسترقاقدن عوضدر قصاص
عوض ایله اسقاط اولنق کبیدر (الجزیة اذا وضعت بتراض وصلح لا تغیر) جزیه چونکه رضا وصلح ایله وضع اولنسه
متغیر اولمز (وان فتحت بلدة عنوة واقر اهلها علیها توضع علی ظاهر الغنی فی السنة ثمانیة واربعون درهما)
چونکه بربلده قهرا فتح اولنسه واهلی اول بلده اوزرینه اقرار قلنسه ظاهر غناسی اوزرینه سنه ده قرق سکز درهم
خراج وضع اولنور وهر آیده درت درهم اخذ اولنور (وعلی المتوسط نصفها وعلی الفقیر القادر علی الکسب
ربعها) اورته حاللو کمسنه نك اوزرینه قرق سکز درهمك نصفی وضع اولنور وهر آیده ایکی درهم اخذ اولنور
وکسبه قادر اولان فقیر اوزرینه قرق سکز درهمك ربعی وضع اولنورکه اون ایکی درهمدر وهر آیده بر درهم
اخذ اولنور (وتوضع علی کتابی ومجوسی ووثنی عجمی) کتابی ومجوسی ووثنی عجمی اوزرینه جزیه
وضع اولنور زیرا وثنی عجمینك استرقاقی جائز اولمسی وضع جزیه نك جوازینه دلیلدر (لا عربی ولا علی مرتد
فلا یقبل منهما الا الاسلام او السیف) وثنی عربی اوزرینه ومرتد اوزرینه جزیه وضع اولنمز زیرا نبی علیه السلام
کندولردن ظهور ایدوب وقرآن عظیم الشان کندولرینك لسانی اوزرینه نازل اولوب ومعجزهٔ باهره سی
کندولره جملهدن اظهر اولمغین بونلرك کفری سائرندن اغلظ اولمغله بونلردن قبول اولنمز الا اسلام ویاخود
سیف* مرتده وضع جزیه نك عدم جوازی بودرکه کندوسی مهتدی اولوب اسلامك محاسننه

واقف

واقف اولدقدنصکره ردیسنه کافر اولمشدر بوتقدیرجه کفرده غلظتی سائرندن اغلظ اولمشدر
(وتسترق انثاهما وطفلهما) وثنی عربینك ومرتدك نسوان وطفللری عبد اولور زیرا ابو بکر رضی الله عنه
حضرتلری بنی حنیفه نك نسوان وصبیانی اسیر ایدوب غانمین بیننده قسمت ورجالدن اسلامه کلمینلری قتل
ایلمشدر (ولا جزیة علی صبی وامرأة ومملوك ومکاتب وشیخ کبیر وزمن واعمی ومقعد وفقیر لا یکتسب)
صبی وخاتون ومملوك ومکاتب وشیخ کبیر وکور وزمن ومقعد وکسبه قادر اولمیان فقیر اوزرینه جزیه یوقدر
(وراهب لا یخالط) وناس ایله مخالطه ایلمیان راهب اوزرینه دخی جزیه یوقدر زیرا جزیه قتلدن بدلدر
راهب ایسه مادامکه ناسه مخالطه ایلمیه قتلی جائز دکلدر وامام محمد ابو حنیفه دن روایت ایدوب راهب
اوزرینه جزیه وضع اولنور اکر عمله قادر اولورسه زیرا بوکمسنه ارض خراجیه یی معطل ایدن کمسنه کبیدر
(وتجب فی اول الحول ویؤخذ قسط کل شهر فیه) جزیه سنه اولنده واجب اولور وهر شهرك قسطی اول آیدن
اخذ اولنور غنیدن درت ومتوسطدن ایکی درهم وفقیردن بر درهم (وتسقط بالاسلام او الموت) جزیه
اسلام ایله ویاخود موت ایله ساقط اولور (وتتداخل بالتکرر) جزیه تداخل ایدر حولك تکرری ایله مثلا برذمینك
اوزرینه ایکی حول مرور ایدوب جزیه سن ادا ایلمامش اولسه امام اعظم قتنده سنهٔ اولینك جزیه سی
ساقط اولور زیرا جزیه کفر اوزرینه عقوبه واجبدر چونکه عقوبات جمع اولسه تداخل ایدر (خلافا لهما)
امامین خلاف ایدوب انلر قتنده ایکی سنه نك جزیه سی واجب اولور (بخلاف خراج الارض) خراج ارض
جزیه نك خلافنجه در هر سنه نك خراجی لازم اولور (ولا یجوز احداث بیعة او کنیسة او صومعة فی دارنا)
بزم دارمزده بیعه وکنیسه وصومعه احداثی جائز اولمز بیعه وکنیسه یهود ونصارانك معبدلری ایچون
استعمال اولنور اما غالبا بیعه نصاری ایچون وکنیسه یهود ایچون استعمال اولنور وصومعه بونلردن
بریسی یالکز عبادت ایده جك مقامدر وبعضیلر بیت ناردر دیمشلر (وتعاد المنهدمة من غیر نقل) منهدم اولان
کنیسه وبیعه وصومعه برآخر موضعه نقل اولنمقدین عودت اولنور (ویمیز الذمی فی زیه ومرکبه وسرجه
ولا یرکب خیلا ولا یعمل بسلاح) دخی لباس وعمامه سنده مسلمانلردن تمییز اولنور وآته دخی راکب اولمز
وسلاح دخی استعمال ایلمز (ولا یظهر الکستیج) کستیج اظهار ایلمز کستیج بارمق قالینلغی یوك ویاخود قیلدن
برایپ درذمی طائفه سی ثیابی اوزرینه باغلرلر زناردن غیری برشیدر زیرا زنار ابریشمدندر (فیرکب سرجا
کالاکاف) ذمی طائفه سی اکاف کبی اکر راکب اولورلر اکاف ایسه پالان دیدکلری شیدر (والاحق
ان لا یترك ان یرکب الا لضرورة وحینئذ ینزل فی المجامع) احق اولان راکب اولمقدن منع اولنمقدر ترك
اولنمامقدر الا مکرکه ضرورت ایچون اوله بوتقدیرجه مسلمانلر مجمعنه اوغرادقلرنده بارکیرلرندن نازل اولورلر
(ولا بأس بما یخص اهل العلم والزهد والشرف) اهل علم وصاحب زهد واشرافه مخصوص اولان لباسی
کیمیه لر وکیرلر ایسه منع اولنورلر (ویمیز نساؤه فی الطریق والحمام) طریق وحمامده ذمینك نساسی مسلمان
نساسندن تمییز اولنه (ویجعل علی داره علامة کیلا یستغفر له) اوی اوزرینه برعلامت قیله که مسلمان اوی
ظن اولنوب انك ایچون استغفار اولنمیه (ولا یبدأ بسلام) وذمی یه سلام ایله بدأ اولنمیه لکن رد سلام لا بأسدر
ورد سلام ایلدکده علیکم دیه زیاده ایلمیه یعنی علیکم السلام دیمیه اکر رد سلام ده (السلام علی من اتبع الهدی)
دیسه جائزدر (ویضیق علیه الطریق) ودخی ذمی اوزرینه طریق تضییق اولنه مثلا چونکه مسلمان ایله ذمی
بربرلرینه ملاقی اولسه ذمی یه اهانة تضییق ایلیه اما ذمی ابتدا سلام ویروب مسلمانه تعظیم ایلسه تضییق اولنمیه
(ویؤدی الجزیة قائما والاخذ قاعدا) ذمی جزیه یی قائما اولدیغی حالده ادا ایلیه وآخذ قاعد اولدیغی حالده
ادا ایلیه (ویؤخذ بتلبیبه ویهز ویقال له اد الجزیة یا ذمی ویا عدو الله) ذمی یقاسندن اخذ اولنوب تحریك
اولنورو یا ذمی ویا عدو الله جزیه یی ادا ایله دینلور (ولا ینقض عهده بالاباء عن الجزیة) ذمینك عهدی
جزیه دن ابا ایله نقض اولنمز زیرا امتناع قتل ذمی التزام جزیه ایله در یوخسه ادا ایله دکلدر التزام ایسه امتناع
جزیه ایله ساقط اولمز جائزدرکه امتناع ایله مراد تأخیر اوله (او بزناه بمسلمة او قتله مسلما او سب النبی
صلی الله علیه وسلم) ویاخود ذمینك مسلمه یی زنا ایله ویاخود برمسلمی قتل ایله ویاخود حاشا نبی علیه السلامه
سب ایله عهدی نقض اولنمز (بل باللحاق بدار الحرب او الغلبة علی موضع لمحاربتنا) بلکه عهدی نقض اولنور

دارحربه لحوق ایله ویاخود بزم محاربه مز ایچون بر موضعه غلبه ایله عهدی نقض اولنور (ویصیر کالمرتد) اول ذمی مرتد کبی اولور* ناقض عهد اولان ذمی مالی دارحربه کتورسه اول مسلمانلره فیء در یعنی غنیمتدر مال مرتد دخی بویله در ذمی دارحربده ترك ایلدیکی مالك حکمی مرتدك ترك ایلدیکی مال حکمی کبیدر بوخسه آخر یعیدر تتبع اولنان کتبده محلی کوره مدلك دیو فرائد صاحبی نقل ایلمشدر حد ذاتنده تتبع اولنه جق محلدر (لکن لواسره لایجبر علی الاسلام بل یسترق والمرتد یقتل) لکن ناقض عهد اولان ذمی اسیر اولنسه اسلام اوزرینه جبر اولنمز بلکه استرقاق اولنور ومرتد ایسه قتل اولنور وذمی ابتداء اسلامی التزام ایلدی جزیه یی التزام ایلدی استرقاقی ویاخود ذمته دعوتی لابأسدر امام تدبونك خلافیدر نه رق ونه جزیه قبول اولنور بلکه مقر اولورسه قتل اولنور (ویؤخذ من بنی تغلب رجالهم ونسائهم ضعف الزکاة) بنی تغلب قبیله سنك رجال ونسا سندن ضعف زکاة اخذ اولنور یعنی ایکی قات زکاة اخذ اولنور زیرا حضرت عمر رضی الله عنه زکاتلرینك ضعفی اوزرینه مصالحه ایلمشدر (لامن صبیانهم) صبیانلرندن زکاة بوقدر (ویؤخذ من موالیهم الجزیة والخراج کموالی قریش) بنی تغلبك موالیسندن یعنی عتقاسندن جزیه وخراج اخذ اولنور قریشك عتقاسندن النددیغی کبی (ویصرف الخراج والجزیة وما اخذ من بنی تغلب او من ارض اجلی اهلها عنها او اهداه اهل الحرب او اخذ منهم بلاقتال) خراج وجزیه وبنی تغلبدن اخذ اولنان شیء وبر ارضکه اهلی اجلا یعنی اخراج اولنه اول ارضدن النان شیء واهل حرب هدیه ایلدیکی شیء واهل حربدن بلاقتال النان شیء صرف اولنور (فی مصالح المسلمین کسد الثغور وبناء القناطر والجسور) سد ثغور وبناء قناطر وبناء جسور کبی مصالح مسلمینه صرف اولنور قنطره ایله جسر ماییننده فرق بودرکه قنطره کیرج وطاش ایله بناء اولناندر جسر خشبدن بنا اولناندر (وکفایة العلماء والمدرسین والمفتین والقضاة والعمال والمقاتلة وذراریهم) دخی علمانك یعنی مفسرین ومحدثینك ومدرسینك ومفتیلرك وقضاة وعمالك ومقاتله یعنی عسکریسنك کفایتلرینه وذریتلرینك کفایتلرینه صرف اولنور وذراریهم ده اولان ضمیر مقاتله یه راجعدر وکافی وهدایه نك ومجمع البحرین وشرحی وشرح مختار واختیارك کلامنك مفهومی انجق مقاتله یه راجع اولمسی مشعردر (ومن مات فی نصف السنة حرم من العطایا) مذکوریندن بری نصف سنه ده فوت ایله عطایادن غزاة ایچون کسب اولنان شیء اکا حرام اولور زیرا بو عطا بر نوع صله در قبل القبض مالك اولنمز وموت ایله ساقط اولور وصاحب عنایه دیمشدرکه آخر سنه ده دخی فوت اولسه ورثه سنه ویرلمز زیرا صله در قبضدن غیری ایله مالك اولنمز

(باب المرتد)

بو باب مرتدك احکامی بیاننده در (من ارتد والعیاذ بالله یعرض علیه الاسلام) عیاذا بالله تعالی برکسنه مرتد اولسه آنك اوزرینه اسلام عرض اولنور عرض اسلام استحبابا در یوخسه واجبا دکلدر زیرا مقدما کندویه دعوت بالغ اولمش ایدی (وتکشف شبهته ان کانت) اکر شبهه سی وار ایسه کشف اولنور (فان استمهل حبس ثلاثة ایام فان تاب والا قتل) اکر مرتد مهل طلب ایدرسه اوج کون حبس اولنور اوج کونده اکر تائب اولورسه فبها والا قتل اولنور وناطفیدن نقل اولندیکه اکر مرتد تائب اولوب اسلامه کلدکدنصکره تکرار کفره عودت ایدرسه حتی اوج دفعه یه دکین مرتد اولسه مهل طلب ایلدکجه مهل ویریلور امادردنجیده مهل ویرلمز همان اخذ اولندیغی کبی اسلامه کلورسه فبها والا قتل اولنور وبعضیلر قتنده مادامکه اخذ اولندقجه اسلامه کله قتل اولنمز الا مکرکه اسلامدن ابا ایلیه وجمیع اصحابمزك قولی بودرکه مرتددن ابدی توبه طلب اولنور اما حضرت علی وابن عمردن روایت اولندیکه اوج دفعه دنصکره توبه سی قبول اولنمز نتیجه سی استهزا اولمش اولور وابو یوسفدن بر روایتده ارتداد متکرر اولسه اسلام عرض اولنمدن قتل اولنور زیرا ارتدادك تکرارنده استخفاف دین لازم کلور (وتوبته بالتبری عن کل دین سوی الاسلام او عما انتقل الیه) مرتدك توبه سی اسلامدن غیری جمیع دیندن بری اولمسیله در ویاخود انتقال ایلدیکی دیندن بری اولمسیله در مثلا (اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله) دیو شهادتدنصکره اسلامدن غیری جمیع دیندن بری اولدم دیه ویاخود یهودیدن ایسه دیندن بری اولدم

دیه ویاخود نصاری ایسه دیندن بری اولدم دیه (وقتله قبل العرض ترك ندب بلاضمان فیه) عرض اولنمزدن مقدم مرتدی قتل ایلمك فعل مستحبی ترك ایلمکدر اول قتلده ضمان یوقدر زیرا مرتدك دمی مباحدر وکندویه دعوت بالغ اولدقدنصکره اسلام عرض ایلمك واجب دکلدر شرح طحاویده مسطوردرکه برکمسنه مرتدی امامك اذنیسز قتل ایلسه تأدیب اولنور (ویزول ملکه عن ماله موقوفا فان اسلم عاد) مرتدك ملکی ردتی سببیله کندو مالندن موقوفا زائل اولور اکر اسلامه کلورسه مالی ینه ملکنه عودت ایدر ابو حنیفه قتنده (وان مات او قتل او لحق بدار الحرب وحکم به) اکر مرتد فوت اولسه ویاخود قتل اولنسه ویاخود دار حربه لاحق اولسه ولحوقنه حکم اولنسه (حل عتق مدبره وامهات اولاده وحلت دیونه) مدبرلری وام ولدلری معتق اولورلر ودیون مؤجله سی فی الحال اولور یعنی معجله اولور زیرا دار حربه الحاق موت کبیدر (وکسب اسلامه لوارثه المسلم) حال اسلامده اولان کسبی مسلم اولان وارثی ایچوندر (وکسب ردته فیء) حال ردتده اولان کسبی فیء در یعنی غنیمتدر بو قول ابو حنیفه قتنده در شافعی قتنده ایکیسی دخی فیء در زیرا مرتد کافرا فوت اولمشدر مسلم ایسه کافره وارث اولمز بو تقدیرجه ایکی حالده دخی فیء در (ویقضی دین اسلامه من کسب اسلامه) اسلامده ایکن اولان دینی اسلامده اولان کسبندن قضا اولنور (ویوقف بیعه وشراؤه واجارته وهبته ورهنه وعتقه وتدبیره وکتابته ووصیته فان اسلم صحت وان مات او قتل او حکم بلحاقه بطلت) مرتدك بیع وشراسی واجاره وهبه سی ورهن وعتق وتدبیر وکتابت ووصیتی موقوف اولور اکر اسلامه کلورسه بو تصرفات صحیح اولور واکر فوت اولوب ویاخود قتل اولنوب ویاخود دار حربه لحوقی ایله حکم اولنورسه بو تصرفات باطل اولور (وقالا لایزول ملکه عن ماله وتقضی دیونه مطلقا من کلا کسبیه) امامین دیدیلرکه مرتدك مالندن ملکی زائل اولمز ودینی مطلقا قضا اولنور حال اسلامده وحال ردتده اولان کسبندن (وکلاهما لوارثه المسلم) ایکی حالده اولان کسبی دخی مسلم اولان وارثی ایچوندر (ومحمد اعتبر کونه وارثا عند اللحاق وابو یوسف عند الحکم به وتصح تصرفاته) امام محمد مسلمك مرتده وارث اولمسنی دار حربه لاحق اولدقده اعتبار ایدر وابو یوسف دار حربه لحوقنه حکم اولدقده اعتبار ایدر بو وقته کلنجه دکین مرتدك تصرفاتی صحیح اولور (ولا توقف غیر المفاوضة) شرکت مفاوضه دن غیریسی موقوف اولمز انجق شرکت مفاوضه موقوف اولور زیرا شرکت مفاوضه دینده ومالده وتصرفده وربحده مساوات اقتضا ایدر مرتد ایسه دین یوقدر بالاتفاق موقوفدر اسلامه کلورسه صحیح اولور والا باطل اولور (لکن کتصرف الصحیح عند ابی یوسف وکتصرف المریض عند محمد) لکن مرتدك تصرفی ابو یوسف قتنده صحیحك تصرفی کبیدر حتی تصرفاتی جمیع مالندن اعتبار اولنور وامام محمد قتنده مریضك تصرفی کبیدر (ویصح اتفاقا استیلاده وطلاقه ویبطل نکاحه وذبیحته) واتفاق مرتدك استیلاد وطلاقی صحیح اولور ونکاح وذبیحه سی باطل اولور (وتوقف مفاوضته) شرکت مفاوضه سی موقوف اولور بو قول مصنفك ولا توقف غیر المفاوضة قولندن فهم اولنمش ایدی ثانیا ذکرندن مرادنه ایدیکی معلوم اولمدی (وترثه امرأته المسلمة اذا مات او قتل وهی فی العدة وان عاد مسلما بعد الحکم بلحاقه اخذ ما وجده باقیا فی ید وارثه) مرتدك مسلمه اولان خاتونی وارث اولور چونکه مرتد فوت اولسه ویاخود قتل اولنسه حالبوکه خاتون عدتده اولسه بو تقدیرجه مرتد فار اولمش اولور اکر وقت ردتده صحیح ایسه ده زیرا ردت هلاکه سببدر مرض کبی واکر دار حربه لحوقنه حکمندنصکره مسلما عودت ایلسه وارثنك یدنده باقی قلان اشیادن بولندیغنی اخذ ایدر (ولا ینقض عتق مدبره وام ولده وان عاد قبله فکانه لم یرتد) مدبرینك وام ولدینك عتقی نقض اولنمز زیرا بو ایکیسنك عتقنه قضاء قاضی دلیل صحیح ایله صحیحدر بوزلمز اکر دار اسلامه قاضینك قضاسندن اول عودت ایدرسه کانه مرتد اولمامش کبیدر اول وقت عتقلری نقض اولور (والمرتدة لا تقتل بل تحبس حتی تتوب وتضرب کل یوم) مرتده اولان خاتون قتل اولنمز بلکه توبه ایدنجه حبس اولنور وهر کون ضرب اولنور صاحب کافی دیمشدرکه حسن رحمه الله ابو حنیفه دن روایت ایدوب هر کون زنداندن اخراج اولنوب اوتوز طقوز دکنك ضرب اولنه (والامة یجبرها مولاها) جاریه مرتده یی مولیسی اسلامه جبر ایلر (وینفذ جمیع تصرفها فی مالها) مرتده اولان خاتونك مالنده جمیع تصرفاتی نافذ اولور (وجمیع کسبها لوارثها المسلم اذا ماتت) مرتده اولان خاتونك کرك حال اسلامده

وکرك حال ردتده جمیع کسبی فوت اولدقده مسلم اولان وارثی ایچوندر (ویرثها زوجها ان ارتدت مریضة)
مریضه ایکن مرتده اولان خاتونه زوجی وارث اولور (لا ان ارتدت صحیحة) صحیحه ایکن مرتده اولسه
زوجی وارث اولمز (وقاتلها یعزر فقط) مرتده اولان خاتونك قاتلی انجق تعزیر اولنور اوزرینه برشیء
لازم کلمز زیرا اول کمسنه نبی علیه السلامك (من بدل دینه فاقتلوه) قول شریفنك اطلاقنه اعتماد ایلمکله
قتل ایلمشدر اول اجلدن اوزرینه برشیء لازم کلمز انجق تأدیب وتعزیر اولنور (وسائر احکامها کالرجل)
مرتده اولان خاتونك سائر احکامی مرتد اولان رجلك احکامی کبیدر (فان ولدت امته فادعاه یثبت نسبه
وامومیتها والولد حر یرثه مطلقا ان کانت مسلمة) اکر مرتدك جاریه سی بر ولد کتورسه ومرتد اول ولدی
دعوة ایلسه ولدك نسبی اول مرتددن ثابت اولور وجاریه انك ام ولدی اولور وولد حر اولور مطلقا وارث اولور
کرك ایسه ارتداد ایله ولادت ما بینی آلتی آیدن اقل اولسون کرك اکثر اولسون برابردر اکر جاریه مسلمه اولورسه
زیرا ولد ابویندن مسلم اولنه تابعدر ومسلم ایسه مرتده وارث اولور (وکذا ان کانت نصرانیة) وینه ولد حر
مسلمدر وارث اولور اکر جاریه نصرانیه دخی اولورسه (الا ان ولدته لاکثر من نصف حول منذ ارتد)
الا مکر که جاریه مرتدك ارتدادندن نصف حولدن اکثرده ولد کتورمش اوله اول زمان وارث اولیمز مثلا
آلتی آیدن اقلده ولد کتورسه علوق حال اسلامده واقع اولوب ولد اسلامه تابع اولمش اولور ومرتددن
ارث الور واکر آلتی آیدن اکثرده واقع اولورسه علوق حال ارتدادده واقع اولوب ولد دخی مرتد اولوب
اول تقدیرجه مرتددن ارث المز (وان لحق بماله فظهر علیه فهو فیء) اکر مرتد مالی ایله دار حربه لاحق اولسه
واول حال اوزرینه غلبه اولنسه اول مال غنیمتدر (وان لحق ثم رجع فذهب به فظهر علیه فهو لوارثه
قبل القسمة) اکر مرتد مالسز دار حربه داخل اولسه اندنصکره دار اسلامه رجوع ایلسه ویاخود مالی
دار حربه کتورسه بعده مرتد اوزرینه غلبه اولنسه اول مال قبل القسمه وارثی ایچوندر زیرا مرتد ابتدا
دار حربه داخل اولوب لحوقنه حکم قاضی لاحق اولدقده دار اسلامده اولان مالی ورثه سنه انتقال ایدوب
ورثه اول ماله مالك اولورلر صکره مالی آلوب دار حربه کتوردیکنه اعتبار یوقدر قبل القسمه مجانا آلورلر
(وان لحق فقضی بعبده لابنه فکاتبه الابن فجاء المرتد مسلما فبدل الکتابة والولاء له) اکر مرتد دار حربه
لاحق اولسه وعبدی اوغلو ایچون قضا اولنسه یعنی قاضی عبدنی اوغلنه حکم ایلسه واوغلو اول عبدی
مکاتب ایلسه ومرتد اولان باباسی مسلم اولدیغی حالده دار اسلامه کلسه بدل کتابت وولا باباسی ایچوندر
(ومن قتله مرتد خطأ فقتل علی ردته) برکسنه یی مرتد خطأ قتل ایلسه اول مرتد ردتی اوزرینه قتل اولنور
(اولحق فدیته فی کسب اسلامه) ویاخود خطأ قتل ایلدکدنصکره دار حربه لاحق اولسه مقتولك دیتی
اسلامده اولان کسبندندر ابوحنیفه قتنده (وقالا فی کسبه مطلقا) امامین دیدیلرکه مطلقا اسلام وردتده
اولان کسبندندر (ومن قطعت یده عمدا فارتد والعیاذ بالله تعالی ومات منه اولحق ثم جاء مسلما ومات منه
فنصف دیته منه لورثته فی مال القاطع) برکسنه نك الی عمدا قطع اولنسه بعد القطع عیاذا بالله تعالی مرتد اولسه
اول قطعدن حالت ردتده فوت اولسه ویاخود دار حربه لاحق اولسه بعده مسلم اولدیغی حالده دار اسلامه
کلسه واول قطعدن فوت اولسه قطع ایدن کمسنه نك مالندن نصف دیتی ورثه ایچوندر (وان اسلم بدون لحاق
فات فتمام الدیة وعند محمد نصفها) اکر مرتد اولان مقطوع الید دار حربه لاحق اولمدین مسلمان اولسه
واول قطعدن فوت اولسه ابوحنیفه وابو یوسف قتنده تمام دیتدر وامام محمد قتنده نصف دیتدر (مکاتب ارتد
فلحق فاخذ بماله وقتل فبدل الکتابة لمولاه والباقی لورثته) برمکاتب مرتد اولوب دار حربه لاحق اولسه
وبعده مالیله اخذ اولنوب قتل اولنسه کندو مالندن بدل کتابت مولی سی ایچوندر باقیسی ورثه سی ایچوندر
(زوجان ارتدا فلحقا فولدت المرأة ثم ولد للولد فظهر علیهم فالولدان فیء) ار وعورت مرتد اولوب دار حربه
لاحق اولسه لر* پس امدی خاتون دار حربده بر ولد کتورسه اندنصکره اول ولدنك دخی اوغلو اولسه
بعده انلرك اوزرینه غلبه اولنسه ولدك ایکیسی دخی فیءدر یعنی غنیمتدر هدایه ده دخی بویلجه در اما ولد
اولك فیء اولمسی اناسنك مرتده اولمسیدر زیرا مرتده اولان خاتون استرقاق اولنور ولدی دخی استرقاقده
اکا تابعدر اما ولد ثانینك فیء اولمسی کافر اصلیدر مرتد دکلدر واسترقاقنده شبهه ارتداد دخی یوقدر

(ویجبر الولد علی الاسلام لا ولده) ولد اول اسلام اوزرینه جبر اولنور زیرا اولاد دینده بابایه تابعدر امدی
باباسی جبر اولدیغی کبی اوغلو دخی اسلام اوزرینه جبر اولنور اما ولدك ولدی جبر اولنمز (واسلام الصبی العاقل
صحیح) صبی عاقلك اسلامی صحیحدر (وکذا ارتداده) ارتدادی دخی صحیحدر نکاح باطل اولوب میراثدن
محروم اولور ابوحنیفه وامام محمد قتنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر انك قتنده
ارتدادی صحیح دکلدر زفر وشافعی دیمشلردر که صبینك اسلامی وارتدادی صحیح دکلدر زیرا صبی عاقل
اسلامده ابوینه تابعدر واسلامی طریق تبعیت ایله صحیحدر یوخسه طریق اصالت ایله دکلدر وتبعیته دلیل
عجزدر اصالته دلیل قدرتدر وقدرت ایله عجز بیننده خود تنافی واردر واحد تنافیکه تبعیت ایله اولان
اسلامدر اول ایسه بالاجماع موجوددر بو تقدیرجه ضرورة آخر منتفی اولور* بزم ایچون دلیل بودرکه
علی کرم الله وجهه صبی ایکن اسلامه کلدی ونبی علیه السلام اسلامنك صحتنه حکم ایلدی (ویجبر
علی الاسلام ولا یقتل ان ابی) وصبی مرتد اسلام اوزرینه جبر اولنور اکر ابا ایدرسه قتل اولنمز زیرا قتل
عقوبتدر صبی ایسه عقوبته اهل دکلدر

(باب احکام البغاة)

بو باب بغاتك احکامی بیاننده در وبغاة باغینك جمعیدر قضاة قاضینك جمعی اولدیغی کبی (اذا خرج قوم
مسلمون عن طاعة الامام وتغلبوا علی بلد) یعنی مسلمانلردن برقوم امامك طاعتندن خروج ایلسه وبرشهر
اوزرینه غلبه ایلسه (دعاهم الی العود وکشف شبهتهم) امام انلری طاعتنه دعوت ایلیه وشبهه لری کشف
اولنه زیرا علی کرم الله وجهه اهل حروراءیه قتالدن اول عبدالله بن عباسی کوندروب مخاصمه ومحاجه
ایدوب نیجه قوم رجوع ایلمشلردر (وبدأهم بالقتال لو تحیزوا مجتمعین) امام وامام ایله معا اولنلر قتاله ابتدا
باشلرلر طائفهٔ بغاة اکر مجتمعین اولدقلری حالده برمکان اتخاذ ایدرلرسه (وقیل لا مالم یبدؤا) ودیندیکه امام
وامام ایله معا اولنلر بدأ ایلمزلر مادامکه بغاة بدأ ایلمیه لر وبو قول قدورینك روایتیدر روایت اولی خواهر زاده نك
مختاریدر اما قتالك جوازنه دلیل حق سبحانه وتعالینك (فان بغت احداهما علی الاخری فقاتلوا التی تبغی
حتی تفیء الی امر الله) قول شریفیدر (فان کان لهم فئة اجهز علی جریحهم واتبع مولیهم والا فلا)
اکر بغاة ایچون فئه اوله حق اولورسه* بو محلده فئه دن مراد جماعتدر که مجروحلری مغلوبلری اول فئه یه
التجا ایلسه لر اکر بویله اولورسه جریحلری اوزرینه قتله سرعت اولنه یعنی مجروحلری قتل ایدوب فرار ایدنلری
تعقیب ایلیه لر واکر فئه لری یوغیسه جریحلری قتل ایلمیه لر وفرار ایدنلری تعقیب ایلمیه لر زیرا قتللرینك
جوازی خوف ایچون ایدی فئه اولمیجق خوف یوقدر بو تقدیرجه قتل اولنمز زیرا مسلمانلردر (ولا تسبی
ذریتهم فلا یقسم مالهم بل یحبس حتی یتوبوا فیرد علیهم) ذریتلری سبی اولنمز وماللری دخی تقسیم اولنمز بلکه
توبه ایدنجه ماللری حبس اولنور وبعد التوبه ماللری کندولره رد اولنور (وجاز استعمال سلاحهم وخیلهم
عند الحاجة) محتاج اولندقده بغاتك سلاح وآتلرینی استعمال جائزدر زیرا علی کرم الله وجهه بصره ده
سلاحی قسمت ایلدی حاجت ایچون یوخسه تملیك ایچون دکل وحاجت اولدقده امام عادلك مالندن بوفعلی
ایشلمك واردر مال باغیدن خود بطریق الاولی در (وان قتل باغ مثله فظهر علیهم لا یجب شیء) اکر باغی
کندو مثلی برباغی یی قتل ایلسه بعده انلرك اوزرینه غالب اولسق قاتلك اوزرینه برشیء یعنی قصاص ودیت
واجب اولمز زیرا امامك انلر اوزرینه ولایتی یوقدر (وان غلبوا علی مصر فقتل بعض اهله آخر منه عمدا فقتل
به اذا ظهر علی المصر) اکر بغاة طائفه سی برشهر اوزرینه غلبه ایلسه لر واول شهر اهلنك بعضیسی ینه اهالی
شهردن آخری عمدا قتل ایلسه مقتولك مقابله سنده قاتل اولان کمسنه قصاصا قتل اولنور یعنی مصره غالب
اولنسه یعنی بغاة الندن آلنسه (وان قتل عادل مورثه الباغی یرثه) اکر برعادل باغی اولان مورثنی قتل ایلسه
اول باغی یه وارث اولور (ولو بالعکس لا یرثه الباغی الا ان ادعی انه کان علی الحق) اکر قتل عکس اولسه مثلا
باغی عادل مورثنی قتل ایلسه وارث اولیمز ابوحنیفه وامام محمد قتنده الا مکر که کندوسی حق اوزرینه
اولدیغنی ادعا ایلسه اول زمان وارث اولور (وعند ابی یوسف لا یرثه مطلقا) ابو یوسف قتنده مطلقا وارث اولمز
کرکسه حق اوزرینه اولدیغنی ادعا ایلسون کرك باطل اولدیغنی ادعا ایلسون (وکره بیع السلاح ممن علم

انه من اهل الفتنة) اهل فتنه دن اولديغى معلوم اولان كمسنه يه سلاحك بيعى مكروه اولدى زيرا بو بيعده
معصيتنه اعانت بولنور (وان لم يعلم فلا) اكر اهل فتنه دن اولديغى معلوم دكل ايسه مكروه دكلدر

(كتاب اللقيط)

لقيط لغتده يردن بر شئ قالدرمغه ديرلر وشرعده نسبى معلوم اولميوب فقردن وياخود تهمت زنادن
خوف اولنمغله حمام قپوسنه وياخود يول اوزرينه براقلان اوغلانه ديرلر (التقاطه مندوب وان خيف
هلاكه فواجب) لقيطى التقاط يعنى اخذ ايلمك مندوبدر اكر هلاكى خوف اولنورسه التقاطى واجبدر
(وهو حر الا ان يثبت رقه بحجة) لقيط حردر زيرا بنى آدمده اصل حريتدركه آدم وحوادندر انلر ايسه حردر
رقيت ايسه كفر عارضه سببيله در املامده ساكن اولان غالبا حردر امدى بو بابده حكم غالبه در
اول تقديرجه لقيط حردر الا مكركه رقيتى حجت ايله ثابت اوله (ونفقته فى بيت المال) ونفقه سى بيت المالدندر
وعمر وعلى رضى الله عنهمادن مروى اولان بودر (وكذا جنايته وارثه له) جنايتى دخى بيت المالدندر
ووارثى بيت المالدر (وان انفق عليه الملتقط فهو متبرع) اكر ملتقط يعنى لقيطى اخذ ايدن كمسنه لقيط
اوزرينه انفاق ايدرسه اول كمسنه انفاق ايلديكى شيئى متبرعدر زيرا عدم ولايتى اولديغى اجلدن اوزرينه
دين اولمز (الا ان يأذن الحاكم بشرط الرجوع او يصدقه اللقيط اذا بلغ) الا مكركه انفاق ايلدكده رجوع
شرطيله حاكم اذن ويره اول تقديرجه اوزرينه دين اولور قاضينك ولايت عامه سى اولديغى اجلدن وياخود
لقيط بالغ اولدقده ملتقطك رجوع شرطيله انفاق ايلديكنى تصديق ايليه (ولا يؤخذ من ملتقطه) لقيط
ملتقطدن اخذ اولنمز زيرا انك حقى ابتدادن التزام ايلمكله جمله دن احقدر (وان ادعاه واحد ثبت نسبه منه
ولو عبدا وهو حر) بر كمسنه اول لقيطى اوغلمدر ديو ادعا ايلسه اول كمسنه دن نسبى ثابت اولور اكر مدعى عبد
دخى اولورسه ينه نسب ثابت اولور ولقيط حردر (او ذميا وهو لقيط مسلم ان لم يكن فى مقرهم وذمى ان كان
فيهم) وياخود مدعى ذمى اولورسه نسبى ثابت اولور اكن لقيط مسلمدر ذميلر مقرنده بولنمدى ايسه ودخى ذميدر
اكر مقر ذميانده بولنورسه (وان ادعاه اثنان معا ثبت منهما) اكر لقيطى ايكى كمسنه بزم اوغلمزدر ديو ادعا ايلسه لر
ايكيسندن دخى نسبى ثابت اولور زيرا سببكه دعوتدر برابر اولوب بر طرفدن مرجح اولمامغله (وان وصف
احدهما علامة فيه او سبق فهو اولى) اكر مدعيلرك برى لقيطده بر علامت وصف ايلسه واول وصفده
اصابت ايلسه وياخود دعوتده آخرى سبق ايلسه اول كمسنه لقيطى اخذه اولى در (والحر والمسلم اولى
من العبد والذمى) حر ومسلم عبد وذميدن اولى در مثلا بر لقيطده حر ايله عبد ادعا ايلسه ايكيسى دخى بينه
اقامت ايلسه وبرنده مرجح اولماسه حر مسلم اخذه اولى در وبر مسلم ايله بر ذمى ادعا ايلسه وما بينلرنده بر مرجح
اولماسه مسلم لقيطى اخذه اولى در (وان شد عليه مال او على دابة هو عليها فهو له ينفق منه عليه بامر قاض)
اكر لقيطك اوزرنده مال شد اولنمسه وياخود دابه اوزرنده شد اولنوب لقيط دابه نك اوزرنده اولسه *
پس امدى اول مال لقيط ايچوندر وملتقط لقيط اوزرينه امر قاضى ايله اول مالدن انفاق ايدر زيرا مال
ضايعدر قاضى ايچون ايسه صرفه ولايت واردر (وقيل بدونه ايضا) دينلديكه قاضينك امريسز دخى انفاق
ايدر امرى ايله انفاق ايلديكى كبى (وله شراء ما لا بدله منه من طعام وكسوة) ملتقط ايچون مال
مشدوددن لقيط طعام وكسوه دن لازم اولان شيئى اشترا ايلمك واردر (وقبض هبته وتسليمه فى حرفة)
ملتقط ايچون لقيطه اولان هبه يى قبض ايلمك ولقيطى بر صنعته ويرمك واردر (لا تزويجه ولا تصرفه فى ماله
لغير ما ذكر) ملتقط ايچون لقيطى تزويج ايلمك وذكر اولنان شيئدن غيرى ايچون مالنده تصرف ايلمك يوقدر
(ولا اجارة فى الاصح) ملتقطه لقيطى اجاره يه ويرمك يوقدر اصح روايتده بو قول جامع الصغير روايتيدر ملتقط
اتلاف منافع لقيطه مالك دكلدر * پس امدى بو تقديرجه عمه شبيه اولدى زيرا عم صغيرى اجاره يه ويرمك
جائز دكلدر (وقيل له اجارته) دينلديكه ملتقط ايچون لقيطى اجاره يه ويرمك واردر زيرا امه شبيهدر
وام صغيرى بلا عوض استخدامه مالكدر بو تقديرجه اجاره يه ويرمك جائزدر

(كتاب اللقطة)

بو كتاب لقطه نك احكامى بيانده در لقطه لقيطه معناسنه در لكن لقيط آدميدن غيريده استعمال اولندى

واصطلاح

واصطلاح فقهاده ارضده بولنان ماله ديرلركه صاحبى معلوم اولميه (هى امانة ان اشهد انه اخذها ليردها
على صاحبها والا ضمن والقول للمالك ان انكر اخذه للرد) لقطه امانتدر اكر ملتقط صاحبنه رد ايچون
اخذ ايلديكنى اشهاد ايلدى ايسه اكر اشهاد ايلمدى ايسه ضامن اولور اكر انده هلاك اولديسه قول مالككدر
اكر مالك ملتقطك ردى ايچون اخذنى انكار ايدرسه زيرا غيرينك مالنى اخذ ايلديكنه اقرار سبب ضماندر
رد ايچون الدمديكى مشكوكدر اعتبار اولنمز (وعند ابى يوسف للملتقط) ابو يوسف قتنده قول ملتقط
ايچوندر ظاهر حال شهادت ايدركه انك اخذى حسبة لله در يوخسه معصيت دكلدر (ويكفى فى الاشهاد قوله
من سمعتموه ينشد لقطة فدلوه على) ملتقط برقاچ آدمه خطاب ايدوب شول كمسنه كه لقطه طلب ايدر
آنى اشيدديكزده بنم اوزريمه دلالت ايليكز ديديكى قولى كفايت ايدر لقطه كرك براولسون كرك اكثر اولسون
زيرا لقطه اسم جنسدر قليل وكثيره متناول اولور (ويعرفها فى مكان اخذها وفى المجامع مدة يغلب على ظنه
عدم طلب صاحبها بعدها هو الصحيح) ملتقط لقطه يى اخذ ايلديكى مكانده ودخى مجامع ناسده بر مدت
تعريف ايليه كه ملتقطك ظننه غالب اوله كه بوندن صكره صاحبى لقطه يى طلب ايلميه صحيح اولان دخى بودر
(وقيل ان كانت عشرة دراهم فاكثر فحولا وان كانت اقل فاياما) دينلديكه اكر لقطه اون درهم اولورسه
وياخود دخى زياده اولورسه برسنه تعريف اولنه واكر لقطه قليل اولورسه برقاچ ايام تعريف ايليه
(وما لا يبقى يعرف الى ان يخاف فساده ثم يتصدق بها ان شاء) وشول شيكه باقى اولميه اكل ايچون حاضر
اولان طعام وبعض ميوه كبى فسادى خوف اولنان وقته دكين تعريف اولنور اندن صكره ديلرسه
اول لقطه يى تصدق ايدر واما امام شافعى قتنده لقطه بيع اولنوب اقچه سى برسنه حفظ اولنور (فان جاء ربها
بعده اجازه ان شاء واجره له) اكر لقطه نك صاحبى مدت مديده دن صكره كلسه ديلرسه تصدقه اجازت ويرر
ثوابى صاحبى ايچوندر (او ضمن الملتقط او الفقير لو هالكة) ديلرسه ملتقطه وياخود فقيره تضمين ايتديرر
اكر لقطه هلاك اولمش ايسه (وايهما ضمن لا يرجع على الآخر) ملتقط وفقيردن هر قنغيسنه تضمين ايتديررسه
ضامن اولان آخر اوزرينه رجوع ايده مز مثلا ملتقط ضامن اولسه تصدق ايلديكم آخرك مالى ايدى ديو
فقيردن آلمغه قادر دكلدر اكر فقير ضامن اولسه ملتقطه سن ضامن ايلدك آخر كمسنه آلمشدر ديو رجوعه
قادر دكلدر (ويأخذها منه ان باقية) مالك لقطه فقيردن اخذ ايدر اكر عينى باقى ايسه (ولقطة الحل والحرم
سواء) حلك وحرمك لقطه سى برابردر (ويجوز التقاط البهيمة) بهيمه نك يعنى دوه واوكوز وقيون وسائر حيوانك
التقاطى جائز اولور بونلر مالدر ضايع اولمسى توهمى اولنور اخذ ايلمسى مستحبدر مالك وشافعى قتنده
تركى افضلدر (وهو متبرع فى انفاقه عليها بلا اذن حاكم) ملتقط حاكمك اذنيسز لقطه يى انفاقده متبرعدر
ملتقطك لقطه اوزرينه ولايتى اولمديغى ايچون (وان باذنه بشرط الرجوع فدين على ربها) اكر قاضينك
اذنى ايله رجوع شرطيله انفاق ايدرسه اول نفقه لقطه نك صاحبى اوزرينه ديندر (له ان يحبسها عنه
حتى يأخذه) ملتقط ايچون انفاق ايلديكى شيئى النجه لقطه يى صاحبنه ويرميوب حبس ايتمك واردر زيرا
لقطه معنى هلاك اولمش ايدى اول نفقه ايله احيا اولوب كانه لاقطك جهتندن استفاده يى ملك ايليوب
بيعه شبيه اولدى (فان امتنع بيعت فى النفقة فان هلكت بعد الحبس سقط) اكر صاحبى نفقه ويرمكده
امتناع ايدرسه لقطه نفقه ايچون بيع اولنور اكر حبسدن صكره هلاك اولورسه انفاق ايلديكى ساقط اولور زيرا
حبس ايله رهنه مشابه اولمش اولور (وان قبله لا) اكر حبسدن اول هلاك اولورسه انفاق ايلديكى شئ ساقط
اولمز زيرا اذن قاضى ايله صاحبى اوزرينه دين اولمشيدى دين ايسه يا قضا وياخود ابرا ايله ساقط اولور
(ويؤجر القاضى ماله منفعة وينفق منها) قاضى اجاره يه ويرر شول بهيمه يى كه انك ايچون منفعت اوله
واول اجاره دن انفاق اولنور مثلا بر كمسنه بر قاطر وياخود بر حمار بولدى قاضى يه واروب لقطه دردى كده
قاضى دخى اجاره يه ويروب الثان اجرتدن قاطر وحمارك نفقه سى ويريلور (وما لا منفعة له يأذن بالانفاق
ان اصلح) وشول شيكه انك ايچون منفعت اولميه قاضى ملتقطه انفاقه اذن ويرر اكر انفاق اصلح ايسه
(اذا اقام البينة انها لقطة) انفاق ايلمسى چون ملتقط لقطه دردى بو بينه اقامت ايدرسه (وان قال لا بينة لى
يقول له الملتقط انفق عليها ان كنت صادقا) وياخود بينه م يوقدر ديسه قاضى ملتقطه ديركه لقطه اوزرينه

انفاق ایله اکر صادق ایسه دیدیکی شیده * بو قیدلر غصبدن احترازدر زیرا غاصب انفاق ایلدیکی شیئی آلمغه قادر دکلدر (والا باعه وامر بحفظ ثمنه) اکر انفاقه اصلح دکل ایسه یعنی انفاق اولنورسه قیمتنی مستغرق اولورسه قاضی لقطه یی بیع ایدر و ثمنی حفظ ایچون ملتقطه امر ایدر (وللملتقط ان ینتفع بلقطته بعد التعریف لو فقیرا وان کان غنیا تصدق بها ولو علی ابویه او ولده اوزوجته لو فقراء) بعد التعریف ملتقط ایچون لقطه ایله انتفاع ایلمک واردر اکر فقیر ایسه و اکر غنی ایسه لقطه یی تصدق ایلیه اکر ملتقطک باباوانا سی ویاخود ولدی ویاخود خاتونی دخی اولورسه اکر فقرا ایسه لر براقترا محل صدقه در (وان کانت حقیرة کالنوی وقشور الرمان والسنبل بعد الحصاد ینتفع بها بدون التعریف) اکر لقطه حقیر اوله جق اولورسه چکردک وانار قبوغی و بچلدکدنصکره باشق کبی اولورسه تعریفسزن انکله انتفاع اولنور بو مقوله ده التقاط مباحدر (وللمالك اخذها) مالک ایچون لقطه یی اخذ ایلمک واردر زیرا اباحت عیندن ملکی اسقاط ایلمز (ولا یجب دفع اللقطة الی مدعیها الا ببینة) واقطه یی مدعیسنه دفع ایلمک واجب دکلدر الا بینه ایله دفع اولنور زیرا (البینة علی المدعی والیمین علی من انکر) حدیث شریفی مدعی اوزرینه بینه نک لزومنه برهان قویدر (و یحل ان بین علامتها من غیر جبر) لقطه یی صاحبنه جبرسز دفع ایلمک حلال اولور اکر لقطه علامتنی صاحبی بیان ایدرسه شافعی دیرکه علامتنی بیان ایلدکدنصکره دفعنه ملتقطه جبر اولنور

(کتاب الآبق)

بو کتاب عبد آبقک یعنی افندیسندن فرار ایدن عبدک احکامی بیاننده در (ندب اخذه لمن قوی علیه) عبد آبقک اخذی مندوب اولدی شول کمسنه ایچونکه حفظنه قوی اوله زیرا آبق مولاسی حقنده هالکدر * پس امدی اخذ ایدوب بعده رد ایلمک صاحبی ایچون احیادر (وکذا الضال) ضال اولان عبدک حکمی دخی آبق کبیدر ضال اولدرکه منزلنک طریقنه مهتدی اولیوب یترمش اوله (وقیل ترکه افضل) دینلدیکه ضال اولان عبدی ترک ایلمک افضلدر زیرا ضال اولان اول مکانک اطرافندن زائل اولمز اما آبق بونک خلافیدر (ویرفعان الی الحاکم) عبد آبق وضال حاکمه رفع اولنورلر حفظنده عجزلری اولدیغی ایچون لقطه بونک خلافنجه در بو قول شمس الائمه سرخسینک مختاریدر اما شمس الائمه حلوانینک اختیاری بودرکه آخذ اولان مخیردر دیلرسه بنفسه حفظ ایدر دیلرسه حاکمه رفع ایدر (فیحبس الآبق دون الضال) عبد آبق حبس اولنور ضال حبس اولنمز (ولمن رده من مدة سفر اربعون درهما) مدت سفردن عبد آبقی صاحبنه رد ایدن کمسنه ایچون جعل قرق درهم واردر (وان کانت قیمته اقل من اربعین فقیمته الا درهما عند محمد) اکر آبقک قیمتی قرق درهمدن اقل اولورسه پس امدی آبقک قیمتی ویرلمک لازمدر اما امام محمد قتنده قیمتندن بردرهم نقصان ویریلور مالکه فائده حاصل اولسون ایچون (وعند ابی یوسف اربعون) ابو یوسف قتنده قرق درهم لازمدر زیرا قرق درهم منصوص علیهدر نقص اولمز (وان رده من دونها فبحسابه) اکر مدت سفردن اکسکده رد ایدرسه پس امدی حسابی ایله در یعنی قرق درهم اوچ کونه توزیع اولنور مثلا برکسنه برکونلك یولدن کتوروب رد ایلسه قرقک ثلثانی ویریلور (وان ابق منه لا یضمن ان اشهد انه اخذه لیرده) اکر آبق اولوب واخذ ایدندن فرار ایلسه ضامن اولمز اکر رد ایچون اخذ ایلدیکنی اشهاد ایلمش ایسه زیرا بعد الاشهاد ید آخذده امانت اولمش اولور (والا فلا شیء له ویضمن ان ابق منه) اکر حین اخذده صاحبنه رد ایچون اشهاد ایلمز ایسه اول کمسنه ایچون جعل یوقدر و بولان کمسنه دن فرار ایدرسه ضامن اولور ابو حنیفه وامام محمد قتنده زیرا انلر قتنده اشهاد شرطدر بو تقدیرجه اشهادی ترک ایلمک کندو نفسیچون آلمغه نشان اولوب غاصب اولمش اولور اما ابو یوسف قتنده جعله مستحق اولور اکر اشهاد ایلمز ایسه ده انک قتنده اشهاد شرط دکلدر (وجعل الرهن علی المرتهن) عبد مرهونک جعلی مرتهن یعنی رهنی قبول ایدن کمسنه نک اوزرینه در (وجعل الجانی علی المولی ان فداه وعلی ولی الجنایة ان دفعه) عبد جانی وآبقک جعلی مولاسی اوزرینه در اکر مولاسی فدا ایدرسه وجعل ولی جنایت اوزرینه در اکر جانی اولان عبدی ولی جنایته ویررسه (وجعل المدیون من ثمنه) عبد آبق مدیونک جعلی کندی ثمنندندر اکر مولاسی دیننی قضادن ابا ایدرسه (ویقدم علی الدین ان بیع فیه) اکر دین ایچون بیع اولنورسه جعل دین اوزرینه تقدیم اولنور ودایندن کمسنه

جعلنی

جعلنی آلور باقیسی غرمایه ویریلور (وعلی المولی ان اداه عنه) جعلی مولی اوزرینه در اکر مولا مدیون طرفندن ادا ایدرسه (وجعل الموهوب علی الموهوب له وان رجع الواهب فی هبته بعد الرد) هبه اولنان عبد آبقک جعلی موهوب له یعنی هبه اولنان کمسنه اوزرینه در اکر بعد الرد واهب هبه سندن رجوع ایدرسه ده زیرا ملک عند الرد موهوب له ایچوندر زوال ملک ایسه بوندنصکره رجوع ایله در مثلا عبدک موتی ایله زوال ملک اولدیغی کبی (وامر نفقته کاللقطة) عبد آبقک نفقه سنک حکمی لقطه نک حکمی کبیدر قاضینک اذنی ایله اولمدقده تبرع اولوب وقاضینک اذنی ایله اولوب رجوع شرطیله اولورسه صاحبی اوزرینه دین اولوب وانفاق ایلدیکی شیئی النجه حبس ایلمک واردر (والمدبر وام الولد کالقن) مدبر وام ولد عبد کبیدر مولاسندن جعلی طلب ایدر لکن مولانک موتندنصکره رد ایلسه ایکیسی ایچون دخی جعل یوقدر زیرا معتقلردر (وان کان الراد ابا المولی او ابنه وهو فی عیاله) اکر عبد ابقی ردایدن صاحبنک باباسی اولسه ویاخود اوغلو اولسه واول بابا ویاخود اوغلو هرقنغیسی اولورسه آخرک عیالندن اولسه (او وصیه) ویاخود عبد آبقک مولاسنک وصیسی اولسه (او احد الزوجین فلا شیء له) ویاخود زوجیندن بریسی اولسه اول راد ایچون برشیء یوقدر زیرا بونلردن هر بری صاحبنک مالنی حفظ ایلمک عادت اولمشدر بو تقدیرجه رد ایله جعله مستحق اولمز (والمالك الصبی کالبالغ) مالک صبی بالغ کبیدر عبدنی رد ایلدکده جعلنی ویرمک لازمدر صبی ایله بالغ بیننده فرق یوقدر

(کتاب المفقود)

بو کتاب مفقود بیاننده در مفقود فقددن مشتقدر مفقود لغتده امتداد دندر فقدت الشیء ای اضللته وفقدته ای طلبته دینلور وکلا المعنیین مفقودده متحقق اولور (هو غائب لا یدری مکانه ولا حیاته ولا موته) مفقود شول غائبدرکه مکانی وحیاتی ومماتی معلوم اولمیه (فینصب له القاضی من یحفظ ماله ویستوفی حقه مما لا وکیل له فیه) وکیلی اولمیان شیده قاضی مفقود ایچون برکسنه نصب ایدرکه مالنی حفظ ایلیه وحقنی قبض ایلیه اما وکیلی اولان شیئده وکیلی قبض ایدر منصوب اولان دخل ایلمز (ویبیع ما یخاف علیه من ماله) قاضی طرفندن منصوب اولان کمسنه مفقودک مالندن هلاکی خوف اولان شیئی بیع ایدر (وینفق علی زوجته وقریبه ولادا) منصوب اولان کمسنه مفقودک زوجه سی وولاد جهتندن قریبی اوزرینه مالندن انفاق ایدر ولاد جهتندن قریبی دیدیکی اصول وفروعیدر هر نقدر عالی وهر نقدر اسفل اولورسه ده زیرا اصول وفروعک نفقه سی قاضینک قضاسی اولمدین واجب اولور بو اجلدندرکه اصول وفروع مفقودک مالندن ظفر بولدقده بغیر قضا اخذ ایدرلر اما قرابت ولاددن غیر ذی رحم محرمدن اخوات واعمام بونک خلافنجه در زیرا بونلرک نفقه سی قضای قاضی ایله در غائب اوزرینه خود قضا جائز دکلدر حاصل کلام قرابت ولاددن غیری به انفاق جائز دکلدر (وهو حی فی حق نفسه لا تنکح امرأته ولا یقسم ماله ولا تفسخ اجارته) مفقود کندی حقنده حی حکمنده در بو تقدیرجه خاتونی آخره نکاح اولنمز و بین الورثه مالی تقسیم اولنمز وکندو عقد ایتدیکی اجاره سی فسخ اولنمز زیرا مفقودک حیاتی استصحاب حال ایله ثابتدر استصحاب حال ایسه بقاء ما کان علی ما کان ایچون صالح اولور بو خصوصده اثبات ما لم یکن ایچون صالح اولمز حاصل کلام دفعه حجت اولور اما استحقاقه حجت اولمز (میت فی حق غیره فلا یرث ممن مات حال فقده ان حکم بموته) مفقود غیری حقنده میتدر * پس امدی غیری حقنده میت اولیجق کندو فقدی حالنده اقرباسندن فوت اولان کمسنه دن وارث اولمز اکر موتنه حکم اولنورسه زیرا مفقودک میراثدن نصیبی مفقودده ملک اولمز (فیوقف نصیبه منه کلا او بعضا الی ان یحکم بموته) اکر موتنه حکم اولنمزسه مفقودک حال فقدنده فوت اولان مورثندن نصیبی موقوف اولور حکم شرعی اولان موتنه حکم اولنجیه دکین ان حکم بموته عبارتنده نوعا اشکال وارد اولوب قلم ناسخدن خطا اولمق ظن اولنوب لکن بعض تقدیرات ایله صحیح اولور اما کافی وزیلعی وواقعات حسامیه دن منفهم اولان بودرکه اکر قبل تقدیر اولنوب حال فقدده قبل ان حکم بموته قراءت اولنورسه معنی بویله اوله که مفقود موتنه حکم اولنمزدن مقدم دخی مورثندن وارث یعنی مالک اولمز نصیبی موقوف اولور حکم شرعی اولان موتنه دکین زیرا غیری حقنده میتدر میت ایسه وارث اولمز انجق احتمال حیات ایله موقوف اولور واکر ان یحکم بموته

تقدير اولنورسه بالاده ويرلديكي اوزره معنى صحيح اولور اولوقت قلم ناسخك خطاسنه حمل اولنمز وغيرى حقنده
ميت اولمسى حياتى حكم شرعى اولان وقتده دكين بلنمديكى ايچوندر اما اوقاتدن بر وقتده حياتى معلوم اولسه
اول وقتدن اول فوت اولاندن وارث اولور * پس امدى بو اجلدندركه نصيبى موقوف اولورحى اولمق احتماليله
اكر حياتى ظاهر اولورسه موقوف اولان شئ انك اولور اكر حياتى ظاهر اولمزايسه كويا كه بو مفقود فقد اولديغى
كون فوت اولمشدر موقوف اولان مال مورثنك وارثلرينه رد اولنور صاحب مال فوت اولديغى كوندن
جنين ايچون موقوف اولان شئ كبى زيرا جنين ميت طوغسه ينه وارثلرينه رد اولنور (فان جاء قبل الحكم
به) پس امدى اكر مفقود موتنه حكمدن اول كاورسه (فهوله) موقوف اولان مال كلان مفقود ايچوندر
(والا) اكر موتنه حكمدن اول كلميوب حتى موتنه حكم اولندقدنصكره كاورسه (فلمن يرث ذلك المال لولاه)
موقوف مال شول كمسنه ايچوندركه اكر مفقودك وجودى اولمسه اول ماله اول كمسنه وارث اولوردى چونكه
تقدير مدتده اختلاف اولديسه مصنف مدتى بيانه باشلدى يعنى شروع ايلدى (واذا مضى من عمره
مالايعيش اليه اقرانه) يعنى مفقودك عمرندن بر مدت كچسه كه اول مدته دكين اقرانى تعيش ايلميه يعنى درلك
ايلميه مفقودك موتنه حكم بوقدر مدتدر (وقيل تسعون سنة) ديندى كه طقسان سنه مرور ايلمكدر
(وقيل مائة وعشرون سنة) ودخى ديندى كه يوز يكرمى سنه مرور ايلمكدر زيرا يوز يكرمى سنه عمرك
نهايتيدر ابو يوسف قتنده يوز سنه در اما مختار اولان رأى حاكمه تفويض اولنمقدر (حكم بموته فى حق ماله
حينئذ) مفقودك موتنه حكم اولنور كندو مالى حقنده بو تقديرجه يعنى اقرانى منقرض اولوب وطقسان
ويوز يكرمى سنه مرور ايلديكى وقتده * حكم بموته اذا يه جوابدر (فلا يرثه من مات قبل ذلك) مفقودك موتنه
حكم اولنمزدن اول فوت اولان كمسنه اول مفقوده وارث اولميز زيرا مفقود موتنه حكم اولنمزدن مقدم كندى
مالى حقنده حيدر بو تقديرجه بويله اولان كمسنه نك مالنه بر فرد وارث اوليز (وتعتد زوجته للموت
عند ذلك) مفقودك موتنه حكم اولندقده زوجه سى موت ايچون عدت چكر زيرا موت حكمى حقيقى كبى
اعتبار اولنور

(كتاب الشركة)

بو كتاب شركتك احكامى بيانده در (هى ضربان شركة ملك وشركة عقد) شركت ايكى نوعدر بر نوعى شركت
ملكدر و بر نوعى شركت عقددر (فالاولى ان يملك اثنان عينا ارثا اوشراء او اتهابا او استيلاء او اختلط مالهما
بحيث لايتميز او خلطاه وكل منهما اجنبى فى نصيب الاخر) شركتك اولكيسيكه شركت ملكدر ايكى كمسنه
بر عينه ارث جهتندن وياخود شرا جهتندن وياخود هبه جهتندن وياخود مال حربى يه استيلا جهتندن
وياخود ايكيسنك مالى بر برينك مالنه بر وجهله مختلط اوله كه متميز اولميه وياخود ايكيسى رضالريله خلط
ايليه لر بغدايه خلط كبى وشركت ملكده شريكلرك هر برى آخرك نصيبنده اجنبيدر حتى برى برينه اذن
اولميجه تصرف جائز دكلدر (ويجوز بيع نصيبه من شريكه فى جميع الصور) احد شريكين نصيبنى شريك آخره
بو صورتلرك جميعسنده بيع ايلمك جائزدر (ومن غيره بغير اذنه فيما عدا الخلط) شريكيندن غيرى يه خلط اولاندن
ماعداده بغير اذن جائزدر (والاختلاط فلا يجوز بيعه بلا اذنه) اختلاط اولان مالده شريك آخرك اذنيسز
بيعى جائز دكلدر (والثانية ان يقول احدهما شاركتك فى كذا ويقبل الاخر) شركت عقد احد شريكين
آخره سن شو قدرده شريك ايلدم ديه وآخر دخى قبول ايليه (وركنها الايجاب والقبول) شركتك ركنى
ايجاب وقبولدر (وشرطها عدم مايقطعها) شرطى شركتى قطع ايدن شيلرك عدميدر (كشرط دراهم
معينة من الربح لاحدهما) احد شريكين ربحدن دراهم معينه يى شرط كبى زيرا بو شرط شركتى قطع ايدر
(وهى اربعة انواع) شركت عقد درت نوعدر (شركة مفاوضة) بر نوعى شركت مفاوضه در (وهى ان يشترك
متساويان تصرفا ودينا ومالا وربحا) شركت مفاوضه اولدركه ايكى كمسنه نك تصرفا ودينا ومالا وربحا
برابر شريك اولملريدر تصرفا ديديكى شريكلرك برى هر نه يه قادر اولورسه شريك آخر دخى اكا قادر اوله اكر قادر
اولمزايسه معناى مساوات فوت اولور ودينا ديديكى ايكيسى دخى مسلم اولمق كركدر مالارى دخى
برابر كركدر وحاصل اولان ربحده دخى برابر اولمق كركدر شويله كه شرائط مفاوضه دن برشرط فوت اولسه

شركت عنان اولور (وتتضمن الوكالة والكفالة) ذكر اولنان شركت مفاوضه وكالت وكفالتى متضمن اولور
شريكينك هر برى آخره وكيل وكفيل اولور شريكلك برى برشئ اشترا ايلسه بايع اقچه سنى شريك آخردن
مطالبه ايدر (فلا تجوز بين مسلم وذمى خلافا لابى يوسف) شركت مفاوضه مسلم ايله ذمى بيننده جائز دكلدر
ابو حنيفه وامام محمد قتنده * وابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده جائزدر (ولا بين حر وعبد وبالغ وصبى
ولا بين صبيين) شركت مفاوضه عبد ايله حر بيننده وبالغ ايله صبى مابيننده وايكى صبى مابيننده جائز دكلدر عبد ايله
حرك وبالغ ايله صبينك شركت مفاوضه ده عدم جوازى برابرلك اولمديغى ايچوندر وصبينك بيننده شركت
مفاوضه اولمق كفالتلرى صحيح اولمديغى ايچوندر (او عبدين او مكاتبين) دخى ايكى عبد وايكى مكاتب
بيننده دخى شركت مفاوضه جائز دكلدر عدم جوازى كفالتلرى صحيح اولمديغى ايچوندر (ولا بد من لفظ
المفاوضة) بو شركتده لفظ مفاوضه يى ذكر دن لابددر زيرا ناسك اكثرى شرائط مفاوضه يى بلمزلر بو تقديرجه
مفاوضه يى تصريح ايلمك شرائطك كليسى مقامنه قائم اولور (او بيان جميع مقتضياتها) وياخود شركت
مفاوضه نك جميع مقتضياتنى بيان ايلمك لازمدر اكر لفظ ايله مفاوضه ذكر اولنمز ايسه ده زيرا مقصود اولان
معنادر كورمزميسنكه اصيلى برى قلمق شرطيله كفالت حواله در اصيلى ضمان شرطيله حواله كفالتدر
(ولا يشترط تسليم المال ولا خلطه) شركت مفاوضه نك صحتنده تسليم مال وبرى برينه خلط ايلمك شرط قلنمدى
(وما اشتراه كل منهما سوى طعام اهله وكسوتهم فلهما) شريكيندن هر برى اهلنك طعام وكسوه لرندن
غيرى اشترا ايلدكارى شئ ايكيسى ايچوندر زيرا مقتضى عقد مساوات هر برى تصرفنده صاحبنك
قائم مقاميدر كويا كه برينك اشتراسى ايكيسنك اشتراسيدر الا استثنا اولنان شيلردكل (وكل دين لزم احدهما
بما تصح فيه الشركة كبيع وشراء واستيجار لزم الاخر) شركت صحيح اولان شئ سببيله هر دين كه احدهما يه لازم
كله بيع وشرا واستيجار كبى شريك آخره دخى اول شئ لازم كلور * بما تصح فيه الشركة قيدى شول دينك لزومندن
احترازدركه انده شركت صحيح اولميه جنايت ونكاح وخلع ودم عمدده صلح ونفقه كبى مثلا شركت مفاوضه ايله
شريك اولانك برى جنايت ايلسه جنايتك ارشى جانينك اوزرينه دينيدر بو مقوله دينى شريك آخر ضامن
اولمز (وان لزم بكفالة بامر لزم الاخر) اكر شريكينك برينه كفالت سببيله مكفول عنهك امرى ايله دين لازم
اولسه شريك آخر دخى امرى ايله كفيل اولسه شريك آخره دخى لازم اولور ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما)
امامين ايچون خلاف واردر انلر قتنده شريك آخره لازم كلمز زيرا بو كفالت تبرعدر ابو حنيفه ايچون دليل
عقلى بودركه كرچه ابتدا تبرعدر لكن بقاء مفاوضه در بو تقديرجه امر ايله اولدقده ضمان لازم كلور
(وكذا ان لزم بغصب) ينه شريك آخره لازم اولور اكر غصب سببيله دين لازم اولورسه مثلا شريكيندن
برى برشئ غصب ايدوب اتلاف ايلسه ابو حنيفه وامام محمد قتنده اول دين شريك آخره دخى لازم اولور
(خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده شريك آخره لازم اولمز زيرا بو دين
تجارت سببيله دكلدر تحت عقده داخل اولان ضمان تجارات التزاميدر بو تقديرجه جنايته شبيه اولوب
شريك آخره برشئ لازم كلمز ابو حنيفه وامام محمدك دليل عقليسى زيرا شريك اداى ضماننده مضمونه
مالك اولور بو تقديرجه ضمان تجارته منقلب اولور (وفى الكفالة بلا امر لايلزمه فى الصحيح) مكفول
عنهك امرى اولمدين كفالتده شريك آخره برشئ لازم اولمز قول صحيحده زيرا ابتداء وانتهاء معناى مفاوضه
منعدم اولديغيچون مصنفك فى الصحيح قيدى بعضيلر جامع الصغيرك اطلاقى جوابى ايله عمل ايدوب شريك آخر
لزومه ذاهب اولدقلرندن احترازدر (وان ورث احدهما ماتصح به الشركة او وهب له وقبضه صارت عنانا)
مفاوضيندن برى شركت صحيح اولان شيئه وارث اولسه دراهم ودنانير كبى وياخود اكثر شركت صحيح اولور
برشئ هبه اولنسه واول دخى قبض ايلسه شركت عنان اولور مساوات فوت اولديغيچون زيرا شركت عنانده
مساوات شرط دكلدر (وكذا ان فقد فيها شرط لايشترط فى العنان) وينه شركت عنانه منقلب اولور
اكر مفاوضه ده برشرط فقد اولسه كه عنانده شرط اولمامش ايدى يعنى عنانده مشروط اولميان شرطك
برى مفاوضه ده فقد اولسه ينه عنانه منقلب اولور زيرا مساوات زائل اولمشدر (وان ورث عرضا او عقارا
بقيت مفاوضة) اكر شريكيندن برى عرضه وياخود عقاره وارث اولسه شركت مفاوضه حالى اوزره باقى قالور

شركت آخره منقلب اولمز يرا بوايكى شيده شركت صحيح اولور (ولا تصح مفاوضة ولا عنان الا بالدراهم
اوالدنانير) شركت عنان وشركت مفاوضه صحيح اولمز الا اقچه والتون ايله صحيح اولور ائمهٔ ثلاثه قتنده
(او بالفلوس النافقة عند محمد) فلوس رايجه ايله دخى صحيح اولور امام محمد قتنده درهم ودنانير خلقه وصفائمن
اشيادر بونده خلاف بوقدر اما فلوس چون رايج اولسه اثمانه داخل اولور اما ابو يوسف قتنده جائزدكلدر زيرا
ثمنيتى اصطلاح ايله متغيردر (او بالتبر والنقرة ان تعامل الناس بها) شركت مفاوضه وعنان تبر ونقره ايله دخى
صحيح اولور اكر ناس ايكيسى ايله معامله ايدرلر ايسه تبر كومش والتوندن مضروب اولميانه ديرلر نقره التون
وكومشدن اريمش قطعه يه ديرلر (ولا يصحان بالعروض الا ان يبيع نصف عرضه بنصف عرض الاخر)
عروض ايله مفاوضه وعنان صحيح اولمز الا مكركه احدهما نصف عروضنى آخرك نصف عروضنه بيع ايليه
اما عروضك قيمتلرى برابر اوله (ثم يعقد الشركة) اندنصكره شركة منعقد اولوب ثمنده شريك اولورلر
وهر بريسى نصيب آخره ده متصرف اولورلر عروضده شريك اولمق مراد ايدن كمسنه حيله يه بوطريقدر
(ولا بالمكيل والموزون والعددى المتقارب قبل الخلط) شركت مفاوضه وعنان قبل الخلط مكيل وموزون
وعددى متقارب ايله صحيح اولمز (وان خلطا جنسا واحدا ثم اشتركا فشركة عقد عند محمد) اكر ايكى كمسنه
جنس واحدى خلط ايلسهلر مثلا ايكيسنك دخى متاعلرى بغداى اولوب بربره خلط ايلسهلر اندنصكره شريك
اولسهلر بومقوله شركت عقددر امام محمد قتنده (وشركة ملك عند ابى يوسف) شركة ملكدر ابو يوسف قتنده
بوايسه ظاهر روايه در وبو خلافك فائده سى شول محلده ظاهر اولور كه چون ربحك زياده سنى برينك نصيبى
اوزرينه شرط ايلسه امام ابو يوسف قتنده شرط اولان زياده يه مستحق اولمز بلكه هر برى ملكى مقدارى
ربحه مستحق اولور وامام محمد قتنده شرط ايلدكلرى شيئه مستحق اولور (وان خلط جنسين لا تنعقد اتفاقا)
اكر ايكى جنسى خلط ايلسهلر اتفاقا شركت منعقد اولمز مثلا بغداى ايله ارپه يى خلط كبى (وشركة عنان)
درت شيئك ايكنجيسى شركة عناندر (وهى ان يشتركا متساوين فيما ذكر) شركة عنان ايكى كمسنه
متساوين اولدقلرى حالده شريك اولمقدر مفاوضه ده ذكر اولنان شيلرده (او غير متساوين) وياخود
غير متساوين اولدقلرى حالده شريك اولمقدر يعنى شركتده متساوى شرط اولمقدر (وتتضمن الوكالة دون
الكفالة) شركت عنان وكالتى متضمن اولور كفالتى متضمن اولمز وشركتدن مقصود اولان غيرك مالنده
تصرفدر اول تقديرجه وكالتى متضمندر اما شركت مفاوضه ده كفالتك ثبوتى شول ضروراتك ضرورتى
ايچون ايديكه لفظ عنانى اقتضا ايلمش ايدى ولفظ عنان ايسه اعتراضدن مشتقدر عن له اعترض ديرلر
وبو لفظ كفالتى مبنى دكلدر وحكم تصرف مقتضاى لفظك خلافى ايله ثابت اولمز (وتصح فى نوع من التجارات)
شركت عنان تجاراتده بر نوعده صحيح اولور (وفى عمومها) دخى عموم تجارتده صحيح اولور (وببعض مال
كل منهما) ايكيسندن هر برينك مالنك بعضيسى ايله دخى شركت عنان صحيح اولور زيرا تساوى شرط دكلدر
(وبكله) وكلى ماليله دخى صحيح اولور (ومع التفاضل فى رأس المال والربح) رأس مالده وربحده تفاضل ايله
دخى شركت عنان صحيح اولور مثلا برينك رأس مالى ايكى بيك وبرينك بيك اولمق اوزره وربحى دخى
برينه ثلثان وبرينه ثلث اولمق اوزره جائزدر (ومع التساوى فيهما) رأس مالده وربحده تساوى اولمق اوزره
دخى شركت عنان صحيح اولور (او فى احدهما دون الاخر عند عملهما) وياخود برنده تساوى اولوب آخرده
اولميه ايكيسنك قتنده عمل يعنى ايكيسى دخى عملده برابر اولهلر (ومع زيادة الربح للعامل عند عمل احدهما)
ايكيسندن برينك عملى قتنده عامل ايچون زياده ربح ايله دخى شركت عنان صحيح اولور (ومع كون مال
احدهما دراهم والاخر دنانير) شركت عنان برينك مالى اقچه وبرينك التون اولمق ايله دخى صحيح اولور
(ولا يشترط الخلط فيها ايضا) شركت عنانده خلط شرط قلنمدى مفاوضه ده شرط اولمديغى كبى لفظ ايضا
ايكيسنه دخى قيددر (والوضيعة على قدر المال وان شرطا غير ذلك) وضيعه رأس مالك مقدارى اوزرينه در
اكر وضيعه يى برينه اولمق اوزره شرط ايلمديلر ايسه زيرا نبى عليه السلام (الربح على ما شرط والوضيعة
على قدر المالين) بيورمشلردر (وما شراه كل منهما طولب بثمنه هو فقط) شول شيكه شريكيندن بريسى اشترا
ايلسه انجق اشترا ايلين كمسنه ثمنى ايله طلب اولنور يوخسه شريك آخردن طلب اولنمز زيرا شركت عنان

وكالتى

وكالتى متضمندر لكن كفالتى متضمن دكلدر (ورجع على شريكه بحصته منه ان اداه من ماله) اشترا ايلديكى
شيئك ثمنى خالص مالندن ادا ايلمش ايسه شريكى اوزرينه حصه سى مقدارى ايله رجوع ايدر زيرا شريك
آخر جهتندن حصه سنده وكيلدر بومسئله مبيع هلاك اولديغى تقديرجه در (وتبطل الشركة بهلاك المالين
او احدهما قبل الشراء وهو على مالكه قبل الخلط هلك
فى يده او فى يد الاخر) وياخود شرادن اول برينك مالى هلاك اولمغله وقبل الخلط كندويدنده وياخود اخرك
يدنده هلاك واقع اولورسه مالكى اوزرينه در كندو النده هلاك اولورسه معناسى ظاهر در اما آخرك النده
هلاك اولورسه آخرك يدى امانتدر (وعليه ما بعده) اكر هلاك بعد الخلط مال مشتركده واقع اولورسه ايكيسى
اوزرينه در (فان هلك بعد ما شرى الاخر بماله فالمشترى بينهما ورجع المشترى على شريكه بثمن حصته)
اكر شريكك برى كندى ماليله برشئ اشترا ايلدكدنصكره آخرك مالى هلاك اولسه پس امدى اشترا اولنان
شئ ايكيسنك بيننده در ومشترى شريك اوزرينه حصه سنك ثمنى ايله رجوع ايدر زيرا مشترينك نصفى اشترا ده
شريكينك وكيلى ايدى اول تقديرجه شريكى اوزرينه رجوعى صحيح اولور (وان هلك قبل شراء الاخر فان كان
وكله حين الشركة صريحا فالمشترى لهما شركة ملك ويرجع بحصته والا فللمشترى فقط) آخرك شراسندن
اول شريك آخرك مالى هلاك اولسه اكر حين شركتده صريحا آنى وكيل ايلمش ايسه مشترى شركت ملك ايله
ايكيسنكدر وحصه سيله رجوع ايدر واكر حين شركتده صريحا وكيل ايلمامش ايسه مشترى انجق مشترى
ايچوندر (ولكل من شريكى المفاوضة والعنان ان يبضع ويضارب ويستأجر ويوكل ويودع ويده فى المال
يد امانة) شركت مفاوضه وعنان ايله شريك اولانلرك هر برى ايچون مالى آخر كمسنه يه سرمايه ويرمك
ومضاربه يه ويرمك وبركمسنه يى اجاره يه طوتمق ووكيل ايلمك وامانت قومق واردر ومالده شريكيندن
هر برينك يدى يد امانتدر اكر هلاك اولسه شريك آخرك مالى مضاربه يه وسرمايه يه ويردك وآخرى وكيل
ايلدك وامانت قودك ديو تضمينه قادر دكلدر زيرا شريكك يدى امانتدر (وشركة الصنايع والتقبل) اوچنجى نوعى
شركت صنايع وتقبلدر (وهى ان يشترك خياطان او صباغ وخياط على ان يتقبلا الاعمال ويكون الكسب
بينهما) شركت صنايع وتقبل ايكى درزى وياخود بر بوياجى وبر درزى اعمال تقبل ايدوب كسبلرى ايكيسنك
بيننده اولمق اوزره شريك اولمقدر (ولو شرط العمل نصفين والربح اثلاثا جاز) اكر شريكين عملى نصفين وربحى
اثلاثا شرط ايلسهلر جائزدر يعنى عملى مناصفه اوزره ايشليهلر لكن ربحك ايكيسى بونك بريسى بونك اولسون
ديو شرط ايلسهلر جائزدر (وكل عمل يتقبله احدهما يلزمهما الطالب بالعمل) هر بر عملكه شريكيندن برى قبول
ايليه شريكيندن هر بريسى اوزرينه عمل ايله طلب واردر يعنى هر بريسندن عمل طلب اولنور (ولكل منهما
طلب الاجرة) وشريكيندن هر برى ايچون طلب اجرت واردر (ويبرأ الدافع بالدفع الى احدهما والكسب
بينهما وان عمل احدهما فقط) اكر عملى انجق برى اشلمش ايسه ده شريك آخره اجرتى دفع ايلسه كه دافع برى اولور
زيرا كسب ايكيسنك بيننده در وبو شركت اقتضاء ضمانده شركت مفاوضه كبيدر (وشركة الوجوه
وهى ان يشتركا ولا مال لهما على ان يشتريا بوجوههما ويبيعا والربح بينهما) شركت عقدك دردنجيسى
شركت وجوهدر وبو شركت وجوه رأس ماللرى اولميان ايكى كمسنه شريك اولمقدر شونك اوزرينه كه
وجوهلرى ايله اشترا ايليهلر يعنى عند الناس وجاهت وامانتلرى اولمغله ويرسيه اشترا ايدوب واول شيئى
بيع ايليهلر رأس مالى صاحبنه ويروب حاصل اولان ربح بينلرنده مناصفه اوله (وان شرطاها مفاوضة صحت)
اكر شركت وجوهى مفاوضه شرط ايلسهلر صحيح اولور يعنى لفظ مفاوضه وياخود شول اموردكه
مساوات شرطدر اول شرط اوزره اولسون ديسهلر صحيح اولور انلرك اوزرينه احكام مفاوضه جارى اولور
(ومطلقها عنان) شركت لفظنك مطلقى عناندر (وتتضمن الوكالة فيما يشتريانه) بو شركت اشترا ايلدكلرى
شيئده انجق وكالتى متضمن اولور زيرا غيرك اوزرينه تصرف انجق وكالت ايله اولور اما مفاوضه شرط اولنسه
كفالتى متضمن اولور (فان شرطا مناصفة المشترى او مثالثته فالربح كذلك) اكر شريكين مشترانك مناصفه
ومثالثه سنى شرط ايلسهلر * پس امدى ربح دخى شرط ايلدكلرى كبيدر زيرا استحقاق ربح ضمان ايله در
ضمان ايسه مشترادر ملكه تابعدر * پس امدى ملك مقدارى ربح مقدارى اولور (وشرط الفضل باطل)

شرط فضل باطل اولور يعنى الثان شئ نصف اوزره اولوب ربح ثلث اوزره اوله دیو شرط ایلسه‌لر باطل
اولورز يرا زائد بر ربحدرکه ضامن اولمز بوايسه جائز دکلدر الامضاربه‌ده جائز اولور (فصل) شركة الفاسدة
بياننده‌در تقديرى هذا فصل اوله یاخود وقف اوزره فصل اوله وقتاکه مصنف شرکۀ صحیحه‌دن فارغ اولدیسه
شرکۀ فاسده‌یه شروع ایلدی زیرا شرکۀ صحیحه اصلا ووصفا موجوددر فاسد ایسه اصلا موجوددر
لكن وصفا موجود دکلدر بوتقدیرجه من کل وجه موجود اولان تقدیمه اولیدر (ولا يجوز الشركة
فيما لا تصح الوكالة به كالاحتطاب والاحتشاش والاصطياد والاستقاء) وکالت صحیح اولمیان شیده شرکت
صحیحه دکلدر اودون واوتلق جمع ایلمك کبی وصید ایلمك وسقالق ایلمك کبی بونلرده شرکت صحیحه دکلدر زیرا
شرکه معنای وکالتی متضمندر ومباح شیئی اخذه توکیل باطلدر (وما جمعه كل فله) شول شیکه آخرك معاونتی
اولمدین هر قنغیسی جمع ایدرسه اول شئ آنك ایچوندر (وان اعانه الاخر فله اجر مثله) اکر آخر کمسنه جمع ایدنه
اعانت ایدرسه اعانت ایدن ایچون اجر مثل واردر (لا يزاد على نصف ثمن المأخوذ عند ابى يوسف)
اجر مثل مأخوذك يعنى جمع اولان شیئك نصف ثمنی اوزرینه زیاده قلنمز ابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد)
امام محمد ایچون خلاف واردر امام قتنده بالغا مابلغ اجر مثل لازمدر (وما اخذاه معا فلهما نصفين)
وشول شیکه ایکیسی معا اخذ ایلدی ایکیسی ایچون نصفین واردر زیرا سبب استحقاقده برابردر بینه بونك
کبیدر اکر ایکیسنك برکلبی اولوب معا ارسال ایلسه‌لر اصابت ایلدیکی شئ ایکیسی بیننده نصفیندر اکر کلب
برینك اولوب وآخرك یدنده ایکن ارسال اولنسه اصابت ایلدیکی شئ خاصة صاحب کلبکدر واکر هر برینك
کلبی اولوب ایکیسی معا ارسال ایدوب صید واحده اصابت ایلسه‌لر ایکیسی بیننده مناصفه اوزره‌در
اکر هر بری صیده اصابت ایلسه‌لر اصابت ایلدکلری شئ خاصة کندیلرینکدر کذا فی غاية البيان
(وان كان لاحدهما بغل وللاخر راوية فاستقى احدهما فالكسب له وللاخر اجر مثل ماله) اکر بریسی ایچون
قاتر وآخر ایچون راویه اولسه وبریسی سقالق ایلسه کسب ایدن ایچوندر وآخر ایچون مالنك اجر مثلی
واردر اکر استقا ایدن صاحب راویه ایسه بغلك اجر مثلنی ویرر واکر صاحب بغل ایسه راویه‌نك اجر مثلنی
ویرر (والربح فى الشركة الفاسدة على قدر المال ويبطل شرط الفضل) شرکت فاسده‌ده ربح رأس مالی
مقداریدر ربحك زیاده‌سنی برینه شرط ایلمك باطلدر (وتبطل الشركة بموت احدهما) شرکت احد شریکینك
موتی ایله باطل اولور زیرا وکالت لوازم شرکتندر موت ایله وکالت باطل اولور لازمی باطل اولیجق ملزومی
کذلك (وبلحاقه مرتدا ان حكم به) موت ایله باطل اولدیغی کبی شریکینك بری مرتد اولدیغی حالده
دار حربه لحوقی ایله دخی شرکت باطل اولور اکر لحوقنه حکم اولنورسه زیرا مرتدك لحوقنه حکم موت
حکمیدر (ولا يزكى احدهما مال الاخر بلا اذنه) شریکیندن بری بلا اذن شریك آخرك مالنك زکاتنی
ادا ایده‌مز زیرا ادای زکاة جنس تجارتدن دکلدر (فان اذن كل لصاحبه فاديا معا ضمن كل حصة صاحبه)
اکر شریکینك هر بری صاحبنه یعنی شریکنه اذن ویرسه وهر بری صاحبنك غیبتنده زمان واحده
ادا ایلسه ویاخود تقدم وتأخر معلوم اولمسه شریکیندن هر بری شریکنك حصه‌سنی ضامن اولور
اکر بریسی زیاده ویرمش ایسه زیاده ایله بعد التقاص آخرك اوزرینه رجوع ایدر (وان اديا متعاقبا
ضمن الثانى علم باداء الاول اولا) اکر متعاقبا ادا ایلسه‌لر ثانی ضامن اولور کرك اولك اداسنی بلسون
کرك بلسون مثلا بری اول وبری صکره ادا ایلمش صکره ادا ایلین ضامن اولور ابو حنیفه قتنده
(وقالا لا يضمن ان لم يعلم) امامین دیدیلرکه اکر اولکینك اداسنی بلمدی ایسه ضامن اولمز زیرا اول کمسنه فقیره
دفع ایچون مأموردر اول ایسه دفع ایلدی وانك قدرتی فقیره تملیك ایلمك ایدی بوخسه زکاة واقع اولمسی دکل
ایدی بو یله اولیجق قدرتی اولان شئ طلب اولنور بوخسه عدم قدرتده اولان طلب اولنمز (وان اذن احد
المفاوضين لشريكه ان يشترى امة ليطأها ففعل فهى له خاصة بلا شئ) شرکت مفاوضه ایله شریك اولانك
بری وطئ ایلمك ایچون برجاریه اشتراسنه شریکنه اذن ویرسه مأذون اولان شریك دخی مال
شرکت ایله اشترا ایلسه اول جاریه خاصة اشترا ایدن کمسنه ایچون بلاشئ‌در ابو حنیفه قتنده زیرا جاریه
مقتضای شرکت اوزره ملکنه داخل اولور اندنصکره اذن کندو نصیبنی هبه ایلمکی متضمندر

زیرا وطئ حلال اولمز الا ملك ایله اولور (ويؤخذ كل بثمنها) شریکیندن هر بری جاریه‌نك ثمنی ایله
اخذ اولنور مثلا جاریه صاحبی شریکیندن هر قنغیسنی بولورسه جاریه‌نك ثمنی اخذ ایدر مشتریدن اصالة
شریك آخردن کفالة زیرا مفاوضه وکالت وکفالتی متضمندر (وقالا يضمن حصة شريكه) امامین دیدیلرکه
شریکنك حصه‌سنی ضامن اولور زیرا شرا یالکز مأموردن واقع اولوب ثمنی انك اوزرینه واجب اولور
لكن ثمنی مال شرکتدن ادا ایلمك ایله نصف ثمن ایچون رجوع اولنور

(كتاب الوقف)

بو کتاب وقفك احکامی بیاننده‌در وقف وقفه‌نك مصدریدر ومتعدی ولازم اولور وقفه مفعول تسمیه‌سی
مبالغه ایچوندر منسوج ومضروب ایچون نسج اليمن ومضروب الامير کبی (هو حبس العين على ملك الواقف
والتصدق بالمنفعة كالعارية) وقف واقفك ملکی اولمق اوزره بر عینی حبس ومنفعتنی تصدقدر عاریه کبی
امام اعظم قتنده یعنی فقرا اوزرینه تصدقدر ویاخود وجوه خیردن بر وجه اوزرینه تصدقدر * اندنصکره
ادیلمدیکه منفعت معدومه‌در ومعدومی تصدق صحیح اولمز بوتقدیرجه وقف جائز دکلدر اما اصح اولان
اجماعا وقف جائزدر (فلا يلزم ولا يزول ملكه الا ان يحكم به حاكم) پس امدی لازم اولمزو دخی ملکی زائل اولمز
الا مکرکه حاکم لزومنه حکم ایلیه مثلا بر کمسنه وقف ایلدیکی شیئی متولی‌یه تسلیم ایدوب اندنصکره رجوعی
مراد ایدوب عدم لزومنه ذاهب اولوب منازعه ایلدکده قاضی دخی لزومنه حکم ایلسه اولوقت لازم اولور
وملکندن زائل اولور (وقيل او يعلقه بموته بان يقول اذا مت فقد وقفت) دینلدیکه یاخود واقف وقف
ایده‌جکی شیئی موتنه تعلیق ایلسه‌که اولدیکم زمان تحقیق وقف ایلدم دیمکله یعنی فلان شئ اولدیکم زمان
وقف اولسون دیه (وعندهما هو حبس العين على ملك الله تعالى على وجه يعود نفعه الى العباد فيلزم
ويزول ملكه بمجرد القول عند ابى يوسف) امامین قتنده وقف بر عینی حبسدر الله تعالینك ملکی اولمق اوزره
بر وجه اوزرینه کیم اول وقفك نفعی عباده عائد اوله * پس امدی بوتقدیرجه لازم اولور وواقفك ملکی
زائل اولور ابو یوسف قتنده مجرد وقفت قولیله مثلا وقفت داری هذه ویاخود وقفت ارضی هذه دیمکله
(وعند محمد لا مالم يسلمه الى ولى) امام محمد قتنده لازم کلمز ملکندن دخی زائل اولمز مادامکه وقف ایلدیکی شیئی
تسلیم الى المتولى ایلمیه مجرد وقفت قولیله لزوم وزوال ملك اولمز (فلو وقف على الفقراء او بنى سقاية او خانا
او رباطا لابن السبيل) اکر فقیرلر اوزرینه وقف ایلسه ویاخود ابناء سبیل ایچون سقایه بنا ایلسه ویاخود
تجار ایچون خان بنا ایلسه ویاخود بنی سبیل ایچون رباط بنا ایلسه * لبنی السبيلك لامی بنایه متعلقدر (او جعل
ارضه مقبرة لا يزول ملكه عنه الا بالحكم) ویاخود ارضنی مقبره قیلسه واقفك ملکی کندیدن زائل اولمز الا حکم ایله
زائل اولور ابو حنیفه قتنده (وعند ابى يوسف يزول بمجرد القول) امام ابو یوسف قتنده مجرد قولیله ملکندن
زائل اولور زیرا انك قتنده تسلیم شرط دکلدر (وعند محمد اذا سلمه الى متولى او استقى الناس من السقاية
وسكنوا الخان والرباط ودفنوا فى المقبرة) امام محمد قتنده واقف چون وقفنی متولی‌یه تسلیم ایلسه وناس
سقایه‌دن شرب ما ایلسه وخان ورباطه سکون ونزول ایلسه‌لر ومقبره‌یه میت دفن ایلسه‌لر اولزمان واقفك
ملکندن زائل اولور (وشرط لتمامه ذكر مصرف مؤبد) وقفك تمامی ایچون مصرف مؤبد ذکری شرط
قلندی مثلا على كذا او كذا ثم على فقراء المسلمين دیمك کبی (وعند ابى يوسف يصح بدونه) ابو یوسف قتنده وقفك
تمامی صحیح اولور بلاذکر مصرف مؤبد (اذا انقطع صرف الى الفقراء) چون مصرف منقطع اولسه فقرایه
صرف اولنور واقفك ملکنه مصرف عود ایلمز اکر صاغ ایسه اکر میت ایسه ورثه‌سنه دخی عود ایلمز
بوندن معلوم اولدیکه تأبید شرطدر الا بو قدر واردرکه ابو یوسف قتنده ذکری شرط دکلدر وامام محمد قتنده
ذکری شرطدر (وصح عند ابى يوسف وقف المشاع) ابو یوسف قتنده قسمت اولنمیوب مشاع اولان ملکی وقف
صحیح اولدی امام ابو یوسف قتنده وقف اسقاط ملکدر وقبض شرط دکلدر مشاع ایسه اکا مانع دکلدر
(وجعل غلة الوقف او الولاية لنفسه) وقفك غله‌سنی یاخود تولیتنی واقف کندو نفسیچون قیلمق جائزدر زیرا
نبی عليه السلام کندو وقفندن اکل ایدرلردی بو ایسه حلال اولمز الا شرط ایله حلال اولور بوندن معلوم
اولدیکه کندو نفسیچون شرط ایلمك مشروعدر مشایخ بلخ ابو یوسفك قولنی اخذ ایلمشلردر وقفده ناسه ترغیب

ایچون فتوی دخی بو قول اوزرینه در خانیه ده دخی بو منوال اوزره در الا مکرکه واقف خائن اولوب امین اولمیه
فقرادن ضرری دفع ایچون قاضی ایچون واقفی عزل ایلمك واردر اکر واقف بر احد کندینی عزل ایلمیه دیو شرط
دخی ایلدی ایسه اول شرطه التفات اولنمیوب عزل اولنور وصی خائن کبی بعد العزل عادل اولسه تولیت
اکا انتقال ایلمز کذا فی شرح مجمع البحرین (وجعل الکل او البعض لامهات اولاده او مدبریه ما داموا احیاء
وبعدهم للفقراء) کلی غله ویاخود بعض غله ام ولدلرینه ویاخود مدبرلرینه مادامکه حی اوله لر و بونلردنصکره
فقرا ایچون اوله دیو وقف ایلمك صحیح اولور (وشرط ان یستبدل به غیره اذا شاء خلافا لمحمد فی الکل) واقفك
وقف ایلدیکی ارضی دیلدیکی زمان غیری ارضه استبدال ایلمسنك شرطی دخی صحیح اولدی اما کایسنده
امام محمد ایچون خلاف واردر (وصح وقف العقار) عقارك وقفی دخی صحیح اولدی زیرا صحابهٔ کزیندن
برجماعت وقف ایلمشلردر (وکذا المنقول المتعارف وقفه عند محمد) بین الناس وقفی متعارف اولان منقولك
دخی وقفی صحیحدر امام محمد قتنده (کالفاس والمر والقدوم والمنشار والجنازة وثیابها والقدور والمراجل
والمصاحف والکتب) بوذکر اولنان شیلر کبی فاس تبردر مر فتح میم ایله فارسیجه بیلدر قدوم بفتح القاف تیشه
یعنی کسر در منشار دستره در جنازه بکسر الجیم سریرکه اوزرنده جنازه غسل اولنور وثیابی ایسه کعبه
اورتوسیدر که میت اوزرینه وضع ایدرلر قدور قدرك جمعیدر که چولمك در مراجل مرجلك جمعیدر که
طنجره در مصاحف مصحفك جمعیدر وکتب کتابك جمعیدر (وابو یوسف معه فی وقف السلاح والکراع والخیل
والابل فی سبیل الله وبه یفتی) ابو یوسف امام ایله در فی سبیل الله وقف سلاح وکراعده وکراعکه خیل وابل
کبیدر وفتوی بونکله ویریلور قیاس بو ایدیکه جائز اولمیه زیرا منقولده شرط تأبید متحقق اولمامش اولور
اما وجه استحسان آثار مشهوره در و بو آثار مشهوره دندرکه حضرت عمر رضی الله عنه خالد بن ولیددن
نبی علیه السلامه منع زکاة ایچون شکایت ایلدکده (ولا تظلموا خالدا فانه حبس ادرعه واکرعه فی سبیل الله)
بیورمشلردر (وکذا یصح عند ابی یوسف وقفه تبعا کمن وقف ضیعة ببقرها واکرتها وهم عبیده وسائر الات
الحراثة) ومنقولك وقفی ابو یوسف قتنده دخی صحیح اولور عقاره تبعیت ایله شول کمسنه کبی که برچفتلك
اوکوزی واکنجیسی ایله که انلر واقفك قوللریدر وسائر آلات حراثتی ایله وقف ایلدی بقر وآلات حراثتی که
منقولاتدندر ضیعه یه تبعیت ایله وقفی صحیح اولور اکرت جمعی اکارندر اکنجی معناسنه (واذا صح الوقف
فلا یملك ولا یملك الا انه یجوز قسمة المشاع عند ابی یوسف) چون وقف صحیح اولسه اول وقف کمسنه نك مملوکی
اولمز وکمسنه یه دخی تملیك اولنمز الا بو قدر واردرکه ابو یوسف قتنده مشاع اولان وقفك قسمتی جائزدر
(ویبدأ من ربع الوقف بعمارته وان لم یشترطها الواقف ان وقف علی الفقراء) فقرایه وقف اولان وقفك
عمارتنه غله سی وقف ایله باشلنور واکر واقف عمارتنه شرط ایلمدی ایسه ده (وان وقف علی معین فعلیه)
اکر معین اوزرینه وقف ایلدی ایسه عمارت وقف معین اولان کمسنه نك اوزرینه در زیرا الخراج بالضمان
ایدوکی مبیندر (وان امتنع او کان فقیرا آجره الحاکم وعمره من اجرته ثم رده الیه) اکر موقوف علیه عمارتدن
امتناع ایلسه ویاخود فقیر اولوب عمارته عجزی اولسه حاکم وقفی اجاره یه ویروب اجرتدن تعمیر ایتدیرر
واندنصکره وقفی موقوف علیهه رد ایدر (ونقض الوقف یصرف الی عمارته ان احتاج والا حفظ الی وقت
الحاجة) وقفك نقضی عمارتنه صرف اولنور اکر احتیاج اولورسه واکر احتیاج اولمز ایسه وقت حاجتنه
دکین حفظ اولنور (وان تعذر صرف عینه) اکر نقضك عینی صرف اولنق متعذر اولورسه (یباع ویصرف
ثمنه الیها) اول نقض بیع اولنوب ثمنی عمارتنه صرف اولنور (ولا یقسم بین مستحقی الوقف) ویاخود ثمنی وقفك
مستحقلری بیننده قسمت اولنمز زیرا اول نقض عینك جزئیدر عینده ایسه مستحقینك حقی یوقدر انلرك
حقی منافعدندر عین خود حق اللهدر (فصل) بو فصل احکام مسجد بیاننده در (اذا بنی مسجدا لا یزول ملکه
عنه) چون برکمسنه مسجد بنا ایلسه اول کمسنه نك ملکی مسجددن زائل اولمز (حتی یفرزه عن ملکه بطریقه
ویأذن بالصلاة فیه ویصلی فیه واحد وفی روایة شرط صلاة جماعة) حتی واقف اول مسجدی ملکندن طریق
عام ایله افراز ایدنجه ودخی اول مسجدده صلاته اذن ویرنجه و برکمسنه مسجدده نماز قلنجه و برروایتده
صلاة جماعت شرط قلنشدر بو مذکورات اولنجه ملکندن زائل اولور (ولا یضر ان جعله تحته سردابا لمصالحه)

واول مسجدك تحتنی مصالحی ایچون سرداب قیلمق ضرر ایلمز (فان جعله لغیر مصالحه او جعل فوقه بیتا
وجعل بابه الی الطریق وعزله) اکر سردابی مسجدك مصالحندن غیری ایچون قیلسه ویاخود مسجدك فوقنی
بیت قیلسه ومسجدك قپوسنی طریقه قیلسه وآیرسه (او اتخذ وسط داره مسجدا واذن بالصلاة فیه لا یزول
ملکه عنه) ویاخود دارنك اورته سنده مسجد اتخاذ ایلسه واانده صلاته اذن ویرسه اول مسجد بانیسنك
ملکندن زائل اولمز (وله بیعه ویورث عنه) اول بانی ایچون وسط دارده ایلدیکی مسجدی بیع ایلمك واردر
وبانیدن میراث اولنور یعنی فوت اولدقده مسجد ایدی دیو میراثدن منع اولنمز (وعند ابی یوسف یزول ملکه
بمجرد القول مطلقا) ابو یوسف قتنده بانیسنك ملکندن زائل اولور مجرد قولیله مطلقا یعنی کرك مسجد اولسون
وکرك مسجددن غیری اولسون زیرا ابو یوسف قتنده تسلیم شرط دکلدر (ولو ضاق المسجد وبجنبه طریق
العامة یوسع منه وبالعکس) اکر مسجد ضیق اولسه حالبوکه یاننده طریق عام اولسه اول طریقدن مسجد
توسیع اولنور عکسی ایله دخی بویله در مثلا یول مسلمانلره ضیق اولسه مسجددن النوب یوله ضم اولنور
(رباط استغنی عنه یصرف وقفه الی اقرب رباط الیه) بر رباطکه اندن استغنا اولنه اول رباطك وقفی اقرب
رباطه صرف اولنور زیرا مصلحت عامه ایچوندر (والوقف فی المرض وصیة) حال مرضده وقف وصیتدر
ثلثدن معتبر اولور (ویتبع شرط الواقف فی اجارة الوقف ان وجد) اجارهٔ وقفده اکر شرط بولنورسه شرط
واقفه اتباع اولنور (والا فیختار ان لا تؤجر الضیاع اکثر من ثلاث سنین) شرط اجاره بولنمز ایسه اختیار اولنان
بودرکه چفتلك اوچ سنه دن اکثر اجاره یه ویرلمیه (ولا یؤجر غیرها اکثر من سنة) چفتلکدن غیریسی برسنه دن
اکثر اجاره یه ویرلمیه وفتوی دخی بونك اوزرینه در زیرا مدت اجاره طویله اولورسه ابطال وقف
لازم کلور (ولا یؤجر الا باجر المثل) وقف ایجار اولنمز الا اجر مثلی ایله ایجار اولنور (ثم لا ینقض وان زادت
الاجرة لکثرة الرغبة) اجر مثلی ایله ایجار اولندقدنصکره اجاره بوزلمز رغبت ناس ایله اکر اجرت
زیاده اولورسه ده ینه نقض اولنمز (ولیس للموقوف علیه ان یؤجر الا بنیابة او ولایة) موقوف
علیه ایچون وقفی کندی اذنی ایله ایجار ایلمك یوقدر الا واقف طرفندن نیابت ایله یاخود
ولایت ایله یعنی متولی اولمق ایله ایجار ایلمك واردر (ولا یعار ولا یرهن) وقف عاریت
ورهن ویرلمز (وان غصب عقار الوقف یختار وجوب الضمان) اکر وقفك عقاری
غصب اولنسه ضمانك وجوبی اختیار اولنور یعنی قیمتی اخذ اولنوب
برآخر ضیعه اشترا اولنور غصب اولنانه بدل وقف * کذا فی الدرر
(ولو شرط الولایة لنفسه وکان خائنا تنزع منه وان شرط
ان لا تنزع) اکر تولیتی کندو نفسنه شرط ایلسه اکر خائن
اولورسه تولیت اندن نزع اولنور اکر
عدم نزعی شرط ایلدی ایسه ده
ینه عزل
اولنور

فهرست الجزء الثانى من شرح الموقوفاتى

فى

(کتاب البیوع)

بو کتاب بیوعك احکامی بیاننده در معلوم اوله که بیعك مشروعیتی کتاب وسنت واجماع ومعقول ایله ثابتدر اما کتاب ایله
ثابت اولدیغی حق سبحانه وتعالینك (احل الله البیع وحرم الربوا ولا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل الا ان تکون
تجارة عن تراض) قول شریفیدر وسنتله ثابت اولدیغی نبی علیه السلامك (یا معشر التجار ان البیع یحضره اللغو
والحلف فشوبوه بالصدق) قول شریفیدر واجماع ایله ثابت اولمسی ظاهردر ومعقول ایله ثابت اولمسی نوع
انساندن مدنی بالطبع اولوب هر بری آخره محتاج لهدر اگر بیع وشرا اولمسه نظام وانتظام ممکن اولمزدی حاجة
ناس ایچون مشروع اولمشدر لفظ بیع اضداددندر شراده دخی مستعملدر نته که نبی علیه السلامك قول
شریفنده (ولا یخطب الرجل علی خطبة اخیه ولا یبیع علی بیع اخیه ای لا یشتری علی شراء اخیه) واقع اولمشدر
نیکیم حق سبحانه وتعالینك (وشروه بثمن بخس) قولنده واقع اولمشدر ای باعوه دیمکدر وایکی مفعوله تعدیه
ایدر بعت زیدا الدار وبعضا من داخل اولوب بعت من زید الدار کبی ومن مکاننه لام داخل اولوب بعته لك کبی که
لك ده اولان لام زائددر * ومصنف بیعی صیغهٔ جمع ایله ایراد ایلدیکی انواع قصد ایلمشدر زیرا بیع مبیع اعتباریله
درت نوعدر بر نوعی بیع مقایضه درکه سلعه یی سلعه یه بیعدر و بر نوعی دخی سلعه یی ثمنه بیعدر حالا تعامل ناس
اولان بیع بودر و بر نوعی هر ثمنی ثمنه بیعدر اکا سلم تسمیه اولنور * وثمن اعتباریله دخی درت نوعدر بری بیع
مساومه در و بری دخی بیع مرابحه در و بری دخی تولیه درکه آلدیغی بهایه بیع ایلمکدر و بری دخی بیع
وضیعه درکه سرمایه سندن نقصانه بیعدر * وبیعك شرایطی درتدر شرط انعقاد وشرط صحت وشرط نفاذ وشرط
لزوم * شرط انعقاد دخی درتدر بری عاقدده و بری نفس عقدده و بری مکان عقدده و بری معقود علیهده *
وعاقدده تعدد لازمدر زیرا تعدد اولمیجق جانبیندن وکالت ایله بیع منعقد اولمز الا بابا ایله قاضی مال یتیمده طرفینه
تولی ایدرلر نفع اولمق اوزره و بری دخی عبد کندی نفسنی افندیسنك امریله اشترا ایلمك کبی بودخی طرفینه تولی
ایدر ومعراج الدرایه ده قاضینك طرفینه تولیسی کندی نفسی ایچون اولمیجق منعقد اولمز زیرا قاضینك حکمی
قضادر کندی نفسیچون قضا جائز دکلدر وعاقدك شرطی عاقلدر زیرا مجنون وصبینك عقدی صحیح دکلدر
ونفس عقدده اولان شرط قبول وایجابه موافق اوله زیرا ایجاب اولان شیئك غیرنی قبول ایله بیع منعقد اولمز

صفقه متفرق اولدیغیچون اما مکان عقدده اولان شرط ایجاب وقبول مجلس واحدده اولمق کرکدر * اما معقود
علیهك شرطی موجود اولمق ومال متقوم اولمق ونفسنده مملوك اولمق ومقداری معلوم اولمق ومقدور التسلیم
اولمق کرکدر زیرا بیع معدوم منعقد اولمز * وبیعك معناسی تملیکدر اولدخی ایکی وجه اوزرینه در بری تملیك منافع
اشیادرکه بدل ایله اجاره وبدلسز عاریه کبی و بری دخی تملیك اعیان اشیادرکه بدل ثمن وعوض شرطیله بعد
القبض هبه کبی من غیر بدل وعوض هبه وصدقه کبی * ومبیعك احوالی یدی وجه اوزرینه در * اول ایکی وجه
مبیع حاضر ومعین اولمسیدر * ایکنجیسی مبیع حاضر اولمسیدر اما بایع تسلیمنه قادر اوله متاع وحیوانات
واغصان اشجارده میوه کبی * اوچنجیسی بایع تسلیمنه قادر اولمیه ظهر غنمده صوف وبطون حیوانده اولاد
وعبد آبق کبی وبونلره مشابه اولنلر کبی وبو مقوله بیع فاسددر * دردنجیسی مبیع مفقود اولمسیدر بودخی
فاسددر زیرا پیغمبر علیه السلام مالیس عنده دن نهی بیورمشدر * بشنجیسی مبیع برکسنه نك اوزرنده دین
اولمسیدر اول دینی اوزرنده اولانه بیع جائزدر آخره بیع فاسددر * التنجیسی مبیع امانت یاخود عاریه واجاره
ورهن یاخود سرمایه اولمسیدر ویاخود اوزرنده امین اولمقدر ذکر اولنان مبیع کندیده اولان کمسنه یه بیع
جائزدر لکن قبض جدیده محتاجدر زیرا قبض اول امانتدر وقبض ثانی قبض ضماندر قبض امانت ایسه قبض
ضمان مقامنه قائم اولمز اگر مبیع مشترینك ثانیا قبضندن اول هلاك اولسه بایع اوزرینه در اگر قبض
جدیدن صکره هلاك اولسه مشتری اوزرینه در * یدنجیسی مبیع مشتری قتنده غصبا یاخود سرقة ویاخود
خیانة موجود اولمسیدر مبیعی اول کمسنه یه بیع جائزدر قبض جدیده محتاج دکلدر زیرا قبض اول قبض
ضماندر وقبض ثانی دخی قبض ضماندر وقبض ضمان مقامنه قائم اولور اگر مبیع قبل قبض الثانی هلاك اولسه
مشتری اوزرینه در وثمن دخی سکز وجه اوزرینه در * اولکیسی فضه در * ایکنجیسی ذهب دنانیردر *
اوچنجیسی مکیلدر ومکیل ایله نقدا ونسیئة اشترا جائزدر واگر جنسی ومقداری وصفتی بیان اولنورسه *
دردنجیسی موزوندر حکمی مکیل حکمی کبیدر * بشنجیسی مذروعدر مذروعله نقدا ونسیئة برشیء
اشترا ایلمك جائزدر جنسی ومقداری وصفتی ووقتی بیان اولنورسه اتفاق اوزره * اما امام اعظم قتنده اجل بیان
اولنمزسه ده جائزدر * آلتنجیسی حیواندر اما بونك ایله ویره سیه برشیء اشترا ایلمك جائز دکلدر * یدنجیسی
معدوداندر سکزنجیسی عقاردر بونلکه دخی ویره سیه جائز دکلدر * وبیع صحیح یکرمی وجه ویا اقل ویا اکثر
اوله بیع صحیحك اولی بیع مساومه در * ایکنجی بیع تولیه در * اوچنجی بیع مرابحه در * دردنجی بیع
مخابره درکه بیع وضیعه دیمکدر * بشنجی بیع شرکتدر * التنجی بیع اقاله در * یدنجی بیع صرفدر * سکزنجی
بیع هبه درعوض شرطی اوزرینه اولورسه زیرا بونده شفیع ایچون شفعه واردر * طقوزنجی بیع صلحدر چقن
اقرار اوزرینه اولسه * اوننجی بیع مبادله در * اون برنجی بیع موقوفدر بیع موقوف اولدرکه بر آخرك اذنی
بوغیکن متاعنی بیعدر بو بیع صاحبنك اجازتنه موقوفدر اگر اجازت ویررسه بیع جائز اولور ویرمزسه بیع جائز
اولمز * اون ایکنجی بیع النسیئه در بو بیع ویره سیه اولان بیعدر اگر وقتی معلوم اولمز ایسه فاسددر * اون اوچنجی
بیع من یزیددر * اون دردنجی بیع التراضیدر دخی بیع تعاطیدر * اون بشنجیسی بیع خیاردر * اون التنجیسی
بیع سلمدر * اون یدنجیسی بیع البراءة من العیبدر * اون سکزنجیسی بیع مختلف فیه در * اون طقوزنجیسی
بیع مستحبدر یکرمنجی بیع فاسددر * وقتا که بیع فاسد اوله سلعه مشتری یدنده تلف اولسه مشتری اوزرینه
قیمتی لازمدر ثمنی لازم کلمز واگر مشتری اول سلعه یی بیع ایلسه ویاخود هبه ایلسه ویاخود سلمه ویرسه ویا عبد
اوغله اعتاق ایلسه ویاخود جاریه اولمغله اوطه اق ایلسه ویاخود مدبر ویا مکاتب ایلسه بو ذکر اولنان مسائل
جائزدر مشتری اوزرینه قیمتی لازمدر وبیوع فاسده اوتوز نوعدر * اولی بیع محاقله در سنبله ده بغدایی
بغدایه بیعدر وبو بیعه بیع الزرع بالحنطة دینلور * ایکنجیسی بیع المزابنه در شجرده خرمایی خرمایه بیع کبی *
اوچنجیسی بیع مخاطره در مثلا بر رجل رجل آخره بعت منك هذا المتاع بکذا وکذا ان قدم فلان من سفر)
دیمك کبی * دردنجیسی بیع ملامسه در بو بیع جاهلیتده چقن برکسنه بر متاعی مساومه ایدر ایکن مس
ایلسه مراد ایلدیکی ثمن ایله اول شیء مشترینك اولوردی * بشنجیسی بیع منابذه در بودخی جاهلیتده بایع
سلعه یی مشتری اوزرینه آتسه عند المساومه مشتری مراد ایلدیکی ثمن ایله بیع واقع اولوردی * آلتنجیسی
ملاقیحدر بهایمك ذکورینك ظهورنده اولان شیئی بیعدر * یدنجیسی بیع مضامیندر جنس انسان وحیوانك

بطوننده اولان شیئی بیعدر * سکزنجیسی بیع حبل الحبلة در حبلی نك حبلی طوغدقده ویوردکده بیع کبی *
طقوزنجیسی بیع مخاضره در بو بیع میوه هنوز تمام ایرشمدین اشجار اوزرنده بیعدر * اوننجیسی بیع ضربة
قانصدر و بیع غائص دخی دینلمشدر مثلا غواص اولان کمسنه بعت منك ضربة بكذا من الثمن دیو قعر بحره
غوص ایلمسیدر * اون برنجیسی بیع غرر در مثلا برکمسنه برآدمه بوسنه خرما آغاجلری نه و یررسه و یاخود
زراعت اولنان ارضدن نه خروج ایدرسه آنی بیع ایلمکدر * اون ایکنجیسی مضطردر مثلا برکمسنه طعام
وشراب ولباسه مضطر اولدقده بایعك اکثر بهایه بیع ایلمسیدر وشرا دخی بو یلجه در * اون اوچنجیسی بیع
الکالی در بوایسه هرشیئده ویره سی ویره سی یه بیع ایلمکدر * اون دردنجیسی سنا حیوانی حیوانه بیعدر
بوایسه فرسی عبده بیع ایلمکدر لکن عبد غائب اولمقدر * اون بشنجیسی بیع مقاوه در مثلا بعت منك
مایخرج من ارضی او شجری کذا عاما بكذا درهما کبی * اون التنجیسی بیع مالم یقبض در * امام مالك قتنده
بونك معناسی طعامده در غیریده دکلدر و ابو یوسف قتنده طعامده و منقولاتده در عقارده دکلدر اما امام محمد
وشافعی قتنده جملهسنه اطلاق اولنور * اون یدنجیسی بیع سلفدر مثلا برکمسنه رجل آخره شو شیئی سکا بیع
ایده یم اما بکا قرض ویرمك اوزره و یاخود سکا شوقدر شیئی قرض ویره یم دیمك کبی * اون سکزنجیسی بیعتان
فی بیع واحد در مثلا شو جاریه یی سکا شومقدار درهمه بیع ایدرم شونك اوزرینه که فلان اوغلانی بو مقدار
درهمه بکا بیع ایدهسن دیمك کبی * اون طقوزنجیسی شرطان فی بیعه در مثلا برکمسنه آخره شو شیئی سکا
اون درهمه بیع ایدرم اکر نقد و یررسك اون بش درهمه ویریرم برآیهدکین ادا ایدرسك دیمك کبی * یکرمنجیسی
بیع الثنیا در مثلا برکمسنه آخره شو بغدایی جزافا یعنی اولچومسز شوقدر درهمه بیع ایدرم اما اون قفیزنی بیع
ایلم دیمك کبی * یکرمی برنجیسی بیع المواضعه در مثلا برشیئی بیع ایلیه لکن اول شیء کندو قتنده اولمیه *
یکرمی ایکنجیسی بیع اربان در مثلا برکمسنه برمتاعی اشترا ایدوب بایعه درهمی شو شرط اوزرینه تسلیم
ایلیه که اکر متاعی آلورسم اول درهم متاعك ثمنی اولسون اکر متاعی آلمزسم درهم رد اولنه دیمك کبی *
یکرمی اوچنجیسی بیع الماء والنار در چقن صویی برطرفه اخراج ایلسه تحقیق مالك اولوب بیعی جائز اولور و آتش
کور اولدقده بیعی جائزدر * یکرمی دردنجیسی ممه ده سودی بیعدر بو بیع نهی اولنمشدر * یکرمی بشنجیسی
بیع الدین بالدین در مثلا متاع بهاسندن برکمسنه ده دین اولسه اول دینی ویرهسیه رجل آخره بیع ایلمك کبی *
یکرمی التنجیسی بیع صدقه در واتك اهلی حق تعالینك (انما الصدقات للفقراء) قول شریفنده واقع اولنلردر
واول شیء اهلنه ویرلدین بیع اولنمق جائز دکلدر * یکرمی یدنجیسی قسمت اولنمدین غنائمی بیعدر *
یکرمی سکزنجیسی قیونك ارقهسنده اولان شیئی بیعدر * یکرمی طقوزنجیسی میشهده اولان صیدی بیع
ایلمکدر * اوتوزنجیسی هواده طیری و صووده بالغی بیعدر * و بیعی بدی شیء افساد ایدر * اولکیسی جهالت
ثمن * ایکنجیسی جهالت وقت * اوچنجیسی جهالت مبیعدر * دردنجیسی اوچ کوندن زیاده اولان شرط
خیاردر * بشنجیسی بیعده برشرط اوله که بایع ایچون منفعت اوله مثلا بن سکا شو شیئی بیع ایلدم اما سندن
مراد ایلدیکمده ینه بکا بیع ایدهسن و یاخود بکا قرض ویرهسن و یا بکا برشیء هبه ایلیهسن دیمك کبی *
آلتنجیسی شرط اوله که مشتری ایچون منفعت اوله مثلا مشتری بایعه دیه که سندن شو شیئی اشترا ایلدم
شونك اوزرینه که اوِیمه کتورهسن و یاخود بندن شوقدر شیئمه اشترا ایلیهسن و بومقداره بنم ایچون بیع
ایلیهسن و یاخود بندن استیجار ایلیهسن * یدنجیسی بیعده برشرط اوله که مبتاعه منفعت اوله مثلا
شو عبدی سکا بیع ایدرم شو شرط اوزرینه که اعتاق و یاخود مدبر ایلیهسن وشو جاریهیی سکا بیع ایدرم
شو شرط اوزرینه که اوطهلق ایلیهسن و یاخود شوارضی سکا بیع ایدرم وقف ایلمیهسن دیمك کبی (البیع
مبادلة مال بمال) بیع مالی مال مقابلهسنده مبادلهدر بالتراضی قیدی لازم ایدی لکن کمال ظهوری ایچون
مصنف تراضی قیدینی ترك ایلدی (وینعقد بایجاب وقبول) بیع ایجاب وقبول ایله منعقد اولور و عاقدیندن
هرقنغیسی اول تکلم ایدرسه ایجاب اولدر صکرهکی کلام قبولدر کرکسه بعت کلامی اولسون کرك اشتریت
کلامی اولسون * وانعقاد عاقدینك کلامی شرعا آخره بروجهله متعلق اوله که محلنده اثری ظاهر اوله حاصل
کلام اجزاء تصرف شرعیسی ارتباطدر مجرد ایجاب ایله بیع منعقد اولمز بابانك ابن صغیری حقنده کمال شفقتی

اولدیغیچون عبارت واحدی ایکی عبارت مقامنه قائم اولور مثلا اشتریت هذا من ابنی فلان بكذا و یاخود
بعت هذا منه بكذا دیسه بیع منعقد اولور قبوله احتیاج یوقدر و یتیمه نفع اولیجق وصی دخی بابا کبیدر * بیعك
تعریفنده علل اربعهیه اشارت وارد ر مبادلة المال بالمال قولی علة فاعلیهیه اشارتدر زیرا مبادله ایکی کمسنه
مابیننده اولور بایجاب وقبول وبتعاطی قولی علة مادیهیه اشارتدر زیرا بونلر بیعك ارکان وموادندندر و ینعقد
قولی علة صوریهیه اشارتدر زیرا شول انعقادکه ارتباط شرعیدر علت مادیهنك عوارضندندر * ومحشی قاضی
شیخ زاده علت غائیهیه مبادلة مال بمال قولیله اشارت ایلمشدر بحر رائق صاحبی بو محلده علت غائیه ملکدر
دیو تصریح ایلمشدر (بلفظ الماضی کبعت واشتریت) بعت واشتریت کبی لفظ ماضی ایله بیع منعقد اولور زیرا
بیع تصرف شرعی یی انشادر و شرع شریف لغة اخبار ایچون موضوع اولان لفظ ماضی یی انشاده استعمال
ایلدی و لفظ ماضی یی تخصیص مخبر بهك وجودینك تحققی ایچوندر لفظ مضارع وجود اوزرینه جزم دلالتی
یوقدر اکر لفظ مستقبل جانب بایعدن صادر ایدرسه وعده اولور بیع اولمز و اکر جانب مشتریدن صادر اولورسه
مساومه اولور یعنی بیعی سو یلشمك اولور انعقاد بیع اولمز * ونبی علیه السلام دخی لفظ ماضی ایله بیعی استعمال
بیورمشلردر و بعضلر دیمشلردر که مجاز طریقیلهدر بو محلده بعت حقنده کلام چوقدر حاصل کلام صیغه
مضارع ایله بیع منعقد اولمز و اکر سؤال اولنورسه که خذ هذا بالالف دینلدکده مشتری دخی قبول ایلسه بلانیة
فی الحال بیع منعقد اولور اکا جواب ویریلور که بایعك مشتری یه خذه امری کانه بعتك هذا بالالف فخذه دیمش
اولدی زیرا مشتریده ولایت اخذ یوقدر الا اقتضاء ثابت اولان بیع ایله در (وما دل علی معناهما) بعت
واشتریت معناسنه دلالت ایدن لفظ ایله دخی بیع منعقد اولور اعطیتك بكذا و یاخود ملکتك بكذا دینلدکده
مشتری دخی اخذت و یا رضیت و یا امضیت و یا قبلت دیسه بونلر ایله بیع منعقد اولور (وبالتعاطی) وتعاطی ایله
دخی بیع منعقد اولور تعاطی اولدر که بایع مبیعی و یروب و مشتری ثمنی و یروب ما بینلرنده لفظ بعت واشتریت
اولممقدر (فی النفیس والخسیس هو الصحیح) تعاطی ایله بیع منعقد اولور اشیاء نفیسهده وخسیسهده صحیح
اولان بودر (ولو قال خذه بكذا فقال اخذت او رضیت صح) اکر بایع شونی اخذ ایله شوقدر ثمنه دیسه مشتری
دخی اخذت و یا رضیت دیسه بیع صحیح اولور زیرا خذه بدل ایله اخذه امردر اقتضاء بیع تقدیر اولنور کانه
بعته منك فخذه دیمش اولدی (واذا اوجب احدهما فللآخر ان یقبل کل المبیع بکل الثمن فی مجلس او یترك)
عاقدیندن بری بیعی ایجاب ایلسه یعنی بعت هذا بكذا دیسه آخر ایچون مبیعك کلیسنی کل ثمن ایله مجلسده
قبول ایلمك و یاخود ترك ایلمك واردر یعنی دیلرسه قبول ایدر و دیلرسه رد ایدر بوکا خیار قبول تسمیه اولنمشدر
(لا بعضه دون بعض) آخر ایچون مبیعك بعضنی قبول ایدوب بعضنی ترك ایلمك یوقدر (الا اذا بین ثمن کل)
مکر که کلك ثمنی بیان اولنمش اوله مثلا بعت هذا الثوب بدرهم وهذا الثوب بدرهمین دیسه و مشتری دخی
ایکیسندن برینی قبول ایلسه جائزدر و یاخود شو اثوابك هر بریسی اوزاقچه یه در دیوب و مشتری دخی
بعضیسنی قبول ایلسه جائزدر (وان رجع الموجب او قام احدهما من المجلس قبل القبول بطل الایجاب)
اکر موجب یعنی ایجاب ایدن رجوع ایلسه و یاخود عاقدیندن بری قبولدن اول مجلسدن قالقسه ایجاب باطل
اولور زیرا قبل القبول مجلسدن قالقمق اعراضدر اما ایکی کمسنه یورر کن بری ایجاب ایلسه اکر مخاطب
جوابنی متصل ایدرسه عقد تمام اولور اکر بر مقدار مشی ایلدکدنصکره تکلم ایلسه جوابنی فصل ایتمش اولور
بیع منعقد اولمز و یاخود قبول ایلمدین ایکیسی یورر کن معاشی ایلسهلر و یاخود بری طوروب آخری مشی
ایلسه بیع منعقد اولمز اکر کمی جریان اوزره ایکن تبایع ایلسهلر و ایکیسنك خطابی بینده برسکته واقع اولسه
بیعی منع ایلمز (واذا وجد الایجاب والقبول لزم البیع بلا خیار مجلس) چقن ایجاب وقبول بولنسه بلا خیار
مجلس بیع لازم اولور (ویصح فی العوض المشار الیه بلا معرفة قدره ووصفه) بیع عوض مشارالیهده قدر
و وصفی بلنمکسزین صحیح اولور و عوض کرك مبیع اولسون و کرك ثمن اولسون برابردر زیرا اشارت تعریفك
اسبابندن ابلغدر وصف وقدرك بیاننه احتیاج یوقدر اما مشارالیه اولمیان بونك خلافنجهدر سلم کبی زیرا سلمده
وصف وقدر بیان اولنمق لازمدر و قبل العقد عوض تسمیه سی مایؤول الیه اعتباریلهدر (لا فی غیره) مشارالیه
اولمیان غیریده قدر و وصفی بلنمکسزین بیع صحیح اولمز زیرا قدر و وصف معلوم اولمیجق نزاعه مؤدی اولور اول

ثوب بخاريدر ويا خود سمرقنديدر ديمك لازمدر (و بثمن حال و مؤجل باجل معلوم) بيع ثمن ومؤجل ايله صحيح
اولور واجل معلوم ديمكين زيرا حق تعالينك (احل الله البيع وحرم الربوا) قول شريفى مطلق اولوب ونبى عليه
السلام بر يهوديدن اجل ايله طعام اشترا ايدوب درعى رهن قوديغى اجلدن معجل ومؤجل ثمن ايله بيع جائز اولور
(ولو اشترى باجل سنة) بركمسنه بر سنه يه دكين برشئ اشترا ايلسه (فمنع البائع المبيع حتى مضت ثم سلم) و بايع
سنه مرور ايدنجه مبيعى منع ايدوب بعده تسليم ايلسه (فله اجل سنة اخرى) مشترى ايچون بر سنه دخى
تأجيل ايلمك واردر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر اجل وقت عقدده واقع
اولمشدر اول اجل ايسه تمام اولدى بو تقديرجه مشترى ايچون تأجيل ايلمك يوقدر (وان اطلق الثمن) اكر ثمنى
اطلاق ايلسه يعنى صفتى ذكر اولنميوب انجق بعته بعشرة ديسه (فان استوت مالية النقود ورواجها) اكر
نقودك ماليتى ورواجى برابر اولسه (صح ولزم ما قدر من اى نوع كان) بيع صحيح اولور هر قنغى نوعدن اولورسه
تقدير اولنان شئ لازم اولور (وان اختلف رواجا فمن الاروج) واكر نقود رواج جهتندن مختلف اولورسه تقدير
اولنان اروجندن لازم اولور (وان استوى رواجها الا ماليتها فسد البيع ما لم يبين) اكر ماليتى برابر اولميوب
رواجى برابر اولورسه بيع فاسد اولور قنغى نوعدن ايديكى بيان اولمينجه (وصح البيع فى الطعام) طعامده دخى بيع
صحيح اولور طعامدن مراد حنطه ودقيقدر (وكل مكيل وموزون كيلا ووزنا) وهر مكيل وموزونده كيلا ووزنا
بيع صحيح اولور (وكذا جزافا ان بيع بغير جنسه) جزافا دخى بيع جائز اولور اكر جنسندن غيريه بيع اولنور ايسه
زيرا غير جنس حقنده (اذا اختلف النوعان فبيعوا كيف شئتم) حديثى وارد اولمشدر اما جنسنه مجازفة بيع صحيح
اولمز برا ربوا احتمالى واردر جزاف معرب كزافدر (وباناء او حجر معين لا يدرى قدره) انا وحجر معين كه مقدارى
بلنميه انكله دخى بيع صحيح اولور (ومن باع صبرة كل صاع بدرهم صح فى صاع فقط الا ان يسمى جملتها) وبركمسنه
برصبره يعنى خرمن اوزرنده برچيچ بغدايى هر صاعى بر درهم مقابله سنده اولمق اوزره بيع ايلسه آنجق بر صاعده
بيعى صحيح اولور مكركه صاعك جمله سنى تسميه ايليه * مثلا يوز صاع بغدايى يوز درهمه ديو بيع ايلسه جائزدر زيرا
جهالت مرتفعه اولور (وللمشترى الفسخ بالخيار وان كيل او سمى جملتها فى المجلس بعد ذلك) مشترى ايچون
فسخ خيار واردر اكر بعد انعقاد البيع مجلسده كيل اولنورسه ده ياخود صاعك جمله سى تسميه اولنورسه ده
ينه خيار فسخ واردر (ومن باع قطيع غنم كل شاة بدرهم لا يصح فى شئ منها) بركمسنه بر قطيعه غنمى هر قيونى
بر درهمه بيع ايلسه ومجموع مجهول اولسه اول قطيعه دن برشيده بيع صحيح اولمز زيرا بعضى بعضندن متفاوت
اولمغله نزاعه مؤدى اولور ذكر اولنان بيع ابو حنيفه قتنده بيع فاسددر اما جمله قطيعه يوز قيوندر بيك درهمه
بيع ايلدم ديسه اتفاق اوزره بيع صحيح اولور كرك متفاوت اولسون كرك اولمسون برابردر ثمن مبيع معلوم اولمغله
بيع صحيح اولور (وكذا لو باع ثوبا كل ذراع بدرهم) اكر هر ذراعى بر درهمه اولمق اوزره برثوب بيع ايلسه ينه بيع
صحيح اولمز ابو حنيفه قتنده زيرا جمله مبيع وثمن معلوم اولميوب جهالت اولديغيچون (وكذا كل معدود
متفاوت) معدودات متفاوته نك كليسنده دخى بيع صحيح اولمز مثلا شو قاربوزلرك هربرى بر درهمه اولمق اوزره
بيع ايلسه صحيح اولمز برا متفاوتدر (وعندهما يصح فى الكل فى جميع ذلك) امامين قتنده مبيع اولان شيئك
جميعسنده يعنى صبره وقطيعه وثوب وعدد متفاوتده بيع صحيح اولور (وان باع صبرة على انها مائة قفيز بمائة درهم
فوجدت اقل او اكثر اخذ المشترى الاقل بحصته او فسخ) اكر بركمسنه برصبره يى يوز كيل اولمق اوزره
يوز درهمه بيع ايلسه وصبره يوز كيلدن اقل ياخود يوز كيلدن اكثر بولنسه مشترى حصه سيله اقلنى اخذ ايدر
وياخود بيعى فسخ ايدر صفقه متفرق اولديغيچون (والزائد للبائع) اكر صبره يوز قفيزدن زياده اولورسه بايع
ايچوندر زيرا يوز قفيز اوزرينه زياده اولان معقود عليه دكلدر (وفى المذروع يأخذ الاقل بكل الثمن او يفسخ) بيع
مذروعده مشترى كل ثمن ايله اخذ ويا خود بيعى فسخ ايدر مثلا بركمسنه برثوب يوز ذراع اولمق اوزره يوز درهمه
بيع ايلسه لكن يوز ذراعدن اقل بولنسه مشترى ديلرسه كل ثمنكه يوز درهمدر انكله يوز ذراعدن نقصان بولديغى
ثوبى آلور ديلرسه بيعى فسخ ايدر زيرا مذروعده ذراع زياده اولمغله ثوبك قيمتى زياده اولور نقصانى ايله ناقص
اولور بو تقديرجه ثمن وصفه مقابل اولميان وصف فوت اولمغله مخير اولور ديلرسه آلور ديلرسه بيعى فسخ ايدر
(والزائد له ولا خيار للبائع) زائد مشترى ايچوندر و بايع ايچون خيار يوقدر (وان سمى لكل ذراع قسطا

اخذ الاقل بحصته) اكر هر ذراع ايچون قيمت تسميه اولنورسه مشترى حصه سيله اقلى اخذ ايدر (وكذا الزائد)
زائدى دخى حصه سيله اخذ ايدر (وله الخيار فى الوجهين) مشترى ايچون ايكى وجهده دخى خيار واردر
يعنى اكر اقل بولورسه ديلرسه حصه سيله اخذ ايدر ديلرسه بيعى فسخ ايدر اكر اكثر بولورسه ديلرسه زياده سيله
اخذ ايدر ديلرسه بيعى فسخ ايدر (وصح بيع عشرة اسهم من مائة سهم من دار) دارك يوز سهمندن اون سهمنك
بيعى صحيحدر بالاتفاق زيرا سهم شايع غير معين ايچون اسمدر * امدى اون سهم صاحبى طقسان سهم صاحبنه
شريك اولوب داردن هر قنغى موضعندن مراد ايدرسه اخذ ايدر نزاعه مؤدى اولمز (لا بيع عشرة اذرع
من مائة ذراع منها) دارك يوز ذراعندن اون ذراعنى بيع صحيح دكلدر ابو حنيفه قتنده مثلا بردار يوز ذراع
اولوب اون وارثه اونر ذراع حصه دكسه بريسى ذكر اولنان يوز ذراعدن اون ذراعنى بيع ايلمك صحيح دكلدر زيرا
نزاعه مؤدى اولور (وعندهما يصح فيهما) امامين قتنده اسهم وذراعده بيع صحيح اولور (ولو باع عدلا على انه
عشرة اثواب فاذا هو اقل او اكثر فسد البيع) اكر بردنك ثوبى اون ثوب اولمق اوزره بيع ايلسه حالبوكه اول دنك
اوندن اقل ياخود اكثر اولسه بيع فاسد اولور (ولو فصل الثمن) ينه بيع فاسد اولور بايع ثمنى تفصيل ايدرسه ده
(فكذا فى الاكثر من الثوب) كذلك بيع فاسد اولور اكثر اولديغى صورتده مثلا برعدل ثوبكه اون ثوب اولمق
اوزره وهر ثوبى بر درهمه بيع ايلسه اكن اون برثوب چقسه بيع فاسد اولور (ويصح فى الاقل بحصته) اوندن
اقلده حصه سيله بيع صحيح اولور مثلا برعدل اون ثوب اولمق اوزره وهر ثوب بر درهمه بيع اولنسه لكن طقوز
ثوب چقسه حصه سيله طقوزى الور (ويخير المشترى) مشترى مخير اولور ديلرسه حصه سيله الور ديلرسه
رد ايدر (وان باع ثوبا على انه عشرة اذرع كل ذراع بدرهم اخذه المشترى بعشرة لو عشرة ونصفا
بلا خيار وبتسعة لو تسعة ونصفا بخيار) بركمسنه برثوبى اون ذراع اولمق اوزره وهر ذراعى بر درهمه بيع
ايلسه مشترى اول شيئى اون درهمه بلا خيار الور اون بچق ذراع اولورسه اون درهمه الور طقوز ذراع
ونصف اولورسه طقوز درهمه آلور خيار ايله ابو حنيفه قتنده (وعند ابى يوسف يخير فى اخذه باحد عشر
فى الاول وبعشرة فى الثانى) ابو يوسف قتنده مشترى اولكى مسئله ده يعنى اون بچق ذراع بولندقده
اون بر درهمه وايكنجى مسئله ده يعنى طقوز بچق بولندقده اون درهمه اخذ ايلمكده مخيردر (وعند محمد
يخير فى اخذه فى الاول بعشرة ونصف وفى الثانى بتسعة ونصف) امام محمد قتنده اولده يعنى اون بچق
ذراع بولندقده اون بچق درهم ايله اخذده مخيردر ثانيده يعنى طقوز بچقده طقوز بچق درهم ايله اخذده مخيردر
(فصل يدخل البناء والمفاتيح فى بيع الدار بلا ذكر) بيع دارده بنا ومفتاحلر بلا ذكر داخل اولور (وكذا الشجر
فى بيع الارض) وينه بيع ارضده شجر داخل اولور (ولو اطلق شراء شجرة دخل مكانها عند محمد وهو المختار)
واكر برشجرك شراسى اطلاق ايلسه يعنى قطع وقرارنى ذكر ايلميوب انجق اطلاق اوزره شرا ايلسه اول شجرك
مكانى داخل اولور امام محمد قتنده ومختار اولان دخى بودر (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف
واردر زيرا ارض اصلدر وشجر اكا تابعدر اكر شجرك بيعنده ارض داخل اولسه لازم كلوردكه اصل فرعه
تابع اوله بوايسه جائز دكلدر اكر قطع ايچون اشترا ايلسه بالاتفاق ارض داخل اولمز اكر قرار ايچون اشترا
ايدرسه ارضده شجرك قالنلغى مقدارى داخل اولور بوخسه كوكارى ايرشديكى ارض مقدارى داخل اولمز
(ولا يدخل الزرع فى بيع الارض ولا الثمر فى بيع الشجر الا باشتراطه وان ذكر الحقوق والمرافق) بيع ارضده زرع
داخل اولمز وبيع شجرده ميوه داخل اولمز الا شرط ايلمكله داخل اولور مثلا ارضى اشترا ايدرم زرعيله وشجرى
اشترا ايدرم ثمرى ايله ديو شرط اولورسه داخل اولور اكر حقوق ومرافقنى ذكر ايدرسه ده اشتراطسز داخل اولمز
زيرا ثمر وزرع حقوق ومرافقدن دكلدر (ويقال للبائع اقلعه واقطعها وسلم المبيع) بايع مزبور ارضى بيع ايدوب
مشترى يه تسليم ايلدكدنصكره دينلوركه ارضده اولان زرعى قلع ايله يعنى قوپار وشجرده اولان ثمرى قطع ايله
يعنى ارضى زرعدن وشجرى ثمردن خالى مشترى يه تسليم ايله زيرا ارض مشترينك ملكى اولمشدر (وكذا لا يدخل
حب بذره ولم ينبت بعد) وينه بيع ارضده داخل اولمز شول دانه كه اكلمش اوله لكن هنوز بيتمش اوله
بو تقديرجه اول حب متاع كبى امانتدر (وان نبت ولم يصر له قيمة دخل) اكر اول حبه بيتسه لكن
اول بيتن شئ ايچون قيمت اولمسه بيعه داخل اولور (وقيل لا) وديندكه داخل اولمز * بيعه داخل اولمز
دين ابو القاسم الصفاردر (ومن باع ثمرة بدا صلاحها اولم يبد صح) شول كمسنه كه برشجرك ثمره سنيكه بيتمكه

صلاحیتی ظاهر اولسون ویاخود ظاهر اولمسون بیع ایلسه اصح اقوالده بیعی صحیحدر زیرا اول میوه حالا
ومالا مال متقومدر (ويقطعها المشتری للحال) مشتری اولان کمسنه اول اشترا ایلدیکی ثمره‌یی فی الحال
شجرندن قطع ایدوب بایعك ملکنی تفریغ ایدر (وان شرط ترکها علی الشجر فسد) اکر مشتری ثمره‌نك شجر
اوزرنده ابقا اولنمسنی شرط ایدرسه بیع فاسد اولور زیرا بو شرط مقتضای شرطك خلافیدر و بو بیع صفقه
ایچنده صفقه‌در یا اعاره‌در ویاخود اجاره‌ده اجرتسز شرط ایلدیسه اعاره‌در بو ایسه منهیدر (ولو بعد تناهی
عظمها) یعنی ثمره‌نك مقداری عظمده متناهی اولدقدنصکره اولورسه‌ده اشتراط ابقا بیعی ینه افساد ایدر
ابوحنیفه وابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر آنك قتنده بیوکلکی متناهی
اولدقدنصکره بیع فاسد اولمز (وکذا شرآء الزرع) شراء زرع دخی ذکر اولنان جمیع مسائل کبیدر (وان ترکها
باذن البایع بلا اشتراط) اکر میوه‌یی شجر اوزرنده بایعك اذنیله ترك ایلسه اما حین عقدده شرط ایلمسه‌لر (طاب له
الزیادة) مشتری ایچون نماء جهتندن زیاده‌لك طیب اولور زیرا مباح طریقیله حاصل اولمشدر (وان بغیر اذنه
تصدق بما زاد فی ذاتها) واکر بایعك اذنی یوغیکن ترك ایلسه اول میوه‌نك ذاتنده زیاده اولان شیئی تصدق ایلیه
مثلا حین عقدده کمال اوزره ایرشمدین قیمت تقدیر اولنوب بعده قیمتی تقدیر اولندقده بو ایکیسنك ما بیننده زیاده
اولانی تصدق ایلیه زیرا حاصل اولان زیاده‌لك ارض مغصوبه‌نك قوتیله حاصل اولمشدر بو تقدیرجه مشتری
ایچون اول زیاده‌لك کوچکن اولمز (وان بعد ما تناهت لا یتصدق بشیء) واکر میوه متناهی اولدقدنصکره بایعك
اذنی اولمدین ترك ایلسه برشیء تصدق ایلمز زیرا میوه کمالی بولدقدنصکره جسمده زیاده‌لك متحقق اولمز حق
سبحانه وتعالینك اراده علیه‌سیله شمس طبخ ایدر قمر لون ویرر کواکب طعم اعطا ایدر بو تقدیرجه زیاده‌لك
اولمش اولور (وان استأجر الشجر الی وقت الادراك بطلت الاجارة وطابت الزیادة) اکر میوه‌یی اشترا
ایلدکدنصکره وقت ادراکه دکین شجری استیجار ایلسه اجاره باطل اولوب حاصل اولان زیاده‌لك مشتری‌یه
کوچکن اولور (وان استأجر الارض لترك الزرع فسدت ولا تطیب الزیادة) اکر اشترادنصکره ترك زرع ایچون
ارضی استیجار ایلسه اجاره فاسد اولور وحاصل اولان زیاده‌لك مشتری‌یه کوچکن اولمز زیرا زرعك ایرشمك وقتی
مجهولدر احیانا شدت حرارتدن ادراکی تقدم ایدر واحیانا شدت برودتدن تأخر ایدر (ولو اثمرت ثمرا آخر قبل
القبض فسد البیع) واکر اول اشترا اولنان ثمره‌نك شجری بعد الشراء والقبض برثمره دخی ویرسه بیع فاسد اولور
زیرا اولکی ثمره‌نك تسلیمی ایکنجی مرده حاصل اولان ثمره‌نك اختلاطی ایله متعذردر (وبعد القبض
یشترکان) اکر قبضدنصکره میوه حاصل اولسه بایع ایله مشتری حادث اولان میوه‌ده مشترکلردر (والقول
فی قدر الحادث للمشتری) وحادث اولان میوه‌نك مقدارنده اختلاف ایلسه‌لر قول مشترینکدر ظاهر حال
ایسه مشتری‌یه شاهددر (ولو باع ثمرة واستثنی منها ارطالا معلومة صح) یعنی اکر بر آدم آخره شجری اوزرنده
ویاخود قطع اولنمش ثمره‌یی بیع ایلسه واندن برقاچ رطل استثنا ایلسه بیع صحیح اولور ذکر اولنان استثنا ایله
مثلا بعتك هذه الثمرة الا عشرة ارطال دیسه بیع صحیحدر (وقیل لا) دینلدیکه استثنا ایله بیع صحیح اولمز (ویجوز
بیع البر فی سنبله ان بیع بغیر جنسه) بغدایی باشغنده بیع ایلمك جائز اولور اکر جنسندن غیری‌یه بیع اولنورسه
اما جنسنه بیع جائز اولمز (وکذا الباقلاء فی قشره والارز والسمسم) کذلك باقله‌یی و پرنجی و سمسمی هر برین
قشرنده بیع ایلمك جائزدر (وکذا اللوز والفستق والجوز فی قشرها الاول) کذلك بادامی و فستق و جوزی ایچ
قشری ایله بیع ایلمك جائزدر (واجرة الکیل وعد المبیع ووزنه وذرعه علی البایع) یعنی مکیل اولان مبیعده
کیالك اجرتی ومعدود اولانده صایجینك اجرتی وموزون اولانده وزانك اجرتی ومذروع اولانده اولچوجینك
اجرتی بایع اوزرینه‌در قچان بو شرط ایله بیع اولنسه زیرا مبیعی مشتری‌یه تسلیم بایع اوزرینه واجبدر
(واجرة نقد الثمن ووزنه علی المشتری) اما مبیعك ثمنی نقد ایدوب وزن ایلین کمسنه‌نك اجرتی مشتری
اوزرینه‌در (وفی بیع سلعة بثمن سلم هو اولا ان لم یکن مؤجلا) یعنی براسبابی نقد ثمن ایله بیع ایلدکلری صورتده
اول مشتری اولان کمسنه ثمنی تسلیم ایلیه بعده بایع اول مبیعی تسلیم ایلیه مکر اول مبیعك ثمنی مؤجل اوله
بو صورتده ثمنی اول دفع ایلمك لازم اولمز (وفی بیع سلعة بسلعة او ثمن بثمن سلما معا) وقچان برسلعه‌یی برسلعه‌یه
یعنی برمتاعی برمتاع ایله ویاخود برثمنی برثمن ایله یعنی برنقدی برنقد ایله بیع ایلسه‌لر ایکیسی معا تسلیم اولنه‌لر

یاخود بایع ومشتری معا تسلیم ایلیه‌لر

(باب الخیارات)

بو باب خیار احکامی بیاننده‌در (صح خیار الشرط لکل من العاقدین ولهما معا ثلاثة ایام فما دونها لا اکثر)
عاقدیندن هر بری ایچون خیار شرط صحیحدر وعاقدین ایچون معا اوچ کون شرط خیار رواردر واوچ کوندن
اقلده دخی شرط خیار رواردر اما اوچ کوندن زیاده خیار شرط صحیح اولمز زیرا بو مسئله‌نك اصلی بودرکه حبان
ابن منقذ الانصاری رضی الله عنه‌نك باشنه برشیء اصابت ایلمکله دائما بیعده مغبون اولوردی نبی علیه السلام
مشارالیه حبانه اذا بایعت فقل لا خلابة ولی الخیار ثلاثة ایام دیو تعلیم بیورمشلردر معلوم اوله که خیار شرط
برقاچ نوعدر بر نوعی بالاتفاق فاسددر مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار اوعلی انی بالخیار ایاما اوعلی انی
بالخیار شهورا و برنوعی دخی بالاتفاق جائزدر مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار ثلاثة ایام اومادونها دیمك
کبی و برنوعی دخی مختلف فیه‌در مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار شهرا اوشهرین دیسه ابوحنیفه وزفر
وشافعی قتلرنده فاسددر ابو یوسف ومحمد قتنده جائزدر (الا ان اجازه فی الثلاثة) مکرکه زیاده‌یه شرط خیاری
اولان اوچ کون ایچنده اجازت ویره مثلا حین بیعده شرط خیاری اوچ کوندن زیاده ایلسه‌لر واوچ کون مرور
ایلمزدن مقدم بیعه اجازت ویرسه‌لر عقد جوازه منقلب اولور ابوحنیفه قتنده وزفر ایچون خلاف واردر *
امام زفرك جوابی بودرکه اوچ کوندن زیاده ایله شرط خیاری اولان بیع فاسدا منعقد اولور صحیحه عودت
ایلمز بغیر شهود اولان نکاح کبی و بیك درهم ایله بر رطل خمره برعبد اشترا ایدوب بعده درهمی اسقاط وخمری
ابطال ایلمك کبی و برکسنه‌نك تحت نکاحنده درت خاتون وارایکن بردخی نکاح ایدوب اندنصکره دردلك
برینی تطلیق ایلمك کبی بونلرك بریسی صحیح دکلدر زیرا ابتداسی فاسده اولمغله صحیحه منقلب اولمز ابوحنیفه
ایچون دلیل عقلی بودرکه مفسد اولان شرط تقررندن اول زائل اولدی بو تقدیرجه عقد صحیح اولور مثلا
برکسنه سقفده برستونی بیع ایلسه اندنصکره اخراج ایدوب تسلیم ایلسه بیع صحیح اولور ابوحنیفه
حضرتلرینك بو قولی اصحابمزدن اهل عراق قتنده صحیحدر زیرا آنلرك قتنده بیع فاسدا منعقد اولور اندنصکره
شرط حذف اولنمغله فساد مرتفع اولور زیرا مفسد اولان یوم رابعك اتصالیدر چونکه یوم رابعدن مقدم
مفسدکه شرط ایدی حذف اولنمغله عقد صحیح اولور کویا که شرط یوم رابعده مشروط اولمامش بولندی واهل
خراسان قتنده اسقاط شرطه دکین عقد موقوف ایدی اکر یوم رابعدن برجزء مرور ایده‌جك اولورسه
عقد فاسد اولور اکر مرور ایتمیوب اجازت ویررسه بیع صحیح اولور (وعندهما یجوزان بین مدة معلومة
ای مدة کانت) امامین قتنده خیار شرط جائز اولور اکر بایع ومشتریدن هر بری مدت معلومه بیان ایدرسه
قنغی مدت اولورسه یعنی اکر مدت طویله واکر مدت قصیره هر قنغیسی اولورسه اولسون امامین ایچون دلیل
عقلی بودرکه خیار شرطك مشروعیتی دفع غبنه تفکر ایچوندر بو تقدیرجه مدت کثیره‌یه محتاجدر (وان اشتری
علی انه ان لم ینقد الثمن الی ثلاثة ایام فلا بیع صح) اکر برکسنه برشیء اشترا ایلسه شونك اوزرینه‌که اکر اوچ کونه
دکین ثمنی نقد ایلمزسه بیع منعقد اولمیه صحیحدر ائمهٔ ثلاثه قتنده * قیاس بو ایدیکه صحیح اولمیه بو قول
زفرکدر زیرا بو قول بر بیعدرکه بونده اقاله شرط اولنمشدرکه اول شرط عدم نقددر مثلا برکسنه بیعده اقالهٔ
صحیحه‌یی شرط ایلسه یعنی بن سکا شونی بیع ایدرم اما بیع اقاله ایلمك شرطیله دیو قول ایلسه شرط فاسد اولور
او یله اولنجه اقالهٔ صحیحه ایله فاسده اولیجق اقالهٔ فاسده ایله خود بالطریق الاولی فاسد اولور (والی اربعة ایام
لا الا ان ینقد فی الثلاثة) اکر درت کونه دکین ثمنی انتقاد ایدوب تسلیم ایلمزسم دیو شرط ایلسه بیع صحیح اولمز
ابوحنیفه قتنده مکر مشتری اوچ کونه دکین ثمنی انتقاد ایدوب بایعه تسلیم ایلیه بو تقدیرجه بیع صحیح اولور
(وعند محمد یجوز الی اربعة ایام او اکثر) امام محمد قتنده درت کونه ودرت کوندن اکثره اشتراط جائزدر
(وخیار البایع یمنع خروج المبیع عن ملکه) بوندن اسبق بیان اولنمشدرکه شرط خیار متعاقدینك هر برینه
جائزدر امدی بو تقدیرجه بایع اولان کمسنه‌نك خیاری اول مبیعك کندی ملکندن خارج اولمسنه
مانعدر (فان قبضه المشتری فهلك لزمته قیمته) بو صورتده اکر مشتری اول مبیعی مدت خیارده اذن بایعله
قبض ایدوب النده هلاك اولسه مشتری‌یه قیمتی لازم اولور (وخیار المشتری لا یمنع) اما مشترینك خیاری

مبیعك بایع ملكندن خروجنه مانع دكلدر بیع بایع جانبندن لازم اولدیغی اجلدن (فان هلك فی یده لزم الثمن)
اكر اول مبیع مشترینك یدنده هلاك اولسه مشتری یه ثمنی لازمدر (وكذا لو تعیب) كذلك مبیع مشتری
یدنده تعیب اولسه ثمنی لازم اولور زیرا مشتری یده معیوب اولمق ردی منع ایدر (الا انه لا یدخل فی ملك المشتری
الا تحقیقا) اول مبیع نجون بایعك ملكندن خارج اولسه مشترینك ملكنه داخل اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا ثمن
مشترینك ملكندن چقمامشدر وخیار ایسه من له الخیارده عمل ایدر زیرا مبیع مشترینك ملكنه داخل اولمز
اكر داخل اولسه بلا عوض داخل اولمش اولور شخص واحدك ملكنده بدل ومبدل منه جمع اولمق شرعده
نظیری یوقدر * پس امدی واجب اولدركه مشترینك ملكنه داخل اولمیه (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف
واردر زیرا مبیع مالكك ملكندن خروج ایلمشدر اكر مشترینك ملكنه داخل اولمسه ملك بلا مالك لازم كلوردی
شرعده ایسه بونك نظیری یوقدر (فلو اشتری زوجته بالخیار لا یفسد النكاح) اكر بر كمسنه اسیر اولمش
زوجه سن خیار ایله اشترا ایلسه ابو حنیفه قتنده نكاح فاسد اولمز زیرا خیار شرط اعتباریله ملكنه داخل اولمز
امامین قتنده فاسد اولور زیرا مشترینك ملكنه داخل اولور (ولو وطئها فله ردها الا انه بالنكاح الا فی البكر)
اكر خیار ایله اشترا ایلدیكی زوجه سنی وطئ ایلسه ابو حنیفه قتنده مشتری ایچون انی رد ایتمك جائزدر زیرا
انی وطئ ایلمك ما بینلرنده اولان نكاح له در ملك یمین ایله دكلدر الا نجون بكر اولسه وانی وطئ ایلسه انی رد ایلمك
جائز دكلدر زیرا ازاله بكر عیبدر ردی ابطال ایدر (ولو ولدت فی مدته لا تصیر ام ولده) اكر اول مشترینك اشترا
ایلدیكی زوجه سی مدت خیارده ولد كتورسه ام ولدی اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا مشترینك ملكنه
داخل اولمامشدر * امامین قتنده خیاری باطل اولوب مشترینك ملكنده ولد كتورمشدر رده مالك اوله من
(ولو اشتری قریبه او عبدا بعد قوله ان ملكت عبدا فهو حر لا یعتقان فی مدته) بر كمسنه قریب محرمنی خیار
شرط ایله اشترا ایلسه ویاخود اكر بر عبده مالك اولور سم اول عبد حردر قولندنصكره خیار شرط ایله بر عبد
اشترا ایلسه ایكیسی دخی مدت خیارده معتق اولمز ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده معتق اولورلر زیرا
مشترینك ملكنه داخل اولمشلردر اما ان ملكت مقامنه ان اشتریت دیسه مدت خیارده ائمۀ ثلاثه قتنده
معتق اولور زیرا اول كمسنه بعد الشرا عتق انشا ایلمش اولور (ولا یعد حیض المشتراة به فی مدته من الاستبراء)
یعنی شرط خیار ایله اشترا اولنمش جاریه نك مدت خیارده كوردیكی حیض استبرادن عد اولنمز ابو حنیفه قتنده
ملكیت ثابت اولمدیغی اجلدن اما امامین قتنده استبرادن عد اولنور (ولا استبراء علی البایع ان ردت به)
یعنی خیار شرطله رد اولنان جاریه نك بایعنه استبرا یوقدر كركسه رد قبل القبض اولسون كركسه بعد القبض
اولسون ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده بایع اوزرینه استبرا لازمدر اكر بعد القبض رد اولنورسه قیاسا
واستحسانا استبرا لازمدر واكر قبل القبض رد اولنور ایسه قیاسا واجبدر استحسانا واجب دكلدر
(ولو قبض المشتری به المبیع باذن البایع ثم اودعه عنده فهلك فهو علی البایع لارتفاع القبض بالرد لعدم الملك)
اكر مشتری شرط خیار ایله اولان مبیعی اذن بایعله قبض ایلسه صكره مشتری ینه اول مبیعی بایعك یانته
ودیعه طریقیله قوسه مدت خیار اثناسنده بایعك یدنده هلاك اولسه امدی هلاك اولان مبیع بایعه
لازم اولور زیرا مبیعی بایعه رد ایلمك ایله قبض مرتفع اولدی عدم ملك ایچون زیرا ابو حنیفه قتنده مالك
اولمامشدر امدی مالك اولمیجق امانت دخی صحیح دكلدر اما امامین قتنده مالك اولور وامانت دخی صحیح اولور
ومبیعك هلاكی مشتری اوزرینه در (ولو اشترا المأذون به شیأ فابرأه بایعه عن ثمنه بقی خیاره وله الرد لانه یلی
عدم التملك) اكر عبد مأذون خیار شرطله بر شیء اشترا ایلسه واول شیئك بایعی عبد مأذونی ثمنندن ابرا ایلسه
اول ابرا صحیحدر ومشتری مأذونك خیاری باقی قالور وآنك ایچون اول شیئی رد ایلمك واردر استرسه اول مبیعی
بلا ثمن اخذ ایدر استرسه فسخ ایدوب اول مبیعی بایعه بلا ثمن رد ایدر زیرا مشتری ایچون رد جائز اولدیغی عدم
ملكی ولی ایلدیكی اجلدندر ابو حنیفه قتنده اول مبیع مأذونك ملكی اولمامشدر بایع آنی دخی ملك ایدر
وامامین قتنده خیار باطل اولور زیرا قتلرنده بایع انی مأذونه ملك ایلمشدر (ولو اشتری ذمی من ذمی خمرا به
فاسلم فی مدته بطل شراءه كیلا یتملكها مسلما بالاجازة) اكر بر ذمی بر ذمیدن شرط خیار ایله خمر اشترا ایلسه
بعد الشرا اول مشتری مدت خیارده ایكن اسلامه كلسه اشتراسی باطل اولور مسلم اولدیغی حالده خمره بیعی

جائز كورمكله تملك ایلسون ایچون شراسی باطل اولور (خلافا لهما فی الجمیع) امامین ایچون خلاف واردر
جمیع مسائلده فلو اشتری زوجته قولندن بو مسئله یه كلنجه یعنی اشتراسی باطل اولمز امامین قتنده (ومن له الخیار
یجیز بحضرة صاحبه وغیبته ولا یفسخ الا بحضرته) من له الخیار كرك بایع اولسون كرك مشتری اولسون
صاحبنك حضورنده وغیبتنده بیعه اجازت ویرمك واردر كرك قولا كرك فعلا لكن بیعی فسخ ایلمز الا حضورنده
فسخ ایدر ابو حنیفه ومحمد قتنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر وابو یوسفك قولی امام
شافعینك قولیدر صاحبنك حضور وغیبتنده فسخ ایلمك واردر صاحبندن مراد عاقدیندن بریدر معلوم
اوله كه فقهانك حضرت ایله مرادلری علمدن كنایه در زیرا حضور علمه سببدر (فان فسخ وعلم به فی المدة انفسخ
والا تم العقد) اكر من له الخیار بیعی فسخ ایلسه وصاحبی اولان كمسنه اول فسخ ایلدیكی مدت خیارده
بلسه بیع فسخ اولور اكر بلمز ایسه عقد صحیح اولور (ویتم العقد ایضا بموت من له الخیار) من له الخیارك موتی ایله
ینه عقد تمام اولوب خیار باطل اولور امام مالك قتنده بیع منفسخ اولور بزم ایچون دلیل بودركه لزوم عقدده مانع
اولان خیار ایدی خیار ایسه موتله باطل اولوب عقد لازم اولور ورثه یه انتقال ایلمز وشافعی قتنده خیار ورثه یه
انتقال ایدر ومن له الخیارك وارثی كندی مقامنه قائم اولور (وكذا بمضی المدة) وینه عقد تمام اولور وخیار
شرط باطل اولور مدت خیارك مروری ایله (وبالاخذ بشفعة بسبب المبیع) وینه عقد تمام اولور نجون مبیع
سببیله برداری اخذ ایلسه مثلا بر كمسنه اوچ كون خیار شرطله برداری اشترا ایدوب ومدت خیارده
جوارنده اولان دار بیع اولنمقده شفعه ایله اول داری اخذ ایلدكده اول كمسنه نك شفعه ایله اشتراسی بیعه
رضادر عقد تمام اولوب خیار باطل اولور (وبكل ما یدل علی الرضا كالركوب لغیر الاختبار والوطئ والاعتاق
وتوابعه) دخی عقد هر رضایه دلالت ایدن شیئله تمام اولور وخیار باطل اولور دابه یه لغیر الاختبار ركوب كبی
وجاریه یی وطئ كبی وعبدی اعتاق كبی وتوابعی كتابت وتدبیر كبی (ولو شرط المشتری الخیار لغیره جاز وایهما
اجاز او فسخ صح) اكر مشتری خیاری غیری ایچون شرط ایلسه جائزدر اكر مشتری وغیری هر قنغیسی بیعه
اجازت ویررسه صحیحدر ویاخود فسخ ایدرسه جائزدر مشتری قیدی اتفاقیدر زیرا بایع دخی غیری ایچون
شرط ایلسه جائزدر مسطوردركه اكر خیاری جیرانی ایچون شرط ایلسه اكر اسملرینی ذكر ایدرسه جائزدر
اكر ذكر ایلمزسه جائز دكلدر (وان اجاز واحد وفسخ الاخر اعتبر السابق وان كانا معا فالفسخ) واكر متعاقدینك
بری بیعی تنفیذ ایدوب بری فسخ ایلسه سابق هر قنغیسی ایسه اول اعتبار اولنور كرك رد وكرك اجازت اولسون
واكر برینك اجازتی وبرینك فسخی آن واحده معا واقع اولسه بر روایتده فسخ معتبردر زیرا اثر اجازت
مشتری ایچون حلی اثباتدر واثر فسخ اول حلی بایعه ابقادر چونكه ایكی كلام آن واحده واقع اولیجق
ابقا اثباتدن اولیدر زیرا مشتری اوزرینه حرمتی ایجاب ایدر اجازت ایسه اباحتی ایجاب ایدر بو تقدیرجه نجون
محرم ایله مبیح جمع اولسه محرم مبیح اوزرینه ترجیح اولنور (ولو باع عبدین بالخیار فی احدهما فان عینه وفصل
ثمن كل صح والا فلا) اكر بر كمسنه ایكی عبدی بیع ایدوب ایكیسندن برنده خیار شرط ایلسه واكر عبدی تعیین
ایدوب وهر برینك ثمنی تفصیل ایلسه بیع صحیح اولور اكر خیار ایله اولان عبد تعیین اولنمیوب وهر برینك
ثمنی تفصیل اولنمسه بیع صحیح اولمز بو مسئله درت وجه اوزره در بر وجهی ثمن تفصیل اولنوب خیار شرطله
اولان عبد تعیین اولنه بو قسمك بیعی جائزدر زیرا مبیع وثمن معلومدر وایكنجی وجهی ثمن تفصیل اولنمیه
وخیار اولان عبد دخی تعیین اولنمیه واوچنجی وجهی ثمن تفصیل اولنه وخیار شرط اولان عبد تعیین
اولنمیه ودردنجی ثمن تفصیل اولمیه خیار شرط اولان عبد تعیین اولنه بو درت قسمك اولكیسی جائزدر
واوچ قسمی جائز دكلدر (ویجوز خیار التعیین وهو بیع احد شیئین او ثلاثة علی ان یأخذ المشتری ایا شاء)
خیار تعیین جائز اولور وخیار تعیین ایكی شیئك ویا اوچ شیئك برینی بیعدر شونك اوزرینه كه مشتری اول
شیئلردن استدیكنی اخذ ایلیه (ولا یجوز فی اكثر من ثلاثة) خیار تعیین اوچ شیئدن زیادده جائز دكلدر قیاس
بو ایدیكه ایكیده واوچده دخی جائز اولمیه لكن وجه استحسان بودركه بو مقوله بیعده معنای شرط خیار واردر
بو محلده جواز دفع غبن ایچوندركه كندویه موافق اولانی اختیار ایلیه كه تأمل ایلیه بیعدن بو نوعه خود حاجت
متحققدر بو ایسه معنای خیار شرطدر جهالتی نزاعه مؤدی دكلدر (ویتقید تخییره بمدة خیار الشرط)

اول خیاری تعیین صاحبی اولان کمسنه نك خیاری خیار شرطك مدتیله مقید اولور (علی الاختلاف)
شول اختلاف اوزره که ابو حنیفه ایله امامین بیننده واقع اولمشدیکه مدت خیار ابو حنیفه قتنده اوج کوندر
وامامین قتنده مدت معلومه ایله جائزدر (والمبیع واحد والباقی امانة) وبو ذکر اولنان ایکی شیئدن و یاخود
ثلاثه دن مبیع اولان شیء واحددر وواحددن زیاده سی ید مشتریده امانتدر زیرا اول باقی اولان بایعك ملکیدر
انجق تحت عقده داخل اولان بریدر و مصنفك بیع احد شیئین دیدیکی بوکا اشارتدر (فلو قبض الکل فهلك
واحد او تعیب لزم البیع فیه وتعین الباقی للامانة) اکر مشتری خیار تعیین اولنان ایکی شیئك و یا اوچ شیئك
کلیسنی قبض ایتسه و بریسی هلاك اولسه و یاخود مشتری یاننده معیوب اولسه اول تعیب اولانده بیع
لازم اولور بهاسیله وسائری امانت اولمغه متعین اولور وهلاك اولدیغی تقدیرجه بلاشی هلاك اولور امانت
اولدیغی اجلدن فیه ده اولان ضمیر تعیب اولانه راجعدر (وان هلك الکل لزمه نصف ثمن کل او ثلثه)
اکر ایکی شیئك کلیسی هلاك اولسه مشتری یه ایکیسنك نصف ثمنی لازم اولور اکر شیء اوچ ایسه ثلث قیمتی لازم
اولور مثلا ایکی شیء یوزر درهمه اولسه وایکیسی هلاك اولسه اللیشر درهمدن مشتری یه یوز درهم لازم اولور
واکر اوچ شیء اولسه هر برینك ثلث ثمنی لازم اولور هر بری یوزر درهمه اولیجق ینه مشتری یه یوز درهم
لازم اولور زیرا اوچیوز درهمك ثلثی یوز درهمدر (ولیس له رد الکل الا ان ضم الیه خیار الشرط) ودخی
خیار تعیین ایله مشتری اولان کمسنه یه اول مبیعك کلیسن رد ایلمکلك یوقدر مکر مشتری خیار تعیینه خیار
شرطی ضم ایلمش اوله اول زمانده کل مبیعی رد ایلمك جائز اولورله ده اولان ضمیر مشتری یه عائددر والیه ده
اولان ضمیر خیار تعیینه راجعدر (و یورث خیار التعیین والعیب) یعنی وارث اولان کمسنه کندی مورثنك
خیار تعیینه وخیار عیبنه وارث اولور مثلا بر کمسنه آخردن خیار تعیینله و یاخود خیار عیبله برشیء
صاتون السه ومدت خیار اثناسنده فوت اولسه اول مشترینك خیاری وارثنه انتقال ایدرزیرا وارث
مورثك قائم مقامی اولمشدر (لا الشرط ولا الرؤیة) اما خیار شرطله خیار رؤیت وارثنه انتقال ایلمز (ولو اشتریا
علی انهما بالخیار فرضی احدهما لا یرد الاخر) یعنی چون ایکی کمسنه هر بریسی صاحب خیار اولمق اوزره
برشیء اشترا ایلسه لر وایکیسنك بری بیعه راضی اولوب قبول ایلسه برینه اول بیعی رد ایلمك جائزدکادر
ابو حنیفه قتنده زیرا شرط اولنان ایکیسنك معا مخیر اولملریدر بو تقدیرجه ایکیسنك بری خیار ایله منفرد
اولمق جائزدکادر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر یعنی ایکیسنك بری بیعه راضی اولسه واول برینه
رد ایلمك جائزدرزیرا خیارك مشروعیتی بیعده واقع اولان عیبك دفعی ایچوندر (وعلی هذا خیار العیب
والرؤیة) ای علی هذا الاختلاف دیمکدر یعنی خیار عیبده وخیار رؤیه ده حکم وخلاف ماقبلنده اولان
مسئله نك حکم وخلافی کبیدر مثلا خیار عیبده ایکیسی بر عبد اشترا ایلدکدنصکره عیبی ظهور ایتسه
ایکیسنك بری راضی اولوب بری اولمسه راضی اولمیانه رد جائزدکادر وخیار رؤیه ده اولان چون ایکیسی
قبل الرؤیه بر عبد اشترا ایلسه لر بعد الرؤیه بری راضی اولوب بری اولمسه اولمیانه رد جائزدکادر ابو حنیفه قتنده
اما امامین قتنده آخرده قادر اولور (ولو اشتری عبدا علی انه خباز او کاتب فظهر بخلافه اخذه بکل الثمن
او ترك) اکر بر کمسنه بر عبدی خباز اولمق اوزره و یاخود کاتب اولمق اوزره اشترا ایلسه بعده ذکر اولنان
وصفك خلافی ظهور ایتسه یعنی خباز و یا کاتب اولمسه اول حینده مشتری مخیر اولور استرسه اول عبدی
کل ثمنله اخذ ایلر استرسه ترك ایدرزیرا خبازلق وکاتبلك وصف مرغوبدر اما کل ثمنله اخذ خبازلق وکاتبلك
وصفدر اول وصفه ثمندن برشیء مقابل اولمز و بو وصفه ثمندن برشیء مقابل اولمامق مبیعك ردی ممکن
اولدقده در اکر اسبابدن برسبب ایله مبیعك ردی ممکن اولمز ایسه مشتری وصفانك حصهٔ ثمنی ایله بایعك
اوزرینك رجوع ایدر (فصل خیار الرؤیة) بو فصل خیار رؤیه یه متعلق نیجه مسائلی بیاننده در (من اشتری
ما لم یره جاز) شول کمسنه که کورمدیکی شیئی اشترا ایلسه اشتراسی جائزدر شافعی قتنده جائز دکادر بزم دلیلمز
نبی علیه السلامك (من اشتری شیأ لم یره فله الخیار) قول شریفیدر بو حدیث شریف بو بابده نصدر بلامعارض
ترك اولنمز اکر دینلورسه که حکیم بن حزامك روایت ایلدیکی اوزره حدیث بو مسئله یه معارضدر زیرا
نبی علیه السلام حکیم بن حزامه (لا تبع مالیس عندك) بیورمشدر بوندن مراد مالیس بمرئی للمشتری دیمکدر

بز جواب و یررزکه بو نهیدن مراد نهی عن بیع مالیس فی ملکه دیمکدر حکیم بن حزامك قصهٔ حدیثی دخی بوکا
دلالت ایدر بر کون حکیم نبی علیه السلامه کلوب یا رسول الله بعض کمسنه لر کلوب بندن شیء استرلر حالبوکه
استدکاری شیء بنده یوقدر لکن بیع ایدرم واروب چارسودن طلب ایدوب اشترا ایدرم دیدکده حضرت نبی
علیه السلام دخی (لا تبع مالیس عندك) بیورمشلردر امدی بو مسئله نك اوزرینه اجماعدر بر کمسنه مالك
اولمدیغی مرئی شیئی بیع ایلسه بیعدنصکره اول شیئه مالك اولسه بعده تسلیم ایلسه اول بیع جائزدکادر
بو مسئله دلیل واضحدرکه مراد مالیس فی ملکه دیمکدر (وله رده اذا رآه) مشتری اول شیئی کوردکدنصکره
مخیر اولوردیلرسه آلور استرسه رد ایدر (ما لم یوجد ما یبطله) یعنی اول مبیعی رد ایلمك جائزدر مادامکه مشتریدن
خیار رؤیه یی ابطال ایدر شیء ظهور ایلمیه ظهور ایدرسه رد جائز اولمز * یبطله ده اولان ضمیرده راجعدر
(وان رضی قبلها) اکر مشتری قبل الرؤیة اول اشترایه راضی اولورسه ده رد ایلمك جائزدر مشتری رضیت
بما اشترا قبل رؤیه دیسه ینه کوردکدنصکره رد ایلمك جائزدر (ولا خیار لمن باع ما لم یره) کورمدیکی شیئی
بیع ایدن کمسنه یه خیار رؤیت یوقدر یعنی جائزدکادر مثلا بر کمسنه نك مورثی فوت اولوب کندو یه میراثدن
بعض شیء حاصل اولسه کورمدین اول شیئی بیع ایلسه بیعی صحیح اولور اکن خیار رؤیت یوقدر (و یبطل
خیار الرؤیة ما یبطل خیار الشرط من تعییب وتعیب فی یده وتعذر رد بعضه وتصرف لا یفسخ کالاعتاق
وتوابعه) هر شیئکه خیار شرطی ابطال ایدر خیار رؤیه یی دخی ابطال ایدر مثلا مبیع مشترینك یدنده تعییب
وتعیب اولمق کبی ودخی مبیعك بعضی هلاك اولوب بعضیسنك ردی متعذر اولمق کبی ودخی فسخ اولمز
شول تصرفکه اعتاق وتدبیر وکتابت واستیلاد کبی بو جمله خیار رؤیه یی ابطال ایدر * فی یده ده اولان ضمیر
مشتری یه راجعدر (او یوجب حقا للغیر کالبیع المطلق والرهن والاجارة قبل الرؤیة وبعدها) مصنفك او یوجب
قولی ماقبلنده ما یبطل خیار الشرطده اولان ماء موصوله معطوفدر تقدیر کلام هر شیئکه خیار شرطی ابطال
ایلیه خیار رؤیه یی ابطال ایلر شول شیئی دخی ابطال ایدرکه غیره حق ایجاب ایلیه بیع مطلق کبی یعنی بایعك
خیارنده مطلق بیع کبی ودخی رهن واجاره کبی قبل الرؤیه اولسون کرك بعد الرؤیه اولسون زیرا بونلرده فسخ
شرعا متعذر اولدیغی اجلدن خیار باطل اولور و یاخود معنی بو یله اوله که بو قاروده وتصرف لا یفسخ کالاعتاق
وتوابعه قولنه معطوف اوله * او تصرف یوجب حقا للغیر قولنك معناسی یاخود بر تصرف اوله که غیره حق
ایجاب ایلیه (وما لا یوجب حقا للغیر کالبیع بالخیار والمساومة والهبة بلا تسلیم یبطل بعدها لا قبلها) ودخی شول
تصرفکه غیر ایچون حق ایجاب ایلمیه خیار ایله اولان بیع کبی ومساومه کبی وتسلیم اولنمیان هبه کبی بعد الرؤیه
خیار رؤیه یی ابطال ایدر اما قبل الرؤیه ابطال ایلمز (وکفت رؤیة وجه الرقیق والدابة وکفلها) اسقاط خیارده
رقیقك وجهنی کورمك کفایت ایدر ودابه ده یعنی آت وقاطر وحمار کبیلرده یوزین وصغریسن کورمك کفایت
ایدر اما بعض علما قتنده دابه نك قوائمنی دخی کورمك شرطدر (وفی شاة اللحم لا بد من الجس) آت ایچون اشتراسی
مراد اولان شاتك اسقاط خیارنده جس ایلمك لابددر یعنی ال ایله مس ایلمکه محتاجدرکه سمز وارق ایدیکی
معلوم اولسون ایچون (وفی شاة القنیة لا بد من رؤیة الضرع) اما اقتنا ایچون یعنی بسلیوب اولادنی اتخاذ
ایچون اشتراسی مراد اولان شاتك اسقاط خیارنده ضرعنی یعنی ممه سنی کورمك لازمدر (ورؤیة ظاهر الثوب
ان لم یکن معلما کافیة) معلم اولمیان ثوبك اسقاط خیارنده ظاهرنی کورمك کفایت ایدرزیرا ظاهرنی کورمکله
نه ایدیکی معلوم اولور و بو چون ظاهر و باطنی متفاوت اولمدقده در اما متفاوت اولورسه ظاهر و باطنن کورمکه
محتاجدر (ورؤیة علمه ان معلما) اکر اول ثوب معلم ایسه علمی کورمك کفایت ایدرزیرا مقصود علمی کورمکله
حاصل اولور (ورؤیة داخل الدار وان لم یشاهد بیوتها) ودخی دارك داخلنی کورمك اسقاط خیارده
کفایت ایدر اکر اول دارك بیوتنی مشاهده ایلمز ایسه ده (وعند زفر لا بد من مشاهدة البیوت وعلیه الفتوی
الیوم) وامام زفر قتنده اول دارك بیوتنی مشاهده دن لابددر زیرا فی زماننا بیوتك تفاوتی فاحشدر
و بو کون یعنی فی زماننا فتوی امام زفر قولی اوزره در (وان رأی بعض المبیع فله الخیار اذا رأی باقیه) اکر
بر کمسنه مبیعك بعضن کوروب بعضیسن کورمزسه چون باقیسنی کورسه اول کمسنه ایچون خیار واردر یعنی
مخیردر زیرا بعضیسنی کورمکله مقصود حاصل اولمز جائزدرکه کوردیکی شیئله کورمدیکی شیء ما بیننده تفاوت

فاحش اوله (ومایعرف بانماذج كالمكيل والموزون فرؤية بعضه كرؤية كله) شول شيئكه انموذج ايله يعنی
نمونه ايله بيعه تعريف اولنور مكيل وموزون كبی اسقاط خيارده بعضيسن كورمكله كليسن كورمك كبيدر
مثلا برآدم برآخره مكيلاتدن وياموزوناتدن برمقدار شیء كوسترسه اول شيئك اصلنی كوردكدنصكره مخير
اولماز مكر صكره كورديكی اصل نمونه دن اعلی اوله (وفيمايطعم لابدمن الذوق) مطعومات يعنی ينن شيلرده
اسقاط خيار اولمق ايچون ذوقدن لازمدر يعنی آغزايله طاتمغه محتاجدر (ونظر الوكيل بالشراء او القبض
كاف لانظر الرسول) برشيئك شراسنه وكيل اولان كمسنه نك نظری وياخود مبيعك قبضنه وكيل اولانك
نظری اسقاط خيارده كافيدر امامبيعك قبضنه ارسال اولنان رسولك نظری اسقاط خيارده كافی دكلدر*
معلوم اوله كه بواوچ مسئله ده بری شرايه وكيلدر وبری دخی قبضنه وكيلدر وبری دخی رسولدر اماشرايه
وكيل اولانه نيه كه شول شيئك اشتراسنه وكيلم اول وقبضه وكيل اولانه ديه كه بنم كورديكم واشترا ايلديكم
شيئك قبضنه وكيلم اول*رسوله ديه كيم سن بنم رسولم اول شويله كه فلان كمسنه بنی سكا ارسال ايلدی سندن
اشترا ايلديكی شيئی بكا تسليم ايليه سن بوتقديرجه شرايه وكيل اولانك نظری بالاجماع خياری اسقاط ايدر
وقبضه وكيل اولانك نظری ابوحنيفه قتنده خياری اسقاط ايدر ورسولك نظری بالاجماع خياری اسقاط ايلمز
(وعندهما هو كالوكيل) امامين قتنده رسول وكيل كبيدر يعنی انك مبيعی قبض ايلمسيله مشتری
مخير اولمز (وبيع الاعمی وشراؤه صحيح) اعمانك بيع وشراسی وعقود وتصرفاتی صحيحدر مكلف اولديغی
حيثيدن امام شافعی قتنده اول كوزلی اولوب بعده اعمی اولمش ايسه بيع وشراسی صحيح اكر اناسندن
كوزسز طوغمش ايسه اصلا بيع وشراسی صحيح دكلدر زيرا الوان صفاتدن اصلا علمی يوقدر (وله الخيار
اذا اشتری) مذكور اعمی برشیء اشترا ايلسه اكا خيار فسخ واردر (ويسقط بجسه المبيع اوشمه اوذوقه)
اعمی يدن يديله مبيعی جس ايلسه وياخود شم ايلسه وياخود ذوق ايلسه خياری ساقط اولور (فيمايعرف
بذلك) يعنی اعمانك خياری جس وشم وذوقله ساقط اولمسی شول شيلرده اولوركه ذكر اولنان حواسلر ايله
بيلنور (وبوصف العقار له) وبوصف ماقبلنده اولان يسقط يه متعلقدر يعنی اعمانك خياری شول يرده دخی
ساقط اولوركه عقاری وصف ايله اشترا ايلمش اوله زيرا وصف رؤيت مقامنه قائم اولور تجردخی وصف ايله
اولمجق خياری ساقط اولور ابويوسفدن روايتدركه اكر اعمی برمكانده واقف اولسه اكر اول مكانده كوزلی
اولسه اول عقاری اكانشبيه ايتسه اولدخی ديسه كه راضی اولدم خياری ساقط اولور زيرا تشبيه موضع
عجزده حقيقت مقامنه قائم اولور معلوم اولدركه بی زبانك صلاتده شفتيننی تحريك ايلمسی قرائت مقامنه قائم
اولور وحجده باشنده قيل اولميان كمسنه اوستره يی باشنه اجرا ايلسه تراش مقامنه قائم اولور (ومن رأی احد
الثوبين فشراهما ثم رأى الآخر فله اخذهما وردهما الا رداحدهما) شول كمسنه كه ايكی ثوبك برينی كوروب
ايكيسن اشترا ايلسه اشترادنصكره اول ثوب آخری كورسه اول كمسنه مخير اولوراسترسه ايكيسن اخذ ايلر
ديلرسه رد ايلرز برابرينی كورمك ايكيسنه كافی دكلدر اول اجلدن آخرده خياری باقيدر امابرينی اخذ ايدوب
برينی رد ايلمك جائز دكلدر تفريق صفقه واردر حضرت نبی عليه السلام تفريق صفقه دن نهی بيورمشلردر
(ومن رأى شيأ ثم شراه فوجده متغيرا يتخير) شول كمسنه كه برشيئی كوروب اشترا ايلسه اشترادنصكره
اول كورديكی وصفدن متغير بولسه اول كمسنه مخيردر ديلرسه قبول ايدر ديلرسه رد ايدر (والا فلا)
واكر اول كورديكندن متغير دكل ايسه مخير اولمز (وان اختلفا فی تغيره فالقول للبائع) اكر بايع ايله مشتری
اول شيئك متغير وغير متغير اولديغنده اختلاف ايلسه لر قول يمينيله بايعكدر ومشتری يه بينه لازمدر زيرا
لزوم عقده سبب رؤيت سابقه ايديكی ظاهردر تغير ايسه حادثدر اكر عيبله وكرك تبدل هيئت ايله ايكيسی دخی
عارضدر مشتری ايسه عارضی ادعا ايدر بايع ايسه حادثه منكردر واصله تمسك ايلمشدر قول ايسه ظاهر ايله
تمسك ايدنككدر (وان فی الرؤية فللمشتری) واكر بايع ومشتری رؤيت وعدم رؤيتده اختلاف ايلسه لر مثلا
بايع ديسه كه رأيت ومشتری مارأيت ديسه قول بوصورتده مشترينكدر يمينيله زيرا رؤيت منكردر بايع
اوزرينه مشترينك كورديكنه بينه لازمدر (ومن اشتری عدل زطی فباع منه ثوبا اووهب وسلم فله ان يرده
بعيب) وشول كمسنه كه برزطيدن يعنی طائفه هنوددن برهنديدن برعدل يعنی بردنك قماش اشترا ايلسه

وشرادنصكره اول عدلدن برثوبنی بيع ايلسه وياخود بركمسنه يه هبه ايدوب تسليم ايلسه اول مشتری يه
واردركه اشترا ايلديكی ثوبی عيب ايله رد ايليه *منه ده اولان ضمير عدله راجعدر رده ده اولان ضمير مشتری يه
راجعدر ويرده ده اولان ضمير ثوبه راجعدر (لا بخيار رؤية اوشرط) يعنه اول مشتری اشترا ايلديكی ثوبی خيار
رؤيت وخيار شرط ايله رد ايلمك جائز دكلدرز يرا كليسن رد ايلمك متعذر اولمشدر بعضيسی ملكندن چقمسی
سببيله (فصل) بوفصل خيار عيبه متعلق نيچه مسائل بياننده در (مطلق البيع يقتضی سلامة المبيع)
مطلقك بيعه اضافتی صفتك موصوفنه اضافتی قبيلندندر يعنی بيع مطلق شول يعدركه مبيعك هرعيبدن
سالم اولمسنی اقتضا ايدر زيرا اصل سلامتدر سلامت ايسه عرفا وعادة بروصف مطلوب ومرغوبدر
اويله اولسه عرفا مطلوب اولان نقدا مشروط كبيدر (فلمن وجد فی مشريه عيبا رده اواخذه بكل ثمنه)
يعنی اشترا ايلديكی شيئده عيب بولان كمسنه يه جائزدركه انی رد ايليه ياخود كل ثمن ايله اخذ ايليه *رده مبتدا
وخبری فلمن قوليدر (لا امساكه ونقص ثمنه الا برضی بائعه) اما اول مشتريی امساك ايدوب وثمنی تنقيص
ايلمك جائز دكلدر مكر بايعك رضاسی اولمش اوله (وكل ما اوجب نقصان الثمن عند التجار فهو عيب) هرشيئكه
مبيعه نقصان ثمن ايجاب ايليه عند التجار اول شیء عيبدر (فالاباق ولو الی مادون السفر من صغير يعقل عيب)
امدی بوتقديرجه يعقل اولان عبد صغيردن الی مادون السفر اباق ايلمك عيبدر تنقيص ثمنه موجبدر تجار
قتنده الی مادون السفر ديمكدن مراد يعنی شهردن چقمسه ده اصح قول اوزره اباق عد اولنور اماشهردن
خروج ايلسه اتفاق علما ايله اباق عد اولنور اماجاريه غاصبدن اقنديسنه اباق ايلسه اول اباق عد اولنمز
اما غاصبدن آخر يره اباق ايلسه حالبوكه افنديسنك اوينی وبوانی بيلور اولسه اول اباق عد اولنوب عيبدر
(وكذا السرقة والبول فی الفراش) وكذلك يعقل اولان عبد صغيردن سرقه وفراشه بول ايلمك عيبدر
تنقيص ثمنه موجبدر تجار قتنده (وهی فی الكبير عيب آخر) بومذكورات يعنی سرقه واباق وبول فی الفراش
كبير السن اولان كمسنه ده عيب آخردر سبب مختلف اولديغی اجلدن زيرا صغيرده اولان سبب كبيرده
اولان سببك غيريسيدر (فلو ابق اوسرق اوبال فی صغره ثم عاوده عند المشتری فيه رد به) يعنی اكر اول صغير
اولان عبد اباق ايلسه ياخود سرقه ايلسه وياخود صغرده بول ايلسه صكره بواشيانك بری مشترينك ياننده
ايكن ينه صغرده عودت ايلسه اول عيب ايله رد اولنور ايكيسنده سبب متحد اولديغيچون (وان عاوده عنده
بعد البلوغ لايرد) اكر بواشياء ثلاثه نك بری ينه مشترينك ياننده ايكن بعد البلوغ عودت ايلسه رد اولنمز زيرا
ايكيسنده سبب مختلف اولديغی اجلدن زيرا صغرده اولان بول فی الفراش مثانه نك ضعفندندر كبرده ايسه
باطنده مرضدندر وصغرده اباق لهو ولعبه محبتندندر سرقه ايسه قلت مبالاتندندر وبعد الكبر اباق وسرقه
باطنده اولان خباثتندندر (والجنون عيب مطلقا) جنون مطلقا عيبدر جمهور مشايخ قتنده كرك كبرده
اولسون كرك صغرده اولسون زيرا جنون دماغ آفتندندر (فلو جن فی صغره وعاوده عند المشتری فيه
اوفی كبره رد به) مصنفك فلوجن قولی ماقبلنده والجنون عيب مطلقا قولنه تفريعدر يعنی اكر برعبد
صغرنده مجنون اولسه صكره مشتری ياننده ايكن صغرنده ياخود كبرنده ينه جنون عودت ايلسه اول
جنون ايله رد اولنور (والبخر والزفر والزنا والتولد منه عيب فی الجارية لافی الغلام) ودخی بخركه آغزك
بدرايحه سيدر ودخی زفركه قولتغنك بدرايحه سيدر وزنا وزنادن متولد اولمق جاريه ده عيبدر غلامده
عيب دكلدر وبواشيانك جاريه ده عيب اولوب غلامده عيب اولمديغنك حكمتی بودركه زيرا جاريه دن مراد
استفراشدر غلامده مجرد استخدامدر (الا ان يكون من داء) ينه بخروزفر غلامده عيب دكلدر دوبيان
اولنمشيدی الا انجق بوايكيسی مرضدن اولسه لر اول تقديرجه عيوبدن عد اولنورلر زيرا تجار قتنده ثمنی
تنقيص ايدن اشيادندر وشافعی قتنده غلام وجاريه ده مطلقا زنا عيبدر كفر كبی زيرا طبع سليم صحبتندن
تنفر ايدر (والاستحاضة عيب) دخی استحاضه كه جاريه نك قانی مستمر اولوب منقطع اولمامقدر جاريه ده عيبدر
زيرا مستمر اولمسی مرض عد اولنور (وكذا عدم حيض بنت سبع عشرة سنة) كذلك اون يدی سنه لك بنتك
عدم حيضی عيبدرز يرادمك مستمر اولمسی وبالكليه منقطع اولمسی مرضدن ناشيدر بوتقديرجه عيوبدن
اولور (لا اقل) امااون يدی سنه دن اقلده منعدم اولمسی عيب دكلدر زيرا اون يدی سنه انسانك اقصای

بلوغیدر وننساده ایسه عادت اصلیه وقتنده حائض ووقتنده ظاهر اولوب سلامت اوزره اولمقدر خلافی اولیجق مرضدن ناشی اولمش اولور (ویعرف ذلك بقول الامة) یعنی استحاضه واون یدی سنه لك اولان بنتك عدم حیضی بنه اول امه نك قولی ایله بیلنور مثلا استحاضه مستمر اولدی دیسیله یاخود یدی سنه لك اولان بنت الی الان حیض کورمدم دیسیله بیلنور (فترد اذا انضم الیه نکول البائع قبل القبض وبعده هو الصحیح) امدی ذکر اولنان امه ذکر اولنان عیب ایله رد اولنور چقن اول جاریه نك قولنه بایعك یمیندن نکول ایلمسی ضم اولنسه چونکه عیب اول جاریه نك قولیله ثابت اولور بو عیب بایعك یانده اولمدیغنه تحلیف اولنور وبایعك نکولی یعنی کرك قبل القبض وکرك بعد القبض اولسون برابردر وصحیح اولان بودر امام محمد قتنده بایعك یمینی اولمدین قبل القبض رد ایدرز برا قبل القبض بیع ضعیفدر * وشرح وافی اولان کافیده مسطوردرکه چنکم مشتری انقطاع حیضی دعوی ایلسه قاضی انقطاع مدتندن سؤال ایلرا کرمدت قصیره ده ادعا ایدرسه دعواسی استماع اولنمزا کرمدت مدیده ده ادعا ایدرسه دعواسی استماع اولنور مدت مدیده ابو یوسف قتنده اوچ آیدر امام محمد قتنده درت آیدر وابو حنیفه قتنده که قول زفردر ایکی سنه در (والکفر عیب فیهما) دخی کفر غلام وجاریه ده عیبدر زیرا مسلمك طبعی آنك صحبتندن نفرت ایدر عدوی دین اولدیغیچون (وکذا الثیب والدین والسعال القدیم) دخی ثیب عیبدرز یرا علامت کبردر ودین دخی عیبدر زیرا مالیتی حق غرما ایله مقیددر ودخی سعال قدیم عیبدر زیرا قلبنده متمکن اولان مرضدن ناشیدر اما قدیم اولمسه عیب اولمز (والشعر والماء فی العین) وکوزده قیل اولمق وصو اولمق عیوبدندرز یرا بصری ضعیف ایدن شیلردندر وجائزدر عمایه مؤدی اوله (فان ظهر عیب قدیم بعد ما حدث عند المشتری آخر یرجع بالنقصان) یعنی چقن برکسنه برشیئی اشترا ایلسه مشترینك یانده ظهور ایدوب حادث اولان عیبدن صکره برعیب قدیم ظاهر اولسه مشتری اولان کسنه بایعك اوزرینه نقصان ثمن ایله رجوع ایدر (کثوب شراه فقطعه فاطلع علی عیبه) شول ثوب کبی که انی مشتری اشترا ایلدی اندنصکره قطع ایلدی یعنی بجدکدنصکره بر عیبه مطلع اولدی مثلا بلا عیب بیك درهم قیمتی وار ایدی واول عیب ایله قیمتی طقوز یوز درهم اولدی مشتری بایعك اوزرینه یوز درهم ایله رجوع ایدر (ولیس له الرد) اول مشتری یه اول مبیعی رد ایلمك یوقدر یانده حادث اولان عیبدن اوتری (الا ان یرضی البائع بأخذه کذلك فله ذلك) یعنی انی رد ایلمك یوقدر الا چنکه بایع انی اول حادث اولان عیبله آلمغه راضی اولسه اول حینده مشتری یه جائزدر انی بایعه حادث اولان عیب ایله رد ایلیه کذلك قولی معیبا ومقطوعا اخذ اولنان شیئه اشارتدر * بأخذه ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر فله ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (حتی لو باعه المشتری سقط رجوعه) یعنی چقن مشتری عیب قدیم ظهور ایدن ثوبی بیع ایلسه نقصان ثمن ایله رجوع ساقط اولور (فان خاط الثوب او صبغه احمر او لت السویق بسمن ثم ظهر عیبه رجع بنقصانه) یعنی اکر مشتری اولان کسنه اشترا ایلدیکی ثوبی قطعدنصکره دیکسه ویاخود قرمزی یه بویاسه یاخود سویقی یعنی قاورلمش اولان حبك اونی یاغ ایله لت یعنی مزج ایلسه بوندنصکره بو ذکر اولنان اشیانك هر برینك عیبی ظهور ایلسه مشتری اولان کسنه هر برینك نقصانیله رجوع ایدر (ولیس للبائع ان یأخذه) اول عیبی ظهور ایدن ثوبك یاخود سویقك بایعنه انی اخذ ایلمك یوقدر مشتری راضی اولسه ده زیرا اول مبیع مشترینك ملکیله مختلط اولمشدر * معلوم اوله که زیاده یا متصله و یاخود منفصله در وبونلردن هر بریسی یا مبیعدن متولددر ویاخود غیر متولددر * پس امدی مبیعدن متولد اولان زیادهٔ متصله کوزللك وسمزلك کبی بونلر ردی منع ایلمز ظاهر روایتده وغیر متولد اولان زیادهٔ متصله بویامق ودیکمك کبی بالاتفاق ردی منع ایدر وزیادهٔ منفصلهٔ متولده ولد ومیوه کبی ردی منع ایدر وغیر متولده کسب کبی اولدخی ردی منع ایلمز (حتی لو باعه بعد رؤیة عیبه لا یسقط الرجوع) یعنی اکر مشتری اول احمره بویانمش ثوبی ویاخود سمنله لت اولنمش سویقی عیبك رؤیتندنصکره بیع ایدرسه ده عیبك نقصانی ایله رجوع ساقط اولمز * حاصل کلام هر چنکه مشتری مبیعی حابس اولورسه یعنی بایعه تسلیم ممکن اولمز ایسه نقصدن عیب ایله رجوع ایده من اکر حابس اولمز ایسه رجوع ایدر بواجلدندرکه برکسنه برثوب اشترا ایلسه وولد صغیری ایچون قطع ایلسه ودیکسه اندنصکره اول ثوبك عیبنه مطلع اولسه نقصانی ایله رجوع ایده من زیرا خیاطه دن اول اول ولد

صغیر کدر تملیك وهبه ایلمش اولدی وبابانك ولد صغیری ایچون قبضی نفس ایجاب ایله هبه تمام اولور بو تقدیرجه قطع عیب حادث اولدی مشتری ایچون نقصانی ایله رجوع جائز اولور اکن چقن مشتری نقصانی ایله رجوعی مراد ایلدکده بایع ثوبی اول هیئتله قبول ایدرم دیسه مشتری ولد صغیری ایچون ثوبی قطع ایلمك اکا تملیکدر بو تقدیرجه مبیعی حابس اولوب نقصان عیبیله رجوعی ممتنع اولور (ولو اعتق بلا مال او دبر او استولد ثم ظهر العیب رجع) مشتری اولان کسنه اول مشتری اولان عبدی بلا مال اعتاق ایلسه ویاخود مدبر ایلسه ویاخود جاریه یی استیلاد ایلسه بونلردنصکره عیب ظاهر اولسه مشتری نقصان عیب ایله رجوع ایدر استحسان وقیاس ایسه عدم رجوع ایدی (وکذا ان ظهر بعد موت المشتری) ینه نقصان عیب ایله رجوع ایدر مشتری نك موتندنصکره ظهور ایدرسه مشتری فتح را ایله اسم مفعول معناسنه در (وان اعتق علی مال او قتل المشتری لا یرجع بشیء) اکر مشتری اولان کسنه اول عبد مبیعی مال اوزرینه اعتاق ایلسه ویاخود قتل ایلسه هیچ بایعك اوزرینه برشیئله رجوع ایلمز زیرا اول مبیعك بدلنی حبس ایلمشدر وقتل دخی برفعل مضموندر غیرك ملکنده ایکن مباشرت ایدوب قتل ایلسه ضامن اولور * حاصل کلام امتناع رد بودرکه چنکه فعل مضمون مشتریدن اولورسه رجوع ایده من زیرا چقن فعل مضمون اولورسه معنی مبیع ایچون امساك بولنمش اولور نقصان ایله رجوعك شرطی ایسه امساك بولنمامقدر کدر اما چقن فعل مضمون بولنمسه هلاك کبی یاخود فعل بولنسه اما غیر مضمون اولسه رجوع ایدر زیرا امساك بولنمامش اولور امام ابو یوسف قتنده رجوع ایدر زیرا (ان المقتول میت باجله) خواسنه ذاهب اولمشلردر (وکذا لو اکل الطعام کله او بعضه او لبس الثوب فتخرق لا یرجع) وکذلك مشتری اولان کسنه اشترا ایلدکدنصکره طعامك جملهسن ویاخود بعضیسن اکل ایلسه یاخود اشترا ایلدیکی ثوبی لبس ایله تخریق ایلسه نقصان عیب ایله بایعك اوزرینه رجوع ایلمز ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر آنلرك قتنده نقصان عیب ایله رجوع ایدر (وان اشتری بیضا او جوزا او بطیخا او قثاء او خیارا فکسره فوجده فاسدا فان کان ینتفع به رجع بنقصانه والا فبکل ثمنه) واکر مشتری یمرطه ویا جوز ویا قار بوزو قاون ویاخود قثاء ویا خیار اشترا ایلسه وبعده کسر وقطع ایدوب فاسد بولسه فی الجمله منتفع به اولورسه نقصان عیب ایله رجوع ایدر واکر اصلا منتفع به اولمز ایسه کل ثمنی ایله رجوع ایدر یعنی مبیعی ویروب آقچهسنی رد ایدر وبورد نقصان عیب ایله دکادر مبیعك بطلانی ایله در (ولو وجد البعض فاسدا وهو قلیل کالواحد والاثنین فی المائة صح البیع) اکر مشتری اشترا ایلدیکی شیئك بعضیسنی فاسد بولوب حالبوکه فاسد اولان قلیل اولسه یوزده بر ویا ایکی دانه اولمق کبی بو تقدیرجه بیع صحیح اولور (والا فسد ورجع بکل ثمنه) واکر فاسد اولان چوق بولنورسه بیع فاسد اولور مشتری بایع اوزرینه کل ثمن ایله رجوع ایدر ابو حنیفه قتنده زیرا عقدده ذی قیمت وغیر ذی قیمت جمع اولدیغی ایچون بیع فاسد اولور وعبد ایله حری بیع ایلمك کبی اولور اما امامین قتنده قیمتی اولانده عقد صحیح اولور ودینلمشدرکه صحیح وفاسدنده اجماعا عقد فاسد اولور زیرا ثمن تفصیل اولنمامشدر (ومن باع ما شراه فرد علیه بعیب بقضاء باقرار او نکول او بینة رده علی بائعه ولو قبله برضاه لا یرده علیه) وشول کسنه که اشترا ایلدیکی شیئی برآخره بیع ایلسه وکیر واول شیئی ایکنجی بایعك اوزرینه عیب سببیله رد ایلسه اکر اول رد قضاء قاضی ایله اولدیسه کرك قضاء قاضی اقرار ایله اولسون وکرك یمیندن نکول ایله اولسون وکرك بینه ایله اولسون زیرا قضاء قاضی جملهسنك حقنده فسخدر * مسئله برکسنه برآخردن برشیء اشترا ایلسه وبو اشترا ایدن دخی برآخره بیع ایلسه بیع ایلدکدنصکره ایکنجی مشتری مبیع اولان شیئی آنده اولان عیب ایله قضاء قاضی ایله ایکنجی بایعك اوزرینه رد ایلسه وقاضینك قضاسی ایکنجی بایعك بو مبیع معیبدر دیو اقراری ایله اولسه یاخود ایکنجی بایع عیبیله بیع ایلدیکنه یمین تکلیف اولنوب نکولی ایله اولسه ویاخود ایکنجی مشتری معیب اولدیغنه بینه احضار ایلمسیله اولسه اول شیئی اولکی مشتری بایعه رد ایدر واکر قضاء قاضی ایله اولمیوب رضاسیله رد اولنسه بایع اولك اوزرینه رد ایلمز (ومن قبض ما شراه ثم ادعی عیبا لا یجبر علی دفع ثمنه ولکن یبرهن او یحلف بائعه) وشول کسنه که اشترا ایلدیکی شیئی بایعدن قبض ایلسه وقبض ایلدکدنصکره بو شیده عیب واردر دیو دعوی ایلسه

بوتقدیرجه اول مشتری اول شیئك ثمنی بایعه دفع ایلمکه جبر اولنمز لکن مشتری اولان کمسنه دعواسنه
شاهد کتوره ویاخود بایعه اول مبیع اولان شیده عیب اولمدیغنه یمین ویریله (فان قال شهودی غیب دفع
ان حلف بائعه) اکر مشتری اولان کمسنه بوشیء عیبلو اولدیغنه شاهدم واردر لکن غائبلردر دیسه
ثمنی دفع ایدرا کر بایع عدم عیبنه یمین ایدرسه زیرا شاهدلری کلنجه انتظارده بایعه ضرر واردر (ولزم العیب
ان نکل) اکر بایع یمیندن نکول ایدرسه عیب ثابت ولازم اولور زیرا بایعك یمیندن نکولی حجتدر
(ومن ادعی اباق مشریه یبرهن اولا انه ابق عنده) وشول کمسنه که اشترا ایلدیکی عبدك اباقنی دعوی ایلسه
وبایع انی تکذیب ایلسه اولا مشتری یه لازمدرکه عبد کندو یانده اباق ایلدیکنه شاهد احضار ایلیه
(ثم یحلف بالله اقد باعه وسلمه وما ابق قط) مشتری شاهد احضار ایلدکدنصکره اول عبدك بایعنه لفظة الله ایله
یمین ویریلورکه تحقیق بو عبدی بیع ایلدیکنه ومشتری یه تسلیم ایلدیکنه وبوندن اسبق اصلا کندو یانده
اباق ایلمدیکنه (او بالله ماله حق الرد علیك من الوجه الذی یدعی) یاخود بایع اولان کمسنه یه لفظة الله ایله
تحلیف اولنورکه مشترینك دعوی ایلدیکی وجهدن اوزریکه حق ردی یوقیدر * وماله ده اولان ضمیر
مشتری یه راجعدر (او بالله ما ابق عندك قط) ویاخود ینه بایع اولان کمسنه یه لفظة الله ایله یمین ویریلورکه
بو عبد سنك یانکده اصلا اباق ایلمدی دیو (لا بالله لقد باعه وما به هذا العیب) اما بیع وقتنده تحقیق بو عبدی
بیع ایلیوب بو عیب انده اولمدیغنه تحلیف اولنمز (اولقد باعه وسلم وما به هذا العیب) ویاخود تحقیق
بو عبدی بیع ایدوب ومشتری یه تسلیم ایدوب وبو عیب آنده اولمدیغنه دیو تحلیف اولنمز وبو ایکی صورتده
تحلیف اولنمدیغنك عدم جوازی بودرکه بعد البیع وقبل التسلیم بو مقوله عیب حادث اولمق جائز اولدیغی
اجلدندر (وفی اباق الکبیر یحلف بالله ما ابق منذ بلغ مبلغ الرجال) اکر دعوا عبد کبیرك اباقنده اولورسه
بایعه لفظة الله ایله یمین ویریلورکه بو عبد مبلغ رجاله بالغ اولدیغی کوندن بو کونه دکین اباق ایلمدی دیو زیرا
حالت صغرده اباق بعد البلوغ ردی ایجاب ایلمز (وعند عدم بینة المشتری علی اباقه عنده یحلف البائع
عندهما انه ما یعلم انه ابق عنده) ومشتری اولان کمسنه بو عبدك کندی یانده اباق ایلدیکنه بینه سی اولمدقده
اول عبد کندی یانده ایکن اباق ایلمدیکنه علی اولدیغنه یمین ویریلور بو تحلیف امامین قتنده در
(واختلفوا علی قول الامام) امام اعظم قولنده ایکی قول اوزره اختلاف اولنمشدر برقولده تحلیف اولنور
وبرقولده تحلیف اولنمز وبو قول اصح قولیندر (فان نکل علی قولهما حلف ثانیا کما مر) اکر بایع اولان
کمسنه یمیندن نکول ایدرسه امامین قولی اوزرینه عبد رد اولنمق ایچون ثانیا تحلیف اولنور یعنی برکره دخی
تحلیف اولنور نتکیم بیانی مرور ایلمشدر (ولو قال بائعه بعد التقابض بعتك هذا مع آخر وقال المشتری
بل وحده فالقول له) واکر مبیع اولان شیئك بایعی بعد التقابض یعنی مشتری مبیعی وبایع ثمنی قبض
ایلدکدنصکره بایع بن سکا بو شیئی بر آخر ایله بیع ایلدم دیسه ومشتری دخی دکلدر سن بکا بونی یالکز بیع ایلدك
دیسه بو تقدیرجه قول مشترینکدر یمین ایله زیرا حاصل اختلاف مقبوضك مقدارنده واقع اولمشدر
بو تقدیرجه قول قابضکدر زیرا قبضك زیاده سنه منکردر حتی غاصب اولان کمسنه مغصوبده زیاده یی
منکر اولسه قول غاصبکدر * پس امدی غاصبده بویله اولیجق بو مسئله ده خود اولی بالطریقدر
(وکذا لو اتفقا فی قدر المبیع واختلفا فی المقبوض) ودخی قول مشترینکدر چونکه بایع ایله مشتری اول مبیعك
مقدارنده اتفاق ایدوب مقبوضنده اختلاف ایلسه لر مثلا بر آدم ایکی جاریه اشترا ایلسه بایع اولان کمسنه
ایکیسن معا قبض ایلدك دیسه مشتری اولان کمسنه برین قبض ایلدم دیسه قول مشترینکدر زیرا قول
قابضکدر (ولو اشتری عبدین صفقة وقبض احدهما ووجد بالمقبوض او بالاخر عیبا ردهما او اخذهما)
واکر برکمسنه ایکی عبدی صفقهٔ واحده ده اشترا ایدوب برین قبض ایلسه مقبوضده یاخود اول بر آخرده
عیب بولسه استرسه ایکیسن رد ایدر استرسه ایکیسن اخذ ایدر زیرا صفقه ایکیسنك قبضی ایله تمام اولور
(ولا یرد المعیب وحده الا ان ظهر العیب بعد قبضهما) اما اول معیب اولیانی آلوب ومعیب اولانی یالکز رد
ایلیه زیرا تفریق صفقه واردر وتفریق صفقه دن ایسه نهی وارد اولمشدر دیو بیان اولنمشیدی الا شو زمانده
معیبك ردی جائز اولوردی چونکه اول عیب ایکی عبدك قبضندنصکره ظهور ایلیه (ولو وجد بعض الکیلی

اوالوزنی معیبا بعد القبض رد کله او اخذه) چونکه بر آدم بر مکیل ویا بر موزون شیء اشترا ایلسه واول مکیلك
ویاخود اول موزونك بعد القبض بعضیسن معیب بولسه جمله سن رد ایلیه ویاخود جمله سن اخذ ایلیه زیرا
مکیلات وموزونات حکما وتقدیرا شیء واحد حکمنده در اکر حقیقت اشیا ایسه ده زیرا بونلرده مالیت
وتقوم اجتماعی اعتباری ایله در یوخسه بردانه مال متقوم اولمغه صالح دکلدر (وقیل هذا) ودینلدیکه
کلیسن اخذ ایلمك ویاخود کلیسن رد ایلمك (ان لم یکن فی وعائین) چونکه بو مبیع اولان کیلی ویاخود وزنی
ایکی وعاده اولمدیغی تقدیرجه در (والا فهو کالعبدین) اکر ایکی وعاده اولسه اول شیء عبدین حکمنده اولور
یعنی * اول معیب اولانی رد ایلیه چونکه عیب اول ایکیسنك قبضندنصکره ظهور ایلسه (ولو استحق بعضه
بعد القبض لیس له رد ما بقی) چونکه اول کیلینك ویاخود وزنینك بعضیسی بعد القبض غیره مستحق اولسه
مشتری ایچون اول باقی قلانی رد ایلمکلك یوقدر زیرا تبعیض اولنمقده ضرر یوقدر بلکه معیب اولانی رد
ایلمك جائز اولور واستحقاق تمام صفقه یی منع ایلمز (بخلاف الثوب) ثوب بو مسئله نك خلافیدر مثلا مبیع
چونکه ثوب اولسه وبعضیسی غیره مستحق اولسه باقیسنك ردنده مخیردر زیرا تبعیض بونده عیبدر ومضردر
(ومداواة المعیب بعد رؤیة العیب ورکوبه رضی) معیب اولان مبیعه عیبك رؤیتندنصکره مداوات یعنی
دوا ایدوب تیمار ایلمك ودخی معیب اولان دابه یی کند وحاجتی ایچون رکوب قبوله رضادر زیرا دوا ایلمك
وبنمك ابقایه دلیلدر (ولو رکبه لرده او سقیه او شرآء علفه ولا بد له منه فلا) اول معیب اولان دابه یی واروب
بایعك اوزرینه رد ایلمك ایچون راکب اولسه ویاخود صو ویرمك ایچون راکب اولسه ویاخود علفی اشترا
ایچون راکب اولسه حالبوکه اول راکبه بورکوبدن چاره یوقدر یعنی غنا یوقدر بو تقدیرجه رضا اولمز * له ده
اولان ضمیر مشتری یه راجعدر منه ده اولان ضمیر رکوبه راجعدر (ولو قطعت ید المبیع بعد قبضه او قتل بسبب
عند البائع رده واخذ ثمنه) اکر برکمسه اشترا ایلدیکی مبیعك قبضندنصکره سرقه سببیله یدی قطع اولنسه
ویاخود بر سببله بایعك یانده قتل اولنسه قطع اولندیغی صورتده انی رد ایلیه وقتل اولندیغی صورتده ثمنی اخذ
ایلیه امام اعظم قتنده زیرا بو صورتلرده غیره مستحق اولمق مرتبه سنده در (وقالا رجع بفضل ما بین کونه سارقا
وغیر سارق) وامامین دیدیلرکه مشتری اولان کمسنه اول عبدك سارق اولمقلغنك وغیر سارق اولمقلغنك ما بیننده
اولان فضله ایله رجوع ایلر مثلا غیر سارق ایکن یوز درهم دکردی وسارق اولدیغی حالده سکسان درهم
دکردی یکرمی درهم ایله رجوع ایلیه (او قاتلا وغیر قاتل) ودخی قاتل وغیر قاتل اولمقلغنك ما بیننده اولان
فضل ایله رجوع ایلیه مثلا قاتل اولمدیغی حالتده بیك درهم دکردی وقاتل اولدیغی حالتده بشیوز درهم دکردی
بشیوز درهم ایله رجوع ایلیه (ان لم یعلم بالعیب عند الشرآء والا فلا) یعنی مشترینك ذکر اولنان عبدی
رد ایلمسی ویاخود ثمنی اخذ ایلمسی چونکه شرا وقتنده اول عیبك وجودینی بلمسه واکر وقت شراده اول عیبك
موجود اولدیغنی بیلور ایسه رد ایلمك ونقصان ثمن ایله رجوع ایلمك جائز دکلدر (ولو تداولته الایدی ثم قطع
فی ید الاخیر رجع الباعة بعضهم علی بعض کما فی الاستحقاق) اکر مبیع اولان شیء ایدی یه تداول ایلسه یعنی
برالدن براله یعنی برملکدن برملکه انتقال ایلسه واخیر اولان مشترینك یدنده قطع اولنسه بایعلر بربرلری اوزرینه
رجوع ایدرلر ابو حنیفه قتنده استحقاقده اولان حالت کبی * لفظ باعه بایعك جمعیدر (وعندهما یرجع الاخیر
علی بائعه لا بائعه علی بائعه) وامامین قتنده اول اخیر اولان مشتری کندو بایعنك اوزرینه رجوع ایلر مثلا
بر مبیعی زید عمروه بیع ایلدی عمرو دخی بکره بیع ایلدی وبکر خالده بیع ایلدی امدی خالدکه اخیر مشتریدر
بایعی اولان بکرك اوزرینه رجوع ایدر وبکر عمروه رجوع ایلمز امامین قولنده اما امام اعظم قولنده زیده
وارنجه رجوع اولنور (ولو باع بشرط البرآءة من کل عیب صح وان لم یعد العیوب) چونکه بایع اولان کمسنه
برشیئی هر عیبدن بری اولمق شرطیله بیع ایلسه بیع صحیح اولور واکر اول مبیعده اولان عیوبی بایع اولان
کمسنه عد ایلمدی ایسه ده (ویدخل فی البرآءة الحادث قبل القبض عند ابی یوسف) کل عیبدن برائت شرطیله
اولان بیعده قبل القبض حادث اولان عیب داخل اولور ابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف
واردر آنك قتنده حین عقدده موجود اولان عیب داخل اولور قبل القبض حادث اولان داخل اولمز

(باب البیع الفاسد)

بو باب بیع فاسدك احكامی بیاننده در وقتا كه مصنف بیع صحیحدن فارغ اولدی ایسه بیع فاسده شروع ایلدی
وبیع برقاچ نوعدر بری بیع صحیحدر وبری بیع فاسددر وبری بیع باطلدر وبری بیع مكروهدر وبری بیع
موقوفدر * بیع صحیح اولدركه ذاتا وصفة مشروع اوله وبیع فاسد اولدركه ذاتا مشروع اولوب صفة مشروع اولمیه
وبیع باطل اولدركه ذاتا وصفة مشروع اولمیه وبیع مكروه اولدركه اصلی ووصفی صحیح اوله لكن برمنهی شیء
مجاورت ایلمش اوله جمعه اذانی وقتنده اولان بیع كبی وبیع موقوف اولدركه اصلی ووصفی صحیح اولوب
علی سبیل التوقف ملكی افاده ایلیه اما غیرك حقی تعلق ایلمكله تمام ملكی افاده ایلمز (بیع مالیس بمال والبیع به
باطل كالمیتة والدم والحر) مال اولمیان شیئی بیع ایلمك ومال اولمیان شیئله برشیء آخری بیع ایلمك باطلدر میته
ودم وحر كبی زیرا بیعك شرطی ثمن ومثمن مال غیر محرم اولمقدر مذكورات ایسه مال عد اولنور اشیادن
دكلدر * بو ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر وشیء آخری مال اولمیانه بیعه مثال بعت هذا الشیء
بهذه المیتة (وكذا بیع ام الولد والمدبر) ودخی ام ولدك ومدبرك بیع اولنملری باطلدر وام ولدك بیع اولنمسی باطل
اولدیغنك وجهی حضرت نبی علیه السلامك (اعتقها ولدها) قول شریفیدر ومدبرك بیعی باطل اولمسنك
وجهی بودركه سبب حریت فی الحال منعقد اولدیغی اجلدندر اگرچه تدبیرده حریت منعقد اولمسه بعد موت
المولی مدبر اولان عبد معتق اولمزدی (وكذا بیع المكاتب الا ان یجیزه) ودخی عبد مكاتبك بیع اولنمسی باطلدر
مگر كه مكاتب كندیسی بیع اولنمغه اجازت ویره بو تقدیرجه بیع اولنمسی صحیح اولور وبر روایتده اجازت ویرسه ده
بیعی صحیح دكلدر (وكذا بیع مال غیر متقوم كالخمر والخنزیر بالثمن) ودخی متقوم اولمیان مالی یعنی خمر وخنزیر كبی
ثمن ایله یعنی دراهم ودنانیر ایله بیع ایلمك باطلدر اما عروض ایله یعنی متاع ایله بیع ایلمك فاسددر زیرا خمر وخنزیر
اهل ذمت قتنده مالدر اما مال غیر متقومدر زیرا شرع شریف خمر وخنزیرك اهانتنه وترك اعزازنه امر
ایلمشدر (وبیع قن ضم الی حر وذكیة ضمت الی میتة وان بین ثمن كل) ودخی حره ضم اولنمش قنك یعنی عبدك
بیع اولنمسی ومیته یه ضم اولنمش ذكیه یعنی شرعا مذكاتك بیعی باطلدر ابو حنیفه قتنده اگر هر برینك ثمنی
بیان اولنمش ایسه ده ینه باطلدر زیرا مال دكلدر (وعندهما یصح فی العبد والذكیة ان بین الثمن) امامین قتنده
عبدده وذكیه ده بیع صحیح اولور اگر هر برینك ثمنی بیان اولنورسه زیرا ثمن معین ایله ایكیسی حقنده عقد
صحیح اولدیغیچون ضم اولدیغی حالده بیعلری صحیح اولور (وصح فی قن ضم الی مدبر او الی قن غیره بالحصة)
یعنی مدبره ضم اولنمش عبدده ویاخود برآخرك قتنده ضم اولنمش عبدده بیع صحیح اولور حصه سیله یعنی ثمندن
بهاسیله زیرا بعض علما مدبرك جواز بیعنه ذاهب اولمشلردر (وكذا فی ملك ضم الی وقف فی الصحیح) ودخی
بیع صحیح اولور شول ملكده كه بر وقفه ضم اولنمش اوله قول صحیحده زیرا وقف مال متقومدر فی الجمله بیعه قابلدر
بو اجلدن اتلاف ایدن ضامن اولور ووقف ابتداء عقدده داخل اولور آندنصكره عقددن چقار بو تقدیرجه
ضم اولان ملكه وقفدن فساد سرایت ایلمز وبعضیلر قتنده بیع صحیح اولمز حر ایله عبدده صحیح اولمدیغی كبی
اما اصح اولان اول كی مسئله در یعنی صحیح اولاندر (وبیع العرض بالخمر او بالعكس فاسد) وعروض تجارتدن
اولان اشیایی خمره ویاخود خمری عروضه بیع ایلمك فاسددر (وكذا بیعه بالخنزیر) ودخی عروضی خنزیره
بیع ایلمك فاسددر (ولا یجوز بیع طیر فی الهواء) ودخی هواده اولان طیرك بیعی جائز اولمز قبل الاخذ مملوك
اولمدیغی اجلدن (وسمك لم یصد او صید والقی فی حظیرة لا یؤخذ منها بلا حیلة او دخل الیها بنفسه ولم یسد
مدخله) ودخی صوده اولوب صید اولمیان بالغك ویاخود صید اولنوب بر كوله القا اولنسه كه اول كولدن
اخذی بلا حیله قابل اولمیه ویاخود بالق كندی بنفسه اول كوله داخل اولسه اما مدخلی سد اولنمسه بو مقوله
بالغك بیعی جائز دكلدر * منها والیها ده اولان ضمیر حظیره یه راجعدر بنفسه ومدخله ده اولان ضمیرلر سمكه راجعدر
(وان صید والقی فیها وامكن اخذه بلا حیلة صح) واگر سمك صید اولنوب كبیر واول كوله القا اولنسه وحیله سز
اخذ اولنمسی ممكن اولور ایسه بیع صحیح اولور زیرا تسلیمنه قادر برشیء بیع ایلمش اولور (ولا بیع الحمل والنتاج)
ودخی بطنده اولان حمل ونتاجك بیعی جائز دكلدر حمل آدمیه قارننده اولان جنیندر ونتاج حیوانات
قارننده اولان اولاددر وبو مذكورات معدوم قبیلندن اولدقلری اجلدن حضرت رسول علیه السلام
بیع اولنمسندن نهی بیورمشلردر (واللبن فی الضرع) ودخی ممه ده اولان سودی بیع ایلمك جائز دكلدر مقداری

معلوم دكلدر وممه ده اولان ریح ممیدر یوخسه قانمیدر معلوم اولمامغله بیعی جائز دكلدر (وكذا اللؤلؤ فی الصدف
والصوف علی ظهر الغنم) ودخی صدفده اولان انجویی وظهر غنمده اولان صوفی بیع ایلمك جائز دكلدر زیرا
لؤلؤ صدفده اولمسی مجهول الوجود والمقداردر وصوفك ظهر غنمده بیعی جائز اولمدیغی موضع قطع معلوم
اولمدیغی ایچوندر (خلافا لابی یوسف فیهما) لؤلؤده وصوفده ابو یوسف ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده
بونلرك بیعی جائزدر (ولا بیع اللحم فی الشاة) دخی انی شاة ایچنده بیع ایلمك جائز دكلدر مثلا ذبح اولنمش
قیونك انی شوقدر وقیه در دیو بیع ایلمك جائز دكلدر زیرا احتمالدركه ات ارق اوله ویاخود سمز اوله نزاعه
مؤدی اولور (وضربة القانص) ودخی ضربة قانصك بیعی جائز دكلدر ضربة القانصدن مراد صیاد
برآخره شو الده اولان شبكه یعنی آغی بر كره آتقده صیددن نه حاصل اولورسه سكا بیع ایدرم دیمكدر
مجهول اولدیغی اجلدن باطل اولمشدر وتهذیب الازهریده قانص لفظی غائص دیو روایت ایلمشدر بو تقدیرجه
صیادك صید ایچون صویه طالمسندن ویاخود انجو ایچون دریایه غوص ایلمسندن صیادت اولور
(وجذع فی سقف وذراع من ثوب وان ذكر قطعه) ودخی سقفده اولان دیره كی وثوبدن برذراع بیع ایلمك
جائز دكلدر اگر اول مبیعك قلع وقطعنی عند البیع ذكر ایدرسه ده زیرا بلا ضرر تسلیمی ممكن دكلدر
(فلو قطع الجذع او قطع الذراع وسلم قبل الفسخ عاد صحیحا) پس بایع اول جذعی قطع یا ثوبدن بر ذراعی قطع
ایدوب مشتری یه فسخدن اول تسلیم ایلسه بیع صحیحه عودت ایدر یعنی صحته منقلب اولور مفسد زائل
اولدیغی اجلدن (ولا المزابنة وهی بیع التمر علی النخل بتمر مجذوذ مثل كیله خرصا) ودخی بیع مزابنه
جائز دكلدر بیع مزابنه اكا دیرلر كه خرما شجرینك اوزرنده اولان تمری ظن وتقدیر ایله اولان كیلی قدر قطع
اولنمش تمره بیع ایلمكدر مثلا برخرمانك اوزرنده اولان تمری ظن وتخمین ایله بو مقدار كیلدر دیو قطع اولنمش
خرمایه بیع ایلمكدر مزابنه نك معناسی مدافعه در وبو بیعه مزابنه تسمیه اولنمسنك وجهی بودركه مدافعه
منازعه یه مؤدی اولور (والمحاقلة وهی بیع البر فی سنبله ببر مثل كیله خرصا) ودخی بیع محاقله جائز دكلدر
بیع محاقله اكا دیرلر كه سنبلنده اولان بغدایی ظن وتخمین ایله نقدر كیل ایسه خارجدن اولقدر بغدایه
بیع ایلمكدر زیرا تماثل اولان اشیاده جهالت ربوایه مفضیدر (ولا البیع بالملامسة والمنابذة والقاء الحجر
بان یتساوما سلعة فیلزم البیع لو لمسها المشتری او وضع علیها حجرا او نبذها الیه البائع) ودخی بیع ملامسه
ومنابذه والقاء حجر ایله جائز دكلدر مثلا ایكی كمسنه برسلعه تساوم ایلسه لر وحكم مشتری اول سلعه یی الیله
لمس ایلسه ویاخود اوزرینه برحجر وضع ایلسه ویاخود بایع انی مشتری یه نبذ یعنی طرح ایلسه بیع لازم اوله
وبو ذكر اولان اقسام بیع جاهلیتده جاری ومتعارف ایدی نبی علیه السلام اوچندن دخی نهی بیورمشلردر
ولمسها او علیها او نبذها ده اولان ضمائر سلعه یه راجعدر (ولا بیع ثوب من ثوبین الا بشرط ان یأخذ ایهما شاء)
ودخی ایكی ثوبدن برثوبی بیع ایلمك جائز دكلدر مگر كه مشتری اول ایكی ثوبدن هر قنغیسن مراد ایدینورسه
انی اخذ ایلمكی شرط ایلسه بو تقدیرجه مجهولیت مرتفع اولوب بیع صحیح اولور (ولا بیع المراعی ولا اجارتها)
دخی مرعالرك یعنی اوتلاقلرك بیعی واجاره سی صحیح دكلدر زیرا بین الناس مشترك اولان اشیادندر
نبی علیه السلامك (الناس شركاء فی ثلاث الماء والنار والكلأ) حدیث شریفنجه (ولا النحل بلا كوارات
خلافا لمحمد) دخی كوارهسز یعنی قوانسز اری بیع ایلمك جائز دكلدر امام محمد ایچون خلاف واردر آنك قتنده
بیعی جائزدر وفتوی امام محمد قولی اوزرینه در (ولا بیع دود القز وبیضه) ودخی ابریشم قوردنی وییرطه سنی
یعنی تخمنی بیع ایلمك جائز دكلدر ابو حنیفه قتنده زیرا هوام قسمندندر وییرطه سی ایسه بعینه منتفع به دكلدر
(وعند ابی یوسف یجوز فی الدود اذا كان مع القز وفی البیض عنه قولان) ابو یوسف قتنده قوردی بیع صحیح اولور
پس ابریشمی معا اولسه وییرطه سنده ابو یوسفدن ایكی قول واردر برقولده ضرورت ایچون بیعی مطلقا جائزدر
بو قولده امام محمد ایله بیله در وبرقولده بیعی جائز دكلدر بو قولده ابو حنیفه ایله بیله در (وعند محمد یجوز بیعهما مطلقا
وهو المختار) وامام محمد قتنده ایكیسینك دخی بیعی جائزدر مطلقا گرك ابریشم ایله اولسون گرك ابریشمسز اولسون
وییرطه سن دخی بیع ایلمك جائزدر ومختار اولان بودر (ولا بیع الآبق الا ممن یزعم انه عنده) دخی عبد آبقك
بیعی جائز دكلدر زیرا بایع تسلیمنه قادر دكلدر الا شول كمسنه یه جائز اولور كه اول عبد آبق كندو یاننده اولدیغی

زعم ایلیه مثلا برکمسنه عبد آبقك صاحبنه دیسه که اباق ایلین عبدك موجود در بکا بیع ایله بو تقدیرجه
بیع صحیح اولور زیرا ایدنده اولمغله تسلیمنده عجز زائل اولمش اولور * بر عمنك تحتنده اولان ضمیر مستتر الامن ده
اولان من لفظنه راجعدر * انه ده اولان ضمیر آبقه راجعدر وعنده ده اولان ضمیر یته من لفظنه راجعدر
(فان عاد قبل الفسخ لا ینقلب صحیحا) اکر اول عبد آبق قبل الفسخ عودت ایلسه عقد صحیحه منقلب اولماز
زیرا واقع اولان عقد باطل ایدی (وقیل ینقلب) ودینلدیکه عقد صحیحه منقلب اولور و بو قول ابو حنیفه دن
روایتدر زیرا عقد مالیتك قیامی ایچون منعقد اولمشیدی مانع اولان تسلیمده عجز ایدی اول عجز ایسه
زائل اولدی بو تقدیرجه عقد صحیحه منقلب اولور (ولا لبن المرأة ولو بعد الحلب) ودخی نسا طائفه سنك
سودینی بیع جائز دکلدر اکر صاغلدقدن صکره ده اولورسه آدمینك جزئی اولمغله جائز دکلدر زیرا بیعنده
اهانت واردر حره وامه بو حکمده برابردر (وعند ابی یوسف یصح فی لبن الامة) وابو یوسف قتنده جاریه نك
سودنده بیع صحیح اولور چونکه نفسنده جائز اولدی جزئنده دخی اولمق جائزدر (ولا شعر الخنزیر ولکن یباح
الانتفاع به للخرز ضرورة) ودخی شعر خنزیرك بیعی جائز دکلدر لکن انکله انتفاع مباح اولور بعض نعال دیکمك
ضرورتی ایچون خرز خاء معجمه نك فتحیله ورانك سکونیله دیکمك معناسنه در (ویفسد الماء القلیل عند ابی یوسف
لا عند محمد) ودخی اول شعر خنزیر ماء قلیله دوشمسی ماء قلیلی افساد ایدر ابو یوسف قتنده اما امام محمد قتنده
ماء قلیلی افساد ایلمز زیرا انك قتنده انتفاعی مباح اولمقلق طهارتنه دلیلدر (ولا بیع شعر الادمی ولا الانتفاع به
ولا بشیء من اجزائه) ودخی بنی آدمك شعرینی بیع ایلمك جائز دکلدر و انکله انتفاع دخی جائز دکلدر
اجزاسندن برشیئله بیع و انتفاع دخی جائز دکلدر زیرا آدمی مکرمدر کرامتی ایچون جائز دکلدر (ولا بیع جلود
المیتة قبل الدباغ ویجوز بعده وینتفع بها) ودخی دباغتدن مقدم جلود میته یی بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا
نجاستی ایچون منتفع به دکلدر اما دباغتدن صکره بیعی جائز اولور وانکله انتفاع دخی جائز اولور (ویباع عظمها
وینتفع به) ودخی میته نك کمککی بیع اولنور وانکله انتفاع دخی اولنور * عظمهاده اولان ضمیر میته یه راجعدر
(وکذا عصبها وقرنها وصوفها وشعرها ووبرها) وکذلك میته نك سکری و بوینوزی وصوفی وقیلی ووبری که
دوه نك یوکیدر بیع اولنور ودخی انکله انتفاع دخی اولنور زیرا بو مذکورات طاهر اولان اشیادندر
معدوم الحیات اولدقلری ایچون موت حلول ایلمز (وکذا عظم الفیل) وکذلك فیل کمککی بیع اولنور وانکله
انتفاع اولنور ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده زیرا فیل انلرك قتنده سباع بهایم منزله سنده در نجس العین
دکلدر (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی امام محمد قتنده فیلك کمککی بیع اولنمز وانتفاع دخی
اولنمز زیرا انك قتنده خنزیر کبی نجس العیندر اما مختار اولان امامین قولیدر (ولا یجوز بیع علو سقط)
ودخی ساقط اولمش علوك بیعی جائز دکلدر مثلا ایکی کمسنه بر دارده ساکن اولسه لر بری علونه مالك اولسه
و بری سفلنه مالك اولسه وعلوده اولان بنا ساقط اولسه بو ساقط اولان علوی بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا
حق تعلی مال دکلدر ومحل بیع ایسه مال اولان شیدر و بعد السقوط صاحبنه انجق حق تعلی و برینه
ارجاع ایلمك حقی واردر (ولا المسیل ولا هبته) ودخی سیل جاری اولان یری بیع وهبه جائز دکلدر زیرا کان
سیل صوینی نه مقدار یری اشغال ایلدیکی معلوم اولمدیغی اجلدن * اما موضع وحد بیان اولنسه بیع جائز اولور
بو مسئله قاضیخانده مسطوردر (وصح فی الطریق) اما طریقده بیع وهبه جائز وصحیح اولور طول وعرض ایله
معلوم اولدیغی اجلدن (ولا بیع شخص علی انه امة فاذا هو عبد) ودخی شول شخصك بیعی جائز اولمزچن
انی جاریه اولمق اوزره بیع ایده لر وحالبوکه اول شخص عبد در عکسی دخی ذکر وانثاده جائز دکلدر (ولو باع کبشا
فاذا هو نعجة صح ویخیر) اکر برکمسنه ارکك قیونی بیع ایلسه حالبوکه اول قیون نعجه در یعنی انثادر
بیع صحیح اولور ومشتری مخیر اولور استرسه قبول ایدر استرسه رد ایدر زیرا ذکر وانثی بو مسئله ده جنس
واحد حکمنده در مقصود دخی متقاربدر (ولا شراء ما باع باقل مما باع قبل نقد الثمن) ودخی برکمسنه
بیع ایلدیکی شیئی اقچه سن نقد ایلمزدن مقدم یعنی بهاسن ویرمزدن مقدم بیع ایلدیکی شیئی بهاسندن اقل ایله
اشترا ایلمك جائز دکلدر مثلا برکمسنه بر جاریه یی بیك درهمه بیع ایدوب مشتری دخی مزبور جاریه یی قبض
ایدوب ثمنی ویرمزدن مقدم بایع مزبور مشتریدن جاریه یی بشیوز درهمه اشترا ایلسه ثانی فاسددر

(وکذا شراؤه مع غیره بثمنه الاول قبل نقده) و بنه بیع ایلدیکی شیئله معا بر غیری شیئی ثمن اول ایله ثمنی تسلیم
ایلمزدن مقدم اشترا ایلمك جائز دکلدر (ویصح فی الغیر بحصته) اما بیع غیریده حصه سیله صحیح اولور مثلا برکمسنه
بشیوز درهمه بر جاریه بیع ایدوب ومشتری دخی جاریه یی قبض ایلسه بعده مشتری اولان کمسنه مزبور
جاریه نك بهاسنی بایعه ویرمزدن مقدم بر آخر جاریه ایله اشترا ایلدیکی جاریه یی بایع مزبوره بنه بشیوز
درهمه بیع ایلسه ثمنی مقبوض اولمیوب کندو بیع ایلدیکی جاریه نك اشتراسی جائز دکلدر زیرا بیع فاسددر
اما ضم اولان جاریه ده حصه سیله اشتراسی صحیحدر * بحصته ده اولان ضمیر غیر لفظنه راجعدر (ولا شراء زیت
علی ان یزنه بظرفه و یطرح عنه لکل ظرف مقدار معین) ودخی شول زیتك اشتراسی جائز دکلدر شونك
اوزرینه که ظرفی ایله وزن اولنه واول زیتدن ظرف ایچون مقدار معین مثلا اللی بطمان طرح اولنه زیرا
بو شرط عقدك اقتضا ایلمدیکی شرطلردندر * یزنه وبظرفه وعنه ده اولان ضمیر زیته راجعدر (وان شرط طرح
مثل وزن الظرف یصح) واکر اول زیت اولان ظرفك وزنی مثلی طرح اولنمق شرط اولنسه بیع وشرا صحیح
اولور زیرا عقدك اقتضا ایلدیکی شروطدندر (وان اختلفا فی الظرف وقدره فالقول للمشتری) واکر بایع ایله
مشتری ظرفده وظرفك مقدارنده اختلاف ایلسه لر قول مع الیمین مشترینکدر مثلا برکمسنه بر طلوم ایله زیت
اشترا ایدوب وطلومی وزن ایدوب اون رطلدر دیو بایعه رد ایلسه بایع دخی بو طلوم اول دکلدر بنم طلومم بش
رطلدر دیو اختلاف ایلسه لر بو تقدیرجه قول مع الیمین مشترینکدر (ولو امر مسلم ذمیا ببیع خمر او شرائها صح)
اکر مسلم بر ذمی یه خمر بیع ایلمسنی و یاخود اشترا ایلمسنی امر ایلسه بیع وشراسی صحیح اولور ابو حنیفه
قتنده زیرا وکیل اولان کمسنه که ذمیدر بیع وشراسنه اهلدر وملکك موکله که مسلمدر انتقال ایلمسی
امر حکمیدر زیرا اسلام بو ملکك انتقالنه مانع اولمز کورمز میسنکه خمر ایله خنزیر ارث طریقیله
مسلمه انتقال ایدر مثلا بر ذمینك خمر وخنزیری اولسه هدایة اللهه مظهر اولوب مسلم اولسه خنزیری اطلاق
وخمری تخلیل ایلمزدن مقدم وفات ایلسه اول خمر واول خنزیر مسلم اولان وارثلرینه انتقال ایدر (خلافا لهما)
امامین ایچون خلاف واردر یعنی اول خمرك بیع وشراسی قتلرنده صحیح دکلدر زیرا وکیل اولان ولایتی
موکلدن استفاده ایدر موکل ایسه بو خصوصده ولایتی یوقدر وکیلنك دخی اولمز شول مسلم کبی که
بر مجوسی یی وکیل ایدوب اول مسلمه بر مجوسیه تزویج ایلمك استیه بو ایسه اجماعا جائز دکلدر (وکذا لو امر
المحرم غیره ببیع صیده) واکر محرم اولان کمسنه کندو صیدینی بر غیر کمسنه یه بیع ایلمکه امر ایلسه بنه بو ذکر
اولنان خلاف اوزره در ابو حنیفه قتنده صحیح اولور امامین قتنده صحیح اولمز (ولو شری کافر عبدا مسلما
او مصحفا صح ویجبر علی اخراجهما من ملکه) واکر بر کافر بر عبد مسلمی ویاخود بر مصحف شریفی اشترا ایلسه
اشتراسی صحیحدر بیع اهلندن واقع اولدیغیچون اما ایکیسنك دخی ملکندن اخراج اولنمسنه جبر اولنور
اخراجهماده اولان ضمیر عبد مسلم ایله مصحفه راجعدر وملکه ده اولان ضمیر کافره راجعدر (والبیع بشرط
یقتضیه العقد صحیح کشرط الملك للمشتری) ودخی بیع شول شرطله که عقد آنی اقتضا ایلیه صحیحدر مبیع
مشترینك ملکی اولمق شرطی کبی زیرا بیع بو شرطی ایلمکسزین ثابت اولور ایدی شرط بو محلده
تأکید افاده ایدر (وکذا بشرط لا یقتضیه العقد ولا نفع فیه لاحد کشرط ان لا یبیع الدابة المبیعة) و بنه بیع
صحیح اولور بر شرطله که عقد آنی اقتضا ایلمیه وحالبوکه اول شرطده احد متعاقدین ایچون نفع یوقدر بایع
مشتری یه مبیع اولان دابه یی غیره بیع ایلمامك شرطی کبی مثلا برکمسنه آخره دابه بیع ایلدکده شول شرطله
بیع ایدرم که سنك ملککده طوروب آخره بیع ایلمیه سن دیه زیرا بو مقوله شرطی نه عقد اقتضا ایدر
ونه متعاقدینه نفعی واردر * ولا یقتضیه ده اولان ضمیر شرطه راجعدر بو ربوا ومنازعه یه مؤدی اولمغله
لغو اولور ابو یوسفدن بر روایتده بو شرط بیعی افساد ایدر (ولو بشرط لا یقتضیه العقد وفیه نفع لاحد
العاقدین او للمبیع یستحق فهو فاسد کبیع عبد علی ان یعتقه المشتری او یدبره او یکاتبه او امة علی ان یستولدها)
واکر بیع بر شرطله اولسه که اول شرطی عقد اقتضا ایلمسه وحالبوکه اول شرطده احد متعاقدین ایچون نفع
واردر و یاخود مبیع ایچون آدمی اولدیغی تقدیرجه مستحق اوله جق نفع اولسه بیع فاسد اولور مثلا * بایع
بر عبدی مشتری یه آزاد ایتمك شرطیله بیع ایلمك کبی و یاخود عبدی مدبر ایلمك کبی و یاخود عبدی مکاتب

ایلمك شرطی كبی ویاخود امه‌یی استیلاد ایلمك شرطی كبی بو مقوله شروطله اولان بیع فاسد اولور *مصنفك
كبیع عبد قولی علی ان یستولدها قولنه وارنجه اول مبیعك نفعه مستحق اولدیغنه مثالدر *یقتضیه‌ده
وفیه‌ده اولان ضمیرلر شرطه راجعدر وان یعتقه ویدبره ویكاتبه‌ده اولان ضمیرلر عبده راجعدر
ان یستولدها‌ده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر (فلو اعتقه المشتری عاد البیع صحیحا فیلزم الثمن) اكر مشتری عتق
شرطیله اشترا ایلدیكی عبدی آزاد ایلسه بیع صحیحه عودت ایدوب مشتری‌یه انجق ثمن لازم اولور ابو حنیفه
قتنده (وعندهما لا یعود فیلزم القیمة) امامین قتنده صحیحه عودت ایلمز بو تقدیرجه بایعه مشتری اوزرینه
انجق قیمت لازم اولور زیرا ابتدادن فاسد واقع اولمشدر (وكشرط ان یستخدمه البائع شهرا او لیسكنها او یسلمه
الی رأس الشهر او یقرضه المشتری درهما او یهدی له هدیة او یقطع البائع الثوب او یخیطه قباء او قمیصا
او یحذو النعل او یشركه) مرحوم مصنفك وكشرط قولی ماقبلنده كبیع قولنه معطوفدر یعنی ودخی شول
شرط كبی كه بایع مبیع اولان عبدی بر شهر استخدام ایلمك اوزره بیع ایلسه ویاخود بیع اولان دارده بایع ساكن
اولمق اوزره بیع ایلسه ویاخود بیع اولنان دارك ثمنی آی باشنه دكین تسلیم ایلمك اوزره بیع ایلسه ویاخود
مشتری بایعه درهم یعنی آقچه قرض ویرمك اوزره بیع ایلسه ویاخود بایعه مشتری بایع ایچون هدیه ویرمك
اوزره بیع ایلسه زیرا بو شرطلر عقدك اقتضا ایلمدیكی شرطلردندر وبایع ایچون نفعی واردر ودخی شول شرط
كبی كه بایع ثوبی قطع ایدوب مشتری ایچون قفتان دیكمك اوزره بیع ایلسه ویا قمیص دیكمك اوزره بیع ایلسه
ویاخود نعلی حذو یعنی تسویه واصلاح ایلمك اوزره بیع ایلیه ویاخود نعله شراك وضع ایلمك اوزره بیع ایلسه
شراك ایسه نعلك اوزرنده كی ظهر قدمك اوزرنده وضع اولنان قایشه دیرلر و بو اهل مكه‌نك نعالنه مخصوص
اولان اشیادندر *حاصل كلام چونكه عقد شرط اقتضا ایلسه یاخود ایلسه واول عاقدده عاقدیندن
بری ایچون نفع اولمیه بیع صحیح اولور وچونكه عقد شرط اقتضا ایلمیه ویاخود مشتری یا مبیع ایچون نفع اوله
بیع فاسددر *ان یستخدمه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر ولیسكنها‌ده اولان ضمیر داره راجعدر ویسلمه‌ده
اولان ضمیر ثمنه راجعدر ویخیطه‌ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر ویشركه‌ده اولان ضمیر نعله راجعدر (ویصح
فی النعل استحسانا) نعلك بیعنده اشتراط حذو واشتراط وضع شراك استحسانا صحیح اولور بین الناس
آنكله تعامل ایلدكلری ایچون وقیاس صحیح اولمامقدر عقدك اقتضا ایلمدیكی شرطك وجودندن اوتری
بو قول زفركدر (ولا یجوز بیع امة الا حملها) حملی اولان جاریه‌یی قارنده اولان ولدسز بیع ایلمك جائز دكلدر
مثلا بعتك هذه الامة الا حملها دیسه یعنی سكا بو حامله اولان جاریه‌یی بیع ایلدم الا قارنده اولان ولدنی
بیع ایلم دیو استثنا ایلسه جائز دكلدر زیرا هر شیكه عقد ایله افرادی صحیح اولمیه آنی استثنا ایلمك صحیح دكلدر
بطن حامله‌ده اولان حملی بیعه افراد جائز اولدیغیچون استثناسی دخی جائز اولمز بو شرط فاسددر بیع بونكله
فاسد اولور (ولا البیع الی النیروز والمهرجان وصوم النصاری وفطر الیهود ان لم یعلم العاقدان ذلك) ودخی
نوروزه ومهرجانه وصوم نصارایه وفطر یهوده دكین اجل ایله بیع ایلمك جائز دكلدر اكر عاقدان اول وقتلری
بلمزلر ایسه زیرا عدم علملری مجهول اولور ومجهول اولدیغی تقدیرجه نزاعه مؤدی اولور (ولا البیع
الی الحصاد والدیاس والقطاف والجزاز وقدوم الحاج) ودخی حصاده كه اكین بچمی زمانیدر ودیاسه كه
خرمن دوكمك زمانیدر وقطافه كه اوزوم قطعی زمانیدر وجذاذه كه صوفی قیونلرك ظهرندن قص ایلمك زمانیدر
وجذاذ ذال معجمه ایله خرمانك قطعی زمانیدر وحاجك قدومی زمانه دكین تأجیل ایله بیع ایلمك جائز دكلدر
كاه تقدم كاه تأخر ایلدكلری ایچون (وتصح الكفالة الی هذه الاوقات) یعنی بو ذكر اولنان اوقاته دكین بیع صحیح
اولمدی ایسه بو اوقاته دكین كفالت صحیحه اولور زیرا بو اوقاتده جهالت یسیره‌در وجهالت یسیره ایسه كفالتده
تحمل اولنور اشیادندر اما بیعده بونك خلافیدر (فان اسقط الاجل قبل حلوله صح) اكر بایع اولان كمسنه
بو ذكر اولنان اوقاتك برینه تأجیل ایلدیكی وقتك حلولندن اول اجلی اسقاط ایلسه صحیح اولور مثلا بر كمسنه
بالاده ذكر اولنان اوقاته دكین بیع ایلسه اندنصكره اول وقتلر كلمزدن مقدم اجلی اسقاط ایلسه بیع صحیح اولور
(وكذا لو باع مطلقا ثم اجل الی هذه الاوقات) وینه بیع صحیح اولور چون بایع اولان كمسنه بیعی اطلاق ایلسه
یعنی ذكر اولنان اوقاتدن بر وقت تعیین ایلمسه اندنصكره بو اوقاتك برینه دكین تأجیل ایلسه زیرا

تأجیل

تأجیل دین صحیحدر تأجیل دینده ایسه جهالت تحمل اولنور كفالت منزله‌سنده‌در (ومن باع نصیبه
من دار یجوز ان علمه المتعاقدان) وشول كمسنه كه مشاع اولان داردن كندو نصیبنی یعنی حصه‌سنی بیع ایلسه
بیع جائز اولور اكر متعاقدین اول نصیبی بیلوب تمییز ایدرلر ایسه زیرا جهالت بیعك جوازنه مانعدر
(خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا انك قتنده مطلقا جائزدر كرك متعاقدین اول نصیبی
بلسونلر كرك بلمسونلر نزاعه مفضی دكلدر (ویكفی علم المشتری عند محمد) وامام محمد قتنده مشترینك علمی
كافیدر زیرا مبیع اكا رجوع ایلسه كركدر بو تقدیرجه علمی شرط اولور (فصل) بو فصل ینه بیعه متعلق نیجه
اشیانك احكامی بیاننده‌در (قبض المشتری المبیع بیعا باطلا باذن بائعه لا یملكه) مشتری اولان كمسنه بیع
باطل ایله اولان مبیعی اذن بایع ایله قبض ایلسه اول قبضله اكا مالك اولمز دكن بیع كه مبادلة مال بمالدر منعدم
اولدیغی اجلدن زیرا بیع باطل اوزرینه حكم ترتب ایتمز بیع فاسد بونك خلافیدر *قبض المشتری لفظنده حرف
شرط لودر محذوفدر ولا یملكه شرطك جوابیدر (وهو امانة فی یده عند البعض ومضمون عند البعض وقیل الاول
قول الامام والثانی قولهما) اول بیع باطل ایله بیع اولنان مبیع مشترینك یدنده امانتدر بعضیلر قتنده زیرا عقد
ابتدادن باطل اولسه اذن بایعله آنجق قبض قالور اول قبض ایسه ضمانه موجب دكلدر وبعضیلر قتنده قیمتیله
مضموندر زیرا سوم شرا ایله مقبوض اولان شیء كبیدر ودینلدیكه قول اول امام اعظم قولیدر وقول ثانی
امامین قولیدر (اخذ من الاختلاف فیما لو بیع مدبر او ام ولد فمات فی ید مشتریه حیث لا یضمن عنده) یعنی
بو بیع باطلده ذكر اولنان اختلاف شول صورتك اختلافندن مأخوذدر كه مدبر یاخود ام ولد بیع اولنسه
بعده مشترینك یدنده وفات ایتسه ابو حنیفه قتنده مضمون اولمز (خلافا لهما) امامین قتنده خلافیدر
یعنی مضمون اولور (ولو قبض المبیع بیعا فاسدا باذن بائعه صریحا او دلالة كقبضه فی مجلس عقده
وكل من عوضیه مال ملكه) واكر مشتری بیع فاسد ایله بیع اولنان مبیعی اذن بایعله صریحا یاخود دلالة قبض
ایلسه مبیعی مجلس عقدنده قبض ایلدیكی كبی وحال بو كه اول مبیعك ایكی عوضنك هر بریسی یعنی ثمنله مثمنی
مالدر مشتری اولان كمسنه آنی ملك ایدر زیرا مبادلة مال بمال واقع اولمشدر (ولزمه لهلاكه مثله حقیقة
او معنی كالقیمة فی القیمی) ودخی مشتری اولان كمسنه‌یه بیع فاسد ایله اشترا ایلدیكی مبیعك هلاكی اولسه‌ده حقیقة
مثلی لازم اولور اكر مثلیاتدن ایسه یاخود معنی لازم اولور نتكیم قیمی اولان شیده قیمتی لازم اولور یعنی
یوم قبضده اولان قیمتی لازم اولور یوم هلاكی قیمتی دكلدر *لزمه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر لهلاكه‌ده اولان
ضمیر مبیعه راجعدر ومثله‌ده اولان ضمیر هالك اولان شیئه راجعدر (ولكل منهما فسخه قبل القبض)
یعنی بیع فاسدده متعاقدینك هر بریسی ایچون اول بر آخرك حضورنده جائزدر كه بیعی قبل القبض فسخ ایلیه
بعده واقع اولان فسادك دفعیچون *فسخه‌ده اولان ضمیر بیعه راجعدر (وبعده مادام فی ملك المشتری اذا كان
الفساد فی صلب العقد كبیع درهم بدرهمین) ودخی بعد القبض متعاقدینك هر بریسی ایچون فاسد اولان
بیعك فسخی جائزدر مادامكه مبیع ملك مشتریده اوله زیرا مبیع بایعدن خروج ایلدكدنصكره حق فسخ ساقط
اولور وفسخك بعد القبض جائز اولمسی وقتاكه فساد صلب عقدده اولسه بر درهمی ایكی درهمه بیع ایلمك كبی
وایكی بدلك بری خمر یاخود خنزیر اولمق كبی *بعده‌ده اولان ضمیر قبضه راجعدر (وان كان لشرط زائد كشرط
ان یهدی له هدیة فكذا قبل القبض) واكر عقدده واقع اولان فساد بر شرط زائدك وقوعیله اولسه مشتری
بایعه هدیه اهدا ایلمك شرطی كبی ینه متعاقدینك هر برینه اول بیع فاسدی قبل القبض فسخ ایلمك
جائز اولور (واما بعده فالفسخ لمن له الشرط لا لمن علیه) اما بعد القبض فسخ ایلمك شول كمسنه‌نكدر كه
شرطی ایلمش اوله اوزرینه شرط اولنه‌نك دكلدر مثلا بایع مشتری‌یه سكا بو شیئی بر هدیه ویرمك
شرطیله بیع ایدرم دیسه امدی فسخ بایعكدر زیرا شرطی كندو ایلمش مشترینك دكلدر (ولا یأخذه البائع
حتی یرد ثمنه) یعنی بایع اولان كمسنه اول مبیعی بعد الفسخ اخذ ایلمسون تا كیم اول مبیعك ثمنی مشتری‌یه
رد ایدنجه (فان مات البائع فالمشتری احق به حتی یأخذ ثمنه) اكر بو اثناده بایع اولان كمسنه وفات ایلسه
مشتری اولان كمسنه اول مبیعی اخذ ایلمكه احقدر تا كیم ثمنی اخذ ایدنجیه دكین زیرا مشتری حال حیاتده
بایعك اوزرینه مقدم اولور *به‌ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر ثمنه‌ده اولان ضمیر ینه مبیعه راجعدر

(وطاب للبايع ربح ثمنه بعد التقابض لا للمشتري ربح مبيعه فيتصدق به) و بايع ايچون بعد التقابض
ثمننده ربحي طيب يعني حلال اولور اما مشتري ايچون مبيعك ربحي طيب اولمز بلكه انكله تصدق ايليه
مثلا بر كمسنه بيع فاسد ايله بر جاريه اشترا ايلسه وثمن وجاريه تقابض اولنسه صكره مشتري اولان كمسنه
اشترا ايلديكي جاريه يي ربح ايله بيع ايلسه بايع دخي ثمنده ربح ايلسه بايع اولان كمسنه يه ثمنده ربح ايلديكي
حلال اولور مشترينك جاريه ده ربح ايلديكي طيب اولمز (كما طاب ربح مال ادعاه فقضي ثم تصادقا على عدمه
فرد بعد ما ربح فيه المدعي) يعني بايعه ثمنك ربحنك طيب اولمسي شول ربحك طيب اولمسي كبيدركه
نچن بر آدم بر آخردن مال دعوى ايلسه ومدعى عليه دخي اول مالي قضا يعني مدعي يه ادا ايلسه ادا
ايلدكدنصكره اول دعوى ايلديكي مالك عدمنه تصادق ايلسه لر مدعي قبض ايلديكي مالي كيرو مدعى عليه يه
رد ايلسه اول مالدن حاصل اولان ربح مدعي يه طيب يعني حلال اولور وانكله تصدق ايلمك لازم دكلدر
زيرا مال مدعينك اداسيله حاصل اولمشدر * عدمه ده اولان ضمير ماله راجعدر (فان باع المشتري ما شراه
شراء فاسدا صح وكذا لو اعتقه او وهبه وسلمه سقط حق الفسخ وعليه قيمته) كذلك شراء فاسد ايله
اشترا ايلديكي عبدي اعتاق ايلسه ياخود بر كمسنه يه هبه ايدوب وتسليم ايلسه صحيح اولور وحق فسخ
ساقط اولور مشترينك اوزرينه انجق قيمتي لازم اولور زيرا قبض ايله مضمون اولمشدر * اعتقه ده و وهبه ده
وسلمه ده اولان ضميرلر مايه راجعدر وعليه ده اولان ضمير مشتري يه راجعدر (ولو بنى في دار اشتراها فاسدا
او غرس فعليه قيمتها) واكر مشتري اولان كمسنه شراء فاسد ايله اشترا ايلديكي دارده بر مكان تعمير ايتسه
ياخود آنده بر مقدار اشجار ديكسه اول مشترينك اوزرينه اول دارك قيمتي واردر ابو حنيفه قتنده
(وقالا ينقض البناء والغرس ويردها) وامامين ديديلركه اول دارك ايچنده بنا ايلديكي ابنيه يي وغرس
ايلديكي اشجاري نقض ايليه يعني بنايي هدم وشجري قلع ايليه * يردها ده اولان ضمير داره راجعدر
(وشك ابو يوسف في روايته لمحمد عن الامام لزوم قيمتها ولم يشك محمد) امام ابو يوسف امام اعظم روايتنده
قيمت لازم اولور بيوردقلريني محمده روايت ايلمسنده شك ايلمشدر * يعني ايلديكي روايتي انكار ايلدي
واما امام محمد روايت ايلديكنده شك ايلمامشدر مثلا امام ابو يوسف امام محمده ديديكه دارده لزوم
قيمت لازم ايدوكني ابو حنيفه دن بن سكا روايت ايلدم انجق بنايي نقض وغرس اولان اشجاري
قلع ايتديكي روايت ايلدم امام ديديكه لزوم قيمتي روايت ايلدك بو نزاع روايتده در بو خصوصه بيان مذهبده
دكلدر * قيمتها ده اولان ضمير داره راجعدر (وكره النجش) نجش فتح نون وفتح جيم ايله در وسكون جيم ايله
دخي جائزدر بر سلعه نك ثمني بلا قصد الشرا زياده ايلمكدر اني غيره ترغيب ايلمك ايچون بو ايسه مكروهدر
ونبي عليه السلامدن (لا تناجشوا) قول شريفي ايله نهي واقع اولمشدر (والسوم على سوم غيره اذا رضيا بثمن)
ودخي غيرينك اوزرينه سوم ايلمك مكروهدر نچن متبايعان بر ثمنه اتفاق ايدوب راضي اولسه لر مثلا
بر آدم بر آخردن بر شيئي اون درهمه فصل ايدوب بايع ومشتري رضا ويرمشيكن بريسي دخي كلوب
بن بوني اون ايكي درهمه آلوردم ديسه اكرچه بو بيع جائزدر لكن مكروهدر (لا يسوم الرجل على سوم
اخيه ولا يخطب على خطبة اخيه) حديث شريفي ايله نهي اولنمشدر (وتلقي الجلب المضر باهل البلد)
جلب بمعنى مجلوب مصدر بمعنى المفعولدر تلقي الجلب اكا ديرلركه يولده كلان متاع واداواني تلقي ايدوب
قارشولامقدر بو ايسه مكروهدر اهل بلده مضر اولسه مثلا شهرلرده اولان تجار يولده كلان متاع وارزاقه
قارشو واروب اربابندن ثمن قليل ايله اشترا ايدوب كتوروب مخزنلره وضع ايليوب زياده بها ايله
بيع ايلدكلري ايچون مكروه اولمشدر (وبيع الحاضر للبادي طمعا في غلاء الثمن زمن القحط) ودخي
حاضرك باديه يه غلاء ثمنده طمع ايلمك ايچون قحط زماننده بيع ايلمسي مكروهدر * للبادي ده اولان لام من
معناسنه اولورسه شهرلي اهل قريه يه بيع ايلمك معناسنه اولور اما لام كندو معناسنه اولورسه صورت
مسئله بويله اولوركه باديه خلقندن بر آدم قريه سندن كتورديكي طعامي كندو بيع ايليوب بلكه اهل بلددن
بر كمسنه يي كندو طرفندن زياده بها ايله بيع ايلمكه وكيل طوته نبي عليه السلامك (لا يبيع الحاضر للبادي)
قول شريفي ايله نهي اولنمشدر (والبيع عند اذان الجمعة) ودخي جمعه كوني اذان اول وقتنده يعني بعد الزوال

واقع اولسه مكروهدر (لا بيع من يزيد) يعني بر سلعه نك ثمننده ثمني مقرر اولمزدن مقدم زياده لك ايله
بيع ايلمك مكروه دكلدر (وصح البيع في الجميع) جمله مصنفك ذكر ايلديكي صورتلرده وكره النجش قولندن تا والبيع
عند اذان الجمعة قولنه كلنجيه دكين اولان بيع صحيحدر شروط صحت موجود اولديغي اجلدن ومكروه اولمسي
بيعك صحتنه منافي دكلدر (ومن ملك مملوكين صغيرين او صغيرا وكبيرا احدهما ذو رحم محرم من الآخر
كره له ان يفرق بينهما بدون حق مستحق) وشول كمسنه كه ايكي عبد صغيري ياخود بري صغير وبري كبير
اولان مملوكلره مالك اولسه وايكيسنك بري اول آخردن محرم اوله مثلا اوغل آنه كبي ياخود ايكي قرنداش
كبي مالكه مكروهدر كه حق مستحقسز آنلري بر بريندن تفريق ايليه زيرا نبي عليه السلامدن (من فرق
بين والدة وولدها فرق الله بينه وبين احبته يوم القيامة) حديث شريفي وارد اولمشدر * روايت اولنمشدر كه
نبي عليه السلام علي رضي الله عنه يه ايكي اخوين كوچك عبد هبه ايدوب بعد زمان نبي عليه السلام
غلاملرنه ايشلرلر ديو سؤال بيوردقده علي رضي الله عنه بريني بيع ايلدم ديو جواب ويردكده نبي عليه السلام
(ادرك ادرك) بيوردقلري محققدر و بر روايتده (اردد اردد) بيورمشلردر خصوصا صغير اوله (من لم يرحم
صغيرنا ولم يوقر كبيرنا فليس منا) وعيدي خود قتي ظاهردر اما حق مستحق اولسه مثلا بري جنايت
ايدوب جنايته دفع ايلمك كبي ياخود عيبله رد اولنمسي كبي اولزمانده تفريق مكروه اولمز (ويصح البيع)
ذكر اولنان مملوكلرده بيع صحيح اولور اهلندن محلنه واقع اولديغيچون (خلافا لابي يوسف في قرابة الولاد
في رواية وفي الجميع في اخرى) ابو يوسف ايچون ولاد قرابتنده بر روايتده خلاف واردر يعني ولاد قرابتنده
تفريق اولنمق انك قتنده جائز دكلدر و بر روايت اخراده جميعسنده خلاف واردر (فان كانا كبيرين فلا بأس
بالتفريق) اكر ملك ايلديكي مملوكين كبيرين ايسه تفريقده بأس يوقدر يعني تفريق جائز اولور زيرا
مصر حاكمي امير قبط نبي عليه السلامه ايكي جاريه كوندرديكه ايكي قز قرنداشلر ايدي برينك آدي ماريه
وبرينك اسمي سيرين ايدي اما بيولك ايديلر ماريه قبطيه يي استيلاد ايدوب حضرت ابراهيم اندن متولد
اولدي وسيريني حسان بن ثابته باغشلدي

(باب الاقاله)

بو باب اقاله نك احكامي بيانندهدر اقاله بعض علما قتنده قولدن مشتقدر وعلى كل تقدير شرعده معناسي
بيعك عقدني دفع ايلمكدر اقاله عقلا ونقلا جائزدر نقلا جائز اولديغنه مثال نبي عليه السلامك (من اقال
نادما بيعته اقال الله عثرته يوم القيامة) وعقلا جائز اولمسنه مثال زيرا عقد عاقدينك حقيدر ايكيسنك
رضاسيله منعقد اولمشدر بو تقديرجه دفع دخي ايكيسنك حقيدر ورضالريله متحقق اولور (تصح بلفظين
احدهما مستقبل) يعني اقاله مزبوره ايكي لفظك بريسي مستقبل اولان لفظله صحيح اولور ابو حنيفه قتنده
متبايعينك بريسي اقلني ديدكده آخر دخي اقلتك ديه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر
زيرا انك قتنده اقاله نك لفظي ماضي اولمق شرطدر بيعده شرط اولديغي كبي (وتتوقف على القبول
في المجلس كالبيع) يعني اقاله اول بر آخردن مجلس عقدده بيع كبي صراحة ياخود دلالة قبول ايلمكه
متوقفدر (وهي بيع جديد في حق غير المتعاقدين اجماعا) ودخي اقاله غير متعاقدينك حقنده اجماع ايله
بيع جديددر و بيع جديد اولديغنك مثالي بودركه اكر مبيع عقار اولسه شفيع اولان كمسنه دعواي شفعه يي
فارغ اولوب تسليم ايلسه اندنصكره عاقدين اقاله ايدوب مبيع بايعك ملكنه عودت ايلسه شفيع اولان
كمسنه يه شفعه واجب اولور عاقديندن غيري يه بيع جديد اولديغي ايچون واكر مبيع جاريه اولسه
بعد الاقاله بايعه استبراسي واجب اولور زيرا بيع جديددر عاقديندن غيري يه ثالثكه الله سبحانه وتعاليدر
يعني حق الله ديمكدر و بر مثال دخي بر كمسنه حول حولان ايلمش عروض تجارت ايله خدمت ايچون
بر عبدي اشترا ايلسه آندنصكره بغير قضا بر عيب سببيله رد ايلسه ومردود اولان عروض بونك يدنده
هلاك اولسه اول كمسنه دن زكاة ساقط اولمز زيرا حقنده بيع جديددر واو اوچنجي ديديككم
فقرادر (وفي حقهما بعد القبض فسخ) ومعاقدين حقنده بعد القبض فسخدر ابو حنيفه قتنده
بو تقديرجه ثمن اول نه ايسه اول لازم اولور واول زياده ونقصان وتأجيل شرط اولنديسه باطل اولور

(فان تعذر جعلها فسخا بطلت) واكر اول اقاله‌يى فسخ قيلمق مبيعك طوغرمسى سببيله متعذر اوله جق
اولورسه اقاله باطل اولور ابو حنيفه قتنده زيرا بوزيادهٔ منفصله كه حاصل اولمشدر عقدك فسخنه مانعدر
جعلها ده اولان ضمير اقاله‌يه راجعدر (وعندابى يوسف بيع فان تعذر ففسخ) وامام ابو يوسف قتنده بيعدر
اكر بيع اولمسى متعذر اولورسه فسخ اولور (فان تعذر بطلت) اكر فسخ دخى متعذر اوله جق اولورسه باطله
اولور (وعند محمد فسخ فان تعذر فبيع فان تعذر بطلت) وامام محمد قتنده فسخدر اكر فسخ متعذر
اوله جق اولورسه بيع اولور اكر بيع اولمق دخى متعذر اولورسه اقاله باطله اولور (وقبل القبض فسخ فى النقل
وغيره) اقاله قبل القبض منقولده وغيريده فسخدر ابو حنيفه وامام محمد قتنده (وعندابى يوسف فى العقار بيع)
وامام ابو يوسف قتنده عقارده بيعدر (فلو شرط فيها اكثر من الثمن الاول او خلاف الجنس بطل الشرط
ولزم الثمن الاول) اكر اقاله ده ثمن اولدن اكثر برشئ شرط اولنسه ياخود خلاف الجنس برشئ شرط اولنسه
شرط باطل اولور واولكى ثمن لازم اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما يصح الشرط لو بعد القبض وتجعل بيعا)
امامين قتنده شرط صحيح اولور اكر اقاله بعد القبض ايسه ده واول اقاله بيع قلنور زيرا ابو يوسف قتنده
بيع اصلدر امام محمد قتنده فسخ متعذر اولورسه بيع قلنمسى ممكندر (وان شرط اقل من غير عيب لزم الثمن
الاول ايضا) ودخى اقاله ده اكر ثمن اولدن اقل شرط اولنورسه عيبسز ينه ثمن اول لازم اولور امام محمد قتنده
(وعندابى يوسف تجعل بيعا ويصح الشرط) وامام ابو يوسف قتنده اقاله بيع قلنور واولان شرط دخى صحيح اولور
(وان تعيب صح الشرط اتفاقا) واكر مبيع عيبلو اولسه اتفاقا شرط صحيح اولور (ولا تصح بعد ولادة المبيع)
يعنى مبيعك ولادتندنصكره اقاله صحيحه اولمز ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر
يعنى قتلرنده ولادتدنصكره اقاله صحيحه اولور (ولا يمنعها هلاك الثمن بل هلاك المبيع وهلاك بعضه يمنع
بقدره) مبيع اولان شيئك ثمنى هلاك اولمق اقاله‌يه مانع اولمز بلكه اقاله‌يه مانع اولان اول مبيعك هلاك
اولمسيدر و بعضيسنك هلاك اولمسى نه مقدار ايسه اقاله‌دن اولمقداره مانع اولور يعنى هالك اولان مقدارده
اقاله اولمزها لكدن باقى نه قدر ايسه آنده اقاله جائز اولور

(باب المرابحة والتولية)

وقتا كيم مصنف بيع صحيحك وبيع فاسدك احكامى بياندن فارغ اولديسه ثمنه متعلق اولان انواعك بيانته
شروع ايلدى (المرابحة بيع ما شراه بما شراه به وزيادة) مرابحه رابح نك مصدريدر اصطلاح وشرعده
معناسى برآدم اشترا ايلديكى شيئى ينه اشترا ايلديكى شيئك مثلى ايله مع الزياده بيع ايلمكدر مثلا مشترى
اولان كمسنه برآخره اشتريت هذا بعشرة وابيعه لك باثنى عشر ديه (والتولية بيعه به بلا زيادة ولا نقص)
توليه ولاه جعله واليا لفظنك مصدريدر واصطلاح شرحده معناسى اشترا ايلديكى شيئى بلا زيادة ولا نقص
ينه اشترا ايلديكى شيئه بيع ايلمكدر مثلا مشترى اولان كمسنه برآخره اشتريت هذا بعشرة وابيعه لك
بعشرة ديه * بيعه ده اولان ضمير مايه راجعدر به ده اولان ضمير بماده اولان مايه راجعدر (والوضيعة بيعه
بانقص منه) وضيعه وضعه حطه لفظنك مصدريدر اصطلاح شرعده معناسى اشترا ايلديكى شيئى اشترا
ايلديكى شيئدن انقصه يعنى اكسكه بيع ايلمكدر مثلا مشترى اولان كمسنه برآخره اشتريت هذا بعشرة
وابيعه لك بتسعة ديه (ولا يصح ذلك ما لم يكن الثمن الاول مثليا او فى ملك من يريد الشراء) يعنى ذكر اولنان
مرابحه وتوليه ووضيعه نك معاقده اولنمسى صحيح اولمز مادامكه ثمن اول مكيلات وموزونات كبى مثلى اولميه
ياخود شرا مراد ايدن كمسنه نك ملكنده اولميه (والربح معلوما) ودخى مادامكه ربح معلوم اولميه
عقد صحيح اولمز (ويجوز ان يضم الى رأس المال اجر القصارة والصبغ والطراز والفتل والحمل وسوق الغنم
والسمسار) يعنى مرابحه ايله بيع اولنان شيئده جائز اولوركه قصارك يعنى چرپجينك وصبغك يعنى بوياسنك
وطرازك يعنى نقاشك وفتلك يعنى بورمغك وحملك يعنى كوتورمه نك وسوق الغنمك يعنى قيون سورمه نك
وسمسارك يعنى ميانجينك اجرتلرى رأس ماله ضم اولنه زيرا تجارك عادتلرى بو اشيانك اجرتنى رأس ماله
الحاق ايلمك ايمش (لكن يقول قام على بكذا لا اشتريته) لكن مرابحه ايله اشترا ايلين كمسنه‌يه لازمدركه بو شئ
بنم اوزريمه شوقدر شيئه طورمشدر ديه شوقدر شيئه اشترا ايلدم ديميه كذبدن احتراز ايلمك ايچون

(ولا يضم نفقته ولا اجر الراعى والطبيب والمعلم وبيت الحفظ) اما مشترينك طلب مبيعده صرف ايلديكى
نفقه ودخى راعينك اجرتى وطبيبك ومعلمك ومبيعك حفظ اولنه جق بيتك اجرتلرى رأس ماله ضم اولنمسى
جائز دكلدر * نفقته ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر (فان ظهر للمشترى خيانة فى المرابحة خير فى اخذه بكل
ثمنه او تركه) اكر مشترى ايچون مرابحه ايله اشترا ايلديكى شيئده بايعك ربحده خيانتى ظهور ايتسه اول مشترى
مخير اولور استرسه اول مبيعى كل ثمن ايله اخذ ايدر استرسه ترك ايدر * خيرده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر
فى اخذه ده وثمنه ده اولان ضميرلر مبيعه راجعدر (وفى التولية يحط من ثمنه بقدر الخيانة وهو القياس
فى الوضيعة) واكر بايعك خيانتى توليت بيعنده ظهور ايلسه اول مبيعك ثمنندن خيانت مقدارنجه حط
يعنى وضع اولنور امام ابو حنيفه قتنده وحط اولنمق وضيعه ده قياسدر زيرا حط اولنمسه ثمن ثانى
ثمن اولدن زياده اولمق لازم اولور بو تقديرجه توليه اولمز (وعندابى يوسف يحط فيهما قدر الخيانة مع حصتها
من الربح فى المرابحة) وامام ابو يوسف قتنده مرابحه وتوليه ده خيانت مقدارنجه حط اولنور ربحدن
اول خيانتك حصه سى بيله قومغله مثلا برآدم بر ثوبى اون درهمه اشترا ايلدم مرابحه ايله اون بش درهمه
بيع ايدرم ديدكده بركمسنه آنى اون بشه اشترا ايلدكدنصكره اول مشترى اول ثوبى سكز درهمه اشترا
ايلديكى ظهور ايلسه امدى مشترى اول ثوبى اون ايكى درهمه اشترا ايدر (وعند محمد خير فيهما)
وامام محمد قتنده ايكيسنده ده يعنى مرابحه وتوليه ده مخير اولور ومرابحه وتوليه ذكرى ترويج
وترغيب ايچوندر * پس امدى بو عبارتلر وصف مجراسنه جارى اولدى وخيانت ظهور ايلدكده اول
وصف مرغوب فوت اولمش اولور بو تقديرجه مشترى اخذ وتركده مخير اولور (فلو هلك قبل الرد
وامتنع الفسخ لزم كل الثمن اتفاقا) اكر اول مبيع اولان شئ بايعه قبل الرد مرابحه ده ظهور ايدن
خيانتدنصكره هلاك اولسه وياخود بر عيب سببيله وياخود مبيعده زياده لك سببيله فسخ ممتنع اولسه
اتفاقا كل ثمن لازم اولور (ومن اشترى شيأ بعشرة فباعه بخمسة عشر ثم شراه ثانيا بعشرة يرابح على خمسة)
وشول كمسنه كه برشيئى اون درهمه اشترا ايدوب بش درهم ربحله اون بش درهمه بيع ايليه صكره
اون بش درهمه بيع ايلديكن اون درهمه اشترا ايلسه بش درهم اوزرينه مرابحه ايليه يعنى بو شئ بنم
اوزريمه اون بش درهمه طورمشدر مرابحه ايله بيع ايدرم ديه (وان شراه ثانيا بخمسة عشر لا يرابح)
واكر اول شيئى ايكنجى كره ده اون بش درهمه اشترا ايلسه انى اصلا مرابحه ايله بيع ايلمسون ابو حنيفه قتنده
(وعندهما يرابح على الثمن الاخير مطلقا) وامامين قتنده اخير اولان ثمنك اوزرينه مرابحه ايليه مطلقا
يعنى كرك انى اون درهمه اشترا ايلسون كرك بشه (وان اشترى مأذون مديون بعشرة وباع من سيده
بخمسة عشر او بالعكس يرابح على عشرة) واكر مديون اولان عبد مأذون اون درهمه اشترا ايلديكى شيئى
سيدينه اون بش درهمه بيع ايلسه ياخود سيدى اون درهمه اشترا ايلديكى شيئى عبد مأذوننه اون بش
درهمه بيع ايلسه اون درهم اولمق اوزرينه مرابحه ايليه * مأذونك مديون ايله تقييد اولنمسنك فائده سى بودركه
عبد مأذونك دينى اولمسه بيع صحيح اولمز ايدى مرابحه ايله اولمق بطريق الاولى (والمضارب بالنصف
لو شرى بعشرة وباع من رب المال بخمسة عشر يرابح رب المال على اثنى عشر ونصف) وشول كمسنه كه
برآخر ايله مضاربه بالنصف ايليه چون برشيئى اون درهمه اشترا ايلسه ومضاربه مالنك صاحبنه
اون بش درهمه بيع ايلسه رب المال اولان كمسنه اون ايكى درهم وبچق درهم اولمق اوزره مرابحه ايليه
مثلا بر رجل بر رجله مضاربه طريقيله اون درهم ويروب اون درهمدن حاصل اولان ربح نصفين اولمق اوزره
مضارب دخى اول اون درهمه بر ثوب اشترا ايدوب رب المال اولان كمسنه‌يه اون بش درهمه بيع ايلدى
وبو بيع ايسه جائزدر اما امام زفر قتنده جائز دكلدر (ويرابح بلا بيان لو اعورت المبيعة او وطئت وهى ثيب
او اصاب الثوب قرض فأرة او حرق نار) وشول كمسنه كه بيعده مرابحه مراد ايدينه چون بر جاريه اشترا ايلسه
بائنده ايكن آفت سماويه ايله ياخود جاريه كندو ايله اعوره اولسه ياخود مزبوره جاريه ثيبه ايكن وطئ اولنسه
ياخود بر ثوب اشترا ايلسه واول ثوبه قرض فار وياحرق نار اصابت ايلسه بائنده حاصل اولان عيبنى بيان
ايلمكسزين مرابحه ايله بيع ايلمك جائز اولور (فان فقئت عينها او وطئت وهى بكر او تكسر الثوب من طيه

ونشره لزم البيان) واكر اول اشترا ايلديكى جاريه نك كوزى فقء اولسه يعنى كوزينك صويى آقسه كور اولسه
ياخود بكر ايكن وطىء اولنسه واول مبيع ثوب ايسه اچيلوب بوكلمه دن متكسر اولسه بائعده حادث اولديغن
بيان ايلمكه محتاجدر * فى طيه ونشره ده اولان ضميرلر ثوبه راجعدر (وان اشترى بنسيئة ورابح بلا بيان
خير المشترى) واكر بر كسنه نسيئه ايله يعنى اجل ايله برشىء اشترا ايلسه و بيانسز مرابحه ايلسه مشترى
اولان كسنه مخيردر استرسه اول مبيعى رد ايدر استرسه كل ثمنى ايله اخذ ايدر (فان اتلفه ثم علم لزم كل ثمنه
وكذا التولية) واكر اول مشترى اولان كسنه بعد الشرا اول مبيعى اتلاف ايلسه اتلافدنصكره ثمنك
مؤجل اولديغن بيلسه اول اتلاف ايلديكى شيئك على سبيل الحلول كل ثمنى لازم اولور وتوليه ده دخى
كذلك يعنى سائر ذكر اولنان احكامده مرابحه كبيدر * اتلفه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر وكل ثمنه ده
اولان ضمير دخى اكا راجعدر (ولو اشترى ثوبين صفقة كلا بخمسة كره بيع احدهما مرابحة بخمسة بلا بيان)
واكر بر كسنه ايكى ثوبى هر بريني بشر درهمه صفقهء واحده ايله اشترا ايلسه اول كسنه يه مكروهدركه بريني
مرابحه ايله بلا بيان بش درهمه بيع ايليه مصنفك ثوبين ايله تعبير ايلمسى شول اجلدندركه چون ثوب واحدك
نصفنى مرابحه ايله بيع ايلسه اتفاق علما ايله جائزدر (ومن ولى بما قام عليه ولم يعلم مشتريه قدره فسد وان علمه
فى المجلس خير) وشول كسنه كه اشترا ايلديكى شيئى اوزرينه طورديغى بها ايله غيره بيع ايلسه وحالبوكه
مشترى اولان كسنه اول توليه اولنديغى قدرى بلمسه اول بيع فاسد اولور واكر مجلسده ايكن اول قدرى
بيلور ايسه مخير اولور استرسه قبول ايدر استرسه رد ايدر (فصل) بو فصل قبل قبض المبيع اولان بيعك احكامى
بياننده در ودخى ثمنده زياده ونقصان واقع اولان تصرفك بياننده در (لا يصح بيع المنقول قبل قبضه)
نقل اولنان شيئك بيعى قبل القبض صحيح اولمز زيرا حضرت رسول عليه السلام قبض اولنميان شيئك
بيعندن نهى بيورمشلردر (ويصح فى العقار) اما عقارده قبل القبض بيع صحيح اولور ابو حنيفه وابو يوسف
قتلرنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى انك قتنده عقارده دخى بيع قبل القبض صحيح اولمز
زيرا وارد اولان نهى منقوله وعقاره شاملدر (ومن اشترى كيليا كيلا لا يجوز له بيعه ولا اكله حتى يكيله)
وشول كسنه كه كيلى يعنى كيل ايله اولچولان شيئى كيل ايله اشترا ايلسه مشترى ايچون اول شيئى
بيع ايلمك واكل ايلمك جائز دكلدر مادامكه مشترى تكرار كيل ايليه زيرا نبى عليه السلامدن نهى وارد اولمشدر
(وكفى كيل البائع بعد العقد بحضرته هو الصحيح) يعنى كيل اولان شيئك بيعنده بايع اولان كسنه نك
كيلى بعد العقد مشترينك حضورنده كفايت ايدر وصحيح اولان بودر زيرا غيبتنده واقع اولسه معتبر اولمز
بحضرته ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (ومثله الوزنى والعددى لا المذروع) وزنى اولان شىء وعددى
اولان شىء كيلى كبيدر ذكر اولنان احكامده اما مذروع اولان انلر كبى دكلدر * ومثله ده اولان ضمير كيلى يه
راجعدر (وصح التصرف فى الثمن قبل قبضه) بايع ايچون صحيحدركه كندو مبيعنك ثمنى قبل القبض
تصرف ايليه مثلا بايع اولان كسنه مشترى يه متاعى بيع ايدوب هنوز اقچه سن قبض ايلميوب مشترينك
يانده اولان ثمندن بر ثوب ياخود غيرشىء اشترا ايلسه صحيح اولور (والحط منه والزيادة فيه حال قيام المبيع
لا بعد هلاكه) ودخى بايع ايچون ثمندن برمقدارينى آشاغه وارمق صحيح اولور مبيعك قيامى وعدم قيامى
برابردر ودخى بايع ايچون صحيحدركه اول مبيعك حال حياتنده يعنى وقت وجودنده اول مشترينك اوزرنده
اولان بهادن برمقدار زياده ايليه اما بعد الهلاك ثمنده زياده ايلمك صحيح دكلدر (وكذا الزيادة فى المبيع
ويتعلق الاستحقاق بكل ذلك) وكذلك مبيع اولان شيئده زياده لك واقع اولمش اوله ثمن كبى وثمنده
واقع اولان زياده لك كبى شيئه بايع ومشترينك استحقاقى تعلق ايدر (فيرابح ويولى فى الكل ان زيد
وعلى ما بقى ان حط) بو تقديرجه مشترى اولان كسنه اول ثمنده وزياده لكده مرابحه وتوليه ايليه چون
ثمنده زياده لك اولسه ودخى مرابحه وتوليه باقى قلان شيئك اوزرينه در چون ثمندن برمقدار حط اولنه مثلا
بركسنه برعبدى بيك درهمه اشترا ايلدى صكره بايعله مشترى يوز درهم زياده اولمق اوزره اتفاق ايلسه لر
امدى بيك ويوز درهم اوزرينه مرابحه وتوليه ايده لر واكر يوز درهم حط اولنمق اوزرينه اتفاق ايلسه لر
طقوز يوز درهم اوزرينه مرابحه وتوليه ايده لر (والشفيع يأخذ بالاقل فى الفصلين) وصاحب شفعه اولان

كسنه

كسنه اول شيئى ثمنده زياده اولمق فصلنده وثمنده حط اولنمق فصلنده واقع اولان شيئك اقلى ايله اخذ ايدرلر
(ومن قال بع عبدك من زيد بالف على انى ضامن كذا من الثمن سوى الالف اخذ الالف من زيد والزيادة منه)
وشول كسنه كه بر آخره عبديكى زيده بيك درهمه بيع ايله سكا ثمندن اول ذكر اولنان بيك درهمدن غيرى
بشيوز درهم ضامن اولمق اوزره ديسه اول بر آخر دخى انى بيع ايلسه بيك درهمى زيددن اخذ ايدر وزياده يى
ضامن اولان كسنه دن اخذ ايدر مثلا بر كسنه بر كسنه يه بو عبديكى بكا بيك درهمه بيع ايله ديسه اول دخى
بيك بشيوزدن اكسكه بيع ايلم ديسه بر كسنه دخى عبد صاحبنه عبديكى بيك درهمه ويرنسكا
بشيوز درهمه ضامن اوله يم ديسه امدى بايع اولان كسنه بيك درهمى مشتريدن الور وبشيوز درهمى
ضامندن الور * منه ده اولان ضمير ضامنه راجعدر (وان لم يقل من الثمن فالالف على زيد ولا شىء عليه)
واكر ضامن اولان آخره ضامن من الثمن كذا ديمز ايسه اول ثمن اولان بيك درهمى زيددن الور واول ضامن
اولان كسنه نك اوزرينه لازم كلمز (وكل دين اجل باجل معلوم صح تأجيله الا القرض والا فى الوصية)
هر دينكه اجل معلوم ايله تأجيل اولنمش اوله اول تأجيل صحيح اولور الا قرض اولان دينده تأجيل صحيح اولمز
زيرا ابتداده عاريه حكمنده در بو تقديرجه تأجيل اولنمز صاحبى اولان كسنه نه زمان طلب ايدرسه
المغه قادر اولور الا وصيتده واقع اولان قرضده تأجيل صحيح اولور مثلا برمريض كسنه مرض موتنده
فلان كسنه يه برسنه يه دكين بيك درهم قرض ويره سز ديو وصيت ايلسه وارثلره ثلث مالندن اقراض ايلمك
لازم اولور بو وصيتده واقع اولان تأجيل صحيح اولور (ولا يصح التأجيل الى مجهول متفاحش كهبوب الريح
ويصح فى المتقارب كالحصاد ونحوه) جهل فاحش ايله مجهول اولان وقته دكين هبوب الرياح زمانلرى
ويغمور ياغمق زمانلرى كبى تأجيل صحيح اولمز ومجهول متقاربه دكين حصاد يعنى بچمك زمانى
واكابكزر زمان كبى تأجيل صحيح اولور * ونحوه ده اولان ضمير حصاده راجعدر

(باب الربوا)

چون مصنف مرابحه وتوليه ووضيعه نك احكاملرى بياندن فارغ اولديسه بونك بعده واقع اولان ربانك
احكامى بيانه شروع ايلدى (هو فضل مال خال عن عوض) ربا كسر را ايله ربا الشىء يربو اذا زاد
لفظنك مصدريدر اصطلاح شرعده معناسى هو فضل مال آخر يعنى ربا اصطلاح فقهاده شول شيدركه
عوضدن خالى اولان مالك فاضليدر (شرط لاحد العاقدين فى معاوضة مال بمال) شول فضلدركه برمالى
برمالك معاوضه سنده متعاقدينك برينه شرط اولنان شيدركه اكر متعاقدينك برينه شرط اولنميوب
خارجدن بر آخره شرط اولنسه ربا اولمز (وعلته القدر والجنس) ربانك علتى قدردر يعنى مكيلاتده
كيلدر وموزوناتده وزندر ودخى جنسدر يعنى جنس متحد اولوب وايكى عوض جنس واحددن اولمقدر
بو تقديرجه كيل تحتنده داخل اولميان شىء ربا اولمز بر آوچ بغداى كبى ودخى وزن تحتنه داخل اولميان
شىء ربا اولمز التوندن برذره كبى ودخى غير جنس ايله بيع اولنان مكيل وموزون ربا اولمز ربانك علتى قدر
وجنس اولديغنه نبى عليه السلامدن (الحنطة بالحنطة مثلا بمثل يدا بيد والفضل ربوا) حديث شريفى
وارد اولمشدر واشياء ستهكه حنطه وشعير وتمر وملح وذهب وفضه در ذكر اولنان التى شيئى ذكر ايلمشدر
باب ربا ده وارد اولان حديث شريف معللميدر يوخسه دكلميدر ديو سؤال اولندقده معللدر لكن علتنده
اختلاف اولنمشدر بزم اصحابمز قتلرنده علت قدر و جنسدر ذكر اولنان حكم هر مكيل وموزونه شاملدر
جص ونوره ده و بونلره مشابه اولانلرده دخى بو حكمى اثبات ايلمشلر زيرا بونلرده كيللك موجوددر حديد
ونحاس ورصاص و بونلره بكزر اشياده دخى اثبات ايلديلر وزنلك موجود اولديغيچون (فحرم بيع الكيلى
والوزنى بجنسه متفاضلا اونسيئة) بو تركيب ما قبلنده وعلته القدر والجنس قولنه تفريع واقع اولمشدر
بو تقديرجه فاكرك ايدى يعنى كيلى ووزنى اولان شيئى كندو جنسى ايله متفاضلا ياخود نسيئة يعنى زياده لك ايله
ويا ويره سيه بيع ايلمك حرامدر مثلا بغداى بغدايه والتونى التونه بيع ايلمك كبى ربا اولديغى اجلدن (ولو غير
مطعوم كالجص والحديد) لو وصليه در يعنى واكر اول كيلى ووزنى غير مطعوم دخى اولورسه بيعى حرامدر
مثلا جص وحديد كبى (وحل متماثلا مع التقابض او متفاضلا غير معير كحفنة بحفنتين وبيضة ببيضتين وتمرة

بتمرتين) ذكر اولنان اشياده بيع حلال اولدى چون مبيع متماثل اولسه مع التقابض ياخود متفاضل اوله اما
معيار ايله غير معيار اولسه يعنى معيار تحتنه داخل اولمسه بر آوچ شيئى ايكى آوچ شيئه وبر بيضه يى ايكى بيضه يه
وبر تمره يى ايكى تمره يه والتوندن ياخود كمشدن بر ذره يى ايكى ذره يه بيع ايلمك كبى زيرا بو تفاضل كه بو اشياده
واردر معيار شرعله دكلدر * محصل كلام مادامكه معيار شرعى يه بالغ اولميه جنسى جنس ايله بيع ايلمك جائزدر
(فان وجد الوصفان حرم الفضل والنساء) اكر بيعده ذكر اولنان ايكى وصف يعنى قدر ايله جنس موجود اولسه
فضله كه بر قفيزى ايكى قفيزه بيع ايلمكدر ونساء فتح نون ومد ايله تأخيردر يعنى ويره سيدر ايكيسى دخى
حرام اولور (وان عدما حلا) واكر اول ايكى وصف كه قدر ايله جنسدر منعدم اولسه لر فضل ايله نساء
حلال اولورلر علت تحريم منعدم اولديغى اجلدن * عدما ده اولان ضمير مثنى وصفه راجعدر وحلا ده اولان
ضمير مثنى فضل ايله نسايه راجعدر (وان وجد احدهما فقد حل التفاضل لا النساء) واكر اول ايكى وصفك
انجق بريسى بولنسه تفاضل حلال اولور نساء اولمز مثلا بر قفيز بغداى ايكى قفيز ارپه يه يدا بيد بيع
اولنمق كبى زيرا ايكى وصفك برى موجوددر كه كيلدر وبرى مفقوددر كه جنسدر (فلا يصح سلم هروى
فى هروى ولا بر فى شعير) مصنفك فلا يصح قولى وان وجد احدهما قولنه تفريع واقع اولمشدر يعنى چون
عقدده قدر ياخود جنس بولنسه تفاضل حلال اولور ونساء حرام اولور امدى بر ثوب هروى يى
بر ثوب هروى يه سلم ويرمك حلال اولمز زيرا جنس متحد اولمغله نساء حرام اولدى ودخى بر قفيز بغدايى
بر قفيز ارپه يه سلم ويرمك حلال اولمز زيرا قدر متحد اولمغله نساء حرام اولدى (وشرط التعيين والتقابض
فى الصرف) صرفده تعيين وتقابض شرطدر تعيينك شرط اولمسى ظاهردر وتقابضكه ايكى عوضى
مجلسده قبض ايلمكدر اول دخى شرطدر زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم (الفضة بالفضة ها وها)
بيورمشلردر معناسى يدا بيددر زيرا ها خذ معناسنه در (والتعيين فقط فى غيره) وصرفك غيريسنده
شول شيلرده كه آنده ربا واقع اولور انجق تعيين شرطدر زيرا مبيع متعين اولمسيله تقابضه حاجت قالمز
مثلا ايكى كمسنه هر بريسى اول آخره بر معين بغدايى بر معين بغدايه بيع ايلسه لر وقبل القبض متفرق
اولسه لر جائز اولور * فى غيره ده اولان ضمير صرفه راجعدر (وما نص على تحريم الربا فيه كيلا فهو كيلى ابدا كالبر
والشعير والتمر والملح) شول شيئكه كيلى اولديغى حيثيتدن آنده ربانك تحريمنه نص وارد اولمش اوله
اول دائما كيليدر بغداى وارپه وخرما وطوز كبى شيلر (او على تحريمه وزنا فهو وزنى ابدا كالذهب والفضة)
وشول شيكه وزنى اولديغى جهتدن انده ربانك تحريمنه نص وارد اولمش اوله اول وزنيدر دائما التون
وكومش كبى (ولو تعورف بخلافه) لو كلمه سى وصليه در يعنى اكر ناسده متعارف بونك خلافى ايسه ده ينه نص
وارد اولديغى اوزره در زيرا نص عرفدن اقوادر ضعيف ايله قوى ترك اولنمز (وما لا نص فيه حمل على العرف
كغير الستة المذكورة) وشول شيده كه كيلى ياخود وزنى اولمغله حضرت رسول صلى الله عليه وسلمك انده
حديث شريفى نص اولميه اول عرف ناسه حمل اولنور اول تقدم ايلين ستهٔ مذكوره نك غيريسى كبى
محصل كلام نص وارد اولان التى شيدن غيريده عادت ناس معتبره در زيرا نبى عليه السلامك (ما رآه
المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن) قول شريفى دلالتيله (فلا يجوز بيع البر بالبر متماثلا وزنا) امدى
بو تقدير اوزره وزنله متماثلا بغدايى بغدايه بيع ايلمك جائز دكلدر زيرا كيليدر وكيل ايله اولچولديكى تقديرجه
تفاضل ظهور ايدر (ولا الذهب بالذهب متماثلا كيلا) دخى ذهبى ذهبه كيل ايله متماثل اولديغى حالده
بيع ايلمك جائز دكلدر زيرا وزنيدر وزن اولنديغى تقديرجه جائزدر كه تفاضل ظاهر اوله (وجاز بيع فلس معين
بفلسين معينين خلافا لمحمد) بر فلس معينى ايكى فلس معينه بيع ايلمك جائز اولدى ابو حنيفه وابو يوسف قتنده
زيرا فلس حقيقتده اثماندن دكلدر امامين قتلرنده وامام محمد ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده بر فلس معينى
ايكى فلس معينه بيع ايلمك جائز دكلدر زيرا اصطلاح ناسده فلس ثمن اولمشدر (ويجوز بيع الكرباس بالقطن)
ودخى پموق ايلكندن اولان بزى پموغه بيع ايلمك جائزدر باعتبار القطن جنس مختلف اولديغى اجلدن
(وبيع اللحم بالحيوان) ودخى اتى حيوان ايله بيع ايلمك جائزدر زيرا موزونى غير موزون ايله بيع ايلمك قبيلندندر
(وعند محمد لا يجوز بيعه بحيوان جنسه) وامام محمد قتنده اتى كندو حيوانى جنسيله بيع ايلمك جائز دكلدر

حيوان مختلف اولسه جائز اولور (حتى يكون اللحم اكثر مما فى الحيوان من اللحم) يعنى اتى حيوان ايله بيع ايلمك
جائز دكلدر تا كيم اول ات اول حيوانده اولان اتدن اكثر اوله زيرا اول زياده اول حيوانده كى اتدن غيرى
اولان شيئك مقابلنده واقع اولور (ويجوز بيع الدقيق بالدقيق متماثلا كيلا لا بالسويق اصلا)
دقيق دقيق ايله متماثل اولديغى حالده بيع ايلمك جائزدر ابو حنيفه قتنده اما دقيقى سويقه بيع ايلمك جائز دكلدر
اصلا يعنى متفاضل اولسون كرك متساوى اولسون (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر زيرا انلرك
قتلرنده دقيقى سويقه بيع ايلمك جائزدر جنسين مختلفين اولدقلرى ايچون (ويجوز بيع الرطب بالرطب متماثلا)
وينه رطبى رطبه يعنى تازه خرمايى تازه خرمايه متماثل اولديغى حالده بيع ايلمك جائزدر زيرا تمرى تمر ايله
بيع ايلمك قبيلندندر (وكذا بيع الرطب بالتمر والعنب بالزبيب متماثلا) وكذلك رطبى تمر ايله وعنبى يعنى تازه
اوزمى زبيب يعنى قورى اوزم ايله متماثلا بيع ايلمك جائزدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون
بو مذكوراتده خلاف واردر زيرا رطبى رطب ايله ياخود رطبى تمر ايله وعنبى زبيب ايله بيع ايلمك
قتلرنده جائز دكلدر تازه اولان شيلر قورومغله ناقص اولديغى ايچون (وكذا بيع البر رطبا او مبلولا بمثله
او باليابس) ودخى ياش اولان بغدايى ياخود اصلانمش اولان بغدايى كندو مثلى ايله يعنى مبلول ايله ياخود يابس
يعنى قورو بغداى ايله بيع ايلمك جائزدر (والتمر والزبيب منقعين بمثلهما متساويان) ودخى اصلانمش اولان تمرى
ياخود اصلانمش اولان زبيبى متساوى اولدقلرى حالده كندو مثللريله بيع ايلمك جائزدر (خلافا لمحمد) امام محمد
ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده متساوى اولديغيچون جائز دكلدر (ويجوز بيع لحم حيوان بلحم حيوان
غير جنسه متفاضلا) بر حيوانك لحمى كندى جنسندن غيرى بر حيوانك لحميله متفاضلا بيع ايلمك جائزدر
جنس مختلف اولديغى ايچون (وكذا اللبن) وسود دخى كذلك يعنى بر حيوانك سودى كندى جنسندن غيرى
بر حيوانك سوديله متفاضلا بيع اولنمسى جائزدر هر برينك اصلى بشقه اولديغى ايچون (والجاموس مع البقر جنس
واحد) جاموس ايله بقر جنس واحددر جنس واحد اولدقلرى ايچون برينك لحمى اول برينك لحميله متفاضلا بيع
جائز اولمز وكذلك برينك سودنى اول برينك سوديله بيع ايلمك جائز دكلدر (وكذا المعز مع الضأن) ودخى
قيون ايله كچى جاموس ايله بقر كبى ايكيسى جنس واحددر جاموس ايله بقرده حكم نه ايسه قيون ايله كچيده
كذلك (والبخت مع العراب) بخت عربيدن وغير عربيدن متولد اولان دوه در عراب ايسه خالص عربيدن
متولد اولاندر ودخى بختى اولان دوه وعربى اولان دوه جنس واحددر بونك دخى حكمى ما قبلنده كى كبيدر
(ويجوز بيع خل العنب بخل الدقل متفاضلا) دقل فتح دال وفتح قاف ايله خرمانك فناسيدر يعنى اوزم
سركه سن اول فنا اولان تمرك سركه سيله بيع ايلمك جائزدر متفاضل اولديغى حالده (وكذا شحم البطن بالالية
او باللحم) ودخى ايچ ياغنى قويرق ياغيله ياخود اتله بيع ايلمك جائزدر اجناس مختلفه اولدقلرى ايچون
(والخبز بالبر او الدقيق او السويق) ودخى اتمكى بر ايله ياخود دقيق ايله ياخود سويق ايله بيع ايلمك جائزدر
زيرا خبز مكيلاتدن چيقوب معدوداتدن اولمشدر (وان كان احدهما نسيئة به يفتى) ان وصليه در يعنى
واكر اول شيئك بريسى نسيئه ده اولورسه بيع جائز اولور فتوى بونك اوزرينه در (ولا يجوز بيع الجيد بالردئ
مما فيه الربا الا متساويا) ايو اولان شيئى يرامز اولان شيئه كه ربا اولان اشيادن اوله بيع اولنمسى جائز دكلدر
مكركه متساوى اوله (وكذا البسر بالتمر) ودخى بسرى تمر ايله يعنى قزل اولمش خرمايى تمر ايله بيع ايلمك
جائز دكلدر (ولا بيع البر بالدقيق او بالسويق او بالنخالة مطلقا) ودخى بغدايى دقيق ايله وياخود سويق ايله
وياخود كپك ايله بيع اولمز مطلقا يعنى كرك متساوى اولسون كرك متفاضل اولسون زيرا بر وجهدن
جنسيت باقيدر (ولا بيع الزيتون بالزيت) ودخى زيتونى زيت ايله بيع ايلمك جائز دكلدر (او السمسم بالشيرج)
ودخى صوسامى صوسام ياغى ايله بيع ايلمك جائز دكلدر (حتى يكون الزيت والشيرج اكثر مما فى الزيتون والسمسم
لتكون الزيادة بالثجير) زيتونى زيت ايله سمسمى شيرج ايله بيعك جائز اولديغى تا كيم زيت ايله شيرج
اول زيتونده وصوسامده اولان مقداردن زياده اوله زيتده وشيرجده اولان زياده لك اول زيتوندن
وسمسمدن چقان ثجير مقابلنده اوله ايچون ثجير فتح ثاء مثلثه ايله اوزم صقندى يسندن وزيتون
صقندى يسندن حاصل اولان جبره در (ولا يستقرض الخبز اصلا) امام ابو حنيفه قتنده اتمكى اصلا

نه عدد ایله ونه وزن ایله استقراض ایلمك جائز اولمز زیرا برقاج جهتدن متفاوتدر (وعند ابی یوسف یجوز وزنا
وبه یفتی) وامام ابو یوسف قتنده وزن ایله استقراض اولنمسی جائزدر و بو قول ایله افتا اولنور یعنی فتوی
بونك اوزرینه در (وعند محمد یجوز عددا ایضا) وامام محمد قتنده ده عدد ایله استقراض اولنمسی جائزدر
(ولاربا بین السید وعبده) سید ایله عبدینك مابیننده ربا واقع اولمز زیرا عبد یدنده اولان شیء سیدینك
ملکیدر سید ایله عبد مابیننده ربا واقع اولدیغی بچن عبد مأذون غیرمدیون اولسه امامدیون اولسه عبدك
یدنده اولان سیدك ملکی اولمز بو صورتده ربا تصور اولنور (والمسلم والحربی فی دار الحرب) دخی
دار الحربده اولان مسلم ایله حربینك مابیننده ربا اولمز زیرا اهل حربك مالی دار الحربده مباحدر ومسلم
مستأمن اولان کمسنه اول حربینك مالی برطریق ایله اخذ ایلسه مباح اولور ربا اولمز

(باب الحقوق والاستحقاق)

بو باب مبیعده داخل اولان بعض حقوقی واستحقاقی بیان ایدر (یدخل العلو والکنیف فی بیع الدار لا الظلة)
مبیع اولان دارك بیعنده علو یعنی عالی مکانلر ودخی کنیف که آبخانه در داخل اولور ظله داخل اولمز ظله
لفظنده علمانك تعریفلری مختلف اولمشدر کیمیسی هی السدة فوق الباب دیو تعبیر ایلمش وکیمیسی شول
سایباندرکه برطرفی اشترا ایده جکی دارك اوزرنده اوله و برطرفی برغیری دارك اوزرنده اوله دیو تعریف ایلمش
حاصل کلام ظله دن مراد شول قپو اوزرنده اولان کولکه لکدر ودار اطلاقی دیوارلرك احاطه ایلدیکی
یره دیرلر ظله ایسه انده داخل دکلدر بو تقریب ایله ظله دارك بیعنده داخل اولمدی (الا بذکر کل حق هولها
او بمرافقها او بکل قلیل وکثیر هو فیها او منها) ظله دارك بیعنده داخل اولمز دیو تقریر اولندی ایدی
لکن بچن دارك هرا کامتعلق اولان حقی ذکر اولنسه یاخود کل منافع ومرافقی ایله دیو ذکر اولنسه یاخود
انده اولان قلیل وکثیر ذکر اولنسه اول ظله بیعده داخل اولور ابو حنیفه قتنده مثلا برآخره سکا بو داری
هرا کامتعلق اولان حقی ایله و جمله منافعی ومرافقی ایله وایچنده قلیل وکثیر اولان هرشیء ایله بیع ایلدم دیسه
ظله دخی داخل اولور * جمله بو مسئله ده اولان ضمائر مؤنث داره راجعدر هو ضمیری ایکی یرده کله راجعدر
(وعندهما تدخل ان کان مفتحها فی الدار) وامامین قتنده اوظله بیعده داخل اولور بچن ظله نك مفتحی
یعنی اچله جق قپوسی دارده اولسه (ولا یدخل العلو فی شراء منزل الا بذکر نحو کل حق) اشترا اولنان
منزلده علو داخل اولمز الا بچن دارك هرحقی مثلی اولان شیء بیعده ذکر اولنسه اول حینده داخل اولور
(ولا فی شراء بیت وان ذکر کل حق) ودخی بر بیتك شراسنده هرحق ذکر اولنسه ده علو داخل اولمز زیرا
بیت بیتوتت یریدر یعنی کیجه لمك یریدر وعلو ایسه بو مقوله دکلدر * محصل کلام علو اوچ قسم اوزره در
قسم اول اکر مبیع اولان دار ایسه بیعده داخل اولور زیرا توابع ولواحقندندر * قسم ثانی اکر مبیع اولان بیت
ایسه داخل اولمز زیرا علو بیت کبی درونیء کندوکبی یه داخل اولمز * قسم ثالث اکر مبیع منزل اولسه حقوق
ومرافق ذکر اولنورسه داخل اولور اولمز ایسه داخل اولمز (ولا الطریق ولا المسیل والشرب الا بذکر
نحو کل حق) یعنی طریق ومسیل که صو آقه جق یردر وشرب کسر شین ایله که اقرصودن اولان حصه در
ارضك ومنزلك ودارك بیعلرنده داخل اولمز زیرا بونلر حدوددن خارجدر الا بچن اول مبیع کندو یه متعلق
اولان هرحقك ذکری ایله اولسه اول حینده داخل اولورلر مثلا سکا بو ارضی یاخود بو داری یاخود بو منزلی
جمله حقوق ومرافقی ایله بیع ایلدم دیسه داخل اولور (وتدخل فی الاجارة بدون ذکر کل حق) یعنی ذکر
اولنان طریق ومسیل وشرب اجاره ده هرحق ذکر اولنمسزداخل اولورلر وبا حقوق ومرافقی ذکر ایلمکسزداخل
اولورلر زیرا بو اشیا انتفاع ایچون وضع اولنمشلردر وبو اشیاسز انتفاع ممکن دکلدر (فصل) بو فصل استحقاقك
احکامی بیانده در (البینة حجة متعدیة) بینه غیره متعدی اولان حجتلردندر کافهٔ ناس حقنده ظاهر اولور
بچن قضاء قاضی ایله متصل اولسه زیرا قاضی ولایت عامه صاحبی اولدیغی اجلدن کافهٔ ناس حقنده
قضاسی نافذ اولور مثلا برعبد برانسانك اوزرینه حرلك دعواسن ایلسه قاضی دخی معتق اولدیغنه
قضا ایلسه صکره برکمسنه دخی بو بنم عبدمدر دیو دعوی ایلسه دعواسی استماع اولنمز زیرا قاضینك
عتق ایله قضا ایلدیکی کافهٔ ناس اوزرینه قضادر (والاقرار حجة قاصرة) اقرار نفس مقرك اوزرینه قاصرهٔ

غیر متعدی اولان حجتلردندر (والتناقض یمنع دعوی الملك) یعنی انسانك کلامنده حین دعواده تناقض
واقع اولمق ملکیت دعواسنی منع ایدر مثلا بر رجل برآخرك اوزرینه شوقدر حقم واردر دیو دعوی ایلسه
مدعی علیه دخی انکار ایلسه صکره ینه مدعی یوق دین دکلدر شرکت جهتیله ویردم دیو دعوی ایلسه
دعواسی استماع اولنمز تناقض واقع اولدیغی اجلدن (لا الحریة) یعنی تناقض حریت دعواسنه مانع اولمز
مثلا عبد مکاتب کندو سیدینك اوزرینه بینه کتورسه که سیدی کندوسنی قبل الکتابه عتق ایلمشیدی
دیو بینه سی استماع اولنور رعتقده واقع اولان تناقض صحت دعوایه مانع دکلدر زیرا جائزدرکه سیدی
انی قبل الکتابه عتق ایلمش اوله (والطلاق) دخی طلاق دعواسنه مانع اولمز مثلا برخاتون زوجندن خلع اولسه
خلع اولدقدنصکره زوجی کندوسنی قبل الخلع اوچ طلاق له تطلیق ایلدیکنه بینه کتورسه بینه سی
استماع اولنور وویردیکی بدل خلعی زوجندن استرجاع ایدر وواقع اولان تناقض مانع اولمز زیرا جائزدرکه زوجی
اول خاتونی غیبتنده تطلیق ایلمش اوله (والنسب) ودخی تناقض دعواسی نسبه مانع اولمز مثلا برکمسنه
کندو یانده طوغن عبدی بیع ایلسه اشترا ایدن دخی برکمسنه یه بیع ایلسه بوندنصکره اولکی بایع اوغلیدر
دیو دعوی ایلسه دعواسی استماع اولنور اول وثانیده واقع اولان بیع باطل اولور وواقع اولان تناقض
مانع اولمز (فلو ولدت امة مبیعة فاستحقت ببینة تبعها ولدها ان کان فی یده وقضی به ایضا) مصنفك فلو ولدت
قولی البینة حجة متعدیه قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اکر مبیعه اولان جاریه مشترینك یانده استیلادسز
وضع حمل ایلسه وبعد الولادة مزبوره امه بینه ایله غیره مستحق اولسه وضع ایلدیکی ولد دخی اکا تابع
اولور اکر مدعی علیهك یدنده ایسه غیره مستحق اولدیغنه قضا اولنور اناسنك اوزرینه قضا اولندیغی کبی
تبعها ده اولان ضمیر امه یه راجعدر فی یده ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر و به ده اولان ضمیر ولده راجعدر
(وقیل یکفی القضاء بالام) ودینلدیکه ام ایله قضا ایلمك کفایت ایدر یعنی امه نك غیره مستحقه اولمسنك قضاسی
کفایت ایدر زیرا بینه حجت متعدیه اولمسی سببیله ظهور ایدر ولد ایسه اکا متصلدر (وان اقر بها الرجل
لا یتبعها) واکر امه یانده اولان کمسنه برآخره بو امه سنکدر دیو اقرار ایلسه ولد اکا تابع اولمز زیرا اقرار حجت
قاصره در ملکیت انجق مقر به ده ثابت اولور * بها ده اولان ضمیر امه یه راجعدر ویتبعها ده اولان ضمیر مستتر
ولده راجعدر وها ضمیری ینه امه یه راجعدر (وان قال شخص لاخر اشترنی فانا عبد فاشتراه فاذا هو حر)
واکر برشخص برآخره بنی اشترا ایله بن عبدم دیسه اول برآخر دخی آنی اشترا ایلسه وحالبوکه اول شخص
حردر بو مسئله مصنفك والتناقض یمنع دعوی الملك لا الحریة والطلاق والنسب قولنه تفریع واقع اولمشدر
زیرا اشترنی فانا عبد دیمسی رقیق اولدیغنه اعترافدر صکره حر بولنسه بایعك اوزرینه رجوع ایدرلر واول
تناقض عفو اولنور حریت ایچون * فاشتراه ده اولان ضمیر شخصه راجعدر هو ضمیری ینه شخصه راجعدر
(فان کان البائع حاضرا او کان مکانه معلوما لا یضمن الآمر) اکر بایع اولان کمسنه غائب اولمیوب
حاضر اولسه یاخود مکانی معلوم اولسه اول اشترنی دین شخص بهاسنه ضامن اولمز * مکانه ده اولان ضمیر
بایعه راجعدر (والا ضمن) واکر بایع اولان کمسنه حاضر اولمسه ومکانیده معلوم اولمسه اول اشترنی
دین کمسنه مشترینك دفع ایلدیکی شیئه ضامن اولور (ورجع علی البائع اذا حضر) وبچن بایع حاضر اولسه
عبدانك اوزرینه بهاسیله رجوع ایلیه (وان قال ارتهنی فلا ضمان اصلا) واکر برشخص برآخره بن عبدم
بنی رهنکه آل دیسه الدقدنصکره حر اولدیغی ظهور ایلسه اوقائله ضمان یوقدر اصلا کرك حاضر اولسون
کرك غائب اولسون زیرا اشترنی کبی عقد معاوضه دکلدر (ومن ادعی حقا مجهولا فی دار فصولح علی شیء
فاستحق بعضها فلا رجوع علیه) وشول کمسنه که بر دارده برحق مجهول دعوی ایلسه واولدخی برشیء
اوزرینه صلح اولنسه مثلا انی برقاج درهم ایله صلح ایلسه لر بوندنصکره اول دارك بعضیسنی مستحق اولسه
امدی اول حق مجهول دعوی ایدوب صلح اولنان کمسنه نك اوزرینه رجوع یوقدر زیرا جائزدرکه
دعواسی اول داردن باقی قلانده اوله * بعضها ده اولان ضمیر داره راجعدر وعلیه ده اولان ضمیر مدعی یه
راجعدر (ولو استحق کلها رد کل العوض) واکر اول دارك جمله سی مستحق اولسه اول جمله اخذ ایلدیکی
عوضی رد ایلر (وفهم منه صحة الصلح عن المجهول) یعنی بو کلامدن یاخود بو کلامك تقریرندن مجهول اولان

شيئدن صلحك صحتى فهم اولندى بعض شراح دات هذه المسئلة على ان الصلح عن المجهول على معلوم جائزة ديو معنى ويرمش نهاية الامر منه ضميرى نه يره واقع اولديغى معلوم اولمز تأمل (ولو كان ادعى كالهار دحصة مايستحق ولو بعضا) واكر اول دارك جمله سنى دعوى ايتمش اولسه ايدى مستحق اولان مقدارك حصه سن رد ايليه بعضيسيده رد اولورسه مثلا بر رجل دارك جمله سن دعوى ايلسه مالك انى يوزدرهمه صلح ايلسه صلح اولدقدنصكره اكر اول دارك كليسى مستحق اولسه يوزدرهمى مالكه رد ايدر واكر نصفى مستحق اولسه اللى درهم رد ايليه وعلى هذا فقس * كالهاده اولان ضمير داره راجعدر (ولمن باع فضولى ملكه ان يفسخه وله ان يجيزه بشرط بقاء العاقدين والمعقود عليه والمالك الاول) وشول كمسنه كه فضولى اولان كمسنه انك ملككنى بيع ايلمش اوله اكا جائز اولوركه اول بيعى فسخ ايليه و جائزدركه اجازت ويره شول شرطله كه متعاقدين ومعقود عليه كه مبيعدر ومالك اولكه اسكى صاحبيدر انلر موجود كركدر مثلا بر كمسنه فضولا بر كمسنه نك ملكنى بيع ايلسه ملك صاحبنه جائزدركه بيعه اجازت ويره يعنى تنفيذ ايليه شول شرطله كه متعاقدين ومعقود عليه ومالك اوّل باقى اوله لر * ملكه ده اولان ضمير لمن لفظنه راجعدر ان يفسخه و يجيزه ده اولان ضميرلر بيعه راجعدر وله ده اولان ضمير منه يه راجعدر (وكذا بقاء الثمن ان كان عرضا) وكذلك ثمن عرض ايسه يعنى متاع ايسه ثمن باقى اولمسى شرطدر (واذا اجاز فالثمن العرض ملك للفضولى وعليه مثل المبيع لو مثليا والا فقيمته) واكر اول مالك اولان كمسنه فضوليدن واقع اولان بيعى فسخ ايلميوب اجازت ويرسه ذكر اولنان شروط خمسه نك وجودى قتنده اول عرض ايچون اولان ثمن فضولينك ملكى اولور واوزرينه اول مبيعك مثلى واردر اكر مثلى ايسه يعنى مثلى لازم اولور واكر مثلى اولمزايسه قيمتى لازم اولور (وغير العرض ملك للمجيز امانة فى يد الفضولى) واكر ثمن عرض اولميوب غير عرض اولسه اول مجيزك يعنى مالكك ملكى اولور وفضولينك يدنده ثمن امانت اولور (وللفضولى ان يفسخ قبل اجازة المالك) ودخى فضولى ايچون جائزدركه ايلديكى عقدى مالكك بيعه اجازتدن مقدم فسخ ايليه (وصح اعتاق المشترى من الغاصب اذا اجيز البيع) مشترينك غاصبدن اشترا ايلديكى عبدك اعتاق اولنمسى صحيحدر چقن اول عبدك مالكى اولان كمسنه بيعه اجازت ويرسه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى انك قتنده اول عبدك اعتاق اولنمسى صحيح اولمز (ولا يصح بيعه) ودخى اول غاصبدن اشترا اولنان عبدك بيعى صحيح دكلدر مالك اولان كمسنه بيع اوله اجازت ويررايسه ده (ولو قطعت يده عند المشترى فاجيز فارشه له) يعنى اكر اول غاصبدن اشترا اولنان عبدك مشترى يانده يدى قطع اولنسه مالك دخى غاصبك بيعنه اجازت ويرسه امدى اول غصب اولنان عبدك قطع اولنان يدينك ارشى مشترينكدر زيرا آنك بيعنه اجازت ويرلمسيله ملكى كبى اولمشدر * يده ده اولان ضمير بنه عبده راجعدر وله ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (ويتصدق بمازاد على نصف ثمنه) يعنى چقن مشترينك الديغى ارش نصف ثمنندن زياده اولسه اول نصفدن زياده اولان ايله تصدق ايليه * ثمنه ده اولان ضمير عبده راجعدر (ومن اشترى عبدا من غير سيده ثم اقام بينة على اقرار البائع او السيد بعدم الامر واراد رده لا تقبل) بر كمسنه سيدندن غيرى كمسنه دن بر عبد اشترا ايلسه لكن اول عبدى رد ايلمك مراد ايليوب بايعك اقرارى اوزرينه بينه اقامت ايلسه مثلا اول عبدك صاحبى بكا بيع ايچون اذن ويرمش ايدى ديو وياخود سيدينك اقرارى اوزرينه بن اول عبدى بيعه مراد ايلمدم ديو مشترينك بو بابده اقامت ايلديكى بينه قبول اولمز واقع اولان تناقض ايچون * سيده ده اولان ضمير عبده ورده ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (ولو اقر البائع بذلك عند القاضى فله رده) واكر بايع اولان كمسنه قاضى يانده سيدينك امر ايلمكسزين بيع ايلديكنه اقرار ايلسه مشترى ايچون انى رد ايلمك واردر زيرا تناقض بو صورتده اقرارك صحتنه مانع دكلدر (ولو اشترى دارا من فضولى وادخلها فى بنائه فلا ضمان على الفضولى خلافا لمحمد) واكر بر كمسنه بر فضوليدن بر دار اشترا ايلسه واول دارى كندى بناسنه ادخال ايلسه اول فضولى اولان كمسنه يه بو صورتده ضمان يوقدر وامام محمد ايچون خلاف واردر زيرا امام محمد قتنده ضامن اولور و بو مسئله نك بيانى غصب العقارده كلور ان شاء الله تعالى

(باب السلم)

مصنف انواع بيعك احكامى بياندن فارغ اولوب احكام سلمك بيانه شروع ايلدى سلم لغتده سلف معناسنه در واصطلاح شرعده (هو بيع آجل بعاجل) يعنى سلم اصطلاح فقهاده مؤجلا اولان شيئى معجل اولان شيئه بيع ايلمكدر بلكه فقها عقد سلمده واقع اولان مبيعه مسلم فيه وثمنه رأس المال وبايعه مسلم اليه ومشترى يه رب السلم تسميه ايدرلر وعقد بيع ايجاب وقبوله محتاج اولديغى كبى سلم دخى ايجاب وقبوله محتاج اولان عقودندندر مثلا رب السلم بر آخره اسلمت اليك عشرة دراهم فى كرحنطة ديدكده مسلم اليه دخى قبلت ديمك كركدر وسلم كتاب وسنت ايله مشروع اولمشدر كتاب ايله مشروع اولديغنه دليل حق تعالينك (يا ايها الذين آمنوا اذا تداينتم بدين الى اجل مسمى فاكتبوه) قول شريفيدر وسنت له مشروع اولديغنه دليل نبى عليه السلامك (من اسلم منكم فليسلم فى كيل معلوم ووزن معلوم واجل معلوم) قول شريفيدر (ويصح فيما امكن ضبط صفته ومعرفة قدره لا فى غيره) يعنى سلم شول شيلرده صحيح اولوركه آنك صفتى يعنى ايولك وبدلكنى ضبط ايلمك ممكن اوله ودخى مقدارينك معرفتنى يعنى مكيل وموزون ومذروع اولديغنى ضبط ايلمك ممكن اوله وصفتك وقدرينك ضبطى ممكن اوليان شيده سلم صحيح دكلدر (ويصح فى المكيل والموزون سوى النقدين) امدى سلم نقدينك سواسنده يعنى غيريسنده مكيلده وموزونده صحيح اولور كرچه نقدين موزوناتدندر اما حق تعالى حضرتلرى آنلرى ثمن خلق ايلمشدر مثمن اولمزلر بو اجلدن آنلرده سلم صحيح اولمدى (وفى العددى المتقارب كالجوز والبيض عددا وكيلا) ودخى سلم جمده متقارب اولان عدديده يعنى غير متفاوت اولان عدديده جوز كبى وعرطه كبى اولان شيلرده عدد ايله وكيل ايله صحيحدر (وكذا الفلوس) فلوسده عدد ايله سلم صحيح اولور (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى آنك قتنده فلوسده سلم ويرمك صحيح اولمز زيرا فلوس انك قتنده اثمان قسمندندر (وفى اللبن والآجر اذا سمى ملبن معلوم) ودخى سلم لبنده يعنى كرپچده وآجرده يعنى پشمش كرپچده چقن بر ملبن معلوم ابنى قطع ايده جك آلت تسميه اولنسه زيرا لبن قطع اولنه جق آلت تسميه اولنوب معلوم اولسه لبنك اجادتده تفاوتى قالمز (وفى المذروع كالثوب ان بين طوله وعرضه ورقته) ودخى مذروع اولان شيده ثوب كبى اكر طولى وعرضى وانجه لكى بيان اولنسه صحيح اولور (وفى السمك المليح وزنا ونوعا معلومين) ودخى طوزلو اولان بالقده يعنى قديد اولمشده وزن ونوعى معلوم اولدقده سلم صحيح اولور (وكذا الطرى فى حينه فقط) ودخى تازه بالقده سلم صحيح اولور حيننده يعنى چقاجق وقتنده فقط اكر وقتندنصكره اولسه جائز دكلدر زيرا صيف ايامنده ظاهر وشتا ايامنده خفى اولور اما بر يرده كه غير منقطع اولسه مطلقا سلم صحيح اولور (ولا يجوز فيهما عددا) طوزلى وتازه بالقده عدد ايله سلم جائز دكلدر صغير وكبير ايله متفاوت اولديغيچون (ولا فى الحيوان واطرافه) ودخى حيوانده واطرافنده يعنى باش واياقلرنده سلم جائز دكلدر زيرا حيوانده واطرافنده تفاوت واردر (ولا فى جلوده عددا) ودخى حيوانات دريسنده عدد ايله سلم جائز دكلدر متفاوت اولديغيچون مكركه طولى وعرضى وصفتى بيان اولنه جائزدر (ولا فى الحطب حزما) حزم ضم حاء مهمله وزا ايله جمع حزمه در باغ معناسنه وفارسيده آكا بند هيزم ديرلر يعنى حطبده حزم اولديغى حالده يعنى باغ باغ ايكن سلم جائز دكلدر متفاوت اولديغيچون مكر بر طريقله اول حزمه نك طولى وعرضى بيان اولنسه جائز اولور (والرطبة جرزا) رطبه تازه سبزه در جرز ضم جيم ايله جمع جرزه در توتام معناسنه در فارسيده اكا دسته ديرلر ودخى سبزوات اولان شيئى جرز اولديغى حالده يعنى طوتم طوتم اولمشيكن سلم جائز دكلدر بو دخى متفاوت اولديغيچون (ولا فى الجوهر والخرز) جوهر فروشان قتنده معلومدر وخرز ايسه فتح خاء معجمه وفتح راء مهمله ايله بونجق معناسنه در يعنى جواهرده وبونجقده سلم جائز اولمز زيرا بونلرده دخى تفاوت فاحش واردر اما جوهرك حبه جكارى صغار اولسه ميزانله بيع اولنان لؤلؤ حبه لرى كبى ميزانله آنده سلم جائزدر (ولا فى اللحم طريا) ودخى لحمده طرى يعنى تازه اولديغى حالده سلم جائز دكلدر ابو حنيفه قتنده زيرا سمن ايله وضعف ايله ودخى كميكك قلتى وكثرتيله مختلف اولديغيچون (وقالا يصح اذا وصف موضع معلوم منه بصفة معلومة) وامام محمد وابو يوسف ديديلركه طرى اولان لحمده سلم صحيح اولور چقن لحمدن بر موضع معلوم بر صفت معلومه ايله وصف اولنسه زيرا بو وصفله صفتى مضبوط اولور (ولا يجوز السلم بمكيل او ذراع معين لا يدرى قدره) مقدارى بلنمز كيل معين ايله وياخود

مقداری بلنمز ذراع معین ایله سلم جائز اولمز زیرا احتمالدرکه اول کیل یاخود اول ذراع وقت تسلیمه دکین
ضائع اوله زیرا ضائع اولدقده نزاعه مؤدی اولور (ولا فی طعام قریة اوتمر نخلة معینة) ودخی برقریهٔ
معینه نك طعامنده و یاخود برنخلهٔ معینه نك تمرنده سلم جائز اولمز جائزدرکه وقت تسلیمه دکین بونلره برآفت
عارض اوله لکن قریه نك ذکری اول مسلم فیه اولان طعامك صفتنك بیانی ایچون اولسه تعیین ایچون
اولمسه جائزدر (ولافیما لایبقی من حین العقد الی حین المحل) ودخی حین عقددن وقت تسلیمه باقی قالمیان
شیئده سلم جائز اولمز زیرا جائزدرکه وقت تسلیم کلمزدن مقدم اکا برآفت عارض اوله (وشرطه بیان الجنس
کبر اوشعیر) یعنی سلمك جائز اولمسنك شرطلری طقوز شرطدر مصنف سکزین بیان ایلدی
طقوزنجیسی دخی بیان اولنور * اولکیسی بیان الجنسدر مثلا مسلم فیه بغدای و یاخود شعیر اولمق کبی
امدی مسلم فیهك جنسی بیان اولنمق شرطدر (والنوع کسقیة اوبخیة) ایکنجیسی بیان النوعدر
یعنی اول مسلم فیه اولان شیٔ سقیه کبیدر سقیه فتح سین ایله وکسر قاف ایله وفتح یاء مشدده ایله انهار صوبی ایله
صوار یلان اکندر و یاخود بخیه کبیدر بخیه فتح باء موحده وسکون خاء معجمه ایله امطار صوبیله
صوار یلان اکندر (والصفة کجید اوردی) اوچنجیسی بیان الصفه در یعنی اول مسلم فیه جید یاخود
ردی یعنی ایو یاخود کم اولمق کبی (والقدر نحو کذا رطلا اوکیلا بما لاینقبض ولاینبسط) ودردنجیسی
بیان القدردر یعنی مسلم فیه بوقدر رطل یاخود بوقدر کیل بیان اولنمق کبی کیلده و وزنده منقبض
ومنبسط اولمیان شیئلرده یعنی انقباض وانبساط قبول ایلمز بر کیل ایله اوله تفاوت ظهور ایلمامك ایچون
مثلا زنبیل اولمیه زیرا زنبیل منقبض ومنبسط اولور بوتقدیرجه منازعه یه سبب اولور (واجل معلوم
واقله شهر فی الاصح) بشنجیسی بیان الاجلدر یعنی مسلم فیه قاچ آیه دکین تسلیم اولنور بیان اولنمسی کبی
زیرا نبی علیه السلامك (من اسلم منکم فلیسلم فی کیل معلوم ووزن معلوم الی اجل معلوم) قول شریفی
وارد اولمشدر واقلی قول اصحده برآیدر زیرا برآیدن اقل اولسه معجلدر و برآی یاخود برآیدن زیاده اولسه
مؤجل اولور ودینلدیکه اوچ کونله مقدردر (وقدر رأس المال ان کان کیلیا او وزنیا او عددیا)
التنجیسی رأس مالی بیان ایلمکدر مثلا بش درهم یاخود اون درهم بیان اولنمق کبی اکر کیلی یاخود
وزنی یاخود عددی اولسه ابو حنیفه قتنده مثلا برکمسنه برآخره اسلمت الیك هذه الدراهم فی کربر دیسه یاخود
اسلمت الیك هذا البر فی کذا منا من الزعفران دیسه وحالبوکه اول دراهمله اول برك وزن ومقداری
بلنمسه صحیح اولمز ابو حنیفه قتنده (فلا یجوز فی جنسین بلا بیان رأس مال کل منهما) چونکه رأس مال سلمی
بیان ایلمك شرط اولدی ایسه امدی جنسین مختلفینده هر برینك رأس مالنی بیان ایلمکسزین سلم صحیح
و جائز دکلدر مثلا برکر بغدای ایله برکر شعیره یوز درهم سلم ویرسه هر برینك مقداری بیان اولنمسه سلم
صحیح اولمز (ولا بنقدین بلا بیان حصة کل منهما من المسلم فیه) ودخی سلم نقدین مختلفین ایله که هر برینك
مسلم فیه ده اولان حصه سنی بیان ایلمکسزین جائز دکلدر مثلا برکربر و برقاچ دینار و برقاچ درهم سلم
ویرسه وهر برینك وزنی بیان اولنمسه سلم صحیح اولمز (ومکان ایفائه ان کان له حمل ومؤنة) یدنجیسی
اول مسلم فیهك مکان ایفاسنی بیان ایلمکدر اکر مسلم فیهك حمل ومؤنتی اولسه مثلا بغدای واربه نك حمل
ومؤنتلری کبی * ایفائه ده اولان ضمیر مسلم فیه راجعدر (وعندهما لایشترط معرفة قدر رأس المال
اذا کان معینا) وامامین قتنده رأس مال سلمك مقدارینی بلمك شرط اولمز اکر رأس مال معین اولسه
مثلا برکمسنه برآخره اسلمت الیك هذه الدراهم فی کربر دیسه واول دراهمك وزنی بلنمسه سلم صحیح اولور
امامین قتنده (ولامکان الایفاء ویوفیه فی مکان عقده) امامین قتنده مکان ایفا دخی شرط دکلدر
واول مسلم فیه اولان شیٔ مکان عقدده ایفا وتسلیم ایلر * یوفیه ده اولان ضمیر مسلم فیهه راجعدر وکذلك
عقده ده اولان ضمیر اکا راجعدر (ومثله الثمن والاجرة والقسمة) یعنی مسلم فیهك ثمنده واجرتده وقسمتنده
اولان خلاف مسلم فیه ده اولان خلاف کبیدر * خلافك ثمنده واقع اولمسنك صورتی مثلا برکمسنه برحاضر
عبدی اجل ایله ذمتنده اولان برکر بغدایه بیع ایلسه ابو حنیفه قتنده مکان ایفانك بیانی اشتراط اولنور
وامامین قتنده اشتراط اولنمز بلکه آنی مکان عقدده وفا ایلمك متعین اولور واجرتده واقع اولمسنك صورتی

مثلا

بخیة

مثلا برکمسنه براجرته محتاج بردار یاخود بردابه اجاره یه آلسه ابو حنیفه قتنده مکان ایفانك بیانی
اشتراط اولنور وامامین قتنده اشتراط اولنمز موضع دار وموضع اجارهٔ دابه وفایه متعین اولور وقسمتده واقع
اولمسنك صورتی مثلا ایکی کمسنه برداری قسمت ایلسه لر ایکیسینك بری اول برآخرك اوزرینه مؤنه
وحمله محتاج برشیٔ اشتراط ایلسه اغاج دیکمك کبی وکندو حصه سنده برپابی یاپمق کبی قسمت صحیحه اولور
ابو حنیفه قتنده مکان ایفانك بیانی اشتراط اولنور وامامین قتنده اولنمز (ومالا حمل له یوفیه حیث شاء
فی الاصح اتفاقا) وشول شیٔ که سلمده حمل اولمیه مسك وکافور کبی بایع آنی استدیکی یرده ایفا وتسلیم
ایلر اصح اقوالده جمله علمانك اتفاقلریله (وقبض رأس المال قبل التفریق شرط بقائه) سکزنجیسی متعاقدینك
تفریقلرندن مقدم اول رأس مالی قبض ایلمك عقد سلمك بقاسنه شرطدر واول طقوزنجی شرطکه مصنف
انی ذکر ایلمامشدر مسلم فیهك تحصیلنه قادر اولمقدر (فلو اسلم مائة نقدا ومائة دینا علی المسلم الیه فی کر بطل
فی حصة الدین فقط) مصنفك فلو اسلم قولی ماقبلنده وقبض رأس المال قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اکر
برکمسنه یوز درهم نقد ایله ومسلم الیه ده اولان یوز درهم دینی برکر بغدایه یاخود برکر اربه یه سلم ویرسه
دین حصه سنده اول سلم باطل اولور ومقبوض اولان یوزده صحیح اولور مجلسده مقبوض اولدیغی اجلدن
ودینده صحیح اولمز زیرا دینده اولان یوز درهم معدوم قبیلندندر (ولا یجوز التصرف فی رأس المال او المسلم
فیه قبل قبضه بشرکة او تولیة) رأس مال مسلمده یاخود مسلم فیه ده قبل القبض شرکه ایله یاخود
تولیه ایله تصرف جائز دکلدر زیرا مسلم فیه مبیعدر ومبیعده تصرف قبل القبض جائز دکلدر رأس مال ایسه
مبیعه مشابهدر * وقبل قبضه ده اولان ضمیر رأس ماله راجعدر (ولا شراء شیٔ من المسلم الیه برأس المال
بعد التقایل قبل قبضه) ودخی رأس مال ایله مسلم الیهدن یعنی بایعدن بعد التقایل اول رأس مالی قبض
ایلمزدن مقدم برشیٔ اشترا ایلمك جائز دکلدر مثلا بر رجل بر رجله برکربره اون درهم سلم ویرسه صکره
اول احکام سلمی تقایل ایلدکدنصکره یعنی اقاله ایلدکدنصکره رب السلم اولان کمسنه اول رأس مال
سلم ایله قبل القبض مسلم الیهدن برشیٔ اشترا ایلمك مراد ایلسه جائز دکلدر (ولو اشتری کرا وامر رب السلم
بقبضه قضاء لایصح) واکر اول مسلم الیه اولان کمسنه برکر بغدای اشترا ایلسه وانی قبض ایلمکه رب سلمه
امر ایلسه که کندو اوزرنده اولان دینی قضا ایلمك ایچون صحیح اولمز صفقتین اولدیغی اجلدن * بقبضه ده
اولان ضمیر کره راجعدر (ولو امر مقرضه بذلك صح) واکر مدیون اولان کمسنه برکر بغدای اشترا ایلسه
وکندو مقرضنه اول اشترا ایلدیکی کری اوزرنده اولان قرضدن قبض ایلمکه امر ایلسه صحیح اولور مثلا
بر رجل برآخردن برکر بغدای استقراض ایلسه صکره مستقرض اولان کمسنه برآخردن برکر بغدای اشترا
ایلسه ومقرضنه امر ایلسه که کندو قرضندن آنی قبض ایلیه صحیح اولور * ومقرضه ده اولان ضمیر مدیونه
راجعدر (وکذا لو امر رب سلم بقبضه له ثم لنفسه فاکتاله لاجل المسلم الیه ثم لنفسه صح) واکر رب سلم اولان
کمسنه اول مسلم الیه اولان کمسنه یه اول اشتری اولنان کری اول رب السلم اولان کمسنه قبض ایلیه صکره
نفسنه قبول ایلیه دیو امر ایلسه رب السلم اولان کمسنه ده مسلم الیه ایچون انی اکتیال ایلسه یعنی اولچسه
صکره کندو نفسی ایچون اولچسه صحیح اولور کیلین اجتماع ایلدیکی اجلدن * بقبضه ده اولان ضمیر کره راجعدر
له ده اولان ضمیر رب السلمه راجعدر اکتاله ده اولان ضمیر رب سلمه راجعدر لنفسه ده اولان ضمیر بنه
اکا راجعدر (ولو اکتال المسلم الیه فی ظرف رب السلم بامره وهو غائب لایکون قبضا) واکر مسلم الیه اولان
کمسنه ذکر اولنان کری رب السلمك ظرفنه کیل ایلسه حالبوکه رب السلم غائب اولسه ذکر اولنان اولچمك
رب السلمك حقنه قبض اولمز (ولو اکتال البائع کذلك کان قبضا) واکر بایع اولان کمسنه مشتری اولان
کمسنه نك امریله اول کری مشترینك ظرفنه غائب ایکن کیل ایلسه قبض اولور امریله واقع اولدیغی اجلدن
(بخلاف مالو اکاله فی ظرف نفسه اوفی ناحیة بیته) اما بایع کندو نفسنك ظرفنه کیل ایلسه یعنی اولچسه
یاخود کندی اوینك برناحیه سنده کیل ایلسه تقدم ایلین مسئله نك خلافیدر (ولو اکتال الدین والعین
فی ظرف المشتری ان بدأ بالعین کان قبضا وان بدأ بالدین فلا) واکر بایع اولان دین ایله عینی مشترینك
ظرفنه اکتیال ایلسه اکر عین ایله ابتدا ایلدیسه قبض اولور واکر دین ایله ابتدا ایلدیسه قبض اولمز مثلا برکمسنه

بر آخردن عقد سلم ایله بر کر بغدای اشترا ایلسه صکره وقتنك حلوانده نصکره عقد بیع ایله بر کر بغدای دخی
اشترا ایلسه و مشتری بایعه دیسه که بو ایکی کری بنم ظرفمه قو واکر عین ایله ابتدا ایدرسه ایکیسنده
قبض اولور زیرا کندو امریله واقع اولمشدر واکر دین ایله ابتدا ایدرسه قابض اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا
رب السلمك مسلم الیهده امری اول مسلم فیهی کندو نفسنه قبض ایله دیمسی صحیح دکلدر (وعندهما صح
قبض العین) وامامین قتنده عینك قبضی صحیح اولور (فان شاء رضی بالشرکة وان شاء فسخ البیع)
امدی مشتری اولان کمسنه استرسه شرکت ایله راضی اولور اول مخلوطده استرسه بیعی فسخ ایدر زیرا
خلط انلرك قتنده استهلاك دکلدر (ولو اسلم امة فی کر وقبضت ثم تقایلا فماتت قبل ردها بقی التقایل
وتجب قیمتها یوم قبضها) اکر بر کمسنه برامه یی بر کر بغدایه سلم و یرسه ومسلم الیه اولان طرفندن اول امه
قبض اولنسه قبض اولندقدنصکره عقد سلمی تقایل ایلسه لر مسلم الیهك یدنده ایکن رب السلمه رد اولنمزدن
مقدم امه فوت اولسه واقع اولان تقایل باقی قالور واول امه نك یوم القبضده اولان قیمتی واجب اولور
ردهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر وکذلك قیمتهاده و یوم قبضهاده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر
(ولو ماتت ثم تقایلا صح) واکر امه اولدکدنصکره تقایل ایلسه لر اول تقایل صحیح اولور و صورت اولی ده کی
کبی اول امه نك قیمتی واجب اولور زیرا جاریه رأس مال اولمغین عقدده ثمن حکمندهدر مبیع ایسه
مسلم فیهدر واقاله نك صحتی مبیعك قائم اولمسنه اعتماد ایدر یوخسه ثمنك قیامنه دکلدر بو تقدیرجه
جاریه نك هلاکی اقاله یی تغییر ایلمز (وکذا المقایضة فی الوجهین) مقایضه دخی ایکی وجهده بو یلجه در
یعنی صحیح اولور مثلا بر کمسنه برامه یی عروض ایله و یاخود عبد ایله بیع ایلسه اول تقایلدنصکره بریسی
هلاك اولسه اول تقایل باقی قالور واکر تقایلدن اول اولسه ینه تقایل صحیح اولور بیع مقایضه عینی
عینه بیعدر (بخلاف الشراء بالثمن فیهما) اما ثمن ایله اشترا ایلمده ایکی وجهده دخی ذکر اولنانك خلافیدر
مثلا بر کمسنه برامه یی بیك درهمه اشترا ایلسه اشترادنصکره عقد بیعی تقایل ایلسه لر وتقایلدنصکره
ید مشتریده فوت اولسه اقاله باطله اولور موتدنصکره واقع اولسه تقایل ینه باطل اولور (ولو ادعی احد
عاقدی السلم بیان الاجل او اشتراط الرداءة وانکر الاخر فالقول لمدعیهما مطلقا) واکر سلمك عاقدینك
بری یعنی مسلم الیه یاخود رب السلم اجلك بیانی ادعا ایلسه یعنی براجله شرط ایلدم دیسه یاخود رداءت
اشتراط اولنمسن ادعا ایلسه ومتعاقدینك بری آنی انکار ایلسه قول مطلقا ابو حنیفه قتنده اول رداءت ایله
اجلی ادعا ایلنکدر * ولمدعیهماده اولان ضمیر مثنی اجل ایله رداءته راجعدر (وقالا للمنکر ان کان رب السلم
فی الاولی والمسلم الیه فی الثانیة) وامامین دیدیلر که قول اجله منکر اولانکدر اکر رب السلم اولی ده ایسه یعنی
قول رب السلمکدر چون مسلم الیه تأجیلی ادعا ایلسه ودخی قول منکرکدر چون مسلم الیه ثانیه ده اولسه
یعنی رداءة اشتراط ایلك صورتنده اولسه مثلا رب السلم که مشتریدر ومسلم الیه که بایعدر اکر مسلم الیه فلان
زمانه دکین تأجیل ایلمشیدك دیو ادعا ایلسه ورب السلم اجلی انکار ایلسه قول رب السلمکدر صورت
اولی دیدیکی تأجیل مسئله سیدر صورت ثانیه دیدیکی رداءتدر رب السلمده رداءت شرط اولنمشدر دیو دعوی
ایلسه مسلم الیه انکار ایلسه امامین قتنده قول مسلم الیهکدر (والاستصناع باجل سلم) استصناع
بر صانعه مثلا بر کمسنه بر خفافه بکا کندو مالکدن بو جنسدن بو صفت ایله فلان بهایه بر خف ایشله دیسه
بو استصناع ایله اجل معلوم سلمدر (فیصح فیما امکن ضبط صفته و قدره تعورف او لا) امدی صفتنك
وقدرینك ضبطی ممکن اولان شیده صحیح اولور کرك بین الناس متعارف اولسون خف وققمه وازار وبونلره
بکزر کبی کرکسه متعارف اولسون ثیاب وثیابه بکزر شیلر کبی (وبلا اجل یصح فیما تعورف کخف وطست
وققمة) یعنی استصناع اجلسز صحیح اولور تعارف اولان شیلرده خف وطست وققمه کبی (وهو بیع لاعدة)
واول استصناع بیعدر و عده دکلدر (فیجبر الصانع علی عمله ولا یرجع المستصنع عنه) مصنفك فیجبر قولی
بیع لاعدة قولنه تفریعدر یعنی صانع اصرار ایدیغی عملندن امتناع ایدرسه عمل ایله جبر اولنور ومستصنع
اولان عملندن رجوع ایدرسه رجوع ایلمسی جائز دکلدر زیرا عقد ایله واقع اولمشدر (والمبیع هو العین
لاعمله) یعنی مبیع اولان اول عیندر واول صانعك صنعی دکلدر بو عبارت معقود علیه اولان عمادر عین دکلدر

دین کمسنه لرك قوللر یدر (فلو اتی بما صنعه غیره او بما صنعه هو قبل العقد فاخذه صح) اکر اول صانع
اولان کمسنه غیریسنك صنع ایلدیکی شیئی کتورسه یاخود قبل العقد صنع ایلدیکی شیئی کتورسه مستصنع
اولان کمسنه دخی آلسه صحیحدر (ولا یتعین للمستصنع بلا اختیاره) اول صانعك بعد العقد صنع ایلدیکی
شیء مستصنع اولان کمسنه یه اختیارسز یعنی رضاسز متعین اولمز (فیصح بیع الصانع له قبل رؤیته) صانعك
بعد العقد صنع ایلدیکی شیئی مستصنعك رؤیتندن مقدم بیع ایلمسی صحیحدر * له ده اولان ضمیر مستصنعه
راجعدر رؤیتهده اولان ضمیرده اکا راجعدر (وله اخذه وترکه) مستصنع ایچون اول صنع اولنان شیئی اخذ
ایلمك وترك ایلمك جائزدر * له ده اولان ضمیر مستصنعه راجعدر اخذه وترکهده اولان ضمیرلرده آکا راجعدر
(ولا یصح فیما لم یتعارف کالثوب) غیر متعارف اولان شیده استصناع صحیح اولمز ثوب کبی اولان اشیاده
مثلا بر کمسنه حایك اولان کمسنه یه امر ایلسه که کندو یانندن ایپلکدن دراهم معلومه ایله بر ثوب دوقیه
بو خصوصه جبر اولنمز زیرا بین الناس جاری وتعامل اولان شیلردن دکلدر (مسائل شتی) هذه مسائل شتی
تقدیرنده در شتی ایسه جمع شتیتدر متفرق معناسنه یعنی ذکر اولنه جق بر آلای مسائل متفرقه در ابواب
متفرقه دن جمع اولنمشلردر (یصح بیع الکلب والفهد وسائر السباع علمت اولا) کلب وفهد یعنی پارس وسائر
سباع بهایمك بیعلری صحیحدر کرك تعلیم اولنسون کرك اولنمسون آلات صید وحراست اولدقلری اجلدن
ودخی هر ذی مخلب اولان طیرك بیعی صحیح اولور منتفع به اولدقلری اجلدن زیرا شرع شریف انلر ایله
انتفاعی مباح ایلمشدر حراسة واصطیادا بو تقدیرجه مال متقوم اولور ابن عمردن روایت اولنمشدر که
نبی علیه السلام کلب حقنده قرق درهم قضا ایلمشدر وکلب مال متقوم اولیجق اتلافنده ضمان لازم کلور
(والذمی فی البیع کالمسلم) ذمی اولان کمسنه احکام بیعده مسلم کبیدر (الا فی الخمر فانها فی حقه کالخل
والخنزیر فانه فی حقه کالشاة) الا خمرده ذمی مسلم کبی دکلدر زیرا خمر ذمی حقنده مسلم حقنده اولان
خل کبیدر والا خنزیرده ذمی مسلم کبی دکلدر زیرا خنزیر ذمی حقنده مسلم حقنده اولان شاة کبیدر
یعنی ایکیسنك بیعی ذمی قتنده جائزدر * فانهاده اولان ضمیر خمره راجعدر فی حقهده اولان ضمیر ذمی یه
راجعدر فانهده اولان ضمیر خنزیره راجعدر (ومن زوج مشریته قبل قبضها جاز) وشول کمسنه که کندو
اشترا ایلدیکی امه یی قبل القبض غیره تزویج ایلسه جائز اولور (فان وطئت کان قبضا) واکر زوج انی وطی
ایدرسه قبض اولور زیرا وطیء مشترینك تزویجیله واقع اولمشدر (والا فلا) واکر آنی زوج وطیء ایلمزسه
قبض اولمز (ومن اشتری شیأ فغاب غیبة معروفة لا یباع فی دین بائعه) وشول کمسنه که برشیء اشترا ایلمش
اوله اول شیئك ثمنی نقد ایدوب تسلیم ایلمزدن مقدم غیبت معروفه ایله غائب اولسه یعنی غائب اولدیغی
مکان معلوم اولسه اول اشترا ایلدیکی شیء اول بایعك دینی ایچون بیع اولنمز (وان لم تکن معروفة یباع فیه
اذا برهن انه باعه منه اذا لم یکن قبضه) واکر غیبتی معروفه دکل ایسه یعنی غائب اولدیغی مکان معروف
اولمز ایسه اول اشترا ایلدیکی شیء اول بایعك دینی ایچون بیع اولنور چون بایع انی قبض ایلمش اوله ودخی چون
اول بایع اولان کمسنه اول غائب اولان مشتری یه برهن ایلسه یعنی شاهد کتورسه اول مشتریء غائب
مبیعی قبض ایلمش اولسه بایعك بینه سی مقبوله اولمز زیرا مبیعده علاقه سی بو قدر اقامت ایلدیکی
بینه مشتریء غائبك ذمتی ایچون اولمش اولور غائب اوزر ینه اثبات دین ایسه ممتنعدر (وان غاب احد
المشتریین فللحاضر دفع کل الثمن وقبض المبیع وحبسه اذا احضر الغائب حتی ینقد حصته) واکر ایکی مشترینك
بریسی غائب اولسه اول بر حاضر اولنه کل ثمنی دفع ایلمك لازم اولور وحتی مبیعی قبض ایدوب حبس
ایلمکلك واردر تا کیم غائب اولان حاضر اوله وکندو حصه سنك ثمنی انقاد ایدوب ادا ایلیه زیرا کندو
حصه سنك ادا ایلسنه مضطردر حاضر اولان ایسه آنده وکیلدر متبرع دکلدر (وان اشتری بالف مثقال
ذهب وفضة فهما نصفان) واکر بر کمسنه بیك مثقال التون وکمش ایله برشیء اشترا ایلسه اول التون ایله
کمش نصفاندر یعنی بشیوز مثقال التون و بشیوز مثقال کمش لازم اولور (وان قال بالف من الذهب
والفضة فمن الذهب خمسمائة مثقال ومن الفضة خمسمائة درهم وزن سبعة) واکر مشتری اولان کمسنه
اشتریت بالف من الذهب والفضة دیسه ذهبده بشیوز مثقال لازم اولور وفضه ده بشیوز درهم واجب اولور

هر اون درهمی یدی مثقال وزنی ایله اوله (ومن قبض زیفا بدل جید غیر عالم به فانفقه او هلك فهو قضاء)
وشول کمسنه که انوا اولان اقچه نك بدلنی زیوف قبض ایلسه غیر عالم اولدیغی حالده وانی انفاق ایلسه یاخود
هلاك اولسه اول قبض ایلدیکی کندی حصه سنده قضا اولور اول کمسنه نك اوزرینه برشیء لازم اولمز
ابو یوسف قتنده زیرا قبض ایلدیکی جنس حقندندر (وقال ابو یوسف یرد مثل الزیف و یقضی الجید)
وابو یوسف دیدیکه اول زیوفك مثلنی رد ایلیه واول جیدی قضا ایلیه (وان فرخ طیرا و باض فی ارض
او تکنس ظبی فهو لمن اخذه) اکر برطیر بر ارضده یاور یلسه یاخود یمرطه لسه و یاخود برظبی کندوکناسنه
داخل اولسه اول شیلر وضع ید ایدوب اخذ ایدنکدر ارضنده بولنانك دکلدر (وکذا صید تعلق بشبکة
منصوبة للجفاف او دخل دارا) ودخی قورومق ایچون نصب اولنان شبکه یه تعلق ایلین یعنی آصلان صید
وداره داخل اولان صید قبض ایدنکدر شبکه ودار صاحبنك دکلدر (ودرهم او سکر نثر فوقع علی ثوب)
ودخی نثار اولوب ثوب اوزرینه واقع اولان دراهم ایله شکر الانکدر (فان اعده صاحبه لذلك او کفه
بعد السقوط او اغلق باب الدار بعد الدخول ملکه) بو ترکیبده لف ونشر مشوش واردر زیرا فان اعده ده
اولان ضمیر ثوبه راجعدر یعنی اول ثوبك اوزرینه واقع اولان دراهم ایله شکر انلری الان کمسنه نکدر
چونکه اول ثوبی اول معنایه معد ومهیا قیلسه * وکفه ده اولان ضمیر اول شبکه ده واقع اولان صیده راجعدر
یعنی اول شبکه یه دوشوب آصلان صید اول کمسنه نك اولور چونکه کف یعنی منع ایلسه او اغلق باب الدار
بعد الدخول او دخل دارا قولنه معطوفدر یعنی صید اول کمسنه نك اولور چونکه اونه کیرسه وقپویی اوزرینه
قپاسه انی ملك ایدر (ولیس للغیر اخذه) ذکر اولنان صیدی غیری کمسنه ایچون اخذ ایلمك جائز دکلدر اخذه ده
اولان ضمیر صیده راجعدر (کما لو عسل النحل فی ارضه او نبت فیها شجرا و اجتمع تراب بجریان الماء)
بو اوج مسئله شول تقدم ایلین اوج مسئله کبیدر چونکه بال آروسی بر آدمك ارضنده بالنی جمع ایلسه
یاخود ارضنك ایچنده برشجر بتسه یاخود اول ارضده صویك جریانی سببیله طپراق جمع اولسه بو ذکر اولنان
اشیا ارض صاحبنکدر غیری کمسنه نك دکلدر (مالا یصح تعلیقه بالشرط و یبطله الشرط الفاسد)
بو محلده فصل فی بیان مالا یصح تعلیقه بالشرط دیه جك ایدی لکن مصنف رحمه الله کنز صاحبنه
تابع اولوب بو ترتیب اوزرینه ذکر ایلدی * امدی مصنف بو محلده شرطله تعلیقی صحیح اولمیان وانی شرط فاسد
ابطال ایدن اشیانك بیانی ذکر ایدر بو اشیا ایسه اون درت شیدر (البیع) اولکیسی بیعدر مثلا بر عبدی
بیع ایلسه وکندویه برشهر خدمت ایلمسنی اشتراط ایلسه یاخود بر دار بیع ایدوب انده بر آی ساکن اولمسن
اشتراط ایلسه بیع فاسد اولور (والاجارة) ایکنجیسی اجاره در مثلا بر کمسنه بر کمسنه یه دارنی اجاره یه ویرسه
کندویه یوز درهم قرض و یرمك شرطیله یاخود بر هدیه ویرمك شرطیله بو اجاره فاسده اولور (والقسمة)
اوچنجیسی قسمتدر مثلا بر آدم فوت اولسه ومخلفاتنك بر مقداری عین و بر مقداری ذمتلرده دین اولسه
جمله دین وعین هرنه که وار ایسه قسمت اولنوب ذمتلرده اولان دینی وارثلردن برینه اولمسنی شرط ایلسه‌لر
بو قسمت باطله اولور (والاجازة) دردنجیسی اجازتدر زاء معجمه ایله مثلا فضولی بر کمسنه نك عبدنی بیع ایلسه
عبدك صاحبی اولان کمسنه بیعه اجازت ویردم بکا یوز درهم قرض یاخود بر هدیه ویرمك شرطیله دیسه
بو اجازت باطله اولور (والرجعة) بشنجیسی رجعه در مثلا بر کمسنه کندو مطلقهٔ رجعیه سنه سنی
مراجعت ایلدم باکه یوز درهم قرض و یرمك شرطیله یاخود زید سفردن کلورسه دیسه رجعه بو تعلیق ایله
باطله اولور (والصلح عن مال) التنجیسی مالی مال ایله صلح ایلمکدر مثلا بر کمسنه بر آخره سنده اولان
مالدن بنی او کده بر آی ساکن قیلمق شرطیله صلح اولدم دیسه بو صلح بو شرط ایله فاسد اولور (والابراء
عن الدین) یدنجیسی دیندن ابرا ایلمکدر مثلا بر کمسنه بر آخره سنده اولان دینندن باکه بر آی خدمت
ایلمك شرطیله سنی ابرا ایلدم دیسه بو ابرا بو تعلیق ایله فاسد اولور (وعزل الوکیل) سکزنجیسی وکیلی عزلدر
مثلا بر کمسنه کندو وکیلنه سنی وکالتدن معزول ایلدم فلان کمسنه سفردن کلورسه یاخود باکه بر هدیه
و یرمك شرطیله دیسه بو تعلیق بو شرطله باطل اولور (والاعتکاف) طقوزنجیسی اعتکافدر مثلا بر کمسنه
اکر حق تعالی حضرتلری بو مرضمه شفا ویررسه بو قدر کون اعتکاف ایلمك نذرم اولسون دیسه بو تعلیق

فاسد اولور (والمزارعة) اونجیسی مزارعه در مثلا بر کمسنه بر آخره سکا بو ارضی مزارعه یه ویردم بکا
بو قدر درهم قرض و یرمك شرطیله دیسه بو تعلیق فاسد اولور (والمعاملة) اون برنجیسی معامله در یعنی
مساقاتدر مثلا بر کمسنه بر آخره سکا بو شجری یاخود بو باغمی مساقات ایله ویردم بکا شو قدر قرض و یرمك
شرطیله دیسه بو تعلیق فاسد اولور (والاقرار) اون ایکنجیسی اقراردر مثلا بر کمسنه فلانك بنده شو قدر
شیئی واردر اکر بکا یوز درهم قرض ویررسه بو شرطله تعلیق فاسد اولور (والوقف) اون اوچنجیسی وقفدر
مثلا بر کمسنه فلان کمسنه سفردن کلورسه دارم وقف اولسون دیسه بو شرطله تعلیق فاسد اولور
(وکذا التحکیم عند ابی یوسف) اون دردنجیسی تحکیمدر مثلا ایکی رجل بر آخره اکر فلان کمسنه سفردن
کلورسه ما بینمزده بو قضیه ده حکم ایله دیسه بو تعلیق صحیح اولمز ابو یوسف قتنده وفتوی بونك اوزرینه در
(خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر زیرا انك قتنده بو تعلیق صحیح اولور (ومالا یبطله الشرط الفاسد)
وشول شیلر که انلری شرط فاسد ابطال ایلمز بو شیلر ایسه یکرمی یدی شیدر (القرض) اولکیسی قرضدر
مثلا بر کمسنه بر آخره بن سکا بو یوز درهمی قرض ویردم بکا بر آی خدمت ایلمك شرطیله دیسه بو شرطله
قرض باطل اولمز (والهبة) ایکنجیسی هبه در مثلا بر کمسنه بر آخره سکا بو جاریه یی هبه ایلدم قارننده اولان
حملی بکا اولمق شرطیله دیسه هبه بو شرطله فاسد اولمز (والصدقة) اوچنجیسی صدقه در مثلا بر کمسنه بر آخره
سکا شو جاریه یی صدقه ویردم بکا بر هفته خدمت ایلمك شرطیله دیسه بو صدقه بو شرطله باطل اولمز
(والنکاح) دردنجیسی نکاحدر مثلا بر کمسنه بر خاتونه مهرلك اولمامق شرطیله سنی تزوج ایلدم دیسه
نکاح صحیح اولور و شرط فاسد اولور (والطلاق) بشنجیسی طلاقدر مثلا بر کمسنه کندو خاتوننه غیره
تزوج ایلمامك اوزره سکا طلاق ویردم دیسه طلاق واقع اولور و شرط فاسد اولور (والخلع) التنجیسی خلعدر
مثلا بر کمسنه کندو خاتوننه سنی خلع ایلدم بر آی مخیر اولمق شرطیله دیسه شرط باطل اولور و طلاق واقع اولور
وخلع مقابله سنده تسمیه اولنان مال واجب اولور (والعتق) یدنجیسی عتقدر مثلا بر کمسنه کندو مملوکه سنی
آزاد ایلدم اوچ کون مخیر اولمق شرطیله دیسه اول مملوکه معتق اولور و شرط فاسد اولور (والرهن)
سکزنجیسی رهندر مثلا بر کمسنه بر آخره عبدیمی سکا رهن قودم بنه باکه خدمت ایلمك شرطیله دیسه رهن
صحیح اولور و شرط فاسد اولور (والایصاء) طقوزنجیسی ایصادر مثلا بر کمسنه بر آخره بن سنی وصی ایلدم
شول شرطله که قزیمی تزوج ایلیه سن دیسه شرط باطل اولور و وصیت صحیحدر (والوصیة) اونجیسی
وصیتدر مثلا بر کمسنه بر آخره سکا مالمك ثلثنی وصیت ایدرم اکر فلان کمسنه اجازت ویررسه دیسه وصیت
صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والشرکة) اون برنجیسی شرکه در مثلا بر آخره سنی بکا شریك ایلدم فلان
شیئی هدیه ویرمك شرطیله دیسه شرکت صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والمضاربة) اون ایکنجیسی
مضاربه در مثلا بر کمسنه بر آخره سنی بیك درهم نصفیله مضاربه ایلدم اکر فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه
مضاربه صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والقضاء) اوچنجیسی قضادر مثلا خلیفه اولان کمسنه بر کمسنه یه
سکا مکه قضاسنی ویردم بر کمسنه معزول ایلمامك شرطیله دیسه قولی صحیح اولور و شرط فاسد اولور (والامارة)
اون دردنجیسی اماره در مثلا خلیفه اولان کمسنه بر کمسنه یه سکا شام امارتنی ویردم آته بنمامك شرطیله دیسه
اماره صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والکفالة) اون بشنجیسی کفالتدر مثلا بر کمسنه بر آخره فلان غریمکه
کفیل اولدم بکا فلان مقداری قرض و یرمك شرطیله دیسه کفالت صحیحه اولور (والحوالة) اون التنجیسی
حواله در مثلا بر کمسنه بر آخره سنی فلان شیئله فلانك اوزرینه حواله ایلدم محال علیهك هلاکی قتنده
اوزریمه رجوع ایلمامك شرطیله دیسه حواله صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والوکالة) اون یدنجیسی
وکالتدر مثلا بر کمسنه بر آخره سنی فلان خصوصده وکیل ایلدم ذمتمده اولان حقکدن ابرا ایلمك شرطیله
دیسه وکالت صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والاقالة) اون سکزنجیسی اقاله در مثلا بایع مشتری یه سنی
بو بیعدن اقاله ایلدم بکا فلان قدر درهم ویرمك شرطیله دیسه اقاله صحیحه اولور و شرط فاسد اولور (والکتابة)
اون طقوزنجیسی کتابتدر مثلا سید عبدنه سنی بیك درهم اوزرینه کتابت ایلدم بو بلده دن چقمامق یاخود
فلان ایله معامله ایلمامك شرطیله دیسه کتابت صحیحه و شرط فاسد اولور (واذن العبد فی التجارة) یکرمنجیسی

عبده تجارتده اذندر مثلا سید عبدنه سکا تجارت ایلمکه اذن ویردم بنم ایچون برآی خدمت ایلمك وفلان
متاعده تجارت ایلامك شرطیله دیسه اذن تجارتده عام اولور وایلدیکی شرط فاسد اولور (ودعوة الولد)
یکرمی برنجیسی دعوة الولددر مثلا بر کمسنه کندودن طوغرن امه سنه بو طوغردیغك ولد بندندرا کر زوجه م
اکا راضی اولورسه دیسه ولدك نسبی اندن ثابت اولور وشرط فاسد اولور (والصلح عن دم العمد)
یکرمی ایکنجیسی دم عمددن صلح اولمقدر مثلا عمدا قتل اولنمش کمسنه نك ولیسی قاتل ایله برشیء اوزرینه
صلح اولسه لر قاتل ولی مقتوله برهدیه ویرمك شرطیله صلح صحیح وشرط فاسد اولور (والجراحة) یکرمی
اوچنجیسی جراحتدن صلح اولمقدر مثلا صاحب جراحه اولان کمسنه اکا برهدیه ویرلمك شرطیله صلح اولسه
صلح صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وعقد الذمة) یکرمی دردنجیسی عقد الذمه در مثلا امام اولان کمسنه
برحربی یه عقد ذمت طلب ایلدیکی اجلدن عقد الجزیه یی اوزرینه ضرب ایلدم اکر فلان کمسنه راضی
اولورسه دیسه عقد الذمه صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وتعلیق الرد بعیب) یکرمی بشنجیسی مبیعك
ردنی عیب ایله تعلیق ایلمکدر مثلا مشتری اولان کمسنه بایعه اکر بو مبیعده عیب بولورسم اوزرینه رد
ایدرم فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه رد صحیح اولور وشرط فاسد اولور (او بخیار شرط) یکرمی التنجیسی
مبیعی خیار شرطله رد ایلمکدر مثلا من له الخیار اولان کمسنه بو بیعی رد ایدرم اکر فلان کمسنه راضی
اولورسه دیسه رد صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وعزل القاضی) یکرمی یدنجیسی عزل قاضیدر مثلا
خلیفه اولان کمسنه برقاضی یه سنی عزل ایلدم فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه قاضی عزل اولور
وشرط فاسد اولور

(کتاب الصرف)

چون مصنف رحمه الله کتاب السلم ومسائل شتانك احکامی بیانندن فارغ اولدیسه صرفك احکامی بیانته
شروع ایلدی صرف لغتده نقل زیاده معناسنه کلور زیرا نفل اولدیغنه حدیث شریفده دخی واقع اولمشدر
(قال النبی علیه السلام من انتمی الی غیر الله لا یقبل الله منه صرفا وعدلا) بو محلده لفظ صرف نافله در وعدل
فرضدر واصطلاح شرعده (هو بیع ثمن بثمن) برثمنی برثمن ایله بیع ایلمکدر (تجانسا اولا) استرسه اول ایکی ثمن
متجانس اولسون ذهبی ذهبه یاخود فضه یی فضه یه بیع ایلمك کبی یاخود اولمسون (وشرط فیه التقابض
قبل التفرق) یعنی صرفده ابدانله تفرق اولنمزدن مقدم تقابض شرطدر تقابض ایسه تفاعلدر متبایعینك
هر بری اول برآخرده اولان شیئی قبض ایلمکدر *فیه ده اولان ضمیر صرفه راجعدر (وصح بیع الجنس بغیره
مجازفة وبفضل) یعنی صرفده برجنسی کندی جنسنك غیری ایله ذهبی فضه یه وفضه یی ذهبه بیع ایلمك کبی
مجازفه یعنی مقداری غیر معلوم اولدیغی حالده ویاخود فضل ایله بیع اولنمسی صحیحدر جنس مختلف
اولدیغی اجلدن *بغیره ده اولان ضمیر جنسه راجعدر (لا بجنسه الا متساویا) اما برجنس کندو جنسی ایله
بیع صحیح اولمز ذهبی ذهبه وفضه یی فضه یه بیع ایلمك کبی الا انجق مساوی اولسه جائز اولور (وان اختلفا
جودة وصیاغة) ان وصلیه در یعنی برجنسی کندو جنسی ایله بیع ایلمك صحیح دکلدر اکر جوده یعنی ایولکده
وصیاغتده مختلف اولور ایسه ده زیرا جوده ایله صیاغه متحددر اعتبار یوقدر (فان باع مجازفة ثم علم التساوی
قبل التفرق جاز) اکر برجنسی جنسی ایله فضه یی فضه یه بیع ایلمك کبی مجازفه یعنی مقداری بلنمزسز
بیع اولنسه بعد البیع وقبل التفرق مساوی اولدقلری بلنسه جائز اولور (ولا یجوز التصرف فی بدل الصرف
قبل قبضه) بدل صرفده قبض اولنمزدن مقدم تصرف ایلمك جائز اولمز شرطی قبضدر مفقود اولدیغی اجلدن
قبضه ده اولان ضمیر بدل صرفه راجعدر (فلو باع ذهبا بفضة واشتری بها ثوبا قبل قبضها فسد بیع الثوب)
ولا یجوز التصرف فی بدل الصرف قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اکر بر کمسنه ذهبی فضه ایله بیع ایلسه
واول فضه یی قبض ایلمزدن مقدم انکله برثوب اشترا ایلسه اول ثوبك بیعی فاسد اولور واقع اولان صرف
حالی اوزره قالور *بهاده وقبضهاده اولان ضمیرلر فضه یه راجعدر (ولو اشتری امة تساوی الفا مع طوق قیمته
الف بالفین ونقد الفا فهو ثمن الطوق) واکر بیك درهم دکر برامه یی قیمتی بیك درهم برطوق ایله ایکی بیك
درهمه اشترا ایلیوب بیك درهمی نقد ویرسه بو نقد ایلیوب ویردیکی بیك درهم یالکز طوقك ثمنی واقع اولور

زیرا

زیرا طوقك ثمنی مجلسده قبض اولنمغه محتاجدر بدل صرف اولدیغیچون و باقی قلان بیك درهم اول امه نك
ثمنی اولور *قیمته ده اولان ضمیر طوقه راجعدر (ولو اشتراها بالفین الف نقد والف نسیئة فالنقد ثمن الطوق)
واکر اول امه یی طوق ایله بیك درهم نقد و بیك درهم مؤجل ایله اشترا ایلسه اول نقد اولان بیك طوقك
ثمنی واقع اولور زیرا صرفده اجل باطلدر واول مؤجل اولان بیك درهم امه نك ثمنی واقع اولور وجاریه ده
جائزدر *اشتراهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر (وان اشتری سیفا حلیته خمسون بمائة ونقد خمسین فهی
حصة الحلیة وان لم یبین او قال هی من ثمنهما) واکر حلیه سی اللی درهم یعنی اوزرنده اولان فضه سی اللی درهم
اولان سیفی یوز درهمه اشترا ایلسه واللی درهمی نقد ویرسه بو نقد اولان اللی درهم اول سیفك اوزرنده
اولان حلیه نك حصه سیدر یعنی بهاسیدر واکر مشتری اولان کمسنه انی بیان ایلمز ایسه و یاخود
مشتری اولان بو اللی درهم سیفك یاخود حلیه نك ثمنندندر دیسه زیرا احیانا واحدی تثنیه ایله تعبیر ایدرلر
نتکیم حق تعالینك (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) قول شریفنده واقع اولمشدر مراد ایکیسندن
بریدر *وحلیته ده اولان ضمیر سیفه راجعدر ثمنهماده اولان ضمیر سیفله حلیه یه راجعدر (وان تفرقا بلا قبض
صح فی السیف دونها ان تخلص بلا ضرر والا بطل فیهما) واکر بایع ایله مشتری تبایع ایدوب بلا قبض متفرق
اولسه لر انجق سیفده صحیح اولور حلیه ده اولمز اکر اول حلیه نك اول سیف اوزرندن خلاص اولمسی بلا ضرر
ولا کلفه ممکن اولور ایسه واکر ضررسز ممکن اولمز ایسه بیع ایکیسنده دخی یعنی سیفله حلیه ده باطل اولور
(وان باع اناء فضة وقبض بعض ثمنه وافترقا صح فیما قبض فقط والاناء مشترك بینهما) وشول کمسنه که فضه دن
برانایعنی قابی بیع ایلسه و مجلسده ایکن بعض ثمنی قبض ایلسه صکره اول بایعله مشتری تفرق ایلسه لر
بیع انجق قبض ایلدیکنده صحیح اولور واول انا بایعله مشتری ما بیننده مشترك اولور (وان استحق بعضه
اخذ المشتری ما بقی بحصته او رده) واکر اول بیع اولنان انانك بعضیسی مستحق اولسه مشتری اولان کمسنه
باقی قلان حصه سیله یعنی بهاسیله اخذ ایلیه یاخود انی رد ایلیه مثلا انایی بیك درهمه اشترا ایلسه ونصفی
مستحق اولسه اول باقی اولان نصفی استرسه بشیوز درهمه اخذ ایدر استرسه رد ایدر زیرا اناده شرکت
عیبدر *بعضه ده اولان ضمیر انایه راجعدر بحصته ده اولان ضمیر ما بقی یه راجعدر رده ده اولان ضمیر
مایه راجعدر (ولو استحق بعض قطعة نقرة اشتراها اخذ الباقی بحصته بلا خیار) واکر اشترا ایلدیکی
برقطعه نقره نك یعنی کومشك بعضی مستحق اولسه اول مستحقدن باقی قلانی بلا خیار حصه سیله اخذ ایلیه
زیرا نقره ده شرکت عیب دکلدر تبعیض ایله تنقیص اولمدیغی اجلدن *اشتراهاده اولان ضمیر قطعه یه
راجعدر بحصته ده اولان ضمیر باقی یه راجعدر (وصح بیع درهمین ودینار بدینارین ودرهم) ایکی درهم ایله
دیناری ایکی دینار ایله بر درهمه بیع ایلمك صحیحدر (وبیع کر بر وکر شعیر بکری بر وکری شعیر) ودخی
برکر بر ایله برکر شعیر ایکی کر بر وایکی کر شعیر ایله بیع اولنمسی صحیحدر واقع اولان اختلافی ایچون
(وبیع احد عشر درهما بعشرة دراهم ودینار) ودخی اون بر درهمی اون درهم ایله بر دیناره بیع ایلمك
صحیحدر (وبیع درهم صحیح ودرهمین غلة بدرهمین صحیحین ودرهم غلة) غله فتح غین معجمه ایله بیت المالك
قبول ایلمیوب تجارلك اخذ ایلدیکی دراهمدر مغشوش والجق معناسنه در یعنی ودخی بر درهم صحیح ایله
ایکی درهم غله یی ایکی صحیح درهمله بر درهم غله یه بیع ایلمك صحیحدر هر جنس خلاف جنسه مقابل اولمق
اعتباری ایله (وبیع دینار بعشرة هی علیه او بعشرة مطلقة ان دفع الدینار) ودخی بر دینار اوزرنده
یعنی ذمتنده اولان اون درهم ایله یاخود مطلق اون درهم ایله بیع اولنمسی صحیح اولور چون اول دیناری
دفع ایلسه مثلا بر رجلك برآخرده اون درهمی اولسه واول اون درهمی اکر بر دیناره بیع ایلسه و یاخود
اوزرنده درهم اولان کمسنه بر دیناری کندودائننه اون درهمه بیع ایلسه صحیح اولور (وبتقاصان
العشرة بالعشرة) یعنی متداینین اولان کمسنه لر اول درهمی اول برآخردن تقاص ایلمك صحیحدر مثلا
زیدك عمروده اون درهم دینی اولسه عمرو دخی زیده اون درهمه بر دینار بیع ایلسه و بو وجهله هر برینك
اول برآخرده اون درهمی اولور تقاص ایدوب اول زیدك عمروده اولان اون درهمی اول عمرونك زیدده
ثمن دیناردن اولان اون درهم مقابله سنده قیلنور زیرا زیدك عمروده اولان اون درهمی دیندر

وعمروك زيدده اولان اون درهمی ثمندرعیندر بوتقدیرجه مابینلرنده مجانسه اولمز (وماغالبه الفضة اوالذهب فضة وذهب حكما) بوتركیبده لف ونشرمرتب واردر یعنی شول نقدكه غالبی یعنی اكثری فضه اوله حكما اول فضه در وشول نقدكه غالبی یعنی اكثری ذهب اوله حكما اول ذهبدر دراهم ودنانیر كبی غالبه ده اولان ضمیر ماقبلنده كی مایه راجعدر (فلا یجوز بیع الخالص به ولا بیع بعضه ببعض الا متساویا وزنا ولا الاستقراضه الاوزنا) چونكه اول نقدك اكثری كه فضه در اول فضه قسمندندر واول نقدك كه اكثری ذهبدر اول ذهب قسمندندر امدی خالص اولان ذهب وفضه مغشوش ایله بیع اولنمق جائزدكادر ودخی بعض مغشوشی بعضیسنه بیع ایلمك جائزاولمز الا چن وزنده متساوی اولسه‌لر بیعی جائزاولور * به ده اولان ضمیر و بعضه ده اولان ضمیر اول غالبی ذهب وفضه اولان شیئه راجعدر ودخی اول ذهب وفضه‌سی غالب اولانی استقراض جائزدكادر الاوزنا جائزاولور * استقراضه ده اولان ضمیر ینه غالبی فضه وذهب اولان شیئه راجعدر (وماغلب علیه الغش منهما فهوفی حكم العروض) وشول شیكه غش غلبه ایلیه فضه دن وذهبدن اول شیء عروض التجاره حكمنده در مثلا ذهب وفضه یه باقروسائرشیء غالب اولسه اول شیء باقر حكمنده در * منهماده اولان ضمیر ذهب ایله فضه یه راجعدر (فبیعه بالخالص علی وجوه حلیة السیف) مصنفك فبیعه قولی وماغلبه علیه الغش قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اوشیده كه غش غالب اوله ذهبدن وفضه دن انی خالص اولان ذهب ایله یاخود خالص اولان فضه ایله بیع ایلمك سیفك حلیه‌سی وجهلری اوزرینه در یعنی اكر اول خالص اولان فضه یاخود خالص اولان ذهب مغشوشده اولاندن اكثرایسه بیع جائزاولور و بوخالص اولان مقداردن برمقداری مغشوشده اولان خالص مقابله‌سنده قیلنورواول زیاده‌لك كه واردر عشرمقابله‌سنده اولور واكراول خالص مغشوشده اولان خالصك مثلی ایسه یاخود اندن اقل ایسه یاخود مقداری بلنمزایسه جائزاولمز سیفك حلیه‌سنده كی كبی * فبیعه ده اولان ضمیر غش غلبه ایلین شیئه راجعدر (ویصح بیعه بجنسه متفاضلا بشرط التقابض فی المجلس) شول شیئك كه غشی غلبه ایلمش اوله مجلسده شرط تقابض ایله متفاضلا كندو جنسی ایله بیع ایلمك جائزدر فضه ایكی جانبدن اولدیغی اجلدن * بیعه ده و بجنسه ده اولان ضمیرلر اول غشی غلبه ایدن شیئه راجعدر (والتبایع والاستقراض بمایروج منه وزنا اوعددا او بهما) یعنی اول غالبی مغشوش اولان دراهمك رایجیله وزنا یاخود عددا یاخود ایكیسی ایله تبایع واستقراض صحیح اولور اكررواج وزنده ایسه وزنله تبایع اولنور واكرایكیسنده ایسه ایكیسی ایله تبادیع اولنور (ولا یتعین بالتعیین لكونه ثمنا) اول غالبی غش اولان شیء رواج حیننده ثمن اولمقلغه تعیین ایله متعین اولمز (ولواشتری به فكسد بطل البیع) واكراول غالبی غش اولان شیئله برشیئی اشترا ایلسه اولدخی كاسد اولسه یعنی انكله معامله اولنمق ترك اولنسه بیع باطل اولور ابوحنیفه قتنده زیرا ثمن اولمسی اصطلاحیدر كساد اولمسیله ثمنی هلاك اولمشدر ثمن هلاك اولیجق بیع بلا ثمن اولمق لازم كلور واول ایسه جائزدكادر * به ده اولان ضمیر اول غالبی غش اولنه راجعدر (وقالا لا یبطل و یجب قیمته یوم البیع عندابی یوسف) وامامین دیدیلركه بیع باطل اولمز ابو یوسف قتنده یوم البیعده اولان قیمتی واجب اولور (واخرمانعومل به عندمحمد) وامام محمد قتنده كساداولدیغی كونلرك صوك كونده تعامل ایلدكاری شیء واجب اولور (ومالا یروج منه یتعین بالتعیین) وشول مغشوشدن اولوب رواج بولمین شیء تعیین ایله متعین اولور زیرا اصلده سلعه ایدی وثمن اولمسی اصطلاحیدر (والمتساوی الغش كمغلوبه فی التبایع والاستقراض) غشی متساوی اولان دراهم مغلوبی كبیدر یعنی غشی ناقص اولان تبایع واستقراضده یعنی انكله بیع واستقراض اولنمز الاوزنله (وكذا فی الصرف وقیل كغالبه) ودخی غشی متساوی اولان مغلوبی كبیدر صرفده ودیندیكه غالبی كبیدر بوتقدیرجه كندو جنسی ایله بیع اولنمسی جائزدر * كغالبه ده اولان ضمیر غشه راجعدر (و یجوز البیع بالفلوس النافقة وان لم تعین) نافقه یعنی رایجه اولان فلوس ایله بیع جائزاولور تعیین اولنمزایسه ده (فان كسدت فالخلاف كمافی كساد المغشوش) واكراول معامله اولنان فلوس كاسد اولوب انكله معامله اولنمدن قالنورایسه مغشوشك كسادنده ذكر اولنان خلاف كبیدر (وان استقرضها فكسدت یردمثلها) واكراول فلوس استقراض

ایلدكدنصكره كاسداولسه اول كاسداولان فلوسك مثلنی ردایلر ابوحنیفه قتنده زیرا قرض عاریت كبیدر استقرضهاده اولان ضمیر فلوسه راجعدر ومثلهاده اولان ضمیرده فلوسه راجعدر (وعند ابی یوسف قیمتها یوم القرض) وامام ابو یوسف قتنده یوم قرضده اولان قیمتی لازم اولور یعنی قیمتنی ردایلر (وعند محمد یوم الكساد) وامام محمد قتنده كساد كوننك قیمتی لازم اولور یعنی قیمتنی ردایلر (ولا یجوز البیع بغیرالنافقة مالم تعین) غیرنافقه یعنی غیررایجه اولان فلوس ایله بیع جائزاولمز مادامكه تعیین اولنمیه زیرا سلعه در تعیینه محتاجدر (ومن اشتری بنصف درهم فلوس اودانق فلوس اوقیراط فلوس جاز البیع) وشول كمسنه كه نصف درهم فلوس ایله یاخود برداناق فلوس ایله یا برقیراط فلوس ایله برشیء اشترا ایلسه بیع جائزاولور دانق سدس درهمدر قیراط ایسه معلومدر (وعلیه مایباع بنصف درهم اوداناق اوقیراط منها) واول مشتری اولان كمسنه‌نك اوزرینه اول فلوسدن نصف درهم ایله یاخود برداناق ایله یاخود برقیراط ایله بیع اولنورشیء واردر * علیه ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر منهاده اولان ضمیر فلوسه راجعدر مایباع ده اولان ضمیر مایه بیان واقع اولمشدر (ولودفع الی صیرفی درهما وقال اعطنی بنصفه فلوسا و بنصفه نصفا الا حبة فسد البیع فی الكل) اكر بركمسنه برصیرفی یه درهم دفع ایدوب بكا بودرهمك برنصفنه فلوس و برنصفنه برنصفدن برحبه اكسك و یردیسه جمله‌سنده بیع فاسداولور ابوحنیفه قتنده زیرا معناسی برنصفنه فلوس و یر و برنصفنه برحبه اكسك دراهم و یردیكك فضه یی فضه یه متفاضلا بیع ایلمش اولور بوایسه ربادر (وعندهما صح فی الفلوس) امامین قتنده فلوسده صحیحدر شق ثانیده صحیح اولمز (ولوكرراعطنی به صح فی الفلوس اتفاقا) واكراعطنی لفظنی تكریر ایلسه بیع اتفاقله فلوسده صحیح اولور زیرا اعطنی لفظی مكرراولمسیله عقد متفرق اولور (ولوقال اعطنی به نصف درهم فلوس ونصفا الا حبة صح فی الكل والنصف الا حبة بمثله والفلوس بالباقی) واكر بكا بودرهمه نصف درهم فلوس و یرو برنصفدن برحبه اكسك و یردیسه جمله‌سنده صحیح اولور واول نصف الا حبه كه دیمشدركندو مثلی ایله واقع اولور واول فلوسكه واردر درهمك باقیسنك مقابله‌سنده واقع اولور اتفاقله * به ده اولان ضمیر درهمه راجعدر

(كتاب الكفالة)

چون مصنف رحمه الله انواع بیعدن واحوال سلمدن واقسام صرفدن فارغ اولدیسه كفالت احوالنك بیانه شروع ایلدی محاسنی عقلا ونقلا ثابته در عقلا ثابته اولمسی برمؤمن قرنداشنه اعانتدر و بواعانت ایكی امری متضمندر اولكی امركندوحقنده حق تعالینك اعانتنی استجلابدر * لان الله عزوجل فی عون العبد مادام العبد فی عون اخیه المسلم * ایكنجی امرغیریدن طلب احسانه فرعدرز یراغیرحقنده احسان سبب انعكاس امردر * اذا القلوب مجبولة علی حب من احسن الیها * بویله اولدیغی اجلدن نبی علیه السلام (اللهم لاتجعل لفاجرعندی یدا فیحبه قلبی) بیورمشلردر بعض عارفلر دیمشلردركه من احسن فقداستحسن لان نفس الانسان ابلغ طلب لاحسان المحسن الیه * زیرا حق سبحانه وتعالینك (هل جزآء الاحسان الا الاحسان) قول شریفی واقع اولمشدر امانقلا ثابت اولمسی حق سبحانه وتعالینك (وكفلها زكریا) قول شریفیله در كفالت لغتده مطلقا برشیئی برشیئه ضم معناسنه كلور واصطلاح شرعده (هی ضم ذمة الی ذمة فی المطالبة) كفالت اصطلاحده برذمتی برذمته مدیونده اولان دینی مطالبه ایلمده ضم ایلمكدر بوتقدیرجه ذمتده اولان دین كفیلك اوزرینه واجب اولورواندن طلب اولنورواصیلك ذمتی بری اولمز (لافی الدین هوالاصح) یعنی كفالت برذمتی برذمته ضم ایلمكدر لكن دینده دكادر اصح بودر (ولاتصح الا ممن یملك التبرع) كفالت صحیحه اولمز الاتبرعه مالك اولان كمسنه‌دن صحیح اولور مثلا عاقل وبالغ اوله حراوله اماعبداولسه بعدالعتق اندن مطالبه اولنور (وهی ضربان بالنفس و بالمال) ذكراولنان كفالت ایكی ضربدر یعنی ایكی قسم اوزره دربرقسمی كفالت بالنفسدركه برآدمك نفسنه كفیل اولمقدر وبرقسمی دخی كفالت بالمالدركه برآدمك ذمتنده اولان ماله كفیل اولمقدر (فالاولی تنعقد بكفلت بنفسه اوبرقبته ونحوهما مما یعبر به عن البدن) كفالتك اول قسمیكه كفالت بالنفسدر كفلت بنفسه او برقبته یعنی فلان كمسنه‌نك نفسنه یاخود رقبه‌سنه كفیل اولدم دیمسیله منعقداولور یاخود بوایكی لفظك مثللریكه

شول الفاظدنكه بدندن انكله تعبيراولنور مثلا روح و جسد ورأس كبى اولان الفاظله (اوبجزء شائع منه كنصفه وعشره) ودخى كفالت صحيح ومنعقد اولور چون مكفولدن جزء شايعه كفيل اولدم ديسه مثلا نصفى كبى وعشرى كبى * منه ده اولان ضمير مكفول عنهه راجعدر نصفه ده وعشره ده اولان ضميرلر بنه اكا راجعدر (وبضمنته اوهو على اولى اوانازعيم اوقبيل به) ودخى كفالت ضمنته لفظيله يعنى شوشئ بنم اوزريمه در ياخود بكادر ياخود انازعيم يعنى كفيلم اوقبيل به يعنى كفيلم ديسيله منعقد وصحيح اولور * ضمنته ده اولان ضمير دينه ياخود مكفوله راجعدر و به ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر وزعيم وقبيل كفالت معناسنه در (لا باناضامن لمعرفته) كفيلك اناضامن لمعرفته يعنى بن بو آدمك معرفتنه ضامنم ديسيله كفيل اولمز زيرا بولفظ معرفته مستلزمدر مطالبه ايلمكه مستلزم دكلدر * معرفته اولان ضمير مكفول اولان شخصه راجعدر (وصح اخذ كفيلين اواكثر) بر آدم بر آخرده اولان دينه ايكى كفيل واَيكيدن اكثر اخذ ايلمك صحيحدر (ويجب فيها احضار المكفول به اذا طلبه المكفول له) كفالتدن اول مكفول بهك احضارى واجبدر چون مكفول له اولان كمسنه انى طلب ايلسه * فيهاده اولان ضمير كفالته راجعدر (فان لم يحضره حبس) اكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهى احضار ايلمزايسه اول كفيل اولان حبس اولنه تا كيم قاضى يه عدم احضارك وجهى ظاهر اوله * يحضره ده اولان ضمير بارز مكفول بهه راجعدر (وان عين وقت تسليمه لزمه ذلك فيه اذا طلبه) واكر اول كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهك وقت تسليمنى تعيين ايلسه اول كفيله انى اول وقتده تسليم ايلمك لازم اولور چون اول مكفول له طلب ايلسه * تسليمه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر ولزمه ده اولان ضمير كفيله راجعدر فيه ده و لان ضمير وقته راجعدر طلبه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر (فان سلمه قبل ذلك برئ) اكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئى قبل الوقت تسليم ايلسه اول كفيل برى اولور مقصود حاصل اولديغى اجلدن * سلمه ده اولان ضمير بارز مكفول بهه راجعدر (فان غاب المكفول به وعلم مكانه امهله الحاكم مدة ذهابه وايابه فان مضت ولم يحضره حبسه) واكر اول مكفول به غائب اولسه وغائب اولديغى مكان بلنسه حاكم اولان كمسنه كفيل اولان كمسنه يه اول مكفول بهك ذهاب وايابى مدتى مقدارى مهلت ويره اكر اول مدت كچوب اول كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهى احضار ايلمزايسه حاكم اول كفيلى حبس ايليه زيرا اكا لازم اولان حقك وفاسندن امتناع ايلمشدر * مكانه ده وامهله ده وذهابه ده وايابه ده اولان ضميرلر مكفوله راجعدر ولم يحضره ده اولان ضمير بارز بنه اكا راجعدر (وان غاب ولم يعلم مكانه لايطالب به) واكر اول مكفول به اولان كمسنه غائب اولوب وغائب اولديغى مكان بلنمسه كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهك احضارنه مطالبه اولنمز زيرا مكانى نامعلوم اولديغيچون احضارندن عاجز اولمشدر * مكانه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر به ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر حبسه ده اولان ضمير بارز كفيله راجعدر (وتبطل بموت الكفيل والمكفول به ولو عبدا) يعنى كفالت كفيل اولان كمسنه نك موتيله ودخى مكفول بهك موتيله عبد ايسه ده باطل اولور اول مطلوب اولان شيئك تحصيلندن عجز حاصل اولديغى اجلدن (دون موت المكفول له بل يطالب وارثه اووصيه الكفيل) اما اول مكفول له اولان كمسنه نك موتيله كفالت باطله اولمز بلكه اول مكفول لهك وارثى ياخود وصيسى اولان كمسنه اول كفيلدن طلب ايدر * وارثه ووصيه ده اولان ضميرلر مكفول لهه راجعدر (ويبرأ اذا سلمه حيث يمكن مخاصمته وان لم يقل اذا دفعته اليك فانا برئ) چون كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئى تسليم ايلسه برى اولور شول حيثيتدنكه ويرديكنه مخاصمه ايلمسى ممكن اوله يعنى شهره وياخود حاكمه كتورمك ممكن اولديغى يرده اوله واكر كفيل اولان كمسنه چون سكا مكفول بهى دفع ايلرسم برى اولورم ديمز ايسه ده زيرا تسليم برائته موجبدر * سلمه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر مخاصمته ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر دفعته ده اولان ضميرده اكا راجعدر (وبتسليم وكيل الكفيل ورسوله) ودخى كفيلك وكيلنك تسليمى ايله وياخود كفيلك رسولنك تسليمى ايله كفيل برى اولور * رسوله ده اولان ضمير كفيله راجعدر (وبتسليم المكفول به نفسه من كفالته) ودخى مكفول به كندو نفسنى اول كفيلك كفالتندن تسليم ايلسيله كفيل برى اولور مثلا مكفول به آدم اولسه وكندو نفسنى

تسليم ايلسه اكا كفيل اولان كمسنه برى اولور زيرا مقصود كه تسليمدر حاصل اولمشدر * نفسه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر وكفالته ده اولان ضمير كفيله راجعدر (فان شرط تسليمه فى مجلس القاضى فسلمه فى السوق قالوا يبرأ) اكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئى قاضى مجلسنده تسليم ايلمسنى شرط ايلسه صكره انى سوقده تسليم ايلسه علما ديديلركه اول كفيل برى اولور زيرا مقصود كه تسليمدر حاصل اولمشدر تسليمه ده اولان وفسلمه ده اولان ضميرلر مكفول بهه راجعدر (والمختار فى زماننا انه لايبرأ) لكن زمانمزده مختار اولان اول كفيل برى اولامقدر زيرا ظاهر اولان بودركه شرع شريف قاضيلرى احضار ايلمه ده تهاون ايلمشلردر * انه ده اولان ضمير كفيله راجعدر (وان سلمه فى مصر آخر لايبرأ عندهما) واكر اول كفيل اولان كمسنه اول مكفول له اولان شيئى بر آخر شهرده تسليم ايلسه امامين قتنده برى اولمز زيرا احتمالدر شاهدلرى تسليمنى تعيين ايلديكى شهرده اوله (ويبرأ عند الامام) وامام ابو حنيفه قتنده برى اولور زيرا معتبر اولان انك قتنده تسليم اولنمسيدر (وان سلمه فى برية اوفى السواد لايبرأ) واكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئى بر بريه ده يعنى صحراى واسعه ده ياخود بر سوادده يعنى حاكمى اولميان بر قريه ده تسليم ايلسه برى اولمز خصومته قدرتى اولمديغى اجلدن * سلمه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر (وكذا ان سلمه فى السجن وقد حبسه غير الطالب) ودخى كفيل برى اولمز چون اول مكفول بهى سجنده تسليم ايلسه وحال بوكه انى طالبدن غيريسى حبس ايلمش اوله زيرا انى مجلس شرعه احضار ايلمه ده متمكن اولمز * سلمه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر حبسه ده اولان ضمير كفيله راجعدر (فان كفل بنفسه على انه لم يواف به غدا فهو ضامن لما عليه فلم يواف به غدا لزمه ما عليه وان مات) واكر بر كمسنه بر كمسنه نك نفسنه شول شرطله كفيل اولسه كه اول مكفول عنه اكر يارين اول مكفول به اولان شيئى احضار ايلمزايسه اوزرنده اولان شيئه ضامن اوله اول مكفول بهى يارنكى كون احضار ايلمزايسه كفيل اولان كمسنه يه اول مكفول عنهك اوزرنده اولان شئ لازم اولور واكر مكفول عنه اولان كمسنه فوت اولسه كفيل اولان كمسنه ماله ضامن اولور * بنفسه ده اولان ضمير مكفول عنهه راجعدر انه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر به ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر عليه ده اولان ضمير مكفول عنهه راجعدر لزمه ده اولان ضمير بارز كفيله راجعدر (ولا يبرأ من كفالة النفس) يعنى كفيل اولان كمسنه يه اول مكفول عنهك اوزرنده اولان شئ لازم اولور ودخى نفسنك كفالتندن برى اولمز (ومن ادعى على آخر مائة دينار بينها اولم يبينها فكفل بنفسه رجل على انه ان لم يواف به غدا فعليه المائة فلم يواف به غدا لزمه المائة خلافا لمحمد) شول كمسنه كه بر آخرك اوزرينه يوز دينار دعوى ايلسه كرك اول التونك جيد وردى اوسرى وافرنجى ايديكنى بيان ايلسون كرك ايلمسون بعده بر رجل اومدعى عليهك نفسنه كفيل اولسه شول شرط اوزرينه كه اكر يارين دعوى اولنان يوز دينارى وفا ايلمزايسه اول يوز دينار بنم اوزريمه اولسون ديسه وكفيل اولديغى كمسنه يوز دينارى ويرمسه يوز دينار كفيله لازم كلور بو مسئله ده امام محمد ايچون خلاف واردر (ولا يجبر على اعطاء كفيل بالنفس فى حد وقصاص فان سمحت نفسه به صح) يعنى شول كمسنه نك اوزرينه حد ياخود قصاص لازم اوله اكا كندو نفسنه كفيل ويرمك جبر اولنمز ابو حنيفه قتنده واكر كندو نفسى سماحت ايدوب ويرسه صحيح اولور (وقالا يجبر فى القصاص وحد القذف) وامامين ديديلركه قصاصده وحد قذفده كفيل ويرمكه جبر اولنور زيرا حق عبددر (فان شهد عليه مستوران فى حد اوقود حبس) يعنى چون ايكى مستور آدم يعنى فساد وعدالتلرى غير ظاهر ايكى كمسنه بر آخرك اوزرينه حد ياخود قود ايله شهادت ايلسه لر اول كمسنه حبس اولنور (وكذا ان شهد عليه عدل واحد خلافا لهما فى رواية) ودخى چون انك اوزرينه عدل واحد شهادت ايلسه حبس اولنور امامين ايچون بر روايتده خلاف واردر يعنى حدودده وقصاصده عدل واحدك شهادتيله حبس اولنمز (وصح الرهن والكفالة بالخراج) خراجه رهن وكفالت صحيح اولور مثلا بر كمسنه اوزرنده اولان خراجه كفيل ويرسه ياخود رهن قوسه صحيح اولور زيرا خراج طلب اولنور ديوندندر واستيفاسى ممكن اولان اشيادندر چون مصنف رحمه الله كفالت بالنفس اولانك احوالندن فارغ اولدى كفالت بالمال اولانك احكامنه شروع ايليوب ديدى (والكفالة بالمال صحيحة ولو مجهولا اذا كان دينا صحيحا) مال ايله كفالت

یعنی ماله کفیل اولمق مجهولده اولورسه صحیحه درچونکه اول مال دین صحیح اولسه و بو محلده اولان جهالت مضر دکلدر (تکفلت عنه بالف او بمالك علیه او بما یدرك فی هذا البیع) یعنی ماله کفیل اولمق مثلا بونك اوزرنده اولان بیك درهمه یاخود آنده اولان شیئه یاخود بو بیعدن سکا که جك شیئه کفیل اولدم دیمسیله کفالت صحیحه اولور * وتکفلت ده اولان با صحیحه لفظنه متعلقدر و بو کفالتلره ضمان الدرك وضمان الاستحقاق کفالتی تسمیه ایدرلر (وکذا لو علقها بشرط ملایم کشرط وجوب الحق نحو ما بایعت فلانا او ما غصبك او ما ذاب لك علیه او ان استحق المبیع فعلی) ودخی کفالت صحیحه اولور چونکه انی کفالته ملایم برشرطله تعلیق ایلسه حق واجب اولمغی شرط کبی مثلا مادامکه فلان ایله مبایعه ایدرسن بنم اوزریمه در و یاخود فلان سنك نه شیئکی غصب ایدرسه بنم اوزریمه در و یاخود سنك ایچون انك اوزرینه لازم اولان شیء بنم اوزریمه در و یاخود اشترا ایلدیکك شیء مستحق چیقسه بنم اوزریمه در دیمسی کبی شیلر ایله * وذاب لفظی وجب معناسنه در و علقها ده اولان ضمیر کفالته راجعدر (وکشرط امکان الاستیفاء نحو ان قدم زید وهو المکفول عنه) وکشرط امکان قولی وجوب الحق قولنه معطوفدر یعنی ودخی کفالت صحیحه اولور استیفاسی ممکن اولان شیئله تعلیق ایلمك شرطی کبی مثلا اکر زید که مکفول عنهدر سفردن کلورایسه دیو شرط اولنمسی کبی (وکشرط تعذر الاستیفاء نحو ان غاب عن البلد) ودخی کفالت صحیح اولور استیفاسی متعذر اولان شرط کبی مثلا زید بلددن غائب اولورسه شرطی کبی (وان علقها بمجرد الشرط کهبوب الریح ومجیء المطر بطل التعلیق وصح الکفالة) واکر کفالتی مجرد شرط ایله مثلا یل اسمك و یغمور کلمك کبی تعلیق ایلسه اول تعلیق باطل اولوب کفالت صحیح اولور * علقهاده اولان ضمیر کفالته راجعدر (وکذا ان جعل احدهما اجلا فتصح الکفالة ویجب المال حالا) یعنی وکذلك شرط باطل اولور چونکه اول ایکی شرطك برینی که هبوب ریحدر و یاخود مجیء المطردر اجل قیلسه کفالت صحیح اولور و اول مال حالا واجب اولور صورت مسئله بودر که برکمسنه هبوب ریحه دکین یاخود یغمور کلنجه فلان مقدار شیئه کفیل اولدم دیسه ایلدیکی شرطکه هبوب ریحدر و مجیء مطردر باطل اولوب کفالت صحیحه اولور و کفیل اولدیغی مال فی الحال واجب اولور * احدهماده اولان ضمیر مثنی هبوب الریح ایله مجیء مطره راجعدر (وللطالب مطالبة ای شاء من کفیله واصیله) طالب ایچون ایکی کمسنه نك که بری کفیل و بری ذمتنده دین اولان اصیلدر هر قنغیسندن استرسه مطالبه یعنی طلب ایلمکلك واردر (الا اذا شرط براءة الاصیل فتکون حوالة) الا چونکه کفیل اولان کمسنه حین کفالتده اول اصیلك بری اولمسن شرط ایلسه بو شرطله مطالبه اولنمز بو تقدیرجه حواله اولور (کما ان الحوالة بشرط عدم براءة المحیل کفالة) نتکیم حواله محیلك عدم براءتی شرطیله کفالت اولور عقودده اعتبار معانی یه در الفاظه دکلدر (ولو طالب احدهما له مطالبة الآخر) واکر اول طالب اولان کمسنه اول ایکیسنك برندن یعنی مدیون و کفیلدن مطالبه ایلسه اول برندن مطالبه ایلمکلك واردر یعنی برندن طلب ایلمکله آخردن طلب ایلمکه مانع یوقدر ایکیسندن دخی طلب ایدر * احدهماده اولان ضمیر مدیون ایله کفیله راجعدر (فان کفل بماله علیه فبرهن علی الف لزمه) اکر برکمسنه برکمسنه نك اوزرنده اولان شیئه کفیل اولسه صاحب حق اولان کمسنه اول مکفول عنهده بیك درهمی اولدیغنه شاهد کتورسه اول کفیل اولان کمسنه یه اول بیك درهمی و یرمك لازم اولور * لهده اولان ضمیر صاحب حقه راجعدر وعلیه ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر لزمه ده اولان ضمیر کفیله راجعدر (وان لم یبرهن صدق الکفیل فیما اقر به مع یمینه) واکر شاهد کتورمزسه کفیلك اقرار ایلدیکی شیء یمینیله تصدیق اولنور (والاصیل فی اقراره باکثر علی نفسه خاصة) اصیل اولان کمسنه کفیلك اقرار ایلدیکی شیدن زیاده یه اقرار ایلسه خاصة اول زیاده لك کندو نفسنك اوزرینه در زیرا اقرار علی الغیر اول غیره سرایت ایلمز انجق مقرك اوزرینه واقع اولور مثلا داین اولان کمسنه شاهددن عاجز اولسه کفیل اولان کمسنه یوز درهمی واردر دیو اقرار ایلسه اصیل دخی اندن زیاده اقرار ایلسه اول کفیلك اقرارندن زیاده اولان اصیله لازم اولور زیرا اقرار علی الغیردر انجق کندو نفسنده تصدیق اولنور * اقرارهده و نفسه ده اولان ضمیرلر اصیله راجعدر (فان کفل بلا امره لا یرجع علیه بما ادی عنه) اکر برکمسنه بر آخر کمسنه یه بکا کفیل اول دیمکسزین کفیل اولسه و اوزرینه لازم کلانی

ادا ایلسه اول کمسنه مکفول عنه ایچون ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایده منز امری اولمدیغیچون متبرع اولور امرهده و عنهده اولان ضمیرلر مکفول عنهه راجعدر (وان اجازها المکفول عنه) ان وصلیه در یعنی واکر مکفول عنه اولان کمسنه کفیل اولدیغنه عالم اولدیغندنصکره اول کفالته اجازت و یرسه ده ینه رجوع ایده منز متبرع اولور * اجازهاده اولان ضمیر کفالته راجعدر (وان کفل بامره رجع ولا یطالبه قبل الاداء) واکر کفیل اولان کمسنه مکفول عنهك امریله کفیل اولسه ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایدر و اول مکفول عنه اولان کمسنه کفیل اولان کمسنه دن قبل الادا یعنی مکفول به ادا اولنمزدن مقدم طلب ایلمیه * بامرهده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر یطالبه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (فان لوزم فله ملازمته) واکر اول کفیل ملازمت اولنسه یعنی اکا حواله قو یوب ملازمت ایلسه لر کفیل دخی اول مکفول عنهی ملازمت ایلمك جائزدر * فلهده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر (وان حبس فله حبسه) واکر کفیل حبس اولنسه اکا دخی اول مکفول عنهی حبس ایلمکلك واردر * فلهده اولان ضمیر کفیله راجعدر حبسهده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر (ویبرأ الکفیل باداء الاصیل) اصیل اولان کمسنه اوزرنده اولان شیئی ادا ایلسه کفیل اولان کمسنه کفیل اولدیغی شیئدن بری اولور (وان ابرأ الطالب الاصیل او اخر عنه برئ الکفیل وتأخر عنه) واکر طالب رب الدین اولان کمسنه اول اصیلی یعنی مدیون اولان کمسنه یی ابرا ایلسه یاخود برقاچ کون تأخیر ایلسه کفیل اولان کمسنه دخی ابرا اولور یعنی طالب اصیلی ابرا ایلدیکی صورتده کفیل بری اولور و تأخیر اولندیغی صورتده کفیلك اوزرندن تأخیر اولنور بو تقدیرجه ترکیبده لف ونشر مرتب واردر * عنهده اولان ضمیر اصیله راجعدر ایکنجی عنه کفیله راجعدر (وان ابرأ الکفیل او اخر عنه لا یبرأ الاصیل ولا یتأخر عنه) واکر طالب اولان کمسنه کفیل اولان کمسنه یی ابرا ایلسه یاخود یی اوزرندن تأخیر ایلسه اصیل اولان کمسنه ابرا اولنمز و اوزرندن تأخیر اولنمز (فان کفل بالدین الحال مؤجلا الی وقت یتأجل عن الاصیل ایضا) اکر کفیل اولان کمسنه اول حال اولان دینی بر وقته مؤجله کفیل اولسه اصیلك اوزرندن دخی مؤجل اولور (ولو صالح الکفیل عن الف علی مائة برئا) واکر اول کفیل اولان کمسنه بیك درهم حقدن یوز درهم اوزرینه مصالحه ایلسه اصیل ایله کفیل بری اولورلر (ورجع بها فقط ان کفل بامر الاصیل) وکفیل اولان کمسنه یوز ایله اصیلك اوزرینه رجوع ایلیه فقط اکر اصیلك امریله کفیل اولمش اولسه * بهاده اولان ضمیر مائه یه راجعدر (وان صالح عن الالف بجنس آخر رجع بالالف) واکر اول کفیل اولان کمسنه ایله اول اصیلده اولان بیك درهمی جنسندن غیری برشیئله مصالحه ایلسه اول کفیل اول بیك درهم ایله اصیلك اوزرینه رجوع ایلر (وان صالح عن موجب الکفالة برئ هو دون الاصیل) واکر کفیل اولان کمسنه کفالته موجب شیئدن یعنی کفیل اولمقلغندن صلح اولسه کفالتدن بری اولور و اصیل اولان کمسنه بری اولمز (وان قال الطالب للکفیل بالامر برئت الی من المال رجع علی اصیله) واکر طالب اولان کمسنه امر ایله کفیل اولان کمسنه یه برئت الی سن بکا بری اولدك یعنی بنم جهتمدن سنده اولان مالدن بری اولدك دیسه کفیل اولان کمسنه اصیلك اوزرینه رجوع ایدر زیرا بو اقرار که طالبدن واقع اولمشدر آلدم قبض ایلدم مرتبه سنده در اویله اولسه کفیل اصیله رجوع ایدر (وکذا فی برئت عند ابی یوسف خلافا لمحمد) وکذا کفیل اولان کمسنه اصیل اوزرینه رجوع ایدر یالکز برئت دیسه ابو یوسف قتنده امام محمد ایچون خلاف واردر امام محمد قتنده کفیل اولان کمسنه رجوع ایلمز (وفی ابرأتك لا یرجع) یعنی ابرأتك لفظنده کفیل اصیلك اوزرینه رجوع ایلمز زیرا ابرأتك ابرا ایلدم صریحدر (وان کان الطالب حاضرا یرجع الیه فی البیان فی الکل) واکر طالب اولان کمسنه حاضر اولسه بیانده اکا رجوع اولنور جمله صورتلرده زیرا مجملدر تاکیم اجمال بیان اولنه * الیهده اولان ضمیر طالبه راجعدر (ولا یصح تعلیق البراءة من الکفالة بالشرط کسائر البراءة والمختار الصحة) کفالتدن اوتری براءتی شرط ایله سائر براءت کبی تعلیق ایلمك صحیح اولمز اما مختار اولان صحیح اولمسیدر مثلا طالب اولان کمسنه کفیل اولان کمسنه یه اذا جاء غد فقد ابرأتك من الکفالة یعنی یارینکی کون کلدکده سنی کفالتدن ابرا ایلدم دیسه بعضیلر قتنده صحیح دکلدر اما مختار اولان قول اوزره اول تعلیق دخی صحیح اولور (ولا تجوز الکفالة

بما تعذر استيفاؤه من الكفيل كالحدود والقصاص) يعنی كفيل اولان كمسنه‌دن استيفاسی متعذر اولان
شيئله كفالت جائز دكادر حدود وقصاص كبی *استيفاؤه‌ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر
(ولا بالاعيان المضمونة بغيرها كالمبيع قبل القبض والمرهون) ودخی غيريسی ايله مضمون اولان اعيانله
كفالت جائز دكادر مبيع كبی ومرهون اولان شيلرده مثلا بعد القبض بركمسنه مشتری ايچون بايعك
بيع ايلديكی شيئه كفيل اولسه كه چونكه مبيع هلاك اولسه بدلنی ويره ياخود قيمتنی ويره صحيح اولمز زيرا چونكه
مبيع يد بايعده هلاك اولسه وثمن ايله حق مطالبه قالمسه كفالتك معناسی قالمز ودخی راهن ايچون مرتهندن
اوتری كفيل اولسه كه چونكه مرهون هلاك اولسه بدلنی ويره ياخود قيمتنی ويره صحيح اولمز زيرا هلاك اولسه
مرتهنه برشیء لازم اولمز (ولا بالامانات كالوديعة والمستعار والمستأجر ومال المضاربة والشركة) ودخی
امانات ايله كفالت جائز دكادر وديعه ومستعار ومستأجر كبی ومال مضاربه كبی ومال شركه كبی زيرا
بو اشيا غير مضموندر (ولا بدين غير صحيح كبدل الكتابة حر كفل به او عبد) ودخی دين غير صحيح ايله كفالت
صحيحه دكادر بدل كتابت كبی استرسه اول دينه حر كفيل اولسون استرسه عبد كفيل اولسون (وكذا بدل
السعاية عند الامام) ودخی بدل سعايه ايله كفالت صحيحه دكادر امام ابو حنيفه قتنده (ولا بالحمل علی دابة معينة
او بخدمة عبد معين بخلاف غير المعين) ودخی دابه معينه‌نك اوزرينه حمل ايلمكه يعنی كوتورمكه كفيل اولمق
ياخود بر عبد معينك خدمتنه كفيل اولمق صحيح دكادر اما بو ايكی شیء غير معين اولسه لر ذكر اولنانلرك خلافيدر
يعنی بر دابه غير معينه‌نك اوزرينه حمل ايلمكه ياخود بر عبد غير معينك خدمتنه كفيل اولسه صحيح اولور
(ولا عن ميت مفلس خلافا لهما) ودخی مفلس اولان ميتدن كفالت صحيحه دكادر زيرا دين ميتك ذمتنه
متعلقدر مادامكه دنياده ادا اولنميه آخرتده مطالبه اولنور بو مسئله‌ده امامين ايچون خلاف واردر يعنی
امامين قتلرنده ميتدن كفالت صحيحه اولور (ولا بلا قبول الطالب فی المجلس) ودخی طالبك مجلسده قبول
ايلمكسزين كفالت صحيحه اولمز (وقال ابو يوسف تجوز مع غيبته اذا بلغه فاجاز) وامام ابو يوسف ديديكه
كفالت طالب اولان كمسنه‌نك غيبتنده جائزدر چونكه اكا كفيل اولديغنك خبری واصل اولسه اول دخی
اكا اجازت ويرسه *غيبته‌ده اولان ضمير طالبه راجعدر بلغه‌ده اولان ضمير فاعل خبر كفالته راجعدر
ومفعول ضميری طالبه راجعدر (فان قال المريض لوارثه تكفل عنی بما علی فتكفل مع غيبة الغرما جاز اتفاقا)
واكر مريض اولان كمسنه كندو وارثنه اوزرمده اولان دينه بندن كفيل اول ديسه پس مزبور وارث
غرمانك غيبتنده اكا كفيل اولسه اتفاق علما ايله كفالت جائز اولور *لوارثه‌ده اولان ضمير مريضه راجعدر
(ولو قاله لاجنبی اختلف فيه المشايخ) واكر اول مريض اولان كمسنه براجنبی كمسنه‌يه اوزرمده اولان ماله
كفيل اول ديسه مشايخ انده اختلاف ايلمشلردر كيميسی صحيح ديمش وكيميسی صحيح دكادر ديمش (وتجوز
بالاعيان المضمونة بنفسها كالمقبوض علی سوم الشراء والمغصوب والمبيع فاسدا) ودخی بنفسها مضمون
اولان اعيانله كفالت صحيحه اولور علی سوم الشراء مقبوض اولان شیء كبی ومغصوب كبی وبيع فاسد ايله
مبيع اولان شیء كبی صورت مسئله بر كمسنه برشيئی اشترا ايلمك اوزره بلا صفقه آلسه وبر آدم دخی اكا كفيل
اولسه كفالتی صحيحه اولور اكر اول موجود ايسه عينی تسليم اولنور اكر هلاك اولورسه قيمتنی ضامن اولور
ومغصوب وبيع فاسد ايله اولان مبيع دخی بو يلجه‌در *بنفسهاده اولان ضمير اعيانه عائددر (وبتسليم المبيع
الی المشتری والمرهون الی الراهن والمستأجر الی المستأجر وبالثمن) ودخی مبيعی مشتری‌يه تسليم ايلمكه
وياخود مرهونی راهنه تسليم ايلمكه وياخود مستأجر اولان شيئی مستأجر اولان كمسنه‌يه تسليم ايلمكه
كفالت جائزه وصحيحه‌در زيرا كندو نفسنه الزام ايلديكی حيثيتدن واجب اولور ودخی ثمنه كفيل اولمق دخی
جائزدر زيرا اودخی ذمتده واجب اولان حقدر (فصل) بو فصل بنه كفالته متعلق نيجه اشيانك بياننده‌در
(ولو دفع الاصيل المال الی كفيله قبل دفع الكفيل الی الطالب لا يسترده منه) واكر اصيل اولان كمسنه يعنی ذمتنده
مال اولان كمسنه ذمتنده اولان مالی كفيله دفع ايلسه كفيلك طالبه يعنی دين صاحبنه دفع ايلمسندن مقدم
كيرو اول اصيل اولان كمسنه كه مكفول عنه‌در انی كفيلدن استرداد ايلمز زيرا قابضك حقی اكا تعلق ايلمشدر
كفيله‌ده اولان ضمير اصيله راجعدر يسترده‌ده اولان ضمير ماله ومنه‌ده اولان ضمير كفيله راجعدر

(ومارجح فيه الكفيل فله ولا يتصدق به ورده الی المطلوب احب ان كان المدفوع شيأ يتعين كالبر) كفيلك
قبض ايلديكی مالدن حاصل اولان ربح انكدر انكله تصدق ايلميه زيرا قبض ايلمسيله ملكی اولمشدر وانی مديون
مطلوبه يعنی مديونه رد احب واولی‌در اكر اول مدفوع اولان شیء متعين اولان اشيادن ايسه مثلا بغدای كبی
(خلافا لهما) امامين قتنده خلاف واردر زيرا اول ربح كفيلكدر انی مكفول عنهه رد ايلمز (ولو امر الاصيل
كفيله ان يتعين عليه ثوبا ففعل فالثوب للكفيل والربح عليه) واكر اصيل اولان كمسنه كفيل اولان
كمسنه‌يه كندويه بر ثوب عينه ايلسون ديو امر ايلسه كفيل دخی امرينه مطيع اولوب امر ايلديكی ايشلسه
اول ثوب كفيلكدر وربح دخی كندو اوزرينه‌در وامر ايدنه برشیء لازم اولمز مثلا اصيل اولان كمسنه
كندو كفيلنه بكا بر ثوب اشترا ايله وبايعك سندن ربح ايدوب سن خسارت ايلديكك بنم اوزريمه اولسون ديسه
كفيل دخی بر تاجره كلوب بر ثوب ياخود بر عرض طلب ايلسه تاجر اولان ربح طلب ايدوب ربادن
خوف ايلسه كيرو اكا اون درهم دكر ثوبی اجل ايله اون بش درهمه بيع ايلسه كه آنی مشتری بازارده
اون درهمه بيع ايليه وكندو اوزرينه بايع ايچون اون بش درهم ادا ايلمك واجب اولور امدی بو تقديرجه
ثوب كفيلكدر واول بش درهم ربحكه بايع ربح ايلمشدر بنه كفيل اوزرينه‌در وبوكا بيع العينه تسميه ايدرلر
كفيله‌ده اولان ضمير اصيله راجعدر (ومن كفل الاخر بما ذاب له علی غريمه او بما قضی له به عليه فغاب
الغريم فبرهن الطالب علی الكفيل بان له علی الغريم الفا لا تقبل) وشول كمسنه كه بر آخره كندو غريمنك
اوزرينه مقرو ثابت اولان شيئه كفيل اولسه ياخود اول آخر غريمنك اوزرينه كندويه قضا اولنمش
حقه كفيل اولسه صكره غريم اولان كمسنه غائب اولسه غائب اولدقدنصكره طالب اولان كمسنه دخی
كفيلك اوزرينه برهنه ايدوب يعنی شاهد كتورسه كه اول غائب اولانك غريمده بيك درهمی واردر
اول طالبك ايلديكی برهنه واحضار ايلديكی شاهد قبول اولنمز زيرا مستقبلده قضا ايله واجب اولميان
شيئه كفيل اولمشدر *له‌ده اولان ضمير آخره راجعدر غريمه‌ده اولان ضمير بنه آخره عائددر عليه‌ده اولان
ضمير غريمه راجعدر ايكنجی له‌ده اولان ضمير طالبه راجعدر (ولو برهن ان له علی زيد الفا وهذا كفيله بامره
قضی به عليهما) واكر طالب اولان كمسنه اول غائب اولان زيدك اوزرنده بيك درهمی اولديغنی برهنه ايلسه
وبو كمسنه كندو امريله انك كفيليدر ديو دعوی ايلسه ذكر اولنان بيك درهم ايله ايكيسنك اوزرينه يعنی
كفيل ايله اصيلك اوزرينه قضا يعنی حكم اولنور *له‌ده اولان ضمير طالبه راجعدر كفيله‌ده اولان ضمير زيده
راجعدر بامره‌ده اولان ضمير بنه زيده راجعدر به‌ده اولان ضمير الفه راجعدر وبعض شراح به‌ده اولان
ضميری برهانه ارجاع ايلمش ای قضی بالبرهان ديمك اولور عليهماده اولان ضمير كفيل ايله اصيله راجعدر
(ولو بلا امره قضی علی الكفيل فقط) واكر طالب اولان كمسنه غائب اولان كمسنه‌نك اوزرينه امرسز كفيل
اولديسه يالكز كفيل اوزرينه قضا اولنور وغائبده اولانك اوزرينه قضا اولنمز (وضمان الدرك للمشتری
عند البيع تسليم يبطل دعوی الضامن المبيع بعد ذلك) ضمان الدرك مبتدا ومضاف اليهدر وتسليم خبری
واقع اولمشدر يعنی مشتری ايچون بيع قتنده دركه ضامن اولمق تسليمدر واول مبيعده حقی
اولمديغنه اقراردر واول ضامنك ضماندنصكره رجوع ايدوب اول مبيعی دعوی وطلب ايلمسنه
مبطلدر زيرا ضامن اولمغه اقدام ايلمسی حقی اولمديغنه اقراردر آنی طلب ايلمك صحيح دكلدر
(وكذا لو كتب شهادته وختم علی صك كتب فيه باع ملكه او بيعا باتا) ودخی دعوی باطل اولور چونكه
بركمسنه كندو شهادتنی بر صكه يعنی بر وثيقه‌يه يازسه واول صكك اوزرينه ختم ايلسه كه فلان كمسنه ملكنی
بيع ايلدی ديو ياخود بيع بات يعنی بيع ناقد وقاطع ايله بيع ايلدی ديو زيرا رسم شهادتی بو وجهله
بيع ايلديكنه اقراردر صكره رجوع ايدوب طلب ايلمسی صحيح دكادر (بخلاف ما لو كتبها علی اقرار العاقدين)
اما بر كمسنه شهادتنی متعاقدينك اقرارلرينه يازسه تقدم ايدن مسئله‌نك خلافيدر يعنی متعاقدينك
اقرارلرينه شهادتنی يازمق اول مبيعی دعوی ايلمسنه مبطل ومانع دكادر (وضمان الوكيل بالبيع الثمن
للموكل باطل) مبيعه وكيل اولان كمسنه‌نك موكل ايچون اول مبيعك ثمننه ضامن اولمسی باطلدر
(وكذا ضمان المضارب الثمن لرب المال) ودخی مضارب اولان كمسنه رب مال ايچون ثمنه ضامن اولمق

باطلدر زیرا کفالت برآدمك ذمتنده اولان مالی طلب ایلمکه التزامدر طلب بونلره مخصوصدر بوتقدیرجه
هر بریسی کندی نفسنه ضامن اولمش اولور (وضمان احد الشریکین حصة شریکه من ثمن ما باعه صفقة
واحدة) ودخی ایکی شریکك بریسی صفقهٔ واحده ایله بیع ایلدکاری شیئك ثمنندن کندو شریکنك
حصه سنه ضامن اولمق باطلدر مثلا ایکی رجل بر رجله صفقهٔ واحده ایله برعبد بیع ایلسه‌لر ایکیسنك
بریسی کندو شریکنه ثمنندن حصه سنه ضامن اولسه باطل اولور زیرا صفقهٔ واحده اولدیغیچون
ثمن ایکیسنك مابیننده مشترك اولور وایکیسنك بری اول برآخرك حصه سنه ضامن اولمسی صحیح اولایدی
کندو نفسنه ضامن اولمق لازم اولوردی اول ایسه باطلدر (وصح لو بصفقتین) وضمان صحیح اولور چقن
بیع صفقتین ایله اولسه زیرا بوصورتده اشتراك اولمز (وضمان الدرك والخراج والقسمة صحیح) ضمان الدرك
اتفاقله جائزدر وضمان خراج دخی جائزدر زیرا دین مقوله سیدر وضمان القسمه‌دن مراد قسامك اجرتنه
ضامن اولمقدر بعضیسی دیدیکه ضمان قسمتدن مراد ضمان النوائب ایمشکه بیان اولنسه کرکدر امدی
نوائبی اوزرینه عطف ایلمك عطف تفسیردر وبعضیلر دیدیکه عطف الخاص علی العام قبیلندندر محصل کلام
بو انواع ثلاثه نك ضمانی صحیحدر (وکذا ضمان النوائب سوآء کانت بحق ککری النهر واجرة الحارس
او بغیر حق کالجبایات) نوائب شول نازله درکه مسلمینه حوایجدن اصابت ایدر صو یوللری اصلاح ایلمك
وسد ثغور کبی بو مقوله شیلر ظهور ایدوب مسلمین بیننده توزیع وتقسیم اولدقده بعضیلری اول حوایجی
ویرمه ده تردد ایلسه تردد ایدن کسنه ایچون برآخر کسنه کفیل اولسه کفالتی صحیحه اولور کرك اول نوائب
حق ایله اولسون ذکر اولنان صو یوللرینی اصلاح وسد ثغور کبی وحارسك اجرتی کبی وکرك بغیر حق اولسون
انواع جبایات کبی او ایکیسی قسمك کفالتی کبی اتفاقله صحیحدر قسم ثانیکه جبایاتدر انده خلاف واردر زیرا
بعضیلر کفالت جائز دکلدر دیدیلر وبعض کفالت صحیحه در سائر دیون کبی مطالبه اولنور لکن فتوی صحیح
اولمسنك اوزرینه در جبایات دیدیکی فی زماننا شول شیدر که ظلمه بغیر حق اخذ ایدرلر عوارض وبدل نزل کبی
اولان تکالیفدر (وضمان العهدة باطل) مثلا بر رجل بر رجلدن برعبد اشترا ایلدی بر رجل دخی عهده سنه
ضامن اولدی باطلدر زیرا لفظ عهده برقاچ معنایه اطلاق اولنور بری صك قدیمه اطلاق اولنور وبری عقد
وحقوق عقده اطلاق اولنور وبری بودرکه خیار شرطه اطلاق اولنور بونلر ایله قبل البیان عمل ایلمك متعذردر
اول اجلدن ضمانی باطل اولدی (وکذا ضمان الخلاص) ودخی ضمان الخلاص باطلدر ابو حنیفه قتنده زیرا
خلاص ابو حنیفه قتنده مبیعی مستحقدن تخلیص ایدوب مشتری یه تسلیم ایلمکدر بو ایسه باطلدر زیرا بوکه
قادر دکلدر (خلافا لهما) امامین قتنده خلاف واردر یعنی ضمان الخلاص قتلرنده جائزدر زیرا عیننك
تسلیمنه قادر اولمز ایسه ثمنه ضامن اولور (ولو قال الکفیل ضمنته الی شهر وقال الطالب بل حالا فالقول
للکفیل) وچقن کفیل ایله طالب نزاعه دوشوب کفیل اولان کسنه بن برآیه دکین ضامن اولدم دیسه
طالب اولان کسنه حالا ضامن اولدك دیسه قول کفیلکدر زیرا حال اولمق معناسنه منکردر * ضمنته‌ده
اولان ضمیر دینه راجعدر وجائزکه مدیونه راجع اوله (وفی الاقرار للمقرله) واقرارده قول مقرله کدر
مثلا برکسنه برآخره سنك بنده برآیه دکین یوز درهم حقك واردر دیو اقرار ایلسه مقرله اولان کسنه
یوز درهمی اولدیغنه تصدیق ایدوب اجلی انکار ایلسه قول مقرله کدر (ولا یؤخذ ضامن الدرك ان استحق
المبیع مالم یقض بثمنه علی بائعه) مبیع اولان چقن شیء مستحق اولدیغی ظهور ایلسه ضامن الدرك اولان کسنه
اخذ اولنمز مادامکه اول بایعك اوزرینه اول مبیعك ثمنیله قضا اولنمیه * بثمنه‌ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر
وبایعه‌ده اولان ضمیر بیعه اکا راجعدر

(باب کفالة الرجلین والعبدین)

چون مصنف رحمه الله رجل واحدك کفالتی بیانندن فارغ اولدیسه ایکی رجلك کفالتلری بیانه
شروع ایلدی ودیدی (دین علیهما کفل کل عن صاحبه فما اداه احدهما لا یرجع به علی الاخر الا اذا زاد
علی النصف) بر رجلك متاعنك بهاسندن ایکی رجل اوزرنده دینی اولوب وهر بریسی کندو صاحبنه
کفیل اولسه امدی ایکیسنك بریسی شول ادا ایلدیکی شیء ایله اول برینك اوزرینه رجوع ایلمز الا چقن

ادا ایلدیکی مقدار نصفدن زیاده اولسه اول زیاده‌یی رجوع ایدر زیرا ایکی رجلك هر بریسی اوزرنده اولان
نصفی ادا ایلمه‌ده اصیلدر و اول برنصف آخره کفیلدر وشول ادا ایلدیکی شیء کندی اوزرنده اولاندن
حساب اولنور * علیهما‌ده اولان ضمیر رجلینه راجعدر اداه‌ده اولان ضمیر فما‌ده اولان مایه راجعدر به‌ده
اولان ضمیر ادا ایلدیکی شیئه راجعدر (ولو کفلا بمال عن رجل وکفل کل منهما به عن صاحبه فما اداه
رجع بنصفه علی شریکه او بکله علی الاصیل لو بامره) واکر ایکی رجل بر رجلك اوزرنده اولان ماله کفیل
اولسه‌لر وبو ایکی رجلك هر بری کندی صاحبنك اوزرنده اول جمله ماله کفیل اولسه امدی بو ایکیسنك
بریسی شول ادا ایلدیکی شیئك نصفی ایله کندو شریکنك اوزرینه رجوع ایدر یاخود جمله ادا ایلدیکی شیئله
اول اصیلك اوزرینه رجوع ایدر اکر اصیلك امری ایله کفیل اولدیسه زیرا ایکیسنك دخی اوزرلرنده اولان
شیده برابرلردر وادا ایلدکاری شیء شیوع ایله ایکیسنك اوزرینه‌در * به‌ده اولان ضمیر فما‌ده اولان مایه راجعدر
بنصفه‌ده او بکله‌ده اولان ضمیرلر اداه‌ده اولان ضمیره راجعدر بامره‌ده اولان ضمیر اصیله راجعدر
(وان ابرأ الطالب احدهما فله اخذ الاخر بکله) واکر طالب اولان کسنه ایکی کفیلك برینی ابرا ایلسه
طالب ایچون کفیل آخری کل مال ایله اخذ ایلمك واردر زیرا کفیلی ابرا ایلمك اصیلك ابراسنه موجب دکلدر
اولیله اولسه مالك کلیسی اصیلك اوزرینه باقی قالور اول برآخر ایسه کلی ماله کفیلدر * فله‌ده اولان ضمیر طالبه
راجعدر بکله‌ده اولان ضمیر ماله راجعدر (ولو فسخت المفاوضة فلرب الدین اخذ من شاء من شریکیها
بکل دینه) یعنی شرکت مفاوضه ایله شریك اولان کسنه‌لر اول شرکت مفاوضه‌یی فسخ ایلسه‌لر رب الدین
اولان کسنه ایچون جائزدر اول مفاوضه‌یی شریکلرینك هر قنغیسنی استرسه کل دین ایله اخذ ایلر * شریکیها‌ده
اولان ضمیر مفاوضه‌یه راجعدر دینه‌ده اولان ضمیر رب الدینه راجعدر (وما اداه احدهما لا یرجع به
علی الاخر مالم یزد به علی النصف) وشول شیکه ایکی شریکك بریسی انی رب الدینه ادا ایلمش اوله اول برآخرك
اوزرینه رجوع ایلمز مادامکه نصفندن زیاده اولمیه * اداه‌ده اولان ضمیر مایه راجعدر به‌ده اولان ضمیر اداه‌ده
اولان ضمیره راجعدر ایکنجی به‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (واذا کوتب العبدان بعقد واحد
وکفل کل عن صاحبه رجع کل علی الاخر بنصف ما ادی) وچقن ایکی عبد عقد واحدده مکاتب اولسه‌لر
واول ایکی عبدك هر بریسی صاحبندن کفیل اولسه یعنی هر بریسی کندویه ورفیقنه کفیل اولسه‌لر
هر بریسی مال کتابتدن ویردیکی شیئك نصفی ایله اول برآخرك اوزرینه رجوع ایلر بو عقد استحسانا جائزدر
وقیاس جائز اولمقدر زیرا بو عقدده کفالت مکاتب وکفالت بدل کتابت واردر بونلر ایسه هر بریسی علی حدة
باطلدر ایکیسی برعقدده اولمق بالطریق الاولی در * صاحبه‌ده اولان ضمیر ایکی عبدك برینه راجعدر
(وان اعتق السید احدهما قبل الاداء صح) واکر اول ایکی عبدك سیدی اولان کسنه اول ایکی عبد مکاتبك
برینی مال کتابت ادا اولنمزدن مقدم اعتاق ایلسه صحیح اولور * احدهما‌ده اولان ضمیر عبدانه راجعدر
(وله ان یأخذ حصة الاخر منه اصالة او من المعتق کفالة) ودخی سید ایچون جائزدرکه اول برآخر مکاتبك
حصه سنی سید کندودن اخذ ایلیه اصالت طریقیله زیرا کندوسی اصیلدر ویاخود معتقدن اخذ ایلیه
کفالت طریقیله زیرا صاحبنه کفیل ایدی محصل کلام اول ایکی عبدك سیدی مخیردر دیلرسه بدل کتابتی
کفالت طریقیله معتقدن اخذ ایلر دیلرسه اصالت طریقیله اخذ ایدر (ویرجع المعتق فقط بما ادی
علی صاحبه) ومعتق اولان کسنه صاحبنك اوزرینه انجق ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایدر زیرا
کندو امریله ادا ایلمشدر (ولو کان علی عبد مال لا یجب علیه الا بعد عتقه) واکر برعبد مملوکك اوزرنده
غیرك مالی اولسه اول عبد اوزرینه اداسی واجب اولمز الا عتق اولدقدنصکره زیرا مملوکیتی حالنده جمله
مالك اولدیغی شیء سیدینکدر * وعلیه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر وعتقه‌ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر
(فکفل به رجل کفالة مطلقة لزم الکفیل حالا) یعنی اول عبد مملوکك اوزرنده اولان ماله بر رجل کفالت
مطلقه ایله یعنی حال وتأجیل قیدندن مطلق کفیل اولسه اول کفیل اولدیغی مال کفیله فی الحال لازم اولور
اکر مطلق اولمیوب مؤجل اولایدی قبل حلول الاجل طلب اولنمز ایدی * به‌ده اولان ضمیر ماله راجعدر
(واذا ادی لا یرجع علی العبد الا بعد عتقه) وچقن کفیل اولان کسنه عبدك اوزرنده اولان مالی ادا ایلسه

انكله عبدك اوزرينه رجوع ايلمز الا عتقدنصكره (ولوادعى رقبة عبد فكفل به رجل فمات العبد فبرهن المدعى له انه ضمن الكفيل قيمته) واكر بركسنه برعبدك رقبه‌سن دعوى ايلسه يعنى بوشخص بنم عبدمدر ديو دعوى ايلسه اول رقبه‌سى دعوى اولنان عبده برآخر كسنه كفيل اولسه من بعد عبد بعد الكفاله فوت اولسه اولدقدنصكره مدعى اولان كسنه كندو عبدى اولديغنه شاهد كتورسه اول عبده كفيل اولان كسنه آنك اوزرينه قيمتنى ضامن اولور زيرا عين اولديغى تقديرجه قيمتى لازم اولور* به ده اولان ضمير عبده راجعدر انه ده اولان ضمير ينه عبده راجعدر له ده اولان ضمير مدعى به راجعدر قيمته ده اولان ضمير عبده راجعدر (ولو كفل سيد عن عبده بامره اوعبد غيرمديون عن سيده فعتق فاى ادى لايرجع على الآخر) واكر برسيد كندو عبدنه امريله كفيل اولسه ياخود برعبد غيرمديون كندو سيدنه سيدك امريله كفيل اولدقدنصكره معتق اولسه عبددن وسيددن هرقنغيسى كه برشيئ ادا ايتمش اولسه قول افنديسنك اوزرينه وافنديسى قولك اوزرينه ادا ايلدكلرينى رجوع ايلمز

(كتاب الحواله)

چون مصنف رحمه الله كفالت احوالندن فارغ اولديسه حواله نك احكامى بيانه شروع ايلدى حواله لغتده نقل وتحويل معناسنه‌در واصطلاح شرعده (هى نقل الدين من ذمة الى ذمة) يعنى حواله بردينى برذمتدن برذمته نقل ايلمكدر يعنى محيل اولان كسنه نك ذمتندن اول محتال عليهك ذمتنه نقل اولنمقدر (وتصح فى الدين لافى العين) حواله دينده صحيح اولور عينده صحيحه اولمز زيرا حواله نقل معناسنه‌در عينده ايسه نقل تصور اولنمز (برضى المحتال والمحال عليه) يعنى حواله صحيحه اولور محتالك يعنى حواله اولانك ودخى محال عليهك يعنى حواله‌يى قبول ايدنك مديونيدر رضالريله* محيل حواله ايدن زيد مديون اوزرنده اولان حق يعنى دين عمر ومحتال يعنى حواله اولان عمر ومحال عليه يعنى حواله‌يى قبول ايدن بشر ذمتنده متقرر اولان ثمنى آلسون ديو زيددن طلب ايتديكى دين مقابله‌سنده اكا محيل ديرلر (وقيل لابد من رضى المحيل ايضا) وديلديكه محيل اولان كسنه نك دخى رضاسندن لابددر (واذاتمت برئ المحيل بالقبول فلا يأخذ المحتال من تركته لكن يأخذ كفيلا من الورثة اوالغرماء مخافة التوى) وچون حواله تمام اولسه محيل اولان كسنه برى اولور يعنى محتال ومحال عليهك قبوللريله تمام اولسه ومحيل اولان كسنه فوت اولسه محتال اولان كسنه آنك تركه‌سندن اخذ ايلمز لكن ورثه‌دن ياخود غرمادن كفيل اخذ ايلر هلاك اولمه‌نك خوفندن اوترى* تركته ده اولان ضمير محيله راجعدر (ولا يرجع عليه المحتال الا اذا توى حقه) واول محتال اولان كسنه اول محيلك اوزرينه رجوع ايلمز الا حقى هلاك اولسه اول حينده رجوع ايدر عليه ده اولان ضمير محيله راجعدر (وهو بموت المحال عليه مفلسا اوانكاره الحوالة وحلفه ولا بينة عليها) يعنى اول توى كه هلاك اولمقدر ابو حنيفه قتنده ايكى شيئك بريسيله اولور برى اول محال عليهك حواله‌يى انكار ايدوب يمين ايلمسيله وحالبوكه محتالك ومحيلك بينه‌لرى يوقدر* وهو ضميرى توى‌يه راجعدر وانكاره ده اولان ضمير محال عليهه راجعدر وحلفه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر عليها ده اولان ضمير حواله‌يه راجعدر (وعندهما بتفليس القاضى اياه ايضا) وامامين قتنده اول توى برقاضينك اول محال عليهى حال حياتنده مفلس يازمسيله دخى ثابت اولور مفتى مفلسدر ديو اوزرينه حكم ايلمك ايله اولور* اياه ده اولان ضمير محتال عليه‌يه راجعدر (وتصح بالدراهم المودعة) ودخى حواله وديعه اولان دراهم ايله صحيحه اولور مثلا زيد عمرونك يانده وديعه طريقيله بيك درهم امانت قوسه زيدك دخى بكره بيك درهم دينى اولسه زيد بكرى اول عمروده اولان بيك درهمه حوله ايلسه صحيحه اولور (والمحال عليه يبرأ بهلاكها) محال عليه اولان كسنه برى اولور اول وديعه اولان دراهمك هلاك اولمسيله زيرا حق اكا متعلق ايدى (وبالمغصوبة ولا يبرأ بهلاكها) ودخى حواله غصب اولنمش دراهم ايله صحيحه اولور اما هلاك اولمسيله محال عليه اولان كسنه برى اولمز بهلاكها ده اولان ضمير وديعه‌يه راجعدر (واذاقيدت الحوالة بالدين اوالوديعة اوالغصب لايطالب المحيل المحال عليه) يعنى چون حواله دين ايله ياخود وديعه ايله ياخود غصب ايله قيد اولنسه اول محيل اولان كسنه محال عليه اولان كسنه‌دن طلب ايلمز زيرا محتالك حقى تعلق ايلمشدر (مع ان المحتال اسوة غرماء المحيل بعد موته)

مع هذا

مع هذا محتال اولان كسنه اول محيل اولان كسنه نك غرماسنه اسوه‌در يعنى برابردر محيلك موتندنصكره موته ده اولان ضمير محيله راجعدر (وان لم تقيد بشيئ فله المطالبة) واكر حواله برشيئله قيد اولنمز ايسه يعنى دين ايله ياخود وديعه ايله ياخود غصب اولمسيله قيد اولنمز ايسه محيل ايچون مطالبه ايلمك واردر مثلا مديون اولان كسنه رب الدينه بو رجلك اوزرنده اولان بيك درهمه‌سنى حواله ايلدم ديسه محتال اولان كسنه نك حقى اول محال عليه اولان كسنه‌ده اولان دينه ووديعه‌يه وغصبه تعلق ايلمز بلكه محال عليه اولان كسنه اوزرينه واجب اولان اول محتالك دينى كندو مالندن وفا ايلمكدر واول محيل اولان كسنه اول محتال عليه‌ده اولان دينه وديعه‌سنى ومغصوبنى قبض ايلر (ولا تبطل الحوالة باخذه ماعلى المحال عليه اوعنده) محال عليهك يانده ياخود اوزرنده اولان شيئى محيل اولان كسنه اخذ ايلمكله حواله باطله اولمز عنده ده اولان ضمير محال عليهه راجعدر (واذا طالب المحال عليه المحيل بمثل ما احال به فقال احلت بدين لى عليك لا يقبل بلاحجة) وچون محتال محال عليه اولان كسنه‌يى حواله ايلديكى شيئك مثليله مطالبه ايلسه محيل دخى محال عليهه بنم سنده اولان دينم ايله حواله ايلدم ديسه بو قول حجتسز يعنى بينه‌سز قبول اولنمز زيرا دينم واردر ديو دعوى ايلديكى اجلدن بينه‌يه محتاج اولدى زيرا البينة على المدعى‌در* به ده اولان ضمير مايه راجعدر (ولوطالب المحيل المحتال بما احال فقال احلتنى بدين لى عليك لا يقبل بلاحجة) وچون محيل اولان كسنه اول محتاله حواله ايدوب قبض ايلديكى شيئله مطالبه ايلسه محتال دخى اول محيل اولان كسنه‌يه سنى اوزركده اولان دين ايله حواله ايلدك ديسه محتالك قولى حجتسز قبول اولنمز قول محيلكدر (وتكره السفتجة وهى الاقراض لسقوط خطر الطريق) سفتجه ضم سين ايله وسكون فا ايله وفتح تاء فوقانيه ايله واحد السفاتج درسفته لفظندن تعريب اولنمشدر لغتده حكم معناسنه‌در اصطلاح فقهاده مصنفك ذكر ايلديكيدر سفتجه مكروه اولور وبو سفتجه اقراض‌در يعنى بركسنه بربلده آخره آقچه كوندرمك مراد ايدوب لكن حرامى خوفندن امانت طريقيله كوندرمكدن خوف ايلمكله بركسنه‌يه قرض ويروب فلان بلده‌ده شريكم فلانه تسليم ايله ديمكدر ومكروه اولديغنك سببى زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم نفع جر ايدن قرضدن نهى بيورمشلردر

(كتاب القضاء)

چون اكثر بيع وشراده وربا وسلمده وكفاله وحواله‌ده نزاع واختلاف واقع اولور وقضاء قاضى‌يه احتياج اولنور مصنف رحمه الله مذكوراتك عقيبنده كتاب القضاء ذكر ايلدى قضا لغتده برقاچ معنايه كلور برى الزام وتقدير معناسنه كلور (وقضى ربك الاتعبدوا الااياه) كبى وبرى فارغ اولمق معناسنه كلور (فاذاقضيتم الصلاة) كبى وبرى فرض وتقدير معناسنه كلور قضى الحاكم بالنفقة كبى واصطلاح شرعده الزام وفصل معناسنه‌در (القضاء بالحق من اقوى الفرائض وافضل العبادات) قضا اجماع علما ايله فرض كفايه‌دندر وايكى خصمك ما بيننده حق وعدل ايله قضا ايلمك اقوى اولان فرائضدندر وافضل اولان عبادتدندر (واهله من هو اهل للشهادة) واهل قضا شول كسنه‌دركه شهادته اهل اوله يعنى هرشيكه شاهدده اشتراط اولنور قاضيده دخى اشتراط اولنور* اهله ده اولان ضمير قضايه راجعدر (وشرط اهليته شرط اهليتها) وقضانك اهليه‌سنك شرطى شهادتك اهليه‌سنك شرطيدر يعنى شاهدده عقل وحريت وعدالت اشتراط اولنديغى كبى كذلك قاضيده اولمسى اشتراط اولنور* اهليته ده اولان ضمير قضايه راجعدر واهليتها ده اولان ضمير شهادته راجعدر (والفاسق اهل له) فاسق اولان كسنه قضايه اهلدر وبعضيلر قتنده قضاسى صحيح دكلدر اصلا زيرا فاسق كندو نفسنه امين دكلدر غيره امين اولمق بالطريق الاولى‌در (ويصح تقليده ويجب ان لا يقلد) يعنى فاسق اولان كسنه قوللرى اوزره تقليدى صحيح اولور لكن واجب اولان تقليد اولنمامقدر كرچه تقليد اولنديقده صحيح اولور ومقلدى آثم اولور* تقليده ده اولان ضمير فاسقه راجعدر (كما يصح قبول شهادته) يعنى فاسق قضايه اهلدر شهادتنك قبولى صحيح اولديغى كبى (ويجب ان لا تقبل) اما واجب اولان شهادتى مقبول اولمامقدر (ولوفسق العدل يستحق العزل ولا ينعزل فى ظاهر المذهب وعليه مشايخنا) واكر عدل اولان كسنه رشوت اخذ ايلمكله ياخود زنا وشرب خمر ايله فاسق اولسه

عزله مستحق اولور وظاهر مذهبده عزل اولنمز واكثر مشايخ عزل اولنمق اوزره در * عليه ده اولان ضمير عدم
عزله راجعدر (ولو اخذ القضاء بالرشوة لا يصير قاضيا) واكر قاضى قضايى رشوت ايله آلسه قاضى اولمز
و برماده ده حكم ايلديكى تقديرجه حكمى نافذ اولماز صحيح بودر (والفاسق يصلح مفتيا وقيل لا) فاسق اولان
كمسنه مفتى اولمغه صلاحيتى واردر يعنى مفتى اولمسى صحيحدر و بعضيلر قتنده مفتى اولمغه صلاحيتى يوقدر
(ولا ينبغى ان يكون القاضى فظا غليظا) قاضى اولان فظ غليظ يعنى سيئ الخلق و كلامى شديد اولمق
لايق دكلدر (وجبارا عنيدا) ودخى جبار عنيد يعنى متكبر وحقه مخالف اولمق لايق دكلدر حسن خلق
صاحبى اولمق كركدر زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلمك خليفه سيدر (و ينبغى ان يكون موثوقا به
فى دينه) ودخى قاضى اولان كمسنه لايقدركه دينده موثوق به يعنى معتمد عليه اوله (وعفافه) ودخى عفافده
يعنى عفيف اولمه ده زيرا عفاف اساس دينه در (وعقله) ودخى عقلنده زيرا عقل مدار تكليفدر (وصلاحه)
ودخى صلاحنده زيرا ضدنده فساد واردر (وفهمه) ودخى فهمنده زيرا فهمى اولمسه خصمانك كلاملرينى
تصور ايده مز (وعلمه بالسنة) ودخى حضرت رسول عليه السلامك سنتنه عالم اولمه ده يعنى حضرتك اقوال
وافعالنه مطلع اولمسنده (والآثار) ودخى آثارده عالم اولمه ده يعنى اصحاب كزيندن مروى ووارد اولان
احكامده عالم وفاضل اولمسنده (ووجوه الفقه) ودخى وجوه فقهده يعنى احكام وقايعه متعلق اولان
مسائلده وقياساتده عالم اولمقدر محصل كلام قاضى اولان كمسنه يه لايقدركه بو جمله ذكر اولنان اشياده
موثوق به ومعتمد عليه اوله (وكذا المفتى) وكذلك مفتى اولان كمسنه يه لايقدركه بو ذكر اولنان اوصاف ايله
موصوف اوله (والاجتهاد شرط الاولوية) اجتهادك معناسى بذل المجهود لنيل المقصوددر يعنى انسان
مقدور ومجهودينى نيل مقصوده بذل وصرف ايلمكدر ومجتهد اكا ديرلركه كتاب الله وسنت رسول اللهده
اولان احكام واشيانك جميعسنه عالم اولمقدر يعنى قاضينك مجتهد اولمسى شرط اولويتدر وائمهٔ ثلاثه قتنده
شرط جوازدر (فيصح تقليد الجاهل) چونكه قاضينك مجتهد اولمسى شرط اولويت اولور بو تقديرجه
قضايى جاهله تقليد ايلمك صحيح اولدى زيرا قضا غيرينك فتواسيله جائزدر شافعى قتنده جائز دكلدر
(ويختار الاقدر والاولى) يعنى بركمسنه يه قضا توليه اولنمق اقتضا ايلسه اقدر اولان كمسنه يعنى احكامده
وعلمده زياده قدرتلوپى ودخى غيريدن اولى اولان كمسنه يى توليه ايلمك اختيار اولنمق كركدر زيرا حديث
شريفده وارد اولمشدركه (من قلد انسانا عملا وفى رعيته من هو اولى منه فقد خان الله ورسوله وجماعة المسلمين)
(وكره التقلد لمن خاف الحيف والعجز عن القيام به) يعنى ارتكاب قبايح ايله حيف خوف ايدين كمسنه يه قضايى
تقليد ايلمك مكروهدر ودخى قضايه قائم اولمسنده عاجز اولديغى خوف ايدين كمسنه يه قضايى تقليد ايلمك
مكروهدر (ولا بأس به لمن يثق من نفسه باداء فرضه) يعنى قضا لابأسدر شول كمسنه يه كه كندو نفسندن
فرضك اداسنه واثق اوله بو معنى چن فرضه ده اولان ضميرلمن ده اولان منه راجع اولورسه اما قضايه
راجع اولسه معنى شويله اولور قضا لابأس اولور شول كمسنه يه كه كندو نفسندن اول قضانك اداء فرضنه
واثق اوله * من نفسه ده اولان ضميرلمن ده اولان منه راجعدر (ومن تعين له فرض عليه) وشول كمسنه كه
اول قضايه متعين اوله آنك اوزرينه قاضى اولمق فرض عين اولور فرض كفايه ايكن ياخود اختيار ايلمسى
فرض اولوراندن غيرى اولمامغله عباد اللهك حقوقى صيانت اولنمق ايچون * له ده اولان ضمير قضايه راجعدر
عليه ده اولان ضمير منه راجعدر (ولا يطلب القضاء ولا يسأله) وهيچ كمسنه قضايى قلبى ايله طلب ايلميه ولسانيله
سؤال ايتميه زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم (من طلب القضاء وكل الى نفسه) بيورمشلردر يسأله ده
اولان ضمير قضايه راجعدر (ويجوز تقلده من السلطان الجائر) ودخى قضا جور صاحبى اولان سلطاندن
تقلد ايلمك يعنى انك تقليدى ايله قاضى اولمق جائزدر تقلده ده اولان ضمير قضايه راجعدر (ومن اهل البغى)
ودخى قضا اهل بغيدن تقلد ايلمك جائزدر واهل بغى شول كمسنه لردركه سلطانك طاعتندن خارج اولمشلردر
(الا اذا كان لا يمكنه من القضاء بحق) الا چن اول سلطان جائر ياخود باغى اول قاضى يى حق ايله قضا
ايلمكدن تمكين ايتدرميه مثلا كه شرع شريفه مخالف شيئلر ارتكاب ايلمكه امر ايلسه اول حينده اندن
تقلد جائز دكلدر * لا يمكنه ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر (وان تقلد يسأل ديوان قاض قبله وهو الخرائط

الى

التى فيها السجلات والمحاضر وغيرها) وچن قاضى سلطان طرفندن مولى اولسه ابتدا كندودن اقدم اولان
قاضينك ديوانى طلب ايليه ديوان ايسه شول كيسه لردركه يعنى شول خرائطدركه انده سجلات وضع اولنور
ودخى محاضركه جمع محضردر طلب ايليه و بونلردن غيرى اولان شيلرى طلب ايليه مثلا وصيلرك واوقاف
وفرض وتقديراولنان نفقاتك كتب وتحرير اولنان صكوكى * قبله ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر فيها ده اولان
ضمير خرائطه راجعدر (و يبعث امينين يقبضانها بحضرة المعزول اوامينه) يكى متولى اولان قاضى كندو
طرفندن اول معزول اولان قاضيده اولان خرائطى قبض ايلمك ايچون ايكى امين ارسال ايليه اول خرائطى
معزول اولان قاضينك حضورنده ياخود امينينك حضورنده قبض ايليه لر * يقبضانها ده اولان ضمير خرائطه
راجعدر وامينه ده اولان ضمير معزوله راجعدر (ويسئلانه شيأ فشيأ) يعنى اول ارسال اولنان ايكى امين اول
سجلاتى معزول اولان قاضيدن شيأ فشيأ يعنى بر بر طلب ايلسونلر * يسئلانه ده اولان ضمير معزوله راجعدر
(و يجعلان كل نوع فى خريطة على حدة) واول ايكى امين اولان كمسنه لر اول سجلاتك هر نوعنى برخريطه يه
على حدة بشقه جه قويه لر مثلا اموال ايتامده نصب وصى ايچون اولان سجلات بشقه بركيسه ده * وقس على هذا
(و ينظر فى حال المحبوسين) واول قاضئ جديد اولان كمسنه ابتدا كه محل حكومته حلول ايلر اول محلده
محبوس اولان آدملرك حاللرينه نظر ايليه وهر برينى نه خصوص ايچون حبس اولنديغن استفسار ايليه
(فمن اقر بحق اوقامت عليه به بينة الزمه) امدى شول كمسنه كه برحق ايله اقرار واعتراف ايليه ياخود انكار
ايدوب اوزرينه اول حق ثابت اولديغنه اقامت ايليه انى الزام ايليه * عليه ده اولان ضمير منه راجعدر الزمه ده
اولان ضمير بارز بنا اكا راجعدر (ولا يعمل بقول المعزول) قاضئ جديد اولان كمسنه اول محبوسلرك حقنده
معزول اولان قاضينك قوليله عمل ايلميه زيرا معزول اولمغله آحاد رعايايه الحاق اولنمشدر واحدك ايسه
شهادتى كفايت ايلمز (والا ينادى عليه ثم يخلى سبيله بعد ما استظهر فى امره و يأخذ منه كفيلا) واكر اقرار
ايلميوب بينه دخى قائمه اولمسه اول محبوسك اوزرينه ندا اولنه كه هر كيمك محبوس اولان ابن فلانك يانده
حقى وار ايسه مجلس شرع شريفه حاضر اوله * بركمسنه كلوب دعوى ايدوب برشيئ اثبات ايدرسه اوزرينه
حكم اولنور هيچ بركمسنه كلميوب برشيئ اثبات اولنمز ايسه سبيلى تخليه اولنور يعنى اطلاق اولنور امرنه استظهار
اولندقدنصكره يعنى احتياط ايدوب تفحص ايلدكدنصكره اطلاق ايليه واطلاق اولنديغى تقديرجه نفسنه
بركفيل اخذ ايلسون بو تركيبده اولان ضميرلرك جملهسى محبوسه راجعدر (ويعمل فى الودائع وغلات
الوقوف بالبينة اوباقرار ذى اليد) و يكى متولى اولان قاضى ودايعه متعلق اولان ماده لرده واوقافك غلاتنه
متعلق اولان دعوالرده بينه ايله عمل ايليه ياخود ذواليد اولان كمسنه نك اقرارى ايله عمل ايليه زيرا اجنبينك
اقرارى مقبول دكلدر (لا بقول المعزول الا ان اقر ذواليد بالتسليم منه) وذكر اولنان قاضينك قولى ايله عمل
اولنميه دبو حكمى بيان اولندى ايدى الا چن ذواليد اولان كمسنه يدنده اولان شيئى معزول اولان قاضيدن
اخذ ايلديكنه اقرار واعتراف ايلسه اول حينده معزول اولان قاضينك قولنه عمل اولنور * منه ده اولان ضمير
قاضى يه راجعدر (ويجلس للحكم جلوسا ظاهرا فى المسجد والجامع اولى) واول يكى متولى اولان قاضى
وصاحب امر اولان سلطان ناس اراسنده حكم ايلمك ايچون مسجدده جلوس ظاهر ايله يعنى غير مختفى
وغير محتجب اولان جلوس ايله جلوس ايلسون لكن جامعده جلوس ايلمسى اولى درزيرا جامع مسجددن زياده
شهرتلودر (ولو جلس فى داره واذن فى الدخول فلا بأس به) واكر قاضى اولان كمسنه كندو دارنده جلوس
ايدوب ناسه كندو اوزرينه دخول ايلمكه اذن ويرسه لابأسدر يعنى دارنده جلوس ايله ده ضرر يوقدر زيرا
حكم عبادتدر مكان واحده مخصوص اولمز اما وسط بلده ده جلوس ايلمسى افضل وعامه يه انفعدر * به ده اولان
ضمير جلوسه راجعدر (ولا يقبل هدية الامن قريبه اوممن جرت عادته بمهاداته ان لم يكن لهما خصومة
ولم يزد على العادة) يعنى قاضى اولان كمسنه هيچ كمسنه دن هديه قبول ايلمسون الا كندى قريبندن يعنى
خصمندن ياخود اكا هديه و يرمكله عادتى سبق ايتمش اولان كمسنه دن و بو ايكى كمسنه نك هديه لرينك
قبول اولنمسنك شرطى خصومتلرى اولمديغى تقديرجه وهديه لرى معتاددن زياده دكل ايسه دروزيرا زياده
اولسه قضا مصلحتى ايچون اولور * قريبه ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر وعادته ده اولان ضمير منه راجعدر

بهاداته اولان ضمیر قاضی یه راجعدر اهداده اولان ضمیر قریب ایله هدیه عادتی اولانه راجعدر (و یحضر
الدعوة العامة لا الخاصة) ودخی قاضی اولان کمسنه عامه اولان دعوتلره حاضر اوله خاصه لره حاضر اولمیه
(وهی مالا یتخذ ان لم یحضر) یعنی دعوت خاصه شول ولیمه در یاخود شول طعاملردرکه کندوسی
حاضر اولمیه ایدی اتخاذ اولنمز ایدی (ویشهد الجنازة ویعود المریض) ودخی قاضی اولان کمسنه جنازه
نمازنه حاضر اوله ومریض اولان کمسنه لری عیاده ایلیه یعنی زیارتلرینه واره (ویتخذ مترجما وکاتبا عدلا)
ودخی قاضی اولان کمسنه یه لازمدرکه مترجم یعنی ترجمان اتخاذ ایلیه که خصملرده واقع اولان سوزلری
اکا افهام ایلمک ایچون ودخی بر کاتب اتخاذ ایلیه واقع اولان ماده لری قید وتحریر ایلمک ایچون
(ویسوی بین الخصمین جلوسا واقبالا ونظرا) ودخی قاضی یه لازمدرکه ایکی خصمک مابیننی تسویه ایلیه
جلوسده واقبالده ونظرده (ولا یسار احدهما) ودخی قاضی اولان کمسنه یه لایقدرکه ایکی خصمک بریسیله
مسارا ایلمیه یعنی سراسویلشمیه (ولا یشیر الیه) ودخی اول ایکیسنک برینه اشارت ایلمیه (ولا یضیفه
دون الآخر) واول ایکی خصمک برینه ضیافت ایدوب اول برینه ایلمکی ایلمیه زیرا متهم اولور (ولا یضحک الیه)
ودخی برخصمک یوزینه کولوب اول برینک یوزینه تعبیس ایلمیه (ولا یمزح معه) ودخی انکله ممازحه ایلمیه
یعنی لطیفه ایتمیه (ولا یلقنه حجته) ودخی اول ایکی خصمک برینه حجتنی تلقین ایلمیه یعنی خصمه سکا جواب
مانع وواقع شویله دردیه سن دیمیه زیرا قاضی متهم اولدیغندن غیری اول برخصمک قلبی منکسر اولور
وجائزکه برخصوصدن اوتری حقی ترک ایلیه * یلقنه و حجته ده اولان ضمیرلر خصمه راجعدر (وکره تلقینه
الشاهد بقوله أتشهد بکذا) ودخی قاضی اولان کمسنه یه مکروهدر شاهد اولان کمسنه حجتنی تلقین
مثلا شاهده أتشهد بکذا یعنی فلان معنایه شهادت ایدرمیسن دیودیمیه (واستحسنه ابو یوسف
فی غیر موضع التهمة) یعنی امام ابو یوسف شاهده تلقین ایلمکی حسن کورمشدر غیر موضع تهمتده اما موضع
تهمت اولیجق اتفاقله جائزدکلدر استحسنه ده اولان ضمیر تلقینه راجعدر (ولا یبیع ولا یشتری فی مجلسه)
یعنی قاضی اولان کمسنه یه لایقدرکه مجلس قضاده بیع وشرا ایلمیه زیرا بیع وشراده دخی تهمت واردر
مجلسه ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (ولا یمازح) ودخی قاضی اولان کمسنه یه لایقدرکه نه خصم ایله
ونه غیریسیله مجلس حکمده ممازحه ایلمیه زیرا خلق ارا سنده مهابتی ساقط اولور (فان عرض له هم او نعاس
او غضب او جوع او عطش او حاجة کف عن القضاء) واکر قاضی اولان کمسنه یه غم ویاخود اویقو
یاخود غضب یاخود اجلق ویاخود صوسزلق یاخود قضای حاجت عارض اولسه ایکی خصمک ما بیننده
قضا ایلمه دن کف ایلیه یعنی امتناع ایلیه زیرا قضا تفکره محتاجدر وبو اشیا ایله تفکر قابل دکلدر
ودخی هر برنده نهی خاص وارد اولمشدر * له ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (فاذا تقدم الیه الخصمان
فان شاء قال لهما مالکما وان شاء سکت واذا تکلم احدهما اسکت الآخر) وقچن ایکی خصم تقدم ایدوب
قاضی حضورنده واقف اولسه لر قاضی اولان کمسنه مخیر اولور استرسه ایکی خصمه یا مالکما یعنی ندر
دعواکز دیه استرسه سکوت ایلیه وقچن ایکی خصمک بری تکلم ایلسه اول بری سکوت ایدرتا کم اول خصم
کلامندن فارغ اولوب اول برینه مسئول اوله (فصل) وقتا کیم حبس احکام قضادن اولوب واکا نیجه
احکام تعلق ایلدیسه مصنف رحمه الله بو فصلی حبسک احکامی بیاننه وضع ایلمشدر (واذا ثبت الحق للمدعی
وطلب حبس خصمه فان ثبت بالاقرار لا یحبسه الا اذا امره بالاداء فابی) وقچن حق مدعی اولان کمسنه ایچون
ثابت اولسه وکندو خصمنک حبسنی طلب ایلسه اکر اول حق اقرار ایله ثابت اولدیسه مادامکه اول خصم
ثابت اولان حقک دفعنه امر اولنوب ابا یعنی امتناع ایلمیه انی حبس ایلمیه وقچن ادا ایلسنه امر ایدوب
ابا ایلسه حبس اولنه * خصمه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (وان ثبت بالبینة حبسه قبل الامر بالدفع
وقیل لا) واکر اول حق بینه ایله ثابت اولسه حقک مستحقنه دفع ایلمکه امر ایلمزدن مقدم حبس ایلیه
ودینلدیکه قبل الامر حبس اولنمیه (فان ادعی الفقر حبسه فی کل ما لزمه بدل مال کالثمن والقرض) یعنی مدعی
علیه اولان خصم فقیر اولدیغنی ادعا ایلسه قاضی انی حبس ایلیه هر شیده که بدل اولمسی طریقیله لازم اولمش
اوله ثمن وقرض کبی شیلرده * حبسه اولان ضمیر بارز خصمه راجعدر لزمه ده اولان ضمیر بینه اکا راجعدر

او بالتزامه

(او بالتزامه کالمهر المعجل والکفالة) ودخی قاضی اول فقر دعواسن ایدن خصمی حبس ایلیه هر شیده که
کندی نفسنه التزامی طریقیله لازم اولمش اوله مثلا خاتونک مهر معجلی کبی وکفالتی کبی شیلرده * بالتزامه ده
اولان ضمیر خصمه راجعدر (لا فی ما عدا ذلک) بو ذکر اولناندن ماعدالرده حبس اولنمیه مثلا ضمان متلفات
وارش جنایات ونفقات اقارب وزوجات کبی شیلرده (الا اذا برهن خصمه علی یساره) الا ایچن اول فقر
دعوی ایدن کمسنه نک خصمی یساری اوزرینه برهن ایلسه یعنی مالی اولدیغنه شاهد کتورسه اول حینده
حبس اولنور * خصمه ده اولان ضمیر فقیره راجعدر یساره ده اولان ضمیر بینه اکا راجعدر (ویحبسه مدة
یغلب علی ظنه انه لو کان له مال لاظهره وهو الصحیح) یعنی قاضی اولان کمسنه مدعی علیه اولان فقیری
بر مدت حبس ایلسونکه تا ظننه بو فقیرک اکر مالی اولیدی بو مدتده اظهار ایدردی غلبه ایدنجیه دکین
صحیح دخی بودر * یحبسه ده وعلی ظنه ده اولان ضمیرلر قاضی یه راجعدر انه ده له ده لاظهره ده اولان ضمیرلر
فقیره راجعدر (وقیل شهرین او ثلاثة) ودینلدیکه ایکی آی یاخود اوچ آی حبس ایلیه (فان لم یظهر له مال
خلی سبیله) واکر بو مدتدن صکره مالی ظهور ایلمز ایسه قاضی انک سبیلنی تخلیه ایلیه یعنی اطلاق ایلیه * له ده
اولان ضمیرلر فقیره راجعدر (الا ان یبرهن خصمه علی یساره فیؤبد حبسه) الا ایچن اول فقیرک خصمی
اولان کمسنه انک یسارینه یعنی وارلغی اولدیغنه برهنه ایلسه اول زمانده حبسی تأبید اولنور زیرا
اول آدمک حقنی ویرمکه قادر ایکن منع ایلدیکی اجلدن تأبید ایله حبسه مستحق اولور جمله بوترکیبده
اولان ضمائر فقیره راجعدر (ولا یسمع البینة علی اعساره قبل حبسه علیه عامة المشایخ) یعنی قاضی اولان
کمسنه بر کمسنه یی حبس اولنغه امر ایلدکده اول کمسنه بن معسرم ومعسر اولدیغمه بینه م واردر دیسه
قاضی انی حبس ایلمزدن مقدم بینه سن استماع ایلمیه عامه مشایخ بونک اوزرینه در زیرا بینه سی نفی در
مادامکه بر مؤید ایله تأیید اولنمیه قبول اولنمز اول مؤید ایسه حبسدر * اعساره وحبسه ده اولان ضمیرلر
فقیره راجعدر (ویحبس الرجل لنفقة زوجته) رجل کندو زوجه سنک نفقه سیچون حبس اولنور
زیرا ویرمه سندن امتناع ایلمکله ظالم اولمشدر زوجته ده اولان ضمیر رجله راجعدر (لا والد فی دین ولده
الا ان ابی من الانفاق علیه) یعنی والد اولان کمسنه کندو ولدینک دیننده حبس اولنمز الا ایچن والد کندو
ولدینه انفاق ایلمدن ابا یعنی امتناع ایلسه اول زمانده حبس اولنور زیرا بو صورتده حبس اولنمسی ظلم دکلدر
ولده ده اولان ضمیر والده راجعدر علیه ده اولان ضمیر ولده راجعدر (ولو مرض فی الحبس لا یخرج ان کان له
من یخدمه فیه والا اخرج) واکر اول حبسده اولان کمسنه مریض اولسه اول حبسدن اخراج اولنمیه
اکر اول مریضک حبس ایچنده اکا خدمت ایدر کمسنه سی وار ایسه اکر خدمت ایدر کمسنه سی
یوغیسه حبسدن اخراج اولنه * له ده و یخدمه ده اولان ضمیرلر محبوسه راجعدر فیه ده اولان ضمیر
حبسه راجعدر (ولا یمکن المحترف من اشتغاله فیه هو الصحیح ویمکن من وطئ جاریته) صاحب حرفت یعنی
اهل صنعت اولان کمسنه حبسده اولدیغی تقدیرجه حبس ایچنده حرفتنی اشتغال ایلمکدن تمکین اولنمیه
صحیح بودر * اشتغاله ده اولان ضمیر محترفه راجعدر وفیه ده اولان ضمیر حبسه راجعدر (ان کان فیه خلوة)
واول محبوس اولان کمسنه کندو جاریه سن وطئدن تمکین اولنور اکر اول حبسده بو معنایه قابل بر خلوت
وار ایسه جاریته ده اولان ضمیر محبوسه راجعدر فیه ده اولان ضمیر حبسه راجعدر (واذا تمت المدة
ولم یظهر له مال خلی سبیله) وقچن اول محبوسک حبسی مدتی تمام اولسه واصلا بر مالی ظهور ایلسه قاضی
انک سبیلنی تخلیه ایلیه یعنی اطلاق ایلیه * له ده وسبیله ده اولان ضمیرلر محبوسه راجعدر (ولا یحول بینه
وبین غرمائه بل یلازمونه ولا یمنعونه من التصرف والسفر ویأخذون فضل کسبه یقسم بینهم بالحصص)
ودخی قاضی اولان کمسنه اول حبسدن اطلاق اولنان فقیرک وغرماسنک بیننه حائل ومانع اولمسون
یعنی ارباب حقوقه حقلرینی طلب ایلمدن مانع اولمسون واول ارباب حقوق اولان کمسنه لر دخی اول کمسنه یی
ملازمت ایلسونلر واکا تصرفدن وسفره کتمه دن مانع اولمسونلر وبرشیء کسب ایلدیکی تقدیرجه
اول کسبک فضله سن اخذ ایلسونلر وما بینلرنده حصه لری مقدارنجه قسمت ایلسونلر * بینه ده اولان ضمیر
محبوسه راجعدر (والملازمة ان یدوروا معه حیث دار) یعنی محبوس اولان کمسنه اطلاق اولسون

دیو بیان اولنمشیدی امدی ملازمتك معناسی غرما اول حبسدن اطلاق اولنان كمسنه ایله دوران ایلسونلر
یعنی بیله كزسونلر هر نه یره توجه ایدرایسه * معه ده اولان ضمیر حبسدن اطلاق اولانه راجعدر (فان دخل
داره جلسوا علی الباب) و چون اول غرما متتنده اولان محبوس كندو دارینه داخل اولدقده اول غرما
قپوده جلوس ایلسونلر * داره ده اولان ضمیر اول حبسدن اطلاق اولانه راجعدر (ولو كان الدین لرجل
علی امرأة لا یلازمها بل یبعث امرأة تلازمها) واكر رجلك دینی برامرأه نك یعنی خاتونك اوزرینه اولسه
دین صاحبی اولان رجل اول خاتونه ملازمت ایدوب بیله كزمسون بلكه انكله بركندوكبی خاتون
كوندرسون یلازمها ده اولان ضمیر امرأه یه راجعدر (وقالا اذا فلسه الحاكم یحول بینه و بین غرمائه
الی ان یبرهنوا ان له مالا) وامامین دیدیلر كه چون اول محبوس اولان كمسنه یی حاكم تفلیس ایلسه یعنی مفلس
اولدیغنه حكم ایلسه اول حینده كندوسیله غرماسنك ما بیننه حائل ومانع اوله تا كیم غرما انك مالی اولدیغنه
برهنه ایده لر یعنی شاهد كتوره لر * فلسه ده اولان ضمیر محبوسه راجعدر غرمائه ده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر
له ده اولان ضمیر كذلك (فصل) بو فصل مجلس شرعده حاضر اولوب و مجلس شرعدن غائب اولوب اوزرلرینه
شهادت اولنلرك بیانندهدر (اذا شهدوا عند القاضی علی خصم حاضر حكم بها وكتب بالحكم وهو السجل)
یعنی چون شاهدلر حضور قاضیده بر حاضر اولان خصمك اوزرینه شهادت ایلسه لر اول شاهدلرك
شهادتلریله حكم اولنه واول قاضینك ایلدیكی حكمی كتب اولنه یعنی اول یازدیغی حكم سجلده مثلا
قاضینك حكمت بكذا او ثبت عندی كذا دیدیكی سجله قید اولنه زیرا قولی حكمدر بها ده اولان ضمیر
شهادته راجعدر (وان شهدوا علی غائب لا یحكم بها بل یكتب بها الی الحكم المكتوب الیه) چون قاضینك
حضورنده بر غائب اولان كمسنه نك اوزرینه شهادت ایلسه لر اول شهادتله اول غائبك اوزرینه حكم
ایلمیه بلكه اول شهادتی بر قاضی یه دخی یازه تا كیم اول مكتوب الیه انكله حكم ایلیه * ایكی بها ده اولان ضمیرلر
شهادته راجعدر (وهو كتاب القاضی الی القاضی) یعنی بو مكتوب منه دن اول مكتوب الیهه یازیلان
كتاب كتاب القاضی الی القاضیدر (والكتاب الحكمی وهو نقل الشهادة فی الحقیقة) یعنی حقیقتده كتاب
حكمی اول شهادتی مكتوب منه اولان قاضی اكا حكم ایلیوب اول مكتوب الیه اولان قاضی یه
تفویض ایلمشدر كه اول ماده ده كندو رأیی ایله حكم ایلیه (ویقبل فی كل ما لا یسقط بالشبهة كالدین والعقار
والنكاح والنسب والغصب والامانة والمضاربة المجحودتین) یعنی قاضینك كتابی بر آخر قاضی یه شبهه ایله
ساقط اولمیان اشیاده قبول اولنور مثلا دین كبی زیرا دین قدر وصفه ایله بیلنور و عقار كبی زیرا عقار تحریر ایله
بیلنمكه محتاج دكلدر و نكاح كبی مثلا بر رجل بر خاتونك اوزرینه نكاح دعوی ایلسه یاخود خاتون رجلك
اوزرینه نكاح دعوی ایلمك كبی و نسب كبی زیرا نسب ذكر اب وجد ذكر قبیله ایله بیلنور و غصب كبی
زیرا غصب دخی دین كبی تعریف اولنور و اكا اشارت ایلمكه محتاج دكلدر و دخی مجحود اولان امانت
و مجحود اولان مضاربه كبی زیرا بونلر دخی دین منزله سنده در مجحود اولمسه لر اعیان منقوله قبیلندن اولورلر
واعیان منقوله اولدیغی تقدیرجه انده كتاب قاضی قبول اولنمز (وعن محمد قبوله فی كل ما ینقل وعلیه
المتأخرون وبه یفتی) وامام محمددن روایتدر كه قاضینك كتابی هر نقل اولنان شیده قبول اولنور ومتأخرون
بونك اوزرینه در و بونك ایله فتوی ویریلور زیرا خلقك بوكا حاجتلری اولدیغیچون جائز اولمشدر * قبوله ده
اولان ضمیر كتابه راجعدر به ده اولان ضمیر قول محمده راجعدر (ولا بد ان یكون الی معلوم
بان یقول من فلان الی فلان ویذكر نسبهما) ودخی لابدر كه ارسال اولنان مكتوب معلوم كمسنه یه
اوله مثلا فلان ابن فلان دیمكله ودخی ایكیسنك نسبلرینی ذكر ایلیه یعنی كاتبك و مكتوب الیهك (فان شاء قال
بعده والی كل من یصل الیه من قضاة المسلمین) واكر اول كاتب اولان قاضی استرسه الی فلان ابن فلان
یازدقدنصكره ودخی بو كتاب قضاة مسلمیندن هركیمه واصل اولورسه دیه * بعده ده اولان ضمیر فلان ابن فلان
قولنه راجعدر (ویقرؤه علی من یشهدهم علیه ویعلمهم بما فیه) یعنی كاتب اولان قاضی یازدیغی مكتوبی
اول مكتوبه شاهد ایده جكی كمسنه لره اوقویه و اكر اوزرلرینه اوقومز ایسه درونندهنه یازیلور
اعلام ایلیه * یقرؤه ده اولان ضمیر مكتوبه راجعدر ویشهدهم ده اولان ضمیر علی لفظیله فیه یه راجعدر

علیه ده اولان ضمیر مكتوبه راجعدر و یعلمهم ده اولان ضمیر ینه منه راجعدر فیه ده اولان ضمیر مكتوبه
راجعدر (وتكون اسماؤهم داخله ویختمه بحضرتهم ویحفظون ما فیه ویسلمه الیهم) ودخی اول شاهد
ایده جكی كمسنه لرك اسملری اول مكتوبك داخلنده واول حضورلرنده ختم ایلر وانلر دخی درونده اولان
شیئی حفظ ایلرلر واول مكتوبی انلره تسلیم ایلیه وجمله بو ذكر اولنان اشیا امام ابو حنیفه وامام محمد قتلرنده در
اسماؤهم ده اولان ضمیر شاهدلره راجعدر بحضرتهم ده اولان ضمیر ینه شاهدلره راجعدر داخله ده ویختمه ده
اولان ضمیرلر مكتوبه راجعدر فیه ده و یسلمه ده اولان ضمیرلر ینه مكتوبه راجعدر (وابو یوسف لم یشترط شیأ
من ذلك سوی اشهادهم انه كتابه لما ابتلی بالقضاء) وامام ابو یوسف بو ذكری تقدم ایدندن هیچ برشیئی اشتراط
ایلمامشدر شاهدلرك اشهادلرندن غیری كه بو كتاب كندو كتابیدر اول قاضی یه بو اشیایی شرط قیلمدی كندوسی
قضایه مبتلی اولدیغیچون * اشهادهم ده اولان ضمیر شاهدلره راجعدر انه ده اولان ضمیر كتابه راجعدر كتابه ده
اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (واختار السرخسی قوله ولیس الخبر كالعیان) یعنی امام سرخسی
امام ابو یوسفك قولنی اختیار ایلدی وخبر عیان كبی دكلدر یعنی امام ابو یوسف قضایه مبتلا اولمزدن
مقدم واحوال قضایی مشاهده ایلمزدن مقدم ابو یوسفك قولی ابو حنیفه وامام محمد قوللری كبیدر و چون
قضایه مبتلا اولدی واحوالنه واقف اولدی ومشاهده ایلدی اول ذكر اولنان اشیایی شرط دكلدر
دیدی قوله ده اولان ضمیر ابو یوسفه راجعدر (واذا وصل المكتوب الیه نظر الی ختمه ولا یقبله
الا بحضرة الخصم وبشهادة رجلین او رجل وامرأتین) و چون مكتوب اول مكتوب الیه اولان قاضی یه
واصل اوله اولا ختمنه نظر ایلیه واول مكتوبی قبول ایلمیه الا اول خصم اولان كمسنه نك حضورنده
وایكی رجلك شهادتلریله یاخود بر رجل ایله ایكی خاتونك شهادتلریله قبول ایلیه ختمه ده ولا یقبله ده اولان
ضمیرلر مكتوبه راجعدر (انه كتاب فلان القاضی قرأه علینا وختمه وسلمه الینا فی مجلس حكمه) یعنی
مكتوب الیه اولان قاضی اكا واصل اولان مكتوبی قبول ایلمیه الا ایكی رجلك شهادتلریله بو كتاب فلان
قاضینك كتابیدر واوزریمزه اوقویوب وختم ایلیوب یعنی مهرلیوب مجلس حكمنده بزه تسلیم ایلشدر
دیو تقریر ایده لر * انه ده اولان ضمیر كتابه راجعدر وقرأه ده وختمه وسلمه ده اولان ضمیرلر مكتوبه راجعدر
وحكمه ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (وعند ابی یوسف انه كتاب فلان وختمه) وامام ابو یوسف قتنده
بو كتاب فلان كمسنه نك كتابیدر وختمیدر و بر نسخه ده خاتمیدر دیمك كفایت ایدر قرأه علینا وختمه
وسلمه الینا دیمك شرط دكلدر * انه ده اولان ضمیر كتابه راجعدر وختمه ده اولان ضمیر فلانه راجعدر (وعنه
ان الختم لیس بشرط) ودخی ابو یوسفدن روایتدر كه مكتوبی ختم ایلمك شرط دكلدر (فاذا شهدوا فتحه
وقرأه علی الخصم والزمه ما فیه) چون اول مكتوبك شاهدلری مكتوبك مضمونته شهادت ایلسه لر اولزمانده
قاضی اول مكتوبی اچه واول خصمك اوزرینه اوقویه وایچنده اولان شیئله الزام ایلیه * فتحه وقرأه ده اولان
ضمیرلر مكتوبه راجعدر و الزمه ده اولان ضمیر خصمه راجعدر فیه ده اولان ضمیر مكتوبه راجعدر
(ویبطل الكتاب بموت الكاتب وعزله قبل وصول الكتاب) یعنی كتب اولنان كتابك حكمی باطل اولور
كاتب اولان قاضینك موتی سببیله یاخود معزول اولمسی سببیله كتاب واصل اولمزدن مقدم عزله ده اولان
ضمیر كاتبه راجعدر (وبموت المكتوب الیه الا ان كتب بعد اسمه والی كل من یصل الیه من قضاة المسلمین)
ودخی مكتوب الیهك موتی سببیله كتاب باطل اولور الا مكر كه مكتوب الیه اولان قاضینك اسمندنصكره
بو كتاب قضاة مسلمیندن هر كیمه واصل اولورسه دیو تعیین ایدرسه بو تقدیرجه مكتوب الیهك موتیله باطل اولمز
اسمه ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (لا بموت الخصم بل ینفذ علی وارثه) یعنی قاضینك كتابی خصمك موتیله
باطل اولمز بلكه وارثی اولان كمسنه نك اوزرینه نافذ اولور زیرا مقامنه قائمدر وارثه ده اولان ضمیر خصمه
راجعدر (واذا علم القاضی بشیء من حقوق العباد فی زمن ولایته ومحلها جاز له ان یقضی به) یعنی قاضی اولان
كمسنه كه كندینك زمان ولایتنده ومحل حكومتنده چون كه حقوق عباددن برشیء برآخرك متنده اولدیغنه
علمی واصل اولسه و اكا احاطه ایلسه اكا جائزدر كه اول حقی بینه سز یعنی شاهدسز حكم ایدوب قضا ایلیه
وحق مستحقنه ایرشدره كه سبب اوله ولایته ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر ومحلها ده اولان ضمیر ولایته

راجعدر لەدە اولان ضمير قاضى يە راجعدر بەدە اولان ضمير شيئە راجعدر (فصل) بو فصل قضاسى
جائز اولان وقضاسى جائز اولميان كمسنەلرك تفصيلارينى بيان ايدر (ويجوز قضاء المرأة فى غير حد وقود)
مرأەنك يعنى خاتونك قضاسى حدودك وقودك غيريلرندە جائزدر زيرا بيان اولنمشيدى هر كمسنەكە شهادتنە
اهل اولە قضايە اهل اولور حدود ايلە قودك غير يسندە حد عقوبت مقدرەكە اقامت ايلمكدر (صحاح) قود قاتلى
مقتول يرينە قتل ايلمك (اخترى) (ولا يستخلف قاضى الا ان يفوض اليه ذلك بخلاف المأمور بالجمعة)
يعنى قاضى اولان كمسنەيە خليفە استخلاف ايلمك جائز دكلدر مكر اول قاضى يە استخلاف ايلمك سلطان
طرفندن تفويض اولنمش اولە مثلا اكا استخلف مكانك من شئت ديلمش اولە اول حيندە اكا استخلاف
ايلمك جائز اولور اما جمعە نمازينە مأمور اولان خطيب بوذكر اولنان مسئلەنك خلافيدرز يرا خطيب اولان
كمسنەيە نمازدە استخلاف ايلمك صحيحدر جمعە نمازينك فوت اولمسى خوفندن اوترى * اليه دە اولان ضمير
قاضى يە راجعدر (واذا استخلف المفوض اليه فنائبه لا ينعزل بعزله) يعنى اول مفوض اليه اولان قاضى
برنائب استخلاف ايلسە اول قاضى معزول اولمغلە نائب عزل اولنمز * فنائبه دە اولان ضمير اول استخلاف ايدن
قاضى يە راجعدر بعزلەدە اولان ضمير بنە اكا راجعدر (ولا بموته بل هو نائب الاصيل) ودخى مذكور نائب
اول قاضينك موتيلە عزل اولنمز بلكە اول نائب اصيلك نائبيدركە سلطاندر * بموتەدە اولان ضمير قاضى يە
راجعدر (وغير المفوض ان قضى نائبه بحضرته او بغيبته فاجازه جاز كما فى الوكالة) استخلافى مفوض
اولميان قاضى نەچنكە نائبى انك حضوروندە ياخود حال غيبتندە برمادەدە قضا يعنى حكم ايلسە اول قاضى
اول نائبك قضاسنە اجازت ويرسە يعنى جائز كورسە جائز اولور وكالتدە جائز اولديغى كبى مثلا وكيل
غير مفوض اولان كمسنە بروكيل نصب ايلسە بو وكيلك تصرفى موكلك حال حضوروندە وحال غيبتندە
عمل ايلسە وموكل دخى اجازت ويرسە جائز اولور * نائبەدە اولان ضمير قاضى يە راجعدر بحضرتەدە
او غيبتەدە اولان ضميرلر بنە قاضى يە راجعدر اجازەدە اولان مفعول ضميرى عملە راجعدر (واذا رفع
الى القاضى حكم قاض آخر فى امر اختلف فيه الصدر الاول امضاه ان لم يخالف الكتاب او السنة المشهورة
او الاجماع) وقتى برقاضى يە برمادە خصوصندە برآخر قاضينك حكمى رفع اولنسە بوندە صدر اولكە صحابە
رضى الله عنهم در اختلاف ايلمشلردر اول حكمى امضا ايليە اكر كتابە وسنت مشهورەيە واجماعە مخالف
دكل ايسە * محصل كلام وقتى برقاضى يە برآخر قاضينك برمادەدە قضاسى يعنى حكم ايلديكى مادەنك صورتى
رفع اولنسە اول حكمى امضا ايلمك واجب اولور مكر كە كتابە وسنتە واجماع امتە مخالف اولە اول حيندە
امضا ايلمسون * فيەدە اولان ضمير اول رفع اولنان حكمە راجعدر امضاەدە اولان ضمير بنە حكمە راجعدر
(وما اجتمع عليه الجمهور لا يعتبر فيه خلاف البعض) وشول حكمە كە جمهور علما اول مسئلەدە اجماع ايلسەلر
بعضينك اندە اختلاف ايلمسى اعتبار اولنمز زيرا اصول فقهدە بيان اولنمشدركە اكثر علمانك اتفاقى برحكمك
ثبوتندە كافيدر كلك اتفاقنە احتياج يوقدر * عليەدە اولان ضمير ماقبلندە حكم معناسنە اولان مايە راجعدر
فيەدە اولان ضمير اجتماع اولان حكمە راجعدر (والقضاء بحل او حرمة ينفذ ظاهرا وباطنا ولو بشهادة زور
واذا ادعى بسبب معين) وقتى برشيئك حلال اولمسنە ياخود حرام اولمسنە قضا ايلمك يعنى حكم ايلمك ظاهردە
وباطندە نافذ وصحيح اولور ابو حنيفە قتندە اكر شهادت زور ايلە اولورسەدە وقتى دعواسى برسبب معين ايلە
اولسە مثلا نكاح كبى وطلاق كبى وبيع وشرا كبى شيلردە وهبە اولەجق صدقەدە ايكى روايت واردر
(وعندهما لا ينفذ باطنا بشهادة الزور) واما مين قتندە اكر كە ظاهردە نافذ وصحيح اولور اما باطندە قضا نافذ
وصحيح اولمز وقتى شهادت زور ايلە اولسە (فلو اقامت بينة زور انه تزوجها وحكم به حل لها تمكينه خلافا لهما)
واكر برخاتون بررجلك اوزرينە بينەء زور اقامت ايلسەكە بو رجل كندوبى تزوج ايلمشيدى وقاضى اولان
كمسنە اول بينەمو جبنجە حكم ايلسە اول خاتونە حلال وجائزدركە كندو نفسنى اول رجلە تمكين ايتديرە
امام ابو حنيفە قتندە امامين ايچون خلاف واردر يعنى انلرك قتندە نفسنى تمكين ايلمك جائز دكلدر اما ابو حنيفە
حضرتلرينك دليلى بودركە * على رضى الله عنه زماننده بركمسنە برخاتون اوزرينە دعوى ايدوب بو خاتون بنم
نكاحلى خاتونمدر ديو ايكى شاهد كتوروب شهادت ايلدكلرندە حضرت على رضى الله عنه شاهدلرك

شهادتلريلە منكوحەسى اولديغنە حكم ايلدكدە خاتون مزبورە على حضرتنە خطاب ايدوب يا امير المؤمنين
كرچە بنم اوزريمە نكاح ثابت اولدى اكن حقيقتدە مقدم نكاح اولمشيدى شمديكى حالدە بارى رضام ايلە
نكاح ايلە ديدكدە على رضى الله عنه زوجاك شاهداك ديو بيورمشلردر وامامينك دليلى بودركە شهادت زور
باطنا حجت دكلدر انجق ظاهرا حجتدر وقضانك نفوذى حجتك قوتنە كورەدر * انەدە اولان ضمير
مقدر اولان رجلە راجعدر تزوجهادە اولان ضمير اقامتدە اولان تاء تأنيثە راجعدر بەدە اولان ضمير
تزوجە راجعدر لهادە اولان ضمير مرأەيە راجعدر وتمكينەدە اولان ضمير زوجە راجعدر (وفى الاملاك
المرسلة لا ينفذ باطنا اتفاقا) ودخى املاك مرسلەدە يعنى مطلقەدەكە اكا سبب معين ذكر اولنمامش اولە
شهادت زور ايلە ظاهردە نافذ اولورسە اما باطندە اتفاق علما ايلە نافذ اولمز زيرا ملك مطلقى بغير سبب اثبات
ايلمك طاقت بشر دكلدر (والقضاء فى مجتهد فيه بخلاف رأيه ناسيا او عامدا لا ينفذ عندهما وبه يفتى) يعنى قاضى
اولان كمسنە مجتهد فيە اولان مسئلەدە برمجتهد اولان كمسنەنك رأينك خلافنجە ناسى وكرك عامد اولديغى
حالدە قضا ايلمككە نافذ اولمز امامين قتندە يعنى كتابە وسنتە واجماع امتە مخالف اولمامق شرطيلە وبونكلە يعنى
امامين قوليلە فتوى اولنور مثلا حنفى المذهب اولان كمسنە شافعى مذهبى اوزرە ناسيا ياخود عامدا
حكم ايلسە قضاسى نافذ اولمز امامين قتندە اما حنفى المذهب اولان كمسنە ابو يوسفك ومحمدك ذاهب
اولدقلرى قول ايلە ياخود ائمەء حنفيەدن بريسنك ذاهب اولديغى قول ايلە قضا ايلسە خلاف رأى اولمز * رأيەدە
اولان ضمير مجتهدە راجعدر وعندهمادە اولان ضمير تثنيە امامينە راجعدر بەدە اولان ضمير امامين قولنە
راجعدر (وعند الامام ينفذ لو ناسيا) وامام ابو حنيفە قتندە نافذ اولور اكر ناسى اولورسەدە (وفى العمد روايتان)
وعمددە ايكى روايت واردر يعنى اكر عامد اولورسە ايكى روايت واردر (ولا يقضى على غائب الا بحضرة نائبه
حقيقة كوكيله) يعنى قاضى اولان كمسنە غائب اولان كمسنەنك اوزرينە حقيقة نائبى حضوروندە قضا ايليە
مثلا اول غائبك وكيلى كبى ووصيسى اولان كمسنە حضوروندە قضا ايليە زيرا بونلرانك مقامنە قائم اولورلر
نائبەدە اولان ضمير غائبە راجعدر كوكيلەدە اولان ضمير بنە غائبە راجعدر (او شرعا كوصى نصبه القاضى)
مصنفك او شرعا قولى حقيقة قولنە معطوفدر يعنى ودخى غائب اولان كمسنەنك شرعا نائبى اولان كمسنەنك
حضوروندە قضا ايليە اول قاضينك نصب ايلديكى وصى كبى مثلا مدعى عليە اولان كمسنە ميت اولسە وانك
برغائب صغير او غلو اولسە حاكم اكا بر وصى نصب ايلسە اول وصينك اوزرينە قضا اولنە * نصبەدە اولان ضمير
وصى يە راجعدر (او حكما بان كان ما يدعى على الغائب سببا لما يدعى على الحاضر) مصنفك او حكما قولى شرعا
قولنە معطوفدر يعنى ودخى قاضى اولان كمسنە غائب اولان كمسنەنك اوزرينە حكم ايلميە الا اول غائب
اولان كمسنەنك حكما نائبى اولان كمسنەنك حضوروندە يعنى اول غائبك اوزرينە دعوى اولنان شئ حاضرك
اوزرينە دعوا اولنمغە سبب اولمق كبى اول حيندە غائبك اوزرينە حكم ايلمك جائزدر مثلا بركمسنە برغيرى
كمسنەنك يدندە اولان دارى دعوى ايلسە اول ذو اليد دە انكار ايدوب دار بنم ملكمدر ديوب غائب اولان
فلاندن اشترا ايلديكنە بينە اقامت ايلسە بينەسى قبول اولنور وحكم اول غائب ايلە حاضرك اوزرينە
ثابت اولور صكرە اول غائب حاضر اولسە تكرار اول بينەنك استماعنە احتياج يوقدر (فان كان شرطا
لا يصح) يعنى اول غائبك اوزرينە دعوى اولنان شئ شرط ايسە صحيح اولمز نە حاضرك اوزرينە ونە غائبك
اوزرينە مثلا برخاتون كندو زوجنە سن بنم طلاقمى غائب اولان فلانك تعليق ايلديكى طلاق ثلاثە ايلە تعليق
ايلدك ديسە واول غائب اولان فلان كندو زوجەسنى طلاق ثلاثە ايلە تطليق ايلديكنە خاتون بينە اظهار ايلسە
بينەسى قبول اولنمز زيرا اول غائب اولان كمسنە بوندن متضرر اولور واكر متضرر ومتأذى اولمز ايسە جائز اولور
(ويقرض القاضى مال اليتيم ويكتب ذكر الحق) يعنى قاضى اولان كمسنە مال يتيمى اقراض ايلر يعنى
قرض ويرر واول حقيكە اقراضدر ذكرنى كتب ايلر يعنى فلان مقدارى فلان كمسنەيە اقراض ايلديكنە
حجت يازر (ولا يجوز ذلك للوصى ولا للاب فى الاصح) يعنى مال يتيمى وصى ايلە اب ايچون اقراض ايلمك
جائز دكلدر زيرا استخلاص ايلمسندە عاجزلردر (فصل) بو فصل خصمين طرفندن قاضيدن غيرى تحكيم
اولنان كمسنەنك بياننددر وبعض علما بونى فروع قضادن عد ايلمشلردر (ولو حكم الخصمان من يصلح قاضيا

احكم بينهما صح ونفذ حكمه عليهما ببينة او اقرار او نكول) اكر مدعا عليه اولان كمسنه لر يعنى ايكى خصم قضايه صلاحيتى اولان كمسنه يى ما بينلرين فصل ايلمك ايچون تحكيم ايتدرسه لر تحكيم صحيح اولور وايلديكى حكم اوزرلرينه نافذ وجارى اولور مدعينك بينه سيله ياخود مدعى عليهك اقراريله ياخود يميندن نكول ايلمسيله * بينهماده اولان ضمير خصمانه راجعدر حكمه ده اولان ضمير تحكيم اولنان كمسنه يه راجعدر عليهماده اولان ضمير دخى خصمانه راجعدر (او اخباره صح باقرار احد الخصمين وبعدالة الشاهد حال ولايته) يعنى اول تحكيم اولنان كمسنه نك ايكى خصمك برينك اقرار ايلديكنه اخبارى وشاهد اولان كمسنه نك عدالتنه اخبارى حال ولايتنده صحيح ومقبولدر * اخباره ده اولان ضمير محكم اولانه راجعدر وولايته ده اولان ضمير دخى اكا راجعدر (ولكل منهما ان يرجع قبل حكمه لا بعده) واول ايكى خصمك هر بريسى ايچون جائزدركه اول محكمك حكمندن اول رجوع ايليه بعده دكل * منهماده اولان ضمير خصمينه راجعدر حكمه ده اولان ضمير محكمه راجعدر بعده ده اولان ضمير حكمه راجعدر (واذا رفع حكمه الى قاض امضاه ان وافق مذهبه والا نقضه) وقچن اول محكم اولان كمسنه نك حكمى برقاضى يه رفع اولنسه انى تنفيذ ايدوب امضا ايليه اكر كندو مذهبنه موافق ايسه واكر مذهبنه موافق دكل ايسه انى نقض ايليه زيرا اول محكمك حكمى قاضى يه لازم اولور امور دن دكلدر * حكمه ده اولان ضمير محكمه راجعدر امضاه ده اولان ضمير ينه محكمه راجعدر مذهبه ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر ونقضه ده اولان ضمير حكمه راجعدر (ولا يصح التحكيم فى حد وقود) يعنى قاضيدن غيرى حدده وقودده تحكيم ايلمك صحيح دكلدر (ويصح فى سائر المجتهدات) وسائر مجتهداتده تحكيم صحيح اولور مضاف اولان طلاق كبى واكا مشابه اولان شيلر كبى (قالوا ولا يفتى به دفعا لتجاسر العوام) يعنى مشايخ ديديلركه اول محكم اولان كمسنه نك حكمنه فتوى ويرلميه يعنى حكمى جائز اولدیغنه فتوى ويرلميه عوام ناسك تجاسرلرى دفع اولنمق ايچون ودخى مولى اولان قاضيلره احتياج واعتبار قالمز وشرع شريفك رونق وبهجتى مضمحل اولور (ولو حكماه فى دم خطأ فحكم فى الدية على العاقلة لا ينفذ) واكر اول ايكى خصم اولان كمسنه لر اول محكم اولان كمسنه يى خطا ايله واقع اولان دمده تحكيم ايلسه لر محكم دخى اول دمك ديتنى عاقله نك اوزرينه دردیو حكم ايلسه بو خصوصده حكمى نافذ اولمز زيرا حكمى خصملر حقنده نافذ اولور عاقله حقنده نافذ اولمز حكماه ده اولان ضمير محكمه راجعدر (ولا يصح حكم الحكم ولا المولى لابويه وولده وزوجته ويصح عليهم) يعنى محكم اولان كمسنه نك حكمى ابوينلرينه وولدلرينه وزوجه لرينه صحيح دكلدر اوا اوزرلرينه حكم ايلملرى صحيحدر (ويصح لمن ولاه وعليه) يعنى مولى اولان قاضينك حكمى انى توليه ايدن سلطان ايچون حكم ايلمسى ودخى اوزرينه حكم ايلمسى صحيح ونافذدر * ولاه ده اولان ضمير بارز قاضى يه راجعدر وعليه ده اولان ضمير سلطانه راجعدر (مسائل شتى) مبتداء محذوفك خبرى واقع اولمشدر تقدير كلام هذه مسائل شتى ديمكدر وشتى مسائلك صفتى واقع اولمشدر يعنى بو ذكر اولنه جق مسائل بر آلاى مسائل متفرقه در احكام قضايه متعلقدر استدراك طريقيله بو محلده ذكر اولنشدر (ليس لذى سفل عليه علو لغيره ان يتد فى سفله او ينقب كوة بلا رضى ذى العلو) بر غيرى كمسنه نك فوقانى بيتى اولسه سفلاسنده اولان كمسنه ايچون بر مسمار ققمق وياخود بر پنجره اچمق بو قدر مكر رضاسيله اوله بو خصه بلا رضا جائز دكلدر كرك مضر اولسون كرك اولمسون عليه ده اولان ضمير سفله راجعدر لغيره ده اولان ضمير ذى يه راجعدر (ولا لذى العلو ان يبنى عليه) ودخى علو صاحبى اولان كمسنه يه جائز دكلدركه اول سفلك اوزرينه بنا ايليه ابو حنيفه قتنده عليه ده اولان ضمير سفله راجعدر (وعندهما لكل منهما فعل ما لا ضرر فيه بلا رضى الآخر) وامامين قتنده هر برينه جائزدركه كندو مكاننده ضررى اولميان فعلى ايشلمك واردر اول بر آخرك رضاسز زيرا كندى ملكنده تصرف ايلمكدر (وقيل قولهما تفسير لقوله) وديلديكه امامينك قوللرى امامك قولنى تفسيردر زيرا ابو حنيفه نك اول ذكر اولنان اشيايى منع ايلديكنك علتى قچن ضررى اولسه وامامين قچن ضررى اولمسه جائزدر ديمشلر بو تقديرجه قوللرى امامك قولنه تفسير واقع اولور * قولهماده اولان ضمير امامينه راجعدر لقوله ده اولان ضمير ابو حنيفه يه راجعدر (وليس لاهل زائغة مستطيلة تنشعب منها مستطيلة

غير نافذة فتح باب فى المنشعبة) معلوم اوله كه ليس اخوات كاندندر اسمنى رفع ايدوب خبرنى نصب ايدن كلماتدندر لاهل زائغة جار مع المجرور محلا منصوب اولوب ليس يه خبر واقع اولمشدر فتح لفظا مرفوعدر اسم مؤخر واقع اولمشدر امدى معناى تركيب بودركه اول زائغهٔ مستطيله نك يعنى محلهٔ طويله نك كه اندن مستطيله بر غير نافذه يعنى بر موضع آخره منشعب اوله اهلنه جائز دكلدركه اول منشعبه ده بر قپو اچه لر زيرا باب مرور ايچون فتح اولنور وغير نافذه اولمغله حق دخول يوقدر بو سببدن جائز اولمدى بعض فضلا اول زايغهٔ مستطيله كه انده بر مستطيلهٔ غير نافذه فتح اولنمشدر تمثيل ايدوب تصوير ايلمشلردر صورتى بودر (وفى النافذة ومستديرة لزق طرفاها لهم ذلك) واول نافذه اولان منشعبه ده وايكى طرفى ملتصق اولان مستديره ده بو ايكى محله نك اهلنه جائزدركه اول منشعبه ده فتح باب ايده لر زيرا هر برينه انده حق مرور واردر زيرا ساحهٔ مشتركه مقوله سيدر واول مستديره اولوب ايكى طرفى ملتصق اولانى تمثيل ايدوب تصوير ايلمشلردر صورتى بودركه ذكر اولنور (ومن ادعى هبة فى وقت فسئل بينة فقال جحدنى الهبة فاشتريته منه اولم يقل ذلك فبرهن على الشراء بعد وقت الهبة تقبل ولو قبله لا تقبل) وشول كمسنه كه بر دارك بر وقتده هبه اولدیغنى ادعا ايلسه قاضى اولان كمسنه اندن هبه اولدیغنه بينه طلب ايلسه موهوب اولان كمسنه قاضى يه اول واهب اولان كمسنه بكا هبه ايلديكنى انكار ايلدى وبن انى اندن اشترا ايلدم وياخود جحدنى الهبة قولنى ديميوب هبه وقتندنصكره اشترا ايلديكنه برهنه ايلسه يعنى بينه اقامت ايلسه بينه سى قبول اولنور واكر هبه وقتندن اول اشترا ايلديكنه برهنه ايلسه قبول اولنمز * فاشتريته ده اولان ضمير بارز مقدر اولان داره راجعدر منه ده اولان ضمير واهبه راجعدر قبله ده اولان ضمير وقت هبه يه راجعدر (ومن ادعى ان زيدا اشترى جاريته فانكر زيد وترك هو خصومته حل له وطؤها) وشول كمسنه كه زيد كندودن جاريه سن اشترا ايلدى دیو ادعا ايلسه زيد دخى اندن اشترايى انكار ايدوب خصومتى ترك ايلسه مدعى ايچون اول جاريه يى وطئ ايلمك حلال اولور * جاريته ده اولان ضمير من ادعى ده اولان منه راجعدر وهو ضميرى مدعى يه راجعدر خصومته ده اولان ضمير ينه مدعى يه راجعدر وطؤهاده اولان ضمير جاريه يه راجعدر (ومن اقر بقبض عشرة وادعى انها زيوف او نبهرجة صدق لا ان ادعى انها ستوقة) وشول كمسنه كه بر كمسنه دن اون درهم قبض ايلديكنه اقرار ايلسه صكره زيوفدر ياخود نبهرجه در دیو ادعا ايلسه يمينيله تصديق اولنور زيرا جمله سى جنس دراهمدندر اما عشره يى ستوقه در دیو ادعا ايلسه تصديق اولنمز زيرا ستوقه جنس دراهمدن دكلدر تنكيم هر بريسى بيان اولنسه كركدر * انهاده اولان ضمير عشره يه راجعدر (ولا ان اقر بقبض الجياد او حقه او الثمن او بالاستيفاء) واكر اول كمسنه جياد قبض ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود حقنى قبض ايلديكنه اقرار ايلسه زيرا حقى جياددر ياخود ثمنى قبض ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود استيفاء ايلديكنه اقرار ايلسه صكره زيوفدر ياخود نبهرجه در دیو ادعا ايلسه تصديق اولنمز (والزيوف ما يرده بيت المال والنبهرجة ما يرده التجار ايضا والستوقة ما غلب غشه) يعنى زيوف شول دراهمدركه انى بيت المال رد ايدر ونبهرجه تجارلك رد ايلدكاريدر ودخى دار السلطنه نك غيريسنده ضرب اولنمش اوله وستوقه شول دراهمدركه غشى غلبه ايلمش اوله يعنى باطنى نحاس ظاهرى فضه ايله محلى اولان دراهمدر * يرده ده اولان ضمير ما قبلنده اولان مايه راجعدر روايكنجى يرده ده اولان ضمير دخى كذلك وغشه ده اولان ضمير دخى كذلك (ومن قال لمن اقر له بالف ليس لى عليك شئ ثم قال فى مجلسه نعم لى عليك الف لا يقبل منه بلا حجة) وشول كمسنه كه كندويه بيك درهم اقرار ايدن كمسنه يه بنم سنده هيچ نسنه م يوقدر ديسه صكره ينه اول مجلسده بنم سنك اوزركده بيك درهم واردر ديسه صكره كى واقع اولان قولى حجتسز يعنى بينه سز قبول اولنمز دعوى اولديغى اجلدن * مجلسه ده اولان ضمير مقر لهه راجعدر ومنه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (بخلاف ما لو كذب من قال له اشتريت منى هذا ثم صدقه) اما اشتريت منى هذا يعنى سن بندن بو شيئى اشترا ايلدك دين كمسنه نك قولنى تكذيب ايليوب بعده تصديق ايلمك تقدم ايلين مسئله نك خلافيدر يعنى صكره ايلديكى تصديق صحيح اولور (ومن قال لمن ادعى عليه مالا ما كان لك على شئ قط فبرهن عليه به فبرهن هو على القضاء او الابراء قبل برهانه) شول كمسنه كه اوزرينه مال ادعا ايدن كمسنه يه بنم اوزرمده

برشیئك بو قدردیسه مدعی دخی اول ادعا ایلدیکی شیئه برهنه ایلسه اول مدعی علیه دخی اوزرنده اولانی
قضا ایلدیکنه یاخود ابرا اولدیغنه برهان ایلسه اول مدعی علیهك برهانی قبول اولنور * اولکی علیه ده اولان
ضمیرلمن ده اولان منه راجعدر ایکنجی علیه ده اولان ضمیر ماله راجعدر برهانه ده اولان ضمیر مدعی علیهه
راجعدر (وان زاد علی انکاره ولا اعرفك فلا) وقتی اول انکار ایدوب هیچ سنك بنم اوزرمده برشیئك بو قدر
دین کسنه ولا اعرفك قولنی زیاده ایلسه یعنی هیچ سنك بنم اوزریمه برشیئك بوقدر وبن سنی بلمم دیسه برهانی
قبول اولنمز یعنی قضا ایلدیکنه یاخود ابرا اولندیغنه بینه سی قبول اولنمز * انکارنده اولان ضمیر مدعی علیهه
راجعدر (فلو ادعی علی آخر بیع امته منه واراد ردها بعیب فانکر فبرهن المدعی علی البیع والمنکر علی البراءة
من کل عیب لا یسمع برهان المنکر) یعنی اکر برکسنه برآخرك اوزرینه بو آدم بکا جاریه سن بیع ایلدی
دیو ادعا ایدوب وانی برعیب ایله رد ایلمك مراد ایلسه مدعی علیه اولان کسنه انی انکار ایلسه صکره مدعی
اولان کسنه منکرك انی بیع ایلدیکنه برهنه ایلسه صکره منکر اولان کسنه دخی هر عیبدن بری اولدیغنه
برهنه ایلسه اول منکر اولان کسنه نك برهانی قبول اولنمیه زیرا عقد هر عیبدن بری اولمسن
اقتضا ایدر و برائتك اشتراط اولنمسی عقد ایچون معتبردر واول وجودیه مستدعیدر انی ایسه بایع انکار
ایلمشدر امدی برهنه ایدوب شهادت ایتدرمسی دعواسنه مناقض اولور بو اجلدن برهانی استماع اولنمدی
امته ده اولان ضمیر آخره راجعدر منه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر ردهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر
(وذکر ان شاء الله فی آخر الصك یبطل کله وعندهما یبطل آخره فقط وهو استحسان) یعنی وقتی برخصوص
ایچون برصك یعنی برحجت کتب اولنسه واول صكك آخرنده ان شاء الله ذکر اولنسه اول جمله صکی ابطال ایدر
امام ابو حنیفه قتنده بو ایسه قیاسدر زیرا اول صکك جمله سی جملهٔ واحده حکمنده در اول بری برینه
عطف اولان اشیا اعتباریله درو امامین قتنده انجق اول صکك آخری ابطال اولنور و بو ایسه استحساندر
زیرا صکره اولان جمله لر کندو نفسی ایله مستقلدر کله ده اولان ضمیر صکه راجعدر (فصل) بو فصلده بینه
وشاهده متعلق نیچه شیئلر بیان اولنور (مات نصرانی فقالت زوجته اسلمت بعد موته وقال ورثته لا بل
قبله فالقول لهم) برنصرانی مرد اولسه ومرد اولدقدنصکره فلانه زوجه سی بن فلان زوجك موتندنصکره
اسلامه کلدم دیسه واول هلاك اولان نصرانینك وارثی اولان کسنه بلکه موتندن اول مسلمان اولدك دیسه
قول وارثك قولیدر یمینی ایله زیرا بو حالده ثابتدر وحال ایسه ماقبلنه دلالت ایدر معلوم اولدیکه قبل الموت
مسلمه ایمش بو تقدیرجه قول وارثلکدر * زوجته ده اولان ضمیر نصرانی یه راجعدر بعد موته ده اولان ضمیر ینه
اکا راجعدر وارثه ده اولان ضمیر ینه نصرانی یه راجعدر قبله ده اولان ضمیر موته راجعدر فالقول لهده
اولان ضمیر وارثه راجعدر (وکذا لومات مسلم فقالت زوجته اسلمت قبل موته وقال الوارث بل بعده)
یعنی وکذلك قول وارثك قولیدر یمینله اکر برمسلم وفات ایلسه اندنصکره فلانه زوجه سی بن فلان زوجك
موتندن اول مسلمه اولدم دیسه وارثی اولان کسنه بلکه سن موتندنصکره مسلمه اولدك دیسه قول
ینه وارثلکدر زوجته ده اولان ضمیر مسلمه راجعدر قبل موته ده اولان ضمیر دخی اکا راجعدر بعده ده
اولان ضمیر موته راجعدر (وان قال المودع هذا ابن مودعی المیت لا وارث له غیره دفع الودیعة الیه)
واکر مودع اسم مفعول صیغه سی اوزره که یانده ودیعه اولان کسنه در برکسنه یه هذا ابن مودعی المیت
دیسه یعنی بو آدم بنده ودیعه قویان کسنه نك اوغلیدر و بوندن غیری وارثی یوقدر دیسه اول ودیعه یی
اکا دفع ایلیه زیرا کندوسی اقرار ایلدیکه تحت یدنده اولان حق وارثکدر خلاف طریقیله (وان قال لاخر
هذا ابنه ایضا وکذبه الاول قضی للاول) یعنی واکر اول مودع اولان کسنه بو فلان مودع میتك اوغلیدر
و بوندن غیری وارثی یوقدر دیدکدنصکره برآخره بو دخی فلان مودعك اوغلیدر دیسه واول اولکی اوغل
انی تکذیب ایلسه اولکی اوغله قضا اولنور یعنی ودیعه اولکی اوغله حکم اولنور زیرا مودعك قولی
اولکینك اوزرینه شهادت واقع اولمشدر یدی ودیعه دن رفع اولندقدنصکره قبول اولنمز * ابنه ده اولان ضمیر
مودعه راجعدر کذبه ده اولان ضمیر ینه مودعه راجعدر (ولو قسم المیراث بین الورثة او الغرماء بشهادة شهود
لم یقولوا فیها لا نعرف له وارثا او غریما آخر لا یؤخذ منهم کفیل) یعنی واکر قاضی اولان کسنه متوفی اولان

کسنه نك میراثنی ورثه بیننده یاخود غرما بیننده ایکی شاهدك شهادتیله قسمت ایلسه وشاهدلر شهادتلرنده
بز بو متوفایه بو وارثلردن غیری وارث و بو غریملردن غیری غریم بلمزز دیمسه لر اول ورثه دن کفیل اخذ اولنمز
ابو حنیفه قتنده * فیهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر له ده اولان ضمیر متوفایه راجعدر منهم ده اولان ضمیر
ورثه یه راجعدر (وهو احتیاط ظلم) حالبوکه وارثلردن کفیل اخذ ایلمك احتیاطدر اما حاضر اولان وارثلره
وغرمایه ظلمدر (وعندهما یؤخذ) امامین قتنده وارث اولان کسنه لردن وغرمادن کفیل النور احتمالدر که
خارجده برغائب وارث ظهور ایلیه (ومن ادعی عقارا ارثا له ولاخیه الغائب وبرهن علیه دفع الیه نصفه
وترك باقیه مع ذی الید بلا اخذ کفیل منه ولو جاحدا) وشول کسنه که برعقاری کندو یه وغائب اولان
قرنداشنه ارث طریقیله انتقال ایلدیکن ادعا ایلسه وکندو یه ارثله انتقال ایلدیکنه برهنه ایلسه یعنی شاهد
کتورسه اکا اول عقارك نصفی دفع وتسلیم اولنور واول نصف آخری ذو الیدك یدنده کفیلسز ترك وابقا
اولنور اکر ذو الید منکر اولورسه ده * له ده ولاخیه ده اولان ضمیرلر من ادعی ده اولان منه راجعدر وعلیه ده
اولان ضمیر عقاره راجعدر الیه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر نصفه ده وباقیه ده اولان ضمیرلر ینه
عقاره راجعدر منه ده اولان ضمیر ذو الیده راجعدر (وقالا ان کان جاحدا اخذ النصف الاخر منه ووضع
عند امین) وامامین دیدیلر که اکر اول ذو الید اولان کسنه جاحد ایسه یعنی منکر ایسه اول نصف آخراندن
اخذ اولنور و برامین کسنه نك یانته وضع اولنور اکر جاحد دکل ایسه یدنده ترك اولنور منه ده اولان ضمیر
ذو الیده راجعدر (وفی المنقول یؤخذ منه بالاتفاق) ومنقول اولان شیئده جمله سنك اتفاقیله اول منقول
ذو الیددن اخذ اولنور زیرا منقول اولان شیٔ حفظه محتاجدر منه ده اولان ضمیر ذو الیده راجعدر
(وقیل علی الخلاف) ودینلدیکه منقولده خلاف عقارده اولان خلاف کبیدر یعنی منقولك نصفی مدعی یه
دفع اولنور ونصفی ذو الیدده ابقا وترك اولنور (واذا حضر الغائب دفع الیه نصیبه بدون اعادة البینة)
وقتی اول مدعی اولان کسنه نك غائب اولان قرنداشی حاضر اولسه اکا نصیبی یعنی حصه سی که باقی قلان
نصفدر بینه اعاده اولنمقسزن دفع اولنور نصیبه ده اولان ضمیر غائبه راجعدر (ومن اوصی بثلث ماله فهو
علی کل مال له) وشول کسنه که حین موتنده ثلث مالی ایله وصیت ایلمش اوله اول ثلث کل مالی اوزره در
یعنی جمله مالندن اخراج اولنور زیرا وصیت میراث اختیدر میراث کل مالده جاری اولدیغی کبی وصیت دخی
کل مالده جاریدر ماله ده اولان ضمیر منه راجعدر (ولو قال مالی او ما املك صدقة فهو علی مال الزکاة)
واکر اول کسنه کل مالم یاخود جمله مالك اوله جغم صدقه در دیسه اول وصیت مال زکاته حمل اولنور وقیاس
جمله مالی تصدق ایلمك ایدی (ویدخل فیه ارض العشر عند ابی یوسف) یعنی کل مالم یاخود جمله مالك اولدیغم
صدقه در دین کسنه نك قولنده ارض عشریه دخی داخل اولور ابو یوسف قتنده زیرا ارض عشریه
صدقه یه سببدر (خلافا لمحمد) بو مسئله ده امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی ارض عشریه انك قتنده
داخل اولمز زیرا سبب مؤنتدر وکذلك اراضئ خراجیه اتفاقله داخل اولمز زیرا مؤنت ایچوندر فقط
(فان لم یکن له مال غیره امسك منه قوته فاذا اصاب مالا تصدق بمثل ما امسك) یعنی کل مالم یاخود
هر ملك ایلدیکم صدقه اولسون دین کسنه نك تصدق ایلدیکندن غیری مالی اولمسه اندن قوتی مقدارنی
امساك ایلیه یعنی الیقو یه اکر اهل حرفت ایسه برکونلك قوتنی الیقو یه واکر اصحاب غله دن ایسه برآیلق
الیقو یه واکر اهل قرادن ایسه برسنه لك الیقو یه واکر ارباب تجارتدن ایسه مالنه واصل اوله جق
مقدار الیقو یه واکر بو حالتدنصکره اول کسنه ماله اصابت ایلسه یعنی اکا مال حاصل اولسه اول امساك
ایلدیکی مال مقدارنجه تصدق ایلیه یعنی صدقه ویره * له ده اولان ضمیر ولو قال ده اولان فاعله راجعدر
غیره ده اولان ضمیر مالی او ما املك یه راجعدر منه ده اولان ضمیر مالك اولدیغی ماله راجعدر قوته ده اولان
ضمیر ینه قال نك فاعلنه راجعدر (ومن اوصی الیه ولم یعلم فهو وصی) وشول کسنه که برکسنه یی
حال غیبتنده وصی ایلسه وحالبوکه انك علمی اولمسه اول کسنه وصی اولور وصی اولدیغنه علمی ده اولمسه
(بخلاف التوکیل) یعنی وکیل اولمق وصی اولمه نك خلافیدر زیرا وقتی برکسنه برکسنه یی حال غیبتنده
وکیل ایلسه وو کیل اولدیغنه علمی اولمسه وکیل اولمز (وقیل فی الاخبار بالتوکیل خبر فرد وان کان فاسقا)

برکسنه برکسنه‌یی وکیل ایلمه‌ده بر آدمك اخباریله قبول اولنور فاسقده اولورسه ویاخود صغیر ممیزده اولورسه‌ده زیرا الزام اولمدیغی اجلدن واحدك خبری کافیدر (لا فی العزل منه الا الخبر عدل او مستورین وعندهما هو کالاول) یعنی وکیل توکیلدن عزل اولنمده خبر واحد مقبول دکلدر الا عدل اولان واحدك خبری یا مستور العداله اولان ایکی کمسنه‌نك خبرلریله مقبولدر وامامین قتنده کالاولدر یعنی توکیلده فرد واحدك خبری مقبول اولدیغی کبی عزلده دخی کذلك * منه‌ده اولان ضمیر توکیله راجعدر وکالت تأویلی ایله هو ضمیری عزله راجعدر (وکذا الخلاف فی اخبار السید بجنایة عبده) ودخی سیدك کندی عبدی جنایت ایلدیکنه خبر اولنمسنده اختلاف توکیلده وعزلده واقع اولان اختلاف کبیدر مثلا سیده واحد غیر عدل عبدك جنایت ایلدی دیو خبر ایلسه عقب الاخبار سید انی اعتاق ایلسه ابوحنیفه قتنده سیده ارش جنایه لازم اولمز امامین قتنده ارش لازم اولور زیرا انی اعتاق ایلمکله فدایه مختار اولمشدر اخبارك سیده مضاف اولمسی مصدر مفعولنه مضاف اولوب فاعلی محذوف اولان اضافات قبیلندندر عبده‌ده اولان ضمیر سیده راجعدر (والشفیع بالبیع) ودخی بو مسئله‌ده خلاف ماقبلنده‌کی مسئله کبیدر مثلا شفیع شفعه ایله مستحق اولدیغی دارك بیعنه واحد فاسق خبر ویرسه شفیع اولان کمسنه سکوت ایلسه شفعه‌یی تارك اولمز ابوحنیفه قتنده اما امامین قتنده تارك اولور (والبکر بالتزویج) بو مسئله‌ده دخی خلاف ماقبلنده اولان خلاف کبیدر مثلا واحد فاسق بر بکری کندویی تزویج ایلدکلرینه خبر ویرسه اول بکر دخی سکوت ایلسه سکوت ایله نکاحه راضی اولمز ابوحنیفه قتنده وامامین قتنده اولور (ومسلم لم یهاجر بالشرایع) ودخی بو مسئله‌ده خلاف ماقبلنده اولان مسئله‌ده‌کی خلاف کبیدر مثلا بر حربی دار الحربده مسلم اولسه واحکام اسلامی تعلیم ایلمکه مهاجرت ایلمسه بو اثناده واحد فاسق اکا شرایع اسلامی اخبار ایلسه ابوحنیفه قتنده اول شرایعی ترك ایلمکله مؤاخذه اولمز وامامین قتنده مؤاخذه اولور (ولو باع القاضی او امینه عبدا للغرماء واخذ المال فضاع واستحق العبد لا یضمن) یعنی اکر قاضی اولان کمسنه مدیون اولان کمسنه‌نك عبدنی غرما ایچون بیع ایلسه وکندو یاخود امینی اول مالیکه ثمندر اخذ ایلسه اخذ ایدوب قبض ایلدکدنصکره مال قاضیده یاخود امیننده ضایع اولسه عبد دخی مستحق اولسه وید مشتریدن اخذ واستخلاص اولنسه قاضی یاخود امین اولان کمسنه اول عبدك ثمننه ضامن اولمز زیرا امین قاضینك مقامنه قائمدر وقاضی خلیفه مقامنه قائمدر وتضمین اولنسه مصالح مسلمین معطل اولمق لازم اولوردی (ویرجع المشتری علی الغرماء) یعنی اول عبدی اشترا ایدن کمسنه عبدك بهاسیله اول غرمانك اوزرلرینه رجوع ایلیه زیرا بیع انلر ایچون واقع اولمشدر عهده‌سی دخی انلرك اوزرینه‌در (ولو باعه الوصی لاجلهم بامر القاضی ثم استحق او مات قبل قبضه وضاع المال یرجع المشتری علی الوصی) واکر مزبور عبدی وصی اولان کمسنه امر قاضی ایله غرما ایچون بیع ایلسه بعدنصکره مستحق اولسه یاخود وصیدن قبض ایلمزدن مقدم وفات ایلسه مال دخی ضایع اولسه مشتری اولان کمسنه ثمن عبد ایله وصینك اوزرینه رجوع ایدر زیرا عقد ایلین کندوسیدر * باعه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر لاجلهم‌ده اولان ضمیر غرمایه راجعدر قبل قبضه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر (وهو علی الغرماء) وصی اولان کمسنه دخی اول غرمانك اوزرلرینه رجوع ایلر (ولو قال لك قاض عدل عالم قضیت علی هذا بالرجم او القطع او الضرب فافعله وسعك فعله) یعنی اکر سکا بر قاضی عدل احوال شرعه عالم بن بو کمسنه‌نك اوزرینه حد رجم ایله یاخود قطع ید ایله یاخود ضرب ایله قضا ایلدم یعنی حکم ایلدم سن دخی بو ذکر اولنان اشیانك هر قنغیسی ایسه اشله دیسه سکا جائزدرکه امر ایلدیکی شیء هرنه حد ایسه ایشلیه‌سن وسکا حضورحقده لوم وعتاب یوقدر زیرا حق تعالی حضرتلرینك امرنه واولوا الامر نه اطاعت ایلمك واجبدر * فافعله‌ده اولان ضمیر اول ذکر اولنان اشیانك برینه راجعدر فعله‌ده اولان ضمیر کذلك (وکذا فی العدل غیر العالم ان استفسر فاحسن تفسیره والا فلا) وکذلك بو مسئله‌ده حکم تقدم ایدن مسئله کبیدر لکن عادل غیر عالم اولان قاضی برکسنه‌یه برکسنه‌نك رجمنه یاخود یدینك قطعنه یاخود ضربنه امر ایلسه مأمور دخی آندن سببنی استفسار ایدوب قاضی اکا علی احسن وجه تفسیر ایلسه اول حینده

انی تصدیق ایلمك واجب اولور واکر اول قاضی عادل وعالم اولمیوب حسن تفسیر ایلمسه قولی قبول اولنمز (ولا یعمل بقول غیر العدل مطلقا ما لم یعاین سبب الحکم) ودخی اول غیر عدل اولان قاضینك قولنه مطلقا یعنی استرسه عالم اولسون استرسه جاهل اولسون عمل اولنمز مادامکه حکمك سببی معین اولمیه زیرا احتمالدرکه اندن خطا وغلط واقع اوله (ولو قال قاض عزل لشخص اخذت منك الفا ودفعتها الی فلان قضیت بها علیك او قال قضیت بقطع یدك فی حق فقال بل اخذتها او قطعت ظلما واعترف بکون ذلك حال ولایته) بر عزل اولنمش قاضی بر شخصه بن سنك اوزریکه بیك درهم دین ایله قضا ایلدم سندن اول بیك درهمی اخذ ایدوب فلان کمسنه‌یه دفع ایلدم دیسه یاخود سنك الك قطعنه برحق سببیله قضا ایلمشیدم دیسه اول کمسنه دخی اول قاضی‌یه بلکه سن اول بیك درهمی بندن ظلما اخذ ایلدك یاخود یدیمی ظلما قطع ایلدك دیسه ودخی اول شخص بو اشیا قاضینك زمان ولایتنده اولدیغنه اعتراف ایلسه (صدق القاضی ولا یمین علیه) قاضی تصدیق اولنور واوزرینه یمین یوقدر زیرا قاضی‌یه یمین لازم اولیدی خصم اولمق لازم کلوردی خصم اولدیغی تقدیرجه قضاسی نافذ اولمزدی * ودفعتها‌ده اولان ضمیر الفه راجعدر اخذتها‌ده اولان ضمیر بنه الفه راجعدر ولایته‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر (ولو قال فعلته قبل ولایتك او بعد عزلك وادعی القاضی فعله فی ولایته فالقول له ایضا هو الصحیح) واکر اول شخص اول قاضی‌یه سن اول ذکر اولنان اشیایی زمان ولایتکدن اول یاخود عزلکدنصکره ایلدك دیسه وقاضی اولان کمسنه ویتی حالنده واقع اولدیغی ادعا ایلسه قول قاضینکدر صحیح بودر زیرا چونکه قاضی اولدیغنه اعتراف ایلسه اخذ ایلدیکی اشیایی حالت قضایه اضافت ایلمسی صحیح اولور حالت قضا ایسه ضمانی منافیدر امدی اول اشیایی حالت قضایه اضافت ایلمسیله ضمانه منکر اولور بو تقدیرجه قول انك اولدی * فعلته‌ده اولان ضمیر بارز اخذه یاخود قطعه‌یه راجعدر فعله‌ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر فی ولایته‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر له‌ده اولان ضمیرده قاضی‌یه راجعدر (والقاطع او الاخذ ان کانت دعواه کدعوی القاضی ضمن هنا) یعنی قبل التولیه ویاخود بعد العزل ایلدك دیدیکی نسنه‌ده ضامن اولور یعنی حکم قاضی ایله قاطع ید وآخذ مال اولان کمسنه‌لر چونکه هر برینك دعواسی قاضینك دعواسی کبی اولسه ضامن اولور سبب ضمانی مقر اولدقلرندن اوتری (لا فی الاول) یعنی قاطع ایله آخذ اولکی صورتده ضامن اولمزلر یعنی شول صورتده‌که قاضی کندو تولیتنده ایدوب تصدیق اولندیغیدر زیرا کندو فعلی قضاسنده انلرك تصادقلریله ثابتدر

(کتاب الشهادة)

چون مصنف رحمه الله قضانك احوالی بیانندن فارغ اولدیسه اکا لازم اولان شیئك بیاننه شروع ایلدیکه شهادتدر شهادت لغتده صحاح صاحبنك تعریف ایلدیکی اوزره اخبار قاطعدر دیو تعریف ایلمشدر یعنی هر اخبارکه عن عیان ومشاهدة اوله اکا لغتده شهادت دیرلر واصطلاح فقهاده (هی اخبار بحق للغیر علی الغیر) یعنی شهادت غیر ایچون بر غیرك اوزرنده اولان حقه اخبار ایلمکدر (عن مشاهدة لا عن ظن) یعنی شهادتك صحیح اولمسنك شرطی شهادت ایده‌جکی شیئی مشاهده ایلمش اوله ظن وتخمین ایله دکل زیرا حدیث شریفده (اذا علمت مثل الشمس فاشهد والا فدع) وارد اولمشدر (ومن تعین تحملها لا یسعه ان یمتنع منه ویفترض اداؤها بعد التحمل اذا طلبت منه) وشول کمسنه‌که شهادتك تحملنه متعین اوله اکا جائز دکلدرکه اول شهادتی تحملدن امتناع ایلیه واول شهادتی بعد التحمل ادا ایلمك فرض اولور لکن اندن طلب اولنسه زیرا حق سبحانه وتعالی (ولا یأب الشهداء اذا ما دعوا) بیورمشلردر یعنی چون شاهدلر شهادت ایلمکه دعوت اولنسه‌لر ابا وامتناع ایلمسونلر مازائده‌در وبر آیت اخریده (ولا تکتموا الشهادة ومن یکتمها فانه آثم قلبه) بیورلمشدر یعنی تحمل ایلدیککز شهادتی کتم ایلمکز وشول کمسنه‌که انی کتم ایلیه قلبی آثم اولور وآثم قلب اکبر الاثامدر * تحملها‌ده اولان ضمیر شهادته راجعدر یسعه‌ده اولان ضمیر شاهده راجعدر منه‌ده اولان ضمیر تحملها‌ده اولان ضمیر مصدره راجعدرکه تحملدر اداؤها‌ده اولان ضمیر شهادته راجعدر منه‌ده اولان ضمیر شاهده راجعدر (الا ان یقوم الحق بغیره) الا لکن اول مدعی اولان کمسنه‌نك حقی شهادتی تحمل ایلیه‌نك غیریله قائم اوله یعنی ثابت اوله اول حینده اداایلمسی فرض اولمز * بغیره‌ده

اولان ضمیر شاهده راجعدر (وسترها فی الحدود افضل) یعنی حدوده متعلق اولان شهادتی ستر ایلمك افضلدر زیرا حدیث شریفده (من ستر مسلما ستره الله فی الدنیا والآخره) بیورلمشدر ودخی آنده صون دم واردر سترهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر (ویقول فی السرقة اخذ لا سرق) ودخی سرقه ده اولان شهادتده شاهده اولی اولدرکه اخذ فلان الشیء دیه سرقه دیمیه زیرا اخذ دیمکده ستر واردر وسرقه دیمه ده قطع لازم اولور (وشرط للزنا اربعة رجال) یعنی زنا ثبوتی ایچون درت شاهدك شهادتی شرطدر ونسانك شهادتی جائزدکلدر زیرا حدودده وقصاصده نسانك شهادتی جائزدکلدر (وللقصاص وبقیة الحدود رجلان) قصاصده وباقی قلان حدودده یعنی زنانك ماعداسنده ایکی رجلك شهادتی شرط قلندی (وللولادة والبكارة وعیوب النساء مما لا یطلع علیه الرجال امرأة) یعنی ودخی ولادت ایچون وثبوت بكارت ایچون یعنی قز اوغلان اولمسنده وعیوب نساء ایچون شول عیبلردنكه رجال اول شیئك اوزرینه مطلع اولمزاول مقوله ده برامرأه نك شهادتی کافیدر حدیث شریفده بویله وارد اولمشدر علیه ده اولان ضمیر عیب معناسنه اولان مایه راجعدر (وكذا استهلال المولود فی حق الصلاة لا الارث) وكذلك مولودك استهلالی ایچون یعنی اناسنك رحمندن ساقط اولدقده تصویت ایدوب چاغرمق حق صلاتده یعنی اوزرینه نماز قلنمق ایچون برامرأه نك شهادتی کافیدر اما ارث حقنده برامرأه نك شهادتی کافی دکلدر ابو حنیفه قتنده زیرا رجال اطلاع ایده جك امور دندر (وعندهما فی حق الارث ایضا) وامامین قتنده حق ارثده دخی برامرأه نك شهادتی کافیدر (ولغیر ذلك رجلان او رجل وامرأتان مالا كان او غیر مال كالنكاح والرضاع والطلاق والوكالة والوصیة) یعنی واول ذکری تقدم ایدن اشیالرك غیریسنه ایکی رجلك یاخود بررجل ایله ایکی امرأه نك شهادتلری کافیدر استرسه شهادتلری مال اولسون استرسه غیر مال اولسون مثلا نكاح ورضاع وطلاق ووكاله ووصیت کبی شیلرده زیرا حق سبحانه وتعالی حضرتلری کلام عزتلرنده (فان لم یكونا رجلین فرجل وامرأتان) بیورمشلردر زیرا آیت کریمه انك سیاقنده ذکر اولنمشدر یعنی ایکی رجل اولمزسه بررجل ایله ایکی امرأه کفایت ایدر وقبول اولنور ذکر اولنان اشیا (وشرط للكل الحریة والاسلام) شاهدك کلیسنه حریت واسلام شرط قلندی بوتقدیرجه ذمینك مسلم اوزرینه شهادتی جائزدکلدر وعبدك دخی شهادتی جائزدکلدر وبعض علما لفظ حریتی اسقاط ایدوب اعتبار ایلمامشدر زیرا ذمی فی الجمله شهادته اهلدر (والعدالة) عدالت دخی شرطدر بوتقدیرجه فاسقك شهادتی قبول اولنمز عدالت دیمك برکسنه نك حسناتی سیئاتنه غالب اوله اما قاضی اولان کسنه فاسقك شهادتنی قبول ایلسه قضاسی نافذ اولور وحرام اولان شیئی ارتکاب ایتمش اولور (ولفظ الشهادة) یعنی قاضی حضورنده شهادت ایلمه ده لفظ شهادت شرطدر یعنی دیمك لازمدر (فلا تصح لو قال اعلم او اتیقن) بوفاء تفریعیه در یعنی چونكه لفظ شهادت شرط اولدی ایسه امدی برآدم شهادتنده اعلم یاخود اتیقن دیسه شهادتی صحیح اولمز (ولا یسأل قاض عن شاهد بلا طعن الخصم فیه الا فی حد او قود) یعنی قاضی اولان کسنه حضورنده شاهد شهادت ایلدیکی زمان مادامکه خصم اول شاهدك حقنده طعن ایلمیه قاضی شاهدك حالندن سؤال ایلمیه الا حدودده وقودده حاللرندن سؤال ایلیه بوتقدیرجه ابو حنیفه قتنده در (وعندهما یسأل فی سائر الحقوق سرا وعلنا) وامامین قتنده قاضی اولان کسنه اول شاهدلرك حاللرندن سائر حقوقده سرا وعلانیة سؤال ایلیه (وبه یفتی فی زماننا) فی زماننا فتوی بونك اوزرینه در زیرا قاضی اولان کسنه یه حکمنده احتیاط ایلمك واجبدر واول ایسه شاهدلرك سرا وعلانیة حاللرندن سؤال ایلمك ایله اولور (ویجزی الاكتفا بالسر) یعنی فی زماننا شاهدك حالندن سرا سؤال ایلمه ده اکتفا جائزدر یعنی سرا سؤال ایلمك کافیدر فتنه واقع اولمق خوفندن اوتری (ویكفی بالتزكیة هو عدل فی الاصح) یعنی شاهدی تزکیه ایلمه ده مزکینك هو عدل قولی کفایت ایدر اصح اولان اقوالده (وقیل لا بد من قوله عدل جائز الشهادة) ودینلدیکه شاهدی تزکیه ده مزکینك هو عدل جائز الشهادة دیمه سندن لابددر قولهده اولان ضمیر مزکی یه راجعدر (ولا یصح تعدیل الخصم بقوله هو عدل لكن اخطأ او نسی) یعنی خصمکه مدعی علیه در شاهد اولان کسنه یه هو عدل لکن اخطأ اونسی یعنی بوشاهد عادلدر اما خطا ایلمشدر یاخود نسیان ایلمشدر قولی ایله تعدیل یعنی تزکیه صحیح دکلدر زیرا مدعی علیه اولان کسنه شاهدلر ایله

زعم ایدرلرکه مدعی علیه اولان کسنه کاذب وظالمدر انکار ایلمسی سببیله وفاسق وکاذب اولان کسنه نك تزکیه سی صحیح اولمز بواجلدن خصمك تعدیلی جائز اولمدی (فان قال هو عدل صدق ثبت الحق) واکر خصم اولان شاهد اولان کسنه ایچون هو عدل صدق یعنی بوشاهد عدل وصادقدر دیسه لکن اخطأ اونسی قولنی ذکر ایلمسه حق ثابت اولور زیرا حقی اقرار ایلمشدر امدی اقراری موجبنجه حکم اولنور (ویكفی الواحد لتزكیة السر والترجمة والرسالة الی المزكی) یعنی واحدك سرا تزکیه سی وشاهد ایچون ترجمه سی یعنی قاضی کلام شاهدلری فهم ایلمسه وقاضیدن مزکی یه رسول اولمسی کفایت ایدر زیرا شهادتده عدد شرطدر بواشیا ایسه شهادت دکلدر بواجلدن واحد کفایت ایدر (والاثنان احوط وعند محمد لا بد من الاثنین) یعنی مزکی ایکی اولمق احوطدر یعنی احتیاطدر وامام محمد قتنده ایکی اولمق لابددر زیرا انك قتنده تزکیه سی سرده شهادت معناسنه در (ویشترط الحریة فی تزكیة العلانیة دون السر) علانیه تزکیه سنده حریت شرطدر سر تزکیه سنده شرط دکلدر (فصل) بوفصل شهادت ایلمانك کیفیتی بیاننده در (وله ان یشهد بكل ما سمعه او رآه كالبیع والاقرار وحكم الحاكم والغصب والقتل وان لم یشهد علیه) یعنی شاهد اولان کسنه یه شهادت ایلمك اقتضا ایلسه هر اشتدیکی شیئله وهر کوردیکی شیئله شهادت ایلیه مثلا بیع واقرار کبی وحکم حاکم وغصب وقتل کبی شیلرده اکر اول کسنه نك اوزرینه اشهاد ایلمزلرایسه ده ینه شهادت ایده زیرا کندوسی کوروب اشتدیکی اجلدن عیان اولمشدر اما بر پرده نك اراسنده برکسنه نك صوتنی که فلان شیء بنده در یاخود فلان شیئی اشترا ایلدم دیو استماع ایلسه اکا شهادت ایلمك جائز دکلدر زیرا اصوات بر برینه مشابهدر (ویقول اشهد لا اشهدنی فلان) وشاهد شهادت ایلدیکی زمانده اشهد دیه اشهدنی فلان دیمیه یعنی فلان کسنه یه فلان شیئی بیع ایلدیکنه شهادت ایدرم دیه فلان کسنه بنی شهادت ایتدردی دیمیه کاذب اولمغیچون (ولا یشهد علی شهادة غیره اذا سمع اداءها) یعنی شاهد اولان کسنه کندودن غیری اولان شاهدك شهادتی اوزرینه شهادت ایلمیه چقن شاهد آخر شهادتی ادا ایلدیکنی استماع ایلدکده * غیره ده اولان ضمیر یشهدنك تحتنده اولان ضمیره راجعدر اداءهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر (او اشهاد الغیر علیها ما لم یشهد هو علیها) یاخود شاهد اصل برآخری اول شهادت اوزرینه اشهاد ایلدکده برآخر کسنه واروب شهادت ایتسه جائز دکلدر مادامکه کندوسی شهادت اوزرینه اشهاد اولنمیه مثلا برکسنه اصل شاهد ایکن بن شهادته وارمغه قادر دکلم سزه بوخصوصده اشهاد ایدرم دیدکده برآخر کسنه کندویه شهادت تکلیف اولنمدین واروب شهادت ایلمك جائز دکلدر اما اشهاد اولندقده جائزدر (ولا یعمل شاهد ولا قاض ولا راو بخطه ما لم یتذكر) یعنی شاهد اولان کسنه وقاضی اولان کسنه ودخی راوی الحدیث اولان کسنه مجرد خطنه نظر ایلمکله عمل ایلمز مادامکه کندو خطی اولدیغنی تذکر ایلمیه زیرا خطوط بری برینه مشابهدر بواجلدن علم حاصل اولمز ابو حنیفه قتنده * بخطه ده اولان ضمیر ثلاثه نك علی طریق الانفراد هر برینه راجعدر (وعندهما یجوز ان كان محفوظا فی یده) وامامین قتنده مجرد خطنه نظر ایلمکله شهادت جائز اولور اکر اول خط هر برینك یدنده محفوظ اولورسه زیرا التباسدن امن حاصل اولور * فی یده ده اولان ضمیر اول ثلاثه نك هر برینه راجعدر (ولا یشهد بما لم یعاینه الا النسب والموت والنكاح والدخول وولایة القاضی واصل الوقف) یعنی برکسنه شهادت ایلمك مراد ایدنسه هیچ شهادت ایلمیه الا کوروب معاینه ایلدیکی شیئه شهادت ایلیه الا نسبده مثلا فلان ابن فلاندر دیمك کبی ودخی موتده فلان وفات ایلدی دیمك کبی ودخی نکاحده مثلا فلان کسنه فلان خاتونه تزوج ایلدی دیمك کبی ودخی دخولده مثلا فلان کسنه فلانه داخل اولدی ودخی ولایت قاضیده مثلا فلان کسنه سلطان طرفندن قضایه متولی اولدی دیمك کبی ودخی اصل وقفده مثلا فلان کسنه بوداری فلان جامعه وقف ایلدی دیمك کبی یعنی بواشیانك ثبوتنده تسامع ایله شهادت کفایت ایدر معاینه یه حاجت یوقدر مصنفك اصل الوقف دیمسی شرائط وقفدن احترازدر زیرا شرائطنده تسامعله ثابت اولمز مشاهده یه ومعاینه یه محتاجدر (اذا اخبره بها من یثق به من عدلین او عدل وعدلتین) یعنی بوذکر اولنان اشیا تسامع ایله ثابت اولور چقن شاهده بواشیانك هر بریسنی کلامنه اعتماد اولنور ایکی اهل

عدالت رجل وياخود براهل عدالت رجل ايله ايكى اهل عدالت خاتون اخبار ايلسه * اخبره ده اولان ضمير شاهده راجعدر بهاده اولان ضمير ذكرى تقدم ايدن اشيايه راجعدر (وفى الموت يكفى العدل ولو انثى وهو المختار) يعنى بركسنه نك موتى ثبوتنده برعدلك شهادتى كفايت ايدر انثى دخى اولورسه مختار اولان قول بودر (ويشهد من رأى جالسا مجلس القضا يدخل عليه الخصوم انه قاض) وشول كسنه كه بركسنه بر مجلسده قضا مجلسنده جلوس كبى جلوس ايلديكن كورسه و برالاى اصحاب خصومتك وارباب دعوانك انك اوزرينه دخول ايلديكن كورسه قاضيدر ديو شهادت ايلسون واكا تقليد ايلين كسنه يى مشاهده ومعاينه ايلمز ايسه ده زيرا ارباب خصومتك انك اوزرينه داخل اولمسى قاضى اولديغنه دلالت ايدر * عليه ده اولان ضمير جالسه راجعدر انه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ومن رأى رجلا وامرأة يسكنان معا وبينهما انبساط الازواج انها زوجته) وشول كسنه كه بررجل ايله برامرأه يى معا برمسكنده ساكن اولدقلرين كورسه واول رجل ايله اول امرأه نك ما بيننده زوجله زوجه ما بيننده واقع اولان كبى انبساط وملاعبه واقع اولور انى زوجه سيدر ديو شهادت ايلسون زيرا ظاهر حال اكا دلالت ايدر زوجته ده اولان ضمير رجله عائددر (ومن رأى شيأ سوى الادمى فى يد متصرف فيه تصرف الملاك انه له ان وقع فى قلبه ذلك) وشول كسنه كه برغيرى كسنه نك النده آدميدن غيرى برشئ كورسه واول يدنده شئ اولان كسنه اول شيده اصحاب ملاك املاكارنده تصرف ايلدكارى كبى تصرف ايدر اول شئ انكدر ديو شهادت ايلر اكر اول شاهدك قلبنه بوشئ انكدر ديو دوشر ايسه زيرا بحسب الظاهر اول شئ يدده اولمق دليل ملكيتدر فيه ده اولان ضمير شيئه راجعدر انه ده اولان ضمير ينه اول شيئه راجعدر له ده اولان ضمير منه راجعدر قلبه ده اولان ضمير شاهده راجعدر (والادمى ان علم رقه او كان صغيرا لايعبر عن نفسه فكذلك) واكر اول غيرك يدنده اولان آدمى ايسه اكر رقيق اولديغنى بيلسه ياخود صغير اولسه كندى نفسندن تعبير ايلمكه قادر اولمسه كذلك اول يدنده اولان كسنه نك ملكيدر ديو شهادت ايلسون زيرا رقيق كندو نفسنك يدنده اولمز (ولو فسر للقاضى انه يشهد بالتسامع او بمعاينة اليد لايقبلها) واكر اول شاهد اولان كسنه قاضى اولان كسنه يه تسامع ايله ياخود معاينه يد ايله شهادت ايلديكن تفسير ايلسه اول شاهدك شهادتنى قبول ايلميه الا وقفده تنكيم بيانى كچمشدر يقبلها ده اولان ضمير شهادته راجعدر (ومن شهد انه حضر دفن زيد وصلى عليه قبلت وهو عيان) وشول كسنه كه زيدك دفننه حاضر اولديغنه واوزرينه نماز قلمسنه شهادت ايلسه انك شهادتى قبول اولنور بو ايسه عياندر يعنى دفننه ونمازينه حاضر اولمق موتنه مشاهده ومعاينه در * انه ده اولان ضمير ما قبلنده اولان لفظ منه راجعدر عليه ده اولان ضمير زيده راجعدر

(باب من تقبل شهادته ومن لاتقبل)

بو باب شهادتلرى قبول اولنور وشهادتلرى قبول اولنمز كسنه لرك بيانندهدر (لاتقبل شهادة الاعمى) يعنى اعمى اولان كسنه نك شهادتى قبول اولنمز ابو حنيفه قتنده وامام محمد قتنده تسامع ايله جائز اولان اشياده جائزدر (خلافا لابى يوسف فيما اذا تحملها بصيرا) وامام ابو يوسف ايچون خلاف واردر شول صورتده كه چن اول شهادتى بصير اولديغى حالده تحمل ايلسه اعمى اولديغى حالتده انى ادا ايلمك جائز اولور زيرا اعتبار حالت تحمله در معاينه ايله اولديغيچون (ولا شهادة المملوك والصبى الا ان تحملا حال الرق والصغر وادبا بعد العتق والبلوغ) ودخى مملوك ايله صبينك شهادتلرى قبول اولنمز مكركه مملوك اول شهادتى حال رقده وصغير حال صغرنده تحمل ايدوب رقيق معتق اولدقدنصكره وصغير اولان بلوغدنصكره ادا ايلمش اوله اول زمانده شهادتلرى جائز اولور زيرا حال صغرده وحال رقده ولايتلرى يوقدر و بو ايكى وصف زائل اولديغندنصكره شهادتى تحمل ايلمكه اهل اولورلر (ولا شهادة المحدود فى قذف وان تاب) ودخى سبب قذف ايله حد اولنمش كسنه نك شهادتى قبول اولنمز توبه ده ايدرسه زيرا حق تعالى حضرتلرى محصناتى قذف ايدنلرك حقنده (ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا) بيورمشلر وآيت كريمه نك اولى (والذين يرمون المحصنات ثم لم يأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا) در امام شافعى قتنده توبه ايدرسه شهادتى قبول اولنور زيرا حق سبحانه وتعالى حضرتلرى ذكر اولنان آيتك آخرنده (الا الذين تابوا)

بيورمشلردر (الا ان حد كافرا ثم اسلم) يعنى سبب قذف ايله حد اولنمش كسنه نك شهادتى قبول اولنمز الا چن كافر اولديغى حالده حد اولنسه صكره اسلامه كلسه اول حينده شهادتى قبول اولنور لان الاسلام يجب ما قبله در (ولا الشهادة لاصله وان علا وفرعه وان سفل) ودخى كندو اصلنه يعنى والدنه وان علا والدندن اعلا اولسه يعنى والدك والدى فرعنه يعنى اوغلنه وان سفل واكر اوغلندن اسفل اولسه يعنى اوغلنك اوغلنه شهادتى قبول اولنمز (وعبده ومكاتبه ومن احد الزوجين للاخر) ودخى كندو عبدنه وعبد كندو سيدنه ومكاتبنه وايكى زوجك برى اول برآخره شهادتلرى قبول اولنمز زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم بيوررلر (لاتقبل شهادة الولد لوالده ولا الوالد لولده ولا المرأة لزوجها ولا الزوج لامرأته ولا العبد لسيده ولا المولى لعبده ولا الاجير لمستأجره) زيرا بابا اوغل ما بيننده اولان منافع متصله در بو اجلدن مذكورلره زكاة دفع ايلمك جائز اولمدى وعبد وزوج ومكاتب ما بينلرنده اولان منافع دخى متصله در بو تقدير جه كندو نفسلرينه شهادت ايلمش اولورلر (والشريك لشريكه فيما هو من شركتهما) ودخى شريكك كندو شريكنه شهادتى قبول اولنمز كندو شركتلرينه متعلق اولان شيلرده زيرا منفعت اول برشريكه عائددر اما كندو شركتلرينه متعلق اولميان شيلرده برى برينه شهادتلرى مقبوله در * شريكه ده اولان ضمير شريكه راجعدر شركتهماده اولان ضمير تثنيه شريكينه راجعدر (ولا شهادة المخنث الذى يفعل الردى) ودخى كندويى نسايه تشبيه ايدوب كندويه فاحشه ايتديرن مخنثك شهادتى قبول اولنمز زيرا فاسق قسمندندر (والنائحة والمغنية) ودخى نائحه ايله مغنيه نك شهادتلرى قبول اولنمز نائحه اول خاتونه ديرلركه غيريلر ميتنده رفع صوتله محاسن ميته متعلق نيچه شيلر سويلر مغنيه شول خاتوندركه آلات لهو ايله ياخود آلاتسز اجنبيلره تغنى ايدندر زيرا خاتونلرك مجرد رفع صوتى تغنى ونوح ايله اولمسى بالطريق الاولى در (والعدو بسبب الدنيا على عدوه) ودخى دنيا سببيله اولان عدوك عدوسنه شهادتى قبول اولنمز يعنى چن ايكى رجلك بيننده امور دنيا ايچون عداوتلرى اولسه اول بررجلك اول برآخر اوزرينه شهادتى جائز دكلدر (ومدمن الشرب على اللهو) ودخى لهو اوزره يعنى آلات لهو ايله شرب خمره مدمن اولان كسنه نك شهادتى قبول اولنمز زيرا دينده حرام اولان شيئى ارتكاب ايلمشدر (ولا بشارب الخمر بدون اللهو لانه ارتكب محرما) لهوسز شارب خمر اولانك دخى شهادتى مقبول اولمز زيرا حرامى ارتكاب ايتمشدر (ومن يلعب بالطيور او بالطنبور) ودخى انواع طيور ايله وطنبور ايله لعب ايلين كسنه نك شهادتى قبول اولنمز زيرا اوقاتى لهو ايله تضييع ايلديكى اجلدن * مصنفك لعب ديمسنده اشارت واردركه كندو اونده استيناس ايچون بعض كوكرچن اتخاذ ايدوب تربيه ايلسه مباح اولور وحرام اولمز (او يغنى للناس) وياخود لهو ولعب ايله ناسى جمع ايدوب انلره تغنيسن اشتديرن مغنينك شهادتى قبول اولنمز حرام اولانى ارتكاب ايلديكى اجلدن (او يلعب بالنرد او يقامر بالشطرنج او تفوته الصلاة بسببه) معلوم اوله كه نرد ايله مجرد لعب مطلقا حرامدر ومسقط شهادتدر زيرا نبى عليه السلامدن (من لعب بالنرد فقد عصى ابا القاسم) حديث شريفى وارد اولمشدر اما شطرنج ايله لعب ايلمه نك شهادتى مسقط اولمسى اوچ شرطله مشروطدر برى مدمن اولمقدر * وايكنجيسى قمار ايله اوينمقدر * اوچنجيسى صلاتى تفويت ايلمكدر امدى بو اوصاف ايله شهادتلرى قبول اولنمز اما بو اوصاف ثلاثه نك برى اولمسه شهادتى رد اولنمز زيرا عقله دائر برشيدر و بو اجلدن امام شافعى قتنده جائز اولدى * تفوته ده اولان ضمير لاعبه راجعدر بسببه ده اولان ضمير شطرنجه راجعدر (او يرتكب ما يوجب الحد) وياخود حده موجب اولان شيئى ارتكاب ايدنك دخى شهادتى قبول اولنمز زيرا حده موجب اولان كبائردندر (او يأكل الربا) ودخى ربا اكل ايلين كسنه نك شهادتى قبول اولنمز كبائردن اولديغى اجلدن (او يدخل الحمام بلا ازار) ودخى حمامه ازارسز يعنى فوطه سز داخل اولان كسنه نك شهادتى قبول اولنمز زيرا كشف عورت حرامدر (او يفعل ما يستخف به كالبول والاكل على الطريق) وياخود كندويه استخفاف ويرن شيئى ايشلسه مثلا طريقده بول ايلمك كبى ودخى طريقده اكل ايلمك كبى انك دخى شهادتى قبول اولنمز زيرا اكل على الطريق وبول على الطريق شهادتى مسقطدر (او يظهر سب السلف) وياخود سلف يعنى اصحاب كزين وسادات تابعين رضى الله عنهم سبنى اظهار ايليه انك دخى شهادتى قبول اولنمز

(وتقبل الشهادة لاخيه وعمه) يعنى آدمك كندو قرنداشنه وعمیسنه شهادت ایلسی قبول اولنور غیرمتهم
اولدقلری ایچون (ومحرمه رضاعا اومصاهرة) ودخی رضاع جهتندن یاخود مصاهره مثلا كندو زوجه سنك
اناسی وزوجه سنك قوعی ودخی كندو قزینك زوجی وباباسنك زوجه سی واوغلنك زوجه سی كبی
اولان محرملرك شهادتلری قبول اولنور غیرمتهم اولدقلری ایچون (وشهادة اهل الاهواء الا الخطابیة) ودخی
اهل اهوا اولان كمسنه لرك شهادتلری قبول اولنور زیرا بونلرا عتقاد حیثیتندن فاسقلردر و بو حیثیتدن
فاسق اولملری ارتكاب كذبه مانعدر بواجلدن شهادتلری قبول اولندی اهل اهوادن مراد صاحب
بدعت اولنلردرو بونلرك اصوللری التی بلوك طائفه در* اوّلكیسی خارجیلردر* ایكنجیسی رافضیلردر*
اوچنجیسی جبریلردر* دردنجیسی قدریلردر* بشنجیسی مشبهلردر* التنجیسی معطللردر و بوالتینك
هر بری اون ایكی قسمه منقسمدر ضرب طریقیله جمله سی یتمش ایكی قسم اولور الاخطابیه اولان طائفه نك
شهادتلری قبول اولنمز و بوطائفهٔ خطابیه رافضیلردن بر فرقه در ابو الخطاب محمد بن وهب الاجدع
نام كمسنه یه منسوبلردر وبوطائفه نك مذهب واعتقادلری بودر كه مدعی اولان چن قتلرنده دعواسی حق
اولدیغنه یمین ایلسه اول شهادتی تجویز ایدرلرودیرلركه مسلم اولان كمسنه كذب سویلمز بوخصلت ایچون
شهادتلری قبول اولنمدی (والذمی علی مثله) یعنی ودخی ذمینك شهادتی كندو مثلنه جائز ومقبولدر زیرا
حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ذمیلرك شهادتلرینی بری برلرینه تجویز بیورمشلردر مثله ده اولان ضمیر
ذمی یه راجعدر (وان اختلفا ملة) یعنی ذمیلرك كندو مثللرینه شهادتلری مقبوله در واكرملت جهتندن
مختلف اولورایسه ده مثلا نصرانینك یهودا وزرینه ویهودینك نصرانی اوزرینه شهادتی جائزه ومقبوله در
زیرا الكفر كله ملة واحده در (وعلی المستأمن دون عكسه) یعنی ودخی ذمینك مستأمن اوزرینه
شهادتی قبول اولنور عكسی دكل یعنی مستأمنك ذمی اوزرینه ولایتی یوقدر (والمستأمن علی مثله ان كانا
من دار واحدة) ودخی مستأمنك كندو مثلنه یعنی مستأمنه شهادتی قبول اولنور لكن ایكیسی
دار واحددن اولسه لرواكردارلری مختلف اولسه شهادتلری قبول اولنمز زیرا دارك اختلافی ولایتی قطع ایدر
(وعدو بسبب الدین) ودخی دین سببیله اولان عدوك شهادتی قبول اولنور غیرمتهم اولدیغی اجلدن
(ومن الم بصغیرة ان اجتنب الكبائر وغلب صوابه) وشول كمسنه كه صغیره یه المام ایلیه یعنی ارتكاب ایلیه
شهادتی قبول اولنور واكركبائرك كلیسندن اجتناب ایدوب صوابی خطاسنه غالب اوله یعنی حسناتی
سیأتی اوزرینه غالب اولورسه حدعدالتده صحیح بودر* كبائرده اولان ضمیر كبائره راجعدر صوابه ده
اولان ضمیر من الم یه راجعدر (والاقلف) ودخی اقلف اولان یعنی سنتسز غیرمختون اولان كمسنه نك
شهادتی قبول اولنور (والخصی) ودخی خصی اولان یعنی ایكی خصیه سی چقمش كمسنه نك شهادتی
قبول اولنور (وولد الزنا والخنثی) ودخی ولد زنا ایله خنثانك شهادتی قبول اولنور خنثی اولان اكر مشكل
دكل ایسه شهادتنك قبول اولنمسنده اشكال یوقدر واكر مشكل ایسه شهادت خصوصنده احتیاطا
امرأه قیلنور كندو سیله برامرأه دخی اولورسه رجل مقابله سنده عداولنور (والعمال) عمال جمع عامل در
اول انواع صدقات وجزیه وخراجی جمع ایدن كمسنه لردر یعنی عمالك دخی شهادتلری قبول اولنور زیرا
عمللری فسق دكلدر لكن اوضاع شرعیه اوزره اولسه بوتقدیرجه بوزمانده شهادتلری قبول اولنمز زیرا
ظلمدن خالی دكللردر امام ابواللیث دیمشدركه اكر عامل عمر بن عبد العزیز كبی واكابكزر اولورسه شهادتی
مقبوله اولور واكریزید كبی اولورسه شهادتی مقبوله اولمز (والمعتق لمعتقه) ودخی عتق اولنمش كمسنه نك
كندو معتقنه شهادتی قبول اولنور عكسی دخی قبول اولنور تهمت اولمدیغی اجلدن (والمعتبر حال الشاهد
وقت الاداء لا التحمل) یعنی حال شاهدده معتبر اولان شهادتی ایلمه نك وقتیدر شهادتی تحمل ایلمه نك وقتی
دكلدر زیرا شهادت ایله عمل اولنمق والزام اولنمق حالت اداده واقع اولور (ولو شهدا ان اباهما اوصی الی زید
وزید یدعیه قبلت وان انكر فلا) واكر بر میتك ایكی اوغلو بابالری زیدی وصی ایلدیكنه شهادت ایلسه لر
وحال بوكه زید دخی وصی اولدیغنی دعوی ایلسه اول ایكی اوغلك شهادتلری قبول اولنور وقیاس
قبول اولنمق ایدی زیرا بیان اولنمشیدیكه فرعك اصله شهادتی جائز دكلدر واكر زید وصی اولدیغنی

انكار ایدرسه شهادتلری قبول اولنمز (ولو شهدا ان اباهما الغائب وكله لا تقبل وان ادعاه)
واكر بر رجلك ایكی اوغلو غائب اولان بابالری زیدی فلان كمسنه ده اولان دینك قبضنه وكیل
ایلدیكنه شهادت ایلسه لر شهادتلری قبول اولنمز واكر زید وكیل اولدیغنی ادعا ایلسه ده زیرا
قاضی اولان كمسنه غائب ایچون وكیل نصب ایلمكه قادر دكلدر (ولو شهدا دائنا میت انه اوصی الی زید
وهو یدعیه قبلت) واكر بر میتك ایكی دائنی یعنی بزم مدیونمز اولان فلان میت زیدی وصی ایلدی دیو شهادت
ایلسه لروحال بوكه زید اول وصی اولمقلغی ادعا ایلسه اول ایكی دائنك شهادتلری قبول اولنور (وكذا لو شهد
مدیوناه او من اوصی لهما او وصیاه) مدیونا شهدنك فاعلی واقع اولمشدر ونون اضافت ایچون حذف اولنمشدر
ومن محلا مرفوعدر فاعلك اوزرینه معطوفدر وصیاه لفظا مرفوعدر ینه فاعله معطوفدر ونون اضافت
ایچون حذف اولنمشدر یعنی ودخی بر میتك ایكی مدیونی یاخود كندو وصیت ایلدیكی ایكی كمسنه یاخود
كندینك ایكی وصیسی اولان كمسنه لر زیدی وصی ایلدیكنه شهادت ایلسه لر شهادتلری قبول اولنور
وقیاس جائز اولمقدرز یرا مذ كورلره بوشهادتده منفعت واردر مدیوناه ده اولان ضمیر میته راجعدر
وصیاه ده اولان ضمیر كذلك اكا راجعدر (ولا تقبل الشهادة علی جرح مجرد وهو ما یفسق به من غیر ایجاب
حق للشرع او للعبد نحو هو فاسق او آكل الربا او انه استأجرهم) جرح مجرد اوزرینه شهادت قبول اولنمز
وجرح مجرد شول شیدركه آدم آنك سببی ایله فاسق اولور شرعه یاخود عبده حق ایجاب ایلمكسزن مثلا
مدعی علیه اولان كمسنه اول مدعینك شاهدی حقنده بونلر فاسقلردر یاخود بونلر آكل ربادر یاخود بونلری
اجاره ایله طوتدیلر دیمك كبی وجرح مجرد اوزره شهادت قبول اولنمدیغی فسق مجرد حكم تحتنه داخل اولان
اشیادن دكلدر و قاضی اولان كمسنه طائفهٔ مسلمینك عیبلرینی ستر ایلمك ایله مأموردر واول بینه یی استماع ایلمه ده
هتك حرمات واشاعهٔ فاحشه واردر و اول ایسه حرامدر الا لكن اول بینه نك استماعی حق شرعه یاخود حق
عبده متضمن اولسه اولزمانده قبول اولنور به ده اولان ضمیر جرح مجرده راجعدر (وتقبل علی اقرار المدعی
بفسقهم وعلی انهم عبید او محدودون فی قذف او شارب خمر او قذفه او شركاء المدعی او انه استأجرهم لها بكذا
او اعطاهم ذلك من مالی عنده او انی صالحتهم بكذا او دفعته الیهم علی ان لا یشهدوا علی فشهدوا) یعنی مدعی
اولان كمسنه اول شاهدلرك فاسق اولدقلرینه اقرار ایلدیكنه شهادت ایلسه قبول اولنور ودخی عبید
اولدقلرینه و یاخود قذفده محدود اولدقلرینه و یاخود شارب خمر اولدقلرینه و یاخود قذف ایدیجیلر
اولدقلرینه و یاخود مدعینك شریكلری اولدقلرینه یاخود مدعی آنلری فلان مقداره شهادت ایچون
اجاره یه طوتدی واول اجاره اقچه سن بنم كندو یانمده اولان اقچه دن ویردی یاخود بن انلری فلان مقداره
مصالحه ایلدم واول مقداری انلره بنم اوزریمه شهادت ایلمك ایچون دفع ایلدم عمل ایتمیوب شهادت ایلدیلر
زیرا بو صورتلرك بعضیسنده حق شرع واردر بعضیسنده حق عبد وار بواجلدن بو محللرده شهادت
قبول اولنور * وجمله بو مسائلده اولان ضمیر جمع شاهدلره راجعدر لها ده اولان ضمیر شهادته راجعدر
دفعته ده اولان ضمیر بكذا ده اولان مقداره راجعدر (ومن شهد ولم یبرح حتی قال اوهمت بعض شهادتی
قبل ان كان عدلا) وشول كمسنه بر مجلسده قاضی حضورنده شهادت مجلسندن زائل اولمسه بر خصوص
ایچون شهادت ایدوب واول شهادت مجلسندن زائل اولمیوب تا كیم بن شهادتمده ایهام وخطا ایلدم
دیمجیه دكین یعنی شهادتمده زیاده لك یاخود نقصان ایلدم دیسه اول شاهد عدل ایسه شهادتی
قبول اولنور زیرا شاهدلره كاهیده واقع اولوركه مجلس شرعده غلط ونسیانه مبتلا اولورلر مجلس شرعده
اولان مهابتدن اوتری

(باب الاختلاف فی الشهادة)

بو باب شهادتده واقع اولان اختلافی بیان ایدر شهادتك دعوایه موافق اولمسی شرطدر یعنی شهادتك دعوایه
معناده موافق اولمسی شرطدر لفظده دكلدر زیرا دعوانك تقدم اولنمسی عبد حقنده شهادتك قبول اولنمسنه
شرطدر مثلا بر كمسنه بر كمسنه نك اوزرینه بو شیئی بندن غصب ایلدی دیو دعوی ایلسه وغصب ایلدیكنه
شاهد احضار ایلسه بریسی غصب ایلدیكنه شهادت ایلسه واول آخر شاهد مدعی علیهك غصب ایلدیكنه

اقرار بنه شهادت ایلسه قبول اولنور (شرط موافقة الشهادة للدعوى فلوادعى دارا شراء او ارثا وشهدا بملك مطلق ردت) یعنی چون برکسنه برکسنه نك اوزرینه برداری شرا یاخود ارث طریقیله مالك اولدیغنه دعوی ایلسه بو خصوص ایچون شاهدلر احضار اولنوب استشهاد اولندقلرنده ملك مطلقه شهادت ایلسه لر شهادتلری رد اولنور زیرا ادعا اولنان شیدن زیاده ایله شهادت ایلدیلر زیرا مدعی اولان کمسنه حادث ادعا ایلدی وشاهدلر ایسه ملك قدیمه شهادت ایلدیلر بو ایسه مختلفدر زیرا ملك مطلق اصلدن ثابت اولمغه ملك مقیددن زیاده در سبب ایله اولان ملك سببك وقتنه مقتصردر دعوی ایدن مدعی سبب ایله اولان مالکی دعوی ایلدی شاهدلر ایسه ملك مطلقه شهادت ایلدیلر اول اجلدن رد اولنور (وفی عکسه تقبل) یعنی چون مدعی برملك مطلق ادعا ایلسه وشاهدلر برملك مقید شهادت ایلسه لر شهادتلری قبول اولنور زیرا ادعا اولنان شیدن اقل ایله شهادت ایلدیلر (وکذا شرط اتفاق الشاهدین لفظا ومعنى) وکذلك شاهدلرك لفظده ومعناده اتفاق اولنمسی شرط اولندی امام ابو حنیفه قتنده وامامین قتنده یالکز معناده موافقت اولنمسی کفایت ایدر (فلا تقبل لوشهد احدهما بالف او مائة او طلقة والاخر بالفین او بمائتین او بطلقتین اوثلاث وعندهما تقبل على الاقل) چونکه شهادتده اتفاق لفظ واتفاق معنی شرط اولدی امدی ایکی شاهدك بریسی بو آدمك بو آدمده بیك درهمی واردر دیو شهادت ایلسه یاخود یوز درهمی واردر دیو شهادت ایلسه یاخود خاتونی طلقهٔ واحده ایله تطلیق ایلدیکنه شهادت ایلسه اول بریسی ایکی بیك درهمی واردر دیو شهادت ایلسه یاخود ایکیوز درهمی واردر دیو شهادت ایلسه یاخود خاتونی ایکی طلاق یاخود اوچ طلاق ایله تطلیق ایلدیکنه شهادت ایلسه شهادتلری قبول اولنمز زیرا شهادتده اختلافلری واقع اولمشدر امامین قتنده اقلده قبول اولنور زیرا اقلده اتفاق ایلدیلر وبریسی اول زیاده لك ایله منفرد اولدی امدی اتفاق ایلدکاری صورت ثابت اولور (ولوشهدا احدهما بالف والاخر بالف ومائة والمدعى یدعی الاکثر قبلت على الالف اتفاقا) واکر ایکی شاهدك بری بیك درهمه شهادت ایلسه واول بری بیك یوز درهمه شهادت ایلسه وحالبوکه اول مدعی اولان کمسنه اکثر اولان مقداری دعوی ایلسه اتفاق علما ایله انجق الفده قبول اولنور زیرا شاهدلك ایکیسی دخی لفظا ومعنا بیکده اتفاق ایلشلردر (وکذا مائة ومائة وعشرة) یعنی وکذلك چون ایکی شاهدك بری یوز درهمه وبری یوز اون درهمه شهادت ایلسه لر شهادتلری یوزده قبول اولنور (وطلقة وطلقة ونصف) یعنی وکذلك چون ایکی شاهدك بری برطلقه تطلیق ایلدیکنه وبری برطلقه ونصف طلقه تطلیق ایلدیکنه شهادت ایلسه شهادتلری طلقهٔ واحده ده قبول اولنور ایکیسنك طلقهٔ واحده یه اتفاقلری اولدیغیچون (ولوشهدا بالف او بقرض الف وقال احدهما قضى منها کذا قبلت على الالف) واکر ایکی شاهد برآدمك اوزرینه بیك درهم دین ایله یاخود قرض ویرلمش بیك درهمه شهادت ایلسه لر وبو ایکی شاهدك بری شهادتندنصکره ذکر اولنان بیکدن برمقداریی قضا ایلدی یعنی ادا ایلدی دیسه اول شهادت بیك درهمه قبول اولنور زیرا ایکیسنك اتفاقی اوزرینه در منهاده اولان ضمیر الفه راجعدر (لا على القضاء مالم یشهد به آخر) یعنی اول بیك درهمدن مدیون بشیوزی قضا ایلدیکنه شهادتی قبول اولنمز مادامکه برشاهد آخر اول بشیوزی قضا ایلدیکنه شهادت ایلمیه وابو یوسفدن برروایتده بشیوزدرهمه قضا اولنور بهده اولان ضمیر قضایه راجعدر (وینبغى لمن علمه ان لا یشهد حتى یقر المدعى به) یعنی اول قضا اولنان دینك مقدارینی بیلان آدمه لایقدرکه شهادت ایلمیه اول مدعی اولان کمسنه اول بعضك قبضنه اقرار ایلمینجه ٭ علمه ده اولان ضمیر قضا اولنان بعضه راجعدر بهده اولان ضمیر بنه بعضه راجعدر (ولوشهدا بقتله زیدا یوم النحر بمکة وآخران بقتله ایاه فیه بکوفة ردتا) واکر ایکی شاهد مکهٔ مکرمه ده نحر کوننده عمرولك زیدی قتل ایلدیکنه شهادت ایلسه لر ایکی شاهد دخی عمرولك زیدی نحر کوننده کوفه ده قتل ایلدیکنه شهادت ایلسه لر اول ایکی فریقك شهادتلری رد اولنور زیرا ایکی فریقك بری کاذبدر على التحقیق واول فریق آخر برندن اولی دکلدر ٭ ایکی یرده بقتله ده اولان ضمیرلر مقدر اولان عمروه راجعدر ایاه ده اولان ضمیر زیده راجعدر فیه ده اولان ضمیر یوم النحره راجعدر (فان قضى باحدیهما اولا بطلت الاخیرة) یعنی اکر قاضی اولان کمسنه اول اوّلکی بینه ایله ایکنجی بینه

گلمزدن

گلمزدن مقدم قضا ایلسه صکره کلان بینه یعنی ایکنجیسی باطل اولور زیرا اوّلکی شاهدلر ایله حکم لاحق اولدی قضاء اول ضمنا ثانی یی ابطال ایلدی چونکه زید مکه ده قتل اولندیغنه حکم اولندی غیری یرده اولنمدیغنه قضا اولمشدر زیرا شخص واحد ایکی موضعده قتل اولنمق ممکن دکلدر باحدیهماده اولان ضمیر تثنیه ایکی بینه نك برینه راجعدر (ولوشهدا بسرقة بقرة واختلفا فی لونها قطع) واکر شاهد اولان کمسنه لر برکسنه نك اوزرینه بقره سرقه ایلدیکنه شهادت ایلسه لر واول بقره نك رنکنده اختلاف ایلسه لر مثلا شاهدلك بری سیاهدر وبری صاریدر دیسه اول سارقك یدی قطع اولنور ابو حنیفه قتنده لونهاده اولان ضمیر بقره یه راجعدر (وان اختلفا فی الذکورة والانوثة لا) واکر اول سرقه اولنان بقره نك شاهدلری ارککدر دیشیدر اولمسنده اختلاف ایلسه لر یعنی شاهدلك بری ذکردر دیسه وبری انثادر دیسه اول سارقك یدی قطع اولنمز (وعندهما لا یقطع فیهما) واما مین قتنده ایکی صورتده دخی قطع لازم اولمز زیرا مشهود فیه ده اختلاف واقع اولمشدر (وفی الغصب لا تقبل اتفاقا) وغصب صورتنده شهادت قبول اولنمز مثلا ایکی شاهدك بری غصب ایلدیکی بقره آق ایدی دیسه وبری سیاه ایدی دیسه اتفاق علما ایله شهادتلری قبول اولمز زیرا غصب غالبا نهارده واقع اولور بو تقدیرجه اشتباه واقع اولمز اشتباه واقع اولمیجق شهادتلری قبول اولنمدی (ولوشهد واحد بالشراء او الکتابة بالف والاخر بالف ومائة ردت) یعنی چون ایکی شاهدك بری زید بو عبدی فلان کمسنه دن بیك درهمه اشترا ایلدی دیو شهادت ایلسه واول بری بیك یوز درهمه اشترا ایلدی دیو شهادت ایلسه یاخود بری زید بو عبدی بیك درهم اوزرینه مکاتب ایلدی واول بری بیك یوزدرهم اوزرینه مکاتب ایلدی دیو شهادت ایلسه ایکیسنك بیله شهادتلری مردود اولور زیرا عقد واحده اتفاق ایلمشلردر (وکذا العتق على مال) وکذلك مال اوزرینه عتق اولنان عبدده شهادت رد اولنور مثلا عبد اولان کمسنه مولام بنی بیك درهم اوزرینه اعتاق ایلدی دیو ادعا ایلسه ومولی بیك ایله یوز درهم اوزرینه اعتاق ایلدم دیو دعوی ایلسه وهر بری مدعاسنه بینه احضار ایلسه لر رد اولنور (والصلح عن قود والرهن والخلع) یعنی وکذلك صلح عن قودده شهادت رد اولنور مثلا ولی المقتول ایله قاتل قوده مستحق اولمشیکن قاتل قوددن عفو اولنمق ایچون برمقدار اوزرینه صلح اولسه لر ولی المقتول اولان کمسنه بیك ایله یوز اوزرینه صلح اولدق دیدیکنه بینه کتورسه ایکیسنك بینه سی رد اولنور وکذلك رهنده رد اولنور مثلا راهن اولان کمسنه بیك درهمه رهندر دیو بینه کتورسه مرتهن بیك یوزدرهمه بینه کتورسه شاهدلری رد اولنور وکذلك خلعده رد اولنور مثلا زوج ایله زوجه بدل خلعك مقدارنده اختلاف ایلسه لر وهر بریسی دعواسنه مطابق بینه کتورسه رد اولنور (ان ادعى العبد والقاتل والراهن والمرأة) بو ذکر اولنان صورت متعدده ده شهادتنك قبول اولنمسی چون دعوی بو ذکر اولنان اربعه نك طرفندن اولسه زیرا جمله سنده مراد اثبات عقددر اول ایسه مختلف فیه در بو اجلدن شهادت قبول اولنمدی (وان ادعى الاخر کان کدعوى الدین) واکر دعوی اول بر آخردن اولسه یعنی ذکر اولنان اربعه نك مقابله سنده اولان اربعه دن اولسه یعنی مال عبدی مولی عتقده وولی مقتول صلح عن قودده ومرتهن رهنده وزوج خلعده دین دعواسی کبی مثلا مولی اولان کمسنه عبدینك بیك درهمه اعتاق اولنمسن ادعا ایلسه وعبد بشیوزدرهمه معتق اولدیغنه دعوی ایلسه ودخی ولی قصاص اولان کمسنه بیك درهمه صلح اولدیغن دعوی ایلسه وقاتل اولان کمسنه بشیوزدرهمه صلح اولدیغن دعوی ایلسه وایکی صورتده کذلك دین دعواسی کبی اولور یعنی دین اقل اوزره ثابت اولور نتکیم دین دعواسنده بیان اولنمشیدی (والاجارة کالبیع عند اول المدة) ودخی اجاره بیع کبیدر اول مدت قتنده یعنی چون دعوای اجاره اول مدت اجاره دن اول معقود علیهك استیفاسندن اول اولسه وشاهدلر شهادتده اختلاف ایلسه لر شهادتلری قبول اولنمز نتکیم بیعده اختلاف قتنده صحیح اولمز (وکالدین بعدها) یعنی واکر دعوی مدت کچدکدنصکره ومنافعك استیفاسندنصکره اولسه دین کبی اولور یعنی اقلی اوزره ثابت اولور بعدهاده اولان ضمیر مدته راجعدر (وفی النکاح تقبل بالالف استحسانا ولا فرق فیه بین دعوى الاقل او الاکثر وقالا ردت فیه ایضا) ودخی شهادت نکاحده اول الف ایله استحسانا قبول اولنور مثلا زوج اولان کمسنه تزوج ایلدیکی

خاتونك مهری بيك درهمه دیو ادعا ایلسه و بینه كتورسه زوجه سی اولان ایكی بیك درهمه تزوج ایلدی
دیو ادعا ایدوب بینه كتورسه بیكه قبول اولنور زیرا ایكیسنك شهادتی اقلده متفقدر وفرق بوقدر مدعی
اولان كمسنه استرسه اقلی دعوی ایلسون استرسه اكثری دعوی ایلسون وامامین دیدیلركه نكاحده
شهادت رد اولنور بیعده رد اولندیغی كبی و بوقیاسدر زیرا جانبیندن مقصود اولان عقددر بوتقدیرجه
بیع كبی اولدی فیه ده اولان ضمیر بیعه راجعدر (ولابد من الجر فی شهادة الارث بان یقول الشاهد مات
وتركه میراثا للمدعی اومات وهذا ملكه اوفی یده) یعنی ارثه متعلق اولان شهادتده جر لابددر كه شهادتده
فلان كمسنه وفات ایلدی ومدعی ایچون میراث ترك ایلدی دیه یاخود فلان كمسنه وفات ایلدی و بوشیٔ
انك ملكیدر یاخود بوشیٔ عند الموت انك یدنده ایدی یاخود كندی مقامنه قائم اولان كمسنه نك یدنده ایدی
دیه زیرا عند الموت اكر یدی ید ملك ایسه اول ظاهردر واكر یدی ید امانت ایسه ظاهردر زیرا امانت
عند الموت ید ملكه منقلب اولور ضمان واسطه سیله امدی اول حینده اثبات ید اثبات ملكدر ملكه ده
اولان ضمیر مات نك تحتنده اولان فاعله راجعدر وفی یده ده اولان ضمیرده اكا راجعدر (خلافا لابی یوسف)
بو مسئله ده ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا جری اشتراط ایلمز (فان قال كان هذا الشیٔ لاب المدعی اعاره
من ذی الید اواودعه ایاه قبلت بلا جر) یعنی شاهد اولان كمسنه بوشیٔ مدعینك باباسنكدر وذوالید او لان
كمسنه یه عاریه طریقیله وضع ایلشدی یاخود ذوالید اولان كمسنه اول شیٔی بو مدعینك باباسندن ودیعه
طریقیله المشیدی دیو دعوای شهادت ایلسه جرسز قبول اولنور اودعه ده اولان ضمیر شیٔه راجعدر
(وان شهدا ان هذا الشیٔ كان فی ید المدعی منذ كذا ردت) واكر ایكی شاهد اولان كمسنه لر تحقیق بوشیٔ فلان
تاریخده مدعینك یدنده ایدی دیو شهادت ایلسه لر شهادتلری رد اولنور مثلا بر رجل بر رجلك یدنده اولان
داری بونم دارمدر دیو دعوی ایدوب بینه كتورسه شاهدلر دخی اداء شهادت ایلدكارنده بز بو داری بر سنه دن
یاخود بر آیدن مقدم بو مدعینك یدنده اولدیغنه شهادت ایدرز دیسه لر حالبوكه وقت دعواده ذكر اولنان
مدعینك یدنده اولسه شهادتلری قبول اولنمز زیرا مجهول واقع اولمشدر (وان شهدا انه كان ملكه قبلت)
واكر شاهدان اولان كمسنه لر بوشیٔ مدعینك ملكی ایدی دیو شهادت ایلسه لر شهادتلری قبول اولنور
بو ایسه ظاهردر * انه ده اولان ضمیر شیٔه راجعدر ملكه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (ولو اقر المدعی علیه
انه كان فی ید المدعی امر بالدفع الیه وكذا لو شهدا باقراره بذلك) واكر مدعی علیه اولان كمسنه بوشیٔ مدعینك
یدنده ایدی دیو اقرار ایلسه مدعی علیه اولان كمسنه اول شیٔی مدعی یه دفع ایلمكه امر اولنور وكذلك شاهدلر
مدعی علیهك اوزرینه بوشیٔ مدعینك یدنده ایدی دیو اقرار ایلدیكنه شهادت ایلسه لر اول شیٔی مدعی یه
دفع ایلمكه امر اولنور زیرا شهودیه اولان اقراردر اقرار ایسه معلومدر واول مقر بهك مجهول اولمسی
اقرار نك صحتنه مانع دكلدر * انه ده اولان ضمیر شیٔه راجعدر الیه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر باقراره ده
اولان ضمیر ینه مدعی یه راجعدر

(باب الشهادة علی الشهادة)

مصنف رحمه الله بو بابده شهادت اوزرینه واقع اولان شهادتك احوالنی بیان ایدر (تقبل فی غیر حد وقود
وان تكررت) یعنی شهادت اوزرینه شهادت حدودك وقودك غیریسنده استحسانا قبول اولنور اكر اول
شهادت مكررده واقع اولورسه قیاس قبول اولنمق ایدی شبهه نك زیاده ممكن اولدیغی اجلدن لكن ناسك اكا
احتیاجلری اولدیغیچون اول شاهدلرك موتلریله یاخود غیبتلریله عجز ظاهر اولدیغی اجلدن قبول اولندی
حقوق آدمیین ضایع اولمق ایچون واكر اول شهادت بحسب الظاهر مكررده واقع اولدیسه *
فقیه ابو اللیث كتابنده شهادة علی الشهاده كتاب القاضی الی القاضی ده وحد زناده وسرقه ده وقصاصده
وقذفده وحد شرب خمرده قبول اولنمز دیو تصریح ایلمشدر (وشرط لها تعذر حضور الاصل بموت اومرض
اوسفر) یعنی شهادت اوزرینه شهادت اول شاهد اصلك مجلس حكمه موت سببیله یاخود مرض سببیله
یاخود سفر سببیله حاضر اولمسی تعذر اولمسی شرط اولنمشدر یعنی مادامكه بو اوچ نسنه نك بری موجود اولیه
اول فرعك شهادتی قبول اولنمز لها ده اولان ضمیر شهادة علی الشهاده یه راجعدر (وان یشهد علی كل اصل

اثنان) ودخی شهود اصلك هر برینك برینه ایكی شاهد شهادت ایلمك شرط اولنمشدر (لا تغایر فرعی الشاهدین)
یعنی اصل شاهدلك فرعلری بری اصل آخرك فرعلرینه مغایر اولمسی یعنی غیر اولمسی شرط دكلدر مثلا ایكی رجل
اصل شاهدك بری ایچون شهادت ایلسه لر بعده بعینه اول بر اصل شاهد ایچون دخی انلر شهادت ایلسه لر
ابو حنیفه قتنده قبول اولنور شاهد اصلك هر بری ایچون بشقه ایكی شاهد اولمسی لازمدر (وصفتها
ان یقول الرجل الاصل اشهد علی شهادتی انی اشهد بكذا و یقول الفرع عند الاداء اشهد ان فلانا اشهدنی
علی شهادته بكذا وقال لی اشهد علی شهادتی به) یعنی شهادت اوزرینه شهادت اولنمسنك صفتی
اول اصل اولان شاهد فرع اولان شاهده اشهد علی شهادتی انی اشهد بكذا یعنی فلان شیٔه فلان منوال
اوزره شهادت ایلدیكمه شهادت ایله دیه واول فرع اولان كمسنه عند الاداء اشهد ان فلانا اشهدنی
علی شهادته بكذا وقال لی اشهد علی شهادتی به یعنی بن شاهدلك ایدرمكه تحقیقا فلان كمسنه فلان شیٔه
شهادته بنی شاهد قیلدی و بكا دیدیكه فلان معنایه شهادتم اوزرینه شهادت ایله و بعض مشایخ
بو شهادتی ادا ایلمنك بیانده زیاده ونقصانلری واقع اولمشدر لكن بو كیفیت كمال ملاحظه ده در (ویصح
تعدیل الفرع اصله) یعنی فرع اولان شاهد اصل اولان شاهدی تعدیل ایلمك صحیحدر زیرا اهل تزكیه دندر
(واحد الشاهدین الاخر) وایكی شاهدك بریسی اول آخری تعدیل ایلمك صحیحدر بو دخی اهل تزكیه دن
اولدیغیچون (فان سكت عنه جاز) واكر اول فرع اولان كمسنه اول اصلك تعدیلندن ساكت اولوب
تعدیل ایلمسه فرعك اصل اوزرینه شهادتی جائزدر عنه ده اولان ضمیر تعدیله راجعدر (ونظر فی حاله
عند ابی یوسف وقال محمد ترد شهادته) وقاضی اولان كمسنه اول اصیل اولان شاهدك حالنه نظر ایلر
اكر حضورنده اصلك عدالتی ثابت اولورسه اول فرعك دخی شهادتی قبول اولنور وامام محمد دیدیكه
اول اصلك شهادتی رد اولنور زیرا شهادت صحیحه اولمز الا عدالت ایله اولور * حاله ده اولان ضمیر اصله راجعدر
شهادته ده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر (وتبطل شهادة الفرع بانكار الاصل الشهادة) فرع اولان شاهدك
شهادتی باطله اولور شاهد اصل شهادتی انكار ایلمسیله یعنی چون شاهد بن شاهد دكلم دیسه اول فرع اولان
شاهدك شهادتی باطله اولور (وان شهدا علی شهادة اثنین علی فلانة بنت فلانة الفلانیة وقالا اخبرانا انهما
یعرفانها وجاء المدعی بامرأة لم یدریا انها هی ام لا قیل له هات شاهدین انها هی) یعنی چون ایكی نفر شاهد
ایكی نفر شاهدك شهادتلری اوزره بر خاتونك اوزرینه كه بو خاتون فلانه بنت فلانه در واول ایكی فرع اولان
شاهد دیدیلركه اول اصل اولان شاهدلر بزه خبر ویردیلركه كندولر بو خاتونی فلانه بنت فلانه ایدوكنی
بیلورلر مدعی دخی مجلس شرعه بر خاتون كتوروب اول ایكی شاهد بو اول خاتونمیدر دكمیدر بلمسه لر قاضی
اولان كمسنه اول مدعی یه بو اول خاتون ایدوكنه ایكی شاهد كتوردیه كه بو اول خاتوندركه اوزرینه شهادت
اولنمشیدی دیه * قالاده اولان ضمیر تثنیه شهود فرعه راجعدر اخبراناده اولان ضمیر تثنیه شهود اصله
راجعدر یعرفانهاده اولان ضمیر امرأه یه راجعدر (وكذا فی نقل الشهادة) یعنی وكذلك نقل شهادتده كه
كتاب القاضی الی القاضیدر ایكی شاهد آخره محتاجدركه بو خاتون اول مشهود علیها اولان خاتوندر مثلا
بر قاضی یه یازسه كه فلان كمسنه لر بنم حضورمده شهادت ایلدیلركه فلان كمسنه نك فلانه بنت فلانده فلان
قدر حقی واردر دیو * مكتوب الیه اولان قاضی یه مكتوب وصول بولدقده مدعی او لان كمسنه مكتوب الیه
اولان قاضینك مجلسنه بر خاتون احضار ایدوب بو خاتون اول مشهود علیها اولان خاتوندر دیسه خاتوندن
سؤال اولندقده انكار ایلسه قاضی یه لازم اولوركه بو اعتراف ایدوب اوزرینه اشهاد اولنان خاتون ایدیكنه
ایكی شاهد كتوره لر دیو امر ایلیه (فان قالا فیهما التمیمیة لا یجوز حتی ینسباها الی فخذها) واول ایكی شاهد
اول سابق الذكر اولان ایكی صورتده كه بری شهادة علی الشهاده در و بری كتاب القاضیدر اول خاتون
اوزرینه شهادت ایدیجك فلانة التمیمیه در دیسه لر جائز اولمز تاكیم اول خاتونی فخذه یعنی قبیله خاصه سنه
منسوب ایده لر زیرا بو نسبت تعریف مقامنه قائمدر (والتعریف یتم بذكر الجد او الفخذ او بنسبة خاصة)
بر كمسنه یی ذكر جد ایله یاخود فخذ ایله و یاخود نسبت خاصه ایله تعریف ایلمك ایله تعریف تام حاصل اولور
(والنسبة الی المصر او المحلة الكبیرة عامة) و بر كمسنه یی مصره یاخود محله كبیره یه نسبت ایلمك نسبت عامه در

(والى السكة الصغيرة خاصة) وسكهٔ صغيره يه نسبت ايلمك نسبت خاصه در

(باب الرجوع عن الشهادة)

بو بابده مصنف رحمه الله شهادتدن رجوع ايلمك احكامنى بيان ايدر ابن عمر رضى الله عنه بيورمشدركه
(الرجوع الى الحق خير من التمادى فى الباطل) لا يصح الرجوع عنها الا عند قاض) يعنى شهادت ايلدكدنصكره
شهادتدن رجوع ايلمك صحيح اولمز الا قاضى اولان كمسنه نك حضورنده زيرا شهادت فسخ مقوله سيدر
اويله شهادته مخصوص اولان مجلس ايله مخصوص اولور (فلو ادعى المشهود عليه رجوعهما عند غيره
لا يحلفان ولا يقبل برهانه عليه) امدى چون مشهود عليه اولان كمسنه اول شاهدلك شهادتدن رجوع
ايلدكلرين قاضى حضورندن غيريده دعوى ايلسه مزبور شاهدلر رجوع ايلدكلرينه تحليف اولنمزلر
ودخى مدعى عليه اولان كمسنه نك شاهدلك شهادتدن رجوع ايلديكنه بينه سى قبول اولنمز زيرا شهادتدن
رجوع ايلمك مجلس قضادن غيريده باطلدر * رجوعهماده اولان ضمير تثنيه ايكى شاهده راجعدر غيرهده
اولان ضمير قاضى يه راجعدر برهانه ده اولان ضمير مدعى عليهه راجعدر عليه ده اولان ضمير شاهده راجعدر
(بخلاف مالو ادعى وقوعه عند قاض وتضمينه اياهما) اما چون مدعى عليه اولان كمسنه اول رجوعك قاضى
مجلسنده واقع اولوب مالى اول ايكى شاهده تضمين ايلديكنى ادعا ايلسه اول تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر
يعنى دعواسى قبول اولنور زيرا سببكه قاضى يانده رجوع ايلمكدر صحيحدر * وقوعه ده اولان ضمير
رجوعه راجعدر (فان رجعا قبل الحكم لا يحكم وان بعده لا ينقض) اكر شاهد اولان كمسنه لر
بعد اداء الشهاده وقبل الحكم اول ايلدكلرى شهادتدن رجوع ايلسه لر اول ايلدكلرى شهادتله حكم اولنمز
واكر بعد الحكم رجوع ايلسه لر قاضى انلرك شهادتلريله ايلديكى حكمى نقض ايلمز زيرا اولكى يه حكم
اتصال اولديغيچون مترجح اولمشدر بعده ده اولان ضمير حكمه راجعدر (وضمنا ما اتلفاه بها اذا قبض
المدعى مدعاه دينا كان او عينا) يعنى شاهد اولان كمسنه لر چون شهادتلرى سببيله برشيئك اتلافنه سبب
اولسه لر اول شيئه ضامن اولورلر چون اول مدعى اولان كمسنه اول ادعا ايلديكى شيئى قبض ايلسه
كرك اول شيئ دين اولسون كرك عين اولسون اما اول ادعا اولنان شيئ قبض اولنمسه ضمان واجب اولمز قبضه
متوقف اولديغى اجلدن بو قول امام سرخسينك مختاريدر وبعضيسى عين ايله دين بيننى تفريق وتفصيل
ايلمشدر * اتلفاه ده اولان ضمير ما قبلنده اولان مايه راجعدر بهاده اولان ضمير شهادته راجعدر (فان رجع
احدهما ضمن نصفا والعبرة لمن بقى لا لمن رجع) يعنى چون ايكى شاهدك برى ايلديكى شهادتدن رجوع ايلسه
اول شهادت ايلديكى شيئك نصفنه ضامن اولور ودخى شهادتدن رجوع ايلمده اعتبار رجوع ايدنلردن
باقى قالانلركدر رجوع ايدنلرك دكلدر (فان شهد ثلاثة ورجع واحد لا يضمن فان رجع الاخر ضمنا نصفا)
امدى اول تقدم ايدن مسئله نك تعريفى بودركه چون برماده ده اولان اوچ شاهدك شهادتدنصكره
برى رجوع ايلسه برشيئه ضامن اولمزاندنصكره بريسى دخى رجوع ايلسه اول رجوع ايدن ايله صكره
رجوع ايدنك ايكيسى اول شهادت ايلدكلرى مالك نصفنه ضامن اولورلر اكر دينلورسه لايق اولان بو ايديكه
شاهد ثانى رجوع ايلمكله انجق ثانى تضمين ايليه زيرا اتلاف مال ثانى يه مضاف اولور جواب ويريلوركه تلف
مال جمله يه مضافدر الا بوقدر واردركه مانع اولمغه شاهد اولاك رجوعندن اثر ظاهر اولدى چونكه ثانى
رجوع ايلدى ظاهر اولديكه تلف مال ايكيسنك سببيله در بو تقديرجه ايكيسى ضامن اولور (وان شهد
رجل وامرأتان فرجعت واحدة ضمنت ربعا) واكر برماده ده بر رجل ايله ايكى خاتون شهادت ايلسه لر
صكره اول ايكى خاتونك بريسى شهادتدن رجوع ايلسه ربع ماله ضامن اولور زيرا رجل ايله برخاتونك
باقى قالمسيله اوچ ربعى باقى قالور (وان رجعتا ضمنتا نصفا) واكر اول ايكى امرأه رجوع ايلسه لر نصف ماله
ضامن اولورلر زيرا نصف مال اول رجلك باقى قالمسيله باقى قالمشدر (وان شهد رجل وعشر نسوة فرجع ثمان
لا يضمن شيأ) واكر برماده ده بر رجل ايله اون خاتون شهادت ايلسه لر صكره اول اون خاتونك سكزى شهادتدن
رجوع ايلسه لر رجوع ايدنلر برشيئه ضامن اولمزلر زيرا جمله حق باقى قالان كمسنه لر ايله كه بر رجل ايله ايكى خاتوندر
باقى قالمشدر (فان رجعت اخرى ضمن التسع ربعا) واكر اول رجوع ايدن سكز خاتونك رجوعندنصكره

اول

اول باقى قالان ايكى خاتوندن برى دخى رجوع ايلسه طقوزى ربع ماله ضامن اولورلر واوچ ربعى بر رجل
وبر خاتونك بقاسيله باقى قالمشدر (وان رجع العشر ضمن نصفا) واكر اون خاتون شهادتدن رجوع ايلسه لر
مالك نصفنه ضامن اولورلر (وان رجع الكل فعلى الرجل سدس وعليهن خمسة اسداس) واكر اول ذكرى
تقدم ايدن خاتون ايله بر رجل شهادتدن رجوع ايلسه لر مزبور رجلك اوزرينه سدس واردر يعنى سدس
مال تضمين اولنور واول خاتونلره مالك بش سدسى تضمين اولنور الغرم بالضم والغرامة بالفتح اداسى
لازم اولان نسنه در يعنى اوده مكدر (اخترى) امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما عليه نصف وعليهن نصف)
وامامين قتنده رجلك اوزرينه نصف واردر وخاتونلرك اوزرينه دخى نصف واردر يعنى هر فريقه نصف
مالى تضمين واردر (وان شهد رجلان وامرأة ورجعوا فالغرم على الرجلين خاصة) واكر برماده يه
ايكى رجل ايله بر خاتون شهادت ايلسه لر صكره ايلدكلرى شهادتدن رجوع ايلسه لر غرامه ايكى رجلك
اوزرينه در انجق زيرا بر خاتونك شهادتى شهادت عد اولنمز زيرا مالى غرامه ايدوب قضايه سبب اولان
اول ايكى رجل اولمشدر (ولا يضمن راجع شهد بنكاح بمهر مسمى عليها او عليه) يعنى چون بر كمسنه بر خاتونه
ياخود بر رجل ما بينلرنده مهر مسمى ايله واقع اولان نكاحه شهادت ايلدكدنصكره شهادتدن رجوع
ايلسه اول شهادتدن رجوع ايلمك ايله تلف اولان مهره ضامن اولمز مثلا بر رجل بو خاتون مهر مسمى ايله
بنم منكوحه مدر ديو دعوى ايلسه مزبوره خاتون دعوى اولنان نكاحى انكار ايلسه مزبور رجل
كندو منكوحه سى اولديغنه بينه اقامت ايدوب احضار ايلسه قاضى دخى بينه موجبنجه حكم ايتدكدنصكره
شاهدلر شهادتدن رجوع ايلسه لر هيچ مهردن انلره برشيئ تضمين اولنمز وياخود خاتون رجلك اوزرينه
بيك درهم مهر اولديغنه دعوى ايلسه رجل انكار ايدوب بشيوز در ديو ادعا ايلسه شاهدلر بيك درهم
اولديغنه شهادت ايلدكدنصكره رجوع ايلسه لر برشيئه ضامن اولمزلر * عليهاده اولان ضمير امرأه يه
راجعدر عليه ده اولان ضمير رجله راجعدر (الا ما زاد على مهر المثل) يعنى چون شاهدلر مهر مثلدن زياده
برمقدار ايله شهادت ايلسه لر صكره رجوع ايلسه لر اول زياده يه ضامن اولورلر زيرا اول زياده يى عوضسز
اتلاف ايلديلر (ولا من شهد بطلاق بعد الدخول) وكذلك بر خاتون نكاح اولوب بعد الدخول طلاق اولديغنه
شهادت ايدوب صكره رجوع ايلسه لر برشيئه ضامن اولمزلر زيرا رجوعله آنجق منافع بضع اتلاف اولنمشدر
(ويضمن فى الطلاق قبل الدخول نصف المهر) اما قبل الدخول طلاق ايلدى ديو شهادت ايدوب صكره
رجوع ايلسه لر نصف مهره ضامن اولورلر (وفى البيع ما نقص عن قيمة المبيع) ودخى بيعده اول مبيعك قيمتندن
اقل اولان مقدار ايله شهادت ايلسه لر اول نقصانه ضامن اولورلر (وفى العتق القيمة) ودخى عتقده اول معتقك
قيمتنه ضامن اولورلر مثلا ايكى كمسنه بر رجلك اوزرينه بو رجل عبدنى اعتاق ايلدى ديو شهادت ايدوب
صكره شهادتدن رجوع ايلسه لر اول عبدك قيمتنه ضامن اولورلر (وفى القصاص الدية فقط) ودخى قصاصده
ديته ضامن اولورلر فقط مثلا ايكى شاهد بر قصاص ايله شهادت ايلسه لر واولكه قصاصه شهادت ايلديلر ايدى
قتل اولنوب قصاص اولنمشيدى بعده شهادتدن رجوع ايلسه لر انجق ديته ضامن اولورلر قصاص
لازم اولمز زيرا قصاص مباشره مقابله سنده لازم اولور مباشره ايسه شاهدلردن منتفيدر (ويضمن الفرع
ان رجع لا الاصل بقوله ان قال ما اشهدته على شهادتى) يعنى شاهد فرع اولان كمسنه چون شهادتدن
رجوع ايلسه اول شهادت ايلديكى شيئه ضامن اولور زيرا حاصل اولان تلف كندو شهادتى سببيله
واقع اولمشدر وشاهد اولان كمسنه چون شهادتدن رجوع ايدوب ديسه كه بن بو شاهدى شهادتمه اشهاد ايلدم
تلف اولان شيئه ضامن اولمز زيرا شاهد فرعك كندو شهادتنه اشهاد ايتدرديكى كبى انكار ايلمشدر * بقوله ده
اولان بارز مقدر يضمن يه متعلقدر مذكور اولان يضمن يه دكل واندهء اولان ضمير اصله راجعدر اشهدته ده
اولان ها ضميرى فرعه راجعدر (ولو قال اشهدته وغلطت ضمن عند محمد لا عندهما) يعنى شاهد اصل اولان
كمسنه شهادتنى انكار ايتيوب بن اول شاهد فرعى شهادتمه اشهاد ايتدم اما غلط ايلدم ديسه امام محمد قتنده
ضامن اولور وامام ابو حنيفه وابو يوسف قتلرنده ضامن اولمز زيرا قضا فرع شاهدلرك شهادتلريله واقع
اولمشدر * اشهدته ده اولان ضمير فرعه راجعدر وعندهماده اولان ضمير امام ابو حنيفه ايله امام ابو يوسفه

راجعدر (وان رجع الاصل والفرع ضمن الفرع فقط) واكر اصل ايله فرع شهادتدن رجوع ايلسه‌لر يالكز
فرع اولان شاهدلر اول تلف اولان شيئه ضامن اولورلر زيرا فرعك شهادتيله واقع اولمشدر (وعند محمد
يضمن المشهود عليه اى الفريقين شاء) وامام محمد قتنده مشهود عليه اولان كمسنه ايكى فريقك هرقنغيسنه
استرسه تضمين ايتديرر يعنى استرسه شهود اصله تضمين ايتديرر استرسه شهود فرعه (وقول الفرع كذب اصلى
اوغلط ليس بشئ) يعنى فرع اولان شاهد اصل اولان يعنى بن شهادتنه شهادت ايلديكم اصل كذب
سويلدى ياخود غلط سويلدى ديمسى شئ دكلدر يعنى سوزى شاهدك حقنده كذب اصلى سويلمكله
حكم منتقض اولمز وانلره غرامه دخى لازم اولمز زيرا شهادتدن رجوع ايلديلر آنجق شاهد اصل اولانلرك
اوزرينه كاذب اولدقلرينه شهادت ايلديلر (وان رجع المزكى عن التزكية ضمن خلافا لهما) واكر مزكى اولان
كمسنه تزكيه‌سندن رجوع ايلسه اول شهادت اولنان شيئه ضامن اولور ابو حنيفه قتنده زيرا تزكيه شهادتك
قبول اولنمسنه سبب واقع اولمشدر وامامين ايچون خلاف واردر يعنى انلرك قتنده ضامن اولمز (ولا يضمن
شاهد الاحصان برجوعه) يعنى بر كمسنه بر كمسنه‌نك محصن اولمسنه شهادت ايلدكدنصكره رجوع ايلسه
برشيئه ضامن اولمز و نسنه لازم كلمز * زفر قتنده ضامن اولور زيرا جنايت انك محصن‌دردو شهادتى ايله
حقيقت علت اولمشدر امام ابو حنيفه قتنده وابو يوسف وامام محمد قتلرنده احصان شرط محض‌دردر حكم
اكا مضاف اولمز زيرا شهادت على الزنا بغير احصان عقوبته موجبدر بو تقديرجه راجع اولانه برشئ
لازم كلمز (ولو رجع شاهد اليمين وشاهد الشرط ضمن شاهد اليمين خاصة) وچن شاهد اليمين ايله شاهد الشرط
اولان كمسنه‌لر شهادتلرندن رجوع ايلسه‌لر شاهد اليمين اولان كمسنه اول مشهود بهك قيمتنه ضامن اولور
انجق واول شاهد الشرط اولان كمسنه‌يه نسنه لازم كلمز * مثلا ايكى كمسنه بر كمسنه‌نك اوزرينه كه بو آدم كندو
خاتوننى ايچون والله اكر خاتونم فلان داره داخل اولورسه طالق اولسون ديديكنه شهادت ايلسه‌لر صكره
ايكى رجل دخى اول خاتونك داره داخل اولديغنه شهادت ايلدكلرندنصكره اول شاهد اليمين اولان كمسنه‌لر
ايله شاهد الشرط اولان كمسنه‌لر شهادتلرندن رجوع ايلسه‌لر انجق شاهد اليمين اولان كمسنه‌لر ضامن اولورلر زيرا
طلاق بونلرك تعليقه شهادت ايلدكلرى اجلدن واقع اولمشدر (ولو رجع شاهد الشرط وحده اختلاف
المشايخ) واكر يالكز شاهد الشرط اولان كمسنه‌لر رجوع ايلسه‌لر مشايخ اختلاف ايلمشلردر كيميسى ضامن
اولور ديمش وكيميسى ضامن اولمز ديمش صحيحى ضامن اولمقدر (ومن علم انه شهد زورا شهر ولا يعزر) وشول
كمسنه كه زور شهادت ايلديكى معلوم اوله همان خلق ارasنده شاهد زور اولديغى اشهار اولنوب تعزير اولنميه
امام ابو حنيفه قتنده وكيفيت اشهاد بودركه قاضى اولان كمسنه اول شاهد زور اولان كمسنه اهل سوقدن
ايسه اهل سوقنه ارسال ايليه واكر اهل سوقدن دكل ايسه انى كندو قومنه واهالئ محله‌سنه ارسال ايليه كه
بو آدم شاهد زوردر بوندن حذر اوزره اولكز ديو تنبيه ايليه‌لر زيرا قاضى شريح رضى الله عنه‌دن ابو حنيفه
حضرتلرى بويله روايت ايلمشدر (وعندهما يوجع ضربا ويحبس) وامامين قتنده انى ضرب وجع ايله
ضرب ايدوب حبس ايليه‌لر زيرا حضرت عمر رضى الله عنه بر شاهد زوره قرق سوط ضرب ايدوب يوزينى
تسويد ايلمشدر

(كتاب الوكالة)

مصنف رحمة الله عليه بو كتابده وكالتك كيفيت احوالنى بيان ايدر وكالت لغتده حفظ معناسنه‌در
واصطلاح شرعده (هى اقامة الغير مقام نفسه فى التصرف) يعنى وكالت بر آدم كندودن غيرى كمسنه‌يى كندو
نفسنك مقامنه قائم ايلمكدر تصرفده زيرا كاه اولوركه آدم كندو نفسنك مصالحنه قائم اولمقدن عاجز اولور
امدى آدم كندو مصالحنى اتمام ايلمكه وكيل نصب ايلمك جائز اولدى (وشرطها كون الموكل يملك التصرف)
يعنى وكالتك شرطى موكل اولان كمسنه تصرفه مالك اولمقدر مالك التصرف ديمكدن مراد موكل عاقل و بالغ
وحر اولمقدر زيرا وكيل اولان كمسنه تصرفى موكلدن استفاده ايدر امدى مادامكه موكل بو اوصاف ايله
موصوف اولميه توكيل ايلمسى جائز دكلدر شرطهاده اولان ضمير وكالته راجعدر (والوكيل يعقل العقد
ويقصده) وكالتك بر شرطى دخى وكيل اولان كمسنه عقدى تعقل ايليه مثلا بيع سالب اولوب

وشرا جالب اولديغنى تعقل ايليه وقصدى اوله وغبن يسيردن غبن فاحشى فرق ايليه (فيصح توكيل الحر
البالغ او المأذون حرا بالغا او مأذونا او صبيا عاقلا او عبدا محجورين بكل ما يعقده هو بنفسه) فيصح‌ده اولان
فا مصنفك يعقل العقد ويقصده قولنه تفريع واقع اولمشدر يعنى حر بالغ اولان كمسنه‌نك ياخود مأذون
اولان كمسنه‌نك بر حر بالغ و ياخود مأذونى و ياخود محجور اولان صبى عاقلى و ياخود عبد محجورى توكيل
ايلمسى صحيح اولور هر شيده كه موكل انى كندو نفسيله عقد ايلمك صحيح اولور زيرا صبى عاقلك كندو ملكنده
اذن ولى ايله تصرفى نافذدر امدى كندويى وكيل ايلمك ايله ملك غيرك تصرفى صحيح اولور ودخى عبد عاقلك
كندو نفسنده تصرفى صحيحدر مثلا طلاق كبى وحدود ايله اقرار ايلمسى كبى امدى غيريده توكيل سببيله
تصرفى دخى صحيح اولور يعقده‌ده اولان ضمير ما قبلنده اولان ما لفظنه راجعدر بنفسه‌ده اولان ضمير وكيله
راجعدر (وبايفاء كل حق وباستيفائه الا فى حد وقود مع غيبة الموكل) ودخى هر حقى ايفا واستيفا ايلمك ايله
توكيل صحيح اولور لكن حدودده وقودده توكيل صحيح اولمز اول موكل اولان كمسنه مجلسدن غائب اولمسيله
زيرا بو ايكى نسنه شبهه ايله دفع اولنور اشيادندر امدى غيرك مقامنه قائم اولان استيفالرى جائز دكلدر
استيفائه‌ده اولان ضمير حقه راجعدر (وبالخصومة فى كل حق بشرط رضى الخصم لزومها) ودخى خصومت
ايلمك ايچون جمله حقوقده توكيل ايلمك صحيحدر خصم اولان كمسنه‌نك راضى اولمسى شرطيله زيرا
اول خصومت لازمه اولديغيچون (الا ان يكون الموكل مريضا لا يمكنه حضور مجلس الحكم او غائبا مسافة
سفر او مريدا للسفر) يعنى هر حقده خصومت صحيحدر خصمك راضى اولمسى شرطيله الا چن موكل
اولان كمسنه بر وجهله مريض اولسه كه مجلس حكمه حاضر اولمسى ممكن اولمسه و ياخود سفر مسافه‌سى
قدرنده غائب اولسه ياخود سفرى مراد ايدنمش اولسه (او مخدرة غير معتادة الخروج الى مجلس الحاكم)
و ياخود موكل اولان بر مخدره كه مجلس حاكمه چيقماغه غير معتاد اولسه بو تقديرجه بو ذكر اولنان صورتلرده
خصمك رضاسى اشتراط اولنمز امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما لا يشترط رضى الخصم) وامامين قتنده
مطلقا خصمك رضاسى شرط دكلدر زيرا توكيل موكلك حق صريحيدر غيرك رضاسنه توقفى يوقدر
(وحقوق عقد يضيفه الوكيل الى نفسه كبيع واجارة وصلح عن اقراره تتعلق به ان لم يكن محجورا)
وشول حقوق عقدكه انلرى وكيل اولان كمسنه كندو نفسنه اضافت ايليه مثلا بيع واجاره وصلح عن اقرار كبى
شيلر وكيله متعلقدر واكر وكيل اولان كمسنه محجور عليه اولمز ايسه مثلا صبى محجور عليه وعبد محجور عليه
كبى زيرا عقد كندو كلاميله قائم اولمشدر زيرا صحت تعبيره قادردر امدى حقيقتده عاقد اولدر اما وكيل
محجور عليه اولسه حقوق اكا تعلق ايلمز محجور اولديغى حيثيتدن وامام شافعى قتنده حقوق عقد موكله
متعلقدر يضيفه‌ده اولان ضمير عقده راجعدر (فيسلم المبيع) يعنى وكيل اولان كمسنه مبيعى تسليم ايليه
چن بيعه وكيل اولسه (ويتسلمه) ودخى اول مبيعى تسلم يعنى قبض ايليه چن شرايه وكيل اولسه (ويقبض
الثمن ويطالب به) وكيل اولان كمسنه ثمنى قبض ايدر وثمن ايله مطالبه اولنور واكر شرايه وكيل اولمش اولسه
(ويرجع به عند الاستحقاق ويخاصم فى عيب مشريه ويرده به ان لم يسلمه الى موكله وبعد تسليمه لا الا باذنه)
ودخى وكيل اولان كمسنه ثمن ايله رجوع اولنور چن مبيع مستحق اولسه ودخى موكلك اشترا ايلديكى
شيئك ظهور ايدن عيبنده وكيل مخاصمه ايلر ودخى اول شيئى آنده اولان عيب ايله رد ايلر اكر اول شئ
اول وكيلك موكلنه تسليم اولنمديسه واكر تسليم اولندى ايسه انى رد ايلميه الا اذن موكل ايله رد ايليه * بهده
اولان ضمير ثمنه راجعدر مشريه‌ده اولان ضمير موكله راجعدر يرجع بهده اولان ضمير ثمنه راجعدر موكله‌ده
اولان ضمير وكيله راجعدر تسليمه‌ده اولان ضمير مبيعه راجعدر باذنه‌ده اولان ضمير موكله راجعدر
(ويخاصم فى عيب مبيعه وفى شفعته ان كان فى يده وكذا شفعة مشريه) ودخى وكيل اولان كمسنه
كندو مبيعنك عيبنده مخاصمه اولنور ودخى اول مبيعك شفعه‌سنده مخاصمه اولنور اكر اول مبيع وكيلك
يدنده ايسه ودخى مشريسنك شفعه‌سنده مخاصمه اولنورلر زيرا جمله بو مذكورات حقوقدن اولديغى اجلدن
مخاصمه ايلمك جائز اولمشدر مبيعه‌ده وشفعته‌ده وفى يده‌ده ومشريه‌ده اولان ضميرلر وكيله راجعدر
(والملك يثبت للموكل ابتداء) يعنى چن وكيل اولان كمسنه برشيئى دعوى ايدوب اثبات ايلسه و ياخود

برشیٔ اشترا ایلسه اول شیده ملکیت ابتداء موکل ایچون ثابت اولور و بعض علمانك قولی بودر وامام کرخی
دیدیکه ملك ابتدادن وکیل اولان کمسنه یه ثابت اولور بعده موکله انتقال ایدر لکن اولکی قول صحیحدر
(فلا یعتق قریب وکیل شراه) چونکه ملك ابتداده موکل ایچون ثابت اولورامدی وکیل اولان کمسنه کندو
قریبنی وکالت طریقیله اشترا ایلسه اوزرینه عتق اولمز زیرا ملك موکلکدر صحیح قول اوزره شراه ده
اولان ضمیر وکیله راجعدر (وحقوق عقد یضیفه الی موکله تتعلق بالموکل کنکاح وخلع وصلح عن انکار
اودم عمد وکتابة وعتق علی مال وهبة وصدقة واعارة وایداع ورهن واقراض وشرکة ومضاربة)
وشول حقوق عقدکه وکیل انی موکله اضافت ایلیه اول حقوق موکله متعلقدر مثلا نکاح وخلع وصلح
عن انکار کبی زیرا صلح عن انکار انجق موکله اضافت اولنور اما صلح عن اقراره وکل ایله وکیلك هر برینه
اضافت اولنمسی جائزدر ودم عمد کبی ومال اوزره عتق اولمق کبی وهبه وصدقه کبی واعاره وایداع کبی ورهن
واقراض کبی یعنی قرض ویرمك کبی وشرکه ومضاربه کبی (فلا یطالب وکیل الزوج بالمهر ولا وکیل المرأة
بتسلیمها) امدی زوجه نك وکیلی اولان کمسنه یه لازم دکلدرکه زوج اولان کمسنه نك وکیلندن اول
زوجه نك مهرنی طلب ایلیه وکذلك زوجك وکیلی اولان کمسنه یه جائز دکلدرکه مهرك خاتونه تسلیم
اولنمسنی طلب ایلیه زیرا وکیل بو ایکی صورتده سفیر محضدر یعنی واسطه در فقط کورلمز میکه وکیل اولان
کمسنه اول عقدی موکله اضافت ایلمه دن مستغنی دکلدر (ولا ببدل الخلع) وکیل اولان کمسنه دن بدل
خلع طلب اولنمز (وللمشتری منع الثمن عن الموکل) یعنی وکیل اولان کمسنه نك برشیئی بیع ایلسه
موکل کاوب اندن ثمن طلب ایلسه مشتری اولان کمسنه یه جائزدرکه اول مبیعك ثمنی آندن منع ایلیه
زیرا عقددن اجنبیدر وحقوق عاقده راجعدر (فان دفعه الیه صح ولا یطالبه الوکیل ثانیا) واکر مشتری
اولان کمسنه وکیلدن اشترا ایلدیکی مبیعك ثمنی موکله دفع ایلسه صحیحدر صکره وکیل اولان کمسنه
تکرار ثمنی اول مشتریدن طلب ایلمیه زیرا ثمن اصلده موکلك حقیدر وا کا واصل اولمشدر واول ثمنی موکلدن
اخذ ایدوب وکیله دفع ایلمك که اولدخی انی مؤکله دفع ایلیه بی فائده در * الیه ده اولان ضمیر موکله راجعدر
یطالبه ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (وان کان للمشتری علی الموکل دین وقعت المقاصة به وکذا ان کان له
علی الوکیل دین) واکر مشتری اولان کمسنه نك موکلك ذمتنده دینی اولسه اول مشتری ایله موکل اولان
کمسنه نك ما بیننده مقاصه یعنی حقلشمق واقع اولور وکذلك مشترینك وکیل جهتندن حقی اولسه مقاصه
واقع اولور امام ابو حنیفه وامام محمد قتلرنده (خلافا لابی یوسف) وامام ابو یوسف ایچون خلاف واردر
زیرا انك قتنده مقاصه واقع اولمز (ویضمنه الوکیل للموکل وان کان دینه علیهما فالمقاصة بدین الموکل
دون الوکیل) یعنی چون مشترینك دینی وکیل اوزرینه اولسه وانکله مقاصه اولسه وکیل اولان کمسنه
موکلك حقنه ضامن اولور واکر مشترینك دینی وکیل ایله موکلك اوزرینه اولسه مقاصه انجق موکلك
دینی ایله واقع اولور وکیلك دینی ایله واقع اولمز * علیهماده اولان ضمیر تثنیه موکل ایله وکیله راجعدر

(باب الوکالة بالبیع والشراء)

مصنف رحمة الله علیه بو بابده بیع وشرایه توکیل اولنان کمسنه نك احوالنی بیان ایدر (لا یصح التوکیل
بشراء شیٔ یشمل اجناسا کالرقیق والثوب والدابة) اجناس مختلفه یه شامل اولان شیئك شراسنه توکیل
صحیح دکلدر مثلا رقیق وثوب ودابه کبی اولان شیلرده توکیل جائز دکلدر زیرا رقیق برقاچ نوعدر وثوب
برقاچ صنفدر ودابه دخی برقاچ قسمدر امدی مادامکه اول رقیقك واول ثوبك واول دابه نك نوعی وصنفی
وقسمی بیان اولنمیه آنده توکیل صحیح دکلدر (اوماهو کالاجناس کالدار) ودخی اجناس مختلفه کبی
اولان اشیایه شامل اولان شیئك شراسنه توکیل صحیح دکلدر مثلا دار کبی زیرا دار اجناس مختلفه کبی
اولان اشیایی شاملدر محله کبی وقوکشولق کبی ومنافع ومرافق کبی بو اجلدن انده توکیل صحیح اولمدی
(وان بین الثمن) ان وصلیه در یعنی بو تقدم ایدن اشیاده توکیل صحیح اولمز واکر ثمن بیان اولنسه ده (فان سمی
نوع الثوب کالهروی جاز) امدی اول اشترا اولنه جق ثوبك نوعنی موکل تسمیه ایلسه مثلا هروی کبی
توکیل صحیح اولور وتحصیلنه دخی قدرت واردر (وکذا ان سمی نوع الدابة کالفرس والبغل) وکذلك توکیل

صحیح اولور چون موکل دابه نك نوعنی تسمیه ایلسه مثلا آت وقاتر کبی (او بین ثمن الدار والمحلة او بین
جنس الرقیق کالعبد ونوعه کالترکی) ودخی توکیل صحیح اولور چون رقیقك جنسنی بیان ایلسه مثلا
عبد کبی ویاخود نوع ایله بیان ایلسه مثلا ترکی وحبشی کبی (او ثمنا یعین نوعا) ویاخود برثمن تسمیه ایلیه که
اول ثمن اول شیئك نوعنی بیان ایلیه (او عمم فقال ابتع لی ما رأیت) ودخی موکل اولان کمسنه توکیلنده
تعمیم ایدوب ابتع لی ما رأیت یعنی وکیله بکا هر کوردیکك شیئی اشترا ایت دیسه جائزدر زیرا امرینی شراده اکا
تفویض ایلمشدر امدی نه اشترا ایلسه امری ایله اولمش اولور (ولو وکله بشراء الطعام فهو علی البر ودقیقه)
وچون موکل اولان کمسنه وکیلنی طعام شراسنه توکیل ایلسه مثلا اشترلی الطعام یعنی بکا طعام اشترا ایله
دیسه اول وکالت بره یعنی بغدایه ودقیقه حمل اولنور * وکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر ودقیقه ده اولان ضمیر
بره راجعدر (وقیل علی البر فی کثیر الدراهم وعلی الخبز فی قلیلها وعلی الدقیق فی وسطها) ودیدیلرکه یعنی
بعض علما دیدیکه دراهم کثیره ده بره حمل اولنور ودراهم قلیله ده اتمکه حمل اولنور ودراهم وسطاده دقیقه حمل
اولنور یعنی چون دراهم کثیره ویرسه بغدای اشترا ایله دیمك اولور واکر آز دراهم ویرسه مراد اتمك اولور
فی قلیلها ده وفی وسطها ده اولان ضمیرلر دراهمه راجعدر (وفی متخذ الولیمة علی الخبز بکل حال) ودخی ولیمه
اتخاذ ایلین کمسنه ده خبزه حمل اولنور هر حالده یعنی صاحب ولیمه اولان کمسنه برکمسنه یی وکیل ایدوب برمقدار
دراهم ویروب بکا طعام اشترا ایله دیسه کرك اول دراهم قلیل اولسون کرك کثیر اولسون کرك وسط اولسون
اتمك اشترا اولنمسنه حمل اولنور (وصح التوکیل بشراء عین بدین له علی الوکیل) موکل اولان کمسنه نك
وکیل ذمتنده اولان عینی اشترا ایلمکه توکیلی صحیحدر مثلا موکل اولان کمسنه بنم سنده اولان دینم ایله
بکا بو عبدی اشترا ایلمك ایچون سنی وکیل ایلدم دیسه توکیل صحیح اولور (وفی غیر العین ان هلك
فی ید الوکیل فعلیه وان قبضه الموکل فهو له) یعنی غیر معینده وکیل اولان کمسنه چون اشترا ایلدیکی شیٔ
یدنده هلاك اولسه اول شیٔ انك اوزرینه در یعنی هلاك اولمسی کندو مالندندر واکر موکل اولان کمسنه
انی قبض ایلسه ویدنده هلاك اولسه اول موکل اوزرینه در امام ابو حنیفه قتنده * فعلیه ده اولان ضمیر
وکیله راجعدر قبضه ده اولان ضمیر معینه راجعدر له ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (وقالا هو لازم للموکل
ایضا وهلاکه علیه اذا قبضه الوکیل) واما مین دیدیلرکه اول مبیع ینه موکله لازمدر وهلاکی کندو اوزرینه در
چون وکیل انی قبض ایلسه * هلاکه ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر علیه ده اولان ضمیر موکله راجعدر قبضه ده
اولان ضمیر ینه وکیله راجعدر (وعلی هذا اذا امره ان یسلم ما علیه او یصرفه) وبو خلاف اوزرینه در
یعنی بو مسئله ده اولان خلاف تقدم ایدن مسئله ده اولان خلاف کبیدر چون موکل اولان
کمسنه وکیل اولان کمسنه یه اوزرنده اولان شیئی تسلیم ایلمکه امر ایلسه ویاخود صرف ایله
دیو امر ایلسه واول فلانی تعیین ایلمسه امام ابو حنیفه قتنده جائز اولمز واما مین قتنده جائز اولور * امره ده
اولان ضمیر بارز وکیله راجعدر علیه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر یصرفه ده اولان ضمیر ما قبلنده کی
مایه راجعدر (ولو وکل عبدا لیشتری نفسه له من سیده فان قال یعنی نفسی لفلان فباع فهو له وان لم یقل
لفلان عتق) چون بر رجل بر عبدی کندو نفسنی سیدندن اشترا ایلمکه وکیل ایلسه اکر عبد اولان کمسنه
کندو سیدینه بکا نفسمی فلان کمسنه ایچون بیع ایله دیسه سید دخی سکا کندو نفسکی بیع ایلدم دیسه
اول عبد اول رجلك اولور زیرا عبد اولان کمسنه کندو نفسنی شرا ایلمه ده غیره وکیل اولمسی صالح وممکندر
واکر فلانه دیمسه اول عبد معتق اولور زیرا قول مطلقدر ومطلقك ایکی وجهه احتمالی واردر نفسه ده
اولان ضمیر عبده راجعدر له ده اولان ضمیر اول مقدم اولان رجله راجعدر وسیده ده اولان ضمیر عبده
راجعدر (وان وکل العبد غیره لیشتریه من سیده فان قال الوکیل للسید اشتریته لنفسه فباع عتق
علی السید وولاؤه له وان لم یقل لنفسه فهو للوکیل وعلیه ثمنه) واکر اول عبد اولان کمسنه کندیدن غیری
بر آدمی کندویی سیدندن اشترا ایلمکه وکیل ایلسه اکر اول عبده وکیل اولان کمسنه عبدك سیدینه
بن بو عبدی کندو نفسنه اشترا ایلدم دیسه سید دخی بیع ایلسه سید اوزرینه معتق اولور زیرا سید عبدینی
کندو نفسنه بیع ایلمك اعتاقدر وعبد دخی کندو نفسنی افندیسندن اشترا ایلمك بدل ایله اعتاقی قبول ایلمکدر

بو بابده وكيل اولان كمسنه رسول كبيدر وولاسى سيدى ايچون ثابت اولور واكر وكيل اولان كمسنه
كندو نفسنه ديمز ايسه اول عبد وكيلك اولور واوزرينه ثمنى لازم اولور *غيره ده وايشتريه ده ومن سيده ده
اولان ضميرلر عبده راجعدر واشتريه ده وانفسه وولاؤه ده اولان ضميرلر ينه عبده راجعدر وله ده اولان ضمير
سيده راجعدر ثمنه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وما اعطاه العبد لاجل الثمن للمولى) مصنفك ما اعطاه
قولى مبتدادر للمولى خبرى واقع اولمشدر يعنى شول شيكه عبد انى ثمن اولمغيچون وكيله ويرمش اوله اول
مولى سنكدر زيرا عبدك حال عبوديتنده كسب وتحصيل ايلديكى مولى سنكدر ومشترى اولان كمسنه يه
اول عبدك ثمنى لازم اولور زيرا اشترا اكا واقع اولمشدر *اعطاه ده اولان ضمير ما قبلنده اولان مايه راجعدر
(واذا قال الوكيل لمن وكله بشراء عبد اشتريت لك عبدا فمات وقال الموكل اشتريته لنفسك فالقول للموكل
ان لم يكن دفع الثمن والا فللوكيل) يعنى بر عبدك شراسنه وكيل اولان كمسنه يچن كندو موكلنه سكا بر عبد
اشترا ايلدم واشترا ايلدكدنصكره اولدى ديسه موكل اولان كمسنه دخى سن انى كندو نفسكه اشترا ايلدك
بكا ايلدك ديسه قول بو مسئله ده موكلكدر اكر اول وفات ايدن عبدك ثمنى وكيله دفع ايلمديسه زيرا وكيلك
اخباردن مقصودى ثمنه رجوع ايلمكدر موكل ايسه اكا منكردر امدى قول انك اولور واكر موكل
ثمنى وكيله دفع ايلدى ايسه قول بو صورتده وكيلكدر زيرا امينددر ومقصودى اول امانتك عهده سندن
چقمقدر بو تقديرجه قولى قبول اولنور *وكله ده اولان ضمير وكيله راجعدر اشتريته ده اولان ضمير عبده
راجعدر (وللوكيل طلب الثمن من الموكل) يعنى وكيل اولان كمسنه يه جائزدركه موكل ايچون اشترا ايلديكى
شيئك ثمنى موكلدن طلب ايليه زيرا وكيل بايع كبى اولمشدر (وان لم يدفعه الى البائع وحبس المشترى لاجله)
واكر موكل اولان كمسنه اول مبيعك ثمنى بايع اولان كمسنه يه يعنى وكيله دفع ايلميوب اول مشترى اولان شئ
ثمن ايچون حبس اولنسه (فان هلك قبل حبسه هلك على الامر ولا يسقط ثمنه) امدى اكر اول مبيع اولان
شئ اول مشترينك حبسندن اول هلاك اولسه اول آمرك اوزرينه در يعنى موكلك اوزرينه هلاك اولور
زيرا مأمور آمرك وكيليدر واول ثمن ساقط اولمز بلكه وكيل اولان كمسنه انكله موكل اوزرينه رجوع ايدر
يدفعه ده اولان ضمير ثمنه راجعدر لاجله ده اولان ضمير ينه ثمنه راجعدر حبسه ده اولان ضمير مشترى يه
راجعدر ثمنه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (وان بعد حبسه سقط) واكر اول مبيع اول مشترينك
حبسندنصكره هلاك اولسه اول ثمن ساقط اولور زيرا بيع كبيدر حبسه ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر
(وعند ابى يوسف هو كالرهن) وامام ابو يوسف قتنده اول مبيع اولان شئ رهن كبيدر زيرا رهنك
حبس اولنمسى استيفا ايچوندر امدى قيمتندن ودينندن اقل اولان شئ ايله مضمون اولور مثلا ثمن اون بش درهم
اولسه ومبيعك قيمتى اون درهم اولسه وكيل اولان كمسنه موكل اولان كمسنه نك اوزرينه بش درهم ايله
رجوع ايدر (وليس للوكيل بشراء معين شراؤه لنفسه) يعنى بر عينك شراسنه مأمور اولان كمسنه يه
لايق وجائز دكلدر اول عينى كندو نفسنه اشترا ايليه زيرا اول امرك تقريرينه مؤديدر آمر مأموره يعنى
وكيله اعتماد ايلديكى حيثيتدن *شراؤه ده اولان ضمير اول معين اولان شيئه راجعدر لنفسه ده اولان ضمير
وكيله راجعدر (فان شراه بخلاف جنس ما سمى من الثمن او بغير النقود وقع له) امدى اكر اول شراسنه وكيل
اولان كمسنه اول شيئى ثمندن تسميه اولنان شيئك خلاف جنسى ايله اشترا ايلسه اول شرا وكيل ايچون
واقع اولور زيرا موكلك امرينه مخالفت ايلديكيچون اكا واقع اولمشدر (وكذا ان امر غيره فشراه بغيبته
وان بحضرته فللموكل) وكذلك شرا وكيله واقع اولور يچن وكيل اولان كمسنه اول وكيل اولديغى شيئك
شراسنه كندودن غيرى كمسنه يى وكيل ايدوب غيبتنده اشترا ايلسه زيرا موكله مخالفت ايلمشدر واكر اول
شرا موكلك حضورنده اولسه موكل ايچون واقع اولور *غيره ده اولان ضمير وكيله راجعدر فشراه ده
اولان ضمير اشترا اولنان شيئه راجعدر بغيبته ده اولان ضمير موكله راجعدر بحضرته ده اولان ضمير ينه
اكا راجعدر (وفى غير المعين هو للوكيل الا ان اضاف العقد الى مال الموكل او اطلق ونوى له) ودخى غير معين
اولان شيئك شراسى وكيل ايچوندر الا يچن وكيل اولان كمسنه عقدى موكل اولان كمسنه نك مالنه
اضافت ايلسه مثلا وكيل اولان كمسنه اشتريت بهذه الالف وهذه الالف ملك الموكل يعنى بن فلان شيئى

بيك درهمه اشترا ايلدم وبو بيك درهم موكلك ملكيدر ديسه ياخود اطلاق ايلسه يعنى فلان شيئى بيك درهمه
اشترا ايلدم ديسه اول حينده شرا موكلك اولور (ويعتبر فى السلم والصرف مفارقة الوكيل لا الموكل)
وعقد سلمده وعقد صرفده وكيل اولان كمسنه نك مفارقتى اعتبار اولنور زيرا كندوسيدر عاقد اولان
وچون انى قبض ايليه عقد تمام اولور واكر قبل القبض مفارق اولسه عقد باطل اولور وموكل اولان كمسنه نك
مفارقتى قبل القبض اعتبار اولنمز زيرا عاقد دكلدر (ولو قال بعنى هذا لزيد فباع ثم انكر كون زيد امره فلزيد
اخذه ان لم يصدق انكاره) واكر وكيل اولان كمسنه بر كمسنه يه بكا بو عبدى زيد ايچون بيع ايله ديسه
اول كمسنه دخى بيع ايلسه بيع ايلدكدنصكره وكيل اولان كمسنه زيدك اكا اول عبدك اشتراسنه امر
ايلديكنى انكار ايلسه امدى زيد ايچون اول عبدى اخذ ايلمك جائزدر اكر وكيلك انكارينى تصديق
ايلمز ايسه زيرا بعنى لزيد ديمسى وكيل اولديغنه اقراردر صكره انكار ايلديكى قبول اولنمز * امره ده اولان ضمير
وكيله راجعدر اخذه ده اولان ضمير هذايه راجعدر انكاره ده اولان ضمير وكيله راجعدر (فان صدقه
لا يأخذه جبرا) واكر زيد اول وكيل اولان مشتريى شرايه امر ايلديكنى تصديق ايدرسه اول مبيع اولان
عبدى جبرا اخذ ايلميه زيرا انكارينى تصديق ايلمشدر *صدقه ده اولان ضمير مشترى اولان وكيله راجعدر
يأخذه ده اولان ضمير مبيع اولان عبده راجعدر (فان سلمه المشترى اليه صح) واكر وكيل اولان مشترى
اول مبيع اولان عبدى زيده تسليم ايلسه صحيح اولور تعاطى ايله بيع ايلمك قبيلندن اولور سلمه ده اولان ضمير
مبيعه راجعدر اليه ده اولان ضمير زيده راجعدر (ومن وكل بشراء رطل لحم بدرهم فشرى رطلين بدرهم
مما يباع رطل بدرهم لزم موكله رطل بنصف درهم) وشول كمسنه كه بر رجل بر بطمان اتى بر درهمه اشترا ايلمكه
وكيل ايلمش اولسه مزبور وكيل ايكى بطمانى بر درهمه اشترا ايدوب اخذ ايلمش اولسه موكل اولان كمسنه يه
اول ايكى بطمانك بر بطمانى نصف درهم ايله لازم اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما يلزمه الرطلان بالدرهم)
وامامين قتنده اول ايكى بطمان بر درهمه لازم اولور زيرا موكل اولان كمسنه اول درهمى لحمه صرف
ايلمكه امر ايلمشدر طالعنه اول قدر كلدى *موكله ده اولان ضمير وكيله راجعدر يلزمه ده اولان ضمير موكله
راجعدر (ولو وكل بشراء عبدين بعينهما فشرى احدهما جاز) واكر بر كمسنه بر كمسنه يى ايكى عبد معينك
شراسنه وكيل ايلسه وكيل دخى اول ايكى عبد معينك برينى اشترا ايدوب وبرينى ترك ايلسه اول اشترا صحيح وجائز
اولور زيرا توكيل مطلقدر وجائزدركه ايكيسى معا ميسر اولميه *بعينهما ده اولان ضمير تثنيه عبدينه راجعدر
(وكذا ان وكل بشرائهما بالف وقيمتهما سواء فشرى احدهما بنصفه او باقل وان باكثر لا) يعنى وكذلك شرا
صحيح اولور يچن اول كمسنه يى ايكى عبدى بيك درهمه اشترا ايلمكه وكيل ايلسه وحال بوكه اول ايكى
عبدك قيمتى برابردر پس عبدك برينى اول بيك درهمك نصفنه ياخود نصفندن اقلنه اشترا ايلسه جائز اولور
ابو حنيفه قتنده واكر نصفندن زياده اولورسه جائز دكلدر *قيمتهما ده اولان ضمير عبدينه راجعدر بنصفه ده
اولان ضمير الف درهمه راجعدر (وقالا يجوز ايضا ان كان بما يتغابن فيه) وامامين ديديلركه اول عبد
واحدى بيك درهمك نصفندن زياده ايله اشترا ايلمك جائزدر اكر اول عبدده تغابن اولور اشيادن وار ايسه
فيه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وقد بقى ما يشترى بمثله الاخر فان شرى الاخر بما بقى قبل الخصومة جاز
اتفاقا) واكر اول وكيل اولان كمسنه اول باقى قلان عبدى بيكدن باقى قلان دراهمله قبل الخصومة
اشترا ايلسه ائمهٔ ثلاثه نك اتفاقيله جائزدر زيرا غرض اول عبدى تحصيل ايلمكدر (فان قال الوكيل
بشراء عبد غير معين بالف شريته بالالف وقال الموكل بنصفه فان كان قد دفع اليه الالف صدق الوكيل
ان ساوى الالف) واكر بر عبد غير معينك شراسنه وكيل اولان كمسنه بن بو عبدى بيك درهمه اشترا ايلدم
ديسه وموكل اولان كمسنه سن بو عبدى بشيوز درهمه اشترا ايلدك ديسه امدى اول موكل اولان كمسنه
اول بيك درهمى وكيله دفع ايلدى ايسه وكيل اولان تصديق اولنور وسوزى قبول اولنور اكر عبد
بيك درهمه دكرسه (وان لم يكن دفعها فان ساوى نصفها صدق الموكل وان ساواها تحالفا) واكر اول
بيك درهمى دفع ايلمديسه اكر بشيوز دكرايسه موكل اولان بلا يمين تصديق اولنور واكر اول بيك درهمه
دكرايسه تحالف ايلسونلر يعنى وكيل ايله موكل يمين ايلسونلر زيرا وكيل ايله موكل بايع ايله مشترى كبيدر

اوچن مابينلرنده ثمنده تخالف واقع اولسه تخالف ايدرلر ومابينلرنده اولان عقد فسخ اولنور (والعبد
للمامور) يعنى تخالفدنصكره عبد مأمورك اولور يعنى وكيلكدر * شريته ده اولان ضمير عبده راجعدر
بنصفه ده اولان ضمير الفه راجعدر اليه ده اولان ضمير وكيله راجعدر ودفعهاده اولان ضمير الفه راجعدر
ساواهاده اولان ضمير الفه راجعدر (وكذا فى معين لم يسم له ثمنا فشراه واختلفا فى ثمنه) وكذلك حكم
بو مسئله ده ماقبلنده اولان حكم كبيدر يعنى وكيل اولان برمتعين اولان عبدك شراسنه وكيل اولسه
وانك ثمنى تسميه اولنمسه وكيل انى اشترا ايلدكدنصكره وكيل ايله موكل ثمنده اختلاف ايلسه لر مثلا وكيل
بيك درهمه اشترا ايلدم ديسه موكل اولان كمسنه بشيوز درهمه اشترا ايلدك ديسه تخالف ايدهلر * له ده
اولان ضمير معينه راجعدر فشراه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر فى ثمنه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر
(ولا عبرة لتصديق البائع فى الاظهر) يعنى بايعك تصديقنه اعتبار يوقدر اظهر قولده زيرا بايع اولان كمسنه
ثمنى استيفا ايلدكدنصكره انلردن اجنبيدر (فصل) بو فصلده وكيله متعلق نيجه اشيا بيان اولنور
(لا يصح عقد الوكيل بالبيع والشراء مع من ترد شهادته له) يعنى بيعه وشرايه وكيل اولان كمسنه نك عقدى
شول كمسنه لرله صحيح اولمزكه كندو شهادتى انلرك حقنده رد اولنور مثلا اصول وفرعى كه شهادتى حقلرنده
غير صحيح ومردوده اولديغى كبى وكالت طريقيله انلرايله مبايعه دخى صحيح دكلدر زيرا محل تهمتدر
(وقالا يجوز بمثل القيمة الا فى العبد والمكاتب) وامامين ديديلركه وكيل اولان كمسنه جائزدركه انلره برشيئى
قيمت مثلى ايله بيع وشرا ايليه الا عبدده ومكاتبده جائز دكلدر زيرا وكيلك بو ايكى بيع وشراسى انفاقله
جائز دكلدر شهادته ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (والوكيل بالبيع يجوز بيعه بما قل او كثر وبالعرض)
يعنى بيعه وكيل اولان كمسنه يه جائزدركه اول مبيع اولان شيئى اقل ايله واكثر ايله وعروض ايله بيع ايليه زيرا
وكيل مطلقدر (وقالا لا يجوز الا بمثل القيمة وبالنقود) وامامين ديديلركه بيع جائز اولمز الا قيمت مثلى ايله
ودخى نقود ايله (ويجوز بيعه بالنسيئة) ودخى وكيل اولان كمسنه نسيئه ايله يعنى اجل ايله بيعى جائزدر
امام ابو حنيفه قتنده زيرا وكيل مطلقدر بيعه ده اولان ضمير وكيله راجعدر (و بيع نصف ما وكل ببيعه)
ودخى وكيل اولان كمسنه يه جائزدركه بيعنه وكيل اولديغى شيئك نصفنى بيع ايليه اكر تبعيضنده ضرر
اولمز ايسه بيعه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (واخذه بالثمن كفيلا او رهنا فلا يضمن ان توى
ماعلى الكفيل او ضاع الرهن فى يده) ودخى وكيل بالبيع اولان كمسنه يه جائزدركه بيع ايلديكى شيئك ثمنى
مقابلهسنده كفيل ياخود رهن اخذ ايليه وچون كفيلك اوزرنده اولان شئ هلاك اولسه ياخود يدنده اولان
رهن ضايع اولسه وكيل اولان كمسنه اكا ضامن اولمز زيرا وكيل بالبيع اولان كمسنه اصالةً ثمنى
قبض ايلرامدى اخذ رهن واخذ كفيل دخى جائزدر * اخذه ده اولان ضمير وكيله راجعدر وفى يده ده اولان
ضمير بنه اكا راجعدر (ولو وهب الثمن من المشترى او ابرأه منه او حط منه جاز ويضمن) يعنى اوچن وكيل
اولان كمسنه اول بيع ايلديكى شيئك ثمنى مشترى اولان كمسنه يه هبه ايلسه ياخود انى اول ثمندن ابرا ايلسه
ياخود اول ثمندن بر مقدارنى مشترينك اوزرندن حط ايلسه جائز اولور ووكيل اولان كمسنه ثمنه
ضامن اولور بو ذكر اولنان حالاتك جملهسنده * ابرأه ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر منه ده اولان ضمير ثمنه
راجعدر صكره كى منه ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (وعند ابى يوسف لا يجوز) وامام ابو يوسف قتنده
جمله ذكر اولنان صورتلرده جائز دكلدر زيرا موكلك مالنه تصرفدر (وكذا الخلاف لو اجله او قبل به حوالة)
و بو مسئله ده اولان خلاف ماقبلنده كى اولان خلاف كبيدر اوچن وكيل اولان كمسنه مشترى يى ثمن ايله
تأجيل ايلسه ياخود ثمنى حواله ايله قبول ايلسه * اجله ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر به ده اولان ضمير ثمنه
راجعدر (ولو اقاله صح وسقط الثمن عن المشترى ولزم الوكيل بالشراء) واكر وكيل بالبيع اولان كمسنه
مشترى اولان كمسنه يه بيعدن اقاله ايلسه صحيحدر وذكر اولنان ثمن مشترينك اوزرندن ساقط اولور وشرايه
وكيل اولان كمسنه يه ثمنى لازم اولور (وعند ابى يوسف لا يسقط عن المشترى) وامام ابو يوسف قتنده
ذكر اولنان ثمن اول مشترينك اوزرندن ساقط اولمز بو مسئله ده (والوكيل بالشراء يجوز شراؤه بمثل القيمة
و بزيادة يتغابن بها وهى ما يقوم به مقوم وقدر فى العروض ده نيم وفى الحيوان ده يازده وفى العقار ده دوازده)

يعنى شرايه وكيل اولان كمسنه يه جائزدركه برشيئى قيمت مثلى ايله اشترا ايليه ودخى تغابن حاصل اولور
زياده لك ايله اشترا ايليه واول زياده شول شيدركه تقويم مقوم ايله تقويم اولنه اول ايسه عروضده ومتاعلرده
اونى اون بچقدر وحيواناتده اونى اون بردر وعقاراتده اونى اون ايكيدر بو يله تقدير اولنمشدر زيرا اول
قسمده تصرف ايچون واقع اولور واخيرده قليلدر واوسطده متوسطدر وكثرت غبن قلت تصرفده وتعاملدندر
شراؤه ده اولان ضمير وكيله راجعدر (لا بما لا يتغابن بها) يعنى تغابن واقع وحاصل اولميان اشيا ايله اشترا ايلك
جائز دكلدر زيرا تهمت متحققدر بهاده اولان ضمير قيمته راجعدر (ولو وكل ببيع عبد فباع نصفه جاز)
واكر وكيل اولان كمسنه بر عبدك بيعنه وكيل اولوب نصفنى بيع ايلسه بيعى جائزدر ابو حنيفه قتنده زيرا لفظ
اجتماع وافتراق قيدندن مطلقدر نصفه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وقالا لا يجوز) وامامين ديديلركه
عبدك نصفنى بيع ايلمك جائز دكلدر زيرا غير متعارفدر (الا ان باع الباقى قبل الخصومة) مكركه اول باقى قلان
نصفى قبل الخصومه بيع ايده اول زمانده بيع جائز اولور زيرا نصف اولك بيعى نصف آخرك بيعنه وسيله اولور
احتمالدركه انى كامل الور آدم بولنميه (وان وكل بشراء عبد فاشترى نصفه لا يلزم الموكل الا ان اشترى الباقى
قبل الخصومة اتفاقا) واكر وكيل بالشرا اولان كمسنه بر عبدك اشتراسنه وكيل اولنوب نصفنى اشترا
ايلسه بو شرا موكله لازم اولمز مكركه اول باقى نصفى دخى وكيل اشترا ايليه موكل ايله خصومت ايلمزدن
مقدم امدى اكر اول باقى قلان نصفى اشترا ايلرايسه قبل الخصومه موكلك مقصودى حاصل اولور واكر بعد
الخصومه اشترا ايلرسه مخالفتى ظاهر اولور ونصفه ده اولان ضمير عبده راجعدر (ولو رد المبيع على الوكيل
بعيب بقضاء رده على آمره مطلقا) يعنى اوچن وكيل اولان كمسنه نك بيع ايلديكى شئ برعيب سببيله قضاء
قاضى ايله اوزرينه رد اولنسه وكيل دخى انى اول آمرك يعنى موكلك اوزرينه رد ايليه مطلقا يعنى كرك رد
بينه ايله اولسون كرك نكول ايله اولسون كرك اقرار ايله اولسون زيرا قاضى اولان كمسنه عيبك حدوثنه
متحقق اولمشدر * رده ده اولان ضمير مبيعه راجعدر وآمره ده اولان ضمير وكيله راجعدر (فيما لا يحدث مثله)
يعنى مطلقا عيب ايله رد اولنان مبيعك رد اولنمسى شول شيده دركه اول مدتده انك مثلى حادث وموجود اولميه
مثلا زائد اولان ديش كبى وزائد اولان بارمق كبى * مثله ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر
(وكذا فيما يحدث مثله ان ببينة او بنكول) ودخى اول مبيع اولان عيب ايله رد اولنور شول شيده كه
اول مدتده انك مثلى حادث اوله بينه سببيله ياخود نكول ايله (وان باقرار فلا ولزم الوكيل) واكر اول عيب
اقرار ايله ثابت اولسه آنى آمره رد ايلسون وكيله لازم اولور زيرا اقرار حجت قاصره در (ولو باع نسيئة وقال
الموكل امرتك بالنقد وقال بل اطلقت صدق الموكل) يعنى وكيل بالبيع اولان كمسنه برشيئى نسيئه ايله
يعنى اجل معينه ايله بيع ايلسه موكل ايله نزاعلشوب موكل وكيله بن سكا نقد ايله بيع ايليه سن ديو امر
ايلدم ديسه وكيل سن اطلاق ايلدك ديسه موكل اولان كمسنه تصديق اولنور زيرا امر كندو جهتندن
استفاده اولور واطلاقه دليل يوقدر (وفى المضاربة المضارب) يعنى وكذلك مضاربه ده مضارب اولان
كمسنه تصديق اولنور مثلا رب المال اولان كمسنه بن سكا فلان نوعده مضاربه ايليه سن ديو مضارب
ايلدم ديسه مضارب اولان دخى سن بنى سائر انواعده مضارب ايلدك ديسه مضارب تصديق اولنور
(ولا يصح تصرف احد الوكيلين وحده فيما وكلا به) يعنى ايكى وكيلك معا وكيل اولدقلرى شيده ايكيسنك
برى على الانفراد انده تصرف ايلمسى صحيح دكلدر * به ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر
(الا فى خصومة ورد وديعة وقضاء دين وطلاق وعتق لا عوض فيهما) يعنى ايكى وكيلك برينه على الانفراد
تصرف ايلمك صحيح دكل ايدى الا خصومتده ورد وديعه ده وقضاء دينده وعوضسز زوجه سن طلاق ايلمه ده
ودخى عوضسز عبدنى عتق ايلمه ده زيرا بو اشياده رأيه محتاج دكلدر * فيهماده اولان ضمير طلاق ايله عتقه
راجعدر (وليس للوكيل ان يوكل الا باذن موكله او بقوله اعمل برأيك) يعنى وكيل اولان كمسنه يه
جائز دكلدركه كندى طرفندن وكيل نصب ايليه مكر موكل اولان كمسنه نك اذنيله و ياخود وكيله اعمل برأيك
يعنى كندو رأيك ايله عمل ايله ديمسيله زيرا رأينه تفويض ايلمش اولور موكله ده اولان ضمير وكيله راجعدر
(فان اذن فوكل كان الثانى وكيل الموكل الاول لا الثانى فلا ينعزل بعزله ولا بموته و ينعزلان بموت الاول)

امدی چن موکل اولان کمسنه کندی وکیلنه وکیل نصب ایلمکه اذن ویروب اودخی بروکیل نصب ایلسه
بووکیل ثانی اوّلکی موکلک وکیلی اولور اویله اولسه بوایکنجی وکیل اوّلکی وکیلک عزلی ایله وموتی ایله
معزول اولمز واوّلکی وکیل وایکنجی وکیل اوّلکی موکلک موتیله معزول اولورلر * بعزله ده وبموته ده اولان ضمیرلر
وکیل اوّله راجعدر (وان وکل بلا اذن فعقد الثانی بحضرته جاز) واکر وکیل اولان کمسنه موکلک اذنسز
بروکیل نصب ایلسه وبووکیل ثانی وکیل اوّلک حضورنده عقد ایلسه عقدی جائزدر زیرا مقصود اول
اولکیننک رأینک حاضر اولمسیدر * بحضرته ده اولان ضمیر اوّلکی یه راجعدر (وکذا لو عقد بغیبته فاجازه او کان
قدّر الثمن) وکذلک عقد جائز اولور چن وکیل ثانی وکیل اوّلک غیبتنده عقد ایلیوب انی وکیل اوّل استماع
ایدوب تجویز ایلسه ویاخود وکیل اوّل وکیل ثانی یه ثمنی مقدّر ایلسه یعنی بیان ایلسه اوّل حینده عقد صحیح
اولور زیرا وکیل رأینه محتاجدر * بغیبته ده اولان ضمیر وکیل اوّله راجعدر فاجازه ده اولان ضمیر عقده راجعدر
(ولا یجوز لعبد او مکاتب التصرف فی مال طفله ببیع او شرآء) یعنی عبد ایله مکاتب اولان کمسنه یه کندو طفلنک
مالنه بیع وشرا ایله تصرف ایلمسی جائز دکلدر زیرا رق ولایتی قطع ایدر (ولا تزویجه) ودخی عبد ایله مکاتبه
جائز دکلدر که کندو طفللرینی تزویج ایلیه تزویجه اولان ضمیر طفله راجعدر (وکذا الکافر فی حق طفله
المسلم) وکذلک کافر اولان کمسنه کندو طفل مسلمی حقنده یعنی کافر طفل مسلمی تزویج ایلمسی جائز دکلدر
زیرا رق ایله کفر ولایتی قطع ایدر وکافرک مسلم اوزرینه ولایتی جائز دکلدر

(باب الوکالة بالخصومة والقبض)

بو بابده مصنف رحمه الله خصومت ایله وقبض ایله اولان توکیلک احوالنی بیان ایدر (للوکیل بالخصومة
القبض) یعنی وکیل بالخصومه اولان کمسنه یه قبض ایلمکلک جائزدر اول قبض ایلدیکی استرسه دین
اولسون استرسه عین اولسون زیرا خصومتک تمامی قبض ایله در (خلافا لزفر والفتوی الیوم علی قوله)
امام زفر ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی زفر قتنده وکیل بالخصومه اولان کمسنه یه قبض
ایلمک جائز دکلدر وفتوی بوکون امام زفر قولی اوزرینه در زیرا وکلاده خیانت ظهور ایلمشدر
علی قوله ده اولان ضمیر زفره راجعدر (ومثله الوکیل بالتقاضی) یعنی وکیل بالتقاضی اولان کمسنه وکیل
بالقبض اولان کمسنه کبیدر وکیل بالقبضده اولان خلاف وکیل بالتقاضیده جاریدر وفتوی ینه امام زفر
قولی اوزرینه در ومثله ده اولان ضمیر وکیل بالقبضه راجعدر (وللوکیل بقبض الدین الخصومة قبل القبض)
یعنی قبض دینه وکیل اولان کمسنه یه قبل القبض خصومت ایلمکلک جائزدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما)
وامامین ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی قتلرنده دینک قبضنه وکیل اولان کمسنه یه خصومت ایلمک
جائز دکلدر وبو قول ابو حنیفه دن بر روایتدر زیرا قبض خصومتک غیریسیدر (وللوکیل باخذ الشفعة
الخصومة قبل الاخذ اتفاقا) ودخی شفعه نک اخذینه وکیل اولان کمسنه یه قبل الاخذ اتفاقا خصومت
جائزدر زیرا اظهاری خصومته متوقفدر (وکذا الوکیل بالرجوع فی الهبة او بالقسمة او بالرد بالعیب)
یعنی وکذا هبه ده رجوع ایلمکه وکیل اولان کمسنه یه یاخود قسمته وکیل اولان کمسنه یه یاخود مبیعده
ظهور ایدن عیبک ردنه وکیل اولان کمسنه یه خصومت قبل الاخذ جائزدر (وکذا الوکیل بالشرآء
بعد مباشرته) ودخی کذلک شرایه وکیل اولان کمسنه یه شرایی مباشرت ایلدکدنصکره خصومت جائزدر
ومباشرتدن اوّل اولمز مباشرته ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (ولیس للوکیل بقبض العین الخصومة)
اما بر عینک قبضنه وکیل اولان کمسنه یه اتفاق علما ایله خصومت جائز دکلدر زیرا امین محضدر (فلو برهن
ذو الید علی الوکیل بقبض عبد ان موکله باعه منه تقصر ید الوکیل) چن ذو الید اولان کمسنه بر عبدک
قبضنه وکیل اولان کمسنه نک اوزرینه برهنه ایدوب یعنی شاهد کتوروب که تحقیق بو وکیلک موکلی اولان
کمسنه کندو یه بو عبدی بیع ایلدی دیو * اویله اولسه اوّل وکیلک یدی قصر اولنور یعنی منع اولنور زیرا یدی
اولیجق خصم اولور زیرا موکلک مقامنه قائمدر * موکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر باعه ده اولان ضمیر عبده
راجعدر منه ده اولان ضمیر ذو الیده راجعدر (ولا یثبت البیع فیلزم اعادة البینة اذا حضر الموکل)
یعنی ذو الیدک برهنه ایدوب عبده ده ادعا ایلدیکی بیع ثابت اولمز یعنی تقدیرجه بینه نک اعاده

اولنمسی لازم اولور موکل حاضر اولدیغی وقتنده (کما تقصر ید الوکیل بنقل الزوجة او العبد) یعنی اوّل وکیلک
یدینک قصر اولنمسی بر زوجه نک بر مکاندن بر مکانه نقل اولنمسنه یاخود بر عبدی نقل ایلمکه نصب اولنان
وکیلک یدی قصر اولندیغی کبی (ولا یثبت الطلاق والعتق ولو برهنا علیهما بلا حضور الموکل) وچن زوجه ایله
عبد طلاقله عتقه برهنه ایلسه لر موکل حضورسز اوّل طلاق ایله عتق ثابت اولمز * برهنا ده اولان ضمیر تثنیه
زوجه ایله عبده راجعدر علیهما ده اولان ضمیر طلاقله عتقه راجعدر (واقرار الوکیل بالخصومة علی موکله
عند القاضی صحیح) یعنی خصومته وکیل اولان کمسنه نک موکل اولانک اوزرینه قاضینک یاننده اقرار
ایلمسی صحیحدر کرک وکیل مدعی طرفندن قبض ایله یاخود ابرا ایله وکیل اولسون کرک مدعی علیهک
طرفندن اولوب ثبوت حق ایله اقرار ایلمش اولسون موکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (لا عند غیر القاضی)
یعنی قاضینک غیریسی عندنده اقراری صحیح دکلدر (خلافا لابی یوسف) امام ابو یوسف ایچون بو مسئله ده
خلاف واردر یعنی انک قتنده قاضینک غیریسی عندنده اقراری صحیحدر (لکن لو برهن علیه انه اقر فی غیر مجلس
القضاء خرج عن الوکالة) اما چن وکیلک اوزرینه برهنه اولنسه که غیر مجلس قضاده اقرار ایلدی
دیو وکالتدن چقار ابو حنیفه قتنده (ولا یدفع الیه المال) وچون انک اوزرینه غیر مجلس قضاده اقرار
ایلدی دیو برهنه اولندی اوّل مال اکا دفع اولنمیه زیرا امانه ایتمان اولنمز اولدی تناقض ظهور ایلدیکی اجلدن
علیه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر انه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر والیه ده اولان ضمیرده اکا راجعدر
(کالاب او الوصی اذا اقر فی مجلس القضاء لا یصح ولا یدفع الیه المال) مثلا شول اب کبی یاخود شول
وصی کبی که چن مجلس قضاده اقرار ایلسه اقراری صحیح اولمز ومالی اکا دفع ایلمک صحیح اولمز تتکیم
متن هدایه ده بیان اولنمشدر (ولا یصح توکیل رب المال کفیله بقبض ما علی المکفول عنه) یعنی
رب المال اولان کمسنه مکفول عنهک اوزرنده مالک قبضنه کندو کفیلنی وکیل ایلمک صحیح دکلدر زیرا وکیل
اولان کمسنه غیره عاملدر وبو صورتده توکیلی صحیح اولیدی کندو نفسنه عامل اولور ایدی ینه کندو نفسنی
ابرا ایلمه ده امدی رکن که غیره عامل اولمسیدر منتفی اولدیغیچون عقد وکالت دخی منتفی اولدی کفیله ده
اولان ضمیر رب الماله راجعدر (ومن صدق مدعی الوکالة بقبض الدین امر بالدفع الیه) وشول کمسنه که
بر کمسنه بر دینک قبضنه وکیل اولدیغنی تصدیق ایلیه اوّل تصدیق ایدن کمسنه اوّل دینی وکیله دفع ایلسنه
امر اولنور (فان صدقه صاحب الدین فیها والا امر بالدفع الیه ایضا) واکر صاحب الدین اولان کمسنه
مدیون اولان کمسنه یی کندو دعواسنده تصدیق ایلسه اوّل مدیونک ذمتی بری اولور واکر تصدیق ایلمز ایسه
اوزرنده اولان دینی دفع ایلمکه امر اولنور تتکیم وکیله دفع ایلسنه امر اولنمشیدی الیه ده اولان ضمیر
داینه راجعدر (ورجع به علی الوکیل ان لم یهلک فی یده) یعنی مدیون اولان کمسنه دفع ایلدیکی شیئله
وکیل اولان کمسنه نک اوزرینه رجوع ایلر چن دفع ایلدیکی شیء وکیلک یدنده هلاک اولمسه زیرا دفع
ایلمه دن مراد ذمتنک بری اولمسیدر (وان هلک لا) واکر یدنده هلاک اولسه رجوع ایلمز زیرا تصدیق ایلمسیله
محق اولدیغنه اعتراف ایلمش اولور * به ده اولان ضمیر دینه راجعدر فی یده ده اولان ضمیر وکیله راجعدر
(الا ان کان ضمنه عند دفعه) الا چن وکالته مدعی اولان کمسنه دیندن قبض ایلدیکی مقداره دفع قتنده
ضامن اولسه (او دفع الیه علی ادعائه غیر مصدق وکالته) وکالت اولدیغی حالده دینی دفع ایلسه بو ایکی
صورتده رجوع ایلر * الیه ده اولان ضمیر مدعی الوکاله یه راجعدر ادعائه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر
(ومن صدق مدعی الوکالة بقبض الامانة لا یؤمر بالدفع الیه) وشول کمسنه که بر کمسنه بر امانتک قبضنه
وکیل اولدیغنی تصدیق ایلیه اوّل تصدیق ایدن کمسنه اوّل یاننده اولان امانتی اوّل وکیله دفع ایلسنه امر
اولنمز زیرا تصدیق غیرک مالی اولدیغنه اعترافدر * الیه ده اولان ضمیر مدعی الوکاله یه راجعدر (وکذا لو صدقه
فی دعوی شرآئها من المالک) واکر اوّل یاننده امانت اولان کمسنه اوّل وکیلک اوّل امانتی مالکدن
اشترا ایلدیکنه تصدیق ایلسه کذلک اوّل امانتی دفع ایلسنه امر اولنمز زیرا غیره اقراردر * صدقه ده اولان ضمیر
وکیله راجعدر شرائها ده اولان ضمیر امانته راجعدر (ولو صدقه فی ان المالک مات وترکها میراثا له
امر بالدفع الیه) واکر یاننده امانت اولان کمسنه اوّل وکیل اولان کمسنه صاحب امانت اولان مالک

وفات ايلدى و يانده اولان امانتى ميراث ترك ايلدى ديديكنى تصديق ايلسه وحالبوكه اندن غيرى وارثى بوقدر اول امانتى اكا دفع ايلمكه امر اولنور * تركهساده اولان ضمير امانته راجعدر له ده اولان ضمير وكيله راجعدر (ولوادعى المديون على الوكيل بقبض الدين استيفاء الدائن ولا بينة له امر بدفعه اليه) واكر مديون اولان كمسنه بردينك قبضنه وكيل ولان كمسنه نك اوزرينه كه كندو اوزرنده اولان دينى داين استيفا ايلدى ديو دعوى ايلسه وحالبوكه اول مدعينك بينه سى بوقدر امدى اول مدعى اولان كمسنه اول كندو اوزرنده اولان دينى وكيله دفع ايلمسنه امر اولنور زيرا وكالت اقرار ايله ثابت اولدى واول داينك مجرد دعوى ايله دينى استيفا ايلديكى ثابت اولمدى * بدفعه ده اولان ضمير دينه راجعدر واليه ده او لان ضمير وكيله راجعدر (ولا يستحلفه انه لم يعلم استيفاء موكله) واول مديون اولان كمسنه موكلى دينى استيفا ايلديكنه اول وكيلى اولان كمسنه نك علمى اولمديغنه استحلاف ايلمسون زيرا نائبدر ونائبه ايمان بوقدر * يستحلفه ده اولان ضمير بارز وكيله راجعدر انه ده اولان ضمير ينه وكيله راجعدر وموكله ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (بل يتبع رب الدين و يستحلفه انه ما استوفى) بلكه اول مديون اولان رب الدين اولان كمسنه يى اتباع ايلسون وموكلك دينى استيفاء ايلديكنه وكيلى دخى تحليف ايلسون يستحلفه ده اولان ضمير بارز وكيله راجعدر (ولوادعى البايع على وكيل الرد بالعيب ان موكله رضى به لا يؤمر بدفع الثمن قبل حلف المشترى) واكر بايع اولان كمسنه ردبالعيبه توكيل اولنان كمسنه نك اوزرينه كه تحقيق كندو موكلى بومبيعده اولان عيبه راضى اولدى ديو دعوى ايلسه مزبور بايع اول مبيعك ثمننك ردنه يعنى نفس مبيعك ردنه امر اولنمز مشترى اولان كمسنه نك حلفندن اوّل * مثلا مشترى اولان كمسنه اول اشترا ايلديكى شيئى آنده اولان عيبله رد ايچون بررجل وكيل قيلوب غائب اولسه اول وكيل اولان كمسنه اول عيبلو اولان مبيعى رد ايلمك مراد ايتدكده بايع اولان كمسنه مشترى بوعيبه راضى اولوب اشترا ايلدى ديو ادعا ايلسه امدى وكيل اولان كمسنه اول مبيعك ردنه قادر اولمز تاكيم مشترى بومبيعده اولان عيبه راضى اولديغنه يمين ايليه موكله ده اولان ضمير وكيله راجعدر به ده اولان ضمير عيبه راجعدر (ومن دفع اليه آخر عشرة ينفقها على اهله فانفق عليهم عشرة من عنده فهى بها) وشول كمسنه كه برآخر كمسنه يه اون درهم دفع ايليوب كه بواون درهمى اهل وعيالم اوزرينه نفقه ايله ديه امدى اول انفاقه مأمور اولان كمسنه كندو يانندن يعنى كندو دراهمندن اول اون درهم انفاق ايلسه اول كندو دراهمندن انفاق ايلديكى اون درهم اول اكا ويريلان اون درهم مقابله سنده عد اولنور وبو استحساندر وقياسده جائزدكلدر زيرا كندو دراهمى ايله متبرعدر * عليهم ده اولان ضمير اهله راجعدر عنده ده اولان ضمير مأموره راجعدر فهى ده اولان ضمير كندو يانندن انفاق ايلديكى دراهمه راجعدر بهاده اولان ضمير اكا ويريلان دراهمه راجعدر

(باب عزل الوكيل)

مصنف رحمة الله عليه بوبابده موكلك وكيلى عزل ايلديكنى بيان ايدر (للموكل عزل وكيله) يعنى موكل ايچون جائزدركه هرچن استرسه كندو وكيلنى عزل ايليه زيرا وكالت موكلك حقيدر ابطال ايدر عقود لازمه دن اولمديغى اجلدن وكيله ده اولان ضمير موكله راجعدر (الا اذا تعلق به حق الغير كوكيل الخصومة بطلب الخصم) يعنى موكل ايچون وكيلك عزلى جائزدر الا چن اول وكيله غيرك حقى تعلق ايلسه مثلا خصومت وكيلى كبى چن خصمك طلبى ايله اولسه وياخود ضمن نكاحده وياخود ضمن رهنده اولسه بوصورتلرده اكا عزل يوقدر اول غيرك حقى ابطال اولمق ايچون به ده اولان ضمير وكيله راجعدر (وتوقف انعزاله على علمه فتصرفه قبله صحيح) يعنى چن موكل اولان كمسنه كندو وكيلنى عزل ايلسه اول معزول اولان وكيلك علمنه متوقف اولور امدى وكيلك عزله عالم اولمسندن اول اولان تصرفى صحيحدر زيرا وكيلده عزله ضرر واردر ولايتى ابطال اولديغى حيثيتدن بو اجلدن علمنه متوقف اولدى * عزله ده اولان ضمير بارز وكيله راجعدر علمه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر فتصرفه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر قبله ده اولان ضمير عزله راجعدر (وتبطل الوكالة بموت الموكل وجنونه مطبقا) يعنى عقد وكاله موكل اولان كمسنه نك موتيله ياخود مطبق اولان جنونى ايله يعنى دائم ومتلازم اولان جنونى ايله باطل اولور وجنون مطبق اولمسه اعنى حكمنده اولور وانكله عقد

وكالت باطل اولمز جنونه ده اولان ضمير موكله راجعدر (وحده شهر عند ابى يوسف وحول عند محمد وهو المختار) يعنى جنون مطبقك حكمى امام ابو يوسف قتنده شهر واحددر زيرا رمضانك صومى انكله ساقط اولور وامام محمد قتنده حدى برحولدر يعنى برسنه در و بو مختار قولدر زيرا انكله جمله عبادات ساقط اولور اما قاضيخانده ابو حنيفه قولنده جنون مطبق شهر واحد ايله مقدردر وفتوى بونك اوزرينه در حده ده اولان ضمير جنون مطبقه راجعدر (و بلحاقه بدار الحرب مرتدا) ودخى موكلك دار حربه مرتد اولديغى حالده لاحق اولمسيله العياذ بالله تعالى وكالت باطله اولور امام ابو حنيفه قتنده زيرا اهل حرب احكام اسلامده اموات حكمنده درلر امدى انلره لاحق اولمغله انلردن اولمشدر (خلافا لهما) يعنى امامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا انلرك قتنده دار حربه لحوق ايلمسيله عقد وكالت باطل اولمز بلحاقه ده اولان ضمير موكله راجعدر (وكذا بعجز موكله مكاتبا وحجره مأذونا وافتراق الشريكين) ودخى موكلك مكاتب اولوب مال كتابتدن عاجز اولمسى سببيله وياخود موكلك مأذون اولوب مولى سى انى تصرفدن واذندن حجر ايلمسى سببيله ياخود موكل ايله وكيل شريك اولوب افتراقلرى سببيله وكالت باطله اولور استرسه وكيل بوصورتده عالم اولسون استرسه اولمسون زيرا عزل حكميدر علمه متوقف دكلدر (وتصرف الموكل فيما وكل به) ودخى موكل اولان كمسنه نك توكيل ايلديكى شيده تصرفى وكالتى مبطلدر * به ده اولان ضمير فيماده اولان مايه راجعدر (ولا يشترط فى الموت ومابعده علم الوكيل) يعنى صورت موتده ومابعدنده اولان صورتلرده كه جنون مطبقدر وغير يسنده وكيل اولان كمسنه نك علمى اشتراط اولنمز

(كتاب الدعوى)

وقتا كيم وكالت بالخصومه دن فارغ اولدى عقبنده دعوايى ذكر ايلدى * دعوى على وزن فعلى الفى تأنيث ايچوندر جمعى دعاوى كاور فتوى وفتاوى كبى لغتده معناسى آدم برشيئى حالت مساله ده ومنازعه ده كندو نفسنه اضافت ايلمكدر واصطلاح شرعده معناسى مصنفك ذكر ايلديكيدر (هى اخبار بحق له على غيره) يعنى دعوى برآدم كندودن غيرى اولان كمسنه نك اوزرنده اولان حقه اخبار ايلمكدر * له ده اولان ضمير دعوانك ضمننده اولان مدعى به راجعدر غيره ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (والمدعى من لا يجبره على الخصومة والمدعى عليه من يجبر) دعوى اوچ نسنه اوزرينه مشتملدر برى مدعى وبرى مدعى عليه وبرى مدعى كه دعوى اولنان ماده ومدعى به ديمك خطادر امدى مدعى شول كمسنه دركه خصومت اوزرينه جبر اولنميه ومدعى عليه اولان شول كمسنه دركه اوزرينه دعوى اولنمغه جبر اولنه ورمزه مشايخك عبارتلرى مدعى ايله مدعى عليهك حدلرنده مختلف اولمشدر واول عبارتلرك صحيحى مصنفك ذكر ايلديكيدر (ولا تصح الدعوى الا بذكر شئ علم جنسه وقدره) يعنى دعوى صحيح ومسموع اولمز الا برشيئك ذكرى ايله كه اول شيئك جنسى كه بغدايدر وقدرى كه بو قدر كيلدر مثلا بيلنمش اوله زيرا مادامكه معلوم اولميه الزام اولنمز * جنسه وقدره ده اولان ضميرلر شيئه راجعدر (فان كان دينا ذكر انه يطالبه به) امدى اول مدعى اولان دين ايسه مدعى اولان كمسنه اول دينى اول مدعى عليهدن مطالبه ايلديكنى ذكر ايلسون يعنى بنم بو آدمده دينم واردر وانى اندن طلب ايدرم ديه * انه ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر به ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان كان عينا نقليا ذكر انها فى يد المدعى عليه بغير حق وانه يطالبه بها) واكر اول مدعى عين نقلى ايسه مدعى اولان كمسنه اول عينى بو مدعى عليهك يدنده بغير حق اولديغنى ذكر ايلسون وانى اندن طلب ايلديكنى ذكر ايلسون يعنى بو آدمده فلان شيئم واردر وآنى اندن طلب ايدرم ديه مصنفك بغير حق قولى اول عينك مرهون ياخود ثمن ايچون محبوس اولمسنك احتمالى دفعيچوندر * انهاده اولان ضمير عينه راجعدر انه ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر يطالبه ده اولان ضمير مدعى عليه راجعدر بهاده اولان ضمير عينه راجعدر (ولابد من احضارها ان امكن ليشار اليها عند الدعوى وعند الشهادة او الحلف) يعنى اكر اول مدعى عين اولسه انى مجلس شرعه احضار ايلمك لازمدر اكر احضارى ممكن اولان اشيادن ايسه كه اكا مجلس شرعده دعوى قتنده وشهادت محلنده ويمين لازم اولدقده اشارت اولنمق ايچون * احضارها ده واليهاده اولان ضميرلر عينه راجعدر (وان تعذر يذكر قيمتها) واكر اول عينك احضارى متعذر اوله جق اولورسه قيمتنى ذكر ايليه اول مدعى معلوم اولمق ايچون * قيمتهاده اولان ضمير ينه

عينه راجعدر (وفى العقار لا يحتاج الى قوله بغير حق) واكر مدعى عقار ايسه اثناء دعواده وانه فى يده بغير حق ديمكه حاجت يوقدر تكيم يوندن اول اولان مسئله ده بيان اولندى ايدى قوله ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر (ولا يثبت اليد فيه بتصادقهما بل ببينة او علم القاضى فى الصحيح) يعنى مدعى اولان كسنه نك يدى اول ادعا ايلديكى عقارده مدعى ايله مدعى عليهك تصادقلرى ايله ثابت اولمز زيرا تهمت مواضعه واردر بلكه يدى بينه ايله ياخود علم قاضى ايله ثابت اولور صحيحده بودر و بعض مشايخ قتنده تصادق كفايت ايدر (ولا بد فيه من ذكر البلد والمحلة والحدود الاربعة فى الدعوى والشهادة) ودخى عقار دعواسنده بلدى ومحله وحدود اربعه يى ذكر ايلمك لابددر دعواده وشهادتده زيرا عقار بواشيانك ذكريله بيلنور (واسماء اصحابها ونسبهم الى الجد) ودخى عقار دعواسنده حدود ذكرنده اول حدود صاحبلرينك اسملرينك ذكرى لابددر ودخى نسبلرينى جده وارنجيه دكين ذكر ايلمك لابددر زيرا تعريف بونلرك ذكرلريله حاصل اولور ودخى غيرلرندن تميز واقع اولور* اصحابهاده اولان ضمير حدوده راجعدر نسبهمده اولان ضمير اصحاب حدوده راجعدر (وفى الرجل المشهور يكتفى بذكره) ومشهور اولان رجالده يالكز ذكرى ايله اكتفا اولنور زيرا شهرتى نسب مقامنه قائمدر ومقصود حاصل اولور ابو حنيفه قتنده وامامين قتلرنده دار دعواسنده چن مشهوره اولسه حدودك ذكرنه حاجت يوقدر بذكره ده اولان ضمير رجله راجعدر (فان ذكر ثلاثة وترك الرابع صح) واكر اول عقار دعواسن ايدن كسنه اول حدود اربعه نك اوچنى ذكر ايدوب دردنجيسنى ترك ايلسه صحيح اولور وامام زفر قتنده صحيح اولمز زيرا تعريف تمام دكلدر (وان ذكره وغلط فيه لا يصح) واكر دردنجى حدى ذكر ايدوب آنده غلط ايلسه يعنى دردنجى حدك خلافنى ذكر ايلسه صحيح اولمز زيرا مدعى مختلف اولور ذكره ده وفيه ده اولان ضمير لرحده راجعدر (واذا صحت الدعوى سأل القاضى الخصم عنها) وچون دعوى صحيحه واقع اولسه قاضى اولان كسنه اول مدعى عليه اولان خصمه اول دعوانك حقيقتندن وصحتندن سؤال ايليه وجه حكم ظهور ايلمك ايچون (فان اقر حكم عليه) امدى مدعى عليه اولان كسنه اعتراف ايليوب اقرار ايلسه اقرارى موجبنجه انك اوزرينه حكم ايليه يعنى اقرار ايلديكى شيله الزام اولنور عليه ده اولان ضمير مدعى عليه راجعدر (وان انكر سأل المدعى البينة فان اقامها قضى القاضى عليه والا حلف الخصم ان طلب خصمه) واكر مدعى عليه اولان كسنه اول ادعا اولنان شيئى انكار ايدرسه قاضى اولان كسنه مدعيدن بينه طلب ايلسون اكر بينه اقامت ايدوب احضار ايدر ايسه قاضى بينه موجبنجه قضا يعنى حكم ايليه واكر بينه احضار ايلمز ايسه قاضى مدعى عليه اولان خصمى تحليف ايليه اكر مال مدعى اولان خصم تحليفنى طلب ايدرسه* اقامهاده اولان ضمير بينه يه راجعدر خصمه ده اولان ضمير مدعى عليه راجعدر (فان حلف انقطعت الخصومة حتى تقوم البينة) يعنى چن مدعى عليه يمين تكليف اولنوب حلف ايلسه خصومت منقطعه اولور تاكيم بعد اليمين بينه قائم اولنجيه دكين يعنى مدعى عليه يمين ايلدكدنصكره مدعى اولان كسنه بينه كتورسه قبول اولنور زيرا حضرت عمر رضى الله عنه بيوردىلركه (اليمين الفاجرة احق من ان ترد من البينة العادله) كذا فى مختار النوازل امام مبسوطده سلفده بعض قضاة بينه يى يميندنصكره ايلمزلر بعده ديركه* ولسنا نأخذ بذلك وانما نأخذ بقول عمر رضى الله عنه فانه جوز قبول البينة بعد حلف المدعى عليه انتهى (فان نكل مرة او سكت بلا آفة فقضى بالنكول صح) امدى چن مدعى عليه اولان كسنه يه يمين تكليف اولنوب بركره نكول ايلسه وياخود آفتسز وخوفسز سكوت ايلسه قاضى اولان كسنه مرة واحده ده انك اوزرينه نكول ايله قضا ايلسه صحيحدر زيرا يمين ايلمك اوزرينه واجبدر (وعرض اليمين ثلاثا ثم القضاء احوط) اما يمينى منكره اوچ كره عرض ايدوب اندنصكره قضا ايلمك احوطدر احتمالدركه ايكنجى كره ده نصكره يمين ايليه (ولا ترد يمين على مدع) يعنى مدعى عليهه عازم اولان يمين مدعينك اوزرينه رد اولنمز مدعى عليهه يمين تكليف اولنديغى زمانده مدعى يه كل سن يمين ايله مدعاكى و يره يم ديمك جائز دكلدر اما شافعى قتنده رد اولنمسى جائزدر (ولا يقضى بشاهد ويمين) ودخى قاضى اولان كسنه برشاهد ايله وبر يمين ايله كسنه نك اوزرينه قضا ايلمه يعنى حكم ايلمه مثلا بركسنه برآخردن برشيئ طلب ايلسه اندن دعواسنه موافق بينه طلب اولنسه برشاهد احضار ايدوب اول برشاهدك

برينه يمين ايده يين ديسه جائز دكلدر وامام شافعى قتنده جائزدر (ولا يحلف فى نكاح) يعنى مدعى عليه اولان كسنه نكاحده تحليف اولنميه مثلا بر رجل برخاتونك اوزرينه وياخود برخاتون بر رجلك اوزرينه بو بنم زوجمدر ديو دعوى ايلسه مدعى عليه انكار ايلسه تحليف اولنمز (ورجعة) ودخى مدعى عليه اولان كسنه رجعه ده تحليف اولنمز مثلا بر رجل ياخود برخاتون اول برآخرك اوزرينه بونى عدتدنصكره مراجعت ايلدى ديو دعوى ايلسه واول برى منكر اولسه تحليف اولنمز (وفىء ايلاء) ودخى فىء ايلاده مدعى عليه اولان كسنه تحليف اولنمز مثلا زوج مولى اولان كسنه ايلا ايلديكى خاتونك اوزرينه ياخود خاتون زوجى اوزرينه مدت ايلادنصكره كه بن بوكا مدت ايلاده وطئ ايله رجوع ايلدم كندويه يعنى كندويى وطئ ايلدم ديسه واول برى انكار ايلسه تحليف اولنمز (واستيلاد) ودخى استيلادده مدعى عليهه تحليف يوقدر مثلا برامه كندو مولاسنك اوزرينه بن بوندن ولد طوغردم ديو دعوى ايدوب مولى انكار ايلسه امدى اول ولد كندودن اولديغنه تحليف اولنمز (ورق) ودخى رقده تحليف يوقدر مثلا بر رجل برمجهول النسب كسنه نك اوزرينه عبديدر ديو دعوى ايلسه اول مجهول النسب اولان كسنه انكار ايلسه تحليف اولنمز (ونسب) ودخى نسبده تحليف يوقدر مثلا برمجهول كسنه بركسنه نك اوزرينه بن بونك اوغلويم ديو دعوى ايدوب مدعى عليه انكار ايلسه تحليف اولنمز (وولاء) ودخى ولاده يعنى عتقده ياخود موالاتده مثلا بركسنه برآخرك اوزرينه بو بنم معتقمدر وياخود موالمدر ديو دعوى ايدوب مدعى عليه انكار ايلسه تحليف اولنمز بو يدى صورتده ابو حنيفه قتنده تحليف لازم اولمز (وعندهما يحلف وبه يفتى) وامامين قتنده تحليف لازم اولور وبونك ايله فتوى اولنور يعنى بو مسائلده بو امامين قولى اوزرينه در (ولا فى حد) ودخى منكر اولان كسنه حدده تحليف اولنمز مثلا بر رجل برآخرك اوزرينه سن بنى زنا ايله قذف ايلدك اوزريكه حد لازمدر ديو دعوى ايدوب مدعى عليه انكار ايلسه اجماعله تحليف اولنمز زيرا نكول ايله حد ساقط اولور حاصل اولان شبهه ايچون كه نكول بدلدر ونكول ايسه اقراردر (ولعان) ودخى لعانده تحليف يوقدر مثلا برخاتون زوجى اوزرينه سن بنى زنا ايله قذف ايلدك اوزريكه ملاعنه لازم اولدى ديو دعوى ايدوب زوجى دخى انكار ايلسه اتفاقله تحليف اولنمز (والسارق يحلف فان نكل ضمن ولا يقطع) يعنى سارق اولان كسنه چن اوزرينه بينه اولمسه اول ادعا اولنان شيئى سرقه ايلديكنه تحليف اولنور واكر يميندن نكول ايلسه اول مدعابه ضامن اولور و يدى قطع اولنمز واقع اولان شبهه ايچون (ويحلف الزوج ان ادعت طلاقا قبل الدخول اجماعا فان نكل ضمن نصف المهر) ودخى زوج اولان كسنه تحليف اولنور چن خاتونى كندو اوزرينه كندويى قبل الدخول طلاق ايلديكنه دعوى ايدوب زوج انكار ايلسه واكر يميندن نكول ايدرسه مهرك نصفنه ضامن اولور زيرا طلاق قبل الدخول اجماع ايله ثابت اولور (وكذا يحلف الزوج فى النكاح ان ادعت مهرها) وكذلك زوج اولان كسنه نكاحده تحليف اولنور چن خاتون زوجندن مهرن دعوى ايدوب زوج انكار ايلسه تحليف لازم اولور نكول ايدرسه مال لازم اولور (وفى النسب ان ادعى حقا كارث) يعنى وكذلك منكر اولان نسبده تحليف اولنور چن ارث كبى برحق دعواسن ايلسه مثلا بر رجل برآخرك اوزرينه قرنداشيدر ديو دعوى ايلسه دعوادنصكره باباسى فوت اولوب مدعى عليهك يدنده برمقدار ميراث ترك ايدوب اليقوسه امدى يدنده مال اولان تحليف اولنور اكر يمين ايدرسه برى اولور واكر نكول ايدرسه مال ايله حكم اولنور (ونفقة) ودخى نفقه ده منكر اولان كسنه تحليف اولنور چن نفقه كبى برحق دعواسن ايلسه مثلا بركسنه برعوسر كسنه نك اوزرينه قرنداشى اولديغنه ونفقه سى آكا لازمدر ديو دعوى ايلسه مدعى عليه انكار ايدرسه استحلاف اولنور اكر يمين ايدرسه برى اولور واكر نكول ايدرسه قرنداشنك نفقه سنه حكم اولنور (وغيرهما) ودخى بو ذكر اولنان ايكى صورتك غيريسنده تحليف لازم اولور چن نسبدن غيرى برشيده برحق دعوى ايلسه لقيطده اولان حجر كبى مثلا حرة الاصيل برخاتون بر رجلك يدنده التقاط اولنمش كندو نفسندن تعبيره قادر اولميان برصبى يى بو بنم قرنداشمدر ديو دعوى ايدوب بن بونك حضانه سنه اولايم ديسه مدعى عليه اولان رجل تحليف اولنور اكر يميندن امتناع ايدوب نكول ايلسه اول خاتونه اول صبى يى كندو حضانه سنه نقل ايلمه نك حقى ثابت اولور

نهایة الامر نسب ثابت اولمز غیرهماده اولان ضمیر ارثله نفقه یه راجعدر (وفی القصاص فان نکل فی النفس حبس حتی یقر او یحلف وفیما دونها یقتص) ودخی قصاصده منکر اولان کمسنه تحلیف اولنور واکر نکول نفسده واقع اولسه حبس اولنه تا کیم اقرار ایلیه یاخود یمین ایلیه واکر نکول نفسنك غیریسنده واقع اولسه اندن قصاص اولنه ابو حنیفه قتنده (وعندهما یضمن الارش فیهما) وامامین قتنده ارش لازم اولور نفسده ونفسك غیریسنده وقصاص ایله حکم ایلمك لازم اولمز * دونهاده اولان ضمیر نفسه راجعدر (فان قال المدعی لی بینة حاضرة وطلب یمین خصمه لا یحلف) واکر مدعی اولان کمسنه بنم مصرده حاضر بینهم واردر دیسه کندو خصمنك یمینی طلب ایلسه تحلیف اولنمز ابو حنیفه قتنده صحیح بودر وامامین قتنده تحلیف اولنور ومصرده دیمه مز اول مصردن خارج اولاندن احترازدر زیرا خارج مصرده اولسه اتفاق علما ایله تحلیف اولنور ومجلس حکمده اولسه اتفاقله تحلیف اولنمز (ویکفل بنفسه ثلاثة ایام) یعنی مدعی علیه اولان کمسنه اوچ کونه دکین کفیله ویریله یعنی مدعی علیه اولان کمسنه یه اوچ کونه دکین نفسکه کفیل ویردینه و بو اوچ کونه دکین تقدیر اولنمسی امام ابو حنیفه دن مرویدر صحیح بودر وامام ابو یوسفدن روایتدرکه قاضی مجلس قضایه جلوس ایدنجیه دکین کفیل آلنه * بنفسه ده اولان ضمیر مدعی علیه راجعدر (فان ابی لازمه ودار معه حیث دار) واکر مدعی علیه اولان کمسنه کفیل ویرمه دن امتناع ایدوب ابا ایدرسه مدعی اولان کمسنه اول مدعی علیه ملازمت ایدوب مدت کفالتی دوران ایلسون یعنی مدعی علیه هر نه یره کیدرسه مدعی بیله اولسون * لازمه ده اولان ضمیر بارز مدعی علیه راجعدر معه ده اولان ضمیر بنها کا راجعدر (وان کان غریبا یکفل او یلازم قدر مجلس القاضی) واکر مدعی علیه اولان کمسنه غریب ایسه کفیله ویریله یاخود قاضینك مجلسی مقدارنجه ملازمت اولنه اکر مدعی اولان کمسنه بینه کتوررایسه فبها واکر کتورمزایسه استرسه یمین ویرسون واسترسه اطلاق ایلسون زیرا غریب اولان کمسنه یه بوندن زیاده ده ضرر واردر (والیمین بالله تعالی لا بطلاق وعتاق) یعنی چون بر آدمه یمین مترتب اوله امدی یمین ایلمك لفظة الله ایله اولور طلاقله عتاقله یمین اولمز زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم الله تعالینك غیریسیله یمین ایلمدن نهی بیورمشلردر ودخی طلاق وعتاق ایله یمین ایلمك حرامدر (وقیل ان الح الخصم صح بهما فی زماننا) ودینلدیکه اکر مدعی اولان کمسنه الحاح ایدوب لج ایدرسه خصم اولان کمسنه طلاق ایله وعتاق ایله تحلیف اولنور زیرا خلق بو زمانده الله ایله یمین ایلمه ده تهاون ایدشلردر * بهماده اولان ضمیر طلاقله عتاقه راجعدر (وتغلظ بذکر صفاته ان شاء القاضی) یعنی الله ایله یمین ایلمك حق تعالینك صفاتی یعنی بعض صفاتی ذکر ایلمك ایله تغلیظ اولنور اکر قاضی تغلیظ اولنمغی استرسه وبعض علما قتنده اکر اول تحلیف اولنان کمسنه صلاح حال ایله معروف ایسه اوزرینه یمین تغلیظ اولنمیه تغلیظ ایلمه نك صفتی (هو الله الذی لا اله الا هو عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم الذی یعلم من السر ما یعلم من العلانیة) دیمکدر صفاتنه ده اولان ضمیر الله یه راجعدر (ویحترز من التکرار) یعنی یمینده تکرار اولمدن احتراز اولنه زیرا مستحق ولازم اولان یمین واحددر (لا بزمان او مکان) یعنی یمین ایلمك زمانده مثلا جمعه کونی کبی یاخود مکانله مثلا شهرده معظم اولان جامع وبعض مراقد اولیا کبی ایله تغلیظ اولنمیه زیرا وارد اولان نصدن زیاده در (ویحلف الیهودی بالله الذی انزل التوریة علی موسی علیه السلام والنصرانی بالله الذی انزل الانجیل علی عیسی والمجوسی بالله الذی خلق النار) یهودی یه یمین ویرلك اولدیغی وقت اول توراتی حضرت موسی پیغمبر علیه السلام اوزرینه انزال ایدن الله ایله تحلیف اولنور زیرا یهودی طائفه سی توراته تعظیم ایدرلر ونصرانی یه یمین ویرلك اولدیغی وقت اول انجیلی حضرت عیسی پیغمبر علیه السلامك اوزرینه انزال ایدن الله ایله تحلیف اولنور زیرا نصاری طائفه سی انجیله تعظیم ایدرلر ومجوسی یه یمین ویرلك لازم اولدیغی تقدیرجه اول ناری خلق ایدن وایجاد ایدن الله ایله تحلیف اولنه زیرا مجوسی ناره عبادت واکا تعظیم ایدرلر (والوثنی بالله) ووثنی که الله تعالینك غیری یه عبادت ایدر الله ایله تحلیف اولنه زیرا جمله مخلوقات الله تعالی حضرتلرینه تعظیم ایدرلر (ولا یحلفون فی معابدهم) وبومذکورلر تحلیف اولندقلرنده کندو بیوت عباداتلرنده تحلیف اولنمیه لر زیرا اول بیوته حاضر اولقدن ممنوعدر (ویحلف علی الحاصل

فی البیع والنکاح بالله ما بینکما بیع قائم او نکاح قائم فی الحال) یعنی مدعی علیه اولان کمسنه حاصل اولان شیئك اوزرینه تحلیف اولنه مثلا نچون دعوی بیعده اولسه ایکیسنك ما بینده بو حالده بیع قائم اولدیغنه تحلیف اولنور بیع ایلمدك دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدرکه اول سابقده واقع اولان بیعده اقاله واقع اولمش اوله ونچون دعوای نکاحده واقع اولسه ما بینلرنده بو حالده نکاح اولمدیغنه تحلیف اولنور نکاح ایلمدك دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدرکه ما بینلرنده خلع واقع اولمش اوله (وفی الطلاق ما هی بائن منك الآن) واکر دعوی طلاقده ایسه بو خاتون سندن الآن باین دکلدر دیو تحلیف اولنه سن بوکا طلاق ویرمدکمی دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدرکه بعد الطلاق تجدید اولنمش اوله (وفی الغصب ما یجب علیك رده) واکر دعوی غصبده ایسه اوزریکه بو شیئك ردی واجب دکلدر دیو تحلیف اولنه بو شیئی غصب ایلمدکی دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدرکه غصبی هبه ایله یاخود بیع ایله فسخ ایلمش اوله * رده ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر (وفی الودیعة ماله هذا الذی یدعی فی یدك ودیعة ولا شیء منه ولا له قبلك حق) واکر دعوی ودیعه ده اولسه بو سنك یدکده ودیعه دردیو دعوی ایلدیکی شیء انك دکلدر واول شیئدن بعضیسی دخی انك دکلدر وهیچ سنك جهتکده حقی بوقدر دیو تحلیف اولنه * له ده اولان ضمیر ایکی محلده مدعی یه راجعدر ومنه ده اولان ضمیر هذا یه راجعدر (لا علی السبب نحو بالله ما بعته) سبب اوزرینه تحلیف اولنمیه مثلا والله بن بوکا بو شیئی بیع ایلمدم دیو تحلیف اولنمیه * بعته ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون بو ذکر اولنان مسائلده خلاف واردر زیرا انك قتنده بو جمله ذکر اولنان مسائلده سبب اوزرینه تحلیف اولنورکه یمین دعوایه مطابق اوله (فان کان فی الحلف علی الحاصل ترك النظر للمدعی حلف علی السبب اجماعا) یعنی اکر حاصل اوزرینه یمین ایلمه ده مدعی ایچون ترك نظر اولسه اجماع علما ایله اول زمانده مدعی اولان کمسنه سبب اوزرینه حلف اولنور (کدعوی الشفعة بالجوار ونفقة المبتوتة والخصم لا یراهما) یعنی اجماعله سبب اوزرینه یمین اولنان مسئله نك صورتی حق جواری شفعه ایله دعوی ایلمك کبی واول مبتوته اولان خاتونك نفقه سی کبی وحالبوکه خصم اولان کمسنه بو ایکی مسئله یی کندی مذهبنده جائز کورمیه مثلا اول شفعه ایله طلب اولنان دارك مشتریسی اولان کمسنه شافعی المذهب اولسه شافعی ایسه شفعه یی جائز کورنلردن دکلدر یاخود اول مبتوته اولان خاتونك زوجی شافعی المذهب اولسه وشافعی ایسه اول بت ایله طلاق اولنمش زوجه نك نفقه سن جائز کورنلردن دکلدر بو تقدیرجه حاصلی اوزرینه الله ایله تحلیف اولنورکه بو آدم سنك اوزریکه شفعه یه مستحق دکلدر دیو اولدخی یمین ایلسه عیننده صادقدر کندو اعتقادنده مدعی اولان کمسنه متضرر اولور امدی سببه تحلیف اولنورکه سن بو داری اشترا ایلدکمی دیو ومبتوته ده کذلك لا یراهماده اولان ضمیر تثنیه شفعه ایله نفقه یه راجعدر (وکذا فی سبب لا یرتفع کعبد مسلم یدعی العتق) ودخی منکر اولان کمسنه سبب لا یرتفعده تحلیف اولنور یعنی نچون دعوی وقوعندنصکره بر رافع ایله مرتفع اولمز سببده واقع اولسه اول زمانده تحلیف سبب اوزرینه اولور عبد مسلمك مولی سی اوزرینه عتق دعوی ایلمسی کبی مثلا عبد کندو مولی سی اوزرینه عتق اولندیغنی دعوی ایدوب مولی انکار ایلسه سبب اوزرینه تحلیف اولنورکه والله بن بونی عتق ایلمدم دیو زیرا حاصل اوزرینه تحلیف اولنمغه ضرورت یوقدر زیرا عبد عتقدنصکره کیرو رقیقه عودت ایلمسی جائز دکلدر (بخلاف الکافر والامة) اما کافر ایله امه تقدم ایدن عبد دعواسنك خلافنجه در یعنی نچون کافر ایله امه مولی لری اوزرینه عتق اولندقلرین دعوی ایلسه لر مولی اولان کمسنه الله ایله حاصل اوزرینه تحلیف اولنورکه بو کافر حر دکلدر و بو امه حره دکلدر زیرا سبب بو ایکیده جائزدرکه مرتفع اوله مثلا عبد نقض عهد ایله رقیق اوله یاخود دار حربه لاحق اولمغله وامه ده دخی دار حربه لاحق اولمغله (ومن ورث شیأ فادعاه آخر حلف علی العلم) وشول کمسنه که بر شیئه وارث اولوب صکره بر کمسنه دخی اول شیئی کندونکدر دیو دعوی ایلسه اول وارث اولان کمسنه علمه تحلیف اولنمز (وان اشتراه او وهب له فعلی البتات) واکر اول کمسنه اول شیئی اشترا ایلسه ویاخود اکا هبه اولنمش اولسه صکره بر آخر کمسنه اول اشترا اولنان یا اول هبه اولنان شیئی کندونکدر دیو دعوی ایلسه بتات اوزره تحلیف اولنه یعنی والله بو شیء بو مدعینك ملکی دکلدر دیو یمین ایلیه زیرا اول شیئه سبب شرعی ایله مالك اولمشدر

(ولو افتدى المنكر يمينه او صالح عنها على شئ صح) يعنى قچن يميندن نكول وانكار ايلين كمسنه يمين ايلمك ايچون برشيئله يمينى فدا ايلسه ياخود برشيئله مصالحه ايلسه واقع اولان افتدا ايله صلح يعنى صحيحدر زيرا حضرت عثمان رضى الله عنه اوزرينه قرق درهم دعوى اولنوب برمقدارينى ويروب برمقدارندن افتدا ايلدى اكا سن صادقسن نيچون يمين ايلمك ديدكارنده اخاف ان يوافق قدر يمينى فقال هذا سبب يمينه الكاذبة ديو بيورديلر يعنى قورقارمكه يمينه برامر مقدر موافق كه جمله خلق بوامره عثمان يمين ايلديكندن حاصل اولدى ديه لر (ولا يحلف بعده) يعنى برمنكر يمينى افتدا ايلدكدنصكره تحليف اولنمسى جائز دكادر بعده ده اولان ضمير افتدايه راجعدر

(باب التحالف)

مصنف رحمة الله عليه ايكى كمسنه نك ما بيننده واقع تحالفى بيان ايدر (ولو اختلفا فى قدر الثمن او المبيع اوفيهما حكم لمن برهن) يعنى قچن بايع ايله مشترى اول بيع اولنان شيئك مقدارنده اختلاف ايلسه لر مثلا مشترى اون درهمه اشترا ايلدم ديسه بايع اون بش درهمه اشترا ايلدك ديسه ياخود نفس مبيعده اختلاف ايلسه لر مثلا بايع اولان كمسنه اون بطمان بيع ايلدم ديسه مشترى اون بش بطمان اشترا ايلدم ديسه ياخود ايكيسنده معا يعنى ثمن ومبيعده اختلاف ايلسه لر برهنه ايدن كمسنه ايچون حكم اولنور يعنى بايعله مشترينك هرقنغيسيكه دعواسنه موافق بينه احضار ايدرسه قول انكدر * فيهماده اولان ضمير قدر ثمنله مبيعه راجعدر (وان برهنا فلمثبت الزيادة) واكر بايعله مشترى هربرى برهنه ايلسه يعنى هر بريسى دعواسنه موافق بينه احضار ايلسه بينه زياده لك اثبات ايليه نكدر زيرا اثبات لاجل الاثباتدر (وان عجز عن البرهان قيل لهما اما ان يرضى احد كما بدعوى الآخر والا فسخنا البيع) واكر بايعله مشترينك هر بريسى برهنه دن يعنى بينه احضارندن عاجز اولسه لر ايكيسنه دينلوركه يا بريكز اول برآخرك دعواسنه راضى اولسون وياخود بيعى فسخ ايدرز زيرا مقصود قطع نزاعدر بوايسه قطع نزاعه بروجه در (فان لم يرض احدهما بدعوى الآخر تحالفا) امدى اكر ايكيسنك برى اول برآخرك دعواسنه راضى اولمزسه تحالف ايلسونلر يعنى حاكم اولان كمسنه هر برينه انكار ايلديكى شيئه يمين ويرسون مثلا مشترى اولان كمسنه والله بن بوشيئى ايكى بيك درهمه اشترا ايلمدم ديو يمين ايلسون وبايع اولان والله بن بوشيئى بيك درهمه بيع ايلمدم ايكى بيك درهمه بيع ايلدم ديو يمين ايليه (وبدأ بيمين المشترى) قاضى اولان كمسنه عينى دين ايله بيع ايلمه ده مشترى اولان كمسنه نك يمينى ايله بدأ ايلسون زيرا مشترينك انكارى بايعك انكارندن اشددر (وفى المقايضة بأيهما شاء) ودخى قاضى اولان كمسنه مقايضه ده يعنى عينى ايله ياخود دينى دينله بيع ايلمه ده بايع ايله مشترينك هرقنغيسنك يمينيله استرسه بدأ ايليه زيرا ايكيسيده مستويدر فائده نكولده (ومن نكل لزمه دعوى صاحبه) وشول كمسنه كه يميندن نكول ايليه اكا اول صاحبنك يعنى خصمنك دعوى ايلديكى شئ لازم اولور (وان حلفا فسخ القاضى البيع بطلب احدهما) واكر اول ايكى خصم برى بريله اتفاق ايتميوب تحالف ايدرلر ايسه قاضى اولان كمسنه اول متحالفينك برينك طلبيله ما بينلرنده واقع اولان بيعى فسخ ايليه ما بينلرنده اولان نزاع قطع اولنمق ايچون وبو مسئله ده مادامكه برينك طلبيله اوليه فسخ واقع اولمز زيرا نفس تحالف ايله فسخ واقع اولمز اما لعانده قچن زوجين لعاندن فارغ اولسه لر قاضى ما بينلرين تفريق ايلسون استرسه ايكيسنك بريندن طلب واقع اولسون استرسه واقع اولسون زيرا حرمت لعان حق شرعدر وفسخ عقد حق عبددر طلبه محتاجدر (ولا تحالف لو اختلفا فى الاجل او شرط الخيار او قبض بعض الثمن وحلف المنكر) يعنى قچن اختلاف متبايعين بيننده اجلده اولسه ياخود شرط خيارده اولسه وياخود ثمنك بعضيسن يا كليسن قبض ايلمه ده اولسه تحالف اولمز منكر اولان كمسنه يمين ايلر يعنى اجله شرط خيارده وقبض ثمنده منكر اولان يمين ايليه وقول انك اولور يمينيله (ولا بعد هلاك المبيع وحلف المشترى) دخى ابو حنيفه ايله ابو يوسف قتنده مبيعك يد مشتريده هلاككدنصكره تحالف يوقدر مشترى يمين ايلر (وعند محمد يتحالفان) وامام محمد قتنده اول ثمنك مقدارنده تحالف ايلسونلر (ويفسخ وتلزم القيمة) واول بيع فسخ اولنور وقيمتى لازم اولور زيرا سلعه نك هلاكى تحالفه مانع دكادر

وكذا

(وكذا الخلاف لو تعذر الرد وهو قائم) وكذلك بو مسئله ده اولان خلاف ما قبلنده كى اولان مسئله نك خلافى كبيدر يعنى قچن مبيعك ردى متعذر اولسه برعيبك ظهورى سببيله وحالبوكه اول مبيع قائم وموجوددر اما ابو حنيفه ايله امام ابو يوسف قتنده عيب مشترينك يدنده ايكن ظهور ايلسه تحالف لازم اولمز وامام محمد قتنده لازم اولور (ولا بعد هلاك بعضه الا ان يرضى البايع بترك حصة الهالك) ودخى مبيعك بعضيسنك هلاككدنصكره تحالف لازم اولمز الا قچن بايع اولان كمسنه اول هالك اولان حصه نك تركنه راضى اولسه يعنى اول هالك اولان حصه نك ثمنندن وقيمتندن برشيء المغه راضى اوليه بعضه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (وعندهما يتحالفان ويرد الباقى والقول للمشترى فى حصة الهالك عند ابى يوسف) وامامين قتنده تحالف ايده لر واول هلاك كدنصكره باقى قلان رد اولنه واول هالك اولان حصه ده قول مشترينكدر امام ابو يوسف قتنده (وتلزم قيمته عند محمد وتعتبر قيمتهما فى الانقسام يوم القبض) ودخى مشترى اولان كمسنه يه اول هالك اولان شيئك قيمتى لازم اولور وذكر اولنان قيمت انقسام اولمقده قبض كونيله اعتبار اولنور * قيمته ده اولان ضمير هالكه راجعدر قيمتهماده اولان ضمير تثنيه به مصنفك كلامنده مرجع يوقدر امدى بونك صوابى وتعتبر القيمة ديمكدر (وان اختلفا فى قيمة الهالك فيه فالقول للبايع) واكر بايع ايله مشترى قبض كوننده اول هالك اولان حصه نك ثمننده اختلاف ايلسه لر قول بو مسئله ده بايعكدر زيرا ثمن ايكيسنك اتفاقيله واقع اولمشدر ومشترى اولان كمسنه اول هالك اولان حصه نك زياده سيله ناقص اولديغنى دعوى ايدر بايع ايسه اكا منكردر بو اجلدن قول انك اولدى (وان برهنا فبرهانه اولى) واكر بايع ايله مشترينك هر برى كندو دعواسنه برهنه ايدوب بينه احضار ايلسه لر بايع اولان كمسنه نك برهانى اولى در زيرا اثباتى اكثردر برهانه ده اولان ضمير بايعه راجعدر (وان اختلفا فى قدر الثمن بعد اقالة البيع ما تحالفا وعاد البيع ان لم يقبض البايع المبيع) واكر بايعله مشترى مبيعك اقاله سندنصكره ثمنك مقدارنده اختلاف ايلسه لر تحالف ايليه لر بينه لرى اولمديغى تقديرجه وما بينلرنده واقع اولان بيع عودت ايدر اكر بايع اولان كمسنه اول مبيعى قبض ايلمديسه (وان قبضه فلا تحالف) واكر بايع اولان كمسنه اول مبيعى قبض ايلدى ايسه ما بينلرنده تحالف لازم اولمز امام ابو حنيفه ايله ابو يوسف قتنده (خلافا لمحمد) وامام محمد ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده تحالف لازمدر قبضه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (ولو فى قدر رأس المال بعد اقالة السلم فالقول للمسلم اليه فيه ولا يعود السلم) واكر مسلم ايله مسلم اليه اولان كمسنه لر رأس سلمك مقدارنده عقد سلم اقاله سندنصكره اختلاف ايلسه لر قول بو مسئله ده مسلم اليهكدر ذكر ايلديكى مقدارده زيرا رب السلم اولان كمسنه مسلم اليهك اوزرينه زياده لك دعوى ايدوب مسلم اليه انى انكار ايلر واول سلم عودت ايلمز بيع عودت ايلديكى كبى زيرا تحالفدن مقصود اول عقدى فسخ ايلمكدر (ولو اختلفا فى قدر الاجرة او المنفعة او فيهما قبل استيفاء المنفعة تحالفا وترادا) واكر موجر ايله مستأجر اولان كمسنه لر او عين موجره نك منافعنى استيفا ايلمزدن مقدم اجرتك مقدارنده ياخود اول موجر اولان عينك منفعتنده ياخود ايكيسنده معا اختلاف ايلسه لر ايكيسى تحالف ايدوب عقد اجاره رد ايلشه لر يعنى برى برينه رد ايلسونلر زيرا اجاره بيعه مشابهدر (وبدأ بيمين المستأجر ان اختلفا فى الاجرة وبيمين المؤجر لو فى المنفعة) يعنى موجر ايله مستأجر بيننده تحالف واقع اولديغى حينده مستأجر اولان كمسنه نك يمينى ايله بدأ اولنه اكر اختلاف اجرتده ايسه ودخى موجرك يمينى ايله بدأ اولنه اكر اختلاف منفعتده ايسه (وايهما نكل لزمه دعوى الآخر وايهما برهن قبل) بو ذكر اولنان موجر ايله مستأجرك هرقنغيسى يميندن نكول ايدرسه اول برآخرك دعواسى اكا لازم اولور وهرقنغيسيكه مدعاسنه برهنه ايليه برهانى قبول اولنور لزمه ده اولان ضمير نكول ايدنه راجعدر (وان برهنا فحجة المستأجر فى المنفعة) واكر مستأجر ايله موجرك هر برى دعواسنه برهنه ايلسه مستأجر اولان كمسنه نك حجتى يعنى بينه سى منفعتده اولى در زيرا زياده لكه مثبتدر (وحجة المؤجر فى الاجرة) وموجر اولان كمسنه نك حجتى اجرتده اولى در زيرا اثباتى اكثردر (وبعد استيفاء المنفعة لا يتحالفان) يعنى مستأجر اولان كمسنه اول عين موجره نك منافعنى استيفا ايلدكدنصكره ايكيسنك ما بيننده تحالف يوقدر زيرا تحالف فسخ ايچون

اولور ومنافع استیفا اولندقدنصكره فسخ ممتنعدر (والقول للمستأجر) وقول مستأجركدر يمينى ايله (وبعد استيفاء البعض يتحالفان وتفسخ فيمابقى والقول للمستأجر فيمامضى) واول عين مؤجره‌نك منافعنك بعضيسنى استيفادنصكره تحالف ايده‌لر واول باقى منافعده اجاره فسخ اولنه وقول مستأجركدر (وان اختلفا فى قدر بدل الكتابة لايتحالفان والقول للعبد وقالا يتحالفان وتفسخ) واكر مولى ايله مكاتب بدل كتابتك مقدارنده اختلاف ايلسه‌لر تحالف ايلميه‌لر وقول عبدكدر امام ابوحنيفه قتنده وامامين ديديلركه تحالف ايلسونلر واول ماببنلرنده اولان كتابت فسخ اولنه زيرا فسخى قبول ايدر عقدده اختلاف ايلمشلردر (وان اختلف الزوجان فى متاع البيت فالقول لها فيما صلح لها وله فيما صلح له اولهما) يعنى چون زوج ايله زوجه مابيننده اولر بنك متاعنده اختلاف ايلسه‌لر قول زوجه‌نكدر اكالايق وصالح اولان اشياده وبوزوجه ايله زوج مابيننده كرك نكاح قائم اولسون كرك اولمسون ودخى قول زوجكدر اكاصالح اولان شيلرده ياخود زوجينكدر مثلا ايكيسنه صالح اولان اشياده دوشك ويورغان كبى وعقار ومواشى ونقودوبونلره بكزر اولان اشياده قول زوجكدر (وبعد موت احدهما القول فى المحتمل للحى) يعنى زوجله زوجه‌نك بريسينك موتندنصكره قول محتمله‌ده حى ايچوندر يعنى اول شيكه زوجله زوجه‌يه محتملدر يعنى لايق وصالحدر اول شئ ايكى زوجدن حياتده قلانكدر ودخى ميتك وارثلرينكدر زيرا انلردخى احيادندر واول شيكه برينه لايق وصالحدر بنه اول شئ انكدر (وعندابى يوسف كذلك فى الزائد على جهاز مثلها) وامام ابويوسف قتنده كچن مسئله كبى قول زوجه‌نكدر يمينيله اول زوجه‌نك كندو مثلنك جهازندن زياده اولانده مثلهاده اولان ضمير زوجه‌يه راجعدر (وفى جهاز مثلها لها) واول زوجه‌نك كندو مثلنك جهازنده قول زوجه‌نكدر (اولورثتها) ياخود اول زوجه‌نك وارثلرينكدر زيرا انلر زوجه‌نك مقامنه قائملردر مثلهاده ولهاده اولان ولورثتهاده اولان ضميرلر زوجه‌يه راجعدر (وعندمحمد للرجل اولورثته) وامام محمد قتنده اول رجلك اولان اشيا رجلكدر ياخود ورثه‌نكدر لورثته‌ده اولان ضمير زوجه راجعدر (وان كان احدهما مملوكا فالكل للحرفى الحياة) واكر اول اولك متاعنده اختلاف ايدنلرك بريسى مملوك اولسه اول اولك ايچنده اولان متاعك جمله‌سى اول حر اولانكدر حال حياتده زيرا حرك يدى اقوى در (وللحى فى الموت) ودخى اول اولك جمله متاعى حى اولان كمسنه‌نكدر حال موتده (وقالا المأذون والمكاتب كالحر) وامامين ديديلركه مأذون ايله مكاتب حر كبيدر يعنى جمله اوده اولان اشيا انلركدر زيرا يدلرى خصومتده معتبردر

(فصل) بوفصلده مدعى ايله مدعى عليهك مابينلرنده دفع اولنان ودفع اولنميان خصومت بيان اولنور (قال ذواليدهذا الشئ اودعنيه فلان الغائب اواعارنيه اوآجرنيه اورهنيه اوغصبته منه وبرهن على ذلك اندفعت خصومة المدعى) يعنى بركمسنه‌نك يدنده اولان شيئى دعوى ايدوب بوشئ بنمدر ديونزاع ايلسه ذواليد اولان كمسنه بوشيئى بكافلان غائب اولان كمسنه وديعه قودى ياخود عاريه طريقيله ويردى ياخوداندن اجاره‌يه الدم ياخود بنده رهن قودى ياخود اندن غصب طريقيله الدم ديسه واول ديديكى سوزه برهنه ايلسه اول مدعى اولان كمسنه‌نك خصومتى مندفع اولور بوبش صورتده زيرا خصومت اولمديغنى بينه ايله اثبات ايلدى وبعض علما خصومت مندفع اولمز ديدى * وبوبش يرده اولان ضميرلر شيئه راجعدر منه‌ده اولان ضمير غائبه راجعدر (وقال ابويوسف فمن عرف بالحيل لاتندفع وبه يؤخذ) وامام ابويوسف ديديكه شول كمسنه‌ده كه خلق اراسنده حيله ايله معروفدر انده خصومت مندفعه اولمز وبوقول ايله اخذ وعمل اولنور فتواده وقضاده (وان قال الشهود اودعه من لانعرفه لاتندفع) واكر شاهدلر بوشيئى بونك يانده بزم بلمديكمز كمسنه وديعه قودى ديسه‌لر خصومت مندفعه اولمز زيرا احتمالدركه مودع اولان بودعوى ايدن كمسنه‌نك اوله اودعه‌ده اولان ضمير مدعى عليه‌يه راجعدر لانعرفه‌ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (بخلاف قولهم نعرفه بوجهه لاباسمه ونسبه حيث تندفع عندالامام) اما شاهدلرك بز بو آدمى يوزى ايله بيلورز اسمى ونسبى ايله بلمز ديمهلرى تقدم ايدن مسئله‌نك خلافيدر امام ابوحنيفه قتنده خصومت مندفعه اولديغى حيثيتدن (خلافا لمحمد) وامام محمدك بومسئله‌ده خلافى واردر * قولهمده اولان ضمير شهوده راجعدر نعرفه وبوجهه‌ده وباسمه‌ده ونسبه‌ده اولان ضميرلر مدعى عليه‌يه راجعدر (ولوقال

اشتريته منه لاتندفع) وچون مدعى عليه اولان كمسنه بن بوشيئى غائب اولان فلاندن اشترا ايلدم ديسه خصومت مندفع اولمز (وكذا لوقال المدعى سرقته اوغصبته منى) ودخى شول خصومت مندفعه اولمز چون مدعى اولان كمسنه مدعى عليه‌يه سن بوشيئى بندن سرقه ايلدك ياخود بندن غصب ايلدك ديسه (وان برهن ذواليد على ايداع الغائب) ان وصليه‌دريعنى خصومت چون مندفعه اولمز واكركه ذواليد اولان كمسنه اول يدنده اولان شيئى اول غائب اولان كمسنه وديعه قوديغنه برهنه ايدر ايسه‌ده (وكذا ان قال سرق منى خلافا لمحمد) ودخى خصومت مندفعه اولمز چون مدعى اولان كمسنه بوشئ بندن سرقه اولندى ديسه امام محمد ايچون بومسئله‌ده خلاف واردر زيرا انك قتنده خصومت مندفعه اولور (ولوقال المدعى ابتعته من زيد وقال ذواليد اودعنيه هواندفعت بلاحجة) واكر مدعى اولان كمسنه دعواسنده بن بوشيئى زيددن ابتياع ايله اشترا ايلدم ديسه وذواليد اولان مزبور زيد بكا بونى وديعه قومشدر ديسه اول خصومت حجتسز يعنى بينه‌سز مندفعه اولورزيرا ملك غير كمسنه‌نك اولديغنه توافق ايلمشلردر ابتعته‌ده اولان ضمير واودعنيه‌ده اولان ضمير مدعى اولان شيئه راجعدر (الااذابرهن المدعى ان زيدا وكله بقبضه) الاچون مزبور زيد كندوبى ول شيئك قبضنه وكيل ايلديكنه برهنه ايلسه اول حينده خصومت مندفعه اولمز زيرا اول شيئك امساكنه كندوسى احق اولديغنى بينه ايله اثبات ايلمشدر

(باب دعوى الرجلين)

مصنف دخى بوبابده ايكى رجلك برى برينك اوزرينه ايلدكارى دعوانك احوالنى بيان ايدر (لاتعتبر بينة ذى اليدفى الملك المطلق) ملك مطلقده صاحب اليد اولان كمسنه‌نك بينه‌سى اعتبار اولنمز ملك مطلقك معناسى بررجل دعواسنده بوشئ بنمدر يعنى ملكمدر ديوب سببنى بيان ايلمكدر (وبينة الخارج فيه احق) وبوملك مطلقده خارج اولان كمسنه‌نك بينه‌سى احق واولى درا ول ذواليد اولان كمسنه‌نك بينه‌سندن زيرا انده زياده اثبات واردر وامام شافعى قتنده ذواليدك بينه‌سى اولى در * فيه‌ده اولان ضمير ملك مطلقه راجعدر (برهنا على مافى يدآخر قضى به لهما) يعنى چون ايكى كمسنه برآخر رجلك يدنده اولان شيئى دعوى ايدوب برهنه ايلسه‌لر قاضى اولان كمسنه اول ايكى كمسنه‌يه برهانلرى موجبجه اول شيئه قضا ايليه يعنى حكم ايليه (ولوعلى نكاح امرأة سقطا) واكر ايكى كمسنه برخاتونك نكاحنه برهنه ايدوب بينه اقامت ايلسه‌لر ايكيسنك دخى بينه‌سى ساقط اولورزيرا ايكى بينه ايله عمل ايلمك معتذردر اول بضع اشتراكه قابل اولمديغى اجلدن (وهى لمن صدقته) واول خاتون بونم زوجمدر ديوب تصديق ايلديكينكدر زيرا نكاح تصادقله حكم اولور (فان ارخا فالسابق احق) واكر اول ايكى زوجك هر بريسى دعواسنده بن بوخاتونى فلان تاريخده تزوج ايلدم ديوب تاريخ ذكر ايدرلرايسه تاريخى اسبق اولان كمسنه اول خاتونه احقدر زيرا اسبقده زياده اثبات واردر (وان اقرت لاحدهما قبل البرهان فهى له) واكر اول خاتون ايكى زوجك برينه قبل البرهان اقرار ايدوب بوبنم زوجمدر ديسه اول خاتون انك اولورتصادق ايلدكارى اجلدن له‌ده اولان ضمير اقرار ايلديكى كمسنه‌يه راجعدر (فان برهن الاخر بعد ذلك قضى له) واكر اول خاتون اول برزوجه اقرار ايلدكدنصكره اول بريسى دخى كندوخاونيدر ديو برهنه ايلسه اول خاتون اول برهنه ايدن كمسنه‌يه قضا اولنور يعنى اول خاتون انكدر ديو حكم اولنور زيرا بينه اقراردن اقوى در * له‌ده اولان ضمير برهنه ايدن كمسنه‌يه راجعدر (وان برهن احدهما فقضى له ثم برهن الاخر لايقبل) واكر اول ايكى زوجك برى اول خاتون كندوزوجه‌سى اولديغنه برهنه ايدوب اكاقضا اولندقدنصكره اول برآخر دخى كندوزوجه‌سى اولديغنه برهنه ايلسه قبول اولنمز زيرا قضاء اول محلنه واقع اولديغى اجلدن انك مثلى اكا مناقض اولمز (الاان اثبت سبقه) مكراول آخر كندونكاحى اسبق اولديغنى اثبات ايليه زيرا اولكيده بلاشبهه خطاظهور ايلمشدر (وكذا لايقبل برهان خارج على ذى يدنكاحه ظاهر الاان اثبت سبقه) وكذلك خارج اولان كمسنه‌نك برهانى اول نكاحى ظاهر اولان ذواليدك اوزرينه قبول اولنمز الاچون كندونكاحنك سبقنى اثبات ايليه اول ايكى قضانك خطاسى ظهور ايلديكى اجلدن * نكاحه‌ده اولان ضمير ذواليده راجعدر سبقه‌ده اولان ضمير نكاحه راجعدر (وان برهنا على شراء شئ من آخر فلكل نصفه بنصف ثمنه اوتركه) واكر ايكى خارج

کمسنه بر آخردن برشیئك شراسنه برهنه ایلسه لر اول ایکی کمسنه مخیر اولور استرسه هر بری اول شیئك
نصفنی نصف ثمنله اخذ ایلسون استرسه ترك ایلسون نصفده و ثمنده اولان ضمیرلر شیئه راجعدر
(و بترك احدهما بعد ما قضی لهما لا یأخذ الاخر کله) واول ایکی مبرهن اولان کمسنه ایکیسندن برینك ترکیله
حکم اولندقدنصکره اول شیئك کلیسنی آخرا اخذ ایلمسون زیرا اول شیئك نصفنه حکم اولنمشیدی کله ده اولان
ضمیر شیئه راجعدر (فان کان لاحدهما ید او تاریخ فهو اولی) واکر ایکی مدعینك برینك اول مدعی اولان
شیئده یدی اولسه یعنی صاحب ید اولسه یاخود تاریخی اولسه امدی اول صاحب ید اولان کمسنه و یاخود
اول صاحب تاریخ اولان کمسنه اول شیئی اخذ ایلمکه اولیدر زیرا صاحب اولمسی شراسی اسبق اولمسنه
دالدر (وان ارخا فالسابق اولی) واول ایکی مدعینك هر بری دعواسنده تاریخ ذکر ایدوب اثبات ایلسه
اول تاریخی اسبق اولان کمسنه اول شیئی اخذ ایلمکه اولیدر (وان کان لاحد هما ید وللاخر تاریخ
فذو الید اولی) واکر ایکی مدعینك برینك یدی اولسه و برینك تاریخی اولسه ذو الید اولان کمسنه اول شیئی
اخذ و قبض ایلمکه اولیدر زیرا اسبق واردر (والشراء احق من هبة وصدقة مع قبض) یعنی شرانك بینه سی
قبض ایله اولان هبه وصدقه نك بینه سندن احقدر مثلا برکمسنه نك تحت یدنده و قبضنده برشیء اولوب
اشترا ایلدیکنه بینه سی اولسه برکمسنه دخی بو شیئی دعوی ایدوب بینه احضار ایلسه که بو شیئی فلان کمسنه
بکا صدقه و یاخود هبه و یردی دیو اول تحت یدنده و قبضنده اولوب شرا دعواسن ایدن کمسنه نك بینه سی
احقدر (والهبة والصدقة فیما لا یحتمل القسمة سواء) یعنی قسمته محتمل اولمیان اشیاده هبه ایله صدقه
اولدیغنك بینه سی برابردر (وکذا الشراء والمهر عند ابی یوسف) یعنی شرا ایله مهر هبه ایله صدقه کبیدر
امام ابو یوسف قتنده زیرا ایکیسی قوتده مستویلردر (وقال محمد الشراء اولی وعلی الزوج القیمة)
وامام محمد دیدیکه شرا اولیدر یعنی شرا بینه سی مهرك بینه سندن اولیدر واول زوج اوزرینه اول شیئك
قیمتی واردر واکثر اصحاب متون بو مسئله ده ابو یوسف قولنه متابعت ایلمشلردر و بو اجلدن بو متنده
تقدیم اولنمشدر (والرهن مع القبض اولی من الهبة معه) رهنك بینه سی قبض ایله بیله قبضده اولان
هبه نك بینه سندن اولیدر استحسان جهتندن وقیاس جهتندن هبه اولیدر زیرا ملکیت اثبات ایدر معه ده
اولان ضمیر قبضه راجعدر (فان کانت بشرط العوض فهی اولی) واکر اول هبه شرط عوض ایله اولندی
ایسه رهندن اولی اولور زیرا بو صورتده بیع اولور و بیع ایسه رهندن اولیدر وهی ضمیری هبه یه راجعدر
(وان برهن خارجان علی ملك مؤرخ او شراء مؤرخ من واحد غیر ذی الید فالسابق اولی) واکر ایکی خارج
کمسنه نك هر بری اول دعوی ایلدکاری شیئی اول ذو الید اولان کمسنه نك غیریسندن ملك مورخه
یعنی فلان تاریخده مالك اولدقلرینه یاخود شراء مورخه یعنی فلان تاریخده اشترا ایلدکارینه برهنه
ایلسه لر بو ایکی صورتده سابق اولان کمسنه نك بینه سی اولیدر (وان برهن احدهما علی الشراء من زید
والاخر من بکر واتفق تاریخهما فهما سواء) واکر ایکی مدعینك بریسی بو شیئی زیددن اشترا ایلدیکنه
برهنه ایلسه واول بر آخر بکردن اشترا ایلدیکنه برهنه ایلسه وایکیسنك تاریخی متفق اولسه امدی اول ایکی
مدعی دعواده برابردر واول ادعا اولنان شیء ایکیسنك ما بیننده ایکی نصف قسمت اولنور کرك ایکی تاریخك
بری مقدم اوله کرك اولمیه (وکذا لو وقت احدهما فقط) و کذلك اول ایکی مدعی اولان کمسنه لر دعواده
برابر اولورلر قچن ایکیسنك بری توقیت ایلسه فقط زیرا برینك توقیتی ملکك تقدمنه دلالت ایلمز (ولو برهن
خارج علی الشراء من شخص وآخر علی الهبة والقبض من غیره وآخر علی الارث من ابیه وآخر علی الصدقة
والقبض من رابع قضی بینهم ارباعا) یعنی قچن خارج اولان کمسنه بر شیئی بر شخصدن اشترا ایلدیکنه
برهنه ایلسه و بر آخر دخی اول شیئی برغیری کمسنه دن هبه ایله الوب قبض ایلدیکنه برهنه ایلسه و بر آخر دخی
باباسندن ارثله انتقال ایتمشدر دیو دعوی ایلسه و بر آخر دخی اول شیئی برکمسنه دن صدقه طریقیله الوب
قبض ایلدیکنه برهنه ایلسه قاضی اولان کمسنه اول مدعی اولان شیئی درت ربع ایلیوب هر برینه بر ربع
ویره زیرا هر بری کندو بابنه ملك اثبات ایتمشدر * من غیره ده اولان ضمیر شخصه راجعدر من ابیه ده اولان
ضمیر ما قبلنده کی آخره راجعدر (ولو برهن خارج علی ملك مؤرخ وذو الید علی ملك اقدم منه فهو اولی)

یعنی

یعنی قچن خارج اولان کمسنه برملك مورخه برهنه ایلسه وذو الید اولان کمسنه اندن اقدم برملکه برهنه
ایلسه امدی اول ذو الید اولان کمسنه اول خارجدن اولیدر یعنی بینه سی اول خارجك بینه سنك اوزرینه
مقدمدر (خلافا لمحمد فی روایة) وامام محمد ایچون بر روایتده خلاف واردر یعنی اول ذو الیدك بینه سی قتنده
اولی دکلدر زیرا ایکیسی دخی ملك مطلقه قائم اولوب ملك جهتنه تعرض اولنمامشدر بو اجلدن تقدم وتاخر
برابر اولدی * منه ده اولان ضمیر ملك مورخه راجعدر فهو ضمیری ذو الیده راجعدر (وکذا الخلاف لو کانت
الید لهما) ودخی ید ایکیسنك اولمق صورتنده خلاف تقدم ایدن مسئله نك خلافی کبیدرکه قچن ایکی
مدعینك بری ملك مورخه برهنه ایدوب و بری اندن اقدم برتاریخه برهنه ایلسه اول اقدم اولان تاریخ
اولیدر وامام محمدك بر روایتده خلافی واردر (ولو برهن خارج وذو الید علی ملك مطلق ووقت احدهما فقط
فالخارج اولی وعند ابی یوسف ذو الوقت اولی) یعنی قچن برخارج ایله برذو الید برملك مطلقه برهنه ایلسه لر
و بو ایکیسنك بری فقط کندو ملکی اولدیغنه بروقت معین ذکر ایلسه امدی اول خارج اولان کمسنه
اول ذو الیددن اولیدر امام محمد ایله امام ابو حنیفه قتنده وامام ابو یوسف قتنده اول ذو الوقت اولان کمسنه
اولیدر زیرا اقدمدر (ولو کان المدعی فی ایدیهما او فی ید ثالث والمسئلة بحالها فهما سواء) یعنی مدعی اولان
شیء ایکی مدعینك یدنده اولسه یاخود برثالث کمسنه نك یدنده اولسه وحالبوکه اول مسئله حالی ایله اولسه
یعنی ایکیسنك بری ملك مطلقه برهنه ایدوب بری وقت ذکر ایلسه ایکیسی برابر اولورلر امام ابو حنیفه قتنده
(وعند ابی یوسف الذی وقت اولی) وامام ابو یوسف قتنده وقت ذکر ایدن اولیدر (وعند محمد الذی اطلق
اولی) وامام محمد قتنده اطلاق ایدوب وقت ذکر ایلمین اولیدر (وان برهن خارج وذو ید علی النتاج
فذو الید اولی) واکر برخارج ایله برذو ید اولان کمسنه لر برنتاجه یعنی برحیوانك ولدنه برهنه ایلسه لر
ذو الید اولان کمسنه نك برهانی اولیدر زیرا ذو الیدك بینه سی ید ایله در بو اجلدن اکا قضا اولنور
(وکذا لو برهن کل علی تلقی الملك من آخر وعلی النتاج عنده) ودخی اول خارج ایله ذو الید اولان کمسنه لرك
هر بری اول دعوی ایلدیکی شیئك ملکنه بر آخردن تلقی ایلدیکنه ودخی اول نتاجك یاننده حاصل اولدیغنه
برهنه ایلسه اول ذو الید اولان کمسنه اولیدر یعنی ذو الیدك برهانی قبول اولنمق اولیدر عنده ده
اولان ضمیر مبرهنه راجعدر (ولو برهن احدهما علی الملك المطلق والاخر علی النتاج فهو اولی) وقچن
ایکی مدعینك بری ملك مطلقه واول بری نتاجه برهنه ایلسه لر اول نتاجه برهنه ایدن اولیدر زیرا بینه سی
اولویت ملکه قائمه اولمشدر (وکذا لو کانا خارجین) ودخی نتاجك بینه سی اولیدر قچن مدعینك ایکیسی
خارج اولسه لر و بری صاحب ید اولمسه (ولو قضی بالنتاج لذی الید ثم برهن ثالث علی النتاج قضی له
الا ان یعید ذو الید برهانه) یعنی قچن قاضی اولان کمسنه ذو الید اولان کمسنه یه نتاج ایله قضا ایلسه صکره
اول مدعیدن غیری برثالث نتاج اوزرینه برهنه ایلسه یعنی نتاج کندونك اولدیغنه برهنه ایلسه اول ثالثه
قضا اولنور مکر ذو الید اولان کمسنه کیرو برهانی اعاده ایلیه یعنی اول کتوردیکی بینه دن غیری
بر بینه دخی احضار ایلیه اول زمانده بنه قضا اولنور * له ده اولان ضمیر ثالثه راجعدر برهانه ده اولان ضمیر
ذو الیده راجعدر (کما لو برهن المقضی علیه بالملك المطلق علی النتاج یقبل و ینقض القضاء) یعنی بو تقدم
ایدن مسئله کبیدر قچن اول اوزرینه ملك مطلق ایله قضاء اولنمش اولان کمسنه نتاجه برهنه ایدوب
بینه احضار ایلسه اول بینه قبول اولنور واول واقع اولان قضا نقض اولنور زیرا بو برهان نقض
منزله سنه منزلدر مثلا اوزرینه ملك مطلق ایله قضا اولنمش کمسنه اول دعوی اولنان شیئی کندو دابه سنك
نتاجی اولدیغنه برهنه ایلسه اول نتاجه قائم اولان برهان قبول اولنور واول واقع اولان قضا نقض اولور
(وکل سبب لا یتکرر فهو مثل النتاج کنسج ثیاب لا تنسج الا مرة وحلب اللبن واتخاذ الجبن واللبد والمرعزی
وجز الصوف) وهر سبب که متکرر اولمیه اول نتاج کبیدر یعنی نتاج حکمنده در شول ثیابك نسجی کبیکه
برکره نسج اولنور ودخی سود صاغمق کبی ودخی پنیر اتخاذ ایلمك کبی ودخی کچه اتخاذ ایلمك کبی ودخی
مرعزی قرقمق کبی ودخی یولك قرقمق کبی مثلا برکمسنه نك یدنده اولان ثوبی بو بنمدر بن نسج ایلدم دیو دعوی
ایلسه اول یدنده اولان کمسنه دخی بن نسج ایلدم دیسه و یاخود برکمسنه نك یدنده اولان پنیری بو بنمدر

بن اتخاذ ایلدم دیو ادعا ایلسه یدنده اولان کمسنه دخی بونی کندو قیو نمدن صاغوب کندم پنیر اتخاذ ایلدم دیسه صاحب ید اولان کمسنه یه حکم اولنور زیرا سبب بو صورتلرده متکرر دکلدر و باقی صورتلرده کذلك (وما یتکرر بمنزلة الملك المطلق کنسج الخز وکالبناء والغرس وزراعة البر والحبوب) وهر سببکه متکرر اوله اول ملك مطلق منزله سنده در خز طوقومق و بنا کبی واغاج دیکمك کبی و بغدای وسائر حبوبات اکمك کبی مثلا برکمسنه بر کمسنه نك یدنده اولان ثوبی کندو خزدن نسج ایلدم دیو دعوی ایدوب برهنه ایلسه وذو الید اولان کمسنه دخی بو منوال اوزره دعوی ایدوب بینه کتورسه اول خارج اولان کمسنه نك بینه سنه عمل اولنور وا کا حکم اولنور سبب متکرر اولدیغی اجلدن زیرا استعمال اولنوب پاره لندقدنصکره برکره دخی اکیروب نسج ایدرلر ایمش و بنا وغرس وزراعت حبوب ایکیشر کره واقع اولمسی ممکندر (وما اشکل رجع فیه الی اهل الخبرة) وشول شیئك که حالی مشکل اوله متکرر میدر دکلمیدر متیقن اولمیه اندن عدول ناسدن اهل خبره اولان کمسنه لره رجوع اولنور وحکم انلرك شورالریله اولور (فان اشکل علیهم جعل کالمطلق) واکر حال اول عدول اولان کمسنه لرك اوزرلرینه مشکل اولسه مطلق کبی قیلنور واول خارجه حکم اولنور وانك بینه سیله عمل اولنور (وان برهن خارج علی ملك مطلق وذو ید علی الشراء منه فهو اولی) واکر خارج اولان کمسنه ملك مطلقه برهنه ایدوب ذو الید اولان کمسنه اشترا ایلدیکنه برهنه ایلسه اول خارجدن اولیدر منه ده اولان ضمیر خارجه راجعدر (وان برهن کل منهما علی الشراء من صاحبه ولا تاریخ تهاترا) واکر خارج ایله ذو الیدك هر بریسی کندو صاحبندن اشترا ایلدیکنه برهنه ایلسه وحالبوکه تاریخلری اولمسه اول ایکی بینه متهاتر اولور یعنی ساقط اولور (وترك المال فی ید ذی الید) واول ثمن اولان مال اول ذو الید اولان کمسنه نك یدنده ترك اولنور یعنی ابقا اولنور امام ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده (وعند محمد یقضی بها للخارج) وامام محمد قتنده اول مال خارج اولانکدر (وان ارخا فی العقار بلا ذکر قبض وتاریخ الخارج اسبق قضی لذی الید) واکر خارج ایله ذو الید اولان کمسنه لر عقار اولان شیده ذکر قبضسز تاریخ ذکر ایلسه لر وحالبوکه اول خارج اولان کمسنه نك تاریخی اسبقدر اول ذو الید اولان کمسنه یه حکم اولنور امام ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده (وعند محمد للخارج) وامام محمد قتنده خارج اولان کمسنه یه حکم اولنور (وان اثبتا قبضا قضی لذی الید اتفاقا) واکر قبض اثبات ایدرلرسه اتفاقله اول صاحب ید اولان کمسنه یه قضا اولنور زیرا اول ایکی بیع ایکی قول اوزره جائزدر (وان کان وقت ذی الید اسبق قضی للخارج فی الوجهین) واکر اول ذو الید اولان کمسنه نك وقت ذکر ایلمسی اسبق ایسه ذکر اولنان ایکی وجهده اول خارج اولان کمسنه یه قضا اولنور (ولا ترجیح بکثرة الشهود) یعنی شاهدلرك کثرتیله ترجیح یوقدر زیرا ترجیح قوت دلیل ایله در کثرت ایله دکلدر (وان ادعی احد خارجین نصف دار والآخر کلها فالربع للاول) یعنی اکر ایکی خارجك بری بر دارك نصفنی دعوی ایدوب اول بر آخری کاملن دعوی ایلسه لر اول دارك ربعی اول ایچوندر یعنی نصف دعوی ایدن ایچوندر امام ابو حنیفه قتنده منازعه طریقیله زیرا نصف صاحبی اولان کمسنه اول آخر کمسنه یه اول نصف آخرده منازعه ایلمز اویله اولسه اول نصف آخر بینلرنده تنصیف اولنور کلها ده اولان ضمیر داره راجعدر (وعندهما الثلث) وامام محمد ایله ابو یوسف قتلرنده اول اول ایچون ثلث واردر (والباقی للآخر) واول ثلثدن باقی قلان اول بر آخرکدر عول ومضاربه طریقیله زیرا مسئله ده کل ونصف واردر اصلی ایکیدندر اوچه عول ایلدی کل دعوی ایدن ایکی سهم الور ونصف دعوی ایدن بر سهم الور تمام بحث صدر الشریعه ده مسطوردر (وان کانت فی یدهما فکلها للمدعی الکل نصف بقضاء ونصف بلا قضاء) واکر ذکر اولنان دار کلی ونصفی دعوی ایدن کمسنه لرك یدلرنده ایسه اول دارك کاملی اول کل دعوی ایدنکدر برنصفی قضا ایله و برنصفی قضاسز زیرا کندوسی خارجدر برنصفی اکا بینه ایله قضا اولنور واول یدنده اولان نصفده صاحبی اولان کمسنه اکا منازعه ایلمز ❊ یدهماده اولان ضمیر تثنیه مدعی النصف ایله مدعی الکله راجعدر (وان برهن خارجان نتاج دابة وارخا قضی لمن وافق سنها تاریخه) واکر ایکی خارج کمسنه بر دابه نك نتاجنه برهنه ایدوب تاریخ ذکر ایلسه لر شول کمسنه یه قضا اولنور که تاریخی اول دابه نك

سننه موافق اوله یعنی هر کیمك که تاریخی اول دابه نك سننه موافق اوله ا کا حکم اولنور زیرا موافق اولمسی علامت صدقدر کرك اول ایکیسنك یدنده اولسون کرك بریسنك یدنده اولسون سنهاده اولان ضمیر دابه یه راجعدر تاریخه ده اولان ضمیر برهنه یه راجعدر (وان اشکل فلهما) واکر اول دابه نك سنی اول ایکی تاریخك بریسنه موافقتده مشکل اولسه اول دابه ایکیسنك اولور واول تاریخ ساقط اولور (وان خالفهما بطلا) واکر اول ایکی تاریخ مختلف اولوب سننه موافق اولمسه بینه نك ایکیسیده باطل اولور زیرا اول ایکی فریقك کذبی ظاهر اولمشدر (وان برهن احد الخارجین علی غصب شیء والآخر علی ودیعته استویا) واکر ایکی خارجك بریسی برشیئك غصبنه یعنی کندودن غصب اولندیغنه برهنه ایلسه واول آخر ودیعه اولدیغنه یعنی ودیعه قودیغنه برهنه ایلسه ایکیسی مستوی اولورلر یعنی ایکیسنه تنصیف طریقیله حکم اولنور زیرا جحود ایله غصب اولور (فصل فی المتنازع بالایدی) بو فصل ید ایله متنازع اولان شیئك احکامی بیانندهدر (لابس الثوب اولی من الآخذ بکمه) یعنی بر ثوبك لابسی اولان کمسنه اول کمله آخذ اولان کمسنه دن اولیدر زیرا لابسك تصرفی اول آخذ اولان کمسنه نك تصرفندن اظهردر (والراکب احق من الآخذ باللجام) ودخی دابه یه راکب اولان کمسنه اول لجامله آخذ اولان کمسنه دن احقدر زیرا راکبك تصرفی آخذك تصرفندن اظهردر (ومن فی السرج احق من الردیف) وشول کمسنه که بر دابه نك سرجنده اوله یعنی اکر اوزرنده اوله اول اردینه ردیف اولان کمسنه دن احقدر (وصاحب الحمل اولی ممن علق کوزه علیها) یعنی دابه نك اوزرنده اولان حملك صاحبی اول اوزرینه برداق یاخود قربه تعلیق ایلیان کمسنه دن اولیدر زیرا انك تصرفی اکثردر ❊ کوزه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر علیهاده اولان ضمیر دابه یه راجعدر (والراکبان بلا سرج او فیه سواء) یعنی بر دابه نك اوزرینه سرجسز و یاخود سرج ایله راکب اولنلر برابرلردر یعنی دعوی ایلدکلری دابه ده برابر اولورلر وما بینلرنده علی السویه قسمت اولنور فیه ده اولان ضمیر سرجه راجعدر (وکذا الجالس علی البساط والمتعلق به) ودخی بساط اوزرینه جلوس ایدن کمسنه ایله ا کا متعلق اولان برابردر یعنی برکاغك اوزرینه برکمسنه اوتورمش اولسه وبری برطرفندن یاپشمش اولسه بو صورتده ایکیسی برابرلردر زیرا اوتورمق یاپشمقدن زیاده دکلدر (ومن معه ثوب وطرفه مع آخر) شول مسئله کبیکه برآدم ایله بر ثوب اوله واول ثوبك برطرفی برآخر ایله اوله ایکیسنك ما بیننده برابر اولور زیرا هر برینك اول ثوبده یدی واردر معه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر طرفه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر (والحائط لمن جذوعه علیه او اتصل ببنائه اتصال تربیع) یعنی متنازع فیه اولان دیوار شول کمسنه نکدر که کندی جذوع یعنی دیرکلری اول دیوارك اوزرنده اوله و یاخود انك بنیانه اتصال تربیعله متصل اولمش اوله اتصال تربیعك معناسی برمحلده قچن دیوار کرپچدن اولسه بو متنازع فیه اولان دیوارك کرپچلرینك نصفلری اول متنازع فیه اولمیان دیوارك کرپچلرینك نصفلرینه داخل اولمش اوله واکر دیوار اغاجدن اولسه براغاج براغاجك اوزرینه مرکب اولمش اوله ❊ جذوعه ده اولان ضمیر ماقبلنده کی من لفظنه راجعدر علیه ده اولان ضمیر حائطه راجعدر بنائه ده اولان ضمیر ینه من لفظنه راجعدر (لا لمن له علیه هراوی) یعنی اول متنازع فیه اولان دیوار شول کمسنه یه اولمزکه انك اول دیوار اوزرنده هراویسی اوله هراوی شول قشلردرکه اوزم اغاجینك تحتنه وضع ایلیوب اوزرینه ممتد اوله ❊ له ده اولان ضمیر ماقبلنده من لفظنه راجعدر علیه ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (بل الجاران فیه سواء) یعنی اول هراوی اولان دیوارده اول ایکی جار مستوی اولور یعنی اول دیوارك انتفاعنده برابر اولورلر فیه ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (وان کان لکل علیه ثلاثة جذوع فبینهما ولا ترجیح بالاکثر منها) واکر ایکی کمسنه نك هر برینك اول حائط اوزرنده اوچ دیرکی اولسه اول اوچ دیرك ما بینلرنده علی السویه در زیرا ایکیسی مستویدر واول اوچدن زیاده ده ترجیح یوقدر مثلا برینك اوچ دیرکی و برینك اون دیرکی اولسه بو مجموع ایکیسنك ما بیننه نصفیندر منهاده اولان ضمیر جذوعه راجعدر (وان کان لاحدهما ثلاثة وللآخر اقل فهو لصاحب الثلاثة وللآخر موضع خشبة) واکر اول ایکی کمسنه نك برینك اوچ دیرکی اولسه اول برینك اوچدن اقل اولسه امدی

اول دیوار اول اوچ دیرك صاحبینکدر واول بر آخره برخشبه یعنی بر دیرك موضعی و بریلور بر روایتده
وبر روایتده هر برینه کندو خشبی مقداری حکم اولنور (ولو لاحد هما جذوع وللاخر اتصال فلذی
الاتصال وللاخر حق الوضع وقیل لذی الجذوع) وچون اول ایکی کمسنه نك اول دیوار اوزرنده جذوعی اولسه
وبرینك اتصالی اولسه امدی اول دیوار اتصال صاحبنکدر زیرا اول ایکی دیوار اتصال ایله شیٔ واحد
حکمنده در واول بر آخره حق وضع واردر یعنی جذوعی وضع ایلمکلك حقی واردر و بر روایتده دینلدیکه
اول دیوار صاحب جذوع اولان کمسنه نکدر وهدایه نك عبارتی بو عباره یه مخالفدر زیرا دیرکه صاحب
جذوعك تصرفی واردر و صاحب اتصالك یدی واردر فتأمل (وذو بیت من دار کذی بیوت منها
فی حق ساحتها) یعنی بر داردن بر بیت صاحبی اولان کمسنه ینه اول داردن بر قاچ بیتی اولان کمسنه
کبیدر ساحتی حقنده یعنی اول دارك حولیسنده انتقال ایلمه ده زیرا ایکیسی استعمالده مرورده
مستویلردر * منهاده اولان ضمیر داره راجعدر ساحتهاده اولان ضمیر ینه داره راجعدر (ولو ادعیا ارضا
کل منهما انها فی یده و برهنا قضی بیدهما) وچون ایکی کمسنه بر ارضی دعوی ایلیوب هر بریسی کندو یدنده
اولدیغنه برهنه ایلسه برهانلری موجبنجه یدلریله قضا اولنه یعنی هر بریسی صاحب ید اولدیغنه
حکم اولنه بوندنصکره بو ارضك قسمتنی طلب ایلسه لر قسمت اولنمز تا کیم هر بریسی ملکه بینه اقامت ایلیه
انهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر فی یده ده اولان ضمیر ایکی مدعینك بر ینه راجعدر (فان برهن احدهما
او کان لبن فیها او بنی او حفر قضی بیده) واکر اول ارضی دعوی ایدن کمسنه نك بری اول ارضی کندو
یدنده اولدیغنه برهنه ایلسه یاخود اول ارضده کرپچ قطع ایلمش اولسه یاخود انده بر مکان بنا ایلمش اولسه
یاخود انده بر قیو قازمش اولسه یدیله قضا اولنور یعنی صاحب ید اولدیغنه حکم اولنه زیرا بو ذکر اولنان
اشیادنصکره اولمسی صاحب ید اولمسنه دلیلدر * فیهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر بیده ده اولان ضمیر
مبرهنه راجعدر (فی یده صبی یعبر عن نفسه قال انا حر فالقول له) بر صبی کندو نفسندن تعبیره
یعنی تکلمه قادردر انا حر دیدی قول انکدر زیرا کندو نفسندن تعبیره قادر کندو نفسنك یدنده اولمسنه
دلیلدر امدی غیرك بو بنم عبدمدر دیمسی قبول اولنمز اول صبینك انکاری قتنده مکرکه عبد اولدیغنه
بینه قائم اوله لهده اولان ضمیر صبی یه راجعدر (وان قال انا عبد لفلان فهو عبد لذی الید) واکر صبی
اولان کمسنه بن فلان کمسنه نك عبدین دیسه امدی اول ذی الید اولان کمسنه نك عبدی اولور زیرا
رقیله اقرار ایلشدر (وکذا من لا یعبر عن نفسه) ودخی کندو نفسندن تعبیره قادر اولمیان صبی صاحب ید
اولان کمسنه نك اولور زیرا بو صورتده متاع منزله سنده در (فلو ادعی الحریة عند کبره لا یقبل بلا حجة)
امدی چون بو ذکر اولنان صبی کبری قتنده حر اولدیغنی دعوی ایلسه دعواسی حجتسز قبول اولنمز زیرا رقیت
اوزرینه حالت صغرده ثابت اولمشیدی

(باب دعوی النسب)

بو بابده مصنف نسب دعوی ایلمنك کیفیتنی واحکامنی بیان ایدر (ولدت مبیعة لاقل من نصف سنة
منذ بیعت فادعاه البائع فهو ابنه وهی ام ولده) بر بیع اولنمش امه بیع اولندیغی کوندن نصف سنه دن اقلده
ولادت ایلدی یعنی وضع حمل ایلدی وضع ایلدکدنصکره بایع اولان کمسنه اول وضع اولنان ولدی
کندو ولدی اولدیغنی دعوی ایلدی اول ولد کندو اوغلو اولور واول وضع ایلین امه انك ام ولدی اولور
(ویفسخ البیع ویرد الثمن) واول امه یه واقع اولان بیع فسخ اولنور وثمنی صاحبنه رد اولنور زیرا اصلده جائز
دکل ایدی * فادعاه ده او لان ضمیر ولدت قولنك مفعول محذوفنه راجعدر فهو ضمیری ینه اکا راجعدر ابنه ده
اولان ضمیر بایعه راجعدر ام ولده ده اولان ضمیر ینه بایعه راجعدر (وان ادعاه المشتری مع دعوته او بعدها)
ان وصلیه در یعنی اول امه دن طوغن ولد بایعکدر واکرکه انی مشتری بایعك دعوتی ایله یاخود دعوتندنصکره
دعوی ایلدی ایسه ده زیرا بایعك دعواسی اسبقدر ادعاه ده اولان ضمیر ینه ولده راجعدر دعوته ده
اولان ضمیر بایعه راجعدر بعدهاده اولان ضمیر دعوته راجعدر (وکذا لو ادعاه بعد موت الام او عتقها)
ودخی اول ولدك نسبی اول بایعدن ثابت اولور چون بایع اولان کمسنه اول ولدی ام ولدك موتندنصکره

دعوی ایلسه یاخود اول امی عتق ایلسه زیرا ام ولدنه تابعدر اکا مضاف اولدیغی جهتدن (ویرد حصته
من الثمن فی العتق وکل الثمن فی الموت) و بایع اولان کمسنه اول امه یه عتق ایلدیکی صورتده اول ولدك
ثمنندن حصه سن وموتنده جمیع ثمنی رد ایلیه امام ابو حنیفه قتنده (وقالا حصته فیهما) وامامین دیدیلرکه
ایکی صورتده اول ولدك حصه سن رد ایلیه زیرا حصه سی قتلرنده معتقدر (ولو ادعاه بعد موته او عتقه ردت)
وچون اول بایع اولان کمسنه اول ولدی موتندنصکره دعوی ایلسه یاخود انی عتق ایلسه دعواسی رد اولنور
زیرا موتندنصکره نسبه حاجت یوقدر * ادعاه ده اولان ضمیر بارز ولده راجعدر بعد موته ده اولان ضمیر ینه
ولده راجعدر (ولو ولدت لاکثر من نصف سنة واقل من سنتین ان صدقه المشتری فالحکم کالاول) وچون
اول مبیع اولان امه بیع اولندیغی کوندن نصف سنه دن اکثرده وایکی سنه دن اقلده طوغرسه اکر مشتری
اولان کمسنه بایعی بو خصوصده تصدیق ایدرسه حکم کالاول اولور یعنی ولدك نسبی بایعدن ثابت اولور
وواقع اولان بیع فسخ اولنور (والا فلا یثبت) واکر مشتری بایعی تصدیق ایلمز ایسه اول ولدك بایعه نسبی
ثابت اولمز زیرا احتمالدرکه اول ولدك علوقی مشترینك ملکنده واقع اولمش اوله ودعوی دخی رد اولنور
صدقه ده اولان ضمیر بایعه راجعدر (وان اکثر من سنتین لا یصح دعوته) واکر اول امه بیع اولندیغی کوندن
ایکی سنه دن اکثرده وضع ایلسه بایع اولان کمسنه نك دعوتی صحیح اولمز زیرا اول ولدك علوقی کندو ملکنده
واقع اولمدیغی متیقندر (فان صدقه المشتری ثبت نسبه وحمل علی النکاح ولا یرد البیع ولا یعتق الولد)
واکر اول مشتری بایع ایکی سنه دن اکثرده وضع ایلمکلکی تصدیق ایلسه اول ولدك نسبی بایع اولان کمسنه یه
ثابت اولور ونکاح صحیحه حمل اولنور یعنی بعد البیع بینلرنده نکاح صحیح واقع اوله یغنه حمل اولنور
حاللری صلاحه حمل اولنوب تهمتدن بری اولمق ایچون واول مابینلرنده واقع اولان بیع رد اولنمز ولد دخی
عتق اولنمز واول امه ام ولد اولمز زیرا نکاحدنصکره بو اشیا متصوردکلدر (وان باع عبدا ولد عنده ثم ادعاه
بعد بیع مشتریه صحت دعوته ورد بیع مشتریه) واکر بر کمسنه کندی یاننده طوغن عبدی بیع ایدوب صکره
اول عبدك مشتریسی اولان کمسنه انی بیع ایلدکدنصکره بایع دعوی ایلسه دعوتی صحیح اولور واول عبدی
اشترا ایدن مشترینك بیعی رد اولنور * عنده ده اولان ضمیر باعنك فاعلنه راجعدر ادعاه ده اولان ضمیر
بارز عبده راجعدر مشتریه ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر دعوته ده اولان ضمیر بایعه راجعدر
(وکذا لو کاتبه المشتری او کاتب امه او رهن او اجر او زوجها ثم کانت الدعوة صحت ونقضت هذه
التصرفات) ودخی چون مشتری اولان کمسنه اول بایعك یاننده طوغن ولدی اشترا ایلدکدنصکره مکاتب
ایلسه یاخود اناسن مکاتب ایلسه یاخود اول ولدی رهنه قوسه یاخود اجاره یه ویرسه یاخود امه یی
تزویج ایلسه صکره بو اشیانك برینك وقوعندنصکره بایع اولان کمسنه اول ولدی ادعا ایلسه دعوت
صحیحه اولور واول ذکر اولنان تصرفاتکه مشتریدن واقع اولمشیدی نقض اولور زیرا بو ذکر اولنان
اشیاء عوارض قبیلندندر نقضه محتملدر بو اجلدن نقض اولندی * کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر امه ده
اولان ضمیر ولده راجعدر اوزوجهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر (ولو باع احد توأمین ولدا عنده
فاعتقه المشتری ثم ادعی البائع الاخر ثبت نسبهما وبطل عتق المشتری) یعنی چون بر کمسنه کندی یاننده طوغن
توأمینك برینی بیع ایلسه مشتری دخی انی اشترا ایلدکدنصکره عتق اولندقده بایع اولان کمسنه اول بر توأم آخری
کندی ولدیدر دیو ادعا ایلسه نسبلری ثابت اولوب واول مشترینك اشترا ایلدیکی توأمده عتقی باطل اولور زیرا
توأملك برینك نسبنك ثابت اولمسی اول برینك نسبنك ثبوتنی مستلزمدر * عنده ده اولان ضمیر باعنك فاعلنه
راجعدر نسبهماده اولان ضمیر توأمینه راجعدر (ومن فی یده صبی لو قال هو ابن زید ثم قال هو ابنی لا یکون
ابنه وان جحد زید بنوته) وشول کمسنه که یدنده بر صبی اوله سؤال اولندقده بو زیدك اوغلیدر دیدکدنصکره
کندی اوغلمدر دیسه زیدك اوغلیدر دیدکدنصکره کندی اوغلی اولمز ابو حنیفه قتنده واکرکه زید اوغلانك
بنوتن یعنی اوغللغن انکار ایدرسه ده (وعندهما یصح ان جحد) وامامین قتنده اکا اوغل اولور اکر زید
اوغللغی جحد ایدرسه * فی یده ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر ابنه ده اولان ضمیر ینه من لفظنه
راجعدر بنوته ده اولان ضمیر صبی یه راجعدر (ولو کان فی ید مسلم وذمی فادعی المسلم رقه والکافر بنوته

فهو حر ابن الكافر) وچن اول صبی بر مسلم ایله بر ذمینك یدلرنده اولسه مسلم اولان کمسنه اول صبینك رقیق
اولدیغنی دعوی ایلسه و کافر اولان کمسنه بنوتن دعوی ایلسه امدی اول صبی حردر و اول کافرك اوغلیدر
زیرا اوحالده شرف حریته نائل واوحالده شرف اسلامه نائل اولور اما اول مسلم ایله ذمینك هر بری اول
صبینك بنوتن ادعا ایلسه لر مسلم بوخصوصده اولی اولور اگرکه ایکیسی دعواده برابرلردر اما شرف اسلام
ایچون مسلمك جانبی ترجیح اولنور * رقه ده اولان ضمیر صبی یه راجعدر بنوته ده اولان ضمیر ینه صبی یه راجعدر
(ولو کان فی ید زوجین فزعم انه ابنه من غیرها وزعمت انه ابنها من غیره فهو ابنهما) وچن اول صبی برزوجله
برزوجه نك یدلرنده اولسه زوج اولان کمسنه زعم ایدرکه بو صبی غیری زوجه دن کندواوغلیدر وزوجه
زعم ایدرکه بو صبی غیری زوجدن کندی اوغلیدر دیو ادعا ایدوب نسبنه اقرار ایلمشلردر * انه ده اولان ضمیر
صبی یه راجعدر ابنه ده اولان ضمیر زوجه راجعدر (ولو استولد مشتراته ثم استحقت فالولد حر وعلی الاب قیمته
یوم الخصومة) یعنی اگر بر کمسنه کندی مشتراسی اولان امه یه استیلاد ایلدکدنصکره اول امه مستحقه
اولسه یعنی بر مستحق ظهور ایدوب انی اخذ ایلسه اول حاصل اولان ولد حر اولور واول ولدك والدی اوزرینه
یوم الخصومه اول ولدك قیمتی لازم اولور * مشتراته ده اولان ضمیر استولدنك فاعلنه راجعدر قیمته ده اولان ضمیر
ولده راجعدر (فان مات الولد فلاشیء علی ابیه وترکته للاب قبل الخصومة) مصنفك فان مات قولنده
اولان فا فاء تفریعیه در یوم الخصومه قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اول مستحقه اولان مستولده نك
ولدی کندیدن اول وفات ایلسه باباسنه برشیء لازم اولمز واول ولدك متروکاتی قبل الخصومة باباسنکدر زیرا
باباسی حقنده حر الاصلدر * علی ابیه ده اولان ضمیر ولده راجعدر ترکته ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر له ده
اولان ضمیر مستولده راجعدر (وان قتله الاب غرم قیمته) واگر بابا انی قتل ایلسه قیمتنه غارم اولور
(وکذا ان قتله غیره فاخذ دیته) وکذلك بابادن غیریسی قتل ایلسه قیمتنه غارم اولور یعنی بابا دیتن
اخذ ایدر * ان قتله ده اولان ضمیر ولده راجعدر غیره ده اولان ضمیر ابه راجعدر دیته ده اولان ضمیر ولده راجعدر
(ویرجع بقیمته وبالثمن علی بائعه لا بالعقر) یعنی مشتری اولان کمسنه اول ولدك قیمتیله واول جاریه نك ثمنیله
کندی بایعنك اوزرینه رجوع ایدر زیرا سلامته ضامن ایدی اما عقرایله رجوع ایلمز زیرا اول جاریه نك منافعنی
استیفا ایلمك ایله لازم اولمشدر * بقیمته ده اولان ضمیر ولده راجعدر بایعه ده اولان ضمیر ینه ولده راجعدر

(کتاب الاقرار)

وقتا کیم مصنف رحمة الله علیه کتاب الدعوانك احکامی بیانندن فارغ اولدی دعوادنصکره واقع اولان
اقرارك احکامنه شروع ایلدی معلوم اوله که اقرار اقرنك مصدریدر لغتده ثبوت معناسنه در اقر الشیء
واقره غیره اذا اثبت معناسندن اخذ اولنمشدر واصطلاح شرعده (هو اخبار بحق الآخر علی نفسه) یعنی
اصطلاح فقهاده اقرارك معناسی بر آدم کندی نفسی اوزرینه بر آخره برحق ایله اخبار ایلمکدر مثلا بر کمسنه
فلان کمسنه نك بنم اوزرمده فلان شیئی واردر دیسه اول شیء لازم اولان اشیادن اولور مجلس قضاده اولسون
کرك غیریسنده اولسون (ولا یصح الا المعلوم) یعنی اقرار صحیح اولمز الا برشخص معلوم ایچون امدی مجهول
ایچون اقرار ایلمك صحیح اولمز (وحکمه ظهور المقر به) واول اقرارك حکمی اول مقر به اولان شیئك
ظهور ایلمسیدر * حکمه ده اولان ضمیر اقراره راجعدر (لا انشاؤه) یعنی اقراری انشا ایلمك صحیح دکلدر زیرا
ملکه سبب دکلدر شارح ایدرکه بو لفظك محلی وحکمه قولندن اول ذکر اولنمقدر وفی الحقیقة ذکر اولنمسنه
حاجت یوقدر تنکیم متأمله خفی دکلدر (فصح الاقرار بالخمر للمسلم) بو فا مصنفك وحکمه ظهور المقر به
قولنه تفریع واقع اولمشدر زیرا اول مقر به اولان شیء قبل الاقرار ثابتدر ابتدادن واقع اولمش تملیك دکلدر
امدی مسلم اولان کمسنه یه بر مقدار خمر ایله اقرار ایلمك صحیحدر وچون بر ذمی بر کمسنه یه بر مقدار
خمر اقرار ایلیه انی مقر لهه تسلیم ایلمك ایله امر اولنور ابتدادن تملیك اولیدی صحیح اولمز ایدی (لا بطلاق
وعتاق مکرها) یعنی طلاق وعتاق ایله مکره اولدیغی حالده اقرار ایلمك صحیح دکلدر دلیل الکذب کما کراهدر
قائم اولدیغی اجلدن واگر انشا اولیدی صحیح اولوردی زیرا مکرهك طلاقی ایله عتاقی قتمزده واقعدر
واذا اقر حر مکلف بحق معلوم او مجهول کشیء وحق صح) یعنی چن مکلف اولان کمسنه بر کمسنه یه

برحق معلوم ایله یاخود مجهول ایله شیء وحق کبی برشیئله اقرار ایلسه اقراری صحیح اولور و مجهول ایله اقرار
ایلمك صحت اقراره مانع دکلدر (ولزمه بیان المجهول بما له قیمة) یعنی اول مکلف اولان کمسنه بر مجهول ایله
اقرار ایلدیکی تقدیرجه اکا اول مجهولی قیمتی اولان شیئله بیان ایلمسی لازم اولور زیرا ذمتنده واجب الادا
اولان شیئدن خبر ویردی * لزمه ده اولان ضمیر اقره راجعدر له ده اولان ضمیر مایه راجعدر (والقول قوله
مع یمینه ان ادعی المقر له اکثر منه) یعنی چن مقر له اولان کمسنه اکا اقرار اولنان شیئدن زیاده شیء دعوی
ایلسه قول بومسئله ده مقرکدر یمینی ایله زیرا منکردر * قوله ده ومع یمینه ده اولان ضمیرلر مقره راجعدر
منه ده اولان ضمیر مقر بهه راجعدر (وفی مال لا یصدق فی اقل من درهم) یعنی چن مقر اولان کمسنه
علی مال یعنی فلان کمسنه نك بنده مالی واردر دیسه درهمدن اقلده تصدیق اولنمیه زیرا درهمدن اقلك
اوزرینه مال اطلاق اولنمز (ومال عظیم نصاب مما بین فضة او غیرها) ودخی مقر اولان کمسنه نك له علی مال
عظیم دیمسنده بر نصابدن اقلده تصدیق اولنمز بیان ایلدیکی نصابدن کرك فضه اولسون کرك غیری اولسون
زیرا نصاب شرعده عظیمدر وامام ابو حنیفه قتنده اون درهمدن اقلده تصدیق اولنمز زیرا نصاب سرقه در
واقل مهردر * به ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر او غیره ده اولان ضمیر فضه یه راجعدر (ومن الابل
خمسة وعشرون) واگر اول مال عظیم ابلدن ایسه یکرمی بش دوه دن اقلده تصدیق اولنمز زیرا نصاب ابلدر
(ومن البر خمسة اوسق) واگر اول مال عظیم بردن ایسه بش وسقدن اقلده تصدیق اولنمز زیرا بش وسق
امامین قتنده بر نصاب ایله مقدردر وامام ابو حنیفه قتنده مقرك بیاننه راجعدر (ومن غیر مال الزکاة
قیمة النصاب) واگر اول له علی مال عظیم دین کمسنه نك قولی زکاة مالینك غیریسندن ایسه نصاب زکاتك
قیمتندن اقلده تصدیق اولنمز (واموال عظام ثلاثة نصب) واگرکه له علی اموال عظام یعنی فلان کمسنه نك
بنده اموال عظیمه سی واردر دیسه اوچ نصابدن اقلده تصدیق اولنمز کندو بیان ایلدیکی مالردن واگر اموال
زکاتدن ایدوکن بیان ایلمز ایسه اوچ نصاب قیمتنه مساوی اولاسی معتبردر زیرا اقل جمع اوچدر اندن اقلده
تصدیق اولنمز (ودراهم ثلاثة) اگر دراهم اقرار ایلسه اوچ درهم لازم کلور (ودراهم کثیرة عشرة)
واگر بر کمسنه فلان کمسنه نك بنده دراهم کثیره سی واردر دیسه اون درهمدن اقلده تصدیق اولنمز امام
ابو حنیفه قتنده (وعندهما نصاب) وامامین قتنده بر نصابدن اقلده تصدیق اولنمز (وکذا درهما درهم)
واگر بر کمسنه له علی کذا درهما دیسه بر درهم لازم اولور زیرا مبهمه تفسیر واقع اولمشدر وخانیه ده وذخیره ده
ایکی درهم لازم کلور دیو بیان ایلمشلردر زیرا کذا مقدار ایچوندر (وکذا احد عشر) واگر بر کمسنه له علی
کذا وکذا درهما دیسه اون بر درهم لازم اولور واون بردن اقلده تصدیق اولنمز (وان ثلث فکذلك) یعنی اگر
لفظ کذایی تثلیث ایدوب له علی کذا کذا کذا درهما دیسه ینه اون بر درهمدن اقلده تصدیق اولنمز
واون بر درهم اولور (وکذا وکذا احد وعشرون) واگر بر کمسنه له علی کذا وکذا درهما دیسه یکرمی
بر درهمدن اقلده تصدیق اولنمز و یکرمی بر درهم اولور (وان ثلث زید مائة) واگر لفظ کذایی واو ایله تثلیث
ایدوب له علی کذا وکذا وکذا درهما دیسه یوز درهم دخی زیاده اولنور یکرمی برك اوزرینه ویوز یکرمی
بر لازم اولور و بوندن اقلده تصدیق اولنمز (وان ربع زید الف) واگر لفظ کذایی واو ایله تربیع ایدوب له علی کذا
وکذا وکذا وکذا درهما دیسه یوز یکرمی بر اوزرینه بیك دخی زیاده اولنور وا کابیك و یوز یکرمی لازم اولور
اندن اقلده تصدیق اولنمز (وکذا کل مکیل وموزون) وسائر مکیلات وموزوناتك حکمی بو تقدم ایدن
اشیانك حکمی کبیدر و بو ذکر اولنان تفصیلکه بیان اولنمشدر چن لفظ درهم منصوب اولسه اما چن
لفظ درهم مجرور اولسه مثلا له علی کذا درهم دیسه امام محمد دیرکه یوز درهم لازم اولور کذا کذا درهم
دیسه ایکیوز درهم لازم اولور وفی هذا القدر کفایة (وبشرك فی عبد فهو نصف عند ابی یوسف) یعنی اگر
بر کمسنه بر عبده بر کمسنه ایله شریك اولدیغنه اقرار ایلسه زیرا اصل ترکیب وان اقر بشرکة فی عبد در مثلا
بن بو آدم ایله بو عبده شریکم دیسه امدی بو اقرار نصفدر یعنی اول عبدك نصفنه اقرار ایلمکدر امام ابو یوسف
قتنده زیرا شرکت غالبا تسویه معناسنه اولور (وعند محمد یؤمر بالبیان) وامام محمد قتنده اول شرکه ده
نه مقدار ایله شریکدر دیو بیان ایلمسنه امر اولنور شرکت کاه نصف ایله وکاه اقل ایله وکاه اکثر ایله اولور

(وقوله علىّ اوقبلى اقرار بدين) يعنى مقر اولان كمسنه له علىّ اوقبلى يعنى فلان كمسنه نك بنم اوزرمده ياخود
بنم قتمده ديسى دين ايله اقرار ايلمسنه حمل اولنور (فان وصل به هو وديعة صدق وان فصل لا) واكر اول مقر
اولان كمسنه له علىّ اوقبلى قولنه هو وديعة قولنى ايصال ايلسه تصديق اولنور واول مال وديعه اولور
واكر وصل ايتميوب فصل ايلسه تصديق اولنمز واول له علىّ اوقبلى ديد يكى دين ايله اقرار اولور (وعندى
اومعى اوفى بيتى اوصندوقى اوكيسى اقرار بامانة) واكر اول مقر اولان كمسنه عندى مال ياخود معى مال
ياخود فى بيتى مال ياخود فى صندوقى مال ياخود فى كيسى مال ديسه يانده وتحت يدنده بر امانت اولديغنه
اقرار در وبعض شارح بوذكر اولنان منوال اوزره لفظ مالى هر برنده ذكر ايلمش وشارح باقانيده واكثر
برلرده لفظ مال ذكر اولنماش مثلا بر كمسنه نك اوزرينه برشئ دعوى اولنسه عندى ياخود معى فى بيتى
الى آخره ديسه امانت ايله اقرار اولور (ولو قال لمن ادعى عليه الفا اتزنها او انتقدها او اجلنى بها
اوقد قضيتكها او ابرأتنى منها او وهبتها لى او تصدقت بها علىّ او احلتك بها فقد اقر) يعنى بر مدعى عليه
اولان كمسنه اوزرينه بيك درهم دعوى ايدن كمسنه يه اتزنها يعنى اول دعوى ايلديكك بيك درهمى
وزن ايله ياخود انتقدها يعنى اول بنده اولان بيك درهمى نقاده كوستر يعنى صرافه ياخود اجلنى بها يعنى
بانده اولان بيك درهمى اوزريمه بر وقت معينه تأجيل ايله ياخود قضيتكها يعنى بن سكا اول بنده اولان
بيك درهمى قضا ايلدم ياخود ابرأتنى منها يعنى سنك بنده اولان بيك درهمدن بنى ابرا ايلمش ايدك ياخود
وهبتها لى يعنى سن بكا اول بيك درهمى هبه ايلمش ايدك ياخود تصدقت بها علىّ يعنى سن بنم اوزريمه
اول بنده اولان بيك درهم ايله تصدق ايلمش ايدك ياخود احلتك بها يعنى بن سنى بنده اولان بيك درهم له فلان
كمسنه يه حواله ايلمشيدم ديسه جمله بو مذكور اولنان صورتلرده اول ادعا اولنان الفه اقرار اولور * وبو تركيبده
اولان ضميرلر جميعا الفه راجعدر (وبلا ضمير لا) اما اتزنها وانتقدها لفظلرينى ضميرسز اتزن وانتقد ديسه
اقرار اولمز زيرا ادعا اولنان الفه راجع اوله جق ضمير يوقدر (ولو اقر بدين مؤجل وقال المقر له هو حال لزمه
حالا وحلف المقر له على الاجل) وقچن بر كمسنه بردين مؤجل ايله اقرار ايلسه واول مقر له اولان كمسنه
مؤجل دكلدر حالدر ديسه اول اقرار ايلديكى شئ حالا لازم اولور واول مقر له اولان كمسنه يه اجل اوزرينه
يمين ايلك لازم اولور يعنى اول دين غير مؤجل اولمسنك اوزرينه استحلاف اولنه اوزرنده اولان حقه
منكر اولديغى اجلدن * لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (ولو قال علىّ مائة ودرهم فالكل دراهم) قچن اول
مقر اولان بنم اوزرمده يوز ايله بر درهم واردر ديسه امدى اول يوز ايله بر درهمك جمله سى دراهمه حمل اولنور
و يوز درهم ايله بر درهم لازم اولور زيرا اول بر درهم يوزه بيان واقع اولمش اولور (وكذا كل ما يكال و يوزن
ودخى هر مكيل وموزونده حكم بو يلجه در مثلا كه علىّ مائة وقفيز ديسه و ياخود مائة ورطل ديسه اوّلكى
صورتده يوز بر قفيز لازم اولور صورت ثانيه ده يوز بر بطمان لازم اولور اما ثيابده دكلدر (ولو قال مائة
وثوب او مائة وثوبان لزمه تفسير المائة) ثيابده لازم اولديغى اجلدن فلان كمسنه نك اوزرمده يوز ايله
بر ثوبى و ياخود يوز ايله ايكى ثوبى واردر ديسه اكا اول ذكر ايلديكى مائه نك تفسيرى لازم اولور يعنى
اول مائه قنغى اجناسدن ايدوكن بيان ايلمسى لازم اولور زيرا لفظ مائه مبهمدر ولفظ ثوب اوزرينه عطف
واقع اولمشدر لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (وان قال مائة وثلاثة اثواب فالكل ثياب ولو اقر بتمر
فى قوصرة لزماه) قچن يعنى فلان كمسنه نك بنده يوز اوچ اثوابى واردر ديو اقرار ايلسه جمله سى ثيابه حمل
اولنوب مقره يوز اوچ اثواب لازم اولور مقر له ايچون ثلاثة مائه يه معطوف واثوابه مضاف اولديغيچون واكر
بر كمسنه بر قوصره ايچنده يعنى قشدن اورولوب ايچنده بر مقدار خرمايه اقرار ايلسه اكا اول قوصره ايله
خرما لازم اولور زيرا مظروف ايله اقرار ايلمسى ظرفسز تحقق وتصور اولنمز (او بخاتم لزمه الحلقة والفص)
وقچن بر كمسنه بر آخره بر خاتم اقرار ايلسه حلقه ايله طاشيده لازم اولور زيرا خاتم ايكيسندن مركبدر * لزمه ده
اولان ضمير مقره راجعدر (او بسيف فالنصل والجفن والحمائل) وقچن بر كمسنه بر آخره بر سيف ايله اقرار ايلسه
دميروقين وبندى لازم اولور زيرا قلچ اوچينك مجموعندن مركبدر (او بحجلة فالكسوة والعيدان) حجله تقديم
حا وجيم ايله بر يردركه انواع ثياب وسريرلر ايله واصناف درلو پرده لر ايله تزيين اولنور يعنى قچن بر كمسنه

بر آخره بر حجله اقرار ايلسه آنجق انده اولان كسوه واغاجلر لازم اولور زيرا بو مجموعدن مركب اولانه حجله ديرلر
(وان بدابة فى اصطبل لزمه الدابة فقط) واكر بر كمسنه بر آخره اصطبلده موجود بر دابه ايله اقرار ايلسه اول اقرار
ايلديكى دابه لازم اولور فقط زيرا اصطبل ابو حنيفه وابو يوسف قتلرنده غصب عقار متحقق اولميوب مضمون دكلدر
وامام محمدك قياسى اوزره ايكيسى دخى مضموندر * لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (وبثوب فى منديل لزماه)
واكر بر كمسنه بر آخره منديل ايچنده بر ثوب اقرار ايلسه اول ثوب ايله منديلك هر بريسى لازم اولور * لزماه ده
اولان ضمير تثنيه ثوب ايله منديله راجعدر وانده اولان ها ضميرى مقره راجعدر (وكذا بثوب فى ثوب)
ودخى ثوب ايچنده بر ثوبله اقرار ايلسه ايكى ثوب لازم اولور اما درهم فى درهم ديسه بر درهم لازم اولور
زيرا ضرب بده بردر (وان بثوب فى عشرة اثواب لزمه ثوب واحد عند ابى يوسف واحد عشر عند محمد)
واكر بر كمسنه بر آخره اون ثوب ايچنده صارلمش بر ثوب ايله اقرار ايلسه امام ابو يوسف قتنده ثوب واحد
لازم اولور وامام محمد قتنده اون بر ثوب لازم اولور قانون قديمده بر ثوبى اون ثوب ايچنده صاررلر ايمش
لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (ولو قال على خمسة فى خمسة لزمه خمسة وان نوى الضرب) وقچن بر كمسنه
فلان كمسنه نك اوزرمده بش درهم ايچنده بش درهمى واردر ديسه انجق بش درهم لازم اولور واكر ضرب
دخى نيت ايلسه زيرا ضرب اجزاده تكثير در مالده دكلدر وبعض علما يكرمى بش لازم اولور ديدى اهل
حساب عرفنده وقاعده سنده زيرا بشى بشه ضرب بدن يكرمى بش حاصل اولور لزمه ده اولان ضمير مقره
راجعدر (وبنية مع يلزمه عشرة) يعنى له علىّ خمسة فى خمسة ديوب فى لفظنى مع معناسنه استعمال
اولنديغن نيت ايلسه اون درهم لازم اولور زيرا فى لفظنك مع معناسنه استعمال اولنمسى قرآن عظيمده
(فادخلى فى عبادى) آيتنده وارد اولمشدر (وفى قوله علىّ من درهم الى عشرة او ما بين درهم الى عشرة درهم
يلزمه تسعة) ومقر اولان كمسنه نك له علىّ من درهم الى عشرة يعنى فلان كمسنه نك بنده بر درهمدن
اون درهمه وارنجه دراهمى واردر ديسه ياخود بر درهم ايله عشره ما بيننده اولان مقدارجه دراهمى
واردر ديسنده طقوز درهم لازم اولور ابو حنيفه قتنده زيرا غايت عدده داخل دكلدر انجق ابتدا ايله
وسط داخلدر (وعندهما عشرة) وامامين قتنده اون درهم لازم اولور زيرا آنلرك قتلرنده غايت وابتدا
ووسط عدده داخلدر وامام زفر قتنده سكز درهم لازم اولور زيرا انك قتنده ابتدا ايله غايت عدده داخل
دكلدر (وان قال له من دارى ما بين هذا الجدار الى هذا الجدار فله بينهما فقط) واكر مقر اولان كمسنه فلان
كمسنه نك بو دارمده بو جداردن بو جداره وارنجه اوزرمه حقى واردر ديسه انجق اول ايكى جدارك ما بيننده
اولان مقدار لازم اولور نفس جدارلر لازم اولمز زيرا غايت مغياده داخل دكلدر * له ده اولان ضمير مقر لهه
راجعدر (وصح الاقرار بالحمل) يعنى امرأه نك قارنده اولان حمل ايله اقرار ايلمك صحيحدر (وحمل على الوصية
من غيره) واول حمل ايله واقع اولان اقرار غير يسندن وصيته حمل اولنور مثلا بر كمسنه بر كمسنه يه بر حمل
وصيت ايلسه وصيتدنصكره وفات ايلسه بعده وفات ايدن كمسنه نك وارثى بنم مورثم بر حمل ايله فلان كمسنه يه
وصيت ايلدى ديسه صحيح اولور (وللحمل) ودخى بر حمل ايچون اقرار ايلمك صحيحدر مثلا بر كمسنه بو عبد فلان
خاتونك حملندندر ديو اقرار ايلسه صحيح اولور (ان بين سببا صالحا كارث او وصية) يعنى حمله اقرار ايلمك
اول زمانده صحيح اولور اكر مقر اولان كمسنه اول حملك ملكى ثابت اولمسنه بر سبب صالح بيان ايلسه ارث
ووصيت كبى زيرا ايكيسى دخى ملكى مثبتدر (فان ولدت حيا لاقل من نصف حول مذ اقر فله ما اقر به)
امدى اكر اول حملك اناسى اكا اقرار اولنديغى كوندن نصف سنه دن اقلده اول حملى ديرى طوغرر ايسه
اول اقرار اولنان شئ انكدر (وان حيين فلهما) واكر ايكى ديرى اولاد طوغرسه اول اقرار اولنان شئ انلركدر
(وان ميتا فللموصى او المورث) واكر بر ميت ولد طوغرسه اول اقرار اولنان موصى ايله مورثك اوزرلرينه
رد اولنور زيرا اقرار حقيقتده بو ايكيسنه در (وان فسر ببيع او اقراض او ابهم الاقرار لغا) واكر اول
اقرارى بيع ايله تفسير ايلسه مثلا حمل بكا بيع ايلدى ديسه ياخود اقراض ايله تفسير ايلسه مثلا حمل بكا اقراض
ايلدى ديسه اقرارى لغو اولور زيرا بونلر ملكه سبب غير صالحدر ياخود اقرارى ابهام ايليوب بيان ايلسه
اول اقرار لغو اولور زيرا مستحيل اولان شئى بيان ايلمشدر بيع ايله اقراضك جنيندن صدورى غير متصور

اولديغي اجلدن (وان اقر بشرط الخيار لزمه المال و بطل الشرط) يعني كندوسي مخير اولمق شرطيله اقرار ايلسه اول اقرار ايلديكي مال لازم اولور وشرط خيار باطل اولور زيرا اقرار اخبار قبيلندندر وخيارك اقرارده مدخلي يوقدر

(باب الاستثناء وما في معناه)

مصنف رحمه الله بو بابده اقرار اولنان شيدن استثنا اولنان شيئك احكامي ودخي استثنا معناسنده اولان شيئي بيان ايدر معلوم اوله كه استثنانك معناسي ائمۀ حنفيه قتنده باقي ايله تكلم ايلمكدر مثلا له علي عشرة الا درهم يعني طقوز درهمي واردر وحق سبحانه وتعالى (ولقد ارسلنا نوحا الى قومه فلبث فيهم الف سنة الا خمسين عاما) يعني قومنده طقوز يوز اللي ييل مكث ايلدي (صح استثناء بعض ما اقر به لو متصلا) يعني بر كمسنه كندو اقرار ايلديكي شيدن استثنا ايلمك صحيحدر اكر متصل اولورسه زيرا استثنا غير متصل اولسه صحيح اولمز و بعض علما كلامك بري برينه متصل اولمسني شرط عد ايلمشلردر زيرا كلام اخري ايله تمام اولور وچون كلام قطع اولنور تمام اولدي ديلور امدي بوندنصكره استثنايه اعتبار اولنمز (ولزمه باقيه) واول مستثنادن باقي قلان كه مستثنى منه در لازم اولور وكذلك له علي مائة الا عشرة ديسه طقسان درهم لازم اولور وكذلك له علي مائة الا تسعون ديسه اون درهم لازم اولور زيرا اكثري اقلدن استثنا ايلمك جائزدر (و بطل استثناء الكل) يعني بر كمسنه اقرار ايلديكي شيئي جمله استثنا ايلمك باطلدر متصلده ذكر اولنسه زيرا كلامه بيان واقع اولمز مثلا له عندي عشرة وله علي قفيز برابر ديمك كبي بلكه بو استثنا اقراردن رجوع اولور (وان اقر بشيئين واستثنى احدهما او احدهما و بعض الاخر بطل استثناؤه) واكر بر كمسنه ايكي شيئي اقرار ايليوب وايكيسنك بريني استثنا ايلسه ياخود ايكيسنك بري ايله اول برآخرك بعضيسن استثنا ايلسه استثناسي باطل اولور امام ابو حنيفه قتنده مثلا ديسه كه له علي كر حنطة وكر شعير الا كر حنطة ديسه و ياخود الا كر حنطة وقفيز شعير ديسه بو استثنا باطل اولور (خلافا لهما) امامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا انلرك قتنده ايكي شيئك بريني و ياخود ايكي شيئك بري ايله اول برآخرك بعضيسن استثنا ايلمك صحيحدر (وان استثنى بعض احدهما او بعض كل منهما صح اتفاقا) واكر اول اقرار ايلديكي ايكي شيئك برينك بعضيسن ياخود اول ايكي شيئك هر برينك بعضيسن استثنا ايلسه اتفاق علما ايله صحيحدر (ولو استثنى كيليا او وزنيا او عدديا متقاربا من دراهم صح بالقيمة) وچون مقر اولان كمسنه اقرار ايلديكي درهمدن بر كيلي اولان شيئي ياخود وزني اولان شيئي ياخود متقارب اولان شيء عدديي استثنا ايلسه اول استثنا قيمت ايله صحيح اولور مثلا مقر اولان كمسنه له علي الف درهم الا قفيز حنطة او الا دينارا ديسه صحيح اولور وكذلك له مائة دينار الا قفيز شعير او الا عشرة دراهم ديسه صحيحدر امام ابو حنيفه وابو يوسف قتنده (خلافا لمحمد) وامام محمد ايچون بو مسئله ده خلاف واردر يعني كيلينك ووزنينك دراهمدن استثنا ولنمسي صحيح دكلدر انك قتنده زيرا جنسدر (ولو استثنى منها شاة او ثوبا او دارا بطل اتفاقا) وچون بر كمسنه بر قيوني ياخود بر ثوبي ياخود برداري اقرار ايلديكي دراهمدن استثنا ايلسه اتفاق علما ايله اول استثنا باطل اولور زيرا خلاف جنسندن استثنادر مثلا له علي مائة درهم الا شاة ياخود الا ثوبا ياخود الا دارا ديسه استثنا باطل اولور * منهما ده اولان ضمير اقراره راجعدر (ومن وصل باقراره ان شاء الله بطل اقراره) وشول كمسنه اقرارنه ان شاء الله ايصال ايلسه اول كمسنه نك اقراري باطل اولور واول اقرار ايلديكي شيء لازم اولمز زيرا حق سبحانه وتعالينك مشيتي ايله استثنا ايلمك يا ابطالدر يا تعليقدر وايكي صورتده بيله استثنا باطل اولور باقراره ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (وكذا ان علقه بمشيئة من لا تعرف مشيئته كالملائكة والجن) يعني وكذلك اول كمسنه نك اقراري باطل اولور چون اقرارني مشيتي بلنمز كمسنه نك مشيتي ايله تعليق ايلسه زمرۀ ملائكه وطائفۀ جنك مشيتلري كبي زيرا بونلرك مشيتلري غير معروفدر مثلا له علي كذا ان شاء الله او الملائكة او الجن ديسه باطل اولور * علقه ده اولان ضمير اقراره راجعدر مشيئته ده اولان ضمير ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولو اقر بدار واستثنى بناءها كانا للمقر له) وچون بر كمسنه برآخره بردار اقرار ايدوب انك ايچنده اولان بناسني استثنا ايلسه اول دار ايله بنا اول مقر لهك اولور زيرا بنا دارده داخلدر * بناءها ده اولان ضمير داره راجعدر

ولوقال

(ولو قال بناؤها لي والعرصة له كان كما قال) وچون اول مقر اولان كمسنه بو دارك بناسي بنم وعرصه سي بر كمسنه نكدر ديسه ديديكي كبي اولور يعني اول عرصه مقر لهك اولور عرصه دارك اوكنده اولان واسع بقعه يه ديرلر * بناءها ده اولان ضمير داره راجعدر له ده اولان ضمير مقر لهه راجعدر (وفص الخاتم ونخل البستان كبنائها) وخاتمك فصي و بستانك نخلي دارك بناسي كبيدر يعني اقرارده داخل اولور مثلا بر كمسنه له علي خاتم الا فصه ياخود هذا البستان لفلان الا نخله ديسه استثناسي صحيح اولور اما حلقة هذا الخاتم لفلان والفص لي ياخود هذا الارض لفلان والنخل لي ديسه صحيح اولور (وان قال له علي الف من ثمن عبد لم اقبضه فان عينه قيل للمقر له سلم وتسلم ان شئت) واكر بر كمسنه بر كمسنه ايچون فلان كمسنه نك بنم اوزرمده اشترا ايدوب قبض ايلمديكم بر عبدك بهاسندن بيك درهمي واردر ديسه مزبور مقر ذكر ايلديكي عبدي تعيين ايدر ايسه اول مقر له اولان كمسنه يه دينلور كه مزبور عبدي مشتري يه تسليم ايله واول اقرار ايلديكي بيك درهمي اندن تسلم ايله يعني اكر استر ايسك * له ده اولان ضمير مقر لهه راجعدر (وان لم يعينه لزمه الالف والغا قوله لم اقبضه) واكر اول مقر اولان كمسنه اول عبدي تعيين ايلمز ايسه اول اقرار ايلديكي بيك درهم ابو حنيفه قتنده لازم اولور واول عبد ايچون لم اقبضه ديديكي لغو اولور استرسه كلامني وصل ايلسون استرسه فصل ايلسون * يعينه ده اولان ضمير عبده راجعدر لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر قوله ده اولان ضمير بنا كا راجعدر قبضه ده اولان ضمير عبده راجعدر (ولو قال من ثمن خمر او خنزير لا يصدق) وچون اول مقر اولان كمسنه اول اقرار ايلديكي بيك درهم بنم اوزريمه خمر يا خنزير بهاسندندر ديسه تصديق اولنمز ابو حنيفه قتنده (وعندهما ان وصل صدق) وامامين قتنده اكر كلامني وصل ايدرسه تصديق اولنور واول بيك درهم اكا لازم اولور (ولو قال من ثمن متاع او قرض وهي زيوف او نبهرجة لزمه الجياد) وچون اول مقر اولان كمسنه فلان كمسنه نك متاع بهاسندن اوزرمده بيك درهمي واردر ياخود بكا بيك زيوف درهم ياخود بيك نبهرجه درهم اقراض ايلدي ديسه اكا بيك دانه جياد دراهم لازم اولور امام ابو حنيفه قتنده استرسه وصل ايلسون استرسه فصل ايلسون زيرا عقد اول عوضك عيبدن سالم اولمسن اقتضا ايدر (وقالا يلزمه ما قال ان وصل) وامامين ديديلر كه اكر وصل ايدرسه ديديكي لازم اولور نتكيم بياني كچدي (وان قال من غصب او وديعة وهي زيوف او نبهرجة صدق) واكر مقر اولان كمسنه فلان كمسنه نك بنده غصبدن ياخود وديعه دن بيك درهمي واردر وحالبوكه اول دراهم زيوف ياخود نبهرجه در ديسه تصديق اولنور دكرك وصل ايلسون كرك فصل ايلسون * يلزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (ولو قال ستوقة او رصاص فان وصل صدق والا فلا) واكر اول بنده اولان بيك درهم ستوقه ياخود رصاصدر ديسه اكر وصل ايدرسه تصديق اولنور واكر وصل ايتميوب فصل ايدرسه تصديق اولنمز (ولو قال غصبته ثوبا وجاء بمعيب صدق) يعني چون بر كمسنه اقرار ايليوب بن فلان كمسنه دن بر ثوب غصب ايلدم ديوب وبر معيب ثوب كتوروب احضار ايلسه تصديق اولنور زيرا مغصوبك عيبدن سالم اولمسي شرط دكلدر وديعه نك عيبدن سالم اولمسي لازمدر غصبته ده اولان ضمير مقر لهه راجعدر (ولو قال علي الف الا انه ينقص مائة صدق ان وصل والا لزم الالف) وچون بر كمسنه اوزرمده فلان كمسنه نك بيك درهمي واردر الا اول بيك درهمك يوز درهم نقصاني واردر ديسه تصديق اولنور اكر وصل ايلسه * واكر وصل ايلمز ايسه اول بيك درهم على التمام لازم اولور انه ده اولان ضمير الفه راجعدر (ولو قال اخذت منك الفا وديعة فهلكت وقال المقر له اخذتها غصبا ضمن ولو قال بدل اخذت اعطيتني لا يضمن) وچون بر كمسنه يه بر كمسنه به بن سندن وديعه طريقيله بيك درهم اخذ ايلدم وبنده هلاك اولدي ديسه واول مقر له اولان كمسنه سن بندن اول بيك درهمي غصب طريقيله اخذ ايلدك ديسه اول الفه ضامن اولور واكر مقر اولان كمسنه اخذت ديديكنك بدلنه اعطيتني ديسه يعني بن سندن اخذ ايلدم اول بيك درهمي سن بكا ويردك ديسه ضامن اولمز و بو ايكي صورتك برنده ضامن اولوب برنده ضامن اولمامق لازم كلور زيرا اول ايكي صورتده سبب ضمان كه اخذدر اول الفه اقرار ايلدكدنصكره اني بري ايدر شيء ادعا ايلديكه اذندر واول برآخر ايله اني انكار ايدر امدي قول انكدر يمينله وايكنجي صورتده اول فعلكه اخذدر اني غيريه اضافت ايلدي واول غيري ايسه سبب ضماني كه غصبدر ادعا ايدر امدي

قول منكرك اولدى يمينله (ولوقال غصبت هذا الشئ من زيد لا بل من عمرو فهو لزيد وعليه قيمته لعمرو)
يعنى وقتاكه مقر اولان كسنه بن بوشيئى زيددن غصب ايلدم ديسه صكره يوق بلكه عمرودن غصب ايلدم ديسه
امدى اول ديديكى شئ زيدكدر واول مقر اولان كسنه نك اوزرينه اقرار ايلديكى شيئك قيمتى واردر زيرا
ابتدادن من زيد ديمسى اكا اقراردر صكره لا ديمسى اقراردن رجوعدر قبول اولنمز وصكره بل لعمرو ديمسى
عمرو ايچون اقراردر واول شئ ايسه زيده اقرار اولنمغله مستهلك اولدى امدى عمروه قيمتى لازم اولدى وقتاكه
(له على الف لا بل الفان) ديسه استحسانا ايكى بيك لازم اولور وقياسده اوچ بيك لازم اولور * فهو ضميرى
شيئه راجعدر عليه ده اولان ضمير مقره راجعدر قيمته ده اولان ضمير شيئه راجعدر (ولوقال هذا كان لى
وديعة عندك فاخذته وقال الآخر هو لى دفع اليه) وقتاكه بركسنه برآخرك يدنده اولان شيئى بونكدر ديو دعوى
ايلسه اول مدعى عليه اولان كسنه دخى ديسه كه بوشئ بنكدر سنده وديعه ايدى صكره سندن اخذ ايلدم
اول مدعى اولان خير بو بنكدر ديسه اول مقرله اولان كسنه يه كه مدعيدر دفع اولنه زيرا مقر اولان كسنه
ايكى شيئله اقرار ايلمشدر برى اول مقرلهك صاحب يد اولديغى و برى اول مقرلهدن اخذ اولديغيدر
فاخذته ده اولان ضمير هذا يه راجعدر اليه ده او لان ضمير اخذه راجعدر (وان قال اجرت فرسى اوثوبى هذا
فلانا فركبه اولبسه ورده على او اعرته او اسكنته دارى ثم ردها على صدق) واكر بركسنه بن بوفرسى
وياخود بوثوبى فلان كسنه يه اجاره يه ويردم واول فرسى ركوب واول ثوبى لبس ايلدككدنصكره
اوزريمه رد ايلدى ديسه ياخود بو دارى اكا عاريه ويردم ياخود كندوبى آنده اسكان ايلدم صكره اوزريمه
رد ايلدى ديسه تصديق اولنور ابوحنيفه قتنده (وعندهما القول للمأخوذ منه) واما امامين قتنده قول
بو مسئله ده مأخوذ منهكدر * ركبه ده اولان ضمير فرسه راجعدر لبسه ده اولان ضمير ايكيسنك برينه راجعدر
اعرته واسكنته ده اولان ضميرلر فلانه راجعدر ثم ردهاده اولان ضمير داره راجعدر (ولوقال خاط ثوبى هذا
بكذا ثم قبضته منه وادعاه الآخر فعلى هذا الخلاف فى الصحيح) وقتاكه بركسنه برآخردن اوترى فلان كسنه
بنم بوثوبمى بر درهمه ديكدى تمام اولدقدنصكره انى اندن قبض ايلدم ديسه واول آخر بنكدر ديو ادعا ايلسه
امدى بو مسئله ده خلاف اول ماقبلنده اولان مسئلهنك خلافى كبيدر صحيحده يعنى اول قبضته
دين كسنه تصديق اولنور ابوحنيفه قتنده وامامين قتنده قول مأخوذ منهكدر * قبضته ده اولان ضمير
ثوبه راجعدر منه ده اولان ضمير خاط ده مفهوم اولان خياطه راجعدر ادعاه ده اولان ضمير ثوبه راجعدر

(ولوقال اقتضيت من فلان الفا كانت لى عليه اواقرضته الفا ثم اخذتها منه وانكر فلان فالقول له)
وقتاكه بركسنه بنم فلان كسنه نك اوزرنده اولان بيك درهمى تقاص ايلدم يعنى الدم حقلشدم ديسه
ياخود اكا اقراض ايلديكم بيك درهمى اندن اخذ ايلدم ديسه واول فلان كسنه انكار ايلسه
قول انكدر يعنى قول مقرله اولان فلانكدر منكر اولديغى اجلدن * عليه ده اولان ضمير فلانه راجعدر
اواقرضته ده اولان ضمير ينه فلانه راجعدر له ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ولوقال زرع فلان هذا الزرع
اوبنى هذه الدار اوغرس هذا الكرم لى استعنت به فيه وادعى فلان ذلك فالقول للمقر) وقتاكه بركسنه
بو اكنى فلان كسنه بنم ايچون اكدى وبن اندن استعانه طلب ايليوب بكا انده ياردم ايلمشدر ياخود بو دارى
فلان كسنه بنم ايچون يابدى و بن اندن يابمغه استعانه طلب ايدوب بكا مساعده ايلمشدر ياخود بو باغى فلان
بنم ايچون غرس ايلدى اندن استعانه رجا ايدوب بكا ياردم ايلمشدر ديسه واول فلان كسنه اول شئ
كندونكدر ديو دعوى ايلسه قول بو مسئله ده مقرله او لان كسنه نكدر زيرا اول صاحب يددر * به ده
اولان ضمير فلانه راجعدر فيه ده اولان ضمير اول اقرار او لنان اشياء ثلاثه نك برينه راجعدر

(باب اقرار المريض)

مصنف بو بابده مريض اولان كسنه نك حالت مرضنده واقع او لان اقرارلرك احكامنى بيان ايلدى
(دين فى صحته وما لزمه فى مرضه بسبب معروف سوآء) يعنى مريض اولان كسنه نك حال صحتنده ايدنديكى
دين دخى حالت مرضنده برسبب معروف ايله اكا لازم اولان دين ايله برابردر (ويقدمان على ما اقر به فى مرضه
والكل مقدم على الارث) يعنى حالت صحتنده اولان دين ودخى مرضده لازم اولان دين حالت مرضنده

اقرار ايلديكى دينك اوزرينه تقديم اولنورلر وبو جمله ذكر اولنان صورتلر ارث اوزرينه تقديم اولنورلر يعنى
اول حال صحتنده حاصل اولان دين قضا اولنوراندنصكره سبب معروفله مرضنده اولان دين قضا اولنور
بوندنصكره برشيئى قالورسه مرضنده اقرار ايلديكى شئ قضا اولنور بونلردنصكره برشيئى قالورسه وارثلره
فريضهٔ شرعيه ايله تقسيم اولنور * صحته ده وما لزمه ده وفى مرضه ده اولان ضميرلر مريضه راجعدر اقربه ده
اولان ضمير ماقبلنده كى مايه راجعدر (ولا يصح تخصيصه غريما بقضاء دينه) يعنى مريض اولان كسنه
ارباب ديوندن برغريمى قضاء دين ايله تخصيص ايلمك صحيح دكلدر زيرا بو بريغى تخصيص ايلمكده اول باقيلرك
حقلرينى ابطال ايلمك واردر * دينه ده اولان ضمير مريضه راجعدر (ولا اقراره لوارثه الا ان يصدقه بقية الورثة)
ودخى مريض اولان كسنه نك كندو وارثلرندن برينه برشئ واردر ديو اقرار ايلمك ينه صحيح دكلدر مكركه
بقيهٔ ورثه اول مريضى اقرار ايلديكنه تصديق ايده لر * وبو تركيبده اولان ضميرلر مريضه راجعدر (وان اقر
لاجنبى صح ولو احاط بماله) واكر مريض اولان كسنه براجنبى ايچون برشئ اقرار ايلسه اقرارى صحيح اولور
اكركه جمله مالنه احاطه ايدرسه ده وقياس ثلثدن زياده ده صحيح اولمقدر لكن ابن عمر حضرتلرى (اذا اقر
لرجل فى مرضه بدين لرجل غير وارث فاجازه وان احاط بماله) بيوردقلرى ايچون قياس ترك اولندى بماله ده
اولان ضمير مريضه راجعدر (وان اقر لاجنبى ثم اقر انه ابنه ثبت نسبه وبطل اقراره) واكر مريض اولان
كسنه براجنبى يه برشئ اقرار ايدوب صكره كندى اوغليدر ديو اقرار ايلسه اول مقرله اولان اجنبينك
نسبى ثابت اولور واول واقع اولان اقرار باطل اولور * انه ده اولان ضمير اجنبى يه راجعدر ابنه ده اولان ضمير
مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمير اجنبى يه راجعدر اقراره ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان اقر لاجنبية
ثم تزوجها لا يبطل اقراره) واكر اول مريض اولان كسنه براجنبيه خاتون ايچون اقرار ايدوب صكره
انى تزوج ايلسه اقرارى باطل اولمز * تزوجهاده اولان ضمير اجنبيه يه راجعدر اقراره ده اولان ضمير مقره
راجعدر (ولو اوصى لها ثم تزوجها بطلت) وقتاكه اول اجنبيه يه وصيت ايدوب صكره انى تزوج ايلسه
اول وصيت باطل اولور زيرا وصيتك صحيح اولمسى بعد الموتدر (ولو وهبها ثم تزوجها فلا رجوع) وقتاكه اول
اجنبيه يه برشئ هبه ايدوب صكره انى تزوج ايلسه اول هبه ايلديكى شيئه رجوع يوقدر بو مسئله ده جمله
ملتقانك مذكور اولان نسخه لرنده بويله واقع اولمش بو ايسه اكثر متونه وكنزك عبارتنه مخالفدر زيرا
كنزده ديركه (وان اقر لاجنبية ثم نكحها صح بخلاف الهبة والوصية) اويله اولمق جائزدركه بو محلده ملتقى
عبارتى تحريف نساخدن اوله فتأمل (وان اقر بغلام مجهول النسب يولد مثله لمثله انه ابنه وصدقه الغلام
ثبت نسبه منه ولو مريضا) واكر اول مريض اولان كسنه برمجهول النسب اولان غلامه كه اول غلامك
مثلى اولان كسنه نك مثلنه طوغمسى ممكن اوله كندى اوغليدر ديو اقرار ايلسه غلام دخى انى تصديق ايلسه
اول غلامك نسبى اول كسنه دن ثابت اولور مريضده اولورسه زيرا اول كمسنه نك اقرارينك
صحتنه مانع يوقدر مصنفك وصدقه الغلام ديمسندن فهم اولنوركه اول غلامك شرطى كندى نفسندن
تعبير ايلمكه قادر اوله امدى غلام صغير اولسه كندى نفسندن تعبيره قادر اولمسه تصديقنه اعتبار يوقدر
مثله ده اولان ضمير غلامه راجعدر لمثله ده اولان ضمير مقره راجعدر انه ده اولان ضمير غلامه راجعدر ابنه ده
اولان ضمير مقره وصدقه ده اولان ضمير مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمير غلامه راجعدر منه ده اولان ضمير
مقره راجعدر (وشارك الورثة) يعنى اول نسبى ثابت اولمش غلام اول اقرار ايدن كسنه نك ورثه سنه
ميراثنده مشارك اولور زيرا نسبى ثابت اولمغله انلردن اولدى (وصح اقرار الرجل بالوالدين والولد والزوجة
والمولى وشرط تصديق هؤلاء) والدينه وولده وزوجه يه ومولايه اقرار ايلمك صحيحدر اما مذكورلرك آنلرده
اولان اقراره تصديقلرى شرطدر مثلا بو بنم بابامدر ياخود انامدر ياخود اوغلمدر ياخود زوجه مدر ياخود
مولامدر ديسه صحيح اولور زوجه نك نكاح وعدتدن خالى اولمسى شرطدر (وكذا اقرار المرأة لكن شرط
فى اقرارها بالولد تصديق الزوج ايضا او شهادة قابلة) يعنى رجلك اقرارى صحيح اولديغى كبى خاتونك دخى
اقرارى صحيحدر لكن امرأه نك برولده اقرار ايلسنده كندو زوجنك تصديقى شرط اولندى زيرا حق انكدر
ياخود قابله نك شهادتى زيرا قابله نك قولى بو محلده مقبولدر (وصح تصديقهم بعد موت المقر) يعنى بوذكر

اولنلرك تصدیقلری اول مقر اولان کسنه نك مدتندنصکره صحیحدر زیرا نسب مدتندنصکره باقی قالور
(الا تصدیق الزوج بعد موتها) الازوج اولان کسنه نك زوجه نك موتندنصکره تصدیق ایلمسی صحیح دکلدر
زیرا زوجه نك موتندنصکره نکاح منقطع اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما یصح ایضا) وامامین قتلرنده
تصدیقی صحیح اولور زیرا میراث حقنده زوجه نك موتندنصکره نکاح باقیدر (وان اقر بنسب غیر الولد کالاخ
والعم لایثبت) واکر ولاددن غیری بر کسنه نك نسبنه اقرار ایلسه اخ کبی وعم کبی نسبی ثابت اولمز زیرا
آنده غیره تحمیل نسب واردر بو ایسه جائز دکلدر (ویرثه ان لم یکن له وارث معروف ولو بعیدا) یعنی بو غیر
ولاددن کسنه که نسبنه اقرار اولنمشیدی اول مقرك وارث معروفی اولمدیغی تقدیرجه کندوسی وارث اولور
وارث بعید اولدیغی تقدیرجه ینه وارث اولور زیرا میراث حقی اولور من احم اولمدیغی ایچون * یرثه ده
اولان ضمیر بارز مقره راجعدر له ده اولان ضمیر ینه مقره راجعدر (ومن مات ابوه فاقر باخ شارکه فی الارث
ولا یثبت نسبه) وشول کسنه که بر کسنه نك اخوته یعنی اکا اخ اولدیغنه اقرار ایلیه اول اکا ارثنده مشارك
اولور لکن نسبی ثابت اولمز زیرا اقراری ثابت ومقبولدر کندی حقنده * ابوه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان
من لفظنه راجعدر شارکه ده اولان ضمیر بارز مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمیر اخه راجعدر (ولو کان
لابیهما المیت دین علی شخص فاقر احدهما بقبض ابیه نصفه فالنصف الباقی للاخر ولا شیء للمقر) یعنی
بابالری اولمش ایکی قرنداشك بر شخصده اله جق دینی اولسه بو ایکی قرنداشك بریسی بنم بابام حال حیاتنده
بو شخصده اولان دینك نصفنی قبض ایلدی دیو اقرار ایلسه اول باقی قلان نصف اول بر قرنداشك اولور واول
اقرار ایدن کسنه یه نسنه یوقدر زیرا ایلدیکی اقرار کندی نصیبنه منصرف اولور * لابیهما ده اولان ضمیر
اخوینه راجعدر ابیه ده اولان ضمیر مقره راجعدر نصفه ده اولان ضمیر دینه راجعدر

(کتاب الصلح)

چون مصنف رحمة الله علیه اقرار کتابنك احکامی بیانندن فارغ اولدی صلح کتابنك احکامی بیانینه شروع
ایلدی زیرا کاه اولورکه اقراردن صلح واقع اولور نتکیم بیان اولنسه کرکدر بو اجلدن کتاب الاقرارك
عقبنده ذکر اولندی معلوم اوله که صلح لغتده اسمدر مصالحه معناسنه در اصلی صلاحدن مأخوذدر که ضد
فساددر واصطلاح شرعده (هو عقد یرفع النزاع) یعنی صلح بر عقددر که مدعی ومدعی علیهك ما بینلرنده اولان
نزاعی وواقع اولان خصومتی قطع ایلر (ویجوز مع اقرار وسکوت وانکار) یعنی ایکی خصم اراسنه
صلح واقع اولمق اقرار ایله وسکوت ایله وانکار ایله جائزدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (والصلح خیر) بیوردقلری
مطلقدر واقسام ثلاثه یه شاملدر (فالاول کالبیع ان وقع عن مال بمال فتثبت فیه الشفعة والرد بالعیب
وخیار الرؤیة والشرط) امدی صلحك قسم اولیکه صلح عن اقراردر بیع کبیدر جمیع احوالنده چون ذمتنده
اولان مالدن ینه مال ایله صلح اولنسه زیرا معنای بیع آنده موجود مالی مال ایله مبادله ایلمکدر بو فاء فاء
تفریعیه در یعنی چونکه صلحك اولکی قسمی بیع کبی اولدی امدی آنده شفعه اکر عقار ایسه ومعیب
رد اولنمق وخیار رؤیه وخیار شرط ثابت اولور * فیه ده اولان ضمیر صلحه راجعدر (ویفسده جهالة البدل
لا جهالة المصالح عنه) یعنی چون بدل صلح مجهول اولسه اول واقع اولان صلحی افساد ایدر زیرا نزاعه
مؤدیدر اما اول مصالح عنهك مجهول اولمسی واقع اولان صلحی افساد ایلمز زیرا اسقاط قبیلندندر * یفسده ده
اولان ضمیر صلحه راجعدر (وتشترط القدرة علی تسلیم البدل) ودخی واقع اولان صلحك بدلنی تسلیم ایلمکه
قادر اولمق اشتراط اولنور بو اجلدن عبد آبقك اوزرینه صلح اولنمق جائز اولمدی زیرا تسلیمنه قدرت یوقدر
(وان استحق بعض المصالح عنه او کله رجع بکل البدل او بعضه) واکر اول مصالح عنهك بعضیسی یاخود
کلیسی مستحق اولسه اول مدعی علیه اولان کسنه کل بدل ایله رجوع ایدر چون اول مصالح عنهك کلیسی
مستحق اولسه وبعضیسی ایله رجوع ایدر چون بعضیسی مستحق اولسه * کله ده اولان ضمیر بدله راجعدر
بعضه ده اولان ضمیرده بدله راجعدر (وان استحق بعض البدل او کله رجع بکل المصالح عنه او بعضه)
واکر بدل صلحك بعضیسی یاخود کلیسی مستحق اولسه مصالح عنهك کلیسی ایله یاخود بعضیسی ایله
رجوع ایدر * کله ده اولان ضمیر بدله راجعدر او بعضه ده اولان ضمیر مصالح عنهه راجعدر (وان وقع عن مال

بمنفعة اعتبر اجارة) واکر صلح بر مالدن بر منفعت ایله واقع اولسه اجاره اعتبار اولنور مثلا بر کسنه بر آخردن
بر مال دعوی ایدوب اول آخر اعتراف ایلسه صکره اول مدعی اولان کسنه بر دارده ساکن اولمق اوزره
یاخود بر معلومه دابه نك اوزرینه بنمکه یاخود بر ثوبی کیمکه مصالحه ایلسه جائزدر وعقد اجاره معناسنه اولور
(فیشترط فیه التوقیت ویبطل بموت احدهما) بو فاء فاء تفریعیه در یعنی چونکه مالدن منفعت ایله واقع
اولان صلح اجاره معناسنه اولدی امدی آنده توقیت اشتراط اولنور عین مؤجره ده اشتراط اولندیغی کبی
ودخی مصالحینك برینك موتیله باطل اولور اجاره باطل اولدیغی کبی (والاخیران معاوضة فی حق المدعی
وفداء الیمین وقطع المنازعة فی حق الاخر) والاخیران مصنفك فالاول قولنه معطوفدر یعنی انواع صلحك
باقی قلان ایکی قسمیکه بری صلح عن انکار وبری صلح عن سکوتدر معاوضه در مدعی اولان کسنه
حقنده وفداء یمین وقطع نزاعدر اول بر آخرکه مدعی علیهدر آنك حقنده (فلا شفعة فی دار صولح عنها
مع احدهما) امدی سکوت ایله یاخود انکار ایله مصالحه اولنان دارده شفعه یوقدر * عنها ده اولان ضمیر
داره راجعدر احدهما ده اولان ضمیر تثنیه سکوتله وانکار ایله اولان صلحه راجعدر (وتجب فی دار
صولح علیها) وشول دارده شفعه واجب وثابت اولور که انك اوزرینه مصالحه اولنمش اوله * علیها ده
اولان ضمیر داره راجعدر (وما استحق من المدعی کلا او بعضا یرد المدعی حصته من البدل) وشول شیکه
مدعادن یعنی متنازع فیه دن مستحق اوله کل اولسون بعض اولسون مدعی اولان کسنه انك حصه سن
یعنی مقدارن بدلدن رد ایلسون * حصته ده اولان ضمیر ما استحق یه راجعدر (ویرجع بالخصومة فیه)
یعنی مدعی اولان کسنه مستحق اولان کسنه ایله مستحق اولان شیده خصومت ایلیه * فیه ده اولان ضمیر
مستحق اولان شیئه راجعدر (وما استحق من البدل بعضا او کلا یرجع المدعی الی دعواه فی قدره)
وشول شیکه بدلدن مستحق اوله بعض اولسون کل اولسون مدعی اولان کسنه انك مقدارنده دعواسنه
رجوع ایلیه مثلا بر کسنه بر آخردن بر شیئ دعوی ایلیوب مدعی علیه انکار ایلدکدنصکره اول مدعی
اولان کسنه بر ثوب ایله صلح ایلسه صلح اولندقدنصکره اول مصالح به اولان ثوب مستحق اولسه مدعی
اولان کسنه اول دعوی ایلدیکی شیئه رجوع ایدر واول مصالح به اولان ثوبك دعواسنه رجوع ایلمز
مثلا چون بر کسنه بر آخردن بر دار دعوی ایدوب مدعی علیه اول کسنه اول مدعی اولان کسنه یه
بر ثوب بیع ایلیوب وآنك اوزرینه مصالحه اولندقدنصکره اول ثوب مستحق اولسه مدعی اولان کسنه
مدعی علیه اوزرینه اول ثوب ایله رجوع ایلیه دعواسنه رجوع ایلیه * دعواه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر
فی قدره ده اولان ضمیر بدله راجعدر (وهلاك البدل قبل التسلیم کاستحقاقه فی الفصلین) یعنی بدل صلحك
تسلیمدن اول هلاك اولمسی مستحق اولمسی کبیدر تقدم ایلین ایکی فصلده که بری فصل اقرار وبری فصل
انکاردر یعنی صلح باطل اولور زیرا بدلك هلاکی مبیعده بیعی ابطال ایدر بو دخی کذلك * استحقاقه ده اولان ضمیر
بدله راجعدر (ولو صالح علی بعض دار یدعیها لا یصح) وچون مدعی اولان کسنه دعوی ایلدیکی دارك
بعضیسنه مصالحه ایلسه اول صلح صحیح اولمز واول داردن باقی قلانی دعوی ایتمك اوزره باقیدر * یدعیها ده
اولان ضمیر داره راجعدر (وحیلته ان یزید فی البدل شیأ او یبرأ عن دعوی الباقی) یعنی دارك بعضیسنه
صلح ایلمه نك جائز اولمسنك حیله سی بودرکه اول مدعی علیه اولان کسنه اول واقع اولان بدلده بر شیئ
زیاده ایلیه مثلا بر ثوب کبی یاخود دراهم کبی که بو زیاده اول باقیدن عوض واقع اوله یاخود اول مدعی
اولان کسنه اول مدعی علیه اولان کسنه یی اول باقیدن ابرا ایلیه مثلا ابرأتك من دعوی هذه الدار دیه

(فصل) بو فصل ینه صلحه متعلق اولان نیجه اشیا بیانندهدر (یجوز الصلح عن مجهول) یعنی مجهول اولان
شیدن صلح واقع اولمق جائزدر اسقاط اولدیغی اجلدن (ولا یجوز الا علی معلوم) ودخی صلح جائز اولمز الا معلوم
اولان شیئك اوزرینه زیرا تملیکدر معلوم اولمسی منازعه یه مؤدی اولور * بوندنصکره معلوم اوله که صلح
درت قسم اوزره در برقسمی معلوم ایله معلوم اوزره صلح اولمقدر وبرقسمی مجهول ایله معلوم اوزره صلح اولمقدر
وبو ایکی قسم جائزدر وبرقسمی مجهول ایله مجهول اوزرینه صلح اولمقدر وبرقسمی معلوم ایله مجهول اوزره صلح
اولمقدر وبو ایکی قسم فاسددر (ویجوز عن دعوی المال) امدی مال دعوی اولنمقدن صلح اولنمق جائزدر زیرا

بيع معناسنده در (والمنفعة) ودخی منفعت دعوی اولنمقدن صلح جائزدر و بو صلح اجاره معناسنده واقع اولور (والجناية فی النفس ومادونها عمدا اوخطأ) ودخی نفسده ونفسدن دونده واقع اولان جنايه ده كرك عمدا اولسون كرك خطأ اولسون صلح واقع اولمق جائزدر زيرا حق تعالی حضرتلرينك (فمن عفی له من اخيه شئ) قوللری بدرجنايت عمددن واقع اولان صلحده نازل اولمشدر (وعن دعوی الرق وكان عتقا بمال) ودخی رق دعواسندن صلح اولنمق جائزدر و بو واقع اولان صلح مدعی عليهك طرفندن مدعی يه صلح ايچون ويريلان مال ايله مدعی جانبندن عتق واقع اولور (ولاولاء له عليه) واول مدعی اولان كمسنه نك اول عتق اولنان عبدك اوزرينه ولاسی يوقدر اول مدعی عليه رقيتی انكار ايلديكی اجلدن * له ده اولان ضمير مدعی عليهه راجعدر عليه ده اولان ضمير رقيتی دعوی اولنانه راجعدر (ودعوی الزوج النكاح وكان خلعا) ودخی بر رجل بر خاتونك نكاحنی دعوی ايلدكدن مال ايله صلح واقع اولمق صحيحدر اول مال ايله واقع اولان صلح اول خاتونه خلع واقع اولور مثلا بر رجل بر خاتونك اوزرينه بو بنم خاتونمدر ديو دعوی ايدوب خاتون انكار ايلسه واول رجلی بر مقدار مال ايله صلح ايلسه جائزدر و خلع واقع اولور (ويحرم عليه ديانة ان كان مبطلا) واكر اول زوجيت دعواسن ايدن كمسنه دعواسنده باطل اوزره ايسه اول بدل انك اوزرينه حرام اولور ديانت جهتندن (ولو صالحها بمال لتقر له بالنكاح جاز ولا يجوز ان ادعته المرأة) واكر مرأه نكاح ايله اقرار ايلمسيچون بر رجل مال ايله صلح اولسه جائزدر واكر خاتون بر رجلك منكوحه سی اولديغنی دعوی ايلسه اول بدل صلحی ويرمك جائز دكلدر (وقيل يجوز) وبعض روايتده جائزدر ديلدی زيرا اول خاتونك مهرينه زياده قيلنور * ادعته ده اولان ضمير نكاحه راجعدر (ولا عن دعوی الحد) ودخی بر رجلك اوزرينه حده موجب اولان دعوی اولنمق ايچون مال ايله صلح اولمق جائز دكلدر واول اخذ ايلديكی مالی رد ايليه مثلا بر كمسنه بر زانی يی ياخود بر شارب خمری حاكمه اخذ ايلدكه من اد ايلسه اول مأخوذ انی حاكمه اخذ ايلمامك ايچون بر مقدار مال ايله صلح ايلسه اول صلح باطل اولور و مال اخذ اولنديغی تقديرجه صاحبنه رد اولنه زيرا اول حد حق اللهدر انی مال ايله صلح ايلمك جائز دكلدر (وان قتل عبد مأذون رجلا عمدا وصالح عن نفسه لا يجوز) واكر بر عبد مأذون بر رجلی قصدا قتل ايليوب كندو نفسنی مال تجارتدن بر مقدار مال ايله صلح ايلسه جائز دكلدر زيرا اول عبد انجق تجارته تصرف ايلمكه مأذوندر كندو نفسنه تصرف ايلمكه مأذون دكلدر * نفسه ده اولان ضمير عبده راجعدر (بخلاف صلحه عن نفس عبد له قتل رجلا عمدا) اما اول عبد مأذونك عبدی بر رجلی عمدا قتل ايليوب سيد اول قتل ايدن عبدك نفسنی مال ايله صلح ايلمك اول تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر مثلا عبد مأذونك بر عبدی اولسه بر رجلی قصدا قتل ايلسه سيدی اولان كمسنه انی مال ايله صلح ايلسه جائزدر زيرا اول عبد مأذون كندی كسبندن وتجارتندن اولان شيده تصرفی جائزدر واول قاتل اولان عبد ايسه كندی كسبندندر * صلحه ده اولان ضمير عبد مأذونه راجعدر له ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان صالح عن مغصوب تلف باكثر من قيمته جاز وقالا يبطل الفضل ان كان لا يتغابن فيه) واكر بر كمسنه بر تلف اولنمش مغصوبی قيمتندن اكثر بر شيئله صلح ايلسه جائزدر امام ابو حنيفه قتنده زيرا تراضی ايله اولسه عوض اولور ربا اولمز واما مين ديديلركه انك قيمتندن حاصل اولان يعنی زياده اولان باطل اولور اكر اول فضلده تغابن اولنمز ايسه زيرا اول زياده لك ربادر قيمته ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر فيه ده اولان ضمير فضله راجعدر (وان كان بعرض صح مطلقا اتفاقا) واكر عروض ايله اولسه مطلقا اتفاق علما ايله جائزدر زيرا اول زياده لك واقع اولان اختلاف قتنده ظاهر اولمز (وان اعتق موسر عبدا مشتركا وصالح عن باقيه باكثر من نصف قيمته بطل الفضل) واكر موسر اولان كمسنه مشترك اولان عبدی عتق ايلسه و باقيسنی كندی شريكندن نصفنك قيمتندن زياده ايله مصالحه ايلسه اول نصفدن زياده اولان فضل باطل اولور جمله سنك اتفاقيله * باقيه ده اولان ضمير عبده راجعدر قيمته ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان بعرض صح) واكر عروض ايله اولور ايسه ده صحيح اولور بو بيان اولنمشدركه اول فضل اختلاف جنس قتنده ظاهر اولمز (ويجوز صلح المدعی بمال يدفعه الی المنكر ليقر له) يعنی مدعی اولان كمسنه منكره كه يعنی مدعی عليهدر اقرار ايلمسيچون مال دفع ايدوب صلح اولنمق جائزدر واول ويريلان مال بدل صلح واقع اولور و بو صلح منكر اولان كمسنه نك حقنده بيع كبی اولور ومدعی اولانك حقنده

ثمنده واقع اولان زياده لك كبی اولور * يدفعه ده اولان ضمير بارز ماله راجعدر له ده اولان ضمير مدعی يه راجعدر (وبدل الصلح عن دم عمدا وعلی بعض دين يدعيه يلزم الموكل لا الوكيل) يعنی دم عمددن اولان بدل صلح وياخود مدعينك ادعا ايلديكی دينك بعضيسی اوزرينه واقع اولان بدل صلح موكل اولان كمسنه يه لازم اولور وكيله لازم اولمز زيرا وكيل اولان كمسنه واسطه اولديغی اجلدن بدل صلح اكا لازم اولمز (الا ان ضمنه) الا انجق وكيل اولان كمسنه اول بدله ضامن اولسه اول زمانده لازم اولور * ضمنه ده اولان ضمير بدله راجعدر (وبدل ماهو كبيع يلزم الوكيل) وشول بيع كبی اولان شيئك بدلی مثلا بر مقدار مالدن ينه مال ايله صلح اولسه وكيله لازم اولور زيرا بيعده واقع اولان حقوق وكيله راجعدر (وان صالح فضولی) واكر فضولی اولان كمسنه مدعی عليه طرفندن مدعی اولان كمسنه ايله مصالحه ايلسه (وضمن البدل او اضافه الی ماله) ودخی ايلديكی صلحك بدلنه ضامن اولسه ياخود كندی مالنه اضافت ايلسه مثلا علی الف من مالی ياخود علی عبدی هذا ديسه (او اشار الی عرض او نقد بلا اضافة) ياخود بر عرضه يا بر نقده اضافتسز اشارت ايلسه مثلا علی هذا الالف ياخود علی هذا العبد ديسه (او اطلق وسلم صح) ياخود اطلاق ايلسه مثلا علی الف ديسه وتسليم ايلسه اول فضولينك صلحی صحيح اولور بو ذكر اولنان مسائلك هر برينك علتنی ذكر ايلمه ده تطويل واردر اندن مراجعت اولنه ماله ده اولان ضمير فضولی يه راجعدر (وكان متبرعا) واول فضولی اولان كمسنه مدعی عليه ايچون متبرع اولور (وان اطلق ولم يسلم توقف) واكر فضولی اولان كمسنه اطلاق ايدوب يعنی علی الف درهم ديوب تسليم ايلسه صلح توقف اولنور (فان اجازه المدعی عليه جاز ولزمه البدل والا بطل) امدی اكر اول مدعی عليه اولان كمسنه اول صلحه جواز ويررسه جائز اولور واكا بدل لازم اولور واكر جواز كوسترمزسه باطل اولور زيرا مصالح فضوليدر مطلقا بهه ولايتی يوقدر بو اجلدن تصرفی جائز اولمز

(باب الصلح فی الدين)

بو بابده دينده واقع اولان صلح احكامی بيان اولنور (الصلح عما استحق بعقد المداينة علی بعض جنسه اخذ لبعض حقه واسقاط لباقيه لا معاوضة) عقد مداينه ايله مستحق اولان شيئك جنسنك بعضيسی اوزرينه صلح اولمق مثلا بر كمسنه نك بر آخرده بيك درهمی اولوب بشيوز درهمه صلح اولسه بعض حقنی اخذ ايدوب باقيسن اسقاط ايلمك قبيلندن اولور معاوضه اولمز زيرا معاوضه اولسه ربا اولور * جنسه ده اولان ضمير عما استحق يه راجعدر حقه ده اولان ضمير مصالحه راجعدر لباقيه ده اولان ضمير حقه راجعدر (فلو صالح عن الف حال علی مائة حالة او الف مؤجل صح) امدی چون بر كمسنه حال اولان بيك درهمی ينه حال اولان يوز درهمه ياخود حال اولان بيك درهمی بيك مؤجله صلح ايلسه صحيح اولور زيرا اولكی صورتده بعض حقی الوب بعضيسن اسقاط ايلمش اولور وايكنجی صورتده معاوضه قلمغی ممكن دكل امدی تأخير اولنمغه محتاجدر (وكذا عن الف جياد علی مائة زيوف) ودخی بيك ايو درهمدن بيك زيوف درهم اوزرينه صلح اولسه صحيح اولور (ولا يصح عن دراهم علی دنانير مؤجلة) يعنی حال اولان دراهمدن مؤجل دنانير اوزرينه صلح اولمق صحيح اولمز (او عن الف مؤجل علی نصفه حالا) ودخی بيك مؤجل درهمدن بشيوز حال درهم اوزرينه صلح اولمق صحيح دكلدر (او عن الف سود علی نصفه بيضا) ودخی بيك قره درهمدن بشيوز بياض درهم اوزرينه صلح اولمق صحيح دكلدر (ولو صالح عن الف درهم ومائة دينار علی مائة درهم حالة او مؤجلة صح وان قال من له علی آخر الف ادغدا نصفه علی انك بریء من باقيه ففعل بریء والا فلا يبرأ) واكر بيك درهم و يوز ديناردن يوز درهم حاله و ياخود يوز درهم مؤجله اوزرينه صلح ايلسه صحيح اولور يعنی شول كمسنه نك كه بر آخر اوزرنده بيك درهمی اوله بكا يارن نصفنی ادا ايله اول باقيسندن بری اولمق اوزره ديسه اول مديون اولان كمسنه او بيكك نصفنی باقيدن بری اولمق ايچون ادا ايلسه بری اولور امام ابو حنيفه قتنده اكر يارن ادا ايلسه بری اولمز (خلافا لابی يوسف) وابی يوسف ايچون خلاف واردر بو مسئله ده يعنی انك قتنده بری اولور زيرا ابرا مطلقدر (وان قال صالحتك علی نصفه علی انك ان لم تدفع غدا النصف فالالف عليك لا يبرأ اذا لم يدفع اجماعا) واكر اول بيك درهم صاحبی اولان كمسنه مديون

اولان کسنه یه سنی سنده اولان بیك درهمك نصفنه مصالحه ایلدم شول وجه اوزره که اکرسن بکا یارن اول
مصالحه ایلدیکم نصفی دفع ایلمز ایسك ینه اول الف اوزریکه لازم اوله دیسه اجماع ائمه ایله اول نصفی دفع
ایلمینجه بری اولمز زیرا قید صریح ایله ذکر اولنمشدر *نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر (وان قال ابرأتك
من نصفه علی ان تعطینی نصفه غدا بریء من نصفه اعطی اولم یعط) واکر اول بیك درهم صاحبی اولان کسنه
مدیون اولان کسنه یه سنی سنده اولان بیك درهمك نصفندن ابرا ایلدم یارن بکا اول بر نصفی ویرمك
اوزره دیسه اول مدیون اولان کسنه بو قول اوزره بری اولور استرسه نصفی ویرسون استرسه ویرمسون زیرا
ابرا مطلق واقع اولمشدر *من نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر (وکذا لو قال ادالی نصفه علی انك بریء من باقیه
ولم یوقت) ودخی چون صاحب دین اولان کسنه مدیونه بکا سنده اولان بیك درهمك نصفنی ادا ایله اول بیكك
باقی قلان نصفندن بری اولمق اوزره دیسه وادایه بر وقت توقیت ایلمسه اول مدیون بری اولور *باقیه ده
اولان ضمیر الفه راجعدر (ولو قال ان ادیت الی نصفه فانت بریء او اذا ادیت او متی ادیت لا یصح الابرآء
وان ادی) یعنی واکر بر کسنه مدیون اولان کسنه یه اکر سنده اولان بیكك نصفنی بکا ادا ایدرسك
اول بر نصفندن بری اوله سن دیسه یاخود چون اول سنده اولان بیك درهمك نصفنی ادا ایلسك اول
بر نصفندن بری اوله سن دیسه اول ابرا صحیح اولمز اکر ادا دخی ایلسه زیرا شرط صریحه تعلیق ایلمشدر و براءتك
شروطه تعلیق اولنمسی باطلدر (ومن قال سرا لرب دینه لا اقرلك حتی تؤخره عنی او تحط عنی ففعل جاز)
وشول کسنه که کندو دینی صاحبنه سرا ابن سنك بنده اولان حقکه اقرار ایلم تا کیم برقاج آی تأخیر ایلمینجه
یاخود اقرار ایلم تا انك بر ازینی اوزرمدن اشاغه قومیه سن دیسه صاحب دین اولان کسنه دخی امتثال
ایدوب برقاج کون تأخیر ایلسه یاخود بر ازینی اشاغه قوسه جائز اولور زیرا مالندن اکراهسز صادر
اولمشدر *دینه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر تؤخره ده اولان ضمیر دینه راجعدر
(وان اعلن لزمه فی الحال) واکر سرا سویلیوب آشکاره سویلسه تأخیرسز وحطسز حالا لازم اولور
(فصل) بو فصل ینه صلحه متعلق نیچه اشیا بیانندهدر (ان صالح احد ربی الدین عن نصفه علی ثوب فلشریکه
ان یتبع المدیون بنصفه او یأخذ نصف الثوب) یعنی اکر ایکی صاحب دین اولان کسنه لرك بری مدیون
اوزرنده اولان کندو نصفندن بر ثوب اوزرینه مصالحه ایلسه اول برشریکنه جائزدر کندو نصفی
استخلاف ایلمهده اول مدیونه تابع اوله یعنی نصفنی اندن طلب ایلیه یاخود اول ثوبك نصفنی شریکندن
اخذ ایلیه *من نصفه ده اولان ضمیر احده راجعدر شریکه ده اولان ضمیر ینه احده راجعدر بنصفه ده اولان
ضمیر شریکه راجعدر (الا ان یضمن له المصالح ربع الدین) الا چون مصالح اولان کسنه اول شریکه ربع دینه
ضامن اولسه کندو نصفنی اول مدیون طلب ایلیه اول ثوبك نصفنی اخذ ایلیه زیرا حقی دینده در ثوبده
دکلدر *له ده اولان ضمیر شریکه راجعدر (وان قبض شیأ من الدین شارکه شریکه فیه واتبعا الغریم بما بقی)
واکر ایکی شریکك بری مدیون اولان کسنه دن ذمتنده اولان دیندن برشیء قبض ایلسه اول برشریك
اولان کسنه اول قبض ایلدیکی شیده اکا مشارکه ایلر واول باقی قلانده غریمه که مدیوندر متابعت ایدرلر
یعنی اندن اخذ ایدوب قسمت ایدهلر *شارکه ده اولان ضمیر قابضه راجعدر شریکه ده اولان ضمیر ینه
اکا راجعدر فیه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر (وان اشتری بنصیبه شیأ ضمنه شریکه ربع الدین او اتبع الغریم
ومن ابرأ عن نصیبه او قاص الغریم بدین سابق لا یضمن لشریکه) واکر کندی نصیبندن برشیء اشترا ایدرسه
انك شریکی ربع دینه ضامن اولور یاخود اول غریمه که مدیوندر تابع اولور وشول شریك که مدیون
اولان کسنه یی کندو حصه سندن ابرا ایلمش اوله یاخود کندوده اولان دین قدیمی کندو غریمنه مقاصه
ایلمش اوله ذکر اولنان صورتلرده شریکك حصه سنه ضامن اولمز *نصیبه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان
من لفظنه راجعدر شریکه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان ابرأ عن بعض قسم الباقی علی سهامه)
واکر ایکی شریکك بری کندو حصه سندن مدیونده اولان دینك بعضیسندن ابرا ایلسه اول باقی قلان
دین اوزرلرینه سهاملری قدر قسمت اولنور مثلا ایکی شریکك بر کسنه ده یکرمی درهم دینلری اولسه
ایکیسنك بری مدیون اولان کسنه یی کندو حصه سندن بش درهمدن ابرا ایلسه اول باقی قلان

اون بش درهم سهاملری قدر قسمت اولنور ابرا ایدن کسنه بش درهم الور واول بریسی اون درهم الور
(وان اجل نصیبه لا یصح) واکر ایکی شریکك بری کندو نصفنی تأجیل ایلسه صحیح اولمز امام ابو حنیفه ایله
امام محمد قتنده (خلافا لابی یوسف) وابو یوسف ایچون بو مسئلهده خلاف واردر یعنی انك قتنده شریك
کندو حصه سن تأجیل ایلمك صحیحدر ابراده صحیح اولدیغی کبی (وبطل صلح احد ربی سلم عن نصیبه
علی ما دفع) یعنی ایکی صاحب سلم اولان کسنه لر برینك کندو نصیبندن دفع ایلدیکی شیئك اوزرینه
صلح ایلمسی باطل اولور (خلافا له ایضا) ابو یوسف ایچون بو مسئلهده دخی خلاف واردر مثلا دفع ایلدیکی
رأس مالی یوز درهم ایدی ینه انك اوزرینه صلح اولسه صلح صحیح اولور زیرا اذن شریکسز ذمتنده اولان
دینك قسمتی لازم اولور اول ایسه جائز دکلدر (وان اخرج الورثة احدهم عن عرض او عقار بمال او عن احد
النقدین بالاخر او عنهما بهما صح قل البدل او کثر) یعنی اکر وارث اولان کسنه لر کندولردن برینی
متروکاتدن اولان عروضدن یاخود عقاردن برمقدار مال ایله مصالحه ایدوب اخراج ایلسه لر یاخود
موجود اولان ایکی نقدك برندن اول برآخره صلح ایدوب اخراج ایلسه لر مثلا متروکات التون اولوب
انك برینه کومش ویرسه لر یاخود نقدیندن ینه نقدین ایله صلح ایلیوب اخراج ایلسه لر صحیح اولور کرك
ویردکلری بدل قلیل اولسون کرك کثیر اولسون زیرا حضرت عثمان رضی الله عنه عبد الرحمن بن عوفك
خاتونی ربع ثمندن سکسان بیك و بعض نسخه لرده سکسان اوچ بیك التونه مصالحه ایلمش *عنهما ده
اولان ضمیر نقدینه راجعدر بهماده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وعن نقدین وغیرهما باحد النقدین لا یصح)
واکر ایکی نقددن وایکی نقدك غیریلرندن ایکی نقدك بریله صلح ایدوب اخراج ایلسه لر صحیح اولمز (الا ان یکون
المعطی اکثر من نصیبه من ذلك الجنس) مکر اول معطی که وارثه ویریلن بدلدر کندو جنس متروکاتده
اولان نصیبندن اکثر اوله زیرا اول زیادهلك متروکاتك بقیه سنك مقابله سنده واقع اولور *من نصیبه ده
اولان ضمیر وارثلرك اخراج ایلدکلری واحده راجعدر (وان بعرض جاز مطلقا) واکر وارث اولان کسنه لر
کندولردن برینی نقدیندن عروض ایله صلح ایدوب اخراج ایلسه لر مطلقا جائز اولور زیرا ربا اولمز
(وان فی الترکة دین علی الناس فاخرجوه لیکون الدین لهم بطل الصلح) واکر برمیتك متروکاتنده ناس
اوزرنده برمقدار دیون اولوب وارث اولان کسنه لر کندولردن برینی صلح ایدوب اخراج ایلسه لر اول ناسده
اولان دین کندولره اولمق ایچون صلح باطل اولور زیرا مصالحك حصه سی لغیر من علیه الدین تملیك اولور
فاخرجوه ده اولان ضمیر بارز اخراج اولنان وارثه راجعدر (فان شرطوا برآءة الغرماء من نصیبه صح)
واکر اول میتك وارثلری اولان کسنه لر اول موجود اولان غرمانك ینه کندولردن بر وارثك نصیبندن
بری اولملرینی شرط ایلسه لر صحیح اولور زیرا اسقاط قبیلندندر (وکذا ان قضوا حصته منه تبرعا
او اقرضوه قدرها واحالهم به علی الغرماء وصالحوه من غیره) ودخی چون وارث اولان کسنه لر اول وارثك
حصه سن اول دیندن تبرع اولدقلری حالده قضا ایلسه لر یاخود اکا حصه سی قدر برشیء اقراض ایلسه لر
یاخود وارث اولان کسنه اول وارثلری اول دین ایله غرمایه حواله ایلسه وارثلر دخی اول وارثی اول دینك
غیریسی ایله مصالحه ایلسه لر صحیح اولور *حصته ده اولان ضمیر مصالح اولان وارثه راجعدر منه ده اولان ضمیر
دینه راجعدر اقرضوه ده اولان ضمیر مصالحه راجعدر وقدرهاده اولان ضمیر حصه یه راجعدر به ده
اولان ضمیر دینه راجعدر صالحوه ده اولان ضمیر وارثه راجعدر من غیره ده اولان ضمیر دینه راجعدر
(وفی صحة الصلح عن ترکة هی اعیان غیر معلومة علی مکیل او موزون اختلاف) وفی صحة ده اولان جار و مجرور
محلا مرفوعدر خبر مقدمدر اختلاف لفظا مرفوعدر مبتداء مؤخردر یعنی اعیان غیر معلومه اولان
متروکاتده مکیل یاخود موزون اوزرینه صلح اولنمسنك صحتنده اختلاف واردر برفرقه عدم جوازه ذاهب
اولمشلردر و برطائفه جوازه سالك اولمشلردر زیرا مسئلهده شبهة الشبهه واردر (والاصح الجواز ان علم انها
غیر المکیل او الموزون اذا کانت کلها فی ید البقیة) اما اصح اولان جائز اولمسیدر لکن اول مصالح اولان کسنه
اول اعیانی مکیل ایله موزونك غیریسی اولدیغنی بلسه وقتا کیم اول اعیانك جمله سی باقی قلان وارثلرك
یدنده اولسه *انها ده اولان ضمیر اعیانه راجعدر کلهاده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وبطل الصلح والقسمة

ان كان على الميت دين مستغرق وان غيرفالاولى ان لايصالح قبل قضائه ولوفعل قالوا يجوز) اكرميت اوزره دين
مستغرق اولورسه صلح وقسمت باطل اولور وقجن دين مستغرق اولمسه اولى اولان بودركه اول دين قضا اولنمزدن
اول مصالحه اولنميه وصلح اولنسه ائمه علما جائز اولورديدیلر * قضائه ده اولان ضمير دينه راجعدر (والقسمة
تجوز قياسا الا استحسانا) يعنى قسمت قياسده جائز اولور استحسانده جائز اولمز (وقيل القياس ان يوقف الكل
والاستحسان ان يوقف قدر الدين و يقسم الباقى) ودخى ديئلديكه قياس اول مالك كليسى موقوف اولوب
قسمت اولنمقدر واستحسان دين قدرى موقوف اولوب باقيسى تقسيم اولمقدر

(كتاب المضاربة)

چون مصنف رحمة الله عليه كتاب صلحك احكامى بياندن فارغ اولدى مضاربه نك احكامى بيانه شروع
ايلدى مضاربه ضاربه نك مصدر يدر لغتده ضرب فلان فى الارض اذا سار قوللرندن مشتقدر زيرا قرآن
عظيمده (وآخرون يضربون فى الارض يبتغون من فضل الله) ده مفسرلر اى يسافرون للتجارة بيورمشلردر
وجه تسميه بودركه مضارب اولان كمسنه ارضده ضربه يعنى سير وسفره محتاج اولمسيدر واصطلاح فقهاده
(هى شركة فى الربح بمال من جانب وعمل من جانب) يعنى مضاربه اصطلاحده ايكى كمسنه بر مالك ربحنده
شريك اولمقدر بر ينك جانبندن مال ايله و بر ينك جانبندن عمل ايله مثلا بر كمسنه بر آخره يك درهم و يروب
بو يك درهم ايله سفر ايديوب تجارت ايله وحاصل اولان ربح بنم ايله سنك ما بينكده برابر اوله ديه (والمضارب
امين) يعنى مضارب اولان كمسنه اميندر مال مضاربه يدنده تلف اولديغى تقديرجه ضامن اولمز (فاذا تصرف
فوكيل فان ربح فشريك وان خالف فغاصب) وچون اول مضارب اولان كمسنه اول مالده تصرف ايلسه
وكيل اولور زيرا رب المالك كندو ايله عمل ايلر وچون مالده ربح ايليه شريك اولور زيرا اول ربح مال وعمل سببيله
تحصيل اولنمشدر وچون مضارب مخالفت ايليه غاصب ومتعدى اولديغى اجلدن بوتقديرجه ضامن اولور
(وان شرط كل الربح له فمستقرض) واكر اول مضارب اولان كمسنه ربحك جملهسن كندويه شرط ايلسه
مستقرض اولور زيرا ربحك كليسنه مستحق اولمز مالك كليسى انك اولمينجه (وان شرط لرب المال فمستبضع)
واكر مضارب اولان كمسنه اول مال مضاربه دن حاصل اولان ربحى رب الماله شرط ايلسه مستبضع اولور
يعنى وكيل متبرع اولور شارح بافانى بو يله معنى و يرمش (وان فسدت فاجير فله اجر مثله ربح اولم يربح)
واكر اول مضاربه فاسده اولسه اول مضارب اولان كمسنه اجير اولور اجير اولديغى تقديرجه اكا اجر
مثل لازم اولور استرسه ربح ايلسون استرسه ايلمسون زيرا مضاربهٔ فاسده ده اجر مثل لازم اولور
(ولا يزاد على ماشرط له عند ابى يوسف) ابو يوسف قتنده اجر مثل لازم اولديغى تقديرجه شرط اولنان مقدارك
اوزرينه زياده اولنميه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر زيرا امام محمد ديديكه اكا اجر مثل واردر
واكركه شرط اولنان مقدارك اوزرينه زياده اولورسه ده (ولا يضمن المال فيها ايضا) ودخى مضارب
اولان كمسنه مضاربهٔ فاسده ده ماله ضامن اولمز زيرا مال مضاربهٔ فاسده ده غير مضموندر (ولا تصح
المضاربة الا بمال تصح به الشركة) يعنى عقد مضاربه صحيح اولمز الا شول مال ايله كه عقد شركه انكله صحيح
اوله يعنى لابددركه رأس مال دراهم ياخود دنانير ياخود فلوس نافقه اوله نتكيم شركتده بيان اولنمشدر
(وان دفع عرضا وقال بعه واعمل فى ثمنه مضاربة اوقال اقبض مالى على فلان واعمل فيه مضاربة جازت ايضا)
يعنى اكر مضارب اولان كمسنه بر آخره عروض تجارتدن بر عرض دفع ايدوب بونى بيع ايله وثمنى ايله مضاربه
ايله ديسه ياخود فلان كمسنهده اولان مالمى قبض ايله وانى مضاربه ايله ديسه جائز اولور * بعهده اولان ضمير
ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وشرط تسليم المال الى المضارب بلا يد لرب المال فيه) يعنى مال مضاربه مضارب
اولان كمسنهيه رب المالك آندهيدى اولمقسزين تسليم اولنمسى شرط اولدى زيرا مال يدنده امانتدر اول
مضاربه تسليم اولنمسى لابددر * فيهده اولان ضمير ماله راجعدر (عاقدا كان اوغير عاقد كالصغير اذا عقد هاله
وليه واحد الشريكين اذا عقدها الآخر) كرك رب المال اولان كمسنه اول عقد مضاربهيه كندوسى بالذات
عاقد اولسون كرك اولمسون شول صغير كبى كه وليسى اكا اول عقد مضاربهيى عقد ايلمش اوله و ياخود
ايكى شريكك برى كه قچن اول بر آخرى اكا عقد ايلمش اوله زيرا مالككيدى ثابتدر و يدينك بقاسى مضاربه

تسليم اولنمقدن مانعدر * عقدهاده اولان ضمير مضاربهيه راجعدر لهده اولان ضمير صغيره راجعدر وليهده
اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وكون الربح بينهما مشاعا) ودخى مضارب ايله مضاربك ما بيننده ربح
مشاع اولمسى شرط اولندى (فتفسد ان شرط لاحدهما عشرة دراهم مثلا) امدى قچن ايكى شريكك
برينه اون درهم شرط اولنسه مثلا اول مضاربه باطله اولور (وكل شرط يوجب جهالة الربح يفسدها)
وهرشرطكه ربحك جهالتنه موجب اوله مضاربهيى افساد ايدر * يفسدهاده اولان ضمير مضاربهيه راجعدر
(ومالا فلا) وهرشرطكه ربحك مجهول اولمسنه موجب اولميه مضاربهيى افساد ايلمز (و يبطل الشرط
كشرط الوضيعة على المضارب) يعنى عقد مضاربهده شرط ذكر اولنمق باطلدر مضاربك اوزرينه
وضيعه يعنى حاصل اولان زيان وخسرانى شرط ايلمك كبى زيرا شرط زائددر شركهنك قطعنه موجب دكلدر
واول اثناده عقدده ذكر اولنان وضيعه رب المالك اوزرينه حساب اولنور (وللمضارب فى مطلقها
ان يبيع و يشترى و يوكل بهما و يسافر و يبضع و يودع و يرهن و يرتهن و يؤجر و يستأجر و يحتال بالثمن
على الايسر وغيره) يعنى زمان ومكان ايله مقيد اولميان مضاربهده مضارب اولان كمسنه ايچون
جائزدركه اول مالى مضاربه ايله بيع وشرا ايليه ودخى بيع وشرايه وكيل نصب ايليه وسفر ايليه
وابضاع ايليه يعنى مال مضاربهنك بر مقدارنى بر نوع متاع اشترا ايلمك ايچون بر كمسنهيه و يرمكدر
وو ديعه يه و يره ورهنه قويه ورهنه يانته قويه واجارهيه و يره واستيجار ايليه ودخى صاحب يسار وغيره كه
صاحب اعساردر اوزرلرنده اولان ثمنه حواله اوله زيرا عقد مطلقدر و بو عقوددن مراد ربح حاصلدر
ربح ايسه بو اشيا ايله حاصل اولور * مطلقهاده اولان ضمير مضاربهيه راجعدر غيرهده اولان ضمير ايسره
راجعدر (ولوابضع رب المال صح ولا تفسد به المضاربة) وقچن رب المال اولان كمسنه مال مضاربهيى
ابضاع ايلسه صحيح اولور وانك ايله مضاربه فاسده اولمز * بهده اولان ضمير ابضاعه راجعدر (وليس له
ان يضارب الا باذن رب المال او بقوله اعمل برأيك) مضارب اولان كمسنهيه مضاربه ايلمك جائز اولمز
الا رب المال اولان كمسنهنك اذنيله ياخود كندو رأيك ايله عمل ايله ديمسيله * بقولهده اولان ضمير مضاربه راجعدر
(ولا ان يقرض او يستدين او يهب او يتصدق الا بتنصيص) ودخى مضارب اولان كمسنهنك قرض و يرمسى
ياخود استدانه ايلمسى ياخود هبه و يرمسى و يا تصدق ايلمسى جائز دكلدر مكركه رب المال اولان كمسنه
بو اشيايى تنصيص وتعيين ايليه اول زمانده جائز اولور زيرا وكيل كبى اولور (فان شرا بمالها بزا وقصره او حمله
بماله فهو متبرع) يعنى قچن مضارب اولان كمسنه مال مضاربه ايله بز يعنى بر ثوب اشترا ايدوب وقصاره
ايندرسه ياخود انى بر مكاندن بر مكانه نقل ايلمك ايچون حماليهسن و يرسه متبرع اولور * بمالهاده اولان
ضمير مضاربهيه راجعدر قصرهده اولان ضمير بزه راجعدر او حملهده اولان ضمير بنه بزه راجعدر
بمالهده اولان ضمير شرانك فاعلنه راجعدر (وان قيل له اعمل برأيك) واكركه رب المال اولان كمسنه
اول مضاربه اعمل برأيك ديسهده (وله الخلط بماله) ودخى مضارب اولان كمسنهيه جائزدركه
مال مضاربهيى كندى ماليله خلط ايليه وايكى مالى برايدوب تجارت ايليه (والصبغ ان قيل له
ذلك) ودخى مضارب ايچون جائزدركه صبغه محتاج اولان شيئى صبغ ايليه اكر اول صبغ اولنمق ديلسه
بعض شراح ان قيل له ذلك قيدنى صبغه ارجاع ايلمش و بعضيلر اعمل برأيك قولنه ارجاع ايلمش اما تركيبه
تأمل اولنسه صبغه ارجاع اولنمسى كورينور * لهده اولان ضمير مضاربه راجعدر (فلا يضمن به و يصير
شريكا بما زاد الصبغ) او يله اولسه مضارب اولان اول زياده ايلديكى صبغ سببيله ضامن اولمز واول صبغك
زياده ايلديكى شيده شريك اولور * بهده اولان ضمير صبغه راجعدر (وحصته له اذا بيع) واول زياده اولان
صبغك حصهسى مضاربك اولور قچن اول مصبوغ اولان ثوب بيع اولنسه (وحصة الثوب فى المضاربة)
ودخى مضارب ايچون اول مضاربهده اولان ثوب ابيضك حصهسى واردر مثلا بر ثوبك بهاسى آق ايكن
يك درهم اولسه مصبوغ اولدقدنصكره يك ايكيوز درهم اولسه يك درهمى مضاربهنك اولور وايكيوز
درهمى مضاربك اولور بدل مال صبغ * حصتهده اولان ضمير صبغه راجعدر لهده اولان ضمير مضاربه
راجعدر (وان قيدت ببلد او سلعة او وقت او معامل معين فليس له ان يتجاوز كما فى الشركة) واكر اول

ایکی کمسنه نك ما بیننده واقع اولان عقد مضاربه بر بلد ایله تقیید اولنسه مثلا مصرده تجارت ایله دیسه یاخود بر سلعهٔ معینه ایله تقیید اولنسه مثلا بزدن غیری نسنه ده تجارت ایلمه دیسه یاخود بر وقت معین ایله تقیید اولنسه مثلا جمعه کوننده غیری کونده بیع وشرا ایلمه دیسه یاخود بر معامل معین ایله تقیید اولنسه مثلا فلان تاجردن غیری کمسنه ایله معامله ایلمه دیسه مضارب اولان کمسنه یه جائز دکلدر که ذکر اولنان قیودی تجاوز ایلیه شرکه ده تجاوز جائز اولدیغی کبی (فان تجاوز ضمن والربح له) امدی اول مضارب اولان کمسنه ذکر اولنان قیودی تجاوز ایدوب برشئ تلف ایلسه ضامن اولور واول تجاوزدن حاصل اولان ربح انکدر زیرا کا ضمان ایله مالك اولمشدر (فان قال له عامل اهل الكوفة او الصيارفة فعامل في الكوفة غير اهلها او صارف مع غير الصيارفة لا يكون مخالفا) امدی رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه اهل کوفه ایله معامله ایله یاخود صرافلر ایله معامله ایله دیسه مضارب اولان کمسنه مخالفت ایلیوب نفس کوفه ده غیر اهلی ایله معامله ایلسه یاخود صرافلرك غیریسی ایله مصارفه ایلسه بو ایکی صورتده مخالف اولمز زیرا مقصود که کوفه ده وصرافلر ایله معامله ایلمکدر حاصل اولمشدر * اهلهاده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر (وكذا لو قال اشتر في سوقها فاشترى في غيره) ودخی چون رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه کوفه بازارنده اشترا ایله دیسه اولدخی مخالفت ایدوب کوفه بازارینك غیریسنده اشترا ایلسه مخالفت عد اولنمز زیرا کوفه نك غیریسی بقعهٔ واحده حکمنده در * فی سوقهاده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر في غيره ده اولان ضمیر سوقه راجعدر (بخلاف قوله لا تشتر في غير السوق) اما رب المالك مضارب اولان کمسنه یه لا تشتر في غير السوق یعنی بازارك غیریسنده اشترا ایلمه دیمسی اول تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر زیرا بو صورتده مخالفدر (وان قال خذ هذا المال تعمل به في الكوفة او فاعمل به فيها او خذه بالنصف فيها فهو تقييد) واکر رب المال اولان کمسنه آل بو مالی انك ایله کوفه ایچنده عمل ایده سن دیسه یاخود انك ایله انده عمل ایله دیسه یاخود بو مالی آل نصف ایله تجارت ایله دیسه رب المال اولان کمسنه نك طرفندن تقیید اولور انك ایله عمل ایلمك واجب اولور (بخلاف خذه واعمل به فيها) اما رب المالك خذه واعمل به فيها یعنی بو مالی آل وآنك ایله کوفه ده عمل ایله دیمسی تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر خذه ده اولان ضمیر ماله راجعدر * به ده اولان ضمیر دخی اکا راجعدر فیهاده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر (وللمضارب ان يبيع بنسيئة ما لم يكن اجلا لا يبيع اليه التجار) ودخی مضارب ایچون جائزدرکه نسیئه ایله یعنی اجل ایله بیع ایلیه الا انجق براجل اولسه که تجار اول مقدار اجله بیع ایلسه لر مثلا اوچ سنه یه دکین بیع ایلسه جائز اولمز زیرا تجار طائفه سی اوچ سنه یه دکین بیع ایلمزلر * الیه ده اولان ضمیر اجله راجعدر (وان باع بنقد ثم اخر صح اجماعا) اکر مضارب اولان کمسنه نقد ایله بیع ایلیوب صکره تأخیر ایلسه اجماع ائمه ایله صحیح اولور (وله ان يأذن لعبد المضارب في التجارة) ودخی مضارب اولان کمسنه یه جائزدرکه مضاربه مالندن اولان عبده تجارت ایلمکه اذن ویره (وليس له ان يزوّج عبدا او امة هي من مالها) اما مضارب اولان کمسنه یه جائز دکلدرکه بر عبدی یاخود بر امه یی مال مضاربه دن تزویج ایلیه زیرا رب المال اولان کمسنه بوندن متأذی ومتضرر اولور * من مالهاده اولان ضمیر مضاربه یه راجعدر (ولا ان يشتري به من يعتق على رب المال فان شرى كان له لا لها) ودخی مضارب اولان کمسنه ایچون جائز دکلدرکه مال مضاربه ایله رب المال اولان کمسنه اوزرینه آزاد اولور کمسنه اشترا ایلیه واکر اولورسه رب المال ایچون اولور مال مضاربه ایچون اولمز (ولا ان يشتري به من يعتق عليه ان كان في المال ربح) ودخی مضارب اولان کمسنه یه جائز دکلدرکه مال تجارتدن کندو اوزرینه شرا ایله عتق اولنان کمسنه یی اشترا ایلمك اکر مالده ربح وار ایسه زیرا عتق اولنمغله رب الماله سرایت ایدر واکر مالده ربح یوغیسه عتق اولنمز * به ده اولان ضمیر ماله راجعدر علیه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (فان فعل ضمن وان لم يكن ربح صح فان حدث ربح بعد الشرا عتق نصيبه ولا يضمن) اکر ایشلر ایسه ضامن اولور واکر ربح اولمز ایسه صحیح اولور واکر اول ربح اول عتق اولنان کمسنه نك شراسندن صکره حادث اولسه انجق مضارب اولان کمسنه نك نصیبی یعنی حصه سی عتق اولنور ورب المال اولان کمسنه نك حصه سن ضامن اولمز زیرا مشارکه ربحك حصولندن صکره اولور (بل يسعى

المعتق في نصيب رب المال) بلکه اول معتق اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك حصه سنه سعی ایدوب ادا ایلیه (ولو اشترى المضارب بالنصف امة بالف وقيمتها الف فولدت ولدا يساوي الفا فادعاه موسرا فصارت قيمته الفا ونصفه) یعنی چون نصف ایله مضارب اولان کمسنه بیك درهمه بر امه اشترا ایلسه حالبوکه اول امه نك قیمتی بیك درهمدر اشترا دنصکره وطئ ایلیوب مدت حمل تمام اولدقدنصکره بیك درهم دکر بر ولد طوغردقده مضارب اولان کمسنه یسار اولدیغی حالده اول ولدی دعوی ایلدکده اول ولدك قیمتی الف ونصفی اولدی یعنی بیك بشیوز درهم اولدی (استسعاه رب المال في الف وربعه او اعتقه) وچون اول مضارب موسر اولدیغی حالده اول ولدی دعوی ایلیه وقیمتی بیك بشیوز درهم اوله رب المال اولان کمسنه اول ولدی الف وربعنده یعنی بیك ایکیوز اللی درهمده سعی ایتدیره واسترسه عتق ایلیه قیمتهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر ادعاه ده اولان ضمیر بارز ولده راجعدر قیمته ده اولان ضمیر ینه ولده راجعدر نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر استسعاه ده اولان ضمیر بارز ولده راجعدر ربعه ده اولان ضمیر الفه راجعدر اواعتقه ده اولان ضمیر بارز ینه ولده راجعدر (فاذا قبض الالف ضمن المدعي نصف قيمة الامة) وچون رب المال اولان کمسنه اول الفی قبض ایلیه مدعی اولان کمسنه اول امه نك قیمتندن نصفنه ضامن اولور

(باب المضاربة)

بو باب دخی مضاربه یه متعلق نیجه اشیانك احکامی بیاننه دائردر (المضارب يضارب) یعنی مضارب اولان کمسنه بر آخر ایله مضاربه ایلمك جائزدر (فان ضارب المضارب بلا اذن فلا ضمان ما لم يعمل الثاني في ظاهر الرواية) امدی چون مضارب اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك اذنیسز بر آخر ایله مضاربه ایلیه اکا ضمان یوقدر ظاهر روایتده مادامکه اول ثانی اولان مضارب عمل ایلمیه (وهو قولهما) یعنی اول ظاهر الروایه دیدیکی امامین قولیدر (وفي رواية الحسن عن الامام لا يضمن بالعمل ايضا ما لم يربح وان كانت الثانية فاسدة فلا ضمان وان ربح) وامام حسنك ابو حنیفه دن روایت ایلمسنده عمل ایله دخی ضامن اولمز مادامکه ربح ایلمیه وچون رابح اوله ضامن اولور وامام زفر قتنده مجرد مالی دفع ایلمکله ضامن اولور کرك تصرف ایلسون کرك ایلمسون واکر مضاربهٔ ثانیه فاسده اولسه مضارب اولك اوزرینه ضمان یوقدر واکر ثانیسی ربح ایلرسه ده (وحيث ضمن فلرب المال تضمين ايهما شاء في المشهور) وچونکه رب المال تضمین ایتدیره امدی رب المال مخیر اولور مشهور اولان قولده استرسه اول ایکی مضاربه تضمین ایتدیره زیرا ثانی مضاربه اولکینك اذنیسز دفع ایلمسیله غاصب اولمشدر واسترسه ثانی یه تضمین ایتدیرر زیرا غیرك مالنی اذنیسز قبض ایلدی (وقيل على الخلاف في ايداع المودع) ودیلدیکه بو مسئله ده خلاف مودع اولان کمسنه یانده اولان ودیعه یی ایداع ایلمسنده اولان اختلاف کبیدر یعنی امامین قتنده ضامن اولور مودع ودیعه یی ضامن اولدیغی کبی ابو حنیفه قتنده ضامن اولمز (فان اذن له بالمضاربة فضارب بالثلث وقد قيل له ما رزق الله بيننا نصفان او فلي نصفه او ما فضل فنصفان فنصف الربح لرب المال وثلثه للثاني وسدسه للاول) یعنی اکر رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه مضاربه ایلمکه اذن ویروب اولدخی بر آخر ایله ثلث ایله مضاربه ایلسه وحالبوکه اول مضارب اولان کمسنه یه رب المال طرفندن دینلمش ایدیکه حق تعالی حضرتلرینك بو مضاربه دن ویردیکی رزق بیننزده ایکی نصف اوله یاخود نصفی بنم اوله یاخود فاضل اولان مقدار بیننزده ایکی نصف اوله امدی بو شرط اوزره ربحك نصفی رب المال اولان کمسنه نك اولور وثلثی مضارب ثانینك اولور وسدسی مضارب اولك اولور مثلا ایلدیکی ربح اوتوز درهم اولسه اون بش درهمی نصفدر رب المالك اولور شرط اولندیغی اوزره واون درهمی که ثلثدر مضارب ثانینك اولور وسدسی که بش درهمدر مضارب اولك اولور * له ده اولان ضمیر مضارب اوله راجعدر نصفه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان ما یه راجعدر ثلثه وسدسه ده اولان ضمیرلر ربحه راجعدر (وان دفع بالنصف فنصفه لرب المال ونصفه للثاني) واکر اول مضارب اولان کمسنه آنده اولان مال مضاربه یی مضارب ثانی یه نصف ایله دفع ایلسه امدی اول ربحك نصفی رب المال اولان کمسنه نکدر رب المال شرط ایلدیکی اوزره واول نصف آخر ثانی نکدر (ولا شئ للاول) ومضارب

اوله برشئ بوقدر زیرا کندو یه اولان شئ اول ثانی یه اولدی (وان شرط للثانی الثلثین فـکما شرط ویضمن الاول للثانی سدسا) واکر مضارب اوّل مضارب ثانی ایچون ثلثین شرط ایلسه شرط ایلدیکی مثللو درومضارب اول ثانی ایچون ربحك سدسنه ضامن اولور کندو مالندن ثلثین تکمیل اولنمق ایچون (وان کان قیل له مارزقك الله او مار بحت بیننا نصفان فدفع بالثلث فلکل منهم ثلثه) واکر رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه حق تعالی سکا رزق ایلدیکی شئ یاخود ربح ایلدیکك شئ مابیننزده ایکی نصف اولسون دیسه اول مضارب دخی مضارب ثانی یه ثلث ایله دفع ایدوب و یرسه امدی هر برینك بر ثلثی واردر یعنی رب المال ایچون بر ثلث ومضارب اوّل ایچون بر ثلث ومضارب ثانی ایچون بر ثلث واردر (وان دفع بالنصف فللثانی نصف ولـکل من الاول ورب المال ربع) واکر اول مضارب اوّل اولان کمسنه مضارب ثانی اولان کمسنه یه مالی نصف ایله دفع ایلسه مضارب ثانی ایچون شرط اولنانك نصفی واردر واول مضارب اول ایله رب المالك هر برینه بر ربع واردر مابینلرنده شرط اولندیغی اوزره (ولو شرط العبد رب المال ثلثا لیعمل معه ولرب المال ثلثا ولنفسه ثلثا صح) یعنی چن مضارب اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك عبدنه کندو ایله عمل ایلمك ایچون ثلث ربع ورب الماله ثلث ربع وکندو نفسنه ثلث ربع شرط ایلسه بو عقد صحیح اولور زیرا عبدك اذن ایله ید معتبره سی واردر وفی الحقیقه ربحك ایکی ثلثی رب المال اولان کمسنه نك اولور زیرا العبد وما یملکه لمولاه در و بر ثلثی مضارب اولان کمسنه نك اولور (وتبطل بموت احدهما) یعنی عقد مضاربه متعاقدینك برینك موتیله باطل اولور زیرا توکیلدر (وبلحاق رب المال مرتدا) ودخی رب المال دار الحربه مرتد اولدیغی حالده لاحق اولمسیله عقد مضاربه باطل اولور زیرا العیاذ بالله تعالی دار حربه لاحق اولمق موت منزله سنده در تنکیم برمحلده دخی بیان اولنمشیدی (لا بلحاق المضارب) یعنی مضاربك دار الحربه لاحق اولمسیله عقد مضاربه باطل اولمز (ولا ینعزل بعزله مالم یعلم به) یعنی مضارب اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك انی عزل ایلمسیله معزول اولمز مادامکه معزول اولدیغنه عالم اولمیه زیرا وکیل کبیدر وکیل ایسه عزلنه عالم اولمازدن مقدم معزول اولمز (فان علم والمال عروض فله بیعها) واکر مضارب اولان کمسنه عزلنه عالم اولوب وحالبوکه اول یدنده اولان مال عروض تجارت اولسه اکا جائزدرکه اول عروضی بعد العلم بیع ایلیه زیرا حقی اول عروضك ایچنده ثابت اولمشدر * فله ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر بیعهاده اولان ضمیر عروضه راجعدر (ولا یتصرف فی ثمنها) یعنی مضارب اولان کمسنه عزلنه عالم اولدقدنصکره اول عروضك ثمننه تصرف ایلمیه * ثمنهاده اولان ضمیر عروضه راجعدر (وان کان نقدا من جنس رأس المال لا یتصرف فیه) واکر مال مضاربه ده جنس رأس مالندن نقود اولسه مضارب اولان کمسنه آنده تصرف ایلمیه (وان کان من غیر جنسه فله تبدیله بجنسه استحسانا) واکر مال مضاربه ده اولان نقود رأس مالك جنسنك غیریسندن اولسه مضارب اولان کمسنه ایچون استحسانا جائزدر اول نقدی جنس رأس ماله تبدیل ایلیه جنسه ده اولان ضمیر رأس ماله راجعدر فله ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر تبدیله ده اولان ضمیر نقده راجعدر جنسه ده اولان ضمیر ینه رأس ماله راجعدر (ولو افترقا وفی المال دین علی الناس لزمه الاقتضا ان کان ربح والا فلا) وچن رب المال ایله مضارب اولان کمسنه عقد مضاربه دن افتراق ایلسه لر وحالبوکه اول مضاربه ده ناس اوزرنده دین واردر مضارب اولان کمسنه یه انی اقتضا ایلمك لازم اولور اکر مالده ربح وار ایسه واکر مالده ربح یوغیسه اکا اقتضا لازم اولمز زیرا اوّلکی صورتنده اجیردر وربحده اولان حصه انك اجرتی کبیدر وایکنجی صورتنده وکیل محضدر وکیل ایسه متبرعدر متبرع ایسه تبرع ایلدیکی شیئك اتمامنه جبر اولنمز لزمه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (ویوکل المالك به) یعنی مضارب اولان کمسنه مالك اولان کمسنه یی اقتضایه توکیل ایلیه * به ده اولان ضمیر اقتضایه راجعدر (وکذا سائر الوکلاء) ودخی سائر وکلا اقتضاده توکیل ایلسون یعنی وکلا عزل اولندقدنصکره ناسده اولان ثمنك طلب وتحصیلنه جبر اولنمزلر چن ذکر اولنان ناس یانلرنده اولان دینك قضاسندن امتناع ایلسه لر (والبیاع والسمسار یجبران علیه) یعنی دلال ایله سمسار اولان کمسنه اقتضا ایلمکه جبر اولنورلر زیرا ایکیسی دخی اجرتله عامللردر (وما هلك من مال المضاربة صرف الی الربح اولا) ومال مضاربه دن هلاك اولان مقدار اوّل امرده اول مقدار ربحه صرف اولنور یعنی

رأس مالدن هلاك اولان مقداری موجود اولان ربحدن تتمیم وتکمیل ایدرلر زیرا ربح رأس ماله تابعدر ومادامکه رأس مال موجود اولمیه ربح بولنمز (فان زاد علی الربح لا یضمن المضارب) واکر رأس مالدن هلاك اولان مقدار حاصل اولان ربح اوزره زیاده اولسه مضارب اولان کمسنه ضامن اولمز زیرا امیندر (فان اقتسماه وفسخت ثم عقدت فهلك المال او بعضه لا یترادان الربح) واکر رب المال ایله مضارب اولان کمسنه مضاربه دن حاصل اولان ربحی اقتسام ایلیوب صکره مضاربه فسخ اولنسه فسخ اولندقدنصکره ینه معاقده اولنسه معاقده اولندقدنصکره مالك جمله سی یاخود بعضیسی هلاك اولسه اول قبل الفسخ اقتسام ایلدکاری ربحی بری برینه رد ایلمسونلر زیرا مضاربه اولی فسخ ایله نهایت بولمشدر * اقتسماه ده اولان ضمیر ربحه راجعدر او بعضه ده اولان ضمیر ماله راجعدر (وان اقتسماه من غیر فسخ ترادّاه حتی یتم رأس المال) واکر اول حاصل اولان ربحی من غیر فسخ اقتسام ایلسه لر اول ایلدکاری ربحی بری برینه رد ایلیه لرتا کیم رأس مال تمام اوله * اقتسماه ده اولان ضمیر ربحه راجعدر ترادّاه ده اولان ضمیر ینه ربحه راجعدر (فان فضل شئ اقتسماه وان لم یف فلا ضمان علی المضارب) یعنی رأس مالی تکمیل ایدوب تمام اولدقدنصکره برفضله قالور ایسه انی رب المال ایله مضارب اقتسام ایلسونلر واکر موجود اولان ربح رأس مالی تکمیل ایدوب وفا ایلمز ایسه مضارب اولان کمسنه یه ضمان یوقدر زیرا امیندر (فصل) بو فصلده مصنف ربح مال مضاربه دن انفاق اولنان شیئك احکامنی بیان ایدر (ولا ینفق المضارب من مالها فی مصره) یعنی مضارب اولان کمسنه یدنده اولان مال مضاربه دن کندو طوردیغی مصرده انفاق ایلمسون زیرا کندو وطننده اولمغله مضاربه دن قالور ومالك تاف اولمسی قورقولور * من مالهاده اولان ضمیر مضاربه یه راجعدر مصره ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (او فی مصر اتخذه دارا) ودخی دار اتخاذ ایلدیکی مصرده ده انفاق ایلمسون برقاج کون اقامت نیتیله انفاق ایلسه جائزدر * اتخذه ده اولان ضمیر مصره راجعدر (ولا فی الفاسدة) ودخی مضاربه فاسده ده انفاق ایلمسون زیرا اجیردر (فان سافر فطعامه وشرابه فی مالها بالمعروف) واکر اول مضارب اولان کمسنه بر بلدن بر بلده مسافرت ایلسه طعامی وشرابی اول مال مضاربه نك ایچنده در یعنی طعام وشرابنك بهاسنی اول مال مضاربه دن معروف ایله اخذ ایلسون * طعامه وشرابه ده اولان ضمیرلر مضاربه راجعدر (وکذا کسوته ورکوبه شراء واستیجارا) ودخی مضارب اولان کمسنه نك کسوه سی بهاسی و بنمه سی بهاسی کرك شرا ایله اولسون کرك اجاره ایله اولسون مال مضاربه دندر (وکذا اجرة خادمه) ودخی مضاربه خدمت ایدن خادمك اجرتی مال مضاربه دندر * خادمه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (وفراش ینام علیه وغسل ثیابه والدهن فی موضع یحتاج فیه الیه) ودخی یاتدیغی فراشك اجرتی اثوابنك یقامسنك اجرتی اول مضاربه دندر ودخی مضاربك دابه سنك یاغلمسی محتاج اولان موضعده مال مضاربه دندر * فیه ده اولان ضمیر موضعه راجعدر الیه ده اولان ضمیر دهنه راجعدر (وضمن ما کان زائدا علی العادة) یعنی مضارب اولان کمسنه طعامنده وشرابنده وغیریلرنده عادتدن زیاده صرف ایلدیکی مقداره ضامن اولور (ونفقته فی مصره من ماله کالدواء) یعنی مضارب اولان کمسنه نك کندو اهلنده ومصرنده ایکن نفقه سی کندو مالندندر دوایه صرف ایلدیکی کندو مالندن اولدیغی کبی کورلمزمیکه خاتونك نفقه سی زوجی اوزرینه در ودواسی کندو مالندندر * نفقته ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر فی مصره ده ومن ماله ده اولان ضمیرلر ینه اکا راجعدر (ویرد ما بقی من کسوة وغیرها اذا قدم الی رأس المال) مصنفك الی رأس قولی یرد قولنه متعلقدر یعنی چون مضارب سفردن کندو مصرنه عودت ایلسه کسوه دن ونفقه دن باقی قلان شیئی رأس ماله رد ایلیه یعنی ارجاع ایلیه * غیرهاده اولان ضمیر کسوه یه راجعدر (وما دون السفر کسوق المصر ان امکنه ان یغدو ویبیت فی اهله والا فـکالسفر) وشول موضعکه سفر مسافه سندن دون یعنی اقل اوله مثلا بر مصرك طشره سنده اولان سوق کبی اکر اکا کیدوب وکاوب کندو اهلنده کیجه لمك ممکن اولور ایسه شهر حکمنده اولور ونفقه سی کندو مالندن اولور واکر کیدوب تکرار کاوب اونده کیجه لمك ممکن اولمز ایسه سفر کبی اولور نفقه سی مال مضاربه دن اولور * امکنه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر اهله ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ولیس للمستبضع الانفاق من مالها) مستبضع اولان کمسنه یه جائز دکلدرکه مال مضاربه دن انفاق ایلیه

من مالهاده اولان ضمیر مضاربه یه راجعدر (ویؤخذ ماانفقه المضارب من الربح اولا ومافضل قسم)
یعنی مضارب اولان کمسنه نك انفاق ایلدیکی مقدار ابتدا اول حاصل اولان ربحدن اخذ اولنور باقی قلان
نه ایسه رب المال ایله مضارب بیننده قسمت اولنور * انفقه ده اولان ضمیر مضاربه یه راجعدر (وان سافر بماله
ومال المضاربة او بماله لرجلین انفق بالحصة) واکر مضارب اولان کمسنه کندو مالیله ومال مضاربه ایله
مسافرت ایلسه یاخود ایکی رجل ایچون ایکی مال ایله سفر ایلسه حصه ایله انفاق ایلیه یعنی مال مضاربه نك
مؤنتی مال مضاربه دن انفاق ایلیه وکندو مالنك مؤنتی ینه کندو مالندن انفاق ایلسون وهر ماله
کندو ایچندن انفاق ایلسون * بماله ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (وان باع متاع المضاربة مرابحة
حسب ماانفقه علیه من حمل ونحوه لا انفقة نفسه) واکر مضارب اولان کمسنه اول مال مضاربه نك
متاعنی مرابحه ایله بیع ایلسه اول متاع یعنده حمل ایچون وغیریسی ایچون صرف ایلدیکی مقداری
مال مضاربه دن حساب ایلیه کندو نفقه سن حساب ایلمیه زیرا کندو نفقه سی کندوسنك اوزرینه در
انفقه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر علیه ده اولان ضمیر متاعه راجعدر نحوده اولان ضمیر
حمله راجعدر نفسه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (ولوشری مضارب بالنصف بالف المضاربة بزا وباعه
بالفین واشتری بهما عبدا فضاعا فی یده قبل نقدهما یغرم المضارب ربعهما والمالك الباقی) بزای معجمه ایله
ابریشم معناسنه در وبعض نسخه ده بررای مهمله ایله واقع اولمش یعنی چون مضارب بالنصف اولان کمسنه
مضاربه مالی اولان بیك درهمه برمقدار بز اشترا ایدوب ایکی بیك درهمه بیع ایلسه واول ایکی بیك درهمه
برعبد اشترا ایلسه واول ایکی بیك درهمی نقد ایلیوب بایعه تسلیم اولنمزدن اول مضاربك یدنده ضایع اولسه
بو صورتده مضارب اولان کمسنه اول ایکی بیك درهمك ربعنه که بشیوز درهمدر غارم اولور واول مالك
اولان کمسنه اول ایکی بیك درهمك باقیسنه که بیك بشیوز درهمدر غارم اولور زیرا اصل مال بیك درهم
ایدی ربح دخی بیك درهمدر رب المال ایله مضاربك مابینلرنده علی السویه در وچون اول عبد ایکی بیك
درهمه اشترا اولندی اوچ ربعی رب المالك وبر ربعی مضاربك اولدی * باعه ده اولان ضمیر بزه راجعدر
بهماده ونقدهماده وربعهماده اولان ضمیرلر الفینه راجعدر (وربع العبد للمضارب وباقیه للمضاربة)
واول ایکی بیك درهمه اشترا اولنان عبدك بر ربعی مضاربك اولور واوچ ربعی مضاربه نك اولور * باقیه ده اولان
ضمیر عبده راجعدر (ورأس المال الفان وخمسمائة) واول رب المالك مضاربه یه دفع ایلدیکی رأس مالك جمله سی
ایکی بیك بشیوز اولور زیرا اول ایکی دفعه ده بیك درهم ویردی وایکنجی دفعه ده بیك بشیوز درهم ویردی
(ولایبیعه مرابحة الا علی الفین) یعنی اول عبدی مرابحه ایله بیع ایلدیکی تقدیرجه بیع ایلسون الا ایکی
بیك درهم اوزرینه زیرا اصلده ایکی بیك اقچه یه اشترا اولنمشدر (فلو بیع باربعة آلاف فحصة المضاربة
ثلاثة آلاف والربح منها خمسمائة بینهما) یعنی اول عبد مزبور چون درت بیك درهمه بیع اولنسه مضاربه نك
حصه سی اندن اوچ بیك درهم اولور ایکی بیك بشیوز درهمی رأس مال اولور وبشیوز درهمی ربح اولور
هر برینك ایکیوز درهم اولور (ولواشتری رب المال عبدا بخمسمائة وباعه من المضارب بالف لایبیعه
مرابحة الا علی خمسمائة) وچون رب المال اولان کمسنه بشیوز درهمه برعبدی اشترا ایدوب مضارب اولان
کمسنه یه بیك درهمه بیع ایلسه مضارب اولان کمسنه انی مرابحه ایله بیع ایلدکده بیع ایلمیه الا بشیوز درهم
اوزرینه زیرا مضاربه بیع ایلمسی کندو نفسنه بیع ایلمسی کبیدر * باعه ده اولان ضمیر عبده راجعدر یبیعه ده
اولان ضمیر ینه عبده راجعدر (ولواشتری مضارب بالنصف بالف المضاربة یعدل الفین فقتل رجلا خطأ
فربع الفداء علیه وباقیه علی المالك) واکر نصف ایله مضارب اولان کمسنه مضاربه نك بیك درهمی ایله
ایکی بیك درهمه معدل یعنی ایکی بیك درهمه دکر برعبدی اشترا ایلسه اشترا ایلدکدنصکره مزبور عبد
بر رجلی خطا ایله قتل ایلسه سیدی اولان کمسنه اول عبدك فداسن اختیار ایدوب انی دفع ایلمه دن امتناع
ایلسه اول فدانك ربعی مضارب اولان کمسنه نك اوزرینه وباقیسی مالك اولان کمسنه نك اوزرینه در
علیه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (واذا فدی خرج عن المضاربة) وچون ذکر اولنان عبد فدا اولنه
مضاربه دن چقار (ویخدم المضارب یوما والمالك ثلاثة ایام) ومضاربه دن چقدیغی تقدیرجه مضارب

اولان کمسنه یه بر کون خدمت ایدوب مالك اولان کمسنه یه اوچ کون خدمت ایلیه تقدم ایدن فدا حکمنجه
(ولواشتری بالف المضاربة عبدا وهلك الالف قبل نقده دفع المالك الثمن ثم وثم) واکر مضارب اولان کمسنه
مضاربه نك بیك درهمی ایله برعبد اشترا ایلیوب اول بیك درهمی نقد ایدوب بایعه تسلیم ایلمزدن مقدم
هلاك اولوب ضایع اولسه مالك اولان کمسنه اول ثمنی که بیك درهمدر کندو یاننده دفع ایلیه ثم وثم یعنی
هر بیك که قبل التسلیم هلاك اوله یرینه بیك درهم دخی ویره تا کیم بایعه حقی واصل اوله * نقده ده اولان ضمیر
الفه راجعدر (وجمیع مادفع رأس المال) یعنی مالکك جمیعا دفع ایلدیکی بیکمیدر اوچ بیکمیدر
رأس مالدر اما وکیل اولان کمسنه ثمنك بعد الشرا هلاك اولمسی قتنده رجوع ایلمز الابرکره (ولوکان
مع المضارب الفان فقال دفعت الی الفا وربحت الفا وقال المالك بل دفعت الیك الفین فالقول للمضارب)
یعنی چون مضارب اولان کمسنه ده ایکی بیك درهم اولوب مالك ایله مضارب بیننده نزاع واقع اولسه مضارب
اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه یه سن بکا بیك درهم دفع ایلدك واول بیك درهمی ربح ایلدم دیسه
دخی مالك اولان کمسنه خیر بن سکا ایکی بیك درهم دفع ایلدم دیسه قول بو مسئله ده مضاربکدر وامام
زفر دیرکه قول رب المالکدر وبو قول ابو حنیفه قولیدر (ولواختلفا مع ذلك فی قدر الربح فللمالك) واکر رب
المال ایله مضارب اولان کمسنه رأس المالده اختلاف ایلدکاری ایله حاصل اولان ربح مقدارنده اختلاف
ایلسه لر قول بو صورتده مالککدر (ولوقال من معه الف قد ربح فیها هی مضاربة لزید وقال زید بل بضاعة
فالقول لزید) چون کندو سیله بیك درهم اولوب انده ربح ایلمش اولان کمسنه دیسه که بو بیك درهم زیدك
مضاربه سیدر وزید اولان کمسنه بو بیك درهم سنده بضاعه در یعنی بضاعه طریقیله ویردم دیسه قول
بو صورتده دخی زیدکدر رب المالدر وینه مضاربکدر (وکذا لوقال ذوالید هو قرض وقال زید بضاعة
او ودیعة او مضاربة) ودخی قول زیدکدر چون ذوالید اولان کمسنه بو بیك درهم قرضدر دیسه وزید
بضاعه یاخود ودیعه ویاخود مضاربه در دیسه ینه ینه مضاربکدر زیرا کندی ملکیدر دیو دعوی ایدر
زید ایسه انی انکار ایدر (ولوقال المضارب اطلقت وقال المالك عینت نوعا فالقول للمضارب) واکر مضارب
اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه یه سن عقد مضاربه ده اطلاق ایدوب برنوع تعیین ایلمدك دیسه مالك اولان
کمسنه بن برنوع تعیین ایلدم دیسه قول بو صورتده مضاربکدر زیرا عموم اصلدر خصوص ایسه برعرض
ایچون اشتراط اولنور (ولوادعی کل نوعا فللمالك) واکر رب المال ایله مضارب اولان کمسنه لرك هربری نوع
تعیین ایلدم دیو دعوی ایلسه قول بو صورتده مالککدر وبینه مضارب اولان کمسنه یه لازمدر

(کتاب الودیعة)

چون مصنف رحمة الله علیه کتاب مضاربه نك احکامی بیانندن فارغ اولدی کتاب ودیعه نك احکامی بیاننه
شروع ایلدی * معلوم اوله که ودیعه لغتده فعیل بمعنی مفعولدر ودیعه مودوع معناسنه اولور ترك معناسنه
اولان ودعدن مشتقدر وسفر وقتنده اولان وداع بو ماده دن مأخوذدر زیرا هر بریسی اول بر صاحبنی ترك
ایلیوب مفارقت ایلسه کرکدر (الایداع تسلیط المال غیره علی حفظ ماله) ایداع که اودعه نك مصدریدر
معناسی اصطلاح شرعده مالك اولان کمسنه کندوسندن غیری آدمی مالنك حفظنه مسلط ایلمکدر بعض
نسخه ده ماله یرینه متاع دوشمشدر * غیره ده اولان ضمیر مالکه راجعدر ماله ده اولان ضمیر ینه مالکه راجعدر
(والودیعة مایترك عند الامین للحفظ) ودیعه ایسه اصطلاح شرعده شول مالدرکه امین اولان کمسنه نك یاننده
ترك اولنور یعنی وضع اولنور حفظ اولنمق ایچون (وهی امانة فلا تضمن بالهلاك) یعنی ودیعه بر امانتدر مودع
اولان کمسنه نك یاننده هلاك اولسه انی تضمین اولنمز قو هلاك اولمقدن احتراز ایلمك ممکن اولسون قوا اولمسون
(وللمودع ان یحفظها بنفسه وبعیاله) اسم مفعول صیغه سیله درمودعه لازمدرکه کندوده اولان ودیعه یی
نفسی ایله وعیالی ایله حفظ ایلیه عیالندن مراد زوجه وولد در صغیرده اولورسه (وله السفر بها عند عدم النهی
والخوف) یعنی مودع اولان کمسنه یه جائزدرکه اول یاننده اولان ودیعه ایله سفر ایلیه انکله سفر ایلمك عدم
نهی قتنده وعدودن خوف اولنمق عدمی قتنده (خلافا لهما فیماله حمل ومؤنة) واما امین ایچون حمالیه سی
ومؤنتی اولان شیده خلاف واردر یعنی قتلرنده حمالیه سی ومؤنتی اولان شیئله سفر ایلمك جائزدکلدرز یرا

ودیعه صاحبی بوكا رضا ویرمز * له ده اولان ضمیر مودعه راجعدر (فان حفظها بغیرهم ضمن) واول یانده
اولان ودیعه یی اهلنك وعیالنك غیریسیله حفظ ایلیوب هلاك اولسه ضامن اولور زیرا صاحبی اولان
كمسنه اهل وعیالینك غیریسنه راضی دكلدر (الا اذا خاف الحرق او الغرق فدفعها الی جاره او الی سفینة
اخری) یعنی مودع اولان كمسنه یه ودیعه یی نفسی ایله وعیالی ایله حفظ ایلمك لازمدر الاّ چون اول ودیعه نك
آتشه یانمه سن یاخود صویه غرق اولمسن خوف ایدوب یانمقدن ایچون كندو قوكشوسنه دفع ایلسه یاخود غرق
اولمامق ایچون بر سفینهٔ اخرایه نقل ایلسه ضامن اولمز * فدفعها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر (فان طلبها
ربها فحبسها وهو قادر علی تسلیمها صار غاصبا) واگر رب الودیعه اولان كمسنه مودعه اولان ودیعه سن
طلب ایلیوب مودع اولان كمسنه انی حبس یعنی منع ایدوب صاحبنه ویرمسه وحالبوكه اول مودع اولان
كمسنه اول ودیعه نك تسلیمنه قادردر غاصب اولور * طلبها ده وحبسها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر
(وكذا لو جحدها ایاها وان اقر بعده) ودخی چون مودع اولان كمسنه ودیعه یی مودع اولان كمسنه دن طلب
ایلیوب انی اندن جحد یعنی انكار ایلسه غاصب اولور واگر انكاردن صكره اقرار ایلرایسه ده (بخلاف جحدها
عند غیره) اما ودیعه صاحبنك غیریسنك قتنده جحد ایلسه تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی غاصب اولمز
مثلا بر رجل مودع اولان كمسنه یه كلوب مودع اولان بنی سنده اولان ودیعه یه حواله ایلدی دیسه مودع
انكار ایدوب فلانك بنده ودیعه سی یوقدر دیسه جاحد اولمز * جحدها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر غیره ده
اولان ضمیر مودعه راجعدر (وان خلطها بماله بحیث لا تتمیز فان بجنسها ضمن) واگر مودع اولان كمسنه یانده
اولان ودیعه یی بنه كندو جنسی ایله خلط ایلسه شول حیثیت ایله كه بری برندن متمیز اولمسی قابل اولمیه ضامن
اولور زیرا خلط ایله هلاك ایلمشدر * خلطها ده وبجنسها ده اولان ضمیرلر ودیعه یه راجعدر (وانقطع حق المالك
منها فی المایع وغیره عند الامام) یعنی چون ودیعه یی خلط ایلسه هم ضامن اولور وهم مالكك حقی منقطع اولور
امام ابو حنیفه قتنده مایع اولان شیده مثلا مذاب اولمش دراهمی كندو مثلنه خلط ایلسه ودخی غیر مایعده
مثلا بری شعیر ایله خلط ایلسه (وعندهما فی غیر المایع للمالك ان یشترك ان شاء وكذا فی المایع عند محمد)
وامامین قتنده غیر مایعده مالك ایچون جائزدركه اول مودع ایله مشاركه ایلیه اگر استرسه زیرا ابو یوسف قتنده
تقسیم متعذردر وامام محمد قتنده دخی مایعده بویله در (وعند ابی یوسف یصیر الاقل تابعا للاكثر فیه)
وامام ابو یوسف قتنده چون جنس بر جنس غیر مایع ایله خلط اولنسه اقل اكثره تابع اولور * فیه ده اولان ضمیر
بر جنسی جنس مایعله خلط ایلمكه راجعدر (وان بغیر جنسها كبر بشعیر وزیت بشیرج ضمن وانقطع حق المالك
اجماعا) واگر اول مودع اولان كمسنه یانده اولان ودیعه یی غیری جنسی ایله خلط ومزج ایلسه مثلا بغدایی
ارپه ایله وزیتیاغنی شیرلغان ایله خلط ایلمك كبی ضامن اولور ومالك اولان كمسنه نك حقی منقطع اولور اجماع
ائمه ایله * جنسها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر (وان اختلطت بلا صنعه اشترك اجماعا) واگر مودعك یانده
اولان ودیعه صنعنسز یعنی بلا قصد بر كندو جنسی ایله خلط اولنسه مثلا ایكی كیسه آچیلوب بر برینه خلط
اولنمسی كبی اجماع ائمه ایله مودع شریك اولورلر صنعه ده اولان ضمیر مودعه راجعدر (وان تعدی فیها
بان كانت ثوبا فلبسه او دابة فركبها او عبدا فاستخدمه ضمن) واگر مودع اولان كمسنه یانده اولان ودیعه یی
تعدی ایدوب ثوب ایسه انی كیسه دابه ایسه انی بنسه عبد ایسه انی استخدام ایلسه ضامن اولور متعدی
اولدیغی اجلدن * فیها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر فلبسه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر فركبها ده اولان ضمیر
دابه یه راجعدر فاستخدمها ده اولان ضمیر عبده راجعدر (فان ازال التعدی زال الضمان) واگر اول مودع
اولان كمسنه اول ارتكاب ایلدیكی تعدی یی ازاله ایدوب قالدرسه مثلا یانده اولان ودیعه یی صاحبنه
رد ایلسه ضمان دخی زائل اولور (بخلاف المستعیر والمستأجر) اما مستعیر ایله مستأجر اولنلر مودع اولان
كمسنه نك خلافیدرلر یعنی چون مستعیر ایله مستأجرك تعدیلری زائل اولسه ضمان زائل اولمز زیرا براءت امام
قتنده عینی صاحبنه اعاده ایلمك ایله اولور بوایكیسنك یدلری قویدر كندو نفسلرینه عامل اولدقلری ایچون
(وكذا لو اودعها ثم استردها) ودخی چون مودع اولان كمسنه یانده اولان ودیعه یی بر آخرك یانته قویوب
صكره استرداد یعنی استرجاع ایلسه ضمان زائل اولور اودعها ده واستردها ده اولان ضمیرلر ودیعه یه راجعدر

وان

(وان انفق بعضها فهلك الباقی ضمن بقدر ما انفق فقط) واگر مودع اولان كمسنه یانده اولان ودیعه نك
بعضیسن انفاق ایلیوب صكره باقیسی هلاك اولسه انفاق ایلدیكی مقدار ضامن اولور فقط * بعضها ده
اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر (وان رد مثله وخلط بالباقی ضمن الجمیع) واگر انفاق ایلدیكی مقداری یرینه رد
یعنی ارجاع ایدوب باقی قلانه خلط ومزج ایلسه جمیعسنه ضامن اولور زیرا غیرك مالنی مالنه خلط ایلمك ایله
استهلاكه سبب اولور * مثله ده اولان ضمیر انفاق ایلدیكی مقداره راجعدر خلطه ده اولان ضمیر رد ایلدیكی
شیئه راجعدر (ولو تصرف فیها فربح تصدق به وعند ابی یوسف یطیب له) واگر مودع اولان كمسنه یانده
اولان ودیعه یی بر نوع معامله ایله تصرف ایلیوب اگا بر مقدار ربح حاصل اولسه انكله تصدق ایلیه
وامام ابو یوسف قتنده اگا طیب اولور یعنی مباح اولور لازم اولان صاحبنه صرف ایلیه * فیها ده اولان ضمیر
ودیعه یه راجعدر به ده اولان ضمیر تصرفه راجعدر له ده اولان ضمیر مودعه راجعدر (وان اودع اثنان
من واحد شیأ لا یدفع الی احدهما حصته بغیبة الآخر) واگر ایكی كمسنه بر كمسنه نك یانته بر شیء ایداع ایلسه
مودع اولان كمسنه یه جائزدر كه ایكی مودعك بری غائب ایكن اول بر آخره حصه سن ویره زیرا ودیعه
مشاعدر واول بر آخر ایسه انك افراز اولنمه سن استر (خلافا لهما) وامامین ایچون بو مسئله ده خلاف
واردر یعنی امامین قتنده اول بر آخره حصه سن ویرمك جائزدر (وان اودع عند اثنین ما یقسم اقتسماه
وحفظ كل حصته) واگر بر كمسنه ایكی كمسنه نك یانته قسمت اولنور اشیادن بر شیء ایداع ایلسه اول ایكی كمسنه
اول شیئی اقتسام ایلیه وهر بری كندو حصه سن حفظ ایلیه * اقتسماه ده اولان ضمیر ما قبلنده شیء معناسنه
اولان مایه راجعدر حصته ده اولان ضمیر كله راجعدر (فان دفع احدهما الی الآخر ضمن الدافع لا القابض)
واگر ایكی مودعك بری یانده اولان شیئی اول بر آخره دفع ایلسه دافع اولان كمسنه دفع ایلدیكی شیئه
ضامن اولور امام ابو حنیفه قتنده وقابض اولان كمسنه یه نسنه یوقدر ضامن اولمز (وعندهما الكل حفظ
الكل باذن الآخر) وامامین قتنده مودع اولان ایكی كمسنه نك هر برینه جائزدر كه جمله ودیعه یی اول بر آخرك
اذنی ایله حفظ ایلیه زیرا مالك اولان كمسنه ایكیسنك امانتنه راضی اولمشدر (وان كان مما لا یقسم
حفظه احدهما باذن الآخر اجماعا) واگر اول ایكی كمسنه نك یانته وضع اولنان ودیعه قسمت اولنور اشیادن
دگل ایسه انی اول ایكینك بری اول بر آخرك اذنیله حفظ ایلیه ائمهٔ ثلاثه نك اجماعیله زیرا ایكیسنك حفظی
متعذردر * حفظه ده اولان ضمیر ودیعه اولان شیئه راجعدر (وان نهی عن دفعها الی عیاله دفع الی من له
منه بد ضمن) واگر مودع اولان كمسنه ودیعه یی كندو عیالنه دفع ایلمدن نهی ایلسه مودع دخی اكا اندن بد
یعنی غنا و فراق اولان كمسنه یه دفع ایلسه ضامن اولور * دفعها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر عیاله ده
اولان ضمیر مودعه راجعدر له ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر منه ده اولان ضمیر بنه منه راجعدر
(وان الی من لا بد له منه كدفع الدابة الی عبده وشیء یحفظه النساء الی زوجته لا یضمن) واگر مودع اولان كمسنه
ودیعه یی بر كمسنه یه دفع ایلسه كه انك اندن بدی یعنی فراق وغناسی اولمیه مثلا بر دابه یی كندی عبدنه
دفع كبی ونسانك حفظ ایلدكلری شیئی كندو زوجه سنه دفع ایلمك كبی ضامن اولمز * عبده ده اولان ضمیر
مودعه راجعدر یحفظه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر زوجته ده اولان ضمیر مودعه راجعدر (وان امر
بحفظها فی بیت معین من دار فحفظها فی غیره منها لا یضمن) واگر مودع اولان كمسنه بو ودیعه یی بر داردن
بر بیت معینك ایچنده حفظ ایلمسنه امر ایلسه مودع دخی مزبور ودیعه یی ذكر اولنان داردن تعیین اولنان
بیتك غیریسنده حفظ ایلسه ضامن اولمز زیرا اشتراط شرطده فائده یوقدر اول دارده اولان ایكی بیتك
بری برندن تفاوتی اولمدیغی اجلدن (الا ان كان فیه خلل ظاهر) الا چون حفظ ایلدیكی بیتده بر خلل
ظاهر اولسه اول حینده ضامن اولور * فیه ده اولان ضمیر بیته راجعدر (وان امر بحفظها فی دار فحفظ
فی غیرها ضمن) واگر مودع اولان كمسنه ودیعه یی بر دار معینده حفظ ایلمسنی امر ایلسه مودع اولان
مخالفت ایدوب تعیین اولنان دارك غیریسنده حفظ ایلسه ضامن اولور زیرا ایكی دارك برنده حفظ اولنسنده
تفاوت واردر * بحفظها ده اولان ضمیر ودیعه یه راجعدر فی غیرها ده اولان ضمیر داره راجعدر (ولو اودع
المودع فهلكت ضمن الاول فقط) واگر مودع اولان كمسنه یانده اولان ودیعه یی بر آخر كمسنه نك یانته

ابداع ایلیوب بیدنده هلاك اولسه فقط اول اولکی اولان مودع اول ودیعه یه ضامن اولور امام ابوحنیفه
قتنده ثانی اولان مودعه نسنه یوقدر زیرا اوّلکی مودع اول ثانینك یاننه قومغله مخالفت ایلمشدر
(وعندهما ضمن ایهما شاء) وامامین قتنده ایکی مودعك هرقنغیسنه استرسه تضمین ایدیره (فان ضمن الثانی
رجع علی الاول لا بالعکس) امدی چون مودع اولان کمسنه ثانی اولان مودعی تضمین ایتدیرسه ثانی اولان
اوزرینه رجوع ایلیه عکسنده دکل یعنی چون اوّلکی مودعه تضمین ایتدرسه اوّلکی ثانی یه رجوع ایلمیه
(ولو اودع الغاصب ضمن المالك ایا شاء اجماعا) وچون غاصب اولان کمسنه غصب ایلدیکی شیئی ودیعه ایلسه
اول مغصوب اولان شیئك مالکی اولان کمسنه مخیر اولور استرسه غاصبه تضمین ایتدیره واسترسه مودعه
تضمین ایتدیره (ولو اودع عند عبد شیأ فاتلفه ضمنه بعد عتقه) وچون برکسنه برشیئی برعبد محجورك یاننه
ودیعه قوسه مزبور عبد اول ودیعه یی اتلاف ایلسه بعد العتق یعنی اول عبد معتق اولدقدنصکره
اکا ضامن اولور * اتلفه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر ضمنه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر بعد عتقه ده
اولان ضمیر عبده راجعدر (وان اودع عند صبی فاتلفه فلا ضمان اصلا) واکر اول شیئی برصبینك یاننه ودیعه
قوسه صبی انی اتلاف ایلسه اصلا اکا ضمان یوقدر زیرا غیر مکلفدر * اتلفه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر
(وقال ابو یوسف یضمنان للحال) وامام ابو یوسف دیدیکه اول عبد ایله صبی اول شیئه اول حالده ضامن اولورلر
(وان دفع العبد الودیعة الی مثله فهلکت ضمن الاول بعد العتق) واکر اول عبد یاننده اولان ودیعه یی
کندو مثلی برعبد محجور علیه دفع ایلیوب اول عبدك یاننده هلاك اولسه اول اوّلکی عبد اول ودیعه یه
بعد العتق ضامن اولور مثله ده اولان ضمیر عبده راجعدر (وعند ابی یوسف ضمن ایهما شاء للحال)
وامام ابو یوسف قتنده مودع اولان کمسنه اول حالده ایکی عبدك هرقنغیسنه استرسه تضمین ایتدیره
(وعند محمد ان ضمن الاول فبعد العتق وان ضمن الثانی فللحال) وامام محمد قتنده اکر مودع اولان کمسنه
اوّلکی عبده تضمین ایتدرسه بعد العتق ضامن اولور واکر ثانی یه تضمین ایتدرسه اول حالده ضامن اولور
(ومن معه الف فادعی کل من اثنین ایداعها عنده فنکل لهما فهی لهما وضمن لهما مثلها) وشول رجل که
انکله بیك درهم اولوب ایکی رجلك هربری بن بو بیك درهمی بو رجلك یاننده ودیعه طریقیله قودم
دیو ادعا ایلدکده ایکیسنك دخی دعوالرینی انکار ایلسه هربرندن دعوالرینه مطابق بینه طلب اولندقده
بینه دن عاجز اولوب اول بررجله یمین تکلیف اولنوب نکول ایلسه اول بیك درهم مدعی اولان ایکی رجلك
اولور ودخی مزبور رجل ایکی رجل ایچون بیك درهمه ضامن اولور هربرینه بیك درهم اولمغیچون
زیرا هربرینك دعواسی بیك درهم ایدی

(کتاب العاریة)

عاریه تشدید یا ایله فعلیه وزنی اوزرینه لغتده عطیه معناسنه اولان عریه دن مأخوذدر بعض اصحاب لغت
عاردن مأخوذدر دیدیکنی علما تغلیط ایلمشلردر (هی تملیك منفعة بلا بدل) یعنی عاریه اصطلاح فقهاده
برعینك منفعتنی بدلسز تملیك ایلمکدر وامام کرخی دخی هی اباحة الانتفاع بملك الغیر دیو تعریف ایلمشدر
(ولا تکون الا فیما ینتفع به مع بقاء عینه) وچون عاریه صحیحه اولمز الا شول شیده که منتفع به اوله اول عین
معارینك باقی اولسیله * به ده اولان ضمیر فیماده اولان مایه راجعدر عینه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر
(واعارة المکیل والموزون والمعدود قرض) مکیل وموزون ومعدود اولان اشیانك اعاره سی قرضدر اعاره
دکلدر (الا ان عین انتفاعا یمکن رد العین بعده) الا چون مستعیر اولان کمسنه اول عاریه یی اللقده انتفاعلردن
برنوع انتفاع تعیین ایلسه که اول عین معاری اندنصکره رد ایلمك ممکن اوله اول زمانده عاریه قرض اولمز
مثلا برکمسه برآخره عیار ایچون یاخود دکانی تزیین ایتمك ایچون برمقدار دراهم ویرمك کبی * بعده ده
اولان ضمیر انتفاعه راجعدر (وتصح باعرتك ومنحتك واطعمتك ارضی) یعنی اعاره برنیچه الفاظله
صحیحه اولور بری اعرتك دیمکله یعنی بو شیئی سکا عاریه ویردم ومنحتك دیمکله یعنی بن بو شیئی سکا ویردم
وبری اطعمتك ارضی دیمکله یعنی بویریمی سکا اطعام ایلدم یعنی یرایچنده اولان شیئی اطعام ایلدم زیرا
اطعامی ممکن اولمیان شیئه اسناد ایلمك ایچنده اولان شیئه حمل اولنور (وحملتك علی دابتی واخدمتك عبدی

اذالم یرد بذلك الهبة) والفاظ عاریه نك بری دخی حملتك علی دابتی یعنی سنی دابه م اوزرینه حمل ایلدم
ودخی اخدمتك عبدی یعنی عبدیمی سکا خادم قیلدم چون بو ذکر اولنان الفاظله هبه مراد ایلمسه
(وداری لك سکنی) والفاظ عاریه نك بری دخی داری لك سکنی دیمسیدر یعنی داریمك سکناسنی سکا قیلدم
(او عمری سکنی) والفاظ عاریه نك بری دخی دار عمری لك سکنی دیمسیدر یعنی عمرك سکناسی آخر اولنجیه دکین
داریمی سکا سکنی قیلدم (وللمعیر الرجوع فیها متی شاء) یعنی نفس عاریه ده معیر ایچون هرنه زمان
استرسه رجوع ایلمك جائزدر قو اول عاریه مطلقه اولسون قو موقته اولسون * فیهاده اولان ضمیر عاریه یه
راجعدر (ولو هلکت بلا تعد فلا ضمان) یعنی چون عاریه مستعیر اولان کمسنه نك تعدیسز هلاك اولسه
اکا ضمان یوقدر استعمال ایله هلاك اولورسه ده (ولا تؤجر) یعنی عاریه نك اجاره اولنمسی جائز دکلدر
(ولا ترهن کالودیعة) ودخی رهن اولنمسی جائز دکلدر ودیعه نك رهنی جائز اولمدیغی کبی (فان اجرها فتلفت
ضمن ایهما شاء) یعنی چون مستعیر اولان کمسنه الدیغی عاریه یی اجاره یه ویروب هلاك اولسه مالك اولان
کمسنه مستعیر ایله مستأجرك هرقنغیسنه استرسه تضمین ایتدیره زیرا مستعیر عاریه یی ویرمکله متعدی اولمشدر
مستأجر اینسه غیرك مالنی اذنسز قبض ایلمشدر * اجرهاده اولان ضمیر عاریه یه راجعدر ایهماده اولان ضمیر
مستعیر ایله مستأجره راجعدر (فان ضمن المؤجر لا یرجع علی احد) امدی چون مالك اولان کمسنه مستعیر
اولان کمسنه یی تضمین ایتدرسه هیچ برکمسنه نك اوزرینه رجوع ایلمیه یعنی مؤجر مستأجر اولان کمسنه نك
اوزرینه رجوع ایلمیه زیرا متعدی دکلدر (وان ضمن المستأجر رجع علی المؤجر ان لم یعلم انه عاریة)
واکر مالك اولان کمسنه مستأجر اولان کمسنه یی تضمین ایتدرسه مستأجر اولان کمسنه مؤجر اولان
کمسنه نك اوزرینه رجوع ایلیه اکر مستأجر اولان کمسنه اول اجاره یه الدیغی شیئی عاریه اولدیغنی بلمز ایسه
انه ده اولان ضمیر اجاره یه ویریلان شیئه راجعدر (وله ان یعیر ما لا یختلف باختلاف المستعمل کالحمل
علی الدابة) یعنی مستعیر اولان کمسنه ایچون جائزدرکه استعمال ایله مختلف اولمیان شیئی اعاره ایلیه
مستعیر اولان کمسنه اعاره طریقیله الدیغی شیئی یعنی دابه یی غیره حمل ایچون ویرمك کبی مثلا برکمسنه
برشیئی کتورمك ایچون برکمسنه نك دابه سن استعاره ایلسه غیری کمسنه نك دخی شیئنی کتورمك ایچون
ویرمك جائزدر زیرا کتورمکده تفاوت واختلاف یوقدر هدایه ده بو یلجه ذکر اولنمشدر * له ده اولان ضمیر
مستعیره راجعدر (لا ما یختلف کالرکوب ان عین مستعملا) اما استعمال ایله مختلف اولان شیئی اعاره ایلمیه
چون مستعمل تعیین اولنسه مثلا رکوب کبی زیرا رکوبده تفاوت واختلاف واردر کورلمزمیکه عسکرك
رکوبی سوقینك رکوبی کبی دکلدر (وان لم یعین جاز ایضا ما لم یتعین فان تعین لا یجوز) واکر مستعمل تعیین
اولنمز ایسه دخی اعاره جائزدر مادامکه تعیین اولنمیه واکر تعیین اولنورسه اعاره جائز اولماز (فلو رکب هو لیس له
ارکاب غیره وان ارکب غیره لیس له ان یرکب هو) امدی چون مستعیر اولان کمسنه عاریه الدیغی دابه یی
کندو بنسه غیری یی بندرمسی جائز دکلدر مثلا کندودن غیری یی بندرسه کندیسی بنمك جائز دکلدر کندیسی
دخی بنسه ضامن اولور له ده اولان ضمیر هو یه راجعدر (وان قیدت بنوع او وقت او بهما ضمن بالخلاف
الی شر فقط) واکر عاریه انواع انتفاعاتدن برنوعله تقیید اولنسه یاخود نوع ووقت ایله معا تقیید اولنسه
تقیید اولنان شیئدن شر اولان شیئه مخالفت ایلمسیله ضامن اولور اما چون تقیید وتعیین اولنان شیئك
نظیرینه یاخود خیرینه مخالفت ایلسه ضامن اولمز الی شر دیدیکنك حکمی بودر (وان اطلق فیهما
فله الانتفاع بای نوع شاء فی ای وقت شاء) واکر ایکیسنده ده اطلاق ایلسه یعنی نوعله وقتده تقیید ایلمسه
مستعیر ایچون جائزدرکه هرقنغی نوع وهرنه وقتده استرسه انتفاع ایلیه مثلا بنمك ایچون بر دابه وکیمك ایچون
برثوب استعاره ایدوب انواع انتفاعدن برشیء تسمیه اولنمسه مستعیر ایچون جائزدرکه اول دابه یی رکوب
ایدوب اول ثوبی لبس ایلیه جائزدرکه غیره اعاره ایلیه فله ده اولان ضمیر مستعیره راجعدر (وتصح اعارة الارض
للبناء والغرس) ودخی برارضی ایچنده بنا وغرس ایلمك ایچون اعاره یه ویرمك صحیحدر زیرا منفعتی معلومدر
(وله ان یرجع متی شاء ویکلفه قلعهما) ودخی معیر ایچون هرنه زمان استرسه رجوع ایلمك جائزدر ودخی اول
مستعیره اول ارضده ایلدیکی بنا وغرسی هدم وقلع ایلمه سن تکلیف ایلیه زیرا ارض انلر ایله مشغول اولمشدر

لەدە اولان ضمیر معیرە راجعدر قلعهمادە اولان ضمیر تثنیە بنا ایلە غرسە راجعدر (ولا یضمن ان لم یوقت
وان وقت ورجع قبلە كره لە ذلك) واكر اول معیر اولان كمسنە اول ارضك اعارەسنە بروقت توقیت ایلمزایسە
اول بنا وغرسك نقصانانە ضامن اولمز واكر توقیت ایدوب واول وقتك اتمامندن اول رجوع ایلاسە اول رجوع
اكا مكروە اولور زیرا خلف وعدواردر * قبلەدە اولان ضمیر وقتە راجعدر لەدە اولان ضمیر معیرە راجعدر
(وضمن مانقص بالقلع) ودخی معیر اولان كمسنە قلع ایلە ناقص اولان مقدارده ضامن اولور (وقیل یضمن
قیمتە ویتملكە) ودینلدیكە رب الارض اولان معیر اول بنانك واول غرسك قیمتنە ضامن اولور وانی كندی
نفسیچون تملك ایدر * قیمتە ویتملكەدە اولان ضمیرلر بنا ایلە غرسە راجعدر (وللمستعیر قلعه بلا تضمین ان لم تنقص
الارض بە كثیرا وعند ذلك الخیار للمالك) ودخی مستعیر اولان كمسنە ایچون اول ارضدە اولان بنا ایلە
غرسی تضمینسز قوپارمق جائزدر اكر قوپارمغلە اول ارضە نقصان كثیر اولمز ایسە اویلە اولیجق خیار
اول زماندە مالك اولان كمسنەنك اولور زیرا صاحب اصلدر مستعیر ایسە تابعدر (وان اعارها للزرع
لا تؤخذ حتی یحصد وقت ام لا) واكر اول معیر اولان كمسنە اول ارضی زراعت ایچون اعارەیە ویردیسە
مستعیردن اخذ اولنمیە تا ایچندە اولان زرعی بچنجە كرك توقیت ایلاسون كرك ایلاسون * اعارهادە اولان ضمیر
بارزارضە راجعدر (واجرة رد المستعار والمستأجر والودیعة والرهن والمغصوب علی المستعیر والمؤجر والمودع
والمرتهن والغاصب) یعنی اعارە اولنان شیئك رد اولنمسنك اجرتی مستعیر اولان كمسنەنك اوزرینەدر
ومستأجر اولان شیئك رد اولنمسنك اجرتی مؤجر اولان كمسنەنك اوزرینەدر وودیعە اولان شیئك
رد اولنمسنك اجرتی مودع اولان كمسنە اوزرینەدر ورهن اولان شیئك رد اولنمسنك اجرتی مرتهن اوزرینەدر
ومغصوب اولان شیئك رد اولنمسنك اجرتی غاصب اولان كمسنەنك اوزرینەدر (واذا رد المستعیر الدابة
الی اصطبل ربها او العبد او الثوب الی دار مالكه بری) وقچن مستعیر اولان كمسنە عاریت طریقیلە اخذ
ایلدیكی دابەیی صاحبنك آخورینە رد ایلسە یاخود اخذ ایلدیكی عبدی یاخود ثوبی مالكنك دارینە رد ایلسە
استحسانا ضماندن بری اولور وقیاس بری اولمامقدر زیرا ذكر اولنان اشیانك هلاكنە اولماسی محتملدر * ربهادە اولان
ضمیر دابەیە راجعدر مالكەدە اولان ضمیر عبدە یاخود ثوبە راجعدر (بخلاف الغصب والودیعة) یعنی غصب ایلە
ودیعە تقدم ایدن مسئلەلرك خلافیدر یعنی غاصب ایلە مودع یانلرندە اولان مغصوب ایلە ودیعەیی مالك
اولان كمسنەنك دارینە رد ایلسەلر ضماندن بری اولمزلر (وان رد المستعیر الدابة مع عبده او اجیره مشاهرة
او مسانهة بری) وقچن مستعیر اولان كمسنە یانندە عاریت اولان دابەیی كندو عبدی ایلە یاخود اجیریلە یعنی
شهر ایلە یاخود سنە ایلە طوتلمش خدمتكار ایلە رد ایلسە ضماندن بری اولور زیرا بو ایكی كمسنە عیالدن
عد اولنورلر * عبدەدە واجیرەدە اولان ضمیرلر مستعیرە راجعدر (وكذا ان ردها مع اجیر ربها او عبده یقوم
علی الدابة او لا) ودخی قچن مستعیر اولان كمسنە یانندە عاریت اولان دابەیی صاحبنك اجیری یاخود
عبدی ایلە رد ایلسە ضماندن بری اولور قواول عبد اول دابەنك اوزرینە علی الدوام قائم اولسون قواولمسون
زیرا مالك بونلرە راضیدر * ردهادە اولان ضمیر دابەیە راجعدر (بخلاف الاجنبی والاجیر میاومة) اما اجنبی
اولان كمسنە ویوم ایلە اجیر اولان كمسنە تقدم ایدن مسئلەنك خلافیدر یعنی قچن مستعیر اولان كمسنە یانندە
اولان دابەیی بر اجنبی ایلە یاخود كون ایلە اجیر اولان كمسنە ایلە دفع ایلسە ضماندن بری اولمز زیرا
بو ایكی كمسنە عیالدن عد اولنمزلر (ورد شیء نفیس الی دار مالكه) ودخی جواهر كبی بر شیء نفیسی مالكنك دارینە
رد ایلمك ایلە ضماندن بری اولمز زیرا بو اصل اشیایی غلمان ایلە دارە كوندرمك معهود وعادت دكلدر * مالكەدە
اولان ضمیر شیء نفیسە راجعدر (ویكتب مستعیر الارض للزراعة قد اطعمتنی ارضك لا اعرتنی) یعنی
بر ارضی زراعت ایچون استعارە ایدن مستعیرە قچن كندو نفسی اوزرینە اشهاد ایتدرسە قد اطعمتنی
ارضك یعنی تحقیق سن بكا ارضكی اطعام ایلدك دیو یازسون اعرتنی یازمسون ابو حنیفە قتندە زیرا ارضی
اعارەیە ویرمك زراعت ایچون وغیری ایچون اولور (خلافا لهما) واما امامین ایچون بو مسئلەدە خلاف واردر
یعنی امامین قتندە اعرتنی ارضك یازسون

(كتاب الهبة)

هبە مصدردر لغتدە بر كمسنە بر آخرە منتفع اولەجق شیئلە تفضل واحسان ایلمكدر كرك مال اولسون كرك
غیری اولسون واصطلاح شرعدە (هی تملیك عین بلا عوض) بر عینی بر كمسنە بر آخرە عوضسز تملیك ایلمكدر
مصنفك تملیك عین دیمسیلە عاریە واجارە بو تعریفدن خارج اولمشدر زیرا انلر تملیك منافعدر
(وتصح بایجاب وقبول) یعنی هبە ایجاب وقبول ایلە صحیحە اولور ایجاب واهبك وهبت دیمسیدر وقبول
موهوب لەنك قبلت دیمسیدر زیرا هر بری بر ركندر (وتتم بالقبض الكامل) یعنی هبە قبض كامل ایلە
تمام اولور (فان قبض فی المجلس بلا اذن صح وبعده لا بد من الاذن) امدی قچن موهوب لە اولان كمسنە
هبەیی مجلسدە اذنسز قبض ایلسە صحیح اولور وقچن مجلسدن صكرە قبض ایلسە اذندن لابددر یعنی اذنە
محتاجدر زیرا هبەدە قبض قبول منزلەسنە نازلدر * بعدەدە اولان ضمیر مجلسە راجعدر (وتنعقد بوهبت
ونحلت واعطیت) یعنی هبە واهبك وهبت قولی ایلە منعقدە اولور زیرا بو بابدە صریح اولان الفاظدندر
ودخی حاء مهملە ایلە عطیە معناسنە اولان نحلت قولی ایلە منعقدە اولور زیرا حضرت ابو بكر رضی الله عنه
حضرت عائشە رضی الله عنهایە دیدكدە (كنت نحلتك جذاذ عشرین وسقا بالعالیة ولم تكونی جذذته
ولا قبضته) یعنی بن سكا عالیە نام موضعدە یكرمی وسق خرمانك جذاذنی یعنی كسلمسنی ویردم وعطیە ایلدم
وحالبوكە سن الی الان انی نە كسدك ونە قبض ایلدك ودخی اعطیت قولی ایلە منعقد اولور زیرا هبەدە
مستعمل اولان الفاظدندر (واطعمتك هذا الطعام) یعنی بو طعامی سكا اطعام ایلدم قولی ایلە
هبە منعقدە اولور زیرا بو دخی هبەدە صریحدر (وكسوتك هذا الثوب) ودخی كسوتك هذا الثوب
یعنی بو ثوبی سكا كسوە قیلدم قولی ایلە منعقدە اولور زیرا كسوە تملیك معناسنە استعمال اولنور
(واعمرتك هذا الشیء) یعنی بو شیئی مدت عمرك دكین ویردم قولیلە منعقدە اولور زیرا تملیكدر حضرت
رسول الله صلی الله علیه وسلم بیوردیلركە (من اعمر عمری فهی للمعمر ولورثته من بعده) (وجعلته لك عمری)
ودخی جعلت هذا الشیء لك عمری یعنی بو شیئی سكا مدت عمریكە دكین قیلدم قولی ایلە منعقد اولور (وداری لك
هبة تسكنها) ودخی داری لك هبة تسكنها یعنی دارم سكا هبەدر ساكن اولورسك قولی ایلە منعقدە اولور
زیرا تسكنها قولی مشاورە واقع اولمشدر ما قبلندە اولان اسمە تفسیر دكلدر امدی استرسە مشاورەیی
قبول ایلیە استرسە رد ایلیە (وبنیتها حملتك علی هذه الدابة) ودخی بر كمسنە هبە نیتیلە بر كمسنەیە
حملتك علی هذه الدابة یعنی سنی بو دابەنك اوزرینە كتوردم قولی ایلە منعقدە اولور زیرا منافعە تصرفدر
نیتلە هبە اولور (وان قال داری لك هبة سكنی او سكنی هبة او نحلی سكنی او سكنی صدقة او صدقة عاریة او عاریة
هبة فعاریة) واكر بر كمسنە بر آخرە دارم سكا سكنی طریقیلە هبە اولسون یاخود هبە طریقیلە سكنی اولسون
یاخود نحلی سكنی اولسون یاخود سكنی صدقە یعنی دارم سكا سكنادر سكنی صدقە اولدیغی حالدە یاخود صدقە
عاریە یعنی دارم سكا صدقە اولدیغی حالدە عاریە طریقیلە اولسون یاخود عاریە هبە یعنی دارم هبە
اولدیغی حالدە عاریە طریقیلە اولسون دیسە بو صورتلردە عاریە اولور (فتصح هبة مشاع لا یحتمل القسمة)
امدی قسمتە محتمل اولمیان مشاعك هبەسی صحیحە وجائزەدر (لا فیما یحتملها) وقسمتە محتمل اولمیان شیئدە
هبە صحیحە دكلدر (فان قسم وسلم صح) امدی قچن قسمتی قابل بر مشاعی هبە ایلیوب صكرە قسمت ایدوب
تسلیم ایلسە صحیح اولور زیرا هبە قبض ایلە تمام اولور (ولا تصح هبة دقیق فی بر ودهن فی سمسم وسمن فی لبن
وان طحن واستخرج وسلم) یعنی بغدای ایچندە اولان دقیق وصوصام ایچندە اولان یاغی وسود ایچندە
اولان یاغی هبە ایلمك صحیح دكلدر واكر كە اول بغدایی اوكودوب وصوصامدە وسوددە اولان یاغی
اخراج ایدرسەدە زیرا موهوب هبە وقتندە معدوم ایدی (وهبة لبن فی ضرع وصوف علی غنم ونخل وزرع
فی ارض وثمر فی نخل كهبة المشاع) ودخی ضرع ایچندە یعنی مەمە ایچندە اولان سودی وقیون ارقەسندە
اولان یوكی وارض ایچندە اولان نخلی وزرعی ونخل ایچندە اولان خرمایی هبە ایلمك مشاع اولان شیئی
هبە ایلمك كبیدر یعنی جائز دكلدر جائز اولمدیغنك حكمی متصل اولمسیدر اتصال ایسە قبضدن مانعدر
مشاعك قبضی ممتنع اولدیغی كبی (وهبة شیء هو فی ید الموهوب له تتم بلا تجدید قبض) یعنی موهوب لەنك
یدندە اولان شیئی كندویە هبە ایلك تجدید قبضسز تمام اولور یعنی جائز اولور زیرا مطلوب اولان شرطكە

قبضدر بو صورتده ثابت وموجوددر (وهبة الاب لطفله تتم بالعقد ان كان الموهوب فى يد الاب او يد مودعه)
ودخى بابانك طفل صغيرنه هبه ايلمسى مجرد عقد ايله تمام اولور اكر اول موهوب اولان شئ بابانك يدنده ياخود
بابانك مودعنك يدنده اولورسه زيرا بابانك يدنده اولمسى قبضدر ومودعنك يدنده اولمسى بابانك يدنده اولمسى
كبيدر * لطفله دهاولان ضمير ابه راجعدر مودعه ده اولان ضمير ينه ابه راجعدر (لا ان كان فى يد غاصب
او مبتاع بيعا فاسدا او مرتهن او مستأجر) اما اول موهوب اولان شئ غاصب يدنده اولسه ياخود بيع
فاسد ايله ابتياع ايدن كمسنه نك يدنده اولسه ياخود مرتهن ياخود مستأجر يدنده اولسه هبه اولمسى
جائز دكلدر زيرا بو مذكورلر قابض اولدقلرى كندو نفسلريچون در اوله اولسه قبضلرى بابانك قبضى كبى اولمز
(والصدقة فى ذلك كالهبة) ودخى آدمك تصدق ايلديكى صدقه تقدم ايدن احكامده هبه كبيدر
(والام كالاب عند غيبة منقطعة) ودخى ام تقدم ايدن احكامده اب كبيدر بابانك بر غيبت منقطعه ايله
غائب اولمسى قتنده (او موته وعدم وصيه ان كان الطفل فى عيالها) ودخى ام بابا كبيدر بابانك فوت اولوب
عدم وصيسى قتنده اكر اول طفل اول امك عيالنده اولورسه * موته ده ووصيه ده اولان ضميرلر ابه راجعدر
عيالهاده اولان ضمير امه راجعدر (وكذا كل من يعول الطفل) ودخى بر كمسنه كه اول طفله كفيل اولوب
بسليه بابا كبيدر مثلا اخ وعم كبى اولان كمسنه لر (وهبة الاجنبى له تتم بقبضه لو عاقلا) يعنى اجنبينك طفله
هبه سى طفلك قبضيله تمام اولور طفل عاقل ايسه * له ده اولان ضمير طفله راجعدر بقبضه ده اولان ضمير ينه
اكا راجعدر (وبقبض ابيه او جده او وصى احدهما) ودخى بابانك ياخود دده نك ياخود وصينك ياخود
ايكيسنك برينك قبضيله عقد تمام اولور زيرا اب ايله جد تصرفه مالكلردر وصى ايسه انلرك مقامنه قائمدر
ابيه ده او جده ده اولان ضميرلر طفله راجعدر (او امه ان فى حجرها او اجنبى يربيه) ودخى امك قبضيله
تمام اولور اكر اول طفل كندو حجرنده ايسه ياخود انى تربيه ايدر بر اجنبينك حجرنده ايسه عقد تمام اولور
امه ده اولان ضمير طفله راجعدر حجرهاده اولان ضمير امه راجعدر يربيه ده اولان ضمير طفله راجعدر
(او بقبض زوج الطفلة لها ولو مع حضرة الاب) ودخى طفلهٔ صغيره نك زوجنك قبضيله تمام اولور اول طفلهٔ
صغيره باباسى حضورنده ده اولورسه (بعد الزفاف) يعنى خلوتدنصكره (لا قبله) يعنى خلوتدن اول دكل
زوجى اكا هبه ايلمسيله عقد تمام اولور زيرا بابا اول صغيره نك اموريني زوجنه تفويض ايلمشدر * لهاده
اولان ضمير طفله راجعدر قبله ده اولان ضمير زفافه راجعدر (وصح هبة اثنين لواحد دارا) ودخى ايكى كمسنه نك
بر كمسنه يه بر دار هبه ايلملرى صحيحدر زيرا ايكيسى دخى جمله تسليم ايلمشلردر (لا عكسه) عكسى صحيح دكلدر
امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) واماميناچون خلاف واردر زيرا قتلرنده بر كمسنه نك ايكى كمسنه يه
هبه ايلمسى صحيحدر (وصح تصدق عشرة على فقيرين او هبتها لهما) ودخى اون نفر كمسنه نك ايكى فقير كمسنه لره
تصدقلرى ياخود هبه ايلملرى صحيحدر (ولا يصح لغنيين) واول تصدق ايله هبه ايكى غنى كمسنه لره اولمسى
صحيح دكلدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) واماميناچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا انلرك قتنده
ايكى غنى يه تصدق وهبه ايلمك صحيحدر

(باب الرجوع عنها)

بو باب هبه دن رجوع ايلمنك احكامى بياننده در (يصح الرجوع فيها كلا او بعضا ويكره) يعنى انسانك
ايلديكى هبه ده بعد القبض رجوع ايلمسى صحيحدر قوايلديكى موهوبك كليسنده اولسون قو بعضيسنده
اولسون زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم بيورلر كيم (الواهب احق بهبته ما لم يثب) يعنى واهب اولان
كمسنه هبه سنه احقدر موهوب لهدن مادامكه عوض آلميه * ورجوع ايلمسى مكروهدر زيرا حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم بيورلركه (الراجع فى هبته كالراجع فى قيئه) (ويمنع منه حروف دمع خزقه)
يعنى هبه ده رجوع ايلمه دن يدى نسنه مانع اولور واول يدى نسنه يه دمع خزقه حرفلرى ايله رمز واشارت
اولنمشدر زيرا هر حرفى بر مانعه اشارتدر وبعض علما بو يدى حروفى بر عربى بيت ايلمشدر اول بيت بودر
ومانع عن الرجوع فى الهبه * يا صاحبى حروف دمع خزقه (فالدال الزيادة المتصلة كالبناء والغرس
والسمن لا المنفصلة) امدى دمعده اولان دال موهوبده اولان زيادهٔ متصله يه اشارتدر بنا وغرس

وسمن كبى منفصله ده دكل مثلا ولد كبى وارش جنايه كبى رجوعدن مانع اولمز (والميم موت احد المتعاقدين)
ودمعده اولان ميم متعاقدينك برينك موتنه اشارتدر يعنى چون واهب يا موهوب لهك برى اولسه هبه دن
رجوعه مانعدر (والعين العوض المضاف اليها اذا قبض نحو خذ هذا عوضا عن هبتك او بدلا عنها
او فى مقابلتها ولو كان من اجنبى) ودمعده اولان ضمير عين هبه مقابله سنده واقع اولان عوضه اشارتدر
يعنى عوض قبض اولنسه وهبه يه مضاف اولسه مثلا بر كمسنه واهب اولان كمسنه يه خذ هذا عن هبتك
يعنى بو شيئى هبه ايلديكك شيئه عوض اولديغى حالده آل او بدلا عنها يعنى اندن بدل اولديغى حالده آل
او فى مقابلتها ياخود انك مقابله سنده اولديغى حالده آل ديمك كبى واكر اول ويريلان عوض اجنبيدنده
اولورسه رجوع ايلمه دن مانعدر چون اول واهب اولان كمسنه اول عوضى الوب قبض ايلسه * اليهاده اولان ضمير
هبه يه راجعدر (فلو لم يضف فلكل ان يرجع فيما وهب) امدى چون عوض هبه يه اضافت اولنمسه واهب ايله
موهوب لهك هر برينه جائزدركه هبه ايلديكى شيده رجوع ايليه (والخاء الخروج عن ملك الموهوب له)
وخزقه ده اولان خا هبه نك موهوب لهك ملكندن خارج اولديغنه اشارتدر يعنى چون موهوب اولان
شئ موهوب لهك ملكندن چقسه واهبك رجوع ايلمسى صحيح اولمز زيرا ملكك متبدل اولمسى عينك
متبدل اولمسى كبيدر (والزاء الزوجية وقت الهبة فلا رجوع لو وهب ثم نكح لا لو وهب ثم ابان) ودخى
خزقه ده اولان زا وقت هبه ده اولان زوجيته اشارتدر يعنى چون بر كمسنه كندو خاتوننه زوجه سى
اولديغى حالده بر شئ هبه ايلسه رجوع ايلمه دن مانعدر امدى چون بر كمسنه بر خاتونه بر شئ هبه ايدوب صكره
نكاح ايلسه اول اكا ايلديكى هبه ده رجوع ايلمك جائزدر اما چون خاتوننه بر شئ هبه ايليوب صكره
انى ابانه ايلسه يعنى طلاق باين ايلسه اكا رجوع يوقدر * له ده اولان ضمير واهبه راجعدر (والقاف القرابة
فلا رجوع فيما وهب لذى رحم محرم) ودخى خزقه ده اولان قاف واهب ايله موهوب لهك بيننده اولان
قرابته اشارتدر امدى چون بر كمسنه ذى رحم اولان محرمنه بر شئ هبه ايلسه اكا رجوع يوقدر زيرا بونلره
هبه دن مراد صلهٔ رحمدر ورجوع ايلمه ده قطع رحم واردر بو اجلدن رجوع جائز اولمدى (والهاء هلاك
الموهوب) ودخى خزقه ده اولان ها كه آخر الحرفدر موهوبك هلاك اولمسنه اشارتدر يعنى عين موهوبه نك
هلاك اولمسى رجوعدن مانعدر (والقول فيه قول الموهوب له) يعنى چون واهب ايله موهوب لهك بيننده
عين موهوبه نك هلاك اولمسنده نزاع واقع اولسه قول موهوب لهكدر (وفى عدم الزيادة قول الواهب)
واول هبه نك عدم زياده سنده قول واهبكدر زيرا موهوب له اولان كمسنه حق رجوعك باطل اولمسين
ادعا و واهب ايسه انى انكار ايدر امدى قول منكر اولان كمسنه نكدر وامام زفر قتنده قول موهوب لهكدر
(ولو عوض فاستحق نصف الهبة رجع بنصف العوض) يعنى چون واهب اولان كمسنه هبه ايلديكى شيئك
مقابله سنده بر شيئله تعويض اولندقدنصكره اول هبه نك نصفى مستحق اولسه موهوب له اولان كمسنه
ويرديكى عوضك نصفيله رجوع ايليه (وان استحق نصف العوض لا يرجع بشئ حتى يرد باقيه) واكر عوضك
نصفى مستحق اولسه واهب اولان كمسنه موهوب لهك اوزرينه هيچ بر شيئله رجوع ايليه تاكيم واهب
اول عوضدن باقى قلانى رد ايليه * باقيه ده اولان ضمير عوضه راجعدر (وان استحق الكل يرجع بالكل فيهما)
واكر اول عوضك كليسى مستحق اولسه هبه ده وعوضده كل ايله رجوع ايليه * فيهماده اولان ضمير هبه يه
وعوضه راجعدر (ولو عوض عن نصفها فله ان يرجع فيما لم يعوض) وچون واهب اولان كمسنه هبه
ايلديكى شيئك نصفندن تعويض اولنسه اكا اول تعويض اولنديغى مقدارده رجوع ايلمك جائزدر بلا عوض
اولديغيچون * نصفهاده اولان ضمير هبه يه راجعدر له ده اولان ضمير واهبه راجعدر (ولو خرج نصفها
عن ملكه فله ان يرجع بما لم يخرج) وچون هبه نك نصفى واهب اولان كمسنه نك ملكندن چقسه اول ملكندن
خارج اولميان ايله رجوع ايلمك جائزدر باقى اولديغيچون (ولا يصح الرجوع الا بتراض او حكم قاض)
يعنى هبه ده رجوع ايلمك صحيح اولمز الا تراضى ايله يعنى واهب ايله موهوب لهك رضالريله ياخود حكم حاكم ايله
زيرا دفع ايلمه دن امتناع اولنديغى تقديرجه الزامه محتاجدر الزام ايسه قاضى يه مخصوصدر (فلو اعتق
الموهوب له بعد الرجوع قبل القضاء والتسليم نفذ) يعنى چون موهوب له اولان كمسنه اول موهوب اولان

عبدی واهبك رجوع ایتدکدنصکره قبل القضاء والتسلیم آزاد ایلسه اول عتق نافذ وصحیح اولور زیرا قبل القضا ملکدن زائل اولمز (ولو منعه فهلك لا یضمن) واکر موهوب اولان کمسنه واهب هبه سندن رجوع ایلدکده اول موهوب اولان شیئی منع ایلیوب یدنده هلاك اولسه ضامن اولمز زیرا ملکی اوزره باقیدر * منعه ده اولان ضمیر بارز واهبه راجعدر (وهو مع احدهما فسخ من الاصل لا هبة من الموهوب له فلا یشترط قبضه) یعنی واهبك هبه ده ایکیسنك بریسیله یعنی رضا ایله یاخود قضا ایله رجوع ایلمسی اصلدن فسخدر موهوب لهدن هبه دکلدر اویله اولیجق تکرار واهبك قبضی اشتراط اولنمز زیرا قبض اشتراط اولنمز الا انتقال ملکده اعتبار اولنور ملك قدیم دعواسنده اولمز * قبضه ده اولان ضمیر واهبه راجعدر (وصح فی المشاع) یعنی مشاع اولان شیئك هبه سندن رجوع صحیحدر مثلا بر کمسنه ایکی کمسنه یه بر عین هبه ایدوب صکره برینك نصیبنه رجوع ایلسه صحیح اولور (وان تلف الموهوب فاستحق فضمن الموهوب له لا یرجع علی واهبه) واکر موهوب اولان شیئی تلف ایدوب صکره مستحق اولیجق موهوب له اولان کمسنه اکا ضامن اولسه واهب اولان کمسنه نك اوزرینه رجوع ایلمیه زیرا عقد هبه تبرعاتندر سلامت انده شرط دکلدر (والهبة بشرط العوض هبة ابتداء) یعنی شرط عوض ایله هبه ابتدادن هبه در مثلا وهبت لك عبدی علی ان تهب ثوبك لی دیسه ابتداء هبه واقع اولور اما وهبتك هذا العبد بثوبك بالف درهم دیسه ابتداء وانتهاء بیع واقع اولور اجماع ایله (فشرط القبض فی العوضین) امدی ایکی عوضده قبض شرط اولور زیرا هبه ده قبض شرطدر (ومنعها الشیوع فی احدهما) یعنی ایکی عوضك برینك شایع اولمسی هبه دن مانعدر زیرا مشاعك هبه سی صحیح دکلدر دیو بیان اولنمشیدی * منعهاده اولان ضمیر هبه یه راجعدر (بیع انتهاء) یعنی شرط عوض ایله هبه ایلمك ابتداء هبه در وانتهاء بیعدر یعنی انتهاء عقدده بعد التقابض بیع اولور (فتثبت الشفعة وخیار العیب والشرط والرؤیة فی کل منهما) وچون انتهاء بیع واقع اولور انده شفعه وخیار عیب وخیار شرط وخیار رؤیه ثابت اولور بیعده ثابت اولدیغی کبی (فصل) بو فصل بنه هبه یه متعلق نیجه اشیانك احکامی بیانده در (ومن وهب امة الا حملها او علی ان یردها علیه او یعتقها او یستولدها صحت الهبة وبطل الاستثناء والشرط) وشول کمسنه که حامل اولان امه یی هبه ایلیوب قارننده اولان حملی ایلسه یاخود اول امه یی کیرو رد ایلمك شرطیله هبه ایلسه یاخود انی عتق ایلمك شرطیله هبه ایلسه یاخود انی استیلاد ایلمك شرطیله هبه ایلسه هبه صحیحه اولور وایلدیکی استثنا وشرط باطل اولور زیرا بو شروط مقتضای عقده مخالفدر بو اجلدن فاسد اولدی * وحمله بو ترکیبده اولان ضمائر مؤنثه امه یه راجعدر علیه ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر (وکذا لو وهب دارا علی ان یرد علیه بعضها او یعوضه شیأ منها) ودخی بر دارك بعضنی کیرو رد ایلمك شرطیله یاخود واهبه اول دار مقابله سنده بر شیء تعویض ایلمك شرطیله هبه ایلسه هبه صحیحه اولوب شرط باطل اولور * علیه ده اولان ضمیر واهبه راجعدر بعضها ده اولان ضمیر بارز داره راجعدر یعوضه ده اولان ضمیر بارز واهبه راجعدر منها ده اولان ضمیر بنه داره راجعدر (ولو دبر الحمل ثم وهبها فالهبة باطلة) واکر حملی مدبر ایلسه صکره امه یی هبه ایلسه اول هبه باطله در (بخلاف ما لو اعتقه ثم وهبها) اول حملی عتق ایدوب صکره امه یی هبه ایلسه اول تقدم ایدن مسئله نك خلافی اولور یعنی هبه صحیحه اولور زیرا حمل کندو ملکی اوزره دکلدر * ثم وهبهاده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر (ومن قال لمدیونه اذا جاء غد فالدین لك او فانت بریء منه او ان ادیت الی نصفه فالباقی لك او فانت بریء منه فهو باطل) وشول کمسنه که کندو مدیونه چون یارنکی کون کلسه سنده اولان دین سنك اولسون یاخود اندن بری اوله سن دیسه یاخود سنده اولان دینك نصفنی بکا ادا ایلر ایسك باقیسی سنك اولسون دیسه یاخود اندن بری اوله سن دیسه باطل اولور زیرا تعلیق صریح ابرایه صحیح دکلدر مدیونه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر منه ده اولان ضمیر دینه راجعدر نصفه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (والعمری) ضم عینله فعلی وزنی اوزرینه عمردن مشتقدر اسمدر معناسی درعقب بیان اولنور (جائزة للمعمر له) معمر فتح میم ثانیه ایله موهوب له معناسنه در یعنی عمری معمر له ایچون جائزدر (حال حیاته ولورثته بعده) حال حیاتنده وموتندنصکره وارثلرینه * حیاتنه ده اولان ضمیر معمره راجعدر لورثته ده

اولان ضمیر بنه اکا راجعدر بعده ده اولان ضمیر معمر لهه راجعدر (وهی ان یجعل داره له مدة عمره فاذا مات ردت الیه) یعنی ذکر اولنان عمری بر آدم کندو دارینی بر آدم ایچون مدت عمرینه دکین قیلمقدر وچون فوت اوله کیرو اول دار مالکنه عودت ایلیه امدی تملیك صحیح وشرط باطل اولور * داره ده اولان ضمیر یجعلنك فاعلنه راجعدر له ده اولان ضمیر معمره راجعدر عمره ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر الیه ده اولان ضمیر بنه یجعلنك فاعلنه راجعدر (والرقبی) رقبی ضم را ایله انتظار معناسنه اولان مراقبه دن مشتق بر اسمدر معناسی درعقب بیان اولنور (باطلة) یعنی رقبی باطله در زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم عمری اجازت قیلوب رقبی یی منع بیوردیلر (من اعمر عمری فهی لمعمره محیاه ومماته لا ترقبوا من رقب شیأ فهو سبیل المیراث) قولاریله (وعند ابی یوسف تصح کالعمری) وامام ابو یوسف قتنده رقبی جائز وصحیحدر عمری جائز اولدیغی کبی (وهی ان تقول اذا مت قبلك فلك وان مت قبلی فلی) یعنی رقبی نك معناسی بر آدم بر آخره بو داری سکا رقبی قیلدم اکر بن سندن اول اولورسم سنك اولسون واکر سن بندن اول اولورسك بنم اولسون دیمکدر (فان قبضها کانت عاریة فی یده) امدی چون اول مرقوب له اولان کمسنه اول داری قبض ایلسه یدنده عاریه اولور * قبضهاده اولان ضمیر داره راجعدر فی یده ده اولان ضمیر مرقوب لهه راجعدر (والصدقة کالهبة لا تصح بدون القبض) یعنی صدقه ویرمك هبه ویرمك کبیدر قبضسز صحیح اولمز هبه قبضسز صحیح اولمدیغی کبی صدقه دخی قبضسز صحیح اولمز زیرا تبرعاتندر (ولا مشاع یقسم) ودخی قسمت اولنور مشاعده صدقه صحیح دکلدر (ولا رجوع فیها ولو لغنی) ودخی صدقه ده رجوع یوقدر غنی اولان کمسنه یه ده اولورسه زیرا صدقه دن مراد ومقصود ثوابدر اول ایسه هر وجهله حاصلدر (ولا فی الهبة لفقیر) ودخی فقیره هبه ایلمه ده رجوع یوقدر زیرا فقیره هبه دن مراد ثوابدر (ولو قال جمیع مالی او ما املکه لفلان فهو هبة) وچون بر کمسنه جمیع مالم یاخود جمله مالك اولدیغم شیء فلان کمسنه نك اولسون دیسه هبه واقع اولور * املکه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان ما یه راجعدر (وان قال ما ینسب الی او یعرف بی لفلان فهو اقرار) واکر بکا منسوب اولان شول شیء یاخود بنم ایدیکی معروف اولان شیء فلان کمسنه نك اولسون دیسه اقرار واقع اولور بو مسئله ایله ماقبلنده اولان مسئله نك فرقی بودر که اولکی مسئله ده ملکی کندو نفسنه اسناد ایلدی بو اجلدن هبه اولدی و بو مسئله ده اویله دکلدر

(کتاب الاجارة)

اجاره کسر همزه ایله اجرتك مصدریدر لغتده ثواب معناسنه اولان اجردن مأخوذدر زیرا مستأجر اولان کمسنه موجرك ثوابنه سبب اولور اول عین موجرنك منافعنی بدل ایلدیکی اجلدن (هی بیع منفعة معلومة بعوض معلوم) یعنی اجاره اصطلاح شرعده بر عینك منفعت معلومه سن بر عوض معلوم ایله بیع ایلمکدر (دین او عین) کرك اول منفعت دین اولسون نقدین ومکیل وموزون کبی کرك عین اولسون ثیاب وعنب کبی (وما صلح ثمنا صلح اجرة) وهر نسنه که ثمن اولمغه صالح اوله اجرت اولمغه صالح اولور (وتفسد بالشروط) وشروط ایله فاسده اولور (ویثبت فیها خیار الشرط والرؤیة والعیب) ودخی اجاره ده خیار شرط وخیار رؤیه وخیار عیب ثابت اولور * فیهاده اولان ضمیر اجاره یه راجعدر (وتقال وتفسخ) ودخی اجاره ده احکام اقاله واحکام فسخ ثابت اولور (والمنفعة تعلم تارة ببیان المدة کالسکنی والزراعة فتصح مدة معلومة ای مدة کانت) یعنی اجاره دن مراد اولنان کاه اولور بر مدتك بیانی ایله بیلنور کرك قلیل اولسون کرك کثیر اولسون مثلا بر دارده سکنی وارضده زراعت کبی امدی بر مدت معلومه ایله صحیحه اولور کرك قصیره اولسون کرك طویله اولسون (وفی الوقف یتبع شرط الواقف) وقفده ایسه بیان مدتده شرط واقفه اتباع اولنور (فان لم یشترط فالفتوی ان لا یزاد فی الاراضی علی ثلاث سنین وفی غیرها علی سنة) واکر واقف اولان کمسنه ایلدیکی وقفك اجاره سنده مدت اشتراط ایلمدیسه یرلر اجاره سنده اوچ سنه نك اوزرینه زیاده اولنمامقدر مستأجرك ملکیت دعواسی ایلمسی خوفندن (وتارة تعلم بذکر العمل کصبغ الثوب وخیاطته وحمل قدر معلوم علی دابة مسافة معلومة) وکاه اجاره دن مراد اولنان منفعت بر عملك ذکری ایله بیلنور مثلا بر ثوبی بویامق کبی ویاخود بر ثوبی دیکمك کبی وبر مقدار معلومی بر دابه نك اوزرینه حمل ایدوب بر مسافهٔ معلومه یه کتورمك کبی

خیاطتمه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر (وتارة تعلم بالاشارة کنقل هذا الی موضع کذا) وکاه اول منفعت اشارتله بیلنور مثلا برشیئی فلان مکانه نقل ایلمك کبی (والاجرة لا تستحق بالعقد بل بالتعجیل او بشرطه او باستیفاء المعقود علیه او تمکنه منه) یعنی اجاره اولنان شیئك اجرتی مجرد عقد اجاره ایله مستحق اولماز بلکه تعجیل اولنمق ایله مستحق اولور یاخود شرط تعجیل ایله یاخود معقود علیه اولان شیئك استیفاسیله یاخود استیفادن تمکن اولماسیله مستحق اولور * بشرطه ده اولان ضمیر تعجیله راجعدر تمکنه ده اولان ضمیر مستأجره راجعدر منه ده اولان ضمیر استیفایه راجعدر (فتجب لو قبض الدار ولم یسکنها حتی مضت المدة) بو فافاء تفریعیه در یعنی چون معقود علیهك منافعنك استیفاسندن متمکن اوله امدی چون دارك مستأجری اولان کمسنه اجاره یه الدیغی داری قبض ایلیوب تا مدت اجارۀ مضمونه دکین ساکن اولمسه اجرت واجبه اولور * یسکنهاده اولان ضمیر داره راجعدر (وتسقط بالغصب بقدر فوت التمکن) یعنی چون عین مؤجره مستأجرك یدنده ایکن غصب اولنسه اول عین مؤجره ده متمکن اولمسنك فوتی مقدارنده اجرت ساقط اولور واکر جمیع مدتده متمکن اولمسی فوت اولمسه جمیع اجرت ساقط اولور مثلا بر کمسنه بر داری بر سنه اجاره یه آلوب بر آخر کمسنه آنی اندن غصب ایلیوب انده آلتی آی ساکن اولسه صکره مستأجره تسلیم ایلسه اول غصب اولنان آلتی آیك اجرتی ساقط اولور زیرا آلتی آی متمکن اولمدین فوت اولمشدر (ولرب الدار والارض طلب الاجر لکل یوم) ورب الدار ایله رب الارضه یعنی صاحب الدار وصاحب الارض اولان کمسنه لره جائزدرکه اول دارك واول ارضك اجرتی هر کون طلب ایلیه لر زیرا اجرت منفعت کبیدر کونك آخرنده طلب اولنور وبو چون اطلاق اولنوب وقت تعیین اولنمسه اما وقت تعیین اولنسه اول وقته دکین متعین اولور (ولرب الدابة لکل مرحلة) ودخی دابه صاحبنه جائزدرکه دابه سنك اجرتی هر مرحله ده یعنی هر قوناقده طلب ایلیه وامام زفر قتنده سفرك انتهاسندنصکره طلب ایلیه (وللقصار والخیاط بعد الفراغ من عمله) ودخی خیاط ایله قصارك هر بریسی ایچون جائزدرکه اجرتی عملندن فارغ اولدقدنصکره طلب ایلیه * من عمله ده اولان ضمیر قصار وخیاطك هر برینه راجعدر (وان عمل فی بیت المستأجر) ان وصلیه در یعنی واکر اول قصار ویاخود خیاط مستأجرك اونده عمل ایلسه ده اجرته بعد الفراغ مستحق اولور (وللخباز بعد اخراج الخبز) ودخی اتمك بشورن خبازایچون جائزدرکه اتمکی توردن اخراج ایلدکدنصکره اجرتی طلب ایلیه زیرا اخراج ایله عملدن فارغ اولور (فان احترق قبل الاخراج سقط الاجر) واکر اول اتمك توردن اخراج اولنمزدن اول محترق اولوب یانسه اول خبازك اجرتی ساقط اولور وغایة البیانده اذا احترق قبل الاخراج فعلیه الضمان فی قول اصحابنا جمیعا (وان بعده فلا ان فی بیت المستأجر ولا ضمان) واکر اخراجدنصکره یانسه اجرته سقوط یوقدر اکر اول یانمق مستأجر اولان کمسنه نك اونده ایسه ده ضمان یوقدر امام ابو حنیفه قتنده زیرا کندودن جنایت واقع اولمشدر (وقالا ان شاء المستأجر ضمنه مثل دقیقه ولا اجر وان شاء ضمنه الخبز وله الاجر) وامامین دیدیلرکه مستأجر اولان کمسنه استرسه اول خبازه احراق ایتدیکی اتمکك دقیقی مثلنی تضمین ایتدیره واجرتی یوقدر واسترسه اول اتمکی تضمین ایتدیرر واجرته مستحق اولور کذا فی الهدایه * ضمنه ده اولان ضمیر بارز خبازه راجعدر دقیقه ده اولان ضمیر خبزه راجعدر له ده اولان ضمیر خبازه راجعدر (وللطباخ للولیمة بعد الغرف) ودخی ولیمه طباخی ایچون جائزدرکه اجرتی طعامی تنجره دن قوتاروب صحنلره توزیع ایلدکدنصکره طلب ایلیه زیرا عمل انکله تمام اولور (ولضارب اللبن بعد اقامته) ودخی کرپیچ قطع ایدن کمسنه ایچون جائزدرکه اجرتی اول کرپیچی اقامت ایدوب تسویه ایلدکدنصکره طلب ایلیه امام ابو حنیفه قتنده (وقالا بعد تشریجه) وامامین دیدیلرکه اول قطع ایلدیکی لبنی تشریج یعنی قطع ایلدیکی مکاندن بر مکان آخره نقلدنصکره طلب ایلیه * اقامته وتشریجه ده اولان ضمیر لبنه راجعدر (ومن لعمله اثر فی العین کصباغ وقصار یقصر بالنشاشة والبیض فله حبسها للاجر) وشول کمسنه که عین مؤجره ده عملنك اثری اوله مثلا شول صباغ وقصار کبی که ثوبی نشسته ویمرطه ایله چریار اکا اول عینی حبس ایلمك جائزدر اجرتنی المق ایچون * لعمله ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر فله ده اولان ضمیر قصاره راجعدر حبسهاده اولان ضمیر عینه راجعدر (فان حبسها فضاعت فلا ضمان ولا اجر له) امدی اول صباغ یاخود اول قصار

اوعینی اجرتی ایچون حبس ایلیوب بو اثناده ضایع اولسه اکا ضمان یوقدر امام ابو حنیفه قتنده واجرتی دخی یوقدر زیرا اول معقود علیه قبل التسلیم هلاك اولمشدر * حبسهاده اولان ضمیر عینه راجعدر له ده اولان ضمیر صانعه راجعدر (وقالا ان شاء المالك ضمنه مصبوغا وله الاجر وان شاء غیر مصبوغ ولا اجر له) وامامین دیدیلرکه مالك اولان کمسنه استرسه اول عینی مصبوغ اولدیغی حالده تضمین ایتدیره وا کا اجرت واردر واکر استرسه اول عینی غیر مصبوغ اولدیغی حالده تضمین ایتدیره وا کا اجرت یوقدر * ضمنه ده اولان ضمیر بارز صانعه راجعدر (ومن لا اثر لعمله فیها کالحمال والملاح وغاسل الثوب لیس له حبسها) وشول صانعك که عین مؤجره ده عملنك اثری اولمیه مثلا حمال کبی ودیکیجی کبی وثوب یقایجی کبی انلرده جائز دکلدرکه اجرتلر ایچون عین مؤجره یی حبس ایلیه لر * لعمله ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (بخلاف راد الآبق) اما عبد آبقی مولاسنه رد ایلیان کمسنه اول تقدم ایدن کمسنه لرك خلافیدر یعنی عبد آبقی مولاسنه رد ایلین کمسنه یه جائزدرکه اول عبدی حبس ایلیه تا جعلنی اخذ ایدنجیه دکین (واذا اطلق العمل للصانع فله ان یستعمل غیره) یعنی چون مالك اولان کمسنه صانع ایچون عملی اطلاق ایلسه اول صانع ایچون جائزدرکه اول عملده کندودن غیریسن استعمال ایلیه * فله ده اولان ضمیر صانعه راجعدر غیره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان قید بعمله بنفسه فلا) واکر مالك اولان کمسنه اول عملی اول صانعك کندو نفسیله عمل اولنمسن تقیید ایلسه اول عملده غیری کمسنه استعمال ایلمك جائز دکلدر بعمله ده اولان ضمیر صانعه راجعدر بنفسه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ومن استأجر رجلا لیجیء بعیاله فوجد بعضهم قد مات فاتی بمن بقی فله اجره بحسابه) وشول کمسنه که بر رجلی عیالنی بر آخر ولایتدن کتورمك ایچون استیجار ایلیه مزبور رجل اول ولایته توجه ایدوب اول کتوره جکی عیالك بعضیسن فوت اولمش بولسه باقی قلانلری کتوروب مؤجره تسلیم ایلسه امدی اول رجله حساب ایله اجرتی واردر زیرا معقود علیهك جمله سن استیفا ایلمدی مثلا اون نفر کمسنه کتورمکه بیك درهمه طوتلمشیدی بشی فوت اولوب بشن کتورسه بشیوز درهم لازم اولور وقس علی هذا * بعیاله ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر بعضهم ده اولان ضمیر عیاله راجعدر له ده اولان ضمیر اجیره راجعدر (وان استوجر لایصال طعام الی زید فوجده میتا فرده فلا اجر له) واکر اول اجیر اولان رجل بر مقدار طعامی زیده ایصال ایلمك ایچون استیجار اولنسه اول دخی طعامی الوب زیدك محلنه واروب انی میت بولوب اول طعامی کیرو صاحبنه رد ایلسه امدی اول اجیره اجرت یوقدر زیرا معقود علیهك تسلیمی نقض اولنمشدر * فوجده ده اولان ضمیر زیده راجعدر فرده ده اولان ضمیر طعامه راجعدر له ده اولان ضمیر اجیره راجعدر (وکذا لو استأجر لایصال کتاب الیه فرده بموته) ودخی چون اول رجل بر مکتوبی زیده ایصال ایلیوب رد جواب ایلمك ایچون استیجار اولنسه مزبور رجل کتابی ایصال ایلیوب کیرو زیدك فوت اولدیغی ایچون انی رد ایلسه اجرته مستحق اولماز * الیه ده اولان ضمیر زیده راجعدر فرده ده اولان ضمیر کتابه راجعدر موته ده اولان ضمیر زیده راجعدر (وقال محمد له اجرة ذهابه هنا) وامام محمد دیدیکه اول اجیر ایچون انجق کتمسنك اجرتی واردر بر طرفه کلدیکندنصکره (ولو ترکه هناك فله اجر الذهاب اجماعا) واکر اول اجیر اولان کمسنه طعامی یاخود مکتوبی زیدك اولدیغی یرده ترك ایلسه یعنی انده الیقوسه اجماع ایله اکا کتمك اجرتی واردر

(باب ما یجوز من الاجارة وما لا یجوز)

مصنف بو بابده اجاره سی جائز اولان وجائز اولمیان شیئی بیان ایدر (وصح استیجار الدار والحانوت وان لم یذکر ما یعمل فیه) دارك وحانوتك یعنی دارلرك ودکانلرك اجاره سی صحیحدر اول دارك ایچنده نه ایشلندیکی ذکر اولنمزایسه ده زیرا ایچنده متعارف اولان عمل سکنادر (وله ان یعمل کل شیء) وعند الاطلاق مستأجر اولان کمسنه یه جائزدرکه اول دارده واول حانوتده هر شیئی ایشلیه * له ده اولان ضمیر مستأجره راجعدر (سوی ما یوهن البناء کالحدادة والقصارة والطحن) الا شول شیء که دارك وحانوتك بناسنه وهن یعنی ضعف ویره وخراب ومنهدم اولمغه سبب اوله مثلا حداده یعنی دمورجیلك صنعتی کبی وقصاره یعنی بز چرپمق کبی وطحن یعنی اوده صو دکرمنی ایله اون او کوتمك کبی امدی ذکر اولنان اشیا وبونلره بکزر اشیانك اولرده

ايشلمسى جائزدكادر (وصح استيجار الارض للزرع ان بين مايزرع) ودخى ارض زراعت ايچون استيجار
ايلمك صحيح اولدى اكرانده زراعت اولنه جق شئ بيان اولنورسه زيرا ارضده زراعت اولنان شئ مختلف
اولديغيچون بيانه محتاج اولدى (اوقال على ان يزرع ماشاء) ياخود مستأجراولان كمسنه بوارضده
استديكى شيئى زراعت ايلمك ايچون اجاره يه الدم ديسه اجاره صحيح اولور (وللبناء والغرس) ودخى برارضك
ايچنده بنا ايلمك ايچون واغاج ديكمك ايچون استيجار ايلمك صحيح اولور (واذا انقضت المدة لزمه ان يقلعهما
ويسلمها فارغة) يعنى بنا وغرس ايچون اجاره يه النان ارضك مدت اجاره سى چون تمام ومنقضيه اوله
مستأجراولان كمسنه يه لازمدركه اوارضده اول بنا ايله غرسى قوپره وارضى مؤجراولان كمسنه يه بوش تسليم
ايليه * لزمه ده اولان ضمير بارز مستأجره راجعدر ان يقلعهماده اولان ضمير بنا ايله غرسه راجعدر يسلمهاده
اولان ضمير ارضه راجعدر (الا ان يغرم المؤجر قيمة ذلك مقلوعا برضى صاحبه) مكركه مؤجراولان كمسنه
ارضده اولان بنانك ياخود غرسك قيمتنه يرندن قوپمش اولديغى حالده غارم اوله صاحبنك رضاسيله
اول زمانده ارضده بنا وغرسك قوپرمسنه حاجت يوقدر (وان كانت الارض تنقص بقلعه فبدون رضاه ايضا)
واكراول ارض ايچنده اولان غرسك قوپرمسيله ناقص اولورسه اول غرسك قيمتنه صاحبنك رضاسز
غارم اولوب تملك ايليه رضاسيله تملك ايلديكى كبى (او يرضيا بتركه) ياخود مؤجرايله مستأجرك
هر بريسى اول غرسك يرنده باقى قالمسيله راضى اوله (فيكون البناء والغرس لهذا والارض لهذا)
يعنى تراضى اولديغى حالده بنا ايله غرس مستأجراولان كمسنه نك اولور وارض مؤجراولان كمسنه نك اولور
(والرطبة كالشجر) ودخى رطبه نك يعنى برسيم ديدكارى شجرك حكمى تقدم ايدن شجرك حكمى كبيدر زيرا
نهايتى يوقدر (والزرع يترك باجر المثل الى ان يدرك) يعنى ارض مؤجرده اولان اكن چقن ارضك اجاره سى
تمام اولسه اجرمثل ايله بالغ اولوب يتشنجيه دكين ترك واپقا اولنه زيرا نهايت معلومه سى واردر
(واستيجار الدابة للركوب والحمل والثوب للبس) يعنى دابه يى بنمك ايچون واوزرنده برشئ كتورمك ايچون
ودخى ثوبى كيمك ايچون اجاره يه المق صحيح اولور (فان اطلق فله ان يركب ويلبس من شاء) واكر مؤجراولان
كمسنه بندرمك ايچون وكيدرمك ايچون اطلاق ايليوب فرد معين ذكر اولنمسه مستأجرايچون جائزدركه
اول دابه يى ياخود اول ثوبى استديكى كمسنه يه بندروب وكيديره (فان ركب اولبس هو اواركب غيره تعين
فلا يستعمله غيره) وچون اول دابه يى ياخود ثوبى كندوسى بنوب كيسه ياخود غيرى كمسنه يى بندروب
كيديرسه اول كمسنه متعين اولور ومتعين اولان كمسنه لرك غيريسنى استعمال ايلمك جائز دكادر
(وان قيد براكب اولابس) واكراول دابه يه بنجك واول ثوبى كيجك تقييد وتعيين اولنسه (فخالف ضمن)
تقييد اولنان كمسنه نك غيريسى بنسه وكيسه ضامن اولور (وكذا كل ما يختلف باختلاف المستعمل)
وهرشيكه اختلاف مستعمل مختلف اوله ثوب ودابه كبيدرمثلا خيمه كبى چقن برآدم انى اجاره يه الوب
بركمسنه يه استعمال ايلمكدويروب سقط اولسه ضامن اولور (وما لا يختلف به فتقييده هدر) وشول شيكه
اختلاف مستعمل ايله مختلف اولميه انى تقييد ايلمك هدردريعنى بى فائده در * به ده اولان ضمير استعماله
راجعدر (فلو شرط سكنى واحد جازان يسكن غيره) امدى چقن بردارك اجاره سنده برفردواحدك سكناسى
شرط اولنسه اول فرد واحده جائزدركه كندودن غيريسن اسكان ايتديره زيرا سكنى ايله مختلف اولمزبواجلدن
تقييدك فائده سى اولمدى * غيره ده اولان ضمير واحده راجعدر (وان سمى ما يحمل على الدابة نوعا وقدرا ككربر
فله حمل مثله) واكراول دابه نك اوزرينه حمل اولنان شيئى تسميه ايلسه ياخود نوعنى ومقدارنى تسميه ايلسه
مثلا بركربركبى امدى اول مستأجره جائزدركه مقدارده وقدرده انك مثلنى تحميل ايليه (او اخف منه
كالشعير والسمسم) ودخى تسميه اولنان بردن خفيف رك اولان شئ يوكلتمك جائزدر مثلا ارپه كبى وصوصم
كبى زيرا بوايكى نوع بغدايدن خفيف ركدر (لا ما هو اضر كالملح) اما بردن اثقل وزياده ضررلى اولان شيئى
تحميل جائزدكادر مثلا طوز كبى زيرا مؤجرك بوكا رضاسى يوقدر (وان سمى قدرا من القطن فليس له
ان يحمل مثل وزنه حديدا) واكر برمقدار پنبوق تسميه ايلسه انك وزننده ومقدارنده دمور يوكلتمك
جائزدكادر وزنده تساوى اولورسه ده زيرا زياده مضردر (وان زاد على ما سمى فعطبت الدابة ضمن قدر الزيادة

ان كانت

ان كانت تطيق ما حملها) واكر تسميه اولنان مقداردن زياده يوكلدوب دابه سقط اولسه اول زياده نك مقدارنه
ضامن اولوراكراول دابه تحميل اولنديغى مقدارك حملنه طاقت كتوررسه ده * حملهاده اولان ضمير دابه يه
راجعدر (والافكل القيمة) واكر تحميل اولنديغى مقداره طاقت كتوره مزايسه جمله قيمته ضامن اولور
(وفى الارداف يضمن النصف ولا عبرة بالثقل) يعنى دابه نك مستأجرى اولان كمسنه ارديته برآخرى
ارداف ايدوب بندرسه دابه ده اولان شيئدن سقطلق حاصل اولسه نصفنه ضامن اولور واول راكبده
ثقيل اولمسنه اعتبار يوقدر زيرا كاه اولوركه خفيف اولان كمسنه ثقيل كورينور بنمكه اهل اولديغى
اجلدن وكاه اولوركه ثقيل اولان كمسنه خفيف كورينور بنمكه اهل اولديغى اجلدن (ان كبحها اوضربها
فعطبت ضمن) وچقن دابه نك مستأجرى اولان كمسنه اجاره ايله الديغى دابه يى يولارندن كندوطرفنه زورايله
چكسه ياخود ضرب ايليوب سقط اولسه ضامن اولور ابوحنيفه قتنده (خلا فالهما فيما هو معتاد)
واما مينايچون معتاد اولان چكمك ايله ضربده خلاف واردر يعنى ضمان يوقدر زيرا مطلق اولان عقدك
تحتنده داخلدر * كبحهاده وضربهاده اولان ضميرلر دابه يه راجعدر (وان تجاوز بها مكانا سماه ضمن)
واكر دابه يى استيجار ايلين كمسنه تسميه ايلديكى مكانى تجاوز ايدوب اندن بعيد برمكانه وارسه اول دابه
هلاك اولوب ياخود سقط اولسه ضامن اولور زيرا تجاوز ايله متعدى اولور (ولا يبرأ بردها الى ما سماه)
واول دابه يى تسميه ايلديكى يره رد ايلمسيله برى اولمز * بردهاده اولان ضمير دابه يه راجعدر سماه ده اولان ضمير
ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وان استأجرها ذاهبا وآيبا) ان وصليه در يعنى واكرچه كدش وكلش اجاره يه
السه ده (فى الاصح) اصح قولده برى اولمز وبرقولده دخى ايلديكه برى اولور وديعه ده اولديغى كبى (وان نزع
سرج الحمار واسرجه بما يسرج به مثله لا يضمن) واكر حمارك اوزرنده اولان ايرى قالدروب اوزرينه
اول حمارك مثلى ايرانور برايرابرسه ضامن اولمز زيرا مالكك اذنى غيرى ايرايله ايرلمسنه متناولدر
(وان اسرجه اواوكفه بما لا يسرج او لا يوكف به مثله ضمن) واكر اول حمارى برسرج ايله يعنى برايرايله
وياخود برا كاف ايله يعنى برسمرايله ايرليوب سمرلسه واول دابه نك مثلى اول سرج ايله وياخود اول اكاف ايله
اسراج وايكاف اولنمسه ضامن اولور * اسرجه ده واوكفه ده اولان ضميرلر حماره راجعدر به ده اولان ضمير
سرجه واكافه راجعدر ومثله ده اولان ضميرينه حماره راجعدر (وكذا ان اوكفه بما يوكف به مثله)
ودخى چقن اول دابه يى ينه انك مثلى سمرلنور برسمرايله سمرلسه ضامن اولور * اوكفه ده اولان ضمير حماره
راجعدر به ده اولان ضمير اكافه راجعدر مثله ده اولان ضميرينه حماره راجعدر (وقالا يضمن قدر ما زاد
وزنه على السرج فقط) واما مينديديلركه اول سرجك وزنى اوزرينه زياده اولان شيئه ضامن اولور فقط زيرا
مالكك راضى اولمديغى زياده ده در * وزنه ده اولان ضميرا كافه راجعدر (وان سلك الحمال طريقا غير ما عينه
المالك مما يسلكه الناس فلا ضمان عليه) واكر حمال اولان كمسنه مالكك تعيين ايلديكى طريقك غيريسنه
سالك اولسه شول طريقلردنكه ناس آنده سلوك ايليه لرا كا ضمان يوقدر * عينه ده اولان ضمير بارز
طريقه راجعدر يسلكه ده اولان ضمير ماقبلنده طريق معناسنه اولان مايه راجعدر عليه ده اولان ضمير
حماله راجعدر (ان لم يتفاوت الطريقان وان تفاوتا او كان لا يسلكه الناس او حمله فى البحر فتلف ضمن)
يعنى اول حماله ضمان يوقدرا كر اول ايكى طريق متفاوت اولمزايسه اما متفاوت اولسه وياخود ناسك
سلوك ايلدكارى طريقلردن ايديكى بيان اولسه وياخود انى بحردن كتوروب تلف ايلسه ضامن اولور
زيرا مخالفت ايله متعدى اولور * يسلكه ده اولان ضمير طريقه راجعدر حمله ده اولان ضمير محموله راجعدر
(وان بلغ فله الاجر) واكر حمال اولان كمسنه كتورديكى شيئى محلنه ايرشدرسه اجرت لازم اولور فله ده
اولان ضمير حماله راجعدر (وان عين زرع بر فزرع رطبة ضمن ما نقصت الارض) واكر ارضى اجاره يه
ويريلان ارضده بغداى زراعت اولنمق تعيين اولنسه مستأجر مخالفت ايدوب رطبه زراعت ايدوب تعدى
ايتمش اولمجق نقصانته ضامن اولور زيرا رطبه نك زراعت اولنمسى ارضه مضردر وتعبه محتاجدر بواجلدن
ارضك نقصاننه ضامن اولور (ولا اجرة عليه) واوزرينه اجرت يوقدر زيرا غاصب اولور (وان امر
بخياطة الثوب قميصا فخاطه قباء خير المالك بين تضمين قيمته وبين اخذ القباء) واكر بركمسنه خياط

اولان کمسنه یه برطوب بزی برکوملك دیکمکه امر ایلسه خیاط مخالفت ایلیوب انی قباد یکسه مالك اولان
کمسنه اول توبك قیمتنی تضمین ایلمك ایله قبایی اخذ ایلمك ماببننده مخیر اولور استرسه توبك بهاسن آلسون
واسترسه دیکلمش قبایی آلسون قبادن مرادیقه سی اچق اولان توبدر وقمیصدن مرادیقه سی اچلمادق
توبدر * مخاطه ده اولان ضمیر بارز توبه راجعدر قیمته ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (ودفع اجر مثله لایزاد
علی ما سمی) واول خیاط اولان اجیرك اجر مثلنی دفع ایلیه واول عقد تسمیه اولنان مقدارك اوزرینه
زیاده اولنمیه زیرا جهت موافقه ده قصور واردر (وکذا لوامر بقباء مخاطه سراویل فی الاصح) ودخی
چون توبی قباد یکمکه امر ایلسه خیاط مخالفت ایلیوب انی سراویل دیکسه تضمین ایله سراویلی اخذ ایلمك
بیننده مخیر اولور اصح اقوالده (وقیل یضمنه هنا بلاخیار) ودخی دینلدیکه بومسئله ده تخییرسز ضامن اولور

(باب الاجارة الفاسدة)

بو باب اجارۀ فاسده نك احکامی بیاننده در (یجب فیها اجر المثل لایزاد علی المسمی) یعنی اجارۀ فاسده ده اجر مثل
لازم اولور تسمیه اولنان مقدارك اوزرینه زیاده اولنمق شرطیله (ومن استأجر دارا کل شهر بکذا صح العقد
فی شهر واحد فقط) وشول کمسنه که برداری هر آیده اون درهمه اجاره یه السه مثلا اول عقد شهر واحدده
صحیح اولور فقط باقی شهورده فاسد اولور زیرا لفظ کل مالانهایه له اولان شیئه داخل اولسه واحد معینه صرف
اولنور زیرا عموم ایله عمل اولنمق متعذردر (الا ان یسمی جملة الشهور) مکرکه مؤجر اولان کمسنه اجاره یه
ویردیکی شهورك جمله سنی تسمیه ایلیه اول زمانده اجاره جمله شهورده صحیحه اولور (وکل شهر سکن منه ساعة
صح فیه وسقط حق الفسخ) وهر آیدنکه برساعت ساکن اوله عقد اول شهرده صحیح اولور ومؤجر ایچون اول
مستأجر اولان کمسنه یی اخراج ایلمك جائز دکلدر وحق فسخ ساقط اولور وبو قول بعض مشایخ قولیدر * منه ده
اولان ضمیر شهره راجعدر فیه ده اولان ضمیر عقده راجعدر (وظاهر الروایة بقاؤه فی اللیلة الاولی ویومها)
اما ظاهر روایت اول عقدك باقی قالوب فسخ اولنمیدر ومتعاقدیننك هر برینه اول برداخل اوله جق آیك
اول کیجه سنده واول کی کوننده مخیر اولمق واردر وفتوی بونك اوزرینه در * بقاؤه ده اولان ضمیر فسخه
راجعدر وبعض شراح عقده راجعدر دیو ذکر ایلمش (وان استأجرها سنة بکذا صح وان لم یبین قسط کل شهر)
واکر اول داری برکامل سنه یه مثلا یوز درهمه استیجار ایلسه عقد صحیح اولور واکرچه اجرتدن هر شهرك قسطی
یعنی مقداری بیان اولنمزایسه ده زیرا مدت معلومدر * استأجرهاده اولان ضمیر داره راجعدر (وابتداء المدة
ما سمی) یعنی ایکی شخصك مابیننده واقع اولان اجاره نك ابتداء مدتی تسمیه اولنان کوندر (والا فوقت العقد)
واکر ابتداء مدت تسمیه اولنمزایسه اول مدتك ابتداسی وقت عقددر (فان کان حین یهل یعتبر بالاهلة
والا فبالایام) واکر اول عقد اجاره هلال طوغدیغی کونده ایسه اول مدت هلال ایله اعتبار اولنور واکر هلال
طوغدیغی زمانده اولمزایسه ایام ایله اعتبار اولنور (وعند محمد الاول بالایام) وامام محمد قتنده اول ایام ایله
اعتبار اولنور (والباقی بالاهلة) وباقی شهر اهله ایله اعتبار اولنور (وابو یوسف معه فی روایة) وامام ابو یوسف
امام محمد ایله بیله در برروایتده (ومع الامام فی اخری) وامام اعظم ایله بیله در برروایتده (وکذا العدة)
ودخی خاتونك عدتی ذکر اولنان اعتبارات وتفصیلده بویله در (ویجوز اخذ اجرة الحمام والحجام) ودخی
حمام ایله حجامك اجرتی اخذ اولنمق جائزدر یعنی حمامجی وحجامت ایدن کمسنه لره جائزدرکه اجرت الهلر زیرا
عرف ناسده جائز ومتعارفدر وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم (ما رآه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن)
بیورمشلردر ودخی حضرت رسول علیه السلام حجامت ایلیوب حجامه اجرتن ویردیلر (لا اخذ اجرة عسب
التیس) یعنی ارکك کچینك دیشی کچی اوزرینه صچرامسنك اجرتی اخذ ایلمك جائز دکلدر وحرامدر
اما اجرتسز اولسه جائز ولا بأسدر ومصنفك عسب التیس دیمسنك تحتنده سائر حیواناتك دیشیلری اوزرینه
ارککلری صچرامسی اجرتی داخل اولور زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم اندن نهی بیورمشلردر
(ولا علی الطاعات کالاذان والحج والامامة وتعلیم القرآن والفقه) ودخی سائر عبادات وطاعاته مثلا اذان
وحج وامامت ایلمك وتعلیم قرآن عظیم واقراء دروس فقه کبی شیئلرده اجرت آلمق جائز وروا دکلدر زیرا حضرت
رسول صلی الله علیه وسلم بواشیادن اجرت الغمسن نهی بیورمشلردر (اقرؤا القرآن ولا تأکلوا به) قوللریله

(ولا علی المعاصی کالغناء والنوح والملاهی) ودخی معصیت اولان اشیانك اوزرینه ایرله مق کبی ومیت
اوزرینه یاس وفریاد ایلمك وسائر آلات لهو کبی لردن اجرت المق جائز دکلدر (ویفتی الیوم بالجواز علی الامامة
وتعلیم القرآن والفقه) وبوکونکی زمانده امامت ایلمك اوزرینه وتعلیم قرآن واقراء فقه اوزرینه اجرت
آلمه نك جوازنه فتوی ویریلور زیرا صورتا عملدر (ویجبر المستأجر علی دفع ما سماه ویحبس به) یعنی مستاجر
اولان کمسنه عقد اجاره ده تسمیه اولنان مقدارك دفعنه جبر اولنور ودفع ایلمدیکی تقدیرجه حبس اولنور
به ده اولان ضمیر مایه راجعدر (وعلی دفع الحلوة المرسومة) ودخی قرآن عظیم الشانك بعض سورۀ شریفه لرینه
چقوب وصول اولندقده اندہ معلم قرآنه معتاد ومعروفه اولان حلوانه نك یعنی هدیه نك دفعنه جبر اولنور
(ولا یصح اجارة المشاع الا من الشریك) ودخی مشترك اولان مشاعك اجاره سی صحیحه دکلدر الا چون
اول اجاره شریك اولان کمسنه یه اولورسه جائز اولور زیرا کندو حصه سنی اجنبی یه تسلیم ایلمك متصوردکلدر
وشریك ایسه واضع الید ومتصرفدر (وعندهما یصح مطلقا) وامامین قتنده مشاعك اجاره سی مطلقا
جائزدر وشرکت اوزره اولان خانه یی کرك شریکه اولسون کرك غیری یه اولسون زیرا تخلیه ایدوب بوش
ایلمسیله تسلیم اولنمسی ممکندر (وان آجر دارا من رجلین صح اتفاقا) چون بررجل ایکی رجله برداری
اجاره یه ویرسه اتفاق ائمه ایله اول اجاره صحیحه در زیرا انتفاع ممکندر (ویجوز استیجار الظئر باجر معلوم)
ودخی امزریجی اولان خاتونی برولدی امزرتمك ایچون مدت معلومه ایله استیجار ایلمك جائزدر زیرا حق
سبحانه وتعالی قرآن عظیمده (فان ارضعن لکم فآتوهن اجورهن) دیو بیان بیورمشلردر یعنی چون
مرضعه اولان خاتونلر اولادیکزی ارضاع ایلسه لر انلره اجرتلرینی ویریکز ودخی خلق اراسنده کثیر
ومعروفدر (وکذا بطعامها وکسوتها) ودخی اول امزریجی اولان خاتونی طعامی ایله یعنی نفقه سیله
وکسوه سیله استیجار ایلمك صحیح وجائزدر (خلافا لهما) وامامین ایچون بونده خلاف واردر یعنی امزریجی
خاتونی طعام ایله وکسوه ایله استیجار ایلمك صحیح وجائز دکلدر زیرا اجرت مجهوله در * بطعامها وکسوتهاده
اولان ضمیر لر ظئره یه راجعدر (وعلیها غسل الصبی وغسل ثیابه واصلاح طعامه ودهنه) واول طفل رضیع
اولان صبینك غسل اولوب پاك اولمسی واثوابی پاك ایدوب یومه سی ودخی طعامنی اصلاح ایلیوب وکندویی
عند الولاده وبعد الولاده لازم اولان یاغلر ایله یاغلیوب خدمتنی کورمك اول ظئر اولان خاتونك اوزرینه
لازم ومتعیندر * علیهاده اولان ضمیر ظئره راجعدر ثیابه وطعامه ودهنه ده اولان ضمائر صبی یه
راجعدر (لا ثمن شیء منها) واول رضیع اولان صبینك ذکر اولنان لوازمندن اول ظئر اولان خاتونك اوزرینه
برشیئك بهاسی یوقدر یعنی لازم دکلدر * منهاده اولان ضمیر ذکر اولنان لوازمه راجعدر (بل هو واجرها
علی من نفقته علیه) بلکه اول صبینك لوازمنك ثمنی ودخی ظئرك اجرتی شول کمسنه نك اوزرینه درکه اول
صبینك نفقه سی انك اوزرینه لازم اولور * اجرهاده اولان ضمیر ظئره راجعدر نفقته ده اولان ضمیر صبی یه
راجعدر علیه ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (فان ارضعته فی المدة بلبن شاة او غذته
بطعام فلا اجر لها) واکر ظئر اولان خاتون ارضاع ایلدیکی صبی یی برقیون سودیله ارضاع ایلسه یاخود
انی طعام ایله غذالندرسه اکا اجرت یوقدر زیرا اوزرینه لازم وواجب اولان عملیکه ارضاعدر ایشلمامشدر
ارضعته ده اولان ضمیر بارز صبی یه راجعدر غذته ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر لهاده اولان ضمیر ظئره
راجعدر (ولزوجها وطؤها لا فی البیت المستأجر) ودخی اول ظئر اولان خاتونك زوجنه جائز ومباحدرکه
کندو زوجه سنی وطئ ایلیه مستأجر اولان کمسنه نك اونده وطئ ایلمیه زیرا وطئ زوجك حقیدر
هرقنده ایسه لکن مستأجرك اونده دکلدر * وطئهاده اولان ضمیر ظئره راجعدر (وله فسخها ان لم یکن برضاه
ان کان نکاحه ظاهرا) ودخی اول ظئرك زوجی ایچون جائزدرکه اول ظئرك عقد ایلدیکی اجاره یی فسخ ایلیه
اکرکه اجاره کندو رضاسیله اولمدیسه چونکه زوجك اول ظئره نکاحی بین الناس ظاهر ومشهور اولسه * له ده
اولان ضمیر زوجه راجعدر فسخهاده اولان ضمیر اجاره یه راجعدر برضاه ده اولان ضمیر بنه زوجه
راجعدر نکاحه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (لا ان اقرت به) اما اول ظئر اولان خاتون اول زوجك
نکاحنه اقرار واعتراف ایلسه نکاح ظاهر قبیلندن اولمز * به ده اولان ضمیر نکاحه راجعدر

(ولاهل الطفل فسخها ان مرضت اوحبلت) واول رضيع اولان طفلك اهلنه جائزدركه اول اجاره يى
فسخ ايده لر لكن اول ظئر مريض ياخود حامل اولسه زيرا حامل اولمق ايله سودى فاسد اولور * فسخهاده اولان
ضمير اجاره يه راجعدر (وفسد استيجار حايك لينسج له غزلا بنصفه اوحمار ليحمل عليه طعاما بقفيز منه اوثور
ليطحن له برا بقفيز من دقيقه) يعنى جلاح اولان كمسنه يى طقوديغى ايپلكك نصفيله استيجار ايلمك وياخود
برحمارى اوزرينه تحميل ايلديكى طعامدن برقفيز برايله استيجار ايلمك وياخود برثورى برمقدار براوكوتمكه
واوكوتدوكندن برقفيز ايله استيجار ايلمك فاسددر (ويجب اجرالمثل فى الكل لايتجاوز المسمى) وبوجمله ذكر
اولنان صورتلرده اجرمثل واجب اولور عقدده مسمى اولان مقداره تجاوز وزياده اولمق شرطيله * لهده
اولان ضمير مستأجره راجعدر بنصفه ده اولان ضمير ينه مستأجره راجعدر دقيقه ده اولان ضمير بره راجعدر
(وان استأجره ليخبزله اليوم قفيزا بدرهم فسد) وكذلك اول كمسنه بوكون برقفيزى بردرهمه بشورمك ايچون
استيجار ايلسه عقد فاسد اولور امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) وامامين ايچون خلاف واردر زيرا قتلرنده
صحيحدر واول عقد اول عمل اوزرينه واقع اولوروذكر اولنان وقت تعجيل ايچوندر * لهده اولان ضمير مستأجره
راجعدر (ولوقال فى اليوم صح اتفاقا) وكذلك بونى كونده بشوره سن ديو شرط ايلسه اتفاقله صحيح اولور زيرا
لفظ فى ظرفيت ايچوندر تقدير مدت ايچون دكلدر (وان استأجر ارضا على ان يكربها او يزرعها او يسقيها
و يزرعها صح) واكر بركمسنه برارضى برآخردن حرث ايدوب اصلاح ايليوب زراعت ايلمك اوزره اجاره يه
السه ياخود انى صوويروب زراعت ايلمك اوزره اجاره يه السه صحيح اولور * وبوتركيبده اولان ضمائر مؤنثه نك
جمله سى ارضه راجعدر (وعلى ان يثنيها او يكرى نهرها او يسرقنها لايصح) واكر اول ارضى بركره حرث
اولندقدنصكره كيرو حرثى اعاده ايلمك اوزره اجاره يه السه ياخود اول ارضك ايرمقلرينى قازوب پاك ايدوب
صولرينى اجرا ايلمك اوزره اجاره يه السه ياخود اول ارضى سرقين يعنى فشقى فشقلمق اوزره اجاره يه السه صحيح
اولمز زيرا بوشروط مقتضيات عقددن دكلدر زيرا اثرلرى باقيدر واجاره تمام اولدقدنصكره ارض صاحبنه قالور
(وكذا الاستيجار للزراعة بزراعة وللركوب بركوب وللسكنى بسكنى وللبس بلبس) ودخى برارضى زراعت
ايلمك ايچون برارض آخرانك زراعتيله استيجار ايلمك ودخى بردابه يى ركوب ايچون بردابۀ آخرانك ركوبيله
استيجار ايلمك و بردارى سكنى ايچون بردار آخرانك سكناسيله استيجار ايلمك صحيح دكلدر زيرا معقود عليه
اولان انتفاع معدومدر (وان استأجر شريكه اوحماره لحمل طعام هولهما لايلزم الاجر) واكر بركمسنه كندو
شريكنى ياخود شريكنك حمارنى مابينلرنده بروجه اشتراك اولان طعامى شريكنه كتورمك ايچون اجاره يه
طوتسه اجرت لازمه اولمز (كراهن استأجر الرهن من المرتهن) شول راهن كبيكه رهنى مرتهندن اجاره يه اله
اكا اجرت يوقدر زيرا كندو ملكيدر * شريكه ده اولان ضمير استأجرنك فاعلنه راجعدر او حماره ده اولان ضمير
شريكه راجعدر (وان استأجر ارضا ولم يذكرانه يزرعها اولم يبين مايزرعها لايصح ان لم يعمم) واكر بركمسنه
برارضى استيجار ايليوب وحالبوكه اول ارضك ايچنده زراعت ايده جكى شيئى ذكر ايلمسه ياخود انده زراعت
ايده جكنى بيان ايلمسه اجاره صحيحه اولمز اكر تعميم ايدوب استديكم شيئى زراعت ايدرم ديمز ايسه زيرا
زراعت اولنان اشيا مختلفدر * انه ده اولان ضمير مستأجره راجعدر يزرعها ده اولان ضمير ارضه راجعدر
(فان زرعها ومضى الاجل عاد صحيحا وله المسمى) امدى لكن اول زراعت اولنوب مدت اجاره نچسه اول
عقد صحيحه عودت ايدر واول مؤجر ايچون تسميه اولنان شئ واردر (وان استأجر حمارا الى مكة ولم يذكر
مايحمل عليه فحمل المعتاد فنفق لايضمن) واكر بركمسنه برحمارى مكۀ مكرمه يه استيجار ايليوب وحالبوكه
اول حمار ايله كتوره جكى شيئى ذكر ايلمسه وخلق ارasنده معتاد ومتعارف اولان شيئى تحميل ايليوب حمار
هلاك اولسه اكا ضامن اولمز زيرا اول عين يدنده امانتدر * عليه ده اولان ضمير حماره راجعدر (وان بلغ مكة
فله المسمى) واكر اول مستأجر اولان كمسنه مكۀ مكرمه يه واصل اولوب يتشسه مؤجر ايچون اول عقد
اجاره ده اجرتدن تسميه اولنان شئ واردر * لهده اولان ضمير مؤجره راجعدر (وان اختصما قبل الزرع والحمل
نقضت الاجارة دفعا للفساد) واكر مؤجر ايله مستأجر اولان كمسنه لر قبل الزراعة والحمل اختصام ايدوب
نزاعلشسه لر مابينلرده اولان عقد اجاره منتقض اولور واقع اوله جق فسادى دفعى ايچون (فصل) بوفصل اجير

مشترك وغير مشترككك احكامى بيانندهدر (الاجير المشترك من يعمل لغير واحد) اجير مشترك شول كمسنه دركه
كندودن غيرى يه عمل ايليه يعنى منافعى برفرد واحده مخصوص اولميه بلكه استين آدمه عمل ايليه * لغيره ده
اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولا يستحق الاجير حتى يعمل كالصباغ والقصار)
يعنى اول اجير مشترك اولان كمسنه اجرته مستحق اولمز تاكيم عمل ايدوب اتمام ايليه مثلا صباغ وقصار كبى
(والمتاع فى يده امانة لايضمن ان هلك) واول يدنده اولان متاع امانتدر هلاك اولسه ضامن اولمز زيرا احتراز
ممكن دكلدر (وان شرط ضمانه) ان وصل ايچوندر يعنى اول متاعه ضامن اولمز ضمان اولنمسن شرط ايلرسه ده
(وبه يفتى) يعنى عدم ضمان ايله فتوى اولنور امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما يضمن ان امكن التحرز منه
كالغصب والسرقة) وامامين قتنده ضامن اولور اكر اندن احتراز ممكن ايسه مثلا غصب وسرقه كبى زيرا
بوايكى شيئدن احتراز ممكندر (بخلاف مالايمكن كالموت والحرق الغالب والعدو المكابر) اما احتراز ممكن
اولميان شيئده مثلا موت وزياده غالب اولان يانغين ومعاند اولان عدو كه اول تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر
يعنى ضمان يوقدر (ويضمن ماتلف بعمله اتفاقا كتخريق الثوب من دقه وزلق الحمال وانقطاع الحبل
الذى يشد به المكارى وغرق السفينة من مدها) يعنى اجير اولان كمسنه كندو عملى ايله اتلاف ايلديكى شيئى
اتفاق ايله ضامن اولور مثلا چرپغه الديغى ثوبى زياده دق ايلمدن تخريق ايدوب پاره لمق كبى وحمالك اياغى
صيريلوب كوترديكى شيئى تلف ايلمك كبى ودوه جينك ياخود قاطرجينك يولنه باغلديغى ايپك كسلوب
يوكلنديكى شيئى تلف ايلمك كبى وسفينه نك مد اولمسنده غرق اولمسى كبى * بعمله ده اولان ضمير اجيره راجعدر
رقه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر ياخود ثوبه راجعدر بهده اولان ضمير حبله راجعدر مدهاده اولان ضمير
سفينه يه راجعدر (لكن لايضمن به الادمى ممن غرق فى السفينة اوسقط من الدابة) لكن اول ايپك كسلمسيله
وسفينه نك مد اولمسيله آدمى مضمون اولمز شول آدميلردنكه سفينه ده غرق اوله ياخود دابه نك اوزرندن
دوشوب اوله زيرا آدمى جنايتله مضمون اولور * به ده اولان ضمير انقطاع حبل ايله مد سفينه يه راجعدر
(ولايضمن فصاد ولا بزاغ لم يجاوز المعتاد) ودخى آدمدن قان آلقده و بيطارلقده محل معتادى تجاوز ايلمين
فصاد ايله بزاغك اوزرلرينه ضمان يوقدر الا لكن محل معتادى تجاوز ايلسه لر اول زمانده ديت نفسه ضامن اولورلر
(ولوانكسر دن فى طريق الفرات فللمالك ان يضمنه قيمته فى مكان حمله ولا اجر او فى مكان كسره وله الاجر بحسابه)
وكذلك فرات يولنده بركمسنه نك بربويك كوبى قيرلسه مالك ايچون جائزدركه اول اجيره اول كوبك قيمتنى مكان
حملده تضمين ايتديره واجرت يوقدر ياخود مكان كسرده تضمين ايتديره وحساب ايله اجرت واردر زيرا بوكسركه
حاصل اولمشدر اول مالكك كوبى قيرلمسيله اولمشدر اول ايسه كندو صنعتندندر زيرا بو اجلدن ضامن اولور *
يضمنه ده اولان ضمير بارز اجيره راجعدر قيمته ده اولان ضمير دنه راجعدر * حمله ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر
(والاجير الخاص من يعمل لواحد ويسمى اجيرا واحدا) اجير خاص اجير مشتركك مقابليدر زيرا اجير
ايكى قسم اوزره در برى مشترك وبرى خاصدر امدى اجير خاص شول كمسنه دركه واحد معينه عمل ايليه
و بو اجيره اجير وحد ده تسميه اولنور (ويستحق الاجر بتسليم نفسه مدته) و بو اجير خاص مدت عملده ياخود
مدت استيجارده نفسنى تسليم ايلمك ايله اجرته مستحق اولور زيرا اجرت عمل مقابله سندهدر * نفسه ده
اولان ضمير اجيره راجعدر مدته ده اولان ضمير عمله وياخود استيجاره راجعدر (كمن استؤجر للخدمة سنة
اولرعى الغنم) وشول كمسنه كبى كه خدمت ايلمك ايچون ياخود رعى غنم ايچون برسنه يه دكين اجاره يه طوتلمش
اوله سنه نك تمام اولمسيله اجرته مستحق اولور عملى ناقصده اولورسه زيرا اجرت منافع مقابله سندهدر
(ولايضمن ماتلف فى يده اوبعمله) يعنى اجير خاص اولان كمسنه كندو عملى ايله يدنده اولان شيئه ضامن اولمز
امام ابو حنيفه قتنده زيرا اول شئ يدنده امانتدر وامامين قتنده اجير مشترك اولان ضامن اولور استحسانا
برآلاى آدملرك مالارى صيانت اولنمق ايچون * يده ده اولان ضمير اجيره راجعدر بعمله ده اولان ضمير ينه
اكا راجعدر (وصح ترديد الاجير بين نفعين مختلفين وايهما وجد لزم ماسمى له كخوان خطته فارسيا فبدرهم
اوروميا فبدرهمين وكخوان صبغته بعصفر فبدرهم وان بزعفران فبدرهمين) يعنى مستأجر اولان كمسنه يه
اجير اولان كمسنه نفعين مختلفين بيننده ترديد ايلمسى صحيحدر واول نفعين مختلفينك هرقنغيسى بولنوب

موجود اولسه اول نفع مقابله سنده تسمیه اولنان شیء لازم اولور مثلا مستأجر اولان کمسنه خیاط اولان
اجیره اکر بکا بو ثوبی فارسی کسمنده دیکرسك بر درهمه واکر رومی کسمنده دیکرسك ایکی درهمه یاخود
بو یاجی اولان اجیره اکر بو ثوبی بکا عصفر ایله بویارسك بر درهمه واکر زعفران ایله بویارسك ایکی درهمه
دیسی کبی * خطته ده وصبغته ده اولان ضمیرلر ثوبه راجعدر (وان سکنت هذه الدار فبدرهم فی الشهر
او هذه الدار فبدرهمین) ودخی تردد صحیح اولور مثلا اکر بو دارده ساکن اولورسك آیده بر درهمه یاخود
بو دارده ساکن اولورسك آیده ایکی درهمه دیمك کبی (وان رکبتها الی الکوفة فبدرهم والی واسط
فبدرهمین) ودخی تردد صحیح اولور بو دابه یی کوفه یه دك بنرسك بر درهمه واکر واسطه دك بنرسك
ایکی درهمه دردیمك * وان رکبتها ده اولان ضمیر دابه یه راجعدر (وکذا یصح لو تردد بین ثلاثة لا اربعة)
ودخی اوچ شیئك ماییننده تردد ایلمك صحیحدر اما درت شیئده تردد ایلمك صحیح دکلدر (ولو قال ان خطته الیوم
فبدرهم او غدا فبنصفه فخاطه الیوم فله الدرهم وان خاطه غدا فله اجر المثل لا یجاوز نصف درهم) وقچن
مستأجر اولان کمسنه اجیر اولان کمسنه یه اکر بو ثوبی بو کون دیکرسك بر درهمه واکر یارن دیکرسك بچق
درهمه در دیسه امدی خیاط اولان کمسنه انی اول کونده دیکسه اکا بر درهم واردر واکر یارنکی کونده
دیکسه اکا اجر مثل واردر امام ابو حنیفه قتنده اول اجر مثل نصف درهمدن زیاده اولسه اول زیاده لازم
اولماز * خطته ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر بنصفه ده اولان ضمیر درهمه راجعدر فخاطه ده اولان ضمیر بارز
ثوبه راجعدر فله ده اولان ضمیر خیاطه راجعدر (وقالا الشرطان جائزان) وامامین دیدیلرکه اول ذکر
اولنان ایکی شرطکه بری اکر بو کون دیکرسه بر درهمه و بری یارن دیکرسه بچق درهمه در دیدیکی جائزدر
صحیحی قتلرنده نصف درهمدن ناقص اولوب زیاده اولمقدر (ولو قال ان سکنت هذا الحانوت عطارا فبدرهم
او حدادا فبدرهمین جاز خلافا لهما) وقچن دیسه که اکر بو دکانه عطارلق صنعتیله ساکن اولورسك
بر درهمه در اکر تیمور جیلك صنعتیله ساکن اولورسك ایکی درهمه در دیسه جائزدر امام ابو حنیفه قتنده
وامامین ایچون خلاف واردر زیرا قتلرنده جائزدر وایکی صورتده اجر مثل لازم اولور (وکذا الخلاف لو قال
ان ذهبت بهذه الدابة الی الحیرة فبدرهم وان جاوزتها الی القادسیة فبدرهمین او قال ان حملت علیها الی الحیرة کر
شعیر فبدرهم وان حملت کر بر فبدرهمین) ودخی قچن مؤجر اولان کمسنه مستأجر اولان کمسنه یه اکر بو دابه ایله
حیره یه کیدرسك بر درهمه واکر حیره یی تجاوز ایدوب قادسیه یه کیدرسك ایکی درهمه دیسه و یاخود
بو دابه نك اوزرینه حیره یه دك بر کر شعیر یوکلدرسك بر درهمه واکر بر کر بر یوکلدرسك ایکی درهمه در دیسه
تقدم ایدن مسائل کبی صحیح اولور * جاوزتها ده اولان ضمیر حیره یه راجعدر (ولا یسافر بعبد استأجره للخدمة
بلا اشتراطه) یعنی مستأجر اولان کمسنه به خدمت ایچون اجاره یه الدیغی عبدی اشتراط سفرسز انك ایله
سفر ایلمك جائز دکلدر زیرا عقده مخالفدر * استأجره ده اولان ضمیر عبده راجعدر اشتراطه ده اولان ضمیر سفره
راجعدر (ولو استأجر عبد المحجور فعمل واخذ الاجر لا یسترده منه) یعنی قچن عبد محجور علیهی بر آی خدمت
ایلمك ایچون اون درهمه استیجار ایلسه مثلا مزبور عبد اول شرط اولنان خدمتی ادا وعمل ایلیوب
مقابله سنده اولان اجرتی اخذ ایلسه مستأجر اولان کمسنه اول عبد محجوره ویردیکی اجرتی بعد الفراغ
استرداد واسترجاع ایلمسون * یسترده ده اولان ضمیر بارز اجرته راجعدر منه ده اولان ضمیر عبده راجعدر
(ولو اجر العبد المغصوب نفسه فاکل غاصبه اجره لا یضمنه) وقچن عبد مغصوب اولان کمسنه کندو نفسنی
بر کمسنه یه اجاره یه ویروب غاصبی اولان کمسنه اول عبدك اجاره دن تحصیل ایلدیکی اجرتی الوب اکل ایلسه
ضامن اولماز زیرا مال غیر متقومدر (خلافا لهما) وامامین ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی قتلرنده
اول اکل ایلدیکی ماله ضامن اولور * نفسه ده اولان ضمیر عبده راجعدر غاصبه ده اولان ضمیر ینه عبده
راجعدر اجره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وما وجده سیده اخذه) یعنی غاصبك اکلندن صکره اول عبدك
سیدی اولان کمسنه مزبور عبدك اجرتندن بولدیغی شیئی اخذ ایلیه زیرا عبدك جمله کسبی مولاسنکدر
وجده ده اولان ضمیر بارز ماقبلنده اولان مایه راجعدر وسیده ده اولان ضمیر عبده راجعدر اخذه ده
اولان ضمیر ینه مایه راجعدر (وقبض العبد اجره صحیح) ودخی عبد کندو اجرتنی قبض ایلمك صحیح و جائزدر

اجره ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ولو اجر عبده هذین الشهرین شهرا باربعة وشهرا بخمسة صح)
وقچن عبدك سیدی اولان کمسنه کندو عبدنی بو ایکی آی بر آی درت درهم و بر آی
بش درهمه اجاره یه ویرسه اول عقد اجاره صحیح اولور (والشهر الاول باربعة والشهر الثانی بخمسة)
اول ایکی شهردرده اولور زیرا لفظ اربعه شهر اولی ولی ایلمشدر وایکنجی شهر بشه اولور زیرا لفظ خمسه
شهر ثانی یی ولی ایلمشدر عبده ده اولان ضمیر مؤجره راجعدر (ولو استأجر عبدا فابق او مرض فادعی
وجوده فی اول المدة والمولی وجوده قبل الاخبار بساعة حکم الحال) وقچن بر کمسنه بر کمسنه نك عبدنی
اجاره یه طوتسه مزبور عبد فرار ایدوب یاخود خسته اولسه صکره مستأجر اولان کمسنه بو اباق یاخود
بو خسته لق اجاره نك اول مدتنده واقع اولدیدی موجود اولمسنی ادعا ایلسه واول عبدك مولاسی
اولان کمسنه اول اباقك یاخود مرضك اخباردن برساعت اول واقع وموجود اولدیغنی ادعا ایلسه بو تقدیرجه
حال تحکیم اولنه (فان کان حاضرا او صحیحا صدق المولی والا فالمستأجر) امدی حالی تحکیم ایلمه نك معناسی
بودرکه قچن اول عبد اول حالده حاضر وموجود یاخود صحیح وغیر مریض اولسه عبدك مولاسی تصدیق
اولنور واجرت واجبه اولور واکر اول حالده حاضر وصحیح اولمسه مستأجر تصدیق اولنور واجرت لازم
وواجب اولماز * وجوده ده اولان ضمیر اباقه راجعدر (وکذا الاختلاف فی انقطاع ماء الرحی وجریانه)
ودخی بر صو دکرمننك صویی منقطع وجاری اولمسنده اختلاف تقدم ایدن اختلاف کبیدر حال تحکیم
اولنقده یعنی اکر اول دکرمنك صویی خصومت وقتنده منقطع ایسه قول مستأجرك اولوب واجرت لازمه اولماز
واکر جاری ایسه قول رب الرحی نکدر یمینی ایله واجرت لازمه اولور * جریانه ده اولان ضمیر ماء رحی یه راجعدر
(وقال رب الثوب امرتك ان تصبغه احمر فصبغه اصفر وقال الصباغ امرتنی بما صنعت صدق رب الثوب)
یعنی قچن رب الثوب اولان کمسنه صباغ اولانه بن سکا بو ثوبی قرمزی بویامغه امر ایلدم سن انی صارویه بویادك
دیسه صباغ دخی رب الثوب اولان کمسنه یه سن بکا امر ایلدیکك رنکده بویادم دیسه رب الثوب اولان کمسنه
یمینی ایله تصدیق اولنور * تصبغه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر فصبغه ده اولان ضمیر ینه ثوبه راجعدر
(وکذا الاختلاف فی القمیص والقباء) ودخی قمیص و قباده اولان اختلاف کچن اختلاف کبیدر مثلا
رب الثوب اولان کمسنه خیاطه بن سکا بو ثوبی قبا دیکمك ایچون ویردم سن انی قمیص دیکدك دیسه
خیاط دخی سن بکا قمیص دیك دیو سپارش ایلدك دیسه قول رب الثوبکدر یمینی ایله بینه لری اولمسه
(فان حلف ضمن الصانع قیمة الثوب غیر معمول ولا اجر) امدی رب الثوب اولان کمسنه قچن یمین ایلسه
صانع اولان کمسنه کرك صباغ اولسون کرك خیاط اولسون ثوبك قیمتنه غیر معمول یعنی غیر مصبوغ
وغیر مخیط اولدیغی حالده ضامن اولور واجرتی دخی یوقدر (او اخذ الثوب واعطاه اجر مثله لا یجاوز به المسمی)
و یاخود رب الثوب اولان کمسنه اول ثوبی اخذ ایدوب صانع اولان کمسنه یه اجر مثلنی ویره واول
ویردیکی اجر مثل ایله عقدده صحیح اولان مقداری تجاوز ایلمیه * اعطاه ده اولان ضمیر بارز صانعه راجعدر
مثله ده اولان ضمیر ینه صانعه راجعدر به ده اولان ضمیر اجر مثله راجعدر (وان قال رب الثوب عملت لی بلا اجر
وقال الصانع عملت باجر فالقول لرب الثوب) واکر رب الثوب اولان کمسنه صانع اولان کمسنه یه سن بکا بو ثوبی
اجرتسز اشلدك دیسه صانع دخی خیر بن سکا اجرتله اشلدم دیسه قول بو مسئله ده رب الثوبکدر یمینیله زیرا
منکردر (وعند ابی یوسف القول للصانع مع یمینه ان کان حریفا) وامام ابو یوسف قتنده قول صانعکدر
یمینی ایله اکر حریف ایسه یعنی اکر اهل حرفتدن ایسه * یمینه ده اولان ضمیر صانعه راجعدر (وعند محمد للصانع
ان کان معروفا بعمله بالاجر) وامام محمد قتنده قول صانع اولان کمسنه نکدر واکر اول صانع اجرت ایله
عمل ایلمه ده معروف ومشهور ایسه

(باب فسخ الاجارة)

مصنف دخی بو بابده اجاره فسخ اولنمسنك احکامنی بیان ایدر (تفسخ بعیب فوت النفع کخراب الدار وانقطاع
ماء الارض او الرحی) یعنی اجاره ده مقصود بالذات اولان منفعتی مفوت اولان عیب ایله اجاره فسخ اولنور
مثلا اجاره یه النان دارك خراب اولمسی کبی وارضك یاخود دکرمنك صویی منقطع اولمق کبی (او اخل به

کمرض العبد ودبر الدابة) ویاخود اجاره اولنان شیئك منفعتنه خلل واقع اولق کبی مثلا اجاره یه النان عبدك
مریض اولسی کبی واجاره یه النان دابه نك یاغر اولمسی کبی (فلو انتفع به معیبا او ازال المؤجر عیبه سقط خیاره)
امدی چقن مستأجر اولان کمسنه اول عیبلو اولان عبد ایله یاخود عیبلو اولان دابه ایله عیبلو اولدیغی حالده
منتفع اولسه ومؤجر اولان کمسنه اجاره ایلدیکی شیئك عیبنی ازاله ایلسه مستأجر اولان کمسنه نك خیاری
یعنی مخیر اولمسی ساقط اولور زیرا مقصود حاصل اولمشدر * به ده اولان ضمیر معیبه راجعدر (وتفسخ بالعذر
وهو العجز عن المضی علی موجب العقد الا بتحمل ضرر غیر مستحق به) ودخی اجاره عذر ایله فسخ اولنور عذر
ایسه واقع اولان عقد اجاره نك موجبنه مستمر اولوب اوزرینه یوریمکدن عاجز اولمقدر مکر که عقد ایله مستحق
اولمیان ضرری تحمل ایلمك ایله اوله * به ده اولان ضمیر عقده راجعدر (کقلع سن سکن وجعه بعد ما استأجر
له او طبخ ولیمة ماتت عروسها بعد الاستیجار للطبخ لها او اختلعت) یعنی عقد ایله مستحق اولمیوب تحمل اولنان
ضرر شول اغریسی ساکن اولمش دیشك قوپارمسی کبیکه انی قوپارمغه بر اجیر استیجار اولندقدنصکره
یاخود بر ولیمه نك طعامنی پشورمك کبیکه اجیر استیجار اولندیغندنصکره عروس وفات ایتمش اوله یاخود
اول عروسی زوجی خلع ایلمش اوله امدی بو صورتلرده اجاره فسخ اولنور زیرا بو عقد اوزره مستمر اولمق
کندو نفسنه عقد ایله مستحق اولمیان ضرری الزام وتحمیل ایلمش اولور * وجعه ده اولان ضمیر سنه راجعدر له ده
اولان ضمیر قلعه راجعدر عروسهاده اولان ضمیر ولیمه یه راجعدر لهاده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر
(وکذا لو استأجر دکانا لیتجر فذهب ماله او اجر شیئا فلزمه دین لا یجد قضاءه الا من ثمن ما اجره ولو باقراره) ودخی
چقن بر دکانك ایچنده تجارت ایلمك ایچون انی اجاره یه طوتوب یدنده اولان مال ذاهب وضایع اولسه یاخود
دکان کبی بر شیئی اجاره یه و یروب صکره اکا بر دین لازم اولسه که انی قضا ایلمکه بر شیئ بولمسه الا اول اجاره یه
و یردیکی شیئك ثمنندن واکر که اول لازم اولان دین کندو اقراریله ثابت اولدیسه ده اجاره فسخ اولنور ذکر
اولنان ضرری تحمل ایلمك ایچون * ماله ده اولان ضمیر مستأجره راجعدر فلزمه ده اولان ضمیر مؤجره راجعدر
قضاءه ده اولان ضمیر دینه راجعدر اجره ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر باقراره ده اولان ضمیر ینه
مؤجره راجعدر (او استأجر عبدا للخدمة فی المصر او مطلقا فسافر) ودخی چقن بر عبدی اجاره یه آلوب کندو یه
مصرده خدمت ایلمك ایچون کرك مصرده اولسون کرك غیریده اولسون مستأجر اول عبدی آلوب سفره کتمك
مراد ایلسه عبدك مالکی اولان کمسنه اکا رضا و یرمسه اجاره فسخ اولنور (وکذا لو اراد مالکه السفر به)
ودخی چقن عبدك مالکی اولان کمسنه اول عبدی مستأجردن الوب سفره کتمك مراد ایلسه اجاره فسخ اولنور
(او اکتری دابة للسفر ثم بدا له منه) ودخی چقن بر کمسنه سفره کتمك ایچون بر دابه یی بر آخردن اجاره یه
الدقدنصکره سفردن قالمق کورنسه اول اجاره یی فسخ ایلمك جائزدر زیرا جائزدرکه تجارت ایده جکی
مال تلف اولمش اوله * له ده اولان ضمیر مستأجره راجعدر منه ده اولان ضمیر سفره راجعدر (ولو بدا للمکاری
منه فلیس بعذر) اما چقن مؤجر اولان کمسنه یه سفردن قالمق کورنسه عذر دکلدر یعنی اجاره یی فسخ ایلمکه
عذر اولمز * عنه ده اولان ضمیر سفره راجعدر (ولو مرض المکاری فهو عذر فی روایة الکرخی) اما چقن دابه یی
اجاره یه و یرن کمسنه خسته اولسه خسته لغی عذر اولور روایت کرخیده زیرا کتمسنده اکا ضرر واردر
(دون روایة الاصل) روایت اصلده عذر دکلدر زیرا جائزدرکه مکاری اولان کمسنه کندو یرینه بر آدم
کوندره (ولو استأجر خیاط لیعمل لنفسه عبدا یخیط له فافلس فهو عذر) یعنی چقن کندو نفسنه اشلین
خیاط ینه کندو یه دیکمك ایچون بر عبد استیجار ایلسه صکره مفلس اولسه اول مفلس اولدیغی عذر اولور
واجاره فسخ اولور * لنفسه ده اولان ضمیر خیاطه راجعدر له ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (بخلاف خیاط
یخیط بالاجر) اما اجرت ایله دیکن خیاط اول کندو نفسنه دیکن خیاطك خلافیدر یعنی بر عبدی استیجار
ایلسه عذر اولمز واجاره فسخ اولمز (وبخلاف ترکه الخیاطة لیعمل فی الصرف) ودخی خیاط خیاطلغی
ترك ایلیوب صرافلقده عمل ایلمك ایچون تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی عذر اولمز زیرا جائزدرکه خیاطلغی
بر ناحیه ده صرافلغی بر ناحیه ده ایلیه (وبخلاف بیع ما اجاره) ودخی اجاره یه و یردیکی شیئی بیع ایلمك
تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی عذر اولوب اجاره فسخ اولمز مادامکه اکا دین لاحق اولمیه (ولو استأجر

دکانا للعمل الخیاطة فترکه لعمل آخر فعذر) وچقن بر کمسنه بر دکانی خیاطلق صنعتی ایچون اجاره یه السه
صکره اول خیاطلق عملنی بر آخر عمل ایلمك ایچون ترك ایلسه عذر اولور واجاره فسخ اولور فترکه ده اولان ضمیر
بارز عمله راجعدر (وکذا لو استأجر عقارا ثم اراد السفر) ودخی بو یلجه در چقن بر کمسنه بر عقار استیجار
ایلیوب صکره سفر ایلمك مراد ایلسه عذر اولور واجاره فسخ اولور (وتفسخ بموت احد العاقدین ان عقدها
لنفسه فان عقدها لغیره فلا کالوکیل والوصی ومتولی الوقف) یعنی اجاره ایکی متعاقدینك برینك موتیله فسخ
اولور اکر کندو نفسنه عقد ایلدیسه واکر آنی کندو نفسنك غیری ایچون عقد ایلدیسه مثلا وکیل ووصی ووقف
متولیسی کبی فسخ اولنمز زیرا وکیل اولان کمسنه نك عقدی موکل ایچوندر ووصینك عقدی صغیر ایچوندر
ومتولینك عقدی وقف ایچوندر بو اجلدن هیچ برینك موتیله فسخ اولمز (هذه مسائل منثورة) بو فصل بر الای
منثور و مجمع اولان مسائل بیانده در (ولو احرق حصائد ارض مستأجرة او مستعارة فاحترق شیئ فی ارض
غیره لا یضمن ان کانت الریح هادیة وان کانت مضطربة ضمن) یعنی چقن بر کمسنه بر ارض مستأجره نك
یاخود ارض مستعاره نك بچلمش اولان اکینی احراق ایلسه بو سببله بر غیری کمسنه نك ارضنده اولان شیئ
محترق اولسه اکا ضامن اولمز اکر روزکار اول وقتده ملایم ایسه واکر روزکار یاغمق وقتنده
مضطرب ایسه ضامن اولور * غیره ده اولان ضمیر احرقك فاعلنه راجعدر (ولو اقعد خیاط او صباغ
فی حانوته من یطرح علیه العمل بالنصف صح) یعنی چقن خیاط یاخود صباغ اولان کمسنه کندو حانوتنده
عملی نصف ایله طرح ایلر یعنی ایشلر بر کمسنه اوتورتدیسه عقد صحیح اولور زیرا اکا احتیاج واردر وقیاس
جائز اولمامقدر زیرا عقد مجهول ونصفدن خارج اولان غیر معلومدر * حانوتنه ده اولان ضمیر خیاطه راجعدر
علیه ده اولان ضمیر من افظنه راجعدر (وکذا لو استأجر جملا یحمل علیه محملا وراکبین الی مکة فله المحمل
المعتاد) ودخی عقد صحیح اولور چقن بر کمسنه بر دوه یی اوزرینه مکهٔ مکرمه یه بر محمل یعنی بر محفه ایله
ایکی راکب کتورمك ایچون استیجار ایلسه امدی اول مؤجر ایچون معتاد اولان محمل واردر یعنی نه غایتله
ثقیل ونه غایتله خفیف اوله وقیاس عدم جوازدر زیرا مجهولدر * علیه ده اولان ضمیر جمله راجعدر فله ده
اولان ضمیر مؤجره راجعدر (وان شاهد الجمال المحمل فهو اجود) واکر اول جمال اولان کمسنه اول
کتوره جکی محملی مشاهده ایلسه اولی واحسن اولور نفی جهالت اولمغیچون (وان استأجر الجمل لحمل زاد فاکل
مالکه منه فله رد عوضه) واکر بر کمسنه بر آخردن بر دوه یی بر مقدار ازق یوکلتمك ایچون استیجار ایلسه صکره
اول زاد صاحبی اولان کمسنه اندن بر مقدار یسه مالك ایچون جائزدرکه انك یدیکی مقدارك عوضنی رد
ایلیه * مالکه ده اولان ضمیر زاده راجعدر منه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر فله ده اولان ضمیر مالکه راجعدر
(ولو قال لغاصب داره فرغها والا فاجرها کل شهر بکذا فلم یفرغ فعلیه المسمی) وچقن بر رجل دارنی غصب ایدن
کمسنه یه بکا دارمی بوش ایله بوش ایلمز ایسك هر آیده اجرتی فلان مقدار اولسون دیسه غاصب اولان کمسنه
انی بوش ایلمسه انك اوزرینه اول مسمی واردر زیرا اجاره تعیین اولنمغله منعقد اولدی * دارهده اولان ضمیر
قاله نك فاعلنه راجعدر فرغهاده اولان ضمیر داره راجعدر فاجرهاده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر
(فان جحد الغاصب ملکه اولم یجحد ولکن قال لا اریدها بالاجرة فلا وان برهن علی ملکه بعد جحده) امدی اکر غاصب
اولان کمسنه اول صاحب ملکك ملکیتنی انکار ایلسه یاخود ایلمسه لکن بن بو داری اجرتله استمم دیسه اول مسمی
لازم اولمز واکرکه صاحب الدار اولان کمسنه اول غاصبك جحودندنصکره برهنه ایدرسه ده زیرا اول مالکك
ملکنی جحود ایلمکله اول مسمایه ملزم اولمز زیرا صکره بینه قائمه اولمسنده فائده سی یوقدر * ملکه ده اولان ضمیر
صاحب الداره راجعدر اریدهاده اولان ضمیر داره راجعدر علی ملکه ده اولان ضمیر ینه صاحب داره
راجعدر جحده ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر (ومن اجر ما استأجره باکثر یتصدق بالفضل) وشول کمسنه که
اجاره یه آلدیغی شیئی آلدیغی مقداردن زیاده اجاره یه و یره اجاره صحیحه اولور واول فضل ایله یعنی زیاده ایله تصدق
ایلیه زیرا مادامکه اول فضل تصدق اولنمیه ربحدر * استأجره ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر
(وتصح الاجارة مضافة) یعنی اجاره زمان مستقبله مضاف اولدیغی حالده صحیحه اولور مثلا شعبانده
اولسه اجرتك الی رمضان دیمك کبی (وکذا فسخها) ودخی اجاره نك فسخ اولنمسی زمان مستقبله مضاف

اولدیغی حالده صحیحدر (والمزارعة) ودخی مزارعه‌یی زمان مستقبله اضافت صحیحه‌در مثلا شعبانده اولسه
زارعتك ارضی الی رمضان دیمك كبی (والمعاملة) ودخی معامله یعنی مساقاتی زمان مستقبله اضافت
ایلمك صحیحه‌در (والمضاربة والوكالة والكفالة والایصاء) ودخی مضاربه ایله وكالتی وكفالتی
ووصی نصب ایلمكی مستقبله اضافت ایلمك صحیحه‌در مثلا بر كمسنه بن وفات ایلدیكمده فلان كمسنه‌یی
وصی ایلدم دیمك كبی (والوصیة والقضاء) ودخی وصیت ایله قضائی زمان مستقبله اضافت ایلمك صحیحدر
مثلا امام اولان كمسنه قچن آی باشی اولسه فلان كمسنه‌یی قاضی ایلدم دیسه (والامارة) یعنی امارتی دخی
زمان مستقبله اضافت ایلمك صحیحه‌در امام اولان كمسنه قچن آی باشی اولسه فلان كمسنه‌یی فلان ولایته
اجیر ایلدم دیسه (والطلاق) ودخی طلاقی زمان مستقبله اضافت ایلمك صحیحدر مثلا بر كمسنه كندو خاتوننه
قچن آی باشی اولسه بوش اول دیسه (والعتق) ودخی عتقی زمان مستقبله اضافت ایلمك صحیحدر مثلا
بر كمسنه كندو عبدنه قچن آی باشی كلسه حر اوله سن دیسه (والوقف) ودخی وقفی زمان مستقبله اضافت
ایلمك صحیحه‌در مثلا بر كمسنه دارم موتمدن صكره وقف اولسون دیمك كبی (لا البیع والاجارة وفسخه والقسمة
والشركة والهبة والنكاح والرجعة والصلح عن مال وابراء الدین) یعنی بیعده واجاره‌ده واجاره‌یی فسخده وقسمتده
وشركتده وهبه‌ده ونكاحده ورجوعده ومالدن صلحده ودینی ابراده فسخ اولمز یعنی بو اشیاء عشره‌نك هر برینی
زمان مستقبله اضافت ایلمك صحیح دكلدر زیرا بو اشیاء تملیك قبیلندندر منجز واقع اولور اضافته حاجت یوقدر

(كتاب المكاتب)

مصنف بو كتابده مكاتب ومكاتبه‌نك كیفیت واحواللرین بیان ایدر (الكتابة) كتابت لغتده كتبه‌نك
مصدریدر ضم وجمع معناسنه‌در وبو عقده عقد مكاتبه تسمیه اولندی زیرا یدك حریتی رقبه‌نك حریتنه
ضم ایلمكلك واردر ویاخود هر بری وثیقه كتب ایلدیكی اجلدن (هی تحریر المملوك یدا فی الحال ورقبة
فی المآل) واصطلاح فقهاده معناسی بر عبد مملوكی یدجهتندن فی الحال تحریر ایلمكدر یعنی قچن بر كمسنه
بر عبد مملوكنی بر مقدار دراهم اوزرینه تحریر ایلسه اول حالده صاحب ید اولور واستدیكی شیئه تصرف
ایلمكه قادر اولور ورقبه‌سی مالده قچن اوزرنده اولان كتابتی ادا ایلسه محرر اولور وبو كتابتك ركن لازمی
ایجاب وقبولدر كرك لفظ كتابت ایله اولسون كرك انك معناسنده اولان لفظ ایله اولسون (فمن كاتب مملوكه
ولو صغیرا یعقل بمال حال او مؤجل او منجم فقبل صح) امدی قچن بر كمسنه كندو عبد مملوكنی بیع وشرایی
تعقل ایدر صغیرده اولورسه بر مقدار مال حال یاخود برسنه‌یه دكین اجل یاخود آیلر ایله منجم یعنی مقسط كه
هر آی باشنده فلان مقدار ویرمك اوزره مكاتبه ایلسه واول مكاتبه ایلدیكی عبد انی قبول ایلسه اول عقد
مكاتبه صحیحه اولور * مملوكه‌ده اولان ضمیر كاتب‌نك فاعلنه راجعدر (وكذا لو قال جعلت علیك الفا تؤدیه
نجوما اولها كذا وآخرها كذا فاذا ادیته فانت حر وان عجزت فقن فقبل) ودخی قچن بر عبدك مولاسی
كندو عبدنه بن سنك اوزریكه بیك درهم قیلدم كه بكا اول بیك درهمی آیلر ایله منجم ویره سن واول آیلرك اولی
مثلا محرم الحرام وآخری ماه رجبدر واكر سن اول بیك درهمی بو منوال وبو شرط اوزره قبول ایدوب
ویررسك حر اوله سن واكر عاجز اولوب ویره مزسك قن اوله سن دیسه مزبور عبد بو شروطی قبول ایلسه
واول التزام اولنان شیئی محلنده ادا ایلسه كتابت صحیحه اولور عبد دخی حر اولور * تؤدیه‌ده اولان ضمیر الفه
راجعدر اولها‌ده وآخرها‌ده اولان ضمیرلر نجومه راجعدر ادیته‌ده اولان ضمیر ینه الفه راجعدر
(ولو قال اذا ادیت الی الفا كل شهر مائة فانت حر فهو تعلیق وقیل مكاتبة) وقچن مولی اولان كمسنه
كندو عبدنه اكر بكا بیك درهمی هر آیده یوز درهم ایصال وادا ایلرسك حر اوله سن دیسه تعلیق اولور
مكاتبه اولمز دینلدیكه مكاتبه‌در (واذا صحت الكتابة خرج عن ید المولی دون ملكه) وقچن اول مولانك
ایلدیكی كتابت صحیحه اولسه اول مكاتب اولان عبد بدلك تسلیمندن اول مولانك یدندن چقار ملكندن دكل
زیرا مادامكه عبدك اوزرینه بقیه قاله مولاسی ملكنده‌در * ملكه‌ده اولان ضمیر مولایه راجعدر (فان اتلف
ماله ضمن) امدی قچن مولی اولان كمسنه كندو مكاتبنك مالنی تلف ایلسه ضامن اولور زیرا اجنبی كبی
اولمشدر * ماله‌ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر (وكذا ان وطئ المكاتبة او جنی علیها او علی ولدها)

ودخی قچن مولی اولان كمسنه كندو مكاتبه‌سن وطئ ایلسه اول مكاتبه‌نك عقرینه ضامن اولور وقچن
بو مكاتبه‌یه یاخود ولدنه جنایت ایلسه ارش جنایته ضامن اولور زیرا مالك رقبه باقی اولمغله حد اولمغه مجال
اولمدیغیچون عقر متعین اولدی * علیها‌ده او علی ولدها‌ده اولان ضمیرلر مكاتبه‌یه راجعدر (وان كاتبه
علی قیمته فسدت وان اداها عتق) واكر مولی اولان كمسنه كندو عبد رقیقنی قیمتی اوزرینه مكاتبه ایلسه
مكاتبه فاسده اولور واكر مزبور عبد اول قیمتی دفع ایدوب ادا ایلسه آزاد اولور * كاتبه‌ده اولان ضمیر بارز
عبده راجعدر قیمته‌ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر اداها‌ده اولان ضمیر قیمته راجعدر (وكذا تفسد لو كاتبه
علی عین لغیره تتعین بالتعیین) ودخی كتابت فاسده اولور قچن مولی اولان كمسنه كندو عبدنی بر غیری
كمسنه‌نك عینی اولان شیء اوزرینه مكاتب ایلسه مثلا كاتبتك علی هذا العبد دیسه كتابت فاسده اولور
كاتبه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر لغیره‌ده اولان ضمیر كاتبه‌نك فاعلنه راجعدر (او علی مائة ویرد علیه عبدا
غیر معین) ویاخود مولی اولان كمسنه كندو عبد رقیقنی یوز درهم اوزرینه مكاتب ایدوب كیرو مولی
اكا بر عبد غیر معین رد ایلمك اوزره مكاتبه فاسده اولور امام ابو حنیفه ایله امام محمد قتنده (وعند ابی یوسف
یجوز وتقسم المائة علی قیمة المكاتب وقیمة عبد وسط فیسقط قسط العبد والباقی بدل الكتابة) وامام ابو یوسف
قتنده مكاتبه جائزدر واول ذكر اولنان یوز درهم مكاتب ایله عبد وسط قیمتی اوزره تقسیم اولنور واول عبد
وسطك قیمتی اسقاط اولنوب یوزدن باقی قلان مقدار كتابت مقابله‌سنده عد اولنور وبعض شراح
بو مسئله‌ده بر مثال وضع ایلمش مثلا مكاتبك قیمتی آلتی درهم اولوب عبد غیر معینك قیمتی درت درهم اولسه
امدی اول قیمت عبد وسطدن زیاده اولان ایكی درهم بدل كتابت واقع اولور ویوز درهمدن قسط وسطك
مقداری التمش آلتی وایكی ثلث اولور ویوزدن باقی قلان اوتوز اوچ درهم وبر ثلث بدل كتابت مقابله‌سنده
واقع اولور تأمل اولنه (وان كاتب المسلم عبده بخمر او خنزیر فسد) واكر مسلم اولان كمسنه كندو عبدینی
خمر یاخود خنزیر اوزرینه مكاتبه ایلسه عقد كتابت فاسده اولور زیرا بو ایكی نسنه مسلم حقنده مال دكلدر
(فان اداه عتق ولزمه قیمة نفسه) امدی قچن خمر ایله یاخود خنزیر ایله مكاتبه اولنان عبد مكاتبه اولندیغی
خمری یاخود خنزیری مولاسنه ادا ایلسه عتق اولور وكندویه ینه كندو نفسنك قیمتی لازم اولور * اداه‌ده
اولان ضمیر خمره یاخود خنزیره راجعدر لزمه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر نفسه‌ده اولان ضمیر ینه عبده
راجعدر (والكتابة علی میتة او دم باطلة فلا یعتق باداء المسمی) یعنی قچن بر مولی كندو عبدینی بر میته یاخود
بر دم اوزرینه مكاتب ایلسه اول كتابت باطله اولور واول مسمی اولان شیئی ادا ایلمك ایله اول عبد عتق اولنمز
زیرا بو ایكی دخی مال دكلدر بو جلدن عقد باطل اولور (ویجب القیمة فی الكتابة الفاسدة ولا ینقص عن المسمی
ویزاد علیه) یعنی مكاتبهٔ فاسده‌ده اول عبد مكاتبك قیمتی لازم اولور وقیمت واجب اولدیغی تقدیرجه
مسمادن ناقص اولمیه بلكه اوزرینه زیاده اوله * علیه‌ده اولان ضمیر مسمایه راجعدر (وصحت علی حیوان
ذكر جنسه لا وصفه ولزم الوسط او قیمته) یعنی یالكز جنسی ذكر اولنمش وصفی ونوعی ذكر اولنمش حیوان
اوزرینه كتابت اولنمق صحیح وجائزدر وصحیح اولدیغی تقدیرجه حیوان اوزرینه وسط یاخود قیمتی لازم اولور
جنسه ووصفه‌ده اولان ضمیرلر حیوانه راجعدر او قیمته‌ده اولان ضمیر وسطه راجعدر (وصح كتابة الكافر
عبده الكافر بخمر مقدر) یعنی كافر اولان كمسنه كندو عبد كافرینی خمر مقدار ایله كتابت ایلمك صحیح
وجائزدر زیرا خمر كفار حقنده مال قبیلندندر مصنفك عبده الكافر دیمسی عبد مسلمدن احترازدر زیرا
كافر اولان كمسنه عبد مسلمی كتابت ایلسه فاسد اولور وقیمت واجب اولور (وای اسلم فللسید قیمتها وعتق
باداء عینها) وعبد ایله مولانك هر قنغیسی مسلمان اولسه سید ایچون اول خمرك قیمتی واردر واول عبد
اول عینی ادا ایلمك ایله آزاد اولور زیرا عتقی اكا متعلقدر * قیمتها‌ده اولان ضمیر خمره راجعدر

(باب تصرف المكاتب)

بو باب مكاتب اولان عبدك كندو نفسنه تصرفی بیانده‌در (له ان یبیع ویشتری ویسافر وان شرط عدمه)
یعنی عبد مكاتب ایچون بیع وشرا ایلمك وبر مكاندن بر مكان آخره سفر ایلمك جائزدر اكر كه عقدده عدم سفر
شرط اولنور ایسه زیرا صاحب یددر * عدمه‌ده اولان ضمیر سفره راجعدر (ویزوج امته) ودخی امه‌سن

تزويج ايلمك جائزدر (ويكاتب عبده) ودخی عبدنی مكاتب ايلمك جائزدر (فان ادى بدل كتابته بعد عتق
الاول فولاؤه له وان قبله فللسيد) امدی چون بو عبد مكاتبك مكاتبی اولان كمسنه كندو بدل كتابتنی اول
مكاتب اولك عتقندنصكره ادا ايلسه ولاسی مكاتب اولك اولور واكر عتقندن اول ويرسه ولاسی سيدك اولور
مكاتبك اولمز * كتابته ده اولان ضمير مكاتب عبده راجعدر له ده اولان ضمير مكاتب اوله راجعدر قبله ده
اولان ضمير عتقه راجعدر (وليس له ان يتزوج بلا اذن) يعنی مكاتب اولان كمسنه يه مولاسنك اذنيسز
تزويج ايلمك جائز دكلدر زيرا بيونی رقدن خلاص اولمدی (ولا يهب ولو بعوض ولا يتصدق الا بيسير)
ودخی مكاتب اولان كمسنه عوض ايله ده اولورسه برشیٔ هبه ايلمسون وتصدق دخی ايلمسون مكر يسير يعنی
قليل اولان شيئله تصدق ايليه زيرا بو ايكی شیٔ سيدك حقنه ضرردر (ولا يتكفل ولا يقرض) ودخی كمسنه يه
كفيل اولمسون وياننده اولان مالدن كمسنه يه اقراض ايلمسون زيرا بونلر دخی مضردر يعنی سيدنه ضرر
ويرن شيلردندر (ولا يعتق ولو بمال) ودخی مكاتب اولان كندو عبدنی عتق ايلميه مال ايله ده اولورسه زيرا
عتق كتابتدن اعلادر (ولا يزوج عبده) ودخی عبدنی تزويج ايلميه (ولا يبيعه من نفسه) ودخی كندو عبدنی
كندو نفسندن يعنی مولاسنك اذنيسز بيع ايلميه * يبيعه ده اولان ضمير عبده راجعدر بنفسه ده اولان ضمير
مكاتبه راجعدر (والاب والوصی فی رقيق الصغير كالمكاتب) يعنی صغيرك باباسی ووصيسی صغيرك رقيقنده
تصرف ايلمكده مكاتب كبيدرلر امدی مكاتبه جائز اولان شيلر مثلا بيع وشرا ومكاتبهٔ عبد وتزويج امه انلره
جائزدر وجائز اوليان شيلر مثلا اعتاق وتزوج وبيع عبد انلره جائز دكلدر (ولا يملك المأذون شيأ من ذلك)
يعنی مأذون اولان عبد بو ذكر اولنان تصرفاتدن برشيئه مالك دكلدر زيرا انجق تجارته مأذوندر
(وعند ابی يوسف له تزويج امته) وامام ابی يوسف قتنده عبد مأذون ايچون جائزدركه كندو امه سنی تزويج
ايليه * له ده اولان ضمير مأذونه راجعدر (وعلی هذا الخلاف المضارب والشريك) يعنی مضارب ايله شريك
اولان كمسنه لر تقدم ايدن خلافده مأذون كبيدرلر يعنی بونلره امه لرين تزويج ايلمك جائز دكلدر امام ابو يوسف
قتنده تزويج ايلمك جائزدر (وان اشتری المكاتب قريبه ولادا دخل فی كتابته) يعنی چون مكاتب اولان
كمسنه كندو قريبنی باباسی واناسی واوغلو كبی اولان كمسنه لری اشترا ايلسه كندو كتابتنه داخل اولور
يعنی كندو كبی مكاتب اولور وچون مال كتابتی ادا ايلسه آزاد اولور ومكاتب كندو قريبنی اشترا ايدوب آزاد
اولمديغنك سببی اعتاقه اهل اولمديغی اجلدندر (ولو اشتری ذا رحم محرم غير الولاد لا يدخل) واكر مكاتب
اولان كمسنه ولاددن غيری صاحب رحم اولان محرمنی مثلا قرنداش وعم ودايی كبی اولان كمسنه لری
اشترا ايلسه كتابته داخل اولمز (خلافا لهما) وامامين ايچون خلاف واردر يعنی قتلرنده بو كمسنه لر كتابته
داخل اولورلر (وان اشتری ام ولده مع ولدها دخل الولد فی الكتابة) واكر مكاتب اولان كمسنه كندو ام ولدنی
ولدی ايله بيله اشترا ايلسه اول ولد والده سيله كتابته داخل اولور زيرا ولد كندو باباسی حكمنده در * ولده ده
اولان ضمير مكاتبه راجعدر مع ولدها ده اولان ضمير امه راجعدر (ولا تباع الام) يعنی چون ام ولد ولدی ايله
اشترا اولنسه ام ولد بيع اولنمز (وان لم يكن معها جاز بيعها) واكر اول ولد والده سيله اشترا اولنمديسه
اول ام ولدك بيع اولنمسی جائزدر امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) وامامين ايچون خلاف واردر زيرا
قتلرنده بيع اولنمسی جائز دكلدر * بيعها ده اولان ضمير ام ولده راجعدر (وولده من امته يدخل فی كتابته
وكسبه له) يعنی مكاتب اولان كمسنه نك امه سندن اولان ولدی باباسنك كتابتنه داخل اولور وولدك كسبی
دخی مكاتب ايچوندر * وولده ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر من امته ده اولان ضمير بنه مكاتبه راجعدر
فی كتابته ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر كسبه ده اولان ضمير ولده راجعدر له ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر
(ولو زوج امته من عبده ثم كاتبهما فولدت يدخل الولد فی كتابة الام وكسبه لها) يعنی چون مكاتب اولان
كمسنه كندو امه سنی بنه كندو عبدنه تزويج ايدوب صكره انلری مكاتب ايلسه مكاتب ايلدكدنصكره امه
بر ولد طوغرسه بو طوغرديغی ولد كندو كتابتنه داخل اولور واول ولدك حاصل اولان كسبی كندو اناسنكدر
زيرا اناسنه تابع اولمسی باباسنه تابع اولمدن ارجحدر * امته ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر من عبده ده
اولان ضمير بنه اكا راجعدر كسبه ده اولان ضمير ولده راجعدر (ولو نكح مكاتب بالاذن امرأة زعمت انها حرة

فولدت فاستحقت فولدها عبد) وچون مكاتب اولان كمسنه كندو سيدنك اذنيله برخاتون نكاح ايلسه
واول نكاح ايلديكی خاتون حره در ديو ادعا ايلسه صكره بر ولد طوغرسه طوغردقدنصكره غيره مستحقه
چقسه اول طوغرديغی ولد امام ابو حنيفه قتنده عبد اولور زيرا ايكی رقيقدن حاصل اولان ولد رقيقدر
(وعند محمد حر) امام محمد قتنده اول ولد حر اولور زيرا مكاتب اولان كمسنه اول خاتونی حردر ديو تزوج
ايلدی كلان اولادينه حريت حاصل اولمغيچون * انها ده اولان ضمير امرأه يه راجعدر فولدها ده اولان
ضمير بنه اكا راجعدر (وتؤخذ منه قيمته بعد عتقه) يعنی مكاتب اولان كمسنه دن عتق اولديغندنصكره
اول ولدك قيمتی كندوسندن اخذ اولنور * منه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر قيمته ده اولان ضمير ولده راجعدر
عتقه ده اولان ضمير بنه مكاتبه راجعدر (وان وطئ المكاتب امة بملك بغير اذن سيده فاستحقت اخذ منه
عقرها فی الحال) يعنی اكر مكاتب اولان كمسنه كندو سيدنك اذنيسز مالك اولديغی برامه يی وطئ ايلسه
صكره مستحقه اولسه اول حالده اول مكاتب اولان كمسنه دن اول وطئ اولنان امه نك عقری اخذ اولنور
سيده ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر منه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر عقرها ده اولان ضمير امه يه راجعدر
(وكذا ان شراها شراء فاسدا فوطئها فردت) ودخی اكر مكاتب اولان كمسنه برامه يی شراء فاسد ايله
اشترا ايدوب وطئ ايلدكدنصكره استرداد اولنسه اندن عقر اخذ اولنور * شراها ده اولان ضمير امه يه راجعدر
فوطئها ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وان وطئها بنكاح لا يؤخذ منه العقر الا بعد عتقه) واكر اول امه يی
نكاح ايله وطئ ايلسه مزبور مكاتبدن عقر اخذ اولنمز الا اول مكاتبك عتق اولنديغندنصكره * وطئها ده
اولان ضمير امه يه راجعدر منه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر عتقه ده اولان ضمير بنه مكاتبه راجعدر
(ومثله المأذون فی التجارة) يعنی مأذون فی التجارة اولان عبد مكاتب اولان عبدك مثليدر تقدم ايدن
احوال واحكامده * مثله ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر (فصل) بو فصل مكاتب اولان جاريه نك احوال
واحكامی بيانندهدر (واذا ولدت المكاتبة من مولاها مضت علی الكتابة او عجزت نفسها وهی ام ولده)
يعنی چون مكاتب اولان جاريه كندو مولاسندن بر ولد طوغرسه اول قبل الولاده اولان كتابتك اوزرينه
ماضيه ومستمره اوله واسترسه كندو نفسنی اداء بدل كتابتدن تعجيز ايليه وبدل كتابتی ادا ايلدكدنصكره
بنه ام ولدی اولور * مولاها ده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر نفسها ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر ولده ده
اولان ضمير مولايه راجعدر (واذا مضت علی الكتابة اخذت منه عقرها وان مات المولی عتقت) وچون اول
مكاتبه اولان جاريه واقع اولان كتابتك اوزرينه مستمره اولسه عقرينی اول مولادن اخذ ايليه واكر اول مولی
وفات ايلسه اول مكاتبه مجانا آزاد اولور * منه ده اولان ضمير مولايه راجعدر عقرها ده اولان ضمير مكاتبه يه
راجعدر (وسقط عنها البدل) واوزرنده اولان بدل كتابت ساقط اولور (وان ماتت وتركت مالا اديت منه
كتابتها وما بقی ميراث لابنها) واكر اول مكاتبه اولان جاريه وفات ايليوب برمقدار مال ترك ايدوب اولورسه مال
كتابت اندن ادا اولنوب صكره بدل كتابتدن باقی قلان كندو اوغلنه ميراث قالور باقی اولان ورثه ايله * منه ده
اولان ضمير ماله راجعدر لابنها ده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر (ولا يثبت نسب من تلده بعده بلا دعوة) يعنی
اول مكاتبه نك كتابتی ثابت اولدقدنصكره طوغرديغی ولدك نسبی دعوتسز ثابت اولمز زيرا مكاتبه در مولايه
جائز دكلدركه انی وطئ ايليه * تلده ده اولان ضمير ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر بعده ده اولان ضمير ثبوت
كتابته راجعدر (بل هو مثلها فی الحكم) بلكه اول مكاتبه طوغرديغی ولد كندو مثليدر حكمده يعنی اناسی كبی
مكاتب اولمقده * مثلها ده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر (وان كاتب المولی مدبرة او ام ولده صح) واكر مولی
اولان كمسنه كندو مدبره سنی ياخود كندو ام ولدنی مكاتبه ايلسه عقد كتابت صحيحه اولور چون بدل كتابتلرين
قبل الموت ادا ايلسه لر عتق اولورلر * مدبره ده اولان ضمير مولايه راجعدر ولده ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر
(فان مات عتقت مجانا والمدبرة تسعی فی بدل الكتابة او ثلثی قيمتها ان كان معسرا) واكر مولی وفات ايلسه
اول مكاتبه اولان ام ولد مجانا عتق اولور وبدل كتابت اوزرندن ساقط اولور ومدبره اولان كمسنه
بدل كتابه سنك جمله سنده سعی ايدوب ادا ايليه ياخود ثلثی قيمتنه سعی ايليه اكر مولاسی فقير اوله جق اولورايسه
(وعند ابی يوسف تسعی فی الاقل من البدل او ثلثی قيمتها) وامام ابو يوسف قتنده بدل كتابتی قيمتنك اقلنده

ویاخود ایکی ثلثنك اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابت طقوز یوز درهم اولسه وقیمتنك ایکی ثلثی یدی یوز درهم اولسه یدی یوزی ادا ایلمکه سعی ایلیه (وعند محمد یسعی فی الاقل من ثلثی البدل او ثلثی القیمة) وامام محمد قتنده بدل کتابتك ایکی ثلثی ایله یاخود قیمتنك ایکی ثلثنك اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابتك ایکی ثلثی بشیوز درهم اولسه بشیوزی ادا ایلمکه سعی ایلیه (وان دبر مکاتبه صح ومضی علیها او عجز نفسه فصار مدبرا) واکر مولی اولان کمسنه کندو عبد مکاتبنی مدبر ایلسه صحیح اولور واول مکاتب اولوب مدبر اولان عبد سابق اولان کتابتی اوزرینه ماضی ومستمر اوله واسترسه کندو نفسنی تعجیز ایدوب مدبر اوله * مکاتبه ده اولان ضمیر مولایه راجعدر علیهاده اولان ضمیر کتابته راجعدر نفسه ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر (فان مضی علیها فات سیده معسرا یسعی فی ثلثی البدل او ثلثی قیمته) واکر اول مدبر اولان مکاتب اول کتابتك اوزرینه مستمر اولوب سیدی اولان کمسنه معسر اولدیغی حالده وفات ایلسه بدل کتابتك ایکی ثلثنه و یاخود کندو قیمتنك ایکی ثلثنه سعی ایلیه (وعندهما یسعی فی الاقل من ثلثی کل منهما) وامامین قتنده مکاتب اولان کمسنه بدل کتابتك ایکی ثلثی ایله قیمتنك ایکی ثلثنك اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابتك ایکی ثلثی التیوز اولسه وقیمتنك ایکی ثلثی یدی یوز اولسه التیوزی ادا ایلمکه سعی ایلیه (وان اعتق مکاتبه عتق وسقط عنه بدل الکتابة) واکر برکمسنه کندو مکاتبنی عتق ایلسه عتق صحیح اولور واول اوزرنده اولان بدل کتابت ساقط اولور زیرا مقصودکه عتقدر حاصل اولمشدر (وان کوتب علی الف مؤجل فصالح علی نصفه حالا صح) واکر عبد اولان کمسنه بیك مؤجل درهم اوزرینه مکاتب اولسه بعده مزبور مکاتب کندو سیدی ایله بشیوز حال درهم اوزرینه صلح ایلسه اول صلح صحیح اولور استحسانا وقیاس جائز اولمامقدر زیرا اجلی که مالدکادر مال ایله تعویض ایلك قبیلندندر بو ایسه مالدر * نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر (وان مات مریض کاتب عبدا قیمته الف علی الفین الی سنة ولا مال له غیره ولم یجز الورثة ادی العبد ثلثی البدل حالا والباقی الی اجله) واکر مریض اولان کمسنه بهاسی بیك درهم اولان عبدی برسنه یه دکین ایکی بیك درهم اوزرینه مکاتبه ایکن مریض وفات ایلسه وحالبوکه اول فوت اولان مریضك اول مکاتبندن غیری مالی یوقدر ودخی ورثه اولان کمسنه لر بو کتابته اجازت ویرمسه لر بو مکاتب اولان کمسنه بدل کتابتك ایکی ثلثنی حالا ادا ایلیه واول بر ثلث آخری اجلنه دکین ادا ایلیه (اورد رقیقا) و یاخود حالت رقنه عودت ایلیه امام ابو حنیفه ایله ابو یوسف قتنده (وعند محمد یؤدی ثلثی قیمته للحال والباقی الی اجله او یرد رقیقا) امام محمد قتنده قیمتنك ایکی ثلثنی ادا ایلیه و باقیسنکه بر ثلثدر اجلنه دکین ادا ایلیه واکر بدلی ادا ایلمه دن امتناع ایلر ایسه حالت رقنه رد یعنی عودت ایلیه * قیمته ده اولان ضمیر عبده راجعدر له ده اولان ضمیر مریضه راجعدر غیره ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر اجله ده اولان ضمیر انتهاء سنه یه راجعدر (وان کاتبه علی الف وقیمته الفان ولم یجیزوا ادی ثلثی القیمة للحال اورد الی الرق اتفاقا) واکر اول مریض اولان کمسنه کندو عبدنی بیك درهم اوزرینه مکاتب ایلسه وحالبوکه عبدك قیمتی ایکی بیك درهمدر ودخی ورثه اولان کمسنه لر اول کتابتی جائز کورمسه لر بو تقدیرجه مکاتب اولان کمسنه قیمتنك ایکی ثلثنی فی الحال ادا ایلیه یاخود حالت رقنه رد یعنی عودت ایلیه * کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر قیمته ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ومثلها البیع) یعنی بیعك بعض احکامی کتابت احکامی کبیدر مثلا مکاتب اولان کمسنه بو کتابتی ادا ایلمکله عتق اولور استرسه مولاسی اکا اوزرکده اولان بدل کتابتی ادا ایلدکده حر اولهسن دیسون استرسه دیسون بایع اوزرنده اولان ثمنی ادا ایدوب بری اولدیغی کبی ودخی بدل کتابتده بر شیئك حط اولنمسی لازم دکلدر بیعده لازم اولمدیغی کبی * مثلها ده اولان ضمیر کتابته راجعدر (وان کاتب حر عن عبد بالف وادی عنه عتق ولا یرجع به علیه) واکر حر اولان کمسنه برکمسنه نك عبدنی بیك درهم اوزرینه مکاتب ایلیوب واول بیك درهمی اندن اوتری ادا ایلسه عتق اولور مثلا برکمسنه برعبدك مولاسنه بو عبدکی بیك درهم اوزرینه مکاتبه ایله اکر بن سکا اول بیك درهمی ویرمسم عبد حر اولسون دیسه مولی اولان کمسنه ده بو سوزه عامل اولوب عبدی مکاتب ایلسه اول حر دخی بیك درهمی ادا ایلسه اول عبد عتق اولور واول حر ویردیکی درهم ایله اول عبدك اوزرینه رجوع ایلمز متبرع اولدیغی اجلدن * عنه ده اولان ضمیر عبده راجعدر به ده

اولان ضمیر ادا ایلدیکی شیئه راجعدر (وان قبل العبد فهو مکاتب) واکر اول عبد اولان کمسنه اول عقدی بدل کتابتی ادا ایلمزدن اول قبول ایلسه اول عبد مکاتب اولور (وان کاتب عبدا عن نفسه وعن آخر غائب فقبل صح) واکر مولی اولان کمسنه بر حاضر اولان عبد ایله بر غائب اولان عبدی مکاتب ایلیوب حاضر اولان عبد کندی وغائب ایچون کتابتی قبول ایلسه صحیح اولور زیرا حاضر اولان عبد کندو نفسنه اصالت طریقیله واول بر غائبه تبعیت طریقیله قبول ایلمشدر وقیاس ایسه انجق کندو نفسنه قبولی معتبر اولمق ایدی غائبه ولایتی اولمدیغی اجلدن * عن نفسه ده اولان ضمیر عبد حاضره راجعدر (وقبول الغائب ورده لغو) صکره اول غائب اولان کمسنه نك مکاتبه یی قبول ایدوب رد ایلمسی لغو اولور * رده ده اولان ضمیر غائبه راجعدر (ویؤخذ الحاضر بکل البدل ولا یؤخذ الغائب بشیء) واول حاضر اولان عبد کل بدل ایله اخذ اولنور واول غائب اولان عبد بر شیئله اخذ اولنمز زیرا عقد اوزرینه منعقد اولمشدر (وایهما ادی اجبر المولی علی القبول وعتقا) و بو حاضر اولان عبد ایله غائب اولان عبدك هر قنغیسی اول بدل کتابتی ادا ایلیه مولی اولان کمسنه انی قبول ایلمکه جبر اولنور و بو حاضر اولان عبد ایله غائب اولان عبدك ایکیسی دخی عتق اولورلر (ولا یرجع احدهما علی الآخر) وغائب وحاضردن هیچ بری ویردیکی مال ایله آخر اوزرینه رجوع ایلمز (وکذا لو کاتبهما معا) ودخی چون ایکیسنی معا مکاتبه ایلسه اکر اوزرنده اولان مال کتابتی ادا ایدرلرسه عتق اولورلر واکر عاجز اولورلرسه حالت رقه عودت ایدرلر (ولا یعتق احدهما باداء حصته) و بو ایکی عبدك بری کندو حصه سنی ادا ایلمك ایله عتق اولمز (بخلاف ما لو کانا لاثنین) اما چون ایکیسی ایکی آدمك اولسه تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی هر بریسی کندو حصه سن ادا ایلسه عتق اولور حصته ده اولان ضمیر احدهمایه راجعدر (ولو عجز احدهما ثم ادی الآخر الکل عتقا ولا یرجع علی الآخر) یعنی چون ایکی مکاتبك بری بدل کتابتی ادا ایلمدن عاجز اولسه صکره اول بریسی اول بدلك کلیسن ادا ایلسه ایکیسی دخی عتق اولورلر واول کل بدلی ویرن کمسنه اول بر آخرك اوزرینه حصه سیله رجوع ایلمز
(وان کاتبت امة عنها وعن صغیرین لها جاز وای ادی اجبر المولی علی القبول وعتقوا ولا یرجع علی غیره) واکر بر امه کندو نفسندن و ایکی صغیر اولادندن اوتری مکاتب ایلسه عقد جائز وصحیح اولور وهر قنغیسیکه بدلی کندو یانندن ادا ایلسه مولی اولان کمسنه انك قبولنه جبر اولنور وجمله سی عتق اولورلر زیرا متبرعدر * عنها ده اولان ضمیر امه یه راجعدر

(باب کتابة العبد المشترك)

بو بابده مصنف رحمة الله علیه عبد مشترکك کتابتی احکامنی بیان ایدر (ولو اذن احد الشریکین فی عبد للآخر ان یکاتب حصته منه بالف و یقبض البدل ففعل وقبض البعض فعجز المکاتب فالمقبوض للقابض خاصة) یعنی چون بر عبدده شریك اولان ایکی کمسنه نك بری اول بر آخره کندو حصه سنی بیك درهم اوزرینه مکاتبه ایلمکه و بعض بدلی قبض ایلمکه اذن ویرسه بو آخر اول شریکك قولی ایله عامل اولوب واول بدلك بعضیسنی قبض ایلسه صکره مکاتب اول بعض آخری ادا ایلمدن عاجز اولسه امدی اول قبض اولنان بعض خاصة قابض اولان کمسنه نك اولور امام ابو حنیفه قتنده زیرا کتابت قتنده متجزی اولمز (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر شریکلر بیننده زیرا قتلرنده اول مقبوض ایکی شریکك ما بیننده مشترکدر حصته ده اولان ضمیر آخره راجعدر منه ده اولان ضمیر عبده راجعدر (امة لرجلین کاتباها فأتت بولد فادعاه احدهما ثم اتت بولد آخر فادعاه الآخر فعجزت فهی ام ولد للاول وضمن نصف قیمتها ونصف عقرها) بر امه ایکی رجلك مملوکه سی اولوب اول ایکی رجل اول امه یی مکاتبه ایلسه لر مکاتبه اولندقدن صکره اول ایکی رجلك بری انی وطئ ایدوب بر ولد طوغرسه ایکیسنك بریسی دعوا ایلسه صکره بر ولد آخر دخی طوغرسه انی دخی اول رجل آخر ادعا ایلسه اول امه دخی بدل کتابتك اداسندن عاجزه اولسه اولکی رجلك ام ولدی اولور واولکی رجل ثانی رجل ایچون اول امه نك نصف قیمتنه ونصف عقرنه ضامن اولور اول مشترکه اولان جاریه یی وطئ ایلدیکی اجلدن * کاتباها ده اولان ها ضمیری امه یه فادعاه ده اولان ها ضمیری ولده راجعدر قیمتها ده وعقرها ده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر (وضمن الثانی تمام عقرها وقیمة الولد وهو ابنه وایهما دفع العقر

اولان ضمير ادا ايلديكي شيئه راجعدر (وان قبل العبد فهو مكاتب) واكر اول عبد اولان كمسنه اول عقدی
بدل كتابتی ادا ايلزدن اوّل قبول ايلسه اول عبد مكاتب اولور (وان كاتب عبدا عن نفسه وعن آخر غائب
فقبل صح) واكر مولی اولان كمسنه بر حاضر اولان عبد ايله بر غائب اولان عبدی مكاتب ايليوب حاضر
اولان عبد كندی وغائب ايچون كتابتی قبول ايلسه صحيح اولور زيرا حاضر اولان عبد كندو نفسنه اصالت
طريقيله واول بر غائبه تبعيت طريقيله قبول ايلشدر وقياس ايسه انجق كندو نفسنه قبولی معتبر اولمق
ايدی غائبه ولايق اولمديغی اجلدن * عن نفسه ده اولان ضمير عبد حاضره راجعدر (وقبول الغائب
ورده لغو) صكره اول غائب اولان كمسنه نك مكاتبه يی قبول ايدوب رد ايلسی لغو اولور * رده ده اولان ضمير
غائبه راجعدر (ويؤخذ الحاضر بكل البدل ولا يؤخذ الغائب بشیء) واول حاضر اولان عبد كل بدل ايله
اخذ اولنور واول غائب اولان عبد برشيئله اخذ اولنمز زيرا عقد اوزرينه منعقد اولمشدر (وايهما ادی
اجبر المولی علی القبول وعتقا) وبو حاضر اولان عبد ايله غائب اولان عبدك هرقنغيسی اول بدل كتابتی
ادا ايليه مولی اولان كمسنه انی قبول ايلمكه جبر اولنور وبو حاضر اولان عبد ايله غائب اولان عبدك
ايكيسی دخی عتق اولورلر (ولا يرجع احدهما علی الآخر) وغائب وحاضردن هيچ بری وبرديكی مال ايله آخر
اوزرينه رجوع ايلمز (وكذا لو كاتبهما معا) ودخی چون ايكيسنی معا مكاتبه ايلسه اكر اوزرنده اولان مال كتابتی
ادا ايدرلرسه عتق اولورلر واكر عاجز اولورلرسه حالت رقه عودت ايدرلر (ولا يعتق احدهما باداء حصته)
وبو ايكی عبدك بری كندو حصه سنی ادا ايلمك ايله عتق اولمز (بخلاف ما لو كانا لاثنين) اما چون ايكيسی
ايكی آدمك اولسه تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر يعنی هر بريسی كندو حصه سن ادا ايلسه عتق اولور
حصته ده اولان ضمير احدهمايه راجعدر (ولو عجز احدهما ثم ادی الآخر الكل عتقا ولا يرجع علی الآخر)
يعنی چون ايكی مكاتبك بری بدل كتابتی ادا ايلمدن عاجز اولسه صكره اول بريسی اول بدلك كليسن ادا ايلسه
ايكيسی دخی عتق اولورلر واول كل بدلی وبرن كمسنه اول بر آخرك اوزرينه حصه سيله رجوع ايلمز
(وان كاتبت امة عنها وعن صغيرين لها جاز وای ادی اجبر المولی علی القبول وعتقوا ولا يرجع علی غيره)
واكر برامه كندو نفسندن وايكی صغير اولادندن اوتری مكاتب ايلسه عقد جائز وصحيح اولور وهرقنغيسيكه
بدلی كندو يانندن ادا ايلسه مولی اولان كمسنه انك قبولنه جبر اولنور وجمله سی عتق اولورلر زيرا
متبرعدر * عنها ده اولان ضمير امه يه راجعدر

(باب كتابة العبد المشترك)

بو بابده مصنف رحمة الله عليه عبد مشتركك كتابتی احكامنی بيان ايدر (ولو اذن احد الشريكين فی عبد للآخر
ان يكاتب حصته منه بالف ويقبض البدل ففعل وقبض البعض فعجز المكاتب فالمقبوض للقابض خاصة)
يعنی چون بر عبدده شريك اولان ايكی كمسنه نك بری اول بر آخره كندو حصه سنی بيك درهم اوزرينه
مكاتبه ايلمكه وبعض بدلی قبض ايلمكه اذن ويرسه بو آخر اول شريكك قولی ايله عامل اولوب واول بدلك
بعضيسن قبض ايلسه صكره مكاتب اول بعض آخری ادا ايلمدن عاجز اولسه امدی اول قبض اولنان بعض
خاصة قابض اولان كمسنه نك اولور امام ابو حنيفه قتنده زيرا كتابت قتنده متجزی اولمز (خلافا لهما)
وامامين ايچون خلاف واردر شريكلر بيننده زيرا قتلرنده اول مقبوض ايكی شريكك ما بيننده مشتركدر
حصته ده اولان ضمير آخره راجعدر منه ده اولان ضمير عبده راجعدر (امة لرجلين كاتباها فاتت بولد فادعاه
احدهما ثم اتت بولد آخر فادعاه الآخر فعجزت فهی ام ولد للاول وضمن نصف قيمتها ونصف عقرها) برامه
ايكی رجلك مملوكه سی اولوب اول ايكی رجل اول امه يی مكاتبه ايلسه لر مكاتبه اولندقدن صكره اول ايكی رجلك
بری انی وطیء ايدوب بر ولد طوغرسه ايكيسنك بريسی دعوا ايلسه صكره بر ولد آخر دخی طوغرسه انی دخی
اول رجل آخر ادعا ايلسه اول امه دخی بدل كتابتك اداسندن عاجزه اولسه اول ايكی رجلك ام ولدی اولور
واول ايكی رجل ثانی رجل ايچون اول امه نك نصف قيمتنه ونصف عقرنه ضامن اولور اول مشتركه اولان
جاريه يی وطیء ايلديكی اجلدن * كاتباها ده اولان ها ضميری امه يه فادعاه ده اولان ها ضميری ولده راجعدر
قيمتها ده وعقرها ده اولان ضميرلر امه يه راجعدر (وضمن الثانی تمام عقرها وقيمة الولد وهو ابنه وايهما دفع العقر

قوله وذلك ... المنفصل بالتقديم قيل تفصيله قاصر لانه لم يشمل افاعل انتم وفاعل المصدر
افود افاعل انتم ... والمنفصل لغرض وهو دفع الالتباس او لا يستلزم يعلم انه المخاطب او الغائب
او المتكلم ومنه فصل المفعول الثانی اذا التبس بالمفعول الاول بالاتصال واما اذا لم يلتبس فالاتصال
فی باب اعطيت والانفصال فی باب علمت اولی ومنه فصل الضمير بعد اما فانه يجب عند الالتباس
وعند عدم الالتباس لا يجب شهد به شرح المفتاح واما انتم الثانی لوجود فاعل المصدر
الضمير عن المضاف اليه المصدر ... كلام المحشی حاصل عصام الدين

قبل العجز الیها جاز) وثانی اولان رجل اول امه نك عقرنك تمامنه وولدك قیمتنه ضامن اولور واول ولد
اول ثانینك اوغلو اولور واول ایكی رجلك هر قنغیسیكه اول عقری اول امه یه عاجزه اولمزدن مقدم دفع ایلسه
جائزدر زیرا مادامكه كتابت باقیدر حق قبض مكاتبه نكدر * عقرهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر ابنه ده
اولان ضمیر ثانی یه راجعدر (وعندهما لا یثبت نسب الولد من الثانی) وامامین قتنده اول ولدك نسبی اول
رجل ثانیدن ثابت اولمز زیرا اوّلكی رجل اوّلكی ولدی ادعا ایلمك ایله اكا ام ولد اولمشدر بو یله اولیجق
ثانینك وطئی جائز دكلدر (ولا یضمن قیمته) ودخی اول ولدك قیمتنه ضامن اولمز * قیمته ده اولان ضمیر ولده
راجعدر (وحكمه كامه ویضمن تمام العقر) واول ولدك حكمی اناسی حكمی كبیدر عقرك تمامنه
ضامن اولور (ویضمن الاول نصف قیمتها مكاتبة عند ابی یوسف) وامام ابو یوسف قتنده مكاتبه اولدیغی حالده
اوّلكی رجل اول امه نك نصف قیمتنه ضامن اولور * قیمتهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر (والاقل منه ومن نصف
مابقی من البدل عند محمد) وامام محمد قتنده نصف قیمتندن و بدلدن باقی قلانك نصفندن اقله ضامن اولور
منه ده اولان ضمیر قیمته راجعدر (ولو لم یطأ الثانی بل دبرها فعجزت بطل التدبیر وهی ام ولد للاول والولد له)
واكر اول ثانی رجل اول امه یی وطئ ایلیوب مدبر ایلسه امه دخی كتابتدن عاجزه اولسه اول تدبیر باطل اولور
وامه اول اوّلكی رجلك ام ولدیدر اتفاق ائمه ایله وولد دخی اوّلكی رجلك اولور * دبرهاده اولان ضمیر امه یه
راجعدر له ده اولان ضمیر اوّله راجعدر (وضمن نصف قیمتها ونصف عقرها) یعنی اوّلكی رجل كندو شریكی
ایچون اول امه نك نصف قیمتنه ونصف عقرنه ضامن اولور * قیمتهاده وعقرهاده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر
(ولو اعتقها احدهما موسرا فعجزت ضمن المعتق نصف قیمتها ویرجع به علیها) یعنی چون ایكی شریكك بری اول
امه یی موسر اولدیغی حالده عتق ایلسه اول امه كتابتدن عاجزه اولسه معتق اولان كمسنه كندو شریكنه
اول امه نك نصف قیمتنه ضامن اولور واول امه نك اوزرینه نصف قیمتیله رجوع ایلر (خلافا لهما) وامامین
ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده اول نصف ایله اول امه نك اوزرینه رجوع ایلمز * اعتقهاده اولان ضمیر
مكاتبه اولان امه یه راجعدر قیمتهاده اولان ضمیر بنه اكا راجعدر به ده اولان ضمیر نصفه راجعدر علیهاده
اولان ضمیر امه یه راجعدر (وان لم تعجز فلا ضمان) واكر اول امه كتابتدن عاجزه اولمز ایسه ضمان یوقدر
امام ابو حنیفه قتنده (وعندهما یضمن الموسر) وامامین قتنده موسر اولان كمسنه ضامن اولور زیرا انلرك
قتنده تدبیر ایله اعتاق متجزی اولمز (وتجب السعایة فی المعسر) یعنی چون مكاتبه نك سیدی معسر اولسه
مكاتبه نك اوزرینه سعی ایلمكلك واجب اولور (ولو دبر احد الشریكین ثم اعتق الاخر موسرا
ضمنه المدبر او استسعی العبد او اعتقه) وچون ایكی شریكك بری اول ما بینلرنده مشترك اولان عبدی مدبر ایلسه
صكره اول ایكی شریكك بری موسر اولدیغی حالده اول عبدی عتق ایلسه اول موسر اولان مدبر
اول معتق اولان كمسنه یه تضمین ایتدیره یا خود عبدی سعی ایتدیره یا خود عبدی كندوسی دخی عتق ایلیه
(وان عكس افالمدبر یعتق او یستسعی) واكر اول ایكی صورتك عكسی اولسه یعنی ایكی شریكك بری عبدی
عتق ایلسه واول بر آخری مدبر ایلسه امدی مدبر اولان كمسنه استرسه عتق ایلیه واسترسه سعی ایتدیره
و بو معتق ابو حنیفه قتنده ضامن اولمز (وعندهما ان دبر الاول ضمن نصف قیمته موسرا او معسرا واعتق
الاخر لغو) وامامین قتنده اكر ایكی شریكك اوّلكیسی اول عبدی مدبر ایلسه قیمتنك نصفنه ضامن اولور
كرك موسر اولسون كرك معسر اولسون واول آخرك عتقی لغو اولور زیرا عتق انلرك قتلرنده متجزی اولمز
(وان اعتق الاول ضمن لو موسرا او استسعی العبد لو معسرا وتدبیر الاخر لغو) واكر اول ایكی شریكك اوّلكیسی
عتق ایلسه موسر ایسه ضامن اولور ومعسر ایسه عبده سعی ایتدیره واول بر آخرك تدبیری لغو اولور

(باب العجز والموت)

بو بابده مكاتبك نجوم كتابتدن موتله وغیریله عاجز اولمسنك احكامی بیان اولنور (اذا عجز المكاتب عن نجم
فان رجی له حصول مال لا یعجل الحاكم بتعجیزه ویمهل یومین او ثلاثة) یعنی چون مكاتب اولان عبد بر نجمك
اداسندن یعنی بر آیك قسط معینندن عاجز اولسه اكر اول مكاتب اولان كمسنه یه مستقبلده بر مالك حصولی
رجا اولنوب انتظار اولنور ایسه حاكم اولان كمسنه انی تعجیز ایلمكه عجله ایلمیه وایكی یا اوچ كون مهلت ویره

بو تركیبده اولان ضمائر مكاتبه راجعدر (والا عجزه وفسخ الكتابة ان طلب سیده او عجزه سیده برضاه)
واكر اول مكاتب مستقبلده بر مالك حصولی توقع اولنوب رجا اولنمز ایسه حاكم اولان كمسنه انی تعجیز ایلیه
وكتابتی فسخ ایلیه اكر مولاسی اولان كمسنه فسخی طلب ایدرسه و یا خود سیدی اولان كمسنه كندو رضاسیله
انی تعجیز ایلیه * بو تركیبده اولان ضمائر ینه مكاتبه راجعدر (وعند ابی یوسف لا یعجزه مالم یتوال علیه نجمان)
وامام ابو یوسف قتنده اول مكاتب تعجیز اولنمیه مادامكه اوزرینه ایكی نجم متوالی اولمیه زیرا حضرت علی
رضی الله عنه بیوررلركه * اذا توالی علی المكاتب نجمان رد الی الرق (واذا عجز عادت احكام رقه) وچون مكاتب
اولان كمسنه عاجز اولسه احكام رقانك اوزرینه عودت ایدر (وما فی یده لمولاه) واكر اول مكاتبك یدنده
نه وار ایسه مولاسنكدر * فی یده ده ولمولاه ده اولان ضمیرلر مكاتبه راجعدر (ویحل له ولو اصله من صدقة)
واول مكاتبك یدنده اولان شیء اول مولایه حلال اولور اصلی صدقه دنده اولورسه زیرا اول مكاتبك كسبی
مولاسنكدر (وان مات عن وفاء لا تفسخ ویؤدی بدلها من ماله) واكر اول مكاتب اولان عجزسز بدل كتابتی
وفا ایده جك مال اوزره وفات ایلسه كتابت فسخ اولنمز واوزرنده اولان كتابت كندو مالندن ادا اولنور * بدلهاده
اولان ضمیر مكاتبه راجعدر (ویحكم بعتقه فی آخر جزء من حیاته ویورث مابقی من ماله ویعتق اولاده الذین
شراهم او ولد وافی كتابته او كوتبوا معه تبعا او قصدا) واول مكاتب متوفی اولدقدنصكره حیاتنك آخر
جزئندن عتقنه حكم اولنور و بدل كتابتی ادا اولندقدنصكره مالندن باقی قلان مقدار وارثلرینه میراث اولور
ودخی حال حیاتنده شرا ایلدیكی اولادی یا خود زمان كتابتنده طوغن اولادی ودخی كندو سیله معا مكاتبه اولنمش
اولان اولاد تبعیت طریقیله یا خود قصد طریقیله عتق اولنورلر * بعتقه ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر
من ماله ده اولان ضمیر من حیاته ده اولان ضمیره راجعدر اولاده ده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر شراهم ده
اولان ضمیر اولاده راجعدر (وان لم یترك وفاء وله ولد ولد فی كتابته سعی علی نجومه) واكر اول مكاتب اولان
كمسنه بدل كتابتندن وفا ایده جك شیئی ترك ایتمز ایسه وحال بو كه اول مكاتبك زمان كتابتنده طوغمش بر ولدی
وار در ینه باباسنك اوزرنده اولان نجومه سعی ایده * له ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر فی كتابته ده اولان
ضمیر ینه اكا راجعدر علی نجومه ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر (فاذا ادی حكم بعتقه وعتق ابیه قبل موته)
وجزء مزبور ولد اول باباسنك اوزرنده اولان مالی ادا ایلیه كندو عتقنه ودخی باباسنك عتقنه قبل الموت
حیاتنك آخر جزئنده حكم اولنور وولدك عتق اولندیغنك سببی زیرا باباسنك كتابتنه وقت عقدده داخلدر
و باباسنك اجزاسندندر اكا متصلدر * بعتقه ده اولان ضمیر ولده راجعدر ابیه ده اولان ضمیر ینه ولده راجعدر
قبل موته ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر (والولد المشتری اما ان یؤدی حالا او یرد فی الرق) یعنی مكاتب اولان
كمسنه نك زمان كتابتده طوغمش ولدی اولمیوب بر مشتری ولدی اولسه امدی بو ولد مشتراسنك اوزرنده
اولان مالی فی الحال ادا ایلیه یا خود رقه عودت ایلیه ولد المشتری دیدیكی كندو سیله معا اشترا اولنمش
اوغلودر (وعندهما هو كالاول) وامامین قتنده بو مشتری اولان ولد مكاتبك زمان كتابتنده طوغان ولدی
كبیدر زیرا كندو منزله سنده اولمشدر (وان مات المكاتب وترك ولدا من حرة ودینا علی الناس فیه وفاء فجنی الولد
فقضی بارش الجنایة علی عاقلة الام لا یكون ذلك قضاء بعجز المكاتب) واكر مكاتب اولان عبد وفات ایدوب
حره دن حاصل اولمش بر ولد ایله ناس اوزرنده بدل كتابتی وفا ایدر بر مقدار دیون ترك ایلسه صكره مزبور
ولد بر كمسنه یه جنایت ایدوب جرح ایلسه مثلا قاضی اولان كمسنه ارش جنایتله اول ام عاقله نك
اوزرینه قضا ایلسه بو قاضینك ایلدیكی قضا اول مكاتبك عاجز اولدیغنه قضا اولمز زیرا قضا كتابته منافی
دكلدر * فیه ده اولان ضمیر دینه راجعدر (وان اختصم موالی الام والاب فی ولائه فقضی به لموالی الام فهو قضاء
بعجزه) واكر امك موالیسی ایله ابك موالیسی اولان كمسنه لر اول ولدك ولاسنده اختصام ایلسه لر قاضی دخی
ولایی اول امك موالیسنه قضا ایدوب حكم ایلسه امدی بو قضا اول مكاتب اولان كمسنه نك عجزنه قضادر
زیرا ولدك ولاسی امك موالیسنه حكم ایلمك باباسنك رقنه مقتضیدر اول ایسه فسخ كتابته موجبدر
بعجزه ده اولان ضمیر مكاتبه راجعدر (ولو جنی عبد فكاتبه سیده جاهلا بجنایته فعجز دفع او فدی) یعنی چون
عبد اولان كمسنه جنایت ایدوب مجروح ایلسه مثلا سید دخی اول عبدك ایلدیكی جنایته جاهل

اولدیغی حالده انی مکاتب ایلسه مکاتب ایلدکدنصکره کتابتدن عاجز اولسه مولاسی اولان کمسنه مخیر اولور
استرسه انی اول ایلدیکی جنایت مقابلهسنده دفع ایلیه واسترسه فدا ایلیه * کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر
سیدهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وکذا لو جنی المکاتب فعجز قبل القضاء به) ودخی سید اولان کمسنه
عبدی دفع ایلمکله فدا ایلمهنك مابیننده مخیردر چون مکاتب بر جنایت ایدوب موجبیله حکم وقضا اولنمزدن
اول عاجز اولسه * به ده اولان ضمیر موجب جنایته راجعدر (ولو بعد ما قضی علیه به فهو دین یباع فیه)
واکر ارش جنایتله اوزرینه قضا اولندقدنصکره عاجز اولسه اول ویرلان ارش جنایت اوزرینه دین اولور
وانك سببیله بیع اولنمسی جائزدر زیرا کندو رقبهسنه لازم اولمش دیندر * علیه ده اولان ضمیر مکاتبه فیهده
اولان ضمیر دینه راجعدر (ولا تفسخ الکتابة بموت السید ویؤدی البدل الی ورثته علی نجومه) یعنی چون
عبد مکاتبك سیدی وفات ایلسه کتابت فسخ اولنمز زیرا کتابت عبدك حقیدر صکره بومذکور مکاتب
اوزرنده اولان بدل کتابتی سیدینك وارثلرینه ادا ایلیه تقسیط اولنان نجوم سببیله * ورثته ده اولان ضمیر سیده
راجعدر نجومه ده اولان ضمیر بدله راجعدر یاخود مکاتبه راجعدر (فان اعتقه بعضهم لا ینفذ)
امدی چون اول وارثلرك بعضیسی اول مکاتبی عتق ایلسه نافذ وصحیح اولمز زیرا کندونك اولمیان شیئی
عتق ایلمشدر (وان اعتقوه کلهم عتق مجانا) واکر وارثلرك جملهسی انی عتق ایلسهلر مجانا آزاد اولور وقیاس
آزاد اولنموق ایدی * اعتقه ده واعتقوه ده اولان ضمیرلر مکاتبه راجعدر

(کتاب الولاء)

بو کتاب ولانك احکامی بیاننده‌در ولا فتح واو ایله محبت ونصرت معناسنه اولان ولایتدن مشتقدر زیرا ولاء
عتاقهده و موالاتده محبت ونصرت واردر یاخود قرب معناسنه اولان ولیدن مشتقدر واصطلاح شرعده
هو التناجز بولاء العتاقة دیو تعریف ایلمشلردر (الولاء لمن اعتق ولو بتدبیر او استیلاد او کتابة او وصیة
او ملك قریب) یعنی معتق اولان عبدك ولاسی انی عتق ایدن کمسنه نکدر وبو واقع اولان عتق کرك عبدی
مدبر قلمغله اولسون کرك جاریهیی استیلاد ایتمکله اولسون کرك مکاتب ایلمکله اولسون کرك وصیت ایلمکله
اولسون کرك ملك قریب ایله اولسون مثلا قریبی اولان کمسنهیی انی شرا ایلسه یاخود هبه ایلسه یاخود
وصیت ایله ملك ایلسه عتق اولور وبو مسائلده رجل ایله خاتون برابردر (ولغا شرطه لغیره او سائبته)
یعنی مولی اولان کمسنه چون کندو عبدینی عتق ایلیوب ولاسنی کندودن غیری کمسنهیه شرط ایلسه یاخود
سائبه یعنی اندن وارث اولمامقلغی شرط ایلسه لغو اولور زیرا شرع شریفه مخالفدر سیده مخالفت اولدیغی کبی
شرطه ده اولان ضمیر ولایه راجعدر لغیره ده اولان ضمیر مولایه راجعدر (ومن اعتق حاملا من زوج فن
فولدت لاقل من نصف سنة فولاء الولد له لا ینتقل عنه ابدا) وشول کمسنه که قن اولان زوجندن حامل اولان
جاریهسن عتق ایلیه مزبوره جاریه عتق اولندقدنصکره نصف سنهدن اقلده طوغرسه اول طوغان ولدك
ولاسی اول معتق اولان کمسنهدن انتقال ایلمز ابدا (وکذا لو ولدت توأمین احدهما لاقل من نصفها)
ودخی ولا معتق اولان کمسنهنك اولور چون اول قندن حامل جاریه ایکی ولد طوغرسه وبری برسنهنك
نصفندن اقلده طوغسه (وان ولدت لاکثر من ذلك فولاؤه له ایضا) واکر نصف سنهدن اکثرده طوغرسه
کیروده چون کیدر یعنی ولاسی معتق اولان کمسنهنك اولور زیرا ولد اول امك بر جزئیدر کاصفات شرعیهده
تابع اولور کورلمزمیکه مزبور ولد حریتده ورقیتده اناسنه تابع اولور (لکن ان اعتق الاب جره الی موالیه)
لکن چون اول ولدك باباسی اولان کمسنه عتق اولنسه کندو اوغلنك ولاسنی کندو موالیسنه جرایدر * جرهده
اولان ضمیر بارز ولایه راجعدر موالیهده اولان ضمیر ابه راجعدر (ولا یرجع الاولون علیهم بما عقلوا عنه
قبل الجر) یعنی اول اولان کمسنهلر موالی الامدر اول برلرینك اوزرلرنده کی موالی الابدر اول ولد ایچون
ویردکاری دیتله قبل الجر رجوع ایلمزلر * عقلوهده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر عنهده
اولان ضمیر ولده راجعدر (ولو تزوج عجمی له مولی موالاة او لا معتقة فولدت منه فولاء الولد لموالیها)
یعنی چون مولای موالاة مولاسی اولان بر عجمی بر معتقه اولان جاریهیی تزوج ایلسه تزوجدنصکره مزبور
عجمیدن بر ولد طوغرسه امدی بو طوغان ولدك ولاسی اول معتقه اولان جاریهنك مولاسنهکدر

(وعند ابی یوسف حکمه حکم ابیه) وامام ابو یوسف قتنده اول ولدك حکمی باباسنك حکمی کبیدر
ایکی صورتدهیله * لهده اولان ضمیر عجمییه راجعدر منهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر لموالیهاده
اولان ضمیر معتقهیه راجعدر (والمعتق مقدم علی ذوی الارحام مؤخر عن العصبة النسبیة) یعنی معتق
اولان کمسنه ذوی الارحامك اوزرینه مقدم وعصبات نسبیهدن مؤخردر نتکیم بیانی کاسه کرکدر
(فان مات السید ثم المعتق فارثه لاقرب عصبة سیده) وچون سید اولان کمسنه وفات ایتسه صکره معتق دخی
فوت اولسه امدی اول معتقك ارثی سیدینك اقرب اولان عصبهسنکدر * ارثهده اولان ضمیر معتقه راجعدر
(فیکون لابنه دون ابیه لو اجتمعا) امدی چون اول وفات ایدن سیدك بر اوغلو ایله بر باباسی قالسه میراث
اوغلك اولور امام ابو حنیفه قتنده وامام محمد قتنده بابانك اولمز چون ایکیسی موجود اولوب مجتمع اولسهلر
(وعند ابی یوسف لابیه السدس والباقی للابن) وامام ابو یوسف قتنده بابانك قلان میراثدن سدسی واردر
وباقیسی اوغلو کدر (وعند استواء القرابة تستوی القسمة) وچون وفات ایدن سیدك وارثلری اولان کمسنهلر
قرابتده مستوی اولسهلر مثلا جملهسی کندو اولادی ویاخود اولادینك اولادی اولسهلر مابینلرنده قسمت
مستوی اولور یعنی برابر اولور زیرا اتده درجهده مستویلردر (ولیس للنساء من الولاء الا ما اعتقن او اعتق
من اعتقن او کاتبن او کاتب من کاتبن الحدیث) یعنی نسا طائفهسنه ولادن برنسنه یوقدر الا عتق ایلدکاری
یاخود مکاتب ایلدکاری کمسنهلرك ولاسی واردر ودخی کندولر عتق ایلدکاری یاخود مکاتب ایلدکاری
کمسنهلرك مکاتبلرینك ولاسی واردر بعض روایاتده زیادهلك واردر که او کاتبن او کاتب من کاتبن دنصکره
(او دبرن او دبر من دبرن) وارد اولمشدر بو حدیث شریفی تأمل وتدبر ایلیوب اکاه (فصل) بو فصل ولاء
معاقده احکامی بیاننده‌در (ولاء الموالاة سببه العقد) ولاء موالاتك سببی عقددر مثلا بر عاقل وبالغ یاخود
صبی عاقل کمسنه کندو باباسنك اذنی ایله یاخود وصیسی اذنیله بر مجهول النسب غیر عربی اولان کمسنهیه
چون اولسك سکا وارث اولاین وچون سندن بر جنایت واقع اولسه دیتی اوزریمه اولسون دیسه مولی الموالاة
اولور زیرا مولی الموالاة اوچ شرطله صحیح اولور بری مولی الموالاتك معتقی اولمقدر وبری عربی اولمقدر
وبری کمسنهیه منسوب اولمقدر ونسب معروفی اولمقدر * سببه ده اولان ضمیر ولایه راجعدر (فلو اسلم عجمی
علی ید رجل ووالاه علی ان یرثه ویعقل عنه او والی غیر من اسلم علی یده صح ان لم یکن معتقا) امدی چون
بر عجمی کمسنه بر رجلك یدیله اسلامه کلسه مزبور رجل اول عجمییه موالات ایدوب کندویه وارث اولمق
اوزره وایلدیکی جنایتی قبول ایدوب دیتنی ویرمك اوزره یاخود کندو یدینك غیریسیله اسلامه کلنی موالاة
ایلسه صحیح اولور اکر بو اسلامه کلانك معتقی اولمز ایسه * ولاؤهده وان یرثهده وعنهده اولان ضمیر بارزلر عجمییه
راجعدر علی یدهده اولان ضمیر رجله راجعدر (وعقله علیه وارثه له) یعنی اول عجمی اولان کمسنهنك دیتی
اول موالات ایدن رجلك اوزرینه ومیراثی دخی انکدر (ان لم یکن له وارث) اکر اول عجمی اولان کمسنهنك
وارثی یوغیسه * عقلهده اولان ضمیر عجمییه راجعدر علیهده اولان ضمیر رجله راجعدر وارثهده اولان
ضمیر ینه عجمییه راجعدر لهده اولان ضمیر ینه رجله راجعدر (وهو مؤخر عن ذوی الارحام) یعنی بو مولی
الموالاة اولان کمسنهلردن میراثده ذوی الارحام اولان کمسنهلردن مؤخردر زیرا ذوی الارحام قرابت ایله
وارث اولورلر وقرابت ایسه ولادن اقویدر (وما لم یعقل عنه فله ان یفسخه قولا بحضرته وفعلا مع غیبته
بان ینتقل عنه الی غیره) یعنی عقد ولاء صاحبی اولان کمسنه مادامکه موالات ایلدیکی کمسنه ایچون
دیت ویرمیه اکا جائزدر که اول مولانك حضورنده اول عقد ولائی قول ایله فسخ ایلیه ودخی غیبتنده فعل ایله
فسخ ایلیه مثلا اول مولانك اوزرنده اولان ولائی غیریه نقل ایلمکله زیرا عقد غیر لازمدر * عنهده اولان ضمیر
عجمییه راجعدر فلهده اولان ضمیر رجله راجعدر یفسخهده اولان ضمیر عقد ولایه راجعدر بحضرتهده
اولان ضمیر مولایه راجعدر مع غیبتهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وبعد ان عقل عنه او عن ولده لا یفسخه
هو ولا ولده) یعنی مولی اولان کمسنه چون اول موالاة ایلدیکی کمسنهدن اوتری یاخود ولدندن اوتری دیت
ویرسه امدی موالاة اولان کمسنهیه ودخی ولدی اولان کمسنهیه جائز دکادرکه اول عقدی فسخ ایلیهلر غرض
حاصل اولدیغیچون * عنهده اولان ضمیر موالاة اولان کمسنهیه راجعدر ولدهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر

بفسخه‌ده اولان ضمير عقده راجعدر (وللاعلى ايضا ان يبرأ عن ولائه بمحضره) ودخى اعلى اولان كمسنه‌يه‌كه مولاتدر جائزدركه اول اسفل اولان كمسنه‌نك ولاسندن برى اوله اسفلك محضرنده عدم لزومى اولديغيچون عن ولائه‌ده اولان ضمير اسفله راجعدر بمحضره‌ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (ولو اسلمت امرأة فوالت او اقرت بالولاء فولدت مجهول النسب او كان معها ولد صغير كذلك يتبعها فيه) يعنى اكر مجهولة النسب بركافره خاتون مسلمه اولوب صكره موالاة ايلسه ياخود ولايه اقرار ايلسه صكره اول خاتون مجهول النسب بر ولد طوغرسه ياخود كندو سيله مجهول النسب بر ولد اولسه اول ولد اول خاتونه ثبوت ولاده تابع اولور امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) وامامين قتنده خلاف واردر زيرا قتلرنده تابع اولمز زيرا امك كندو ولد ينك مالنه ولايتى اولمديغيچون * ولد ينه اولمق بالطريق الاولى * معهاده اولان ضمير امرأه‌يه راجعدر يتبعهاده اولان ضمير ينه اكا راجعدر فيه‌ده اولان ضمير ولايه راجعدر

(كتاب الاكراه)

بو كتابده اكراهك احكامى بيان اولنور اكراه لغتده اجبار معناسنه‌در واصطلاح فقهاده (هو فعل يوقعه الانسان بغيره) اكراه بر فعلدركه انسان قصد ضرر طريقيله غيره ايقاع وايصال ايدر (يفوت به رضاه) كه اول فعل سببيله اول غيرك رضاسى فوت اولور مثلا حبس وضرب كبى (او يفسد اختياره مع بقاء اهليته) وياخود اول مكرهك اختيارى فاسد اولور مثلا قطع وقتل كبى اهليتنك بقاسيله * به‌ده اولان ضمير فعله راجعدر رضاه‌ده اولان ضمير غيره راجعدر اختياره‌ده اولان ضمير ينه غيره راجعدر اهليته‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وشرطه قدرة المكره على ايقاع ما هدد به سلطانا كان او لصا) يعنى اكراه ايلمك شرطى مكره اولان كمسنه‌نك تهديد وتخويف ايلديكى فعلك ايقاع واجراسنه قادر اولمسيدر كرك اول تهديد ايدن كمسنه صاحب سلطنت اولسون كرك حرامى اولسون * به‌ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وخوف المكره وقوع ذلك) ودخى مكره اولان كمسنه اول مكرهك فعلندن خوف ايلمسى شرطدر (وكونه ممتنعا قبله عن فعل ما اكره عليه لحقه) ودخى مكره اولان كمسنه‌نك اكراه اولنديغى فعلندن قبل الاكراه ممتنع اولمسى شرطدر اول اكراه اولنان كمسنه‌نك اوشيده حقى اولديغيچون * مثلا ملكنى بيع ايتدرمك كبى ومالنى اتلاف ايلمك كبى وعبدنى اعتاق ايتدرمك كبى * كونه‌ده اولان ضمير مكرهه راجعدر قبله‌ده اولان ضمير اكراهه راجعدر عليه‌ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر لحقه‌ده اولان ضمير ينه مكرهه راجعدر (او لحق آخر او لحق الشرع) ياخود بر آخرك حقى اولديغيچون مثلا غيرك مالنى اتلاف ايلمكه امر ايلمك كبى ياخود شرعك حقى اولديغيچون مثلا شرب خمره امر ايلمك كبى (وكون المكره به متلفا نفسا او عضوا) ودخى مكره به‌نك شرطى نفس ياخود عضو تلف اولمقدر مثلا بر كمسنه بر آخرى قتل ايله ياخود قطع عضو ايله تهديد ايلمك كبى (او موجبا غما يعدم الرضاء) ياخود مكره اولان كمسنه‌نك رضاسنك عدمنه موجب اوله وبو شرط اختلاف ناس ايله مختلفدر زيرا بعض ناس واردركه كلام ايله متأذى وغملو اولور وبعض ناس واردركه ضرب شديددن بيله متأذى اولمز (فلو اكره على بيع او شراء او اجارة او اقرار بقتل او ضرب شديد او حبس مديد خير بين الفسخ والامضاء) امدى اكر بر كمسنه بر شئ بيع ايلمكه وياخود شرا ايلمكه ياخود بر مكانى اجاره‌يه ويرمكه ياخود بر شئ اقرار ايلمكه قتل ايله ياخود ضرب شديد ايله يا حبس مديد ايله تهديد اولنوب اكراه اولنسه فسخ ايله امضانك ما بيننده مخير اولور استرسه فسخ ايليه واسترسه قبول ايليوب امضا وتنفيذ ايليه زيرا بو عقودك صحتنه رضا شرطدر (ويملكه المشترى ملكا فاسدا ان قبضه) يعنى مشترى اولان كمسنه اول مكرهك بيع ايلديكى مبيعه ملك فاسد ايله مالك اولور اكر انى قبض ايلمش اولسه زيرا ركن بيع اهلندن صادر اولمشدر * يملكه‌ده اولان ضمير مبيعه راجعدر قبضه‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (فلو اعتق صح اعتاقه ولزمه قيمته) واكر اول مشترى اولان كمسنه اول مكرهدن اشترا ايلديكى عبدى عتق ايلسه عتق صحيح اولور واكا اول عبدك قيمتى لازم اولور * اعتاقه‌ده ولزمه‌ده اولان ضميرلر مشترى‌يه راجعدر قيمته‌ده اولان ضمير عبده راجعدر (وقبض الثمن او تسليمه المبيع طوعا اجازة) يعنى اكراه ايله بايع اولان كمسنه‌نك ثمنى طوعا قبض ايلمسى ياخود مبيعى طوعله تسليم ايلمسى بيعى اجازتدر زيرا رضايه دليلدر * تسليمه‌ده اولان ضمير مبيعه راجعدر

(لا فعلهما كرها ولا دفع الهبة طوعا بعد ما اكره عليها) اما اول قبض ايله تسليمك كره ايله اولمسى اجازت اولمز ودخى هبه‌يى طوعله دفع ايلمك اكراه اولنه‌قدنصكره اجازت اولمز * عليهاده اولان ضمير هبه‌يه راجعدر (فان هلك المبيع فى يد مشتر غير مكره لزمه قيمته) واكر مبيع اولان شئ غير مكره اولان مشترينك يدنده هلاك اولسه اكا قيمتى لازم اولور * لزمه‌ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر قيمته‌ده اولان ضمير هلاك اولان مبيعه راجعدر (وللبايع تضمين اى شاء من المكره والمشترى) يعنى اكراه ايله بايع اولان كمسنه جائزدركه مكره ايله مشترينك هر قنغيسنه استرسه تضمين ايتديره (فان ضمن المكره رجع على المشترى بقيمته) امدى اكر بايع اولان كمسنه اول هلاك اولان شيئى مكرهه تضمين ايتدرسه اول هلاك اولان شيئك قيمتى ايله اول مشترينك اوزرينه رجوع ايدر (وان ضمن المشترى بعد ما تداولته البياعات نفذ كل شراء وقع بعد شراءه لا ما وقع قبله) واكر اول مبيعى بياعات تداول ايلديكندنصكره يعنى بر الدن بر اله تداول ايلديكدنصكره مشترى‌يه تضمين ايتدرسه هر بيعكه ضامنك شراسندنصكره واقع اوله نافذ اولور وشراسندن اقدم واقع اولان نافذ اولمز تداولته‌ده اولان ضمير مبيعه راجعدر بعد شراءه‌ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر قبله‌ده اولان ضمير شرايه راجعدر (وان اجاز عقدا منها جاز ما قبله ايضا) واكر مكره اولان كمسنه عقوددن بر عقدى اجازت ويروب تنفيذ ايلسه ماقبلى دخى جائز اولور * منهاده اولان ضمير عقوده راجعدر ماقبله‌ده اولان ضمير شرايه راجعدر (وله استرداده اذا فسخ لو باقيا) يعنى اكر مكره اولان كمسنه بيعى فسخ ايلسه مشترى اولانه جائزدركه اول مبيعى استرداد ايليه اكر اول مبيع مشترينك يدنده باقى اولورسه * له‌ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر استرداده‌ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (وحبس يوم وضرب سوط ليس باكراه) يعنى بر كمسنه‌يى بر كون حبس ايلمك وبر سوط ضرب ايلمك اكراه دكلدر بحسب العاده اكراه عد اولنمز (الا فيمن يستضر به لكونه ذا منصب) الا شول كمسنه‌ده‌كه بر كونلك حبسندن وبر سوطك ضربندن متأذى ومتضرر اوله صاحب منصب اولديغى اجلدن انك حقنده اكراه عد اولنور * به‌ده اولان ضمير حبسه راجعدر لكونه‌ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (وان اكره على اكل ميتة او لحم خنزير او دم او شرب خمر بضرب او حبس او قيد لا يحل التناول) يعنى اكر بر كمسنه ميته يه سنك اوزرينه ياخود لحم خنزير يه سنك اوزرينه ياخود قان يه سنك اوزرينه ياخود شرب خمر اوزرينه ضرب ايله ياخود قيد وبند ايله اكراه اولنسه بو اشيايى تناول ايلمك حلال اولمز زيرا بو اشيانك حرام اولمسى نص ايله ثابت اولمشدر مادامكه بر نفسك ياخود بر عضوك تلفى خوف اولنمينجه بو اشيايى تناول ايلمك جائز كورلمز (وان بقتل او قطع عضو حل) واكر قتل ايله ياخود قطع عضو ايله اكراه اولنسه بو ذكر اولنان اشيايى تناول ايلمك حلال اولور (ويأثم بصبره على التلف ان علم الاباحة كما فى المختصة) يعنى قتل ايله ياخود قطع عضو ايله تهديد اولنان كمسنه جانى ياخود عضوى تلف ايلنجه‌يه‌دك صبر ايلمسيله آثم اولور اكر آنده ايده‌جكى فعلك مباح اولديغى بيلورسه اجلق حالتنده اولديغى كبى زيرا بر آدم آج اولسه وبر حرام ميته بولوب يمسه واجلقدن هلاك اولسه آثم اولور * بصبره‌ده اولان ضمير اكراه اولنان كمسنه‌يه راجعدر (وان اكره على الكفر او سب النبى عليه السلام بقتل او قطع عضو رخص له اظهاره وقلبه مطمئن بالايمان ويؤجر بالصبر على التلف) واكر بر كمسنه كفر ايلمكه ياخود حضرت رسول صلى الله عليه وسلمك سبنده قتل ايله ياخود قطع ايله اكراه اولنسه اول اكراه اولنديغى كفر وسبى اكا اظهار ايلمكده ترخيص اولنور قلبى ايمان ايله مطمئن اولديغى حالده واول تلف اولنه‌جق نفسك ياخود عضوك تلفنه صبر ايلمسيله مثاب ومأجور اولور * له‌ده اولان ضمير مكرهه راجعدر اظهاره‌ده اولان ضمير كفره وسبه راجعدر قلبه‌ده اولان ضمير ينه مكرهه راجعدر (ولا رخصة بغيرهما) ودخى قتل ياخود قطع عضوك غيريسيله اظهاره رخصت يوقدر زيرا ضرب وحبس ايله اول مكره عليهك فعلى حلال اولمز (وان اكره على اتلاف مال مسلم باحدهما رخص له والضمان على المكره) واكر بر كمسنه قتل ايله ياخود قطع عضو ايله بر مسلمك مالنى اتلاف ايلمكه اكراه اولنسه اول مكره ايچون رخصت واردركه اول مالى اتلاف ايليه واتلاف اولنان مالك ضمانى مكره اولان كمسنه‌نك اوزرينه‌در * احدهماده اولان ضمير قتل ايله قطعه راجعدر له‌ده اولان ضمير مكرهه راجعدر (او على قتله او قطع عضوه لا يرخص له ذلك) واكر قتل ايله ياخود قطع عضو ايله بر آدمك قتلنه ياخود

قطع عضونه اكراه اولنسه اول ذلك الفعل كه قتل ياخود قطعدر اكا ترخيص اولنمز * قتله ده اولان ضمير مسلمه راجعدر (فان فعل فالقصاص على المكره فقط) امدى اكر اول مكره اولان كمسنه اول مكره عليه اولان فعلى ايشلسه قصاص مكره اولان كمسنه نك اوزرينه در فقط امام ابو حنيفه قتنده (وعند ابى يوسف لا يجب على احد) وامام ابو يوسف قتنده هيچ برينك اوزرينه لازم وواجب دكلدر وامام زفر قتنده قاتلك اوزرينه در فقط (ولو اكره على ان يتردى من جبل ففعل فديته على عاقلة المكره) وچن بر كمسنه بر آخرى بر طاغدن آتمغه اكراه ايلسه اول مكره دخى كندوسن اول جبلدن القا ايلسه ديتى مكره اولان كمسنه نك عاقله سى اوزرينه در امام ابو حنيفه قتنده (وعند محمد عليه القصاص) وامام محمد قتنده اول مكرهك اوزرينه در قصاص (وعند ابى يوسف فى ماله) وامام ابو يوسف قتنده ديتى مكره اولان كمسنه نك مالنده در فديته ده اولان ضمير متردى اولان كمسنه يه راجعدر (ولو اكره بقتل على ترد او اقتحام نارا وماء وكل مهلك فله الخيار فى الاقدام والصبر) وچن بر كمسنه بر آخرى قتل ايله كندوسن بر يوكسك يردن القا ايلمكه ياخود كندوسن بر آتشه اقتحام ايدوب هجوم ايلمكه ياخود بر صويه القا ايلمكه اكراه اولنسه وحالبوكه ذكر اولنان اشياء ثلاثه نك هر بريسى مهلكدر اول مكره ايچون اقدام ايدوب كندوسن القا ايلمه ده وصبر ايدوب ايلمه ده مخير اولمق واردر امام ابو حنيفه قتنده (وقالا يلزمه الصبر) وامامين ديديلركه اكا لازم اولان صبر ايلمكدر زيرا كندو نفسنى القا ايلمكله قتله مباشردر * فله ده اولان ضمير مكرهه راجعدر (ولو وقعت نار فى سفينة ان صبر احترق وان القى نفسه غرق فله الخيار عند الامام وعند محمد يلزمه الثبات) بر كمسنه بر سفينه ده اولسه واول سفينه يه آتش دوشسه اكر آتشه صبر ايلسه محترق اولور واكر كندوسن دكزه آتسه غرق اولور امدى اول كمسنه امام ابو حنيفه قتنده مخير اولور استرسه صبر ايلسون واسترسه كندوسن دكزه القا ايلسون وامام محمد قتنده اكا اول سفينه نك ايچنده قالوب ثابت اولمق لازمدر * فله ده اولان ضمير سفينه ده اولانه راجعدر يلزمه ده اولان ضمير نه اكا راجعدر (وان اكره على طلاق او اعتاق او توكيل بهما نفذ ويرجع بقيمة العبد على المكره) واكر بر كمسنه بر كمسنه يى خاتوننى طلاق ايلمكه ياخود عبدينى عتق ايلمكه ياخود بو ايكى شيئك بريني ايشلمكه وكيل نصب ايلمكه اكراه ايلسه نافذ وصحيح اولور واول عتق ايلديكى عبدك قيمتى ايله مكره اولان كمسنه نك اوزرينه رجوع ايدر كرك بو مكره اولان كمسنه معسر اولسون كرك موسر اولسون زيرا ضمان يسار وعسار ايله مختلف اولمز (وكذا بنصف المهر لو الطلاق قبل الدخول ولا رجوع لو بعده) ودخى مكرهك اوزرينه قبل الدخول نصف مهر ايله طلاق ويرسه رجوع اولنمز اكر صكره دخى اولسه * بعده ده اولان ضمير دخوله راجعدر (وصح يمين المكره ونذره وظهاره ولا يرجع بما غرم بسبب ذلك) يعنى مكره اولان كمسنه نك يمينى ونذرى وظهارى صحيح وجائزدر بو اشيا سببيله غرامه ايلديكى شيئله رجوع ايلميه * نذره ده اولان ضمير مكرهه راجعدر (ورجعته وايلاؤه فيه وفيئه واسلامه) ودخى مكره اولان كمسنه نك طلاق رجعيسى وايلاسى وايلادن فىء يعنى رجوع ايلسى واسلامى صحيحدر زيرا هر عقدكه فسخه محتمل اولميه اكراه انك صحتنه مانع اولمز (لكن لا قتل فيه لو ارتد) لكن اكراه له اسلامه كلوب صكره مرتد اولانه قتل يوقدر * فيه ده اولان ضمير اكراه ايله مسلم اولانه راجعدر (ولا يصح ابراؤه ولا ردته فلا تبين بها امرأته) يعنى مكره اولان كمسنه نك ابراسى ومرتد اولسى صحيح اولمز امدى بو تقديرجه اكراه ايله مرتد اولان كمسنه نك امرأه سى كندودن باين اولمز * امرأته ده اولان ضمير مرتده راجعدر (فان ادعت تحقق ما اظهره وادعى ان قلبه مطمئن بالايمان صدق) امدى اكر زوجه كندو زوجنك اظهار ايلديكى ردتك تحققنى دعوى ايلسه وزوج اولان كمسنه قلبى ايمانله مطمئن اولديغنى دعوى ايلسه زوج بو صورتده تصديق اولنور زيرا ارتداد عياذا بالله تعالى اعتقاده متعلقدر اعتقاد ايسه اكراه ايله متغير اولمز * اظهره ده اولان ضمير مايه راجعدر قلبه ده اولان ضمير مكرهه راجعدر (ولو اكره على الزنا ففعل حد ما لم يكرهه السلطان) واكر بر كمسنه بر كمسنه يى زنا ايلمكه اكراه ايليوب اول دخى زنا ايلسه حد اولنور مادامكه انى سلطان اكراه ايلميه وچن سلطان اكراه ايلسه حد اولنمز (وعندهما لا حد عليه وبه يفتى) وامامين قتنده اكا حد يوقدر بو قول ايله فتوى اولنور

يعنى فتوى اولنمسنك اوزرينه در زيرا اكراه حدى مسقطدر

(كتاب الحجر)

حجر لغتده منع معناسنه در واصطلاح شرعده (هو منع نفاذ تصرف قولى) يعنى تصرف قولينك نفاذنى منع ايلمكدر ومصنف رحمة الله عليهك تصرف قولى ديديكى تصرف فعليدن احترازدر زيرا تصرف فعلى منع اولنمز (واسبابه الصغر والجنون والرق) يعنى حجر اولنمه نك سببلرى اوچدر برى صغردر زيرا صغيرك عقلى يوقدر بو اجلدن تصرفى غير صحيح اولدى وبرى جنوندر زيرا مجنون معدوم العقلدر بو اجلدن تصرفى غير صحيح وبرى رقدر زيرا رقيق ويدنده اولان شىء مولاسنكدر امدى تصرفى غير نافذدر (فلا يصح تصرف صبى او عبد بلا اذن ولى او سيد) امدى صبينك اذن وليسز تصرفى وعبدك اذن مولاسز تصرفى صحيح دكلدر (ولا تصرف المجنون المغلوب بحال) ودخى مجنون مغلوبك تصرفى بر حالده صحيح دكلدر (ومن عقد منهم وهو يعقله فوليه مخير بين ان يجيزه او يفسخه) وشول ذكر اولنان كمسنه لردن برى بر عقد ايلسه وحالبوكه اول كمسنه اول عقدى تعقل ايليوب يعنى بيعك ملكى سالب وشرانك ملكى جالب اولديغن بيله امدى اول كمسنه نك وليسى اول عقدى اجازت ايدوب وفسخ ايلمك بيننده مخير اولور * منهم ده اولان ضمير صغير ومجنون ورقيقه راجعدر يعقله ده اولان ضمير بارز بيعه راجعدر فوليه ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر يجيزه ده ويفسخه ده اولان ضميرلر بيعه راجعدر (ومن اتلف منهم شيأ فعليه ضمانه) وشول ذكر اولنان كمسنه لردن برى بر شىء اتلاف ايلسه انك اوزرينه ضمانى واردر زيرا بونلر افعالده محجور عليهم دكللردر فعليه ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (ولا يصح طلاق الصبى والمجنون ولا اعتاقهما ولا اقرارهما) يعنى صبى ايله مجنونك طلاق واعتاق واقرارلرى صحيح اولمز (وصح طلاق العبد واقراره فى حق نفسه لا فى حق سيده) يعنى عبدك طلاق وكندو نفسى حقنده اقرارى صحيح ومعتبردر سيدى حقنده صحيح دكلدر * بو تركيبده اولان ضمائر عبده راجعدر (فلو اقر بمال لزمه بعد عتقه) بو مال لا فى حق سيده قولنه تفريعدر يعنى چن عبد اولان كمسنه بر كمسنه يه بر مال اقرار ايلسه عتقندن صكره مانع زائل اولور * لزمه ده اولان ضمير عبده راجعدر بعد عتقه ده اولان ضمير نه اكا راجعدر (وان بحد او قود لزمه فى الحال) يعنى مزبور عبد چن حد ايله ياخود قود ايله اقرار ايلسه اقرار ايلديكى حالده لازم اولور (ولا يحجر على السفيه وان كان مبذرا) يعنى سفيه اولان كمسنه نك اوزرينه حجر يوقدر مالنى مبذر يعنى تلف ايلرسه ده (ومن بلغ غير رشيد لا يسلم اليه ماله) واكر صبى اولان كمسنه غير رشيد اولديغى حالده بالغ اولسه مالى اكا تسليم اولنميه (ما لم يبلغ سنه خمسا وعشرين فاذا بلغها دفع اليه) واكر اول بالغ وغير رشيد يكرمى بش ياشنه واصل اولمزسه اكر يكرمى بش ياشنه واصل اولورسه اكا مالى دفع اولنه (وان لم يؤنس رشده) يعنى مال اكا دفع اولنه واكر كه انده رشد مشاهده واستيناس اولنمز ايسه ده (وان تصرف فيه قبل ذلك نفذ) واكر اول غير رشيد اولان كمسنه يكرمى سنه يه واصل اولمزدن اول مالده تصرف ايلسه تصرفى نافذ اولور امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما يحجر على السفيه ولا يدفع اليه ماله ما لم يؤنس رشده ولا يصح تصرفه) وامامين قتنده سفيه اولان حجر اولنور ومالى اكا دفع اولنمز مادامكه رشيد اولسى مشاهده واستيناس اولنميه وتصرفى صحيح اولمز * بو تركيبده اولان ضميرلر سفيهه راجعدر (فان باع لا ينفذ وان فيه مصلحة اجازه الحاكم) واكر صبى اولان كمسنه بر شىء بيع ايلسه بيعى صحيح ونافذ اولمز واكر انده مصلحت اولوب فائده وار ايسه حاكم انى اجازت ايدوب تنفيذ ايليه (وان اعتق نفذ) واكر بر عبدى عتق ايلسه نافذ وصحيح اولور (وسعى العبد فى قيمته) صكره اول معتق اولان عبد كندو قيمتنه سعى ايدوب ادا ايليه (وان دبر صح) واكر بر عبدى مدبر ايلسه صحيح ونافذ اولور (فان مات قبل رشده سعى العبد فى قيمته مدبرا) واكر مولى اولان كمسنه رشيد اولمزدن اول فوت اولسه عبد اولان كمسنه كندو قيمتنه مدبر اولديغى حالده سعى ايليه زيرا موتله عتق اولور مدبر اولديغى حالده * رشده ده اولان ضمير صبى يه راجعدر قيمته ده اولان ضمير مدبره راجعدر (ويصح تزوجه بمهر المثل وان سمى اكثر بطلت الزيادة) يعنى غير رشيد اولان كمسنه نك مهر مثل ايله تزوج ايلسى صحيحدر واكر مهر مثلدن زياده بر شىء تسميه ايلرسه باطل اولور زيرا زياده يه ضرورت يوقدر * تزوجه ده اولان ضمير غير رشيده راجعدر (وتخرج زكاة مال السفيه)

يعنی مالدار اولان سفيهك مالنك زكاتنی اخراج اولنه زيرا واجبدر (وينفق منه عليه وعلى من تلزمه نفقته) ودخی اول سفيهك مالندن كندويه واوزرينه نفقه‌لری لازم اولان كمسنه‌لره انفاق ايليه زيرا سفاهت حقوقی ابطال ايلمز * منه ده اولان ضمير ماله راجعدر نفقته ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (ويدفع القاضی قدر الزكاة اليه ليؤدی بنفسه) يعنی قاضی اولان كمسنه زكاة مقدارينی اول سفيهك مالندن اخراج ايدوب اكا تسليم ايليه تاكه زكاتنی كندو اليله مستحقنه ادا ايليه زيرا كندو نيتنه محتاجدر (ويوكل عليه امينا الى ان يؤديها) وقاضی اولان كمسنه اول سفيهك اوزرينه بر امين وكيل ايليه تاكيم اول زكاتی فقرا ومساكينه وبقيه اصنافه ادا وتسليم ايليه * وبو تركيبلرده اولان ضمائر سفيهه راجعدر يؤديها ده اولان ضمير زكاته راجعدر (فان اراد حجة الاسلام لا يمنع منها) واكر اول سفيه اولان كمسنه حج ايلمك مراد ايلسه اندن منع ايليه زيرا فرضدر (ولا من عمرة واحدة) ودخی عمره واحده‌دن منع اولنميه زيرا وجوبنده اختلاف واردر * منها ده اولان ضمير حجة اسلامه راجعدر (وتدفع نفقته الى ثقة ينفق عليه فی الطريق لا اليه) يعنی بو سفيه حجه نيت وعزيمت ايلدكده نفقه‌سی وخرج راهی بر معتمد عليه ثقه آدمه دفع وتسليم اولنه كه انك اوزرينه طريقده منزل بمنزل انفاق وصرف ايليه واكا دفع اولنميه زيرا تلف ايليوب بو طريقك غيريسنده صرف ايليه * بو تركيبده اولان ضمائر سفيهه راجعدر (وتصح منه الوصية فی القرب وابواب الخير من الثلث) قرب جمع قربه‌در حق تعالی‌يه مقرب اولان عملدن عبارتدر يعنی مقربات طاعات وسائر ابواب خيرات ايله اول سفيه اولان كمسنه ثلث مالندن وصيت ايلمك صحيح وجائزدر (ويحجر على المفتی الماجن والطبيب الجاهل والمكاری المفلس اتفاقا) ودخی مفتی ماجنكه خلقه حيله تعليم ايدر وطبيب جاهل ناسك ابدان واجسادلرين بلا علم افساد ايدر ومكاری مفلس كه دابه‌سی اولميوب ناسه كرا ايله دابه ويرر اتفاقا جمله‌سی حجر بو معنالری ارتكاب ايلمه‌دن زجر اولنورلر مرحوم مصنف ويمنع مفت ديسه ويحجر على المفتی ديسندن اولی ايدی (لا يحجر على فاسق ومغفل اذا كان مصلحا لماله) يعنی فاسق ومغفل اولان كمسنه‌لرك اوزرلرينه حجر اولنمز چونكه هر بری كندو مالنه مصلح وغيره مبذر اولسه (ولا على مديون) ودخی مديون اولان كمسنه‌نك اوزرينه حجر يوقدر زيرا حجر اولنسه اهليتی ضايع اولور (ولا يبيع القاضی ماله فيه بل يحبسه ابدا حتی يبيعه هو بنفسه) يعنی قاضی اولان كمسنه مديون اولان كمسنه‌نك مالنی اوزرنده اولان دينی ادا ايلمك ايچون بيع ايلمسون بلكه الی مؤبد حبس ايليه تاكيم كندو مالنی كندو نفسيله بيع ايدوب غرمايه دفع ايليه * ماله ده اولان ضمير مديونه راجعدر فيه ده اولان ضمير دينه راجعدر يحبسه ده اولان ضمير بارز مديونه راجعدر يبيعه ده اولان ضمير ماله راجعدر بنفسه ده اولان ضمير ينه ماله راجعدر (فان كان ماله من جنس دينه اداه الحاكم منه) واكر اول مديونك دخی موجود اولان مالی جنس دينندن اولورسه حاكم اول دينی اول مالدن ادا ايليه (ويبيع احد النقدين بالآخر استحسانا) واكر اول مديونك دينی دراهم اولوب مالی دنانير اولسه ياخود بر عكس اولسه قاضی اولان كمسنه ايكی نقدك برينی اول آخر ايله استحسانا بيع ايليه وقياس بيع اولنمقدر (وعندهما يحجر عليه ان طلب غرماؤه) وامامين قتنده اوزرينه حجر اولنه اكر غرماسی انی طلب ايدرلرسه * غرماؤه ده اولان ضمير مديونه راجعدر (ويمنع من التصرف والاقرار) يعنی مديون اولان تصرفدن وكندو مالندن غيری كمسنه‌يه بردين ياخود بر عين اولان شيئله اقرار ايلمدن منع اولنور (ويبيع الحاكم ماله ان امتنع ويقسمه بين غرمائه بالحصص) وحاكم اولان كمسنه اول مديونك مالنی بيع ايدوب غرماسی بيننده حصه‌لری حسبنجه قسمت ايليه زيرا بيع مديونك اوزرينه لازمدر دينی ايفا ايلمك ايچون وچون امتناع ايليه حاكم بيع ايده * ماله ده اولان ضمير مديونه راجعدر غرمائه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان اقر حال حجره لزمه بعد قضاء ديونه لا فی الحال) واكر مديون اولان كمسنه حال حجرنده بر كمسنه‌يه برشیء اقرار ايلسه ديونی قضا ايلدكدنصكره اول شيئك اداسی لازم اولور اول حالده لازم اولمز * حجره ده اولان ضمير مديونه راجعدر لزمه ده اولان ضمير مقدر اولان شيئه راجعدر ديونه ده اولان ضمير ينه مديونه راجعدر (وينفق من مال المفلس عليه وعلى من تلزمه نفقته) يعنی مفلس اولان مديونك كندو مالندن كندويه واكا نفقه‌سی لازمه اولان كمسنه‌لرك اوزرينه انفاق اولنه زيرا مديونك مصلحتی

غرمانك مصلحتی اوزرينه مقدمدر * عليه ده اولان ضمير مفلسه راجعدر تلزمه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر نفقته ده اولان ضمير ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (والفتوی على قولهما فی بيع ماله لامتناع) يعنی مديونك مالنی بيع ايلمه‌ده امتناع ايلسنده فتوی امامين قولی اوزرينه‌در محصل چونكه اول مفلس مديون مالنی بيع ايلمه‌دن امتناع ايلسه امامين قولی اوزرينه بيع اولنور * ماله ده اولان ضمير مديونه راجعدر لامتناعه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وتباع النقود ثم العروض ثم العقار) يعنی چونكه مديونك مالی قضاء ديون ايچون بيع اولنمق مراد اولنسه اولا نقود بيع اولنه وفا ايلمز ايسه عروض بيع اولنه وفا ايلمز ايسه عقار بيع اولنه زيرا مذكوراتی بيع ايلمه‌ده قضاء دين اولمغيچون مبادره ومسارعه واردر (ويترك له دست من ثياب بدنه وقيل دستان) وچونكه مديونك اثوابی بيع اولنسه اكا برقات ثوب ابقو يوب ترك ايده‌لر كندو بدنی اثوابندن وبر روايتده ايكی قات ديندلديكه برقاتی يقاندقده اول برقاتی كيه (ومن افلس وعنده متاع رجل شراه منه فرب المال اسوة الغرماء) وشول كمسنه كه مفلس اوله ويانده بر رجلك متاعی بولنه كه اندن اشترا ايلمش اوله امدی بو متاع صاحبی ايله سائر ارباب ديون برابردر يعنی بو متاع صاحبنه سائر غرمايه ويرلديكی كبی ويريله واول متاعی اخذ ايلمك ايله انلردن متميز اولميه (فصل) بو فصل حد بلوغك احكامی بيانندده‌در (يحكم ببلوغ الغلام بالاحتلام او الانزال او الاحبال) يعنی صبينك بالغ اولمسی احتلام ايله ياخود انزال منی ايله ياخود احبال ايله يعنی خاتونی يوكلی ايلمكله حكم اولنور زيرا اجماع ايله بونلر امارات بلوغدر (وبلوغ الجارية بالحيض او الاحتلام او الحبل) ودخی جاريه‌نك يعنی قزك بالغه اولمسی حيض كورمكله ياخود احتلام ايله ياخود حبل ايله يعنی حبلی اولمق ايله حكم اولنور وجاريه بلوغنده انزال ذكر ايلمدی زيرا كورلمسی نادردر (فان لم يوجد شیء من ذلك فاذا تم له ثمانی عشرة سنة ولها سبع عشرة سنة) واكر بو ذكر اولنان علاماتدن برشیء بولنمز ايسه امدی چونكه غلام اون سكز ياشنه واصل اولوب تمام اولسه بالغ اولمسنه حكم اولنور وجاريه اون يدی ياشنه واصل اولوب تمام اولسه بلوغنه حكم اولنور امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما اذا تم خمس عشرة سنة فيهما) وامامين قتنده چونكه غلام وجاريه‌ده اون بش سنه تمام اولسه حد بلوغه واصل اولورلر وبالغ حكمنده اولورلر (وهو رواية عن الامام) وبو امامينك قوللری ابو حنيفه‌دن روايت اولنمش بر قولدر (وبه يفتی) وبونك ايله فتوی اولنور يعنی فتوی امامين قوللری اوزرينه‌در (وادنی مدته له اثنتا عشرة سنة ولها تسع سنين) يعنی بلوغك ادنی مدتی غلام حقنده اون ايكی سنه‌در وجاريه حقنده طقوز سنه‌در * مدته ده اولان ضمير بلوغه راجعدر له ده اولان ضمير غلامه راجعدر لها ده اولان ضمير جاريه‌يه راجعدر (واذا راهقا وقالا بلغنا صدقا وكانا كالبالغ حكما) وچونكه غلام ايله جاريه مراهق اولسه‌لر يعنی حد بلوغه واصل اولسه‌لر وبالغ اولدق ديسه‌لر تصديق اولنورلر وبو ايكيسی حكما بالغ كبی اولورلر سائر تصرفاتلرنده

(كتاب المأذون)

مصنف رحمه الله بو كتابده حجردن فك اولنوب مأذون اولان عبدك احوالنی بيان ايدر مأذون لغتده اذندن مشتقدر كه فك حجر واطلاق معناسنه‌در واصطلاح فقهاده (الاذن فك الحجر واسقاط الحق) ديو تعريف ايلمشلردر يعنی اذن بر عبدك اوزرنده اولان حجری فك ايدوب حقی اسقاط ايلمكدر زيرا عبد رقدنصكره اهل تصرف اولور لكن مولانك حقی ايچون تصرفدن منع اولندی وچون سيد اذن ويره حقنی اسقاط ايلمش اولور (ثم تصرف العبد باهليته) يعنی اذندنصكره مذكور عبد آنده اولان اهليت ايله تصرف ايليه (فلا تلزم سيده عهدته ولا يتوقف) يعنی چونكه عبد مأذون اولان كمسنه برشیء اشترا ايلسه سيد اولان كمسنه‌يه اول عبدك اشترا ايلديكی شيئك عهده‌سی يعنی عهده‌سندن چيقوب بهاسن ويرمك اكا لازم دكلدر واذن دخی بر وقت ايله موقت اولمز * سيده ده اولان ضمير مأذونه راجعدر عهدته ده اولان ضمير اشترا اولنان شيئه راجعدر (فلو اذن له يوما فهو مأذون دائما الى ان يحجر عليه ولا يتخصص) امدی چونكه مولی اولان كمسنه كندو عبدينه كونلردن بر كونده اذن ويرسه على الدوام مأذون حكمنده اولور تاكيم ينه مولاسی انك اوزرينه تكرار حجر ايليه صكره ينه محجور عليه اولور واول سيدك ويرديكی اذن بر نوع ايله تخصيص اولنمز * له ده اولان ضمير عبده راجعدر عليه ده

اولان ضمیر مأذونه راجعدر (فاذا اذن له فی نوع من التجارة کان مأذونا فی سائر الانواع) وقچن مولی اولان
کمسنه کندو عبدنه انواع تجاراتدن برنوعه اذن ویرسه سائر انواعده مأذون اولور (ویثبت صریحا ودلالة
بان رأی عبده یبیع ویشتری فسکت سوآء کان البیع للمولی اولغیره وبامره اوبغیر امره صحیحا اوفاسدا) یعنی
اذن هم صریحا وهم دلالة ثابت اولور یعنی صراحت طریقیله ودلالت طریقیله ثابت اولور مثلا سید اولان
کمسنه کندو عبدنی بیع وشرا ایدرکن کوروب سکوت ایلسه کرک بیع مولانک اولسون کرک غیریسنک اولسون
امریله اولسون وکرک امرسز اولسون کرک بیع صحیح اولسون کرک فاسد اولسون * عبده ده اولان ضمیر سیده
راجعدر لغیره ده اولان وما بعدنده اولان ضمائر مولایه راجعدر (وللمأذون اذنا عاما لا بشرآء شیء بعینه
اوطعام الاکل اوثیاب الکسوة ان یبیع ویشتری) ودخی اذن عام ایله مأذون اولان عبده بیع وشرا ایلمك
جائز وصحیحدر اما برشیء معینك شراسنه مأمور اولان کمسنه یه ویاخود یملك ایچون بر طعامك شراسنه
مأمور اولان کمسنه یه بیع وشرا ایلمك جائز دکلدر * بعینه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر (ویوکل بهما) ودخی
بیع وشرا ایله ده توکیل ایلسون یعنی وکیل نصب ایلیه (ویسلم ویقبل السلم) ودخی مأذون اولان کمسنه یه
بیع وشراده سلم ویرمك وسلمی قبول ایلمسی جائزدر (ویرهن ویرتهن) ودخی مأذون اولان کمسنه نك رهن
ویروب ورهن المسی جائزدر (ویزارع ویشتری بذرا یزرعه) ودخی مأذون اولان کمسنه بر آخر ایله شریك
اولوب زراعت ایلیه وبذر یعنی تخم صاتون الوب زرع ایلمك ایچون زراعت ایلیه (ویشارك عنانا ویستأجر
ویؤجر ولو لنفسه) ودخی انواع شرکه دن عنان شرکه سن ایلیه واستیجار ایدوب وغیری یه اجاره یه ویره
(ویضارب ویدفع المال مضاربة) ودخی مضاربه ایلیه ومالی مضاربه طریقیله ویروب دفع ایلیه
(ویبضع ویعیر ویقر بدین وودیعة وغصب) ودخی مالی مباضعه طریقیله ویره واعاره ایلیه وذمتنده
اولان دین ایله ویاننده اولان ودیعه ایله وغصب ایلدیکی عین ایله اقرار ایلیه وبو ذکر اولنان مسائلك جمله سی
توابع تجاراتندر وتجارلك تعاطی ایدوب معامله ایلدکاری مسائلدندر (ولو باع اواشتری بغبن فاحش جاز)
وقچن مأذون اولان کمسنه برمتاعی غبن فاحش ایله بیع وشرا ایلمك جائزدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما)
وامامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده غبن فاحشله بیع وشرا ایلمسی جائز دکلدر (ولو حابا فی مرض
موته صح من جمیع المال ان لم یکن علیه دین وان کان فمن جمیع ما بقی) وقچن اول مأذون اولان کمسنه
کندو مرض موتنده برکمسنه ایله محابا ایلسه صحیح اولور جمیع مالندن اکر اوزرنده دین یوغیسه واکر دینی
وار ایسه باقی قالانك جمیعسندندر مثلا مأذون اولان کمسنه بررجله ایکیوز درهم دکر برعبدی یوزدرهمه
بیع ایلسه واول رجلدن ایکیوز درهمه دکر برعبدی یوزدرهمه اشترا ایلسه صحیح اولور * موتنه ده اولان
ضمیر مأذونه راجعدر علیه ده اولان ضمیر دخی اکا راجعدر (وان لم یبق ادی المشتری جمیع المحاباة اورد المبیع)
واکر اول مأذونك اوزرینه دین قالمز ایسه مشتری اولان کمسنه جمیع محاباتی اکا دفع ایدوب ادا ایلیه
یاخود مبیع اولان شیئی رد ایلیه (وله ان یضیف معامله) ودخی مأذون اولان کمسنه ایچون جائزدرکه
معامله ایلدیکی آدمی دعوت ایدوب طعام یدوره زیرا عادت تجاردر * له ده ومعامله ده اولان ضمیر
مأذونه راجعدر (ویحط من الثمن بعیب) ودخی مأذون ایچون جائزدرکه بیع ایدوب عیبی ظهور ایدن شیئی
برمقدار حط ایدوب آشاغه قویه (ویأذن لرقیقه فی التجارة) ودخی رقیقی اولان کمسنه یه تجارت ایلمکه
اذن ویره زیرا اولدخی تجارتدر (لا ان یتزوج اویزوج عبده وکذا امته) اما کندو نفسنی تزویج ایلمك
یاخود عبدنی یاخود امه سن تزویج ایلمك جائز دکلدر زیرا تجارتدن دکلدر (خلافا لابی یوسف)
وابو یوسف ایچون بو مسئله ده خلاف واردر زیرا انك قتنده امه سن تزویج ایلمك جائزدر (ولا ان یکاتب)
ودخی مکاتبه ایلمسی جائز دکلدر (او یعتق ولو علی مال) ودخی عتق ایلمسی جائز دکلدر مال اوزرینه ده
اولورسه (او یقرض) ودخی اقراض ایلمسی جائز دکلدر (ولا یهب ولو بعوض) ودخی هبه ایلمسون
عوض ایله ده اولورسه (ولا یهدی الا الیسیر من الطعام) ودخی هدیه ویرمسون مکر طعامدن برشیء قلیل
اوله انی هدیه ویرمك جائزدر (والمحجور لا یهدی الیسیر ایضا) ومحجور علیه اولان کمسنه یه طعام یسیر
اولان مقدار ایله ده ویرمك جائز دکلدر (وعن ابی یوسف اذا دفع المولی الی المحجور قوت یومه فدعا بعض رفقائه

للاکل معه فلا بأس به بخلاف ما لو دفع الیه قوت شهره) ودخی ابو یوسفدن روایتدرکه قچن مولی اولان کمسنه
محجور علیه اولان کمسنه یه برکونلك قوتنی دفع ایدوب ویرسه محجور دخی رفیقلرن دعوت ایدوب
معا یسه لر انده بأس وضرر یوقدر اکر بر آیلق قوتنی دفع ایلسه تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی رفیقلر ایله
یسه بأس واردر زیرا مولی اندن متأذی اولور * یومه ده اولان ضمیر محجوره راجعدر رفقائه ده اولان ضمیر
بنه محجوره راجعدر ومعه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر به ده اولان ضمیر اکله راجعدر (قالوا ولا بأس
للمرأة ان تتصدق من بیت زوجها بالیسیر کالرغیف ونحوه) ائمهٔ فقها بیوردیلرکه برکشینك خاتوننه بأس
وضرر یوقدرکه کندو زوجنك خانه سندن یسیر اولان مقدار ایله مثلا رغیف ورغیف مثلی اولان شیئله
تصدق ایلیه زیرا بحسب العاده یسیردن منع اولنمز وزوج متضرر اولمز (ومالزم المأذون من الدین
بسبب التجارة اوما فی معناها کبیع وشرآء واجارة واستیجار وغصب وجحد امانة وعقر امة شراها فوطئها
فاستحقت متعلق برقبته فیباع ان لم یفده المولی) وشول شیکه دیون قسمندن اولوب مأذون اولان کمسنه یه
لازم اولمش اوله تجارت سببیله یاخود تجارت معناسنده اولان شیئك سببیله بیع وشرا واجاره واستیجار
وغصب وانکار امانت وشرا ایدوب وطیء ایلدکدنصکره مستحقه اولان امه نك عقری کبی اولان شیلر
مأذونك رقبه سنه متعلق اولور اویله اولسه اول مأذون اولان عبد بیع اولنور اکر مولاسی اولان کمسنه
انی فدا ایلمز ایسه * فی معناها ده اولان ضمیر تجارته راجعدر شراها ده ووطئها ده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر
برقبته ده ویفده ده اولان ضمیرلر مأذونه راجعدر (ویقسم ثمنه وما فی یده من کسبه بالحصص سوآء کسبه
قبل الدین او بعده او اتهبه) یعنی اول مأذون عبد کندو کسبندن یدنده اولان شیئله بیع اولنوب ثمنی ایله
غرما بیننده حصه اعتباریله قسمت اولنه کرک یدنده اولان شیئی قبل الدین کسب ایلمش اولسون کرک
بعد الدین وکرک هبه طریقیله اکتساب ایلمش اولسون (وما بقی علیه یطالب به بعد عتقه) وشول بقیه که
مأذونك اوزرنده اولان دیوندن باقی قالمش اوله بعد العتق آندن طلب اولنه * وبو ترکیبلرده اولان ضمائر
جمله سی مأذونه راجعدر (وما اخذه سیده منه قبل الدین لا یسترد) وشول شیکه سیدی قبل الدین اندن اخذ
ایلمش اوله استرداد اولنمیه * اخذه ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر سیده ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر
منه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وله اخذ غلة مثله مع وجود الدین) یعنی مولی ایچون کندو مأذوندن
قبل الدین اخذ ایلدیکی مثلنك غله سنی اخذ ایلمك جائزدر اول اوزرنده اولان دینك موجود اولمسیله اما مولی
کندو مأذوندن قبل الدین آیده اللی درهم اخذ ایدر ایدی بنه بعد الدین اول مقداری اخذ ایلیه
(والزائد علیها للغرماء) واول غله نك مثلندن زیاده اولان مقدار غرمانکدر * مثله ده اولان ضمیر قبل الدین
اخذ ایلدیکی شیئه راجعدر علیها ده اولان ضمیر غله یه راجعدر (ویحجر المأذون ان ابق او مات سیده او جن
مطبقا اولحق بدار الحرب مرتدا) یعنی عبد مأذون اولان کمسنه قچن اباق ایلسه یاخود سیدی وفات ایلسه
یاخود جنون مطبق ایله مجنون اولسه یاخود دار الحربه مرتد اولدیغی حالده لاحق اولسه بنه کالاول
محجور علیه اولور زیرا اذن غیر لازمدر * سیده ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر (او حجر علیه وعلم به اکثر
اهل سوقه) ودخی قچن محجور علیه اولسه واکثر اهل سوقی آنك محجور علیه اولدیغن بلسه لر محجور علیه
اولور اما اهل سوقك بر ایکیسی بلسه محجور علیه اولمز * علیه ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر به ده اولان ضمیر
حجره راجعدر سوقه ده اولان ضمیر بنه مأذونه راجعدر (والامة ان استولدها) یعنی قچن مأذونه اولان
امه نك سیدی اولان کمسنه امه یی استیلاد ایلسه محجور علیها اولور * استولده نك تحتنده اولان ضمیر سیده
راجعدر ها ضمیری امه یه راجعدر (لا ان دبرها) اما اول امه یی سیدی اولان کمسنه مدبره ایلسه
محجور علیها اولمز (ویضمن القیمة للغریم فیهما) یعنی مولی اولان صورت استیلادده وصورت تدبیرده
غرما ایچون قیمته ضامن اولور (واقراره بعد الحجر بدین او بان ما فی یده امانة او غصب صحیح) یعنی محجور علیه
اولان کمسنه محجور اولدقدنصکره برکمسنه یه بردین اقرار ایلسه یاخود یدنده اولان شیء امانت یاخود غصب
اولدیغی ظاهر اولسه اقراری صحیحدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده
بو تقدم ایدن صورتلرده اقرار صحیح اولمز (وان استغرق دینه رقبته وما فی یده لا یملك سیده ما فی یده)

واکر اول مأذون اولان کمسنه نك اوزرنده اولان دینی کندو رقبه سنی و یدنده اولان شیئی استغراق ایدوب
احاطه ایلسه سیدی اولان کمسنه آنك یدنده اولان شیئه مالك اولمز * وبوترکیبده اولان ضمائر مأذونه
راجعدر (فلو اعتق عبدا مما فی یده لا یصح وعندهما یملك فیصح عتقه) امدی چون اول مأذونك سیدی
اولان کمسنه اول مأذونك یدنده اولان شیدن برعبدی عتق ایلسه صحیح اولمز وامامین قتنده اول شیئه
مالك اولور وعتقی دخی صحیح اولور * فی یده ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر عتقه ده اولان ضمیر سیده راجعدر
(وان لم یستغرق صح اتفاقا) واکر اول مأذون اوزرنده اولان دین رقبه سیله مالنی استغراق ایلمزایسه
اول مولانك عتق ایلدیکی اتفاق ائمه ایله صحیح اولور (و یصح بیعه من سیده بمثل القیمة لا باقل) یعنی مأذونك
کندی سیدنه برشیئی قیمت مثل ایله بیع ایلمك صحیحدر اما قیمت مثلندن اقل ایله بیع ایلمك صحیح دکلدر * بیعه ده
اولان ضمیر مأذونه راجعدر (و بیع سیده منه بمثلها لا باکثر) ودخی سیدینك کندو عبدنه برشیئی قیمت
مثل ایله بیع ایلمسی صحیحدر واکثر ایله صحیح دکلدر زیرا مولی اول مأذونك کسبندن اجنبی اولمشدر
ابو حنیفه قتنده (فلو باع باکثر یحط الزاید او ینقض المبیع) امدی چون مأذونك سیدی کندو عبدنه قیمت
مثلندن اکثر ایله برنسنه بیع ایلسه اول زیاده اولان مقدار حط اولنه یاخود بیع نقض اولنه (فان سلم سیده الیه
المبیع قبل نقد الثمن سقط الثمن) امدی اول مأذونك سیدی اولان کمسنه اول مبیعی اول مأذونه ثمنی نقد ایدوب
تسلیم ایلمزدن اول تسلیم ایلسه ثمن ساقط اولور زیرا مولی ایچون عبدی اوزرینه دین واجب اولمز (وله ان لا یسلمه
حتی یأخذ ثمنه) ودخی مولی ایچون جائزدرکه اول مبیعی اول مأذونه تسلیم ایلمیه تاکیم ثمنی اخذ ایلیه زیرا
بایعك یدی مبیعك اوزرندن زائل اولمز ثمنی قبض ایلمینجه (و یضمن السید باعتاقه المأذون مدیونا الاقل
من قیمته ومن الدین) یعنی سید اولان کمسنه اول عبد مأذونی مدیون اولدیغی حالده عتق ایلسه یله اول
مأذونك قیمتندن ودینندن اقل اولان مقداره ضامن اولور زیرا غرمانك حقی کندو رقبه سنه متعلقدر
(ومازاد من دینه علی قیمته طولب به معتقا) یعنی اول مأذونك قیمتندن زیاده اولان دینی ایله معتق
اولدیغی حالده مطالبه اولنور زیرا دین ذمتنده مستقردر (وان باعه وهو مدیون مستغرق وغیبه مشتریه
فللغرماء اجازة بیعه واخذ ثمنه او تضمین ای شاؤا من السید او المشتری قیمته) واکر مولی اولان کمسنه مأذون
اولان عبدی بیع ایلسه و حالبوکه اول مأذون اولان کمسنه مدیون مستغرقدر و آنی مشتریسی اولان کمسنه
غائب ایلسه غرما ایچون جائزدرکه اول بیعی اجازت ایدوب ثمنی اخذ ایلیه و یاخود سید ایله مشترینك
هرقنغیسنی استرلرسه قیمتنی تضمین ایتدیره لر (فان ضمنوا السید ثم رد علیه بعیب رجع علیهم بالقیمة وعاد
حقهم فی العبد) امدی اکر غرما اولان کمسنه لر اول مأذونك قیمتنی سیده تضمین ایتدرسه لر صکره اول عبد
برعیب سببیله رد اولنسه سید اولان کمسنه قیمتیله اول غرمانك اوزرلرینه رجوع ایلسه واول
غرمانك حقلری اول عبده عودت ایدوب رجوع ایدر (وان باعه واعلم بکونه مدیونا فللغرماء رد
البیع ان لم یصل ثمنه الیهم) واکر سید اولان کمسنه اول مأذونی بیع ایلسه ومشتری اولان کمسنه یه
اول مأذونك مدیون اولدیغنی بلدرسه غرما ایچون جائزدرکه اول بیعی رد ایلیه لر اکر اول مبیعك
ثمنی انلره واصل اولمز ایسه زیرا حقلری اکا متعلقدر * باعه ده اولان ضمیر بارز مأذونه راجعدر بکونه ده
اولان ضمیر بنه اکا راجعدر ثمنه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وان وصل ولا محاباة فی البیع فلا) واکر ثمن
واصل اولورسه بیعده محابات اولمز ایله اولسه اول بیعی رد ایلمیه لر حقلری واصل اولدیغیچون (فان غاب
البایع فالمشتری لیس خصما لهم ان انکر الدین) واکر بایع اولان کمسنه غائب اولسه مشتری اولان کمسنه
انلره خصم اولمز اکر مشتری اولان کمسنه اول دینی انکار ایدرسه ده (وعند ابی یوسف هو خصم ویقضی لهم
بالدین) وامام ابو یوسف قتنده اول مشتری خصمدر واول خصملره دین ایله قضا اولنور (ومن قال انا عبد فلان
فاشتری وباع فحکمه کالمأذون) وشول کمسنه که بن فلانك عبدیم دیو اعتراف واقرار ایلیه و برالای خلق ایله
بیع وشرا ایلیه آنك حکمی مأذونك حکمی کبیدر (الا انه لا یباع فی الدین مالم یقر سیده باذنه) الا شو قدر
واردرکه بن فلانك عبدیم دین کمسنه دینده بیع اولنمیه مادامکه سیدی اکا اذن و یردیکنه اقرار ویرمیه
(فصل) بو فصل صبی ایله معتوه اولان کمسنه لرك احکامی بیاننده در (تصرف الصبی ان نفع کالاسلام

وقبول الهبة والصدقة صح بلا اذن) یعنی صبی اولان کمسنه نك تصرفی مثلا اسلام کبی وقبول هبه وصدقه کبی
شیئلرده اکر نفع وار ایسه ولیسینك اذنی یسز صحیح اولور (وان ضر کالطلاق والاعتاق فلا ولو باذن) واکر اول
صبینك تصرفنده ضرر وار ایسه مثلا طلاق وعتاق کبی صحیح اولمز اکر اذن ایله ده اولورسه (وان احتملهما
کالبیع والشراء صح بالاذن لا بدونه) واکر اول صبینك تصرفنده نفع ایله ضررك احتمالی اولور ایسه مثلا بیع
وشرا اذن ایله صحیح اولور واذنسز صحیح اولمز * احتملهماده اولان ضمیر تثنیه منفعت ایله ضرره راجعدر بدونه ده
اولان ضمیر اذنه راجعدر (فان اذن للصبی فی التجارة ابوه او جده عند عدمه او وصی احدهما او القاضی)
واکر اول صبی اولان کمسنه یه باباسی یاخود جدی باباسنك عدمی قتنده تجارت ایلمکه اذن و یرسه یاخود
بر ینك وصیسی اولان کمسنه اذن و یرسه یاخود قاضی اولان کمسنه اذن و یرسه (فحکمه حکم العبد المأذون)
امدی بو صبینك حکمی عبد مأذون حکمی کبیدر (بشرط ان یعقل کون البیع سالبا للملك والشراء
جالباله) یعنی صبینك مأذون حکمنده اولمسی بیعك ملکی سالب وشرا ایسه ملکی جالب اولدیغنی تعقل
ایلمکلکی شرطدر * ابوه ده واو جده ده اولان ضمیرلر صبی یه راجعدر عدمه ده اولان ضمیر اذنه راجعدر (فلو اقر
عدمده اولان ضمیر ابه را...
بما فی یده من کسبه او ارثه صح) امدی چون عاقل اولان صبی یدنده کندو کسبندن اولان شیئله یاخود
اکا حاصل اولان میراثله بر آخره اقرار ایلسه صحیح اولور زیرا حجر اذن ایله منع اولنمشدر * بوترکیبده اولان ضمیرلر
صبی یه راجعدر (والمعتوه بمنزلة الصبی) یعنی معتوه اولان شخص صبی منزله سنده در تقدم ایدن احکامده
(وصح اذن الوصی او القاضی لعبد الیتیم) یعنی وصینك یاخود قاضینك یتیم اولان کمسنه نك عبدنه
اذن و یرملری صحیحدر

(کتاب الغصب)

مصنف رحمة الله علیه بو کتابده غاصب اولان کمسنه نك احکامنی بیان ایدر غصبك معناسی لغتده کرك مال
اولسون کرك غیری اولسون ظلما وجبرا اخذ ایلمکدر واصطلاح فقهاده (هو ازالة الید المحقة باثبات الید
المبطلة) یعنی صاحب حق اولان کمسنه نك یدنی ازاله ورفع ایلیوب صاحب باطل اولان کمسنه نك
یدنی اثبات ووضع ایلمکدر (فاستخدام العبد وحمل الدابة غصب لا الجلوس علی البساط) امدی بر کمسنه نك
عبدنی استخدام ایلمك ودابه سنه برشیء تحمیل ایلمك غصبدر اما بساطی اوزرینه اوطورمق غصب دکلدر
زیرا اوطورمق ایله اول بساطدن صاحبینك یدی رفع اولنمز (وحکمه الاثم ان علم) یعنی غصب ایدنك
حکمی آثم وکناهکار اولمقدر اکر اول غصب ایلدیکی شیء مال غیر اولوب غصب ایلدیکنی بیلورسه حکمه ده
اولان ضمیر غصبه راجعدر (ووجوب رد عینه فی مکان غصبه ان کانت باقیة والضمان لو هلکت) یعنی غصب
ایلمنك برحکمی آثم وکناهکار اولمق ایدی و برحکمی دخی اول غصب ایلدیکی عینی بنه غصب ایلدیکی مکانده
صاحبنه رد ایلمه سنك واجب اولمسیدر اکر اول غصب ایلدیکی عین قائم و باقی ایسه وضمان واجب اولور چون
اول عین هلاك اولسه * عینه ده وغصبه ده اولان ضمیرلر مغصوبه راجعدر (ففی المثلی کالکیلی والوزنی
والعددی المتقارب یجب مثله) امدی کیلی کبی ووزنی کبی ومتقارب اولان عدد کبی مثلیده مثلی واجب
اولور (فان انقطع المثل تجب قیمته یوم الخصومة) امدی چون اول مثلی منقطع وغیر موجود اولسه یوم
الخصومه ده اولان قیمتی لازم اولور (وقال ابو یوسف یوم الغصب) وامام ابو یوسف دیدیکه یوم الغصبده اولان
قیمتی واجبه اولور (وقال محمد یوم الانقطاع) وامام محمد دیدیکه یوم الانقطاعده اولان قیمتی واجبه اولور
(وفی القیمی کالعددی المتفاوت والبر المخلوط بالشعیر یجب قیمته یوم الغصب اجماعا) یعنی متقوم اولان شیده
متفاوت اولان عددی کبی وآرپه ایله مخلوط اولان بغدای کبی اجماع ائمهٔ ثلاثه ایله یوم الغصبده اولان قیمتی
واجبه اولور زیرا مثلی یوقدر (فان ادعی الهلاك حبس حتی یعلم انه لو کان باقیا لاظهره ثم یقضی علیه بالبدل)
امدی اکر غاصب اولان کمسنه اول مغصوبك هلاك اولمه سن ادعا ایلسه حبس اولنور تاکیم بیلنه که
اول مغصوب اولان شیء باقی اولایدی غاصب آنی اظهار ایدردی اندنصکره اوزرینه بدل ایله قضا وحکم
اولنور * انه ده اولان ضمیر غصب اولنان شیئه راجعدر لاظهرده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (والغصب
انما هو فیما ینتقل فلو غصب عقارا فهلك فی یده لا یضمن) یعنی غصب تصور اولنمز الا منقول اولان شیده اولیه

اولسه فچن برکسنه برعقار غصب ایلیوب یدنده هلاك اولسه اكا ضامن اولمز امام ابوحنیفه قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده قیمتی واجبه اولور * فی یده ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر (ومانقص منه بفعله كسكناه وزرعه ضمنه) وشول مقدار که عین مغصوبه دن کندو فعلی ایله ناقص اولمش اوله مثلا اومغصوبه ده ساکن اولمسیله ناقص اولمق کبی و برارضده زراعت ایلیوب ارض زراعت ایله ناقص اولمق کبی اکا ضامن اولور ائمهٔ ثلاثه قتنده * منه ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر ضمنه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر باقی ضمیرلر غاصبه راجعدر (ویأخذ رأس ماله ویتصدق بالفضل) یعنی اول ارضی غصب ایلیوب زراعت ایلین کسنه کندو رأس مالی که زراعته صرف ایلدیکی اقچه در اخذ ایدوب فاضل اولان مقدار ایله تصدق ایلیه امام ابوحنیفه ایله امام محمد قتنده (وعند ابی یوسف لایتصدق به) امام ابو یوسف قتنده اول فضل ایله تصدق ایلمیه * به ده اولان ضمیر فضله راجعدر (وكذا لواشتغل العبد المغصوب فنقصه الاشتغال) ودخی فچن مغصوب اولان عبد برایش ایشلسه واول ایش آنی تنقیص ایلسه مثلا غاصب اولان کسنه غصب ایلدیکی عبدی اجاره یه ویرسه اجاره سببیله ثمنی ناقص اولسه اول نقصانه ضامن اولور (اوآجر المستعار ونقص یضمن النقصان) ویاخود مستعیر اولان کسنه استعاره ایلدیکی عینی برکسنه یه اجاره یه ویره واجاره سببیله ناقص اولسه نقصانه ضامن اولور (ومافضل من الغلة والاجرة تصدق به) وشول مقدار که غله دن واجرتدن فاضل اولمش اوله انکله تصدق ایلیه امام ابوحنیفه ایله امام محمد قتنده (خلافا له) وامام ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا آنك قتنده فاضل ایله تصدق ایلمیه (وان تصرف فی الغصب اوالودیعة فربح وهما یتعینان بالتعیین تصدق بالربح) واکر غاصب اولان کسنه اول غصب ایلدیکی شیده یاخود یاننده اولان ودیعه ده تصرف ایلسه واکا ربح حاصل اولسه وحالبوکه اول مغصوب ایله ودیعه تعیین ایله متعین اولسه لر مثلا عروض مثلی اولان شیلر کبی اولسه اول حینده ربح ایله تصدق ایلیه امام ابوحنیفه ایله امام محمد قتنده زیرا عقدا کا متعلقدر (خلافا له ایضا) امام ابو یوسف ایچون خلاف واردر (وان کانا لایتعینان فان اشار الیهما ونقدهما فكذلك) واکر اول ودیعه ایله غصب تعیین ایله متعین اولمسه لر مثلا دراهم ودنانیر کبی اولدی اکر انلره اشارت ایدوب نقد ایدرسه فکذلك یعنی آنك ربحی ایله تصدق ایلیه (وان اشار الی غیرهما اونقدهما اواشار الیهما ونقد غیرهما اواطلق ونقدهما طاب له الربح اتفاقا) واکر اول مغصوب ایله ودیعه نك غیریسنه اشارت ایدوب انلری دخی نقد ایلسه یاخود انلره اشارت ایدوب غیریلرین نقد ایلسه یاخود اطلاق ایدوب انلری نقد ایلسه اتفاق ایله اول ربح اکا طیب اولور (قیل وبه یفتی) دینلدیکه بو تقدم ایدن قول ایله افتا اولنور (والمختار انه لایطیب مطلقا) لکن مختار اولان قول ده اول ربح مطلقا اکا طیب اولمز (ولواشتری بالف الغصب اوالودیعة جاریة تعدل الفین فوهبها اوطعاما فاكله لایتصدق بشیء) یعنی فچن غاصب اولان کسنه غصب ایلدیکی بیك درهمه یاخود بیك درهم دکر ودیعه یه ایکی بیك درهمه معادل اولور یعنی ایکی بیك درهم دکر برجاریه اشترا ایلسه وانی برکسنه یه هبه ایلسه یاخود برکسنه نك طعامنی غصب ایلیوب اکل ایلسه هیچ برشیئله تصدق ایلمیه اتفاق علما ایله زیرا ربح اتحاد جنس قتنده ظاهر ومتبین اولور (فصل) بو فصل غصب اولنان عینك متغیر اولمسی احکامی بیاننده در (وان غیر ما غصبه فزال اسمه واعظم منافعه ضمنه وملكه) یعنی فچن غاصب اولان کسنه غصب ایلدیکی شیئی برطریقله تغییر ایدوب اسمی واعظم منافعی زائل ومضمحل اولسه غاصب اولان کسنه اکا ضامن اولور ومالك اولور * وبوترکیبده اولان ضمائر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولایحل انتفاعه به قبل اداء الضمان كشاة ذبحها وطبخها اوشواها اوقطعها) ودخی غاصب اولان کسنه نك اول عین مغصوبه ایله ضمانی ادا ایلمزدن اول انتفاعی حلال دکلدر مثلا برشاتی بوغازلیوب بشورمك کبی یاخود بوغازلیوب کباب ایلمك کبی ویاخود بوغازلیوب پاره پاره ایلمك کبی * انتفاعه ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر به ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر (وبرطحنه اوزرعه ودقیق خبزه) ودخی بغدای اوکتمك کبی ویاخود انی یره صاچوب زراعت ایلمك کبی * طحنه ده اوزرعه ده اولان ضمیرلر بره راجعدر خبزه ده اولان ضمیر دقیقه راجعدر (وعنب اوزیتون عصره) ودخی تازه اوزمی ویاخود زیتونی صقمق کبی (وقطن غزله

وغزل نسجه) ودخی پموغی اکرمك کبی واکرلمش ایپلکی طقومق کبی (وحدید جعله سیفا وصفر جعله آنیة) ودخی دموری قلج ایلمك کبی وصاری باقری قاب ایلمك کبی (وساجة اوابنیة بنی علیها) ودخی برساج اغاجنك اوزرینه بنا ایلمك کبی ویاخود کرپیج اوزرینه بنا ایلمك کبی یعنی یاپی یاپمق کبی جمله بوصورتلرده ضمانك اداسی ایلمزدن مقدم اول انتفاعی حلال دکلدر (وان جعل الفضة اوالذهب دراهم اودنانیر اوآنیة لایملكه وهو لمالكه بلاشیء) واکر غاصب اولان کسنه اول غصب ایلدیکی کومشی یاخود التونی دراهم یاخود دنانیر یاخود آنیه یعنی اوادانلق ایلسه ینه اول مغصوب تغییرده اولندیسه بلاشیء مالکیکدر امام ابوحنیفه قتنده (وعندهما یملكه الغاصب وعلیه مثله) وامامین قتنده اول غاصب غصب ایلیوب تغییر ایلدیکی شیئه مالك اولور نهایة الامر اوزرینه قیمتی واردر یعنی اکا قیمتنی ویرمك لازم اولور * یملكه ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر علیه ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر مثله ده اولان ضمیر ینه مغصوبه راجعدر (فان ذبح الشاة فالمالك ان شاء طرحها علیه وضمنه قیمتها اواخذها وضمنه نقصانها) امدی اکر غاصب اولان کسنه غصب ایلدیکی شاتی ذبح ایلسه مالك اولان کسنه مخیر اولور استرسه اول شاتی اول غاصبك اوزرینه طرح ایلیه وقیمتنی اکا تضمین ایتدیره واسترسه آنی اخذ ایدوب اکا نقصانی تضمین ایتدیره * طرحهاده اولان ضمیر شاته راجعدر علیه ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر باقی قلان ضمیرلر مذکری مذکره مؤنثی مؤنثه کدر (وكذا لوقطع یدها) ودخی فچن غصب ایلدیکی شاتك یدینی قطع ایلسه حکم تقدم ایدن حکم کبیدر (اوقطع طرف دابة غیر مأكولة اوخرق الثوب خرقا فاحشا فوت بعض العین وبعض نفعه) ودخی فچن بردابهٔ غیر مأکوله نك برعضوینی قطع ایلسه ویاخود ثوابی یاقسه شول یاقشکه اول حرق فاحش اول عینك بعضیسن وبعض نفعن تفویت ایلیوب تنقیص ایلسه حکم ینه اول تقدم ایدن حکم کبیدر (وفی خرق یسیر نقصه ولم یفوت شیأ من النفع یضمن نقصانه) وشول خرق یسیر یعنی کوچك اولان خرقده که اول خرق سببیله ثوبك بهاسی ناقص اولوب منافعدن برشیئی فوت اولمیه انجق اول ثوبك نقصانته ضامن اولور ثوب مالکنك اولور (ومن بنی فی ارض غیره اوغرس امر بالقلع والرد) وشول کسنه که غیر کسنه نك ارضنه اذنسز یاپو یاپسه یاخود برشجر دیکسه اول بنا ایدوب غرس ایلدیکی شیئك قلعنه وصاحبی اوزرینه رد اولنمسنه امر اولنور غیره ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (وان كانت تنقص بالقلع فللمالك ان یضمن له قیمتها مأمورا بقلعهما) واکر اول ارض ایچنده اولان غرسی قوپروب قلع ایلمکله ارض ناقص اولسه مالك ایچون جائزدرکه اول غاصب اولان کسنه یه اول ارضك قیمتنی تضمین ایتدیره اول بنا ایله غرسك قلعنه مأمور اولدیغی حالده وایکیسی غاصبك اولور * له ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر قیمتهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر (فتقوم الارض بلاشجر اوبناء وتقوم مع احدهما مستحق القلع فیضمن الفضل) امدی اول غصب اولنان ارض شجرسز یاخود بناسز تقویم اولنور ودخی اول ایکی شیئك بریله که شجر ایله بنادر مستحق قلع اولدیغی حالده تقویم اولنور صکره مالك اولان کسنه فاضل اولان مقدارده ضامن اولور مثلا ارضك قیمتی بیك درهم اولسه واول مقلوع اولان شجرلك قیمتی یوز درهم اولسه اول شجری یردن قوپارمانك اجرتی اون درهم اولسه اول شجرلك قیمتندن اخراج اولنور بهاسی طقسان درهم اولور امدی بو فاضل اولان طقسان درهمه مالك ضامن اولور (وان صبغ الثوب احمر اواصفر اولت السویق بسمن فالمالك ان شاء ضمنه قیمة ثوب ابیض ومثل سویقه اواخذهما وضمن مازاد الصبغ والسمن) واکر غاصب اولان کسنه اول غصب ایلدیکی ثوبی قرمزی یه یاخود صاری یه بویاسه یاخود سویقی یاغ ایله ات ایدوب قارشدیرسه مالك اولان کسنه مخیر اولور استرسه اول غصب اولنان ثوبك بهاسی ابیض اولدیغی حالده تضمین ایتدیره ودخی سویقك مثلنی تضمین ایتدیره واسترسه انلری اخذ ایلیوب اول صبغ ایله سمنك زیاده ایلدیکی شیئه ضامن اولور * ضمنه ده اولان ضمیر بارز غاصبه راجعدر ثوبه ده اولان ضمیر مالکه راجعدر سویقه ده اولان ضمیر ینه مالکه راجعدر (وان صبغه اسود ضمنه قیمته ابیض اواخذه بلاردشیء لانه نقص) واکر اول غاصب اولان کسنه اول غصب ایلدیکی شیئی یعنی ثوبی سیاهه بویاسه مالك اولان کسنه مخیر اولور استرسه اکا قیمتنی ابیض اولدیغی حالده تضمین ایتدیره واسترسه برشیء رد ایلمکسزین آنی اخذ ایلیه زیرا اول سیاه رنك امام ابوحنیفه قتنده نقصدر

سائرالوانه نسبت ايله (وعندهما الاسود كغيره وهو اختلاف زمان) وامامين قتنده سياه اولان رنك غيريسى
كبيدر يعنى سائرالوانله فرقى يوقدرو بو اختلاف زمانيدر زيرا بنى اميه زماننده سياه كيمدن خلقى
منع ايلمشلرايدى و بنى العباس زماننده كيمه سنده امر ايلمشلر ايدى امدى هركس مشاهده ايلديكى زمانه
نسبت جواب و يرمشدر (فصل) بوفصل غاصبك غصب ايلديكى شيئه تصرفى بيانندهدر (وان غيب
ماغصبه وضمن قيمته ملكه مستندا الى وقت الغصب) واكر غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكى شيئى تغييب
ايدوب اذهاب ايلسه وقيمتنه ضامن اولسه اكا مالك اولور وقت غصبه مستند اولديغى حالده يعنى يوم
غصبده اولان قيمتنه ضامن اولور *غصبه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر و باقى ضميرلر بنه
اكا راجعدر (وتسلم له الاكساب دون الاولاد) يعنى مدت غصبده اول مغصوبدن تحصيل اولنان
كسبلر غاصب اولان كمسنه يه تسليم اولنور اما مدت غصبده حاصل اولان اولاد تسليم اولنميه زيرا كسب
تابعدر (والقول فى القيمة للغاصب مع يمينه ان لم يبرهن مالكه على الزيادة) يعنى چون غصب اولنان شيئك
قيمتنده تنازع واقع اولسه قول غاصب اولان كمسنه نكدر يمينى ايله اول غصب اولان شيئك قيمتنده
مادامكه اول مغصوبك مالكى زياده لكه برهنه ايدوب شاهد كتورميه و چون زياده لكه برهنه ايده
قول انكدر *مع يمينه ده اولان ضمير غاصبه راجعدر مالكه ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر (فان ظهر و قيمته
اكثر وقد ضمنه بقول المالك او ببرهانه او بالنكول فهو للغاصب ولا خيار للمالك) امدى چون اول مغصوب
اولان شئ غاصب ايكن ظهور ايلسه وحالبوكه قيمتى اول ثابت اولان قيمتدن زياده اولسه وحالبوكه
اول غاصب اولان كمسنه اول مغصوبه قول مالك ايله ياخود بينه كتورمسيله ياخود غاصبك نكوليله
ضامن اولمش اولسه اول زياده مالك غاصب اولان كمسنه نكدر و مالك ايچون خيار يوقدر *قيمته ده اولان ضمير
مغصوبه راجعدر ضمنه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر ببرهانه ده اولان ضمير مالكه راجعدر (وان ضمنه
بقوله فالمالك ان شاء امضى الضمان او اخذه ورد عوضه) واكر اول غصب اولنان شيئى غاصب كندو قوليله
ضامن اولسه مالك اولان كمسنه مخير اولور استرسه اول ضمانى امضا ايدوب تجويز ايليه واسترسه اول مغصوبى
اخذ ايليوب عوضنى رد ايليه *ضمنه ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر بقوله ده اولان ضمير غاصبه راجعدر
(ولو برهن كل من المالك والغاصب على الهلاك عند الاخر فبينة الغاصب اولى) واكر مالك ايله غاصبك هر برى
آخر قتنده اول عين مغصوبه نك هلاك اولديغنه برهنه ايلسه لر غاصب اولان كمسنه نك بينه سى اولى در
امام محمد قتنده (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا ابو يوسف قتنده مالكك
بينه سى اولى در (ومن غصب عبدا فباعه فضمنه نفذ بيعه) وشول كمسنه كه بر كمسنه نك عبدنى غصب
ايليوب بيع ايلسه صكره مالك اولان كمسنه اول عبدك قيمتنى اكا تضمين ايتديرسه بيع نافذ وصحيح اولور
فباعه ده اولان ضمير بارز عبده راجعدر *فضمنه ده اولان ضمير بارز غاصبه راجعدر بيعه ده اولان ضمير بنه
غاصبه راجعدر (وان اعتقه فضمنه لا ينفذ عتقه) واكر غاصب اولان كمسنه اول غصب ايلديكى عبدى
اعتاق ايلسه صكره مالك آنى تضمين ايتديرسه عتقى نافذ وصحيح اولمز *اعتقه ده اولان ضمير بارز عبده
راجعدر (وزوائد المغصوب غير مضمونة مالم يتعد فيها او يمنعها بعد طلب المالك اياها سواء كانت متصلة
كالحسن والسمن او منفصلة كالولد والثمرة) يعنى غصب اولنان شيئك زوائدى غير مضمونه در مادامكه
غاصب آنده تعدى ايتميه ودخى آنى مالكك طلبندنصكره منع ايليه كرك اول حاصل اولان زوائد متصله
اولسون حسن وسمنلك كبى كرك منفصله اولسون ولد وميوه كبى *فيهاده اولان ضمير زوائده راجعدر يمنعهاده
اولان ضمير بنه اكا راجعدر اياهاده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وان نقصت الجارية بالولادة فى يد الغاصب
ضمن نقصانها او يجبر بقيمة الولد) واكر غصب اولنان جاريه غاصب اولان كمسنه نك يدنده ولادت ايدوب
ولادتى سببيله ناقص اولسه غاصب اولان كمسنه نقصاننه ضامن اولور ودخى اول طوغان ولدك قيمتنه
جبر اولنور (او بالغرة) وياخود اول ولدك غره سنه جبر اولنور (ان وفت) اكر قيمت ولد ايله غره نقصانه
وفا ايدرسه وقياس تركيب ان وفتا ايدى تأمل اولنه *نقصانهاده اولان ضمير جاريه يه راجعدر (ولو زنى بامة
غصبها فردها حاملا فولدت فماتت بها ضمن قيمتها يوم علوقها بخلاف الحرة وعندهما لا يضمن فى الامة ايضا)

يعنى چون بر كمسنه غصب ايلديكى امه يه زنا ايدوب حامل اولسه وانى حامل اولديغى حالده صاحبنه رد ايلسه
رد اولندقدنصكره حملنى وضع ايليوب وفات ايلسه مزبور غاصب اول امه نك طوتديغى كونده اولان قيمتنه
ضامن اولور وحره اولان خاتون امه نك خلافيدر يعنى چون بر حره يى غصب ايدوب اكراه ايله زنا ايلسه
صكره حامل اولوب وضع حمل ايلسه ضامن اولمز وامامين قتنده امه ده دخى ضامن اولمز حره ده اولمديغى كبى
لكن حملك نقصاننه ضامن اولور *بهاده اولان ضمير ولاده يه راجعدر باقى ضميرلر امه يه راجعدر (ولوردها
محمومة فماتت لا يضمن) و چون اول غصب ايلديكى امه يى محمومه ايكن يعنى ستمه مرضنه مبتلى اولديغى حالده
مالكنه رد ايليوب صكره وفات ايتسه ضامن اولمز انجق حمانك تنقيص ايلديكى شيئه ضامن اولور *ردهاده
اولان ضمير امه يه راجعدر (وكذا لو زنت عنده فردها فجلدت فماتت منه) ودخى چون غصب اولنان جاريه
غاصب اولان كمسنه نك يانده زنا ايلسه صكره انى صاحبنه رد ايلسه رد اولندقدنصكره جلد اولنسه يعنى اكا
حد زنايى ضرب ايليوب اندنصكره وفات ايلسه ضامن اولمز زيرا جلد غيرمتلفدر *عنده ده اولان ضمير غاصبه
راجعدر منه ده اولان ضمير جلده راجعدر (ولا يضمن منافع ماغصبه سواء سكنه او عطله) ودخى غاصب اولان
كمسنه غصب ايلديكى دارك منافعنه ضامن اولمز كرك اوداره ساكن اولسون كرك اولميوب معطل ايلسون *
بو تركيبده اولان ضميرلر ماقبلنده اولان مايه راجعدر (الا فى الوقف) مكر غصب ايلديكى دار وقف اوله اول
زمانده منافعنه ضامن اولور اتلاف اولنمقدن حفظ لازم اولديغيچون (ولا خمر المسلم او خنزيره بالاتلاف)
ودخى مسلم اولان كمسنه نك خمرنى ياخود خنزيرنى اتلاف ايلمك ايله ضمان يوقدر زيرا خمر و خنزير مسلم حقنده
مال غيرمتقومدر *خنزيره ده اولان ضمير مسلمه راجعدر (وضمن القيمة فيهما لو كانا للذمى) يعنى اتلاف ايلديكى
خمرك ياخود خنزيرك قيمتنه ضامن اولور چون ذمينك اولسه لر زيرا بو ايكيسى ذمى حقنده مال متقومدر
(وان اتلف ذمى خمر ذمى ضمن مثلها) واكر ذمى اولان كمسنه كندو كبى اولان ذمينك غصب ايلديكى خمرنى
اتلاف ايليه اول اراقه ايلديكى خمرك مثلنه ضامن اولور *مثلهاده اولان ضمير خمره راجعدر (ولا ضمان
باتلاف الميتة ولو لذمى) ودخى بر كمسنه نك ميته سن اتلاف ايلمكله ضمان يوقدر ذمينكده اولورسه زيرا ميته
هيچ بر بنده مال دكلدر (ولا باتلاف متروك التسمية عمدا ولو لمن يبيحه) ودخى عمد وقصد طريقيله تسميه سى
ترك اولنمش ذبيحه يى اتلاف ايلمسيله ضمان يوقدر واكر كه اول ذبيحه ترك تسميه يى جائز ومباح كورن كمسنه نكده
اولورسه ده *يبيحه ده اولان ضمير ترك تسميه يه راجعدر (وان غصب خمر مسلم فخللها بما لا قيمة له اخذها المالك
بلا شئ) واكر بر كمسنه بر مسلمك خمرنى غصب ايليوب آنى قيمتى اولميان شئ ايله تخليل ايدوب سركه ايلسه مثلا
آنى كولكه دن كونشه وكونشدن كولكه يه نقل ايلمكله مالك آنى برشئ سز اخذ ايليه زيرا تخليل بر نوعى
تطهير ايلمك مرتبه سنده در *فخللهاده اولان ضمير خمره راجعدر له ده اولان ضمير بنه خمره راجعدر
(فلو اتلفها الغاصب ضمنها لا لو تلفت) امدى چون اول غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكى خمرى سركه
ايليوب اتلاف ايلسه اكا ضامن اولور كندى نفسى ايله تلف اولسه اكا ضامن اولمز *اتلفهاده اولان ضمير
خمره راجعدر (وان خلل بالقاء ملح ملكها ولا شئ عليه) واكر غاصب اول غصب ايلديكى خمرى بر مقدار
طوز القايله تخليل ايلسه ابو حنيفه قتنده اكا مالك اولور واوزرينه برشئ يوقدر (وعندهما يأخذها
المالك ان شاء و يرد قدر وزن الملح من الخل) وامامين قتنده مالك اولان كمسنه استرسه اول خمرى اخذ ايليه
واول سركه دن القا اولنان طوزك وزنى مقدارنى رد ايليه *يأخذهاده اولان ضمير خمره راجعدر (فلو اتلفها
الغاصب لا يضمن خلافا لهما) امدى چون غاصب اولان كمسنه اول سركه اولان خمرى اراقه ايلسه ضامن اولمز
وامامين ايچون خلاف واردر تقدم ايدن مسئله ده اولان خلاف كبى زيرا انلرك قتلرنده ضامن اولور
(وان خللها بالقاء خل ملكها ولا شئ للمالك عند الامام) واكر غاصب اولان كمسنه اول غصب ايلديكى خمرى
اوزرينه خل القا ايلمكله تخليل ايلسه اكا مالك اولور ومالك اولان كمسنه يه نسنه يوقدر امام ابو حنيفه قتنده
(وكذا عند محمد ان تخللت من ساعتها) ودخى امام محمد قتنده مالك اولان كمسنه يه برشئ يوقدر اكر اول خمر
ساعتنده متخلل اولوب سركه اولديسه (والا فالخل بينهما قدر ملكهما) واكر اول خمر اول ساعتده متخلل اولمز
ايسه اول خل مالك ايله غاصبك مابينلرنده تقسيم اولنور ملكلرى مقدارنجه *بينهماده وملكهماده اولان

ضمیرلو مالك ایله غاصبه راجعدر (وان غصب جلد میتة فدبغه بما لا قیمة له اخذه المالك بلاشیء) واکر بر میته نك
دریسن غصب ایلیوب قیمتی یوق برشیئله دباغت ایدوب پاك ایلسه مثلا تراب وشمس کبی مالك اولان کمسنه
آنی برشیء ممز اخذ ایلیه * فدبغه ده اولان ضمیر جلده راجعدر له ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر
اخذه ده اولان ضمیر ینه جلده راجعدر (فلو اتلفه الغاصب ضمن قیمته مدبوغا وقیل طاهرا غیر مدبوغ)
امدی چون غاصب اولان کمسنه اول دباغت اولنمش دریی اتلاف ایلسه قیمتنه ضامن اولور * اتلفه ده
اولان ضمیر دباغت اولنمش دری یه راجعدر (وان دبغه بماله قیمة یأخذه المالك ویرد ما زاد الدبغ بان یقوم
مدبوغا وذکیا غیر مدبوغ ویرد فضل ما بینهما) واکر اول غاصب اولان کمسنه اول غصب ایلدیکی جلد میته یی
قیمتی وار برشیئله دباغت ایدوب پاك ایلسه مالك آنی اخذ ایلیه واول دباغه نك زیاده ایلدیکی شیئی رد ایلیه
مثلا مدبوغ اولدیغی ایله ذکاء غیر مدبوغ اولدیغی تقویم اولنور ایکیسنك ما بیننده اولان فضلی رد ایلیه
دفعه ده اولان ضمیر جلد میته یه راجعدر له ده اولان ضمیر مایه راجعدر یأخذه ده اولان ضمیر ینه جلده
راجعدر (وللغاصب ان یحبسه حتی یستوفی حقه) ودخی غاصب ایچون اول مغصوبی حبس ایلمکلك واردر
تا کیم اولان حقنی استیفا ایلیه مثلا بایع اولان کمسنه نك مبیعی استیفاء ثمن ایچون حبس ایلدیکی کبی
یحبسه ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر حقه ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر (وان اتلفه لا یضمن) واکر غاصب
اولان کمسنه اول جلدی اتلاف ایلسه قیمتنه ضامن اولمز ابو حنیفه قتنده (وعندهما یضمنه مدبوغا
الا قدر ما زاد الدبغ) وامامین قتنده اول جلده مدبوغ اولدیغی حالده ضامن اولور الا دباغه نك زیاده ایلدیکی
مقداره ضامن اولمز زیرا مالکك ملکی اوزره ینه باقیدر * اتلفه ده اولان ضمیر ملکه راجعدر (ولو تلف لا یضمن
اتفاقا) وچون اول غصب اولنان جلد کندو نفسیله تلف اولسه اتفاق ائمه ایله غاصب اکا ضامن اولمز
(ومن کسر لمسلم بربطا او طبلا او مزمارا او دفا او اراق له سکرا او منصفا ضمن قیمته لغیر اللهو) وشول کمسنه که
بر مسلمك بربطنی یعنی قبوزنی یا خود طبلنی یعنی طاوولنی یا خود مزمارنی یعنی زورناسنی ویا خود دفنی یعنی
دائره سنی کسر ایلسه ویا خود سکرنی ایکی فتحه ایله یعنی سکر اولان شرابنی ویا خود منصف اولان یعنی
بشوب نصفی ذاهب اولان سکرنی اراقه ایدوب دوکسه اکا ضامن اولور یعنی قیمتنه ضامن اولور
ابو حنیفه قتنده چون بو ذکر اولنان آلات وسکرات غیر لهو ایچون اولسه (ویصح بیع هذه الاشیاء) یعنی بو ذکر
اولنانك بیعی جائز وصحیح اولور (وقالا لا یضمن ولا یجوز بیعها وعلیه الفتوی) وامامین دیدیلر که بو ذکر اولنان
اشیایی کسر واراقه ایلمکله ضامن اولمز ودخی بیع اولنملری صحیح وجائز دکلدر فتوی دخی بونك اوزرینه در
بیعها ده اولان ضمیر آلات ایله سکراته راجعدر علیه ده اولان ضمیر امامین قولنه راجعدر (ومن غصب مدبرة
فماتت فی یده ضمن قیمتها) شول کمسنه که بر کمسنه نك مدبره اولان جاریه سنی غصب ایلیوب یدنده وفات ایلسه
اتفاق ائمه ایله قیمتنه ضامن اولور * فی یده ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر قیمتها ده اولان ضمیر مدبره یه راجعدر
(ولو ام ولده فلا ضمان) وچون بر کمسنه نك ام ولدنی غصب ایلیوب وفات ایلسه اکا ضمان یوقدر امام
ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) وامامین ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی قتلرنده ضامن اولور متقوم
اولدیغی ایچون (ولو شق الزق لاراقة الخمر لا یضمنه عند ابی یوسف خلافا لمحمد) یعنی چون بر کمسنه بر کمسنه نك
زقنی یعنی طولمی یارسه ایچنده اولان خمرنی اراقه ایلمك ایچون اول زقه ضامن اولمز امام ابو یوسف قتنده
وامام محمد ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده ضامن اولور زیرا اراقه خمر اول طولمی شق ایلمسیله ممکن دکلدر
لا یضمنه ده اولان ضمیر زقه راجعدر (ولا ضمان علی من حل قید عبد غیره او رباط دابته او فتح اصطبلها
او قفص طیر فذهب) یعنی شول کمسنه که بر کمسنه نك عبدینك ایاغنده اولان قیدنی حل ایده یا خود دابه سنك
ربط ایده جك ایپنی حل ایده یا خود دابه سی اولان آخورینی آچه یا خود قوش اولان قفصنی آچه آنك
اوزرینه ضمان یوقدر (خلافا لمحمد فی الدابة والطیر) وامام محمد ایچون دابه ایله طیر مسئله لرنده خلاف واردر
یعنی آنك قتنده ضمان واردر زیرا لا یعقل کندودن بوش بولسه طورمز (ولا علی من یسعی الی سلطان
بمن یؤذیه ولا یندفع الا بالسعی او بمن یفسق ولا یمتنع بنهیه) ودخی بر کمسنه کندویی ایذا ایدوب رنجیده
ایدر بر کمسنه سلطانه سعی اولنوب شکایت اولنمینجه مندفع اولمز یا خود بر کمسنه فسق ایدوب

برکسنه نك

برکسنه نك نهی ایلمسیله منتهی اولمیان کمسنه یی سعی وشکایت ایلمسیله اوزرینه ضمان یوقدر * یؤذیه ده
اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولا علی من قال لسلطان قد یغرم وقد لا یغرم ان فلانا
وجد مالا فغرمه شیأ) ودخی شول کمسنه که بر سلطانه توجه ایدوب فلان کمسنه مال بولدی دیسه
اول سلطان ایسه کاه خلقه غرامه چکدرر وکاه چکدرمز سلطان دخی اول شکایت اولنان کمسنه یه
بر مقدار غرامه چکدرسه آنك اوزرینه ضمان یوقدر زیرا احتمالدر که اول غرامه اول شکایت سببیله
اولمیه * فغرمه ده اولان ضمیر فلانه راجعدر (وان کان عادته ان یغرم البتة ضمن) واکر اول سلطانك عادتی
دائما خلقه غرامت ایتدرمك ایسه اول سعی ایدوب شکایت ایدن کمسنه اول غرامه یه ضامن اولور * عادته ده
اولان ضمیر سلطانه راجعدر (وکذا لو سعی بغیر حق عند محمد زجرا له وبه یفتی) ودخی چون بر کمسنه بغیر حق
ولا سبب بر سلطانه سعی ایدوب شکایت ایلسه آنك اوزرینه ضمان واردر امام محمد قتنده اکا زجر اولمغ ایچون
وبو قول ایله فتوی اولنور یعنی فتوی ضامن اولمق اوزرینه در * له ده اولان ضمیر سعی نك تحتنده اولان ضمیره
راجعدر (ولو اطعم الغاصب المغصوب مالکه بریء وان لم یعلمه) یعنی چون غاصب اولان کمسنه اول غصب
ایلدیکی شیئی مالکی اولان کمسنه یه اطعام ایلسه غاصب اولان کمسنه بری اولور واکر که مالك اولور
طعام کندو طعامی ایدیکن بلمز ایسه ده زیرا کندو مالی کندویه واصل اولمشدر

(کتاب الشفعة)

مصنف رحمة الله علیه بو کتابده شفعه نك احکامنی بیان ایدر معلوم اوله که شفعه لغتده ضم معناسنه اولان
شفعدن مشتقدر واصطلاح فقهاده (هی تملیك العقار علی مشتریه بما قام علیه جبرا) یعنی شفعه نك
معناسی عقار اولان شیئی مشتریسنه اشترا اولنان بها ایله تملیك ایلمکدر (وتجب بعد البیع) یعنی ذکر اولنان
شفعه بیعدن صکره واجبه اولور (وتستقر بالاشهاد) ودخی شفعه مزبوره اشهاد ایلمکله لازم ومستقر اولور
زیرا حق شفعه قبل الاشهاد ثابت دکلدر (وتملك بالاخذ بقضاء او رضی) یعنی شفعه مزبوره قضاء قاضی
یا خود رضا ایله اخذ اولنمق ایله تملك اولنور ومادامکه قضا ایله یا خود رضا ایله اخذ اولنمیه تملك اولنمز
(وانما تجب للخلیط فی نفس المبیع) یعنی شفعه نفس مبیعده خلیط ایچون یعنی قسمت ایلین شریك ایچون
ثابت ولازم اولور مثلا ایکی شریکك بری حصه سن بر اجنبی یه بیع ایلمك کبی (فان لم یکن او سلم فللخلیط
فی حق المبیع کالشرب والطریق الخاصین کنهر لا تجری فیه السفن وطریق لا ینفذ) یعنی واکر خلیطه
یعنی شریك موجود اولمسه ویا خود اولسه لکن حصه سن تسلیم ایلسه اول تقدیرجه ینه شفعه خلیطك
اولور حق مبیعده اول شرب خاص وطریق خاص اولان شیلر کبی شرب خاص شول ایچنده سفینه یورومز
ارماق کبی وطریق خاص شول نافذ اولمیان طریق کبی (ثم للجار الملاصق ولو بابه فی سکة اخری) یعنی شفعه
خلیطه واجبه اولدقدنصکره جار ملاصقه واجب وثابت اولور جار ملاصق اکا دیرلر که اوی اول
شفعه ایله اخذ اولنه جق دارك ظهرینه ملاصق اوله قپوسی بر سکه اخراده یعنی بر طریق آخرده اولورسه ده
شفعه یه مانع اولمز زیرا قپوسی سکه ده اولسه حق مبیع وخلیط اولور (ومن له جذوع علی حائطها او شرکة
فی خشبة علیه جار وان فی نفس الجدار فشریك) یعنی شول کمسنه نك که شفعه ایله اخذ اولنه جق دارك دیواری
اوزرنده جذوعی یعنی دیرکلری اولمش اوله یا خود اول دیوارك اوزرنده اولان خشبه ده یعنی دیرکده
شرکت اولمش اوله اول کمسنه جار عد اولنور واکر اول جذوع نفس دیوارده اولسه اوزرنده اولمسه شریك
عد اولنور زیرا شرکت عقارده در منقولده دکلدر * له ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر
حائطها ده اولان ضمیر داره راجعدر علیه ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (وهی علی عدد الرؤس لا السهام)
یعنی شفعه بر دارده موجود اولان شرکانك رؤسی عددنجه تقسیم اولنور سهام اوزره تقسیم اولنمز * مثلا
اوچ کمسنه بر دارده شریك اولسه لر برینك نصفی وبرینك ثلثی وبرینك سدسی اولسه صاحب النصف
اولان کمسنه انك نصفنی بیع ایلسه صاحب الثلث ایله صاحب السدس اولان کمسنه لرك ما بینلرنده برابر قسمت
اولنور وامام شافعی وامام مالك وامام احمد قتلرنده سهام اوزره تقسیم اولنور مثلا دار اوچ کمسنه بیننده
مشترك اولوب برینك نصفی وبرینك ثلثی وبرینك سدسی اولسه صاحب السدس اولان کمسنه کندو سدسی

بيع ايلسه صاحب نصف اوج خمس آلور وصاحب ثلث ايكى خمس آلور (فاذا علم الشفيع بالبيع يشهد
فى مجلس علمه انه يطلبها) وچون شفيع اولان كمسنه اول واقع اولان مبيعه عالم ومطلع اوله بنه اول عالم
اولديغى مجلسده شفعه يه طالب اولديغنه شاهد طوته كه شفعه طلبندن اعراض ايلدى دينلمسون وشفيعك
عالم اولمسى ايكى رجل وياخود بر رجل وايكى امرأه نك اعلام ايلمرى ايله اولور امام ابو حنيفه قتنده * علمه ده
اولان ضمير شفيعه راجعدر انه ده اولان ضمير شفيعه راجعدر يطلبهاده اولان ضمير شفعه يه راجعدر
(ويسمى طلب مواثبة) يعنى شفيعك ايده جكى طلبه طلب مواثبه تسميه اولنور مواثبه وثبدن مشتقدر كه
سرعتله صچرامقدر كويا كه اول شفيع اولان كمسنه اول مجلسدن عجله ايله صچرايوب شفعه يه طالب
اولديغنه شاهد طوته (ثم يشهد عند العقار او على المشترى او على البايع ان كان المبيع فى يده) يعنى شفيع
اولان كمسنه مجلس علمده اشهاد ايلدكدنصكره عقار قتنده اشهاد ايليه وياخود بايعك اوزرينه اشهاد ايليه
زيرا حق اكا متعلقدر وياخود مشترينك اوزرينه اشهاد ايليه اكر مبيع اولان شيء آنك يدنده ايسه زيرا
اول حينده يدى واردر * يده ده اولان ضمير بايعه راجعدر (فيقول اشترى فلان هذه الدار وقد كنت
طلبت الشفعة وانا اطلبها الآن فاشهدوا على ذلك) امدى شفيع اولان كمسنه شفعه طلب ايليوب اشهاد
ايلديكى زمانده ديه كه بوندن اسبق فلان كمسنه بو دارى اشترا ايلمش ايدى و بن بوندن اول شفعه يى طلب
ايلمشيدم وشمديكى حالده دخى طلب ايدرين سزلر دخى طلب ايلديكمه شاهد اولكوز (ويسمى طلب تقرير
واشهاد) و بو طلبه طلب تقرير واشهاد تسميه اولنور وامام ابو يوسف قتنده اول طلب ايلديكى عقارك
تسميه اولنمسى وتحديد اولنمسى اشتراط اولنور زيرا شفعه يى طلب ايلمك صحيح اولماز مادامكه طلب ايلديكى
معلوم اولميه (ثم يطلب عند قاض فيقول اشترى فلان دار كذا وانا شفيعها بسبب كذا فمره بالتسليم الىّ)
يعنى شفيع اولان كمسنه شفعه طلبنه اشهاد ايلدكدنصكره شفعه يى قاضى حضورنده طلب ايليه وديه كه
فلان كمسنه فلان دارى اشترا ايلمش ايدى و بن اول دارك شفيعيم فلان سبب ايله امدى مشترى اولان كمسنه يه
امر ايله كه بكا اول دارى تسليم ايليه * شفيعهاده اولان ضمير داره راجعدر فمره ده اولان ضمير مشترى يه
راجعدر (ويسمى طلب خصومة وتمليك) و بو طلبه طلب خصومت و طلب تمليك تسميه اولنور
(ولا تبطل الشفعة بتأخيره مطلقا فى ظاهر المذهب وعليه الفتوى) يعنى شفيعك طلب شفعه يى تأخير
ايلمسى ايله شفعه باطل اولماز مطلقا يعنى كرك عذرى اولسون كرك اولمسون ظاهر مذهبده قول بودر وفتوى بونك
اوزرينه در هدايه ده وكافى ده بو يله ذكر اولنمشدر * بتأخيره ده اولان ضمير طلب شفعه يه راجعدر (وقيل يفتى
بقول محمد انه ان اخره شهرا بلا عذر بطلت) و بر روايتده دينلديكه امام محمد قولى ايله فتوى اولنور كه شفيع
اولان كمسنه اكر شفعه طلبنى بلا عذر شرعى بر آى تأخير ايلسه شفعه باطل اولور مبسوطده وقاضيخانده فتوى
بونك اوزرينه در ديو بيان ايلمشلردر * انه ده اولان ضمير شفيعه راجعدر آخره ده اولان ضمير طلب شفعه يه
راجعدر (واذا ادعى الشراء وطلب الشفعة سأل القاضى المدعى عليه فان اقر بملك ما يشفع به او نكل عن الحلف
على العلم بملكه او برهن الشفيع سأله عن الشراء) يعنى چن شفيع اولان كمسنه اول شفعه ايله طلب ايده جكى
دارك اشترا ايلمه سن دعوى ايلسه وشفعه سن طلب ايلسه قاضى اولان كمسنه مدعى عليه اولان كمسنه كه
مشتريدر سؤال ايدوب اكر اقرار ايلسه وياخود ملكيتنه عالم اولديغنه يمين ايلمه دن نكول ايلسه وياخود شفيع
اولان كمسنه اول ما يشفع بهك ملكيتنه برهنه ايلسه قاضى اولان كمسنه اول حينده خصم اولان كمسنه يه شرا
ايلديكندن سؤال ايليه (فان اقر به او نكل عن اليمين انه ما ابتاع او ما يستحق عليه هذه الشفعة او برهن الشفيع
قضى له بها) امدى مزبور خصم سؤال اولندقدنصكره اكر شرا ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود اشترا ايلديكنه يمين
ايلمه دن نكول ايلسه وياخود بو طلب اولنان شفعه اوزرينه مستحق اولديغنه يميندن نكول ايلسه وياخود
شفيع اولان كمسنه برهنه ايلسه اول شفيع اولان كمسنه يه حكم ايدوب قضا ايليه بو تقدم ايدن اشيانك برى ايله
ثابت اولديغى اجلدن * به ده اولان ضمير شرايه راجعدر له ده اولان ضمير شفيعه راجعدر بهاده اولان ضمير
شفعه يه راجعدر (ولا يشترط احضار الثمن وقت الدعوى فاذا قضى له لزم احضاره) يعنى شفعه ايله طلب
اولنان دارك ثمنى وقت دعواده احضار ايلمك شرط دكلدر وچون قاضى مدعى عليه اولان كمسنه يه شفعه يى

حكم وقضا ايليه اول زمان ثمنك احضارى لازم اولور وامام محمد قتنده بر روايتده مادامكه مدعى ثمنى احضار
ايليه اكا قضا اولنميه * له ده اولان ضمير شفيعه راجعدر احضاره ده اولان ضمير ثمنه راجعدر (وللمشترى
حبس الدار لقبضه) ومشترى ايچون جائزدر كه دارى حبس ايدوب تسليم ايليه ثمنى قبض ايلمك ايچون
زيرا دارك مشتريسى بايع منزله سنده در وشفيع مشترى منزله سنده در * لقبضه ده اولان ضمير ثمنه راجعدر
(ولا تبطل شفعته بتأخير الثمن بعد ما امر باداۤئه) يعنى شفيع اولان كمسنه شفعه ايله اخذ ايده جكى دارك ثمنى
ادا ايلمسنه امر اولندقدنصكره ثمنى تأخير ايلمك ايله شفعه سى باطل اولماز زيرا قضا اولنمق ايله تأكيد اولنمشدر
شفعته ده اولان ضمير شفيعه راجعدر باداۤئه ده اولان ضمير ثمنه راجعدر (وللشفيع ان يخاصم البايع
ان كان المبيع فى يده) ودخى شفيع ايچون جائزدر كه بايع اولان كمسنه ايله خصومت ايده اكر اول مبيع اولان
دار يدنده ايسه زيرا اصالت طريقيله يد انكدر * فى يده ده اولان ضمير بايعه راجعدر (ولا يسمع القاضى البينة
عليه حتى يحضر المشترى فيفسخ البيع بحضرته ويقضى بالشفعة على البائع) يعنى چن مشترى غائب اولسه
قاضى اولان كمسنه اول بايع اولان كمسنه نك اوزرينه شفعه ايله قضا ايليه تا كيم مشترى حاضر اوله حاضر
اولدقدنصكره قاضى اول بيع مزبورى مشترينك حضورنده فسخ ايدوب شفعه ايله تابع اوزرينه حكم
وقضا ايليه زيرا هر برينك مبيعده حقى واردر * عليه ده اولان ضمير بايعه راجعدر بحضرته ده اولان ضمير
مشترى يه راجعدر (ويجعل العهدة عليه) وشفيع اولان كمسنه اول شفعه ايله اخذ اولنان دارك عهده سنى
يعنى حقوقنى اول بايعك اوزرينه ايليه * عليه ده اولان ضمير بايعه راجعدر (والوكيل بالشراء خصم للشفيع
ما لم يسلم المبيع الى الموكل) يعنى شرايه وكيل اولان كمسنه شفيع اولان كمسنه يه خصم اولور مادامكه مبيعى
موكله تسليم ايليه ومبيعى تسليم ايلديكى تقديرجه خصم اولمز (وللشفيع خيار الرؤية والعيب وان شرط
المشترى البراءة منه) ودخى شفيع ايچون خيار رؤيت وخيار عيب واردر اكر كه مشترى عيبدن برى اولمسن
شرط ايدرسه ده زيرا شفعه ايله اخذ ايلمك شرا منزله سنده در او يله اولسه آنده خيار رؤيت وخيار عيب ثابت
اولور (فصل) بو فصل شفيع ايله مشترينك ما بيننده واقع اولان احكامك بيانده در (وان اختلف الشفيع
والمشترى فى الثمن فالقول للمشترى) يعنى چن شفيع ايله مشترى اولان كمسنه لر اول شفعه ايله اخذ اولنان
دارك ثمننده اختلاف ايلسه لر قول بو مسئله ده مشترينكدر زيرا شفيع اولان كمسنه عقارك استحقاقنى
دعوى ايدر مشترى ايسه انى انكار ايدر امدى قول منكركدر (وان برهنا فللشفيع) و چن شفيع ايله
مشترينك هر برى برهنه ايدوب شاهد كتورسه لر قول شفيعكدر امام ابو حنيفه قتنده وامام محمد قتنده
(وعند ابى يوسف للمشترى) وامام ابو يوسف قتنده قول مشترينكدر (وان ادعى المشترى ثمنا والبايع
اقل منه اخذه الشفيع بما قال البايع قبل قبض الثمن) واكر مشترى اولان كمسنه فلان قدر ثمن دعوى ايدوب
بايع اولان كمسنه اول مقداردن اقل دعوى ايلسه امدى اول مبيع اولان دارى شفيع اولان كمسنه بايعك
ديديكى بها ايله اخذ ايليه ثمن قبض اولنمزدن اول (وبما قال المشترى بعده) وثمن قبض اولندقدنصكره
مشترينك ديديكى بها ايله اخذ ايليه (وان عكسا فبعد القبض يعتبر قول المشترى وقبله يتحالفان) واكر عكس
اولنوب مثلا بايع اولان كمسنه مشترينك دعوى ايلديكى مقداردن زياده دعوى ايلسه امدى اكر
قبضدنصكره ايسه مشترينك قولى اعتبار اولنور واكر قبضدن اول ايسه ايكيسى تحليف اولنورلر (واى نكل
اعتبر قول صاحبه) واكر ايكيسنك برى يميندن نكول ايلسه صاحبنك قولى يعنى اول برينك قولى اعتبار اولنور
(وان حلفا فسخ البيع ويأخذه الشفيع بما قال البايع) واكر بايع ايله مشترينك هر برى يمين ايلسه بيع فسخ
اولنور وشفيع اولان كمسنه اول مبيعى بايعك ديديكى بها ايله اخذ ايليه زيرا بيعك فسخ اولمسى شفيع حقنك
بطلاننه موجب دكلدر (وان حط عن المشترى بعض الثمن يأخذه الشفيع بالباقى) واكر بايع اولان كمسنه
مشترينك اوزرندن ثمنك بعضيسن حط ايليوب آشاغه قوسه شفيع اولان كمسنه اول مبيعى باقى قلان
بها ايله اخذ ايليه (وان حط الكل يأخذه بالكل) وثمنك جمله سن حط ايدوب اوزرندن رفع ايلسه كل ثمن ايله
اخذ ايليه زيرا جمله سن حط ايلمك ايله بيع بلا ثمن اولمش اولور اول ايسه باطلدر امدى كل ثمن ايله اخذ ايليه
(وان حط النصف ثم النصف يأخذه بالنصف الاخير) واكر اول كره ده بر نصف حط ايدوب صكره ده

اول برنصف آخری حط ایلسه اول برنصف اخیرایله اخذایلیه (وان زاد المشتری فی الثمن لاتلزم الشفیع الزیادة) واکر مشتری اولان کمسنه اول مبیعك ثمننه برشئ زیاده ایلسه اول زیاده لك اول شفیعه لازم اولمز زیرا شفیعه ضرر واردر (واذا کان الثمن مثلیا لزم الشفیع مثله) یعنی چون اول مبیعك ثمنی مثلی اولسه شفیع اولان کمسنه یه اول مثلینك مثلی لازم اولور (وان قیمیا فقیمته) واکر اول مبیعك ثمنی مثلا عقارات کبی متقوم اولسه قیمتی لازم اولور (وان کان مؤجلا اخذ بثمن حال او یطلب فی الحال و یأخذ بعدمضی الاجل) واکر اول مبیعك ثمنی مؤجل اولسه آنی ثمن حال ایله اخذ ایلیه یاخود شفعه یی اول حالده طلب ایله واول مبیعی اجلك مضیندن صکره اخذ ایلیه (ولا یتعجل ما علی المشتری لو اخذه الشفیع بالحال) ودخی بایع اولان کمسنه مشترینك اوزرنده اولان ثمنی تعجیل ایتمیوب اخذ ایلیه اکر شفیع اولان کمسنه اول مبیعی ثمن حال ایله اخذ ایلمش اولسه (ولو سکت الشفیع عن الطلب لحل الاجل بطلت شفعته خلافا لابی یوسف) وچون شفیع اولان کمسنه شفعه طلبندن سکوت ایلسه اول تأجیل اولان اجل حال اولمق ایچون شفعه سی باطل اولور امام ابو حنیفه ایله امام محمد قتنده وامام ابو یوسف ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده باطل اولمز شفعته ده او لان ضمیر شفیعه راجعدر (ولو اشتری ذمی بخمر او خنزیر یأخذه الشفیع الذمی بمثل الخمر وقیمة الخنزیر والمسلم یأخذه بالقیمة فیهما) یعنی چون برذمی برعقاری خمر ایله یاخود خنزیر ایله اشترا ایلسه بنه ذمی اولان شفیع اول عقاری اول خمرك مثلی ایله وخنزیرك قیمتی ایله اخذ ایلیه ومسلم اولان شفیع ایکیسنده یله قیمتیله اخذ ایلیه زیرا خمر ایله خنزیر مسلم قتنده متقوم اولان اموالدن دکلدر * یأخذه ده اولان ضمیر عقاره راجعدر فیهما ده اولان ضمیر خمر ایله خنزیره راجعدر (ولو بنی المشتری او غرس اخذها الشفیع بالثمن و بقیمتهما مقلوعین کما فی الغصب) یعنی چون مشتری اولان کمسنه اشترا ایلدیکی ارضده اوبا یاپسه یاخود اغاج دیکسه شفیع اولان کمسنه اول اراضی یی اشترا اولنان ثمن ایله اخذ ایلیه وایچنده اولان بنا ایله غرسی یرلرندن مقلوع اولدقلری حالده اولکی بها ایله اخذ ایلیه ارض مغصوبه ده اولدیغی کبی * اخذها ده اولان ضمیر ارضه راجعدر قیمتهما ده اولان ضمیر بنا ایله غرسه راجعدر (او کلف المشتری قلعهما) و یاخود شفیع اولان کمسنه مشتری یه اول بنا ایله غرسك قلعنی تکلیف ایلیه * قلعهما ده اولان ضمیر بنه بنا ایله غرسه راجعدر (ولو استحقت بعد ما بنی الشفیع او غرس رجع علی المشتری بالثمن فقط) یعنی چون اول اشترا اولنوب شفعه ایله اخذ اولنان ارضده شفیع اولان کمسنه برجدار بنا و غرس ایلدکدن صکره برآدم مستحق اولسه شفیع اولان کمسنه مشترینك اوزرینه انجق ثمن ایله رجوع ایدر بنا ایله غرسك قیمتی ایله رجوع ایلمز (وان جف الشجر او انهدم البناء عند المشتری یأخذها الشفیع بکل الثمن ان شاء) واکر اول ارضده غرس اولنان شجر کندودن قوروسه و یاخود اول بنا اولنان مشترینك یانده منهدم اولسه شفیع اولان کمسنه آنی کل ثمن ایله اخذ ایلیه اکر استرسه زیرا ایکیسیده ارضه تابعدر واسترسه ترك ایلیه زیرا تملك ایلمکه جبر اولنمز (وان هدم المشتری البناء اخذ الشفیع العرصة بحصتها) واکر مشتری اولان کمسنه اول ارضده اولان بنایی هدم ایلسه شفیع اولان کمسنه اول بنادن خالی اولان عرصه یی ثمندن حصه سیله اخذ ایلیه زیرا هدم کندو فعلیله اولدیغی اجلدن ثمنك برمقداری اول هدم اولنان بنانك مقابله سنه صرف اولندی بحصتها ده اولان ضمیر عرصه یه راجعدر (ولیس له اخذ النقض) نقض کسر نون ایله منقوض معناسنه در یعنی مشتری اولان کمسنه اول منقوض شیئی اخذ ایلمك جائز دکلدر زیرا منفصل اولمشدر * له ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (وان اشتری الارض مع شجر مثمر او غیر مثمر فاثمر فی یده اخذها الشفیع مع الثمر فیهما) یعنی اکر مشتری اولان کمسنه ارضی برشجر مثمر ایله یاخود غیر مثمر ایله آلوب کندو یدنده مثمر اولسه اخذ ایدوب اشترا ایلسه شفیع اولان کمسنه اول ارضی ایچنده اولان ثمره ایله ذکر اولنان ایکی حالده یله اخذ ایلیه زیرا غیر متصل اولمغله اکا تابع اولمشدر (فان جده المشتری فلیس للشفیع اخذه) واکر مشتری اولان کمسنه اول شجرده اولان ثمری جدا ایدوب قطع ایلسه شفیع آنی اخذ ایلمك جائز دکلدر زیرا منفصل اولمشدر * جده ده اولان ضمیر ثمره راجعدر اخذه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (و یأخذ ما سواه بالحصة فی الاول و بکل الثمن فی الثانی) یعنی شفیع اولان کمسنه مثمر اولان شجرك ماعداسن حصه سیله اخذ ایلیه عقد اولده

یعنی شجری ثمر ایله اشترا ایلمکلك صورتنده وکل ثمن ایله اخذ ایلیه عقد ثانیده یعنی شجری غیر مثمر اشترا ایلمکلك صورتنده * ماسواه ده اولان ضمیر مثمره راجعدر

(باب ما تجب فیه الشفعة وما لا تجب وما یبطلها)

مصنف بو بابده شفعه واجب اولان وواجب اولمیان وشفعه یی ابطال ایدن یرلری بیان ایدر (انما تجب الشفعة قصدا فی عقار ملك بعوض هو مال) یعنی شفعه قصد طریقیله شول عقارده واجبه اولور که عوض ایله ملك اولنمش اوله او یله عوضکه مال اوله (وان لم یمکن قسمته کرحی وحمام و بئر) یعنی اول عقارك قسمتی ممکن اولمز ایسه ده شفعه اولور دکرمن وحمام وقیو کبی اولان اشیاده (فلا تجب فی عروض وفلك) امدی عروضده وکیده شفعه واجبه اولمز زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بیورلر که (لا شفعة الا فی ربع وحائط) وامام مالك قتنده شفعه عقارده جائز اولدیغی کبی کیده دخی جائز اولور (وفی بناء وشجر بیعا بدون الارض) ودخی ارضسز بیع اولنان بنا ایله شجرده شفعه واجبه اولمز زیرا منقولات قسمندندر واکر ارض ایله بیع اولنورلر ایسه شفعه واجبه اولور (ولا فی ارث وصدقة وهبة بلا عوض مشروط) ودخی ارث ایله منقول اولانده وصدقه ایله وعوض شرطسز هبه ایله ملك اولنمش شیلرده شفعه واجبه اولمز (وما بیع بخیار البایع او بیعا فاسدا ما لم یسقط حق الفسخ) ودخی خیار بایع ایله یاخود بیع فاسد ایله بیع اولنان شیلرده شفعه واجبه اولمز مادامکه بایع حق فسخی اسقاط ایلمیه اسقاط ایدرسه شفعه واجبه اولور زیرا مانعکه حق فسخدر زائل اولمشدر (ولا فیما قسم بین الشرکاء او جعل اجرة او بدل خلع او عتق او صلح عن دم عمد او مهرا وان قوبل ببعضه مال) ودخی شرکا بیننده قسمت اولنمیان اجرت اجیر یاخود بدل خلع یاخود بدل عتق و یاخود دم عمد مقابله سنده واقع اولان صلحه بدل و یاخود برخاتونه مهر قلنان اشیالرده شفعه واجبه اولمز واکرچه اول مهرك بعضیسی ایله مال مقابله اولنورسه ده مثلا برکسنه برخاتونی بردار اوزرینه تزوج ایلیوب خاتون اکا بیك درهم رد ایلمك اوزره امدی بو ذکر اولنان مسائلك جمله سنده شفعه ثابته اولمز زیرا بو ذکر اولنان اموال دکلدر * ببعضه ده اولان ضمیر مهره راجعدر (وعندهما تجب فی حصة المال) وامامین قتنده مال حصه سنده شفعه واجبه اولور مثلا مهر مقابله سنده و بر بیلان دارك قیمتی بیك درهم اولسه بیك درهم مهر مقابله سنده حساب اولنور واول قبض اولنان بیکده شفعه واجبه اولور (ولا فیما صولح عنه بانکار او سکوت) ودخی انکار ایله یاخود سکوت ایله مصالحه اولنان شیئده شفعه واجبه اولمز مثلا برکسنه برآخر کسنه نك دارنی دعوی ایدوب مدعی علیه اولان کمسنه اول اثناده انکار یاخود سکوت ایلسه صکره مابینلرینه مصلح کیروب اول مدعی یی برمقدار مال ایله مصالحه ایلسه لر اول دارده شفعه واجبه اولمز * عنه ده اولان ضمیر مایه راجعدر (وتجب فیما صولح علیه باحدهما) اما بالکز مدعی علیهك سکوتیله و یاخود بالکز انکاری ایله مدعینك مصالحه اولندیغی دارده شفعه واجبه اولور مثلا مدعی اولان کمسنه دعوی ایلدکده مدعی علیه انکار ایلسه و یاخود سکوت ایلسه صکره مدعی دعواسی مقابله سنده بردار ایله مصالحه ایلسه لر اول دارده شفعه واجبه اولور زیرا مدعینك زعمنجه اول داری کندو حقی مقابله سنده اخذ ایلمشدر * علیه ده اولان ضمیر مایه راجعدر (ولا فیما سلمت شفعته ثم رد بخیار رؤیة او شرط او خیار عیب بقضاء) ودخی شفعه سی تسلیم اولنوب صکره خیار رؤیت ایله یاخود خیار شرط ایله یاخود خیار عیب ایله قضاء قاضی ایله رد اولنان اشیاده شفعه واجبه اولمز زیرا قضاء فسخدر * شفعته ده اولان ضمیر مایه راجعدر (وما رد به بلا قضاء او بالاقالة تجب فیه) وشول بیعکه خیار عیب ایله قضاء قاضیسز رد اولنمش اوله یاخود اقاله ایله رد اولنمش اوله آنده شفعه واجبه اولور * به ده اولان ضمیر عیبه راجعدر فیه ده اولان ضمیر ماقبلنده او لان مایه راجعدر (تجب فیه فی العلو وحده وفی السفل بسببه) ودخی شفعه بالکز عالی اولان مکانده واجبه ودخی اسفل اولان مکانده واجبه اولور اول عالی اولان مکانك سببیله * وحده ده اولان ضمیر علوه راجعدر بسببه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وفیما بیع بخیار المشتری) ودخی خیار مشتری ایله بیع اولنان شیئده شفعه واجبه اولور (وان بیعت دار بجنب المبیعة بالخیار فالشفعة لمن له الخیار بایعا او مشتریا) یعنی چون خیار ایله بیع اولنان دارك جنبنده

بردار دخی بیع اولنسه امدی اول دارده شفعه خیار صاحبی اولان کمسنه نکدر کرک اول صاحب خیار بایع اولسون کرک مشتری اولسون تمام بحث محلنده مسطوردر (وتکون اجازة من المشتری) واول شفعه طلب ایلمك بیعه اجازت اولور مشتریدن (ولشفیع الاولی اخذها منه لاالاخذ الثانیة) یعنی اول شفیع اول ایچون جائزدرکه اوّلکی داری اخذ ایلیه ثانیجی داری اخذ ایلمك جائز دکلدر * اخذهاده اولان ضمیر اوّلکی داره راجعدر منه ده اولان ضمیر خیاره راجعدر (وان بیعت دار بجنب المبیعة فاسدا فشفیعها البایع ان بیعت قبل قبض المشتری فاذا قبض بعد الحکم له بها لاتبطل) واکر بیع فاسد ایله بیع اولنان دارك جانبنده بر دار دخی بیع اولنسه امدی اول دارك شفیعی بایعدر واکر بو ایکنجی داری اوّلکی داری قبض ایلدیکندن اوّل قبض ایلمش اولورسه زیرا ملکی باقیدر وچون مشتری اولان کمسنه اول داری بایعه حکم اولندقدنصکره قبض ایلمش اولسه شفعه‌سی باطل اولمز * فشفیعهاده اولان ضمیر داره راجعدر له‌ده اولان ضمیر بایعه راجعدر بهاده اولان ضمیر بنه داره راجعدر (وان بیعت بعد قبض المشتری فالشفعة للمشتری) اکر دار بیع اولنسه مشترینك قبضندنصکره پس امدی شفعه مشتری ایچوندر (فان استرد البایع منه المبیعة قبل الحکم له بالشفعة بطلت شفعته) واکر بایع اولان کمسنه اول مبیع اولان داری مشتری‌یه شفعه ایله حکم اولنمزدن مقدم استرداد ایدرسه شفعه‌سی باطله اولور زیرا ملکی منقطع اولمشدر شفعه‌سن طلب ایده‌جکی داردن * منه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر له‌ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وان بعد الحکم بقیت الثانیة علی حکمه) واکر بایع اولان کمسنه اول مبیع اولان داری بعد الحکم استرداد ایلسه اول دار ثانیه مشترینك حکمی اوزره قالور * بر نسخه‌ده حکمه یرینه ملکه واقع اولمشدر حکمه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر (والمسلم والذمی فی الشفعة سوآء) یعنی طلب شفعه‌ده مسلم ایله ذمی برابردر بیعده برابر اولدقلری کبی (وکذا الحر والعبد المأذون والمکاتب) یعنی مسلم ایله ذمی شفعه‌ده برابر اولدقلری کبی کذلك حر وعبد مأذون ومکاتب اولان کمسنه‌لر دخی شفعه‌ده برابرلردر (ولوفی مبیع السید کالعکس) یعنی حتی شفعه سیدك مبیعنده اولسه عکسی کبی اولور یعنی عبد مأذونك ومکاتبك مبیعنده اولمسی کبیدر

فصل

(فصل) بو فصل شفعه‌نك باطل اولمسی احکامی بیانده‌در (وتبطل الشفعة بتسلیم الکل اوالبعض ولومن الوکیل وبترك طلب المواثبة اوالتقریر) یعنی شفعه ایله طلب اولنان شیئك کلی یاخود بعضیسنی وکیلدنده اولورسه تسلیم ایلمك ایله وترك طلب مواثبه ویاخود ترك طلب تقریر ایله شفعه باطله اولور زیرا شفعه طلبندن اعراض واردر وامتناع ایلکه دلیلدر (وبالصلح عن الشفعة علی عوض) ودخی شفعه طلب ایلمه‌دن بر عوض معین اوزرینه صلح اولمق ایله شفعه باطله اولور زیرا مال اولمیان حقدن عوض المق حقی ابطال ایدر (وعلیه رده) واول عوضی اخذ ایدن کمسنه‌نك اوزرینه اول عوضی رد ایلمك واردرز یرا رشوتدر (وکذا لوباع شفعته بمال) ودخی حتی شفعه‌سنی مال ایله بیع ایلسه شفعه باطله اولور (وکذا لوقال للمخیرة اختاری بالف اوقال العنین لامرأته ذلك فاختارته بطل خیارها ولایجب العوض) ودخی تقدم ایدن مسائل کبیدر حتی بر کمسنه تخییر ایلدیکی زوجه‌سنه اختاریی ترك الفسخ بالف دیسه یاخود عنین امرأه‌سنه بویله دیسه زوجه دخی اختیار ایلسه خیاری باطل اولور واول ذکر اولنان عوض واجب اولمز (وتبطل ببیع مایشفع به قبل الحکم له بها) یعنی شفیع اولان کمسنه‌یه شفعه ایله حکم اولنمزدن مقدم مایشفع به اولان شیئ بیع اولنسه شفعه باطله اولور * له‌ده اولان ضمیر شفیعه وبهاده اولان ضمیر شفعه‌یه راجعدر (وبموت الشفیع) ودخی موت شفیع ایله شفعه باطله اولور (لابموت المشتری) یعنی مشترینك موتیله شفعه باطله اولمز (ولاشفعة لمن باع) یعنی بایع اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر مثلا شفیع اولان دار صاحبینك طرفندن بیعه وکیل اولسه وبیع ایلسه اول دار مشفوعه‌ده شفعه‌سی قالمز (اوبیع له) یاخود انك ایچون بیع اولنمش اوله مثلا بایع اولان کمسنه مضارب اولسه‌ده برداری بیع ایلسه بو صورتده رب المال اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر اول بیع اولنان دارده زیرا انکدر (اوضمن الدرك اوساوم المشتری بیعا اواجارة) ودخی حتی شفیع اولان کمسنه اول بیع اولنان دارك درکنی مشتری ایچون ضامن اولسه ویاخود مشتری اولان کمسنه‌دن اول دارك بیعنی ویاخود اجاره‌سنی مساومه ایدوب طلب ایلسه شفعه باطله اولور زیرا

مشترینك ملکی ثابت اولمسنه رضادر (وتجب لمن ابتاع اوابتع له) ودخی شفعه شول کمسنه‌یه واجب اولورکه برداری وکالت طریقیله بر کمسنه‌یه اشترا ایلمش اوله وحالبوکه کندوسی شفیع اوله ویاخود انك ایچون اشترا اولنمش اوله وحالبوکه کندوسی شفیع اوله (ولوقیل للشفیع انها بیعت بالف فسلم ثم بان انها بیعت باقل اوبکیلی اووزنی اوعددی متقارب قیمته الف اواکثر فله الشفعة) یعنی حتی شفیع اولان کمسنه‌یه برداری مثلا بیك درهمه بیع اولندی دینلسه شفیع دخی بومقداره بیع اولندیغن تسلیم ایلسه صکره بیك درهمدن اقله بیع اولندیغی ظاهر ومتبین اولسه یاخود کیلی ایله ویاوزنی ایله ویاخود متقارب اولان عددی ایله که قیمتی بیك درهمدر ویاخود اکثردر بیع اولندیغی ظاهر ومتبین اولسه اول تسلیم ایلین کمسنه ایچون شفعه طلب ایلمکلك واردر زیرا کندودن واقع اولان تسلیم محلنه واقع اولمشدر (ولوبان انها بیعت بعرض قیمته الف اوبدنانیر قیمتها الف فلا) وحتی اول دار قیمتی بیك درهم اولان عروض ایله یاخود قیمتی بیك درهم اولان دنانیر ایله بیع اولندیغی متبین اولسه اکا شفعه یوقدر (ولوقیل له المشتری فلان فسلم فبان انه غیره فله الشفعة) وحتی شفیع اولان کمسنه‌یه داری اشترا ایدن فلان کمسنه‌در دیسه‌لر اول دخی تسلیم ایدوب سکوت ایلسه صکره اشترا ایدن کمسنه فلانك غیری ایدیکی ظاهر ومتبین اولسه اول شفیع ایچون شفعه واردر زیرا شفعه اسقاط ایلدیکی کمسنه غیری اولدیغی ظاهر اولدی (ولوبان انه هومع غیره فله الشفعة فی حصة الغیر) وحتی شفیعك اسقاط ایلدیکی اول ایدیکی لکن غیریسیله اشترا ایلدیکی ظاهر اولسه امدی شفیع اولان کمسنه‌نك اول غیر اولان حصه‌سنده شفعه‌سی واردر زیرا تسلیم اوّلکی‌یه ایدی * انه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر غیره‌ده اولان ضمیر بنه فلان دینلن مشتری‌یه راجعدر فله‌ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (ولوبلغه بیع النصف فسلم فظهر بیع الکل فله الشفعة) وحتی شفیع اولان کمسنه‌یه شفعه ایله اخذ ایده‌جکی دارك نصفی بیع اولندیغی خبری واصل اولسه صکره جمله‌سی بیع اولندیغن بیلسه اول شفیع اولان کمسنه ایچون شفعه واردر * بلغه‌ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (وان باعها الاذراعا من طول جانب الشفیع فلاشفعة له) وحتی بر کمسنه دارنی بیع ایلیوب مکر شفیع اولان کمسنه‌نك اوینك طولی اولان جانبندن بر ذراع مقداریی بیع ایلمسه اول شفیع اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر زیرا جوار منقطع اولمشدر * وبو مسئله اسقاط شفعه‌ده بر حیله‌در (وان اشتری سهما منها بثمن ثم شری باقیها فالشفعة فی السهم فقط) واکر بر کمسنه برداردن بر سهم اشترا ایلیوب صکره باقیسن اشترا ایلسه امدی شفعه انجق یالکز اشترا ایلدیکی سهمده‌در بو مسئله دخی اسقاط شفعه‌یی جوازده بر حیله‌در (وان ابتاعها بثمن ثم دفع عنه ثوبا اخذها الشفیع بالثمن لابقیمة الثوب) واکر اول داری بر ثمن ایله اشترا ایدوب واول ثمن مقابله‌سنده بر ثوب ویرسه شفیع اولان کمسنه اول داری بر ثمن معین ایله اخذ ایلیه اول ثوبك قیمتی ایله اخذ ایلیه بو دخی اسقاط شفعه‌یی جوازده وغیریسنده بر حیله‌در (ولاتکره الحیلة فی اسقاطها عند ابی یوسف وبه یفتی قبل وجوبها وعند محمد تکره) یعنی اسقاط شفعه‌ده حیله ایلمك مکروه دکلدر امام ابو یوسف قتنده وبو قول ایله فتوی اولنور یعنی فتوی مکروه اولمسنك اوزرینه‌در شفعه واجب اولمزدن اوّل * شفعه واجب اولدقدنصکره بلاخلاف مکروهدر وامام محمد قتنده مکروهدر امام خصاف حیله کتابنده دیرکه لابأس بالحیل فیمایحل ویجوز یعنی جائز وحلال اولان صورتلرده وبر کمسنه‌نك حقی ابطال اولنمق صورتنده حیله جائزدر * فی اسقاطهاده اولان ضمیر شفعه‌یه راجعدر به‌ده اولان ضمیر عدم کراهته راجعدر (وللشفیع اخذ حصة بعض المشترین لاحصة بعض البائعین) یعنی شفیع اولان کمسنه ایچون جائزدرکه بعض مشتریلرك حصه‌سن اخذ ایلیه امابعض بایعلرك حصه‌سن اخذ ایلمك جائز دکلدر مثلا اوّلکی صورتده بر جماعت بر کمسنه‌دن بر دار اشترا ایلسه‌لر شفیع ایچون اول بعض مشتریلرك حصه‌سن آلمق واردر وایکنجی صورتده بر جماعت بر کمسنه‌یه بر دار بیع ایلسه‌لر اول بایعلرك حصه‌سن آلمق یوقدر زیرا اوّلکی صورتده تفریق صفقه واردر وایکنجیده یوقدر (وللجار اخذ بعض مشاع بیع فقسم وان وقع فی غیر جانبه) یعنی جار ایچون اول بیع اولنوب قسمت اولنان مشاعك بعضیسن اخذ ایلمك جائزدر واکرکه اول مشترینك حصه‌سی اول شفیع اولان کمسنه‌نك جانبنك غیریسنده اولورسه‌ده * جانبه‌ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (وللعبد المأذون المدیون اخذ الشفعة فی مبیع سیده وبالعکس)

يعنى عبد مأذون ومديون اولان كمسنه نك كندو سيدى مبيعنده شفعه سى واردر عكسنده كذلك يعنى عبد مأذون ومديونك مبيعنده سيدينك شفعه سى واردر زيرا مالنده اجنبى كبيدر * سيده ده اولان ضمير عبد مأذونه راجعدر (وصح تسليم الاب والوصى شفعة الصغير خلا فالمحمد فيما بيع بقيمته او اقل وقوله رواية عن الامام فى الاقل الذى لا يتغابن فيه) يعنى صغيرك باباسى ياخود وصيسى اولان كمسنه لر اول شفيعك شفعه سنى تسليم ايلمك صحيح اولدى وامام محمد ايچون خلاف واردر شول قيمتى ايله ياخود قيمتندن اقله بيع اولنان شيده ومحمدك قولى ابو حنيفه دن بر روايتده شول اقلده كه انده تغابن اولميه * بقيمته ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر قوله ده اولان ضمير امام محمده راجعدر فيه ده اولان ضمير اقله راجعدر

(كتاب القسمة)

بو كتابده احكام قسمت بيان اولنور قسمت مصدردر لغتده انقسامك اسميدر قدرت اقتدارك اسمى اولديغى كبى واصطلاح فقهاده (هى جمع نصيب شايع فى معين) يعنى شايع اولان نصيبى واحد معينده جمع ايلمكدر يعنى شريكلرك طلب ومعرفتلريله هر برينك نصيب وحصه سنى افراز وتميز ايلمكدر (وتشتمل على الافراز والمبادلة) يعنى قسمت ايكى شئ اوزرينه مشتملدر برى افراز كه تميزدر وبرى مبادله در حتى اول قسمت اولنه جق دارلك ابعاضى متفاوت اولسه (والافراز اغلب فى المثليات) يعنى مثلياتده كه مكيلات وموزونات وعدديات متقاربه در افراز اغلبدر (فيأخذ الشريك حظه منها حال غيبة صاحبه) بو فا ماقبلنده اولان كلامه تفريعدر يعنى چون مكيلاتدن ياخود غيريدن برشئ قسمت اولنه شريك اولان كمسنه كندو حظ ونصيبنى اول قسمت اولنان شيئدن كندو شريكنك غيبتنده اخذ ايليه زيرا كندو حقيدر (ولو اشترياه فاقتسماه فلكل ان يبيع حصته مرابحة بحصة ثمنه) وحتى ايكى شريك اولان كمسنه لر مثلى اولان شيئى اشترا ايدوب قسمت ايلسه لر امدى هر بريسى جائزدر كه كندو حصه سنى مرابحة بيع ايليه ثمننك حصه سيله زيرا كندو حصه سى عين حقيدر (والمبادلة اغلب فى غيرها) يعنى مبادله مثليانك غيريسنده اغلبدر يعنى ثياب كبى وعقارات وحيوانات كبى شيلرده اغلب اولور (فلا يأخذه ولا يبيع مرابحة بعد الشراء والقسمة) امدى اول شريكلك بريسى كندو حصه سن شريكنك غيبتنده اخذ ايلميه ودخى شرا ومقاسمه دنصكره حصه سن مرابحه ايله بيع ايلميه ابعاضى متفاوت اولديغى اجلدن (ويجبر عليها فيه بطلب الشريك فى متحد الجنس) يعنى شريك اولان كمسنه اول برشريكنك طلب ايلمسيله غير مثلياتده مثلا قيون كبى ودوه كبى متحد الجنس اولان شيئده قسمت اولنميه نك اوزرينه جبر اولنور تتميم فائده ايچون * عليها ده اولان ضمير قسمته راجعدر فيه ده اولان ضمير غير مثلى يه راجعدر (لا فى غيره) يعنى غير متحد الجنسده شريك جبر اولنمز زيرا مبادله متعذردر (وندب للقاضى نصب قاسم رزقه من بيت المال ليقسم بلا اجر) يعنى قاضى اولان كمسنه يه ندب اولنور يعنى سنتدر بر قسام نصب ايليه واول قسامك رزقى واجرتى بيت المالدن اوله اول شركانك حصه لرين بينلرنده اجرتسز قسمت ايلمك ايچون اول بينلرنده واقع اولان نزاع قطع اولنمق ايچون (فان لم يفعل نصب قاسما يقسم باجر يقدره له القاضى) واكر اول قاضى اول قسامى اجرتسز قسمت ايلمك ايچون نصب ايلميه اول اجرتى قاضى فرض وتقدير ايليه كه قسمت صاحبلرندن اخذ اولنه * يقدره ده اولان ضمير اجره راجعدر له ده اولان ضمير قسامه راجعدر (وهو على عدد الرؤس) واول قاضينك تقدير ايلديكى اجرت رؤس عددى اوزره تقسيم اولنور امام اعظم قتنده (وعندهما على قدر السهام) وامامين قتنده سهامك عددنجه توزيع اولنور (واجرة الكيل والوزن على قدر السهام اجماعا ان لم يكن للقسمة وان لها فعلى الخلاف) يعنى مكيلات وموزونات اولان اشيانك قسمتنده اولچمك ايله طارتمه نك اجرتى سهام مقدارى اوزره در اجماع ايله اكر اول مكيل ايله موزونك اجرتلرى قسمت ايچون اولمز ايسه واكر قسمت ايچون ايسه تقدم ايدن خلاف اوزره در كه امام اعظم قتنده رؤس اوزره اولسيدر وامامين قتنده سهام اوزره اولسيدر (ويجب كونه عدلا امينا عالما بالقسمة) يعنى قاضينك نصب ايلديكى قسام عدل وامين وقسمت احوالنده عالم اولمقلغى واجبدر زيرا مادامكه بو اوصاف ايله موصوف اولميه ايلديكى قسمته اعتبار اولنمز * كونه ده اولان ضمير قسامه راجعدر (ولا يجبر الناس على قاسم واحد) يعنى شهرده اولان ناس ما بينلرنده واقع اولان

قسمت ايچون قاسم واحد اولمغه جبر اولنمزلر اجرت مثلى زياده اولمق ايچون (ولا يترك القسام ليشتركوا) يعنى قاضى اولان كمسنه قسام متعدد اولديغى صورتده برى بريله شريك اولمقدن منع ايلسون زيرا شريك اولدقلرى صورتده خلقه انلردن ضرر حاصل اولور (وصح الاقتسام بانفسهم بلا امر القاضى) يعنى برالاى كمسنه لرك ما بينلرينه قسمت متعين اولسه كندو نفسلريله امر قاضيسز قسمتلرى صحيح اولور برى برينك قسمتندن راضى اولدقلرى ايچون (ويقسم على الصبى وليه او وصيه فان لم يكن فلابد من امر القاضى) يعنى بالغ اولميان صبى يه متعلق اولان قسمتى وليسى اولان كمسنه ياخود وصيسى اولان كمسنه قسمت ايليه واكر وليسى اولمسه امر قاضيدن لابددر يعنى قسمت امر قاضى يه محتاجدر زيرا قاضى وليسى اولميانلرك وليسيدر (ولا يقسم عقار بين الورثة باقرارهم مالم يبرهنوا على الموت وعدد الورثة) يعنى وارثلر اقرار واعتراف ايليوب بو عقار بزه بابامزدن قالدى ديو قسمتنى طلب ايلسه لر اول عقار بينلرنده كندو اقرارلريله قسمت اولنمز مادامكه موته وعدد ورثه يه برهنه ايدوب شاهد كتورميه لر امام ابو حنيفه قتنده (وعندهما يقسم) وامامين قتنده كندو اقرارلريله قسمت اولنور (وغير العقار يقسم اجماعا) واكر ورثه نك اقرار ايلدكلرى عقار دكل ايسه اجماع ثلاثه ايله برهنه سز قسمت اولنور (وكذا العقار المشترى) ودخى مشترى اولان عقار اجماع ايله برهنه سز ما بينلرنده قسمت اولنور (والمذكور مطلق ملكه) ودخى مطلق اولان ملك برهنه سز قسمت اولنور مثلا بو شئ بزم ملك مطلقمزدر ديسه لر برهنه سز بينلرنده قسمت اولنه زيرا يدلرنده اولمسى ملك اولمسنه دليلدر (وان برهنا ان العقار فى ايديهما لا يقسم حتى يبرهنا انه لهما) وحتى قسمته طالب اولان ايكى كمسنه برشئ كندو يدلرنده اولديغنه برهنه ايدوب بينه كتورسه لر وآنى قسمت ايلمك مراد ايلسه لر قسمت اولنميه تا كيم كندو ملكلرى اولديغنه برهنه ايدوب شاهد كتوره لر زيرا كندو يدلرنده اولديغى كفايت ايلمز جائزدر كه برغيرى كمسنه نك اوله (ولو برهنوا على الموت وعدد الورثة والعقار فى ايديهم ومعهم وارث غائب او صبى قسم) يعنى حتى وارث اولان كمسنه لر كندو مورثلرينك موتنه وعدد ورثه يه برهنه ايلسه لر حالبوكه عقار كندو يدلرنده در ودخى كندولر ايله ميراثه داخل اولور بر غائب كمسنه وياخود بر صبى واردر اول عقار قسمت اولنور بو يلجه ذكر اولنمشدر هدايه ده (ونصب وكيل او وصى ليقبض حصة الغائب او الصبى) وقاضى طرفندن بر وكيل ياخود بر وصى نصب اولنور اول غائب اولان كمسنه نك ياخود صبينك حصه سن قبض ايلمك ايچون لكن امام اعظم قتنده اقامت بينه يه محتاجدر وامامين قتنده لازم دكلدر بلكه كندو قوللريله قسمت اولنور (ولو كان العقار فى يد الغائب او شئ منه او فى يد مودعه او فى يد الصغير لا يقسم) وحتى اول عقارك جمله سى ياخود بر مقدارى غائب اولان كمسنه نك يدنده اولسه وياخود مودعنك وياصغيرك يدنده اولسه تقسيم اولنمز زيرا حضور خصمسز يدلرى يد استحقاق اولديغنه قضادر * منه ده اولان ضمير عقاره راجعدر (وكذا لو حضر وارث واحدا وكانوا مشترين وغاب احدهم) ودخى حتى وارث اولان كمسنه لرك بريسى حاضر اولسه ومشترى اولان كمسنه لر برقاچ اولوب برى غائب اولسه قسمت اولنميه زيرا جمله سنك حاضر اولمسى لازمدر (واذا انتفع كل من الشركاء بنصيبه بعد القسمة قسم بطلب احدهم) وحتى شركانك هر بريسى كندو نصيبى ايله منتفع اولوب وايچلرندن برى قسمت طلب ايلسه طلبى ايله قسمت اولنه زيرا كندو حقيدر اكاجابت واجبدر * بنصيبه ده اولان ضمير كله راجعدر (وان تضرر الكل لا يقسم الا برضاهم) واكر شركانك جمله سى قسمت اولنمه دن متضرر اولسه لر مادامكه جمله سى راضى اولميه قسمت اولنميه زيرا قسمت تمليك منفعت ايچوندر (وان انتفع البعض دون البعض قسم بطلب ذى النفع لا بطلب الآخر هو الاصح) واكر اول قسمتدن بعض شركا منتفع اولوب بعضيسى اولمز ايسه اول صاحب نفع اولان كمسنه نك طلبى ايله قسمت اولنوب اول بر آخرك طلبى ايله اولنميه زيرا اوّلكيسى منتفع اولمغله طلبى معتبردر (ويقسم العروض من جنس واحد ولا يقسم الجنسين بعضهما فى بعض) يعنى عروض تجارت حتى جنس واحددن اولسه قسمت اولنه عروض ايكى جنسدن اولسه قسمت اولنميه زيرا مقصود مختلفدر مكر تراضى ايله اوله (ولا الجواهر ولا الحمام ولا البئر ولا الرحى ولا الثوب الواحد ولا الحائط بين دارين الا برضاهم) ودخى جواهر وحمام وقيو ودكرمن وثوب واحد وايكى دار بيننده اولان ديوار قسمت اولنمز مكر شركانك رضالريله اوله

اول زمانده قسمت جائز اولور و جوهرده قسمت جائز اولمدیغنك حكمتی زیرا تفاوت فاحش واردر
و بعضیلر قتنده جوهر كوچك اولسه قسمتی جائز اولور (وكذا الرقیق خلافا لهما) ودخی قسمت اولنمیان
اشیانك بریسی دخی رقیقدر امام ابو حنیفه قتنده امامین ایچون خلاف واردر یعنی آنلرك قتنده
قسمت اولنور آت وقیون كبی متحد الجنس اولدیغی اجلدن (والدور فی مصر واحد تقسم كل علی حدته)
یعنی مصر واحدده واقع اولان اولر هر بریسی علی حدة قسمت اولنور امام اعظم قتنده زیرا انتفاع بو منوال
اوزره حاصل اولور (وقالا ان كان الاصلح قسمة بعضها فی بعض جاز) وامامین دیدیلر كه اگر بری برینك ایچنده
قسمت اولنمق اصلح واولی ایسه قسمت اولنمسی جائزدر زیرا جنس واحددندر دار واحدهده ایكی اوا اولمق
كبی اولور * بعضهاده اولان ضمیر داره راجعدر (وفی مصرین یقسم كل علی حدته اتفاقا) وشول داركه
مصرینده اوله اتفاق ثلاثه ایله هر بریسی كندو محلنده علی حدة قسمت اولنور وامام محمددن بر روایتده چون
ایكی دارك بری بصرهده و بری كوفهده اولسه بری بری ایچنده اولدیغی حالده قسمت اولنور (وكذا دار
وضیعة او دار وحانوت) ودخی چون بر دار ایله بر كوی اولسه یاخود بر دار ایله بر دكان اولسه هر بریسی
علی حدة قسمت اولنور زیرا جنس مختلفدر (والبیوت فی محلة واحدة او فی محلات یجوز قسمة بعضها
فی بعض) وشول اولر كه محلهٔ واحدهده اوله یاخود محلات متعددهده اوله بعضی بعض ایچنده قسمت اولنمسی
جائزدر زیرا ما بینلرنده تفاوت آزدر (والمنازل المتلاصقة كالبیوت والمتباینة كالدور) یعنی بر برینه
ملاصق اولان منزللر اولر كبیدر یعنی او حكمندهدر و متباین اولوب بر برندن بعید اولنلر دارلر حكمندهدر
(فصل) بو فصل قسامه متعلق بعض اشیا بیانندهدر (وینبغی للقاسم ان یصور ما یقسمه ویعدله ویذرعه
ویقوم بناءه) یعنی قسام اماكن اولان كمسنه یه لایق ولازمدر كه اول قسمت ایده جكی مكانی اولا بر كاغده
تصویر ایدوب تحدید ایلیه ودخی قسمت سهامی اوزره تعدیل وتسویه ایلیه ودخی آنی غیریسندن قسمت ایله
قطع ایدوب ودخی ذراع ایله تحدید ایدوب مساحه ایلیه ودخی بناسی بها ایله تقویم ایلیوب تخمین ایلیه
بو تركیبده اولان ضمائر ما اقطنه راجعدر (ویفرز كل نصیب بطریقه وشربه) ودخی قسام اولان كمسنه
صاحب حصه اولان كمسنه لرك هر برینك حصه سنی آكا متعلق اولان طریق ایله وصو الاجق یری ایله افراز
وتمییز ایلیه هر كسك انتفاعی بیان اولنمق ایچون (ویلقب الانصباء بالاول والثانی والثالث) ودخی قسام
اولان كمسنه قسمت ایلدكده هر كسك نصیبنی تعیین ایدوب لقبلندیره بو اولدر بو ثانیدر بو ثالثدر بو رابعدر
تا آخرنه وارنجه عد ایدیوره (ویكتب اسماءهم ویقرع فالاول لمن خرج اسمه اولا والثانی لمن خرج ثانیا
والثالث لمن خرج ثالثا) ودخی قسام اولان كمسنه اول شركانك اسملرین یازوب ما بینلرنده قرعه ایدوب براغه
امدی اولكی نصیب اسمی اول چقانكدر وایكنجی نصیب اسمی ثانیده چقانكدر واوچنجی اسمی ثالثده چقانكدر
دردنجی نصیب اسمی رابعده چقانكدر تا نهایتنه وارنجه (ولا یدخل الدراهم فی القسمة الا برضاهم) یعنی قسمت
عقارده دراهم داخل اولمز مگر اول شركانك رضالریله (فان وقع مسیل او طریق لاحدهم فی نصیب آخر
ولم یشترط فی القسمة صرف عنه ان امكن والا فسخت) یعنی چون قسمت اولنان عقارده شركانك برینك
حصه سنده اول آخرك نصیبندن بر صو یولی یاخود مرور ایده جك بر طریق واقع اولسه وحالبوكه قسمت
زماننده بو فلان كمسنه نك اولسون دیو اشتراط اولنمدی ایدی اندن صرف اولنوب عدد اولنه اگر صرف
اولنمسی ممكن ایسه واگر ممكن دگل ایسه اول قسمت اجماع ایله فسخ اولنوب گیرو استیناف اولنه تا كیم شریكلرك
هر برینه بر مسیل ایله بر طریق واقع اوله وهر بریسی انتفاعدن متمكن اوله * عنهده اولان ضمیر طریقه
راجعدر (ویقسم سهمین من العلو بسهم من السفل) یعنی قسام اولان كمسنه قسمت ایلدكده عالی مكانده
اولان ایكی سهمك مقابله سنده اسفلدن بر سهم قسمت ایلیه امام ابو حنیفه قتنده زیرا سفلك منافعی علونك
منافعندن اكثردر (وعند ابی یوسف سهما بسهم) وامام ابو یوسف قتنده علو ایله سفل برابردر امدی علودن
بر سهم مقابله سنده ینه سفلدن بر سهم قسمت اولنه بلا زیادة ولا نقصان (وعند محمد یقسم بالقیمة وعلیه الفتوی)
وامام محمد قتنده اگر اعلی واگر اسفل قیمت ایله قسمت اولنه وفتوی دخی بو قول اوزرینهدر زیرا تعدیل بونك ایله
حاصل اولور (فان اقر احد المتقاسمین بالاستیفاء ثم ادعی ان بعض نصیبه فی ید صاحبه لا یصدق الا بحجة)

امدی چون بر عقار قسمت اولنوب ایكی متقاسمك بری كندو حصه سنی استیفا ایلدیكنه اقرار ایلسه صكره
كندو نصیبنك بعضیسی ینه كندو صاحبی یدنده اولدیغن نزاع ایدوب دعوی ایلسه تصدیق اولنمز مگر
دعواسنه حجت وبینه احضار ایلیه والا شركاسی اولان كمسنه لر استحلاف اولنه لر امدی یمین ایدن بری اولور
ویمیندن نكول ایدنك حصه سی اول مدعی اولان كمسنه نك حصه سنه جمع اولنوب ابتدادن قسمت
اولنه حق مستحقنه واصل اولمق ایچون * نصیبه وصاحبهده اولان ضمیرلر احده راجعدر (وتقبل
شهادة القاسمین فیها خلافا لمحمد) یعنی شركا بیننده واقع اولان دعواده قسمت ایدن ایكی قسامك شهادتلری
قبول اولنور امام ابو حنیفه ایله ابو یوسف قتنده وامام محمد ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده قبول اولنمز
زیرا كندو نفسلرینك فعلنه شهادت ایلمشلردر (وان قال قبضته ثم اخذ بعضه حلف خصمه) واگر اول
شركانك بری كندو حصه می قبض ایلدم صكره شریكم بعضیسن اخذ ایلدی دیسه مزبور شریكه سؤال
اولنوب انكار ایلسه تحلیف اولنور * قبضتهده اولان ضمیر نصیبه راجعدر بعضهده اولان ضمیر
ینه آكا راجعدر خصمهده اولان ضمیر واحده راجعدر (وان قال قبل ان یقر بالاستیفاء اصابنی كذا
ولم یسلم الی وكذبه الآخر تحالفا وفسخت) واگر اول شركانك بری حصه سن استیفا ایلدیكنه اقرار ایلمزدن
اول دیسه كه بكا فلان مقدار دكدی لكن بكا تسلیم اولنمدی واول بر شریك آخر آنی تكذیب ایدوب دكدی
دیسه ایكیسیده یمین ایلیه لر اول واقع اولان قسمت فسخ اولنه زیرا اختلاف مبیعده واقع اولان اختلاف
كبیدر * كذبهده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (ولو ادعی غبنا لا یعتبر كالبیع الا اذا كانت القسمة بقضاء
والغبن فاحش فتفسخ) یعنی چون شركانك بری قسمتده مغبون اولمقلق دعواسن ایلسه قولی اعتبار اولنمز
بیع اعتبار اولنمدیغی كبی مگر قسمت قضاء قاضی ایله اولمش اوله غبن فاحش دخی اوله اول زمانده
قسمت فسخ اولنور عدالت اولمدیغیچون (ولو استحق بعض معین من نصیب البعض لا تفسخ) وچون بعض
شركانك نصیبلرندن بر بعض معین مستحق اولدیغی ظهور ایلسه اتفاق ایله اول قسمت فسخ اولنمز
(ویرجع بقسطه فی حظ شریكه) بلكه شریك كندو قسطیله اول بر شریكنك حصه سندن آله
(وكذا فی الشایع) ودخی شایع اولان عقارده چون بعضیسی مستحق اولسه قسمت اولنمیه امام ابو حنیفه
قتنده (وعند ابی یوسف تفسخ) وامام ابو یوسف قتنده فسخ اولنور (وفی بعض مشاع فی الكل تفسخ اجماعا)
وچون قسمت اولنان عقارده جمله سنده یعنی شركانك هر برینك نصیبنده بعض مشاع مستحق اولسه اجماع ایله
قسمت فسخ اولنور زیرا قسمت ثابت اولسه مستحق متضرر اولور ایدی (ولو ظهر بعد القسمة دین علی المیت
محیط نقضت) یعنی چون میت اولان كمسنه نك اوزرینه قسمتدن صكره مالنه احاطه ایدر بر دین ظهور ایلسه
قسمت نقض اولنور زیرا دین میراثك اوزرینه مقدمدر (وكذا لو غیر محیط) ودخی دین غیر محیط اولورسهده
ینه قسمت نقض اولنور زیرا غرمانك حقی تركه یه متعلقدر (الا اذا بقی بلا قسمة ما یفی به) الا چون قسمتدن صكره
اول میتك دیننی وفا ایدر بر شیء باقی قالسه اول حینده قسمت نقض اولنمیه زیرا نقض اولنمغه حاجت قالمز
(ولو ابرأ الغرماء او اداه الورثة من مالهم لا تنقض مطلقا) وچون غرما اولان كمسنه لر اول میتی كندو
حقلرندن بعد القسمه ابرا ایلسه لر و یاخود وارث اولان كمسنه لر اول دینی كندو مالرندن ادا ایلسه لر
اول قسمت مطلقا نقض اولنمیه یعنی گرك دین محیط اولسون گرك غیر محیط اولسون زیرا مانع ضایع اولمشدر
(فصل) بو فصل شركا بیننده اولان مهایاتك احكامی بیانندهدر (وتجوز المهایاة) مهایاة مفاعله دندر معناسی
شركا اولان كمسنه لر بر معنایه توافق ایدوب تراضی ایلمكدر واصطلاح شرعده قسمت منافعدن عبارتدر امدی
مهایاة استحسانا جائزدر وقیاسده جائز اولمامقدر زیرا الای منافعی كندو جنسیله مبادله ایلمكدر نهایة الامر
اجماع آنی تجویز ایلمشدر (ویجبر علیها) یعنی شریك اولان كمسنه مهایاة ایلمك اوزرینه جبر اولنور قسمت
اوزرینه جبر اولندیغی كبی (فی دار واحدة یسكن هذا بعضا وهذا بعضا او هذا علوها وهذا اسفلها) یعنی
ذكر اولنان مهایاة دار واحدهده و جائزدر كه ایكی شریكك بری بعضیسنده ساكن اوله واول بری دخی بعض
آخرده ساكن اوله یاخود بری یوقاروده و بری آشاغیده ساكن اوله قسمت بو وجه اوزره جائز اولدیغی
كبی مهایاة دخی جائز اولدی (وفی بیت صغیر یسكنه هذا شهرا وهذا شهرا) یعنی مهایاة مكانیه جائز اولدیغی

كبی مهایاة زمانیه دخی جائزدر مثلا بر بیت صغیرده بر شریك بر آی ساكن اولوب واول بر شریك بر آی ساكن اولمق جائزدر (وله الاجارة واخذ الغلة فی نوبته) یعنی مهایاتده صاحب نوبه اولان كمسنه‌یه جائزدر اول مكانی اجاره‌یه ویروب غله‌سن یعنی اجرتن اخذ ایلیه چونكه كندو نوبتنده اولسه * له‌ده اولان ضمیر شریكه راجعدر فی نوبته‌ده اولان ضمیر یننه كا راجعدر (وفی عبد یخدم هذا یوما وهذا یوما) وچونكه مهایاة بر عبدده اولسه بر كون بو شریكه خدمت ایدوب بر كون بو شریكه خدمت ایلیه بودخی مهایاة زمانیه قبیلندندر وچون مكان متعذر اولدی زمان متعین اولدی (وفی عبدین یخدم احدهما والاخر الاخر) وچونكه مهایاة ایكی عبدده اولسه ایكی عبدك بری بر شریكه واول بری اول بر آخره خدمت ایلیه (ولو اتفقا علی ان نفقة كل عبد علی من یخدمه جاز استحسانا بخلاف الكسوة) وچونكه اول ایكی عبدده شریك اولان ایكی كمسنه‌نك هر بریسی كندویه خدمت ایدن عبدك نفقه‌سی ینه كندویه اولمق اوزره اتفاق ایلسه‌لر جائز اولور اما كسوه‌ده خلاف واردر یعنی هر كمسنه‌یه كندویه خدمت ایدن عبدك كسوه‌سی لازم اولمز نفقه‌ده مسامحه اولنور كسوه‌ده اولمز نفقه كسوه‌یه نسبت ایله شیء قلیلدر * یخدمه‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (وفی دارین یسكن هذا هذه وهذا الاخری ولا یجوز ذلك فی دابة ودابتین الا بتراضیهما) یعنی ایكی شریك اولان كمسنه‌لر ایكی دارده مهایاة ایلملری جائزدر كه بریسی بو دارده ساكن اولوب وبو دخی بو دارده ساكن اوله اما ایكیسی بر دابه‌ده یاخود ایكی دابه‌ده مهایاة ایلملری جائز دكلدر مكر ایكیسی بو معنایه تراضی ایلیه امام ابو حنیفه قتنده جائز اولور (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر یعنی قتلرنده جائزدر قسمت اعیان جائز اولدیغی كبی (ویجوز فی استغلال دار او دارین هذا هذه وهذا الاخری) ودخی بر دارك یاخود ایكی دارك استغلالنده یعنی اجاره‌یه ویروب اجرتن المده بو كمسنه بو داری استغلال ایلیه دیو مهایاة جائز اولور ظاهر روایتده (لا فی استغلال عبد او دابة) اما بر عبد ایله بر دابه‌یی استغلال ایلمده مهایاة جائز دكلدر (ومازاد فی نوبة احدهما فی الدار الواحدة مشترك لا فی الدارین) یعنی شول شیكه ایكی شریكك برینك نوبتنده دار واحده‌ده زیاده اوله اول ایكی شریكك مابیننده مشتركدر ایكی داردن حاصل اولان زیاده‌لك مشترك دكلدر متمیز ومقرر اولدقلری ایچون (وفی استغلال عبدین هذا وهذا الاخر لا یجوز) یعنی ایكی عبدی استغلال ایلمده كه بو شریك بو عبدی وبو آخری استغلال ایلمده مهایاة جائز دكلدر * امام اعظم قتنده (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر یعنی آنلرك قتلرنده جائزدر منافعده جائز اولدیغی كبی (وعلی هذا الدابتان) یعنی ایكی عبدده تقدم ایدن اختلاف وحكم ایكی دابه‌ده جائزدر (ولا تجوز فی ثمر شجر اولبن غنم او اولادها) یعنی بر شجرك ثمرنده وبر قیونك سودنده واولادنده مهایاة جائز دكلدر زیرا مهایاة برالای منافعی قسمت ایلمكدر ودخی شجردن حاصل اولان ثمره وقیوندن تحصیل اولنان سود متفاوتدر (ویجوز فی عبد ودار علی السكنی والخدمة) یعنی مهایاة بر عبد ایله بر دارده جائزدر كه ایكی شریكك بری دارده ساكن اولوب واول بری عبدی استخدام ایلیه (وكذا فی كل مختلفی المنفعة) وهر مختلف المنافع اولان اشیاده مهایاة جائزدر مثلا برالای اولرده ساكن اولمق كبی وبرالای یرلری زراعت ایلمك كبی (ولا تبطل المهایاة بموت احدهما ولا بموتهما) یعنی ایكی شریكك بیننده اولان مهایاة بریسنك موتیله یاخود ایكیسنك موتیله باطله اولمز زیرا منتقض وباطل اولسه استینافه محتاج اولورلر ایدی (ولو طلب احدهما القسمة بطلت) وچونكه ایكی شریكك بریسی قسمت طلب ایلسه مهایاة باطله اولور یعنی قسمته محل اولان شیده

(كتاب المزارعة)

مصنف رحمه الله بو كتابده مزارعه‌نك احكامنی بیان ایدر مزارعه مفاعله‌در زارعك مصدریدر زرعدن مشتقدر كه حبه‌یی ترابه وضع ایدوب ستر ایلمكدر واصطلاح شرعده (هی عقد علی الزرع ببعض الخارج) یعنی مزارعه بر عقددر كه بر كمسنه ارضدن خارج اولان شیئك بعضیسنه زراعت ایتدرمكدر مثلا بر كمسنه یردن حاصل اولان غله‌نك ثلثی ایله یاخود ربعی ایله استیجار ایلمكدر (وهی فاسدة) یعنی تقدم ایدن تعریف ایله معرف اولان مزارعه فاسده‌در امام ابو حنیفه قتنده زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم نهی بیورمشلردر یردن حاصل اولان شیء مجهول اولدیغیچون (وعندهما جائزة) وامامین قتنده جائزه‌در

(وبه یفتی) یعنی امامین قوللری ایله فتوی اولنور زیرا حضرت رسول علیه السلام اهل خیبره كندو خرمالرین وكندو یرلرینی حاصل اولان شیئك نصفی ایله ویرمشلر ایدی بو مسئله‌نك تفصیلی مطولاتده مذكوردر مراجعت اولنه (قال الحصیری وابو حنیفة هو الذی فرع هذه المسائل لا علی اصوله لعلمه ان الناس لا یأخذون بقوله) امام حصیری رضی الله عنه دیدیكه امام ابو حنیفه بو مسائلی كندی اصولی وقواعدی اوزره تفریع ایدوب تدوین ایلدی زیرا ناس كندو زماننده كندی قولیله اخذ ایدوب عامل اولمیه جقلرین عالم اولدیغی اجلدن صكره سلف تعامل ایلیوب شریعت متواتره اولمشدر (ویشترط فیها صلاحیة الارض للزرع) یعنی مزارعه‌نك صحتنه برقاچ شیء اشتراط اولنمشدر بریسی ارضك زراعته صالح وقابل اولمسیدر زیرا مقصود اولان حصول زرعدر (واهلیة العاقدین) وبریسی دخی متعاقدیننك اهلیتلریدر زیرا عقودده معتبره‌در (وتعیین المدة) وبریسی دخی مدتی بیان ایلمكدر (ورب البذر) وبریسی دخی رب البذری یعنی تخم صاحبنی تعیین ایلمكدر مابینلرنده منازعه قطع اولنمق ایچون (وجنسه) وبریسی دخی زراعت اولنه جق تخمك جنسنی بیان ایلمكدر (ونصیب الاخر) وبریسی دخی اول بر آخرك یعنی بذری اولمیان كمسنه‌نك نصیبنی بیان ایلمكدر (والتخلیة بین الارض والعامل) واشتراط اولنان اشیانك بریسی دخی ارضی عامله تسلیم ایلیوب تخلیه ایلمكدر (والشركة فی الخارج) وبریسی دخی اول ارضدن خارج وحاصل اولان شیئده شریك اولمقدر زیرا ابتداده اجاره انتهاده شركه‌در (فتفسد ان شرط لاحدهما قفزان معینة) امدی چونكه ایكی مزارعك برینه قفزان معینه یعنی برقاچ كیل تعیین اولنوب شرط قیلنسه مزارعه فاسده اولور زیرا جائزدركه ارضدن بر شیء بتمیه (او مایخرج من موضع معین كالماذیانات والسواقی) ودخی چونكه ایكی مزارعك برینه بر موضع معیندن خارج اولان شیء شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور * مثلا ماذیانات ایله كه ارماقدن كوچك اولان صولردر وساقیه‌لر ایله چقان شیلری اشتراط ایلمك كبی زیرا احتمالدركه بونلردن بر شیء حاصل اولمیه (او ان یرفع قدر البذر او الخراج ویقسم مابقی) ودخی چونكه ایكی شریكك بریسی ارضدن چقان شیدن بذر ایله خراجك مقدارنی رفع ایدوب باقیسن قسمت ایلمه‌سن شرط ایلسه مزارعه فاسده اولور زیرا احتمالدركه شرط اولناندن غیریسی چقمیه (او یكون التبن لاحدهما والحب للاخر) ودخی چونكه ایكی شریكك برینه اكندن چقان صمان شرط اولنوب اول بر آخره چقان حبه شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زیرا جائزدركه اول حاصل اولان شیء بر آفت سببیله حبوب تلف اولوب انجق صمان قاله (او یكون الحب بینهما والتبن لغیر رب البذر) ودخی چونكه اول ارضدن چقان حبوبات ایكی شریكك مابینلرنده قسمت اولنوب وحاصل اولان صمان صاحب البذرك غیریه اولمسی شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زیرا مقتضای عقدك خلافیدر (او ان یكون التبن بینهما والحب لاحدهما) ودخی چونكه اول ارضدن حاصل اولان صمان ایكی شریكك مابینلرنده اولوب حبوبات ینه ایكیسنك برینه اولمسی شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور (وان شرط كون الحب بینهما والتبن لرب البذر او شرط دفع العشر صحت) وچونكه اول ارضدن چقان حب ایكی شریكك مابینلرنده اولمسی ودخی چقان صمان بذر صاحبنك اولمسی شرط اولنسه ویاخود اول چقان اكندن عشرك دفع اولنمسی شرط اولنسه مزارعه صحیحه اولور زیرا اول ایكی صورتده مقتضای عقده موافقدر وصورت ثانیه‌ده عشری دفع ایلمك جائزدر (وان لم یتعرض للتبن فهو بینهما) واكر حین عقدده اول چقان صمانه تعرض اولنوب ذكر اولنمدیسه ینه ایكی شریكك مابینلرنده بذری قسمت اولنور زیرا عادت بونك اوزرینه جاری اولمشدر (وقیل لرب البذر) وبر روایتده دینلدیكه اول صمان رب البذر اولان كمسنه‌نكدر زیرا كندو بذرینك ثمره‌سیدر (واجر الحصاد والرفاع والدوس والتذریة علیهما بالحصص) یعنی اكین كاوب یتشسه امدی حصادك یعنی بیچی اولان كمسنه‌نك اجرتی ورفاعك یعنی تارلادن خرمن یرینه كتورن كمسنه‌نك اجرتی ودیاسك یعنی خرمن یرنده اكینی اوكوز ایله دوس ایدوب دوكن كمسنه‌نك اجرتی وتذریه‌نك یعنی صاورمه‌نك اجرتی ایكی شریكك اوزرینه درحصه‌لری اعتباریله (فان شرط علی العامل فسدت) یعنی بو ذكر اولنان اشیانك اجرتلری نفس عقدده عامل اولان كمسنه‌نك اوزرینه شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زیرا عقدك اقتضا ایلمدكاری شرطلردندر (وعن ابی یوسف انه یصح وهو الاصح وعلیه الفتوی) وامام ابو یوسفدن

روايت اولنديكه اول ذكر اولنان شرط صحيحدر و بو اقوالك اصحيدر و فتوى دخى بونك اوزرينه در و بو قول
بلخ مشايخنك اختياريدر (وشرطه على رب الارض مفسد اتفاقا) يعنى ذكر اولنان اجرت رب الارضه شرط
اولنمسى عقدى افساد ايدر اتفاق ثلاثه ايله * شرطه ده اولان ضمير اجرته راجعدر (وماقبل الادراك كالسقى
والحفظ فهو على المزارع وان لم يشترط) يعنى شول اشيا كه اكنك ادرا كندن اول لازم اوله مثلا يرى سورمك
كبى واكنى حفظ وحراست ايلمك كبى مزارع اولان كمسنه يه لازمدر اشتراط اولنمدى ايسه ده (واذا كان
البذر والارض لاحدهما والعمل والبقر للآخر اوالارض لاحدهما والبقية للآخر اوالعمل لاحدهما
والبقية للآخر صحت) يعنى نچن بذر ايله ارض ايكى شريكك برينك اولسه وعمل ايله اوكوز اول بر شريكك
اولسه ياخود ارض برينك اولسه بقية لوازم اول برينك اولسه ياخود عمل برينك اولسه بقية لوازم اول
برينك اولسه مزارعه صحيحه اولور (واذا كانت الارض والبقر لاحدهما والبذر والعمل للآخر بطلت)
ونچن ارضله بقر برينك اولوب وبذر ايله عمل اول برينك اولسه مزارعه باطله اولور (وكذا لو كان البذر والبقر
لاحدهما والارض والعمل للآخر اوالبذر لاحدهما والباقى للآخر) ودخى نچن بذر ايله بقر برينك اولوب
وارض ايله عمل اول بر شريكك اولسه ياخود بذر برينك اولوب باقى لوازم اول بر آخرك اولسه مزارعه باطله
اولور وبو مسئله تحتنده يدى قسم واردر تأمل اولنه (واذا صحت فالخارج على الشرط) ونچن مزارعه
صحيحه اولوب اشتراط اولنديغى وجه اوزره واقع اولسه امدى اول زراعتدن خارج وحاصل اولان شئ
عقدده اشتراط اولنديغى وجه اوزره تقسيم اولنور زيرا (المؤمنون عند شروطهم) وارد اولمشدر
(وان لم يخرج شئ فلا شئ للعامل) واكر اول ارضدن برشئ چيقمز ايسه عامل ايچون نسنه يوقدر زيرا اشتراك
خارج اولان شيده در خارج ايسه معدومدر (ومن ابى على المضى بعد العقد اجبرالارب البذر) وشول
كمسنه كه بعد المعاقده عقد اولنان شيئك اوزرينه مستمر ودائم اولمقدن اباو امتناع ايليه اول شيئى ايشلمكه
جبر اولنور الا رب البذر اولان كمسنه جبر اولنمز زيرا بذر صاحبنك حقنده مزارعه غير لازمه در (وان فسدت
فالخارج لرب البذر) ونچن مزارعه فاسده اولسه اول ارضدن چقان شئ صاحب بذرك اولور زيرا كندى
ملكنك نماسيدر (وللآخر اجر مثل عمله اوارضه) واول بر آخر شريك ايچون كندو عملنك اجر مثلى واردر
واكر بذر عاملك ايسه رب الارض ايچون ارضنك اجر مثلى واردر (ولايزاد على ماشرط) يعنى قسمت اولنمده
شرط اولنان مقدارك اوزرينه زياده اولنميه امام ابوحنيفه ايله امام ابويوسف قتنده (خلافا لمحمد) وامام محمد
ايچون خلاف واردر يعنى آنك قتنده اجر مثل واردر بالغا مابلغ (وان فسدت لكون الارض والبقر فقط
لاحدهما لزم اجر مثلهما هو الصحيح) ونچن ايكى شريكك ماببننده واقع اولان مزارعه فاسده اولسه
ارض ايله بقر ايكى شريكك برينك اولديغيچون فقط اول ارضله بقرك اجر مثلى لازم اولور (واذا فسدت والبذر
لرب الارض فالخارج كله حل له) ونچن مزارعه فاسده اولسه وحالبوكه بذر رب الارض اولان كمسنه نك
اولسه امدى اول ارضدن خارج اولان شيئك جمله سى انكدر زيرا كندو بذرينك نماسيدر (وان كان للعامل
تصدق بما فضل عن قدر بذره واجرة الارض) واكر اول بذر عامل اولان كمسنه نك اولورسه امدى بذرندن
زياده وارضك اجرتندن زياده اولان فضل ايله تصدق ايليه زيرا كندو بذرندن حاصل اولمشدر * بذره ده اولان
ضمير عامله راجعدر (واذا ابى رب البذر عن المضى وقد كرب العامل الارض فلا شئ له حكما ويسترضى ديانة)
ونچن صاحب بذر اولان كمسنه عقد مزارعه دن ابا ايدوب مستمر اولمسه وحالبوكه عامل اولان كمسنه
اول ارضى اصلاح ايدوب حرث ايلمشيدى امدى اول عامله حكم وقضا جهتيله برشئ يوقدر اما ديانت
جهتيله رب المال اولان كمسنه اول عاملى ارضا ايليه * له ده اولان ضمير رب البذره راجعدر (وتبطل المزارعة
بموت احدهما) يعنى عقد مزارعه شريكينك برينك موتيله باطل اولور (وتفسخ بالاعذار كالاجارة)
ودخى عقد مزارعه اجاره كبى اعذار ايله فسخ اولنور (فتفسخ ان لزم دين محوج الى بيع الارض قبل نبات الزرع
لا بعده مالم يحصد) امدى نچن رب البذر اولان كمسنه يه ارضده اولان نباتك بتمه سندن اول اول ارضك
بيعنه مؤدى وملزم بر لازم الادا دين لازم اولسه فسخ اولنور اكر بعده اولسه مادامكه اول اكن بچلميه اول
مزارعه فسخ اولنمز * بعده ده اولان ضمير نبات زرعه راجعدر (ولاشئ للعامل ان كان كرب الارض اوحفر النهر)

ودخى اول عامل اولان كمسنه يه شئ يوقدر اكر اول ارضى اصلاح ايدوب حرث ايلديسه وياخود
اول ارضده اولان ارماقلرى قازوب صولرين اجرا ايلسه زيرا انفاق ايلدكلرى نسنه معدومدر (وان تمت
مدتها قبل ادراك الزرع فعلى العامل اجر مثل حصته من الارض حتى يدرك) يعنى نچن مزارعه نك مدتى
اكنك ادراك اولوب يتشمه سندن اول تمام اولسه عامل اوزرينه كندو حصه سنك اجر مثلى واردر اول ارضدن
اكن كاوب يتشنجيه دكين * مدتها ده اولان ضمير مزارعه يه راجعدر حصته ده اولان ضمير عامله راجعدر
(ونفقة الزرع عليهما بقدر حصصهما وايهما انفق بغير اذن الآخر ولا امر قاض فهو متبرع) يعنى ايكى شريكك
زراعت ايلدكلرى اكنك نفقه سى ايكى شريكك اوزرينه حصه لرى مقدارنجه تا كيم بچلوب خرمن يرينه
كلنجه قدر نفقه سى ديلرسه آخرك وقاضينك اذنيسز تبرعا انفاق ايدر زيرا مال مشترك در مصرفى ايكى شريكك
اوزرينه در (وليس لرب الارض اخذ الزرع بقلا) صاحب ارض اولان كمسنه يه جائز دكلدركه اول يرده
اولان اكنى تازه ايكن آلمق (وان اراد المزارع ذلك قيل لرب الارض اقلع الزرع ليكون بينكما او اعطه
قيمة نصيبه او انفق انت على الزرع وارجع فى حصته) واكر مزارع اولان كمسنه ارضده اولان اكنى تازه
ايكن آلمق مراد ايلسه صاحب ارض اولان كمسنه يه دينلوركه ارضده اولان اكنى قوپاركه ايكيكزك
مابيننده اولمق ايچون ياخود مزارع اولان كمسنه يه دينلوركه رب الارضه كندو نصيبنك قيمتنى وياخود
ارضده اولان اكنه نفقه ومصرف ايله صكره مزارع اولان كمسنه نك حصه سنده انفاق ايلديكك شئ ايله
رجوع ايله زيرا مزارع عملندن امتناع ايلسه جبر اولنمز (ولو مات رب الارض والزرع بقل فعلى العامل العمل
الى ان يدرك) يعنى نچن رب الارض اولان كمسنه وفات ايلسه وحالبوكه اول ارضده اولان اكن تازه
ونابالغ اولسه امدى عامل اولان كمسنه نك اوزرينه خدمت وعمل ايلمكك واردر تا كيم اول اكن يتشوب
بالغ اولنجيه دكين زيرا عقدك مدتى باقيدر (وان مات العامل فقال وارثه انا اعمل الى ان يستحصد فله ذلك
وان ابى رب الارض) واكر عامل اولان كمسنه وفات ايدوب وارثى اولان كمسنه بن مورثم يرينه عمل ايدوب
خدمت ايدرم تا كيم اكن يتشوب بچلنجيه دكين ديسه اكا عمل ايلمكك واردر واكر كه رب الارض اولان
كمسنه اول وارثك عمل ايلمسندن امتناع ايدوب ابا ايدرسه ده زيرا رب الارضه بو خصوصده ضرر يوقدر

(كتاب المساقاة)

مساقاة مفاعله در لغتده سقيدن مشتقدركه صوارمق معناسنه در واصطلاح شرعده (هى دفع الشجر
الى من يصلحه بجزء من ثمره) يعنى مساقاتك معناسى بر باغچه نك اغاجنى اصلاح ايدوب تيمار ايدن كمسنه يه
آندن حاصل اولان ثمرك برجزئنى يعنى برحصه سنى ويروب اصمرلمقدر * يصلحه ده اولان ضمير شجره راجعدر
من ثمره ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وهى كالمزارعة حكما وخلافا وشروطا الا المدة فانها تصح بلا ذكرها)
يعنى ذكر اولنان مساقاة حكمده وخلافده وشروطده تقدم ايدن مزارعه كبيدر اما تعيين مدتده آنك كبى
دكلدر امدى مساقات ذكر مدتسز صحيح اولور (وتقع على اول ثمرة تخرج) يعنى عقد مساقاتده ذكر مدت
لازم دكلدر ديو بيان اولنمشدر اويله اولسه ابتدا حاصل اولوب چقان ثمره نك اوزرينه واقع اولور زيرا
يتشمه سنك زمانى نامعلومدر (وفى الرطبة على ادراك بذرها) رطبه مصر اقليمنده برسيم ديدكلرى سبزه در
يعنى مزبور رطبه ده مساقاة ايلمك بذرينك يعنى تخملق يتشوب قورى اولمسنك زمانته دكين واقع اولور
بيان مدته حاجت يوقدر زيرا بذرك يتشمه سى ثمره نك يتشمه سى كبيدر (ويفسدها ذكر مدة لايخرج
الثمر فيها) يعنى نچن عقد مساقاتده ثمره يتشوب چقمايجق مدت ذكر اولنسه مساقاتى افساد ايدر
مقصود فوت اولديغيچون كه اول خارج اولان شيده شريك اولمقدر * يفسدها ده اولان ضمير مساقاته
راجعدر (وان احتمل خروجه وعدمه جازت) واكر اول ثمره نك خروجنه وعدم خروجنه محتمل برمدت ذكر
اولنسه مساقاة جائز اولور * خروجه ده وعدمه ده اولان ضميرلر ثمره راجعدر (فان خرج فيها فعلى الشرط
وان تاخر عنها فسدت وللعامل اجر مثله) امدى نچن ذكر اولنان مدتك اثناسنده ثمره خروج ايدوب ظهور
ايلسه عقدده اشتراط اولنديغى وجه اوزره بينلرنده قسمت اولنور اكر ذكر اولنان مدتدن تأخر ايلسه
مساقاة فاسده اولور وعامل ايچون اجر مثلى واردر عقد فاسد اولديغى اجلدن عنها ده اولان ضمير مدته

راجعدر مثله ده اولان ضمیر عامله راجعدر (وكذا كل موضع فسدت فيه) ودخی هر بر یرده كه مساقاتده
فساد اوله عامل ایچون اجر مثل واردر (وان لم يخرج شیء فلا شیء له) واكر اول مساقاة اولنمش شجردن یاخود
ارضدن بر شیء بتمسه اول عامل ایچون شیء یوقدر زیرا آفت ایله زائل اولمشدر (وتصح المساقاة فی النخل
والكرم والشجر والرطاب واصول الباذنجان) یعنی خرما اغاجنده و باغ اغاجنده وسائر میوه اغاجلرنده
وسبزه لرده و باذنجان كوكلرنده مساقاة صحیح و جائزدر زیرا هر كس اكا محتاجدر (فان كان فی الشجر
ثمر ان كان يزيد بالعمل صحت والا فلا) یعنی حین عقدده اكر اول مساقاة واقع اولان شجرده ثمره اولسه
اكر اول اجیرك عملی ایله زیاده اولوب ثمر بولور ایسه مساقاة صحیح اولور واكر زیاده اولمز ایسه صحیح اولمز
(وكذا فی المزارعة لو دفع ارضا فيها بقل) ودخی مزارعه ده كی حكم مساقاتده اولدیغی كبیدر یعنی
بر كمسنه بر آخره بر ارضی مزارعه ایلمك ایچون ویرسه واول ارضده بعض سبزه اولسه اول سبزه اول اجیرك
عملی ایله زیاده اولوب نمو بولورسه مزارعه صحیحه اولور واكر زیاده اولمز ایسه صحیحه اولمز * فیهاده اولان ضمیر
ارضه راجعدر (وما قبل الادراك كالسقی والتلقيح والحفظ فعلی العامل) یعنی شول شیكه ثمره نك یتشوب
اولمسندن اقدم لازم اولمش اوله اغاجلری صوارمق كبی وخرما اغاجلرینی اصلاح ایدوب چفتلشدرمك كبی
وباغ و باغچه یی حفظ وحراست ایلمك كبی اول عاملك اوزرینه درزیرا كندونك عملندندر (وما بعده كالجذاذ
والحفظ فعليهما) وشول شیكه ادراك ثمره دن اول لازم اوله میوه یی قطع ایلمك كبی وحفظ كبی اول ایكیسنك
اوزرینه در * بعده ده اولان ضمیر ادراكه راجعدر (ولو شرط علی العامل فسدت اتفاقا) یعنی شول شیكه بعد
الادراك ایكیسنه لازم اولمش اوله چقن یالكز عاملك اوزرینه شرط اولنسه اتفاق ایله مساقاة فاسده اولور زیرا
خلاف مقتضای عقددر (وتبطل بموت احدهما) یعنی مساقاة متعاقدینك برینك موتیله باطله اولور زیرا
اجاره كبیدر (فان كان الثمر خاما عند الموت او تمام المدة يقوم العامل او وارثه عليه وان ابی الدافع او ورثته)
امدی چقن متعاقدینك بری موتده شجره نك ثمره سی خام اولسه ویاخود مدتك تمامی قتنده ثمره خام اولسه
عامل اولان كمسنه یاخود میتك وارثی اول ثمره نك اوزرینه قائم وملازم اوله تاكیم بالغ اولوب یتشنجیه دكین
واكر دافع اولان كمسنه كه صاحب الارضدر یاخود میتك وارثیدر ابا وامتناع ایدرسه ده * وارثه ده
اولان ضمیر عامله راجعدر (فان اراد العامل او وارثه صرمه بسرا خير الآخر او وارثه بين ان يقسموه او ينفقوا
علی الشرط او يدفعوا قيمة نصيبه او يرجع كما فی المزارعة) یعنی چقن عامل اولان كمسنه یاخود وارثك
عاملی اول خرمانك ثمره سنی بسر ایكن یعنی یشل ایكن قطع ایلمك مراد ایلسه اول بر آخر یاخود آخرك وارثی
اولان كمسنه مخیر اولور استرلرسه قطع ایدرلر ومابینلرنده واقع اولان شرط اوزره قسمت ایدرلر واسترلرسه نفقه
ایدرلر واسترلرسه عاملك نصیبی قیمتنی دفع ایدوب ویررلر واسترلرسه اول ثمره نك اوزرینه رجوع ایدرلر
مزارعه بیان اولنوب جائز اولدیغی كبی * وارثه ده اولان ضمیر عامله راجعدر صرمه ده اولان ضمیر ثمره
راجعدر وارثه ده اولان ضمیر آخره راجعدر يقسموه ده اولان ضمیر بسره راجعدر نصيبه ده اولان
ضمیر ینه آخره راجعدر (ولا تفسخ بلا عذر) یعنی مساقاة عذر شرعیسز فسخ اولنمز اجاره فسخ اولنمدیغی كبی
(ومرض العامل اذا عجز عن العمل عذر) یعنی عاملك مریض اولوب عمل مساقاتدن عاجز اولمسی عذردر
(وكذا كونه سارقا يخاف منه علی الثمر او السعف) ودخی عاملك سارق اولمسی عذردر چقن اول ثمره نك
یاخود یپراغنك سرقه اولنمسی آندن خوف اولنه * منه ده اولان ضمیر سارقه راجعدر (ولو دفع فضاء مدة
معلومة ليغرس ان تكون الارض والشجر بينهما لا يصح) یعنی چقن بر كمسنه بر ارض واسعه یی بر مدت
معلومه یه دكین آنی احیا ایدوب ایچنه بر آلای اغاج غرس ایدن كمسنه یه دفع ایلیوب ویرسه واول دفع
اولنان ارض ایله ایچنده حاصل اولان شجر ایكیسنك مابینلرنده اولمق شرطیله صحیح اولمز زیرا مستقبلده
حاصل اوله جق شیده شركت اشتراط اولنمشدر (والشجر لرب الارض وللغارس قيمة غرسه وعمله) امدی
شجر غرس اولنوب حاصل ووجود اولدقده نصكره رب الارض اولان كمسنه نكدر زیرا كندو ارضنده
كندو رضاسیله حاصل اولمشدر واول غارس ایچون غرس ایلدیكی شجرك قیمتی ایله كندو عملنك اجرتی واردر
غرسه وعمله ده اولان ضمیرلر غارسه راجعدر

(كتاب الذبائح)

مصنف رحمه الله بو كتابده ذبح اولنان حیوانك احكامن وحل وحرمتن بیان ایدر وذبائح جمع ذبیحه در
(الذبیحة اسم ما يذبح) وذبیحه حیواندن ذبح اولنان شیئك اسمیدر ومعنای اصطلاحیسی مصنفك قولنده
بیان اولنمشدر (والذبح قطع الاوداج) یعنی ذبح شرعی ایكی شاه طمرلرین حلقوم ایله قطع ایلمكدر
(وتحل ذبيحة مسلم وكتابی ذمی او حربی) یعنی مسلم اولان كمسنه نك ذبیحه سی ودخی كتابی اولان كمسنه نك
ذبیحه سی جائز وحلالدر كرك اول كتابی ذمی اولسون كرك حربی اولسون زیرا حق سبحانه وتعالی حضرتلری
(وطعام الذين اوتوا الكتاب حل لكم) بیورمشلردر شول شرطله كه حق سبحانه وتعالینك اسم شریفنی ذبح
قتنده ذكر ایدوب غیریسن آكمیه العیاذ بالله تعالی نصرانی اولان كمسنه باسم المسیح ویهودی اولان كمسنه
باسم العزیر دیوب ذبح ایلسه حلال اولمز (ولو امرأة او صبيا او مجنونا يعقلان) یعنی ذابح اولان كمسنه كرك
امرأة اولسون كرك صبی وكرك مجنون اولسون ذبیحه لری حلال وجائزدر صبی ایله مجنونك تسمیه سی وشرائط
ذبحی تعقل ایدوب بیلمری شرطیله (او اخرس او اقلف) وكرك ذابح اولان كمسنه دلسز ویاخود سنتسز اولسون
ذبیحه لری حلال وجائزدر (لا ذبيحة وثنی او مجوسی او مرتد) یعنی وثنی اولان ومجوسی اولان ومرتد اولان
كمسنه لرك ذبیحه سی حلال دكلدر زیرا بونلرك ملت معینه سی یوقدر (او تارك التسمية عمدا) ودخی تسمیه یی
قصدا ترك ایدن كمسنه نك ذبیحه سی حلال دكلدر زیرا حق تعالی حضرتلری (ولا تأكلوا مما لم يذكر اسم الله
عليه) بیورمشلردر (فان تركها ناسيا تحل) واكر تسمیه یی سهو ونسیان طریقیله ترك ایلسه ذبیحه حلال
اولور زیرا (رفع عن امتی النسيان) حدیث شریفی وارد اولمشدر (وكره ان يذكر مع اسم الله غيره وصلا
دون عطف) یعنی ذبح قتنده حق تعالینك اسمیله غیریسنك اسمی موصول اولدیغی حالده ذكر ایلمك مكروهدر
بسم الله محمد رسول الله رفع لفظ محمد ایله دیسه وچقن لفظ محمدی جر ایله یاخود نصب ایله دیسه حرام اولور درر
صاحبی غایة البیانده بویله نقل ایلمشدر وعطف ایله اولسه بسم الله واسم محمد یاخود بسم الله ومحمد دیسه
حرام اولور (وان يقول بسم الله اللهم تقبل من فلان) ودخی چقان ذابح اولان كمسنه بسم الله اللهم تقبل
من فلان دیسه ذبیحه مكروه اولور زیرا مشاركه واردر (فان قاله قبل الاضجاع او التسمية او بعد الذبح
لا يكره) یعنی اكر ذابح اولان كمسنه اللهم تقبل قولنی قبل الاضجاع ویاخود قبل التسمیه ویاخود بعد الذبح
دیسه مكروه اولمز زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بعد الذبح اللهم تقبل هذا من امة محمد ممن یشهد لك
بالوحدانیة ولی بالبلاغ بیورمشلردر (وان عطف حرمت نحو بسم الله وفلان بالجر) واكر اول ذابح
اولان كمسنه حین ذبحده بسم الله وفلان دیوب لفظ فلانی جر ایله لفظة الله عطف ایلسه حرام اولور زیرا
مشاركه واردر (وكذا ان اضجع شاة وسمی وذبح غيرها بتلك التسمية) ودخی چقن ذابح اولان كمسنه بر شاتی
اضجاع ایدوب وتسمیه ایلیوب واول تسمیه ایله بر غیری شاة ذبح ایلسه اول ذبیحه حرام اولور زیرا
تسمیه اولكی شاتك اوزرینه واقع اولمشدر (وان ذبحها بشفرة اخری حلت) واكر اول اضجاع ایلدیكی
شاتی یدنده حاضر اولوب تسمیه ایلدیكی بچاغك غیریسیله ذبح ایلسه حلال اولور زیرا اختلاف آلته اعتبار
یوقدر * ذبحهاده اولان ضمیر شاته راجعدر (وان رمی الی صيد وسمی فاصاب غيره اكل) یعنی چقن بر كمسنه
بر اوق اوزرینه تسمیه ایدوب بر صیده رمی ایلسه اوق دخی تسمیه ایلدیكی صیدك غیریسنه اصابت ایلسه
اكل اولنور زیرا معتبر اولان لدی الارسال تسمیه ایلمكدر (وان سمی علی سهم ورمی بغيره لا يؤكل)
واكر اول اوقه تسمیه ایدوب غیریسن رمی ایلسه اول صید اكل اولنمز زیرا تسمیه ایلدیكی اوق اصابت ایلمدی
(والارسال كالرمی) یعنی كلب معلمی صیده ارسال ایلمك اوقی آتمق كبیدر تسمیه خصوصنده * غيره ده
اولان ضمیر صیده راجعدر (والشرط الذكر الخالص فلو قال اللهم اغفر لی لا تحل) یعنی ذبیحه نك اوزرینه
تسمیه ایلمه ده ذكر خالص شرطدر امدی صیاد اولان كمسنه اللهم اغفر لی دیوب رمی ایلسه اول صید حلال
اولمز زیرا اللهم اغفر لی دیمك دعادر ذكر خالص دكلدر (وبالحمد لله وسبحان الله يحل) اما الحمد لله وسبحان الله
دیمك ایله حلال اولور زیرا ذكر خالصدر (لا لو عطس وحمده) وچقن اغسیروب واغسرمق ایچون الحمد لله
دیوب ذبح ایلسه ویاخود صیده رمی ایلسه حلال اولمز زیرا حمد ایلمسی اغسرمق ایچون واقع اولمشدر

لهده اولان ضمیر عطسه راجعدر (والسنة نحر الابل وذبح البقر والغنم ویکره العکس ویحل) یعنی دوه‌یی بوغزلمه‌ده سنت نحر اولمقدرکه اسفل عنقده اولان طمرلری قطع ایلمکدر و بوذکر اولنان صورتك عکسی یعنی دوه‌یی ذبح ایدوب اوکوز ایله قیونی نحر ایلمك مکروهدر وحلالدر زیرا مقصودکه اراقهٔ دمدر حاصل اولمشدر (والذبح بین الحلق واللبة اعلی الحلق او اسفله او اوسطه) یعنی ذبح شرعیکه ذکاة شرعیه‌در حلق ایله که رأس الصدردر ما بیننده واقع اولاندر کرك حلقك اعلاسنده وکرك اوسطنده اولسون کرك اسفلنده اولسون * جامع الصغیرده لا بأس بالذبح فی الحلق کله وسطه او اعلاه او اسفله واقع اولمشدر زیرا حدیث شریفده (الذکاة ما بین اللبة واللحیین) واقع اولمشدر واسفله او وسطه‌ده اولان ضمیرلر حلقه راجعدر (وقیل لا یجوز فوق العقدة) و بر روایتده دینلدیکه اعلای حلقومده اولان عقده‌لرك اوزرینه ذبح جائز دکلدر (والعروق التی تقطع فی الذکاة الحلقوم والمری والودجان) یعنی ذکاة شرعیه‌ده قطع اولنه‌جق طمرلر درتدر بری حلقومدرکه نفسك مجراسیدر بری مریدرکه طعام له شرابك مجراسیدر وایکیسی دخی ودجین درکه بوغاز طمرلریدر وقان مجرالریدر اصح تعبیرات بودر (ویکفی قطع ثلاثة منها ایا کانت) و بوذکر اولنان طمرلردن اوچینك قطعی کفایت ایدر هر قنغیسی اولور ایسه (وعند محمد لا بد من قطع اکثر کل واحد منها) وامام محمددن روایت اولنورکه ذکر اولنان طمرلك هر برینك اکثری قطع اولنمق لابددر (وهو روایة عن الامام) وبو قول امام ابو حنیفه‌دن روایتدر (وعند ابی یوسف لا بد من قطع الحلقوم والمری واحد الودجین) وامام ابو یوسف قتنده حلقوم ومری طمرنی وایکی ودجك برینی قطع ایلمك لازمدر (وقیل محمد معه) ودینلدیکه امام محمد ابو یوسف ایله‌در یعنی امام ابو یوسفك قولنه تابعدر * معه‌ده اولان ضمیر ابو یوسفه راجعدر (ویجوز الذبح بکل ما افری الاوداج وانهر الدم ولو مروة او لیطة او سنا او ظفرا منزوعین لا بالقائمین) یعنی ذکاة شرعیه هر اوداج طمرلرینی قطع ایلیوب وقان اقیدوب اجرا ایدن آلت ایله جائز وصحیح اولور کرك اول آلت مروه اولسون یعنی کنارلی طاش وکرك لیطه یعنی قامش وکرك دیش وکرك طرناق اولسون دیش ایله طرناق منزوع یعنی یرلرندن قوپمش ومنفصل اولدقلری حالده اما قائم ومتصل اولسه‌لر جائز وصحیح اولمز حقنده نهی وارد اولدیغی اجلدن (وندب احداد الشفرة قبل الاضجاع) یعنی ذبح ایدن کمسنه‌یه سنتدرکه ذبح ایده‌جك حیوانی اضجاع ایلمزدن مقدم شفره‌سنی یعنی بچاغنی کسکین ایدوب بیلیه‌زیرا حقنده (ولیحد احدکم شفرته) وارد اولمشدر (وکره بعده) وحیوانی اضجاعدنصکره بیلمك مکروهدر * بعده‌ده اولان ضمیر اضجاعه راجعدر (وکذا جرها برجلها الی المذبح) ودخی ذبح ایده‌جك حیوانی ذبح یرینه ایاغندن سوریوب جرایلمك مکروهدر زیرا تعذیبدر (والنخع) ودخی بچاغی بوینده اولان ایلکه ایصال ایلمك مکروهدر زیرا حقنده نهی وارد اولمشدر (وقطع الرأس) ودخی ذبح ایلدیکی حیوانك باشنی قطع ایلیوب یرندن ایرمق مکروهدر زیرا تعذیبدن خالی دکلدر (والسلخ قبل ان یبرد) ودخی حیوانی بوغزلیوب صوغوق اولمزدن مقدم دریسن یوزمك مکروهدر زیرا المدر (والذبح من القفاء) ودخی حیوانی اکسه سندن بوغزلمق مکروهدر زیرا خلاف سنتدر زیاده المدن خالی دکلدر (ویحل ان بقیت حیة حتی قطعت العروق والا فلا) یعنی قفادن بوغزلنن ذبیحه اکر طمرلری قطع اولنجیه دکین صاغ قالورسه حلال اولور اکر صاغ قالمزایسه حلال اولمز زیرا ذکاتسز اولمش اولور (ولزم ذبح صید استأنس) یعنی اصلده وحشی اولوب صکره مستأنس اولان صیدك ذبحی لازمدر مثلا جیران کبی بر وبانده وحشی ایکن براو ایچنده متألف اولسه ذکاة شرعیه‌یه محتاج اولور زیرا ذکاة ضروریه بو محلده منتفیدر (وجاز جرح نعم توحش او تردی فی بئر اذا لم یمکن ذبحه) یعنی اصلده اهلی اولوب صکره وحشی اولان حیوانی جرح ایلمك ایله حلال وجائز اولور یاخود بر قیویه متردی اولوب وآنی اول قیونك ایچنده ذبح ایلمك ممکن اولمسه جرح اولنمسی جائزدر واول جرح انك ذکاة شرعیه‌سیدر چونکه اول جرح ایله اولدوکی معلوم اولسه * ذبحه‌ده اولان ضمیر نعمه راجعدر (ولا یحل الجنین بذکاة امه اشعر اولا وقالا یحل ان تم خلقه) یعنی حیوانك قارننده اولان جنین اناسنك ذکاة اولمسیله حلال اولمز کرك اول جنینك قیلی بتمسون وکرك بتمسون واماماین دیدیلرکه اکر خلقی تمام اولدیسه حلال اولور اولمدیسه حلال اولمز (فصل) بو فصل بعض حیوانك حل وحرمتی بیاننده‌در

(ویحرم اکل کل ذی ناب او مخلب من سبع او طیر) یعنی سباع بهائمدن ناب صاحبی یعنی ازی دیشی اولان حیوانك اکلی حرامدر یعنی مخلب صاحبی یعنی پرنجی طرنغی اولان قوشك اکلی حرامدر زیرا ابن عباس رضی الله عنه بیوردیلرکه * نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن اکل کل ذی ناب من السباع واکل کل ذی مخلب من الطیر (ولو ضبعا او ثعلبا) یعنی اول اکلی حرام اولان سباع صرتلان ایسه‌ده وثعلب ایسه‌ده حرامدر زیرا بونلرك دخی قورد کبی دیشلری واردر (والحمر الاهلیة والبغال) ودخی حمر اهلیه‌که اوحمارلریدر ودخی بغال که قاترلردر اکلی حرامدر زیرا حضرت رسول علیه السلام حمر اهلیه‌نك لحمنی خیبر کوننده تحریم ایلمشلردر بغال ایسه حمردن متولددر (والفیل) فیل دخی حرامدر زیرا صاحب نابدر (والضب) دخی ضب‌که طاغ کاریدر فارسیده اکا سوسمار دیرلر حرامدر زیرا خبائثدندر (والیربوع وابن عرس) ودخی یربوع‌که بیابان صچانیدر اکا فارسیده موش دشت دیرلر وابن عرس‌که کلنجکدر حرامدر زیرا سباع بهائمدن عد اولنمشدر (والزنبور والسلحفاة) ودخی اشك آروسی وقاپلو بغه حرامدرلر زیرا خبائثدن عد اولنورلر (والحشرات) ودخی سائر حشرات ارضکه یلان وعقرب و بوجك و بونلره بکزر شیئلر حرامدر زیرا بونلر دخی خبائثدندر (ویکره الغراب الابقع) ودخی الاجه قارغه مکروهدر زیرا جیفه ییجی طیوردندر (والغداف والرخم والبغاث) ودخی غداف‌که بیوك قوزغوندر اکا فارسیده سیاه بردك دیرلر و دخی رخم که بابا قوشیدر ودخی بغاث مکروهدر زیرا بونلر ذو ناب ومخلبدر و جیفه یرلر (والخیل تحریما فی الاصح) ودخی آتلر کراهت تحریم ایله مکروهدر ابو حنیفه قتنده زیرا آلات جهاددر (وعندهما لا تکره الخیل) واماماین قتنده اکل اولنمسی مکروه دکلدر زیرا حضرت رسول علیه السلام خیبر کوننده حمر اهلیه‌یی نهی بیوروب آتلره اذن ایلمشلردر (وحل العقعق وغراب الزرع والارنب) یعنی قوشلردن عقعق‌که اکا فارسیده کلاژه دیرلر واکن ییجی قوزغون وطوشان حلالدر زیرا بونلر سباع طیر قسمندن دکلدر (ولا یؤکل من حیوان الماء الا السمك بانواعه کالجریث والمارماهی) یعنی صو حیواناتندن بالقدن غیریسی مأکول دکلدر و بالق سائر انواعی ایله مارماهی وجریث کبی جمله‌سی مأکولدر (ولا یؤکل الطافی منه) یعنی صو ایچنده اولوب ارقه‌سی اوزرینه منقلب اولان بالق مأکول دکلدر (وان مات لحر او برد ففیه روایتان) واکر صو ایچنده اولان بالق حرارت یاخود برودت سببیله اولسه آنده ایکی روایت واردر بر روایتده اکلی حلالدر و بر روایتده حرامدر (ویحل هو والجراد بلا ذکاة) یعنی بالق ایله چکرکه ذکاتسز اکل اولنمسی حلالدر زیرا (میتتان حلالان السمك والجراد) وارد اولمشدر (ولو ذبح شاة لم تعلم حیاتها فتحرکت او خرج منها دم حلت والا فلا) یعنی اکر بر کمسنه حیاتی بلنمز بر شاتی ذبح ایدوب حرکت ایلسه یاخود آندن قان چیقسه حلال اولور واکر حرکت ایلمیوب قانی اقمزایسه حلال اولمز * حیاتهاده اولان ضمیر شاته راجعدر (وان علمت حلت مطلقا) واکر ذبح قتنده حیاتی معلوم اولوب بلنسه مطلقا حلال اولور کرك حرکت ایلسون کرك قانی خروج ایلسون کرك ایلمسون

(کتاب الاضحیة)

مصنف بو کتابده اضحیه احکامنی بیان ایدر اضحیه لغتده تضحیه اولنان حیوانك اسمیدر اضحیه‌یه تسمیه اولندی زیرا وقت ضحاده بوغزلنور غالبا واصطلاح شرعده بر مخصوص حیوانك اسمیدرکه بر مخصوص کونده نیت تقرب ایله ذبح اولنور (هی واجبة) یعنی اضحیه اصح قولده واجبه‌در زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بیوردیلرکه * من وجد سعة فلم یضح فلا یقربن مصلانا (وعن ابی یوسف سنة) وامام ابو یوسفدن روایت اولندیکه سنتدر (وقیل هو قولهما) ودینلدیکه ابو یوسفك بو قولی امام محمد ایله ابو یوسفك قوللریدر (وانما تجب علی حر مسلم مقیم موسر عن نفسه لا عن طفله) یعنی اضحیه انجق حر مقیم غیر مسافر صاحب یسار اولان کمسنه‌نك اوزرینه واجبه اولور کندو نفسندن اوتری طفل مسلم صغیرینه دکل امدی عبد رقیق وکافر ومسافر ومعسر اولان کمسنه‌لرك اوزرلرینه واجبه اولمز زیرا حضرت علی رضی الله عنه (لیس علی مسافر جمعة ولا اضحیة) بیورمشدر (وقیل تجب عنه ایضا) و بر روایتده دینلدیکه طفل صغیرك اوزرینه تضحیه واجبه‌در (وقیل یضحی عنه ابوه او وصیه من ماله) ودخی دینلدیکه صبی ایچون باباسی یاخود وصیسی اولان کمسنه کندو مالندن اضحیه‌سن

بوغزليه وامام محمد قتنده بابا كندو مالندن تضحيه ايليه (فيطعم منها ما امكن و يستبدل بالباقي ما ينتفع به
مع بقائه) امدى طفل صغير ايچون اضحيه بوغزلنديغى تقديرجه آندن ممكن اولان مقدارى اكل ايدوب
باقيسنى باباسى اولان كمسنه ياخود وصيسى بر منتفع به اولان شيئه استبدال ايليه مثلا ثوب كبى و ثوبه
بكزر شئ كبى كه طفل انكله منتفع اولنه * منهاده اولان ضمير اضحيه يه راجعدر به ده اولان ضمير ماقبلنده
اولان مايه راجعدر بقائه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وهى شاة او بدنة او سبع بدنة بان اشترك مع ستة
فى بقرة او بعير وكل يريد القربة وهو من اهلها ولم ينقص نصيب احدهم عن سبع) يعنى اضحيه ده كافى اولان
قربان برشاة ياخود بدنه در ياخود بدنه نك سبعيدر مثلا بر كمسنه التى نفر كمسنه ايله بر بقره ده ياخود
بر بعيرده شريك اولوب تضحيه ايلمك كبى وحال بوكه اول يدى نفر كمسنه نك هر برى تقرب مراد ايدوب
اهلندن اوله يعنى حر و مسلم اوله و دخى يدى نفر كمسنه نك هر برينك نصيبى سبعدن ناقص اولميه * من اهلهاده
اولان ضمير قربته راجعدر (فلو اراد احدهم بنصيبه اللحم او كان كافرا او نصيبه اقل من سبع لا تجوز
عن واحد منهم) امدى چون بدنه ده ياخود بر بقره ده شريك اولان يدى كمسنه نك برى كندو نصيبنى يعنى
حصه سنى اتى المق مراد ايلسه و ياخود اول يدى نفرك برى كافر اولسه ياخود نصيبى سبعدن اقل اولسه
هيچ برندن جائز اولمز زيرا تقرب برندن منتفى اولمشدر * بنصيبه ده اولان ضمير احدهمه راجعدر
(و يجوز اشتراك اقل من سبعة ولو اثنين) يعنى بر بقره ده ياخود بر بدنه ده يدى نفردن اقل اشتراك ايلمك جائزدر
ايكى بيله اولسه جائز اولور زيرا يديده جائز اولنجق اقلده بطريق الاولى در و نهر كا سكز اولسه لر جائز اولمز
حقنده نص اولديغيچون (و يقسم لحمها وزنا لا جزافا الا اذا خلط به من اكارعه او جلده) يعنى يدى نفر كمسنه
مشترك اولوب بر بدنه ياخود بر بقره قربان ايلسه لر اتنى ميزان ايله قسمت ايليه لر كتور يجه قسمت ايليه لر الا چون
اياقلرينى ياخود دريسى اتى ايله خلط ايلسه لر جائز و معتبر اولور بعده معتبر اولديغى كبى * به ده اولان ضمير
لحمه راجعدر اكارعه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ولو شرى بدنة للاضحية ثم اشترك فيها ستة جاز استحسانا)
يعنى بر كمسنه قربان نيتى ايله بر بدنه اشترا ايلسه صكره اول بدنه ده اول كمسنه ايله التى نفر كمسنه دخى شريك
اولسه لر استحسانا جائز اولور و قياس جائز اولمامقدر زيرا ابتداده تقرب ايچون اشترا اولنمش ايدى صكره
بيع اولنمسه جائز دكلدر (والاشتراك قبل الشراء احب) يعنى بدنه ده اشتراك اولنمق اقتضا ايلسه قبل الشراء
اشتراك احبدر (واول وقتها بعد فجر النحر ولا تذبح فى المصر قبل صلاة العيد) يعنى اضحيه نك اول وقتى نحر
كوننك فجرندن صكره در و مصرده اولنجق عيد نمازندن اول ذبح اولنميه زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم
(من ذبح قبل الصلاة فليعد ذبيحته) بيورمشلردر و بو شرط شول كمسنه يه لازمدر كه اوزرينه عيد نمازى
واجب اوله اما اهل قرادن اولسه فجر طلوع ايلديكى كبى ذبح ايليه (وآخره قبيل غروب اليوم الثالث)
يعنى اضحيه نك آخر وقتى يوم ثالث غروبندن اولدر (واعتبر آخره للفقير وضده والولادة والموت) يعنى فقير ايله
غنى حقنده و ولادت و موت خصوصنده اضحيه نك آخر وقتى اعتبار اولنور مثلا بر كمسنه ايام نحرك اولنده
فقير اولسه اضحيه واجب اولمز و كذلك بر كمسنه ايام نحرك اولنده فقير اولوب آخرنده غنى اولسه واجب اولور
و چون بر كمسنه آخر ايامده طوغسه واجب اولور چون فوت اولسه واجب اولمز * آخره ده اولان ضمير وقته
راجعدر ضده ده اولان ضمير فقيره راجعدر (واولها افضل) يعنى ايام نحرك اولى آخرندن و اوسطندن
افضلدر ذبح ايلمك كبى (وكره الذبح ليلا) يعنى اضحيه يى كيجه ايله ذبح ايلمك مكروه در و جائزدر زيرا
احتمالدركه كيجه ايله غلط واقع اوله (فان فات وقتها قبل ذبحها لزم التصدق بعين المنذورة حية) يعنى چون
اضحيه نك وقتى فوت اولوب كچسه و اول ذبح اولنه جق اضحيه ذبح اولنمسه اول عين منذوره ايله حى
اولديغى حالده تصدق لازم اولور * وقتهاده و ذبحهاده اولان ضميرلر اضحيه يه راجعدر (وكذا ما شراها
فقير للتضحية) و دخى فقير اضحيه ايچون اشترا ايلديكى عين منذوره ايله تصدق ايليه زيرا وجوب فقيرك
اوزرينه شرا ايله اولور (والغنى يتصدق بقيمتها شراها اولا) يعنى غنى اولان كمسنه اول اضحيه نك قيمتى ايله
تصدق ايليه كرك اشترا ايلمش اولسون كرك اولمسون زيرا غنينك اوزرينه مجرد نذر ايله واجب اولور
(وانما يجزئ فيها الجذع من الضأن) يعنى اضحيه ده قيون نوعندن مجزى و كافى اولان جذعدر جذع اكا ديرلركه

اوزرينه

اوزرينه اكثر حول مرور ايلمش اوله و مبسوطده چون اوزرينه يدى آى مرور ايلسه ديمش (والثنى فصاعدا
من الجميع) قيوندن و كچيدن اولان ثنى اكا ديرلركه برسنه يى استكمال ايدوب ايكنجى سنه يه داخل اولمش اوله
و جاموس و بقردن اكا ديرلركه ايكى سنه يى تمام ايدوب اوچنجى سنه يه داخل اولمش اوله و دوه دن اكا ديرلركه بش
سنه يى تمام ايدوب التنجى سنه يه داخل اولمش اوله امدى ثنى و ثنيدن يوقارو اولان سائر حيواناتدن كافى و مجزيدر
(وتجوز الجماء) يعنى بوينوزى اولميان قيون ايله تضحيه جائزدر (والخصى) و دخى خصى ايله كه ايكى طشنى
چقمش اوله جائزدر (والثولاء) و دخى شولا ايله كه مجنوندر سمز اولورسه جائزدر (والجرباء السمينة)
و دخى اويوز اولوب سمز اولان قيون ايله اضحيه جائزدر زيرا اويوزلق دريده اولور اتنه كچمز (لا العمياء
والعوراء والعجفاء التى لا تنقى) يعنى ايكى كوزى اعمى اولان قيون ايله و دخى بر كوزى اعمى اولان ايله و دخى
عجفا ايله شول قدركه ارقلغندن كموكنده ايلكى اولميه اضحيه جائز دكلدر (والعرجاء التى لا تمشى الى المنسك)
و دخى منسكه يعنى ذبح محلنه يوريمكه قادر اولميان ايله اضحيه جائز دكلدر زيرا حديث شريفده (لا يجوز
فى الاضاحى العوراء البين عورها والمريضة البين مرضها والعرجاء البين ظلعها والكبيرة التى لا تنقى) وارد
اولمشدر (ومقطوعة اليد او الرجل وذاهبة اكثر العين او الاذن او الذنب او الالية) و دخى الى كسلك و ياخود
اياغى كسلك و ياخود كوزينك اكثرى ذاهب و ياخود قولاغنك اكثرى ذاهب ياخود ذنب ياخود اليه سنك
اكثرى ذاهب ايله تضحيه ايلمك جائز دكلدر (وفى ذهاب النصف روايتان) يعنى بو ذكر اولنان اعضانك نصفى
ذاهب اولمده ايكى روايت وارد برنده جائز و برنده جائز دكلدر (وتجوز ان ذهب اقل منه) چون بو ذكر اولنان
اعضانك نصفندن اقلى ذاهب اولسه جائز اولور (وقيل ان ذهب اكثر من الثلث لا تجوز) و بر روايتده
ديمشلردركه چون ثلثينك اكثرى ذاهب اولسه جائز دكلدر (ولا يضر تعيبها من اضطرابها عند الذبح) يعنى
اضحيه نك ذبحى قتنده اضطراب و حركتى سببيله عيبلو اولمسى ضرر ايلمز استحسانا * تعيبهاده اولان ضمير اضحيه يه
راجعدر (وان مات احد سبعة وقال ورثته اذبحوها عنكم وعنه صح) يعنى چون بر بقره ده و ياخود بر بدنه ده
يدى شريك اولان كمسنه نك برى اولسه وارثى اولان كمسنه اول بقيه اولان التى نفر كمسنه يه سز بو بقره يى
كندوكزدن اوترى و ميتدن اوترى ذبح ايلكز ديسه جمله سندن ذبح اولنمسى صحيح اولور زيرا قصد تقرب
جمله سندن واقع و موجود اولمشدر (وكذا لو ذبح بدنة عن اضحية ومتعة وقران) و دخى چون بر كمسنه بر بدنه يى
اضحيه و قران و متعه ايچون ذبح ايلسه صحيح اولور زيرا جمله سندن مقصود تقربدر (ويأكل من لحم اضحيته
ويطعم من شاء من غنى وفقير) يعنى اضحيه صاحبى اولان كمسنه اضحيه سندن اكل ايليه و دخى غنيدن
و فقيردن استديكى كمسنه يه اطعام ايليه زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم (كنت نهيتكم عن اكل لحوم
الاضاحى فكلوا منها وادخروا) بيورمشلردر (وندب ان لا ينقص الصدقة من الثلث) يعنى سنتدركه تصدق
ايلديكى ثلث مقدارندن ناقص اولميه (وتركه لذى عيال توسعة عليهم) و دخى صاحب عيال اولان كمسنه يه
اضحيه سيله ترك تصدق ايلمك مندوب و سنتدر عيالنه وسعت اولمغيچون (وان يذبح بيده ان احسن والا يأمر
غيره و يحضرها) و دخى صاحب اضحيه اولان كمسنه يه اضحيه سن كندو اليله ذبح ايلمك مندوبدر اكر ذبحه
قادر ايسه و اكر قادر دكل ايسه بر غيرى كمسنه يه امر ايليه و كندوسى حاضر اوله * يده ده اولان ضمير صاحب
اضحيه يه راجعدر يحضرهاده اولان ضمير بارز ينه اضحيه يه راجعدر (ويكره ان يذبحها كتابى) يعنى
اضحيه يى كتابى اولان ذمى ذبح ايلمك مكروهدر (و يتصدق بجلدها او يعمله آلة كجراب او خف او فرو)
و اول ذبح اولنان اضحيه نك دريسيله تصدق ايليه ياخود آنى جراب كبى و خف كبى و كورك كبى انتفاع اولنه جق
بر آلت ايلسون زيرا انكله انتفاع ايلمك حرام دكلدر (او يشترى به ما ينتفع به مع بقائه كغربال ونحوه)
ياخود اول درى ايله بر عينى باقى منتفع به غير مستهلك مثلا غربال و الك و بچاق كبى برشئ اشترا ايليه زيرا
بدلده مبدل منهك حكمى واردر (لا ما يستهلك كخل وشبهه) يعنى خل كبى و يوغرت كبى مستهلك العين
اولان اشيايى اشترا ايليه (فان بدل اللحم او الجلد به يتصدق به) امدى اكر اول اضحيه نك اتنيله ياخود دريسيله
بر مستهلك العين اولان شيئى استبدال ايلسه اول بدل ايله تصدق ايليه (ولو ذبح اضحية غيره بغير امره جاز)
يعنى بر كمسنه غيرى كمسنه نك اضحيه سن امرسز ذبح ايلسه جائز اولور استحسانا و قياسده جائز دكلدر

(ولو غلط اثنان فذبح كل شاة الاخر صح ولا ضمان) يعنى چون ايكى كمسنه نك اضحيه لرى قارشوب انلر دخى غلط ايدوب هر برى آخرك شاتنى ذبح ايلسه صحيح اولور واوزرلرينه ضمان يوقدر زيرا هر بريسى وكيل شكليدر وقياسده جائز اولمقدر (ويتحالان) صكره هر برى آخر ايله حلاللشوب براءت ذمت ايده لر (وان تشاحا ضمن كل صاحبه قيمة لحمه ويتصدق بها) واكر بو ايكى كمسنه برى برينه مشاحه ايدوب مسامحه ايلمزايسه هر برى اول برآخره كندو اضحيه سنك لحمنك قيمتنى تضمين ايتديره صكره اول قيمت ايله تصدق ايليه ✻ صاحبه ده اولان ضمير كله راجعدر (وصحت التضحية بشاة الغصب دون شاة الوديعة وضمنها) يعنى غصب اولنان شاة ايله تضحيه ايلمك صحيحدر وديعه اولان شاة ايله تضحيه صحيح دكلدر وهر قنغيسى ذبح ايلسه ضامن اولور اولكيده صحيح اولوب ثانيده اولمامق زيرا مغصوب بهده ملكيت وقت غصبدن ثابت اولور ووديعه ده ذبح ايلمك ايله غاصب اولور

(كتاب الكراهية)

مصنف رحمه الله بو كتابده مكروه وغير مكروه اولان اشيايى بيان ايدر كراهيه لغتده ضد رضادر وبعض متونده باب الحظر والاباحة ايله تعبير ايلمشلردر زيرا حظر حظره معناسنه در واباحه اطلاق وجواز معناسنه در وبو بابده حلال وحرام اولان شيلر بيان اولنور (المكروه الى الحرام اقرب) يعنى مكروه اولان شى امام ابو حنيفه ايله امام ابو يوسف قتنده حرامه اقربدر زيرا دليللرى متعارضدر (وعند محمد كل مكروه حرام) وامام محمد قتنده هر مكروه اولان شى حرامدر (ولم يتلفظ به لعدم القاطع) يعنى امام محمد مكروه حقنده نص قاطع بولمديغيچون لفظ حرام ايله تلفظ ايلمدى يعنى آنك حقنده حرام لفظنى اطلاق ايلمدى (فصل فى الاكل) بو فصل انسانك اكل ايلديكى شيئك احكامنى بيان ايدر (منه فرض وهو ما يدفع به الهلاك) يعنى اكلدن برنوع واركه فرضدر وفرض شول مقداردركه آنك ايله هلاك اولمقلق دفع اولنه زيرا بدنك بقاسى غذا ايله درامدى بر آدم اكلى وشربى ترك ايليوب هلاك اولسه عاصى اولور زيرا كندو نفسنى تهلكه يه القا ايلمش اولور (ومندوب وهو ما زاد ليتمكن من الصلاة قائما ويسهل عليه الصوم) يعنى اكلك برنوعى دخى مندوبدر ومندوب شول مقداردركه فرض مقدارندن زياده اوله كه صلاتى قائم ايكن ادا ايلمكه متمكن اوله وصيام دخى اوزرينه سهل وآسان اوله (ومباح وهو ما زاد الى الشبع لزيادة قوة البدن) واكلك برنوعى دخى مباحدر ومباح شول مقداركه شبعدن زياده اوله بدنك قوتى زياده اولمق ايچون وبونده اجر واردر ضرر يوقدر (وحرام وهو الزائد عليه) وبرنوعى دخى حرامدر وحرام شول مقداردركه شبعدن زياده ايله قوت بدنى قصد ايليه زيرا اضاعهٔ مالدر وهم نفسه مضردر (الا لقصد التقوى على صوم الغد او لئلا يستحى الضيف) مكر شبع مقدارندن زياده اكل صومه قوت بولمغيچون اوله وياخود يانده قونغى اوله ده حجاب ايتمسون ايچون ييه بو تقديرجه بأس يوقدر لكن عقلا وشرعا مذموم اولان افعالدندر (ولا تجوز الرياضة بتقليل الاكل حتى يضعف عن اداء العبادة) يعنى ترك غذا وتقليل اكل ايله تا كيم عبادت ايلمدن ضعيف اولنجيه دكين رياضت جائز دكلدر زيرا ترك عبادت جائز دكلدر اكا مؤدى اولان شى دخى جائز دكلدر (ومن امتنع من اكل الميتة حال المخمصة او صام ولم يأكل حتى مات اثم) يعنى شول كمسنه كه مخمصه حالنده يعنى اجلق زماننده ميته يمه دن امتناع ايدوب توقف ايلسه ياخود صائم اولوب نسنه يمسه تا موته مؤدى اولنجيه دكين آثم وكنهكار اولور زيرا كندو نفسنى اتلاف ايلمشدر (بخلاف من امتنع من التداوى حتى مات) اما خسته اولوب دوا استعمال ايلمدن امتناع وتخلف ايتمكله فوت اولسه اول تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر يعنى آثم وكنهكار اولمز زيرا دوانك اكا شافى اوله جغى معلوم دكلدر (ولا بأس بالتفكه بانواع الفواكه) انواع ميوه ايله تفكه لا بأسدر زيرا حق سبحانه وتعالينك (كلوا من طيبات ما رزقناكم) قول شريفى وارد اولمشدر وموضع آخرده (ولا تحرموا طيبات ما احل الله لكم) قول شريفى دخى وارد اولمغله انواع ميوه اكل ايلمك لا بأسدر (وتركه افضل) انواع فواكه ايله تفكهى ترك افضلدر وافضل اولمسى حق سبحانه وتعالينك (اذهبتم طيباتكم فى حياتكم الدنيا) قول شريفنك تحتنده داخل اولمامق ايچوندر (واتخاذ الاطعمة سرف) برقاچ نوع طعام اتخاذ ايلمك اسرافدر (وكذا وضع الخبز على المائدة اكثر من قدر الحاجة) سفره اوزرينه قدر حاجتدن زياده اتمك وضع ايلمك دخى اسرافدر

ومسح

(ومسح الاصابع او السكين بالخبز ووضع المملحة عليه مكروه) وبارمقلرينى وياخود بچاغى اتمكه سيلمك ودخى مملحه يى اتمك اوزرينه قومق مكروهدر بو فعلده اتمكه اهانت واردر بر ايسه اتمكى اكرام ايله مأمورز زيرا نبى عليه السلام (اكرموا الخبز فانه من بركات السموات والارض) بيورمشلردر خبزك اكرامى اولدركه حاضر اولدقده غير طعام كلنجه يه توقف ايلميوب اكا مباشر اولمق كركدر وبركمسنه نك الندن برلقمه دوشسه الميوب ترك ايلسه اسرافدر ديمشلر وبو بابده نبى عليه السلامك (القها الاذى ثم كلها) حديث شريفى دخى وارد اولمشدر (وسنة الاكل البسملة فى اوله والحمدلة فى آخره) طعام يمكك سنتى اولنده بسم الله الرحمن الرحيم وآخرنده الحمد لله ديمكدر وبو بابده نبى عليه السلامك (ان الله ليرضى من عبده المؤمن اذا قدم اليه طعام ان يسمى الله فى اوله ويحمد الله فى آخره) حديث شريفى وارد اولمشدر (وغسل اليدين قبله وبعده) سنت اكلدندر طعامدن اول وطعامدن صكره اللرنى غسل ايلمك زيرا نبى عليه السلامدن (الوضوء قبل الطعام ينفى الفقر وبعده ينفى اللمم) حديث شريفى وارد اولمشدر بو محلده وضوء ايله مراد غسل يدندر (ويبدأ بالشبان قبله وبالشيوخ بعده) طعامدن اول غسل يدينه يكيتلر ايله باشلنه وطعامدن صكره قوجه لر ايله باشلنه (ولا يحل شرب لبن الاتان) لبن حمارى ايچمك حلال دكلدر اتان ديو ديشى اشكه ديرلر زيرا سود لحمدن متولددر بو تقديرجه لحمك حكمنى سود اخذ ايدر وقصراغك سودى انك كبى مكروهدر ابو حنيفه قتنده وقاضيخانده مذكوردر جلاله اكل اولنمز وسودى دخى ايچلمز زيرا نبى عليه السلام جلاله نك اتات وسودندن نهى بيورمشلردر جلاله شول حيواندركه جيفه ونجاست اكلنه معتاد اوله اومقوله حيوانى حبس ايلمك لازمدر كتاب نوازلده مدت حبس تقدير اولنوب دوه يى برآى ياخود قرق كون حبس ايليه لر واوكوزى يكرمى كون وقيونى اون كون وطاوغى اوچ كون حبس ايدوب ذبح ايليه لر (ولا بول ابل) دوه نك بولى حلال دكلدر ابو حنيفه قتنده وابو يوسف قتنده تداوى يعنى برمرضه دوا ايلمك حلالدر حديث عرنيين ايله تمسك ايلمشدر (ولا استعمال اناء ذهب او فضة لرجل او امرأة) التون وكومش چناقدن استعمال ايلمك اريا عورت ايچون حلال دكلدر انادن مراد هرنه مقوله ظرف اولورسه اولسون استعمالى حرامدر زيرا نهينه حديث شريف وارد اولمشدر (قال النبى عليه السلام ان الذى يأكل ويشرب من اناء الذهب والفضة انما يجرجر فى بطنه نار جهنم) اول كمسنه نك بطننده نار دوه نك صوتى كبى صوت ايدر ديمكدر (وحل استعمال اناء عقيق وبلور وزجاج ورصاص) عقيق وبلور وزجاج ورصاصدن ياپلمش انادن استعمال حلالدر وشافعى قتنده مكروهدر زيرا بو مقوله شيلرى استعمال موجب تفاخر اولمغله مكروه اولمسنه ذاهب اولمشدر زجاج شيشه ورصاص قلايدر (فصل فى الكسب) بو فصل كسبك احوالى بياننده در زيرا كسب حقنده نبى عليه السلام (الكسب فريضة على كل مسلم) بيورمشلردر انبياء عظام صلوات الله على نبينا وعليهم اكتساب ايدرلر ايدى حضرت آدم عليه السلام زراعت ايدرلر ايدى حضرت نوح نجار ايدى وحضرت ابراهيم بزاز ايدى وحضرت داود جبه ايشلردى وحضرت سليمان خرما ليفندن زنبيل اورردى وحضرت زكريا دخى نجار ايدى وصديق رضى الله عنه بزاز ايدى وعمر الفاروق سختيان ايشلردى وعثمان رضى الله عنه طعام آلوب صاتوب تجارت ايدردى وعلى رضى الله عنه اكتساب ايدردى وبرقاچ دفعه نفسنى اجاره يه ويرديكى محققدر ونبى عليه السلامك (ان الله يقول يا عبدى حرك يدك انزل عليك الرزق) حديث شريفى كسبه دالدر (افضله الجهاد) كسبك افضلى جهاددر زيرا جهادده كسب ايله اعزاز دين جمع ايلمك فعلى واردر (ثم التجارة) جهاددن صكره افضل كسب تجارتدر زيرا نبى عليه السلامك (التاجر الصديق مع الكرام البررة) قول شريفى وارد اولمشدر وموضع آخرده (ان الله يحب التاجر الصديق) بيورمشلردر (ثم الحراثة) آندن صكره افضل كسب اكنجيلكدر زيرا نبى عليه السلام (الزارع يتاجر ربه) بيورمشلردر وموضع آخرده (اطلبوا الرزق تحت خبايا الارض) بيوردقلرى كتب معتبره ده مسطوردر وبرموضعده دخى (ما زرع او غرس مسلم شجرة فتناول منها انسان او دابة او طير الا كانت له صدقة) (ثم الصناعة) اندن صكره صناعتدر نبى عليه السلام صنعته تحريض ايدوب (الحرفة امان من الفقر) بيورمشلردر (ومنه فرض وهو قدر الكفاية لنفسه وعياله وقضاء ديونه) كسبدن بعضيسى فرضدر

وفرض اولان كسب نفسيچون وعياليچون ودينني قضا ايچون كفايت ايده جك مقدار يدر (ومستحب
وهو الزيادة عليه) كسبدن بعضيسى مستحبدر ومستحب قدر كفايه اوزرينه زياده اولان مقداردر
(ليواسى به فقيرا او يصل به قريبا) اول زياده ايله فقيره معاونت ويارلق ايلمك ايچون وياخود قريبنه صلهٔ
رحم ايلمك ايچون يعنى اقربا وتعلقاتنه معاونت ايچون اولان زياده يه سعى مستحبدر نبى عليه السلام
(الناس عيال الله فى الارض واحبهم اليه انفعهم لعياله) بيورمشلردر بو حديث شريف موجبنجه فقرا
وضعفايه معاونت وصدقه احسان ايچون قدر كفايه دن زياده كسب ايلمك مستحبدر
(ومباح وهو الزيادة للتجمل) وكسبدن بعضيسى مباحدر ومباح اولان شول زياده دركه اظهار زينت
وتنعم ايچون اوله اول مقوله زياده لك مباحدر زيرا نبى عليه السلام (نعم المال الصالح للرجل الصالح)
بيورمشلردر وموضع آخرده دخى (من طلب الدنيا حلالا مستعففا لقى الله ووجهه كالقمر ليلة البدر)
بيورمشلردر (وحرام وهو الجمع للتفاخر والبطر وان كان من حل) وكسبدن بعضيسى حرامدر
وحرام اولان شول مالك كسبيدركه تفاخر وشادلق ايچون جمع اوله اگر اول كسب حلالدن دخى
اولورسه ده ذكر اولنان شيلر ايچون جمع اولنجق حرامدر زيرا نبى عليه السلامدن (من طلب الدنيا مفاخرا
مكابرا لقى الله وهو عليه غضبان) حديث شريفى وارد اولمشدر (وينفق على نفسه وعياله بلا اسراف
ولا تقتير) وكسب ايلديكى مالدن اسراف وتقتيرسز نفسنه وعيالنه انفاق ايليه حق سبحانه وتعالينك
(والذين اذا انفقوا لم يسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذلك قواما) قول شريفى وارد اولمشدر (ومن قدر
على الكسب لزمه) شول كمسنه كه كسبه قادر اوله اول كمسنه يه كسب ايلمك لازمدر (وان عجز عنه
لزمه السؤال) اگر كسبدن عاجز اولورسه اول كمسنه يه سؤال لازم اولور يعنى دلنجيلك ايليه زيرا سؤال
دخى اكتسابك بر نوعيدر لكن مادامكه عاجز اولميه حلال اولمز زيرا نبى عليه السلام (السؤال آخر كسب
العبد) بيورمشلردر (فان تركه حتى مات اثم) واگر سؤالى ترك ايدوب فوت اولسه اول كمسنه گنهكار اولور زيرا
نفسنى تهلكه يه القا ايلمشدر بو يله محلده سؤال ذلت دگلدر حق سبحانه وتعالينك حضرت موسى
وصاحبندن بطريق الاخبار (حتى اذا اتيا اهل قرية استطعما اهلها) قول شريفى وارد اولمشدر
نبى عليه السلام (لرجل من اصحابه هل عندك شئ نأكله) حديث شريفى خود عاجز اولدقده سؤاله
دليل قويدر (وان عجز عنه) واگر سؤالدن دخى عاجز اولورسه (يفرض على من علم به ان يطعمه او يدل عليه
من يطعمه) اول عاجزى اطعام ايتمك شول كمسنه نك اوزرينه فرض اولوركه آنك سؤالدن عجزنى بيله
وياخود اطعام ايلمكه قدرتى يوغيسه اطعام ايده جك كمسنه يه دلالت ايليه اگر احوالنه واقف
اولدقدنصكره قدرتى وار ايكن كنديسى اطعام ايلميوب واگر كندينك قدرتى اولميوب وآخره دخى دلالت
ايلميوب اول عاجز موت اصابت ايدرسه گناهده شريك اولور زيرا نبى عليه السلام (ما آمن من بات شبعان
وجاره الى جنبه طاو) بيورمشلردر وموضع آخرده (ايما رجل مات جياعا بين اقوام اغنياء فقد برئت عنهم
ذمة الله وذمة رسول الله) بيورديغى محققدر (ويكره اعطاء سؤال فى المسجد) مسجدده سؤال يعنى دلنمك
مكروهدر تشديد ايله اولورسه سائلك جمعيدر ناصر ونصار كبى اگر تخفيف ايله اولورسه مصدر اسم فاعل
معناسنه اوله واثرده وارد اولمشدر (ينادى يوم القيامة ليقم مبغوض الله فيقوم سؤال المسجد) (وقيل ان كان
لا يتخطى رقاب الناس ولا يمر بين يدى مصل لا يكره) ديناديكه اگر سائل ناسك بويونلرى اوزرندن تجاوز ايلميوب
ونمازقيلاركن اوكلرندن مرور ايلمز ايسه مكروه دگلدر ومختار اولان دخى بودر زيرا حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم زماننده مسجدده سؤال ايدرلردى * وروايت اولنديكه على رضى الله عنه صلاتده ايكن
خاتمى تصدق ايلمشدر بو وجهله تصدق ايلديكى اجلدن حق سبحانه وتعالى (ويؤتون الزكاة وهم راكعون)
قول شريفيله مدح ايلمشلردر قاضيخانده ابو نصر من اخرجهم من المسجد ارجوا ان يغفر له باخراجهم
وبعض علما ديمشلردر كه من تصدق بفلس فى المسجد يوم الجمعة ثم تصدق بعده باربعين فلسا لم يكن كفارة
لذلك الفلس الواحد * خلف بن ايوبدن روايت اولنمشدركه انه قال لو كنت قاضيا لا اقبل شهادة من تصدق على
هؤلاء فى المسجد الجامع (ولا يجوز قبول هدية امراء الجور) ظالم اولان بكلرك هديه سنى قبول اولنمق

جائزدگلدر زيرا اغلب احتمالماللرى حرام اوله (الا اذا علم ان اكثر امواله من حل) الا مگر كه اكثر اموالى
حلالدن اولديغى معلوم اوله مثلا صاحب تجارت وصاحب زرع اوله وحاصل ايلديكى اكثر مالى بو مقوله
كسبدن اولورسه هديه سنى قبول ايلمك لا بأسدر (ولا يكره اجارة بيت فى السواد ليتخذ بيت نار او كنيسة
او بيعة او يباع فيه الخمر) كويده براوى بيت نار ياخود كنيسه وياخود بيعه اتخاذ ايچون اجاره يه ويرمك
وياخود اول بيتده خمر بيع اولنمق ايچون اجاره يه ويرمك مكروه دگلدر ابو حنيفه قتنده (وعندهما يكره)
امامين قتنده مكروه اولور زيرا معصيته اعانتدر نتكيم حق سبحانه وتعالينك (وتعاونوا على البر والتقوى
ولا تعاونوا على الاثم والعدوان) قول شريفى موجبنجه معصيته اعانت ايلديكى قتى ظاهردر ابو حنيفه
ايچون دليل بودركه اجاره بيتك منفعتى اوزرينه در بونده معصيت يوقدر انجق معصيت مستأجرك فعلنده در
ومختار اولان قول دخى بودر (ويكره فى المصر اجماعا) شهرده اولان بيتى ذكر اولنديغى اوزره اجاره يه ويرمك
مكروهدر اجماعا (وكذا فى سواد غالبه اهل الاسلام) شهرده مكروه اولديغى كبى اهل اسلام غالب اولان
قريه ده دخى مكروهدر (ومن حمل لذمى خمرا باجر طاب له الاجر) شول من كه اجرت ايله بر ذمينك خمرنى
كوتورسه اول اجرت آكا كوچكدر ابو حنيفه قتنده (وعندهما يكره) امامين قتنده مكروهدر زيرا
معصيته اعانتدر حبيب اكرم صلى الله عليه وسلم خمرده اون شيئه لعنت ايلمشدر (وحاملها والمحمول اليه)
لفظ شريفلرى اول معدود اولان اون عددندندر امام اعظم قتنده ايسه حمل اوزرينه اجاره معصيتدن دگلدر
انجق معصيت فاعل مختارك فعليدركه شربدر معصيت اندهدر (ولا بأس بقبول هدية العبد التاجر
واجابة دعوته واستعارة دابته) عبد تاجرك هديه سنى قبول ودعوتنه اجابت ودابه سنى عاريت المق لا بأسدر
(وكره قبول كسوته ثوبا واهدائه احد النقدين) عبد تاجرك كسوه سنى كه ثوب اوله انى والتون وكومشدن
اولان هديه سنى قبول مكروه اولور قياس بو ايديكه ذكر اولنان جمله سنده جائز اولميه زيرا هديه تبرعدر
عبد ايسه آكا اهل دگلدر لكن قليلده ضرورت ايچون استحسانا تجويز اولنمشدر روايت اولنديكه سلمان
فارسى معتق اولمزدن مقدم نبى عليه السلامه هديه ويردكده قبول بيورمشلردر وبريرهنك دخى مكاتب
ايكن هديه سنى قبول بيورمشلردر ونبى عليه السلام مملوكك دعوتنه اجابت ايلمشدر صحابهٔ كزين رضى الله
عنهم حضراتى دعوت ايدرلردى ابى اسيدك عبدى اولان ابو سعيد رضى الله عنه اصحاب رسول اللهدن
بر جماعتى دعوت ايلدم ابو ذر رضى الله عنه دخى معا ايدى وقت صلاة اولدقده امامته بنى تقديم ايلديلر حالبوكه
اول كونده بن عبد ايدم ديو روايت ايلمشدر اما ثياب ودراهم ودنانيرده اثر وارد اولمغله اصلى اوزرينه باقى
قالدى (ويقبل فى المعاملات قول الفرد ولو انثى او عبدا او فاسقا او كافرا كقوله شريت اللحم من مسلم او كتابى
فيحل او من مجوسى فيحرم) معاملاتده بر آدمك قولى مقبول اولور اگر اول فرد خاتون وياخود عبد و يا فاسق
و يا كافر ايسه شريت اللحم من مسلم او كتابى قولى كبى بو تقديرجه فردك قوليله حلال اولور وشريت
من مجوسى قوليله حرام اولور (وقول العبد والامة والصبى فى الهدية والاذن) عبدك وجاريه نك وصبينك قولى
هديه ده واذنده قبول اولنور مثلا عبد وامه وصبيدن هر برى هديه كتوروب فلان كمسنه سزه كوندرمشدر
ديسه قبولى حلال اولور وبن تجارته مأذونم ديسه قولى قبول اولنور (وشرط العدل فى الديانات) دياناتده
عدل شرط قيلندى زيرا فاسق دياناتده متهمدر وكافر وصغير دخى كذلك متهملردر (كالخبر عن نجاسة الماء)
نجاست مادن خبر كبى (فيتيمم ان اخبر بها مسلم عدل ولو انثى او عبدا) اگر صويك نجس اولديغى بر مسلم عدل
خبر ويرسه اول كمسنه آبدست آلميوب تيمم ايدر اگر اخبار ايدن عورت ياخود عبد دخى اولورسه تيمم ايدر
(ويتحرى فى الفاسق والمستور) اگر اخبار ايدن فاسق ياخود مستور الحال اولورسه تحرى ايليه
(ثم يعمل بغالب رأيه) اندنصكره غالب رأيى ايله عمل ايليه اگر اخبار ايدن كمسنه خبرنده صادق ايديكنه ظنى
غالب اولورسه تيمم ايليه اگر ظن غالبى كذبنه ايسه تيمم ايلميه (ولو اراق فتيمم عند غلبة صدقه) اگر نجسدر ديلان
صويى دوكسه اخبار ايدنك صدقنك غلبه سى قتنده اول كمسنه تيمم ايدر (وتوضأ وتيمم عند غلبة كذبه) اگر
صويى دوكميوب باقى ايسه اخبار ايدنك كذبى غلبه سى قتنده اول صودن آبدست آلور وتيمم ايدر (كان احوط)
احوط اولان بودر حاصل كلام صدق وكذبدن قنغى طرف غالب اولورسه انكله عمل اولنه (فصل فى اللبس)

بوفصل لبس بياننده در يعنى كيه جك اثواب بياننده در (الكسوة منها فرض) كسوه دن بعضيسى فرضدر
(وهو مايستر العورة و يدفع ضرر الحر والبرد) وفرض اولان شول مقداردركه عورتى ستر ايليه وحرارت
و برودتك ضررينى دفع ايليه زيرا حق سبحانه وتعالينك (خذوا زينتكم عند كل مسجد) قول شريفى
وارد اولمشدر معناسى اى مايستر عورتكم عند الصلاة ديمكدر (والاولى كونه من القطن اوالكتان
بين النفيس والخسيس) اولى اولان كسوه دن لباس اوله جق نفيس ايله خسيس ما بيننده پنبه دن و ياخود
كتاندن اوله نفيسده نفسه عجب كلمك ايچون خسيسده احتقار اولمق ايچوندر ونبى عليه السلام ايكى شهرتدن
نهى بيورمشلردر برى لباس غايت نفيس اولمقدن و برى دخى غايتله خسيس اولمقدن خير الامور اوسطها
ايدوكى معلوم اولى النهى در (ومستحب وهو الزائد لاخذ الزينة واظهار نعمة الله تعالى) لباسك برنوعى
دخى مستحبدر ومستحب اولان عورتى وحرارتى و برودتى دفعدنصكره شول لباس زائددركه زينت ايچون
اخذ اولنه وحق تعالينك نعمتنى اظهار ايچون اوله زيرا نبى عليه السلام (ان الله يحب ان يرى اثر نعمته
على عبده) بيورمشلردر وحق سبحانه وتعالينك قول شريفنده (واما بنعمة ربك فحدث) واقع اولمشدر
(ومباح وهو الثوب الجميل للتزين) كسوه نك بعضيسى مباحدر ومباح اولان شول ثوب جميلدركه جمعه
وعيدده و مجامع ناسده تزين ايچون كييله روايت اولنوركه نبى عليه السلامك درت بيك درهم قيمتلى
بر جبه سى وارايدى يوم عيدده كيرلردى (ومكروه وهو اللبس للتكبر) كسوه نك بعضيسى مكروهدر ومكروه
اولان شول لباسدركه تكبر ايچون كييله (ويستحب الابيض والاسود) بياض وسياه لبسى كيمك مستحب
اولور زيرا نبى عليه السلام (خير ثيابكم الابيض) بيورمشلردر وموضع آخرده (ان الله يحب الثياب البيض)
بيورمشلردر وروايت صحيحه ايله مرويدركه مكۀ مكرمه نك فتحى كوننده سياه جبه كيوب وسياه عمامه
صارمشلردر (ويكره الاحمر والمعصفر) قرمزى لباس وعصفر ايله بويانمش لباس مكروه اولور زيرا
نبى عليه السلام نهى بيورمشلردر (والسنة ارخاء طرف العمامة بين كتفيه قدر شبر) سنت اولان عمامه نك
بر طرفنى برقارش مقدارى كتفين بيننه ارخا ايلمكدر يعنى صاليويرمكدر زيرا نبى عليه السلام
ايشله مشدرو بيورمشلردركه (ركعتان مع العمامة خير من سبعين ركعة بغيرها) (وقيل الى وسط الظهر
وقيل الى موضع الجلوس) وديندكه طرف عمامه يى ارقه نك وسطنه دكين ارخادر يعنى صاليويرمكدر
ودخى ديندكه موضع جلوسه صاليويرمكدر لكن احاديث شريفه وكتب فقهده اصح روايات بين الكتفين
صاليويرمكدر (واذا اراد تجديد لفها نقضها كالفها) چن عمامه نك جديد صارلمه سن مراد ايلسه
صارلديغى اوزره بوزار براوغوردن بوزوب يره القا ايليه يعنى صارديغى كبى بوزار زيرا نبى عليه السلامك
فعل شريفندن بو يلجه نقل اولنمشدر (ويحل للنساء لبس الحرير ولا يحل للرجال) نساء ايچون حرير كيمك
حلالدر امار جال ايچون حلال دكلدر زيرا ابوموسى اشعريدن روايتدر (ان النبى عليه السلام قال احل
الذهب والحرير للاناث من امتى وحرما على ذكورها) وحضرت عمردن روايتدركه (قال سمعت رسول الله
صلى الله عليه وسلم يقول لا تلبسوا الحرير فانه من لبسه فى الدنيا لم يلبسه فى الآخرة) وروايت اولنديكه
عمر رضى الله عنه غزادن كلان عسكره استقباله چيقوب وعسكر اسلام وافر غنايم ايله مغتنم اولوب حرير
لباسلر كيمشلر ايدى وقتا كه عمر رضى الله عنه اوزرلرنده آنلرك لباس حرير كوردى آنلردن اعراض ايلدى
عسكر اسلام ديديلركه يا عمر بزدن نيچون اعراض ايلدك حضرت عمر بيورديكه اوزريكزده اهل نار ثيابنى
كورديكم ايچون اعراض ايلدم (الاقدر اربع اصابع كالعلم ولا بأس بتوسده) الادرت بارمق مقدارى
حرام دكلدر علم كبى اول مقدار حريره رخصت ويرلمشدر زياده سى حرامدر يوتده حريردن وساده
يعنى يصدق ايلمك لا بأسدر (وافتراشه) حرير مقعد يعنى دوشك لا بأسدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما)
امامين ايچون خلاف واردر زيرا حذيفه رضى الله عنهدن روايت اولنمشدركه (ان النبى عليه السلام
نهانا ان نشرب فى آنية الذهب والفضة وان نأكل فيها وعن الحرير والديباج وان نجلس عليه رواه البخارى
(وقال سعد بن وقاص لان اتكى على جمر الغضى احب الى من ان اتكى على مرافق الحرير) ابو حنيفه ايچون
لا بأس اولمسنه دليل ماروى ان النبى عليه السلام جلس على مرفقة حرير * ابن عباس حضرتلرينك بساطى

اوزرنده حريردن بوز يصديغى اولديغى روايت اولنمشدر (ولا بأس بلبس ماسداه ابريسم ولحمته غيره)
ارشى ابريشم اولوب ارغجى غيرى اولان ثوبك كيمسى لا بأسدر سدا بزلك ارشنه ديرلر لحمه دبو ارغجنه
ديرلر فتح لام ايله وضم لام ايله دخى جائزدر (وعكسه لا يلبس الا فى الحرب) ارغجى ابريشم اولوب ارشى
غيرى اولان ثوب كيلمز الا جنكده كيلور زيرا اعتبار ارغجه در زيرا جنكده كيمك ضروريدر وسلاحك
ضررينى زياده دفع ايدر (ويكره لبس خالصه فيها) وحربده صافى حرير لباس كيمك مكروهدر ابو حنيفه قتنده
(خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر آنلرك دليلى نبى عليه السلام حربده حرير وديباج كيمكه رخصت
بيورديغى روايتدر زيرا حربده ضرورت واردر وحرير خالص مضرت سلاحى دافعدر ولابسى اعدايه هيبتلو
كورينور وابو حنيفه ايچون دليل لبس حريرى نهيده وارد اولان نصوصك اطلاقيدر برحالده لا بأس اولوب
برحالده لا بأس اولمق تفصيلى يوقدر ضرورت ايسه ارغجى حرير اولمغله مخلوط اولان ايله دخى دفع اولور
حرير خالصه احتياج قالمز (ويجوز للنساء التحلى بالذهب والفضة لا للرجال) نسا ايچون التون و كومش ايله
تحلى يعنى بزنمك جائز اولور امار جال ايچون جائز دكلدر (الا الخاتم والمنطقة وحلية السيف من الفضة)
كومشدن خاتم وقوشاق وقليج حليه سى رجال ايچون جائزدر وكومشدن خاتم ايلمك جوازى ايچون احاديث
شريفه وارد اولمشدرونبى عليه السلامك كومش خاتمى وارايدى برسطرى محمد وبرسطرى رسول وبرسطرى
الله نقش اولنمشيدى نبى عليه السلام يامعاذ خاتمكك نقشى ندر دبو سؤال ايلدكلرنده محمد رسول الله دبو جواب
ويردكده نبى عليه السلام (آمن كل شئ من معاذ حتى خاتمه) بيوردقدنصكره خاتمى بكا هبه ايله ديدكلرنده
معاذ دخى نبى عليه السلامه هبه ايلدى وذكر اولنان خاتم نبى عليه السلام دار فنادن دار بقايه ارتحال
ايدنجه مبارك بارمغنده ايدى اندنصكره ابو بكر رضى الله عنهه انتقال ايدنجه انك دخى بارمغنده ايدى
اندنصكره حضرت عمر استعمال ايدوب انلردخى انتقال ايدنجه بارمغنده ايدى اندنصكره عثمان رضى الله عنه
آلوب استعمال ايدوب بركون قيويه دوشوب وافر مال وبروب اخراجنه سعى ايلدى بولنمدى اولوقتدنصكره
ما بينلرنده خلاف وتشويش واقع اولوب شهيد اولنجه تشويشدن خالى اولمديلر (ومسمار الذهب فى ثقب
الفص) خاتم طاشنده التون مسمار جائزدر اما مثقالدن زياده اولمق كركدر (وكتابة الثوب بذهب اوفضة)
وثوبى التون ايله وياخود كومش ايله كتابت ايلمك جائزدر زيرا بونلر توبه تابعدر مخصوص بونلر ايچون
حكم يوقدر (وشد السن بالفضة) وديشى كومش ايله باغلامق جائزدر وذكر اولنان اشيا استثنايه داخللردر
(ولا يجوز بالذهب) اما ديشى التون ايله باغلامق جائز دكلدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون
خلاف واردر (ولا يتختم بحجر ولا صفر ولا حديد) طاش وتوج ودموردن خاتم ايلمك جائز دكلدر * جامع الصغيرده
(ولا يتختم الا بالفضة) قولى حجر وصفر وحديدن تختم حرام اولمسنه نص اولمشدر * روايت اولنديكه
نبى عليه السلام بر آدمك بارمغنده توجدن برخاتم كوردى واول آدمه خطاب ايدوب سنده رايحۀ اصنام
بولورم دبو بيورديلر و بر آدمك دخى بارمغنده حديددن خاتم كوردكلرنده اول آدمه خطاب ايدوب سنده
حليۀ اهل نار كورورم دبو بيورديلر وابن عمر رضى الله عنهمادن روايتدركه بر آدم نبى عليه السلامك
حضور شريفلرنده اوتوردى و بارمغنده التون خاتم وار ايدى نبى عليه السلام آندن اعراض ايدوب
يوز چويردى اول كمسنه قالقوب كتدى و ينه عودت ايدوب كلدى بودفعه بارمغنده حديد خاتم وارايدى
نبى عليه السلام (هذا اشر منه هذا حلية اهل النار) دبو بيورديلر (وقيل يباح بالحجر اليشب) ودينلديكه
يشم طاش ايله خاتم ايلمك مباح اولور و يشم يشبدن معربدر زيرا نبى عليه السلامك عقيقدن خاتمى وارايدى
(قال النبى صلى الله عليه وسلم تختموا بالعقيق فانه لا يصيبكم غم ما دام عليكم) (وترك التختم افضل
لغير السلطان والقاضى) پادشاه وقاضيدن غيرى خاتم اتخاذ ايلمكى ترك افضلدر زيرا بوايكى كمسنه دن غيرى
ايچون خاتمه حاجت يوقدر (ويجوز الاكل والشرب من اناء مفضض والجلوس على سرير مفضض بشرط
اتقاء موضع الفضة) كومش ايله مرصع اولمش چناقدن اكل وشرب جائز اولور وكومش ايله مرصع سرير
اوزرينه اوتورمق جائز اولور لكن اكل وشربده اغزنى وجلوسده اوتوراغى كومش اولان موضعدن صاقنمق
شرطيله وبو جواز ابو حنيفه قتنده در (ويكره عند ابى يوسف) ابو يوسف قتنده مطلقا مكروه اولور

(وعن محمد روايتان) امام محمددن ايسه ايكى روايت واردر برروايتى ابو حنيفه دن اولوب اتقا شرطيله مكروه
اولمق و برروايتى ابو يوسف قولى كبى مطلقا مكروه اولور بركون ابو جعفر دوانقى مجلسنده ابو حنيفه
حضرتلرى واول عصرده اولان ائمه حاضر ايديلر بوكا متعلق كلمات اولوب جملەسى مكروهدر ديو جواب
ويرديلر لكن امام اعظم حضرتلرى سكوت ايلمشيدى امام اعظم حضرتلرينه ديديلركه بو بابده سزنه ديرسكز
ديدكلرنده امام حضرتلرى اكراغزنى فضه يه وضع ايدرسه مكروهدر والافلا ديو جواب ويردكده جملەسى
مكروه اولمسنه دليلكز ندر ديديلر امام حضرتلرى بيورديكه بركسنه نك بارمغنده كومش خاتمى اولسه
واوچ ايله صو ايچسه مكروه اولورمى ديدكده جملەسى سكوت ايدوب ابو جعفر امامك جوابنده تعجب ايلدى
(ويكره الباس الصبى ذهبا اوحريرا) صبى يه التونلى قفتان وحرير قفتان كيدرمك مكروهدر وكندونك
لبسى نيجه حرام ايسه الباس دخى حرامدر خمرك شربى حرام اولديغى كبى صبى يه دخى سقى حرامدر ميته
ودم دخى بويلجه در (ويكره حمل خرقة لمسح العرق اوالمخاط اوالوضوء ان للتكبر وان للحاجة فلاهو الصحيح)
عرق وسومك سلمك وياخود آبدست صويني سلمك ايچون خرقه كوتورمك مكروهدر اكر تكبر ايچون اولورسه
واكر حاجت ايچون اولورسه لابأسدر صحيح اولان بودر فاضل زيلعى ديديكه عرق ومخاط ايچون خرقه
كوتورمك محدث بر بدعتدر عجبه شبيهدر نبى عليه السلام بوفعلى ايشلمدى واصحاب وتابعيندن
برفرد ايشلمدى برنوع تجبردر مكروهدر بيوردى صحيح اولان مكروه اولمامق كركدر زيرا جميع بلادده مسلمانلر
بونى استعمال ايلديلر چونكه عامهٔ مسلمين ايشلديلر (ومارآه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن) حاصل كلام
شول فعلكه على وجه التجبر ايشلنور اول مكروهدر وشول فعلكه ضرورت وحاجت ايچون ايشلنور
اول مكروه دكلدر (والرتم لابأس به) رتم لابأسدر رتم شول ايلكه ديرلركه فراموش اولنمامق ايچون بارمغه بغلرلر
فاضل زيلعى ديمشدركه رتم تميمه يه تشبيهدر جاهليتده براپلكى بويننه واليننه بغلرلركه زعملرنجه نفسلرندن
بعض مضرتى دفع ايچون بوايسه منهيدر وحدود ايمانده ذكر ايلمشدركه بوفعل كفردر امانسيان ايچون عقد
اولنان ايلك مكروه دكلدر (فصل فى النظر ونحوه) بوفصل نظر ونظره مشابه شيلر بياننده در (ويحرم النظر
الى العورة الاعند الضرورة كالطبيب والخاتن والخافضة والقابلة والحاقن) بركسنه نك عورت يرينه
نظر حرام اولور الاضرورت وقتنده حرام اولمز طبيب كبى وسنتجى كبى وعورت سنتجيسى كبى وابه كبى
وحقنه ايدن كسنه كبى بونلرك نظرى ضرورت ايچوندر خافضه خاوضاد معجمه ايله نساطائفه سنى سنت ايدن
كسنه يه ديرلر (ولايتجاوز قدر الضرورة) نظرى قدر ضرورتدن تجاوز ايلميه انلره موضع مرضدن وموضع
ختاندن وموضع حقنه دن غيرى نظر ايلمك لازمدر (وينظر الرجل من الرجل الى ماسوى العورة
وقدبينت فى الصلاة) رجل بر رجلك عورت يرندن غيرى يه نظر ايدر يعنى عورت يرندن غيرى يه باقمق جائزدر
وعورت تفصيلى صلاة محلنده بيان اولنمشيديكه رجلك عورتنى ديزايله كوبك ماييننده وكوبك كندوسى
عورت دكلدر (وتنظر المرأة من المرأة والرجل الى ماينظر الرجل من الرجل ان امنت الشهوة) خاتون خاتونه
ورجله رجل رجله نظر ايلديكى شيئه نظر ايدرا كرشهوته امين اولورسه اما اكر قلبنده شهوت وار ايسه مستحب
اولوركه كوزينى يوموب نظر ايلميه (وينظر الى جميع بدن زوجته وامته التى يحل له وطئها) رجل خاتوننك جميع
بدننه ودخى وطئى حلال اولان جاريه سنك جميع بدننه نظر ايدر حضرت عائشه رضى الله عنها بيوررلركه
بن ورسول الله ايكيمز اناء واحددن غسل ايدردك اكر حلالنه نظر مباح اولمسه چبلاق بريرده نيجه
غسل ايدرلردى اما اولى اولان خاتوننك عورت يرينه نظر ايلممكدر زيرا نبى عليه السلام (اذا اتى احدكم اهله
فليستتر ما استطاع لان النظر الى العورة يورث النسيان) وحضرت عائشه رضى الله عنها (مارأى منى ومارأيت
منه) بيورمشلردر راى العورة * وابن عمردن روايتدركه اولى اولان وقت وقاعده خاتوننك فرجنه نظر ايلمك تحصيل
لذتده ابلغدر بيورديلر * ابو يوسفدن مرويدركه ابو حنيفه دن سؤال ايلدمكه بر رجل خاتوننك فرجنى مس ايلسه
وياخود خاتون ارينك ذكرينى مس ايلسه بونده بأس وارميدر بيورديلركه رجا اولنوركه اجر عظيم حاصل اوله
(ومن محارمه وامة غيره الى الوجه والرأس والصدر والساق والعضد) رجل محرملرندن وغيرينك جاريه سندن
يوزينه وباشنه وكوكسنه وساقنه وقوللرنه نظر ايدر زيرا بونلر موضع زينتدر بونك اصلى حق سبحانه وتعالينك

ولا يبدين

(ولا يبدين زينتهن الا لبعولتهن او آبائهن) قول شريفيدر بونده ايسه نفس زينت مراد دكلدر زيرا عين زينته
نظر ايلمك مطلقا مباحدر مراد اولان موضع زينتدر * پس امدى رأس موضع تاجدر وعين موضع الكحل
عنق وصدر موضع قلاده در ساعد موضع سواردر كف موضع خاتم وحنادر وساق موضع خلخالدر اما ظهر
وبطن وفخذ بونلرك خلافيدر زيرا موضع زينت دكلدر (ولا بأس بمسه بشرط امن الشهوة فى النظر والمس)
محارمدن وغيرينك جاريه سندن نظرى حلال اولان موضعه مس ايلمك لابأسدر لكن نظر ومسده شهوتدن
امين اولمق شرطيله * روايت اولنمشدركه نبى عليه السلام غزادن كلدكده حضرت فاطمه نك باشنى اوپردى
ورايحهٔ جنت استشمام ايدرم ديو بيوررلردى ونبى عليه السلام بيورمشلردر (من قبل رجل امه فكانما قبل
عتبة الجنة) (ولا ينظر الى البطن والظهر والفخذ وان امن) رجل كندى محارمندن وغيرينك جاريه سندن
بطننه وظهرنه واويلوغنه نظر ايلمز اكرشهوتدن امين دخى اولورسه زيرا بوموضعلر محل زينت دكلدر نظرك
مباح اولمسى زينت مواضعيدر (ولا الى الحرة الاجنبية الا الى الوجه والكفين ان امن الشهوة) رجل اجنبى
حره يه نظر ايلمز الا وجهنه وايكى الى آيه سنه نظر ايدر اكرشهوتدن امين اولورسه (والا فلا يجوز لغير الشاهد
عند الاداء والحاكم عند الحكم) اكرشهوتدن امين اولمز ايسه نظر جائز دكلدر انجق اداء شهادتده شاهددن
غيرى ايچون وحكم محلنده حاكمك غيرى ايچون حرهٔ اجنبيه يه نظر ايلمك جائز دكلدر (ولا يجوز مس ذلك
وان امن ان كانت شابة) وجه وكفينى مس ايلمك جائز دكلدر اكرشهوتدن امين دخى اولورسه اكر خاتون تازه
اولورسه (ويجوز ان عجوزا لا تشتهى) وجه وكفيننه مس جائز اولور اكر خاتون عجوز اولوب مشتهى اولمز ايسه
(اوهو شيخ يأمن على نفسه وعليها) ياخود مس ايدن شيخ فانى اولوب كندونك وخاتونك نفسى اوزرينه
امين اوله (ويجوز النظر والمس مع خوف الشهوة عند ارادة الشراء او النكاح) مثلا برجاريه اشترا مراد
ايلدكده وياخود نكاح مراد ايلدكده شهوت خوفى دخى اولورسه نظر ولمس جائز اولور زيرا نبى عليه السلام
مغيرة بن شعبه يه برخاتونك المق مراد ايلدكده (انظر اليها فانه احرى ان يؤدم بينكما) بيورمشلردر الادم والايدام
اصلاح وتوفيق والفت معناسنه در (والعبد مع سيدته كالاجنبى) عبد سيده سيله اجنبى كبيدر يعنى عبد
سيده سنه نظر ايلمك جائز دكلدر الا اجنبى يه نظرى جائز اولان محله نظر ايدر (والمجبوب والخصى كالفحل)
مجبوب وخصى اركك كبيدر نسا ايله اختلاط جائز دكلدر مجبوب ذكرى قطع اولنان رخصى خايه لرى
اخراج اولاندر زيرا خصى اولان جماع ايدر مجبوب ايسه سحق ايدر فتنه دن امين يوقدر (ويكره للرجل
ان يقبل الرجل اويعانقه فى ازار بلاقميص) بر رجل بر رجلى ازار واحده كوملكسز اوپمك وياخود معانقه ايلمك
مكروهدر ابو حنيفه قتنده ازار شول ثوبه ديرلركه انسانى باشدن اياغه وارنجه بورويه (وعند ابى يوسف لا يكره)
ابو يوسف قتنده مكروه دكلدر زيرا نبى عليه السلام جعفرى حبشه دن كلدكده معانقه ايلدى ويوم
فتح خيبرده ايكى كوزلرى ماييننى اوپدى واصحاب رسول الله بر برينى معانقه ايدرلردى ونبى عليه السلام
(من عانق حاجا اوغازيا فقد عانق الف نبى) بيورمشلردر ابن عباسدن معانقه ايچون سؤال اولندى بيورديلركه
ابتدا معانقه يى حضرت ابراهيم عليه السلام ايلمشدر حضرت ابراهيم مكه ده ايكن ذوالقرنين اكبر مكهٔ
مكرمه يه قريب كلدكده كندويه ديديلركه ابراهيم خليل الرحمن بونده در ذوالقرنين ديديكه بريرده كه
خليل الرحمن اوله بكا آنه سوار اولمق لايق دكلدر ديو پياده كلوب حضرت ابراهيمه بولشدقده معانقه ايلمشلردر
معانقه نك نهى وتجويزى ايچون احاديث شريفه وارد اولمشدر شيخ ابو منصور ماتريدى وارد اولان
احاديث شريفه نك بيننى توفيق ايدوب مكروه اولان معانقه على وجه الشهوه اولاندر ورخصه على وجه التبرك
معانقه جائزدر ديدى ابو الليث بيورمشدركه تقبيل بش وجه اوزرينه در بر وجهى على طريق الرحمه
والدولدنى اوپمك كبى وبر وجهى مؤمنلر بر برينى على وجه التحيه اوپمك كبى وبر وجهى دخى على وجه الموده
قرنداشنى اوپمك كبى وبر وجهى دخى على وجه الشهوه خاتوننى وجاريه سنى اوپمك كبى وبعضيلر دخى زياده
ايدوب على وجه الديانه حجر اسودى اوپمك كبى اما قياما دخى مكروه كوررلر (فقد جاء فى الحديث انه
عليه السلام خرج فقمنا له فقال لاتقوموا كما يقوم الاعاجم بعضهم بعضا وعن انس رضى الله عنه انه
عليه السلام كان يكره القيام ان النبى عليه السلام قال من احب ان يقام له فليتبوء مقعده من النار)

جامع الصغيرده حضرت عائشه رضی الله عنهادن روایت اولندیکه (قال النبی علیه السلام من احب
ان یتمثل له الرجال قیاما فلیتبوء مقعده من النار) شیخ ابو القاسم اغنیایه قیام ایدوب علما وفقرایه قائم اولمزدی
کندودن سببنی سؤال ایلدکلرنده اغنیادن تعظیم توقع ایدرلر اکر ترك ایدرسم بغض وعداوت ایدرلر اما علما
وفقرا اغنیا کبی تعظیم توقع ایلمزلر دیو جواب ویرمشدر (ولا بأس بالمصافحة) مصافحه لابأسدر زیرا
نبی علیه السلام (اذا التقی المؤمنان فتصافحا تناثرت ذنوبهما کتناثر الورق الیابس من الشجر) بیورمشلردر
و برحدیث شریفده دخی (ما من مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر لهما قبل ان یتفرقا) بیورمشلردر
فتاوای بزازیه‌ده مصافحه لابأسدر زیرا سنت قدیمه‌درکه بین المسلمین متواتردر دیو مسطوردر وانس
رضی الله عنهدن روایت اولندیکه (قلنا لرسول الله ایصافح بعضنا بعضا قال نعم قلنا اینحنی بعضنا لبعض
قال لا قلنا ایعانق بعضنا بعضا قال لا) شیخ ابو منصور ماتریدی حضرتلری معانقه‌نك جواز وعدم
جوازنده وارد اولان احادیث شریفه‌نك بیننی توفیق ایدوب علی وجه الشهوه معانقه جائز اولمیوب علی وجه
التبرك والاکرام اولان معانقه جائزدر بیوردقلری عجب توجیه وجیهدر (وتقبیل ید العالم والسلطان العادل)
عالم عاملك وسلطان عادلك اللرینی علی سبیل التبرك اوپمك لابأسدر زیرا صحابهٔ کرین نبی علیه السلامك
اطرافنی تقبیل ایدرلردی اوپنك ورجل صالحك اللرینی اوپمك لابأسدر سفیان بن عیینه‌دن روایتدر
تقبیل ید العالم والسلطان العادل سنة دیو بیوردقده عبدالله بن المبارك قالقوب سفیانك باشنی اوپدی
(ویعزل عن امته بلا اذنها لا عن زوجته الا بالاذن) افندیسی عند الجماع جاریه‌سنك اذنیسز عزل ایدر
یعنی طشره انزال ایدر اما زوجه‌سندن بلا اذن عزل ایلمز زیرا جاریه‌سنك وطئنده حق یوقدر اما حره‌نك
وطئنده حقی واردر بلا اذن عزل جائزدکلدر بونك ایچوندرکه مجبوب وعنینده خاتون مخیردر (ولا تعرض
الامة اذا بلغت فی ازار واحد) جاریه بالغه اولدقده ازار واحدده مشتری‌یه عرض اولنمز ازاردن مراد سره ایله
رکبه بیننی ستر ایدن شیدر جاریه‌نك ایسه ظهری وبطنی عورتدر کشفی جائز اولاندن دکلدر
(فصل فی الاستبراء) بو فصل استبرانك احکامی بیاننده‌در (من ملك امة بشراء او غیره) برکسنه شرا ایله
ویاخود هبه وارث ایله برجاریه‌یه مالك اولسه (یحرم علیه وطئها ودواعیه) اول رجله جاریه‌نك وطئی حرام
اولور ودواعیسی دخی حرام اولور وطئك دواعیسی اوپمك ومعانقه ایلمك وشهوت ایله فرجنه نظر ایلمك کبی
شیلردر استبرا ایلمینجه بو افعالی ایشلمك جائز دکلدر استبرانك اصلی نبی علیه السلام اوطاس سبایاسنده
(الا لا توطأ الحبالی حتی یضعن حملهن ولا الحیالی حتی یستبرئن بحیضة) بیورمشلردر زیرا استبرادن مراد
ماء غیردن براءت رحمدر فتاوای قاضیخانده مسطوردرکه برکسنه وجوب استبرایی انکار ایلسه مشایخ
اختلاف ایلمشلردر بعضیلر کافر اولور زیرا اجماع مسلمینده اولان شیئی انکار ایلدی دیو جواب ویردیلر
وعامهٔ مشایخ کافر اولمزدیر زیرا حق سبحانه وتعالینك (او ما ملکت ایمانکم) قول شریفنك ظاهری مطلقا
اباحتی اقتضا ایدر وجوب استبرا خبر واحد ایله بلنمشدر بونك جاحدی تکفیر اولنمز وبعضیلر دواعی حرام اولمق
طریقنه ذاهب اولمشلردر زیرا استبراسز حرام اولمق مائك اختلاطی ونسبك اشتباهیدر دواعیده ایسه بو ذکر
اولنان معدومدر بو کلام رد اولنمشدر زیرا وطئك حرمتی غیرك ملکنده اولمق احتمالی ایله‌در جائزدرکه
عند البیع حامل اوله بعده بایع دعوت ایلیه وجاریه رد اولنه * پس امدی ظاهر اولورکه وطئ غیرك ملکنده
مصادف اولدی بو معنا ایسه دواعیده دخی موجوددر وطئ کبی دواعی دخی حرام اولور (حتی یستبرئ
بحیضة فی من تحیض وبشهر فی غیرها) حتی حیض کورن جاریه‌ده برحیض ایله استبرا ایلیه وحیض کورندن
غیرده مثلا صغیره وآیسه‌ده برآی ایله استبرا ایلیه زیرا شهر عدتده حیضك قائم مقامیدر استبراده دخی
قائم مقامی اولور (وفی مرتفعة الحیض لا بالایاس بثلاثة اشهر وعند محمد باربعة اشهر وعشر وفی روایة بنصفها)
حیضی مرتفعه اولان جاریه که ایاس ایله دکل اوچ آی استبرا ایلیه وامام محمد قتنده درت آی واون کون
استبرا ایلیه حره‌نك بعد الوفاة عدتی اعتبار ایله آندنصکره رجوع ایدوب برروایتده درت آی اون کونك
نصفی ایله استبرا ایلیه دیو بیورمشلردر بو حساب اوزره ایکی آی بش کون اولور (وفی الحامل بوضعه)
حامل جاریه‌ده استبرا حملنی وضعله‌در (ولو کانت بکرا) بو کلام یحرم علیه وطئها ودواعیه حتی یستبرئ

قولنه متصلدر یعنی جاریه‌نك وطئی ودواعیسی استبرادن مقدم حرام اولور اکر بکر دخی اولورسه (او مشتراة
من امرأة او مال طفل او ممن یحرم علیه وطئها) ویاخود اول جاریه خاتوندن ویاخود طفل مالندن ویاخود
اوزرینه وطئی حرام اولان کسنه‌دن اشترا اولنورسه دخی استبرادن مقدم وطئی ودواعیسی حرام اولور
(ویستحب الابراء للبایع ولا یجب علیه) موطوئه اولان جاریه‌سنی بیع ایدن کسنه‌یه استبرا ایلمك
مستحب اولور ولکن اوزرینه واجب دکلدر امام مالك احتمالی واردر استبراسی واجبدر دیمش بزم ایچون
دلیل بودرکه بایعك ملکی هنوز قائمدر زیرا اول قیام وطئك جوازینی مقتضیدر اما مشتری‌یه استبرا لازمدر
زیرا ملکی حادثدر شرع شریف ایسه وطئی تجویز ایلمدی الا رحمك فراغندنصکره مثلا برکسنه جاریه‌سنی
بیع بات ایله بیع ایلسه وقبل القبض اقاله ایلسه‌لر بایع اوزرینه استبرا واجب دکلدر ابو حنیفه حضرتلری
ابتدادن بایع اوزرینه استبرا واجبدر زیرا جاریه ملکندن زائل اولوب الان مالك اولدی دیو بیوردی
آندنصکره اول قولدن رجوع ایدوب واجب دکلدر دیو بیوردیلر بو قول امامین قولیدر زیرا اقاله اصلدن
فسخدر (ولا تکفی حیضة ملکها فیها) جاریه حیض ایچنده ایکن مشتری مالك اولسه استبرا ایچون اول
حیضه کفایت ایلمز زیرا اول حیضك بعضیسی مشتری مالك اولدقده واقع اولمغله کامل حیضه اولمش
اولور واجب اولان حیضهٔ کامله‌در (ولا التی قبل القبض) ودخی بعد الملك وقبل القبض واقع اولان حیضه
دخی استبرا ایچون کفایت ایلمز زیرا اول حیضه عاقدن اول بولندی (او قبل الاجازة فی بیع الفضولی)
ودخی شول حیضه که بیع فضولیده بعد البیع وقبل الاجازه واقع اوله اول دخی کفایت ایلمز اکر جاریه
مشترینك یدنده دخی اولورسه زیرا ملك اجازته موقوفدر * پس امدی بو تقدیرجه حیضه قبل الاجازه
وقبل الملك واقع اولمش اولورا کا ایسه اعتبار یوقدر (وکذا الولادة) حامل اولان جاریه‌نك استبراسنده
سبب ملکك وجودندنصکره قبل القبض وضع حملی کفایت ایلمز زیرا سبب استحداث ملك ویددر بونلر ایسه
قبض ایله اولور قبل السبب حکمك اعتباری اولمز (وتکفی حیضة وجدت بعد القبض وهی مجوسیة فاسلمت)
ودخی بعد القبض واقع اولان حیضه کفایت ایدر شول جاریه‌یه که مجوسی اوله آندنصکره اسلامه کله مثلا
برکسنه بر مجوسی جاریه‌یه اشترا ایلسه بعد القبض مجوسیلك حالنده حیض کورسه آندنصکره اسلامه کلسه
اول حیضه استبرادن کفایت ایدر زیرا اول حیضه سببدنصکره بولندی (ویجب عند تملك نصیب شریکه)
جاریهٔ مشترکه‌یه که شریکنك نصیبنه مالك اولدقده استبرا واجب اولور زیرا ملك الان تمام اولدی پس
امدی حکم علت قریبه‌یه مضاف اولور (لا عند عود الآبقة ورد المغصوبة والمستأجرة وفك المرهونة)
استبرا واجب دکلدر قاچقون اولان جاریه عود ایلدکده ومغصوبه اولان جاریه‌یی رد ایلدکده واجاره‌یه
ویریلان جاریه افندیسنه کلدکده ورهن اولان جاریه صاحبنه تسلیم اولندقده بو جمله‌ده استبرا واجب
دکلدر (ولا تکره الحیلة لاسقاطه عند ابی یوسف) ابو یوسف قتنده استبرایی اسقاط ایچون حیله مکروه
دکلدر (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر احکام شرعیه‌دن فرار اخلاق مؤمنیندن دکلدر
(واخذ بالاول ان علم عدم الوطئ من المالك الاول) اخذ اولنور یعنی فتوی ویریلور اول ایله یعنی ابو یوسف
قولیله مالك اولدن عدم وطئ بیلندی ایسه حیله مکروه دکلدر (وبالثانی ان احتمل) ثانی ایله فتوی ویریلور
یعنی امام محمد قولیله اسقاط حیله مکروهدر احتمال وطئ ایله (والحیلة ان لم یکن تحته حرة ان یتزوجها
ثم یشتریها) اسقاط استبراده حیله اکر تحت نکاح مشتریده حره بولنمسه اول جاریه‌یی تزوج ایلیه آندنصکره اشترا
ایلیه زیرا نکاح ایله استبرا واجب دکلدر بعده زوجه‌سنی اشترا ایدیجك نکاح باطل اولوب وطئ حلال اولور
واستبراد دخی ساقط اولور * وصاحب الغرر فتاوای صغرادن نقل ایدوب ظهیر الدین المرغینانی کتاب استبراده
بعض مشایخدن نقل ایدوب استبرا ساقط اولوب وطئ حلال اولمسی تزوج ایلدیکی حینده هنوز
اشترا ایلمدین وطئ ایدوب بعده اشترا ایلسه نکاح باطل اولور وثبوت ملك حالنده ایسه نکاح بولنمز استبرا
واجب اولور سبب مستحق اولمغله سبب ایسه ملك یمین ایله استحداث حل الوطئ درز یلعیده دخی بویلجه
مسطوردر وتاتارخانیه وذخیره‌دن نقل ایدوب اسقاط استبراده اسهل حیل اولدرکه جاریه‌یی اشترا ایلیه
کتابته کسه آندنصکره رضاسیله فسخ ایلیه اول کسنه اوزرینه استبرا واجب دکلدر دیو مسطوردر

(وان كان تحته حرة فان يزوجها البايع قبل البيع) اكر مشترينك تحت نكاحنده حره اولورسه بايع اولان كمسنه قبل البيع بر اعتماد ايلديكى آدمه تزويج ايليه (او المشترى بعد البيع قبل القبض) ويا خود مشترى بعد البيع وقبل القبض بر معتمد عليه آدمه تزويج ايليه (ثم يطلق الزوج بعد الشراء او القبض) اندنصكره مشترينك شراسندن ويا قبضندنصكره زوج تطليق ايليه جاريه مشترينك قبضنده كركدر بو تقديرجه استبرا واجب اولمز واستبرانك سقوطنه سبب اول كمسنه آخرك منكوحه سنى اشترا ايلدى مادامكه طلاق ويرميه وطئ حلال اولمز قبل الدخول زوج طلاق ويردكده مشترى اوزرينه جاريه نك وطئ حلال اولور وحين طلاقده حدوث ملك بولنمغله استبرا ساقط اولور وفتاواى قاضيخانده اكر جاريه بر كمسنه يى تزويج ايلسه لكن خوف ايلسه كه تطليقده مخالفت ايليه بونده دخى حيله بودركه حين تزويجده اول جاريه نك حكمى جاريه صاحبنك يدنده اولوب هر نه وقت ديلرسه تطليق ايليه (ومن ملك امتين لا تجتمعان نكاحا) بر كمسنه ايكى جاريه يه مالك اولسه اويله جاريه لركه نكاح جهتيله جمعى جائز اولميه فرضا برى اركك عد اولنسه مابينلرنده نكاح جائز اولمسه بو مقوله ايكى جاريه يه مالك اولسه (فله وطئ احديهما فقط ودواعيه) مالك ايچون انجق برينك وطئ ودواعيسى كندويه حلال اولور ايكيسنى وطئ جائز دكلدر حرامدر ودواعيسيده حرامدر (فان وطئهما او فعل بهما شيأ من الدواعى حرم عليه وطئ كل منهما ودواعيه حتى يحرم احديهما بملك او نكاح او عتق) واكر مالك اولان كمسنه ايكيسنى وطئ ايلسه ويا خود دواعيدنكه اوپمك وشهوت ايله لمس وشهوت ايله فرجنه نظر ايلمك كبى شيلرى ايكيسنه ايلسه آنلردن هر برينك وطئ ودواعيسى كندويه حرام اولور حتى ايكيسندن برينى بيع ايله ويا خود آخره نكاح ايله ويا خود آزاد ايلمكله كندويه حرام ايليه اول وقت اول برى كندويه حلال اولور اما برينى رهنه قوسه لر ويا خود اجاره يه ويرسه لر يا خود مدبره ايلسه لر بو افعال ايله باقى قلان حلال اولمز زيرا ملكندن كليت ايله حرام اولمشدر (فصل فى البيع) بو فصل بعض شيئك بيعنك احكامى بياننده در (ويكره بيع العذرة خالصة) عذره يعنى آدمك نجسنى خالصا بيع ايلمك مكروهدر زيرا عين نجسدر مال دكلدر (وجاز لو مخلوطة فى الصحيح) واكر كل وطپراق ايله مخلوط اولورسه بيعى جائز اولور * فى الصحيح قولى روايت اخراده احترازدر زيرا اول روايت اخراده خالصا اولديغى حالده ده بيعى جائزدر ديمشلردر حتى صاحب الدرر زيلعيدن نقل ايدوب ابو حنيفه قتنده خالصا بيعى جائزدر ديو تجويز ايلمش لكن سائر كتبده صحيح اولان عدم جوازيدر (وجاز بيع السرقين والانتفاع به كالبيع) زبلكه كوبره ديدكلريدر بيعى جائزدر وآنك ايله انتفاع جائزدر امام شافعى ديركه جائز دكلدر زيرا نجس عيندر مال دكلدر عذرهٔ خالصه يه مشتبه اولور وامام مالك واحمد حنبل دخى بو كا ذاهب اولمشدر (ومن رأى جارية رجل مع آخر يبيعها قائلا وكلنى صاحبها به) بر كمسنه بر رجلك جاريه سنى بر آخر كمسنه ايله صاحبى بنى بيعه وكيل ايلدى ديو قائل اولديغى حالده كورسه (او اشتريتها منه او وهبها الى او تصدق بها على) ويا خود اول كمسنه بن جاريه يى صاحبندن اشترا ايلدم ويا خود بكا هبه ايلدى ويا صدقه ايلدى ديو سويلديكنى كورسه (ووقع فى قلبه صدقه حل له شراؤها منه ووطئها) واول كورن كمسنه نك قلبنده بنى وكيل ايلدى ويا خود اشترا ايلدم ويا بكا هبه ايلدى ويا خود بكا تصدق ايلدى ديو قائل اولان كمسنه نك كلامى صادق ايدوكى واقع اولورسه اول كمسنه دن اول جاريه يى اشترا ايلمك وبعده وطئ ايلمك حلال اولور (ويجوز بيع بناء مكة ويكره بيع ارضها او اجارتها) مكهٔ مكرمه نك بناسى بيع ايلمك جائز اولور ارضى بيع ايلمك واجاره يه ويرمك مكروه اولور امام اعظم قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر (وقولهما رواية عن الامام) وامامينك قولى امام اعظمدن روايتدر امامين ايچون دليل بودركه اراضئ مكه اهالنه مملوكه در زيرا اثر ملك ظاهردر شرعا اختصاصلرى واردر نبى عليه السلامك (وهل ترك لنا عقيل من ربع) قول شريفى اراضئ مكه ملك اولديغنه دليلدر بربرندن انتقالى دخى قبول ايدر بين الناس اراضيلرى واول بنايى بيع وشرا ايلمك اوزره متعارف اولوب بر فرد انكار ايلممشدر تعارف ناس خود حجتك اقواسيدر وابو حنيفه ايچون دليل نبى عليه السلامك (ان الله حرم مكة فحرام بيع رباعها ولا تؤجر بيوتها) قول شريفيدر ونبى عليه السلامك (من اكل اجور ارض مكة فكانما اكل الربا) قول شريفى واقع اولمشدر (ويكره الاحتكار فى اقوات الآدميين والبهائم ببلد يضر باهله)

انسان وحيوان مأكولاتندن احتكار مكروه اولور شول شهرده كه اول احتكار اهالئ شهره ضرر ايليه احتكار قطلق ايچون طعامى حبسدر * ديمشلردركه احتكار اون شيده در بغداى واربه وخرما واوزم وطارى وياغ وبال وروغن وزيت و پنير وجوز ومحتكر حقنده نيچه احاديث شريفه وارد اولمشدر جمله دن (قال النبى عليه السلام الجالب مرزوق والمحتكر ملعون) وينه حديث آخرده (من احتكر فهو خاطئ وفى رواية ملعون) وبو محلده ملعون لفظى مطرود عن درجة الابرار معناسنه در وحديث آخرده (من احتكر الطعام اربعين يوما طلب القحط فعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين ولا يقبل الله منه صرفا ولا عدلا) واقع اولمشدر وكذا فى الكافى صرف نفل عدل فرض معناسنه در (وقال النبى عليه السلام من غنى الغلاء على امتى ليلة واحدة احبط الله عمله اربعين سنة) وحديث آخرده (ان المحتكر يحشر مع قتلة الانبياء) زيرا احتكار اولان اشياده عامه نك حقى واردر چونكه بيعدن امتناع آنلرك حقلرينى ابطالدر وخلقه تضييقدر اكر شهر كبير اولوب اهالى شهره ضرر ويرمز ايسه كندو ملكنى حبس ايلمش اولور واحتكارى اقواته تخصيص امام اعظم ايله امام محمدك قول شريفلريدر (وعند ابى يوسف فى كل ما يضر احتكاره بالعامة ولو ذهبا او فضة او ثوبا) ابو يوسف قتنده مأكولاته مخصوص دكلدر عامه يه ضرر اولان شيئك كافه سنده احتكار مكروهدر اكر آلتون ويا كومش ويا ثوب دخى اولورسه ديمشلردركه احتكار حبسدر قرق كون حبس ايدوب بيع ايلمكدر زيرا نبى عليه السلام (من احتكر طعاما اربعين ليلة فقد برئ من الله وبرئ الله منه) والحاصل طعامدن تجارت على كل حال مستحسن دكلدر كذا فى الهداية (واذا رفع الى الحاكم حال المحتكر امره ببيع ما يفضل عن حاجته فاذا امتنع باع عليه) يعنى حال محتكر حاكمه رفع اولنسه حاكم محتكره كندونك واهل وعيالنك حاجتندن فضله اولان شيئى بيعه امر ايلر اكر محتكر بيعدن امتناع ايدرسه حاكم بيع ايدر مثلا محتكرلك احوالى حاكمه رفع اولندقده ابتدا احتكاردن منع ايچون نهى ايليه اكر امتثال ايلمز ايسه حبس ايليه وتعزير ايليه وحاكم طرفندن بيع اولنه (ولا احتكار فى غلة ضيعته ولا فيما جلبه من بلد آخر) كندو چفتلكى غله سنى حبس ايدوب حفظ ايلمك احتكار دكلدر وبر آخر شهردن جلب ايدوب كتورديكى شيئى حفظ ايدوب بيع ايلمك احتكار دكلدر ابو حنيفه قتنده زيرا عامه نك حقى تعلق ايلمسى شهرده اولان شيئى جمع ايدوب حفظ ايلمكدر ويا خود شهره قريب كلان شيئى قارشوليوب آلمقدر (وعند ابى يوسف يكره) ابو يوسف قتنده احتكار مكروه اولور نبى عليه السلامك (المحتكر ملعون) قول شريفنك اطلاقى ايچون اختلاف انجق بلد آخردن جلب ايلديكى شيئى احتكارده در (وكذا عند محمد اذا كان يجلب منه الى المصر عادة وهو المختار) وابو يوسف قتنده مكروه اولديغى كبى امام محمد قتنده دخى مكروهدر يعنى اول بلددن شهره جلب اولنمق عادت اولسه مكروه اولور زيرا عامه نك حقى تعلق ايدر جلب اولان بلد فناء مصر منزله سنده اولمش اولور امام محمدك قولى فتوايه مختاردر (ويجوز بيع العصير ممن يتخذه خمرا) خمر اتخاذ ايدن كمسنه يه بيع عصير جائز اولور زيرا عين عصيره معصيت مقامنه قائم اولمز بلكه تغيرندنصكره قائم اولور اما اهل فتنه يه بيع سلاح بونك خلافيدر يعنى جائز دكلدر (ولو باع مسلم خمرا او فى دينه من ثمنها كره لرب الدين اخذه) واكر بر مسلم دينى ادا ايلمك ايچون خمر بيع ايلسه رب دينه اول خمردن حاصل اولان ثمنى اخذ ايلمك مكروه اولور زيرا مسلمك خمر بيع ايلمسى باطلدر وثمنى حرامدر (وان كان المديون ذميا لا يكره) اكر مديون اولان ذمى ايسه رب دين ايچون اخذ ايلمك مكروه دكلدر زيرا ذمى حقنده خمر مال متقومدر (ويكره التسعير) تسعير مكروهدر يعنى نرخ ويرمك مكروه اولور زيرا نبى عليه السلامك (لا تسعروا فان الله هو المسعر القابض الباسط الرازق) قول شريفى وارد اولمشدر (الا اذا تعدى ارباب الطعام فى القيمة تعديا فاحشا فلا بأس به بمشورة اهل الخبرة) الا مكركه ارباب طعام قيمتده تعدى فاحش ايله تعدى ايليه لر بو تقديرجه اهل خبره مشورتيله تسعير لابأسدر مثلا اون اقچه يه الوب يكرمى اقچه يه بيع ايلمك بويله اولمجق عامه نك ضرورتنى دفع ايچون تسعير جائز اولور (ويجوز شراء ما لا بد للطفل منه وبيعه لاخيه وعمه وامه وملتقطه ان هو فى حجرهم) طفلك قرنداشى وعمسى واناسى وملتقطى اكر طفل حجرلرنده ايسه طفل ايچون لازم اولان شيئى اشترا ايدوب وطفلك بعض شيئنى بيع ايلمك جائزدر اكر طفل ايچون لازم اولانى بيع ايلمشلر ايسه صغيره ضرر اولماق لازم كلور وصغير اوزرينه

تصرف اوج وجه اوزرینه در برنوعی نفع محضدر صدقه وهبه کبی اکر صبی تمییز ایدرسه بنفسه دخی
مالك اولور و برنوعی دخی ضرر محضدر عتاق وطلاق کبی بوکا کسنه مالك اولمز و برنوعی دخی متردددر
بحتملکه نفع اوله و یحتملکه ضرر اوله اشترا ایچون بیع واجاره کبی بوکا بابا وجد ووصی مالك اولور غیریسی
اولمز کرك صبی اللرنده اولسون کرك اولمسون ولایتلری حسبیله تصرف ایدرلر ودایه طوتمق نوع اولدندر
(وتؤجره امه فقط) صبی یی انجق اناسی اجرت ایله استخدام ایدیر غیریلر اجرته ویرمکه قادر اولمز وصنعته
ویررلر (فصل فی المتفرقات) بوفصل مسائل متفرقات بیاننده در (یجوز المسابقة بالسهام والخیل والحمیر
والبغال والابل والاقدام) اوق وآت وحمار وقاطر ودوه و پیاده اولکله مسابقه جائزدر زیرا نبی علیه السلام
(قال لاسبق الا فی خف اونصل اوحافر) بوحدیث شریف ابوهریره دن روایت اولنمشدر وخف ایله مراد
دوه در ونصل ایله مراد اوقدر وحافر ایله مراد آت وقاطر وحماردر * وزهریدن روایتدرکه اصحاب رسول الله
بیننده رکاب وارجل ایله مسابقه اولوردی وهرشیکه اسباب جهاددن اوله آنی تعلم مندوبدر
نبی علیه السلامك عضبا نامنده برناقه سی وارایدی اصلا سبق اولنمامشیدی براعرابی کلوب ناقه سیله
عضبایی سبق ایلدکده مسلمانلرالم چکدیلر نبی علیه السلام (مارفع الله شیأ الا وضعه) بیورمشلردر ورسول الله
وابوبکر وعمر رضی الله عنهم مسابقه ایلدیلر نبی علیه السلام سبق ایلدی وحدیث آخرده (لایحضر الملائکة
شیئا من الملاهی سوی النصال والرهان) بیورمشلردر نصال رمی در رهان مسابقه در ورمیده فضائل
کثیره واردر (قال النبی علیه السلام من تعلم الرمی ولم یرم فلیس منی) کذا فی الاختیار (وقال النبی
علیه السلام ان الله یدخل الجنة بالسهم الواحد الثلاثه صانعه یحتسب فی صنعه الخیر والرامی به ومنبله
(فان شرط فیها جعل من احد الجانبین اومن ثالث لاسبقهما جاز) اکر مسابقه ده برجانبدن جعل یعنی
اوکدل شرط اولنورسه مثلا بریسی آخره دیه که اکرسن بنی کچرسك سنك ایچون فلان شیء واردر اکر بن سنی
کچرسم بکا برشیء لازم دکلدر ویاخود اوچنجی کسنه آنلر ایله مسابقه ایلیه بونلره دیه که هرقنغیکز کچرسه
فلان شیء آنك ایچوندر دیو شرط ایلسه جعلی اسبق ایچون ویرمك جائزدر (وان من کلا الجانبین یحرم)
اکر شرط ایکی جانبدن اولورسه حرام اولور مثلا اکرسن بنی کچرسك فلان شیء سنك اولسون واکر بن سنی کچرسم
فلان شیء بنم اولسون دیو شرط اولنسه حرام اولور (الا ان یکون بینهما محلل کفی لهما ان سبقهما اخذ منهما
وان سبقاه لایعطیهما وفیما بینهما سبق اخذ من الآخر) الا مکرکه اول ایکیسنك ما بیننده برفرس محلل ایلیه
اویله فرس محلل که اول ایکیسنی سبق ایلمکه توهم اولنه اکر اول محلل ایکیسنه سبق ایدرسه جعل اولان
شیئی ایکیسندن آلور اکر ایکیسی سبق ایدرسه برشیء ویرمز انلره وایکیسی ما بیننده هرقنغیسی سبق ایدرسه
آخردن جعل اخذ ایدر محلل سببیله قمار اولمقدن چیقوب اخذی جائز اولور * کفی لفظی محللك صفتیدر
ولفظ کفی کفودن اولورسه اول ایکیسنك مثلی دیمك اوله کفیا لهما ان یتوهم سبق ایاهما معناسنه اولیجق
کفو اولمش اولور (وعلی هذا لواختلف اثنان فی مسئلة واراد الرجوع الی شیخ وجعل علی ذلك جعلا)
مروایدن مسئله اوزرینه درکه اکر ایکی عالم برمسئله ده اختلاف ایلسه لر وبرشیخ فاضله رجوع مراد ایلسه لر
وبونك اوزرینه جعل ایلسه لر برطرفدن اولورسه جائز اولور ایکی طرفدن اولورسه قمار اولور جائز دکلدر مثلا
مسئله سنك دیدیکك کبی اولورسه فلان شیء سنك اولسون دیسه وآخر دخی دیسه که مسئله سنك دیدیکك کبی
اولورسه فلان شیء سنك اولسون دیسه جانبیندن اولور قماردر جائز دکلدر واما برطرف اولیجق جائز اولور
(وولیمة العرس سنة) تزوج محلنده اولان طعام سنت قدیمه در زیرا نبی علیه السلام (اولم ولو بفرسن الشاة)
بیورمشلر فرسن فانك وسینك کسری ورانك سکونیله دوه نك ایاغنده طوار طرناغی مشابه سنده اولان
نسنه در وکاه اولور فرسن الشاة دخی دیرلر استعاره طریقیله وحدیث آخرده (اعلنوا الزفاف ولو بالدفاف)
وارد اولمشدر (ومن دعی فلیجب وان لم یجب اثم) برکسنه ولیمه یه وغیری یه دعوت اولنسه اجابت ایلسون
وشول کسنه که اجابت ایلمسه آثم اولور زیرا نبی علیه السلام (ومن لم یجب الدعوة فقد عصی الله ورسوله)
بیورمشلردر وحدیث آخرده (لودعیت الی کراع لاجبت) قول شریفی وارد اولمشدر (ولا یرفع منها شیأ
ولا یعطی سائلا الا باذن صاحبها) طعام ولیمه دن برشیء قالدرمیه وسائله دخی برشیء اول طعامدن ویرمیه

الا صاحبنك اذنی ایله زیرا طعام ولیمه ده اذن اکل ایچوندر بوخسه کوترمك واعطا ایلمك ایچون دکلدر
(وان علم المدعو ان فیها لهوا لا یجیب) اکر مدعو اولان کسنه ولیمه مجلسنده لهو اولدیغن بیلورسه
اجابت ایلمسون (وان لم یعلم حتی حضر فان قدر علی المنع فعل) اکر مجلسده لهو اولدیغنی بیلمسه ده حاضر
اولسه اکر منعه قادر ایسه منع ایلیه (والا فان کان مقتدی به اوکان اللهو علی المائدة فلا یقعد) واکر لهوی
منعه قادر دکل ایسه اکر مقتدی به ایسه ویاخود لهو مائده اوزرنده اولسه اوتورمیه زیرا مقتدی به اولیجق
اکر قعود ایدرسه دینه شین درو مسلمانلر اوزرینه باب معصیتی فتح ایلمکدر (والا فلا بأس بالقعود) مقتدی به
دکل ایسه ولهو مائده اوزرنده دکل ایسه اوتورمسی لا بأسدر (وقال الامام ابتلیت به مرة فصبرت فهو محمول
علی ما قبل ان یصیر مقتدی) امام اعظم حضرتلری برکره لهوه مبتلا اولدم صبر ایلدم دیو بیورمشلردر
لکن امام اعظمك بو قولی کندولر مقتدی اولمزدن مقدم ابتلاسنه محمولدر لایق اولان صبر ایلمامك واوتورممقدر
زیرا مقتدادر (ودل قوله ابتلیت علی حرمة کل الملاهی لان الابتلاء انما یکون بالمحرم) وامام اعظم
حضرتلرینك ابتلیت قولی جمیع ملاهینك حرمتی اوزرینه دلالت ایدر زیرا ابتلا حرام اولان شیده استعمال
اولنور وملاهی حقنده احادیث شریفه وارد اولمشدر قال النبی علیه السلام (لهو المؤمن باطل الا فی ثلاث
تأدیب فرسه وفی روایة ملاعبة فرسه ورمیه عن قوسه وملاعبة مع اهله) و بومسئله دلالت ایدرکه غنا دخی
معصیتدر زیرا نبی علیه السلام (استماع الملاهی معصیة والجلوس علیها فسق والتلذذ بها کفر) بیورمشلردر
انسان اوزرینه واجبدرکه اجتهاد ایلیه حتی ملاهی استماع ایلمیه و بعضیلر دیدیلرکه برکسنه بالکز اولسه
کندو نفسندن وحشتی دفع ایچون تغنی ایلسه لا بأسدر شمس الائمة السرخسی بونك ایله فتوی ویرمشدر
مکروه اولان علی سبیل اللهو اولاندر و بوکا قائل اولان انس بن مالك کلامی ایله استدلال ایلمشدر انس
حضرتلری صحابه نك زهادی ایدی مرضنده تغنی ایدردی شیخ الاسلام ذکر ایلمشدرکه بوذکر اولنانك
جمله سی مکروهدر بزم علمامز قتنده (والکلام منه ما یؤجر به کالتسبیح ونحوه) اول کلامك بعضیسی ایله
مأجور اولور تسبیح وتحمید وتهلیل وتکبیر کبی ونبی علیه السلام اوزرینه صلوات شریفه کبی وقراءت
قرآن واحادیث نبویه وعلم فقه کبی کلام ایله مأجور اولور نتکیم حق سبحانه وتعالینك (والذاکرین الله کثیرا
والذاکرات اعد الله لهم مغفرة واجرا عظیما) قول شریفنده واقع اولمشدر بو بابده آیات کریمه واحادیث شریفه
چوقدر (وقد یأثم به اذا فعله فی مجلس الفسق وهو یعمله) وواقع اولورکه اول تسبیح ایله آثم اولور چقن مجلس
فسقده اول کلامی تکلم ایلسه حال بوکه کندیسی دخی اول فسقی ایشلسه زیرا بومقوله محلده بوکلام ایله تکلم
استهزایی ومخالفتی موجبدر (وان قصد به فیه الاعتبار والانکار فحسن) واکر اول تسبیح ایله عبرت ایچون
وافعال فاسقینه انکار ایچون قصد اولنورسه مستحبدر وبوکا مشابهدر برکسنه بازارده تسبیح وتحمید ایلسه
شول نیت ایله که ناس امور دنیایه مشتغللردر کندوسی تسبیحه مشتغلدر دیو اویله اولسه بو تسبیح بازاردن
غیریده اولسه یالکز تسبیحدن افضلدر نتکیم نبی علیه السلام (ذاکر الله فی الغافلین کالمجاهد فی سبیل الله)
(ویکره فعله للتاجر عند فتح متاعه) وتاجر طائفه سنه متاعنی فتح ایلدکده لا اله الا الله ویاخود سبحان الله
ویاخود اللهم صل علی محمد دیسه آثم اولور زیرا اول تاجر بوکلام ایله ثمن اخذ ایدر اما غازی حین مبارزه ده
وعالم مجالس علمده تکبیر ایلسه لر مأجورلردر زیرا انلرك مقصودی تعظیم وتفخیم واظهار شعائر دیندر
(والترجیع بقراءة القرآن والاستماع الیه) قراءت قرآنده ترجیع مکروهدر واول ترجیع ایله اولان قراءتی
استماع دخی مکروهدر ترجیع اولدرکه صوتنی آشاغه ایدوب بعده رفع ایلیه زیرا ترجیع حال فسقلرنده
فسقه نك فعلنه تشبهدر (وقیل لا بأس به) دینلدیکه قراءت قرآنده ترجیع لا بأسدر زیرا نبی علیه السلام
(زینوا القرآن باصواتکم) بیورمشلردر (وعن النبی صلی الله علیه وسلم انه کره رفع الصوت عند قراءة
القرآن والجنازة والزحف والتذکیر فما ظنك به عند الغناء الذی یسمونه وجدا) نبی علیه السلامدن
روایت اولندیکه قراءت قرآن محلنده رفع صوت ایلمکی مکروه کورمشلردر وجنازه قتنده وحربده ومجلس
وعظده رفع صوتی مکروه کورمشلردر * پس امدی وجد تسمیه ایلدکاری شول غناء حرامدر رفع صوتده سنك
ظنك ندر * کذا فی الاختیار ولطائف الاشارات اصاحب جامع الفصولین (وکره الامام القراءة عند القبر)

امام اعظم حضرتلری قبر اوزرنده قرآن اوقومغی کریه کورمشدر زیرا اهل قبر جیفه‌در و قبر اوزرینه
اوتورمغی دخی کریه کورمشدر زیرا قبرلک سقفی میتک حقیدر اوزرنده اوتورمق اهانتدر (قال النبی علیه السلام
لان یجلس احدکم علی جمر فیحرق ثیابه حتی یبلغ الی جلده خیر له من ان یجلس علی قبر) (وجوزها محمد وبه اخذ)
امام محمد قبر اوزرنده قرائت قرآنی تجویز ایلدی و امام محمد قولیله فتوی ویرلدی زیرا قبر اوزرینه آیة الکرسی
واخلاص شریف و فاتحهٔ شریفه قرائت اولنمق بابنده نیچه آثار وارد اولمشدر (ومنه ما لا اجر فیه ولا وزر
نحو قم واقعد وقیل لا یکتب علیه) و اول کلامدن بعضیسی نه اجری واردر ونه کناهی واردر قم واقعد
لفظی کبی دخی اکلت و شربت کبی بو کلام نه عبادتدر ونه معصیتدر * دینلدیکه بو مقوله کلام ملائکه‌نک
اوزرینه یازلمز نه اجر ونه عقاب واردرکه یازیله * هشامدن اولدخی عکرمه‌دن اولدخی ابن عباسدن
روایت اولنمشدر تحقیق ملائکه اول کلامی یازمزلر الا آنده اجر ویاخود کناه اوله اول مقوله کلامی یازارلر
ودینلدیکه یازیلور لکن جزاسی اولمیان دنیاده محو اولور جزاسی اولان باقی قالور (ومنه ما یأثم به کالکذب
والغیبة والنمیمة والشتیمة) اول کلامک بعضنده آثم اولور کذب وغیبت ونمیمه وشتیمه کبی بونلرک جمله‌سی
بحسب النقل والعقل حرامدر و تملق دخی حرامدر و تملق عادتدن زیاده تواضع و تذللدر التواضع محمود والتملق
مذموم و نبی علیه السلام (لیس من اخلاق المؤمن التملق الا المتعلم لاستاذه والولد لوالدیه والعبد لمولاه)
بیورمشلردر (والکذب حرام الا فی الحرب للخدعة) کذب نقلا وعقلا حرامدر الا جنکده اعدایه خدعه
ایچون کذب حرام دکلدر (وفی الصلح بین اثنین وفی ارضاء الاهل وفی دفع الظالم عن الظلم) ودخی ایکی آدم
ما بینی اصلاح ایده‌جک و برکسنه‌نک اهلی زوجی ایله ارضا ایلدکده و ظالمک ظلمنی دفع ایلدکده کذب حرام دکلدر
زیرا نیت خالصه‌سی اصلاح ایچوندر (ویکره التعریض به الا لحاجة) کذب ایله تعریض مکروه اولور
الا بر حاجت ایچون اولورسه مکروه اولمز تعریض لغتده تصریحک ضدیدر تعریض شول کلامه دیرلرکه سامع
اولان کمسنه انی وهله اولی‌ده فهم ایلیوب تأمل ایله فهم ایلیه مثلا برکسنه‌یه کل بزمله طعام ایله دیسک
اول کمسنه اکل ایلدم دیو کذب ایلسه امامرادی دونکی کون اکل ایلدم دیمک اولسه اکر حاجة ایسه
مکروه دکلدر (ولا غیبة لظالم ولا اثم فی السعی به) ناسه قول و فعل ایله ظالم اولان کمسنه ایچون اولان کلام
غیبت دکلدر و اول ظالم ایچون سعی ایدوب حاکمه واروب احوال ظلمنی اعلام ایلمک کناه دکلدر بلکه ثوابه
داخل اولور نهی عن المنکر بابندندر (ولا غیبة الا لمعلوم فاغتیاب اهل قریة لیس بغیبة) غیبت دکلدر
الا معلوم ایچوندر بو تقدیرجه اغتیاب اهل قریه غیبت دکلدر زیرا مراد اولان مجهولدر قذف کبی اولمش
اولور * دررو غررده مسطوردرکه برکسنه برمسلم قرنداشنک مساویسنی علی وجه الاهتمام ذکر ایلسه غیبت
دکلدر و غیبت اولدرکه علی وجه الغضب ذکر ایدوب سب ایلمک مراد ایلیه (ویحرم اللعب بالنرد والشطرنج
والاربعة عشر وکل لهو) نرد و شطرنج و اربعة عشر اوینامق حرامدر و جمله لهو حرامدر و صاحب کفایه
دیمشدرکه اربعة عشر برلعبک اسمیدر یهود طائفه‌سی استعمال ایدرا کر بونلر لعب ایلدکده قمار ایدرسه
میسر اولور نص ایله حرامدر زیرا میسر جمیع قمارک اسمیدر اکر قمار ایلمز ایسه عبث اولور اولدخی حرامدر نکیم
حق سبحانه و تعالینک (افحسبتم انما خلقناکم عبثا) قول شریفی دلیل قاطعدر و لعب حقنده نبی علیه السلامک
(کل لعب ابن آدم حرام الا ثلاثة ملاعبة الرجل باهله وتأدیبه لفرسه ومناضلته بقوسه) قول شریفی واقع
اولمشدر و حدیث آخرده دخی (من لعب بالشطرنج والنرد فکانما غمس یده فی دم الخنزیر) قول شریفی واقع
اولمشدر بو حدیث شریفی مسلم و احمد و ابوداود روایت ایلمشلردر و بونی مالک و احمد روایتی ایله حدیث آخرده
(من لعب من نرد فقد عصی الله ورسوله) بیورمشلردر * و روایت اولندیکه ابن عمر رضی الله عنهما شطرنج لعب
ایلین قوم اوزرینه اوغرایوب سلام ویرمدی (ما هذه التماثیل التی انتم لها عاکفون) بیوردیلر بر روایتده دخی
علی رضی الله عنه شطرنج لعب ایلین قوم اوزرینه مرور ایلیوب سلام ویرمدی دیدیلرکه نیچون سلام
ویرمدیکز ایتدیلر نیجه سلام ویره‌یم بو قومه‌که کندولر ایچون اصنام اتخاذ ایدوب عاکف اولمشلردر بر روایتده
باشلرینه ضرب ایلمشدر و نبی علیه السلامک (ما الهاک عن ذکر الله فهو میسر) قول شریفی جمله‌یی جامعدر
مؤمنه لایق اولان ما خلق لهی بیلوب موجبنجه عمل ایلیوب نافله‌یره نفسنی ضایع ایلمکدر و ابو حنیفه

رحمه الله دخی سلامی معقول کورمشدر و امامین دخی انلره سلامی کریه کورمشلردر تحقیر ایچون
و امام شافعی حضرتلری شطرنجی مباح کورمشدر قمار اولمامق اوزره و واجباته خلل ویرمامک اوزره و کلام فحش
و ایمان کاذبه اولمامق اوزره تشحیذ خاطر ایچون اوینسه لا بأسدر بیورمشلردر بزم ایچون دلیل
نبی علیه السلامک (کل لعب ابن آدم حرام) حدیث شریفیدر (وما الهاک عن ذکر الله فهو میسر) قولی
جمیع ملاهی حرام ایدوکنه دلیل کافیدر (ویکره استخدام الخصیان) طواشی استخدامی مکروهدر زیرا
بو صنعته ناسی تحریض واردر بو ایسه مثله‌در نبی علیه السلام ایسه مثله‌دن نهی بیورمشلردر کمسنه
استخدام ایلسه طواشی ایلمکه برفرد مقید اولمزدی بو تقدیرجه استخدامی مکروهدر (ووصل الشعر بشعر
آدمی) شعری آدمی شعرینه وصل ایلمک مکروهدر کرک آدمی شعری اولسون کرک غیری شعر اولسون
برابردر بوندن مراد زمانه خاتونلری صاچلری اوزن اولسون و چوق اولسون دیو آخرک صاچنی
کندی صاچلرینه وصل و الحاق ایدرلر بو بابده نبی علیه السلامدن (لعن الله الواصلة والمستوصلة والواشمة
والمستوشمة) حدیث شریفی وارد اولمشدر واصله اول شعری شعره وصل ایدندر مستوصله وصل و الحاقنی
طلب ایدندر وشم اولدرکه اکنه ایله یوزلرینی وقوللرینی دلوب بعده اوزرینه چویت سورمکدر واشمه
بو فعلی ایشلیجیدر مستوشمه بو فعلی طلب ایلیجیدر (وقوله فی الدعاء اسألک بمقعد العز من عرشک) داعینک
دعاده بو قولی مکروهدر ابو حنیفه و محمد قتلرنده بمعقد و بمقعد ایکی عبارت ایله روایت اولنمشدر روایت
اولی قاف اوزرینه عینک تقدیمیدر عقددن اولمق اوزره و روایت ثانیه قافک عین اوزرینه تقدیمیدر قعوددن
اولمق اوزره ثانینک کراهتنده شک یوقدر زیرا معناسی جناب رب العزته وصفاتنه استحاله یعنی محال
اولدیغی اجلدن و روایت اولینک دخی کراهتنده شک یوقدر زیرا معنی ایهام ایدرکه جناب رب العزتک
عزی عرشه متعلق اوله عرش ایسه حادثدر شول شیئکه حادثه متعلق اوله حادث اولور حق سبحانه و تعالینک
عزی حادثه متعلق اولمقدن منزهدر جناب رب العزتک عزی قدیمدر زیرا صفتیدر * صفات الذات
والافعال طرا * قدیمات مصونات الزوال (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر دعاده
بو یلجه قرائت ایلمک لا بأسدر ابو اللیث فقیه بونکله اخذ ایلدی زیرا نبی علیه السلامدن روایت اولنمشدرکه
کندیلر دعا ایلدکلرنده (اللهم انی اسألک بمقعد العز من عرشک و بمنتهی الرحمة من کتابک وباسمک الاعظم وجدک
الاعلی وکلماتک التامة) بو منوال اوزره قرائت بیورلردی و صاحب نهایه ابن مسعوددن روایت ایدوب
دیمشدرکه نبی علیه السلام بیورمشدرکه برکمسنه کیجه‌ده ویاخود کوندزده اون ایکی رکعت قیلسه
و هر رکعتده بر فاتحهٔ شریفه و برسوره قرائت ایلسه و ایکی رکعتده بر تشهد ایلسه و سلام ویرسه آخرکی
ایکی رکعتده بعد التشهد قبل السلام سجده ایلیه و یدی کره فاتحهٔ شریفه قرائت ایلیه (ولا اله الا الله وحده
لا شریک له له الملک وله الحمد یحیی ویمیت وهو علی کل شیء قدیر اللهم انی اسألک بمقعد العز من عرشک
ومنتهی الرحمة من کتابک وباسمک الاعظم وجدک الاعلی وکلماتک التامة ان تقضی حاجتی) دیو قرائت ایلسه
حق تعالی اول کمسنه‌نک حاجتنی قبول ایلیه اندنصکره نبی علیه السلام (لا تعلموها السفهاء لانها دعوة
مستجابة) بیورمشلردر لکن احوط اولان امتناعدر زیرا خبر واحد ایله ثابتدر متشابهده ایسه دلیل قطعی ایله
ثابت اولمق کرکدر و فاضل زیلعی دیمشدرکه اکر عز عرشک صفتی قلنورسه جائز اولور زیرا عرش قرآنده
مجد و کرم ایله موصوفدر عز ایله دخی موصوف اولور (وقوله اسألک بحق انبیائک ورسلک) بویله دعا ایتمک دخی
مکروهدر زیرا مخلوقک الله تعالی اوزرینه حقی یوقدر (واستماع الملاهی حرام) ملاهی استماعی حرامدر زیرا
نبی علیه السلامدن (استماع الملاهی معصیة) الا حدیثی وارد اولمشدر (ویکره تعشیر المصحف ونقطه الا للعجم فانه
حسن) مصحف شریفی تعشیر مکروهدر الا عجمی ایچون تعشیر و نقطه‌دن هر بری حسندر (ولا بأس بتحلیته)
مصحف شریفی تحلیه و تزیین لا بأسدر زیرا تزیین و تحلیه‌ده تعظیم بولنور (ولا بأس بدخول الذمی المسجد الحرام)
مسجد حرامه ذمینک دخولی لا بأسدر امام شافعی کریه کورمشدر و امام مالک دخی کریه کورمشدر شافعی
ایچون دلیل حق سبحانه و تعالینک (انما المشرکون نجس فلا یقربوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا) و بزم ایچون
دلیل نبی علیه السلام ثقیفک ایلچیسنی مسجد ایچنه قوندروب خیمه قوردرمشیدی صحابهٔ کزین رضی الله عنهم

المشركون نجس دیدیلر* نبی علیه السلام (لیس علی الارض من نجاستهم شیء انما نجاستهم علی انفسهم)
بیورمشلردر (ولا بعیادته) ذمینك عیادتنه وارمق دخی لا بأسدر زیرا نبی علیه السلام همجوارنده اولان
بر یهودی مریض ایكن عیادتنه واروب باشی اوجنده اوتوروب كلمهٔ شهادت تكلیف ایلدكده مریض
اولان یهودی باباسنه نظر ایلدی باباسی دخی اجابت ایله دیو سویلدكده اجابت ایدوب كلمهٔ شهادتی
دیدكدنصكره فوت اولدی نبی علیه السلام (الحمد لله الذی انقذنی نسمة من النار) بیورمشلردر ذمی اوزرینه
رد سلام لا بأسدر لكن وعلیكم قولندن زیاده ایلمیه وذمی یه ابتدادن سلام ویرمیه زیرا ابتدا سلام ویرمكده
تعظیم واردر واكر اول ذمی قتنده حاجتی وار ایسه ابتدا سلام ویرمك لا بأسدر وذمی یه مغفرت ایله دعا ایلمیه
واكر هدی ایله دعا ایدرسه جائزدر دینلدیكه اكر مجوسی ایسه عیاده اولنمیه ودینلدیكه عیاده اولنه زیرا
بوفعلده محاسن اسلامی اظهار واردر وعیادهٔ فاسقده اختلاف ایلدیلر اصح اولان عیاده اولنقدر زیرا
مسلمدر وعیاده ایسه حقوق مسلمیندندر (ویجوز اخصاء البهائم) بهائم اخصا ایلمك یعنی اینه مك جائزدر
(وانزاء الحمیر علی الخیل) وحماری خیل اوزرینه چكمك دخی لا بأسدر زیرا آنلردن قاطر حاصل اولور
(والحقنة للرجال والنساء) رجال ونسا ایچون حقنه ایلمك دخی لا بأسدر بالاجماع مباحدر واباحتنه نیجه
احادیث شریفه وارد اولمشدر بری نبی علیه السلامك (لكل داء دواء واذا اصاب الدواء الداء برئ باذن الله)
قول شریفیدر وروایت اولندیكه بر اعرابی نبی علیه السلامه دیدیكه (الا نتداوی قال نعم عباد الله تداووا
فان الله لم یضع داء الا وضع له شفاء) وقال علیه السلام (ما خلق داء الا وقد خلق له دواء الا السام والهرم)
شول كمسنه كه تداوی ایلمكی كریه كوردی ابن عباس رضی الله عنهما روایت ایلدیكی شیء ایچوندركه
نبی علیه السلام بیورمشلردر (یدخل الجنة من امتی سبعون الفا بغیر حساب هم الذین لا یسترقون
ولا ینظرون ولا یكتزون وعلی ربهم یتوكلون) بو حدیث شریفی بخاری ومسلم واحمد روایت ایلمشلردر وروایت
اولندیكه نبی علیه السلام تداوی واحتجام ایلمشلردر (لا بمحرم كالخمر ونحوه) احتقان جائزدر لكن خمر ونحوه
مشابه اولان حرام شیئله جائز دكلدر ابن مسعود روایت ایلمشدركه نبی علیه السلامك (ان الله لم یجعل شفاءكم
فیما حرم علیكم) قول شریفی وارد اولمشدر ابو الدرداءدن روایت اولنمشدركه نبی علیه السلامك (ان الله انزل
الداء والدواء وجعل لكل داء دواء فتداووا ولا تداووا بالمحرم) قول شریفنده حرام ایله تداویدن نهی ایلمشدر
بو حدیث شریفی ابو داود روایت ایلمشدر (ولا بأس برزق القاضی كفایة بلا شرط) بیت المالدن قاضی
ایچون كفایت مقداری رزق ویرمك لا بأس اما بلا شرط كركدر زیرا بیت المال مصالح مسلمین ایچوندر
قاضی ایسه مسلمانلرك مصالحی ایچون محبوسدر وحبس ایسه اسباب نفقه دندر (ولا بأس بسفر الامة
وام الولد بلا محرم) جاریه نك وام ولدك بلا محرم سفری لا بأسدر زیرا جاریه عامهٔ رجاله محرم منزله سنده در
وام ولد دخی جاریه منزله سنده در اوزرنده رقیت قائمه در مكاتبه دخی بویلجه در زیرا رقیت مملوكه در ومعتقة
البعض دخی ابو حنیفه قتنده مكاتبه كبیدر* كافیده مسطوردركه بو ذكر اولنان اول زمانلرده جائز ایدی زیرا
اهل صلاح غالب ایدی فی زماننا لا بأس دكلدر وفتوی دخی بونك اوزرینه در (والخلوة بها قیل تباح وقیل لا)
جاریه ایله خلوت دینلدیكه مباحدر محارم اولمق اعتباری ایله ودینلدیكه مباح دكلدر عدم ضرورت
ایچون وفتوی مباح اولمامق اوزرینه در (ویكره جعل الرایة فی عنق العبد لا تقییده) عبدك بوینینه رایه یی
جعل ایلمك مكروهدر لكن تقیید مكروه دكلدر رایه شول حلقه دركه بیوك مسمار ایله تسمیر اولنوب باشی
بر طرفه حركته قادر اولماز بین الظلمه معتاد بر فعل قبیحدر بو ایسه حرامدر صاحب نهایه دیركه بو بر علامتدر
فرار ایدن عبدك بوینینه قورلر فی زماننا لا بأسدر رایه محدثدر وشر الامور محدثاتها نبی علیه السلام
(كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة فی النار) بیورمشلردر (ویكره ان یقرض بقالا درهما لیأخذ
منه به ما یحتاج الی ان یستغرقه) مثلا بر فقیر كمسنه نك بر درهمی اولسه خوف ایدركه اكر اول درهم النده
اولسه یا هلاك اوله ویا خود آخر حاجتنه صرف ایلیه لكن بقال ایله معامله سی جمله دن اهم اولمغین
اول درهمی بقاله قرض ویروب محتاج اولدیغی شیئی اول درهمی استغراق ایدنجه بقالدن بعض حوائج
آلمق مكروهدر* منه ضمیری بقاله راجعدر وبه ضمیری درهمه راجعدر ویستغرقه ده اولان ضمیر

دخی درهمه راجعدر وبو فعلك مكروه اولمسی بو بر قرضدركه نفعی جرایدر بو ایسه مكروهدر زیرا
نبی علیه السلام نفعی جرایدن قرضدن نهی بیورمشلردر لكن بونده حیله بودركه درهمی بقاله امانت وضع
ایده اندنصكره مرادی اوزره شیئا فشیئا ما یحتاج الیه نه ایسه اله اكر درهم هلاك اولورسه بقاله ضمان لازم كلمز
زیرا ودیعه در (والسنة تقلیم الاظفار ونتف الابط وحلق العانة والشارب وقصه حسن) طرنق كسمك
وقولتقده اولان قیلی یولمق وادب یرینی تراش ایلمك ودخی بیغی تراش ایلمك سنتدر وبیغی قرقمق حسندر
طحاوی شرح آثارده قص الشارب حسن بیورمشدر صاحب اختیار تراش ایلمك سنتدر وسنت ایسه
قرقمقدن احسندر وبو قول بزم اصحابمزك قولیدر زیرا نبی علیه السلام (احفوا الشارب واعفوا اللحا)
بیورمشلردر واحفا استیصالدر یعنی كوكندن كیدرمكدر واعفا اللحا صقالی چوق ایلمكدر صاحب قنیه
دیمشدر افضل اولان هر یدی كونده بر طرنقلرین كسه وبیغن قرقه وادب یرینی تراش ایلیه واغتسال ایله
بدنی پاك ایلیه اكر هفته ده بر ایلمزایسه اون بش كونده بر ایلیه قرق كوندن زیاده تركده عذر یوقدر
اما افضل اولان هفته ده بردر اوسطی اون بش كوندر ابعدی قرق كوندر قرقك ماوراسنده وعیده مستحق
اولور محیطده مسطوردركه عمر بن الخطاب رضی الله عنه مقابلهٔ عدوده طرنقلری قطع ایلمكز زیرا سلاح
مرتبه سنده در دار حربده مجاهده ده مندوب حكمنده در دار حربده بیقلری قرقیوب اوزاتمق مندوبدر زیرا
اعدایه مهیب كورینور (ولا بأس بدخول الحمام للرجال والنساء اذا اتزر وغض بصره) رجال ونسا ایچون
حمامه دخول لا بأسدر چون اتزار ایلسه یعنی عورت یرینی قورتسه وكوزینی نظردن یعنی آخرك عورت یرینه
نظر ایلمكدن منع ایلسه (ویستحب اتخاذ الاوعیة لنقل الماء الی البیوت وكونها من الخزف افضل) اولرینه
صو نقلی ایچون اوعیه اتخاذ ایلمك مستحبدر اما اوعیه طوپراقدن اولان دستی وچوملك اولمق افضلدر زیرا
نبی علیه السلام (من اتخذ اوانی بیته خزفا زارته الملائكة) بیورمشلردر وباقردن وقلایدن ودمیردن دخی اتخاذ
اولنسه جائزدر اما ذهب وفضه دن جائز دكلدر (ولا بأس بستر حیطان البیت باللبد للبرد ویكره للزینة)
اولك دیوارینی كیچه ایله صوغقدن حفظ ایچون ستر ایلمك لا بأسدر اما زینت ایچون مكروهدر (وكذا ارخاء
الستر علی البیت) ستری بیت اوزرینه ارخا یعنی صارقتمق مكروه دكلدر اكر صوغوق ایچون اولورسه اكر زینت
ایچون اولورسه مكروهدر خزانه ده مسطوردركه بیتنی دیباج ستر ایله اورتمك لا بأسدر لكن اوزرینه اوتورلمیه
واو یوتمیه ودینلدیكه بیتنه دیباج وحریر دوشه مك واوزرینه اوتورمق واوزرنده یوتمق وقاپویه آصمق
ودیوارلری ستر ایلمك جائزدر (واذا ادی الفرائض واحب ان یتنعم بمنظر حسن وجوار جمیلة فلا بأس)
چون فرائضی ادا ایلسه ومنظر حسن یعنی كوزل یوز وجمیله جواری ایله تنعم ایلمكی سوسه لا بأسدر نبی
علیه السلام ابراهیمك اناسی ماریه ایله تسری ایلدی حالبوكه تحت نكاحنده حره وار ایدی وعلی رضی الله عنه
دخی تحت نكاحنده حره وار ایكن تسری ایلمشدر (والقناعة بادنی الكفایة وصرف الباقی الی ما ینفع
فی الاخرة اولی) ادنی كفایت ایله قناعت ایلمك وباقیینی آخرتده نفع اولهجق شیئه صرف ایلمك اولیدر
(لان ما عند الله خیر وابقی) ایدیكی قتی ظاهردر معلوم اوله كه كفایت ایدن شیئك ادناسنه اقتصار عزیمتدر
وادنانك اوزرینه تنعم ونیل لذاتدن زیاده ایلمك رخصتدر زیرا نبی علیه السلام (بعثت بالحنیفیة السهلة
السمحة ولم ابعث بالرهبانیة الصعبة) بیورمشلردر

(كتاب احیاء الموات)

بو كتاب احیاء موات احكامی بیاننده در موات لغتده ارض خرابدركه مالكی اولمیه هدایه ده موات دیو شول
ارضه دیرلر كه انكله انتفاع اولنمیه واحیادیدیكی صورتا احیادر یوخسه حقیقة احیا دكلدر واحیاء مواتك
مشروعیتی نبی علیه السلامك (من احیی ارضا میتة فهی له) قول شریفیدر (هی ارض لا ینتفع بها عادیة)
شریعتده اول موات بر ارضدركه آنكله قدیمدن انتفاع اولنمیه یعنی خرابلغی قدیم اوله عادیة قولی كویا
عاد زماننده خراب اولمشدر دیو انكا نسبت اولنور (او مملوكة فی الاسلام لیس لها مالك معین مسلم او ذمی)
ویا خود اسلامده مملوكه اوله لكن مسلم وذمیدن مالك معینی اولمیه (وعند محمد ان ملكت فی الاسلام لا تكون
مواتا) امام محمد قتنده اكر اسلامده مملوكه اولمش ایسه لكن هنوز مالك معینی بولنمسه ده اول ارض موات اولمز

(ويشترط عند ابي يوسف كونها بعيدة عن العامر لو صيح من اقصاه لا يسمع فيها) ابو يوسف قتنده اول ارض مواتك معمور اولان يرلردن بعيد اولمسى شرط قيلندى اكر عامر اولان يرك اقصاسندن يعنى نهايتندن صيحه اولنسه موات اولان ارضده استماع اولنميه ابو يوسف قتنده بعدك مقدارى بودر بر روايتده ابو يوسف قتنده غلوه مقداريدر غلوه ايسه بر اوق آتمى يرك نهايتيدر و بعضيلر قتنده درتيوز ذراع يردر حاصل كلام ابو يوسف قتنده مدار حكم قرب وبعد اعتبار يدركرك عاديه اولسون وكرك اسلامده مملوكه اولسون لكن مالك معينى اولميه برابردر (وعند محمد ان لا ينتفع بها اهل العامر ولو قريبة منه) اما امام محمد قتنده مشروط اولان اهالى معموره اول مواتدن منتفع اولميه لردر اكر اول عامره قريب ايسه ده عدم انتفاع لازمدر جائزدركه اهالى معموره نك مرعاسى وياخود اودن جمع ايده جك يرلرى اوله شمس الائمه ابو يوسف قولنه اعتماد ايلمشدر خواهرزاده امام محمد قولنى اختيار ايلمشدر (من احياها باذن الامام ولو ذميا ملكها وبلا اذنه لا خلافا لهما) بركمسنه امامك وياخود نائبينك اذنيله ارض مواتى احيا ايلسه اكر ذمى دخى اولورسه اول ارض مواته مالك اولور اما امامك ونائبينك اذنيسز احيا ايلسه مالك اولمز ابو حنيفه قتنده امامين ايچون خلاف واردر امامين قتنده بلا اذن احيا ايلسه مالك اولور زيرا نبى عليه السلام (من عمر ارضا ليست لاحد فهو احق بها) بيورمشلردر وحديث آخرده (من احيى ارضا ميتة فهى له) واقع اولمشدر زيرا مال مباحدر احيا ايدنك الى سبق ايلدى بو تقديرجه اول مواته احق اولدى صواودن اوتلق كبى وصيد كبى ابو حنيفه ايچون دليل نبى عليه السلامك (ليس للمرء الا ما طابت به نفس امامه) قول شريفيدر بو اراضى جمله كفره اللرنده ايدى اندنصكره مسلمانلر اللرينه كيردى بو تقديرجه فىء اولدى فىء ايسه برفرده مختص دكادر الا امامك رأييله مختص اولور غنايم كبى شول شيئكه امامين روايت ايلمشلردر اكا حمل اولنور كه نبى عليه السلام اذن ويرمشدر بو خسه نصب شرع دكادر صاحب نهايه شيخندن روايت ايدوب ديمشدركه مشروعات ايكى نوعدر بر نوعى نصب شرعدر و بر نوعى اذن بالشرعدر نصب شرعى نبى عليه السلامك (من قتل قتيلا فله سلبه) قول شريفيدر امدى امام ايچون اول مرتبه ولايت واردركه بو قول شريفى اجرا ايچون اذن ويره نبى عليه السلامك (من احيى ارضا ميتة فهى له) قول شريفى ابو حنيفه قتنده اذن بالشرع قبيلندندر وامامين قتنده نصب الشرع قبيلندندر چونكه بو حديث شريف ايكى معنايه محتمل اولديغى نبى عليه السلامك (ليس للمرء الا ما طابت به نفس امامه) حديث شريفى (من احيا ارضا) حديثنه معارض اولمغه صالح اولميز (ولا يجوز احياء ما قرب من العامر بل يترك مرعى لاهل القرية ومطرحا لحصائدهم) جائز دكلدر عامره قريب اولان ارض خاليه يى احيا ايلمك بلكه اهل قريه ايچون مرعى ترك اولنمش وياخود اهل قريه نك حصائدى مطرحى يعنى بوراغلاجق يريعنى خرمن يرلرى ايچون ترك اولنمش اوله (ولا ما عدل عنه الفرات ونحوها واحتمل عوده اليه فان لم يحتمل جاز) شول ارضك احياسى جائز دكلدر اندن ماء فرات وفراته شبيه دجله مثللى صولر عدول ايلسه لر وعود ايلمك احتمالى اولسه جائز دكلدر واكر عود احتمالى اولمز ايسه احياسى جائزدر بو تقديرجه بركمسنه نك ملكى اولمش اولور (ومن حجر ارضا ثلاث سنين ولم يعمرها اخذت منه ودفعت الى غيره) بركمسنه بر ارض خاليه يى اوچ سنه يه دكين تحجير ايلسه لكن معمور ايلسه اول ارض اندن اخذ اولنور آخره ويريلور تحجير ايلمك يعنى طاش ايله جوانب اربعه سنى ديوار شكلى نشان ايلمكدر وياخود بعض اشجار قورويى ايله ديوار شكلى ايلمكدر (ومن حفر بئرا فى ارض موات فله حريمها ان باذن الامام) بركمسنه ارض مواتده بر قيو قازسه اول ارض مواتك حريمى احيا ايدنكدر اكر امام اذنى ايله حفر ايلديسه (وكذا ان بغير اذنه عندهما) امامين قتنده امامك اذنيسز دخى حفر ايلمش ايسه حريمى حفر ايدنكدر (وحريم العطن اربعون ذراعا من كل جانب هو الصحيح) عطنك حريمى بر جانبدن قرق ذراعدر عطن قيونك وحوضك اطرافنده دوه چوكوب طوره جق يره بارك الابل كبى وحريمك عطنه اضافتى ادنى ملابسه ايچوندر يعنى بويله اوله كه اطرافنده دوه چوكوب اليله صو چكوب دوه يى سقى ايلمك ايچون قيو حفر ايلسه هر جانبدن قرق ذراع حريمى حفر ايدن كمسنه نكدر صحيح اولان دخى بودر (وكذا حريم الناضح) حريم ناضح دخى حريم عطن كبيدر ابو حنيفه قتنده ناضح شول دوه دركه انكله قيودن صو چكرلر مضافى محذوف اولمشدر حريم بئر الناضح ديمكدر (وعندهما للناضح ستون)

امامين قتنده بئر ناضح ايچون هر جانبدن التمش ذراع حريمدر زيرا نبى عليه السلام (حريم العين خمسمائة ذراع وحريم بئر العطن اربعون ذراعا وحريم بئر الناضح ستون ذراعا) بيورمشلردر (وحريم العين خمسمائة ذراع من كل جانب) حريم عين هر جانبندن بشيوز ذراعدر زيرا عينده زياده مسافه يه حاجت واردر زيرا عين زراعت ايچون استخراج اولنور لابد جريان ايده جك موضع لازمدر وبر مقدار موضع دخى صو جمع اولمق ايچون لازمدر وبر مقدار موضع دخى مزرعه يه جريان ايده جك يرلازمدر بو اجلدن زياده ايله تقدير اولندى (ويمنع غيره من الحفر فى حريمه) آخر كمسنه اول بئرك حريمنده قيو قازمقدن منع اولنور (لا فيما وراءه) اما حريمك ماوراسنده حفردن منع اولنمز زيرا حريمك ماوراسنده تعلقى يوقدر (فان حفر فيه احد ضمن النقصان ويكبس) اكر بركمسنه آخرك داخل حريمنده قيو قازسه بئر اولك نقصانى صكره قيو قازنه تضمين ايتديرلور وصكره قازيلان قيو طپراق ايله طولدور يلور ودينلديكه نقصانى تضمين ايتديرلمز انجق طپراق ايله طولدروب بطال ايتديرلور كبس لغتده طپراق ايله قيويى وارقلرى طولدرمقدر كافك كسرى ايله قيويى طولدردقلرى طپراغه اسميدر (وان حفر فيما وراءه فلا ضمان وله الحريم مما سوى الحريم الاول) بركمسنه آخرك حريمنك ماوراسنده بر قيو قازسه آنك ايچون ضمان يوقدر واول بئره دخى حريم واردر اول قيو قازانك حريمى جانبندن غيريده بئر اولك حريمى نهايتنده ايسه جوانب اربعه دن حريم اولمق ممكن دكادر ثانى يه اوچ طرفدن حريم اولور مثلا بركمسنه اذن امام ايله بر آخرك قازديغى قيونك حريمى نهايتنده بر قيو قازسه بئر اولك صويى بئر ثانى يه تحويل ايلسه ثانى يه برشئ يوقدر زيرا فعلده تعدى ايلمامشدر صو ايسه تحت الارضده برفردك مملوكى دكادر (وللقناة حريم بقدر ما يصلحها) قناة ايچون حريم واردر اول قناة صالح اولديغى مقدار ايله (وقيل لا حريم لها ما لم يظهر ماؤها) ودينلديكه قناة ايچون حريم يوقدر مادامكه صويى وجه ارضده ظاهر اولميه امام ابو حنيفه قتنده قناة ايسه تحت الارض اولان مجراى مادركه لسان فارسيده كاريز ديرلر (وعندهما هى كالبئر وان ظهر ماؤها فهى كالعين اجماعا) امامين قتنده قناة بئر كبيدر اكر صويى وجه ارضده ظاهر اولورسه اجماعا عين كبيدر يعنى قاينيوب چقان عين كبيدر حريمى بشيوز ذراع تقدير اولنور (ولا حريم النهر فى ارض الغير الا بحجة) غيرك ارضنده جارى اولان نهر ايچون حريم يوقدر ابو حنيفه رحمه الله قتنده الا مكركه حريمى اولديغنه بينه اقامت ايليه (وعندهما له مسناة بقدر نصف عرضه من كل جانب عند ابى يوسف رحمه الله وبقدر عرضه عند محمد وهو الارفق) امامين قتنده نهر ايچون مسناة واردر ابو يوسف قتنده هر جانبدن نهر عرضنك نصفى مقدارى بر حريمدر مثلا نهرك عرضى اوچ ذراع اولسه بر طرفدن بر بچق ذراع بر حريم اولور امام طحاوى دخى بونى اختيار ايلمشدر وامام محمد رحمه الله قتنده نهرك عرضى مقدارى بر حريمدر مثلا بر نهرك اوچ ذراع عرضى اولسه هر جانبدن اوچ ذراع بر حريمى اولور امام كرخى ايسه بونى اختيار ايلمشدر امام محمدك قولى صاحب نهره ارفقدر مسناة ديو صوارقلرينك ايكى جانبنده وضع اولنان كنارنه ديرلر (فالمسناة بين النهر والارض وليست فى يد احد لصاحب الارض) بين النهر والارض واقع اولان مسناة حالبوكه اول مسناة بركمسنه نك يدنده دكادر صاحب ارض اولان كمسنه نكدر امام ابو حنيفه قتنده ومسناة مبتدادر لصاحب الارض ايسه خبردر (فلا يغرس فيها صاحب النهر ولا يلقى عليها طينة ولا يمر) پس امدى صاحب نهر مسناته برشئ غرس ايلمز نهرك طپراغنى مسناته القا ايلمز واوزرندن دخى مرور ايلمز (وقيل له المرور والقاء الطين ما لم يفحش) ودينلديكه صاحب نهر ايچون مرور واردر وطپراغنى مسناته القا ايلمك دخى واردر مادامكه فاحش اولميه صاحب الكافى صحيح اولان بودر ديمشدر (وعندهما هى لرب النهر فله ذلك) امامين قتنده مسناة نهر صاحبى اولان كمسنه نكدر * پس امدى غرس والقاء طين ومرور صاحب نهركدر (قال الفقيه ابو جعفر رحمه الله اخذ بقول الامام فى الغرس وبقولهما فى القاء الطين) فقيه ابو جعفر ديديكه غرسده امام اعظم قوليله فتوى ويريلور القاء طينده امامين قوليله فتوى ويريلور (ومن غرس شجرة فى ارض موات فله حريمها خمسة اذرع من كل جانب) بركمسنه ارض مواتده بر شجر غرس ايلسه انك حريمى هر جانبدن بش ذراعدر (يمنع غيره من الغرس فيه) غيرى كمسنه انك حريمنده غرس شجردن منع اولنور (فصل فى الشرب) بو فصل احكام شربك بياننده در (هو النصيب من الماء) لغتده

شرب کسر شین ایله مصنف رحمه الله دیدیکی اوزره اول شرب صودن نصیب معناسنه در شرعده کرك مزارع
صوارمق اولسون وکرك دواب یعنی حیوانات صوارمق اولسون نوبت ایله صونك انتفاعنه دیرلر
(والشفة شرب بنی آدم والبهایم) شفه صودن بنی آدمك و بهایمك نصیبیدر بو اجلدن شرب عام اولدی
شفه ایسه خاص اولدی شفه نك اصلی شفهه در تخفیف ایچون هاء اسقاط اولندی (والانهار العظام کالفرات
ودجلة غیر مملوکة) انهار عظامکه فرات ودجله نهرلری کبی و جیحون وسیحون ونیل کبی برفردك مملوکی
دکلدر (ولکل احد فیها حق الشفة والوضوء ونصب الرحی وکری نهر الی ارضه ان لم یضر بالعامة) هر فردك
انهار عظامده شفه حقی ووضوء حقی واردر ودکرمن نصب ایلمك وکندو ارضنده دیلدیکی اوزره نهر قازمق
واردر اکر عامه یه ضرر ایلمز ایسه زیرا نبی صلی الله علیه وسلم (الناس شرکاء فی ثلاثة الماء والکلاء والنار)
بیورمشلردر (وفی الانهار المملوکة والحوض والبئر والقناة لکل احد حق الشفة) انهار مملوکه ده وحوض
و بئر وقناتده هر احدك حق شفه سی واردر یعنی (الناس شرکاء) حدیث شریفی موجبنجه هر کسك حق
شرب وسقی دابه سی ثابت اولور زیرا نهرلر وقیولر وحوضلر احراز ماء ایچون وضع اولنمشدر ومباح اولان
شیئه انجق احراز ایله مالك اولنور (ان لم یخف التخریب لکثرة المواشی اوالاتیان علی جمیع الماء) کثرت مواشی
ایچون انهار وحوض و بئر وقناتك اطرافی تخریبدن خوف اولنمز ایسه و یاخود جمله صونك اوزرینه کلمك
وجمیع صویی دوکتمك خوفی اولمز ایسه منع اولنمزود ینلدیکه بعض مشایخك قولنده منع اولنور (لاسقی ارضه
اوشجره الا باذن مالکه) هر احد ایچون انهار مملوکه وحوض و بئر وقناتدن ارض وشجر سقی ایلمك یوقدر
الا مالکنك اذنیله واردر (وله الاخذ للوضوء وغسل الثیاب وسقی شجر وخضر فی داره بالجرار فی الاصح)
هر احد ایچون انهار مملوکه وحوض و بئر وقناتدن وضوء ایچون واثوابنی غسل ایدوب یومق ایچون داری
ایچنده اتخاذ ایلدیکی شجر وخضراتی دستی ایله سقی ایلمك واردر اصح روایتده زیرا بعض ائمه رحمهم الله
بونك خلافنه ذاهب اولمشلردر اول اجلدن اصح روایتله قید اولنمشدر جرار ایسه جره نك جمعیدر دستی دیمکدر
(وما احرز من الماء بحب اوکوز ونحوه لا یؤخذ الا برضاء صاحبه) ودخی شول صوکه کوب و برداق و بونلره
مشابه شیلر ایله احراز اولنمشدر اخذ اولنمز الا صاحبنك رضاسیله اخذ اولنور زیرا صاحبی احراز ایله
اکا مالك اولمشدر حب فتح حاء مهمله ایله کوب معناسنه در (وله بیعه) ماء محرزك صاحبی ایچون اول
صویی بیع ایلمك واردر زیرا احراز ایله مالك اولمشدر (ولو کان البئر اوالعین اوالنهر فی ملك احد فله منع من یرید
الشفة من الدخول) اکر برکسنه نك ملکنده بئر و یاخود عین و یاخود نهر اولسه اول ملك صاحبی ایچون
شفه مراد ایدن کسنه یی ملکنه دخولدن منع ایلمك واردر اکر اکا قریب ارض مباحه ده صو بولنورسه
(فان لم یجد غیره لزمه ان یخرج الیه الماء او یمکنه من الدخول) اکر شفه مراد ایدن کسنه اول صودن غیری
بولمز ایسه ملکنده صو اولان کسنه یه لازمدرکه طالب اولان کسنه یه صو اخراج ایلیه و یاخود دخوله
مکنت ویره یعنی داخل اولمغه اذن ویره زیرا ضرورت داعیه موجوددر (فان لم یفعل وخیف العطش
قوتل بالسلاح) اکر مالك اولان کسنه صویی اخراج ایلمسه ودخوله دخی تمکین ایلمسه وحالبوکه صوسزلقدن
کندو یه ودابه سنه هلاك کلك خوفی اولسه سلاح ایله قتال اولنور یعنی اول کسنه ایله سلاح ایله مقاتله ایدر
زیرا صو وقیو وعین ونهرلر مباحدر وغیر مملوکه در امدی بوسقوله یرده صویی منع ایدن کسنه ایله سلاح ایله
مقاتله ایلمك لازمدر حتی حضرت عمر رضی الله عنهدن روایت اولنورکه برقوم طالب ماء اولوب صوقیوسنی
تجسس ایدرلردی هرنه حال ایسه اهلندن سؤال ایدرلك قویی بولدیلر غوغا ایدوب استدیلرو یرمدیلر مسلمانلرز
ودوه لریز وآتلریز هلاك مرتبه سنه واردی احسان ایلك دیو نیاز ایلدیلر ینه ابا ایدوب صو ویرمدیلر
بو احوالی عمر رضی الله تعالی عنه حضرتلرینه عرض ایلدکلرنده (هلا وضعتم فیهم السلاح) بیورمشلردر
(وفی المحرز یقاتل بغیر سلاح کما فی الطعام حال المخمصة) اما محرزده بغیر سلاح مقاتله اولنور نتکیم حال
مخمصه ده طعامده اولدیغی کبی مثلا محرز اولان صو حاجتندن فضله ایسه و یرمیوب منع ایلدکده سلاحسز
مقاتله اولنور قدر حاجت مقداری دفع ایلمکه مأموردر اول کسنه منع ایله امره مخالفت ایدوب معصیتی
ارتکاب ایلدی انکله سلاحسز مقاتله تعزیر منزله سنده در (فصل) (وکری الانهار العظام من بیت المال)

انهار عظامك قازمسی بیت المال اوزرینه در زیرا کری انهار عامه ناسك مصلحتی ایچوندر و بیت المال
دخی عامه ناس ایچوندر بوتقدیرجه خراج وجزیه نك اقچه سی اکا صرف اولنور اما صدقات اکا صرف
اولنمز زیرا بونلر صدقات ایچوندر (وان لم یکن فیه شیء فعلی العامة) اکر بیت المالده برشیء یوغیسه بوکری
عامه اوزرینه در امام برناظر نصب وتعیین ایدوب خلقك اوزرینه جبر ایلیه زیرا ترکنده ناسه ضرری واردر
(وکری ما ملك علی اربابه لا علی اهل الشفة) ملك اولان نهرك کریی یعنی قازمسی اربابی اوزرینه در
اهل شفه اوزرینه دکلدر اهل شفه مخصوص دکللردر آنلر تابعلردر وبیت المال اوزرینه دخی دکلدر زیرا
منفعتی اربابنه عود ایدر وغرم ایسه غنم ایله در (و یجبر من ابی ومؤنته علیهم من اعلاه) نهرك اربابندن
ابا ایدوب کری ایلمکده عناد ایدن کسنه قازمق ایچون جبر اولنور ومؤنت وزحمت وثقلتی یعنی خرج
وحوایجی اربابی اوزرینه در نهرك اعلاسندن یعنی یوقاروسندن (واذا جاوز ارض رجل سقطت عنه)
یعنی کری بر رجلك ارضنی تجاوز ایلسه یعنی کچسه اول رجلدن مؤنت کری ساقط اولور زیرا مؤنت کری
نهردن انتفاع ایدن کسنه نك اوزرینه لازمدر تجاوز ایلدکدنصکره اول ارض صاحبنه برشیء لازم کلمز امام
ابو حنیفه رحمه الله قتنده (ولیس له سقی ارضه ما لم یفرغ شرکاؤه) اول ارضی تجاوز ایدن کسنه ایچون
کندو ارضنی سقی ایلمك یوقدر مادامکه شرکاسی کریدن فارغ اولمیه لر (وقیل له ذلك) ودینلدیکه اول رجل
ایچون ارضنی سقی ایلمك واردر مؤنتی ساقط اولدیغی محلدن حقی واردر شرکاسی فارغ اولمدین ارضنی
سقی ایلمك جائزدر (وعندهما هی علیهم جمیعا من اوله الی آخره بحصص الشرب) امامین قتنده مؤنت من
اوله الی آخره جمیع اربابی اوزرینه شربك حصه لری مقداری زیرا بونلردن هر بری اسفلی ایله منتفع اولورلر
اعلاسیله منتفع اولدقلری کبی بونلر صو یك زیاده سی آخریره اقتمغه محتاجلردر اکر سد ایلسه لر صو طاشوب
ارضی باصدرر وزرعی فاسد اولور بوندن ظاهر اولدیکه نهرك ابتداسندن انتهاسنه وارنجه منتفع اولورلر چونکه
جمله سی غنمده برابر اولدیلر ایسه واجبدرکه غرمده دخی برابر اولورلر (ویصح دعوی الشرب بلا ارض) بلا ارض
دعوای شرب صحیح اولور یعنی استحسانا صحیح اولور یوخسه قیاسده صحیح اولمامق ایدی (ومن کان له نهر
یجری فی ارض غیره فاراد رب الارض منع الاجراء فلیس له ذلك) برکسنه نك نهری اولوب آخر کسنه نك
ارضنده جاری اولسه وارض صاحبی اول نهرك جریانی منع ایلمك مراد ایلسه صاحب ارض اولان کسنه
ایچون منع ایلمك یوقدر یعنی منعه قادر دکلدر (فان لم یکن فی یده ولم یکن جاریا) واکر اول نهر صاحب نهرك
یدنده اولمسه یاخود اول نهر جاری اولمسه واول نهر یدنده اولمسنك علامتی آنی قازمق کبی وایکی جانبنه
اشجار غرس ایتمك وبوکا بکزر شیلر کبیدر (فادعی انه له وقصد اجراءه لا یسمع بلا بینة انه له اوانه کان له حق
الاجراء) صاحب نهر دعوی ایلسه که اول نهر کندونکدر واول نهرك اجراسی قصد ایلسه بلا شاهد دعواسی
استماع اولنمز ودعواده شهادت بویله اوله که اول نهر ادعا ایدن کسنه نکدر و یاخود اول نهرده اول مدعی
ایچون حق اجرا واردر بویله اولورسه دعواسی استماع اولنور بوصورت شول زمانده اولورکه صو جاری
اولیوب نیجه زمان منقطع اولمش اوله بعده اجرا ایلمك مراد ایلیه (وعلی هذا المصب فی نهر اوعلی سطح
والمیزاب والممشی فی دار الغیر) ودعوای شربده مذکور اولان طریق اوزره درنهرده دعوای مصب ودعوای
ممشی مثلا برکسنه دعوی ایلسه که شو نهر بنم نهرمك مصبیدر و یاخود شو سطح بنم نهریمك مصبیدر
و یاخود بنم میزابمك مصبیدر وغیرك دارنده شو موضع بنم ممشام یعنی یوریه جك یرمدر دیو دعوی ایلسه
شاهدسز دعواسی استماع اولنمز وشهادت بویله کرکدرکه اول نهر وسطح انکدر و یاخود حق مصبی وممشاسی
واردر بویله شهادت اولندقده دعواسی مسموعه اولور (وان اختصم جماعة فی شرب بینهم قسم علی قدر اراضیهم)
یعنی برقوم مابینلرنده اولان نهردن شرب خصوصنده اختصام ایلسه لر اول شرب قسمت اولنور هر برینك
اراضیسی مقداری زیرا شربدن مقصود سقی اراضیدر و بوکا هر برینك احتیاجی اراضیسنك قلت وکثرتی
مقداریدر اما طریقده اختصام اولنسه دارك بیوکلکی وکوچکلکی اعتبار اولنمز نمط واحد اوزره
اعتبار اولنور (و یمنع الاعلی من سکر النهر بلا رضاهم وان لم تشرب ارضه بدونه) نهرك اعلاسی یعنی
یوقاروسی شرکاسنك رضاسی یوغیکن سکردن یعنی سد ایلمکدن منع اولنور اکر سدسز اول کسنه نك

ارضی صولغز ایسه ده منع اولنور زیرا بوقاروسنی سد ایلمك اسفلده اولانك منفعتنی قطع ایدر اما شرکاسی راضی اولوب حصه سی مقدارینی سقی ایلمك ایچون سد ایدرسه رضا ایله اولانده منع یوقدر وهرکس نوبتنده سد ایلمك ایچون مصالحه ایلسه لر جائزدر اما ماء نهر بر وجهله جریان ایلسه که بلا سکر برینك ارضنه واصل اولمیه اول وقت اولیحق اهل اسفل ابتدا سکر ایدوب ارضنی سقی ایدر بعده کذا وکذا اعلایه وارنجه نوبت ایله سقی ایدرلر زیرا ابن مسعود رضی الله عنهدن روایتدرکه (اهل اسفل النهر امراء علی اهل اعلاه حتی یردوا ومن یلزك طاعته فهو امیرك) بونك بیانی بودرکه نبی صلی الله علیه وسلم (صاحب الدابة القطوف امیر علی الرکب لانه یأمرهم بانتظاره وعلیهم طاعته لحق الصحبة) بیورمشلردر قطوف الدابه اشکی آز اولان حیواندر (ولیس لواحد منهم ان یشق منه نهرا) نهر مشترکدن شرکادن بری ایچون یوقدرکه اول نهردن بر آخر نهر شق ایلیه (او ینصب علیه رحی او دالیة او جسرا الا باذن البقیة) ویاخود باقی شرکانك اذنی یوغیکن اول نهرك اوزرینه دکرمن ویاخود دولاب ویاخود جسر نصب ایلیه یعنی بونلری ایلمك یوقدر منعه قادرلردر (الا رحی فی ملکه ولا تضر بالنهر ولا بمائه) الا کندو ملکنده نهره وصوینه ضرر اولماق اوزره دکرمن قورمق جائزدر (ولان یوسع فم النهر ولان یقسم بالایام او مناصفة بعد کون القسمة بالکوی) شرکادن بری ایچون نهرك اغزینی واسع ایلمك یوقدر وایام ایله تقسیم ایلمك دخی یوقدر یاخود کوی ایله تقسیم ایلدکدنصکره مناصفه یوقدر کوی اولدرکه براغاجی دلوب صوبی انك ایچندن ویریلور اراضی سقی ایلمك ایچون (ولان یزید کوة وان لم یضر بالباقین) وشرکادن بری ایچون کوة زیاده ایلمك یوقدر اکر باقیسنه ضرر ایلمز ایسه ده (ولان ینقص بعض کواه) واول نهرك بعض کوه لرینی دخی نقص ایلمك یوقدر (ولان یسوق شربه الی ارض اخری له لیس لها منه شرب) شرکادن بری شربنی اول نهردن شربی اولمیان آخر ارضه سوق ایدوب کتورمك یوقدر (فان رضی البقیة بشئ من ذلك جاز) اکر بقیه شرکا ذکر اولنان نقص وزیاده وقسمت بالایام وغیریلرینه رضا ویرسه جائزدر (ولهم نقضه بعد الاجازة ولورثتهم من بعدهم) واول مجیز اولان شرکا ایچون بعد الاجازه نقض ایلمك واردر زیرا کوه ایله قسمت تمام اولدی اول قسمتی بوزمق یوقدر بو قسمتك خلافنه رضالشمشلر ایسه ده کندولری وورثه لری رجوع ایدر زیرا عاریت غیر لازمه در (والشرب یورث ویوصی بالانتفاع به) شرب میراث اولور وشربك انتفاعی ایله وصیت دخی اولنور زیرا ورثه میتك خلفاسیدر میتك حقوق واملاکنده مقامنه قائم اولورلر ومعاوضات وتبرعاتك که تملیك جائزدکادر دین وقصاص وخمر کبی بونلرده دخی ورثه میتك مقامنه قائم اولورلر (ولا یباع ولا یوهب ولا یؤجر ولا یتصدق به) شرب بیع اولنمز وهبه اولنمز وایجار اولنمز وانك ایله تصدق اولنمز زیرا شرب مجهولدر مقداری معلوم دکلدر وشهدی جریانی واردر لکن یارن کما کان جریان معلوم دکلدر ومال متقوم دکلدر حتی برکمسنه بر آخرك شربنی تلف ایدوب کندو ارضنی سقی ایلسه اصل روایتی اوزره ضامن اولور (ولا یجعل مهرا) شرب مهر قلنمق جائز دکلدر برکمسنه برخاتونی تزوج ایدوب بلا ارض شرب اوزرینه نکاح ایلسه جائز کادی لکن شربدن خاتونه برشئ یوقدر زیرا شرب بلا ارض عقد معاوضه ده تملیك احتمالی یوقدر (ولا بدل صلح) ودخی شرب بدل صلح اولمز عقوددن برشیئه مالك اولمیان شئ اوزرینه صلح باطلدر کذا فی الکافی (ولا یضمن من ملأ ارضه فنزت ارض جاره) برکمسنه کندو ارضنی صو ایله دولدرسه قوکشوسنك ارضنه سزوب زرعنی افساد ایلسه ضامن اولمز کندو ارضنده قیو قازوب وطاش وضع ایدن کمسنه کبیدر زیرا کندو ارضنده ایلدیکی فعل مباحدر برشیئه هلاك اولسه ضامن اولمز بومسئله معتاد اوزره سقی ایلدکده در معتاددن زیاده کندو ارضی تحمل ایلمدیکی مقداری سقی ایلسه وقوکشوسنك ارضی تشرب واجتذابی ایله فاسد اولسه ضامن اولور زیرا تعدی ایلمش اولور کذا فی الدرر نقلا عن الکافی (ولا من سقی من شرب غیره) برکمسنه غیرك شربندن کندو ارضنی سقی ایلسه ضامن اولمز روایت اصل اوزره خواهر زاده نك مختاریدر روایت اخراده فخر الاسلام بزدوینك مختاری ضامن اولور وفتوی خواهرزاده نك مختاری اولان ضامن اولماق اوزره در

(کتاب الاشربه)

بو کتاب اشربه نك احکامی بیاننده در واشربه نك اولمسنك خبثی لایعد ولا یحصادر جمله دن بری عقل کبی

برعزیز شیئی ازاله ایلیه بوندن اقبح برشئ اولورمی حتی ابتداء اسلامده اصحاب بعض اوقاتده شرب ایدرلردی حضرت عمر رضی الله عنه جناب رب العزته تضرع ایدوب حرام اولمسنی رجا ایلدکده دعاسی قبول اولوب حرمتنه آیت کریمه نازل اولدی وشراب لغتده شرب اولنان شیئك اسمیدر کرك حلال اولسون وکرك حرام اولسون فی زماننا استعمال اولنان لفظ شراب معهود اولان خمردر (تحرم الخمر وهی النی من ماء العنب اذا غلی واشتد) خمر نص شریف ایله حرامدر اکر برقطره دخی اولورسه وخمر ماء عنبدن نی اولان شیئدر وماء عنب شول زمان حرام اولورکه غلیان ایلیه واشتداد بوله واشتداددن مراد سکر ویرمکه صالح اوله اوزم صویی که شیره در مادامکه قاینمیه واشتداد بولمیه حرام اولمز (والقذف بالزبد شرط) وکوبوکن اتمق شرطدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده ماء عنب غلیان واشتداد بولدقده خمر اولور وحرام اولور بونده کوبوکن اتمق شرط دکلدر زیرا لذت مطربه وقوت مسکره غلیان واشتداد ایله حاصل اولور عداوتی ایقاع وصلاتی منعده بو صفت مؤثردر قذف زبد بر وصفدر صفت سکری احداثده تأثیری یوقدر امام اعظم حضرتلری ایچون دلیل بودرکه غلیان اشتدادك بدایتیدر کمال قذف ایله اولور زیرا کدردن صافی اولمق قذف زبد ایله متمیز اولور وخمره متعلق اولان احکام شرعیه قطعیه در حد کبی ومستحل اولانی اکفار کبی کذا فی النهایة خمر کتاب وسنت واجماع ومعقول ایله حرامدر اما کتاب ایله حرام اولمسی حق سبحانه وتعالینك (یا ایها الذین آمنوا انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون * انما یرید الشیطان ان یوقع بینکم العداوة والبغضاء فی الخمر والمیسر ویصدکم عن ذکر الله وعن الصلاة فهل انتم منتهون) قول شریفیدر و بو آیتك سبب نزولی حضرت عمر رضی الله عنهك سؤالیدرکه برکون عمر رضی الله عنه حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه دیدیکه یا رسول الله الخمر مهلکة للمال مذهبة للعقل ایدوکی ظاهردر حق سبحانه وتعالیدن رجا ایله که خمرك احوالنی بیان ایلیه حضرت رسول دخی (اللهم بین لنا فی الخمر بیانا شافیا) دیو دعا ایلدکده (یسألونك عن الخمر والمیسر قل فیهما اثم کبیر ومنافع للناس واثمهما اکبر من نفعهما) آیت کریمه سی نازل اولدی بو آیت کریمه یی استماعدنصکره بعض اصحاب شرب خمردن امتناع ایلدی بو دفعه حضرت عمر اللهم زدنا فی البیان دیو دعا ایلدکده (ولا تقربوا الصلاة وانتم سکاری) آیتی نازل اولدی ناسك بعضیسی دخی شرب خمردن امتناع ایلدیلر وبعضیسی وقت صلاتدن غیریده شرب ایدرز دیدیلر تکرار حضرت عمر رضی الله عنه اللهم زدنا فی البیان دیو دعا ایلدکده (یا ایها الذین آمنوا انما الخمر والمیسر) آیتی نازل اولدقده شفاء قلب حاصل اولدیکه خمر رجسدر شول شیکه رجسدر عین حرامدر بیوردیلر خمرك سنت ایله حرام اولمسی روایت اولندیکه نبی علیه السلام (شارب الخمر کعابد الوثن) وحدیث آخرده (الخمر ام الخبائث) بیورمشلردر وبر دفعه دخی (اذا وضع الرجل قدحا من خمر علی یدیه لعنه ملائکة السموات والارض) بیورمشلردر وحدیث آخرده (فان شربها لم تقبل صلاته اربعین لیلة فان داوم فیها فهو کعابد الوثن) بیورمشلردر اجماع ایله حرام اولمسی تحقیقا امت محمد تحریمی اوزره اجماع ایلمشلردر اجماع امت ایسه حجت قویه در معقول ایله حرام اولمسی زیرا خمرك قلیلی کثیرینه مستدعیدر بو صفت خمرك خواصندندر زیرا خمرك لذتی اکثرنده در سائر مشروبات بونك خلافیدر (والطلاء وهو ما طبخ منه فذهب اقل من ثلثیه) طلاء حرام اولور وطلاء شول شیدرکه ماء عنبدن طبخ اولنه وثلثیندن اقلی ذاهب اوله بو مقوله اولان حرامدر فاضل زیلعی محیطدن نقل ایدوب طلاء اسم مثلثدر ومثلث شول شیدرکه ماء عنبدن طبخ اولنه حتی ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی باقی قاله صواب اولان بودر زیرا روایت اولنمشدرکه کبار صحابه ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی باقی قلان طلادن شرب ایدرلردی (فان ذهب نصفه سمی منصفا) اکر طبخ اولنوب نصفی ذاهب اولورسه اکا منصف تسمیه اولنور (وان طبخ ادنا طبخة سمی باذقا اذا غلی واشتد) اکر ماء عنب ادنی طبخله مطبوخ اولورسه باذق تسمیه اولنور قچن غلیان واشتداد اولسه حرام اولور ابن عباس رضی الله عنهما دن باذق ایچون سؤال اولندقده سبق جواب محمد علیه السلام (الباذق وما اسکر فهو حرام) بیورمشلردر طلاء ومنصف وباذق جمله سی حرامدر فاضل زیلعی دیدیکه جمله سی حرامدر بزم قتمزده قچن غلیان واشتداد بولسه کوبوکن اتسه اشتداد بولوب قذف زبد ایلسه

اختلاف اوزره‌در اوزاعی دیدیکه مباحدر بوایسه بعض معتزله‌نك قولیدرکه مشروب طیبدر خمر دکلدر بزم ایچون دلیل مطبوخ اولان شیء خمر کبیدر رقیقدر مطربدر قلیلی کثیرنی مستدعیدر بونك ایچون طائفهٔ فساق جمع اولوب شرب ایدرلر اما مثلث بونك خلافیدر رقیق دکلدر قلیلی کثیرنی مستدعی دکلدر (والسکر وهو النیء من ماء الرطب اذا غلی واشتد) سکر دخی حرامدر سکر ماء رطبدن طبخ اولمامش نیدرکه قچن غلیان واشتداد بولسه حرامدر سکر فتح سین وکاف ایله‌در (ونقیع الزبیب اذا غلی واشتد) قوری اوزمك نقیعی قچن غلیان واشتداد بولسه حرام اولور اما غلیان واشتداد بولمسه حرام اولماز ابن عباسدن روایت اولندیکه زبیبی اصلادوب اول کون وایرته‌سی کون واوچنجی کونك اخشامنه دکین ایچردی وخدمه‌یه ویرردی (واشترط قذف الزبد فیهن) نقیع وسکر وطلاده قذف زبد اشتراطیدر (علی ما فی الخمر) بین الامام والامامین خمرده واقع اولان خلاف اوزره‌در (والکل حرام وحرمتها دون الخمر) جمله‌سی حرامدر وبو اشیانك حرمتی خمر حرمتندن اشاغه‌در (فنجاسة الخمر غلیظة ونجاسة هذه مختلف فی غلظها وخفتها) خمرك نجاستی غلیظدر ذکر اولنان اشیانك نجاستنك غلظ وخفتنك خصوصنده اختلاف اولنمشدر برروایتده غلیظه‌در وروایت اخراده خفیفه‌در (ویکفر مستحل الخمر دون هذه) خمرك مستحلی کافر اولور زیرا حرمتی قطعیه‌در اما بو اشیانك مستحلی کافر اولمز زیرا حرمتی اجتهادیه‌در (ویحد بشرب قطرة من الخمر وان لم یسکر) خمردن برقطره شرب ایله حد اولنور اکر سکران اولمز ایسه‌ده زیرا حرمتی قطعیه‌در (بخلاف هذه) ذکر اولنان بونك خلافنه‌در لابسدر مادامکه سکران اولمیه قلیلی ایله حد اولنمز زیرا حرمتی اجتهادیه‌در (ویجوز بیع هذه وضمن متلفها) وبو اشیانك بیعی جائز اولور ومتلفی دخی ضامن اولور امام اعظم قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده خمر کبی حرامدر (وفی الخمر عدم جواز البیع وعدم الضمان اجماعا) خمرده عدم جواز بیع وعدم ضمان اجماعادر بیعنك عدم جوازی نبی علیه السلامك (ان الذی حرم شربها حرم بیعها) قول شریفیدر زیرا الله تعالی وقتاکه خمری حرام ایلدیسه اهانت دخی ایلدی تقوم ایسه عزتی مشعردر اهانت ایچون مسلم حقنده مال متقوم اولمدی (ولو طبخت الخمر او غیرها بعد الاشتداد لا تحل وان ذهب الثلثان) خمردن ویا اشربهٔ محرمه‌دن بعد الاشتداد طبخ اولنسه حلال اولماز اکر ثلثانی ذاهب اولورسه‌ده زیرا طبخ حرمت ثابت اولمسون دیو منع ایچوندر یوخسه حرمت ثابت اولدقدنصکره دفع ایچون دکلدر طبخله حرمت دفع اولماز (لکن قیل لا یحد ما لم یسکر) لکن دینلدیکه مادامکه سکران اولمیه حد اولنمز (ویحل نبیذ التمر والزبیب اذا طبخ ادنی طبخة وان اشتد ما لم یسکر) مادامکه سکر ویرمیه نبیذ تمر ونبیذ زبیب قچن ادنی طبخ ایله مطبوخ اولسه حلال اولور اکر اشتداد بولسه‌ده زیرا اصحاب رسول نبیذی شرب ایدرلردی واکثر صحابه‌دن ومشاهیرندن قولا وفعلا نقل اولنمشدر حتی امام اعظم حضرتلری بیورمشلردرکه حلنه اعتقاد واجبدر شبهه اولمجق تفسیق صحابه‌یه مؤدی اولمق لازم کلور وصاحب اختیار دیمشدرکه اکر بدنه قوت حاصل اولمق ایچون ایسه حلالدر اکر تلهی قصد اولنورسه حرامدر امام محمددن برروایتده مطلقا حرامدر دیمش وبرروایتده حل وحرمتنده توقف بیورمشلردر (وکذا نبیذ العسل والتین والحنطة والشعیر والذرة والخلیطین طبخت اولا) ینه حلال اولور نبیذ عسل ونبیذ تین یعنی انجیر ونبیذ حنطه ونبیذ شعیر ونبیذ داری وخلیطین دخی حلال اولور کرك طبخ اولسون کرك طبخ اولمسون خلیطیندن مراد زبیب ایله تمردر (وکذا المثلث وهو عصیر العنب اذا طبخ حتی ذهب ثلثاه وان اشتد) ینه مثلث دخی حلال اولور مثلث اولدرکه اوزم صقوب قچن طبخ اولنسه حتی ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی قاله بو مقوله مثلث اشتداد بولورسه حلال اولور ابوحنیفه وابویوسف قتلرنده اما امام محمد قتنده وامام مالك وامام شافعی حرام اولسنه ذاهب اولمشلردر نبی علیه السلامك (کل مسکر حرام) قول شریفنی تمسك ایلمشلردر وینه حدیث آخرده (کل ما اسکر قلیله وکثیره حرام) قول شریفنی دلیل کتورمشلردر وروایت اولندیکه شول شیکه بردستیسی سکر ویره انك جرعه‌سی حرامدر زیرا مسکر اولان شیء عقلی افساد ایدر بویله اولیجق خمر کبی قلیلی وکثیری حرام اولور بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (حرمة الخمر لعینها) قول شریفیدر وخمردن غیریده سکر مخصوص قیلندی اکرچه بونلرده مفسد سکر اولان قدحدر

وبوایسه

وبوایسه بزم قتمزده دخی حرامدر وخمردن قلیلی حرام اولدیغی وقت لطافتی ایچون چوغنی مستدعیدر اول اجلدن قلیلنه کثیر حکمی اعطا اولنمشدر اما مثلث غلیظ اولمغله کثرتی مستدعی دکلدر ونفسنده غذادر اما حتی اوزره باقی قالدی حدیث اول غیر ثابتدر زیرا یحیی بن معین ایچون بونده طعن واردر تسلیم ایدلکه ثابت ایمش قدح اخیره محمولدر وحدیث آخران دخی قدح اخیره محمولردر (وفی الحد بالسکر منها روایتان والصحیح وجوبه) مثلث ونبیذ عسل وتین وحنطه وشعیر وداری وخلیطیندن سکر ایله حدده ایکی روایت واردر برروایت حد اولامق وبرروایت حد اولمقدر اما اصح اولان حدك وجوبیدر زیرا فی زماننا فساق اشربهٔ محرمه‌یه جمع اولدقلری کبی بونلرده‌ده جمع اولورلر بو اجلدندرکه سکر حاصل اولدقده مفاسدی مستلزمدر بو تقدیرجه مادهٔ فسادی قطع ایچون ویاخود تقلیل ایچون حد واجب اولور (ووقوع طلاق من سکر منها تابع للحرمة) ذکر اولنان اشیادن سکران اولان کمسنه‌نك طلاقینك وقوعی حرمتنه تابعدر شول کمسنه‌که حرامدر دیدی زجر اله طلاقی واقع اولور شول کمسنه‌که حلالدر دیدی طلاقی واقع اولماز نائم منزله‌سنده اولمش اولور (والکل حرام عند محمد وبه یفتی) ذکر اولنان اشیانك جمله‌سی حرامدر امام محمد قتنده وبونلردن سکران اولوب طلاق ویرسه واقع اولور زمانه‌ده اهل فساد چوق اولمغله امام محمد قولیله فتوی ویرلمشدر (والخلاف انما هو عند قصد التقوی اما عند قصد التلهی فحرام اجماعا) امام محمد ایله شیخین مابینده اختلاف شول کمسنه‌نك که شربدن مرادی قوت بدن قصدی اولدقده‌در یوخسه شربدن مرادی تلهی ایسه اول وقت اجماعا حرامدر وابوحفص کبیردن مثلث ایچون سؤال ایلدکلرنده شربی حلال دکلدر دیو جواب ویردی کندویه دیدیلرکه ابوحنیفه وابویوسف حضرتلرینه مخالفت ایلدك ابوحفص دیدیکه بن انلره مخالفت ایلمدم انلر تقوی ایچون حلال کوردیلر اما ناس فجور وتلهی ایچون شرب ایدرلر (وخل الخمر حلال ولو خللت بعلاج) خمردن اولان سرکه حلالدر اکر علاج ایله سرکه اولمش ایسه‌ده علاج ایله دیدیکی خمر ایچنه طوز واتمك وغیری شیء القا ایلمکله تخلل ایلیه وامام شافعی قتنده حلال اولمز زیرا نبی علیه السلامدن خمردن سرکه اتخاذنی سؤال ایلدکلرنده (لا) دیو نهی بیورمشلردر وانس رضی الله عنه‌دن روایت اولندیکه ابوطلحه نبی علیه السلامدن بریتیم ایچون خمره وارث اولمشدر دیو سؤال ایلدکده (اهرقوها) دیو بیورمشلردر تکرار ابوطلحه یا رسول الله سرکه ایلیه‌یمی دیو سؤال ایلدکده (لا) دیو جواب بیورمشلردر وشافعی دیرکه خمرك ایچنه ابتدا القا اولنان شیء اول ملاقاتده متنجس اولور وشول شیکه نجس اولور طهارته مفید دکلدر وبوکا نظیر برکمسنه مورثنی قتل ایلسه ارثدن محروم اولور زیرا حرامه مباشرت ایلمشدر وینه بویلجه‌در برکمسنه حرم شریفده صید ایلسه حلال اولمز قچن کندوسی اخراج ایلسه بلکه واجبدرکه حرمه رد ایلیه اکر کندوسی نفس حرمدن طشره چیقارسه اول وقت صیدی حلال اولور بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (نعم الادام الخل) قول شریفیدر ومطلقا جمیع صوره شامل اولور زیرا تخلل وصف مفسدی ازاله وصفت صلاحی اثبات ایدر شول حیثیت ایله که صفرایی تسکین ایدر وشهوتی کسر ایدر وغذا اولور اصلاح ایسه مباحدر (ولا بأس بالانتباذ فی الدباء والحنتم والمزفت والنقیر) بونلرده نبیذ اتخاذ ایلمك لا بأسدر دباء قباقدر حنتم قرمزی ویاخود یشل دستیدر ومزفت زفت ایله مطلا ظرفدر ونقیر ایچی اویولمش برداقدر بونلرك ایچنده نبیذ اتخاذ ایلمك لا بأسدر اما ابتدا خمر وضع اولنوب بعده انتباذ اولنسه اکر عتیق ایسه اول دفعه غسل ایله طاهر اولور اکر جدید ایسه امام محمد قتنده طاهر اولمز زیرا جدید اولمغله خمری تشرب ایلمشدر وابویوسف قتنده اوچ دفعه غسل ایله طاهر اولور هر غسلده تأثیری قورومق شرطدر بو مسئله ما لا ینعصر بالعصر قبیلندندر ودینلدیکه ابویوسف قتنده برقاچ دفعه صویی طولدروب بعده اخراج ایلدکده صافی چیقوب لون وطعم ورایحه‌دن برشیء متغیر اولمز ایسه طهارتنه حکم اولنور (ویکره شرب دردی الخمر والامتشاط به) خمرك دردنی یعنی بوصاسنی ایچمك مکروه اولور وامتشاط دخی مکروه اولور یعنی طراغی بوصایه بولاشدیروب صقالنی طرامق مکروهدر ذکر اولنان بوصانك قیللری کوزل ایلدکده تأثیری واردر (ولا یحد شاربه بلا سکر) دردك شاربی بلا سکر حد اولنمز * امام شافعی قتنده سکران اولمزسه‌ده دردك شاربی حد اولنور زیرا خمردن حد برقطره ایچمکله واجب اولور درده ایسه نیجه قطرات واردر بزم ایچون دلیل بودرکه وجوب حد زجر ایچوندر

وطباع حرامه ميل ايلديكى ايچون شرع شريف زجر ايلمشدر شرب درده ايسه طباع ميل ايلمك دكل بلكه
نفرت ايدر بوتقديرجه ناقص اولدى خمردن غيرى اشربه يه مشابه اولدى بونده حد بوقدر الا اسكر ايله واردر
(ولا يجوز الانتفاع بالخمر) وخمر ايله انتفاع جائز دكلدر زيرا نجس ايله انتفاع حرامدر (ولا ان يداوى بها
جرح) وخمر ايله جرحى دخى دوا ايلمك جائز دكلدر زيرا مداوى دخى انتفاعدندر (ولا دبر دابة) دبر دابه نك
قرحه سنه دخى دوا ايلمك جائز دكلدر يعنى ياغرنه ديمك اولور بو دخى نوع انتفاعدندر دبر تحريك ايله دابه نك
قرحه سيدر كذا فى القاموس (ولا تسقى آدميا للتداوى ولو صبيا) تداوى ايچون آدمى يه خمر سقى اولنميه
اول آدمى صبى دخى اولورسه زيرا حق سبحانه وتعالى رجسده شفا قيلمامشدر وخمر ايله احتقان دخى
جائز دكلدر وا حليله دخى اقطار جائز دكلدر * ونهايه ده مذكوردركه حرام ايله استشفا اشول زمان جائزدركه
اندن غيرى ايله شفا اولمديغى معلوم اوله (ولا تسقى الدواب) مطلقا خمر ايله دواب دخى سقى اولنمز (وقيل لا تحمل
الخمر اليها فان قيدت الى خمر فلا بأس به) ديندكه دوابك سقيى مراد اولنورسه خمر دوابه تحميل اولنميه
اكر دواب خمر طرفنه يديلرسه لا بأسدر * حاصل كلام بعض مشايخ ديمشدركه دابه يى خمر طرفنه نقل ايلمك
لا بأسدر اما خمرى دابه طرفنه نقل ايلمك مكروهدر (كما فى الكلب مع الميتة) ميته ايله كلبده اولان مسئله
كبيدر ميته يى كلبه نقل ايلمك مكروهدر اما كلبى ميته طرفنه نقل لا بأسدر (ولا بأس بالقاء الدردى
فى الخل لكن يحمل الخل اليه دون عكسه) دردى خله القا ايلمك لا بأسدر لكن خلى دردده حمل ايلمك كركدر
يعنى نقل ايلمك كركدر بوخسه دردى خله نقل ايلمامك كركدر بونلرك جمله سنده سبب اكر ميته كلبه نقل
اولنورسه ميته يه اقتراب لازم كلور اول ايسه مكروهدر اكر دردى خله نقل ايدرسه ينه خمره اقتراب لازم كلور
ودوابه خمرى نقل بونك كبيدر وقيل الفأرة لا تحمل الى الهرة ولكن الهرة الى الفأرة جمله سى بو قبيلدندر

(كتاب الصيد)

بو كتاب صيدك احكامى بيانده در معلوم اوله كه اصطياد كتاب وسنت ايله مباحدر اما كتاب ايله مباح اولمسى
حق سبحانه وتعالينك (واذا حللتم فاصطادوا) قول شريفيدر و بر قول شريفده دخى (احل لكم صيد البحر)
واقع اولمشدر اما سنت ايله مباح اولمسى نبى عليه السلامك (الصيد لمن اخذه) قول شريفيدر (هو الاصطياد
وهو جائز بالجوارح المعلمة) اصطياد جوارح معلمه ايله جائزدر جوارح معلمه ديديكى كلب وپارس وطوغان
وشاهين وآتمجه وسقر كبيلردر زيرا بونلر تعليم قبول ايدرلر (والمحدد من سهم وغيره لما يؤكل لا كله)
سهمدن وسهمدن غيرى محدد ايله مأكول اللحم اولانك اكلى ايچون صيدى جائزدر (وما لا يؤكل لجلده
وشعره) ولحمى اكل اولنميانك دريسى وقيلى وديشى يعنى بوكلرى ايچون صيدى جائزدر وياخود مضرتنى
دفع ايچون (ولا بد فيه من الجرح) صيدده البته جرح لازمدر (وكون المرسل او الرامى مسلما او كتابيا)
ودخى جوارحى ارسال ايدن وياخود اوقى رمى ايدن البته مسلم اولمق كركدر وياخود كتابى اولمق كركدر
(وان لا يترك التسمية عمدا عند الارسال او الرمى) ارسال ايلدكده ياخود رمى ايلدكده عمدا بسمله يى ترك
ايلمامك كركدر عمدا ايله قيد ايلدى اكر بسمله نسيان ايله ترك اولنسه اكلى لا بأسدر وذبايحده ذكر اولنمشدر
(وكون الصيد ممتنعا) وصيدك ممتنع ومتوحش اولمسى لا بددر زيرا صيد اطلاقى ممتنع ومتوحش اولان
ايچون اسمدر (وان لا يقعد عن طلبه بعد التوارى عن بصره) لا بددركه مرسل وياخود رامى اولان كمسنه
صيد كوزندن غائب اولدقدنصكره طلبندن فارغ اولوب اوتورميه (وان لا يشارك المعلم غير المعلم) لا بددركه
جوارح معلم ايله غير معلمى مشارك ايلميه زيرا مبيح ايله محرمى جمع ايتمك لازم كلور (او مرسل من لا يحل ارساله)
وياخود معلم مرسلى شول كمسنه يه مشارك ايلميه كه آنك ارسالى حلال دكلدر كلب مجوسى كبى عمدا اسم اللهى
ترك ايليان كمسنه نك كلبى كبى بونلره مشارك ايلميه (وان لا يطول وقفته بعد الارسال لغير الا كمان للصيد)
واول جوارح معلمك بعد الارسال وقفه سى يعنى طورمسى اوزانميه صيدى اكمان ايچون اولاندن غيرى
اكر وقفه سى اوزانورسه اصطيادى ارساله مضاف اولامش اولور پارسك عادتى بودر * حلوانى ديمشدركه پارسك
خصال حميده سى چوقدر عاقل اولان كمسنه اول خصالدن اخذ ايدوب موجبنجه عمل ايلمك كركدر
(ويجوز بكل جارح معلم من ذى ناب او مخلب) ذى ناب وياخود ذى مخلب اولان معلم جارحك جمله سيله اصطياد

جائز اولور (ويثبت التعلم بغالب الرأى او بالرجوع الى اهل الخبرة) جميع جارحك تعلمى غالب رأى ايله
ثابت اولور ودخى اهل خبره يه رجوع ايله ثابت اولور بونلرده بر شئ تقدير اولنمز ابو حنيفه قتنده زيرا مقادير
نص ايله بيلنور يوخسه اجتهاد ايله معلوم اولمز انجق اصطياده مبتلا اولنلر بونلرك اهل خبره سنك رأينه
مفوض اولور (وعندهما وهو رواية عن الامام يثبت فى ذى الناب بترك الاكل ثلاثا) امامين قتنده كه
امام اعظمدن روايتدر ذى نابده تعلم اوچ دفعه اكلى ترك ايله ثابت اولور (وفى ذى المخلب بالاجابة اذا دعى
بعد الارسال) ذى مخلبده تعلمك ثبوتى بعد الارسال دعوت اولندقده اجابت ايله در (فلو اكل منه البازى
اكل لان الاكل منه الكلب او الفهد) اكر طوغان اخذ ايلديكى صيددن اكل ايلسه اول صيد اكل اولنور
اما اول صيدى كه كلب وپارس طوتوب اكل ايلمشدر اول صيد اكل اولنمز (فان اكل وترك الاجابة بعد الحكم
بتعلمه حرم ما صاده بعده حتى يتعلم) تعلمنه حكمدنصكره ذى ناب اولان اخذ ايلديكى صيدى اكل ايلسه
وذى مخلب اولان اجابتى ترك ايلسه بعده صيد ايلديكى حرام اولور حتى تعلم ايدنجه زيرا اكل وترك الاجابه
علامت جهلدر بو تقديرجه صيدى حلال اولمز (وكذا ما صاده قبله وبقى فى ملكه) وينه اكل اولنمز تعلمنه
حكمدنصكره ذى ناب اولان اخذ ايلديكى صيددن اكل ايلسه وذى مخلب اولان اجابتى ترك ايلسه مقدم
صيد ايلديكى وملكنده باقى قلان دخى اكل اولنمز ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف
واردر (فان شرب الكلب من دمه او نهشه فقطع منه بضعة فرماها واتبعه اكل وان اكل تلك البضعة
بعد صيده) اكر كلب صيدك قانندن ايچسه ياخود صيروب صيددن بر قطعه لحم قوپارسه واتسه وصيدك
عقبنجه كتسه اول صيد اكل اولنور اكر صيدندنصكره قوپاريلان لحم قطعه سنى اكل ايلسه ده ينه اول
صيد اكل اولنور (وكذا لو اكل ما اطعمه صاحبه من الصيد) ينه اكل اولنور اكر كلب صيددنصكره
صاحبى اطعام ايلديكى شيئى اكل ايلسه ينه اول صيد اكل اولنور (او اكل هو بنفسه منه بعد احراز صاحبه)
وياخود كلب بنفسه اول صيددن صاحبى احراز ايلدكدنصكره اكل ايلسه ينه اكل اولنور (بخلاف
ما لو اكل القطعة قبل اخذه الصيد) شول شيئك خلافيدركه اكر كلب صيددن قطع ايلدوكى لحمى صيد ايلمزدن
مقدم اكل ايلسه اول صيد اكل اولنمز (وان خنقه ولم يجرحه لا يؤكل) اكر كلب صيدى بوغسه اما جرح
ايلمسه اول صيد اكل اولنمز البته جرح لازمدر (وكذا ان شاركه كلب غير معلم او كلب مجوسى او كلب ترك
مرسله التسمية عمدا) وينه اكل اولنمز كلب معلم غير معلم كلبى مشارك ايلسه وياخود كلب مجوسى يى
مشارك ايلسه وياخود شول كلبى مشارك ايلسه كه ارسال ايدن كمسنه تسميه يى عمدا ترك ايلمش اوله
بو مقوله كلابك اخذ ايلديكى صيد اكل اولنمز (وان ارسل مسلم كلبه فزجره مجوسى فانزجر حل وبالعكس
حرم) واكر بر مسلم كلبنى ارسال ايلسه واول كلبى بر مجوسى زجر ايلسه وكلب دخى آنك زجرى ايله منزجر
اولسه اول صيدك اكلى حلال اولور عكسى ايله حرام اولور زجر صيحه ايدوب كلبى صيد جانبنه اغرا ايلمكدر
قال صاحب المغرب يقال زجر الراعى الغنم صاح بها فانزجرت ديمكدر (وان لم يرسله احد فزجره مسلم او غيره
فالعبرة للزاجر) اكر كلبى بر كمسنه ارسال ايلميوب بر مسلم زجر ايلسه وياخود مسلمدن غيرى كمسنه
زجر ايلسه عبرت زاجر ايچوندر مثلا مسلمك زجر ايلديكى صيد اكل اولنور اكر مجوسى زجر ايدرسه اول صيد
اكل اولنمز اول زجر ارسال منزله سنه تنزيل اولنور (وان ارسله ولم يسم ثم زجره فسمى فالعبرة لحال الارسال)
اكر كلبنى ارسال ايلسه اما تسميه ايلمسه اندنصكره زجر وتسميه ايلسه بو تقديرجه عبرت حال ارسالده در
اول صيد اكل اولنمز (وان ارسله على صيد فاخذه غيره حل ما دام على سنن ارساله) اكر كلبنى بر صيده
ارسال ايلسه اول صيدى آلميوب بر آخر صيدى اخذ ايلسه اكلى حلال اولور مادامكه ارسال ايلديكى
طريق اوزره ينه اولورسه مثلا صاغه وصوله عدول ايلميوب بر آخر صيد ايله مشغول اولميه انجق اوكنه
راست كلمكله اخذ ايلديكى صيد اكل اولنور اكر بوذكر اولنانك خلافى اوزره اولورسه حلال اولمز
(وكذا لو ارسله على صيود بتسمية واحدة فاخذ كلها حلت) وينه حلال اولور اكر مرسل كلبنى نيجه صيد
اوزره ينه تسميه واحده ايله ارسال ايلسه وجمله سنى اخذ ايلسه جمله سى حلال اولور (وان ارسل الفهد فكمن
حتى استمكن ثم اخذ حل) واكر پارسى بسمله ايله ارسال ايلسه وپارس كمين ايلسه يعنى كيزلنسه حتى اخذه قدرت

حاصل اولسه اندنصكره اخذ ايلسه حلال اولور زيرا استكمان پارسك عادتيدر (وكذا الكلب
اذا اعتاد ذلك) اكر كلب دخى فهد كبى كمين ايلمك معتادى ايسه اخذ ايلديكى صيد حلال اولور بوتقديرجه
پارس منزله سنده اولمش اولور (ولو ارسله على صيد فقتله ثم اخذ آخر اكل) اكر مرسل كلبى برصيده ارسال
ايلسه صيدى قتل ايدوب برآخر صيدى اخذ ايلسه ايكيسى دخى اكل اولنور (كما لو رمى صيدا فاصاب
اثنين) نتكيم رامى اولان كمسنه برصيده اوق آتسه ايكى صيده اصابت ايلديكى مسئله كبيدر (واذا رمى سهمه
وسمى اكل ما اصاب ان جرحه) چون رامى سهمنى رمى ايلسه وتسميه ايلسه اصابت ايلديكى شيئى اكل ايدر
اكر جرح ايدرسه (وان تركها عمدا حرم) اكر تسميه يى عمدا ترك ايدرسه اول صيد حرام اولور (وان وقع
السهم به فتحامل وغاب ولم يقعد عن طلبه ثم وجده ميتا حل ان لم يكن به جراحة غير جراحة السهم) واكر سهم
صيده واقع اولسه وصيد سهمى تحامل ايلسه يعنى كوتروب كتسه وكوزدن غائب اولسه ورامى اولان
صياد دخى طلبندن خالى اولميوب اوتورمسه بعده صيدى ميت بولسه اكلى حلال اولور اكر اول صيدده
سهمك جراحتندن غيرى جراحت بولنمسه اكر غيرى جراحت بولنورسه حلال اولمز زيرا صيدك موتنه
ايكى سبب اولمش اولور برى حلى موجب برى حرمتنى موجب بوتقديرجه حرمتى طرفى غالب اولور
بومقوله ده موهوم اولان شيء متحقق كبيدر (ولا يحل ان قعد عن طلبه ثم وجده) اكر رامى صيدك طلبندن
فارغ اولوب اوتورسه اندنصكره بولسه اكلى حلال اولمز (والحكم فيما جرح الكلب كالحكم فيما جرح
السهم) شول صيدده كه كلب جرح ايلمشدر انك حكمى سهمك جرح ايلديكى شيئده اولان حكم كبيدر
(وان رماه فوقع فى ماء او على سطح او جبل او شجر او حائط او آجرة ثم تردى فمات حرم) اكر رامى برصيده
رمى ايلسه واول صيد صويه دوشسه واولسه ويا خود سطح اوزرنده ويا خود جبل اوزرنده ويا خود اغاج
اوزرنده ويا خود ديوار اوزرنده ويا خود كرمت اوزرنده اولان صيده اتسه بعده صيد ارضه دوشوب اولسه
حرام اولور اكل اولنمز زيرا متردّيه نص ايله حرامدر واول صيدك موتى جائزدركه رميدن غيرى ايله اوله زيرا
مهلكدر وسقوط دخى مهلكدر (وكذا لو وقع على رمح منصوب او قصبة قائمة او حرف آجرة فجرح بها)
وينه اكلى حرام اولور صيده رمى ايلدكدنصكره منصوب اولمش رمح اوزرينه دوشسه ويا خود قائم اولمش
قميش اوزرينه دوشسه ويا خود كرمدك كنارى اوزرينه دوشسه وبونلر ايله مجروح اولسه اكلى حلال اولمز
زيرا احتمالدركه ذكر اولنان اشيانك كسكينلكى آنى قتل ايلمش اوله (وان وقع على الارض ابتداء حل)
اكر رمى اولندقده ابتدا ارضه دوشسه حلال اولور (وكذا لو وقع على صخرة او آجرة فاستقر ولم ينجرح)
وينه حلال اولور اكر طاش اوزرنده ويا خود كرمت اوزرنده واقع اولوب قرار بولسه منجرح اولمسه
حلال اولور بونلرك اوزرينه دوشمسى ارض اوزرينه دوشمك كبيدر (وان وقع فى الماء فمات حرم) اكر صيد
صويه دوشسه واولسه حرام اولور زيرا احتمالدركه آنى صو قتل ايتمش اوله (وان كان الطير مائيا فوقع فيه
فان انغمس جرحه فيه حرم والا حل) اكر صو قوشى اولسه رمى اولندقدنصكره صويه دوشسه
اكر جرحى صويه منغمس اولورسه حرام اولور اكر صودن طشره ده اولورسه حلال اولور
زيرا احتمالدركه موتى صودن اولوب رميدن اولميه وجرحى صويى تشرب ايدوب زياده المدن
موتنه سبب اولمش اوله (ويحرم ما قتله المعراض بعرضه او البندقة ولم يجرحه) معراض ايله قتل ايلديكى
صيد حرام اولور ويا خود بندقه نك قتل ايلديكى صيد حرام اولور حالبوكه بو ايكيسى يعنى معراض وبندقه
اول صيدى جرح ايلمامش اوله معراض ديديكى شول اوقدركه يلكى بوقدر اول ايسه طوغرى كتميوب عوجا
كتمسى محققدر بندقه ايسه چامور دن دوزلمش مدور فندقدر (وان اصابه بحجر وجرحه بحدة فان ثقيلا
لا يؤكل وان خفيفا يؤكل) اكر رامى حجر ايله صيده اصابت ايلسه وطاشك كسكينلكى ايله جرح ايلسه
اكر طاش ثقيل ايسه اول صيد اكل اولنمز واكر طاش خفيف ايسه اكل اولنور زيرا طاش ثقيل اولدقده
احتمالدركه صيدى قتل ايدن طاشك ثقلى اوله * بحدة حانك كسريله حدت معناسنه اوله كذا فى ابن ملك
شرح مجمع البحرين (وان لم يجرحه وان اصابه لا يؤكل مطلقا) اكر جرح ايلمز ايسه مطلقا اكل اولنمز كرك
طاش ثقيل اولسون كرك خفيف اولسون (ولو رماه بسيف او سكين فاصابه ظهره او مقبضه فقتله لا يؤكل)

اكر صيده قليج ويا خود بچاق اتسه واول قليجك ويا بچاغك ارقه سى ويا خود قبضه سى اصابت ايلسه ده
قتل ايلسه اكل اولنمز زيرا دق ايتمكله قتل ايلمشدر حاصل كلام اكر موت يقينا جرح ايله اولديغى معلوم
اولمش ايسه اكلى حلال اولور ثقيل ودق ايله موتى واقع اولورسه اكلى حلال اولمز (وشرط فى الجرح الادماء)
جرحده قناتمق شرط قيلندى (وقيل لا يشترط) ودينلديكه قناتمق شرط قلنمدى زيرا اخراج دم كلب معلمك
وسعنده دكلدر انجق جرحنه قادردر (وقيل ان كبيرا لا يشترط وان صغيرا يشترط) دينلديكه اكر جرح
كبير ايسه ادماء شرط قلنمدى واكر صغير ايسه ادماء شرط قيلندى (وان اصاب السهم ظلفه او قرنه فان ادماه
حل والا فلا) واكر سهم صيدك طرناغنه ويا خود بوينوزنه اصابت ايلسه اكر قنارسه اكلى حلال اولور اكر
قنامزسه اكلى حلال اولمز (وان رمى صيدا فقطع عضوا منه اكل دون العضو) اكر رامى برصيده رمى ايلسه
اول صيددن برعضونى قطع ايلسه اول صيد اكل اولنور لكن اول قطع اولنان عضو اكل اولنمز (وان قطعه
ولم يبنه فان احتمل التيامه اكل العضو ايضا والا فلا) اكر صيددن برعضونى قطع ايلسه وقطعى ايرلمسه *
پس امدى بربرينه ضم اولوب التيام احتمالى اولورسه اول عضو اكل اولنور واول قطع اولان سائر اجزا
منزله سنده در بوتقديرجه جرح اولور ابانه اولمز علاج ايله التيام احتمالى اولميوب جلدده معلق دوررسه
اول عضو اكل اولنمز زيرا معنى ابانه موجوددر عبرت ايسه معانى يه در بوخسه صورته دكلدر (وان قده
نصفين او اثلاثا والاكثر من جانب العجز اكل الكل) اكر صياد صيدى اوردقده طولا ايكى شق ايدوب نصفين
اولسه ويا خود اثلاثا اوچ بولك اولسه حالبوكه اكثرى قويرق طرفنده اولسه اول صيدك جمله سى اكل اولنور
(وكذا لو قطع نصف رأسه او اكثر) واكر باشنك نصفى ويا خود دها زياده سنى قطع ايلسه ينه جمله سى
اكل اولنور (واذا ادرك الصيد حيا حياة فوق حياة المذبوح فلا بد من ذكاته فان تركها متمكنا منها حرم)
چون حيا صيده ادراك اولنسه اما حياتى مذبوح حياتندن يوقارو اولسه يعنى زياده جه اولسه البته بوغازلمق
لازمدر واكر ذكاته يعنى بوغازلمغه تمكن يعنى قدرت وار ايكن ترك ايلسه حرام اولور (وكذا لو عجز متمكن
فى ظاهر الرواية) ينه حرام اولور اكر ذكاته قدرتى دخى اولمز ايسه ظاهر روايتده يا فقد آلت ويا خود ضيق
وقت اولمغله بوغازلمغه قادر اولمسه ينه حرام اولور (وان لم يبق من حياته الا مثل حياة المذبوح وهو ما لا يتوهم
بقاؤه فلم يدركه حيا) اكر صيدك حياتندن برشيء باقى قالمسه الا بوغازلنمش حيوانك حياتى مثللو قالسه حياة
مذبوح شول شيدركه انك بقاسى متوهم اولميه بوتقديرجه اول صيده حيا ايرشمش اولور بوبابده تذكيه
لازم دكلدر (وقيل عند الامام لا بد من تذكيته ايضا فان ذكاه حل) دينلديكه امام اعظم قتنده بوغازلمق
لازمدر كبيرو چون مسئله كبى اكر تذكيه ايدرسه اكلى حلال اولور حاصل كلام حياة باقى قالميوب انجق
بوغازلنمش حيوانك حياتى كبى قالسه وبوغازلمغه دخى قدرت قالمسه روايت مختلف اولمشدر بر روايتده
تذكيه سى لازم دكلدر حتى تذكيه سز اولسه اكل اولنور زيرا حكما مذبوحدر وامام اعظمدن بر روايتده
تذكيه لازمدر تذكيه ايدرسه حلال اولور (وكذا ان ذكى المتردية والنطيحة والموقوذة والتى بقر الذئب
بطنها وفيه حياة خفية او جلية حل وعليه الفتوى) وينه حلال اولور اكر يوكسك يردن دوشوب لجى اكل
اولنان حيوانى تذكيه واغاج ايله اوريلانى تذكيه ايلسه ونطيحه كه بوينوز ايله اورلمشدر انى تذكيه ايلسه
ودخى شول حيوانلريكه قورد قارننى شق ايلسه آنلرى تذكيه ايلسه وبونلرك هر برنده حياة خفيه ويا خود
حياة جليه اولسه اكلى حلال اولور ابو حنيفه قتنده وفتوى دخى بونك اوزرينه در (وعند ابى يوسف
ان كان بحال لا يعيش مثله لا يحل) ابو يوسف قتنده اكر بر حال ايله اولسه كه اول مثللى اولان صاغ اولمق
ممكن اولمسه تذكيه ايله حلال اولمز زيرا موتى ذبح ايله اولمش اولور (وعند محمد ان كان يعيش فوق ما يعيش
المذبوح حل والا فلا) امام محمد قتنده اكر انك صاغلغى مذبوحك صاغلغندن زياده اولورسه تذكيه ايلسه
حلال اولور واكر ذكر اولنانك خلافى اولورسه حلال اولمز (ومن رمى صيدا فاثخنه واخرجه عن حيز الامتناع
ثم رماه آخر فقتله حرم وضمن قيمته مجروحا للاول) بر كمسنه برصيده رمى ايلسه وزبون اولسه وحيز امتناعدن
اخراج ايلسه يعنى اول صيد كندوينى خلاصه قادر اولمسه بعده برآخر كمسنه دخى رمى ايدوب قتل ايلسه
اول صيد حرام اولور رامى ثانى رامئ اول ايچون اول صيدك قيمتنى مجروحا ضامن اولور زيرا رامئ اول

صیدی زبون ایلیوب حیز امتناعدن اخراج ایلمشیدی بو تقدیرجه کندونك مملوکی اولمشدر ثانی انك مملوکنی
تلف ایلمکله ضامن اولور (وان لم یثخنه الاول حل وهو للثانی) واکر اولکی رامی اول صیدی زبون ایلمامش
ایسه یعنی حیز امتناعدن اخراج ایلمدیسه صکره اورمغله حرام اولمیوب اکلی حلال اولور وصیدی ثانینك
اولور زیرا نبی علیه السلامك (الصید لمن اخذه) قولی بونی ایجاب ایدر (ومن ارسل کلبا علی صید فادرکه
فضربه فصرعه ثم ضربه فقتله اکل) اکر برکمسنه کلبنی برصیده ارسال ایلسه وکلب صیده ایریشوب ضرب
ایلسه ویره دوشرسه بعده ینه ضرب ایدوب قتل ایلسه اکل اولنور زیرا بردفعه جرحدنصکره بردفعه دخی
جرح ایلمکدن امتناع تحت تعلیمه داخل دکلدر پس عفو اولنور (وکذا لو ارسل کلبین فصرعه احدهما
فقتله الاخر) برصیده ایکی کلب ارسال ایلسه بریسی دوشرسه وبریسی دخی دوشدکدنصکره قتل ایلسه
ینه حلال اولور (ولو ارسل رجلان کل منهما کلبه فصرعه احدهما وقتله الاخر حل وهو للاول) اکر ایکی
رجل هر بریسی کلبنی ارسال ایلسه وکلبك بری صیدی یره دوشرسه وبری دخی قتل ایلسه اکلی حلال
اولور وصید اول صیده صرع ایدوب یره دوشرننکدر (ولو ارسل الثانی بعد صرع الاول حرم وضمن
کما فی الرمی) اول ایکی کلب صرع ایلدکدنصکره ثانی کلبنی ارسال ایلسه وقتل ایلسه اکلی حرام اولور ورمیده
اولدیغی کبی قیمتنی ضامن اولور (ومن سمع حسا ظنه انسانا فرماه او ارسل علیه کلبه فاذا هو صید اکل)
برکمسنه حس یعنی صوت خفی استماع ایلسه وظن ایلسه که انساندر واکا رمی ایلسه ویاخود کلبنی ارسال
ایلسه واول حس استماع ایلدیکی صید اولسه اکل اولنور حقیقت حال صید اولمغله انك ظننه اعتبار یوقدر

(کتاب الرهن)

بوکتاب رهنك احکامی بیانندهدر رهن لغتده برشیئی محبوس قیلمقدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (کل نفس
بما کسبت رهینة) قول شریفنده واقع اولمشدر رهینة ای محبوسة بومال ما کسبت من المعاصی دیمکدر
ورهن مرهون معناسنه اطلاق اولنور وجمعی رهان ورهون کلور ورهن کتاب وسنت واجماع امتله مشروع
اولمشدر اما کتاب ایله مشروع اولمسی حق سبحانه وتعالینك (وان کنتم علی سفر ولم تجدوا کاتبا فرهان
مقبوضة) قول شریفی واقع اولمشدر وسنت ایله مشروع اولمسی نبی علیه السلام بر یهودیدن ویره سیه طعام
اشترا ایدوب کندونك درعنی یعنی زرخنی رهن ویرمشدر واجماعله دخی منعقد اولمشدر رهن شریعتده
مصنفك دیدیکی اوزره (هو حبس شیء بحق یمکن استیفاؤه منه کالدین) رهن برشیئك حبسیدر برحق
مقابلهسندهکه اول حقك استیفاسی ممکن اوله اول حبس اولان شیئدن دین کبی * زیرا دین برحقدرکه انك
ایچون استیفاسی ممکن اولمیه اول رهن باطل اولور قصاص وحدود بونلره رهن جائز دکلدر زیرا استیفاسی
ممکن دکلدر (وینعقد بایجاب وقبول) ورهن ایجاب وقبول ایله منعقد اولور ایجاب رهن ویرن کمسنهنك
رهنتك هذا المال بدینك علی دیمسیدر شیخ الاسلام خواهرزاده دیمشدرکه رهنك رکنی انجق ایجابدر زیرا
عقد تبرعدر (ویتم بالقبض محوزا مفرغا ممیزا) محوز ومفرغ وممیز اولدیغی حالده رهن قبض ایله تمام اولور
محوزا حاء مهملهنك ضمیله مجموعا دیمك اولور ومحوزا دیمکله ثمری شجر اوزرنده وزرعی ارضده رهندن
احترازدر ومفرغا دیمکله شجری میوهسز وارضی زرعسز وداری راهنك متاعی ایچنده ایکن رهن قومقدن
احترازدر ممیزا دیمکله مشترك اولان شیئی رهن قومقدن احترازدر مثلا نصف عبد ویاخود نصف داری رهن
قومق کبی * کذا فی شرح الهدایة فاضل زیلعی وصاحب الکافی دیمشلردرکه اول ایله یعنی محوز ایله
مشاعدن احترازدر ثانی ایله راهنك متاعی مشغولدن احترازدر ثالث ایله غیره متصل اولان شیئدن
احترازدر مثلا میوهنك اغاج اوزرنده رهنی کبی اما شجری رهن اولمیه (والتخلیة فیه) یعنی رهن ایجاب
وقبول ایله منعقد اولور محوزا ومفرغا وممیزا قبض ایله تمام اولور دخی تخلیه ایله تمام اولور یعنی مانعی برزمانه
دکین منع ایلیه که رهنی قبض ایلمك ممکن اوله (وفی المبیع قبض) مبیعده قبضدر (وللراهن ان یرجع عنه
قبل القبض) راهن ایچون قبضدن اول رهن قومقدن رجوع ایلمك واردر (فاذا قبض لزم) پس مرتهن
رهنی قبض ایلسه راهن رجوعه قادر دکلدر (وهو مضمون بالاقل من قیمته ومن الدین) رهن هلاك اولسه
رهنك قیمتندن ودیندن هرقنغیسی اقل ایسه اول اقل مضموندر الاقل اسم تفضیلدر لام ایله استعمال اولنور

ومن

ومن کلمهسی تفضیلیه دکلدر بیانیهدر معنی بویله اولورکه رهندن ودیندن اقل قنغیسی ایسه آنك ایله مضموندر
امام شافعی قتنده رهن امانتدر مضمون دکلدر (فلو هلك وهما سواء صار المرتهن مستوفیا لدینه) اکر رهن
هلاك اولسه حالبوکه رهن ودین ایکیسی قیمتده برابر اولسه مرتهن دینی استیفا ایلمش اولور مرتهن راهندن
وراهن مرتهندن برشی طلب ایلمز (وان قیمته اکثر فالزائد امانة) واکر رهنك قیمتی دیندن اکثر ایسه
زیادهسی ید مرتهنده امانتدر اکر تعدی ایدوب هلاك اولمش ایسه ضامن اولور اکر تعدیسز هلاك اولمش
ایسه مرتهنه ضمان لازم کلمز (وان کان الدین اکثر سقط منه قدر القیمة وطولب الراهن بالباقی) اکر دین
رهن قیمتندن اکثر ایسه اول دیندن رهن قیمتی مقداری ساقط اولور وباقی قلان دین ایله راهن مطالبه اولنور
مثلا رهنك اون درهم قیمتی اولسه واون درهم مقابلهسنده رهن اولنسه وهلاك اولسه دین ساقط اولور
واکر رهنك قیمتی بش درهم اولسه واون درهم مقابلهسنده رهن اولنسه بش درهمی ساقط اولوب بش درهم
مطالبه اولنور واکر رهنك اون بش درهم قیمتی اولوب اون درهم مقابلهسنده رهن اولنسه بش درهمی امانتدر
ضمان لازم کلمز (وتعتبر قیمته یوم قبضه) هلاك اولان رهنك قیمتی یوم قبضدن اعتبار اولنور زیرا قبض
ایلدیکی کوندن ضمانه داخل اولور اکر قیمتنده اختلاف اولنورسه قول مرتهنکدر زیرا زیادهیی منکردر
وینه مراهنه لازمدر (ویهلك علی ملك الراهن فکفنه علیه) عبد مرهون وامة مرهونه هلاك اولسه
راهنك اوزرینه هلاك اولور پس امدی کفنی راهن اوزرینهدر زیرا راهنك ملکیدر انجق ید مرتهنده
ملکی امانتدر (وللمرتهن ان یطالب الراهن بدینه ویحبسه به وان کان الرهن عنده) مرتهن ایچون راهندن
دینی مطالبه واردر دین مقابلهسنده راهنی حبس ایلمك دخی واردر رهن کندو قتنده ایسهده حبس ایدر
حاصل کلام مرتهنده رهن موجود ایکن ینه راهنی حبس ایتدرمك واردر (وله ان یحبس الرهن بعد فسخ
عقده حتی یقبض دینه الا ان یبرأه) مرتهن ایچون عقد رهنی فسخ ایلدکدنصکره رهنی حبس ایلمك واردر
حتی دینی قبض ایدنجه الا مکرکه دیندن ابرا ایلمش اوله زیرا دینی قبضدنصکره اول کمسنه مرتهنی اطلاقی
صحیح اولمز ابرادنصکره دخی بویلهدر اکر قبض وابراء دین بولنمز ایسه ینه حق حبس واردر (ولیس علیه
ان کان الرهن فی یده ان یمکن الراهن من بیعه للایفاء) پس رهن مرتهن یدنده اولسه مرتهن ایچون یوقدرکه
رهنی بیع ایچون راهنه مکنت ویره مثلا راهن اولان کمسنه مرتهنه رهنی بکا ویر واروب بیع ایدوب سکا
حقکی ادا ایدهیم دیسه مرتهن ویرمکه قادردر زیرا رهنك حکمی حبس دائمدر دین قضا اولنجه (ولیس
للمرتهن الانتفاع بالرهن باستخدام وسکنی ولبس ولا اجارته ولا اعارته) مرتهن ایچون رهن ایله انتفاع ایلمك
یوقدر ورهن استخدام ایله وسکنی ایله ولبس ایله واجارهیه ویرمك وعاریت ایچون ویرمك یوقدر زیرا رهنك
اقتضاسی دین استیفا اولنجه حبسدر (ویصیر بذلك متعدیا) انتفاعله ویاخود اجاره واعاره ایله متعدی
اولور زیرا مالکی طرفندن مأمور ومأذون دکلدر (ولا یبطل به الرهن) تعدی ایله رهن دخی باطل اولمز
یعنی عقد رهن بوزلماز (واذا طلب المرتهن دینه امر باحضار الرهن) پس مرتهن دینی طلب ایلسه کندویه
رهنی احضار ایلمکه امر اولنور رهن باقیمیدر یوخسه هلاکمیدر دیو معلوم اولمق ایچون احضاری لازمدر
(فاذا احضره امر الراهن بتسلیم کل دینه اولا ثم المرتهن بتسلیم الرهن) پس مرتهن رهنی احضار ایلسه اولا
راهنه امر اولنورکه جمله دینی ابتدا تسلیم ایلیه اندنصکره مرتهنه امر اولنورکه رهنی تسلیم ایلیه
(وکذا لو طالبه بالدین فی غیر بلد العقد) وینه مرور ایدن مسئله کبیدر اکر مرتهن رهن عقد اولنان بلددن
غیریدهدینی طلب ایدرسه (ولم یکن للرهن حمل ومؤنة) اکر رهنك حمل ومؤنتی یوغیسه مرتهنه رهنی احضار ایله
دوام اولنور ابتداء حمل ومؤنت اولمیان رهنده جمله اماکن بقعهٔ واحده حکمندهدر (فان کان له حمل
ومؤنة فله ان یستوفی دینه بلا احضار الرهن) اکر رهنك حمل ومؤنتی وار ایسه مرتهن ایچون بلا تکلیف
احضار رهن ودینی راهندن طلب ایدوب المق واردر مرتهن اوزرینه واجب اولان تخلیهدر یوخسه
برمکاندن برمکانه نقل دکلدر لکن راهن مرتهن رهنی بیع ایلمدیکنه وضایع ایلمدیکنه یمین بالله ویرر
کذا فی الکافی (وکذا ان کان الرهن وضع عند عدل ولا یکلف باحضاره) ینه حکم بویلهدر پس رهن راهنك
امری ایله برعادل کمسنهنك قتنده وضع اولنسه رهنك احضاری مرتهنه تکلیف اولنمز (ولا باحضار ثمن

رهن باعه المرتهن بامر الراهن حتى يقبضه) ودخی راهنك امری ايله مرتهنك بيع ايلديكی رهنك ثمنی دخی
احضار اولنمغه تكليف اولنمز قبض ايلمينجه * صورت مسئله مثلا راهن مرتهنه رهنی بيع ايلمك ايچون
امر ايلسه مرتهن دخی راهنك امری اوزره رهنی بيع ايلسه لكن ثمنی هنوز قبض ايلمسه احضار ثمن ايچون
مرتهنه تكليف اولنمز اكر ثمنی قبض ايلسه احضاری ايچون تكليف اولنور زيرا بدل كه ثمندر مبدل
منه رهندر انك مقامنه قائم اولمق ايچون تكليف اولنور (ولا ان قضى بعض حقه بتسليم حصته
حتى يقبض الباقی) ودخی مرتهن رهن مقبوضك حصه سنی تسليمه تكليف اولنمز اكر مديون بعض حقنی
قضا ايلسه باقيسنی قضا ايلمينجه * صورت مسئله بر كمسنه متساوی ايكی ثوبكه بشر يوز درهم قيمتی اولسه
و بيك درهم مقابله سنده رهن وضع ايلسه راهن مديون بشيوز درهمنی قضا ايلدكده ثوبك برينی تسليم ايله
بری دين مقابله سنده طورسون ديمكه قادر دكلدر ومرتهنه دخی برينی تسليم ايله ديو تكليف اولنمز مادامكه
باقی دينی تسليم ايلمينجه (وللمرتهن ان يحفظ الرهن بنفسه وزوجته وولده وخادمه الذی فی عياله) مرتهن
ايچون واردركه رهنی بنفسه حفظ ايليه ودخی زوجه سی وولدی وشول خادمی كه كندو عيالنده اوله يعنی
نفقه سی كندو اوزرينه اوله يعنی بونلردن غيری يه حفظنی سپارش ايلسه تعدی ايلمش اولور عبرت معاشا كن
اولمقده در بو تقديرجه ايلق ايله ياخود سنوی طوتلمش اجيركه معاشا كندر آنلر دخی حفظ ايلمك جائزدر
(فان حفظه بغيرهم اواودعه ضمن كل قيمته) اكر رهنی مذكورلردن غيری كمسنه لر حفظ ايلسه لر وياخود
مرتهن اول رهنی بر آخره امانت قوسه وضايع اولسه جمله سنی ضامن اولور زيرا تعدی ايلمش اولدی
(وكذا ان تعدى فيه) وينه جميع قيمتنی ضامن اولور اكر مرتهن رهنده تعدی ايلسه (او جعل الخاتم
فی خنصره) وياخود خاتمی صرچه بارمغنه طاقسه وهلاك اولسه جميع قيمتنی ضامن اولور زيرا استعماله
اذن يوقدر متعدی اولمش اولور يمين ويسار برابردر (فان جعله فی اصبع غيرها فلا) اكر مرتهن خنصردن
غيری بارمغنه طاقسه وهلاك اولسه ضامن اولمز زيرا غيری بارمقلره خاتم طاقمق عادت دكلدر چونكه
مرتهن غيری يه طاقمشدر مرادی حفظ اولمش اولور اكر مرتهن خاتون اولورسه ضامن اولور زيرا خاتونلرك
خنصردن غيری بارمغه خاتم طاقمق عادتلريدر اكر بر كمسنه ايكی قلچ رهن وضع ايلسه مرتهن اكر ايكيسنی
دخی قوشانوب ضايع ايلسه ضامن اولور اما اوچ قلچ رهن وضع ايلسه اوچنی دخی قوشانوب ضايع ايلسه
ضامن اولمز زيرا اوچ قلچ قوشانمق عادت دكلدر اما بعض شجيع آدمك ايكی قلچ قوشانمق عادتيدر اول اجلدن
ايكيده ضامن اولور (وعليه مؤنة حفظه) رهنك مؤنت حفظی مرتهن اوزرينه در اكر رهنك قيمتی دينندن
اكثر ايسه ده (ورده الی يده) وينه رهنك يد مرتهنه ردينك مؤنتی دخی مرتهن اوزرينه در مثلا رهن اولان
عبد ابمش فرار ايلدكده اخذ اولنوب يد مرتهنه تسليم ايلدكلرنده آنك جعلی مرتهن اوزرينه در (اورد اجزائه)
وياخود رهنك اجزاسنی رد ايلمك مرتهن اوزرينه لازمدر مثلا رهن اولان يا عبد وياخود جاريه اولوب كوزی
اغريسه وياخود بر مرض حادث اولسه بونلرك مداواتنك اجرتی مرتهن اوزرينه در زيرا امساك وحفظ
مرتهن اوزرينه واجبدر مؤنتی دخی آنك اوزرينه در (كاجرة بيت حفظه وحافظه) نته كيم حفظ اولنان
بيتك اجرتی وحافظك اجرتی كبی زيرا بونلرك اجرتی دخی مرتهن اوزرينه در (اما جعل الآبق والمداواة
والفداء من الجناية فتقسم على المضمون والامانة) اما قاچقون قولك جعلی وامراضه معالجه ومداواتك
خرج واجرتی وجنايتدن فدا مثلا رهن اولان قول ايمش بر جنايت ايلمش آنك ايچون ويريلان فدا مضمون
وامانت اوزرينه منقسمدر مثلا اون ايكی بيك اقچه قيمتی اولان عبد بش بيك اقچه يه رهن قوبلوب اول عبد
جنايت ايشليوب بيك اقچه فدا ويرسه لر بشيوز اقچه سی مرتهنه وبشيوزی راهنه لازم كلور زيرا عبدك
اون بيك اقچه قيمتنك بش بيك اقچه سی مضمون وبش بيك اقچه سی امانتدر (ومؤنة تبقيته واصلاحه على
الراهن كالنفقة والكسوة واجرة الراعی واجرة ظئر ولد الرهن) رهنك بقا واصلاحنك مؤنتی راهن اوزرينه در
نفقه وكسوه وچوبانك اجرتی ورهنك ولدينك دايه سنك اجرتی كبی زيرا بو مثاللر بقاسنك مؤنتی ايچوندر
(وسقی البستان وتلقيح نخله وجذاذه والقيام بمصالحه) ودخی بستانی سقی كبی وخرما اغاجنی تلقيح كبی
عربستانده اركك خرمانی ديشی خرما اوزرينه القا ايلمك كبی واغاجدن خرمانی دوشرمك كبی واول بستانك

مصالحنه

مصالحنه قيام كبی مثلا ديوارلرينی اصلاح كبی وخارجدن بتن اوتلرينی كيدرمك كبی بو مقوله مؤنت راهن
اوزرينه در كرك رهنده فضله اولسون كرك اولمسون برابردر زيرا عين راهنك ملكنده باقيدر كذلك منافعی
دخی راهنك مملوكيدر (واما اداء احدهما ما وجب على صاحبه بلا امر فهو متبرع) راهن ومرتهندن بريسی
يعنی قنغيسی صاحبنك اوزرينه واجب اولان شيئی بلا امر ادا ايلسه اول ادا ايلديكی شیء تبرعدر
(وبامر القاضی يرجع به) اما قاضينك امری ايله ادا ايلسه ويرديكی شیء ايله صاحبنك اوزرينه رجوع ايدر
زيرا قاضينك ولايت عامه سی واردر كانه صاحبی امر ايلمشدر (وعن الامام لا يرجع ايضا ان كان صاحبه
حاضرا) امام اعظم حضرتلری بيورمشلردركه بلا امر ويرديكی كبی رجوع ايده مز اكر صاحبی حاضر
اولورسه اما ابو يوسف ايكی وجهده دخی صاحبی اوزرينه رجوع ايدر ديو بيورمشلردر

(باب ما يجوز ارتهانه والرهن به وما لا يجوز)

بو باب شول شيئك بيانده دركه اول شيئك ارتهانی وانكله رهن جائز اولور ودخی ارتهانی وانكله رهن
جائز اولمز (لا يصح رهن المشاع) مشاع اولان شيئك رهن اولمسی صحيح دكلدر (وان مما لا يحتمل القسمة)
قسمته احتمالی اولميان شيئدن ايسه ده ينه مشاع اولان شيئك رهنی صحيح دكلدر اما هبه ده جائزدر زيرا
هبه نك حكمی ملكدر ملك ايسه اشتراكی قبول ايدر (او من الشريك) شريكنه دخی رهن اولورسه صحيح دكلدر
زيرا مشاعده ثبوت يد متصور دكلدر اكر شريكنه رهن جائز اولسه بر كون رهن طريقيله امساك ايدوب
وبر كون ملك طريقيله امساك ايلمك لازم اولوردی بو ايسه جائز دكلدر (ولو طرأ فسد) اكر ارتهاندن صكره
شيوع طاری اولسه عقد رهن فاسد اولور ابو حنيفه وامام محمد قتنده (خلافا لابی يوسف) ابو يوسف ايچون
خلاف واردر آنك قتنده عقد رهن فاسد اولمز (ولا رهن الثمر على الشجر بدون الشجر ولا الزرع فی الارض
بدونها) ميوه نك شجر اوزرنده اولوب شجره سز رهن اولمسی صحيح دكلدر وارضده زرعك ارضسز رهن اولمسی
صحيح دكلدر (ولا الشجر او الارض مشغولين بالثمر والزرع) زرع وميوه ايله مشغول ارض وشجرك دخی
رهنی صحيح دكلدر مثلا انجق شجر وارض رهن قونيلوب ثمر وزرعی رهن اولميه بو مقوله شیء رهن اولمق
صحيح دكلدر زيرا چونكه مرهون اولان شیء مرهون اولميان شيئه متصل اولسه جائز دكلدر زيرا ذكر اولنان
مرهون مشغوللك يالكز قبضی ممكن دكلدر (ولو رهن الشجر بمواضعها او الدار بما فيها جاز) اكر شجر
مواضعی ايله وياخود دار ايچنده اولان شيئله رهن اولنسه جائزدر شول شيكه رهن اولميه ا كا مرهون اولان
شيئك مجاورتی رهنك صحتنی منع ايلمز اما شجر اوزرنده ميوه اولسه رهنه داخل اولور اتصالی ايچون تابعدر
(ولا يجوز رهن الحر والمدبر وام الولد والمكاتب) حرك ومدبرك وام ولدك ومكاتبك رهنی جائز دكلدر حرده
ماليت يوقدر وسائرينك خود بيعی جائز دكلدر (ولا بالامانات) امانات اولان شيلرك رهنی دخی جائز دكلدر
وديعت امانتدر وشول ثوبی كه روزكار كوتروب بر آخرك اوينه وارسه اول دخی امانتدر وديعت دكلدر
وديعت خاصه دركه قصدا حفظ ايچون ويريله امانت ايسه عامه در هر شيئه شاملدر (ولا بالدرك) درك ايله
دخی رهن جائز دكلدر * رهن بالدرك تفسيرينك صورت مسئله سی بودركه بر كمسنه بر آخره بر شیء بيع ايدوب
وثمنی قبض ايلسه وبيع ايلديكی شيئی دخی تسليم ايلسه لكن مشتری مبيعك مستحق اولمسندن خوف
ايدوب ويرديكی اقچه يی بايعدن رهن ايچون السه باطلدر واول مبيع مشتری قتنده امانتدر هلاك اولورسه
ضمان لازم كلمز (ولا بما هو مضمون بغيره كالمبيع فی يد البايع) ودخی شول شيئك رهنی جائز دكلدركه غيری ايله
مضمون اوله يد بايعده اولان مبيع كبی زيرا رهن حقيقة وحكما دين مقابله سنده دريد بايعده اولان مبيع ايسه
حقيقة وحكما دين دكلدر چونكه هلاك اولسه ثمن ساقط اولور زيرا بايعك حقيدر وضمان بو قدر وفقها بو كا عين
مضمونه بغيرها تسميه ايدرلر اما عين مضمونه بعينها هلاك اولدقده مثلی وياخود قيمتی ايله مضمونه در مغصوب
وبدل خلع وبدل صلح عن دم العمد كبی بونلره رهن صحيح دكلدر (ولا بالكفالة بالنفس ولا بالقصاص فی النفس
وما دونها) كفالة بالنفس ايله دخی رهن جائز دكلدر ودخی قصاص فی النفس ايله وقصاصكه نفسدن غيری اوله
انكله دخی رهن جائز دكلدر مثلا بر كمسنه بر كمسنه يه كفيل بالنفس اولسه ده اول كفالته رهن ويرسه صحيح
وجائز دكلدر وبر كمسنه نك اوزرينه قصاص فی النفس ودخی نفسدن غيری قصاص واجب اولسه بو قصاص

مقابله سنده رهن قومق جائزدكلدر زيرا استيفاسي ممكن دكلدر اما خطاء جنايت واقع اولسه ارش مقابله سنده
رهن قومق جائزدر زيرا استيفاى ارش رهندن ممكندر (ولا بالشفعة) وشفعه ايچون دخى جائزدكلدر مثلا
بركمسنه اوين آخره بيع ايلدكده بركمسنه شفيع اولوب شفعه سنه قضاء قاضى لاحق اولدقدن صكره بايع وياخود
مشترى شفيع اولان كمسنه يه اوى بزه تسليم ايله ديو رهن ويرسه جائزدكلدر بوصورتده دين يوقدركه مقابله
سنده رهن قونيله (ولا باجرة النايحة والمغنية) اغلايجى ومغنيه اجرتى مقابله سنده رهن جائزدكلدر اكر رهن
قونلوب ضايع اولسه مضمون دكلدر زيرا رهن واجب اولميان شئ مقابله سنده قونلمشدر حتى قبل الرهن
قاضى يه وارسه‌لر قاضى اجرت ويرمك ايچون حكم ايلمز (ولا بالعبد الجانى او المديون) يعنى جانى عبد جنايت
ايلمش قول ايچون وياخود عبد مديون ايچون رهن جائزدكلدر (ولا يجوز للمسلم رهن الخمر ولا ارتهانها من مسلم
او ذمى) مسلم ايچون خمرى رهن قومق ورهن المق مسلمدن وياخود ذميدن جائزدكلدر زيرا مسلم حقنده
ايفا واستيفا متعذردر عدم ماليتى ايچون (ولا يضمن له مرتهنها اولو ذميا) مسلم ايچون ضامن اولمز اكر اول خمرك
مرتهنى ذمى ايسه ده * صورت مسئله بودركه برمسلم برذمى يه خمر رهن قوسه ذميدن اول خمرى غصب ايلسه‌لر
ذمى اول خمرى ضامن اولمز زيرا مسلم حقنده مال متقوم دكلدر (ويضمنها هو لو ارتهنها من ذمى) مسلم
اول خمرى ضامن اولور اكر ذميدن ارتهان ايلمش ايسه زيرا انلر حقنده مال متقومدر (ويصح بالدين
ولو موعودا بان رهن ليقرضه كذا) ودين مقابله سنده دخى رهن صحيح اولور اكر اول دين موعود ايسه ده يعنى
راهن مرتهنه برشئ رهن قويه واول دخى اكا بوقدر يعنى بيك اقچه قرض ويره ديو وعد ايليه واول وعد
ايلديكى دين مقابله سنده رهن قومق جائزدر (فلو هلك فى يد المرتهن لزمه دفع ما وعد ان مثل قيمته او اقل)
اكر دين موعود مقابله سنده وضع اولنان رهن يد مرتهنده هلاك اولسه لازم اولوركه وعد ايلديكى شيئى راهنه
دفع ايليه اكر موعود اولان الف رهنك قيمتى مثلى ايسه وياخود دها اقل ايسه وعد ايلديكى شيئى ويرر
(وبرأس مال السلم وثمن الصرف وبالمسلم فيه) سلمك رأس مالى مقابلى رهن صحيح اولور وثمن صرف ومسلم فيه
مقابله سنده دخى رهن صحيح اولور (فان هلك فى مجلس العقد فقد استوفا حكما) اكر رهن مجلس عقدده هلاك
اولسه مرتهن دينى حكما استيفا ايلمشدر زيرا حكما قبض متحقق اولمغله سلم وصرف صحيح اولور (وان افترقا
قبل النقد والهلاك بطل العقد) اكر رأس مال سلمى وثمن صرفى نقد وهلاك ايلمزدن اول افتراق ايلسه‌لر عقد
باطل اولور زيرا حقيقة وحكما قبض فوت اولمشدر (والرهن بالمسلم فيه رهن ببدله اذا فسخ) يعنى عقد سلم
فسخ اولنسه مسلم فيه مقابله سنده اولان رهن رأس مالى بدلى رهن اولور (وهلاكه بعد الفسخ هلاك بالاصل)
بعد الفسخ رهنك هلاكى اصلى ايله هلاكدر يعنى مسلم فيه ايله هلاكدر اكرچه غيرى شئ مقابله سنده محبوس
ايسه ده ينه اصلى ايله هلاكدر (ويصح بالاعيان المضمونة بنفسها اى بالمثل او القيمة كالمغصوب والمهر
وبدل الخلع وبدل الصلح عن دم عمد) بنفسها يعنى مثل وقيمت ايله اولان اعيان مغصوب ومهر وبدل خلع
ودم عمددن بدل صلح كبى شيلردر مثلا مغصوب اولان شئ قائم ايسه ويريلور وقائم دكل ايسه قيمتى ويريلور
وسائرى دخى بانفسها اعيان مضمونه درفقهاء اعيانى اوچ قسم ايلمشلردر برقسمى اصلا عين غير مضمونه در
امانات كبى زيرا ضمان هالك اولان شيئك مثلنى رد ايلمكدر اكر مثليات دن ايسه اكر قيمى ايسه قيمتنى رد ايلمكدر
امانت ايسه بلا تعدى هلاك اولسه مقابله سنده برشئ لازم كلمز اكر تعدى اولمش ايسه امانت اولمز مغصوبه
اولور وايكنجى قسمى بنفسها عين مضمونه در مغصوب كبى واوچنجى قسمى عين مضمونه دكلدر بلكه مضمونه
سببيله در يد بايعده اولان مبيع كبى زيرا هلاك اولسه مثلنى وياخود قيمتنى برفرد ضامن اولمز انجق مشترى
ذمتنده ثمنى ساقط اولور (ويبدل الصلح عن انكار وان اقر المدعى بعدم الدين) انكاردن بدل صلح
مقابله سنده رهن صحيح اولور اكر مدعى عدم دينه اقرار ايدرسه ده * صورت مسئله بركمسنه آخردن بيك درهم
ادعا ايلسه مدعى عليه دخى انكاردن بشيوز درهم اوزرينه صلح ايدوب بشيوز درهمه مساوى برثوب رهن
وضع ايلسه ورهن مرتهن يانده هلاك اولسه بعده بنم سنده الاجق حقم بوقدر ديو اقرار ايلسه مرتهن راهنه
بشيوز درهمى ضامن اولور ابو يوسف ايچون خلاف واردر آنك قتنده ضمان لازم كلمز (ولو رهن الاب دينه
عبد طفله جاز) اكر بابا كندو كوچك اوغلنك عبدنى كندو دينى ايچون رهن ويرسه جائزدر زيرا ايداع ايلمكه

مالكدر رهن ويرمك خود صبى حقنده اولىدر زيرا هلاك اولسه مضمونا هلاك اولور (وكذا الوصى) وصينك
دخى حكمى بابانك حكمى كبيدر (فان هلك لزمهما مثل ما سقط به من دينهما) اكر رهن وضع اولنان عبد
هلاك اولسه اكر بابا وضع ايلديسه بابايه واكر وصى وضع ايلديسه وصى يه ايكيسنك دينندن رهن ايله ساقط
اولان شيئده مثلى لازم كلور مثلا دين بيك درهم اولسه عبدك بهاسى ايكى بيك درهم اولسه بيك درهمى
ضامن اولورلر زياده سنى ضامن اولمزلر زياده سى مرتهن قتنده امانتدر * نهايه ده تمرتاشيدن نقلدركه اكر رهن
دينندن زياده ايسه بابا دينى مقدارينى ضامن اولور ووصى عبدك قيمتى مقدارينى ضامن اولور زيرا بابا ايچون
مال صبى ايله انتفاع واردر اما وصى ايچون انتفاع يوقدر وينه ذخيره دن نقل ايدركه بابا ايله وصى زياده نك عدم
ضماننده واقع اولان حكمده برابردر زيرا مرتهن قتنده امانتدر وايكيسى ايچون خود ولايت ايداع واردر
برابرلك دخى محققدر (ولو رهنه الاب من نفسه او من ابن آخر صغير له او من عبد له تاجر لا دين عليه صح)
اكر بابا كوچك اوغلنك عبدنى كندويه اولان دينى ايچون رهن وضع ايلسه وياخود بابانك ذكر اولنان
طفلنك عبدنى برآخر اوغلنه اولان دينى ايچون رهن وضع ايلسه وياخود بابانك بر تاجر عبديكه مديون دكلدر
اكا اولان دينى ايچون اول طفلك عبدنى رهن قوسه صحيحدر (بخلاف الوصى) بو ذكر اولنان مسائلده
وصى بابانك خلافيدر يعنى وصى بونلرى ايتسه جائزدكلدر (وان استدان الوصى لليتيم فى كسوته او طعامه
ورهن به متاعه صح) اكر وصى دين ايله يتيم ايچون كسوه وطعام اشترا ايلسه واول استدانه مقابله سنده يتيمك
متاعنى رهن وضع ايلسه صحيح اولور (وليس للطفل اذا بلغ نقض الرهن فى شئ من ذلك ما لم يقض الدين)
طفل ايچون بالغ اولدقده رهنى برشيئده نقض ايلمك يوقدر مادامكه دينى قضا ايلميه (ولو رهن شيئا بثمن عبد فظهر
حرا او بثمن خل فظهر خمرا او بثمن ذكية فظهرت ميتة فالرهن مضمون) اكر بركمسنه برعبد اشترا ايدوب ثمنى
مقابله سنده برشئ رهن وضع ايلسه واول عبد حر اولديغى ظاهر اولسه وياخود سركه اشترا ايدوب برشئ وضع
ايلسه اول خل خمر اولديغى حالده ظاهر اولسه وبوغازلنمش قيون وياخود اوكوز اشترا ايدوب برشئ رهن
وضع ايلسه وميته ايدوكى ظاهر اولسه پس امدى رهن مضموندر مرتهن رهنى ضامن اولور (وجاز رهن
الذهب والفضة وكل مكيل وموزون) ذهب وفضه نك رهنى وهر مكيل وموزون اولان شيئك رهنى جائزدر
زيرا بونلردن استيفا ممكندر (فان رهنت بجنسها فهلاكها بمثلها من الدين ولا عبرة للجودة) بو مذكورات
جنسنه رهن وضع اولنسه پس امدى انلرك هلاكى دينندن مثلى ايله دراولور كنه وقيمتنه اعتبار يوقدر
امام اعظم قتنده اموال ربويه نك جنسيله مقابله ده جوده يه قيمت يوقدر وزن اعتبارى ايله دكلدر (وعندهما
هلاككها بقيمتها ان خالفت وزنها فتضمن بخلاف الجنس وتجعل رهنا مكان الهالك) امامين قتنده
بو مذكوراتك هلاكى قيمتى ايله در اكر رهنك وزنى دينك وزننه مخالف اولسه مرتهن خلاف جنسيله
ضامن اولور وضامن اولديغى شئ هالكك مكاننه رهن قالور * بو مسئله نك بيانى بودركه بركمسنه آخر كمسنه يه
اون درهم دين مقابله سنده اون درهم بر كومش بلازك رهن قوسه وبلازك هلاك اولسه اول جميع دين
اولان اون درهم بلا خلاف ساقط اولور اكر بلازك ردى يعنى عيارى آلچق اولمغله سكز درهم قيمتى اولسه
وهلاك اولسه ابو حنيفه قولى اوزره جميع دين ساقط اولور وسائر ائمه قتنده مرتهن بلازكك قيمتنى خلاف
جنسيله ضامن اولور * مبسوطده بركمسنه اون درهم قيمتى اولان بركومش بلازكى اون درهم دينى مقابله سنده
رهن وضع ايلسه بو مسئله اوچ وجه اوزرينه در بلازكك قيمتى وزننه مماثل اوله وياخود قيمتى وزنندن اقل
اولوب سكز درهمه مماثل اوله وياخود قيمتى وزنندن زياده اولوب اون ايكى درهمه مماثل اوله مثلا اكر بلازك
هلاك اولسه وياخود منكسر اولسه اكر قيمتى وزنى مثللى ايسه مرتهنك حقى ساقط اولور زيرا وزن وقيمتده
دينه وفا ايدر بو تقديرجه مرتهن هلاكى ايله كمال حقنى استيفا ايلمش اولور اكر منكسر اولسه ابو حنيفه
وابو يوسف قولى اوزره مرتهن قيمتنى ضامن اولور ديلرسه جنسندن وديلرسه خلاف جنسندن ضامن اولور
زيرا خلاف جنسندن اولمجق ربا خوفندن امين اولور وضامن اولديغى شئ وقت كانچه انك قتنده
رهن اولور وقت كلدككده حقنى قضا ايلر ومكسور اولان كنديسنك مملوكيدر زيرا ضامن اولمشدر
(ومن شرى على ان يعطى بالثمن رهنا بعينه او كفيلا بعينه صح استحسانا) شول كمسنه كه برعبدى مشترى به

شول شرطله بیع ایلسه که اول عبدک ثمنی مقابله سنده بعینه فلان شیئی رهن ایلیه یاخود بعینه فلان کمسنه‌یی کفیل ویره بو بیع استحسانا صحیح اولور اما قیاس صحیح اولمق ایدی زیرا بو بر شرطدر که عقد بیعی مقتضی دکلدر و بو بیعده عاقدیندن بری ایچون منفعت واردر بو مثللو ایسه مفسد بیعدر و بردخی صفقه ایچنده بر صفقه دخی بولنور بو مقوله‌دن ایسه نهی اولنمشدر اما استحسانا صحیح اولمسی بو بر شرطدر که عقد بیعه ملایمدر زیرا رهن استیثاق ایچوندر وکفالت دخی استیثاق ایچوندر زیرا استیثاق عقده ملایمدر واستیثاق تمسک المق ومحکم ایلمک معناسنه‌در (فان امتنع عن اعطائه لا یجبر) اکر مشتری رهنی اعطادن امتناع ایدرسه مشتری‌یه البته رهن ویردیو جبر اولنمز (وللبائع فسخ البیع الا ان دفع الثمن حالا او قیمة الرهن رهنا) بایع ایچون اول بیعی فسخ ایلمک واردر یعنی فسخنه قادردر مکر که مشتری حالا ثمنی دفع ایلیه و یاخود مشروط اولان رهنک قیمتنی رهن قویه زیرا رهن مشروطدن حاصل اولان مقصود قیمتی ایله دخی حاصل اولور (ومن شری شیأ وقال لبائعه امسک هذا حتی اعطیک الثمن فهو رهن وعند ابی یوسف ودیعة) اکر بر کمسنه بر شیء بیع ایلسه و مشتری بایعه ثمنی سکا اعطا اید نجه شو شیئی طوت دیسه اول طوت دیو ویردیکی شیء بایعک یانده رهندر اما ابو یوسف قتنده ودیعه‌در (ولو رهن عبدین بالف فلیس له اخذهما بقضاء حصته کالبیع) بر کمسنه بیک درهم مقابله سنده ایکی عبد رهن وضع ایلسه راهن ایچون یوقدر که برینک حصه‌سنی قضا ایلمکله عبدک برینی اخذ ایلیه بیع کبی مثلا بر کمسنه ایکی عبدی صفقهٔ واحده ایله بیک درهمه بیع ایلسه بعده بشیوز درهمی ادا ایلدکدنصکره برینک حصه‌سیدر دیو عبدک برینی المغه قادر دکلدر (ولو رهن عینا عند رجلین صح وکلها رهن لکل منهما والمضمون علی کل حصة دینه) بر کمسنه ایکی رجل قتنده دینلری مقابله سنده بر عین رهن وضع ایلسه صحیحدر وعینک کلیسی ایکیسندن هر برینک دینی ایچون رهندر یوخسه نصفی بری ایچون ونصفی دخی آخر ایچون دکلدر زیرا شیوع یوقدر اکر رهن هلاک اولسه هر برینک دینک حصه‌سی اوزرینه مضموندر (فان تهایئا فی حفظها فکل فی نوبته کالعدل فی حق الاخر) اکر اول عینک حفظنده تهایئ یعنی نوبت ایدرلرسه هر بری کندو نوبتنده آخره حقنده عدل کبیدر یعنی رجل عادل کبیدر (فان قضی دین احدهما فکلها رهن عند الاخر) اکر ایکیسندن برینک دینی قضا ایلسه عینک کلیسی داین آخرک قتنده رهندر زیرا عینک کلیسی اجزاء دینک هر جزئی ایچون محبوسدر مادامکه دیندن بر شیء باقیدر استرداد رهن ممکن دکلدر (ولو رهن اثنان من واحد صح وله ان یمسکه حتی یستوفی جمیع حقه منهما) ایکی کمسنه بر کمسنه‌یه رهن وضع ایلسه صحیحدر واول واحد ایچون واردر که اول رهنی امساک ایلیه ایکیسندن جمیع حقنی استیفا اید نجه (ولو ادعی کل من اثنین ان هذا رهن هذا الشیء منه وقبضه وبرهنا علیه بطل برهانهما) صاحب الدرر والغرر بو مسئله مستقلا بر مسئله‌در یوقارو مسئله‌یه تعلقی یوقدر دیمشدر تحت اللفظ معناسی مثلا راهنیندن هر بری ادعا ایلسه که ان هذا تحقیقا شو کمسنه رهن هذا الشیء منه شو شیئی شوکا رهن ویردی دخی قبض ایلدی دیو وبو ایکیسی دخی مستقلا دعوی ایلسه وادعا ایلدکاری شیء اوزرینه برهان اقامت ایلسه‌لر ایکیسنک دخی برهانی باطلدر * صورت مسئله بر کمسنه‌نک یدنده بر عبدی اولوب ایکی کمسنه‌نک هر بری ذی الید اولان کمسنه‌یه دیسه‌لر که شو عبدی سن بکا بیک درهم مقابله سنده رهن ویردک وبن دخی قبض ایلدم وایکیسی دخی بینه اقامت ایلسه‌لر برهانلری باطلدر زیرا عبدک کلیسی وقت واحده هم آکا وهم آخره عاید نه رهن اولمق مستحیلدر (ولو بعد موت الراهن قبلا ویحکم بکون الرهن مع کل نصفه رهنا بحقه) اکر ادعا ایدنلر راهنک موتندنصکره دعوی ایدوب بینه اقامت ایلسه ایکیسنک دخی بینه‌سی قبول اولنور وحکم اولنور که رهنک نصفی برینک حقی مقابله سنده رهن اولمشدر جوازی استحسانادر یوخسه قیاسا دکلدر

(باب الرهن یوضع علی ید عدل)

بو باب شول رهنک بیاننده‌در که ید عدله وضع اولنه بو محلده رهن معنای نکره اولوب یوضع نکره‌نک صفتی اوله لقدام علی اللئیم یسبنی طریقه‌سی اوزره و یاخود الرهن معرف باللام اولمغله یوضع حال اوله (ولو اتفقا علی وضع الرهن عند عدل صح و یتم بقبض العدل) اکر راهن ومرتهن بر عدل قتنده رهنی وضع ایلمک اوزره

اتفاق ایلسه‌لر صحیح اولور وعدلک قبضی ایله عقد رهن تمام اولور (ولیس لاحدهما اخذه منه بلا رضی الاخر) راهن ومرتهندن بریسی ایچون یوقدر که آخرک رضاسی یوغیکن رهنی عدلدن اخذ ایلیه یعنی برینک خبری ورضاسی یوغیکن عدلدن رهنی اخذ ایلمکه قادر دکلدر زیرا شرعده بوکا مساغ یوقدر (و یضمن بدفعه الی احدهما) اکر عدل رهنی راهن ومرتهندن برینه ویرسه ضامن اولور زیرا رهن راهنک مودعیدر عین حقنده ومرتهنک مودعیدر مالیت حقنده بونلرک هر بریسی آخره اجنبیدر مودع اولان اجنبی‌یه ویرمکله ضامن اولور (وهلاکه فی یده علی المرتهن) رهنک هلاکی مرتهن اوزرینه‌در زیرا ید عدل مالیت حقنده ید مرتهندر (فان وکل الراهن العدل او المرتهن او غیرهما ببیعه عند حلول الدین صح) اکر راهن دینک وقتی حلول ایلدکده رهنی بیعه عدلی و یاخود مرتهنی و یاخود بو ایکیسندن غیریی وکیل ایلسه صحیح اولور زیرا رهن کندی مالیدر مراد ایلدیکی کمسنه‌یی وکیل ایلمک جائزدر (فان شرط فی عقد الرهن لا ینعزل بالعزل ولا بموت الراهن والمرتهن وله بیعه بغیبة ورثته) اکر وکالت عقد رهنده شرط قلنسه وکیل موکلک عزلیله معزول اولمز وراهن ومرتهنک موتیله دخی وکالتدن معزول اولمز وکیل ایچون واردر که رهنی راهنک ورثه‌سنک غیبتنده بیعی * حیاتنده بیع ایلدیکی کبی زیرا حیاتنده اولدقده راهنک حاضر اولمسی لازم دکل ایدی موتندنصکره دخی ورثه حاضر اولمق لازم دکلدر (و یبطل بموت الوکیل) وکالت وکیلک موتیله باطل اولور وارثلری بز وکالت ایدرز دیمکه قادر دکللردر (ولو وکله بالبیع مطلقا ملک بیعه بالنقد والنسیئة فلو نهاه بعده عن بیعه نسیئة لا یعتبر نهیه) اکر راهن اولان کمسنه رهنی بیع ایلمک ایچون عدلی مطلقا وکیل ایلسه یعنی مجرد بیع ایله دیسه اما نقد ونسیئه ذکر ایلمسه وکیل اولان کمسنه اول رهنی نقد ایله ویره‌سیه بیع ایلمکه مالک اولور اکر عقد رهندنصکره راهن وکیلنی نسیئه بیع ایلمکدن نهی ایدرسه‌ده نهیی معتبر دکلدر یعنی نهینه اعتبار اولنمز (ولا یبیع الراهن ولا المرتهن الرهن بلا رضی الاخر) راهن ومرتهن رهنی آخرک رضاسز بیعه قادر دکلدر زیرا رهنده ایکیسنک دخی حقی واردر اولا راهنک ملکیدر رضاسی لازمدر ومرتهن دخی مالیت جهتندن راهندن احقدر بو تقدیرجه رضاسز بیعه قادر دکللردر (فان حل الاجل والراهن غائب اجبر الوکیل علی بیعه کما یجبر الوکیل بالخصومة علیها عند غیبة موکله) اکر اجل حلول ایلسه حالبوکه راهن غائب اولسه اول رهنی بیعه وکیل اولان کمسنه اجبار اولنور خصومته وکیل اولان کمسنه موکلی غائب ایکن خصومته جبر اولندیغی کبی (وکذا یجبر لو شرطت بعد عقد الرهن فی الاصح) و بنه وکیله رهنی بیع ایچون جبر اولنور اکر عقد رهندنصکره وکالت شرط اولنمش ایسه‌ده اصح روایتده (فان باعه العدل فثمنه مقامه فهلاکه کهلاکه) اکر عدل رهنی بیع ایلسه پس امدی اول رهنک ثمنی رهنک مقامنه قائم اولور یعنی اول ثمن رهن واول ثمنک هلاکی رهنک هلاکی کبیدر * ثمنه ومقامه وهلاکه‌ده اولان ضمائر رهنه راجعدر وهلاکه‌ده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (فان اوفاه المرتهن فاستحق الرهن وکان هالکا فللمستحق ان یضمن الراهن) اکر عدل رهنک ثمنندن مرتهنه دینی ویروب وفا ایلسه ورهن مستحق چقسه اول رهن مشتری یدنده هالک اولمش اولور مستحق راهنه رهنک قیمتنی تضمین ایتدیرر (ویصح البیع والقبض) عدلک بیعی ومشترینک عدلدن قبضی صحیح اولور (او العدل) مستحق اولان کمسنه عدله رهنک قیمتنی تضمین ایتدیرر * او العدل قولی یضمن الراهن قولنه معطوفدر (ثم العدل ان شاء ضمن الراهن) اندنصکره عدل دیلرسه راهنه تضمین ایتدیره (ویصحان) حالبوکه عدلک رهنی بیع ومرتهنک ثمنی قبضی صحیح اولور (او المرتهن ثمنه وهو له) عدل دیلرسه مرتهنه رهنک ثمنی تضمین ایتدیرر واول تضمین ایتدیردیکی ثمن عدل ایچوندر زیرا کندوسی ادا ایلمش ایدی (و یبطل القبض فیرجع المرتهن علی الراهن بدینه) مرتهنک ثمنی قبض ایلمسی باطل اولور ومرتهن کندونک دینی ایچون راهن اوزرینه رجوع ایدر (وان کان الرهن قائما اخذه المستحق) اکر رهن قائم ایسه یعنی حاضر ایسه مستحق اولان کمسنه رهنی اخذ ایدر زیرا کندو مالنی بولمشدر (ورجع المشتری علی العدل بثمنه) مشتری دخی ویردیکی ثمن ایچون عدله رجوع ایدر (ثم هو علی الراهن به) آندنصکره عدل ثمن ایچون راهن اوزرینه رجوع ایدر (وصح القبض) و چن عدل راهن اوزرینه رجوع ایلسه مرتهنک ثمنی قبض ایلمسی صحیح اولور (او علی المرتهن ثم المرتهن علی الراهن

تدينه) آندنصكره عدل مرتهن اوزرينه رجوع ايدر چونكه عقد منتقض اولسه ثمن باطل اولور حالبوكه
مرتهن ثمنی قبض ايلدی چونكه ثمن باطل اولسه ضرورت قبض دخی منتقض اولور آندنصكره مرتهن دخی
دينی ايچون راهن اوزرينه رجوع ايدر زيرا چونكه عدل مرتهن اوزرينه رجوع ايلسه وقبض منتقض
اولسه مرتهنك حقی دينه عودت ايدر (وان لم يكن التوكيل مشروطا فی الرهن) بو قاروده ذكر اولنان مسائل
اكر توكيل عقد رهنده اولديغی تقديرجه ايدی اما اكر عقد رهنده توكيل مشروط اولمامش ايسه (يرجع
العدل علی الراهن فقط) عدل انجق راهن اوزرينه رجوع ايدر مرتهن اوزرينه رجوع ايدهمز زيرا عقد
رهندنصكره اولان توكيل حق مرتهنه تعلق ايلمز (قبض المرتهن ثمنه اولم يقبض) اكر مرتهن رهنك ثمنی
كرك قبض ايلسون كرك قبض ايلمسون عدل راهن اوزرينه رجوع ايدر * عدم قبضنك صورت مسئلهسی
مثلا عدل راهنك امريله رهنی بيع ايلسه ويد عدلده بلا تعدی ثمنی ضايع اولسه صكره مرهون اولان شیء
مستحق چیقسه اول اجلدن عدل راهن اوزرينه رجوع ايدر (وان هلك الرهن عند المرتهن ثم استحق
فللمستحق ان يضمن الراهن قيمته) واكر رهن مرتهن قتنده هلاك اولسه آندنصكره مستحق چیقسه مستحق
ايچون واردركه ديلرسه اول رهنك قيمتنی راهنه تضمين ايتديرر (و يصير المرتهن مستوفيا بدينه) رهن هلاك
اولمغله مرتهن دينی استيفا ايلمش اولور (وان يضمن المرتهن) مستحق ديلرسه مرتهنه تضمين ايتديرر زيرا
مستحقك حقنی قبض ايله متعدی اولمش اولور (و يرجع المرتهن بما اوديه علی الراهن) مرتهن دخی راهن
اوزرينه تضمين ايلديكی رهنك قيمتی ايله رجوع ايدر و ياخود دينی ايله رجوع ايدر اما قيمت ايله رجوعی راهن
جهتندن تسليم ايله مغرور اولمسيدر اما دين ايله رجوع تضمين ايلمكله قبضی منتقض اولوب حكمی كما كان
عودت ايلمسيدر

(باب التصرف فی الرهن وجنايته والجناية عليه)

بو باب نفس رهنده تصرفك ورهنك جنايتی ورهنك اوزرينه اولان جنايتك احكامی بيانندهدر (بيع الراهن
الرهن موقوف علی اجازة المرتهن او قضاء دينه) راهنك رهنی بيع ايلمسی مرتهنك اجازتنه موقوفدر ياخود
دينی قضايه موقوفدر (فان اجاز صار ثمنه رهنا مكانه) اكر مرتهن رهنی بيع ايچون راهنه اجازت ويرسه
اول رهنك ثمنی ينه رهنك مكاننده رهن اولور (وان لم يجز وفسخ لا ينفسخ فی الاصح) اكر مرتهن بيع رهنه اجازت
ويرمسه و بيعی فسخ ايلسه اصح روايتده بيع فسخ اولمز نهايت موقوف اولور مرتهنك رهنی بطلاندن
صيانت ايچون (فان شاء المشتری صبر الی ان يفك الرهن او رفع الامر الی القاضی ليفسخه) مشتری ديلرسه
راهن رهنی فك ايدنجه صبر ايدر و ياخود امری يعنی واقع اولان عقد بيعی قاضی يه رفع ايدركه بيعی فسخ ايليه
زيرا فسخ ايچون قاضينك ولايتی واردر بو خصوصده مشتری كندی فسخه قادر دكلدر شول عبد كبيدركه
بيع منعقد اولدقدنصكره قبل القبض فرار ايلسه مشتری ديلرسه بولنجه صبر ايدر ديلرسه قاضی يه واروب بيعی
فسخ ايدر (وصح عتق الراهن الرهن وتدبيره واستيلاده) راهنك رهنی اعتاق ايلمسی ومدبر واستيلاد ايلمسی
صحيحدر زيرا عتق محلنه يعنی ملكه مضاف اولديغی حالده اهلندن صدور ايلمشدر مرتهنك عدم اذنی ايچون
راهنك تصرفی لغو اولمز چونكه اعتاق سببيله ملك رقبه زائل اولسه مرتهنك دخی ملك يدی زائل اولورا كابناء
ملك رقبه ملك يددن اقوی در چونكه اعلا واقوی زائل اولنجق ادنی خود بطريق الاولی زائل اولور
(فان كان موسرا طولب بدينه ان حالا) اكر راهن موسر ايسه رهن باطل اولديغی اجلدن دينی طلب اولنور
اكر دينی حالا ايسه (واخذت قيمة الرهن فجعلت رهنا مكانه لو مؤجلا) رهنك قيمتی اخذ اولنوب رهنك مكاننده
رهن قلنور حلول وقتنه دكين اكر دين مؤجل ايسه (وان كان معسرا سعی المعتق فی الاقل من قيمته ومن الدين
ورجع به علی سيده) اكر راهن معتق ومعسر ايسه يعنی فقير ايسه عبد معتق مرتهن ايچون سعی ايدر رهنده
اكر دين اون درهم اولسه ورهنك قيمتی دخی اون درهم اولسه مرتهن كلی دينی استيفا ايلمش اولور واكر رهنك
قيمتی اون بش درهم اولوب دين اون درهم اولسه ينه مرتهن اون درهمی اخذ ايلمش اولور مستعير معير ايچون
اون درهمی ضامن اولور تمام قيمتنی ضامن اولمز زيرا امرنه موافقت ايدوب متعدی اولمشدر واكر رهنك
قيمتی اون درهم اولسه دين اون بش درهم اولسه مرتهن اون درهمی اخذ ايدوب باقی دين راهن اوزرينه

قالور مستعير معيره دينندن ايفا ايلديكی كه اون درهمدر آنی ضامن اولور كذا فی صدر الشريعة (والمدبر
وام الولد فی كل الدين بلا رجوع) مدبر وام ولد كلی دين ايچون سعی ايدرلر بعده يسر حالنده سيدی اوزرلرينه
رجوع ايلمزلر معتق بونلرك خلافی ايدی زيرا بونلرك كبی سيدك ماليدرلر اول اجلدن رجوعه قادر دكللردر
(واتلافه كاعتاقه موسرا) راهنك رهنی اتلاف ايلمسی موسرا اعتاق ايلمسی كبيدر راهندن دين مطالبه
اولنور حالا ايسه مؤجلا ايسه قيمتی اخذ اولنوب رهنك مكاننه رهن وضع اولنور اكر اول قيمت رهنك
قائممقامی اولورسه (وان اتلفه اجنبی ضمنه المرتهن قيمته وكانت رهنا مكانه) اكر رهنی اجنبی اتلاف ايلسه
مرتهن اجنبی يه رهنك قيمتنی تضمين ايتديرر واول قيمت رهنك مكاننه رهن اولور (ولو اعار المرتهن الرهن
من راهنه خرج من ضمانه) اكر مرتهن رهنی راهنه عاريت ويرسه مرتهنك ضماننددن چقار زيرا ضمان
قبض اعتباريلهدر صاحبنه رد ايله منتقض اولوب ضمان مرتفع اولدی (وبرجوعه يعود ضمانه) راهنك
عاريتدن رجوعی ايله ضمان رهن عودت ايدر (وله الرجوع متی شاء) هرنه زمان استرسه مرتهن ايچون
عاريتدن رجوع ايلمك واردر زيرا عقد رهن باقيدر نهايت عاريت حالنده ضمانك حكمی يوقدر (ولو اعاره
احدهما باذن الاخر من اجنبی خرج من ضمانه ايضا فلو هلك فی يده هلك مجانا) راهن وياخود مرتهن بريرينك
اذنی ايله اجنبی يه رهنی عاريت ويرسه مرور ايدن مسئله كبی مضمون اولمقدن چقار اكر رهن مستعيرك يدنده
هلاك اولسه مجانا هلاك اولور زيرا عاريتده عاريت ايسه مضمون دكلدر (ولكل منهما ان يرده رهنا) راهن
ومرتهن ايچون رهن مستعاری كما كان رهن ايچون رد ايلمك واردر زيرا عقد رهنيت باقی اولمغله عقد جديده
احتياج يوقدر (فان مات الراهن قبل رده فالمرتهن احق به من سائر الغرماء) اكر راهن رهن مستعاری
مرتهنه رد ايلمزدن مقدم فوت اولسه سائر غرمادن مرتهن احقدر زيرا حكم رهن يد مرتهنده ثابتدر اكر راهن
فوت اولمغله رهنی مرتهن اخذ ايلسه قبض عودت ايدر * پس امدی بو تقديرجه مرتهن رهنه احق اولور
اجاره وبيع وهبه بونك خلافيدر بو ذكر اولنانلرده اكر راهن ثانيا رهن ويرمزدن مقدم فوت اولسه مرتهن
غرمانك بری اولور (ولو استعار المرتهن الرهن من راهنه او استعمله باذنه فهلك حال استعماله سقط ضمانه عنه)
اكر مرتهن رهنی راهندن استعاره ايلسه وياخود راهنك اذنی ايله رهنی استعمال ايلسه وحال استعمالنده
رهن هلاك اولسه مرتهندن ضمان ساقط اولور زيرا يد عاريت ثابتدر عاريت ايسه رهنه مخالفدر
اول اجلدن ضمان مرتفع اولور (وان هلك قبل استعماله او بعده فلا) اكر رهن يد مرتهنده استعمالندن اول
وياخود صكره هلاك اولسه هلاك اولمسی ايله يد عاريت مرتفع اولوب يد رهن عودت ايلمشدر بو تقديرجه ضمان
لازم كلور (وصح استعارة شیء ليرهن) رهن قومق ايچون برشیء استعاره ايلمك صحيحدر (فان اطلق) اكر معير
ايچون ونمقدار ايچون وكيمك قتنده رهن قويه جغنی تعيين ايلميوب اطلاق ايلسه (رهنه بما شاء عند من شاء)
مستعير اولان اول استعاره ايلديكی شيئی مراد ايلديكی شیء مقابلهسنده ومراد ايتديكی آدمه رهن ويرر
زيرا اطلاق واجب الاعتباردر خصوص عاريتده وعاريتده جهالت نزاعه مفضی دكلدر (وان قيد بقدر
او جنس او مرتهن او بلد تقيد به) اكر معير مقدارنی وياخود جنسنی وياخود مرتهنی وياخود بلدی تقييد
ايلسه تقييد ايلديكی شيئله مقيد اولور مثلا بيك درهمه رهن وضع ايله ديسه زياده ونقصانه رهن قومق جائز
اولمز وفلان جنسه رهن ايله ديسه آخر جنسه رهن ايلسه جائز دكلدر وفلان كمسنه يه رهن ايله ديسه آخر كمسنه يه
رهن ايلمك جائز دكلدر و بروسهده رهن وضع ايله ديسه ادرنهده وضع ايلمك جائز دكلدر (فان خالف فان شاء
المعير ضمن المستعير و يتم الرهن بينه و بين مرتهنه) اكر مستعير معيره بعد التقييد مخالفت ايلسه معير ديلرسه
مستعيره تضمين ايتديرر وعقد رهن مستعير وراهن ومرتهن بيننده تمام اولور زيرا مستعير ضمان ايله اول شيئه
مالك اولور بو تقديرجه ظاهر اولوركه كندو ملكنی رهن قومش اولدی (او المرتهن و يرجع المرتهن بما ضمنه
وبدينه علی المستعير) وياخود معير مرتهنه تضمين ايتديرر ومرتهن دخی تضمين ايلديكی شیء ايله وياخود دينی
ايله مستعير اوزرينه رجوع ايدر (وان وافق وهلك عند مرتهنه صار مستوفيا دينه) اكر معيرك قدر وجنس
ومرتهن وبلدهده تقييد ايلديكی اوزره موافق اولورسه ومرتهن قتنده اول رهن هلاك اولسه مرتهن دينی
استيفا ايلمش اولور (او قدر قيمة الرهن لو اقل من الدين) وياخود رهنك قيمتنی استيفا ايلمش اولور اكر دين

رهندن اقل ایسه (وطالب راهنه بباقیه) مرتهن باقی دین ایله راهنی مطالبه ایدر (و وجب للمعیر علی المستعیر
مثل الدین اوقدر القیمة) دینك مثلی و یاخود رهنك قیمتی مقداری معیر ایچون مستعیر اوزرینه واجبدر
حاصل کلام اکر دین وکرك فدا ایلسون ساقط اولور اکر دین عبدك قیمتنه مساوی و یاخود اقل ایسه
اکر دیندن اکثر ایسه زیاده سی ساقط اولمز (ولو هلك عند المستعیر قبل الرهن او بعد فکه لایضمن وان کان
قد استعمله من قبل) اکر مستعیر قتنده قبل الرهن هلاك اولسه و یاخود فك رهن ایلدکدنصکره هلاك
اولسه ضامن اولمز اکر رهن قومزدن اول استعمال اولنسه (ولو اراد المعیر افتکاك الرهن بقضاء دین المرتهن
من عنده فله ذلك ویرجع بما ادی علی الراهن) اکر معیر مرتهنك دینی کندو قتندن قضا ایله فك رهن ایلمك
مراد ایلسه معیر ایچون بو فعلی ایشلمك واردر و مرتهن تسلیم رهن ایلمکده تردده قادر دکلدر تسلیم ایدر
و معیر ادا ایلدیکی شیئله راهن اوزرینه رجوع ایدر آخرك دینی قضا ایله متبرع اولمز زیرا بونده کندو ملکنی
تخلیص واردر معیرك اداسی راهنك اداسی کبی اولمش اولور (ولو قال المستعیر هلك فی یدی قبل الرهن
او بعد الفکاك وادعی المعیر هلاکه عند المرتهن فالقول للمستعیر) اکر مستعیر دیسه که رهن بنم الده
قبل الرهن هلاك اولدی و یاخود انفکاکدنصکره هلاك اولدی دیسه و معیر دخی رهن مرتهن قتنده
هلاك اولدی دیو ادعا ایلسه قول مستعیرکدر یمینی ایله (ولو اختلفا فی قدر ما امره بالرهن به فللمعیر) اکر معیر ایله
مستعیر رهنه قومق ایچون امر ایلدیکی شیئك مقدارنده اختلاف ایلسه لر قول معیرکدر زیرا اصل انکارده
قول معیرك ایدی وصفی دخی انکارده قول معیرکدر (وجنایة الراهن علی الرهن مضمونة) راهنك رهن
اوزرینه جنایتی مضمونه در مثلا دین بیك درهم اولسه و رهنك قیمتی ایکی بیك درهم اولسه و راهنك
جنایتی ایله رهنك قیمتندن بیك درهم ناقص اولسه مرتهن قتنده رهن هلاك اولسه انجق نصف دین
ساقط اولور (وکذا جنایة المرتهن فیسقط من دینه بقدرها) مرتهنك رهن اوزرینه جنایتی مضمونه در
بو تقدیرجه جنایتی مقداری مرتهنك دیننده ساقط اولور زیرا غیرك ملکنی اتلاف ایلمشدر و اودی اتلاف
ایلدیکی مقدارنی ضامن اولور (و جنایة الرهن علیهما) رهنك جنایتی راهن و مرتهن اوزرینه در مثلا
رهن بارکیر اولسه و برشیئی باصسه که خطاء دیت لازم کلسه مناصفه طریقی اوزره راهن و مرتهنه
واجب اولور (وعلی مالهما هدر) راهن و مرتهنك مالی اوزرینه اولان جنایتی هدردر ابو حنیفه قتنده
(خلافا لهما فی المرتهن) امامین ایچون مرتهن حقنده خلاف واردر انلرك قتنده مرتهنك مالنده جنایتی
هدر دکلدر (ولو رهن عبدا یساوی الفا بالف مؤجل فصارت قیمته مائة فقتله رجل وغرم مائة وحل الاجل
یقبض المرتهن المائة قضاء عن حقه ولا یرجع علی راهنه بشیء) برکسنه بیك درهمه مساوی بر عبدی
بیك درهم مؤجل مقابلهسنده رهن قوسه و سعرك انتقاصندن عبدك قیمتی یوز درهم اولسه و برکسنه
عبد مذکوری قتل ایدوب یوز درهمی غرامت چکسه و اول مؤجل اولان الفك وقتی حلول ایلسه مرتهن
یوز درهمی حقنی قضا ایچون قبض ایدر و راهن اوزرینه برشیئله رجوع ایلمز یعنی طقوز یوز درهم ایچون
رجوع ایلمز (وان باعه بالمائة بامر راهنه رجع علیه بالباقی) اکر مرتهن رهنی یوز درهمه راهنك امری ایله
بیع ایلسه یوز درهم حقنی قضا ایچون قبض ایدر باقیسیکه طقوز یوز درهمدر راهن اوزرینه رجوع ایدر
زیرا راهنك اذنی ایله بیع ایلمك رهنی رد ایدوب راهن بنفسه بیع ایلمش کبی اولدی بو تقدیرجه رهن باطل
اولوب دین باقی قالدی (وان قتله عبد یعدل مائة فدفع به افتکه الراهن بکل الدین) اکر بیك درهمه مساوی
اولان عبدی یوز درهمه معدل بر عبد قتل ایلسه و مقتول مقابلهسنده قاتل اولان عبدی ویرسه
راهن کل دینی مقابلهسنده افتکاك ایدر افتکهنك معناسی رهنی ید مرتهندن اخراج و تخلیص ایلمکه دیرلر
کذا فی المغرب (وعند محمد ان شاء دفعه الی المرتهن وان شاء افتکه بالدین) امام محمد قتنده دیلرسه راهن
مدفوع اولان عبدی دینی مقابلهسنده مرتهنه ویرر غیری شیء ویرمز دیلرسه عبد جانییی رهندن خلاص
ایدوب دینی ادا ایدر (وان جنی الرهن خطأ فداه المرتهن ولا یرجع) اکر عبد مرهون خطاء جنایت ایلسه
و عبد جانی ایچون مرتهن فدا ایلسه یعنی جنایتی سببیله عبد اوزرینه لازم کلانی اعطا ایلسه مرتهن
فدا ایلدیکی شیئدن برشیئله راهن اوزرینه رجوع ایدهمز زیرا ضمان جنایت مرتهن اوزرینه در مرتهنك

عبد جانیی ایچون فداسی رهنی اصلاح ایچوندر و دین کما کان راهن اوزرینه در عبد دخی کما کان رهندندر
(فان ابی) اکر مرتهن فدادن ابا ایلسه (دفعه الراهن او فداه) راهن عبد جانیی ولی جنایته دفع ایلیه
و یاخود فدا ایلیه (وسقط الدین) دین ساقط اولور کرك راهن عبد جانیی ویرسون و کرك رهنك قیمتندن
و دیندن اقلده یعنی اکر رهنك قیمتی اقل ایسه رهنك قیمتنی سعی ایدر اکر دین اقل ایسه دینی سعی ایدر و عبد سعی
ایدوب مرتهنه ویردیکی شیء ایله سیدی اوزرینه رجوع ایدر یسر حالنده زیرا سیدك اضطراری حالنده
دینی قضا ایلمشدر (ولو مات الراهن باع وصیه الرهن وقضی الدین) اکر راهن فوت اولسه وصیسی رهنی
بیع ایدوب دینی قضا ایدر زیرا وصی قائم مقامیدر (فان لم یکن له وصی نصب القاضی له وصیا وامره بذلك)
اکر راهنك وصیسی بولنمسه قاضی انك ایچون بر وصی نصب ایدر و وصی یه بیع ایچون امر ایدر (فصل) بو فصل
رهنك تغییری و زیادهسی و بونلردن غیری شول مسائل متفرقه بیاننده درکه اواخر کتبده ذکر اولنور
(رهن عصیرا قیمته عشرة بعشرة فتخمر ثم تخلل وهو یساوی عشرة فهو رهن بها) برکسنه عصیری یعنی اوزم
صقوب شیرهسیکه قیمتی اون درهمدر اون درهم مقابلهسنده رهن قودی بعده اول عصیر خمر اولدی
آندنصکره سرکه اولدی حالبوکه قیمتی عشرهیه مساوی اولسه ینه عشره مقابلهسنده رهندر قیاس بوایدیکه
رهن باطل اوله زیرا عصیر خمر اولدی مال متقوم اولمقدن چقدی اما باطل اولمسی تخلل ایلمك احتمالی ایله در
و تخلل دخی ایلدی کما کان رهن اولمق اوزره باقی قالدی (وان رهنت شاة قیمتها عشرة بعشرة فماتت
فدبغ جلدها وهو یساوی درهما فهو رهن به) قیمتی اون درهم ایدر بر قیون اون درهم مقابلهسنده رهن
قونسه و قیون اولسه و جلدی دباغت اولنسه و اول جلد بر درهمه مساوی اولسه اول جلد بر درهم مقابلهسنده
رهندر (ونماء الرهن کولده وابنه وصوفه وثمره للراهن) رهنك نماسی ولدی و سودی و صوفی و میوهسی کبی
اولان شیلر راهن ایچوندر زیرا کندو ملکنده متولد اولمشدر (ویکون رهنا مع الاصل فان هلك هلك
بلا شیء) و اول رهندن نما اولان اشیادن هرقنغیسی اولورسه اصلی ایله معا رهندر اکر هلاك اولسه بلا شیء
هلاك اولور زیرا نما مقصود تحت عقده داخل دکلدر (وان بقی وهلك الاصل یفتك بحصته من الدین
یقسم الدین علی قیمة الاصل یوم القبض وقیمة النماء یوم الافتکاك فما اصاب الاصل سقط وما اصاب النماء
افتك به) اکر نما باقی قالوب اصل هلاك اولسه اصلك حصهسیله نما اولان شیء رهندن اخراج اولنور و دین
یوم قبضده اصلك قیمتی اوزرینه و یوم فکاکده نمانك قیمتی اوزرینه تقسیم اولنور و شول شیکه اصله اصابت
ایلدی ساقط اولدی و شول شیکه نمایه اصابت ایلدی اول شیئله نما رهندن اخراج اولنور * صورت مسئله بودرکه
برکسنه آخر کسنهیه بر جاریهیی رهن ایلدی و جاریه بیك درهمه مساوی بر ولد کتوردی پس امدی دین جاریه
اوزرینه و ولد اوزرینه نصفین حسابی اوزره تقسیم اولنور * و بر محلده دخی صورت مسئله بو یوزدن بیان اولنورکه
برکسنه یوز اللی درهمه مساوی بر جاریهیی بیك درهم مقابلهسنده رهن ایلدی و جاریه بشیوز درهمه
مساوی بر ولد کتوردی اندنصکره جاریه هلاك اولدی ولد باقی قالدی دیندن یوز درهمی ساقط اولدی
زیرا امك حصهسیدر و ولد راهنه تسلیم اولنوب مرتهن راهندن اللی درهمی استیفا ایدر زیرا حصهٔ ولددر
بو حساب ثلث و ثلثان حسابی اوزره در (وتصح الزیادة فی الرهن ولا تصح فی الدین فلا یکون الرهن رهنا بها)
رهنده زیاده صحیح اولور اما دینده زیاده صحیح اولمز و اول رهن رهن اولمز زیاده مقابلهسنده مثلا برکسنه
اون درهمه مساوی بر ثوبی اون درهم مقابلهسنده رهن ویروب بعده بر ثوب دخی کتوروب بو دخی
اوّلکی ایله رهن اولسون دیسه صحیحه در اما ابتدادن بشیوز درهم استقراض ایدوب رهن وضع ایلسه
وصکره دیسه که بشیوز دخی قرض ویر رهنمز بیك درهم استقراض مقابلهسنده رهن اولسون دیسه صحیح دکلدر
ابو حنیفه و محمد قتلرنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر (وان رهن عبدا یعدل الفا بالف
فدفع مکانه عبدا یعدلها فالاول رهن حتی یرده الی راهنه والمرتهن امین فی الثانی حتی یجعله مکان الاول
یرد الاول) برکسنه بیك درهمه معادل بر عبدی بیك درهم مقابلهسنده رهن ایلسه و بعده عبد اولك مکاننه
بیك درهمه معادل بر عبد دفع ایلسه یعنی اوّلکی عبدی آلوب ینه بیك درهمه معادل بر عبدی اوّلکینك
یرینه رهن دیوب ویرسه * پس امدی اوّلکی عبد راهنه رد اولنجهیه دك رهندر و مرتهن عبد ثانیده امیندر شول

زمانه دکین که عبد ثانی یی اولکی عبد برینه رهن ایدنجه زیرا ایکیسیده کندوده اولیجق ثانی امانت اولمش اولور
اما اولکیسنی راهنه تسلیم ایلدکده رهن ثانی اولمش اولور (ولو ابرأ المرتهن الراهن من الدین او وهبه منه
فهلک الرهن هلک بلاشیٔ) اکر مرتهن راهنی دیندن ابرا ایلسه و راهن دخی ابرایی قبول ایلسه و رهن
مرتهن یدنده هلاک اولسه بلاشیٔ هلاک اولور استحسانا و یاخود مرتهن راهنه دینی هبه ایلسه زیرا رهنده
اعتبار مجرد قبض ایله دکلدر بلکه دین ایله بیله در زیرا رهنک ضمانی ضمان استیفادر بو ایسه بلا دین متحقق
اولماز ابرا ایله ایسه دین باقی قالمدی وشول حکمک ثبوتیکه ذات وصفین اولان علت ایله اوله وصفک برینک
زوالی ایله آخر دخی زائل اولور معلومدرکه اکر رهنی ابرا ایلسه وقبض ایلسه ضمان ساقط اولور اکر دین
باقی ایسه ده زیرا وصفک بری زائل اولمشدرکه اول قبضدر وینه ضمان ساقط اولوردی بونده ابرا ایله اکر قبض باقی
ایسه ده وصفک بری که دین ایدی زائل اولدی (ولو قبض دینه او بعضه منه او من غیره او شری به عینا او صالح
عنه علی شیٔ او احتال به علی آخر ثم هلک الرهن قبل رده هلک بالدین و یرد ما قبض الی من قبض منه و تبطل
الحوالة) اکر مرتهن دینی قبض ایلسه و یاخود دیندن بعضیسن راهندن قبض ایلسه و یاخود راهندن
غیریدن قبض ایلسه و یاخود اول دین ایله برعینی اشترا ایلسه و یاخود دیندن برشیئ اوزرینه مصالحه
ایلسه و یاخود آخر اوزرینه اول دینی حواله ایلسه آندنصکره رهنی راهنه رد ایلمزدن مقدم رهن هلاک
اولسه دین ایله هلاک اولور و مرتهن قبض ایلدیکی شیئی شول کمسنه دنکه قبض ایلمشدر اکا رد ایدر و حواله
دخی باطل اولور ابرا ایله استیفا بیننده فرق بودرکه ابرا ایله دین اصلا ساقط اولور اما استیفا ایله دین مقدم اولمز
بلکه هر برینی ایچون آخر اوزرینه دین ثابت اولور انجق طلبی ساقط اولور عدم فائده ایچون و حواله دینی
اسقاط ایلمز نهایت محتال علیهک ذمتی محیلک مقامنه قائم اولور بو اجلدندرکه محتال علیه مفلسا فوت اولسه
محیلک ذمتنه عودت ایدر (وکذا لو تصادقا علی عدم الدین ثم هلک هلک بالدین) راهن و مرتهن عدم دین
اوزرینه تصادق ایلسه لرصکره رهن هلاک اولسه بو قاروده مرور ایدن مسئله کبی دین ایله هلاک اولور

(کتاب الجنایات)

بو کتاب جنایاتک احکامی بیاننده در جنایات جمع جنایه در فقها قتلی فعل محرمه تخصیص ایلمشلردر شرعا
و بونک تفصیلی بودرکه جانیدن صادر اولان فعل برکمسنه نک نفسی اوزرینه و یاخود اطرافنه و یاخود مالنه
و یاخود عرضنه واقع اولمقدر شویله که اول ضررلی فعل مالی اوزرینه واقع اولورسه اکا غصب تسمیه ایلمشلردر
وشول که اول ضررلی فعل عرض اوزرینه واقع اولورسه اکر بالمشافهه اولورسه اکا قدح و اهانت دیرلر
اکر بالمشافهه دکل ایسه اکا غیبت دیرلر علی کلا التقدیرین اکر حکم شرعی یه متضمن اولورسه حدوددن
اولور تفصیلی کتاب حدودده مرور ایتمشدر شول شیکه بینه و بین الله در اول فعلدن بحث ایلمک فقهدن
خارجدر اول فعل ضررکه نفس اوزرینه واقع اولسه اکا قتل تسمیه ایلدیلر و قتل دخی بش نوعدر بری عمددر
و بری شبه عمددر و بری خطادر و بری دخی خطا مجراسنه جاریدر و بری دخی سبب قتلدر ان شاء الله تعالی
عن قریب تفصیلی کلورو اول فعل ضررکه اطراف اوزرینه واقع اولورا اکا جنایه فیما دون النفس دیو تسمیه
ایلمشلردر (القتل اما عمد و هو ان یقصد ضربه بما یفرق الاجزاء من سلاح او محدد من حجر او خشب او لیطة
او حرقه بنار) قتل یا عمدا در عمد ایسه اجزائی مفرق اولان شیئله اول نفسی ضربه قصد ایلمکدر اول مفرق
اجزا اولان شیٔ سلاحدن اوله و یاخود محدد اوله حجردن و یاخود خشبدن اوله و یاخود لیطه دن اوله و یاخود
نار ایله حرق اوله لیطه کسر لام ایله قامشک قشریدر زیرا عمد قصددر و قصد ایسه فعل قلبدر بوکا ایسه دلیل
استعمال آلت قتلدر بو تقدیرجه متعمد اولمش اولور ابو حنیفه قتنده (و عندهما بما یقتل غالبا) امامین قتنده
ایسه غالبا قتل ایده جک شیئله ضربه قصد ایلمکدر حتی اکر حجر کبیر ایله و یاخود خشب کبیر ایله ضرب ایلسه
ابو حنیفه قتنده عمد اولماز اما امامین قتنده عمددر (و موجبه الاثم) قتلک موجبی آخرتده اثمدر حق سبحانه
و تعالینک قول شریفنده (و من یقتل مؤمنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدا فیها) واقع اولمشدر
و نبی علیه السلامک (سباب المؤمن فسق و قتاله کفر) بیورمشلردر و حدیث آخرده (لزوال الدنیا اهون
علی الله من قتل امرء مسلم) و ینه نبی علیه السلام خطبهٔ عرفاتده (الا ان دماءکم و نفوسکم محرمة علیکم

محرمة

محرمة یومی هذا و شهری هذا فی مقامی هذا) بیورمشلردر (و القصاص) و دنیاده قصاصدر زیرا حق سبحانه
و تعالی (کتب علیکم القصاص فی القتلی) بیورمشلردر و نبی علیه السلام (العمد قود) ای موجبه تحقیقا
حق سبحانه و تعالی قتل خطاده دیت بیورمشدرکه (من قتل مؤمنا خطأ فتحریر رقبة مؤمنة و دیة مسلمة
الی اهله) قول شریفی دلیل قطعیدر زیرا قصاص قتل نهایت عقوبتدر بو عقوبت ایسه جنایتک تناهیسنده در
و تناهی جنایت ایسه عمد ایله در خطاده شبه عمد واردر (عینا) یعنی متعینا دیمکدر شافعی قتنده غیر متعین
بلکه ولیسی قصاص ایله اخذ دیتده مخیردر (الا ان یعفی) الا مکرکه عفو اولنه یعنی ولی قصاص عفو ایلیه
و یاخود برشیئله مصالحه ایلیه (ولا کفارة فیه) عمدده کفارت یوقدر کرک عمدا قتل ایدوب قصاص واجب
اولسون و کرک قصاص واجب اولمسون بابا اوغلنی عمدا قتل ایلسه و یاخود برکمسنه دار حربده مسلمان اولوب
دار اسلامه هجرت ایلیوب بو مقوله آدمی قتل ایلسه کفارت اولمز کذا فی النهایة (و اما شبه عمد و هو ضربه
قصدا بغیر ما ذکر) و یاخود قتل شبه عمد اوله و بو شبه عمد شول ضربدرکه قصدا اوله اما عمدده ذکر اولنان شیئک
غیریسی ایله اوله مثلا عمدده سلاح و محدد ایله اوله دیمشیدی شبه عمدده محدد اولمیه حجر و عصا کبی و هر شیئکه
اجزائی تفریق ایلمیه اول شیٔ غیر محدددر و بزم قتمزده شول شیئکه غالبا قتل ایدرانکله قتل عمددر و شول شیئکه
غالبا قتل ایلمز اول شیئله قتل عمدک غیریدر و بو نوعه شبه عمد تسمیه سی آنک ایچوندرکه بونده قصد فعل واردر
یوخسه قصد قتل یوقدر نفس فعل اعتبار یله عمد اولور قتل اعتبار یله خطا اولور بو محلده آلت قتل اولمامغله
عدم قصده دلیلدر بو تقدیرجه خطاء شبه العمد اولمش اولور (و موجبه الاثم و الکفارة) شبه عمد قتلک
موجبی اثمدر شرعا محرم اولان شیئه قصد ایلدیکی ایچون و دخی کفارتدر زیرا من وجه خطادر آلته نظر ایله
بو تقدیرجه حق سبحانه و تعالینک (و من قتل مؤمنا خطأ) قول شریفنک تحتنه داخل اولمش اولور و صاحب
نهایه و صاحب ایضاح دیمشلردرکه اصحابمزک کتابنده بولنمشدرکه ابو حنیفه قولی اوزره شبه عمدده کفارت یوقدر
زیرا بو اثم کامل و متناهیدر تناهیسی سببندن شرع شریف کفارتی منع ایتمشدر (و الدیة المغلظة علی العاقلة
لا القود) شبه عمدده قاتلک اوزرینه دیت مغلظه وارد رقود یوقدر (و هو فیما دون النفس عمد) شبه عمد نفسدن
غیریده یعنی اطرافده عمددر مثلا برکمسنه آلت غیر جارحه ایله برعضوی جرح ایلسه یعنی اتلاف ایلسه قصاص
واجبدر ما دون نفسده شبه عمد یوقدر (و اما خطأ) اما عمد قوانده و یاخود اما شبه عمد قوانده معطوفدر یعنی
قتلی برقاچ نوع ایلمش ایدی برنوعی دخی خطا اولان قتلدر (و هو فی القصد بان یرمی شخصا ظنه صیدا او حربیا
فاذا هو آدمی معصوم) خطا دخی ایکی قسمدر برقسمی قصدده در مثلا برشخصه اوق و یاخود غیری شیٔ
رمی ایلیه که اول شخصی صید ظن ایلمش اوله و یاخود حربی ظن ایدوب اول ظن ایلدیکی حربی معصوم الدم
آدم اوله رمی ایدن کمسنه نک خطاسی فعل رمیده دکلدر انجق خطا قصدنده در (او فی الفعل بان یرمی غرضا
فیصیب آدمیا) و یاخود خطا فعلده اوله مثلا برنشان دیکوب اکا آتمغله آدمه اصابت ایلیه بونده
خطا فعلده در غرض ضمیله هدف یعنی نشان معناسنه در (و اما ما اجری مجری الخطأ کنائم انقلب
علی آخر فقتله و موجبهما الکفارة و الدیة علی العاقلة) و یاخود خطا مجراسنه جاری اوله شول نائم که آخر
اوزرینه منقلب اولوب قتل ایلمک کبی و خطأ قتلک و خطا مجراسنه جاری اولان قتلک موجبلری کفارتدر
و عاقله سی اوزرلرینه دیتدر (و اما قتل بسبب و هو کحافر بئرا او یضع حجرا فی غیر ملکه بلا اذن فهلک به
انسان) و یاخود بسبب قتلدر و بسبب قتل اولدرکه برکمسنه کندینک ملکندن غیریده مالکینک اذنسز
قیو حفر ایلسه و یاخود حجر وضع ایلسه و اول حفر و یاخود حجر وضع سببیله انسان هلاک اولسه بو مقوله یه
بسبب قتل دیمشلردر (و موجبه الدیة علی العاقلة) بسبب قتلک موجبی عاقله سی اوزرینه دیتدر زیرا
تلفه سبب اولمشدر و متعدیدر (لا الکفارة) کفارت یوقدر زیرا بونده حقیقة قتل معدومدر لکن ضمان
حقنده خطایه الحاق اولندی و غیری حقنده اصل اوزرینه باقی قالدی (و کلها یوجب حرمان الارث الا هذا)
انواع قتلک کلیسی حرمان ارثی موجبدر الا بسبب قتل ارثک حرمانی ایجاب ایلمز

(باب ما یوجب القصاص و ما لا یوجب)

بو باب قصاصی ایجاب ایدر و قصاصی ایجاب ایلمز قتلک احکامی بیاننده در (یجب القصاص بقتل من هو محقون الدم

علی التأبید عمدا) قصاص واجب اولور شول کمسنه نك عمدا قتلی سببیله که اول کمسنه تأبیدا محقون الدم اوله محقون
محفوظ معناسنه در مثلا ابدی قانی محفوظ اولان کمسنه یی عمدا قتل ایلین کمسنه یه قصاص واجب اولور (فیقتل
الحر بالحر والعبد بالعبد) قاتل حر مقابله سنده و عبد مقابله سنده قتل اولنور شافعی قتنده حر عبد مقابله سنده
قتل اولنمز (والمسلم بالذمی) مسلم دخی ذمی مقابله سنده قتل اولنور شافعی قتنده قتل اولنمز (ولا یقتلان بمستأمن
بل المستأمن بمثله) مسلم و ذمی مستأمن مقابله سنده قتل اولنمزلر زیرا مستأمن علی التأبید محقون الدم دکلدر
بلکه مستأمن مثلی مقابله سنده قتل اولنور زیرا بینلرنده مساوات واردر (والذکر بالانثی والعاقل بالمجنون
والبالغ بغیره والصحیح بغیره وکامل الاطراف بناقصها) ذکر انثی مقابله سنده و عاقل مجنون مقابله سنده و بالغ
غیر بالغ مقابله سنده و صحیح غیر صحیح مقابله سنده و کامل الاطراف ناقص الاطراف مقابله سنده قتل اولنور
(والفرع باصله لا الاصل بفرعه) فرع اصل مقابله سنده قتل اولنور نه قدر عالی ایسه ده یعنی اوغل بابا ایچون
قتل اولنور و اصل فرع مقابله سنده قتل اولنمز یعنی بابا اوغلی مقابله سنده قتل اولنمز هر نه قدر عالی اولورسه زیرا
نبی علیه السلامك (لا یقاد الوالد بولده) قول شریفی واقع اولمشدر (بل یجب الدیة فی مال القاتل ثلاثة سنین)
بلکه مال قاتلدن دیت واجب اولور اوچ سنه ده یعنی اول دیتی اوچ سنه ده ادا ایدر اما شافعی قتنده فی الحال
ادا ایدر (ولا السید بعبده ومدبره ومکاتبه وعبد ولده وعبد بعضه له) سید عبدی مقابله سنده و دخی مدبری
ومکاتبی مقابله سنده قتل اولنمز و ولدینك عبدی مقابله سنده دخی قتل اولنمز و شول عبد مقابله سنده دخی
قتل اولنمز که اول عبدك بعضیسی کندینك و بعضی آخرك اوله زیرا بعضده متجزی اولماز (وان ورث قصاصا
علی ابیه سقط) برکمسنه باباسی اوزرینه قصاصه وارث اولسه قصاص ساقط اولور مثلا بابا اوغلنك اناسنی
و یاخود قرنداشنی قتل ایلسه بابا قصاص اولنمزدن مقدم خاتون فوت اولسه بابادن قصاص ساقط اولور زیرا
اوغلو وارث اولمشدر (ولا قصاص علی شریك الاب او المولی او المخطی او الصبی او المجنون وکل من لا یجب
القصاص بقتله) بابا اوغلنی قتل ایلدکده برکمسنه قتلده کندویه شریك اولسه اول شریك اوزرینه
قصاص یوقدر مولی عبدی قتلده شریك اولان کمسنه نك اوزرینه دخی قصاص یوقدر و مخطینك شریکی
اوزرینه دخی قصاص یوقدر و صبینك شریکی اوزرینه دخی قصاص یوقدر و مجنونك شریکی اوزرینه دخی
قصاص یوقدر و قتلی ایله قصاص واجب اولمیان کمسنه لرك جمله سنه شریك اولانلره دخی قصاص یوقدر
(وان قتل عبد الرهن لا یقتص حتی یحضر الراهن والمرتهن) اکر رهن قونیلان عبد قتل اولنسه قاتلی قصاص
اولنمز راهن و مرتهن حاضر اولمینجه زیرا مرتهنك ملکی دکلدر که قصاص تولی ایلیه و اکر راهن یالکز
تولی ایلسه مرتهنك حقی باطل اولمق لازم کلوردی * پس امدی حق مرتهن رضاسیله ساقط اولمق ایچون
اجتماعلری شرط قیلندی (وان قتل مکاتب عن وفاء وله وارث مع سیده فلا قصاص) اکر عبد مکاتب عن وفاء
قتل اولنسه حالبوکه اول مکاتبك سیدی ایله وارثی اولسه قاتلی ایچون قصاص یوقدر زیرا صحابه کزین
رضوان الله علیهم اجمعین اول مکاتبك موتی حرا میدر یوخسه عبدا میدر اختلاف ایلمشلردر حضرت علی
وابن مسعود رضی الله عنهما قولی اوزره اکر حرا قتل اولنمش ایسه قصاص وارث ایچوندر و زید بن ثابت
رضی الله عنهك قولی اوزره اکر عبدا قتل اولنمش ایسه قصاص مولی ایچوندر حق کیمك ایدیکنده شبهه اولدی
قصاص ایسه اول شبهه ایچون مندفع اولدی (وان لم یکن وفاء یقتص سیده) اکر وفاء قتل اولنمامش ایسه قاتلی
سیدی قصاص ایدر کرك وارثی اولسون کرك اولمسون برابردر بلا ارتیاب عبدا قتل اولنمشدر (وکذا ان کان
وفاء لا وارث غیر سیده) اکر عبد وفاء قتل اولنوب سیدندن غیری وارثی اولمسه کذلك مولاسی قصاص ایدر
ابو حنیفه و ابو یوسف قتلرنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده قصاص یوقدر سبب
استحقاقی مختلف اولدی اکر حرا قتل اولنمش ایسه ولاء جهتندن مستحق اولور و عبدا قتل اولنمش ملك ایله
مستحق اولور بو تقدیرجه حال مشتبه اولور مستحق اولماز زیرا اختلاف سبب اختلاف مستحق کبیدر اصلا
ساقط اولوب شول کمسنه کبی اولور که آخر کمسنه یه شو جاریه یی بکا بیع ایله بو قدر آقچه یه دیسه و مولاسی دخی
سکا تزویج ایلدم دیسه اول جاریه نك وطئی اکا حلال اولماز زیرا سبب مختلف اولمشدر (ولا قصاص
الا بالسیف) قصاص یوقدر الا سیفله در زیرا نبی علیه السلام (لا قود الا بالسیف) دیو بیورمشلردر

یعنی

یعنی لا قود مستوفی الا بالسیف دیمکدر و صحابه کزین رضوان الله علیهم اجمعین الا بالسلاح دیو زیاده
ایلمشلردر (ولاب المعتوه ان یقتص من قاطع یده وقاتل قریبه) معتوهك باباسی ایچون قصاص ایلمك
واردر شول کمسنه که معتوهك یدینی قطع ایلدی و یاخود قریبنی قتل ایلدی (وان یصالح لا ان یعفو) دخی
بر شیئله مصالحه ایلمك واردر اما عفو ایلمك یوقدر بلا عوض معتوهك حقنی ابطال ایلدیکی ایچون
(والصبی کالمعتوه) صبی معتوه کبیدر ماذکرك جمیعسنده (والقاضی کالاب هو الصحیح) قاضی بابا کبیدر
روایت صحیحده (وکذا الوصی الا انه لا یقتص فی النفس) وصی دخی اب کبیدر الا نفسده قصاص ایلمز
زیرا ولایت قصاص ولایت نفسه تابعدر اول ایسه ابه مخصوصدر (ومن قتل وله اولیاء کبار وصغار
فللکبار الاقتصاص من قاتله قبل کبر الصغار) برکمسنه قتل اولنسه و آنك کبار و صغار اولیاسی اولسه
قتل ایدن کمسنه یی صغار بیولك اولمزدن مقدم قصاص ایلمك اولیاء کبار ایچوندر یعنی اولیاء کبار قاتلی
قصاص ایدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر آنلر قتنده صغار بالغ اولمینجه
قاتلی قصاص اولنمز (ولو غاب احد الکبار ینتظر اجماعا) اکر اولیاء کبارك بری غائب اولسه حاضر اولمسیچون
انتظار اولنور اجماعا * جائزدر که اول غائب اولان عفو ایلیه (ومن قتل بحدیدة المر اقتص منه ان جرحه)
شول کمسنه که مر دموری ایله قتل اولنسه اکر جرح ایلمش ایسه قصاص اولنور مر فتح میم و تشدید را ایله
بل دیدکاری شیدر (وان بظهره او عصاه فلا و علیه الدیة) اکر اول بلك ظهری ایله و یاخود عصاسی ایله
قتل اولنسه قاتلی قصاص اولنمز اوزرینه دیت لازمه در ابو حنیفه قتنده (وعندهما یقتص) امامین قتنده
قصاص اولنور (وکذا الخلاف فی کل مثقل وفی التغریق والخنق) جمله مثقلده و تغریق و خنقده اولان
خلاف بو قاروده مر و رایدن خلاف کبیدر مثلا مثقل ایله قتل ایلسه و صویه غرق ایلسه و بوغسه امام اعظم
قتنده قصاص اولنمز امامین قتنده قصاص اولنور ابو حنیفه حضرتلرینك دلیلی بودر که قصاص محض
عمده تعلق اولنور اول محض عمد ایسه آلت جارحه ایله ظاهرا و باطنا بنیه یی نقضدر بو ایسه بولنمدی
قصاص ایسه سیف ایله استیفادر بو تقدیرجه متماثل اولماز (وان تکرر منه قتل به اجماعا) اکر اول مثقل ایله
قتل و تغریق و تخنیق قاتلده مکرر اولسه یعنی بر قاچ کره بو مقوله کارده بولنمش ایسه اجماعا خنق ایله قتل
اولنور حاکم اولان کمسنه بو مقوله آدمی سیاسة قتل ایدر زیرا ساعی بالفساددر (ولا قصاص فی القتل
بموالاة ضرب السوط) قامچی ایله ضربی بر برینه اولاشدرمغله قتلده قصاص یوقدر مثلا برکمسنه برکمسنه یی
قامچی ایله قتل ایدنجه ضرب ایلسه قصاص اولنمز دیت ویرر (ومن جرح فلم یزل ذا فراش حتی مات اقتص
من جارحه) برکمسنه جرح اولنسه حتی فوت اولنجیه دکین صاحب فراش اولقدن زائل اولمسه جارحی
قصاص اولنور زیرا سببی موجوددر (واذا التقی الصفان من المسلمین واهل الحرب فقتل مسلم مسلما
ظنه حربیا فعلیه الدیة والکفارة لا القصاص) قچن مسلمین واهل حربدن ایکی صف بر برینه ملاقی اولسه
و بر مسلم بر مسلمی حربی ظن ایدوب قتل ایلسه قاتلی اوزرینه دیت و کفارت لازمدر قصاص لازم دکلدر
زیرا خطانك بر نوعیدر (ومن مات بفعل نفسه وزید وحیة واسد فعلی زید ثلث دیته) برکمسنه کندو فعلی
و زیدك فعلی و یلان و ارسلانك فعلی ایله اولسه زید اوزرینه ثلث دیت لازمدر مثلا بر آدم ابتدا کندو باشنی
شق ایلسه بعده زید اول آدمی مجروح ایلسه بعده یلان صوقسه و بعده ارسلان مجروح ایلسه زیده ثلث
دیت لازمدر اسد و حیه نك فعلی جنس واحددر دنیا و آخرتده هدردر و متوفانك فعلی دخی دنیا و آخرتده
معتبردر و بر جنسی من وجه هدر و من وجه هدر دکلدر که اول کندو فعلیدر بو تقدیرجه زید اوزرینه
ثلث دیت لازم اولور * و نوادرده ذکر اولنمشدر که ابو حنیفه و امام محمد قتنده بو آدم غسل اولنور و نمازی قیلنور
زیرا کندو فعلنك اثری غیر معتبردر کانه کندو مرضندن فوت اولمشدر اما ابو یوسف قتنده نمازی قیلنمز
زیرا نفسه اولان جنایتی معتبردر باغی منزله سنده اولمش اولور (ومن شهر علی المسلمین سیفا وجب قتله
ولا شئ بقتله) برکمسنه مسلمین اوزرینه قلچ چقارسه یعنی قلیچی غمدندن اخراج ایدوب اوزرینه سل ایلسه
اول کمسنه نك قتلی واجب اولور زیرا نبی علیه السلام (من شهر علی المسلمین سیفا فقد احل دمه) ای اهدر
قول شریفی واقع اولمشدر و اول سل سیف ایدن کمسنه یی قتل ایدنه بر شئ یوقدر زیرا باغی اولمشدر

(ولا فى قتل من شهر على آخر سلاحا ليلا او نهارا فى مصر او غيره او شهر عليه عصا ليلا فى مصر او نهارا
فى غيره فقتله المشهود عليه) ودخى شول كسنه نك قتلنده برشئ يوقدركه مثلا بركسنه آخر اوزرينه شهرده
وياخود شهردن غيريده كيجه ده وياخود كوندزده سلاح چقاروب هجوم ايلسه وياخود شهرده كيجه ايله
اوزرينه هجوم ايلسه وياخود شهردن غيريده كوندز عصا ايله اوزرينه هجوم ايلسه ومشهود عليه كه اوزرينه
سلاح وعصا ايله هجوم اولنان كسنه در اول كسنه هجوم ايدنى قتل ايلسه برشئ لازم كلمز (ولا على من قتل من
سرق متاعه ليلا واخرجه ان لم يمكنه الاسترداد بدون القتل) ودخى شول كسنه اوزرينه برشئ يوقدركه بركسنه
متاعنى كيجه ايله سرقه ايدوب سرقه ايلديكى شيئى اخراج ايلسه اكر قتلدن غيرى ايله استردادى ممكن اولميوب
سارقى قتل ايلسه برشئ لازم كلمز اكر سرقه ايلديكى اشيائى قتلدن غيرى ايله استرداد ممكن ايسه قتلى ممنوعدر
(ويجب القصاص على قاتل من شهر عصا نهارا فى مصر او شهر سيفا وضربه ولم يقتل ورجع) قصاص
واجب اولور شول كسنه نك قاتلى اوزرينه كه اول كسنه شهرده كوندز عصا ايله هجوم ايلدى وياخود
سل سيف ايدوب ضرب ايلدى وقتل ايلميوب رجوع ايلدى مثلا بر آدم بركسنه نك اوزرينه شهرده كوندز
عصا ايله هجوم ايلسه وياخود قلج چقاروب ضرب ايلسه لكن قتل ايلميوب رجوع ايلسه بعده مضروب
اولان كسنه قالقوب اردندن ايريشوب قتل ايلسه قاتله قصاص واجب اولور زيرا بعد الضرب منصرف
اولمغله عصمت عودت ايلمشدر بوندنصكره قتل ايلديكى شخص معصومى قتل ايلمش اولور بو تقديرجه قصاص
واجب اولور (ولو شهر مجنون او صبى على آخر سيفا فقتله الآخر عمدا فعليه الدية فى ماله) اكر مجنون وياخود
صبى بر آخرك اوزرينه سل سيف ايلسه اول آخر دخى عمدا مجنونى وياخود صبيى قتل ايلسه قاتلك اوزرينه
كندو مالندن ديت لازم كلور زيرا نفس مظلومى قتل ايلمشدر الا بو قدر واردركه قصاص واجب اولمز
مبيح اولان شيكه دفع شردر موجود اولمغله ديت لازم كلور (ولو قتل جملا صال عليه ضمن قيمته)
اكر بركسنه نك اوزرينه بردوه حمل ايلسه واول كسنه دوه يى قتل ايلسه قيمتنى ضامن اولور زيرا دابه نك
فعلى اصلا غير معتبردر

(باب القود فيما دون النفس)

بو باب نفسدن غيريده اولان قصاصك احكامى بيانندهدر واطرافده دخى قصاص مشروعدر زيرا جزء كله
تابعدر وحق سبحانه وتعالينك (والجروح قصاص) قول شريفى مادون نفسده دخى قصاص مشروع
ايدوكنه دليل قويدر (هو ما يمكن فيه حفظ المماثلة اذا كان عمدا فيقتص بقطع اليد من المفصل وان كانت
اكبر من يد المقطوع) مادون نفسده قصاص شول شيدهدركه اول شيده مماثله ممكن اوله چون عمدا اوله*
پس امدى مفصلدن قطع يد مقابله سنده قصاص اولنور اكر يد قاطع يد مقطوعدن بيوك ايسه ده مفصلدن
قطع ايلمش ايسه آنى دخى مفصلدن قطع ايله قصاص ايدرلر زيرا مماثله واردر اما نصف ساعددن قطع ايلمش
اولسه قصاص اولنمز زيرا حفظ مماثله ممكن دكلدر (وكذا الرجل) يعنى اياق دخى بو يلجه در اما نصف ساقده
اولسه قصاص اولمز زيرا حفظ مماثل ممكن دكلدر (وفى مادون الانف) بقطع اليد قولنه معطوفدر مادون انفى
يعنى بورنينك يومشغنى عمدا قتل ايلسه قصاص اولنور اكر قصبه سنى قطع ايلسه قصاص اولنمز زيرا حفظ
مماثله ممكن دكلدر (وفى الاذن) قولاق قطعنده دخى قصاص اولنور (وفى العين ان ذهب ضوءها وهى قائمة)
وكوزده دخى قصاص اولنور چون ضوء كيدوب كوز يرنده قائمه اولسه (لا ان قلعت) كوز قطع
اولنسه قصاص اولنمز زيرا حفظ مماثله ممكن دكلدر (فيجعل على الوجه قطن رطب وتقابل العين بمرآة محماة حتى
يذهب ضوءها) مصنف عنده حفظ مماثله طريقى اوزره قصاص طريقنى بيان ايدوب مثلا ضاربك وجهى
اوزرينه ياش پنبه قويوب وبراى ايننه يى تا ضوء كيدنجه كوزنه مقابل طوتهلر اكر بر كوز ايسه اوبر كوزنى
محكم باغليهلر واوزرينه پنبه قومیهلر بو حادثه حضرت عثمان رضى الله عنه زماننده واقع اولوب صحابهٔ كزين
رضوان الله عليهم اجمعين ايله مشاوره بيوردقلرنده حضرت على رضى الله عنه بو منوال اوزره قصاص
اولنسنى بيان بيورمشلردر (وفى كل شجة تراعى فيها المماثلة كالموضحة) وهر باش يارغنده قصاص واجبدر
او يله شجه كه انده مماثله رعايت اولنه موضحه كبى وموضحه دو شول باش يارغنه ديرلركه كمك ظاهر اوله

ان شاء الله تعالى آشاغه ده بيانى كلور يعنى مماثله رعايت اولنان باش يارغنك كايسنده قصاص واجبدر
(ولا قصاص فى عظم سوى السن فيقلع ان قلع ويبرد ان كسر) ديشدن غيرى كمكده قصاص يوقدر ضاربك سنى
قلع اولنور اكر مضروبك سنى قلع ايلمش ايسه واكه ايله اكه لنور برابر اولنجه اكر كسر ايلمش ايسه (ولا بين طرفى
ذكر وانثى وحر وعبد او طرفى عبدين) ذكر وانثى وحر وعبد وايكى عبد طرفلرنده قصاص يوقدر مثلا بر اركك آدم
بر خاتونك اطرافندن بر يرينى قطع ايلسه وياخود خاتون اركك آدمك بر يرينى قطع ايلسه وياخود بر حر
بر عبدك وياخود بر عبد بر حرك ويا بر عبد بر عبدك اطرافندن بر يرينى قطع ايلسه قصاص اولنمز زيرا
اطراف اموال حكمنده در قيمتده تفاوتى واردر مماثله ممكن دكلدر (ولا فى قطع يد من نصف الساعد)
نصف ساعددن واقع اولان قطع يدده قصاص يوقدر زيرا حفظ مماثله ممكن دكلدر (ولا فى جائفة برئت)
او كولان يعنى ايو اولان جائفه ده دخى قصاص يوقدر زيرا جائفه نك او كولمسى نادردر جائفه اول طعنه ديرلركه
جوفه ايرشمش اوله جائفه ده حفظ مماثله ممكن دكلدر (ولا فى اللسان ولا فى الذكر الا ان قطعت الحشفة فقط)
لسان وذكرده دخى قصاص يوقدر الا مكر كه انجق حشفه قطع اولنمش اوله زيرا حشفه دن قطع اولنجق حفظ
مماثله ممكندر (وطرف المسلم والذمى سواء) مسلم وذمينك طرفى برابردر زيرا ارشده ما بينلرنده قصاص
جاريدر (وخير المجنى عليه بين القصاص واخذ الارش لو كانت يد القاطع شلاء او ناقصة الاصابع) مجنى عليه
قصاص ايله ارش اخذ ايلمك بيننده مخيردر اكر يد قاطع شلاء وياخود ناقصة الاصابع اولورسه مثلا بر كسنه نك
الى شلاء اولوب وياخود پارمقلرى ناقص اولسه بر كامل الى قطع ايلسه مقطوع اليد اولان مخيردر ديلرسه
قصاص ايدر ديلرسه ارشنى اخذ ايدر زيرا كاملا استيفا ممكن دكلدر (او رأس الشاج اكبر او اصغر لا تستوعب
الشجة ما بين قرنيه وقد استوعب ما بين قرنى المشجوج) وياخود شاجك يعنى باش يار يجينك باشى بيوك
ياخود كوچك اولسه وشجه ناحيهٔ رأسى استيعاب ايلميه كبير اولمغله وحالبوكه شجه مشجوجك يعنى باشى
ياريلان كسنه نك رأسنى استيعاب ايلمشدر صغير اولمغله حاصل كلام حق اوزره استيفا ممكن اولمغله
مخير اولور ديلرسه قصاص ايدر ديلرسه ارشنى اخذ ايدر (فصل) (ويسقط القصاص بموت القاتل) قاتلك موتيله
قصاص ساقط اولور زيرا محل فوت اولمشدر (وبعفو الاولياء وبصلحهم على مال وان قل ويجب حالا) ودخى
وليلرك عفو يله دخى قصاص ساقط اولور ووليلرك مالى اوزرينه صلحلريله دخى قصاص ساقط اولور اكر مال
قليل ايسه ده واول مصالحه اولان مال حالا واجب اولور اكر حالا ومؤجلا ذكر اولنمامش ايسه ده (وبصلح
بعضهم او عفوه) ووليلرك بعضيسنك صلحيله وياخود بعضيسنك عفو يله قصاص ساقط اولور (ولمن بقى حصته
من الدية فى ثلاث سنين على القاتل هو الصحيح) وورثه دن باقى قلان كسنه نك ديتدن حصه سى اوچ سنه يه
دكين در يعنى حالا دكلدر وديت ايچون وريلان مال قاتل اوزرينه در صحيح اولان بودر (وقيل على العاقلة)
دينلديكه ديت عاقله سى اوزرينه در (ولو قتل حر وعبد شخصا وامر الحر وسيد العبد رجلا بالصلح عن دمهما
بالف وصالح فهى نصفان) بر حر وبر عبد اشتراك اوزره بر شخصى قتل ايلسه لر* پس امدى حر وعبدك سيدى
بر رجله بو ايكيسنك قانندن بيك درهمه صلح ايلمكه امر ايلسه واول رجل دخى صلح ايلسه
اول الف نصفيندر يعنى نصفى حر اوزرينه ونصفى عبدك سيدى اوزرينه در زيرا بو بيك درهم قصاصه
مقابلدر على السويه تقسيم اولنور (ويقتل الجمع بالفرد) بر جماعت بر آدم مقابله سنده قتل اولنور
قياس بو ايديكه قتل اولنميه زيرا مساوات بولنمامش اولور لكن اجماع صحابه رضى الله عنهم واقع اولمغله
اول قياس ترك اولندى* روايت اولنمشدركه اهالئ صنعادن يدى كسنه بر آدمى قتل ايلديلر حضرت عمر
رضى الله عنه يديسنى دخى قتل ايلدى اهالئ صنعانك جمله سى اجماع ايلمش اولسه لر جمله سنى قتل ايدردم
ديو بيورمشلردر محضر صحابه ده بو سوزى سويلدى بر فرد انكار ايلدى بو تقديرجه اجماع امت مقامنده
قائم اولدى (والفرد بالجمع اكتفاء ان حضر اولياؤهم) فرد جمع مقابله سنده قتل اولنور اكتفاء مقتوللرك
وليلرى حاضر اولورسه يعنى قتل ايله اكتفا اولنوب ديت لازمه اولمز (وان حضر واحد قتل له وسقط
حق البقية) اكر مقتوللرك وليلرندن برى حاضر اولسه قاتل اولان شخص واينك برى حاضر اولديغيچون
قتل اولنور باقى قلان وليلرك حقى ساقط اولور محل استيفا فوت اولديغيچون (ولا تقطع يدان بيد وان امر

سكينا فقطعا معا يضمنان بل ديتها) بريده مقابله سنده ایکی ید قطع اولنمز اگر ایکیسی دخی بچاغی امرار ایدوب معا قطع ایلسه لرده ینه ایکیسنك الی قطع اولنمز انجق اول مقطوع اولان یدك دیتنی ضامن اولورلر زیرا بونلرك هر بری کامل ال قطع ایلیوب انجق برالك بعضیسنی قطع ایلمشدر و بونده حفظ مماثله ممکن دکلدر (فان قطع رجل یمینی رجلین فلهما قطع یمینه ودیته بینهما ان حضرا معا) اگر بر رجل ایکی رجلك صاغ اللرینی قطع ایلسه اول مقطوع الید اولنلر ایچون واردر قاطعك صاغ الینی قطع ایدوب و برالك دیتی که نصف دیتدر ما بینلرنده مناصفه اوزره تقسیم ایده لر اگر قطع یدده ایکیسی حاضر اولورلرسه (وان حضر احدهما فقطع فللاخر الدیة) واگر مقطوع الید اولانك بری حاضر اولوب خصمك الینی قطع ایلسه حاضر اولمیان آخر ایچون دیت واردر برالك دیتنی کاملا حاضر اولمیان آلور زیرا حاضر اولان حقنی استیفا ایلمشدر غیری علاقه سی قالمشدر ثانینك حقی باقی قالمغین برالك دیتنی کامل آلور اگر قاطع اولان رجل بر آدمك صاغ الینی و بر آدمك صول الینی قطع ایلسه انك دخی صاغ وصول الینی قطع ایدرلر دیت النمز (وصح اقرار العبد بقتل العمد و یقتص به) عبدك عمدا قتل ایلدیکنه اقراری صحیح اولور واول عبد اقرار ایله قصاص اولور (ومن رمی رجلا عمدا فنفذ الی آخر فماتا اقتص للاول وعلی عاقلته الدیة للثانی) برکمسنه عمدا بر رجله رمی ایلسه اول رجلدن بر آخره کچوب ایکیسی دخی فوت اولسه اولکی ایچون قصاص اولنور ثانی ایچون رامینك عاقله سی اوزرینه دیت لازمه اولور زیرا اولکیسی عمدادر ثانی ایسه خطانك ایکی نوعندن بریدر یعنی فعلده خطادر کانه حربی یه رمی ایدوب مسلمه اصابت ایلمش کبی اولدی وفعل واحد اثرینك تعددی ایله متعدد اولور (فصل) ومن قطع ید رجل ثم قتله اخذ بهما مطلقا ان تخللهما برؤ) برکمسنه بر رجلك الینی قطع ایلسه صکره انی قتل ایلسه ایکیسی ایله اخذ اولنور بینه بره تخلل ایدرسه ده کرك ایکیسی دخی عمدا اولسون کرك خطأ اولسون وکرك مختلفین اولمسون (والا فان اختلفا عمدا او خطأ اخذ بهما) اگر برء تخلل ایلمش ایسه وعمدا وخطأ اولقده مختلف اولسه مثلا قطع عمدا اولسه وقتل خطأ اولسه ویاخود عکسی اولسه ایکیسی ایله اخذ اولنور اگر قطع عمدا اولوب قتل خطأ اولسه قطع مقابله سنده قطع ایله قصاص اولنور خطا ایچون دیت نفس اخذ اولنور اگر قطع خطأ اولوب قتل عمدا اولورسه یدك دیتی اخذ اولنور وقتل ایچون قصاص اولور (لا ان کان خطأین بل تکفی دیة) اگر قطع وقتل خطأ اولسه لر ایکیسی ایله اخذ اولنمز بلکه دیت واحده کفایت ایدر که اول دیت نفسدر دیت قطع دکلدر (وفی العمدین یؤخذ بهما) قطع وقتل عمدا اولدقده ایکیسیله معا اخذ اولنور ابو حنیفه قتنده (وعندهما یقتل فقط) امامین قتنده قطع اولنیوب انجق قتل اولنور (ولو ضربه مائة سوط فبرئ من تسعین ومات من عشرة وجبت دیة فقط) اگر برکمسنه یی بر رجل یوز قامچی ضرب ایلسه طقسان ضربدن اثر جراحت ظاهر اولمسه وصکره ضرب ایلدیکی اون قامچیدن فوت اولسه انجق دیت لازمه اولور (وان جرحه وبقی الاثر ولم یمت تجب حکومة عدل) اگر یوز قامچی اوردقده جرح ایلسه بعد البرء اثر جراحت باقی قالسه وفوت اولمسه حکومت عدل واجب اولور ان شاء الله تعالی محلنده حکومت عدلك بیانی کلور (ومن قطعت یده عمدا فعفی عن القطع فمات منه فعلی قاطعه الدیة فی ماله) شول کمسنه که الی عمدا قطع اولنسه مقطوع الید اولان کمسنه قطعدن عفو ایلسه واول قطعدن فوت اولسه قاطعك اوزرینه کندو مالندن دیت واجبه اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما هو عفو عن النفس) امامین قتنده مقطوعك عفوی نفسدن عفودر قاطع اوزرینه برشیء لازم کلمز (وان عفی عن القطع وما یحدث منه او من الجنایة فهو عفو عن النفس اجماعا) اگر قطعدن عفو ایلسه وقطعدن حادث اولان شیئی دخی عفو ایلسه ویاخود جنایتدن عفو ایلسه اول عفو اجماعا نفسدن عفودر قاطع اوزرینه برشیء واجب دکلدر (والعمد من کل المال والخطأ من ثلثه) عمدده کل مالدن عفودر خطاده ثلث مالندن عفودر زیرا عمدك وجوبی قوددر مال دکلدر حق ورثه تعلق ایلمز عفوی کمال اوزره در اگر خطا ایله اولسه اول عفو دیتدن عفودر ثلثدن اعتبار اولنور زیرا دیت مالدر ورثه نك حقی تعلق ایدر بونده عفو وصیتده وثلثدن صحیح اولور (والشج کالقطع) باش یارمق قطع کبیدر یعنی شجدن عفو نفسدن عفو دکلدر ابو حنیفه قتنده وامامین قتنده نفسدن عفودر (وان قطعت امرأة ید رجل فتزوجها علی یده ثم مات فعلیه مهر مثلها وعلیه الدیة فی مالها ان عمد

او علی عاقلتها ان خطأ) برخاتون بر رجلك الینی قطع ایدوب اول مقطوع الید اللك دیتی مهر اولمق اوزره اول خاتونی تزوج ایلسه اندنصکره اول قطعدن فوت اولسه رجلك اوزرینه مهر مثلی لازم کلور اللك دیتی لازم کلمز وخاتون اوزرینه کندی مالندن دیت لازم کلور اگر عمدا قطع ایلمش ایسه واگر خطأ ایسه دیت عاقله سی اوزرینه لازم کلور (وان تزوجها علی الید وما یحدث منها او علی الجنایة ثم مات فعلیه مهر المثل فی العمد) اگر مقطوع الید اولان کمسنه اللك دیتی اوزرینه واول قطعدن حادث اولان شیء اوزرینه قاطعه اولان خاتونی تزوج ایلسه ویاخود جنایت اوزرینه تزوج ایلسه جنایت اوزرینه دیمك معناسی خاتون اول کمسنه یه جنایتدن اوزرینه واجب اولان بنم مهرم اولسون دیه زوج دخی قبول ایلیه اندنصکره فوت اولسه زوجك اوزرینه مهر مثل لازم اولور عمدده * زیرا بو آدم قصاص اوزرینه تزوج ایلمشدر بو ایسه مال دکلدر مهره صالح اولمز بو تقدیرجه مهر مثل واجب اولور (ویرفع عن العاقلة مقداره فی الخطأ والباقی وصیة لهم) خطاده مهر مثل اولان شیئك مقداری عاقله سندن رفع اولنور اگر مهر مثل دیتدن اقل ایسه ودیتدن باقیسی عاقله سی ایچون وصیتدر (فان خرج من الثلث سقط والا فقدر ما یخرج منه) اگر مهر مثلندن باقی قلان ثلثدن چقارسه عاقله دن ساقط اولور واگر ثلثدن چقمز ایسه ثلثدن خارج اولان مقداری وایسنه ادا ایدرلر حاصل کلام خطاده دیتی عاقله سی اوزرینه لازم کلوردی مهر مثلی اخراج اولنوب باقیسی لازم کلور اول ایسه وصیتدر اگر ثلثدن چقارسه عاقله دن ساقط اولور واگر ثلثدن چقمز ایسه ثلث حساب اولنوب بقیه سی عاقله سی اوزرینه لازم کلور (وکذا الحکم عندهما فی الصورة الاولی) صورت اولی ده امامین قتنده دخی حکم بو وجه در زیرا یدن عفو اول قطعدن حاصل اولاندن عفودر امامین قتنده ایکی فصلده دخی جوابلری متفقدر مثلا برفصل که ید اوزرینه تزوجدر و برفصل که ید اوزرینه واول قطعدن حادث اولان شیء اوزرینه و یاخود جنایت اوزرینه تزوجدر (ومن قطعت یده فمات بعد ما اقتص له من القاطع قتل قاطعه) برکمسنه نك الی قطع اولنسه قطع ایچون قصاص اولندقدنصکره فوت اولسه اول کمسنه نك الینی قطع ایدن قتل اولنور مثلا بر رجل بر رجلك الینی قطع ایلسه انك الی دخی قصاصا قطع اولنسه بعده مقطوع اول فوت اولسه مقطوع ثانی دخی قتل اولنور زیرا قاطع اولدر (ومن قتل له ولی عمدا فقطع ید قاتله ثم عفا عن القتل فعلیه دیة الید) اگر برکمسنه عمدا قتل اولنسه وانك ولیسی اولسه وولی قاتلك یدینی قطع ایلسه اندنصکره قتلدن عفو ایلسه ولی اوزرینه اللك دیتی لازمدر ابو حنیفه قتنده (ومن قطعت یده فاقتص من قاطعها فسری الی نفسه فعلیه دیة النفس خلافا لهما فیهما) برکمسنه نك الی قطع اولنسه مقطوع الید قاطعنی بلا حکم قاضی قصاص ایلسه وقطع نفسنه سرایت ایدوب فوت اولسه مقطوع اولك اوزرینه دیت نفس لازم کلور زیرا اول قطع ید قصاص اولمش اولور بلا حکم شرعی اولان شیئك سرایتی ایچون دیت نفس لازم کلور امامین ایچون بو ایکی صورتده دخی خلاف واردر انلرك قتنده برشیء لازم کلمز

(باب الشهادة فی القتل واعتبار حاله)

بو باب قتلده اولان شهادتك احکامی واعتبار حالی بیانندهدر مصنفك واعتبار حاله قولی قول آتی یه اشارتدر اعتبار حالت رمیه در وصوله دکلدر (القود یثبت للوارث ابتداء لا بطریق الارث) قصاص ابتداء وارث ایچون ثابت اولور اما ارث طریقیله وارث اولمز واصل خلاف بودر که استیفای قصاص حق ورثه در ابو حنیفه قتنده وحق میتدر امامین قتنده کذا فی النهایه والزیلعی (فلا یکون احدهم خصما عن البقیة فیه) چونکه قصاص ابو حنیفه قتنده ابتداء ورثه نك حقی اوله اول ورثه دن بری اثبات قصاصده بغیر وکاله خصم اولمز (بخلاف المال) مال بونك خلافیدر هرشیکه ورثه بطریق الارث مالك اولسه ورثه نك بری خصومتده برینك قائم مقامیدر حتی ورثه نك بری برکمسنه نك اوزرینه ترکه دن برشیء دعوی ایلسه وبینه اقامت ایلسه جمیعسنك حقی ثابت اولور وسائری تجدید دعوایه احتیاج اولمز ودین بویله در برکمسنه ورثه دن برینك اوزرینه دعوی ایلیوب اقامت بینه ایلسه جمله سنك اوزرینه ثابت اولمش اولور وورثه شول شیئه که بطریق الخلاف مالك اوله لر ایچلرندن بری باقیسنك اذنی یوغیکن اثبات قصاصده خصم اولمز (فلو اقام احد ابنین حجة بقتل ابیهما عمدا والاخر غائب لزم اعادتها بعد عود الغائب خلافا لهما وفی الخطأ والدیة لا یلزم)

ایکی اوغلونک بری عمدا بابالری بنک قتلنه حجت اقامت ایلسه وآخر یعنی اول براوغلو غائب اولسه غائب عودت ایلدکدنصکره اعادهٔ حجت ایلمک لازمدر ابو حنیفه قتنده حاصل کلام حاضر اولان اوغل اول براوغلان غائب ایکن استیفاء قصاص ایلمکه قادر دکلدر بلکه قاتلی حبس ایتدیرر امامین ایچون بونده خلاف واردر ورثه نک بری بقیهٔ ورثه ایچون اثبات قصاصده خصم اولور غائب عودت ایلدکده اعادهٔ بینه لازم کلمز غائب حاضر اولدقده اوّلکی بینه ایله قصاص ایدرلر اما خطأً قتلده ودینده غائب کلدکده اعادهٔ حجت لازم دکلدر زیرا بونلر مالدر (ولو برهن القاتل علی عفو الغائب فالحاضر خصم و یسقط القود) اکر قاتل غائب اولان ورثه نک عفوی اوزرینه برهان ایلسه حاضر اولان ورثه خصمدر بینه سنی استماع ایدر قصاص ساقط اولور زیرا قاتل قصاصک سقوطنی وماله انتقالنی دعوی ایلمشدر بچّن حاضرک اوزرینه حکم قاضی اولسه غائب دخی حاضره تبعیت ایله مقضی علیه اولور (وکذا لو قتل عبد لرجلین واحدهما غائب) بنه بو قارودهاولان حکم کبیدر ایکی آدمک برقولی قتل اولنسه وبری غائب اولسه وقاتل غائب ایچون عفو ایلدی دیو اقامت بینه ایلسه حاضر اوزرینه اثباتی جائز اولور قصاص ساقط اولور (ولو شهد ولیا قصاص بعفو اخیهما لغت) اکر قصاص ولیلرندن ایکیسی بر ینک اوزرینه عفو ایلدی دیو شهادت ایلسه لر اول شهادت لغودر مثلا بررجل بررجلی عمدا قتل ایلسه واول مقتولک اوچ ولیسی اولسه ایکیسی شهادت ایلسه لرکه او برقرنداشمز قاتلی قصاصدن عفو ایلدی اول ایکیسنک شهادتی باطلدر زیرا انلرک کندی نفسلرینه مغنی جردرکه قود ماله منقلب اولمیدر لکن شهادتلری قصاص ایچون عفودر و مسئله دوت وجه اوزرینه در (فان صدقهما القاتل فقط) اکر انجق قاتل اولان کسنه تصدیق ایلیوب شریکی اولان اوچنجی ولی تکذیب ایلسه (فالدیة بینهم اثلاثا) دیت بینلرنده اثلاثا تقسیم اولنور (وان کذبهما فلاشیء لهما) عفو ایله مشهود علیه اولان ولی اول شهادت ایدن ایکی ولی یی تکذیب ایلدکدنصکره قاتل دخی تکذیب ایلسه اول شاهد اولان ایکی ولی یه برشیء یوقدر (وللاخیهما ثلث الدیة) شاهدین اولان ایکی ولینک قرنداشنه ثلث دیت واردر یعنی اوچنجی ولی یه (وان صدقهما اخوهما فقط غرم القاتل له ثلث الدیة ثم یأخذانه منه) اکر مشهود علیه اولان قرنداشی شاهدین اولان قرنداشلرینه تصدیق ایلسه قاتل ثلث دیتی مشهود علیهه غرامه ایدر یعنی ویرر اندنصکره اول ایکی شاهد اولان قرنداشی مشهود علیهدن ثلث دیتی اخذ ایدرلر (وان اختلف شاهدا القتل فی زمانه او مکانه او آلته او قال احدهما ضربه بعصا وقال الآخر لا ادری بماذا قتله بطلت) اکر قتله شاهد اولنلر زمان قتل ومکان قتلده وآلت قتلده اختلاف ایلسه لر و یاخود بریسی دیسه که عصا ایله اوردی وآخر شاهد دیسه که بلمم نه شیء ایله قتل ایلدی دیو اختلاف ایلسه لر شهادتلری باطل اولور بنه بو یلجه در شاهدک بری معاینهٔ قتله شهادت ایلسه وآخر شاهد قاتلک اقرارینه شهادت ایلسه بنه باطل اولور مشهود به ده اختلاف اولندی برینک شهادتی فعلده و برینک شهادتی قولده اولمش اولور (وان شهدا بالقتل وجهلا الآلة لزمت الدیة) اکر ایکی شاهد قتله شهادت ایلسه لر ونه مقوله آلت ایله قتل اولندیغن بلمسه لر دیت لازمه اولور قاتلک مالندن استحسانا اما قیاس بو ایدیکه بو شهادت اصلا قبول اولنمیه زیرا بونلر قتل مجهوله شهادت ایلدیلر زیرا آلته جهل قتله جهلدر وجه استحسان بودرکه بونلر مطلق قتله شهادت ایلدیلر مطلق ایسه مجمل دکلدر زیرا انکله عمل ممکندر واقل موجبی دیتدر و بو شاهدلرک لاندری قوللری غفلته حمل اولنمز بلکه عفو باننده مندوب الیه اولاندر یعنی منع ایچون سعیلرینه حمل اولنور و بو مثللو یه شرعا مساغ واردر زیرا نبی علیه السلام (لیس بکذاب من اصلح بین اثنین) بیورمشلردر دیت کندو مالندن واجب اولور عاقله سندن واجب اولمز مطلق کامله عمل اولنورسک ایله خطا ثابت اولمز (ولو اقر کل من رجلین بقتل زید وقال ولیه قتلتماه جمیعا فله قتلهما) رجلیندن هر بری زیدک قتلنه اقرار ایلسه لر وزیدک ولیسی ایکیکز قتل ایلدیکز مواجه دیسه اول مولی ایچون ایکیسنی دخی قتل ایلمک واردر (ولو شهد بقتل زید عمرو واخران بقتل بکر ایاه وادعی ولیه قتلهما لغتا) اکر ایکی شاهد عمروی زید قتل ایلدی دیو شهادت ایلسه وایکی شاهد دخی عمری بکر قتل ایلدی دیو شهادت ایلسه لر وعمروک ولیسی زیدی و بکری قتل ایتمک ادعا ایلسه شهادتان دخی لغودر زیرا شاهدینک شهادتلری آخر شاهدلرک شهادتلرینی

تکذیب ایلمشدر (والعبرة بحالة الرمی لا الوصول فی تبدل المرمی عند الامام) مرمی علیهک تبدلنده اعتبار حالت رمیه در یوخسه وصوله دکلدر ابو حنیفه قتنده (فلو رمی مسلما فارتد فوصل الیه فمات تجب الدیة) برکسنه برمسلمانه رمی ایلسه واول مرمی علیه اولان مسلمان مرتد اولسه و رمی ایلدیکی شیء اکا واصل اولسه وفوت اولسه رامی اوزرینه دیت واجبه اولور ابو حنیفه قتنده زیرا ضمان فعلی ایله واجب اولورکه اول رمیدر ورمی تحت قدرتنه داخلدر اما اصابت تحت قدرتنه داخل دکلدر بو تقدیرجه رمی ایله قاتل اولمشدر ومرمی الیه بو حالتده متقومدر کورمزمیسنکه برمسلم صیده اوق اتسه اندنصکره مرتد اولسه وسهم صیده اصابت ایلسه وفوت اولسه اکل حلال اولور امدی عبرت حالت رمیه در قیاس بو ایدیکه قصاص واجب اوله لکن حالت تلفده عصمتک سقوطنده شبهه اولمغله دیت واجب اولور (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرک قتنده دیت لازم کلمز زیرا تلف عصمت اولمیان محلده واقع اولدی غیر معصوم اولان کسنه نک اتلافی هدردر (ولو رمی مرتدا فاسلم قبل الوصول لا یجب شیء اتفاقا) برکسنه برمرتده رمی ایلسه قبل الوصول مسلمان اولسه اتفاقا اوزره رامی یه برشیء واجب اولمز (وان رمی عبدا فاعتق فوصل فعلیه قیمته عبدا) اکر برکسنه برعبده رمی ایلسه وعبد اعتاق اولنسه وسهم دخی عبده واصل اولسه * پس امدی رامی یه عبد اولدیغی حالده قیمتی لازم اولور زیرا رمی اولندقده مملوک ایدی (وعند محمد فضل ما بین قیمته مرمیا وغیر مرمی) امام محمد قتنده مرمی وغیر مرمی ما بیننده اولان قیمتک فضلی لازم کلور مثلا رمی اولنمزدن مقدم بیک درهم قیمتی وار ایمش ورمی اولندقدنصکره سکز یوز درهم قیمتی اولمش بو تقدیرجه رامینک اوزرینه ایکی یوز درهم دیت لازم کلور زیرا عتق سرایتی قاطعدر من له الحق مشتبه اولدیغی اجلدن زیرا مستحق ابتداء جنایت حالنده مولی سنکدر وحال اصابتده مستحق عبددر حریت ایچون پس امدی عتق بره منزله سنده اولمش اولور (وان رمی محرم صیدا فحل فوصل وجب الجزاء) اکر محرم برصیده رمی ایلسه وحلال اولسه ورمی ایلدیکی شیء صیده واصل اولسه جزا واجب اولور ضمان واجب اولمسی تعدی ایله درکه احرام حالنده رمیدر (وان رماه حلال فاحرم فوصل فلا) برکسنه حلال ایکن صیده رمی ایلسه ومحرم اولسه واتدیغی شیء صیده واصل اولسه جزا واجب اولمز زیرا وقت رمیده حلال ایدی (وان رمی من قضی علیه برجم فرجع شهوده فوصل لا یضمن) برکسنه رجمله قضا اولنمش کسنه یه رمی ایدوب وقضا اولنان کسنه نک شهودی رجوع ایلسه ورمی ایلدیکی شیء اول کسنه یه واصل اولسه ضامن اولمز زیرا اعتبار حالت رمیه در اول کسنه ایله اول حالت مباح الدم ایدی اول اجلدن برشیء لازم کلمز (ولو رمی مسلم صیدا فتمجس فوصل حل وفی العکس یحرم) اکر برمسلم صیده رمی ایلسه ده تمجس ایلسه یعنی اتدقدنصکره مجوسی اولوب واتدیغی شیء صیده واصل اولسه اول صید حلال اولور عکسنده حرام اولور یعنی مجوسی ایکن رمی ایلسه ده صکره مسلمان اولسه حرام اولور زیرا اعتبار حالت رمیه ایدی

(کتاب الدیات)

بو کتاب دیاتک احکامی بیاننده در ودیات دیتک جمعیدر ارش فیما دون النفسده واجب اولان شیئک اسمیدر معرب اللغه ده ارش جراحاتک دیتیدر دیمشدر وارش مطلقا اخص ودیت مطلقا اعمدر (الدیة المغلظة من الابل مائة ارباعا) دیت مغلظه ابلدن یوز دوه در اول یوز دوه درت نوعه تقسیم اولنور یعنی درت نوعدر (بنات مخاض) بر ربعی بنات مخاضدر یعنی برحول تمام اولوب ایکی یاشنه کیرمش اوله (و بنات لبون) و بر ربعی بنات لبوندرکه اوچ یاشنه کیرمش اوله (وحقاق) و بر ربعی دخی حقاقدرکه درت یاشنه کیرمش اوله ورکوبه وحمله صالح اوله (وجذاع) و بر ربعی جذاعدرکه بش یاشنه کیرمش اوله (من کل خمس وعشرون) بو اقسام اربعه نک هر برندن یکرمی بش دوه و یریلور جمله سی یوز اولور (وعند محمد ثلاثون حقة وثلاثون جذعة واربعون ثنیة کلها خلفات فی بطونها اولادها) امام محمد قتنده اوتوز حقه واوتوز جذعه وقرق ثنیه در جمله سی حاصل اولوب اولادلری قارنلرنده اوله ثنیه بش یاشنی طولدیروب التی یاشنه کیرنه دیرلر خلفات فتح خاء معجمه وکسر لام ایله جمع خلفه درکه حوامل دیمکدر قوله فی بطونها اولادها خلفاتک صفت کاشفه سیدر (ولا تغلیظ فی غیر الابل وهی فی شبه العمد) ابلدن غیریده تغلیظ یوقدر و بو دیت مغلظه

شبه عمدده در (والمخففة وهى فى الخطأ ومابعده من الذهب الف دينار) ديت مخففه خطاده ومابعدده
يعنى خطا مجراسنه جارى اولانده وبسبب قتلده ذهبدن اولنجى اولديغى حالده بيك دينار در والمخففة مبتدأ
الف دينار خبريدر (ومن الورق عشرة آلاف درهم) ديت مخففه كومشده مضروب اولديغى حالده اون بيك
درهمدر (ومن الابل مائة اخماسا ابن مخاض وبنت مخاض وبنت لبون وحقة وجذعة من كل عشرون)
خطاده وخطا مجراسنه جارى اولانده ديت دوه دن يوز دوه در اخماسا يعنى بش نوع اوزرينه در برخمسى
ابن مخاض وبرخمسى بنت مخاض وبرخمسى بنت لبون وبرخمسى حقه وبرخمسى جذعه در بونلرك هر برنده
يكرميشر دوه در جمله سى يوز اولور زيرا نبى عليه السلام (فى دية الخطأ عشرون حقة وعشرون جذعة
وعشرون بنت مخاض وعشرون بنت لبون وعشرون ابن مخاض) بيورمشلردر (ولا دية من غير هذه
الاموال) ابو حنيفه قتنده التون وكومش وابلدن غيرى ديت يوقدر (وقالا منها ومن البقر ايضا
مائتا بقرة ومن الغنم الفا شاة ومن الحلل مائتا حلة كل حلة ثوبان) امامين ديديلركه ذكر اولنان انواعده
اولديغى كبى اوكوزدن دخى ايكيوز اوكوز وغنمدن ايكى بيك غنم وحللدن ايكيوز حله كه هر برى ايكى ثوب
اوله امامين قتنده ذكر اولنديغى اوزره ديت و برلمك جائزدر مجرد اوج نوعه مخصوص دكلدر نهايه ده ذكر
اولنمشدر فى زماننا حله ديدكلرى برقيص وسراويل وامامينك دليلى جابر روايتى اوزره (ان النبى عليه السلام
فرض فى الدية على اهل الابل مائة من الابل وعلى اهل البقر مائة بقرة وعلى اهل الشاة الفى شاة وعلى اهل الحلة
مائة حلة) (وكفارة شبه العمد والخطأ عتق رقبة مؤمنة) شبه عمد وخطانك مجراسنه جارى اولان قتلك
كفارتى عتق رقبۀ مؤمنه در زيرا حق سبحانه وتعالى (فتحرير رقبة مؤمنة) بيورمشدر (فان عجز فصيام
شهرين متتابعين) اكر تحريردن عاجز اولورسه متتابعين ايكى آى صائم اولور (ولا اطعام فيهما) شبه عمد
وخطاده اطعام يوقدر وبعض نسخه ده ولا طعام فيهما اى فى الكفارة ديمكدر زيرا طعامه نص وارد اولمشدر
ومقادير ايسه انجق سماعا بيلنور (وصح اعتاق رضيع احد ابويه مسلم) احد ابويندن برى مسلم اولان
كسنه نك لله امراوغلانجغى اعتاق ايلمك كفارت ايچون صحيحدر (لان الولد يتبع خير الابوين دينا) ظاهر
اولاديغيدر بوتقديرجه حق سبحانه وتعالينك (فتحرير رقبة مؤمنة) قول شريفنه داخل اولور وكفارت
ايچون اولان رقبه ده سلامت اطراف شرطدر (لا الجنين) جنينى اعتاق جائز دكلدر زيرا حياتى وتمامى
معلوم دكلدر وسلامت اطرافى مجهولدر (وللمرأة فى النفس ومادونها نصف ماللرجل) خاتون ايچون نفسده
ومادون نفسده كه اطرافدر ديت رجل ايچون اولان شيئك نصفيدر (وللذمى مثل ماللرجل المسلم)
ودخى ذمى ايچون اولان ديت مسلم ايچون اولان شيئك مثليدر زيرا نبى عليه السلام (دية كل ذى عهد
فى عهده الف دينار) بيورمشلردر ابو بكر وعمر رضى الله عنهما دخى زمان شريفلرنده بو يلجه قضا ايتمشلردر
(فصل) (فى النفس الدية) قتل نفسده ديت واجبه در مراد اولان نفس حردر كبير وصغير ووضيع وشريف ومسلم
وذمى برابردر (وكذا فى المارن) مارنده دخى ديت واجبه در (وفى اللسان ان منع النطق او اداء اكثر الحروف)
قطع لسانده دخى ديت واجبه در اكرنطقى منع ايدرسه وياخود اكثر حروفى ادا ايلمكدن منع ايدرسه وبعض
حروفى تكلم ايدوب وبعضن تكلمه قادر اولمز ايسه ديند يكه ديت عدد حروفه تقسيم اولنور ولسانه متعلق
اولان (حروف) تا وثا وجيم ودال وراوزا وسين وشين وصاد وضاد وطا وظا ولام ونون ويا در وحروف حلقيه
وشفويه داخل دكلدر حضرت على رضى الله عنه ديتى حروف اوزرينه تقسيم ايدردى وديندكه اكثر
حروفك اداسنه عاجز اولورسه كلى ديت واجبه اولور (وفى الصلب ان منع الجماع) صلبده دخى ديت واجبه در
اكر جماعى منع ايدر ايسه وصوبى قطع ايدرسه (وفى الافضاء اذا منع استمساك البول وفى الذكر
وفى حشفته) وافضاده دخى اكر بولك استمساكنى منع ايدرسه ديت كامله واجبه اولور وافضاء خاتونك
جماع سبيله فرجى ايله دبرى بر اولمقدر وفى ذكر وفى حشفته قطع ذكرده دخى ديت كامله واجبه در وذكرك
حشفه سنى قطعده ديت واردر (وفى العقل وفى السمع وفى البصر وفى الشم وفى الذوق) عقل وسمع وبصرده
وشم وذوقده يعنى هر برنده ديت كامله واجبه در * روايت اولنوركه حضرت عمر رضى الله عنه بر رجل ايچون
بر رجل اوزرينه درت ديت قضا ايلمشدر مثلا بركسنه بر كسنه نك باشنه بر ضرب اوروب اول ضربه

واحده ايله عقل وسمع وكلامى وبصرى زائل اولدى هر برى ايچون بر ديت حكم ايلدى بصرك ذهابنه علم
حاصل اولمغيچون كونشه قارشو مفتوح العين استقبال ايتديره اكر كوزندن ياش كلورسه باقيدر
اكر كلمزسه باقى دكلدر (وفى اللحية ان لم تنبت) لحيه ده دخى ديت كامله واردر اكرقيل بتمزسه ولحيه زينتدر
زيرا نبى صلى الله عليه وسلم (ان لله ملائكة تسبيحهم سبحان من زين الرجال باللحى والنساء بالذوائب)
قول شريفى واقع اولمشدر (وفى شعر الرأس وكذا الحاجبان والاهداب) باش قيللرنده دخى كذلك حاجبانده
وكربكلرده ديت واجبه در (وفى العينين وفى الاذنين وفى الشفتين وفى ثديى المرأة) ايكى عينده وايكى قولاقده
وايكى دوداقده وخاتونك ايكى ممه سنده ديت كامله واجبه در (وفى اشفار العينين) اشفار عينينده دخى ديت
كامله واجبه در اشفار جمع شفردر كرپك بته جك يردر يعنى منبت اهدابدر (وفى اليدين وفى الرجلين) ايكى الده
وايكى اياقده دخى ديت كامله واجبه در (وفى كل واحد مماهو اثنان فى البدن نصف الدية ومماهو اربعة ربعها)
بدنده ايكى اولان شيئك هر برى ايچون نصف ديت واردر ودرت اولان شيده ربع ديت واجبه در مثلا ال ايكيدر
واياق ايكيدر وكوز وقولاق ايكيشر هر بريسى ايچون نصف ديت واجبه اولور وايكيسى ايچون بتون ديت
واجبه در درت اولان اشفار كبى برينه خلل كلسه ربع ديت واردر (وفى كل اصبع من يد او رجل عشرها) الدن
واياقدن هر بارمق ايچون عشر ديت واجبه در (وفى كل مفصل منها مما فيه مفصلان نصف عشرها ومما فيه
ثلاثة مفاصل ثلثه) واصابعدن هر برمفصلده كه اول بارمقده ايكى مفصل اوله ديتك عشرينك نصفى واردر
وشول بارمقده كه اوچ مفصل واردر ديتك عشرينك ثلثى واردر مثلا بركسنه برآدمك ايكى مفصلى اولان
بارمغنك برمفصلن قطع ايلسه ديتك عشرينك نصفنى ويرر ايكى مفصلن قطع ايلسه ديتك عشرنى ويرر اوچ
مفصلى اولان بارمغنك برمفصلن قطع ايلسه عشر ديتك ثلثنى ويرر اكر ايكيسن قطع ايلسه ديتك عشرينك

ايكى ثلثنى ويرر اوچ مفصلنى قطع ايلسه عشر ديت ويرر (وفى كل سن نصف عشرها) وهر سنده ديتك
عشرينك نصفى واردر زيرا نبى عليه السلامك (وفى كل سن خمس من الابل ومن الدراهم خمسمائة درهم)
قول شريفى واقع اولمشدر (وفى كل عضو ذهب نفعه ففيه دية وان كان قائما كيد شلت وعين ذهب ضوءها)
وهر عضوده كه نفعى ذاهب اوله انده ديت واجبه در اكر قائم ايسه ده شول ال كبى كه شل اولدى وشول عين
كبى كه ضوئى ذاهب اولدى زيرا وجوب ديت جنس منفعتك فوتى ايچوندر مثلا منفعت صورته اعتبار يوقدر
(فصل) بو فصل قصاص شجاج بياننده در (لا قود فى الشجاج الا فى الموضحة ان كانت عمدا) شجاجده
يعنى باش يارغنده قصاص يوقدر الا موضحه ده واردر اكر عمدا اولورسه زيرا بونده مساوات ممكندر
ونبى عليه السلام موضحه ده قصاص بيورمشلردر (وفيها خطأ نصف عشر الدية) موضحه ده اكر خطا اولورسه
ديتك عشرينك نصفى واردر (وهى التى توضح العظم) موضحه شول شجه دركه عظم واضح اوله يعنى كميك
كورينه (وفى الهاشمة وهى التى تهشم العظم عشرها) هاشمه ده دخى عشر ديت واجبدر هاشمه شول
شجه دركه عظمى كسر ايليه زيرا نبى عليه السلام (وفى الهاشمة عشرة من الابل وهو عشر الدية) قول
شريفى واقع اولمشدر (وفى المنقلة وهى التى تنقل العظم عشرها ونصفه) منقله ده دخى ديت واجبدر بو منقله
شول شجه دركه بعد الكسر عظمى نقل ايلر يعنى يرندن آيرر ديتك عشر ونصف عشرى واجبدر زيرا
نبى عليه السلامدن روايت اولنمشدركه (وفى المنقلة خمسة عشر ابلا وهى عشرى ونصف عشر) بيورمشلردر
(وفى الآمة وهى التى تصل الى ام الدماغ ثلثها) آمه ده دخى شول ديت واجبه در اول آمه شول شجه دركه
ام دماغه ايريشور بومقوله شجه ده ثلث ديت واردر وام الدماغ ديدكلرى بر جلد رقيقه دركه دماغى جمع ايدر
وآمه دن صكره بر شجه دخى واردركه دامغه تسميه اولنور يعنى اول شجه دماغه واصل اولور امام محمد ذكر
ايلمشدر عادتا حيات باقى قالمز قتل ايدر كلام ايسه شجاجده در (وكذا فى الجائفة فان نفذت فيهما جائفتان
يجب ثلثاها) جائفه ده دخى كذلك ثلث ديت واردر اكر برطرفدن برطرفه نافذ اولورسه ايكى جائفه اولور
هر برى ايچون ثلث ديت واجب اولور بو تقديرجه ديتك ايكى ثلثى واجب اولور (وفى كل من الحارصة
وهى التى تشق الجلد) حارصه دن جمله سنده يعنى حارصه شول شجه دركه جلدى شق ايليه (والدامعة وهى
التى تخرج منه دما يشبه الدمع) دامعه شول شجه دركه دمعه شبيه قان چقار (والدامية وهى التى تسيل الدم)

دامیه شول شجه درکه دم اساله ایلیه (والباضعة وهی التی تبضع الجلد) باضعه شول شجه درکه جلدی قطع ایلیه (والمتلاحمة وهی التی تأخذ فی اللحم) متلاحمه شول شجه درکه لحمی اخذ ایلیه یعنی ابتدا قطع ایلیه بعده ملتحم اولوب انلر برینه ملاصق اوله (والسمحاق وهی التی جلدة فوق العظم تصل الیها الشجة) سمحاق شول جلده درکه فوق العظم واقع اولمشدر شجه اول جلده یه واصل اوله (حكومة عدل) بونلرك جمله سنده حكومت عدل واردر * حكومة عدل مؤخر مبتدأ وفی کل من الجارحة معطوفاتیله مقدم خبردر (وعن محمد فیهما القصاص کالموضحة) امام محمددن روایت اولنمشدرکه ذکر اولنان شجاجده موضحه کبی قصاص واردر (والشجاج تختص بالوجه والرأس) شجاج وجهه ورأسه مخصوصدر (والجائفة بالجوف والجنب والظهر) جائفه جوفه و جنبه وظهره مخصوصدر (وماسوی ذلك جراحات وفیها حكومة عدل) وجه ورأس و جنب وظهردن غیریسی جراحاتدر جراحاتده ایسه حكومت عدل واردر (وهی ان یقوم عبدا بلا هذا الاثر ومعه فما نقص من قیمته وجب بنسبته من دیته وبه یفتی) حكومت عدل شول اثرسز بر عبدی تقویم ایلیه‌کدر واول اثر ایله دخی تقویم ایلیه‌کدر شول شیشکه اولکی قیمتندن ناقص اوله نسبتی ایله دیتندن اول نقصان واجب اولور بونکله فتوی ویرلمشدر مثلا بر عبد جراحات اولنمزدن مقدم بیك درهم قیمتی وار ایدی جراحاتدن صکره طقوز یوز درهم قیمتی اولوب یوز درهم ناقص اولدی اول یوز درهم حكومت عدلدر حر اولورسه عبد کبی تقویم اولنور (وفی اصابع الید وحدها او مع الکف نصف الدیة ومع نصف الساعد نصف الدیة وحكومة العدل) یالکز یدك اصابعندن و یاخود کف ایله معا قطع اولنده نصف دیت واردر و اصابع ایله نصف ساعد قطعنده نصف دیت و حكومت عدل واردر (وفی کف فیها اصبع عشر الدیة) بر کفده که بر بارمق اوله قطع اولنسه عشر دیت واجب اولور (وان فیها اصبعان فخمسها ولا شیء فی الکف) اکر اول کفده ایکی بارمق اوله قطع اولنسه خمس دیت واجب اولور کفده برشیء یوقدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما یجب الاکثر من ارش الکف ودیة الاصبع او الاصبعین ویدخل الاقل فیه) امام محمد وابو یوسف قتنده ارش کفدن ودیت اصبع و یاخود اصبعیندن اکثر اولان واجب اولور اقل اکثره داخل اولور * امامینك دلیلی بودرکه کفه نظر اولنسه بو حكومت عدلدر و اصابعك ارشنه نظر اولنسه اکثر قنغیسی ایسه اول واجب اولور قلیل کثیره داخل اولور زیرا ایکی ارشی جمع ایلمك متعذردر اجماعا فعل واحد ایله محل واحدده ایکی جنایتدر لکن ایکی ارش واجب اولمز وهدری متعذردر زیرا کف من وجه اصلدر ومن وجه اصابع اصلدرلر زیرا کف من وجه اصل اولدیغی اصابع انکله قائمه‌در و اصابع اصل اولدیغی بطش منفعتی انکله‌در چونکه من وجه بری اصل اولدیغی اجلدن کثرتی طرفنی ترجیح ایدرز دیو ذاهب اولمشلردر و ابو حنیفه ایچون دلیل اصابع حقیقة اصلدرلر زیرا منفعت یدکه بطش وقبض وبسطدر انکله قائمدر حکما دخی کذلك و نبی علیه السلام دیتی اصابع مقابله سنده قیلمشدر (وفی الید نصف الدیة) بیورمشدر اندنصکره (فی کل اصبع عشر من الابل) بیورمشلردر اعتبارده ایسه اصل اولی‌در اکر قلیل ایسه ده تابع مقابله اصلده ظاهر اولیمز و معارض دخی اولیمزکه کثرتله ترجیح اولنه معلومدرکه صغار کباره مختلط اولسه زکاة واجب اکر صغار اکثر ایسه ده اصلی ترجیح ایچون و اصبعك ارشی نص ایله ثابتدر وکفده ایسه شرعا مقدار ارش یوقدر (وان کان فیها ثلاثة اصابع فدیة الاصابع وهی ثلاثة اعشار اجماعا) واکر کفده اوچ بارمق وار ایسه اصابعك دیتی لازمدر اوچ بارمغك دخی اجماعا اوچ عشردر زیرا هر بارمق ایچون عشر دیت وار ایدی اوچ بارمق اولمغله اوچ عشر لازم کاور کف ایچون برشیء یوقدر (وفی الاصبع الزائدة حكومة عدل) زائده اولان بارمقده حكومت عدل واردر زیرا جزؤ آدمیدر تشریف ایچون ارش واجب اولور (وکذا فی الشارب) بیقده دخی کذلك حكومت عدل واردر (ولحیة الکوسج) یعنی کوسه‌نك صقالنده دخی حكومت عدل واردر * فاضل زیلعی دیمشدرکه لحیه کوسجده اختلاف اولنمشدر اصح اولان بودرکه اکر ذقنده برقاچ متعدد قیل اولوب تراش ایلدکده برشیء اولمز ایسه حكومت عدلدن دخی برشیء لازم کلمز زیرا اول مقوله قیل اولمق انسانه شین و برر زینت و یرمز واکر خد وذقن اوزره اولوب متصل دکل ایسه حكومت عدل واردر اکر متصل ایسه انده دیت کامله واردر اکا کوسج دینلمز (وثدی الرجل) رجلك ممه سنده دخی حكومت عدل واردر (وذکر الخصی والعنین ولسان الاخرس والید الشلاء

والعین العوراء والرجل العرجاء والسن السوداء) خصینك ذکرنده و عنینك ذکرنده و اخرسك لساننده ویدشلا وعین عوراده ورجل عرجاده وسن سودادہ یعنی بونلری قطعده دیت واجبه اولمز حكومت عدل لازمدر (وکذا فی عین الطفل ولسانه وذکره ان لم تعلم صحة ذلك بما یدل علی ابصاره وتحرك ذکره وکلامه) و بنه عین طفلده و لساننده وذکرنده حكومت عدل واردر اکر بونلرك هر برینك صحتی ابصارنه وتحرك ذکرنه وکلامنه دال اولور شیء ایله بیلنمز ایسه دیت لازم کلمز انجق حكومت عدل لازمدر اکر بوشیلر ظاهر ایسه ده لکن الزام ایچون ظاهر حجت اولمز و استهلال صبی کلام دکلدر بلکه مجرد بر صوتدر و لسانك صحتی کلام ایله معلوم اولور وذکرك صحتی حرکت ایله‌در و عینك صحتی ابصاره دلالت ایلین شیئله‌در اکر بونك صحتی معلوم اولورسه بالغ کبیدر عمد و خطاده * عمدا اولورسه قود خطا اولورسه دیت لازمه اولور (وان شج رجل فذهب عقله او شعر رأسه دخل ارش الموضحة فی الدیة) برکمسنه بر رجلك باشن یارسه واول شج سببیله عقلی ذاهب اولسه و یاخود باشنك قیلی بتمسه موضحه‌نك ارشی بنه دیتنه داخل اولور (وان ذهب سمعه او بصره او کلامه لایدخل) اکر شج ایلمکله سمع و یاخود بصری و یا کلامی ذاهب اولسه موضحه‌نك ارشی دیته داخل اولمز (وان ذهب بها عیناه فلا قصاص و یجب ارشها وارش العینین) واکر موضحه سببیله ایکی کوزی ذاهب اولسه قصاص یوقدر شجه‌نك ارشی و ایکی کوزك ارشی واجب اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما القصاص فی الموضحة والدیة فی العینین) امامین قتنده موضحه‌ده قصاص و عیننده دیت واجبه‌در (ولا قصاص فی الاصبع التی قطعت فشلت الاخری) اصلا قصاص یوقدر شول قطع اولنان بارمقده که آنك سببیله آخر بارمق شل اوله بلکه دیت واجبه‌در ابو حنیفه قتنده (وعندهما یقتص فی المقطوعة وتجب الدیة فی الاخری) امامین قتنده مقطوع اولان اصبعده قصاص اولور شل اولان یدده دیت اصبع واجبه‌در (ولو قطع مفصلها الاعلی فشل مابقی فلا قصاص بل الدیة فیما قطع وحكومة عدل فیما شل) واکر بارمغك مفصل اعلاسندن قطع اولنسه باقی مفصللر شل اولسه قصاص یوقدر بلکه قطع اولنانده دیت وشل اولانده حكومت عدل واردر اجماعا (ولا لو کسر نصف سن فاسود باقیها بل دیة السن کلها) بنه قصاص یوقدر اکر بر کمسنه‌نك بر دیشنك نصفی کسر اولنسه اول کسر سببیله باقی دیشلر سیاه اولسه * بلکه جمله دیشلرك دیتی واجبه اولور (وکذا لو احمر او اصفر او اخضر) بنه قصاص یوقدر اکر اول کسر سببیله باقی دیشلر قرمزی و یاخود صاری و یا یشل اولسه‌لر دیت کل واردر (ولو اسودت کلها بضربة وهی قائمة فالدیة فی الخطأ علی العاقلة وفی العمد فی ماله) اکر دیشلرك کلیسی بر ضربه‌ده سیاه اولمش ایسه حال بوکه سن مسودده قائمه اولسه خطاده دیت عاقله‌سی اوزرینه‌در عمدده کندی مالیله‌در (ولو قلعت سن رجل فنبتت مکانها اخری سقط ارشها خلافا لهما) بر رجلك دیشی قطع اولنسه و یرینه بر آخر دیش بتسه اول دیشك ارشی ساقط اولور ابو حنیفه قتنده امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده ارشی ساقط اولمز (وفی سن الصبی یسقط اجماعا) صبینك دیشنده ارش اجماعا ساقط اولور زیرا یرینه غیری بتر (وان اعاد الرجل سنه المقلوعة الی مکانها فنبت علیها اللحم لا یسقط ارشها اجماعا) بر رجل چقمش دیشنی مکاننه اعاده ایلسه واول دیشك اوزرینه لحم بتسه ارشی ساقط اولمز اجماعا قالع اوزرینه کمال دیت واجبدر (وکذا لو قطع اذنه فالصقها فالتحمت) اکر بر کمسنه‌نك قولاغی قطع اولنسه و یرینه الصاق اولنسه و بتسه بنه ارش لازمدر زیرا اولکی حالی اوزرینه اولمق ممکن دکلدر (ومن قلعت سنه فاقتص من قالعها ثم نبتت فعلیه دیة سن المقتص منه) بر کمسنه‌نك دیشی قلع اولنسه قلع ایدن کمسنه‌نك دیشنی قصاصا قلع ایلسه‌لر بعده مقدما دیشی قلع اولنان کمسنه‌نك دیشی بتسه صکره قصاصا دیشنی قلع ایلدکلری آدمك دیشنك دیتنی ویرر ظاهر اولدیکه بغیر حق استیفا ایدوب جنایت منعدم اولمشدر (ویتأنی فی اقتصاص السن والموضحة حولا) دیش قصاصنده و موضحه‌ده بر سنه تأنی و توقف اولنور زیرا نبی علیه السلام (فی الجنایات کلها یتأنی حولا) بیورمشلردر و حول ایله تقدیر اولنمسنه سبب فصول اربعه اشتمالیدر جائزدرکه فصولدن بعضیسی طبعنه موافق کلوب جراحتی ملتحم اوله اولمز ایسه بعده قصاص اولنه کذا فی النهایة (وکذا لو ضرب سنه فتحرکت) بر کمسنه‌نك دیشی ضرب اولنسه و یرندن متحرك اولسه بنه بر سنه تأنی و توقف اولنور (فلو اجله القاضی فجاء المضروب وقد سقطت سنه فاختلفا فی سبب سقوطها

فان قبل مضى السنة فالقول للمضروب وان بعد مضيها فللضارب) اكر قاضى برسنه تأجيل ايلسه يعنى
مهلت ويرسه ومضروب كلسه كه تحقيقا ديشى ساقط اولدى ديسه وضارب ومضروب سبب سقوطنده
اختلاف ايلسه لر اكر سنه تمام اولمزدن مقدم ايسه قول مضروبكدر يمينى ايله واكر سنه تمام اولدقدنصكره
اختلاف ايدرلر ايسه قول ضاربكدر اثرفعلى منكردر اكر سن ساقط اولمز ايسه ضاربه برشئ لازم كلمز
اما ابو يوسفدن روايت واردركه حكومت عدل لازمدر (ولو شج رجلا فالتحمت ونبت الشعر ولم يبق لها اثر
يسقط الارش) اكر بركسنه بر رجلى شج ايلسه يعنى باشنى يارسه و بتوب اوكلسه وقيل بتسه واول شجه دن
بر اثر قالمسه ارش ساقط اولور ابو حنيفه قتنده زيرا شينه موجب اولان شئ زائل اولمشدر (وعند ابى يوسف
يجب ارش الالم وهو حكومة العدل وعند محمد اجرة الطبيب) ابو يوسف قتنده المك ارشى واجب اولور واول
ارش حكومت عدلدر زيرا قيمت بوقدر مثلا بركسنه برآخرى ضرب مؤلم ايله ضرب ايلسه اما مجروح
ايلمسه ارشدن برشئ لازم كلمز وقلبنه الم و بر رشتم ايله شتم ايلسه برشيئ ضامن اولمز امام اعظم قتنده مجرد الم
ايچون برشئ لازم كلمز (وكذا لو جرحه فضرب فزال اثره) يته بو اختلاف اوزره درکه بركسنه ضرب ايله
بركسنه يى مجروح ايلسه واثرى زائل اولسه ابو حنيفه قتنده ارش لازم دكلدر وابو يوسف قتنده ارش الم
لازمدر وامام محمد قتنده اجرت طبيب لازمدر (وان بقى اثره فحكومة عدل بالاجماع) اكر جرحك اثرى باقى ايسه
بالاجماع حكومت عدل لازمدر (ولا يقتص لجرح اوطرف اوموضحة الا بعد البرء) جرح ايچون وطرف
ايچون وموضحه ايچون قصاص اولنمز الا بعد البرء قصاص اولنور زيرا تأنيدن مراد جائزدركه سرايت
ايدوب قتل واقع اوله اما برء اولدقدنصكره جراحت ايلديكى معلوم اولور (وكل عمد سقط فيه القود لشبهة
كقتل الاب ابنه فالدية فيه فى مال القاتل) هر عمدكه انده شبهه ايله قصاص ساقط اوله باباا وغلنى قتل كبى *
پس امدى انده ديت قاتلك مالندندر (وعمد الصبى والمجنون خطأ وديته على عاقلته) صبينك ومجنونك عمدى
خطادر وانك ديتى عاقله سى اوزرينه در حضرت على رضى الله عنه زمان شريفلرنده بر مجنون بركسنه نك
اوزرينه سيف ايدوب ضرب ايلدكده حضرت علينك حضورينه واروب شكايت ايلدكده ديتى عاقله
اوزرينه حكم ايلمشدر مجنونك وصبينك عمدى وخطاسى برابردر (ولا كفارة فيه ولا حرمان ارث) صبى
ومجنونك عمدنده كفارت بوقدر وحرمان ارث دخى بوقدر وحرمان ارث عقوبت ايچوندر بونلر ايسه عقوبت
اهلى دكلردر (والمعتوه كالمجنون) معتوه دخى بو حكمده مجنون كبيدر (فصل) بو بر فصلدركه جنينه متعلقدر
وقتا كه اجزاء حقيقيه احكامندن فارغ اولديسه اجزاء حكميه احكامنه شروع ايلديكه اول جنيندر امك جزئى
حكمنده در (من ضرب بطن امرأة فالقت به جنينا ميتا فعلى عاقلته غرة خمسمائة درهم) بر كسنه بر خاتونك
قارننه ضرب ايليوب اول ضرب سببيله خاتون بر جنين ميت دوشرسه اول ضاربك عاقله سى اوزرينه غره
لازمدركه اول غره بشيوز درهمه مساوى اوله كرك عبد اولسون كرك امه اولسون * ديلديكه اسم غرة اطلاق
ايلديكى اول وجه در تنكيم عبده رقبه اطلاق اولندى زيرا نبى عليه السلامك غره ايله مراد شريفلرى بهاسى
عالى اولان عبد وامه در حتى بر روايتده جنين ديتى ايچون قبول ايلمزدى الاغلام ابيض وجاريه بيضا قبول
ايدرلردى كذا فى المغرب * ومبسوطده شيخ الاسلامده ذكر اولنمشدركه بدل جنين ايچون غره تسميه اولندى
زيرا واجب اولان عبددر عبد ايسه غره تسميه اولنمشدر وجه استحسان بودركه حضرت رسول عليه السلام
زمان شريفلرنده هذيل خاتونلرندن برى بر خاتونك طاش ايله قارننى ضرب ايدوب كندوبى وقارنده اولان
جنينى قتل ايدوب نبى عليه السلامك حضور شريفلرينه دعوايه كلديلر نبى عليه السلام جنين ايچون
بشيوز درهم قيمته مساوى غره عبد وياخود امه قضا ايلدى وخاتونك ديتنى عاقله سى اوزرينه حكم ايلدى
امام محبوبى روايت ايلديكه زفر بو مسئله دن سؤال اولندقده جنينده غره عبد وياخود امه در ديو جواب
ويردى سائل ديديكه بو جواب نيجه درحال شوندن خالى دكلدركه اول جنين آنك ضربه سندن فوت اولمش اوله
وياخود جنينه روح نفخ اولنمش اوله اكر ضربه سندن اولمش ايسه ديت كامله واجبه اولوروا كر روح نفخ
اولنمش ايسه برشئ واجب اولمز ديدكده زفر سكوت ايدوب اندنصكره زفر ابو يوسفه كلوب سائل كبى سؤال
ايدوب ابو يوسف جواب ويردكده سائل محاجه ايلديكى كبى محاجه ايلدى ابو يوسف ديديكه معنى تعبد اولان

شئ سنت ايله ثابتدر عقلك بونده مدخلى يوقدر (فان القته حيا فمات فدية) اكر جنينى حيا دوشرسه وجنين
فوت اولسه آنك ديتى واجبه در (وان ميتا وماتت الام فغرة ودية) واكر ميت دوشرسه وام دخى فوت اولسه
جنين ايچون غره وام ايچون ديت واجبه اولور (وان ماتت فالقته حيا فمات فديتها وديته) واكر خاتون فوت
اولسه وجنينى حيا دوشرسه ده فوت اولسه خاتونك ديتى وجنينك ديتى لازمه اولور (وان ميتا فديتها فقط) اكر
ام فوت اولوب جنينى ميت القا ايلسه انجق امك ديتيدر جنين ايچون ديت يوقدر (وما يجب فى الجنين يورث عنه
ولا يرث منه الضارب) شول شئكه جنينده واجب اولمشدر ديت اولمشدر اول شئ ميراث اولورا ما اول شئدن
ضارب وارث اولوب ميراث الميز مثلا ضارب وارث اولمش اولسه ميراث الميز زيرا قتل ايلمشدر (وفى جنين الامة
نصف عشر قيمته لو ذكرا وعشر قيمته لو انثى) جاريه نك جنيننده واجب اولان جنينك قيمتنك نصف عشريدر
اكر ذكر ايسه * واكر انثى ايسه قيمتنك عشرى واجب اولور امه ده قيمت حره ده ديت كبيدر بو تقديرجه انثى ده
واجب اولان ذكرده واجب اولاندن زياده اولمسى لازم كلمز غالب اولان بودركه غلامك قيمتى اكثردر انثى نك
قيمتندن حتى جاريه بيك درهمه تقويم اولنسه اول صفات مرغوبه اوزره غلام ايكى بيك درهمه تقويم اولنور بويله
اولمجق اكثر ديت لازم كلمز واكر جنين مولاسندن ومغروردن غيريدن اولورسه در اكر جنين ايكيسندن برندن
ايسه بونده دخى حرده اولان مذكور غره واردر كرك ذكر اولسون كرك انثى اولسون زيرا حره در كذا فى الزيلعى
(وعند ابى يوسف لو نقصت الام ضمن نقصانها والا فلا ضمان) ابو يوسف قتنده اكر جنينى دوشرمكله جاريه نك
قيمتى ناقص اولورسه ضارب اولان كسنه قيمتك نقصانى ضامن اولور واكر قيمته نقصان كلمش ايسه ضاربه
ضمان لازم كلمز (فان ضربت فحرر سيدها حملها فالقته حيا فمات تجب قيمته لا ديته) اكر جاريه ضرب اولنسه
افنديسى جاريه نك حملنى اعتاق ايلسه واول جاريه حملنى حيا دوشرسه دوشوب فوت اولسه ضاربه جنينك
قيمتى واجب اولور يوخسه ديتى واجب اولمز زيرا جنينك قتلى ضرب سابق اوزره در اول وقت ايسه
جنين رق ايدى اعتبار ايسه حالت رميه در يوخسه حالت وصوله دكلدر (ولا كفارة فى الجنين)
جنينده كفارت يوقدر زيرا قتل متحقق دكلدر جنينده حيات اولمق جوازى ايچون (والمستبين بعض
خلقه كتام الخلق) جنينك بعض خلقى كه ظاهر اوله احكام مذكوره ده تام الخلق كبيدر آنده جارى اولان
احكام بونده دخى جاريدر (وان شربت دواء اوعالجت فرجها لطرح جنينها فالغرة على عاقلتها ان فعلت
بلا اذن ابيه وان باذنه فلا) اكر خاتون دوا ايچسه وياخود جنينى طرح ايلمك ايچون فرجنه معالجه ايلسه
ودوشرسه اول خاتونك عاقله سى اوزرينه غره واجب اولور اكر خاتون باباسنك اذنيسز معالجه ايلسه
واكر باباسنك اذنيله ايدرسه برشئ لازم كلمز * اب ديديكى جنينك اپيدرو خاتونك زوجيدر

(باب ما يحدث فى الطريق)

بو باب طريقده حادث اولان شئك احكامى بياننده در (من احدث فى طريق العامة كنيفا اوميزابا اوجرصنا
اودكانا وسعة ذلك ان لم يضر بهم) بركسنه طريق عامه ده كنيف وياخود ميزاب وياخود جرصن وياخود دكان
احداث ايلسه اكر عامه يه ضرر اولمز ايسه اول منه بونلرى احداث ايلمك سعى واردر جرصن بر جذردر ديمشلر
وبعضلر ديمشدركه مجراى مادر بو تقديرجه صوترازوسى اولمش اولورو بعضيلر جرصن عربى دكلدر ديمشلر
برزدوى ديمشدركه جرصن ديوارياپق ايچون اسكله در (ولكل منهم نزعه) عامه دن هر برى ايچون اول احداث
اولنان شيئى نزع ايلمك واردر زيرا جمله سنك اول طريقده حق مرورى واردر (وفى الطريق الخاص لا يسعه
بلا اذن الشركاء وان لم يضر) طريق خاصده شركانك اذنى اولمدقجه برشئ احداث ايلمكه وسعت يوقدر اكر ضرر
ايلمزسه ده زيرا نافذه اولميان طريق خاص اهلنه مملوكدر (وعلى عاقلته دية من مات بسقوطها فيهما) اول محدث
عاقله سى اوزرينه در شول كمسنه نك ديتى كه طريق عام وخاصده اول محدثاتك سقوطيله فوت
اولمش اوله (وكذا لو عثر بنقضه انسان وان وقع العاثر على آخر فماتا فالضمان على من احدثه) وبنه مسئله مرورايدن
مسئله كبيدر اكر بر انسان اول محدث اولان شيئك نقضى سببيله دوشسه اكر سور چوب دوشن كمسنه آخر
اوزرينه دوشسه وايكيسى دخى فوت اولسه ضمان يعنى ديت اول محدثى احداث ايدن كمسنه نك عاقله سى
اوزرينه در (وان اصابه طرف الميزاب الذى فى الحائط فلا ضمان وان الطرف الخارج ضمن كمن حفر بئرا اووضع

حجرا فی الطریق فتلف به انسان) اکر میزاب ساقط اولدقده دیوارده اولان طرفی انسانه اصابت ایدسه ضمان یوقدر زیرا کندو ملکنده وضع ایلمشدر متعدی اولمامشدر واکر خارج طرفی اصابت ایلمش ایسه ضامن اولور شول کمسنه کبی که طریقده بر قیو قازدی و یاخود حجر وضع ایلدی انکله انسان تلف اولسه دیتی عاقله سی اوزرینه ایدی بو مسئله ده دخی دیت عاقله سی اوزرینه واجبه اولور (وان تلف به بهیمة فضمانها فی ماله) اکر حفر و یاخود وضع و یاخود سقوط ایله بهیمه تلف اولسه اول بهیمه نك ضمانی کندو مالندندر عاقله سی اوزرینه دکلدر (والقاء التراب واتخاذ الطین کوضع الحجر) طریقده القاء تراب واتخاذ طین طاش وضع ایلمك کبیدر بونلرك جمله سی مقیددر (وهذا اذا فعله بلا اذن الامام فان فعل شیأ من ذلك باذنه فلا ضمان) ماذکرنك جمله سی امامك اذنی اولمدین ایشلدکده در واکر امامك اذنیله اشلدی ایسه ضمان لازم کلمز اما بعض مشایخ دیدیلر که امام ایچون اذن ویرمك اول زمان جائز اولورکه بر فرده ضرر اولمیه وطریق واسع اوله وبعضیلر دیدیلر که اکر اول احداث اولنان شیء مصلحت ایسه اذن ویرمك جائزدر یوخسه مفسده اولورسه ضامن اولور (ولو مات الواقع فی البئر جوعا او غما) طریقده احداث اولنان بئره دوشن کمسنه اجلقدن و یاخود قیونك هواسندن اختناق اولسه یعنی بوغلسه (فلا ضمان علی حافره وان بلا اذن) حافر اوزرینه ضمان یوقدر اکر امامك اذنیسز حفر ایلمش ایسه ده ابو حنیفه قتنده (وعند محمد علیه الضمان) امام محمد قتنده حافر اوزرینه ضمان واردر (وکذا عند ابی یوسف فی الغم لا فی الجوع) کذلك ابو یوسف قتنده غمده ضمان واردر لکن جوعا فوت اولمش ایسه ضمان یوقدر (وان وضع حجرا فنحاه آخر فضمان ما تلف به علی الثانی) اکر برکمسنه طریق اوزرینه بر حجر وضع ایلسه آخر کمسنه اول طاشی یولدن بعید ایلسه اول طاش سببیله تلف اولان شیئك ضمانی ثانی اوزرینه در زیرا اولکی آدمك فعلی متفسخ اولدی (ولو اشرع جناحا فی دار ثم باعها فضمان ما تلف به علیه) برکمسنه بر دارده جناح اشراع ایلسه اندنصکره اول داری بیع ایلسه اول جناح سببیله تلف اولان شیئك ضمانی اول اشراع ایدن کمسنه نك اوزرینه در جناحك معناسنده اختلاف ایلمشلردر صاحب قاموس جناح روشندر دیمش اندنصکره روشن کونددر دیمش وصاحب مغرب روشن علوه ممر اولان شیدر دیمش وصاحب کفایه روشن خشبه درکه سطحین اوزرینه موضوعدرکه مروره تمکن اولسون ایچون وصدر الشریعه صاحبی دیمشدرکه اشراع جناح طریقه اخراج اولنان جذوعدرکه اوزرینه بنا اولنه (وکذا لو وضع خشبة فی الطریق ثم باعها و برئ الی المشتری منها فترکها للمشتری فضمان ما تلف بها علی البائع) بنه مرور ایدن مسئله کبیدر برکمسنه طریقده بر خشبه وضع ایلسه اندنصکره اول خشبه یی بیع ایلسه واول خشبه دن بری اولدیغنه مشتری یه دیسه مشتری دخی اول خشبه یی ترك ایلسه * پس امدی اول خشبه سببیله تلف اولان شیئك ضمانی بایع اوزرینه در زیرا آنك فعلی که وضعدر زوال ملکی ایله اولمشدر (ومن وضع فی الطریق جمرا فاحرق شیأ ضمنه) برکمسنه بر طریقده جمره وضع ایلسه واول جمره برشیئی احراق ایلسه اول شیئی وضع ایدن ضامن اولور زیرا متعدیدر (ولو احرق بعد ما حرکته الریح الی موضع آخر لا یضمن ان کانت ساکنة عند وضعه) اکر اول جمری ریح موضع آخره حرکت ایتدیردکدنصکره برشیء احراق ایلسه ضامن اولمز اکر اول جمری وضع ایلدکده ریح ساکن ایدی ایسه (ویضمن من حمل شیأ فی الطریق ما تلف بسقوطه منه) ضامن اولور شول کمسنه که باشنه و یاخود ظهرینه برشیء حمل ایلدی طریقده اول حاملدن اول شیئك سقوطی سببیله تلف اولان شیئی ضامن اولور حاصل کلام برکمسنه برشیء کتوروب کیدرکن دوشوروب برشیئی تلف ایلسه ضامن اولور کرچه طریقده باشی وظهری اوزرینه حمل متاع مباحدر لکن شرط سلامتله مقیددر هدفه و یاخود صیده رمی ایدوب انسانه اصابت ایتدك منزله سنده در (وکذا من ادخل حصیرا او قندیلا او حصاة الی مسجد غیره بلا اذن فعطب به احد) شول کمسنه که کندو محله سی مسجدندن غیری مسجده حصیر و یاخود قندیل و یاخود فرش ایچون حصاة یعنی خرده طاشلر ادخال ایلسه اهالی محله نك اذنیسز ذکر اولنان اشیا سببیله برکمسنه هلاك اولسه ادخال ایدن کمسنه ضامن اولور ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر ذکر اولنان اشیا قرب ایچوندر وهرکس ایچون اذن واردر قربتده ایسه بشرط السلامه قیدی یوقدر ابو حنیفه ایچون دلیل بودرکه مسجده

متعلق تدبیر اهلی ایچوندر نصب امام واختیار وفتح واغلاق باب ایچون قیم وغیرینك افعالی مطلقا مباحدر شرط سلامت ایله مقید دکلدر اما غیریلرك افعالی شرط سلامتله مقیددر اکرچه بونك قصدی قربتدر لکن طریق قربتده خطا ایلدی تحکیم برکمسنه شهادت زنایه تفرد ایلسه کرچه آنك قصدی قربتدر لکن طریقده خطا ایلدی زیرا زنایه شهادتك شرطی درتدر ایکن درت شاهد بولنمسه شهادت قذفه منقلب اولوب حد ایجاب ایدر فیما نحن فیه ده طریق اهل مسجددن استیذان ایدی کذا فی الهدایة (ولو ادخل هذه الاشیاء الی مسجد حیه لا یضمن اجماعا) اکر ذکر اولنان اشیایی کندو محله سی مسجدنه ادخال ایلسه اجماعا ضامن اولمز زیرا مسجده متعلق اولان شیلرده تدبیر اهلی ایچوندر فعللری مطلقا مباحدر وشرط سلامت ایله مقید دکلدر (وکذا لو تلف شیء بسقوط رداء وهو لابسه) برکمسنه رداسن کیسه وردا بر انسان اوزرینه ساقط اولسه اول سقوط سببیله انسان هلاك اولسه ضامن اولمز بونکله محمول اولان شیئك سقوطنده فرق بودرکه حامل الشیء اولان کمسنه نك قصدی اول شیئی حفظدر امدی انك بشرط السلامه وصفی ایله مقید اولمق حرجدکدر لابس اولان کمسنه نك قصدی ایسه حفظ دکلدر بو تقدیرجه بشرط السلامه وصفنك تقییدی لازم کلمز (ومن جلس فی المسجد غیر مصل فعطب به احد ضمنه) برکمسنه مسجده کیروب اوتورسه اما مصلی اولمسه یعنی صلاة ایچون کیرمش اولمسه واول من سببیله برکمسنه هلاك اولسه ضامن اولور (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده ضامن اولمز (ولا فرق بین جلوسه لاجل الصلاة او التعلیم او قراءة القرآن او نام فیه فی اثناء الصلاة و بین ان یمر فیه و یقعد للحدیث ولا بین مسجد حیه وغیره) بو مسئله دخی خلاف اوزره در ابو حنیفه قتنده ضامن اولور و امامین قتنده ضامن اولمز و بو قاروده غیر مصل دیو قید اولنمش ایدی امدی فرق یوقدر اکر برکمسنه نك غیر مصلی اولدیغی حالده لاجل الصلاة و یاخود تعلیم ایچون و یاخود قراءت قرآن ایچون جلوس ایلسه و یاخود اثناء صلاتده اویوسه اصلا فرق یوقدر و دخی مسجددن مرور ایدوب حدیث استماعی ایچون اوتورمق بیننده دخی فرق یوقدر و ینه فرق یوقدر کرك کندو محله سی مسجدی اولسون کرك غیری مسجد اولسون (اما المعتکف فقیل علی هذا الخلاف وقیل لا یضمن بلا خلاف) اما معتکف حقنده دینلدیکه بو مسئله دخی خلاف اوزره در و دینلدیکه بلا خلاف ضامن اولمز (ولا فی الجالس مصلیا لا یضمن اجماعا وان من غیر اهله) مصلی اولدیغی حالده مسجدده جالس اولان کمسنه اجماعا ضامن اولمز واکر اهلندن غیری ایسه ده زیرا مسجد صلاة ایچون بنا اولنمشدر (ولو استأجر رب الدار عملة لاخراج الجناح او الظلة فتلف به شیء فالضمان علیهم ان قبل فراغ عملهم وان بعده فعلیه) اکر او صاحبی جناح و ظله اخراجی ایچون عمله یعنی نجار استیجار ایلسه جناح و یاخود ظله سببیله برشیء تلف اولسه ضمان عمله اوزرینه در عمللرندن فارغ اولمدین واقع اولورسه اکر فراغلرندنصکره واقع اولسه رب الدار اوزرینه در (ویضمن من صب الماء فی الطریق العام ما عطب به) برکمسنه طریق عامه صو دوکسه انکله هلاك اولان شیئی ضامن اولور (وکذا ان رشه بحیث یزلق او توضأ به واستوعب الطریق) ینه ضامن اولور اکر صویی رش ایلسه بر حیثیتله که اقدامی ازلاق ایلیه یعنی صیرلدوب دوشوره و یاخود صو ایله طریق اوزرنده توضی ایلیه واول صو طریقی قابلیه برکمسنه او صو سببیله هلاك اولسه ضامن اولور زیرا متعدی اولمش اولور (وان فعل شیأ من ذلك فی سکة غیر نافذة وهو من اهلها او قعد فیها او وضع متاعه لا یضمن ذلك) یعنی صب ماء و رش ماء و صودن چقمز زقاقده برشیء ایشلسه حالبوکه اول فعلی ایشلین اول سکه نك اهلندن اولسه و یاخود اول چقمز زقاقده اوتورسه و یاخود متاعنی اول زقاقده وضع ایلسه بو احوال سببیله برشیء و یاخود آدم هلاك اولسه ضامن اولمز (وکذا ان رش ما لا یزلق عادة او بعض الطریق فتعمد المار المرور علیه) ینه ضامن اولمز عادتا دوشرمیه جك مقدار رش ایلسه و یاخود آبدست آلوب طریق استیعاب ایلمیه جك مقداری دوکیوب طریقك بعضیسنه دوکوب لکن مرور ایدن کمسنه قوری یردن کتمك ممکن ایکن کتمیوب صو دوکلان یردن مروره تعمد ایلسه ضمان لازم کلمز (ووضع الخشبة کالرش فی استیعاب الطریق وعدمه) طریقده وضع خشبه رش کبیدر اکر طریقی استیعاب ایدرسه ضامن اولور اکر استیعاب ایلمزسه ضامن اولمز (وان رش فناء حانوت باذن صاحبه والضمان علی الآمر استحسانا) اکر برکمسنه حانوت اطرافنه صاحبنك اذنیله صو دوکسه ضمان استحسانا

آمر اوزرینه در (كمالواستأجر ليبنى له فى فناء حانوته فتلف به شئ بعد فراغه) نتكيم حانوتى اطرافنده بنا ايلمك ايچون اجير استيجار ايلسه اول بنا سببيله اجيرك فراغندنصكره برشئ تلف اولسه ضمان آمر اوزرينه اولديغى كبيدر (ولو كان امره بالبناء فى وسط الطريق فالضمان على الاجير) اكر صاحب حانوتك اجيره امرى وسط طريقده بنا ايلمكه اولمش ايسه ضمان اجير اوزرينه در (ولو كنس الطريق لايضمن ماتلف بموضع كنسه) اكر طريقى جاروب ايله سپورسه وسپورديكى موضع سببيله تلف اولان شيئى ضامن اولمز زيرا متعدى دكلدر وبرشئ احداث ايلمدى قصدى اماطة الاذى عن الطريق در (ولو جمع الكناسة فى الطريق ضمن ماتلف بها) اكر سپورنديى طريقده جمع ايلسه اول جمع اولان سپورندى سببيله تلف اولان شيئى جمع ايدن ضامن اولور (ولاضمان فيما تلف بشئ فعل فى الملك اوفنائه فيه حق التصرف بان لم يكن للعامة ولامشترك كالاهل سكة غيرنافذة) بركمسنه كندو ملكنده برشئ اشليوب اول شئ سببيله تلف اولان شيده ضمان يوقدر وياخود اول ملكك فناسنده اشلسه كه اول فناده صاحب ملكك حق تصرفى واردر عامه نك اولميه وچقمز زقاق صاحبلريله دخى مشترك اولميه ذكر اولنديغى اوزره اولورسه ضمان لازم كلمز اكر جماعت مسلمينك اولورسه ومشترك اولورسه وچقمز زقاقده اولورسه تلف ايلديكى شيئى ضامن اولور غيرك ملكنده كندو فعليله متعدى اولمش اولور (وان استأجر من حفرله فى غير فنائه فالضمان على المستأجر ان لم يعلم الاجير انه غير فنائه وان علم فعلى الاجير) اكر بركمسنه غيرك فناسنده حفر ايچون بركمسنه استيجار ايلسه ضمان مستأجر اوزرينه در اكر اجير غيرك فناسى ايدوكن بلمزايسه واكر غيرك فناسى ايدوكنى بيلوب حفر ايلمش ايسه ضمان اجير اوزرينه در (وان قال هو فنائى وليس لى فيه حق الحفر فالضمان على الاجير قياسا وعلى المستأجر استحسانا) اكر مستأجر اجيره ديسه كه شو محل بنم فنامدر وحالبوكه بنم ايچون بوفناده حفر حقى يوقدر بوكلامدنصكره حفر ايلسه ضمان اجير اوزرينه لازمدر قياسا زيرا امرك فسادنه علم حاصل ايلدى ومستأجرانى مغرور ايلدى زيرا بونده بنم ايچون حفر حقى يوقدر ديدى زيرا انك فناسى اولمق مملوكى منزله سنده در طپراق دوكمك كبى واودون ياقمق كبى ودابه سن باغلامق كبى وبوكا بكزر شيلر ايشلمك كبى كانه مستأجرك امرى بحسب الظاهر كندو ملكنده اولمش اولور (ومن بنى قنطرة بغير اذن الامام فتعمد احد المرور عليها فعطب فلاضمان على البانى) بركمسنه امامك اذنيسز بر نهر عظيم اوزره برقنطره بنا ايلسه بركمسنه ده اول قنطره اوزرندن مروره قصد ايلسه وهلاك اولسه بانى اوزرينه ضمان لازم كلمز بو بابده بانى تعدى ايلدى زيرا انهار عظام اوزره وضع قناطيرك تعيين مكان وضيق ووسعتى امام اوزرينه لازمدر بو اعتبار اوزره جنايتى متحققدر * پس امدى بانى متعدى اولدى لكن تعديسى بطريق التسبيبدر ومرور ايدن كمسنه تعدى ايله متعدى اولديكه اول مباشر تدر بوتقديرجه مباشره اضافت اولى اولدى زيرا فاعل مختارك فعلنك تخللى بابنده نسبت هلاكى قطع ايلدى بوكا نظير بركمسنه طريقده برقيو حفر ايلسه وبركمسنه كلوب برطرفندن آخر طرفه صچراسه قيويه دوشوب هلاك اولسه حافر اوزرينه برشئ لازم كلمز (فصل) (ان مال حائط الى طريق العامة فطولب ربه بنقضه من مسلم اوذمى واشهد عليه فلم ينقضه فى مدة يمكنه نقضه فيها فتلف به نفس اومال ضمن عاقلته النفس وهو المال) اكر بر ديوار طريق عامه ميل ايلسه يعنى هدمه مشرف اولسه مسلم وذمى طرفندن ديوار صاحبندن يوزلمسى طلب اولنسه يعنى ديوارك يقلمق اوزره در احتمالدركه برآدم هلاك ايليه دي يو يقلمسنى طلب ايلسه لر وانك اوزرينه نقضى مراد ايلدككلرى اشهاد اولنسه يوزمسى ممكن ايكن اول مدتده يوزمسه وديوار يقلمق سببيله برنفس هلاك اولسه وياخود مال هلاك اولسه اول ديوار صاحبنك عاقله سى نفسى ضامن اولور كندوسى مالى ضامن اولور (وكذا لوطولب به من يملك نقضه كاب الطفل ووصيه والراهن بفك الرهن والعبد التاجر والمكاتب) ينه هلاك اولان نفس ايسه عاقله سى اوزرينه در مال ايسه كندو اوزرينه در اكر ديوارك نقضى طلب اولنسه شول كمسنه دنكه اول ديوارك نقضنه مالك اوله طفلك باباسى ووصيسى كبى وفك رهنه مالك اولان راهن كبى وتاجر عبد ومكاتب كبى برصبينك مائل اولمش ديوارى اولسه باباسندن ووصيسندن نقض اولنمسى طلب اولنسه نقض ايليوب ساقط اولمسيله بركمسنه يى هلاك ايلسه نفس ايسه عاقله سى اوزرينه مال ايسه كندو اوزرينه در اكر مال ايسه

عبد تاجرك رقبه سى اوزرينه در اكر نفس ايسه مولى سنك عاقله سى اوزرينه در اكر عاقله سى وار ايسه مكاتب دخى بو منوال اوزره در (ولايضمن ان باعه بعد الاشهاد وسلمه الى المشترى فسقط) اكر بعد الاشهاد صاحبى ديوارى بيع ايلسه ومشترى يه تسليم ايلسه وديوار يقلوب دوشسه برشيئى ضامن اولمز (ولاان طولب به من لايملكه كالمرتهن والمستأجر والمودع) شول كمسنه كه نقضه مالك اولميه مرتهن ومستأجر ومودع كبى بونلردن نقض مطالبه اولنسه بعد المطالبه ساقط اولوب بركمسنه هلاك اولسه ضامن اولمز (وان بناه مائلا ابتداء ضمن ماتلف بسقوطه وان لم يطالب بنقضه كمافى اشراع الجناح ونحوه) واكر صاحب حائط ديوارى ابتداء مائل اولديغى حالده بنا ايلسه سقوطى سببيله تلف ايلديكى شيئى ضامن اولور اكر اول ديوارك نقضى مطالبه اولنمش ايسه ده اشراع جناحده ووضع حجر وطريقده حفر بئرده ضامن اولديغى كبى بونده دخى ضامن اولور (وان مال الى دار رجل فالطلب لربها اوساكنها فيصح تأجيله وابراؤه) اكر ديوار برآدمك دارينه مائل اولسه نقض ايلمك طلبى دار صاحبى ايچوندر وياخود اول دارده ساكن اولان ايچوندر واول صاحبنك تأجيلى وجنايتندن ابراسى صحيح اولور اكر ابرادنصكره ساقط اولسه ومدت تأجيل مروروندن اول برشئ تلف اولسه تأجيل وابراسى صحيح اولديغيچون ضمان لازم كلمز (ولايصح التأجيل فيما مال الى الطريق ولو من القاضى اوالمشهد) طريقه مائل اولان شيئده يعنى ديوارده نقضى ايچون تأجيل صحيح دكلدر اكر اول تأجيل قاضى طرفندن ويامشهد طرفندن اولورسه ده صحيح دكلدر مشهد اسم فاعل وزنى اوزرينه در زيرا طريق عامك حقيدر وقاضى ومشهد عامه نك حقنى ابطاله قادر دكلدر (ولو كان الحائط بين خمسة فاشهد على احدهم ضمن خمس ماتلف به وعندهما نصفه) اكر طريقه مائل حائط بش كمسنه نك اولسه اول بشدن برينك اوزرينه اشهاد اولنسه تلف اولان شيئك خمسنى ضامن اولور ابوحنيفه قتنده وامامين قتنده تلف اولان شيئك نصفنى ضامن اولور * امامينك دليلى بودركه تلف اولان شئ من اشهد عليهك نصيبى اوزرينه معتبردر اشهاد اولنميانلرك نصيبى هدردر بوتقديرجه ايكى قسم اوزرينه منقسم اولوب نصفين اولور عقر الاسد ونهش الحية وجرح الرجل مسئله لرنده مرور ايلمشدر (وان حفر احد ثلاثة فى دار هى لهم بئرا بغير اذن شريكيه اوبنى حائطا ضمن ثلثى ماتلف به وعندهما نصفه) اكر اوچ شريكك برى بر دارده كه اول دار انلرك در ايكى شريكنك اذنى يوغيكن بر قيو قازسه وياخود بر ديوار بنا ايلسه اول قيو وياخود اول ديوار سببيله تلف اولان شيئك ثلثنى ضامن اولور ابوحنيفه قتنده وامامين قتنده تلف اولان شيئك نصفنى ضامن اولور مرور ايدن مسئله ده ذكر اولنديغى اوزره

(باب جناية البهيمة والجناية عليها)

بو باب بهيمه نك جنايتى وبهيمه اوزرينه اولان جنايتك احكامى بياننده در (يضمن الراكب ماوطئت دابته واصابت بيدها اورجلها اورأسها اوكدمت اوخبطت اوصدمت) راكب اولان كمسنه دابه سى باصديغى شيئى ضامن اولور ودابه نك اوك اياغى سببيله اصابت ايلديكى شيئى دخى ضامن اولور وياخود قچ اياقلرى وياخود باشى ايله وياخود كدم ايله يعنى صيرمق وياخود اوك اياغى ايله اورمق وياخود قفا ايله اورمق ودوقنمق سببيله اولان شيلرى ضامن اولور (لامانفحت برجلها اوذنبها الااذا اوقفها) ضامن اولمز شول شيئى كه قچ اياغنك طرناغنك اوجى ايله تلف ايليه وياخود قويروغى ايله تلف ايليه مكركه دابه يى ايقاف ايليه اوزرنده اولان كمسنه دابه يى اليقويوب اول محلده برشئ تلف ايلسه ضامن اولور زيرا تعدى ايلمش اولور (ولا ماعطب بروثها اوبولها سائرة اوموقفة لاجله فان اوقفها الالاجله ضمن ماعطب به) ودخى شول نسنه يى ضامن اولمز كه دابه نك روثى وبولى سببيله هلاك اوله سائره اولديغى حالده وياخود روث وبول ايچون ايقاف اولنديغى حالده اكر روث وبول اولميوب كندو حظ نفسى ايچون ايقاف ايلسه اول موقفه اولان دابه نك فعلى سببيله هلاك اولان شيئى ضامن اولور (فان اصابت بيدها اورجلها حصاة اونواة اواثارت غبارا اوحجرا صغيرا ففقأ عينا اوافسد ثوبا لايضمن وان كبيرا ضمن) اكر دابه اوك اياغيله وياخود قچ اياغيله خرده طاشه اصابت ايلسه وياچكردكه وياغبار وياخود كوچك طاش قالدرسه وبركمسنه نك كوزنى چقارسه وياخود بر اثواب افساد ايلسه ضامن اولمز واكر طاش بيوك اولورسه ضامن اولور (ويضمن القائد ما يضمن الراكب

وكذا السائق فی الاصح) راكب ضامن اولدیغی شیئی قائد دابه دخی ضامن اولور قائد یدی دیمكدر وسوریجی
دخی كذلك ضامن اولور اصح روایتده (وقیل یضمن النفحة ایضا) سائق یعنی سوریجی نفحه سببیله تلف
اولانی مرورایدن مسئله كبی ضامن اولور دینلدی نفحه دیدكاری دابه نك قیچ ایاغنك اوجیدر (ولا كفارة
علیهما ولاحرمان ارث اووصیة بخلاف الراكب) قائد وسائق اوزرلرینه كفارت یوقدر حرمان ارث ووصیت
دخی یوقدر راكب بونك خلافیدر راكبك هلاك ایلدیكی مورثی ایسه حرمان ارث ووصیت مقرردر وكفارت
لازمدر زیرا مباشردر (وان اجتمع الراكب والقائد والسائق فالضمان علیهم وقیل علی الراكب وحده)
اكر برآدمی هلاكده راكب وقائد وسائق جمع اولسه‌لر بعضیلرقتنده ضمان راكب ایله قائد وسائق اوزرینه‌در
ودینلدیكه یالكز راكب اوزرینه‌در زیرا راكب مباشردر قائد وسائق متسببدرلر (وان اصطدم فارسان اوماشیان
فماتا ضمن عاقلة كل دیة الاخر) اكر ایكی فارس ویاخود ایكی پیاده كمسنه‌لر دوقنسه‌لر وایكیسی دخی فوت
اولسه هر برینك عاقله‌سی آخرك دیتنی ضامن اولور (وان تجاذبا حبلا فانقطع فماتا فان وقعا علی ظهرهما فهما
هدر) اكر ایكی كمسنه برحبلی هر بری بر طرفدن طوتوب جذب ایلسه‌لر وحبل قیرلسه وایكیسی دخی فوت اولسه
اكر ارقه‌لری اوزرینه دوشمشلر ایسه ایكیسنك دخی دمی هدردر زیرا هر برینك موتی كندو فعلنه وفوت نفسنه
مضاف اولور آخرك موتنه مضاف اولماز (وان علی وجههما فعلی عاقلة كل دیة الاخر) اكر ایكیسی دخی
یوزلری اوزرینه دوشوب فوت اولمشلر ایسه هر برینك عاقله‌سی اوزرینه آخرك دیتی لازمدر زیرا بونلرك
یوزلری اوزرینه سقوطی هر برینك قوتی جذبی ایله‌در (وان اختلفا فدیة من علی وجهه علی عاقلة
من علی ظهره) اكر اختلاف اولسه‌لر مثلا بری یوزی اوزرینه وبری ارقه‌سی اوزرینه دوشسه یوزی
اوزرینه دوشن كمسنه‌نك دیتی ظهری اوزرینه دوشن كمسنه‌نك عاقله‌سی اوزرینه‌در (وان قطع آخر الحبل
فماتا فدیتهما علی عاقلته) بونلر حبلی تجاذب ایدركن برآخر كمسنه حبلی قطع ایلسه وایكیسی دخی فوت اولسه
ایكیسنك دخی دیتی قطع ایدن كمسنه‌نك عاقله‌سی اوزرینه‌در (وان ساق دابة فوقع سرجها اوغیره
من ادواتها علی انسان فمات ضمن) بر كمسنه بردابه‌یی سوق ایلسه اول دابه‌نك اكری وغیری شیئی كه دابه‌نك
ادواتندندر برانسان اوزرینه واقع اولوب فوت اولسه سائق دابه اولان ضامن اولور (وكذا قائد قطار
وطئ بعیر منه انسانا فالنفس علی عاقلته والمال فی ماله) ینه ضامن اولور قائد قطاردن بردوه برانسان باصسه
ضمان نفس قائد قطارك عاقله‌سی اوزرینه‌در ضمان مال كندو مالندندر (وان كان مع القائد سائق
فالضمان علیهما) اكر قائد ایله سائق معا اولسه‌لر ضمان ایكیسنك اوزرینه‌در (فان ربط علی بعیر قطار
بغیر علم قائده فعطب به انسان ضمن عاقلة القائد الدیة ورجعوا بها علی عاقلة الرابط) اكر بردوه بر قطار دوه‌یه
قائدك علم وخبری یوغیكن ربط اولنسه واول ربط اولنان دوه سببیله برانسان هلاك اولسه قائدك عاقله‌سی
دیتی ضامن اولور اندنصكره ربط ایدن كمسنه‌نك عاقله‌سی اوزرینه اول دیت ایله رجوع ایدرلر
(ومن ارسل بهیمة اوكلبا وساقه ضمن ما اصاب فی فوره وفی الطیر لا یضمن وان ساقه) بر كمسنه بهیمه‌یی ویاخود
كلبی ارسال ایلسه وكندوسی طورمیوب عقبنجه سوق ایلسه ضامن اولور شول شیكه فوری اصابت ایلسه
فور فتح فا وسكون واو ایله ارسالده یمین وشماله میل ایلمامكدر كذا فی الاكمل طیر ارسالنده ضامن اولماز
اكر سوق ایلمش ایسه‌ده (وكذا فی الدابة والكلب ان لم یسق اوانفلتت بنفسها لیلا اونهارا فاصابت مالا
اونفسا) وینه ضامن اولماز دابه‌ده وكلبده كچن سوق اولنمسه ویاخود اول دابه قیدندن بوشانسه لیلا
ونهارا بنفسها یوریسه ماله ویاخود نفسه اصابت ایلسه ضامن اولماز انفلات الشئ ای خلص من قیده
من غیر اختیار صاحبه دیمكدر (ومن ضرب دابة علیها راكب اونخسها فنفحت اوضربت بیدها احدا
اونفرت فصدمت فمات ضمن هؤلاء الراكب ان فعل ذلك حال السیر) بر كمسنه صاحبی اوزرنده ایكن بردابه‌یی
اورسه ویاخود براغاج ایله دابه‌یی طعن ایلسه* بوقاروده ضرب دینلدی بو محلده ایسه نخس دینلدی
ظاهردركه مراد دورتمكدر دورتسه وقیچ ایاغی طرناغنك اوجیله اورسه ویاخود اوج ایاغیله بر كمسنه‌یی
ضرب ایلسه ویاخود ضربدن ویادورتمكدن اوركوب كندویی بر كمسنه‌یه اورسه اول كمسنه فوت اولسه
ضارب ویاخود ناخس ضامن اولور راكب ضامن اولماز اكر ضرب ونخس حال سیرده اولورسه زیرا بو فعل

دابه‌یه ویاخود ناخسه اضافت اولنور كانه كندی یدیله ایشلمشدر بوتقدیرجه تسببده متعدی اولور راكب ایسه
متعدی دكلدر* پس امدی تغریمده ضارب ویاناخس جانبی مرجحدر (وان اوقفها لا فی ملكه فعلیهما)
اكر راكب دابه‌یی ایقاف ایلسه ملكنده اولمیوب طریقده اولورسه ضمان مناصفه اوزره ایكیسنك
اوزرینه‌در* لا فی ملكه قیدی اكر ملكنده ایقاف ایلسه راكب ضامن اولماز (وان نفحت به الناخس فدمه هدر)
اكر دابه ناخسی نفح ایلسه یعنی قیچ ایاغنك طرناغنك اوجیله اورسه وهلاك اولسه دمی هدردر زیرا
كندو نفسنه جانی اولمش اولدی (وان القت الراكب فضمانه علی الناخس) اكر ناخس دابه‌یی طعن ایلدكده
راكبی القا ایلسه یعنی دوشرسه وفوت اولسه راكبك ضمانی ناخس اوزرینه‌در (وان فعل ذلك باذن الراكب
فهو كفعل الراكب) اكر ناخس راكبك اذنیله ایشلمش ایسه اول فعل راكبك فعلی كبیدر ناخس برشیئی
ضامن اولماز (لكن ان وطئت احدا فی فورها بعد النخس بالاذن فدیته علیهما ولا یرجع الناخس علی الراكب
فی الاصح) لكن اكر دابه بر كمسنه‌یی اذنیله نخسدنصكره فوری باصسه‌ده هلاك ایلسه دیتی راكب ایله ناخس
اوزرینه‌در واصح روایتده ناخس راكب اوزرینه رجوع ایده‌مز (كما لو امر صبیا یستمسك علی الدابة
بتسییرها فوطئت انسانا فمات لا یرجع عاقلة الصبی بما غرموا من الدیة علی الآمر) نتكیم بر كمسنه برصبی‌یه
دابه‌یی طوتوب سیر ایتدرمكه یعنی كزدرمكه امر ایلسه واول دابه برانسانی باصسه وفوت اولسه
ضمان صبینك عاقله‌سی اوزرینه‌در دیتدن چكدكاری غرامت ایله آمر اوزرینه رجوع ایلمز (وكذا لو ناول
الصبی سلاحا فقتل به احدا) وینه مرورایدن مسئله كبیدر اكر بر كمسنه برصبی‌یه سلاح ویرسه وصبی دخی
اول سلاح ایله بر كمسنه‌یی قتل ایلسه ضمان صبینك عاقله‌سی اوزرینه‌در وعاقله‌سی دخی ویردكاری غرامت ایله
سلاح ویرن كمسنه‌نك اوزرینه رجوع ایلمز (وكذا الحكم فی نخسها ومعها قائدا وسائق) وینه حكم
مرورایدن مسئله كبیدر دابه‌یی نخسده واول دابه ایله قائد ویاخود سائق اولسه ضمان ناخس اوزرینه‌در
(وان نخسها شئ منصوب فی الطریق فالضمان علی من نصبه) اكر طریقده نصب اولنمش برشئ دابه‌یی
نخس ایلسه ضمان اول شیئی نصب ایدنك اوزرینه‌در زیرا اول ناصب اولان كمسنه متعدیدر طریقی
مشغول ایلدی جنایت اكا اضافت اولندی كانه كندو فعلی ایله ایلمشدر (ولا فرق بین كون الناخس صبیا
او بالغا) ناخس صبی ویاخود بالغ اولمسی بیننده اصلا فرق یوقدر زیرا صبی بالغ كبی افعالی ایله مؤاخذه
اولنور ضمان صبینك مالندن اولور (وان كان عبدا فالضمان فی رقبته) اكر ناخس عبد اولورسه ضمان عبدك
رقبه‌سنده اولور مولاسی یا عبدی ویرر ویاخود فدی ویرر (وجمیع مسائل هذا الفصل والذی قبله
ان كان الهالك آدمیا فالدیة علی العاقلة وان غیره فالضمان فی مال الجانی) شو فصلك جمیع مسائلی
وبو فصلدن اول اولان مسائلك جمله‌سی اكر هالك آدمی اولورسه دیت عاقله اوزرینه‌در اكر هالك
اولان آدمیدن غیری ایسه ضمان جانینك مالندندر (ومن فقأ عین شاة قصاب ضمن ما نقصها) بر كمسنه
برقصابك قیونینك كوزنی چقارسه شاتدن نقص ایلدیكی شیئی ضامن اولور زیرا قیوندن مقصود اولان
لحمدر انجق اعتبار اولان نقصانیدر (وفی عین الفرس اوالبغل اوالحمار او بعیر الجزار او بقره ربع القیمة)
فرس یاخود بغل ویا حمار ویاقصابك بعیری یعنی دوه‌سی ویاخود بقرینك عیننده ربع قیمت واردر زیرا روایت
اولنمشدركه نبی علیه السلام دابه‌ده ربع دیت قضا ایلمشدر وعمر رضی الله عنه دخی قیمت ربع قضا ایلمشدر

(باب جنایة الرقیق والجنایة علیه)

بو باب رقیقك جنایتی وكندو اوزرینه اولان جنایتك احكامی بیاننده‌در (جنایات المملوك لا توجب الا دفعا
واحدا لو محلا للدفع) مملوكك جنایتی چوق اولسه مولی اوزرینه واجب اولماز الا بر كره دفع ایلمك واجب اولور
اكر دفعه محل ایسه یعنی اسباب حریه‌دن تدبیر وكتابت وام ولد كبی بونلردن برشئ منعقد اولمامش ایسه
(والا قیمة واحدة لو غیر محل له) اكر عبد جانی دفعه غیر محل ایسه ذكر اولنان شیلر ایچون قیمت واحده ایجاب ایدر
(فلو جنی عبد خطأ فان شاء مولاه دفعه بها او یملكه ولیها وان شاء فداه بارشها حالا) اكر عبد خطأ جنایت ایلسه
اكر دیلرسه مولاسی اول عبدی جنایت مقابله‌سنده دفع ایدر وولی جنایته تملیك ایدر وولی جنایت
اول عبده مالك اولور ومولاسی دیلرسه ارشی ایچون فدا ایدوب عبدی خلاص ایدر حالا یعنی فی الحال

تأجيل بوقدر (فان مات العبد قبل ان يختار شيأ بطل حق المجنى عليه) اكر عبد جانى مولاسى دفع وفدادن برشيئى اختيار ايلمزدن مقدم فوت اولسه مجنى عليهك حقى باطل اولور (وان بعد ما اختار الفدآء لا يبطل) مولاسى عبد ايچون فدا اختيار ايلدكدنصكره فوت اولسه مجنى عليهك حقى باطل اولمز (فان فداه فجنى فالحكم كذلك) اكر عبد جانى ايچون مولاسى فدا ايليوب تكرار جنايت ايلسه * پس امدى حكم ديلرسه دفع ايدر ديلرسه فدا ايدر (وان جنى جنايتين دفعه بهما فيقتسمانه بنسبة حقوقهما اوفداه بارشهما) اكر عبد ايكى جنايت ايلسه مولاسى عبدى ولى جنايته دفع ايدر حقوقلرى نسبتى اوزره تقسيم ايدرلر وياخود مولاسى ايكى جنايتك ارشى مقابله سنده فدا ايدر (فان باعه اووهبه او اعتقه اودبره او استولدها غير عالم بها ضمن الاقل من قيمته ومن الارش) اكر مولا عبد جانى يى بيع ايلسه وياخود هبه وياخود اعتاق ويا مدبر ويا جاريه يى استيلاد ايلسه اما جنايته عالم اولمديغى حالده ايلسه اول عبد جانينك قيمتندن وارشندن اقلنى ضامن اولور (وان عالما بها ضمن الارش) اكر جنايته عالم اولدقدنصكره ايلسه ارشنى ضامن اولور (كما لو علق عتقه بقتل زيد اورميه اوشجته ففعل) عبدك عتقنى زيدك قتلنه ياخود رميته وياشجته يعنى باشنى يارمغه تعليق ايلديكى كبى عبد دخى بو فعللرى ايشلسه مولاسى ارشنى ضامن اولور (وان قطع عبد يد حر عمدا فدفع اليه فاعتقه فسرى فالعبد صلح بالجناية) اكر بر عبد بر حرك يدينى عمدا قطع ايلسه مولاسى عبدى مقطوع اليد اولان كمسنه يه دفع ومقطوع اليد دخى عبدى اعتاق ايلسه وقطع نفسه سرايت ايلسه وفوت اولسه * پس امدى عبد جنايت مقابله سنده صلح اولور (وان لم يكن اعتقه يرد على سيده فيقاد او يعفى) اكر عبدى مقطوع اليد اولان كمسنه اعتاق ايلمش اوليدى سيدنه رد اولنوب قصاص اولنوردى وياخود عفو اولنوردى (وكذا لو كان القاطع حرا فصالح المقطوع على عبد ودفعه اليه فان اعتقه ثم سرى فهو صلح بها) بنه مرور ايدن مسئله كبيدر اكر قاطع اولان حر اولسه مقطوع اليد اولان ايله بر عبد اوزرينه صلح ايلسه لر وعبدى مقطوع اليده دفع ايلسه اكر مقطوع اليد عبدى اعتاق ايلسه اندنصكره قطع سرايت ايدوب فوت اولسه اول عبد جنايت مقابله سنده صلحدر (وان لم يعتقه فسرى رد واقيد) اكر عبد مقطوع اليده دفع اولندقدنصكره اعتاق ايلمسه قطع سرايت ايدوب فوت اولسه اول عبد قاطعه رد اولنور وقاطع اولان كمسنه قصاص اولنور (وان جنى مأذون مديون خطأ فاعتقه غير عالم بها ضمن لرب الدين الاقل من قيمته ومن دينه ولولى الجناية الاقل من قيمته ومن ارشها) اكر عبد مأذون ومديون خطأ جنايت ايلسه ومولاسى جنايته عالم اولمديغى حالده عبدى اعتاق ايلسه عبدك مولاسى دين صاحبنه قيمت ودينندن اقل قنغيسى ايسه انى ضامن اولور وولى جنايته دخى قيمتندن وجنايتك ارشندن اقلنى ضامن اولور (ولو ولدت مأذونة مديونة يباع معها فى دينها) اكر جاريه مأذونه ومديونه بر ولد طوغرسه اول ولد اناسى ايله بيع اولنور دينى ايچون (ولو جنت لا يدفع فى جنايتها) اكر جاريه جنايت ايلسه وطوغرسه جنايتى مقابله سنده ولد ويرلمز ودين ايله جنايت مقابله سنده فرق بودركه زيرا دين جاريه نك رقبه سنه متعلق رودين بر وصف حكميدر ولده سرايت ايدر زيرا اصلده ثابته اولان صفات شرعيه فرعه سرايت ايدر ملك ورق وحريت كبى جنايت بونك خلافيدر (ولو اقر رجل ان زيدا حرر عبده فقتل ذلك العبد ولى المقر خطأ فلا شئ له) بر رجل اقرار ايلسه كه تحقيقا زيد عبدنى اعتاق ايلدى ومذكور عبد معتق مقرك وليسنى خطأ قتل ايلسه اول مقر ايچون برشئ يوقدر اول مقر زعم ايلديكه مولاسى اول عبدى اعتاق ايلدى مقرك اقرارى بو اولديكه عبدك مولاسى عبدى دفع ايلمكه وياخود ارشنى فدايه مستحق دكلدر انجق عاقله سى اوزرينه مستحقدرز يرا حردر زعم ايدن كمسنه كندو نفسى حقنده تصديق اولنور * پس امدى بو تقدير جه دفع وفدا ساقط اولور اما زاعمك عاقله سى اوزرينه ديت دعواسى تصديق اولنمز الاحجت ايله اولور اول حجت ديديكى بعد الجنايه عبدك عتقنك ثبوتيدر (وان قال معتق قتلت اخازيد قبل عتقى وقال زيد بل بعده فالقول للمعتق) اكر معتق اولان عبد زيدك قرنداشنى معتق اولمزدن مقدم قتل ايلدم ايدى ديسه زيد دخى بلكه اعتاقدنصكره قتل ايلدك ديسه قول معتقكدرز يرا ضمانه منكردر بونك مثالى بر كمسنه ديديكه بن خاتونمه طلاق ويردم ايدى لكن اول وقت صبى ايدم واو يمى بيع ايلدم لكن اول وقت صبى ايدم وياخو خاتونمه طلاق ويردم اكن اول وقت مجنون ايدم ديسه حالبوكه جنونى دخى معروف

اولسه قول صبى ومجنون ايدم دين كمسنه نك اولور بو دخى بو يلجه در (وان قال المولى لامة اعتقها قطعت يدك قبل العتق وقالت بل بعده فالقول لها) اكر مولى اعتاق ايلديكى جاريه سنه ديسه كه سنك يديكى قبل العتق قطع ايلدم وجاريه ديسه كه بلكه بعد العتق قطع ايلدك * پس امدى قول جاريه نكدر زيرا مولى سبب ضمانى اقرار ايدوب اندنصكره برائتنى ادعا ايلدى وجاريه ايسه منكره در قول ايسه منكر كدر (وكذا كل ما نال منها الا الجماع والغلة) ينه حكم بويله در هر شيكه جاريه دن مولاسنه واصل اولور وياخود هر شيكه جاريه دن مولى سى نائل اولور قول جاريه نكدر الاجماع ايله غله ده دكل بو ايكيسنده قول مولى نكدر مثلا مولى سى ديسه كه قبل الاعتاق جماع ايلدم غله كى يعنى كسبكى قبل الاعتاق اخذ ايلدم ديسه جاريه دخى بلكه بعد الاعتاق جماع ايلدك وبعد الاعتاق اخذ ايلدك ديسه قول مولى نكدر زيرا ظاهر حال حالت رقده اولمسيدر ابو حنيفه قتنده (وعند محمد لا يضمن الاشيأ بعينه يؤمر برده اليها) امام محمد قتنده مولى بعينه قائم اولان اشيايى ضامن اولمز بلكه اول شيئى جاريه يه رد ايله امر اولنور مثلا مولى سى بعينه اخذ ايلديكى شيئى اقرار ايلسه واول اقرار ايلديكى شئ بعينه قائم اولسه جاريه يه رد اولنمق امر اولنور (ولو امر عبد محجور اوصبى صبيا بقتل رجل فقتله فالدية على عاقلة القاتل ورجعوا على العبد بعد عتقه لا على الصبى الآمر) اكر بر عبد محجور وياخود بر صبى بر صبى يه زيدى قتل ايله ديو امر ايلسه واول صبى دخى زيدى قتل ايلسه ديت قاتلك عاقله سى اوزرينه در وغرماجكن عاقله عبدك عتقندنصكره عبد اوزرينه رجوع ايدرلر اما صبى آمرك اوزرينه رجوع ايلمزلر وصبينك عمدى وخطاسى برابردر وعبد محجور وصبى قوللرى ايله مؤاخذه اولنمز زيرا شرع شريف اعتبار ايلمشدر وعبدكه قولى مولى حقنده عدم اعتبارى اولديغى اجلدن بعد الاعتاق عبد اوزرينه رجوع اولنور اما صبى آمر اوزرينه رجوع اولنمز زيرا اهليتده قاصردر (ولو كان مأمور العبد مثله دفع السيد القاتل او فداه ان كان خطأ او المأمور صغيرا ولا يرجع على الآمر فى الحال ويجب ان يرجع عليه بعد عتقه بالاقل من قيمته ومن الفدآء) اكر عبد محجور مثلى اولان عبد محجورى قتل ايچون امر ايلسه مولى سى قاتلى دفع ايدر وياخود فدا ايدر اكر خطأ ايسه وياخود مأمور اولان عبد صغير اولسه سيد آمر اوزرينه فى الحال رجوع ايده مز زيرا آمر قوليدر وقول عبد محجور اعتبار اولنمز وواجب اولوركه عتقندنصكره قيمت وفدادن اقلى ايله عبد آمرك اوزرينه رجوع ايليه زيرا مانع زائل اولديكه اول حق مولى در (وان كان عمدا والمأمور كبيرا اقتص) اكر قتل عمدا اولسه ومأمور اولان كبير اولسه قصاص اولنور زيرا قصاص عبد ايله حر بيننده جاريدر (وان قتل عبد حرين لكل منهما وليان فعفا احد وليى كل منهما دفع نصفه الى الآخرين او فدى بديةاهما) اكر بر عبد ايكى حرى قتل ايلسه ومقتول اولان ايكى حرك هر برينك ايكى وليسى اولسه واول ايكى مقتولك وليلرى اولان درت ولينك ايكيسى عفو ايلسه اول عبدك سيدى مختاردر ديلرسه عبدك نصفنى آخرينه يعنى عفوا يتمينلره دفع ايدر ديلرسه ديت كامله يى اول ايكيسى ايچون فدا ايدر زيرا ايكى ولينك عفوى ايله جمله سى حقنده قصاص ساقط اولدى ساكن اولنلرك نصيبى ماله منقلب اولديكه اول ديت كامله در عفوا يتمينلره فدا ايدر (وان قتل احدهما عمدا والآخر خطأ فعفا احد وليى العمد فدى بدية لولى الخطأ و بنصفها الاحد وليى العمد او دفع اليهم يقتسمونه اثلاثا عولا) اكر عبد قتل ايلديكى ايكى حرك برينى عمدا قتل ايلسه وبر آخرى خطأ قتل ايلسه وعمدا قتل ايلديكى حرك ايكى وليسنك برى عفو ايلسه عبدك سيدى ديت كامله يى خطأ مقتولك وليلرينه فدا ايدر ونصف ديتى دخى عمدا مقتول اولانك وليسنك برينه فدا ايدر وياخود قاتل اولان عبدى وليلره دفع ايدوب اثلاثا عولا تقسيم ايدرلر ابو حنيفه قتنده اوچ بلوك اولور ايكى بلوكى خطأ مقتول اولانك وليلرينه ويريلور بر بلوكى عمدا قتل اولانك وليسنك عفوا يتميه نه ويريلور (وعندهما ارباعا منازعة) امامين قتنده ايسه بطريق المنازعه ارباعا تقسيم اولنور (وان قتل عبد لاثنين قريبا لهما فعفا احدهما بطل الكل) ايكى كمسنه نك مشترك بر عبدى اول ايكى افنديسنك قريبنى قتل ايلسه مثلا ايكيسنك اوغلنى وياخود ايكيسنك قرنداشنى قتل ايلسه وايكيسندن برى عفو ايلسه جمله سى باطل اولور ابو حنيفه قتنده وغير عافى اولان دخى برشيئه مستحق اولمز (وقالا يدفع العافى نصف نصيبه الى الآخر او يفديه بربع الدية وقيل محمد

مع الامام) امامین دیدیلر که عفو ایدن کمسنه کندو نصیبنك نصفنی آخره یعنی غیر عافی یه دفع ایدر و یاخود
ربع دیت مقابلهسنده فدا ایدر دیدیلر بکه امام محمد امام اعظم ایله بیله در یعنی کابسی باطل اولمسنده بیله در
(فصل) مصنف وقتا که عبدك جنایتی احکامندن فارغ اولدیسه عبدك اوزرینه اولان جنایتك احکامنه
شروع ایلدی (دیة العبد قیمته فان كانت قدر دیة الحر او اكثر نقصت عن دیة الحر عشرة دراهم) عبدك دیتی
قیمتی مقداریدر اما عبدك قیمتی حرك دیتی مقداری اولورسه و یاخود دخی اکثر اولورسه دیت حرکه اون بیك
درهمدراندن اون درهم نقص اولنور درجهٔ حردن انحطاطنی اشعار ایچون (وكذا لو كانت
قیمة الامة كدیة الحرة او اكثر) عبدده نقص اولندیغی کبی امه‌ده دخی اون درهم نقص اولنور اکر امه‌نك قیمتی
حره‌نك دیتی کبی ایسه و یاخود دخی اکثر ایسه وابو یوسف وشافعی قتنده بالغة مابلغت واجب اولور
(وفی الغصب یجب القیمة بالغة مابلغت) غصبده عبدك قیمتی بالغة مابلغت واجب اولور اجماعا اکر برکمسنه
برآخرك یوز دینار قیمتلی بر عبدنی غصب ایلسه و یدنده هلاك اولسه اول کمسنه‌یه یوز دینار لازم اولور زیرا
غصبده اعتبار اولنان مالیتدر آدمیت دکلدر (وماقدر من دیة الحر قدر من قیمة الرقیق) شول شیئکه حرك
دیتندن تقدیر اولنور عبدك قیمتندن دخی او بلجه تقدیر اولنور زیرا قیمت رقیق دیت حرکبیدر (ففی یده نصف
قیمته ولا یزاد علی خمسة آلاف الا خمسة) عبدك قطع یدنده قیمتنك نصفی واجب اولور نتکیم حرك قطع یدنده
نصف دیت واجب اولدیغی کبی رقیقك قیمتی حرك دیتی مقداری اولیجق نصف قیمتی بش بیك درهمدر زیاده
قیلنمز الا بش درهم نقص اولور مصنفك الا خمسة قولی قدر من قیمة الرقیق قولندن استثنادر (ومن قطع ید عبد
عمدا فاعتق فسری اقتص منه ان كان وارثه سیده فقط والا فلا) برکمسنه بر عبدك عمدا یدنی قطع ایلسه
وسیدی عبدی اعتاق ایلسه وقطع سرایت ایدوب عبد فوت اولسه اول قطع ایچون قاطع اولان کمسنه
قصاص اولنور اکر وارثندن بر فرد اولمیوب انجق سیدی ایسه واکر سیددن غیری بر وارث دخی اولورسه
قصاص اولنمز (وعند محمد لا قصاص اصلا وعلیه ارش الید ومانقصه الی حین العتق) امام محمد قتنده کرك
یالکز سیدی وارث اولسون کرك غیری معا وارث اولسون اصلا قصاص یوقدر قاطع ید اوزرینه یدك ارشی
وحین عتقه دکین نقص اولان شیئك ارشی لازمدر و بر معنی دخی بو یله اوله که قاطعك اوزرینه یدك ارشی
فی الحال لازمدر و نقص ایلدیکی شیء عتقه دکین توقیف اولنور (ومن قال لعبدیه احدكما حر فشجا فبین
فی احدهما فارشهما له) برکمسنه ایکی قولنه ایکیکزدن بریکز حردر دیسه بیان ایلمزدن مقدم شج اولنسه‌لر
یعنی باشلری یارلسه و بعده حرقنغیسی ایدیکنی بیان ایلسه ایکیسنك دخی ارشی مولی ایچوندر (وان قتلا
فله دیة حر وقیمة عبد ان كان القاتل واحدا) اکر قبل البیان قتل اولنسه‌لر اندنصکره احدهمانك عتقنی
بیان ایلسه بر حرك دیتی و بر عبدك قیمتی مولی‌سی ایچوندر اکر قاتل بر اولورسه (وان قتل كلا واحد
فقیمة العبدین) اکر بو ایکیسنك هر برینی بر آدم قتل ایدرسه ایکی عبدك قیمتی لازم کلور زیرا متیقن دکلدرکه
قنغیسی حری قتل ایلدی وقنغیسی عبدی قتل ایلدی ایکیسی دخی منکردر * پس امدی ایکیسنك اوزرینه
قیمتلری لازم کلور (ومن فقأ عینی عبد فان شاء سیده دفعه الیه واخذ قیمته او امسكه ولا شیء له وعندهما
ان امسكه فله ان یضمنه نقصانه) برکمسنه بر عبدك ایکی کوزنی چقارسه عبدك سیدی دیلرسه عبدی جانی
اولان کمسنه‌یه و یروب قیمتنی اخذ ایلر و یاخود عبدی امساك ایدر اما مولی ایچون برشیء یوقدر ابو حنیفه
قتنده و امامین قتنده اکر عبدی امساك ایدرسه مولی ایچون عبدك نقصانی جانیدن تضمین ایتدرمك واردر
(فصل) وان جنی مدبر او ام ولد ضمن السید الاقل من القیمة ومن الارش) اکر مدبر و یاخود ام ولد
جنایت ایلسه سیدی قیمت وارشندن اقلنی ضامن اولور (فان جنی اخری شارك ولی الثانیة ولی الاولی
فی القیمة ان دفعت الیه بقضاء والا فان شاء اتبع ولی الاولی وان شاء اتبع المولی) اکر مدبر و یاخود ام ولد
بر آخر جنایت دخی ایلسه ابو حنیفه قتنده ولی ثانیه ولی اولی قیمتنه شریك اولور اکر ارش جنایت ولی
اولی یه قضاء قاضی ایله دفع اولنمش ایسه * واکر دفع اولنمش ایسه ولی ثانی دیلرسه ولی اولی یه اتباع ایدر دیلرسه
جانینك مولاسنه اتباع ایدر (وعندهما یتبع ولی الاولی بكل حال) امامین قتنده ولی جنایت ثانیه هر حالده
ولی جنایت اولی یه اتباع ایدر مولی ولی اولی یه قیمتی کرك قضاء قاضی ایله کرك رضا ایله دفع ایلسون برابردر

مولی اوزرینه برشیء لازم کلمز (وان اعتق المولی المدبر وقد جنی جنایات لا یلزمه الا قیمة واحدة) اکر مولی
مدبرنی اعتاق ایلسه حال بوکه اول عبد مدبر نیجه جنایات ایشلسه مولی اوزرینه لازم کلمز الا قیمت واحده
لازم کلور (وان اقر المدبر بجنایة خطأ لا یلزمه شیء فی الحال ولا بعد عتقه) اکر عبد مدبر خطا بر جنایته
اقرار ایلسه اول عبد مدبره فی الحال برشیء لازم کلمز و عتقدنصکره دخی برشیء لازم کلمز عبدك خطأ جنایتنك
موجبی کندو اوزرینه اولمیوب مولی‌سی اوزرینه درومولی‌سی اوزرینه اقرارلری نافذ اولمز اما عمدا جنایتنه
اقرار بونك خلافیدر زیرا عمدده نفسی اوزرینه نافذ اولور

(باب غصب العبد والصبی والمدبر والجنایة فی ذلك)

بو باب عبد و صبینك و مدبرك غصبی و غصبده جنایتك احکامی بیانده‌در (ولو قطع سید ید عبد فغصب فمات
من القطع فی ید الغاصب ضمن قیمته مقطوعا) اکر برکمسنه عبدینك یدنی قطع ایلسه بعد القطع عبد غصب
اولنسه و ید غاصبده ایکن اول قطعدن فوت اولسه غاصب اولان کمسنه مقطوعا اول عبدك قیمتنی ضامن اولور
(وان قطع سیده یده عند الغاصب فمات بریء الغاصب) اکر سیدی عبدك یدنی ید غاصبده ایکن قطع ایلسه
وفوت اولسه غاصب ضماندن بری اولور (ولو غصب مدبر فجنی عند غاصبه ثم عند سیده او بالعكس ضمن سیده
قیمته لهما) برکمسنه بر عبد مدبری غصب ایلسه و غاصب قتنده جنایت ایلسه بعده سیدی قتنده جنایت
ایلسه و یاخود عکسی اولسه یعنی اول سیدی قتنده جنایت ایلسه اول عبد مدبرك سیدی قیمتنی ولی جنایتك
ایکیسنه ضامن اولور (ولو غصب محجور مثله فمات فی یده ضمن) اکر بر عبد محجور بر عبد محجوری غصب
ایلسه و مغصوب ید غاصبده فوت اولسه ضامن اولور زیرا محجور علیه افعالی ایله مؤاخذه اولنور اکر غصب
بینه ایله ثابت اولسه فی الحال بیع اولنور اقوالی بوکا مخالفدر اکر غصبی اقرار ایلسه بیع اولنمز بلکه بعد العتق
مؤاخذه اولنور (ورجع بنصفها علی الغاصب ودفعه الی رب الاولی فی الصورة الاولی ثم رجع به ثانیا علیه)
سید نصف قیمتی ایله غاصب اوزرینه رجوع ایدر و نصف قیمتی الدقد نصکره صورت اولی‌ده جنایت اولی
صاحبنه دفع ایدر و سید ثانیا غاصب اوزرینه رجوع ایدر زیرا ولی جنایت اولی جمله قیمتنه احقدر زیرا
ابتدا جنایت ایلدکده آنك حقنه بر احد مزاحم دکل ایدی انك حقی ناقص اولمسی ثانینك مزاحمه‌سی
اعتباریله‌در زیرا غاصبك یدنده ایکن بلا مزاحمه جنایت واقع اولیجق قیمتی غاصب اوزرینه لازم کلدکن
تکمیل ایچون ثانیا رجوع ایدر (وعند محمد لا یدفعه ولا یرجع ثانیا) امام محمد قتنده غاصبدن الدیغی شیئی
ولی جنایت اولی یه دفع ایلمز و ثانیا غاصب اوزرینه رجوع ایلمز (وفی الصورة الثانیة یدفعه ولا یرجع ثانیا
بالاجماع) و صورت ثانیه‌ده یعنی ابتدا سیدك یانده جنایت ایلدکده سید غاصبه رجوع و اخذ ایلدیکی شیئی
ولی جنایت اولی یه دفع ایدر اما ثانیا رجوع ایلمز بالاجماع زیرا جنایت اولی کندو قتنده اولمشدر (والقن
فی الفصلین كالمدبر الا انه یدفعه وفی المدبر یدفع القیمة) قن ایکی فصلده دخی یعنی مقدم غاصب قتنده بعده سید
قتنده جنایت ایله و یاخود اول سید قتنده جنایت ایدوب بعده غاصب قتنده جنایت ایلدیکی صورتلرده مدبر
کبیدر الا بوقدر وارد رکه قن جنایت ایلدکده ولی جنایته دفع ایدر اما مدبرده قیمتنی دفع ایدر
(وحكم تكرار الرجوع والدفع كما فی المدبر اختلافا واتفاقا) تکرار رجوع و دفعك حکمی اختلافا و اتفاقا
مدبرده اولان حکم کبیدر (ولو غصب رجل مدبرا مرتین فجنی عنده فی كل منهما غرم سیده قیمته لهما
ورجع بها علی الغاصب ودفع نصفها الی ولی الاولی ورجع به علیه ثانیا اتفاقا وقیل فیه خلاف لمحمد) اکر بر رجل
برکمسنه‌نك مدبر بر قولنی ایکی دفعه غصب ایلسه مثلا بر دفعه غصب ایلدی غاصب قتنده جنایت ایلدی
سیدینه رد اولندی تکرار غصب اولندی ینه غاصب قتنده جنایت ایلدی بوتقدیرجه سیدی اول عبد مدبرك
قیمتنی ولی جنایتلره غرامت چکر و چکدیکی غرامت ایله غاصب اوزرینه رجوع ایدر و غاصبدن الدیغی نصف
قیمتی ولی اولایه دفع ایدر و الدیغی شیء سببیله غاصبك اوزرینه اتفاق اوزره ثانیا رجوع ایدر و دیدیلر بکه
امام محمد ایچون خلاف واردر (ومن غصب صبیا حرا فمات فی یده فجأة او بحمی فلا شیء علیه) برکمسنه بر حر
صبی‌یی غصب ایلسه و غاصبك یدنده فجأة و یا حمادن فوت اولسه غاصب اوزرینه برشیء لازم دکلدر
(وان بصاعقة او نهش حیة فعلی عاقلته دیته) اکر صاعقه‌دن و یاخود یلان صوقمقدن فوت اولسه غاصبك

عاقله سی اوزرینه صبینك دیتی لازمدر (ولوقتل صبی عبدامودعاعنده ضمن عاقلته) اکر بر صبی کندو قتنده
مودع اولان یعنی امانت اولان برعبدی قتل ایلسه صبینك عاقله سی عبدك بهاسنی ضامن اولور (وان اکل
طعاما اواتلف مالا اودع عنده فلاضمان خلافا لابی یوسف) اکر صبی طعامی اکل ایلسه ویاخود کندو قتنده
ودیعت قونیلان مالی اتلاف ایلسه ضمان لازم کلمز ابو حنیفه وامام محمد قتنده لکن ابو یوسف ایچون خلاف
واردر انك قتنده ضمان لازم کلور (ولواودع عند عبد محجور مال فاستهلکه ضمن بعد العتق لا فی الحال خلافا له)
اکر برعبد محجورك قتنده مال امانت قونلسه واول عبد اول مالی استهلاك ایلسه بعد العتق ضامن اولور
فی الحال ضامن اولمز ابو یوسف خلاف ایدوب انك قتنده فی الحال ضمان لازم کلور (والاقراض والاعارة
کالایداع فیهما) اقراض واعاره یعنی عاریت صبی وعبد محجور حقلرنده ایداع کبی یعنی امانت کبیدر (والمراد
بالصبی العاقل وفی غیر العاقل یضمن المال ایضا بالاتفاق کما یضمن العاقل ایضا مالا اتلفه بلا ایداع ونحوه)
صبی ایله مراد صبی عاقلدر کافیده مسطوردرکه خلاف یعنی امامارك اختلافی صبی عاقلده در وغیر عاقل
اولان صبی بالاتفاق مالی ضامن اولور عاقل صبی شول مالی که ایداع واقراض واعاره اولمیه اول مالی اتلاف
ایلدکده ضامن اولدیغی کبی * زیرا صبی غیر عاقلك تسلیطی هدردر عقلی اولمدیغیچون اما فعلی معتبردر

(باب القسامة)

بو باب قسامه نك احکامی بیاننده در وقسامه لغتده قسم معناسنه درکه مطلقا یمیندر شرعده ایسه یمین بالله در
(اذا اوجد میت فی محلة به اثر القتل من جرح اوخروج دم من اذنها وعینه او اثر خنق اوضرب ولم یدر قاتله
وادعی ولیه قتله علی اهلها او بعضهم ولا بینة له حلف خمسون رجلا منهم یختارهم الولی بالله تعالی ماقتلناه
ولا علمناله قاتلا ثم قضی علی اهلها بالدیة) چون بر محله ده میت بولنسه واول میتده جرح ویاخود قولاق
وعیندن خروج دم کبی اثر قتل اولسه ویاخود خنق یعنی بوغمق اثری ویاخود ضرب اثری اولسه اما قاتلی
بلنمسه وولی قتیل اهالی محله نك کافه سی اوزرینه میتك قتلنی عمدا ویاخود خطأ ادعا ایلسه ویاخود
بعضیسنك اوزرینه ادعا ایلسه حالبوکه ولینك بینه سی اولمسه اهالی محله دن ولی اختیار ایلدیکی اللی آدمه
یمین ویریلور یعنی الله تعالینك اسم شریفنه یمین ویلور برقتل ایلمدك وقاتلنی دخی بلمزدیو اندنصکره اهالی
محله یه دیت قضا اولنور حلف خمسون اذانك جوابیدر (بالله ماقتلناه ولا علمناله قاتلا یعنی حلف الخمسون
حال کونهم قائلین بهذا القول وهذا علی سبیل الحکایة عن الجمع) اما یمین ویرلدکده هر برینه بشقه جه
بالله ماقتلته وماعلمت له قاتلا دیو یمین ویریلور زیرا جائزدرکه یالکز قتل ایلمش اوله ویمین ایلدکده ماقتلناه
یعنی جمله مز ایلمدك دیو یمینه اجترا ایلیه * ابن عباسدن روایت اولنمشدرکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم زمان شریفلرنده خیبرده برقتل واقع اولدی نبی علیه السلام اهل خیبره برمکتوب کوندردیلرکه بینکزده
برقتیل بولندی کیم جرح ایلدی وایلمشدر اظهار ایلیه سز دیو امر ایلدی انلر دخی مکتوبك جوابنده بونك
مثلی بنی اسرائیل زماننده واقع اولمشدر حق سبحانه وتعالی موسی علیه السلامه حکمنی انزال ایلمشیدی امدی
سند خی حق سبحانه وتعالی دن حکمنی طلب ایلدیو یازدیلر نبی علیه السلام دخی مکتوب شریف کوندروب
حق سبحانه وتعالی بکا کوستردیکه سزدن اللی آدم اختیار اولنوب یمین ویریله بعده دیتنی غرامه چکه سز
دیو امر ایلدی بوجواب واردقده تحقیقا ناموس اکبر وحیله قضا ایلدك دیدیلر (وماتم خلقه کالکبیر)
خلقی تمام اولان سقط دخی احکامده کبیر کبیدر (ولا یحلف الولی وان کان لوث) ولی اهالی محله یی تحلیف
ایلمز اکر علامت ویاخود تهمت ویاخود قرینه دخی اولورسه لوث دیدکاری یا علامت اوله ویاخود اول محله
اهالیسی قتل ایلدیکنه بر قرینه اوله ویاخود مابینلرنده عداوت اوله دیمکدر بویله اولدیغی تقدیرجه
ینه تحلیف اولنمز (فان نقص اهلها عن الخمسین کررت الیمین الی ان یتم) اکر اهل محله اللی آدمدن ناقص اولسه
اللی تمام اولنجه یمین مکرر اولور یعنی تکرار یمین ویریلور زیرا حکم شرعی اللی آدمه یمین ویرمکدر امدی
ممکن اولدیغی مرتبه اتمامی واجبدر (ومن نکل حبس حتی یحلف) برکمسنه یمیندن نکول ایلسه یمین ایدنجه
حبس اولنور (وان ادعی الولی القتل علی غیرهم سقطت عنهم) اکر ولی اهل محله دن غیری بر رجل اوزرینه
قتلی ادعا ایلسه اهل محله دن قسامه ساقط اولور (ولا تقبل شهادتهم علی غیرهم خلافا لهما) اهل محله نك

شهادتی

شهادتی اهل محله دن غیری کمسنه نك اوزرینه قبول اولنمز ابو حنیفه قتنده امامین قتنده شهادتلری مقبوله در
(قبل الخصومة عزل اولان وکیل بالخصومه نك شهادتی کبی مثلا برکمسنه برکمسنه یی خصومته وکیل ایلسه
عندالحاکم مخاصمه ایلسه بعده وکالتدن عزل ایلسه انك شهادتی اول دعواده مقبوله دکلدر اکر مخاصمه
ایلمزدن مقدم عزل اولنسه شهادتی مقبولدر و برکمسنه شفعه طلب ایلسه بعده ترك ایلسه بعده انك شهادتی
مقبوله دکلدر اما شفعه طلب ایلمدین شهادت ایدرسه مقبوله در (ولا علی بعضهم ان ادعاه اجماعا)
واهل محله نك شهادتی بعضیسنك اوزرینه مقبوله دکلدر اکر ولی القتیل اجماعا یعنی جمله سندن ادعا ایلسه
مثلا اهل محله دن بعینه بر رجل اوزرینه ولی ادعا ایلسه واول محله دن ایکی شاهد شهادت ایلسه شهادتلری
قبول اولنمز زیرا خصومت جمله سنك اوزرینه قائمه در بو محلده اجماعا قولی اولمسه دخی احسن ایدی
(ووجود اکثر البدن اونصفه مع الرأس کوجود کله) بدنك اکثرینك موجود اولمسی ویاخود نصفی باشیله
موجود اولمسی لزوم قسامه ودیتده کالك موجود اولمسی کبیدر (ولا قسامة علی صبی ومجنون وامرأة
وعبد) صبی ومجنون وخاتون اوزرلرینه قسامه یوقدر یمین قولیدر بونلرایسه قول صحیحه اهل دکللردر
(ولا قسامة ولا دیة فی میت لا اثر به او یخرج الدم من انفه اوفمه اودبره اوذکره اووجد اقل من نصفه
ولو مع رأس اونصفه مشقوقا بالطول) قسامه ودیت یوقدر شول میت حقنده که آنده اثر قتل اولمیه ویاخود
بورنندن وآغزندن ودبرندن ویاخود ذکرندن قان چقمش اوله زیرا بونلر علامت قتل دکلدر اما کوزندن
وقولاغندن قان کاسه علامت ضرب شدیددر اکا قتل حکم اولنور ویاخود نصفندن اقل بولنسه اکر باشیله
دخی اولورسه ویاخود نصفی بولنسه اما طولاشق اولنمش ایسه بونلره حکم کل ویرلمز زیرا بو ایکیسی اکثر اجزا
دکلدر (وان وجد علی دابة یسوقها رجل فالدیة علی عاقلته) اکر قتیل دابه اوزرنده بولنسه واول دابه یی
بر رجل سوق ایدر اولسه * پس امدی دیت سائقك عاقله سی اوزرینه در (وکذا لوکان یقودها اوراکبها
وان اجتمعوا فعلیهم) ینه حکم سوق ایدن کبیدر اکر دابه یی یدسه ویاخود بنسه ینه عاقله لری اوزرینه در
واکر سائق وقائد وراکب جمع اولسه لر دیت بونلرك اوزرینه در (وان وجد علی دابة بین قریتین فعلی اقربهما)
اکر بر دابه نك اوزرنده برقتیل اولسه وایکی قریه مابیننده بولنسه دیتی اقرب قریه اوزرینه در (وان وجد
فی دار نفسه فعلی عاقلته وعندهما لاشیء فیه) اکر قتیل کندو دارنده بولنسه دیت قتیلك عاقله سی
اوزرینه در ورثه سی ایچون ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده برشیء یوقدر وفتوی دخی امامین قولی
اوزرینه در (وان وجد فی دار انسان فعلیه القسامة وعلی عاقلته الدیة) اکر قتیل برکمسنه نك اونده
بولنسه قسامه صاحب دارك اوزرینه در ودیت عاقله سی اوزرینه در (وان کانت العاقلة حضورا یدخلون
فی القسامة ایضا خلافا لابی یوسف والا کررت علیه) اکر عاقله حاضرلر ایسه قسامه یه داخل اولورلر
ابو یوسف ایچون خلاف واردر انك قتنده حاضر ایسه لر دخی قسامه یه داخل اولمزلر اکر عاقله غائب اولوب
حاضر دکللر ایسه صاحب دار اوزرینه یمین تکرار اولور اللی یه وارنجه (والقسامة علی الملاك دون السكان
وعند ابی یوسف علی الجمیع) قسامه ملاك اوزرینه در یعنی دارك صاحبلری اوزرینه در بوخسه سکانی
اوزرینه دکلدر ابو حنیفه وامام محمد قتلرنده وابو یوسف قتنده قسامه جمله سنك اوزرینه در (وهی علی
اهل الخطة ولو بقی منهم واحد دون المشترین) قسامه اهل الخطه اوزرینه در حین فتحده امام برشهری
فتح ایدوب بین الغانمین قسمت ایلدکده نصیبلری قسمین اولمق ایچون خط چکمش اوله لر اهل خطه انلردر
اکر برکمسنه دخی باقی ایسه قسامه انك اوزرینه در مشترین اوزرینه دکلدر ابو حنیفه حضرتلرینك فعلیله
عصرنده اهل کوفه نك عادتنی مشاهده ایلدیکی ایچوندر زیرا اهل کوفه نك تدبیری اهل خطه نك یدنده
اولوب تدبیرده مشترین مشارك اولمزلر ایمش ابو یوسف بو کا اعتبار ایلامشدر (وعنده علی المشترین ایضا)
ابو یوسف قتنده مشترین اوزرینه در (وان لم یبق من اهل الخط احد فعلی المشترین) اهل خطدن براحد
باقی قالمامش ایسه بالاجماع مشترین اوزرینه در (وان بیعت دار ولم تقبض فعلی البائع وعندهما علی المشتری)
اکر بر دار بیع اولنسه اما مشتری قبض ایلمدین ایچنده برقتیل بولنسه بایعك عاقله سی اوزرینه در وامامین قتنده
مشتری اوزرینه در (وفی البیع بخیار علی ذی الید وعندهما علی من یصیر الملك له) خیار ایله مشروط اولان

بعده دیت ذی الیدك عاقله سی اوزرینه در ابو حنیفه قتنده وامامین قتنده شول کسنه نك اوزرینه درکه
ملك انك ایچون مقرر اوله (ولا تدی عاقلة ذی الید الا بحجة انها له) ذی الیدك عاقله سی دیتی ویرمز الا حجت ایله
و یرركه اول ذی الید كدر دیو شهود شهادت ایلیه لر (وان وجد فی دار مشترکة سهاما مختلفة فالقسامة
والدیة علی الرأس) اكر قتیل سهاملری مختلف بر دار مشترکه ده بولنسه قسامه ودیت رأس اوزرینه در
نصیبلرینك تفاوتی اعتبار اولنمز مثلا اوچ کسنه نك بینده مشترك اولوب برینك حصه سی نصف اولسه
و برینك حصه سی ثلث و برینك حصه سی سدس اولسه نصیبلره اعتبار اولنمز (وان وجد فی سفینة
فعلی من فیها من الملاحین والركاب) اكر قتیل سفینه ده بولنسه قسامه ودیت سفینه ده اولان ملاحین
وركاب اوزرینه در ركاب ایسه ملاحیندن غیری اولان یولجیلردر بو محلده مالك وغیری برابرلردر (وان وجد
فی مسجد محلة فعلی اهلها او ان بین قریتین فعلی اقربهما) اكر قتیل محله مسجدنده بولنسه اهلی اوزره در
واكر قتیل ایكی قریه بینده بولنسه قسامه ودیت اقرب قریه نك اهالیسی اوزرینه در (وان فی سوق
مملوك فعلی المالك) اكر قتیل سوق مملوكده بولنسه قسامه ودیت مالكی اوزرینه در ابو حنیفه وامام محمد
قتلرنده (وعند ابی یوسف علی السكان) ابو یوسف قتنده سكان اوزرینه در (وفی غیر المملوك كالشوارع
علی بیت المال) غیر مملوك اولان اسواق شوارع یعنی طریق اعظم كبیدر بونده بولنان قتیلك دیتی بیت المال
اوزرینه در زیرا الغرم بالغنم ایدیكی محققدر (وكذا ان وجد فی المسجد الجامع) اكر قتیل مسجد جامعده
بولنسه دیت بیت المال اوزرینه در زیرا مسجد جامع عامه ایچوندر برفرده مخصوص دكلدر (وكذا ان وجد
فی السجن) اكر قتیل زندانده بولنسه بونه دیتی بیت المال اوزرینه در ابو حنیفه واما محمد قتنده
(وعند ابی یوسف علی اهل السجن) ابو یوسف قتنده قسامه ودیت اهل سجن اوزرینه در (وان فی بریة
لیس بقربها قریة یسمع منها الصوت فهو هدر) اكر قتیل بر بریه ده بولنسه كه اول بریه نك قربنده بر قریه
اولمسه كه اول قریه دن صوت استماع اولنه بو مقوله ده دم هدردر (وكذا فی وسط الفرات) وسط فراتده بولنان
قتیلك حكمی دخی مرور ایدن مسئله كبیدر (وان محتبسا بالشط فعلی اقرب القری منه) واكر قتیل
شاطئ النهرده محتبسا بالشط بولنسه اقرب اولان قری اهالیسی اوزرینه در زیرا شط انلرك اللرنده در اندن
استقا ایدرلر و دوابلرینی دخی اندن صوارلر انلره مخصوص اولمش اولور (وان التقی قوم بالسیوف ثم اجلوا
عن قتیل فعلی اهل المحلة الا ان یدعی ولیه علی القوم او علی معین منهم فتسقط عنهم) اكر بر قوم سیوف ایله محاربه
ایلسه لر اندنصكره منكشف اولسه لر حاصل معنی تفرق ایدوب موضع اجتماعلرنده بر قتیل بولنسه قسامه
ودیتی اهل محله اوزرینه در الا مكر كه قتیلك ولیسی اول قومك اوزرینه ویا انلردن بر معین اوزرینه دعوی ایلیه
پس امدی بو تقدیرجه اهل محله دن قسامه ودیت ساقط اولور زیرا بو دعوی اهل محله نك برائتنی متضمن اولور
(ولا یثبت علی القوم الا بحجة) قتیل ذلك القومك اوزرینه ثابت اولمز الا حجت ایله ثابت اولور مجرد دعوی ایله
حق ثابت اولمز لكن اهل محله دن ساقط اولور زیرا ولینك قولی كندو نفسی اوزرینه حجت اولور (ولو وجد
فی معسكر بارض غیر مملوكة فان فی خباء او فسطاط فعلی ربه والا فعلی الاقرب منه) اكر قتیل ارض غیر مملوكه نك
معسكرنده بولنسه اكر خباده ویا فسطاطده بولنورسه صاحبی اوزرینه در والا قتیلدن خباء ویا فسطاطده
صاحبی قنغیسی اقرب ایسه انك اوزرینه در یقال عسكر الرجل فهو معسكر او لموضع معسكر بالفتح
بو محلده مراد ارض غیر مملوكه در خباء خیمه در صوفدن دوزلمشدر فسطاط ایسه خیمهٔ عظیمه در حاصل كلام
خباء كوچك خیمه در فسطاط ایسه بیوك خیمه در (وان كانوا قد قاتلوا عدوا فلا قسامة ولا دیة) اكر عدو ایله
مقاتله ایلسه لر و بینلرنده قتیل بولنسه قسامه ودیت یوقدر ظاهر دلالت ایدر كه اول كسنه عدونك قتیلیدر
ودمی هدردر (وان الارض مملوكة فالعسكر كالسكان والقسامة علی المالك لا علیهم خلافا لابی یوسف)
اكر عسكر نزول ایلدیكی ارض مملوكه ایسه * پس امدی عسكر سكان كبیدر قسامه ودیت مالك اوزرینه در
عسكر اوزرینه دكلدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده اما ابو یوسف خلاف ایدوب قسامه ودیت ملاك
اوزرینه در دیمشلر (ومن جرح فی قبیلة ثم نقل الی اهله ولم یزل ذا فراش حتی مات فالقسامة علی القبیلة
عند الامام وعند ابی یوسف لا شیء فیه) بر كسنه بر قبیله ده مجروح اولسه اندنصكره اهلنه نقل اولنسه

اما صاحب فراش اولقدن زائل اولمسه واول جرحدن فوت اولسه قسامه ودیت اول قبیله نك اوزرینه در
امام اعظم قتنده * وابو یوسف قتنده بر شیء لازم كلمز زیرا قبیله ده بولنان مادون النفس در مادون النفسده
ایسه قسامه یوقدر (ولو مع الجریح رجل فحمل ومات فی اهله فلا ضمان علی الرجل عند ابی یوسف)
اكر مجروح ایله بر رجل اولسه واول رجل مجروحی اهلنه كتورسه واهلی یاننده فوت اولسه رجل حاملك
اوزرینه ضمان لازم كلمز ابو یوسف قتنده (وفی قیاس قول الامام یضمن) امام اعظمك قیاسنده رجل حامل
ضامن اولور زیرا انك یدی محله منزله سنده در وانك یدنده جریحاو جودی یعنی موجود اولمسی محله ده
جریحاو جودی كبیدر (ولو ان رجلین كانا فی بیت فوجد احدهما مذبوحا ضمن الآخر دیته عند ابی یوسف
خلافا لمحمد) اكر تحقیق ایكی رجل بر بیتده اولسه لر ایكیسندن بریسی بوغازلنمش بولنسه مذبوحك دیتنی
آخر ضامن اولور ابو یوسف قتنده امام محمد ایچون خلاف واردر انك قتنده كندو نفسنی قتل ایلمك احتمالی ایله
ضامن اولمز خصوصا شك ایله ضمان لازم كلمز (ولو وجد القتیل فی قریة لامرأة كرر الیمین علیها وتدی عاقلتها)
اكر قتیل بر خاتونك قریه سنده بولنسه خاتونك اوزرینه یمین متكرر اولور وخاتونك عاقله سی دیتی ویرر ابو حنیفه
قتنده قسامه نفی تهمت ایچوندر خاتوندن ایسه تهمت متحققه در (وعند ابی یوسف علی عاقلتها القسامة ایضا)
ابو یوسف قتنده دیت كبی قسامه دخی خاتونك عاقله سی اوزرینه در زیرا قسامه اهل نصرت اوزرینه در
خاتون ایسه اهل نصرتدن دكلدر صبی یه مشابه اولدی (قال المتأخرون والمرأة تدخل فی التحمل مع العاقلة
فی هذه المسئلة) متأخرون دیدیلر كه بو مسئله ده خاتون تحمل قسامه یه ادخال اولنور بو قول امام طحاوینك
اختیاریدر واصح اولان دخی بودر ودخی شول یرده كه بنفسها قتله مباشرت ایلیه انده دخی داخل اولور
(ولو وجد فی ارض رجل الی جنب قریة لیس صاحب الارض منها فهو علی صاحب الارض) اكر بر قریه نك یاننده
بر رجلك ارضنده بر قتیل بولنسه صاحب ارض اول قریه دن اولمسه تحمل قسامه صاحب ارض اوزرینه در

(كتاب المعاقل)

بو كتاب معاقلك احكامی بیاننده در (هی جمع معقلة وهی الدیة) معاقل فتح میم وضم قاف ایله معقله نك
جمعیدركه دیتدر دیته عقل ومعقله تسمیه سی سفك دمایی منع ایلدیكی ایچوندر عقل دخی بوندر كه صاحبی
قبایحدن منع ایدر صحاحده عقل دیتدر (والعاقلة من یؤدیها) عاقله شول كسنه در كه دیتی ادا ایلیه
(وهم اهل الدیوان ان كان القاتل منهم) عاقله اهل دیواندر اكر قاتل اهل دیواندن ایسه * صاحب
مغرب دیركه دیوان جریده در وابتدا دواوینی تدوین ایدن حضرت عمر رضی الله عنهدر ودواوین دیدكاری
اهل جیشك اسامیسی تحریر اولنان دفتردر * امام شافعی قتنده اهل دیوان قاتلك عشیره سیدر * روایت
اولنمشدر كه نبی علیه السلام عشیرتی اوزرینه حكم ایلمشدر بعده فسخ بوقدر زیرا عشیرت صله در بو تقدیرجه
اقارب دیتی ادایه اولی در بزم ایچون دلیل حضرت عمر رضی الله عنه قضیه سیدر وقتا كه دواوینی تدوین
ایلدی محضر صحابه ده دیتی اهل دیوان اوزرینه ایلدی بر فرد انكار ایلمامكله اجماع اولدی بو ایسه فسخ دكلدر
بلكه معنی تقریردر زیرا عقل نصرت اوزرینه در حضرت عمر رضی الله عنه زماننده تناصر دیوان ایله اولمغین
حضرت عمر رضی الله عنه دیتی اهل دیوانه ایلمشدر (تؤخذ من عطایاهم فی ثلاث سنین) دیتی اهل دیوانك
عطایاسندن وقت قضادن اوچ سنه یه دكین اخذ اولنور بو یلجه اولدیغی نبی علیه السلامدن مرویدر و عمر
رضی الله عنهدن محكیدر زیرا عطایادن آلمق تخفیفدر شافعی قتنده ایسه فی الحال واجب اولور (فان خرجت
ثلث عطایا فی اقل او اكثر اخذ منها) اكر عطایالرینك ثلثی اوچ سنه دن اقلده ویاخود اوچ سنه دن اكثرده
چقارسه چقان عطایادن اخذ اولنور (ومن لم یكن منهم فعاقلته قبیلته یؤخذ منهم فی ثلاث سنین
من كل واحد ثلاثة دراهم او اربعة كل سنة درهم او درهم وثلث لا ازید هو الاصح) اكر قاتل اهل دیوان
دكل ایسه انك عاقله سی قبیله سیدر وقبیله سندن اوچ سنه ده هر برندن اوچ درهم ویاخود درت درهم اخذ
اولنور بو تقدیرجه هر سنه ده بر درهم ویاخود بر درهم وثلث درهم النور زیاده النمز اصح اولان بودر زیرا
تخفیفك معناسنك رعایتی بودر (وقیل فی كل سنة ثلاثة دراهم او اربعة) دینلدیكه هر سنه ده اوچ درهم
ویاخود درت درهم اخذ اولنور بو تقدیرجه مأخوذ اولان اوچ سنه ده طقوز درهم ویاخود اون ایكی درهم

اولوب حد تخفیفدن چقمش اولور (فان لم تتسع القبیلة لذلك ضم الیهم اقرب القبائل نسبا علی ترتیب العصبات والقاتل کاحدهم) اکر قبیله دیت ویرمکه کفایت ایلمیوب قدر تلری یوغیسه ویاخود قبیله سی قلیل ایسه ترتیب عصبات اوزره نسبا اقرب قبائلی اول قبیله یه ضم اولنور وقاتل دخی انلرك بریسیدر ادا اولان شیئده یعنی دیتی اداده قبیله ایله داخلدر (فان کان ممن یتناصرون بالحرف او بالحلف فعاقلته اهل حرفته او حلفه) اکر قاتل حرف ایله ویا حلف ایله تناصر ایدنلردن ایسه اول کسنه نك عاقله سی اهل حرفتیدر ویاخود اهل حلفیدر حلف کسر حا وسکون لام ایله بر قوم بر برینه تناصر ایلمك ایچون عهد ویمین ایلمکدر مراد اولان ولای موالاتدر (وعاقلة المعتق ومولی الموالاة مولاه وعاقلته) معتقك عاقله سی ودخی مولی موالاتك عاقله سی مولی سیدر ومولی سنك عاقله سیدر (وعاقلة ولد الملاعنة عاقلة امه) ولد ملاعنه نك عاقله سی اناسنك عاقله سیدر (فان ادعاه الاب بعدما عقلوا عنه رجعوا علی عاقلته بما غرموا) اکر امك عاقله سی دیتی ویردکدنصکره بابا ولد ملاعنه یی ادعا ایلسه امك عاقله سی ویردکاری غرامه ایله بابانك عاقله سی اوزرینه اوچ سنه یه دکین رجوع ایدرلر (وانما تعقل العاقلة ما وجب بنفس القتل فلا تعقل جنایة عمد ولا جنایة عبد ولا ما لزم بصلح او اعتراف الا ان یصدقوه ولا اقل من نصف عشر الدیة بل ذلك علی الجانی) عاقلك دیت ویردیکی نفس قتل ایله واجب اولان شیدرکه اول خطا ایله واجب اوله ویاخود شبه عمد ویاخود تسبب ایله واجب اوله جنایت عمدی ویرمزلر وجنایت عبدی دخی ویرمزلر وصلح واعتراف ایله لازم اولانی دخی ویرمزلر الا مکرکه عاقله سی اعترافنی تصدیق ایلیه لر بو تقدیرجه دیت اوزرلرینه واجب اولور ودیتك عشرینك نصفندن اقلنی دخی ویرمزلر بلکه جانی اوزرینه درز یرا نبی علیه السلام (لا تعقل العواقل عمدا ولا عبدا ولا صلحا ولا اعترافا ولا مادون ارش الموضحة العواقل) قول شریفی واقع اولمشدر (ولا یدخل النساء والصبیان فی العقل) نسا وصبیان عقلده داخل اولمزلر زیرا حضرت عمر رضی الله عنه لا تعقل مع العاقل صبی ولا امرأة بیورمشلردر اهل نصر اوزرینه عقلك واجب اولمسی مراقبه یی ترك ایلدکلریچوندر ناس ایسه صبیان ونسا ایله تناصر ایلدکلری خود محققدر اول اجلدن انلرك اوزرینه واجب دکلدر (ولا یعقل مسلم عن کافر ولا بالعکس) مسلم کافردن وعکسیکه کافر مسلمدن عقل ایلمز یعنی دیت ویرمز زیرا عدم تناصر محققدر (ویعقل الکافر عن الکافر وان اختلفا ملة ان لم تکن العداوة بین الملتین ظاهرة کالیهود مع النصاری) کافر کافردن عقل ایدر اکر ملتلری مختلف دخی اولورسه زیرا الکفر کله ملة واحدة ایدیکی محققدر اکر اختلاف اولان ملتین بیننده عداوت ظاهره یوغیسه یهود ایله نصاری کبی بونلرك بیننده عداوت ظاهره واردر بونلر بر برینه عاقله اولمیز (وان لم یکن لذمی عاقلة فالدیة فی ماله فی ثلاث سنین) اکر ذمینك عاقله سی یوغیسه * پس امدی دیت قضا اولندیغی کوندن اوچ سنه یه دکین مالندندر (والمسلم یعقل عنه بیت المال) اکر مسلمك عاقله سی یوغیسه اندن بیت المال عقل ایدر زیرا دیتك وجوبی نصرت اعتباریله در وجماعت مسلمین ایسه بر برینه تناصر ایدرلر (وقیل کالذمی) ودینلدیکه مسلم دخی ذمی کبیدر مالندن دیت ویرمکده بونك دخی اوچ سنه یه دکین مالندن ویریلور اما اوچ سنه حسابی قضا اولندیغی کوندن حساب اولنور (وان جنی حر علی عبد خطأ فعلی العاقلة) اکر حر عبد اوزرینه خطأ جنایت ایلسه دیت حرك عاقله سی اوزرینه در

(کتاب الوصایا)

بو کتاب وصیتلرك احکامی بیاننده در وصیت مصدر معناسنه اسمدر اندنصکره موصی به که وصیت اولنان شیئدر اکا تسمیه اولندی کاهی وصیت لام ایله استعمال اولنور اوصی فلان لفلان بکذا یعنی ملکه له بعد موته کبی وکاهی الی ایله استعمال اولنور اوصی فلان الی فلان جعله وصیا له یتصرف فی ماله واطفاله بعد موته کبی (الوصیة تملیك مضاف الی ما بعد الموت) شرعده وصیت تملیکدر اویله تملیك که بعد الموت اولان شیئه مضافدر وصیتك شرطی چوقدر جمله دن موصی به که وصیت اولنان شیئدر بعد الموت الموصی تملیکه قابل شیء اوله وبر شرطی تملیکه اهل اولمقدر صبی وعبدك وصیتی صحیحه دکلدر وبر شرطی دخی مستغرق بالدین اولمامقدر وبر شرطی دخی ثلثدن زیاده اولمامقدر وبر شرطی دخی موصی له وارث اولمیوب اجنبی اولمق کرکدر

اکر وارثه وصیت اولورسه مکرکه سائر ورثه نك اجازتی ایله اولور وبر شرطی دخی قاتل اولمیه وبر شرطی دخی موصی له حی وموجود اوله (وهی مستحبة بما دون الثلث ان کانت الورثة اغنیاء او یستغنون بانصبائهم والا فترکها احب) وصیت ثلث مالدن مادونده مستحبدر اکر ورثه اغنیا ایسه لر ویاخود نصیبلرندن استغنا ایدرلرسه واکر ورثه اغنیا اولمیوب ویاخود نصیبلرندن استغنا ایلمزلر ایسه وصیتی ترك ایلمك احبدر وصیتك مستحب اولمسی چون اوزرینه لله مستحق اولور حق یوق ایسه واکر وار ایسه زکاة وصیام وحج وصلاة کبی اول وقت وصیت واجبه در ونبی علیه السلام ثلث مال وصیتی کثیره در بیورمشلردر علی رضی الله عنهدن روایت اولنمشدرکه نبی علیه السلام بیورمشلردرکه (لان اوصی بالخمس احب الی من ان اوصی بالربع ولان اوصی بالربع احب الی من ان اوصی بالثلث) زیرا خمس وربعده اقربا ایچون صله واردر اما ثلث تامده صله یوقدر ونبی علیه السلام (افضل الصدقة علی ذی الرحم الکاشح) بیورمشلردر (ولا تصح بما زاده علی الثلث) ثلث اوزرینه زیاده اولان وصیت صحیحه اولمز سعد بن وقاص رضی الله عنه روایت ایدرکه مزاجم خوش اولمیوب وجع مشتد اولمغین نبی علیه السلام بنی عیادهیه کلدی نبی علیه السلامه دیدمکه یا رسول الله حالم زیاده مکدردر ومالم وافردر ورثه دن انجق بر قزم واردر مالمك ثلثانی وصیت ایلمك مرادمدر دیدیکمده (لا) بیوردیلر امدی نصفنی تصدق ایلیه یم دیدیکمده ینه (لا) بیوردیلر امدی ثلثنی تصدق ایلیه یم دیدیکمده (والثلث کثیر) بیورمشلردر (ولا لقاتله مباشرة) وصیت مباشرة قاتل ایچون صحیح دکلدر زیرا نبی صلی الله علیه وسلم (لا وصیة لقاتل) بیورمشلردر بو حدیث شریفك اطلاقی کرك عمدا وکرك خطأ اولانه متناولدر اما مباشرة قولی قتل بالتسبیبدن احتراز درز یرا تسبب ایله قتل وصیتك صحتنه مانع اولمز وتسبب ایله قتل حقیقة قتل دکلدر (ولا لوارثه الا باجازة الورثة) ووارثی ایچون دخی وصیت صحیحه دکلدر الا مکرکه ورثه نك اجازتی ایله اوله (وتصح بالثلث للاجنبی وان لم یجیزوا) ثلث مالندن اجنبی ایچون وصیت صحیحه اولور اکر ورثه اجازت ویرمزلر ایسه ده (وتصح من المسلم للذمی وبالعکس) مسلمك ذمی ایچون وصیتی صحیحه اولور وعکسی دخی صحیح اولور یعنی ذمی مسلم ایچون وصیت ایلسه صحیح اولور (وتصح للحمل وبه ان کان بینهما بین ولادته اقل من ستة اشهر) فلانك حملی ایچون بو قدر درهم وصیت ایلسه صحیح وفلان جاریه نك حملنی فلان ایچون وصیت ایلدم دیسه صحیح اولور وبه قولنك معناسی بودر واول حملك ولادتی ینی ووصیت ینی الی آیدن اقل اولورسه صحیح اولمز (ولا تصح الهبة له) حمل ایچون هبه صحیحه دکلدر زیرا هبه نك شرطی قبول وقبضدر جنینده ایسه بو متصور دکلدر (وان اوصی بامة دونه صحت الوصیة والاستثناء) اکر حملك امنی وصیت ایدوب حملنی وصیت ایلسه استثنا صحیح اولور زیرا حمل لفظا امه جاریه یه متناول اولمز اطلاق ایله تبعا متناول اولور چون وصیت ایله ام افراد اولنسه صحیح اولور حمل دخی وصیتله افراد اولنسه اول دخی جائزدر امدی استثناسی دخی جائزدر وهر شیئکه اوزرینه عقد ایرادی جائز اوله عقددن اخراجی دخی جائز اولور (ولا بد فی الوصیة من القبول) وصیتده قبولدن لابددر یعنی قبول لازمدر (ویعتبر بعد موت الموصی ولا اعتبار بالرد والقبول فی حیاته) قبول موصینك موتندنصکره معتبر اولور یوخسه موصینك حیاتنده رد وقبوله اعتبار یوقدر مثلا برکسنه خاتوننه انت طالق غدا علی درهم دیسه یارندن اول خاتونك رد وقبولی باطلدر (ویه تملك الا ان یموت الموصی له بعد موت الموصی قبل القبول فانه یملکها فتصیر لورثته) قبول ایله وصیت ایلدیکی شیئه مالك اولور زیرا وصیت ملك جدیدی اثبات ایدر بو تقدیرجه بلا اختیار غیر ایچون اثبات ملکه قادر دکلدر الا مکرکه موصی له موصیدنصکره قبل القبول فوت اولمش اوله زیرا موصی له وصیته مالك اولور وموصی به موصی لهك وصیتی ایچون اولمش اولور زیرا وصیت موصی طرفندن موتی ایله تمام اولدی فسخ لاحق اولمزه موصی لهك ملکنه داخل اولاجق ورثه سنه انتقال ایدر قیاس بو ایدیکه وصیت باطله اوله اما استحسانا صحیح اولدی (ولا تصح من صبی ولا مکاتب وان ترك وفاء) صبینك وصیتی ومکاتبك وصیتی صحیح دکلدر اکرچه مکاتب وفا ترك اولمش ایسه ده عبد کتابت ایله سیدك ملکندن چقمز مادامکه بدلنی ادا ایلیه بو تقدیرجه تبرعاتی جائزه دکلدر (والوصیة مؤخرة عن الدین) وصیت دیندن مؤخره در زیرا دینك اداسی فرضدر وصیت ایسه تبرعدر (فلا تصح ممن یحیط دینه بماله الا ان یبرئه الغرماء) وصیت دیندن مؤخر اولمغین دینی جمیع مالنی احاطه ایدن کسنه نك

وصيتی صحيحه اولمز الا مكر كه غرماسی تبرئه ايليه لر بو تقديرجه مانع زائل اولمغله وصيت صحيحه اولور (ولا موصی
ان يرجع فی وصيته قولا وفعلا يقطع حق المالك فی الغصب او يزيل ملكه كالبيع والهبة) موصی ايچون وصيتنده
قولا وفعلا رجوع ايلمك واردر قولا ديديكی رجعت عن وصيتی ديمك كبی وفعلا قولی موصی بهده برشیء ايشلركه
رجوعنه دلالت ايدر ويقطع قولی ايله تفسير ايدوب ويقطع فعلا قولنك صفتی اوله معنی بوكه فعلا غصبده معنی
مغصوبده حق مالكی قطع ايليه مثلا مغصوب اولان ثوب اولوب انی قطع كبی بو ايكيسی ملكی ازاله ايدر
امدی چون موصی وصيت ايلدكدنصكره حق قطع ايدر وملكی ازاله ايدر برشیء ايشلسه رجوعنه دلالت ايدر
بونك فعلی قول مقامنه قائم اولور (وان اشتراه او رجع بعد ذلك او يوجب فی الموصی به زيادة لا يمكن التسليم
الا بها كلت السويق والبناء فی الدار والحشو بالقطن) اگر موصی وصيت ايلديكی شيئی بيع ايلدكدنصكره
اشترا ايدرسه ده وياخود بيع وهبه ايلدكدنصكره رجوع ايدرسه وياخود موصی بهده برزيادهلك ايجاب
ايليه كه تسليمی ممكن اولميوب الا اول زيادهلك ايله ممكن اوله مثلا سويق وصيت ايلمش بعده ياغ ايله لت ايلمش
بردار وصيت ايلمش بعده ايچنده بنا ايلمش وپنبه وصيت ايلمش قفتان ايچنه طولدرمش امدی موصی بهده
بو فعللر زيادهلكی موجبدر تسليمی ممكن دكلدر زيرا غيرشیء ايله مختلط اولدی رجوعه دلالت ايدر (وقطع الثوب
وذبح الشاة رجوع) قطع ثوب وذبح شاة رجوعدر مثلا برثوب وبرشاة وصيت ايلمش بعده ثوبی قطع ايلمش
وشاتی بوغازلمش بو فعل استهلاكدر وصيت باطله اولوب رجوع ايلمش اولور (والجحود ليس رجوع عند محمد)
وصيتی انكار ايلمك امام محمد قتنده رجوع دكلدر زيرا رجوع ماضيده اولان شيئی اثبات وحالده اولانی
نفيدر جحود ايسه ماضی وحالده اولانی نفيدر * پس امدی ماينلرنده تنافی واردر بو اجلدندركه نكاحی
انكار ايله فرقت واقع اولمز (خلافا لابی يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده انكار رجوعدر
(ولا قوله اخرت الوصية) اگر موصی به دينلسه كه اخرالوصية اولدخی اخرت الوصية ديسه رجوع اولمز زيرا
تأخير اسقاط دكلدر اما ترك اسقاطدر مثلا دائن مديونه تركت لك ديسه ابرادر اما اخرتها ديسه ابرا اولمز
(او كل وصية اوصيت بها لفلان فهی حرام) وياخود هر وصيتی كه فلان ايچون ايلمش ايدم اول وصيت
حرامدر ديسه وصيتدن رجوع دكلدر زيرا وصف حرمت اصلك بقاسنی مقتضيدر بو تقديرجه رجوع
متحقق اولمز اما فهی باطلة ديسه بو كلام رجوع اولور زيرا باطل ذاهب شيئدر لا اصل له قبيلندندر (ولو قال
ما اوصيت به لفلان فهو لفلان فرجوع الا ان يكون فلان الثانی ميتا) اگر موصی ديسه كه شول شيكه فلان
ايچون يعنی زيد ايچون وصيت ايلمشيدم اول شیء فلان ايچوندر يعنی عمرو ايچوندر بو كلام وصيتدن رجوعدر
زيرا بو لفظ قطع شركته وفلان ثانی ايچون تخصيصه دليلدر فلان اولدن رجوعی مقتضيدر الا مكر كه فلان
ثانی ميت اوله بو تقديرجه اوله وصيت صحيحه اولوب رجوع اولمز (وتبطل هبة المريض ووصيته لاجنبية
نكحها بعدها) مريضك اجنبيه خاتونه هبهسی ووصيتی باطل اولور اول اجنبيه خاتونكه هبه
ووصيتدنصكره نكاح ايلمشدر (وكذا اقراره ووصيته وهبته لابنه الكافر او الرقيق ان اسلم او عتق بعد ذلك)
موصينك كافر اوغلنه وعبدينه اقراری ووصيتی وهبهسی باطلدر اگر اقرار ووصيت وهبهدنصكره اسلامه
كله وعبد آزاد اوله * مثلا بركسنه بر كافر اوغلنه وياخود عبدينه برشیء اقرار ايلسه وياخود برشیء وصيت
ايلسه وياخود برشیء هبه ايلسه بوندنصكره كافر اولان اوغلان اسلامه كلوب وعبد آزاد اولسه اوچی
دخی باطل اولور اقرارينك باطل اولمسی سبب ارثكه بنوتدر وقت اقرارده قائم ايدی تهمت ايثاری
موجبدر اول اجلدن تهمت اعتباری ايله اقرار دخی وصايايه ملحق اولدی ووصيت وهبهنك بطلانی بونلرك
اعتباری حال موتده در بو ايسه حال موتده وارث بولندی ايكيسی دخی باطل اولدی (وهبة المقعد والمفلوج
والاشل والمسلول من كل ماله ان طال ولم يخف موته منه والا فمن ثلثه) مقعدك ومفلوجك واشلك ومسلولك
هبهسی كل مالندندر اگر مدتی اوزانورسه واگر موتی بو مرضلرك هر برندن خوف اولمزايسه واگر مدت
طويل اولميوب بو مرضلردن موتی خوف اولنورايسه هبهسی ثلث مالندن معتبردر مقعد شول كسنهدركه
اياق اوزرنده كزمكه قادر اوليه مفلوج شول كسنهدركه نصف بدنی عماده حركت اراديهدن قالمشدر
اشل شول كسنهدركه يدنده ارتعاش يعنی رعشه وحركت اوله مسلول شول كسنهدركه اندهعلت

سل اوله سل ايسه اق چكرده برقرحه دربونلر امراض مزمنهدر

(باب الوصية بثلث المال)

بو باب ثلث ماله وصيتك احكامی بيانندهدر (ولو اوصی لكل من اثنين بثلث ماله ولم يجز وارثه قسم الثلث بينهما
نصفين) اگر بركسنه ايكی كسنهنك هر بری ايچون ثلث مالنی وصيت ايلسه ووارثی اجازت ويرمسه موصينك
ثلث مالی نصفين اوزره ايكيسی بيننده تقسيم اولنور زيرا سبب استحقاقده برابر اولورلر (ولو لاحدهما بثلثه
وللآخر بسدس قسم اثلاثا) اگر بررجل ايكيسندن بريسی ايچون ثلث مالنی وآخر ايچون سدس مالنی
وصيت ايلسه وورثه اجازت ويرمسه موصينك ثلث مالی ايكيسی بيننده اثلاثا تقسيم اولنور بالاجماع
(ولو لاحدهما بثلثه وللآخر بثلثيه او بنصفه او بكله نصف الثلث بينهما) اگر اول ايكی كسنهنك بری ايچون
ثلث مالنی وآخر ايچون مالنك ايكی ثلثنی وصيت ايلسه ياخود نصفنی ويا كلی مالنی وصيت ايلسه امام اعظم
قتنده ثلث مال ايكيسی بيننده مناصفه اولور زيرا ثلث مالده زيادهايله وصيت ورثه اجازت ويرمدكده
باطلهدر (وعندهما يثلث فی الاول ويخمس خمسين وثلاثة اخماس فی الثانی وربع فی الثالث) امامين قتنده
ثلث مال وصيت اولدهكه ثلثين وصيت اولمش ايدی اوچ حصه اولوب بر سهمی ثلث وصيت اولانه وبريلور
وايكی سهمی ثلثين وصيت اولانه وبريلور وصيت ثانيهكه نصف وصيت اولنمشيدی بو صورتده ثلث مال
اخماسا تقسيم اولنور ايكی خمسی صاحب ثلثه اوچ خمسی صاحب نصف ايچون وبريلور صورت ثالثهكه
آخره كلی مالی وصيت ايلمشيدی ثلث مال ارباعا تقسيم اولنور صاحب ثلثه ربعی وبريلور صاحب كله
اوچ ربعی وبريلور (ولا يضرب الموصی له بالزائد علی الثلث عند الامام الا فی المحاباة والسعاية والدراهم
المرسلة) موصی له ايچون ثلث اوزرينه زيادهايله ضرب يوقدر ابو حنيفه قتنده * صاحب مغرب ديمشدركه
فقها ديمشلردر (فلان يضرب بالثلث ای يأخذ منه شيأ كانه قال لا يجعل ابو حنيفة للموصی له شيأ فيه
ولا يعطيه) بو محلده ضرب اصطلاح حسابده اولان ضرب دكلدر بونده ضرب جعل معناسنهدر صاحب مغرب
بيان ايلديكی اوزره الا محاباتده زيادهايله ضرب اولنور يعنی ثلثدن زياده اخذ اولنور * مثلا صورت مسئله
بركسنهنك ايكی عبدی اولوب برينك قيمتی بيك يوزدرهم اولوب وبرينك قيمتی التی يوزدرهم اولوب واول كسنه
وصيت ايلسه كه عبدلك برينی زيده يوزدرهمه وبرينی دخی عمروه يوزدرهمه بيع ايليهلر زيده بيك درهم وعمروه
بشيوزدرهم محاباة حاصل اولدی اگر ايكی عبددن غيری برشيئی اولمسه وورثه اجازت ويرمسهلر محاباة ثلثدن
جائز اولوب اثلاثا تقسيم اولنور * وسعايتك صورت مسئلهسی بودركه بركسنهنك ايكی عبدی اولوب برينك
قيمتی بيك درهم وبرينك قيمتی ايكی بيك درهم اولسه اول كسنه عبدينك ايكيسنك دخی عتقنه وصيت ايلسه
عتق صحيح اولور اما بو ايكيسندن غيری مالی اولمسه وورثه دخی اجازت ويرمسهلر ايكيسی دخی ثلث مالدن
معتق اولورلر مثلا بيك درهم قيمتی اولان عبدلك اوچيوز اوتوز اوچ درهم قيمتی معتق اولوب باقيسنی
سعی ايدر ودراهم مرسله ديديكی مطلقه ديمكدر يعنی ثلث ونصف وبو كا مشابه برشیء ذكر اولنميه
صورت مسئله بركسنهيه ايكی بيك درهم وبر آخره دخی ايكی بيك درهم وصيت ايلسه وورثه اجازت ويرمسهلر
اثلاثا تقسيم اولنور بوندن غيری مالی اولمق جوازی ايله بو مقدار ثلث مالی چقمق اعتبار اولنور حضرت
امامك بو اوچ صورتده آخر صورتلر ايله فرقنك وجهی بو وصيت صريحا نصف وثلثين وبونلره مشابه
شیء ايله ثلث اوزرينه زياده اولسه شرع شريف ثلث اوزرينه زائد اولان وصيتی ابطال ايدر وذكری لغو
اولوب حق ضربده اعتبار اولنمز اما عبارتنده وصيتی مبطل شیء اولمسه مثلا بركسنه بررجله اللی درهم
وصيت ايلسه اتفاق يوزدرهم مالی اولسه وصيت بالكليه باطله دكلدر ممكندركه اول كسنهنك
مالی يوزدرهمدن زياده اوله بو وصيت حق ضربده معتبره اوله (وتبطل الوصية بنصيب ابنه) بركسنه
اوغلنك نصيبنی آخره وصيت ايلسه باطل اولور زيرا حق سبحانه وتعالينك فرض ايلديكی شيئی تغيير
ايلمش اولور (وتصح بمثل نصيب ابنه) اوغلنك نصيبی مثلی ايله وصيت ايلسه صحيح اولور زيرا مانع يوقدر
شيئك مثلی اول شيئك غيريدر (فلو كان له ابنان فللموصی له الثلث) اگر وصيت ايدن كسنهنك اوغلی ايكی اولسه
موصی له ايچون ثلث واردر (وان ثلاثة فالربع) موصينك اوغلی اوچ ايسه مثل نصيب ابنه عبارتی ايله اولان

موصی له ایچون ربع واردر (وان اوصی بجزء من ماله فالتعیین الی الورثة) اکر موصی مالندن بر جزءنی
وصیت ایلسه تعیین ورثه نکدر ورثه یه دینلورکه مرادیکز مقداری ویرلز زیرا جزؤ مجهولدر قلیل وکثیره
متناول اولور ووصیت جهالت ایله ممتنع اولمز بوتقدیرجه ورثه موصینک قائممقامی اولورلر (وان بسهم
فالسدس) اکر مالندن برسهمی وصیت ایلسه موصی له ایچون سدس واردر زیرا عرف متقدمینده سهم
سدسه اطلاق اولنور (وعندهما مثل نصیب احدهم الا ان یزید علی الثلث ولا اجازة) امامین قتنده ورثه نك
برینك نصیبی مثلیدر الا مکرکه ورثه نك نصیبی ثلثدن زیاده اوله وورثه اجازت ویرمیه لر اکر براوغلی اولسه
موصی لهه نصف مال ویرلمز ثلثی ویریلور زیرا اجازت الوارث وصیت ثلث اوزرینه زیاده اولمز (قالوا هذا
فی عرفهم وفی عرفنا السهم کالجزء) دیدیلرکه سهمدن ارادهٔ سدس ائمهٔ متقدمینك عرفنده در وبزم عرفزده
سهم جزء کبیدر (وان اوصی له بسدس ماله ثم ماله واجازوا فله الثلث) اکر فلان ایچون سدس مالی وصیت
ایلسه وورثه اجازت ویرسه لر موصی له ایچون ثلث واردر وسدس ثلثه داخل اولور (وان بسدسه ثم بسدسه
فله السدس سوآء اتحد المجلس او اختلف) اکر موصی سدس مالی فلان ایچون وصیت ایدوب اندنصکره
ینه سدس مالی وصیت ایلسه موصی له ایچون سدس واردر کرك مجلس متحد اولسون کرك مختلف اولسون
برابردر وبو محلده سدس ماله مضاف اولمغله چن معرفه ینه معرفه اعاده اولنسه ثانی عین اولدر ابن عباس
رضی الله عنهما حق سبحانه وتعالینك (فان مع العسر یسرا ان مع العسر یسرا) قول شریفنده عسر اول
عسر ثانیدر دیو بیورمشلردر اویله اولسه بر عسر ایکی یسره غالب اولمز (ولو بثلث دراهمه او غنمه او ثیابه
وهی من جنس واحد فهلك الثلثان فله الباقی ان خرج من الثلث) اکر موصی دراهمنك ثلثنی ویاخود غنمنك
ثلثنی ویاخود ثیابنك ثلثنی وصیت ایلسه حالبوکه اول ثیاب جنس واحددن اولسه وثلثانی هلاك اولسه باقی
قلان موصی له ایچوندر اکر باقی ثلثدن چقارسه مثلا موصینك اوچ بیك درهمی اولسه ثلثنی وصیت ایلسه
اندنصکره ایکی بیك درهمی هلاك اولسه باقی قلان بیك درهمك جملهسی موصی له ایچوندر امام زفر قتنده
موصی له ایچون ثلث مابقی واردر زیرا هالك اولان وباقی قلان مالده ورثه وموصی له مشترکدر مال
مشترکك هلاکی ایسه شرکت اوزره ینه‌در (وکذا کل مکیل وموزون) ینه هر مکیل وموزون دخی
مرورایدن مسئله کبیدر (وان بثلث ثیابه وهی متفاوتة فهلك الثلثان فله ثلث مابقی) اکر ثیابنك ثلثنی
وصیت ایلسه واول ثیاب متفاوت اولسه وثلثانی هلاك اولسه موصی له ایچون ثلث مابقی واردر زیرا ثیاب
متفاوت اولیجق جنس واحد اولمامش اولور (وان بثلث عبیده فکذلك) اکر عبیدنك ثلثنی وصیت ایلسه
وثلثانی هلاك اولسه کذلك موصی له ایچون ثلث مابقی واردر ابو حنیفه قتنده (وعندهما کل الباقی)
امامین قتنده باقینك جملهسی موصی له ایچوندر اکرچه صورت ظاهرده متفاوت ایسه ده اما حقیقتده جنس
واحددر (وقیل یوافقان) ودینلدیکه امامین ابو حنیفه حضرتلری ایله هالك مابینلرنده اولوب وموصی له
ایچون ثلث مابقی اولسنده موافقلردر (والدواب کالعبید) دواب خلافا واتفاقا عبید کبیدر (وان اوصی
بالف وله عین ودین فهی عین ان خرجت من ثلث العین والا دفع ثلث العین وثلث ما یستوفی من الدین حتی یتم)
اکر موصی برکسنه ایچون بیك درهم وصیت ایلسه وحالبوکه موصی ایچون عین وغیریلر اوزرنده دین اولسه
اول وصیت عیندندر اکر وصیت ایلدیکی شیء عینك ثلثندن چقارسه اکر چقمازسه عینك ثلثی ودیندن
تحصیلی ممکن اولانك ثلثی موصی لهه دفع اولنور حتی بیك درهم تمام اولنجه (وان اوصی بالثلث لزید وعمرو
واحدهما میت فکله للحی) برکسنه ثلث مالی زید وعمرو ایچون وصیت ایلسه حالبوکه ایکیسندن
بری میت اولسه وصیتك کلیسی حی ایچوندر موصی کرك موتنی بلسون کرك بلمسون برابردر زیرا میت
وصیته اهل دکلدر حی اولانه مزاحم اولمز (وان قال بین زید وعمرو فالنصف للحی) اکر حین وصیتده ثلث مالم
زید ایله عمر بیننده اولسون دیسه واحدهما میت بولنسه ثلثك نصفی حی ایچوندر زیرا لفظ مقتضیدرکه
ثلث مال ایکیسنك بیننده نصفین اوله (وان اوصی بثلث ماله ولا مال له فاکتسب فله ثلث ماله عند الموت)
اکر برکسنه بر رجله ثلث مالنی وصیت ایلسه حالبوکه حین وصیتده مالی اولمسه وصیتدن صکره مال کسب
ایلسه عند الموت ثلث مالی موصی له ایچوندر زیرا وصیت عقد استخلافدر موتدن صکره یه مضافدر * پس

امدی بعد الموت حکمی ثابت اولور مالك وجودینك شرطی عند الموتدر یوخسه قبل الموت دکلدر
(وان بثلث غنمه ولا غنم له او کان فهلك قبل موته بطلت وان استفاد غنما ثم مات صحت فی الصحیح) اکر برکسنه
بر رجله غنمنك ثلثنی وصیت ایلسه حالبوکه حین وصیتده غنمی اولمسه ویاخود غنمی اولسه موصی نك موتندن
اول هلاك اولسه وصیت باطله اولور اکر حین وصیتده غنمی اولمیوب صکره غنم استفاده ایلسه وبعده
فوت اولسه اصح روایتده وصیت صحیحه اولور مصنفك فی الصحیح قولی بعض مشایخك قولندن احترازدر
وبعض مشایخك قولنده وصیت باطله در زیرا وصیتی مال خاصه یه اضافت ایلدی بوتقدیرجه تعیین
منزله سنده اولدی اما فقیه ابو اللیث بوقول صحیح دکلدر دیمش زیرا وصیتی بغیر غنم مرسله اضافت ایلدی
بوتقدیرجه ثلث مالنه اضافت ایلمش اولدی کذا فی العنایة (وان اوصی بشاة من ماله ولا شاة له فله قیمتها)
اکر برکسنه بر رجله کندو مالندن برشاة وصیت ایلسه حالبوکه موصی نك شاتی اولمسه موصی له ایچون
شاتك قیمتی واردر زیرا ماله مضاف قیلمغله معلوم اولدیکه وصیتدن مرادی شاتك مالیتیدر امدی قیمتی ویریلور
(وتبطل لو بشاة من غنمه ولا غنم له) وصیت باطله اولور اکر غنمدن برشاة وصیت ایلسه حالبوکه غنمی اولمسه
(وان اوصی بثلث ماله لامهات اولاده وهن ثلاث وللفقرآء والمساکین فلهن ثلاثة اخماس ولکل فریق خمس)
برکسنه ثلث مالنی امهات اولادی ایچون وصیت ایلسه وامهات اولادی اوچ کسنه اولسه لر وامهات اولاده
فقرا ومساکینی اشتراك ایدوب مثلا ثلث مالم امهات اولادیمه وفقرا ومساکینه ویرلسون دیسه ابو حنیفه
وابو یوسف قتنده ثلث مال بش بلوك قیلنور وهر فریق ایچون خمس واردر (وعند محمد ثلاثة اسباعه ولکل
فریق سبعان) امام محمد قتنده ثلث مالی یدی حصه اولوب اوچ حصهسی امهات اولاده وایکی حصهسی فقرایه
وایکی حصهسی مساکینه ویریلور امام محمد جمعی اعتبار ایدر زیرا مذکور اولان لفظ جمعدر واقل جمع ایسه
ایکیدر بوتقدیرجه هر فریقه ایکی حصه ویریلور ابو حنیفه وابو یوسف قتنده دلیل الف لام ایله محلی اولان
جمعدن مراد جنسدر جنس ایسه ادنی یه متناول اولورکه احتمالی ایله الف لام ایله اولان مفرد محلی کبی زیرا
بو ایکیسی ایله جنس مراد اولنور چن معهود اولمسه نتکیم حق سبحانه وتعالینك (لا یحل لك النساء من بعد)
ومحل آخرده (وجعلنا من الماء کل شیء حی) قول شریفلرنده واقع اولمشدر پس امدی ادنی متعین اولورکه اول
واحددر ارادهٔ کل متعذر اولور بوتقدیرجه هر فریقه واحد متناول اولوب سهام بش اولور اوچی امهات اولاده
بری فقرا فریقنه وبری مساکین فریقنه ویریلور (وان اوصی بثلث ماله لزید وللفقرآء فله نصفه ولهم نصفه)
اکر ثلث مالی زید وفقرا ایچون وصیت ایلسه ثلث مالك نصفی زید ایچون ونصفی فقرا ایچوندر ابو حنیفه
وابو یوسف قتنده (وعند محمد له ثلثه ولهم ثلثاه) امام محمد قتنده زید ایچون ثلث وفقرا ایچون ثلثان واردر
(وان اوصی بمائة لزید ومائة لعمرو ثم قال لبکر اشرکتك معهما فله ثلث ما لکل) اکر برکسنه زیده یوز درهم
وعمروه یوز درهم وصیت ایلسه اندنصکره بکره سنی ایکیسنه شریك ایلدم دیسه * پس امدی بکر ایچون
مائه‌دن هر برینك ثلثی واردر (ولو بمائة لزید وخمسین لعمرو فلبکر نصف ما لکل منهما) اکر زیده یوز درهم
وعمروه اللی درهم وصیت ایلسه وبکری ایکیسنه شریك ایلسه بکر ایچون ایکیسنك هر برندن نصف واردر
بونده اشتراك اعتباری ممکن دکلدر اقتضا ایلدیکه مفهوم اشتراك ایله عمل اولنه حتی یوز درهمك نصفی زید
ایچون ونصفی بکر ایچون اوله واللی درهمك نصفی عمرو ایچون ونصفی بکر ایچون اوله (وان قال لفلان علی دین
فصدقوه فانه یصدق الی الثلث) اکر موصی ورثه سنه فلان کسنه نك بنم اوزرمده دینی واردر سز اول دینی تصدیق
ایلك دیسه دین ثلثدن تصدیق اولنور قیاس بو ایدیکه تصدیق اولنمیه زیرا موصی نك ورثه یه مدعی یی بغیر
بینه تصدیق ایلك دیو امر ایلمسی خلاف حکم شرعیدر علی دین لفلان دیمك مجهولی اقراردر بونك صحتی بیانه
موقوفدر اول ایسه موتی ایله فوت اولدی اما استحسانا صحیحدر (فان اوصی مع ذلك بوصایا عزل ثلث لها وثلثان
للورثة) اکر موصی فلانك بنم اوزرمده دینی واردر دیو اقراری ایله نیجه وصایا ایله دخی وصیت ایلسه مال
موصینك ثلثی اصحاب وصایا ایچون عزل اولنور وثلثانی ورثه ایچون عزل اولنور (ویقال لکل صدقوه ما شئتم
فیؤخذ اصحاب الوصایا بثلث ما اقروا به وللورثة بثلثی ما اقروا به ویحلف کل علی العلم بدعوی الزیادة علی ما اقروا به)
ولکن اصحاب وصایایه وورثه یه دینی تصدیق ایلك دیلدیککز مقدارده دینلور مثلا اصحاب وصایا یوز درهم

اقرار ایلسه‌لر اقرار ایلدکاری شیئک ثلثی ایله اخذ اولنورلر یعنی یوزدرهمک ثلثی دائنه ایچون ویریلور واکر ورثه اوچیوزدرهم اقرار ایلسه‌لر اقرار ایلدکاری شیئک ثلثانی ایله اخذ اولنورلر یعنی ایکیوزدرهم دائنه ایچون ویریلور ووصایادن ورثه‌دن هر بری اقرار ایلدکاری شیئک اوزرینه زیاده ایله دعوی ایلدیکنده علملری اولدقلرینه تحلیف اولنورلر مثلا اصحاب وصایا یوزدرهم اقرار ایلدیلر وورثه اوچیوزدرهم اقرار ایلدیلر موصینک اقراری بونده زیاده اولدیغنه علملری اولدقلرینه یمین ویریلور (وان اوصی بعین لوارثه ولاجنبی فللاجنبی نصفها ولاشئ للوارث) اکر موصی برعینی وارثی واجنبی ایچون وصیت ایلسه اول عینک نصفی اجنبی ایچوندر وارث ایچون برشیء یوقدر (وان اوصی لکل من ثلاثة بثوب وهی متفاوتة فضاع ثوب ولم یدر ایها هو والورثة تقول لکل هلک حقک بطلت الوصیة فان سلموا مابقی فلذی الجید ثلثا جیدها ولذی الردی ثلثا ردیها ولذی الوسط ثلث کل منهما) برکسنه اوچ کسنه‌نک هر برینه برثوب وصیت ایلسه حالبوکه اقمشه ثوب دال اولدیغی ثیاب بربرندن متفاوت اولسه یعنی جید ووسط وردی اولسه واول ثیابدن برثوب ضایع اولسه وبلنمسه که ضایع اولان قنغیسیدر وورثه‌دن هر بری برینه سنک حقک هلاک اولدی دیسه‌لر وصیت باطله اولورز برامستحق اولان مجهولدن جهالت صحت قضایی منع ایدر واکر ورثه باقی قلان ثیابی تسلیم ایدرلرسه ایکی جید ثوبک ثلثانی جید صاحبی ایچوندر وایکی ردی ثوبک ثلثانی ردی صاحبی ایچوندر وصاحب وسط ایچون جید وردی ایکی ثوبک ثلثی واردر (وان اوصی ببیت معین من دار مشترکة قسمت فان خرج البیت فی نصیب الموصی فهو للموصی له) اکر برکسنه دار مشترکه‌دن بربیت معینی بررجله وصیت ایلسه اول دار قسمت اولنور واکر وصیت اولنان بیت معین موصی‌نک نصیبنده چقارسه اول بیت موصی له ایچوندر (وعند محمد له نصفه) امام محمد قتنده اول بیتک نصفی موصی له ایچوندر (والا فله قدر ذرعه وعند محمد قدر نصف ذرعه) اکر دار قسمت اولندقده اول بیت معین موصی‌نک نصیبنده چقمز ایسه بیتک ذرعی مقداری موصی له ایچوندر یعنی بیت نه مقدار ذراع ایسه اول مقدار ذراع موصی له ایچوندر وامام محمد قتنده بیت نه مقدار ذراع ایسه انک نصفی مقداریدر (والاقرار کالوصیة) اقرار وصیت کبیدر مثلا دار مشترکه‌دن بربیت معینی آخره اقرار ایلسه وصیتده اولان احکام نه ایسه بونده دخی او یلجه‌در (قیل لاخلاف فیه لمحمد وهو المختار) دینلدیکه اقرارده امام محمد ایچون خلاف یوقدر شیخین ایله معادر ومختار اولان بودر (وان اوصی بالف عین من مال غیره فلربها الاجازة بعد موت الموصی وله المنع بعد الاجازة) اکر برکسنه غیرک مالندن معین بیک درهمی بررجل ایچون وصیت ایلسه اول بیک درهمک صاحبی ایچون موصینک موتندنصکره اجازت ویرمک واردر واجازت ویردکدنصکره منع ایلمک دخی واردر (بخلاف الورثة لواجازوا مازاد علی الثلث) ورثه بونک خلافیدر اکر ثلث مالدن زیاده‌یه اجازت ویرسه‌لر بعده رجوع ومنعه قادر دکللردر (وان اقر احد الابنین بعد القسمة بوصیة ابیه بالثلث فعلیه دفع ثلث نصیبه) اکر ایکی اوغلک بری بابالرینک ترکه‌سی قسمتدنصکره باباسنک ثلث وصیتنی اقرار ایلسه اقرار ایدن ابن کندو نصیبنک ثلثنی دفع ایدر یعنی موصی لهه ویرر (وان اوصی بامة فولدت بعد موته فهما للموصی له ان خرجا من الثلث والا اخذ الثلث منها ثم منه) اکر برکسنه بررجله برجاریه‌یی وصیت ایلسه وموصی‌نک موتندنصکره برولد کتورسه اکر ثلث مالدن چقارلرسه امه وولد موصی له ایچوندر اکر ثلث مالدن چقارمزلرایسه موصی له ثلثی امه‌دن اخذ ایدر اکر فضله قالورایسه اندنصکره ولددن اخذ ایدر (وعندهما منهما علی السوآء) امامین قتنده ایکیسندن یعنی ام وولددن علی السواء اخذ ایدرز براولد تبعا وصیتده داخلدر اتصال ایله وصیتدن چقمز *پس امدی وصیت علی السویه ایکیسنده نافذ اولور

(باب العتق فی المرض)

بو باب حال مرضده واقع اولان عتقک احکامی بیاننده‌در (العبرة بحال التصرف فی التصرف المنجز) حال تصرف ایچون اعتبار منجز تصرفده‌در منجز تصرف شول شیدرکه فی الحال حکمی ایجاب ایدر اعتاق وهبتک کبی (فان کان فی الصحة فمن کل المال وان کان فی مرض الموت فمن ثلثه) اکر تصرف منجز صحتده اولورسه کلی مالندن اولور اکر مرض موتده اولورسه ثلث مالندندر وتصرف ایله مراد تصرف انشائیدر

زیرا تصرف انشائیده معنای تبرع واردر حتی مرضنده دینه اقرار ایلسه کلی مالندن نافذ اولور ومرضنده نکاح ایلسه مهر مثلی کلی مالندندر (والمضاف الی الموت من الثلث وان کان فی الصحة) موته مضاف اولان تصرف ثلث مالدندر اکر اول تصرف حالت صحتده اولمش ایسه‌ده مثلا انت حر بعد موتی او هذا لزید بعد موتی دیمک کبی بونلر ثلثدن اعتبار اولنور (ومرض صح منه کالصحة) وبر مرض که اندن صحت بوله صحیح کبیدر زیرا حق ورثه وغرمانک مالنه تعلق ایلمز الا مرض موتده تعلق ایدر واول مرض نکه برء حاصل اولدی ظاهر اولدیکه مرض موت دکل ایش انک مالنه بر فردک حقی تعلق ایلمز (فالتحریر فی مرض الموت والمحاباة والکفالة والهبة وصیة فی اعتباره من الثلث) مرض موتده تحریر ومحاباة وکفالت وهبه وصیتدر هر برینک اعتباری ثلثدندر (فان اعتق وحابی وضاق الثلث عنهما فالمحاباة اولی ان قدمت وهما سوآء ان اخرت) اکر اعتاق ایلسه ومحاباة ایلسه وبو ایکیسندن ثلث ضیق اولوب چقمسه *پس امدی محاباة اولی‌در اکر تقدیم اولنمش ایسه مثلا برکسنه‌نک قیمتی ایکیوزدرهم برعبدی اولوب یوزدرهمه بیع ایلسه ویوزدرهم قیمتلی برعبدنی دخی اعتاق ایلسه وبو ایکی عبددن غیری برشیئی اولمسه ثلث محاباته صرف اولنور وعبد قیمتی ایچون سعی ایدر اکر محاباة تأخیر اولنسه ایکیسی برابردر مثلا قیمتی یوزدرهم اولان عبدی اعتاق ایلسه اندنصکره قیمتی ایکیوزدرهم عبدی یوزدرهمه بیع ایلسه وحالبوکه اول ایکی عبددن غیری مالی اولمسه ثلث ایکی عبد مابیننده مناصفه طریقی اوزره تقسیم اولنور اعتاق اولان عبدک نصفی معتق اولوب نصفی ایله سعی ایدر وصاحب محاباة مقدما یوزدرهمه الدیغی عبدی یوز اللی درهمه قبول ایدوب اخذ ایدر (وان اعتق بین محاباتین فنصف للاولی ونصف للمحاباة بین العتق والاخیرة) اکر ایکی محاباة بیننده اعتاق ایلسه ثلث تقسیم اولنور نصفی محاباة اولی‌یه ونصفی عتق ایله محاباة اخیره بیننده تقسیم اولنور *صورت مسئله برکسنه قیمتی ایکیوز درهم برعبدنی یوزدرهمه بیع ایلسه وبعده قیمتی یوزدرهم برعبدینی اعتاق ایلسه اندنصکره قیمتی ایکیوزدرهم برعبدینی دخی یوزدرهمه بیع ایلسه وبونلردن غیری برشیئی اولمسه اول کسنه‌نک ثلث وصیتی تقسیم اولنوب ثلثک نصفی محاباة اولی‌یه ونصفی دخی عتق ایله محاباة اخیره بیننده تقسیم اولنور زیرا اخیرکه محاباتدن عتق مقدم اولمغله مابینلری مستوی اولوب مناصفه طریقی اوزره تقسیم اولنور (وان حابی بین عتقین فنصفه للمحاباة ونصفه للعتقین) اکر بین العتقین محاباة اولسه ثلثک نصفی محاباة ایچون ونصف ثلث ایکی عتق ایچوندر صورة مسئله برکسنه یوزدرهم قیمتلی برعبدنی اعتاق ایلسه بعده قیمتی ایکیوز درهم برعبدنی دخی یوزدرهمه بیع ایلسه وبعده قیمتی یوزدرهم برعبدنی دخی اعتاق ایلسه وموصی‌نک بونلردن غیری برشیئی اولمسه ثلثک نصفی محاباة ایچون ونصفی ایکی عتق ایچوندر ابو حنیفه قتنده (وعندهما العتق اولی فی الجمیع) امامین قتنده جمیعسنده عتق اولی‌در امامینک دلیلی عتقه فسخ لاحق اولمدیغیدر وابو حنیفه‌نک دلیلی محاباة اقوادر زیرا محاباة عقد معاوضه ضمننده واقع اولمشدر (وان اوصی بان یعتق عنه بهذه المائة عبد فهلک منها درهم بطلت الوصیة) اکر برکسنه وصیت ایلسه که شو یوزدرهم ایله کندو ایچون برعبد اعتاق اولنه واول یوزدرهمدن بردرهمی هلاک ایلسه اول وصیت باطله اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما یعتق بمابقی) امامین قتنده باقیسی ایله اعتاق اولنور زیرا وصیتلرینک برنوع عبدرممکن اولدیغی مرتبه تنفیذی واجبدر حجت وصیت قیاسی اوزره (ولو کان مکان العتق حج حج بمابقی اجماعا) اکروصیت عتق مکاننده حج ذکر اولنسه اجماعا باقی ایله حج اولنور (وتبطل الوصیة بعتق عبده لو جنی بعد موت سیده فدفع بها وان فدی فلا) موصینک کندو عبدینک عتقنه وصیتی باطله‌در اکر اول عبد سیدینک موتندنصکره جنایت ایلسه بو تقدیرجه اول جنایت مقابله‌سنده عبد ولی جنایته دفع اولنور ودفع اولنمسی صحیحدر زیرا ولی جنایتک حقی موصینک حقی اوزرینه مقدمدر کذلک موصی لهک که عبد کندو نفسیدر انک حقی اوزرینه دخی مقدمدر واکر ورثه ولی جنایته فدی ایلسه‌لر وصیت باطله اولمز (ولو اوصی لزید بثلث ماله وترک عبدا فادعی زید عتقه فی الصحة والوارث عتقه فی المرض فالقول للوارث ولاشیء لزید الا ان یفضل الثلث عن قیمته او یبرهن علی دعواه) اکر موصی زید ایچون ثلث مالنی وصیت ایلسه وبرعبد ترک ایلسه زید ادعا ایلسه که موصی عبدی صحتنده اعتاق ایلدی ووارث ادعا ایلسه که مرضنده اعتاق ایلدی *پس امدی قول وارث ایچوندر

زید ایچون بر شیء بوقدر الا مکر که ثلث عبدك قیمتندن زیاده اوله مثلا عبدك قیمتی بیك درهم اوله ثلث ایکی
بیك درهم اوله ویاخود زید حال صحتنده اعتاق ایلدیکنه بینه اقامت ایلسه اول وقت قول موصی لهك
اولور حاصل کلام زیدك حال صحتنده اعتاق ایلدی دیو دعواسی حال صحتنده اعتاق وصیتده کادر ثلث جمیع
مالدن چقار کندویه زیاده جه نفع اولور اما مرض موتنده اعتاق وصیتدر جمله وصایادن مقدمدر بویله
اولیجق ثلثه نقصان طاری اولور (ولوادعی رجل علی المیت دینا والعبد اعتاقه فی صحته وصدقهما الوارث
سعی العبد فی قیمته وتدفع الی الغریم وعندهما لایسعی) اکر بر رجل میت اوزرینه دین ایلسه وعبدی
حال صحتنده کندونك اعتاقنی دعوی ایلسه حالبوکه عبددن غیری مالی اولمسه ووارث دین دعوی ایدن
رجلی وعتق دعوی ایدن عبدی تصدیق ایلسه عبد قیمتی ایچون سعی ایدر وسعی ایلدیکی اقچه غریمه ویریلور
یعنی دعوی ایدن کمسنه یه دفع اولنور ابو حنیفه قتنده واما امامین قتنده عبد معتق اولور سعی ایلمز

(وان اجتمعت وصایا وضاق الثلث عنها قدمت الفرائض وان اخرها فان تساوت فی الفریضة اوغیرها قدم
ماقدمه) اکر وصایا جمع اولسه وثلث وصایادن ضیق اولسه یعنی قلیل اولسه فرائض تقدیم اولنورا کرموصی
ذکرده اول فرائضی تأخیر ایلمش ایسه ده حج وزکاة وکفارات کبی اکر فرضیتده مساوی اولورسه یعنی
وصایانك جملهسی فرض اولورسه موصی مقدم ذکر ایلدیکی شیء تقدیم اولنور زیرا ظاهر حال موصینك حالیدر
کندو قتنده اهم اولانی تقدیم ایتمشدر ظاهر ایله ثابت اولان نص ایله ثابت اولان کبیدر (وقیل ان تساوت
فی الفریضة تقدم الزکاة علی الحج وقیل بالعکس) دینلدیکه اکر وصایا فرضیتده مساوی اولسه زکاة
حج اوزرینه تقدیم اولنور بو قول امام محمدك قولیدر ابو یوسفدن ایکی روایتك بریدر روایت اولینك وجهی
بودرکه زکاة ایله حج فرضیتده مستوی اولدیلر ایسه زکاته حق عبد تعلق ایلمکله زکاة تقدیم اولنمق اولی در
روایت ثانینك وجهی بودرکه حج مال ایله نفس ایله قائم اولور زکاة ایسه فقط مال ایله در* پس امدی
حج اقوادر (ویقدم الحج والزکاة علی الکفارة فی القتل والظهار والیمین) حج وزکاة کفارت قتل وکفارت
ظهار وکفارت یمین اوزرینه تقدیم اولنور زیرا حج وزکاتك مزیتی واردر کفارات اوزرینه حتی
نبی علیه السلامك (من مات وعلیه حجة الاسلام ان شاء مات یهودیا وان شاء مات نصرانیا وان شاء مجوسیا)
قول شریفی واقع اولمشدر کذا فی النهایة (والکفارات علی صدقة الفطر وصدقة الفطر علی الاضحیة)
وکفارات صدقهٔ فطر اوزرینه تقدیم اولنور وصدقهٔ فطر اضحیه اوزرینه تقدیم اولنور زیرا صدقهٔ فطرك
وجوبنه اتفاق واردر بو تقدیرجه اقوی تقدیم اولنور (وان اوصی بحجة الاسلام احجوا عنه رجلا من بلده
راکبا ان وفت النفقة والا فمن حیث تفی) اکر حجة الاسلامه وصیت ایلسه احجوا عنه یعنی ورثه بر رجلی
کندو بلدندن راکبا حج ایتدیررلر اول بلددن نفقه وفا ایدرسه اکر نفقه وفا ایلمز ایسه وفا ایده جك مکاندن
حج ایتدیررلر (وان خرج حاجا فات فی الطریق واوصی ان یحج عنه حج عنه من بلده) اکر بر کمسنه اوندن
حاجا چیقسه وطریقده فوت اولسه وکندو ایچون حج اولنمغلغی وصیت ایلسه موصی ایچون کندو بلدندن
حج ایتدیریلور ابو حنیفه قتنده (وعندهما من حیث مات استحسانا) امامین قتنده فوت اولدیغی مکاندن
حج ایتدیریلور استحسانا زیرا نیتیله اولان سفر قربت واقع اولدی موصینك قطع مسافه ایلدیکی مقداری فرض
ساقط اولدی اجری علی الله دروحق سبحانه وتعالینك (ومن یخرج من بیته مهاجرا الی الله) قول شریفی
واقع اولمشدر وموصینك موتی ایله سفری منقطع اولمدی بلکه انك ایچون حج مبرور ثابت اولدی* پس امدی
بو تقدیرجه فوت اولدیغی مکاندن بدأ اولنور امام اعظم ایچون دلیل تحقیقا بلدندن حج ایتدرمکه
منصرفدر وعملی فوت ایله منقطع اولدی زیرا نبی علیه السلامك (اذا مات ابن آدم انقطع عمله الامن ثلاث)
قول شریفی واقع اولمشدر (وعلی هذا الخلاف اذا مات الحاج عن غیره فی الطریق) ینه بو خلاف اوزرینه در
غیری ایچون حج ایدن کمسنه یولده فوت اولسه امام اعظم قتنده موصینك بلدندن احجاج ایتدیریلور امامین
قتنده فوت اولدیغی یردن احجاج ایتدیریلور

(باب الوصیة للاقارب وغیرهم)

بو باب اقارب واقاربدن غیری ایچون واقع اولان وصیتك احکامی بیاننده در (جار الانسان ملاصقه) انسانك

جاری

جاری ملاصقیدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما من یسکن محلته ویجمعهم مسجدها) امامین قتنده جار
شول کمسنه درکه انك محلهسنده ساکن اوله وانلر ایله مسجدنده جمع اوله عرفا وشرعا بونلرك کایسنه جار
تسمیه اولنور زیرا نبی صلی الله علیه وسلمك (لاصلاة لجار المسجد الا فی المسجد) قول شریفی واقع اولمشدر
(ویستوی فیه الساکن والمالك والذکر والانثی والمسلم والذمی) وصیته دخولده ساکن ومالك وذکر وانثی
ومسلم وذمی برابردر زیرا جار اسمی جملهیه متناولدر (وصهره من هو ذو رحم محرم من امرأته) انسانك
صهری خاتونك ذو رحم محرمی اولان کمسنه در وصحاح حده الاصهار اهل بیت المرأة دیمشدر (وختنه
من هو زوج ذات رحم محرم منه) انسانك ختنی ایچون وصیت ایلسه اول وصیت زوج ذات رحم محرم
اولان کمسنه ایچوندر قزلرك ازواجی کبی قزقرنداشلرك زوجلری وعمات وخالاتك زوجلری کبی بونلرك
جملهسنه ختن تسمیه اولنور ودینلدیکه بونلر ائمهٔ متقدمین عرفنده در اما بزم عرفمزده ازواج محارمدن
غیری یه ختن اسمی متناول اولمز (یستوی فی ذلك الحر والعبد والاقرب والابعد) صهر وختنده حر وعبد
واقرب وابعد برابردر زیرا لفظ جملهسنه متناولدر (واقاربه واقرباؤه وذو قرابته وارحامه وذوارحامه
وانسابه الاقرب فالاقرب من کل ذی رحم محرم منه) بر کمسنه اقاربی ویاخود اقرباسی وذو قرابتی
ویاخود ارحامی ویاخود ذو ارحامی وانسابی ایچون وصیت ایلسه اقربی ایچون اولور واقرب ایسه
اول موصینك ذی رحم محرم اولان کمسنهلریدر امدی اقرب اولان تقدیم اولنور (ولا یدخل فیه الوالدان
والولد) بو الفاظك کایسنده بابا وانا واوغل داخل اولمزلر زیرا اسم قریب بونلره اطلاق اولنمز زیرا قریب
اهل لغتك عرفلری اوزره غیرك واسطهسیله برکمسنهیه تقرب ایلمکدر والد وولد ایسه بنفسها تقرب
ایلمشلردر ما بیننده واسطه یوقدر بو اجلدندر که حق سبحانه وتعالی (الوصیة للوالدین والاقربین)
بیورمشلردر اقربی والدین اوزرینه عطف ایلدی عطف ایسه مغایرت ایچوندر اکر والدین اقربیندن اولایدی
عطف اولنمزدی (وفی الجد روایتان) جدده امامدن ایکی روایت واردر ولد ولدده دخی ایکی روایت واردر زیرا
وصیت اخت میراثدر اقربیت اعتبار اولندیغی کبی بونده دخی اعتبار اولنور ظاهر روایتده* جد وجده
وولد ولد ظاهر روایتده داخل اولورلر (وان لم یکن له ذو رحم محرم بطلت) اکر موصی ایچون ذو رحم محرم
اقاربندن بر کمسنه اولمسه وصیت باطله اولور ابو حنیفه قتنده (ویکون للاثنین فصاعدا) اقارب ایچون
وصیت ایکی ایچون ودخی زیاده ایچون اولور زیرا وصیت اخت میراثدر ومیراثده مذکور اولان جمع اثناندر
وصیتده دخی اویلجه در (وعندهما ینسب الی اقصی اب له فی الاسلام بان اسلم اوادرکه الاسلام وان لم یسلم)
امامین قتنده وصیته شول کمسنه داخل اولورکه موصینك اقصای ابنه نسبت اولنه زمان حضرتده اسلامه
کلمش اوله ویاخود اسلامی ادراك ایلمش لکن مسلمان اولمامش اوله اقصای اب بو اولمش اولور بو مسئلهده
مشایخك اختلافی واردر ثمرهٔ اختلاف ابو طالب وعلی رضی الله عنهما مثللوده ظاهر اولور بر کمسنه
اولاد علی اقرباسندن بر ینه وصیت ایلسه شول کمسنهکه اسلامه ادراکی اکتفا ایلدی وصیت اولاد
ابو طالبه صرف اولنوردیدی وشول کمسنهکه اسلامی شرط ایلدی وصیت اولاد علییه صرف اولنور غیری یه
صرف اولنمزدیدی وبالاجماع اولاد عبد المطلب دخی داخل اولمز زیرا عبد المطلب اسلامه ادراك ایلمدی
(فمن له عمان وخالان الوصیة لعمیه) بر کمسنه اقاربی ایچون وصیت ایلسه واول کمسنهنك ایکی عمی وایکی خالی
اولسه وصیت ایکی عمی ایچوندر ابو حنیفه قتنده اقربه اعتبار ایله ارثده اولدیغی کبی (وعندهما للکل
علی السوآء) امامین قتنده عمان وخالان هربری برابردر ایکی فرقه دخی موصی لهدر علی السویه تقسیم
ایدرلر اقربیت اعتبار اولنمز (ومن له عم وخالان نصف الوصیة لعمه ونصفها بین خالیه) بر کمسنهنك بر عمی
وایکی خالی اولسه واقاربه وصیت ایلسه نصف عمی ایچوندر ونصفی ایکی خالی بیننده یعنی ما بینلرنده تقسیم
ایدرلر عم ترجیح اولنور زیرا اب طرفندندر (وان له عم فقط فنصفها له) اکر موصینك انجق بر عمی اولسه
وصیتك نصفی اول عم ایچوندر زیرا اقارب جمعدر ادناء جمع ایکیدر* پس امدی جمعك اعتباری لابددر
بو تقدیرجه نصفی عم ایچون وبرد کد نصکره نصفی ورثه ایچون رد اولنور (وان له عم وعمة وخال وخالة
فالوصیة للعم والعمة علی السوآء) اکر بر کمسنه اقاربه وصیت ایلسه وموصینك بر عمی وبر عمتهسی وبر خالی

ويرخالته سى اولسه * پس امدى وصيت عم وعمته ايچوندر زيرا قرابتده ايكيسى برابردر ومعناى جمع ايكيسى ايله متحقق اولور كرچه عمته عم ايله وارث اولمز اما وصيتده برابر مستحقه اولور (وعندهما الوصية للكل على السويه فى جميع ذلك) امامين قتنده وصيت على السويه جمله سى ايچوندر زيرا تحت اقاربه داخللردر بو مسئله ده اقربيت اعتبار اولنمز (واهل الرجل زوجته) رجلك اهلى زوجه سيدر ابو حنيفه قتنده مثلا اكر فلان كسنه نك اهلنه ديو وصيت ايلسه اول وصيت اول فلانك زوجه سى ايچوندر (وعندهما من يعولهم وتضمهم نفقته) امامين قتنده رجلك اهلى شول كسنه دركه عيالنده اوله ونفقه سنى تضميم ايليه (وآله اهل بيته وابوه وجده من اهل بيته) انسانك آلى اهل بيتيدر بركسنه فلانك آلنه ديو وصيت ايلسه وصيت اول فلانك اهل بيتى ايچوندر زيرا آل شول قبيله دركه اسلامده اقصاى ابه دكين بابا طرفندن منسوب اولانك جمله سى داخل اولورلر بونده اقرب وابعد وذكر وانثى ومسلم وكافر وصغير وكبير برابردر اولاد بنات واولاد اخوات آل تعريفنه داخل اولمزلر وقرابت امدن بر فرد داخل اولمز باباسى و جدى اهل بيتندندر (واهل نسبه من ينسب اليه من جهة الاب) موصينك اهل نسبى شول كسنه دركه اول كسنه يه بابا جهتندن منسوب اوله (وجنسه اهل بيت ابيه) انسانك جنسى باباسنك اهل بيتيدر زيرا انسان باباسنه تجنيس ايدر بو تقدير جه آل كبى اولدى قرابت بونك خلافيدر زيرا اقاربده بابا وانا طرفندن اعتبار اولنور بركسنه اهل بيتنه وياخود نسبنه وصيت ايلسه بو عبارت اب طرفندن اولان كسنه يه متناول اولور (والوصية لبنى فلان وهو اب صلب للذكور خاصة) بنى فلان ايچون وصيت حالبوكه اول فلان اب صلبدر اول وصيت خاصة ذكور ايچوندر اناث داخل اولمز ابو حنيفه قتنده وصية مبتدأ للذكور خبردر (وعندهما وهو رواية عن الامام يدخل الاناث ايضا) امامين قتنده معنى انلرك قولى امامدن روايتدر ذكور داخل اولديغى كبى اناث دخى داخل اولور لكن ذكور واناث مختلطا اولسه * ورجاله خطاب جمله سنه عام اولور (ولورثة فلان للذكر مثل حظ الانثيين) فلانك ورثه سى ايچون ايلديكى وصيت للذكر مثل حظ الانثيين تقسيم اولنور (ولولد فلان للذكر والانثى على السواء) اكر فلانك ولدى ايچون ديو وصيت ايلسه ذكر وانثى برابردر زيرا اسم ولد ذكر وانثى يه شاملدر صاحب اختياردركه ولد مولود ايچون اسم جنسدر كرك ذكر اولسون كرك انثى اولسون كرك بر اولسون كرك چوق اولسون جمله سى داخلدر حتى حمل دخى داخل اولور (ولا يدخل اولاد الابن عند وجود اولاد الصلب ويدخلون عند عدمهم دون اولاد البنت) اولاد ابن اولاد صلب وار ايكن فلانك ولدى ايچون اولان وصيته داخل اولمز اما اولاد صلب يوغيكن اولاد ابن داخل اولور اما مطلقا اولاد بنت داخل اولمز (وان اوصى لبنى فلان وهو ابو قبيلة لا يحصون فيه فهى باطلة) اكر بركسنه فلانك بنيى ايچون ديو وصيت ايلسه حالبوكه اول فلان احصا اولنمز ابو قبيله اولسه اول وصيت باطله در زيرا هر كسك حق تصحيح اولمق ممكن دكلدر جهالت متفاحشه واردر صرف ايلمك متعذر اولديغندن باطل اولور (وان لايتامهم اوعميانهم اوزمناهم اوارامله فللغنى والفقير منهم والذكر والانثى ان كانوا يحصون وللفقراء منهم خاصة ان كانوا لا يحصون) اكر موصى بنى فلانك ايتامى ايچون وياخود اعمالرى ايچون ويا زمناسى ايچون يعنى مقعدلرى ايچون ويا ارامل ايچون ديو وصيت ايلسه ذكر اولنان طائفه نك غنى وفقيرى وصيته داخل اولور وذكر وانثى دخى داخل اولور اكر موصى لهك احصاسى ممكن اولورسه وانلرك خاصة فقراسى ايچون اولور اكر موصى لهك احصاسى ممكن اولمزايسه وصيتدن مراد قربتدر امدى فقرانك حاجتى ادا ايلمك قربتدر ارامل ارمله نك جمعيدر صاحب مغرب ديمشدركه ارمله شول خاتوندركه زوجى فوت اولوب فقيره قاله ابن سكينة الارامل المساكين من الرجال والنساء ديمشدر (ولمواليه فهى لمن اعتقهم فى الصحة اوالمرض ولا ولادهم) بركسنه مواليسى ايچون وصيت ايلسه اول وصيت شول كسنه ايچوندركه موصى اول موالى يى اعتاق ايلمشدر حال صحتنده وياحال مرضنده ودخى موالينك اولادى رجال ونسادن انلردخى داخللردر موالى ايكى معنايه محتملدر برى اعتاق ايلديكى عبددر وبرى كندوبى اعتاق ايدن افنديلردر اما بو محلده مراد اعتاق اولنان عبددر (ولا يدخل مولى الموالاة) لمواليه لفظيله اولان وصيته مولى الموالاة داخل اولمزلر زيرا ولاء عتاقه عتق ايله درولى الموالاة عقد ايله داخل اولمز (ولا موالى الموالى الا عند عدمهم

موالى

موالى الموالى دخى داخل اولمز الاحقيقة اولان موالينك عدمى قتنده داخل اولور موالى الموالى غيرينك مواليسيدر انلر ولد الولد منزله سنده در ولد صلب وار ايكن ولد الولده برشى يوقدر وحقيقة موالى شونلردركه انلرك اوزرينه عتق واقع اوله بركسنه نك بر مولى سى اولسه وبردخى مولى مواليسى اولسه وصيتك نصفى مولى سنه ويريلور باقيسى ورثه يه ويريلور مولى الموالى يه برشى يوقدر (ويبطل ان كان له معتقون ومعتقون) لمواليه لفظيله اولان وصيت باطله اولور اكر موصينك معتقلرى ومعتقلرى وارايسه مثلا موصى عبد ايمش كندوبى اعتاق ايدنلردن وكندو اعتاق ايلديكى معتقلردن موجود اولسه اسم موالى ايكيسنه دخى متناولدر لكن معنالرى مختلفدر برى منعم وبرى منعم عليه در عموم لفظ ايله عمل متعذردر زيرا اسم مشترك معنيين مختلفين ايچون حالت واحده ده موضع اثباتده منتظم اولمز * بومسئله نك خلافيدر بركسنه فلانك مواليسنه تكلم ايلميه يين ديو يمين ايلسه اعلى واسفله متناول اولور * زيرا نفيده واقع اولمشدر (واقل الجمع اثنان فى الوصايا كالمواريث) وصايا ده اقل جمع ايكيدر مواريث كبى زيرا وصايا اخت ميراثدر

(باب الوصية بالخدمة والسكنى والثمرة)

بو باب خدمت وسكنى وثمره ايله واقع اولان وصيتك احكامى بياننده در (تصح الوصية بخدمة عبده وسكنى داره وبغلتهما مدة معينة وابدا) عبدك خدمتنى ودارك سكناسنى وبو ايكيسنك غله سنى مدت معينه ايچون وابدى وصيت صحيحه اولور مثلا بركسنه عبدنى برسنه وياخود ايكى سنه وياخود ابدى خدمت ايلسون ديو وصيت ايلسه وفلان كسنه دارمده مدت معينه وابد لفظى ايله ساكن اولسون ديو وصيت ايلسه صحيح اولور زيرا منافعن تمليكه حياتنده بدل ايله وبغير بدل صحيح اولور كذلك بعد الممات حاجت ايچون اعيانده اولديغى كبى منافعده دخى صحيح اولور بو تقدير جه حق منفعت ايچون ميتك ملكنده محبوس اولور زيرا موت حاجتى ازاله ايلمز اكر موصى له فوت اولسه عبد وياخود دار موصينك ورثه سنه تسليم اولنور غله وصيتى دخى بويله در (فان خرج ذلك من الثلث سلم الى الموصى له والا قسمت الدار وتهايئا فى العبد يوما لهم ويوما له) اكر مذكور اولان رقبه عبد ورقبه دار وصيتى ثلث مالندن چقارسه عبد ودار موصى لهه تسليم اولنور اكر ثلث مالدن چقمزايسه دار قسمت اولنور اثلاثا ثلثى موصى له ايچون وثلثى ورثه ايچوندر انتفاع جهتندن وعبدده ورثه وموصى له تهايئ ايدرلر يعنى عبد ايكى كون ورثه يه خدمت ايدر وبركون موصى لهه خدمت ايدر زيرا موصى لهك حقى ثلثدر وورثه نك ثلثيندر عينده اولان وصيت كبى (فاذا مات الموصى له ردت الى ورثة الموصى) چون موصى له فوت اولسه عبد ودار موصينك ورثه سنه رد اولنور موصى لهك ورثه سى استخدامه قادر دكللردر زيرا موصى موصى له ايچون تمليك ايلامشدركه ورثه يه انتقال ايده (وان مات فى حياة الموصى بطلت) اكر موصى له موصى حياتنده ايكن فوت اولسه وصيت باطله اولور زيرا وصيت موتدنصكره يه مضاف بر تمليكدر فى الحال ايسه موصينك ملكنده ثابتدر (ومن اوصى له بغلة الدار والعبد لا يجوز له السكنى والاستخدام فى الاصح) اكر بركسنه ايچون بردارك غله سى وياخود عبدك غله سى وصيت اولنسه اول كسنه ايچون دارده ساكن اولمق وعبدك استخدامى جائز اولمز اصح روايتده مصنفك اصح روايت ديديكى بعضيلر سكنى واستخدامى تجويز ايلامشلردر اول اجلدن اصح روايت قيدنى ذكر ايلدى (ولا لمن اوصى له للخدمة والسكنى ان يؤاجر) ودخى شول كسنه ايچونكه برعبد استخدامه وبردار سكنايه وصيت اولنسه اول كسنه ايچون عبدى ودارى اجاره يه ويرمك جائز دكلدر (وان اوصى له بثمرة بستانه فمات وفيه ثمرة فله هذه فقط وان زاد ابدا فله هى ومايستقبل) اكر بر بستانك ثمره سى ايله وصيت اولنسه ووصيت ايدن كسنه فوت اولسه و بستانده ثمره اولسه انجق اول موجود اولان ثمره موصى له ايچوندر اكر موصى ابد لفظنى زياده ايلسه موجود اولان ثمره وكلجك ثمره موصى له ايچوندر (وان اوصى بغلة بستانه فله الموجود ومايستقبل) اكر بركسنه بستانك غله سيله وصيت اولنسه موجود اولان ثمره وكلجك موصى له ايچوندر غله ايله ثمره نك فرقى واردر غله وصيت اولنانه دائما مستحق اولور ثمره ايسه مستحق اولان شيئده انجق قائم وموجود اولان مستحق اولور مكر ابدا لفظى ايله زياده اوله اول زمانده غله كبى اولوب دائما مستحق اولور (وان اوصى له بصوف غنمه اولبنها اواولادها فله مايوجد من ذلك عند موته فقط قال ابدا اولم يقل) اكر بركسنه

عمك صوفى ويا خود عمك ابنى ويا خود اولادى يعنى قوزوسى ايله وصيت اولنسه موصينك موتنده مذكور اولان شيئك انجق موجودى يعنى بولنان شئ موصى له ايچوندر موصى له كرك ابد لفظنى ديسون كرك ديمسون برابردر موصينك موتندنصكره حادث اولان شيئه مستحق اولمز

(باب وصية الذمى)

بو باب ذمينك وصيتنك احكامى بياننده در (لو جعل ذمى داره بيعة اوكنيسة فى صحته ثم مات فهى ميراث) اكر بر ذمى كندو دارنى صحتنده يهودى يه بيعه ويا خود نصارايه كنيسه ايلسه اندنصكره فوت اولسه اول دار ميراثدر بالاتفاق (ولو اوصى به لقوم مسمين جاز من الثلث) بر ذمى كندو دارنى بر معين قوم ايچون بيعه ويا خود كنيسه اولمق ايچون وصيت ايلسه ثلث مالندن جائز اولور اتفاق اوزره مسمين جمع مسميدر اصلى مسميين ايدى ياى اولايى الفه قلب ايلدك اجتماع ساكنين اولدى الفى حذف ايلدك مسمين اولدى (وكذا فى غير المسمين خلافا لهما) غير مسمين يعنى متعين اولميان قوم غير محصور ايچون دخى وصيت جائز اولور ابو حنيفه قتنده امامين ايچون خلاف واردر زيرا وصيت حقيقتده معصيتدر واكر كندو اعتقادلرنده قربت ايسه ده * پس امدى معصيته وصيت باطله در (وتصح وصية مستأمن لا وارث له فى دارنا بكل ماله لمسلم اوذمى) وارثى اولميان مستأمنك بزم داريمزده يعنى دار اسلامده كلى مالنى مسلم ايچون ويا خود ذمى ايچون وصيتى صحيحه در زيرا ثلث اوزرينه زياده وصيتك امتناعى ورثه نك حقى ايچوندر وبنه اجازتلرى اولدقده اولدخى تنفيذ اولنور بونك ايسه دار اسلامده ورثه سى يوقدر جمله مالينك وصيتى صحيح اولور (وان اوصى ببعضه رد الباقى الى ورثته) اكر مستأمن بعض مالنى وصيت ايلسه وفوت اولسه باقيسى دار حربده اولان ورثه سنه رد اولنور دار حربده اولان ورثه سنه رد حق ورثه يى مراعاة ايچون دكلدر حق مستأمنى مراعاة ايچوندر (وتصح الوصية له ما دام فى دارنا من مسلم اوذمى) مستأمنك مسلم وذمى يه وصيتى صحيح اولور مادامكه بزم داريمزده در زيرا مادامكه دار اسلامده در ذمى منزله سنده در (وصاحب الهوى ان لم يكفر بهواه فهو كالمسلم فى الوصية والا فكالمرتد) صاحب الهوى هواسى سببيله اكر كفرينه حكم اولنمامش ايسه مسلم كبيدر اكر كفرينه حكم اولنمش ايسه مرتد كبيدر صاحب هوى شول طائفه دركه على رضى الله عنه ايچون الله اكبر ديرلر وبعضيلرى اله اصغر ديرلر وبعضيلرى حضرت عائشه رضى الله عنهانك براءت ونزاهتنده بوقدر آيات قرآنيه نازل اولمشيكن مخالف نص شريف قذف ايدرلر ومرتدك احوالى ابو حنيفه وامامين قتلرنده اختلاف اوزره در اكر بر مسلم مرتد اولسه يهودى ونصرانى ومجوسى هر قنغيسى اولورسه اولسون عياذا بالله تعالى شو وصايادن بعضيسن وصيت ايلسه ابو حنيفه قولى اوزره مسلمك وصايا سندن صحيح اولان شيئلر توقف اولنور اول شيئكه مسلمك وصاياسندن صحيح اولمز اول وصيت باطله اولور امامين قتنده مرتدك تصرفاتى نافذه در فى الحال * وصاحب الهوى مبتدأ فهو كالمسلم خبريدر (ووصية الذمى تعتبر من الثلث) ذمينك وصيتى ثلثدن اعتبار اولنور (ولا تصح لوارث) ذمينك وارثنه وصيتى صحيح دكلدر مسلمك صحيح اولمديغى كبى زيرا انلر احكام اسلامى معاملاتده رجوع ايدن شيئده التزام ايلمشلردر (وتجوز لذمى من غير ملته) ذمينك وصيتى كندو ملتندن غيرى ذمى ايچون صحيحدر زيرا الكفر ملة واحدة (لا لحربى فى دار الحرب) ذمينك دار حربده اولان حربى ايچون وصيتى صحيح دكلدر زيرا ارث تباين دارين ايله ممتنعدر ووصيت دخى اخت ميراثدر

(باب الوصى)

بو باب موصى اليهك يعنى وصينك احكامى بياننده در (ومن اوصى الى رجل فقبل فى وجهه ورد فى غيبته لا يرتد) بر كمسنه بر رجلى وصى ايلسه اولدخى وصايتى يوزنده قبول ايليوب غيبتنده رد ايلسه وصايتى رد ايلمش اولور زيرا موصى اكا اعتماد ايلديكى حالده فوت اولمشدر اكر غيبتنده ردى صحيح اولسه موصى مغرور اولق لازم كلور (وان رد فى وجهه يرتد) اكر مواجهه سنده رد ايدرسه رد ايلمش اولور (فان لم يقبل ولم يرد حتى مات الموصى فهو مخير بين القبول وعدمه) اكر موصى بر رجلى وصى ايلدكده اول كمسنه وصايتى موصى فوت اولنجه نه قبول ايلسه ونه رد ايلسه اول كمسنه قبول ايله عدم قبول بيننده مخيردر دلرسه قبول ايدر دلرسه رد ايدر (وان باع شيأ من التركة لم يبق له الرد وان غير عالم بالايصاء) اكر وصى تركه دن برشئ

بيع ايلسه اول كمسنه ايچون وصايتى رد ايلمك يوقدر زيرا انك بيعى وصيتى قبولدر اكر بيع ايلدكده ايصايه عالم دكل ايسه ده بيع ايله وصيتى قبول ايلمش اولدى (فان رد بعد موته ثم قبل صح مالم ينفذ قاض رده) اكر وصى موصينك موتندنصكره وصايتى رد ايلسه ورد ايلدكدنصكره ينه قبول ايلسه قبولى صحيحدر مادامكه قاضى ردنى تنفيذ ايلميه الا چون لا اقبل ديدكده قاضى ردنى تنفيذ ايدوب وصايتدن اخراج ايلسه قبولى صحيح اولمز (وان اوصى الى عبد اوكافر اوفاسق اخرجه القاضى ونصب غيره وان الى عبده) اكر بر كمسنه وصايتى بر عبده ويا خود بر كافره ويا بر فاسقه وصيت ايلسه قاضى اول وصى يى اخراج ايدوب مكاننه غيرى نصب ايدر اكر كندو عبدنه دخى وصيت ايدرسه ده (فان كان الورثة صغارا صح) اكر جمله ورثه صغار اولوب ذكر اولنان طائفه نك هر قنغيسى ايچون ايصا ايدرسه صحيح اولور ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلرك قتنده صحيح دكلدر (وان فيهم كبير بطل اجماعا) اكر ورثه ده كبير وار ايسه كندو عبدنه ايصا بالاجماع باطل اولور (ولو كان الوصى عاجزا عن القيام بالوصية ضم اليه غيره) اكر وصى امور وصايته قيامدن عاجز اولورسه قاضى وصى يه بر كمسنه دخى ضم ايدر (وان كان قادرا امينا لا يخرج وان شكا اليه الورثة او بعضهم منه مالم يظهر منه خيانة) اكر وصى وصايته قادر اولوب امين اولورسه قاضى اول وصى يى وصايتدن اخراج ايلمز اكر ورثه قاضى يه شكايت ايدرلرسه ده ويا خود ورثه نك بعضيسى شكايت ايدرلرسه ده مادامكه وصيدن خيانت ظاهر اولميه خيانت ظاهر اولورسه وصايتدن اخراج ايدر (وان اوصى الى اثنين لا ينفرد احدهما) اكر وصى ايكى كمسنه يى وصى نصب ايلسه هر بريسى مال ميتى تصرفده منفرد اولمز ابو حنيفه قتنده وامام محمد قتنده اشياء معدوده ده منفرد اولور (الا بشراء كفن وتجهيز) الا شراء كفنده وتجهيزده منفرد اولور (وخصومة وقضاء دين وطلبه) موصينك حقوقى خصوصنده ودينى قضاده وطلب دينده منفرد اولور (وشراء حاجة الطفل وقبول الهبة له) طفلك حاجتنى شراده وطفل ايچون اولان هبه يى قبولده منفرد اولور (ورد وديعة معينة وتنفيذ وصية معينة واعتاق عبد معين) وديعهٔ معينه يى ردده ووصيت معينه يى تنفيذده وعبد معينى اعتاقده منفرد اولور زيرا جمله سى معيندر غير معين اولسه منفرد اولمز اجتماعلرى لازمدر (ورد مغصوب) ومغصوبى ردده منفرد اولور (ورد مشترى بشراء فاسد او جمع الاموال الضائعة وحفظ المال وبيع ما يخاف تلفه) وشراء فاسد ايله اشترا اولنان شيئى ردده واموال ضايعه يى جمعده ومالى حفظده وتلف اولمسى خوف اولنان شيئى بيع ايلمكده منفرد اولور (وعند ابى يوسف يجوز الانفراد مطلقا) ابو يوسف قتنده اشياء معدوده دن غيرنده دخى مطلقا تصرفده منفرد اولورلر (فان مات احد الوصيين اقام القاضى غيره مقامه ان لم يوص الى احد) اكر وصينك بريسى فوت اولسه قاضى بر غيريسنى انك مقامنه اقامت ايلر اكر موصى بر كمسنه يه وصيت ايلمش ايسه (وان اوصى الى الحى جاز ويتصرف وحده) اكر موصى ايكى كمسنه ايچون وصى اولسون ديو وصيت ايلدكدنصكره بريسى فوت اولورسه حى اولان مستقل وصى اولسون ديو وصيت ايلسه جائزدر ويالكز تصرف ايدر (وصى الوصى وصى فى التركتين) وصينك وصيسى ايكى تركه يه وصيدر مثلا وصى فوت اولسه وآخر كمسنه يى كندويه وصيت اوله نصب ايلسه ايكى تركه يه يعنى ميت اولك وميت ثانينك تركه سنه وصى اولور (وكذا ان اوصى اليه فى احداهما خلافا لهما) اكر فوت اولان وصى ايكى تركه نك بر ينى تصرفه آخرى وصى نصب ايلسه ينه ايكى تركه يه دخى وصى اولور ابو حنيفه قتنده اما امامين ايچون خلاف واردر (وتصح قسمة الوصى عن الورثة مع الموصى له) وصينك نيابة ورثه ايله موصى له ايچون قسمتى صحيح اولور مثلا بر كمسنه فوت اولسه واول كمسنه نك غائبده ورثه سى اولسه وثلث مالنى بكره وصيت ايلسه وزيدى وصى نصب ايلسه وصى ايچون جائزدركه بين الورثه والموصى له تركه يى تقسيم ايليه (فلا يرجعون على الموصى له لو هلك حظهم فى يد الوصى) ورثه موصى له اوزرينه رجوع ايده مزلر اكر وصينك يدنده حظلرى يعنى نصيبلرى هلاك اولسه زيرا وارث ميتك خليفه سيدر وصى دخى كذلك خليفه سيدر چون وارث اولسه وصينك قسمى نافذ اولور (لا مقاسمة معهم عن الموصى له فيرجع عليهم بثلث ما بقى لو هلك حظ فى يد الوصى) وصينك موصى له غائبندن ورثه ايله مقاسمه سى صحيح دكلدر اكر وصينك يدنده موصى لهك نصيبى هلاك اولسه

ثلث مابقی ایله ورثه نك اوزرینه موصی له رجوع ایدر زیرا موصی له من کل وجه میتك خلیفه سی دکلدر
غیبتنده ورثه یه خصم اولمیز وغیبتنده اولان مقاسم نافذ اولماز ووصی ضامن اولمز زیرا وصی ایچون ولایت
حفظ واردر واول اجلدن ورثه یه رجوع ایدر (وصحت للقاضی لوقاسمهم عنه واخذ قسطه) قاضی ایچون
قسمت صحیح اولورا کر ورثه موصی له ایچون مقاسمه ایلسه لر وقاضی موصی له غائبك حصه سنی اخذ ایلمك
جائزدر زیرا غائبك نصیبنده قاضینك نظری واردر وصیت صحیحه درا کر موصی له قبل القبول فوت اولسه
ورثه یه میراث اولورامافوت اولمیوب غائب ایکن کاوب حاضر اولسه وصیت ورثه یه ومقبوض اولان
حصه سی دخی هلاك اولسه ورثه اوزرینه رجوعه قادردکلدر (وفی الوصیة بحج لوقاسم الوصی الورثة فضاع
عنده یؤخذ للحج ثلث مابقی) حج ایله اولان وصیتده یعنی حج ایچون وصیت ایلسه ووصی ورثه ایله مقاسمه
ایدوب موصی به اولان حج اقچه سنی وصی السه وقتنده ضایع اولسه ورثه ده اولان ثلث مابقیدن حج ایچون
اخذ اولنور (وکذا الودفعه لمن یحج فضاع فی یده) بنه مرورایدن مسئله کبیدر حج ایلمك ایچون برکمسنه یه
برمقدار اقچه دفع ایلسه لر واقچه اول حج ایده جك کمسنه نك یدنده ضایع اولسه ثلث مابقیدن مال حج اخذ
اولنور (وعند ابی یوسف ان بقی من الثلث شیء اخذ والافلا) ابو یوسف قتنده اکر ثلثدن برشیء بقیه وارایسه
اخذ اولنور اکر یوغیسه اخذ اولنمز زیرا محل وصیت ثلثدر محلی باقی اولدقده تنفیذی واجبدر چون باقی
قالمسه وصیت باطله اولور زیرا محلی فوت اولمشدر (وعند محمد لایؤخذ شیء) امام محمد قتنده برشیء اخذ
اولنمز زیرا قسمت حق وصیدر اکر موصی حج ایچون برمقدار افراز ایلسه وهلاك اولسه برشیء لازم کلمز وصیت
باطله اولور وصینك دخی افرازی اناك کبیدر زیرا مقامنه قائمدر (ولو باع الوصی من الترکة عبدا مع غیبة
الغرماء جاز) اکر موصینك ترکه سندن برعبدی غرما غیبتنده وصی بیع ایلسه بیعی جائزدر زیرا وصی موصینك
قائم مقامیدر (وان اوصی ببیع شیء من الترکة والتصدق به فباعه وصیه وقبض ثمنه فضاع فی یده واستحق
المبیع ضمنه ورجع به علی الترکة) اکر موصی ترکه دن برشیئك یعنی واول شیئك بهاسیله مساکینه تصدق
ایلمك ایچون وصیت ایلسه ووصی دخی امر اولنان شیئی بیع ایدوب ثمنی قبض ایلسه ووصینك یدنده ثمن
ضایع اولسه ومبیع دخی مستحق چقسه وصی اول ثمنی ضامن اولور وضامن اولدیغی ثمن ایله ترکه یه رجوع ایدر
(ولو قسم الوصی الترکة فاصاب الصغیر شیء فقبضه وباعه وقبض ثمنه فضاع واستحق ذلك الشیء رجع فی مال
الصغیر والصغیر علی بقیة الورثة بحصته) اکر وصی ترکه یی قسمت ایلسه وارث صغیره برشیء اصابت ایلسه یعنی
حصه سنه دوشسه واو شیئی وصی قبض ایدوب بیع ایلسه وثمنی قبض ایلسه وثمن وصی قتنده ضایع اولسه واول
بیع اولنان شیء مستحق چیقسه وصی اول اقچه یی ضامن اولور وصغیرك مالنه رجوع ایدر وصغیر دخی حصه سیله
سائر ورثه اوزرینه رجوع ایدر (ولا یصح بیع الوصی ولا شراؤه الا بما یتغابن فیه) وصینك غبن فاحش ایله
بیع وشراسی صحیح اولمز الا شول شیئده صحیح اولور که ناس انده تغابن ایدرلر زیرا وصینك تصرفی نظر یدر غبن
فاحشده ایسه وصینك نظری یوقدر غبن فاحش شول شیدر که تحت تقویمه داخل اولمیه (ویصحان من نفسه
ان کان فیه نفع) وصینك بیع وشراسی صحیح اولور کندو نفسندن اکر صغیره نفعی وارایسه مثلا وصی کندو
مالندن اون بش درهمه مساوی شیئی اون درهمه صغیره بیع ایلسه ویاخود صغیرك مالندن اون درهمه
مساوی شیئی اون بش درهمه اشترا ایلسه صحیح اولور زیرا صغیره نفع واردر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف
واردر وکیله قیاسا (وله دفع المال مضاربة وشرکة وبضاعة) وصی ایچون مال یتیمی مضاربه وشرکه
وسرمایه یه ویرمك واردر زیرا باباده بو تصرفات واردر وصی دخی بابانك قائم مقامی اولور (وقبول الحوالة
علی الاملاء لا علی الاعسار) ووصی ایچون حواله یی ملیء اوزرینه قبول ایلمك واردر امامفلس اوزرینه
قبول ایلمك یوقدر زیرا معسر اوزرینه قبول ایلسه مال یتیم ضایع اولمق لازم کلور (ولا یجوز له ولا للاب
الاقراض) وصی و بابا ایچون مال یتیمی آخره قرض ویرمك یوقدر (ویجوز للاب الاقتراض لا للوصی)
بابا ایچون مال یتیمدن اقتراض یعنی کندو ایچون قرض المق واردر وصی ایچون اقتراض یوقدر (ولا یتجر
فی مال الصغیر) وصی ایچون مال صغیرده تجارت ایلمك یوقدر انجق حفظه مأموردر (ویجوز بیعه علی الکبیر
الغائب غیر العقار) وصی غائب کبیرك مالنی بیع ایلمسی جائزدر اما عقاری بیع جائز دکلدر (ووصی الاب

احق بمال الصغیر من جده) بابانك نصب ایلدیکی وصی مال صغیره احقدر جدك نصب ایلدیکی وصیدن
(وان لم یوص الاب فالجد کالاب) اکر اب کمسنه یی وصی نصب ایلمسه جد دخی اب کبیدر یعنی وصی نصب ایلمکه
قادردر حتی نکاحه دخی قادر اولور (فصل) (شهد الوصیان ان المیت اوصی الی زید معهما لا تقبل الا ان یدعیه
زید) ایکی وصی تحقیقا میت بزمله معا زیدی وصی نصب ایلمشدر دیو شهادت ایلسه لر قبول اولمز اما زید ادعا
ایلسه شهادتلری مقبوله اولور قیاس بو ایدیکه مقبول اولمیه لکن استحسانا مقبول اولدی (وکذا لو شهد ابنا المیت)
بنه مسئله مرورایدن مسئله کبیدر اکر میتك ایکی اوغلی شهادت ایلسه لرکه بابامز زیدی اول ایکی وصی ایله
معا وصی نصب ایلمشدر اکر زید دعوی ایلمز ایسه شهادتلری مقبوله اولمز اکر زید دعوی ایدرسه شهادتلری
مقبوله اولور (ولغت شهادة الوصیین بمال الصغیر) مال صغیرده ایکی وصینك شهادتی لغودر مثلا ایکی وصی
وارث صغیر ایچون برماله شهادت ایلسه لر شهادتلری باطله در کرك اول مال میتدن انتقال ایلسون کرك غیریدن
انتقال ایلسون برابردر زیرا بو ایکی شاهد ولایت تصرفی کندو نفسلری ایچون اثبات ایلدکاری اجلدن متهم
اولمشلردر ویا خود خصم اولورلر شهادتلری قبول اولمز (وکذا للکبیر فی مال المیت) بنه مسئله مرورایدن
کبیدر وارث کبیره میتدن انتقال ایدن مالده دخی ایکی وصینك شهادتی مقبوله اولمز زیرا بو ایکی وصی حفظی
وولایت بیع منقولی کبیرك غیبتنده کندو نفسلرینه اثبات ایلدکاری ایچون متهم اولدیلر ویا خود خصم اولدیلر
(وصحت له فی غیره) شهادتلری کبیر ایچون صحیح اولور غیریده یعنی میتدن انتقال ایدن مالدن غیریده شهادت
ایلسه لر صحیح اولور (وعندهما تصح للکبیر فی الوجهین) امامینك قتنده ایکی وصینك شهادتلری کبیر ایچون
ایکی وجهده دخی صحیحدر کرك میتدن انتقال ایلسون وکرك غیریدن برابردر (وشهادة الوصی علی المیت جائزة
لا له ولو بعد العزل وان لم یخاصم) وصینك میت اوزرینه شهادتی جائزدر زیرا بو شهادتده تهمت یوقدر
اما میتك له سی ایچون شهادت جائز دکلدر زیرا بونده تهمت واردر مثلا میت فلان کمسنه یه مدیوندر دیسه
وشهادت ایلسه جائزدر لکن فلان کمسنه میته مدیوندر دیو شهادت ایلسه جائز دکلدر اکر وصایتدن عزل
اولندقدنصکره شهادت ایدرسه ده ومخاصمه ایلمش ایسه ده شهادت علیه سنه جائز له سنه دکلدر احتمالدرکه
زمان وصایتده نفسی ایچون برمغنم جر ایلمش اوله واول مغنمك زوالی خوفندن شهادت ایلیه آنك ایچون
قبول اولمز (ولو شهد رجلان لاخرین بدین الف علی میت والاخران لهما بمثله صحتا) اکر ایکی رجل ایکی آخر
کمسنه ایچون میت اوزرنده بیك درهم دینی اولدیغنه شهادت ایلسه لر وآخران یعنی میت اوزرنده
دینلری اولان کمسنه لر دخی شهادت ایدن اول ایکی رجل ایچون میت اوزرنده بیك درهمی واردر
دیو شهادت ایلسه لر ایکی فرقه نك دخی شهادتلری صحیح اولور (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف
واردر آنك قتنده شهادتلری صحیح اولمز (ولو شهد کل فریق للاخر بوصیة الف لا تصح) اکر هر فریق آخر
ایچون میت بیك درهم وصیت ایلدی دیو شهادت ایلسه لر صحیح دکلدر مثلا ایکی آخر کمسنه
ایچون میت بیك درهم وصیت ایلدی دیو شهادت ایلسه لر واول مشهود له اولنلر دخی شاهدلری اولان کمسنه لر
ایچون میت بیك درهم وصیت ایلدی دیو شهادت ایلسه لر صحیح دکلدر دینده صحیح اما وصیتده صحیح دکلدر
(ولو شهد احد الفریقین للاخر بوصیة جاریة والاخر له بوصیة عبد صحت) اکر احد فریقین آخر ایچون
برجاریه وصیتنه شهادت ایلسه وآخر دخی اولی ایچون برعبد وصیتنه شهادت ایلسه شهادتلری بالاتفاق
صحیح اولور زیرا بونده شرکت وتهمت یوقدر (وان شهد الاخر له بوصیة ثلث لا تصح) فریق اول که آخر ایچون
جاریه وصیتنه شهادت ایلدکارنده اکر فریق ثانی که آخردر انلر دخی میت ثلث مالنی فریق اولی یه وصیت
ایلدی دیو شهادت ایلسه لر شهادتلری صحیح اولمز زیرا بونده شهادت شرکتی مبنیه در

(کتاب الخنثی)

بو کتاب خنثی نك احکامی بیاننده در (هو من له فرج وذکر) خنثی شول کمسنه درکه انك ذکری وفرجی اوله
(فان بال من احدهما اعتبر به) اکر هر قنغیسندن تبول ایدرسه اندن اعتبار اولنور مثلا ذکردن تبول ایدرسه
غلام اعتبار اولنور (وان بال منهما اعتبر الاسبق) اکرهم ذکر وهم فرجدن تبول ایدرسه اسبق اولان
اعتبار اولنور هر قنغیسندن اول تبول ایدرسه اعتبار اکادر (وان استویا فی السبق فهو مشکل) اکر سبقده

ایکیسیده برابر اولسه خنثای مشکلدر (ولا اعتبار بالکثرة) بعد الاستوا بولك كثرتنه اعتبار یوقدر (خلافا لهما)
امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده كثرت بوله اعتبار اولنور زیرا كثرت بول اول عضوك قوتنه علامتدر
اكثرده ایسه حكم كل واردر امدی كثرت بول ایله ترجیح اولنور امام اعظم ایچون دلیل كثرت خروج قوته
دلالت ایلمز بعضیسنده اتساع مجاری وبعضیسنده ضیق مجاری واردر كثرت بوكا دلیل اولمز وكثرت ایله
ترجیحی ابو حنیفه استقباح ایلمشدر بركون ابو یوسف ابو حنیفه نك حضورنده یورث من اكثرهما
بولا دیدكده ابو حنیفه حضرتلری هل رأیت قاضیا یكیل البول دیو بیورمشلردر (فان بلغ فان ظهر له بعض
علامات الرجال من نبات اللحیة اوقدرة علی الجماع او احتلم كاحتلام الرجل فرجل) اكر بالغ اولسه ده بعض
علامات رجال كه صقال بتمك وجماعه قادر اولمق ویاخود رجل احتلامی كبی احتلام اولمق علامتلری ظاهر
اولسه اول خنثی رجلدر (وان ظهر بعض علامات النساء من حیض وحبل وانكسار ثدی ونزول لبن فیه
وتمكین من الوطئ فامرأة) اكر بالغ اولدقده علامات نسا كه حیضدن وحبلدن ومه لرك صارقمه سندن
ومه لردن سود اقمسندن ووطئه تمكیندن بومقوله علامات ظاهر اولسه خاتوندر (وان لم یظهر شئ او تعارضت
فمشكل) اكر ذكر اولنان اشیادن برشئ ظاهر اولمسه ویاخود تعارض ایلسه یعنی هم علامات رجال
وهم علامات نسا ظاهر اولسه خنثای مشكلدر (قال محمد الاشكال قبل البلوغ فاذا بلغ فلا اشكال)
امام محمد دیدیكه اشكال قبل البلوغدر یوخسه چون بالغ اولسه اشكال اولمز زیرا البته برعلامت ظاهر اولور
وتعارض خوفی قتی نادر اولور نادرات ایله حكم شرعی اولمز (واذا ثبت الاشكال اخذ فیه بالاحوط)
چون اشكال ثابت اولسه احوط واوثق ایله اخذ اولنور (فیصلی بقناع ویقف بین صفی الرجال والنساء)
امرأه اولمق احتمالیله قناع ایله صلاة ایدر وامامك خلفنده طورمق لازم كلدكده رجال ایله نسا صفنك
مابیننده طورر خاتون اولمق احتمالیله بین الرجال تخلل ایلمز صلاتلری فاسد اولمق ایچون ورجل اولمق
احتمالیله نسا صفنه تخلل ایلمزكه كندونك صلاتی فاسد اولمق ایچون (فلو وقف فی صفهم یعید من لاصقه
من جانبیه ومن بحذائه من خلفه) اكر رجال صفنده واقف اولسه ایكی ملاصق اولان ایكی كمسنه وخلفندن
حذاسنده اولان كمسنه صلاتنی اعاده ایدر (وان فی صفهن اعاده هو) اكر خنثی نسا صفنده واقف اولورسه
صلاتنی اعاده ایدر رجالدن اولمق احتمالیله (ویلبس المخیط فی احرامه) احرامنده مخیط كیر یعنی دیكلمش
شئ كیر نسا كبی (ولا یكشف عند رجل ولا امرأة) عورت اولان محلی رجل قتنده كشف ایلمیه نسا اولمق
احتمالیله وخاتون یاننده دخی كشف ایلمیه رجل اولمق احتمالیله (ولا یخلو به غیر محرم من رجل وامرأة)
اول خنثی ایله محرمندن غیری رجل وامرأه دن برفرد ایله خلوت اولمیه لر ذكر اولنان احتمالات ایچون
(ولا یسافر بلا محرم) اول خنثی بلا محرم سفر دخی ایلمیه (ولا یختنه رجل ولا امرأة بل تبتاع له امة تختنه
من ماله ان كان له مال) واول خنثایی رجل وامرأه سنت ایلمز بلكه خنثی ایچون اكر مالی وار ایسه كندو مالندن
برجاریه اشترا اولنور وسنت ایلر (والا فمن بیت المال ثم تباع) اكر اول خنثانك مالی یوغیسه بیت المالدن
برجاریه اشترا اولنوب سنت ایلدكدنصكره ینه بیع اولنور (فان مات قبل ظهور حاله لا یغسل بل ییمم ویكفن
فی خمسة اثواب) اكر اول خنثانك حالی ظهورندن اول یعنی زوال اشكالدن اول فوت اولسه غسل اولنمز
بلكه صعید ایله تیمم اولنور بش ثوب ایله تكفین اولنور احتیاطا احتمالدركه انثی اوله (ولا یحضر بعد ما راهق غسل
رجل ولا امرأة) واول خنثای مشكل مراهق اولدقدنصكره رجل وامرأه نك غسلنه حاضر اولمق جائز دكلدر
آنك نظری ایكیسنه دخی جائز اولمز ذكر اولنان احتمالات ایچون (وندب تسجیة قبره) خنثانك قبرنی تسجیه
مندوب اولور وتسجیه نك معناسی نسایی دفن ایلدكلرنده رجال نظری دوقنمسون دیو پرده چكرلر تسجیه
اولدر اكر نسا ایسه ماوجب ادا ایلمش اولور اكر رجل ایسه برشئ لازم كلمز (ویوضع الرجل مما یلی الامام
ثم هو ثم المرأة ان صلی علیهم جملة) مثلا بردفعه ده اوچ جنازه جمع اولسه بری رجل وبری خنثی وبری خاتون
اولسه رجل امامی ولی ایلین محلده وضع اولنور اندنصكره خنثی اندنصكره انثی وضع اولنور خنثی رجالدن
مؤخر اولور نسا اولمق احتمالیله ونسادن مقدم اولور رجل اولمق احتمالیله (وله اخس النصیبین من المیراث
عند الامام) خنثای مشكل ایچون میراثدن نصیبینك اخسی واردر ابو حنیفه قتنده (فلو مات ابوه عنه

وعن ابن فللابن سهمان وله سهم) اكر خنثانك باباسی فوت اولوب براوغلنی وبرده اول خنثایی قوسه ابن
ایچون ایكی سهم وخنثا ایچون برسهم واردر (وعند الشعبی له نصف النصیبین) شعبی قتنده خنثی ایچون
نصیبینك نصفی واردر (وهو ثلاثة من سبعة عند ابی یوسف) خنثانك نصیبی ابو حنیفه قتنده یدیدن اوچدر
یعنی یدی سهم اولنوردردی ابنه ویریلور اوچ سهمی خنثاء مشكله ویریلور (وخمسة من اثنی عشر عند محمد)
امام محمد قتنده میراث اون ایكی سهم اولنوب بشی خنثایه ویریلور سائری ابنه ویریلور (ولو قال سیده
كل عبد لی حر او كل امة لی حرة لا یعتق ما لم یبین) اكر خنثانك سیدی بنم قوللرم حردر دیسه ویاخود جمله
جاریه لرم حره در دیسه خنثاء مشكل حره اولمز بعد البلوغ حالی ظاهر اولمینجه (ولو قال بعد تقرر اشكاله
انا ذكر او انثی لا یقبل وقبله یقبل) اكر اشكال یعنی خنثای مشكل اولدیغی مقرر اولدقدنصكره خنثی اولان
كمسنه بن اركگم دیسه ویاخود انثی یم دیسه حریتی مقبول اولمز اما اشكال مقرر اولمزدن مقدم دیسه
مقبول اولور (مسائل شتی) ومسائل منثوره ومسائل متفرقه ذكر ایلمك مصنفك دأبیدر یعنی مسائلك ذكری
لازم ایكن محلی واقع اولمامغله ذكر اولنمیوب حالا تداركی لازم اولمغین مسائل شتی دیو ذكر ایدرلر

مسائل شتی

(كتابة الاخرس وایماؤه بما یعرف به اقراره) بی زبانك كتابتی وایماسی یعنی شول شیئله ایماسیكه اقراری اول
شیئله بیلنور * بماده اولان لفظ با ایمایه متعلقدر (بنحو تزوج وطلاق وبیع وشراء ووصیة وقود علیه او له
كالبیان) بنحوه ده اولان باكتابت وایمایه متعلقدر یعنی اخرسك تزوج وطلاق وبیع وشرا ووصیت وكندو
اوزرینه قود ویاخود كندو ایچون قود مثللو یه كتابت وایماسی بیان كبیدر (ولا یحد لقذف ولا غیره) قذف
ایچون حد اولنمز وغیری كه زنا وشرب خمردر انلره كتابت وایما ایله اقراری بیان دكلدر حد اولنمز زیرا الحدود
تندرئ بالشبهات اولمغله بیان اولمز (ومعتقل اللسان ان امتد به ذلك وعلمت اشاراته فهو كالاخرس والا فلا)
معتقل اللسان اكر ممتد اولورسه اول اعتقال واشارات دخی بین الناس بیلنورسه اول معتقل اللسان
اخرس كبیدر یعنی اخرسده جاری اولان احكام بونده دخی جاریدر اكر اعتقال ممتد اولمز ایسه وبین الناس
اشارتی دخی بیلنمز ایسه اخرس كبی دكلدر ومعتقل اللسان شول كمسنه دركه تكلمه قادر اولمیه (والكتابة
من الغائب لیس بحجة) غائبدن كتابت حجت دكلدر عمل اولنمز زیرا حاضر اولمغه قادردر حجت اولمغه ضرورت
یوقدر اخرس بونك خلافیدر (وقالوا الكتابة اما مستبین مرسوم وهو كالنطق فی الغائب والحاضر) دیدیلركه
كتابت یا مستبین یعنی كاتبنك مرادنی مظهر اوله یعنی علی وجه المعتاد عنوان ایله مصدر اوله امدی وهو ذكر
اولندیغی اوزره كتابت غائب وحاضرده نطق كبیدر امافی زماننا ختم شرطدر زیرا معتاد اولمشدر
(واما مستبین غیر مرسوم كالكتابة علی الجدار واوراق الشجر وینوی فیه) ویاخود مستبین یعنی مرادنی
مظهر اوله غیر مرسوم اوله یعنی علی وجه المعتاد عنوان ایله مصدر اولمیه دیوار اوزرینه واوراق شجر
اوزرینه یازمق كبی وانده نیت ایلیه بومقوله كتابت لغودر زیرا بوطریق ایله امری اظهارده عرف ناس یوقدر
بو حجت اولمز الا انضمام نیت ایله مثلا نیت ایدوب اوزرینه اشهاد ایتمك ایله حجت اولور (واما غیر مستبین كالكتابة
علی الهواء والماء ولا عبرة به) ویاخود غیر مستبین اوله یعنی غیر مظهر اوله وهوا اوزرینه وما اوزرینه كتابت كبی
بوغیر مستبینه اعتبار یوقدر (وان اختلطت الذكیة بمیتة اقل منها تحری واكل والا فلا بل كل حالة الاختیار
ویتحری عند الاضطرار) ذكیه یعنی بوغزلنمش لحم كندودن اقل میته یه مختلط اولسه تحری ایلیه وحالت
اختیارده اكل ایلیه واكر میته ذكیه دن اقل اولمیوب مساوی اوله ویاخود اكثر اوله تحری اولنمز وحالت
اختیارده اكل اولنمز اما عند الاضطرار اكلده تحری اولنور (واذا احرق رأس الشاة الملتطخ بدم وزال دمه
فاتخذ منه مرقة جاز والحرق كالغسل) چون بركسنه دم ایله ملوث اولمش قیونك باشنی احراق ایلسه
ودمی زائل اولسه واول احراق ایلدیكی باشدن مرق اتخاذ ایلسه جائزدر وحرقی غسل كبیدر زیرا نار باشده
اولان نجاستی اكل ایدر یعنی زائل ایدر برشئ باقی قالمز ویاخود دمی رماد ایدر استحاله سببیله طاهر اولور
خمر تخلل اولنسه پاك اولور وخنزیر مملحه یه دوشسه وملح اولسه پاك اولور (ولو جعل السلطان الخراج
لرب الارض جاز بخلاف العشر) اكر سلطان ارض صاحبنه خراج ایلسه جائزدر عشر بونك خلافیدر
خراج ارض ایچون وظیفه معینه در (ولو دفع الاراضی المملوكة الی قوم لیعطوا الخراج جاز) اكر امام

ارضیء مملوکه‌یی صاحبی زراعت ایلمکله خراج و یرمك ایچون آخر کمسنه‌لره ویرسه جائزدر * فاضل زیلعی دیرکه چون اصحاب خراج ارضلرین زراعتدن عاجز اولسه‌لر و خراجی دخی ویرمکه قادر اولمسه‌لر امام اول ارضی قادر ین اولان کمسنه‌لره اجرت ایله ویرر و خراجی اخذ ایدر زیاده‌سنی املاك صاحبلرینه ویرر (ولو نوی قضاء رمضان ولم یعین ای یوم صح) برکمسنه رمضاندن برکون ویاخود ایکی اوچ کون قضاسی اولسه قضاسینه نیت ایلسه اما قنغی کون ایدوکنی تعیین ایلمسه قضاسی صحیح اولور (ولو عن رمضانین فلا فی الاصح) اکر قضاسی ایکی رمضاندن اولسه وایکی رمضاندن نیت ایلسه صحیح اولمز مادامکه فلان سنه‌ده اولان رمضانك قضاسیدر دیو نیت ایلمیه اصح روایت بودر (وکذا فی قضاء الصلاة لو نوی ظهرا علیه مثلا ولم ینو اول ظهر او آخر ظهر او ظهر یوم کذا) و بنه قضاء صلاتده دخی صحیح اولمز مثلا اوزرینه واجب اولان ظهره نیت ایلسه اما کندونك ابتدا قضاسیه فلان ظهرنه دیو نیت ایلسه ویاخود آخر قضاسیه فلان ظهرنه دیو نیت ایلمسه و یاخود فلان کون فلان ظهرنه دیو نیت ایلمیوب مجرد صلاة دیو نیت ایلسه صحیح اولمز (وقیل تصح فیهما ایضا) دینلدیکه قضاء صومده و قضاء صلاتده یعنی رمضانین ایچون نیت و مجرد صلاة ظهر ایچون نیت صحیح اولور کبرو لکن مسئله کی بو قول بعض مشایخ عظامك قولیدر لکن اصح اولان اولکی قولدر (ولو ابتلع الصائم بزاق غیره فان کان حبیبه لزمه الکفارة والا فلا) اکر صائم غیرك بزاقنی یوتسه اکر اول ابتلاع ایلدیکی بزاق حبیبنك ایسه کفارت لازمدر اکر حبیبنك دکل ایسه کفارت لازم دکلدر انجق قضا لازمدر (وقیل بعض الحاج عذر فی ترك الحج) حاجیلرك بعضیسنك قتلی حجی ترك ایلمکده عذردر زیرا امن طریق وجوبنك شرطیدر و مناسکده بیان اولندیغی اوزره اداسنك دخی شرطیدر (ومن قال لامرأة عند شاهدین توزن من شدی فقالت شدم لاینعقد النکاح بینهما ما لم یقل قبول کردم) برکمسنه برخاتونه ایکی شاهد یاننده فارسی لسانیله سن بنم خاتونم اولدکمی دیوب خاتون دخی اولدم دیسه مابینلرنده نکاح نافذ اولمز مادامکه قبول ایلدم دیمیه اول کمسنه (ولو قال لها خویشتن رازن من کردانیدی فقالت کردانیدم فقال پذیرفتم ینعقد) واکر بر رجل برخاتونه کندوکی بکا خاتون ایلدکمی دیوب خاتون دخی ایلدم دیسه ورجل قبول ایلدم دیسه نکاح منعقد اولور زیرا کردانیدی ایجابدر و پذیرفتم قبولدر ایجاب وقبول بولنیجق لابد نکاح منعقد اولور (ولو قال لرجل دختر خویشتن را بپسر من ارزانی داشتی فقال داشتم لاینعقد) برکمسنه بررجله کندو قزیکی بنم اوغلومه لایق طوتدکمی یعنی لایق کوردکمی دیسه واول رجل دخی داشتم دیسه نکاح منعقد اولمز (ولو منعت المرأة زوجها من الدخول علیها وهو یسکن معها فی بیتها کانت ناشزة) اکر خاتون زوجی کندویه دخولدن یعنی جماعدن منع ایلسه حالبوکه اول زوج خاتونك بیتنده انکله ساکن اولسه اول خاتون ناشزه اولمشدر زیرا نفسنی بغیر حق زوجندن حبس ایلمشدر بوتقدیرجه خاتونه نفقه لازم وواجب دکلدر واکر نشوزی منزله نقل ایچون ایسه ناشزه اولمش اولور زیرا سکنی واجبدر بوتقدیرجه نفسنی بحق حبس ایلمش اولور نفقه‌سی ساقط اولمز (ولو سکن فی بیت الغصب فامتنعت منه فلا) اکر زوج غصب اولنمش بیتده ساکن اولسه وخاتون جماعدن کندوبی منع ایلسه ناشزه دکلدر زیرا خاتون سکنی طلبنه قادره‌در (ولو قالت لا اسکن مع امتك وارید بیتا علی حدة فلیس لها ذلك) اکر خاتون سنك جاریه‌ك ایله معا براوده ساکن اولمم دیسه علی حدة براوم مراد ایلسه اول خاتون ایچون مراد ایلدیکی شیء بوقدر البته برخدمتکار لازمدر اولیله اولسه منعی ممکن دکلدر (ولو قالت مرا طلاق ده فقال داده کیر او کرده کیر او داده باد او کرده باد ان نوی یقع والا فلا) اکر خاتون زوجنه بکا طلاق ویر دیسه زوج دخی داده کیر دیسه یعنی ویرلمش طوت و یاخود کرده کیر یعنی اولمش طوت و یاخود داده باد یعنی ویرلمش اولسون و یاخود کرده باد اولمش اولسون دیسه اکر نیت ایلمش ایسه طلاق واقع اولور اکر نیت ایلمامش ایسه واقع اولمز (ولو قال داده است او کرده است یقع وان لم ینو) اکر خاتون مرا طلاق ده دیدکده داده است و کرده است دیسه طلاق واقع اولور اکر نیت ایلمامش ایسه‌ده (ولو قال وی مرا نشاید تا قیامت او همه عمر لا یقع الا بالنیة) اکر دیسه که اول بکا قیامته دکین لایق دکلدر و یاخود اول بکا لایق دکلدر مدت عمرمده دیسه طلاق واقع اولمز زیرا لیاقت صریح طلاق دکلدر الا نیت ایله واقع اولور زیرا بو لفظلر کنایه‌در (ولو قال لها حیله زنان کن فهو اقرار بالطلاق الثلاث)

اکر برکمسنه خاتونه حیله زنان کن دیسه طلاق ثلاثه‌یه اقراردر زیرا حیله نسا ایله طلاقدن تعبیر اولنور (ولو قال حیله خویشتن کن فلا) خاتونه حیله خویشتن کن دیسه طلاق واقع اولمز (ولو قالت له کابین ترا بخشیدم مرا چنك بازدار فان طلقها اسقط المهر والا فلا) اکر خاتون زوجنه کابینی سکا باغشلادم الکی بندن کیر و چك دیسه ویاخود بنم ایله مجادله ایلمه دیسه اکر طلاق ویررسه مهر ساقط اولور واکر طلاق ویرمزسه مهر ساقط اولمز (ولو قال لعبده یا مالکی او لامته انا عبدك لا یعتق) اکر بر رجل عبدنه یا مالکی دیسه و یا جاریه‌سنه انا عبدك دیسه عتق واقع اولمز زیرا بو لفظلر عتقه دلالت ایلمز (ولو دعی الی فعل فقال بر من سوکند است که این کار نکنم فهو اقرار بالیمین بالله تعالی) اکر برکمسنه برفعله دعوت اولنسه واول کمسنه اول ایشی ایشلمکه بنم اوزریمه یمین وارددر دیسه بو کلام یمین باللهه اقراردر (وان قال بر من سوکند است بطلاق فاقرار بالحلف بالطلاق) اکر برکمسنه برفعله دعوت اولنسه واول کمسنه بنم اوزریمه طلاقه یمین وارددر دیسه بو کلام حلف بالطلاقه اقراردر (فان قال قلت ذلك کذبا لا یصدق) اکر اول کمسنه بو سوزی بن کذبا سویلدم دیسه تصدیق اولنمز زیرا انسان اقراری ایله مؤاخذه اولنور (وکذا لو قال مرا سوکند خانه است که این کار نکنم) اکر برفعله دعوت اولندقده بو ایشی ایشلمامکه بکا سوکند خانه وارددر دیسه یمین بالطلاقه اقراردر عرفه اعتبار ایله (ولو قال المشتری للبائع بعد البیع بها بازده فقال البائع بدهم یکون فسخا للبیع) اکر بعد البیع مشتری بایعه بهاسنی کیرو ویر یعنی قیمتنی رد ایله دیسه وبایع دخی بدهم یعنی ویره‌یم دیسه بیعی فسخ اولور زیرا مشتری‌یدن رد ثمن طلب و بایعدن رضا جانبندن اقاله‌در (والعقار المتنازع لا یخرج من ید ذی الید ما لم یبرهن المدعی) متنازع فیه اولان عقار ذی الیدك یدندن چقمز مادامکه مدعی دعواسی اوزرینه برهان اقامت ایلمیه (ولا یصح قضاء القاضی فی عقار لیس فی ولایته) والی ولایت اولمیان قاضینك قضاسی عقارده صحیح دکلدر یعنی عقار اولان مکانده قاضی اولمدقجه حکم صحیح دکلدر (واذا قضی القاضی فی حادثة ببینة ثم قال رجعت عن قضائی او بدا لی غیر ذلك او وقفت فی تلبیس الشهود او ابطلت حکمی ونحو ذلك لا یعتبر والقضاء ماض ان کان بعد دعوی صحیحة وشهادة مستقیمة) چون برقاضی برحادثه‌ده یعنی برایشده بینه ایله قضا ایلسه دها اندنصکره بن قضا ایلدیکمدن رجوع ایلدم دیسه و یاخود بکا قضا ایلدیکمدنصکره غیر شیء ظاهر اولدی دیسه و یاخود شهودك تلبیس ایدیکنه واقف اولدم دیسه و یاخود حکمی ابطال ایلدم دیسه ودخی بوکا مشابه شیئله سویلیوب رجوع ایلدم دیسه قاضینك بو سوزلرینه اعتبار اولنمز زیرا قضا ماضی و نافذ اولمشدر اکر قضا دعوای صحیحه و شهادت مستقیمه دنصکره اولمش ایسه حکمی نافذدر تغییر اولنمز (ومن له علی آخر حق فخبأ قوما ثم سأله عنه فاقر به وهم یرونه ویسمعونه وهو لا یراهم صحت شهادتهم علیه وان سمعوا کلامه ولم یروه فلا) برکمسنه‌نك آخر کمسنه اوزرنده حقی اولسه وصاحب حق برقومی اخفا ایلسه اندنصکره صاحب حق اول آخردن حقنی طلب واول کمسنه دخی اقرار ایلسه حالبوکه اول قوم اول کمسنه‌یی کوررلردی وکلامنی استماع ایدرلردی واول مدیون اولان آخر اول قومی کورمزدی اول قومك مقر مدیون اوزرینه شهادتی جائز اولور اما اکر کلامنی استماع ایدوب کندوبی کورمزلر ایسه شهادتلری جائز اولمز (ولو بیع عقار وبعض اقارب البائع حاضر یعلم البیع وسکت لا یسمع دعواه بعده) اکر برعقار بیع اولنسه وبایعك بعض اقاربی حاضر اولسه و بیع اولندیغنی بیلسه وسکوت ایلسه بعد البیع دعواسی مسموعه اولمز (ولو وهبت امرأة مهرها من زوجها ثم ماتت فطلب اقاربها المهر وقالوا کانت الهبة فی مرض موتها وقال بل فی صحتها فالقول له) اکر برخاتون مهرنی زوجنه هبه ایلسه اندنصکره فوت اولسه وخاتونك اقاربی مهرنی زوجندن طلب ایلیوب دیسه‌لر که هبه مرض موتنده اولمشدر وزوج دیسه که بلکه صحتنده اولمشدر قول زوجکدر قیاس بو ایدیکه قول ورثه‌نك اوله زیرا هبه حادثدر حوادث ایسه اقرب اوقاته مضافدر اما استحسانا قول زوجکدر (ولو اقر بحق ثم قال کنت کاذبا فیما اقررت حلف المقر له ان المقر لم یکن کاذبا فیما اقر واست یبطل فیما تدعی علیه عند ابی یوسف وبه یفتی) اکر برکمسنه آخر کمسنه‌یه حق اقرار ایلسه اندنصکره بن اقرارمده کاذبم دیسه مقرله تحلیف اولنور که تحقیقا مقر اقرار ایلدیکی شیده کاذب اولمدیغنه وسنك اوزرینه دعوی ایلدیکك شیده مبطل اولمدیغکه دیو یمین ویریلور ابو یوسف قتنده

وفتوى دخى ابو يوسف قولى اوزره در مثلا زيد عمرو ايچون برشئ اقرار ايلسه اندنصكره زيدبن اقرارمده
كاذبم ديسه عمروه يمين ويريلور (والاقرار ليس سببا للملك) اقرار ملكه سبب دكلدر مثلا زيد عمروه بيك درهم
اله جق حقم واردر ديو دعوى ايلسه وزيده نه سبب ايله حقكدر ديلسه عمروك اقرارى سببيله در بنم مديونمدر
ديسه دعواسى مقبوله اولمز مجرد اقرار ملكه سبب دكلدر بلكه قرضدر وياخود مبيعك ثمنيدر ديو ثبوتى
لازمدر (ولو قال لآخر وكلتك ببيع هذا فسكت صار وكيلا) بركمسنه آخر كمسنه يه شو شيئى بيع ايلمكه سنى
وكيل ايلدم ديسه مخاطب سكوت ايلسه وكيل اولور زيرا سكوتى وعدم ردى عادتا دليل قبولدر (ومن وكل
امرأته بطلاق نفسها لا يملك عزلها) بركمسنه خاتوننى كندو طلاقنه وكيل ايلسه وكالتدن عزله مالك اولمز
زيرا توكيل كندى جانبندن يميندر ويميندن رجوع صحيح دكلدر (ولو قال لآخر وكلتك بكذا على انى
متى عزلتك فانت وكيلى فطريق عزله ان يقول عزلتك ثم عزلتك) واكر بركمسنه آخره ديسه كه شو قدرمسنى
وكيل ايلدم شونك اوزرينه كه نه وقت سنى عزل ايليه يم سن بنم وكيلمسن ديسه انك طريق عزلى عزلتك
ثم عزلتك ديمكدر زيرا وكالتك شرطه تعليقى جائزدر امدى وكالتدن عزله تعليقى دخى جائزدر چون انى وكالتدن
عزل ايلسك وكالت منجزه دن منعزل اولور ومعلقه منجزه اولوب وكيل جديد اولور اندنصكره ثانيا عزل ايله
وكالت ثانيه دن منعزل اولور (ولو قال كلما عزلتك فانت وكيلى فطريقه ان يقول رجعت عن الوكالة المعلقة
وعزلتك عن المنجزة) اكر ديسه كه سنى شوكه وكيل ايلدم هربار كه سنى عزل ايليم سن بنم وكيلمسن انك طريق عزلى
وكالت معلقه دن رجوع ايلدم وسنى وكالت منجزه دن عزل ايلدم ديمكدر زيرا كلمهٔ كلما افعالك تكرارنى
مقتضيدر بوخسه نهايتنه دكين دكلدر (وقبض بدل الصلح قبل التفرق شرط ان كان دينا بدين والا فلا)
بدل صلحى قبض مجلسده قبل التفرق شرطدر اكر صلح دينا بدين اولورسه مثلا صلح التوندن اقچه اوزرينه
اولسه وياخود ذمتنده اولان شيئدن غيرى اوزرينه صلح اولسه قبل التفرق بدل صلحى قبض شرطدر
اكر دينا بدين دكل ايسه قبل التفرق قبض شرط دكلدر (ومن ادعى على صبى دارا فصالحه ابوه
على مال الصبى فان كان له بينة جاز الصلح ان كان بمثل القيمة او اكثر بما يتغابن فيه وان لم يكن له بينة او كانت
غير عادلة لا يجوز) بركمسنه برصبى اوزرينه براو دعوى ايلسه يعنى صبينك النده اولان او بنمدر ديو ادعا ايلسه
اول صبينك باباسى او دعواسى مال صبيدن صلح ايلسه اكر مدعينك شاهدى وار ايسه صلح جائزدر وصلح
دخى قيمتى مثليله اولورسه وياخود دارك قيمتندن اكثر اولور ايسه يعنى اول اكثرده ناس تغابن ايده كلمش
اولسه صلح جائزدر اكر مدعينك بينه سى يوغيسه وبينه سى اولديغى تقديرجه عادله اولمسه باباك صلحى
جائز دكلدر زيرا مال يتيمه تعدى ايلمش اولور (ومن قال لا بينة لى ثم برهن صح) بركمسنه بر دعوى خصوصنده
شاهدم يوقدر ديسه صكره شاهد كتورسه صحيحدر كرچه صورت ظاهرده تناقضدر لكن ايكيسنك بيننى
توفيق ممكندر بو آدمك شاهدى وار ايمش لكن اونتمش وياخود شاهد وار ايدوكنى مقدما بلميوب صكره بلمش
اوله وابو حنيفه دن روايت اولنمش كه تناقض اولمغله شاهدلرى قبول اولنميه اما اصح قول بودر كه قبول اولنه
(وكذا لو قال لا شهادة لى فى هذه القضية ثم شهد) ينه مرور ايدن مسئله كبى قبول اولنور چون بركمسنه
شو قضيه ده بنم ايچون شهادت يوقدر ديسه بعده شهادت ايلسه شهادتى قبول اولنور توفيق ممكندر اولدن
اونتمشيدم شمدى خاطريمه كلدى ديمك كبى ينه ابو حنيفه دن قولدر كه قبول اولنمز تناقضى ظاهردر
اما وفاقا قبول اولنور كذا فى الملتقط اما بركمسنه فلان كمسنه نك اوزرنده بنم حقم يوقدر ديسه وبعده
دعوى ايلسه دعواسى مسموعه اولمز زيرا اقرار ايله دعوى بيننده مناقضه ظاهردر توفيق ممكن دكلدر
(وللامام الذى ولاه الخليفة ان يقطع انسانا من طريق الجادة ان لم يضر بالمارة) خليفه نصب ايلديكى امام
ايچون انسانى طريق جاده دن قطع ايلمك يعنى چكورمك وار در اكر مرور ايدنلره ضرر ويرمز ايسه زيرا
امامك حق كافه ده ولايت تصرفى واردر اكر قطع ضرورده برمصلحت كورمش ايسه حاصل كلام مسلمانلره
نفع اولان شيئده رأيى وعملى مقبولدر (ومن صادره السلطان ولم يعين بيع ماله فباع ماله نفذ) شول كمسنه يى كه
سلطان مصادره ايلسه يعنى مالنى بيعه تعيين ايلسه واول كمسنه مالنى بيع ايلسه نافذ اولور مثلا بركمسنه نك
اوزرنده مال ميرى اولسه مالنى پادشاه طرفندن اخذ ايلسه كندوسى مالنى بيع ايدوب دينى ادا ايلسه اول بيع

نافذ اولور زيرا اكراه دكلدر (ولو خوف امرأته بالضرب حتى وهبت مهرها منه لا تصح الهبة ان قدر
على الضرب) اكر بركمسنه خاتوننى ضرب ايله قورقوتسه حتى مهرنى هبه ايلسه هبه سى صحيح دكلدر اكر رجل
خاتوننى ضربه قادر ايسه زيرا خاتون مكرهه اولمشدر (وان اكرهها على الخلع ففعلت يقع الطلاق ولا يجب
المال) اكر خاتوننى خلع اوزرينه اكراه ايلسه وخاتون دخى اول خلعى ايشلسه طلاق واقع اولور خاتون اوزرينه
مال واجب اولمز زيرا خلعك صدورى زوج طرفندن اولمشدر خاتونك رضاسى يوغيدى انجق اكراه ايله
اولمشدر (ولو احالت انسانا بالمهر على الزوج ثم وهبته من الزوج لا تصح الهبة) اكر خاتون زوجى اوزرنده
اولان مهرنى بركمسنه يه حواله ايلسه وبعد الحواله مهرنى زوجنه هبه ايلسه هبه سى صحيح اولمز زيرا حواله
ايلمكله مهر خاتونك ملكندن چقمشدر ملكنده اولميان شيئك هبه سى صحيح دكلدر (ومن اتخذ بئرا او بالوعة
فى داره فنز منها حائط جاره وطلب تحويله لا يجبر عليه) بركمسنه كندو دارنده بئر وياخود بالوعه اتخاذ ايلسه
واول قيودن وياخود بالوعه دن قوكشونك ديوارينه نشف ايلسه قوكشوسى اول قيويى وياخود بالوعه يى
آخر يره تحويل ايلمك جبرا اولنمز بالوعه شول قيودر كه اغزى دار وايچى يول قاز بلوب يغمور صويى وسائر
چركاب جمع اولمق ايچون اوله (وان سقط الحائط منه لا يضمنه) اكر قوكشونك ديوارى اول قيونك نشفندن
ساقط اولسه ضامن اولمز زيرا قيو قزان كمسنه كندو خالص حقنده تصرف ايلمشدر (ومن عمر دار زوجته بماله
باذنها فالعمارة لها والنفقة دين له عليها) بركمسنه زوجه سنك دارنى كندو ماليله زوجه سنك اذنيله
عمارت ايلسه عمارت خاتون ايچوندر ونفقه يعنى زوجك صرف ايلديكى اقچه دينيدر زوجه سى اوزرينه ملك
خاتونكدر انجق صرف ايلديكى اقچه خاتونك دينى اولور (وان عمرها لها بلا اذنها فالعمارة لها وهو متبرع)
اكر زوجه سنك دارنى بلا اذن زوجه سى ايچون عمارت ايلسه عمارت خاتون ايچوندر وزوج متبرعدر يعنى
صرف ايلديكى اقچه يى تبرع ايلمش اولدى زيرا بلا اذن تعمير ايلمشدر (وان عمر لنفسه بلا اذنها فالعمارة له)
اكر زوجه سنك دارنده بلا اذن كندو نفسيچون بنا ايلسه بنا ايلديكى شئ زوج ايچوندر انجق عرصه يى غاصب
اولمشدر اكر زوجه مراد ايدرسه قلع ايتديرر (ومن اخذ غريمه فنزعه انسان من يده فلا ضمان على النازع)
بركمسنه غريمنى اخذ ايلسه بركمسنه دخى كلوب يدندن نزع ايلسه نازع اوزرينه ضمان لازم كلمز يعنى حقى اولان
خصمك الندن خلاص ايدن كمسنه نك اوزرينه ضمان لازم كلمز (ومن فى يده مال انسان فقال له السلطان ادفعه
الىّ والا قطعت يدك او ضربتك خمسين سوطا لا يضمن لو دفع) بركمسنه نك يدنده بركمسنه نك مالى اولسه سلطان
اول كمسنه يه فلانك سنده اولان مالنى بكا ويرو الا يديكى قطع ايدرم وياخود سكا اللى قامچى اورورم ديسه
واول كمسنه آخرك كندوده اولان مالنى ويرسه بعده ضامن اولمز زيرا دفع بابنده اول كمسنه مكرهدر
(ولو وضع فى الصحراء منجلا ليصيد به حمار وحش وسمى عليه فجاء فى الغد ووجد الحمار مجروحا ميتا لا يحل اكله)
بركمسنه حمار وحشى صيد ايلمك ايچون صحراده براوراق وضع ايدوب وحين وضعده اوراغك اوزرينه
(بسم الله الرحمن الرحيم) ديسه اوراق وضع ايدن كمسنه ايرته سى كلوب برحمار وحشى يى مجروح وميت بولسه
اول حمار وحشينك اكلى حلال اولمز زيرا شرط انى انسان ذبح ايلمكدر وياخود مجروح ايلمكدر بونى ايسه
جرح ايدن اوراقدر نطيحه ومترديه يعنى حيوان سوسمش ويوكسك يردن دوشمش شئ كبى اولمشدر منجل
شول اوراقدر كه انكله اكين بچيلور (ويكره من الشاة الحيا والخصية والمثانة والذكر والغدة والمرارة والدم
المسفوح) شاتدن اكلى مكروه اولان ديشى ايسه دخى اركك ايسه خصيتينى ومثانه سى يعنى قاوغى وذكرى
وغده سيكه بزديكارى شيدر واودى وقانيدر بونلرى اكل ايلمك مكروهدر جمله يى بو بيت جمع ايلمشدر (بيت)
اذا ذكى الشاة كل كلها * سوى سبع اعضاء فدع اكلها * فياء وصاد وثاء وذال * وغين وراء ومنهن دال
(وللقاضى ان يقرض مال الغائب والطفل واللقطة) قاضى ايچون مال غائبى ومال طفلى ولقطه يى آخره قرض
ويرمك واردر زيرا استخلاصه قادردر وولايت عامه سى واردر اما اب ووصى قاضينك خلافيدر
(ولو كانت حشفة الصبى ظاهرة من رآه ظنه مختونا ولا تقطع جلدة ذكره الا بمشقة جاز ترك ختانه) اكر صبينك
حشفه سى ظاهر اولسه واول حشفه يى كورن ختان اولنمش ظن ايلسه حال بوكه ذكرينك جلده سى قطع
اولنميوب الا مشقت ايله قطع اولنسه اول صبينك ختاننى ترك ايلمك جائزدر (وكذا شيخ اسلم وقال اهل البصر

لا يطيق الختان) بر اختيار كمسنه اسلام اولسه اهل بصر يعنى وقوف اولان كمسنه شيخ فانى بوكا طاقت كتورمز ديسه صبى كبى ترك ختان جائزدر (ووقت الختان غير معلوم) وقت ختان معلوم دكلدر ابو حنيفه حضرتلرندن سؤال اولندقده لا ادرى بيورمشلردر (وقيل سبع سنين) دينلديكه وقت ختان يدى سنه در يعنى يدى ياشنده ايكندر (ولا يجوز ان يصلى على غير الملائكة والانبياء الا بطريق التبع) ملائكه وانبيادن غيرى اوزرينه صلاة ايلك يعنى صلى الله عليه وسلم ديمك جائز دكلدر الا بطريق التبع جائزدر (ولا الاعطاء باسم النيروز والمهرجان) نيروز ومهرجان اسميله اعطا جائز دكلدر يعنى نيروز ومهرجانك شرفى ايچون عيد هديه سى كبى هديه ويرمك جائز دكلدر زيرا بو ايكيسى مجوسيلرك عيديدر ابو حفص كبير رحمة الله عليه بيورمشدركه بر كمسنه اللى سنه الله سبحانه وتعالى يه عبادت ايلسه اندنصكره نيروز ومهرجان كونى كاسه وبعض مشركينه بر يمرطه هديه ويرسه اول كونى تعظيم ايچون تحقيقا كافر اولور وجمله عملى حبط اولور العياذ بالله تعالى * جامع الصغير صاحبى ديمشدركه يوم نيروزده بر كمسنه بر مسلمه برشئ اهدا ايلسه اما اول كونك تعظيمى مراد اولنمسه انجق بعض ناسك اعتبارى اولديغى اجلدن ايسه كافر اولمز اما لايق اولان اول فعلى ايشلمكدر زيرا نبى عليه السلام (من تشبه بقوم فهو منهم) بيورمشلردر (ولا بأس بلبس القلانس) قاوق كيمك لا بأسدر (وللشاب العالم ان يتقدم على الشيخ الجاهل) شاب عالم ايچون شيخ جاهل اوزرينه تقدم ايلك واردر زيرا حق سبحانه وتعالى (هل يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون) بيورمشلردر وينه موضع آخرده (اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم) بيورمشلردر اولى الامردن مراد اصح اقوالده علمادر خصوصا (العلماء ورثة الانبياء) بيورلمشدر وروايت اولنمشدركه نبى عليه السلام علمادن شاب اولان علمايى علمده انلردن دون اولنلرك اوزرلرينه تقديم بيورردى (ولحافظ القرءآن ان يختم فى اربعين يوما) قرأن عظيم الشانك حافظى ايچون قرق كونده بر ختم ايلك واردر زيرا قرأندن مقصود اولان معناى شريفنى فهمدر ومضمون شريفنده اولان فرمان الهيه دن عبرت آلوب امر ايسه طوتمق ونهى ايسه اجتناب ايلكدر مجرد تلاوت دكلدر حق سبحانه وتعاليك (افلا يتدبرون) قول شريفى فهم معانى يه دالدر

(كتاب الفرآئض)

بو كتاب فرائضك احكامى بيانده در فرائض فريضه نك جمعيدر وفرض نيجه معنايه كلور اول معنالردن برى تقديردر وبو محلده مراد اولان تقديردر زيرا حق سبحانه وتعالى هر كسك نصيبنى ملك وانبيادن برفرده تفويض ايليوب بالذات كندوسى اصحاب نصيب بيننده نصف وربع وثلث وثلثين وسدس حصه بيان بيورمشدر وسائر احكام بونك خلافيدر انلرده نصوص مجمله در وفرائض اشرف علوم اولمغين نبى عليه السلام (تعلموا الفرآئض وعلموها الناس فانها نصف العلم) بيورمشدر (يبدأ من تركة الميت بتجهيزه وتكفينه ودفنه بلا اسراف ولا تقتير) ميتك تجهيز وتكفينى ودفننه تركه سندن بدأ اولنور اسرافسز وتقتيرسز نه زياده اسراف اولنور ونه زياده تقتير اولنور وترك ايلديكى شئ غيرك حقى اولمز ايسه اكر غيرك حقى اولور ايسه مثلا رهن كبى وجنايت ايلمش قول كبى بونلرى ترك ايلسه صاحبلرى تجهيز اوزرينه تقديم اولنور حياتنده تقديم اولنديغى كبى اكر ميتك مالى يوغيسه حياتده نفقه سى واجب اولان كمسنه نك اوزرينه تجهيز وتكفينى واجب اولور مصنفك بلا اسراف قولى يا عددايله درو ياخود قيمت ايله در اما عددايله اولان رجالك اوچ كفننده ن زياده سى وخاتونك بشدن زياده سى اسرافدر بونلردن آشاغه سى تقتيردر يعنى تقصيردر اما قيمت ايله اولمسى اكر ميت حال حياتنده مثلا يوز درهم قيمتى اولور ثوب كيسه كفنى يوز درهمدن زياده اولسه اسرافدر نقصان اولورسه تقصيردر وبر اعتبار دخى مثلا بر كمسنه نك عيد شريفده كيه جك برثوبى اولسه وبردخى بين الاقران كيه جكى اولسه اوسط كه بين الاقران كيديكى ايدى انك بهاسى مقدارى ايله تكفين اولنور (ثم يقضى ديونه) اندنصكره ميتك ديونى قضا اولنور ديندن مراد عباد طرفندن مطالبه اولنان ديندر بوخسه زكات وكفارات وغيرى دين كبيلرى دكلدر زيرا بو مقوله دين موت ايله ساقط اولور ورثه اوزرينه اداسى لازم كلمز مكر وصيت ايلمش اوله وياخود ورثه كندو حصه لرندن تبرع ايليه لر زيرا عباد اتده ركن مكلفك نيتى وفعليدر بوايسه موت ايله ساقط اولور (ثم ينفذ وصاياه من ثلث ما بقى بعد الدين) اندنصكره وصاياسى بعد الدين باقى قلان شيئك

ثلثندن تنفيذ اولنور (ثم يقسم الباقى بين الورثة) تجهيز وتكفين ودين ووصيتدنصكره باقى قلان بين الورثه على ما فرض الله تقسيم اولنور (ويستحق الارث بنسب ونكاح وولاء) استحقاق ارث نسب ونكاح وولا سببيله درو بونلردن غيرى ايله ارثه مستحق اولمزلر وولاء فتح واوايله ممدودادر وولا ايكى نوعدر بر نوعى ولاء عتاقه در وبوكا ولاء نعمت دخى تسميه ايلمشلردر زيرا ولاء نعمت عصوبتدر سببى نعمت عتقدر رقيق اوزرينه ذكر اولنان عتق كرك بدل ايله وكرك بغير بدل ايله كرك كفارات ايچون وكرك نذر ايچون اولسون برابردر (ويبدأ باصحاب الفرآئض) تركه تقسيم اولندقده ابتدا اصحاب فرائض ايله بدأ اولنور اصحاب فرائض كتاب الله ده سهام مقدره سى اولنلردر انلر اون ايكى نفردر دردى رجالدن سكزى نسادندر رجالدن اولان برى بابادر وبرى جد صحيحدر وبرى لام قرنداشدر وبرى دخى زوجدر نسادن اولان برى زوجه وبرى قز وبرى اوغل قزى وبرى لابوين قز قرنداش وبرى لاب قز قرنداش وبرى دخى لام قز قرنداشدر وبرى دخى انا وبرى دخى جدهٔ صحيحه در بو جمله دن زوج وزوجه استحقاقلرى نكاح سببيله در باقيسى نسب جهتيله در (ثم بالعصبات النسبية) اصحاب فرائضدنصكره عصبات نسبيه ايله بدأ اولنور زيرا عصوبت نسبيه سببيه دن اقوادر اصحاب فروض نسبيه اوزرينه رد اولنور اما اصحاب فروض سببيه اوزرينه رد اولنمز انلر زوج وزوجه در بونلره من لا يرد عليه تسميه اولنور (ثم بالمعتق) اندنصكره معتق بدأ اولنور اكا مولاء عتاقه دينلور مثلا بر كمسنه بر عبد وياخود بر جاريه يى اعتاق ايلسه انلرك ولاسى معتق ايچوندر مولاء عتاقه كرك مذكر وكرك مؤنث اولسون برابردر (ثم عصبته) اندنصكره معتقك عصبهٔ ذكورى ايله بدأ اولنور بو محلده ذكور قيدى لازمدر زيرا نسا ايچون ولاء اولديغنه نبى عليه السلامدن (ليس للنساء من الولاء الا ما اعتقن) حديث شريفى وارد اولمشدر (ثم الرد) اصحاب فرائض حقلرينى الدقدنصكره باقى قلان شيلرى الور بولنمدقده ذوى الفروض نسبيه يه رد ايله بدأ اولنور اما ذوى الفروض سببيه يه رد اولنمز انلر زوج وزوجه در انلر حقلرينى الدقدنصكره قرابتلرى قالمز (ثم ذوى الارحام) اندنصكره ذوى الارحام ايله بدأ اولنور ذوى الارحام دخى درت صنفدر صنف اول ميته منسوب اولور انلر اولاد بناتدر كرك ذكور اولسون كرك اناث اولسون واولاد بنات ابندر صنف ثانى ميت انلره منسوب اولور انلر اجداد فاسدون وجدات فاسداتدر هر نه قدر عالى اولورسه وصنف ثالث ميتك ابوينه منسوبدر انلر اولاد اخوات وبنات اخوه در ودخى لام اخوه نك اوغللريدر هر نه قدر سفلى اولورسه ده صنف رابع ميتك جدينه منسوبدر انلر مطلقا عماتدر ولام اعمامدر ودخى اخوال وخالاتدر بو جمله بونلرك سببيله ميته منسوب اولنلر ذوى الارحامدر (ثم مولى الموالاة) بالاده مذكور اولنلر بولنمدقده جميع ميراثده مولى الموالاة ايله بدأ اولنور مولى الموالاة اولدركه بر مجهول النسب آدمه سن بنم مولام اول اكر بن اولورسم بنم وارثم اول واكر جنايت ايدرسم عاقله مى يعنى ديت وارثمى ويرديسه واولدخى قبول ايلسه وآخر دخى اوالكى كبى ديوب اولدخى قبول ايلسه بر برينك وارثى اولور وارثى اولادن مقدم رجوع ايلمكه قادر اولور (ثم المقر له بنسب ولم يثبت) اندنصكره مقر له بنسب ايله بدأ اولنور بر نسب ايله مقر له كه اول نسب اكا ثابت اولمدى مثلا بر كمسنه بر مجهول النسب كمسنه يى بنم قرنداشمدر ديو اقرار ايلسه وياخود عمم درديسه لكن موصينك باباسى بنم اوغلمدرو ياخود قرنداشمدر ديو نسبنى اقرار ايلمدين اقرارى اوزره موصى فوت اولسه بو مقوله يه المقر له بنسب لم يثبت ديو تسميه ايلمشلردر (ثم الموصى له باكثر من الثلث) يوقاروده ذكر اولنان كمسنه لر بولنمدقدنصكره ثلثدن اكثرده موصى له ايله بدأ اولنور وصيتى تكميل اولنور ثلث اوزرينه زياده ده منع اولنمق ورثه ايچون ايدى بونده ايسه ورثه اولمغله منع اولمز (ثم بيت المال) ذكر اولنان كمسنه لردن بر فرد اولمدقده بيت المال ايچون اخذ اولنور (ويمنع الارث الرق) رق ارثى منع ايدر كرك كامل اولسون عبد كبى كرك ناقص اولسون مكاتب ومدبر وام ولد كبى (والقتل كما مر) قتل دخى ارثى منع ايدر تكميل كتاب دياتده ذكرى مرور ايلمشدر (واختلاف الملتين) اختلاف ملتين دخى ارثى منع ايدر اختلاف دينين ديمدى زيرا يهودى نصرانيدن ونصرانى يهوديدن ارث الورلر مع هذا دينلرى مختلفدر بو تقدير جه الكفرة ملة واحدة اعتبارى ايله وارث اولورلر اما بعض فقها بين اليهود والنصارى توارث اولمغه ذاهب اولمشلردر زيرا اعتقادلرى مختلفدر يهودينك عيسى عليه السلامه وانجيله اعتقادى يوقدر بو تقديرجه مسلم ايله

نصاری کبی ملتین اولمش اولورلر (واختلاف الدارین حقیقة) اختلاف دارین دخی ارثی منع ایدر
اول اختلاف دارین حقیقة اولسون حربی وذمی کبی مثلا برحربی فوت اولسه ودار اسلامده براوغلی اولسه
ویاخود دار اسلامده برذمی فوت اولسه دار حربده باباسی اولسه تباین دارین سببیله وارث اولیمزلر اکرملتده
متحد ایسه (او حکما) یاخود اختلاف دارین حکما اولسه مستأمن کبی مثلا برحربی امان ایله دار اسلامه
چقسه واول حربینک برذمی قرنداشی اولسه وحربیء مزبور مرد اولسه دار اسلامده اولان ذمی قرنداشی
اکا وارث اولیمز اکرچه حقیقتده دار واحده‌در لکن دارین مختلفدر (والمجمع علی توریثهم من الرجال
عشرة) ورثه‌دن توریث اوزرینه جمع اولان رجالدن اون نفردر (الاب) اون نفرلک اولکیسی بابادر وبابانک
اوچ حالی واردر بری فرض مطلقدر ولد وولد ابن اولدقده حق سبحانه وتعالینک
(ولابویه لکل واحد منهما السدس ان کان له ولد) قول شریفی واقع اولمشدر وبری دخی تعصیب محضدر
ولد وولد ابن اولمدقده تنکیم حق سبحانه وتعالینک (فان لم یکن له ولد وورثه ابواه فلامه الثلث) قول شریفی
وارد اولمشدر وبری دخی فرض وتعصیبدر قزی واوغلنک قزی اویله اولدقده فرض جهتیله سدس آلور
قز براولورسه نصف ایکی اولورسه ثلثان الدقدنصکره باقیسنی تعصیب جهتیله بابا آلور (وابوه) اون نفرلک
ایکنجیسی بابانک باباسیدرکه جد صحیحدر وجد صحیح اولدرکه میته نسبتده ام داخل اولمیه اوغل اولمدقده
جد صحیح بابا منزله سنده‌در جد صحیحک دردت حالی واردر اوچ حالده باباکبیدر بابا اولمدقده دردنجی
حالی بابانک وجودی قتنده ساقطدر الا دردت مسئله‌ده باباکبی دکلدر مسئلهٔ اولی بابانک اناسی بابا ایله وارث
اولمز جد ایله وارث اولور مسئلهٔ ثانیه برکمسنه ابوینی ترک ایلسه وزوجیندن بری ترک اولنسه وترک اولنان
احد زوجینک نصیبندنصکره انا ایچون ثلث مابقی واردر اما بابا یرینه جد اولسه انا ایچون جمیع مالک ثلثی
واردر مسئلهٔ ثالثه بنو الاعیان وبنو العلات کایسی بابا ایله ساقط اولورلر اجماعا جد ایله اولمزلر بنو الاعیان
اخوه واخواتدن لاب وام اولنلردر مسئلهٔ رابعه معتقک باباسی اوغلی ایله اولسه ولاء اخذایدر امام ابو یوسف
قتنده اما معتقک جدی اوغلی ایله بولنسه ولانک جمله‌سی اوغلنکدر جد ساقطدر (والابن وابنه والاخ وابنه والعم
وابنه والزوج ومولی النعمة) اوچنجیسی اوغلدر * دردنجیسی اوغلنک اوغلیدر * بشنجیسی قرنداشدر *
التنجیسی قرنداش اوغلیدر * یدنجیسی عمدر * سکزنجیسی عمیسی اوغلیدر بونلر نسب ایله ارثه مستحقلردر *
طقوزنجیسی زوجدر بونک ارثه استحقاقی نکاح سببیله‌در * اوننجیسی مولی النعمتدر یعنی مولای
عتاقه‌در بونک ارثه استحقاقی ولاء ایله‌در (ومن النساء سبع) ورثه‌دن توریث اوزرینه جمع اولان نسادن یدی
کمسنه‌در (الام والجدة والبنت وبنت الابن والاخت والزوجة ومولاة النعمة) بری انادر وبری دخی انانک
اناسیدر وبری دخی قزیدر وبری دخی اوغلنک قزیدر وبری دخی قز قرنداشدر وبری دخی زوجه‌در وبری دخی
مولاة نعمتدر ومعتقه اولان خاتوند (وهم ذوفرض وعصبة) رجال ونسادن مذکور اولان وارثلر ایکی نوعدر
برنوعی صاحب فرضدر وبر نوعی عصبه‌در (وذوالفروض من له سهم مقدر) واصحاب فروض شول
کمسنه‌لردرکه آنلر ایچون سهم مقدر واردر (والسهام المقدرة فی کتاب الله تعالی ستة) کتاب اللهده سهام مقدره
التیدر (النصف) بری نصفدر حق سبحانه وتعالی اوچ موضعده نصفی ذکر ایلمشدر (وان کانت واحدة
فلها النصف) وموضع آخرده (ولکم نصف ماترک ازواجکم) وبرموضعده دخی (وله اخت فلها نصف ماترک)
بیورمشلردر (والربع) بری دخی ربعدر کتاب اللهده ایکی موضعده ذکر اولنمشدر (ولکم الربع مما ترکن)
وموضع آخرده (ولهن الربع مما ترکتم) بیورلمشدر (والثمن) بری دخی ثمندر حق سبحانه وتعالی ثمنی برموضعده
ذکر ایلمشدر (فلهن الثمن مما ترکتم) بیورمشلردر (والثلثان) بری دخی ثلثاندر کتاب اللهده ایکی موضعده
ذکر اولنمشدر حق بناتده (فان کن نساء فوق اثنتین فلهن ثلثا ماترک) وحق اخواتده دخی (فان کانتا اثنتین
فلهما الثلثان) بیورمشلردر (والثلث) بری دخی ثلثدر وکتاب اللهده ثلث ایکی موضعده ذکر اولنمشدر
(فلامه الثلث) وبرغیری موضعده (وان کانوا اکثر من ذلک فهم شرکاء فی الثلث) بیورمشلردر
(والسدس) وبری دخی سدسدر وکتاب اللهده سدس اوچ موضعده ذکر اولنمشدر (ولابویه لکل واحد منهما
السدس) وموضع آخرده (فان کان له اخوة فلامه السدس) وموضع آخرده ولد ام حقنده یعنی لام قرنداش

حقنده (وله اخ او اخت فلکل واحد منهما السدس) بیورمشلردر (فالنصف للبنت) پس امدی نصف
بنت صلبیه ایچوندر (ولبنت الابن عند عدمها) ودخی نصف اوغل قزی ایچوندر بنت صلبیه
اولمدقده زیرا بنت صلبیه حقنده نص شریف صریحا واقع اولمشدر لکن بنت صلبیه منعدمه اولمغله
بنت ابن انک مقامنه قائم اولور (وللاخت لابوین وللاخت لاب عند عدمها) ونصف لابوین قرنداش
ایچوندر ولابوین قرنداش اولمدقده نصف لاب قز قرنداش ایچوندر (اذا انفردن) بو ذکر اولنان حکم
قز قرنداشلردن بری منفرد اولدقده‌در اما بونلر مختلط اولسه‌لر عصبات للذکر مثل حظ الانثیین
حکمی واقع اولور ان شاء الله تعالی محلنده ذکر اولنور (وللزوج عند عدم الولد وولد الابن) ودخی
نصف زوج ایچوندر ولد وولد الابن اولمدقده * پس امدی مجموع اصحاب نصف بش کمسنه اولوب
دردی نسادن بری رجالدندر (والربع له عند وجود احدهما) وزوج ایچون ربع واردر ولد وولد ابندن
بری موجود اولدقده (وللزوجة وان تعددت عند عدمهما) وزوجه ایچون دخی ربع واردر
متعدد اولورلرسه‌ده ولد وولد ابن اولمدقده مثلا برکمسنه‌نک ایکی ویاخود اوچ خاتونی اولسه
وکندولره ربع دکسه ربع واحده جمله‌سی مشترک اولورلر زوجانک تعددی ایله ربع متعدد اولمز
(والثمن لهما کذلک عند وجود احدهما) ثمن زوجه ایچوندر ربع اولدیغی کبی ابن وولد ابن
موجود اولدقده حاصل کلام زوجانک ایکی حالی واردر ولد وولد ابن اولمدقده ربع آلور ولد ویاخود ولد
ابن اولدقده ثمن آلور (والثلثان لکل اثنین فصاعدا ممن فرضهن النصف) ثلثان شول کمسنه‌لر
ایچوندرکه فرضلری نصف اوله کندولر ایکی ویاخود دها زیاده اولدقلرنده ثلثان آلورلر وفرضی نصف
اولان طائفه دردت صنفدر بری بنت صلبیه‌در وبری بنت ابندر وبری اخت لابویندر وبری اخت لابدر
(والثلث للام عند عدم الولد وولد الابن والاثنین من الاخوة والاخوات) ام ایچون ثلث جمیع مال
واردر ولد وولد ابن واخوه واخواتدن ایکی کمسنه اولمدقده بونلر امی ثلثدن سدسه حجب ایدر
(ولها ثلث ما بقی بعد احد فرض الزوجین) امک ایکنجی حالی احد زوجینک فرضندنصکره ثلث مابقی
واردر فی زوج وابوین اوزوجة وابوین احد زوجین فرضنی الدقدنصکره ام ایچون ثلث مابقی واردر
دینلدیکی ایکی مسئله‌ده‌در مثلا برمرأة فوت اولسه زوجنی وابوینی ترک ایلسه مسئله التیدندر نصفی
زوج آلدقدنصکره اوچ باقی قالور ثلثی بردر ام آلور باقیسنی بابا آلور وایکنجی مسئله برکمسنه فوت
اولوب زوجه‌سنی وابوینی ترک ایلسه مسئله‌مز اون ایکیدندر ربعی اوچدر زوجه‌یه ویردک باقی طقوز
قالدی ثلثی اوچدر امه ویردک باقیسنی بابایه ویردک (ولو کان مکان الاب فیهما جد فلها ثلث الجمیع
خلافا لابی یوسف) اکر ذکر اولنان ایکی مسئله‌ده دخی اب مکاننده جد اولسه ام ایچون ثلث جمیع مال
واردر لکن ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنک قتنده جد ایله معا ثلث مابقی واردر (ولاثنین فصاعدا
من ولد الام یقسم لذکورهم واناثهم بالسویة) انابر اخوه واخواتدن ایکی دخی زیاده ایچون ثلث
واردر تنکیم حق سبحانه وتعالینک (وان کانوا اکثر من ذلک فهم شرکاء فی الثلث) قول شریفنده واقع
اولمشدر اولاد امه بنو الاخیاف دخی دینلور اولاد امک حالی اوچدر براولدقده سدس آلور بردن زیاده
اولسه‌لر ثلث آلورلر وبرحالی دخی سقوطدر مثلا التی کمسنه ایله ساقط اولور ولد وولد ابن واب وجد وبنت
وبنت ابن بونلر موجود اولدقده اولاد امه برشیء یوقدر واولاد امک ذکوری واناثی قسمتده برابردر
اما اولادی ذوی الارحامدندر ذکور واناثی برابر دکلدر (للذکر مثل حظ الانثیین) تقسیم اولنور
(والسدس للواحد منهم ذکرا او انثی) اولاد امدن ذکر اولسون کرک انثی اولسون واحد ایچون سدس
واردر زیرا حق سبحانه وتعالینک (وان کان رجل یورث کلالة او امرأة وله اخ او اخت فلکل واحد
منهما السدس) قول شریفی واقع اولمشدر اجماعا مراد اولان اولاد امدر (وللام عند وجود الولد او ولد
الابن او اثنین من الاخوة والاخوات) ولد وولد ابن موجود اولدقده اخوه ویا اخواتدن ایکیسی موجود
اولدقده ام ایچون سدس واردر (وللاب مع الولد وولد الابن) ولد وولد ابن موجود اولدقده بابا ایچون
سدس واردر (وکذا للجد الصحیح عند عدمه وهو من لایدخل فی نسبته الی المیت ام فان دخلت فجد فاسد)

صورت ردمسئله او جدلردر
اصل مسئله التیدندر
تصحیح
ام ١ سدس
اخوین لام ٢ ثلث
اخت لاب ١ سدس
اختین لاب ٢ ثلث

جد صحيح اب اولمدقده اب كبى سدس الور جد صحيح شول كسنه دركه ميته نسبتنده ام داخل اولميه
اكرام داخل اولورايسه جد فاسد اولور (وللجدة الصحيحة وان تعددت وهى من لايدخل فى نسبتها الى الميت
جد فاسد) جد صحيح اولديغى كبى جده دخى صحيحه اولور اكر متعدد دخى اولورسه جدهٔ صحيحه شول
كسنه دركه جده نك ميته نسبتنده جد فاسد داخل اولميه (ولبنت الابن وان تعددت مع الواحدة
من بنات الصلب) بنات صلبيه دن برى ايله اولدقده بنت ابن ايچون سدس واردر اكر متعدده
دخى اولورسه (وللاخت لاب كذلك مع الاخت الواحدة لابوين من بنات الصلب) كذلك اخت
لاب ايچون سدس واردر لابوين اختك برى ايله معا اولدقده بنات صلبيه دن (فصل) بو فصل
عصباتك احكامى بياننده در صاحب مغرب ديمشدركه عصبه لغتده (هى البنون والجماعة المحيط
بالرجل من اقربائه الكائنة من جانب الاب * وعصبات نسبيه اوچ نوعدر برى عصبه بنفسه در
وبرى عصبه بغيره در وبرى عصبه مع غيره در (والعصبة بنفسه ذكر ليس فى نسبته الى الميت انثى
وهو يأخذ ما ابقته الفرائض) عصبه بنفسه شول مذكردركه اول مذكرك ميته نسبتنده انثى اولميه
وعصبه بنفسه اولان مذكر اصحاب فرائض باقى قوديغى شيئ اخذ ايدر (وعند الانفراد يحرز جميع
المال) عصبه بنفسه يالكز اولدقده جميع مالى جهت واحده ايله افرازايدر وعصبه بنفسه درت صنفدر
برصنفى جزء ميتدر اوغل واوغل اوغليدر هرنه قدر آشاغه كيدرسه ده * ايكنجى صنفى اصل ميتدر بابادر
وجد صحيحدر * اوچنجى صنفى جزء ابدر لاب وام ولاب قرنداشلردر دردنجيسى جزء جددركه عميلردر بونده
ذكوره اعتبار اولنور برانثى عصبه بنفسه اولمز بلكه عصبه بغيرها وياخود عصبه مع غيرها اولور (واقربهم
جزء الميت وهو الابن وابنه وان سفل) درت صنفك اقربى يعنى ميراثه اولياسى جزء ميتدركه اوغلدر واوغل
اوغليدر هرنه قدر آشاغه اولورسه اولسون (ثم اصله وهو الاب والجد الصحيح وان علا) اندنصكره ميتك
اصليدر اول اصل ابدر وجد صحيحدر هرنه قدر يوقارو اولورسه اولسون (ثم جزء ابيه وهم الاخوة لابوين
اولاب ثم بنوهم وان سفلوا) اندنصكره ميتك باباسنك جزئيدر انلر لابوين اخوه در وياخود لاب اخوه در
اندنصكره بونلرك اوغللريدر هرنه قدر آشاغه اولورسه اولسون (ثم جزء جده وهم الاعمام لابوين اولاب
ثم بنوهم وان سفلوا) اندنصكره عصبات بنفسه ميتك جدنك جزئيدر انلر لابوين اعمام وياخود لاب اعمامدر
اندنصكره بونلرك اوغللريدر هرنه قدر آشاغه اولورسه اولسون (ثم جزء جد ابيه كذلك) اندنصكره ميتك باباسنك
جدنك جزئيدر اعمامده اولديغى كبى باباسنك عميلريدر (والعصبة بغيره من فرض النصف والثلثان يصرن
عصبة باخوتهن ويقسم للذكر مثل حظ الانثيين) عصبه بغيره شول كسنه دركه انك فرضى نصفدر وثلثاندر
بونلر قرنداشلرى ايله عصبه اولورلر للذكر مثل حظ الانثيين تقسيم اولنور مثلا عصبه بغيره بريسى بنت
صلبيه در ابن ايله عصبه اولور وبرى دخى بنت ابن در محاذيسنده اولان ذكر ايله عصبه اولور وبرى دخى
اخت لابوين در قرنداشيله وميتك صلبيه قزى ايله وبنت ابن ايله عصبه اولور وبرى دخى اخت لابدر قرنداشيله
وميتك صلبيه قزى ايله وبنت ابن ايله عصبه اولور (ومن لا فرض لها واخوها عصبة لا يصير عصبة به كالعمة
وبنت الاخ) اناثدن شول كسنه دركه صاحب فرض اولميه حالبوكه قرنداشى عصبه اوله ذكر اولنان اناث
قرنداشيله عصبه اولمز عمه وبنت اخ كبى عمه عم ايله وبنت الاخ قرنداش ايله عصبه اولمز * اكر سائل سؤال ايدرسه
اناثك ذكور ايله عصبه اولماسنه خود نص شريف وارد اولمشدر * اكا جواب ويريلوركه اول نص ايكى موضعده
واقع اولمشدر بنات بنين ايله واخوات اخوه ايله عصبه اولماسنده دروذكر اولنان اناث ذوات فرضدندر شول
اناثك كه فرضى يوقدر نص اكا متناول اولمز عمه ايله عم جمع اولسه مالك كليسى عم ايچوندر وابن عم لابوين
وياخود لاب ايله بنت العم لابوين لاب جمع اولسه ابن عم وارث اولور بنت عم محجوب اولور بنت الاخ ابن الاخ
جمع اولسه مالك كليسى ابن اخ ايچوندر (والعصبة مع غيره الاخوات لابوين اولاب مع البنات او بنات الابن)
عصبه مع غيره الاخوات لابوين ياخود لاب در بنات ايله وياخود بنات ابن ايله عصبه اولورلر زيرا نبى عليه السلام
(اجعلوا الاخوات مع البنات عصبة) بيورمشلردر (وذوالابوين من العصبات مقدم على ذى الاب حتى
ان الاخت لابوين مع البنت تحجب الاخ لاب) عصباتدن ذوى الابوين اولان يالكز ذوالاب اولان عصبه

صورت رد مسئله در كه ذكر اولندى — اصل مسئله التيدن در
سدس ام ١ — ابن ٥
سدس ام ١ — بنت نصف ٣
مسئله — ثلثان اخت لابوين ٤ — سدس ام ١
مسئله التيدن در رد مسئله بشدن در

صورت مسئله ٦ — رد مسئله ٤
اخت لابوين — اخت لاب
نصف — سدس
٣ — ١

صورت مسئله ٦ — ردم س ٤
بنت ابن — اخت صلب
سدس — نصف
١ — ٣

اوزرينه مقدمدر عصبه ايكى وجه ايله ترجيح اولنور برى قرب درجه وبرى قوت قرابت ايله اولان وقرب
درجه ايله اولاندر عصبه يوقاروده ذكر اولنمشدر قوت قرابت ايله اولان لابوين اخوات لاب اخواتدن ميراثه
اولى در حتى لابوين قرنداش بنت اولدقده لاب اولان ار قرنداش حجب ايدوب ميراثدن منع ايدر
(وعصبة ولد الزنا وولد الملاعنة مولى امه) ولد زنانك وولد ملاعنه نك عصبه سى اناسنك معتقيدر * زيلعى
ديمشدركه ولد زنا وولد لعان انجق ام جهتيله وارث اولور زيرا اب جهتندن نسبى منقطعدر (والاب
مع البنت صاحب فرض وعصبة) بابا بنت ايله صاحب فرضدر وعصبه در بنت كرك صلبيه اولسون
كرك بنت ابن اولسون فرض جهتيله بابا سدس آلور عصبه جهتيله باقيسنى بابا آلور * مثلا بركسنه فوت اولوب
برقزى ايله باباسنى ترك ايلسه مسئله التيدن در نصفى اوچدر قزه وبريلور سدسى بردر بابايه ويريلور
باقى قلان ايكى يى عصوبت جهتيله بابا قبض ايدر (وآخر العصبات مولى العتاقة) عصباتك آخرى
مولاى عتاقه در يعنى معتقدر (ثم عصبته على الترتيب المذكور) اندنصكره مولاى عتاقه نك
عصبه سيدر ترتيب مذكور اوزره يعنى عصبهٔ نسبيه ده ذكر اولنان ترتيب اوزره (فمن ترك اب مولاه
وابن مولاه فماله كله لابن مولاه) شول كسنه كه مولى سنك باباسى ايله اوغلنى ترك ايلسه * پس
مالك كليسى مولى سنك اوغلى ايچوندر ابوحنيفه ايله امام محمد قتنده زيرا جزء ميت اصل ميت اوزرينه
مقدمدر (وعند ابى يوسف للاب السدس والباقى للابن) ابويوسف قتنده اب ايچون سدس واردر
باقيسى ابن ايچوندر (ولو كان مكان الاب جد فكله للابن اتفاقا) اكر اب مكاننده جد اولسه اتفاق
مالك كليسى ابن ايچوندر (ولو ترك جد مولاه واخاه فالجد اولى) برمعتق مولى سنك جدى ايله مولى سنك
قرنداشنى ترك ايلسه * پس امدى ميراثه جد اولى در (وعندهما يستويان) امامين قتنده ميراثده
برابرلردر (والعصبة انما تأخذ ما فضل عن ذوى الفروض) عصبه ذوى الفروضدن فضله قلان شيئى
الاندر (فلو ترك زوجا واخوة لام واخوة لابوين واما فالنصف للزوج والسدس للام والثلث للاخوة
للام ولا يشاركهم الاخوة لابوين وتسمى المشتركة والحمارية) مثلا برخاتون فوت اولوب زوجنى ولام
اخوه سنى ولابوين اخوه سنى واناسنى ترك ايلسه نصف زوج ايچوندر وسدس ام ايچوندر وثلث لام اخوه
ايچوندر لابوين اخوه بونلره مشارك اولمز * زيرا مسئله من التيدندر وبو مسئله يه مسئلهٔ مشتركه
وحماريه تسميه اولنور وتسميه سنه سبب حضرت عمر رضى الله عنه منبرده ايكن بو مسئله دن سؤال اولندى
وحضرت ابوبكر رضى الله عنهه دخى سؤال اولندى ابوبكر حضرتلرى بيورديكه زوج ايچون نصف ام ايچون
سدس لام اخوه ايچون ثلث واردر لابوين اخوه ايچون برشيئ يوقدر بزم علمامز بو مسئله يى اخذ ايلدى
وحضرت عثمان رضى الله عنه (يشترك الاولاد لاب وام مع الاولاد لام) بيورمشدر امام مالك وامام شافعى
بو قولى اخذ ايلمشلردر حضرت عمر رضى الله عنه ابتداء حالده صديق اكبر قولى اوزره بيورورلردى صكره
صديق اكبر قولندن حضرت عثمان قولنه رجوع ايلدى ورجوعنه سبب بو مسئله دن سؤال اولندقده
مقدما اولان قولى اوزرينه جواب ويروب لابوين اولان اولاددن برى يا امير المؤمنين فرض ايدهلم كه بابامز
حمار ايمش ايكيمز خود بر انادن دكلميوز ديدكده حضرت عمر رضى الله عنه تفكره واروب فى الواقع بر انادندر
ديو ثلثده تشريك ايلدى اول اجلدن حماريه ومشتركه وعثمانيه تسميه اولنمشدر (فصل) حجب الحرمان منتف
فى حق ستة الابن والاب والبنت والام والزوج والزوجة) حجب حرمان التى كسنه حقنده منتفيدر برى
ابن وبرى اب در وبرى بنت در وبرى ام در وبرى زوج وبرى زوجه در (ومن عداهم يحجب الابعد بالاقرب)
ذكرى مرور ايدن التى كسنه دن ماعداسى ابعد اقرب ايله محجوب اولور (وذو القرابة بذى القرابتين)
برقرابت صاحبى ايكى قرابت صاحبى ايله محجوب اولور اخ لاب اخ لابوين ايله وابن اخ لاب ابن الاخ لابوين ايله
محجوب اولور ابن عم لاب ابن عم لابوين ايله محجوب اولور (ومن يدلى بشخص لا يرث معه الا اولاد الام
حيث يدلون بها ويرثون معها) شول كسنه كه برشخص سببيله ميته منتمى اولور اول شخص موجود ايكن
معا وارث اولمز ابن الابن كبى ابن وار ايكن ابن الابن وارث اولمز الا اولاد ام وارث اولور اولاد ام ميته ام سببيله
منتمى اولمش ايكن ينه ام ايله وارث اولور (ويحجب الاخوة بالابن وابنه وان سفل وبالاب والجد) اخوه

ابن ايله وابن ابن ايله محجوب اولور هرنه قدر آشاغه اولورسه ده واب ايله دخی محجوب اولور زيرا اخوه كلاله در
وتورث كلاله ايسه عدم ولد ووالد ايله مشروطدر و جد ايله دخی مشروطدر (ويحجب اولاد العلات بالاخ
لابوين ايضا) اولاد علات كه اخوه واخواتدن لاب اولنلردر لابوين اخ ايله محجوب اولور (وعندهما لا يحجب
الاخوة لابوين اولاب بالجد بل يقاسمونه وهو كاخ ان لم تنقصه المقاسمة عن الثلث عند عدم ذی الفرض
اوعن السدس عند وجوده والفتوی علی قول الامام) امامين قتنده لابوين اخوه ياخود لاب اخوه جد ايله
محجوب اولمز بلكه مقاسمه اولنور واول جد اخ كبيدر اگر ذو الفرض اولمدقده مقاسمه ثلثدن ياخود
ذو الفرض اولدقده سدسدن نقص ويرمز ايسه حالبوكه فتوی امام اعظمك قولی اوزرينه دركه اخوه
واخواتك جد ايله سقوطيدر (واذا استكمل بنات الصلب الثلثين سقط بنات الابن الا ان يكون بحذائهن
او اسفل منهن ابن ابن فيعصب من بحذائه ومن فوقه من ليست بذات سهم ويسقط من دونه) يعنی بنات صلبيه
ثلثينی تكميل ايلسه بنات ابن ساقط اولور وارث اولمز زيرا بناتك حقی ثلثاندر بنات صلبيه ثلثانی كاملا المغله
بنات ابنه برشیء قالمز الا بوقدر واردركه اول بنات ابنك حذاسنده وياسفلنده غلام اوله اول غلام كندو
حذاسنده اولانی وكندونك فوقنده اولوب ذا سهم اولميانی عصبه قيلور وكندودن آشاغه اولان بناتی
اسقاط ايدر * ابن مسعوددن روايت اولنمشدركه نبی عليه السلامدن استماع ايلدم كه بركون بنت صلبيه
وبنت ابن واخت مسئله سی سؤال اولندقده (النصف للبنت والسدس لبنت الابن والباقی للاخت)
بيورمشلردر زيرا حق بنات ثلثاندر زياده اولمق احتمالی يوقدر چونكه بنت صلبيه نصفی اخذ ايليه ثلثانی
تكميل ايچون سدس بنات ابن ايچوندر كرك بر اولسون كرك زياده اولسون بناتك ثلثانی تكميل
ايچوندر ما بقی عصبه ايچوندر

الفريق الاول	الفريق الثانی	الفريق الثالث
ابن .	ابن	ابن
ابن . بنت	ابن .	ابن
ابن . بنت	ابن . بنت	ابن .
ابن بنت	ابن . بنت	ابن . بنت
	ابن بنت	ابن . بنت
		ابن بنت

فريق اولدن بنت عليانك مقابلهسنده برشیء يوقدر وفريق اولك وسطاسنك حذاسنده فريق ثانينك علياسی
واردر فريق اولك سفلاسنك حذاسنده فريق ثانينك وسطاسی ايله فريق ثالثك علياسی واردر فريق ثانينك
سفلاسنده اولان بنتك حذاسنده فريق ثالثك وسطاسی وفريق ثالثك سفلاسنده براحد محاذی دكلدر
بواوغلانلرك بريسی صاغ اولميوب طقوز قزقالسه لر فريق اولدن علياده اولان بنته نصف ويريلور وفريق
اولدن وسطا ايله فريق ثانينك علياسنده اولان قزه سدس ويريلور غيريلره برشیء اصابت ايلمز باقی قلان
كندولرينه رد اولنور * صورت مزبوره ده اصل مسئله التيدندر التينك نصفی اوچدر
عليايه ويريلور بنت صلب مقامنه قائمدر و التينك سدسی بردر وسطا ايله محاذيسنده اولان قزه
ويريلور باقی يی اوزرلرينه رد ايلدك مسئله ده من لا يرد عليه يوق من يرد عليه جنسان اولمغله مسئله
سهاملردن قلدق فريق اولی ده عليانك النده اولان سهامی عدد رؤسنه مستقيم وسطی ومحاذيسنده
اولانك اللرنده سهمی بر عدد رأسلری ايكی بر ايله ايكی ماييننده مباينت واردر عدد رأسلری اولان
ايكی رد مسئله اولان درده ضرب ايلدك سكز حاصل اولدی وبنت عليانك النده اولان اوچ سهمی
مضروب اولان ايكی يه ضرب ايلدك التی اولدی بنت عليايه ويردك وسطی مع قوازيها النده اولان
بری مضروبمز اولان ايكی يه ضرب ايلدك ايكی حاصل اولدی انلره ويردك جملهسی سكز اولور مثلا ذكر
اولنان ورثه نك مال متروكی يكرمی ايكی بيك ايكيوز يكرمی ايكی اقچه اولسه مال متروك اصل
مسئله اولان درده تقسيم اولنور هرنه حاصل اولورسه هر كسك النده اولان سهمی حاصل تقسيمه

ضرب اولنسه كندونك حصهسی اولمش اولور وتصحيحی سكزدندر مال متروك تصحيح اولان سكزه تقسيم
اولنسه وتصحيحدن اللرنده اولان سهم حاصل تقسيمه ضرب اولنسه اندن دخی موافق كلور يعنی ايكی وجهله
تقسيم صحيحدر

٠٣٣٣٢	٤		٥٥٥٥	٥٥٥٥
٢٢٢٢٤	٨	٢	٣	١
٥٥٥٥ ه	١٦	٤	١٦٦٦٥	٥٥٥٥
	٣٢	٨ حصهٔ بنت عليا * حصهٔ بنتين		

بركون
١٦٦٦٥
٥٥٥٥ باقی
٢٣٣٣٠ ٢

٢
٢٢٢٢٤

الفريق الاول	الفريق الثانی	الفريق الثالث
ابن .	ابن	ابن
ابن . بنت	ابن .	ابن
ابن . بنت	ابن . بنت	ابن .
ابن بنت	ابن . بنت	ابن . بنت
	ابن بنت	ابن . بنت
		ابن بنت

فريق اولينك سفلاسنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه عليايه نصف ويريرز وسطا مع من
قوازيها يه سدس ويريلور اول غلام كندو حذاسنده اولانی وفريق ثانينك وسطاسنی وفريق
ثالثك علياسنی عصبه قيلور ما باقی ماييننده اخماسا للذكر مثل حظ الانثيين تقسيم اولنور
اصل مسئله التيدندر نصفی كه اوچدر عليايه ويردك وسدسكه بردر وسطا مع من قوازيها يه ويردك باقی
قلان ايكی سهمی عصباته ويردك عليانك النده اولان اوچ سهم عدد رأسنه مستقيم وسطا مع من قوازيهانك
النده اولان بر عدد رأسلرينه مستقيم دكل مباين در عدد رأسلرينك كايسی موقوف عصباتك
اللرنده اولان ايكی عدد رأسلری اولان بشه مباين انلرك دخی عدد رأسلری موقوف موقوفلره
نظر ايلدك ايكی ايله بش ماييننده مباينت واردر يعنی موقوف اولان رؤس بيننده مباينت اولسه
احد موقوف آخرك كايسنه ضرب اولنور ايكی بشه ضرب ايلدك اون حاصل اولدی
مبلغ مزبوری اصل مسئله اولان التی يه ضرب ايلدك التمش اولدی عليانك النده اولان اوچی
مضروب اولان اونه ضرب ايلدك اوتوز اولدی بنت عليايه ويردك وسطا مع قوازيهانك النده
اولان بری اونه ضرب ايلدك اون اولدی انلره ويردك عصباتك النده اولان ايكی مضروبمز
اولان اونه ضرب ايلدك يكرمی حاصل اولدی عصباته ويردك * اصل مسئله التيدن مضروبمز
اولدن تصحيح مسئله مز التمشدندر يوقاروده ذكر اولندیغی اوزره مال متروكی اصل مسئله
اولان التی يه تقسيم اولنسه حاصل تقسيم هرنه ايسه هر كسك النده اولان سهمی حاصل تقسيمه
ضرب اولنسه هر كسك حصهسی اولمش اولور وتصحيح اولان التمشه دخی تقسيم اولنسه وتصحيحدن

اللرنده اولان سهملری ضرب اولنسه اول دخی تخلف ایلمز راست کلور

			٦		
١٣٥٢	١٢	٤٢٥٨	٤٢٥٨	٤٢٥٨	
٢٥٥٥٠	٢٤	٣	١	٢	
٤٢٥٨	٤٨	١٢٧٧٤	٤٢٥٨	٨٥١٦	

بيكون باقي
١٢٧٧٤
كسر
٤٢٥٨
٢
٨٥١٦
٢٥٥٤٨
٢
٢٥٥٥٠

الفريق الاول	الفريق الثانى	الفريق الثالث
اس .	اس	اس
اس . ٠ نس	اس .	اس
اس . ٠ نس	اس . ٠ نس	اس .
اس ٠ نس	اس . ٠ نس	اس . ٠ نس
	اس ٠ نس	اس . ٠ نس
		اس ٠ نس

اکر فریق ثانینك سفلاسنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه بنه مسئله التیدندر نصفی که اوچدر بنت علیایه ویرلدی وسدسی بردر وسطامع توازیهایه ویرلدی باقی قلان ایکی عصبانه ویرلدی اسباعا تقسیم بنت علیانك النده اولان اوچ عدد رأسنه مستقیم وسطامع من بوز یهانك النده اولان برسهم عدد رأسلرینی موقوف ایلدك عصباتك النده اولان ایکی عدد رأسلری اولان یدی یه مباین عدد رأسلرینی موقوف ایلدك ورؤس موقوفات بینلرینه نظر ایلدك ایکی ایله یدی ماییننده مباینت بولدق ایکی یدی یه ضرب ایلدك اون درت حاصل اولدی مبلغ من بوری اصل مسئله من اولان التی یه ضرب ایلدك سکسان درت اولدی تصحیح مسئله من سکسان درتدندر علیانك النده اولان اوچ سهمی مضروبمز اولان اون درده ضرب ایلدك قرق ایکی اولدی بنت علیایه ویردك وسطامع توازیهانك اللرنده اولان برسهمی مضروب اولان اون درده ضرب ایلدك اون درت حاصل اولدی انلره ویردك عصباتك النده اولان ایکی مضروبه ضرب ایلدك یکرمی سکز حاصل اولدی عصبانه ویردك

مال ——— متروك

١٢٥٥٦	٦	١	٢٠٩٢	٢٠٩٢	٢٠٩٢	
	١٢	٢	٣	١	٢	
٢٠٩٢ ^ه^	٢٤	٤	٦٢٧٦	٢٠٩٢	٤١٨٤	
	٤٨	٨	حصهٔ بنت علیا	بنتین	عصبات	

بيكون باقي
٦٢٧٦
كسر
٢٠٩٢
٤
٤١٨٤
١٢٥٥٢
٤
١٢٥٥٦

تصحیح مسئله اولان سکسان درده تقسیم اولنسه وتصحیحدن اللرنده اولان حاصل تقسیمه ضرب اولنسه صحیح اولور اکر رسائل سؤال ایدرسه درت اقچه کسر کلدی کلمك کرك ایدی اکا جواب ویریلور که ربع وثمن

وسدس وثلثان وثلث دخی اخراج اولنده لابد کسر کلور مثلا اون ایکی بیك بشیوز اللی التی اقچه نك سدسنی اخراج ایلدك درت اقچه راست کلدی لابد هرقنغی یوزدن اولورسه قرق اللی بیك اقچه ده اوچ درت کسر کلور اصل کسر کلمك مهامله دروالسلام

الفريق الاول	الفريق الثانى	الفريق الثالث
اس .	اس	اس
اس . ٠ نس	اس .	اس
اس . ٠ نس	اس . ٠ نس	اس .
اس ٠ نس	اس . ٠ نس	اس . ٠ نس
	اس ٠ نس	اس . ٠ نس
		اس ٠ نس

اکر ثالثك سفلاسنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه بنه اصل مسئله التیدندر التینك نصفی اوچدر بنت علیایه ویرلدی سدسی بردر وسطامع توازیهایه ویرلدی باقی قلان ایکی عصبانه ویرلدی اثمانا تقسیم اولنور بنت علیانك النده اولان اوچ سهم عدد رأسنه مستقیم وسطامع من توازیهانك اللرنده اولان برسهم عدد رأسلرینه مباین عدد رأسلرینی موقوف ایلدك عصباتك اللرنده اولان ایکی سهم عدد رأسلری اولان سکزه مستقیم دکل لکن مابینلرنده موافقت بالنصف بولدق عدد رأسلرینك نصفی موقوف رؤس موقوفات بیننه نظر ایلدك بنه موافقت بالنصف بولدق احدهمایی آخره ضرب ایلدك سکز اولدی مبلغ مذکوری اصل مسئله من اولان التی یه ضرب ایلدك قرق سکز اولدی تصحیح مسئله من قرق سکزدندر بنت علیانك النده اولان اوچی مضروب اولان سکزه ضرب ایلدك ٢٤ حاصل اولدی بنت علیایه ویردك وسطامع من توازیهانك یدلرنده اولان برسهمی سکزه ضرب ایلدك اون التی اولدی عصبانه ویردك

مال ———

٢٢٢٢	٦	٣	٣٣٣	٣٣٣٣	٣٣٣٣	
٢٠٠٠٠	١٢	٣		١	٢	
٣٣٣٣ ^ه^	٢٤	٩	٩٩٩	٣٣٣٣	٦٦٦٦	
	٤٨					

بيكون باقي
٩٩٩٩
كسر
٣٣٣٣
٢
٦٦٦٦
١٩٩٩٨
٢
٢٠٠٠٠

تصحیحی اولان قرق سکزه دخی تقسیم اولنسه راست کلور غفلت اولنمیه (واذا استکمل الاخوات لابوین الثلثین سقط الاخوات لاب الا ان یکون معهن اخ لاب) یعنی اخوات لابوین ثلثینی تکمیل ایلسه اخوات لاب ساقط اولور الا مکرکه بونلر ایله لاب برادر کاك قرنداش اوله

مسـ ٣ ٣ ٩ ـئله ——— مسـ ——— ٦ ـئله ——— بنـ ——— ـت

اخت لاب	اختی لابوین	ورثه	اخت لاب	اخت لابوین	اخ لاب	اخت لاب	اختی لابوین
ط	ثلثان		سدس	نصف	٢	$\frac{1}{3}$ ١	$\frac{2}{6}$
		٤	١	٣			

باقی قلان ایکی مثل حظ الانثیین ایدرلر (والجدات کلهن یسقطن بالام) جداتك کلیسی ام ایله ساقط اولور (والابویات خاصة بالاب ایضا) خاصة ابویات ایله اولان اب ایله ساقط اولور امیات ساقط اولمز مثلا برکمسنه باباسی

وبابا سنڭ اناسنى واناسنڭ اناسنى ترك ايلسه باباسنڭ اناسى بابا ايله ساقط اولور اناسنڭ اناسى بابا ايله ساقط اولمز (وكذا بالجد الا ام الاب) بابا طرفندن اولان جدلر بابا ايله ساقط اولديغى كبى جد ايله دخى ساقط اولور الام الاب ساقط اولمز زيرا ام اب جدڭ قبيلندن دكلدر بلكه جدڭ زوجه سيدر (والقربى منهن من اى جهة كانت تحجب البعدى من اى جهة كانت) جدّاتدن جدۀ قربى هرنه جهتدن اولورسه كرك اب جهتندن وكرك ام جهتندن اولسون بعدايى حجب ايدر اول بعدا دخى هرنه جهتدن اولورسه اولسون (وارثة كانت القربى او محجوبة كام الاب معه فانها تحجب ام ام الام) جدۀ قربى كرك وارثه اولسون كرك محجوبه اولسون جدۀ بعدايى حجب ايدر (فاذا اجتمع جدتان احدهما ذات قرابة كام ام الاب والاخرى ذات قرابتين كام اب الاب وهى ايضا ام ام الام فثلث السدس لذات القرابة وثلثاه للاخرى عند محمد وبنصف عند ابى يوسف) يعنى ايكى جده جمع اولسه برى بر قرابت صاحبى اولسه كه باباسنڭ اناسنڭ اناسيدر برى دخى ايكى قرابت صاحبى اولسه كه باباسنڭ باباسنڭ اناسيدر واول جده باباسنڭ باباسنڭ اناسى اولديغى كبى اناسنڭ اناسنڭ اناسيدر پس امدى سدسڭ ثلثى بر قرابت صاحبنه ثلثانى ايكى قرابت صاحبنه ويريلور جهات اعتباريله امام محمد قتنده وابو يوسف قتنده سدس تنصيف اولنور

م ابدان اعتباريله اب

م . . . . ـ . . . . م

م وابـ‌رادى م وابـ‌رادى

(والمحروم بالقتل ونحوه لا يحجب) قتل ايله ودخى ردت وكفر ايله ورق ايله ميراثدن محروم اولان غيريى حجب ايلمز كرك حجب حرمان كرك حجب نقصان اولسون (والمحجوب يحجب كالمر فى الجدة) حجب حرمان ايله محجوب غيريى حجب ايدر نتكيم جدهده مرور ايلدى مثلا باباسنڭ اناسنى ترك ايلسه واناسنڭ اناسنڭ اناسنى ترك ايلسه باباسنڭ اناسى اب ايله محجوب ايكن اناسنڭ اناسنڭ اناسنى حجب ايدر (وكالاخوات والاخوة يحجبهم الاب ويحجبون الام من الثلث الى السدس) دخى اخوات واخوه كبى بونلرى اب ميراثدن حجب ايدر و بونلر دخى محجوب ايكن انايى ثلثدن سدسه حجب ايدر مثلا بركمسنه فوت اولوب باباسنى واخوه واخواتدن ايكى وياخود دها زياده ترك ايلسه واناسنى دخى ترك ايلسه اخوه واخواتدن بابا ايله محجوب ايكن انايى ثلثدن سدسه حجب ايدر اكر اخوه واخوات اولمامش اولسه ام ثلثدن كل آلوب باقيسنى بابا آلوردى وحجب نقصان بش كمسنه يهدر زوج نصفدن ربعه وزوجه ربعدن ثمنه ام ثلثدن سدسه بنت ابن اخت لاب نصفدن سدسه محجوب اولور (فصل) بو فصل عول بياننده در عول لغتده جوره ميل معناسنه استعمال اولنور فلان يعول على دينلور اى يميل يجور وغلبه معناسنه دخى استعمال اولنور عاله دينلور اذا غلبه ورفع معناسنه دخى استعمال اولنور عال الميزان دينلور اذا رفعه بو محلده رفع معناسنه در اصطلاح علم فرائضده عول كندى اجزاسندن مخرج اوزرينه برشئ زياده اولمقدر يعنى مخرج فرضدن ضيق اوزره اولسه حاصل كلام يعنى مخرج فروض مجتمعه ايله وفادن مضايقه اوزره اولسه تركه مخرج مزبوردن عددا اكثرده رفع اولنور (واذا زادت سهام الفريضة على الفريضة فقد عالت) يعنى اصحاب فريضه نڭ سهامى فريضه اوزرينه زياده اولسه اول فريضه عول ايدر معلوم اوله كه مجموع مخارج يديدرز يرا كتاب اللهده مذكور اولان فرائض التيدر ومخارجى بشدرزيرا اثنانڭ مخرجى يوقدر (واربعة مخارج لا تعول) مجموع مخارج يديدر ذكر اولنان يديدن درت مخارج اصلا عول ايلمز (الاثنان والثلاثة والاربعة والثمانية) عول ايليان مخارجدن اولكيسى لفظ اثناندر ايكنجيسى اربعه در * دردنجيسى ثمانيه در (وثلاثة تعول) اول يديدن اوچى عول ايدر حق سبحانه وتعالى كتاب كريمنده نصف وربع وثمن وثلث وثلثان وسدس بيورمشدر فقهاء ذكر اولنان نصيبلرى ايكى نوع ايدوب نصف وربع وثمنه نوع اول تسميه ايدوب وثلث وثلثان وسدسه نوع ثانى تسميه ايلمشلردر يعنى نوع اولدن نصف نوع ثانيڭ كليسنه وياخود بعضيسنه مختلط اولسه مسئله التيدن اولور واكر نوع اولدن ربع نوع ثانيڭ كليسنه وياخود بعضيسنه مختلط اولسه مسئله اون ايكيدن اولور واكر نوع اولدن ثمن نوع ثانيڭ كليسنه وياخود بعضيسنه مختلط اولسه مسئله يكرمى دردتدن اولور نهايت بعضيسى رد وبعضيسى عول ايدر محلنه كوره رعايت اولنور (الستة الى عشرة وترا وشفعا) عول ايدن اوچ

الى مخرجڭ برى ستهدر اونه دكين وترا وشفعا عول ايدريدى وترا عول ايدر نصف ايله ثلثان جمع اولسه

التيدن يدى يه عول

٣	٤		٣	٣	١	
نصف	ثلثان		نصف	نصف	سدس	
زوج	اختين لابوين	مسئله	زوج	اخت لابوين	اخت لاب	مسئله
٣	٤	٦	٣	٣	١	٦
		عولها				عولها
		٧				٧

التيدن سكزه عول

٣	٤	١		٣	٣	٢	
نصف	ثلثان	سدس		نصف	نصف	ثلث	
زوج	اختين لابوين	ام	مسئله	زوج	اخت لابوين	اختين لام	مسئله
			٦				٦
			عولها				عولها
			٨				٨

ودخى التيدن طقوزه عول ايدر يعنى مسئلهده نصف وثلثان وثلث جمع اولسه

نصف	ثلثان	ثلث	٦	نصف	نصف	سدس	سدس	٦
زوج	اختين لابوين	اختين لام	مسئله	زوج	اخت لابوين	اخت لام	ام	مسئله
٣	٤	٢	٩	٣	٣	٢	١	٩

ودخى سدس اونه عول ايدر يعنى مسئلهده نصف وثلثان وسدس جمع اولسه

نصف	ثلثان	ثلث	سدس	٦
زوج	اختين لابوين	اخت لام	ام	مسئله
٣	٤	٢	١	١٠

٢٥٠٠٠

١٢٥٠٠٠ ه

١٢٥٥

١٢٥٥ ١٢٥٥ ١٢٥٥ ١٢٥٥

٢ ٢٥١٠ ١ ١٢٥٥ ٣ ٣٧٦٥ ٤ ٥٠٢٠

١٠ | ١ ٣٧٦٥ باقى

٢٠ | ٢ ٥٠٢٠ كسور

٤٠ | ٤ ٢٥١٠ ٥

٨٠ | ٨ ١٢٥٥

١٢٥٥٠

مثلا مال متروكى تحرير ايدوب عوليه اولان مسئلهيه تقسيم ايليهسن تقسيمدن نه حاصل اولورسه هر كسڭ الندهاولان سهمن تقسيمدن حاصل اولانه ضرب ايليهسن هرنه حاصل اولورسه مال متروكدن كندى حصهسى اولمش اولور ذكر اولنان تقسيم كبى عوليهده الله اعلم نصف وثلثان وثلث وسدس اخراجى ممكن دكلدرزيرا زوج التيدن نصف آلمش ايدى واختين لابوين ثلثان واختين لاب ثلث وام سدس آلمش ايدى مال متروكڭ نصفنى زوج وثلثانى اختين لابوين وثلثى اختين لامه وسدسى انايه ويرلسه مال متروك وفا ايلمزدى مثلا زوج صاحب نصفم مالڭ نصفنى بڭا ويرڭ ديو طلب ايلسه ومال متروك كه اون ايكى بيڭ بشيوز اللى بش اقچهدر نصفى ٦٢٧٥ اقچهدر زوج ايچون ويرلسه وذكر اولنان اقچهنڭ ثلثانى ٨٣٧٠ اقچهدر اختين لابوين ايچون ويرلسه وثلثى ٤١٨٥ اقچه ايدر لام اختينه ويرلسه وسدسى ٢٠٩٢ اقچه ايدر امه ويرلسه مجموعى ٢٠٩٢٥ اقچه اولور بو تقديرجه عوليهده نصف وربع وثلثان وثلث وسدس وثمن رعايت اولنمق ممكن دكلدر * بو فقير پر تقصير تحرير ايلديكى تقسيم اوزره آسان وجهله توزيع وتقسيم اولنور وبو قاعده عوليهنڭ جملهسنده رعايت اولنور وحضرت على رضى الله عنهدن عوليه مسئلهسى منبرده ايكن سؤال اولندقده زوجهنڭ حقى ثمندر

اكن ثمنی تسع اولمشدر دیو بالبداهه جواب ویرمشلردر اما عولیه اولمیوب اصل مسئله ده نصف وربع وسائری رعایت اولنوب واقع اولان متروكاتدن نصفنی وربعنی وسائرینی اخراج ایلمك ممكندر واصل مسئله اولوب عولیه اولمزایسه اصل مسئله یه تقسیم اولنور (والاثنا عشر تعول الى سبعة عشر وترا لاشفعا) عول ایدن مخارجك ایكنجیسی اثنی عشردر وترا اون یدی یه عول ایدر

زوجه	اختین لابوین	اخ لام	مسئله	زوجه	اختین لابوین	اختین لام	مسئله
ربع	ثلثان	سدس		ربع	ثلثان	ثلث	
٣	٨	٢	١٣	٣	٨	٤	١٥

زوجه	اختین لابوین	اخت لام	ام	مسئله	زوجه	اختین لابوین	اختین لام	ام	مسئله
ربع	ثلثان	سدس	سدس		ربع	ثلثان	ثلث	سدس	
٣	٨	٢	٢	١٥	٣	٨	٤	٢	١٧

اون ایكیدن عولیه یه مثال درت صورت تحریر اولندی اون ایكیدن اون یدی یه عولیه اولان مسئله یه مثال

١	٠١٧
٢	٠٣٤
٤	٠٦٨
٨	١٣٦

١٠ — ٣٤٤٤٤
٢٠٢٦ — ٤ — ٨١٠٤
٢٠٢٦ — ٢ — ٤٠٥٢
٢٠٢٦ — ٨ — ١٦٢٠٨
٢٠٢٦ — ٣ — ٦٠٧٨

(واربعة وعشرون الى سبعة وعشرين عولا واحدا فى المنبرية وهى)

(امرأة وبنتان وابوان) عول ایدن مخرجك برى دخى یكرمى درتدر یكرمى درت یكرمى یدى یه عول ایدر عول واحد ایله مسئلهٔ منبریه ده واول مسئله زوجه و بنتان وابوان اولدقده

يكون	
١٦٢٠٨	كسر
٠٦٠٧٨	٢
٠٨١٠٤	
٠٤٠٥٢	
٣٤٤٤٢	
٢	
٣٤٤٤٤	

٢٤

زوجه	بنتان	اب	ام	مسئله
ثمن	ثلثان	سدس	سدس	٢٧
٣	١٦	٤	٤	

ه ٥٤٥٦٧ / ٢٠٢١

١	٠٢٨	٢٠٢١	٢٠٢١	٢٠٢١
٢	٠٥٦	٣	١٦	٤ هكذا ام
٤	١١٢	٦٠٦٣	٣٢٣٣٦	٨٠٨٤
٨	٢٢٤			

يكون
٠٦٠٦٣
٣٢٣٣٦
٠٨٠٨٤
٠٨٠٨٤
٥٤٥٦٧

مال متروك عولیه یه تقسیم اولنور حاصل تقسیم هر كسك عولیه دن النده اولان سهمى تقسیمده حاصل اولانه ضرب اولنور ضربدن حاصل اولان كندو حصه سى اولمش اولور * وبركون على كرم الله وجهه كوفه ده منبرده ایكن بو مسئله دن سؤال اولندقده بالبداهه جواب ویروب سائل ینه سؤال ایدوب زوجه ایچون ثمن دكلیدر دیدكارنده ثمندر لكن تسع اولشدر بیوردیلر هر كس فطانتنه تعجب ایلدى وحضرت على علم حسابده غایت مرتبه ماهر ایدى * روایت اولنور كه بر نصرانى حضرت على یه كاوب سزلك كتابكزده (ثلاث مائة سنين وازدادوا تسعا) قرائت ایدرسز بزم كتابمزده ثلثمائة سنين در بونقدیرجه سزلك كتابكز بزم كتابمزه مخالفدر دیدكده حضرت على رضى الله عنه جواب ویروب ثلثمائة سنين یونانیین حسابنجه در عرب حسابنجه اوچیوز طقوزسنه اولور دیدكده نصرانى حضرت على رضى الله عنهك بالبداهه جواب ویردیكنه تعجب ایدوب ایمان كتورمشدر

وبالبداهه جوابنك دخى برى بودركه حضرت على رضى الله عنه خلافتنده برخاتون كلوب یا امیرالمؤمنین برقرنداشم فوت اولوب التیوز دینارى قالدى قسام بكا ظلم ایدوب بر دینار ویردى دیو شكایت ایلدى * پس امدى حضرت على كرم الله وجهه نور ولایت ایله معلوم ایدینوب وخاتونه خطاب ایدوب فوت اولان قرنداشكك اناسى وزوجه سى وایكى قزى واون ایكى ارقرنداشى وار میدر نعم دیوب * بیوردى امدى بو حساب اوزره سكا بر دینار دكر غیرى یوقدر دیو جواب ویردكده حاضر اولان اصحابدن چوق كمسنه بالبداهه جواب ویردیكنه استحسان ایلمشلردر * وابن مسعود رضى الله عنه حضرتلرى یكرمى درت اوتوزبره دكین عول ایدر بیورمشلردر حتى ابن محروم زوجه یى ربعدن ثمنه حجب ایدر دیمشلردر لكن بو مسئله بزم علمامز قتنده متداول دكلدر (والرد ضد العول) رد عولك ضدیدر * ردك تعریفنده یفضل المخرج على السهام دیمشلردر وعولك تعریفنده یفضل السهام على المخرج بیورلمشدر (بان لا تستغرق السهام الفريضة مع عدم العصبة فيرد الباقى على ذى السهام سوى الزوجين بقدر سهامهم) رد عولك ضدیدر سهام فریضهٔ مستغرق اولمغله عصبه دن مستحقك عدمى قتنده بو تقدیرجه باقى رد اولنور سهام صاحبلرینك اوزرینه سهامى مقدارى زوجیندن غیرى زیرا زوجینك اوزرینه رد یوقدر (فان كان من يرد عليه جنسا واحدا فالمسئلة من عدد رؤسهم) اكر من یرد علیه جنس واحددن اولورسه مسئله عدد رؤسندندر زیرا جمیع مال انلرا یچوندر مثلا ایكى قز ترك ایلسه ویاخود ایكى قزقرنداش ویاخود ایكى جده ترك ایلسه مسئله ایكیدندر هر برینه نصف ویریلور ایكى قزلك مسئله سى بودر حقلرى ثلثاندر مسئله اوچدندر وثلثان ایكیدر باقى بر قالدى برى دخى اوزرلرینه رد ایلدك من یرد علیه جنس واحد مسئله یى عدد رأسلرندن قیلدق ایكى قزقرنداشى دخى كذلك جدتین دخى كذلك (وان كانوا جنسين او اكثر فمن عدد سهامهم) اكر من یرد علیه جنسین ویاخود جنسیندن اكثر اولسه مسئله سهاملرنك عددندن قیلنور (فمن اثنين لو كان فى المسئلة سدسان) اكر مسئله ده ایكى سدس وار ایسه مسئله ایكیدن قیلنور * مثلا بركمسنه فوت اولوب جده سن ولام قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر لكن سهامى ایكى اولمغله ایكى یه رد اولندى نصفین اوزرینه تقسیم اولنور (ومن ثلاثة لو سدس وثلث) مسئله اوچدن قیلنور اكر مسئله ده سدس وثلث آلیجى بولنورسه * مثلا بركمسنه فوت اولوب اناسنى ولام ایكى قزقرنداشنى ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر رد مسئله اوچدندر مذكورلرك آخوذى اوله جق سهام اوچدر * پس امدى اوچى اصل مسئله اولوب اثلاثا تقسیم اولنور (ومن اربعة لو سدس ونصف) اكر مسئله ده سدس ونصف آلیجى اولورسه مسئله درتدن قیلنور مثلا بركمسنه فوت اولوب برقزنى و بردخى اوغلى قزنى ترك ایلسه مسئله التیدندر لكن سهامى درتدر وردى اصل مسئله ایدوب ارباع اوزرینه تقسیم اولنور ارباعك اوچى بنت ایچون و برى بنت ابن ایچون ویریلور (ومن خمسة لو ثلث ونصف او سدسان ونصف او ثلثان وسدس) اكر مسئله ده نصف وثلث ویاخود سدسان ونصف ویا ثلثان وسدس بولنورسه مسئله بشدن قیلنور مثلا بركمسنه فوت اولوب لابوین برقزقرنداشنى ولام ایكى قزقرنداشنى ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر سهامى بش اولمغله مسئله بشدن قیلنور التینك نصفى اوچدر لابوین قزقرنداشنه ویریلور ثلثى ایكیدر لام اختینه ویریلور مجموعى بشدر

١	٠٥	٣٧٧٧	٣٧٧٧	يكون
٢	١٠	٣	٢	١١٣٣١
٤	٢٠	١١٣٣١	٧٥٥٤	٠٧٥٥٤
٨	٤٠			١٨٨٨٥

٣٣٣
ه ١٨٨٨٥ / ٣٧٧٧

(وان كان مع الاول من لا يرد عليه اعطى فرضه من اقل مخارجه ثم قسم الباقى على رؤسهم) اكر مسئله ده من لا یرد علیه اولسه یعنى زوج وزوجه دن برى اولسه من لا یرد علیهك نصیبى اقل مخارجندن اعطا اولنور اندنصكره ذلك المخرجدن باقى قلان من یرد علیهك عدد رأسلرى اوزرینه تقسیم اولنور (فان استقام) اكر باقى من یرد علیهك عدد رأسلرینه مستقیم اولورسه فبها اونلرى ضربه حاجت یوقدر (كزوج وثلاث بنات) بر زوج واوچ قز من یرد علیهك عدد رأسلرینه مستقیم ضربه حاجت یوقدر اصل مسئله اون ایكیدندر ورد مسئله

درتدندر (والا) اکر باقی قلان من یرد علیهك عدد رأسنه مستقیم اولمزایسه (فان وافق ضرب وفق رؤسهم فی مخرج فرض من لا یرد علیه کزوج وست بنات) اکر من لا یرد علیهك اقل مخرجندن باقی قلان من یرد علیهك عدد راسنه موافق اولورسه من یرد علیهك عدد رؤسنك وفقی که ایکیدر ومن لا یرد علیهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور زوج وست بنات کبی * مثلا بر کمسنه فوت اولوب زوجنی والتی قزنی ترك ایلسه من لا یرد علیهك اقل مخرجی درتدر برینی زوجه ویردك اوج باقی قالدی وباقی قلان اوج التی قزلرك عدد رؤسنه مستقیم دکل لکن ما بینلرنده موافقت بالثلث واردر مواقفت بالثلث اولمغله عدد رأسلرینك وفقی که ایکیدر درده ضرب ایلدك سکز اولدی سکزدن ایکی سهم زوج ایچون والتی سهم بنات ست ایچون ویرلدی

١٢	٠٤	١	زوج		ست بنات		یکون
١٢٢٢٤	٠٨	٢	ربع	٣٠٥٦		٣٠٥٦	٩١٦٨
ه ٣٠٥٦	١٦	٤	١	٣	٣	١	٣٠٥٦
	٣٢	٨		٩١٦٨		٣٠٥٦	١٢٢٢٤

اکر فریق بناته دکن حصه‌دن هر فرده نه مقدار دکر ایدوکنه قاعده فریق بناته طقوز بیك یوز التمش سکز اقچه دکمش ایدی ذکر اولنان مبلغی عدد رأسلرینه تقسیم ایدرسك هر کسك حصه‌سی معلوم اولور هر فرده بیك بشیوز یکرمی سکز مبلغ دکر سائری دخی بوکا قیاس اولنور

٣١٤	٦	١
٩١٦٨	١٢	٢
ه ١٥٢٨	٢٤	٤
	٤٨	٨

(وان باین ضرب کل رؤسهم فیه کزوج وخمس بنات) اکر باقی من یرد علیهك عدد رأسنه مباین اولورسه من یرد علیهك عدد رؤسنك کلیسی من لا یرد علیهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور بر زوج وبش بنات کبی * مثلا بر خاتون فوت اولوب زوجن وبش قزین ترك ایلسه ربع ایله ثلثان جمع اولمغین اصل مسئله اون ایکیدندر لکن درده رد اولنور زوجك اقل مخرجی درتدر برنی زوجه ویردك باقی اوج قالدی اوج سهم بش قزلك عدد رأسنه مستقیم دکل مباینت واردر مخرج من لا یرد علیه که درتدر عدد رؤس بنات که بشدر اکا ضرب ایلدك یکرمی حاصل اولدی ومسئله یکرمیدن تصحیح اولندی زوجك النده اولان بری مضروب اولان بشه ضرب ایلدك بش حاصل اولدی زوجه ویردك وبنات خمسك النده اولان اوچی بشه ضرب ایلدك اون بش حاصل اولدی قزلره ویردك (وان کان مع الثانی من لا یرد علیه قسم الباقی علی مسئلة من یرد علیه) اکر من یرد علیهدن جنسین ویاخود ثلاثة اجناس ایله من لا یرد علیه جمع اولسه من لا یرد علیهك فرضی مخرجندن باقی قلان من یرد علیه مسئله‌سی اوزرینه تقسیم اولنور (فان استقام) باقی قلان من یرد علیه مسئله‌سی اوزرینه مستقیم اولورسه فبها یعنی مرحبا بهذه الاستقامة ونعم بوتقدیرجه ضربه حاجت یوقدر (کزوجة واربع جدات وست اخوات لام) بر زوجه ودرت جدات ولام التی اخوات کبی من لا یرد علیه که زوجه در اقل مخرجیکه درتدر برینی اخذ ایلسه اوج باقی قالور من یرد علیه مسئله‌سی اوزرینه مستقیمدر زیرا حق اخوات لام ثلثدر وحق جدات سدسدر بو صورتده مستقیم لکن سهملری عدد رأسلرینه مستقیم دکل مثلا نصیب جدات بردر عدد رأسلرینه مباینیدر عدد رؤسی حفظ ایلدك وکذلك اخوات ستك نصیبی ایکی عدد رأسلری اولان التی‌یه مستقیم دکل لکن ما بینلرنده موافقت بالنصف واردر عدد رؤس اخواتی نصفی که اوچدر اکا رد ایلدك اندنصکره جدات واخوات رأسلری بیننده موافقت طلب ایلدك مباین بولدق ورؤس جداتکه درتدر ورؤس اخواتکه اوچدر اکا ضرب ایلدك اون ایکی حاصل اولدی اندنصکره من لا یرد علیهك اقل مخرجی اولان درتدر اون ایکی‌یه ضرب ایلدك قرق سکز اولدی تصحیح مسئله مز قرق سکزدندر زوجه‌نك النده اولان بری مضروبمز اولان اون ایکی‌یه ضرب ایلدك اون ایکی حاصل اولدی زوجه‌یه ویردك واخوانه ویریلان ایکی سهم اون ایکی‌یه ضرب اولندی یکرمی درت حاصل اولدی جداته ویرلدی

٢٢٢	٠٤	١	٥٥٥٦	
٢٢٢٢٢	٠٨	٢	٢	هکذا حصهٔ زوج
ه ٥٥٥٦	١٦	٤	١١١١٢	٥٥٥٦
حصهٔ زوج	٣٢	٨	حصهٔ اخوات	

رد مسئله که درتدر وجه مشروح اوزره تقسیم اولنور صحیح کلدیکی کبی تصحیح مسئله که قرق سکزدر اکا دخی تقسیم اولنسه وتصحیحدن یدلرنده اولان حاصل تقسیمه ضرب اولنسه اولدخی صحیح اولور مثاله

٣٠٤	٠٤٨	١	٤٦٣	٤٦٣	٤٦٣	یکون
٢٢٢٢٤	٠٩٦	٢	١٢	١٢	٢٤	٠٥٥٥٦
ه ٤٦٣	١٩٢	٤	٥٥٥٦	٥٥٥٦	١١١١٢	٠٥٥٥٦
	٣١٤	٨				١١١١٢
						٢٢٢٢٤

(والا ضرب جمیع مسئلتهم فی مخرج فرض من لا یرد علیه کاربع زوجات وتسع بنات وست جدات) اکر من لا یرد علیهك فرضی مخرجندن باقی قلان من یرد علیه مسئله‌سی اوزرینه مستقیم اولمزایسه من یرد علیه مسئله‌سنك جمله‌سی من لا یرد علیهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور درت زوجه وطقوز قز والتی جده کبی * اصل مسئله یکرمی درتدندر ثمن ثلثین وسدسه مختلط اولدیغی ایچون لکن مسئله ردیه اولمغله من یرد علیهك فرضی مخرجنه رد ایلدك اول مخارج سکزدر سکزك ثمنی بردر زوجاته ویردك باقی یدی قالدی من یرد علیه مسئله‌سی اولان بشه مستقیم دکلدر بلکه ایکیسی بیننده مباینت واردر من یرد علیه ایسه ایکی جنسدندر بر جنسی صاحب ثلثاندر و بر جنسی صاحب سدسدر مثلا زوج اولمسه بو ایکیسنك مسئله‌سی ومخرجی التیدندر ثلثانی درتدر وسدسی بردر مجموعی بش اولور من یرد علیه مسئله‌سی بودر وذکر اولنان بشی من لا یرد علیهك فرضی مخرجی اولان سکزه ضرب ایلدك قرق حاصل اولدی (ثم یضرب سهام من لا یرد علیه فی مسئلة من یرد علیه) من لا یرد علیه حصه‌سنی بلمکده طریق بودرکه من لا یرد علیهك سهامی من یرد علیه مسئله‌سی اولان بشه ضرب اولنور ضربدن حاصل اولان من لا یرد علیهك نصیبیدر (وسهام من یرد علیه فیما بقی من مخرج فرض من لا یرد علیه) ومن یرد علیهك حصه‌سنی بلمکده طریق بودرکه من یرد علیهك سهامی من لا یرد علیهك فرضی مخرجندن باقی قلان یدی‌یه ضرب اولنور حاصل ضرب من یرد علیهك نصیبی اولور * مثلا مسئلهٔ مذکوره‌ده زوجات ایچون اولان بری من یرد علیه مسئله‌سی اولان بشه ضرب ایلدك حاصل ضرب بش اولدی زوجاته ویرلدی ومن یرد علیه مسئله‌سندن بناتك النده اولان دردی من لا یرد علیهك فرضی مخرجندن باقی قلان یدی‌یه ضرب ایلدك یکرمی سکز اولدی بناته ویردك وجداتك یدنده اولان بر سهمی ذکر اولنان یدی‌یه ضرب ایلدك یدی حاصل اولدی جداته ویردك (ویصح بالاصول الآتیة) بو مسئله اصول آتیه ایله تصحیح اولنور صورت مذکوره‌ده زوجات اربعه‌نك قرقدن نصیبی بش وعدد رأسلری درتدر سهامی ایله عدد رأسلری بیننده مباینت واردر عدد رأسلرینك کلیسی موقوف وبنات تسعك قرقدن نصیبلری یکرمی سکزدر سهامی ایله عدد رأسلری بیننده مباینت واردر کذلك عدد رأسلرینك کلیسی موقوف وجدات ستك قرقدن نصیبی یدیدر یدی ایله التی ما بیننده مباینت واردر کذلك عدد رأسلرینك کلیسی موقوف بوندنصکره رؤس موقوفات بیننده موافقت بالنصف بولدق * پس امدی دردك نصفی ایکیدر جداتك عدد رؤسنك کلیسنه ضرب ایلدك اون ایکی حاصل اولدی ومبلغ مذکور اون ایکی ایله بنات تسعك ما بیننده موافقت بالثلث واردر * پس امدی طقوزك ثلثی اوچدر اون ایکی‌یه ضرب ایلدك اوتوز التی حاصل اولدی ومبلغ مذکوری بو قاروده مذکور اولان قرقه ضرب ایلدك ١٤٤٠ اولدی تصحیح مسئله مز مبلغ مذکوردن اولور مثلا زوجاتك قرقدن النده اولان بشی اوتوز التی‌یه ضرب ایلدك ١٨٠ حاصل اولدی زوجاته ویرلدی وبناتك یدلرنده اولان یکرمی سکزی اوتوز التی‌یه ضرب ایلدك ١٠٠٨ حاصل اولدی بناته ویرلدی وجداتك قرقدن یدنده اولان یدیی اوتوز التی‌یه ضرب ایلدك ایکیوز اللی ایکی حاصل اولدی جداته ویرلدی * بو مسئله

ایکی دفعه تصحیح اولمشدر مضروبمز اوتوز التیدر مسئله ٤ ٢ دندر لکن سکزه رد اولندی یکون

١٠٢٠	٤٠	١	١٢٥٠	١٢٥٠	١٢٥٠	٠٨٧٥٠
٥٠٠٠٠	٨٠	٢	٥	٢٨	٧	٣٥٠٠٠
٠١٢٥٠ ﻫ	١٦٠	٤	٦٢٥٠	٣٥٠٠٠	٨٧٥٠	٦٢٥٠
	٣٢٠	٨				٥٠٠٠٠

مثلا اربع زوجات وتسع بنات وست جدات ایچون تقسیم اولنمنك قاعده سنك بر نوعی بودرکه تصحیح اولان قرقی اصل مسئله ایدوب مال متروکی اکا تقسیم ایلیه سن وتقسیمدن حاصل اولان هر نه ایسه قرقدن هر کسك الندہ نه مقدار سهم بولنمش ایسه حاصل تقسیمه ضرب ایلیه سن کندینك حصه سی ظاهر اولور مثلا ٥٠٠٠٠ اقچه مال متروك اولسه تصحیح اولان قرقه تقسیم ایدرز حاصل تقسیم ١٢٥٠ اقچه اولدی ذکر اولنان ١٢٥٠ اقچه یه تصحیح مسئله دن زوجاتك یدنده اولان بشی ضرب ایلدك ٦٢٥٠ اقچه حاصل اولدی زوجاته ویردك وبناتك تصحیح مسئله مزاولان قرقدن یدنده اولان یکرمی سکزی ١٢٥٠ یه ضرب ایلدك ٣٥٠٠٠ اولدی بناته ویردك وجداتك یدنده اولان تصحیح مسئله مز قرقدن یدیی ١٢٥٠ یه ضرب ایلدك ٨٧٥٠ اقچه اولدی جداته ویردك کامل ٥٠٠٠٠ اقچه اولدی وهر فردك حصه سنه قاعده بودرکه هر فریقك حصه سی عدد رأسلرینه تقسیم اولنور حاصل تقسیم هر برینك حصه سیدر

زوجاتك حصه سی التی بیك ایکیوز اللی اقچه‌در	حصهٔ بنات	حصهٔ جدات
	٨٨٨٨	٢٣٥٢
	٩ ٣٥٠٠٠ ﻫ	٦ ٨٧٥٠ ﻫ
	٣٨٨٨	١٤٥٨

حصهٔ زوجات

٢٢١

٤ ٦٢٥٠ ﻫ

١٥٦٢

عدد رأسلری اولان دردہ تقسیم اولندی هر برینه بیك بشر یوز التمش ایکیشر اقچه دکر وبناتك الندہ اولان حصه لری اوتوز بش بیك اقچه طقوزه تقسیم اولندقده هر برینه اوچر بیك سکز یوز سکسان سکزر اقچه دکر وجداتك حصه لری اولان سکز بیك یدی یوز اللی اقچه عدد رأسلری اولان التی یه تقسیم اولندقده هر برینه بیك دردر یوز اللی سکز اقچه دکر (فصل) بو فصل ذوی الارحام توریثك احکامی بیانندہ‌در (ذوالرحم هو قریب لیس بعصبة ولا ذی سهم) ذوالرحم میتك قریبی درکه عصبه وذی سهم اولمیه یعنی کتاب الله ده ویاخود رسول الله ده واجماع امتده ذو فرض اولمیه لغتده مطلقا ذی قرابت معناسنه‌در (ویرث کما یرث العصبة عند عدم ذی السهم) ذوالرحم وارث اولور عصبه وارث اولدیغی کبی صاحب سهم موجود اولمدقده (فمن انفرد منهم احرز جمیع المال) ذوی الارحامدن بری منفرد اولسه جمیع مالی احراز ایدر هر قنغی صنفدن اولورسه اولسون (ویرجحون بقرب الدرجة ثم بقوة القرابة) ذوی الارحام قرب درجه ایله ترجیح اولنورلر اندنصکره قوت قرابت ایله ترجیح اولنورلر مثلا برکمسنه برخالنی وبر ابن خالنی ترك ایلسه خالك قرب درجه سی اولدیغی اجلدن جمله مالی اخذ ایدر وقوت قرابت ایله ترجیح اولندیغنه مثال برکمسنه لابوین خالنی ترك ایلسه وبردخی لاب خالنی ترك ایلسه لابوین خال ترجیح اولنور (ثم یکون الاصل وارثا عند اتحاد الجهة) اندنصکره اصلك وارث اولمسیله ترجیح اولنور جهتك اتحادی قتنده مثلا فی درجه ده وقوت قرابتده واتحاد جهتده برابر اولسه لر میته وارث ایله خالی اولان ترجیح اولنور مثلا برکمسنه فوت اولوب اوغلنك قزینك قزینی ترك ایلسه وبردخی قزینك قزینك اوغلنی ترك ایلسه اوغلنك قزینك قزی اولی درزیرا اوغلنك قزینك قزی صاحب فرض ولدیدر اما قزینك قزینك اوغلی ذوی الارحام ولدیدر (واذا اختلف فلقرابة الاب الثلثان ولقرابة الام الثلث) اکر جهت قرابت مختلف اولسه قرابت اب ایچون ثلثان وقرابت ام ایچون ثلث واردر مثلا برکمسنه باباسنك اناسنك باباسنی ترك ایلسه وبردخی اناسنك باباسنك باباسنی ترك ایلسه بابا جهتندن اولانه ثلثان واردر وام جهتندن اولانه ثلث واردر زیرا قرابت اب اقوادر واب ایله

منتسب اولان اب مقامنه قائمدر مابینلرنده مال اثلاثا قیلنور کانه اول کمسنه ابوینی ترك ایلمش اولدی (ثم یعتبر الترجیح فی کل فریق کما لو انفرد) اندنصکره هر فریقك ترجیحی اعتبار اولنور منفرد اولدقلرنده اعتبار اولندیغی کبی اب طرفندن اولان ایکی جد ایچون ثلثان وبر بلور انا طرفندن اولان ایکی جد ایچون ثلث ویریلور (وعند الاستوآء فی القرب والقوة والجهة للذکر مثل حظ الانثیین) درجهٔ قربده وقوت قرابتده وجهتده برابر اولسه لر للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولنورز برا موارثده ذکرانثی اوزرینه تفضیل اولنور اما اخوه واخوات لامده اصل مذکور ترك اولندی وذکر اولنمسی علی خلاف القیاس نص ایله‌در کرچه اولاد امك ذکور واناثی قسمت واستحقاقده برابردر لکن اولادلرنده برابر دکلدرز یرا اولادلری ذوی الارحامدندر (وبقیة ابدان الفروع ان اتفقت الاصول) اکر اصول متفق اولورسه ابدان فروع اعتبار اولنور امام محمد وابو یوسف قتنده (وکذا ان اختلف عند ابی یوسف) کذلك ابدان فروع اعتبار اولنور اکر اصول مختلف اولورسه ده ابو یوسف قتنده (وعند محمد تؤخذ الصفة من الاصول والعدد من الفروع) امام محمد قتنده اصولدن صفت فروعدن عدد اخذ اولنور (ویقسم علی اول بطن وقع فیه الاختلاف) مال تقسیم اولنور اول بطنه دکه انده اختلاف واقع اولمشدر (ثم یجعل الذکور علی حدة والاناث علی حدة فیقسم نصیب کل طائفة علی اول بطن اختلف) اندنصکره ذکور علی حدة بر طائفه قیلنور واناث دخی علی حدة بر طائفه قیلنور وهر طائفه نك نصیبی تقسیم اولنور اختلاف اولان بطنده (کذلك ان کان) ینه ذکور بشقه طائفه واناث دخی بشقه طائفه قیلنور اکر اختلاف بر قاچ بطنده نصکره دخی اولورسه (والا دفع حصة کل اصل الی فرعه) اکر بطونده اختلاف اولمز ایسه هر اصلك حصه سی فرعنه دفع اولنور (وبقول محمد یفتی) امام محمدك قوللیله فتوی ویرلمشدر مفتی به اولان بودر

٣ با		بت	٤ ابن	مسئله
.		.	.	
بت		بت	بت	٧
.		.	.	
بت		ابن	بت	٤
.		.	.	٢٨
. .		.	. .	
. .		.	. .	
ابن	ابن	بنت	بت بت	
٣	٣	٦	٨ ٨	

امام ابو یوسف قوللنجه فروعده اولان ایکی اوغلان درت قز حساب اولنوب واوچ قز دخی مجموعی یدی اولور مال اسباعا تقسیم اولنور اما امام محمد اصولدن صفت وفروعدن عدد آلوب ابدان اعتباریله تقسیم ایدر صورت مذکوره‌ده اصل مسئله یدیدندر وخلاف واقع اولان بطن ثانیه‌ده بر ابن بولندی واول ابنك بطن رابعده ایکی قزی بولندی فروعدن عدد اعتبار اولنجق اول بر ابن ایکی ابن منزله سنده قیلنور یدی سهمك دردی ابنه ویرلدی وینه بطن ثانیه‌ده اولان برقزك بطن رابعده ایکی ابنی بولندی اصولدن صفت وفروعدن عدد اعتباریله اول برقز ایکی قز منزله سنده اولدی یدی سهمك ایکیسی برقزه ویرلدی اول محاذیسنده اولان قزه ویرلدی وذکر اولنان اوچ سهم بطن ثالثده تقسیم اولنور وبطن ثالثده بر ابن بولندی اول ابن بسط اولوب ایکی قز قیلندی اوبرقز دخی تقدیرا ایکی قز حساب اولنمش ایدی عدد رأسلری درت سهملری اوچدر مابینلرنده مباینت واردر بوتقدیرجه عدد رأسلری اولان دردی اصل مسئله مز اولان یدی یه ضرب ایلدك یکرمی سکز حاصل اولدی اصل مسئله مز یدیدر مضروبمز دردر تدر تصحیح مسئله مز یکرمی سکزدر بوندنصکره بطن ثانیه‌ده ابنك الندہ اولان درت سهمی مضروبمز اولان درده ضرب ایلدك اون التی اولدی فروعی اولان ایکی قزه سکزر ویرلدی زیرا جدلرینك نصیبی در قزلرك الندہ اولان اوچ سهمی مضروبمز اولان درده ضرب ایلدك اون ایکی حاصل اولدی بطن ثالثده بر وجه مناصفه تقسیم ایلدك مثلا التیسی ابنه والتیسی ایکی بنت مقامنه قائم اولان بنته ویرلدی هر کسك حصه سی فروعنده اولانه ویرلدی ذکری مرور ایدن مسئله یه مماثل بر مسئله‌نك

اب	ام	ام	ام
.	.	.	.
اب	اب	اب	ام
.	.	.	.
ام	اب	ام	اب
.		.	.
ات	ثلثان	ان	ان
		ثلث	

عم عم لابوین عم لاب وام
ابن ابن ابن
بت بت بت
علی الاتفاق اوزرینه تقسیم اولنور
لابوین عم قرینه ویریلور اوبر قرینه برشیء یوقدر

صورتیدرکه تحریر اولندی

مسئله‌لرین بدی یدندر تصحیح مسئله‌لری یکرمی سکزدندر وامام محمد قتنده بطن ثانیده تقسیم اولنور بو قاروده ذکر اولندیغی اوزره اصولدن صفت وفروعدن عدد حسابی اوزره بنتینه بابا طرفندن اون التی انا طرفندن التی سهم ذکر مجموعی یکرمی ایکی اولور وابن انجق اناسی طرفندن آلوراکا التی سهم دکر وسائر بوکا مشابه اولان مسائل دخی اصولدن صفت وفروعدن عدد آلنوب وجه مشروح اوزره تقسیم اولنور

(یعنی بحیث) بومسئله اون بشدندر زیرا ابنك ابدانی تکدر واوج ابن بسط اولنوب التی قز حسابنه طوتلدقده بو تقدیرجه ابدان اون بش اولور بطن اولده مالی اخماسا تقسیم اولنوب ایکی خمس بنونه واوج خمس بناته ویریلور اون بش بلکه طقوزی تحقیقیه التیسی تقدیریه در چونکه مسئله التمشدن اولیجق بطن اولده هر دردنه درت سهم تقدیر اولنور بو تقدیرجه اوج ابن که التی بنت حسابی اوزره طوتلمش ایدی سکز سهمدن درت سهم اولور

اوچنجی بطنده اوچ اوغلان والتی قز بولندی اوغلانلری دخی بسط ایدوب التی قز ایلدك مجموعی اون ایکی اولدی اون ایکی ایله اصل مسئله لرین اولان اون بش ماینده موافقت بالثلث بولدق اون ایکینك ثلثی دردتدر دردی اون بشه ضرب ایلدك التمش اولدی پس تصحیح مسئله‌لرین التمشدندر

بوعدده اوغلانلر بسط اولنوب اون ایکی ابن اولور

بطن رابعده براوغلان ایکی قز بولندی الرنده اولان اون سکزی تقسیم ایدوب طقوزی اوغلانه وبرلدی

موقوف اولان

المسئلة الاولى

مسئله ١٥ — ٤ — ٦٠

٢٤ — ٢١ — ١٢ — ٤٨ — ٨ — ٩

٢٠ — ١٢ — ٣ — ٦ — ١٠ — ٦ — ٢٠ — ٩

المسئلة الثانية

المسئلة الثالثة

ب ب ب ب ب ن ب ب ن ب ب ن ب

٤ ٤ ٤ ٤ ٤ ٨ ٤ ٤ ٨ ٤ ٨

ب ن ب ب ب ب ن ب ب ن ب ب

٣ ٦ ٢ ٦ ٣ ٣ ٦ ٦

ب ب ب ن ب ب ن ن ن ب ب ب

٦ ٩ ١٦ ٦

ن ب ب ن ن ن ب ب ب ب ب ب

٦ ٨ ٣ ٣ ٤

بطن ثالثده ایکی قز یدنده اولان اون ایکی براوغلان ایکی قزه للذکر مثل حظ الانثیین

ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب ب

ب

ن ن ن ب ب ب ب ب ب ب ب ب

٤ ٦ ٢ ٦ ٨ ٨ ٣ ٣ ١٢ ٣ ٤ ١

اصل مسئله‌لرین اون بشدندر تصحیح مسئله‌لرین التمشدندر بطن اولده طقوز قز واوج اوغلان بولندی قزلرك اختصاری ممکن اولمامغله اوچ اوغلانی بسط ایلدك التی قز فرض اولنمغله مسئله‌لرین اون بشدن اولدی وتصحیح مسئله‌لرین بطن ثانیده اولور مثلا بطن ثانیده اوچ اوغلان اون قز حساب اولندی اصل مسئله‌لرین اون بشدندر انکله اون ایکی ماینده موافقت بالثلث بولدق بو تقدیرجه اون ایکینك ثلثی دردتدر اون بشه ضرب ایلدك التمش اولدی * پس تصحیح مسئله‌لرین التمشدندر * بطن اولده اولان اوچ اوغلانك سهملری اولان یکرمی دردی بطن ثالثده براوغلان وایکی قز ماینده تقسیم ایدوب اوغلانه اون ایکی وایکی قزه اون ایکی ویرلدی عفلت اولنمیه * بطن اولده اولان طقوز قزلك الارنده اولان اوتوز التی سهمی بطن ثانیده تقسیم ایدوب مثلا بطن ثانیده التی قز واوچ اوغلان بولندی اون سکزی اوغلانلره واون سکزی قزلره ویرلدی بطن ثانیده بولنان التی قزلك حصه‌سی اولان اون سکز بطن ثالثده درت قز وایکی اوغلانه ویرلدی * بطن رابعده ایکی اوغلان وایکی قز بولندی للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولندی الده طقوز سهمدر التیسی اوغلانلره اوچی قزه ویرلدی

المسئلة الرابعة

(ویقدم جزء المیت وهم اولاد البنات واولاد بنات الابن وان سفلن) جزء میت تقدیم اولنور اول جزء میت اولاد بناتدر ودخی اولاد بنات ابندر هر نه قدر آشاغه اولورسه ده (ثم اصلهم وهم الاجداد الفاسدون والجدات

الفاسدات) اندنصكره اصل ميت تقديم اولنوركه انلر اجداد فاسدون وجدات فاسداتدر مثلا اجداد فاسدون ميتك اناسى باباسى واناسنك باباسنك باباسيدر وجدات فاسدات ميتك اناسنك باباسنك اناسى واناسنك باباسنك اناسنك اناسيدر

اب	اب	اب	اب	اب	اب	اب	اب
ام	ام	اب	ام	اب	اب	ام	ام
اب	اب	اب	ام	ام	اب	اب	اب
اب	ام	ام	ام	اب	اب	اب	ام
		اب	اب	ام	ام		
ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث

ام	ام	اب	ام	اب	ام
ام	اب	اب	ام	اب	اب
اب	اب	اب	ام	ام	اب
		ام	اب	اب	اب
		اب	ام	ام	ام
		ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث

ميراثه اولى درزيرا جده صحيح باباسيدر

بو جد فاسد باباسيدر

اب جد صحيح ام

ثم جزءابيه وهم اولاد الاخوات واولاد الاخوة لام وبنات الاخوة) اصل ميتدنصكره جزء اب تقديم اولنور انلر قز قرنداش اولاديدر ولام اخوه اولاديدر وبنات اخوه دركه ارقرنداشلرك قزلريدر (ثم جزء جده وهم العمات والخالات والاخوال والاعمام لام) اندنصكره جزء جد تقديم اولنور انلر بابانك قز قرنداشلريدر واانانك قز قرنداشلريدر ودخى انانك ارقرنداشلريدر واناير عملردر لام ذكر اولندى زيرا لاب وام وياخود لاب عملرى عصبه دندر

عم	عمه	لابوين عمه	عم لاب	عمه لاب	خاله لاب	عمه لاب
[illegible]	س	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ميراثه بنت عم اولى در زيرا عصبه ولديدر

عمه لابوين اولادبنت ميراثه اولى در

ميراثه بنت عم اولى در

ميراثه اولى در

(ثم اولاد هؤلاء) اندنصكره بونلرك اولاديدر (ثم جزء جدابيه) اندنصكره باباسنك جدينك جزئيدر (اوامه) وياخود اناسنك جدينك جزئيدر (وهم عمات الاب اوالام وخالاتهما واخوالهما واعمام الاب واعمام الام وبنات اعمامهما واولاد اعمام الام) انلر بابانك وياخود انانك عمه لريدر وخاله لريدر وخاللريدر وبابانك اعماميدروامك اعماميدر ودخى اب ايله امك عملرينك قزلريدر ودخى امك اعمامنك اولاديدر وبومذكوراتك جمعيسى ذوى الارحامدر (فصل فى الغرقى والهدمى) بوفصل غرقى وهدمى احكامنك بياننده درغرقى غريقك جمعيدر وهدمى هديمك جمعيدر ايكيسى دخى مفعول معناسنه در غرقى وهدمى بر طائفه دركه بركيده اولوب جملهسى دفعهٔ واحدهده غرق اولالر وهدمى بر طائفه دركه اوزرلرينه ديوار وياخود سقف يقلوب براوغردن هلاك اوله لر (اذالم يعلم ايهم مات اولا يقسم مال كل على ورثته الاحياء) بونلردن قنغيسى اولا فوت اولديغى معلوم اولمسه هر برينك مالى حياتده اولان ورثهسى اوزرينه تقسيم اولنور حرقى وقتلى دخى بومنوال اوزرهدر موتلرنده تقدم وتأخر يعنى مقدم ومؤخرلقلرى معلوم اولمسه بونلرك جملهسى معافوت اولمش كبى قيلنور (ولايرث بعض الاموات من بعض) ذكر اولنان امواتك بعضيسى بعضيسندن وارث اوليماز ائمهٔ ثلاثه قتنده مختار اولان دخى بودر (وان اجتمع ابنا عم احدهما اخ لاب اعطى السدس فرضا

ثم اقتسما الباقى عصوبة) بركمسنهنك عميسنك ايكى اوغلى جمع اولسه بريسى آخرك لام قرنداشى اولسه اخ لام اولان قرنداشنه فرض جهتندن سدس اعطا اولنور اندنصكره اول ايكى اوغلان باقى مالى عصوبت جهتندن تقسيم ايدرلر مثلا زيد عمرو ايله ايكى قرنداش اولوب زيد فوت اولدقده ايكى اوغلى قالوب برى برخاتوندن وبرى آخر خاتوندن اولسه عمرو زيدك زوجهسنى تزوج ايلسه وبر اوغلان وجوده كلسه اول اوغلان زيدك اوغلينك برينك لام قرنداشى وابن عميسى اولور وعكسى دخى كذلك بعده عمروك اوغلى فوت اولسه فوت اولان اوغلان ايكيسنك دخى ابن عميسيدر وبرينك لام قرنداشيدر ولام قرنداشنه دخى فرض جهتندن سدس ويريلور باقيسنى بنه ايكيسى عصوبت جهتيله تقسيم ايدرلر (ولايرث المجوسى بالانكحة الباطلة) انكحهٔ باطله ايله مجوسى وارث اولمز* مثلا بر مجوسى اناسنى تزوج ايلسه وياخود محارمندن برينى تزوج ايلسه نكاح ايله امنه وارث اوليمز (وان اجتمع فيه قرابتان لوانفردا فى شخصين ورثا بهما يرث بهما) اكر مجوسيده ايكى قرابت جمع اولسه واكر اول ايكى قرابت بربرينه قرابتين ايله وارث اولان ايكى شخصده منفرد اولسه هر برى اول ايكى قرابت ايله وارث اولور (وان كانت احداهما تحجب الاخرى يرث بالحاجبة) اكر قرابتك برى اخرايى حجب ايدرسه قرابت حاجبه ايله وارث اولور* مثلا بر مجوسى اناسنى تزوج ايلسه واندن ولد حاصل اولسه اول ولد خاتونك اولاديدر واوغلنك اوغليدر خاتون فوت اولسه اول اوغلان حاجبيت ايله وارث اولور (ويوقف للحمل نصيب ابن واحد هو المختار) حمل ايچون براوغلان نصيبى موقوف قيلنور مختار اولان دخى بودر (وعند ابى يوسف نصيب ابنين) ابو يوسف قتنده ايكى اوغلان نصيبى موقوف قيلنور (فان خرج اكثره حيا ثم مات ورث وان اقله فلا) اكر ولدك اكثرى حيا خروج ايلسه اندنصكره فوت اولسه وارث اولور اكر اقلى خروج ايلسه وارث اوليمز (فصل المناسخة ان يموت بعض الورثة قبل القسمة) مناسخه مفاعله وزنى اوزرهدر نسخدن مأخوذدر نقل وتحويل معناسنه بومحلده مناسخه ايله مراد قسمتدن اوّل موتى ايله بعض ورثهنك نصيبى كندودن وارث اولنلره نقل اولنمقدر بويله اولديغى اجلدن مصنف مناسخه قبل القسمه بعض ورثهنك موتيدر ديدى (فصحح المسئلة الاولى ثم الثانية) باب تصحيحده مذكور اولان قواعد ايله مسئلهٔ اولايى تصحيح ايله اندنصكره ميت ثانينك تصحيح اولدن الندهاولان سهام ايله تصحيح ثانى ما بيننده اوچ حاله نظر ايله كه اول اوچ حال استقامت وموافقت ومباينتدر (فان استقام نصيب الميت الثانى على مسئلته) اكر ميت ثانينك نصيبى ميت اولك فريضهسندن كندو مسئلهسى اوزرينه تماثل سببيله مستقيم اولورسه فبها اوفق ضربه حاجت يوقدر (والا فاضرب وفق التصحيح الثانى فى التصحيح الاول ان وافق نصيبه مسئلته) اكر ميت ثانينك الندهاولان تصحيح ثانى ما بيننده استقامت اولمز ايسه تصحيح ثانينك وفقنى تصحيح اولك جملهسنه ضرب ايله اكر نصيبى مسئلهسنه موافق اولورسه (والا فاضرب كل الثانى فى الاول) اكر نصيبى مسئلهسنه موافق اولمز ايسه تصحيح ثانينك كليسنى تصحيح اولك كليسنه ضرب ايله (فالحاصل من الضرب مخرج المسئلتين) پس امدى ضربدن حاصل اولان ايكى مسئلهنك مخرجيدر (ثم اضرب سهام ورثة الميت الاول فى وفق التصحيح الثانى اوفى كله) ميت اولك ورثهسنك الندهاولان سهامنى تصحيح ثانينك وفقنه ضرب ايله اكر موافقت اولورسه وكليسنه ضرب ايله واكر مباينت اولورسه (وسهام ورثة الميت الثانى فى وفق ما فى يده اوفى كله فالخرج فهو نصيب كل فريق) ميت ثانينك ورثهسنك سهامنى يدندهاولان شيئك وفقنه وياخود كليسنه ضرب ايله شول شيئ كه ضربدن حاصل اولور كل فريقك نصيبيدر (فان مات ثالث فاجعل المبلغ مكان الاول والثانى وكذا يفعل ان مات رابع اوخامس وهلم جرا) اكر ورثهدن ثالث فوت اولسه مسئلهٔ اولى وثانى ايله تصحيح اولان مبلغى تصحيح اوّل مكاننه قيل وثالثى تصحيح ثانى مكاننه قيل ميت اوّل وثانى ميت واحد منزلهسنده قيلنور ثالث ميت ثانى مرتبهسنه تنزيل اولنور اكر رابع وخامس دخى فوت اولسه ينه بويلجهدر والى غير النهايه

مال ——— الزوجه

زوج				ام	
١	ربعدندر	ں نصف	بنت ایله	سدس	
ں	تصحیحدندر	٣	ام باشقه مسئله	١	تصحیحدن تصحیح ثانینك
٩	تصحیح ثانینك وفقنه	ں	اولمشدر	ں	ضربدن وفقنه اوچی
ں	ضربدن حاصل اولان	٩	٦	٢	حاصل اولان التیدر
٨	شیلردر			ں	
				٦	

مسئله‌ده ربع ونصف وسدس جمع اولدی اصل مسئله اون ایکیدندر زیرا انواع اولدن ربع نوع ثانینك بعضیسنه مختلط اولدی اوچنی زوج ایچون و برلك التیسی بنته و برلك وایکیسی امه و برلك اون بر اولدی بلدك مسئله رده در مسئله‌ده من لا یرد علیه واردرکه زوجدر ومن یرد علیه دخی ایکی جنسدندر برجنسی بنت و برجنسی امدر مسئله یی ایکی قیلدق تکیم رد بابنده بیان اولنمشدر ومن لا یرد علیهك اقل مخرجی درتدر زیرا ربعك مخرجنك اقلی درتدر ومن یرد علیه مسئله سی انجلین درتدر زیرا ربع مختلط اولمجق مسئله‌لری التیدن اولور التینك نصفی اوچدر بنته و برلك سدسی بردر امه و برلك مجموعی درت اولدی مسئله‌لری سهامندن قیاندی من لا یرد علیهك فرضنك مخرجندن باقی قلانکه اوچدر من یرد علیه مسئله‌سیکه درتدر ماینلرنده مباینت واردر * پس امدی من لا یرد علیه مسئله سنك کایسنی من یرد علیه مسئله سنك کایسنه ضرب ایلدك اون الی حاصل اولدی تصحیح مسئله مز اون التیدندر زوجك الندهاولان برسهمی من یرد علیه مسئله‌سیکه درتدر اکا ضرب ایلدك درت حاصل اولدی زوجه و برلك بنتك الندهاولان اوچ سهمی من لا یرد علیهك فرضنك مخرجندن باقی قلان اوچه ضرب ایلدك طقوز اولدی بنته و برلك امك الندهاولان بری اوچه ضرب ایلدك اوچ حاصل اولدی مجموعی اون التی اولدی

٤
الزوج وفی یده

ثم ماتت ———

زوجه		٤		ام	
١	میت ثانینك یدنده	ا ں	میت ثانینك یدنده	ں	میت ثانینك یدنده
٢	اولان دردك وفقنه	٢	اولان دردك وفقنه	١	اولان دردك وفقنه
ں	ضربدن حاصل ایکیدر	ں	ضربدن حاصل اولان	ں	ضربدن حاصل اولان
٨		٤	درتدر	٢	
		ں		ں	
		١٦		٨	

مسئله درتدندر سهامی عدد رأسلرینه مستقیم ضربه حاجت یوقدر وتصحیح ثانی ایله اللرنده اولان سهامی ماینلرنده استقامت واردر وبنت اولدن امك النده تصحیحدن و بریلان اوچ سهمی تصحیح ثانی وفقیکه ایکیدر اکا ضرب ایلدك التی اولدی بالاده اولان امه و برلك و بنت اولدن زوجك النده دردی تصحیح ثانینك وفقی اولان ایکی یه ضرب ایلدك سکز اولدی زوج ایچون و برلك بنه کندو ورثه سنه تقسیم اولنور و میت ثانینك ورثه سنك سهامنی زوجك یدنده کتوردیکی دردك وفقنه ضرب ایلدك هر کسه حصه سی و یرلدی * مثلا زوجه نك النده بروارایدی ذکراولنان دردك وفقنه ضرب ایلدك ایکی اولدی زوجه و برلك بابانك النده اولان ایکی یی مذکور اولان دردك وفقنه ضرب ایلدك درت حاصل اولدی بابایه و برلك امك النده اولان بری وفق مذکوره ضرب ایلدك ایکی اولدی امه و برلك

٩
البنت فی یدها

ماتت ———

		بنت		جده	
	اصل مسئله دن	١	اصل مسئله دن	١	اصل مسئله دندر
ابنین	طقوز وفقنه	٣	ویریلندر طقوز وفقنه	٣	اصل مسئله ضربدن طقوزك وفقنه
٤	ضربدن حاصل	١٢	ضربدن حاصل اولاندر		حاصل اولاندر
١٢	اولاندر جده که		جده که میت ثانیه‌در		
٤٨	میت انك		انك تصحیحندن کلندر		
	تصحیحندن کلندر				

مسئله مز التیدندر وتصحیح ثانی دیدیکمز بو التیدر تصحیح ثانی ایله میت ثانینك یدنده اولان طقوز ایله ماینلرنده موافقت بالثلث بولدق وتصحیح ثانینك وفقی ایکیدر تصحیح اولکه اون التیدر اکا ضرب ایلدك اوتوز ایکی اولدی ذکر اولنان اوتوز ایکی مخرج مسئلتین اولدی میت ثانینك ورثه سندن ابنینك النده اولان دردی میت ثانینك یدنده کتوردیکی طقوزك وفقی که اوچدر اکا ضرب ایلدك اون ایکی اولدی ابنینه و برلك بنتك النده اولان بری مذکور اولان اوچه ضرب ایلدك اوچ حاصل اولدی بنته و برلك جده نك یدنده اولان بری مذکور اولان اوچه ضرب ایلدك اوچ حاصل اولدی جده یه و برلك

اصل مسئله ایکیدندر تصحیح مسئله درتدندر — الجدة فی یدها

ثم ماتت ———

زوج	اخ	اخ	٦
٢	١	١	٣
١٨	٩	٩	٩

جده موتنده اصل مسئله ایکیدندر زیرا نصف واردر ایکینك برینی زوج ایچون و برلك و برینی اخوینه و برلك برسهم عدد رأسلری اولان ایکی یه مستقیم دکل مباینت واردر عدد رأسلری اولان ایکی یی اصل مسئله اولان ایکی یه ضرب ایلدك درت حاصل اولدی دردك ایکیسنی زوجه و برلك ایکیسنی دخی اخوینه و برلك مستقیم اولدی تصحیح مسئله مز درتدن اولدی ومیت ثانیکه جده در النده اولان طقوز ایله تصحیح ثانی اولان درت ماینده مباینت واردر تصحیح ثانینك کایسی که درتدر تصحیح اولك کایسی که اوتوز ایکیدر اکا ضرب ایلدك یوز یکرمی سکز اولدی تصحیح مسئله مز یوز یکرمی سکزدندر وثانیا فوت اولان کمسنه نك زوجه سنك یدنده اولان ایکی سهمی تصحیح ثانینك کایسی که درتدر اکا ضرب ایلدك سکز اولدی زوجه یه و برلك بابانك النده اولان دردی تصحیح ثانینك کایسنه ضرب ایلدك اون التی اولدی بابایه و برلك وامك النده اولان ایکی یی تصحیح ثانی که درتدر اکا ضرب ایلدك سکز اولدی امه و برلك ابنینك النده اولان اون ایکی یی درت که تصحیح ثانیدر اکا ضرب ایلدك قرق سکز حاصل اولدی ابنینه و برلك بنتك النده اولان دردی ضرب ایلدك اون ایکی اولدی بنته و برلك میت ثانیکه جده در ورثه سندن زوجنك النده اولان ایکی یی جده یدنده کتوردیکی طقوزه ضرب ایلدك اون سکز اولدی زوج ایچون و برلك اخك النده اولان بری ذکر اولنان طقوزه ضرب ایلدك طقوز اولدی اخه و برلك او بر اخك النده اولان بری طقوزه ضرب ایلدك ینه طقوز اولدی اخه و برلك

حصهٔ زوجه
٥٠٠٠٨

حصهٔ اب	حصهٔ ام	حصهٔ ابنين	حصهٔ بنت	حصهٔ زوج	حصهٔ اخ	حصهٔ اخ
١٠٠٠٠١٦	٥٠٠٠٨	٣٠٠٠٠٤٨	٧٥٠٠١٢	٢٥١٨	٥٦٢٥١١	٥٦٢٥

يكون ١٢٨ مثلا مال متروكك تقسيمنده قاعده بودركه مال متروكى تصحيح مسئله اولان يوزيكرمى سكزه تقسيم ايليه سن وتقسيمدن حاصل اولان مبلغه بينه تصحيحدن كندولره ويريلان سهمى ضرب ايليه سن ضربدن هرنه حاصل اولورسه كندى حصه‌لرى اولمش اولور

مال متروك

٦٢٥	٦٢٥					
١٦	٨					
١٠٠٠٠	٥٠٠٠	٦٠				
		٢٢١	٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥
		٨٠٠٠٠	٤٨	٩	٩	٨
٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥	٣٠٠٠٠	٥٦٢٥	٥٦٢٥	٥٠٠٠
١٨	١٢					
١١٢٥٠	٧٥٠٠					

(باب حساب الفرائض) بو باب فرائضك حسابى بيانندەدر (ذوالفروض نوعان الاول النصف ونصفه وهو الربع) كتاب اللهده مقدره اولان فروض ايكى نوعدر نوع اول نصفدر ودخى نصفك نصفيدركه ربعدر (ونصف نصفه وهو الثمن) ودخى نصفك نصفنك نصفيدركه ثمندر (والثانى الثلثان ونصفهما وهو الثلث ونصف نصفهما وهو السدس) نوع ثانى ثلثان وثلثانك نصفيدركه اول ثلثدر وثلثانك نصفنك نصفيدركه اول سدسدر (فالنصف يخرج من الاثنين والربع من اربعة والثمن من ثمانية والثلثان والثلث من ثلاثة والسدس من ستة) پس امدى نصف اثنيندن وربع اربعه‌دن وثمن ثمانيه‌دن وثلثان وثلث ثلاثه‌دن وسدس سته‌دن چقارز برا بو فرضدن هر فرضك مخرجى اعداددن كندونك سميسيدر * مثلا اربعه‌نك سميسى ثمانيه‌در وثلثان وثلثك سميلرى ثلاثه‌در وسدسك سميسى سته‌در لكن نصفك سميسى يوقدر * مثلا مسئله‌ده انجق نصف الجى اولسه مسئله ايكيدندر بركيمسنه قزنى ولابوين ارقرنداشنى ترك ايلسه مسئله ايكيدندر نصفى قزه‌و بر يلور باقيسى قرنداشنه ويريلور اكر ربع الجى بولنسه مثلا زوج ايله ابن كبى مسئله درتدندر زوج ايچون ربع ويريلور باقيسى ابن ايچوندر اكر مسئله‌ده ثمن الجى اولسه زوجه ايله ابن كبى مسئله سكزدندر ثمن زوجه ايچون باقيسى ابن ايچوندر اكر مسئله‌ده انجق ثلث الجى بولنسه مسئله اوچدندر ام واخ لابوين كبى ام ايچون ثلث واردر باقيسى اخ ايچوندر اكر مسئله‌ده انجق ثلثان الجى اولسه بنتين ايله عم كبى ينه مسئله اوچدندر ثلثانى بنتينه باقيسى عمينه ويريلور اكر مسئله‌ده انجق سدس الجى اولسه اب ايله ابن كبى مسئله التيدندر سدس بابا ايچون باقيسى ابن ايچوندر * حاصل كلام كتاب اللهده مقدره اولان فروض التيدر نصف ربع ثمن ثلثان ثلث سدس اوچ اوكينه نوع اول تسميه اولنمشدر اوچ صكره كينه نوع ثانى تسميه اولنمشدر فروض سته تصنيف اولديغى كبى تضعيف دخى اولور نيكيم متن سراجيه‌ده وهو على التنصيف والتضعيف دينلمشدر * مثلا نصفى تنصيف ايلسك ربع اولور وربعى تنصيف ايلسك ثمن اولور وثمنى تضعيف ايلسك ربع اولور وربعى تضعيف ايلسك نصف اولور ونوع ثانيدن ثلثانى تنصيف ايلسك ثلث اولور وثلثى تنصيف ايلسك سدس وسدسى تضعيف ايلسك ثلث اولور وثلثى تضعيف ايلسك ثلثان اولور ايكى نوع دخى هم تنصيف وهم تضعيف اولديغى ممارستى اولانه خفى دكلدر چون مسئله‌ده بو فروضدن ايكيشر ويا خود اوچر كلسه حالبوكه نوع واحددن اولسه اولزمان هر عدد ذلك النوعك كندى ايچون مخرج اولور وينه اول عدد ذلك النوعك كندى ضعفى ايچون دخى مخرج اولور * مثلا سته سدس ايچون مخرجدر وضعفى اولان ثلث ايچون دخى مخرجدر وضعفنك ضعفى اولان ثلثان ايچون دخى

مخرجدر وثمانيه دخى بويلجه‌در زيرا ثمانيه ثمن ايچون مخرج اولور ودخى ثمنك ضعفى اولان ربع ايچون مخرج اولور ودخى ضعفنك ضعفى اولان نصف ايچون دخى مخرجدر (وان اختلط النصف بالنوع الثانى كله او ببعضه فمن ستة) اكر نوع اولدن نصف نوع ثانينك كليسنه ويا خود بعضيسنه مختلط اولسه مسئله التيدندر مثلا برخاتون فوت اولوب زوجنى ولام ايكى قزقرنداشنى ترك ايلسه مسئله التيدندر * كله مثال برخاتون فوت اولوب زوجن واناسن ولابوين ايكى قزقرنداشن ولام ايكى قزقرنداشن ترك ايلسه مسئله التيدندر زوجه نصف وانايه سدس ولابوين اختينه ثلثان واختين لامه ثلث ويريلور مخرجده مضايقه اولمغين اونه عول ايلدى (اوالربع فمن اثنى عشر) ويا خود نوع ثانينك كليسنه ويا خود بعضيسنه ربع مختلط اولسه مسئله اون ايكيدندر * كله مثال بركمسنه فوت اولوب خاتونن واناسن ولابوين قزقرنداشن ولام ايكى قزقرنداشن ترك ايلسه زوجه‌نك حقى ربع امك سدس لابوين اختينك حقى ثلثان ولام اختينك حقى ثلثدر اصل مسئله اون ايكيدن اون يدى يه عول ايلدى * وبعضه مثال برخاتون فوت اولوب زوجن وايكى قزين ترك ايلسه مسئله اون ايكيدندر زوجك حقى ربع وقزلرك حقى ثلثان باقى قلان بر قزلراوزرينه رد اولنور (اوالثمن فمن اربعة وعشرين) نوع اولدن ثمن نوع ثانينك بعضيسنه ويا خود كليسنه مختلط اولسه مسئله يكرمى درتدندر لكن كله مختلط اولمسى متصور دكلدر الا ابن مسعود رضى الله تعالى عنه قولى اوزرينه متصور اولور زيرا انك قتنده بالكليه محروم اولان حجب نقصان ايله حجب ايدر * مثلا بركمسنه بركافر اوغلنى وزوجه‌سنى واناسنى ولابوين ايكى قزقرنداشنى ولام ايكى قزقرنداشنى ترك ايلسه ابن محروم زوجه‌يى وبعدن ثمنه حجب ايدر اما بزم ائمه مز رأيى اوزره متصور دكلدر بزم ائمه مز رأيى اوزره ثمن نوع ثانينك بعضيسنه مختلط اولسه مسئله يكرمى درتدندر * مثلا بركمسنه فوت اولوب زوجه‌سن وايكى قزين واناسن ترك ايلسه زوجه‌نك حقى ثمندر اوچى زوجه‌يه ويرلدى وقزلرك حقى ثلثاندر اون التيسى انلره ويرلدى امك حقى سدسدر انه ويرلدى مسئله رديه‌در (واذا انكسر سهام فريق عليهم وباينت سهامهم عددهم فاضرب عددهم فى اصل المسئلة كامرأة واخوين) چون برفريقك سهامى اوزرينه منكسره اولسه يعنى قسمت صحيحه ايله منقسم اولمسه وسهامى دخى عدد رأسلرينه مباين اولسه عدد رأسلرنى اصل مسئله‌يه ضرب ايله برخاتون ايله ايكى ارقرنداش كبى * مثلا بركمسنه فوت اولوب برخاتونن وايكى ارقرنداشن ترك ايلسه اصل مسئله درتدندر ربعى بردر زوجه‌يه ويردك باقى قلان اوچى اخوينه ويردك عدد رأسلرى ايكى اولمغين اوچ ايكى‌يه مستقيم دكل بلكه ما بينلرنده مباينت واردر كسر كلان طائفه‌نك عدد رأسلريكه ايكيدر اصل مسئله كه درتدندر اكا ضرب ايلدك سكز حاصل اولدى زوجه‌نك الندە اولان برى مضروب اولان ايكى‌يه ضرب ايلدك ايكى حاصل اولدى زوجه‌يه ويردك اخوينك الندە اولان اوچى مضروب اولان ايكى‌يه ضرب ايلدك التى حاصل اولدى اخوينه ويردك (وان وافق سهامهم عددهم فاضرب وفق عددهم فى اصل المسئلة كامرأة وستة اخوة) اكر سهامى عدد رأسلرينه موافق اولورسه عدد رأسلرينك وفقنى اصل مسئله‌يه ضرب ايله برخاتون والتى ارقرنداش كبى * مثلا بركمسنه فوت اولوب خاتوننى والتى ارقرنداشنى ترك ايلسه اصل مسئله درتدندر ربعى كه بردر زوجه‌يه ويردك باقى قلان اوچ سهمى التى اخوه‌يه ويردك لكن سهامى ايله عدد رؤسى ما بيننده موافقت بالثلث اولمغله عدد رأسلرينك وفقى كه ايكيدر اصل مسئله‌يه ضرب ايلدك سكز حاصل اولدى تصحيح سكزدندر اصل مسئله‌دن زوجه‌نك الندە اولان برى مضروب اولان ايكى‌يه ضرب ايلدك ايكى حاصل اولدى زوجه‌يه ويردك اخوه‌نك الندە اولان اوچى مضروبه ضرب ايلدك التى حاصل اولدى اخوه‌يه ويردك (وان انكسر سهام فريقين او اكثر وتماثلت اعداد رؤسهم فاضرب احد الاعداد فى اصل المسئلة كثلاث بنات وثلاثة اعمام) اكر فريقينك ويا خود فريقيندن اكثرك سهامى منكسر اولسه وعدد رأسلرى ما بيننده مماثلت اولسه يعنى فريق آخرك مثلى اولسه احد اعدادى اصل مسئله‌يه ضرب ايله اوچ قز واوچ عم كبى * اصل مسئله اوچدندر زيرا بناتك حقى ثلثاندر باقيسى اعمام ايچوندر اوچك ثلثانى ايكيدر بنات ثلاثه‌يه ويردك باقى برى اعمام ثلاثه‌يه ويردك بنات ثلاثه‌نك الندە اولان ايكى عدد رؤسى اولان اوچه مستقيم دكلدر عدد رأسلرينك كليسى موقوف اعمام ثلاثه‌نك الندە اولان برسهم عدد رأسلرى اولان اوچه مستقيم دكل عدد رأسلرى موقوف رؤس موقوفات ما بيننه نظر ايلدك مماثلت بولدق هر باركه رؤس

موقوفات بيننده مماثلت اولسه احد اعداد رؤس اصل مسئله یه ضرب اولنور مثال مذكورده بناتك عدد رؤسی
اولان اوچی اصل مسئله اولان اوچه ضرب ايلدك طقوز حاصل اولدی بناتك النده اولان ايكيی مضروب
اولان اوچه ضرب ايلدك الٹی حاصل اولدی بناته ويردك هر برينه ايكيشر سهم دوشدی اعمامك النده اولان
برسهمی مضروب اولان اوچه ضرب ايلدك اوچ حاصل اولدی اعمامه ويردك هر برينه برسهم دوشدی

(وان تداخلت الاعداد فاضرب اكثرها فی اصل المسئلة كاربع زوجات وثلاث جدات واثنی عشر عما)
اكر اعداد متداخله اولسه يعنی اعدادك بعضيسی بعضيسنه داخل اولسه * پس امدی اعدادك اكثرنی اصل
مسئله یه ضرب ايله درت زوجات واوچ جدات واون ايكی عم كبی * اصل مسئله اون ايكيدندر زيرا نوع اولدن
ربع نوع ثانيدك بعضيسنه مختلط اولديغی ايچون اون ايكينك ربعی اوچدر زوجاته ويردك لكن سهامی ايله عدد
رأسلری ماينده مباينت اولمغين عدد رأسلرينك كليسی موقوف واون ايكينك سدسی ايكيدر جداته
ويردك انك دخی عدد رأسلری بيننده مباينت واردر عدد رأسلرينك كليسی موقوف اون ايكيدن باقی قلان
يدی يی اعمامه ويردك لكن سهامی ايله عدد رأسلری ماينده مباينت اولمغين عدد رأسلرينك كليسی موقوف
بوندنصكره رؤس موقوفات بيننده درت حالته نظر ايلدك تداخل بولدق زيرا درت واوچ اون ايكيده تداخل
اولمغين اون ايكی رأسكه اعمام ايدی انی اصل مسئله اولان اون ايكی یه ضرب ايلدك يوزقرق درت حاصل اولدی
تصحيح مسئله من يوزقرق درتدندر وزوجاتك اصل مسئله دن النده اولان اوچی اون ايكی یه ضرب ايلدك
اوتوزالتی اولدی زوجاته ويردی جداتك النده اولان ايكی سهمی اون ايكی یه ضرب ايلدك يكرمی درت
حاصل اولدی جداته ويردك اعمامك اصل مسئله دن النده اولان يدی يی اون ايكی یه ضرب ايلدك سكسان
درت حاصل اولدی اعمامه ويردك (وان وافق بعض الاعداد بعضا فاضرب وفق احدهما فی جميع الثانی
والمبلغ فی وفق الثالث ان وافق والافی جميعه والمبلغ فی الرابع كذلك ثم الحاصل فی اصل المسئلة كاربع زوجات
وخمس عشرة جدة وثمانی عشرة بنتا وستة اعمام) اكر بعض اعداد بعضيسنه موافق اولسه ايكيسندن
برينك وفقنی ثانينك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغی ثالثك وفقنه ضرب ايله اكر ثالثه
موافق اولورسه واكر موافق اولمزايسه ثالثك جميعسنه ضرب ايله وحاصل مبلغی رابعك وفقنه ضرب ايله
اكر مبلغ رابعه موافق اولورسه واكر موافق اولمزايسه رابعك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل
اولانی اصل مسئله یه ضرب ايله درت زوجات واون بش جده واون سكز قز والتی عم كبی * اصل مسئله من
يكرمی درتدندر يكرمی دردك ثمنی اوچدر زوجاته ويردی وسدسی درتدر جداته ويردی وثلثانی اون التيدر
بناته ويردی باقی برقالدی اعمامه ويردی زوجاتك النده اولان اوچ عدد رأسلرينه مباين اولمغله موقوف
ايلدك جداتك النده اولان درت عدد رأسلری اولان اون بشه مباين عدد رأسلرينك كليسی موقوف بناتك
سهامی ايله عدد رأسلری ماينده موافقت بالنصف واردر بناتك عدد راسنك نصفی موقوف اعمامك
النده اولان برسهم عدد رأسلری اولان التی یه مباين عدد رأسلرينك كليسی موقوف رؤس موقوفات
ماينه نظر ايلدك درت ايله التی ماينده موافقت بالنصف بولدق احدهمانك وفقنی آخرك جميعسنه
ضرب ايلدك * مثلا دردك وفقی كه ايكيدر التی یه ضرب ايلدك اون ايكی اولدی واون ايكی ايله عدد
ثانيكه طقوزدر ماينلرنده موافقت بالثلث بولدق طقوزك وفقی اوچدر اوچی اون ايكی یه ضرب ايلدك
اوتوزالتی اولدی واوتوزالتی ايله اون بش ماينده موافقت بالثلث بولدق اون بشك وفقی بشدر اوتوزالتی یه
ضرب ايلدك يوزسكسان حاصل اولدی يوزسكسانی دخی اصل مسئله اولان يكرمی دردده ضرب ايلدك
درت بيك اوچيوز يكرمی حاصل اولدی * هر فريقه نه دكر انك قاعده سنه كلدك زوجاتك اصل مسئله دن
يدنده اولان اوچی ١٨٠ ضرب ايلدك ٥٤٠ اولدی زوجاته ويردك جداتك يدنده اولان دردی ١٨٠
ضرب ايلدك ٧٢٠ اولدی جداته ويردك بناتك يدنده اولان اون التی يی ١٨٠ ضرب ايلدك ٢٨٨٠ اولدی
بناته ويردك اعمامك النده اولان بری ١٨٠ ضرب ايلدك ١٨٠ حاصل اولدی اكا ويردی (وان تباينت
الاعداد فاضرب كل احدهما فی جميع الثانی ثم المبلغ ثم فی الثالث ثم المبلغ فی الرابع ثم الحاصل فی اصل المسئلة
كامرأتين وعشر بنات وست جدات وسبعة اعمام) اكر اعداد ماينده تباين اولسه احدهمانك كليسن

ثانينك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغی ثالثه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغی
رابعه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغی اصل مسئله یه ضرب ايله ايكی خاتون واون قز والتی جده
ويدی اعمام كبی * اصل مسئله من يكرمی درتدندر ثمنی ٣ زوجينه ويردك سدسی درتدر جداته ويردك
ثلثانی اون التيدر بناته ويردك باقی برقالدی اعمامه ويردك زوجاتك اصل مسئله دن يدنده اولان اوچ سهم
عدد رأسی اولان ايكی یه مباين عدد رأسلری موقوف جداتك يدنده اولان درت سهم عدد رأسی اولان
التی یه مستقيم دكل لكن ماينلرنده موافقت بالنصف واردر عدد رؤسنك نصفيكه اوچدر موقوف
وبناتك يدنده اولان اون التی سهملری عدد رأسلرينه مستقيم دكل لكن ماينلرنده موافقت بالنصف
واردر عدد رأسلرينك نصفی موقوف اعمامك يدنده اولان برسهم عدد رأسلری اولان يدی یه مباين
عدد رأسلرينك جمله سی موقوف وموقوف اولان اعداد رؤس ماينه نظر ايلدك جمله اعداد متباينه در
زوجينك عدد رؤسنی جداتك موقوف اولان اوچ عدد رأسنه ضرب ايلدك التی اولدی ذكر اولنان التی يی
بناتك موقوف اولان بش عدد رأسنه ضرب ايلدك اوتوز اولدی واوتوز دخی اعمامك موقوف اولان يدی
عدد رأسنه ضرب ايلدك ٢١٠ اولدی آندنصكره ايكيوزاونی اصل مسئله كه يكرمی درتدر اكا ضرب
ايلدك ٥٠٤٠ حاصل اولدی تصحيح مسئله من ٥٠٤٠ دندر مضروبمز ٢١٠ در * هر فريقه نه دكر قاعده
بودركه اصل مسئله دن يدنده اولان مضروب ايكيوز اوندر اكا ضرب اولنور حاصل اولان كنديلرينك
تصحيحدن اولان حصه سيدر مثلا زوجينك النده اولان اصل مسئله دن اوچی مضروب اولان ايكيوز اونه
ضرب ايلدك ٨٣٠ اولدی زوجينه ويردك جداتك النده اولان دردی ايكيوزاونه ضرب ايلدك ٨٤٠
اولدی جداته ويردك وبناتك يدنده اولان اون التی يی ايكيوزاونه ضرب ايلدك ٣٣١٠ حاصل اولدی بناته
ويردك واعمامك يدنده اولان بری مضروبه ضرب ايلدك ٢١٠ اولدی اعمامه ويردك * هر فرده نه دكر قاعده
بودركه هر فريقك يدنده اولان سهامنی عدد رأسنه نسبت ايدردوب اول نسبتی مضروبدن ويرمكدر مثلا
زوجينك يدنده اوچ سهم واردر عدد رأسی ايكيدر ايكی اوچه مثل رؤس ونصف رؤس نسبت طوتار بزدخی
هر برينه مثل مضروبكه ايكيوز اوندر ونصف مضروبكه يوز بشدر انی ويررز هر فرده اوچيوز اون بشر
اولور جداتك النده اولان درت سهمی عدد رأسلری اولان التی یه نصف رؤس سدس رؤس نسبت طوتار
هر برينه مضروبك نصفنی وسدسنی ويررز يوز بش نصفی ايدر اوتوز بش سدسی ايدر هر برينه يوزقرقر ويريلور
بناتك يدنده اولان اون التی سهمك عدد رؤسی اولان اونه مثل رؤس ونصف رؤس وعشر رؤس نسبت طوتار
بزدخی مضروبك مثلنی ونصفنی وعشرين ويررز هر برينه اوچيوز اوتوز التيشر دكر اعمامك يدنده
اولان برسهم عدد رأسلرينه سبع نسبت طوتار بزدخی اعمامدن هر برينه مضروبك سبعنی ويررز هر برينه
اوتوزدكر * قاعدهٔ اخری هر فردك نصيبنی بلمكده قاعده بودركه ورثه نك عدد رأسنی مضروبه تقسيم ايليه سن
بعده حاصل اولانه النده اولان سهمنی ضرب ايليه سن حاصل ضرب كندونك حصه سيدر

٢١٠	٢١٠	١	٢	٢١٠		٢١٠
ه ٣٠	ه ٣٥	٢	٤	ه ١٠٥	١٢٦	ه ٢١
١	٤	٤	٨	٣	٢١	١٦
٣٠	١٤٠	٨	١٦	٣١٥	٣٣٦	١٢٦

برقاعده دخی هر فردك نصيبنی بلمكده طريق بودركه تصحيح مسئله دن كندولره دكن حصه يی هر برينك عدد
رأسنه تقسيم ايليه سن حاصل تقسيم هر فردك حصه سيدر

٠	٧		١	٠		١	٦		١	٢	
١	٤	٣١٠	٢	٠	٣٣٦٠	٢	٢	٨٤٠	٢	٤	٦٣٠
٢	٨	ه ٣٠	٤	٠	ه ٣٣٦	٤	٤	ه ١٤٠	٤	٨	ه ٣١٥
٥	٦		٨	٠			٨		٨	١٦	

(وان كانت المسئلة عائلة فاضرب ماضربته فی الاصل فيه مع العول فی جميع ذلك) اكر مسئله عوليه

اولورسه سن ضرب ایلیه سن اصله ضرب ایلدیكك شیئی عول ایله معاذلانك جمله سنه * مثلا بر خاتون فوت اولوب زوجن ولابوین بش قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله مز التیدندر نصفی اوچدر زوج ایچون ثلثان دردندر اخوات خمس ایچون بوتقدیرجه مسئله یدی یه عول ایلدی اخوات خمسك یدنده اولان اصل مسئله دن درت ایله عدد رأسلری ما بیننده مباینت واردر عدد رأسلری اولان بشی عولیه اولان یدی یه ضرب ایلدك اوتوز بش حاصل اولدی مسئله مز بو مبلغدن تصحیح اولنور زوجك اصل مسئله دن النده اولان اوچی مضروبمز اولان بشه ضرب ایلدك اون بش حاصل اولدی زوجه ویردك واخواتك یدنده اولان دردی مضروب اولان اون بشه ضرب ایلدك یكرمی حاصل اولدی اخواته ویردك

(فصل) وتداخل العددین یعرف بان تطرح الاقل من الاكثر مرتین او اكثر فیفنیه او یقسم الاكثر علی الاقل فیقسم قسمة صحیحة كالخمسة مع العشرین) تداخل عددین اقلی اكثردن طرح ایلمكله بیلنور ایكی دفعه ویاخود دخی زیاده طرح ایلمكله اقل اكثری افنا ایلیه تداخل عددینك تعریفی بودر ویاخود اكثر اقل اوزرینه تقسیم اولنه وقسمت صحیحه ایله منقسم در بش ایله یكرمی اولدیغی كبی ثلاثه یی سته دن ایكی دفعه طرح ایلسك سته یی افنا ایدر وثلاثه یی تسعه دن اوچ دفعه طرح ایلسك بالكلیه افنا ایدر اصطلاح علم فرائضده بوكا متداخلین تسمیه اولنور اما ثلاثه یی ثمانیه دن ایكی دفعه طرح ایلسك ایكی باقی قالور ثلثه ایله افنا ممكن دكلدر اثنینی ثمانیه دن درت كره طرح ایلسك افنا ایدر بو دخی متداخلاندر مثلا خمسه یی عشریندن درت دفعه طرح ایلسك عشرینی افنا ایدر ویكرمی یی بشه قسمت ایلسك بلاكسر دردر منقسم اولور (وتوافقهما بان تنقص الاقل من الاكثر من الجانبین حتی یتوافقا فی مقدار فان توافقا فی واحد فهما متباینان) ودخی عددینك توافقی بیلنور ایكی جانبدن اكثردن اقلی نقص ایلمكله حتی برمقدارده متوافق اولنجیه دكین اكر برده متفق اولورسه متباینلردر خمس ایله سبع كبی بشی طرح ایلسك ایكی قالور و بشدن ایكی یی طرح ایلسك اوچ قالور واوچدن ایكی یی طرح ایلسك بر قالور وایكیدن بری طرح ایلسك بر قالور برده اتفاق ایلدكاری ایچون * معلوم اولدیكه خمس ایله سبع بیننده مباینت واردر وبش ایله طقوز دخی بویلهدر طقوزدن بشی طرح ایلسك درت قالور وبشدن درت طرح اولنسه بر قالور وبری درتدن بربر طرح ایلسك بو دخی مباینددر (وان كان فی الاكثر فهما متوافقان) اكر واحددن اكثرده اتفاق ایلسه لر متوافقلردر (فان كان اثنین فهما متوافقان بالنصف) اكبردن زیاده اولان اكثر ایكی اولورسه اكا موافقت بالنصف تسمیه اولنور سكز ایله اون سكز كبی مثلا اون سكزدن سكز طرح اولنسه اون قالور واوندن سكز طرح اولنسه ایكی قالور سكزدن ایكیشر طرح اولنسه ایكی عدد قالور بوكا موافقت بالنصف دیرلر (وان ثلاثة فبالثلث) اكر واحددن اكثر اولان اوچ اولورسه موافقت بالثلث تسمیه اولنور مثلا طقوز ایله اون ایكی كبی اون ایكیدن طقوزی طرح ایلسك اوچ قالور واوچی طقوزدن ایكی دفعه طرح ایلسك اوچ قالور بوكا موافقت بالثلث تسمیه اولنور (وان اربعة فبالربع) اكر واحددن اكثر اولان درت اولورسه موافقت بالربع تسمیه اولنور سكز ایله اون ایكی كبی اون ایكیدن سكز طرح اولنسه درت قالور وسكزدن درت طرح اولنسه درت قالور (هكذا الی العشرة) اونه دكین بو منوال اوزره در (وان فی احد عشر فبجزء من احد عشر) اكر عددینك اتفاقی اون برده اولسه موافقت بجزء من احد عشر تسمیه اولنور یكرمی ایكی ایله اوتوز اوچ كبی مثلا اوتوز اوچدن یكرمی ایكی طرح اولنسه اون بر قالور و یكرمی ایكیدن اون بر طرح اولنسه اون بر قالور (وهلم جرا) الی غیر النهایه حكه بلدوكان مقداری چك

(وان اردت معرفة نصیب كل فریق من التصحیح فاضرب ما كان له من اصل المسئلة فیما ضربته فی اصل المسئلة فاخرج فهو نصیبه) اكر سن تصحیحدن هر فریقك نصیبنی بلمك مراد ایلسك اصل مسئله دن اول فریق ایچون اولان شیئی ضرب ایله اصل مسئله یه ضرب ایلدیكك شیئه ضرب ایله اول مضروبدن شول شیكه بعد الضرب حاصل اولور اول شیء اول فریقك نصیبیدر وفلانه ضرب ایله دیدیكی مضروبه ضرب ایله دیمكدر (وكذا العمل فی معرفة نصیب كل فرد فانسب سهام كل فریق من اصل المسئلة الی عدد رؤسهم ثم اعط بمثل تلك النسبة من المضروب لكل فرد منهم) اكر هر فردك نصیبنك

معرفتنده دخی عمل بو یلجه در واكر سن دیلرسك هر فریقك اصل مسئله دن سهامیله عدد رأسلری ما بیننده نسبت ایله اندنصكره نسبت ایتدیكك شیئك مثلنی مضروبدن هر فرده اعطا ایله هر فردك نصیبی اولور

(وان اردت قسمة التركة بین الورثة والغرماء فانظر بین التركة والتصحیح) اكر بین الورثه ویاخود بین الغرماء تركه یی قسمت مراد ایلسك تركه ایله تصحیح بیننه نظر ایله (فان كان بینهما موافقة فاضرب سهام كل وارث من التصحیح فی وفق التركة ثم اقسم الحاصل علی وفق التصحیح فاخرج فهو نصیب ذلك الوارث) اكر تركه ایله تصحیح بیننده موافقت اولورسه تصحیحدن هر وارثك سهامنی ضرب ایله تركه نك وفقنه آندنصكره حاصل اولان تصحیحك وفقنه تقسیم اولنان شیء كه تقسیمدن حاصل اولور ذلك الوارثك نصیبیدر * مثلا بر كمسنه فوت اولوب زوجن واناسن ولابوین ایكی قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر سكزه عول ایدر التینك نصفی اوچدر زوج ایچوندر سدسی بردر ام ایچوندر ثلثانی دردر لابوین ایكی قزقرنداش ایچوندر تصحیح مسئله سكزدندر مثلا جمیع تركه اللی دینار فرض اولنسه تصحیح ایله تركه ما بیننده موافقت بالنصف بولنور تصحیحدن زوجك النده اولان اوچ سهمی تركه نك وفقی اولان یكرمی بشه ضرب ایلدك یتمش بش حاصل اولدی ذكر اولنان یتمش بشی تصحیحك وفقی اولان درده تقسیم ایلدك اون سكز دینار وثلثة ارباع دینار اولوب زوجه ویردی وتصحیحدن انك النده اولان بر سهمی تركه نك وفقی اولان یكرمی بشه ضرب ایلدك ٢٥ حاصل اولدی وتصحیحك وفقی اولان درده تقسیم ایلدك التی دینار وربع دینار اولوب امه ویردك واختیندن هر برینك سهمی ایكیدر تركه نك وفقی اولان یكرمی بشه ضرب ایلدك اللی حاصل اولدی بعده تصحیحك وفقی اولان درده تقسیم اولندی اختیندن هر بری ایچون اون ایكی دینار ونصف دینار حاصل اولدی

مال متروك ... یكون

دینار ٥٠ — وفق تركه ٢٥
٣
٧٥
زوجه نك النده اولان اوچ سهمدر

٧٥ / ١٨ حق زوج — ٢٥ / ٦ حق ام — ٥٠ / ١٢

اختینك هر بری ١٢ ایچون دیناردر

١٢
٠٦
١٨
١٢
٤٨
٥٠

(وان لم یكن بینهما موافقة فاضرب سهام كل وارث فی جمیع التركة ثم اقسم الحاصل علی جمیع التصحیح فاخرج فهو نصیبه) اكر تصحیح ایله تركه بیننده موافقت اولمز ایسه هر وارثك سهامنی تركه نك جمله سنه ضرب ایله اندنصكره ضربدن حاصل اولانی تصحیحك جمله سنه ضرب ایله اندنصكره ضربدن حاصل اولانی تصحیحك جمله سی اوزرینه تقسیم ایله * پس امدی تقسیمدن خارج اولان وارثك نصیبیدر زوج ام اختین لابوین مسئله مز

٣ ٢ ٤

التیدندر عول مسئله سكزدندر تركه یكرمی بش دینار فرض اولنسه زوجك النده اولان اوچی یكرمی بشه ضرب ایلدك یتمش بش حاصل اولدی عول مسئله سكزدر اكا تقسیم اولنور امك النده اولان بری یكرمی بشه ضرب ایلدك ٢٥ حاصل اولدی سكزه تقسیم اولندی اختینك النده اولان دردی یكرمی بشه ضرب اولندی یوز اولدی سكزه تقسیم ایلدك وزوجك النده اولان اوچ ٢٥ ضرب اولندی ٧٥ حاصل اولدی سكزه تقسیم اولندی هر كسك حقی كندویه ویردی

مال متروك دینار — تركه دینار

٢٥ / ٣ — ١|٠٨ ، ٢|١٦ ، ٤|٣٢ ، ٨|٦٤ — ٢٥ — ١٠٠ / ١٢ — ٨ ، ١٦ ، ٣٢ ، ٦٤ — ٢٥ / ٣ / ٧٥ — ٩ ، ٣ ، ١٢ / ٤٢ ، ١ / ٢٥ — ٧٥ / ٩ — ١|٠٨ ، ٢|١٦ ، ٤|٣٢ ، ٨|٦٤

(وكذا العمل لمعرفة نصيب كل فريق) ورثه‌دن هر فريقك نصيبنك معرفتى ايچون عمل بويله‌دركه اصل
مسئله‌دن هر فريقك النده اولان سهم تركه‌نك وفقنه ضرب اولنور وبعده حاصل اولان مبلغ تصحيح مسئله‌نك
وفقنه تقسيم اولنور اكر تركه ايله تصحيح مسئله ما بيننده موافقت اولورسه اكر تصحيح مسئله ايله تركه بيننده مباينت
اولورسه هر فريقك سهمى تركه‌نك كاملنه ضرب اولنور وحاصل اولان اول فريقك نصيبيدر * موافقته
مثال برخاتون فوت اولوب زوجن ولابوين درت قزقرنداشن ولام ايكى قزقرنداشن تركه ايلسه اصل مسئله
التيدندر نصفى اوچ زوج ايچوندر ثلثانى درتدر لابوين اخوات ايچوندر وثلثى ايكيدر لام اختين ايچوندر
مسئله طقوزه عول ايلدى مثلا تركه اوتوز دينار فرض اولندقده تركه ايله تصحيح ما بيننده موافقت بالثلث
بولنور بو تقديرجه زوجك النده اولان اوچ سهمى تركه‌نك وفقى اولان اونه ضرب ايلدك اوتوز حاصل اولدى
ذكر اولنان مبلغى تصحيح مسئله‌نك وفقى اولان اوچه تقسيم ايلدك اون حاصل اولدى زوجه ويردك لابوين
اخوانك النده اولان درت سهمى تركه‌نك وفقى اولان اونه ضرب ايلدك قرق حاصل اولدى تصحيح مسئله‌نك
وفقى اولان اوچه تقسيم اولندى اون اوچ دينار وثلث دينار اصابت ايدر ولام اختين النده اولان
ايكى سهمى اونه ضرب ايلدك يكرمى حاصل اولدى يكرمى‌يى اوچه تقسيم ايلدك التى دينار وثلثان
دينار اصابت ايلدى

مال متروك	دينار	زوج (نصف)	اختين لابوين (ثلثان)	اختين لام (ثلث)	مسئله
وفق تركه	٣٠	٣	٤	٢	٦
١٠		١٠	١٣	٦	عولها
٣ / ٣٠	٣٠ ٣ / ه ١٠	تركه‌دن حصه‌سى	تركه‌دن حصه‌سى	تركه‌دن حصه‌سى	٩

(وفى القسمة بين الغرماء اجعل مجموع الديون كالتصحيح وكل دين كسهام وارث ثم اعمل العمل المذكور)
غرما بيننده اولان قسمتده مجموع دينى تصحيح كبى قيل وهر دينى وارثك سهامى كبى قيل بعده قسمت تركه بيننده
مذكور اولان عمل كبى عمل ايله * معلوم اوله كه تجهيز وتكفيندن صكره تركه‌دن باقى قلان اكر ديونه وفا ايدرسه فبها
انده اشكال يوقدر زيرا هر غريم حقنى كامل آلور اكر وفا ايلمزايسه وغرمادخى متعذر اولسه تركه‌يى قاصردن
هر غريمك نصيبنى ويرمكده طريق بودركه غرمادن هر برينك تصحيحندن هر وارثك سهامى منزله‌سنده قلنور
و مجموع ديونى مجموع تصحيح منزله‌سنده قيلورسن * مثلا بر كمسنه فوت اولوب طقوز دينار تركه ايلسه وزيده اون
دينار وعمروه بش دينار دينى اولسه بو ايكيسنك مجموع دينى اون بش اولور مذكور اولان اون بش تصحيح
منزله‌سنده در وزيدك اون التونى تركه‌نك وفقى اولان اوچه ضرب ايلدك ٣٠ حاصل اولدى وحاصل اولان
مبلغى تصحيحك وفقى اولان بشه تقسيم ايلدك التى حاصل اولدى صاحب عشره‌يه ويردك وعمروك النده اولان
بش التونى تركه‌نك وفقى اولان اوچه ضرب ايلدك اون بش حاصل اولدى وحاصل اولان مبلغى تصحيحك وفقى
اولان بشه تقسيم ايلدك اوچ حاصل اولدى صاحب خمسه‌يه ويردك

مال متروك	دين زيد دينار	دين عمرو	دينار	وفق مال متروك
	١٠	٥	٩	٢
		٠٥ | ١	٥ | ٠	
		١٠ | ٢	٠ | ١	
		٢٠ | ٤	٠ | ٢	
		٤٠١ | ٨	٠ | ٤	

يكون	يكون		
١٥	٦	٢٠ / ٦	١٥ / ٣
	٣		
	٩		

اما صورت مزبورده تركه‌يى اون اوچ فرض ايلسك تركه ما بيننده مباينت واقع اولوب بو تقديرجه
صاحب عشره‌نك دينى تركه‌نك كاملنه ضرب اولنوب ١٣٠ اولور مبلغ مزبورى مجموع ديونكه
تصحيح منزله‌سنده اولمش ايدى انك جمله‌سنه تقسيم اولنوب سكز دينار وثلثان دينار حاصل
اولوب صاحب عشره اولان زيده ويرلدى وعمروك بش التونى تركه‌نك جمله‌سنه ضرب اولنوب ٦٥
حاصل اولدى تصحيح منزله‌سنده اولان اون بشه تقسيم اولنوب درت دينار وثلث دينار حاصل اولوب عمروه
ويرلدى مجموعى ١٣ اولدى

مال ——— متروك ١٣

دين زيد	دين عمرو				
دينار	دينار	١٣٠ / ٨ ه	١٥ | ١	٦٥ / ٤ ه	٥
١٠	٥		٣٠ | ٢		
			٦٠ | ٤		
			١٢٠ | ٨		

دين زيد	دين عمرو	دين بكر	يكون	تقسيم غرما وموت	مال متروك
٠٥٠	٠٧٠	٠٨٠			
١٠٠	١٠٠	١٠٠			
٠٠٠	٠٠٠	٨٠٠٠	٣٠٠		١٦٠٠
٥٠٠٠	٧٠٠٠		٤٠٠		١٨٠٠
٥٠٠٠	٧٠٠٠	٨٠٠٠ / ه ٠٠٤٠	٦٠٠		٢٠٠٠
١٠٠	٧٠٠٠ / ه ٣٥		٨٠٠		
٥٠٠٠ / ه ٠٠٢٥			١٠٠٠	صحيح	
زيده اصابت ايلدى	عمروه اصابت ايلدى	بكره اصابت ايلدى	١٢٠٠	٤٠	
			١٤٠٠	٢٥	
				٣٥	
				١٠٠	

مثلا بر كمسنه فوت اولوب زيده اللى اقچه وعمروه يتمش اقچه وبكره سكسان اقچه دينى اولسه ومجموع دينى ٢٠٠
اقچه اولسه ومتروكى ١٠٠ اقچه اولسه ذكر اولنان متروكاتى كه يوز اقچه‌يى هر كسك دينينه ضرب ايليه‌سن
حاصل ضربى مجموع ديونه تقسيم ايليه‌سن هرنه حاصل اولورسه كندولره اصابت ايدن حصه‌لريدركه
ذكر اولنديغى مثال اوزره

مال ——— متروك ٥٠

زيد	عمرو	بكر	يكون	١١			تقسيم غرمانك برنوعى دخى
٣٠	٤٠	٦	١١	٥٠٠٠ / ه ٣٨	١٠	١	
٣٠	٤٠	٦٠	١٥		٢٠	٢	
٣٨	٣٨	٣٨	٢٢ كسر		٥٠	٤	
ه ١١٤	ه ٨٥٢٠	ه ٢٢٨٠	٤٨		١٠٠	٨	
			باقى ٢				
			٥٠				

تقسيم غرمانك بو نوعنك قاعده‌سى بودركه مال متروكه ايكى نقطهٔ زائده قويه‌سن ومجموع ديونه تقسيم ايليه‌سن
تقسيمدن حاصل اولان هرنه ايسه ارباب ديونك دينلرينه ضرب ايليوب ايكى خانه‌سن طرح ايليه‌سن
حصه‌لرينه دوشن اولمقدار شيدر (ومن صالح من الورثة والغرماء على شئ منها فاطرح نصيبه من التصحيح
اوالديون واقسم الباقى على سهام من بقى اوديونهم) شول كمسنه‌كه ورثه‌دن وياخود غرمادن تركه‌دن

برشئ اوزرینه مصالحه ایلسه‌لر اول کمسنه‌نك نصیبنی تصحیحدن ویاخود دکاندن طرح ایلیه‌سن وباقیسنی ورثه‌دن باقی قلان کمسنه‌لرك سهامی اوزرینه ویاخود غرمادن باقی قلان دکانی اوزرینه تقسیم ایلیه‌سن زوج ام عم کبی اصل مسئله التیدندر نصفی اوچدر زوج ایچوندر ثلثی ایکیدر ام ایچوندر باقی بر قالدی عم ایچوندر زوج نصیبی اولان نصفدن زوجه‌سی ایچون ذمتنده اولان مهر اوزرینه صلح اولوب بین الورثه مخرج اولدی مهردن ماعدا اولان ترکه ام ایله عم مابیننده سهامی مقداری اثلاثا تقسیم اولنور بوتقدیرجه باقیدن بر سهم ام ایچون بر سهم عم ایچون اولور ترکیم تصحیحدن سهامی بومنوال اوزره اولمشدر (قال الفقیر هذا آخر ملتقی الابحر) فقیرکه ابراهیم حلبیدر دیدیکه بو کتاب ملتقی الابحر اسمی ایله مسمی اولان کتابك آخریدر (ولم آل جهدا فی عدم ترك شئ من مسائل الکتب الاربعة) کتب اربعه‌نك مسائلندن برشئ ترك ایتمامکده بن جهدمی یعنی اجتهادمی منع ایلمدم یعنی تقصیر ایلمدم (والتمس من الناظر فیه ان اطلع علی الاخلال بشئ منها ان یلحقه بمحله) بو کتابه ناظر اولان برشیئك خللی اوزرینه مطلع اولورسه محلنه الحاق ایلمه‌سنی اول ناظردن التماس ایدرم * ان یلحقه جمله‌سی التمس‌نك مفعولیدر (فان الانسان محل النسیان) زیرا انسان محل نسیاندر (ولکن ذلك بعد التأمل فی مظان تلك المسئلة) لکن ابتداء حالده اولیوب اول مسئله‌نك مظاننده یعنی بو مسئله بوموضعده اولدیغی تحقیق ظن اولندیغی تأملندنصکره محل اصلیسنه الحاق ایلیه (فانه ربما ذکرت بعض المسائل فی بعض الکتب المذکورة فی موضع وفی غیره فی موضع آخر) چوق واقع اولورکه بعض مسائل کتب مذکوره‌نك بعضیسنده بر موضعده وغیریسنده موضع آخرده ذکر اولنمشدر (فاکتفیت بذکرها فی احد الموضعین) پس امدی اول مقوله مسئله‌یی بر موضعده ذکر ایله اکتفا ایلدم ناظر اولان ظن ایدرکه اول مسئله‌نك محلی ذلك الموضع دکلدر لکن تأمل اولنسه وجهی ظاهر اولور (ثم انی زدت مسائل کثیرة من الهدایة ومن مجمع البحرین) اندنصکره هدایه و مجمع البحرینندن مسائل کثیره زیاده ایلدم (ولم ازد شیأ من غیرها) هدایه و مجمع البحرینندن غیریدن برشئ زیاده ایلدم (حتی یسهل الطلب علی من اشتبه علیه صحة شئ مما لیس فی الکتب الاربعة) حتی کتب اربعه‌دن اولمیان شیدن برشیئك صحتی مشتبه اولان کمسنه‌یه اول شیئك طلبی سهل اولمق ایچون هدایه و مجمع البحرینندن غیریدن زیاده ایلدم والله حسبی ونعم الوکیل ولله الحمد

سدس	نصف	سدس	اصل المسئله	
ام	اخت لابوین	اخت لام	٦ ردیه	
١	٣	١	٥	
				المخلفات
٢٥٠٠٠	٥٥٠٠٠	٢٥٠٠٠	٢	١٢٥٠٠٠
١ / ٢٥٠٠٠	٣ / ٧٥٠٠٠	١ / ٢٥٠٠٠	١٢٥٠٠٠ / ٢٥٠٠٠ ه	

مخلفات ردیه مسئله‌سنه تقسیم وحاصل تقسیمه ورثه‌نك یدلرنده اولان سهملری ضرب اولندقده حاصل اولان حصه‌لریدر

٣		١٦	٥		
ثمن		ثلثان	باقی		
زوجه		بنتین	اخت لابوین	اخ لابوین	مسئله
٩		٤٨	١٥		٢٤
					٣
المخلفات	١٢٥	١٢٥	١٢٥		٧٢
٣٠٠٠	٣ / ٣٧٥	١٦ / ٢٠٠٠	٥ / ٣٠٠٠	٣٠٠٠ / ١٢٥ ه	٢٤

قاعده بودرکه مضروب ایله اولان مسئله ده اصل مسئله مخلفات تقسیم اولنوب حاصل اولان ورثه یدلرنده اولان سهملری ضرب اولندقده حصه‌لری حاصل اولور

وقد طبع بدار الطباعة الباهره * الکائنة ببولاق مصر القاهره * ملحوظا بعین عنایة ناظرها السنی المراتب * حضرة حسین افندی الملقب براتب * ومشمولا برعایة رئیس مصححیها المفتقر الی الطاف ربه الصمد * المدعو بالشریف احمد * علی ذمة کل من حضرة فخر التجار الکبار * ذوی الوقار والاعتبار بالقاهره المعزیه * ذات الفضیلة والمزیة * الحاج عثمان اغا جانبلاط * وفقه الله الی سوآء الصراط * وحضرة شریکه رئیس التجار الخیریة * بالقسطنطینیة النوریه * السید الحاج محمود افندی امیراخور زاده * ادام الله مجده وزاده * وعسی ان یکون السبب فی خصوص طبعه * المؤدی الی عموم نفعه * بنشر ما انطوی علیه من الاسرار * فی جمیع الافاق والاقطار * سببا للحصول علی الخیر العمیم * والوصول الی دار النعیم * والفوز بالاحسان * والخیرات الحسان * وکان تمامه فی اوائل ذی الحجة الحرام * سنة ست وخمسین ومأتین بعد الالف * من هجرة خاتم الرسل الکرام * صلی الله وسلم علیه وعلی آله * واصحابه المکملین بکماله * ما فاح مسك ختام * وانار جنح ظلام

مم

م

